

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

ÇAĞATAYCA MEVAHİB-İ ALİYYE (TEFSİR-İ
HÜSEYNÎ) TERCÜMESİ
(183b – 308b GİRİŞ-GRAMER-METİN-DİZİN)

SAIDBEK BOLTABAYEV

2502120418

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. ÖZCAN TABAKLAR

İSTANBUL 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Saidbek BOLTABAYEV Numarası : 2502120418
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR
Tez Savunma Tarihi : 20.07.2017 Saati : 14.00
Tez Başlığı : Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyini) Tercümesi (183b-308b Giriş-Gramer-Metin-Dizin)

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Fikret TURAN		Kabul
2-Prof. Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK		Kabul
3- Prof. Dr. Erdal ŞAHİN		Kabul
4- Yrd. Doç. Dr. Özcan TABAKLAR		KABUL
5- Yrd. Doç. Dr. Feryal KORKMAZ		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Hayati DEVELİ		
2- Yrd. Doç. Dr. Arzu ERDOĞAN ÖZTÜRK		

ÖZ

ÇAĞATAYCA MEVAHİB-İ ALİYYE (TEFSİR-İ HÜSEYNÎ) TERCÜMESİ (183b – 308b GİRİŞ-GRAMER-METİN-DİZİN)

Saidbek BOLTABAYEV

Tam adı *El-Mevahibü'l-Aliyye Fî Tefsîri'l-Kelami'r-Rabbaniyye* olan, daha çok Mevahib-i Aliyye ve Tefsir-i Hüseyinî isimleriyle tanınan eser XV. yüzyılın sonunda Hüseyin Vaiz Kaşifî tarafından Farsça olarak kaleme alınmıştır. Hüseyin Vaiz Kaşifî, diğer bazı eserleri gibi Mevahib-i Aliyye tefsirini de Doğu edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Ali Şir Nevaî'ye ithaf etmiştir. Eser XVI. yüzyılın ortasında Çağatay Türkçesine bilinmeyen bir mütercim tarafından çevrilmiştir.

Çalışmamızda, öncelikle Topkapı Sarayı Müzesi ve Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesinde olmak üzere iki nüshası bilinen ve Çağatayca Kur'an Tefsiri olarak adlandırılan eserin Farsça yazılan Mevahib-i Aliyye'nin tercümesi olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine Çağatayca ve Farsça tefsirin karşılaştırması yapılmış, Mevahib-i Aliyye tercümesinin nüsha araştırması yapılarak eserin üçüncü bir nüshası olduğu belirlenmiştir. Daha sonra en eski ve tam bir nüsha olan Topkapı nüshasının 183b – 308b sayfalarında yer alan Tevbe, Yunus, Hud, Yusuf, Rad, İbrahim, Hicr, Nahl, İsrâ ve Kehf surelerinin transkripsiyonu hazırlanmış, metnin yazım, dil ve yapı özellikleri tespit edilmiş ve alfabetik esaslı gramatikal dizin ile metnin söz varlığı ortaya konulmuştur. Ayrıca metinde geçen kişi adları, yer adları, eser adları ve etnik adların dizini hazırlanmıştır. Bütün bu çalışmaların ışığında Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin, dönemin söz varlığı, dil yapısı, anlam bilimi açısından son derece önemli bir kaynak olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Çağatay Türkçesi, Tefsir-i Hüseyinî, Mevahib-i Aliyye, Hüseyin Vaiz Kaşifî, Kur'an-ı Kerim, Tefsir, Tercüme

ABSTRACT
TRANSLATION OF MAVAHIB-I ALIYYA IN CHAGATAI
(TAFSIR-I HUSAYNI)
(183b – 308b INTRODUCTION-GRAMMAR-TEXT-INDEX)

Saidbek BOLTABAYEV

The work of which full name is *Al-Mavahibu'l-Aliyya Fi Tafsihi'l-Kalami'r-Rabbaniyya* and well-known with names of Mavahib-i Aliyya and Tafsir-i Husayni, was written in Persian by Husayn Vaiz Kashifi lately XVth century. Husayn Vaiz Kashifi, as he did some of his other works, dedicated the tafsir of Mavahib-i Aliyya to Ali Shir Navai, one of the most important personalities of the Eastern literature. Mavahib-i Aliyya was translated into Chagatai Turkic in the middle of the XVIth century by an unknown translator.

Firstly it was detected in this thesis the work which is well known as Chagatai Koran Tafsir and has two copies in Topkapi Palace Museum and Konya Karatay Yusuf Aga Library, is actually a translation of the work Mavahib-i Aliyya written in Persian. Moreover Chagatai and Persian tafsir were compared to each other, and the third copy of Mavahib-i Aliyya was identified after the research of copies of Mavahib-i Aliyya. Subsequently the transcription of suras Tavba, Yunus, Hud, Yusuf, Rad, Ibrahim, Hijr, Nahl, Isra and Kahf on the pages of 183b – 308b of the oldest and a full copy of the work - Topkapi copy - was prepared. The orthographical and grammatical features of the text were determined and the vocabulary of the text was revealed by stating its alphabetical grammatical index. Additionally the index of person names, place names, work titles, ethnonyms in the text was prepared. In consideration of all this studies it was demonstrated that Chagatai translation of Mavahib-i Aliyya has important place as a resource in terms of representing the vocabulary, language structure and semantics of the period it was written in.

Keywords: Chagatai Turkic, Tafsir-i Husayni, Mavahib-i Aliyya, Husayn Vaiz Kashifi, Koran, Tafsir, Translation

ÖNSÖZ

Türk kavimleri için her zaman dini edebiyatın ayrı önemi olmuş, bağlı oldukları dinin esaslarıyla ilgili çok sayıda eser kaleme alınmıştır. İslamiyetin Türkler tarafından kabul edilmesinden sonra Kur'an tercümeleri ve tefsirlerine duyulan ihtiyaç artmış, böylece bu türde yazılan Türkçe eserler çoğalmıştır.

Türkçe Kur'an tercümeleri ve tefsirlerinin bazıları telif eser, bazıları da çeviri eserlerdir. Çeviri eserler genellikle Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş Kur'an tercüme veya tefsirleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hüseyin Vaiz Kaşifi tarafından ilmi ve edebi kişiliğini takdir ettiği ve yakın dostu olan Ali Şir Nevaî'ye ithafen kaleme alınan Mevahib-i Aliyye adlı eser muhtasar bir tefsir özelliği taşımaktadır. Kaşifi, Mevahib-i Aliyye adlı eserini ömrünün sonlarına doğru yazdığı için bütün birikimlerini bu muhtasar eserinde bir araya getirmiştir. XV. yüzyılın sonunda yazılan Mevahib-i Aliyye müellifinin ölümünden sonra Tefsir-i Hüseyinî olarak İslam dünyasında ün kazanmış, medrese eğitimlerinde geniş bir şekilde kullanılmış, çeşitli dillere tercümeleri yapılmıştır. Özellikle eser Müslüman Türk toplumunda büyük beğeni kazandığından birkaç kişi tarafından tercümelerinin yapıldığını görmek mümkündür. Eserin yazıldığı tarihten bir süre sonra XVI. yüzyılın ortasında bilinmeyen bir mütercim tarafından Çağataycaya çevrilmiştir.

Doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın Giriş kısmında Kur'an-ı Kerim'in ilk tercümeleri ve Türkçe çevirileri üzerinde durulmuş, Çağatayca Kur'an Tefsiri olarak bilinen eserin dilinde görülen Farsça özellikler gösterilmiş, eserin Farsça Mevahib-i Aliyye tefsirinin tercümesi olduğu konusundaki tespitlere yer verilmiştir. Eserin bilinen Topkapı ve Konya nüshalarının tavsifinin yanında Taşkent nüshasının tanıtması yapılmıştır. Ayrıca Farsça Mevahib-i Aliyye'nin müellifi Hüseyin Vaiz Kaşifi hakkında genel bilgilerin yanında Mevahib-i Aliyye'nin Osmanlı Türkçesi başta olmak üzere başka dillere yapılan çevirileri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızın Yazım ve Dil Bilgisi İncelemesi bölümünde Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin imla, ses ve yapı özellikleri üzerinde inceleme yapılmıştır. Metin bölümünde eserin Topkapı Sarayı Müzesinde muhafaza edilen tam ve eksiksiz nüshası esasında Tevbe, Yunus, Hud, Yusuf, Rad, İbrahim, Hicr, Nahl, İsra ve Kehf

surelerinin transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Dizin bölümünde ise TürkSözDiz programı kullanımıyla metnin alfabetik gramatikal dizini, kişi adları, yer adları, eser adları ve etnik adlar dizini, Arapça dua ve ibarelerin dizini ve Türkçe karşılıkları hazırlanarak çalışma tamamlanmıştır.

Eğitim hayatım boyunca ve doktora tezi çalışmamı hazırlarken şüphesiz birçok kişinin desteği ve yardımını gördüm. Tez çalışmamda büyük bir sabır, anlayış ve özveri ile desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Özcan Tabaklar'a, Türkoloji bilim dünyasına beni sevkeden, öğrencisi olmaktan onur duyduğum Prof. Dr. Kasımcı Sadıkoğlu'na, lisansüstü eğitim hayatım boyunca her zaman ilmi desteğini gördüğüm Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya'ya, tez izleme kurulunda bulunarak bilgi ve düşüncelerini benimle paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Gülşen Seyhan Alışık'a ve Yrd. Doç. Dr. Feryal Korkmaz'a, ilkokul çağlarımdan bugüne kadar üzerimde emeği geçen başta başımın tacı annem olmak üzere bütün hocalarıma içten teşekkürlerimi arz ederim.

Türkiye'de bulunduğum süre içerisinde her zaman maddi ve manevi desteğini yanımda hissettiğim kıymetli ablam Cevriye Kalkan'a, bu yoğun çalışma süresince büyük bir özveri ve sabır gösteren sevgili eşim Dilorom Achilova'ya sonsuz şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
İŞARETLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
TRANSKRİPSİYON TABLOSU	xiv
GİRİŞ	1
Doğu Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tercümeleeri.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	9
ÇAĞATAYCA KUR'AN TEFSİRİ	9
1.1. Çağatayca Kur'an Tefsirinin Tavsifi	9
1.2. Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar	12
1.3. Eserin Dili.....	13
1.4. Eser Dilinde Görülen Farsça Özellikler	14
1.5. Çağatayca Kur'an Tefsirinin Çeviri Eser Olması Üzerine	21
1.6. Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin Hayatı ve Eserleri	22
1.7. Mevahib-i Aliyye	27
1.8. Farsça ve Çağatayca Mevahib-i Aliyye'nin Karşılaştırması	30
1.9. Eserin Nüshaları	38
1.10. Eserin Mütercimi, Yazılış Tarihi ve Yeri.....	41
İKİNCİ BÖLÜM	43
2. YAZIM VE DİLBİLGİSİ İNCELEMESİ	43
2.1. Yazım Özellikleri.....	43
2.1.1. Ünlülerin Yazımı	43
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	47
2.1.3. Çift Ünsüzlerin Yazımı	48
2.1.4. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanılışı	49
2.1.5. Eklerin Yazımı	50
2.1.6. Bitişik Yazım.....	50

2.1.7. Haşıye Yazılarının Yazımı	50
2.2. Ses Bilgisi	51
2.2.1. Ünlüler.....	51
2.2.1.1. Ünlü Uyumları	51
2.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	51
2.2.1.1.2. Arapça ve Farsça Kelimelerin Okunuşu	52
2.2.1.1.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	61
2.2.1.3. Ünlü Değişmeleri.....	62
2.2.1.4. Ünlü Düşmesi	63
2.2.1.5. Ünlü Birleşmesi	64
2.2.2. Ünsüzler.....	64
2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri.....	64
2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi	67
2.2.2.3. Sedalılaşıma	68
2.2.2.4. İkizleşme.....	68
2.2.2.5. Metatez.....	69
2.2.2.6. Benzeşme	69
2.2.2.7. Zamir n'si.....	69
2.3. Şekil Bilgisi.....	69
2.3.1. İsim Çekimi	69
2.3.1.1. Çekim ekleri.....	69
2.3.1.2. Çokluk Eki	70
2.3.1.3. İyelik Ekleri	70
2.3.1.4. Hal Ekleri	71
2.3.1.4.1. Nominatif	71
2.3.1.4.2. Genitif	71
2.3.1.4.3. Akkuzatif.....	72
2.3.1.4.4. Datif	72
2.3.1.4.5. Lokatif.....	73
2.3.1.4.6. Ablatif	73
2.3.1.4.7. İnkuzatif.....	73
2.3.1.4.8. Ekvatif.....	74

2.3.1.4.9. Direktif	74
2.3.1.5. Aitlik	74
2.3.2. Sıfatlar	74
2.3.2.1. Niteleme Sıfatları	75
2.3.2.2. Belirtme Sıfatları.....	75
2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları	75
2.3.2.2.2. Belirsizlik Sıfatları	75
2.3.2.2.3. Sıfatlarda Karşılaştırma.....	76
2.3.2.2.4. Soru Sıfatları	76
2.3.2.2.5. Sayı Sıfatları.....	76
2.3.2.2.5.1. Asıl Sayı Sıfatları	76
2.3.2.2.5.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	76
2.3.3. Zamirler	77
2.3.3.1. Şahıs Zamirleri.....	77
2.3.3.2. İşaret Zamirleri	78
2.3.3.3. Belirsizlik Zamirleri.....	78
2.3.3.4. Dönüştürme Zamirleri.....	78
2.3.4. Soru Zamirleri	79
2.3.5. Zarflar	79
2.3.5.1. Durum Zarfları	79
2.3.5.2. Miktar Zarfları	80
2.3.5.3. Yer-yön Zarfları.....	80
2.3.5.4. Zaman Zarfları	80
2.3.6. Edatlar	81
2.3.6.1. Bağlama edatları	81
2.3.6.2. Çekim Edatları	81
2.3.6.3. Ünlem Edatları	82
2.3.7. Fiil	82
2.3.7.1. Şahıs Ekleri.....	82
2.3.7.1.1. I. Tip (Zamir Kökenli) Şahıs Ekleri	82
2.3.7.1.2. II. Tip (İyelik Kökenli) Şahıs Ekleri	83
2.3.7.1.3. III. Tip (Emir Kipindeki) Şahıs Ekleri	83

2.3.7.2. Basit Çekim.....	84
2.3.7.2.1. Bildirme Kipleri	84
2.3.7.2.2. Geçmiş Zaman	84
2.3.7.2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	84
2.3.7.2.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	86
2.3.7.2.3. Geniş Zaman	87
2.3.7.2.4. Şimdiki Zaman	88
2.3.7.2.5. Gelecek Zaman.....	89
2.3.7.3. Tasarlama Kipleri	91
2.3.7.3.1. Emir Kipi.....	92
2.3.7.3.2. Şart Kipi	92
2.3.7.3.3. Gereklilik Kipi	93
2.3.7.4. Birleşik Çekim	94
2.3.7.4.1. Hikaye Birleşik Çekimi.....	94
2.3.7.4.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi	94
2.3.7.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi	94
2.3.7.4.1.3. Şimdiki Zamanın Hikayesi.....	95
2.3.7.4.1.4. Gelecek Zamanın Hikayesi	95
2.3.7.4.1.5. Şartın Hikayesi	96
2.3.7.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Gelecek Çekimi	96
2.3.7.5. Sıfat-Fiiller.....	96
2.3.7.6. Zarf-Fiiller	98
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	100
3. METİN (TRANSKRİPSİYON)	100
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	478
4. DİZİN	478
4.1. Dizin-Sözlük	478
4.2. Özel Adlar Dizini	1353
4.2.1. Kişi Adları Dizini	1353
4.2.2. Yer Adları Dizini.....	1384
4.2.3. Eser Adları Dizini.....	1392
4.2.4. Etnik Adlar Dizini	1396

4.3. Arapça Dua ve İbareler Dizini	1402
SONUÇ	1413
BİBLİYOGRAFYA	1415
ÖZGEÇMİŞ	1426

İŞARETLER LİSTESİ

- [] metne eklenen kelime, harf, hece
- () varak ve satır numarası
- {...} metinden çıkarılan gereksiz veya mükerrer kısımlar
- < kelimenin orijinal halini gösterir
- > harf değişimini gösterir
- alıntı kelimelerdeki tamlama, fiil kökü, fiil kökü veya gövdesine eklenen yapım ya da çekim eki; birleşik yazılmış kelime; ayrı yazılan kelime veya ek; devamı sonraki satırda bulunan kelime;
- + isim köküne, isim gövdesine eklenen yapım veya çekim eki
- :

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	adı geçen eser
Ar.	Arapça
bkz.	bakınız
C.	Cilt
Çin.	Çince
dk.	derkenar
F.	Farsça
Gr.	Grammer
haz.	hazırlayan
Hz.	Hazret
krş.	karşılaştırınız
m.	miladi
Moğ.	Moğolca
s.	sayfa
Soğ.	Soğdca
T.	Türkçe
TDAY.	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	Türk Dil Kurumu
ün.	ünlem
v.	vefatı
Yu.	Yunanca

TRANSKRİPSİYON TABLOSU

ا	a, e, ā	ض	z
آ	ā	ط	ṭ
ب	b, p	ظ	ẓ
پ	p	ع	ʿ
ت	t	غ	ġ
ث	s	ف	f
ج	c, ç	ق	q
چ	ç	ک	k, g, ṅ
ح	ḥ	ل	l
خ	ḫ	م	m
د	d	ن	n
ذ	z	و	v, u, ü, o, ö, ū, ō
ر	r	ه	h, a, e
ز	z	ی	y, é, ı, i, ī, î
س	s	نگ	ṅ
ش	ş	ء	ʾ
ص	ş		

GİRİŞ

Doğu Türkçesiyle Yazılmış Kur'an Tercümeleri

Kur'an-ı Kerim'in tarihte, ilk tercümesinin Farsça olarak yapıldığı bilinmektedir. Bazı kaynaklarda daha Hz. Muhammed hayatta iken bazı surelerin Farsçaya çevrildiği belirtilmektedir. İmam Serahsî'nin Kitabü'l-Mebsut adlı eserinde sahabe Selman-ı Farisî'nin Fatiha suresini Farsçaya tercüme ettiği, bunu da Hz. Peygamber'in izniyle yaptığı zikredilmektedir. Rivayete göre bir kısım İranlılar, Selman-ı Farisî'den Fatiha suresini Farsça olarak yazmasını isterler. Selman'ın Besmele ile Fatiha suresini Farsçaya çevirdikten sonra Hz. Peygamber'e takdim ettiği, tasvibi alındıktan sonra yapılan tercümenin İranlılara gönderildiği kaynaklarda zikredilmektedir.¹

Birçok tarihî kaynağa göre ise ilk Farsça tercüme X. yüzyılın sonlarında yapılmıştır. Yedinci Samanî hükümdarı Ebu Salih Mansur bin Nuh (961-976) 40 ciltli Taberi tefsirini okuyup anlayamadığından Buhara, Belh, Semerkant, İspicab ve Fergana'dan önde gelen alimleri huzuruna davet etmiş ve Kur'an'ın Farsçaya çevrilip çevrilemeyeceği hususunda müşavere etmiştir. Din ulemasının tercüme yapılabileceği hususunda fetva vermesinden sonra Taberî'nin tefsiri örnek alınarak, muhtasar bir şekilde tercüme yapılmıştır.²

Mansur bin Nuh'un emriyle yapılan tercüme genelde bilim adamları tarafından ilk tercüme olarak kabul edilse de tercüme girişimlerinin Mansur bin Nuh'tan çok daha önce başladığını belirten kaynaklar da mevcuttur. Aslında Arapça olarak yazılan Ebu Bekr Narşahî'nin Tarih-i Buhara adlı eserinin XIII. yüzyılda kaleme alınan Farsça versiyonuna göre Buhara'da Kuteybe bin Müslim tarafından 712 yılında tapınak yerine cami inşa edilmiş ve bu camide Kur'an hem Arapça hem de Farsça olarak okunmuştur.³

Ebu Bekr Narşahî'nin verdiği bilgileri kanıtlar nitelikte olan Mansur bin Nuh zamanından önce yazılan Farsça Kur'an tercümeleri ve tefsirleri bilim adamlarınca

¹ Hidayet Aydar, **Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi**, Yeni Zaman Yayınları, İstanbul 2014, s. 89.

² Charles Ambrose Storey, **Persian Literature**, İngilizceden Rusçaya çeviren: Y.E. Bregel. 1. C. Moskova 1972, s. 99-100.

³ Narşahî, **The History of Bukhara**, Arapça Eserin Farsça Özetinden İngilizceye Çeviren R.N.Frye, Cambridge, MS, 1954, s. 48.

bulunmuştur. Ebu Ali Muhammed bin Abdülvahhab Cebbaî Huzistanî Mutezilî (849-915) tarafından kaleme alınan Tefsir-i Kur'an adlı eser günümüze dek ulaşan en eski Farsça Kur'an tefsiridir. Eser hakkında bilgi veren Gulam Hüseyin Sadıkî, Mansur bin Nuh zamanında verilen Kur'an'ın çevrilebilirliği konusundaki fetvadan önce yazılan işbu eserden muhtemelen Maverâünnehir ulemasının haberinin olmadığını belirtir.⁴

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe tercüme de çok eskilere dayanır. Zeki Velidi Togan'a göre ilk Türkçe tercüme de Farsça tercüme ile aynı dönemde, X. yüzyılda yapılmıştır. Mansur bin Nuh'un emriyle toplanan tercüme heyeti arasında yer alan İspicablı Türk bunun delili olarak gösterilmektedir.⁵

Abdülkadir İnan'a göre ise Kur'an'ın ilk Türkçe tercümesi XI. yüzyılın ilk yarısında yapılmıştır.⁶

XII-XVI. yüzyıllar arasında Kur'an-ı Kerim'in Doğu Türkçesiyle yapılmış 11 adet tercümesi bilinmektedir. Bu tercüme iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kelime kelime çeviri şeklinde yapılan tercüme satır-arası veya satır-altı Kur'an tercüme olarak adlandırılır. Arapça kelime veya kelime grubunun Türkçe tercümesinden sonra çevrilen kısımla ilgili tefsirli açıklamalar, diğer tefsirlerden örnekler, kıraat şekillerinden misaller, hadisler, hikayeler içeren tercüme ise Kur'an-ı Kerim'in tefsirli tercüme dir. Bu devirde yapılan tercüme ler şunlardır:

1. Türk İslam Eserleri Müzesi Nüshası

Türk İslam Eserleri Müzesinde 73 numarada muhafaza edilen eser Şiraz'da Muhammed bin Hacı Devletşah tarafından hicri 734 (m. 1333-1334) yılında satır-arası tercüme şeklinde istinsah edilmiştir. Bu eser bilim adamları tarafından bilinen Türkçe Kur'an tercüme leri arasında en eskisi olarak kabul edilmektedir. Eser ilk olarak Abdülkadir Erdoğan tarafından tanıtılmıştır.⁷ Sayfa sayısı 902 olan eserin her sayfasında 9 satır bulunmaktadır. Arapça kelimeler siyah mürekkep ile, Türkçe

⁴ Gulam Hüseyin Sadıkî, "Ba'zı Ez Kühenterin-i Âsâr-i Nesr-i Farsi", **Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, IV, 1345/1966, s. 84-85.

⁵ Zeki Velidi Togan, "Londra ve Tahran'daki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair", **İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi** III, İstanbul 1959-1960, s. 135

⁶ Abdülkadir İnan, **Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme**, Ankara 1961, s. 8.

⁷ Abdülkadir Erdoğan, "Kur'an Tercemelerinin Dil Bakımından Değerleri", **Vakıflar Dergisi**, I, 1938.

karşılıkları ise kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Eserin dili XII.-XIII. yüzyıllar müşterek Orta Asya Türk edebî dilinin özelliklerini yansıtmakta, yer yer Oğuz-Kıpçak unsurlar taşımaktadır.⁸ TIEM nüshası üzerinde Suat Ünlü ve Abdullah Kök doktora çalışması yapmıştır.⁹

2. Harezmi Türkçesiyle yazılmış Süleymaniye Nüshası

Hicri 764 (m. 1363) yılında istinsah edilen eser satır-arası tercüme şeklinde Harezmi Türkçesiyle yazılmıştır. Süleymaniye Kütüphanesi Hekimoğlu Ali Paşa Camii 2 numarada kayıtlıdır. Tam bir tercüme nüshası olan eser 583 varaktan ibarettir. 196 varakta ise tercüme yapılmamıştır. Her sayfada 9 satır bulunmaktadır. Ayetler ve Türkçe karşılıkları siyah mürekkep ile yazılmıştır. Bu eser, metin, sözlük ve tıpkıbasım olmak üzere Gülden Sağol Yüksekaya tarafında dört cilt halinde yayımlanmıştır.¹⁰

3. Karışık Dilli Süleymaniye Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümünde 3966 numarasıyla muhafaza edilen eser 222 varaktan oluşmaktadır. Satır sayısı altı ile on altı arasında değişmektedir. Arapça metin, koyu ve büyük harflerle yazılmış, Türkçe karşılıkları ise Arapça metnin satır aralarına daha küçük ve yukarıdan aşağıya doğru eğimli bir yazıyla yazılmıştır. Çeviri, genel olarak kelime kelime yapılmış, bazen Arapça kelimelerin daha geniş açıklaması verilmiştir. Eserin müstensihisi, istinsah tarihi ve yeri bilinmemektedir. Eser ilk olarak Nuri Yüce tarafından tanıtılmıştır.¹¹ Daha sonra

⁸ Gülden Sağol, **An Inter-Linear Translation of The Qur'an into Khwarazm Turkish, Part I. Introduction and Text**, Harvard University 1993, s. xxv.

⁹ Suat Ünlü, "Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TIEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004, 813 s. Abdullah Kök, "Karahanlı Türkçesi Satır-arası Kur'an Tercümesi (TIEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, 763 s.

¹⁰ Gülden Sağol, **An Inter-Linear Translation of The Qur'an into Khwarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile, I. Introduction and Text**, Harvard University 1993; **II. Glossary**, Harvard University 1995; **III. Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No 2, Section One: 1b-300b**, Harvard University, 1996; **III. Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No 2, Section Two: 301a-587b**, Harvard University 1999.

¹¹ Nuri Yüce, "Eine neu entdeckte Handschrift des Mitteltürkischen", **Sprach - und Kulturkontakte der Türkischen Völker**. (Materialien der zweiten Deutschen Turkologen-Konferenz Rauschholzhausen, 13.-16. Juli 1990, herausgegeben von Jens Peter Laut und Klaus Röhrborn. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 1993. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica Band 37). s. 221-227.

Nuri Yüce danışmanlığında yüksek lisans tezleri halinde eserin tamamı çalışılmıştır.¹²

4. İngiltere Rylands Nüshası

İngiltere'nin Manchester şehrinde bulunan John Rylands Kütüphanesinin Arapça Yazmalar 25-3821 numarada muhafaza edilen işbu nüsha toplam 1145 varak ve 14 ciltten oluşmaktadır. Tercüme iki dilli olup, Arapça ayetler sülüs, Farsça ve Türkçe karşılıkları ise küçük ve ince nesihle yazılmıştır. Her sayfada 3 satır bulunmaktadır. Bilim dünyasına ilk olarak Alphonse Mingana tanıtmış¹³, daha sonra János Eckmann eserin sözlüğünü Türkçe, Arapça, Farsça ve İngilizce karşılıklarıyla birlikte yayımlamıştır.¹⁴ Aysu Ata ise eser üzerinde doktora çalışması yapmış ve eseri giriş, metin, notlar ve dizin halinde yayımlamıştır.¹⁵

5. Özbekistan Nüshası

Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde 2008 numara ile muhafaza edilmektedir. Eser satır-arası tercüme özelliğine sahiptir ve eserde Arapça kelimelerin hem Türkçe hem de Farsça karşılıkları verilmiştir. Farsça karşılıklar yukarıdan aşağıya doğru, Türkçe karşılıklar ise aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır. Toplam 273 varaktan ibaret olan eserin her sayfasında 5 satır bulunmaktadır. Arapça ayetler kalın ve sülüs, Türkçe ve Farsça karşılıklar ise Arapça kelimelere nazaran ince bir hatla yazılmıştır. Yazma Eserler Merkezinde bulunan eserlerin kataloğunu hazırlayan Aleksandr Semenov, Farsça ve Türkçe metinleri dikkate alarak eserin büyük ihtimalle XIII. yüzyılda

¹² Cengiz Müfettişoğlu, “Karışık Dilli Bir Kur’an Çevirisi Yazmanın 037a-072a Yaprakları Üzerinde Dil İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006; Recep Yılmaz, “Karışık dilli Kur’an tercümesi (yaprak no: 183b-222a)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007; Ayşe Uyansoy Hillhouse, “Karışık Dilli Kur’an Çevirisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006; Aslı Uygun, “Karışık Dilli Bir Kur’an Çevirisi Yazmanın 114b-183a Yaprakları Üzerinde Dil İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007

¹³ Alphonse Mingana, “An Old Turki Manuscript of the Koran”, *The Muslim World*, V., 1915, s. 391-398.

¹⁴ János Eckmann, *Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation*, Akademia Kiado, Budapest 1976.

¹⁵ Aysu Ata, *Türkçe İlk Kur’an Tercümesi, Karahanlı Türkçesi, Giriş-Metin-Notlar-Dizin*, TDK Yayınları, Ankara 2004.

yazıldığını ileri sürmekte ve eseri Karahanlı-Kıpçak sahasına dahil etmektedir.¹⁶ Eser üzerinde Emek Üşenmez doktora çalışması yapmış, daha sonra yayımlamıştır.¹⁷

6. Anonim Tefsir

1914 yılında Zeki Velidi Togan tarafından Özbekistan'ın Karşı şehrinde bulunan eser Orta Asya Tefsiri olarak da adlandırılmaktadır. Rusya'nın St. Petersburg şehrinde bulunan Asya Halkları Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde 332 numarada kayıtlıdır. Bazı bölümlerde ayetler kelime kelime tercüme edilmiş, birçok yerde ise ayetlerden sonra hikayelerle, hadislerle tefsirli açıklamalar yapılmıştır. Tam olmayan bu tefsir 147 varaktan ibarettir. Eksik olduğu için eserin kim tarafından, ne zaman ve nerede yazıldığı bilinmemektedir. Kelime kelime tercüme olan kısımların dili Karahanlı Türkçesi olup, tefsirli kısmın dili ise yer yer Oğuz, Kıpçak, Çağatay Türkçesi özellikleri bulunması dolayısıyla Harezmi Türkçesidir. Eckmann Çağatayca unsurların bulunduğunu göz önüne alarak yazmanın XV. yüzyıldan önce yazılmadığını ileri sürmüştür.¹⁸

1963 yılında Borovkov söz varlığı üzerinde çalışarak eserin sözlüğünü yayımlamıştır.¹⁹ Bu sözlük daha sonra Halil İbrahim Usta ve Ebülfez Amanoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiştir.²⁰ Eser üzerinde yüksek lisans çalışması yapan Halil İbrahim Usta bu çalışmasını yayımlamıştır.²¹

7. Tefsirli Meşhed Nüshası

İran'ın Meşhed şehrinde bulunan Astan-i Kuds-i Rizavî Kütüphanesinde 293 numarada kayıtlı olan eser Muhammed bin Şeyh Yusuf Ebariy tarafından hicri 737 (m. 1337) yılında kaleme alınmıştır. Ayetlerin satır-arası tercümesinden sonra kimi

¹⁶ Aleksandr Aleksandroviç Semenov vd., **Sobranie vostočnih rukopisey**, Akademi Nauk Uzbekskoy, SSSR, C. IV, Taşkent 1957, s. 45-46.

¹⁷ Emek Üşenmez, **Türkçe İlk Kur'an Tercümelelerinden Özbekistan Nüshası Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümelisi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler-Dizin-Tıpkıbasım)**, Türk Dünyası Vakfı, 2016.

¹⁸ János Eckmann, "Eastern Turkic Translations of the Koran", **Studia Turcica**, Budapest 1971, s. 149-157. (çeviren: Ekrem Ural, "Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleleri", **İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XXI, 1973, s.21

¹⁹ Aleksandr Konstantinoviç Borovkov, **Leksika Sredneaziatskogo Tefsira XII-XIII vv.**, Moskva 1963.

²⁰ Halil İbrahim Usta, Ebülfez Amanoğlu, **Orta Asyada Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII-XIII. Yüzyıllar)**, TDK Yayınları, Ankara 2002.

²¹ Halil İbrahim Usta, **Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin-Tıpkıbasım)**, Türk Dilinin Tarihi Kaynakları, Ankara 2011.

zaman geniş açıklamalar, hikayeler ve hadisler bulunduran tefsir, tam olmayıp 360 varaktan ibarettir. Sad suresinden itibaren Kur'an-ı Kerim'in sonuna kadardır. Arapça kısımlar muhakkik hattı ile, Türkçe tercüme ve tefsirli kısımlar nesih ve nestalik hatları ile yazılmıştır. Eserin tefsir kısımları 12 veya 13 satır, satır-arası tercüme kısımları ise 14 (7 Arapça metin + 7 tercüme) satırdır. Kelime kelime tercüme kısımlarında bazen satırların alt alta toplandığı görülmektedir. Bunun sebebi bazen Türkçe karşılıkların tek satıra sığmaması, bazen de Arapça kelimelerin eserin yazıldığı döneme ait çeşitli Türk şivelerine göre karşılıklarının verilmesi olmalıdır.

Eser hakkında ilk bilgiyi veren İranlı araştırmacı Seyyid Muhammed Rıza Fazıl Haşimî eserin dilinin Çağatayca olduğunu söylemektedir.²² Eser hakkında daha detaylı araştırma yapan Osman Fikri Sertkaya ve Yaşar Şimşek, tefsir dilinin Geç dönem Karahanlı - Erken dönem Harezmi Türkçesi olduğunu belirtmektedir.²³

8. Satır-arası Meşhed Nüshası

Meşhed'in Astan-i Kuds-i Rizavî Kütüphanesinde bulunan bir diğer eser 1007 numara ile muhafaza edilmektedir. Satır-arası tercüme özelliğine sahip olan eserde Fatıha suresi Farsçaya tercüme edilmiştir. Diğer kısımların tercümesi ise Türkçedir. Eserin başında bazı sayfaların, sonunda ise bazı surelerin tercümesi bulunmamaktadır. Bazı kısımlarda ayetlerin harekeleri ile Türkçe karşılıklarının noktalama işaretleri de yazılmamıştır. Nohut renkli aharlı kağıda yazılan eser 343 varaktan oluşmaktadır. Arapça kısım muhakkik hattı ile, Türkçe kısımlar bazen nesih, bazen de reyhan hattıyla yazılmıştır. Her sayfada genel olarak 11 satır bulunmaktadır. Eserin başından ve sonundan iki varağının yazı tarzından ve tercümesi eksik olduğundan daha sonra eklendikleri anlaşılmaktadır. Yazmada Kur'an'ın son 13 suresi dışında bütün sureler mevcuttur.

Eserin kim tarafından, ne zaman ve nerede kaleme alındığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Eser hakkında ilk çalışmayı yapan İranlı bilim adamı Recaî el-Buharayî Türkçe tercümenin dilinin Maveraünnehir Türkçesi olduğunu, kağıt ve

²² Seyyid Muhammed Rıza Fazıl Haşimî, "Muarrefi ve Berresi-ye Vijegiha-yi Se Kur'an-i Hattı Tercüme Be Zeban-i Türkî Mevcud Der Ketabhane-yi Astan-i Kuds-i Razavî", **Naşriyeyi Elektronikî-yi Şemse**, 2010.

²³ Yaşar Şimşek, Osman Fikri Sertkaya, "Horezm Türkçesi İle Yapılan Kur'an Tercümelerinden Meşhed Nüshası Üzerine İlk Bilgiler I," **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 2015, 4/4, s. 1382-1412

dil özelliklerine göre XII. yüzyılın sonu XIII. yüzyılın başlarında yazıldığını ileri sürmektedir.²⁴ Eser hakkında Türkiye’de ilk yayımı yapan Mehdi Rezaei ise tercüme dilinin Harezmi Türkçesi olduğunu tespit etmiştir.²⁵

9. İki Dilli Satır-arası Meşhed Nüshası

Meşhed’in Astan-i Kuds-i Rizavî Kütüphanesinde bulunan diğer bir Kur’an tercümesi 2229 numara ile muhafaza edilmektedir. Son derece nefis yazıyla yazılmış ve fevkalade güzel tezhiplidir. Toplam 152 varaktan ibaret olup Kur’an-ı Kerimin 4. cüzünün satır-arası tercümesidir. Satır-arası Türkçe-Farsça tercüme içeren eser tam tercüme değildir. Eser Al-i İmran suresinin 92. ayetinden Nisa suresinin 24. ayetine kadar olan kısmı içermektedir. Varak boyutu 20 x 29 cm’dir. 1b ve 2b sayfalarında altı yapraklı yuvarlak çiçek deseni vardır. Aynı altı yapraklı desen eserde Kur’an ayetlerinin bittiğini gösteren işaret olarak kullanılmıştır. Genel olarak her sayfada 3 satır, bazı sayfalarda iki satır bulunmaktadır. Kur’an ayetleri muhakkik hattı ile yazılmış, Türkçe ve Farsça tercüme ise nesih yazısıyla yazılmıştır. Eserde ayetlerin yazımında siyah mürekkep kullanılmış, ancak ayetlerde geçen Allah kelimesi her yerde altın yıldızlı olarak yazılmıştır. Türkçe tercüme siyah, Farsça tercüme ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Metnin başladığı 4a/1 sayfasında başlık olarak Arapça الجزء الرابع (Dördüncü Cüz) yazmaktadır. Nüshada eserin müstensihî ve istinsah yeri ile ilgili hiç bir bilgi verilmemiştir. Ancak gerek Türkçe, gerekse Farsça tercümenin dil özelliklerine dayanılarak eserin XII. yüzyılın sonu – XIII. yüzyılın başına ait olduğu tahmin edilmektedir.²⁶ Eserin dili büyük ölçüde Özbekistan nüshasına benzerlik göstermektedir. Emek Üşenmez eserin dil, yazım özellikleriyle birlikte Türkçe ve Farsça metnini yayımlamıştır.²⁷

10. Tefsir-i Yakup Çerhî Tercümesi

Afganistan’ın Çerh köyünde doğan, Herat, Buhara ve Mısır’da fıkıh ve tefsir gibi ilimler öğrenen Mevlana Yakup Çerhî çok sayıda dinî ve tasavvufî eser kaleme

²⁴ Ahmed Ali Reçâî, “Metni-yi Parsî Ez Karn-i Çaharom-i Hicrî? Der Astan-i Kuds-i Razavî,” **Sazman-i Omur-i Ferhengi ve Ketabhaneha-yi Astan-i Kuds-i Razavî**, Meşhed 1970, s. 45.

²⁵ Mehdi Rezaei, “Hârezm Türkçesiyle Yazılan Bir Kur’an Tercümesi (Meşhed-Âstân-i Kuds-i Razavî Nüshası), **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 5(3), 1094-1113.

²⁶ Haşimî, **a.g.e.**, s. 5.

²⁷ Emek Üşenmez, “Türkçe İlk Kur’an Tercümelerinden Meşhed Nüshası Satır Arası Türkçe - Farsça Tercümeli (no: 2229) (Orta Türkçe)”, **Turkish Studies**, Volume 12/3, s. 717-772.

almıştır. Fatiha suresi ile 29. ve 30. cüzlerini Farsça olarak tefsir etmiştir. Yakup Çerhî'nin vefatından 140 yıl sonra onun tasavvufi tefsiri Hemedanlı Hacı tarafından hicri 993 (m. 1585) yılında Türkçeye çevrilmiştir. Eser, Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde 7180 numarada kayıtlıdır. Güzel nesih ve yer yer nestalik hattıyla yazılan eser 200 varaktan oluşmaktadır. Her sayfada 15-16 satır mevcut olup, eserin son altı varığında birkaç Arapça hadis ve bunların Farsça tercümeleri bulunmaktadır. Hemedanlı Hacı tefsirde bulunan Farsça şiirleri de büyük ustalıkla Türkçeye çevirmiştir. Türkçe tercümenin dili üzerinde inceleme yapan Emek Üşenmez eserin yazıldığı sahanın bugünkü Türkmenistan'ın İran hududu ve İran-Türkmenistan sınır bölgelerini kapsayan coğrafi alan olduğunu, eser dilinin Çağatayca olmadığını, "16. Yüzyıl Türkistan Türkçesi" tabirini kullanmanın daha doğru olduğunu ileri sürmektedir.²⁸ Eserde baskın olarak Oğuzcanın dil özellikleri bulunmaktadır. Eserin tıpkıbasımı, metin ve sözlüğü İbrohimjon Usmonov ve Gulnoza Saidova tarafından Taşkent'te yayımlanmıştır.²⁹

11. Mevahib-i Aliyye'nin Çağatayca Tercümesi

Doktora tezi olarak çalıştığımız eser Çağatayca Anonim Tefsir olarak adlandırılmaktadır. Ancak incelemeler sonucunda eserin Farsça yazılan Tefsir-i Hüseyinî olarak da isimlendirilen Mevahib-i Aliyye'nin Çağatayca tercümesi olduğu tarafımızdan tespit edilmiştir.

²⁸ Emek Üşenmez, "XVI. Yüzyıl Doğu Türkçesi İle Yazılmış Bir Kuran Tefsiri: Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî (H. 993/M. 1585)", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 3/1, 2014 s. 180.

²⁹ İbrohimjon Usmonov, Gulnoza Saidova, **Maveraünnehir türkiy tefsirleri tarihinden. Tercüme-i Tefsir-i Yakub Çerhî**, Taşkent 2012; **Yakub Çerhî Tefsirining Türkiy Tercümesi. Tıpkıbasım**. Haz.: İbrohimjon Usmonov ve Gulnoza Saidova; Taşkent 2010.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇAĞATAYCA KUR'AN TEFSİRİ

1.1. Çağatayca Kur'an Tefsirinin Tavsifi

Hüseyin Baykara tarafından eserlerin Türkçe yazılmasını emreden fermanın çıkarılması ve Ali Şir Nevaî'nin edebî faaliyetleri Çağatay Türkçesinin itibar kazanmasını, bu alanda birçok konuda eserler kaleme alınmasını sağlamıştır. Tıptan mantığa, edebiyattan dini ilimlere, sözlükten kelama birçok alanda Çağatay Türkçesiyle eserler yazılmıştır. Bu eserler Türkçe'nin ifade şekillerini, kelime kadrosunu, söz varlığını ve gramer kategorilerini göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Bu devirde kaleme alınan eserlerden biri de Kur'an tefsiridir. Mezkur tefsirin bilinen en eski nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde III. Ahmet Bölümü numara 16'da muhafaza edilmektedir. Nüsha bilim dünyasına 1967 yılında János Eckmann tarafından tanıtılmıştır.³⁰ Her cildi 308 varak olan iki ciltlik eserin toplam varak sayısı 616'dır. Genel olarak her sayfada 27 satır bulunuyorsa da 230b, 273b gibi bazı sayfalarında 26 satır vardır. Her iki cilt 400mm boyunda olup birinci cildin eni 425mm, ikinci cildin eni ise 460mm'dir.³¹ Aharlı nohut rengi kağıt üzerine nestalik hattı ile yazılmıştır. Cildi koyu kahverengi deriden yapılmış olup üzerinde miklep, altın yıldızlı şemse ve köşelikler bulunmaktadır. Cildinin üzerinde Vakıa suresi 79. ayeti (لا يمسه الا المطهرون) - *Ona, (Kur'an'a) ancak tertemiz olanlar dokunabilir.*) yıldızlı harfler ile yazılmıştır.

Yazılar siyah mürekkep ile yazılmış, sırasıyla yazılan ayetlerin üzerine kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Nadiren ayetlerin üzerine çizilmediği görülmektedir. Tefsir açıklamaları ve hikayeler kısmında yer alan ayetler ve hadislerin üzerine çizilmemiş ve hareketleri konulmamıştır. Sure adları genellikle kırmızı mürekkeple yazılmış, bazı surelerin adı yazıldıktan sonra ayet sayısı Arapça olarak belirtilmiştir. Ayetler kelime

³⁰ János Eckmann, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Rylands Nüshası)", **TDAY Belleten**, 1967, s. 53

³¹ Fehmi Edhem Karatay, **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, C. I, s. 6-7.

veya kelime grupları halinde verildikten sonra bunların Türkçe karşılıkları yazılmıştır. Daha sonra rivayetler, kıssalar, diğer tefsir eserlerinden, tasavvufi eserlerden açıklamalar, kimi zaman şiirler gelmektedir.

Eserin birinci cildi Besmele tercümesi ve Fatiha suresinin tefsiri ile başlayıp, Kehf suresinin son ayeti ile bitmektedir. Ancak son sayfada yaklaşık 4 satır eksik olup surenin 110. ayetinde bulunan son 4 kelime ve onun Türkçe karşılığı da bulunmamaktadır.

Yazmanın 1a sayfasında iki adet temellük kaydı, bir mühür ve Ahmet Yesevi'nin "İçide" redifli gazel şeklinde hikmeti bulunmaktadır. Bu gazelin transkripsiyonunu, Arap harfli metni ve fotoğrafı ile birlikte Hamza Zülfikar yayımlamıştır.³² Temellük kayıtlarından biri Osmanlı devleti müftüsü Seyid Feyzullah'a ait, ikincisi ise Mahmud ibn Muhammed el-Vanî'ye aittir. Bu temellük kayıtları kitabın kimlerin mülkiyetine girdiğini ve en az üç kere el değiştirdiğini göstermektedir. 1a sayfasının sol üst kısmında bulunan mühür içerisinde Araf suresi 43. ayetinden bir parça yer almaktadır (الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله) - "Hamd, bizi buna erıştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi erıştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık."³³). Ayrıca mührün sağ tarafında نعم الحافظ (Allah ne güzel koruyandır, Allah ne güzel yardımcıdır, Allah ne güzel her şeye gücü yetendir) yazısıyla birlikte Murselat suresi 23. ayeti (فقدرونا فنعم القادرون) (Sonra da ona ölçülü bir biçim verdik. Biz ne güzel biçim verenleriz.) yer almaktadır. Yazmanın 1b, 308b ve ikinci cildin son sayfasında *Vakf-ı Sultān Aḥmed Ḥān bin Ġāzī Sultān Meḥmed Ḥān* ibaresinin yer aldığı III. Ahmed'in mührü bulunmaktadır. Bu mühürden yazmanın Sultan III. Ahmed zamanında Topkapı Sarayına getirildiğini anlamak mümkündür.

Yazmanın 1b sayfasında tezhipli serlevha vardır. Serlevhanın içerisinde hiçbir yazı bulunmamaktadır. Serlevhanın hemen altından Besmele ve onun tercümesi ile tefsir başlamaktadır. Yazılar tezhipli cetvel içerisine yazılmıştır.

Yazmada düzenli olarak "altlık kelime" yazılmıştır. Yani her "b" varağının sol alt kısmında, "a" varağının ilk kelimesi yer almaktadır. Bazı kısımlarda cetvelin

³² Hamza Zülfikar, "Ahmet Yesevi'den Hikmetler", **Türk Kültürü**, 124, Ankara 1973, s. 208-212.

³³ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur'an-ı Kerim Meali**, Ankara 2011, s. 169.

dışında derkenar yazıları bulunmaktadır. Derkenar yazılarının metin içerisinde eksik olan kısımların doldurulması veya yanlış yazılan kelimelerin düzeltilmesi için yazıldığı anlaşılmaktadır. Eksik olan kısımların haşiyeye yazıldığı durumlarda ilgili kısmın nerede bulunması gerektiğini gösteren işaret konmuştur. Bunun dışında eser orijinal bir nüsha ile karşılaştırılmış veya müellif tarafından incelenmiş olmalı ki kimi zaman haşiye kısmına yazılan kısmın doğru olduğunun gösterilmesi için ilgili kısmın sonuna Arapça صح “doğru oldu” kelimesi yazılmıştır. Bu kelime metnin içeriğine dahil değildir. Haşiye kısmında kırmızı mürekkep ile Kur’an-ı Kerim’in cüz sayıları Arapça olarak yazılmış olsa da cüzlerin belirtilmesi düzenli değildir.

Metinde yanlış yazılan veya gereksiz olan kelimelerin üzerine siyah mürekkep ile çizilmiş, başlangıç varaklarında ise yanlış kelimenin üzerine kağıt parçası yapıştırılmıştır. Örneğin, 10b sayfasının üç satırının kağıt parçası ile kapatıldığı görülmektedir. Yanlış yazılan kelimenin üzeri çizildikten sonra yanına veya derkenar kısmına kelimenin doğru yazımı ilave edilmiştir.

206 ayetten ibaret olan Araf suresi 146a sayfasından başlamaktadır. Eserin 171b sayfası Araf suresinin 195. ayeti ile bitmektedir, ancak 172a sayfasından itibaren Enfal suresinin 17. ayeti başlamaktadır. Bu durum arada bir veya iki varığın eksik olduğunu düşündürmektedir. Araf suresinin 11 ayeti ile Enfal suresinin 16 ayeti, toplamda 27 ayet eserde bulunmamaktadır.

Çalışmamızda Çağatayca Kur’an Tefsirinin birinci cildinin 181b – 308b sayfaları arasında bulunan 10 surenin transkripsiyonu, dil incelemesi ve gramatikal dizini hazırlanmıştır. Bu on surenin yazma eserdeki dağılımı şu şekildedir:

Sure adı	Başlangıç sayfası
Tevbe suresi	181b
Yunus suresi	203b
Hud suresi	218b
Yusuf suresi	233a
Rad suresi	247b
İbrahim suresi	254a
Hicr suresi	260b
Nahl suresi	266b

İsra suresi	281b
Kehf suresi	296a

1.2. Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Çağatayca Kur'an tefsirinin bilim dünyasının bir hayli ilgisini çektiği görülmektedir. Eserin Konya nüshasını ilk olarak Abdülkadir İnan “Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kuran Tefsiri” adlı makalesi ile tanıtmıştır.³⁴ Makale eserin kısaca tavsifi ile başlamakta, daha sonra müellif eserin yazıldığı yeri ve dili ile ilgili görüşlerini bildirmektedir. Fatiha suresi ve Bakara suresinin 20. ayetinin çevirisi ve tefsiri ile birlikte Ashab-ı Kehf kıssasından bir parça verildikten sonra nüshanın iki resmi ilave edilmiştir.

Tefsirin Topkapı nüshasını ise ilk olarak János Eckmann 1967 yılında bilim dünyasına tanıtmıştır.³⁵ Doğu Türkçesinde yazılan Kur'an tercümeleleri ve tefsirleriyle ilgili bilgi veren Eckmann, XVI. yüzyılın ilk yarısında Şeybanîler devrinde kaleme alınan Kur'an çevirisi ve tefsirinin Topkapı Sarayı Müzesi ile Mevlana Müzesi Kitaplıklarında iki yazma nüshasının bulunduğunu kaydetmiştir.

Eser üzerinde Hamza Zülfikar doktora çalışması yapmıştır.³⁶ Çalışmada eserin yazım, ses ve yapı bilgisi incelemeleriyle birlikte Fatiha ve Bakara suresinin Konya ve Topkapı nüshaları esas alınarak tenkitli metni ve dizini yapılmıştır. Hamza Zülfikar 1974 yılında yayımladığı makalesinde Çağatayca Kur'an tefsirinin Konya ve Topkapı nüshalarının tavsifini vermiş, doktora çalışmasından yola çıkarak tefsirin ses ve yazım özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak durmuştur.³⁷

2001 yılında İbrahim Taş Topkapı nüshası üzerinde yüksek lisans çalışması yapmıştır.³⁸ Çalışma, tefsirin ikinci cildinde bulunan Enbiya ve Hac surelerinin transkripsiyonu ve dizininden oluşmaktadır. Yüksek lisans çalışmasından yola

³⁴ Abdülkadir İnan, “Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'an Tefsiri”, **TDAY Belleten**, 1962 (1963), s. 61-66.

³⁵ Eckmann, **a.g.e.**, s. 53

³⁶ Hamza Zülfikar, “Çağatayca Kur'an Tefsiri, Dilbilgisi İncelemesi-Metin-Dizin”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1970.

³⁷ Hamza Zülfikar, “Çağatayca Bir Kuran Tefsiri”, **Türkoloji Dergisi**, C. IV, 1, 1974, s. 153-195.

³⁸ İbrahim Taş, “Çağatayca Kur'an Tefsiri 21a-41b (Giriş-Metin-Dizin)”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

çıkarak söz konusu surelerin tefsir kısmında geçen bazı kelimelerin üzerinde inceleme yapmıştır.³⁹

Konya ve Topkapı nüshalarının tenkitli metni, dil incelemesi ve dizini ile ilgili altı yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Emine Temel Nur ve Furkan surelerini⁴⁰, Dursaliye Çağlar Şuara ve Neml surelerini⁴¹, Hülya Şen Uzunoğlu Kasas, Ankebut ve Rum surelerini⁴², Kübranur Kurtoğlu Lokman, Secde, Ahzab surelerini⁴³, Yurdagül Aydın Üngör Saffat, Sad, Zümer surelerini⁴⁴, Gülşen Arslan Pekköz ise Sebe, Fatır ve Yasin surelerini⁴⁵ yüksek lisans tezi olarak çalışmışlardır.

Ayrıca İslam bilimleri alanında 2013 yılında Mohammad Shakib Asım tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Çalışmada tefsirde geçen peygamber kıssaları ve hikayeler ışığında tefsirin İsrailiyyat açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.⁴⁶

1.3. Eserin Dili

Hicri 950 (m. 1543) yılında yazılan Çağatayca Kur'an tefsirinin dili Klasik Çağataycadır. Konya nüshasını ilk olarak tanıtan Abdülkadir İnan Özbekler çağında başlatılan sadeleşme eğilimini yansıtmadığını, daha ziyade Çağataylılar devrinde kullanılan ağdalı edebî dile bağlı olduğunu belirterek eserin dilinin klasik ve ağır

³⁹ İbrahim Taş, “Şeybânîler Dönemi Çağatayca Kur'an Tefsiri'nin Sözvarlığı Üzerine Notlar”, *International Journal of Central Asian Studies*, Volume 14, 2010, s. 33-71.

⁴⁰ Emine Temel, “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Nur ve Furkan Sureleri)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

⁴¹ Dursaliye Çağlar, “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Şu'arâ ve Neml Sureleri): İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

⁴² Hülya Şen Uzunoğlu, Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri Kasas, 'Ankebüt ve Rüm sureleri (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

⁴³ Kübranur Kurtoğlu, “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Lukmân, Secde ve Ahzâb sureleri)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

⁴⁴ Yurdagül Aydın Üngör, “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Sâffât, Sad ve Zümer sureleri): İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

⁴⁵ Gülşen Arslan Pekköz, “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Sebe, Fâtır ve Yasin sureleri)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

⁴⁶ Mohammad Shakib Asım, “Müellifi Meçhul Bir Çağatayca Tefsir ve İsrailiyyat Açısından Değerlendirmesi (Peygamber Kıssaları)”, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Çağatayca olduğunu kaydetmektedir.⁴⁷ İbrahim Taş da bu fikri desteklemektedir.⁴⁸ János Eckmann'a göre tefsirin dili Çağataycadır, ancak ayetlerin kelime kelime çevirilerinin dilinin daha eski Doğu Türkçesi Kur'an çevirilerinin dilinin tesiri altında olduğunu tespit edilmektedir.⁴⁹

Tefsirin açıklamalı kıssa ve rivayetler bulunan kısımlarında Türkçenin sentaksına genel olarak uyulduğunu görmek mümkündür. Ayetlerin kelime kelime çeviri kısımlarında söz dizimine uyum daha az görülse de sentaksına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Ancak bazı ifadeler kalıplaşarak Türkçenin sentaksına uymadan kullanıldığı tespit edilmektedir. Bu tür kalıp ifadeler "Çağatayca Kur'an Tefsirinin Çeviri Eser Olması Üzerine" başlıklı bölümde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Eserde görülen fonetik ve morfolojik özellikler çalışmamızın "Gramer Özellikleri" kısmında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1.4. Eser Dilinde Görülen Farsça Özellikler

Çağatayca tefsirin dilinde belli başlı Farsça özelliklerin belirgin olarak bulunması dikkat çekmektedir. Eser dilinde bulunan Farsça morfolojik ve sentaks özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Birlik ve belirsizlik ya'sı

Farsçada kelimenin sonuna gelen birkaç çeşit ya (ﻻ) harfi vardır. Bu ya'ların hiçbiri vurgulu olmayıp uzun ī şeklinde telaffuz edilmektedir. Tacik ve Derî Farsçasında ise kapalı é şeklinde telaffuz edilmektedir. Metinde bu tür ya'ların belli başlı çeşitleri kullanılmıştır. En çok kullanılan çeşitlerinden biri birlik ve belirsizlik ya'sıdır. Birlik ve belirsizlik ya'sı kattığı anlam açısından birbirinden farklıdır. Birlik ya'sı eklendiği kelimenin miktarını bildirir, onun bir olduğunu, tekliliğini vurgular. Belirsizlik ya'sı ise eklendiği kelimenin belirsiz olduğunu bildirir.⁵⁰

Ādamī-niṅ eski va boş bolḡan sūmekini ḡazrat-ı payḡambar ṡallallāhu 'alayhi va sallam-ḡa keltürdi. "Bir kişinin eski ve boş olan kemiğini hazret-i Peygamber'e (sav) getirdi." (267a/7)

⁴⁷ Abdülkadir İnan, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'an Tefsiri", s. 62.

⁴⁸ İbrahim Taş, Çağatayca Kur'an Tefsiri 21a-41b (Giriş-Metin-Dizin), s. XVI

⁴⁹ János Eckmann, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi (Rylands Nüshası)", s. 53.

⁵⁰ Malik Abdusamatov, **Fars tili**, Okituvçı neşriyatı, Taşkent 1977, s. 114.

Büzürgî-din sordular. “Bir ulu kişiden sordular” (232b/27)

Mén bu tağ-da ġārî bilürmén. “Ben bu dağda bir mağara biliyorum.” (297a/10)

Birlik ve belirsizlik ya’sının metinde Türkçe kelimelere de gelebildiği görülmektedir. Böyle durumlarda hal ekleri ve bildirme eki birlik ve belirsizlik ya’sından sonra gelmekte ve ayrı yazılmaktadır.

Agar eşikî-ni bağlasa özgeni açar. “Eğer bir kapıyı kapatırsa, başkasını açar.” (186b/1)

Hîç işî va sözî Hâk subhânağa örtüġlüġ yoktur. “Hiçbir iş ve hiçbir söz her türlü noksandan uzak olan Allah’ın huzurunda gizli değildir.” (212b/3)

İhlâş tüz yolî-dür méning sariġa. “İhlas benim tarafıma doğru bir yoldur.” (263a/25)

Yılî-de on bir kün-ge ta’yîm-dür. “Bir yılda on bir güne tayin olur.” (300a/12)

İşaret ya’sı

Farsçanın sentaks yapısı birleşik cümlelerin çok sık kullanılmasına elverişli olduğu için böyle cümlelerin birkaç şekli vardır. *Ki* bağlama edatı ile bağlanan birleşik cümlelere *ki’li birleşik cümle* denir. Böyle cümleler iki veya ikiden fazla cümleden oluşur. *Ki’li birleşik cümlede bir ana cümle, bir veya birden fazla yardımcı cümle* bulunur.

Metnimizde *ki’li birleşik cümle* yerine *kim’li birleşik cümle* kullanılmaktadır. Türkçede ana ve yardımcı cümleleri birbirine bağlayan bağlama edatları Uygurlar döneminde Türkler yerleşik hayata geçtikten sonra ilk karşılaştıkları Soğd ve Tohar gibi İran kavimlerinin dillerindeki yardımcı cümle bağlayıcıları kısmen taklit edilerek alınmış ve Türkçede zaten var olan *kaçan, kanyu, kim, ne* gibi kelimelere de bu bağlayıcıların anlamları yüklenerek kullanılmaya başlanmıştır.⁵¹ Muharrem Ergin’e göre Uygur Türkçesi döneminden itibaren kullanılmaya başlanan *kim*, Türkçe soru zamiri olan *kim*’dir ve o dönemden beri kullanılan *kim’li birleşik cümleler*, zamanla artmıştır. Eski Türkçedeki *kim* ile Farsçadaki *ki* benzerlik kurmuştur ve dilimizde *kim, ki* yerine kullanılmaya başlamıştır.⁵²

⁵¹ Şinasi Tekin, “Eski Türkçe” **Türk Dünyası El Kitabı**, C. 2, Sayı A-23, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s. 112.

⁵² Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2000. s. 332.

Türkçenin sentaksına aykırı olan ki'li birleşik cümleler her zaman Türkçe cümle yapısına uydurulması mümkündür. Muhammet Yelten bu konuda Türkçenin zengin zarf-fiil ve sıfat-fiil sistemine sahip olmasının, ana düşünce etrafında birleşen yardımcı cümlelerin, en karışık ifadelerin tek yükleme, sade cümleler içinde toplanmasına imkan sağlayacağını belirtmiştir.⁵³

Ki'nin ana ve yardımcı cümleler arasında doğrudan ilgi kurduğu durumlarda yardımcı cümle ana cümleye özne, nesne, yer tamlayıcısı, zarf gibi fiile bağlı birimlerden biri göreviyle katılabilir. Ki'nin bir cümle ile kelime arasında ilgi kurduğu durumlarda da yardımcı cümle bir sıfat hükmünde ve ana cümlenin çeşitli unsurlarının niteleyicisi olur.⁵⁴ Yardımcı cümlenin sıfat hükmünde olup ana cümledeki bir unsurun niteleyicisi olduğu durumlarda ana cümledeki nitelendirilen unsura Farsçada bir ya (ﻯ) harfi gelir ve buna *işaret ya'sı* denir. Bu tür cümleleri niteleyici yardımcı cümleli ki'li birleşik cümle olarak tanımlayabiliriz. İsmail Bangi işaret ya'sını da belirsizlik (nekere) ya'sı olarak tanımlamaktadır.⁵⁵

Metnimizde bu tür niteleyici yardımcı cümleli ki'li birleşik cümlelerin Farsça cümle yapısına uygun olarak işaret ya'sı ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu tür cümleler “o” ve “öyle” zamirleri ile Türkiye Türkçesine çevrilebildiği gibi, onları sıfat-fiiller ile de Türkçenin sentaksına uygun hale getirilmesi mümkündür. Çalışmamızın Dizin kısmında işaret ya'sı bulunan kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları “o” ve “öyle” zamirleri ile verilmiştir. Burada ise Türkçenin sentaksına uygun olması açısından sıfat-fiil ile çevrilmektedir:

Va öğrettük biz aṅga bizniṅ ḳaşımızdın 'ilmī kim ḥāşdur bizge va ḳişi anı bilmes. “Ve biz ona kendi huzurumuzdan bize has olan, kimsenin bilmediği ilmi öğrettik” (304b/18)

Va alarḡadır āḫıratda pāyanda 'azābī kim üzölmeklik tapmas. “Ve onlara ahirette bitmek bilmeyen azap vardır.” (193a/20)

Bildirme ve hal eklerinin kullanıldığı durumlarda Farsçada olduğu gibi işaret ya'sı eklerden önce gelmektedir.

⁵³ Muhammet Yelten, “Pars-Name'deki Ki'li Birleşik Cümleler Üzerine”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi.**, C. 2, Sayı 4, Ankara Aralık 2005, s. 47.

⁵⁴ Muhammet Yelten, **a.g.e.** s. 47.

⁵⁵ İsmail Bangi, **Farsça Dil Bilgisi (Grameri)**, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1971, s. 78.

Har-āyina yaruḵ bélgüleridür gurūhī-ḡa kim tafakkür kılḡaylar anda. “O konuda tefekkür edecek topluluklar için mutlaka açık delilleridir.” (248a/16)

Haḡ subhāna nazar kılḡay kitābī-de kim andın özge hīç kişi anda nazar kılmas “Her türlü noksandan uzak olan Allah, Ondan başka hiç kimsenin bakamayacağı kitaba bakar.” (235b/19)

Çokluk eki ise Farsçada olduğu gibi işaret ya’sından önce gelmektedir. Çalışmamızın dizin bölümünde çokluk ekinden sonra işaret ya’sının kullanıldığı kelimeler çokluk eki alan kelimenin maddesinde ayrı olarak verilmiştir.

Āyatlarī kim sizlerniḡ maṭlūbīḡızdur vāki’ bolur. “Sizlerin istediğiniz deliller meydana gelir.” (206b/26)

Yukarıdaki örneklerdeki kim’li birleşik cümlelerde işaret ya’sı alıntı kelimelerle kullanılmıştır. Ancak metinde hatırı sayılır miktarda Türkçe kelimelerle birlikte de işaret ya’sının kullanıldığı görülmektedir:

Korkunçī kim düşman-dın alarnıḡ köḡḡlige yétse yétmiş ḡasana alarnıḡ dīvānıda bitürler. “Düşmana karşı olan korku onların gönlüne ulaşırsa yetmiş iyi amel olarak onların defterine yazılır.” (202b/7)

Ey kök, ḡayta al suī kim tüben ḡoyup-sén. “Ey gök, aşağıya yağdırdığın suyu geri al!” (223b/24)

Har türlüḡ yāḡşılıḡī kim kıla alursén ḡavlan va fi’lan ḡalkḡa kılḡay-sén “Söz ile ve fiil ile yapabildiğin her türlü iyiliḡi halk için yapacaksın.” (277a/19)

Kim’li birleşik cümlelerde Türkçe kelimelerle işaret ya’sının kullanıldığı durumlarda Farsçada olduğu gibi hal ekleri işaret ya’sından sonra, çokluk ekleri ise işaret ya’sından önce kullanılmaktadır.

Va ḡorḡutḡıl kişilerni kündüzī-din kim kélḡey alarḡa ’azāb. “İnsanları onlara azap geleceḡi gündüzden korkut.” (259b/21)

Oḡşattı dünyā zindagānlıḡını otī-ge kim yamḡur suyıdın kökerür. “Dünya yaşamını yaḡmur suyundan yeşeren bitkiye benzetti.” (302a/21)

Va yād kıl küinī-ni kim sürerbiz taḡlarnı. “Daḡları süreceḡimiz günü hatırla.” (302b/10)

Anıḡ köḡḡlekiniḡ éteki taşī-ḡa kim ḡuyuk başıda édi asıldı. “Onun gömleḡinin eteḡi kuyu başında olan taşa asılı kaldı.”(235a/12)

Nacāt bérduk biz Hūdka va ol kişilerige kim imān kéltürüp érdiler. “Biz Hud’a ve iman getirmiş olan kişilere kurtuluş ihsan ettik.” (225b/5)

Ol kişilerī kim yahşı-lık kıldı-lar, ya'nī imān kéltürdi-ler maşūbat va yahşı pādāşdur. “İyilik yapan yani iman eden o kişilere iyi mükafat ve ödül vardır.” (208a/23)

İşaret ya’sı Türkçe kelimelerde sıfat-fiil eklerinden sonra geldiği de görülmektedir.

Va çıkarurbız har ādamī üçün kıyāmat küni bitilgenī kim anıng 'amalınıng şahıfasıdur. “Kıyamet günü her insan için kendi amelinin defteri olan yazıyı çıkaracağız.” (284a/1)

Susağanī kim kuyugī-ni ng başıga yéter va anıng bile koğa va ipi bolmağay, özi-ni ng har ikki éligini kuyuk sarıga açar va faryād va zār-lıg va du'ā bile sunı tiler. “Bir kuyunun başına gelen ve kendisiyle kova ve ipi olmayan susamış kişi iki elini kuyu tarafına doğru açar ve ağlayıp sızlayarak feryat ve dua ile su diler.” (250a/9)

Yukarıdaki cümlede hem belirsizlik hem de işaret ya’sı Türkçe kelimelerde Farsça anlamıyla kullanılmaktadır.

Mastariyet ya’sı

Bir isimden başka bir isim türetmek için kullanılan ya (س) yapım ekine mastariyet ya’sı denir. Türkçe karşılığı -LIK, -IUK ekidir. Metinde alıntı kelimelerin mastariyet ya’sı ile birlikte kullanıldığı görülmektedir:

Hudāynıng ni'matlarını kim sizlerge arzānī tutuptur sanay almassızlar. “Size uygunluk veren Allah’ın nimetlerini sayamazsınız.” (268b/3)

Mastariyet ya’sının Türkçe kelimelere geldiği görülmektedir:

Çıkıp kélür alarnıng kırsaklarıdın lu'āb tariki bile içmekī, ya'nī bal. “Onların midelerinden salya yoluyla içecek yani bal çıkar.” (273b/1)

Kızgançlıgī kıldılar anğa va Hudāynıng hakkını bérmediler. “Onu kıskandılar ve Allah’ın hakkını vermediler.” (194b/18)

Farsça kelimeye gelen isimden isim yapan mastariyet ya’sından sonra tekrar Türkçe -lıg isimden isim yapma ekinin kullanıldığı durumlar göze çarpmaktadır.

Pas anıng madadkārī-lıgı bile Yūsuf-nı kuyuk-dın çıkardı. “Sonra onun yardımcılığı ile Yusuf’u kuyudan çıkardı.” (235b/21)

Hudāy anğa yārī-lıg kılğay. “Allah ona yardım edecek.” (188b/26)

’Acz va sınık-luğ va zārī-lıg anıng dar-gāhıga élteliñg. “Acizlik ve boyun eğme ve ağlayıp sızlamalarımızı Onun dergahına ulaştıralım.” (271b/2)

Kalıplaşmış ya’lar

Ki’li birleşik cümlelerin çeşitlerinden olan zarf yardımcı cümleleri, ana cümlenin yüklemine zamanını, eylemin ne şekilde, ne zaman, hangi vasıta ile ve niçin yapıldığını veya olduğunu bildirir. Ana cümledeki hareketin zamanını bildiren yardımcı cümlelerde metnimizde *çün, vakti kim, tā vakti kim* bağlama vasıtaları kullanılmaktadır. *Vakti kim* ifadesinde bulunan *ī* (ع) yukarıda örnekleriyle açıklanmış olan işaret ya’sının kalıplaşmış şeklidir. Metinde kırk altı cümlede kullanıldığı görülmektedir.

Yād kılğıl öz parvardıgārīñni vakti kim özüñni unutқан bolsañg. “Kendini unuttuğun vakitte kendi Tanrı’nı hatırla.” (300a/3)

Buna karşılık bazı kısımlarda bu tür cümlelerin Türkçenin sentaksına uygun olarak kurulduğu görülür:

Hudāy atını éltiñgizler kémeni sürer vaktıda va anı tohtatur vaktıda. “Gemiği sürdüğünüz ve durduğunuz vakitte Tanrı’nın adını anın.” (223b/5)

Zarf yardımcı cümlelerinde işaret ya’sının kalıplaşmasıyla kullanılan bağlama vasıtalarından biri de *hālati-de kim* olup onunla kurulan yardımcı cümleler ana cümledeki yüklemine ne şekilde yapıldığını veya olduğunu bildirir. Metnimizde 47 yerde kullanıldığı görülmektedir:

İniñgizler uçmağda hālati-de kim karındaşlar bolğaysızlar biri biriñgiz bile. “Birbirinize kardeş olduğunuz şekilde cennete giriniz.” (263b/18)

Tüşer öz inğekleri bile, ya’ni yüzlerige hālati-de kim sacda kılğaylar Hudāy-nıñg buyuruğı ta’zimi için. “Allah’ın buyruğuna tazim etmek için secde edecek şekilde çeneleri ile, yani yüzükoyun düşerler.” (295a/21)

Zarf/Nesne ve Fiilin yakınlık-uzaklık durumu

Farsçada fiilin çeşitlerini inceleyen bilim adamları genel olarak üç çeşit, basit, önekli ve birleşik fiil olduğunu belirtmektedirler.⁵⁶ Fiiller cümlede sonunda zarf, nesne öğelerinden sonra gelirken bazı birleşik fiillerin arasına zarf veya nesnelere girebilmektedir. Bu duruma göre zarf/nesne ögesi birleşik fiilin içinde bulunursa uzaklık durumu, birleşik fiilden önce gelirse yakınlık durumu meydana gelir. Metnimizde Farsçaya özgü olan birleşik fiillerin arasına zarf veya nesnenin girdiği uzaklık durumu Türkçe cümlelerde sıkça göze çarpmaktadır.

Ṭa'ām yégüçi bile kim bismillāh aytağan bolğay şirkat yémekde kılur. “Bismillah demeden yemek yiyen kişinin yemeğinde ortak olur.” (305a/12).

Mayl zālmlarğa kılmañgız. “Zalimlere meyletmeyiniz.” (232a/9)

Til calāl ni'matı va malik muta'āl tasbīhi-ğa açkaylar. “Büyük nimeti ve yüce Melik tespihine dil açacaklar.” (205a/20)

Yüz Lūt 'alayhi's-salām éviniñg eşikige koydılar. “Lut aleyhisselam'ın evine doğru gittiler.” (228a/4)

Va özige kélip élig Yūsuf-niñg boynıga saldı, andın soñg élig Yūsufniñg étekige urdı. “Ve kendine gelip Yusuf'un boynuna sarıldı, ondan sonra Yusuf'un eteğine elini sürdü.” (243a/2)

Şahrniñg aşrāfi bile yüz gārga kéltürdiler. “Şehrin önde gelenleri ile mağaraya doğru geldiler.” (299a/2)

Anıñg bedeniniñg tükleri baş tondın çıkardı. “Onun bedeninin tüyleri kaftanından baş çıkardı (yükseldi).” (243b/19)

Pas arka düşmanğa kıldıñgızlar va uruşdın kayttıñgızlar. “Sonra düşmana sırtınızı çevirdiniz ve savaştan döndünüz.” (185b/13)

Aznı haml yokluğ-ka kılğaylar. “Azı yokluğa hamlederler.” (195b/10)

Hîç kişi hālî şıfatı-dın bolmağay. “Hiçbir kişi sıfatından hali olmayacak.” (204a/10)

Yukarıdaki örneklerde *şirkat kıl-*, *mayl kıl-*, *til aç-*, *yüz koy-*, *élig sal-*, *élig ur-*, *yüz kéltür-*, *baş çıkar-*, *arka kıl-*, *haml kıl-* birleşik fiillerinin arasına zarf girmiştir.

⁵⁶ Yuriy Aronoviç Rubinçik, *Grammatika Sovremennogo Persidskogo Literaturnogo Yazıka*. Moskva 2001, s. 197.

Özellikle *yüz koy- yüz kıl-, yüz keltür-, hālī bol-* birleşik fiilleri metinde genel olarak uzaklık durumunda kullanılmıştır. Çok az örnekte ise yakınlık durumunda kullanıldığı görülmektedir:

Yüz koyup érdük biz Kan 'ān-ğa. “Biz Kenan’a doğru gitmiştir.” (244a/25)

1.5. Çağatayca Kur’an Tefsirinin Çeviri Eser Olması Üzerine

Çağatayca tefsirin Konya nüshası üzerinde doktora çalışması yapan Hamza Zülfikar eserin büyük ihtimalle Ubeydullah Han’ın veya onun teşviki ile eski dile bağlı biri tarafından ve bir orijinal nüshaya dayanılarak yazıldığını belirtmiştir.⁵⁷ Öte yandan çok iyi dini eğitim aldığı, fıkhı ait bazı risaleler yazdığı, Nam-ı Hakk adlı eserini ve hocası Kemalleddin Yar Muhammed bin Mevlana es-Semerkandî’nin yazdığı Terceme-i Kavaidü’l-kurban ve Fevaidü’l-furkan adlı kıraat kitabını Farsçadan Çağataycaya çevirmiş olması bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Şiir yazacak derecede Arapça ve Farsça bilen Ubeydullah Han’ın Çağataycaya Farsçadan iki dini eser çevirmesi onun tefsir yazacak veya tercüme edecek derecede bilgili olduğunu kanıtlamaktadır.

Yukarıda gösterilen eserde görülen Farsça özellikler göz önünde bulundurulursa eserin Fars dilini çok iyi bilen ve bu dilin gramerinin etkisinde olan biri tarafından yazıldığı düşünülebilir. Diğer bir ihtimal ise eserin Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş olabileceğidir.

Eserin 184a sayfasının 5. satırından itibaren Tevbe suresi 17. ayeti başlamaktadır. نَسْرَد و رَوَا بَوْلْمَغَايَ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ ifadesinin Türkçe karşılığı verilirken اوخشاماس *ohşamas* kelimesi onun üstüne yazılmıştır. نَسْرَد kelimesinin üzeri çizilerek *ohşamas* kelimesi onun üstüne yazılmıştır. نَسْرَد kelimesi Farsça سزیدن *sazīdan* “yaraşmak, yakışık olmak, uygun olmak” fiilinin geniş zaman olumsuzluk teklik III. şahıs çekimidir. Müstensihin *ohşamas* fiilinin yerine Farsçasını yazması da eserin Farsçadan çeviri olabileceği fikrini kanıtlamaktadır.

Bu tahmininden yola çıkılarak Farsça Kur’an tefsirleri ve tercümeleri tarafımızdan incelendi. Farsça tefsirler incelenirken Çağatayca tefsirin istinsah

⁵⁷ Hamza Zülfikar, “Çağatayca Bir Kuran Tefsiri”, s. 179.

edildiği tarih önemli ipucu vermekteydi. Bu nedenle öncelikle eserin yazıldığı XVI. yüzyılda kaleme alınan veya o dönemde meşhur olan Farsça tefsirler listelendi.

Dönemin meşhur Farsça Kur'an tefsirleri şunlardır:

- 1) Tercüme-i Tefsir-i Taberî
- 2) Tefsir-i Zahidî
- 3) Et-Teysir Fi 'İlmi't-Tefsir (veya Tefsir-i Kuşeyrî)
- 4) Keşfü'l-Esrar
- 5) Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Tevil
- 6) Tefsir-i Neseî
- 7) Tefsir-i Hacı Muhammed Parsa
- 8) Tefsir-i Yakub Çerhî
- 9) Tefsir-i Camî
- 10) Cevahirü't-Tefsir
- 11) Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyinî)

Bu tefsirlerin bazı nüshalarının fotoğraflarına erişildikten sonra Çağatayca tefsir ile mukayesesi yapıldı. Mukayeseler sonucunda doktora tezi olarak çalıştığımız eserin Farsça yazılan Mevahib-i Aliyye tefsirinin Çağatayca tercümesi olduğu tarafımızdan tespit edildi. Mevahib-i Aliyye (el-Mevahibü'l-'Aliyye fî tefsîri'l- kelami'r-Rabbaniyye), daha yaygın adıyla Tefsir-i Hüseyinî, Hüseyin Vâiz Kaşifî tarafından hicri 897-899 (m. 1492-1494) yılları arasında Farsça yazılmış muhtasar bir tefsirdir.

1.6. Hüseyin Vaiz Kaşifî'nin Hayatı ve Eserleri

Kaynaklarda Mevlana Herevî, Vaiz Herevî, Molla Hüseyin gibi isimlerle anılan Kemaliddin Hüseyin bin Ali Beyhakî Sebzevarî, günümüzde İran'a bağlı Horasan bölgesinin kuzeyinde bulunan Sebzevar veya Beyhak şehrinde doğmuştur. Doğum tarihiyle ilgili kaynaklarda kesin bilgi bulunmasa da 1456 yılında Meşhed'e gittiği sıralarda otuz yaşlarında olduğu göz önünde bulundurulursa 1427 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir.⁵⁸ İlk eğitimini Sebzevar'da alan Kaşifî, daha

⁵⁸ Adnan Karaismailoğlu, "Hüseyin Vâiz-i Kâşifî", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, XIX, İstanbul 1999. s. 16.

sonra Nişapur ve Meşhed’de yaşadı. Dönemin büyük Nakşibendî şeyhi Sadeddin Kaşgarî’nin Herat’ta öldüğünü öğrendiğinde rüyasında onu görür. Onun mezarını ziyaret etmek maksadıyla Herat’a 1456 yılında gitti. Burada Sadeddin Kaşgarî’nin müridi Abdurrahman Camî ile tanıştı ve onun vasıtasıyla Nakşibendî tarikatına intisap etti. Timurluların soyundan olan Sultan Ebu Said’in Horasan’ın yeni hükümdarı olmasından sonra 1458 yılında Sebzevar’a döndü. Bir süre Beyhak şehrinde kadılık yaptı. 1470 yılında ise Sultan Hüseyin Baykara’nın daveti üzerine Herat’a gitti ve Ali Şîr Nevaî’nin himaye ve teşviki ile çeşitli kitaplar yazdı. Hayatının sonuna kadar Herat’ta yaşadı, 14 Haziran 1504 yılında⁵⁹ Herat’ta vefat etti. Türbesi de Herat’ta Sadeddin Kaşgarî ve Camî’nin türbelerinin yakınında bulunmaktadır.⁶⁰ Bazı kaynaklara göre ise Camî’nin ölümünden (898/1492) sonra Herat’tan ayrılmış ve 1504 yılında Sebzevar’da vefat etmiştir. Türbesi Sebzevar’dadır.⁶¹ Ailesi hakkında çok bilgi bulunmasa da Camî’nin kız kardeşi ile evlendiği, çocuklarından birinin Nakşibendîliğin temel eserlerinden olan Reşehatu Aynü’l-Hayat’ın müellifi olan Fahreddin Ali Safî (v. 939/1532) olduğu bilinmektedir.

Çocukluğundan dönemin ileri gelenlerinden eğitim alan Hüseyin Vaiz Kaşifî, özellikle vaaz ilminde çok ün kazanmış ve Vaiz lakabını almıştır. Ayrıca tasavvuf cemaati arasında ün kazanmış, Herat’ta geldikten sonra Hüseyin Baykara tarafından onun faaliyeti için Çarsuk bölgesinde darü’s-siyade inşa edilmiştir.⁶² Vaazlarını darü’s-siyade ve Herat’ın çeşitli mekanlarında veren Hüseyin Vaiz Kaşifî, cuma hatipliği de yapmıştır. Kaşifî Herat’tayken birçok ilimde onun dönemin önde gelenlerinden biri olduğu da tarihi kaynaklarda kaydedilmektedir. Çağdaşları tarafından kaleme alınan eserlerde Kaşifî’den övgüyle bahsedilmektedir. Ali Şîr Nevaî’nin Mecalisü’n-Nefaîs, Handemir’in Hülasetü’l-Ahbar, Mekarimü’l-Ahlak,

⁵⁹ Ölüm tarihini Hamidullo Lutfillayev Mevahib-i Aliyye eserinin mukaddime kısmında bulunan هدايت دستگاه ifadesinden ebced hesabına göre hesap etmiştir: Hamidullo Lutfillayev, **Hüseyin Vaiz Kaşifî’nin Mevahib-i Aliyye eseri Merkezi Asya halkları manevi hayatına dair mühim memba**, Doktora tezi özeti, Taşkent 2011, s. 12.

⁶⁰ Maria Subtelny, “Kāšefi, Kamāl-Al-Dīn Ḥosayn Wā‘ez”, **Encyclopædia Iranica**, Volume XV, Fascicle. 6, s. 659.

⁶¹ Adnan Karaismailoğlu, **a.g.e.**, s. 17.

⁶² Georgina Herrmann, “Biographisches zu Ḥusain Wā‘iz Kāšifī,” in Ronald Eric Emmerick and Dieter Weber, editors, **Corolla Iranica: Papers in Honour of Prof. Dr. David Neil MacKenzie on the Occasion of His 65th Birthday**, Frankfurt and New York 1991, s. 96.

Habibü's-Siyer, Celaleddin Suyutî'nin Tabakatu'l-Müfessirîn, Mir Seyid Şerif Rakımî'nin Tarih-i Rakımî, Nurullah Şüsterî'nin Mecalisü'l-Mü'minîn gibi eserlerde Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin hayatı, ilmî ve edebî faaliyetiyle ilgili kıymetli bilgiler yer almaktadır.

Kaşifi mahlasıyla Farsça şiirler yazan Hüseyin Vaiz, Ali Şir Nevaî'ye göre *zu-fünun*, birçok ilimde bilgili şahıs idi. Handemir'in verdiği bilgilere göre astronomi, astroloji ve ilm-i inşada dönemin en iyisi olmuştur.⁶³

Hüseyin Vaiz Kaşifi çeşitli konularda kırktan fazla eser kaleme almıştır. Kur'an-ı Kerim ilimleriyle ilgili Cevahirü't-Tefsir, Muhtasaru'l-Cevahir, Camiü's-Sittîn ya Tefsir-i Sure-yi Yusuf, Mevahib-i Aliyye, Nekavat Fi Adabü't-Tilavet eserlerinin; hadis ilmiyle ilgili Risaletü'l-Aliyye Fi Ehadisü'n-Nebeviyye; tasavvufla ilgili Fütüvvetname-i Sultanî; edebiyatla ilgili Envar-i Süheylî, Bedayiü'l-Efkar Fi Sınaatü'l-Eş'ar, Lübb-i Lübab-i Manevî Fi İntihab-i Mesnevî eserlerinin; dilbilimiyle ilgili Manzume-i Evamil; astronomiyle ilgili Elvahü'l-Kamer, Şiş Risale; ilm-i inşayla ilgili Mahzanü'l-İnşa, Sahife-i Şahî; ahlakla ilgili Ahlak-ı Muhsinî; tarihle ilgili Ravzatu's-Şüheda gibi eserlerinin nüshaları günümüze kadar ulaşmıştır. Ayrıca Menakibü'l-Evliya, Ayine-i İskenderî, Şerh-i Sahife-i Secadiye, Kitab-i Adiyeye, Resail Der Evrad ve Adiyeye, Şerh-i Esmâü'l-Hüsna, Fazl-ı Salavatü'n-Nebî, el-Mirsadü'l-Üsna Fi Şerh-i Esmâullahü'l-Hüsna, Ensab-i Sebtü'r-Resul, Mevlüdname, Risale Der İlm-i A'dad gibi eserlerin müellifi olduğu belirtilmiştir.⁶⁴

Ali Şir Nevaî Mecalisü'n-nefais tezkiresinde Hüseyin Vaiz Kaşifi'den dördüncü mecliste bahsetmektedir. Dördüncü meclis “Şiir yazmakla meşhur olmayan, ama nazım konusunda çok güzellikler ve zariflikler gösteren zamanın fazılları” hakkındadır.

Mavlânâ Husayn Vâ'z

Kâşifî taħalluş kıtur, Sabzavârlıkdur. Yigirmi yılğa yakın bar kim şahrdadur. Mavlânâ zû-fünûn va rangân va pür-kâr vâki' boluptur. Az fan bolğay kim dahlı bolmağay huşuşan va 'z va inşâ' va nücum ki anıġ haqqıdur, har kıaysıda müta'ayyin va maşhür işleri bar. Muşannafâtıdın biri Cavâhirü't-tafsîrdür kim Al-Bakara

⁶³ Gıyasiddin Muhammed Handemir, **Tarih-i Habibü's-Siyer Fi Ahbar Efrad-i Beşer**, C. IV, Tahran 1984, IV, s. 345.

⁶⁴ Lutfillayev, **a.g.e.**, s. 12.

sūrasın bir mucallad bitipdür, munşif-ı qaṭ' bile yüz cüz' bolğay, bā-vücūd-i barça ḥîrelik va dānālık. Şahr şūhlarıdın biri Ḥ'āca Ḥāfızınıṅ bu maṭla'ın bitip minbarnıṅ üstige koyğandır, budur kim

Vā'izān k'ın cilva bar mihrāb u minbar mīkunand

Çün ba ḥilvat mīravand ān kār-ı diğar mīkunand

Alıp oğuğaç köp mütağayyir va muṣṭarib bolup ḥaylī ḥāric-i mabḥaş söz aytıp néçe vaqt va'z aytmadı. Ḥaşm-ı nā-ma'lūm ḥōd öz maḳşūdın ḥāşıl kıldı, ammā Mavlānā ḳılğanınıṅ ḥaṭā érkenige vāḳıf bolğaç yana öz işi başığa bardı. Barmasa iki ḥaṭā bolur érdi. Bāk yok, 'aybsız Téṅgridür. Bu maṭla' anıṅdur kim

Sabz ḥaṭā zi müşk-i tar ḡāliya bar saman mazan

Sünbül-i tāb dāda bar gül-i nastarin mazan⁶⁵

Bunun dışında Nevaî, Hüseyin Vaiz Kaşifi'den Hamsetü'l-Mütehayyirin adlı eserinde de bahsetmektedir. Bilindiği gibi eser Camî'nin ölümü münasebeti ile yazılmıştır. Camî vefat ettiğinde Nevaî, onun için bir mersiye yazmıştır ve bu mersiyeği Hüseyin Baykara'nın buyruğu ile yapılan törende dönemin en meşhur vaizi olan Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin okuduğu eserde belirtilmiştir:

...Va nazm ahlı köp ta'riḥler aytıp oğudılar. Ol cümladın ḥurūf rāḳımı bu marsiya bile ta'riḥni aytıp yıl aşı tartarda sultān-ı şāhibḳırān 'ālī maclisleride ötkerdi va ḥükm boldı kim Mavlānā Ḥusayn Vā'iz minbar üstide oğudı...⁶⁶

Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin yazdığı eserlerin bazıları şunlardır:

Cevahirü't-Tefsir: 1485 yılında yazılmaya başlanan ve tam adı Cevahirü't-Tefsir Li Tuhfeti'l-Emir olan Kur'an tefsiri Emir Ali Şir Nevaî'ye ithafen kaleme alınmıştır. Ancak Hüseyin Vaiz, dört cilt olması gereken Cevahirü't-Tefsir'i tamamen bitirmemiştir. Tefsirin geri kalan kısmını yazmaktan vazgeçerek 897-899 (1492-1494) yılları arasında daha sade bir dille ve daha kısa olarak Mevahib-i Aliyye adlı eserini kaleme almıştır. Ancak Beyanü'l-Bak dergisinde Tahirü'l-Mevlevî'nin

⁶⁵ Alişer Navaiy, **Mükemmel Eserler Toplamı, Mecâlisü'n-Nefâis**, C. 13, (Haz: Suyuma Ganiyeva), Taşkent 1997. s. 113.

⁶⁶ Alişer Navaiy, **Mükemmel Eserler Toplamı, Hamsetü'l-Mütehayyirin**, C. 15, (Haz.: Suyuma Ganiyeva), Taşkent 1999. s. 99.

verdiği bilgilere göre Cevahirü't-Tefsir dört ciltli olarak tamamlanmıştır.⁶⁷ Dünyanın birçok kütüphanesinde eserin yazmalarının bulunmasıyla beraber Bombay ve Tahran'da iki cilt olarak basılmıştır.

Ahlak-ı Muhsinî: Kırk bölümden ibaret olan eser 1501 yılında tamamlanmıştır. Giriş kısmında eserin Hüseyin Baykara'nın oğlu Ebu'l-Muhsin Mirza'ya ithafen yazıldığı belirtilmiştir. Eser güzel ahlak ve edeple ilgili yazılmış olup birçok dile tercüme edilip basılmıştır. Eserin Çağatayca tercümesi de mevcut olup Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde 10 nüshası bulunmaktadır.

Envar-ı Süheylî. Ebü'l-Mealî'nin Kelile ve Dimne eseri mensur bir şekilde Fars dilinde Hüseyin Vaiz Kaşifi tarafından yeniden kaleme alınmıştır. 14 bölümden ibaret olan eser Timurlu emirlerinden Nizamüddin Şeyh Ahmed Süheylî'nin isteği üzerine yazılmış ve ona ithaf edilmiştir. Müellifin sağlığında 1492 yılında istinsah edilen bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde 4215 numara ile korunmaktadır. Envar-ı Süheylî Alaeddin Ali Çelebi tarafından Hümayunname adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. Çağatayca tercümesinin beş nüshası da Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir.

Ravzatü'ş-Şüheda: Hicri 908 (m.1502-1503) yılında yazılan eser İmam Hüseyin ve Kerbela olaylarını anlatmaktadır. Eserin, Hüseyin Baykara'nın kızı Meryem Sultan Begim ile evlenen nakıb ünvanlı Seyyid Abdullah Mirza'ya veya Hüseyin Baykara'nın torunu Mirza Mürşidüddin'e ithafen yazıldığı söylenmektedir. Eser Aşık Çelebi tarafından Tercüme-i Ravzatü'ş-Şüheda, Cami-i Rumi Saadetname adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Ayrıca eserin Çağatayca tercümesinin beş nüshası Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir.

⁶⁷ Tahirü'l-Mevlevi, "Beyanü'l-Hak'dan: Mevlana Hüseyin Vaiz ve Tefsir-i Hüseyinî", Çeviren: Zülfikar Güngör, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl 3, S. 9, Temmuz-Aralık, 2002, s. 364.

1.7. Mevahib-i Aliyye

Herat'a geldikten sonra Nevaî ile sıkı bir dostluk kuran Hüseyin Vaiz Kaşîfî, Cevahirü't-Tefsir, Mahzenü'l-İnşa ve Mevahib-i Aliyye gibi eserlerini Ali Şir Nevaî'ye ithafen yazmıştır. Tam adı *El-Mevahibü'l-Aliyye Fî Tefsîri'l-Kelami'r-Rabbaniyye* olan Farsça yazılmış bu eser daha çok *Tefsir-i Hüseyinî* adı ile tanınmıştır. Tefsir-i Hüseyinî olarak müellifin vefatından sonra anılmaya başlanmıştır. Eserin adının anlamı "Allah'ın sözlerinin tefsiri ilminde Ali Şir Nevaî'ye hediyeler" demektir. Eser hicri 897-899 (m. 1492-1494) yılları arasında tamamlanmıştır.

Hüseyin Vaiz Kaşîfî, eserini yazarken elliye yakın eseri kaynak olarak kullanmıştır. Dil bakımından bu kaynakların birçok kısmı Farsça yazılmış eserlerdir. Kaynak olarak alınan Arapça eserler genel olarak X-XII. yüzyıllarda yazılan eserlerdir, kaynak olan Farsça eserler ise XII-XV. yüzyıllara aittir.

Mevahib-i Aliyye eserinde kaynak olarak kullanılan tefsir kitapları aşağıdaki gibidir:

Mealimü't-Tenzil. İmam-ı Begavî (v. 516/1122-1123)

Keşfü'l-Esrar. Reşididdin el-Yezdî (v. 530/1135-36)

El-Keşşaf An Hakayıkı Gavamizi't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil Fi Vücuhi't-Te'vil. Mahmud Zemahşerî (v. 539/1144)

Miftahu'l-Gayb. Fahreddin Razî (v. 605/1209)

Bahrü'l-Hakayık. Necmeddin Daye Esedî (v. 654/1256)

Medarikü't-Tenzil ve Hakaikü't-Te'vil. Ebu'l-Berekat en-Neseffî (v. 701/1301)

Tibyan. Ebu Cafer et-Tusî. (v. 460/1068)

Yenabi' El-Ulum. İmam-ı Endhudî (XIII. yüzyıl)

Bunun dışında Hüseyin Vaiz Kaşîfî, Mevahib-i Aliyye tefsirinde Mevlana Celaleddin Rumî, Hace Muhammed Parsa, Abdurrahman Camî, Feridüddin Attar gibi birçok şahsiyetin tasavvufî ve edebî eserlerinden de yararlanmıştır. Bu denli çok eseri kaynak olarak yerli yerinde kullanılması, ayet ayet tefsir yapmakla birlikte ve tasavvufî tefsir yöntemine de başvurması Mevahib-i Aliyye, diğer adı ile Tefsir-i Hüseyinî eserinin İslam dünyasında çok meşhur olmasını sağlamıştır. Mevahib-i Aliyye'nin birçok tefsir kitabında kaynak eser olarak kullanılması da bunun delilidir.

İsmail Hakkı Bursevî'nin Ruhü'l-Beyan, Molla Fethullah el-Kaşanî'nin Minhacü'l-Sadikîn gibi eserlerin kaynağı olan Tefsir-i Hüseyinî tefsircilik biliminde derin etki bırakmıştır. Rahim Musulmankulov'un belirttiğine göre Hüseyin Vaiz şahsiyetinin çok ün kazanmasının sebebi de onun Mevahib-i Aliyye tefsiri olmuştur.⁶⁸

Eserde dönemin bir klasiği olarak edebî metinlerden manzum parçalar verilmektedir. Kristin Zahra Sands'a göre Kaşifi'nin bir tefsir eserinde şiirlerin iki satır olarak değil, bütün olarak vermesi ile edebiyatın tasavvufî tefsircilikteki yeri yeni bir aşama katetmiştir.⁶⁹

Eserin dünya kütüphanelerinde yüzlerce nüshası bulunmaktadır. Özbekistan Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesi'nde eserin 68 nüshası bulunmaktadır. Müellifin kendi yazısıyla yazdığı nüsha ise Özbekistan Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 2181 numarada kayıtlıdır.⁷⁰

Mevahib-i Aliyye tefsirinin kapsamlı incelemesi ve tenkitli metin çalışması Seyyid Muhammed Rıza Celalî tarafından yapılmıştır. *Mevahib-i Aliyye ya Tefsir-i Hüseyinî* adı ile dört cilt olarak 1939-1942 yıllarında Tahran'da neşrolunan çalışma 1942-1944, 1988-1989, 1990-1991 yıllarında yeniden basılmıştır. Çalışmada Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin hayatı ve eserleriyle ilgili bilgiler de verilmektedir.⁷¹

Eser sadece Orta Asya ve Horasan bölgesinde değil bütün müslüman ülkelerde ilgi görmüş ve çeşitli dillere tercüme edilmiştir. Günümüze kadar eserin Urduca, Peştuca, Tatarca, Osmanlıca ve Özbekçe çevirilerinin yapıldığı bilinmekte idi. Elimizdeki tefsir ise eserin Çağatayca çevirisidir.

Mevahib-i Aliyye yazıldıktan yarım asır sonra hicri 952 (m. 1546) yılında Selanikli Ali bin Veli tarafından Tercemetü Tefsiri'l-Mevahibi'l-Aliyye (Tercüme-i Tefsir-i Hüseyin el-Kaşifi) adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. Abdülhamit Birışık bu tercümenin Kur'an tefsirinin ilk Türkçe çevirisi olduğunu tahmin etmektedir.⁷² Ancak çalışmamızın konusu olan Mevahib-i Aliyye'nin Çağatayca tercümesinin

⁶⁸ Rahim Musulmankulov, **Kemaleddin Hüseyin Vaiz Kaşifi, Bedayü'l-Efkar Fi Sinaatü'l-Eş'ar (Noviye Mıslı O Poetiçeskom Tvorçestve. Na Persidskom Yazıke)**, Moskva, 1977, s. 5.

⁶⁹ Kristin Z. Sands, "On the Popularity of Husayn Va'iz-i Kashifi's Mavâhib-i 'aliyya: A Persian Commentary on the Qur'an," **Iranian Studies** 36/4, 2003, s. 471.

⁷⁰ Lutfillayev, **a.g.e.**, s. 16.

⁷¹ Hüseyin Vaiz Kaşifi, **Mevahib-i Aliyye ya Tefsir-i Hüseyinî**, (Haz.: Seyyid Muhammed Rıza Celalî), Tahran, İkbâl Yayınevi, 1317/1939.

⁷² Abdülhamit Birışık, "Osmanlıca Tefsir Tercümeleri ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifi'nin Mevâhib-i Aliyye'si", **İslâmî Araştırmalar**, XVII/1, Ankara 2004, s. 63.

Topkapı nüshası hicri 950 (m. 1543) yılında istinsah edildiğine göre ilk tercümenin Çağatay Türkçesi ile yapıldığı anlaşılmaktadır. Selanikli Ali bin Veli'nin Osmanlıca tercümesi iki cilt halinde yapılmış olup nüshaları İshak Paşa ve Süleymaniye kütüphanelerinde bulunmaktadır.

Bu çeviriden sonra meşhur İdris-i Bitlisî'nin oğlu olan Ebü'l-Fazl Mehmed Efendi (v. 982/1574) de Mevahib-i Aliyye eserini Osmanlıcaya tercüme etmiştir. Tercümenin nüshaları İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi ve Çorum İl Halk Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir. Ebü'l-Fazl Mehmed Efendi ayrıca Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin Ahlak-ı Muhsinî adlı eserini de Farsçadan çevirmiştir.

1635 yılında Şeyh Ömer Adulî Niğdevî tarafından çevrilmiş olup iki cilt halinde Süleymaniye Kütüphanesinde korunmaktadır. Bu tercümeden yaklaşık yarım asır sonra Gurabzade Ahmed en-Nasih (v.1099/1688), Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin ve Kadı Beyzavî'nin tefsirlerinden yararlanarak hazırladığı Zübedü (Zübdetü) Asari'l-Mevahib ve'l-Envar adlı çalışmasını 1096 (m. 1685) yılında bir sene zarfında tamamlamıştır. Çeşitli kütüphanelerde yazmaları bulunan tefsir iki cilt olarak basılmıştır (Rıza Efendi Matbaası, İstanbul 1292/1875-1294/1877). Zübedü Asari'l-Mevahib ve'l-Envar ismi daha çok Envaru't-Tenzîl ile Mevahib-i Aliyye'den istifade etmesi sebebiyle verilmiştir.⁷³

Aslen Kıırlı olan İsmail Ferruh Efendi (v. 1256/1840), Mevahib-i Aliyye tefsirini Mevakib adıyla tercüme etmiştir. Müellif nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunmaktadır. Osmanlı devletinin son yıllarında yapılan bu tercüme dili, üslubu, muhtevası sebebiyle büyük ilgi toplamış ve farklı yayınevleri tarafından Tefsir-i Mevakib Tercüme-i Mevahib-i Aliyye, Mevakib Tercüme-i Tefsir-i Mevahib, Mevakib Tefsiri, Tercüme-i Tefsir-i Mevahib, gibi isimlerle birçok kez basılmıştır. Halk arasında çok rağbet gören tercüme Cumhuriyet döneminde Süleyman Fahir tarafından sadeleştirilmiş ve Latin harfleriyle Mevakib Tefsiri Kur'an-ı Kerim ve Meali adıyla iki ciltli olarak basılmıştır.

Tahirü'l-Mevlevî (1877-1951) ise Mevahib-i Aliyye tefsirinin Bakara suresinin sonuna kadar olan kısmını Türkçe'ye çevirmiştir. İsmail Farruh Efendi'nin Mevakib

⁷³ Recep Arpa, "Tâhirü'l-Mevlevî'nin Tefsîr-i Hüseyinî Tercümesi'nden Bir Numûne", **Usul İslam Araştırmaları Dergisi**, Sayı 21, Ocak-Haziran 2014, s.132.

tercümesinde bazı eksiltmeler ve ilaveler bulunduğu belirtilerek birebir tercüme gerektiğini vurgulayan Tahirü'l-Mevlevî Hindistan baskısını esas alarak çeviri yapmıştır.

Kazanlı Muhammed Sadık İmankulı Mevahib-i Aliyye tefsirini Teshilü'l-Beyan Fi Tefsiri'l-Kur'an adıyla Tatarcaya tercüme etmiştir. Çeviri 1900-1910 yılları arasında yazılmış ve Kazan'da ilk olarak 1911 yılında iki ciltli olarak basılmıştır. Birinci cilt Fatiha suresi ile başlayıp İsra suresi ile bitmekte, ikinci cilt Kehf suresi ile başlayıp Nas suresi ile tamamlanmaktadır. Muhammed Sadık İmankulı tefsirin birebir çevirisini yapmakla birlikte, haşiye kısmında bazı açıklamalar ve ayetin nüzul sebebi gibi birtakım bilgiler vermiştir. Bu tercüme üzerinde Gayaz Akhmetshin yüksek lisans tezi hazırlamıştır.⁷⁴

Ayrıca Afganistan, Hindistan, İran, Mısır, Rusya gibi ülkelerde eserin birçok kez taşbaskısı yapılmıştır.

XIX. yüzyılda eser, Hive Hanlığı'nda Özbekçeye çevrilmiş ve taşbaskı olarak neşredilmiştir.

1.8. Farsça ve Çağatayca Mevahib-i Aliyye'nin Karşılaştırması

Farsça Mevahib-i Aliyye ve Çağatayca tercümesini karşılaştırırken ilk olarak şekil benzerlikleri dikkat çekmektedir. Farsça Mevahib-i Aliyye nüshaları genelde iki ciltli olarak yazılmış, birinci ciltler Fatiha suresinden başlayıp Kehf suresinin sonuncu ayetiyle biter, ikinci ciltler ise Meryem suresinden başlayıp Kur'an-ı Kerim'in son ayeti Nas suresiyle biter. Kur'an ayetlerinin üstü çizilerek metinden ayrılır, sure isimleri siyah veya mavi mürekkeple yazılır. Ayetlerin tamamı veya belirli kısmı tercüme edildikten sonra tefsirli açıklamalar, hadisler, diğer tefsirlerden örnekler, zaman zaman kıraat farklılıkları gösterilir. Bunun gibi durumlar eserin Çağatayca tercümesinde de aynı şekilde görülmektedir. Ancak Farsça nüshaların bazılarında bir sayfalık mukaddime kısmı bulunurken Türkçe nüshalarda söz konusu kısım bulunmamaktadır.

⁷⁴ Gayaz Akhmetshin, "Muhammed Sadık İmankulı ve Tefsiri Teshilü'l-Beyan", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Aşağıda Çağatayca ve Farsça Mevahib-i Aliyye nüshalarının bazı kısımları karşılaştırılarak çalışmamıza konu olan Çağatayca nüshanın Farsça nüshadan birebir tercüme olduğu, bazen mütercimim kendine özgü bir şekilde tercüme ettiği ortaya konulmaktadır. Farsça metin için İran Firdevsî Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yazma Eserler Kütüphanesinde 105 numarada korunan ve 1517 yılında istinsah edilen Mevahib-i Aliyye nüshası esas alınmıştır.

Çağatayca Tefsir-i Hüseyinî'de

Fatiha suresi

(1) بِسْمِ اللَّهِ āgāz kıldım hūdāy ta'ālānīng atı bile kim 'ibādat kılmak anğa sazāvār érür الرَّحْمَن vucūd va hayāt bile yahşı bağışlağuçı halkқа الرَّحِيم bağışlağuçı alarğa hayāt bile va saklamaklıg āfatlardın

(2) الْحَمْدُ har bolğan şanā va āfarīn kim azaldın abadğaça mavcūd va ma'lūm turur va bar durur va bolğusı durur anīng barısı tamāmı va kamālı bile اللَّهُ hūdāyğa durur kim musammā va mavşūf érür barça kamāllıg ismler va şıfatlarğa رَبِّ الْعَالَمِينَ yaratkuçı va östürgüçi va saklağuçı va tarbiyyat étküçi va kılğuçı barça 'ālamlarınīng işini feriştelere va parīler va ādamīler va vuḥūş va kuşlar va sibā' darandalar va su hayvānları va andın özgele

(3) الرَّحْمَن hayātka bağışlağuçı yana yana katla āhıratda barça néme yok bolğandın songra الرَّحِيم bağışlağuçı yana katla mihrībānlıg bile mü'minlerge va alarnı

Farsça Tefsir-i Hüseyinî'de

Fatiha suresi:

(1) بِسْمِ اللَّهِ ba nām-i hūdā-yi sazā-yi parastış الرَّحْمَن nīk bahşanda bar halk ba vucūd va hayāt الرَّحِيم bahşāyanda va mihrībān ba işān ba bakā va muḥāfazat kunanda az āfāt.

(2) الْحَمْدُ har şanāyī va āfarīnī ki az azal tā abad mavcūd va ma'lūm būd va hast va ḥ'āhad būd cumla-yi ān ba tamām va kamāl اللَّهُ mar hūdāyī rā ki musammā va mavşūf ast ba hama-yi asmā' va şifāt-i kamāliyya رَبِّ الْعَالَمِينَ āfarīnanda va parvaranda va dāranda va tarbiyyat kunanda va sāzanda-yi kārḥā-yi hama-yi 'ālamīn az malā'ika va cin va ins va vuḥūş va tuyūr va sibā' va hayvānāt-i ābī va ğayr-i ān

(3) الرَّحْمَن bahşanda-yi vucūd bār-i dīgar dar āhırat ba'd az fanā-yi cihāniyān الرَّحِيم bahşāyanda-yi dīgar bāra ba rā'fat va raḥmat bar

uçmağğa kirgüzmekke

(4) **مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ** cazā küniniᅅ ėgesi yā taşarruf kılğuçı ol künde har némeni tilese pāyandalar ‘amallarınıᅅ asrağuçısı tā alarnı bérnek va almağda yanğlış bolmağay yā hisāb küniniᅅ kāzısı hūkm kılğuçısı kim bendelerniᅅ arasında tūzlūg bile hūkm kılğay yā cazā bérğuçi cazā künide

(5) **إِيَّاكَ نَعْبُدُ** saᅅga ‘ibādat kılurbız va bas kim séndin özge ‘ibādatğa sazāvār yoktur **وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** tağı hāşsa séndin yārī tilerbiz saᅅga kulluğ kılmağda séniᅅ ‘ibādatiᅅda va andın özge hācatlar va mühimlerde

(6) **الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ** bizlerge yol körset **اهْدِنَا** tūz yolğa sözler va işler va kılığlarda kim ol orta bolğay ifrāt va tafriᅅ va ğuluvv va tağşir arasında yā bérk kıl bizlerni mustağim yolda kim İslām dīni va ‘ālam sayyidi ‘alayhi’ş-şalavatu va’s-salām sūnnatı durur ‘āriflerniᅅ kuᅅtbı va vāşillarniᅅ ğavşı nāsiru’l-ğaq va’d-dīn ħazrat-ı H̄vāca ‘Ubaydullāh⁷⁵ ᅅuddisa sirruhu’l-‘aziz bu ma’nāda būland nūkta va arcümand kalima aytıpdurlar va ol

mu’minān va dar-āvarande-yi işān ba bihiş

(4) **مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ** ħudāvand-i rūz-i cazā yā muᅅaşşarif dar ān rūz ba har çe h̄vāhad yā ħāfiᅅ-i a’māl-i bendegān tā dar dādan va satadan nāmhā ğalaᅅ naşavad yā kāzi-yi rūz-i hisāb ki miyān-i bendegān ba ħaq hūkm kunad va yā cazā dehandā ba rāstī dar rūz-i pādāş

(5) **إِيَّاكَ نَعْبُدُ** tū rā mīparastīm va bas ki ğayr-i tū mustağaq-i ‘ibādat nīst **وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** va hāş az tū yārī mīh̄vāhim dar parastīş-i tū va dar āncāh sāyir ħavāyic va muhimmāt

(6) **الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ** mā rā rāh namāyi **اهْدِنَا** ba rāh-i rāst az aᅅvāl va af’āl va aᅅlāğ ki ān rāh mutavvassit buvad miyān-i ifrāt va tafriᅅ va ğuluvv va tağşir yā sābit dārad mā rā ba rāh-i mustağim ki dīn-i İslām va sunnat-i sayyid-i anām ‘alayhi’ş-şalavatu va’s-salām va ħazrat-i kuᅅtbu’l-ārifin ğavşu’l-vāsilin nāsiru’l-ğaq va’d-dīn H̄vāca ‘Ubaydullāh ᅅuddisallāhu sirruhu’l-

⁷⁵ Topkapı nüshasında: H̄vāca Aᅅmad Rāğim ᅅuddisa sirruhu’l-‘aziz

budur kim körset bizlerge tüz yol ya'nî özünġnünġ zātınġnıġ muħabbatı bile muşarraf tutkıl tā özümüz iltifâtdın özümüzge va séndin özgedin va séndin özgege āzād bolup tügel séniġ bile bolalıġ va séndin özgeni körmeliġ va séndin özgeni saġış kılmalıġ yā ol kim körsetkil bizge tüz yol ya'nî ol yolı kim séniġ ħazratıġdadur har mavcūdiniġ nisbatı bile kim ol mavcūdnı ansız vücūdı yoktur va öz kamālınıġ ġāyatıġa ansız yétmesdür tā barçada séndin özgeni körmeliġ va séndin özgege tavaccuh kılmakdın āzād bolalıġ

(7) صِرَاطَ الَّذِينَ körgüz bizlerge alarnıġ yolını kim öz fazlıġ bile أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ in'am kılıpsén alarġa nübüvvat va risālat va vilāyat va şiddikiyyat va şahādat va şalāhiyyat ni'matı bile yā alarnıġ yolu kim ħurb ahlıdurlar va zāhir ni'matınıġ kamālı bile kim şarī'at kabūlıdur va bātin ni'matınıġ camālı bile kim ħaķıķat asrārıġa muṭṭalı'dür alarnı 'azīz va mükarram kılıpsén غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ né ol kişilerniġ yolu kim ġazab kılıpsén alarġa ya'nî mavcūddın burun séniġ ġazabıġnıġ mu'arriżıġa kiripdürler va ol sabab bile kim küfrge ayak

'azīz dar in ma'nā nukta-yi buland va kalima-yi arcumand farmūdeyand va ān in ast ki banamāy mā rā rāh-i rāst ya'nî ba muħabbat-i zātī-yi ħōd muşarraf dār tā az iltifāt ba ħōd va ġayr az tū āzād ġaştā ba tamāmī giriftār-i tū gardīm cuzz-i tū nadānīm va cuzz-i tū nabīnīm va yā ānki banamāy mā rā rāh-i rāst ya'nî ān rāhī ki ħazrat-i tūrāst ba nisbat-i har mavcūdı ki ān mavcūd bī ān paydāyī nadārad va baġāyat-i keamāl-i ħōd bī ān namīrasad tā dar hama-yi aħvāl cuzz-i tū nabīnīm va az tavaccuh ba ġayr-i tū āzād gardīm

(7) صِرَاطَ الَّذِينَ banamāy ba mā rāh-i ānān ki ba fazl-i ħōd أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ in'am kardī bar işān ba ni'mat-i nubuvvat va risālat va vilāyat va şiddikiyyat va şahādat va şalāhiyyat yā rāh-i ān ki ahl-i ħurband va ba kamāl-i ni'mat-i zāhir ki kabūl-i şarī'at ast va ba camāl-i ni'mat-i bātin ki itlā' ba daķāyik-i asrār-i ħaķıķat ast işān rā mu'azzaz va mükarram sāħta غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ na rāh-i ān kasānī ki ħaşm giriftayı bar işān ya'nî kabūl az vucūd ba mu'arriż-i ġazab-i tū dar āmadand bedān sabab bar kufr iķdām namūda

qoyuqturlar yā cuhūdlarınıᅇ yolu kim tamarrud sababı bile mu'ānada va mükābara va payᅇambarlar öltürmekde va kitāblarını taᅇyırde alarᅇa ᅇazab étipsén وَلَا الضَّالِّينَ va né azᅇanlarınıᅇ yolu kim ya'nī kişilerī kim vücūddın soᅇᅇ muᅇtalif yollar va éᅇri yollarᅇa tüşüpdürler yā tarsālarınıᅇ yolu kim ifrāt vāsıtası bile hīç şānıda va tafriᅇ-i ᅇabīb şalavātullāᅇ va salāmuᅇu 'alayᅇumā bābıda azıpdurlar. Āmīn, munuᅇᅇ dék bolsun.

Yusuf suresinde geᅇen hikayenin mukayesesı

Bas barᅇa bu işke muttafiᅇ boldılar va ata kaşıᅇa kélip ayttı-lar: “Bahār faşlı yétip-dür va yérđin kök-ler ünüp-dür. Né bolᅇay kim Yūsuf-nı bizniᅇᅇ bile tüzge yibergey-sén tafarruᅇ va tamāşā küni ötkergey?”

Ya'ᅇüb 'alayᅇi's-salām kim: “Mén Yūsuf ruᅇsārı-nıᅇᅇ bahārıdın başᅇa ᅇazān körgen bülbül dék bolᅇum-dur. Ravā tutmaᅇᅇizlar kim sizler ᅇülzārda bolᅇay-sızlar va mén hacr ᅇārı-ᅇa tutᅇan bolᅇay-mén.”

Yūsuf 'alayᅇi's-salām tamāşā ānı-nı éşitip anıᅇᅇ mübārak ᅇātırı mütavaccih boldı. Va aᅇaları bile atası-nıᅇᅇ alıᅇa kélip icāzat iltimāsın körsetip Ya'ᅇüb

va yā rāᅇ-i cuhūdān ki ba sabab-i tamarrud dar mu'ānada va mükābara va ᅇatl-i anbiyā' taᅇriᅇ-i kutub bar işān ᅇaşm girifta وَلَا الضَّالِّينَ va na rāᅇ-i gumrāᅇān ya'nī kasānī ki ba'd az vücūd dar turuᅇ-i muᅇtalifa va sabīl-i munᅇarifa uftādeyand yā rāᅇ-i tarsāyān ki ba vāsita-yi ifrāt dar şān masīᅇ va tafriᅇ dar bāb-i ᅇabīb-i mā şalavātullāᅇ va salāmuᅇu 'alayᅇumā gumrāᅇ ᅇaşteyand. Āmīn ᅇenīn bād.

Pas hama bedīn amr muttafiᅇ şudand va nazd-i padar āmada guftand: “Faşlı bahār rasīda va sabzahā az zamīn damīda. ᅇe şavad ki Yūsuf rā bā mā ba-şahrā firistī, tā rüzī ba-tafarruᅇ va tamāşā ba-guzarānad?”

Ya'ᅇüb farmūda ki “Man ba-bahār-i ruᅇsār-i Yūsuf ᅇun bulbul-i ᅇazān dīda ᅇvāᅇam būd. Ravā madārīd ki şumā dar ᅇulzār bāşīd va man dar ᅇāna ᅇār-i hicrān giriftār bāşam.”

Yūsuf nām-i tamāşā şenīda ᅇātır-ı mübāraᅇ mutavaccih şud va bā birādarānaş pīş-i padar āmada iltimās-i icāza namūda ba-mazmūn-i īn maᅇāla

'alayhi's-salām uzun uzak fikrge tüşti.

Bas çün Ya'küb 'alayhi's-salām alarnıñ mübālağasını eşitti va Yūsuf 'alayhi's-salām köngli-niñ maylını tüz seyriğe va tağ va şahrā tamāşasığa kördi, köngül hicrān alamı-ğa koyup va rabbānī kažasığa rızā bėrip buyurdı tā Yūsuf-niñ başı va bedenini yudılar va saçını tarap yañğı ton-lar kiydurdiler.

Va İbrāhīm 'alayhi's-salām könglekini kim Cibrīl uçmağ-dın keltürüp edi Namrūdī otığa salur vaqtı aña kiydürüp edi va mırāş bile Ya'küb 'alayhi's-salām-ğa yėtip ta'vizi dık anıñ bāzūsığa bağlap edi va oğlanlarnıñ uzatmağığa tā şacaratu'l-vidā' kim Kan'an darvāzası-niñ eşikide edi çıktı. Va Yūsuf 'alayhi's-salām-nı koy-nığa kuçup yığlay va vidā' kıla başladı.

Yūsuf 'alayhi's-salām kim atası-niñ yığlağanı-nı kördi gülāb kaşraları ruhsār gül-bergi-ge yağa başladı va dāna dāna hōşāb marvārīd müjda almāsı bile teşe başladı.

Va ayttı: “Ey ata, yığlamağ-niñ sababı nėdür?” Ayttı: “Ey Yūsuf, bu barmağıñ sėniñ uluğ kaygunıñ isi mėniñ könglüm-niñ maşāmmığa yėter va bilmes-mėn kim iş-niñ sar-ancāmı né

zabān-i hāl ba-'arz rasānīd.

Pas çün Ya'küb mübālağa-i farzandān şenīd va mayl-i dil-i Yūsuf ba-ğast-i daşt va tamāşā-i küh va şahrā dīd dil bar alam-i hicrān nehāda va ba-kažā-i rabbānī rızā dāda ba-farmūd tā sarv-i tan-i Yūsuf rā ba-şustand va mūyaş şāna zadand cāmahā-i navaş ba-püşānīdand

Va kaş-i İbrāhīm 'alayhi's-salām ki Cibrīl az bihişt āvarda būd vaqt-i ilkā dar ātaş-i Namrūdī dar-u püşānīda būd va ba-mırāş ba-Ya'küb rasīda çün ta'vizi bar bāzūyaş bast va ba-muşāyi'a-yı farzandān tā ba-şacaratu'l-vidā' ki bar dar-i darvāza-i Kan'an būd bīrūn āmad. Va Yūsuf rā dar kanār girifta kunān āğāz-i vidā' kard.

Yūsuf ki padar rā girya kunān dīd kaşrat-i gulāb bar gulbarg-i ruhsār bārīdan girift va dāna-i marvārīd-i hōşāb ba almās müjda suftan āğāz kard.

Va guft: “Ey padar, girya ba-sabab-i çīst?” “Ey Yūsuf, az in safar-i tū rāyiha-i andūh-i 'azīm ba-maşāmm-i dil-i man mīrasad va namīdānam ki sar-ancām-i kār ba kucā h'āhad kaşīd. *بارى لاتنسانى*

yérge yétküsidür.” *بارى لاتتسانى فانى لا*
تتساک Méni unutma kim mén ham séni
unutmas-mén.” Unutmaqlıg dōst-larınıg
şartı émes.

Bas ođlanlarđa Yūsuf ‘alayhi’s-salām-
nıng saqlamağı-nıng bābı-da köp
mübālađa kıldı. Va alar Yūsuf-nı égni-ge
alıp yüz yolđa kéltürdiler.

Ya’küb ‘alayhi’s-salām alarđa bağar édi
va arcümand oğlı-nıng liğası şavkı-dın
yığlar édi. Va çün oğlanlar anıng
nazarıdın gāyib boldılar yüz Kan’ān-đa
kıoydı.

Çağatayca nüshada kullanılan mecaz ve benzetmelerin dahi Farsça nüshada
geçenleri ile aynı olması eserin tercüme olduğu konusunu delillendirmektedir:

Yūsuf ruhsārı-nıng bahārıdın başđa ĥazān körgeñ bülbül dék - *ba-bahār-i*
ruhsār-i Yūsuf çun bulbul-i ĥazān dīda;

sizler gülzārda bolđay-sızlar va mén hacr ĥārı-đa tutқан bolđay-mén - *şumā*
dar gulzār bāşīd va man dar ĥāna ĥār-i ĥicrān giriftār bāşam;

gülab kağraları ruhsār gül-bergi-ge yağa başladı va dāna dāna ĥōşāb mervārīd
müjda almāsı bile téşe başladı - *kađrāt-i gulāb bar gulbarg-i ruhsār bārīdan girift va*
dāna-i marvarīd-i ĥōşāb ba almās müjda suftan āğāz kard.

Eser ve kişi adları mukayesesi

Eserin tefsir özelliği taşımasından dolayı metinde kaynak olarak birçok eser
zikredilmektedir. Metine geçen eser ve kişi adlarının Farsça Mevahib-i Aliyye ve
Çağatayca tercümesinde aynı olarak geçmektedir. Bu da eserin Farsça Mevahib-i
Aliyye tefsirinin tercümesi olduğunu kanıtlamaktadır.

Kaşfu’l-asrārda aytıp-dur kim: “Rağmat ‘āşī-ler üçün-dür va rızvān muğı’-lar üçün	Dar Kaşfu’l-asrār farmüda ki rağmat barāyi ‘āşīyān ast va rızvān barāyi
--	--

va cannat barça mü'min üçün. (Tevbe suresi 22. ayet)	muṭī'yān va cannat barāyi kāfā-yi mu'minān. (Tevbe suresi 22. ayet)
'Aynu'l-ma'ānī-de ayıp-durlar kim avliyā camā'atī-dürler kim alarnıñ liķası Ĥudāy yād kılamak mücibi bolur. Va Baħru'l-ħaķāyık-da keltürüptür kim murād avliyā-u-İlah-dın alardurlar kim öz nafs-ları-nıñ düşman-ları bolğay-lar. (Yunus suresi 62. ayet)	Dar 'Aynu'l-ma'ānī farmūda ki avliyā' camā'atī-and ki liķā-yi iṣān mücib-i yād kardan-i Ĥudā bāşad. Va dar Baħru'l-ħaķāyık āvarda ki murād az avliyā-u-İlah ānand ki a'dā-yi nufūs-i ĥöd bāşand. (Yunus suresi 62. ayet)
Şāhib-i Kaşşāf keltürüptür kim mustaķar ĥayvān-larnıñ turar yeri-dür, yer va su va havā-dın mustavda' alarnıñ qarar yeri istikrārdın burun şulb va raħm va ķursaķ va yumurtķa dek. (Hud suresi 6. ayet)	Şāhib-i Kaşşāf āvarda ki mustaķar maskan-i ĥayvānān ast, az zamīn va āb u havā va mustavda' mavzi' qarar-i iṣān ķabl az istikrār çün şulb va raħm va bayza. (Hud suresi 6. ayet)
Şayħ Abū 'Abdurraħman Sülamī, Abū 'Alī Cürċānī ħaddasallāhu rūħahumādın naķl kıılır kim agar şükr kılsañğızlar İslām ni'matı-ğa artuķ kııırmén anı imān bile. (İbrahim suresi 7. ayet)	Şayħ Abū 'Abdurraħman Sulamī, az Abū 'Alī Cürċānī ħaddasallāhu rūħahumā naķl mikonad ki agar şükr mikonid bar ni'mat-i İslām ziyād konam ān-rā bā imān. (İbrahim suresi 7. ayet)
Keltürüptürler kim ĥ'āca-yı büzürg-vār, ķuṭbu'l-aħyār Ĥ'āca 'Abdulħāliķ Ğucduvānī ħuddisa sirruhu bir kün ma'rifat-da söz aytur érdiler. Nā-gāħ yigitī kirdi zāhidler şuratı bile, ĥırķa boynıda va saccāda égnide. (Hicr suresi, 75. ayet)	Āvarda-and ki ĥ'āca-yi buzurg-vār, ķuṭbu'l-aħyār Ĥ'āca 'Abdulħāliķ Ğucduvānī ħuddisa sirruhu ruzi dar ma'rifat soħan miģoftand. Nā-gāħ cavānī dar-āmad ba-şuratı zāhidān ĥırķa dar bar va saccāda bar katif. (Hicr suresi, 75. ayet)

1.9. Eserin Nüshaları

Çağatayca Kur'an tefsiri olarak adlandırılan eserin iki nüshası bilinmekte idi. Eserin Farsça yazılan Mevahib-i Aliyye'nin tercümesi olduğu ortaya çıktıktan sonra üçüncü bir nüshasının Taşkent'te olduğu tespit edilmiştir.

A. Topkapı Nüshası

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde III. Ahmet Bölümü numara 16'da muhafaza edilen nüsha eserin en eski nüshasıdır. Ayrıca Topkapı nüshasının yazı türünün birçok Çağatayca eserde olduğu gibi nestalik olması ve diğer nüshalara göre kamil bir nüsha olması onu önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkarmaktadır. Nüsha hakkında 1.2.1. Çağatayca Kur'an Tefsirinin Tavsifi başlıklı bölümde ayrıntılı bilgi verilmiştir.

B. Konya Nüshası

Eserin ikinci bir nüshası Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesinde 42 YU 6624 numarada korunmaktadır. Konya nüshasını ilk olarak Abdülkadir İnan "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kuran Tefsiri" adlı makalesi ile tanıtmıştır.⁷⁶ Makale eserin kısaca tavsifi ile başlamakta, daha sonra müellif eserin yazıldığı yeri ve dili ile ilgili görüşlerini bildirmektedir. Fatiha suresi ve Bakara suresinin 20. ayetinin çevirisi ve tefsiri ile birlikte Ashab-ı Kehf kıssasından bir parça verildikten sonra nüshanın iki resmi ilave edilmiştir.

Katalog bilgisinde Türkçe, Uygurca, Çağatay Tefsir olarak belirtilen eser tek cilt halinde 653 varaktan oluşmaktadır. Nesih yazısıyla her sayfada 29 satır olarak yazılmıştır. Sırtı meşin, bez kaplı, şirazeli olup 1b başlığı tezhiplidir. Metin yaldızlı cetvel içerisine yazılmıştır. Eser 365mm boyunda, 248mm enindedir.

Yazmanın 1a sayfasında Konya Müzesi tarafından yazılan katalog bilgileri ve kitabın nereden geldiği bilgisi Arap harfleri yazılmıştır. Ona göre kitap vaktiyle Sadreddin Konyevî türbesinde korunmuş, 10 Mart 1926 tarihinde Yusuf Ağa Kütüphanesine getirilmiş, 1 Mart 1931 yılında ise Konya Müzesine naklolunmuştur. Ayrıca 1a ve 653b sayfasında ikişer adet içerisinde Kufi yazısıyla dört kere *Konya Müzesi* yazılı olan kırmızı renkli yuvarlak mühür vardır. 653a sayfasında yazmanın

⁷⁶ Abdülkadir İnan, "Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'an Tefsiri", s. 61-66.

yazıldığı tarih hicri 20 Rebiülevvel 951 olarak belirtilmiştir. Buna göre Konya nüshasının Topkapı nüshasından bir yıl sonra 11 Haziran 1544 yılında yazıldığını söylemek mümkündür.

Konya nüshasında sure adlarının genellikle haşiyeye yazıldığı, bazen ise hiç yazılmadığı görülmektedir. Ayetler üstüne kırmızı çizilerek metinden ayrılmıştır. Cüz sayısı, cüzün yarısı ve çeyreği kırmızı mürekkep ile haşiyeye kısmında belirtilmiştir. Yazmada “altlık kelime” hiç kullanılmamıştır, yani her “b” varağının sol alt kısmında, “a” varağının ilk kelimesi gösterilmemiştir. Harflerin noktalama işaretlerinin kullanılmadığı yerler Topkapı nüshasından daha fazladır. Ayrıca Konya nüshasında eksik kısımlar, eksik satırlar daha fazla bulunmaktadır.

C. Taşkent Nüshası

Bu nüsha “Kur’an-ı Kerim tefsiri” adı ile Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü Yazma Eserler Kütüphanesinde 7455 numarada muhafaza edilmektedir. Nüsha hakkında ilk bilgi Özbekistan İlimler Akademisinde bulunan Şark Yazmaları Toplamı kataloğunda verilmiştir. Toplamda verilen bilgilere göre müstensihin adı Hakî olarak belirtilmiş olsa da bu hattat Hakî mahlasını kullanan İbadullah Mahdum Ahund değildir. Eser Muhammed Rahîm Kulı Han zamanında yazılmıştır.⁷⁷

Nüsha hicri 1261 (m. 1844-1845) yılında nestalik yazısıyla istinsah edilmiştir. Çok iyi korunmuş olan nüsha toplam 248 varak olup Meryem suresinden Melaike suresine kadar olan kısmı ihtiva etmektedir. Topkapı nüshası ve Tefsir-i Hüseyinî'nin Farsça yazmalarının ikinci nüshasının Meryem suresinden başladığını göz önünde bulundurursak, Taşkent nüshası eserin ikinci cildi olabileceği düşünülebilir.

Taşkent nüshasının cildi kırmızı ve oldukça kalın olup üzerinde dönemin Hokand yazmalarına benzer süslemeler vardır. Kağıdı Hokand kağıdır. Nüşhada ilk 3 varak boş olup, 4. varakta surelerin hangi sayfalar aralığında yer aldığı gösterilmesi için eserin içindekiler kısmı vardır. İçindekiler kısmının yazı tarzına dikkat edildiğinde daha sonra yazıldığı fark edilebilmektedir. 5a varağının ortasında “Kur’an-ı Kerim Tefsiri”, onun altında ise Bekcan Rahman Oğlı yazısı vardır.

⁷⁷ Özbekistan SSR Fenler Akademiyasının Şark Kolyazmaları Toplamı, Haz.: A. Orinbayev, L.M. Yepivanova, C. VII, s. 355.

Bekcan Rahman Oğlı muhtemelen kitabın sahibinin adıdır. Farklı yazı tarzı ile de “Tefsir-i Hüseyinî Tercümesi” ibaresi yer almaktadır. Metinde ayetlerin üzerine kırmızı çizgi çizilmiştir. Her sayfada 21 satır mevcuttur. Eserde sırasıyla aşağıdaki sureler yer almıştır:

- 1) Meryem suresi 1b
- 2) Taha suresi 16a
- 3) Enbiya suresi 36b
- 4) Hac suresi 54a
- 5) Muminun suresi 71b
- 6) Nur suresi 85a
- 7) Furkan suresi 105b
- 8) Şuara suresi 119a
- 9) Naml suresi 137a
- 10) Kasas suresi 153b
- 11) Ankebut suresi 174a
- 12) Rum suresi 187a
- 13) Lokman suresi 197a
- 14) Secde suresi 204a
- 15) Ahzab suresi 208b
- 16) Sebe suresi 228b
- 17) Melaike suresi 239a

Nüşa Hive hanlığında dönemin veziri olan Muhammed Yakub’un isteği üzerine Hakî isimli hattat tarafından istinsah edilmiştir. A. Orinbayev ve L.M. Yepivanova tarafından müstensihin XIX. yüzyılda yaşayan şair Hakî ile karıştırılmaması gerektiği belirtilmiş olsa da büyük ihtimalle İbadulla Ahund Hakî nüshanın müstensihidir. Çünkü tefsir bittikten sonra 249a sayfasına nestalik ile bir şiir yazılmıştır. Mesnevi olarak yazılan şiirin ilk mısrası şöyledir:

Kél ayā sāķiyā bāda koy cām ara

İçip mast olalı bir dam ayyām ara

Toplam 34 beyitten ibaret olan şiir aşağıdaki mısra ile son bulmaktadır:

Kél ey Hākīyā ayla sözni tamām

Érür *qalla va dalla hayru 'l-kalām*

Şiirin müellifi 1842 yılında Hive’de doğan İbadulla Ahund Hakî olup Harezmi Nevazendeleri kitabında onun hakkında bilgiler verilmiştir. Esere göre babasının adı Hudaybergen olup Hive’nin dış kalesinde dindar bir ailede dünyaya gelmiştir. Anadili Türkçe dışında Farsça ve Arapça bilen İbadullah Ahund medrese eğitimini tamamladıktan sonra Hakî mahlasıyla Türkçe divan tertip etmiştir.⁷⁸ Daha sonra Abdullah Han medresesinde eğitim vermiş, dönemin Hive hükümdarı II. Muhammed Rahîm Han’ın buyruğu ile Farsça ve Arapça bazı kitapları Türkçeye çevirmiştir. Özellikle Tarih-i Kamil’in yedinci cildini büyük ustalıkla tercüme etmiştir. Usta hattat, tercüman ve şair olan Hakî, medresede eğitim verdiği için Ahund olarak anılmaktadır. Nestalik, nesih gibi yazılarda dönemin en iyisi olan ve halk tarafından da çok sevilen Hakî 1914 yılında 72 yaşında vefat etmiştir ve Hive’nin dış kalesinde yer alan Çadırılı İşan mezarlığına defnedilmiştir.

Taşkent nüshası XIX. yüzyılda istinsah edilmiş olsa da Klasik sonrası Çağatayca dil özelliklerini yansıtmamaktadır. Karşılaştırmalar neticesinde Taşkent nüshasının, bazı küçük farklıklar dışında büyük ölçüde Topkapı nüshası ile aynı olduğu tespit edilmiştir. Eserin XVI. yüzyılda yazılan başka bir nüshaya dayanarak İbadullah Ahund Hakî tarafından istinsah edildiği tahmin edilebilir.

1.10. Eserin Mütercimi, Yazılış Tarihi ve Yeri

Hüseyin Vaiz Kaşifi’nin döneminin en önemli şahsiyetlerinden biri Ali Şir Nevaî’ye olan sevgisi ve minneti çok yüksektir. Hüseyin Vaiz gösterdiği ilgi ve yardımlarının dışında ilmine ve kişiliğine hayran olduğu Ali Şir Nevaî’ye birçok eserini ithaf etmiştir. Örneğin, Mevahib-i Aliyye, Cevahirü’t-Tefsir, Risaletü’l-Aliyye Fi Ehadisü’n-Nebeviyye, Mahzenü’l-İnşa’ gibi eserleri Ali Şir Nevaî’ye ithaf edilmiştir. Hüseyin Vaiz Kaşifi bu eserleri Fars dilinde kaleme almıştır. Ancak Türkçeye çok önem veren ve eserlerini bu dilde yazan dönemin en önemli ve tanınmış edebî kişiliğine ithafen yazılan Farsça eserlerin Türkçeye çevrilmesi de doğal olarak çok erkenden yapılmıştır.

Hüseyin Vaiz Kaşifi tefsirini Nevaî hayattayken 1494 yılında tamamlamıştır. Tefsir, İslam aleminde büyük ilgi görmüş, Hindistan’dan Altın Orda’ya, Kaşgar’dan

⁷⁸ Babacan Tarrah Aziz-Hadim, **Harezmi Nevazendeleri**, Taşkent 1994, s. 63.

Osmanlı devletine kadar yayılan coğrafyada okunmuş, çeşitli dillere tercüme edilmiştir. Bunda Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin kişiliğine duyulan güven, eserlerinde bulunan tasavvufî ve ahlakî eğilimlerin yanı sıra faaliyet gösterdiği muhite olan güven önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin eserin yazılış tarihinden çok geçmeden XVI. yüzyılın başlarında yapıldığı düşünülebilir. Çağatayca Mevahib-i Aliyye'nin en eski ve kamil nüshası olan Topkapı nüshası hicri 950 (m. 1543) yılında istinsah edilmiştir.

Eserin bilinen üç nüshasında da Çağataycaya çeviren mütercimnin adı ve nerede yazıldığına dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Eserin yazıldığı XVI. yüzyılda Orta Asya ve Horasan'ın siyasî durumu çok hızlı değişmiştir. Şah İsmail'in Timurlulardan hükümdarlığı ele geçirmesinden çok geçmeden bölgede güçlenen Şeybanîler birer birer bölgelere hakim olmaya başladılar. Şeybanî hükümdarlarından olan Ubeydullah Han Herat'ı ele geçirdikten sonra başkent Buhara'ya diğer bölgelerden önemli sanatçıları, alimleri ve ileri gelenleri getirmiş, faaliyetlerini Buhara'da devam ettirmelerini sağlamıştır. Türkçeye çok önem veren Ubeydullah Han, şiir yazmasının yanı sıra birçok önemli eseri Türkçeye çevirmiştir. Örneğin, Kendisine Kur'an-ı Kerim kaidelerini öğreten Mevlana Kemaleddin Yar Muhammed bin Mevlana Hudaydad es-Semerkindî'nin Kavaidü'l-Kur'an adlı kitabını Terceme-i Kavaidü'l-Kur'an ve Fevaidü'l-Furkan adıyla Çağataycaya çevirmiştir. Tercüme-yi bilim dünyasına tanıtan Ahmed Ateş, Ubeydullah Han'ın tercümenin giriş kısmında, Türk halkının Fars dilini bilmemesinden dolayı Kavaidü'l-Kur'an'ın Türkçeye çevrilmesinin yararlı olacağını yazdığını belirtmiştir.⁷⁹

Ayrıca tasavvufa olan eğiliminden dolayı tasavvuf cemaati arasında ilgi gören ve bir tasavvufî tefsir olan Mevahib-i Aliyye'nin Türkçeye tercümesinin de Ubeydullah Han tarafından veya onun teşviki ile Kur'an bilgisi olan, Türkçe ve Farsçaya çok iyi vakıf olan bir yakını tarafından başkent Buhara'da yapıldığı düşünülebilir.

⁷⁹ Ahmed Ateş, "Ubeydullah Han'ın bilinmeyen mensur bir eseri: Tarcama-i Kavâ'id al-Ḳur'ân va favâ'id al-Furqan", **TDAY Belleten**, 1964, s. 130.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YAZIM VE DİLBİLGİSİ İNCELEMESİ

2.1. Yazım Özellikleri

Üzerinde çalıştığımız Mevahib-i Aliyye'nin Çağatayca tercümesi Arap harfleri ile yazılmıştır. Hat türü açık ve güzel bir nestaliktir. Bir Kur'an tefsiri olduğu için müstensih metni genel olarak özenle yazmaya dikkat etmiştir. Arapça ve Farsça kelimeler itina ile aslına uygun olarak yazılmıştır. Türkçe kelimelerde de aynı itinanın gösterilmeye çalışıldığı, bütün seslerin yazıda gösterildiği görülmektedir. Zaman zaman aynı cinsten iki ünsüz yanyana geldiğinde tek ünsüz olarak yazılmıştır.

Yazma müellif tarafından kontrol edilmiş olabileceği gibi müellif tarafından yazılan asıl nüsha ile karşılaştırılmış olabilir. Çünkü yanlış veya eksik yerler haşiyelerde düzeltilmiş ve yanlarına, bazen de sonlarına صح (doğru oldu) ifadesi ilave edilmiştir. Bunun dışında haşiyelerde uzun veya kısa ilaveler mevcut olup bunların metinde nereye ait olduğu √ işaretiyle gösterilmiştir. Yazmada genellikle yanlış yazılan kelimelerin üstü çizilmiş, yanına veya üstüne kelimenin doğrusu yazılmıştır. Ancak kimi zaman yanlış yazılan kelimenin üstü çizilmeyip, kelime yuvarlak içine alınmıştır. *Allah*, *Muhammed* kelimeleri ve ayetlerin bulunduğu yerlerde gereksiz yazımların yuvarlak içine alındığı görülmektedir. Müstensih, Allah, Muhammed kelimeleri ve Allah'ın sözleri olan ayetlere olan saygısından dolayı bunların üzerini çizemeyip yuvarlak içine almıştır. Bu kısımlar gereksiz yazım olduğundan metin içeriğine dahil değildir. İlk sayfalarda ise yanlış kelimelerin üstüne kağıt parçası yapıştırılmıştır.

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

Metinde Türkçe kelimelerin ünlüleri genel olarak gösterilmiştir. Ünlülerin yazımı elif (ا), vav (و), ha-yı hevvez (ه) ve ya (ي) harfleri ile gösterilmekle birlikte bazen gösterilmemiştir.

a ünlüsü

a ünlüsü kelime başında genellikle elif (ا), bazen de medli elif (آ) ile yazılmaktadır. Bazen aynı kelimenin yazımında istikrar olmadığı da görülebilmektedir.

alarnıḡ (226b/1), alarnıḡ (226b/3), atı اتی (299b/15), atı آتی (305a/22), arqalarınıḡızdın ارقالارینکیزدین (230a/4), atası اتاسی (289b/5), arturdı ارتوردی (300a/10), arturup آرتوروب (300a/11), aşuḡmaḡı آشوقماغی (205a/26), aşuḡmaḡ آشوقماق (205b/5)

Kelime ortasında genellikle elif (ا) ile gösterilmiştir.

yarmaḡ یارماق (274b/3), atlanıp اتلانیب (185/25), tofraḡ توفراق (248b/5), taşlaḡay یاغلاغای (257a/17), ḡayda قایدا (291b/2), barḡaḡa غه بارجه (292a/2), yaḡaḡ یاغاج (223a/5), balḡıḡ بالجیق (262b/12), yavuḡ یاق (252b/8)

Bazı yerlerde kelime ortasına gelen a ünlüsü yazıda gösterilmemiştir.

tamuḡ تموغ (257a/17), yana ینه (229b/9), ḡara قرا (217a/25), yaman یمان (269a/3), yaḡşı یخشی (269b/19), yaḡın یقین (189b/19), ḡaytarmadı قایتارمدی (191b/9), barmadılar بارمدیلار (195b/4), taḡı تقی (191b/26)

Maḡa ve *saḡa* kelimelerinde ilk hecenin ünlüsü gösterilmemiş ve her zaman *menka* ve *senka* şeklinde yazılmıştır.

Kelime sonuna gelen a ünlüsü elif (ا) veya ha-yı hevvez (ه) ile gösterilmektedir. Çekim eklerinde bulunan a ünlüsü genellikle ha-yı hevvez (ه) ile yazılmıştır.

arḡa ارقا (293a/14), ḡara قرا (226b/2), ḡatla قاتلا (307a/1), balta بالته (305a/14), baḡa باقه (294b/9), aytilsa اییتلیسه (268b/22), yana ینه (186b/27), olḡa اولجه (194b/25)

Elif-i maksurenin yazımı

Arapça kelimelerin sonunda bulunan elif harfinin Arapçada elif-i maksure (ی) ve elif-i memdude (ا) olmak üzere iki yazılış şekli vardır. Diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi elimizdeki metnimizde de elif-i maksure genellikle ya (ی) ile gösterilse de zaman zaman elif-i memdude (ا) ile gösterildiği örnekler vardır.

müntahā منتهی (224a/22), müntahā منتها (208a/20), da'vā دعوی (247a/18), da'vā دعوا (216a/17), mavlā مولی (275a/2), mavlā مولا (194a/26)

e ünlüsü

Metinde e ünlüsü kelime başında ve ortasında elif (ا) ile yazılmaktadır. Kelime başında kapalı é sesinin bulunduğu kelimeler iki yerde e ünlüsü olarak gösterilmiştir.

egüngüçi اکونکوجی (220a/7), evürmek اورماک (207a/4), ikev ایکاو (184a/25), kérekmes کیراکماس (185a/3), kökreki کوکراکی (192a/17), téprengüçi تیبرانکوجی (219a/27)

İlk hecede kapalı é sesinin bulunduğu kelimelerde bazen harf karşılığı gösterilmemiştir. Bu durumlarda kelimeleri e ünlüsüyle okuduk.

yemek یماک (186b/5), yeŋgillik یئگیل لیک (204b/12), yer یر (300a/16), teprengüçi تیرنکوجی (225a/16), ketmek کتماک (242b/22)

Kelime sonunda bulunan e ünlüsü elif (ا) veya ha-yı hevvez (ه) ile gösterilmektedir

özge اوزکا (194b/11), birge بیرکا (281b/17), kölege کولاکا (250a/19), bile بیله (209b/1), éŋgse اینکسه (237a/3), kéçe کیچه (251b/8), töpe تویه (269a/7), téve تیوه (186a/8)

Türkçe né kelimesi metinde genel olarak نی şeklinde yazılmış, ancak beş örnekte e ünlüsü ile gösterilerek نه şeklinde yazılmıştır. (192b/1, 224a/12, 271a/25, 294a/25, 236b/26)

é ünlüsü

Sadece ilk hecede görülen kapalı é ünlüsü metnimizde kelime başında elif+ya (ای) şeklinde, ilk hecede ise sadece ya (ی) ile gösterilmiştir.

égri ایگری (254b/18), égnide ایکنیدا (265a/9), égreşküçi ایگراشکوجی (257a/5), kéçe کیچه (251b/8), téve تیوه (186a/8), kéme کیمه (206b/13), kéŋgeş کینکاش (192b/13), sévüklük سیوکلوک (251b/11), témür تیمور (239a/7), téri تیری (306b/17), yéŋgil یئگیل (189a/27)

İlk hecede kapalı é ünlüsü b ünsüzünden sonra geldiğinde bazen b (ب) ve ya (ی) harflerinin noktalarının alt alta geldiği, bir diş eksik yazıldığı görülmektedir.

bérür پرور (249b/7), bérđi پردی (262a/2), beşinçi بیشینجی (263b/8), bézenmek پزانماک (268a/4)

İlk hecede kapalı é ünlüsü y ünsüzüyle yanyana geldiğinde genellikle noktası yazılmamıştır.

béyik بيبك (233b/8), éye ايا (274a/4), yél ييل (207a/12), yér ير (199b/16), yéşilgey كاي ييشيل (198a/17), yétküçi يىتكوجى (250a/11), yétti يىتى (207b/13), yétmiş يىتميش (195a/24)

ı, i ünlüleri

Kelime başında elif+ya (اي) ile yazılmaktadır.

manğuçı اينانغىچى (186a/13), ısıg ايسىغ (201b/14), ıslanur ايسلانور (267b/14), içi ايجى (219a/26), içek ايجاك (273a/5), igirgen ايجيركان (277b/4), ilgeri ايلكارى (201b/22)

İlk hecede ı,i ünlüleri b ünsüzünden sonra geldiğinde bazen b (ب) ve ya (ى) harflerinin noktaları alt alta gelerek p (پ) gibi yazıldığı, zaman zaman ise bir diş eksik yazıldığı görülmektedir.

bıçak پىچاق (245b/7), biri پرى (258b/10), bitilgen بيتيلكان (265a/4), bile پيله (211b/11), biz پز (277b/4), pişer پىشار (272b/25)

İlk hecede ı, i ünlüleri y ünsüzüyle yanyana geldiğinde genellikle noktası yazılmamıştır.

yiberilgen يىباريلكان (227a/12), yigirmi يىكirimى (307a/27), yip ييب (235a/11), kiyim كىيم (307a/6), tıyğuçı تىيغوجى (281b/18)

Kelime ortasında ve sonunda ise ya (ى) harfi ile yazılmaktadır.

yokı يوقى (201b/25), sonġı سونگى (184b/2), taķı تقى (204b/12), taşqarı تاشقارى (264b/3), yaŋı يانكى (299a/4), tişî تيشى (223a/23), yigirmi يىكirimى (307a/27), béri بىرى (200a/20), ini اينى (301a/9), ikkinçi ايكينجى (282b/18), indegüçi اينداكوجى (200b/21)

o, ö, u, ü ünlüleri

o, ö, u, ü ünlüleri kelime başında elif+ya (او) harfleri ile, kelime ortasında vav (و) ile gösterilmiştir.

oġrı اوغرى (243b/7), oħşaş اوخشاش (193a/22), ökünç اوكونج (300b/12), öġüş اولوقلوق (292a/1), oyun اويون (204b/21), uşak اوشاق (185b/25), uluķluk اولوقلوق (284b/27), tokķuz توقوز (202b/16), urġuçı اورغوجى (283a/5), üzüm اوزوم (184a/23), ünlüg اون لوک (185b/21) ündemek اونداماك (289b/21), üçünçi اوجونجى (283a/23), ülüş اولوش (192a/4)

Kelime sonunda u, ü ünlüsü vav (و) ile yazılmıştır.

asru اسرو (267b/23), kaygu قايغو (277b/23), eçkü ایچکو (275b/5), külgü کولگو (195b/9), süngü سونگو (283a/5), üzenġü اوزنگو (185b/17)

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

ç ünsüzü

Farsça ve Türkçe kelimelerde görülen ç ünsüzü metnimizde genel olarak cim (ج) harfi ile yazılmıştır.

çüçüg جوجوک (202a/24), çökürge جوکورکه (294b/9), çıyan حییان (276a/22), çaklıġ جاقلیغ (212a/27), eçkü ایچکو (275b/5), içek ایچاک (273a/5), kamçı قامچی (192b/15), kemeçi کیمه جی (305b/25), ölçek اولچاک (262a/14), saçlıġ ساجلیغ (306b/16), tınç تینچ (279b/10)

Çok az örnekte ç (چ) ile yazıldığı görülmektedir.

içişken ایچیشکان (183a/24)

g ünsüzü

Farsça ve Türkçe kelimelerde görülen g harfi için yazmada özel işaret olmayıp her zaman kef (ک) ile gösterilmiştir.

bélgü بیلگو (282a/9), bérilgüçi بیریلگوچی (219b/2), çökürge جوکورکه (294b/9) ége ایگا (211a/5), égreşküçi ایگراشکوچی (253a/25), igirilgen ایگیریل کان (277b/8)

ng ünsüzü

ng sesi metinde bir örnek dışında her zaman nun+kef (نک) harfleri ile gösterilmektedir.

karangġu قارانگغو (208b/11), kéngiş کینکاش (192b/13), ong اونک (189a/3), önglüg اونک لوک (298a/12), siġgüçi سینگوچی (272b/24), siġgir سینگیر (226a/24), tang تانک (232a/12), tanglatġuçı تانکلات غوچی (196a/4), ténglik تینکلیک (209b/6), yéngil یینکیل (306b/26)

Bir örnekte ise sadece kef (ک) olarak yazılmıştır.

azġurduġ ازغوردوک (263a/20)

p ünsüzü

Sadece Farsça ve Türkçe kelimelerde bulunan p ünsüzü için genellikle be (ب) harfi kullanılmıştır.

tapmaqlıg لیغ تابماق (202b/4), ip ایب (277b/10), çapkuçى جابقوچى (283a/5), pişken کوبروک (238b/13), köplük کوبلوک (254b/6), köpük کوبوک (250b/23), köprük کوبروک (192a/12), arpa ارپه (285a/25)

Bazı örneklerde ise p (پ) harfi kullanılmıştır. Kopard- fiilinin her yerde p (پ) ile yazılması dikkat çekmektedir. Ayrıca pādšāh, parvardigār, pādāş, pand, pāyanda gibi Farsça kelimelerin de, çok az örnek hariç, p (پ) harfiyle yazıldığı görülmektedir.

ip ایپ (250a/9), ipek ایپاک (267a/12), sépip سیپیپ (202a/21), kopardgay قوپارغای (277a/26), süpürüp سوپوروپ (202a/21), şaplağ شاپلاق (186b/13), tapa تاپا (288b/15) arpa آرپه (217a/25)

s ünsüzü

Türkçe kelimelerde geçen s ünsüzü için yazmada her zaman sin (س) harfi kullanılmıştır. Nestalik hattının bir özelliği olarak yaygın olarak Türkçe kelimelerde sin harfinin altına üç nokta konulmuştur.

sıgır پیغیر (239b/10), sındurğuşى سیندورغوشى (290a/21), suluğ سولوغ (205a/14), üst اوپست (223b/3), yassılık یاسیلىق (248a/10), asrağuşى اسپراغوشى (218b/8), asıg اسیغ (308a/8)

t ünsüzü

Türkçe kelimelerde t ünsüzü için her zaman te (ت) harfi kullanılmıştır.

üst اوست (223b/3), tanğ تانگ (232a/12), tinç تینچ (279b/10), astinğى استینغى (260a/23)

h ünsüzü

Arapça kelimelerde geçen h ünsüzü için yazmada yaygın olarak harfin altına hamza işareti konulduğu görülmektedir.

tahrir تحریر (224a/4), sihr سحر (214b/15), raħm رحم (256b/17), şayha صیحه (230a/20)

2.1.3. Çift Ünsüzlerin Yazımı

Klasik Çağataycada yazılmış diğer eserlerde olduğu gibi çift ünsüzler Mevahib-i Aliyye'nin tercümesinde genellikle tek harf ile gösterilmektedir. Nadir durumlarda ise iki ünsüzün birlikte yazıldığı görülmektedir.

tattursak تات تورساق (206b/27), körsettim كورساتتيم (301a/24), tokkan توق قان (254b/23), uygattük اويغات تاوک (298a/26), tarttı تارت تی (237a/2)

2.1.4. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanılışı

Ayetlerin sırasıyla geldiği durumlarda harekeler eksiksiz olarak kullanılmıştır. Ancak tefsirli kısımlarda başka surelerden örnekler, Arapça ibareler ve hadislerde genel olarak harekeler konulmamıştır. Türkçe kelimelerde bütün ünlüler yazıldığı için genellikle harekeler bulunmamaktadır. Ancak bazı Türkçe ve alıntı kelimelerde yer yer harekelendirme yapıldığı görülmektedir.

aytmas أیتماس (240b/12), püf بُف (187a/26), olğan ألغان (248b/1), cürat جُرَات (274b/1), rübā رُبَا (294b/13), oqıyya اوقییه (186a/8), galla غَلَّة (241a/14), Cayrum جَیْرُم (296b/16)

Hemze işareti

Arapça kelimelerin ortasında ve sonunda bulunan hemze işareti kendisinden önce bir ünlü gelince onunla birleşip uzun ünlü haline gelir. Hemze işareti metnimizde diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Birincisi hiç belirtilmeyen hemze, ikincisi y (ی) sesine değişen hemze, üçüncüsü v (و) sesine değişen hemze. Elif harfinden sonra, bir ünsüzden önce bulunan hemze işaretleri genel olarak metnimizde belirtilmemiştir.

ta'hîr تَاخِیر (188a/18), ta'vîl تَاوِیل (216b/15)

Hemzedden önce bir elif, sonra ise bir ünlü bulunduğu durumlarda hemze genel olarak y (ی) sesine değişmiştir.

dāyim دَايِم (184b/13), fāyida فَايِدِه (242b/7), kıyım قَايِم (230b/5), dalāyil دَلَايِل (280b/10)

Cüz'î kelimesinde ise hemze yerine vav (و) işareti kullanıldığı, hemzenin v sesine değişerek *cüzvî* şeklinde yazıldığı görülmektedir. Bunun yanında hemzenin korunduğu örnek de bulunmaktadır.

cüz'î جُزْئِ (262b/18), cüzvî جُزْوِ (278a/1)

2.1.5. Eklerin Yazımı

Hem Türkçe hem de Farsça ekler ve edatlar yazmada ikili yazım şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kelimelerde son eklerin genel olarak ayrı yazıldığı dikkat çekmektedir. Ayrı yazılan ekler transkripsiyon çalışmamızda çizgi (-) ile gösterilmiştir.

kéltürmes-ler لار کيلتورماس (297b/3), yét-key بیت کای (297b/19), kémesi-ni کیمه سی نی (268a/12), tamuğ-ğa تموغ غا (263b/9), qarı-lıg-da قاری لیغ دا (264a/11), yahşı-lıg-ları کونکول لوک یخشی لیغ لاری (296b/15), koy-ğıl قوی غیل (246a/14), köngül-lüglerdürler لاردورلار (197b/1)

2.1.6. Bitişik Yazım

Yazmada Çağatayca eserlerin bir çoğunda görüldüğü gibi *dék* ve *kim* edatlarının zaman zaman kendisinden önce gelen kelimeyle, *kim* ve *ol* zamirlerinin ise kendisinden sonra gelen kelimeyle bitişik yazıldığı görülmektedir. Bu durum özellikle bir veya iki heceli kelimelerden sonra meydana gelmektedir. Transkripsiyon çalışmasında bitişik yazımlar çizgi (-) ile gösterilmiştir.

ol-kişi اولکیشی (119a/19), ol-küni اولکونی (219b/22), ol-gurūh اولکروه (220a/9), ol-kim اولکیم (241b/3), hīç-kim هیچکیم (244b/9)

2.1.7. Haşiyeye Yazılarının Yazımı

Metinde haşiyeye yazıları iki türlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazıların bir kısmı müstensih tarafından yazılmış ve metinde nereye ait olduğu işaretlerle gösterilmiştir. Müstensih tarafından yazılan haşiyeye yazılarının noktalama işaretleri ve kırmızı mürekkep kullanımı metin ile aynı şekildedir. Kimi haşiyeye yazıları ise hattat olmayan başka bir kişi tarafından daha ince bir kalemle her zaman siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Bu yazılarda genel olarak noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Ayrıca birçok yerde hatalı yazıldığı ve üstünün çizildiği görülmektedir.

2.2. Ses Bilgisi

2.2.1. Ünlüler

Diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi Mevahib-i Aliyye'nin tercümesinde de beşi uzun olmak üzere toplam on dört ünlü vardır (a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü, ā, ī, ī, ō, ū). Türkçe kelimelerde dokuz ünlü (a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü) vardır. ā, ī, ī, ū ünlüleri Arapça ve Farsça kelimelerde, ō ünlüsü ise Farsça kelimelerde kullanılmıştır.

Teşekkül noktasına göre ünlüler kalın ve ince ünlüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Metnimizde Türkçe kelimelerde a, ı, o, u kalın ünlüleri, e, é, i, ö, ü ince ünlüleri bulunmaktadır. ā, ī, ū, ō kalın ünlüleri, ī ince ünlüsü ise sadece Arapça ve Farsça kelimelerde görülmektedir.

Ünlüler, teşekkül sırasında dudakların aldığı duruma göre düz ve yuvarlak ünlüler olmak üzere iki kısma ayrılır. Türkçe kelimelerde a, e, ı, i düz ünlüleri, o, ö, u, ü yuvarlak ünlüleri bulunmaktadır. ā, ī, ī düz ünlüleri ve ū, ō yuvarlak ünlüleri Arapça ve Farsça kelimelerde bulunmaktadır.

Açıklık kapalılık derecelerine göre de ünlüler iki türdür. a, e, é, o, ö ünlüleri geniş, ı, i, u, ü ünlüleri ise dardır. Çağatayca üzerinde çalışmalar yapan Eckmann ve Bodrogligeti ise üç türe ayırmaktadır. a, e ünlülerini açık, é, o, ö ünlülerini yarı açık, ı, i, u, ü ünlülerini ise dar ünlü olarak sınıflandırmaktadırlar.

2.2.1.1. Ünlü Uyumları

2.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türkçenin esas ses özelliklerinden biri olan kalınlık-incelik uyumu Türkçenin bütün devreleri için kimi istisnalar dışında en temel kuralıdır. Eski Türk dilinde kullanılan yazı sistemleri arasında en iyi şekilde kalınlık-incelik uyumunu gösteren alfabe Göktürk alfabesidir. Türkler İslam dinini kabul ettikten sonra Arap alfabesini de kullanmaya başlamışlardır. Ancak başka bir dil ailesinden gelen, yapısında ünsüzlerin hakim olduğu Arap dili için uygun olan alfabe, yapısı ünlülere dayanan Türkçe için tam olarak uymamıştır. Dolayısıyla Türkçede mevcut olan ünlüler Arap alfabesi ile karşılanamamıştır. Ünlülerin dışında Türkçede kimi ünsüz sesleri karşılamak açısından da Arap alfabesi yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla Mevahib-i

Aliyye'nin Çağatayca tercümesinde de kalınlık-incelik uyumunu sadece kaf (ق - ک), kef (ك - k, g), gayn (غ - ğ) harfleri gösterebilmiştir.

Metinde kalınlık-incelik uyumunun genel olarak korunduğunu, özellikle Türkçe kelimelerde kuvvetli bir şekilde muhafaza edildiğini söylemek mümkündür. Kalın ünlülü kelimeye kalın, ince ünlülü kelimeye ince ek gelmektedir.

açıkça (202b/4), açıkmaqlıĝ (202b/2), aylanganı (271a/17), bilmekke (295a/14), bulğanğan (235b/6), ékinge (241a/13), éligge (207b/24), işke (190a/15), ölçelgen (261a/13), tüşken (251a/1), yetkürmegil (305a/19), baqqıl (210a/6), tutğıl (233a/2), éşitküçi (213a/2)

Nadir olarak kalınlık-incelik uyumuna aykırı olan durumlar da bulunmaktadır. Bazen aynı kelimeye bir yerde ince, bir yerde kalın ek getirilmiştir.

égelik (209a/4), kıyartageyler (258a/7), üleştürğuçilerge (266a/9), kémesiĝa (268a/11), éduķ (269b/4), yaşlig (273b/24), tügelrak (278a/13), atalarınıĝizge (282a/22), uygattük (298a/26), tileğüçilıĝ (300b/22), ikkelesiĝa (295b/3)

2.2.1.1.2. Arapça ve Farsça Kelimelerin Okunuşu

İslamiyetin kabulünden sonra Türkler tarafından Arap alfabesinin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte Karahanlılar döneminde Türkçeye Arapça ve Farsça kelimeler ve unsurlar girmeye başlamıştır. Dolayısıyla Çağatay Türkçesiyle yapılan Mevahib-i Aliyye'nin tercümesinde de Arapça ve Farsça kelime ve unsurlar hatırı sayılır derecede bulunmaktadır. Eserin Kur'an tefsiri olması ve Farsçadan tercüme olması da bunun önemli etkenlerinden biri olmuştur. Arapça ve Farsça kelimelerin eserde, daha çok alındığı dildeki anlamına göre kullanılması dikkat çekmektedir.

Alıntı kelimelerin, özellikle Arapça kelimelerin yazımının Türkçe metinlerde bazı değişikliklere uğradığı bilinmektedir. Bununla beraber bu kelimelerin okunuşunun Türkçenin fonetiğinden yola çıkarak bir takım özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Arapça ve Farsça kelimelere gelen Türkçe ekler bu eklerin nasıl okunması gerektiği konusunda en önemli ipucudur. Bu noktada yine alfabenin Türkçenin fonetiği için yetersiz olması nedeni ile sadece kaf (ق - ک), kef (ك - k, g), gayn (غ - ğ) harfleriyle kalınlık-incelik uyumunu tespit etmek mümkün olmaktadır.

Çağatayca metinlerde Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşu ve transkripsiyonunun türkologlar tarafından çeşitli şekillerde yapıldığı göze çarpmaktadır. Burada türkoloğun yetiştiği muhit ve o muhitte kabul edilen transkripsiyon geleneği etkili olmuştur. Aşağıda bu ekollerin bazılarında kabul edilen transkripsiyon sistemleri ile ilgili bilgi vermeye çalışacağız:

Macar Türkolojisi

Hunlardan geldiği de düşünülen Fin-Ugor halklarından olan Macarlar Türkler ve Türklükle ilgili araştırmalarına çok eskiden başlamışlardır. Macar ve Batı Türkolojisinin kurucusu olarak görülen Armin Vambery, Çağataycayla ilgili çalışmalarını 1863 yılında Orta Asya gezisine çıktıktan sonra yapmıştır. Vambery Çağatayca çalışmalarında transkripsiyon yapmaktansa Arap harfleri ile metni vermeyi tercih etmiştir. Ancak halk edebiyatından örnekler verirken Arap alfabesiyle yazılışı ve tercümesiyle birlikte Latin harfleriyle transkripsiyonunu vermiştir. Aşağıda bu örneklerden içinde Arapça ve Farsça kelimelerin geçtiği parçalar verilmektedir.

كاغذدين قلعه بولسا الماسى بلا بولور	<i>Kagazdin kal'e bolsa almasi bela olur.</i>
بولور ادم اون بيشيندا باش بولور	<i>Bolur adam on bişinde baş bolur</i>
بولماس ادم قير قغه كيرسا ياش بولور	<i>bolmas adam kırğa kirse jaş bolur.</i>
تيلدين كيلكان هم قولدين كيلسا	<i>Tildin kilgen hem koldin kilsa</i>
همه ادم كداى بولماى جان بولور	<i>heme adam keday bolmaj chan bolur.¹</i>

Vambery'nin Arapça ve Farsça kelimelerin dışında Türkçe kelimelerde de tereddütlü transkripsiyon yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak bu çalışmanın modern anlamda Türkoloji incelemelerinde Çağatayca ilk transkripsiyon olduğunu da unutmamak gerekir.

Daha sonra dünya Türkolojisinde Çağatayca çalışmalarıyla önemli iz bırakan János Eckmann, transkripsiyon sistemini çok daha ileri seviyeye taşımıştır. Aşağıda Eckmann tarafından yapılan transkripsiyon örneği verilmektedir:

'Alī Šēr Beg nazīri yoq kişi edi. Türkī til bilä tā šī'r aytıp turlar, hēč kim anča köp vä hūb aytqan emäs. Altī maşnavī kitāb nazm qilip tur. Beşi Hamsa cavābida

¹ Armin Vambery, *Cagataische Sprachstudien Enthaltend Grammatikalischen Umriss, Chrestomathie und Wörterbuch der Cagataischen Sprache*, Leipzig 1867, s. 56.

yana biri *Mantiq-u't-Tayr* vaznida *Lisānu't-Tayr* atlıq. Tört gazaliyāt dēvānī tartīb qilip tur: *Ġarāyibu's-Şiġar*, *Navādiru's-Şabāb*, *Badāyi'u'l-Vasaṭ*, *Favāyidu'l-kibar*. *Yahşi rubā'iyātu hām bar*. *Yana ba'zī muşannafāti bar*, kim *mazkūr bolğanlarğa baqa pastraq vāqi' bolup tur...* *Ahl-i faẓl vā ahl-i hunarğa 'Alī Şēr Begçā murabbī vā muqavvī ma'lūm emäs, kim härgiz paydā bolmuş bolġay...*² (Bāburnama, 170b-171b)

Çaġatayca çalışmalarıyla dikkat çeken diġer bir Macar Türkolog Andras Bodrogligeti de Eckmann tarafından kabul edilen transkripsiyona çok yakın bir şekilde transkripsiyon yapmaktadır. Ařaġıda Bodrogligeti'nin transkripsiyon çalışmasından örnek verilmektedir:

*Muġarram ayi Farġāna vilāyatidin Ĥurūsān 'azīmati bilā Aylāk yaylaġıda kim Hisār vilāyatining yaylaġlaridin dur kelip tūštüm... 'Asrat bu martaba edi kim bizing arada iki çadır edi... Manga bir yurtta alaçuq yasar edilär. Agarçi Ĥurūsān 'azīmati qililip edi, valī uşbu ħāl bilā bu vilāyattin va Ĥusraw Şāhnning nūkarlaridin umēdvārliq bar erdi.*³

Genel olarak Macar Türkolojisi transkripsiyon çalışmalarında Arapça ve Farsça kelimelerin Türkiye Türkçesinin deġil, Orta Asya Türkçesinin ses özellikleri dikkate alınarak transkripsiyon yapıldıġı görölmektedir. Buna göre Türkiye Türkçesinde *e* ünlüsü ile telaffuz edilen Arapça ve Farsça kelimelerin, Orta Asya Türkçesinde daha çok kalın sıralı *a* ünlüsü ile veya *a* ünlüsüne çok yakın olarak telaffuz edildiġi anlaşılmaktadır.

Rusya Türkolojisi

Bilimler Akademisinin Asya Müzesi ve Petersburg Halk Kütüphanesinde bulunan yazma eserlerin nadir nüshaları ve diġer önemli eserlerin mevcut olması gibi büyük bir avantaja sahip olan Petersburg, XX. yüzyılım ortalarından itibaren önemli Türkoloji merkezi haline geldi.

Rus Türkolojisinde Çaġatayca çalışmalarının önemli öncülerinden biri Vladimir Vladimiroviç Velyaminov-Zernov olmuştur. Velyaminov-Zernov, Çaġatayca-Türkçe sözlük adı altında Abuşka sözlüğünü 1868 yılında yayımlamıştır. Ancak döneminin diġer bilim adamları gibi Velyaminov-Zernov da transkripsiyon

² János Eckmann, **Chagatay Manual**, Indiana University Publications (Uralic and Altaic Series), Volume: 60, Bloomington-The Hague 1966, s. 258.

³ Andras Bodrogligeti, **A Grammar of Chaghatay**, Lincom Europa 2001, s. 410.

yapmak yerine metni Arap harfleri ile vermeyi tercih etmiştir. Daha sonra önemli çalışmalar gerçekleştiren Platon Mihayloviç Melioranskiy, Nikolay İvanoviç İlminskiy ve Yevgeniy Eduardoviç Bertels de aynı şekilde Çağatayca çalışmalarını Arap harfli metin vererek yürütmüştür. Melioranskiy'nin öğrencisi, Rus Türkolojisinde Çağatayca alanında en verimli çalışmalar yapan bilim adamlarından biri olan Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç de çalışmalarında genel olarak transkripsiyon yapmayıp Arap harfli metni vermekle yetinmiştir.

Andrey Nikolayeviç Kononov da Arap harfli metinleri aslı gibi vermeye çalışsa da inceleme kısımlarında transkripsiyon yaptığı görülmektedir. Kononov, Şecere-i Terakime çalışmasında aşağıdaki gibi transkripsiyon yapmıştır:

*Tütäk akıllı va davlatlı jaxıyı padşah ärdi..., Mur javı xandıñ hamilä bolub tururman tädi..., Ol padşahlarınñ nasbların bäyan kılmaq uçun çändän kitab äjtyb tururlar anyñ xıسابыны худai ta'ali jaxıyı bilür..., Ağar Şahmälikni jıbarsañ öltürürlär..., Султанлар дун'ја ва діни учун сәкіз әј шаһарға кабалыб урышдылар..., урушбу тәк кувваты јок әрди.*⁴

Aleksandr Mihayloviç Şerbak çalışmasında aşağıdaki gibi transkripsiyon kullanmıştır:

*Суға балік отка смандар кэрак
җамҗа муххаб дәрәҗ хәјдар кэрак...
Мухаббат јамідін ічсәң шарабі
мухаббатнамаға әјсаң јавабі...⁵*

Şerbak'ın, Radlov tarafından temeli atılan, daha sonra gelişen transkripsiyon sistemini tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Emir Necip Necipoviç ise Harezmi'nin Muhabbetname'sini aşağıdaki gibi transkripsiyonlamıştır:

*Жеҳанда сәлтәнәт қуллар била хош,
Чәмән ниң гүл лари булбул била хош.
Қачан ким шад есаң ғамгина рәхм ет,*

⁴ Andrey Nikolayeviç Kononov, **Rodoslavnaya Türkmen**, Akademi Nauk SSR, Moskva 1958, s. 35-40.

⁵ Aleksandr Mihayloviç Şerbak, **Grammatika Starouzbekskogo Yazıka**, Moskva-Leningrad 1962, s. 249.

агар султан есаң мискина раҳм ет.⁶

Rus Türkolojisinde transkripsiyon çalışmaları Kiril harflerine bazı Latin harflerinin ilave edilmesiyle yapılmıştır. Rus Türkolojisinde Çağatayca çalışmalar ilk olarak Tatarca esas alınarak başlamış, daha sonra Çağatayca ve Özbekçe çalışmalar yapılmıştır. Dolayısıyla Arapça ve Farsça kelimeler Tatarca ekolünden gelen bilim adamları tarafından Tatarcanın ses özellikleri dikkate alınarak transkripsiyonlanmış, Orta Asya Türkçesi ekolünden olan bilim adamları tarafından ise Özbekçenin ses özellikleri dikkate alınarak transkripsiyon yapılmıştır. Buna göre Rus Türkolojisinde Arapça ve Farsça kelimelerin iki şekilde okunduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye Türkolojisi

Hicri 1298 (m. 1881) yılında Şeyh Süleyman Efendi tarafından Lügat-i Çağatay ve Türkî-yi Osmanî sözlüğüyle birlikte İstanbul'da başlayan Çağatayca çalışmaları ilk olarak 1928 yılındaki Harf devrimine kadar Arap harfleriyle yürütülmüştür. Harf devriminden sonra Latin harfleriyle yapılan transkripsiyon metinlerinde Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşu iki türlü verilmiştir. Transkripsiyon çalışmalarının bazılarında Arapça ve Farsça kelimeler Türkiye Türkçesindeki telaffuzuna göre okunmuş, kimilerinde ise orijinal dilindeki telaffuz korunmaya çalışılmıştır.

Fuad Köprülü İslam Ansiklopedisinin Çağatay Edebiyatı maddesinde bu devirde yazılan eserlerin adlarını transkripsiyonlu şekilde vermiştir: *Sirāc al-mulūk*, *Tazkirat al-avliyā*, *Mi'rācnāma*, *Bahtiyār-nāma*, *Ḳāšida-i burda*, *Kaşf al-hudā*, *Zubdat al-tavārīḫ*, *Ta'aşşuḳnāma*, *Dihnāma* vs. Bu transkripsiyonlu okunuşlarda Fuat Köprülü eser adlarını Türkiye Türkçesindeki telaffuzuna göre değil, orijinal dilindeki telaffuzuna göre vermiştir.⁷

Abdülkadir İnan, Ebülgazi Bahadır Han çalışmasında aşağıdaki gibi transkripsiyon çalışması yapmaktadır:

Sultan Ahmed Mirza kim kem suhan ve ademî ve fakir kişi idi. Her söz, ün ve iş, küç beglersiz karar tapmas idi. Begler bu sözlerge mültefit bolmay dürüş cevap aytip ilgeri köçtiler. Teḅri taala kim öz kudret kamilesi bile her işimni her mahelde

⁶ Harezmi, **Muhabbetname**, Haz.: Emir Necipoviç Necip, Moskva 1961, s. 48.

⁷ Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", İslam Ansiklopedisi, III, 1945, s. 282.

andağ kim bayed ve şayed bi-minnet-i mahluğ rast keltürüptür munda ham nice işni ba'is kıldı.⁸

Agah Sırrı Levend'in Çağatayca araştırmalarında kullandığı transkripsiyon çalışmasından örnek aşağıda verilmektedir:

'Işğ otıdın kısmetim derd ü belā mu kılmadıñg
Dūdı birle hān u mānımnı kara mu kılmadıñg
Zulm tığıdın tenimni kılmadıñg mu bend bend
*Fürkatıñgıdin bend bendimni cüdā mu kılmadıñg*⁹

Kemal Eraslan'ın çalışmalarında kullandığı transkripsiyondan örnek aşağıda yer almaktadır:

Ol pādīşāh bu hāletleridin alarğa ferzendāne iltifātlar kıtur irmiş. Ve öziniñg
ba'zı ferzendığa kim ba'zı hālātı köñglige yakmas irmiş, alarnıñg kılığlarıdın
te'essüf yipdir irmiş kim ni bolğay irdi siniñg ef'ālıñg u hişālıñg hem fulānga oğşasa
*irdi.*¹⁰

Ahmed Ateş kendi çalışmasında Arapça ve Farsça kelimeler için daha farklı transkripsiyon uygulamaktadır:

Ol risāla-i şarīfaniñg muāla'asın kıturda bu farkır-ı haqırniñg hasta ve şikeste
hātırığa andak yitişür idi kim bu fārsī nüşanı türkī tili bile tarcama kılılsa ol
tāliblarnıñg fahmige yakın bolup, andın köp fāyda alur bolğay irdiler, dip, barça
'ālam kaydıdın vārasta ve vārastalığ kaydığa vābasta bolğan köñgülge yetişken
ilhām bile Allāhu ta'ālādın yārī tilep ve anıñg itmamığa tavfıq istep... ol risāla-i
*nādiranı türkī kılmak üçün şürü' itildi.*¹¹

Ali Şir Nevaî'nin Seb'a-yi Seyyar adlı eseri üzerinde çalışan Güzin Tural ise aşağıdaki gibi metin transkripsiyonu yapmıştır:

Her kişi kim cehān ara mevcūd
Barçanıñg bahşışi sañga mev'ūd

⁸ Abdülkadir İnan, "Ebülgazi Bahadır Han ve Türkçesi", **TDAY Belleten**, 1957, s. 34

⁹ Agah Sırrı Levend, **Ali Şir Nevaî, II. C. Divanlar**, Ankara 1966, s. 131.

¹⁰ Kemal Eraslan, "Nevayi'nin "Halat-ı Seyyid Hasan Big" Risalesi", **Türkiyat Mecmuası**, 1971, C. XVI, s. 92.

¹¹ Ahmed Ateş, **a.g.e.**, s. 135.

S n bularğa  k iş tefak ud  tip

Her n  'işy nların ta'ahhüd  tip

Türkiye'de yapılan Çağatayca  alışmalarında Arapça ve Farsça kelimelerin transkripsiyonu kimi istisnalar dışında genel olarak Türkiye Türkçesindeki telaffuzuna uygun olarak yapılmıştır.

Özbekistan Türkolojisi

Özbekistan'da modern anlamda Türkoloji  alışmaları XX. yüzyılın başlarında başlamıştır. Bu devirde kurulan "Çağatay g r ngi" cemiyeti çok etkili olarak faaliyetler gerçekleştirmiştir. 2 Ocak 1921 yılında 1.  lke Dil ve İmla Kurultayı gerçeklemiş ve orada gerek Özbekçenin yeni alfabesi gerekse Eski Türkçe metinlerin transkripsiyonu meseleleri görüşülmüştür. Esas meselenin Arap harfli alfabenin Çağatayca ve Özbekçenin  nl lerinin ifade edilmesi bakımından yetersizliĝi, yeni alfabede ünlü harf sayısının kaç olması gerektiĝi konuları dikkat çekmektedir. 11 Aĝustos 1926 yılında Semerkant'ta gerçekleştirilen Özbekistan İlm  Merkezinin toplantısında ise Eski Türkçe metinlerin transkripsiyonlanması ve Özbekçenin yeni alfabesi için 9 ünlü (a,  , o,  , u, y, i,  , e) kabul edilmiştir. Abdurauf Fitrat'ın da çalışmalarında transkripsiyonu buna göre yaptığı dikkat çekmektedir:

 ismim ara pecy tavd r men ne q laj

 an mda k v  zt ravd r men ne q laj

Barca alam ara andın  av ra.

D rd  irl  kec l r j qlar zar.¹²

Bu devirden sonra Özbekistan'da yapılan Çağatayca çalışmalarında metin yayımları iki türlü yapılmıştır. Kimi bilim adamları metinleri Arap harfleri ile vermekteyken, birçok araştırmacı Kiril harflerine dayanan  zbek alfabesiyle metinleri yayımlamıştır.

 mdi kelduk söz ba niga va kalom dostoniga: Munça mutanavvi' sha r va  uro va jibol va sa ro va beša va dar'  hal ikim, bitildi va tanavvu' va taĝai urini sha    tildiki, ma muıda ma'ni adosida alfoz tilga kelur va ul alfozdin ma'ni fa m b lur.¹³

¹² Abdurauf Fitrat, **Nahv, İkkinçi Kitab**,  znaş, Semerkant-Taşkent 1930. s. 16

¹³ Alişer Navaiy, **Muhakamatu'l-lugatayn**. Haz.: Parsa şamsiyev, Taşkent 1956, s. 4.

Daha sonra ise Rus Türkolojisinin etkisi ve Özbekistan'da bütün yazılarda Kiril alfabesinin kullanılmasının resmiyet kazanmasından sonra Çağatayca eserlerin metninin Özbekçe metinler gibi verilmesi, bazı istisnalar hariç, gelenek haline gelmiştir.

*Фақир агарчи бу сўзнинг маҳзн кизб эканин билур эрдим, аммо алар юзида Амир Хусрав сўзин на тасдиқ қилдим, на такзиб ва ҳеч жавоб бермадим. Алар жавоб бермаганнинг сабабин сўрдилар. Заруратдин фақир айттимким: «Шояд Ҳиндустонда товусга бу ҳол воқеъ эркин».*¹⁴

Bağımsızlıktan sonra Özbekistan'da yapılan Çağatayca çalışmalarında metin transkripsiyonu daha titizlikle yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalarda Türkçe kelimelerin ses özelliklerinin yanında Arapça ve Farsça kelimelerinde ses özelliklerine dikkat edilmiştir. Aşağıda Ergaş Fazilov'un Gülistan tercümesi çalışmasında yaptığı metin transkripsiyonundan örnek verilmektedir:

*Bu gülistanğa tāmāšā qılğan er,
Dam bā-dam ma'nī yemišin tāza yer.
Ҳайр etib bolğan mālīklār nāmdār
Ketti qoyub hār biri bir yādgār.*¹⁵

Türkoloji incelemeleriyle Özbekistan'da önde gelen bilim adamlarından Kasımcan Sadıkov çalışmalarında aşağıdaki gibi metin transkripsiyonu yapmıştır:

*On bir-on ikki lafz bilä Kābul vilāyatida talaffuz qilurlar: 'arabī, fārsī, türkī, moğulī, hindī, afğānī, pašāyī, parājī, gabrī, barakī, lamğānī. Munča muhtalif aqvām-u muğāyir alfāz ma'lum emäs-kim, heç vilāyatta bolğay.*¹⁶

Genel olarak Özbekistan'da yapılan Çağatayca çalışmalarında Arapça ve Farsça kelimeler Orta Asya Türkçesindeki telafuzuna göre okunmuş ve transkripsiyonlanmıştır.

¹⁴ Alişer Navaiy, **Mükemmel Eserler Toplamı, Hamsatu'l-Mutahayyirin**, C. 15, Haz.: Parsa Şemsiyev metni esasında Suyima Ganiyeva, Taşkent 1999. s. 79.

¹⁵ Ergaş Fazilov, **Leydenskaya Rukopis Gülistan bit Türkî i divan, Sayfi Sarayi**, Taşkent 2007, s. 16.

¹⁶ Kasımcan Sadıkov, **Türkî Til Tarihi**, Taşkent Devlet Şarkşinaslık Enstitüsü Yayınları, Taşkent 2009, s. 14.

Yukarıda gösterilen bütün transkripsiyonlarda Türkçe kelimelerin kapalı é gibi bazı sesler haricinde genel olarak aynı okunduğu anlaşılmaktadır. Ancak Arapça ve Farsça kelimelerin Latin ve Kiril harflerine aktarılmasında farklılık göze çarpmaktadır. János Eckmann, Arapça ve Farsça kelimelere genellikle kalın ünlülü ekler geldiğini, bu durumun hatta ĩ, i ünlüleriyle biten sözlerde de görüldüğüne dikkat çekerek bu kelimelerin Çağataycada kalın ünlülü olduğu kanaatine varmaktadır.¹⁷

Karamanlıoğlu'na göre alıntı kelimelerin Türkçenin ünlü uyumuna uyup uymaması onun ne derece türkçeleştiklerini gösterir. Aynı alıntı kelimeye hem ince sıralı hem kalın sıralı ek gelmesi bir hükme varmayı zorlaştırırsa da kimi kelimelerin Türkçe telafuzunda kalınlaştığı, bir ihtiyaç neticesinde fonetik bakımdan türkçeleştiği konusunda kesin sonuca varmaktadır.¹⁸

Kemal Eraslan ise Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe kalın ünlülü eklerin getirilmesini bu dillerde kalın ünlülerin hakim olmasına bağlamıştır. Dolayısıyla Çağataycada Arapça ve Farsça kelimeler ayrı bir özellik göstermektedir. Alıntı kelimelere gelen kalın ünlülü ekler onların daha çok kalın telafuz edildiğinden olmuştur. Buna rağmen Kemal Eraslan, aynı kelimeye bazen ince ünlülü eklerin getirilmesi, bazı eklerin kalın ünlülü şekillerinin kilişeleşmiş olabilmesi gibi durumlardan dolayı çalışmalarında Arapça ve Farsça kelimeleri daima kalın ünlülü okumaktan kaçındığını belirtmektedir.¹⁹

Arap harfliyle yazılmış Çağatayca bir metinde kalınlık-incelik uyumunun tespitinin kaf (ق - k), kef (ك - k, g), gayn (غ - ğ) ünsüzleriyle yapılabilmesi dilin fonetik çalışmalarını, eserin transkripsiyon çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Ancak Arapça ve Farsça kelimelere gelen ekler bu sözlerin Çağatay yazı dilinde nasıl telaffuz edildiği konusunda önemli ipucudur. Dolayısıyla bu kelimelerin Çağataycada birçok durumda kalın ünlüler ile telaffuz edildiği görüşünden yola çıkarak

¹⁷ János Eckmann, Chagatay Manual, s. 30; János Eckmann, "Küçük Çağatay Grameri", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 1960, C.10, s. 45.

¹⁸ Ali Fehmi Karamanlıoğlu, "Seyf-i Serayî'nin Gülistan Tercümesinin Dil Hususiyetleri", **Türkiyat Mecmuası**, C. XV, İstanbul 1969, s. 92.

¹⁹ Kemal Eraslan, "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XVIII, 1970, s. 115.

çalışmamızda Arapça ve Farsça birçok kelime kalın ünlülü olarak transkripsiyonlandı.

2.2.1.1.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Dudak uyumu olarak da adlandırılan düzlük-yuvarlaklık uyumu diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi Mevahib-i Aliyye'nin tercümesinde de tutarlı değildir. Eserde aynı kelimenin hem düz hem yuvarlak şekilleri bulunabildiği gibi kelime gövdelerinde de dudak uyumu açısından tutarsızlıklar görülebilmektedir. Bazı ekler yalnız düz ünlülü, kimi ekler ise yalnız yuvarlak ünlülüdür.

Yalnız düz ünlülü olan ekler

-çI isimden isim yapma eki: bavurçı (238b/11), eşikçi (222a/18), kémeçi (305b/25)

-dIn ablatif eki: koymağdın (229a/14), otdın (274a/22), öltürgüçidin (286a/6)

-ğI aitlik eki: yukarığı (223a/17), üstidegi (250b/27), tübenki (223a/18)

-GI II. şahıs emir kuvvetlendirme eki: oğuğıl (213b/7), tutkıl (244a/3), ötkil (265b/13)

-mIş öğrenilen geçmiş zaman eki: almış (192a/10), keltürmiş (184a/15)

-nI akkuzatif eki: tonrı (266a/26), uruşrı (183b/8), kéçeni (213a/14)

-nInġ genitif eki: kökninġ (226b/13), köngülri (200a/26), kuşnıġ (223a/2)

Yalnız yuvarlak ünlülü olan ekler

-DUr- fiilden fiil yapma eki: sıgındurğay (203b/24), yédürdük (262a/17), üleştürür (273a/2)

-GU gelecek zaman eki: barğumdur (304a/19), bérgümüzdür (205b/23), kórğkusıdur (294b/6)

-GUçI fiilden isim yapma ekinin ilk ünlüsü her zaman yuvarlaktır: aqkuçı (233b/6), alğuçı (303a/19), eşitmegüçi (221b/17)

-GUz- fiilden fiil yapma eki: olurguzdı (227a/5), kirgüzdi (236b/12)

-sUn emir kipi III. şahıs eki: aytsunlar (288a/13), keltürsün (293a/23)

Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bulunduğu ekler

Kimi ekler düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmiştir. Eklerin 1. ünlüsünün genellikle metinde uyuma tabi olduğu görülmektedir.

1. teklik I. ve II., çokluk II. şahıs iyelik ekleri: kolumızda (265b/19), oğlum (224a/5), oğluᅇ (245a/7), maᅇduruᅇ (301b/24), tüşuᅇgni (233b/12), ölüᅇmni (289b/14), özüᅇgüzni (283a/12), közüᅇgüz (186a/4)

2. teklik I. ve II., çokluk II. şahıs görülen geçmiş zaman ekleri: boldum (257b/4), sorduᅇ (209a/10), téᅇgürdüm (225a/25), öldüᅇ (305a/26), tuttuᅇgizlar (253a/19)

3. *-Ip* zarf-fiil eki: tutup (258a/2), evürüp (238b/19), inip (181b/25), ᅇalıp (196b/18)

4. emir kipi çokluk II. şahıs eki: bériᅇgler (307b/6), olturuᅇgizlar (182b/6), sürüᅇgüzler (272a/1)

5. *-IIG* isimden isim yapma eki: tévelig (242a/14), ünlüᅇ (185b/21), ᅇayᅇuluᅇ (227b/21)

6. *-IIK* isimden isim yapma eki: yıraᅇlık (305b/21), kéᅇglik (199a/23), köplük (288b/5)

7. *-In-* fiilden fiil yapma eki: köründi (214b/14), bitindi (244b/27)

8. *-Iş-* fiilden fiil yapma eki: körüᅇtiler (245a/8), uruştı (191b/11)

9. *-II-* fiilden fiil yapma eki: buzuldı (193b/2), öltürülür (200b/2), bililgen (262a/14)

10. *-sIz* isimden isim yapma ekinin genellikle düz şekli kullanılsa da bir örnekte yuvarlak şekli bulunmaktadır: otsız (301b/22), otsuz (296b/9), ökünᅇsiz (292a/16), éksüᅇsiz (206a/11), körsüz (249a/9)

2.2.1.3. Ünlü Değişmeleri

Kapalı é meselesi

Eski Türkçede sadece Yenisey metinlerinde ayrı bir işaret (ǰ) ile gösterilen kapalı é Çaᅇatayca döneminde Arap harfli metinlerde ya (ʽ) harfi ile gösterilmiştir. Ali Şir Nevaî de Muhakemetü'l-lügateyn eserinde Türkçenin zenginlikleri ve

üstünlüklerini anlatırken ya (ع) harfinin üç sesi karşıladığını örneklerle (*biz, béz, bîz; tir, tér, tîr*) belirtmiştir. Böylece Farsçadan farklı olarak Türkçede kapalı é sesinin olduğuna dikkat çekmiştir.

Türkçede kapalı é sesi kelime başında ve ilk hecede bulunmaktadır. Metnimizde bu ses ya (ع) harfi ile belirtilmiştir. Çok az durumda ise kapalı é sesi “e” olarak elif ile yazılmış veya herhangi diğ, harekelendirme belirtilmemiştir. Bu durumları transkripsiyonda *e* ile gösterdik.

éteki (235a/12), éşitküçi (217b/2), éngsesini (263b/21), égrimige (216a/20), éçkü (275b/5), kéntler (193b/10), kentler (247a/17), kétmeki (227a/16), ketmekim (242b/22), yétmiş (195a/22), yetmiş (240b/18), yétkürmekdür (229a/17), yetkürmekdür (249a/4), yétti (196b/17), yetti (207a/2), yér (185a/17), yer (286b/27), téggeyy (196b/4), teggen (207a/1), téprengüçi (219a/27), teprengüçi (225a/16), méni (190b/13), meni (240b/25)

e ~ ö

Kelimenin ikinci hecesinde bulunan *ü* ünlüsünün etkisiyle ilk hecede *e* ünlüsü öye değişmektedir.

ösrütküçi (273a/14), çöküş (269a/21), çökürge (294b/9)

I ~ U: kümiş (236a/20) ~ kümüş (186a/8), tanırlar (210b/14) ~ tanurlar (275b/17), téşük (305a/16), oğudı (181b/17), sévünmeki (227a/21)

ı ~ a: yığaçımı (189a/7), yağaçımı (223a/4)

2.2.1.4. Ünlü Düşmesi

Kelimede vurgusuz orta hecenin düşmesi şeklinde görülen ünlü düşme durumu metinde sıkça görülmektedir:

oğlı (187a/17), könglüm (259a/6), orında (209b/10), oynagay (234b/6), ögrüldi (217b/17), ağzı (185b/27), burnıdın (266b/1), boğzığa (245a/2), köksini (281b/20), égnide (265a/9), karnı (298a/12), koynıda (233b/3), teşküdin (273a/20), bağrı (244b/11)

2.2.1.5. Ünlü Birleşmesi

İki kelime birleşirken birinci kelimenin son, ikinci kelimenin ilk ünlüleri yan yana geldiğinde söz konusu ünlülerin birleştiği görülmektedir. Kaynaşma olarak da bilinen ses hadisesi metnimizde aşağıdaki kelimelerde vardır.

yırtalmağay [< yırt+al-] (286b/1), ikkev [ikki+ev] (184a/25)

2.2.2. Ünsüzler

Metinde geçen ünsüzler şunlardır: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, ħ, ĩ, j, k, k̄, l, m, n, n̄g, p, r, s, ş, s̄, ş̄, t, t̄, v, y, z, ž, z̄, z̄.

Metinde ünsüzlerle ilgili aşağıdaki ses olayları görülmektedir.

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

b > m

Eserde kelime başında bulunan *b* sesi çoğunlukla geniz ünsüzlerin etkisiyle gerileyici benzeşmeye uğramış ve *m* olmuştur.

miñg (186a/5), muñgan (264a/14), mindürdük (290a/25)

Teklik I. şahıs zamiri her zaman *m* ünsüzü ile kullanılmıştır.

mén (224a/16), ménikidin (254a/4), meni (200a/7), méniñg (189a/24)

Bu işaret zamiri yalın ve çokluk eki ile kullandığı durumlarda, bir kere lokatif eki ile kullanıldığında *b* sesi korunmuştur. bu (302b/17), bular (210a/7), bunda (267b/12).

Diğer durumlarda *bu* işaret zamirinin ünsüzü *m* sesine dönmüştür. munda (194b/1), mundın (184a/14), muni (182a/5), muniñg (238b/22), mundağ (303b/16), mundağ (201b/15)

b > w > v

Eserde kelime başında bulunan *b* sesi korunmuştur.

barıñglar (270a/20), bardur (185a/7), bérmeç (200a/16), bolayın (242b/22), barmağlar (290b/4)

Eski Türkçede kelime içi ve sonunda bulunan *b*, Karahanlıca ve Harezmi Türkçesinde bulunan *w* sesi, eserde genellikle *v* sesine dönmüştür.

év < éw < éb (215b/2), avı < av < ab (267a/15), séver < séw- < seb- (277a/2), tavarlar < tawar < tabar (207b/9), téve < téwe < tebe (186a/8)

Eski Türkçe *sub* kelimesi metinde sadece bir yerde *suv* (سو) şeklinde (223a/20) yazılmış, diğer yerlerde her zaman *su* (سو) olarak geçmektedir. suyu (184a/23), sunı (265b/2)

Kimi örneklerde kelime içi ve sonunda bulunan *b* sesinin korunduğu görülmektedir.

yalbarmak (271b/21), ébirürbiz (207b/16)

Eski Türkçe *eb* kelimesi bir yerde *éb* olarak, bir yerde *öy* olarak, diğer yerlerde *év* olarak kullanılmıştır.

ébigé (277b/16), öyiñg (259a/11), évde (237a/12), évni (289a/16), évidin (189a/5)

Eski Türkçe *ebir-* fiili bir örnekte *ébir-*, bir örnekte *égür-*, on yedi örnekte *ögür-* olarak, diğer yerlerde *évür-* olarak geçmektedir.

ébirürbiz (207b/16), égürgeysen (214b/5), ögürüpdür (248b/15), évürdi (203b/1)

ç > ş

İki örnekte görülen geçmiş zamanın etkisiyle ç sesiyle biten fiiller ş sesine dönmüştür.

kaştılar < kaç- (185b/15), kuştı < kuç- (246a/19)

d > d̡ > y

Çağatay Türkçesinin karakteristik özelliklerinden olan bu ses değişimine göre Harezmi Türkçesine kadar kelime içerisinde “d” olan bazı sesler metinde “y” sesine dönüşmüştür.

ayağ < ağağ (286a/27), ayırmağ < ağırmağ (295a/1), kayğú < kađğú (196b/16), kuyruğ < kuğruğ (299a/22), kuyuk < kuğuk (234a/20), kuyı < kuçı (235a/22), koymağlıg < kođ- (188a/9), uyğu < uçı- (258b/11), keyin < keğin (207b/6), küyevler < küdeğú (274a/13)

Harezmi Türkçesinde *yığ* “koku” olarak geçen kelime eserde iki kere *ıs* (202a/25, 257b/21) olarak bir kere *yıs* (262b/27) olarak geçmektedir.

G > v

Bazı *G* sesleri iki ünlü arasında *v* sesine dönmüştür.

tavuk < tağuk (243b/14), savuk < soğuk (199a/13), savluğ < sağlğ (292b/4), yavuk < yağuk (252b/8), birev < biregü (182b/12), ikkev < ikkegü (184a/25), küyevler < küyegü (274a/13), sanavı < sanağ (297a/20), kıstavğa < kıstağ (217a/21), otlavdın < otlağ (267a/17)

ķ > ħ

Metinde birkaç kelime bu değişiklik tespit edilmektedir.

yağşı < yaķışı (220a/9), oğşamas < oķşa- (184a/5), uçmaħ < uçmak (208a/27)

p > f

Metinde birkaç kelime *p > f* değişimi olmuştur.

tofraķ < toprak (301b/12), ofralıp < opral- (298a/27)

t > d

Metinde kelime başında bulunan *t* sesi genellikle korunmuştur.

tağ (287b/22), talarlar (196b/1), tam (305b/16), tamdı (304a/27), tar (220a/15), téng (273a/20), tépretkil (289b/20), téri (306b/17), téşti (305a/15), téşük (305a/16), til (183a/2)

Kimi kelimelerde ise kelime başında bulunan *t* sesi *d* sesine dönmüştür.

dağı < taķı (181b/22), dédim < té- (274b/11), démesmen < té- (222b/4), dék < tég (193a/1)

Bazı kelimelerin hem *t*'li hem *d*'li şekilleri kullanılmıştır.

taķı (204b/12) ~ dağı (181b/22), durur (188b/24) ~ turur (225a/23)

Kelime içinde iki ünlü arasında bulunan *t* sesi de korunmuştur.

ötedi (289a/16), otun (294a/15), atağlğ (217a/8), butağı (257b/22), éter (193a/2)

Öltür- ve oltur- fiillerinde iç seste bulunan *t* sesi birer örnekte *d* sesine dönmüştür.

öldürülse (286a/3), oldurgaylar (299a/19)

p > m

ķopar- fiilinde bulunan *p* sesi dört yerde *m* sesine dönmüştür.

ḳopardı (293b/17) ~ ḳomardı (269a/11), ḳoparurlar (273a/22) ~ ḳomarurlar (302a/20), ḳoparduḳ (214a/10) ~ ḳomarduḳ (289a/4), ḳomarayım (289b/15)

ء > y, v

Arapça kelimelerde bulunan hemze işaretinin metinde iki ünlü arasında y sesine, bir kelimedede ise v sesine döndüğü tespit edilmiştir.

dāyim دایم (184b/13), fāyida فایده (242b/7), ḳāyim قایم (230b/5), dalāyil دلائل (280b/10)

cüz'ī جزئ (262b/18), cüzvī جزوی (278a/1)

2.2.2.2. Ünsüz Düşmesi

b düşmesi

Bol- fiili metinde altısı yardımcı fiil olmak üzere yedi yerde *ol-* şeklinde kullanılmıştır.

olmağaylar (221a/26), ağır olğan (221a/26), halāk oldılar (193b/7), tınç olğan (248b/1)

muḫtāc olğay (280a/6), hīç olğan (292a/23), ḥōş-ḥāl oldunğızlar (188b/16)

Eski Türkçe *sub* kelimesi metinde bir örnek dışında her zaman *su* olarak geçmektedir.

suyı (184a/23), sunı (265b/2)

r düşmesi

Eski Türkçede *birle* şeklinde olan kelime metinde genellikle *r* sesi düşmüş olarak kullanılmıştır. Ancak yedi örnekte *birle* şeklinde korunmuştur. bile (191a/8), birle (182b/22)

ér- fiilinde bulunan *r* sesinin korunduğu ve düştüğü örnekler aynı oranda görülmektedir. Bu fiile zarf-fiil, sıfat fiil ve olumsuzluk ekleri getirildiğinde her zaman *r* sesi düşmüştür.

érdi (202a/21) ~ édi (190b/16), érdük (244a/25) ~ édük (229b/27), érdim (259b/2) ~ édim (245b/12), égeç (237b/13), ékendür (219b/9), émes (182a/25), émeştir (243a/23)

G düşmesi

Kelime içinde bulunan G sesinin düşürüldüğü ve korunduğu örnekler görülmektedir.

téşük (305a/16) ~ téşgük < téşgük (307b/16), éşek < éşgek (231a/6), kulağ < kulğak (209a/5), kérek < kérgék (182b/13)

y düşmesi

Kelime başında bulunan y sesinin düşürüldüğü ve korunduğu örnekler mevcuttur.

yip (235a/11) ~ ipi (203b/8), yıs (262b/27) ~ ıs (202a/25)

2.2.2.3. Sedalılışma

ķ > ğ

Kelime sonunda bulunan ķ sesi genellikle ek aldığıında, nadiren yalın olarak kullanıldığıında ğ olarak sedalılışmıştır. Kelimeye ek geldiğinde ķ sesinin korunduğu örnekler az da olsa vardır.

yığmağ (196a/7), buyuruğ (213b/16), ısığ (201b/14) ~ ısıķ (227a/6), ħalmağda (201b/2) ħalmaķda (190a/11), tofrağda (290a/16) ~ tofraķda (272a/17), uçraşmağdın (215a/16) ħatığraķ (195b/5) ~ ħatıķraķ (193a/23), ħıstağlığ (201b/11) ~ ħıstaķlığ (301a/21), yoğı (296a/7) ~ yoķı (201b/25), ayağı (189b/8) ~ ayaķınığ (266a/24), butağı (257b/22), buyruğı (214a/1), sanağın (283b/19)

İsimden isim yapma eki olan -IIK eki hem sedalılışarak hem sedasız şekliyle kullanılmaktadır.

artuğluğı (303b/5) ~ artuķluķı (216b/23), azmağlığ (270a/23) ~ azmaķlıķ (188a/24)

2.2.2.4. İkizleşme

Çağataycada genellikle yan yana gelen aynı ünlünün tek yazılması nedeniyle ikizleşme eserin yazımında tespit edilememektedir. Ancak Doğu Türkçesinin ses özellikleri dikkate alınarak kimi kelimeler ikizleşme hadisesine göre okunmuştur.

ikki (195a/6), yétti (196b/17), sékkiz (203b/22), toķķuz (202b/16),

2.2.2.5. Metatez

Kelime içinde bulunan ünsüzlerin yer değiştirdiği bazen de korunduğu örnekler vardır.

ögrenür (278b/19) ~ örgengey (304b/25), yamğur (207b/20)

2.2.2.6. Benzeşme

Eser dilinde tam bir ünsüz uyumu mevcut olmayıp ikili kullanımlar görölmektedir.

ķaytgay (256b/10) ķaytkān (199a/16), tamuğğa (263b/9) ~ tamuğķa (263b/2) ~ tamuķķa (190b/14), ķorkutķay (296a/15) atķaķ (239b/9), yoķtur (239a/1), yařķa (236b/5)

2.2.2.7. Zamir n'si

Çağatay Türkçesinin en önemli özelliklerden biri teklik ve çokluk III. şahıs ekleri ile hal ekleri arasına gelen zamir n'sinin kullanılmamasıdır. Metin içerisinde de zamir n'sinin nadiren kullanıldığı görölmektedir.

taşında (305b/15), maņğlayında (226a/4), astındın (307a/8), kırağında (193b/25), uruşında (190b/4)

2.3. şekil Bilgisi

2.3.1. İsim Çekimi

İsim bütün varlıkları ve mefhumları karşılayan, varlıkların ve kavramların adları olan kelimelerdir.²⁰ İsimler dilde ya kök veya gövde halinde bulunan yalın haldeki kelimeler olarak karşıımıza çıkarlar. Metinde yer alan isim çekimi ekleri şunlardır:

2.3.1.1. Çekim ekleri

Çokluk, iyelik, hal, aitlik ekleri isim çekim ekleridir.

²⁰ Muharrem Ergin, a.g.e., s. 109.

2.3.1.2. Çokluk Eki

Eski Türkçeden günümüze kadar çokluk eki olarak kullanılan *-lAr* (ﻻ) eki metinde yazımda genellikle ayrı yazılmıştır.

alguçılar (197b/19), işligler (196b/10), kanatları (226b/12), sizler (226a/19), bizler (194a/14), tonlar (186a/5), töşekler (237b/18), yüzler (299a/4), alar (183a/9), bézler (273a/5), cannatlar (184b/17), farzandlar (191a/19), gerevîdesizler (204a/19), 'aklısızlar (271b/4)

Çokluk halinde olan alıntı kelimelere de bazen *-lAr* eki gelebilmektedir.

havâricler (191b/5), hay'âtlar (307a/16), қашаşlar (265b/24), küffârlar (231a/2)

Çokluk ekinin nadiren iyelik ekinden sonra geldiği görülmüştür:

ma'būdīngızlarınġ (225a/9), zindaġānlıġıngızlarınġ (283b/17)

2.3.1.3. İyelik Ekleri

İyelik eklerinin şahıslara göre çekimi şöyledir:

Teklik I. şahıs iyelik eki *-(l/U)m*

başım (238b/15), utrum (266b/13), kayğum (244b/6), özgem (185a/24), işim (266b/13), tilekim (256a/27), oğlum (224a/5), yolum (247a/10), özlüğümdin (206a/9), tüşüm (239b/16)

Teklik II. şahıs iyelik eki *-(l/U)ñġ*

némeñġ (236a/5), ārzūñġ (240b/24), kanatıñġ (266a/4), éliñġni (285b/15), öyiñġ (259a/11), yazuġuñġ (237b/2), ornuñġġa (281a/20), özünġ (196a/15), ününġ (289b/21)

Teklik III. şahıs iyelik eki *-(y)l, -sl*

ékini (302a/14), içmek (204b/11), qarındaşı (224b/8), otı (192b/11), suyu (184a/23), mavzi'yi (218b/1), ortası (208a/18), tañġlası (253a/5), éngsesi (246a/7), tégresi (194b/10)

Çokluk I. şahıs iyelik eki *-(l/U)mIz*

yasağımız (190b/22), aramız (187a/1), başımız (293a/22), yérimiz (291a/17), birimiz (246b/4), kolumızda (265b/19), sonğumuzdın (216a/24), tüşümüz (238b/18), yükümüz (235b/1)

Çokluk II. şahıs iyelik eki $-(I/U)ngIz$, $-(U)ngUz$

arañgızda (190a/24), aylanañgızını (229a/6), yazuķıñgızını (245b/5), işiñgiz (213b/19), égreşküçingiz (257a/7), tiriglikingiz (288a/7), ornuñgızğa (225a/26), sözüñgizge (192b/1), uruşuñguzğa (182a/20), közüñgüz (186a/4), özüñgüzni (283a/12)

Çokluk III. şahıs iyelik eki $-IArI$

karınları (201b/14), ağaları (234b/1), başları (201b/14), tanıguçları (200b/13), bélgüleri (268a/22), égeleri (196a/15), éşikleri (257a/12), kéngeşlerini (246b/21), tégreleride (233b/6)

2.3.1.4. Hal Ekleri

Cümlede adlar ve fiiller arasındaki geçici anlam bağlarını kurmak üzere adların girdiği durumları karşılayan eklerdir.²¹ Diğer Çağatayca eserlerde olduğu gibi metinde ismin dokuz hali mevcuttur:

2.3.1.4.1. Nominatif

İsimlerin çekim eki almamış halidir.

altun (195a/3), bağır (230b/1), ékin (207b/14), ini (301a/9), témür (239a/7)

2.3.1.4.2. Genitif

İsmin kendinden sonra gelen bir başka isimle ilgisi olduğunu ifade eden haldir. Metinde genellikle kullanılan genitif eki $-nIng$ ekidir.

$-nIng$: otuñg (276a/23), karınnıñg (273a/1), kémening (223b/3), némening (190b/26)

²¹ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2003, s. 23.

-nI: mällarını (184b/9), hisāblarını (188a/5), işlig-lerni (241a/10), qorqurmaq-nı (279b/15)

-Inġ: méning (189a/24), séning (222a/22)

Metinde sık olmasa da eksiz genitif durumu da bulunmaktadır.

sizler tapınmaġınġızdın (208b/24), alar hırqaları-nınġ ısı (300a/23)

Eserde tamlayan ismin tamlanandan önce geldiği örnekler de görülmektedir.

sanını anınġ (190b/1), mällarını kişilerinġ (187b/7), barçasıġa alarınġ (193b/11) otı tamuġnınġ (195b/5), barmaġnınġ séning (234b/22), qarındaşları Yūsufnınġ (241a/27), qavmı-ġa anınġ (191b/9)

2.3.1.4.3. Akkuzatif

Belirtme ya da yükleme hali ekidir. Metinde üç şekli ile karşımıza çıkmaktadır. Metinde genellikle kullanılan akkuzatif eki -nI ekidir.

-nI: asıġnı (211a/6), bavurçını (239a/25), birni (241b/6), eşikçini (240b/18)

-n: arasın (306b/2), ayasın (302a/2), yüzlerin (208b/2), sanaġın (283b/19)

-I: āyatı (199a/17), qaraġġuluġı (217b/15), séni (185a/24), méni (190b/13)

2.3.1.4.4. Datif

İsmin fiile yönlendiğini ve yaklaştığını ifade eden hal olup metinde dört şekilde karşımıza çıkmaktadır. Metinde genellikle kullanılan datif eki -GA, -KA ekidir.

-GA: Genellikle ünlülerden ve sedalı ünsüzlerden sonra gelmektedir:

némeġe (215b/11), ölümġe (198b/18), téveġe (241b/11), közlerġe (209a/5), uçmaġġa (208a/14), yılanġa (219a/26), alġuçıġa (243a/18), baylarġa (300b/8), tapmaġıġa (270a/27)

-KA: Genellikle sedasız ünsüzlerden sonra gelmektedir:

qulaqqa (209a/4), otqa (230a/27), taġlamaqıġqa (234a/3), taşqa (227a/6), yazuqlarqa (201b/3), yémekke (280a/6), işke (276b/10), kéntke (279b/10), tüşke (239b/17)

-nA: III. şahıs iyelik ekinden sonra nadiren kullanılmıştır: tégresine (285b/26)

-A: II. şahıs iyelik ekinden sonra bir yerde kullanılmıştır. séning ahlınġa

2.3.1.4.5. Lokatif

Fiildeki oluş ve kılışın yerini ve zamanını bildiren bulunma hali metinde *-da* eki ile ifade edilmektedir.

atada (186b/19), baylıgda (220a/4), qarılıgda (264a/11), ortada (223a/18), otda (208b/13), özgede (188a/11), tişde (206a/20), túbde (248a/11), yelde (219b/16)

2.3.1.4.6. Ablatif

Metinde çıkma, ayrılma hali eki *-dIn* olarak genellikle ünsüz uyumuna uymadan kullanılmıştır.

açılıgdın (279b/26), balçıkđın (262b/12), balıdın (273b/20), kılıglardın (199b/10), yüzđin (242b/27), yeldin (290a/21), kindikidin (225b/8), ötküçilerđin (234a/21)

Nadir durumlarda ünsüz uyumuna uyulduğu görölmektedir:

hayştın (278a/7)

2.3.1.4.7. Instrumental

Vasıta (Araç) durumu olarak da adlandırılan ismin instrumental hali kelime gruplarında ve cümlelerde fiilin kendisi vasıtasıyla, kendisinin katılımıyla, kendisinin ifade ettiği zamanda yapıldığını göstermek için kullanılır.²² Metinde *-n* vasıta hali ekinin kalıplaşmış olarak örnekleri bulunmaktadır.

yaşurun (183b/24), akırın (295b/18), astın (295b/16), üstün (265a/2)

Metinde genel olarak vasıta hali *bile, birle, ile, bilen* edatları yardımıyla meydana gelmiştir.

barçası bile (188a/11), éligi bile (215a/14), gıalan bile (283a/20), kólı birle (186b/12), kámçı birle (237a/9), ta'vıl ile (216b/15), alar bilen (281a/4)

²² Muharrem Ergin, *a.g.e.*, s. 358.

2.3.1.4.8. Ekvatif

-*çA* eki Çağataycada eşitlik işlevi yanında miktar, benzerlik ve küçültme ifade etmektedir. Bazı kelimelerde ise kalıplaşarak sıfat ve zarflar türetmiştir.²³ Metinde -*çA* ekiyle en çok kullanılan kelime *olça*'dır. -*çA* ekinin kullanıldığı diğer örnekler aşağıdaki gibidir.

munça (225a/13), barça (184a/8), özgeçe (298b/19), néçe (181b/12), ança (191b/13), olça (203b/10)

Datif ekinden sonra ekvatif ekinin geldiği ve “-e kadar” anlamını verdiği örnekler vardır:

kénglikigeçe (250b/18), künigeçe (263a/7), miñgeçe (225b/26), ayağığaça (279a/10), kıyāmatğaça (197b/26), tañğaça (195a/7), vaqtğaça (262b/3)

2.3.1.4.9. Direktif

Yön gösterme anlamında kullanılan direktif eki -*KArI*, -*GArI*, -*rA* metinde bazı kelimelerde kalıplaşmış olarak karşımıza çıkmaktadır:

ilgeri (201b/22), ilgerilik (197b/19), taşqarı (223b/23), yuqarı (243b/26), yuqarığa (259b/19), soñgra (185a/24), tégre (233b/6)

2.3.1.5. Aitlik

Eklendiği kelimeye aitlik anlamı katan -*GI*, -*KI* eki metinde aşağıdaki şekillerde kullanılmaktadır:

ilgeriki (262b/7), tübenki (223a/18), méniki (254a/4), séniñki (254a/4), küngi (207b/1), kéçki (250a/18), yuqarığı (223a/17), burunqı (209b/16), burunğı (197b/27), astıngı (260a/23), soñğğı (188a/19), āhırğı (233a/6), avvalğı (199a/25)

2.3.2. Sıfatlar

Bir ismin önüne gelerek onu niteleyen ya da belirten kelimelere sıfat denir. Niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları olmak üzere iki ana gruba ayrılırlar:

²³ Mustafa Argunşah, *Çağatay Türkçesi*, İstanbul, Kesit Yayınları, 2014, s. 129.

2.3.2.1. Niteleme Sıfatları

İsmin önüne gelerek onu niteleyen sıfatlardır. Metinde geçen niteleme sıfatlarından bazıları şunlardır:

kiçig va uluḡ yazuḡ-lar (302b/21), yaman ḥulḡ (192b/21), yaḥşı yérge (236a/23), yaşıl ton-lar (301a/5), ḡara bulut (217a/25), kızıl altun (241a/2), otsuz tüz yer (296b/9), tütün-siz ot (262b/17), ḡorḡunçlıḡ ün (260a/26), haybat-lıḡ tüş (239b/9), ḥüb işlig kişi (295a/4), béyik ünlüg kişi (185b/21), ḡatıḡ kün (227b/24), arıḡ yaḡaç (257b/13), rāst va muḡkam söz (258a/1)

2.3.2.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, belirsizlik, sayı, soru yollarıyla belirten sıfatlardır.

2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları

Metinde üç işaret sıfatı kullanılmıştır.

bu: bu közlerniḡ égeleri (259b/17), bu vaḡt-ḡaçā (262b/3), bu sözni (264a/8), bu ikki şıfat (274a/25), bu türlüḡ sözler (293a/23), bu at bile (295b/10), bu taḡ-da (297a/10)

ol: ol taş (296b/21), ol vaḡt (222b/9), ol tannürdin (223a/21), ol künni (224a/1), Ol bâbda (229a/10), ol köḡlekninḡ ḡayḡusı (246a/13), ol sabab bile (277b/12), ol ként (279b/10)

uşbu: uşbu dört ayda (182b/1), uşbu āyat (185a/16), uşbu yılda (188a/17), uşbu til (287a/14), uşbu eşekdin (194a/14), uşbu sūrada (203a/13), uşbu ḥāl (248aa/12)

2.3.2.2.2. Belirsizlik Sıfatları

Metinde geçen belli başlı belirsizlik sıfatları şunlardır:

asru ısıḡ (188b/9), az bahāsıḡā (236a/7), barça yaḡaçlar (248a/22), başḡa eşiklerdin (242a/24), bir yér (280b/24), bir néçe şāḡ (248a/21), falān taḡniḡ teşükide (187a/2), har némede (192a/26), hiç kişi (201b/3), hama `umr (211b/23), köp kişi (258b/27), néçe kün (260a/19), özge kökke (260b/5), tamām ḡışşanı (233a/24), tügel tamuḡluḡlar (257a/17)

2.3.2.2.3. Sıfatlarda Karşılaştırma

İsimden isim yapma eki *-rAK*, *-rAG* sıfatlara gelerek “daha” anlamı katmakta ve karşılaştırma amacıyla kullanılmaktadır:

artuğrağ (194a/5), yol azğanrağ (291a/13), yamanrağ (257a/27), uluğrağ (298b/3), boşrağ (199b/15), katıkrağı (270b/6), yahşırağı (218b/12), túbrek (189a/20), sévergürek (245a/3), köprek (182a/1), kiçigrek (188b/20), ziyān işligrek (221b/7)

2.3.2.2.4. Soru Sıfatları

Metinde kullanılan soru sıfatları şunlardır:

ğaysı kişi (298b/10), ğaysı túrlüg (211a/15), né yérge (234b/23), né nav' iş (240b/11), néçe oğlı (241/5)

2.3.2.2.5. Sayı Sıfatları

2.3.2.2.5.1. Asıl Sayı Sıfatları

Metinde görülen asıl sayı sıfatları şunlardır:

bir yıl (291a/16), ikki at (295b/10), üç su'āl (299b/24), dört ay (181b/24), bés barmağı (186b/26), altı h'vān (242b/16), yétti eşik (263b/2), sékkiz ér (226b/22), yétmiş toğğuz kişi (223b/2), on bir yulduz (233b/5), yigirmi dört yıl (246b/8), otuz miñg bannā (283a/16), üç yüz éllik dört kúndüz (187b/25), üç yüz altmış bés kün (187b/24), yétmiş ğatla (195a/22)

2.3.2.2.5.2. Sıra Sayı Sıfatları

Sıra sayıları *-(I/U)nçI* eki ile yapılmıştır:

ikkinçi safar (250a/22), üçünçi yıl (241a/16), túrtünçi sacda (295b/1), túrtinçi kün (226b/10), yéttinçi oğluñgğa (245a/7), onunçı bāb (250a/22), onınçı yıl (186a/18), avvalğı yıl (241a/16)

2.3.3. Zamirler

Zamirler, nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan, gerektiği zaman onları temsil ve işaret suretiyle ifade edebilen kelimelerdir. Çağataycada zamirler çekim eklerini alır. Metinde geçen zamir çeşitleri şunlardır:

2.3.3.1. Şahıs Zamirleri

Eserde geçen şahıs zamirleri ve hal çekimleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Hal çekimleri	Teklik I. şahıs	Teklik II. şahıs	Teklik III. şahıs	Çokluk I. şahıs	Çokluk II. şahıs	Çokluk III. şahıs
Nominatif	mén, men	sén	ol	biz, bizler	siz, sizler	alar
Genitif	méning	séning	anıng	bizning bizlerning	sizning	alarning
Akkuzatif	méni, meni	séni	anı	bizni, bizlerni	sizni, sizlerni	alarnı
Datif	mańga	sańga	anıga	bizge, bizlerge	sizge, sizlerge	alarga
Lokatif	ménde	sénde	anda	-	sizlerde	alarda
Ablatif	méndin	séndin	andın	bizdin, bizlerdin	sizdin, sizlerdin	alardın

2.3.3.2. İşaret Zamirleri

Metinde geçen işaret zamirleri ve hal çekimleri aşağıdaki gibidir:

Hal çekimleri	bu	uşbu	ol	bular	alar
Genitif	munıng		anıng	bularnıng	alarnıng
Akkuzatif	munı		anı	bularnı	alarnı
Datif	munğa		anğa	bularğa	alarga
Lokatif	bunda, munda		anda	bularda	alarda
Ablatif	mundın		andın	bulardın	alardın

2.3.3.3. Belirsizlik Zamirleri

Hangi nesne ve kişileri temsil ettiği açıkça belli olmayan zamirlerdir. Metinde görülen belirsizlik zamirleri şunlardır:

barça (278a/7), barçası (181b/20), barı (187b/6), barısı (287a/8), başka (231a/12), ba'zı (231b/8), bir néçe (248a/21), kişi (249b/9), köpi (236b/4), biri (238b/11), birev (182a/20), néme (210a/26), özge (218a/22), har kim (218b/5), har kişi (218a/17), har birige (225a/22), har kayda (228b/19), hıç kim (229a/6), hıç néme (230a/6), hıç kişi (230b/22)

2.3.3.4. Dönüşlülük Zamirleri

Çağatay Türkçesi ile yazılmış bir eser olan tez metnimizde dönüşlülük zamiri olarak Çağatay Türkçesi'nde yaygın olarak kullanılan *öz* zamiri kullanılmıştır. Metinde geçtiği durumlar şunlardır:

öz (182a/1), özi (181b/14), özide (268a/14), özidin (192b/5), özige (191b/12), özini (185a/19), öziniḡ (186a/2), öziḡiz (275a/13), özleri (195b/4), özlerin (190b/18), özüm (211a/6), özümdin (220b/2), özümüz (222a/2), özümüzge (217b/11), özümüzniḡ (226a/5), özümni (238b/12), özünḡ (196a/15), özünḡdin (278b/8),

özünġni (296b/1), özünġiz (200a/6), özünġizge (226a/14), özünġizler (275b/2), özünġüzni (283a/12)

Ayrıca Farsça *hōd* (خود) dönüşlülük zamiri de metinde *kendi* anlamında kullanılarak dönüşlülük meydana getirmektedir. *hōd* (218a/1, 244a/22, 288b/19, 301b/25)

2.3.4. Soru Zamirleri

Soru zamirleri nesnelere soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan, onları soru halinde ifade eden, onları sormak için kullanılan zamirlerdir.²⁴ Metinde geçen soru zamirleri şunlardır:

kim: kim (184a/22), kimdür (203a/10), kimge (194a/5), kimni (208a/22), kimning (212b/26)

né: né (184a/3), nédin (267b/24), nédür (183b/27), néni (188a/24), néçe (261a/13), nége (190a/4), néteg (182b/18)

***ka:** kayda (249b/25), har kayda (228b/19), kaydın (209a/15), kayısı (199b/8), har kayısı (288b/17), kayısı (276a/15),kanı (223a/9), kaçan (207a/9), kaçandın (200a/20)

2.3.5. Zarflar

Zarflar, fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden veya zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları yer, zaman, ölçü, nitelik, pekiştirme, soru kavramları gibi bakımından etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.²⁵ Metinde tespit edilen zarflar şunlardır:

2.3.5.1. Durum Zarfları

Metinde kullanılan tarz ve nasıllık-nicelik zarfları olarak da adlandırılan durum zarflarından bazıları şunlardır:

²⁴ Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s. 424

²⁵ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.**, s. 451.

andağ karar tutmaydur (279a/11), mundağ buyuruptur (291a/18), ança yığlap (245a/4), yalguz kalmas (242b/21), bat bolğay (254b/18), yaşurun tutar (298b/11), katık sa'y kılsağ (270a/27), téng bérürbiz (278a/15), yaman kılğay (282b/22), yahşı körünür (308a/13), birge keltürdiler (214b/11), rāst bilürmén (287b/9), hōş-hāl oldungızlar (188b/16), çın ayttılar (190a/6), yalağaç ötkergeyler (265b/20), yavuk yétipdür (266b/19)

2.3.5.2. Miktar Zarfları

Azlık-çokluk zarfi olarak da bilinen miktar zarflarının metinde kullanılan belli başlı örnekleri şunlardır:

az sanağay (288a/8), köp halāk kılıp-bız (284a/27), tã'at köprek kılmadım (279b/7), ziyāda kıldı (203a/12), artuk bérdi (273b/27), Ya'küb 'alayhi's-salām çaqlıg köymedi (244b/9), çandānī turmaslar (291b/16)

2.3.5.3. Yer-yön Zarfları

Metinde geçen fiilin yerini ve yönünü gösteren zarfların bazıları şunlardır:

ata va oğul ara tūfān iştidād taptı (223b/19), alıda oturup (185a/22), alıdın yırtılıpdur (237a/20), arada koyar (192a/21), ilgeri éltür (214b/18), köngül kıyı tut (228a/24), içide karar tutmaydur (279a/10), ögrülür kölegeleri oğ va soldın (271a/23), utrusıda turdı (228a/26), şahrlarınığ üstide indürdi (228b/9), tégreside aylanur érđi (258b/24), arkasığa bakmağay (228b/2), yaqımığa éltip (265a/1), yukarı köterip (243b/26), qaşığa keltürdi (223b/3), qaşımda kalğaysén (243a/6), yanın tügel tuttı (217a/26)

2.3.5.4. Zaman Zarfları

Metinde geçen belli başlı zaman zarfları şunlardır:

aqşam (232a/13), avvalda (204b/5), bu kün (187b/20), burun (187a/12), dāyim (221b/13), émdi (211a/19), émdin (243a/3), ékindik (232a/13), hamışa (199b/24), har gāh (223a/8), har küni (308b/3), ilgeridin (303b/22), kéçe (260a/24), kéçesi (189a/5), keyin kélmes-ler (211a/9), kündüz (211a/13), kündüzleri (255a/12), nā-gāh

(207a/16), songra (185a/24), song (186b/23), tangla (195b/10), tanglası (253a/5), tanggaça (195a/7), tün (187b/25), tüne kün (285a/8), tünkün (207b/15), yana (188a/17), yatkaşuk (232a/13)

2.3.6. Edatlar

Bir kelimedenden sonra gelerek, o kelimeyle başka kelimeler arasında bağlantı kuran kelimeler olan edatların metinde kullanılan çeşitleri şunlardır:

2.3.6.1. Bağlama edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve anlam olarak birbirine bağlayan bağlama edatları bağlaç olarak da bilinmektedir. Metinde kullanılan bağlama edatları şunlardır:

a) Kelime ve ana cümleleri bağlayan edatlar: dağı (181b/22), tağı (191b/26), bile (225a/22), bilen (281a/4), birle (182b/22), ile (216b/15), yana (248a/6), va (181a/16), ham (201b/12), yā (181b/15), yā ... yā (183a/12), na ... na (191a/21), u (198b/8), ü (193b/10), yāhūd (301b/10), ammā (186a/4), valī (286a/5), lik (264a/21), līkin (182a/17)

b) Yardımcı cümleleri bağlayan edatlar: ki (184a/22), kim (181b/14), mağar (185b/27), ağı (182a/12), şāyad (244b/3), andağ kim (181b/22), olça (231a/20), ağı (187a/25), ağı (206b/18), çün (211a/16), tā (307a/3), gūyiyā (184a/7)

2.3.6.2. Çekim Edatları

İşletme eki vazifesi gören edatlardır. Hal ekleri almış isimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hallerini yaparlar. Metinde kullanılan çekim edatlarının bazıları şunlardır:

özge (290a/12), artuğ (249a/11), burun (231b/4), song (291b/12), songra (186a/13), dék (298a/12), sarı (306b/11), har sarı (208a/9), sarıga (235b/25), üçün (190a/14), utru (240b/21), köre (280b/10), yağı (185a/18), keyin (211a/9)

2.3.6.3. Ünlem Edatları

Bir duyuyu, bir dileği canlı bir şekilde ve bazen tek başına anlatmaya ve bir kimseye seslenmeye yarayan edatlar ünlem edatlarıdır.²⁶ Metinde kullanılan ünlem edatları şunlardır:

ayā (183b/20), āyā (188b/16), yā (189a/10), ey (183b/20), pūf (187a/26), fūsūs (192b/14), vay (302b/20), ārī (232a/18), balī (290b/7)

2.3.7. Fiil

Fiil çekiminin oluşması için fiil kök veya gövdesine zamanı, şekli, tarzı ve şahsı karşılamakla görevli çekim unsurlarının belli bir düzen içinde eklenmesi gerekir.²⁷

2.3.7.1. Şahıs Ekleri

Kişi ekleri olarak da adlandırılan şahıs ekleri hareketin, işin veya oluşun kişisini bildirir. Metinde üç çeşit şahıs eklerine rastlanılmaktadır.

2.3.7.1.1. I. Tip (Zamir Kökenli) Şahıs Ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri metinde şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zamanın çekiminde kullanılmıştır. Zamir kökenli şahıs ekleri şunlardır:

Teklik I. şahıs	- <i>mén</i>
Teklik II. şahıs	- <i>sén</i>
Teklik III. şahıs	-
Çokluk I. şahıs	- <i>mIz</i> , - <i>bIz</i>
Çokluk II. şahıs	- <i>sIz</i> , - <i>sIzIAr</i>
Çokluk III. şahıs	- <i>IAr</i>

Metinde kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri fiil çekiminde bulunduğu için fiil veya bildirme ekine bitişik bir şekilde transkripsiyonlandı. Nitekim metinde kimi

²⁶ Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, 1974, s. 396.

²⁷ Muharrem Ergin, **a.g.e.**, s. 281.

yerlerde zamir kökenli şahıs ekleri bitişik yazılmıştır. Ayrıca şahıs eklerinin kalınlık-incecik uyumuna tabi olduğundan yola çıkarak transkribe edildi.

yiberürmén (266a/8), yétkürmeydürmén (282b/17), toqúp-mén (222b/20), tilemes-sén (246b/25), salgay-sén (237a/8), kııurımız (205b/27), kıııgay-mız (276a/26), kirgüzürbiz (254a/10), tutup-sız (230a/3), algay-sız (287a/6), üzülmes-siz (184b/13), yégeysizler (268a/1), évürgey-sizler (197a/13), almas-sızlar (225a/27), tutqaylar (219a/18), azarlar (188a/23), yétkürürler (190b/1), tégürgeyler (227a/11)

2.3.7.1.2. II. Tip (İyelik Kökenli) Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri metinde görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılmaktadır:

Teklik I. şahıs	-m
Teklik II. şahıs	-nġ
Teklik III. şahıs	-
Çokluk I. şahıs	-K
Çokluk II. şahıs	-nġz, -nġzıAr
Çokluk III. şahıs	-ıAr

sağındım (274b/11), eşittim (253b/22), aytsam (260b/25), indürsem (262b/21), bérđinġ (301a/25), yéttinġ (305b/5), évürsenġ (285b/6), kélsenġ (189b/23), unutqan bolsanġ (300a/3), qaynadı (223a/20), qalsa (207b/27), aqızduq (301a/17), bérđük (235a/17), körsettük (282a/16), öltürsek (190b/26), tiledinġiz (258b/12), bildinġizler (211a/12), qaysanġızlar (203b/12), kélsenġizler (196b/27), oqudılar (205a/14), sındursalar (183a/17), içseler (204b/11)

2.3.7.1.3. III. Tip (Emir Kipindeki) Şahıs Ekleri

Metinde emir kipi çekiminde kullanılan şahıs ekleri şunlardır:

Teklik I. şahıs	-AyIn, -AyIm, -Ay
Teklik II. şahıs	Ø, -GII, -KII (Emir kuvvetlendirme eki)
Teklik III. şahıs	-sUn
Çokluk I. şahıs	-Allnġ, All

Çokluk II. şahıs $-(I)\widehat{n\acute{g}}$, $(I)\widehat{n\acute{g}lAr}$, $-(I)\widehat{n\acute{g}l\acute{z}}$, $-(I)\widehat{n\acute{g}l\acute{z}lAr}$, $-U\widehat{n\acute{g}l\acute{z}lAr}$

Çokluk III. şahıs $-sUnlAr$

arturayım (195a/23), kéltüreyim (249b/24), süreyin (222a/25), tartayın (284a/12), ötün (240a/19), oğu (284a/5), yād kılğıl (300a/3), kópqıl (185a/23), bitigil (252a/18), yétkürmegil (305a/19), tursun (241b/7), kéltürsün (293a/23), bileli (187a/1), bileliñg (237a/11), tartalıñg (219a/14), yazuğ aylañg (234a/17), yārī bérinğler (307b/6), barinğlar (barinğlar), barinğızlar (181b/23), kélinğiz (257a/11), kórkuñızlar (183b/7), évürünğizler (197a/13), istemenğizler (229a/12), barmanğlar (195b/4)

2.3.7.2. Basit Çekim

Herhangi bir yardımcı fiil olmaksızın hareket, şekil, zaman ve şahıs tek bir fiil kökü veya gövdesine bağlı olan çekimdir. Basit çekim bildirme ve tasarlama kipleri olmak üzere ikiye ayrılır:

2.3.7.2.1. Bildirme Kipleri

Haber kipi olarak da adlandırılan bildirme kipinde fiilde bulunan hareketin zamana bağlı bildirimi sağlanır. Metinde kullanılan bildirme kipleri şunlardır:

2.3.7.2.2. Geçmiş Zaman

Metinde bildirme kipi olarak görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman olmak üzere iki türlü geçmiş zaman kullanılmıştır:

2.3.7.2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zamanın eki $-DI$, $-DU$ 'dur. Bu eklerden sonra iyelik kökenli şahıs eklerinin gelmesiyle, görülen geçmiş zaman ekinin çekimi meydana gelmektedir. Ekin ünlü ve ünsüz uyumu bakımından karışık bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir.

Teklik I. şahıs $-DI/-DU + -m$

çıkardım (189a/26), dedim (274b/11), koydum (225a/16), tégürdüm (225a/25),
ayttım (232a/1), körsettim (214b/3), korkuttum (217b/17)

Teklik II. şahıs -DI/-DU + -ng̃

aldıng̃ (301a/22), bérding̃ (253a/25), azdung̃ (263a/20), kéltürdüng̃ (305a/17),
tartıng̃ (222b/11), téştıng̃ (305a/15)

Teklik III. şahıs -DI

tıydı (193a/16), tırgüzdi (186b/24), kirişti (223b/4), kıoptı (233b/4)

Çokluk I. şahıs -DU + -K

kıopardık (214a/10), bérduk (297a/24), yarattık (261b/19), körsettük (282a/16)

Çokluk II. şahıs -DI/-DU + -ng̃Iz/-ng̃IzIAr

yasadıng̃ız (225b/26), yok éding̃ız (208b/20), rázı boldung̃ız (195b/16),
kıayttıng̃ızlar (185b/13), içtıng̃ızlar (244a/12), kördüng̃ızlar (211a/12) kıoydung̃ızlar
(212a/14), tuttuğ̃ızlar (253a/19)

Çokluk III. şahıs -DI + -IAr

urdılar (242b/18), ünediler (238a/16), baqtılar (298b/4), yéştiler (298b/4)

Görülen Geçmiş Zamanın Olumsuzu

Görülen geçmiş zamanın olumsuz şekli -dI/-dU ekinden önce -mA olumsuzluk
ekinin gelmesiyle meydana gelmektedir:

aytmadım (305a/17), tilemedim (213b/25), uyalmadıng̃ (239b/6), éşitmedıng̃
(216a/14), buyurmadı (181b/10), bilmedi (227a/5), barmadık (190b/19),
ündeşmedük (267a/27), kıabül kılmadıng̃ızlar (225a/26), kélmadıng̃ızlar (197a/3),
ıanmadılar (186b/25), évürmediler (247a/1)

Bir yerde görülen geçmiş zamanın olumsuzu -mA+-ydI/U eki ile meydana
gelmiştir:

aytmayduık (192a/20)

Görülen geçmiş zamanın olumsuz soru şekli bir yerde kullanılmıştır:

aytmadım mu (305a/17)

2.3.7.2.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Duyulan geçmiş zaman olarak da adlandırılan öğrenilen geçmiş zamanın olumlu şekli metinde fiil kök veya gövdesine $-(I/U)p + (-DUr) + \text{şahıs ekleri}$ getirilmesiyle yapılır. Kullanılan şahıs ekleri zamir kökenlidir.

Teklik I. şahıs $-(I/U)p + -mén$

köterip-mén (189a/26), égreşip-mén (238b/27), tartıp-mén (195a/7), koyup-mén (187a/3), yaman atlıg bolup-mén (238a/26), tégürüp-mén (225a/24), kéltürüp-mén (195a/8)

Teklik II. şahıs $-(I/U)p + -sén$

alıp-sén (244b/23), yaratıp-sén (262b/27), bilip-sén (246b/23), kélip-sén (214b/6), koyup-sén (214a/27), buyurup-sén (217b/9), kéltürüp-sén (214a/27), sürülüp-sén (263a/5)

Teklik III. şahıs $-(I/U)p + -DUr$

yasalıp-tur (199a/25), satıp alıp-tur (200b/1), bérilip-tür (192a/1), yétip-tür (190a/19), né bolup-tur (235a/25), kéltürüp-tür (181b/26), yırtılıp-dur (237a/20), tapıp-dur (231a/3), bayān étılıp-dür (218b/20), ögürüp-dür (248b/15), koşulup-dur (279a/10)

Çokluk I. şahıs $-(I/U)p + -bIz$

yaratıp-bız (290a/27), vaḥy kıılıp-bız (252a/15), va'da bérip-biz (219b/20), késip-biz (226a/7), arzānī tutup-bız (266a/3), koyup-bız (291b/17), kéltürüp-biz (217b/13)

Çokluk II. şahıs $-(I/U)p + -sIz/-sIzIAr$

alıp-sızlar (245a/19), tavba kıılıp-sızlar (245a/20), yiberilip-sizler (255b/22), kéltürüp-siz (214b/15), yétkürüp-sizler (243a/16), imān kéltürüp-sizler (184b/24), at koyup-sız (209a/24), tutup-sız (230a/3), müta'accib bolup-sızlar (243b/27)

Çokluk III. şahıs $-(I/U)p + -DUr + -IAr$

aytıp-turlar (181b/5), çétip-türler (187b/15), körsetip-türler (198a/7), azğurup-turlar (269a/1), şād bolup-turlar (251b/19), kéltürüp-türler (181b/10), tüşüp-türler (190b/13)

Öğrenilen geçmiş zamanın olumsuz şekli metinde kullanılmamıştır.

2.3.7.2.3. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman, fiil kök veya gövdesine *-r/-Ar/-Ur + şahıs ekleri* getirilmesiyle yapılır. Kullanılan şahıs ekleri zamir kökenlidir.

Teklik I. şahıs *-r/-Ar/-Ur + -mén*

oқurmén (226a/14), ölçermén (241b/14), tilermén (191a/5), tutarmén (228a/18), içermén (198a/20) kılmén (297a/9), bérürmén (224a/6), yiberürmén (266a/8)

Teklik II. şahıs *-r/-Ar/-Ur + -sén*

yarlıkarsén (259a/3), oқursén (232a/18), tıyarsén (226a/7), tutarsén (270b/4), sögersén (225a/4), körsén (260a/23), kılsén (211a/27), sağınursén (235b/4), bilürsén (239b/6)

Teklik III. şahıs *-r/-Ar/-Ur*

çarlar (222a/18), otlar (267a/18), açar (186b/2), baқar (222b/5), éser (207a/13), kirer (251b/5), artuқ éter (203a/16), islanur (267b/14), çıрмаşur (260b/16), қалur (198b/1), kılr (189b/8), olturguzur (208a/22), öğrenür (278b/19), sözleşür (270b/3), sürülür (205a/27)

Çokluk I. şahıs *-r/-Ar/-Ur + -bIz/-mIz*

tanurbız (256a/17), baғlarbız (222a/14), isterbiz (243a/16), tilerbiz (191a/4), basarbız (287a/17), tutarbız (229b/27) üzerbiz (302b/10), içürübiz (272b/22), éltürbiz (293a/3), yaşururbız (259a/25), kılrubız (284b/7), kılmız (183a/16), bilürmız (256a/17)

Çokluk II. şahıs *-r/-Ar/-Ur + -sIz/-sIzIAr*

hōşlarsız (185a/11), қорқarsız (185a/10), alursız (209b/23), kılsız (191a/24), bérürsüz (264a/10), körsetürsüz (199b/9), taparsızlar (182b/5), kirersizler (212a/26), otlatarsızlar (267b/8), ökünürsüzler (211a/14), éritürsüzler (250b/21)

Çokluk III. şahıs *-r/-Ar/-Ur + -IAr*

atarlar (278a/7), talarlar (196b/1), dérler (190a/21), ünderler (253a/24), yaқarlar (250b/21), biterler (197b/12), bolurlar (205a/27), kıllarlar (183a/2), kélürler (191a/12)

Geniş Zamanın Olumsuzu

Teklik I. şahıs *-mAs + -mén*

almas-mén (301b/23), çıkmas-mén (244a/15), démes-mén (222b/4), tilemes-mén (229b/4)

Teklik II. şahıs $-mAs + -sén$

inanmas-sén (235b/2), tanımas-sén (198a/9), bilmes-sén (198a/8), yétmes-sén (286b/1)

Teklik III. şahıs $-mAs$

kalmas (231a/26), tohtatmas (268b/6), éşitmes (287a/8), istemes (288a/20)

Çokluk I. şahıs $-mAs + -bIz$

aşuğmas-bız (205b/6), tanımas-bız (300a/13), yibermes-biz (261a/21), keltürmes-biz (291a/16)

Çokluk II. şahıs $-mAs + -sIz/-sIzIAr$

bilmes-siz (244a/10), üzülmes-siz (184b/13), körmes-sizler (298b/17), okumas-sızlar (290a/11), kılmaz-sızlar (274a/7)

Çokluk III. şahıs $-mAs + -IAr$

bağmaslar (271a/21), almaslar (287b/15), éşitmesler (268b/11), körsetmesler (271b/2)

2.3.7.2.4. Şimdiki Zaman

Metinde şimdiki zaman çekimi $-A/-y + dUr + şahıs ekleri$ şeklinde meydana gelmiştir. Kullanılan şahıs ekleri zamir kökenlidir. Metinde şimdiki zaman çekiminin bazen geniş zamanı karşıladığı görülmektedir.

Teklik I. ve II. şahıs olumlu çekimi metinde kullanılmamıştır.

Teklik III. şahıs $-A + dUr$

aytadur (287b/9), baradur (248a/3), bayān kıladur (189b/22), bédür (191b/3), inğrenedür (273b/6)

Çokluk I. şahıs $-A + dUr + -bIz$

ötkeredürbiz (185a/5)

Çokluk II. şahıs olumlu çekimi metinde kullanılmamıştır.

Çokluk III. şahıs $-A + dUr + -IAr$

kıladurlar (212b/16)

Şimdiki Zamanın Olumsuzu

Teklik I. şahıs $-mAy + dUr + -mén$

aytmaydurmén (194a/16), kılmaydurmén (282b/17), tapmaydurmén (298b/23), yétkürmeydurmén (282b/17)

Teklik II. şahıs olumsuzluk çekimi metinde kullanılmamıştır.

Teklik III. şahıs $-mAy + dUr$

ayamaydur (184b/13), bolmaydur (216a/24), tutmaydur (279a/11), koymaydur (302b/21), yırtmaydur (235b/8), kélmeydür (266a/6), körmeydür (183b/26), yibermeydür (239a/11), yétmeydür (227b/26)

Çokluk I. şahıs $-mAy + (dUr) + -bIz/-mIz$

yétmeydürbiz (293a/2), tıymaydurbız (264b/16), körmeymiz (222a/7)

Çokluk II. şahıs olumsuzluk çekimi metinde kullanılmamıştır.

Çokluk I. şahıs $-mAy + dUr + lAr$

aytmaydurlar (194a/18), kılmaydurlar (197b/1), tanımaydurlar (264a/17), tohtamaydurlar (210b/10), bilmeydürler (252b/6), kéltürmeydürler (219b/18)

Metinde şimdiki zamanın soru çekimi $-A + mU + şahıs ekleri$ şeklinde kullanılmıştır.

köre müsén (287a/24), köre müdür (287a/24), köre müsizler (191b/2)

2.3.7.2.5. Gelecek Zaman

Metnimizde gelecek zaman çekimi klasik Çağatayca eserlerde olduğu gibi iki şekilde meydana gelmiştir:

-GAy/-KAy + şahıs ekleri

Teklik I. şahıs $-GAy/-KAy + -mén$

oğugay-mén (306b/5), tapğay-mén (307b/6), tüşkey-mén (305b/26), tüşkey-mén(190b/11)

Teklik II. şahıs $-GAy/-KAy + -sén$

algay-sén (190b/10), unutğay-sén (263a/7), bergey-sén (276b/2), éltkey-sén (259a/6)

Teklik III. şahıs $-GAy/-KAy$

ğalgay (196b/11), kaçğay (238a/24), ingey (216a/5), körsetkey (253a/1)

Çokluk I. şahıs -GAy/-KAy + -bIz

sınağay-bız (296b/6), satkay-bız (235b/23), yibergeybiz (284a/21)

Çokluk II. şahıs -GAy/-KAy + -sIz/sIzIAr

algay-sız (287a/6), bilgey-sız (230a/11), turğay-sızlar (213a/16), kórkutkay-sızlar (267a/1), kéltürgey-sızlar (268a/2), ótkey-sızlar (272b/21)

Çokluk III. şahıs -GAy/-KAy + -IAr

qalğaylar (202a/15), çıkqaylar (260b/17), kéltürgeyler (303b/9), içkeyler (189b/22)

Olumsuzluk şekli

Teklik I. şahıs -mA+ -GAy + -mén

ulanmağay-mén (202a/26), yéşmegey-mén (198a/20), kéltürmegey-mén (253a/18)

Teklik II. şahıs -mA+ -GAy + -sén

bolmağay-sén (284a/14), kórmegey-sén (302b/9), bilmegey-sén (224a/13)

Teklik III. şahıs -mA+ -GAy

açılmağay (215b/16), bolmağay (219a/25), éltmegey (285b/3), ölmegey (263a/9)

Çokluk I. şahıs -mA+ -GAy + -bIz

kılmağay-bız (235a/7), bolmağay-bız (194a/4)

Çokluk II. şahıs -mA+ -GAy + -sIzIAr

tapınmağay-sızlar (218b/21), almağay-sızlar (258b/14)

Çokluk II. şahıs -mA+ -GAy + -IAr

yayıлмаğaylar (182b/7), yémegeyler (243a/21), kélmegeyler (272a/27)

-GU/-KU + iyelik eki +dUr

Teklik I. şahıs -GU + -m + dUr

barğumdur (304a/19), bolğumdur (234a/26), bérgümdür (218b/17)

Teklik II. şahıs çekimi metinde kullanılmamıştır.

Teklik III. şahıs -GU/-KU + -sI + (dUr)

qutulğusıdur (239a/22), kılğusıdur (260b/3), kórqqusıdur (294b/6), tutqusıdur (289a/13), bérgüsidür (197a/7), külgüsü (195b/9), kórsetküsidür (304a/17), yétküsidür (284a/5)

Çokluk I. şahıs $-GU + -mIz + dUr$

çıkargımızdur (227b/10), bolgümüzdur (260a/1), bérğimizdür (207b/5)

Çokluk II. şahıs $-GU + -\widehat{ng}Iz(lAr) + dUr(lAr)$

bolgüñgızdur (259b/27), bolgüñgızdurlar (282b/3), kaytarulgüñgızdur (198b/18), kaytarulgüñgızdurlar (197a/5), sorulgüñgızlardur (277b/20)

Çokluk III. şahıs $-GU/-KU + -sI + dUr(lAr)$

bolgüsıdurlar (199b/25), kaytarılğüsıdurlar (208b/26), sorgüsıdurlar (286a/18), aytküsıdurlar (261b/16), tapkusıdurlar (308a/21), bérğüsıdürler (266b/20), tileğüsıdürler (196b/26)

Olumsuzluk şekli

Teklik I. şahıs $-mA + -GU + -m + dUr$

bolmağumdur (210a/18), kılmağumdur (293a/26)

Teklik II. şahıs $-mA + -GU + -\widehat{ng} + dUr$

kılmağüñgdur (205b/2), körmegüñgdür (299a/16)

Teklik III. şahıs $-mA + -GU + -sı + dUr$

bolmağüsıdur (239a/21), yapıлмаğüsıdur (212a/26), bérmeğüsıdür (222b/6)

Çokluk I. şahıs $-mA + GU + -mIz + dUr$

ınanmağumuzdur (197a/1), körsetmegümüzdür (200a/9)

Çokluk II. şahıs $-mA + -GU + -\widehat{ng}ız(lAr) + dUr(lAr)$

almağüñgızdur (211b/6), almağüñgızlardur (258b/14), bérmeğüñgızdürler (232a/11)

Çokluk III. şahıs $-mA + -GU + -sı + dUrlAr$

bolmağüsıdurlar (264b/7), tutmağüsıdurlar (210a/17), keltürmeğüsıdürler (218a/5)

2.3.7.3. Tasarlama Kipleri

Dilek kipleri olarak da adlandırılan tasarlama kiplerinde zaman ifadesi bulunmayıp emir, şart, gereklilik ve istek gibi kavramları içerir.

2.3.7.3.1. Emir Kipi

Teklik I. şahıs *-AyIn, -AyIm, -Ay*

arturayım (195a/23), kéltüreyim (249b/24), süreyin (222a/25), tartayın (284a/12), yarlıkay (255b/27), bezeyim (263a/20), tileyim (201a/10)

Teklik II. şahıs *Ø, -GIl, -KIl* (Emir kuvvetlendirme eki)

ötün (240a/19), oğu (284a/5), yād kılığıl (300a/3), qopkııl (185a/23), bitigil (252a/18), yétkürmegil (305a/19)

Teklik III. şahıs *-sUn*

tursun (241b/7), kéltürsün (293a/23), bolsun (223b/27)

Çokluk I. şahıs *-Allıng, All*

bileli (187a/1), bileliıng (237a/11), tartalııng (219a/14)

Çokluk II. şahıs *-(I)ıng, (I)ıngıAr, -(I)ıngız, -(I)ıngızAr, -*

UıngızAr

yazuq aylaıng (234a/17), yārī beringler (307b/6), barıngızlar (181b/23), kéliıngız (257a/11), qorqıngızlar (183b/7), évürüıngızler (197a/13), istemeıngızler (229a/12)

Çokluk III. şahıs *-sUnıAr*

aytsunlar (288a/13), kılsunlar (288a/14)

Emir kipinin olumsuz şahıs eklerinin önüne *-mA* olumsuzluk ekinin gelmesiyle meydana gelmiştir.

açıglanmayın (194a/7), turma (199a/24), éltmegil (300b/8), tutmağıl (286b/7), bolmalııng (215a/14), barmaınglar (195b/4), sındurmaıngızlar (277b/1), tutmaıngız (285a/3), kélemeıngız (285a/3), öltürmeıngızler (234a/19), kılmasunlar (288a/13), bolmasunlar (186a/16)

2.3.7.3.2. Şart Kipi

Metinde şart kipi fiil kök veya gövdesine gelen *-sA + şahıs eki* şeklinde meydana gelmiştir. Şahıs ekleri iyelik kökenlidir.

Teklik I. şahıs *-sA + -m*

ağrıtsam (205b/3), kaytarılsam (301b/5), körsem (190b/11), sürsem (222a/27)

Teklik II. şahıs -sA + -*ng*

tapsa^{ng} (298a/6), sorsa^{ng} (192b/27), tilesa^{ng} (195a/21), évürsa^{ng} (285b/6)

Teklik III. şahıs -sA

ķalsa (207b/27), oķusa (293a/26), ölsa (195b/26), égreşe (259a/1)

Çokluk I. şahıs -sA + -K

açsaķ (261b/12), ķılsaķ (185a/5), ķelsek (196b/1), yibersek (233a/18)

Çokluk II. şahıs -sA + -*ngIz/ngIzAr*

ķılsa^{ng}ız (226a/22), ölsa^{ng}ız (281a/23), orsa^{ng}ızlar (240a/5), tilesa^{ng}ızlar (268b/3)

Çokluk III. şahıs -sA + -*lAr*

sındursalar (183a/17), yıǵılsalar (293a/9), bilseler (293a/9), içseler (204b/11)

Şart kipinin olumsuz şekli -sA ekinin önüne -mA olumsuzluk ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

ķılmasam (222b/9), baǵıslamasa^{ng} (224a/18), eşitmesa^{ng} (286a/22), tartmasa (202a/5), dénese (292b/22), tartmasaķ (210b/20), éltmesek (242a/1), almasa^{ng}ız (209b/22), aytmasa^{ng}ızlar (245b/19), bérmesena^{ng}ızlar (188b/25), ķorķmasalar (206a/3)

2.3.7.3.3. Gereklilik Kipi

Metinde gereklilik *ķerek* kelimesi ile yapılmaktadır. Bu kelime bildirme eki ile (*ķerekdür*) kullanılabildiği gibi -*mAK ķerek*, *ķerek -GAy*, -*mA+mAk ķerek* şekillerinde karşımıza çıkmaktadır.

ķılmaķ ķerek (182b/13), ķerekdür (192a/15), bilmek ķerek (231a/24), urmaķ ķerek (274b/1), yibérmeķ ķerek (289a/6), ķerek ķorķķay (204a/10), ķerek ķılǵay (286b/2), ķılmamaķ ķerek (277a/15), aytmamaķ ķerek (277a/15), barmamaķ ķerek (285a/12)

Metinde umumiyetle gerekliliğın kim’li birleşik cümle şeklinde meydana geldiği görülmektedir.

Ķerek kim Şām yerige bargay-sén. (291b/14) “Şam bölgesine gitmen gerek.”

Ķerek kim ķılǵay yahşı ‘amalī. (308b/24) “İyi bir iş yapması gerek.”

Kérek kim séni taŋġga salmaġay. (191a/15) “Seni şaşkırtmaması gerek.”

2.3.7.4. Birleşik Çekim

Fiillerin birleşik çekimleri, basit çekimli bir fiille basit çekimli *er-*, *ér-*, *é-*, *bol-*, *ol-* yardımcı fiilin birleştirilmesiyle yapılır. Birleşik çekimin hikaye, rivayet, şart olmak üzere üç türü vardır. Metinde hikaye ve şart birleşik çekimleri kullanılmıştır.

2.3.7.4.1. Hikaye Birleşik Çekimi

2.3.7.4.1.1. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Öğrenilen geçmiş zamanın hikayesi iki türlü yapılmaktadır:

a. Fiil kök veya gövdesine *-(I/U)p + ér-/é- + -di/-dü + şahıs eklerinin* getirilmesiyle meydana gelir.

yiberilip érdim (225a/25), éltip édim (245b/12), alıp érđing (305b/21), buyurup érđing (224a/6), buyurup éding (242b/14), ıalıp érđi (202a/19), oturup érđi (266a/21) körüp érđi (246b/18), kéltürüp éđi (234b/17), öğretip érdük (242b/9), koyup érdük (244a/25), turup érđingizler (260a/2), étip édingizler (193a/6), oġurlap érđingizler (243b/17), öğrenip érdiler (188a/13), ıalıp érdiler (198a/15), baġlap éđiler (183a/23), sındurup érdiler (181b/26)

b. Fiil kök veya gövdesine *-KAN + ér-/é- + -di + şahıs eklerinin* getirilmesiyle meydana gelir.

toġıan éđi (254b/23), tutıan érdiler (255a/13)

2.3.7.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi

Metinde geniş zamanın hikayesi fiil kök veya gövdesine getirilen *-r/-Ar/-Ur + ér-/é- + -di/-dü + şahıs ekleri* şeklinde meydana gelmiştir. Geniş zamanın hikayesi metinde sıklıkla kullanılmıştır.

oıur érdim (206a/17), yétkürür érdim (244b/20), ıaıar édim (237a/11), bilür érđing (190a/7), alur érđing (305b/20), koyar érđi (192a/21), toıtar érđi (223b/8), bolur éđi (308a/16), yarılır éđi (252a/26), oyun éter érdük (193a/2), yiberür érdük (271a/4), ıılır édüđ (229b/27), éltür érđingiz (269a/24), tapınur érđingizler

(208b/21), ister érđingizler (240a/26), iş kıılır érdiler (305b/25), késer érdiler (265b/4), 'ayblar édiler (223a/9), aytur édiler (223a/9)

Olumsuz şekli fiil kök veya gövdesine getirilen *-mAs + ér-/é- + -di/-dü + şahıs ekleri* şeklinde yapılmıştır.

mab'üş émes érdim (206a/17), tutmas édım (302a/6), tapmas érđing (291b/5), tüşmes érđi (297b/22), saklamas éđi (307a/7), ħarām kıılmas érdük (270a/13), körmes érdük (208b/24), bimes érđingiz (275a/13) tapınmas érđingizler (276a/10), cumas érdiler (186a/15)

Metinde geniş zamanın hikayesi nadiren soru şekliyle kullanılmıştır.
aytmas mu éđim (245b/25), aytmas mu érđingizler (243b/11),

2.3.7.4.1.3. Şimdiki Zamanın Hikayesi

Metinde şimdiki zamanın hikayesi sadece olumsuz çekimiyle kullanılmıştır. Fiil kök veya gövdesine *-mAy + dUr + ér-/é- + -di/-dü + şahıs eklerinin* getirilmesiyle yapılmıştır.

tutmaydur érđi (259b/10), kıılmaydur érdük (307a/5), sındurmaydur érdiler (182a/2), bağlamaydur érdiler (198b/22), ĩmān kéltürmeydür érdiler (223a/27), körmeydür érdük (239a/19), muvāfaķat étmeydür érdiler (223a/27)

2.3.7.4.1.4. Gelecek Zamanın Hikayesi

Metinde gelecek zamanın hikayesi fiil kök veya gövdesine *-GAy/-KAy + ér-/é- + -di/-dü + şahıs ekleri* getirilmesiyle meydana gelmiştir.

bolğay éđi (192b/14), tutğay érđi (234a/8), 'amal kılgay érdük (269b/4), boolğay érdiler (261a/5), ala alğay érdiler (293b/25), kıaytarğay érdiler (232b/1)

Olumsuz şekli *-GAy* ekinin önüne *-mA* olumsuzluk ekinin gelmesiyle yapılmıştır.

yasamağay érdim (302a/6), körsetmegey érđing (190a/6), kélemegey éđi (192b/15), müħkam kıılmağay érdük (291b/1)

2.3.7.4.1.5. Şartın Hikayesi

Metinde şartın hikayesi fiil kök veya gövdesine getirilen *-sA + şahıs eki + ér-/é- + -di* şeklinde yapılmıştır.

mayl kılsaŋg érdi (291b/4), tileseŋg érdi (305b/19), boldura alsak édi (189b/24), okusalar édi (252a/26), tilesele érdi (190a/14), kélseler édi (190a/24), okumasam érdi (206a/13), bolmasa édi (248b/27), başsa édi (221a/5)

Çokluk III. şahıs çekiminde şahıs ekleri genellikle *ér-/é-* yardımcı fiiline gelmiştir.

aytsa érdiler (270a/15), halāk bolmasa érdiler (205b/21), kılsa érdiler (205b/21), tilese érdiler (223b/7), körse érdiler (266a/21)

2.3.7.4.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Gelecek Çekimi

Metinde nadir olarak kullanılan öğrenilen geçmiş zamanın gelecek çekimi iki türlü yapılmıştır.

a. Fiil kök veya gövdesine getirilen *-mIş + bolğay + şahıs eki* şeklinde:

īmān kéltürmiş bolğay (184a/15), almış bolğaylar (192a/10), bérmiş bolğaylar (184a/16)

b. Fiil kök veya gövdesine getirilen *-GAn + bolğay + şahıs eki* şeklinde:

sürülgen bolğay-sén (286b/11), bağlangay bolmağay (231a/9), bar bolğan bolğay (263b/16), bérgen bolğay (226a/12), uyuklağan bolğay-bız (298b/6), aytkan bolğay-bız (297a/27), yaşşılık kılgan bolğay-sızlar (282b/14), yibergen bolğay-sızlar (240a/9), īmān kéltürgen bolğaylar (256a/22), yasamağan bolğaylar (247a/9), yétmegen bolğay (305a/6)

2.3.7.5. Sıfat-Fiiller

Partisip ve isim-fiiller olarak da bilinen sıfat-fiiller nesnelere hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Metinde kullanılan sıfat-fiiller şunlardır:

-Ar/-Ur

salur (234b/18), satar (241a/20), köçer (275b/1), yutar (289b/2), kélürige (254a/13), barurını (254a/12), bolurığa (254a/12), toğar (306a/27), kün batarnıŋg

(306a/27), turar yeri (219b/4), tohtatur vaqti (223b/6), öter yeri (182b/7), sığınur yer (202a/2),

-dI

toƙudıngız şı`r (220b/4)

-GAn/-KAn

ulaşƙan (184b/23), aytƙan (194a/15), ƙaytƙan (199a/16), tartƙan (257a/15), yıldırtƙan (261b/25), mungan (264a/15), satıp alƙan (274b/3), la`nat ƙılılƙan (289a/24), turƙan (291a/17), éritilgen (300b/23), yétilgen (301b/11), öngen (302a/17), öltürülgen (306a/2), örülgen (306b/3), ötken (300a/8), bitigen (284a/5), éşken (277b/10)

-GU

hōşlaƙu dék (308b/24)

-GUçI

tañlaƙuçı (191a/16), asraƙuçı-mén (240b/26), sorƙuçılarga (233b/26), tıyƙuçılar (200b/17), tanımaƙuçı (241b/2), ƙaytmaƙuçı (227b/17), bérgüçilerinġdürler (289b/24), tüşürgüçilerinġ (241b/15), kézgüçü (200b/13), indegüçü (200b/21), ötkergüçibiz (234a/7), tilemegüçilerdürler (190b/7), körmegüçü (251a/16), éşitmegüçige (221b/17)

-GUsI

külgüsü (195b/9), ölgüsü (262b/4), urƙusı (205a/7), bolƙusı (308b/19)

-mAs

bilmeslerdin (238a/20), farmān tutmas (250a/27), toƕurmas ƙarı hatun (264a/15)

-mAsIIK

köre almaslıġ (193a/21), aytmaslıġ (182b/18), bilmeslikdin (280b/26), tilemeslik (250a/16), éşitmesliki (221b/17)

-mAK

tartmaƙda (215a/2), taşlamaƙdın (280a/26), uzatmaƙıġa (234b/19), yarıtmaƙdın (213a/17), barmaƙınġdın (291b/11), bérk ƙılmaƙ (277a/8), ƙaçmaƙƙa (203a/26), bitmeki (203a/10), égreşmekimni (284a/18), késmekdin (229a/24),

kétermekige (211a/6), tilemekide (200b/2), kılmamak (277a/15), açmamak (308b/27), imān kéltürmemek (300b/14)

-mAKIIG/- mAKIIK/-mAGIIG

azmağlıgıda (264b/20), azmağlıg (188a/24), ték bolmağlıgı (203a/14), kutulmağlıgdın (256b/3), tapınmağlıkka (297b/5), korçutmağlıglar (289b/6), koşulmağlıgımıng (236b/21), aşıukmağlıgı (227b/11), uyalmağlıg (230b/26), yārī bérmeçlikdin (193a/15), kétermeklikni (207a/3), ögmeklik (274b/14), söz térmeklikke (190a/26), teprenmeklik (277a/26)

-(I/U)ş

övüşi (292a/1), uruş (183a/6), uruşıda (199a/8), tileşi (236b/3), talaş (283a/2), olturuş (197b/1), évrülüş (197b/8), alışıngızlar (200b/7), ötleş (236b/12)

2.3.7.6. Zarf-Fiiller

Gerundium olarak da bilinen zarf-fiiller cümle içinde zarf görevinde bulunan fiil şekilleridir. Metinde kullanılan zarf fiiller şunlardır:

-A/-y/-I

ala (226b/6), aylana (300b/19), koşā (251a/10), uça uça (283b/27), taydura (289b/21), kayta (223b/24), sığına (191a/25), çulğay (279b/15), kaynay (223b/4), yığlay yığlay (232a/16), sanay (268b/4), köre (195b/6), teprete (299a/22), tüzdüre (295a/13), yügüre (297a/7), tégüre (188b/23), yétküre (250b/7), biti (308b/15)

-ArdA/-Urda

uruşurda (203a/3), kélürde (188b/26)

-GAç/-KAç

tañg atkaç (239b/9), bar égeç (237b/13), algaç (243b/26)

-GAndA/-KAndA

körgende (241b/1), sögülgende (284b/22), koyğanda (195b/22), tartkanda (237a/2), ötkende (188b/26)

-(I/U)p

bağlap (188b/10), istep (306b/12), tañgızıp (226b/13), tarap (234b/17), sépip (202a/21), éşitip (231b/26), minip (185b/19), satıp (183a/10), kaytıp (189b/23), tayanıp (202a/21), uyalıp (276a/13), yayıp (226b/12), aşıkup (266b/17), boğup

(305a/25), boş bolup (199b/16), qorqup (228b/23), tutup (245a/5), keltürüp (195a/6), öltürüp (235a/23), tüşüp (185b/25)

-mAsdIn

yaratmasdın (262b/17), bolmasdın (189b/22), inmesdın (206a/17), évrülmesdın (201a/20), kélmesdın (217a/17), bar étmesdın (292a/8)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN (TRANSKRİPSİYON)

(181b/3) SŪRATU'T-TAVBA

Bu sūranı Barā'at va Fāziha va Maḥziya va Maḥaşşaşa va (4) sūratu'l-'Azāb dağı oqurlar va tasmiyanıng tarkı anda ol cihat bile-dür kim bismillāh amān-nıng sababı-dur va bu (5) sūra amān-nı kötermek için inip-dür. Va aytıp-turlar şahāba rażıyallāhu 'anhum ihtilāf kıldı-lar anda kim (6) Anfāl va Tavba bir sūradurlar kim sab'a tıvāl-nıng yétinçisi bolğay yā ikki sūra. Bas ikki sūranıng arasında (7) ferce koydılar va bismillāh bitimediler va har ikki sūranı qarınatayn dédiler. Va Asbāb-ı nüzül tarcimasıda faḳīh Abū Lays (8) raḥimahullāh Bustānıdın naql kılır kim maşāyıl-nıng şıḳātı 'an'ana bile. Zū'n-nūrayn rażıyallāhu 'anhdın rivāyat kılıp- (9) turlar kim ¹ *عن الأنفال* hānası va ² *براءة من الله* fātihası kātibi mén édim. Ḥazrat-ı Muştafā şallallāhu 'alayhi va sallam (10) bu ikki sūranıng arasında tasmiya bitimekini buyurmadı. Kéltürüptürler çün bu sūra nāzil boldı ḥazrat-ı risālat (11) şallallāhu 'alayhi va sallam otuz yā kırk āyat sūranıng avval-larındın Abū Bakr rażıyallāhu 'anhğa bérıp anı ḥācnıng amiri (12) kıldı va buyurdı kim Mūsā ahlığa oḡuğay. Va neçe kün Şiddik rażıyallāhu 'anhnıng barganıdın soḡ Murtażā 'Alī (13) rażıyallāhu 'anhni tiledi va ġazaba nāḳasığa mindürüp Abū Bakr rażıyallāhu 'anhnıng soḡıdan yiberdi va buyur- (14) dı kim āyat-larını andın alıp özi oḡuğay. Va çün uşbu ḥāl-dın sordılar cavāb bérđi kim Cibril (15) maḡa kéldi va ayttı: “Bu payğām-nıng adāsını kıлмаğay magar sén yā kişi kim séndin bolğay.” Pas 'Alī, Abū Bakr rażıyallāhu 'anhumā- (16) ġa ulandı va tarviya künide Şiddik rażıyallāhu 'anh ḥuḫba oḡudı. Va kişilerge manāsik-nıng ta'limini ayttı. Va naḥr (17) künide 'Alī rażıyallāhu 'anh Camra-yı 'Aḳaba ḳaşıda āyat-larını Mūsā ahlığa oḡudı.

1: *بَرَاءة* Bu bī-zārlıġ-dur *مِّنَ اللَّهِ* Ḥudāydın (18) *وَرَسُولِهِ* va anıng yibergenidin *إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ* alar sarıġa kim 'ahd baġlap-sızlar alar bile *مِّنَ الْمُشْرِكِينَ* (19) şirk kéltürgenlerdin.³ Kéltürüptürler kim ol ḥazrat şallallāhu 'alayhi va sallam 'Arab

¹ “Sana ganimetten sorarlar.” (Enfal suresi, 1. ayet)

² “Allahtan bir uyarıdır.” (Tevbe suresi 1. ayet)

³ dk. kéltürgenlerdin

müşrik-leridin ba'zı bile 'ahd-(20) lar bağlap édi har qavmī bile tā mu'ayyan vaqtī-ğa. Barçası alarnıñ banī Zühra va banī Kinānadın özgesi 'ahdnı sindur-(21) dılar. Haq subhāna bu āyat-nı yiberdi kim maẓmūnan barā'at-dur va müşrik-ler 'ağdını buzmaq va 'ahdnı sindurmaq-qa ya'nī (22) andağ kim alar Hudā va rasūl 'ahdnı sindurdılar. Rasūl dağı Hudāy farmānı bile 'ahdnı taşladı alarğa. Va hüküm (23) boldı kim: "ey sayyid aytqıl alarğa."

2: فَسِيحُوا Pas seyr qılınğızlar فِي الْأَرْضِ yerde ya'nī kelingizler va barınğızlar amān (24) müsülmānlar qaytmaqıdın. أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ Tört ay qurbān 'ıydı-nıñ künidin kim yét-kürmek künidür va tā (25) rabī'ü'l-āhırnıñ onığa. Qavli oldur kim āyat şavvāl-nıñ avval-larında inip keldi. Bas ilk müddat muharram-nıñ āhır-ı-ğa bolğay. (26) İmām-ı Şa'labī raḥimahullāh keltürüptür kim ba'zı 'ahd bağlağuşı-larnıñ bolcarı kim 'ahd sindurup érdiler dört (27) aydın azraq édi va ba'zı andın köprek. Va alarğa kim alarnıñ bolcarı azraq édi muhlat bérdi dört (182a/1) ay tā öz işide fikri qılğay-lar. Va alarğa kim köprek érdi dört ay-ğa ihtişār kıldı tā öz işide tadbiri (2) körsetkey-ler. Va alarğa kim 'ahd sindurmay-dur érdiler alarğa tā alarnıñ bolcarı tükengüçe amān bérdi. (3) Va 'ahdnı sindurğuşı-larğa ayttı: **وَاعْلَمُوا** "Va bilinğizler **أَنْتُمْ** ol kim sizler **غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ** na ol sizler (4) kim Hudāy-nıñ 'aciz qılğuşı-ları bolğay-sızlar öz 'azābınğızdın. Har néçe sizlerge muhlat bérdi **وَأَنَّ اللَّهَ** (5) va munı dağı bilinğizler kim Hudāy **مُخْزِي الْكَافِرِينَ** rasvā qılğuşı-sıdur kâfirlernıñ öltürmek bile dünyıda (6) va köydürmek bile 'uqbāda."

3: وَأَذَانٌ Va bildürmek-dür va ańlatmaq-dur **مَنْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ** Hudāy va anıñ (7) rasūlıdın **إِلَى النَّاسِ** Arab sarığa **يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ** uluğ hac künide ya'nī naḥr 'ıydı küni hac-nıñ (8) tamāmı va anıñ iş-leri-nıñ mu'zamı. Çün tavāf va naḥr va halk va ramy andadur yā akbar ol i'tibār bile bolğay (9) kim ahl-ı kitāb 'ıydları muvāfiq tüşüp édi ol künge. Yā ol künde müsülmānlarınğ gurbatı va kâfirlernıñ h'örlüğü (10) zāhir boldı. Va har taqdır bile bildürmek-nıñ maẓmūnı qaysı-dur. **أَنَّ اللَّهَ** Ol kim Hudāy **بَرِيءٌ** bi-zārdur (11) müşrik-ler va alarnıñ 'ahdlarındın. **وَرَسُولُهُ** Va anıñ payğambarı dağı bi-zārdur. **فَإِنْ تَبُتُّمْ** (12) Pas agar qaytsanğızlar küfr va gadrdın, **فَهُوَ** pas ol qaytmaq **خَيْرٌ لَكُمْ** yaḥşırağ bolğay sizlerge anda turmaq-(13)

dın. **فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ** pas bilinġizler ol kim sizler (14) **عَبْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ** na 'āciz kılġuçı-sızlar Hudāy-nı. Ya'nī boldura almas-sızlar kim andın kaçqay-sızlar (15) yā anıġ bile satıza qıla alġay-sızlar. **وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا** Va başārat ornıġa qorqut-qıl kāfırlerni (16) **بِعَذَابِ أَلِيمٍ** derdlig 'azāb bile āhırat-da. Va çün 'ahd sındurġuçı-larıġ hūkmi-ni ayttı banī Zühra va banī Kināna (17) bābıda kim Hudaybiyada 'ahd kılıp érdi-ler va 'ahd sındurmaġın körsetmey aytur:

4: إِلَّا الَّذِينَ “Lıkin alar kim **عَاهَدْتُمْ** (18) 'ahd kıldıġızlar alar bile **مِنَ الْمُشْرِكِينَ** şirk keltirġuçı-lerdin **ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُواكُمْ** pas alar az kılmadılar (19) **شَيْئًا** neme sizlerniġ 'ahdlarıġızdın ya'nī sındurmadı-lar sizlerniġ 'ahdıġıznı. (20) **وَلَمْ يُظَاهَرُوا** Va yārlıġ va arqalıġ kılmadılar **عَلَيْكُمْ** sizlerniġ uruşuġuzġa **أَحَدًا** birevge sizlerniġ düşman- (21) larıġızdın. **فَأَتَمُّوا إِلَيْهِمْ** Pas tamām kılıġızlar alar sarıġa **عَهْدَهُمْ** alarıġınġ 'ahdnı **إِلَىٰ مَدَّتِهِمْ** (22) tā bolcarı kim muqarrar boluptur va alarġa 'ahd sındurġuçı-lar dék dört ayġa muhlat bérmeġiz. **إِنَّ اللَّهَ** Durustluġ bile kim Hudāy (23) **يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ** dōst tutar muttakīn-lerni.” Va taqvā cümlasıdın 'ahd-qa vafādur va anıġ şart-ları (24) tügel kılmadı. Şayh Abū'l-Kāsım Naşrābādī aytıpdur kim: “Muttakīn-ġa dört nişānadur *hıfzu'l-ħudūd* va *bazlu'l-machūd* va *al-vafā bi'l-'uhūd* (25) va *al-kanā'at bi'l-mavcūd*.” Va çün müşrik-leriġ hūkmi mübayyan boldı mu'āhid émes müşrik-ler bābıda aytur:

5: فَإِذَا انْسَلَخَ (26) **الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ** “Harām ay-lar ya'nī zī'l-ħiccanıġ yigirmi küni va muħarram-nıġ tamāmı.” Va qavlı oldur kim āyat 'ahd kılġuçı-(27) lar hālıda inip-dür va aşur-ı ġurum yād étılgen dört ay-dur. Va ġurum taġlīb i'tibārı bile ayttı kim zī'l-ħicca va muħarram andadur. **(182b/1)** Yā ol kim harām érdi uşbu dört ay-da 'ahd baġlan[ġan] kāfırlerniġ ta'arruz va qavlı bile kim sūra nüzülü-niġ zamānıdın (2) tutqay-lar. Na yét-kürmek vaqtı tükenmeġey bolcarı-dın harām ay-larıġ ötkenidin sonġ-dur. A'nī (3) zī'l-qa'da va zī'l-ħicca va muħarram. Va har taqdir bile çün bu aylar tükense **فَأَقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ** pas öltürüġiz-(4) ler müşrik-lerni kim 'ahd étmey-sizler alar bile yā ol kim sizlerniġ 'ahdıġıznı sındurupturlar, **حَيْثُ وَجَدَ** (5) **تُؤْمَهُمْ** har yérde kim taparsızlar ġill va ġaramda. **وَخَذُواهُمْ** Va éltiġizler aları asirlik-ke **وَاحْصُرُوهُمْ** (6)

va kaytarıngızlar alarnı Mascidü'l-ħarām tavāfidın. وَأَقْعُدُوا لَهُمْ Va olturıngızlar alar üçün كُلَّ مَرَصِدٍ (7) har öter yéride ya'nî baġlanġızlar alarġa yol-larnı tā yayılmaġay-lar vilāyat va ként-lerġa. فَإِن (8) تَابُوا Pas agar kaytsalar űirk-din imān-ġa وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ va kāyim tutsalar namāznı وَأَتُوا الزَّكَاةَ (9) va bérseles öz māl-larını zakātını va uşbu ikki 'amaldın alarnıng taşdıķı-nıng dalili ravşan bolur. فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ (10) Pas ġālî kılıngızlar alarnıng yolını ya'nî ġol kaytarıngız alardın va yol bérıngızler tā har yérge tileseler bargay-(11) lar. إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ Durustluġ bile kim Ĥudāy yarlıķaġuġı-dur alarnıng öten yazuġlarını. رَحِيمٌ (12) Mihribān-dur alarġa san-sız şavāb bérmeġdin.

6: وَإِن أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ Va agar birev الْمُشْرِكِينَ müşriklerdin (13) kim alarnıng ta'arruzın kıılmaġ kérek ġarām ayları tükengenidin soġ استَجَارَكَ zīnhār tilep séndin. (14) فَأَجْرُهُ Pas amīn kııl anı va zīnhār bér حَتَّى يَسْمَعَ tā eşitkey اللَّهُ كَلَامَ Ĥudāy-nıng sözünü kim Kıur'an-dur. (15) ثُمَّ أَلْبِغُهُ Pas agar islām kéltürmeşe anġa tegür anı مَأْمَنُهُ anıng évge kim anıng amn yéri-dür. Va andın (16) soġ anıng bile uruş kııl. ذَلِكَ Bu amān bérmeġ ol sabab biledür kim alar لَا يَعْلَمُونَ (17) gurūhī-dürler kim bilmeş-lerdür Ĥudāy-nı va anıng sözünü eşitmeşdürler. Bas amān bérmeġ kérek tā eşit-(18)-keyler va anda tadbīr va tafakkür kıılġay-lar.

7: كَيْفَ يَكُونُ Néteġ bolġay; istifhām aytmaş-lıġ va yıraġlıġ ma'nāsıda-(19) dur, ya'nî yoġtur va néteġ bola alġay; عِنْدَ اللَّهِ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ müşrik-lerge 'ahdı Ĥudāy ġaşıda وَعِنْدَ رَسُولِهِ (20) va anıng rasulı ġaşıda İslām zuhūrıdın soġ va ayrılmaġ ġaġ va bātıl arasında. إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ (21) Magar alar kim 'ahd baġlap-sızlar alar bile ya'nî banī Zühra va banī Kināna kim ġazrat-ı rasul şallallāhu 'alayhi va sallam 'ahd baġlap érđi alar (22) birle عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Mascid-i ġarām ġaşıda ya'nî Ĥudaybiyada kim ta'yīn-dür Mekke-yi mu'azzamaġa. فَمَا اسْتَقَامُوا Pas mādām (23) kim alar istiķāmat tutsalar öz 'ahdıġa لَكُمْ سِزLER üçün فَاسْتَقِيمُوا Pas sızler daġı mustaķīm boluġızlar (24) öz şart va 'ahdıngızġa لَهُمْ alar üçün. إِنَّ اللَّهَ Durustluġ bile kim Ĥudāy الْمُتَّقِينَ döst tutar (25) parhīzkārlarını kim 'ahd va şartıġa istiķāmat körsetseler.

8: كَيْفَ Néteġ bolġay sızler müşriklerniġ 'ahdıġa (26) وَإِن يَظْهَرُوا va ġāl oldur kim agar alar zafar tapsalar عَلَيْكُمْ sızlerġe لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ saġlamas-dur (27) sızlernıng bābıngızda إِلَّا ġarındaşlıġ ġaķı وَلَا ذِمَّةً va na 'ahd vafası. يُرْضَوْنَ Ĥōşnüd kıılurlar

sizlerni (183a/1) بِأَفْوَاهِهِمْ öz tilleri bile ya'nî va'da bérürler imān va t̄a't-ka. Yā çüçüg sözler ayturlar وَتَأْتِي va baş (2) kaytarurlar قُلُوبُهُمْ köngül-leri alarnıng olça til bile ayturlar. Ya'nî köngli alarnıng tili bile bir é mestür. (3) وَأَكْثَرُهُمْ Va köpreki alarnıng فَاسِقُونَ fāsıqları-durlar farmān dāyirasıdın yā baş burğuçı-(4)-durlar imān qabūlı-dın. Va azraq alardın imān atlıg sababı va 'ahd sindurmağı-dın gāraž körsetürler.

9: اِشْتَرَوْا (5) Badal qıldılar va tañgladılar بِآيَاتِ اللَّهِ Qur'ān bile ثَمَنًا قَلِيلًا ol némeni kim bahası azdur va dünyā matā'yıdın. (6) Abū Süfyān ba'zı müşrik-lerni dünyā huṭāmı taṭmīni-ni qılıp imān ahlı uruş üçün yıgdı. Va alar (7) Qur'ān takzībini körsetip ṭama'-ğa tüşüp müsülmānlarınğ öltürmeki-ge keldiler. فَصَدُّوا Pas yüz (8) évürdiler عَنْ سَبِيلِهِ Hudāy tā'atıdın yā kaytardılar kişilerni Hudāy évi-niñ yolıdın. اِنَّهُمْ Durustluq (9) bile alar مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ yaman işi-dür kim qılurlar. Qavli oldur kim murād uşbu qavm-dın yahūd-(10) durlar kim payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-niñ 'ahdını sindurup tört āyat-larnı azraq némege satıp (11) kişilerni İslām dīni-niñ tābi'yi-dın kaytarur érdiler.

10: لَا يَرْقُبُونَ Asramas-durlar yahūd yā 'ahd sindurğuçılar (12) فِي مُؤْمِنٍ mü'min-ni hālida إِلَّا qarındaşlıg yā ant وَلَا ذِمَّةً va na 'ahd. وَأَوْلِيكَ Va ol gurūh هُمْ (13) الْمُعْتَدُونَ alardurlar ḥaddın ötkergenler yamanlıg va ḥaddın ötmek-de.

11: فَان تَابُوا Pas agar kaytsalar (14) وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ va qāyim tutsalar namāznı وَأَتُوا الزَّكَاةَ va bérseles zakāt-nı فَاحْذَرُواكُمْ pas alar (15) sizlerniñ qarındaş-larınıgızdurlar فِي الدِّينِ İslām dīni-de. Alarğadur olça sizlerge bolur va alarğa- (16) dur olça sizlerge bolğay. وَنُفِصِلُ الْآيَاتِ Va bayān qılurmız āyat-larnı لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ gurūhī üçün (17) kim fehm qılğaylar va sağış étkeyler.

12: وَإِنْ نَكَثُوا Va agar sindursalar müşrikler أَيْمَانَهُمْ öz ant- (18) ları va şart-larını مِنْ بَعْدِ هُمْ andın sonğ kim 'ahd qılurlar sizler bile. وَطَعْنُوا Va ta'n qılğaylar فِي فَاقَاتِلُوا sizlerniñ dīniñizde va 'ayb étkeyler İslām ḥükm-leride. اِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ öltürüñgizler أَيْمَةَ الْكُفْرِ (20) küfrniñ uluğları va şirk ahlınıñ başlarını. Durustluq bile kim alarğa 'ahd va şart (21) yoqtur. Haqıkat-da kim agar alarnıñ şartı durust bolsa édi sınmaq aña yol tapmas érdi. Bas uruş qılınıgızlar alar bile. (22) نَعَلَهُمْ Şayad kim alar kaytğay-lar şirk-din yā ta'n-dın.

13: **أَلَا تَتَّقُونَ** Ayā uruş kılmās-sızlar (23) **قَوْمًا نَّكُوثًا** agar vaḥy bile kim sındurdılar **أَيْمَانَهُمْ** 'ahdlarī kim sizler bile bağlap édi-ler Ḥudaybiyada. Va bir 'ahd (24) 'ahdlardın payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam bile Ḳurayş arasıda ol érdi kim bir biriniᅇ and içişken-lerini ağrıtmā- (25) ğaylar va alarnıᅇ uruşıĝa biri birige yārī bérmegeyler. Ḳurayş banī Bakrge kim alarnıᅇ and içişken-leri érdi-(26) ler kişi va Ḳur'ān bile kömek bérdi-ler tā banī Ḥuzā'a bile kim rasūl 'alayhi's-salām-nıᅇ and içişken-leri érdi-ler uruştı-lar. Yā murād (27) 'ahdlardın banī Ḳurayza Yahūdī-dürler kim āḥırat künide Abū Süfyān va anıᅇ ğavmıĝa madad-kārlıĝ kıldılar **وَهُمْ أُولُو** sındurĝuçı-lardın.⁴ (183b/1) Va ğaşd kıldılar müşrikler **بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ** çıkarmaĝlıĝ-ĝa rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam-nı Mekkedin. Kénĝeş kıldılar (2) Dāru'n-nadvada andaĝ kim ötti. Va Lübāb-da kéltürüptür kim Ḳurayş Ḥudaybiyada ol ğaşdnı kıldılar (3) kim rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam-nı 'umra adāsı cihatı-ĝa Mekkege yol bérgeyler va anıᅇ ĝā'idaları-nıᅇ (4) tamām bolmaĝdın istihfāf cihatı bile Mekkedin çıkarĝaylar. Va ikinci ğavl bile kim murād yahūddurlar ol ḥāzrat- (5) nıᅇ çıkarmaĝı-nıᅇ ğaşdnı körsetti-ler Medīne-din. **وَهُمْ بَدُوءُكُمْ** Va ḥāl oldur kim alar başladı- (6) lar 'ahd sındurmaĝnı **أَوَّلَ مَرَّةٍ** avval karra. **أَتَخَشَوْنَهُمْ** Ayā siz alarnıᅇ muḥāraba uruşdın ĝorĝarsızlar? (7) **فَاللَّهُ أَحَقُّ** Pas Ḥudāy sazāvārraĝ-dur **أَنْ تَخَشَوْهُ** anıᅇ bile kim ĝorĝuᅇĝızlar anıᅇ 'ikābıdın (8) kāfirlerge uruşnı bāĝi ĝoymaĝda. Pas alarnıᅇ uruşıĝa maşĝül-luĝ kılıᅇĝızlar **إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ** (9) agar barsız sizler inanĝuçı-lar ilāḥi 'uĝūbatı-ĝa buyurulĝan işni ĝoymaĝıda.

14: **فَاتْلُوهُمْ** Uruş kılıᅇĝızlar (10) müşrikler bile **اللَّهُ يُعَذِّبُهُمْ** tā Ḥudāy 'azāb kıłĝay alarĝa **بِأَيْدِيكُمْ** sizlernıᅇ ĝol-larınĝız bolĝaylar (11) ya'nī sizlernıᅇ kılıç-larınĝız bile öltürülgenler. **وَيُخْزِهِمْ** Va rasvā kıłĝay alarnı ḥ'örlıĝ va astınlıĝ bile. (12) **وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ** Va nuşrat bérür sizlerge alarĝa **وَيَشْفِ** va şifā baĝışlar **مُؤْمِنِينَ** (13) kökrek-lerige gurūḥi-nıᅇ mü'min-lerdin. Ya'nī banī Ḥuzā'a yā cam'ī Yemen-din kim Mekkege kélip islām kéltürüp va müşrik- (14) lerdin **إِزَا'** tapıp érdi-ler. Va çün

⁴ dk. sındurĝuçı-lardın

şikāyat hazrat-ı risālat şallallāhu ‘alayhi va sallam ‘arzığa tégürüp érdiler (15) aytıp érdi kim: “ *ابشروا فان الفرج قريب⁵* ”

15: *عَظُّ قُلُوبِهِمْ* Va éltkey Hudāy sizlerniñ nuşratıñız bile küffār-ğa (16) alarnıñ köngül-leri-niñ andūhı-nı kim kâfirler āzārınıñ sababı bile qayğuluq érdiler. (17) *عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ* Va tavba bérür Hudāy va qayt[ar]ur öz fazlı bile *وَيُنُوبُ اللَّهُ* har kimge tilese. Haq subhāna bu āyatda habar (18) bérdi ba’zı kâfirlerniñ tavbasıdın. Va ol vāqi’ boldı andağ kim Abū Süfyān va İkrima bin Abī Cahl va Suhayl bin (19) ‘Amr va alardın özgeler imān keltürdiler. *وَاللَّهُ عَلِيمٌ* Va Hudāy dānādur ba’zı-niñ tavbasığa, *حَكِيمٌ* hüküm (20) kılğuçı-dur tavbanıñ qabūlı-ğa.

16: *أَمْ حَسِبْتُمْ* Ayā sağınursızlar ey mü’minler kim kâfirlerniñ uruşığa kârih- (21) sizler. Va aytıp-durlar hıtab münāfiq-largadur aytur kim: “Sağındıñızlar *أَنْ تَتْرَكُوا* ol kim sizlerni (22) qoyğaylar mundağ kim barsızlar.” *وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ* Va körmegey Hudāy *وَلَمْ يَتَّخِذُوا* alarnı kim cihād kılurlar (23) *مِنْكُمْ* sizlerdin anıñ yolıda. Va tutmağaylar *مِن دُونِ اللَّهِ* Hudāy-dın özge (24) *وَلَا رَسُولِهِ* va anıñ yibergenidin özge *وَالْمُؤْمِنِينَ* va mü’min-lerdin başka *وَلِيَجَاءَ* yaşurun dōstı (25) kim aña sizlerni yayğaylar ya’nı sizlerge yalguz imān du’ası bile qol qaytarmağusıdurlar. Va Hudāy siz- (26) lerdin cihād va dōstluq yoqını müşrik-ler bile körmey-dür. *وَاللَّهُ خَبِيرٌ* Va Hudāy dānādur *بِمَا تَعْمَلُونَ* (27) ol némege kim sizler kılursızlar. Sizlerniñ garañıñız ‘amal-lardın nédür, aña ma’lumdur. Keltürüptürler kim çün (184a/1) ‘Abbās razıyallāhu ‘anh asir boldı müsümānlar aña şirk va raħm qa’ı bile siñgrediler. ‘Abbās cavāb bérdi kim: “Sizler (2) bizniñ yamanlıq-larımıznı aytursızlar va bizniñ yaħşı-lıq-larımızdın yād kılmas-sızlar.” ‘Alī razıyallāhu ‘anh aytı kim: (3) “Sizlerge né némedür kim anı yaħşı-lıq-lar cümlasıdın sansa bolğay?” ‘Abbās razıyallāhu ‘anh aytı: “Biz Mascidü’l-harām (4) ‘imāratı-ğa kıyām körsetürbiz va Ka’ba évini ta’zīm kılurbız va hācı-larğa şarbat bérürbiz va asirlerni bend- (5) din kütqarurbız.” Bu āyat nāzil boldı kim:

17: *أَنْ كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ* “Oħşamas⁶ va ravā bolmağay müşrikīn müşriklerge (6) *وَاللَّهُ يَعْمُرُ* va ol kim ‘imārat kılğaylar *مَسَاجِدَ اللَّهِ* Hudāy-niñ masjidlerini.” Va aytıp-durlar

⁵ “Muhakkak kurtuluş yakın olduğuna sevinin.”

Mascid-i Harām-nı (7) cam' lafzı bile yād kıldı, anıñg için kim mascidlerniñg kıblasıdur. Pas güyiyā kim anıñg 'imārat kılğuçı-sı (8) barça mascidniñg 'imārat kılğuçı-sı bolğay. Va müşriklerge mascid 'imāratı ravā émeştür, شاهدين هالاتی-de (9) kim tanuq-lar bolğay-lar على أنفسهم öz nefis-lerige بالكفر küfr bile kim ol but-lar sacdaları-dur. Yā sayyid-i (10) anām 'alayhi afzalu's-şalātu va's-salām-nı yalğan aytğuçı tutmağı-dur. Ya'nī bolma tégürmek ikki başqa işi arasını (11) kim Haq évi-niñg 'imāratı-dur va anıñg gayrı-niñg 'ibādātı. أولئك Ol gurūh müşrik-ler حبطت bātil (12) boluptur şirk vāsıtası bile. أعمالهم Alarnıñg 'amal-ları kim anıñg bile müftahirdürler mascid 'imāratı va hāc (13) sıqāyasıdın. وفي النار Va tamuğ otıda هم خالدون alar cāvidān-durlar küfr sababı bile.

18: إنا يعمُر (14) Mundın özge yoq kim 'imārat kıldır مَسَاجِدَ اللَّهِ Hudāy-nıñg mascidlerini مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ ol kişi kim imān (15) keltürmiş bolğay Hudāy-ğa va imān Hudā bile tamām émeştür magar anıñg rasūli-ğa imānı bile وَالْيَوْمِ الْآخِرِ (16) va kıyāmat küniğe. وَأَقَامَ الصَّلَاةَ Va kāyim tutқан bolğaylar namāznı وَأَتَى الزَّكَاةَ va bérmiş bolğay-lar (17) zakāt-nı وَلَمْ يَخْشَ وَاللَّهِ magar Hudāydın. فَعَسَى أَوْلَاكَ (18) Pas ol gurūh şāyad أَنْ يَكُونُوا ol kim bolğay-lar مِنَ الْمُهْتَدِينَ yol tapқанlardın nacāt tarıki bile, bu kalām- (19) niñg irādı tavaqqu' şığası bile müşrik-ler ümīdi-niñg üzmeği-niñg cihatı-dur. Ya'nī ol gurūh-niñg yol tapmağı (20) kim cāmi'-dürler 'ilmī va 'amalī kamālāt-larığa dāyirdür la'lla va 'asā arasında. Bas alarnıñg hālī ol kim min külli'l-vücūh (21) nāqış-durlar. Zāhirdür kim néteg bolğusıdur va taqı mü'min-lerniñg tıymağı-dur öz 'amal-ları i'tizārıdın va (22) anğa i'timād kö[r]setmekidin. Himmat kim ki öz a'mālığa mağrūr érür bil azal fayzı-dın mahecürdür. Keltürüptürler kim (23) ba'zı harām ahlı-dın cāhiliyyat-da huccāc zümrasığa üzüm suyu yā bal va talhan bérür érdi-ler. Va ol hażrat (24) şallallāhu 'alayhi va sallam zamānıda ol manşab 'Abbās rażıyallāhu 'anhğa ta'alluq érdi. Va Mascidü'l-harām 'imāratı-niñg mutaşaddī-si (25) Şayba bin Talha Hacabī érdi. Bir küni ikkev Murtażā 'Alī rażıyallāhu 'anh bile ökünmek maqāmığa kirip 'Abbās sıqāya (26) bile va Şayba 'imārat bile mübāhāt körsetür érdi. Va 'Alī rażıyallāhu

⁶ İlk önce “yakışık olmaz” anlamını veren Farsça نَسْرَد kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “ohşamas” yazılmıştır.

'anh İslâm va cihād bile mafhar érdi. Haq subhâna 'Alî (27) rażıyallâhu 'anh taşdıki-ğa âyat yiberdi kim:

19: أَجَعَلْتُمْ “Āyā tutarsızlar الْحَاجَّ سِقَايَةَ hâcı-lar sıqâyası-nıñg ahlı-nı (184b/1) كَمَنْ أَمِنَ وَمَنْ أَمِنَ ol Mascid-i Harâm 'imâratı-nıñg yârânlarını yârânlarını ol kişi yañgılığ kim imân keltürüptür (2) وَالْأَيُّومِ الْآخِرِ بِاللهِ Hudây-ğa va soñgğı küñge وَجَاهِدَ va cihād kılıp-dur اللهُ فِي سَبِيلِ اللهُ Hudây yolıda? (3) لَا يَسْتَوُونَ Téng émeştürler bu ikki kavm اللهُ عِنْدَ اللهُ Hudây қаşıда وَاللهِ va Hudây لَا يَهْدِي Hudây yol körsetmes- (4) tür maqşüd-ğa الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ müşrikler gurühını kim şirk birle özlerige sitam kılurlar.”

20: الَّذِينَ آمَنُوا (5) Alar kim imân keltürdi-ler Hudây-ğa va ol némege kim kélip-tür Hudây қаşıdın. وَهَاجَرُوا Va hicrat kıldı-lar (6) öz diyârı-dın وَجَاهِدُوا va cihād kıldılar müşrik-ler bile اللهُ فِي سَبِيلِ اللهُ Hudây yolıda بِأَمْوَالِهِمْ öz mallarını (7) bazl kılmaq bile mücâhidlerğa va alarınıñg uruşı-nıñg asbâbı-nıñg tahıyyasığa وَأَنْفُسِهِمْ va öz nafs-larını (8) inanmaq-da uruş ma'arakalarıda. أَكْبَرُ دَرَجَةً Uluğ-rağ-durlar daraca yüzidin ya'nî béyik martabalik-rek- (9) dürler اللهُ عِنْدَ اللهُ Hudây қаşığa alardın kim hâc sıqâyası va mascid 'imâratı kılğaylar. وَأَوْلِيكَ Ol gurüh kim bu şıfat-larını cam' kılğuçı bolmağaylar⁷ (10) bu kamâlât-nıñg müstacmi'yi-dürler. هُمُ الْفَائِزُونَ Alardurlar zafar tapқан-lar ikki cihân-nıñg amânlığı-ğa.

21: (11) يُبَشِّرُهُمْ Müjde bérür alarğa رَبُّهُمْ alarınıñg parvardıgârı مِنْهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ fayıza rahmatı-ğa kim andın alarğa (12) وَرِضْوَانٍ va kâmil hõşnüdluğ alardın وَجَنَّاتٍ va bustân-ları bile kim لَهُمْ فِيهَا alarğa bolğay. (13) Ol bustân-larda نِعِيمٌ مُّقِيمٌ ni'matı dâyim üzülmes-siz. Mübaşşir tankiride ayamay-dur anğa kim ta'rîf tili tavşifi- (14) nıñg adâsıda vâfi émeştür.

22: خَالِدِينَ Hâlatı-de kim bu gurüh câvid bolğaylar فِيهَا ol bustân-larda (15) أَبَدًا hamışa. Kirmek ta'kididür tâ uzun turmaq-qa haml kılmağaylar. إِنَّ اللهَ Durustluğ bile kim Hudây عِنْدَهُ (16) anıñg қаşıdadur عَظِيمٌ أُجْرٌ uluğ müzdî kim dünyi ni'mat-ları anıñg қаşıda kiçig-dür. Va né ni'mat va rahmat (17) va rızvân-dın va cannat-lar na'imidin yahşırağ bolğay? Kaşfu'l-asrârda aytıp-dur kim: “Rahmat 'aşî-ler üçün-dür (18) va rızvân mu'fi'-lar üçün va cannat barça mü'min üçün. Rahmat-nı taqđim kıldı

⁷ dk. bu şıfat-larını cam' kılğuçı bolmağaylar

tā 'āşiyān ahli öz hālları- (19) nīng şafhalarında navmīdlik raqamını tartmağay-lar kim neçe yazuq uluq bolsa, raḥmat andın uluğ-raq-dur. Kéltürüptür- (20) ler kim çün ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa hicrat-qa icāzat boldı ba'zı şahābadın tamām naşāt bile Medīne tarafiga (21) aşuq-maqlıg körsetür érdi-ler. Va ḥān-ū-mān qoymaq va oğul va ḥatun muḥabbatı-ğa va qarındaş va ulaşkan muşāhibı-ğa (22) tarci' qılır érdi-ler. Va özge cam'ī-ğa ataları va qarındaş-ları va 'ıyāl va oğlanları ant bérıp tamām zārī- (23) lıg bile turmaq va ārām-ı manzil va maqām-da iltimās éter érdi-ler. Va alarğa ulaşkan cinsiyyatı-nıng rıqqatı va ḥatun (24) va oğul-ğa şafqatı hicrat tıyğuçı bolur érdi. Bu āyat nāzil boldı kim:

23: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا farā tutmañızlar وَأَوْلِيَاءَ دَوْلِيَاءَ ÖZ atalarınıñızni va öz ağa (26) ini-leriniñizni dōstlar yıgını. Bu gurūh-nı dōstluq-qa tutmañızlar. (27) إِنْ اسْتَحْبَبُوا الكُفْرَ Agar tañglasalar alar küfni عَلَى الْإِيمَانِ imān-ğa va sizlerni hicrat-dın qaytarsalar, وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ (185a/1) مَنكُمْ va har kim sizlerdin alarnı dōst tutsa ya'nī bu 'amal-nı alardın ḥōşlasa, فَأُولَئِكَ pas ol dōst (2) tutğuçı gurūh-lar هُم الظَّالِمُونَ alardurlar zulm qılğuçı-lar kim dōstluqni maḥalı-dın özgege qoyuqturlar kim (3) dōstluq mü'min-lerge kérek va müşrik-lerge kérekmes.” Çün bu āyat inip kéldi mutahallif-ler hicrat- (4) dın ayttı-lar: “Ḥālā biz öz qabilalarımız va 'aşīralarımızniñ arasıdabız va mu'āmala va ticārat-larğa iştiğāl (5) körsetip avkāt ötkeredürbiz. Çün hicrat 'azīmatın kılsaq zarūrat bile ata va oğul-dın késilmek (6) kérek va ticārat éligdin barur va biz kişi-siz va māl-sız qalurbız.” Özge āyat kéldi kim:

24: قُلْ “Aytqıl ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- (7) hicrat tarkın etküçi-lerge kim إِنْ كَانَ agar bardur آبَاؤُكُمْ atalarınıñız sizlerniñ, وَأَبْنَاؤُكُمْ va farzandlarıñız (8) sizlerniñ, وَإِخْوَانُكُمْ ağa ini-leriniñiz va ḥatun-larıñız sizlerniñ وَعَشِيرَتُكُمْ (9) va qarındaş-larıñız sizlerniñ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا va māl-larıñız kim anı kasb qılıp-sızlar وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ⁸ كَسَادَهَا va bāzar-gānlıgı kim qorqarsız anıñ nā-ravāligi-din وَمَسَاكِنُ va maskanlarī kim nazāhatı-dın (11) تَرْضَوْنَهَا ḥōş-larsız anı, إِلَيْكُمْ dōstraq-dur sizlerniñ sarıga. Ya'nī agar bularnı kim yād étildi (12)

⁸ dk. كَسَادَهَا

ihtiyārī dōstluḡ bile na ṭabi'ī dōstraḡ tutarsızlar **هُدًى مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ** Hudāy va anıḡ rasūlının **وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ** (13) va cihād kılmadı anıḡ yolıda. **فَتَرَبَّصُوا** Pas intizār étinḡizler, köz tutunḡızlar **اللَّهُ حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ** tā kéltür- (14) gey Hudā **بِأَمْرِهِ** öz 'uḡubatı-nı 'ācılan va ācılan. **وَاللَّهُ** Va Hudāy **لَا يَهْدِي** hidāyat tavfiḡi-ni bérnes **الْفَاسِقِينَ** (15) **الْفَاسِقِينَ** çıkıp bargan gurūh-larḡa farmān-ı ḡaddıdın. Uşbu āyat-da 'azīm tahdīdī va uluḡ tavbīḡi-dür va tafsīr-i (16) āyatullāh-nıḡ köpreki-nıḡ ḡavlı rāci'-dür anḡa kim uşbu āyat-dın navmīdliḡ rāyiḡasını istişmām körsetse bolur kim kişi- (17) nıḡ köpreki illā māşā'allāh ol maḡām-dadurlar kim öz dāni-ni māl-lar va ḡatun va ḡarındaş-lar va yér yurt-larının (18) dōstraḡ tutmasturlar va dūnyālik fāyidalarını anḡa ihtiyār kılırlar. Ey 'azīz kişi! Kerek kim İbrāhīm yanḡlıḡ yüz (19) 'ālam-dın évürgey. **فَانهَم عَدُوْلِي** **الارَبِ الْعَالَمِيْنَ**⁹ Mālnı mihmān bazlı va farzandnı ḡurbān ḡaşdı va özini köydürgüci (20) ot fidāsı kılgay tā dōstluḡ da'vāsıda şādıḡ bolḡay. Ḥazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam aytıp-durlar kim: (21) **لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ**¹⁰ **Ḥazrat-ı Şayḡu'l-islām**¹¹ ḡuddisa sirruhu- (22) dın manḡul-dur kim Aḡmad bin Yahyā Dımaşḡi bir küni ata va anası-nıḡ alıda oturup İsmā'il 'alayhi's-salām-nıḡ (23) ḡurbān kılganı-nıḡ kışşasını Ḥur'an-dın alarḡa oḡur érdi. Ayttı-lar: "Ey Aḡmad! Biznıḡ alımızdın ḡopḡıl va bargıl! Biz (24) séni Hudāy işide kılduḡ." Aḡmad ḡoptı va ayttı: "İlāhī aknūn séndin özgem yoḡtur." Yüz Ka'baḡa ḡoydı va andın soḡra (25) kim yigirmi dört mavḡıf turup érdi ata va anası-nı ziyāratı-nıḡ ḡaşdını kıldı. Çün Dımaşḡ-ḡa kéldi (26) öz sarāyı-nıḡ eşikide yetip eşik-nıḡ ḡalkasını tepretti. Anası āvāz bérdi kim: **أحمد ابنك**¹³ (27) **انا** **من على الباب**¹² Ayttı: **انا** (27) **انا** Anası ayttı: "Mundın burun bizge oḡul bar érdi. Anı Hudāy işide kılduḡ. Aḡmad va Maḡmūdḡa biznıḡ bile né iş?"

25: (185b/1) لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ Durustluḡ bile kim yārī bérdi Hudāy sizlerge ey mü'min-ler **فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ** (2) köp mavḡın-larda ya'nī uruş yerleri va ḡarb

⁹ "Hiç şüphe yok ki artık, alemlerin Rabbinden başka, onlar bana düşman." (Şuara suresi, 77. ayet)

¹⁰ "Sizden biriniz beni annesinden-babasından, çoluk-çocuḡunuzdan va bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz." (Hadis-i Şerif)

¹¹ Hacı Abdullah Ensarî kastedilmiştir.

¹² "Kapının arkasındaki kim?"

¹³ "Benim, oḡlunuz Ahmed."

ma'arakalarida. Çün Badr küni va banī Naẓīr harbi va banī Qurayza uruşı va ihrāb (3) küni Hudaybiya şulhı va Haybar harbi va Mekke fathı va andın özge **وَيَوْمَ حُنَيْنٍ** va Hunayn küni-niᅇ mavāᅇını-da. Va avval (4) vādī-dür Mekke va Tā'if arasında kim haẓrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam ol yerde Havāzim va Şaᅇif kişı-leri bile (5) uruş qıldı. Va ol andaᅇ édi kim Mekke fathı-dın sonᅇra bu ikki ᅇabıla birikip müsülmānlar ᅇaşdını qıldılar. Va haẓrat-ı (6) payᅇambar şalavātullāhi va salāmuhu 'alayh-ᅇa yétip on ikki yā on altı miᅇg kişı bile alarᅇa yüzlendi. Va alar dört miᅇg (7) kişı érdi-ler. Birev şaᅇābadın ayttı: **لن تغلب اليوم من قلة¹⁴** Ya'nī biz bu kün leşker azlıᅇı-dın maᅇlūb bolmaᅇusıdurbız.” (8) Çerig-niᅇg köplüki bile i'cāb körsetti. Va bu söz haẓrat-ᅇa yétti va hōşlamadı. Va bu 'acīb-niᅇg sababı bile ol ᅇālda İslām (9) leşkerige şikast kéldi. Bas Haᅇ subᅇāna bu qışşanı mü'min-lerniᅇg yādıᅇa bérür kim sizlerᅇe yārī bérđi Hunayn küni-de. (10) **كُنُرْتُمْ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ** Çün taᅇᅇa kéltürđi sizlerni sizlerniᅇg leşkeriᅇizniᅇg köplüki. (11) **فَلَمْ تُغْنِ¹⁵ عَنْكُمْ** Pas kétermedi sizlerdin ol köplükiᅇiz¹⁶ sizlerniᅇg **شَيْئًا** némeni düşman şavlatı-niᅇg. **وَصَافَتْ** Va tar boldı (12) **تُمْ وَلَيْتُمْ** Pas arᅇa (13) düşman-ᅇa qıldıᅇiᅇizlar va uruş-dın ᅇayttıᅇiᅇizlar **مُدْبِرِينَ** ᅇālati-de kim ᅇaᅇᅇuᅇı-lar érđiᅇizler. Kéltürüptürler (14) kim barᅇa leşker ᅇaᅇı-lar va haẓrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam bile dört kişı ᅇaldılar; 'Alī va 'Abbās va Abū Süfyān bin Al-ᅇāriş (15) va 'Abdullāh bin Mas'ūd raẓıyallāhu 'anhum. Va haẓrat ol künde ᅇaçırını-ᅇa minip érđi. Çün dōstlar ᅇaᅇı-lar va düşman-lar barᅇa- (16) sı yüz ol haẓrat-ᅇa kéltürđiler, alar öz ᅇaçırını nahb bérür érđi-ler va düşman yüzige ᅇamla ᅇılır érđi-ler va aytur érđi- (17) ler: **أنا النبي لا كذب أنابن عبدالمطلب¹⁷** Va 'Abbās va Abū Süfyān ᅇaçırınıᅇg üzeᅇᅇü va yügenini tutup ᅇoymaslar érđi- (18) ler kim ol haẓrat düşman arasıᅇa kirgey. Va uşbu şurat-dın sayyid-i 'ālam şallallāhu 'alayhi va sallam bahādurluᅇı-niᅇg kamāliᅇa (19) istidlāl ᅇılsa bolur kim andaᅇ künde ᅇaçırᅇa kim uruş ma'arakasıda karr u farrı yoᅇtur minip va kömek-siz küffār uruşıᅇa (20) yüzlenip

¹⁴ “Biz bugün asker sayımızın az olması sebebiyle yenilmeyeceᅇiz.”

¹⁵ dk. **تُغْنِ**

¹⁶ Yazmada sehven “köpkülüᅇiᅇiz” yazılmıştır.

¹⁷ “Şüphesiz ben Peyᅇamber'im. Ben Abdulmuttalib'in oᅇluyum.”

öz nasabı-nı āşkār aytur érdi. Al-kışışsa çün 'Abbās razıyallāhu 'anh ol hażrat-nı qoymadı kim uruř kör- (21) setkey. Hażrat ayttı kim: “Bas řahābalarnı çarla!” 'Abbās báyik ünlüg kiři kıçkırdı kim: *يا اصحاب الشجرة السَّمُرة يا (22) يا عبادالله هذا رسول الله* / *اصحاب السورة البقرة*¹⁸ Kiři 'Abbās-nıng üni bile qayttı-lar. Va cam'ı kim sanı alarnıng yüzge (23) yétmes érdi hażrat-nıng mülāzamata-ğa ulaşıp barçası kāfirlerge ĥamla kıldılar. Ol hażrat řallallāhu 'alayhi va sallam ayttı kim: *حَمَى الوطيس*¹⁹ (24) *آلآن* Va Mūsā 'alayhi's-salām du'āsı-nıng tilāvata kim daryā yarılmaq künide oqup édi kim *وانت المستعان*²⁰ (25) *اللهم لك الحمد واليك المشتكى* mulham bolup ĥaçırdın tüşüp kélip yā andağ atlanıp avuç tofrağ va uşağ tař yérdin köterip (26) yā yārānlardın tiledi. Va ayttı: *انهزموا ورب محمد*²² Rabbānı ĥudratı bile ĥıç-kim (27) qalmadı dışman-lardın, magar kim élnıng közi va ağızı tofrağ va uşağ tař-dın toldı. Va qaçmaq dışman-ğa tüşti va mü'min-lernıng (186a/1) köngül-leri ārām taptı ki *كآلا تا'آلا*:

26: *ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ* Pas yiberdi Ĥudāy *سَكِينَتَهُ* öz raĥmatı-nı kim köngül-lernıng sükümü va ārāmı (2) sababı-dur *عَلَى رَسُولِهِ* özi-nıng yibergenige tā yalguz uruşda a'yāsını körsetti va dışman-larnıng köplükidin (3) andışa kılmadı *وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ* va mü'min-lerge tā 'Abbās-nıng qaçırmağı bile qayttı-lar. *وَأَنْزَلَ جُنُودًا* Va yiberdi leşker- (4) lerı kim közüngüz bile *لَمْ تَرَوْهَا* körmedıngizler sizler alarnı; ammā kāfirler körer érdiler. Va alar ferışteler érdiler ağ (5) ton-lar bile va kızıl dastār bile 'alāqa ikki yağrın ortasında qoyup, atlarğa minip va alarnıng sanı beş minğ (6) yā on minğ yā altı minğ érdi. *وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا* Va 'azāb kıldı Ĥudāy alarğa kim kāfir érdiler anıng bile kim köp (7) kişi alardın öltürildi va altı minğ alarnıng oğlanları-dın va ĥatun-larının asır aldılar. Va yigirmi dört (8) minğ téve va dört minğ oqıyya kümüş va kırk minğ-din köp koy olca élige tüşti. *وَذَلِكَ* Va olça vākı' (9) boldı *جَزَاءَ الْكَافِرِينَ* kāfirlernıng cazāsıdur.

¹⁸ “Ey Allah'ın kulları, Bu Resulullah! Ey Tan ağacı sahipleri ve Bakara suresi sahipleri.”

¹⁹ “İşte tandırım kıztığı zaman.”

²⁰ “Allahım! Hamd ancak sana mahsustur. Sıkıntılar ancak sana arz edilir. Sadece senden yardım istenilir.”

²¹ “Bu yüzler kahrolsun!”

²² “Muhammed'in Rabbine yemin ederim ki, bozguna uğradılar.”

27: **ذَلِكَ** (10) **من بعد** Pas tavba bérür Hudāy va fazl kıılır **ثم يتوب الله** bu uruş-dın soŋgra tavfık va İslām bile **على من يشاء** har kim-ge tilese alardın; ya'nī Hunayn uruşdın (11) kaçқанlar. Ol andaқ édi kim ba'zı Havāzim va Şakīf-din Hunayn vākı'asıdın soŋg sayyid-i şakalayn şalavātullāhi (12) va salāmuhu 'alayh mülāzamati-ğa kélip İslām şarafiğa müşarraf boldılar. **والله عفور** Va Hudāy yarlıқауı-đur tavba (13) kıılıуı-larınıŋ yazuқını. **رحيم** Mihribān kim tavbadın soŋgra muāhaza kıılmağay.

28: **يا أيها الذين آمنوا** Ey manğucı (14) gurūh-lar **إنما المشركون** mundın özge yoқtur müşrik-ler **نجس** paliddürler içi-niŋ palıdliki va 'aқıdası-nıŋ (15) arığ-sızlığı bile. Yā ol sabab bile nacāsat-dın ictināb étmes érdi-ler yā canābat-dın suğa cumas érdi-ler. (16) Va İbn-i 'Abbās razıyallāhu 'anh aytıp-đur kim nacisü'l-'ayn-durlar it-ler dék. **فلا يقربوا** Pas kérek kim yaқın bolmasunlar (17) **المسجد الحرام** Mascid-i Harām-ğa kim baytu'l-haram-nıŋ muhīti-đür. **بعد عامهم هذا** Pas uşbu yıldın soŋg kim barā'at yılı-đur. (18) Va ol toққuzunçı yıl ékendür hicrat-dın tā haccu'l-vidā' yılı kim sanayı 'āşara onınçı yıl ékendür. İmām-ı A'zam raḥmatullāhi 'alayh (19) aytıp-đur kim murād kāfirlerniŋ tıymaқı-đur hac va 'umradın na Mascid-i Harām-ğa kirmek-din va andın özge mascidlerge. (20) Va İmām-ı Mālik raḥimahullāh tıymaқ buyurur barça mascidlerge inmek-din Mascidü'l-harām kıyāsığa. Va İmām-ı Şāfi'ī raḥimahullāh Mascidü'l-harām-ğa (21) kirmek-din oқ tıyar ḥāşşa. **وإن خفتن** Va agar қорқarsızlar ey Mekke ahlı **عيلة** darviş-lik-din alarnıŋ (22) man'ı sababı bile. Murād oldur kim cam'ī kāfirlerdin mavsim-de satıp alur va satar üçün aşlar va kiymek-ler kéltürür (23) érdi-ler. Haқ subḥāna aytur kim: “Alarnı Harām-ğa kirmekdin tıyınğızlar. Va agar mundın қорқ-saŋızlar kim alarnıŋ bāzar-gān- (24) lığ-ları késilmekliki-niŋ sababı bile kıynalsaŋızlar **فَسَوْفَ يُعْزِبُكُمْ اللهُ** pas bat bolğay kim Hudāy ḥ'āca kıılığay sizlerni (25) **من فضله** öziniŋ fazl va raḥmatı-dın **إن شاء** agar tilese.” Va bu va'danıŋ incāzını ayttı kim Tabāla va Qurayş ahlı kim ikki (26) şahr érdi Yemen şahrlarında. Müsülmānlar boldı-lar va har yılı olça kérek-lig érdi ta'ām-dın Mekkege éltür érdi-ler yā (27) ol kim kişiler şımf-larını yer aқtardı Harām-ğa yüzlendür[ür] érdi-ler yā türlüğ bāzar-gānlığ-lar bile anda barurlar. **إن عليم** **الله** (186b/1) Durustluқ bile kim Hudāy dānādur bendelerniŋ ḥāl-larığa. **حكيم** Hüküm

kılguçı-dur tahkik bile alarınıᅡ amalı-ᅡa. Agar eşikî-ni (2) bağlasa özgeni açar. Vaşanî uruşınıᅡ zikri-din soᅡᅡ kitabî uruşıᅡa amr kılur va aytur:

29: قَاتِلُوا “öltürünᅡiz- (3) ler ey mü'min-ler va işler kılınıᅡızlar الَّذِينَ alar bile kim بِالله لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ imān-sızdurlar Hudāyᅡa; ya'nî yahūd kim (4) taşniye-ge ᅡā'il-dürler va naşārā kim taşliş-ge mu'taᅡıddurlar. وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ Va inanmas-durlar ᅡıyāmat künige. (5) Yahūd ayturlar kim cannat-da yemek va içmek bolmaᅡusıdur. Va naşārā rūᅡhānî mu'ād işbāt ᅡılurlar. Bas alarınıᅡ (6) imānı ᅡıyāmat künige andaᅡ kim kérek bolmaᅡay. وَلَا يُحْرَمُونَ Va ᅡarām bilmesler va tutmaslar مَا حَرَّمَ اللهُ olᅡa (7) ᅡarām ᅡılıp-dur Hudāy ᅡaᅡır va tonᅡuzdın. وَرَسُولُهُ Va né olᅡa ᅡarām ᅡılıp-dur anınıᅡ rasulî. Ya'nî ᅡarām bilmesler (8) olᅡa anınıᅡ ᅡarām-lıᅡı kitab va sünnet bile şābit boluptur. وَلَا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ Va ᅡabul ᅡılmas-lar دِينَ الْحَقِّ ᅡaᅡ dīni-ni kim İslām-dur. (9) Alardın kim bérilip-türler kitab-nı ya'nî Tavrat va İncil alarᅡa bérıp-biz.” (10) الَّذِينَ لَا الْبَيِّنَاتِ bayānı-dur aytur kim ahl-ı kitab bile uruşunᅡızlar حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ tā vaᅡtî kim bér- (11) geyley cizya ya'nî olᅡa ᅡarāc-dın har ᅡişi-ge köre alardın muᅡar[rar] bolsa bérgeyley عَنِ يَدٍ öz ᅡolı bile. وَهُمْ (12) صَاغِرُونَ ᅡāl ol kim alar ᅡvör bolᅡanlardur. Ya'nî cizyanı öz ᅡolı birle kéltürürler. Va öltürmesler tā vaᅡtî kim (13) taslīm tapşurᅡaylar yā cizya alᅡaylar va alarınıᅡ boyınıᅡı şaplaᅡ bile üzᅡaylar. Āyat mafᅡımı cizya taᅡşşi-niᅡᅡ muᅡtażā- (14) sıdur ahl-ı kitab-ᅡa va macūs-ᅡa kim kitab şübhasıdur, ulanᅡandurlar ahl-ı kitabın-ᅡa. Va İmām-ı Şāfi'î raᅡimahullāᅡ (15) aytıp-tur kim kitabıdın özge-din cizya almaᅡaylar. Va İmām-ı A'zam raᅡimahullāᅡ aytıp-dur kim barᅡa müşrik-lerdin alᅡaylar, (16) Arab müşrik-leridin özgedin kim alarınıᅡ ᅡükmi yā ᅡılıᅡ-dur yā İslām. Va İmām-ı Mālik raᅡimahullāᅡ aytur barᅡa kāfir- (17) lerdin alᅡaylar magar mürtaddın kim anınıᅡ ᅡükmi öltürmek-dür.

30: وَقَالَتِ الْيَهُودُ Va ayttı-lar cuᅡūdlar عَزِيزُ ابْنُ اللهِ (18) kim: “Uzayır Hudānınıᅡ oᅡlı-dur.”²³ عَلُوا كَبِيرًا Bilmek kérek kim 'Uzayır bin Şarᅡiya Ya'ᅡūb 'alayhi's-salām- (19) nınıᅡ naslı-dın-durlar va Lāvî sıbtı-dın on dört atada Hārūn bin 'İmrān 'alayhi's-salām-ᅡa yéter. Va anınıᅡ ᅡışşası- (20) nınıᅡ mücmalı oldur kim ᅡün ᅡaᅡ subᅡhāna Buᅡt Naşrını banî İsrā'il-ᅡa ᅡoydı tā Tavratnınıᅡ muşᅡaf-ları-nı

²³ “Allah teala bütün bu noksanlardan münezehtir.”

köydürdi, bayt- (21) u'l-mağdis-ni buzdu. Va har kim Tavrata bilür érdi barçasını öltürdi va qalğanını asir aldı. Va 'Uzayır asirler (22) cümlasından érdi va Tavatrat oqur érdi; ammā çün kiçig yaşlıg érdi, anıng oqumağının hisābī almadılar. (23) Va ol müddatı-dın song kim alarınıg kaydının halāş-lıg tapıp yüz Baytu'l-mağdis-ğa koydı. Haq ta'ālā tarıx aşnāsında (24) Sayrābād qaryasında anı öltürdi va yüz yıl-dın song tırgüzdi andağ kim sūratu'l-Baqarada ötti. Va çün 'Uzayır (25) kavm-nıng arasına keldi inanmadı-lar va anı Tavatratnıng oqumağı va bitimeki bile sınıdılar. İmām-ı Şa'labī raḥimahullāh (26) tafsiri-de mazkurdur kim beş qalam anıng onğ kolı-nıng barmaqlarığa bağladılar va har beş barmağı bile (27) Tavatrat kitabını kılar érdi zuhuru'l-qalb-dın tā tükendi yana qatla taraddud kıldılar kim: "Çün kişi kim Tavatrat bilgey biznıng (187a/1) aramızda yoğtur. Né bileli kim bu Tavatrat bardur yā yoğ?" Alarınıg arasına kişi ayttı kim: "Mén öz atam-dın eşitip-mén (2) kim ol öz atası-dın eşitip édi kim mén Buht Naşr vākı'asında Tavatratnı zarfı-da bérkitip falān tağ-nıng teşükide (3) koyup-mén." Cam'ı ol kişi bile bardı-lar va Tavatratnı ol maḥaldın köterip yığın-ğa keltürdi-ler. Olça kim 'Aziz 'alayhi's-salām (4) bitip érdi muqābala kıldılar, bir harf tafāvut bolmadı. Ta'accüb étti-ler kim Haq subḥāna Tavatratnı yüz yıl-dın song (5) 'Aziznıng könglige saldı magar ol sabab bile kim ol anıng oğlı-dur. Bas yahūdınıng burunğı-ları uşbu (6) kavlı-ğa kā'il boldılar. Va ayturlar ba'zı Medine yahūdları-dın 'azimü's-şān ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam zamānında bu sözni (7) ayttı-lar. وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ وَالْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ: "İsā Hudānıng oğlı-dur." Va bu dağı cam'ı-nıng (8) sözi-dür alardın kim farzand vücüdını ata vücüdü yoğdın muḥāl sanarlar. Yā ol kim andın soğur va alarını yağşı (9) étmek-ni ölüg-ni tırgüzmek-ni müşāhada kılıp uşbu cür'at-qa iqdām kıldılar. ذَلِكَ Olça yād étildi قَوْلُهُمْ (10) alarınıg aytqanıdur بِأَفْوَاهِهِمْ alarınıg til-leri bile né kim alarğa söz bağlarlar yā sözi muḥmal kim tilge (11) ötkerürler va haqıqatı yoğtur. يُضَاهَوْنَ Oğşatur {ur}lar öz sözini كَفَرُوا الَّذِينَ قَوْلُهُمْ (12) alarınıg söziğe (12) kim kāfir boldılar مِنْ قَبْلِ alardın burun. Ya'nı banı Müdlic kim ayttı-lar ferışteler Hudāy-nıng kızları-durlar. Yā ba'zı (13) 'Arab kāfirleri-din kim Haq subḥāna Abū'l-Lāt va Abū'l-'Uzzā oğurlar érdi. قَاتَلَهُمُ اللَّهُ

La'nat kılğay Hudāy alarğa. (14) *أَتَى يُؤْفَكُونَ* Çi-güna kaytarılurlar haq yolıdın bātıl sarığa? İstifhām tañlatmaq yolu biledür.

31: *اتَّخَذُوا* Tuttılar (15) yahūd va naşārā *أَحْبَارَهُمْ* öz 'ālim-lerini *وَرُهْبَانَهُمْ* va öz 'ābidlerini *أَرْبَابًا* hudālar *مَنْ دُونِ اللَّهِ* (16) Hudāy-dın özge. Ya'nī alarñıñ farmānını éltkeyler harām va halāl tutmaqda andağ kim Hudāy-nıñ farmānı kérek (17) kim éltkeyler yā sacda kılurlar alarğa. *وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ* Va Maryam-nıñ oğlı 'İsānı dağı hudāylıq-ğa tutarlar. *وَمَا* (18) *أَمْرُوا* Va hāl ol kim 'İsā va aḥbār va ruhbān buyurulmadı-lar yā tutquçı-ları alarñıñ hudāylıq-ğa buyurulğan (19) émeštürler barça kitāb-larda. *إِلَّا لِيُعْبَدُوا* Magar anı kim farmān éltkeyler va tapın-ğaylar *إِلَهًا وَاحِدًا* bir Hudāy-ğa (20) kim va hidāyat-da *لَا إِلَهَ* hiç ma'būdī yoqtur. *إِلَّا هُوَ* Magar ol *سُبْحَانَهُ* arığ-dur ol, *[عَمَّا] يُشْرِكُونَ* ol némedin (21) kim aña şerik tutarlar.

32: *نُورَ اللَّهِ* Tilerler cuhūdlar va tarsālar *أَنْ يُطْفَؤُوا* ol kim söndürgeyler (22) Hudāy-nıñ nūrını kim Qur'an-dur yā Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam nübüvvatı yā ravşan ḥuccatı taqdisiğa. Va anıñ tanazzuhı-da ḥatun (23) va oğuldın *بِأَفْوَاهِهِمْ* öz ağızları-nıñ yéli bile yā takzibī bile kim tilge kéltürü[r]ler. *وَيَأْتِي* Va tilemes Hudāy (24) va hoşlamas *إِلَّا أَنْ يُتِمَّ* magar ol kim tügel kılğay *نُورَهُ* özi-niñ yaruq dīni-ni tavhīd 'ilm-leri-niñ (25) a'lāsı bile. *وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ* Agarçi kārih bolsalar aña kāfirler va uşbu ma'nā-da aytıp-durlar: *الجاحدون الا ان يتمه* (26) *يُرِيد*

Beyt *ليطفنوه ويأبى الله*

Çerāğnı ki Téñgri yarutuptur,

Kişi kim püf kılur, köyer saqalı.²⁵

Bas nūr (27) itmāmı-nıñ bayānı-nı kılur va aytur:

33: *هُوَ الَّذِي* Oldur ol Hudāvandī kim özi-niñ şāmil fazlı bile *أَرْسَلَ* yiberdi (187b/1) *رَسُولَهُ* öziniñ yibergeni-ni kim Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-dur, *بِالْهُدَى* Qur'an bile kim maḥż-ı hidāyat-dur. (2) *وَالْحَقُّ* Va durust dīn bile kim İslām-dur. Va yibermek anıñ üçün érdi *لِيُظْهِرَهُ* tā zāhir va gālib kılğay (3) özi-niñ

²⁴ Şiir tercümesi: “İnkâr eden kişiler Allah'ın nurunu söndürmek isterler, ancak Allah kendi nurunu kâmil edecektir.”

²⁵ Halk edebiyatı ürünü olan beytin Farsça orijinali şöyledir: چراغی را که ایزد بر فرورد هر آنکه پف کند ریشش بسوزد

dīni-ni عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ barça dīn-lerge va mansūh qılğay anıñ ħükm-lerini. Va ol 'İsā 'alayhi's-salām (4) ingeni-din soñg bolğusıdur kim yer yüzide İslām dīni-din özge qalmağay. وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (5) Va agarçı karāhat-ları bardur müşrik-lerniñ bu şurat-qa.

34: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا! Durustluq bile kim bu barı مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ yahūd va naşārā 'ālim-leri va zāhidleri- (7) din har-ayına kim yerler أَمْوَالِ النَّاسِ māl-larını kişilerniñ بِالْبَاطِلِ rişvat bile kim ħükm-de وَيَصُدُّونَ (8) va qaytarurlar ħalq-nı عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ Hudāy dīni-din. Ya'nī tıyarlar İslām-ğa inmek-din. وَالَّذِينَ Va alar (9) ahl-ı kitāb-dın-durlar va alardın özge kim ħırs va kızkanşılığ yüzidin يَكْنُزُونَ الذَّهَبَ genc qoyarlar (10) altun-nı وَالْفِضَّةَ va kümüş-ni. Va nafaqa qılmas-lar genc-leri فِي سَبِيلِ اللَّهِ Hudāy (11) yolu-da. Ya'nī zakāt bérmesler kim ħabarda kélip-tür kim: مَا آدَى زَكَوٰتِهٖ فَلَيْسَ بِكُنْزٍ²⁶ Olça anıñ zakātı-nı bérıp-türler (12) genc é mestür ya'nī genci kim anğa va 'idī tartīb bolğay. Va va'id oldur kim buyurdı: فَبَشِّرْهُمْ “Başarat bér genc (13) qoyğuçılar, zakāt bérmeğüçilerge بِعَذَابٍ أَلِيمٍ derdlig 'azābığa.”

35: عَلَيْهَا ol genc-lerge فِي نَارٍ جَهَنَّمَ tamuğ otıda. فَتَكْوَى Pas dāğ qılğay بِهَا ol köydürgüçi dīnār (15) va direm-ler bile جِبَاهُهُمْ alarnıñ mañğlay-larığa kim faqırlarnı körgen vaqt-da mañğlay-larını çetip-türler. وَ جُنُوبُهُمْ (16) Va alarnıñ yanları-ğa kim faqr ahlıdın ħālī kılıp-durlar وَظُهُورُهُمْ va alarnıñ arqaları (17) kim darviş-lerge qaytarıp-durlar. Va aytıp-durlar zāhiran 'uzvlarnıñ şarīf-rağı bu üç 'uzvdur (18) kim uluğ 'uzvlarnı kim menī va köñgöl va bağırdur aylana tutuptur. Bu üç-ni ol kün-de 'azāb qılurlar ol (19) dāğ bile. Va ayturlar: هَذَا مَا كُنْزْتُمْ “Budur olça genc qoyup érđiñizler لَأَنْفُسِكُمْ öz nafs-larınıñızniñ fāyidası (20) üçün. Va bu kün sizlerniñ cazāñızniñ sababı boldı. فَذُوقُوا Pas tatıñızlar مَا كُنْتُمْ تَكْنُزُونَ vabāl-nı (21) olça bar érđiñizler kim zāhıra qılır érđiñizler. Zāhıra kim vabāl anğa mutafarri' bolmas yaħşı 'amal-lardur.” İmām-ı Zāhıreddin (22) Vevālcī Amālī-side mazkürdur kim agar özgeler māl ħazīnası qılsalar, sēn 'amal-lar ħazīnası-nı qıl va agar özge- (23) ler fāniya a'rāz-lar genci-

²⁶ “Zekatı ödenmeyen mal hazine değıldir.”

lerini isteseler s n b kya sırlar ramzını iste.  n ahl-ı kit b uluqları müta'abbid- (24) leri  amar ayı va  ams-side d yir-d r. Va  ams yılı  c yüz altmış b ş k n va kündüzi-ni ng tört-din bir  l şi bolgay (25) t n taqrban. Va  amar yılı  c y z  llik t rt k nd zd r va kasrı. Bas har  c yıl va alarની ng yılı on  c (26) ay bolgay va yılıની ng sanı H d y h kmi-de on ikki-d r. Bas H k subh na İsl m-ni ng 'amal-larını ng k preki-ni (27) bin sı-nı  amariyya ay-larında koydı. şavm va r za va hac va zak t va 'iddat h km-leri va andın  zgeni anda murattab kıldı. (188a/1) Va anı ng sanı bay nında ayttı:

36: **عِنْدَ اللَّهِ** Durustluq bile kim ay-larını ng his bı kim bendidedur **إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ** (2) H d y  aşında. **اِثْنَا عَشَرَ شَهْرًا** ol [on] ikki aydur **فِي كِتَابِ اللَّهِ** Lavh-ı Maħf z-da y  anı ng h kmi-de bitipt r H d y (3) bu h km-ni **خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ** k nd zide kim yarattı kök va y rni. **مِنْهَا** Uşbu on ikki ay-dın (4) **أَرْبَعَةَ حُرْمٍ** t rt ay har m-dur.  c ay biri birige tutuş z'l-ka'da va z'l-hicca va muħarram. Va biri yalg z (5) ol racab ayıdur. **ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ** Budur durust ay-lar his b-larını tamağıda. **فَلَا تَظْلِمُوا** Pas sitam (6)  ılma ngızlar **فِيهِنَّ** uşbu t rt ay-da **أَنْفُسَكُمْ**  z nefsi-leri ngizge har m bolganların ng har m irtik b (7) va bu [va]kt-larını ng hürmatı-nı saqla ngızlar." Va ' lim-lerni ng barçası a gadurlar kim uruş har m-lığı bu ay-larda (8) mans h-dur va mur d zulm-dın ma' s-ni ng m b şratı-dur mu atıl-larını ng  attlı-ni ng tarkı müşrik ahlı-dın. Agari (9) bara ay-larda yazuqlar koymaş-lığı l zım-dur; amm  taşşiş kıldı bu tört ay-nı şaraf cihatı bile kim yazuq uşbu (10) ay-larda oħřař-dur h rum dağı yazuq-ka y  har m h lıda. **وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ** "Va uruş  ılın ngızlar müşrik-ler bile (11) **كَافَّةً** alarını ng barçası bile har m ay-larda va andın özgede **كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً** andağ kim alarını ng barçası (12) sizler bile uruş  ılurlar. **وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ** Va bilin ngizler ol kim H d y **الْمُنْتَقِينَ** parhizk rlar biledür (13) y r b rmek va saqlamak bile." K lt r pt rlər kim c hiliyyat ahlı-ni ng tab'-ları öltürmek va talamağ bile  grenip (14)  rdiler va har m ay-larda uruş  ılmas  rdiler. Va  n bu  c ay tutuş har m  rdi  ıstalıp ayttı-lar: "Biz (15)  c ay tutuş talan va g rat-sız taħamm limiz yoğtur. Pas  alammas Kin n şuratu yasadı va mavsım-de çağırdı kim: "Y  ma'şaru'l- (16) 'Arab! Sizlerni ng h d yini ngiz uşbu yıl-da muħarram-nı hal l kıldı va anı ng har m-lığı-nı ta'h r kıldı şafar ayı-ğa."

(17) Kişiler anıñg qavlımı qabül kıldılar yana özge yıl çarladı kim: “Hudā uşbu yıl-da harām-nı harām etti va şafarnı (18) halāl etti.” Va gāh bar érđi kim alarnıñg aşnāsıda harām ayı yañgı bolur éđi anıñg hürmatı ta’hır éter- (19) ler érđi andın soñgı ay-ğa. Va anı halāl tutar érđi-ler va yıl-da tört ay-nı harām tutar érđi-ler; ammā aşhur-ı hürum (20) ihtışāsı-nı qoyup yalguz sanı-nı i’tibār éterler érđi. Va bu ‘amal-nı nası aytur érdiler Haq subhāna aytı kim:

37: إِنَّمَا النَّسِيءُ (21) “Mü’mindin özge yoq kim ay-nıñg hürmatı-nıñg ta’hiri özge ayğa كُفْرًا فِي الْكُفْرِ artuqluq-dur küfrde.” (22) Anıñg üçün kim *mā harramallāh* tahlili va *mā ahallallāh* tahrimi özge küfri-dür kim alarnıñg küfri bile qoşulmaq tapar. (23) يَضِلُّ “Yol azarlar.” Va Hafş *yuzallu* machül şıgası bile oqur ya’nı yoldın azgururlar. Uşbu ‘amal bile (24) الَّذِينَ كَفَرُوا alar kim kâfir boldılar. Yol azmaqlıq artuqluq üstige artuqluq. يُحِلُّونَهُ Halāl tutarlar né-ni (25) harām ay-lardın عَامًا yılı-de va anıñg ornıga özge ay-nı harām éterler. وَيُحَرِّمُونَهُ Va harām tutarlar néni (26) عَامًا özge yıl-da hamol ay-nı kim halāl étip érdiler, anıñg harām-lıgı-ğa qoyarlar. Va ol yıl-da kim ay-nı halāl (27) éterler va halāl ay-nı harām qılurlar لَيُؤَاظِطُوا tā muvâfiq qılğaylar va tamām étkeyler عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ sanı-nı (188b/1) anıñg kim Hudāy harām qılıp-dur kim aytıldı kim alar aşhur-ı hürum-nı tört bilürlar érđi. فَحِلُّوا Pas halāl qılur- (2) lar ‘aduvv muvâfaqat-lıgı üçün, مَا حَرَّمَ اللَّهُ olça Hudāy harām étip-dür mürâ’ât-sızlıgı bile. (3) آرَاسْتَا كِلِپ-تُر alar üçün ya’nı şaytān yahşı yasap-tur alarnıñg köñglide سُوءُ أَعْمَالِهِمْ (4) alarnıñg kirdarı-nıñg yamanlıgı-nı. وَاللَّهِ Va Hudāy لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ raşād va hidāyat tavfiqini (5) bérme-tür kâfirlerge. Yanābi’-de keltürüp-tür kim ‘Arab-nıñg cāhil-leri yıl-da tört ay-nı harām tutar érđi- (6) ler va halk-nı öz qavl va til-leridin imān éterler érđi. Mu’addib mü’min-ler aña sazāvārdurlar kim barça ay- (7) larda müsülmān-larnı öz zararının sālīm tutqay-lar va halk-nıñg İZĀ’ va āzār[1]nı til va qavldın qoyğaylar kim alar āzār- (8) nıñg mükāfātı āzārdur va āzrārınıñg mücāzātı hamol āzrār. Naql-dur toqkuzinçı yıl hicrat-dın kim hazrat-ı payğambar (9) şallallāhu ‘alayhi va sallam Tabūk gāzvasıga ‘āzim boldı. Havā asru ısıg éđi va Medīne ahlı quruq yıllıg sababı bile munqalibü’l- (10) hāl ötkerür érdiler. Çün farmān yetti kim aşhāb cihād makrını ictihād béliğe bağlap ‘azimat ināyatı ol şavb-qa ma’tūf (11) étkeyler, alar birniñg yıraqlıgı sababı bile va

düşman-larınġ köplüki va azuġ-ning azlıġını va havāning ısıġ-lıġıdın ṭab' i karāhatı bile (12) barmaġ-da kāhil-lıġ kıılır érdi-ler. Āyat kéldi kim:

38: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا “Ey kişileri kim imān kéltürüp- (13) sizler! مَا لَكُمْ Nédür sizlerge kim dīn kalıması-ning a'lāsı üçün, إِذَا قِيلَ لَكُمْ çün aytsalar sizlerge (14) kim tügel ciddi bile: انْفِرُوا “Çıkıp barıngızlar فِي سَبِيلِ اللَّهِ Hudāy yolıda va cihād kıılıngızlar!” أَتَأْتِنْتُمْ” (15) Ağır teprenürsizler va turarsızlar, ya'nī māyıl bolursızlar إِلَى الْأَرْضِ yer sarıġa kāhil-lik yüzidin. Yā mayl kıılır- (16) sizler yérning ékin-lerige va anıng mīvelerige. أَرْضَيْتُمْ Āyā rāzī bolduğızlar va hoş-hāl olduğızlar (17) بِالْحَيَاةِ dūnyāning zindagānlıġıġa? مِنَ الْآخِرَةِ Āhırat şavābıdın kıılmağızlar va dūnyı-ni āhırat-ka (18) تَانِغْلَانِغْızlar. فَمَا Pas yoġtur مَتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا bar-hürdārlıġ dūnyā zindagānlıġıdın فِي الْآخِرَةِ (19) āhırat sarāyı-ning yanıda va anıng ni'mat-larıda. إِلَّا قَلِيلٌ İlagar az va kiçig va hiç 'ākıl uluġ-raġnı ġoldın (20) bérmeştür kiçig-rek üçün.

39: إِلَّا تَنْفِرُوا İlagar çıkıp barmaşanıġızlar uruşıġa kim sizlerge farmān boluptur, (21) يُعَذِّبُكُمْ 'azāb kıılır Hudāy sizlerni عَذَابًا أَلِيمًا derdliġ 'azābı anıng bile kim düşman-ġa sizlerge zafar bérür. (22) Yā ġatıġ sabab-lardın sababı bile sizlerni halāk kıılır. وَيَسْتَبْدِلُ Va alışturu[r] sizlerni قَوْمًا غَيْرَكُمْ sizlerni (23) sizlerdin özge ġavmıġa kim farmān éltürler. Çün Yemen ahlı va Fārs abnā'sı dék. وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا Va ziyān tégüre (24) almas-sızlar némei Hudāy-ġa kim né niyāzduz barġadın; yā anıng rasūliġa kim anıng 'işmatı panāhıda durur. وَ (25) اللَّهُ Va Hudāy عَلَى كُلِّ شَيْءٍ barġa némege taġyir va tabdīl-din قَدِيرٌ tüvānādur.

40: إِلَّا تَنْصُرُوهُ İlagar nuşrat bér- (26) meseñizler anıng payġambarıġa bat bolġay kim Hudāy anġa yārī-liġ kıılġay va kélürde anı ġoymaġay, andaġ kim ötkende (27) kıoymadı. فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ Pas durustluġ bile kim yārī bérdi anġa Hudāy, إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا, (189a/1) ol vaġt kim anıng çıkarmaġı ġaşdını kııldılar kāfirler Mekkedin. Haġ subhāna anġa çıkmaġ icāzatı bérdi. (2) ثَانِي اثْنَيْنِ Hālati-de kim ikkinçi-ning ikkinçi-si édi va nuşrat bérdi إِذْ هُمَا vaġti-de kim bar érdiler ikkelesi فِي الْغَارِ Şavr ġārıda. Va ol (3) ġārī-dür Aṭhal Şavr taġı-ning üstide onġ ṭarafıda. Mekkeniñ sā'atı barmaġ bile bir sā'atī zamānī sā'at-lardın ol vaġt- (4) da kişi anda yétmes érdi. Va çüpān-lar şahrālar ahlı anda tüşmes érdiler. Bas hażrat-ı payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam

(5) panc-şanba kéçesi rabî'ü'l-avval ğurrasıda Mekke şahrıdın Şiddîk rażıyallāhu 'anh évidin anıñg yārılıǵı bile çıqıp kélip (6) ol ğārga yüzlendi. Va kéçe turdı. Yana küni kāfirler ol-ħazrat-nıñg istemekü için çıqıp kélip izni ol ğār (7) eşiki-ge keltürdiler. Va Haq subħāna hamol kéçede muğaylān yıǵaçını ğār eşiki-de öndürdi. Va bir cuft vaħşî kabūtargā (8) ħükm kıldı tā ol yérde āşiyāna kılıp yumurtka qoydılar. Va örmek-çige ilhām bérđi tā ğār eşiki-de toqudı. (9) *Kamā kāl* *ظنوا الحمام وظنوا العنكبوت* Al-kışşa kāfirler ğār eşiki-ge yétip ol ħālat-larınıñ sababı bile (10) maqām ħālî-lıǵı-ǵa [sayyid-i] anām-dın bar érđi, ğārga muta'arrız bolmadılar. Va Şiddîk rażıyallāhu 'anh aytur érđi: “Yā rasūlullāh! (11) Uşbu müşrik-lerdin birev öz ayaǵı-nıñg astıǵa baqsa har-āyına bizlerni körer.” H'āca-yı kā'ināt ayttı kim: (12) *مَا ظَنُّكَ بِأَنْتَيْنِ اللَّهُ تَالِثُهُمَا* 27 Va Haq subħāna uşbu ħāldın ħabar bérür: *إِذْ يَقُولُ* “Çün ayttı payǵambar *لِصَاحِبِهِ* öz yarı-ǵa: *لَا تَخْزُنْ* “Ġam yéme! (13) *إِنَّ اللَّهَ* Durustluq bile kim Hudāy *مَعَنَا* bizniñg biledür yārî bérmege bile düşman-larǵa va saqlamaq bile düşman-lardın.” (14) *فَأَنْزَلَ اللَّهُ* Pas yiberdi Hudāy *سَكِينَتَهُ* öz raħmatı-nı kim ārām-lıǵı sababıdur *عَلَيْهِ* rasūl-ǵa. Maşħurraq (15) oldur kim Şiddîk-qa ol cihat bile kim şafkat yüzidin ol-ħazrat-nıñg ħālıǵa asir va mużtarib érđi. Va şayħ Farīduddīn 'Attār (16) Şiddîk rażıyallāhu 'anhǵa sakīna nüzülü bābıda aytur:

H'āca-yı avval ki avval yārı-dur

Sānī iṣṣnayn iz humā fi 'l-ġār-dür

(17) Çün sakīna étti manzil aña

Boldı 'ālam müşkilātı ħāl aña

Va *وَآيَدُهُ* Va kuvvat bérđi Hudāy öz payǵambarıǵa (18) *بِجُنُودٍ* ferişte leşkerleri bile kim sizler *لَمْ تَرَوْهَا* körmeginizler alarnı. Ya'nî feriştelerni yiberdi tā ğārda (19) anıñg asramaǵını va saqlamaǵını körsetti-ler. Yā murād manzila malā'ikadurlar Badr va Aħzāb va Ĥunayn-da. *وَجَعَلَ* Va kıldı (20) *كَلِمَةً الَّذِينَ كَفَرُوا* alarnıñg kalimasın kim kāfir édiler, *السُّفْلَى* tübenrek ya'nî küfr da'vatı kim alardın şadır bolur (21) érđi va ħ'ör va miqdārsız kıldı. *وَكَلِمَةَ اللَّهِ* Va Hudāy kaliması ya'nî İslām da'vatı yā tavħid yā

27 “Kafirler, güvercinlerin kısa zamanda kainatın efendisi Hz Muhammed Aleyhisselam'ın bulunduğu mağara üzerine yuva va yumurta yapıp dolaşmayacağını sandıkları gibi, örümceğinde az zamanda mağara üzerine ağ öremeyeceğini sandılar.” (Kaside-i Burde eserinden)

28 “Üçüncüsü Allah olan iki kişiyi ne zannediyorsun?”

şahâdat kaliması هِيَ الْعَلِيَا (22) ol béyik-rek va 'âli qarârâk-tur. وَاللَّهُ عَزِيزٌ Va Hudây gâlib-dür va 'azîz kılur tavhîd ahli-nı. حَكِيمٌ Dānādu[r], h^vör (23) kılur şirk ahli-nı. Maşşūd gār kışşasını keltürmekdin, Tabūk gazvası amrı-nıñ aşnāsıda oldur kim: (24) “Agar sizler ey cihād kârih-leri, yārī kılmasanğızlar méniñg payğambarım-ğa, mén anğa yārī-lıg kılurmén. Andağ kim ol mağalda (25) kim aniñg bile bir kişidin artuğ yoğ édi. Qurayş uluğları barçası aniñg qaşdığa qopup érdiler. Mén yārī- (26) lıg kıldım va düşman-ları-nıñ arasın salāmat-lıg bile çıkardım. Bas nuşrat-nıñ kilidi méniñg kudratım-nıñ éligide- (27) dür.” وما النصر الا من عند الله²⁹

41: وَثَقَالاً “Çıkıp barıñızlar Tabūk gazvasıda خَفَافًا yéñgil yüklüg-ler (189b/1) va ağır yüklüg-ler.” Va mufassirlerğa hıfāf va şıqāl-da sözlürdür, hāşılı ol-kim murād atlıg-lardur va yayağlardur yā sağlar (2) va yā ağırlar, yā yigit-ler va qarı-lar yā yarlı-lar va baylar yā quranlıg-lar yā quran-sızlar yā hatun-sızlar va hatunluğ-lar (3) yā aruqlar va sémizler yā yalguzlar va hıdmat-kârlıg-lar. Sülamī raḥimahullāh aytur kim yéñgil rüh-lar tā'at-lar irtikābı bile (4) va ağırlar muḥālafāt mübāşirat-dın. İmām-ı Kuşayrī raḥimahullāh aytur kim yéñgil-ler alardurlar kim māsivā şühüd-nıñ (5) bendi-din āzāddurlar. Va ağırlar alardurlar kim ta'alluğ-lar qaydığa muqayyaddurlar. Bahru'l-ḥaḳāyık-da keltürüptür kim yéñgil- (6) ler maczüb-lardurlar kim 'ināyat cazbasın sülük yolığa kirip-dürler. Va şıqāl sâlik-lerdürler kim hidāyat (7) tarbiyatı bile ḥaḳkânī cazbağa mütavaccih boluptur. Murād ol-kim ikki tā'ifa ol yoldadurlar, ammā biri cazba qanatı bile uçar va biri (8) küşiş ayağı bile yol yürür. Ol kim ayağı bile yürür qadamı-da 'ālam-nı ayağ astığa kılur. Va ol kim iḳbāl qanatı bile (9) uçar, damı-da māsivā müşāhadası-nıñ bisātı-nı tay kılur. Asbāb-ı nüzül-da mazkürdur kim cam'î ziyā' zāyi' bolmaqlığı- (10) nıñ bahānası bile va bu cihān-nıñ parişānlığı bile Tabūk gazvasın soñg qalmağın tiler érdiler. Ḥaḳ subḥāna alar- (11) nıñ uzrını qabül kılmadı va buyurdi kim: “Çıkıp barıñızlar, alar kim yéñgil-sizler māl va manāl yükidin va alar kim ağırsız- (12) lar iş'āl iḥmālı bile. وَجَاهِدُوا Va cihād kılınğızlar بِأَمْوَالِكُمْ öz māl-larınğız bile kim azuğ (13) yırağ tahıyyasını kılınğlar. وَأَنْفُسِكُمْ Va öz nafs-larınğız bile uruşqa barıñızlar فِي

²⁹ “Allah'tan başka kimseden yardım gelmez” (Ali İmran suresi, 126. ayet)

هُدَى سَبِيلِ اللَّهِ Hudāy yolıda.³⁰ دَلِيكُمْ Bu çıxıp barmaqlıg va uruşmaqlıg (14) خَيْرٌ لَّكُمْ yahşırağdur sizlerge song qalmaq va cihādın qoymağdın. اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Agar barsızlar kim bilürsizler cihād şavābını (15) va song qalmaq 'iğābını." Keltürüptürler kim çün hazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam kişilerni gazva-yı Tabūk-qa işarat kıldı, alar (16) üç gurūh boldılar cam'ī aşuqtı-lar va farmān-nı itā'at qulağı bile eşitti-ler. Va ol muhācir va anşārning uluğları érdi- (17) ler. Va ba'zı mü'min-lerning za'if-larığa ağır keldi, ammā Hudāy-ning farmānını va rasūl-ning hükmi-ni nafs-ning havāsığa (18) ihtiyār kıldılar. Va cam'ī turmaq va song qalmağnı tilediler va alar münāfiğ-lar érdiler. Va alarning şānıda nāzil boldı kim:

42: لَوْ كَانَ (19) "Agar bolsa édi olça sēn alarnı anğa da'vat kılursēn عَرَضًا dünyālik mālī قَرِيْبًا yağın almağlığğa وَسَفْرًا قاصِدًا (20) va orta āsān safarı, لَاتَّبِعُوكَ har-āyina sēning buyruğing-nı kılurlar érdi māl ümīdi bile. وَلَكِنْ بَعْدَتْ (21) Va līkin yırağ boldı عَلَيْهِمُ الشَّقَّةُ alarğa yırağlıgı kim maşaqkat bile anı qat' kılmak kérek. وَسَيَخْلِفُونَ Va bat (22) bolğay kim ant içkeyler Hudāy bile." Bu habar Qur'an mu'cizleridindir kim vāqī' bolmasıdın burun bayān kıladur kim çün (23) Tabūk-dın qayıp kélsēng, song qalğanlar 'uzr kéltürmek yolu bile sēning qaşing-da ant içerler kim: لَوْ اسْتَطَعْنَا (24) "Agar boldura alsaq édi safar kıлмаğlıg-qa va istiṭā'atımız bar bolsa édi, لَخَرَجْنَا har-āyina çıkıp kélür érdük مَعَكُمْ (25) sizler bile va murāfaqatda muvāfaqatlıg körsetür érdük." يُولُوكُونَ أَنْفُسَهُمْ Halāk kılurlar öz nafs-larını yağın (26) ant bile; ya'nī 'azāb-ning lāyığı kılurlar. وَاللَّهُ يَعْلَمُ Va Hudāy bilür اِنَّهُمْ durustluğ bile kim alar لَكَادِبُونَ (27) yağın aytquçı-lardurlar.

43: عَفَا اللَّهُ عَنْكَ Anğa du'ādur. Hağ subhāna öz payğambarığa aytur: "Afv kılgay Hudāy sēndin (190a/1) va kişī-ning 'ādātı bolur kim du'ā kılurlar kişige 'afv va rağmat va mağfirat bile anda haṭā vuğū'yısız." Andağ kim maşalan birev susa- (2) ganga su bergey ol aytur kim: "Gafara leke Allāh." Yā çüçkürgüçi hamd aytquçınıning cavābı-da aytur: "Yarhamük allāh." Va barhī anğadur- (3) lar kim hazrat-ı şalavātullāhi va salāmuhu 'alayh ba'zı icāzat tileğüçilerge songra qalmaq icāzatın bérdi. Hağ subhāna anı (4) 'afv kıldı va uşbu tağdır bile habar bolğay. Ya'nī ötkerdi

³⁰ dk. "في سَبِيلِ اللَّهِ." Bu ifade sehven bir önceki satıra yazılmış, daha sonra yuvarlağın içine alınarak düzeltilmiştir.

Hudāy séndin: لِمَ أَزِنْتَ “Nége icāzat bérding tur- (5) maqda لَهُم alarğa va alarnıng hīlalıg ‘uzrlarını eşittıng. Kerek édi kim icāzat-qa ilgeri-lik körsetmegey (6) érding أَن يَجَاهِدُوا tā vaqtı kim ravşan bolur érdi, لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا alar kim çın ayttılar ‘uzr keltürmekde (7) وَتَعَلَّمَ الْكَافِرِينَ va tā bilür érding yalğan aytquçı-larnı.”

44: يُؤْمِنُونَ (8) الَّذِينَ İcāzat tilemesler séndin o kişileri kim taḥkīk va yaqān bile imānı bardurlar بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ Hudāy-ğa va kıyāmat künige, (9) أَن يَجَاهِدُوا anğa kim cihād kılmağaylar وَأَنْفُسِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ öz māl-ları va nafs-ları bile. وَاللَّهُ عَلِيمٌ (10) Va Hudāy dānādur بِالْمُتَّقِينَ parhīzkārlarğa soñg qalmağdın.

45: إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ Mundın özge yoqtur kim (11) icāzat isterler séndin soñg qalmağda لَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ alar kim imān-sızdurlar بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ (12) Hudā va kıyāmat künige. وَارْتَابَتْ Va şakda tüşüptür قُلُوبُهُمْ köngül-leri alarnıng ya’nī İslām-nıng ḥaḳīkatıda muraddad (13) boluptur. فَهُمْ فِي رَبِّهِمْ Pas alar öz şakkı-da يَتَرَدَّدُونَ sar-gardān yürürler.

46: وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ Va agar (14) tilemeler érdi bu münāfiq-lar çıkıp kelmekni ğazv[a]ğa, لَأَعَدُّوا har-ayına tayyār kılurlar érdiler لَهُ çıkmaq üçün (15) غَدَّةً ol yarağ kim safarda işke yarar; ya’nī çıkmaq-qa kuvvat-ları bar érdi-ler وَلَكِنَّ اللَّهَ وَلكن كره الله va līkin karāhiyyat (16) tuttı Hudāy va ḥōşlamadı انبِعَاتَهُمْ alarnıng qoparmağğa bu safarda. فَتَبَّطَّهُمْ Pas tohtattı alarnı. Qorğunç (17) va kāhillik-ni alarğa qoydı. وَقِيلَ اقْعُدُوا Va ayıldı alarğa kim: “Olturuñızlar évlerde مَعَ الْفَاقِعِينَ (18) olturğuçı-lar bile; ya’nī ḥatun-lar va oğlan-lar va ağığ-lar va sağ-sızlar.” Bu sözni aytquçı ḥazrat-ı payğambar şalla- (19) allāhu ‘alayhi va sallam érdi. Yā ba’zı alardın ba’zı-ğa aytur érdiler. Va şoḥbat-qa yetip-tür kim hümāyūn mu’askeri Şaniyatı’l- (20) vidā’-da muqarrar boldı. ‘Abdullāh bin Ubayy bir cūğ münāfiq-lar bile çıkıp Zubāb utrusıda tüşti. Va çün İslām leşkeri (21) ol manzildin yā özge manzil-din kim Cürf dërler küç kıldılar, ol öz kişi-leri bile soñg qalıp qayttı. Bu ḥabar (22) ḥazrat-ı risālat şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa yétip, ayttı kim: “Agar anda ḥayrī bolsa édi bizge, yolda aşlıg körsetür érdi. Minnat tutuñız- (23) lar kim yaman-larnıng yamanlıgı-dın kıtuldıñızlar.” Va Ḥağ subḥāna ol ḥazrat-nıng söziğe muvāfiğ āyat yiberdi kim:

47: مَا زَادَكُمْ مَا زَادَكُمْ Çıkıp kelseler édi فِيكُمْ sizlernıng arañızda خَرَجُوا (24) لَوْ érdi-ler sizlerge. إِلَّا (25) خَبَالًا Magar tabāhī va yamanlıg va makr va ‘uzr. وَلَاوَضَعُوا Va

har-āyina çaparlar érdi خَلَّالَكُمْ sizlerniڭ arañgızda söz (26) térmek-lik-ke va 'ammār-
lıq-qa va zātu'l-bayn afsādıǵa. يَبْغُونَكُمْ الْفِتْنَةَ Tilerler érdi sizler üçün fitne ya'nī (27)
muḥālafat sizlerniڭ arañgızda salur érdiler. Yā sizlerni Rūmī-lerniڭ uruşıdın
qorqutur érdiler. وَفِيكُمْ (190b/1) Va sizlerniڭ arañgızda لَهُمْ سَمَاعُونَ cāsūs-lardurlar
alargā kim sizlerniڭ ḥabarınıڭızdı alargā yétkürü[r]ler. وَاللَّهِ (2) عَلَيْهِمْ Va Ḥudāy
dānādur بِالظَّالِمِينَ zulm kılguçı-largā ya'nī münāfiq-largā.

48: لَقَدْ ابْتَعُوا الْفِتْنَةَ Har-āyina tilediler fitneni ya'nī (3) aşḥāb-niڭ tafriķini va
sėniڭ işiڭ-niڭ parişān-lıǵı-nı, مِنْ قَبْلُ mundin burun Uḥud ğazvasıda kim séndin
(4) qayttı-lar va Ḥandaq uruşında kim ayttı-lar kim: “يا اهل يثرب لامقام لكم³¹” Va
évürdiler لِكِ الْأُمُورُ séniڭ üçün (5) iş-lerni, ya'nī séniڭ iş-leriڭ-ni hiç kılmaķı
kaydlar va ḥilalar yasadılar, حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ tā kėldi ilāhī (6) nuşratı وَظَهَرَ va ğālib boldı
وَهُمْ كَارِهُونَ Ḥudāy-niڭ işi alarniڭ işide yā séniڭ dīniڭ béyik-lik taptı. (7)
Va alar tilemegüçi-lerdürler séniڭ davlat va nuşratıڭ-nı; ammā çün Ḥudāy tiler
kim alarniڭ (8) karāhatı-ǵa aşarı yoqtur. Kéltürüptürler kim ḥazrat-ı rasūl şallallāhu
'alayhi va sallam Cand bin Qays-ǵa ayttı: “هل لك في جهاد بني
الصفير تتخذ منهم سرارى و (9) ” هل لك في جهاد بني
32 وصفاء Hiç bolǵay kim Rūm ahli-niڭ uruşıǵa mayl kılǵay-sén va alardıñ ḥüb (10)
suriyyalar va yaḥşı kenizek-ler alǵay-sén?” Cand bin Qays ayttı kim: “Anşār bilürler
kim mén maşǵūf-mén ḥatunlarga. Qorqar- (11) mén kim çün banī al-Aşfar ḥatun-
larını körsem alardıñ şabr kıla almaǵay-mén va fitne-ge tüşkey-mén.” Āyat kėldi (12)
kim:

49: وَمِنْهُمْ Va alardıñ مَن يَقُولُ kişi bolǵay kim aytkay: اُنْدَن لِي “İcāzat bér maṅga
uşbu ğazvada song (13) qalmaķda وَلَا تَفْتِنِّي va meni fitnege salma.” الْفِتْنَةَ Bil kim
alar fitnede سَقَطُوا tüşüptürler kim alarniڭ (14) nifāķı-niڭ zuhūrı-dur. وَإِنَّ
مُحِيطَةً تُتَّقَىٰ Durustluq bile kim tamuq-qa kirmek asbābi مُحِيطَةً tutquçı-dur va ihāta (15)
étküçi-dür بِالْكَافِرِينَ kāfirlerǵa.

50: إِنَّ تُصِيبَكَ Agar yétse saṅga, ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-ba'zı
ǵazvalarda يَاحِشَّةً yaḥşı- (16) liǵ zafar va olçadıñ andaq kim Badrda édi,
مُتَسَوِّمًا kayǵulıq kılur alarnı ḥasad köplüki-din bardurlar. وَإِنَّ (17) تُصِيبَكَ Va agar yétse

³¹ “Ey Yesrib (Medine) halkı, sizin için (burada) duracak yer yok.” (Ahzab suresi, 13. ayet)

³² “Onlara karşı savaşmaya ve onlardan iyi cariyeler almaya meyleder misin?”

saᅅga ba'zı uruşlarda **مُصِيبَةً** pāra va atıg-lıgı anda kim Uħudda vāki' boldı, **يَقُولُوا** (18) ayturlar zlerin krsetmek-lik yuzidin: **فَد أَخَذْنَا** "Taħı bile kim tuttu biz **أَمَرْنَا** z iřimizniᅅ ihtiya'ını (19) **مِن قَبْلُ** mundın burun; ya'nı uzun sağış ıldı uşbu uruşga barmadu." **وَيَتَوَلَّوْا** Va aytaylar z (20) maclis-leridin. **وَهُمْ فَرِحُونَ** Va alar řādmān bolaylar řamātat bile yā mu'accib z fi'li bile.

51: قُلْ Aytıl, ey Muħammad! (21) **لَنْ يُصِيبَنَا** Yıtmes bizlerge **إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ** magar ola bitip-dür **هُدَايَ** لنا bizniᅅ uun Lavh-ı Maħfuz-da anımat va (22) hazımat va sarrā' va żarrā' va davlat va nakbat-dın. **هُوَ مَوْلَانَا** Oldur yārimız, işimizni yasauımız. **وَعَلَى اللَّهِ** (23) Va **هُدَايَا** va na andın zgege **فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ** kerek kim tevekkel ılay-lar. Mū'min-ler kim **هُدَايَا**-ga tevekkel ılma- (24) niᅅ natıcası-nıᅅ murādlar hāř bolmalıgı va iřleriniᅅ yıtmeqi-dür va āfat-lar va hāvflıg-larınıᅅ amınlıki.

52: قُلْ Aytıl, (25) ey Muħammad-řallallāhu 'alayhi va sallam- alara kim: **هَلْ** **إِلَّا** **تَرَبَّصُونَ** بنا "Āyā kz tutarsızlar bizge? Ya'nı intizār ltmes-sizler kim bizge yıtkey **إِلَّا** **إِحْدَى** (26) **الْحُسَيْنَيْنِ** ikki yaħřı nemeniᅅ biri kim; ol nuşrat-dur agar ltürsek, va řahādat-dur agar ltürölsek. **وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ** (27) **بِكُمْ** Va yana biz kz tutarbiz sizlerge ikki yaman nemeniᅅ birini. **أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ** Ol-kim tēgürgey **هُدَايَا** sizlerge (191a/1) **بِعَذَابٍ** **أَوْ بِأَيْدِينَا** 'azābı z aşıdın şayha va racf va řasf yaᅅliᅅ tā halāk bolay-sızlar. Yā yıtur- (2) gey 'azābı sizlerge bizniᅅ ol-larımız bile kim sizlerni küfr sababı bile ltürgey-biz. **فَتَرَبَّصُوا** Pas kz tutuᅅız anı kim (3) bizlerge tilersizler. **إِنَّا مَعَكُمْ** **مُتَرَبَّصُونَ** Durustlu bile kim biz sizler bile kz tutuı-larımız, anı kim siz- (4) lerge tilerbiz." Keltürüptürler kim Cand bin **ays** şazrat-ı rasul řallallāhu 'alayhi va sallam-ga ayttı: "Mén soᅅ alma icāzatın (5) tilermén kim meniᅅ kelmekim banı al-Ařfar uruşıga dūřvārdur; ammā seniᅅ leřkeriᅅ-ge z mālım bile madad-kārlıᅅ kr- (6) seteyin." Āyat keldi kim:

53: قُلْ Aytıl anıᅅ cavābıda: **أَنْفِقُوا** "Nafaa ılıᅅızlar. Amrdur şabar ma'nası bile; ya'nı un nafaa (7) ılsaᅅızlar, **طَوْعًا** h'āh řav' va raᅅbat bile **أَوْ كَرْهًا** h'āh karah va nafrat bile hi vach bile **لَنْ يُنْفَعَلَ** **لَنْ** abul ılınmaᅅusıdur (8) **مِنْكُمْ** sizlerdin. **إِنَّكُمْ** Durustlu bile kim sizler barsızlar **قَوْمًا فَاسِقِينَ** ıkıp bargan guruh (9) İslām dāyirasıdın va kāfirlerniᅅ nafaası mabül émes-tür."

54: وَمَا مَنَعَهُمْ Va kaytarmadı alarnı أَن (10) نَقَبَلْ مِنْهُمْ andın kim qabul qılınğay alardın نَفَقَاتُهُمْ nafaqalarını alarnıng. إِلَّا أَنَّهُمْ Magar ol-kim alar كَفَرُوا (11) بِاللَّهِ kāfir boldılar Hudāy-ğa وِبِرَسُولِهِ va anıng yibergenige. وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ Va kélmes-ler namāz va payğambar- (12) nıng camā'atı-ğa. إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى Magar alar kāhil-dürler, ya'nı namāzğa kélürler kāhil-lıg va karāhat bile na (13) şıdık va irādat bile. وَلَا يَنْفِقُونَ Va nafaqa qılmaslar Hudā yolıda. إِلَّا وَهُمْ كَارِهِونَ Magar alar tilemegü-çilerdür- (14) ler ya'nı karāhat bile nafaqa qılurlar. Anıng üçün kim anıng adası bile şavāb ümīd tutmaslar va anıng tarkı bile 'iķāb (15) va 'itāb-dın qorqmaslar.

55: فَلَا تُعْجِبْكَ Pas kérek kim séni tañğğa salmağay. Hıtab ol-ħazrat-ħadur va murād ümmet-türler. (16) Mü'min-lerge aytur kim: "Tañglanğuçı qılmağay sizlerni مَالِهِمْ māl-ları münāfiķ-larnıng وَلَا أَوْلَادُهُمْ va na oğlan- (17) ları alarnıng kim māl-larınıng va oğlan-larınıng köpreki vabāl-dur alarğa." إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ Mundın özge yoqtur (18) kim tiler Hudāy لِيُعَذِّبَهُمْ tā 'azāb qılğay alarğa بِنَهَا alar bile فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünyā zindagānlığğa ranc va maşaqkat (19) sababı bile māl yığmağı-da va anıng asramağı-da va olça alarğa yéter farzandlar muşibat-larındın. وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ (20) Va çıkıp barur alarnıng cānları beden-leridin köp qatıķ-lıg bile. وَهُمْ كَافِرُونَ Va alar kāfirler bolğaylar; ya'nı küfrde- (21) dürler alar na māl alarğa élig tutqay va na oğul alarnıng faryādığa yétkey.

56: وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ Va ant içerler (22) Hudāy bile إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ kim alar sizlernıng cümleñizdın-durlar, ya'nı İslām ahlıdın-durlar. وَمَا هُمْ (23) مِنْكُمْ Va yoq-turlar alar sizlerdin küfr yaşurmağı bile. وَلَكِنَّهُمْ Va lıkin alar قَوْمٌ يَفْرَقُونَ gurūhī- (24) dürler kim qorqarlar sizlerdin kim öltürmek va asir qılmağdın anı qılmağay-sızlar kim müşrik-lerge qılursız. Bas (25) İslām izħārını taqıyya bile qılurlar.

57: لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً Agar tapsalar sığınur biri kim anğğa sığına alğaylar, yā qal'a (26) yā tağ başı yā cazıra مَغَارَاتٍ أَوْ غَارًا yā gārlar tağlarda yā sardābalar أَوْ مَدْخَلًا yā teşükı kim anda yaşuna alğay-lar, (27) لَوْ لَوُوا إِلَيْهِ har-āyına yüz qoyarlar anğğa sizlernıng qorquķıñızdın. وَهُمْ يَجْمَعُونَ Va alar aşuğurlar, aşuqmaķı kim kişı-nıng kaytar- (191b/1) mağlığı bile kaytmas-lar, başı qatıķ at dék. Kéltürüp-türler kim ħazrat-ı rasul şallallāhu 'alayhi va sallam olca üleşti- (2) rür érđi-ler. Abū Cuvāz münāfiķ

ayttı: “Öz şāhibiñgizni köre müsizler kim sizlerniñg şadaqalarıñgizni ğanam a’yānlarıġā ya’nī koyçı-larġa (3) béredür va saġınur kim ‘adl kıılır?” Āyat kéldi kim:

58: وَمِنْهُمْ “Va münāfiķ-lardın مَن يُمِرُّكَ kiři bardur kim ‘ayb (4) kıılır séni فِي الصَّدَقَاتِ şadaqalar üleşmek-de.” Va aytıp-durlar bu āyat Zū’l-ħuvayşıra şāmı-da-dur; ya’nī Ĥarķuş bin Zuhayr (5) kim ĥavāric-lerniñg başlıġı édi, tüşüp kéldi kim Ĥunayn olcalarını üleştürmek vaķtı-da. Mundaķ kim yañġı müsülmānlarnıñg (6) köñġül ta’lifı üçün olcalardın alarġa köp bérdi. Ol aña ġa’n kııldı yā arıġ émes altun-nı kim Murtażā ‘Alī (7) rażıyallāhu ‘anh méndin yiberip érđi. Va ĥazrat anıñg barçasını ‘Arab-nıñg uluġlarıdın tört kiřiġe bérdi. Cür’at (8) körsetip ĥazrat-ı rasül şallallāhu ‘alayhi va sallam-ġa ayttı: ³³عَدِلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ Va ĥazrat anıñg cavābıda dédi kim: وَيَأْتِكَ ان لم ³⁴لم اعدل فمن يعدل (9) Va ol-ĥazrat şalavātullāhi va salāmuhu ‘alayh aña va ġavmı-ġa anıñg mārķīn laķab koydı. Yanābi’de mazkürdur kim (10) ‘Alī rażıyallāhu ‘anhġa buyurđı kim: “Sén ol ġavm bile uruş kıłġay-sén.” Va İmām-ı Şa’labī öz tafsİRide Abū Sa’id Ĥudrī rażıyallāhu ‘anh- (11) dın naķl kıılır kim: “Nahravānda ĥāzır édim kim Murtażā ‘Alī rażıyallāhu ‘anh alar bile uruştı.” Va aytıp-durlar kim üleştür- (12) genni ‘ayb kıłġuçı Mu’attib bin Ĥuşayr érđi kim ġanīmat-lar üleştürmekde ġa’n kıılır érđi. Va ġaraz anıñg özige fāyıda (13) tartmaķ édi alar andaķ kim aytur. فَإِنْ أُعْطُوا Pas agar bérişeler مِنْهَا şadaqalardın anġa kim alarnıñg köñġli tile-(14) gen dék bolġay, وَأِنْ لَّمْ يُعْطُوا مِنْهَا Va agar bérişler andın alarnıñg tileki dék, (15) إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ alar açıġ tutķaylar va ĥoşnüd bolmaġaylar.

59: وَمَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَوَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا Va agar alar ĥoşlasalar مَا آتَاهُمُ اللَّهُ (16) olca béirse alarġa Ĥudāy وَقَالُوا va anıñg yiberġeni olca va şadaqadın, anıñg bile ĥoş-ĥāl bolsalar (17) وَرَسُولُهُ va aytısalar: حَسْبُنَا اللَّهُ “Bas-dur bizlerġe Ĥudāy fażlı. سَيُؤْتِينَا اللَّهُ Bat bolġay kim béreġy biz- (18) lerge Ĥudāy مِنْ فَضْلِهِ öz fażlı-dın özge olca. وَرَسُولُهُ Va yiberġeni anıñg daġı ham béreġy bizlerġe (19) mundın köprek kim ĥālā bérip-dür. إِنَّا إِلَى اللَّهِ Ĥudāy-ġa رَاغِبُونَ kıaytġuçı-larbiz (20) va ümİd tutķuçı-lar.” Har-āyına bu yaĥşıraķ bolġay alarġa, anıñg üçün kim rızā üleştürmek-ke şādmān-lıġ sababı-dur, şabr- (21)

³³ “Ey Resulullah, adaletli ol!”

³⁴ “Sana yazıklar olsun, ben adaletli davranmasam kim adaletli davranır?”

sızlıg anda miḥnat mūcibi-dür. Sülamī, İbrāhīm Adham ḳaddasallāhu sirruhu-dın naql ḳılur kim har kim maḳādır-ğa ḥursand boldı ḡam va (22) malāl-dın ḳutuldı. Bas şadaḳalar maşraf-ları-nıḡ bayānı-nı ḳılur kim tā bilgeyler kim olça ol ḥazrat şallallāhu ‘alayhi va sallam (23) ḡanīmat üleştürmeki-de ḳılur, ‘ayn-ı şavāb ékendür.

60: **لِلْفُقَرَاءِ** Mundın özge yoḡ-tur kim şadaḳalar ya’nī (24) zakāt **وَالْمَسْكِينِ** va çārasızlarğa; (İmām-ı A’zam raḥimahullāh aytur kim: “Fuḳarā (25) oldur kim tilemegey anıḡ için kim zindagānlıḡ kifāfi fi’l-ḥāl bardur. Va miskīn ol-kim tilegey ol vāsıta (26) bile kim fi’l-ḥāl kifāfi yoḡtur. Va İmām-ı Şāfi’ī raḥimahullāh ḳaşıda munıḡ ‘aksı-dur.) **وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا** va taḳı (27) ‘amal ḳılguçı-larḡadur anda. Ya’nī cam’ī kim sa’y éterler ḥāşıl étmeki-ge anıḡ, **وَالْمَوْلَةَ** va **قُلُوبُهُمْ** va ḳavmī kim (192a/1) ülfet bérilip-tür köḡül-leri alarnıḡ; ya’nī islām kéltürüptürler; ammā niyyat-ları bile alarnıḡ hanüz arıḡ (2) émeştür. Bas alarnıḡ köḡül-leri-niḡ ta’līfi için İslām-ğa, alarnı maḥzūz ḳılmaḡ kérek. Va mu’allafa’l- (3) ḳulūb ‘Arab-nıḡ uluḡları érdiler kim ḥazrat-ı payḡambar şallallāhu ‘alayhi va sallam nazār alarnıḡ köḡül-leri-niḡ (4) ülfeti-ge ḥaḡ dīni-ge va İslām köz tutmaḳı alarnıḡ amşālıḡa, alarğa Ḥunayn olcalarıdın tügel ülüş bérdi; çün (5) Abū Süfyān va ‘Uyayna bin Ḥışn va Aḳra’ bin Ḥabis va alardın özge. Va çün mu’allafa-yı ḳulūb sahmı bu ḡaraż-lar için (6) érdi kim mazkūr boldı, İslām zuhūrıdın va müsülmānlarnıḡ ḡālib bolḡandın sonḡ şahāba icmā’yı bile sāḳıt boluptur. (7) **الرَّقَابِ** Va taḳı zakāt şarf ḳılmaḡ için-dür açmaḳlıḡ boyun-larını bendelerniḡ bendelik rütba- (8) sıdın. Murād ḳulī-dür kim özini ḥvācasıdın satıp alur, kitābat nücümü adāsıda anḡa zakāt bile madad ḳılmaḡ (9) kérek. Va İmām-ı Mālik va İmām-ı Aḥmad raḥimahullāh ol sarı-durlar kim zakāt mālı bile ḳul satıp alıp āzād (10) ḳılmaḡ kérek. **وَالْغَارِمِينَ** Va özge va taḳı ḳallāş borçluḡ-lar kim özi için borç almış bolḡay-lar (11) va yazuḡdın özge étmiş bolḡaylar. **وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ** Va taḳı şırf körsetmeklik için Ḥudāy yolıda kim anıḡ (12) bile nafaḳa ḳılḡaylar, darviş ḡāzī-lerḡa bayraḡ satıp alḡaylar mücāhidler için. Va aytıp-dur kim köprük va ribāḡ (13) yasamaḡ daḡı bu cümladındur. **وَأَيْنِ السَّبِيلِ** Va taḳı yol ötküçi-ler için kim öz mālıdın yıraḡ ḳalḡan bolḡay, (14) Ḥaḡ subḥāna bu camā’at için farz ḳılıp-dur zakāt-nı. **فَرِيضَةً** Farz ḳılmaḡı **حَكِيمٍ** Va Ḥudāy dānādur müstaḥıḳḳ-larḡa **مَنْ مِنَ اللَّهِ** şābit Ḥudāy ḳaşıdın. (15) **وَاللَّهُ عَلِيمٌ**

hüküm kılguçı-dur üleştürürge, vachī bile kim kérek-dür. Kéltü- (16) rüp-türler kim Culās va anıñg aşhābı, Rifā'a va Sammāk va özge münāfiq-lar kim zāhirde imān kéltürüp érdiler (17) va alarıñg kökreki sayyid-i 'ālam şallallāhu 'alayhi va sallam kīnesidin hālī émes édi, hılvat-da ol hazrat-nı némeleri- (18) ge kim til-ge anıñg adāsını haddi yoqtur nisbat éter érdi-ler. Biri ayttı: “Ündeşmengizler agar ol-hazrat-nıñg sam'ı-ğa (19) yétse sizlerniñg barçañgız rasvā bolursız.” Ayttı-lar: “Muhammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- éşitür kulağı bar biz har né tilerbiz, ayturbız. (20) Va çün anıñg alıda ant içerbiz kim aytmayduq, inanur.” Yā Nabtal bin Hāriş hamīşa söz térer érdi va müsülmānlarıñg sır- (21) larını münāfiq-lar bile arada koyar érdi. Çün anı tıydılar, ayttı: “Muhammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- söz éşitür kişidür. Biz nafī va işbāt (22) bile har né ayturbız, qabūl qılır.” Āyat kéldi kim:

61: وَمِنْهُمْ Va münāfiq-lardıñ **الَّذِينَ يُؤَدُّونَ النَّبِيَّ** alardurlar kim āzurda (23) qılurlar payğambarnı **وَيَقُولُونَ** va aytaqlar **هُوَ أَذُنٌ** ol yaşşı éşitür kişidür kim har né aña ayturlar, éşitür. (24) **أَذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ** yaşşı né éşitküçi-dür sizlerge; ya'nī ol üzñ-dür na vachī bile (25) kim sizler mazammat yüzidin aytursızlar, balkim yaşşı-lıg-nı éşitküçi-si va qabūl kılguçı-sıdur. **يُؤْمِنُ بِاللَّهِ** Inanur (26) Hudāğa har némede kim aytıp-tur va aytur. **وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ** Va inanur mü'minlerge va alarıñg sözini qabūl 'izzi-ğa (27) yétkürür, alarıñg niyyatlarıñg pāk-lıg sabab-larıdın. **وَرَحْمَةً** Va ol raħmat-dur **لِلَّذِينَ آمَنُوا** ol kişilerī kim **(192b/1)** imān izhārı qıldı-lar **مِنْكُمْ** sizlerdin; ya'nī ne oldur kim sizlerniñg sözünğizge bilgüçi éməstür, sizlerniñg (2) çın-lıgıñgızını va yalğançı-lıgıñgızını bilür; ammā pardanı sizlerniñg işiñgizniñg yüzidin kötermestür va raħmat (3) yüzidin sizlerge yumşaklıg körsetür. **وَالَّذِينَ يُؤَدُّونَ** Va alar kim āzurda qılurlar söz va iş bile **رَسُولَ اللَّهِ** (4) Hudāy-niñg yibergenini, **لَهُمْ** alarğa **عَذَابٌ أَلِيمٌ** derdliğ 'azābī āhırat-da.

62: **يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ** Ant içerler Hudāy bile (5) kim **لَكُمْ** sizler üçün, ey müsülmānlar aña kim münāfiq éməstürler **لِيُرْضَوْكُمْ** tā sizlerni hoşnüd kılğay-lar özidin. (6) **وَاللَّهُ** Va Hudāy va anıñg rasulī **أَحَقُّ** sazāvārrağdurlar **أَنْ يُرْضَوْهُ** ol-kim hoşnüd étkeyler münāfiq- (7) lar anı; ya'nī rasul-nı kim söz rasul izā'sı va irzāsıdadurlar. Va aytıp-durlar Hudāy-ğa va tavhīd-i zamīr dalālat (8) rızā āyın talāzum-ğa qılır; ya'nī

Hudānıng hōşnūdluđı anıng hōşnūdluđını anıng rasūlı-nıng hōşnūdluđıǵa vābastadur. (9) Bas Hudā va rasūlnı hōşnūd kılmađ kerek, **إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ** agar bardurlar mü'minler andađ kim sađınurlar.

(10) **63: أَلَمْ يَعْلَمُوا** Āyā bilmes-dürler **أَنَّهُ مَن يُحَادِدِ اللَّهَ** ol-kim har kişi hıııf kılma Hudāǵa **وَرَسُولُهُ** va anıng (11) rasūlıǵa va haddın ötkerse, **فَأَن لَّهُ** pas sazāvārdur ol-kim bolǵay anǵa **نَارَ جَهَنَّمَ** tamuğ otı, **خَالِدًا فِيهَا** (12) hālatı-de kim hamışa bolǵay anda. **ذَلِكَ** Ol inmek dūzah-qa **الْخِزْيُ الْعَظِيمُ** uluđ rasvālıǵ-dur. Asbāb-ı Nüzūlda (13) Mücāhid kavlıdın keltürüptür kim münāfık-lar biri biri-niing arasında Hudāy-niing payǵambarıǵa söz sınar va taraddudlıǵ kéngeş (14) étür érdi-ler, füsüs va istihzā bile sözler adā kılurlar édi. Va ba'zı alardın ārzū éltürler érdi kim: “Né bolǵay édi bizlerge yüz (15) kamçı urǵaylar édi-ler. Va kök-din āyatı kelmegey érdi kim bizlerniing fazihatımızǵa sabab bolǵay édi.” Bu āyat nāzil boldı kim:

64: (16) يَخْذَرُ الْمُنَافِقُونَ Qorqarlar münāfık-lar **أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ** andın kim inip kelgey mü'minlerge **سُورَةَ** sūra (17) Qur'an-dın **تُنَزَّلُ** kim anǵlatǵay ol sūra mü'minlerni va habar bergey **بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ** ol némege kim münāfık-larniing (18) köngli-dedür küfr va nifākdın. **قُلْ اسْتَغْزَرُوا** Aytqıl, ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- alarǵa kim afsüs tutuñǵızlar tahdīd va tavbiḥ-niing amrı- (19) dur; ya'nī istihzā kılıñǵızlar kim cazā tapkuñǵızlardur. Va cazā oldur kim sizlerniing rasvā kılmađıñız üçün. **إِنَّ اللَّهَ** (20) Durustluđ bile kim Hudāy **مُخْرَجٌ** zāhir kılǵuçı-dur **مَا تَخْذَرُونَ** ol némeni kim qorqarsızlar anıng izhārıdın; (21) ya'nī masāvi yaman hulq va vaşflar kim sizlergedür. Keltürüptürler kim Tabūk ğazvasıda Vadī'a bin Şābit cam'ī bile münāfık- (22) lardın, ḥazrat-ı payǵambar şallallāhu 'alayhi va sallam-niing alıda barur édi-ler va ayturlar édi-ler: “Körüñǵızler bu kişi-ni ya'nī Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- (23) nı kim tiler kim Şām-niing qorǵanlarını alǵay va ol diyārniing pādşāh-ları-niing köşk-leride yer tutqay.” Bu söz nübüvvat (24) nūrı bile ol-ḥazrat-niing bātını-da zāhir boldı. 'Ammār Yāsir rażıyallāhu 'anhǵa buyurdı kim: “Ol kavm-ǵa yét kim köydiler (25) va alardın sorgıl kim né ayturlar érdi. Agar tansalar, aytqıl kim mundağ va mundağ aytıñǵızlar.” 'Ammār rażıyallāhu 'anh payǵām-nı (26) yétkürdi va alar ol-ḥazrat-niing alıǵa kelip 'uzr körsetti-ler kim: “Sözni hazl va oyn

yolu bile, andağ kim yol ötküçi- (27) lerniḡ kâ'idası bolğay, aytur érdük." Āyat kélđi kim:

65: وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ Agar sorsanḡ ey Muḡammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- alardın kim: (193a/1) "Né aytursızlar?" لَيَقُولُنَّ Har-āyina ayturlar: إِنَّمَا كُنَّا "Mundın özge yoğ-tur kim bar érdük biz kim müsāfirler dék, (2) نُخْوَضُ havz kıılır érdük har türlüğ sözlerde وَنَتَلَعِبُ va oyın éter érdük anda kim aytur érdük." قُلْ (3) Aytqıl alarğa tavbiğ yolu bile: وَأَبَا اللَّهِ "Āyā Hudāy bile وَأَيَاتِهِ Hudāy-niḡ sūraları bile³⁵ وَرَسُولِهِ va anıḡ yibergenı bile كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ (4) barsızlar kim istihzā kıılırsızlar?" Va istihzā alarğa ravā yoğ.

66: قَدْ كَفَرْتُمْ (5) 'Uzr aytmaḡızlar kim i'tizāriḡız tügel yalğandır. Durustluğ bile kim küfr izhārın kıldıḡızlar ta'n bile Hudāy-niḡ rasūliğa şallallāhu 'alayhi va sallam, بَعْدَ إِيمَانِكُمْ (6) andın song kim imān izhārını étip édiḡızler. إِنْ تَعَفُّوا Agar 'afv kılsağ biz عَنْ طَائِفَةٍ gurūhī-din مِّنْكُمْ sizlerdin (7) kim tavba kılgay-lar, Mağşī bin Humayyır érđi alardın kim tavba kıldı va Hağ subḡānadın tiledi kim şahādat şarafını (8) tapğay. Va Yamāma uruşdın şahīd boldı. نُعَذِّبُ طَائِفَةً 'Azāb kıılırbız özge تَا'IFANİ بَأَنَّهُمْ كَانُوا (9) ol sabab bile kim bardurlar مُجْرِمِينَ yazuğluğ-lar işrār nifāğ-da.

67: وَالْمُنَافِقَاتُ (10) yüz kişi érđi-ler وَالْمُنَافِقَاتُ va münāfağa ḡatun-lar kim yüz altmış érdiler, بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ cam'ı alardın (11) özge cam'ıdın-dur; ya'nī barçası biri biri-ge oğşağ-dur nifāğ va şıķāğ-da. يَأْمُرُونَ Buyuru[r] lar (12) بِالْمُنْكَرِ yaman işke kim küfrdür yā yazuğ yā payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-niḡ takzībi. وَيَنْهَوْنَ Va tıyarlar عَنِ (13) الْمَعْرُوفِ yağşı-lığ-dın kim imān-dur yā ta'at yā ḡazrat-ı risālat taşdıki mütāba'atı. وَيَقْبِضُونَ Va alurlar أَيْدِيَهُمْ (14) öz ħol-larını, ya'nī bağlarlar ḡayrlar va şadağalardın yā du'a va münācāt üçün kötermek-din. Va Sūlamī raḡimahullāh aytıpdur (15) kim za'if-ler va ḡacat-lar arbābı-niḡ yārī bérmeçlik-din فَسَيَرَهُمْ Pas kıoydı Hudāy alarnı va tıydı öz fağlımı alardın. إِنْ الْمُنَافِقِينَ Durustluğ bile kim münāfiğ-lar, alarnıḡ (17) ḡatun va éri هُمُ الْفَاسِقُونَ alardurlar çıķқанlar imān dāyirasıdın.

³⁵ dk. وَأَيَاتِهِ Hudāy-niḡ sūraları bile

68: **وَالْمُنَافِقَاتِ** va **وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ** Va'da béríp- (18) dür **هُدَايَ** münāfiķ érlerge va münāfaķa ĥatun-larġa **وَالْكَافِرَاتِ** va kāfirlerge ér va ĥatunı **نَارَ جَهَنَّمَ** (19) tamuġ otı-ġa, **وَلَعَنَهُمْ** Ol ot bas-dur alarġa 'uķubat üçün. **هِيَ حَسْبُهُمْ** hamīşa bolġaylar anda. **خَالِدِينَ فِيهَا** (20) Va yıraķ kılıp-dur **هُدَايَ** alarnı öz raĥmatı-dın. **وَلَهُمْ** Va alarġadır āĥırat-da pāyanda 'azābı kim (21) üzölmeklik tapmas yā dünyāda tutuş 'azābı-da tutarlar kim ol nifāķ rancı va köre almas-lıġ émgeki-dür.

69: **كَالَّذِينَ** (22) Ey münāfiķ-lar! Barsız sizler oĥşaş alarġa kim bar érdiler **مِنْ قَبْلِكُمْ** sizlerdin burun. Ya'nı ötken ümmet-ler (23) **كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ** bar érdile[r] ĥatıķ-raķ sizlerdin **قُوَّةً** kuvvat yüzidin; ya'nı beden bile sizlerdin ĥavıraķ érdi- (24) ler; **وَأَكْثَرَ** va köprek érdiler sizlerdin **أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا** māl va oġlanlar yüzidin; ya'nı alarnıġ māl va oġlan- (25) ları sizlerdin artuķ édi. **فَاسْتَمْتَعُوا** Pas asıġ aldılar **بِخَلْقِهِمْ** öz naşıbi bile dünyi süçüġ-lüġ- (26) leridin va māl va oġul-dın bahra köterdiler. **فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلْقِكُمْ** Pas sizler daġı asıġ aldınıġız öz naşibiniġız bile (27) **فَانِ** ārzülarđın; **كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ** andaķ kim fāyida taptı-lar alar kim bar érdiler **مِنْ قَبْلِكُمْ** sizlerdin burun (193b/1) **بِخَلْقِهِمْ** öz asıġı bile. **وَخُضْنُمْ** Va ĥavz kıldınıġızlar va şürü' körsettiġizler bātıł-da; **كَالَّذِي** andaķ **هُوَ** kim (2) ötkenler **خَاضُوا** ĥavz körsetti-ler va anġa bardı-lar. **أُولَئِكَ** Ol gurüh **حَبِطَتْ** yoķ boldı va buzıldı (3) **أَعْمَالُهُمْ** alarnıġ kirdārları **فِي الدُّنْيَا** dünyi-de kim māl va oġlanlar alarġa vafā kılmadı. **وَالْآخِرَةِ** (4) Va āĥırat-da kim şavāb-nı ol 'amal-larġa mütarattib bolmadı **وَأُولَئِكَ** va ol gurüh **هُمُ الْخَاسِرُونَ** alardurlar (5) ziyān-ġa urulġanlar ikki cihānda.

70: **أَلَمْ يَأْتِهِمْ** Āyā kélmedi alarġa ya'nı münāfiķ-larġa kim dünyā lazzatı-ġa maġrūr va baķıyya (6) lazzat-ları-nıġ taĥşili-din mahcürdurlar, **مِنْ قَبْلِهِمْ** alarnıġ 'azābı va nakālı ĥabarı kim alardın ilgeri (7) érdi-ler? **قَوْمِ نُوحٍ** Nūĥ gurūhı kim tūfān-ġa ġarķ boldı-lar; **وَعَادٍ** va 'Ād gurūhı kim şarşar yéli bile halāk oldılar; (8) **وَتَمُودَ** va Şamūd ĥavmı kim racfa va şayĥa bile öldiler; **وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ** va İbrāhım gurūhı kim türlüġ 'azāb-ķa mubtalā boldılar; (9) va Namrūd kim paşşanıġ nişi-niġ zahrıdın halāk boldı; **وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ** va Madyan ahlı kim Şu'ayb 'ala nabıyyinā va 'alayhi's- (10) salām ĥavmı érdi-ler kim yavmu'z-zulla 'azābıġa mu'azzab boldılar; **وَالْمُؤْتَفِكَاتِ** va kénť-ler ahlı zır ü zabar bolup; ya'nı Lūt ĥavmı (11) 'ala nabıyyinā va 'alayhi's-salām né türlüġ halāk boldılar, **أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ** kélđi-ler barĥasıġa alarnıġ

bizniñg yiber- (12) genlerimiz بِالْبَيِّنَاتِ ravşan huccat-lar va durust nişānalar bile. فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ (13) kim sitam qılğay alarğa; ya'nī yazuq-sız alarğa 'azāb yibergey; وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ (14) kim öz nafs-larığa sitam qıldılar küfr va takzīb bile tā 'uqūbat müstaḥıkkı boldılar.

71: وَالْمُؤْمِنُونَ Va mü'min érler (15) وَالْمُؤْمِنَاتُ va mü'mina ḥatun-lar بَعْضُهُمْ cam'i alardıñ Bَعْضِ أَوْلِيَاءِ özge cam'i-niñg dōstları-durlar ta'avun tanāşurda; (16) ya'nī biri biri-ge yārī bérmeğe بِالْمَعْرُوفِ buyururlar yaḥşılıq-qa kim imān va farmān kötermeklik-dür. (17) وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ Va tıyarlar yamanlıgı kim küfr va yazuq qılmaq-lıg-dur; وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ va qāyim tutarlar namāznı (18) anıñg şart-ları bile; وَيُطِيعُونَ اللَّهَ (19) va farmān éltürler Hudāy-ğa وَرَسُولَهُ va anıñg payğambarığa barça işlerdin. O اُولَئِكَ gurūh إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ (20) bat bolğay kim raḥmat qılğay Hudāy alarğa. Durustluq bile kim Hudāy gālib-dür har né tilerse qılır. (21) دَانَادُورُ حَكِيمٌ Dānādur har némeni qoymaqda anıñg yéride.

72: وَعَدَّ اللَّهُ Va'da bérdi Hudāy وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ mü'min érler (22) va ḥatun-larğa, مِنَ الْأَنْهَارِ ol arıg-larıñg yığaç-larıñg tübidin. (23) وَالْمَسَاكِينَ طَيِّبَةً Va özge va'da bérdi alarğa pākıza va ḥōş yerlerge, فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ (24) pāyanda uçmaq-larda. Cannat-ı 'adn, şahrī-niñg atı-dur uçmaq-da kim Tasnīm bulağı anda bolur; yā (25) cannat-niñg a'lā daracaları-dur. İmām-ı Şa'labī aytur: "Arıgı-dür cannat-larda kim anıñg bustān-ları anıñg ikki kırağında- (26) dur." وَرِضْوَانٍ مِّنَ اللَّهِ Va ḥōşnūdluğ Hudāy qaşıldın mü'min-lerge أَكْبَرُ uluğ-rağ-dur uşmaq va anıñg ni'mat-larıdın; anıñg (27) üçün kim barça sa'ādat-larıñg mabdāyı-dur va tügel karāmat-larıñg manşāyı ḥazrat-ı 'izzat-niñg rızāsıdır. (194a/1) Va mu'addī vişāl-ğa yétmek-ke va anıñg zū'l-calāl liqāsı-niñg favzı-dur va yol muḥaqqıq-ları va āgāh 'ārif-lerğa gāh (2) va bī-gāh-da ḥazrat-ı Allāh-niñg rızāsıdın özge maṭlūbı yoqtur. Va aḥādīs-i saḥīḥada vārid-dür kim Haq رَبَّنَا وَسَعْدِيكَ وَالْخَيْرِ فِي يَدَيْكَ³⁶ (3) subḥāna ḥıṭāb qılır kim: "Yā ahlu'l-canna!" Ayturlar: "Né-dür bizlerge kim لِيَبِيكُ Va aytur kim: "Ḥōşnūd bolduñgız- (4) lar?" Ayturlar: "Né-dür bizlerge kim

³⁶ "Buyur Rabbimiz! Emret! Bütün hayır ve iyilikler senin elindedir." (Hadis-i Şerif)

hōşnūd bolmağay-bız? Va hāl ol-kim béríp-sén bizge, olça öz hılqatıngdın hıç (5) kimge bérmeý-sén.” Hıaķ ta’ālā aytur: “Āyā béreyin sizlerge artuķ-raķ uşbu bérgeñlerdin?” Uçmaķlığlar ayturlar kim: “Ol né (6) néme bola alur kim bulardın artuķ-raķ bolğay?” Hıtāb yétkey kim: “Tüşüreyin sizlerge öz hōşnūdluğum-nı (7) va har-giz sizlerge açığ-lanmayın?” Hıdīs maźmūnıdın ma’lūm bolur kim ni’matı ilāhı hōşnūdluğıdın artuķ-raķ, yoķtur. (8) **ذَٰلِكَ** Ol hōşnūdluķ **هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ** oldur uluğ firūz-lıģı kim dūnyı ni’mat-ları anıng yanıda (9) muħaķķar; balkim cannat ni’matı anıng utrusıda muħtaşardur.

73: **يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ** Ey payğambar! **جَاهِدِ الْكُفَّارَ** Cihād kıl kāfirlerğa kılıç bile (10) **وَاعْلُظْ عَلَيْهِمْ** va mūnāfiķ-larğa ĥuccat ilzāmı va alarğa ĥudūd iķāmı bile. Va dūrüşť bol alarğa cihādda (11) va muħābāyı kılma. **وَمَا أَوْلَاهُمْ جَهَنَّمَ** Bularnıng barısı-nıng ĥaytur yéri dūzaħ-dur. **وَبِئْسَ الْمَصِيرُ** Va yaman ĥaytur (12) yérdür dūzaħ. Kéltürüptürler kim Tabūk ġazvası-nıng tahiyyası-nıng vaķtı Culās bin Suvayd bir eşek-ke minip Ķubā (13) sarıdın Medınege kélür édi. Va kişı-nıng tanaffurı üçün ol safardın aytur édi: “Agar olça Muħammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam-kéltürüptür (14) ĥaķ bolğay, bizler uşbu eşek-din kim anğa minip-biz yamanraķ bolğay-bız.” Anıng ĥatunı-nıng oğlı Muş’ab (15) ol sözni ĥazrat-ı payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam ‘arźığa yétkürdi. Ol ĥazrat Culās-nı tilep Muş’ab ĥuzūrıda ol aytķan (16) sözdin sordı. Culās ant içti kim: “Aytmaydurmén.” Va Muş’ab mūnācāt kıldı kim: “Ĥudāyā öz rasūlning[ga] āyatı indürgil (17) kim ménıng sözum-nıng çın-lıģı-nı andın bilelgey.” Hıaķ subĥāna āyat yiberdi kim:

74: **يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ** Ant içerler Ĥudāy bile kim muťlaķ (18) **مَا قَالُوا** aytmaydurlar ol sözni. **وَلَقَدْ قَالُوا** Va har-āyına kim ayttı-lar **كَلِمَةً الْكُفْرِ** küfr kalımasını kim řa’na urdı-lar dīn-de (19) va şak kéltürdi-ler sayyidü’l-mürsalīn kalāmıda; **وَكَفَرُوا** va küfrni zāhir kıldı-lar **بِمَا لَمْ يَأْتُوا** va ĥaşd kıldılar **وَهُمْ أَوْ** **بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ** olçage kim tapmadı-lar. Va alarnıng maķşudı payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam-nıng (21) iĥrācı va muħācirler raźıyallāhu ‘anhum-nıng [i]clā’ kılmaģı érdi Medınedin. Yā ol-kim salťanat tācin İbn-i Ubayy başıģa ĥoyğaylar (22) va pādşāh-lıķ-ķa kötergeyler. **وَمَا نَقَمُوا** Va kīnesiz érdiler rasūl va mü’minlerge, **إِلَّا أَنْ أَعْنَاهُمْ اللَّهُ** (23) magar ol-kim niyāzsız kıldı Ĥudāy alarnı **وَرَسُولُهُ** va anıng yibergeñi **مِنْ فَضْلِهِ** özi-nıng tafazżul va

takarrumi- (24) dın. Ya'nî Medîne ahli muhtâc va tang-ı 'ayş érdiler. Çün hazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-niᅇg mübārak qadamı ol yérge yétti (25) va ol-hazrat-niᅇg barakatı bile köp olcalar alarniᅇg qolıǵa tüşti, bay boldı-lar. Bas 'adāvat mavcı-nı tapmadı-lar, magar anı (26) kim mustagnî boldılar va ayturlar Culās-niᅇg mavlāsı kim öltürölüp érdi. Va hazrat-ı şalavātullāhi va salāmuhu 'alayh buyurdı (27) tā on ikki miᅇg direm aᅇga bérdirler va h'āca boldı va ikki miᅇg direm qanı bahāsıǵa artuq bérdir. Va rasül şallallāhu 'alayhi va sallam- (194b/1) niᅇg fazl va karamı-dın érdi, munda ta'rız bile aytur kim kīneniᅇg sababı düşman-lıǵ émeštür, magar ol bay-lıǵ. **فَإِنْ يَتُوبُوا** Pas (2) agar tavba kılsalar nifāqđın, **بِكَ** bolǵay ol qaytmaq **هُمْ خَيْرًا لَهُمْ** yahşırar alarǵa. **وَإِنْ يَتُوبُوا** Va agar qaysalar tavba- (3) dın, bérk bolsalar nifāq-qa **عَذَابًا أَلِيمًا** 'azāb kıılır alarǵa Hudāy derdlig 'azābī, **فِي** (4) **الدُّنْيَا** dünyi-de öltürmek bile **وَالْآخِرَةِ** va āhırat-da köydürmek bile. **وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ** Va yoqtur alarǵa yérde (5) **دَوْسْتِي** kim élig tutqay **وَلَا نَصِيرٍ** va na yārī kim 'azāb-nı alardın qaytarǵay. Manqūl-dur kim Culās bu āyat- (6) niᅇg ingendin soᅇg tavba kıldı va ümmet-i muhliş-lerdin maᅇsüb-dur. Kéltürüptürler kim Sa'laba Anşārī kim şahābanıᅇg zāhid- (7) leridin érdi, hazrat-ı risālat şalavātullāhi va salāmuhu 'alayh-niᅇg mülāzamatı-ǵa kélip iltimās kıldı kim ol-hazrat Hudāy-(8) dın tilegey tā anı bay kılgay. Ança ol-hazrat aᅇga pand bérdir kim: "Uşbu mudda'ādın öt." Fāyida-mand tüşmedi. (9) Hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam Hudāy-dın tiledi tā anıᅇg köᅇgli tilegençe māl bérgey. Al-qışsa du'ā oqı icābat nişānasıǵa (10) yétip Haq subhāna anıᅇg qoylarıǵa barakat bérdir tā haddī kim Medîne tégreside alarǵa yer qalmadı. Yüz tüzge kéltürdi (11) va camā'at namāzı iᅇāmatı-dın maᅇrüm boldı. Va ādına künidin özge künde Medînege kéle almas édi. Bi'l-āhıra andın ham qaldı. Va çün (12) şadaqalar 'āmili sayyid-i kāyināt 'alayhi afzalu's-şalāt va akmalu't-taᅇiyāt qaşıdın anıᅇg qaşıǵa barıp zakāt tiledi māl-niᅇg (13) dōstluǵı anı aᅇga tuttı kim nabavī farmānıdın baş burup ayttı: "Bu kim Muᅇammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-bizlerdin tiler cizyadur." Pas zakāt bérmedi. (14) Va ᅇabar payğambarǵa yétti şahābalar taᅇᅇlan-dılar. Va bu āyat indi kim:

75: وَمِنْهُمْ Va nifāq ahli-dın **مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ** kişi bardur (15) kim Hudāy bile 'ahd kıılıp-tur kim: **لَنْ آتَانَا** "Agar bérse bizlerge Hudāy **مِنْ فَضْلِهِ** öz fazlıdın mālī, **لِنَصَّدَّقَنَّ** har-

āyina kim (16) şadağa bérürbiz va zakāt çıkarurbız. وَلَتَكُونَنَّ Va har-āyina kim bolurbız şadağa bérmeğe bile مِنَ الصَّالِحِينَ yahşılar va şāyista- (17) lar cümlasıdır.”

76: فَلَمَّا آتَيْتُمُ Pas ol vaqt kim Hudāy bérdi alarga köp māl فَضْلِهِ özi-niñg fazl va karamıdır, (18) بِهْ بِخُلُوبِهِ kızğançlıgı kıldılar anğa va Hudāy-niñg haqı-nı bérmediler; وَتَوَلَّوْا va yüz évürdiler ‘ahd va şart-dın. وَهُمْ (19) مُعْرِضُونَ Va alar yüz évürgüçilerdürler amr va farmandıdır.

77: فَأَعْقَبَهُمْ Pas songdın keltürdi ol kızğançlıgı (20) va zakāt tıymağı alarnı. نِفَاقًا نِفَاقًا alarnıñg könglide qarar tapıp turgay va kėtmegey إِلَى يَوْمِ (21) تَأْتِيهِمْ tā küni kim körgeyler öz ‘amal-larını. Ya ‘nī anıñg cazāsını ol kıyāmat küni bolgay; بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ (22) ol sabab bile kim hılāf, ya ‘nī yalğan kıldılar Hudāy-ğa مَا وَعَدُوهُ olça va ‘da kılıp érdiler taşadduğ va şalāh-dın, (23) وَبِمَا كَانُوا va ol sabab bile kim bar érdiler kim va ‘dada يَكْذِبُونَ yalğan ayttı-lar.

78: أَلَمْ يَعْلَمُوا Āyā bilmes- (24) ler va ‘danıñg yalğan kılguçı-ları, أَلَمْ يَعْلَمُوا ol kim bilür Hudāy سِرَّهُمْ olça alarnıñg yaşurğanı- (25) dur nifāk va ‘azm-dın ‘ahd hılāfi-ğa?! وَتَجَوَّاهُمْ Olça rāz ayturlar biri biri bile kim bu kim zakāt cizyadır. وَاللَّهُ (26) وَأَنَّ Va ayā bilmes-ler kim Hudāy عِلْمُ الْغُيُوبِ yaşurğanlar va yapılganlarınñ bilgüçi-sidür?! Uşbu āyat-da (27) uluğ qorqutmağ-dur. Naql-dur kim payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam şahābalarnı infāk va i‘ānatığa Tabük şükühı-niñg (195a/1) yarağ kıılmağında taħrīz kıldı. Va Şiddīk rażıyallāhu ‘anh dünyālik-din har né bar érdi keltürdi. Va Fārūk rażıyallāhu ‘anh öz mālıdır (2) yartusını taşdığ kıldı. Va Zū’n-nūrayn-nı rażıyallāhu ‘anh üç yüz cihāz muğaylān mükammal téve bérdi va miñg mişkāl (3) altun payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam qaşığa keltürdi. Va ‘Abdurrahmān ‘Avf rażıyallāhu ‘anh kırk oqıyya altun yā tört miñg (4) direm şadağa kıldı. Va har biri ‘Abbās va Talha va Sa’d ‘Ubāda va Muḥammad Maslama rażıyallāhu ‘anhum-dın mablağı māl keltürdi-ler (5) va muniñg barçası ol hażrat-ı rasül şallallāhu ‘alayhi va sallam qaşıda yığıldı. Āḥırda ‘Āşım bin ‘Adī yüz vask ḥurmā, (6) ikki miñg tört yüz batman bolgay, ol leşkeriñg yarağı üçün bérdi. Va Abū ‘Aqıl ‘Anşārī şā’i ḥurmā keltürüp ayttı: (7) “Bu kéçe tā tañğağa kişi üçün kuyuğ-dın su tartıp-mén va ikki şā’ ḥurmā ücrā mañga bérıp-dürler. Birini öz ‘ıyālım (8) üçün qoyup-mén, birini keltürüp-mén.” Hażrat buyurdi kim ol şā’-nı özge şadağalarınñ üstige kim (9)

şahābalar keltürüp érdiler, yaydılar. Münāfiḳ-lar lamz va ğamz āġāz kılıp ayttı-lar: “Abdurrahmān ‘Aşım ol māl-nı riyā (10) birle bérđiler. Va Hudāy va rasūlı anıñg, Abū ‘Aḳīl şā’yıdın niyāzsızdurlar; ammā ol tiledi kim özini kişi-ning yādıġa (11) bergey tā şadaḳalardı neme alġay.” Āyat nāzil boldı kim:

79: مِنَ الَّذِينَ يَلْمُزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ ‘ayb kılurlar (12) artuḳ bérġüçi-lerni مِنَ الْمُؤْمِنِينَ gerevıdelerdin فِي الصَّدَقَاتِ şadaḳalar adāsında. Ya’nı Abdurrahmān (13) va ‘Aşım-nı kim riyāġa nisbat bérürler. وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ Va alarını daġı ‘ayb kılurlar kim tapmaslardur, (14) إِلَّا جُهْدُهُمْ magar özi-ning tāḳatı va kuvvatı andāzasınça. Ya’nı Abū ‘Aḳīl-ni kim ayttılar: “Hudā va rasūl (15) anıñg şā’yıdın mustaġnı-dürler.” فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ Pas afsūs tutarlar alardı ya’nı maşharalıḳ kılurlar alarġa, (16) سَخَرَ اللَّهُ مِنْهُمْ cazā bérür Hudāy alarınıñ maşharalıḳ kılmaġı-ġa. وَلَهُمْ Va alarġa bolur ‘Ezābı azābı (17) derdlig suhra va istihzā kim kılurlar. Anvārda keltürüp-tür kim ‘Abdullāh Ubayy-nıñ oġlı kim ham ‘Abdullāh atlıġ (18) édi muhliş mü’mın va hāliş muṭı’-ler cümlesidin érđi, özi atası-nıñ aġrıġı-da ḥazrat-ı risālat şallallāhu (19) ‘alayhi va sallam-dın anı tiledi kim anıñ atası üçün ol yarlıḳamaḳ tilegey. Ol-ḥazrat anıñ üçün yarlıḳamaḳ (20) tiledi. Va āyat keldi kim:

80: يَا أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ İstiġfār kıl alar üçün kim³⁷ münāfiḳ-lardurlar. أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ Ya yarlıḳamaḳ tileme alar üçün. Murād oldur (21) kim har ikki iş fāyida yétmes-de téng-dür. إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ Agar yarlıḳamaḳ tileseng alar üçün سَبْعِينَ (22) مَرَّةً yétmiş ḳatla, لَهُمْ فَالَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ pas yarlıḳamas Hudāy alarını. Keltürüp-türler kim ḥazrat ayttı kim: “Yétmiş-ke (23) arturayım.” Āyat keldi kim: سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفِرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ³⁸ Sayyid-i ‘ālam şallallāhu ‘alayhi va sallam (24) bu āyat ingendin sonġ özge münāfiḳ-lar üçün istiġfār kılmağı. Mundın ma’lüm bolur kim yétmiş sanı-dın murād³⁹ (25) köplüki-dür na taḥdíd. ذَلِكَ Ol istiġfār ḳabılı yoḳ alarınıñ ḥaḳı-da; بِأَنَّهُمْ anıñ sababı biledür kim alar كَفَرُوا (26) بِاللَّهِ kāfir boldılar Hudāy-ġa وَرَسُولِهِ va rasūlıġa anıñg. وَاللَّهُ Va Hudāy الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ (27) لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ yol körsetmes-dür maḳşud-ḳa fāsıḳ gurūh-larġa, ya’nı baş burġuçı-larġa öz küfride.

³⁷ dk. اسْتَغْفِرْ لَهُمْ istiġfār kıl alar üçün kim

³⁸ “Onlar (münafıklar) için maġfıret dilesen de, dilemesen de birdir.” (Munafikun suresi, 6. ayet)

³⁹ dk. -dın murād

81: فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ (195b/1) Şād boldılar song ƷalƷanlar Ʒazvadın, بِمَقْعِدِهِمْ öz olturmaƷlığı-Ʒa خَلَّافَ رَسُولِ اللَّهِ Hudāy rasūli-niŋ ħılāfiġa. (2) وَكَرِهُوا Va karāhat tuttılar ‘uƷdat karāhatı bile أَنْ يُجَاهِدُوا anı kim cihād Ʒılġaylar بِأَمْوَالِهِمْ (3) وَأَنْفُسِهِمْ öz māl-ları va nafs-ları bile فِي سَبِيلِ اللَّهِ Hudāy yolıda; balkim farāġat va ten āsāyişliġi tilediler (4) فِي الْحَرِّ va ayttı-lar mü’m-in-lerge: لَا تَنْفِرُوا “ÇıƷıp barmaŋ-lar bu Ʒazvaġa Ʒazvaġa Ʒazvaġa.” Özleri barmadılar (5) va tilediler kim mü’m-in-lerni ham tanfır Ʒılmaġaylar. قُلْ AytƷıl alarġa kim نَارُ جَهَنَّمَ otı tamuġ-niŋ أَشَدُّ حَرًّا Ʒatıġ-raġ- (6) dur ısıġlıġ cihatı-dın bu ısıġ-ġa köre. Va aġar muġālafat sababı bile ol ısıġ-da köymek-ke sazāvār boldılar. يَفْقَهُونَ (7) نُورًا كَأَنُورًا Agar bolsalar kim bilseler kim alarniŋ māl ol ot-dadur.

82: فَلْيَضْحَكُوا Pas kérek kim külgeyler قَلِيلًا (8) az, وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا kérek kim yıġla[ġa]ylar köp. Ĥabardur amr şıġası bile vārid boluptur tā dalālat Ʒılġay aŋa kim lāzım- (9) dur kim Ʒıyāmat-da külġüsi alarniŋ azraġ va yıġlamaġı alarniŋ köp bolġay. Va bola alur kim külġü va yıġlamaġ (10) şādliġ va Ʒayġudın bolġay. Aznı ħaml yoġluġ-Ʒa Ʒılġaylar. Ya’nī taŋla alarġa ġamī bolur farāġ-sız va andūhī bolur (11) surürsüz. جَزَاءَ Cazā bérür alarġa Hudāy, cazā bérmeġi يَكْسِبُونَ olġa bar érdiler kim kasb Ʒılır érdi- (12) ler nifāġ va yamanlıġ-lardın.

83: إِلَى طَائِفَةٍ مِّنْهُمْ فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ Pas aġar Ʒayta{r} kéltürse Hudāy séni Medīne-ge (13) gurūhī sarıġa kim song ƷalƷan münāfiġ-lardın, فَاسْتَأْذِنُوا pas icāzat tilerler séndin لِلْخُرُوجِ (14) çıƷıp kélmek-ke özge Ʒazvaġa Tabūk-dın song. فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا AytƷıl: “ÇıƷıp kélmek-sizler.” Ĥabardur (15) nahy ma’nāsı bile. Ya’nī çıƷıp kélmengizler وَمَنْ تَقَاتَلُوا مَعِيَ har-giz أَبَدًا va uruş Ʒılmaŋızlar (16) muşāġabatım-da عَدُوًّا düşmanī-ġa. إِنَّكُمْ Durust-luġ bile sizler رَضِيْتُمْ rāzī bolduŋız بِالْقُعُودِ olturmaġ-Ʒa va song Ʒalmaġ-Ʒa أَوَّلَ مَرَّةٍ (17) avval karrat, ya’nī Tabūk Ʒazvası. فَأَفْعُدُوا Pas olturuŋızlar yana karrat مَعَ الْخَالِفِينَ yana song ƷalƷanlar bile (18) kim uruş-Ʒa Ʒābiliyyatı yoġturlar; ħatun-lar va kiġig oġlan-lar dék kim cihād ériŋ érleri-niŋ işi (19) va uruş maydāni-niŋ bahādurları-niŋ işi-dür va har kişi-din bu iş kélmektür. Va derdsiz nāmard cihādat (20) ma’rakası-niŋ mubārızlıġı yaramastur. Kéltürüptürler kim ħazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam İbn-i Ubayy aġrıġı-da anıŋ (21) sormaġı bardı va ol-ħazrat-dın iltimās Ʒıldı kim: “Öz köŋlekiŋni maŋa

'atā kııl tā méning kafanım kılgaylar (22) va méning gürda kıoyganda hāzır bolup mańga namāz oquńgız va mańga yarlıkamaq tile.” Hāzrat öz köńlekini ańga bérdi. (23) Va anıń canāzasıǵa hāzır bolup tiledi kim namāz oquǵay. Fārūķ raızıyallāhu 'anh ol bāb-da köp ıztırāb (24) körsetti va anıń yamanlıǵı-nı ol-hāzrat-nıń yadıǵa bérür érdi. Va çün qaşdı kıldı namāzǵa ańga āyat kéldi va ayturlar (25) andın song kim namāz kıılıp érdi nāzil boldı kim:

84: وَلَا تُصَلِّ “Va namāz oquma عَلٰى أَحَدٍ هٰیç birge مِّنْهُمْ مَّاتَ münāfıķ- (26) lardı kim ölgey اَبَدًا har-giz.” *Abadan* zarf lā-tuşalli-dür va aytıp-turlar *māta*-nıń zarfı-dur. Ya'nı çün kişi küfr-de ölse, (27) anıń tırgüzmeكليي 'azāb kıılmaq üçün-dür, na fāyida almaq üçün. Pas gūyiyā kim hamol ölüg-dür hamışa hamol hālda (196a/1) bolǵusıdur. وَلَا تَقُمْ Va turmaǵıl عَلٰى قَبْرِهِ anıń gürı başıda köm-mek va ziyāratı yā du'ā va istiǵfār üçün. اِنَّهُمْ (2) Durustluq bile kim münāfıķ-lar بِاللّٰهِ كَفَرُوا kāfir boldılar Hūdāy-ǵa kim şirk kéltürdi-ler; وَرَسُولِهِ va anıń yiber- (3) geni kim farmān-bardārlıǵ kıılmadı-lar وَمَاتُوا va öldi-ler. وَهُمْ فَاسِقُونَ Va hāl ol-kim alar çıķķan-lardurlar (4) imān yolıdın.

85: وَلَا تُعْجِبْكَ Va kérek kim séni tańglatǵuçı kıılmaǵay. Murād ümmet-türler va hıtab ol hāzrat- (5) qa. Ya'nı tańglatmaq-qa salmaǵay sizlerni اَمْوَالُهُمْ māl-ları münāfıķ-larınǵ agarçi köp وَأَوْلَادُهُمْ va alarınǵ farzandları agarçi qavı va iktidārlıǵ-durlar. (6) اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ Mundın özge yoqtur kim tiler Hūdāy اَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا ol-kim 'azāb kılgay alarǵa anıń bile (7) فِي الدُّنْيَا dünyi-de kim māl yıǵmaǵ va dāyim saqlamaǵı-nıń sababı bile émgek-de bolǵay-lar. Va oǵlanları hāl-ları-nıń (8) ravnaķı va alarınǵ ma'āşı va asbābı tahiyyası üçün dāyim miħnat va maşaqķat tartarlar. وَهُمْ كَافِرُونَ Va çıķıp (9) barur alarınǵ rüh-ları tügel ħasrat bile. Va alar kāfirler bolǵay-lar. Ya'nı küfr bile bu cihāndın barurlar. (10) Darvışı aytur érdi kim: “Aǵniyā aşķāu'l-aşķiyādurlar, dünyā mālını yıǵarlar türlüǵ türlüǵ pařişānlıǵ va zaħmat bile (11) va asrarlar türlüǵ türlüǵ baliyyat va maşaqķat bile; va āħırda barurlar va kıoyarlar yüz mińg ħasrat bile.”

86: وَإِذَا أَنْزَلَتْ Va çün yiberilgey سُورَةٌ sūra Kıur'an-dın tügel yā ba'zı kim sūranı har ikki-ge itlāķ kıılurlar va har (13) taķdİR bile çün sūra inse, اَنْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ anıń

bile kim imān keltürünġizler Hudāy-ġa. (14) **وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ** Va cihād kılınġızlar anıġ payġambarı hıdmatı-da. **اسْتَأْذَنَكَ** İcāzat tilerler séndin turmaġda **أُولُوا الطَّوْلِ** māl (15) va tüvānālġ éġeleri **مِنْهُمْ** münāfıġ-lardın. **وَقَالُوا** Va ayturlar: **ذُرْنَا** “Ķoyġıl bizlerni va özünġ bile leşkerġe élt-me (16) **نَكُنْ** tā turalıġ biz **مَعَ الْفَاعِلِينَ** bu olturġanlar bile évlerde.”

87: **مَعَ الْخَوَالِفِ** Rāzī boldı-lar **بِأَنْ يَكُونُوا** anıġ bile kim (17) olturġaylar **مَعَ الْخَوَالِفِ** hatun-lar va sonġ ġalġanlar bile. **وَطَبِعَ** Va mühr uruluġtur **عَلَى قُلُوبِهِمْ** alarınıġ (18) köġül-lerige nifāġ-dın. **فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ** Pas alar fehm kılmas ol némeni kim cihāddadur sa’adat anvārıdın (19) va anıġ kim sonġ ġalmaġ-dadur şaġavat āsarıdın.

88: **وَالَّذِينَ آمَنُوا** Likin Hudāy-nıġ yibergenı (20) va alar kim imān keltürüptürler **مَعَهُ** anıġ bile, ya’nı anıġ hıdmatı-da **جَاهِدُوا** cihād étti-ler **بِأَمْوَالِهِمْ** (21) öz māl-ları va nafs-ları bile. **وَأُولَئِكَ** Va ol gurūh **لَهُمُ الْخَيْرَاتُ** alargadur ikki sarāy-nıġ yaġşı-lġ-ları (22) olca va nuşrat dünyi-de va cannat va karāmat ‘uġbāda. **وَأُولَئِكَ** Va ol-ġavm **هُمُ الْمُفْلِحُونَ** alardurlar nacāt tapġanlar (23) va maġşūd-ġa yét-kenler.

89: **أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ** Tayyār kılıp-dur Hudāy alar üçün **تَجْرِي** bustān-larī kim (24) barur **خَالِدِينَ فِيهَا** ol arıġ-larınıġ ahl-ları va maskan-ları-nıġ tübidin, hamışa (25) olturġusıdurlar anda. **ذَلِكَ** Oldur **الْفَوْزُ الْعَظِيمُ** uluġ ġutulmaġ-lıġ va tüġel firūzluġ.

90: **وَجَاءَ** (26) **الْمُعَذَّرُونَ** Va keldiler tavaccuh vaġtı Tabūk ġazvasıda ‘uzr aytġuçı-lar **مِنَ الْأَعْرَابِ** tüzde olturġuçı-lardın. (27) Ya’nı Asad va Ġatafān kim ‘uzr ayttı-lar māl-nıġ azlıġı va ‘ıyāl-nıġ köplüki-din. Yā raht ‘Āmir bin Tufaylnıġ rahtı kim ‘uzr (196b/1) {‘uzr} keltürdi-ler anıġ bile kim: “Agar biz ġazāt-ġa kések, banı Tayy bizniġ évlerimizni va tavarlarımıznı talarlar.” Va bu ‘uzrlarnı (2) ayttı-lar **لِيُؤْذَنَ لَهُمْ** tā icāzat béġey-ler alargā sonġ ġalmaġ-da. **وَقَعَدَ الَّذِينَ** Va olturdılar alar kim (3) **كَذَّبُوا اللَّهَ** yalġan ayttı-lar Hudāġa **وَرَسُولَهُ** va anıġ rasūlıġa va imān da’vāsı kıılmaġ-da. Murād ‘Arab-larınıġ (4) münāfıġ-ları-durlar kim kélmedi-ler va ‘uzr ham kılmadı-lar. **كَفَرُوا** Bat bolġay kim téġgey alargā kim (5) kāfir boldılar **مِنْهُمْ** ‘Arab-lardın, **عَذَابَ آلِيمٍ** derdlig ‘azābı dünyi öltürmeki va āhırat köydürmeki bile.

91: **وَلَا عَلَى الْمَرْضَى** Yoktur nā-tüvān-lar va ‘acizlerġa **الصُّعْفَاءِ** (6) **لَيْسَ عَلَى** va na aġrıġ-larġa va na aġrıġ tapġan-larġa **الَّذِينَ** (7) **وَلَا عَلَى** va na alargā kim

tapmasalar مَا يُنْفِقُونَ némeni kim kılğaylar özlerige va yol asbābını étkeyler, Cuhayna (8) va Muzayna kavmı dék. Ya'nī uşbu üç tā'ifağa yoqtur حَرَجٌ yazuķı, agar tursalar gazvadın. إِذَا نَصَحُوا Çün yaħşı tilemeklik (9) körsetürler va farmān éltürler لِلَّهِ وَرَسُولِهِ Hudāy va anıng rasūlīga. Va naşh fi'l işlāhı-dur niyyat ihlāşı bile. مَا عَلَى (10) الْمُحْسِنِينَ Yoqtur yaħşı iş-lig-lerge kim ögüt bérğüçi-lerdürler مِنْ سَبِيلٍ hıç 'itābı va malāmatı. وَاللَّهُ غَفُورٌ (11) Va hudāy yarlıķağuşı-dur anıng 'uzr bile gazvadın kalgay; رَحِيمٌ mihribān-dur kim ma'zūrlarğa oltu[r]maķ ruşşatın (12) bérür.

92: وَإِلَى الَّذِينَ مَا أَتَوْكَ إِذَا مَا أَتَوْكَ Va hıç 'itābı yoqtur alarğa kim darmāndalıg-dın. Çün kældiler séning sarığa va dar- (13) هُتَّاءَ étti-ler لَتَحْمِلَهُمْ tā alarğa dastūr bérıp va özünğ bile uruşķa éltkey-sén. قُلْتَ Aytting (14) sén kim bu vaķt-da: “Tapmas-mén مَا تَأْتِيهِمْ” لَأَجِدُ “Tapmas-mén مَا تَأْتِيهِمْ” néme kim sizlerni mindürgey-mén anğa.” تَوَلَّوْا Kayttı-lar (15) séning élingdin وَأَعْيُنُهُمْ va közleri alarning تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ aķar érdi eşkdin. Ya'nī alarning közleridin (16) yaş tökülür érdi حَزْنًا kaygu yüzidin. أَلَّا يَجِدُوا ol-cihat bile kim tapmas érdi-ler مَا يُنْفِقُونَ olķa harc (17) kılğay-lar ol safarda. Va bu kavm-nı bukā'in ya'nī yıglağuşı-lardırlar. Va alar yétti kişi érdiler. Nübüvvat panāh-nıng dar-gāhığa (18) kélip ayttı-lar: “Yā rasūlullāh! Bizlerge cihād dā'iyasıdır va yayaķ kılıp-bız. At ulağ-lar 'ināyat kıl tā anğa minip gazvağa kéle- (19) lıng.” Hāzrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam ayttı kim: “Olķa tilerizler tapmas-mén.” Alar yıglay payğambar alıdın çıkıp kældiler. Va İbn-i 'Umar (20) va 'Abbās va 'Uşmān rażıyallāhu 'anhum alarını azuķ va ulağ bérıp özleri bile éltti-ler. Bas Hāķ subhāna aytur kim bu türlüğ (21) kişiler agar soğ kalsalar haracı va 'itābı yoqtur.

93: عَلَى الَّذِينَ إِنَّمَا السَّبِيلُ Mundın özge yoqtur kim mu'ātibat va malāmat عَلَى الَّذِينَ (22) alarğadır kim alar يَسْتَأْذِنُونَكَ séndin icāzat tilerler turmaķ-da. وَهُمْ أَغْنِيَاءَ Va hāl ol-kim alar h'ācalardurlar (23) azuķı va ulağı alarning tayyārdur. رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا Rāzı boldılar anıng bile kim tu[r]ğaylar مَعَ الْخَوَالِفِ hatun-lar (24) va yaş oğlanlar bile. وَطَبَعَ اللَّهُ Va mühr urdı Hudāy h'örlük-dın عَلَى قُلُوبِهِمْ alarning köngül-lerige. فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (25) Pas alar bilmes-dürler va öz 'āķıbatı-nıng hātımata va 'uķubatı kim bu nā-farmanlıg-ķa murattab-dur.

94: يَعْذَرُونَ İ'tizār (26) ilķasını kılğuşıdurlar münāfiķ-lar إِنَّكُمْ sizlerning sarığa. Ya'nī 'uzr tileğüşidürler soğ kalgan-dın, إِذَا (27) رَجَعْتُمْ çün kaytsağışlar Tabūk-dın

إِلَيْهِمْ alarınġ sarıġa, Medīnege kēlsengizler. قُلْ Aytqıl ey Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam-: (197a/1) لَا تَعْتَذِرُوا “Uzr tilemenġizler yalġan ‘uzrlar bile; anıġ ġüçün kim biz لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ inanmaġumuzdur sizlerni (2) taşdıġ kılmaġumuzdur. Ol-cihat bile kim kim tahkik bile kim ḥabar bērip-dür bizlerge Ḥudāy مِنْ أَخْبَارِكُمْ (3) sizlerniġ ḥabarlarıġız va sizlerniġ ḥāl-larıġızdın kim nége kēlmedinġiz va sizlerniġ ḥaşdıġız né édi. (4) وَسِيرَى اللَّهِ Va körer Ḥudāy عَمَلِكُمْ sizlerniġ işinġizni; va anıġ yibergenini daġı körgüsidür (5) kim nifāk-dın tavba kılursızlar yā anda bērklik kılursızlar. ثُمَّ تُرَدُّونَ Song kaytarulġunġuzdurlar kıyāmat-da (6) إِلَى عَالِمٍ وَالشَّهَادَةِ Song kaytarulġunġuzdurlar kıyāmat-da (6) إِلَى عَالِمٍ وَالشَّهَادَةِ yapıġan va āşkāranı bilgüçini sarıġa kim āġāh-dur zamīrlar va zāhirlerġa. (7) فَيَنْبِئُكُمْ Pas ḥabar bērgüsidür sizlerge بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ anıġ bile kim bar érđinġizler kim kılur (8) érđinġizler, nifāk yaşurmaġı va vifāk izḥāridın.” Va ol aḥbār tavbīḥ va ‘iḳāb bile bolġusıdır.

إِذَا 95: سَيَخْلِفُونَ (9) Bat bolġay kim ant içkeyler Ḥudāy bile لَكُمْ sizler ġüçün, إِذَا 95: سَيَخْلِفُونَ çün kaytsanġızlar safardın (10) إِلَيْهِمْ alarınġ sarıġa. Va Qur’ān i’cāzıdın biri bu édi kim ḥabar bērdi ba’zı münāfiġ-larıġınġ antı-dın. Çün (11) Cand bin Qays va anıġ amşalı kim payġambar şallallāhu ‘alayhi va sallam va anıġ aşḥābı-nıġ kaytqanıdın song masidġa kēlip (12) ant içti-ler kim: “Çıkmaġ-ġa ḳādır émes érđük.” Ḥaġ subḥāna aytur kim ant içerler yalġan bile لَتُعْرَضُوا عَنْهُمْ (13) tā yüz évürgey-sizler alarınġ ‘itāb va sar-zanişi-din. فَأَعْرَضُوا عَنْهُمْ Pas yüz évürünġizler alardın va kıoyunġızlar (14) alarnı. إِنَّهُمْ رَجَسٌ Durustluġ bile kim alar paliddürler. Va nigūhida va tavbīḥ va malāmat kim tavba va inābat maylı-ge sabab- (15) dur, alarınġ ḥaġıda fayıdalıġ émeştür; anıġ ġüçün kim alarınġ palidliki arıġ-lıġını ḳabül kılġuçu émeştür. (16) وَمَا وَاهُمْ جَهَنَّمَ Va yeri alarınġ tamuġ-dur va alarınġ ‘itāb va ‘iḳābı ol bolġusıdır جَزَاءً çün. (17) بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ Olġa bile bar érđi-ler kim kasb éter érđi-ler küfr va nifāk-dın.

96: يَخْلِفُونَ Ant içerler münāfiġ- (18) lar لَكُمْ sizler ġüçün لَتُرَضُّوا tā anıġ bile ḥōşnüd bolġay-sızlar عَنْهُمْ alardın. Va sizlerniġ kaytma- (19) ġinġızdın amīn bolġaylar. İbn-i Ubayy ol-ḥazrat-nıġ kaytqanıdın song ant içti kim özge ḥiç safarda rasūl (20) şallallāhu ‘alayhi va sallam-dın ḳalmaġay. Va ‘Abdullāh bin Abī Sarḥ ol

dağı Fārūḡ rażıyallāhu ‘anh aşıda uşbu t rl g (21) ant iti. Ha subhana ayttı kim: “Alarınıġ antı sizlerniġ rıznıġız  c n-d r na H d y-niġ h şn dluġı  c n.” (22) **فَإِنْ تَرْضَوْا** Va agar h şn d bolsanıġızlar ey m ’min-ler **عَنْهُمْ** yalġan aytġuı m nfı-lardın, **فَإِنَّ اللَّهَ** pas (23) durustluk bile kim H d y **لَا يَرْضَى** h şn d bolmastur **عَنِ الْفَاسِقِينَ** fsı gur h-lardın. Ya’ni sizlerniġ (24) rıznıġız H d y-niġ ġazabı barıda alarġa s d ılmas-dur. Murd yat-dın m ’min-lerniġ tıymaġı-dur kim alardın (25) rz bolmaġay-lar va alarınıġ btıl ‘uzrlarına farıa bolmaġay-lar.

97: الأعراب T zde olturġuı-lar, murd ban Tamim (26) va ban  Asad va Ġatafn va Medne Tab k t gresideġi ‘Arab-lardur, na bdiya ahlı-niġ tammı, balkim maş ş bulardurlar, (27) **أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا** atı-raq-durlar k fr va nifa y zidin. Ya’ni alarınıġ k fr va nifaı hzar ahlı-dın k prek- (197b/1) d r; ol-cihat bile kim mutavaış va atı k nġ l-l g-lerdürler va ahl-ı ‘ilm bile olturuş va opuş ılmay-durlar. **خُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** anı kim bilmegeyler **أَلَّا يَعْلَمُوا** (2) Va sazvrradurlar **وَأَجْدُرُ** andzaları kim H d y ta‘l yiberip- (3) d r **عَلَى رَسُولِهِ**  z payġambarına faryız va şar’ s nanı-dın. Va H d y dndur alarınıġ avlıġa **حَكِيمٌ** (4) h km ılġuı-dur hkmat-dın alarġa muhlat b rmek-ke.

98: الأعراب Va bdiya ahlı m nfı-lardın **مَنْ يَتَّخِذُ** kişi bardur (5) kim tutar sizler  c n, ya’ni satar **مَا يُنْفِقُ** ola nafaa k rset r va şadaa b r r. **مَعْرَمًا** Tvn va ziynı (6) ya’ni  zleri-niġ şadaalarını ġabn va ġurmnı sanar kim anda şavb  mdi tutmas va riy va taıyya bile nafaa ılır. (7) **وَيَتَرَبَّصُ** Va k z tutar **بِكُمْ الدَّوَابِرَ** sizlerġe r zġar aylanmaı-nı kim İslm davlatı nakbat-ke  vr lgey; va m s lmnlar- (8) niġ r zġarları aytay t infa-dın halş-lı tapaylar. **عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ** Alarġa bolsun yaman  vr l ş (9) va alarınıġ r zġarı aytsun. **وَاللَّهُ سَمِيعٌ** Va H d y  şitk i-d r anı kim tilge k lt r [r]ler; **عَلِيمٌ** dndur (10) ol nemege kim k nġ l-de yaşurun tutarlar.

99: الأعراب Va badv ahlı-dın **مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ** kişiler bardurlar kim (11) imn k lt r rler H d y-ġa **وَالْيَوْمِ الْآخِرِ** va ıyamat k niġe, murd ban  Muarrin-dürler Cuhaynadın. Va aytıp-durlar ‘Abdullah (12) z’l-Bicdayn anıġ raı-durlar kim H d y-ġa va ıyamat-ġa biterler. **وَيَتَّخِذُ** Va tutarlar **مَا يُنْفِقُ** ola (13) nafaa ılurlar cihdda y taşaddu-da **قُرْبَاتٍ** urbat asbbı-ġa **عِنْدَ اللَّهِ** H d y aşıdın. Ya’ni ta’yin-lıġ isterler (14)  z şadaaları bile. Murd oldur kim vasıla ılurlar ilh urbatı-ġa

وَصَلَّاتِ الرَّسُولِ va payğambarnıng du'aları-ğa kim (15) dāyim şadağa bérğüçi-lerni hayr va barakat bile du'ā kıılır, āmurziş kıılır. ⁴⁰ كَقَوْلِهِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى Bilinğiz- (16) ler kim alarnıng nafaqatı yā rasul-nıng şalavātı لَهُمْ قُرْبَةً ta'yin-lig sababı-dur alarğa, rabbānī altāfi-nıng bār-gāhığa. (17) سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ Bat bolğay kim indürgey Hudāy alarnı فِي رَحْمَتِهِ özi-nıng cannatı-ğa kim raḥmat inmeki-nıng (18) yeri-dür. إِنَّ اللَّهَ Durustluğ bile kim Allāh عَفُورٌ yarlıkağuçı-dur şadağa bérğüçi-lerni; مِهْرِبَانَ-dur ta'yin-lig (19) istegüçi-lerğa.

100: وَالسَّابِقُونَ الْأَوْلَى İlgeri-lik alğuçılar burunğı-lardın, ya'nī alar kim ilgeri-lik (20) bardur barça mü'min-lerge مِنَ الْمُهَاجِرِينَ muhācirlerdin. Ya'nī alar kim Mekkedin hicrat kıılıp Medīnege kēldiler. Murād Badr ahlı- (21) durlar yā alar kim hicrat-dın burun islām kēltürüptürler va yā alar kim ikki kııblada namāz okıpturlar yā rızvān bay'atı ahlı. (22) وَالْأَنْصَارِ Va anşardın, ya'nī alar Medīne olturğuçı-larındın kim Mekke ahlığa yārī bérdi-ler. Murād 'Aqaba avvalı bay'atı ahlı- (23) durlar, ya'nī sibāk sab'a; va ahl-ı 'Aqaba şāniya kim yétmiş kişi édi-ler. Yā alar kim Muş'ab bin 'Umayr élgide imān kēltürdi-ler ikkinçi (24) 'Aqaba şāniya bay'atı-dın burun. وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ Va alar kim mütāba'at kııldılar burunğı-larğa بِإِحْسَانٍ imān va tāt bile. (25) Murād muhācir va anşardın özge şaḥābadurlar kim burunğı-larnıng mütāba'atı-nı kııldılar. Va aytıp-durlar har kim alarnıng (26) mütāba'atı-nı kılsa kıyāmat-ğaça tābi'lernıng zümrasındındur. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ Hōşnūd boldı Hudāy alardın (27) alarnıng tātı kabülü bile. Burunğı va soñğğı barı bu rızāda dāhıl-durlar. وَرَضُوا عَنْهُ Va hōşnūd boldı-lar alar (198a/1) Hudāy-dın ol némege tā yétti-ler dīniyya va dūnyeviyye ni'mat-ları-dın. تَحْتَهَا (2) جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا أَنْهَارٌ ol arığ-larnıng yığaç-ları tübidin, فِيهَا cāvidān bolğaylar anda (3) أَبْدًا hamışa. Hülūd ta'kidi-dür. ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ Oldur uluğ firūzluğ va barça murādğa yétmek.

101: وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ (4) Va alardın kim sizlernıng şahrıngız aylanasıdadurlar مِّنْ الْأَعْرَابِ bādiyalar ahlı-dın مُنَافِقُونَ münāfiq-lardurlar. Çün (5) İslām va aşca' va gaffār va qavmī Cuhayna va Medīnedin kim şahādat kalimasını ayıurlar va namāz va

⁴⁰ "Allah'ım Ebu Evfa ailesine rahmet et!"

rūzağa kıyām körsetürler. (6) وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ Va sizlerniᅇ ᅇahrınıᅇız ahlı-dın daᅇı مَرَدُوا kavmıdürler kim ‘ādat kılıp-durlar (7) va iᅇāmat körsetip-türler عَلَى النِّفَاقِ nifāᅇ-ᅇa. Yā münāfiᅇ-lıᅇ-da māhir bolupturlar, martabada kim ey Muᅇammad-ᅇallallāhu ‘alayhi va sallam- (8) bā-vücüd-ı fiᅇnat kamālı va öz farāsatınıᅇız rāst-lıᅇı bile لَا تَعْلَمُهُمْ bilmes-sén alarnı. Ya’nı küfrni köᅇgöl-leride yaᅇu- (9) ru[r]lar va imān va iᅇsān aᅇarını zuhūrᅇa keltürü[r]ler. Bas sén alarnı alarnıᅇ a’yānı bile tanımas-sén. نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ Biz (10) bilürbiz alarnı kim alarnıᅇ köᅇgüli-niᅇ sırrı-ᅇa mutᅇalı’-dürbiz. Bat bolᅇay kim ‘azāb kıᅇᅇay- (11) bız alarnı مَرَّتَيْنِ ikki navbat biri rasvālıᅇ bile dünyide va yana biri gūr ‘azābı bile; yā alarnıᅇ zakātın almaᅇ (12) va cihādᅇa taklīf kıılmaᅇ bile. ثُمَّ يُرَدُّونَ Pas kıaytarulᅇusıdurlar kıyāmat-da إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ (13) uluᅇ ‘azābı bile kim tamuᅇ otı-dur. Va ᅇaᅇıᅇat bile uluᅇ ‘azāb alarnıᅇ yaraᅇlıᅇı-dur ‘izzat dar-ᅇāhı-dın va alarnıᅇ (14) maᅇcübıyyat-lıᅇı raviyyat va liᅇā nūrıdın. Va hıᅇ ‘azāb ᅇırmān nakbatı-dın va hicrān maᅇaᅇᅇatı-dın uluᅇ-raᅇ yoᅇtur. Keltürüp-türler (15) kim İslām ahlı-nıᅇ muᅇliᅇ-leridin on kıᅇi ‘uzrsız soᅇᅇ ᅇalıp érđi-ler. Çün ilāhı tahdīdleridin kim soᅇᅇ (16) ᅇalıᅇanlar ᅇaᅇıda nāzil bolup érđi, ᅇabar taptılar, yétđi kıᅇi alardıᅇ özlerini mascidlerniᅇ sütün-larıᅇa baᅇlap (17) ant içđi-ler kim ᅇoymaᅇaylar kim kıᅇi alarnı yeᅇᅇey tā vaᅇtı kim ᅇudāy ᅇükmı bile yeᅇil-ᅇey-ler. Çün ᅇazrat-ı ᅇallallāhu ‘alayhi (18) va sallam Tabūk-dın kıaytıp Medıneᅇe tüᅇüp burunᅇı ‘ādat bile mascıde kırdi va bularnı körüp sordı (19) kim: “Né kıᅇilerdürler?” ᅇāl-ı ᅇūrātı-nı ‘arz mavᅇıfiᅇa yeᅇkürdiler. Sayyid-i ‘ālam ᅇallallāhu ‘alayhi va sallam ᅇavᅇar ᅇar bar til-lerıᅇe (20) ötkerđi kim: “Mén daᅇı ant içermén kim alarnı yeᅇmeᅇey-mén tā vaᅇtı kim ᅇükm yeᅇkey.” Āyat keldi kim:

102: وَأَخْرُوجُ (21) Va özᅇe ᅇavmı münāfiᅇ-lardıᅇ, baᅇᅇa payᅇambar ᅇaᅇıda اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ i’tirāf kııldılar. Öz yazuᅇlarıᅇa muᅇarr boldı- (22) lar aᅇᅇa. خَلَطُوا Kıoᅇtı-lar عَمَلًا صَالِحًا yaᅇᅇı ‘amal-ᅇa, ya’nı ᅇazvaları kim payᅇambar ᅇallallāhu ‘alayhi va sallam-nıᅇ ittifāᅇı bile alardıᅇ (23) vücüdᅇa kelip érđi; وَأَخْرَجْنَا va özᅇe yaman ‘amalı bile kim Tabūk-dın kıaldılar. عَسَى اللَّهُ (24) أَنْ يَتُوبَ ᅇudāy ol-kim alarnıᅇ tavbasını ᅇabül kıᅇᅇay. إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ Durustluᅇ bile kim ᅇudāy yarlıᅇaᅇuᅇı-dur tavba kıᅇᅇuᅇı-nı. (25) رَحِيمٌ Mihribān-dur arturmaᅇ bile aᅇᅇa. Va Ta’vılāt-ı Kāᅇı-de mazkürdur kim i’tirāf yazuᅇ-ᅇa isti’dād nūrı-nıᅇ baᅇası (26) cıᅇatı-dın-dur va alar

malakasınıᅡ muᅡkam-lıᅡı yoᅡıdın. Va anıᅡᅡ bile istidlāl kılsa bolur aᅡᅡa kim mu'arrıf-ᅡa başırat közi (27) açılıp-tur va yazuᅡ-ınıᅡᅡ ᅡabāᅡatı aᅡᅡa körünüptür. Agar ᅡaflat ᅡaranᅡulıᅡı mütarākim bolsa va razāyil ᅡabı'at-da bérk bolsa, (198b/1) yazuᅡluᅡ ᅡıᅡ yazuᅡı-nı yaman bilmes-dür. Balkim münāsabat sababı bile anı yaᅡşı körer va ᅡörluᅡ 'azābı-da ᅡalur. Al-kıᅡᅡa āyat (2) ingendın soᅡᅡ ᅡazrat-ı risālat ᅡalavātullāᅡı va salāmuᅡu 'alayᅡ buyurdı tā alarnı yeᅡti-ler va ol āzād bolᅡanlar (3) ilāᅡı ni'matı-nıᅡᅡ ᅡükrānasıᅡa öz māl-ları-nı ᅡazrat-ı nübüvvat panāᅡı-ᅡa kéltürüp ayttı-lar: "Yā rasūlullāᅡ! Biz bu māl-lar- (4) nıᅡᅡ sababı bile séniᅡᅡ ᅡıdmatı-nıᅡᅡ davlatı-dın ᅡalduᅡ. Bularnı tüᅡel al va ᅡudāy ta'ālā yolıda taᅡadduᅡ kııl." ᅡı'āca-yı (5) 'ālam ᅡallallāᅡu 'alayᅡı va sallam ayttı kim: "Mén sizlernıᅡᅡ māl-larıᅡᅡıznıᅡᅡ almaᅡ-ᅡa ma'mūr émeštürmén." Bu āyat indı kim:

103: (6) **تَطَهَّرْهُمْ** **فَرِيزَا** **صَدَقَّةً** Alarnıᅡᅡ māl-larıdan **خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ** tā arıtᅡay-sén alarnı (7) yazuᅡ-lardın. Yā māl-nıᅡᅡ döstluᅡı-dın kim ᅡaddın ötmek va yazuᅡ-ᅡa mu'addı-dür yā kızᅡanᅡ-lıᅡ nacāsati-dın. (8) **وَتُرَكِّبِهِمْ** Va artuᅡ kılgay-sén va naᅡv u namā bérᅡey-sén alarnıᅡᅡ yaᅡşı-lıᅡ-larıᅡa **بِهَا** ol ᅡadaᅡa bile. **وَصَلِّ** (9) **عَلَيْهِمْ** Va du'ā kııl alarıᅡa va yarlıᅡamaᅡ tile. **إِنَّ صَلَاتَكَ** Durustluᅡ bile kim séniᅡᅡ du'ālarıᅡᅡ-dın **سَكَنَ** (10) **أَرَامًا** **لَهُمْ** bolur alarnıᅡᅡ köᅡᅡül-lerıᅡe. **وَاللَّهُ سَمِيعٌ** Va ᅡudāy éᅡitküᅡı-dür séniᅡᅡ du'āᅡᅡı. **عَلِيمٌ** (11) **دَانَادُور** alarnıᅡᅡ istıᅡᅡāᅡı-ᅡa aᅡᅡa.

104: **أَلَمْ يَعْلَمُوا** **آيَا** bilmes-dürler bu tavba kılguᅡı-lar yā alar kim tavba kıılmas- (12) durlar bilmes-dürler, **أَنَّ اللَّهَ** anı kim ᅡudāy **هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ** oldur kim ᅡabül kıılur tavbanı **عَنْ عِبَادِهِ** (13) öz ᅡullarıdın? **وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ** Va alur, ya'nı ᅡabül kıılur alarnıᅡᅡ ᅡadaᅡalarını. **وَأَنَّ اللَّهَ** Va bilmes- (14) dürler anı daᅡı kim ᅡudāy **هُوَ التَّوَابُ** ol-dur tavba ᅡabül kılguᅡı, **الرَّحِيمِ** mıᅡrıbān tavba kılguᅡı-larıᅡa.

105: **وَقُلْ اْعْمَلُوا** (15) Va aytkıl: "Amal kıılınıᅡızlar, ey tavba étküᅡı-ler, ya'nı tavba ᅡabülü-dın soᅡᅡ ey gurūᅡ tavba kıılmas⁴¹ istıᅡāmat tutuᅡınıᅡızlar anda yā aytursız- (16) lar kıılınıᅡızlar olᅡa tilersızler." Tahdíd amrı-dur. **فَسِيرَى** **اللَّهُ** Pas bat bolᅡay kim körer ᅡudāy **عَمَلَكُمْ** (17) sizlernıᅡᅡ işıᅡınıᅡıni yaᅡşı-lıᅡ va yamanlıᅡ-dın. **وَرَسُولُهُ** Va anıᅡᅡ yıberᅡeni **وَالْمُؤْمِنُونَ** va ᅡardıdalar (18) daᅡı körerler. **وَسْتَرْدُونَ** Va bat bolᅡay kim

⁴¹ dk. ey gurūᅡ tavba kıılmas

qaytarulğunğızdur ölüm-ge **إِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ** (19) va yaşurun va aşkara bilgüçi sarığa. **فَيُنَبِّئُكُمْ** Pas aňglaturur sizlerni **بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ** olça bile bar (20) érđinğizler kim ‘amal kıılır érđinğizler.⁴² Va aňglatmaq-lıg cazā bérilmek bile bolğay aňğa, mundın burun yād étilip érđi kim soňğ qalğanlar İslām (21) ahlıdın on kişi ékendürler va yétti kişi-ninğ kıışsası ötti. Va özge üç kişi kim Ka‘b bin Mālik va Hilāl İbn-i Umayya va Murāra (22) bin Rabi‘ érđi, özlerini alarğa bağlamaydur érđiler; ammā hazrat-ninğ alığa kélip öz yazuqığa mu‘arrıf boldı-lar. (23) Va hazrat hüküm kııldı kim kişi alar bile sözleş-megey va olturmağay-lar va alarınğ şanıda nāzil boldı kim:

106: **وَأَخْرُونَ** (24) Va özgeler soňğ qalğan-larđın **مُرْجُونَ** ta‘hır étilgenlerdindürler va qaytқан-larđın **لَأْمُرِ اللَّهُ** Hudāy-ninğ (25) farmānı üçün alarınğ bārasıda. **إِمَّا** **وَأَمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ** Yā ‘azāb kılgay Hudāy alarğa agar ısrār kılsalar ol yazuq-qa. (26) **وَأَمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ** Yā tavba bergey alarğa agar ökünseler andın. Tardīd ‘ibādat üçün-dür va agar na ‘indallāh (27) tardīd yoqtur. **وَاللَّهُ عَلِيمٌ** Va Hudāy dānādur alarınğ ümīdige; **حَكِيمٌ** hüküm kılgüçi-dur alarınğ (199a/1) arcāsığa. Kéltürüptürler kim on ikki münāfiq Sa‘laba bin Haṭīb va Nabtal bin Hāriş va Vadī‘a bin Şābit va alar- (2) ninğ iħrābı, Abū ‘Āmir Rāhib-ninğ sözi bile Mascid-i Qubāninğ utrusıda mascidī binā kııldı-lar. Va Abū ‘Āmir Rāhib (3) Hazrac qabilası-ninğ uluğlarıdın va Tavrat va İncil ‘ilmide mahāratı bar érđi va dāyım sayyid-i ‘ālam şallallāhu ‘alayhi va sallam (4) na‘t va şıfatı-nı Medīne ahlıge oqur érđi. Çün ol hazrat Medīnege hicrat kııldı, ol hıttanınğ ahlı anınğ (5) camāl va kamālı-ninğ şıftası bolup Abū ‘Āmir şöhbati-dın hürkti-ler. Va kişi anınğ parvāsın kılmadı. Abū ‘Āmir- (6) ğa hasad ‘araķı harakat-qa kélip ol-hazrat-ninğ nafyı-ğa maşğul boldı. Va Badr ğazvasıdın soňğ Medīnedin (7) qaçıp Mekke kāfirleriğa қоşuldı. Va Uħud uruşığa hāzır bolup avval kişi kim oq İslām leşkerige attı, ol édi. (8) Va hazrat aňğa fāsıq laķab koydı. Va Hunayn uruşıda dağı hāzır boldı va andın qaçıp Harķul qatığa kim Rūm- (9) ninğ maliki édi, bardı va tiler érđi kim Rūm-dın leşkeri yarasturup müsülmānlar uruşığa (10) kélgey. Nāma bitidi münāfiqlarğa kim: “Sizler Qubā utrusıda, öz maħalınğızda méniňğ üçün mascidī yasaňğızlar (11) kim çün Medīnege kélsen anda ‘ulüm ifādasığa iştiğāl körseteyin.” Alar

⁴² dk. ‘amal kıılır érđinğizler

mascidī yasadılar va Һazrat-ı payğambar şalla (12) allāhu ‘alayhi va sallam çün Tabūk gāzvasığa ‘āzim boldı, mascidniñ yasağucı-ları kélip ayttı-lar: “Yā rasūlullāh! Biz (13) faķirler va çārasızlar savuķ va yağın vaķtı üçün mascidī yasap-bız va iltimās kılbız kim ol mascidde namāz oķuğay- (14) siz.” Alarnıñ ğarażı ol érdi kim ol-Һazrat-nıñ namāzı-nıñ vāsıtası bile öz işlerini istiħkām bergeyler. (15) Al-ķışsa Һazrat-ı payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam alarnıñ cavābıda ayttı kim: “Hālā ğazāt-ķa yüzlenip-biz tā kaytıp kéleliñ.”(16) Va çün kaytķan vaķt-da Zī Avān manzilida kim Medīne yaķını-dadur, yétti mascid ahlı istid’ānı kıldılar. Va Cibrīl (17) bu āyatı kéltürdi kim:

107: وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا مَسْجِدًا ضِرَارًا مُّمِينَ-ler žararı (18) va alarnıñ aķı ğüçün; وَكُفْرًا va küfr taķviyatı üçün kim anı yaşururlar وَتَفْرِيقًا va tafriķa salmaķ üçün بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ (19) mü’min-ler arasığa kim Mascid-i Qubāda yıgılırlar; وَإِرْصَادًا va intizār üçün لَمَنْ حَارَبَ اللَّهَ ol-ķişi kim u- (20) ruş kıldı Hudāy bile وَرَسُولَهُ va anıñ rasūlı bile مِنْ قَبْلُ bu mascidniñ yasamağdın burun. Murād banū ‘Āmir Rāhib- (21) dür kim Uħud va Hunayn uruşıda ğazır boldı. وَلِيُخْلِفَنَّ Har-āyina ant iķerler, çün ķişi aytsa: “Nége bu mascidni (22) yasadıñızlar?” إِنْ أَرَدْنَا kim “Biz tilemedük bu mascidniñ yasamağdın, إِلَّا الْحُسْنَى magar yaķşı tilemeki kim namāzdur va zıkr (23) va kénğlik za’if-lerğa.” وَاللَّهُ يَشْهَدُ Va Hudāy tanuķluķ bérür إِنَّهُمْ كَاذِبُونَ kim alar yalğan aytğucı- (24) lardurlar öz anti-da.

108: لَا تَقُمْ Turma namāz üçün فِيهِ ol mascidde أَبَدًا har-giz. لِمَسْجِدٍ Har-āyina mascidī kim (25) يَسَالِپ-تور عَلَى التَّقْوَى parhizkārılıķ-da مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ avval-ğı kündin. Murād payğambar mascidi-dür (26) va aşhar va azhar oldur kim Mascid-i Qubādur, banī ‘Amr bin ‘Avf maħallasıda tüşüp-tür. Һazrat-ı payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam (27) avval kim Medīne tégresiğa yétti, Qubā maħallasığa on tört kün anda turdı. Va ol ayyām-da Qubā mascidi-niñ bünyādını (199b/1) saldı. Va ol avval mascidī-dür Medīnede kim Һazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam anda namāz oķup-tur. Taşviķu’l-ħaramayn- (2) da İbn-i ‘Amr rażıyallāhu ‘anhdın naķl kıılır kim Һazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam har şanba küni atlığ yā yayaķ Mascid-i Qubāğa kélür (3) érdi va anda ikki rak’at namāz oķur érdi. Va rivāyat-da kélip-tür kim ikki rak’at namāzğa Mascid-i Qubāda ‘umra (4) acrı-dur. Haķ subħāna

aytur kim ol mascid kim taq̄vādudur أَنْ تَقُومَ (5) ol-kim turğaysén فِيهِ anda namāz üçün فِيهِ ol mascidde kim anıᅇg bünyādı taq̄vādur. رِجَالٌ Érlerdürler kim pākīza (6) tıynat-lıg-dın يُحِبُّونَ dōst tutarlar, أَنْ يَتَطَهَّرُوا ol-kim arıg-lıg kıl-ğay-lar incās va ihbās-dın. (7) Ya'nī dāyim ṭahārat bile bolğay-lar. Va aytıp-durlar canābat bile uyuklamağaylar manq̄l-dur kim bu āyat ingendin soᅇg⁴³ (8) ḥazrat-ı risālat ṣalavātullāhi va salāmuᅇu 'alayᅇ Mascid-i Q̄ubā aᅇli-dın sordı kim: “Ol qaysı arıg-lıg-dur kim Ḥaᅇ subᅇāna anıᅇg bile (9) sizlerge ṣanā ayttı?” Cavāb bérdi-ler kim: “Üç késekđin soᅇgra su kéltürsüz, ya'nī özi-niᅇg nacāsat-dın arıtmaᅇda.” (10) Va ba'zı-niᅇg qaşıda murād arınmaᅇ-dur yazuᅇdın va yaman kılıg-lardın. وَاللّٰهُ Va Ḥudāy يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ (11) dōst tutar arıg bolğucu-larnı.

109: أَفَمَنْ أَكْفَرًا مِنِّي أيا har kişi kim bünyād salğay بُنْيَانَهُ öz dīni-niᅇg (12) bināsını وَرِضْوَانٍ مِنَ اللّٰهِ Ḥudāy-dın. Va anıᅇg ḥōṣnūdluᅇı yétilmek-ke خَيْرًا (13) yaᅇsıraᅇ-dur. أَمْ مَن أَكْفَرًا ol-kişi kim bünyād kılğay بُنْيَانَهُ öz dīni-niᅇg işleri-niᅇg bināsını (14) عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ rūdī-niᅇg kıraᅇıda kim anıᅇg tübi seyl-niᅇg ötkeni bile kāvāk bolup va anıᅇg zāhiri yérde (15) turğan bolğay. هَارٍ Yarılıp va yıqılmaᅇ-qa ta'yīn va bu türlüᅇ yeri kā'idalarınᅇg boṣraᅇ bolur, çün anda 'imārat binā kılsalar. (16) فَانْهَارَ Pas ol yer boṣ bolup yıqılır بِهِ ol binā bile. Ya anıᅇg yasāguᅇı-sını فِي نَارٍ جَهَنَّمَ tamuᅇ otı-dadur. (17) Va bu maṣal-dur alar üçün kim öz dīni-niᅇg bünyādını bāṭıl işlerde qoyğaylar va alarnıᅇg işleri-niᅇg 'āqıbatı dūzaᅇ-qa (18) qaıtmaᅇ-dur. وَاللّٰهُ Va Ḥudāy الْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ Va Ḥudāy لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِينَ yol körset-mestür zūlm étküçi gurūᅇ-larᅇa anᅇga kim (19) alarnıᅇg maᅇṣūdı-dur.

110: الَّذِي بَنَوْا ol bināi kim bünyād Hamāṣa bardur بُنْيَانَهُمُ alarnıᅇg bināsı, لَا يَزَالُ (20) qoydı-lar anᅇga fāsıda ᅇaraᅇ-lar bile رِيْبَةً ṣak va nifāᅇ sababı bile فِي قُلُوبِهِمْ alarnıᅇg köᅇgöl-leride artuᅇ (21) ṣak va nifāᅇ kim bardurlar. Va aytıp-durlar murād alarnıᅇg bināsını ᅇarāb kıılmaᅇlıᅇ-dur kim Tabūk-dın (22) qaıtqandın soᅇg alar istid'ā kıldılar kim ol-ḥazrat alarnıᅇg mascidiᅇa kirgey va namāz oᅇuᅇay. Va āyat kéldi: لَا تَقُمْ (23) فِيهِ اَبْدًا⁴⁴ Ḥazrat-ı risālat ṣalavātullāhi va salāmuᅇu 'alayᅇ buyurdı kim tā ol mascidni

⁴³ dk. soᅇg

⁴⁴ “Onun içinde asla namaz kıılma” (Tevbe suresi, 108. ayet)

qopardılar va köydürdiler. Va hüküm boldı (24) kim ol yer Medine ahli-niñ mazbalası bolğay. Haq subhāna aytur kim hamīşa bolğay alarniñ bināsı-niñ harāb- (25) lıǵı va alarniñ şak va nifaķı artmaķ-lıǵı-niñ vāsıtası bile. Ya'nī dāyim ğam va hasrat va nifaķ va rıbat-da bolğusıdur- (26) lar bu harāb qılmaķ sababı bile. **إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ** Magar ol-kim pāra pāra qılınğay köñül-leri alarniñ ol haķıķat bile (27) kim idrāk qābiliyyatı anda qalmağay. Va aytıp-durlar kim alarniñ köñül-leri-niñ taķtī' öltürmek vuķū' tapar (200a/1) yā ölüm bile yā gūrda yā tamuğ-da. Va cam'ı-niñ qavli oldur kim tavba va istiğfār va nadāmat bile ol işler mişli-de. **عَلِيمٌ (2) وَاللَّهُ** Va Hudāy dānādur alarniñ bināsı-niñ bünyādıǵa kim né niyyat bile érdi. **حَكِيمٌ** Hüküm qılğuçı-dur anıñ (3) harāb-lıǵı-ǵa hikmat vachı bile. Vasıt tafsiride Muħammad bin Ka'b Qurażi-din naql qılur kim çün laylatu'l-'aķabada yétmiş kişi, (4) yétmiş beş kişi Medine ahli-dın, hażrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam bile bay'at éter érdiler, 'Abdullāh Ravāha (5) rażıyallāhu 'anh ayttı: "Yā rasūlullāh şart qıl Hudāy üçün va özüñg üçün, olça tilersén." Hażrat ayttı kim: "Şart (6) qılurmén Hudāy üçün ol-kim 'ibādat qılınğızlar anğa va anğa şirk kéltürmenğizler va özüñgiz üçün (7) ol-kim meni saqlanğızlar olça kim öz nafs va māl-larınğıznı saqlarsızlar." Ayttı-lar: "Çün bu işke turmaķ (8) körsetsek bizniñ cazāmız né-dür?" Hażrat ayttı kim: "Cazā cannat bolğusıdur." Anşar ayttı-lar: **رَبِحَ الْبَيْعَ لَا نَقِيلَ** (9) **وَلَا نَسْتَقِيلُ**⁴⁵ "Fāyidalıǵ satıp almaķ va satmaķ-dur biz uşbu bay'-da asıǵ qıldıq. Har-giz qaytarmaqlıǵ körsetmegümüz- (10) dür." Haq subhāna ol satıp almaķ va satmağdın habar bérür kim:

111: **إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى** Durustluq bile kim satıp aldı (11) Hudāy **مِنَ الْمُؤْمِنِينَ** imān kéltürgenlerdin **أَنْفُسَهُمْ** alarniñ nafs-larını kim cihādniñ mübāşiri bolurlar; **وَأَمْوَالَهُمْ** (12) va alarniñ māl-larını kim anıñ yolıda nafaķa qılurlar; **بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ** ol sabab bile kim alarǵa bolğay cannat. Bu tamşili- (13) dür mü'min-lerniñ işabatı üçün uçmaķ-ķa alarniñ nafs-ları-niñ va amvāl-ları-niñ bazlikāna satıp (14) almaqlıǵ haķıķatı; anıñ üçün kim satmaķ va satıp almaķ yéride vuķū' tapar kim amlāk tabāyüni bolğay. Va har kim-niñ (15) kim vücūdı bardur va har néme bardur barçası Haq-

⁴⁵ "Kārli satış ve alıştır."

nīng-dur. ⁴⁶ *العبد وماله لمولاه* Bas bu taḥrīz-dür ğazva va cihādda, ya'nī (16) ey ƙul, séndin māl va nafs bağışlamaƙ va méndin zavālsız uçmaƙ bérmeƙ. Nafs şarr va şūr māyasıdur va māl tuġyān (17) va ğurūr sababı. Bu ikki ma'yüb nāƙış-nı bizniñg yolımızda fidā ƙıl va bāƙī margüb cannat-nı. Al-Kaşşāf va 'Aynu'l-ma'ānī va andın (18) özgede maƙtūl-dur kim a'rābī ḥazrat-ı payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam mascidi-niñg eşikidin öter érdi. Ol-ḥazrat bu āyat- (19) nı oƣur érdi. İlāhī kalāmı anvārı-niñg lama'ātı aniñg bātınını malakūti füyüz işrākātı 'aks-pazir ƙılıp sordı (20) kim: ⁴⁷ *هذا كلام من* Ayttı-lar: ⁴⁸ *هذا كلام الله* Sū'āl ƙıldı kim: “Bu satmaƙ va satıp almaƙ ƙaçandın béri érdi?” Cavāb bérdi-ler kim: (21) “Mişāƙ künide kim zurrıyyāt zarrātıġa ⁴⁹ *لا نقيل ولا والله بيع مبيع* müstatāb ḥıtābı-nı eşitürdi-ler.” A'rābī ayttı: (22) *والله بيع مبيع* “Çün bizniñg ma'yüb nafs-larımız bile va fānī māl-larımızı satıp alıp va 'avaż-ġa bāƙī cannat-nı bérür (23) va har-giz bu bay'-nı salmaġımızdur; balkim öz māl va nafsımıznı oynaġımızdur.” 'Azīzī aytıp-dur kim har kim ƙulī satıp alsa (24) va aniñg 'aybı-ġa dānā bolġay, anı ƙaytara almas-tur. Ḥaƙ subḥāna bizlerni satıp aldı va bizniñg 'ayb-larımızġa dānā érdi. (25) Ümīd oldur kim karam dar-ġāhıdın ƙaytarmaġay va bu satıp almaƙ va satmaƙ ḥaƙıƙatı-da. Va bayān ol-kim özi-ni satıp (26) alġuƣı dédi va bizlerni satƣuƣı va bizlerniñg nafs va mālımıznı zıkr bile ihtışāş bérdi va köñgöl-ni bu satıp alışmaƙ-ƙa (27) indürmedi. Muzakkirler va muḥaƙƙıƙ-larġa 'acīb 'ibārat-lar va ġarīb işārat-lar bardur. *İştirā* bayānıdın soñġ *mā lāuclihi aş-şatarā* (200b/1) bayānı-nı ƙılur va aytur: *يَقَاتُلُونَ* Uruş ƙılurlar bu mü'min-ler kim alarnıñg nafsı-nı satıp alıp-tur *فِي سَبِيلِ اللَّهِ* (2) Ḥudāy yolıda va aniñg rızası tilemekide. *فَيَقْتُلُونَ* Pas ġāhī öltürürler düşman-larnı *وَيُقْتَلُونَ* va ġāhī öltürü- (3) lür alarnıñg éligide. *وَعَدَا عَلَيْهِ* Va'da bérıp-dür Ḥudāy alarġa bu bay' va şarāda, va'da bérmeġey *حَقًّا* şābit va bāƙī (4) kim hılāf yoƣtur anda. *فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ* Bu kitāb-larda dalil-dür anġa kim Tavrat va İncil ahlı buyurulġan (5) ékendürle[r] uruşƙa. *وَمَنْ أَوْفَى* Va kim-dür vafā ƙılġuƣı-raƣ *بِعَهْدِهِ* öz 'ahdıġa *مِنَ اللَّهِ* Ḥudāy-dın kim

⁴⁶ “Ƙul ve onun malı Mevla'sınıdır.”

⁴⁷ “Bu kimin sözüdür?”

⁴⁸ “Bu Allah'ın sözüdür.”

⁴⁹ “Ben sizin Rabbiniz deġil miyim?”

⁵⁰ “Allah'a and olsun, bu kârlı alışveriştir.”

karīm- (6) dūr? Va karīm va'dda hılāf-nı ravā tutmas. فَاسْتَبْشِرُوا Pas şādmān boluŋızlar بِيَعْتُمْ öz satıp alıp (7) satmaŋızğa الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ol-kim satıp alıŋızlar anıŋ bile. وَذَلِكَ Ol satıp alıŋız هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (8) ol uluğ qutulmaqlıq-dur. Madārik-de İmām-ı Ca'far-ı Şādiq rażıyallāhu 'anhđın naql qılur kim: “Ey mü'min-ler! Siz- (9) lerniŋ bahāŋız yoqtur magar cannat. Bas satmaŋızlar özüŋizni magar aŋğa ya'nı özüŋizni dūnyı ğurūrı matā'yı-ğa (10) satmaŋızlar kim sizlerniŋ bahāŋız cāvidānı bāķi na'im-dür.”

112: التَّائِبُونَ Bu mü'min-ler qaytguçı-durlar ma'āşī-din (11) yā qaytguçı-lardurlar tamām Haq subhānağa tamāmı bile; الْعَابِدُونَ Haq-niŋ 'ibādat qılguçı-lar ihlāş bile yā turguçı (12) hıdmat şart-ları bile; الْحَامِدُونَ Haq-niŋ hamd aytkuçı-ları olça alarğa yéter sarrā' va zarrā'dın yā ilāhī-niŋ (13) ni'mat-ları-niŋ tanıguçı-ları va tarafada; السَّائِحُونَ rūza tutkuçı-lar yā kézguçı-ler 'ilm tilekige yā çıqıp kélgüçi- (14) ler nafs vādī-sidin va barguçı-lar üns sar-ı manzili-ğa; الرَّاكِعُونَ rükū' qılguçı-lar namāzda yā hużū' kéltür- (15) güçi-ler bī-niyāz dar-gāhı-ğa; السَّاجِدُونَ sacda qılguçı-lar hılvat-larda yā rafi'ü'd-daracalar qurbı-niŋ tālib-leri; بِالْمَعْرُوفِ buyurguçı-lar imān va tāt va hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam sūneti-ğa; وَالنَّاهُونَ (17) عَنِ الْمُنْكَرِ va tıyguçı-lar küfr va ma'şiyat va bid'at irtikābıdın (va ol sékkizdür yā amr va nahy arası tazādı üçün, (18) şayyibāt va abkār yā cam'ī cihatı bile amr-ı ma'rūf va nahy münker arası kim güyiyā şey' vāhiddürler va har biri birige kérek (19) kim qoşulğay-lar); وَالْحَافِظُونَ va saqlağuş-lar لِحُدُودِ اللَّهِ Hudāy-niŋ hükm-lerini. Va Sülamī aytur saqlar anıŋ amr- (20) larını va cavārih va qulüb va asrār va arvāh-da. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Va başārat bér mü'min-lerge kim uşbu şıfat-lar bile (21) mavşūf-durlar. Mazhar vaz'ı dalil-dür aŋğa kim imān alarniŋ indeguçı-sidür uşbu fazl-larğa. Va mübaşşir hażfı (22) işārat-dur anıŋ ta'zīm va takşiriğa. Kéltürüptürler kim hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam özleri-niŋ anası qabrı- (23) niŋ ziyāratı-dın soŋ yıqladı, ayttı kim: “İcāzat tiledim va anıŋ ziyāratı-ğa maŋğa icāzat bér diler va anıŋ (24) istiğfārı-da icāzat tiledim meni tıydılar.” Bu āyat kéldi kim:

113: وَالَّذِينَ آمَنُوا وَآلَهُمْ شُرَكَاءٌ مِنَ الْمَشْرِكِينَ وَآلَهُمْ شُرَكَاءٌ مِنَ الْمَشْرِكِينَ Durust émes va ravā yoqtur لِلنَّبِيِّ bir payğambarğa (25) وَالَّذِينَ آمَنُوا va alar kim imān kéltürüptürler, أَنْ يَسْتَعْفِفُوا ol-kim yarlıqamaq tilegey-ler لِلْمُشْرِكِينَ şirk

(26) keltürgüçi-ler için. Va aytıp-durlar kim payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam Abū Ṭālib-qa marazu’l-mavt-da andın song kim (27) imānıdın navmīd boldı, va’da kılıp érdi kim: “Yarlıkamaq tilegey-mén séniṅ için mādāmī kim méni andın (201a/1) tıymaslar.” Va anıṅ ölgenidin song anıṅ için istiğfār kılıp érdi. Şahāba çün bildiler kim ol-ḥazrat (2) Abū Ṭālib cihatı-ğa yarlıkamaq tiler, ayttı-lar kim: “Biz nége öz atalarımız için va qarındaş-larımız için istiğfār (3) kılmas-bız? Va ḥāl ol-kim İbrāhīm şalavātu’r-raḥman ‘alā nabıyyinā va ‘alayh öz atası için istiğfār kılıp-tur va bizniṅ (4) payğambarımız öz ‘ammı için istiğfār kılıp.” Āyat keldi kim: “Ravā yoqtur payğambar va mü’min-lerge kim şirk ahlı için yarlıkamaq (5) tilegeyler.” وَلَوْ كَانُوا Va agarçi bolğay-lar ol müşrik-ler قُرْبَى qarındaşlıq égeleri, أَصْحَابُ رَبِّكَ (6) andın song kim ravşan boldı لَهُمْ alarga أَنَّهُمْ ol-kim şirk arbābı أَصْحَابُ الْجَنَّةِ tamuğ-niṅ mülāzım-larındurlar.

114: (7) وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ Va émes érdi yarlıkamaq tilemek İbrāhīm ‘alayhi’s-salām لِأَبِيهِ öz atası (8) için, إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ magar vafā kılmaq va’da için kim münāzara vaqtı-da. وَعَدَهَا إِيَّاهُ Va’da kılıp édi öz (9) atasığa anda kim ayttı: سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي Yanābi’de keltürüptür kim va’da bérıp érdi İbrāhīm-niṅ atası aṅga kim: (10) “Mén imān keltüreyin.” Bas İbrāhīm ‘alayhi’s-salām-niṅ istiğfārı ol édi kim: “Mén mağfirat tileyim séniṅ için vaqtı (11) kim imān keltürgey-sén.” فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ Pas ol vaqt ravşan boldı İbrāhīm-ğa أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ kim atası (12) anıṅ düşman-dur Hudāy-ğa, ya’nī küfrde öldi va imān tavfiği-ni tapmadı. Yā vaḥy bile ma’lūm boldı aṅga kim āzar imān (13) keltürmegüsüdür. تَبَرَّأَ مِنْهُ Bizārlıq kıldı andın va istiğfār қа’ın kıldı. إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ (14) Durustluq bile kim İbrāhīm köp āh kılığüçi érdi. Kināyat-dur köngül rıkkatı-dın va tarahḥum köplikidin. حَلِيمٌ (15) Yüç kötergüçi érdi ḥaddi bile kim atası aytur érdi: 52 لَأَرْجَمَنَّكَ Va ol cavāb bérür érdi kim: 53 سَأَسْتَغْفِرُكَ (16) Bas tāliya āyatı-da rasūl va mü’min-ler ‘uzrı-niṅ tamahhudını kılıp kim çün alar yétmes-din burun istiğfār kıldılar (17) anıṅ bile muāḥaz bolmağusıdır.

⁵¹ “Senin için Rabbinden mağfired dileyeyeğim.” (Meryem, 47)

⁵² “Mutlaka seni taşlarım.” (Meryem, 46)

⁵³ “Senin için mağfired dileyeyeğim.” (Meryem, 47)

115: وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا Va yoktur Hüdāy kim kavmını zāyi' va tabāh qılğay (18) yā alarnı tutqay andağ kim zalālat ahli-nı; بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ andın song kim alarğa yol körsetkey İslām-ğa (19) حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ tā vaqtı kim ravşan étkey alarğa مَا يَنْفَوْنَ olça vācib-dür kim andın parhiz qılğay-lar. (20) Va aytıp-durlar bu āyat cam'i-niñg şānidadır kim qıbla évrülmes-din burun ötti-ler yā çağırniñg harām bolması- (21) dın burun acal cāmi-nı içti-ler. Aytur kim alarğa ol işlerdin kim qılıp-dur tutquğ yoktur. إِنَّ اللَّهَ Durustluğ (22) bile kim Hüdāy بِكُلِّ شَيْءٍ barça némelerge alarniñg avval va āhır hāl-laridın عَلِيمٌ dānādur.

116: إِنَّ اللَّهَ Durustluğ (23) bile kim Hüdāy لَهُ anğadur مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ kök-ler va yerleriñgiz pādşāh-lığı. Pas har né tiler, (24) qılır tıyğuçı-sız va talaş-kuçı-sız. يُحْيِي Tirgüzür ölüg-lerni وَيُمِيتُ va öltürür tirig-lerni. وَمَا لَكُمْ (25) Va yoktur sizlerge, ey mü'min-ler, مَنْ دُونَ اللَّهِ Téngridin özge وَلِيٍّ iş yasağuçı وَلَا نَصِيرٍ va na yārī (26) va madad-kār bérgüçi. Va bola alur kim hitāb kāfirlerğa bolğay. Buyurur kim Hüdāy-ğa 'ibādat qılınıñızlar kim sizlerge andın (27) özge iş-niñg mutavallisi yoktur kim 'iğāb hükmi-ni sizlerdin kétergey. Va andın özge yārī yoğ kim 'azāb-nı (201b/1) sizlerdin tıyğay.

117: لَقَدْ تَابَ اللَّهُ Durustluğ bile kim tavba qabul qıldı Hüdāy va tavba qabulı-ğa qayttı عَلَى النَّبِيِّ öz payğambarığa (2) anıñg icāzati cihatı bile münāfiğ-larğa song qalmağda. Yā hażrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam zımması tabriyası⁵⁴-niñg bayānını qılır (3) yazuqlarğa ta'alluğı-dın. *Kamā kāl*⁵⁵ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وما تأخر Yā ba's-dur tavbağa ya'nī hiç kişi yoktur (4) kim tavba va istiğfārga muhtāc bolmağay, hattā payğambar va anıñg aşhābı kim har kişiğe maqāmı-dur kim andın tüben aña köre (5) münākaşa bolğusıdur kim bas tavaccuh mā-dün-ğa günāhī-dür kim andın tavba lāzım bolğay. Va ba'zı-niñg qaşıda كل يوم سبعين (6) و انى لاستغفر الله مرة مرة⁵⁶ İşārat muñğadur muhaqqıq-lar qaşıda. Bu ma'nā hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam martabasığa münāsıb (7) émeştür kim ol-hażrat-niñg tavaccuhı Hağ-dın özgege mutaşavvir émes érdi. Bas Sülamī raħimahullāh aytur nabī tavbası-

⁵⁴ dk. tabriyası

⁵⁵ "Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını mağfiret etsin" (Fetih suresi 2. ayet)

⁵⁶ "Ben günde yetmiş defadan fazla Allah'tan beni bağışlamasını dilerim."

nīng (8) zikri anīng için-dür kim tā ümmet tavbası-nīng muqaddiması bolğay; va tābi'-nīng tavbası muqaddima bile taşhīh tapqay. (9) Va har taqdır bile qabul kıldı Hudāy tavbanı payğambardın. وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ Va muhācir va anşārdın, ya'nī cam'ī alar (10) kim tilemes érdiler, Tabūk gazvasığa tab' bile na baş burmaq bile. الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ Alar kim mütāba'at kıldılar (11) payğambarğa سَاعَةَ الْعُسْرَةِ katıq-lıg va kıstağlıg zamānı-da. Tabūk leşkerini cayşu'l-'usra dır érdi-ler, ol-cihat (12) bile kim uluğ katıq-lıg érdi ham ulağda kim ol kişi bir tévelig érdi-ler; va ham azuq-da kim ikki kişi bir künde (13) bir hurmā bile avkāt éltür érdi-ler; va ham suda kim bā-vücūd kim ulağlarınıng azlıgı bile téveni öltürü[r]ler érdi. (14) Va anīng qarın-ları va içek-leri va baş-ları bile öz ağızını öl kılır érdiler. Va havā asru ısıg öter érdi. (15) Bas Haq subhāna şıfat kılır kim mundağ tarlıg zamānda payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-nīng mütāba'atı-nı kılır érdi-ler. (16) مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ Andın sonğ kim yavuq érdi kim katıq-lıg-nīng gāyatı-dın يَزِيعُ mayl kılgay va yéridin bargay (17) قُلُوبَ فَرِيقٍ köngül-leri gurūhī-nīng مِنْهُمْ alardın. Ya'nī iş anğa yétip érdi kim cam'ı cihāddın kaytqaylar (18) yā rasūl şalavātullāhi va salāmuhu 'alayh mütāba'atı-dın kol kaytarğay-lar katıq-lıg va maşakkat vāsıtası bile. ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ (19) Pas Hudāy ötkerdi alardın kim köngül-leri alarınıng şabāt-dın imān-ğa mayl kılıp érdi. (20) إِنَّهُ بِهِمْ Durustluq bile kim Hudāy alarğa رُؤُوف köp ra'fat-lıg-dur, çün tavba kıldı-lar رَحِيمٌ mihrībān-dur tafāzzulı bile (21) alarğa.

118: وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا Va yana tavba bérdi va bağışladı ol üç kişiğe kim sonğ qaldı- (22) lar, ya'nī sonğ qalıp érdi-ler gazvadın. Va alarınıng işi ilāhī hükmiğa mavkūf érdi, mundın burun ilgeri zıkr (23) taptı kim Ka'b va Hilāl va Murāra mühimi ta'hırde tüşti. Va hazrat-ı risālat panāh 'alayh şalavātullāh hüküm kıldı kim kişi alar bile (24) sözleşmek va koşulmaq körsetmegey-ler. Va kırk künden sonğ buyurdu kim hatun-lardın yırağ boldı-lar. va Hilāl- (25) nīng hatunı anīng hıdmatığa kim qarı za'if kişi édi, qoyuldu koşulmaq yoqı şartı bile. Va iş kıstağ (26) keldi إِذَا تَأْتَتْكَ الْأَرْضُ بِمَا رَحِبْتُ بِهَا وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا Alarğa yer bā-vücūd kenglik (27) vüs'at va bu kifāyat hayrat katıq-lıgı va parışānıg-nīng nihāyatı-dın-dur. وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ (202a/1) köngül-leri alarınıng gam va vaşşat-nīng köplüki-din hayşıyyatı bile kim şadmānıg va üns-ke anda yol yoğ (2) édi. وَأَنْظَرُوا Va bildiler أَنْ

لَا مُجَاً ol-kim sığınur yér yoktur مِنَ اللَّهِ Hudāy gāzabı-dın, إِلَّا إِلَيْهِ magar ham (3) aṅga va yarlıkamaq tilemek anıṅ karamı-dın. ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ Pas çün darmānda boldılar va öz çārasız- (4) lıgıga dānā boldı-lar, tavba tavfiķini bérdi Hudāy alarğa لِيَتُوبُوا tā tavba kıldılar va Haķ-ķa kayttı-lar. Va muķarrardur kim (5) tā ol tavbağa tavfiķ bérnese va ķabūl raķamı-nı tartmasa, hiç tāyib-niṅ tavbası durust bolmas-dur. Al-ķışsa éllik (6) künden sonṅ bu āyat indi va alarṅ tavbası ķabūl boldı. إِنَّ اللَّهَ Durustluķ bile kim Hudāy هُوَ التَّوَابُ (7) ol-dur ķabūl kılguķı tavbanı tāyib-lerdin; الرَّحِيمُ mutafażzıl-dur raķmat bile alarğa.

119: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ (8) Ey gurūh-ı mü'min-ler! Ķorķuṅızlar Hudāy-dın. Va bu iş oħşaş-nı kim amr muħālafatı bolṅay, (9) aṅga kaytmaṅızlar. وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ Va boluṅızlar çın aytķuķı-lar bile öz sözleride, çün Ka'b (10) bin Mālik va ol özge ikki kiři kim çın ayttı-lar va bāṭıl 'uzr keltürmediler va rāst-lıṅ sababı bile kim ⁵⁷ من صدق نجا (11) nacāt davlatı-nı taptı-lar. Va aytp-durlar kim bu hıṭāb kitābın ahlıṅadur, ya'nī ey gerevideler Mūsā va 'īsā (12) 'alayhumā's-salām-ğa. Ķorķuṅızlar Muħammad şallallāhu 'alayhi va sallam muħālafatı-dın va boluṅızlar şādıķ-lar bile kim anıṅ ahyār aşıhābı (13) büzürg-vār ümmet-leri-dürler.

120: وَمَنْ لَأَهْلِ الْمَدِينَةِ لَأَهْلِ الْمَدِينَةِ Ravā yoktur na-şāyad va na-sazad (14) أَنْ يَتَخَلَّفُوا وَأَنْ يَتَخَلَّفُوا tüzde olturṅuķı-lardın. (15) Ol-kim taħalluf kılgaylar va sonṅ ķalṅaylar عَنْ رَسُولِ اللَّهِ Hudāy-niṅ rasūli-niṅ hūkmi-din. Nahy-dur nafy şıṅa- (16) sıda Medīne ahl-ları anıṅ tégresideki-lerṅ taħşışı ta'yin-lıṅ cihatı va anıṅ ma'rifatı üçün érdi, ol-ħazrat- (17) niṅ çıķmaṅı bile Tabūk sarıṅa. وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ Va pas alarğa kim raṅbat kılgaylar öz nafs-ları bile (18) عَنْ نَفْسِهِ anıṅ nafsıdın, ya'nī özlerini saķlaṅay-lar va özlerini bir sarıda tutķay-lar ol ranc-larını (19) tartmaķdın kim ol tartadur. Marvī-dür kim Abū Ħaysama Anşārī rażıyallāhu 'anh Medīnede ķalıp érdi. Néçe künden sonṅ (20) kim ħazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam 'azımatı-dın ötti, bir küni öz évige kirdi. Va ol kün asru ısıṅ édi. Va anıṅ ikki (21) ħatunı bar érdi. Anıṅ ħatun-ları har biri 'arışı-de olturup érdi. Va anı süpürüp su sépip (22) va savuķ-luķ kūzalar yasap va yaħşı ta'am tartıb

⁵⁷ "Kim doṅruysa kurtuluşa erer."

kılıp Abū Haysama ‘arīş-niṅ eşiki-de turup va hatun- (23) larğa yaqıp va ol tartīb-ni mülāhaza étip, ayttı: “Ravā bolğay kim Hudāy rasūlı şalavātullāhi va salāmuhu ‘alayh tüzde ısığ- (24) lıg va ısığ yél-niṅ katıq-lıgı bile darmānda bolğay va Abū Haysama savuq kölegede va savuq su va çüçüg aş (25) yégey, yahşı yüzlüg va yahşı ıslıg hatun-lar bile ‘işrat kılğay? Hudāy bile ant kim hiç ‘arīş-ğa kélmes-mén va bu (26) su va aş-dın yémes-mén tā ol vaqt kim ol-ḥazrat-qa ulanmağay-mén.” Pas azraq azuq köterip yüz (27) yolğa keltürüp Tabūk manzilida hümāyūn mu’askerige қоşuldı. **ذَلِكَ** Ol mütāba‘at vücūbı va taḥalluf tarkı **بِأَنَّهُمْ (202b/1)** ol sabab biledür kim alar, çün rasūl bile bolğaylar **لَا يُصِيبُهُمْ ظَمًا** yétmes alarğa susamaqlıg **(2)** va né émgeki **وَلَا يَطْوُونَ** Va tapşurmağay-lar **وَلَا مَخْمَصَةٌ** va né açık-maqlıgı **فِي سَبِيلِ اللَّهِ** Hudāy yolıda. Va tapşurmağay-lar **(3)** **مَوْطِنًا** yeri kâfirler yerleri-din at tuyağı yā téve tabanı yā öz ayağ-ları bile kim ol **(4)** **يَغِيظُ الْكُفَّارَ** açık-qa keltürür kâfirlerni. **وَلَا يَنَالُونَ** Va tapmas-lar **مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا** düşman-dın hiç tapmaqlıgı öltürmek **(5)** va asir kılmaq va gāzāt kılmaq va sındurmaq va kaçurmaq va yaradın, **إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ** magar bitigey alar üçün **(6)** **بِهِ** anıṅ bile **عَمَلٍ صَالِحٍ** yahşı işleri. Ya‘nī har yérige alardın kim alarğa yétkey şavāb sazāvārı bolğaylar. **(7)** İbn-i ‘Abbās rażıyallāhu ‘anh aytip-dur kim har қорқунçı kim düşman-dın alarınıṅ könglige yétse yétmiş ḥasana alarınıṅ dīvānı- **(8)** da bitürler. **إِنَّ اللَّهَ** Durustluq bile kim Hudāy **لَا يُضِيعُ** zāyi‘ étmes-dür, tabāh kılmas-dur **أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ** **(9)** yahşı işlig-lerniṅ marvīni, ya‘nī mücāhidlerğa.

121: **وَلَا يَنْفِقُونَ** Va nafaqa kılmaslar **نَفَقَةً صَغِيرَةً** az va kiçig şadaqa **(10)** қамçı uçı yā at na‘lı yā ḥurmālıg şā‘yı kim bergeyler çün Abū ‘Aqıl rażıyallāhu ‘anh. **وَلَا كَبِيرَةً** Va né uluğ nafaqa andaқ kim **(11)** Zū‘n-nūrayn va ‘Abdurrahmān ‘Avf rażıyallāhu ‘anhumā bérdiler. **وَلَا يَقْطَعُونَ** Va қаt‘ kılmas-lar öz yürür yéride **وَأَدْيًا** **(12)** hiç su va seyl-niṅ öter yérige. Murād yérdür, ya‘nī hiç yéri-ni қаt‘ kılmaslar, **إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ** magar **(13)** bitilgey alar üçün anıṅ şavābı ol yétmek né üçün-dür **لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ** tā cazā bergey Hudāy alarğa. **(14)** **أَحْسَنَ مَا كَانُوا** Yahşıraqı⁵⁸ anıṅ kim Haқ yolıda **يَعْمَلُونَ** ‘amal kılur érdi-ler va çün aḥsan-ğa cazā bérseles **(15)** ḥasan cazāsını ham aṅğa қоşarlar acr tavfiri va anıṅ takşiri cihatı bile. Yanābi‘-de keltürüptür, agar maşalan gāziğa **(16)**

⁵⁸ yahşıraqı: “yahşıraq” şeklinde yazılan kelimenin “қ” harfi üzeri çizilerek, “yahşıraqı” olarak düzeltilmiştir.

miñg tā'at bolsa va biri barçasıdın yahşıraq bolsa, Haq subhāna aña uluğ şavāb bérür va özge tokkuz yüz toqsan (17) tokkuzını anıñ tufaylı bile qabul qılır. Va har birige anıñ ténğiče şavāb arzānı tutar tā anıñ karamı mücāhidler nisbatı-ğa barça (18) kişige zāhir bolğay. Kéltürüptürler kim çün türlüğ qorqutmaqlar song qalğanlar bābıda nāzil boldı, mü'min-ler cāzim (19) boldı-lar aña kim çün cihādning nafiri çıksa⁵⁹ barça cihādqa çıqıp tügeli bile uruşqa 'āzim bolğaylar. Āyat keldi kim:

122: Ravā yoktur (20) va kérekmes mü'min-lerge **لِيَنْفِرُوا** ol-kim çıqıp bargay-lar **غَزَاتٍ** qazāt-qa **كَأَفَّةً** barçası alarnıñ kim zindagānlıg işi (21) muhtal qalır. **فَقَوْلًا نَفَرَ** Pas nége çıqıp barmağaylar **مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ** har köp cam'ı-din **مِنْهُمْ** alardın. Murād qabıla (22) va balda ahlı-durlar. **طَائِفَةً** Az gurūhı cihādqa va qalğanı turğaylar **لِيَتَفَقَّهُوا** tā bilmek talabın qılğaylar **فِي** (23) **الدِّينِ** dīn-de va fiqh örgengeyler. Va 'Abdu'r-razzāk bin Hammām-dın marvī-dür, murād hadiş aşhābı-dur. **وَلِيُنذِرُوا** (24) Va tā qorqutqay-lar faqihler **قَوْمَهُمْ** öz gurūhı-nı, **إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ** çün qaytsalar gazvadın alar sarığa (25) **لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ** tā bolğay kim alar qorqqaylar andın kim qorqutturulurlar andın.

123: **قَاتِلُوا الَّذِينَ** Ey ol (26) kişilerı kim imān kéltürüp-sizler! **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** Uruşingızlar alar bile kim **يَلُونَكُمْ** sizlernıñ yavuq-larınığızda- (27) durlar **مِنَ الْكُفَّارِ** imān kéltürmegenlerdin mişl-i Yahūdī dék kim Medīnenıñ tégresinde oltururlar. Va aytıp-turlar, **(203a/1)** murād Rūm ahlı-dur kim Şām vilāyatı-da érdiler. Va Şām Medīnege yaqın-dur va har taqdır bile uruşingızlar ta'yin düşman-lar (2) bile. **وَلِيَجِدُوا** Va kérek kim tapqay-lar kāfirler va fehm étkeyler **غِظَةً** sizlerde qatıq-lıg öz nisbatı- (3) ğa. Ya'nı qatıq-lıg sözde uruş-dın burun yā qatıq-lıg va şabrlıg uruşurda yā bahādurluğ uruşur vaqtı-da. (4) **وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ** Va bilingizler ol-kim Hudāy **مَعَ الْمُتَّقِينَ** parhizkārlar biledür hıfz va i'ānat va nuşrat (5) bile. Futūhāt-da mazkürdur kim Haq subhāna mü'min-lerge yaqın-rağ kāfirlernıñ uruşığa buyurur. Va hiç düşman (6) kāfir ni'mat ammāra nafsı-dın yaman-rağ yoktur. Va düşman-larnıñ yavuq-rağı

⁵⁹ dk. cihādning nefiri çıksa.

saṅga oldur kim *أَعَدَى عَدُوكَ* (7) ⁶⁰ *نَفْسِكَ الَّتِي بَيْنَ جَنَبَيْكَ* Bas anıṅ uruşıǵa kim 'ibārat cihād-ı akbardur maşǵul-luḵ avvalı va münāsıb-raḵ körünür.

124: (8) *وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ* Va çün yiberilse *سُورَةَ* pāra *قُر'āN-dın*, *فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ* pas münāfiḵ-lardın kişi bar- (9) dur kim aytur özge münāfiḵı-ǵa inkār va istihzā yüzidin *يَا مُؤْمِنِينَ* za'if-larıǵa ayturlar: *أَيُّكُمْ زَادَتْهُ* (10) “Kim-dür sizlerdin ol-kim arturdu anǵa *هَذِهِ* bu sūra *إِيمَانًا* bitmeki, ya'nī ol-kişi qaysı-dur kim bu sūra anıṅ (11) *إِيمَانًا* arturdu?” *فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا* Pas ammā alar kim *إِيمَانًا* keltürüptürler rāst-lıǵ bile, *فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا* (12) pas ziyāda qıldı bu sūra alarǵa yaḵın va şabāt dīn-de. *يَا* çün artuḵ boldı alarıṅ *إِلْمًا* tadabbur vāsıta- (13) sı bile uşbu sūrada *إِيمَانًا* uşbu sūraǵa qoşuldı alarıṅ *إِيمَانًا* bile özge sūralarǵa. *وَهُمْ* (14) *يَسْتَنْبِشُونَ* Va alar şādmān bolurlar anıṅ inmekiǵe kim kamāl artuḵlıǵı sababı va alarıṅ *حَالًا*-nıṅ ték bolmaǵlıǵı (15) vāsıtası-dur.

125: *وَأَمَّا الَّذِينَ* Va ammā alar kim *فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ* köngül-leride alarıṅ şak va nifāḵ va hıḵd (16) va ḥasad aǵırılıǵı va İslām düşman-lıǵı-dur, *فَزَادَتْهُمْ* pas artuḵ éter ol sūra alarǵa, *رَجَسًا إِلَىٰ* (17) *رَجْسِهِمْ* şakkı qoşululǵan alarıṅ şakkı-ǵa. Ya'nī özge sūralarda şakkı-ları bar érdi. Bas alarıṅ şakkı (18) bu sūrada qoşuldı ol şak bile *يَا* artuḵ boldı küfri alarıṅ küfrge. *وَمَاتُوا* Va öldiler, ya'nī bérklik (19) taptı bu şıfat alarda tā vaḳtı kim öldiler. *وَهُمْ كَافِرُونَ* Va alar kāfirler érdi-ler.

126: *أَيَّهَا الَّذِينَ آمَنُوا* Ayā körmesler (20) bu münāfiḵ-lar *أَنْتُمْ يُفْتَنُونَ* ol-kim alar mubtalā bolǵaylar türlüǵ balālar bile aǵrıḵ va qaḥṭ va andın özgedin? *يَا* alar- (21) nıṅ nifāḵı va yalǵan-çı-lıǵı zāhir bolur müsülmanlarǵa *فِي كُلِّ عَامٍ* har yıl-da *أَوْ مَرَّتَيْنِ* bir qatla *يَا* (22) ikki qatla. *ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ* Pas tavba qılmaslar nifāḵdın *وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ* va na pand alurlar.

127: *وَإِذَا مَا أَنْزَلْتُ* (23) Va çün inip kélse *سُورَةَ* sūra *قُر'āN-dın* kim and[a] alarıṅ *إِلْمًا* aybı mazkūr bolǵay, *نَظَرَ بَعْضُهُمْ* nazar qılır- (24) lar cam'ī alardın *بَعْضٍ* özge barlı sarıǵa. Ya'nī köz bile bir biriǵa işārat qılurlar inkār va suḥriyyat yüzidin (25) ol sūraǵa *يَا* açıǵ va saḥaṭ öz *إِلْمًا*-ları-nıṅ eşiymek bile. *يَا* közler taǵāmuzu bile işāratı qılurlar maclis-din (26) qaçmaq-qa va bir birige ayturlar. *هَلْ يَرَأَىٰ مَنْ أَحَدٍ*

⁶⁰ “Senin en zararlı düşmanın nefsidir” (Hadis-i Şerif).

Āyā körer birev müsülmānlardın sizlerni agar maclis-din çıķıp (27) barsaᅇgızlar? Bas agar kiři körse olturğaylar va agar körmeseler koyğaylar. **ثُمَّ انصَرَفُوا** Pas kaytkay-lar payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam (203b/1) maclisi-din. **صَرَفَ اللَّهُ** Évürdi Hudāy köngül-lerini alarnıᅇg Qur’ān fehmi-din yā imān qabūlıdın, (2) va aşıᅇ oldur kim barça yaᅇşı-lıg-lardın. Bu kalām ᅇbardur va du’ā iᅇtimālī bardur. Ya’nī évürgey Hudāy köngül-leri (3) alarnıᅇg ᅇayrlardın **بِأَنَّهُمْ** ol sabab bile kim alar **لَا يَفْقَهُونَ** gurūhī-durlar kim tapmaslar ᅇaᅇ-ı (4) va fehm étmesler.

128: **لَقَدْ جَاءَكُمْ** Har-āyina durustluğ va rāst-lıᅇ kim kıldı sizlerge, ey ādamī-ler, **رَسُولٌ** (5) yiberilgenī Hudāy ᅇükmi bile **مِّنْ أَنفُسِكُمْ** sizlerdin, ya’nī sizlernıᅇg cinsıᅇgızdin başariyyat-da tā (6) cinsiyyat vāsıtası bile qoşuluşmaq körsetkey-sizler. Va ifāda va istifād[a] vüçüd tapqay. Yā kıldı sizlerge, ey (7) a’rāb, rasūlī sizlerdin mütakallim sözlegüçi sizlernıᅇg lafzıᅇgız bile yā sizlernıᅇg qabīlıᅇgızdin. İbn-i ‘Abbās rażıyallāhu (8) ‘anh aytıp-tur kim: “ᅇiç qabīla yok édi ‘arab-da illā kim ᅇazrat-ı Muştafā şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa qarındaşlıg ipi (9) ulaşıp édi aᅇga.” Va kırā’at şāzzada ⁶¹ **من أنفسكم** okuqtur, ya’nī sizlernıᅇg fāzil-raᅇıᅇgız va şarīf- (10) raᅇıᅇgızdın ham ᅇasab-da va ham nasab-da. **عَزِيزٌ عَلَيْهِ** Düşvār aᅇga **مَا عَنَّتُمْ** olça émgek-ke tüşkey-sizler (11) anda. Va ba’zı ‘aziz lafzı-da vaᅇf kılıp anı rasūl-nıᅇg şıfatı bilürler. ⁶² **مَا عَنَّتُمْ** ma’nāsını muᅇga tüşürürler⁶³ (12) kim aᅇgadur olça kılsaᅇgızlar yazuᅇ-dın, ya’nī anıᅇg i’tizārı aᅇgadur kıyāmat küni-de kim şafā’at bile anıᅇg (13) tadārūki-ni kılgusıdır. **حَرِيسٌ عَلَيْكُمْ** Anıᅇg özge şıfatı ol-kim ᅇarīş-dür sizlernıᅇg İslāmıᅇgızga (14) **بِالْمُؤْمِنِينَ** gerevıdelerge. **رُؤُوفٌ رَّحِيمٌ** Mihribān va bağışlağuçı-dur ᅇaᅇ subᅇāna ᅇiç payğambarını bir yerde ikki (15) at bile öz at-larındın iᅇtişāş bérmedi, magar biznıᅇg payğambarımızga va öziᅇe ayttı kim: **إِنَّ اللَّهَ** (16) **بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ** ⁶⁴ **الرَّحِيمُ** Va anıᅇg ᅇaᅇıda ayttı: **بِالْمُؤْمِنِينَ رُؤُوفٌ رَّحِيمٌ** ⁶⁵ Ol ᅇazrat-nıᅇg tafzīli-nıᅇg bir vachı özge anbiyāga ‘alayhima’ş-şalavāt (17) va’s-salām budur.

⁶¹ “Sizin içinizden.”

⁶² “Sizin üzüldüğünüz şey” (Tevbe suresi, 128 ayet.)

⁶³ “tüşürülürler” olarak yazılmış olan kelimenin “lü” harflerinin üzeri çizilerek “tüşürürler” olarak düzeltilmiş.

⁶⁴ “Muhakkak ki Allah, insanlara çok şefkatlidir, merhametlidir.” (Bakara suresi 143. ayet)

⁶⁵ “Müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.” (Tevbe suresi, 128. ayet)

129: فَإِن تَوَلَّوْاْ Pas agar qaytsalar münāfiq-lar yārlıg va havā-dārlıg-dın va taḥalluf körsetseler farmān-bardār- (18) lıg-dın, فَقُلْ pas sēn aytkıl: حَسْبِيَ اللَّهُ “Yéter maṅga Ḥudāy kim sizlerniṅ yamanlıgıñızni kifāyat kılğay (19) va mēni sizlerge üstün kılur. لا إِلَهَ إِلَّا هُوَ Hiç ma'būdī yoqtur, magar ol عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ anğa tevekkel kıldım va öz (20) işimni anğa qoydım. وَهُوَ Va ol-dur رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ uluğ 'arş-niṅ égesi.” Murād 'azīm mülk- (21) dūr yā 'arşī kim du'ā kıblası va malā'ika maṭāfi bolğay. İşārat Ḥaḳ ta'ālā qudratı va hıfzı kamālıga-dur, ya'nī ol Ḥudāy (22) kim 'arş-nı ol barça 'azamatı bile kim sékkiz miṅ rükni bardur va rivāyat bile üç yüz miṅ qāyima va har qāyimadın tā qāyima- (23) ga üç yüz miṅ yıllıg yol, barçası anıṅ tola ḥāfāt-dın kāmila qudratı bile saqlar. “Qādır dur kim mēni münāfiq- (24) lar yamanlıgı-dın sıgındurğay kim bendelerniṅ saqlağucı-sı va baş quyı salğucı-larnıṅ yārī bērgüçü-si ol- (25) dur.” va Allāh ⁶⁶نعم المولى و نعم النصير

SŪRATU YŪNUS 'ALAYHI'S-SALĀM

bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

1: (26) الر Ḥurūf-ı muḳaṭa'a. İbn-i Zayd raḥimahullāh qavlı bile sūralarnıṅ at-ları-durlar. Va 'Alamu'l-hudā⁶⁷ quddisa sirruhu buyuruptur kim Ḥaḳ ta'ālā at qoyar sūrağa har né bile tilese.⁶⁸ Va aytıp-durlar: ⁶⁹الر يعنى انا الله الرحمن Va Baḥr- (27) u'l-ḥaḳāyık-da kéltürüptür kim har ḥarfī işāratī-dür Ḥaḳ-dın anıṅ ḥabībi-ğa şallallāhu 'alayhi va sallam. Aytur: “Ant içermēn mēniṅ (204a/1) ālāyım bile saṅga azalda va mēniṅ luṭfım bile vücūdda va mēniṅ ra'fatım bile saṅga abadğaça.” Ant cavābı nédür. تِلْكَ Bu sūra (2) آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ Qur'an āyat-ları-niṅ ḥikmatı-ğa müştamil-dür; yā muḥkam kim anda tanākuz va ihtilāf yoqtur; (3) yā ol-kim nash raqamı anğa tartılmağusıdur; yā kişi anıṅ tağyiriğa qādır bolmağay. İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anh aytıp-dur (4) kim çün Muḥammadī nübüvvatı-niṅ {bolmağay İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anh aytıp-dur}⁷⁰ asası şallallāhu 'alayhi va sallam ta'kid taptı va ḥazrat-ı

⁶⁶ “Allah ne güzel yardımcı ve ne güzel dosttur.” (Al-i İmrān, 173. ayet)

⁶⁷ Seyid Murteza Ebulkasım kastedilmiştir.

⁶⁸ dk. Alamu'l-hudā quddisa sirruhu buyuruptur kim Ḥaḳ ta'ālā at qoyar sūrağa har né tilese.

⁶⁹ “Elif, lam, ra yani ben esirgeyen Allahım.”

⁷⁰ Metinde “bolmağay İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anhu aytıp-dur” kısmı sehven tekrar yazılmış, dolayısıyla müstensih üstünü kırmızı mürekkep ile çizmiştir.

parvardıgār (5) *calla zikruhu* anı risālat bile iħtişāş bérđi. Ƙurayş-niŋ uluĝ-ları inkār izhārını körsetip ayttı-lar: “Acab- (6) dur kim Ĥudāy ‘ālam-larĝa ādamī-lerdin rasūl yibergey va cümladın Abū Tālib-niŋ yetimi-ni iħtiyār ƙılıĝay.” Ĥaƙ subhāna (7) ayttı:

2: **أَكَانَ لِلنَّاسِ** “Āyā bardur kişilerge **عَجَبًا** taŋlanmaĝı ol-kim biz vaħy ƙıldıĝ **إِلَى** (8) **رَجُلٍ** ér kişi sarıĝa **مَنْهُمْ** alarnıŋ cinsi-din va alarnıŋ ƙabīlasıdın va bizniŋ vaħyımız mazmūnı né-dür? (9) **أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ** Ol-kim ƙorƙutƙıl kişileri ilāhī ‘uĝūbatı-dın.” Tékiş ƙıldı ƙorƙutmaĝını kim hiç (10) kişi ĥālī şıfatı-dın bolmaĝay kim ol andın kérek ƙorƙ-ƙay illā māşā’allāh. Va taħşiş ƙıldı başārat-nı imān (11) ahlı-ĝa kim ƙāfirlerĝa şıfatı kim başārat sababı bolĝay, yoĝtur. Pas buyurdı: **وَبَشِّرِ** **آمَنُوا** “Va müjde bér alarĝa kim imān kélťürüp- (12) türler **أَنْ لَهُمْ** anıŋ bile kim alarĝadur **قَدَّمَ** **صِدْقٍ** yaħşı ilgeri barguçı **عِنْدَ رَبِّهِمْ** alarnıŋ égesi (13) ƙaşıda.” Ya’nī imān va tā’at. Va aytıp-durlar: ⁷¹ **قَدَّمَ** **صِدْقٍ** azalī sābıƙadur kim Ĥaƙ subhāna rāst va ‘da bérıp-dür mü’min-ler (14) nacātı-ĝa. Dimyātī aytur: “Şıdƙ maƙāmī-dür kim anda zavāl va malāl yoĝtur. Yā imān-ı şādıƙ yā rızvānullāh yā feriştelér du’āsı (15) alarnıŋ bārasıda yā yaħşı ‘amal-lar kim ilgeri-din yibergey {-din yibergeyler}⁷² yā salaf şıdƙı kim alarnıŋ barakatı (16) ĥalaf-ĝa yéter yā şālih ata kim alardın ilgeri ötüptür yā Ĥaƙ subhāna taƙdīmi bu ümmet-ke. Ümmet-niŋ taƙdīmi- (17) ni andaƙ kim ⁷³ **نحن الآخرون السابقون**⁷³ faħvāsı andın ĥabar bérür yā şıdƙ şafı’yi kim ĥazrat-ı payĝambardur şallallāhu ‘alayhi va sallam.” Va ‘Aynu’l-ma’ānīde buyuruptur kim ĥazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam-dın sordılar⁷⁴ (18) şıdƙ-dın sordı-lar ayttı kim: ⁷⁵ **هِيَ شَفَاعَتِي تَوْصَلُونِ بِي إِلَى رَبِّكُمْ** Va muƙarrardur kim buzuƙ rüzĝarlıĝ yazuƙ-luƙ-larĝa (19) hiç vasīlatı yarlıƙamaƙ üçün ol-ĥazrat-niŋ şafā’atı-ça yoĝtur. **قَالَ الْكَافِرُونَ** Ayttı-lar gerevīdesizler (20) payĝambar kélgendin soŋ alarĝa va ‘ādāt ĥv’örlıƙı-nı körsetkey: **إِنَّ هَذَا** “Durustluƙ bile kim bu kişi **لَسَاحِرٌ** (21) **مُبِينٌ** cādūçı-dur āşkāra.”

⁷¹ “Sıddıklar makamı.”

⁷² Metinde “-din yibergeyler” sehven yazılmış, daha sonra üstü çizilmiştir.

⁷³ “Biz ipi göğüsleyen arkadaki öncüleriz.” (Hadis-i Şerif)

⁷⁴ dk. “va ‘Aynu’l-ma’ānīde buyuruptur kim ĥazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam-dan sordılar”

⁷⁵ “O benim şefaattimdir. Rabbinizle aranızda beni vasıta kılın.”

3: **إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ** (22) Ol Hudāvandī kim 'aczsız qudrat bile va quşursız hikmat bile. **خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ** Yarattı kök-ler (23) va yerlerni kim bu 'alam-niᅇ cism-leri-niᅇ uluᅇ-raᅇi-dur **فِي الْعَرْشِ** altı kün miᅇdāriᅇa dūnyi ayyāmi-dın. **ثُمَّ اسْتَوَى** (24) Pas müstavlī boldı **عَلَى** 'arş-ᅇa kim maᅇlūᅇāt-niᅇ uluᅇi-dur. **يُدَبِّرُ الْأَمْرَ** (25) niᅇ işini hikmat muᅇtaᅇāsı bile; yā taᅇdīr ᅇilur bolᅇuᅇi-larını vaᅇy bile kim tiler. **مَا مِنْ شَفِيعٍ** Yoktur hiᅇ (26) ᅇafā'at ᅇilᅇuᅇi ᅇiyāmat-da, **إِلَّا مِنْ بَعْدِ** magar Hudāy icāzat bērgendin sonᅇ aᅇᅇa ᅇafā'at-da. Bu kalām ilāᅇa ᅇafā'atı- (27) niᅇ raddı-dur va ma'zūn ᅇafā'atı-niᅇ işbātı.⁷⁶ **إِذْنِهِ دَلِكُمْ اللَّهُ** Ol mavᅇūf Hudāyvand ᅇalᅇ va tadbīr va istilā ᅇifat-ları bile **(204b/1) رَبُّكُمْ** sizlerniᅇ parvardiᅇāriᅇiᅇizdur, na andın özge kim ᅇayrᅇa anıᅇ bile bu ᅇifat-larda ᅇirkat yoktur. **فَاعْبُدُوهُ** Pas anı (2) yaᅇānalıᅇ bile tapınıᅇiᅇizlar. **أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ** Ayā pand almas-sızlar yā saᅇiᅇ étmes-sizler kim⁷⁷ 'ibādat müstaᅇiᅇᅇi ol-dur, (3) na sizlerniᅇ ma'būdlariᅇiᅇiz?

4: **إِلَيْهِ** Anıᅇ sarıᅇa **مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا** sizlerniᅇ ᅇaytmaᅇiᅇiᅇizdur barᅇa ölmek (4) va tirilmek bile, na andın özgege. Bas ᅇayyār boluᅇiᅇizlar anıᅇ sū'al cavābı-ᅇa. **وَعَدَ اللَّهُ** Va'da bērdi sizlerge Hudāy, (5) va'da bērmeki **حَقًّا** rāst va durust. **إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ** Durustluᅇ bile kim Hudāy avval-da yarattı ᅇalᅇ-nı, **ثُمَّ** (6) **يُعِيدُهُ** pas ölgendin sonᅇ tirᅇüzür anı. Maᅇᅇūd *ibda'*dın ᅇavāb va 'iᅇāb i'ādası-dur, andaᅇ kim ayttı: **لِيَجْزِيَ** (7) **وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** Ya cazā bērᅇey alarᅇa kim imān kēltürüptürler va yaᅇᅇi 'amal-lar étip-dürler **بِالْقِسْطِ** öz 'adlı (8) bile. Yā mükāfāt ᅇilᅇay alarᅇa alarınıᅇ 'adlı bile, ya'nī 'adl ri'āyatı-ᅇa kim işlerde étken bolᅇay-lar; yā alarınıᅇ imānı bile (9) kim imān, uluᅇ 'adl-dur va anıᅇ utrusıda ᅇirk, 'azīm zulm-dur. Va bu vach muᅇābala vachı üçün-dür kim irdāf ᅇilur. (10) Bu kalām-nı *biᅇavlihi* öz ᅇavlı bile: **وَالَّذِينَ كَفَرُوا** Va alar kim kāfir boldı-lar **لَهُمْ** alarᅇadur **شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ** (11) içmeki tamuᅇ-niᅇ ısıᅇ suydın kim ᅇün içseler alarınıᅇ aᅇᅇā' va içᅇüleri pāra pāra bolur. **وَعَذَابٌ** (12) Va taᅇi alarᅇa bolᅇay derdliᅇ 'azāb kim yeᅇᅇil-lik tapmaᅇay; **بِمَا كَانُوا** ol sabab bile kim bar érdi-ler kim Hudāy va rasūl-ᅇa (13) **يَكْفُرُونَ** kāfir bolur érdiler.

⁷⁶ dk. **إِذْنِهِ**

⁷⁷ Metinde önce "kim" kelimesi "ibādat" kelimesinden sonra yazılmış, daha sonra üzeri çizilerek küçük harflerle "ibādat" kelimesinden önce belirtilmiş.

5: **هُوَ الَّذِي** Ol-dur ol Hudāvandī kim **جَعَلَ الشَّمْسَ** kıldı **قُيَاşını** (14) **ضِيَاء** yaruq-luq égesi **نُورًا وَالْقَمَرَ نُورًا** va ay-nı nūr égesi. 'Ālim-ler aᅇgadurlar, agar yaruqluq bi'z-zāt bolğay, (15) ol ziyā'dur; va agar bi'l-'arz bolsa nūrdur. Va Anvārda kélip-dür kim **حَاق** subhāna bu āyatda tanbīh buyurđı anıᅇg bile kim (16) **قُيَاş** öz zātı bile nayıir-dür; va **كَامَر** 'arz bile nayıir bolur va ol anıᅇg muqābalası miqdārınçadur **آفْتَابَ-كَا**. Andaq kim hay'āt (17) 'ilmi-de mübayyan boluptur. **وَقَدَّرَهُ** Va taqđır kıldı biridin **قُيَاş** va ay-ğa **مَنْازِلَ** manzil-ler felek-de, alarıᅇg kézmeki (18) **قَادِر** bile. Va maşhūrraq oldur kim taqđır kıldı ay üçün yigirmi sékkiz-gāne manzil-ler kim mu'āyın va maşhūrdur. Va ay (19) kéçe va kündüz yavuğı-da manzili **قَاتٍ** kıılır **تَتَعَلَّمُوا** tā bilgey-sizler **عَدَدَ السِّنِينَ** yıl-larıᅇg sanı-nı. Va çün yıl (20) müştamil ay-larğa bolğay, ay **زَكْر**ın kıılmadı. **وَالْحِسَابَ** Va tā bilgey-sizler vaqt-larıᅇg sanamağını ay-lar va künlerdin (21) öz mu'āmalalarıᅇgızda. **مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ** Yaratmadı Hudāy olça yād étildi, **إِلَّا بِالْحَقِّ** magar rāst-lıq, na oyun (22) bile. Va ayturlar **بَا, LĀM** ma'nā-sı bile, ya'nī magar bayān üçün. **يُفَصِّلُ الْآيَاتِ** Ravşan kııurbız. Hafş *yufassilu* oqur. (23) Ya'nī Hudāy bayān kıılır öz kudratı-nıᅇg dalil-lerini **لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ** gurūhī üçün kim bilürler. Ya'nī anda andişa (24) éterler va andın asıg alurlar.

6: **إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ** Durustluq bile kim kéçe va kündüzniᅇg kir- (25) meki bir biri-niᅇg songıdın; yā alarıᅇg muᅇālafatı-da nūr va zulmat **وَمَا خَلَقَ اللَّهُ** va olça yarattı Hudāy (26) **فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ** yerler va kök-lerde türlüᅇ türlüᅇ bolğuçı-lardı, **لَايَاتٍ** har-āyına bélgülerdür (27) **شَانِي** vüçüdü va anıᅇg {va} şıdkı va anıᅇg 'ilm kamālı va kudratı nafāzı-ğa. **لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ** Gurūhıga kim qorqkaylar (205a/1) ᅇāl-lar song-ları va işler āᅇırı-dın, ya'nī māl va mu'ād ᅇālı-dın sağış étkey-ler ᅇaşır rasvālıgı-dın qorq- (2) **قَا**-lar. Ol andişa va qorqmaq **بَا'İŞ** bolğay alarğa tafakkür va tadabburğa.

7: **إِنَّ الَّذِينَ** Durustluq bile alar kim **لَا يَرْجُونَ** (3) ümīdi yoqturla[r] **لِقَائِنَا** bizniᅇg dīdārımızğa, ya'nī münkirdürler āᅇirat-qa kim **لِكَآ** maᅇalı-dur. **وَرَضُوا** Va ᅇōşnüd (4) boldılar **بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا** dünyi zindagānlıgı-ğa va ᅇōşladı-lar anı. **وَاطْمَأْنَنُوا بِهَا** Va ārām tuttılar anıᅇg bile, (5) ya'nī öz himmatı-nı maᅇsüsa lazzātı va fāniya zaᅇārif bile maqşūr kııldı-lar va cinān-ı na'im va cāvidānī lazzat-lardı (6) gāfil boldılar. Yā ol-kim dünyi-de turdı-lar vachī bile kim gūyiyā har-giz alarğa andın küç bolmağusıdır va

bilmediler (7) kim laḥza-fi-laḥza acal éligi köçmek ṭablı-nı urğusıdur. وَالَّذِينَ هُمْ Va alar kim alar عَنْ آيَاتِنَا bizniṅ kitābımız (8) āyat-ların yā bizniṅ şanamımız dalil-leridin غَافِلُونَ āgāh-sızlar va ḥabarsızlardurlar.

8: أُولَئِكَ Ol gurūhī kim (9) yād étildi, مَاوَاهُمْ النَّارُ alarniṅ bolur yéri tamuğ otıdur. Olça bile bar érdiler (10) kim kasb kıılır érdi-ler yazuqlardı, ya'nī küfr va şirk va nifāk.

9: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا Durustluq bile kim alar kim imān kéltür- (11) di-ler وَعَمِلُوا va étti-ler şāyista işler, يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ yol körsetür alarğa alarniṅ (12) parvardıgārı āḥırat-da بِإِيمَانِهِمْ alarniṅ imānı-niṅ nūrı bile cannat yolığa. Yā imān sababı bile alarğa yol (13) körsetür yolī sülūkī-ğa kim mü'addī ḥaḳāyıḳ idrākı-ğa bolğay. تَجْرِي Barur مِنَ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ alarniṅ turar yerleri (14) tübidin suluğ arıḳ-lar فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ni'mat-lıḡ bustān-larda.

10: دَعَاؤُهُمْ Oқudı-lar uçmaqlıḡ-lar Ḥudāy-nı (15) فِيهَا uçmaḡ-da, vaḳtī kim olça alarniṅ ārzūsı bolğay. Tilerler oldur kim ayturlar: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ “Arıḡ-lıḡ bile (16) yād kıılırbız séni bar Ḥudāyā.” Va bu zıkr talazzuz cihatı üçün bolur, na 'ibādat üçün. Va çün bu kalımanı ayturlar olça alarniṅ (17) müştahāsı bolğay alarniṅ қаşıda ḥāzır bolur. وَتَحِيَّتُهُمْ Va alarniṅ dürüdü biri birige فِيهَا cannat-da yā Ḥaḳ dürüdü (18) yā malā'ika taḥıyyatı alarğa. Salām bolğay دَعْوَاهُمْ va alarniṅ du'āsı-niṅ āḥırını اللَّهُ ol bolğay (19) kim aytqaylar ḥamd Ḥudāy-ğa رَبِّ الْعَالَمِينَ 'ālamīn-lerniṅ parvarandasıdur. Va aytıp-durlar çün mü'min-ler cannat-ke (20) kirip ḥāzrat-ı 'İzzat-niṅ 'aḳamat va kibriyāsı nūrılarını müşāhada kılgay-lar, til calāl ni'matı va malik muta'āl tasbīḥi-ğa (21) açqaylar. Va feriştelere yā Ḥaḳ ta'ālā alarğa salām kıılıp türlüḡ karāmat-lar va maḳām-lar beyik-liki-ge mübaşşır kılgaylar. (22) Va ilāhī ḥamd şanāsı-niṅ vazāyifı yerge kéltürüp kalām ḥatmı şıfātu'l-kirām bile buyurğaylar. Va har-āyına tasbīḥ va taḥmīd lazzatı alarğa (23) cannat-niṅ barça lazzat-ların ḥoşraq kéılır. Va 'Aynu'l-ma'ānī-de kéltürüptür kim sayyid-i 'ālam şallallāhu 'alayhi va şallam-niṅ muḥtaram ḥaramı (24) pardagī-leridin biri asīrī-niṅ bendini yeṅil kııldı va ol asīr kaçtı. Ḥāzrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va şallam ḥabar (25) tapıp yeṅil kıılğuşı-larğa nafrīn kııldı. Ḥaḳ subḥāna āyat yiberdi kim:

11: وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ: Va agar ta'cıl kılsa Hudāy (26) لِلنَّاسِ الشَّرِّ kişiler üçün⁷⁸ yaman du'ā kabül kıılmağı-ğa; اسْتَعْجَلَهُمْ بِالْخَيْرِ andağ kim alarnıñg aşuğmağı-dur hayr du'ası-nıñg (27) icābatı sur'atı-ğa. نَقَضِي إِلَيْهِمْ Har-āyına sürülür alar sarığa أَجَلُهُمْ alarnıñg acalı va halāk bolurlar. Ya'nī agar biz (205b/1) alarnıñg yaman du'alarını bat kabül kıılsağ, andağ kim alarnıñg yağşı du'alarını müstacāb kıılurbız, alar bat halāk bolurlar. (2) Va hazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam ayttı kim: “Hudāyā! Tutarmén séniñg qaşıñgda 'ahdī kim mañga anda hılāf kıılmağunğdur. Durustluğ (3) bile kim mén başarmén. Bas har mü'minī kim anı ağırsam yā sög-sem yā la'nat kıılsam yā ursam anı, anıñg bārasıda hayr (4) du'ası va anıñg arığ-lıgı-nıñg sababı kııl yazuqlardıñ va qurbı-nıñg vasılası kim kıyāmat küni anıñg bile taqarrub kıılğay (5) séniñg hazratıñgğa.” Ba'zı mufassirler añgadurlar kim kāfirler 'azāb inmekige aşuğmağ-lıg körsetür érđi-ler. Bu āyat keldi (6) kim: “Biz 'azābīde kim alar tilerler, aşuğmas-bız.” فَتَذَرُ الَّذِينَ Pas koyarbız alarnı kim لَا يُرْجُونَ ümīd tutmas-lar (7) لِقَاءَنَا bizniñg didārimızñı, ya'nī haşrga imān kéltürmesler yā qorqmas-lar bizdin ba's va naşūr küñide. (8) فِي طُغْيَانِهِمْ Alarnıñg yol-sızlıgı-da, ya'nī istidrāc tarıki bile muhlat bérurbiz alarğa tā zalālat-da (9) يَغْمَهُونَ sar-gardān barurlar.

12: وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ Va çün yétse ādamī-ğa qatıg-lıg va émgeki. Va murād barça (10) kāfirlerdür yā Valīd Muğīra yā 'Utba bin Rabī'a. Va har taqrīr bile çün zararī aña yétse, دَعَانَا oğur bizni ihlāş bile. (11) لِحَنْبِهِ vaqti kim takiya kıılğan bolğay öz yanı bile ya'nī töşek égesi bolğay ol émgek-din; أَوْ قَاعِدًا (12) yā olturğan قَائِمًا yā turğan. Va tardīd fāyidası du'ā ta'mimi bolğay barça hāl-larda yā ālām va mażārr izāfi (13) üçün. فَلَمَّا كَشَفْنَا Pas çün kötersek va éltsek biz عَنْهُ andın ضَرَّهُ anıñg rancı va mażarratı-nı anıñg ihlāşı (14) cihatı bile du'āda, مَرَّ barur hamol yolı bile kim bar édi küfrdin yā mavkıfi-din. Va tağı aña qaytmas كَأَن لَّمْ (15) يَدْعُنَا gūyiyā kim ol oğumaydur bizni إِلَى ضَرٍّ مَسَّهُ rancı-nıñg kétermek-ke kim aña yétip édi. كَذَلِكَ Andağ (16) ārāsta boluptur لِلْمُسْرِفِينَ isrāf kıılğuçı-larğa kim haddın ötmek körsetip-dürler أَوْ مَا كَانُوا olça bile bar- (17) durlar istiğrāğ-dın, malāhī-de va yüz évürmek avāmir va navāhī kabūlıdın يَعْمَلُونَ kıılurlar.

⁷⁸ Yazmada “kişiler üçün” kısmı daha sonra satır aralığına yazılmıştır.

13: **وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ:** (18) Durustluk bile kim biz halāk kılduk ħarn-lar ahlı-nı **من** sizlerdin burun ey Mekke ahlı. **وَلَمَّا ظَلَمُوا** Ol vaqt (19) kim sitam kıldılar takzīb bile payğambarlarğa. **وَجَاءَتْهُمْ** Va ħāl ol-kim kélip érdi alarğa **رُسُلُهُمْ** rasül-ları alar- (20) **نِیْنِغ** yaruq ħucrat-lar bile **يَا زَاهِرٍ مُّٰٓءِزٍ** Va yok érdiler alar kim imān kélitürgeyler. (21) Agar halāk bolmasa érdiler va tirig ħalsa⁷⁹ érdiler, isti'dād fasādı cihatı-ğa va ilāhī ħızlānı-niñg tapmağı alarnı, (22) **كَذٰلِكَ** andağ kim alarğa ħabar bérduk, alarniñg halāk bolmağığa rüsül takzībi cihatı bile. **نَجْزِي الْقَوْمَ** (23) Cazā bérgümüzdür gurūh-ı müşrik-lerge Mekke ahlı-dın kim bizniñg payğambarımızniñg takzībi-ni kıılurlar.

14: **ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ** Pas biz (24) ögürürbiz sizlerge ey gurūh kim Muħammad şallallāhu ‘alayhi va sallam sizlerge **مَبْعُوثٍ** otken-lerniñg ħalīfaları (25) **لِنَنْظُرَ** tā köreliñg biz **فِي الْأَرْضِ** yérde **مِنْ بَعْدِهِمْ** ħarn-lardın sonğ kim halāk boldı-lar **كَيْفَ تَعْمَلُونَ** néteg ‘amal kıılursızlar ħayr va şarrdın tā sizler bile sizler- (27) niñg ‘amal-larıñgızğa köre mu‘āmala kıılurmız. **ان خيراً فخيرٌ و ان شراً فشر**⁸⁰ Ĥabardadur kim ba‘zı Ķurayş kāfirleridin ħazrat-ı risālat şallallāhu (206a/1) [‘alayhi va sallam]⁸¹ğa ayttı-lar: “Āyatī kélitür kim ‘Arab sādātı-nı Lāt va ‘Uzzā ‘ibādātı-dın ħaytarmağay va but-larniñg sögmeki anda bolmağay.” Ĥağ subħāna (2) ayttı kim:

15: **وَإِذَا تَتَلَّىٰ** Va çün oğulsa **عَلَيْهِمْ** Mekke müşrik-leri-ge **آيَاتِنَا** bizniñg āyat-larımıznı, ya’nī Ķur’ān, **يَبَيِّنَاتٍ** ħālatı- (3) de kim vāziħ-dur. **قَالَ الَّذِينَ** Ayturlar alar kim **لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا** “ümīdi yoğturlar bizge yétmek-ke **يَا** ħorğmasalar bizniñg (4) va’idimizdin, ya’nī müşrik-ler Ķur’ān-nı eşitkendin sonğ ayturlar payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa: **أَنْتَ بِقُرْآنٍ** “Kélitür Ķur’ānı (5) **غَيْرِ هٰذَا** mundın özge kim bizge oğursén, ya’nī kitābı kim anda ba’s va ħaşr va şavāb va ‘ikāb va bizniñg ilāhımız ma’āyibi (6) zıkrı anda bolmağay.⁸² **أَوْ بَدَلَهُ** Yā alışturğıl Ķur’ān-nı, ya’nī

⁷⁹ Eserde ilk önce “qalmasa” yazılmış, sonra üzeri çizilerek “qalsa” olarak düzeltilmiştir.

⁸⁰ “İyi zannediyorsa iyi, kötü zannediyorsa kötü(yüm)”.

⁸¹ 207b/1’de “‘alayhi va sallam” kelimesi yer almasa da, 207a sayfasının altında sonraki sayfa “‘alayhi va sallam” ifadesi ile başlayacağı belirtilmiştir.

⁸² Yazmada ilk önce “bolğay” yazılmış, daha sonra üzeri çizilerek üstüne “bolmağay” şeklinde yazılmıştır.

'azāb āyatı-nıñg ornıǵa raḥmat āyatın qoyǵıl." Va alar- (7) nıñg ğaraǵı ol édi kim ol-
 ḥazrat alarnıñg havāsı-nıñg mütāba'atı-nı qılǵay va alar anı ilzām étkeyler. Ḥazrat-ı
 (8) Ḥaḳ buyurdı kim: قُلْ "Aytqıl alarǵa, مَا يَكُونُ لِي lāyıq émes va ravā yoǵtur mañǵa,
 83 أَنْ أُبَدَّلَهُ ol-kim alışturǵay-mén (9) Qur'an-nı مِنْ تَلْفَاءِ نَفْسِي öz nafsım sarıdın. Ya'nī
 özlügüm-din qıla almas-mén kim Qur'an-ǵa taǵyır qılǵay-mén va anda (10) artuǵluǵ
 va azlıǵ bile taşarruf körsetkey-mén. إِنَّ اتَّبِعْ Mütāba'at qılmas-mén va soñıdın
 barmas-mén, إِلَّا مَا يُوحَى (11) magar ol némege kim vaḥy qılınǵay⁸⁴ إِنِّي méniñg sarı-ǵa
 Ḥaḳ ta'ālādın artuǵ-sız va éksük-sız. إِنِّي أَخَافُ Durustluǵ bile kim mén (12)
 qorqarmén, إِنَّ عَصَيْتُ رَبِّي agar 'āṣī bolsam öz parvardıǵarım-ǵa Qur'an tabdili sababı
 bile عَذَابٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ (13) uluǵ kün-nıñg 'azābı-nı kim qıyāmat-dur."

16: قُلْ نُو شَاءَ اللَّهُ Aytqıl, agar tilese érđi Ḥudāy, مَا تَلَوْتُهُ oqumasam (14) érđi olça
 mañǵa inip-dür, عَلَيْكُمْ sizlerge وَلَا أَنْرَأَكُمْ va na daǵı sizlerni dānā qılsa édi Ḥudāy (15)
 بِهِ Qur'an-ǵa. Pas anıñg fazlı va raḥmatı aşarı-dur kim buyurdı méni oqumaq-qa va
 sizlerni dānā qıldı anıñg bilmeki-ge. (16) فَقَدْ لَبِثْتُ Durustluǵ bile kim mén turdum فِيمَكُمْ
 sizlernıñg arañǵızda غُمْرًا uzun 'umrī kim qırq yıl çaqlıǵ érđi (17) مِنْ قَبْلِهِ Qur'an
 inmes-din burun. Ya'nī ol müddat-da kim mab'ūş émes érđim na mén Qur'an oqur
 érđim va na sizler (18) aña dānā érđiñizler. أَفَلَا تَعْقِلُونَ Āyā nége tapmas-sızlar va
 ta'aqqul étmes-sızler kim kişi qırq yıl sizlernıñg (19) arañǵızda bolǵay va 'ilmi-nıñg
 mumārasatı körsetmey va 'ālimī bile muşāḥabat-lıq qılmaǵay kalāmī sizlerge oqur
 kim 'Arab (20) faşıḥ-ler anıñg balāǵatı camālı-dın ḥayrān-durlar? Va dīvānu'l-adab
 balıǵ-leri anıñg faşāḥatı kamālı-dın taḥayyür barmaǵı⁸⁵ tişde. (21) Va har-āyına
 ta'ammül bile bu şūrat-da istibdāl körsetse bolur aña kim mundaq kalāmı-nıñg
 keltürmeki andaq ér kişi-din 'ādat (22) ḥarıqı-dur. Bas Qur'an risālat mu'cizası va
 dalālat vasılası bolǵay. Va ötken āyat-nıñg mazmūnı oldur kim mén iftirā (23)
 qılmas-mén Ḥudāy-ǵa va Qur'an-nıñg taǵyiri va tabdili-de. Va sizler iftirā qılursızlar
 kim Qur'an-nı méniñg kalāmım bilürsizler.

83 dk. أَنْ.

84 Yazmada önce "qılǵay" yazılmış, daha sonra üzeri çizilerek "qılınǵay" olarak düzeltilmiştir.

85 Yazmada sehven "barǵamı" yazılmıştır.

17: (24) **فَمَنْ أَظْلَمُ** Pas kimdür sitam-kārraḳ **افْتَرَى** miñ kişidin kim iftirā qılğay va bağla[ğa]y **اللّٰهِ كَذِبًا** yā Hudāğa (25) yalğan⁸⁶ **أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ** takzīb qılğay anıñg āyat-larını va anıñg bile kāfir bolğay? **الْمُجْرِمُونَ** **إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ** (26) Durustluḳ bile kim nacāt tapmaslar yazuḳ-luḳ-lar, ya'nī kāfirler.

18: **وَيَعْبُدُونَ** Va tapınurlar **مِن دُونِ اللّٰهِ** Hudāydın (27) özgeni **مَا لَا يَضُرُّهُمْ** némeni kim zarar yétkürmes alarğa. Agar anıñg 'ibādātı-nı qoysalar **وَلَا يَنْفَعُهُمْ** va fāyida (206b/1) yétkürmes alarğa, agar barça vaḳt-larını anıñg tapınmağığa şarf körsetkeyler, anıñg üçün kim alarınıñ ma'būdı camāddur. (2) Va camād asıḡ va zarar yétkürmek-ke ḳādır bolmağay. Va hāl ol-kim ma'būd kérek kim anıñg ḳudratı şavāb va 'ikāb iḳā'yı-ğa muta'allıḳ (3) bolğay tā bendeler naf' tapmaḳ va émgek kétermek ümīdi bile anğa tapınğaylar. **وَيَقُولُونَ** Va ayturlar but-larınıñg (4) tapınğuçı-ları: **هَؤُلَاءِ** "But-lar **شَفَعَاؤُنَا** bizniñg şafi'-lerimizdürler **عِنْدَ اللّٰهِ** Hudāy ḳaşıda, ya'nī dünyi işleri- (5) de bizni şafā'at qılurlar va Hudāy-dın tilemek körsetürler tā bizniñg işlerimizni kifāyat qılğay. Yā agar farzan ba's (6) va haşr bolğay, andaḳ kim mü'min-leriniñg mu'taḳıdı-dur, bizni Hudāy-dın tilerler va 'azāb-dın ḳutḳarurlar." **قُلْ** Aytḳıl: (7) **أَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ** "Ayā ḳabar qılursızlar Hudāy-ğa⁸⁷ **بِمَا لَا يَعْلَمُ** ol némege kim bilmes-dür **فِي السَّمَاوَاتِ** kök-lerde (8) **وَلَا فِي الْأَرْضِ** va na yérde?" 'İlm intifā'sı ma'lüm intifā'sı cihatı üçün-dür.⁸⁸ Ya'nī sizler aytursızlar kim Hudāy-ğa şirk bardur va but-lar şafā'atı-nıñg (9) işbātını qılursızlar va Hudāvand kim 'ālim-dür barça ma'lümāt-ḳa munı bilmes. Pas ma'lüm boldı kim şirk yoḳtur va tilemek (10) bolmağusıdır. Va ayturlar *ya'lamu* kaliması şıladur va ma'nā bu kim ḳabar qılursızlar Hudāy-ğa néme bile kim kök va yérde émeştür, (11) ya'nī Hudāy-nıñg şerīki. **سُبْحَانَهُ** Pāk-dur Hudāy **وَتَعَالَى** va béyik-rek-dür **عَمَّا يُشْرِكُونَ** olçadın kim alar anıñg (12) şerīki tutarlar.

19: **وَمَا كَانَ النَّاسُ** Va yoḳ édi-ler ādamī-ler, **إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً** magar bir ümmet, ya'nī muttafiḳ İslām dīni- (13) ge Ādam 'alayhi's-salām zamānıda; yā tūfān vāḳı'asıdın soñg kim Nūḥ 'alayhi's-salām va kéme yārānları-dın özge kişi yoḳ édi; (14) yā muttafiḳ érdiler küfrge İbrāhīm 'alā nabıyyinā va 'alayhi at-taḫıyya va's-salām

⁸⁶ Yazmada önce "bağlağay" yazılmış, daha sonra üzeri çizilerek "yalğan" olarak düzeltilmiştir.

⁸⁷ dk. لا.

⁸⁸ dk. ma'lüm intifā'sı cihatı üçün-dür

ba'satı zamānı. فَأَخْتَلَفُوا Pas ihtilāf kıldılar payğambarlar ba'satı- (15) mîng sababı bile, ya'nî ba'zı îmān keltürdi-ler va ba'zı küfrge bérklik étti-ler. Yā 'Arab İsmā'il 'alayhi's-salām dīnige muttahid érdiler. (16) Bas muhtalif boldılar 'Amr bin Luhay sababı bile kim cāhiliyyat hükmlerini ihtirā' kıldı. وَلَوْلَا كَلِمَةٌ Va agar na kalimadur سَبَقَتْ (17) kim ilgeri-lik tutuptur مِنْ رَبِّكَ séning parvardıgārıng-dın, ya'nî azalî hükmler vāki' boluptur 'azābı-nıng (18) ta'hiriğa kim ayırğucu va başka kılgıucu bolğay muhtalif-ler ara. Va agarna لَقَضِيَ بَيْنَهُمْ har-āyına hükmler étülür érdi ala[r] ara, فِيمَا (19) فيه ol néme bile kim alar anda يَخْتَلِفُونَ ihtilāf kılurlar. Ya'nî 'azāb kélür érdi mubtal halāk bolur édi va muhık (20) qalır édi.

20: وَيَقُولُونَ Va ayturlar āyat-larınġ mutafarrih-leri, ya'nî Mekkeniġ müşrik-leri: لَوْلَا أَنْزَلَ "Nége yiberilmedi (21) عَلَيْهِ Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam-ka mu'ciza مِنْ رَبِّهِ anıng parvardıgārı-dın, mu'cizalardın kim biz tilerbiz kim ol (22) arıg-lar aqızmağ-dur va kök ısqātı?" Va āyat-larınġ qalğanları kim banî İsrā'il sūrasıda mazkūr bolğusıdır. (23) فَقُلْ Pas aytkıl alarınġ cavābı-da kim: "Āyat-lar nüzulî gayb-dur va şübhasız إِنَّمَا الْغَيْبُ mundın özge yoğtur kim gayb 'ilmi (24) ⁸⁹لِلَّهِ Hudāy-gadır. Şāyad kim āyat-lar inzālî içide sizlerniġ muqtarihiġiz mafsada bolğay kim qaytarğay āyat-ların (25) inmek-din. فَانْتَظِرُوا Pas sizler intizār étiġizler muqtarihāt nüzulî-ğa. إِنِّي مَعَكُمْ Durustluğ bile kim mén dağı sizler bile⁹⁰ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ (26) köz tutquçı-lardındurmén tā körgey-mén kim 'azāb sizlerge kélür yā āyat-larî kim sizlerniġ maṭlūbıngızdur vāki' bolur."

21: (27) وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ Va çün tattursağ biz kişilerge, ya'nî Mekke élige sıhhatı⁹¹ مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ ağrıg-lıgı-dın song kim (207a/1) مَسْتَهُمْ teg[g]en bolğay alarğa yā kēng-lik kıstavlıg va qağt-lıg songıdın. إِذَا لَهُمْ Çün bağsaġ alarğa فِي مَكْرٍ فِي آيَاتِنَا (2) makrî bizniġ āyat-larımızda, ya'nî ta'n kılurlar anda va payğambar bārasıda kayd körsetürler. Keltürüptürler kim Mekke ahlı yetti yıl qağt (3) va galabasığa mübtalā érdiler. Çün rabbānî raḥmatı va subḥānî ra'fatı ol baliyyanıġ kétermeklik-ni körsetti. İlahî kalāmı-nıġ qadağı (4) va ḥazrat-ı risālat-panāh-nıġ qağdı bile maşğul

⁸⁹ Yazmada ilk önce عَلَى اللَّهِ olarak yazılmış olsa da, daha sonra عَلَى kelimesinin üzeri çizilmiştir.

⁹⁰ dk. dağı sizler bile

⁹¹ dk. sıhhatı.

bolup makāyid va hīlağa élig evürmek ister érdiler. Haq subhāna buyurdi (5) kim: اللَّهُ أَتَقِيلُ، ey Muḥammad -ṣallallāhu ‘alayhi va sallam- kim Ḥudāy مَكْرًا bat-raq-dur sizlerdin makr cazāsını tégürmek-de (6) sizlerge, ya’nī sizlerniṅ kaydıñız zuhūrı-dın burun ‘azāb nüzülü bile sizlerge buyurgusıdur. إِنَّ رُسُلَنَا (7) Durustluq bile kim bizniṅ yibergenlerimiz, ya’nī ferişteleri يَكْتُبُونَ bitürler, مَا تَمْكُرُونَ olça sizler (8) sağış étersizler makrdın va andın sonṅ sizlerniṅ yaşurun tadbiriñiz bizniṅ feriştelimizdin yapuḡluq (9) émeştür. Bizge qačan yaşurun bolğusıdur? Bu kalām-niṅ mazmūnı intiḳām yahşı-dur.

22: هُوَ الَّذِي Oldur ol-kim (10) يُسَيِّرُكُمْ sürer va kudrat bérür masāfat qaṭ’ı-da sizlerge فِي الْبَرِّ فِي الْبَرِّ kuruq-da yaş ulaḡ-lar bile, téve va at (11) دَكِّ وَالْبَحْرِ va daryāda kuruq ulaḡ-lar bile kim kéme va zavraq⁹² دَكِّ إِذَا كُنْتُمْ tá çün bolğay-sızlar (12) فِي الْفُلْكِ kémede. وَجَرَيْنَ بِهِمْ Va kémeler barurlar alar bile kim andadurlar طَيِّبَةَ هَوْسِ يَلِّ بِهٖ yél bile (13) kim yumşaq éser. Évrülmeḡ fayıdası hıṭāb-dın ğıybat-qa mübālaḡadur, ya’nī gūyiyā kim bu şūrat bu tazkara şūratı- (14) dur muḥāṭab-lardıñ özgege daḡı tā müta’accib bolğay-lar bu qaṣm ḡāl-ları-dın kim kémede olturupturlar. Va alarnıṅ kémesi (15) tüz yél bile kim kéme şalāḡı andāzası bile éser, barur. وَفَرِحُوا بِهَا Va şādmān bolupturlar alar ol yél bile. (16) نَا-غَاهُ كَلَسَ كَلَسَ ol kémege رِيحٍ عَاصِفٍ katıq yél kim daryānı şūrḡa kéltürgey وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ va kélgey alarḡa (17) daryāniṅ tolqunı مِنْ كُلِّ مَكَانٍ har yeri-din. Ya’nī kémeniṅ onṅ va solı va ilgeri va sonḡıdın tolqun kirgey. (18) وَظَنُّوا Va ta’yin kılḡaylar, أَنَّهُمْ أَحْيَطُ بِهِمْ ol-kim tügel aylana tutupdur balālar alarnı barça sarı-sıdın, (19) دَعَا اللَّهَ oqurlar Ḥudāy-nı. Ol balāniṅ kaşfi alardıñ مُخْلِصِينَ ḡālātı-de kim aruḡ étküci-ler bolğay لَهُ الدِّينَ Ḥudāy üçün dīn-ni. Ya’nī qorqunç-dın öz dīni-ni ḡālış kılurlar va aşlī fiṭrat zuhūr kılur, nafsāniyat va (21) şayṭāniyat ‘avārızı zāyıl bolur va ayturlar: لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا “Agar bizge nacāt bérseñiz (22) لَنْكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ şükr aytquçı-lardıñ nacāt ni’matı-ḡa.”

23: فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ Pas çün qutqarsa (23) alarnı olçağın qorqarlar، إِذَا هُمْ çün körsenḡ alarnı فِي الْأَرْضِ sitam kılurlar yerde. Va aşuqurlar (24) hamol işlerge kim anda

⁹² Yazmada ilk önce زورق olarak yazılmış, daha sonra ذورق olarak düzeltilmiş.

érdiler şirk va fasāddın. **بِغَيْرِ الْحَقِّ** Ta'kiddür, ya'nî alarnıñ fasādı haq-sızdur ham (25) alarnıñ i'tikādı bile kim bilürler kim ol iş-de mubtal-durlar. **يَا أَيُّهَا النَّاسُ** Ey kişiler, **مُنْذَرًا** mundın (26) özge yoqtur kim sizlerniñ sitamıñız, **عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ** sizlerniñ nafs-larınıñızdadur, ya'nî anıñ vabalı sizlerge (27) kaytquçı-dur. Va aytıp-durlar kim: ⁹³ **مُبْتَدَاً عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ** Muḩtadā'yı-dur anıñ habarı. **مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** Ya'nî ol-kim sizlerniñ (207b/1) sitam va dādsızlığıñız va dünyā zindagānlığı-nıñ bar-ḩürdārlığı-dur, ya'nî ikki üç kün-gi pāydārsız va manfa'at-dur. Anıñ lazzatı (2) bat öter va anıñ uḩūbatı ḩalur. Va ḩafş *matā*'-nı naşb bile oḩur va maḩzūf fi'l-niñ maşdarı bilür. Ya'nî néçe kün bar (3) yérsizler bar yémeki dünyā zindagānlığı-dın. **ثُمَّ إِلَيْنَا** Pas bizniñ sarığa **مَرْجِعُكُمْ** sizlerniñ kaytmağıñız- (4) dur ḩıyāmat-da. **فَنُنَبِّئُكُمْ** Pas ḩabar ḩılurbız sizlerni, **بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ** olça bile barsızlar kim 'amal (5) ḩılursızlar va anıñ münāsabatı cazā bérgümizdür.

24: إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Mundın özge yoqtur kim dünyi (6) zindagānlığı-nıñ mişli tükenmek aşuḩmağı-da va anıñ keyin barmağı ilgeri kélgeni-din sonḩ **كَمَا** suğa (7) oḩşaş-dur, ya'nî yamḩur kim **أَنْزَلْنَاهُ** tüben yiberdük anı **مِنَ السَّمَاءِ** kök-din yā bulut-dın. **بِهِ** Pas ḩoşuldı ol su bile, **وَتَبَاتُ الْأَرْضُ** ot ösdi yérdin, **مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ** olçadın yérler ādamī-ler (9) ḩazā bérgüçi ḩabb-lar va mīve va baḩlar; **وَالْأَنْعَامُ** va olçadın otlarlar tavarlar yaş va ḩuruḩ otlar dék (10) **حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ** tā vaḩtī kim tügel tuttı yér **زُخْرُفُهَا** öz pīrāyasını **وَأَزَيَّنَّتْ** va ārāsta boldı tür- (11) lüg maḩşul-lar bile va rang-ā-rañ mīveler bile. **وَأَنْهَاهَا** Va ḩümān éltti-ler ol yérniñ aḩlı **قَادِرُونَ** (12) ol-kim alar ḩādırdurlar **عَلَيْهَا** ot ormaḩ va ol mīvelerniñ térmeki-ge. **أَتَاهَا** Nā-gāḩ kélđi ol yérge (13) **أَمْرُنَا** bizniñ 'azābımız ya'nî bizniñ farmānımız, anıñ ḩarāb-lığı-ḩa yétti **لَيْلًا** kéçede **أَوْ نَهَارًا** yā kündüz. **فَجَعَلْنَا** (14) **هَا** Pas ḩıldıḩ biz ol ékin va zar'-nı **حَصِيدًا** oḩşaş olça bile, orḩan bolḩay-lar yā tübidin üzgen. (15) **كَأَن لَّمْ تَعْنُ** Güyiyā kim ḩiç yoḩ édi **بِالْأَمْسِ** tünkün, **كَذَلِكَ** andaḩ kim tamşil-de tafzīl ḩıldıḩ, (16) **نُفُصِّلُ الْآيَاتِ** ébirürbiz va ravşan ḩılurbız öz ḩudratımızniñ dalīl-lerini **يَتَفَكَّرُونَ** ḩavmī (17) üçün kim tafakkür ḩılḩaylar zarbu'l-maşal-da. Va anıñ bile asıḩ alḩaylar. Bu taşbīḩ mürakkab-dur dünyā ḩālī-nı na'im inḩırāzī-da va anıñ (18) amvālī zavālī va idbār

⁹³ “Azḩınlığıñız nefsiniz üzerinedir.”

zuhûri iqbâl va favrı-dın song-ra. Taşbîh kıılır bizning otı-niñ ħalı-ğa kim tâzalığ va tarāvati- (19) dın song⁹⁴ kuruq va tire va ravnaq-sız bolur, andaq kim ol ot-qa şannüt şıfatı-dur. Va âhır kudurat samtı dünyi-niñ mabda'yı ham⁹⁵ (20) davlat-ı navâziş va anıñ müntahâsı nakbat va hasrat güzârışı-dur. Va aytıp-durlar mumassal yamğur suyu-dur va mumassal cihân mâlı (21) va dünyi mâlı şibhi vachı-da yamğur suyu-ğa sözler aytıp-durlar. Kaşfu'l-asrârda keltürüptür kim dünyevî mâl-ları va anıñ (22) ħuzûzı-niñ taşbîhi yamğur suyuğa, ol yüzdin-dür kim yamğur âdamı-niñ ħıla va tadbîri bile bulut-dın tüben (23) kélmes, balkim subhâni taqdiri va rabbâni maşalâtı bile yüz körsetür. Dünyî mâlı dağı cahd va talbîs va makr va tazvîr bile cam' bolmas, (24) balkim azalî ħükmi⁹⁶ va lam-yazalî kısmat bile élig-ge kélürtti. Ol-kim yamğur suyu mâdâmî kim aqsa arıg arıg-lıg samtı bile mavsım (25) bolur; ammâ çün yérıde tohtamak körsetse va müddatı bir yérde tursa tüsi va ısı va anıñ mazası mutagayyir bolup fâyıda (26) almak maddaları andın üzülgey. Dünyâ mâlı dağı cüvân-mardlar infâkı-niñ sababı bile élig-din élig-ge (27) ravân bolsa, bendıde va maqbül bolur va çün kız[ğ]ançlıg tarlıgı va ħasıs-lar imsâkı-da qalsa, 'ayb-lıg mazmüm bolğay. (208a/1) Va 'Aşîrât-ı Hümaydı-de aytıp-dur kim mümâşalat vachı oldur kim çün yamğur andâza bile kélür va ħacat qadrı bile nâzil bolur (2) âdamı-ler âsâyışı va 'âlamı-ler ârâmışı sababı bolur; ammâ çün andâzadın ölse va i'tidâl ħaddı-dın ötmek körsetse, (3) 'âlam ħarâb-lıgı âdam sar-gardânlıgı-niñ vâsıtası bolur. Dünyî mâlı dağı tâ ihtiyâc miqdârı-ğa élig-ge kélse dîn (4) va dünyâ maqsadları nacâh-qa maqrûn bolur va anıñ fâyıdaları yırağ va yavuq-qa yéter; ammâ çün yüz köplük-ke koysa (5) va ħizâna va anbâr köp bolsa ma'âşî irtikâbı mavcı va tafâhur vasılası adâni va aqâşî-ğa bolur. *لَيْطَعَى أَنْ رَأَهُ اسْتَعْتَى* ⁹⁷ (6) *كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ* Va tağı ol-kim yamğur çün gül nihâlığa anıñ laţâfatı va tarāvati-nı arturur va çün tiken-ge (7) ölse, anıñ ħiddat va şavkatı-nı arturur. Dünyî mâlı dağı çün muşlıh-ğa yétse anıñ şalâhiyyatı

⁹⁴ dk. song

⁹⁵ dk. ham

⁹⁶ dk. ħükmi

⁹⁷ "Hayır, muhakkak ki insan gerçekten azgınlık yapar. Kendini müstağni görmesi sebebiyle." (Alak suresi, 6/7 ayetler)

arturur. **صَالِحٌ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ** (8) ⁹⁸ **نِعْمَ الْمَالُ** al Va agar müfsid éligi-ge tüşse anıñg fasadı 'inādı mādđası bolup yüz artuqluq-qa (9) qoyar. Va aytıp-durlar kim çün yamğur suyu yerge yétse qarar tutmas, balkim har sarı va har taraf-ğa ravān (10) bolur. Dünyı mālı dağı bir yerde qarar tutmas va bir kişi bile arām tutmas, balkim har kün özgeniñg éligi-de bolsa (11) va har kéçe birev bile muvāşalat 'ağdı bağlar, na 'ahdı-ğa va na anıñg vafāsığa baqadur. Taysırde aytıp-dur kim Haq (12) subhāna öz qullarını tilemes dünyāğa kim āfat-lar maħalı-dur, balkim sarāy-ğa da'vat qılır kim salāmat manzili (13) maħāfāt-lardın-dur, andağ kim ayttı:

25: **وَاللَّهُ يَدْعُوا** Va Hudā oqur öz qullarını **إِلَى دَارِ السَّلَامِ** salāmat (14) sarāy sarığa kim cannat-dur. Ya'nī ünder 'amalı bile kim uçmağ-ğa kirmek mücibi bolğay. Va uçmağ-nı dāru's-salām, (15) ol cihat bile ayttı kim ferishteler taħıyyatı anıñg ahlığa yā uçmağ-lıg-larınıñg taħıyyatı biri birige salām-dur; yā salām (16) Haq subhānaniñg atı bolğay va cannat-niñg izāfası anıñg bile uçmağ-niñg ta'zimi üçün-dür. Çün *baytiya* (17) niñg izāfası ol āyat-da kim *tahhirā baytiya* bolğay, anıñg takrīmi üçün-dür. Fuşul-da aytıp-dur kim Haq subhāna bende- (18) ni ünder sarāy-dın kim anıñg avvalı yıqlamağ bolğay; va ortası émgek va soñğı fanādur. Va sarāy-ğa kim avvalı (19) anıñg 'atādur; va ortası anıñg rızā va anıñg müntahāsı liqādur. Barçanı cannat-ke oqur **وَيَهْدِي** va yol (20) körsetür **مَنْ يَشَاءُ** har kim-ge tilese, **إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** tüz yol sarığa kim müntahā dāru's-salām-ğa bolğay. Va ol (21) İslām-dur yā sünnet tarīki. Ey 'aziz, da'vat-ı 'ām-dur hażrat-ı risālat panāhı dalālatı va hidāyat-ı hāş-dur, vābasta (22) ilāhı tavfīki-ğa. Şayhu'l-islām⁹⁹ **كُودDISA SIRRUHU** aytıp-dur: “Barçanı ünder; ammā tā kim-ni qabul müsnağı-ğa olturguzur.”

26: (23) **لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا** Ol-kişilerı kim yağşı-lıq qıldı-lar, ya'nī imān keltürdi-ler, **الْحُسْنَى** maşubat va yağşı pādāş- (24) dur ya'nī cannat. **وَزِيَادَةٌ** Va artuqluq pādāş-dın tafzıl tarīki bile karāmat qılır. Ayturlar *hüsnā* hasana cazāsıdur (25) birige bir. Va artuqluq ol-kim birige on bergey yā köprek. Yā hüsnā yarlıkamağ-dur va artuqluq hażrat-niñg hōşnūd- (26) luğı. Madārik-de keltürüp-dür kim artuqluq muħabbat-dur bendeler köngül-leride yā olça dünyı-de 'atā qılır va aħırat-da (27) hisāb körsetmes.

⁹⁸ “Temiz mal salih insan için ne kadar iyidir.”

⁹⁹ Hace Abdullah Ensarî kasedilmiştir.

Va aytıp-durlar bulutī-dür kim uçmağ ahlı-nıñ başığa öter va har né tilerler alarğa yağar. (208b/1) Va muhaqqıq-lar cumhür[1] añağadurlar artuqluq hażrat-ı parvardıgār likāsı-dur kim karam mağzı bile uçmağ-lıq-larnı anıñg bile mükarram kıılır. (2) وَلَا يَرْهَقُ Va yapmas-dur وَجُوهَهُمْ uçmağ-lıg-larınıñ yüzlerin فَتَرَّ toz va çenğ وَلَا ذَلَّةٌ va na hıvörülüğü (3) mazalla aşarı alarınıñ başarasığa bolmağay. أُولَئِكَ Ol gurüh muhsin-ler أَصْحَابُ الْجَنَّةِ uçmağ ahlı-dur- (4) lar. هُمْ فِيهَا Alar uçmağ-da خَالِدُونَ dāyim qalğuçı-lardurlar, na alarınıñ ni'matı zavāl tapar va na alarınıñ davlatı (5) intikāl éter, dünyi zağārifi-niñ ğurürı matā'-ları hılāfı bile kim zavāl va fanā şadadı-dadur.

27: وَالَّذِينَ Va pādāşı (6) alarınıñ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ kasb kııldı-lar yamanlıg-larnı şirk va küfr va nıfāk dék, جَزَاءَ سَيْنَةٍ yaman pādāşı- (7) dur بِمِثْلِهَا seyyi'ege oğşaş. Seyyi'ege kim kıılıp-dur artuqluq aña. وَتَرَاهُمْ Va yapar alarnı ذَلَّةٌ hıvör- (8) luq va rasvālīg, ya'nī mazallat āşarı alarğa āşkāra bolur. مَا لَهُمْ Bolmağay alarğa مِنَ اللَّهِ Hudāy 'azābı-dın مِنْ (9) عَاصِمٍ hıç saqlağuçı, ya'nī hıç kişi 'azāb-nı alardın qaytarmas. كَانَمَا Güyyiā yapılıp-dur (10) وَجُوهَهُمْ yüzleri alarınıñ مِنَ النَّيْلِ pāraları bile keçedin, مُظْلِمًا hālatı-de kim qarañġu (11) bolğay. Ya'nī qara bolğay yüzleri alarınıñ ġam va qayğudın qarañġu keçe dék. أُولَئِكَ Ol-gurüh kim seyyi'āt (12) kāsib-leridürler, ya'nī müşrik-ler va münāfiq-lar, أَصْحَابُ النَّارِ tamuğ otı-nıñ mülāzım-ları-durlar. هُمْ Alar (13) فِيهَا ot-da خَالِدُونَ cāvīd bolğuçı-lardurlar, ya'nī har-giz qutulmaqlıg yüzü 'azāb-dın alarğa yoqtur.

28: (14) وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ Va qorquñızlar ol künīdin kim yığışturğay-bız yağşı-lar va yamanlarnı جَمِيعًا barçasını alar- (15) nıñ. ثُمَّ نَقُولُ Pas ayturbız أَشْرَكُوا alarğa kim şirk keltürdiler: مَكَانَكُمْ “Turunğızlar öz yer- (16) lerinğizde وَشُرَكَاءُكُمْ sizler va sizlerniñ şerik-lerinğiz kim méndin özgege tapınıp-sızlar, ya'nī (17) but-lar, tā körgey-sizler kim sizlerge né kııurmén.” فَزَيَّلْنَا Pas ayıurbız بَيْنَهُمْ kāfirler va alarınıñ (18) ma'būdları ara va sorarbız kāfirlerdin kim: “Nége but-larnı tapındıñızlar?” Ayturlar kim: “Alar bizni öz 'ibādatı-ğa (19) buyurdılar.” Haq subhāna but-larnı sözge keltürür وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ va aytur alarınıñ şerik-leri, ya'nī but-lar: (20) مَا كُنْتُمْ “Yoq édiñiz sizler إِيَّانَا تَعْبُدُونَ kim bizni tapın-ğan bolğay-sızlar, balkim sizler havāyınğız-

(21) nı tapınur érdiringizler.”¹⁰⁰ افرايت من اتخذ إليه هواه¹⁰⁰ Yanābi’-de kéltürüp-dür kim kâfir-ler cidāl başlamak körsetip (22) ayturlar: “Na mundaq, balkim sizler bizlerni öz tapınmağingizğa buyurduingizlar.” Va but-lar ayturlar:

29: إِنَّ كُنَّا دُرُستلۇق bile kim bar érdük biz بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ (23) “Pas yéter, Hudāy tanuq فَكْفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا (23) Durustlۇq bile kim bar érdük biz عَنْ عِبَادَتِكُمْ (24) sizler tapınmağingizdın لَغَافِلِينَ (24) habarsızlar; anıñg üçün kim körmes érdük va eşitmes érdük (25) va és va fehminimiz yok érdi.”

30: مَا أَسَلَفَتْ كُلُّ نَفْسٍ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ ائْتُوا اللَّهَ وَرُدُّوا (26) Ol maqām-da تَبْلُو sınır, ya’nī tapar va tatar har nafsi مَا أَسَلَفَتْ (26) olçanıñ cazāsını kim ilgeri-din yiberip-dür ‘amal-lardın. Ya’nī anıñg asıgı va émgeki-ni mu’āyana körer. وَرُدُّوا (27) Va kaytarılgu- (27) sıdurlar barça nafs-lar إِلَى اللَّهِ (27) Hudāy-nıñ şavābı va ‘ikābı sarığa. مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ Alarnıñ égesi haqıqat-da (209a/1) yā alarnıñ iş-leri-nıñ mutavallisi rāst-lıq bile. وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ (2) durlar kim iftirā kıllurlar but-lar şafā’atı-dın va hāl ol-kim but-lar alardın bızārlıq körsetürler.

31: أَيْتَقِلُّونَ الْأَنْثَارَ (3) قُلْ مَنْ مِّنَ السَّمَاءِ يَرْزُقُكُمْ (3) Aytkıl, kim-dür kim sizlerge ruzı bérür, مِّنَ السَّمَاءِ kök-din yamğur yağdurur وَ الْأَرْضِ (4) وَأَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ (4) Ya kim-dür kim ot öndürür? وَأَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ (4) Yā kim-dür kim ége-lıq kılgay kulaq-qa وَ الْأَبْصَارَ (5) وَأَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ (5) Va közlerge? Ya’nī kim boldura alğay kulaq va köz yaratqay va āfat-lardın asrağay? وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ (6) وَأَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ (6) Va kimdür kim çıkarğay tirigni kim hayvān-dur yā nabāt-nı الْمَيِّتِ (7) وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ (7) ölüg-din kim nuţfadur yā dāna? وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ (7) Kim-dür kim çıkarur ölüg-ni kim nuţfadur yā dāna, وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ (7) tirig-din kim hayvān-dur yā nabāt? وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ (8) وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ (8) Va kim-dür kim tadbır kıllur ‘ālam-ları-nıñ iş-lerini ta’mim-dür taşış-din sonğ? Va çün bu sū’āl-lar kılsañg (9) kâfirlerdin vuzūh va zuhūr gāyatı-dın boldura almas-lar kim ‘inād va mükābara kılgaylar. فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ (10) فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ (10) Pas aytur- (10) lar cavāb-da kim: “Bu barça kim sorduñg, Allāh-dur. Va çün bu ikrār huccat-nıñ uluğ-rağı-dur¹⁰¹ alarnıñ but-lar ittihāzı-dur. فَقُلْ (11) فَقُلْ (11) Pas aytkıl, ey Muḥammad -şallallāhu ‘alayhi va sallam- alarğa kim bu ikrārdın sonğ: أَفَلَا تَتَّقُونَ (12) أَفَلَا تَتَّقُونَ (12) “Ayā qorqmas-sızlar mundaq Hudāvandı ‘uqūbatı-dın? Va but-larnı anıñg şeriki étersizler.”

¹⁰⁰ “Hevasını kendisine ilah edinen kişiyi gördün mü?” (Casiye suresi, 23. ayet)

¹⁰¹ Yazmada “uluğ-la” şeklinde yazılmış, daha sonra “-la” ekinin üstü çizilmiştir.

32: رَبُّكُمْ الْحَقُّ Pas ol-kim (13) anğa bu şıfat-lar bolğay, Allāh-dur, فَذَلِكُمْ اللَّهُ sizlerniñ parvardıgārıñız kim şābit-dür anıñ rubūbiyyatı taptı (14) kim şak-ke anda mudhāl bolmağay. فَمَادَا Pas né némedür بَعْدَ الْحَقِّ rāst-lıg-dın song va Haq bayānıdan song, (15) إِلَّا الضَّلَالُ magar yol azmağı. فَآتَى تُصْرَفُونَ Pas qaydın kaytarulursızlar haq-dın bātıl-ğa va tavhīd-din şirk-ke.

33: (16) كَلِمَةً Sazāvār boldı حَقَّتْ Andaq kim rubūbiyyat Haq-qa sazāvārdur. عَلَى الَّذِينَ 'azābı rıñg hūkmi, ya'nī vācib boldı ahlı-nıñ 'azābı séniñ parvardıgā- (17) فَسَقُوا alarğa kim çıqtı-lar işlāh dāyirasıdın va tamarrüd (18) étti-ler öz küfride; أَنَّهُمْ anıñ için kim alar لَا يُؤْمِنُونَ imān kéltürmes-ler.

34: أَيْتَقِيلُ: قُلْ (19) “Ayā bardur sizlerniñ bu şerīk-leriñiz, ya'nī but-larī kim Hūdāy şerīk-lik bile tapınırsızlar, مَن يَبْدَأُ الْخَلْقَ (20) kişi kim başlağay, ya'nī yaratqay haq-mı? ثُمَّ يُعِيدُهُ Pas song i'āda qılğay, ya'nī tirgüzgey anı öl-gendin (21) song. Va çün kāfirler ibdā'ğa muqarr va tirgüzme-ke münkir érdi-ler va lacāc va 'inād yüzidin anğa i'tirāf körsetmes (22) érdiler, Haq subhāna buyurdı: قُلْ اللَّهُ “Aytqıl, ey Muḥammad -şallāhu 'alayhi va sallam- kim Hūdāy يَبْدَأُ الْخَلْقَ āgāz bile yarattı haq-nı. (23) ثُمَّ يُعِيدُهُ Song yana tirgüzür¹⁰² anı fanādın song. فَآتَى تُؤْفَكُونَ Pas qaydın kaytarılırsızlar (24) rāst yoldın?”

35: أَيْتَقِيلُ: قُلْ (19) “Ayā bardur sizlerniñ but-larıñızdın kim şerīk at koyup-sız, (25) مَن يَهْدِي kişi kim yol körsetkey payğambarlar yiberme-lik va kitāb-lar indürme-ke va nazār tavfīki qudrat dalīli-de. (26) Ya'nī huccat-lar va burhān-la[r] naşbı-da tā yol tapqaylar إِلَى الْحَقِّ haq sarığa kim İslām dīni-dür.” قُلْ اللَّهُ Aytqıl, Hūdāy (27) يَهْدِي لِّلْحَقِّ yol körsetür haq-qa haq bayānı bile. أَفَمَن يَهْدِي Ayā har kim yol körsetse إِلَى الْحَقِّ haq sarığa (209b/1) kim İslām dīni-dür? { قُلْ اللَّهُ Aytqıl, Hūdāy يَهْدِي إِلَى يَهْدِي (2) أَفَمَن يَهْدِي (2) Ayā har kim yol körsetse إِلَى الْحَقِّ Haq sarığa }¹⁰³ أَفَمَن يَهْدِي Sazāvārraqdur kim mütāba'at qılıñğay¹⁰⁴ anğa. لَا أَفَمَن يَهْدِي (3) Yā ol-kişi kim yol tapmağay özige, إِلَّا أَن يَهْدِي magar ol-kim yol körsetkey-ler

¹⁰² Yazmada kelimedeki “z”nın noktası “r”nın üzerine yanlışlıkla konmuştur.

¹⁰³ Parantez içine alınan kısımda 210b/26 - 210b/29'de geçen ayetler va tercüme-ler aynı yanlışlıkla yazılmıştır. 210b sayfasında “haq sarığa kim İslām dīni-dür” cümlesi ikki defa geçmektedir.

¹⁰⁴ Yazmada ilk önce “qılğay” yazılmış, daha sonra üzerinde “qılıñğay” yazılarak düzeltilmiştir.

aᅇga. Tafsir-i Zāhidī-de kéltürüp-dür kim but (4) tapınguçı-lar, but-larnı tavarlarğa bağlar érdi-ler va yérdin yérge éltür érdi-ler. Pas Hāᅇ subhāna ayttı: “Téng bolğay (5) ol-kim saᅇga yol körsetkey kişi-ge kim sén aᅇga yol körsetkey-sén? فَمَا لَكُمْ Pas né-dür va né ékendür sizlerge, (6) كَيْفَ تَحْكُمُونَ néteg hūkm qılursızlar téng-lik bérürsizler kişi-ge kim sizler aᅇga muᅇtāc-sız kişi-ge kim ol (7) sizlerge muᅇtāc-dur?”

36: وَمَا يَتَّبِعُ Va égreşmes-ler أَكْثَرُهُمْ kāfirlerniᅇg köp-reki, ya'nī alarnıᅇg uluğ-ları, (8) öz mu'taqıdlarıda, إِلَّا ظَنًّا magar gümāniᅇga kim mustaniddür vāhiya ᅇayāl-lar va fāsıda kıyās-lar bile. Ĝāyib kıyāsı şahidқа (9) va ᅇālıᅇ kıyāsı maᅇlūᅇқа. إِنَّ الظَّنَّ Durustluᅇ bile kim gümān لَا يُعْتَبَرُ niyāzsız qılmas kişi-ni مِنَ الْحَقِّ 'ilm-i durust (10) va i'tikāddın, ya'nī zann va taᅇmīn ᅇaᅇ va yaᅇīn ornıda bola almas-dur. Aytıp-durlar kāfirlerniᅇg gümānı ol édi (11) kim but-lar alarğa şafā'at qılğusıdurlar. Va Hāᅇ subhāna ayttı kim alarnıᅇg gümānı asıᅇ étmes va qaytarmas Hāᅇ 'azābı- (12) dın شَيْنًا néme. Durustluᅇ bile kim ᅇudāy ta'ālā bilgüçi-dür, بِمَا يَفْعَلُونَ olça bile alar qılurlar gümān (13) mütāba'atı va ᅇucceat va burᅇān yüz évürmeki-din.

37: وَمَا كَانَ Va yoᅇtur va ravā émes هَذَا الْقُرْآنُ bu ᅇur'an, bā-vücüd-ı i'cāz (14) dalili, أَن يُفْتَرَى ol-kim toᅇulğay va kişi ayta almas مِنَ دُونِ اللَّهِ ᅇudāydın özge. Ya'nī sazāvār émes (15) kim bu söz başarnıᅇg toᅇulğanı bolğay. وَلَكِن Va likin ᅇudāy yiberdi anı تَصْدِيقَ الَّذِي olçanıᅇg taşdıᅇi üçün (16) kim bar édi, بَيْنَ يَدَيْهِ andın burun burunᅇi kitāb-lardın. Ya'nī bā-vücüd-ı i'cāz, tanuᅇ manzila kitāb-lar daᅇi bar. (17) وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ Va bayān üçün olça sizlerge bitilip-dür avāmir va navāᅇi-din bitilğanlar, مِنْ رَبِّ yoᅇtur (18) şakkī فِيهِ anda va ravā émes kim bolğay kim manzil-dür مِنَ الْعَالَمِينَ 'ālamī-ler parvardıᅇarı-dın; ammā kāfirler (19) muᅇga yétmes-ler.

38: أَمْ يَقُولُونَ Balkim ayturlar: افْتَرِيَهُ “Baᅇlap-dur bu kalām-nı Muᅇammad - şallallāᅇu 'alayᅇi va sallam- özi-din.” (20) قُلْ Aytqıl, “Agar bu sözni toᅇusa bolur, فَأْتُوا pas kéltürünᅇizler va toᅇunᅇizler بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ sūra, anıᅇg oᅇşaşı (21) balāᅇat va faşāᅇat-da kim sizler balıᅇ nazm va faşıᅇ naşrda zamānanıᅇg maşᅇūrı va davrān-nıᅇg sar-āmadısızlar. Va agar (22) özünᅇiz bile mu'āraza éte almasaᅇiz, yārī tilenᅇiz وادْعُوا va ündenᅇizler öz yārī bérmekiᅇiz üçün (23) sūra kéltürmek-de ᅇur'an dék. دُونَ (24) مَنْ Har kimni boldura alursız kim andın yārī tileᅇey-sizler, مِنَ اللَّهِ ᅇudāy-dın özge tā sizlerge madad-kārlıᅇ qılğay va yasaᅇizler ᅇur'an dék. إِنَّ كُنْتُمْ

(25) **صَادِقِينَ** Agar barsız rāst aytkuçı-lar kim Muḥammad -şallallāhu ‘alayhi va sallam- özidin yasar.”

39: **بَلْ كَذَّبُوا** Kāfirler bir sūra keltür- (26) medi-ler, balkim takzīb kıldı-lar va imān keltürmediler **بِمَا لَمْ يُحِيطُوا** ol néme bile kim tügel yétmediler **بِعِلْمِهِ** (27) anıng bilmeki-ge. Ya’nī aşıqmaq körsetti-ler takzīb-de, olça tapmadı-lar anı. Murād oldur kim Qur’an eşitkendin sonıng **(210a/1)** va tadbirdin burun anıng āyātı-da takzīb va inkārığa maşgöl boldı-lar. **وَلَمَّا يَأْتِهِمْ** Va kélmedi alarğa, ya’nī açılmadı (2) alarğa **تَأْوِيلُهُ** Qur’an-nıng ma’nā-sı va ḥaḳıḳatı. Va alarınıng zihni anıng asrārı va daḳāyıḳı-ğa yétmedi. Yā takzīb kıldılar (3) olça bilmediler Qur’an-da ba’s va cazā zikri va va’id va ‘uḳubat. Va kélmedi alarğa olça ‘azāb-dın va ‘da kılıp érdi-ler. Va har-āyına (4) kélgüsidür va anıng vuḳū’yı-dın sonıng ökünmekdin özge ḥāşılı bolmağusıdur. Va ol ökünmeklik asıg étmegüsidür. (5) **كَذَلِكَ** Mundaḳ takzībī kim séniing zamānıng kāfirleri-dedür, **كَذَّبَ الَّذِينَ** takzīb kıldı-lar öz payğambarlarını alar (6) kim bar érdiler **مِنْ قَبْلِهِمْ** bulardın burun. **فَانظُرْ** Pas baḳ-ḳıl va körgil kim **كَيْفَ كَانَ** néteg évü[r]di **عَاقِبَتُ** (7) **الظَّالِمِينَ** sitamkārlar va yalğan-çı-larınıng işi-niing intihāsı. Va bular dağı alar dék mu’azzab va mu’ākab bolğusıdurlar. (8) Bu āyat-da ḥazrat-ı risālat tasliyası va küfr va zalālat ahlı-nıing tahdīdi mündaric-dür.

40: **وَمِنْهُمْ** Va alardın kim takzīb kılırlar, **مَنْ** (9) **يُؤْمِنُ بِهِ** kişi bolğay kim imān keltürgey Qur’ānğa va taşdıḳ éter öz nafsıda va bilür kim ḥaḳ-dur. Va likin ‘inād yüzidin izḥār (10) kılmas. **وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ** Va alardın kişi bolğay kim keltürmegey anıng bile cahl fartı va bilmes- (11) lik gāyatı-dın. **وَرَبُّكَ أَعْلَمُ** Va séniing parvardıgārınıng dānāraḳ-dur **بِالْمُفْسِدِينَ** buzuḳ işlerge, ya’nī baş (12) burğuçı-lar kim bérk-dürler takzīb-ge. Va aytıp-durlar āyat-nıing ma’nā-sı budur kim: “Ba’zı séniing ḳavmıng-dın imān (13) keltürürler Qur’an-ğa va küfrdin tavba kılırlar. Va cam’i ol bolğay kim bu sa’adat-dın maḥrüm ḳalıp küfr şaḳāvātı bile ölgey-ler.”

41: (14) **وَإِنْ كَذَّبُوكَ** Va agar takzīb kılsalar séni, ya’nī anğa bérk-lik körsetseler va sén alarınıng icābatı-dın ümidsiz (15) bolsang, **فَقُلْ** pas aytḳıl: **لِيْ عَمَلِي** “Maḅadur méniing kirdarım asrārınıng cazāsı; **وَلَكُمْ** va sizlergedür **عَمَلُكُمْ** sizler- (16) niing ‘amalınıgızniing cazāsı. **أَنْتُمْ بَرِيْنُونَ** Sizler bızarsızlar, ya’nī sizlerniing zammınıgız bızarlıg-dur, **مِمَّا أَعْمَلُ** (17) olçadın mén kılırmén, sizlerni méniing ‘ilmim bile

tutmağusıdurlar. وَأَنَا بَرِيءٌ Va mén bīzārmén مِمَّا تَعْمَلُونَ (18) ölçadın sizler kıılursızlar, ya'nī tutulğuçı sizlerniᅡ 'amalınıᅡz bile bolmağum-dur." 'Allāmadın ba'zı-nıᅡᅡ қаşıda bu āyat āyatu's- (19) sayf bile mansūᅡ-dur.

42: وَمِنْهُمْ Va alardın, ya'nī kāfirlerdin (Zādu'l-masīrde aytur, yahūddın) مَنْ كِشِيلER (20) bardurlar kim kıulaķ tutarlar إِلَيْكَ sėniᅡᅡ sarıᅡa, vaķtı kim Қur'ān oқursėn va ũmmet-ke řar' hũkm-lerini oąretũrsėn (21) tā istihzā kıılurlar anıᅡᅡ bile. أَفَأَنْتَ Ayā sėn تُسْمِعُ الصُّمَّ eřittũrũrsėn saąırlarąa? İstifhām nafyı ma'nāsı (22) biledũr, ya'nī alarnıᅡᅡ eřittũrmeki-ge ķādır ěmes-sėn. وَلَوْ كَانُوا Va aąarķi bardurlar kim bā-vũcũd saąırlıą لَا يَعْقِلُونَ (23) tapmas-lar, ya'nī alarnıᅡᅡ saąırlıąı bile ta'aķķul yoķı ķořuluptur. Murād ol-kim 'āķıl saąır tafarrũs yolu bile řavt zannı-dın (24) kim anıᅡᅡ řımāᅡı-ąa yėtse, istidlāl nėmege kıla alur. Ćũn eřitmek va 'aķl har ikkisi mafķũd bolsa,¹⁰⁵ paydādur ᅡāl nė yosun {bile} boląay.

43: (25) وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ Va alardın kiři boląay kim nazār kıląay إِلَيْكَ sėniᅡᅡ sarıᅡa va nũbũvvat dalāyili va sėniᅡᅡ řadaķaᅡᅡ- (26) nıᅡᅡ niřānalarını mũřāᅡada kıląay va 'inād ąāyati-dın andaķ kŕsetkey kim ᅡią nėme risālat āyat-larıdın (27) kŕmeydũr. أَفَأَنْتَ Ayā sėn تُهْدِي الْعُمَى yol kŕsetũrsėn soķurlarąa, ya'nī ķādır ěmes-sėn alarnıᅡᅡ ᅡidāyati-ąa. (210b/1) وَلَوْ كَانُوا Va aąarķi bardurlar kim bā-vũcũd kŕzi yoķ, لَا يُبْصِرُونَ kŕmes-ler bařirat kŕzi bile, ya'nī maķřũd bař (2) kŕzi bile kŕmek.¹⁰⁶ İ'tibār dalāyil-nıᅡᅡ mũřāᅡadasıdur sır kŕzi bile. Va alar andın maᅡrũm-durlar. Sŕzniᅡᅡ mũlaᅡᅡařı oldur (3) kim kŕrerler va kŕmes-ler kim soķurluķ va bilmes-lik alarda cam' bolup-dur. Va mũmkin-dũr kim řāᅡıb-i bařirat (4) soķur tapar nėmeni kim aᅡmaķ soķurı anıᅡᅡ tapmaąı-dın maᅡrũm bolur.

44: إِنَّ اللَّهَ Durustluķ bile kim ᅡudāy لَا يَظْلِمُ (5) لِنَاسٍ شَيْنًا zũlm kıılmaąay kiřilerąe ᅡią nėme bile, ya'nī salb kıılmas alarnıᅡᅡ ᅡis-leri va 'aķl-larını. وَالنَّاسَ (6) وَلَكِنَّ kiři-ler أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ sitam kıılurlar ŕz nefis-lerige va ᅡis va 'aķl kim ķudrat āyat-ları (7) nıᅡᅡ idrākı-nıᅡᅡ ālatı-dur, malāᅡı-de isti'māl kıılurlar. Va ol tapınąanlarnıᅡᅡ manfa'at-ları va fāyıdaları alardın (8) favt bolur. Har kim ᅡaķ kŕmese va ᅡaķ eşitmese ol-kiři soķur va saąırdur va balkim andın ham kŕp yamanraķ.

¹⁰⁵ dk. bolsa

¹⁰⁶ dk. kŕmek

45: وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ (9) Va yād kı́l küñi-ni¹⁰⁷ kim yığışturbız. Va Hıfş gaybat bile oқыur. Ya'ñi Hudāy yığışturur kāfırlerni ol küñ-niñg havlıdın dünyāda va qabrda turğān müddatı körünür.¹⁰⁸ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا (10) Gūyiyā tohtamay-durlar, إِلَّا سَاعَةً magar az zamāñi النَّهَارِ küñdin. Tafsır-i Zāhidī-de keltürüptür kim mu'tazila gūr 'azābı (11) yoқыıda bu āyat bile istidlāl körsetip-dür. Ayturlar agar kāfirler gürda mu'azzab bolsa érdi, bu uzun müddatı alarğa sā'atı kör- (12) setmes érdi. Va cavāb aytur kim bu şūrāt kıyāmat hāl-ları havl-ları va şiddatı şu'ubatı-niñg sababı biledür kim gūr (13) 'azābı-niñg müddatı anıñg yanıda bir sā'at körünür. Va çün gürdın qopar bolsalar, مَتَّعَاهُمْ بِمَتَاعِهِمْ أَسْنَانًا وَيَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ āşnālıg bérür- (14) ler biri birisi ara. Ya'ñi biri birini tanırlar gūyiyā kim ayrılmaq zamāñi az édi. Va bu ol ba's-da bolur andın soñg tavātur (15) sababı bile kıyāmat-niñg havl-ları ol āşnālıg va tanımaqlıg üzülür va bir birini unuturlar. الَّذِينَ قَدْ كَذَّبُوا بِالْقَاءِ اللَّهِ كَذَّبُوا كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا كَارِهِينَ (16) Taḥkik bile kim ziyāñ kıldılar ḥayrlar ḥazż-larıda alar kim كَذَّبُوا بِالْقَاءِ اللَّهِ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا كَارِهِينَ (16) Takzib kıldılar Hudāy liķāsını, ya'ñi ba's (17) va cazāğa münkir boldılar. وَمَا كَانُوا Va yoq érdiler مُهْتَدِينَ yol tapqıçıl-lar imān-ğa.

46: وَعَذَابُهُمْ بَعْضُ الَّذِي سَأَلْنَاكَ (18) Va agar (18) körsetsek biz sañga الَّذِي بَعْضُ الَّذِي سَأَلْنَاكَ ba'zı olıcadın, وَعَذَابُهُمْ بَعْضُ الَّذِي سَأَلْنَاكَ va' da bérduk biz kāfirlerğa 'azāb-dın. Ol cam'ı- (19) niñg halākı édi Badr küñide. أَوْ تَتَوَفَّيَنَّكَ يَأْ تَتَوَفَّيَنَّكَ Ya mütavaffā kılgay-bız séni, anıñg irādātı-dın burun. Sén bilgil kim ol (20) ḥaq durur va vākı' bolğusıdur. Ya'ñi agar intiķām tartmasaq biz alardın dünyide va sén kormesenğ, فَأَلَيْنَا pas bizniñg (21) sarığadur مَرَجِعُهُمْ alarnıñg qaytmağı va sañga körseturbız āḥırat-da alarnıñg 'azābın. ثُمَّ اللَّهُ Pas Hudāy(22) anıñg irādātı-dın soñg yā séniñg ölgeniñg-din soñg شَهِيدٌ tanuq-dur مَا يَفْعَلُونَ olçağa, alar (23) kılurlar va 'amal-ğa köre cazā tapqısı-durlar.

47: وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَرْسَلْنَا رَسُولًا فَذَرَاكُمْ (24) Va har gurūhı-ğa ötken ümmet-lerdin رَّسُولٍ (24) yiberilgeni érdi kim alarnı Ḥaq-qa da'vat kılır édi. فَأَذَّاكُمْ رَّسُولُهُمْ (25) Pas çün kélđi alarğa رَّسُولُهُمْ (25) rasūli kim mab'uš édi alarğa va anıñg takzı-bin kıldılar, فَضَيَّ بِهِنَّ هُكْمٌ فَضَيَّ بِهِنَّ هُكْمٌ hükm étıldı rasūl va anıñg mukazzıbı yalğançıl-lar¹⁰⁹ ara (26) بِالْقِسْطِ rāst-lıg bile. Ya'ñi rasūl nacāt taptı va takzib ahlı halāk boldılar. وَهُمْ Va alar, ya'ñi rasūl va mukazzıb-lar, (27) لَا يظلمون sitam

¹⁰⁷ dk. -ni

¹⁰⁸ dk. ol küñ-niñg havlıdın dünyāda va qabrda turğān müddatı körünür

¹⁰⁹ Yazmada "mukazzıbı" yazılarak üstüne siyah kalemlle çizilmiş, sayfa kenarında "yalğançıl-lar" olarak düzeltilmiştir.

körgüçi bolmağaylar. Ya'nî rasûl şavâbıdın az kıılmağaylar va mukazzıb-lar 'azâbı-da artuqluq bile (211a/1) istihkâk-dın hüküm buyurmağaylar. Kêltürüptürler kim *al-âyat*:
110 *وَأَمَّا نُرِينَكَ* nüzülü-dın song Mekke kâfirleri va'da kıılınğan (2) 'azâb-nıng aşuqmaqlıg-nı körsetti-ler. Bu âyat nâzil boldı:

48: *وَيَقُولُونَ* Va ayturlar kâfirler istib'âd va istihzâ (3) yüzidin: *مَنْى* “Kaçan bolğay *هَذَا الْوَعْدُ* bu *mav'ūd bih* va nége bizge inip kélmes, *إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ* agar barsızlar¹¹¹ (4) râst aytqucu-lar va'idde?” Muhâtab hazrat-ı payğambar şallallâhu 'alayhi va sallam va mü'min-lerdür kim şirk ahlı-nı qorqutur érdiler.

49: (5) *قُلْ* Aytqıl: *لَا أَمْلِكُ* “Ége bolmas-mén *لِنَفْسِي* öz nafsım üçün *ضَرًّا* ziyâniğa *وَلَا نَفْعًا* va na sūdı-ğa, ya'nî kâdır (6) émes-mén émgeki-niñ kétermeki-ge va asıgını tartmaq-qa özüm üçün, *إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ*, magar olça tilegey Hudây. (7) Bas néteg aşuğayın zarar tartmaqda sizler üçün va sizlerge 'azâb va 'uqubat nüzülü-da. *لِكُلِّ أُمَّةٍ* Har guruhı-ğa (8) *أَجَلٌ* vaqtı-dur alarınıñ halâkı üçün, *إِذَا جَاءَ* çün kélse *أَجَلُهُمْ* alarınıñ 'azâbı vaqtı (9) *فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ* va keyin kélmes-ler öz acalı-dın *سَاعَةً* az zamânî. Va ilgeri-lik tutmas-lar anğa müşrik-ler (10) tahdîdî-dür anğa kim sâ'at be-sâ'at ilâhî 'azâbı sizlerge inip kélür. Va takzîb şüm-luğı sizlerniñ rüzgârınığızda (11) yéter. Va 'uqubat hulülü-dın song hasrat va nadâmat izhârî fâyida kıılmas.”

50: *قُلْ* Aytqıl, ey Muğammad -şallallâhu 'alayhi va sallam-: (12) *أَرَأَيْتُمْ* “Āyâ kördüñizler va bildiñizler sizler, ya'nî habar beringizler mañga, *إِنْ أَنْتُمْ* agar kélse sizlerge *عَذَابُهُ* Hudây-niñ (13) 'azâbı kim anıñ inmeki-ge aşuqursızlar, *يَبِيَاتًا* sizlerniñ maşğul-luğınız vaqtı-da uyquda, ya'nî kécede *أَوْ نَهَارًا* yâ kündüzde (14) kim iştiğâl zamânı ma'îşat tileki-gedür. Har-âyina ökünürsizler aşuqmaq-dın. Bas çün hâl bu türlüğ-dür *مَادًّا* némeni (15) *يَسْتَعْجِلُ* né némege aşuqurlar *مِنْهُ* 'azâb-dın. Ya'nî qaysı türlüğ-ni 'azâb-dın tilerler *الْمُجْرِمُونَ* yazuqluq-lar, ya'nî (16) müşrik-ler.” Va hâl ol-kim barça türlüğ 'azâb yahşı mülâyim émes-dür. Tibyân-da keltürüptür kim çün bu âyat nâzil boldı, kâfirler (17) ayttı-lar: “Bâvar tutmas-bız 'azâb-nı va aşuqurbız. Bas agar bizge inip kélse anğa imân keltürürbiz.” Āyat keldi kim:

¹¹⁰ “Ve ama elbette sana gösteririz.” (Yunus suresi, 46. ayet)

¹¹¹ “agar barsızlar” kısmı ayetin altına yazılmıştır.

51: (18) **أَيَّ** āyā aşuq-қандın song, **إِذَا مَا وَفَع** çün vāқи' bolsa 'azāb mu'āyana körseñgizler **بِهِ** **آمَنْتُمْ** imān kéltürür- (19) sizler aña. Bas aytkıl alarga: **الآن** "Ayā émdi imān kéltürürsizler? **وَقَدْ كُنْتُمْ** Va durustluq bile kim bar édiñgiz sizler kim (20) takzīb va istihzā yüzidin **بِهِ** 'azāb-қа, ya'nī 'azāb-niñg inmeki-ge **تَسْتَعْجِلُونَ** aşuqmaq körsetür érdiñgizler."

52: (21) **ثُمَّ قِيلَ** Pas aytilsa 'azāb ingendin song **لِلَّذِينَ ظَلَمُوا** aña kim sitam қıldılar öziğe şirk va takzīb bile (22) kim ba's imānı maқbūl émeştir. **دُوفُوا** Tatıñgızlar **عَذَابِ** **الْخُلْدِ** cāvīd 'azābı-nı kim anıñg alamı 'alā'd-davām bolğay. (23) **هَلْ تُجْزَوْنَ** Āyā cazā bérülürsizler, ya'nī cazā bérmes-ler sizlerge, **إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ** magar olça bile bar édiñgizler kim hama 'umr (24) **تَكْسِبُونَ** kasb éter érdiñgizler küfr va yazuq-dın? Kéltürüptürler kim Hıyay bin Aḥṭab Medīne yahūdı-dın ol-ḥazrat- (25) niñg hicratı-dın burun bāzar-gānlıq-қа Mekkege barıp édi, çün Hāram-ğa yétti, sayyid-i 'ālam şallallāhu 'alayhi va sallam da'vatı-niñg (26) tañtanası-nı éşitti. Alarnıñg maclisi-ge kéldi va Qur'an-nı éşitkendin song sordı kim: "Ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- **أَجَادَ أَنْتَ** (27) **أَمْ هَازِلٌ** Bu da'vā kim қılırsén cadd biledür yā hazl bile. Bu kalām kim oқursén rāst-lıg biledür yā oyun bile." **(211b/1)** Haқ subḥāna āyat yiberdi kim:

53: **وَيَسْتَنْبِئُونَكَ** Va ḥabar sorarlar séndin Qur'an va nübüvvat iddi'āsıda: **أَحَقُّ هُوَ** "Ayā ḥaқ- (2) dur va rāst-dur bu?" Va aytıp-durlar mustahz[i]ler va'id yā ba's yā Qur'an-dın sorar érdiler kim ḥaқ-dur yā yoқ. Cavāb (3) kéldi, **قُلْ** aytkıl: **إِي وَرَبِّي** "Ārī méniñg parvardıgārim ḥaқı bile, **إِنَّهُ لَحَقٌّ** durustluq bile kim méniñg da'vām (4) yā Qur'an yā ba's yā va'da қılğan ḥaқ va durust va rāst-dur. **وَمَا أَنْتُمْ** Va yoқ-sız sizler **بِمُعْجِزِينَ** 'āciz қılıғуçı- (5) lar Hudāy-nı 'azāb қılmaқdın. Ya'nī 'acz anıñg қudratığa yol tapmas va sizler anıñg 'azābı-nı özünğizdin (6) қaytara almağunğizdur."

54: **وَلَوْ أَنَّ** Va agar bolsa **لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ** har nafsī-ğa kim sitam қılıp-dur öziğe küfr bile, ya'nī agar (7) **كَافِرٍ** bolsa **مَا فِي الْأَرْضِ** olça yédedür māl va matā', **لَأَفْتَدَتْ** har-āyına fidā bérse, **بِهِ** olça bile bardur tā özini (8) 'azāb-dın satıp alğay. **وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ** Va yapқaylar öz ökünmekligi-ni öz itbā'yı va havā-dārları-dın (9) kim bolmağay, alardın sar-zaniş va malāmat éşitkey-ler yā ol-kim mabhūt bolmağay-lar 'azāb havlı-dın va sözle- (10) mek-ke қādır bolmağaylar. Va Tācu't-tafāsīrde kéltürüptür kim tā bolğaylar ḥasrat va nadāmat ahlı-nı öz iç-leride. Va aytıp- (11) durlar *isrār* izhār

ma'nā-sı biledür mütazāddda luġāt-dın bolġay. Anıñg mazmūnı ol-kim müşrik-ler nadāmat (12) izhārını kıılurlar öz ara¹¹² 'amal-larıdın. لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ Ol vaqt kim körgeyler 'azāb-nı وَقَضِيَ بَيْنَهُمْ hükm kııl- (13) ġay mü'min-ler va kāfirler bile; yā uluġ-lar va égreşkenlerge yā zālīm-lar va mazlūm-larġa بِالْقِسْطِ dād va rāst-lıġ bile. وَهُمْ (14) Va alar لَا يُظْلَمُونَ sitam körgüçi bolmaġay-lar şavāb noqşanı bile va 'iķāb artuķluġıda.

55: ¹¹³ بَلِإِنْ Bilinġizler ol-kim (15) durustluġ bile لِلَّهِ Hudāy-ġadur, مَا فِي السَّمَاوَاتِ olça kök-lerdedür, وَالْأَرْضِ olça yerlerde. Bas kāfirleriñg (16) fidāsıġa ihtiyācı yoġtur va şavāb va 'iķāb tégürmek-ke ķadırdur. وَاللَّهُ الْإِنِّ وَعَدَّ اللَّهُ Bilinġizler ol-kim Hudāy (17) va 'dası maşūbat va 'uķūbat حَقٌّ rāst-dur. Va anda ahlāf mümkün émeştür وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ va likin köpreki küfr va zulm (18) ahlı لَا يَعْلَمُونَ bilmes-ler ol cihat bile kim dünyi-ge maġrūrdurlar va 'aķabı-nıñg tanımaġdın yıraķraq.

56: هُوَ يُحْيِي (19) Oldur kim tirgüzür وَيُمِيتُ va öltürür وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ va anıñg sarıġa kaytarılġunġızdurlar ölüm (20) bile yā ba's-da.

57: يَا أَيُّهَا النَّاسُ Ey kişileri! (tankis nidādur) قَدْ جَاءَكُمْ Durustluġ bile kim keldi sizlerge (21) وَمَوْعِظَةٌ pandi مِّن رَّبِّكُمْ sizleriñg parvardıġarınġızdın وَشِفَاءٌ va şifāi va davāi لَّمَّا فِي الصُّدُورِ (22) ol némege kim köñgöl-lerdedür bilmes-lik va azmaġlıġ-lar aġrıġ-lardıñ. وَهُدًى Va yol körsetküçi Haġ sarıġa (23) وَالرَّحْمَةَ va mihribānlıġı لِلْمُؤْمِنِينَ gerevidelerge. Ya'nī Qur'an kim nāzil boluptur kişiler üçün kitābıdur cāmi' (24) kim anıñg mav'izaları 'amal maġāsınġa targīb kıılur va işler maķābihi-din tanfir körsetür. Musta'mil-dür 'amal ġikmat-ķa (25) va anıñg ma'nā-ları ol-kim şak-lar va şübhalar aġrıġ-ları va fāsıda 'uķdalar aġrıġı-dın ķutķarur. Munţavī nazarı ġikmat-ķa. (26) Va har-āyına mundaķ kalāmı hidāyat 'aynı va raġmat maġzı bolġusıdır. Va aytıp-durlar Qur'an nafs-lar¹¹⁴ mav'izası (27) va kökre-kler şifāsı va rūġ-lar hudāsı va asrār raġmatı-dur; yā öġüt-dür 'avām-ġa va şifādur ġavāş-ġa va hudā ġavāş aġaşşı-ġa raġmat- (212a/1) dur, barça üçün kim ol raġmat bile har biri öz rütbasıġa yétip-dür.

¹¹² "ara" kelimesi "öz" kelimesini altına küçük harfler ile yazılmış.

¹¹³ Yazmada ilk önce اللَّهُ الْإِنِّ olarak yazılmış, daha sonra لِلَّهِ kelimesi yuvarlak içine alınarak sehven yazıldığı belirtilmiştir. Diğer sehven yazılan kelimeleri hemen her yerde üstü çizilirken burada kelimenin üstü çizilmeyip, yuvarlak içine alındığının sebebi kelimenin لِلَّهِ olmasıdır.

¹¹⁴ Yazmada "nafs-lar" kelimesi iki kere yazılmış, daha sonra müstensih kırmızı kalem ile birinin üstü çizmiştir.

58: **قُلْ** Aytqıl şādliq kılıngız **بِفَضْلِ اللَّهِ** (2) Hudāy fazlı-ğa kim Qur'an-dur **وَبِرَحْمَتِهِ** va anıng raḥmatı kim İslām dīni-dür. Va aytıp-durlar fazl Qur'an; (3) va raḥmat ol-kim bizni anıng ahlı-dın kıldı. Yā fazl Qur'an-dur; va raḥmat ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam yā fazl (4) tavfiq-dür va raḥmat 'işmat. Va Haḳāyık-ı Sülamī raḥimahullāh-da kélip-dür kim fazl ma'rifat-dur va raḥmat anı tapmaq tavfiqi. Va 'Aynu'l- (5) Ma'ānī-de kéltürüptür kim fazl zāhira ni'mat-lardur va raḥmat bāṭına ni'mat-lar. Yā fazl uçmaḳ-қа inmek va raḥmat nacāt (6) ot-dın. Yā fazl ğitā kaşfi-dur va raḥmat liqā şühüdi. Kaşfu'l-asrār şāhibi aytıp-dur kim işarat yüzidin aytur: (7) “Méning bendem méning fazl va raḥmatım-ğa i'timād kıl, na öz tāt öz ḥıdmatıng-ğa kim i'timād yoqtur méning fazlım-dın özge- (8) de. Āsāyiş yoqtur méning raḥmatım-dın özgede. Har kişi sarmāyadur va mü'min-ler sarmāyası méning fazlım. Har kişige (9) ḥizānadur va mü'min-lerning ḥizānası méning raḥmatım.” Ba'zı anğadurlar kim āyat ma'nā-sı budur: “Méning fazl va raḥmatım bile (10) inip kélidi mav'ıza va şifā.” **فَبَدَّلِكَ** Pas muḅga kim inip kélidi, **فَلْيَفْرَحُوا** kérek kim şād bolğay-lar anıng üçün (11) kim **هُوَ خَيْرٌ** ol yaḥşıraq-dur, **مَّمَّا يَجْمَعُونَ** olçadın yıgarlar dünyi ḥuṭāmıdın kim zavāl va fanā ma'razi-dadur.

59: (12) **قُلْ** Aytqıl 'Arab müşrik-lerige: **أَرَأَيْتُمْ** “Ḥabar béringizler maḅga **مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** olça yiberip-dür Hudāy **لَكُمْ** (13) sizler üçün **مِنْ رِزْقٍ** ruzi-din, ya'nī tavarlarī kim anıng yémeki ḥalāl-dur. **فَجَعَلْتُمْ** Pas sizler (14) kıldıngızlar va at qoyduḅgızlar **مِنْهُ** ol ruzi-din **حَرَامًا وَحَلَالًا** ḥarāmı va ḥalālı. Ya'nī ba'zı-nı andın ayttingızlar (15) kim ḥalāl-dur va ba'zı-ğa ḥükm kıldıngızlar kim ḥarām-dur baḥıra va sā'iba dék va anğa oḥşaş. Va ba'zı-nı ayttingızlar cam'i-ğa (16) ḥarām-dur va cam'i-ğa ḥalāl.” **مَا فِي بَطُونٍ** **قُلْ** Aytqıl: **اللَّهُ أَذِينَ** “Ayā (17) Hudāy icāzat bérdi **لَكُمْ** sizlerge ḥarām kılmaq va ḥalāl étmek-de? **أَمْ عَلَى اللَّهِ** Yā Hudāy-ğa **تَفْتَرُونَ** iftirā (18) kılursızlar kim aytursızlar: **والله امرنا بها** ¹¹⁶”

60: **عَلَى اللَّهِ** **الْكَذِبَ** (19) bağlarlar **يَفْتَرُونَ** ki **وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ** Va nédür gümānı alarıng ki **عَلَى اللَّهِ** Hudāy-ğa yalğan-nı, ḥarām taḥlīli va ḥalāl taḥrīmi? Ya'nī né gümānı bardurlar kim

¹¹⁵ “Bu hayvanların karnında olanlar, yalnız erkeklerimize aittir. Eşlerimize (hanımlarımıza) haramdır.” (En'am suresi, 139. ayet)

¹¹⁶ “Ve Allah bunu bize emretti.” (Araf suresi, 28. ayet)

Hudāy alarğa (20) **يَوْمَ الْقِيَامَةِ** né kıılır kıyāmat küni kim mükāfāt küni-dür? Va bu ibhām-da uluğ tahdīdi va büzürg va'idi-dür. **إِنَّ** (21) **اللَّهِ** Durustluğ bile kim Hudāy **لَذُو** har-āyına raḥmat égesidür **عَلَى النَّاسِ** ādamī-lerğa kitāb-lar (22) yibermek bile va payğambarlar yibermek bile alarğa. **وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ** Va līkin köpreki alarның **لَا يَشْكُرُونَ** sipās- (23) dārlıg kıılmas-lar bu ni'mat-ka.

61: **وَمَا تَكُونُ** Va bolmağıl, ey Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam, sēn **فِي** **مِنْ قُرْآنٍ** işide öz işleringde (24) **وَمَا تَتْلُو** va oqumağıl **مِنْهُ** olçadın yiberdi Hudāy **قُرْآنٍ** Kur'an-dın. **وَلَا تَعْمَلُونَ** Va kıılmañızlar, ey ādamī-ler, (25) **مِنْ** hiç işi işlerdin, **إِلَّا** magar ol-kim barsız **عَلَيْكُمْ** sizlerge **شُهُودًا** tanuğ yā saqlağuçı, **إِذْ** (26) **تُفِيضُونَ** ol vaqt kim ḥavz kıılırsız va kirersizler **فِيهِ** ol işde. **وَمَا يَعْزُبُ** Va yapıлмаğusıdur (27) **عَنْ رَبِّكَ** sēning parvardıgārıng 'ilmi-din **مِنْ مَثْقَالِ ذَرَّةٍ** qumurska tēngi-çe, habā' çaklıg **الْأَرْضِ** ol **مِنْ ذَلِكَ** yerde **فِي السَّمَاءِ** (21b/1) va na kök-de **وَلَا أَصْغَرَ** va yoqtur kiçig-rek **فِي** ol **فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ** zarradın (2) **وَلَا أَكْبَرَ** va na uluğ-rağ andın, **إِلَّا** magar ol-kim bitiglig-dür **فِي** ravşan kitābı- (3) da, ya'nī Lavḥ-ı Maḥfūz-da. Va āyat-nıng mūlahḥşası oldur kim hiç işi va sözi Ḥağ subḥānağa örtüglüğü yoqtur. (4) Va af'āl va aqvāl mükāfātı-ğa anıng münāsıbı ḥükm kılgusıdur. Bas bu kalām-nıng zamīni-de va'da bolğay mü'min- (5) lerge maşubat kamālı va va'id bolğay müşrik-lerge 'uqubat gāyatı bile. Pas imān ahlı mücāzātı-dın sonğ ḥabar (6) bérür va buyurur:

62: **إِلَّا** Bilinğizler, durustluğ bile kim **اللَّهُ** Hudāy dōst-ları, **لَا خَوْفٌ** hiç (7) korğunçı yoqtur **عَلَيْهِمْ** alarğa makrūh-lar va katıq-lıg-lar yétmeki-din. **وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** Va yoqturlar alar kim (8) kayğuluğ bolğaylar maṭlūb-lar va maqşūdlar favtıdın. 'Aynu'l-ma'ānī-de aytıp-durlar kim avliyā camā'atī-dürler kim (9) alarның liqāsı Hudāy yād kıılmaq mücibi bolur. Va Baḥru'l-ḥağāyık-da kēltürüptür kim murād-ı avliyā-u-llah-dın alardur- (10) lar kim öz nafs-ları-nıng düşman-ları bolğay-lar. Va Kaşfu'l-asrārda avliyā şıfatı-nı bu vach bile kıılır kim şarī'at (11) 'unvānı-durlar va ḥağīkat burhānı alarның zāhir şar' aḥkāmı bile ārāsta; va alarның bātını fağr nūrı (12) bile yarulğan. Va aytıp-durlar avliyā-u-llah cam'ī bolğaylar kim biri biri bile dōstluğ Hudāy üçün kılgaylar. (13) Va bu qavıl-nıng mu'ayyidi uşbu kalām yéter kim: ¹¹⁷ **وَجِبَتْ** محبتى

¹¹⁷ “Benim sevgim vacip olmuştur.” (Hadis-i şerif)

للمتحابين Va bu kavm-ğa qorqmaq yoqtur uluq (14) muvāfiqı-da va qayguluq bolmağaylar yavmu'l-qiyām havl-larındın. Va ba'zı qaşıda avliyā mü'min-ler va parhizkârlar- (15) durlar ol dalil bile kim Haq subhāna alarınıᅡ şıfatı-da aytur kim:

63: الَّذِينَ آمَنُوا Avliyā alardurlar kim imān keltü- (16) rüptürler ol némege kim kélip-dür ¹¹⁸ بما جاء عند الله Va bardurlar kim parhizkârlıq qıladur- (17) lar بما حرم الله ¹¹⁹

64: لَهُمُ الْبُشْرَى Alargadur müjdegānlıq فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünyi zindagānlıᅡı-da, ya'nı başaratı (18) kim payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam tilige alar bābı-da ötüptür. Va cam'ı-nıᅡ kavlı bile murād rüyā-yı şālihadur kim mü'min-ler körer- (19) ler va anı mübaşşirāt dérler. Yā fariştalr başaratı alarğa cān bérür vaqtı-da. Va Tibyān-da aytur başarī oldur (20) kim mü'min öz yérini cannat-da körgey ölüm-din burun. Va Madārik-de keltürüptür kim başarī kişilerinᅡ muᅡabbatı- (21) dur alarğa va alarınıᅡ yahşı atı. وَفِي الْآخِرَةِ Va alarğa müjde bardur ol sarāy-da va ol feriştelér salāmı (22) bolğay alarğa. Sülamī aytıp-dur kim dünyi başaratı liqā va'dasıdur va āᅡırat müjdesi ol va'danınᅡ taᅡᅡıqı. Hāzrat-ı (23) Şayᅡu'l-islām quddisa sirruhu aytıp-dur kim: "Valı-ğa ikki başarat-dur: dünyi-de tanımaq bu surūr sarāy-da mücāhada; va ol (24) nūr sarāy-da müşāhada; munda şafā va vafā; va anda rızā va liqā." لَا تَبْدِيلَ Yoqtur alışturmaq لِكَلِمَاتِ اللَّهِ Hudāy-nıᅡ (25) sözlerige, ya'nı anıᅡ va'dasıda ᅡılāf yoqtur. ذَلِكَ Ol mav'ūd köpreki bisyārı ¹²⁰ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ oldur uluq (26) qutulmaqlıᅡ kim ᅡıç kim-niᅡ fehmi tapmas va ᅡıç zırek 'aql anıᅡ künhi-ge yétmes.

65: وَلَا يَخْزَنُكَ Va kérek kim (27) qayguluq qılmağay séni, ey Muᅡammad - şallallāhu 'alayhi va sallam-, قَوْلُهُمْ kāfırlerniᅡ sözi rubübiyyat işrākıda va nübüvvat takzıbi va séni (213a/1) öltürmek-ke kéngeşide yā sözléri kim séni ᅡ'ör tutmaqda ayturlar. إِنَّ الْعِزَّةَ Durustluq bile kim galaba جَمِيعًا (2) barça Hudāyğadur séniᅡ dīniᅡ 'aziz qılğusıdur va saᅡᅡa yārı bérğüsıdür. هُوَ السَّمِيعُ Oldur eşitküçi (3) alarınıᅡ sözlerini, har né cadd va hazl bile ayturlar. الْعَلِيمُ Bilgüçi, dānā alarınıᅡ ᅡāl-ları-ğa har 'azimat va niyyat- (4) da kim bardurlar va aᅡᅡa köre alarğa cazā bérğüsıdır.

¹¹⁸ "Allah'tan ne geldiyse."

¹¹⁹ "Allah'ın neyi haram ettiyse."

¹²⁰ "bisyarı" kelimesi "köpreki" kelimesinin üzerine yazılmıştır.

66: **الَا إِنَّ لِلَّهِ** Bilinġizler kim taħķik bile Ĥudāy-ġadur, **مَنْ فِي** (5) **السَّمَاوَاتِ** har kim kök-lerdedür feriştelerdin; **وَمَنْ فِي الْأَرْضِ** va har kim yêrdedür parī va ādamī-din. Va çün bular kim (6) mümkināt-niġ ašrāfi-durlar. Barça aning bolġay-lar rıķķıyyat va ’ubūdiyyat-da hiç kimge alardın yétmes kim (7) da’vā kılgay rubūbiyyat-da. Va çün zavī’l-’uķūl-ġa űirket űalāhiyyatı rubūbiyyat-da bolmaġay. Pas camādāt-nı Ĥaķ űeriki (8) kılmak cahālat ġāyatı va zālālat nihāyatı-dın-dur. **وَمَا يَتَّبِعُ** Va né némege mütāba’at kılırlar **الَّذِينَ يَدْعُونَ** alar kim (9) oķurlar va tapınurlar ¹²¹ **شُرَكَاءَ اللَّهِ** Ĥudāy-dın özge űerik-lerni? Yā éġreűmes-ler alar kim Ĥudāy-dın özgeni (10) tapınurlar, alarnı kim űurakā ayturlar. Ĥaķiķat bile aning üçün űirket rubūbiyyat-da muĥāl-dur, balkim **إِن يَتَّبِعُونَ** (11) mütāba’at kılmalar űurakā ’ibādatı-da, **إِلَّا الظَّنَّ** magar ġümānı. Ya’nī but-larġa Ĥaķ űirkatı-niġ ġümānı éltip-türler. (12) **وَأَنَّهُمْ** Va yoķturlar alar, **إِلَّا** magar kim yalġan ayturlar ol űirket-niġ nisbatı-ġa. Va űirket nafyı-dın song (13) tanbih kılır ġudrat va ĥikmat kamālġa tā ol istidlāl bile aning fardā niyyatı va űadā niyyatı-ġa körsetür, bilgeyler kim ’ibādat (14) istiĥķākı anġadur. Va pas andaķ kim aytur:

67: **هُوَ الَّذِي** Ol-dur ol kiűi kim kāmila ġudratı bile ¹²² **جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ** kıldı sizler üçün keçeni (15) ġaraġġu **فِيهِ لَتَسْكُنُوا فِيهِ** tā tıġay-sızlar anda va kündüzniġ taraddudı rancı-dın yal alġay-sızlar. (16) **وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا** Va kündüzni yaruķ yaruķ tā öz mühim va işleriġizniġ sar-ancāmıġa turġay-sızlar. **إِنَّ فِي ذَلِكَ** Durustluķ (17) bile kim keçe va kündüz yarıtmaķ-dın va alarniġ yaruķ va ġaraġġuluġını, **لآيَاتٍ** har-āyina niűānaldur űāni’ ĥaķim tavĥidi-ġa (18) **لَقَوْمٍ يَسْمَعُونَ** ġurūhiġa kim eşitkey-ler Ĥur’an-nı hūű ġulaġı bile va anda tafakkür va tadabbur körsetkeyler.

68: **قَالُوا** (19) **أَتَّخَذَ اللَّهُ** Aytı-lar cam’i banī Müdlic-din kim: “Tuttı Ĥudāy **وَلَدًا** oġul, ya’nī feriştelerni oġul-luķ-ķa tuttı.” **سُبْحَانَهُ** (20) Arıġ-dur Ĥaķ subĥāna oġul tutmaķdın, **هُوَ الْعَنِيِّ** ol bī-niyāzdur oġul tutmaķdın kim oġul tilemeki-ni yā za’ifa kılgay (21) tā aning bile küç alġay; yā faķiri tā aning yāri bérmeķi bile rüzġār ötkergey; yā ĥv’ōri tā oġul sababı bile ’izzat (22) va űaraf tapġay; yā ĥaķiri atı yétken tā oġul sababı bile ism va rasmı paydā kılgay. Va bularniġ barçası iĥtiyāc (23)

¹²¹ dk. **شُرَكَاءَ**

¹²² dk. **جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ**

‘alāmatı-dur. Bas kiři kim ğanı-yi muṭlaḳ bolğay, har-āyına oğul tutmağı andın manfı bolğay. Yā aytalıng kim oğul ba’zı atadın- (24) dur. Bas bu ūrat müstad’ā tarkıb bolğay va har kiři mümkin-dür va har mümkin muḥtāc ğayrğa va vācibü’l-vücüd ğanı-yi muṭlaḳ-dur. Bas (25) iḥtiyāc-ğa aṅga yol bolmağay va iūarat Ḥaḳ ğınası bayānığa budur kim لَهُ aṅgadur mālik yüzidin, مَا فِي السَّمَاوَاتِ (26) olça kök-lerdedür ‘ulviyyāt nafāyısı-dın; وَمَا فِي الْأَرْضِ va olça yérdedür süfliyyāt badāyi’-din. إِنَّ (27) Yoḳtur sizlerniṅ ğaūıngızda, ey müūrik-ler, مِنْ سُلْطَانٍ ḥuccatı va burhānı بِهِذَا muṅa kim Ḥudāy oğul (213b/1) tutar. أَتَقُولُونَ Āyā aytursızlar عَلَى اللَّهِ Ḥudāy-ğa yalğan va iftirānı مَا لَا تَعْلَمُونَ olça bilmes-sizler?

69: إِنَّ الَّذِينَ يَفْتُرُونَ Aytkıl, ey (2) Muḥammad -ūallallāhu ‘alayhi va sallam- İNَ الَّذِينَ يَفْتُرُونَ taḥḳıḳ bile alar kim iftirā kılurlar va bağlarlar عَلَى اللَّهِ الْكُذِبِ Ḥudāy-ğa yalğan- (3) nı oğul tutmağı bile va ūerık izāfası bile aṅga. لَا يُفْلِحُونَ Ḳutulmağlığ tapmas-lar, ya’nı tamuğ-dın ḳutulmas- (4) lar, uĉmağ-ğa yétmes-ler.

70: مَتَاعَ Alarğadur az bar-ḥürdārılığ فِي الدُّنْيَا dünyi-de, ya’nı ikki üĉ kün muhlatı bardur- (5) lar va az furūatı-da kıoyarlar va öterler. ثُمَّ إِلَيْنَا Pas bizniṅ sarığa bolğay مَرْجِعُهُمْ alarnıṅ kıaytmağı. (6) ثُمَّ نُنذِرُهُمْ Pas tat-tururbız alarğa الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ḳatıḳ ‘azābı, ya’nı dāyim va inḳıṭā’sız; بِمَا كَانُوا (7) ol sabab bile kim bar érdiler kim kıtāb va bizniṅ payğambarımızğa يَكْفُرُونَ kāfir bolur érdiler.

71: وَأَنْتَ Va oğuğıl (8) عَلَيْهِمْ alarğa, ya’nı öz ḳavmıniṅ-ğa makr ahlı-dın نَبَأَ نُوحٍ Nūḥ payğambar ‘alayhi’s-salām ḥabarını. إِذْ قَالَ Va yād kııl néteg, (9) ĉün ayttı لِقَوْمِهِ öz gurūhı-ğa, ya’nı alar kim müūrik érdiler, يَا قَوْمِ ey meniṅ gurūhım, إِنْ كَانَ كَبْرًا agar bardur (10) kim uluğ bolğan va ağır olğan عَلَيْكُمْ sizlerğe مَقَامِي meniṅ toḥtamağım yā meniṅ tutmağım¹²³ da’vat-ḳa (11) rabbānı kalāmı-nıniṅ naūū münabbihı-dür. Andın kim ḥazrat-ı Nūḥ ‘alayhi’s-salām tokḳuz yüz éllik yıl öz ḳavm-nı Ḥudāğa indedi. (12) Va alarnıṅ āzār va cafāsığa taḥammül kıldı. Va ĉün ḳavm-nıniṅ cafāsı ğāyatı-ğa yétti: “Ey ḳavm agar sizlerğe ḳatıḳ öter meniṅ (13) toḥtamağım sizler¹²⁴ ara, وَتَذَكِّرِي va meniṅ pand bérmekim sizlerğe بِآيَاتِ اللَّهِ ravūan ‘alāmat-lar bile Ḥudāy (14) va

¹²³ Yazmada ilk önce “toḥtamağım” yazılmıū, daha sonra üstüne ĉizilerek “tutmağım” olarak düzeltilmiū.

¹²⁴ Yazmada ilk önce “sizleriṅiz” yazılmıū, daha sonra üstüne ĉizilerek “sizler” olarak düzeltilmiū.

cadd āyatı-ğa; va taşdıķ körsetmey meni ağrı-tursızlar. **تَوَكَّلْتُ** Pas **فَعَلَى اللَّهِ** Pas Hudāy-ğa tevekkel kıldım sizlerniĝ (15) kaydıngızni kétermek-ke va méniĝ nuşratım düşman-larğa. **فَأَجْمِعُوا** Pas yığışturuĝızlar va étiĝızler **أَمْرُكُمْ** (16) öz işlerinĝiz, ya'nî 'azimat kılıĝızlar aĝğa yā yığışturuĝızlar buyuruĝ égelerini. Murād kavm-niĝ uluĝ-ları- (17) dur. **وَشُرَكَاءُكُمْ** Va çarlanĝızlar öz şerik-lerinĝizni ya'nî alar kim öz gümāniĝız bile Haķ-niĝ şerik-leri bilürsizler.” (18) Āyat-niĝ mülahħaşı ol-kim: “Sizler barça méniĝ қаşdıĝıa ittifaķ kılsaĝızlar, **تُمْ لَا يَكُنْ** pas kérek kim bolmaĝay **أَمْرُكُمْ** sizler- (19) niĝ işinĝiz méniĝ қаşdıĝıa **عَمَّا عَلَيْكُمْ** sizlerge örtüĝlüĝ, ya'nî zāhir bile maĝğa yüzlenürsiz. **تُمْ أَفْضُوا** (20) **إِلَيَّ** Pas adā kılıĝızlar maĝğa olça tilersizler, ya'nî aytinĝızlar makrūh-lardıñ olça sizlerniĝ tilekinĝizdür. **وَلَا** (21) **تُنظَرُونَ** Va maĝğa muhlat bérmēnĝızler tā hālış-lıĝ tapķay-sızlar méniĝ maķāmım maşakķatı va kalāmım miħnatı-dın.” Bu sözler dalil- (22) dür aĝğa kim Nūħ 'alayhi's-salām tevekkel maķāmı-da şābit ķadam ékendür va Hudāy ta'ālā nuşratıĝa tüĝel vüşūķı bar ékendür. Va tiler (23) érdi kim anıĝ ümmeti bu ma'nā-nı fehm-lep ayak mütāba'at tariķi-de ķoyĝaylar alarğa édi, hızlān tapıp anıĝ sözidin (24) yüz évürmek körsetti-ler va ol ayttı:

72: فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ “Pas agar yüz évürdüĝızler méniĝ sözüm ķabūlı-dın va i'tirāz (25) körsettinĝızler, **فَمَا سَأَلْتُكُمْ** pas mén tilemedim sizlerdin öz risālatım adāsıĝa **مَنْ أَجْرٍ** müzdī, sizlerniĝ yüz (26) évürgeninĝizge mén-din favt bolĝan bolĝay. **إِنْ أَجْرِي** Yoktur méniĝ müzdim da'vat üçün, **إِلَّا عَلَى اللَّهِ** magar Hudāy-ğa (27) va ol maĝğa anda şavāb bérgüsidür, h^vāh sizler imān kéltürünĝızler va h^vāh yüz évürünĝızler. **وَأُمِرْتُ** Va buyurulup-mén (214a/1) **أَنْ أَكُونَ** anıĝ bile kim bolĝay-mén **مِنَ الْمُسْلِمِينَ** boyun ķoyĝan-lardıñ Hudāy-niĝ hūķmi-ĝa. Bas anıĝ buyruĝı (2) hılāfin kıлмаĝay-mén va öz risālatım-niĝ acrıñı andın özgeğin istemes-mén.”

73: فَكَذَّبُوهُ Pas yalĝan-ĝa tuttı-lar (3) Nūħ 'alayhi's-salām kavmı anı, ya'nî işrār kıldılar anıĝ takzibi huccat ilzāmı-dın sonĝ alarğa. **فَنَجَّيْنَاهُ** Pas biz nacāt (4) bérdük Nūħ 'alayhi's-salām-ĝa ĝarķa bolmaķ-dın **وَمَنْ مَعَهُ** va alarĝa daĝı kim anıĝ birle érdiler **فِي الْفُلْكِ** (5) kémede. Va safına ahlı durust-raķ söz bile sékisén mü'min érdiler ér va ĥatun-lardıñ. **وَجَعَلْنَاهُمْ** Va kılduķ biz kéme (6) ahlını **خُلَافٍ** turĝuķı-lar yérde

halāk bolğanlardın song. وَأَعْرَفْنَا Va ğarq kılduq biz tūfān bile (7) الَّذِينَ كَذَّبُوا alarnı kim takzīb kıldılar بِآيَاتِنَا bizniñg āyat-larımızğa kim Nūh ‘alayhi’s-salām bile érdi, ya’nī anıñg (8) mu’cizaları. فَانظُرْ Pas baq-kıl, ey baq-kuçı, ‘ibrat közi bile va körgil كَيْفَ كَانَ néteg érdi عَاقِبَةُ (9) الْمُنْذِرِينَ qorqutulğanlar işi-niñg ‘aķıbatı, ya’nī müşrik-ler. Nūh ‘alayhi’s-salām qavmı-nı bu āyat-da ham ħazrat-ı payġambar şallallāhu ‘alayhi va sallam (10) tasliyası va ham küfr va zalālat ahlı tahdīdi érür.

74: رُسُلًا (11) مُسَلَّمِينَ مِنْ بَعْدِهِ Nūh ‘alayhi’s-salām-dın song (11) رُسُلًا yibergenler إِلَى قَوْمِهِم alarnıñg qavmı sarıġa, ya’nī rasūlını qavmıġa Hūd ‘alayhi’s-salām-nı ‘Ād qavmıġa; Şālih (12) ‘alayhi’s-salām-nı Şamūd qavmıġa; va İbrāhīm ‘alayhi’s-salām-nı Bābil qavmıġa; va Şu’ayb ‘alayhi’s-salām-nı Ayka aşhābı va Madyan ahlıġe. (13) فَجَاؤُوهُمْ Pas keldiler bizniñg rasūl-lar öz ümmet-lerige بِالْبَيِّنَاتِ yaruq mu’cizalar va vāzih dalil-ler bile. (14) فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا Pas yoq ediler bu payġambarlarnıñg ümmet-leri kim imān keltürgey-ler ol yibergenlerġa alarġa; (15) بِمَا كَذَّبُوا olqanıñg sababı bile kim takzīb étip érdiler, ya’nī imān keltürmedi-ler. بِهِ Anıñg bile مِنْ قَبْلُ (16) payġambarlar ba’satı-dın burun, ya’nī Ħaķ takzībi ‘ādat kılıp érdiler qabla’l-ba’sat. Pas ba’sat-dın song hamol (17) yosun bile ‘amal kıldılar yā imān keltürmediler ol némege kim anıñg takzīb-in étip érdiler mundın burun. (18) Ya’nī mişāķ künide كَذَلِكَ bu mührī dék kim mukazzıb-lar köñgöl-lerige ötken ümmet-lerdin urup érdük, (19) نَطَّبِعْ mühr qoyarbız عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ħaddın ötküçi-lerniñg köñgöl-lerige takzīb-de. Ya’nī Qurayş mukazzıb- (20) ları va alarnıñg ızrābı bu ümmet-din.

75: مُوسَى (21) مِنْ بَعْدِهِM Pas yiberdük biz bu payġambarlarnıñg songıdın (21) مُوسَى إِلَى فِرْعَوْنَ Mūsā bin ‘İmrān va anıñg birādarı Hārūn-nı ‘alayhumā’s-salām, وَمَلَئِهِ Valīd bin Muş’ab sarıġa yā Qābūs (22) kim ol zamān-niñg fir’avnı édi va anıñg qavmı-niñg aşrafı بِآيَاتِنَا bizniñg āyat-larımız bile, ya’nī yaruq (23) mu’cizalar ‘aşā va yad-ı bayzā dék. فَاسْتَكْبَرُوا Pas boyun tarttı-lar anıñg qabūlı-dın va mütāba’at körsetmediler. (24) وَكَانُوا Va bar érdiler قَوْمًا مُجْرِمِينَ gurūhī yazuq keltürġüçi-ler, ya’nī mu’tād payġambarlar takzībi va kibr yā āyat-lar (25) tahāvunı bile.

76: فَلَمَّا جَاءَهُمْ Pas ol vaqt kim keldi alarga الْحَقُّ rāst va durust söz مِنْ عِنْدِنَا bizniñ qaşımızdın, (26) ya'nī Mūsā 'alayhi's-salām alarga keldi va Haq sözlerini alarga ilķā etti va alarga mu'ciza körsetti. قَالُوا Ayttı-lar 'inād (27) tamarrüd fartı-dın: لَسِحْرٌ مُّبِينٌ “Durustluq bile kim bu kim sēn keltürüp-sēn va mu'cizāt qoyup-sēn (214b/1) har-āyina cādūçı-lıgı-dur āşkāra.”

77: قَالَ مُوسَى Ey Mūsā 'alayhi's-salām, bu sözniñ aytķuçı-ları-ğa: أَتَقُولُونَ “Ayā aytursız sizler (2) لِلْحَقِّ rāst söz va yaruq mu'cizanı, لَمَّا جَاءَكُمْ ol vaqt kim sizlerge keldi kim bu sihrdür? هَذَا أَسِحْرٌ هَذَا Ayā sihrdür bu kim (3) mén sizlerge körsettim?” İstifhām-dur inkār tarīķi bile, ya'nī bu cādūçı-lıq émeştür. وَلَا يَفْلُحُ السَّاحِرُونَ (4) Va firüzluq tapmas-lar sāhirlar va murādķa yétmes-ler.

78: قَالُوا Ayttı-lar Fir'avn qavmı-niñ şarīf-leri Mūsā 'alayhi's-salām-ğa: (5) عَلَيْهِ “Ayā keldiñ sēn لَتَلْفِتْنَا tā égürgey-sēn bizlerni عَمَّا وَجَدْنَا olçadın tapıp-bız, أَبَاءَنَا ol némege (6) öz atalarımızı?” Murād Fir'avn-niñ 'ibādātı-dur, ya'nī “Kélip-sēn kim tā bizni Fir'avn-niñ tapın-mağı-dın qaytargay-sēn. (7) وَتَكُونُ Va bolğay لَكُمَا sizler har ikki ağa inige pādşāh-lıg¹²⁵ فِي الْأَرْضِ Mışr yéride. (8) وَمَا نَحْنُ Va yoqbiz biz لَكُمَا siz har ikkige بِمُؤْمِنِينَ taşdıķ kılğuçı-lardın.”

79: وَقَالَ فِرْعَوْنُ Va ayttı Fir'avn cam'i-ğa öz mülāzım- (9) ları-dın: اِنْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ “Keltürüñgizler mañga har sāhirī عَلِيمٍ bilgüçi öz fandı-da tā mu'āraza kılğay Mūsā (10) 'alayhi's-salām bile.” Pas sāhirlarni yığışturdı-lar vachī bile kim A'rāf sūrasıda ötti, kelse mav'üdlarğa mustazhir étip va'da (11) étilgen küni ma'lüm birge keltürdiler.

80: فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ Pas ol vaqt kim keldiler cā{r}dūçı-lar Mūsā 'alayhi's-salām muķābalasıda, (12) قَالُوا لَهُمْ مُوسَى Ayttı alarga Mūsā 'alayhi's-salām: اَلْقُوا “Taşlañgızlar مَا أَنْتُمْ مُتَّقُونَ olça sizler taşlağuçı-larsızlar (13) anı yip-ler va tayaq-lar.”

81: فَلَمَّا أَلْقُوا Pas çün saldı-lar cādūçı-lar öz yip-leri va tayaq-larını va havā ısıg-lıgı- (14) niñ sababı bile teprenmek-ke kélip kişiler közide yılan şūratı-da köründi. قَالَ مُوسَى Ayttı Mūsā 'alayhi's-salām: مَا جِئْتُمْ بِهِ (15) “Olça keltürüp-siz sizler السَّحْرُ ol cādūçılıgı-dur, na olça mén keltürüp-mén va fir'avn-lar anı sihr ayturlar. إِنَّ اللَّهَ (16)

¹²⁵ Burada “pādşāh-lıg” kelimesinden sonra sehven “bolğay” kelimesi yazılmış, daha sonra üstüne çizilmiştir.

Durustluq bile kim Hudāy سَيِّطَلُهُ bat bolğay kim tabāh étkey sizlerniᅇ sihriniᅇizni va hiç étkey. إِنَّ اللَّهَ لَا يُصَلِّحُ (17) Durustluq bile kim Hudāy yahşı işlah-ğa keltürmes va taqviyat kılmas عَمَلِ الْمُفْسِدِينَ buzuk işlig işini.

82: وَيُحَقِّقُ (18) اللَّهُ الْحَقَّ Va sābit kılır Hudāy va ilgeri éltür haq-nı, ya'nī olça mēn keltürüp-mēn بِكَلِمَاتِهِ öz sözleri¹²⁶ bile. Ya'nī (19) öz hükm va kazası¹²⁷ bile yā nuşrat va galabalıq va'dası bile kim maᅇga buyurup-dur. وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ Va agarçı karāhat (20) tutarlar kāfirler va düşvār kélgey alarğa.” Ya'nī Haq subhāna dōst-lar nuşratı-niᅇ va'dasığa vafā kılır va düşman-lar- (21) niᅇ açığı va karāhatı-dın bākı yoktur.

83: فَمَا آمَنَ لِمُوسَى Pas imān keltürmediler Mūsā 'alayhi's-salām-ğa anıᅇ işi-niᅇ avvalıda, إِلَّا، دُرِّيَّةً مِّن قَوْمِهِ (22) magar oğul-lar Mūsā 'alayhi's-salām kavmıdın ol andağ édi kim çün Mūsā Madyan-dın Mışrğa kélđi, banī (23) İsrā'il-ni Haq-ka da'vat étti. Qarı-lar va uluğ-lar icābat kılmadılar va ba'zı yigit-lerdin aᅇga imān keltürdiler. (24) عَلَى خَوْفٍ Bā-vücūd qorqunç مِّن فِرْعَوْنَ Fir'avn-dın وَمَلَأَهُمْ va qorqunç öz gurūhı-dın, ya'nī atalar va kavm (25) uluğlarıdın. Murād oldur kim cam'ī banī İsrā'il-din imān keltürdiler Mūsā 'alayhi's-salām-ğa anıᅇ bile kim qorqar érdiler (26) ham Fir'avn-dın ham öz kişileri-din. أَنْ يَفْتَنَهُمْ Ol kim 'azāb étkey Fir'avn alarğa yā rücū' étkeyler alarnıᅇ (27) ataları Fir'avn-ğa tā kaytarğay alarnı küfrge. وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ Durustluq bile kim Fir'avn mütakabbir édi va taᅇi فِي الْأَرْضِ (215a/1) Mışr yéride va gālib anıᅇ ahlıge. وَإِنَّهُ Durustluq bile kim bar édi ol لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ had[d]ın ötküçi-ler kibr (2) va baş tartmağ-da tā haddi kim rubūbiyyat da'vası kıldı va banī İsrā'il-ni kulluq-ka aldı.

84: وَقَالَ مُوسَى Va ayttı Mūsā 'alayhi's-salām (3) ol mü'min-lerge, vaᅇti kim qorqmağ aşarlarını alardın müşāhada kıldı: يَا قَوْمِ “Ey meniᅇ gurūhim! إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ (4) Agar barsız sizler kim imān keltürüp-sizler بِاللَّهِ Hudāy-ğa, bilip-sizler kim fāyidalar yétkürmek va émgek kétermek (5) anıᅇ iᅇtidarı éligi-dedür. فَاعْلَمِيهِ تَوَكَّلُوا Pas aᅇga tevekkel kılıᅇizlar va öz işleriᅇizni aᅇga koyuᅇizlar. إِنْ كُنْتُمْ (6) مُسْلِمِينَ Agar barsız boyun koyğuçi-lar anıᅇ kazası hükm-lerige. Anvārda keltürüptür kim bu söz şartayn-ge ta'alluq hükm kabili- (7) din émeştür kim muta'allıq imān-ğa tevekkel

¹²⁶ Yazmada ilk önce “sözlerim” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “sözleri” olarak düzeltilmiştir.

¹²⁷ Yazmada ilk önce “kazām” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “kazası” olarak düzeltilmiştir.

vücübı-dur va maşrūt İslām-ğa anıñg huşulı. Va muhaqqıq-lar aytıp-durlar tevekkel- (8) niñg haqıkatı qorqmaq-lıg va ümıdvırlıg taşlamağı-dur mäsivā Allāh-dın, balkim istiğrāk musabbib şühüdı bahrıda va ü- (9) zülmeq asbāb mülāhazasıdın. Va aytıp-durlar köngül ta'alluqı-dur kâdır-ı muṭlaq muḥabbatı-ğa va andın özgeni unutmağı, ya'nı (10) öziğe. Va özidin özgege kuvvat va ta'siri işbāt qılmağay, balkim münkâd bolğay *tahta'l-hükma'l-azalide* ölüg (11) yañlıg yuğucı alıda. Va çün Mūsā 'alayhi's-salām alarnı tevekkel-ge buyurdı,

85: فَأَقَالُوا pas ayttı-lar: عَلَى اللَّهِ “Hudāy-ğa, na andın (12) özgege تَوَكَّلْنَا tevekkel qıldıq biz va anıñg luṭfı-ğa bérk bolduq.” Va çün mütavakkil-niñg du'ası icābat-ğa yaqın-dur niyāz (13) tili bile du'ā başlap ayttı: رَبَّنَا “Ey bizniñg parvardıgārımız! لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً كَيْلْمَاغِيلِ bizni 'azāb maḥalı لَلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (14) gurūh-ı sitamgarlar üçün, ya'nı alarnı bizge musallaṭ qılma tā alarnıñg eligi bile mu'azzab bolmalıñg.

86: وَنَجَّأْنَا Va ḥalāş- (15) liğ bér bizge بِرَحْمَتِكَ mihrیبān-lıg va öz bağışlamağıñg bile مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ gurūhı imān keltürmegen-lerni.” (16) Ya'nı alarnıñg qaşdı va kaydı-dın yā alar bile uçaşmağdın. Keltürüp-türler kim bu qavm-niñg imānı-dın soñg Mūsā 'alayhi's-salām (17) va alarnıñg iştiğālı Haq subḥāna 'ibādatı-ğa, Fir'avn buyurdı tā mascidler va ma'badlar kim maḥalalar¹²⁸ başıda va bāzārlar arasında yasap (18) érdi-ler ḥarāb étip, alarnı namāz adāsıdın tıydılar. Haq subḥāna Mūsā 'alayhi's-salām-ğa buyurdı tā alarnıñg évleri içide (19) ma'badlar muqarrar qılğay tā kāfirler alarnıñg 'ibādatı-ğa muṭṭalı' bolmağay-lar. Andaq kim ayur:

87: وَأَوْحَيْنَا Va vaḥy (20) qıldıq إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ Mūsā va anıñg qarındaşığa, أَنْ تَبَوَّءُوا بِمِصْرَ مِشْرِ öz qavmıñgız üçün بِمِصْرَ Mışır şahrıda بِبُيُوتًا évler kim rücū' qılğaylar aña Hudāy tapınmaq cihatı bile. Zamir taşniyesi (22) işārat-dur aña kim mu'āyid taḥşışı va anıñg qıblası ta'yini muta'allıq-dur qavm-niñg a'immasığa. Va ol maḥalda alarnıñg (23) imāmı Mūsā va Hārūn 'alayhumā's-salām édi. وَاجْعَلُوا Va taqı ḥükm qıldıq kim yasañgızlar sizler ikki qarındaş va siz- (24) lerniñg qavmıñgız قِبَلَهُ öz évleriñgizni kim tutup-sızlar مَسْجِدًا مَقْبَلَةَ قِبْلَتِهِ mäscedler qıbla mütavaccihi, ya'nı Ka'ba. Va Mūsā 'alayhi's-salām (25) namāz

¹²⁸ dk. kim maḥalalar

Ka'ba sarığa oğur édi. وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ Va qāyim tutuᅡgızlar namāznı ol yérlerde. Zāmır cam'ı ol cihat biledür (26) kim masjidler tutmaq va namāz iᅡāmatı ta'alluᅡ barçağadır. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Va baᅡārat bér ey Mūsā mü'min-lerge dünyi nacātı- (27) ġa. Zāmır tavhīdi iᅡārat qılğucu-dur aᅡᅡa kim ᅡāhib-i ᅡarī'at vazīfası-nıᅡᅡ baᅡāratı-dur, ol Mūsā édi 'alayhi's-salām.

88: (215b/1) وَقَالَ مُوسَى Va ayttı Mūsā öz du'āsıda: رَبَّنَا “Ey bizniᅡᅡ yaratqanımız! إِنَّكَ آتَيْتَ Durustluᅡ bile kim bérdiᅡᅡ sén (2) فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ Fir'avn va anıᅡᅡᅡ gurūhı-ġa زِينَةً néme kim anıᅡᅡᅡ bile ārāyiᅡ qılğaylar ton va pīrāyalar va év matā'ı. (3) وَأَمْوَالًا Va bérıp-sén alarġa māl-lar, naᅡdlar va in'ām va tavarlar va ziyā'lar فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünyā zindagānlıġı-da.” İbn-i (4) 'Abbās razıyallāhu 'anh aytıp-dur kim Mıᅡır Fustātı-dın tā Habaᅡ yéri taġları kim anda altun va kümüᅡ va zabarcad kānları (5) érđi, barçası Fir'avn-ġa ta'alluᅡ érđi. Va anıᅡᅡᅡ farmānı bu yérlerde yürür érđi ol sabab bile köp māl Qıbtı taᅡarrufı-nıᅡᅡ (6) ᅡavzasıġa kirip édi. Barça māl-lıġ va tacammül-luᅡ bolup érđi va alarınıᅡᅡ zalāl va ızlālı sababı boldı. Bas Mūsā (7) 'alayhi's-salām andın song kim öz du'āsıda ayttı: “Ey bizniᅡᅡ parvardıġarımız Fir'avn va anıᅡᅡᅡ qavmıġa māl va zīnat bérıp- (8) sén.” Yana qatla ilᅡāᅡ üçün tazarru'-da takrār kıldı: رَبَّنَا “Ey bizniᅡᅡ yaratqanımız alarġa bularnı bérıp-sén لِيُضِلُّوْا (9) tā azġurğaylar séniᅡᅡᅡ ᅡul-larınıᅡᅡ-nı عَنْ سَبِيلِكَ séniᅡᅡᅡ 'ibādatınıᅡᅡ yolıġa va Fir'avn 'ibādatı-ġa oᅡurlar. رَبَّنَا (10) اَطْمِسْ Ey bizniᅡᅡ parvardıġarımız maᅡv aᅡarın yiber عَلَى أَمْوَالِهِمْ alarınıᅡᅡ māl-larıġa, ya'nī anıᅡᅡᅡ ᅡūratını yoyġıl (11) va muntaqıl qıl özge némege tā alarınıᅡᅡ ᅡavkatı sınmaġay.” Qatāda raᅡimahullāᅡ aytıp-dur kim alarınıᅡᅡ dīnār va dirhem-leri barçası (12) taᅡ boldı hamol ᅡakl va naᅡᅡᅡ bile kim bar édi. Va Süddī raᅡimahullāᅡ aytıp-dur kim alarınıᅡᅡ māl-ları naᅡdlardın (13) va ta'ām-lar va yaġaᅡ-lar va mīvelerdin barça taᅡ boldı va bu toᅡᅡuz āyat-lardın biri édi. Va taᅡı Mūsā 'alayhi's-salām du'ā kıldı (14) kim: وَأَشَدُّدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ “Va qatıᅡ tut alarınıᅡᅡ köᅡġül-lerige, ya'nī mühr qoy aᅡᅡa tā qatıᅡ köᅡġül-lüġ bolġay- (15) lar, فَلَا يُؤْمِنُوا pas imān kélturneġeyler Mūsā 'alayhi's-salām vaᅡy bile ma'lüm qılıp érđi kim alar imān kélturneġesidür- (16) ler. Lā-caram du'ā kıldı kim alarınıᅡᅡ köᅡġülini qatıᅡ qıl tā

īmān bile açılmağay va īmān keltürmegeyler **حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ (17)** tā körgeyler derdlig 'azābını kim ol ğarq-dur **قُلْ** daryāsığa.”

89: **قَالَ** Ayttı **هُدَايَ: قَدْ أُجِيبْتُ** (18) “Durustluğ bile kim icābat kılıldı **دَعَاكُمْ** siz har ikki birādarnıñ du'āsını.” Keltürüptürler kim **مُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ (19)** du'ā kılur édi va **هَارُونَ عَلَيْهِ السَّلَامُ** āmin aytur édi. Va āmin aytquçı du'āda şerik-dür bu cihat-dın ayttı kim har ikkiniñ (20) du'ası müstacāb boldı. **فَأَسْتَقِيمَا** Pas şābit boluñgızlar da'vat va huccat ilzāmı-ğa va aşuqmaqlıg körsetmeñgizler kim (21) sizlerniñ tilegeniñiz öz vaqtı-da zuhūrğa yétküsidür. Ayturlar kırk yıl-dın sonğ bu du'āniñ aşarı zāhir (22) boldı. **وَلَا تَتَّبِعَانَّ** Va égreşmeñgizler aşuqmaqlıg-da **سَبِيلَ الَّذِينَ** alarnıñ yolu-ğa kim cahālat farı-dın **لَا يَعْلَمُونَ** (23) bilmesler kim **حَقُّ** subhāna va'dası vafāğa yéter anıñ vaqtı-da işlerni vaqt-ğa mavkūf kıldı. Vaqt saqlañgızlar (24) va çün ol kavm-niñ 'azābı-niñ vaqtı yétti vaħy keldi **مُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ**-ğa kim: “Öz kavmniñ bile Mısrđın çıqıp bar kim (25) **قِيبْتِي**-lerğa 'azāb vaqtı keldi.” **مُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ** banī İsrā'il camā'atı bile Şām-ğa yüzlendi-ler va **قُلْ** daryāsınıñ kırağı-da (26) yétip érdiler, Fir'avn leşkeri bile sonğdın yétti. Va **مُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ** du'ası bile daryā yarıldı. Va bu vākı'anıñ tafşil-leri (27) Şu'arā sūrasıda zıkr samtı tapqusıdır. Al-kışşa banī İsrā'il salāmat-lıq bile daryādın ötti-ler andağ kim **حَقُّ** subhāna aytur:

90: (216a/1) **وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ** Va ötkerdük biz Ya'qūb oğlanlarını **الْبُحْرَ** **قُلْ** daryāsıdın salāmat-lıg bile. (2) **فَاتَّبَعَهُمْ** Pas sonğdın bardılar alarğa **فِرْعَوْنَ** va **وَعَدُوًّا** Fir'avn va anıñ leşkeri-leri **بَغْيًا** sitam kılmağ (3) üçün banī İsrā'il-ğa **وَجُنُودَهُ** va haddın ötkermek cihatı-dın alarnıñ cafāsıda. Pas çün dar[yā] kırağıda yétti-ler (4) va Fir'avn-niñ atı kısrak bile kim **عِبْرَةَ** 'alayhi's-salām minip édi, daryāğa kirdi. Va leşker égreşmek körsetip (5) özlerini daryāğa saldı-lar va Fir'avn tilemes édi kim daryāğa ingey; ammā anıñ atı éltür érđi **إِذَا حَتَّىٰ إِذَا** (6) **أَذْرَكَهُ الْعَرْقُ** tā çün taptı anı Fir'avn ğarq bolmağ va bildi kim halāk bolğusıdır, **قَالَ آمَنْتُ** ayttı: “īmān (7) keltürdüm va mandım, **أَنَّهُ** anıñ bile kim **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** mağar ol (8) **هُدَايَ** kim **مُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ** da'vatı-ğa **بِئْتُو إِسْرَائِيلَ** īmān keltürüp-türler anğ banī İsrā'il. **وَأَنَا** (9) Va **مَنْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ** boyun qoyguçı-lar cümlasıdınmēn anıñ

hükmi-ğa.” Madārik-de keltürüptür kim Fir’avn bir ma’nā- (10) nı üç qatla üç ‘ibārat bile takrār kıldı hırşı-nıñ ğāyatı-dın kim anıñ ğabūlığa bar édi. Va vaqt favtı (11) cihatı bile maǵbūl bolmadı kim vaqt-da bir aytmaq kāfi-dür; va andın song kim Fir’avn bu sözni ayttı Haq ta’ālā (12) yā Cibril ‘alayhi’s-salām anıñ cavābığa ayttı kim:

91: **عَصِيَّتَ (13) وَقَدْ** “Āyā imān keltürürsén émdi kim ihtiyār qalmadı? **أَلَا** Va hāl ol-kim sén farmān-sızlıq kıldıñ **قَبْلُ** mundın burun va méniñ payğambarım-nıñ farmānı-nı (14) éşitmeding. **وَكُنْتَ** Va bar éding sén **مِنَ الْمُفْسِدِينَ** yol azğanlar va azğurğuçı-lar cümlasıdın.” Madārik (15) va Tibyān-da va andın özge tafsirlerdin keltürüptürler kim bir küni Cibril Fir’avn mazālimi-niñ dīvānığa kélip bu fatvā şūratı- (16) nı körsetti kim amirniñ hükmi né-dür. Qulı kim öz h’ācasınıñ māl va ni’matı-nıñ arasında naşv u namā tapqay va anıñ (17) tarbiyatı bile özge bendelerdin muhtār bolğay. Bas ni’mat küfrānını ilgeri keltürüp va h’ācalıq da’vāsını (18) başlap öz h’ācası-nıñ farmānını éltmegey. Fir’avn öz éligi bile anıñ fatvāsınıñ étekide bitidi kim aytur Abū’l- (19) ‘Abbās Valid bin Muş’ab qulı-nıñ sazāsı kim öz h’ācasığa cayqay va anıñ ni’matı-ğa kāfir bolğay. Oldur kim anı (20) daryāğa ğarqa kılgaylar Cibril ‘alayhi’s-salām ol haq-nı aldı ol maħalda kim Fir’avn fanā égrimi-ge tüşti imān izhārını körsetür (21) édi. Cibril ‘alayhi’s-salām haq-nı anğa körsetti va ayttı ham: “Séniñ fatvāñg bile sañga ‘amal kılıp-durlar.”

92: **فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ** Pas bu kün (22) biz qutqarurbız **بِبَدْنِكَ** séniñ teniñ-ni sudın, ya’nī séniñ qavmiñ barça daryā tübidedürler biz séniñ (23) bedeniñ-ni su yüzige keltürürbiz. Keltürüptürler kim çün Fir’avn va anıñ qavmı ğarq boldılar banī İsrā’il-ğa dağdağa (24) boldı kim Fir’avn halāk bolmaydur. Dam-ba-dam kémeler yasap leşkerni daryādın ötkergey va bizniñ soñgumuzdın (25) kirgeyler. Haq subhāna Fir’avn-nı daryāniñ yüzige keltürdi küpe bile kim boyı-da érdi va anıñ bile anı tanur érdiler, tā (26) banī İsrā’il Fir’avn-niñ teni cān-sız körüp tasallī taptı-lar. Va mundın-dur kim ba’zı ‘ālim-ler beden-ni küpe ma’nā-sıda (27) tutuqturlar témürniñ kelmeki su yüzige anıñ bile kim anıñ taḅ’ı rūsüb muqtaẓi sudadur. Āyatı bolğay rabbānī qudratı-nıñ (216b/1) āyatlarıdın. Va Zādu’l-masirde keltürüptürler kim

Fir'avn kavmi-niᅅ ᅇalᅇanları kim Mışda érdiler, anıᅅ ᅇarᅇ bolᅇanını musallam (2) tutmadılar. Va ayttı ol öz kavmi bile daryā cazirleride ᅇuř va balıᅇ avıᅇe mařᅇul-dur. Haᅇ subhāna vahy ᅇıldı daryāᅇa kim (3) Fir'avn[n]ı ᅇıraᅇ-ᅇa tařlaᅇay tā Mıřrī-ler körgeyler. Pas daryā anı béyik yérge taşladı; andaᅇ kim barᅇa ᅇiři anı kördi- (4) ler va mundın-dur ¹²⁹ *ma'nā-sıda ayttı-durlar kim: ¹³⁰ Va har taᅇdir bile séniᅅ bedeniᅅni daryā- (5) dın ᅇıᅇarurbız tā bolᅇay kim sén-sén **ᅇᅇᅇᅇ** kiři üçün kim séniᅅ soᅅᅇıdın kélᅇey **ᅇᅇᅇᅇ** niřāna (6) kim séniᅅ bile 'ibrat alᅇay va bilᅇey. Maᅇhūr mamlūk yıraᅇ-dur mālikiyyat va ᅇāhiriyyat da'vāsıdın, bende kim öziᅇi fanā (7) girdābıda ᅇarᅇa bolmaᅇdın ᅇutᅇarmaᅇay néᅇe *لنا ريك* ¹³¹ *الا على* řadāsını cihānī-ler ᅇulaᅇıᅇa yétkürᅇey. **وَإِنَّ كَثِيرًا** Va durustluᅇ (8) bile kim köp **لَغَافِلُونَ** *لَغَافِلُونَ* kişilerdin **عَنْ آيَاتِنَا** bizniᅅ ᅇudratımız 'alāmat-larıdın ᅇabarsızlardurlar (9) alarᅇa, na anda fikratı va na andın 'ibratı.*

93: **وَلَقَدْ بَوَّأْنَا** Va durustluᅇ bile kim biz bérduk **بَنِي إِسْرَائِيلَ** Ya'ᅇūb (10) oᅇlanlarıᅇa, 'alayhi's-salām, Fir'avn va anıᅅ kavmi halākı-dın soᅅᅇ **مُبِوًا صِدْقٍ** sazāvār va řāyista-lıᅇ yéri; (11) andaᅇ kim bizniᅅ va'damız řıdᅇı-dın kérek édi. Va ol řām vilāyatı édi va andın soᅅᅇ Mışr. **وَرَزَقْنَاهُمْ** Va rüzī bérduk alarᅇa (12) **مِنَ الطَّيِّبَاتِ** arıᅇ-lar va mazalıᅇ némelerdin. Va ba'zı-niᅅ ᅇavlı bile munda murād banī İsrā'il-din payᅇambar 'aşrı-niᅅ Yahūdī- (13) dürler kim alarᅇa Yařrib-de yér bérdi. Va yař va ᅇuruᅇ ᅇurmā alarᅇa arzānī tuttu **فَمَا اخْتَلَفُوا** Pas iᅇtilāf ᅇılmadılar öz dīni- (14) niᅅ işide yā Muᅇammad řallallāhu 'alayhi va sallam řānıda **حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ** tā vaᅇtī kim kélđi alarᅇa Tavrat 'ilmi va anıᅅ ᅇükmleri. (15) Va anda iᅇtilāf ᅇıldılar ta'vīl ile tā {tā} vaᅇtī kim 'ālim boldılar Aᅇmadī nu'ūti va Muᅇammadī şıfatı-ᅇa řallallāhu 'alayhi va sallam. Va anıᅅ taᅇyīri (16) va taᅇrīfi-ᅇa mařᅇul boldı-lar. Va ayttı-durlar ol 'ilm ᅇur'an-dur kim inip kélđi va yahūd iᅇtilāfi-niᅅ sababı boldı. **إِنَّ رَبَّكَ** (17) Durustluᅇ bile kim séniᅅ parvardıᅇariᅅ **بَيْنَهُمْ** ᅇükmler ᅇılᅇay alar ara **يَوْمَ** **الْقِيَامَةِ** ᅇıyāmat küni, **فِيمَا كَانُوا** (18) ol némede kim bar érdiler kim 'inād yüzidin yā

¹²⁹ “Seni kurtaracaᅇız.”

¹³⁰ “Yeryüzünün bir tarafına seni bırakırız.”

¹³¹ “Ben sizin en yüce Rabbinizim.” (Naziat suresi, 24. ayet.)

cahl-dın **يَخْتَلِفُونَ فِيهِ** ol némede ihtilāf qılır érdiler Tavrat hükmi-din (19) yā payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam buyuruğı-dın.

94: **مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ** (20) olçadın biz yiberdük saᅇga kışşalar va hükmler-din **فَأَسْأَلُ الَّذِينَ** pas sorgıl alardın kim **يَقْرُؤُونَ الْكِتَابَ** (21) oqurlar kitāb-nı, murād kitāb-lar cinsi-dür **مِنْ قَبْلِكَ** séndin burun, ya’nī kitāb ahlı-dın kim bu manzil muhaqqāq- (22) dur alar qaşıda. Va müşbat alarınıᅇ kitāb-larıga muhāᅇab ᅇazrat-ı payğambardur şallallāhu ‘alayhi va sallam va murād ümmet-dür. (23) Zādda kélrtürüptür kim bu *an mā’nāfiya* ma’nā-sı biledür, ya’nī sén şak-da émes-sén; ammā başirat artuqluğı üçün sū’āl qıl (24) kitāb ahlı-dın. **لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ** Durustluq bile kim kélđi saᅇga rāst va durust bayān **مِنْ رَبِّكَ** séniᅇ parvardıgā- (25) rıᅇgdın, **فَلَا** pas bolmağıl **مِنَ الْمُؤْمِنِينَ** şak kélrtürgüçiler-din. Asıᅇ sözler oldur kim bu muhāᅇib-lar (26) amşalı-da ᅇıᅇab şūratı ᅇazrat-ı risālat-qa mütavaccihdür; ammā muhāᅇab özgedür kim ol ᅇazrat ma’sūm va maᅇfūz-dur. (27) Şak-lar va şūbhalardın olçada aᅇga manzil boluptur va uşbu qābil-din-dür bu ᅇıᅇab taᅇı kim:

95: **وَلَا تَكُونَنَّ** Va bolmağıl (217a/1) **مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا** kişilerdin kim takzīb kıldılar **بِآيَاتِ اللَّهِ** ᅇudāy-niᅇ ᅇyat-ları-ga kim Qur’an-dur, **فَتَكُونَنَّ** pas (2) bolgay-sén agar takzīb kılsaᅇ **مِنَ الْخَاسِرِينَ** ziyān urᅇanlardın.

96: **إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ** Durustluq bile alar¹³² kim vācib (3) boluptur **عَلَيْهِمْ** alarᅇa **كَلِمَاتٌ** séniᅇ parvardıgāriᅇ-niᅇ qavlı, ya’nī qavlı kim Lavᅇ-ı Maᅇfūz-da bitip-dür kim (4) alar küfrde ölerler. Va feriştelər aᅇga ᅇabar bėrip-dürler va aytıp-durlar kalima oldur kim: **يَا لَمَلَانَ جَهَنَّمَ**¹³³ **هَوْلَاءَ فِي النَّارِ** (5) **وَلَا أَبَالِي**¹³⁴ Va har taᅇdīr bile çün kalima alarınıᅇ şānıda şādır boldı **لَا يُؤْمِنُونَ** imān kélrtürmes-ler; anıᅇ üçün kim ᅇaᅇ subᅇāna- (6) niᅇ kalāmi yalᅇan émeştür. Va çün aşlı sabab alarınıᅇ imāniᅇa irādatullah ta’alluᅇı bolgay anıᅇ bile mafūddur, muᅇlaᅇā imān kélrtür{ü}- (7) mesler.

97: **وَلَوْ جَاءَهُمْ** Va agar kėlse alarᅇa **كُلُّ آيَةٍ** har ᅇyatı kim iᅇtirā’ kılurlar **يَرَوُا تَأْ** körgey-ler **الْعَذَابِ الْأَلِيمِ** (8) derdlig ‘azābini kim alarᅇa ataᅇlıᅇı bolgay. Va ‘azāb

¹³² dk. alar

¹³³ “Cehennemi doldururum.”

¹³⁴ “Bunlar ateştedir ve benim umrumda değildir.”

nüzüli-din song imān alarğa asıg tégürmes, andağ kim (9) Fir'avn qavmı va özge ötken ümmet-lerge asıgı étmedi.

98: فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةً Tibyān-da keltürüptür kim naḥvī- (10) lerniᅅ köpreki aᅅgadurlar kim ¹³⁵ لَوْلَا munda mā'nāfiya ma'nā-sı biledür, ya'nī yoğ édi-ler kenti-ning aᅅli yazuqluğ (11) kenti-lerdin kim 'azāb nüzüli vaqtı-da اَمَنْتَ imān keltürdiler. فَفَعَلَهَا Pas sūd yétkürdi ol kenti-ning (12) aᅅlige اِيْمَانُهَا alarniᅅ imānı ol vaqt-da, اِلَّا قَوْمٌ يُّؤْمِنُونَ magar Yūnus qavmığa 'alayhi's-salām kim alar لَمَّا اٰمَنُوْا (13) ol vaqt kim imān keltürdiler كَشَفْنَا عَنْهُمْ köterdüğ va élttüğ biz alardın عَذَابِ الْخٰزِي رASVALIĞ 'azābını (14) اِلَىٰ حِيْنٍ إِلَى حِيْنٍ koyduğ biz alarnı وَمَتَّعْنَاهُمْ Va bar-ᅅürdār qoyduğ biz alarnı ta alarniᅅ (15) acal-ları yétmeki vaqtı-ğaça. Va bu ma'nā-ning taqᅅdiri bile kim ayıldı istiᅅnā قَوْمٌ يُّؤْمِنُونَ da muttaşıl bolur. Va naf' baş (16) imānı bile maᅅşuş bolğay bu qavm-ğa va mustaᅅnā bolğay ol āyat ᅅükmi-din kim: فَلَمْ يَكْ يَنْفَعِهِمْ اِيْمَانِهِمْ لَمَّا Va cam'ī (17) aᅅgadurlar kim āyat ma'nā-sı budur kim nége qurā aᅅli imān keltürmedi-ler 'azāb-nı körmes-din burun va aᅅuğmadılar anıᅅ (18) ᅅulüli-din burun tā asıg qılğay édi alarğa imānı alarniᅅ. Likin Yūnus 'alayhi's-salām qavmı çün 'azāb-niᅅ (19) niᅅānalarını müᅅāhada qıldı-lar, ta'ᅅir qılmadı-lar öz imānı-da tā ᅅulül vaqtı-da imān keltürdiler. Va bu taqᅅdir bile istiᅅnā (20) munqaᅅı bolur. Va Yūnus 'alayhi's-salām qıᅅᅅası icāz yolu bile, andağ édi kim ᅅağ subᅅāna anı Ninovā aᅅliğa yiberdi Müᅅul (21) yéridin va ol alarnı müddatı ᅅudāy-ğa da'vat qıldı. Va ibā' körsetip anı ağı-tur édi-ler. Qıstavğa keliᅅ (22) ayttı: “İlāᅅi meniᅅ qavmım meni takzib qıldı-lar.” ¹³⁷ فَانزَلَ عَلَيْهِمْ نَقْمَتَكَ ᅅağ subᅅāna icāzat qıldı va ayttı: “ᅅabar¹³⁸ bér öz qavmıᅅ-ğa (23) kim üç kün yā kırğ künden song 'azāb sizlerge inip kélür.” Yūnus 'alayhi's-salām alarğa ᅅabar bérdi va qavm arasidin (24) çıqıp barıp taᅅi-ning teᅅüki-de yaᅅurundi. Çün zamānı yavuğ yéti ᅅağ ta'ālā tamuğ māliki-ge ᅅıᅅāb qıldı kim: (25) “Arpa çaqlıᅅ tamuğ sumūmı-din bu qavm-ğa yiber.” Mālik ilāᅅi farmānı-nı yérige keltürdi. Va ol sumūm qara bulut ᅅuratu bile (26) qalın tütün bile va ot ᅅarāra

¹³⁵ “Keᅅke olsaydı.”

¹³⁶ “ᅅiddetli azabımızı gördükleri zaman artık onların imanı, onlara bir fayda vermedi.” (Mu'min suresi, 85. ayet)

¹³⁷ “Onlara nimet indirdik.”

¹³⁸ dk. ᅅabar.

uçkun kélip Nīnovā medīnesi-niᅇ aylana yanın tügel tuttu. Şahr ahlı bildiler kim (27) Yūnus ‘alayhi’s-salām rāst aytıp-dur. Yüz öz maliki-ge kélitürdiler va ol ‘aқıl kiři édi buyurdu kim: “Yūnus ‘alayhi’s-salāmni (217b/1) tilenᅇizler.” Kōp tilediler tapmadılar. Malik ayttı: “Agar Yūnus ‘alayhi’s-salām bardı Hūdāy kim ol bizni aᅇa da’vat қılır édi, (2) bāқi-dür va dānā va éşitküçi émd[i] hīç çāra yoktur, maᅇar ol-kim ‘acz va sınıқ-luқ va zārī-liᅇ aniᅇ dar-gāhı-ᅇa élteliᅇ.” Pas malik baş (3) ayak yalanᅇaç¹³⁹ palāsī kiydi va ra’iyyat-lar uşbu şūrat bile yüz tüzge қoydılar. Ér va ҳatun uluᅇ va kiçig hāmūş va faryād (4) tuttu-lar va yaş oᅇul-larını analarının ayırdılar va bir yolu niyyat-larını arıᅇ қılıp ün köterdiler. ¹⁴⁰ *لما جاء به* Yūnus (5) ‘alayhi’s-salām. Zī’l-ᅇicca avvalı-dın tā ‘āşir-i muᅇarram bu vach bile nāla қılır érdiler va bu kırқ күnde nāla va fiᅇān-dın tınmay derd-mendlik (6) va çārasızlıᅇ-nı ‘arz mavқıfiᅇa yétkürür érdi-ler. Қavmı aytur érdi-ler kim Hūdāvandā Yūnus ‘alayhi’s-salām bizge aytıp (7) érdi kim: “Méniᅇ Hūdāyım aytıp-dur, қul-lar satıp āzād étiᅇizler. Biz séniᅇ bendeleriᅇ-dürbiz, bizni öz (8) karamıᅇ bile ‘azāb-dın āzād қıl.” Özge camā’atī nāla қılır érdi-ler: ¹⁴¹ *لها* bizge Yūnus ‘alayhi’s-salām ᅇabar bérdi kim sén Hūdāvand (9) buyurup-sén kim çārasızlar va darmāndalarını қol tutuᅇiz. Biz çārasız va darmāndabız. Öz fazlıᅇ bile bizge қol tut. (10) Va özge ba’zı ‘arzᅇa yétkürür érdiler kim: “Ey bizniᅇ parvardıᅇarımız! Yūnus ‘alayhi’s-salām séniᅇ sözüᅇdin aytur érdi (11) kim har kim sizlerge sitam қılsa andın ötkeriᅇizler. Hūdāyā biz yazuқ bile özümüzge cavr қılıp-bız bizdin ‘afv қılıᅇ!” (12) Özge cam’ī bu түrlüᅇ adā қılırlar édi kim: “Hūdāyā Yūnus ‘alayhi’s-salām bizge aytur érdi kim méniᅇ parvardıᅇarım aytıp- (13) dur kim sāyıl-larını radd қılmaᅇizlar. Biz sāyıl-lar yüz karamıᅇ dar-gāhıᅇᅇa kélitürüp-biz. Bizni navmīd қaytarma.” Al-қışsa kırқınçı күn (14) kim adīna édi va ‘āşūrā alarınıᅇ köᅇᅇül köydürgüçi mūnācāt-ları-nıᅇ aşarı zuᅇur körsetip nacāt barā’atı raᅇmat (15) dīvānıdın bitildi va bulut қaraᅇᅇuluᅇi köterip raᅇmat bulutı ra’fat kölegesini alarınıᅇ baş-larıᅇa saldı. Yūnus ‘alayhi’s- (16) salām kırқ күndin soᅇᅇ Nīnovāᅇe yüzlenip

¹³⁹ Yazmada sehven “yalaᅇanç” yazılmıştır.

¹⁴⁰ “Getirdiklerine iman ederiz.”

¹⁴¹ “Bizim ilahımız.”

tiledi kim qavm hāli-dın habar algay. Çün şahrnıng yavuqıǵa yétti va vāqı'a (17) şūrati-ǵa muṭṭali' boldı, malāl ańǵa ǵalaba qıldı. Özige ayttı kim: “Mén alarnı 'azāb bile qorquttım va 'azāb raḥmat-qa oǵrıldı. Agar mén (18) bu şahrge barsam meni yalǵan-ǵa nisbat bérürler.” Yüz tüzge qoydı va anıng daryāǵa barganı-nıng va balıǵ qursaǵıda maḥbūs (19) bolǵanı-nıng qıssası sūra-yı Anbiyā va aş-Sāffāt-da mazkūr bolǵusıdur.

99: وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ Va agar tilese édi séning parvardı- (20) gāring, لَأَمَنَ har-āyına imān keltürür érdiler **كُلُّهُمْ جَمِيعًا** har kim yéredür, **فِي الْأَرْضِ** barçası alarnıng. (21) Keltürüptürler kim hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam qavm imānıǵa asru harış édi. Va çün imān keltürmes érdiler (22) malāl ğubārı ol hazrat köngli-niing közgüsıde olturur édi. Haq subhāna bu āyat-nı yiberdi va halk-niing imānını (23) öz maşiyatı-ǵa baǵladı va ayttı kim: أَفَأَنْتَ “Ayā sēn **تُكْرَهُ النَّاسَ** ikrāh qılursēn kişilerni **حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ** (24) tā bolǵaylar mü'min-ler méniing maşiyatım-sız?” Bu āyat mansūh-dur qıtāl āyatı bile.

100: وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ Va laıyık émes¹⁴² va yoqtur hiç kişige **أَنْ تُؤْمِنَ** (25) ol-kim imān keltürgey, **إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ** magar ilāhī irādatı va tavfiķi va qazası bile. **وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ** Va koyarbız 'azāb- (26) nı yā açıq tutarbız yā musallaṭ qılurbız şayṭān-nı. Va Haşş yā bile oqur, ya'nī Hudāy ǵazab qılır **عَلَىٰ الَّذِينَ** alarǵa kim (27) **لَا يَعْقِلُونَ** kim ta'ammül qılmas-lar ḥuccat-lar va āyat-larda.

101: قُلْ انظُرُوا Ayıqıl ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- müşriklerige kim sēn-din āyat- (218a/1) lar tilekin qılurlar kim: “Baqıngızlar baş közi bile yā mülāḥaza étiingizler sır közi bile **مَادَا فِي السَّمَاوَاتِ** tā hōd némelerdür kök- (2) lerdé fiṭrat 'acāyıbı-dın; **وَالْأَرْضِ** va yérde qudrat badāyi'-din tā sizlerni dalālat qılǵay ilāhī şun'-niing kamālı pādşāh- (3) lıǵ 'ilm va ḥikmat bulaǵıǵa. **وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ** Va daf' qılmas ol āyat-larnıng körmeki **وَالنُّذُرُ** va qorqutquçı-lar- (4) niing kalāmı-niing éşitmeki, ya'nī ilāhī 'azābı¹⁴³ payǵambarlar **لَا يُؤْمِنُونَ** gurūhī-din kim méniing 'ilm va ḥükimim-de (5) vāqı'-dür kim imān keltürmegüsıdürler.”

¹⁴² dk. va laıyık émes

¹⁴³ Yazmada “'azābı-nıng” yazılmış, daha sonra genitif ekinin üstü çizilmiştir.

102: فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ Pas köz tutmas-lar bu müşrik-ler, إِلَّا magar ayyāmı-nı, ya'nī vāqı'a- (6) larnı مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ alarnıñ vaqāyı'yı dék kim خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ ötti-ler alardın burun 'Ād qavmı va Şamūd va Ayka (7) aşhābı va Mu'tafika ahlı dék. Murād 'azāb nüzülü-dur. قُلْ فَاذْكُرُوا أيتkıl: "Pas intizār étinğizler 'azābını kim sizler- (8) ge nāzil bolğusıdur. إِنَّي مُدْرِكُكُمْ Durustluq bile kim mēn sizler bile مَنِ الْمُنْتَظَرِينَ köz tutquçılardınmēn (9) sizlerniñ halākınığızı."

103: ثُمَّ نُنَجِّيكُمْ Pas biz qutqarduq رُسُلَنَا öz payğambarımıznı har qaçan kim 'azāblarnıñ (10) mukazzıb-larığa inip kēldi. وَالَّذِينَ آمَنُوا Va nacāt bērdük alarğa kim imān kēltürüp érdiler alarğa, كَذَلِكَ (11) mundaq kim nacāt bērip-biz payğambarlar va alarnıñ égreşkenlerige. حَقًّا عَلَيْنَا Rāst va durust va'dadur bizdin kim müşrik-ler (12) halākı vaqtı نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ nacāt bērdük biz gerevīdelerni kim Muḥammad 'alayhi's-salām va anıñ aşhābı rażıyallāhu 'anhum-dur.

104: قُلْ (13) Aytqıl ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam-: يَا أَيُّهَا النَّاسُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ "Ey kişiler! (ḥıṭāb Mekke éligedür) إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِكُمْ فَادْعُوا بِلِسَانِكُمْ دِينَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ Agar barsız sizler (14) gümānda مَن فَلَاعْبُدُوا اللَّهَ فَلَاعْبُدُوا اللَّهَ فَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَلَا تَمْلِكُوا لَهُ سُلْطَانًا فِي شَيْءٍ وَلَا تَتَّبِعُوا هَادًى وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ Pas mēn (15) tapınmas-mēn alarnı kim تَعْبُدُونَ sizler tapınursızlar هُدًى دِينِ الْوَالِدِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāy-dın özgege but-lar va ferişte- (16) lerdin. وَلَكِنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ Va līkin tapınurmēn Hudāynı, الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ ol Hudāy kim öltürür sizlerni." Tavaffā (17) taḥşīşi tahdīd cihatı-gedür kim şirk ahlı-nıñ vafatı alarnıñ 'azābı-nıñ mī'ādı-dur. وَأَمْرٌ "Va buyurulup- (18) mēn أَنْ أَكُونَ anıñ bile kim bolğay-mēn مِنَ الْمُؤْمِنِينَ gerevīdelerdin ilāhī aḥkāmı va anbiyā aḥbārığa.

105: وَأَنْ أَقِمُّوا (19) Va taqı buyurupturlar mañğa yā vaḥy yiberip-dürler aña kim kāyim tut وَجْهَكَ öz 'amalınıñnı لِلدِّينِ dīn (20) üçün, ya'nī ḥālış kıl anı. حَنِيفًا Hālati-de kim māyıl bolğay sēn barça dīn-lerdin İslām dīni-ge وَلَا تَكُونُوا (21) va bolmağıl مِنَ الْمُشْرِكِينَ şirk kēltürgüçilerdin." Bu ḥıṭāb ol ḥazrat-dın özgege mütavaccih-dür.

106: وَلَا تَدْعُ (22) Va oquma اللَّهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāy-dın özgege مَا لَا يَنْفَعُكَ ol némeni kim asiğ étmestür saña anıñ oqumağı, (23) وَلَا يَضُرُّكَ va ziyān yétkürmes-dür saña anıñ qoymağı. فَإِنْ فَعَلْتَ Pas agar kılsañ ya'nī oqusañ mundaq (24) némeni, فَإِنَّكَ pas durustluq bile kim sēn مِنَ الظَّالِمِينَ ol vaqt zālım-lardın bolğay-sēn kim du'ā qoymaq (25) anıñ yeridin özgede kılgay-sēn.

107: وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ, pas hiç kötergüci yoktur, إِلَّا هُوَ magar ol-kim Allāh-dur. وَإِنْ يُرِدْكَ بَخِيرٍ (27) Va agar tilese saṅga şihhat va rāhat va ğinā, فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ, pas hiç daf kılguçı va kaytarguçı yoktur anıṅ ol (218b/1) fazlı-nı. Fazl koymağı zamir mavzi'yi yéride dalil-dür, anğa kim Haq subhāna mutafazıl-dur hayr irādası bile bendelerge istihkāk sizlerdin. (2) مِنْ عِبَادِهِ يُصِيبُ بِهِ Yétkürür öz fazlı-nı مِنْ يَشَاءُ anğa kim tiler مِنْ عِبَادِهِ öz kullarından وَهُوَ الْعَفُورُ va ol-dur yarlıkağuşı (3) anıṅ ğufrānıdın soṅ yazuq bile navmīd bolmaṅızlar الْمِهِرْبَانَ الرَّحِيمِ mihrībān-dur. Bas tā'at bile ümīd anıṅ raḥmatı-da bağlaṅızlar.

108: (4) قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَتَى الْقَوْلُ بِالْحَقِّ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ Durustluq bile kim keldi sizlerge durust kalāmı yā rāst payğambarı مِنْ رَبِّكُمْ (5) sizlerniṅ parvardıġarıṅız kaşıdın va hiç 'uzrı qalması sizlerge. فَمَنْ اهْتَدَى Pas har kim yol taptı imān (6) va mütāba'at bile, فَإِنَّمَا يَهْتَدِي pas mundın özge yoktur kim yol tapar لِنَفْسِهِ özi için. Ya'nī anıṅ fāyidası (7) anğa 'āiddür. وَمَنْ ضَلَّ Va har kim azdı inkār va takzīb bile, فَإِنَّمَا يَضِلُّ pas uşbudur ğümrah bolur عَلَيْهَا öz (8) nefsiġe. Ya'nī ol zalāl-nıṅ vabālı anğadır. وَمَا أَنَا Va yoqturmén عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ sizlerge asrağuşı kim sizlerniṅ (9) işleriṅiz müvakkil maṅga bolğay.” Dimyāṭī aytıp-dur kim āyatu's-sayf bu āyat-niṅ nāsıhı-dur.

109: مَا يُوحَى Va égreşkil, ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- (10) مَا يُوحَى ol némege kim vahy kılur séniṅ sarıġa imtişāl va tabliġ bile. وَاصْبِرْ Va şabr kıl da'vat-ka va izā'ide kim saṅga (11) yétse şabrlıġ bol حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ tā vaqtı kim hükm kılğay Hudāy séniṅ nuşratıṅğa yā buyurğay vaşanī uruşıġa va kitābī cizyasıġa. (12) وَهُوَ Va oldur خَيْرُ الْحَاكِمِينَ yaḥşıraġı hükm kılguçı-larını; anıṅ için anıṅ hükmide ḥatā va mayl va sitam yoktur (13) yā muṭṭalī'-dür sizlerge bayyina va tanuq-ka ihtiyācı yoktur.

SŪRATU HŪD 'ALAYHI'S-SALĀM

bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

1: (14) أَلرَّ أḥkāf aytıp-dur kim ḥurūf-ı muqaṭa'a nisbat 'urfī va vaż'ī iştilāhı bile mafhūmu'l-murād yoktur. Bas maktūm sırrı bolğay (15) va bu qavl-niṅ mu'ayyidi oldur kim Şa'bī-din muqaṭa'āt ma'nā-sıdın sordılar, ayttı kim: سر الله فلا

¹⁴⁴ *تطلبوه* Va ba'zı anġadurlar (16) kim *ألم* ma'nā-sı oldur kim: ¹⁴⁵ *إنا الله أرى* “Méndürmén Hudāy kim köermén muṭī'-lerniġ ṭā'atı-nı va 'āṣī-lerniġ (17) ma'şiyatı-nı. Va har kişiġe anıġ amalıġa köre cazā bérgüm-dür.” Bas bu kalima müştamil-dür va'da va va'idka. *كِتَابٌ* Bu kitābī-dür anıġ (18) şıfatı bu kim *أُحْكِمْتُ* üstüvār kılıp-dur *آيَاتُهُ* anıġ āyat-ları huccat-lar va dalil-ler bile yā muntazam boluptur muhkam nazm (19) bile müstaḥkam bināi dék noqşān va hılāf anġa yol tapmas. *ثُمَّ فَصَّلْتُ* Pas ayrıldı sūra sūra va āyat āyat yā tafşil tapıp-dur (20) anda, olça bendeler anġa muhtāc-durlar. Ya'nī bayān étilip-dür *مِن لَّدُن حَكِيمٍ* hüküm kılguçı kaşıdın yā hikmat baġışla- (21) ġuçı *خَبِيرٍ* dānā barça némege.

2: *إِنِّي لَكُمْ* (22) Anıġ için tā tapınmaġay-sızlar, *إِلَّا اللَّهُ* magar Hudāy-ġa. Durustluġ bile kim mén sizlerġe *مَنْهُ* andın, ya'nī anıġ buyuruġı bile *نَذِيرٍ* qorqutquçı-mén 'uqubat bile şirk (23) va tuġyān-ġa *وَبَشِيرٍ* va müjde bérgüçi maşubat bile tavhīd va imān-ġa.

3: *وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا* Va özge hüküm-ler va āyāt (24) tafşili anıġ için-dür tā yarlıkamaġ tilegey-sizler *رَبِّكُمْ* öz parvardıġarınıġızdın ötken yazuġlar için. (25) *ثُمَّ* Pas tavba kılınıġızlar anıġ hażratıġa ma'āşī-din kélür zamānda *يُمَتِّعْكُمْ* tā barhürdārlıġ bérgey sizlerġe (26) *مَتَاعًا حَسَنًا* yaġşı bar-hürdārlıġ. Ya'nī uzun 'umr arzānī tutar tā kişiler sizlerdin asıġ alġaylar yā sizlerġe tirig-(27) lik bérür amīn-lik va ten durustluġ-da *إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى* tā atalġan vaġt kim muqarrar 'umriniġ soġı-dur. Muhaqqıġ-lar aytıp-durlar (219a/1) matā' ḥasan rızādur, olçaġa kim bérür ni'mat-dın. Va şabr olçaġa yüz bérür miḥnat-dın. İmām-ı Kuşayrī raḥimahullāh Laṭāyifi-de (2) mazkürdur kim yaġşı bar-hürdārlıġ oldur kim kişilerinġe ḥācat-ları anıġ éligi-de yasalġay. *وَيُؤْتِ* Va tā bér- (3) gey Hudāy *كُلِّ ذِي فَضْلٍ* har fazlı-niġ égesige dīn-de *فَضْلُهُ* anıġ fazlı-niġ şavābı va cazāsı-ġa (4) ham dünyāda ham āḥırat-da. İbn-i Mas'ūd rażıyallāhu 'anh aytıp-dur ¹⁴⁶ *نُو فَضْلٌ* kişidür kim anıġ ḥasanātı artuġ bolġay (5) anıġ seyyi'atıdın. Va Cūzcānī quddisa sirruhu aytıp-dur kim *نُو فَضْلٌ* oldur kim azal dīvānı-da anıġ atıġa fażl nişānını (6) bitilgen bolġay. Va har-āyına vücūddın soġ ol

¹⁴⁴ “Bu Allah'ın sırrıdır. Onu talep etmeyiniz.”

¹⁴⁵ “Ben her şeyi gören Allahım.”

¹⁴⁶ “Fazl sahibi.”

şaraf-ğa yétküsidür. وَإِنْ تَوَلَّوْاْ Va agar sizler ey kâfirler qayttıngız- (7) lar İslâm-dın yâ yüz évürsenğiz méninğ mütāba`atım-dın, فَأَيُّ pas durustluğ bile kim mén أَخَافَ عَلَيْكُمْ qorqarmén sizlerge (8) عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ uluğ kün-ninğ `azābıdın kim kıyāmat küni-dür. Va Taysırde aytur Badr küni. Va aytıp-durlar (9) qatıq-lıg va maşaqkat küni va ol kâfirlerninğ ibtilāsı bolğay qaht va galāğa tā haddi kim ölüg va murdärni yér érdi-ler.

4: (10) وَهُوَ مَرْجِعُكُمْ sizlerninğ qaytqanınğız Hüdāy-ğa alarninğ mücāzātı إِلَى اللَّهِ va ol barça némege (11) إِذَا وَ إِسَابًا وَ تَأْذِيبًا تüvānādur. Kéltürüptürler kim cam`ı lā`ubālī müşrik-ler kim hazrat-ı risālat (12) ﷺ `alayhi va sallam düşman-lıgı-nı qılur érdi-ler va zamān maşlahatı-ninğ cihatı bile anı yaşurmağıda cān tartar érdi- (13) ler. Bir kün biri biri-ge mülākāt qılıp ayttı-lar: “Çün pardalarını tuta salahinğ va özümüzni ton-lar bile yapalinğ (14) va öz kökrek-lerimizi tutalinğ Muḥammad -ﷺ `alayhi va sallam- düşman-lıg-da kişi néteg ittilā` anğa tapar.” Haq subḥāna āyat yiberdi (15) kim:

5: (16) أَلَا إِنَّهُمْ Bilinğizler kim alar, ya`nī kâfir[ler] يَتَّبِعُونَ صُدُورَهُمْ qavra tutarlar öz kökrek-lerini méninğ ḥabībim (16) düşman-lıgı-ğa yâ ikki bükler anı (kökrekni ikki bükme `ibārat-dur köngül-de rāz yaşurmağdın, ya`nī payğambarninğ (17) düşman-lıgı-nı köngül içide alurlar) لَيْسَتُخْفُواْ ta yaşurgaylar مِنْهُ Hüdāy-dın أَلَا bilinğizler kim ol vaqt (18) kim alar يَسْتَعْشِرُونَ نِيَابَهُمْ başlarığa tartqay öz ton-larını va öz töşekide yér tutqaylar. يَعْلَمُ Hüdāy bilür (19) مَا يُسِرُّونَ olça yaşururlar kökrek-leride وَمَا يُعْلِنُونَ va bilür olça āşkāra qılurlar til-leri bile. Va alar- (20) ninğ sır va `alāniyası aninğ `ilmi nisbatı-ğa yaksān-dur. إِنَّهُ عَلِيمٌ Durustluğ bile kim ol dānādur بِدَاتِ الصُّدُورِ (21) va sırları bile kim kökrek-lerdedür. Va ayturlar zātu`ş-şudür köngül-lerdür Haq subḥāna aninğ muzmarātı-nı bilür. Asbāb-ı (22) Nüzül-da kéltürüptür kim bu āyat Aḥnaş bin Şarīḳ bābıda nāzil boluptur kim söz ötkergüci va çüçüg til-lig kişi érdi. (23) Hazrat-ı risālat ﷺ `alayhi va sallam mülāzamatığa kélür édi va ḥoş kélgüci sözler adā qılıp havā-dārlıg va yak-cihat-lıg lāfinı (24) urar érdi; ammā taşı, içi ḥılāfi bile édi. Aninğ içi qarañgu va taşı yaruq körünür érdi. Va Haq subḥāna aninğ `aḳıdası- (25) ninğ palıdlıgını bu āyat bile āşkāra qıldı tā kişi aninğ zāhir şafāsı bile aninğ bātını zulmatı-

dın gâfil bolmağay. Şayh-ı (26) tarīkat¹⁴⁷ quddisa sirruhu aytıp-dur kim: “Münāfiḳ yılan-ğa oḫşaş-dur. Anıñ içi zahr va anıñ taşı naḳş va nigārdur.”

6: (27) وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ فِي يَوْمٍ إِلَّا تَوَدَّتْ إِنْ رَزَقَهَا رَبُّهَا رِزْقًا فَذَرَتْهُ رِزْقًا إِلَّا عَلَى اللَّهِ يَرْزُقُهَا إِنْ رَزَقَهَا وَمَا يَلْتَمَسُ لَهَا رِزْقًا وَلَا يَرْزُقُهَا إِنْ رَزَقَهَا إِلَّا عَلَى اللَّهِ يُرِزِقُهَا إِنْ رَزَقَهَا مِنْ شَاءَ وَسَاءَ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ الْكَرِيمُ. Magar Hudāy-ğadur (219b/1) alarnıñ rızqı tafazzul va raḥmat yüzidin. 'Alā lafzı érdi kim vucüb kaydı-dur, şar'-da rızq vuşulı- (2) nıñ taḫḳıki cihatı-gedür rızq bérilgüçige. Va aytıp-durlar: 'Alā, min ma'nā-sı biledür, ya'nī barçanıñ rüzī-si Hudāy- (3) dındur. Yā ilā ma'nā-sı biledür, ya'nī rüzī Haḳ ta'ālāğa mufavvız-dur. Agar tilese baş kılur va agar irāda körsetür va agar tilese ḳabz (4) kılur. وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ فَمَا لَهُ هَادٍ وَمَنْ يَهدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مَدِينٍ. Va bilür Hudāy مُسْتَقْرَّهَا hayvān-larnıñ turar yérini hayāt ħini-de va anıñ (5) ārām-gāhı-nı vafāt-dın soñg. Şāhib-i Kaşşāf keltürüptür kim mustaḳar hayvān-larnıñ turar yéri-dür, yer va su va havā- (6) dın mustavda' alarnıñ ḳarār yéri istikrārdın burun şulb va raḥm va ḳursaḳ va yumurtḳa dék. كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ بِوِزْنٍ يُعْتَدِ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامِ ثِوَابًا وَعَذَابًا بِأَقْسَارٍ عَظِيمَةٍ. Barça kim yād (7) kılıldı va āyat-lar va rızqlardın va alarnıñ mustaḳarı va mustavda'yı mazkür va maşürdur فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (8) yaruḳ kitāb-da, ya'nī Lavḫ-ı Maḥfūz.

7: وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةَ وَالنَّوْمَ وَالنَّهْيَ وَالنَّوْمَ وَالنَّهْيَ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. Va oldur ol-kim خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ yarattı kök-ler (9) va yérlerini فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ altı künde dünyi kün-leri-din kim anıñ avvalı yak-şanba, āhırı ādīna éken-dür. وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَهُوَ يَرْزُقُهَا إِنْ رَزَقَهَا وَمَا يَلْتَمَسُ لَهَا رِزْقًا وَلَا يَرْزُقُهَا إِنْ رَزَقَهَا إِلَّا عَلَى اللَّهِ يُرِزِقُهَا إِنْ رَزَقَهَا مِنْ شَاءَ وَسَاءَ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ الْكَرِيمُ. Va ba'zı tafsīrlerde (11) keltürüptür kim Haḳ subḫāna āfarīniş-nıñ avvalıda yaşıl yāḳūtī yarattı va haybat közi bile anğa baḳtı. Ol cavhar su boldı. Pas Haḳ (12) ta'ālā yél-ni yarattı va sunı anıñ üstide tuttı. Va 'arş-nı sunıñ üstige yer bérdi va 'arş vuḳūfi-da suğa va su istikrāri (13) yélge uluḡı i'tibāri-dur tafakkür ahlığa bendelerdin. Va Haḳ ta'ālā yarattı kök va yer va 'arş va su va yél-ni لِيُنذِرَكُمْ لِكُلِّ قَوْمٍ (14) tā sınağay sizlerni, ya'nī sınağuçı-lar mu'āmalasını ḳılğay tā zāhir bolğay kim أَيْسَرُ لَكُمْ أَعْمَالًا (15) sizlernıñ ḳaysıñız yaḫşıraq-dur 'amal yüzidin, kim-nıñ şükri köprek-dür bu ni'mat-ke yā kimniñ taşdıki kāmīl-rek 'arş (16) suda¹⁴⁸ ḳarārı va su vuḳūfi yél-de. وَلَنْ نُقَاتِلَ اللَّهُ إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ. Va agar aytsañ sén, ey Muḫammad şallallāhu

¹⁴⁷ Şeyh Muslihiddin Sadī Şirazī kastedilmiştir.

¹⁴⁸ “suda” kelimesi “ḳarārı” kelimesinin üzerine yazılmıştır.

'alayhi va sallam, öz kavminġ-ġa **إِنكُمْ مَبْعُوثُونَ** (17) durustluġ bile kim sizler ġoparılgan-lar¹⁴⁹ sizler **لِيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا** (18) Har-āyina ayturlar alar kim imān keltürmeydürler, **إِن هَذَا** yoktur bu söz, ba's bābı-da aytur, **إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ** magar (19) āşkāra sihr oħşaşı bāzī bérmeġde yā butlān-da.

8: Va agar ta'hīr kılsaġ biz **عَنْهُمْ الْعَذَابُ** (20) alardın 'azābını kim va'da bérıp-biz **إِلَىٰ أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ** tā sanalgan vaġt, ya'nī ma'lūm vaġtī. **لِيَقُولَنَّ** (21) Har-āyina ayturlar istihzā yüzidin **مَا يَحْسِبُهُ** né néme ġaytarur 'azāb-nı nüzül vuġū'-dın **يَأْتِيهِمْ** **أَلَا** **يَأْتِيهِمْ مَصْرُوفًا**, **يَوْمَ** (22) bilinġizler kim ol-küni kim kélġey 'azāb alarġa kim Badr küni, bolmaġay ol 'azāb ġaytarılġan **عَنْهُمْ** (23) alardın. Ya'nī ġün 'azāb-ninġ vaġtı yétse hiġ yüz bile alardın mündafi' bolmas. Dimyāfī aytıp-dur kim bu 'azāb (24) Cibrīl 'alayhi's-salām-ninġ öltürmeki-dür mustahzī-lerġa andaġ kim ¹⁵⁰ **إِنَّا كَفِينَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ** ana mazmūnı andın ġabar bérür va Hicr (25) sūrasıda mazkūr bolġusıdır. **وَحَاقَ بِهِمْ** Va ihāta ġılġusıdır alarġa māzī ġoymaġı mustaġbal mavzi'yi-de vuġū' taħķīķi- (26) ninġ cihatı-gedür, ya'nī ġūyiyā tutup-dur alarınġ aylanasını. **مَا كَانُوا** Olġa bar érdiler kim bilmeslik yüzidin (27) **بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ** aninġ bile istihzā ġılır érdiler va aninġ vuġū'yı-ġa aşuġmaġ-lıġ körsetür érdiler.

9: Va agar tattursaġ biz, ya'nī agar bérsek ādamġga **مِنَّا** bizninġ ġaşıımızdın ni'matī kim tapġay aninġ (2) lazzatı-nı, **ثُمَّ نَزَعْنَاهَا** pas yana alsaq biz anı **مِنْهُ** andın, **إِنَّهُ لَيُنُوسٌ** durustluġ bile kim ol ümīdsizdür şabrsız- (3) lıġ va i'timād yokı, yokluġ cihatı bile bizninġ karamımızġe, **كُفُورٌ** şükrsizdür ötken ni'mat-ke.

10: Va agar (4) tattursaġ biz anġa **نِعْمَاءٌ** yaħşı-lıġı şādluġ va bay-lıġ-da **لِيَقُولَنَّ** ġatıġ-lıġ-dın kim anġa yétken (5) bolġay aġrıġ-lıġ yarlılıġ dék. Har-āyina aytur: **دَهَبَ السَّيِّئَاتُ** bardı yamanlıġ ya'nī muşibat-lar va makrūh-lar (6) kim maġa yaman kélür édi, yıraġ boldı **عَنِّي** méndin." **إِنَّهُ** Durustluġ bile kim insān **فَخُورٌ** nāz ġılġuġı va egünġüġi **لَفَرِحَ** şādmān-dur ni'mat-ġa (7) va maġrūr anġa nāz ġılġuġı va egünġüġi ġişıilerġe. Faraħ faħr anı ġāfil ġılıp-dur ni'mat şükri va aninġ ġaġı-ġa (8) turmaġdın.

¹⁴⁹ İlk önce "ġoparılganlardın" yazılmış, daha sonra ablatif ekinin üstü ġizilmıştır.

¹⁵⁰ "Şüphesiz o alay edenlere (karşı) biz sana yeteriz." (Hicr suresi, 95. ayet)

11: وَالَّذِينَ إِلَّا الَّذِينَ Magar alar kim صَبَرُوا şabrlıg körsetti-ler miñnat va balāda وَعَمِلُوا va kıldılar (9) yaħşı ‘amal-lar, ya’nī şükr vazāyif-lerini taqđim-ğa yétkürdiler ni‘mat va rızāda. أُولَئِكَ لَهُمْ Ol-gurūh kim şabr va şükr şıfatı bile (10) mavsūm-durlar, alarğadur مَغْفِرَةً yazuq-lar yarlıqamağı وَأَجْرٌ كَبِيرٌ va uluğ müzd kim azrağı anıñg uçmağ-dur. (11) Şayhu’l-‘ālam aytıp-dur kim cannat-da ni‘mat bardur kim uçmağ-nıñg barça ni‘matı anıñg yanında muhaqqar va muhtaşar bolğay, ya’nī (12) likā müşāhadası. Kéltürüptürler kim ‘Arab kāfirleri ta’aşşub va ‘inād yüzidin āyat-lar iftirāhı hazrat-ı sayyidü’l-kā’ināt ‘alayhi (13) afzalu’s-şalāt va’t-taslimāt-dın kıılır érdi-ler va qadīm kalām va karīm kitāb tahāvun va istihzā tarīki bile sülük (14) körsetür érdi-ler. Va alarnıñg iħrāc-ları cümlasıdın ol édi kim: “Nége gencī sañga bérmedile[r] yā ferişteni sėniñg taşdıkiñgğa (15) yibermediler?” Hazrat-ı risālat şallallāhu ‘alayhi va sallam da‘vat qabūlı-nıñg yoqluğı va alarnıñg istihzā va suħriyyatı-dın tar köñg[ül]lüg (16) bolur édi. Haq subhāna ol hazrat-nıñg tıncı üçün risālat adāsı va mübālāt yoqı-da alarnıñg radd va inkārıga āyat yiberdi (17) kim:

12: فَاعْلَمَكَ تَارِكٌ pas şāyad kim sėn qoyğucu bolğay-sėn (İmām-ı Mātūrīdī rahimahullāh aytur, istihām nahy ma’nā-sı biledür, ya’nī (18) qoymağıl.) بَعْضَ مَا بارħi olçadın kim vaħy étip-dür إِلَيْكَ sėniñg sarıga, ya’nī olça müşrik-ler kėñgeşi-nıñg (19) muħālifi-dür, ālihası-nıñg sögmeki-din وَضَائِقٌ va tardur بِهِ anıñg izhārı bile صَدْرُكَ sėniñg kök- (20) sünğ أَنْ يَقُولُوا anıñg qorqunçı-dın kim aytqaylar: “Nége tüben yiberilmeydür كُنْزٌ عَلَيْهِ anğa (21) gencī kim nafaqa kılgay kişilerge va anıñg sababı bile anıñg tābi’yi bolğaylar? أَوْ جَاءَ مَعَهُ Yā nége kélmedi anğa (22) مَلَكٌ ferişte tanuqluq cihatı bile anıñg nübüvvatı-ğa?” Sėn bu sözler sababı bile risālat adāsıdın qayta qalma. (23) إِنَّمَا أَنْتَ Mundın özge yoqtur kim sėn نَذِيرٌ qorqutquçı-sėn sañga qorqutmağ-dur, bas. Va sėn anda taqşir körsetme. (24) Nége alarnıñg radd va inkārıdın tar köñgüllüg bolursėn? وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ Va Hūdāy barça némege وَكَيْلٌ (25) tanuq-dur yā iş ötkergüçi ol-kim iş anğa qoysa va saqlağucu ol-kim özini anğa tapşursa. Bas tevekkel (26) anğa kııl va har hasūd ‘anüdnıñg aytmağ va eşitmeki-din pāk tutma.

13: أَمْ يَقُولُونَ Balkim ayturlar kāfirler: افْتَرِيَهُ (27) “Muħammad -şallallāhu ‘alayhi va sallam- toqur olça aytur kim mañga vaħy kıılurlar, ya’nī Qur’an-nı özi yasar.” قُلْ

فَأْتُوا Pas keltürüngizler (220b/1) بِعَشْرِ on sūra مَثَلِهِ Qur'an dek bayān va nazm yahşılığının مُفْتَرِيَاتٍ toqulğan öz qaşınğızdın. Ya'nī siz- (2) lerniñg gümānınıñız oldur kim Qur'an-nı özidin toqusa bolur va mañga bu gümān-nı éltürsizler kim mēn özüm-din (3) yasarmēn. Sizler 'Arab-niñg faşih-lerisizler. Bas kérek kim sizler dağı qadır bolğay-sızlar munıñg dek kalāmı-nıñg (4) inşası, balkim sizler méndin qadırraqsız sizlerniñg vuqūfınıñız cihatı qaşaş va aḥbārda va sizlerniñg toqudıñız şı'r (5) inşasığa. وَأَدْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ Va oquñğızlar yārī bérmeq üçün mu'ārazağa har kimni tileseñgiz مَن دُونَ اللَّهِ (6) Hudāydın özgeni, إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ agar barsız çın aytquçı-lar kim bu kalām müftarī va muḥtalif-dür. Va çün alar (7) mu'ārazadın on sūrağa 'aciz boldılar özge āyat keldi kim: ¹⁵¹ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ Va alarnıñg 'acız bir sūra irādı- (8) dın dağı barça kişiğe zāhir boldı.

14: فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا pas agar icābat qılmadı-lar لَكُمْ sizlerni olçada ayttıñğızlar sūralar (9) keltürmek-de muḥāṭab ḥazrat-ı payğambardur zamīr cam'ı ta'zīm üçün bolğay va aytıp-durlar murād mü'min-lerdürler va alar (10) dağı taḥaddī qılır érdirler payğambar ḥimāyatı üçün va aytur érdiler kim ḥazrat-ı risālat ṣallallāhu 'alayhi va sallam-nı toquğuçı aytursız- (11) lar sizler anıñg toquğanı bile mu'āraza qılıñğızlar. Pas Ḥaḳ subḥāna buyurdı kim agar cavāb ma'razi-da kélmedi-ler فَأَعْلَمُوا (12) pas bilinğizler أَنزَلَ كَيْفَ أَنْزَلَ اللَّهُ كَيْفَ بَعَثَ اللَّهُ Hudāy 'ilmi biledür ya'nī mültabis 'ilmi-ğa kim anıñg ḥaşşası-dur (13) ol 'ilm-dür bendeler maşālihi-ğa olça alarğa yarar ma'aş va ma'adda وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ va bilinğizler ol-kim yoqtur ma'būdī sazā bile (14) magar ol-kim 'ālim-dür olça bile andın özge bilmes qadırdur olçağa andın özge boldura almas فَهَلْ أَنْتُمْ pas barsız (15) sizler مُسْلِمُونَ ṣābit-ler İslām-ğa va istifhām-ı amr ma'nā-sı bile dağı bola alur ya'nī İslām-ğa bérk boluñğızlar çün Qur'an i'cāzı (16) sizlerniñg qaşınğızda çın boldı.

15: مَنْ كَانَ Har kim bolsa kim himmat aşaqlığı-dın يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (17) tilese dünyā zindagānlığı-nı وَزِينَتَهَا va anıñg ārayişini özi-niñg yahşı 'amal-ları-nıñg utrusıda, murād münāfiḳ- (18) lardurlar yā riyā ahlı yā yahūd va naşārā va Zadda keltürüptürler kim 'ām-dur barça kişilerge kim har kim alardın özi-niñg (19) iḥsān va

¹⁵¹ "O zaman onun mislinden bir sure getirin." (Bakara suresi, 23. ayet)

yaħşı ‘amal-ları bile dünyā tilese, نُوفَّ إِلَيْهِمْ tügel qoyarbiz alarğa اَعْمَالَهُمْ alarning kirdārları-nıng (20) cazāsını فِيهَا dünyi-de şihhat va davlat va rızq kénġ-likı va oġlanlar köplüki-din. وَهُمْ فِيهَا Va alar dünyi-de لَا (21) يُبْخَسُونَ az, ya’nī néme alarning müzdidin az qılmaġaylar.

16: أُولَئِكَ الَّذِينَ Ol gurūh alardurlar لَيْسَ لَهُمْ bolmaġay alarğa (22) فِي الْآخِرَةِ ol özge sarāy-da, إِلَّا النَّارُ magar tamuġ otı alar müzdi-niġ istifāsı kim alarning a’ mālı şūratıġa mütarattib (23) édi, körsetip-dürler. Va alarning fāsıda niyyat-lar va bātıla ‘azā’imi kim ‘azāb va ‘uqūbat mavcı-dur qalıp-dur. (24) وَحَبِطَ Va buzuldu مَا صَنَعُوا olça étip-dürler فِيهَا dünyi-de kim āhırat şavābı mütafarri’ ihlāş-dadur. Va alar ‘amal-da (25) muhliş émes érdiler. وَبَاطِلٌ Va hiç-dür ¹⁵² فِي نَفْسِ الْأَمْرِ olça bar érdiler kim qılur érdi-ler riyā va süm’a (26) va andın özgeni.

17: أَفَمَنْ كَانَ Ayā har kim bolsa عَلَى بَيِّنَةٍ burhāniġa مِّن رَّبِّهِ öz parvardıġarı-dın kim anı (27) dalālat qılġay şavāb tarīki bile وَيُنْتَلُوهُ va soġıdın kirgey burhān aġa kim ‘aqlı dalīl-dür شَاهِدٌ مِّنْهُ (221a/1) tanuķi Hudāy-dın kim anıġ durust-luġı-ġa tanuķluķ bérgey? Va ol Qur’ān-dur téng bolġay kişi bile kim dünyā zınatı-nı (2) tilegey va ‘amal, na şavāb vachı bile qılġay. Aytıp-durlar bayyina şāhibi kitāb ahlı-nıng mü’mın-leridürler har muhliş mü’mın (3) va şāhid payġambardur. Va aytıp-durlar bayyina şāhibi payġambardur, şallallāhu ‘alayhi va sallam, va anıġ tābi’yi-dür. Şāhidī kim ol Cibrīl-dür (4) ‘alayhi’s-salām yā ferişte kim anıġ saġlaġuçı-sı édi. Yā Abū Bakr Aş-şiddīķ yā Murtażā¹⁵³ ‘Alī rażıyallāhu ‘anhumā yā ol ġazrat-nıng (5) şūratı kim har kim inşāf közi bile aġa baķsa édi, ġaķ nūrları va şıdķ aşarlarını anıġ başarasıda müşāhada qılur (6) édi. Ba’zı aġadurlar kim bayyina Qur’ān-dur ¹⁵⁴ وَيُنْتَلُوهُ ¹⁵⁵ يَقْرَأُ ma’nā-sı bile. Va şāhid Cibrīl ‘alayhi’s-salām yā ġazrat-ı risālat şallallāhu (7) ‘alayhi va sallam tili va i’cāz va anıġ nazmı. Va agar ¹⁵⁶ يُتْلُوهُ-nı يتبعه ma’nā-sı bile tüşseler şāhid İncīl-dür. Zādu’l-masırde kéltürüptür (8) kim İncīl Qur’ān tābi’yi-dür taşdıķ va başarat bile va aġarçi andın burun nāzil boluptur. وَمِنْ قَبْلِهِ Va İncīl-din

¹⁵² Nefis emrinde.

¹⁵³ Yazmada “Murtażā” kelimesinden önce “‘Alī” yazılmış, daha sonra üstü çizilmiştir.

¹⁵⁴ “Ona tabi olur.”

¹⁵⁵ “Onu okur.”

¹⁵⁶ “Onu takip eder.”

burun (9) yā Qur'an anıñg tābi'yi édi, **كِتَابُ مُوسَى** Mūsā kitābı, ya'nī Tavrāt kim ol dağı nabī ümmī taşdıķı va anıñg vücudı başāratı bile (10) tābi'-dür. Ya'nī muvāfiķ Qur'an-ğa **إِمَامًا** hālati-de kim Tavrāt pīşvā édi dīn ahlı-ge **وَرَحْمَةً** baħşāyiş-niñg sababı manzil-i 'alayhim-ğa. (11) **أُولَئِكَ** Ol-gurūh kim bayyina şāhibi-dürler **بِهِ يُؤْمِنُونَ** imān keltürürler Qur'an-ğa. **وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ** Va har kim kāfir bolur (12) Qur'an-ğa, **مِنَ الْأَخْرَابِ** min neçe gurūhī-din kim Mekke ahlı-durlar va ol-kim alarıñg ħarbi-dur payğambar düşman-lıǵı-da, **فَالنَّارُ** (13) **مَوْعِدُهُ** pas tamuǵ otı anıñg va'da-gāhı-dur **لَا مَهَالَةَ** anğa yéter. **فَلَا تَكُ** Pas bolmaǵıl **مِرْيَةً فِي** gümān-da **مَنْهُ** bu mav'id- (14) din. **إِنَّهُ الْحَقُّ** Durustluķ bile kim bu va'da durust va rāst-dur **مِن رَّبِّكَ** séniñg parvardıǵarıñgdın. (15) **وَلَكِنَّ** **النَّاسِ** Va likin köpreki kişilerdin **لَا يُؤْمِنُونَ** imān keltürmesler anğa va taşdıķ étmes-ler.

18: **وَمَنْ أَظْلَمُ** Va kimdür (16) zālīm-raķ, ya'nī kāfirraķ, **مِمَّنْ افْتَرَى** ol-kişidin kim baǵlaǵay **كُذِّبَ** **عَلَى اللَّهِ** Ĥudāy-ğa yalǵan-nı. Ya'nī anıñg vaħyı-niñg (17) nafyı-nı kılǵay yā anıñg üçün şerik işbātını étkey. **أُولَئِكَ** Ol-gurūh-ı müftarı-ler **يُعْرَضُونَ** 'arz (18) kılılǵusı dururlar mavķıf-da **عَلَى رَبِّهِمْ** öz parvardıǵarı-ğa **وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ** va aytkusidurlar (19) tanuqlar, ya'nī Ĥafaza va Kirām anğa tabayyün. Yā payğambarlar ham ümmeti üçün yā alarıñg a'zā va cavārihi tanuqluķ bergey-ler kim (20) **هُؤُلَاءِ الَّذِينَ** bu gurūh alardurlar kim 'inād yüzidin **كَذَّبُوا** **عَلَى رَبِّهِمْ** yalǵan ayttı-lar öz parvardıǵarıǵa valad (21) ittiħāzı va şerik-ke. **أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ** Bilinǵizler kim Ĥudāy-niñg la'natı **عَلَى الظَّالِمِينَ** zālīm-larǵadur, ya'nī kāfirler. (22) Va murād la'nat-dın yıraqlıǵ bolǵay yavuqluķ dar-gāh-dın. Pas zālīm-larıñg şıfatını kılur va aytur:

19: **الَّذِينَ** Alar kim (23) **يَصُدُّونَ** kaytarurlar kişilerini **عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ** Ĥudāy yolıdın, ya'nī anıñg dīni-din **وَيَبْغُونَهَا** va isterler, (24) ya'nī vaşf kılur Ĥudāy yolını, **عَوَجًا** égrilik va inħirāf bile rāst-lıǵ-dın **وَهُمْ** va alar **بِالْآخِرَةِ** ol sarāy-ğa (25) **هُمْ كَافِرُونَ** alar gerevıdesizlerdürler. Zamir takrarı alarıñg küfri-niñg ta'kīdi cihatı-dur āħırat-da.

20: **أُولَئِكَ** Ol-gurūh-ı (26) kāfirler **لَمْ يَكُونُوا** olmaǵay-lar **مُعْجِزِينَ** 'āciz kılǵuçı-lar Ĥudāy-nı öz 'azābı-dın **فِي الْأَرْضِ** yérde, ya'nī dünyāda. **وَ مَا كَانَ لَهُمْ** (27) **وَ** Va yoķtur alarǵa **عَلَى اللَّهِ** **مَنْ دُونَ اللَّهِ** Ĥudāy-dın özge **أَوْلِيَاءَ** hiç kişi dōstlardın kim ilāhī 'uķubatı-nı (221b/1) alardıñ kaytarǵay, balkim **يُضَاعَفُ** arturulǵay **لَهُمُ الْعَذَابُ** alar üçün 'azāb. Ya'nī ikki katta mu'azzab bolǵay-lar (2) zālāl va ızlāl cihatı bile. **يَا كَاثِرُونَ** Yoķ érdi-ler kim dünyi-de **يَسْتَنْطِيعُونَ السَّمْعَ** eşite alǵay érdi-ler, ya'nī Ĥaķ (3) sözini kim anıñg eşitmeki-

din sağır érdiler. وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ Va yok érdiler kim köre algay-lar, ya'nî kudrat (4) âyat-larını kim körmeki-din soğur érdi-ler.

21: **أُولَئِكَ الَّذِينَ** Ol-gurūh alardurlar kim mu'āmala bāzārıda **خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ** (5) ziyān kıldılar öz nefsigе, ya'nî alarınıᅡ ziyānı alarᅡa қaytur. **مَا وَضَلَّ عَنْهُمْ** Va yétti alardın **كَانُوا يَفْتَرُونَ** (6) olça bar érdiler kim iftirā қılır érdiler but-lar şafā'atı va ferіşteler dar-ᅡvāstı kim

22: **هُمُ الْأَخْسَرُونَ** **فِي الْأَخْرَةِ** ol sarāy-da **لَا جَرَمَ لَهُمْ** (7) şak va şübhasız alar **أَخْسَرُوا** alardurlar ziyān işlig-rek. Barça ziyān kim (8) but-larᅡa tapınmaᅡı-nı ᅡudāy-ᅡa tapınmaᅡıᅡa satıp alıp-durlar. Va fānī dūnyı-ni¹⁵⁷ matā'yını bāqī 'aқabı-nıᅡ na'īmi-ᅡa ihtiyār (9) қılıp-durlar. Va bu sūrada fāᅡiᅡ gabnı-dur.

23: **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا** Durustluқ bile kim alar ihlāᅡ yüzidin imān kéltürüptürler (10) **وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** va қılıp-durlar şāyista 'amal-lar farāyız adāsıdın ta'abbūd navāfil-ᅡa. **وَأَخْبَتُوا** Va ārām tutupturlar (11) **إِلَىٰ رَبِّهِمْ** öz parvardıᅡarı-nıᅡ zikri bile yā tavāzu' aytıp-durlar anᅡa yā anıᅡ ᅡçün māᅡivā-dın üzülüp- (12) dürler. **أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ** Alar kim uçmaᅡ-nıᅡ mülāzım-ları-durlar, **هُمْ فِيهَا** alar cinān bustānıda **خَالِدُونَ** (13) dāyım va bāqī-dürler.

24: **كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ** İkki gurūh-nıᅡ şıfatı kim mü'min va kāfirdürler **هَلْ يَسْتَوِيَانِ** va soқur (14) va sağırᅡa oᅡşaş **وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ** va körgüçü va eşitküçü oᅡşaş, **تَذَكَّرُونَ** ayā téᅡᅡ-dürler (15) bu ikki farīᅡ **مَثَلًا** şıfat va şibh-de? Ya'nî téᅡᅡ éᅡestürler. **أَفَلَا** Ayā pand almas-sızlar bu miᅡl-ler bile va ta'ammül (16) körsetmes-sizler anda? Taᅡbīh қılıp-dur kāfirni soқurᅡa anıᅡ müᅡāhadası-nıᅡ yoқı-nıᅡ cihatı bile kudrat-ı âyat- (17) larnı va eşitmegüçü-ge anıᅡ eşitmes-liki sababı bile ilāhī kalāmı-nıᅡ eşitmeki-din. Va mü'min taᅡbīhi samī' va baᅡırᅡa cihat (18) oldur kim mü'min-ler ᅡālı eşitmek va körmek-de kāfirler ᅡāl-larınıᅡ zıddı-dur. Va Bahru'l-ᅡaқāyıқ-da aytıp-dur kim soқur (19) oldur kim ᅡaқ-nı bāᅡıl va bāᅡıl-nı ᅡaқ körgey va sağır ol-kim bāᅡıl-nı ᅡaқ va ᅡaқ-nı bāᅡıl eşitkey. Baᅡır kiᅡi-dür (20) kim ᅡaқ-nı ᅡaқ körüp éᅡreᅡkey va bāᅡıl-nı bāᅡıl körgey, yıraқlıᅡ körsetkey. Va samī' oldur kim ᅡaқ-nı ᅡaқ eşitkey (21) va anıᅡ bile 'amal étkey va bāᅡıl-nı bāᅡıl eşitkey va andın ᅡazar қılıᅡay.

¹⁵⁷ Akkuzatif eki “dünyı” kelimesinin altına yazılmıştır.

Va haqı̄kat-da başır kişi-dür kim anıñg başıratı közi (22) va *yubşır* kuhlı bile cilā tapqan bolğay. Va samī' kişi-dür kim anıñg himmatı-nıñg qulağı va *bī-yasma'* halkası bile ārāsta bolğay. (23) Har kim Hudāy bile körer Hudāy-dın özge körmes. Va har kim Hudā bile eşitür Hudāy-dın özge eşitmes.

25: **نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ** Nūḥ 'alayhi's-salām-nı anıñg qavmı sarığa. Pas ayttı alarğa: **إِنِّي لَكُمْ** (25) "Durustluq bile kim mēn sizlerge **نَذِيرٌ** qorqutquçı-mēn ¹⁵⁸ **مُبِينٌ** huvaydā étküçi, ya'nī 'azāb mūcibātı va ḥalās vachını bayān qılurmēn (26) yā nazīr yā qorqutquçı-mēn

26: **لَا تَعْبُدُوا** aṅga kim tapınmañgızlar, **إِلَّا اللَّهَ** magar Hudāy-ğa. Agar anıñg tapınmağını körsetmesenğiz¹⁵⁹ **إِنِّي أَخَافُ** (27) mēn qorqarmēn **عَلَيْكُمْ** sizlerge **يَوْمَ آلِيمٍ** küni-nıñg 'azābı kim mū'lim-dür anda." 'Azāb-ı yavmu'l-alīm vaşfı isnād-ı macāzī (222a/1) qabīli-din-dür, alam vuqū'yı üçün anda.

27: **فَقَالَ الْمَلَأُ** Pas ayttı-lar alar kim uluğ-lar va başlığ-lar, **الَّذِينَ كَفَرُوا** alar kim kāfir érdi-ler **مِن قَوْمِهِ** (2) Nūḥ 'alayhi's-salām qavmı-dın: **مَا نَرِيكَ** "Körmes-biz séni, **إِلَّا بَشَرًا** magar kişi özümüz dék, ya'nī artuqluğı (3) saṅga bizge bolğay kim séniñg taḥşışiñg sababı bolğay nübüvvat-da. Va bizge vācib étkey séniñg itā'atıñg-nı séndin (4) tapmay-bız." Alar başariyyat haykal-larını kördiler va alarınıñ haqāyıqı darkı-dın ġāfil qaldılar. **وَمَا نَرِيكَ اتَّبَعَكَ** "Va körmes-biz (5) kim mütāba'at qılğan bolğaylar saṅga, **إِلَّا الَّذِينَ** magar alar kim **هُمْ أَرَادْنَا** alar aşa qılar va bizniñg nākas-larımızdurlar (6) **بَادِي** ra'y zāhiride. Ya'nī saṅga imān keltürdi-ler ta'ammül va tafakkürsiz yā séniñg mütābī'-leriñg arāzil-dürler ¹⁶⁰ **بَادِي الرَّأْيِ** -da." (7) Ya'nī har kim alarğa baqsa razālat şıfatın alarğa müşāhada qılğay. **وَمَا نَرِي لَكُمْ** "Va körmey-miz sizlerni, ya'nī séni va séniñg (8) égreşkenleriñni, **عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ** bizge artuq-luğı kim anıñg bile bizni sizlerniñg mütāba'atıñgız qılmaq kérek, **بَلْ** (9) **نَظَنُّكُمْ** balkim gümān éltürbiz sizlerge **كَاذِبِينَ** yalğan aytquçı-lar, ya'nī séni nübüvvat da'vā-sıda va égreşkenlerni 'ilm- (10) de séniñg sıdқиñg-ğa."

¹⁵⁸ dk. **مُبِينٌ**

¹⁵⁹ dk. **أَخَافُ**

¹⁶⁰ "Basit görüş."

28: قَالَ Aytı Nūḥ ‘alayhi’s-salām: يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ “Ey méning gurūḥım maṅga ḥabar béringizler, إِنْ كُنْتُ (11) عَلَىٰ بَيِّنَةٍ agar mén bolsam huvaydā ḥuccatı-ğa, مِنْ رَبِّي méning parvardıgārım qaşıda kim méning da’vām-nıng durustluğı-ğa (12) tanuqluğ bergey. وَأَتَانِي Va bergey Ḥudāy maṅga مِنْ عِنْدِهِ bağışlamağı öz qaşıdın kim nübüvvatdur. (13) فَعَمَّيْتُ عَلَيْكُمْ Pas yaşurun şaldı sizlerge.” Va Ḥařıř ‘ayn zammı va *mim* taşdıdı bile ođur, ya’nı yā örtüglüğ étkeyler (14) ol cihat-nı sizlerge anıng ma’rifatı-nıng salbı bile va sizlernıng ‘ilminğiz man’ı andın. “أَنْزَلْنَاهُمْ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ “Ayā sizlerge bağlar- (15) bız anı yā ilzām kılubız sizlerni anıng řabūlı-ğa?” Va aytıp-durlar istifhām nafy ma’nā-sı biledür, ya’nı ilzām kılbız (16) sizlerni ihtidā-ğa anıng bile. وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ “Va ḥāl ol-kim sizler ol ḥuccat-ğa kāriḥ-ler va tilemegüçi-ler sizler.” (17) Řatāda raḥimahullāḥ aytıp-dur kim agar Nūḥ ‘alayhi’s-salām boldura alur édi kim ilzām kılgay; ammā ihtiyār zimāmı parvardıgār maşıyyatı-nıng (18) şabzasıdadur tā anıng ‘adlı-nıng éşik-çi-si kim-ni sorar va anıng fağlı-nıng nāyibi kim-ni şarlar.

29: وَيَا قَوْمِ Va ey (19) méning gurūḥım لَا اسْتَلْتُمْ tilemes-mén sizlerdin عَلَيْهِ risālat yétkürmek. Kināya-yı ğayr mazkürdur. مَالًا Mālī kim méning işim-nıng (20) müzdi bolğay tā sizlerge ağır kélgey, adā étsengizler yā maṅga řatıķ bolğay, agar bař bursaṅızlar. إِنْ أَجْرِي Yođtur (21) méning müzdim, إِلَّا عَلَىٰ اللَّهِ magar Ḥudāy-ğa. Kéltürüptürler kim řavm-nıng ařrāfi aytı-lar: “Ey Nūḥ arāzil va adānı-ni öz (22) maclisıng-din yırağ kılbız biz séning bile olturuşalıng.” Nūḥ ‘alayhi’s-salām cavāb-da aytur édi: مَا أَنَا “Va yoğtur- (23) mén بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا alarnıng sürgüçi-si kim imān kéltürüptürler. إِنَّهُمْ Durustluđ bile kim alar مَالِقُوا (24) رَبِّهِمْ mülākāt kılguçı-lardur öz parvardıgārı-nıng cazāsığa va anıng yavuqluğı-ğa fayiz bolğusıdır. (25) Pas néteg süreyin alarnı? وَلَكِنِّي أَرَىٰكُمْ Va lıkin mén köremén sizlerni قَوْمًا تَجْهَلُونَ gurūḥı kim bilmes-sizler (26) alarnıng şadrını.

30: وَيَا قَوْمِ Va ey méning gurūḥım مَنْ يُضْرَبِي kim-dür maṅga yārı bergey va tıyğay مِنَ اللَّهِ (27) Ḥudāy ‘azābıdın إِنْ طَرَدْتَهُمْ agar sürsem alarnı? أَفَلَا تَذَكَّرُونَ Ayā tapmas-sızlar kim alarnıng sürmekligi- (22b/1) nıng iltimāsını körsetürsizler?” Aytıtlar: “Sén bu barça alarnıng şıfatı-nı kılursén va ḥāl ol-kim alar zāḥir bile saṅga

muvāfaqatı bardur- (2) lar, bāṭın bile séning muhālifing-dürler.” Nūḥ ‘alayhi’s-salām ayttı:

31: وَلَا أَقُولُ لَكُمْ: “Va aytmas-mén sizlerge kim albatta عِنْدِي اللَّهُ (3) Hudāvand ‘ilmi-niṅ ḥazānaları méniṅ qaşım-dadur. وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبِ Va bilmes-mén ğayb-nı tā kişiler- (4) niṅ iç-leridin ḥabar bergey-mén وَلَا أَقُولُ va démes-mén إِنِّي مُلْكٌ durustluq bile kim mén feriştemén tā sizler (5) sizler aytkay-sızlar kim: ¹⁶¹ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا¹⁶¹ وَلَا أَقُولُ Va aytmas-mén تَزِدْرِي لِلَّذِينَ alarğa kim ḥvōrluq bile alarğa baqar (6) közleriṅiz sizleriṅ va faqr cihatı bile alarnı arāzil étürsizler لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ kim bérmeğüsüdür (7) Hudāy alarğa خَيْرًا yaḥşı-lıġı kim olça Haq subḥāna āḥirat-da alar üçün tayyār kılıp-dur andın yaḥşırağ-dur kim sizlerge dünyi-de (8) bérıp-dür. اللَّهُ أَعْلَمُ Hudāy dānārağ-dur بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ olça bile kim alarniṅ nafs-ları-dadur şıdğ va iḥlās- (9) dın. Va agar mén alarniṅ islāmı-da ḥükm kılmasam إِذًا durustluq bile kim mén ol vaqt bolğay-mén لَمَنْ الظَّالِمِينَ (10) sitamkārlardı kim nabī-lerğa ḥükm zāhirğadır.”

32: فَأَكْذَرْتِ قَالُوا Ayttı-lar: يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا “Ey Nūḥ! Mücādala muḥāşama kıldıṅ, فَأَتَيْنَا بِمَا تَعَدَّنَا. فَأَتَيْنَا بِمَا تَعَدَّنَا. Pas köp kıldıṅ cidāl-nı bizniṅ bile va uzun va uzak tarttıṅ. Pas kéltür olça bizge (12) va ‘da bérdiṅ ‘azāb-dın, إِنْ كُنْتَ agar barsén sén مِنَ الصَّادِقِينَ çim aytkuçı-lardı öz va ‘idiṅ-de.”

33: (13) قَالَ Ayttı Nūḥ ‘alayhi’s-salām: إِنَّمَا “Mundın özge yoğtur kim يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ kélürgey sizlerge Hudāy ‘azāb-nı, إِنْ (14) agar tilese ‘ācılan va ācılan. وَمَا أَنْتُمْ Va yoğ-sız sizler ‘āciz kılguçı-lar Hudāy-nı öz ta‘zibiniṅizdin anıṅ (15) bile kim satıza kılgay-sız yā qaçqay-sızlar.

34: وَلَا يَنْفَعُكُمْ: Va asığ étmes sizlerge نَصْحِي méniṅ naşihat kılganı, إِنْ أَرَدْتُ (16) agar tilesem mén أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ ol-kim naşihat kılgay-mén sizlerge. إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ. Agar bardur Hudāy kim tiler أَنْ (17) يُغْوِيَكُمْ ol-kim sizlerni azğurgay kalām-da taqđim va ta‘ḥiri bardur anıṅ taqđiri bu kim agar Hudāy sizlerni azğurmağ tilese (18) va mén tilesem kim naşihat kılsam sizlerge ol naşihat asığ yétkürmes. هُوَ رَبُّكُمْ Oldur

¹⁶¹ “Sen bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin.” (Şu‘arā suresi, 154. ayet)

sizlerniᅡg āfarīdagāriᅡgız va taşarruf (19) kılguçı sizlerde irādat vafkıᅡa. وَاللّٰهٖ تُرْجَعُونَ
Va aniᅡg sarıᅡa ᅡaytarulᅡuᅡgızdurlar va öz ‘ilmiᅡgızᅡa cazā tapᅡuᅡgızlar.”

35: (20) أَمْ يَقُولُونَ Balkim ayttı-lar: افْتَرِيْهُ “Toᅡur Nūᅡ ‘alayhi’s-salāmᅡa vaᅡy-nı
özidin.” Biz Nūᅡ ‘alayhi’s-salāmᅡa¹⁶² ayttuᅡ: قُلْ اِنْ اِفْتَرَيْتُهُ “Aytᅡıl agar toᅡup-mén
vaᅡy-nı, (21) وَأَنَا بَرِيْءٌ فَعَلَيْ اِجْرَامِيْ pas maᅡgadur méniᅡg yazuᅡ kılmaᅡım-niᅡg vabālı.
Va mén bīzārmén مِمَّا تُجْرِمُونَ (22) olᅡadın sizler yazuᅡ kılursızlar va iftirā isnādin
körsetürsüzler.”

36: وَأُوْحِيْ Va vaᅡy kılıldı اِلٰى نُوْحٍ (23) Nūᅡ ‘alayhi’s-salām sarıᅡa: اِنَّهٗ لَنْ يُؤْمِنَ
“Ol-kim īmān kéltürmegüsidür مِنْ قَوْمِكَ séniᅡg gurūᅡiᅡg, اِلَّا (24) مَنۢ قَدْ اٰمَنَ magar ol-
kiᅡi kim īmān kéltürüptür. فَلَا تَتَّبِعِنَّ Pas ᅡayᅡuluᅡ bolmaᅡıl بِمَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ (25) olᅡa bile
bardurlar kim ᅡılurlar takzīb va īzā’dın.” Va ᅡün da’vat fāyidası alardın üzülüp ‘azāb
inmek (26) zamānı yétti, ᅡükm boldı kim: “Ey Nūᅡ! İctihād béliᅡi baᅡla.

37: وَاَصْنَعِ الْفُلْكَ Va yasa kémeni بِاٰغِيْنٰ bizniᅡg saᅡlamaᅡımız bile (27) malā’ika
a’yunı bile kim séniᅡg madad-kār va müvakkiliᅡg-dürler. وَوَحِيْنَا Va bizniᅡg
ᅡılᅡanıᅡmız saᅡᅡa aniᅡg yasamaᅡıda.” (223a/1) İbn-i ‘Abbās raᅡıyallāᅡu ‘anh aytıp-
dur kim Nūᅡ ‘alayhi’s-salām bilmes édi kim kémeni néteg yasaᅡay. Vaᅡy kéldi aᅡᅡa
(2) kim ᅡuᅡ-niᅡg töᅡi dék. وَلَا تُخٰطِبْنِيْ Va ᅡıᅡāb ᅡılma maᅡᅡa فِي الدّٰيْنِ ظَلَمُوْا alarnıᅡg
bārasıda kim küᅡ (3) ᅡıldı-lar, ya’nī méndin tileme alarnıᅡg ‘azābı-niᅡg daf’ını. اِنَّهُمْ
مُعْرِضُوْنَ Durustluᅡ bile kim alar ᅡarᅡ (4) bolᅡan-lardur, ya’nī maᅡᅡūm-ı ‘alayhim-
dürler ᅡarᅡ-ᅡa. Va ᅡabarda kélip-dür kim Nūᅡ ‘alayhi’s-salām kéme yaᅡaᅡını tiler
édi farmān (5) yétti kim tā sac yaᅡaᅡını ékti va yigirmi yıl müddatı kim yaᅡaᅡ yétti,
muᅡlaᅡā ᅡıᅡ oᅡul toᅡmadı tā ᅡavm-niᅡg kiᅡiᅡ oᅡlan- (6) ları bālīᅡ boldılar. Va alar
daᅡı atalarnıᅡg mütāba’atı-nı ᅡılıp Nūᅡ ‘alayhi’s-salām da’vatı-niᅡg ᅡabūlı-dın baᅡ
tarttı-lar. (7) Pas Nūᅡ ‘alayhi’s-salām kéme yasamaᅡ-ᅡa maᅡᅡūl boldı.

38: وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ Va bar édi kim yasar édi kémeni وَكَلَّمَا (8) مَرَّ عَلَيْهِ va har ᅡāᅡ kim
öter érdiler aᅡᅡa مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ gurūᅡı uluᅡlar aniᅡg ᅡavmıdın, سَخَرُوا مِنْهُ afsūs (9) ᅡılır
édi-ler aᅡᅡa kim kémeni biyābānīde yasar édi, sudın yıraᅡ va aytur édiler: “Kéme
yasarsén, su ᅡanı?” Va taᅡı ‘ayb-lar (10) édiler kim: “Avval nabī édiᅡᅡ va āᅡır

¹⁶² dk. vaᅡy-nı özidin biz Nūᅡ ‘alayhi’s-salāmᅡa

naccār bolduᅡg.” نُوْحٌ قَالَ إِنَّ تَسْخَرُوا مِنَّا “Agar suhriyyat kılursız bizniᅡg (11) bile, فَأِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ pas biz afsūs kılğumuzdur sizlerge; كَمَا تَسْخَرُونَ andaᅡ kim sizler afsūs tutarsızlar.

39: (12) فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Pas bat bilgey-sizler مَن يَأْتِيهِ ol-kişige kim kélür aᅡga عَذَابٌ يُخْزِيهِ ‘azābī kim (13) anı rasvā kılğay dünyi-de kim ol ‘azāb ġarᅡ-dur. وَيَجْلُ عَلَيْهِ Va tüben kélgey aᅡga عَذَابٌ مُّعْتَمٍ ‘azāb-ı dāyim (14) āᅡrat-da kim ol köydürmek-dür.” Pas Nūᅡ ‘alayhi’s-salām ikki yılda kéme yasadı,¹⁶³ anıᅡg uzunluğı üç yüz ᅡarı. Va aytıp- (15) durlar miᅡg ikki yüz va anıᅡg yassı-lığı éllik ᅡarı va ᅡavlī bile altı yüz. Va anıᅡg béyik-likı otuz ᅡarı va ᅡavlī bile (16) otuz üç. Va mundın özge dağı aytıp-durlar va anı üç ᅡabaᅡa bile murattab kılıp ᅡıyr bile muᅡallā ᅡıldı yasadı. (17) Va ilāᅡi ᅡükmi bile cuftī har türlüġ-din türlüġ türlüġ ᅡayvān-lardın yığıᅡturdı. Va ᅡuᅡ-larnı yuᅡarığı ᅡabaᅡaᅡa sibā’ (18) va bahāyim-ni tübenki-de va ādamī-lerni ġazālar va matā’-ları bile ortada yer muᅡarrar ᅡıldı. Va bu mühim-niᅡg itmāmi-niᅡg asbābi- (19) niᅡg tahiyyasıġa maᅡᅡūl édi

40: إِذَا جَاءَ تَا vaᅡᅡı kim kélđi أَمْرُنَا bizniᅡg ‘azābımız yā bizniᅡg amrımız ‘azāb bile. (20) وَفَارَ التَّنُّورُ Va ᅡaynadı suv tannūrđın. Va ol tannūr édi taᅡ-dın kim ᅡavvā razıyallāhu ‘anhā andın nān piᅡürür (21) érđi. Nūᅡ ‘alayhi’s-salām-ġa mīrās yétip érđi va ‘azāb-niᅡg bélgüsü ol érđi kim su ol tannūrđın ᅡaynaġay. (22) Pas ᅡün ‘azāb-niᅡg niᅡānası paydā boldı, فَلَمَّا أَحْمِلْ aytıᅡ Nūᅡ ‘alayhi’s-salām-ġa kim: “Kötergil كَفِيهَا kémede مِنْ كُلِّ (23) زَوْجَيْنِ har ikki cuft ᅡayvānāt-dın, ya’nī alardın cuft-lıġ kılurlar اثْنَيْنِ ikki ér va tiᅡi.” Va ᅡafᅡ ¹⁶⁴كَلْ tanvīn bile (24) oᅡur, ya’nī har nav’ ᅡayvāndın cuft kémege élt-kil. وَأَهْلِكَ “Va öz kiᅡilerinġ-ni dağı kémege kirġüzgil, إِلَّا مَنْ عَلَيْهِ الْقَوْلُ aᅡga bizniᅡg ᅡavlımız.” Ya’nī ᅡükmi anıᅡg ᅡalākıġa, murād Kan’ān-dur (26) va Vā’ila kim Nūᅡ ‘alayhi’s-salām-niᅡg oġlı va ᅡatunı érđi-ler. وَمَنْ أَمَّنْ “Va kötergil kémede har kiᅡini dağı kim īmān (27) kélürüptür وَمَا أَمَّنْ va īmān kélürmeydür érđiler va muvāfaᅡat étmey-dür érđiler مَعَهُ Nūᅡ ‘alayhi’s-salām bile. (223b/1) إِلَّا قَلِيلٌ Magar azı kiᅡilerđin kim anıᅡg müslima

¹⁶³ dk. kéme yasadı.

¹⁶⁴ “bütün”

hatunu érdi.” Va¹⁶⁵ üç Hām va Sām va Yāfaş va alarnıng hatun-ları (2) va yétmiş ikki ér va hatun va alardın özge kim barçası yétmiş tokkuz kişi érdiler va Nūh ‘alayhi’s-salām bile séksen kişi boldılar. (3) Pas Nūh ‘alayhi’s-salām va alarnı kémening қаşıға kéltürdi va қапқаçı kim tartıb bérıp érди kémening üstige yaptı (4) va yérдин ‘azāb suyu қaynay kirişti va kök-din balā suyu inip kéle baş-ladı.

41: وَقَالَ Va ayttı hāzrat-ı Nūh ‘alayhi’s-salām (5) қавм-ға: اِرْكَبُوا فِيهَا “Miningizler kémege hālātı-de kim ayttıngızlar, بِسْمِ اللّٰهِ ya’nī Hudāy atını éltıngizler مَجْرِيهَا kémeni sürer (6) vaқt-da وَمُرْسِيهَا va anı tohtatur vaқtı-da.” Va aytıp-durlar Hudāy atı bile anıng barmağı va turmağı kim hābarda kélip- (7) dūr kim çün tilese érdiler kim kéme bargay bismillāh aytur érdiler, yürür érди. Va çün tilese érdiler kim tohtağay (8) bismillāh aytur érdiler tohtar érди. Bas Nūh ‘alayhi’s-salām alarğa bu vach bile tasmiya ta’līmi-ni bérди va ayttı: اِنَّ رَبِّي (9) “Durustluқ bile kim méning parvardığarım لَغْفُورٌ mü’min-lerning yarlıқағуçı-sı-dur. رَحِيمٌ Mihribān alarğa kim (10) tūfān balāsıdın nacāt bérür.”

42: وَهِيَ Va kéme تَجْرِي بِهِمْ éltür alarnı فِي مَوْجٍ tolқun-lar arasında kim ‘azamat-dın (11) bolğay كَالْجِبَالِ tağlar dék. وَنَادَى Va āvāz bérди اِبْنَهُ نُوحٌ Nūh öz oğlı Kan’ān-ға va ayturlar anıng atı (12) Yām édi وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ va hāl ol-kim bar édi kémedin қıraққа va anıng atası anı müsülmān bilür éди. Pas şafқat fartı- (13) dın ayttı: يَا اِرْكَبْ “Ey méning oğlum-ğınam! Mingil kémege مَعًا bizning bile tā amīn bolğay-sén. وَلَا تَكُنْ (14) Va bolmağıل مَعَ الْكٰفِرِيْنَ gerevıdesizler bile kim gārq bolğay-sén.” Ol oğul münāfiқ érди atası-ға, İslām izhārın қılır (15) éди va kāfirler bile alarnıng dīni-de muttafiқ érди.

43: قَالَ Ayttı ata cavābıda: سَاوِي “Bat bolğay kim қayтқay va sıgın-ğay- (16) mén اِلَى جَبَلٍ tağı sarıға kim béyik-lik gāyatı-dın مِنَ الْمَاءِ saқlar méni gārq bolmaқ suda.” قَالَ Ayttı Nūh ‘alayhi’s- (17) salām: لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ “Saқлағуçı yoқtur bu kün kim tıyğay va қaytargay néme مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ Hudāy ‘azābıdın, اِلَّا (18) مَنْ رَحِمَ magar ol-kişi kim bağışlar, ya’nī Hudāy.” Va ayturlar ‘aşım ma’sūm ma’nā-sı biledür, مَا رَاضِيَةً¹⁶⁶ وافق و عيشة راضية dék. Ya’nī hiç (19) kim mamnū’ yoқtur ‘azāb-dın, magar kişi

¹⁶⁵ Burada “ol” kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilmiştir.

¹⁶⁶ “Allah bağışlamayana kadar kimse azaptan uzak olamaz.”

kim Hudāy aṅga bağışlağay. Bu sözleşmek aşnāsıda ata va oğul ara tūfān iştidād taptı. (20) فَكَانَ مِنَ الْمَغْرُقِينَ وَحَالَ Hāyil boldı بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ oğul va ata arasında tūfān mavcı. Pas boldı ğarķ bolğanlar (21) cümlesıdın. Al-ķışşa Nūh ‘alayhi’s-salām Kūfadın yā Hinddin yā ‘Ayn-ı Vardadın kim yērī-dür Cazıra-da, kémege mindi. Racab (22) ayı-nıñ onı édi va kéme tügel yér yüzige aylandı. Va çün tūfān vāķı ‘ası nihāyatı-ğa yétti va kāfirler ğarķ boldılar ilāhī buyruğı (23) yétti.

44: وَقِيلَ Va ayıldı, ya’nī Haķ subhāna اِنْبِئِي “Ey yér! Tüben élt مَاءِكَ öz suyuṅnı kim taşķarı bérıp-sén. (24) وَيَا سَمَاءَ اَقْبِئِي Va ey kök, ķayta al suī kim tüben ķoyup-sén.” وَغِيضَ الْمَاءِ Va az étildi su yér yüzide (25) وَقُضِيَ الْأَمْرُ va ötkerildi işi kim Haķ hükmi aṅga muta’allıķ édi aşrār halākı va abrār nacātı-dın. وَاسْتَوْتُ Va ķarār tuttu (26) kéme عَلَى الْجُودِيِّ Cūdī tağığa Mūşul-dın yā Şām. Muħarram ayı-nıñ onı ‘aşūra küni va tūfān müddatı altı ay tügel érdi. (27) وَقِيلَ Va ayttı-lar: بُعْدًا “Yıraķlığ va halākat bolsun لِقَوْمِ الظَّالِمِينَ gurūh-ı zālīm-larğa, ya’nī kāfirler.” Va çün Nūh ‘alayhi’s-salām (224a/1) ķavm bile kémedin çıķıp kélđi. Ol kün-ni şükranā cihatı-ge rūza tuttu va ‘aşūra rūzası sünnet ķaldı. Bu āyat faşāhat (2) ğāyatı va balāğat nihāyatı-dadur. Va Miftāh va Kaşşāf va Dalāyılı’l-‘icāz va Asrāru’l-balāğa va andın özgede anıñ faşāhat (3) va balāğatı vucūbı-da söz aytıp-durlar. Va ğarīb nazm-nıñ bayānını düreri va ‘acib uşlūb va nūktalar har kalimanıñ (4) érđi va anıñ muvāķa’atı hüşni taħrīr silki-de tartıp-dur. ¹⁶⁷ يغوث البحر من طلب لآلى

45: وَقَالَ نوحُ Va oķudı Nūh ‘alayhi’s-salām (5) رَبِّهِ öz parvardığarı-nı, فَقَالَ pas ayttı: رَبِّ “Ey méniñ parvardığarım! إِنَّ ابْنِي Durustluğ bile kim méniñ oğlum, Kan’ān (6) مِنْ أَهْلِي méniñ ahlım-dın érđi va sén buyurup érđiñ kim séniñ ahlıñga nacāt bérürmén, ol halāk boldı. (7) وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ Va durustluğ bile kim séniñ va’danıñ rāst-dur وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ va sén hüküm (8) ķılğuçı-larıñ ğākimi-sén. Hikmat munda nádür?” İmām-ı Māturīdī ķuddisa sirruhu Ta’vīlāt-da keltürüptür kim Nūh ‘alayhi’s-salām oğul- (9) nıñ küfridin ğabarı yoķ érđi kim ğabarı bolsa édi, bu

¹⁶⁷ “İncileri arayan denize dalar.” (İmām-ı Şafi’nin sözü.)

sū'āl-nı kılmas édi; anıñg üçün kim Hax ta'ālā (10) buyurup édi: *ولا تخاطبني في الذين*
168 *ظلموا* Va çün bu sū'āl-nı kıldı,

46: *قَالَ* ayttı Hudāy: *يَا نُوحُ إِنَّهُ* 169 “Ey Nūh! Durustluq bile (11) kim séning oğlung *إِنَّهُ عَمَلٌ* Durustluq bile kim ol *لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ* yoqtur séning dīni-niñg ahlı-dın. *فَلَا تَسْأَلْنِ* Durustluq bile kim ol *مَا لَكَ* ‘amal égesi-dür (12) *غَيْرُ صَالِحٍ* ne yaqşı va şāyista. Pas sormağıl méndin *أَنْ تَكُونَ* *إِنِّي أَعْظَمُ* Pas sormağıl méndin sū'āl kılmağıl. Durustluq bile kim ol *بِهِ عِلْمٌ* ol némege (13) bilmeki. Ya'nī némeī kim anıñg sormağı-niñg ravālıgı-nı bilmegey-sén sormağıl yā némeī kim sañga ‘ilm yoqtur séning oğlung- (14) niñg küfri dék méndin sū'āl kılmağıl. *أَنْ تَكُونَ* Durustluq bile kim ol *أَنْ تَكُونَ* (15) andın kim bolğay-sén *مِنْ* *النَّجَاهِينَ* nādān-lardın ravā émes sū'āl-ga.”

47: *إِنِّي أَخُوذُ* Ayttı Nūh ‘alayhi’s-salām: “Ey méning (16) parvardıgārim!” *أَنْ أَسْأَلَكَ* Durustluq bile kim ol *أَنْ أَسْأَلَكَ* (17) andın kim sorğay-mén séndin, *مَا لَيْسَ لِي* olçadın bolmağay mañga *بِهِ عِلْمٌ* ol némege dānālıg. Ya'nī sū'āl ravālıgı bile (18) andın. *وَلَا تَغْفِرْ لِي* Va agar yarlıqamasañg méni *وَتَرْحَمْنِي* va bağışlamasañg mañga *مَنْ الْخَاسِرِينَ* bolğay- (19) mén ziyān işlig-lerdin.”

48: *قِيلَ يَا نُوحُ* Ayttı: “Ey Nūh! *اهْبِطْ* Tüşüp kél kémedin *مِنَّا بِسَلَامٍ* hāşıl-ı salāmatlıg bile (20) bizniñg hażratımızga yā salām va taḥiyyatı bile bizdin sañga. *وَبَرَكَاتٍ* Va artuqluq-lar *عَلَيْكَ* sañga, ya'nī séning naslıng (21) tā ikkinçi ādam bolğay-sén ādamiler intisābıda séning bile.” Qavli oldur kim kéme ahlı-dın Nūh ‘alayhi’s-salām va anıñg üç (22) oğlı-dın özge soñg qaladı va tügel ‘ālam ahlı-niñg nasabı bu üç kişige müntahā boldı. Sām ‘Arab va Fürs-niñg atası (23) va Yāfaş Türk-lerniñg atası va Hām hindūlar atası. *وَعَلَىٰ أُمَّمٍ* “Va salām va taḥiyyat néçe gurūhıga *مَعَكُمْ* alardın kim séning (24) biledürler yā alar kim nāşī bolğaylar cam‘i-din kim séning biledürler, ya'nī mü‘min-ler. *وَأُمَّمٍ* Va alar kim séning biledürler néçe ümmeti- (25) dürler, ya'nī nāşī bolğusıdır. *سَنُمَتِّعُهُمْ* Bat bolğay kim bar-ḥürdārlıg bergey-sizler alarğa dünyi-de ‘iş kēng- (26) liki va rızq sā‘atı bile, *ثُمَّ يَمَسُّهُمْ* pas téggey alarğa *مِنَّا* bizdin *عَذَابٍ أَلِيمٍ* derdlig ‘azāb āḥırat-da.” Murād (27) kāfirlerdürler. Vasit-de Qurtı

168 “Zulmedenler hakkında Bana hitap etme.” (Hud suresi, 37. ayet)

169 dk. *إِنَّهُ*

rahimahullāh-dın naql kılur kim hiç mü'min va mü'mina bolmağay ol kündin tā kıyāmat küni illā kim (224b/1) dāhıl-dur bu İslām va barakat-da. Va hiç kāfir va kāfira bolmağay, illā kim dahlı bardur bu tamattu' va 'azāb-ğa.

49: **تِلْكَ** Ol kışsa kim yād étildi, (2) **مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ** gayb hıbarları-dın-dur biz Cibril vāsıtası bile, **نُوحِيهَا إِلَيْكَ** vahy kıldığ biz anı séning sarığa kim (3) Muḥammad - şallallāhu 'alayhi va sallam- sén. **مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا** Yoğ éding sén kim bilgey-sén anı, **أَنْتَ** **وَلَا قَوْمَكَ** na sén va na séning (4) kavmıng kim Qurayş-durlar **هَذَا مِنْ قَبْلِ هَذَا** bu vaqt-dın burun. **فَاصْبِرْ** Pas şabr kıl-ğıl kavm izā'sı-ğa va tablīg maşakkatı-ğa; (5) andağ kim Nūh 'alayhi's-salām şabr kıldı. **إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ** Durustluğ bile kim yağşı 'āqıbat parhizkārılarğa (6) dünyā-da zafar bile düşman-larğa va āhırat-da béyik daracalar bile. Tarıkat piri quddisa sirruhu aytıp-dur kim şabr bağlağanlarınğ (7) kilidi-dür va şakibālığ ağırg-lıg-larınığ 'ilacı-dur. Şabrınığ natıcası zafardur va şabrsızlarınğ işi har kün (8) yaman-rağ-dur.

50: **وَإِلَىٰ عَادٍ** Va yiberdük biz 'Ad kavmığa **أَخَاهُمْ هُودًا** alarınığ qarındaşı Hūdın. Uḥuvvat zikri nasab (9) cihatı-dur, andağ kim sūra-yı A'rāf-da ötti. **قَالَ** Ayttı Hūd 'alayhi's-salām: **يَا قَوْمِ** “Ey méning gurūhım! **اعْبُدُوا اللَّهَ** Tapınığız- (10) lar Hudāy-nı yagānalıg bile, **غَيْرُهُ** andın özge va sizler anğa şerik işbāt (11) étersizler. **إِنْ أَنْتُمْ** Yoğ-sızlar **إِلَّا مُفْتَرُونَ** magar iftirā kılğuçı-lar Hudāy-ğa şerik-ler tutmağı bile.

51: **يَا قَوْمِ** (12) Ey méning kavmım! **لَا أَسْأَلُكُمْ** Tilemes-mén sizlerge **عَلَيْهِ** risālat yétkürmek-ke **أَجْرًا** müzdi.” Va muqarrardur kim barça (13) payğambarlar öz kavmığa özi-ning tama'-sızlığdın hıbar bérıp-dürler tohmat kétermek va naşihat arıg kılmağ cihatı üçün (14) kim da'vat vaqtı natıca bérür kim mav'ıza ol zamān fāyida bérür kim fāsıda maṭāma' bile ālūda bolmağan bolğay. Lā-caram payğambarlar nübüvvat (15) müzdi kavm-dın tilemedi-ler, andağ kim Hūd 'alayhi's-salām ayttı: **إِنْ أَجْرِي** “Yoğtur méning müzdim, **إِلَّا عَلَىٰ الَّذِي** magar ol kişige (16) kim qudrat maḥzı bile **فَطَرَنِي** yarattı méni. **أَفَلَا تَعْقِلُونَ** Ayā fehm kılmas-sızlar va öz 'aqlınığızını işke buyurmas-sız- (17) lar tā muḥıq-nı mubtal-dın va ḥağ-nı bātil-dın ayırğaysız-lar?” Kéltürüptürer kim 'Adi-ler Hūd 'alayhi's-salām da'vatı-nı qabul kılmağı- (18) lar va Ḥağ subḥāna alarınığ şūmluğı bile üç yıl yamğurnı aların qayta aldı. Va alarınığ ḥatun-larını 'ağır va

'aķim etti. Va (19) çün alar zirā'at ahli érdiler va düşman-ları dağı bar érdiler zirā'at için yamğurğa va düşman-lar daf'ı için oğlanga muhtāc (20) édi-ler. Hūd 'alayhi's-salām buyurdı:

52: وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا “Ey méning gurūhim! İstıgfār kıılınğızlar va yarlıķamak tilenğizler رَبُّكُمْ (21) öz parvardıgārınğızdın imān bile. Pas kıaytınğızlar إِلَيْهِ anğa andın özgeninğ tapınmağıdın يُرْسِلِ السَّمَاءَ (22) tā yibergey kök-din عَلَيْكُمْ sizlerninğ ékin-lerinğizge مَذْرَأًا yamğurı tutuş. وَيَزِدْكُمْ Va arturğay (23) va yār kılğay قُوَّتَكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ kuvvatı sizlerninğ kuvvatınğız bile. Ya'nī oğlanlar bergey sizlerge tā alarninğ madadı bile (24) düşman-ları kétermek-ke kıadır bolğay-sızlar. Bas méning sözümni eşitinğizler وَلَا تَتَوَلَّوْا va kıaytmanğızlar méndin (25) va yüz évürmek körsetmeñizler ilāhī payğāmı-dın, مُجْرِمِينَ hālatı-de kim berk bolğay-sızlar yazuqlarğa.”

53: قَالُوا Ayttı-lar: (26) يَا هُدُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ “Ey Hūd! Kéltürmedinğ bizge huccatı kim dalālat kılğay séning da'vatınğ-ninğ durustluğı-ğa.” (27) Va hāl ol-kim Hūd 'alayhi's-salām mu'cizalar alarğa körsetip édi alarnı hisāb-ğa kéltürmey va inkār körsetip ayttı-lar. (225a/1) وَمَا نَحْنُ “Va yokturbız بِتَارِكِي آلِهَتِنَا tark étküçi-ler öz hudāyımızıninğ 'ibādātı-nı عَنْ قَوْلِكَ séning (2) sözüñdin kim aytursén kim Hudāy-ğa tapınınğızlar وَمَا نَحْنُ لَكَ va yokturbız sanğa بِمُؤْمِنِينَ gerevidelerdin.

54: (3) أَيْتْمَاسُ بِيْزٍ¹⁷⁰ IN_NAQOL séning şānıñ-da, إِلَّا اعْتَرَاكَ magar ol-kim téğürüp-dürler sanğa بَعْضُ آلِهَتِنَا bizning hudālarımıznı (4) بِسُوءٍ émgeki va gazandı va 'illatı.” Va ayturlar murād cünün-dur. 'Ādī-ler ayttı-lar kim: “Çün sén sögersén bizning hudālarımıznı, (5) alar séni dīvāna kılıp-durlar tā sözleri kim na 'aql tabaķı-ğa séndin eşitilür.” قَالَ Ayttı Hūd 'alayhi's-salām: إِنِّي (6) “Durustluđ bile kim mén أَشْهَدُ اللَّهَ tanuğ kıılmén Hudāynı وَأَشْهَدُوا va sizler dağı tanuğ bolunğızlar, (7) أَنِّي بَرِيءٌ anğa kim mén bīzārmén مِمَّا تُشْرِكُونَ olçadın sizler¹⁷¹ şerik tutarsızlar,

55: مِنْ دُونِهِ Hudāy-dın özge, ya'nī anıñ (8) 'ibādātı-ğa özgeni şerik kıılırsızlar. فَكَيْدُونِي Pas yığılışınğızlar kaydge méning nisbatım-ğa جَمِيعًا barçanğız (9)

¹⁷⁰ dk. aytmas-bız.

¹⁷¹ Yazmada ilk önce “sizlerge” yazılmış, daha sonra datif ekinin üstü çizilmiştir.

sizler{sizler}¹⁷² ma'būdīngizlarnīng. Ya'nī sizlernīng ħudālarīngız mēnīng halākım-da ittifāḵ körsetīngizler. **ثُمَّ لَا تُنظَرُونَ** Pas maṅga muhlat (10) bērmēngizler va har né tilesēngizler mēnīng ḵaṣdım-ğa ḵılıngızlar kim mēn bāk tutmas-mēn va ilāhī 'iṣmatı-nīng ħimāyatı bile sizler- (11) nīng mażarrat ma'arratīngızdın andīṣa ḵılmas-mēn.” Va bu Hūd 'alayhi's-salām-nīng mu'cizalarnīng cūmlasıdın érđi kim yalguz ten (12) köp cam'ı-nīng utrusıda muvaccah-da cabbārlar va baṣṣ va saṭvat va ḵuvvat arbābı-dın kim anīng ḵatığa (13) susap érdiler, muṅça mübālağa körsetti kim cam' boluṅızlar va ittifāḵ körsetip muhlat-sız mēnīng halākım-da sa'y körsetīngiz. (14) Va alar bā-vücūd ḵatıḵ-lıg va ḵahr va iḵtidār va iḥtiyār az zararī aṅga tēgürmek-din 'āciz boldılar. Va çün Hūd 'alayhi's-salām ilāhī (15) karamı-ğa tügel vüṣūḵı bar érđi.

56: رَبِّي عَلَى اللَّهِ Durustluḵ bile kim mēn tevekkel ḵıldım **إِنِّي تَوَكَّلْتُ** (16) kim mēnīng parvardıgārım va sizlernīng parvardıgārīngızdur va öz işimni aṅga ḵoydum. **مَا مِنْ دَابَّةٍ** Hiç teprengüçi (17) yoḵtur, **إِلَّا هُوَ آخِذٌ** magar Hūdāy tutḵuçıdur **بِنَاصِيَتِهَا** anīng maṅglayı-nīng saçını, ya'nī anīng māliki-dür va (18) ḵādır va gālīb aṅga. Navāṣī aḵızı mālikiyat va ḵudrat va taşarruf taṃşīli-dür. **إِنَّ رَبِّي** Durustluḵ bile kim mēnīng āfarīdagārım (19) **عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** ḵaḵ va 'adl tarīḵi-ğadur, har kim aṅga tevekkel ḵılsa anı zāyi' ḵoymas-dur.” Baḫru'l-ḵaḵāyıḵ-da aytıp-dur (20) kim *şırāt-ı mustaḵīm* ol-dur kim müntahā Ḥaḵ-ḵa bolğay na andın özgege. *Kamā ḵāl* **وان الى ربك** ¹⁷³ **المنتهى** Naḵdu'n-nuṣūṣ-da (21) mazkürdur kim aḵadiyyat af'ālī bābı-da va ta'şīrāt va mü'aşşīrāt bayānı-da kim ol zāt muta'āliya kim fi'l-ḵaḵīḵa barça af'āl-nīng (22) maşdarı va tügel münfa'ilāt-nīng mü'aşşiri-dür, tartīb ḵükmi bile har birige ḵābiliyyat-lar ḵasbı bile öz ḵażratı sarığa (23) tar turur budur: ¹⁷⁴ **اخذ بناصيتها ان ربي على** *صراط مستقيم* biri.

57: فَإِنْ تَوَلَّوْا Pas agar ḵaytsaṅızlar mēndin va yüz évür- (24) seṅgizler, ya'nī i'rāz-da şābit bolsaṅızlar, **فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ** pas durustluḵ bile kim tēgürüp-mēn sizlerge **مَا بِهِ** (25) ol némege kim yiberilip érdim aṅga **إِلَيْكُمْ** sizler sarığa. Ya'nī ilāhī vaḫy-

¹⁷² dk. sizler. Burada “sizler” kelimesi sehven yazılmıştır.

¹⁷³ “Ve munteha mutlaka Rabbinedir” (Necm suresi, 42. ayet)

¹⁷⁴ “Muhakkak ki benim Rabbim, Sırat-ı Mustakim üzeredir.” (Hud suresi, 56. ayet)

nı sizlerge tégürdüm va sizlerge huccat (26) tuttum. Va çün haqını¹⁷⁵ qabül qılmadıñızlar Hudāy sizlerni halāk qılğay وَيَسْتَخْلِفُ va sizlerniñ ornunğızğa¹⁷⁶ olturğuçı qılğay (27) رَبِّي méning āfarīdagārim قَوْمًا غَيْرَكُمْ gurūhī-ni kim sizlerdin özge bolğay. وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا Va ziyān yétküre almas- (225b/1) sizlar Haq-qa néme yüz évürmek bile méndin, Haq da'vatı-niñ qabılı-dın baş burmağ bile. إِنَّ رَبِّي Durustluğ bile kim méning (2) parvardıgārim عَلَى كُلِّ شَيْءٍ barça némelerge حَفِیْظٌ saqlağuçı-dur, ya'nī barçanıñ af'āl va aqvāl va aqvālını (3) asrar va alarniñ cazā bérmeği andın fā'it bolmas-dur. Va çün Hūd 'alayhi's-salām qavm-niñ kāfirleri bu söz- (4) lerge pand alğuçı bolmadılar rabbānī hūkmi alarniñ 'azābığa nāfız boldı.

58: وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا Va ol vaqt kim keldi bizniñ (5) farmānımız alarniñ 'azābığa nacāt bérduk biz Hūdqa آمَنُوا وَالَّذِينَ آمَنُوا va ol kişilerge kim (6) imān keltürüp érdiler anıñ bile. Va alar dört miñ érdiler kim barçasını Hūd ile qutqarduğ بِرَحْمَةٍ مَعَهُ (7) bağışlav va bağışlamağ bile bizdin, ya'nī nacāt bizniñ fazlımız bile érdi na alarniñ 'amalı bile. وَنَجَّيْنَاهُمْ (8) Va qutqarduğ biz alarnı غَلِيْظٍ durušt 'azāb-dın va ol tamuğ-niñ sumūmı bolğay kim alarniñ kindiki- (9) din manāhırığa kirdi va sonğıdın çıqıp alarniñ a'zāsını pāra pāra qılur édi.

59: وَتِلْكَ عَادٌ Va ol 'Āddur, (10) ya'nī aşarlarī kim Ahqāf diyārında körersizler, 'Ād qabīlası-niñ āşarı-dur. جَحَدُوا İnkār qıldı-lar va kāfir (11) boldılar رَبِّهِمْ öz parvardıgāri āyat-larığa وَعَصَوْا رُسُلَهُ va 'āşī boldılar anıñ yiberilgenlerige. Va bir payğāmbarniñ¹⁷⁷ işyāni barça (12) payğāmbarniñ işyāni-niñ müstalzimi-dür. وَأَتَّبَعُوا Va égreşti-ler عَنِيبٍ har baş tartquçı (13) satīzakār farmāni-ğa, ya'nī 'āşī boldılar kişi-ge kim alarnı Haq-qa da'vat qılur édi. Va muṭī' boldılar anğa kim alarnı (14) küfr va zalālat-qa oğur érdiler.

60: وَأَتَّبَعُوا Va sonğıdın kirgüçi boldılar فِي هَذِهِ الدُّنْيَا bu sarāy-da لَعْنَةً la'nat-ğa (15) kim yıraqlıq va halākat-dur وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ va kıyāmat künide dağı la'nat alarniñ sonğıdadur. أَلَا إِنَّ عَادًا (16) Biliñizler kim 'Ād qavmı كَفَرُوا رَبَّهُمْ imān keltürmediler öz

¹⁷⁵ dk. haqını.

¹⁷⁶ Yazmada "özünğızğa" olarak sehven yazılmış, anlam gereği tarafımızdan "ornunğızğa" olarak düzeltildi.

¹⁷⁷ dk. va bir payğāmbarniñ

parvardıgārığa, لَعَادِ الْأَبْعَادِ bilinġizler kim yıraqlıġ- (17) dur 'Ādqa, ya'nī raħmat-dın yıraġ-durlar. Va ba'zı aytıp-durlar yıraqlıġ bolsun 'Ādqa ya'nī halākat va (18) halākat du'āsı alarġa alarnıġ halākı-dın soġ 'azāb va 'ikāb istihkākı-nıġ dalīli-dür. قَوْمِ هُوْدِ Atf-ı bayān (19) 'Āddur, ya'nī bu 'Ād kim halāk boldılar avval-ġı 'Ād érdiler kim ġazrat-ı Hūd 'alayhi's-salām alarġa mab'ūs érdiler, (20) na İram 'Ādı kim alarnı ikkinġi 'Ād dérler kim alar Şamūd ġavmı bile halāk boldılar.

61: وَإِلَى تَمُودَ Va yiberdük biz Şamūd (21) ġabılası sarıġa أَخَاهُمْ صَالِحًا alarnıġ ġarındaşı Şālih-ni. Murād nasabı uħuvvat-dur. قَالَ Ayttı Şālih 'alayhi's-salām: يَا قَوْمِ (22) اَعْبُدُوا اللَّهَ “Ey ġavm! Tapınġızlar Ĥudāy-ġa va anıġ vaħdāniyyatıġa imān keltürünġizler. هُوَ أَنشَأَكُمْ Ol yarattı sizlerni مِّنَ الْأَرْضِ yérdin, ya'nī Ādam-nı kim sizlernıġ (24) ataġızdur va nuşfa mādalarını kim sizlernıġ naslınġız andın yaratılır, tofraġdın paydā ġıldı. (25) Va zindagānlıġ va baġā bérđi sizlerġe فِيهَا yérde.” Madārik-de mazkürdur kim har biri-nıġ 'umrı-nıġ yılı Şamūd ġavmı-dın (26) üç yüzdin tā minġ-geġe érdi yā sizlerġe ġudrat bérđi¹⁷⁸ yér 'imāratı-ġa tā yaħşı manzil-ler yasadınġız va arıġ-lar ġazmak (27) va yaġaç-lar tikmek-ke maşġül-luġ körsetinġizler. فَاسْتَغْفِرُوهُ “Pas yarlıġamak tilenġizler andın, ya'nī imān keltürünġizler (226a/1) tā sizlerni yarlıġaġay. ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ Pas ġaytınġızlar anıġ tapınmaġıġa andın özgeniġ 'ibādatı-dın. (2) إِنَّ رَبِّي Durustluġ bile kim āfarıdagārim قَرِيبٌ yaġın-dur ümıdvārlarġa raħmat bile. مُجِيبٌ İcābat ġılġuġı-sı-dur dā'ı-lernıġ (3) fazl va minnat bile.”

62: قَالُوا يَا صَالِحُ Ayttı-lar ġavm kim: “Ey Şālih! قَدْ كُنْتَ Durustluġ bile kim bar érdinġ bizniġ aramızda (4) مَرْجُوعًا ümıdvār, ya'nī rüşd va sadād bélgüsü séniġ ġālınġ-nıġ maġlayında körer érdük, قَبْلَ هَذَا mundın (5) burun kim nübüvvat da'vāsını ġılġay-sén. Va tiler érdük kim biz séni malik yā özümizniġ müstaşārimız ġıl- (6) ġay-bız. Yā ümıd tutar érdük kim bizniġ dīnimiz bile dīn-dār bolġay-sén. Ĥālā bu sözler bile kim aytursén ümıd (7) séndin késip-biz. أَتَنْهَانَا Āyā bizni tıyarsén مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا anı kim bar (8) érdi-ler bizniġ atalarımız kim

¹⁷⁸ Yazmada ilk önce “bile” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “bérđi” olarak düzeltilmiştir.

tapınur érdiler? وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ Va tahkik bile kim biz şak-dadurbız مِمَّا تَدْعُونَا (9) ölçadın sén okursén bizni إِلَيْهِ anıng sarığa tavhiddin va but-lar `ibādātı-dın qoymaq-da مُرِيبٍ şakkı-da salğan. (10) Ya`nī gümānī kim nafs-nı mużtarib qılır va köngülge ārām bérmes va `aqlnı şūrīda qılır.”

63: قَال يَا قَوْمِ Ayttı Şālih `alayhi`s-salām kim: “Ey (11) gurūh! هَبَار أَرَأَيْتُمْ Hābar beringizler maᅅga va farz étingizler kim إِنْ كُنْتُ agar bolsam عَلَى بَيِّنَةٍ yaruq huccatı-ğa رَحْمَةً رَحْمَةً öz parvardıgārim-dın مِنْ رَبِّي مِنْ رَبِّي va bérgey bolgay maᅅga öz qaşadın مِنْ اللَّهِ مِنْ اللَّهِ pas kim-dür kim yārī bérgey va qaytarğay méni هُدَايَ HUDĀY `azābı-dın إِنْ عَصَيْتُهُ agar farmān-sızlıg kılsam (14) aᅅga risālat taballuğı-da? Bas mén sizlerni HUDĀY-ğa oqurmén va sizler méni özüngizge ündersizler va méning bile (15) mücādala körsetürsüzler. فَما تَزِيدُونَنِي Pas sizler arturmas-sızlar maᅅga غَيْرِ غَيْرِ ziyān-lıg işidin özge- (16) ge nisbat bérme, ya`nī sizniᅅ nisbat kılganıᅅiz méni ziyān-ğa yā méniᅅ nisbat kıлмаđım sizlerni aᅅga.” Kéltürüptürler kim (17) Şamūd qavmı köp cidāl-dın song mu`ciza tilemek körsetti-ler, andağ kim sūra-yı A`raf-da tarqim samtı-nı taptı anıᅅ (18) du`ası bile taş-dın nāqa çıktı. Şālih `alayhi`s-salām alarğa huccat tuttu va nāqa bābıda vaşıyyat başladı.

64: وَيَا قَوْمِ Va ayttı: (19) “Ey qavm! هَذِهِ نَاقَةٌ Bu nāqadır kim HUDĀY halk kılıp-dur لَكُمْ sizler üçün آيَةً hālatı-de kim nişānadur (20) anıᅅ qudratı-ğa. فَذُرُّوْهَا Pas koyuᅅgızla[r] anı تَأْكُلُ tā yegey va otlagey فِي أَرْضِ اللَّهِ HUDĀY-nıᅅ (21) yéride, ya`nī anıᅅ rüzı-si sizlerge émeştür va anıᅅ asığı sizlergedür. لَا تَمَسُّوْهَا بِسُوءٍ Va tégür- (22) menᅅizler aᅅga yamanlıg va āzār kim agar yamanlıg bile anıᅅ qaşadını kılsaᅅiz, فَإِذَا أَخَذْتُمْ pas tutar sizlerni (23) عَذَابٍ قَرِيبٍ yağın `azāb. Ya`nī anı āzurda kılgandıᅅ song mu`azzab bolursızlar va muhlat tapmas-sızlar.”

65: فَعَقَرُوْهَا (24) Pas siᅅirin késti-ler ol nāqanı va anıᅅ tafşili sūra-yı Qamarda kélür. Va nāqa `aqarı-dın song botası tağı üstige (25) çıkıp üç kıçkırdı. Va Şālih `alayhi`s-salām ol vađt qavm arasında yođ érđi. Çün kélđi va hāl-nı aᅅga taqrir kıldı-lar, (26) فَقَالَ تَمَتَّعُوا pas ayttı: “Sizler tirig boluᅅizlar va barıᅅizlar tiriglikdin فِي دَارِكُمْ فِي دَارِكُمْ öz sarāy-larıᅅizda ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ (27) üç kün kim çahār-şanba va panc-şanba va ādınadır va şanba küni sizlerge `azāb inip kélür. وَغَدَّ ذَٰلِكَ وَغَدَّ Bu va`dadur (226b/1) غَيْرُ مَكْدُوبٍ na

yalğan.” Kéltürüptürler kim çahār-şanba küni alarnıñg yüzi sarıq boldı va panc-şanba küni (2) kıızıl boldı va ādīna küni qara boldı va şanba küni ‘azāb nāzil boldı.

66: فَلَمَّا جَاءَ Pas ol vaqt kim keldi أَمْرُنَا (3) bizniñg farmānımız alarnıñg ‘azābığa, نَجَّيْنَا صَالِحًا nacāt bérduk biz Şālih-ni مَعَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ va alarnı (4) kim bile érdi-ler mü’min-lerdin مَنَّا بِرَحْمَةٍ مِّنَّا fazlī va bağışlamağī bile bizniñg qaşımızdın, na alarnıñg ‘ilmi bile, ya’nī (5) fazl va raḥmat maḥzı bile Şālih va mü’min-leri ol balādnı kútkarduk. وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِنَا Va ol kün-niñg rasvālığı- (6) dın va bu ala alur kim murād kıyāmat küni bolğay. إِنَّ رَبَّكَ Taḥkīk bile kim séniñg parvardıgārıñg هُوَ الْقَوِيُّ (7) oldur tüvānā mü’min-leriñg nacātığa الْعَزِيزُ gālib düşman-large alarnıñg¹⁷⁹ halākı bile.

67: وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا (8) Va tuttı alarnı kim sitam kıldılar öziğe küfr bile الصَّيْحَةَ uluğ faryādī. Murād Cibrīl şayḥası-dur ‘alayhi’s-salām. (9) Zādu’l-masīrde kéltürüptür kim ol üç künde kim tiriglik va ‘dası bar érdiler öz évleride olturup gūr- (10) lar qaždılar. Va ‘azāb-nı köz tutquçı-sı érdi-ler. Çün tórtinçi kün quyaş toğdı va ‘azāb kélmedi manzil-leridin (11) çıqıp kélip biri birini ünder érdiler kim nā-gāh Cibrīl ‘alayhi’s-salām özi-niñg aşlı şūratı bile ayağın yerge (12) va başın kök-ke özi-niñg qanat-larını yayıp maşarıq-dın mağrīb-qa ayağları anıñg sarıq qanat-ları (13) yaşıl va tişleri aq, yıltıraq va mañglayı yaruq va nūrluq va yüzi tañgızıp¹⁸⁰ başı-niñg saçı kıızıl marcān dék¹⁸¹ zāhir boldı. Va kök-niñg qaraq-larını tuttı. Va Şamūd ol ḥāl-nı müşāhada (14) kılıp yüz maskan-larıge qoydı-lar va gūr-leriğe kirdi-ler. Cibrīl ‘alayhi’s-salām na’ra urdı kim موتوا عليكم لعنة الله¹⁸² (15) bir yolu barçası öldiler. Va zelzele évlerde tüşüp saqf-ları alarğa tüşti. فَاصْبَحُوا Pas boldı-lar فِي دِيَارِهِمْ (16) öz sarāy-larıda جَانِمِينَ ölgen-ler va yerge yapşurqan-lar.

68: كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا Gūyiyā kim har-giz yoq érdiler (17) فِيهَا ol sarāy-larda. Vasīṭ-de kéltürüptür kim Ḥudāy ta’ālā ol şayḥa bile halāk kıldı anı kim Şamūd qaşımızdın érdi (18) maşarıq va mağarīb va suhūl va cibāl-da, magar bir kışı kim anı Abū Riğāl aytur érdi-ler. Va ḥazrat-ı risālat şallallāhu ‘alayhi va sallam-dın (19) sordılar kim: “Abū Riğāl kim-dür?” Ḥazrat ayttı kim: “Şaqīf qabilası-niñg atası.” أَلَا إِنَّ ثَمُودَ Bilinğizler,

¹⁷⁹ dk. -ge alar

¹⁸⁰ dk. va tişleri aq yıltıraq va mañglayı yaruq va nūrluq va yüzi tañgızıp

¹⁸¹ Yazmada ilk önce “tüsi birle” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “dék” olarak yazılmıştır.

¹⁸² “Allah laneti üzerine ölünüz.”

durustluq (20) bile kim Şamūd كَفَرُوا رَبَّهُمْ inkār kıldılar öz parvardıgārını. أَلَا بُعْدًا Bilinġizler kim yıraqlıq-dur méniġ rahmatım-dın (21) لَثْمُودَ Şamūd qavmıġa.

69: وَلَقَدْ جَاءَتْ Va har-āyina taħkik bile keldiler رُسُلَنَا bizniġ yibergenlerimiz ferişte-ler (22) din kim on bir yā on ikki yā yetti yā sékkiz érdiler. Va Dimyāṭi aytur üç ferişte édi, ya'nī Cibrīl va Mikāil va İsrāfil (23) 'alayhimu's-salām, sāda yüzlüġ şāhib-i camāl yigit-ler şuratı bile keldiler. إِبْرَاهِيمَ [İbrāhīm] 'Alayhi's-salām sarıġa بِالْبَشَرَى (24) anıġ müjde bérme-ge oġul-ġa. Yā Lūṭ 'alayhi's-salām qavmı-niġ halākıġa. Haqāyık-ı Sūlamī-de mazkürdur kim ol başarat- (25) dur hūllat davāmıġa. Va Kaşfu'l-asrār şāhibi ayıp-dur kim çün avval-dın halīl-ni siladı kim va ¹⁸³ اتخذ الله ¹⁸³ (26) va aħırda hūllat davāmıġa başarat bérdi. Va qaṭ'ıyyat-dın amīn kıldı. Va ham Haqāyık-da kéltürüptür kim ol müjde érdi hażrat-ı (27) sayyidü'l-anbiyā zuhūri-ġa¹⁸⁴ anıġ şulbı-dın va anıġ bile kim ol payġambarlarıniġ hātamı va hamd livāsı-niġ égesidür. Va né başarat (227a/1) muġa muqābala bola alur kim ataġa munıġ dék oġulu bolġay. Dimyāṭi kéltürüptür kim Cibrīl 'alayhi's-salām, Lūṭ 'alayhi's-salām (2) qavmı-niġ halākı-ġa kélip érdi. Va İsrāfil 'alayhi's-salām oġul başaratı İbrāhīm 'alayhi's-salām-ġa keldi. Va Mikāil, Lūṭ (3) 'alayhi's-salām va anıġ ahli-niġ muħāfazatı-ġa va alarıniġ ihracı Mu'tafikāt-dın. Al-qışsa, çün Cibrīl qaşıġa keldiler, (4) قَالُوا سَلَامًا ayttı-lar: “Salām kılurbız saġa salām kılmaġı.” قَالَ سَلَامًا Ayttı İbrāhīm kim: “Méniġ cavābım salām-dur sizlerge.” (5) İbrāhīm 'alayhi's-salām bilmedi kim ferişteledürler aları miħmān-hānada olurguzdı. فَمَا لَبِثَ Pas tohtamadı أَن جَاءَ (6) tā ol-kim kéltürdi بِعَجَلٍ حَيْنٍ biryān kılgan buzav ısıq taşka. Pas hū'n yaydı va şalāh bérdi alar élig (7) ta'am-ġa uzatmadılar.

70: فَلَمَّا رَأَى Pas ol vaqt kim kördi İbrāhīm 'alayhi's-salām أَيْدِيَهُمْ élig-lerini kim muṭlaqā لَا تَصِلُ إِلَيْهِ (8) yetmes édi ol buzavġa, ya'nī élig ta'am-ġa tégürmes érdiler, نَكَرَهُمْ inkār kıldı anı alardı münker yaman (9) sanadı. وَأَوْجَسَ Va köngülge kéltürdi مِنْهُمْ خِيفَةً alardı qorqunçı kim ol zamānda har kim kışı-niġ (10) qaşdı-da bolsa édi, anıġ ta'amıdın yemes érdi. Va çün alarıniġ ta'amıdın yemedi-ler, qorqtı kim oġrı-lar (11) bolġaylar va zararī aġa tégürgeyler. Va çün ferişte-ler andın qorqmaġını

¹⁸³ “Ve Allah, Hz. İbrahim'i dost edindi.” (Nisa suresi, 125. ayet)

¹⁸⁴ dk. zuhūri

taptılar andın, قَالُوا ayttı-lar: “Ey (12) İbrāhīm! لَا تَخَفْ Korkmang biz feriştelerbiz yiberilgen إِلَى قَوْمِ لُوطٍ Lût kavmı sarığa ‘alayhi’s-salām (13) tā alarğa ‘azāb kılğay-bız.”

71: وَأَمْرَاتُهُ Va İbrāhīm ‘alayhi’s-salām hatunı Sāra bint-i Hārūn قَانِمَةً turup érdi (14) parda arķasıda. Va malā’ikanıng sözini eşitür érdi yā hıdmat üçün mihmānlar başıda turmaqlıg bar érdi (15) kim Sāra¹⁸⁵ ‘umr tapıp va qarı érdi va kişidin yüz yapmas édi. Hamīn kim feriştelernıng sözün eşitti, فَضَحِكْتُ pas küldi (16) farah va surūr cihatı-dın. Va anıng farahı İbrāhīm ‘alayhi’s-salām havfi-nıng kétmeki cihatı-dın érdi yā fasād ahlı-nıng halākı (17) üçün. Va ayturlar anıng külgeni ta’accüb-din érdi. Lût ‘alayhi’s-salām kavmı-nıng gaflatı-dın bā-vücūd ‘azāb yavuqluğı (18) bile alarğa yā mütā’accib érdi ferişte tamşili-din başar şuratığa bā-şüküft-de qalır édi İbrāhīm ‘alayhi’s-salām korkunçı-dın üç kişidin. (19) Bā-vücūd özi-nıng haşam va hadam köplüki bile va har taqd[ir] bile çün Sāra küldi. Bas başarat bérduk biz anğa malā’ika tili bile فَبَشَّرْنَاهَا¹⁸⁶ بِإِسْحَاقٍ (20) oğulı vüçüdiğa İshāq atlıg. وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقٍ Va İshāq sonğıdın Ya’qūb-ğa. Başarat taşşisi Sārağa cihat (21) ol édi kim hatun-larınğ sévünmeki va surūrı oğul-ğa köprek-dür. Va taqı ol-kim İbrāhīm Hācar arķasıdın (22) oğulı bar édi İsmā’il atlıg. Va Sārağa hiç oğul yok édi. Pas çün oğul müjdesini eşitti,

72: قَالَتْ يَا وَيْلَتَى (23) ayttı: “Ey ‘acabā! أَلَيْدُ Ayā mén toğururmén? وَأَنَا عَجُوزٌ Va hāl ol-kim mén qarı hatun-mén.” Va ol vaqt-da toqsan (24) toqkuz yıl anıng ‘umrıdın ötüp édi. وَهَذَا بَعْثِي “Va méning bu érim شَيْخًا hālafi-de kim qarı-dur, yüz yigirmi (25) yaşar yā yüz on ikki. إِنَّ هَذَا Durustluğ bile kim bu habar kim ayturlar, نَشِيءٌ عَجِيبٌ ‘acab némedür.” Anıng isti’cābı (26) ‘ādat yolu-dın érdi na qudrat yüzidin.

73: قَالُوا Ayttı-lar feriştelar Sārağa: أَتَعْجَبِينَ “Ayā taŋlanursén (27) مِنْ أَمْرِ اللَّهِ Hudāy işidin? Hiç ‘acab yoqtur ālat-sız şun’ va ‘illat-sız fazl-dın ikki qarı arasıdın oğulı çıkarıp (227b/1) keltürgey. وَرَحْمَتُ اللَّهِ Hudāy-nıng bağışlavı وَبَرَكَاتُهُ va barakat-lar, ya’nī anıng hayr-larınğ artuğrağı (2) عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ sizlerge, ey ahl-ı bayt.”

¹⁸⁵ dk. Sāra

¹⁸⁶ dk. فَبَشَّرْنَاهَا

Muḥaqqıq-lar anğadurlar kim ilāhī barakat-larından ol érdi kim banī İsrā'ıl (3) sıbt-ları va barça payğambarları İbrāhīm şalavātullāhi 'alayh va Sāra rażıyallāhu 'anhādın paydā boldılar. إِنَّهُ Durustluq bile kim (4) Hudāy حَمِيدٌ sütüdadur ni'mat-lar i'tāsı bile, مُجِيدٌ büzürg-vārdur karam izhār[1] bile.

74: فَلَمَّا ذَهَبَ Pas ol vaqt (5) kim bardı عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ İbrāhīm 'alayhi's-salām-dın qorqunçı faza'yı kim bar édi وَجَاءَتْهُ الْبَشْرَى (6) va kélđi anğa avlād başararı, يُجَادِلُنَا turdı va mücādala kıldı bizniñ feriştelirimiz فِي قَوْمِ لُوطٍ Lūt kavmı (7) şānıda 'alayhi's-salām. Kéltürüptürler kim feriştelerge ayttı kim: “Sizler halāk étersizler kıyaya ahlı-nı kim anda yüz mü'min (8) bolğay?” Ayttı-lar: “Yok.” Va ayttı kim: “Agar toqsan bolsa?” Ayttılar: “Halāk kılmas-bız.” Mundaq on, on az kılır édi tā onğa (9) yétti va beşge yétti andın song pas bergey malā'ika ayttı-lar: “Har kənt-de kim bir mü'min bolsa, bizge anıñ halākıge farmān yoqtur.” İbrāhīm 'alayhi's-salām (10) ayttı kim: ¹⁸⁷ “Na kim Lūt va anıñ kızları andadurlar.” Feriştelere ayttı-lar: “Biz Lūt va anıñ ahlı-nı çıkarğumuzdur (11) alarnıñ arasındın.”

75: إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ Durustluq bile kim İbrāhīm yük köterğüci érđi, aşıqmaqlığı yoq édi (12) intikām va imān işlig-lerdin. وَأَوَّاهُ Āh urğüci va ta'assuf yéğüci ādamilerğa, مُنِيبٌ kaytkuçı hazrat-ı 'İzzat-qa. (13) Bu şıfat-lar zikri-niñ dalālatı bardur anğa kim mücādalağa hāmil İbrāhīm 'alayhi's-salām malā'ika bile köngül rıqqatı va anıñ (14) taraḥḥımı-niñ farıtı-dın édi. Va ümīd tutup érđi kim ol kavm-niñ 'azābı tavaqquf-da tüşkey. Şāyad kim tavba kılgay- (15) lar malā'ika ayttı-lar:

76: إِنَّهُ قَدْ يَا إِبْرَاهِيمَ أَعْرِضْ “Ey İbrāhīm! Yüz évürgil va ötkil عَنْ هَذَا bu cidāl-dın. (16) Durustluq bile kim kélip-dür أَمْرُ رَبِّكَ sėniñ āfarīdagarıñ farmānı alarnıñ 'azābığa. وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ (17) Durustluq bile kim kėlgüci-dür alarğa مَرْدُودٍ عَذَابٌ kaytmağüci 'azāb, cidāl va du'ā bile.” Pas feriştelere (18) İbrāhīm 'alayhi's-salām-ğa vidā' étip yüz Mu'tafikāt-ke koy-dılar. Va ol dört şahristān édi har biri-de (19) yüz miñ kılıç urğüci. Va çün Sadūm yavugığa yéttiler kim Lūt 'alayhi's-salām anda édi, qaradılar, kördiler (20) kim ol yéride iş kılır édi. Anıñ qaşığa bardılar va salām kıldılar.

¹⁸⁷ “Orada Lut da var.” (Ankebut suresi, 32. ayet)

77: **وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا** Ol vaqt (21) kim keldi-ler yibergenlerimiz bizning, **لُوطًا** Lūt 'alayhi's-salām qaşığa **بِهِمْ سَيِّءٌ** qayğuluğ boldı alarğa. **وَضَاقَ** (22) **بِهِمْ ذُرْعًا** Va tang-dil boldı alar cihatı bile na mihmān-dārlıg karāhatı-dın, balkim anıng sababı bile kim alarnı kördi hūb (23) yüzlüg-ler va köngül tartquçı şurat-lar bile qavm-nıng yamanlıgı va bāk-sızlıgı-dın andışa etti. **وَقَالَ** Va ayttı: **هَذَا** (24) **يَوْمٌ عَصِيبٌ** “Bu qatıq küdür maŋga.” Keltürüptürler kim Haq ta'ālā ferıştelerge aytıp érdi tā Lūt 'alayhi's-salām tört (25) qatla öz qavmı-nıng yamanlıgı-ğa tanuqluğ bérnese, alarnı halāk qılmaŋızlar. Lūt kim mihmān-larnı kördi ayttı: “Sizlerge (26) yétmeydür bu şahr ahlı-nıng habarı va alarnıng işleri?” Ayttı-lar: “Nédür¹⁸⁸ alarnıng işleri?” Lūt 'alayhi's-salām-ğa (27) uyat keldi, ayttı: “Tanuqluğ bérürmén kim 'ālam ahlı-nıng yamanraqı-durlar.” Cibrīl Mikāil 'alayhi's-salām-ğa işarat (228a/1) qıldı kim muna bir tanuqluğ. Pas Lūt 'alayhi's-salām alar bile yüz şahr-ğa koydı. Çün darvāzağa yétti-ler hamol sözni takrār etti (2) va ayttı. Va çün şahrğa kirdi-ler yana qatla qaytardı. Va çün évge yétti-ler yana qatla adā qıldı va tört tanuqluğ vücūd taptı. (3) Ba'zı kişiler Lūt 'alayhi's-salām-nıng mihmānlarını kördiler va habar özgelerge yétti. Yā Lūt 'alayhi's-salām hatunı qavmı-nıng uluğ- (4) larığa habar qıldı, yüz Lūt 'alayhi's-salām évi-nıng eşiki-ge koydı-lar.

78: **وَجَاءَهُ قَوْمُهُ** Va keldile[r] Lūt 'alayhi's-salām- (5) nıng qavmı **إِلَيْهِ** aşuqmaqlıg bile yügürtülgen anıng sarığa. **وَمِنْ قَبْلُ** Va bu vaqt-dın burun dağı (6) **كَانُوا** bar édiler kim yaman 'amal qılır édi-ler livātadın va kabūtar oynamaqlıg şafir urmaq maclis-lerde (7) va istihzā üçün olturmaq yol-lar başıda. Va çün qavm, Lūt 'alayhi's-salām évi-nıng eşiki-ge keldi-ler va mihmānlarını (8) tilediler, **قَالَ يَا قَوْمِ** ayttı: “Ey méniŋ gurūhım! **هُؤُلَاءِ بَنَاتِي** Muna, méniŋ kızlarım. Alarnı alıŋızlar. **هُنَّ** Alar **أَطْهَرُ لَكُمْ** (9) arıg¹⁸⁹-raq-durlar sizlerge.” Tazvīc alar bile imān şartı bile ékendür yā anıng şarī'atı-da mü'mināt tazvīcini kāfirler bile (10) qıla alur édi, hazrat-ı Lūt 'alayhi's-salām futuvvat va karam va hamıyyat farıdın kızlarını mihmānga fidā qıldı. Va aytıp-durlar, murād (11) kızların alarnıng hatun-ları érdi

¹⁸⁸ Yazmada “ayttı-lar nédür” sehven mükerrer yazılmış, daha sonra birinin üstü çizilmiştir.

¹⁸⁹ Yazmada ilk önce “arıq” yazılmış, daha sonra kenarına “arıg” olarak düzeltilmiştir.

kim har nabī öz ümmeti-niᅇ atası-dur, tarbiyat va marᅇamat ᅇaysiyyatı-dın, ya'nī ᅇatun-lar (12) alıᅇgızlar kim sizge ᅇalāl-durlar. فَاتَّقُوا اللَّهَ “Pas ᅇorᅇuᅇgızlar ᅇudāy-dın fāᅇışalarnı tark ᅇılıᅇgızlar وَلَا تُخْزُونِ (13) va meni rasvā ᅇılmaᅇgızlar. فِي ضَيْفِي méniᅇg miᅇmānlarım ᅇānıda. أَيَّآ يَوَقُّرُ سِزْلÉDİN رَجُلٌ رَشِيدٌ éri kim yol tapmas (14) sizlerge, pand bérgey va yaman 'amal-lardın ᅇaytarᅇay.”

79: قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ: Ayttı-lar: “Ey Lūt! Durustluᅇ bile kim sén bilürsén (15) kim مَا لَنَا يَوَقُّرُ bizlerge فِي بَنَاتِكَ séniᅇg ᅇızlarıᅇgda مِنْ حَقِّ ᅇİÇ ᅇācatı. وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ Va taᅇᅇiᅇ bile kim sén (16) bilürsén, مَا نُرِيدُ olᅇa biz tilerbiz fāᅇiᅇa kéltürmekdin.”

80: قَالَ Ayttı Lūt 'alayhi's-salām alarnıᅇ cavābıda: لَوْ أَنَّ (17) لِي بَعْمٌ “Kāᅇki kim maᅇga bolᅇay قُوَّةٌ sizlerniᅇg daf'ıᅇgızge ᅇuvvatı. Yā agar maᅇga ᅇuvvatı bolsa méniᅇg nafsım-da, har-āyına sizler- (18) ni kéterürmén. أَوْ آوِي Yā panāᅇ tutarmén va ᅇayturmén شَدِيدٍ إِلَى رُكْنٍ ᅇatıᅇ rükni-ᅇa, ya'nī 'aᅇıra va ᅇabıla kim alarnıᅇg (19) madadı bile sizlerniᅇg man'ıᅇgızıᅇ ᅇıla alᅇay-mén.” ᅇiᅇāᅇ ᅇadıᅇ-leride kéltürüptür kim ᅇazrat-ı risālat ᅇallallāᅇu (20) 'alayhi va sallam ayttı kim: رَحِمَ اللَّهُ أَخِي لَوْطًا كَانِ يَأْوِي ya'nī ᅇudāyᅇa sıᅇındı va ᅇaᅇ subᅇāna aᅇga yāri bérdi kim darmānda- (21) larnıᅇg malcāyı anıᅇg dar-gāᅇı-dın özge yowᅇtur. Kéltürüptürler kim Lūt 'alayhi's-salām évi-niᅇg éᅇikini baᅇlap (22) édi va éᅇik-niᅇg songıdın alar bile mücādala ᅇılır édi. Alar tam-nı téᅇti-ler va tiledi-ler kim évge kirgey-ler. Lūt 'alayhi's-salām (23) asru muᅇtarib va ᅇayᅇuluᅇ boldı va malā'ika kim anı ol ıztırāb ᅇurūᅇ caza' bile kördiler,

81: قَالُوا يَا لُوطُ ayttı-lar: “Ey Lūt! (24) إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ Biz séniᅇg parvardıᅇarıᅇ-niᅇg yiberᅇenleri-biz va alarnıᅇg 'azābıᅇa inip-biz. Köᅇgöl ᅇuyı tut kim alar (25) نَنْ يَصِلُوا yetmes-ler séniᅇg إِزَا' va azrāriᅇgᅇa, ya'nī alarnıᅇg ᅇararı saᅇga yétmes. Sén ayaᅇ aradın taᅇᅇarı (26) ᅇoy va bizni alarᅇa ᅇoy.” Pas Cibrıl 'alayhi's-salām alarnıᅇg utrusıda turdı va öz ᅇanat-larını alarnıᅇg yüzlerige sürdi. (27) Barᅇası soᅇur boldılar va Lūt 'alayhi's-salām évidin yüᅇürüp ᅇıᅇıᅇ aytur érdiler: “ᅇazar ᅇılıᅇgızlar kim Lūt-niᅇg miᅇmānları (228b/1) sāᅇirlerdürler.”¹⁹¹ Pas Cibrıl 'alayhi's-salām buyurdı:

¹⁹⁰ “Allah kardeşim Lut'a rahmet etsin ki muᅇakkak ᅇiddetli bir yardımcıya sıᅇinmiᅇti.” (ᅇadis-i ᅇerif)

¹⁹¹ Yazmada bu kelimedén önce “ayttı kim” sehven olarak yazılmıᅇ ve üstü ᅇizilmiᅇtir.

بِقِطْعِ مَنْ النَّيْلِ فَاسْرِبْ بِأَهْلِكَ (2) pāraī kéçedin, ya'nī pāra ötkendin song kéçedin. وَلَا يَأْتِفْتُ Va kérek kim iltifāt kıılmağay va arqasığa baqmağay (3) مِنْكُمْ sizlerdin birev. Bas barça öz ahlınığnı éltkil, إِلَّا امْرَأَتَكَ magar öz hatunınığnı kim kāfira- (4) dur. إِنَّهُ مُصِيبُهَا Durustluğ bile kim yétküçi-dür anğa مَا أَصَابَهُمْ olça yéter alarğa, ya'nī ol dağı qalğan kāfir- (5) ler dék halāk bolğusıdur.” Lūṭ ‘alayhi’s-salām köngül tarlığı gāyatı-dın ayttı kim: “Kaçan bolğusıdur alarınığ halāk (6) bolmağı?” Cibril ‘alayhi’s-salām ayttı: إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ “Durustluğ bile kim alarınığ ‘azābı-nıñ vaqtı şubḥ-dur.” Lūṭ (7) ‘alayhi’s-salām ayttı: “Hanūz şubḥ-ğaça köp vaqt-dur.” Cibril ‘alayhi’s-salām ayttı: أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ “Ayā yoqtur şubḥ yaqın, (8) ya'nī yaqındur.”

82: فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا Pas ol vaqt kim kélđi bizniñg farmānımız alarınığ ‘azābığa, Cibril ‘alayhi’s-salām-ğa buyurduğ (9) biz tā öz qanatını alarınığ şahr-ları-nıñ üstide indürdi. Va köterdi tā yérige kim kök ahlı alarınığ ħurūsı-nıñ (10) ünini va iti-nıñ āvāzını eşitti-ler. Pas ħükm kılduğ tā salgay va bizge qudrat bile جَعَلْنَا évürdüğ biz عَلَیْهَا (11) سَافِلَهَا ol şahrınığ üstünini anıñg astını. Ya'nī başın tüben kılduğ وَأَمْطَرْنَا va yağdurduğ biz عَلَیْهَا (12) ol şahr-larğa anıñg baş tüben bolğanı-dın song سَجِيلٍ مِّنْ حِجَارَةٍ siccil taşı-dur mütahaccir balçığdın. Va ol balçığı bolğay (13) kim ot bile pişirülgen ħışt dék. Yā siccil tağı-dür kökde yā¹⁹² dünyā köki-nıñ atı-dur kim tā siccil cahannam atı bolğay. Ya'nī ol taş yağmağı (14) alarğa kök-din érđi yā tamuğ-dın ol taşlar éđi مَنضُودٍ biri birige qoyğan yā biri biri-nıñ songıdın.

83: (15) مُسَوِّمَةً Bélgü étken qara va aq ħaṭ-lar bile caz'a dék yā aq va kızıl bile. Zādu'l-masirde aytur mühr éltip érđi ba'zı (16) alardın aq anğa qara noqṭalar va pāra qara anğa aq noqṭalar. Yā har kışı-nıñ atı kim anğa yağar éđi, anğa bitiglig érđi. Yā āmāda bolğan (17) عِنْدَ رَبِّكَ séniñg parvardıgārınığ ħazinalarında alarınığ ‘azābı üçün. Zāhidī tafsiride kéltürüptür kim anıñg (18) uluğ taşı ħum çaqlıg érđi va anıñg kıçığı kūza çaqlıg. Qavli oldur kim taş camā'atı-ğa yağdı, ol qavm-dın kim öz (19) diyārında yoq érđiler. Bas har qayda alardın kışı bar érđi taşı kim anıñg atığa muqarrar érđi havāda mu'allaq turdı. Hamīn kim (20) ħaram-dın çıqıp kélđi, anğa kélđi va halāk

¹⁹² dk. kökde yā

boldı. وَمَا هِيَ Va yoktur ol 'azāb taşı **مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٍ** zālīm-lar- (21) dın yırağ kim alarğa anıñg istihkākı bardur kim alarğa taş yağ-ğay. Va aytıp-durlar ¹⁹³ بِى zamīri rāci' qarı-ğadur kināya (22) yād éilmegen, ya'nī Lūt 'alayhi's-salām kavmı-nıñg diyāri Mekke sitamkārī-lerdin yırağ émes-dür, safar aşnāsıda ol diyārga (23) öterler. Bas avvalı ol-kim i'tibār nazarı bile anda bağ-ğaylar va 'azāb va 'uqūbat-dın qorğup öz hālını imān (24) va ihsān işlāhığa keltürgey-ler.

84: وَإِلَىٰ مَدْيَنَ Va yiberdük biz Madyan oğlanlarığa yā Madyan baldası-nıñg oltur- (25) güçi-larığa, **أَخَاهُمْ شُعَيْبًا** alarnıñg qarındaşı Şu'ayb-nı 'alayhi's-salām. **قَالَ يَا مَا** Ayttı: "Ey méning (26) gurūhım! Tapıñızlar Hudāy-nı yagānalıg bile **مَا** yoktur sizlerge **غَيْرُهُ** hıç Hudāy andın özge. **(229a/1) وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ** Va az kılmāñızlar paymānanı ölçek kıлмақ-қа **وَالْمِيزَانَ** tarāzūnı mavzūn-larnı tartmağ-da. **إِنِّي أَرَأَيْتُمْ** Durustluğ bile kim köremén sizlerni hı'ācalıg bile, ya'nī darmānda muhtāc émes-sizler kim ündegüçi bolğay (3) sizlerni hıyānat-ğa, balkim mün'im va bay kişilersizler. Hağ adā kılmāqlıg rasmı oldur kim kişilerni öz mālınğızdın bahra- (4) lıg kılıñızlar, na ol-kim alarnıñg hağ-larıdın qayta alğay-sızlar. **وَإِنِّي** Va durustluğ bile kim mén **أَخَافُ عَلَيْكُمْ** qorğarmén (5) sizlerge bu hıyānat balkim sizlerdedür **مُحِيطٌ** aylana kirgüçi 'azāb küni. *Yavm* tavşifi ihāta bile kim (6) 'azāb şıfatı-dur. Anıñg vuğū'yı cihatgedür aña, ya'nī ol künde 'azābı sizlernıñ aylanañıznı tügel tutar. Hıç kim (7) hālāş-lıg tapmas. Murād kıyāmat 'azābı-dur istişāl 'azābı. Va çün nahy kıldı kayl va vazn az kıлмақ-dın buyurur va anıñg ifāsığa. (8) Va bu mübālağa gāyatı-dur.

85: وَيَا قَوْمِ Va ey méning gurūhım! **أَوْفُوا الْمِكْيَالَ** Tügel ölçenğizler va makil-lerni paymāna bile **وَالْمِيزَانَ** (9) va tügel tartıñız mavzūn-nı tarāzū bile **بِالْقِسْطِ** 'adl va rāst-lıg bile. Va ol kavm bā-vücūd-ı hıyānat bile kayl va vazn-da har né satıp (10) alur érdi-ler, anıñg bahāsıdın qayta alur érdi-ler. Va direm va dīnārınğ kırağ-larını dağı késer érdiler. Ol bāb-da (11) aytur. **وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ** Va az kılmāñızlar kişilerge **أَشْيَاءَهُمْ** némelerini alarnıñg, ya'nī bahāsını har némeneñg kim satıp (12) alursızlar yā uşaq-larını kim dīnār va direm-din késersizler. **وَلَا تَعْتُوا** Va buzukluğ gāyatını

¹⁹³ bī "ile."

istemengizler فِي الْأَرْضِ (13) öz baldangızning yéride, مُفْسِدِينَ hālati-de kim buzuq işlig-ler bolgay-sızlar.

86: بَقِيَّةُ اللَّهِ Olça Hudāy bākī koygay (14) sizler üçün hālāl-dın, haram koymagđın song خَيْرٌ لَّكُمْ yahşırağ-dur sizlerge olçadın hıyānat bile yığıştırur- (15) sızlar, وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ Va mēn yokturmēn sizler (16) بِحَفِيظٍ saqlağuçı sizlerni qabiḥ-lerdin kaytarğay-mēn yā ‘azāb-dın asrağay-mēn, balkim mēn rasūli-mēn payğām (17) yétkürgüçi va naşihat étküçi, maṅga yétkürmek-dür. Va pas kéltürüptürler kim anbiyā ‘alayhi’s-salām ikki kısım érdiler. Ba’zı (18) ol-kim alarğa uruş farmānını bar édi, Mūsā va Dāvud va Sülaymān dék ‘alayhimu’s-salām. Va barḥi ol-kim alarnı uruş-ğa (19) buyurmadılar. Va Şu‘ayb ‘alayhi’s-salām ol cümladın érđi kim uruş ruşsatı yok érđi qavm-ğa. Barça kün mav’ıza (20) aytur érđi va özi tügel kéçe namāz oğur édi.

87: تَأْمُرُكَ (21) أَصَلَاتُكَ Ayā séning namāzlarınğ buyurur saṅga أَنْ تَتْرَكَ aning taklifi bile kim biz koygay-bız مَا يَعْجُبُ أَبَاؤُنَا (22) olça tapınıp-durlar bizning atalarımız but-lardın; أَوْ أَنْ نَفْعَلَ yā élig tartkay-bız olça kılubız فِي أَمْوَالِنَا (23) öz māl-larımızda, مَا نَشَاءُ olça tilerbiz kayl va vazn noqşanı-dın yā bahānı kayta almağ yā dirhem-ler va dīnārlarınğ (24) qırağ-larını kėsme-din? إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ Durustluğ bile kim sēn yük kötergüçi-sēn الرَّشِيدُ va yol tapқан (25) öz gümānı bile.” Yā bu sözni tahakküm yūzidin aytur érdiler va murādı alarınğ bu şıfat-ları-nıñ ‘aksı érđi. Yā istib’ād (26) tariği bile aytur érdiler kim: “Sēn aning bile kim ḥilm va rüşd bile mavşūm va mavşūf-sēn, nége bu sözlerni aytursēn?”

88: قَالَ يَا قَوْمِ (27) Ayttı Şu‘ayb ‘alayhi’s-salām kim: “Ey gurūh! Çün körersizler va né aytursızlar, إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ, agar bolsam mēn (229b/1) başıratı va huccatı-ge مِّن رَّبِّي öz parvardıgārim qaşıdın? وَرَزَقْنِي Va ruzi bérge bolğay maṅga مِنْهُ öz qaşıdın رِزْقًا (2) yahşı ruzi, ya’nī nübüvvat va risālat yā hālāl māl baḥs va taṭfif-de hıyānat-sızlığı bile. Yā maṅga kamāl va takmīl davlatı-nı (3) arzānı tutқан bolğay va rūḥānī va cismānī sa’ādatı-nı ‘aṭā étken. Ravā bolğay kim aning vaḥy-da

hıyānat kılğay-mén? وَمَا (4) أَنْ أَخَالَفَكُمْ¹⁹⁴ أُرِيدُ Va tilemes-mén kim muhālafat kılğay-mén sizlerge va kélgey-mén عَنْهُ مَا أَنهَأَكُمُ عَلَيْهِ ol néme sarıga kim sizlerni (5) andın tıyarmén. Ya'nī sizlerni némedin tıymas-mén kim tā özüm anı kılğay-mén, balkim har némedin kim kaytarurmén özüm (6) داغِي كَايْتَا تَارْمَنْ. إِن أُرِيدُ Tilemes-mén, إِلَّا مَادَامِي مَا اسْتَطَعْتُ (7) Magar şalāh-qa keltürmek-ke işleringizni sizlerniñg. (7) Mādāmī kim boldurğay-mén وَمَا تَوْفِيقِي va yoktur méning va tavfiqim işler işlāhı-da yā yétken şavāb (8) va şalāh manzili-da, إِلَّا بِاللَّهِ magar Hūdāy-niñg hidāyatı va ma'ūnatı bile. أَنَا تَوَكَّلْتُ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَأَنِيهِ أَنِيْبُ va anıñg sarıga yana kayturmén har némede niyyat kılurmén.

89: وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ (10) Va ey méning gurūhim! كَرَمٌ كَيْم سِزْلَرْنِي أَنَا تُوْتَمَاغَاي شِقَاقِي méning düşman-lıgım va satizakārlıg méning bile (11) أَن يَصِيبَكُمْ كَيْم يَْتَكْئ سِزْلَرْغِ مَثَلٌ مَا أَصَابَ أَنَا اْوْشَاش كَيْم يَْتِي نُوْحٌ قَوْمٌ Nūh 'alayhi's-salām gurūhıga tūfān- (12) dın; أَوْ قَوْمٌ هُودٍ yā Hūd 'alayhi's-salām kavmıga şarşar yéli-din; أَوْ قَوْمٌ صَالِحٍ yā Şālih 'alayhi's-salām gurūhıga racfadın. (13) وَمَا قَوْمٌ لُوطٍ Va yokturlar Lūt 'alayhi's-salām gurūhı بَعِيدٌ مِّنْكُمْ sizlerdin yırağ, ya'nī makān va zamān-da sizge (14) yaqın-durlar. Agar ötken ümmet-lerdin 'ibrat almasañgızlar bulardın¹⁹⁵ 'ibrat alıñgızlar.

90: وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ (15) Va mağfırat tilekin kılıñgızlar öz parvardıgārıñgızdın imān bile. ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ Pas kaytıñgızlar anıñg 'ibādātı-ğa (16) özgeniñg tapınmağıdın. إِنَّ رَبِّيَ Durustluğ bile kim méning parvardıgārım رَحِيمٌ bağışlağuçı-dur mustağfırlarğa. (17) وَدُودٌ Dōst-dārı-dur tāyib-lerning.” fā'il ma'nā-sı bile kélür, ya'nī bendelerni dōst tutar. Va maf'ül ma'nā-sı bile (18) bolğay, ya'nī bendeler anı dōst tutarlar. Kuţbu'l-abrār Mavlānā Ya'kūb Çarhı quddisa sirruhu Asmāullāh Şarhı-da¹⁹⁶ ما'nā-sı-nı (19) bu vach bile keltürüptür kim yahşılığ-nı dōst tutquçı barça halk-qa. Va köñgöl-ler dōstı hağ bile, ya'nī ol yahşılığ-nı dōst (20) tutar va yahşılar anı dōst tutarlar. Va hağikat-da ala[r]niñg dōstluğı anıñg far'ı-dur; anıñg üçün kim tahkik közi bile (21) bağsalar, hasan va ihsān-ı aşlı kim muhabbat sababı bolur, andın

¹⁹⁴ dk. أُرِيدُ

¹⁹⁵ Yazmada “bulardın” kelimesi iki kere yazılmış, daha sonra birinin üstü çizilmiştir.

¹⁹⁶ “Seven”

özgege şābit émostür. Bas özi özini dōst tutar va bu (22) bāb-dın néçe nükta بحبهم
197 ويجبونه āyatı-da 'ayān manzarasığa cilva körsetti.

91: قَالُوا يَا شُعَيْبُ Ayttı-lar: “Ey Şu'ayb! مَا نَفَقَهُ (23) Fehm kılmaz-bız كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ köpi-ni, olçadın aytursén tavhīd vücübi va taṭfif ḥurmatı-dın. Va bu alarnıñ (24) 'aqlı-nıñ kuşūrı va tafakkürı-nıñ yoķı vāsıtası bile érdi. Yā sözni 'inād yüzidin aytur érdiler. Va agarna (25) nége anıñ sözini fehm kılmadılar va ol anbiyānıñ ḥaṭıbi érdi. Va taķı ayttı-lar: وَإِنَّا لَنَرِيكَ (26) bizniñ aramızda فِينَا bizniñ daf'ımızda yā za'ifü'l-başr. وَلَوْلَا رَهْطُكَ Va agarna séniñ kuvvat-sız bizniñ kavmıñ bolsa (27) érdi-ler kim bizniñ dīnimizedürler va biz alarnı 'azīz tutarbiz, عَلَيْنَا بَعْزِرٍ وَأَنْتَ (230a/1) Va yoķtursén har-āyına séni sang-sār kıllur édük. وَمَا bizge 'azīz va mükarram martaba bile kim séniñ 'izzatıñ raḥm māni'yi yā raḥm mavcı bolğay.”

92: (2) قَالَ يَا قَوْمِ Ayttı Şu'ayb 'alayhi's-salām kim: “Ey méniñ gurūhım! أَرَهْطِي Āyā 'aşıra va méniñ kavmım أَعَزُّ عَلَيْكُمْ 'azīzraq-dur- (3) lar sizlerge va dōst-raq sizlerniñ qaşınığızda هُدًى مِّنَ اللَّهِ Va tutup-sız sizler هُدًى (4) amrını öz arqalarıñızdın ظَهْرِيًّا unutulup koyulğan dék, ya'nī méniñ qarındaş-lıgım ḥaķı-nı (5) saķlarsızlar va méniñ parvardıgārım-nıñ farmānını arķaķa taşlarsızlar. بِمَا تَعْمَلُونَ olça bile sizler Durustluķ bile kim méniñ (6) āfarīdagārım مُحِيطٌ āgāh-dur, vachı-ğa kim hīç néme aṅga yapu[ķ]luķ émostür. (7) Va anıñ bile sizlerge cazā bérğüsüdür.

93: وَيَا قَوْمِ اعْمَلُوا Va ey méniñ gurūhım 'amal kılıñızlar (8) öz ḥāl-larıñızge kim barsız şirk va baḥs-dın إِنِّي عَلَيْكُمْ لَشَدِيدٌ kim mén dağı 'amal kılguçı-mén mütamakkin öz işimde. سَوْفَ تَعْلَمُونَ (9) Bat bolğay kim bilgey-sizler مَن يَأْتِيهِ ol-kişige kim kélgey, aṅga يُخْزِيهِ 'azābī kim anı rasvā kılgay tā tügel (10) fażīḥat bile halāk étkey. وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ Va ol-kişige kim ol yalğan aytķuçı-dur sizlerniñ gümāniñız bile. (11) Ya'nī bat bolğay kim bilgey-siz mén Ḥaķ bilemén yā sizler.

197 *yuḥibbuhum va yuḥibbunehu*. Maide suresi, 54. ayet kasedilmektedir: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعْرَءَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

وَارْتَقِبُوا Va intizār étinġizler anġa kim mén ayturmén, إِنِّي (12) مَعَكُمْ رَقِيبٌ durustluġ bile kim mén daġı sizler bile muntazırdurmén.”

94: وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا Ol vaġt kim kélđi bizniġ ‘azābımız, نَجَّيْنَا (13) شُعَيْبًا nacāt bérdük biz Şu‘ayb ‘alayhi’s-salām-ġa وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ va alarġa kim imān kélťürüp érdiler aniġ bile, (14) وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا Va tuttu alarnı daġı kim kāfir érdiler الصَّيْحَةَ (15) Cibril ‘alayhi’s-salām-niġ āvāzı kim alarġa ayttı: “ موتوا جميعا¹⁹⁸ ” فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ Pas boldılar öz sarāy-ları-da (16) جَائِعِينَ ölüġ-ler va yerge yıķılġan-lar.

95: الْأُبْدَاءُ (17) فِيهَا ol diyārda. Gūyā har-giz iķāmat körsetmeydürler كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا Bilinġizler kim halākat-dur Madyan ġavmıġa va yıraġlıġ meniġ raġmatım-dın, لَمَّذِينَ andaq kim halāk (18) boldılar va mal’ün öldi-ler Şamūd. Va oġşattı Madyan-nı Şamūdġa ol cihat bile kim har ikki ġavm-niġ ‘azābı şayġa bile érđi. (19) Taysırde kélťürüptür kim İbn-i ‘Abbās razıyallāhu ‘anh ayttı kim hiġ ikki ümmet bir ‘azāb-ge halāk bolmadı, magar Şu‘ayb va Şālih ġavmı (20) ‘alayhimu’s-salām; ammā Şamūd ġavmıġa şayġa alarnıġ astıdın érđi va Madyan ahlıġa alarnıġ üstidin érđi.

96: وَمُوسَىٰ بِآيَاتِنَا Mūsānı mu‘cizalar bile kim aniġ nübüvvatı durustluġı-niġ bélgüleri érđi- (22) ler وَسُلْطَانٍ va ġāhır va vāzih ġuccatı bile kim ‘aşā éđi. Va ‘aşā afradı zikri aniġ vuzūhı cihatı-dur.

97: إِلَىٰ Fir’avn sarıġa وَمَلَنَّهُ va gurūh-ı şarif-larġa aniġ ġavmı-dın, فَاتَّبَعُوا pas éġreşti-ler ol gurūh (24) أَمْرٌ فِرْعَوْنَ Fir’avn farmānıġa, kāfir bolmaġda Mūsā ‘alayhi’s-salām-ġa. وَمَا أَمْرٌ فِرْعَوْنَ Va yoġ érđi Fir’avn-niġ işi (25) بِرَشِيدٍ rüşd va şavāb yolu bile. Va ġün bu kün aniġ mütāba‘atı-nı ġıldılar taġla daġı aniġ tābi‘yi bolġusıdurlar.

98: (26) يَوْمَ الْقِيَامَةِ İlgeri-lik ġılur Fir’avn öz ġavmıġa فَأُورِدَهُمُ النَّارَ Pas kirġüzürür- (27) ler alarnı ot-ġa. وَبِئْسَ الْوَرْدُ Va yaman yeri-dür

¹⁹⁸ “Hepiniz ölüünüz.”

kirilgen anda, ya'nî tamuğ otı kim vard kim ābişhürdur (230b/1) bağır tabri di va susamağ-lıg-nıng taskini bolğay. Va ot mavridi-dür anıng ħaddığa.

99: وَأَتَّبِعُوا Va songıdın kirildiler (2) Fir'avn va anıng ħavmı فِي هَذِهِ لَعْنَةً bu la'nat sarāy-ğa. وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ Va ħıyāmat küni-de la'nat alarnıng songıda- (3) dur. بِئْسَ الرَّفْدُ Yaman 'atāi-dür bérilgen alarğa, ya'nî har ikki cihān-nıng la'natı.

100: ذَلِكَ Bu ħabar (4) أَنْبَاءَ الْقُرَى¹⁹⁹ halāk bolğan kənt-leri-nıng ħabarları-dındur kim نَقِصَةُ عَلَيْكَ anıng ħışşasını saŋga (5) oğurbız. مِنْهَا Ba'zı alardın ħāyim bāķi-dür yā ābādān zar' dék قَانِمٌ turğan وَحَصِيدٌ va ba'zı andın (6) mafkūddur yā ħarāb orulğan ékin dék. Va aytıp-durlar ħāyim oldur kim anıng aşarın körünür 'Ād va Şamūd (7) diyāri dék. Va ħaşıd ol-kim anıng āşarı ħalmaydur Nūħ 'alayhi's-salām ħavmı-nıng diyāri dék.

101: وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ (8) Va biz sitam étmedük bu kənt-lerning ahlıge alarnıng halāki bile. وَلَكِنْ ظَلَمُوا Va lıkin alar sitam ħıldıla[r] أَنْفُسُهُمْ (9) öz nefis-lerige ħılmağ bile, olça 'azāb mavci érdi. فَمَا أَغْنَتْ Pas hiç sūd étmedi yā anıng daf'ı-ğa ħudrat- (10) ları yoğ érdi عَنْهُمْ alardın الْهَيْئَةُ الَّتِي ħudāylar kim cahl yüzidin يَدْعُونَ bar érdiler kim oğur (11) érdiler va tapınur érdi-ler مِنْ دُونِ اللَّهِ Ĥudāy-dın özge. Ya'nî alarnıng ilāhası ħaytarmadılar alardın مِنْ شَيْءٍ (12) hiç néme لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ vaqtı kim kéldi séning parvardıgāri-ning farmānı alarnıng 'azābı-ğa. وَمَا زَادُوهُمْ (13) Va arturmadılar alarğa butlar, غَيْرَ تَنْبِيٍّ ziyān işi va halākat-dın özge.

102: وَمِنْكَ Muŋga oğşaş tutmağdur (14) أَخَذُ رَبِّكَ séning parvardıgāri-ning tutmağı. إِذَا أَخَذَ الْقُرَى Ćün tutsa kənt-ler ahlı-nı وَهِيَ ظَالِمَةٌ va ħāl (15) ol-kim alarnıng ahlı zālım bolğay-lar. إِنَّ أَخْذَهُ Durustluğ bile kim Ĥudāy-nıng tutmağı أَلِيمٌ شَدِيدٌ derdlig (16) va ħatığ-dur va ol tutmağdın ħişiđe ħalāş-lıg yüzi va ħutulmağlıđ yolu yoğtur.

103: إِنَّ فِي ذَلِكَ Ĥurustluğ bile kim munda (17) kim yād ħıldığ biz ħaşaş-dın, لَايَةٌ har-āyına 'ibratı-dür لَمَنْ خَافَ har ħişiđe kim ħorğar عَذَابَ الْآخِرَةِ (18) ol sarāy-nıng 'azābı-dın ذَلِكَ ħıyāmat küni. يَوْمَ Küni-dür النَّاسُ لَهُ مَجْمُوعٌ yığışturulğan, anıng üçün (19) ħişilerni. Ya'nî barça ħalğ-nı anda yığarlar وَذَلِكَ va ol kün مَشْهُودٌ küni-dür, ħāzır bolğan anda kök (20) va yer ahlı.

¹⁹⁹ dk. من

104: وَمَا نُؤَخَّرُهُ va song tutmas-bız ol kün-ni, إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدُّودٍ magar sanalğan müddatı ötmek için, (21) ya'nī tā anıñg vaqıtı yétmegey qāyim bolmağay.

105: كُنِيتَ يَوْمَ يَأْتُ Künī kim kélgey ol maşhūr kün, لَا تَكَلِّمْ نَفْسًا söz (22) aytmağay hıç kişi. Sözi kim anğa asıg yétkürgey, إِلَّا بِإِذْنِهِ magar Hudāy icāzatu bile va bu hāş mavkıfı-da bolğay. Va (23) özge mavkıfı bolğay kim anda dağı söz aytmaq icāzatu bolmağay.²⁰⁰ هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ وَلَا يُؤْنَسُونَ لَهُمْ فَيَعْتَنِرُونَ (24) Pas mavkıfı ahlı-dın ŞEQİ bad-baht bolğay kim va'īd muqtażası bile tamuğ anıñg yeri bolğay. وَسَعِيدٌ Va yahşı baht- (25) lıg bolğay kim uçmağ va'dası bile anıñg ma'vāsı bolğay. Haqāyık-ı Sülamī-de şayh Şaķık-i Balhī quddisa sirruhu-dın naql kılur kim (26) sa'ādat 'alāmatı beş némedür: köngül yumşaklığı va yıglamak köplüki va dünyādın nafratı, amal kışkalığı va uyalmaqlığı. (27) Va şaķāvat nişānası dağı beş-dür: köngül qatıq-lığı va köz quruqluğı va dünyāğa rağbat va amal uzun-luğı va uyat- (231a/1) sızlıg. Şayh Abū Sa'īd Harrāz aytıp-dur kim: “Haq subhāna bu sūrada ikki uluğ işni bayān kılıp-dur. Biri, cabbārī siyāsāt (2) va qahhārī satvat kim damār küffārılar rüzgārı-dın çıkarıp; va taķı azal hükmi kim halk-nıñ sa'ādātı va şaķāvatı-ğa nafāz (3) şaraf{af}ı-nı tapıp-dur.” Va hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam ol habarınıñ haybatı va bu hükmi-nıñ satvatı-dın ayttı kim: سورة هود²⁰¹ (4) شيبينتى

106: فَأَمَّا الَّذِينَ شَفَّوْا Pas alar kim yaman baht-lıg bolğay-lar, فِي النَّارِ pas tamuğ otı-dadurlar. لَهُمْ فِيهَا (5) Alarğadur ol ot-da زَفِيرٌ qatıq kıçırmaq nāla-yı zār. Zafīr qatıq kıçırmaqı ayturlar va anıñg isti'māl (6) avval-da eşek ünı dék-dür. Va şahīk za'if ün-ni aytur va āhırda nahīk müsta'mal bolğay. Oğşatur yamanlarınğ (7) kıçırmaqın ün-leri-nıñ yamanrağığa va bu bad-baht-lar bu nāla va afgān bile.

107: مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ خَالِدِينَ فِيهَا Cāvidān bolğaylar ot-da (8) hamīşa tā kök va yerler yeridedürler. Bu kalimāt 'Arab 'urfıda 'ibārat ta'bīd va taħliddin-dür. (9) Bas tamuğ-luğluk-larınıñ davāmı va yer va kök-nıñ davāmı-ğa bağlan-ğan bolmağay kim dālla nuşūşı ahlı'n-nār (10) davāmı-nıñ ta'bīdi-ğa va yer va kök davāmı-nıñ inķitā'yı-ğa vārid-dür. Bas i'tiķād kılmaq kérek kāfirler kim aşkıyā (11)

²⁰⁰ “Bu, (yalanlayanların) konuşamayacakları bir gündür, ve onlara izin verilmez ki, özür beyan etsinler” (Murselat suresi, 35-36. ayet)

²⁰¹ “Beni Hud suresi ihtiyarlattı.”

'ibārat alardın-dur. Hamīşa tamuğ-da bolğusıdurlar, **إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ** magar olça tilegey séniᅇ parvardıgāriᅇ kim (12) alarğa ot 'azābıdın zamharir 'azābı bile mu'azzab kılğay. Yā özge 'azābı-dın başka kim tamuğ-da türlüᅇ türlüᅇ (13) 'azāb va 'uᅇubat-dur. Va biri alardın oldur kim ot bile 'azāb kılurlar. Bas istiᅇnā ᅇulūddın bolğay ot 'azābı-da, (14) na ᅇulūddın tamuğ-da. **إِنَّ رَبَّكَ** Durustluᅇ bile kim séniᅇ āfarīdagāriᅇ **فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ** kılğuçı-dur némeni kim (15) tiler türlüᅇ 'azāb-lardın.

108: **وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا** Va ammā alar kim yaᅇşı baᅇt-lıᅇ boldılar, **فَفِي الْجَنَّةِ** pas alar uçmaᅇ-da- (16) durlar **خَالِدِينَ فِيهَا** cāvidān anda. **مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ** Mādām kim bolğay āᅇirat köki va anıᅇ yeri kim (17) ²⁰² **يَوْمَ تَبْدِلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ** ᅇükmi bile yer va kök mütabaddil bolğusıdur. Va ᅇazrat-ı ᅇayᅇ ᅇuddisa sirruhu²⁰³ Futūᅇāt-da kēltürüptür (18) kim kök va yer davāmı alarıᅇ cavharı ᅇayᅇiyyatı-dın murāddur, na alarıᅇ ᅇūrati ᅇayᅇiyyatı. Va aytıp-dur murād, üstün (19) va astın-dur kim 'Arab har né baᅇ üstide bolsa anı kök ayturlar, olça ayak astıda bolsa yer dérler. Bas mādām (20) kim astın va üstün bolğay, yaᅇşı baᅇt-lıᅇ-lar uçmaᅇ-da bolğaylar. **إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ** Magar olça tilegey séniᅇ (21) parvardıgāriᅇ kim alarğa uçmaᅇ na 'imi-din davlatı-ᅇa tēᅇürgey, andın artuᅇ kim ol rü'yat va rızvān rütbasıdur. (22) Yā ni'matı-ᅇa kim anıᅇ kuhanı-nı bilmegey, magar ol-kim 'ālim-dür barça ma'lūmāt-ᅇa. Va **وَفَلَا تَعْلَمُ** nūktası (23) **نَفْسٌ مَا اخْفَى لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ عَيْنٍ**²⁰⁴ mu'ayyidi durur ᅇama bu bāb-dın. Tavba sūrasıda ²⁰⁵ **رِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرَ** tafsiride zıkr samtı taptı. Va bilmek (24) kérek kim tafsir 'ālim-leri bu istiᅇnāda söz köp aytıp-durlar. Zādu'l-masirde kēltürüptür **لَا اسْتِثْنَاءَ**²⁰⁶ **بِفِعْلِهِ** Ma'ālim-de (25) kēltürüptür kim ᅇudāy bu istiᅇnāᅇa dānāraᅇ-dur va agar barça ᅇul-ları kēltürülse, icāz ᅇartı kim avval-da muᅇarrar boluptur, (26) **بَاكِي** ᅇalmas. Va Allāᅇ al-bāᅇi. ²⁰⁷ **عَطَاءٌ** **لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ** 'Aᅇā bērdi alarğa bērmeki **غَيْرَ** **إِلَى غَيْرِ النَّهَائِيهِ**²⁰⁸ **مَجْدُودٍ** üzük-siz, ya'nī **مَمْتَدٍ** (27)²⁰⁸

109: **فَلَا تَكُ** Pas bolmaᅇıl **فِي مَرِيَّةٍ** ᅇümānda. Muᅇāᅇab ᅇazrat-ı risālat ᅇallallāᅇu 'alayᅇi va sallam va ᅇıᅇāb (231b/1) ᅇaᅇiᅇat-da rāci'-i ümmet-ke buyurur kim ᅇak-da

²⁰² "O ᅇün yeryüzü ve semalar, başka bir hale döndürülür." (İbrahim suresi, 48. ayet)

²⁰³ ᅇeyᅇ Muᅇyiddin İbn Arabi kastedilmiᅇtir.

²⁰⁴ "Onlar için ne mutluluklar saklandıᅇını ᅇiᅇ kimse bilemez." (Secde suresi, 17. ayet)

²⁰⁵ "Allah'tan bir rızadır." (Tevbe suresi, 72. ayet)

²⁰⁶ "İstisna kendi kendine yapmaz."

²⁰⁷ "ᅇüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz." (Kasas suresi, 88. ayet)

²⁰⁸ "Ebedi uzayan."

bolmaᅡgızlar, مَمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ olçadın kim tapınurlar bu gurūh müşrik-ler (2) anda kim zalālı-dur mu'addī halāk-ke. Ya'nī şak kılmaᅡgızlar anda kim ol 'ibādat yol azmaᅡlıq-dur, āᅡır alarınıᅡ halākı- (3) ge tartar, andaᅡ kim ötken ümmet-lerniᅡ küfri alarınıᅡ 'azābı-nıᅡ sababı boldı. مَا يَعْبُدُونَ Tapınmaslar şirk (4) ahlı but-larnı, إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ magar vachı-ğa kim tapınur érdiler مِّن قَبْلُ آبَاؤُهُمْ alarınıᅡ ataları mundın burun, (5) ya'nī bāᅡıl-ğa. وَإِنَّا لَمُوقِفُوهُمْ Va durustluᅡ bile kim biz tügel tégürgüçü-biz alarğa مُصِيبَهُمْ bahrasını alarınıᅡ 'azābıdın, (6) عَيْرٍ مَنْقُوصٍ ᅡālatı-de kim ol naşib az étilgen bolmaᅡay.

110: فَاخْتَلَفَ وَمُوسَىٰ الْكِتَابِ وَلَقَدْ آتَيْنَا Va har-ayına biz bérduk مِوسَىٰ (7) Mūsā-ğa Tavrat-nı, فَاخْتَلَفَ pas ihtilāf étildi anda. Ya'nī anıᅡ kavmı ihtilāf kıldılar, ba'zı aᅡᅡa imān (8) kéltürdiler va ba'zı kāfir boldılar, séniᅡ kavmıᅡ-nıᅡ ihtilāfı dék ᅡur'ān-da. وَلَوْلَا كَلْتُردiler va ba'zı kāfir boldılar, séniᅡ kavmıᅡ-nıᅡ ihtilāfı dék ᅡur'ān-da. وَلَوْلَا كَلْتُ Va agarna sözi- (9) dür ilgeri-lik tutuptur مِنْ رَبِّكَ séniᅡ āfarīdagāriᅡ-dın alarınıᅡ 'azābı-nıᅡ ta'hīri bile, لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ (10) har-ayına ᅡüküm étilür érđi Mūsā 'alayhi's-salām kavmı-nıᅡ arasında tā muᅡtal istişāl 'azābı bile müᅡtalā bolur édi-ler va muᅡaᅡᅡaᅡ andın (11) nacāt tapar édi. وَإِنَّهُمْ Va durustluᅡ bile kim séniᅡ kavmıᅡ kāfirleri, لَفِي شَكٍّ har-ayına güᅡmādadurlar مِنْهُ (12) ᅡur'ān-dın, مُرِيبٍ güᅡmānī şak kéltürmek-ke salᅡuçu, ya'nī nafs-nı muᅡtarib va 'aᅡl-nı şūrīda kıᅡᅡuçu.

111: لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ وَإِنَّ كَلًّا (13) Va durustluᅡ bile kim har biri muᅡtalif-lerdin, لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ ol cümladın-durlar kim har-ayına tügel bérgüsidür (14) رَبِّكَ séniᅡ parvardıgāriᅡ alarınıᅡ 'amal-ları-nıᅡ cazāsını. Ba'zı لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ va لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ (15) لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ ma'nā-sı bile, ya'nī hiç-kişi yoktur, magar kim ᅡudāy ta'ālā anıᅡ 'amalı-nıᅡ cazāsını vachı-ğa kim kérek aᅡᅡa tégürür. Şāᅡib-i (16) İcāz aytıp-dur kim çün لَمَّا -da zarf ma'nā-sı bardur, munda maᅡzūfi-nıᅡ taᅡᅡirini kıᅡmaᅡ kérek, bu vach bile kim لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ (17) لَمَّا لِيُؤْفِقِيَهُمْ Va çün bu kalām-nıᅡ A'rābī aşkālı-dın ᅡālī éᅡestür, bu miᅡdār baş münāsıb köründi. Va bu vach لَمَّا taşᅡīdi- (18) niᅡ taᅡᅡiri-ğa édi, agar muᅡaffaf oᅡusalar. Şāᅡib-i Kaşşāf aytıp-dur kim لَمَّا lāmı kısm mavᅡiyası-dur va tanvīn, 'avaᅡ muᅡāfun ilayᅡdın (19) va mā zāyida. Va anıᅡ taᅡᅡiri mundaᅡ bolᅡay

²⁰⁹ *lammā* “olduᅡu zaman”

²¹⁰ *illā* “illa”

²¹¹ “Mutlaka onların hepsinin amellerini öder.”

kim ²¹² *إِنَّهُ* Durustluk bile kim *هُدًى* *بِمَا يَعْمَلُونَ* ol néme bile kim (20) alar *كَلِمَاتٍ خَيْرٌ* ²¹³ *دَانَادُور*. Va néme andın favt bolmas *تَا* *عَازَا* tavfiyasını *كَلِمَاتٍ* alğay.

112: *فَاسْتَقِمَّ* Pas sên mustakîm yol (21) *كَمَا أَمَرْتُ* andağ kim buyurulduñ sên *وَمَنْ* *كَبَّرَ* kim mustakîm bolğay-lar. Yâ buyurgıl kim mustakîm bolğaylar (22) alar kim *كَبَّرَ*-durlar küfrdin va *إِيمَانٍ* keltürüptürler sañga. İstikâmat oldur kim mustakîm bolğaylar amr va nahy-da. (23) İmâm-ı *قُشَيْرِ* raḥimahullâh aytıp-dur kim mustakîm ol kişi-dür kim *حَقِّ* yolu-dın *كَبَّرَ* ta vaşl manzili başığa yétkey. (24) Va *حَقِّ*-ı *سُلَامِ*-de *عُزْزَانِ* raḥimahullâh-dın naql *كَلِمَاتٍ* kim: “Karâmat tileğüçi-si bolmağıl. İstikâmat tileğüçi-si bolğıl.” Muḥammad (25) bin Fazl raḥimahullâh aytıp-dur kim: “Ol néme kim anıñ bolmağı bile barça yahşı-lıg-lar bolğay va anıñ bolmamaqlığı bile barça (26) yaman-lar yaman bolğay, istikâmat-dur.” Şayḥu’l-islâm *İBRAHİM* bu sözni eşitip aytıp-dur: “Ol köp yahşı (27) aytıp-dur anıñ dalili ²¹⁴ *فَاسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ*” *بُزُرْجَانِ*-din sordılar kim: “*قُشَيْرِ* ‘amal artuğ-rağ-dur?” Ayttı: “İstikâmat.” Abū ‘Alī (232a/1) Nesevî raḥimahullâh aytıp-dur kim *حَاز_RAT*-ı risâlat panâh *سَلَامَاتُ* ‘alayhi va *سَلَامَات*-nı *وَأَقْبَانِ* ada kördüm. Ayttım: “*سِينِ* *قَارِي*-mağı-nıñ sababı (2) bu sūra-yı *هُدًى* né némedür?” Ayttı kim: ²¹⁵ *عَازِ*! Har kimge *قَادَام* berk bolmasa, anıñ rancı *زَايِ*-dür. Şayḥ Abū ‘Alī (3) *دَا_K_K* raḥimahullâh aytıp-dur kim: “İstikâmat oldur kim sırrını *مَاسِ*vâ Allâh-dın asrağay-sên.” *وَ لَا تَطْفُوا* Va *هَدًى* ötmengiz- (4) ler. *إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ* Durustluk bile kim *هُدًى* olça sizler *كَلِمَاتٍ* körgüçi-dür.

113: *وَ لَا تَرْكَبُوا* Va mayl *كَلِمَاتٍ* (5) *إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا* alar sarığa kim *ظَلَمُوا* kıldılar. Ya’nî mudâhana *كَلِمَاتٍ* alarğa yâ alarınıñ farmânını éltmengiz yâ mu’âvanat (6) *كَلِمَاتٍ* alarğa, alarınıñ *دَاسِ*zlığı-ğa. Süfyân-ı Şavri raḥimahullâh aytıp-dur kim har kim *قَالَمٍ* zulm için bolsa yâ siyâhı alarınıñ *دَا*vâtığa (7) *قَالَمٍ* ta kâğaznı alarınıñ éligi-ge bérse, tapılsa alarınıñ *ظَلَمُوا*-da şerik

²¹² “Ve Allah hepsini öldürecek.”

²¹³ Yazmada ilk olarak “sizler *كَلِمَاتٍ*” olarak yazılmış, daha sonra “alar *كَلِمَاتٍ*” olarak düzeltilmiştir.

²¹⁴ “Emrolunduğün gibi istikamet üzere ol.” (Hud suresi, 112. ayet)

²¹⁵ “Emrolunduğün gibi istikamet üzere ol.” (Hud suresi, 112. ayet)

bolğay. Va ham alardın sordılar kim: “Agar zālīmī (8) bādiyada susağan bolsa va ölmek-ke üstün bolsa, aṅga su bérse bolur?” Aytı kim: “Yoq.” Aytı: “Alar agar su bérmeseler öler.” Buyurdı: (9) ²¹⁶ دعه يموت Pas Haq subhāna rahmat fartı-dın buyurdı kim mayl zālīm-larğa qılmanğız النَّارُ فَتَمَسَّكُمْ النَّارُ kim pas sizlerge süy-ker, (10) ya'nī sizlerge yéter tamuğ otı. وَمَا لَكُمْ Va yoqtur sizlerge مِّن دُونِ اللَّهِ Hudāy-dın özge أَوْلِيَاءُ dōst-lar kim 'azāb (11) sizlerdin qayta tutqay-lar. ثُمَّ لَا تَتَصَرَّوْنَ Pas sizler yārī bérilmegünğizdürler.

114: وَأَقِمِ الصَّلَاةَ Va qayım tut namāznı طَرْفِي النَّهَارِ (12) kün-niṅg ikki qırağını وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ va sā'at-larda kéçelerdin va kün-niṅg béyik-rek namāzı taṅg namāzı-dur (13) va tüben-rek tarafi-niṅg namāzı évlek va ékindik. Va ²¹⁷ زلف من الليل namāzı aqşam va yatqaşuq namāzı-dur. Kéltürüptür- (14) ler kim 'Umar 'Uziya rażıyallāhu 'anh hürmā satar édi. Kör[k]lüg hatunī kim hürmā satıp almaq-qa kélip érđi, aytı: “Yaşsıraq hürmā évde- (15) dür.” Çün hatun anıṅg évige kirdi, 'Umar anı öpti va *fi hā hāl* püşaymān bolup hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam maclisi-ğa kélđi (16) yığlay yığlay. Va ötken hāl-nı 'arz-ğa yétkürđi, āyat kélđi: إِنَّ الْحَسَنَاتِ Durustluq bile kim yaşsı-lıq-lar, ya'nī (17) bés vaqt namāz يَذْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ éltürler va yoyarlar yamanlıq-larını kim kabīralardın özge bolğay. Hażrat, 'Umarđın (18) sordı kim: “Ékindik namāznı bizniṅg bile oqursén?” Aytı: “Ārī.” Hażrat buyurdı kim: “ ²¹⁸ كَفَّارَةٌ Ol namāz bu yazuq-niṅg kaffāratı-dur.” (19) Aytı-lar: “Yā rasūlullāh! Bu hāl hāşşa aṅgadur?” Aytı: “Yoq, barça kişiler üçün.” Va bu qavl-niṅg mavridi hadiş-de kélip-dür kim (20) namāzı-din tā namāzı yazuqları-niṅg kaffāratı-dur kim alarınıṅ arasında vāki' bolğay, çün kabāyırđın ictināb körsetse- (21) ler. Vāsıti quddisa sirruhu bu āyat-da aytıp-dur kim tāt-larınıṅ nūrları yazuq-larınıṅ qaraṅguluq-larını maḥv qılır. (22) Va Baħrda kéltürüptür kim zıkr va murāqaba nūrları طرفي النهار وزلفا ²¹⁹ من الليل de, avqāt vaqt-ları-niṅg qaraṅguluq-larını (23) kim nafsānī havāyıcı-ğa şarf boluptur, kéterürler. Va ba'zı aṅgadurlar kim *hasanāt* bu tört kalimanıṅ

²¹⁶ “Bırak, ölsün.”

²¹⁷ “Gecenin ilk saatleri.”

²¹⁸ “Bu namazın, günahının kefaretidir.”

²¹⁹ “Gündüzün iki tarafında ve gecenin gündüze yakın vakitlerinde.”

aytmağı-dur: subhānallāh (24) va al-ḥamdulillāh va lā ilāha illallāh va Allāhu akbar. **ذَلِكَ** Bu farmān va bu va'da **لِلذَّاكِرِينَ** pandī-dür yād kılğuçı-larğa.

115: (25) **وَاصْبِرْ** Va şabr kıl-ğıl anıñ avāmır imtişālī-ğa va navāhī-din ictināb-dın. **فَإِنَّ اللَّهَ** Pas durustluğ bile kim Ḥudāy (26) **لَا يُضِيعُ** zāyi' kılmas **أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ** yaḥşı işlig-lerniñ acrını. 'Udül muzmardın işārat anğadur (27) kim şabr kılmaqlıg iḥsāndın-dur.

116: **فَلَوْلَا كَانَ** Pas nége yoğ édi **مِنَ الْقُرُونِ** min Qur'an-lar ahlı- (232b/1) dın kim sizlerdin burun érdi-ler, **أُولُوا بِقِيَّةٍ** 'aql va ra'y égeleri kim cazm yüzidin **يُنْهَوْنَ** kaytarğay érdi-ler müfsid- (2) lerni **فِي الْأَرْضِ** buzmaqlıg-dın yérde tā 'azāb tüben kélmegey édi? **إِلَّا قَلِيلًا** Likin azı érdi-ler (3) **مَمَّنْ أَنْجَيْنَا** alardın kim nacāt bérduk biz alarğa 'uqūbat-lardın, **مِنْهُمْ** ötkenlerdin kim alar tıyar érdi-ler. (4) **وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا** Va égreşti-ler alar kim kāfir érdiler **فِيهِ** ol néme kim mün'im bolup érdiler anda. Ya'nī nafs- (5) niñ **أَرْزُلَانِي** mütāba'atın kılıp va tügel ihtimām-nı şahavāt asbābı-niñ taḥşīli-ğa maşrūf étip andın (6) özgedin yüz évürmek körsetti-ler **وَكَانُوا مُجْرِمِينَ** va bar érdiler kāfirler.

117: **وَمَا كَانَ** Va tilemedi **رَبُّكَ** séniñ (7) parvardıgāriniñ **لِيُهِكَّ الْقُرَى** kim halāk kılğay ként-ler ahlı-nı **بِظُلْمٍ** şirk bile. **وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ** Va ḥāl (8) ol-kim ol mavzi'-niñ ahlı şālīḥ-ğa kéltürgüçiler bolğaylar biri biri-niñ arasında. Ya'nī yalguz şirk mücarradı bile (9) halāk kılğay tā zūlm va fasād anğa қоşulmağay. Va mundın aytıp-durlar: ²²⁰ **الملك يبقى مع الكفر ولا يبقى مع الظلم**

118: **وَلَوْ** (10) **شَاءَ رَبُّكَ** Va agar tilese édi séniñ parvardıgāriniñ, **لَجَعَلَ النَّاسَ** har-ayına kılur édi kişilerni **أُمَّةً وَاحِدَةً** (11) bir gurūh, ya'nī bir dīn va bir āyīn-de. **وَلَا يَزَالُونَ** Va hamīşa bolğaylar **مُخْتَلِفِينَ** iḥtilāf kılğuçı-lar ḥağ va bātıl-da (12) yahūd va naşārā va macūs dék.

119: **إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ** Magar ol-kim raḥmat kılğay séniñ parvardıgāriniñ anğa va anı imān-ğa (13) yol körsetkey, ḥanīfiyya millatı ahlı dék kim müsülmān-durlar. Yā ol-kim muḥtalif-dürler ruzi-de biri bay-dur va biri [darviş] yarattı ol-kim (14) Ḥudāy anğa kanā'at bérgey. **وَلِذَلِكَ** Va bu iḥtilāf üçün **خَلَقَهُمْ** yaratıp-dur Ḥudāy kişilerni. Yā

²²⁰ "Mülkiyet küfürle bile devam edebilir, ama zülüm ile devam edemez."

rahmat (15) üçün yaratıp-dur yol tapқан-larnı. **وَتَمَّتْ** Va tamām boldı **كَلِمَةً رَبِّكَ** séning parvardıgārıng-nıng sözi. (16) Ya'nī kalima feriştelege aytıp-dur va ol budur kim: **لَأْمَلَنَّ** “Har-ayına toldururmén **جَهَنَّمَ** tamuğ-nı **مِنَ الْجَنَّةِ** (17) **وَالنَّاسِ** dīvler va ādamī-lernıng ‘āşī-leridin **أَجْمَعِينَ** barçası alarnıng.”

120: **وَكُلًّا نَقُصُّ** Va har habarī (18) oқurbız **عَلَيْكَ** sanğa **مِنَ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ** sanğa payğambarlar habarlarım, ol habar nédür? **مَا نُثَبِّتُ بِهِ** Olça şābit kılurbız (19) va yeri-de tutarbız, anıng bile **فُوَادِكَ** séning könglüngni. Ya'nī payğambarlarnıng habarları-nıng fayıdası oldur kim (20) séning könglüng tohtar va séning yaqınıng artuқ bolur va risālat adāsıǵa bérk-lik kórsetkey-sén va kāfırlernıng (21) **إِزَا**'sıǵa şabrlıǵ bolǵay-sén. **وَجَاءَكَ** Va kélip-dür sanğa **فِي هَذِهِ الْحَقُّ** bu sūrada, olça durust va rāst-dur. (22) Ma'ālim-de kéltürüptür kim bu sūranıng taşşısı taşrif üçün-dür va illā haқ barça Qur'ānī sūralarda bardur va (23) va aytıp-durlar **هَذِهِ** işārat mazkūra habarlardadur, bu sūrada. Ya'nī bu habarlar rāst-dur. **وَمَوْعِظَةً** Panddur (24) **وَذِكْرَى** va yād kılǵan **لِلْمُؤْمِنِينَ** gerevıdelerge.

121: **وَقُلْ** Va aytkıl! Ey Muḥammad -şallallāhu ‘alayhi va sallam- **لَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ** (25) alarǵa kim imān kéltürmesler, **اعْمَلُوا** ‘amal kılıngızlar **عَلَىٰ مَكَاتِكُمْ** ḥālat-larıǵa kim anda mütamakkin-sizler. **إِنَّا عَامِلُونَ** (26) Durustluқ bile kim biz daǵı ‘amal kılǵuç-lar bız hamol ḥālımız bile kim bar.

122: **وَانتظروا** Va köz tutuǵızlar bızge zamān évrül- (27) mekini. **إِنَّا مُنْتَظِرُونَ** Durustluқ bile kim biz daǵı köz tutquçı-bız ‘azāb inmeki-ni sizlerge.

123: **وَاللَّهِ** Va Ḥudāy-gadur (233a/1) **عَنِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ** ‘ilmi olçanı gāyıp-dur kök-ler va yerlerde **وَالْإِلَهِ** va anıng sarıǵa **يُرْجَعُ الْأَمْرُ** (2) **كُلُّهُ** qaytur. Va Ḥafş **يُرْجَعُ** machül bile oқur ya'nī qaytarılır barça işler. **فَاعْبُدْهُ** Pas tapıngıl anğa kim barça- (3) nıng qaytur yeri-dür. **وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ** Va tevekel kıl anğa. ‘İbādat taқdīmi tevekel-ge işārat-dur, anğa kim tevekel asıǵı (4) ‘ābidlerǵa yéter va tevekel yalǵuz söz bile i‘tibārsız bolǵay. **وَمَا رَبُّكَ** Va yoқtur séning parvardıgārıng **بِغَافِلٍ** (5) **عَمَّا تَعْمَلُونَ** habarsız, olçadın қul-lar қılurlar. Va Ḥafş ḥıṭāb bile oқur va muḥāṭab barça kişilerdürler. Taysırde Ka‘bu‘l- (6) aḥbār raḥimahullāh-dın naқl kılır kim Tavrat fātiḥası avval-ǵı āyat, sūra-yı An‘ām-dın-dur. Va anıng ḥātıması āḥırǵı āyat, sūra-yı (7) Hūddın ‘alayhi’s-salām va al-ḥamdulillāh avvalan va āḥıran.

SŪRATU YŪSUF 'ALAYHI'S-SALĀM

bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

1: (8) الر Kaşfu'l-asrārda keltürüptür kim bu ḥurūf Qur'an mütaşābihātı-dındur. ²²¹ لا يعلم تاويله الا الله Va aytıp-durlar kim āsmā-yı ḥüsnā (9) tarkīb-ler mavādı-dur. Agar kişi bilse andağ kim *alif, lām, rā* va *ḥa, mim* va *nūn* ar-raḥman ḥāşıl bolur. Yā muḥtaşarāt-dur ilāhī ism-leri-din, andağ (10) kim *alif* Allāh va *lām* Laṭīf-din va *rā* Ra'ūf-din. Yā anıñg şıfat-ları-dın, andağ kim *alif* infirād va *lām* laṭīf (11) va *rā* raḥmat. Güyiyā ant yād kıılır, bu vach bile kim ménıñg infirādım, rubūbiyyatım va ménıñg luṭfım aḥadiyyat laṭāyıfı 'arif- (12) leri va ménıñg raḥmatım, bariyyat kāffasığadır. Qasam cavābı nédür? تَلْكَ Bu āyat-lar **آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ** Kitāb-ı mubīn (13) āyat-ları-dur, ya'nī sūrai kim zāhirdür anıñg i'cāzı. Yā huvaydādur anıñg ma'nāsı ta'ammül kılguçı-ğa yā ravşan kılguçı-dur, kışsa (14) yahūd sū'al kılıp érdi kim rivāyat-da kélip-dür kim yahūd 'ālim-leri ba'zı 'Arab-nıñg aşrāfiğā ayttı-lar: "Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- (15) dın sū'al kılıñgızlar kim Ya'qūb 'alayhi's-salām ālı intiḳāl-nıñg sababı Şām-dın Mışrğa né édi?" Bu sūra nāzil boldı:

2: إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ (16) Durustluğ bile kim biz yiberdük kitāb-nı, murād bu sūradur. **قُرْآنًا تَازِيًا** Qur'an Tāzī-dür. Ba'zı-nı Qur'an-dın aytıp- (17) durlar, ya'nī biz bu sūranı 'Arab luğatı bile yiberdük **لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ** tā bolğay kim sizler fehm kılgay-sızlar (18) va anıñg ma'nā-larığā yétkey-sizler. Va huccat sizlerge lāzım bolğay kim agar özge luğat bile yibersek sizler anıñg (19) fehm-da 'uzr keltürgey-sizler.

3: **أَحْسَنَ الْقَصَصِ عَلَيْكَ** Biz oqurbız **نَحْنُ نَقُصُّ** Biz oqurbız **عَلَيْكَ** sanğa **أَحْسَنَ الْقَصَصِ** kışsanıñg yaḥşırağı kim oqulur. (20) Ma'ālim-de aytur kim yaḥşırağ-dur anıñg iştımālı üçün 'acāyib va ğarāyib va ḥikmat-lar va 'ibrat-larğa. 'Aynu'l-ma'ānī-de keltürüptür (21) kim bu kışsa kışşalardın aḥsan-dur kim şāḥibi dağı ādamīlerdin aḥsan édi. Va Taysırde a'cabu'l-kaşaş aytur. Va Baḥru'l-ḥaḳāyık şāḥibi aytur (22) kim aḥsan-dur, ol sabab bile kim tügel oḥşaşı bardur insān-nıñg ḥāl-larığā. Agar ta'vīl kılsalar Yūsuf-nı köñgöl-ge (23) va Ya'qūb-nı rūḥ-qa, Rāḥīl-ni nafs-qa va ḳavī va ḥavās-nı Yūsuf-nıñg ḳarındaş-larığā. Ḥāzrat-ı şayḥ ḳuddisa sirruhu bu yosun (24) bile tamām kışsanı insān aḥvālığā

²²¹ "Onun açıklamasını Allah'tan başkası bilmez."

taṭbīk béríp-dür. Va çün bu tarcimada ihtisâr tarīki mar'î-dür va ḥabarlarnıᅇ barçası va bu kışşanıᅇ rivāya-ları va ta'vîl-leri va nüktaları va daᅇikaları bile kim har āyat-da aytıp-durlar, Cavāhirü't-tafsir ḥavālasıᅇa bardur. Va munda kışşa irādı va alfāz tarcimasıᅇe iktifā kılınıp-dur.²²² Va kéltürüptürler kim ba'zı şahāba (25) rażıyallāhu 'anhum-dın ayttı-lar: “Yā rasūlullāh! ²²³لو قصصت علينا” Bu āyat nāzil boldı kim saᅇga oᅇurbız, kalāmi-nıᅇ ḡaᅇıraᅇını kim (26) ba'zı andın ba'zı-nıᅇ soᅇᅇıda bolᅇay yā ḡabarī bérür saᅇga ḡabarını ḡaᅇıraᅇı kim بِمَا أُوحِينَا bizniᅇ ḡaᅇı kılmadıᅇız (27) bile إِنَّكَ sėniᅇ sarıᅇa هَذَا الْقُرْآنُ bu maᅇrūn sūranı. وَإِنْ كُنْتَ Durustluᅇ bile kim bar édiᅇ sėn مِنْ قَبْلِهِ (233b/1) bu sūra inmes-din burun, لَمِنَ الْعَافِلِينَ āᅇāᅇ-sızlardın. Ya'nî bu kışşanıᅇ bilmeki-din ᅇāfil édiᅇ (2) va bu ᅇaflat mazmūma émeştür.

4: إِذْ قَالَ يُوسُفُ: Yād kııl vaᅇtini kim ayttı Yūsuf 'alayhi's-salām لِأَبِيهِ öz atası (3) Ya'ᅇūb-ᅇa 'alayhi's-salām. Ayturlar Yūsuf 'alayhi's-salām on ikki yaşıda ādına kéçesi atası-nıᅇ ᅇoy-nıda uyᅇuda (4) édi. Nā-ᅇāᅇ sarāsima uyᅇudın ᅇoptı. Ya'ᅇūb 'alayhi's-salām ayttı: “Ey oᅇul saᅇga né boldı?” Ayttı: يَا أَبَتِ “Ey ata 'acab (5) tüşı kördüm. وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالثَّمَنُ وَأَحَدُ عَشَرَ كَوْكَبًا on bir yulduz وَالثَّمَنُ وَالْقَمَرُ (6) va ᅇuyaş va ay-nı va mén béyik taᅇi-nıᅇ başıda érdim kim anıᅇ tēᅇreleride arıᅇ-lar aᅇ-ᅇuᅇı va köᅇergen (7) yaᅇaᅇlar érđi kim köᅇ-din bu yulduzlar va ᅇuyaş va ay inip kéldiler. Va mén alarᅇa baᅇar érdim, لِي رَأَيْتُهُمْ kördüm (8) alarnı لِإِنِّي رَأَيْتُهُمْ kördüm (8) alarnı maᅇᅇa sucūd kılguᅇı-lar.” Ya'ᅇūb 'alayhi's-salām bildi kim Yūsuf 'alayhi's-salām béyik martaba tapar. Va anıᅇ on (9) bir ᅇarındaş-ları kim yulduzlar işārat alarᅇadur, Ya'ᅇūb 'alayhi's-salām va anıᅇ zavcasıᅇa kim Yūsuf-nıᅇ ᅇālası-dur. (10) Va ᅇuyaş va ay 'ibārat alardın-dur anıᅇ ta'zimi va takrimi-ni yēᅇe kéltürᅇey-ler. Va fikr kıldı kim agar ᅇarındaşları (11) bu vāᅇı'anı éşitseler va alarnıᅇ ta'birde vuᅇūfi bardurlar, har-ayına anıᅇ ᅇaşdıᅇı kılgay-lar.

²²² dk. va ḡabarlarnıᅇ barçası va bu kışşanıᅇ rivāya-ları va ta'vîl-leri va nüktaları va daᅇikaları bile kim har āyat-da aytıp-durlar Cavāhirü't-tafsir ḡavālasıᅇa bardur va munda kışşa irādı va alfāz tarcimasıᅇe iktifā kılınıp-dur.

²²³ “Eᅇer bizimle paylaşırsan.”

5: قَالَ يَا بُنَيَّ (12) Ayttı “Ey méning̃ oğul-gınam!” Taşg̃ir, muhabbat va şafkat yüzidin-dür. لَا تَقْصُصْ “Va oquma va zāhir qılma رُؤْيَاكَ öz tüşüñgni (13) عَلَى إِخْوَتِكَ öz qarındaşlarıñğa فَيَكِيدُوا kim h̃ıla qılğaylar لَكَ séning̃ halākıñğ̃ üçün. كَيْدًا H̃ıla (14) şaytān vasvasa-sı-nıñğ̃ sababı bile. إِنَّ الشَّيْطَانَ Durustluq bile kim baş tartquçı d̃iv kim İblis-dür لِلْإِنْسَانِ (15) ādamī-ğa, عَدُوٌّ مُّبِينٌ düşman-dur āşkāra kim anı makr va kayd-ğa tutar.

6: وَكَذَلِكَ Va andağ kim séni tañgladılar muñğa, (16) mundağ tüşī kim séning̃ şarafıñğ-mıñğ dalīli, tafavvuq nişānası-dur qarındaş-larıñğğa. يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ Tañglagusıdur (17) séni séning̃ parvardıgārıñğ buyruq buyurmağ-qa va pādşāh-lıq-qa. وَيُعَلِّمُكَ Va ögretküsidür sañğa مِنْ (18) تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ tüş-ler ta’bīridin yā kütüb manzila gāvāmızı ta’vīli. وَتِيْمٌ نِعْمَتُهُ Va tügel qılğusıdur öz (19) {öz} ni’matı-nı kim nübüvvat-dur وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ sañğa عَلَيْنِكَ va Ya’kūb oğlanlarığa. Ya’nī séning̃ qarındaş-larıñğğa (20) qavlı bile kim alarnı payğambar d̃erler yā Ya’kūb ‘alayhi’s-salām naslı-ğa kim anbiyā andın çıkarur; كَمَا أَتَمَّهَا andağ kim tügel kıldı (21) ni’mat-nı عَلَى أَبَوَيْكَ séning̃ ikki atañğ-ğa مِنْ قَبْلُ mundın burun yā séndin burun. Murād caddur va cadnıñğ (22) atası. Ya’nī وَإِسْحَاقَ وَإِبْرَاهِيمَ İbrāhīm ‘alayhi’s-salām-ğa hullat va risālat va nacāt bile Namrūd otı-dın va İshāq ‘alayhi’s-salām va Ya’kūb (23) va asbāt çıkarmağı bile anıñğ şulbı-dın. إِنَّ رَبَّكَ Durustluq bile kim séning̃ parvardıgārıñğ عَلِيمٌ dānādur añğa (24) kim ictibā tañglamaqlıq istihkākı bardur. حَكِيمٌ Bérk işlig-dür va durust-kirdār kim kıılır olça kérek añğa.”

7: لَقَدْ (25) كَانَ Taħkik bile kim bardur, فِي يُوسُفَ Yūsuf ‘alayhi’s-salām kışşasında وَإِخْوَتِهِ va anıñğ qarındaş-ları-nıñğ hikāyatı-da (26) آيَاتٍ kudrat nişānaları yā hikmat dalīl-leri لِّلْسَانِيْنَ sorğuçı-larğa va alardın özgege. Yūsuf ‘alayhi’s-salām-ğa (27) on bir qarındaş érdi, bir Bünyāmī. Va ol birādar a’yānı édi va taqı altı ‘allātı kim Yūsuf-nıñğ h̃alası-nıñğ oğlanları (234a/1) érdiler, Yahūdā va Rübīl va Şam’ün va Lāvī va Riyālūn va Yaşçar. Va yana tōrti ‘allātı va alar ikki süriyyadın érdiler, (2) Dān va Yafşālī va H̃ād va Āşur. Va kéltürüptürler kim çün Yūsuf ‘alayhi’s-salām yād étilgen tüşni atasığa (3) ayttı va Ya’kūb ‘alayhi’s-salām anıñğ yaşurmağı-ğa vaşıyyat kıldı va anı tañglamaqlıq-qa va ni’mat itmāmığa müjde bérdi, ba’zı anıñğ (4) qarındaşları-

nîng hatun-ları-dın eşitti-ler. Va akşam namâzı kim alar évge kaytıp kældiler hâl şūrati-nı ayttı-lar. (5) Alarğa hasad 'araķı h̄arakat-da kélip, mühim tadbîri-ge maşgûl boldılar.

8: إِذْ قَالُوا Yād kııl anı kim ayttı-lar Yūsuf 'alayhi's-salām (6) qarındaş-ları biri birige: أَحَبُّ إِلَيَّ أَبِيْنَا Har-ayına Yūsuf va anîng qarındaşı, ya'nî Bünyāmî وَأَخُوهُ: "Lıyosuf va aķu: dōst- (7) raķ-dur biznîng atamız sarıġa مَنَا bizdin. وَنَحْنُ عُصْبَةٌ Va hâl ol-kim tüvānā camā'atı va iş ötkergüçi-biz. Va alar (8) kiçig yaş-lıġ va kifāyat-sız. Bas²²⁴ kérek érdi kim bizni dōst-raķ tutķay érdi. Va çün ikki za'if 'acizni on qavî (9) kiři-din²²⁵ taŋġladı. إِنَّ أَبَانَا Durustluġ bile kim biznîng atamız لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ yıraķ-da tüşkeni-dür āşkāra şavāb (10) yolıdın. Ya'nî anîng kéngeşi bu iş-de haṭā vāķi' boluptur." Taysîrde kéltürüptür kim çün şayṭān bu kalimalarını alardın eşitti, (11) bir qarı kiři şūrati bile zāhir boldı va ayttı: "Yūsuf tiler kim sizlerni kulluķ-ķa tutķay." Ayttı-lar: "Ey qarı! Tadbîr (12) né-dür?" Ayttı:

9: افْتُلُوا يُوسُفَ "Öltürünġizler Yūsuf-nı." Va ayurlar bu söz bérklik érdi kim ayttı anı öltürünġizler. (13) أَوْ اطْرَحُوهُ "Yā salıngızlar anı أَرْضًا yérige kim 'imārat-lardın yıraķ yā yérî kim anda sibā' bolġaylar. Ya'nî anı (14) ġāyıb kılıngızlar كُنْمُ يَخْلُ تā boş qalġay sizlerge وَجْهٌ أَبِيكُمْ sizlernîng ataŋıznîng yüzi. Ya'nî (15) çün ol bolmasa ata yüz sizlerge kéltürür va tügel bile sizlerge iķbāl kılır. وَتَكُونُوا Va bolunġızlar مِنْ بَعْدِهِ (16) Yūsuf-dın song, ya'nî anîng işini kılgandıŋ song, قَوْمًا صَالِحِينَ gurūh-ı şāyistalar, ya'nî tavba kılguçı-lar." (17) Va bu daġı İblîs makāyidi-din-dür kim ārzū bādiyasını şabrsızlıġı-ġa tasvîf yüzidin aytur: "Yazuķ bu kün aylanġ (18) daġı taŋġla tavba kııl." Āhır ta'ammül kılmas-lar kim taŋġlanıng 'uzrıġa taŋġlanıng 'umrı kérek va 'umrge i'timād yoķtur.

10: (19) قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ Ayttı aytķuçı alardın kim Yahūdā érdi yā Rübîl: لَا تَقْتُلُوا وَأَلْفُوا "Öltürmenġizler Yūsuf-nı kim (20) yazuķ-sızlarınġ öltürmeki uluġ-dur. وَأَلْفُوا Salıngızlar anı فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ kuyuķ tübige يَلْتَقِطُهُ (21) tā alġaylar anı بَعْضُ السَّيَّارَةِ ba'zı yol ötküçi-lerdin kim anda yétkeyler va éltkey-ler özge yérge. Va sizler andın (22) kıtulġay-sızlar. Ya'nî çün sizlernîng ġarażınġız anîng bolmaġanı-dur, bu vach bile

²²⁴ dk. bas

²²⁵ Yazmada ilk önce "kişige" yazılmış, daha sonra "kişi-din" olarak düzeltilmiştir.

qılmaq kérek. **إِن كُنْتُمْ فَاعِلِينَ** (23) Agar barsız sizler iş qılğucu-lar méning kéngeşim bile.” Pas barça bu işke muttafiq boldılar va ata qaşığa kélip (24) ayttı-lar: “Bahār faşlı yétip-dür va yérdin kök-ler önüp-dür. Né bolğay kim Yūsuf-nı bizning bile tüzge yibergey- (25) sén, tafarruh va tamāşā küni ötkergey?” Ya’qūb ‘alayhi’s-salām kim: “Mén Yūsuf ruhsārı-nıng bahārıdın başqa huzān kör- (26) gen bülbül dék bolğum-dur. Ravā tutmañızlar kim sizler gülzārda bolğay-sızlar va mén hacr [hār] hārı-ğa tutқан bolğay-mén.” Oğlanlar (27) Ya’qūb ‘alayhi’s-salām-dın Yūsuf ‘alayhi’s-salām qaşığa kældiler va sabza va şahrā tamāşāsıdın şama anıng bile arada kéltürdiler. **(234b/1)** Yūsuf ‘alayhi’s-salām tamāşā ānı-nı eşitip anıng mübārak hātırı mütavaccih boldı va ağaları bile atası-nıng alığa kélip icāzat (2) iltimāsın körsetip, Ya’qūb ‘alayhi’s-salām uzun uzaq fikrge tüşti.

11: **قَالُوا** Ayttı-lar Yūsuf ‘alayhi’s-salām-nıng qarındaş- (3) ları: **يَا أَبَانَا** “Ey bizning atamız! **مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا** Nédür sañga kim amīn tutmas-sén bizni **عَلَى يُوسُفَ** Yūsuf-qa? Va ta’ammül (4) étersén anıng yibermeki-de **وَإِنَّا لَهُ** va hāl ol-kim biz anğa **لَتَنَاصِحُونَ** yahşı sağın-ğucu-larbiz va asru anğa mihribān- (5) durbız.

12: **أَرْسَلُهُ مَعَنَا** Yibergil anı bizning bile **عَدَا** tañgla şahrā sarığa **بِرْتَع** tā zindagānlig kénğ-liki va farāhı-da (6) mīveler va nuql-lar yégey **وَيَلْعَبُ** va oynağay oq atmaq va téve yügürtmek-de. **وَإِنَّا لَهُ** Va durustluq bile kim biz anğa (7) **لِحَافِظُونَ** saqlağucu-larbiz makrūh-lardın yā sibā’ va bahāyim-din.”

13: **قَالَ** Ayttı Ya’qūb ‘alayhi’s-salām: **إِنِّي لَيُخْزِنُنِي** “Durustluq (8) bile kim méni kayğulıq tutar **بِهِ أَنْ تَتَّهَبُوا بِهِ** ol-kim sizler éltkey-sizler anı méning alımdın kim anıng ayrılmığı- (9) nıng katıq-lığı mañga köp-dür va şabr anıng müşāhadasıdın az. **وَأَخَافُ** Va taqı qorqarmén **أَنْ يَأْكُلَهُ الذَّنْبُ** (10) andın kim anı yégey böri kim ol yér kim sizler barursızlar yırt-ğuçı böri-ler bolurlar. Bolğay kim böri anıng qaşdı (11) qılğay. **وَأَنْتُمْ** Va sizler **عَنْهُ عَافُونَ** andın habarsızlar bolğay-sızlar tamāşāğa maşğūl bolmaq sababı bile, ihtimām (12) azlığı bile anıng asramağığa.”

14: **قَالُوا** Ayttı-lar Ya’qūb ‘alayhi’s-salām cavābığa: **لَيْسَ أَكْلُهُ الذَّنْبُ** “Hudāy bile kim agar yése anı (13) böri, **وَنَحْنُ عُصْبَةٌ** va hāl ol-kim biz tüvānā gurūh va qavī haykal-bız kim har birimiz bizdin on şırge uruş-da ténğ- (14) lik qıla alurbız. **إِنَّا إِذَا**

Durustluq bile biz ol vaqt kim qarındaş-nı böri-ge bergey-biz, لَخَاسِرُونَ har-ayına ziyān işlig- (15) ler bolğay-bız.” Bas çün Ya’küb ‘alayhi’s-salām alarınıñ mübālağasını eşitti va Yūsuf ‘alayhi’s-salām köngli-niñ maylını tüz seyriğe (16) va tağ va şahrā tamāşasığa kördi, köngül hicrān alamı-ğa koyup va rabbānī kazāsığa rızā bérıp buyurdı tā Yūsuf-niñ (17) başı²²⁶ va bedenini yudılar va saçını tarap yañğı ton-lar kiydürdiler. Va İbrāhīm ‘alayhi’s-salām könglekini kim Cibrīl uçmağ-dın keltürüp (18) édi. Namrūdī otığa salur vaqtı aña kiydürüp édi va mirāş bile Ya’küb ‘alayhi’s-salām-ğa yétip, ta’vizi dék anıñ (19) bāzūsığa bağlap édi. Va oğlanlarınğ uzatmağığa tā şacaratu’l-vidā’ kim Kan’ān darvāzası-niñ eşikide édi, (20) çıktı. Va Yūsuf ‘alayhi’s-salām-nı koy-nığa quçup yığlay va vidā’ kıla başladı. Yūsuf ‘alayhi’s-salām kim atası-niñ yığlağanı- (21) nı kördi gül-āb kaşraları ruşār gül-bergi-ge yağa başladı va dāna dāna hoş-āb marvārīd müjde almāsı bile téşe başladı (22) va ayttı: “Ey ata! Yığlamağ-niñ sababı nédür?” Ayttı: “Ey Yūsuf! Bu barmağıñ séniñ²²⁷ uluğ kayğunıñ ısı méniñ könglüm- (23) niñ maşammığa yéter. Va bilmes mén kim iş-niñ sar-ancāmı né yerge yétküsidür bārī? لا تتسأني فاني لا ننسأك²²⁸ Méni (24) unutma kim mén ham séni unutmas-mén. Unutmaqlıg dōst-larınıñ şartı émes.” Pas oğlanlarğa Yūsuf ‘alayhi’s-salām-niñ (25) saqlamağı-niñ bābı-da köp mübālağa kıldı. Va alar Yūsuf-nı égni-ge alıp yüz yolğa keltürdiler. Ya’küb ‘alayhi’s-salām alarğa (26) baqar édi va arcümand oğlı-niñ liķası şavkı-dın yığlar édi. Va çün oğlanlar anıñ nazarıdın gāyıp boldılar (27) yüz Kan’ān-ğa koydı.

15: فَلَمَّا ذُهِبُوا بِهِ Pas ol vaqt kim ağaları éltti-ler Yūsuf-nı, kıldılar aña olça kıldılar. Va ata (235a/1) {va ata}sınıñ vaşiyat-larını bir sarığa koyup Yūsuf-nı yerge urdı-lar. Va ta’n va ta’na āgāz körsetip aytur érđi- (2) le[r]. “Ey yalğan tüş-niñ égesi. Qaydadurlar ol yulduzlar kim saña sacda kıldılar tā séni bu kün bizniñ (3) qolumızdın kutqarğay-lar?” Yūsuf ‘alayhi’s-salām ayttı: “Yā ihvāta, ey ağalarım! Sizlerge né boldı? Biri Kan’ān sırr (4) hālı-dın sağış étinğizler méniñ va kiçig-lik va za’f-lıg hālım-ğa raħm keltürünğizler.” Al-kışsa anıñ söziğe iltifāt (5) körsetmey

²²⁶ dk. başı

²²⁷ Yazmada “séniñ” kelimesinden sonra “séni” yazılmış, daha sonra üstü çizilmiştir.

²²⁸ “Unutma ki, biz seni unutmayız.”

tabanča anıng yüzige urar érdi-ler. Va açığ va susağ-lıg h^vörlüğü-nıng tofrağı yüzige tartar érdi- (6) ler tā halākat-ke yavuğ yetti, Yahūdā ol şūrat-nı körüp anı himāyatı étkeki-nıng astı-ğa aldı va ayttı: “Ta’addī éligini (7) tavaqquf étkei-ge tartıngızlar āhır, na ménıng bile ‘ahd kılıp-sızlar kim anıng öltürmekige qaşd kılmağay-bız.” Alarnıng (8) ğazabı taskın tapıp anıng öltürmeki başı-dın ötti-ler. وَأَجْمَعُوا Va öz kéngeşini bérk étte-ler, أَن يَجْعَلُوهُ ańga (9) kim salğaylar anı غِيَابَةِ الْجُبِّ فِي كُيُوكُ تُوبِيدِ. Ol kuyukı édi Kan’ān-nıng üç yağaçı-dın tā Baytu’l-mağdis (10) tégrelede yā orun yéridin kuyuk ağız tar édi va tübi kénğ va yétmiş qarı çuqurluğı yā artuq. Pas Yūsuf-nı (11) kuyuk başığa kéltürdiler. Va çün élig har birige alardın urar édi anıng éligi-ni bağladılar va yip bélige (12) muhkam kılıp tüben kuyuk-qa saldılar. Anıng köngleki-nıng étkei taş-ı-ğa kim kuyuk başıda édi asıldı. Könglekini teni-din (13) tarttılar va çün kuyuk-nıng ortasığa yetti, yip-ni késti-ler. Va hazrat-ı Malik-i a’lā-dın müstaṭāb hıṭāb sidratu’l-müntahā āşiyān (14) tā’iri-ğa yetti kim: “ ادرك عبيدي²²⁹ ” Cibril ‘alayhi’s-salām andın burun kim Yūsuf kuyuk tübige yétkey, ańga yetti va anı özi- (15)niñ muqaddasa qanat-ları bile tutup şahranıng üstige kim kuyuk-nıng tübi-de, érdi olturguzdı. (16) Va uçmağ-nıng ta’am va şarābıdın ańga bérıp ḥalīlī köngleki kim ta’vīz yanğlıg bāzūsıda édi, ańga kiydürdi. (17) وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ Va biz vaḥy yiberdük anıng sarığa Cibril vāsıtası bile yā ilhām bérduk biz ańga kim qayğuluq (18) bolmağıl kim séni bat kuyuk tübidin ‘izzat masnadı-nıng töpesiğa yétkürürbiz va ağalarıng-nı ḥācat-mand- (19) lıg yüzidin séniñ qaşıngğa kéltürürbiz. لَتُنَبِّئَهُمْ Harayına sén ḥabar bergey-sén alarğa بِأَمْرِهِمْ هَذَا (20) bu iş-ke kim kılıp-durlar va rancī kim sańga tégürüp-dürler. وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ Va ḥāl ol-kim alar bilmegeyler (21) kim séni séniñ şānı-nıng ‘uluvvı va makānı-nıng rif’atı cihatı bile. Az zamānī-de bu şūrat élig bérdi kim anıng ḥıdmatığa (22) kéldiler va anı tanı-madılar. وهم له منكرون²³⁰ Ammā çün Yūsuf ‘alayhi’s-salām kuyuk-da tüşti ağaları qayıp kuyı başığa (23) bardılar, oğlaķını öltürüp Yūsuf köngleki-ni anıng qanı bile bulğadılar.

²²⁹ “Kuluma yetiş.”

²³⁰ “Ve onlar onu inkar ettiler.”

16: **وَجَاؤُوا أَبَاهُمْ** Va kældiler öz (24) atası **عِشَاء** kéçe va yalğan bile **يُنْكُون** yıǵlar érdi-ler. Ya'küb 'alayhi's-salām oǵlanları-nıń yıǵlaǵanı- (25) nıń ünini eşitti, sarāsima évdin çıqıp keldi va ayttı: “Oǵlanlar! Sizlerge né boluptur va méning Yūsufim qaydadur (26) kim anı körmes-mén?”

17: **إِنَّا دَهَبْنَا نَسْتَبِقُ** Ayttı-lar: “Ey bizniń atamız! Biz barduq tüzge va ilgeri- (27) lik tutar érdük biri birimizge yügürmek va oq atmaq-da. **وَتَرَكْنَا يُوسُفَ** Va koyduq biz Yūsuf-nı yalguz **(235b/1) عِنْدَ مَتَاعِنَا** öz raht va yükümüz yavuqı-da. **فَأَكَلَهُ** Pas yédi anı böri **بِمُؤْمِنٍ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ** va yoqtur- (2) sén manguçı **لَنَا** bizge, ya'nı bizniń sözümüzge inanmas-sén. **وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ** Va agarçı bardurbız çın (3) aytkuçı-lar barça işlerde; ammā munda yaman gümānliǵ cihatı bile kim bizniń nisbatımızǵa bardur, bizni yalğan aytkuçı (4) saǵınursén va özge dalilimiz bardur böri yégenige Yūsuf-nı va ol anıń köñleki-dür.”

18: **وَجَاؤُ** Va keldi- (5) ler **عَلَى قَمِيصِهِ** Yūsuf-nıń köñlekige **بِدِمٍ كَذِبٍ** yalğan qan bile, ya'nı keltürdi-ler Yūsuf köñleki-ni (6) ata qasıǵa qan-ǵa bulǵap yalğan bile. Ya'küb 'alayhi's-salām qan-ǵa bulǵan-ǵan köñlek-ni kördi Yūsuf 'alayhi's-salām-nıń halākı- (7) nıń daǵdaǵası anıń köñli-de paydā boldı; ammā çün köñlek-niń qıraǵ-ları bütün érdi ayttı kim: “Acab böri ékendür kim (8) Yūsuf-nı yép va anıń köñlekini yırtmaydur.” Pas itāb yüzidin **قَالَ** ayttı oǵlanları-ǵa kim: “Na mundaq-dur kim aytursız- (9) lar, **بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ** balkim ārāstadur sizler üçün **أَنْفُسُكُمْ** sizlerniń nafs-larınıǵız. Va āsān qılıp-dur (10) **أَمْرًا** uluǵ işni Yūsuf halākı-dım. **جَمِيلٌ** Pas méning yaǵşı şabrı-dür, ya'nı şabrı kim anıń bile (11) şikāyat bolmaǵay, magar Hudāy-ǵa. **وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ** Va Hudāy-dur yārī tilelgen, ya'nı yārī-lıǵ andın tilermén, **عَلَى** (12) **مَا تَصِفُونَ** olçaǵa sizler şıfat qılursızlar Yūsuf halākı-dım.” Keltürüptürler kim üç kün Yūsuf 'alayhi's-salām ol (13) quyuq-da érdi törtinçi kün-niń şabāhı nacāt müjdesi ańǵa yétti.

19: **وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ** Va keldi karvānı ol quyuq- (14) nıń qasıǵa. Va ol cam'ı érdiler kim Madyan-dın Mısrǵa barur érdiler. **فَأَرْسَلُوا** Pas yiberdiler **وَأَرَادَهُمْ** özleriniń (15) vāridini ol quyuq sarıǵa. Va *vārid* kişini ayturlar kim kārīvān-nıń su tartmaqlıǵı ańǵa muta'allıq bolǵay. Va ol kārīvān- (16) nıń vāridi Mālik bin Za'r Huza'ı édi,

Madyan ahli-dın, çün kuyuk-niň başığa keldi, فَأَذَلَّى دَلْوَهُ pas kuyuk tüben (17) koydı özi-niň çoğasını va vahy yetti Yūsuf ‘alayhi’s-salām-ğa kim: “Çoğada olturğıl!” Yūsuf ‘alayhi’s-salām çoğa- (18) da olturdı. Ma’ālim-de keltürür kim kuyuk-niň tam-ları Yūsuf ‘alayhi’s-salām firākı-ğa yıgladı-lar. Va Anīsü’l-murīdin-de aytıp- (19) dur kim Mālik çoğanıň tartmaq-da hayrān qaldı kim çoğanı asru ağır kördi. Kuyuk-qa tüben baqtı ol ay-nı çoğada (20) körd[i] قَالَ ayttı: “يا بُشْرَى Müjde va şādmānlıg.” Va aytıp-durlar *Büşrā* anıň égesiniň atı édi anı yārī bérme (21) üçün tiledi va ayttı: هَذَا غُلَامٌ “Bu oğlı-dür kim çoğanı ağır qılıp-dur.” Pas anıň madad-kārī-lığı bile Yūsuf-nı (22) kuyuk-dın çıkardı وَأَسْرَوْهُ va yaşurdılar anı kār-vān-ları-dın, بِضَاعَةً hālati-de kim ticārat matā’yı érđi, (23) yaşurdılar anıň işini. Va kār-vāni-lerğa ayttı-lar kim: “Bu sunıň ahli bizge bérıp-dürler tā alar üçün Mışırda satqay-bız.” (24) Va aytur سُرُوءِ -niň zamiri rāci’ ağaları-ğadur ya’nī ağaları anıň hāli-nı yaşurdılar va ayttı-lar: “Bizniň kulumuz- (25) dur.” Va ol andağ édi kim Yūsuf hālıdın hābar tapıp kār-vān sarığa keldiler va ayttı-lar: “Bu ğulām bizdin kaçıp-durlar (26) anı satıp alıngızlar.” وَاللَّهُ عَلِيمٌ Va Hudāy bilgüçi-dür, بِمَا يَعْمَلُونَ olça bile ‘amal qılurlar, ya’nī Ya’qūb ‘alayhi’s-salām (27) oğulları ata va inisi-ge kār-vān[i]-ler Yūsuf ‘alayhi’s-salām işi-niň yaşurmak-dın. Keltürüptürler kim çün (236a/1) ağaları Yūsuf-nı kördi-ler, ‘ibarī til bile aňga ayttı-lar: “Olça biz ayturbız, agar anıň hılāfını étsenğ albatta séni öltürürbiz.” (2) Yūsuf ündeşmey turdı va alar Mālik-ke ayttı-lar: “Bizniň bu bendemiz kaçquçı-dur va farmānsız va köngüli hıdmat-qa (3) yoktur. Anı satarbiz kēlgil bizdin satıp alğıl va özünğ bile özge şahrge étkil tā bizdin yırağ tüşkey (4) va anıň hābarını eşitmegey.” Mālik ayttı: “Mén-de yarmağī kim bar édi bizā’at satıp alıp-mén va méniň bile néçe sar[a]-sız (5) diremī qalıp-dur.” Ayttı-lar: “Sén bilürsén kim bu kul-niň bahāsı köptür; ammā séniň bile yasaşurbız har némeň bardur.” Pas (6) Yūsuf ‘alayhi’s-salām-niň éligi-ni Mālik-niň éligige bértiler.

20: وَأَسْرَوْهُ Va sattı-lar anı بِبَيْعٍ بَخْسٍ i’tibārsız (7) az bahāsı-ğa مَعْدُودَةً نَمَةً neme satılğan diremi. Ol rüzgārniň ahli-niň ‘ādatı ol édi kim kırk direm-niň (8) tüben-ni sanar érdiler, anıň yuqarı-ğı-sını tartar érđi-ler. Mālik öz direm-lerini sanadı on

yetti direm (9) édi yā yigirmi. Har bir ağası ikki direm köterdi-ler. Va Vasīṭ-de kéltrüptür kim Yahūdā hiç almadı. Al-kışşa Mālik (10) Yūsuf-nı satıp aldı. **وَكَانُوا** Va bar érdiler ağaları **فِيهِ** Yūsuf ‘alayhi’s-salām-da **مِنَ الرَّاهِدِينَ** (11) rağbat-sızlardın, ya’nī érdiler kim ol alar bile bolğay. Yā kārwanī-ler anıṅ satıp almağı-da rağbat-sız (12) érdiler va kaçmağ va farmān-sızlığ cihatı üçün. Pas Mālik anı Mısrğa kéltrüdi va ol zamānda Mısrnıṅ pādşāhı (13) Rayyān bin Valid ‘Amlīkī érđi. Va öz mülki-niṅ işleri-niṅ cilāvını **قَاتْفِرَ** yā **أَتْفِرَ**-i Mısrī kim ‘aziz dérdi édi bérıp (14) édi. Va çün Madyan kārwanı-nıṅ habarı kélđi ‘azizniṅ koyğan kişileri kārwan yolu-nıṅ başığa kélip (15) Yūsuf-nı kördiler. Anıṅ camalı lam’asıdın āşufta va hayrān kaytıp, habar Mısr ‘aziziğa éltti-ler. Va anıṅ hatunı bar édi (16) Rā’il atlığ yā Fekār maşhūr ol-dur kim anı Zulayhā aytur érdiler. ‘Aynu’l-ma’ānī-de *zā* zammı va *lām* fathā bile taşhīh kılıp-dur va til-ler- (17) de *zā* fathā va *lām* kasrā bile şuhratı bardur. Al-kışşa çün ‘aziz Yūsuf ‘alayhi’s-salām habarın eşitti, Mālik-ke payğām bérđi öz gulāmı- (18) nı naḥḥās-ğa kéltrüdi. Tağı Mālik Yūsuf-nı yasap tüzep bāzārğa kéltrüdi va ol çüçüg camāl cilvası şūr (19) Mısrıldın çıkardı. Haridārlar artuğ kılmağ-ğa kirip, har kişi bahāda néme arturur érdiler tā ol yérge yétti kim anıṅ (20) tēṅgi altun va kümiş va ifar va dībā bérgey-ler. ‘Aziz satıp almağ-ğa ayağını ilgeri koydı. ‘Aziz bahā bérđi va Yūsuf-nı (21) évge kéltrüdi.

21: **وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ** Va ayttı ol {ol} kişi kim satıp aldı Yūsuf-nı **مِنْ مِصْرَ** Mısr ahlı-dın, ya’nī ‘aziz (22) **لِأَمْرَاتِهِ** öz hatunı-ğa, ya’nī Zulayhā: **أَكْرَمِي مَثْوَاهُ** “Girāmī tut bu kul-nıṅ yérini.” Kināyat-dur yaḥşı saklamak (23) va öziğe yaḥşı almağ-dın kim olturulmağ yaḥşı yérge ‘izzat va ihtirām dalili-dür, ya’nī bu kul-nı yaḥşı sakla. **عَسَى** (24) **أَنْ يَنْفَعَنَا** “Şāyad kim asığ tégürgey bizge ziyā’ va ‘ağār işide va bizniṅ rüzgārımızniṅ sar-ancāmı-ğa **أَوْ نَتَّخِذُهُ** (25) yā tutqay-bız anı **وَلَدًا** oğul.” Ayturlar ‘aziz ‘ağim érđi. Ayttı-lar: “Anı oğul-luğ turalıṅ kim rüşdniṅ āşarı (26) anıṅ yüzide zāhirdür.” **وَكَذَلِكَ** Va andağ kim Yūsuf-nıṅ muḥabbatı-nı ‘azizniṅ köṅgli-de yér bérđük, **مَكَّنَّا لِيُوسُفَ** (27) yér bérđük biz Yūsuf-ğa va mümkün kıldığ **فِي الْأَرْضِ** Mısr yéride tā taşarruf kılğay anda **وَلِنُعَلِّمَهُ** tā ögretkey-biz (236b/1) anı **مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ** tüş-ler yorumağdın yā ilāhī kitāb-ları-nıṅ ma’nā-larını. **وَاللَّهُ غَالِبٌ** Va Hudāy gālib-dür (2) **عَلَى أَمْرِهِ** öz işide hiç kişi andın némeni qaytara almağay va némede anda talaşa

almağay yā gālib-dür Yūsuf ‘alayhi’s-salām (3) işige kim ağalarığa anda tileşi bolmağay. Va vāki’ bolmadı, magar olça Hudāy tiledi **وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ** va līkin²³¹ (4) kişilerinġ köpi²³² bilmes-ler kim işlerinġ zamānı anıġ ģudratı va maşiyyatı-nıġ ģabzasıdadur.

22: وَلَمَّا بَلَغَ Va ol (5) vaqt kim Yūsuf yetti **أَشَدَّهُ** öz ģuvvatığa on sékkiz yaşığa yā yigirmi yaşğa va ayturlar otuz ģırģ ara, **آتَيْنَاهُ** bérduk (6) biz anġa **حُكْمًا** ģükmī kim nübüvvat-dur yā ģikmat ol ‘amalı bolğay mu’ayyid ‘ilmğa. **وَعَلَّمَا** Va taģı bérduk biz anġa bilmeklik dīn-de **وَكَذَلِكَ** (7) va muġga oģşaş, **نَجْرِي الْمُحْسِنِينَ** pādāş bérurbiz yaģşı işlig-lerge. Kéltürüptürler kim çün Yūsuf ‘alayhi’s-salām (8) ‘azizniġ év[i]ge kirdi anıġ ‘ışģı-nıġ sultānı raģt Zulayģhāniġ köġgli-niġ évige yiberdi. Va anıġ ģüsni-niġ leşkeri (9) anıġ şabr va sükūnı-nıġ matā’yı-nı talanğa bérdi, andın soġ kim ‘ışģ ģāyat-ğa tarttı va şavģ nihāyat-ğa yetti ģāl şūratını (10) Yūsuf bile arada kéltürdi.

23: وَرَاوَدَتْهُ Va tiledi Yūsuf-nı **هُوَ فِي بَيْتِهَا** ol ģatunī kim Yūsuf anıġ évide (11) érdi, ya’nī Zulayģhā mürāvada ģıldı Yūsuf-nı, **عَنْ نَفْسِهِ** anıġ nafsı-dın. Ya’nī özi-niġ murādını tilemeki-ni ģıldı (12) Yūsuf ‘alayhi’s-salām-dın. Va anı yéride yetti, évi érd[i] biri biridin ötleş yasağan, kirġüzdi. **وَعَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ** (13) Va baģladı eşik-lerni **وَقَالَتْ** va ayttı: **هَيْتَ لَكَ** “Aşuģ-ģıl va ilgeri kélġil kim mén saġgamén.” Yūsuf çün ģāl-nı (14) kördi **قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ** ayttı: “Sıġıurmén Hudāyğa, sıġınmaġı **إِنَّهُ رَبِّي** durustluģ bile kim Hudāy méniġ parvardıġarım-dur. (15) **أَحْسَنَ مَثْوَايَ** Yaģşı yasap-dur méniġ manzilim-ni yavuģluģ bār-ġāhı-nıġ yā ‘aziz méniġ mehterim-dür va séni méniġ yaģşı (16) saģlamaġım-ğa buyuruptur. Bas mén anıġ ģurmatını va anıġ ni’matı ģaģı-ğa ri’āyat körsetip, ģıyānat éligi-ni anıġ (17) ģaramı-da uzatmas-mén. **إِنَّهُ** Durustluģ bile kim **لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ** ģutulmas-lar zālım-lar, ya’nī ģaģ tanımas- (18) lar kim yaģşı-lıġ ornığa yamanlıġ ģılġaylar yā zinānı ģılġuģı-lar kim zinā zālım-larınıġ yamanraġı-dur.”

24: وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ (19) Va durustluģ bile kim ģaşd ģıldı ol ģatun Yūsuf-nıġ ģoşulmaġı-ğa. **وَهُمْ بِهَا** Va ģaşd ģıldı Yūsuf (20) ‘alayhi’s-salām anıġ kétermeki-ge

²³¹ Bu kelimeden sonra yazmada “küyde” yazılmış, daha sonra üstü çizilmiştir.

²³² dk. köpi

kaçmak yolu bile. **لَوْلَا أَنْ رَأَى** Agar körmese érdi Yūsuf **بُرْهَانَ رَبِّهِ** (21) öz parvardıgārınıñ burhānı-nı, har-ayına²³³ koşulmağlığı-nıñ kaçdını kılar édi. Va ol burhān durust kavlı bile ilāhī 'işmatı-nıñ (22) nūrı va Yūsufi-nıñ nübüvvatı lam'ası érdi kim hāyil boldı Yūsuf ara va olçanıñ arası Hudāy açığı-nıñ sababı (23) bolur. Bas Yūsuf 'alayhi's-salām nübüvvat kuvvatı va futuvvat madadı bile ol hālda özini asradı, **كَذَلِكَ** mundağ (24) anğa şabāt bérduk biz **لِنُصْرَفَ** tā ögürgey-biz **عَنْهُ السُّوءَ** andın yamanlıg-nı. Ya'nī hıyānat 'azizniñ (25) haramı-da **وَالْفُخْشَاءَ** va yaman 'amal, ya'nī zinā. **إِنَّهُ** Durustluğ bile kim ol **عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ** bizniñ (26) hālış kul-larımızdın-dur, ya'nī arığ étilgen har ne kérekmes va lāyık émes-din. Kéltürüptürler kim Yūsuf (27) 'alayhi's-salām Zulayhādın kaçtı har bağığ eşikke kim yéter érdi, mufattaħu'l-abvāb hükmi bile açılır érdi va Zulayhā (237a/1) anıñ songıdın yügürür édi.

25: وَأَسْتَبَقَا Va ilgeri-lik tutar édi-ler Yūsuf va Zulayhā eşik. Nā-gāh Zulayhā (2) Yūsuf-ğa yétti va élig anğa urup kayta tart-tı. **وَقَدَّتْ** Yırttı tartqanda **قَمِيصَهُ** Yūsuf-nıñ könglekini (3) **مِنْ دُبُرٍ** éngsesidin. **وَأَلْفَا** Va taptı-lar **سَيِّدَهَا** hatun-nıñ éri, ya'nī 'aziz **لِدَالِيبِ** eşik kaçıda (4) taşqarı. Çün 'aziz Yūsuf va Zulayhānı mużtarib kördi bildi kim şuratı yüz körsetip-dür kim har ikkisi āşufta- (5) durlar. Andın burun kim tafahhuş-ğa maşğul bolğay, Zulayhā ilgeri-lik körsetti va sözge kirdi **قَالَتْ** ayttı: **مَا جَزَاءُ** (6) **مَنْ أَرَادَ** “Nédür kişi-nıñ cazası kim tilese **بِأَهْلِكَ سُوءَ** séniñ kişilerinğe yamanlıg?” Murād anıñ öz nafsı-dur bu sözde (7) tiledi kim öz zımmasını arıtqay yazuğ-dın va andağ körsetkey kim yazuğ Yūsuf-nıñ-dur. Pas ayttı: “Kişi kim (8) séniñ haramıñğa kaçd kılğay anıñ mükāfātı né néme bola alur? **إِلَّا أَنْ يُسَجَّنَ** Magar ol-kim zindānğa kılğay, salgay-sén, ya'nī anıñ (9) cazası zindān-dur, **أَوْ عَذَابٍ أَلِيمٍ** bu derdlig 'azāb ya'nī adab kılmaq va urmağ kamçı birle. Çün Yūsuf bu sözni (10) eşitti kim zindān 'uqubat bile tahdīd éterler,

26: قَالَ ayttı: **هِيَ رَاوَدْتَنِي** “Ol tiledi méni **عَنْ نَفْسِي** méniñ (11) nafsım-dın va mén boy anğa bérmedim va andın kaçar édim.” 'Aziz ayttı: “Bu sözniñ rāst-lığı-nı né bile bileliñ va hiç kişi- (12) niñ bu vāqı'adın habarı bardur?” Yūsuf ayttı: “Ol évde tört ay-lıg yaş oğul béşik-dedür. Méniñ (13) güvāhım oldur.” Ol yaş oğul

²³³ dk. burhānı-nı har-ayına

Zulayhānīᅇ ᅇālası-nīᅇ oğulı ēdi. ‘Azīz ayttı: “Tört ay-lığ yaş oęul né bilgey (14) va néteę söz aytkay?” Yūsuf ‘alayhi’s-salām ayttı: “Mēnīᅇ Tēᅇgrim ᅇadırdur aᅇga kim anı sözge kēltürgey.” Laᅇāyif-i sittīn-de (15) kēltürüptür kim ‘azīz ol kiğig oęul-dın sordı kim: “Sēn né aytursēn?” Zabānı ᅇudratı bile sözge kirdi va ayttı: “Yūsuf (16) ᅇın aytur.” Va ᅇaᅇ ta‘ālā bu ᅇışşadın ᅇabar bērdi bu kalimalarda kim وَشَهِدَ va tanuᅇ-luᅇ bērdi شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا (17) tanuᅇluęı Zulayᅇā ᅇışileridin aytıp-durlar tanuᅇ Zulayᅇānīᅇ ‘ammı-nīᅇ oğulı ēkendür kim ᅇikmat yūzidin aytıp-dur (18) kim: “Ey ‘azīz إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ agar bardur Yūsuf köᅇleki-nīᅇ yaᅇası قَدْ مِنْ قُبُلٍ yırtılęan alı-dın, فَصَدَقْتَ (19) pas Zulayᅇā ᅇın aytur. وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ Va Yūsuf yalęan aytkuᅇı-lardın-dur kim bu şūrat dalīli-dür, (20) aᅇga kim Zulayᅇā Yūsuf daf’ı-nı ᅇılır ēkendür özidin kim anīᅇ yaᅇası alıdın yırtılıp-dur.

27: قَدْ مِنْ دُبُرٍ köᅇleki-nīᅇ Yūsuf-nīᅇ köᅇleki (21) وَإِنْ كَانَ (21) Va agar bardur Yūsuf-nīᅇ köᅇleki-ni kim فَصَدَقْتَ yırtılęan, فَكَذَّبْتَ pas Zulayᅇā (22) yalęan aytur وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ va Yūsuf ᅇın aytkuᅇı-lardın-dur kim bu ᅇāl dalālat aᅇga ᅇılır kim Yūsuf (23) andın ᅇaᅇar ēkendür va ol soᅇıdın kēlip va anı özięe tartıp-dur kim köᅇleki yırtılıp-dur.”

28: قَدْ فَالْمَا رَأَى Pas ol (24) vaᅇt kim kördi ‘azīz قَمِيصُهُ Yūsuf-nīᅇ köᅇleki-ni kim قَدْ مِنْ دُبُرٍ yırtılıp-dur soᅇıdın yūz (25) Zulayᅇāęa ᅇıldı va ğaᅇab yūzidin قَالَ إِنَّهُ ayttı: “Durustluę bile kim bu iş كَيْدِكُنَّ siz ᅇatun-larınᅇ makr (26) va ᅇīlası-durlar. إِنَّ كَيْدِكُنَّ Durustluę bile kim sizlernīᅇ kaydıᅇıız عَظِيمٌ uluę-dur bat (27) köᅇgülęe asılır va nef-s-ke ta’sīr ᅇılır.” Pas Yūsuf-ęa yūzlendi va i’tizār yūzidin ayttı:

29: يُوْسُفُ أَعْرِضْ (237b/1) “Ey Yūsuf! Ötkil va yūz évürgil عَنْ هَذَا bu mühim-din va yaşurun tutᅇıl. وَاسْتَغْفِرِي Va ey Zulayᅇā sēn yarlığa- (2) maᅇ tile لِدُنْبِكَ öz yazuęuᅇü için.” Tafsīr-i Zāhidī-de aytıp-dur kim ‘uzr tilegil Yūsuf-dın kim ğarīb- (3) dür va sēn anı āzurda ᅇıldıᅇ. نَكِ كُنْتَ “Durustluę bile kim sēn bar ēdiᅇ مِنَ الْخَاطِئِينَ gurūh-ı güneh- (4) kārıldın.” Tazkīr taęlīb üçün-dür. Kēltürüptürler kim agarᅇi ‘azīz bu ᅇışşanı taskīn bērdi; ammā ‘ışᅇ-nīᅇ sözi (5) ᅇaᅇan yaşurun ᅇalur şama bu vāᅇı’adın til-ler va aęızlaręa tüştı. Ba’zı Mışrınᅇ ᅇatun-lardın malāmat (6) tili Zulayᅇāęa uzattı-lar va har-ayına ‘ışᅇ-ęa malāmat ğavęāsı kērek-dür, na salāmat savdāsı.

30: وَقَالَ نِسْوَةٌ (7) Va ayttı-lar gurūh-ı Һatun-lar (Kaşşāf-da keltürüptürler bés Һatun érdi-ler mülk-i Rayyān Һavāşı-nıŋ Һatun-l[arı]²³⁴-dın, ya'nī Һacib (8) va sākī va Һabbāz va zindān-bān va şāhib-i davāb kim biri biri bile olturup ayttı-lar): فِي الْمَدِينَةِ “Mısr şahrıda érdi (9) kim ‘Aynu’ş-sams ayurlar, alarınıŋ sözi-niŋ maźmūni bu kim امْرَأَةُ الْعَزِيزِ ‘azizniŋ Һatunı, ya'nī Zulayhā تُرَاوِدُ فَتَاهَا (10) tilep-dür öz ğulāmını. ANIŋ nafsı-dın tilep-dür andın kim anıŋ murādını bergey. (11) قَدْ شَغَفَهَا Durustluq bile kim yarılıp-dur anıŋ köŋgli-niŋ ğılāfi حُبًّا dōst-luq cihatı bile, ya'nī Yūsuf- (12) niŋ muħabbatı anıŋ köŋgli-niŋ içige kirip-dür. إِنَّا لَنَرَاهَا Durustluq bile kim biz körerbiz ol Һatun-nı فِي ضَلَالٍ (13) huwaydā azmaq va yaruq Һatāda kim bā-vücūd ‘aziz dék éri bar égeç, satıp alğanı-niŋ şifta va farıftası (14) bolğay.”

31: فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ alarınıŋ makrını, ya'nī sözi kim yaşurun-da aytur érdi-ler, (15) أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ yiberdi alarınıŋ sarığa va anıŋ istid'āsını kıldı kim anıŋ da'vatı-ğa Һazır bolğaylar. (16) Keltürüptürler kim kırık Һatunı va ol malāmat kılguçı bés Һatun alarınıŋ arasında érdi-ler. Bas çün évge keldi- (17) ler i'zāznıŋ marāsımı-nı yerge keltürdi-ler وَأَعْتَدْتُ لَهُنَّ va āmāda kıldı alar va çün مُنْكَأً takya-ġahı laťif (18) tōšek-lerdin yā muħayyā kıldı arıĝ ta'ām-lardın yā yasadı ta'ām maclisi kim Һabardadur kim alar takya urup ta'ām (19) yer érdiler. Va bérđi مَنْ وَآتَتْ har birige bu Һatun-lardın سِكِّينًا bıçaġı tā ét (20) toġrap yemek körsetkeyler. Va Yūsuf-nıŋ qaşıġa kélip muraşsa' ton anġa kiydürdi va mükallal tāc başıġa koydı (21) وَقَالَتْ أَخْرِجْ va ayttı: “Çıķıp kél عَلَيْهِنَّ bu Һatun-larġa.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām baş burdı va Zulayhā mübālaġada arturđı (22) tā vaqtı kim Yūsuf-nı çıkarıp keltürdi. فَلَمَّا رَأَيْنَهُ Ol vaqt kim Һatun-lar anı kördi-ler أَكْبَرْنَهُ (23) uluġ taptı-lar camāl-da bir yolu bile barçası anıŋ dīdāri-niŋ şiftası bolup özini unuttı-lar. وَقَطَّنَ (24) Va kişi-ler أَيْدِيَهُنَّ öz élig-lerini anıŋ alamı-ge Һazır bolmadı-lar. Һaķayıķ-ı Sūlamī-de keltürüptür kim Һaķ subhāna (25) bu āyat bile muħabbat da'vā kılguçı-larını sar-zaniş kılır kim maħlūķı-nı körmek. Va ol martabage yéter kim élig-ni kėsmek-niŋ (26) alamı-nı ma'lūm kılmaz-sızlar. Һālık camālı partavı-niŋ şühüdi-

²³⁴ dk. niŋ Һatunl[arı]

da kérek kim hiç balā va ğinādın müta'allim bolmağay-sızlar. Al-kışşa (27) Mısrī hatun-ları bi-ħōdlik-din özige kélip āfarīn tili-ni açtı-lar وَقُلْنَ va ayttı-lar: حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا “Arığ-dur (238a/1) Ĥudāy ‘acz şıfatı-dın mundağ maħlūķı-nı yaratmağ-da. İN Yoktur bu ğulām ādamī anıñğ üçün kim mundağ camāl (2) başar mağdūrı bolmas. İN هَذَا Yoktur ol, إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ magar girāmī ferişte kim Ĥudāy қаşıdın kim bu türlüğ (3) zībā camālı va bu ğāyat-lığ kamālı va bu martabada ‘işmatı feriştelər ħavāşı-dın özge yoktur.” Vasīṭ şāhibi, öz üstādı bile (4) Cābir Anşārī rażıyallāhu ‘anhđın naql kılur kim ħazrat-ı risālat panāh şallallāhu ‘alayhi va sallam ayttı kim: “Cibrīl ‘alayhi’s-salām mañga inip (5) kélđi va ayttı: “Sañga Ĥudāy salām tégürür va aytur, méniñğ ħabībim-sén, Yūsuf yüzi-niñğ ħüsniñi kürsī nürıdın kisvet (6) bérđim va séniñğ ħüsniñğ kisveti-ni ‘arş nürıdın muğarrar kıldım.”²³⁵ وَمَا خَلَقْتُ خَلْقًا أَحْسَنَ مِنْكَ Yūsuf-ğa camāl édi va ol ħazrat-ğa (7) kamāl érđi. Yūsufi camālı-niñğ şühüdı-da élig-ler késildi va Muħammadī kamālı-niñğ zuhūrı-da zünnārlar késildi. ‘Āişa (8) Şıddıķa rażıyallāhu ‘anhādın naql kılurlar kim ħazrat-ı risālat şallallāhu ‘alayhi va sallam camālı-niñğ şıfatı-da aytıp-dur kim: لورأين جيبية لأثرن فى القلوب على اليد²³⁶ (9) لوامى زليخا Al-kışşa çün Zulayĥā hatun-larınıñğ ħayratı va alarınıñğ şıftalığı-nı körüp,

32: (10) قَالَتْ ayttı: فَذَلِكُنَّ الَّذِي “Bu ol-kişi-dür kim نُمَتَّنِي malāmat kıldıñızlar méni anıñğ dōstluğı-da. Émdi (11) bildiñizler kim ħağ méniñğ tarafım-da ékendür. عَنْ نَفْسِهِ (12) وَوَقَدْ رَاودَتْهُ Va durustluğ bile kim mén murāvada kıldım anı, فَاسْتَعْصَمَ Pas özini asradı va baş mañga indürmedi. (13) وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ Va agar andağ kılmasa, مَا أَمْرُهُ olça buyururmén añga méniñğ murādım incāĥı-dın, لِيُسْجَنَ har-ayına (14) zindānga kılıngay.²³⁷ وَلْيَكُونَا Va bolğay مِّنَ الصَّاعِرِينَ h^vör bolğanlardın, ya’nī oğrı-lar va bāk-sızlar dāĥılı.” (15) Yūsuf kim bu sözni eşitti yüz ol maclis-din évürđi va ħatun-larınıñğ soñıdın çıķıp barıp ol libās- (16) da kim biz anı malāmat kılurbız, har biri başka anı özige ündediler Yūsuf alarınıñğ sözləri-din kıstalıp,

²³⁵ “Senden daha iyi bir yaradılmış olan birini yaratmadım.”

²³⁶ “Züleyha’yı kınayanlar, eğer onun yarının yüzünü görselerdi, kendi elleri yerine kalplerini keserlerdi.”

²³⁷ İlk önce “kılıngay édim” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “kılıngay” olarak düzeltilmiştir.

33: (17) قَالَ رَبِّ أَيْتتى: “Ey méning parvardıgārım! السَّجُنُ أَحَبُّ إِلَيَّ Zindān dōst-rağdur maṅga مِمَّا يَدْعُونَنِي (18) olçadın oğurlar bu ĥatun-lar méni, إِلَيْهِ anıṅ sarığa Zulayhā muṭāva’atı-dın yā mayl alarğa. وَإِلَّا تَصْرِفَ (19) Va agarna ögürmesenġ عَنِّي méndin كَيْدَهُنَّ makr va firībi alarınıġ, ya’nī agar méni ‘işmat panāhıda tutmasanġ, وَأَكْنُ مِّنَ الْجَاهِلِينَ (20) mayl kılurmén alar sarığa. Ya’nī qabūl kılurmén alarını الْجَاهِلِينَ va bolurmén bilmes- (21) lerdin olça kérekmes némeni kılmağ bile.”

34: فَصَرَفَ فَسَرَفَ Pas qabūl kıldı لَهُ anıṅ du’āsını رَبُّهُ anıṅ (22) āfarīdagāri. عِنْدَهُ Pas évürdi andın كَيْدَهُنَّ makrını alarınıġ. إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ Durustluğ bile kim ol (23) éşitküçi-dür kişi-niṅ du’āsını kim anġa panāh éltür, الْعَلِيمُ bilgüçi-dür kişi-niṅ ĥalığa kim barçadın anġa (24) kaçqay. Kéltürüptürler kim andın ĥatun-lar navmīdlıġı-dın soṅ Zulayhāğa ayttı-lar: “Şalāğ oldur kim anı ikki (25) üç kün zindān-ğa koydurgay-sén. Şāyad riyāzat sababı bile rām bolğay va rāğat va ni’mat qadrını bilip taslīm (26) başını farmān ĥatı-ğa koyğay.” Zulayhā bu sözni qabūl kılıp, ‘aziz qaşığa kéldi va ayttı: “Bu ‘İbrī qul-dın yaman atlıġ (27) bolup-mén. Va méniṅ ṭab’ım-ğa anıṅ ĥızmatı-dın nafratı paydā boluptur. Şalāğ oldur kim anı zindānğa salğay-sén (238b/1) tā kişiler gümān éltkey-ler kim ol yazuqluğ-dur va mén malāmat-dın ĥalāş bolğay-mén.” ‘Azizğa bu söz ma’kūl tüşüp (2) ĥükm kıldı kim zindān-ğa éltkey-ler.

35: ثُمَّ بَدَأَ لَهُمُ (3) الْآيَاتِ مِّنْ بَعْدِ مَا رَأَوْا كÖNġÜL-ge tüşti, andın soṅ kim kördi-ler ‘işmat dalil-leri va Yūsuf-niṅ barā’atı-niṅ şāhidlerini oğul- (4) niṅ tanuqluğı dék va köṅlek çākı va élig-ler késmek. Ya’nī bā-vücūd bu nişānalarını körüp alarınıġ kéngeşi (5) qarār taptı kim şalāğ üçün, لَيْسَ جُنَّتُهُ har-ayına zindān-da kılgay-lar anı حَتَّىٰ حِينٍ tā vaqtı kim muğaddar bolğay. Pas (6) Yūsuf-nı zindān-ğa kéltürdi-ler va zindān-nı ol gül-rühsār sarv qadd-ı qāmat bile gülistān raşkı kıldılar.

36: وَدَخَلَ Va kirdiler (7) مَعَهُ السَّجُنُ anıṅ bile zindānğa فَتَيَانٌ ikki qul Rayyān qul-larındın. Biri malik-niṅ ayağ-çı-sı kim Yūnā aytur érdiler. (8) Va tağı biri anıṅ bavurçı-sı kim Mağlab oğur érdi-ler. Malik alarğa gümān éltip érdi kim anġa zahr bérürler va zindān (9) ĥükmi-ni kılıp, ittifağan Yūsuf ‘alayhi’s-salām bile zindānğa kirdiler. Va Yūsuf ‘alayhi’s-salām zindān-da zindānī-lerniṅ ĥalı- (10) niṅ

ta'ahhüdini kılar édi. Va alarnıng tüşlerini ta'bir éter édi. Bu ikki zindānī dağı tüş kördiler. Va ayturlar sāķī kördi (11) va bavurçı körmey yā muṭlaķā har ikkelesi tüş körmey Yūsuf 'alayhi's-salām-nı sınıdılar. قَالَ أَحَدُهُمَا Ayttı biri alardın, (12) ya'nī ayaqçı: إني أراني “Durustluķ bile kim mēn körermēn özümni, ya'nī tüş-de kim bāģī-de bir tūp tāk-dur va anda üç baş (13) üzüm pişken va malik-niṅ ayağı meniṅ éligimde. ما يول إليه²³⁸ çağırğa Sıgarmēn anda üzümni.” Üzüm tasmiyası (14) çağırğa i'tibārı-dur. وَقَالَ الْآخَرُ Va ayttı dağı biri, ya'nī bavurçı: إني أراني “Durustluķ bile kim mēn (15) körermēn özümni malik bavurçı ḥānasıda. كَوْتَرُومِنَ فَوقَ رَأسِي Köterürmēn öz başım üstige خُبْرًا étmek-ni, (16) ol üç sufra étmek, تَأْكُلُ الطَّيْرُ yérler kuş-lar منه andın va éltürler. نَبَّأْنَا Ḥabar bérģil bizge بتأويله har tüş- (17) niṅ yoruģıģa. إِنَّا نَرَاكَ Durustluķ bile kim biz séni körerbiz مِنَ الْمُحْسِنِينَ yaḥşı işlig-ler zindān ahlı²³⁹-dın. Bas yaḥşı-lıķ (18) kıl bizge bizniṅ tüşümüz ta'vili-ge.” Yūsuf 'alayhi's-salām tilemedi kim alarnıṅ tüşi-niṅ yoruģunu bat aytkay (19) kim anda makrūhı mütavaccih érđi birige. Pas alarnıṅ tüş-leridin yüz évürüp,

37: قَالَ ayttı: لَا يَأْتِيكُمَا “Kélmes sizlerge (20) طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ yémekī kim rūzī bérilgey-sizler anıṅ bile, إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا magar ḥabar bérgey-mēn sizlerge بتأويله (21) anıṅ 'āķıbatı-ģa. Ya'nī aytay ol ṭā'am-niṅ rang va mazasını, قَبْلَ أَنْ يَأْتِيكُمَا andın burun kim kélgey siz- (22) lerge. Ya'nī ḥabar béréyin sizlerge ğayb-dın.” Alar ayttı-lar: “Biz kāhin-ler va 'arrāf-lardın munıṅđék-lerni éşitip-biz.” (23) Yūsuf 'alayhi's-salām ayttı kim: “Bu meniṅ mu'cizam-dur, na 'arāfat va kahānat. ذَلِكَ Bu kim ayttım عَلَّمَنِي ol némedin-dür (24) kim öğretti maṅģa رَبِّي meniṅ āfarīdagārim ilhām va vaḥy bile. أَنِّي تَرَكْتُ Anıṅ üçün kim mēn élig tartıp-mēn (25) لَأُؤْمِنُونَ gurūhī-niṅ kişini kim imān keltürmes-ler بِاللَّهِ Ḥudāy-ģa. وَهُمْ Va alar بِالْآخِرَةِ āḥırat (26) sarāy-ģa هُمْ alar ğerevīdesizlerdürler.” Zāmīr takrārı alarnıṅ küfri-niṅ ta'kidi üçün-dür va āḥırat-ķa.

38: (27) وَأَتَّبَعْتُ “Va éĝreşip-mēn مَلَّةَ آبَائِي öz atalarım-niṅ kişini, إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إبراهيم ve İshak, وَأَيُّوبَ أَيُّوبَ izhārı kim nübüvvat (239a/1) ahl-ı baytı-dın-dur raĝbat ziyādatı cihatı-

²³⁸ “Ondan alınmış.”

²³⁹ dk. zindān ahlı

ge ékendür anıñg kalāmi-nıñg eşitmek-ke. **لَنَا مَا كَانَ** Ravā yoqtur va ravā émes (2) **لَنَا** bizge kim payğambarlarbız, **أَنْ نُشْرِكَ** ol-kim şerik tutqay-bız **مِنْ شَيْءٍ** Hudāy-ğa némeni, balkim tapınurbız yagānalıg (3) bile. **ذَلِكَ** Bu tavhīd **اللَّهِ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ** Hudāy fazlı-dın-dur, **وَعَلَى النَّاسِ** bizge kim vaħy bile bizni āgāh-lıg bérıp-dür (4) **وَعَلَى النَّاسِ** va anıñg fazlı-dın-dur özge ādamī-lerğa kim payğambarları alarnıñg irşadığa yiberip-dür. **وَلَكِنَّ** Va lıkin köpreki kişilerinıñ kim payğambarlar alarğa kélip-dürler **لَا يَشْكُرُونَ** sipās-dārlıg kılmas- (6) {dārlıg kılmas}-durlar ol fazl va mavhibat-a.

39: يَا صَاحِبِي السَّجْنِ Ey zindān yārān-ları! **أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ** Ayā parākanda (7) **هُدَايَ**-lar kim sizlerde bardur, altun va kümiş va témür va yağaç va taş yā a'lā va avsať va adnā-dın, **خَيْرٌ** yaħşırağ-dur (8) **يَا هُدَا** yagāna va yaktā zāt va şıfāt-da **الْفَهَّارُ** gālib barçağa.

40: مَا تَعْبُدُونَ (9) Tapınmas-sızlar **مِنْ ذُونِهِ** Hudāy-dın özgeni, **إِلَّا أَسْمَاءَ** magar atlar, ya'nī néçe némeni at-lar i'tibārı bile (10) **هُجُجَاتٍ** va burhān-sız **سَمَّيْتُمُوهَا** at koyup-sızlar **أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ** sizler va sizlernıñ atalarnıñız. (11) **مَا أَنْزَلَ اللَّهُ** Tüben yibermeydür Hudāy **بِهَا** alarnıñg tapınmağı-ğa **مِنْ سُلْطَانٍ** hıç hüccatı kim dalālat kılğay (12) **مُسَامْمِيَّتِي** taħkiki-ğa. Bas sizler tapınmas-sızlar²⁴⁰ néçe ismi müsammāsız, **إِنْ** **الْحُكْمُ** yoqtur hükm 'ibādat-ka, **إِلَّا لِلَّهِ** magar Hudāy-ğa kim tapınmağ (13) **مُسْتَاهِكِّقِي**-dur. **أَمَرَ** Farmān bérđi payğambarlar tili bile **الْحَلْقَ**-ka **أَلَّا تَعْبُدُوا** ol-kim tapınmañızlar, **إِلَّا** **إِيَّاهُ** magar aña, **ذَلِكَ** (14) budur **الْحَقُّ** haq-dın va ravşan va durust va rāst-dın. **وَلَكِنَّ** Va lıkin köprek ādamī-ler- (15) **دِينَ** bilmes-ler haq yolını va cahālat bādiyasıda sar-gardān bolurlar.

41: يَا صَاحِبِي السَّجْنِ Ey zindān yārān-ları! **أَمَّا** (16) **أَحَدُكُمْ** Ammā birev sizlerdin kim malik ayağçı-sı-dur, üç kündin soñg ħalāş tapar. **فَيَسْقِي رَبَّهُ** Pas içirür özi- (17) **نِي** tarbiyat kılğuçı-sığa **خَمْرًا** çağır, andağ kim burun ékendür. **وَأَمَّا الْآخَرُ** Va tağı ol bir kim bavurçı-dur, **فَيُصَلِّبُ** (18) pas asilgusıdur dārga va müddatı anı koyarlar tā muzmaħil bolğay. **فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ** Pas yegey-ler şikārī kuş-lar (19) **مِنْ رَأْسِهِ** anıñg başıdın.” Alar yā biri alardın ayttı: “Yalğan ayttuğ biz va hıç tüş körmeydür érdük biz.” (20) Yūsuf 'alayhi's-salām ayttı: **فُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي** “Hüküm kılıldı va muħkam étildi ol tüş-

²⁴⁰ dk. tapınmas-sızlar

ning işini kim sizler فِيهِ (21) تَسْتَفْتِيَانِ anda méndin ta'vîl tilekin kıldıngızlar va olça mén aytım hılâf bolmağusıdur.”

42: وَقَالَ Va ayttı (22) Yūsuf 'alayhi's-salām لِلَّذِي ظَنَّ ol kişiğe kim bildi أَنَّهُ نَاجٍ ol-kim ol qutulğusıdur مِنْهُمَا ol ikki-din, (23) ayaqçı-ğa ayttı: اذْكُرْنِي “Yād kıl méni عِنْدَ رَبِّكَ öz mürabbıng qaşıda, ya'nî méning yazuq-sızlığım-nıng (24) hālını malik 'arzığa tégür tā méni bu miñnat-dın qutqargay.” Kéltürüptürler kim çün üç kün boldı malik yiberdi tā (25) [pā]varcı-nı kim anıng hıyānatı şābit bolup édi, dārga astı-lar va ayaqçı-nı kim anıng amānatı-nıng sıfatı tahkık (26) taptı, hamol burunğı muvaccah-nı ańga bértiler. Ammā çün ol taqarrub rütbasığa yetti va çāh va davlat sāgarı-dın sar-hōş (27) boldı. Zindān va anıng ahlı-dın ġāfil boldı. فَأَنسَاهُ Pas unutturdı ańga رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ (239b/1) Yūsuf-nıng yād kılmağı-nı öz mürabbı-si qaşıda. Biz'a 'adadıdür mübham üç va toqkuz ara ayturlar. Yūsuf bu vākı'adın song yétti yıl dağı zindān- (3) da édi. Va maşhūr ol-dur kim avval-dın tā āhır on ikki yıl zindān-da qaldı. Ma'ālimü't-tanzıl-de Ḥasan Başrī quddisa sirruhu- (4) dın naql kılır kim Cibrıl 'alayhi's-salām zindān-ğa kirdi Yūsuf 'alayhi's-salām anı tanıdı va ayttı: “Yā aḥā al-mürsalīn! Nédür (5) kim körermén séni yazuqluq-lar manzilide?” Cibrıl 'alayhi's-salām: “Yā tāhirü't-tāhirīn! Ḥazrat-ı rabbu'l-'alamīn sańga salām yétkürür (6) va aytur kim uyalmadıng kim ādamī-ni hālāş-lıg sababı bilürsén va anı dar-h'āst-çı kılırsén, méning 'izzat va calālim (7) bile kim séni néçe yıl zindān-da tutayım.” Yūsuf ayttı: “Bu hālda Ḥudāy méndin rāzī bar yā yok?” Ayttı: “Ārī, séndin hōşnüddur.” (8) Yūsuf 'alayhi's-salām: “Īzan lā ubālī, émdi kim ol rāzī-dur, méning hīç bākım yoktur.” Ammā çün miñnatı-nıng müddatı tükendi (9) malik Rayyān haybat-lıg tüşī kördi va tańg atqaç tügel ḥakīm-ler va nadīm-lerni tiledi.

43: وَقَالَ الْمَلِكُ Va ayttı malik: إِنِّي أَرَى (10) اذْكُرْنِي “Durustluq bile kim mén tüş-de kördüm سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ yétti séviz sıgır kim quruq arıg-dın (11) çıkıp keldi-ler. Va andın song يَأْكُلُهُنَّ yédiler va yuttı-lar alarnı سَبْعَ عَجَافٍ yétti arıg²⁴¹ öküz. (12) Va alarnıng qursaqlarında hīç artuqluq bolmadı. وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ Va kördüm yétti buğday başı

²⁴¹ Yazmada ilk önce “aruğ” yazılmış, daha sonra üstüne “arığ” yazılarak düzeltilmiştir.

حُضِرِ kök (13) va yaş va tāza kim alarning dānaları bağlanıp érdi. وَأُخِرَ Va taqı yétti hūşa kördüm يَابِسَاتٍ kuruq, ya'nī (14) yétilgen va ormaq-qa kélgen. Pas bu hūşalar ol kök hūşalarga çıрмаştı-lar va fi'l-ħāl bastı-lar va yā yaptı-lar. (15) يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ Ey gurūh-ı kāhin-ler va yoruğuçı-lar va qavm-niň aşrafı! أَفْتُونِي Fatvā béringizler, ya'nī cavāb (16) aytıngızlar فِي رُؤْيَايَ méniň tüşüm yoruğıda, إِنْ كُنْتُمْ agar barsız sizler kim bilmek yüzidin لِلرُّؤْيَا (17) tüşke yoruğ aytursızlar.”

44: أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ Ayttı-lar ħakīm-ler va 'ilm ahlı kim anıň muħātabı érdiler: (18) “Bu şūrıda tüş-lerdür وَمَا نَحْنُ va yoqturbız بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ bu nav' tüş-lerniň yoruğı-ğa بِعَالَمِينَ (19) dānālar kim biz ötken şādıqa tüş-ler yoru[ğ]ını ayturbız, bu bātıla tüş-ler qabīli-din-dür.” Malik Rayyān alarning cavābıdın (20) mütahayyir bolup, tafakkür daryāsıda gūta urdı kim: “Āyā méniň bu müşkilim-ni kim açar va bu tüş-niň yoruğı-niň yolu-nı (21) kim maŋga körsetür?” Sāķī kim malik-ni mutagayyir ħāl kördi, Yūsuf ħalı-dın yādıga kélđi.

45: وَقَالَ الَّذِي Va ayttı ol kişi kim نَجَا مِنْهُمَا (22) nacāt tapıp érđi, ol ikki zindānī qulıdın وَادَّكَرَ va yād qıldı Yūsuf 'alayhi's-salām sözidin kim 242 انكروني عند ربك بعد (23) بَعْدُ “Mén ħabar béreyin sizlerge بِتَأْوِيلِهِ bu tüş-niň yoruğıga. (24) فَارْسَلُونِ Pas yiberiňizler méni zindānga kim anda kişi bardur ta'bir 'ilmi-ni yaĥşı bilür.” Malik bu ħabardın şadmān bolup (25) ħükm qıldı kim: “Bat bargıl va ħabar keltürgil.” Sāķī atlanıp zindānga kélđi va ayttı:

46: يُوسُفُ “Ey Yūsuf! أَيُّهَا الصَّدِيقُ (26) Ey yaĥşı {yaĥşı}çın aytkuçı! أَفْتِنَا Fatvā bér bizge سَمَانٍ فِي سِنَعٍ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ yétti séviz sığırda kim يَأْكُلُهُنَّ yediler (27) alarnı سِنَعٍ عِجَافٍ yétti arığ sığır. وَأُخِرَ يَابِسَاتٍ حُضِرِ Va yétti kök hūşada وَاسْبَعِ سُنْبَلَاتٍ حُضِرِ Va yétti kök hūşada (240a/1) va taqı yétti özge kuruq hūşa kim alarga çıрмаştı-lar va kuruq qıldılar. Barça ħakīm-ler munda ħayrān-durlar. Sén cavāb aytkıl (2) تَعَلَّى أَرْجَعُ tā bolğay kim qaytkay-mén tügel cavāb bile إِلَى النَّاسِ kişiler qaşıda, ya'nī malik va anıň mülāzım-ları. (3) نَعَلَهُمْ يَعْلَمُونَ Şāyad kim alar séniň barakatıň bile bilgeyler bu tüş-niň ta'vīlini yā séniň şaraf va fazlıni ma'lūm qılğaylar.”

242 “Efendinin yanında beni zikret.” (Yusuf suresi, 42. ayet)

47: (4) قَالَ Ayttı Yūsuf kim: “Sizler تَزْرَعُونَ ékin ékingizler سَبْعَ سِنِينَ yetti yıl kim (baḳarāti sīmān işārat alarğadur) دَابًّا (5) zirā’atī öz mustamirra ‘adatıngızge. فَمَا anıng (6) فِي سُنْبِلِهِ koyuñgızlar alarnı فَذُرُّهُ gallāt-dın, Pas olça orsañgızlar ḡallāt-dın, hūşasıda. Ya’nī dānālarını arıtmañgızlar tā vasvasa va āfat-lardın amīn bolğay va ḡallalarını hūşası bile zāhīra (7) ḳılıñgızlar, إِلَّا قَلِيلًا magar azı, ya’nī ḥācat ḳadırı-ğa مِمَّا olçadın kim sizler kim anı arıtıñgızlar. تَأْكُلُونَ

48: Pas kélgey ثُمَّ يَأْتِي (8) bu yıl-lardın song شِدَادٌ سَبْعَ يَئْتِي yéti ḳatıḳ yıl kim (sab’un ‘icāfun ‘ibārat andın-dur) (9) يَأْكُلْنَ yegeyler bu yıl-larınñ ahlı, ya’nī ḳişilerī kim ol zamānda bolğay-lar. مَا قَدَّمْتُمْ Olça ilgeri-din yiberen (10) bolğay-sızlar, ya’nī zāhīra ḳoyğan-lar لَهُنَّ ol yıl-lar üçün, إِلَّا قَلِيلًا magar azı مِمَّا تُحْصِنُونَ olçadın asrañgızlar (11) va zabt étinğizler ékin tuḥmı üçün.

49: Pas kélgey ثُمَّ يَأْتِي (8) bu ḳaḫt yıl-lardın song, فِيهِ عامٌ yılı kim anda (12) يُعَاثُ النَّاسُ faryādḳa yétilgeyler ḳişiler yā yamğur bérilgey. وَفِيهِ Va bu yıl-da يَعْصِرُونَ sıḳḳayla[r] olça (13) sıḳmaḳlıḡ bolğay üzüm va küncüd va zayt dék va anıng amsālı.” Va bu kināyadur mīveler köplüki-din. Va aytıp-dur- (14) lar süt savmaḳ-ḳadur va sıḡır va ḳoy émçeki-din. Va bu ‘ibārat yıl kénğ-lik-din-dür. Va çün Yūsuf (15) ‘alayhi’s-salām ta’bīr tamām ḳıldı, sāḳī ḳayıp malik ḥıdmatıḡa bardı. Va ‘ām-ı maclisde ol sözlerni vachı bile kim eşitip (16) érđi, taḳrīr ḳıldı. Malik-ke pasandıda tüştı va tiledi kim öz ḳulaḡı bile Yūsuf tili-din eşitkey anıng tileki-ge (17) yiberdi.

50: فَلَمَّا جَاءَهُ Va ayttı malik: اِنْتُونِي بِهِ “Kéltürünğizler mañḡa Yūsuf-nı.” قَالَ الرَّسُولُ Pas ol vaḳt (18) kim kéldi anḡa malik-ning yibereni, اَرْجِعْ ayttı: “Ḳaytḳıl اِلَى رَبِّكَ öz mihterınḡ sarıḡa, فَاسْأَلْهُ pas sorgıl anı, (19) ya’nī ötün tā sorgay va tafahḥuş körsetkey مَا بَالُ النَّسْوَةِ اللَّاتِي kim né édi ol ḥatun-larınñ ḥālı kim Zulayḥā (20) macliside فَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ késti-ler öz élig-lerini. إِنَّ رَبِّي Durustluḡ bile kim méning āfarīdagārim بِكَيْدِهِنَّ (21) ḥatun-larınñ makrı va alarınñ firībi-ge عَلِيمٌ dānādur.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām tiledi kim anıng yazuḳ-sızlıḡı malik-ke (22) āşḳār bolğay tā ḳişi-ge anıng ḥālı-da vaḳi’at macālı ḳalmaḡay. Bu sözni malik-ke yiberdi; ammā çün rasül ḳayıp (23) kéldi va Yūsuf ‘alayhi’s-salām-ning payḡāmı-nı yétkürdi malik

buyurdu tā ol hatun-larnı yığışturdılar va Zulayhānı (24) dağı keltürdi-ler. Bas mühim tahkiki-din song

51: **قَالَ** ayttı alarga: **مَا خَطْبُكَ** “Né édi sizlerning halingizge (25) **إِذْ رَاودَتْهُنَّ يُوسُفَ** çün tiler érdingizler Yüsuf-nı **عَنْ نَفْسِهِ** aning nafsı-dın, ya nı köngülingizning muradı né (26) andın ister érdingizler?” **قُلْنَ** Ayttı-lar ol hatun-lar: **حَاشَ لِلَّهِ** “Arıg-dur Hudāy andın kim ‘aciz bolğay arıgı éri (27) yaratmağdın Yüsuf dék. **مِنَ مَا عَلِمْنَا** Bilmedük biz **عَلَيْهِ سُوءٌ** Yüsuf-ğa hiç yamanlığı-dın, na az va na köp. **(240b/1)** Çün Zulayhā kördi kim rāst-lıg-dın özge fāyida kılmas, ol dağı Yüsuf-nıng arıg-lıgı-ğa ikrār kıldı. **قَالَتْ** **بِـدَادَ حَصْحَصَ الْحَقِّ** “Émdi **الآنَ** **أَنَا رَاودَتْهُ** (2) **العزیز** Ayttı ‘azizning hatunı, ya nı Zulayhā: **عَنْ** **أَنَا رَاودَتْهُ** (3) Mén tiledim Yüsuf-nı **عَنْ نَفْسِهِ** aning nafsıdın va aning vişalı-nıng arzısını kıldım. **(4)** **وَإِنَّهُ** Va durustluk bile kim ol **لَمِنَ الصَّادِقِينَ** çın sözlüglerdin-dür anda kim ‘azizğa ayttı **بِـدَادَ**.” Va tağı malik Yüsuf ‘alayhi’s-salām- (5) ğa payğām bérdi kim: “Hatun-lar öz yazuğığa mu’arrif boldılar. Kélgil tā séning huzurında alarga ‘uqubat kılayın.” Yüsuf (6) ayttı kim: “Méning ğarażım ‘uqubat émes-dür.

52: **ذَلِكَ** Bu dar-h’āst-nı aning üçün kıldım kim **لِيَعْلَمَ** tā bilgey ‘aziz (7) **أَنِّي لَمْ أَكُنْ** ol-kim mén hıyānat kılmadım **بِالْغَيْبِ** aning ğıybatı-da va aning tarbiyatı-nı hurmatı-nı saqladım. **وَأَنَّ اللَّهَ** (8) Va tağı ma’lüm kılgay kim Hudāy **لَا يَهْدِي** yol körsetmes, ya nı şalāh-ğa keltürmes va ilgeri kelmek-ke qoymas **كَيْدِ** (9) **الْخَائِنِينَ** hıyānat kılguçı-larıning makrını.” Pas Yüsuf ‘alayhi’s-salām tiledi kim tanbih kılgay **أَنَا** kim bu sözni, na nafs tazkiya- (10) sı üçün. Yā öz ‘amalım-ğa huccat keltürdüm, balkim şakkar kıldım ‘işmat ni’matı va ilāhī tavfiğığa yazuğ qoymağda. (11) Va agar rabbānı-nıng saqlamağı himāyat körsetmese, ma’lüm-dur kim ğaddār nafs-dın né nav’ iş kelgey bu kallalarnı (12) songıdın kirgüzdi?

53: **وَمَا أُبْرَأُ نَفْسِي** “Va arıg kılmas-mén öz nafsım-nı, ya nı aytmas-mén kim nafsım mayl-dın va arzuların (13) mübarrā va mu’arrādur. **إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ** Durustluk bile kim nafs buyurguçı-dur **بِالسُّوءِ** yamanlıq-ğa, ya nı yazuğ-ğa. (14) **إِلَّا مَا رَجِمَ** Lakin anı kim bağıslağay **أَنَا** nafs-nıng buyruğıdın amānda bolğay **رَبِّي** méning

parvardıgārim. **إِنَّ رَبِّي** Durustluğ bile méning parvardıgārim ²⁴³ **عُفُورٌ** yarlıkağuçı-dur
kaşdı-ğa (15) kim iş-ke kélmegey. **رَحِيمٌ** Mihribān-dur kim 'işmat bile himāyat
kılğay." Kéltürüptürler kim çün malik-ke Yūsuf 'alayhi's-salām- (16) níng sözlerini
yana ayttı-lar, anıng arzū-mandlığı Yūsuf dīdārığa artuğ boldı.

54: وَقَالَ الْمَلِكُ Va ayttı malik-i Mısr: **أَنْتُونِي بِهِ** (17) "Kéltürüngizler Yūsuf-nı
méning kaşımğa **أَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي** tā hāş kılayım anı özüm üçün va işler ańga
buyurayın." (18) Taysırde kéltürüptür kim malik yetmiş eşik-çi-ni yetmiş markab
bile yasap, tüzep pādşāhāna tāc va ton bile zindān-ğa yiberdi. (19) Va tügel-rek
Yūsuf-nı ta'zīmi bile zindān-dın bār-gāh-ğa kéltürdi-ler. Hābardadur kim çün Yūsuf
'alayhi's-salām zindān-dın çıkıp (20) kélür érdi kim zindānī-ler kim anıng dīdārığa
ögenip érdiler, ün çıkardılar va Yūsuf 'alayhi's-salām alarğa köngül ulap (21) du'ā
kıldı kim: ²⁴⁴ **اللَّهُمَّ اعْطِفْ عَلَيْهِمْ قُلُوبَ الْإِخْيَارِ وَقَصِرْ عَلَيْهِمُ النَّارَ** Va çün malik kaşımğa yetti, anı
tamām ihtirām körsetip utru kélđi. (22) **فَلَمَّا كَلَّمَهُ** Pas ol vaqt kim malik ańga söz ayttı
va özi-niń tüşi-niń ta'biridin sordı va yağşı cavāb eşitti. (23) **قَالَ** Ayttı: "Ey Yūsuf!
إِنَّكَ الْيَوْمَ Durustluğ bile kim bu kün **لَدَيْنَا** bizniń kaşımızda **مَكِينٌ** çāh va qadrılığ-sén,
(24) **أَمِينٌ** müta'ammin barça némelerge. Har né tilermén muvaccahlardıñ tile va olça
arzūng bardur mańga aytkıl."

55: قَالَ اجْعَلْنِي (25) Ayttı Yūsuf kim: "Kılığıl meni hükm kılguçı **عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ**
Mısr yeri-niń hazınaları, ya'nī mańga olça Mısr vilāyatı-niń (26) hāşılı bolğay
naqd va ta'am-lardıñ hazınaçı kı. **إِنِّي حَفِيظٌ** Durustluğ bile kim asrağuçı-mén néme
andın zāyi' kılmas-mén. (27) **عَلِيمٌ** Dānādurmén, bilürmén mülk maşālihi-ğa. Va har
né kılsam, şalāh-dın hālī bolmağay yā hisāb asrağuçı-mén. Va dānā (241a/1) lafz-ğa
har kim méning bile söz aytur." Kéltürüptürler kim yétmiş ikki til bilür édi.
Mu'tabara tafsirlerde kéltürüptür kim malik tahtı (2) kızıl altun-dın muraşsa' türlüğ
türlüğ cavharlar bile Yūsuf 'alayhi's-salām üçün muqarrar kılıp, mükammal tāc
anıng başığa (3) koyup va hazınalarıniń kilidlerini ańga tapşurup mamlakat ihtiyārı-
niń zimāmı-nı anıng iktidārı qabzasığa bérđi. (4) Va 'azīzni 'azl kılıp anıng işlerini

²⁴³ dk. **إِنَّ رَبِّي** durustluğ bile méning parvardıgārim

²⁴⁴ "Hayırlı kalbe sahip olanlar."

dağı Yūsuf 'uhdasığa kıldı. Az zamānide 'aziz ötti va malik tügel iltimās bile (5) Zulayhānı Yūsuf 'aқdığa indürdi. Va Hāq subhāna Yūsuf-ğa andın ikki oğul bérdi Mişā va Afrāim.

56: وَكَذَلِكَ (6) Va muninġ dék malik-ni ańġa mihribān kılduđ biz, مَكَّنَا yér bérduđ biz biz يُوْسُفَ فِي الْأَرْضِ Yūsuf-қа Mışr yéride, (7) ya'nī mümkin kılduđ biz Yūsuf-nı hūkumat bile يَتَّبِعُوا tā bolġay kim yér tutar édi, مِنْهَا ol yérdin kim kırk yaġaç-dın kırk yaġaç-²⁴⁵ (8) ġa 'arşası bar édi. حَيْثُ يَشَاءُ Har yérde kim tiler édi نُصِيبُ tégürürbiz öz ni'matımızġa dīnī va dūnyevī (9) va şūrī va ma'navī ni'mat-larındın. مَنْ نَشَاءُ Har kimge tilesek biz وَلَا نُضِيعُ va zāyi' va bātil kılmas-bız (10) أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ yaġşı işlig-lerni müzdini.

57: وَالْأَجْرَ الْآخِرَةَ (11) Va har-ayina āhırat müzdi baġā va davām cihatı bile حَيْرٌ (11) yaġşıraġ-dur, وَلِلَّذِينَ آمَنُوا alarġa kim imān keltürdi-ler Hudāy-ġa. وَكَانُوا يَتَّقُونَ Va bar érdiler kim parhız éter érdiler (12) fāhişalardın, çün Yūsuf 'alayhi's-salām kim ihsān va taġvā bile çāh tübidin çāh taġtı-ġa yétti. Al-kışşa Yūsuf 'alayhi's-salām (13) malik işlerini özidin ilgeri tutup, hūkm kıldı kişilerge kim ékin-ge maşġul-luġ körsetti-ler. Va 'ālī anbār-hāna- (14) lar binā kıldı va yétti yıl har ġalla kim hāşıl bolur édi, kifāf ġadrıġa néme kişilerge bérür édi. Va ġalġanını hūşa bile mazbūt éter (15) édi tā ġaġt yıl-ları kirdi. Va Mışr va Şām yéride aġlıġ tékis boldı. Mışrnıġ kişileri yüz Yūsuf-ġa keltürdi-ler. Avvalġı (16) yıl naġdları bile kim bar érdiler, ġalla alarġa sattı. İkkinçi yıl hılya va pīrāya bile; va üçünçi yıl ġul va kenizek-ke; törtinçi yıl davāb (17) va mavāşī-ġa; va beşinçi-de ziyā' va 'aġār; va altınçı-da oġlanlarġa; va yéttinçi-de barça kişi bendelik-ke ġaġ bérdi-ler. Yūsuf (18) 'alayhi's-salām hāl şūrati-nı malik-ke ayttı. Malik ayttı: “Barça séniġ bendeleriġ-dür va ihtiyār séniġ alıġ-dadur.” Yūsuf (19) 'alayhi's-salām malik-niġ huzūrıda barçasını āzād kıldı. Va māl va oġlanlar va ziyā' va 'aġār va har né alardın alıp édi, (20) alarġa ġayta bérdi. Va hikmat munda ol édi kim Mışrī-ler Yūsuf-nı satıp alıp va satar vaġt-da ġul-lar şūrati- (21) da körüp érdiler, azalī ġudratı barçasıġa anıġ ġulluġı-nıġ tavġını boynıġa ġoydı tā kişige anıġ bārasıda adab- (22) sız sözler étmegey. Keltürüptürler kim aġlıġ-nıġ aşarı Kan'an yériġa yétip, iş Ya'ġūb oġlanlarġa tar boldı. Ayttı-lar: (23) “Ey ata! Mışr

²⁴⁵ dk. -dın kırk yaġaç

şahrıda malikī-dür kim barça қаһт ұрғуçı-larnı siler, ġarīb-leri ibn-i sabīl-lerniᅡ işini alarniᅡ (24) dil-hʷāhi-ça yasar. Agar buyursaᅡ, baraliniᅡ biz taʻāmī Kanʻān-niᅡ açıķķanları üçün kéltüreliniᅡ.” Yaʻķüb ʻalayhiʻs-salām (25) icāzat bérdi. Va Bünyāmī-ni öz hızmataı üçün қayta aldı. Va özge on oġul har biri bir téve va bizāʻatı bile kim (26) bar érdiler, yüz yolġa kéltürdiler. Va bir téve Bünyāmī üçün aniniᅡ bizāʻatı bile yoldaş éltti-ler.

58: **وَجَاءَ** Va kélđi-ler (27) **إِخْوَةَ يُوسُفَ** қарındaşları Yūsuf-niᅡ Kanʻān-dın Yūsuf ʻalayhiʻs-salām-niᅡ mülāzamatı-ġa, **فَدَخَلُوا عَلَيْهِ** pas indiler (241b/1) aᅡġa va hızmataı rasmī-ni yériġe kéltürdi-ler. **فَعَرَفَهُمْ** Pas tanıdı Yūsuf alarnı avval körgende **وَهُمْ لَهُ** va alar anı (2) **مُنْكَرُونَ** tanımaġuçı-lar érđi-ler uzun zamān cihatı bile. Durust-raķ қavl bile kırķ yıl alarniᅡ vāķıʻasıdın ötüp (3) érđi. Va yā ol-kim Yūsuf parda soᅡġıdın alarġa söz étti, anı tanımadılar. Pas Yūsuf ʻalayhiʻs-salām alardıñ sordı (4) kim: “Sizler né kişilersizler kim cāsūs-larġa oħşaş?” Alar ayttı-lar: “Ey malik! Maʻāzallāh. Biz bir ataniniᅡ oġlanları-bız, Yaʻķüb- (5) dur²⁴⁶ şafiyullāh.” Ayttı: “Sizlerniᅡ ataᅡġızniᅡ néçe oġlı bardur?” Ayttı: “On ikki oġlı bar éđi. Birini kiçig yaşıda (6) böri yéđi va birni ata öz hızmataı üçün asradı. Va biz on kişi mülāzamat-ġa kélip-biz.” Yūsuf ʻalayhiʻs-salām ayttı: “Munda kişi (7) bolġay kim sizlerni tanıġay?” Ayttı-lar: “Yok, Mısr kişileri bizni tanımas-durlar.” Yūsuf ayttı: “Birev sizlerdin tursun tā (8) bariniᅡızlar, ol қарındaş-nı kéltürüᅡġızler va sizlerniᅡ ġalıᅡġız maᅡġa muħaķķaķ bolġay.” Alar қurʻa urdılar Şamʻün (9) atıġa kélđi. Pas ol turdı Yūsuf ʻalayhiʻs-salām buyurdı tā alarniᅡ bizāʻatı-nı aldılar va aniniᅡ orniġa buġday (10) alarġa bérđi-ler.

59: **وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ** Ol vaķt kim yasadı Yūsuf alarniᅡ işini va har biri-ge (11) bir tévege yük bérđi ayttı-lar: “Taķı bir téve yük-lüġ bizniᅡ birādarımız üçün kim atamızniᅡ ġıdmatı-dadur, béringiz- (12) ler.” Yūsuf ʻalayhiʻs-salām ayttı: “Mén kişiler sanıġa bérürmén, né téve sanıġa alar mübālaġa körsetti-ler.” **قَالَ انْتُونِي** Ayttı Yūsuf (13) kim: “Kéltürüᅡġızler maᅡġa **مَنْ أَبِيكُمْ** қарındaşı kim sizlerġeđür sizlerniᅡ ataᅡġızdın-dur. Yaʻnī ʻallātı- (14) dur, na aʻyānı. **أَلَا تَرَوْنَ** Ayā körmes-sizler **أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ** anı kim mén tüġel ölçermén paymānanı kişilerniᅡ ġaķı-nı (15) қayta

²⁴⁶ Yazmada “Yaʻķüb” kelimesi iki kere sehven yazılmış, daha sonra birinin üstü çizilmiştir.

almas-mén? وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ Va mén tüşürgüçi-lerniṅ yaḥşırağı-mén, ya'nī mihmān-lar inzālī va alarnıṅ ikrāmı (16) va ihsānıda daḳıka qoymas-mén.

60: فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ (17) Pas agar kéltürmesenṅizler maṅga ol ini-ni, ya'nī ta'am. وَلَا تَفْرُبُونِ Va yavuç bolmaṅızlar maṅga va méniṅ vilāyatıma (18) kélmēṅizler.”

61: وَإِنَّا أَيْتْنَا لَعَالُونَ (19) Ayttı-lar: سَأْرَاوُدُ عَنْهُ أَبَاهُ “Anı tileliṅ atadın va cahd kılalıṅ anda. Va durustluḳ bile kim biz talab kılguçı-larbiz ol néme kim ayturbız.”

62: وَقَالَ أَيْتِي يٰسَالِمٌ 247 لِفَتْيَانِهِ (20) Kim ḡallāt kaylı-nı alarğa ta'alluḳ édi: اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ “Qoyuṅızlar alarnıṅ yükini kim buḡday bahası üçün, (21) (kéltürüptürler kim ol néçe adīmī va kafşī édi, Yūsuf 'alayhi's-salām tilemedi kim buḡday bahā bile alarğa satqay, buyurdı (22) tā alarnıṅ bizā'at-larını yük-leride qoydı-lar) فِي رِحَالِهِمُ alarnıṅ bār-dān-larında. Va taḳı bildi kim alarnıṅ (23) diyānatı anı iktizāsı kılgusıdur kim ol bizā'at-lar, çün buḡday bahası édi, qayta kéltürürler. Va bu cihat- (24) dın ayttı, لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا şāyad kim alar tanıḡaylar öz bizā'at-larını. إِذَا انْقَلَبُوا (25) Çün qaytsalar إِلَىٰ أَهْلِهِمْ öz kişileriniṅ qaşığa va yük açsalar لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ şāyad kim qaytqaylar va méniṅ inim-ni kéltürgeyler.”

63: فَلَمَّا رَجَعُوا (26) Pas ol vaḳt kim qayttı-lar Ya'ḳūb 'alayhi's-salām oḡlanları مَنَعَ مِنَّا الْكَيْلَ (27) ayttı-lar: “Ey bizniṅ atamız! Man' kııldı bizdin ta'am ölçemek, ya'nī Mısr maliki ḥükm kıldı kim taḳı ta'am (24a/1) bizge ölçemegey-ler, agar Bünyāmī-ni éltmesek. فَأَرْسِلْ مَعَنَا Pas yibergil bizniṅ bile وَإِنَّا bizniṅ qarındaşımıznı (2) نَكْتَلُ tā alḡay-bız kayl özümüz üçün va anıṅ üçün. Va taḥḳiḳ bile bizler aṅga لِحَافِظُونَ saḳlaḡuçı-bız (3) makrūhī yétmek-din aṅga.”

64: قَالَ أَيْتِي يَا كُؤِبُ كِم: “Ey oḡlanlar! هَلْ أَمْنَكُمُ Ayā sizlerni amīn tutarmén عَلَيْهِ اṅga, إِلَّا كَمَا أَمْنَتُكُمْ (4) magar andaḳ kim amīn kıldım sizlerni عَلَىٰ أُخِيهِ anıṅ aḡasığa مِنْ مُنْدِ بَرْنِ كِم 248 لِحَافِظُونَ (5) Va mén sizlerniṅ asramaḡıṅızge i'timādım yoḳtur. فَاللَّهُ خَيْرٌ pas Ḥudāy yaḥşıraq-dur حَافِظًا saḳlamaḳ cihatı-dın.” Va Ḥafş (6) ḥāfızan oḡur ya'nī oldur yaḥşıraq ḥālafi-de kim saḳlaḡuçı-dur. “Bas aṅga

247 dk. لِفَتْيَانِهِ. Metin içerisinde لِفَتْيَانِهِ olarak yazılan kelime لِفَتْيَانِهِ şeklinde düzeltilmiştir.

248 “Onun koruyucuları mutlaka biziz.” (Hicr suresi, 9. ayet)

tevekkel kılurmén va öz işimni ańğa qoyarmén. (7) وَهُوَ Va ol الرَّاحِمِينَ bağışlağıçı-larınıń bağışlağıçı-rağı-dur. Şayad kim anıń asramağı bile mańğa bağışlağay (8) va ikki oğul-nıń muşıbatı bile méni mübtalā kılmağay.”

65: وَلَمَّا فَتَحُوا Va ol vaqt kim açtı-lar مَتَاعَهُمْ öz yük-lerini, (9) وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ taptı-lar öz bizā`atını kim malik-ke tapşurup érdiler öz yük-leride va Yūsuf hūkmi bile رُدَّتْ (10) كَيْلٍ الْيَهُودَ kaytarıp édi alarğa. قَالُوا يَا أَبَانَا Ayttı-lar: “Ey bizniń atamız! نَمِ نَمِ نَمِ tileiń biz ihsāndın mundın (11) özge? هَذِهِ بِضَاعَتُنَا Budur bizniń bizā`atımız kim galla bu bizā`at bile bizge satıp-durlar, إِنِّي كَيْلٌ لَكُمْ kaytarıp- (12) دُرٌّ لَكُمْ durlar bizge. Pas biz bu ikrām-ğa qaytalıń malik-ke وَأَنَّا وَأَنَّا وَأَنَّا va ta`am kélürelıń öz kişilerimizge وَنَحْفَظُ وَأَنَّا (13) va saqlağıçı-lıq kılalıń öz qarındaşımızğa barmaq va kélmek-de. وَتَزِدَادُ va artuq alarınıń biz كَيْلٌ بَعِيرٍ (14) téve ölçemeklik ya`nī bir tévelig qarındaş muşāhibı bile artuq kélürelıń كَيْلٌ بَعِيرٍ bu bir téve-lig, كَيْلٌ بَعِيرٍ (15) az kaylı-dür va malik ol miqdār bile bizge muzāyaqa kılmağusıdır.”

66: قَالَ Ayttı Ya`kūb `alayhi`s-salām: لَنْ أُرْسِلَهُ “Yibermes-mén (16) Bünyāmī-ni مَعَكُمْ sizler bile تَوْتُونَ حَتَّى تَوْتُونَ تَوْتُونَ ta bergey-sizler mańğa مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ muhkam paymānı Hudāy zikri bile.” Tibyān-da (17) aytıp-dur kim: “Anı sizlerge bérmes-mén tā ant içkey-sizler Muḥammad ḥātamu`n-nabiyyīn va sayyidü`l-mürsalīn şallallāhu `alayhi va sallam²⁴⁹ ḥaḳı bile لَتَأْتُنَّنِي بِهِ (18) kélürgey-sizler mańğa anı, إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ magar ol-kim sizlerniń aylanańızge kergüzülgey `azāb-nı va barça halāk (19) bolğay-sızlar.” Alar qabūl kılıp bizniń ḥazrat-ı payğambar şallallāhu `alayhi va sallam manzilatı bile ant içti-ler kim Bünyāmī işide ğadr (20) kılmağaylar. فَلَمَّا آتَوْهُ Pas çün bér-di-ler عَلَى مَوْثِقِهِمْ öz `ahd va paymānını قَالَ اللَّهُ ayttı Ya`kūb `alayhi`s-salām kim: “Hudāy (21) مَا نَقُولُ olça bile biz ayturbız `ahd va paymān-dın, وَكَيْلٌ ساqlağıçı va tanuq va mutṭali`-dür.”

67: وَقَالَ Va ayttı Ya`kūb (22) `alayhi`s-salām şafkat yüzidin: يَا بَنِيَّ “Ey meniń oğlanlarım! لَا تَدْخُلُوا Kirmenğizler Mısr şahrıǵa مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ (23) bir eşik-din, ya`nī aǵa ini-ler birge bir darvāzadın şahr-ğa kirmenğizler tā nā-gāh yaman köz sizlerge tikmegey, çün sizlerni (24) bu camāl va haybat va şavkat va ubbahat bile körseler.

²⁴⁹ dk. şallallāhu `alayhi va sallam

وَإِنخُلُوا Va kiringizler har ikki üç مُتَّفَرِّقَةً (25) eşik-lerdin.” Va ol şahrğa tört darvāza édi. Laṭāyif-de keltürüptür kim Ya’qūb ‘alayhi’s-salām avval-da atalıg mihrini (26) paydā kıldı va āhırda qulluq ‘acızını āşkāra kıldı kim ayttı: وَمَا عَنْكُمْ وَأَغْنِي “Va mēn daf kılmas-mēn sizlerdin bu naşihat bile (27) kim kıldım مِّنَ اللَّهِ HUDĀ kazāsıdın وَفَوْقَ تَدْبِيرٍ nēmeni kim anıng üçün kim hazar qadr daf’ını kılmas. 250 وَإِنِ اللَّهُ تَقْدِيرٌ (242b/1) Yoqtur hüküm va farmān إِلَّا لِلَّهِ magar Hudāy-ğa, har né tilese فَلْيَتَوَكَّلْ (2) اَلْمُتَوَكِّلُونَ kerek kim tevekkel kılgay-lar, tevekkel kılguçı-lar na andın özgege kim mühim kifāyatı tevekkel natıcası-dur ānga.” (3) وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ 251

68: مِّنْ حَيْثُ Va ol vaqt kim kirdiler Ya’qūb ‘alayhi’s-salām oğlanları وَلَمَّا دَخَلُوا (4) ol yerdin kim buyurup édi alarğa أَبْوَهُمْ alarnıng atası, ya’nī mutafarrıka eşik-lerdin, مَا كَانَ (5) يَغْنِي yok édi kim daf kılgay عَنْهُمْ alardın. Ya’qūb ‘alayhi’s-salām ra’yı, مِّنَ اللَّهِ HUDĀY kazāsıdın kim (6) alarnıng bārasıda vāqı’ édi 252 مِّنْ شَيْءٍ nēmege, balkim oğurı-lıg tohmatı Bünyāmī-ğa tüşti va ağaları qayguluq boldılar. (7) Va Ya’qūb muşıbatı ikki ança boldı. Bas Ya’qūb-nıng tadbiri fāyida bérmedi, إِلَّا حَاجَةً magar ol-kim hācatı érđi (8) نَفْسٍ فِي نَفْسٍ يَعْقُوبُ ya’nī şafıqatı oğlanlarığa kim ol vaqt فَضَاهَا zāhir kıldı, anı vaşıyyat kıldı ānga. وَإِنَّهُ (9) لَدُوْ عِلْمٍ Va durustluq bile kim Ya’qūb bilmek égesi édi va bilür édi, لَمَّا عَلَّمْنَاهُ ol nēmeni kim ānga ögretip (10) érdük biz vahy tarıki bile. Va andın édi kim ayttı: وَمَا اغْنَى عَنْكُمْ 253 Va lıkin köpreki kişilerinıng لَا يَعْظُمُونَ (11) bilmes-ler qudratımıznı yā cāhil-dürler ānga kim tadbir taqdirğa galaba kıla almas, tadbir kıılır bende va taqdirni bilmes.

69: وَلَمَّا دَخَلُوا (12) Va ol vaqt kim kirdiler Ya’qūb ‘alayhi’s-salām-nıng oğlanları عَلَى يُوسُفَ Yūsuf-ğa va anıng bār-gāhı-ğa (13) yetti-ler, Yūsuf ‘alayhi’s-salām taht-da oturup édi. Va yüzige niqāb salıp sordı kim: “Né kişilersizler?” (14) Ayttı-lar: “Kan’ānī-lerbiz kim buyurup édiñg kim öz iningizni keltürüngizler. Anı öz atamızdın tiledük biz. Va ‘ahd (15) va paymān bile keltürdük.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām ayttı: “Bildim, oturüngizlar.” Alar bisāṭ-nıng kırağıda olturdılar va hüküm (16)

250 “Bizim tedbirimizin üstünde Allah’ın takdiri vardır.”

251 “Kim Allah’a tevekkül ederse, artık ona O kafidir.”

252 dk. مِّنْ شَيْءٍ

253 “Size fayda vermedi.” (Araf suresi, 48. ayet)

boldı kim altı h^vān yasap, alarnıng alıda qoydı-lar. Pas Yūsuf ayttı kim: “Bir ikki qarındaş kim bir ata va anadinsızlar, (17) bir h^vānda aş yéngizler.” Har ikki kişi bir h^vānda olturdılar va Bünyāmī yalguz qalıp yıglay başladı. Va yıglar édi (18) tā özidin kétti Yūsuf ‘alayhi’s-salām buyurdı tā gül-āb anıng yüzige urdı-lar. Va çün özige kéldi sordı kim: “Ey Kan’ānī (19) yigit! Saŋga né boldı kim özüngdin bardıng?” Ayttı: “Ey malik! Hüküm kıldıngız kim har kişi öz a’yānı qarındaşı bile bir h^vān-da (20) olturgay, maŋga bir ata va ana qarındaşım kim Yūsuf atlıg édi, yādqa kéldi. Va özüm bile ayttım, agar ol bolsa édi, méning bile (21) bu h^vānda olturur édi. Va yalguz qalmas édim. Bu hāl-nıng şavkı-dın tākāt-sız boldım va méning yıglamağım özüm- (22) din ketmekim sababı boldı.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām ayttı: “Kélgil tā mén séning qarındaşing bolayın va séning bile bir h^vānda (23) olturayın.” Pas buyurdı tā anıng h^vānını köterdiler va pardanıng soŋıda kéltürdiler. Va anı dağı tiledi (24) va bu bahāna bile **أَوَى إِلَيْهِ** yer bérdi özi sarıga **أَخَاهُ** öz qarındaşıga. Va Yūsuf niqāb baqlap élig (25) aş-qa uzattı, çün Bünyāmī-ğa nazar Yūsuf éligi-ge tüşti, yıgladı. Yūsuf sordı kim: “Yana bu né yıglamaq- (26) dur?” Ayttı: “Ey malik kim né oħşaş-dur séning bu éliging méning qarındaşım Yūsuf-nıng éligi-ge.” Hamın Yūsuf (27) bu kalimanı eşitti, tākātı qalmadı. Niqāb yüzdin köterdi va Bünyāmī-ğa: **قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ** “Durustluq bile kim mén- (243a/1) mén séning qarındaşing. **فَلَا تَبْتَئِنَنَّ** Pas qayguluq bolmağıl **كَأَنَّا** olça bile kıldılar ağalar bizning (2) haqımızda.” Bünyāmīn çün Yūsuf ‘alayhi’s-salām-nıng yüzini kördi, bu sözni eşitti yana katla özidin kétti. Va özige (3) kélip élig Yūsuf-nıng boynıga saldı. Andın soŋg élig Yūsuf-nıng étekige urdı va ayttı: “Émdin séndin (4) ayrılmas-mén.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām ayttı: “Ey qarındaş! Atanıng ihtimāmı-nı séning hālning-ğa bilip-mén. Agar séni (5) bahānasız tohtatsam anıng qaygusu artuq bolur. Agar maşlahat bilseŋg séni yaman işige muttahaŋm kılayın tā méning (6) qaşımnda qalgay-sén.” Bünyāmī ayttı: “Andın bākım yoktur.” Pas Yūsuf buyurdı kim: “Qarındaş-lar qaşıga bar va bu işni (7) maħfı tut.” Bünyāmī parda içi-din çıqıp kéldi va hüküm boldı kim Kan’ānī-lerning işlerini yasağaylar.

70: فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ (8) Pas ol vaqt kim iş-ni yasadı alarga, **جَعَلَ السَّقَايَةَ** koydı siqāyanı. Ol maşraba érđi kümiş yā (9) altun yā zabarcaddın kim muraşsa’ kılgan

cavāhir bile kim malik su andın içer édi. Bu vaqt-da ta'ām 'izzatı va nafāsatı-ğa anı paymāna (10) {paymāna}kılıp érdiler. Yūsuf buyurdi tā anıñ maħramı anı ta'biya kıldı فِي رَحْلِ أَخِيهِ anıñ qarındaşı yükide va özge (11) yük-lerni mükammal kıldılar va alarğa barmaq icāzatı-nı bérdi. Va çün şahrđın çıqıp barıp yolğa kirdiler, Yūsuf (12) 'alayhi's-salām-nıñ mülāzım-leridin cam'ı kārvan-nıñ soñıdın yétti-ler. ثُمَّ أَذَّنْ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ "Ey kārvanı-ler! أَيُّهَا الْعَيْرُ" Pas nidā kıldı çağırğucu (13) kim: Durustluq bile kim sizler oğrı-larsız, ol ma'nā bile kim (14) Yūsuf-nı atasıdın oğurladıñızlar." Va aytıp-durlar çağırğucu bu sözni na Yūsuf farmanı bile ayttı. Al-kışsa (15) çün bu nidānı Ya'kūb 'alayhi's-salām oğlanlarığa ayttı,

71: مَادَا تَفْقَدُونَ وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ قَالُوا ayttı-lar va yüz kéltürdiler ol cam'-ğa kim: (16) "Sizler مَادَا تَفْقَدُونَ né néme yétkürüp-sizler kim istersizler?"

72: قَالُوا نَفَقْدُ Ayttı-lar: "İsterbiz صَوَاعِ الْمَلِكِ (17) malik-nıñ maşrabasını kim gallanıñ paymānası érđi وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ va har kişi üçün kim kéltürgey anı, حِمْلُ بَعِيرٍ (18) bir téve yüki ta'ām muqarrardur. وَأَنَا بِهِ Va mén kim çağırğucu-mén anğa رَعِيمٍ kafil-mén yük-ke alğucu-ğa."

73: قَالُوا تَاللَّهِ (19) Ayttı-lar: "Hudāy bile لَقَدْ عَلِمْتُمْ kim sizler bilürsizler kim amān kişilerbiz bizā'atı bizniñ yükümüzde qoyup érđiñizler (20) avval karrat-da, bu qatla kim kéldük, qayta kéltürdük. Va köfersizler kim tévelerniñ ağızını bağlap-bız tā kişiler- (21) niñ ékini-din yemegeyler. مَا جِئْنَا Kélmedük biz Kan'an-dın لِنَفْسِدَ tā buzuq iş kılgay-bız فِي الْأَرْضِ (22) Mısr yéride va kişilerniñ mālını haq-sız taşarruf-da kéltürgey-biz. وَمَا كُنَّا Va yoq érdük biz سَارِقِينَ (23) oğrı-lar va oğurluq bizniñ işimiz émeştir."

74: قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ Ayttı-lar Yūsuf 'alayhi's-salām mülāzım-ları kim: "Né-dür (24) oğrı-nıñ cazası, إِنْ كُنْتُمْ كَادِبِينَ agar sizler bolğay-sızlar yalğan aytquçı-lar özüniz zimmatıñız (25) arıq kıлмақ-da? Ya'nı sizler aytursızlar kim biz oğrı émes-biz, agar bizniñ matā'yımız sizlerniñ yükünizniñ (26) arasında bolsa, anğa né mükāfāt bolğusıdır?"

75: قَالُوا جَزَاؤُهُ Ayttı-lar: “Oğurluğı-nıng²⁵⁴ cazası²⁵⁵ (27) مَنْ وَجِدَ فِي رَحْلِهِ ol kişi-ni tutmağ-dur kim tapılđan bolđay ođurlanđan anıng yükide. فَهُوَ جَزَاؤُهُ (243b/1) Pas hamoldur anıng cazası, ya'nı kulluğ-đa tutmağ kérek bizniñ atamız dıni-de. كَذَلِكَ Mundağ الظَّالِمِينَ نَجْزِي cazā bérurbiz zālım-larđa, (2) ya'nı oğrı-larđa.” Pas alarını yana kaytarıp Mısrđa kéltürdiler dar-gāh-da turguzdılar.

76: فَبَدَأَ Pas başladı mu'azzin va aytıp- (3) durlar Yūsuf 'alayhi's-salām بِأَوْعِيَّتِهِم alarınıng bār-dān-larıda, قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ anıng qarındaşı bār-dān-dın burun (4) tohmat kétermek üçün. ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا Pas çıkarıp kéltürdi sıķayanı مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ anıng qarındaşı bār- (5) dān-dın, كَذَلِكَ mundağ كِدْنَا لِيُوسُفَ ta'lim bérduk biz Yūsuf-đa ilhām bile. Yūsuf-nıng ağaları uyat-dın (6) bař ilgeri saldıla[r] va ta'n tili-ni Bünyāmın-đa açtı-lar. يَاقَانُ Yok édi Yūsuf, ya'nı ravā yok va sazāvār émes édi (7) andın لِيَأْخُذَ أَخَاهُ kim tutqay öz biradarını فِي دِينَ الْمَلِكِ Mısr maliki-nıng kişide kim maliki-nıng hükmi oğrı bābıda zarb (8) ta'zīb²⁵⁶ érdi, na bende kılmağ. Bas tutmadı Yūsuf öz biradarını, إِلَّا أَنْ magar HUDAY HĀSTI bile va anıng (9) dastūri. كَوْتَرُوبِيزِ دَرَجَاتٍ Köterurbiz daracalar yüzidin 'ilm va hikmat bile, مِنْ نَشَاءٍ har kimni tilerbiz. وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ (10) Va har bilig égesi-nıng üstide dānāi-dür anıng daracası bėyik-rek. Va ol-kim Yūsuf 'alayhi's-salām ayttı kim: (11) “Bu né 'amal-dur kim sizlerdin zāhir boldı? Aytnas mu érdiñizler kim biz payđambar oğlanları-bız?”

77: قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَفَدَّ Ayttı-lar: “Ağar oğrı-lığ (12) kılsa Bünyāmın, né 'acab. فَفَدَّ Pas durustluğ bile kim oğrı-lığ kılıp-dur أَخْلَهُ a'yānı qarındaşı kim anđa bar édi (13) مِنْ قَبْلُ mundın burun, ya'nı Yūsuf.” Madārik-de kéltürüptür kim Ya'ķub 'alayhi's-salām évide mākiyānı édi. Tilençi évniñ (14) éřikige kéldi va hiç hāzır émes édi. Yūsuf 'alayhi's-salām ol tavuğ-nı tilençi-ge bérdi. Ağaları anı oğrı-lığ-đa (15) tohmat kıldılar va özge sözler dağı bar. فَاسْرَرَهَا يُونُسُ Pas yaşurdı Yūsuf ol sözni فِي نَفْسِهِ öz nafsı-da (16) وَلَمْ يُبْدِهَا va zāhir kılmadı anı لَهُمْ alarđa. قَالَ Ayttı özi bile kim: أَنْتُمْ “Sizler شَرُّ مَكَانًا yaman-raķsızlar manzilat (17) cihatı-dın oğrı-lığ-da kim ođul-nı

²⁵⁴ dk. oğurluğı-nıng

²⁵⁵ Yazmada ilk önce “oğuruluğ kılđan-nıng cazası oğuruğluğ-dur” yazılmış, daha sonra bu cümleinin üstü çizilmiştir.

²⁵⁶ dk. ta'zīb

anadın oğurlap érđingizler. وَاللّٰهُ اَعْلَمُ Va Hudāy dānārağ-dur, بِمَا تَصِفُونَ (18) olça bile sizler şıfat kılırsızlar.” Pas Yūsuf Bünyāmīn-ni öz kiři-lerige tapşurđı va ağaları anıñg kıtulmağıda ança (19) söz ayttı-lar, yérige yétmedi. Rübīl-ğa açığ ötti şu’la ura başladı va anıñg bedeni-niñg tük-leri baş ton-dın çıkardı. (20) Ayttı: “Ey malik! Méniñ qarındaşımnı koyğıl va ağarna faryādī kılurmén kim har yüklüg hatunī kim bu şahrdadur anıñg hamolı-dın (21) oğul tüşürür.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām kördi kim Rübīl ğazab-dadur özi-niñg kiçig oğlı-nı ayttı kim: “Barğıl va élig (22) anıñg arkasığa sürgil, çün anıñg éligi anıñg arkasığa yetti açığı-niñg yalını sönüp, yüz qarındaşlarğa (23) kıldı kim: “Sizler méni sorduñgızlar?” Ayttı-lar: “Yok.” Ayttı kim: “Hudāy bile kim bu şahrda Ya’küb tuğmı-dın bardur kim har ğāh birige (24) alardın açığ kélse édi, çün özge Ya’küb alı-dın anı kıol sürse édi, taskīn tapar édi. Ma’ālim-de kéltürüptür (25) kim yana kıatla açığ-da boldı, Yūsuf ‘alayhi’s-salām-niñg tahtı-ğa yüzlendi. Yūsuf niğāb bağlap tahtı-dın tüşüp (26) kéldi va anı alğaç yukarı köterip yana yérge kıoydı. Va ayttı: “Ey Kan’ānī-ler! Sizler öz küçingizge mağrūr va öz kıuvvatıñgızge (27) mütā’accib bolup-sızlar. Sağınursızlar kim kiři sizlerge üstün-lük kııla almağusıdır.” Alar kördi-ler kim iş küç bile (244a/1) ilgeri barmas, zārī-lıq eşikidin kirip

78: قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ دُرُوسْلُقُ bile kim Bünyāmīn-ğa (2) atadur شَيْخًا كَبِيرًا qarı uluğ yaşlığ va uluğ kıudratlığ. Va özi-niñg oğlı Yūsuf halākı-dın song (3) anğā üns va ülfeti bardur. فَخَذُ أَعْدَانَا²⁵⁷ Pas tutkılı birevni bizdin kıulluğ-ğa مَكَانَهُ anıñg ornığa (4) va anı kıoyğıl. إِنَّا نَرَاكَ دُرُوسْلُقُ bile kim biz körerbiz séni²⁵⁸ مِنَ الْمُحْسِنِينَ yahşı işlig-lerdin bizniñg nisbatımızğa. Bas öz ihsānıñgnı itmām-ğa (5) yétkür.”²⁵⁹ فما الاحسان الا بالتمام

79: قَالَ مَعَادُ اللّٰهِ: “Sıgınurmén Hudāy-ğa, sıgınmağı أَنْ نَأْخُذَ (6) andın kim tutkıy-mén, إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا magar anı kim taptuğ biz مَتَاعَنَا öz matā’yımıznı

²⁵⁷ Yazmanın bu kısmında ayetteki مَكَانَهُ kelimesi de sehven yazılmış, daha sonra siyah mürekkep ile üstü çizilmiştir.

²⁵⁸ dk. durustluğ bile kim biz körerbiz séni

²⁵⁹ “Ancak tamamına erdirilen iyilik, gerçek iyiliktir.”

anıñg қаşıда (7) va agar anıñg ornıǵa yana birevni alǵay-mén. **إِنَّا إِذَا** Durustluq bile kim bolǵay-bız ol vaqt **لُظَالْمُونَ** sitamkār (8) sizlerniñg mazhabıñgızge.”

80: **فَلَمَّا اسْتِئْأَسُوا** Pas ol vaqt kim navmīd boldılar **مِنْهُ** Yūsuf-dın va bildiler inisini (9) alarǵa bérmes, **خَلَصُوا نَجِيًّا** bir qıraq-qa bardılar. Rāz aytışa va har türlüg-din tadbir āǵāz kıldılar. **قَالَ كَبِيرُهُمْ** (10) Ayttı alarnıñg uluǵı yaşda, ya'nī Rūbīl; yā 'aql-da, ya'nī Yahūdā: **أَلَمْ تَعْلَمُوا**: “Āyā bilmes-siz sizler **أَنْ أَبَاكُمْ** (11) anı kim sizlerniñg atañgız **عَلَيْكُمْ** taħkīk bile tuttı sizlerge **مَوْتًا** 'ahd va paymānı **مَنْ اللَّهُ** Hudāy-dın? Ya'nī (12) anıñg dastūrı bile Bünyāmīn-niñg asramaǵıda. Va sizler ant içtiñgizler Muħammad āħıru'l-zamān bile şallallāhu 'alayhi va sallam (13) kim sizler anıñg şānıda 'uzr kıлмаǵaysızlar. Émdi bu şūrat vāķi' boldı **وَمِنْ قَبْلِ مَا فَرَطْتُمْ** va mundın burun (14) taqşır kıldıñgızlar **فِي يُوسُفَ** Yūsuf şānıda. **فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ** Pas mén ayrılmas-mén Mışr yéridin, ya'nī bu (15) şahrdın çıqmas-mén **حَتَّى يَأْتِيَ** tā vaqtı kim dastūrı bergey **لِي** mañga kélmek[ke] **أَبِي** méniñg atam. **أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ** Yā Hudāy hūkm (16) kılgay **لِي** méniñg kaytmaķım bile ataǵa yā qarındaş ħalāş kıлмаǵı bile. **وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ** Va ol hūkm kılguķı-lar- (17) niñg yaħşıraǵı-dur kim rāst-lıǵ bile hūkm kılır va mudāhana va maylı anıñg hūkm-de yoqtur.

81: **فَقُولُوا يَا أَبَانَا** Sizler yana kaytıñgız- (18) lar **إِلَى أَبِيكُمْ** öz atañgız sarıǵa. **إِنَّ ابْنَكَ** Durustluq bile (19) kim séniñg oǵluñg Bünyāmīn oǵurluq étti. **وَمَا شَهِدْنَا** Va tanuķ-luq bérmes-biz, **إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا** (20) magar olça bilürbiz kim malik-niñg şā'yı anıñg yüki-din çıqtı. **وَمَا كُنَّا** Va yoqturebiz **لِلْغَيْبِ** ħāl içini **حَافِظِينَ** (21) saķlaǵuķı-lar, ya'nī zāhirde anıñg oǵrı-lıǵı-nı kördük; ammā nafsu'l-amrdın ħabarımız yoqtur. **فِي'ل-وَآķي'** (22) añga tohmat kıldılar va şā'-nı anıñg yükide koydı-lar yā ol ħöd özlügidin bu iş-ni kılguķı bolǵay.”

82: (23) **وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي** Va sorǵıl ol kentī-niñg aħlı-dın kim biz **كُنَّا فِيهَا** bar érdük biz anda, ya'nī Mışr. Murād (24) oldur kim yibergil va Mışrı-lerdin sorǵıl. **وَالْعَيْرِ الَّتِي** Va ol kār-vān-dın daǵı sū'āl kılgıl kim biz **أَقْبَلْنَا** (25) **فِيهَا** yüz koyup érdük biz Kan'an-ǵa alarnıñg arasında.” Ol cam'ı Kan'ānī-ler érdi-ler Ya'ķub 'alayhi's-salām koñǵşı-larındın. **وَإِنَّا لَصَادِقُونَ** “Va durustluq bile kim biz rāst aytķuķı-lardınbız.” Ya'ķub

'alayhi's-salām²⁶⁰ oğlan- (26) ları Rübīl yā Yahūdā-nıng hükmi bile yüz Kan'an-ğa koydı-lar va atanıng hıdmatı-ğa kélip olça uluğ ağası aytıp (27) érdi, ğaraž mavķīfiğa yétkürdiler.

83: قَالَ Ayttı Ya'ķüb 'alayhi's-salām: بَلْ سَوَّلَتْ “Balkim yasap-dur لَكُمْ sizler üçün (244b/1) أَنْفُسَكُمْ sizlernıng nafs-larınģız أَمْرًا işini kim tilep-sizler va biri birinģiz bile karar bérıp-sizler. Va agarna Mısr maliki né (2) bilür kim oğrı-nıng cazası bende almağ-dur. فَصَبْرٌ جَمِيلٌ Pas maņgadur yaħşı şabrlığ, عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي (3) şāyad Hudāy kéltürgey بِهِمْ جَمِيعًا alarınģ barçasını maņga, ya'nī Yūsuf va Bünyāmīn-ni va ol özge karındaşını kim (4) Mısrdadur. إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ Durustluğ bile kim ol dānadur méninģ hālınģa, الرَّاسِطُ الرَّاسِطُ rāst-kārdur olçada kıılır.” (5) Pas Ya'ķüb 'alayhi's-salām malāl ğāyatı-dın baytu'l-aħzān-ğa tavaccuh kııldı.

84: وَتَوَلَّى عَنْهُمْ Va yüz évürdi oğlan- (6) ları-dın يَا أَسْفَى va ayttı: “Ey méninģ kayğum عَلَى يُوسُفَ Yūsuf firāķı-da!” Şāhib-i Kaşşāf kéltürüp-tür kim (7) hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam Cibrīl 'alayhi's-salām-dın sordı kim: “Ya'ķüb 'alayhi's-salām-nıng vacdı va anıng hüzni né (8) martabada érdi Yūsuf 'alayhi's-salām ayrılmağı-da?” Cibrīl ayttı kim: “Yétmiş anası ténģiçe kim oğlı ölgen bolğay.” Hazrat sū'āl kııldı (9) kim: “Anģa né çaķlığ müzd bérđiler?” Ayttı kim: “Yüz şahīdning müzdi.” Ārī, hiç-kim ayrılmağ otıda Ya'ķüb 'alayhi's-salām çaķlığ köymedi. (10) Kıırķ yıl va qavlī bile séksen yıl Yūsuf-nıng firāķı-nıng vaķtı tā anıng vişāl zamānıdın Ya'ķüb-nıng közi (11) yığlamağdın qurumadı. Va bağrı pārası-nıng firāķı-nıng yüki-din anıng mübārak arķası éğri boldı. وَأَبْيَصَّتْ (12) Va aķardı عَيْنَاهُ har ikki közi anıng مِنَ الْحَزْنِ kayğudın. فَهُوَ كَظِيمٍ Pas ol tola érdi oğlan-lar (13) açıķı-dın, ya'nī anıng köngli tola édi oğlan-lar açıķı-dın va zāhir kıılmas édi; ammā çün oğlanlar²⁶¹ يَا أَسْفَى (14) éşitip atası-nıng faryādını müşāhada kııldılar.

85: قَالُوا Ayttı-lar: تَاللَّهِ تَفْتَأُ “Hudāy bile kim hamışa bolğay kim nāla va zārī bile (15) حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا yād kılgay-sén Yūsuf-nı تَذْكُرُ يُوسُفَ tā vaķtı kim ağığ bolğay-sén

²⁶⁰ dk. qonğşı-larınđ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ va durustluğ bile kim biz rāst aytkuçı-larınđız Ya'ķüb 'alayhi's-salām

²⁶¹ “Eyvah, yazık.”

ağrıg-lıgı ölümge üstün (16) **أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ** yā bolğay-sén halāk bolğan-lar cümlasıdır.”

86: **قَالَ** Ayttı: “Ey oğlanlar! **إِنَّمَا أَشْكُو** Mundın özge yoğtur (17) kim şikāyat kılurmén **وَحَزَنِي** öz ğam va andühımnı **إِلَى اللَّهِ** Hudāyğa, na sizlerge va sizlerdin özgege; anıñg (18) üçün kim kişi sizlerniñg kişi-si va çarasızlarınıñg çāra kılğuçı-sı oldur.” Ba’zı tafsīrlerde bardur kim çün Ya’kūb (19) ‘alayhi’s-salām ayttı: **انما اشكو** ²⁶² **بثي وحزني الى الله** Hāğ subhāna vağy yiberdi kim: “Ey Ya’kūb! Méniñg ‘izzatım va calālım bile kim agar Yūsuf (20) va Bünyāmīn ölgen bolsa érdi-ler, bu nāla kim sén kıldıñg, mén alarnı tırgüzüp sañga kayta yétkürür érdim.” Va bu müjde- (21) din érdi kim Ya’kūb ‘alayhi’s-salām ayttı: **وَأَعْلَمُ** “Va mén bilürmén **مِنَ اللَّهِ** Hudāy vağy-dın, **مَا لَأَ تَعْلَمُونَ** olça sizler bilmes- (22) sizler Yūsuf hayātı-dın va anıñg yétmeki mañga.” Va ayturlar bir kün malaku’l-mavt ‘alayhi’s-salām anıñg ziyāratığa kélip édi. Ya’kūb (23) ‘alayhi’s-salām aña ant bérdi kim: “Méniñg Yūsufim cānını alıp-sén?” Ayttı: “Yok.” Ya’kūb ol ümīdvārlıgı bile ayttı.

87: **يَا بَنِي إِدْهَبُوا** (24) “Ey méniñg oğlanlarım! Barıñızlar, **فَتَحَسَّنُوا** pas tafahğuş kılıñızlar **وَأَخِيهِ** Yūsuf va anıñg qarındaşı (25) hālı-dın. **وَلَا تَيْأَسُوا** Va navmīd bolmañızlar **مِنَ رَوْحِ اللَّهِ** Hudāy-niñg rağmat va fağlı-dın. **إِنَّهُ لَا يَيْئَسُ** Durustluğ bile (26) kim navmīd bolmağaylar **مِنَ رَوْحِ اللَّهِ** Hudāy rağmatı va şādmānlıgı-dın, **إِلَّا الْقَوْمَ الْكَافِرُونَ** magar gurūh-ı imān kéltür- (27) megen-ler.” Pas Ya’kūb ‘alayhi’s-salām nāmaī bitindi, bu vach bile kim: “Ya’kūb İsrā’ilüllāh bin İşāğ zabīhullāh bin İbrāhīm hālilullāh-dın, (245a/1) Mışır mülki sarığa. Ammā ba’d biz ol ahl-ı bayt-bız kim balānı yérniñg müvakkilimiz kılıp-durlar. Caddım İbrāhīm-ni qol ayağın bağlap (2) Namrūd otığa taşladılar va Hāğ subhāna aña nacāt bérdi. Atam İşāğ-nı bıçağ boğzığa koydılar, Hudāy anıñg üçün (3) fidā yiberdi. Va mañga oğulı édi sévergürek barça oğlanlardın mañga. Anıñg ağaları yazığa éltti-ler va qanğa bulğan- (4) ğan köñlek-ni mañga kéltürüp ayttı-lar, anı bōri yédi. Mén anıñg firāğıda ança yığlap-mén kim közüm ağ boluptur. Aña qarındaşı (5) érdi, a’yānı toğğan kim mén anıñg bile taslīm bar édi. Sén anı oğurluğ-ğa tutup sağlap-sén. Va biz na ol hānadān- (6)

²⁶² “Ben kederimi ve hüznümü sadece Allah’a arz ederim.” (Yusuf suresi, 86. ayet)

dın-bız kim oğrı-lıq kılğay-bız yā bizdin oğrı oğul toqğay. Agar bu oğul-nı maṅga yibersēṅ fabihā va illā saṅga (7) du'āi kılurmén kim anıṅ aşarı séniṅ yétinçi oğluṅğa yétkey, va's-salām.” Pas nāmanı oğlanlarğa bérđi va az bizā'atī (8) yünṅ va yağ va pīnūdın va anıṅ amşalı tartīb körsetip, alarnı Mısrğa kélip qarındaşı-ğa kim anda érđi körüşti-ler. (9) Va ittifāk bile yüz Yūsuf-nıṅ bār-gāhı-ğa koydılar.

88: فَلَمَّا دَخَلُوا Pas ol vaqt kim kirdiler Yūsuf-nıṅ qarındaş- (10) ları 'alayhi's-salām ²⁶³ عَلَيْهِ aṅga, قَالُوا يَا أَبَاهَا الْعَزِيزُ ayttı-lar: “Ey 'aziz! مَسْنَا Yétip-dür bizge وَأَهْلَنَا الضُّرُّ va bizniṅ kişilerimizğa (11) katıg-lıg va navāsızlıg va açlıg. وَجِنَّا بِيضَاعَةٍ Va keltürüp-biz bizā'atī مُرْجَاةٍ az va i'tibārsız. فَأَوْفِ (12) لَنَا الْكَيْلَ Pas tamām kıl bizniṅ üçün kayl-nı. وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا Va taşdıq kıl bizge bizniṅ bizā'atımız (13) qabūlı-ğa yā artuqluq bér bizniṅ matā'yımız bahāsıdın. إِنَّ اللَّهَ بِجُزِيِّ Durustluq bile kim Hudāy الْمُتَصَدِّقِينَ (14) cazā bérür yahşı-lıq bile alarğa kim tafāzzul yüzidin taşadduq körsetürler.” Andın sonṅ Ya'qūb 'alayhi's-salām-nıṅ (15) nāmasını taht-nıṅ kırağı-da koydılar. Yūsuf 'alayhi's-salām çün nāmanı oqudı, yıglamaq aṅga galaba kıldı (16) va tamālük 'inānı élig-din barıp

89: قَالَ ayttı: “Ey oğlanlar! هَلْ عَلِمْتُمْ Ayā bilürsizler, مَا فَعَلْتُمْ olça éttiṅizler (17) بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ Yūsuf-qa²⁶⁴ va anıṅ qarındaşı-ğa?” İcmāl yolu bile ayttı, na tafşili yüzidin alarnıṅ fi'li Yūsuf-qa zāhirdür. (18) Va Bünyāmīn-ğa ol édi kim anı h'vör va i'tibārsız tutar érdiler tā martaba bile kim hiç birige söz aytmas érđi kim (19) magar 'acz va mazallat yüzidin. Pas Yūsuf ayttı kim: “Āyā bilip-sizler anıṅ yamanını kim Yūsuf va anıṅ inisi-ğa aytıp-sızlar? (20) Va ayā andın tavba kılıp-sızlar إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ kim ol vaqt sizler nādān-lar érđiṅizler? Ya'nī yaṅı yétken va şūh (21) yā cāhil érđiṅiz ata 'uqūkı va raḥm kaṭ'ı va nafs havāsı-nıṅ muvāfaqatı-ğa.” Yūsuf 'alayhi's-salām bu sözni münāşaḥat yüzidin (22) ayttı, na mu'ākabat yüzidin. Andın sonṅ niqāb taşladı va tēc-nı baş-dın köterdi. Alarğa kim nazar ol şakl va şamāyıl-ğa (23) tüşti,

²⁶³ dk. عَلَيْهِ

²⁶⁴ dk. Yūsuf-qa

90: قَالُوا ayttı-lar: أَنْتَ لَأَنْتَ يُوسُفُ “Bu taqrır istifhāmı-dur, ya’nī albatta sēn-sēn Yūsuf kim bu camāl va kamāl özge- (24) ge bola almas.” قَالَ Ayttı: أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي “Mén Yūsuf-mén va méning inim Bünyāmīn-dür. قَدْ مَنَّ اللَّهُ Durustluq (25) bile kim minnat koydı Hudāy عَلَيْنَا bizge malāmat va karāmat bile. إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ Durustluq bile kim qorqsa Hudāy-dın ²⁶⁵ وَيَصْبِرْ va şabr (26) kılsa tā’at-qa yā yazuq kıлмағay. فَإِنَّ اللَّهَ Pas taħkīk bile kim Hudāy لَا يَضِيعُ الْمُحْسِنِينَ (27) yaħşı işlig-lerniñ müzdini.” Mazhar vaż’ı muzmar mavzi’yi-de tabniya-dur aᅇga kim muħsin oldur kim cam’ kılgay taqvā va şabr ara. (245b/1) Çün aǵaları Yūsuf-nı tanıdılar yüz taht-qa kéltürüp tilediler kim Yūsuf-niñ ayaǵını öpkeyler. Yūsuf ‘alayhi’s-salām (2) taht-dın tüşüp kélip alarnı kuçtı.

91: قَالُوا تَأَلَّهَ Ayttı-lar: “Hudāy bile ant kim şurat va sīrat kamālī bile لَقَدْ أَتَرَكَ اللَّهَ (3) har-āyina taᅇgladı sēni Hudāy عَلَيْنَا bizge. وَإِنْ كُنَّا Va durustluq bile kim barbız لَخَاطِنِينَ yazuq-luq-lar ol ‘amal- (4) lar bile kim kılıp-bız.”

92: قَالَ Ayttı Yūsuf alarniñ cavābıda: لَا تَتْرِبَ “Hiç sar-zaniş yoqtur عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ sizlerge (5) bu kün. Va mén taqı har-giz sizlerniñ yazuqıniñizni sizlerniñ yüzüniñizge kéltürmegey-mén. يَغْفِرُ اللَّهُ Yarlıkaǵay (6) Hudāy لَكُمْ sizlerni kim i’tirāf kıldıniñiz yazuq-qa. وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Va ol baǵışlaǵuçı-larniñ baǵışlaǵuçı- (7) raǵı-dur.” Pas büzürgāna sılamaq dék qarındaşlarniñ köngül-lerini tāza kıldı. Köngli buzuk atası-niñ işige (8) maşǵül boldı va ayttı aǵalarıǵa:

93: أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا “Éltiñizler méniñ bu köñglekim-ni.” Ol halilī köñgleki érdi kim (9) Cibrīl kuyuq-niñ tübide aᅇga kiydürdi. Va vaħy aᅇga yetip érdi kim anı Kan’an-ǵa yibergil. Buyurdı kim: “Éltiñizler (10) فَأَلْفُوهُ pas salıniñizlar anı عَلَى وَجْهِه meniñ atam-niñ yüzige بِصِيرًا tā kıyta bolǵay körgüçi va anıñ (11) közi avval-ǵı hāl-ǵa kıyta bargay. وَأَتُونِي Va kéliñizler maᅇga بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ sizler barça öz kişileriñiz bile (12) nabireler va hādımlardıñ.” Kéltürüptürler kim Yahūdā ayttı: “Yūsuf! Qaᅇga bulǵaᅇgan köñglekni ata alıǵa mén éltip édim. (13) Bu köñglek-ni maᅇga havāla kııl kim élteyin. Şayad kim bu köñglek-niñ şadıǵı ol köñglek-niñ kayǵusı-niñ tadārüki (14) kılgay.” Yūsuf ‘alayhi’s-salām köñglekni aᅇga bérdi va

²⁶⁵ dk. وَيَصْبِرْ

yol asbābını ata va muta'allıq-lar cihatı-ğa muhayyā kılıp, aǵalarıǵa tapşurdı. (15) Yahūdā Mısrđın çıķıp kélip aǵa ini-leri bile Kan'ān-ǵa yüzlendi.

94: وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ Ol vaķt kim ayrıldı, ya'nī (16) çıķıp kélđi kārván Mısr 'imārat-larđın va yazı tüzige yétti, şabā yéli Haķ subhānadın icāzat tilep Yūsuf köngleki- (17) nińg isını Ya'ķūb maşāmmıǵa yétkürdi. قَالَ أَبُوهُمْ Alarınıń atası cam'ī-ǵa kim hāzır érdiler anıńg nabireleri- (18) din ayttı: إِنِّي لَأَجِدُ “Durustluķ bile kim mén taparmén رِيحِ يُونُسَ Yūsuf isını, لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ agar sizler méni 'aql noķşanıǵa (19) nisbat kılmasańǵızlar va aytmasańǵızlar kim qarı bolup va qarı-lıǵ yaşıǵa yétip-dür.”

95: قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ نَفِي ضَالِكِ Ayttı-lar alar kim: “Hūdāy (20) bile kim sén hanūz hamol qādīmī hayrat-da Yūsuf muħabbatı-nıńg ifrātı va anıńg yād étmeki- (21) nińg köplüki-din va anıńg körüşmeki-nińg tilemeki-desén, kırķ yıl-dın yā séksen yıl-dın song.”

96: فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ Pas ol vaķt kim kélđi müjde bérgüçi, ya'nī Yahūdā. Kéltürüptürler kim Yahūdā qarındaş-ları bile turmadı (23) va baş va ayaķ yalaǵaç yügüre başladı tā Kan'ān-ǵa yétti va atası қаşıǵa kélip, أَلْقِيَهُ saldı Yūsuf-nıńg könglekini (24) عَلَى وَجْهِهِ ata yüzige. فَارْتَدَّ بَصِيرًا Pas boldı körgüçi va özi-nińg nabirelerige قَالَ ayttı: أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ “Aytmas mu édim sizlerge إِنِّي أَعْلَمُ ol-kim mén bilürmén مِنَ اللَّهِ Hūdāy ilhāmıdın مَا لَا تَعْلَمُونَ olķa sizler (26) bilmes-sizler? Ol Yūsuf-nıńg tiriglikı édi va tutuş-luķ ménińg bile anıńg ara.” Pas yol tahıyyasını körsetip (27) har kim alar bile tutuşup édi, érler va ħatun-larđın, Mısrǵa yüzlendi-ler. Va özge qarındaşları yétip atası-nıńg (246a/1) élig va ayaǵıǵa tüşüp

97: قَالُوا: يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا! “Ey biznińg atamız! Yarlıķamaķ tile biznińg üçün Hūdāy-dın (2) دُنُوبَنَا va biznińg yazuķ-larımıznı إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ durustluķ bile biz barbız²⁶⁶ yazuķluķlar.”

98: قَالَ Ayttı Ya'ķūb 'alayhi's-salām: (3) سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ “Bat bolǵay kim yarlıķamaķ tilegey-mén sizler üçün رَبِّي öz parvardıǵarım-dın. إِنَّهُ (4) هُوَ الْعَفُورُ Durustluķ bile kim ol tavba kılǵuçı-larınıńg yarlıķaǵuçı-sı-dur yazuķlar yoymaķ bile. الرَّحِيمُ Mihribān bende- (5) lerge kürbatlar kéltürmek bile.” Ta'hīr kıldı yā cum'a

²⁶⁶ dk. durustluķ bile biz barbız

kécesi yā sahar vaqtı kim du‘ālar icābatı-nıñg gümānlıg vaqtı-dur yā tiledi kim (6) bilgey anı kim Yūsuf ‘alayhi’s-salām alardın ‘afv kılıp-dur yā yok. Durust-rağ oldur kim ta’hır kıldı tā vaqtı (7) kim Mısrğa yetti kéçe qoptı namāzğa va tahaccuddın soñg yüz kıblağa turdı, Yūsuf-nı öz éngseside tuttı (8) va ağalarını anıñg soñgıda. Ol hazrat du‘ā kıldı. Oğlanlar āmīn ayttı-lar. Va Hağ subhāna icābat kıldı. Al-kıssa çün (9) Ya‘kūb ‘alayhi’s-salām Mısr qaşığa kélđi, Yūsuf ‘alayhi’s-salām malik Rayyān va Mısrnıñg barça ašrāfi bile va ārāsta (10) leşker, atası-nıñg utrusığa çıqıp kélđi. Va Ya‘kūb oğlanları bile töpenıñg üstige çıqıp, ol (11) kavkaba va ārāstalıg-nıñg tafarrüci-ni kılıp ta‘accüb kılur érđi-ler. Cibrıl ‘alayhi’s-salām inip kélđi va Ya‘kūb ‘alayhi’s-salām-ğa ayttı: (12) “Bu leşker va tacammül-din ‘acab tutarsén yuğarı baq-kıl kim ferışteler leşkeri yérđin felek-keçe tafarrüc-ge kélip, (13) séniñg sévingeniñge şadmān va masrürdurlar; andağ kim bu müddat-da séniñg qağunğdın qağulıq va ağığ érđi- (14) ler.” Pas Yūsuf çün atasını kördi, markab-dın tüşüp kélip tiledi kim salām kılğay. Cibrıl ayttı: “Qoy-ğıl (15) tā ata sañğa salām kıl sun.” Habardadur kim Ya‘kūb dağı yayağ boldı. Va çün anıñg közi Yūsuf camālığa tüşti ayttı: السلام (16) ²⁶⁷ عليك يا مذهب الاحزان Va har ikkelesi élig-lerini biri biri-nıñg boynığa salıp şadlıg-dın yığlar érđi-ler. (17) Bas Mısrnıñg qaşıda yeri érđi Yūsuf-nıñg va béyik köşki anda yasap édi, Yūsuf anda tüşti.

99: فَلَمَّا دَخَلُوا (18) Pas ol vaqt kim kirdi-ler عَلَى يُوسُفَ [Yūsuf]qa avval manzilde, de, أَوَى إِلَيْهِ yeri bérđi özi sarıda أَبَوَيْهِ özi- (19) niñg atası va hālasığa kim anası ornıda érđi. Va yana qatla atası-nı kuştı va hālasını sordı va ağaları-nıñg oğullarını²⁶⁸ sıladı. (20) وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ Va ayttı: “Kiringizler Mısrğa, إِنَّ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ, agar tilese Hudāy hālati-de kim amīn-ler (21) bolğay-sızlar qaht va ranc va balā maşakqatı-dın.” İstişnā dāhıl-dur amn-qa an[d]a kirmek-de va çün Mısrğa kirdiler alarnı (22) öz manzili-de tüşürdi.

100: وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ Va köterdi ata va ananı, ya‘nī yuğarı éltti عَلَى الْعَرْشِ öz tahtı-ğa. (23) وَخَرُّوا Va yüz bile tüşti-ler ata va hāla va ağalar لَهُ اَنْغَا, hālati-de kim sacda

²⁶⁷ “Ey hüzün giderici, Allah’ın selamı senin üzerine olsun.”

²⁶⁸ dk. -nıñg oğullarını

kılguçı-lar érdi-ler. Va alarnıng (24) taħıyyatı va ta'zımı ol zamān-da sacda bile érdi. Yūsuf kim ol hāl-nı müşāhada qıldı, masarrat va baht izhārını qıldı (25) وَقَالَ va ayttı: يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ Méning tüşüm-niñg ta'biri-dür kördüm (26) قَدْ جَعَلَهَا mundın burun kiçig-lig ayyāmi-da. Durustluq bile kim qıldı anı رَبِّي méning parvardıgārim (27) وَقَدْ أَحْسَنَ بِي حَقًّا rāst. Va durustluq bile kim yahşı-lıq qılıp-dur mañga méning āfarıdagārim, إِذْ أَخْرَجَنِي (246b/1) çün çıkarıp keltürdi méni مِنَ السَّجْنِ zindān-dın.” Quyuqdın yād qılmadı tā ağaları uyalmağay-lar. وَجَاءَ بِكُمْ (2) “Va keltürdi sizlerni مِنَ الْبَدْوِ bādiyadın.” Va ol yeri érdi Filistin yeridin tā Şām vilāyatı-da kim Ya'qūb 'alayhi's-salām (3) anda oturur édi. Va ol Kan'ān qaşıda érdi. Yūsuf 'alayhi's-salām ni'mat şükri-niñg cihatı-ğa ayttı kim: “Haq subhāna méni zindān- (4) dın taht-ke yétkürdi va sizlerni tüzdin méning qaşımğa keltürdi tā biri biri-miz bile oturduq مِنْ بَعْدِ أَنْ (5) andın soñg kim نَزَعَ الشَّيْطَانُ buzuqluq saldı şaytān va muhālafat saldı وَبَيْنَ (6) وَبَيْنَ méning ara اِخْوَتِي va méning ağalarım arasında. إِنَّ رَبِّي Durustluq bile kim méning āfarıdagārim لَطِيفٌ yahşı-lıq-niñg yétkür- (7) güçi-si-dür لِمَا يَشَاءُ har kimge tilese. أَنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ Tahkik bile kim oldur dānā tadbir-ler vachlarığa الْحَكِيمُ (8) muhkam işlig taqdirler muvafıqı-niñg ta'yini-de.” Laṭāyif-de keltürüptür kim çün yigirmi dört yıl bu vāqı'adın ötti, (9) Ya'qūb 'alayhi's-salām-ğa vafāt yétti. Va taqı yigirmi üç yıl-dın soñg Yūsuf 'alayhi's-salām atasını vāqı'ada kördi (10) kim ayttı: “Ey Yūsuf! Séniñg didāriñgğa asru müştāk-mén. Aşuq-kıl tā yana üç künde méniñg qaşımğa kelgey-sén.” Yūsuf (11) uyqudın koqtı va birādarlarını tilep vaşıyyat-lar qıldı. Va Yahūdā-nı valı-'ahd yasap oğlanları anğa tapşurdı (12) va münacāt tarıķi bile ayttı:

101: رَبِّ: قَدْ أَنْتَنِي! Durustluq bile kim bérding mañga مِنْ تَأْوِيلِ Va öğrettiñg mañga وَعَلَّمْتَنِي (13) pādşāh-lıg va mamlakat asramaqlıg. مِنَ الْمَلِكِ Ey paydā kılguçı va ey yaratquçı فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ (14) tüş-ler ta'birdin. Séniñg méniñg (15) yārim va méniñg işim-niñg mutavallisi-sén أَنْتَ وَلِيٌّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ bu sarāy va ol sarāy-da. Öltürgil méni, (16) مُسْلِمًا hālati-de kim boyun qoyğan bolğay-mén séniñg buyruğunğ-da, ya'nı méni müsülmān öltürgil.

²⁶⁹ dk. ey atam

وَالْحَقِّي (17) Va yétkürgil meni بِالصَّالِحِينَ méninġ şāyista atalarım-ğa.” Kéltürüptürler kim üç kündin soñġ vāqı’adın kim (18) körüp érđi vişāl ravzasıġa köçti.

102: مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ (19) ġayb-ninġ habarlarıdın-dur kim i’cāz dalil-leri-ninġ zuhūrı cihatı-ġa نُوحِيهِ إِلَيْكَ vaħy kılurbız anı sanġa. (20) وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ Va sén yoġ éđinġ Yūsuf ġarındaş-ları-ninġ ġaşıda إِذْ أَجْمَعُوا (21) ol vaġt kim cam’ kıldılar öz kénġeşlerini Yūsuf-nı ġuyuġ-ġa salmaġ-ġa. وَهُمْ يَمْكُرُونَ Va alar makr kılır (22) érdiler Ya’ġūb va Yūsuf ‘alayhumā’s-salām-ġa. Va ġün sén anda yoġ éđinġ va séninġ mukazzıb-larinġ bilürler kim (23) kışıdın éşitmey-sén va ġabar bérürsén, andaġ kim bar éđi. Bas dalil-i ravşan-dur anġa kim ilāhī vaħy bile bilip-sén.

103: (24) وَمَا أَكْثَرَ النَّاسِ Va yoġturlar köpreki kışilerinġ وَلَوْ حَرَصْتَ va agar hırş kılırsén alarninġ İMĀNİĞA بِمُؤْمِنِينَ (25) gerevıdelerninġ ‘inādı va taşmī-mi cihatı bile küfr va fasādda.

104: وَمَا تَسْلُفُهُمْ Va tilemes-sén alardın عَلَيْهِ tabliġ (26) va ġükm-ler adāsıġa yā Ķur’ān kışşalarını oġumaġ-ġa مِنْ أَجْرِ müzdi; andaġ kim kışşa aytġuġı-lar tilerler. إِنَّ هُوَ (27) Yoġtur Ķur’ān إِلَّا ذِكْرٌ magar pandī Ĥudāy-dın لِلْعَالَمِينَ ‘alamī-lerġa? Va yalġuz Mekke müşrik-leri séninġ mu’cizānġdın yüz (247a/1) évürmediler.

105: وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ vā basā ġudrat-ninġ nişānaları va dālla va dalil-ler şāni’-ninġ vücūdı va aninġ ġikmatı-ġa (2) bardur فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ kök-ler va yerlerde kim ol baş tartġuġı-lar عَلَيْهَا öterler anġa. وَهُمْ (3) عَنْهَا Va alar ol āyat-lardın مُعْرِضُونَ yüz évürgüġi-lerdürler. Na anda fikrat kılırlar va na andın ‘ibrat alırlar.

106: وَمَا (4) يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ Va İmān kéltürmedi-ler köpreki alarninġ بِاللَّهِ Ĥudāy-ġa, إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ (5) le[r] bolġay-lar. Ayturlar, murād bu gurūh-dın Mekke kāfirleri-dürler kim aytur érdiler: “*Rabbanā Allāh*” Va soñġdın indürdiler (6) kim: “*Al-malā’ikatu banātillāh.*” Yā Yahūdī-ler kim İmān kéltürdiler Ĥudāy-ġa va ayttı-lar: “*Az-ż bin Allāh.*” Yā naşārā kim Ĥudāy-ġa İmān kéltür- (7) di-ler va ayttı-lar: “*Al-Masīh bin Allāh.*”

107: أَفَأَمِنُوا (8) Āyā amīn boldı-lar müşrik-ler, تَأْتِيهِمْ andın kim kélġey alarġa عَاشِيَةً أَوْ تَأْتِيهِمُ السَّاعَةُ Ĥudāy ‘azābıdın مِنَ عَذَابِ اللَّهِ alarġa ya’nī tutġuġı alarġa

yā kélgey alarğa (9) kıyāmat بَعْتَهُ keyinete. وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ Va alar bilmes-ler anıñg kélmegeni va iş yasamağan bolğay-lar.

108: قُلْ Aytkıl, (10) ey Muḥammad şallallāhu ‘alayhi va sallam هَذِهِ bu da’vat tavhīdқа: سَبِيلِي “Méniñg yolum-dur va muñga şābit-mén. اُدْعُو Ündermén ḥalq-nı 270 إِلَى اللَّهِ (11) Ḥudāyğa, عَلَى بَصِيرَةٍ huvaydā bayānı va ravşan huccatı-ğa أَنَا mén. (Ta’kīd müstatirdür اُدْعُو -da) وَمَنْ اتَّبَعَنِي Va oğur Ḥudāy-ğa (12) har kim égreşip-dür mañga. وَسُبْحَانَ اللَّهِ Va arıg-dur Ḥudāy şirkatı-dın kim sizler anı anıñg bile vaşf kıılır (13) sizlar. وَمَا أَنَا Va yokturmén mén مِنَ الْمُشْرِكِينَ şirk kélürgüci-lerdin.” İmām-ı Zāhid kéltürüptür kim kāfir- (14) ler ayttı-lar: “Ḥudāy-ğa feriştelerdürler. Nége ādamī-ni risālat-қа yiberür? Agar tilese édi feriştelerni yiberür (15) édi.” Ḥaḳ subḥāna buyurdı:

109: وَمَا أَرْسَلْنَا Va yibermedük biz مِنْ قَبْلِكَ séndin burun risālat-қа, إِلَّا رِجَالًا magar érleri (16) kim نُوحِي إِلَيْهِمْ vaḥy yiberildi alarğa, (Ḥafş 271 نُوحِي oğur, ya’nī biz vaḥy yiberdük alarñıñ sarığa.) مَنْ أَهْلُ (17) الشَّعْرَى şahrlar va kent-ler ahlı-dın. Vasīṭ-de İmām-ı Ḥasan Başrī raḥimahullāh-dın naql kıılır kim Ḥaḳ subḥāna har-giz payğambarı ḥalq-қа (18) yibermedi bādiya ahlı-dın va na cin-dın va na ḥatun-lardın. Va Sacāḥ kāhina bābıda kim nübüvvat da’vā-sını kıılır édi aytıp-durlar:

اضحت بيئنا انثى تطوف بها (19)

ولم تنزل انبياء الله نكران 272

أَفَلَمْ يَسِيرُوا Ayā kézmes-ler kāfirler فِي الْأَرْضِ (20) Şām va Yemen yéride va ‘Ād va Şamūd diyārığa ötmes, ya’nī kérek kim ötkeyler. فَيَنْظُرُوا Pas körgey-ler ‘ibrat (21) közi bile كَيْفَ كَانَ kim néteg érdi عَاقِبَةُ الَّذِينَ alarñıñ işi-niñg soñgı kim münkir va mukazzıb-lardın (22) bar érdi-ler مِنْ قَبْلِهِمْ alardın burun. Bas ögüt köterip payğambar va Qur’ān takzībi-din ḥazar kılgay-lar. وَلَدَارُ (23) الْآخِرَةِ Va har-āyina āḥırat sarāyı, ya’nī cannat va anıñg ni’matı خَيْرٌ yaḥşıraḳ-dur fānī dünyā lazzat-ları-dın لِلَّذِينَ (24) اتَّقَوْا alarğa kim parhız étti-ler şirk va farmān-sızlıg-dın. أَفَلَا تَعْقِلُونَ Ayā ta’aḳkul kıılmas-sızlar va sağış (25) étmes-sizler tā bilgey-sizler kim ol yaḥşıraḳ-dur? Bas

270 dk. إِلَى اللَّهِ

271 nūḥī “Vaḥiy gönderildi.”

272 Şiir tercümesi: Peygamberimiz müennes idi ve biz onun etrafını sarardık (yani onu güzel olduğu için severdik), Allah’ın peygamberleri ise müzekkerdir (yani peygamberler her zaman erkek idi).

kérek séning zamāning-niŋ mu'ānidleri va özi- (26) niŋ davlatı-niŋ hayātī künleri uzun-luġı-da maġrūr bolmaġaylar kim ötken ümmet-lerge muhlat bérduk biz

110: حَتَّى (27) إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلُ tā ol vaqt kim navmīd boldılar yibergenler alarniŋ imānidin. وَظَنُّوا Va gümān éltti-ler rasul-lar (247b/1) أَنَّهُمْ anıŋ bile kim alar, دُرُوسْلُوكُ بِلِه كِيم *makzūb bih* boldılar. Ya'nī kāfirler imān va'dası bile alarġa yalġan (2) ayttı-lar yā kāfirler gümān éltti-ler kim payġambarlar alarġa yalġan ayttı-lar va'd va va'idde. جَاءَهُمْ نَصْرُنَا Kéldi payġambarlarġa (3) bizniŋ yārī kılmaġımız, ya'nī 'azāb ol kavm-ġa tüşüp kéldi. فَجَبِيْ Pas kütqarıldı مَنْ نَشَاءُ har kimni biz (4) tiledük, ya'nī payġambar va anıŋ égreşküçi-leri. وَلَا يَرُدُّ Va kaytarulmaġusıdur بِأَسْنَانَا bizniŋ 'azābımızġa (5) عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ gurūh-ı kāfirlerdin vaqtī kim alarġa inip kélür.

111: لَقَدْ كَانَ Durustluk bile kim bardur (6) فِي قَصَصِهِمْ payġambarlar kışşası va alarniŋ ümmeti-de yā Yūsuf 'alayhi's-salām va aġaları-niŋ kışşası-da عِبْرَةٌ i'tibārī (7) va pandī الْأَبْيَابِ الْأُولَى hāşşa 'aql-lar égelerige. Sülamī raḥimahullāh Ca'far-ı Şādık razıyallāhu 'anh-dın naql kılur kim murād ol albāb- (8) dın asrār arbābı-dur. Bas i'tibār bu kışşalardın asrār arbābıġa bolġay va kalām-niŋ haġāyıkı alarniŋ ġıl-sız köŋli-niŋ (9) közġüsıde yüz körsetür. مَا كَانَ Yoqtur قُرْآنٌ يُفْتَرَى sözi kim tokulġan bolġay-lar. وَلَكِنْ (10) Va līkin bardur تَصْدِيقَ الَّذِي ol némeniŋ taşdıķı kim bar édi بَيْنَ يَدَيْهِ andın burun ilāhī kitāb-lardın. (11) Ya'nī anıŋ muşaddaķı va muvāfıķı-dur rāst-lıġ va durust-luġı-da. وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ Va barça némelerniŋ bayānı kim (12) muhtāc-ı ilayh bolġay dīn va dünyāda وَهُدًى va yol körsetküçi-dür sālīk-lerge. وَرَحْمَةً Va baġışlamaķ-dur (13) لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ gurūhī-ġa kim imān kéltürgeyler Ḥudāy-niŋ tavhīdi va Muştafā şallallāhu 'alayhi va sallam nübüvvatı (14) va 'alā ālihi va şahbihi acma'in.

SŪRATU'R-RA'D

bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

1: حُرُوفِ الْمُرِ Ḥurūf-ı muķaṭa'a-yı (15) muhtāşarāt-durlar, kalimalardın kim ilāhī şıfat-larıġa dalālat kılurlar; andaķ kim الْمُر -da aytp-durlar kim *alif* (16) anıŋ ālāyı-dur va *lām* anıŋ nihāyat-sız luṭfi va *mim* zavāl-sız mülki[d]ür kamāl-lıġ ra'fatı. Va ḳavli oldur kim ba'zı andın (17) ilāhī asmāsıġa dalālatı bardur va barḥī anıŋ af'ālıġa;

andağ kim المر ya'nī²⁷³ *انا الله اعلم وارى* Bu āyat-lar آياتُ (18) الْكِتَابِ Ḳur'ān āyat-larıdur, وَأَنْزَلَ olça tüben yiberilip-dür إِلَيْكَ séning sarığa (19) مِنْ رَبِّكَ séning parvardıgārıng-dın الْحَقُّ durust va rāst-dur. Élig anda urğıl va anıng bile 'amal kılgıl. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ (20) Va lıkin köpreki kişiler Mekke ahlı-dın لَا يُؤْمِنُونَ imān keltürmesler anğa tafakkür yoğı üçün anıng ma'nā-larıda.

2: (21) الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ Ḥudāy oldur kim köterdi kök-lerni, ya'nī yarattı köterip بِغَيْرِ عَمَدٍ sütün-sız kim (22) anğa kıyım bolğay, تَرَوْنَهَا körersizler kök-lerni köterilgen sütün-sız. Va aytıp-durlar köterip-dür (23) kök-lerni sütün-sız kim sizler körgey-sizler. Bas lāzım kélür sütün bardur va lıkin körüngüçi imān-dur. Va avval (24) kıdrat-dur kim kök anıng bile köterilgen bolur. Va Favāyıdu's-sülük-da keltürüptür kim Bārī ta'ālā kök-lerniğ 'āliya (25) sağf-ları mürtafi'a sağf-larını kı'imasız kim idrāk kıla alğay-sızlar köterdi. Va sütüni-sız kim köre alğay-sızlar (26) béyik köterdi, ya'nī sütün bardur, ammā yaşurun-dur. Va kı'ima maveüd, ammā körülgüçi émeştür. Ol 'adālat bola alur kim قَامَتِ السَّمَاوَاتُ²⁷⁴ (27) بِالْعَدْلِ Kışd kıldı نُفِثَ اسْتَوَى Kışd kıldı عَلَى الْعَرْشِ 'arş-nı yaratmaq-qa yā müstavlı boldı iktidār va hüküm nafāzı bile. (248a/1) Yā 'arş mülk bolğay va ol kışd kıldı anğa sağlamak va tadbır bile. وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ Va rām kıldı kün va ay-nı bendeler (2) maşlahatı cihatı, olça bile tiledi alarnıng ħarakat-larındın, bilgülgü caddı bile. كُلُّ Har biri alardın يَجْرِي bardur va ħarakat (3) kıılır لِأَجَلٍ مُّسَمًّى tā atalğan vaqtı, ya'nī mu'ayyan müddatı kim özi-niğ aylanmağınını itmām-ğa yétkürgey yā baradur yā barur tā vaqtı (4) anıng aylanmağı üzülgey, ya'nī tā kıyāmat kıyāmı-ğaça يُدَبِّرُ الْأَمْرَ tadbır kıılır Ḥudāy öz malakütı-niğ işini icād (5) va i'dām-dın va izlāl i'zāz va ihyā va imātadın. يُفَصِّلُ الْآيَاتِ Bayān kıılır Ḳur'ān-niğ āyat-larını, ya'nī mufaşşal (6) kıılır amr va nahy bile yā kıdrat dalil-leri-niğ ihdāşını kıılır birini yana biridin soğ, لَعَلَّكُمْ şāyad kim sizler (7) بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ öz parvardıgārıngızniğ didarı bile, ya'nī körmek bile cazāsı kim bérgüsidür kıyāmat-da, (8) تُوقِنُونَ gümān-sız bolğay-sızlar va bilgey-sizler kim kıadırdur bu némelerni yaratmaq-qa kıdratı bardur kim anı i'āna (9) va ihyā kılgay.

²⁷³ “Ben her şeyi bilen ve gören Allah'ım.”

²⁷⁴ “Gökler adaletle ayaktadır.”

3: **وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ: 3** Va oldur ol-kim tarttı yérni su yüzige, ya'nī yaydı uzun-ğa va (10) yassılıq bile tā hayvān-niṅ munḳalibi bolğay. **وَجَعَلَ فِيهَا** Va yarattı anda **رَوَاسِيَ** muḥkam tağlar ayağı bérk kim yérniṅ (11) qazuğı bolğay. **وَأَنْهَارًا** Va paydā qıldı tū[b]de aqar arıǵ-lar. **وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ** Va barça mīvelerdin **جَعَلَ فِيهَا** (12) yarattı yérde, **رُوحَيْنِ اثْنَيْنِ** ikki türlüǵ maşalan qara va aq va kiçig va uluǵ va açıǵ va çüçüǵ va ısıǵ va sa- (13) vuq va yazı-lıǵ va bustānlıǵ va anıṅ amşalı. *İşnayn zavcayn* ta'kidī-dür kim **كَمَا هُوَ دَأْبُ الْعَرَبِ فِي كَلَامِهِمْ**²⁷⁵ **يُغْشِي** (14) **اللَّيْلَ النَّهَارَ** Yapar va tartar kéçeni kündüzge tā havā andın soṅ kim yaruq qaraṅǵu bolğay va mundın tapsa bolur kim (15) kündüzniṅ yapmaq-lıǵı-dağı kéçede tā havā qaraṅǵuluq-dın soṅ yaruq bolmaq andın-dur. **إِنَّ فِي ذَلِكَ** Durustluq (16) [bile] kim bu qudrat āsarıda kim yād étildi, **لآيَاتٍ** har-āyina yaruq bélgüleri-dür **لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ** gurühī-ğa kim tafakkür qılğay- (17) lar anda. Va bilgey-ler bu némelerniṅ takavvüni va har biri-niṅ taḥşışı némege dalil-dür şāni' ḥakīm vüçüdiǵa.

4: **وَفِي الْأَرْضِ** (18) Va yérde **مُتَجَاوِرَاتٍ** pāralardur biri birige tutuş. Bu dağı qudrat dalil-leridin biri-dür biri-niṅ pāra (19) lar[1] biri birige üleşip-dür. Ba'zı ékin lāyığı-dur va ba'zı şūralıǵ va qadrī qum qoşulğan va pāra taşlıǵ. **وَجَنَّاتٍ** (20) Va taqı yérde bustān-lardur **مَنْ أَعْنَابٍ** köp üzüm-din **وَزَرْعٍ** va ékin-ler **وَنَخِيلٍ** va ḥurmā-bunān **وَعَيْرُ صِنُونٍ** na andaq, balkim mutafarriqu'l-uşul bir néçe şāḥ yer tübidin ötüp-dür.²⁷⁶ **يُسْقَى بِمَاءٍ** (22) **وَاحِدٍ** Su bérülürler bu barça yaǵaç-lar va ékin-ler bir su bile. **وَنُفُضَلُ بَعْضِهَا** Va tafzıl bérürbiz ba'zı-ğa andın **عَلَى** **بَعْضِ** (23) özge ba'zı-ğa **فِي الْأُكُلِ** mīvede şakl va tūs va is va ta'm va maza bu su{nı} bile.²⁷⁷ **إِنَّ فِي ذَلِكَ** Durustluq bile kim munda kim yād étildi, (24) **لآيَاتٍ** har-āyina vāzıḥ dalil-lerdür **لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ** qavmī-ğa kim ta'aqqul qılğaylar va ta'ammül körsetkeyler kim mīvelerniṅ iḥtilāfi²⁷⁸ yaǵaç-(25) larda bā-vüçüd kim²⁷⁹ bir sudın parvariş taparlar, bola almas, illā qādir muḥtār ḥvāstı bile. Tibyān-da kéltürüptür kim bu banī Ādam mişli- (26) dür alvān va aşkāl va hay'āt va ün-ler va qılıǵ-lar iḥtilāfi-da, bā-vüçüd ol-

²⁷⁵ “Araplar konuşmalarında söylemekte oldukları gibi.”

²⁷⁶ dk. **وَعَيْرُ صِنُونٍ** na andaq balkim mutafarriqu'l-uşul bir néçe şāḥ yer tübidin ötüp-dür

²⁷⁷ dk. bu su{nı} bile

²⁷⁸ dk. iḥtilāfi

²⁷⁹ Yazmada ilk önce “anıṅ” kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “bā-vüçüd kim” olarak düzeltilmiştir.

kim barçası-nıñ atası birdür. Madārik-de (27) keltürüp-tür kim köñgöl-ler ihtilāfi dēk-dür āṣā[r]²⁸⁰ va anvār²⁸¹ va sırlarda har köñglige şıfatı va har şıfat-қа natıca (248b/1) köñgli bolğay kim inkār va istikbārga mavşūf kim ²⁸²قلوبهم منكرو وهم مستكبرون
Va yana köñgli bolğay tınç olğan Hudāy ta'ālā-nıñ (2) zikri bile kim ²⁸³تطمئن قلوبهم بذكر
الله

5: وَإِنْ تَعْجَبْ Agar 'acab tutarsén, ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- kāfirlerniñ imān keltür- (3) megeni-din vaḥdat dalīli-ğa, فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ pas tang-dur alarnıñ sözi. Ya'nī anıñ yeri-dür kim müta'accib (4) bolğaylar alarnıñ sözidin kim ayturlar: أَيَّامًا كُنَّا “Ayā ol vaqt kim biz bolğay-bız تُرَابًا tofrağ? Ya'nī ölgendin (5) sonğ biz tofrağ bolğay-bız? أَيُّنَا Ayā biz خَلَقَ خَلْقٍ جَدِيدٍ bolğay-bız yañğı yaratmaq-da? Ya'nī yana bizni tirgüzür- (6) ler?” Va ta'accüb maḥalı oldur kim alar Hudāy-nı yer va kök-niñ yaratquçı-sı bilür édiler va hiç fikri kılmalar érdi- (7) ler kim har kim ibdā-ğa qādir bolsa a'ādğa dağı qādir bola alur. أُولَئِكَ الَّذِينَ Ol gurūh alardurlar kim alar كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ (8) imān keltürmediler öz parvardıgāri-ğa, anıñ kudratığa imān keltürmegen cihatı-ge ḥaşr u naşrga. (9) وَأُولَئِكَ الْأَعْلَالُ Va ol gurūhdurlar kim gal-lar فِي أَعْنَاقِهِمْ alarnıñ boyun-laridadur, ya'nī muqayyaddurlar (10) zalāl ağılalı-ğa va alarğa kutulmağılı ümīdi yoqtur. Yā kıyāmat küni otluğ gal alarnıñ boynığa qoyarlar va kāfir- (11) lerniñ 'alāmatı tamuğ-da bu bolğay. وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ tamuğ otı-niñ mülāzım-ları-durlar. (12) هُمْ فِيهَا Alar ot-da خَالِدُونَ cāvidān-durlar. Ḥabardadur kim Nażr bin Ḥāriş va anıñ aşbāhi 'azāb-қа (13) aşuqur érdiler. İstihzā yolu bile Ḥağ subḥāna aytur kim:

6: وَيَسْتَعْجِلُونَكَ Va aşuqmağılı tilekin kılurlar séndin بِالسَّيِّئَةِ (14) 'uqūbatı-ğa kim Hudāy alarğa muqarrar kılıp-dur قَبْلَ الْحَسَنَةِ 'āfiyat-dım burun. Ḥağ subḥāna istişāl 'azābını (15) bu ümmet-din ögürüp-dür va ol-ḥazrat şallallāhu 'alayhi va sallam mukazzıb-ları-nıñ ta'zıbi-ni ta'hır kılıp kıyāmat-қа (16) salıp-dur. Ol ta'hır ḥasanadur va ol istişāl seyyi'e. Va kāfirler istişāl 'azābı-nıñ aşuqmağılı-ğ-nı (17)

²⁸⁰ Yazmada ilk önce “āṣā[r]lar” yazılmış, daha sonra çokluk ekinin üstü çizilmiştir.

²⁸¹ Yazmada ilk önce “anvārlar” yazılmış, daha sonra çokluk ekinin üstü çizilmiştir.

²⁸² “Onların kalpleri, inkar edicidir ve onlar, kibirlenen kimselerdir.” (Nahl suresi, 22. ayet)

²⁸³ “Onların kalpleri Allah'ı zikretmek ile tatmin olmuştur.” (Ra'd suresi, 28. ayet)

kılır érdiler ilāhī ihsānı-dın burun alarğa anıᅇg ta'hiri bile. Va 'acab-dur alardın kim 'azāb tilerler وَقَدْ (18) خَلَّتْ va hāl ol-kim ötüp-dür مِنَ قَبْلِهِمُ الْمُتَلَاتُ alardın burun 'uᅇbat-lar mukazzıb-larğa ᅇasf va mashᅇ (19) va racfa dék va alar bilip-dürler. Pas nége anıᅇg bile i'tibār almas-lar va özi üçün anıᅇg dék tilerler? (20) وَإِنَّ رَبَّكَ Durustluᅇ bile kim séniᅇg parvardıᅇarıᅇg لَدُو مَغْفِرَةٍ har-āyina maᅇfırat égesi-dür لِلنَّاسِ (21) kişiler üçün. Ya'nī kāfirler agar imān keltürseler va ᅇaᅇ taᅇdıᅇi-ni ᅇılsalar, ᅇudāy yarlıᅇar alarnı عَلَى ظُلْمِهِمُ (22) bā-vücüd kim ᅇulmı bardurlar. Ya'nī küfr kim imān küfr zamānı-nıᅇg yazuᅇlarını buzᅇuᅇı-dur. وَإِنَّ رَبَّكَ Va durustluᅇ (23) bile kim séniᅇg āfarıdagāriᅇg لَشَدِيدِ الْعِقَابِ ᅇatıᅇ 'uᅇbat-lıᅇ-dur kāfirlerge, agar bérk bolsalar (24) küfr va takzıb-de. Va aytıp-durlar zū-maᅇfırat-dur mü'min-ge tavba va istıᅇfār bile. ᅇatıᅇ 'uᅇbat-lıᅇ-dur kāfirlerge inkār (25) istıkbār bile. Va muᅇaᅇᅇıᅇ-lar aᅇgadurlar kim ᅇavf va racā' ᅇā'idaları-nıᅇg tamᅇıdi bu āyat-dadur. Aytur kim yarlıᅇaᅇuᅇı-dur (26) tā anıᅇg raᅇmatı-dın navmıd bolmaᅇaylar; va 'uᅇbat ᅇılᅇuᅇı-dur tā anıᅇg ᅇaybatı-dın amın bolmaᅇaylar. Va ᅇadıᅇ-de kélip- (27) dür kim agar ᅇudāy-nıᅇg 'afvı bolmasa édi hıᅇ ᅇıᅇi-nıᅇg 'ayᅇı sıᅇᅇmes édi; va agar ᅇaᅇ-nıᅇg va'ıdi bolmasa (249a/1) édi barᅇa ᅇıᅇi 'afvᅇa tayanıp 'amal-dın ᅇalur édi.

7: وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا: “Nége (2) tüben yiberilmes عَلَيْهِ Muᅇammad-ᅇallallāhu 'alayhi va sallam-ᅇa مِّن رَّبِّهِ anıᅇg parvardıᅇarı-dın bélᅇısi? Ya'nī mu'ciza kim biz tilerbiz (3) Mūsā 'aᅇası va 'ıᅇā ihyāı dék 'alayhumā's-salām.” إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ Mundın özge yoᅇtur kim sēn ᅇorᅇutᅇuᅇı, (4) ya'nī yiberilgen ᅇorᅇutmaᅇ üçün saᅇᅇa uᅇbu yetkürmek-dür. Bas {bas} saᅇᅇa āyat-lar izᅇārıda né ihtiyār? وَ لِكُلِّ قَوْمٍ (5) va har gurūhı-ᅇa هَادٍ yol körsetküᅇı-dür, ya'nī payᅇambarı kim maᅇᅇüᅇ bolᅇay mu'cizasıᅇa ᅇurat-da, olᅇa ᅇālib (6) bolᅇay anıᅇg ᅇavmı-ᅇa sıᅇr dék Mūsā 'alayhi's-salām zamānı-da va tıb dék 'ıᅇā 'alayhi's-salām vaᅇtı-da. “Bas Mūsā va 'ıᅇā (7) mu'cizini kim sizler tiler sizler ihtıᅇāᅇ alarnıᅇg zamānı-ᅇa érđi. Va çün faᅇāᅇat sizlerge ᅇālib-dür méniᅇg mu'cizim- (8) niᅇg ᅇuyı-raᅇı ᅇur'an-dur. فَاتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ 284”

284 “Öyleyse onun gibi bir sure getirin.” (Yunus suresi, 38. ayet)

8: اللَّهُ يَعْلَمُ Va Hudāy bilür مَا تَحْمِلُ olça köterür كُلُّ أَنْثَى (9) har hatun oğlanlardın ér va tişi va qara va aq va kör[k]lüg va körk-siz va uzun va kısqā va andın özge. وَمَا تَعْيِضُ (10) الْأَرْحَامُ Va bilür olça sızgaylar raḥm-larda. Ya'nī Ḥaḳ subḥāna sızdurğay kırsaḳda yaş oğul-dın kim bütün (11) çıqmağay. وَمَا تَزْدَادُ Va olça artuq kıılır, ya'nī Hudāy artuq kıılır oğul-niṅ cüṣṣası-dın artuq san-lar- (12) dın. Va aytıp-durlar murād köp va artuq-dın, oğul-niṅ hisābı-dur kim raḥm müştamil bolur bir oğul-ğa tā tört. (13) Va oğul-niṅ nihāyatı raḥm-da tört-dür. İmām-ı A'zam raḥimahullāh qaşıda va Anvārda İmām-ı Şāfi'î raḥimahullāh-dın naql kıılır (14) kim Yemen-de hatunī beş qarın toğurdı va har kırsağı-da beş oğul. ²⁸⁵ و الله قادر على ما يشاء Va yā murād ḥaml müddatı- (15) dur va anıṅ azrağı, ittifaḳ bile altı ay-dur va anıṅ köpreki. İmām-ı A'zam raḥimahullāh qaşıda ikki yıl va İmām-ı Şāfi'î (16) raḥimahullāh qaşıda dört yıl va İmām-ı Mālik raḥimahullāh qaşıda beş yıl. وَكُلُّ شَيْءٍ Va barça néme عِنْدَهُ (17) anıṅ qaşıda بِمِقْدَارٍ ölçeki biledür kim andın az va artuq bolmas-dur.

9: عَالِمُ الْغَيْبِ Oldur bilgüçi yaşurunlar- (18) nı his-din وَالشَّهَادَةِ va āşkāra, ya'nī ḥāzır ḥavāş-ğa الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ bėyik-rek barçadın.

10: سَوَاءٌ (19) مِّنْكُمْ Téng-dür sizlerdin anıṅ 'ilmi alıda, مِّنْ أَسْرَ الْأَقْوَالِ har kim yapsa sözini öz nafsıda وَمَنْ بِهِ (20) وَجْهٌ va har kim āşkāra kılsa anı özgege وَمَنْ هُوَ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٍ va har kim yaşurmak tilekin kıılır va yapar öz (21) 'amalı-nı وَالنَّهَارِ künde. Ya'nī mutlakā (22) hiç néme qavl va fi'l-din sırran va 'alāniyan aṅga yapuğluq yoqtur.

11: لَهُ Hudāy-ğadur مُعَقَّبَاتٌ feriştelər biri biri- (23) din song yā ol-kışi-ge kim yapar va āşkāra kıılır özi-niṅ sözi va işini, feriştelerdürler anıṅ söz- (24) leri va işleri-niṅ songıda kéçe va kündüz مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ anıṅ alıdın وَمِنْ خَلْفِهِ va anıṅ songıdın يَحْفَظُونَهُ (25) saqlar alarnı مِنْ أَمْرِ اللَّهِ Hudāy farmānı bile olça andın şadır bolur bitürler. Va barara va kirāmu'l-kātibayn dərler. (26) Tibyān-da kéltürüpdür kim alar on feriştedürler kündüzde va on kéçede. Durust-raḳ va maşhūrtaḳ oldur (27) kim ikki feriştedür kündüzde va ikki, kéçede. Va aytıp-durlar Ḥaḳ subḥāna feriştelər yaratıp-dur tā anıṅ ḳul-larını (249b/1) saqlarlar mażār va makkāradın. Zādda, Ka'bu'l-

²⁸⁵ “Allah her şeye kadirdir.”

aḥbārın naql qılır kim agar Hudāy feriştelerni ādamī-lerniḡ müvakkili qılmasa érdi, (2) har-āyina cinnī-ler alarnı alğaç kéter érdiler yér yüzidin. Va aytıp-durlar ²⁸⁶يحفظونه-niḡ zamīri 'āiddür ḥazrat-ı rasūl (3) şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa. Ya'nī Hudāy-ğa feriştelerdürler kim ol-ḥazrat-niḡ muḥāfazatı-nı qılurlar düşman-lar zararıda; andağ kim (4) 'Āmir bin Ṭufayl dārıdın Rabī'a şarrı-dın anı asradı va 'an-ḳarīb alarniḡ kışşası zıkr raqamı-nı tapqusıdır. (5) إِنَّ اللَّهَ Durustluğ bile kim Hudāy لَا تاḡyır qılmas مَا بِقَوْمٍ olça gurūhī-ğa bolğay 'āfiyat va ni'mat-dın حَتَّى يُعَيَّرُوا (6) tā vaḳtī kim ol gurūh taḡyır bérgeyler مَا بِأَنْفُسِهِمْ olça alarniḡ nafs-larıdadur. Ya'nī alışturğaylar camīla aḥvālnı (7) radiya aḥlāğ bile. Sülamī aytur taḡyır bérür til-lerni anıḡ zıkrı-dın va taḡyır bérür köngül-lerge öz yaḥşı-lıḡı-dın. Va mādām (8) köngül-lerni anğa rāst tutsalar va gāfil bolmasalar, fayz-niḡ āşarı alarğa mutaşşıl bolğay. (9) وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ Hudāy بِقَوْمٍ سُوءًا gurūhī-ğa 'azāb va 'uḳubat va halāk-nı, فَلاَ مَرَدَّ لَهُ pas kaytarılmaq yoğtur anı. Ya'nī kişi boldura (10) almas kim anı kaytarğay özidin yā özgedin. وَمَا لَهُمْ Va yoğtur ol ḳavm-ğa مِنْ دُونِهِ Hudāy-dın özge (11) مِنْ وَالٍ kişi kim alarniḡ işi-niḡ mutavallī-si bolğay 'azāb kétermeki-de yā yārī-lıḡ qılğay anğa.

12: هُوَ الَّذِي Oldur (12) ol-kim يُرِيكُمُ الْبَرْقَ sizlerge körsetür barqını, ol lam'adur sarī'ü'l-zavāl kim bulut-dın zāhir bolur va ol yamğur- (13) niḡ bélgüsü bolur. Pas Hudāy yaşın-nı körsetür خَوْفًا müsāfirniḡ ḳorqmağı üçün va kişi kim yamğur anğa zarar qılğay (14) وَطَمَعًا muḳīm ṭam'ayı üçün va cam'ī kim yamğurğa muḥtāc bolğay-lar وَنُشَيْبُ va köterür havāda السَّحَابَ الثَّقَالَ (15) bulut-larnı kim su bile ağırduklar.

13: وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ Va tasbīḥ aytur ra'd بِحَمْدِهِ mültabis Hudāy ḥamdı bile, ya'nī tasbīḥ-ni (16) taḥmīd bile yavuğ qılır. Va ra'd va feriştedür kim bulut-nı sürer va yaşın anıḡ ḳamçı-sı-dur. Va Ḥaḳāyıq-ı Sülamī-de İbn-i (17) Rayḥānī raḥimahullāh-dın naql qılır kim ra'd feriştelerniḡ üni-dür va yaşın sözlük āhı va yamğur alarniḡ közi- (18) niḡ yaşı. وَالْمَلَائِكَةُ Va tasbīḥ étürler barça feriştelér yā alar kim ra'dniḡ kömeki-dürler مِنْ خِيفَتِهِ Hudāy (19) ḳorğunçı-dın. وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ Va tüben yiberür şāyıqalarını bulut-dın. فَيَصِيبُ بِهَا (20) مَنْ يَشَاءُ har kimge tilese kim

²⁸⁶ yehfezūnehu “korur, saklar.”

anıñg bile halāk kıılır, Arbad bin Rabī'a dék. Kéltürüptürler kim tokkuzunçı yıl hicrat-dın, (21) 'Āmir bin Tufayl, Arbad bin Rabī'a bile yā Arbad bin Qays, ayttı kim: "Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-nıñg körmeki-ge barurbiz va çün mén anı sözge maşgūl kıılsam, (22) sén anıñg soñıdın kirgil va kıılıcı-nı anıñg öler yérige urgıl." Çün maclis-ke kirdi-ler, 'Āmir ol-ḥazrat-nı sözge maşgūl (23) kııldı va köp sözlegendin soñg ayttı: "Ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- barayım va civār leşkeri atlıg va yayaq-dın séniñg başıñgğa (24) kéltüreyim." Munı ayttı va Arbad bile çıqıp kéldi. Ḥazrat ayttı kim: ²⁸⁷ اللهم اكفينا بما شئت Pas 'Āmir, Arbadğa ayttı kim: "Ol barça (25) vaşıyyat qayda boldı?" Arbad ayttı: "Har qaçan kim kıılıç urmaq tilemekin kııldım sén méniñg va anıñg ara ḥāyil bolduñg." (26) Al-kışşa çün Medīnedin çıqıp kéldi-ler şā'ıka kéldi va Arbadnı köydürdi. Va 'Āmir dağı yolda yaman-raq şūratı bile öldi. (27) Va ayturlar yahūdī nübüvvat canābı-ğa kélip ayttı: "Yā Abū'l-Qāsım! Ḥabar bérgil mañga kim séniñg Ḥudāyıñg némedin-dür, marvāriddin (250a/1) yā yāqūt-dın yā kıızıl altun?" Fī'l-ḥāl ilāhī gāzabı-nıñg bulutı-dın şā'ıka zāhir boldı va anı köydürdi. Va Ḥaḳ subḥāna bu āyat-nı (2) yiberdi kim şā'ıka har kimge tilese, yiberür kāfirlerdin. وَهُمْ يُجَادِلُونَ Va alar cidāl kıılurlar فِي اللَّهِ Ḥudāy ḥaḳı-da (3) kim ol né némedin-dür yā alarıñg cidālī payğambarıñg takzībi-dür, olçada Ḥudāy-nı anıñg bile vaşf kıılır 'ilm va qudrat kamālī- (4) dın va ulūhiyyat tafarrüdi-de. وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ Va Ḥudāy katıq 'uqūbat-lıg-dur mücādıl-larğa.

14: Ḥudāy-ğadur (5) دَعْوَةُ الْحَقِّ oqumaq Ḥaḳ-qa kim ol, *lā ilāha illallāh* kalıması-dur; yā aṅğadur anıñg sazāvārlıgı kim anıñg 'ibādatıga (6) oqurlar; yā aṅğadur mücāba da'vat, ya'nī çün anı oqusalar icābat kıılır. وَالَّذِينَ يَدْعُونَ Va alarğa kim oqur (7) مِنْ دُونِهِ andın özge, ya'nī but-larnı kim müşrik-ler oqurlar, لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ icābat kıılmas-lar aṅğa بِشَيْءٍ (8) némege murād alardın. إِلَّا كِبَاسِطٍ كَفَيْهِ Magar andaḳ kişi-niñg icābatı kim açıp-dur özi-niñg har ikki ayasını إِلَى الْمَاءِ (9) su sarıga, ya'nī susağānī kim kıuyūgī-niñg başıga yéter va anıñg bile qoğa va ipi bolmağay, özi-niñg har ikki éligi- (10) ni kıuyuq sarıga açar va faryād va zārī-lıg va du'ā bile sunı tiler فَاهُ لِيَبْلُغَ فَاهُ tā anıñg ağız[1]ğa yétkey. وَمَا هُوَ (11) Va yoqtur su بِبَالِغِهِ yétküçi anıñg ağızıga

²⁸⁷ "Allah'ım! Bizi onlara karşı dilediğin şekilde koru."

anınġ için kim su camāddur. Dānā yoġtur o[ku]ġuġı-ġa va ġudratı yoġtur (12) anı icābatı-ġa va taḅ' hılāfi bile ġıla almas kim markazdın muḥiṭ-ġa ḥarakat ġılġay. Va but-lar daġı özi-ninġ oġuġuġı- (13) ları-ninġ nisbatı-ġa bu ḥālı bardurlar. وَمَا دُعَاءِ الْكَافِرِينَ Va yoġtur kāfirlerninġ oġumaġı but-larnı, إِلَّا فِي (14) ضَلَالٍ magar yol azmaq butlān-da va nā-ümīdliġ va zāyi' bolmaqda.

15: وَاللَّهُ يَسْجُدُ Va Hudāy-ġa sacda ġılġay فِي مَن فِي السَّمَاوَاتِ (15) har kim kök-lerdedür وَالْأَرْضِ va har kim yérde طَوْعًا farmān kötermeklik yüzidin (Murād mü'minlerdür (16) kim düşvārlıġ āsānlıġ-da farmān éltürler va sacda ġılurlar.) وَكَرْهًا va karāhiyyat va tilemeslik yüzidin (Murād kāfirlerdür kim (17) ġatıġ-lıġ va miḥnat vaġtı-da zarūrat bile sacda ġılurlar.) وَظِلَالُهُمْ Va sacda ġılır kök va yér ahlı-ninġ kölegeleri Hudāy-ġa (18) ġişilerinġ taba'ıyyatı bile بِالْعُدُوِّ taṅda maġrıḅ sarıġa وَالْأَصَالِ va kéġki vaġt-da maşrıġ sarıġa. Murād davām-dur (19) va ikki vaġt-ninġ taḥşışı ol cihat bile kim kölege uzalmaġı alarda zāhirraġ bolġay. Bu ikkinġi sacdadur Ķur'ān (20) sacdalarındın. Va ḥazrat-ı şayḥ²⁸⁸ ġuddisa sirruhu yéttinġi safarda Futūḥāt-dın kim Ķur'ān sacdaları-ninġ zikri-ni ġılır, (21) munı sücūdu'z-zalāl va sücūdu'l-'āliya dépdür. Va aytıp-tur kim lāzım-dur kim bende taşdıġ ġılġay Hudāyını bu ḥabarda va sacda kéltürgey. (22) Va onunġı bāb-da ikkinġi safarda kéltürüptür kim bu 'ālam-ninġ sırları-dın biri oldur kim ḥiġ ḥādiş yoġtur (23) illā ol-kim anġa kölegi-dür, ol kölege sacda ġılġuġı-dur Ḥaġ-ġa va ġāyim aninġ 'ibādatı-ġa har ḥāl-ġa kim ḥ^vāḥ ol ḥādiş (24) muṭi' bolsun va ḥ^vāḥ 'āşī. Agar ol muvāfaġat ahlı-dın-dur öz sāyası bile, ol sacdada birdürler. Va agar muḥālif-dür (25) aninġ kölegesi ol tḥ'at-da, nāyib manābı-dur. Va ḥaġıġat oldur kim taḅ' va raġbat alarninġ şıfatı-dur kim (26) azal luṭfi imān nihāli-nı alarninġ köṅli-ninġ yéride tikip-dür. Va nafrat va karāhat alarninġ ḥāşiyatı kim lam-yazal ġahrı (27) ḥızlān tuḥmı-nı alarninġ farmān tutmas nafs-ninġ mazra'asıda saġıp-dur.

16: قُلْ Aytġıl, ey Muḥammad -şallallāhu 'alayhi va sallam- (250b/1) مَن رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ “Kim-dür kök-ler va yérlerninġ āfarīdagārı?” Ya'nī kāfirlerdin sorgıl kim: “Kök va yér- (2) ninġ yaratġanı kim-dür?” Bas cavāb bérġil alar sarıdın قُلِ اللَّهُ

²⁸⁸ Şeyh Muhyiddin İbn Arabî kastedilmiştir.

aytqıl, Hudāy kim alarğa mundın özge cavābī (3) yoqtur. Va çün cavābı alarnıñ bu bolğusıdur ilzām kılğıl alarnı, **قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ** aytqıl: “Ayā tutarsızlar (4) **مَنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ** andın özge ma’būdlar kim alarnı dōst tutqay-sızlar? Ya’nī çün bilürsizler kim yér va kök- (5) niñ yaratquçı-sı ol-dur nége andın özgeni tapınursızlar va tutarsızlar dōst-lar kim alar **وَلَا نَفْعًا لَأَنْفُسِهِمْ** öz nefsi-lerige (8) **لَا يَمْلِكُونَ** (6) bola almas-lar va mālik émeštürler **ضَرًّا** va na ziyānī? Ya’nī özi üçün (7) asıgı tarta almas-lar va zararī-ni kétermek-ke özidin kādır émeštür. Pas asıg özgege néteg yétküre alur- (8) lar?” **قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى** Aytqıl: “Ayā néteg bolur soqur kim but tapınguçı-dur **وَالْبَصِيرُ** va körgüçi kim Hudāy- (9) nı tapınguçı-sı-dur? **أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ** Am Ayā téng-lik kılur şirk va inkārnıñ karanğguluğ-ları (10) **وَالنُّورُ** va tavhīd va ma’rifat yaruqluğı? **أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ** Ya āyā kāfirler yasadı-lar Hudāy üçün **شُرَكَاءَ خَلَقُوا** şerik- (11) lerī kim yarattı-lar **كَخَلْقِهِ** Hudāy yaratqanı dék?” **فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ** Pas mütaşābih boldı yaratılğan **عَلَيْهِمْ** alarğa, (12) ya’nī bilmedi-ler kim Hudāy-nıñ yaratqanı qaısı va şerik-lernıñ yaratqanı qaısı-dur. Hāşıl ol-kim alar şerik- (13) lerī tutmadılar Hudāy üçün kim anıñ dék yaratquçı bolğaylar va iş alarğa müştābih bolğay. Va ayturlar alar dağı (14) yaraturlar andağ kim Hudāy yaratur. Bas ‘ibādat-nıñ müstaḥıkkı bolğay-lar; andağ kim ol bardur. **قُلِ** Aytqıl, Hudāy (15) **خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ** barça némelelnıñ yaratquçı-sıdur va şeriki yoqtur yaratmaqda tā anıñ şeriki bolğay tapınmaqda. (16) **وَهُوَ الْوَاحِدُ** Va oldur yagāna ulūhiyyat-da **الْفَهَّارُ** gālib barça némelelge.

17: أَنْزَلَ Tüben yiberdi **مِنَ السَّمَاءِ** (17) bulut-dın yā kök sarıdın **سُورٍ** suı, **فَسَأَلَتْ أَوْدِيَةً** pas yardı say-lar ol sudın **بِقَدْرِهَا** öz (18) ölçeki bile. Ya’nī har vādī özi-nıñ kiçig-ligi va uluğ-luğı va tarlığı va kēng-likige köterdi yā ölçeki bile (19) kim Hudāy muqarrar kılıp-dur kim ol asıg yétkürgey va ziyān kılmağay. **فَأَحْتَمَلَ السَّيْلُ** Pas köterdi bu aqar su (20) **وَمِمَّا يُوقِدُونَ رَبِّدًا رَابِيًا** béyik köpük-ni, ya’nī üstige kéltürdi **وَمِمَّا يُوقِدُونَ** va ba’zı olça körede qoyup yaqar (21) sızlar (va Hafş gaybat bile oqur, ya’nī kişileri yaqarlar) **عَلَيْهِ** anğa ot-da. Ya’nī éritürsizler filizāt-dın (22) altın va kümiş va baqır va témür dék va andın özge, **ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ** pīrāya tilemek üçün **أَوْ مَتَاعٍ** va uruş (23) quran-ları va ékin adavātı üçün. **كَذَلِكَ** (24) **مَثَلُهُ** anıñ dék köpük kim su yüzgedür, mundağ yaratıldı **يَضْرِبُ اللَّهُ** mişl urar Hudāy. **الْحَقُّ وَالْبَاطِلُ** Haq-nı va bātıl-nı taşbīh kılur haq sözni ifāda (25) va şabāt-da suığa kim haq fāyidaları üçün kök-din inip kélür va

filizğa kim pīrāya va muhtalifa matā'-lar üçün (26) muhtāc-ı ilayh bolğay. Va bātil sözni naf' azlığı-da zavāl sur'atı-da köpükī-ge kim su yüzige va filiz üstige bolğay. (27) فَأَمَّا الزُّبْدُ Ammā su yüzü-ning köpüki va filiz üstidegi hūbş فَيَذُوبُ جُفَاءً barur, hālī-de kim taş{a}langay va (251a/1) va tüşken bolğay-lar. وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ Ammā olça asıg yétkürür kişilerge süzüg su dék yā ğış-sız éri- (2) tilgen filiz dék. فَيَمُكْتُ فِي الْأَرْضِ Pas qalır yérde tā andın fāyida alurlar, كَذَلِكَ muniᅇg dék يَضْرِبُ اللَّهُ (3) الْأَمْثَالَ urar Hūdāy mişl-lerni ta'aqqul va ta'ammül üçün anda. Bu āyat-da tanzil 'ālim-leri va ta'vīl arbābı-ğa köp laᅇifalar- (4) dur. Ba'zı aᅇgadurlar kim murād bu sudın Qur'an-dur kim imān ahlı köᅇgli-ning hayātı-dur va avdiya köᅇgül-lerdür kim öz (5) isti'dādığa köre andın fayz alurlar. Va zabad nafsānī havācisi va şayᅇānī vasvasaları va süzüg su müntafī' Haq sözi (6) biledür kim andın asıg alurlar.

18: الَّذِينَ اسْتَجَابُوا Alar kim icābat kıldı-lar لِرَبِّهِمْ öz parvardıgāri-ning (7) farmānını, وَالَّذِينَ لَمْ وَالدِّينِ لَمْ yahşı pādşāhī-dür yā hūsnā sarāyī kim cannat bolğay. يَسْتَجِيبُوا Va alar kim icābat (8) kılmadı-lar لَهُ Hūdāy-ğa, نُو أَنْ لَهُمْ agar bolsa alarğa olça yérdedür, جَمِيعًا anıᅇg barça- (9) sı naqd va cins va amti'a ziyā'-dın وَمِثْلَهُ va bularğa oᅇşaş özge barça, مَعَهُ anıᅇg bile bolğay. Ya'nī agar olça kılıg (10) kim dünyi naqdları va qumāşlar bardur anıᅇg bile qoşa qumāş-lar va barça kāfirlerniᅇg taşarrufi-da bolğay kıyāmat küni. (11) لَأَفْتَدُوا بِهِ Har-āyina fidā kılgay-lar anı tā 'azāb-dın qutulğay-lar أُولَئِكَ ol-gurūh. لَهُمْ Alarğadur سُوءِ الْحِسَابِ (12) sizlerniᅇg yaman sanamaqlıg yamanı, ya'nī hisāb-ning qatıq-lıgı kim alarniᅇg ᅇasanalarını qabül kıлмаğaylar va alar- (13) niᅇg seyyi'atı-nı yarlıqamaslar. وَمَأْوَاهُمْ Va alarniᅇg kaytur yeri جَهَنَّمَ tamuğ bolğay وَبِئْسَ الْمِهَادُ (14) va yaman turar yeri-dür tamuğ.

19: أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَى Ayā kişi kim bilür أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ ol kim har né tüben yiberip-dür إِلَيْكَ (15) séniᅇg sarıgā مِّن رَّبِّكَ séniᅇg parvardıgāriᅇg-dın الْحَقُّ durust va rāst-dur, ya'nī ᅇamza bin 'Abdumuᅇallib raᅇıyallāhu 'anh? (16) كَمَنْ هُوَ أَعْمَى Mundaq kişi-dür kim körmegüci bolğay köᅇgül bile va Qur'an inkārı kılgay, ya'nī Abū Cahl la'natullāh. (17) إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ Mundın özge yoq kim pand alurlar Qur'an bile الْأَلْبَابِ şāfi bolğan 'aql-larniᅇg égesi (18) va ham mu'ārazası-dın.

20: الَّذِينَ يُوفُونَ Alar kim vafā kılurlar بَعْدَ اللَّهِ Hūdāy-ning paymānıgā kim mişāq küni (19) bağlap-durlar وَلَا يَنْفُضُونَ الْمِيثَاقَ va sindurmaslar ol paymān-nı.

21: وَالَّذِينَ يَصِلُونَ Va alar kim üleştür[ür]ler (20) مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ olça buyuruptur Hudāy anıñg bile, أَنْ يُوصَلَ ol-kim biriktürülgey. Ya'nī rahm yā imān barça kitāb (21) va payğambarlarğa ayrılmaqsız alarınıñg arasında. وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ Va korqarlar öz parvardıgārı 'azābı-dın (22) وَيَخَافُونَ va havf kıılurlar سُوءِ الْحِسَابِ hisāb ҡatıq-lıgı-dın.

22: وَالَّذِينَ صَبَرُوا Va alar kim şabr kııldılar nafs (23) makrūh-larığa va anıñg havāsı muhālafatı-ğa yā cihādğa وَجْهَ رَبِّهِمْ öz parvardıgārı rızāsını tilemeki (24) üçün; وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ va ҡayim tuttı-lar farz étılgen namāznı وَأَنْفَقُوا va nafaqa kııldılar, مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ (25) ba'zı olçadım alarğa bérıp érdük biz, ya'nī ol-kim vācib édi alarğa سِرًّا yaşurun وَعَلَانِيَةً va āşkāra. (26) وَيَذَرُونَ Va daf' kııldılar بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ yahşılığ bile yamanlıg-nı, ya'nī yamanlıg ornığa yahşılığ kııldılar. (27) Va aytıp-durlar safāhat-nı hilm bile muqābala körsetti-ler va faşş-nı salām bile va münkerni ma'rūf-ğa yā günāh-nı (251b/1) kéterdiler tavba bile yā ma'siyyat-nı tāt at bile; andağ kim hadiş-de kélip-dür: ²⁸⁹ اتبع السيئة الحسنة تمحها Va ba'zı taħkik arbābı- (2) dın aytıp-durlar, çün alarğa zulmī vāki' boldı, 'afv kııldılar va anıñg utrusıda kim alarını maħrūm éttiler, 'atā kııldılar. (3) Va kiři alardın üzülse édi, anğa üleşti-ler. أُولَئِكَ Ol gurūh kim bu şifat-lar bile mavşūf-durlar, لَهُمْ alarğa- (4) الدارِ عُقْبَى yahşı sar-ancāmı, ya'nī 'amal-nıñg cazāsı bardur dünyi va 'ākıbat-da. Va ol né némedür?

23: جَنَّاتٍ عَدْنٍ (5) Pāydār bustān-lar kim hamışa anda bolğaylar. يَدْخُلُونَهَا Kirerler anda وَمَنْ صَلَحَ va kirer har kim şayista bolğay imān va tāt at (6) bile مِنْ آبَائِهِمْ alarınıñg ataları-dın وَأَزْوَاجِهِمْ va alarınıñg hatun-ları وَذُرِّيَّاتِهِمْ va alarınıñg (7) oğlanları. وَالْمَلَائِكَةُ Ferişteler kirer alarğa كُلِّ بَابٍ har eşiki-din alar- (8) nıñg manzil-leri eşik-leridin. 'Aynu'l-ma'ānī-de kéltürüptür kim kéçe va күndüz çaqlıg-da dünyi-din üç ҡatla ferişte (9) alarınıñg ҡaşığa kélürler va ayturlar:

24: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ “Bařarat-dur salāmat davāmı-ğa, ya'nī hamışa sālīm bolğunğızdur- (10) lar بِمَا صَبَرْتُمْ olçanıñg sababı bile kim şabr kıldınğızlar.” Ҷūtu'l-қulūb-da kéltürüptür kim şabrlıg érdinğizler faqr bile (11) dünyāda va faqr şifatı-nıñg sévük-lük-reki-dür Hudāy ҡaşığa; andağ kim aħbārda kélip-dür hażrat-ı risālat şallallāhu (12) 'alayhi va sallam Bilāl-ğa ayttı: “Andağ ҡılığıl kim faķirlik bile

²⁸⁹ “Yaptığım kötülüğün arkasından iyilik yap.” (Hadis-i şerif)

Ḥudāy-ğa yétkil sén na ḥ^vācalıķ kim anda faķırlar barçadın ḥ^vācaraķ-durlar.” (13) **فَنِعْمَ** الدَّارِ عَقْبَى الدَّارِ Pas yahşı-dur ol sarāy-niᅇ sar-ancāmı kim alar taptı-lar.

25: وَالَّذِينَ يَنْفُسُونَ Va alar kim sindur- (14) urlar **عَهْدَ اللَّهِ** Ḥudāy-niᅇ paymānını anıᅇ muḥkam ķılğanıdın soᅇ i'tirāf va ķabūl bile (15) **وَيَقْطَعُونَ** va alar kim kėsildiler, **مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ** olça Ḥudāy buyuruptur ol nége **أَنْ يُوصَلَ** ol-kim (16) biriktürgey, ya'nī raḥm yā yaman barça payğambarlar va kitāb-larğa **فِي الْأَرْضِ** va buzuķluk ķılurlar yérde (17) küfr bile yā zūlm yā yazuķ yā fitne ķoparmaķlıķ bile, **أُولَئِكَ** ol gurūh **لَهُمُ اللَّعْنَةُ** alarğadur yıraķlıķ raḥmat-dın (18) **وَلَهُمْ** va alarğadur **سُوءَ الدَّارِ** 'āķibat-niᅇ yamanı dünyā va āḥırat-da.

26: وَاللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ Ḥudāy kēᅇ ķılır (19) **رُزْقًا** har kim üçün tilese **وَيَقْدِرُ** va tar ķılır kişi-ge kim irāda ķılır. **وَأَفْرَحُوا** Va şād boluptur- (20) lar Mekkeniᅇ ahlı **وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا** dünyā zindagānlıķı bile va olça anıᅇ matā'yıdın alarğa bėrdiler **إِلَّا مَتَاعًا** (21) va yoķtur bu sarāy-niᅇ zindagānlıķı **فِي الْآخِرَةِ** ol sarāy-niᅇ yanında, magar az bar-ḥürdārlıķı (22) yā matā'yı amti'adın kim davāmı va baķası yoķtur, év adavātı dēk.

27: وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا Va ayturlar alar kim yaman (23) kėltürmediler: **أَيُّ آيَةٍ مِّن رَّبِّهِ** “Nėge tüben yiberilmes **عَلَيْهِ** Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa **آيَةٍ مِّن رَّبِّهِ** āyatı kim anıᅇ parvardıķarı- (24) dın ol vach bile kim biz tilerbiz?” **أَيُّ آيَةٍ مِّن رَّبِّهِ** Aytķıl: “Durustluk bile kim Ḥudāy **يُضِلُّ مَن يَشَاءُ** yol azğurur har (25) kimni tilese.” Murād alardurlar kim āyat iķtirāḥımı ķıldılar mu'cizalar zuhūrı-dın soᅇ. Yā agar tilese bā-vücūd miᅇ āyat şühūdı (26) yol azğurur **وَيَهْدِي إِلَيْهِ** va yol körsetür özi sarıĝa āyat müşāhadasız **مَنْ أُنَابَ** har kim ķaytsa aᅇa. Alar né (27) kiři-dürler?

28: وَالَّذِينَ آمَنُوا Alar kim yaman kėltürdi-ler Ḥudāy-ğa **وَتَطْمَئِنُّ** va ārām tapar **قُلُوبُهُمْ** alarᅇ (252a/1) köᅇgöl-leri **بِذِكْرِ اللَّهِ** Ḥudāy yadı bile. Ya'nī çün Ḥudāy-niᅇ zıkrin eşit-seler anıᅇ bile üns taparlar va ārām taparlar. (2) Yā alarᅇ köᅇgli anıᅇ tavḥīdi-ĝa muḥma'in-dür yā anıᅇ raḥmatı zıkrı-ĝa yā anıᅇ kalāmı-ĝa kim mu'cizalarᅇ ķavī-raĝı- (3) dur. Va Fuşūl-da İbn-i 'Uyayna raḥimahullāh-dın naķl ķılır kim murād zıkrdin, ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-dur kim mü'min- (4) leriᅇ köᅇgöl-leri anıᅇ bile ārām tutar. **أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ** Bilinĝizler kim Ḥudāy-niᅇ zıkrı bile **تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ** (5) ārām tapar mü'min-leriᅇ köᅇgöl-leri. Mücāhid aytıp-dur

kim murād rasūl-niṅ aṣḥābı-dur, ṣallallāhu ‘alayhi va sallam rażıyallāhu (6) ‘anhum. Sülamī raḥimahullāh Ḥaḳāyık-da kéltürüptür kim ‘avām-niṅ köngül-leri-niṅ āramı tasbīḥ va şanā bile bolur va ḥavāş-niṅ (7) köngli-niṅ iṭmi’nānı a’lā şıfat-ları biledür. Va rabbānī ‘ulamāniṅ köngül-leri ārām-lıgı ḥüsnā asmāsı-niṅ (8) ḥaḳāyıkı bile bolgay; ammā muvaḥḥidlerniṅ köngli ārām tapmas magar liḳā müşāhadası bile.

و هو مقصد الاقصى²⁹⁰

29: Alar kim imān kéltürdiler وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ va kıldıla[r] şāyista ‘amal-lar, طوبى لهم²⁹¹ yaḥşı zindagānlıg-dur alarğa وَ حُسْنُ مَاي va yaḥşı kaytmaḳlıg. *Tübā* başārat-dur şādmānlıg va ḥurram-lıg va rāḥat va farruḥ va ni‘mat va ḥōş-ḥāl-lık-qa. (11) Yā cannat atı-dur Ḥabaşa luğatı bile. Va maşḥürraq oldur kim *tübā* yağaçı-dür ‘adn cannatı-da kim anıṅ tübi ḥazrat-ı (12) payğambar ṣallallāhu ‘alayhi va sallam manzili-dedür. Va hiç ğurfada va қаşrda bolmağay kim şāḥı andın bolmağay. Va ikki çaşma Salsabıl (13) va Kāfūr anıṅ tübidin aḳar.

30: Andaḳ kim payğambarlar séndin burun yiberdük biz, أَرْسَلْنَاكَ séni yiberdük biz (14) مِنْ قَبْلِهَا أُمَّ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ ümmetı sarıga kim ötüp-tür قَالُوا لَنْتَلُوا ol némeni kim vaḥy kılıp-bız saṅga, ya’nī Qur’ān. وَهُمْ يَكْفُرُونَ (16) Va ḥāl ol-kim alar imān kéltürmes-ler بِالرَّحْمَنِ Ḥudāy-ğa kim Raḥman anıṅ atı-dur. Murād Mekkeniṅ müşrik-leri-dür- (17) ler kim çün alarğa ayttı-lar: “Sacda kılıṅızlar Raḥman-ğa” Va ²⁹¹قالوا و ما للرحمن Ayttı-lar Ḥudaybiya şulḥı-da dağı kim rasūl ṣallallāhu (18) ‘alayhi va sallam, Murtażā ‘Alī-ğa rażıyallāhu ‘anh buyurdı kim: “Bitigil bismillāhi’r-raḥmani’r-raḥīm.” Suhayl bin ‘Amr ayttı: ²⁹²ماندرى الرحمن Aytkıl: “Raḥman méniṅ āfarıdagārim-dur, لا إِلَهَ إِلَّا هُوَ, hiç néme tapınmaḳ-qa sazāvār yoḳtur, magar ol عَلَيْهِ (20) anğa na andın özgege تَوَكَّلْتُ tevekkel kıldım yārı bérme-de méni sizlerge ğālib kıılmaḳ-da. وَمَتَاب (21) وَإِلَيْهِ Va anıṅ sarıgadur méniṅ kaytmağım.” Kéltürüptürler kim cam’ı Qurayş-dın ayttı-lar: “Ey Muḥammad-ṣallallāhu ‘alayhi va sallam- agar (22) tilersén kim saṅga mütāba’at kılgay-bız, öz Qur’āniṅ bile tağlarını

²⁹⁰ “En uzun vadeli maksat.”

²⁹¹ “Raḥman nedir?” dediler. (Furkan suresi, 60. ayet)

²⁹² “Biz Er-raḥman’ı tanımıyoruz.”

Mekke aylanasıdın kötergil tā yér bizge kéng bolğay. (23) Va taqı yérni yargıl tā bulaq-lar va arıg-lar bolğay va ékin ékeling biz. Va Kuşay bin Kilāb-nı tirgüzgil bizning (24) atalarımız tā séning yaningda bizge söz aytkay alar.” Āyat keldi kim:

31: **وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا** Va agar kitābī bolsa édi kim bu ‘ālam-da (25) **سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ** sürülür édi aning bile tağlar, ya’nī aning oqumağı-ning vaqtı öz yerleridin barur (26) édi; **أَوْ كُتِّمَ بِهِ** ya yarılır édi aning bile yer çün anğa oqusalar édi; **أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ** ya sözge kéltürülgey érdi aning tilāvati-ning barakatı-dın ölüg-lerni, har-āyina bu Qur’an bolur édi kim gāyat- (252b/1) dur i’cāzda va nihāyat-dur tazkīr va inzārda. **بَلْ** Balkim na andağ-dur kim kāfirler ayturlar, séning Qur’āning-ğa ya séning farmāning- (2) ğa kérek kim bular vāqi’ bolğay. **لَهُ الْأَمْرُ جَمِيعًا** Hudāy-ğadur barça işler, ya’nī qudrat barça némege har gāh kim tilese, (3) bu āyat-larnı zāhir qılır. **أَفَلَمْ يَبْيَأْسِ** Āyā nā-ümīd bolmadılar alar kim imān kéltürdi-ler, ya’nī mü’min-ler alarning (4) imānidın. Ya’nī āyat-larning muqtariğ-leri aning bile bilip-dürler **أَنْ لَوْ** anı kim agar Hudāy tilese, (5) **لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا** har-āyina yol körsetür barça kişilerge. Şāhib-i Kaşşāf aytıp-dur kim *yā sin* Naħa’ luğatı-da ‘ilm ma’nāsı (6) biledür, ya’nī āyā bilmeydürler, ya’nī bilipdürler²⁹³ mü’min-ler kim hidāyat maşiyat-ke bağlap-dur? **وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا** Hamīşa alar kim kāfir (7) boldılar, **نُصِيبُهُمْ** yéter alarga **قَارِعَةً** olğaning sababı bile, qıldılar takzīb va ‘ināddın tök-küçi ‘azābı (8) va dāhiyalarnı tübidin qoparğuşı. **أَوْ تَحُلُّ** Yā tüşüp kélgey-sén sén kim Muħammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam-sén, **قَرِيبًا** yavuğ (9) yérige **مَنْ دَارِهِمْ** alarning sarāyı-dın, ya’nī Hudaybiya yérige. Murād Mekke kāfirleri-dürler kim ol ħazrat-ning takzībi (10) şüm-luğı bile dāyim balāda érdiler. Va ol ħazrat süriyyaları alarning tégresiğa barıp alarning māl-ları (11) va mavāşisini gārat qılır érdiler. Pas Ĥağ subħāna ayttı kim hamīşa balā alarga yétküsidür **حَتَّىٰ يَأْتِيَ** tā vaqtı kim (12) kélgey **وَعُدَّ** Hudāy-ning va’dası kim ölüm-dür ya kıyāmat ya Mekkening fatħı. **إِنَّ اللَّهَ** Durustluğ bile kim (13) Hudāy **لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ** ħılāf qılmas va’danı. Pas ol-ħazrat-ning tasliyası üçün aytur:

²⁹³ dk. ya’nī bilipdürler

32: **بِرُسُلٍ مِّنْ أَمْنٍ** (14) Va durustluq bile kim istihzā qıldılar **وَلَقَدْ اسْتَهْزَأُوا بِرُسُلِكَ** payğambarlarğa sēn-din burun, andaq kim bu qavm qılurlar. **فَأْمَنَيْتُ** Pas muhlat bērdim (15) **لِلَّذِينَ كَفَرُوا** alarğa kim īmān kēltürmedi-ler va müddatī qoydum rāhat va ten sılamaqda. **ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ** Pas tuttuq biz (16) alarnı 'uqūbat bile. **فَكَيْفَ كَانَ** Pas néteg bolğay **عِقَابِ** méning 'uqūbat qılmağım alarnı? Bu söz ta'zīm (17) va tahvīl yolu biledür.

33: **قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ** Āyā har kişi kim ol bolğay **أَفَمَنْ هُوَ** saqlavçı har nafsī-ge yā cazā bērgüçi (18) **بِمَا كَسَبَتْ** olça bile qılır ol nafs yahşı-lıg va yaman-lıg-dın tēng emestür kişi bile kim mundaq bolmağay? Ya'nī Hudāy kim saqla- (19) guçı va qul-larınıg işi-niing yasağuçı-sı-dur anıng bile kim 'āciz va za'if va nā-tüvān-dur, ya'nī but-lar. **وَجَعَلُوا** (20) Va yasalar kāfirler **لِلَّهِ** Hudāy-ğa **شُرَكَاءَ** şerik-ler, ya'nī but-lar kim tapınurlar. **قُلْ سَمُّوهُمْ** Aytqıl: "At qoyuñızlar (21) va vaşf qılınğızlar bu şerik-lerğa at-lar va vaşf-la[r] bile kim alarınıg lāyığı bolğay. Va baqınğızlar kim şirkat istihkākı (22) va 'ibādat ahlını bardurlar yā yok." Murād oldur kim Haq-nı Hay va Qādır va Hālık va Razzāk va Samī' va Başīr va 'Alīm va Hākīm ayturlar. Va hiç (23) biri-niing ıtlāqı bu at-lardın but-larğa kılsa bolmas. **أَمْ تَنْبِئُونَهُ** Balkim habar bēürsüzler Hudāy-ğa, **بِمَا لَا** (24) olça bile kim bilmes-ler **فِي الْأَرْضِ** yerde, ya'nī öz şerikini uluhiyyat-da, ya'nī 'ilm-i nafy ma'lūm va intifā'sı üçün-dür. (25) **أَمْ بَيِّنُوا** Yā at qoyarsızlar but-larğa şurakā söznıng zāhiri bile. Ya'nī mücarradı tasmiya bile, ya'nī i'tibārsız- (26) lıgı zangī tasmiyası dēk kāfūrğa. **بَلْ زَيْنٌ** Balkim yasap-durlar **لِلَّذِينَ كَفَرُوا** alar üçün kim īmān kēltürmediler (27) **مَكْرُهُمْ** alarınıg kayd va kızbidin **وَصَدُّوا** va kaytarılıp-dur **عَنِ السَّبِيلِ** tüz yoldın va durust dīn-din. (253a/1) **وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهَ** Va har kim qoysa Hudāy anı va zalālat-qa sals, **فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ** pas yoqtur anğa tavfiq bērgüçi kim yol körsetkey.

34: **عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** (2) Kāfirlerğadur **لَهُمْ** 'azābī dünyi zindagānlıgı-da öltürmek va asīr qılmaq va qaht-lıg va özge ma'siyyat-lar bile. **وَالْعَذَابُ** (3) **الْآخِرَةُ** Va har-āyına ol sarāy-niing 'azābı **أَشَقُّ** katıq-raq va düşvārraq-dur alarğa. **وَمَا لَهُمْ** Va yoqtur alarğa **مِّنَ اللَّهِ** (4) Hudāy 'azābıdın **مِنْ وَاقٍ** saqlağuçı kim qoymağay tā mu'azzab bolğaylar.

35: مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي Olçadın saṅga oqup-bız (5) anıṅ şıfatı uçmağ-dur kim kıyāmat taṅglası وَعِدَ الْمُتَّقُونَ va'da bérilip-dürler parhızkārlarğa kim aṅga kirgeyler. (6) أَقْرَابُ الدَّيْمِ أَمْ يَكْفُرُونَ أَمْ يَكْفُرُونَ Aqar dāyim مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ yağaç-lar tübidin yā uçmağ-lıq-lar yerleri-niṅ astıdın arıg-lar. أَكُلُهَا (7) Ol bustān-niṅ mīveleri دَائِمٌ hamīşa bolğay va har-giz üzülmegey dünyi méveleri-niṅ hılāfı bile. وَظِلُّهَا (8) Va munıṅ dék-dür anıṅ kölegesini mansūh bolmağay, andağ kim dünyāniṅ kölegeleri, balkim uzun bolğay. İmām-ı Kūşayrī (9) raḥimahullāh aytıp-dur kim imān ahlı bu kün ri'āyat kölegesidedürler va taṅla ḥimāyat kölegeside. Va 'ārif-ler dünyi 'uqbā- (10) da 'ināyat zıllı-da kim dāyim zalil-dür. تِلْكَ Ol mavşūf cannat, غُفْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا alarınıṅ ḥāl-niṅ mālı va işi- (11) niṅ tübi-dür kim parhızkārlıg kıldılar. وَغُفْبَى الْكَافِرِينَ Va kāfirlerniṅ işi-niṅ 'ākıbatı النَّارُ tamuğ otı-dur.

36: (12) وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ Va alarğa kim 'atā kılduğ biz kitāb (Murād kitāb ahlı-niṅ mü'min-leridür, 'Abdullāh Salām (13) va anıṅ aşḥabı dék yahüddin va yétmiş kişi naşārā-dın kim kırk Nacrānī-din érdiler va sékkiz Yemenī va otuz ikki Ḥabaşī bu (14) camā'at.) يَفْرَحُونَ şād bolurlar بِمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ olça bile tüben yiberilür saṅga Qur'an-dın. وَمِنَ الْأَحْزَابِ Va küfr (15) va zalālat leşkerleri-din, ya'nī kitāb ahlı-niṅ kāfirleri Ḥuyay bin Aḥṭab va Kināna bin Er-rebī' va alarınıṅ atbā'yı dék yahüddin; (16) va Sayyid va 'Aqıb va alarınıṅ atbā'yı naşārā-dın, مَنْ يَنْكُرْ kişi bardur kim inkār kıılır بَعْضُهُ ba'zı andın kim alarınıṅ (17) şarī'at-niṅ muḥālifi-dür, قُلْ إِنَّمَا (18) أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ "Mundın özge yoğtur kim mén buyurulup-mén مُرْتُ aytkıl alarğa: "Mundın özge yoğtur kim mén buyurulup-mén مُرْتُ anıṅ bile kim tapıṅay-mén Ḥudāy-ğa yagānalıg bile. وَلَا أُشْرِكُ بِهِ Va şirk kéltürmegey-mén aṅga, andağ kim sizler kéltürdüṅiz- (19) ler va 'Uzayır va Masīḥ-ni ḥudāy-lıq-ğa tuttuṅızlar. إِلَيْهِ Ḥudāy-ğa na andın özgege اَدْعُوا oğurmén ḥalq-nı وَإِلَيْهِ مَأْبٍ (20) va anıṅ sarığadur meniṅ kaytmağım."

37: وَكَذَلِكَ Va andağ kim yiberip-biz kitāb-lar ötken payğambarlarğa alarınıṅ tili bile, (21) أَنْزَلْنَاهُ yiberdük biz saṅga Qur'an-nı, كُتُبًا kitāb-ı muḥkam ki nash va tağyir aṅga yol tapmas yā ḥukm kılğuçı ḥağ va bātıl ara, عَرَبِيًّا (22) mütarcim 'Arab luğatı bile tā alarğa anıṅ bilmeki va yād tutmağı āsān bolğay. وَلَئِنْ أَتَيْتَ Va agar mütāba'at kılsaṅ اَهْوَاءَهُمْ (23) ārzularığa müşrik-lerniṅ kim séni atalarınıṅ dīni-ge da'vat

qılurlar; yā cuhūdlarınıᅡ arzūlarıᅡa kim séni öz qıbla- (24) sıᅡa qaytmaq-qa ünderler, **بَعْدَ مَا جَاءَكَ** andın soᅡᅡ kim kélđi saᅡᅡa **مِنَ الْعِلْمِ** bilmek-din, ya'nī andın soᅡᅡ (25) kim bildiᅡ séni but tapıᅡuᅡı-larınıᅡ butlānī kiři-niᅡᅡ yā namāz hūkmi-niᅡᅡ naşı yahūd qıblası bile, agar alarınıᅡ égreşküᅡi-si (26) bolsanıᅡ, **مَا لَكَ** yoktur saᅡᅡa **مِنَ اللَّهِ** Hudāy 'azābıdın **مِنَ وَلِيِّ** hiᅡ yārī kim asıᅡ téᅡürgey; **وَلَا وَاقٍ** va na (27) asraᅡuᅡı kim Haᅡ 'iᅡābını séndin qaytarᅡay. Kéltürüptürler kim yahūdlar 'ayb qılur érdiler haᅡrat-ı payᅡambar şallallāhu 'alayhi va sallam-nı (253b/1) va aytur érdiler: “Bu ériᅡᅡ himmatı barᅡa nikāᅡ amrıᅡa maşrūf-dur va dāyım izdivāc va imtizāc bile ᅡatun-larᅡa maş'ūf. (2) Agar ol payᅡambar bolsa éđi, har-āyina nübüvvat işi anı ᅡatun-lar işiᅡe maşᅡül bolmaqđın qaytarur érdi.” Āyat kélđi kim:

38: (3) **وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا** Va har-āyina biz yiberdük **رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ** payᅡambarlar séndin burun **وَجَعَلْنَا لَهُم** va bérđük (4) biz alarᅡa **أَزْوَاجًا** ᅡatun-lar **وَدُرِّيَّةً** va oᅡlanlar **وَمَا كَانَ** va bolmaqay va ravā émes **لِرَسُولٍ** yiberᅡenige, (5) ya'nī anıᅡᅡ vus'ı-da bolmaqay, **يَأْتِي** ol-kim kéltürgey mu'ciza kim andın iftirāᅡ qılᅡaylar **إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ** (6) magar Hudāy amrı bile yā anıᅡᅡ taᅡđiri bile. Müşrik-lerniᅡᅡ cavābı-dur kim taᅡakküm bile mu'cizalar tiler érdiler. Aytur kim hiᅡ (7) payᅡambar özi bile mu'ciza kéltüre almas, magar kim Hudāy tilese va öz ᅡudratı bile paydā qılᅡay vaᅡtī-de kim şalāᅡ bilgey. (8) **لِكُلِّ أَجَلٍ** Har vaᅡtī-ᅡa **كِتَابٍ** hūkmī-dür bitilip-dür, ᅡün ol vaᅡt yéter ol hūkm zuhūrᅡa kélür. Yā har acalı-ᅡa (9) ᅡalāyıᅡ ācālıdın kitābī-dür Hudāy ᅡaşıda kim anda özge kiři ᅡaᅡᅡ-niᅡᅡ ācālıᅡa ittilā'yı yoktur.

39: **يَمْحُو اللَّهُ** (10) Maᅡv qılur Hudāy **مَا يَشَاءُ** olᅡa tiler hūkm bile **وَيُثَبِّتُ** va şābit qılur olᅡa tiler ᅡikmat bile. **وَعِنْدَهُ** Va anıᅡᅡ (11) ᅡaşıdadur **أُمُّ الْكِتَابِ** kitāb-niᅡᅡ aşlı kim Lavᅡ-ı Maᅡfūz-dur. Va hiᅡ bolᅡuᅡı bolmaqay, magar ol-kim bitilᅡen bolᅡay (12) anda va aytıp-durlar maᅡv qılur Haᅡaza dīvān-dın olᅡa hiᅡ cazā anᅡa muta'allıᅡ bolmaqay. Va ᅡoyᅡay andın özgeni, (13) ya'nī ᅡün Haᅡaza va Barara olᅡa ᅡuldın şādir bolur sözler va iş-ler va ᅡāl-lardın, barᅡasını bitürler, ol daᅡtarnı 'arz mavᅡıᅡıᅡa (14) yétürürler. Haᅡ subᅡāna ᅡavl va fi'l-ni kim şavābı va 'iᅡābı anᅡa mutafarri' yoktur, maᅡv qılur. Va ᅡalᅡanını müşbat ᅡoyar yā tavba (15) qılᅡuᅡı seyyi'ātı-nı yoymaq körsetür. Va anıᅡᅡ ornıᅡa ᅡasanāt işbāt qılur yā ba'zı şarāyi'-ni hūkm-lerdin zamān maşlaᅡatı-ᅡa (16) köre naşı qılur. Va özge hūkmī işbāt éter yā maᅡv qılur

olça tiler, magar altı néme kim maḥv raqamı anġa yétmes: sa'adat va şaḳāvat va ölüm (17) va tiriglik va rızq va acal. Zādu'l-masırde keltürüptür kim Ḥaḳ subḥānağa ikki kitāb-dur, Ümmü'l-kitāb-dın özge, maḥv va (18) işbāt ol ikki kitābğa ta'alluḳ-dur; ammā taġyīr Ümmü'l-kitāb-ğa yol tapmas. Va Abū'd-Derdā rażıyallāhu 'anh ḥazrat-ı payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam- (19) dın naql kıılır kim çün üç sâ'at keçedin bâkî ḳalsa, Ḥaḳ subḥāna nazār ḳılġay kitābī-de kim andın özge hıç kışi anda nazār (20) kıılmas. Va har né tiler andın yoyar va har né tiler şabt kıılır. Sülamī, Fuşūl-da aytıp-dur kim maḥv kıılır fikrler raqam-larını (21) yaḥşı-lar köngül-leridın va işbāt kıılır anıng ornıġa sırlar ramzlarını. Sülamī, Muḥammad Rāzī raḥimahullāh-dın naql kıılır kim: (22) “Éşittim, Şiblī ḳuddisa sirruhu-dın kim maḥv kıılır olça tiler 'ubūdiyyat şühūdı va anıng lavāzımı-dın va işbāt kıılır (23) olça rubūdiyyat şühūdı va anıng lavāmi'yi-din.” Kaşfu'l-asrārda keltürüptür kim ḥāyif köngli-din riyānı yoyar va ihlāş (24) ḳoyar, şak éltür va yaḳın keltürür, kıızġanç-lıġnı yoyar, cüvān-mardlıġnı şābit éter, şarah köterür, ḳanā'at keltürür, (25) ḥasadnı yoyar, şafḳat-nı ḳoyar. Va rācī köngli-din ihtiyār éltür, taslīm ḳoyar, tafriḳa maḥv kıılır, cam' işbāt kıılır. Muḥib (26) köngli-din insāniyyat rasm-larını yoyar, rabbāniyyat ni'mat-larını ḳoyar. İmām-ı Ḳuşayrī raḥimahullāh aytıp-dur kim nafsānī ḥuzūzı- (254a/1) nıng maḥvını kıılır va rabbānī ḥuḳūḳı-nı işbātı-nı kıılır; yā ḥalḳ-nıng şühūdını éltür va Ḥaḳ şühūdını keltürür; yā başariyyat āşarını (2) maḥv kıılır va aḥadiyyat anvārını şābit kıılır, bendedin az kıılır va özidın arturur tā andaḳ kim avval-da özi édi āḥır ham (3) özi bolġay. Ḥazrat-ı Şayḥu'l-islām ḳuddisa sirruhu aytıp-dur kim: “İlāhī! Sėniġg 'izzatıng calālī işārat yerini ḳoymadı sėniġg maḥv (4) va işbātıng izāfat yolını köterdi. Mėniki-din az bolur va sėniġg-ki artur tā āḥırda hamol boldı kim avval-da édi.”

40: (5) **وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ** Va agar körsetsek biz sanġa **بَعْضَ الَّذِي** barḥī olçadın **نَعْدُهُمْ** kim va'da bėrip-biz kāfirlerġa (6) 'azāb-dın **أَوْ نَتُوفِيَنَّكَ** yā sėni öltürgey-biz andın burun, **فَأِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ** pas mundın özge yoḳtur (7) kim sanġa payġām yėtkürmek va aḥkām tabliġi-ni yėtkürmek-dür va bas. **وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ** Va bizgedür alarınġg sanamaġı (8) va cazāsı.

41: **أَنَا نَأْتِي الْأَرْضَ** Ayā körmesler Mekke ahli va bilmes-ler, durustluk bile kim kélürbiz, ya'nī bizniñg farmānımız (9) kélür kāfirlerniñg yérige. **نَنْقُصُهَا** Az qılurbız pāra pāra **مِنْ أَطْرَافِهَا** anıñg qıraq-larından, ya'nī alarnıñg taşarrufi- (10) dın çıkarurbız va müsülmānlarnıñg tashīri-niñg havzasığa kirgüzürbiz. Va ayturlar bu söz yahūdқа қайтқуçı-dur. **حَقَّ** (11) subhāna ayttı kim: “Biz alarnıñg yérini, ya'nī yahūdniñg qal'alari va ziyā'yı 'aқarını müsülmānlarğa bérürbiz.” **وَاللَّهُ يَحْكُمُ** (12) Va Hudāy hükm qılır yahūd yérleri-niñg az bolurığa va alarnıñg keyin barurını va İslām ahli-niñg şahrları köp (13) bolmağığa va alarnıñg ilgeri kélürige. **لَا مُعَقَّبَ** Hiç қайтарғуçı va yandurғуçı yoқtur **وَهُوَ لِحُكْمِهِ** anıñg hükmini (14) **سَرِيعُ الْحِسَابِ** va oldur bat hisāb. Ya'nī bat hisāb qılır alarnı āhırat va alarnıñg 'azābıdın song dünyāda (15) öltürmek va hān-ū-māndın çıkarmaқ.

42: **وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ** Va durustluk bile kim magar qıldılar ol cuhūdlar yā müşrik-ler (16) kim yahūddın burun yā séniñg zamāniñgdağı kāfirler érdiler öz payğambarlarığa, **فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا** pas Hudāy-ğa, (17) ya'nī anıñg qaşıdadur sizlerniñg barça makrlarıñgızniñg cazāsı, **بِمَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ** bilür **وَمَا يَعْلَمُ** har né qılır (18) har nafs yahşı-lıg va yamanlıg-dın va anıñg cazāsını āmāda qılır. **وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ** Va bat bolğay kim bilgey-ler kāfirler (19) yahūd va but-lar tapıñguçı-lar kim qıyāmat tañglası **لِمَنْ الدَّارُ** kimge bolğay bendide 'aқıbat ol sarāy-da.

43: (20) **وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا** Va ayttılar alar kim imān keltürmediler Mekke müşrik-leri-din yā yahūdlar uluğ-larından (21) kim: “Sén kim Muğammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-sén. **لَسْتَ مُرْسَلًا** Yoқtursén yiberilgen Hudāy qaşıdın nübüvvat va da'vat bile.” **قُلْ** (22) **كَفَى بِاللَّهِ** Aytqıl: “Hudāy yéter **شَهِيدًا** tanuқ **وَبَيْنَكُمْ** meniñg bile sizlerniñg ara, anıñg bile kim mén payğambar- (23) mén sizlerge.” **عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ** Va yana kişi kim anıñg qaşıdadur kitāb 'ilmi, ya'nī Lavh-ı Mağfuz. Va ol (24) Cibril-dür kim vahy-nı Lavh-dın alur yā Qur'an 'ilmi va ol mü'min-lerniñg atı-dur. Va Zādu'l-masīrde keltürüptür kim 'Alī (25) Murtażā-dur rażıyallāhu 'anh yā Tavrat 'ilmi va ol 'Abdullāh Salām-dur va anıñg ızrābı rażıyallāhu 'anhumā.

SŪRATU İBRĀHĪM 'ALAYHI'S-SALĀM

(26) bismillāhi'r-raḥmani'r-raḥīm

1: **الر** Ta'vīlāt şarhı-da İmām-ı Mātūrīdī rahimahullāh-dın mazkūrdur kim hūrūf-ı muqāta'a ibtilādur (27) mü'min-niᅇ taşdıķı va kāfirniᅇ takzībi-ġa. Va Hudāy bendelerini har neme bile tilese imtiᅇān kıılır. Va cam'ī aᅇġadurlar kim (254b/1) bu hūrūf-lar ᅇur'ān-niᅇ at-ları-durlar, bu vach bile aytsa bolur kim **الر** ya'nī ᅇur'ān **أَنْزَلْنَاهُ كِتَابًا** kitābī-dür kim yiberdük (2) biz anı **إِلَيْكَ** séniᅇ sarıġa **لِتُخْرَجَ** tā çıkarıp kéltürgey-sén kişilerni aniᅇ mazmūnı bile da'vat kıılmaķ (3) sababı bile **الظُّلُمَاتِ مِنَ الْظُّلُمَاتِ** küfrniᅇ ġaraᅇġuluķ-larıdın yā nifāķ yā şak yā bid'at **إِلَى النُّورِ** imān yazuķluġı bile (4) yā ihlāş yā yaķın yā sūnnet, **بِأَن رَّبَّهُمْ** alarᅇniᅇ parvardıġarı-niᅇ tavfiķi va āsān kıılmaġı bile. İmām-ı ᅇuşayrī rahimahullāh (5) aytıp-dur kim tadbīr zulmatı-dın taķdīr şühūdı nūri-ġa. Va Baħrda aytur ġalkıyyat zulmatı-da rubūbiyyat şıfatı tacallī-si-niᅇ nūri-ġa. (6) Va şāᅇib-i Ta'vīlāt aytıp-dur kim köplük zulmatı-dın vaᅇdat nūriġa yā af'āl ᅇuccatı zulmātı va şıfāt astārıdın (7) va zāt-ı vaᅇdatı nūriġa. Va ᅇaķıķat oldur kim ġaraᅇġuluġı barlıġ pandarıġa yoķtur, ġün tīrelik-niᅇ zangāri köᅇgli közġüside (8) ᅇātır nafyı-niᅇ şayķalı bile maşāġil-din yoyulur. ᅇaķ-niᅇ barlıġı-niᅇ nūrı bāᅇın marrātı-ġa partav salur va sālīk-ke andın (9) va aniᅇ özgeniᅇ muzāᅇamatı-dın ġutķarur tā na öziġe maş'ūr ġalur, na şu'ūr yoķı-nı özi bile daġı bilgey. (10) Va aytıp-durlar zalāl nav'-ları zulmat-da dāᅇıl-dur va nūr-ı hidāyat şıfat-ları-niᅇ nūri-ġa şāmil. Ya'nī ᅇur'ān da'vatı bile (11) kişilerni yol azmaķlıġ-dın ġutķarġay-sén va tüz yolıġa tēġürgey-sén va mundın-dur kim ayturlar, **إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ** (12) çıkarıp kéltürgey-sén alarᅇniᅇ ġaraᅇġuluķ-ların yarukluk-ķa, ya'nī ġālib ᅇudāvand yolıġa, **الْحَمِيدِ** öġülgen va ol (13) İslām dīni-niᅇ yolu-dur. Pas 'Azīz ᅇamīd şıfatı-da aytur:

2: **اللَّهُ الَّذِي** ma'būd bar-ᅇaķ ol-kim **لَهُ** aᅇġadur, (14) olġa kök-lerdedür mavcūdların **وَمَا فِي الْأَرْضِ** va olġa yērdedür mübdi'-lerdin. **وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ** Va ranc va maşāķkat- (15) dur gerevīdesizlerġe, ᅇur'ān bile, **مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ** ġatık 'azābīdin kim alarġa yéter.

3: **الَّذِينَ** Kāfirler alardurlar kim (16) caᅇālat yüzidin **الْحَيَاةَ الدُّنْيَا** dōst tutarlar va taᅇġlarlar dūnyı zindagānlıġı-nı **عَلَى الْأَخْرَةِ** ol [sarāyġa] (17) **وَيَصْدُونَ** va ġaytarurlar kişilerni **عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ** ᅇudāy yolıdın. Ya'nī yeterler imān-dın payġambar va ᅇur'ān-ġa. **وَيَبْغُونَهَا** [Va tiler] (18) ᅇaķ yolu üçün **عَوَجًا** ēġri-lik, ya'nī ayturlar bu ēġri

yol-dur va maqşud manziliğa yetmes. **أُولَئِكَ** Va ol gurūh kim bu şıfat-larğa (19) mavşuf-durlar, **فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ** yol azmaq-dadurlar haq-dın yıraç. Ba'd fi'l-haқиka *zāl-niᅇg* şıfatı-dur va *zalāl-niᅇg* vaşfi (20) aᅇga isnād-ı macāzī қаbilidin-dür. Zādu'l-masirde keltürüptür kim Qurayş aytur érdiler: “Né hāl-dur kim barça manzila kitāb- (21) lar 'acamī luğatı bile inip kélip-dür va kitābī kim Muᅇammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa kélür 'Arabī-dür?” Āyat kélđi kim:

4: **إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ** (22) Va yibermedük biz **مِن رَّسُولٍ** hiç payğambarī, magar anıᅇg қаvmı-niᅇg tili bile, ya'nī gurūhī (23) kim ol alardın érđi va alarınıᅇg arasında toқ-қан éđi va alarğa mab'ūs bolğan kim har payğambarı-ğa avval (24) da'vat öz yaқın-larığa қılmaq kerek. Bas Haқ subhāna payğambarları alarınıᅇg қаvmı-niᅇg tili bile alarğa yi-berdi (25) **لِيُبَيِّنَ لَهُم** tā bayān қılğay alar üçün amrlar va nahy-larını va alar fehm қılğaylar va 'uzr aytmağay-lar kim bu payğambarınıᅇg (26) sözini bilmes-biz. Va aytıp-durlar ²⁹⁴ **قَوْمِهِ** -niᅇg zamiri haзrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa rāci'-dür. Va barça (27) kitāb-lar 'Arab luğatı bile manzil boluptur va Cibril 'alayhi's-salām yā har қаvmī-niᅇg payğambarı tarcima қılıp-dur alarını (255a/1) manzil-i 'alayhim luğatı bile. Va Lübāb-da aytur kim yibermedük biz hiç payğambarī, magar қаvmı-niᅇg tili bile kim alarğa mab'ūs éđi (2) va séni yiberdük biz séniᅇg қаvmiᅇg tili bile barça kişilerge. Va kişiniᅇg cavābı-da aytur, payğambarī kim muᅇtalifa ümmet- (3) ler bile mab'ūs-dur, kerek éđi kim aᅇga muta'addida kitāb alarınıᅇg til-lerige inip kélgey éđi. Aytıp-durlar (4) kim til-ler iᅇtilāfi kalima iᅇtilāfi-ğa mu'addī-dür, ictihād faзlı izā'atı lafz-lar ta'allüm-ide va luğatı-niᅇg ma'nā-larında kim na alar- (5) niᅇg tili biledür va hırmān 'ilm-lerdin muᅇşa'iba andın. Bas anıᅇg inmeki bir luğat bile faзl maᅇzı-dur va ᅇikmat 'aynı. (6) **فَيُضِلُّ اللَّهُ** Pas yol azğurur **هُدًى** **مَنْ يَشَاءُ** har kimni tilese, ya'nī қoyar tā yol azğaylar **وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ** (7) va yol körsetür har kimni tilese, ya'nī tavfiқ bérür tā yol tapқay-lar. **وَهُوَ الْعَزِيزُ** Va oldur gālib öz ᅇükmiđe **الْحَكِيمُ** (8) tüz işlig. Va anıᅇg izlāl va hidāyatı ᅇikmat vachı biledür.

²⁹⁴ “Onun kavmi.”

5: وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ Va har-āyina biz yiberdük (9) Mūsā-nı بِآيَاتِنَا bizning kudratımız dalili bile yā yaruq mu'cizalar 'aşā va yad-ı bayzā dék. Va ayttuq biz أَنْ أُخْرِجَ ol-kim: (10) “Çıkarıp keltürgil قَوْمِكَ öz gurühing-nı kim banī İsrā'il-dürler, مِنَ الظُّلُمَاتِ cahālat va şübha (11) qarañgıluq-dın, إِلَى النُّورِ 'ilm va yaqın yaruqluqı bile yā çıqargıl Kıbtı kavımı-nı kim alarğa mab'ūs-sén, küfr qarañgıluğı- (12) dın imān yaruqluğı-ğa. وَذَكَرَهُمْ Va pand bérkil alarğa بِآيَاتِ اللَّهِ kündüzleri bile kim Haq subhāna 'azāb kıldı (13) ötken kāfirlerni anda. Yā yādığa bérkil banī İsrā'il-ğa kündüzi-leri kim anda tutqan érdiler fir'avnī-ler éligi-de.” (14) إِنَّ فِي ذَلِكَ Durustluq bile kim munda kim yād kılduq biz, لَكُلِّ صَبَّارٍ har-āyina dalālat-lar-dur ilāhī kudratı-ğa (15) har şabr kılguçı-ğa balāda شُكْرٍ şükr aytkuçı-ğa ala[r]ğa.

6: وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ Va yād kııl anı kim ayttı Mūsā 'alayhi's-salām (16) öz kavımığa, ya'nī banī İsrā'il-ğa: ²⁹⁵ادْكُرُوا “Ey méning gurühim! Yād kıılñızlar نِعْمَةً اللَّهُ Hudāy-nıñ (17) ni'mat-larını kim in'ām kılıp-dur عَلَيْكُمْ sizlerge. Çün Çün kıtkardı sizlerni مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ (18) Fir'avn kişileridin, يَسْمُومُونَ tat-turur érdiler sizlerge 'azāb-nıñ 'azāb-lar sizlerge yétkürür érdiler va kul-luq-qa tutup katıq işler buyurur érdiler. وَيُدَّبِحُونَ Va öltürür (20) érdiler أَبْنَاءَكُمْ sizlerniñ oğlanlarıñızını kim münaccim-ler aytıp ér-di-ler kim banī İsrā'il-de oğul toğar kim Fir'avn- (21) nıñ halākı anıñ sababı bile bolğay. وَيَسْتَحْيُونَ Va tirig koyar érdiler نِسَاءَكُمْ sizlerniñ kızlarıñızını tā alar- (22) nıñ hatun-ları-nıñ hızmata-nı kılgaylar. وَفِي ذَلِكَ مِّنْ كَفْرَتُمْ sizlerniñ afarıdagarıñızdın yā ol nacāt va ni'mat édi sizlerge Haq ta'ālā-dın عَظِيمٍ (24) uluğ.

7: وَإِذْ تَأَذَّنَ Va yād kıılñızlar, ey banī İsrā'il, anı kim i'lām kıldı va āgāh étti sizlerni رَبُّكُمْ sizlerniñ (25) parvardıgāriñız.” لَئِن شَكَرْتُمْ Agar şükr kılsañızlar méning ni'mat-larım-ğa لَأَزِيدَنَّكُمْ har-āyina artururmén sizlerge (26) ni'mat-nı. وَلَئِن كَفَرْتُمْ Va agar şükrsizliğ körsetsenizler aña عَذَابِي durustluq bile kim méning 'azābım (27) لَشَدِيدٍ katıq-dur şükrsizlerge va 'azāb katıq-lığı ni'mat sababı bolğay

²⁹⁵ Yazmada ادْكُرُوا kelimesinden önce ياقوم kelimesi sehven yazılmış. Ayet olduğı için üstü çizilmemiş, yuvarlak içine alınmıştır. Böylece kelime yanlış olarak yazıldığı gösterilmiştir.

dünyâda 'uq̣ubat vuq̣ū'yı 'uq̣bā-da. Şayh Abū 'Abdurrahman Sülamî, (255b/1) Abū 'Alī Cürçānī q̣addasallāhu rūḥahumādın naqḷı kılur kim agar şükṛ kılsaṅgızlar İslām ni'matı-ğa artuq̣ kılurmén anı imān bile. Va agar şükṛ (2) kılsaṅgızlar imān ni'matı-ğa artururmén iḥsān bile. Va agar aṅga şükṛ étseṅgizler artuq̣ kılurmén ma'rifat-qa. Va agar aṅga şākir bolsāṅgız- (3) lar yétküürmén vuşlat maq̣āmığa. Va agar şükṛ étseṅgizler yuq̣arı éltürmén q̣urbat daracasığa. Va ol ni'mat şükri (4) bile kirgüzürmén üns va müşāhadat hılvat-gāhı-ğa. Va bu kalām-dın ḥaq̣āyıq̣ 'alāmı ma'lūm bolur kim mirq̣ātı va taşā'ud mi'rācı-nıṅ şükri (5) daracāt-quadur.

8: وَقَالَ مُوسَىٰ Va ayttı Mūsā 'alayhi's-salām kim: “Ey méniṅ gurūhım! **إِنْ تَكْفُرُوا** Agar kāfir bolsāṅgızlar yā sizler (6) şükrsizliḡ kılsaṅgızlar **وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا** va har kim bardur yérde alarıṅ barçası parī va ādamī-din, **فَإِنَّ** (7) **اللَّهُ لَعَنِي** pas durustluq̣ bile kim Ḥudāy bī-niyāzdur sizlerniṅ 'ibādat va şükriṅizdin, **حَمِيدٌ** sütüdadur ḥalq̣ sitāyişi- (8) din başqa. Maḥlūqāt zarratı anıṅ ni'matı-ğa nātiq̣-durlar va barça némelerniṅ til-leri anıṅ tasbīḥ va ḥamdığa ravān-dur.

9: (9) **أَلَمْ يَأْتِكُمْ** Ayā kélmedi sizlerge (Mūsā 'alayhi's-salām kalāmı-nıṅ soṅı-dur yā sözi-niṅ başlamaḡı-dur. Ḥaq̣ subḥāna- (10) dın ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam zamānı aḥlığa buyurur kim ayā kélmedi sizlerge, ya'nī kélđi) **نَبَأُ** alarıṅ ḥabarı kim sizlerdin burun érđi-ler? **قَوْمِ نُوحٍ** Nūḥ 'alayhi's-salām-niṅ gurūhı **وَعَادٍ** va 'Ād (12) q̣abilası **وَتَمُودَ** va Şamūd q̣avmı **مِن بَعْدِهِمْ** va alar kim alardıṅ soṅg érđi-ler, **لَا يَعْلَمُهُمْ** (13) bilmes-ler alarıṅ sanını köplükidin, **إِلَّا** **اللَّهُ** magar Ḥudāy.” Tibyān-da aytıp-dur kim Ḥudāy köp ümmet-leri 'Arab va 'Acam- (14) dın ḥalāk étip-dür va alarıṅ āsarını munqatı' kılıp-dur kim Ḥudāy-dın özge kişi-niṅ aṅga ittilā'yı (15) yoqtur. Va Ma'ālim-de İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anhdın naqḷı kılur kim 'Adnān va İbrāḥim 'alayhi's-salām ara otuz q̣arn ötüp- (16) dür va ol q̣arn-lar aḥlı-da hīç kişi-niṅ ḥabarı yoqtur, magar Ḥaq̣ subḥāna. **جَاءَتْهُمْ** Kéltürdi-ler burunḡı-larğa (17) **رُسُلُهُمْ** alarıṅ payḡambarları **بِالْبَيِّنَاتِ** yaruq̣ ḥuccat-lar bile kim ilāhī kitāb-ları érđi yā alarıṅ mu'ciza- (18) ları. **فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ** Pas q̣aytardılar öz élig-leri bile **فِي أَفْوَاهِهِمْ** öz aḡızlarıda, ya'nī ümmet-ler (19) öz élig-lerini tiş-leri bile tuttılar payḡambarlar açığı-dın; yā élig aḡızlarığa q̣oydılar ta'accüb yüzidin; yā öz (20)

barmaqlarını koydılar ağızlarığa kim ündeşmeñgizler. Va aytıp-durlar öz élig-lerini payğambarlarınġ ağızlarığa koydılar (21) kim söz aytmañgızlar. وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا Va ayttı-lar: “Biz imān keltürmey-biz بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ ol némege kim siz- (22) ler yiberilip-sizler aña öz gümānıñgızğa. وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ Va durustluq bile kim biz şak-dadurbız مَمَّا تَدْعُونَنَا (23) olçadın ündersizler bizni إِلَيْهِ anıñg sarığa tavhīd va imān-dın. مُرِيبٍ Şakkı tohmat-da salğuçı.” Bā-vücūd (24) şak bile rasūl-ları muttahaṃ tutar érdiler fāsıd garaž-larğa.

10: قَالَتْ رُسُلُهُمْ Ayttı-lar alarınġ rasūl-ları kim: “Bizler (25) sizlerni Ĥudāy-ğa da’vat kılurbız. أَفِي اللَّهِ شَكٌّ Āyā Ĥudāy vücūdıda şakkı bardur? Va hāl ol-kim dalil-lerniñg (26) köplüki-din anıñg vücūdı-ğa şak-ke maḥāl qalṃaydur. فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ Ĥudāy kim kök-lerniñg va yerlerniñg (27) yaratkıuçı-sı-dur, يَدْعُوكُمْ oqur sizlerni imānğa لِيُغْفِرَ لَكُمْ tā yarlıqay sizlerni çün imān keltürseñgizler, (256a/1) ya’nī imān şartı bile yarlıqar مِّنْ ذُنُوبِكُمْ sizlerniñg ba’zı yazuq-larıñgıznı, ya’nī ol-kim imāndın burun édi وَ (2) يُؤَخِّرْكُمْ va tā yana soñg tutar va ‘azāb kılmas, balkim muhlat bérür sizlerge إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى tā vaqtı kim atalıp-dur (3) kim sizlerniñg āḥır ‘umrlarıñgız bolğay.” Ayttı-lar alar rasūl-lar cavābı-da: إِنْ أَنْتُمْ “Yoqtursız siz مِثْلَنَا (4) magar ādamī bizniñg dék şūrat va hay’āt-da va hīç artuqluqı yoqtur sizlerge bizge zāhir yüzidin. Pas nége (5) sizler maḥşuş-sızlar nübüvvat bile bizniñg aradın, تَرِيدُونَ تِلْكَ لَتَرْذُلْنَ كَ الْقَوْمِ أَنْ تَصُدُّونَا ol-kim kıyargay-sızlar (6) bizni payğambarlığ da’vā-sı bile عَمَّا كَانِ يَعْبُدُ olçadın bar érdiler kim tapınur érdiler أَبَاؤُنَا bizniñg atalarımız (7) but-lardın? فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ Pas keltürüñgizler ḥuccatı مُبِينٍ yaruq öz da’vāñgızniñg durust-luğığa yā istiḥkāk-qa (8) nübüvvat fazlı va risālat maziyyatı bile.” Güyiyā kim alar mu’ciza kim körer érdiler, i’tibār kılmas érdiler. Lacāc va ‘inād yüzidin özge (9) mu’cizalar iktirāḥını kılur érdiler, andaḥ kim bizniñg payğambarımız şallallāhu ‘alayhi va sallam zamānı-niñg mu’annidleri.

11: قَالَتْ لَهُمْ (10) رُسُلُهُمْ Ayttı alarğa alarınġ payğambarları: إِنْ نَحْنُ “Yoqtur biz مِثْلَكُمْ magar başarī sizler dék, ya’nī müşārat-nı (11) cinsiyyat-da müsallam tutarbız. وَلَكِنَّ اللَّهَ Va likin Ĥudāy يَمُنُّ minnat kıoyar nübüvvat ni’matı va risālat karāmatı bile, عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ (12) har kim-ge tilese مِنْ عِبَادِهِ öz kıul-larındın. وَمَا كَانِ لَنَا Va

yoğtur bizge va boldura almas-bız أَن نَأْتِيَكُمْ (13) ol-kim kéltürgey-biz sizler için huccatī, ya'nī mu'cizaī kim tilersizler, إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ magar Hudāy farmānı bile (14) va anıᅇ maşıyyatı bile. Ya'nī biz öz alımızdın Hudāy tileki-din başka işi kıla almas va işi yasay almas-bız. وَعَلَى اللَّهِ (15) Va Hudāy-ğa فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ kérek kim tevekkel kılgay-lar gerevideler.

12: وَمَا لَنَا Va né-dür bizge, ya'nī né 'uzrımız bardur أَلَا نَتَوَكَّلُ (16) anda kim tevekkel kıлмаğay-bız عَلَى اللَّهِ Hudāy-ğa? وَقَدْ هَدَانَا Va hāl ol-kim yol körsetti bizge تَبِينَا tüz yol-larğa, (17) ya'nī yolī kim anıᅇ bile tanurbız anı va bilürmiz kim işlerniᅇ zimām-ları anıᅇ kudratı-niᅇ éligi-dedür. (18) Va Hudāy bile kim sabr kılgımızdur عَلَى مَا آدَيْتُمُونَا olça iᅇā' kim yétkürürsizler bizge takzīb va muᅇālafat bile. (19) وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ Va Hudāy-ğa الْمُتَوَكِّلُونَ kérek kim şābit bolğay mütavakkil-ler tevekkeli.”

13: وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا Va ayttı-lar alar (20) kim kāfir érdiler لِرَسُولِهِمْ öz rasūl-larığa: أَوْ لَتَعُودُنَّ يَأْ ol-kim 'avad kılıᅇğizlar, ya'nī muvāfaᅇat körsetiᅇğizler bizge فِي مِلَّتِنَا bizniᅇ kişimizde. (22) Yā murād camā'atī-niᅇ kıyıtmağı bolğay kim imān kéltürgeᅇ bolğay-lar ol ᅇavm-dın. فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ Pas vaᅇy kıldı (23) payğambarlarğa رَبُّهُمْ alarnıᅇ parvardığarı va ant yād étti kim لَتَهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ har-āyina halāk kılurbız zālīm- (24) larnı, ya'nī kāfirlerini.

14: وَلَنَسُوْنَنَّكُمْ الْأَرْضَ Va sākin kılurbız sizlerni alarnıᅇ yériđe مِنْ بَعْدِهِمْ alarnıᅇ (25) halākatı-dın soᅇğ. ذَلِكَ Bu muᅇarrar amr va bu rāst va'dadur لِمَنْ خَافَ kişi için kim ᅇorᅇar مَقَامِي turmaᅇdın méniᅇğ (26) ᅇükimim mavᅇıfım-da, ya'nī andın kim kıyāmat küni anı mavᅇıfı-da mén ᅇükᅇ kılurmén ᅇul-larğa toᅇtaturlar, وَخَافَ وَعِيدِ (27) va kişi için kim ᅇorᅇ[k]ay méniᅇğ va'idim-din 'azāb-ᅇa.

15: وَأَسْتَفْتَحُوا Va fath tilekim kıldılar payğambarlar, ya'nī nuşrat (256b/1) tilediler Hudāydın dūşmān halāk bolğanıda yā ᅇükᅇ tiledi-ler özleri va dūşman-lar ara yā payğambarlar va ümmet-ler kim tilediler, ya'nī ayttı-lar: “Har kim (2) bizdın bātıl-dur, 'azāb anᅇa inip kéłgey.” Hudāy ᅇükᅇ kıldı va payğambarlar [va mü'min-ler nacāt] taptı-lar. وَخَابَ Va navmīd (3) va bahrasız ᅇaldı ᅇutulmaᅇlıđ-dın كُلُّ جَبَّارٍ har boyun tartᅇuᅇı عِنْدِ satīzanda ᅇaᅇ-ᅇa yā yüz évürgüᅇi anıᅇ ᅇā'atıdın.

16: (4) **مَنْ وَرَّانَهُ جَهَنَّمَ** Anıᅇ atı-dın tamuğ-dur, ya'nı haşr künide anıᅇ kaytmağı anęa bolęusı-dur ol vach bile kim (5) anı anda salgaylar. **وَيُسْقَى** Va iğürgey-ler **مِن مَّاءٍ** suı-din irıᅇ va sarık su bile ęoşulęandın (6) kim tamuğ-luğ-lar teni-din, tamar. Va ayturlar suyu şadid dek-dür.

17: **وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ** Tügel takalluf va ranc bile cur'a cur'a içerler anı (7) va boldura almas kim boğuzığa yuta alęay ağığ-lığ va yamanlığı-dın. **وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ** Va kélür anęa ölüę- (8) niᅇ derdleri va ęatıę-lığ-ları, **مِنْ كُلِّ مَكَانٍ** har sarıdın yā har yeri-din anıᅇ 'uzvlarındın tā ol-kim tük-leri-niᅇ (9) tübi va barmağ-ları-niᅇ arasındın. **وَمَا** **هُوَ بِمَيِّتٍ** Va yoğtur ol ölüę, ya'nı ölmekı kim tā yal alęay. 'Aynu'l-ma'ānı-de (10) aytıp-dur kim anıᅇ cānı anıᅇ tamağı-da ęalęan bolęay; na ııkıp kélgey tā ol ölgey va na teni-ge kaytęay (11) tā tirig ęalęay, balkim ²⁹⁶ **لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى** hükmı bile ölüę-lük va tiriglik ara ötkerür. **وَمِنْ وَرَّانِهِ** Anıᅇ (12) alıdadur, bā-vücüd muniᅇ dek miᅇnatı **عَذَابٍ غَلِيظٍ** ęatık 'azābı, ya'nı andın yamanrağ va ol dāyim turmağdur tamuğ-da.

18: (13) **مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا** Olęadın saᅇa oğulur alarnıᅇ 'amal-ları-niᅇ şıfat-larıdur kim kāfir boldılar **بِرَبِّهِمْ** (14) öz āfarıdagarıęa. Va anıᅇ şıfatı budur kim **أَعْمَالُهُمْ** alarnıᅇ kirdikārları **اَشْتَدَّتْ كَرَمَادٍ** küli (15) yaᅇlıę-dur kim ęatık öter **بِهِ الرِّيحُ** anęa yél anıᅇ **عاصِفٍ** kündüzı-de kim ęatık bolęay anıᅇ (16) yéli 'aşuf yél-niᅇ ęatık-lığıdur. Va zamān-nı anıᅇ bile vaşf ęılmaę mübālaęanıᅇ gāyatı-dur. Ma'nā-niᅇ (17) mülāhhası oldur kim kāfirlerniᅇ 'amal-ları kim şurat-da āhır körünür, şıla-yı rahm va ęul āzād ęılmaę va miᅇmān ikrāmı dek (18) va anıᅇ amşalı, tūda bolęan kül dek-dür kim ęatık yél anęa es-se va havāęa éltip, har sarı-da tozduręay (19) va hię kim anıᅇ tıymağığa ęadır bolmağay va andın asığ almağay; muniᅇ dek ęıyāmat künide **لَا يَقْدِرُونَ** (20) ęadır bolmağaylar kāfirler, **مِمَّا كَسَبُوا** olęadın ęılıp-durlar dūnyı-de, **عَلَىٰ** **شَيْءٍ** hię némege kim barçası huţba (21) bolęay. Va habā' mansūran bolęan va muţlakā aşarı anıᅇ şavābıdın paydā yoę. **ذَلِكَ** alarnıᅇ ol pandarı kim biz yaᅇşı- (22) lię ęılıp-bız, **هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ** ol yırağ yol azmağlığ-niᅇ gāyatı-dadur Haę yolu-dın.

²⁹⁶ “Orada ne ölür, ne dirilir.” (Ala suresi, 13. ayet)

19: أَلَمْ تَرَ أَنَّهُ اللَّهُ الَّذِي بَدَأَ الْخَلْقَ وَرَأَى الْإِنسَانَ وَنَسَفَ الْأَكْبَادَ (23) ey körgüçi yâ bilmedinġ anı kim Hudāy yarattı kök-ler va yérni بِالْحَقِّ (24) vachı bile kim aninġ haqı-dur yaratmaq-da? إِنْ يَشَأْ Agar tilese يُدْهِبُكُمْ éltür sizlerni, ey Mekkeninġ ahlı va yoq kıtur (25) وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ va kéltürür özge yaratқан sizlerninġ orninġızga kim küfr va takzīb-de sizler dék (26) bolġay.

20: وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ Hudāy-ġa düşvār kim ol kıadırdur bi'z-zāt. Va aninġ kıdratı- (27) ninġ ihtisāşı yoqtur maqdūrı, balkim nisbat barça maqdūrġa ténġdür²⁹⁷

21: وَيَزُرُّوْا Va zāhir boldılar (īrād māzī şığası bile vuķū' (257a/1) taħķiķi üçündür va agarna murād oldur kim zāhir bolmaġay va çıķıp kélġey-ler ġürlardın.) لِلَّهِ Hudāy amrıġa va aninġ muħāsabası (2) üçün **جَمِيعًا** barça ölgenler kāfirler va mü'minler. فَقَالَ الضُّعَفَاءُ Pas ayturlar 'ācizler küfr ahlı-dın, ya'nī itbā' (3) va safalaları لِلَّذِينَ **اسْتَكْبَرُوا** va alarġa kim takabbür kıldılar va kıavm-ninġ uluġ-ları va aşrāfi-dın érdiler, ya'nī alar kim (4) küfr a'immasıġa éġreşken bolġay-lar. Ya'nī alarġa aytķaylar **إِنَّا كُنَّا** durustluġ bile kim bar érdük biz, **لَكُمْ تَبَعًا** (5) sizlerġe éġreşküçi-ler payġambarlar takzībi va yüz öġürmek-de alarninġ farmānıdın. **فَقِيلَ أَنْتُمْ** Pas barsız sizler (6) **مُغْتَوُونَ عَنَّا** da' kılġuçı-lar bizdin **مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ** Hudāy 'azābıdın némeni kim ya'nī biz ol 'ālam-da sizler- (7) ninġ éġreşküçinġiz érdük. Sizler bu 'ālam-da némei Hudāy 'azābı-dın kéterinġizler va köterinġizler bizdin. **قَالُوا** Ayturlar (8) ol mütakabbirler i'tizār yolu bile kim: “Ey kıavm! **لَوْ هَدَانَا اللَّهُ** Agar Hudāy körsetse érđi bizġe nacāt yolını 'azāb- (9) dın, **لَهَدَيْنَاكُمْ** har-āyina biz daġı sizlerġe yol körsetür érdük anġa; ammā kıutulmaġlıġ yol-lar baġlıġ-dur va bizninġ şafā'atımız (10) bu dar-ġāh-ġa mardūd.” Alar navmīd bolup ayturlar: “Kélinġizler tā ittifaķ bile faryād kılalınġ, şabrsızlıġ ételinġ kim éşikī (11) bizġe açġay va ġalāş-lıġ yolını bizġe körsetkeyler.” Pas beş yüz yıl faryād kılġaylar va asıġı yoqtur. Ayturlar: “Kélinġiz (12) tā şabr kılalınġ. Bolġay kim şabr kilīdi bile şādmān-lıġ éşik-leri açılġay.” Beş yüz yıl daġı şabr étkeyler, (13) nacāt müjdesi yétmeġey. Aytķaylar: **سَوَاءٌ عَلَيْنَا** “Ténġ-dür bizġe **أَجْزَعْنَا** faryād kılalınġ va şabrsızlıġ ételinġ (14) **أَمْ صَبْرُنَا** yā şabr kılalınġ, ya'nī hiç biri-din

²⁹⁷ dk. barça maqdūrġa ténġdür

fāyida yétmes, مَا لَنَا yoktur bizge مِنْ مَحِيصٍ kaçar (15) yeri va sığınmağı tamuğ 'azābı-dın.”

22: وَقَالَ الشَّيْطَانُ Va aytur baş tartқан dīv, ya'nī İblīs لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ (16) ol vaqt kim ötkerülür iş. Ya'nī çün halk-nıñ hisābını kılğay-lar va ilāhī hūkmi nāfız bolğay aṅğa kim uçmağ ahlı (17) uçmağ-ğa ingeyler va tamuğ ahlı-nı tamuğ-da taşlağay-lar, tügel tamuğ-luğ-lar yığılıp malāmat tili-ni İblīs-ğa (18) uzaturlar. Şaytān minberī-ge ot-dın çıkar va aytur ādamī-lerniñ bad-baht-larığa kim: “Ey malāmat kılğuçı-lar! (19) إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ Durustluğ bile kim Hudāy va'da bérdi sizlerge وَعَدَ الْحَقُّ va'da-yı rāst va durust kim haşr va cazā (20) bolğusıdur. وَوَعَدْتُكُمْ Va mén va'da bérdim sizlerge va'da-yı yalğanğa kim na kıyāmat-dur va na hisāb. Va agar (21) farzan bolsa but-lar sizlerni şafā'at kılğusıdur. فَأَخْلَفْتُمْ Pas éгри va'da bérdim sizlerge va'da (22) halafı-nıñ tabyyüni halaf aytur, ya'nī bu kün zāhir boldı kim mén yalğan aytıp érdim, وَمَا كَانَ لِي va yok érdi maṅğa (23) عَلَيْكُمْ sizlerge مِّنْ سُلْطَانٍ hiç tasalluṭı kim ikrāh kılğay-mén küfr va ma'şiyat-ka. Ya'nī huccatı yok érdi maṅğa (24) méniñ sözüm-niñ durust-luğı-ğa, إِلَّا أَنْ دَعَوْتَكُمْ, magar ol-kim mén sizlerni ündedim va vasvasa va firīb bile huccat (25) va burhān-sız. فَاسْتَجَبْتُمْ لِي Pas sizler meni icābat kıldıñızlar bat. Va ta'ammül körsetmediñizler öz işleriñizniñ song- (26) larıda. فَلَا تَلُومُونِي Pas méni malāmat kılmañızlar, yalguz vasvasa bile kim kıldım, anıñ üçün kim mén sizlerniñ düşmanıñız (27) érdim. Va bu çaqlığ kim mén kıldım malāmat müstaḥıkkı émes-mén. Düşman har né andın yamanraq bolmağay, düşman haqı-da kılur. وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ (257b/1) Va malāmat kılıñızlar öz nafs-larıñızni kim maṅğa farmān élttiñizler. Va Hudāy-niñ sözini kim ayttı, لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ²⁹⁸ (2) éşitmediñizler. مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ Mén yokturmén kütqarğuçı va sizlerniñ faryādiñızğa yétküçi 'azāb-dın. وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِحِيَّ Va sizler dağı yok-sızlar kütqarğuçı va méniñ faryādımğa yétküçi.²⁹⁹ إِنِّي كَفَرْتُ (3) bile kim mén bu kün kāfir boldum, بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ olça bile şerik kılur érdiñizler méni Hudāy-ğa farmān kötermek-lik-de, (4) إِنَّ الظَّالِمِينَ mundın burun dünyāda. Ya'nī bizār boldum sizlerniñ şirkiñizdin.

²⁹⁸ “Şeytan sizi sakın fitneye düşürmesin.” (Araf suresi, 27. ayet)

²⁹⁹ dk. 'azāb-dın وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِحِيَّ va sizler dağı yok-sızlar kütqarğuçı va méniñ faryādımğa yétküçi

Durustluq bile kim zālīm-lar, ya'nī (5) müşrik-ler, لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ alargadur derdlig 'azābı davām hūlūdka mavşūf."

23: وَأَدْخِلِ الَّذِينَ ۖ Va indürülür alar (6) kim بِمَا جَاءَ مِنْهُمْ مِنْ آيَاتِنَا يَتَذَكَّرُونَ ۖ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۖ -عندالله³⁰⁰ Va kılıp-durlar şāyista kirdārlar va qabūl kılıp-dur (7) جَنَّاتٍ ۖ cannat-larıda kim barur تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ anıng yağaç-ları-nıng tübidin arıg-lar, خَالِدِينَ فِيهَا (8) hālatı-de kim cāvidān bolğay-lar anda. Va mü'min-lernıng indürgüçi uçmağ-ka ferışteler bolğay-lar. Alarnı tügel ikrām va (9) ta'zīmi bile dāru's-salām riyāzığa kirgüzürler. بِإِذْنِ رَبِّهِمْ Alarnıng parvardıgārı-nıng dastūrı va farmānı bile تَحِيَّتُهُمْ (10) ferıştelernıng taḥiyyatı alarga uçmağ-da. Yā alarnıng taḥiyyatı biri birige salām salām bolğay kim dāll-dur salāmat- (11) lıq-ka āfat-lardın.

24: أَلَمْ تَرَ ۖ Āyā körmedıng (ḥıṭāb müstaḥıkkı-ğadur, aytur körmedıng va bilmedıng, ey körgüçi (12) va bilgüçi bende kim sizlernıng tafahhumıngız üçün) كَيْفَ كَلِمَةً طَيِّبَةً (13) pākıza kalımanı kim taviḥid kalıması-dur yā İslām-ğa da'vat? كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ ۖ Arıg yağaç dék kim ol naḥl- (14) dur yā yağaçı-dür cannat-da أَصْلُهَا ثَابِتٌ ۖ anıng tübi yerde bérk va muḥkam وَفَرَعُهَا ۖ va şāḥı anıng فِي السَّمَاءِ (15) báyik-lik-de.

25: تُوْتِي أَكْلَهَا ۖ Bérür öz mīvesini كُلِّ حِينٍ ۖ har vaqtı-de kim Hudāy ḥukm kılıp-dur mīve bérme-ke (16) va ol taqdır bile kim ḥurmā yağaçı bolur. Aytıp-durlar ḥīn altı ay-dur. Anıng çéçeki vaqtı-da tā pişmek va késme, ya'nī bu müddat (17) büsr va raṭb va şamardın naf' bérür بِإِذْنِ رَبِّهَا ۖ öz yaratkuçı-sı-nıng irādatı va takvīni bile وَيَضْرِبُ يَتَذَكَّرُونَ ۖ لِلنَّاسِ kişiler üçün اللَّهُ الْأَمْثَالُ va urar (18) Hudāy mişl-lerni. Ya'nī bayān kılır لِلنَّاسِ kişiler üçün يَتَذَكَّرُونَ ۖ şāyad kim alar tapğay-lar, anıng üçün (19) kim mişl-i ma'nā-lar taşviri-dür fehmler közgüside va yavuq kılmağ ma'kul-nı maḥsūs-ka.

26: وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ ۖ Va arıg-sız söz mişli (20) kim küfr kalıması-dur yā da'vat but-lar 'ibādatı-ğa, كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ ۖ arıg-sız yağaçı dék-dür kim ḥanzal dék kim açığı va (21) yaman ıs-lig va salīma ṭab'-lar makrūhı-dur. Va bā-vücūd-ı ḥabāşat va karāhat مَا اجْتَنَّتْ tabar étilgen va késilgen va tübidin qoparılgan (22) مِنَ الْأَرْضِ ۖ yer yüzidin. مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ Yoktur anğa şabāt va istiḥkām, ya'nī na tübi bar yerde va na butağı havāda.

³⁰⁰ "Her ne ki Allah katından gelirse."

(23) Həq subhāna oħşattı imān yağacıını kim anıᅇ aşlı mü'min köᅇgli-de şābit-dür. Va anıᅇ 'amal-ları a'lā 'illiyiᅇ sarığa (24) mürtafi'. Va anıᅇ şavābı har zamānda anᅇa va aşl ħurmā va yağacı-ğa kim anıᅇ tübi mustaᅇırdur öz öner yéride va anıᅇ butağı mütavaccih (25) 'ulvī sarığa va anıᅇ asıᅇ bir vaᅇt-da yétküçi ħalᅇ-ᅇa. Va tamşil körsetti küfr kalimasını va but-lar 'ibādatı-nı kim muᅇallid (26) kāfir köᅇgliᅇ ħuccat va burhān yoᅇi cihatı bile anᅇa şabātı yoᅇtur. Va 'amalı daᅇi kim ᅇabül miş'adığa yétkey, andın şādır bolmas (27) ħanzal yağacı-ğa kim anıᅇ va na anıᅇ tübiᅇe ᅇararı va na anıᅇ butağı-ğa i'tibarı-dur.

27: **سَابِطٌ كَالْحَدَى (258a/1) الَّذِينَ آمَنُوا** alarğa kim imān kéltdürdiler va istihkām bérür **بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ** rāst va muᅇkam söz bile kim ᅇātı' ħuccat bile (2) alarınıᅇ ᅇaşıda şābit boluptur, alarınıᅇ köᅇgül-leride ᅇarār tutup-tur. Va aytıp-durlar şābit ᅇavl kalima-yı ᅇayyiba (3) *lā ilāha illallāh Muᅇammadan rasūlullāh*-dur kim Hūdāy anᅇa şābit tutar mü'min-lerni **فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** dünyā zindagānlıᅇi-da tā (4) ibtilā va iftinān zamānı-da şabūrlıᅇ ᅇılurlar. Va tavᅇidniᅇ mustaᅇıma cāddasıdın taymaslar Zakariyā va Yahyā va Cercīs va Şam'un (5) dék va alarınıᅇ amşalı payᅇambarlardın 'alayhimu's-salām. Va ayturlar şabāt bérür mü'min-lerᅇe dünyi-de, ya'nī ölüm yavuᅇı-da (6) tā alarınıᅇ ᅇayātı-nıᅇ ᅇatmı kalima bile bolᅇay. **وَفِي الْآخِرَةِ** Va şābit tutᅇay alarnı ol sarāy-da, ya'nī gürda kim (7) avval manzil-dür āᅇırat manzil-leridin tā Munker va Nekır cavābı-nı şūrat yolu bile ᅇaytargey-ler. Va ayturlar dünyi-de murād, gürdur (8) va āᅇırat-da sū'al muvaffaᅇı. **وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ** Va ᅇoya bérᅇey Hūdāy zālım-larnı tā tavᅇid kalimasıᅇa yol (9) tapᅇaylar, na dünyi-de va na gür sū'al vaᅇtı-da. **وَيَفْعَلُ اللَّهُ** Va ᅇılur Hūdāy **مَا يَشَاءُ** olᅇa tiler ᅇavmı-nıᅇ taşbıti va (10) cam'-nıᅇ izlālı.

28: **أَلَمْ تَرَ** Āyā körmediᅇ va baᅇmadıᅇ **إِلَى الَّذِينَ** alar sarığa kim **بَدَّلُوا**³⁰¹ tabdıl ᅇıldı-lar **نِعْمَةً اللَّهُ كُفْرًا** (11) Hūdāy-nıᅇ ni'matı-nıᅇ şükrini küfrāᅇa? Ya'nī küfrni ᅇoydı-lar şükrniᅇ yéride yā alışturdılar ni'mat-nıᅇ (12) özini küfr bile. Ya'nī çün ni'mat-da kāfir boldılar ol ni'mat alardın maslūb boldı va küfrdin özge alarınıᅇ (13) éliᅇi-de némei ᅇalmadı. Murād Mekke ahlı-durlar kim Həq subhāna alarnı öz ħaramı-

³⁰¹ dk. **بَدَّلُوا**

nıng sükkānı kıldı va rızq-nıng eşik-lerini (14) alarğa açıp, vücüd ni'matı bile hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-nıng cüdlük vücüdi ni'matı³⁰²-ğa müşarraf étte. Va alar şükrsizliğ kıldılar. Lā-caram (15) yétte yıl қаht miħnatı-ğa uçrap h'v'or va miđdārsız boldı-lar. Va ba'zı alardın Badr uruşıda maqtül va mağlüb boldı-lar. (16) Va Fārūķ va Murtażā rażıyallāhu 'anhumādın manķül-dur kim murād bu qavm-dın, ikki qabiladurlar kim Qurayş qabilalarınıng (17) fācırraqı érdiler, ya'nī banī Muğıra va banī Ümayya kim Haķ ni'matı-nı özge ayttı-lar. وَأَحْلُوا قَوْمَهُمْ Va öz qavmını tüşürüp (18) kéltürdi-ler, ya'nī özi-nıng atbā' va aşyā'yı-nı دَارَ الْبُؤَارِ halāk sarāy-ğa.

29: يَصْلُونَهَا Anıng 'atf bayānı-dur (19) ya'nī tamuğ dāru'l-bavārdur[r] كِرْغَيْ لَرِ اَنَّا. وَيَسِّنَ الْقَرَارُ Va yaman turar yérī-dür cahannam.

30: وَجَعَلُوا Va tuttı-lar (20) اللَّهُ اَنْدَادًا Hudāy üçün oħşaş-lar, ya'nī 'ibādat-da kim tapındı-lar yā tasmiyada kim alarnı āliha at qoydı-lar (21) لِيُضِلُّوا tā azğurgaylar kişilerni عَنْ سَبِيلِهِ Hudāy yolıdın kim tavhīd tarīķi-dür. قُلْ تَمَتَّعُوا Aytqıl: "Asığ alıngızlar (22) ārzularıngız bile yā ötkerıngızler 'umrnı but-lar 'ibādatı bile." Qorķutmaq amrı-dur, ya'nī ikki üç kün bu türlüğ (23) ötkerıngızler. فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ Pas durustluğ bile kim sizlernıng qaytmağıngız اِلَى النَّارِ tamuğ otı-ğadur.

31: (24) قُلْ Aytqıl, ey Muħammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- ya'nī buyurgıl اَلَّذِينَ آمَنُوا méning bendelerimge kim imān kéltürüptürler (25) bu vach bile kim namāz oқuņıngızlar va nafaқа қılıngızlar اَلصَّلَاةَ tā alar séning buyuruğıng bile namāz oқuğaylar (26) وَيَنْفِقُوا va nafaқа bérgeyler مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ olçadın 'atā bérıp-biz alarğa سِرًّا³⁰³ yaşurun nafaқа қılmađı (Murād taťavvu'-dur.) (27) وَعَلَانِيَةً va āşķāra nafaқа (Murād zakāt-dur.) kim yaşurun nafl-da va izhārı fazl-da münāsıb-raķ-dur. Sözning (258b/1) mūlaħħaşı ol-kim méning қul-larım-ğa aytqıl kim namāz oқuğaylar va zakāt bérgey-ler مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ andın burun kim kélgey, (2) يَوْمَ لَا يَبِيعُ فِيهِ künī kim anda satıp almaķ va satmaq bolmağay tā muķaşşır satıp alğay némeī kim anıng bile taқşiri-nıng tadārükini (3) қıla alğay. وَلَا خِلَالَ Va ol күnde dōstī dağı

³⁰² dk. nıng cüdlük vücüdi ni'matı

³⁰³ dk. سِرًّا

bolmağay dōstlardın kim asığ tilekin ayta alğay, balkim dōstlarınġ (4) köpreki düşman bolğay-lar ³⁰⁴ *الاخلاء يومئذ بعضهم لبعض عدو*

32: *هُدَايَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ* (5) kök-ler va yérlerni *وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْرَجَ بِهِ* Pas (6) çıkardı ol su bile *مِنَ الثَّمَرَاتِ مِنْ رِزْقًا لَكُمْ* rızq sizler üçün kim anıġ bile rüzgār ötkerürsizler. (7) *وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفَلَكَ* Va rām kıldı sizler üçün kémeni *الْبَحْرِ فِي الْبَحْرِ* tā barur daryāda *بِأَمْرِهِ* va anıġ farmānı bile har yérde (8) kim tilersizler. *وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ* Va musahħar kıldı sizlerge arıq-dağı sularnı, ya'nī yéter kıldı fāyida almağ taşarruf kıлмаğ üçün.³⁰⁵

33: *وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ* Va musahħar étti sizlerniġ intifā' va istizā'ngız üçün kuyaş va ay-nı, (9) *دَانِيَيْنَ* hālatı-de kim musahħardurlar öz yéride yā cadd va ta'b bile kézmek-de. Va öz ināratı-da sa'y éterler va anda fütürı va kuşūrı (10) yoğturlar. *وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ* Va rām kıldı sizler üçün kéçe va kündüzni tā biri biri-niġ songıdın yeterler. (11) Biri uyğu va rāħat üçün va dağı biri kasb va ma'ışat üçün.

34: *وَأَتَاكُمْ* Va bérđi sizlerge *مَنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ* (12) har némedin tilediġiz va har némedin tilemediġiz, ya'nī olça sizlerniġ muhtāc-ı ilayhiġiz érđi, tilep va tilemey sizlerge (13) *ارزَانِي تَتُوا* Va agar tileseġizler kim sanağay-sızlar³⁰⁶ *نِعْمَتَ اللَّهِ* Hudāy ni'matı-nı kim fazl va karam bile sizlerge bérđip-dür, (14) *لَا تُحْصِيهَا* sanay almağunğızlardur anı va anıġ sanağıġa³⁰⁷ tākātın kıla almağay-sızlar. Sülamī kıddisa sirruhu aytıp-dur (15) kim murād bu ni'mat-dın bizniġ hazrat-ı payğambar-dur şallallāhu 'alayhi va sallam kim uluğraq va yavuk-raq vāsıta Hağ va anıġ (16) halkı aradur va fī nafsu'l-amr kamāl şıfātı-niġ haşrı va ol-hazrat-niġ camālı va calālı anvāri-niġ şarhı taşavvur va tahayyul (17) hayyizidin taşkarı va tafakkür va ta'ağğul ta'ammül-niġ andāzasıdın artuğ-dur. *إِنَّ الْإِنْسَانَ* Durustluğ bile kim ādamī *لَظَلُومٌ* (18) cavr étküçi-dür, *كَفَّارٌ* şükrsiz zılm kılır ni'mat-ğa kim anıġ şükridin gāfil-

³⁰⁴ “İzin günü samimi dostlar birbirine düşmandır.” (Zuhrûf suresi, 67. ayet)

³⁰⁵ dk. *وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ* va musahħar kıldı sizlerge arıq-dağı sularnı ya'nī yéter kıldı fāyida almağ taşarruf kıлмаğ üçün

³⁰⁶ dk. kim sanağay-sızlar

³⁰⁷ Yazmada ilk önce “sanağınġı” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “sanağıġa” olarak düzeltilmiştir.

dür va küfrân kıılır kim mün'im haqıqatı-ğa cāhil-dür; (19) yā zalūm-dur kim miḥnat-da şabrsızlığ kıılır va şikāyat körsetür küffārdur kim ni'mat-da kıızgançlığ kıılır va ḥayr eşikin (20) açmatur.

35: وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ: رَبِّ اجْعَلْ لِي قَرْحًا وَرِجْلاً مِّنَ الْوَادِئِ وَأَجْنُبْنِي وَبَنِيَّ مِن مَّجْرَمِ الْعَذَابِ وَمَا يُكْرَهُونَ ﴿٢١﴾ Va yād kııl néteg aytı İbrāhīm 'alayhi's-salām öz münācātıda: “Ey méning (21) parvardıgārim! Kıılğıl هَذَا الْبَلَدُ bu Mekke şahrını امِنًا amīn korğunç va makrūh-lardın. وَأَجْنُبْنِي Va yıraq kııl méni وَبَنِيَّ (22) va méning oğlanlarımı أَنْ تَعْبُدَ الْأَصْنَامَ andın kim tapınğay-bız but-ları.” İbn-i 'Uyayna raḥimahullāh aytıp-dur kim (23) İbrāhīm³⁰⁸ 'alayhi's-salām oğlanları ḥazrat-ı Ḥalīl şalātu'r-raḥman 'alayh du'āsı cihatı bile but-qa tapınmadılar, balkim alarğa taşī bar érđi, (24) anı davvar at koyup tégreside aylanur érđi-ler. Va aytur érđi-ler: “Ka'banıng évi taşdı-dur. Pas biz har yérde (25) taşī kıoysaq év ornığa bolğay.” Va ğarīb sözdür va cumhūr muḥālifi kim Kıurayş şübhasız İsmā'il 'alayhi's-salām naslı-dın érđiler (26) va alarınıng but tapınmağ-lığı maşhūrdur.

36: رَبِّ إِنهِنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ تَبَاعِي فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا حَافِيَ عَلَيْكَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُتَوَاتِرِ ﴿٢٧﴾ “Ey méning āfarıdagārim! Durustluğ bile kim but-lar أَضَلُّنَّ كَثِيرًا (27) azğurdılar köp-ni, ya'nī köp kışı-nıng yol azmağınıng sababı boldılar مِّنَ النَّاسِ kışilerdin. فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ Pas har kim (259a/1) éğreş-se mańga méning dīnim-de, فَإِنَّهُ مَبْنِيَّ pas ol méndin-dür, ya'nī méning millatım ahlı-dur. وَمِنَ عَصَابِي Va har kim farmān-sız- (2) lığ kılsa mańga şirk-din özgede, فَإِنَّكَ غَفُورٌ pas durustluğ bile kim sén yarlıқағуçı-sén, مِ رَحِيمٍ mihrībān-sén (3) yā kıādırī kim yarlıқarsén alarını va raḥmat kılırsén alarğa tavba tavfıķi bile yā tavbadın sońg.

37: رَبَّنَا إِنهِنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ تَبَاعِي فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا حَافِيَ عَلَيْكَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُتَوَاتِرِ ﴿٢٨﴾ Ey bizning parvardı- (4) gārimız! إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ قَبْلِكُمْ مَدْيَنَ وَحِمْيَرَ ﴿٢٩﴾ Durustluğ bile kim mén sākın kııldım مِنْ ذُرِّيَّتِي ba'zı-nı öz oğlanlarım-dın.” Murād İsmā'il-dür (5) 'alayhi's-salām kim anıng toğganıdın sońg Hācardın Şām yérıde Sāra ḥatun-ğa kim Ḥalīlü'r-raḥman-nıng ḥatunı érđi, (6) raşk kéldi va İbrāhīm 'alayhi's-salām-ğa buyurdı kim: “Méning könglüm andağ tiler kim Hācar va anıng oğlını éltkey-sén (7) yérıge kim anda su va ābādānlığ bolmağay.” Ḥalīl fikrde boldı va Cibrīl 'alayhi's-salām vaḥy kéltürđi kim: “Har né Sāra aytur, (8) andağ kıılğıl.” Pas İbrāhīm 'alayhi's-salām burāq-qa minip va Hācar va İsmā'il-ni mindürüp az zamānı-de Şām-dın Ḥaram (9)

³⁰⁸ “İbrāhīm” kelimesinin üstine “İsmā'il” kelimesi de yazılmıştır.

yérige keldi. Va Mekke vādī-side alarnı yārsız va anīs-siz koydı va du‘ā kıldı: “Hudāyā! Mén bularnı sākin kıldım (10) **بُؤَادٍ غَيْرِ ذِي زُرْعٍ** sayī-de kim ékin égesi émeštür, ya‘nī su yoqtur kim anda ékin ékse bolgay **عِنْدَ بَيْتِكَ** (11) **الْمُحَرَّمِ** séning öyinge qaşıda kim hārām kılıp-dur and[a] av va uruş-mağ. Yā hārām-dur anıng tahāvunı va anğa (12) ta‘arruz.” Murād Zūrāh évi-niing yéri-dür kim Ādam ‘alā nabıyyinā va ‘alayhi’s-salām zamānıda érdi. Va agar na İbrāhīm ‘alayhi’s-salām du‘āsı vaqtı (13) év yoğ érdi. Pas nidā takrārını kıldı kim: **رَبَّنَا** “Ey bizniing āfarīdagārımız! Alarnı bu yérde olurguzdum **لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ** (14) tā tügel tutqay-lar namāznı va séning tapınmağlıg-nı yérige kéltürgey-ler. **فَأَجْعَلْ** Pas kılgıl **مَنْ النَّاسِ أَفْنَدَةٌ** köngül- (15) lerini ba‘zı-niing kişilerdin kim muhabbat tartmağı bile **تَهْوِي إِلَيْهِمْ** aşuğ-ğay alar sarıga.” Hağ subhāna ol hāzrat- (16) niing du‘āsını müstacāb kıldı va Halīl-niing kētkeni-din songe az zamānī-de Zamzam çaşması Cibrīl ‘alayhi’s-salām rakzası (17) bile yā İsmā‘il ‘alayhi’s-salām qadamı-niing aşarı bile zāhir boldı. Curhum qabilası anda iğāmat dā‘iyasını körsetti-ler. Va kün (18) künge kişilerining şavqı ol sarıda artuğ bolmaqdadur. Muhaqqıq-lar anğadurlar kim agar *min tab‘iz mine’n-nās*-da (19) bolmasa érdi, Fārs va Rūm va Hind va Türk va yahūd va naşārā Haram-da izdiğām kılır érdiler. Va parvāna dek (20) ol şam’-ı camāl-niing şu‘lası-niing suhtası bolur érdiler. Va hāzrat-ı İbrāhīm ‘alayhi’s-salām du‘ā kıldı: **وَارزُقَهُمْ** (21) “Va rızq bérğil bu şahrniing ahlı-ge **مِنَ الثَّمَرَاتِ** mīvelerdin, **لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ** şayad kim alar şükrlük kılgay-lar (22) séning ni‘matıng-ğa.” Bu du‘ā dağı icābat şarafiğa ulaşıp anıng bile kim Mekke ğayr-ı zī-zar’ vādisi-dür türlüğ (23) türlüğ mīveler anda paydā bolur. Anvār tafsiride mazkürdur kim rabī‘iyya va şayfiyya va hārīfiyya va şataviyya yemiş-lerini³⁰⁹ bir künde Mekke tapsa bolur. (24) Va çün takrār du‘āda tazarru’ va niyāz dalīli-dür yana qatla ayttı kim:

38: **رَبَّنَا** “Ey bizniing parvardıgārımız! **إِنَّكَ تَعْلَمُ** Durustluğ (25) bile sēn bilürsēn, **وَمَا نُخْفِي** olça yaşururbız **وَمَا نُعَلِنُ** va olça aşkāra kılırbız. Ya‘nī bizniing nihān va aşkāra- (26) mızını bilürsēn. **وَمَا يُخْفَى عَلَى اللَّهِ** Va yapu[k]-luğ yoqtur Hudāy-ğa **مِنْ شَيْءٍ** hiç

³⁰⁹ dk. yemiş-lerini

néme **فِي الْأَرْضِ** yérde (27) **وَلَا فِي السَّمَاءِ** va na kök-de. Anıng üçün kim 'ālim-dür zātı 'ilm-ğa va ol 'ilm-niñ nisbatı barça ma'lümāt-ğa yaksān-dur.

39: (259b/1) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي Şanā va sitāyiş ol Hudāy-ğa kim öz maḥz-ı fazlı bile **وَأَهْبَ لِي** va bağışladı va 'atā kıldı **عَلَى الْكَبِيرِ** mañga (2) qarı-lıg va uluğ-luğ yaşıda, ya'nī vaqtı-de kim qarı érdim va ümıdsiz oğul-dın mañga bağışladı ikki oğul **إِسْمَاعِيلَ** (3) İsmā'il-ni altmış dört yaşda (yā toqsan toqkuz yaşda) va İshāk-nı toqsan (yā yüz on) yaşda. **إِنَّ رَبِّي** Durustluğ (4) bile kim méniñ parvardıgārim **نَسَمِعُ الدُّعَاءَ** du'āniñ eşitküçi-si va icābat kılgusıdur." Bu kalimalarda aş'ardur (5) anıñ bile kim oğlanlarını du'ā bile Hudādın tiledi.

40: رَبِّ اجْعَلْنِي "Ey méniñ yaratquçım! Méni kılgıl **مُقِيمَ الصَّلَاةِ** (6) namāznı kıyım tutquçı **وَمِنْ ذُرِّيَّتِي** va méniñ oğlanlarını dağı muvāzıb kılanğa." İbn-i 'Abbās razıyallāhu 'anhumā aytıp-dur kim (7) hamışa İbrāhım 'alayhi's-salām oğlanlarıdın cam'ı fıtrat-da bolğandurlar va bolğusıdur kıyāmat-ğaça. **رَبَّنَا** "Bizniñ (8) āfarıdagārimız, karam körsetkil **وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ** kabül kılanğa, ya'nī icābat kılanğa méniñ du'āmnı."

41: رَبَّنَا اغْفِرْ لِي "Ey bizniñ (9) parvardıgārimız! Yarlıka meni **وَلِوَالِدَيَّ** va méniñ atam va anamnı, çün imān keltürseler sanğa." Ğufrān du'āsı alarğa (10) nahy-dın burun érdi va hanūz ümıdsizliğ alarnıñ imānıdın tutmaydur érdi. Va ba'zı aytıp-durlar murād ata anadın (11) Ādam va Havvā 'alayhumā's-salām-dur. **وَالْمُؤْمِنِينَ** "Va yarlıka mü'min-lerni har kim sanğa kelse mü'min, **يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ** (12) küni kim kıyım bolğay ḥalāyık ḥisābı." Va İbn-i 'Abbās razıyallāhu 'anh aytur kim murād mü'minlerdürler Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam ümmeti-din.

42: وَلَا (13) **تَحْسَبَنَّ اللَّهَ** Va sağınma, ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-Hudāynı **عَافِيًا** ḥabarsız, **عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ** olçadın kim kılurlar zālım-lar. Ya'nī sābit (14) bolğıl olçadın bilip-sén 'ikābıdın kim alarğa yüzlengüçi-dür kim ol şubah-sız alarğa yétküsidür. Va aşl ol- (15) dur kim bu nahy-lar amşalı-da bilgey-ler kim ḥıṭāb şūrātı ol-ḥazrat-ğa mütavaccih-dür. Murād andın özge **إِنَّمَا يُؤَخَّرُ** (16) **هُمْ** mundın özge yoktur kim ta'hīr kıılır alarnıñ 'azābını, **لِيَوْمٍ تَشْخَصُ** kündüzü üçün kim hıyra bolur (17) **فِيهِ الْأَبْصَارُ** ol künde közler havl-lar müşāhadası-dın.

43: مُهْطِعِينَ Hālatī-de kim bu közlerniḡ égeleri (18) aşuq[k]uçı-lar bolğay-lar İsrāfīl ‘alayhi’s-salām sarığa kim alarnı maḥşar ‘arşasığa çağırğay. مُقْتَبِعِي رُءُوسِهِمْ (19) Kötergüçi-ler öz başlarını yuqarı-ğa, لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ yana qaytmas alarğa طَرَفُهُمْ közleri alarnıḡ, ya’nī (20) hıyra bolğay va qayta qalğan vachı bile kim boldura almağay öziğe bakmaqda وَأَفْنَدْتُهُمْ هَوَاءَ va köngül-leri (21) alarnıḡ ḥālī bolğay fehm va hıradın qorqunç va ḥayrat galabası-nıḡ vāsıtası bile.

44: وَأَنْذِرِ النَّاسَ Va qorqutqıl kişileri, (22) ya’nī Mekke ahlı-nı va qorqutqıl يَوْمَ كُندُزِي الدِّينِ kim kélgey alarğa ‘azāb. Va ol ölüm (23) künī-dür yā kıyāmat küni. فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا (24) “Ey bizniḡ parvardıgārımız! أَخْرَنَا Yana song tutqıl bizni, ya’nī bizniḡ ‘azābımıznı ta’ḥīr kııl va bizni dünyāğa (25) yibergil va muhlat bérgil إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ tā yavuq müddatı تَأْتِيكَ دَعْوَتِكَ tā icābat kılalıḡ séniḡ oqumağıḡ[nı]. Ya’nī ol kişi[ni kim saḡga] oqur³¹⁰ (26) وَتَتَّبِعِ الرُّسُلَ va égreşeliḡ biz séniḡ³¹¹ yibergenleriḡe.” أَوْلَمُ Alarnıḡ cavābıda ayturlar feriştelar: “Āyā yoq érdiḡizler sizler mübālağa yüzidin (27) أَفَسَمِعْتُمْ مَن قَبْلَ مَا لَكُمْ (260a/1) bolmağay sizlerge hiç zavālī?” Murād oldur kim aytur érdiler: “Biz dünyāda bolğumuzdur va özge sarāy-ğa (2) köçmek körsetmegümüzdür.”

45: وَسَكَتُمْ Va turup érdiḡizler sizler فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ alarnıḡ yérleri de kim (3) ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ küç étti-ler öz nefis-lerige küfr bile ‘Ād va Şamūd dék. وَتَبَيَّنَ لَكُمْ Va zāhir boldı sizlerge kim biz (4) كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ néteg kılduq biz alarğa, ya’nī müşāhada kıldıḡizlar alarnıḡ manzili-de ‘azāb inmek- (5) niḡ aşarlarını. وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ Va mişl-ler urduq biz sizler üçün alarnıḡ ḥāl-larığa.

46: وَقَدْ مَكَرُوا (6) مَكْرَهُمْ Va durustluq bile kim küşiş kıldılar ḥılada, olça alarnıḡ makrı-nıḡ nihāyatı érdi وَعِنْدَ اللَّهِ (7) va Ḥudāy qaşıdadur مَكْرَهُمْ alarnıḡ makrı-nıḡ cazāsı. وَإِنْ كَانَ مَكْرَهُمْ Va durustluq bile kim bar (8) érdi alarnıḡ makrı katıq-lıḡ va havlda yasalğan va tüzelgen لِتَرْوُلَ tā yérdin barğay مِنْهُ الْجِبَالَ (9) ol makrlardıñ tağlar,

³¹⁰ dk. oqumağıḡ[nı] ya’nī ol kişi[ni kim saḡga] oqur

³¹¹ dk. وَتَتَّبِعِ الرُّسُلَ va égreşeliḡ biz séniḡ

hazrat-ı paygamber şallallāhu ‘alayhi va sallam şari’atı-niᅡg hūkmi dék-dür, ya’nī kāfirler hīla kıldılar tā néme- (10) ni kim şabāt va rusūh-da rāsiyāt taġları dék-dür zāyıl kılgay-lar, bu muᅡāl-dur. Ma’ālim-de Murtażā ‘Alī rażıyallāhu ‘anh-dın (11) naql kıılır, bu āyat cabbār Namrūd kışşasıdadur kim çün İbrāhīm ‘alayhi’s-salām-niᅡg salāmat-lıġını ot-dın müşāhada kııldı, ayttı: (12) “Uluġ ᅡudāy bardur, İbrāhīm kim anı ot-dın kıutkıardı.” Namrūd ayttı kim: “Mén tilermén kim kök-ke bargay-mén va anı (13) körgey-mén.” Mamlakat-niᅡg uluġ-ları ayttı-lar kim: “kök asarr va béyik-dür. Barmaġ āsān-lıġ bile müyassar bolmas.” Namrūd (14) éşitmedi va buyurdı tā köşki yasadılar üç yıl müddatı-da. Va çün anda bardı kökni andaġ kördi kim (15) yérdin körer érdi. Yana bir kün ol ‘imārat yıkııldı. Va anıᅡg yasamaġı va yıkıılmaġı sūra-yı Nahl-da zıkr raġamı tapkıusıdur. (16) Al-kışşa kim ol köşk yıkııldı va köp ᅡalk ᅡalāk boldı-lar. Namrūd açıġ tuttu va ayttı: “Kök-ke barurmén va İbrāhīm-niᅡg (17) ᅡudāyı bile kim méniᅡg mināramnı, yıktı uruşayın.” Pas tört karkas-nı siledi tā tügel kıuvvat aldılar. Va tört burc-(18) luġ şandukı yasadı va ikki éşik biri yukarı-lıġ va yana biri astın-lıġ anda yasadı. Va anıᅡg tört tarafiga (19) tört süᅡgi kim yukarı va astın yola alur édi, ta’biya körsetti. Pas karkas-larnı néçe kün aç saġladı-lar va tört (20) murdār süᅡgilerinᅡg uçı-ġa baġladılar. Va yip şanduk-niᅡg har tarafinı karkas-larnıᅡg teni-ge baġladı-lar. Alar (21) açlıġ-niᅡg ġāyatı-dın mayl yukarı sarı kıılıp, murdār sarıġa uçtı-lar. Va şanduk kim Namrūd bir ten kışi bile anda oturup (22) édi, havāġa éltti-ler. Bir kéçe kündüzdin soᅡg Namrūd yukarı-ġı éşikni açıp kökni hamol ᅡalda kördi kim yérde (23) körer érdi. Öz yāri-ġa ayttı tā astın-ġı éşikni açtı va ayttı: “Baġ-kıl tā né körersén?” Ol kışi baġtı va cavāb bérdi kim: “Sudın (24) özge ᅡiç néme körmey-mén.” Yana bir kéçe kündüzdin soᅡg yukarı-ġı éşikni açtı. ᅡāl hamol érdi kim burunġı kün (25) müşāhada kıılıp érdi. Va anıᅡg yāri kim astın-ġı éşikni açtı düd va ġaraᅡġuluk-dın özge néme körmedi. Namrūd (26) kıorġtı va süᅡgileri murdār bile baş tüben kııldı va karkas-lar tüben-ge mayl kıldılar. Va inip kélür vaġt kıorġunçlıġ ün (27) ᅡaybat-lıġ karkas-lar kıanat-ları-dın boldı kim taġlar anıᅡg faza’yı-dın yavuġ érdi kim öz yérleridin zāyıl bolġaylar.

47: (260b/1) فَلاَ تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ Pas saġınmaġıl ᅡudāyı **مُخْلِفاً وَعَدِهِ** öz va’dasıġa ᅡılaᅡ kıılġuġı **رُسُلَهُ** öz payġambarlarıġa, ya’nī nuşrat (2) va’dası kim payġambarlarıġa

buyurup-dur anda kim ³¹² *أَنَا أَنْتَصُرُ رُسُلَنَا* va ³¹³ *أَنَا وَرُسُلِي* hılâf kılmadı va kılmağusıdur. Va séni (3) düşman-larğa muzaffar va mansûr kılğusıdur. *إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ* Durustluq bile kim Hudāy gālib-dür *ذُو انْتِقَامٍ* intikām égesi, (4) ya'nī avliyānıñ kīnesini tilegüçi düşman-lardın,

48: *وَالسَّمَاوَاتِ* (5) *عَيْرِ الْأَرْضِ* özge yérge küni kim badal kılınğay yér küni kim badal kılınğay yer *يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ* va kök-ler mütabaddil bolğay özge kök-ke. Taysırde aytur yérniñ tabdili tağlar va arıg va yağaçlarınğ tasviya- (6) sıdur va kök-ning tabdili quyaş takviri va yulduzlarnıñ tüzmağı. Va Ma'ālim-de keltürüptür kim kök-lerni uçmağ yasar (7) va yérlerni tamuğ. Va Murtaza 'Alī razıyallāhu 'anh-dın naql kılıp-durlar kim yérni badal kılur yérige kim kümiş-din bolğay (8) va kök-ni köki-ğa kim altun-dın bolğay. Va İbn-i Mas'ūd razıyallāhu 'anh qavlı bile kıyāmat küni keltürgey-ler yérini arıq kümiş-din (9) kim anda hiç yazuķı kılmağan bolğay-lar, bu söznıñ mu'ayyidi-dür. *وَبَرَزُوا* Va zāhir bolurlar kişiler öz gūrlarındın *لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ* (10) qahr kılğuçı yagāna Hudāy-nıñ muhāsabası üçün.

49: *وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ* Va kölersén yazuķluq- (11) larnı, ya'nī müşrik-lerni *يَوْمَئِذٍ* ol künde *مُفْرَرِينَ* bir birige bağlangan va yıılğan müşarakat hasbı bile 'aķāyid (12) va 'amal-larda yā yavuq kılğan har birini dīvī-ge kim anıñ müvasvisi érdi, *فِي الْأَصْفَادِ* bendlerde yā gıl-larda.

50: *سَرَابِيلُهُمْ* (13) Alarnıñ könglek-leri *مَنْ قَطْرَانٍ* qatrān-dın. Ol néme bolğay qara va ayturlar abhal-nıñ zamğı-dur, pişürürler. (14) Va qotur tévege sürterler tā özi-ning tizliki bile qoturı köydürür va tañla tamuğ-luq-larnıñ तरी-lerige sür- (15) türler tā alarnıñ tizliki va katıq-lıgı va vahşatı va zangı va ısı-nıñ yamanlıgı bile 'azāb körgeyler. Pas bu qatrān-nı alarğa sürterler va aytıp-turlar kim dünyā qatrānı va tamuğ qatrānı arasında tafāvut tamuğ otı va dünyā otı-nıñ tafāvutı dek bolğay. Pas bu qatrān-nı alarğa sürtkeyler³¹⁴ (16) *وَتَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ* va tügel tutar va yapar alarnıñ yüzlerini ot, ya'nī anda çıрмаşur.

³¹² “Muhakkak ki Biz, resullerimize yardım edeceğiz.” (Mü'min suresi, 51. ayet)

³¹³ “Ben ve elçilerim mutlaka galip gelecek.” (Mücadele suresi, 21. ayet)

³¹⁴ dk. va aytıp-turlar kim dünyā qatrānı va tamuğ qatrānı arasında tafāvut tamuğ otı va dünyā otı-nıñ tafāvutı dek bolğay bas bu qatrān-nı alarğa sürtkeyler.

51: **لِيَجْزِيَ اللَّهُ** Muta'allıq- (17) dur **برزوا -ga**, ya'nî çıkkay-lar gürleridin tā cazā bergey Hudā **كُلُّ نَفْسٍ** har tenī-ge **مَا كَسَبَتْ** olçanınĝ cazāsını kim (18) kılıp-dur. **إِنَّ اللَّهَ** Durustluq bile kim Hudāy **حِسَابِ سَرِيعٍ** bat hisāb-lıĝ-dur kul-larĝa, anıng için kim anıng (19) biri-niing hisābını yana biri-niing hisābı-dın qayta tutmas-dur.

52: **هَذَا** Bu Qur'an yā olça bu sūradadur mav'izadın, **بَلَاغٌ** (20) kifāyat-dur kişi-lerge tā pand bérilgeyler anıng bile. **وَلِيَنْذَرُوا بِهِ** Va qorqutulurlar anıng bile. **وَلِيَعْلَمُوا** (21) tā bilgeyler ta'ammül bile qudratı-niing dalil-leride kim anda mazkürdur, **أَنَّمَا هُوَ** ol-kim oldur **وَأَلِهَ وَاحِدٌ** bir Hudāy. **وَلِيَذَكَّرَ** (22) Va har-āyina kérek kim pand alğaylar **وَأُولَئِكَ** 'aql égeleri va qayta turğaylar manāhī-din va kıyām (23) kılığaylar ilāhī avāmiri-ga.

SŪRATU'L-HİCR³¹⁵ tis'an va tis'una āyat

bismillāhī'r-raḥmani'r-raḥīm

1: **الر** 'Ālim-lerĝa hurūf-ı (24) muqāṭa'a-da köp sözlerdür. Cam'ī aᅇgadurlar kim muṭlaqā ol bāb-da söz aytmaq cür'at yolu-niing sülükı-dur. Yanābī'-de (25) keltürüp-tür kim Fārūq rażıyallāhu 'anh-dın bu hurūf-larınıing ma'nāsı-dın sordılar, ayttı kim: “Agar anda söz ayt-sam mütakkalif (26) bolğay-mén.” va Hudāy öz payğambarı şallallāhu 'alayhi va sallam-ĝa buyurdı kim: “**وما انا من المتكفين**³¹⁶ **ال**” **ال** Ba'zı ayturlar har harfı (27) işārat ismi-ĝadur, andağ kim **ال** da *alif* işārat Allāh ismi-ĝadur va *lām* Cibril atıĝa va *rā* rasul atıĝa. Ya'nî bu kalām (261a/1) Hudāy-dın Cibril vāsıtası bile rasul-ĝa yetti. **تِلْكَ** Bu āyat-lar kim kélür **آيَاتِ الْكِتَابِ** sūranıng āyat-ları-dur (2) **وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ** va yaruq Qur'an āyat-lar yā zāhir kılığuçı haq-nı bāṭıl-dın. Va aytıp-durlar kitāb va Qur'an birdür; ammā ikki at (3) bile yād étildi kim har atı-niing ma'nā-ĝa dalālatı bardur va Qur'an-niing Téngri ta'zīm cihatı üçün-dür.

2: **رُبَمَا** Ey basā vaqt kim (4) anda **يَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا** döst tutar alar kim imān-ĝa kāfirdürler va ārzü éltkeyler **لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ** (5) kim kāşki kim bolğay érdiler müsülmānlar va bu ārzü dünyi-de bolğay mü'min-ler nuşratı vaqtı yā kāfirlerniing (6) ölüm hulülü yavuşı-da alarĝa yā gürda yā kıyāmat küni-de yā hisāb vaqtı yā vaqtı kim muvaḥḥidlerniing 'āşī-lerini tamuğ-dın (7) çıkarıp keltürgeyler. Va cahannam

³¹⁵ dk. الجزء [أربعة عشرة]. “Ön dördüncü cüz.”

³¹⁶ “Ve ben mütekelliflerden değılim.” (Sad suresi, 86. ayet)

eşik-lerini alarğa bağlağay-lar va bilgeyler kim çıkmak andın müyassar émes tamannā kılğay-lar (8) kim kâşki İslām ahlı-dın bolğay érdük biz.

3: كَوَّيْلُكُمْ وَتَهْوِينُ وَتَهْجِيرُكُمْ يا نبي الكافرين نه حساب-دا (9) durlar qavıl alardın qaytar tā dünyāda يَأْكُلُوا yegeyler وَيَتَمَتَّعُوا va bar-hürdārlıg tapqay-lar anıng malāz va manfa'at- (10) larıdın. وَيُنْهَهُمُ الْأَمَلُ Va maşgül kılğay alarnı arzū, ya'nī 'umr uzunluğı va hāl istiķāmatı alarnı qaytarur ma'ād (11) isti'dādıdın va māl tafakküride. فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Pas bat bolğay kim bilgey-ler özi-niing kirdikarı va sözi-niing 'ākıbatı-niing (12) vahāmatı-nı.

4: وَمَا أَهْلَكْنَا 4: Va halāk kılmağu biz مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ كَنْتِي-ning ahlı-nı, إِلَّا وَلَهَا magar ol-kim alarnıng (13) halākı-ğa كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ölçelgen zamānı édi bitilgen Lavh-ı Maḥfūz- da kim alarğa muhlat néçe bolğay va halāk kaçan bolğaylar.

5: إِنْ يَلْمِزْكُمْ عَمَلٌ فَمَا تَسْبِقُ إيلgeri-lik tutmadılar³¹⁷ (14) مِنْ أُمَّةٍ هِيَ كَنْتِي öz halākı-niing müddatı-nı وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ va sonğ qalması-lar andın, ya'nī halāk bolmadılar (15) né ilgeri muqaddar vaqt-dın va ne muqarrar acal-dın sonğ.

6: وَقَالُوا يا أيها الذي نزل علينا Kur'an. إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ Durustluğ bile kim dīvāna sēn kim bizni (17) naqddın nesiyeye oqursēn. Bu kalām tahakküm va istihzā tariķi bile érdi kim i'tikād zıkr nüzülü va cünün-ğa nisbat kılmaq biri biri (18) bile rāst kélmes.

7: لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ feriştelerni tanuqluğ-qa öz risālatı-ğa (19) إِنْ كُنْتَ agar barsēn مِنَ الصَّادِقِينَ çın aytkuçı-lardı bu da'vā-da? Ya'nī agar tüzsēn kim payğambarsēn, feriştelerni (20) ḥāzır kıl tā bizniing ḥuzūrımızda tanuqluğ bergeyler sēniing risālatıng-ğa.” Haq ta'ālā alarnıng cavābı-da aytur kim:

8: مَا نُنزِّلُ الْمَلَائِكَةَ İnip kélmes-lerdür malā'ika. Va Ḥafş mütakallim şığası va malā'ika naşbı bile oqur. Ya'nī biz tüben yiberme-biz (22) feriştelerni, إِلَّا بِالْحَقِّ magar vahy yā 'azāb bile. Ya'nī ferişteni³¹⁸ aşl şüratı bile ol vaqt-ğa köre alurlar kim 'azāb cihatı-ge ingey, andağ kim Şamūd qavmı Cibril 'alayhi's-salām-nı (23) sayḥa zamānıda kördiler yā ölüm vaqtı-da, andağ kim barça kişi körerler. وَمَا كَانُوا إِذَا Va

³¹⁷ dk. مَا تَسْبِقُ ilgeri-lik tutmadılar

³¹⁸ dk. إِلَّا بِالْحَقِّ magar vahy yā 'azāb bile ya'nī ferişteni

bolğay-lar ol vaqt kim ferişte- (24) lerni bu şūrat bile tüben yibersek biz مُنْظَرِينَ muhlat bérilgenlerdin, ya'nī fī'l-hāl mu'azzab bolurlar.

9: إِنَّا نَحْنُ Durustluq (25) bile kim biz نَزَّلْنَا الذُّكْرَ tüben yiberdük Qur'an-nı kim mü'min-lerniñ yād étmeki-dür zıkr şaraf ma'nā-sı bile dağı (26) kélür. Ya'nī bu kitāb oquğuçı-lar şarafı-niñ mücibi-dür. وَإِنَّا لَهُ Va biz aŋga لِحَافِظُونَ saqlağuçı-bız taħrīf-din, (27) ya'nī şaytān boldura almas kim anda néme bāṭıl-din arturğay yā néme haq-din az étkey yā anıñ asrağuçı-sı-bız (261b/1) ḥalal nazarıdın anda yā saqlarbiz anı har kim-niñ köñgli-de tilesek. Va ayturlar zamīr 'āid ḥazrat-ı risālat-ğadur şallallāhu 'alayhi va sallam, (2) ya'nī anıñ asravçı-sı-bız düşman-lar mażarratı-dın.

10: وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا Va har-ayına biz yiberdük payğambarlar مِنْ قَبْلِكَ (3) séndin burun فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ burunğı-lar gurūh-larında.

11: وَمَا يَأْتِيهِمْ Va kélmedi alarğa مِّن رَّسُولٍ (4) hiç yiberilgeni, إِلَّا كَانُوا magar bar érdiler kim kibr va 'inād yüzidin بِهِ ol payğambar bile يَسْتَهْزِئُونَ istihzā qılur (5) érdiler, andaq kim bu mu'annid-ler saŋa qılurlar. Murād ḥazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam tasliyası üçün-dür, ya'nī³¹⁹ anbiyā (6) 'alayhimu's-salām ara sén maḥşuş émes-sén qavm-niñ izā'sığa, balkim barçası alarnıñ bu balāğa mübtalā érdi-ler.

12: كَذَلِكَ (7) Andaq kim kirgüzdük biz payğambarlarnıñ istihzāsını burunqı فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ (8) ham anı نَسَلُكُهُ kirgüzürbiz mukazzıb-larnıñ köñül-lerige zamāniñdağı kāfirleri-niñ.

13: وَقَدْ خَلَّتْ va durustluq bile kim لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ İmān keltürmes-ler Qur'an-ğa (9) ötüp-dür سُنَّةَ الْأَوَّلِينَ Hudāy-niñ sünneti burunqı-larnıñ halākı-da. Ya'nī (10) har kim alardın halāk boldı haq qabılı-nı qoymaq va payğambarlar takzībi bile érdi. Va bu Mekke ahlı-niñ va'idi-dür kim payğambar şallallāhu (11) 'alayhi va sallam takzībini körsetip mu'cizalar zuhūrıdın sonğ āyat-lar iktirāhı-nı qılur érdiler. Va feriştelér inmeki-de tanuqluq (12) cihatı-ge mübālağalar bar érdi. Haq subḥāna aytıp-dur kim:

³¹⁹ dk. ya'nī

14: **وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم** Va agar açsağ biz bu muqtarih-lerğa **بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ** (13) eşikî kök-din, **فَطَلَّوْا** pas bolğaylar barça kün feriştelere kim alarnıñ közige **فِيهِ يَعْزُجُونَ** ol eşikdin yuqarı- (14) ğa barurlar ol eşik-din tüben-ge kélürler.

15: **إِنَّمَا** Har-ayına 'inād va şak keltürmek ğāyatı-dın Haq-da ayturlar, **لَقَالُوا** (15) mundın özge yoqtur kim bağlap-turlar **أَبْصَارُنَا** bizniñ közlerimizni va hıyra kılıp-durlar. Yā kök- (16) niñ eşikini açsalar va kâfirler yuqarı barıp anıñ 'acāyıbını müşāhada kılısalar, aytqusıdurlar kim bizge köz (17) bārū kılıp-durlar va bu şuratniñ hāric-da vücūdı yoqtur. **بَلْ نَحْنُ** Balkim biz **قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ** gurūhī cādūlığ kılığan- (18) bız, ya'nī Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- bizge cādūcı-lığ kılıp-dur, andağ kim özge āyat-lar zuhūrıda aytur érdiler va ³²⁰ **وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ** da.

16: (19) **وَلَقَدْ جَعَلْنَا** Va durustluğ bile kim yarattuğ biz va paydā kıldıuğ **فِي السَّمَاءِ** kök-de on ikki burc-larını (20) hay'āt va şıfat-lar va havāş bile biri biri-ning muhtalifi. **وَرَيْنَاهَا** Va ārāsta kıldıuğ biz anı şurat-lar bile yā kök-ni (21) kuyaş va ay va özge yulduzlar bile **لِلنَّاطِرِينَ** bağ-kuçı-lar üçün kim 'ibrat bile anda bağ-qaılar va anıñ bile (22) mübdi' kudratı-ğa istidlāl kılığaylar.

17: **وَحَفِظْنَاهَا** Va saqladıuğ biz kök-ni **مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ** har dīvī-din, **رَجِيمٍ** (23) sürülgen boldura almağay anğa aşğay va hāl-lar va habarlarğa muṭṭali' bolğay.

18: **إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ** Likin har dīvī (24) kim tilegey kim kök-ke barğay va oğurlağay sözi eşitilgen, ya'nī olça feriştelere eşitkey, **فَاتَّبَعَهُ** pas (25) sonğıdın kirgey anğa yétkey va köydürgey anı **شِهَابٍ مُّبِينٍ** yaruğ va yıldırgan yulduz. İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anhumādın (26) maqtūl-dur kim Ādam 'alayhi's-salām zamānı-dın tā 'īsā Maryam 'alayhi's-salām vaqtı-ğaçā dīvler kök-ke barur érdiler feriştelere (27) kim Lavh-ı Maḥfūz habarını aytmağ körsetür érdiler, sözler alıp kaçar érdiler va yerge öz dōstlarığa fāl bağ-kuçı-larğa **(262a/1)** aytur érdiler. Çün Rūḥullāh toĝdı alarnı üç kök-din tıydılar va çün ḥazrat-ı ḥātamu'n- nabiyyīn 'alayhi va ālā alihi afzalu'ş-şalavatu'l- (2) muşallīn sa'adat-lığ valādatı boldı, éliĝ bérdi. Barça kök-lerdin tıyıldılar va alarnıñ sürmeki üçün şühüb-i şākıba muqarrar (3) boldı, koşnac-lığ eşik-leri tamām bağlandı.³²¹

³²⁰ “Ve bu “Süreklı bir sihir dir” derler.” (Kamer suresi, 2. ayet)

³²¹ dk. eşik-leri tamām bağlandı

19: وَالْقَيْنَا Va yérni yana tarttuq biz söziğe Ka'ba évi-ning astı-dın (4) va salduq biz va paydā éttük biz فِيهَا رَوَاسِيَّ ol yérde başları béyik tağlar muhkam yérde. وَأَنْبَتْنَا فِيهَا Va öndürdük (5) biz yérde مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ har némedin tartılğan hikmat tarāzūsı bile, ya'nī ölçeklik bélgülüg ölçek bile (6) vachı bile kim 'illat-sız maşıyyat muқтаzā-sıdur; yā olça tartqaylar va ölçegey-ler; yā *mavzūn, mustahsan* ma'nāsı bile bolğay, ya'nī öndür- (7) dük biz yérdin yahşı némeler külliyya manfa'at-larğa müştamil yağaç-lar va ékin-lerdin.

20: وَجَعَلْنَا لَكُمْ Va yasaduk biz sizler (8) üçün فِيهَا yérde مَعَايِشَ zindagānlig asbābını, ya'nī olça sizlerniñ 'ayşınığızınıñ kıvāmı madarı anıñ biledür (9) yémeklik-ler va kiymek-lik-lerdin. وَمَنْ لَسْتُمْ Va ham sizler üçün yasaduk biz anı yoqsız sizler لَهُ بَرَارِقِينَ (10) anğa ruzi bérgüçi-ler, ya'nī hādım-lar va mamlük-lar va aytıp-durlar tavar va markab-lar.

21: وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ Va yoqtur (11) hiç néme kim ādamī anğa muhtāc bolğay, إِلَّا خَزَائِنُهُ (12) anıñ hazinaları. Ya'nī biz kādırbız anıñ icād va takvini-ğa. Bu zarb-ı maşal-dur iktidār va ihtiyār üçün kim (13) taşbih kılıp-dur öz maqdūrātı-nı kılılğan némelerige kim anıñ çıkarmağı-da külfat va zahmat-ğa (14) ihtiyāc yoqtur. وَمَا نُنزِّلُهُ Va tüben yiberme-biz anı, إِلَّا بِقَدْرِ مَعْلُومٍ magar bililgen ölçek bile kim na az (15) andın bolğay va na artuq anğa kérek.

22: وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ Va yiberdük biz yél-lerni لَوَاقِحَ bulut bile yüklüg- (16) ler, ya'nī kötergüçi-ler bulut-nı, ya'nī yüklüg kılguçi-lar yağaç-larnı mīve bile. أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ Pas (17) tüben yiberdük biz kök-din ماء suī kim ol yamğurdur, فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ pas yédürdük sizlerge ol (18) sunı va taşarruf bérduk anda. وَمَا أَنْتُمْ Va yoqsız sizler لَهُ ol tüben yiberilgen suğa بِخَازِنِينَ (19) saqlağuçı-lar kuyuk va gadir va bulak-da, balkim biz anıñ asrağuçı-biz. İmām-ı Mātūrīdī raḥimahullāh Ta'vilāt-da aytıp-dur kim (20) yoqsız sizler Hudāy-niñ hazina-dārları, ya'nī anıñ hazinaları sizlerniñ éliğinizde yoqtur. Olça sizler hazinada koyarsız, (21) barça anıñ-dur.

23: وَإِنَّا لَنَحْنُ Va durustluq bile kim biz نُحْيِي tirgüzürbiz kábila cism-lerni hayāt icādı bile anda وَنُمِيتُ (22) va öltürürbiz tirig cism-lerni andın hayāt izālası bile. Kuşayrī quddisa sirruhu Laṭāyifi-de mazkürdur kim tiriglik (23) bérürbiz köngül-

lerge müşāhada nūrları bile va öltürürbiz nafs-larnı mücāhada otı-da yā tircüzürbiz t̄ā'at-lar muvāfaqatı (24) bile. Va ölüg kılabız şahvat-lar mütāba'atı bile. Bahru'l-ḥaḳāyık-da aytıp-dur kim avliyā köngül-leri-niḡ ihyāsı-nı kılabız camāl (25) lam'alar-niḡ nūrları bile va alarniḡ nafs-ları-niḡ öltürmekini körsetürbiz calāl nazarlarniḡ satvat-ları bile. (26) Yā ölüm va tiriglik bérür ḥal' va labş bile. **وَنَحْنُ** **الْوَارِثُونَ** Va biz vāriş-lerbiz, ya'nī bāḳī ḥalāyık fanāsıdın soḡ kim (27) mīrās némeini ayturlar kim birev ölgendin soḡ yana birevge yétkey. Bas barça fanā ma'razı-dadurlar va Ḥaḳ subḥāna (262b/1) baḳā şıfatı bile mavşūf.

24: وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ Va har-āyina bilürbiz ilgeri-lik tutқан-larnı **مِنْكُمْ** sizlerdin İslām-da. (2) **وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ** Va durustluḡ bile kim bilürbiz soḡ ḳalğan-larnı andın yā bilürbiz burunḳı-larnı (3) va soḡḡı-larnı sizlerdin kim ādamī-lersiz, ya'nī har kim ölüp-dür Ādam 'alayhi's-salām zamānı-dın bu vaḳt-ḡaça va har kim (4) ölgüsidür ḳıyāmat-ḡaça yā har kim toḡup-dur ötkenlerdin va har kim toḳ-ḳuḳı-dur kélḡüçı-lerdin yā bilip-biz (5) ötken ḳarn-larnı va bilürbiz Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- ümmeti-ni, ya'nī anı kim ilgeri cihād şafi-da yā ilgerilik-de t̄ā'at-da (6) va anı kim soḡ-dur bulardın. Asbāb-ı Nüzül-da keltürüptür kim kör[k]lüḡ ḥatunī ḥazrat-ı şallallāhu 'alayhi va sallam soḡı-da (7) namāz oḳur édi. Ḥatun-lar şaf-larıda ba'zı camā'atı-lardın ilgeri-ki şaf-larḡa barur érdiler tā anı körmegey-ler. Va cam'ī (8) soḡ kélür érdiler tā rükū' vaḳtı-da öz ḳoltuḡ-niḡ astıdın anıḡ tamāşāsın ḳılḡaylar. Ḥaḳ subḥāna aytı kim ilgeri (9) va soḡḡı-nı şaf ahlı-dın bilürmén va maḡa yapuluḡ émeştür.

25: وَإِنَّ رَبَّكَ Va durustluḡ bile kim séniḡ parvardıḡarıḡ (10) **هُوَ يَحْشُرُهُمْ** ol yıḡar burunḡı va soḡḡı-larnı va har biri-niḡ cazāsını aḡa yétürür. **إِنَّهُ حَكِيمٌ** Durustluḡ bile kim ol (11) tüz işlig-dür **عَلِيمٌ** dānā pinhān va āşkāraḡa.

26: وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ Va durustluḡ bile kim biz yarattuḡ, ya'nī Ādam-nı (12) 'alayhi's-salām, **مِنْ صَلْصَالٍ** ḳuruḡ balçıḳ-dın kim çün élig aḡa ursalar un kılabız. **مَنْ حَمًا** Ol balçıḳı bolḡuḳı (13) ékendür ḳara balçıḳ-dın **مَسْنُونٍ** ıslanḡan suda köp bolḡan vāsıtası bile lāy dék, ḥavz va arıḡ-niḡ tübi-de (14) bolḡay. Şāḥib Tibyān-da aytıp-dur kim Ḥaḳ subḥāna Ādam 'alayhi's-salām-nı tofraḡdın yarattı ol vach bile kim sunı tofraḡ-ḳa (15) yaḡdurdı tā balçıḳ boldı va müddatı ḳoydı tā ḥamā. Pas anı taşvīr kıldı

va *masnūn* muşavvir ma'nāsı bile. Andın song (16) koydı tā kuruğ boldı va şalsāl martabasığa yétti.

27: **مِنْ قَبْلُ** (17) Cānn kim parī-lerniᅡ atası-dur, yarattuğ biz anı (17) **مِنْ قَبْلُ** insān-nı yaratmas-dın burun **مِنْ نَّارِ السَّمُومِ** tütün-siz ot-dın kim maşāmm-da nüfūz kılur va şavā'ik ol (18) ot-dın mütakavvin bolur. İbn-i Mas'ūd rażıyallāhu 'anh aytıp-dur kim dünyi-niᅡ samūmı cüz'i-dür yetmiş cüz' samūmı-dın kim cān (19) andın yaratılıp-dur.

28: **وَإِذْ قَالَ** Va yād kıl anı kim ayttı **رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ** séniᅡ parvardıgāriᅡ feriştelegre kim yér hılāfatı (20) cihatı üçün: **إِنِّي خَالِقٌ** “Mén yaratquçı-mén **آدَمَ بَشَرًا** ādamī-ni **مِّنْ صَلْصَالٍ** kuruğ balçık-dın, kā'in bolğuçı-dur **مِّنْ حَمَإٍ** (21) **مُّسْنُونٍ** muşavvir balçık-dın.”

29: **فَإِذَا سَوَّيْتُهُ** Çün rāst kılsam anıᅡ hay'āti va şūrati-nı **فِيهِ** va indürsem anda (22) **مِنْ رُوحِي**³²² rūhī-din, méniᅡ yaratқанım-dur va ol anıᅡ bile tirilür. **فَفَعَّلُوا لَهُ** Pas tüşinᅡizler anᅡga **سَاجِدِينَ** sacda (23) kılğuçı-lar.

30: **فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ** Pas sacda kıldılar feriştelər **كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ** barçası alarnıᅡ tügeli bile.

31: **إِلَّا إِبْلِيسَ** (24) Magar İblīs kim baş tartmağ yüzidin **أَبَى أَنْ يَكُونَ** baş kaytardı andın kim bolᅡay **مَعَ السَّاجِدِينَ** sacda kılğuçıları bile (25) Ādam-ğa.

32: **قَالَ يَا إِبْلِيسُ** Āyat-ı Hudāy kim: “Ey İblīs! **مَا لَكَ** Né-dür saᅡga va séniᅡ 'arziᅡ né érdi **لَا تَكُونَ** anda kim bolmaᅡay- (26) **مَعَ السَّاجِدِينَ** sacda kılğuçıları bile?”

33: **خَلَقْتَهُ** (27) **لِيَشْرَ** Ayttı İblīs: **لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ** “Yoğturmén kim sacda kılᅡay-mén **آدَمَ** ādamī-ğa kim yaratıp-sén **مِنْ صَلْصَالٍ** kuruğ balçık-dın, **مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ** yıs-lig kara balçık-dın, ya'nī anı (263a/1) 'unşurlarnıᅡ aᅡası-dın yarattıᅡ kim tofrağ-dur va meni anıᅡ aşrafı-dın kim ot-dur. Bas laᅡif rūᅡānī nége farmān éltkey (2) kaşif cismāniᅡa?” İblīs nazar saldı Ādam-niᅡ zāhiriᅡa, anıᅡ içi-din gāfil édi. Anıᅡ şūrati-nı vīrāna kördi (3) va bilmedi kim asrār-ı genci ol ᅡarābada kömüglüᅡ-dür.

34: **قَالَ** Ayttı Hudāy İblīs-ğa anıᅡ ābād imtinā'yı-dın song Ādam sacdasıdın: (4) **فَأَخْرَجَ** “Pas çıkıp bar **مِنْهَا** kök-din yā cannat-dın yā feriştelər zümrasıdın yā

³²² dk. من

feriştelik şūratı-dın yā martabadın kim (5) sēnde édi. فَإِنَّكَ رَجِيمٌ Pas durustluk bile kim sēn sūrūlūp-sēn ḥayr va karāmat-dın.

35: وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ: (6) Va durustluk bile kim saṅadur yıraklıg va sūrūlmeklik İLİ Yَوْمِ الدِّينِ tā cazā kūni.” Lūbāb-da kéltürüptür kim kıyāmat (7) kūni-geçe saṅga la’nat kılgaylar va andın soṅg ‘azābī saṅga yéter kim la’nat-dın unutkay-sēn.

36: قَالَ رَبِّ: (8) İblīs: “Ey méniṅ parvardıgārım! فَأَنْظِرْنِي Pas muhlat bérgil maṅga مَالِ يَوْمِ يُبْعَثُونَ tā kūnī kim ḳoparılgaylar kışiler.” (9) İblīs-ning ğaraız ol édi kim ölmegey kim bilür édi kim ba’s-dın soṅg ölüm yoḳtur. Ḥaḳ subḥāna icābat kılmadı.

37: قَالَ: (10) فَإِنَّكَ Ayttı: “Durustluk bile kim bardursēn مِنَ الْمُنْظَرِينَ muhlat bérilgen-lerdin.

38: إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ: (11) tā ma’lūm vaḳtı kūni.” Ya’nī ḥalḳ-ning fanası zamānı nafḥa-yı avvalī kim nafḥa-yı şa’ḳa ayturlar kim cumhūrning ḳavli oldur kim nafḥa-yı (12) avvalī ölüm nafḥası bolğay va ikkinçi nafḥa tırgüzmek nafḥası bolğay va ikkinçi nafḥa ara maşhūr[r]aḳ ḳavl bile kırḳ yıl bolğı- (13) sıdur. Pas şayṭān kırḳ yıl ölgey andın soṅg ḳoparılr.

39: قَالَ رَبِّ: (14) İblīs: “Ey méniṅ āfarīdagārım! بِمَا أَغْوَيْتَنِي! Ant içermén séniṅ iğvāṅg bile kim méni, لَأَزِيَنَّ لَهُمْ har-āyina bezermén ādamī-ler üçün yazuḳnı فِي الْأَرْضِ (15) dūnyı yéride kim ğurūr sarāyı-dur.” Madārik-de kéltürüp-dür kim İblīs ikki ḳatla ānt yād kıldı ādamī azğurmaḳ üçün, (16) biri zāt şıfatı bile kim فَبِعِزَّتِكَ³²³ va yana biri fi’l şıfatı bile kim بِمَا اغْوَيْتَنِي³²⁴ Va fahīh-ler fark ḳılıp-durlar kim (17) bu ikki-ning arasında. ‘Irāḳ ahlı aṅgadurlar kim ant içmek zātiyya şıfat-lar bile ḳudrat va ‘azamat va ‘izzat dék (18) ānt-dur va ant içmek fi’li şıfat-lar bile zaḥmat va saḥat dék va anıṅg amsālī ant yoḳtur. Va durust-raḳ oldur (19) kim ant-lar mabnā ‘urf-ğa bolğay har né kışiler ‘urfi bile anı ant étse bolğay, ant-dur va illā yoḳ. Va barḥī aṅgadurlar (20) kim بِمَا اغْوَيْتَنِي³²⁵ -da bā-yı sababiyyadur, ya’nī “Ol sabab bile kim méni yol azğurdunḡ, mén bezeyim yazuḳ-larını kışiler- (21) ning közide, وَالْأَغْوِيَّتَهُمْ أَجْمَعِينَ va barçasını alarınınḡ yol azğurmaḳ-ḳa tutayın.

³²³ “Yüceliğine andolsun ki onları azdıracağım.” (Sad suresi, 82. ayet)

³²⁴ “Azdırmandan dolayı” (Hicr suresi, 39. ayet)

³²⁵ “Azdırmandan dolayı” (Hicr suresi, 39. ayet)

40: **إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ** (22) Magar séning̃ ḳul-larıñg kim alardıñ **الْمُخْلِصِينَ** h̃alış bolğanlar calī va hafī şirk řāyibalardıñ kim méniñg makr va firībim alarğa (23) aşar ḳılğay.”

41: **قَالَ** Ayttı Hudāy **هَذَا** bu ihlāř imān-da **صِرَاطٍ** řirāt yolu-dur kim haç-dur, **عَلَيَّ** mañga anıñg ri'āyatı (24) **مُسْتَقِيمٍ** rāř-dur. Ya'nī ēgri-likı yoştur va bat manzil-ge yétkürür. Va ayturlar 'alā, ilā ma'nāsı biledür, ya'nī (25) ihlāř tüz yolu-dür méniñg sarığa.

42: **إِنَّ عِبَادِي** Durustluř bile kim méniñg ḳul-larım, ya'nī muhliş-ler **لَيْسَ لَكَ** (26) yoştur sañga **عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ** alarğa ḳuvvatı va tasalluşı azmaş-şa va azğurmaş-da, **إِلَّا مَنْ** **اتَّبَعَكَ** magar ol-kişi kim (27) séning̃ ēgreřmekiñgni ḳılğay **مِنَ الْغَاوِينَ** yol azğanlardıñdur kim sēn añga musallaş bola alğay-sēn.

43: **(263b/1) وَإِنَّ جَهَنَّمَ** Va durustluş bile kim tamuğ ³²⁶**لَمْ يَعِدْهُمْ** alarıñg va'da ḳılılğan yeri-dür, ya'nī séning̃ ēgreřküçi-lerniñg barçaları.

44: (2) **لَهَا** Tamuğ-řa **أَبْوَابٍ** yetti eşik-dür. **لِكُلِّ بَابٍ** Har eşikige **مِنْهُمْ** yol azğanlardıñ **جُزْءٍ مَّقْسُومٍ** (3) bahradur, üleştürülgen. Murād eşik-lerdin, şabaşalardur. Va har şabaşaı üçün řavmī muşarrar va mu'ayyan boluptur. (4) Cahannam yazuşluş-larıñg yeri-dür tavhīd ahlı-dın. Lazā tarsālar mařāmı-dur. Huřama cuhūdlar ma'vāsı-dur. Sa'ir sāyib- (5) lerniñg yeri-dür. Sařar kibrler maşarı-dur. Caşım müşrik-ler maşalı-dur. Hāviya kim dark-ı asfal dērler münāfiř-larıñg atalğanları- (6) dur. İmām-ı Abū Mansūr rařimahullāh Ta'vīlāt -da aytıp-dur kim murād abvāb-dın, şabaşalardur. Va çün mü'min-ler tamuğ-da (7) cāvīd emestürler alarğa şabaşa bolmağay. Pas avval şabaşa dahriyyaniñg atığadur; va ikkinçi şanaviyyaniñg va 'Arab müşrik- (8) leri-niñg; üçünçi barāhimaniñg kim muřlakā risālat-niñg münkiri-dürler; tørtinçi yahūdıñg; beşinçi nařārā-niñg; altınçı (9) macūs-niñg; yettinçi münāfiř-larıñg. Bahru'l-hařāyık-da kēltürüptür kim yıraşlığ va maşrüm-lığ tamuğ-ğa yetti eşik-dür: (10) hırş va şarah va hışd va şasad va ğaşab va şahvat va kibr. Rařf tarcimasıda mazkürdur kim tamuğ-řa yetti eşik andın- (11) dur kim ādamī-niñg yetti

³²⁶ dk. **أَجْمَعِينَ**

sanı kim köz va kulaq va iç va farc va ayak. Yetti eşik anğa açıp-durlar va har 'uzvı- (12) ğa eşikî-din tarîki bile mavridi-dür.

45: إِنَّ الْمُتَّقِينَ Durustluq bile kim parhîz kılguçı-lar İblîs-ğa égreşmek- (13) din bustānlar da va bulaq-lardadır, ya'nî bāğlarda kim anda aqar bulaqlar bolğay va süt (14) va çağır va andın özge.

46: ادْخُلُوهَا Ayturlar ferîştelere muttaqî-lerğa kim: “Kiriñgizler bustānlarğa بِسْلَامٍ maqrûn salāmat-ğa (15) barça āfat-lardın, آمِنِينَ hālatî-de kim amîn bolğay-sızlar zavāl-dın.

47: وَنَزَعْنَا Va taşqarı tartarbiz مَا فِي صُدُورِهِمْ (16) olça uçmağ-lıq-larınıñ kökrekeride bolğay مَنْ غَلَّ kinedin kim dünyi-de biri biri [bile] bar bolğan bolğay.” (17) Murtaza razıyallāhu 'anh-dın maqtûl-dur kim ümîd tutarmen kim men va Talha va Zubayr alardın bolğay-bız. Va ayturlar hasad şıfatı- (18) dın alardın tartqay tā biri biri-niñ daracaları va martabaları-ğa raşk éltmegey-ler. إِخْوَانًا İniñgizler (19) uçmağ-da hālatî-de kim qarındaş-lar bolğay-sızlar biri biri-niñ bile. Ya'nî mihrībān-lıq va dōstluq-da عَلَى سُرُرٍ (20) olturğan qarındaş-lar taht-larğa altundın cavhar bile mükallal, مُتَقَابِلِينَ yüzleri biri biri bile. Kéltürüp-türler kim uçmağ- (21) lıq-lar biri biri-niñ éngsesini körmes-ler kim yerde barurlar va yüz anğa kılurlar va alarınıñ taht-ları dağı barur va évrü- (22) lür. Bas barça hāl-larda biri biri-niñ yüzini körerler.

48: لَا يَمَسُّهُمْ Yétmes alarğa فِيهَا uçmağ-da نَصَبٌ rancî va maşakqatî (23) kim ol tana'um va rāhat sarāyı-dur. وَمَا هُمْ مِنْهَا Va yoqturlar alar cannat-dın بِمُخْرَجِينَ çıkarılğanlar, ya'nî dāyim cannat-da (24) bolğaylar. Kéltürüptürler kim bir kün hāzrat-ı şallallāhu 'alayhi va sallam banî Şayba eşikidin Mascid-i Harām-ğa kirdi. Cam'î-nı şahābadın (25) kördi kim küler érdiler. ³²⁷مَالِي أُرَاكُم تَضْحَكُونَ “Né-dür kim sizlerni külgüçi köermén?” Şahāba 'itābı-niñ ısını bu sözdin (26) istişmām körsettiler va ol hāzrat ötti va hanüz hücreğa yétmey qayttı va ayttı: “Cibrîl 'alayhi's-salām mañga keldi va payğām kéltürdi (27) kim nege meniñ kul-larımı ümidsiz kılursén?”

³²⁷ “Sizlerin gülmekte olduğunuzu görüyorum. Neden?”

49: أَنِّي أَنَا الْغُفُورُ Həbar bərgil méniᅇg bendelerimge نَبِيٌّ عِبَادِي (264a/1) kim mén yarlıқағуçı-mén kişi-ni kim yarlıқamaқ tilese الرَّحِيمُ bağışлағуçı kişige kim tavba қılғay.

50: وَأَنْ عَذَابِي Va anıᅇg bile (2) kim méniᅇg ‘azābım ‘aşı-ға kim tavba va istiğfārdın éгри-dür هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ol ‘azābī-dür derdlig.” Muھاққıқ-lar aytıp- (3) durlar zāt tavşifi-de mağfırat va raᅇmat bile ta‘zıb va ‘uқūbat-dın başıқа luᅇf va ‘dası-nıᅇg tarcihi-dür (4) va ‘afv şıfatı-nıᅇg ta‘kidi.

51: وَنَبَّأَهُمْ Va ᅇabar bərgil méniᅇg bendelerimge إِبْرَاهِيمَ عَنْ ضَيْفٍ إِبْرَاهِيمَ İbrāhım ‘alayhi’s-salām mihmān- (5) larıdın. Ya‘nı ol üç ferışte yā sékkiz yā on ikki kim İbrāhım başıratı va Lūᅇ ‘alayhumā’s-salām қavmı halākı-ға anᅇa nüzül (6) қıldılar.

52: إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالَ Ayttı (7) İbrāhım ‘alayhi’s-salām: إِنَّا مِنْكُمْ “Durustluқ bile kim biz sizlerdin وَجَلُونَ қorққуçı-bız.” Va қorқunç-nıᅇg cihatı (8) ol érdi kim icāzat-sız vaқt-sız kélip érdi yā ol-kim mā-ᅇazarını yémediler. Ferıştelер bu sözni éşitip

53: قَالُوا لَا تَوْجَلْ Ayttı-lar: “Қorқmağıl! إِنَّا نُبَشِّرُكَ Durustluқ bile kim biz saᅇga müjde bérurbız بَعْلَامُ oğlıға İşᅇaқ atlıғ عَلِيمُ dānā, ya‘nı vaқtı (10) kim bulūğ-қа yétse anᅇa nübüvvat ‘ilmi yétküsidür.”

54: قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي Ayttı: “Āyā başırat bérürsiz maᅇga الْكَبِيرُ (11) қarı-lıғ?” Ta‘accūb-de boldı, andın kim uluғ yaşıłıғ қarı-ға oğulı né vach bile bolғay. Ya‘nı yana yigit bolur yā hamol қarı-lıғ-da kim bardur (12) bu şūrat vüçüd tutar. فِيمَ “Pas né nav’ bile va néteg تَبَشَّرُونَ müjde bérürsizler maᅇga?”

55: قَالُوا بَشَّرْنَاكَ Ayttı-lar: “Müjde bér- (13) düк biz saᅇga بِالْحَقِّ rāst-lıқ va durust-lıқ bile şak va şubhasız. فَلَا تَكُنْ Pas bolmağıl مِّنَ الْفَاقِطِينَ ümıdsızledin. (14) Ya‘nı bu müjdege ümıdvār bolğıl kim ol-kim қādırdur başıar ᅇalkı-ға ata va anasız. Har-āyına tüvānādur oğul çıқarmağıға munᅇan (15) қarı-dın va toғurmas қarı ᅇatun-dın.”

56: قَالَ Ayttı İbrāhım: “Mén ümıdsız émeştürmén parvardıᅇār raᅇmatı-dın. وَمَنْ يَقْتَنُ Va kim-dür (16) kim ümıdsız bolғay مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ öz āfarıdagārıdın bağışlavı-dın إِلَّا الصَّالُونَ magar yol azᅇanlar kim ma‘rifat (17) ᅇarıқını tanımaydurlar va raᅇmat kéᅇg-liki va ‘ilm va қudrat kamālı-nı bilmeydürler?” Va çün İbrāhım ‘alayhi’s-salām

köp feriştelere kördi ta'ammül-ğa (18) tüşti kim munça feriştening kelmeki bir başarat cihatı-ge hācat yok édi, alarning kelgeni-niing arasında özge işi (19) bolğusıdır.

57: قَالِ فَمَا حَظُّكُمْ: Ayttı: “Né-dür sizlerniing işingiz, أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ey yibergen-ler va kayda barursızlar?”

58: (20) قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا Ayttı-lar: “Durustluq bile kim bizni yiberip-dür إِلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ gurūhı sarığa, ya'nī Lūt 'alayhi's-salām- (21) niing kavmı tā alarnı halāk kılgay-bız.

59: إِنَّا لَمُنْجُوهُمْ لَكُمْ لُوطِ: İlik Lūt ālı, ya'nī anıing hānadānını durustluq bile kim (22) biz nacāt bérğüçi-lerbiz alarğa أَجْمَعِينَ barça.

60: إِنَّا مَّا مَرَّاتُهُ: Magar anıing hatunını قَدَرْنَا إِنَّهَا kızā kılıp-bız anı kim (23) ol hatun لَمِنَ الْغَابِرِينَ kayta qalğuçı-lardı bolğay şahristān-larda 'azāb için.” Feriştelerniing isnādı (24) taqdirini özige anıing bile kim fi'l Allāh-niingdur qurb va ihtisāş cihatı-dın bola alur.

61: فَلَمَّا جَاءَ الْمُرْسَلُونَ: Pas ol vaqt kim (25) keldi-ler لُوطِ آلِ لُوطِ Lūt hānavādasığa yiberilgen feriştelere.

62: قَالِ: Ayttı Lūt 'alayhi's-salām: إِنَّكُمْ: “Durustluq bile (26) kim sizler قَوْمٌ مُنْكَرُونَ gurūhı bīgānalarsızlar, ya'nī tanımas-bız sizlerni.”

63: قَالُوا بَلْ جِنَّاتِكُ: Ayttı-lar: “Biz, biz yat émes-biz, (27) balkim kelip-biz saᅅga فِيهِ ol némei bile kim bar érdiler séniing kavmıing bilmes-lik va 'inād yüzidin يَمْتَرُونَ (264b/1) ol némede şak kılır érdi-ler. Ya'nī kelip-biz 'azābı bile kim alarğa bérıp érdiing sén va alarning anda şakkı bar érdiler.

64: (2) وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ: Va kéltürdük biz saᅅga rāst-lıg-nı, ya'nī alarning 'azābı haq-dur. وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (3) Va durustluq bile kim çın aytquçı-larbiz bu habarda.

65: فَاسْرِبْ بِأَهْلِكَ: Pas taşqarı éltkil bu şahrın öz ahlıing-nı (4) kéçede مِنَ اللَّيْلِ pārada kim kéçedin ötkey. وَأَتَيْتُكَ أَهْلَهُمْ: Va sén dağı bargıl alarning soᅅğıdın (5) tā aşuqturgay-sén alarnı barmaq-da. وَلَا يَلْتَفِتْ: Va kérek kim soᅅğgi-ğa baqmağay مِنْكُمْ أَحَدٌ حَيْثُ تُؤْمَرُونَ: Va barıngızlar وَمَا ضُؤُوا: Va barıngızlar anda kim buyurulup-sızlar, ya'nī Şām-ğa (7) yā Mısr yā Şağar kim béşinci şahristān-dur va anıing ahlı halāk bolmağusıdırlar.”

66: وَقَضَيْنَا Va hüküm kılduğ biz yâ vahy (8) yiberdük biz إِلَيْهِ anıñ sarığa ذَلِكَ ol işke kim anıñ tafsiri budur, هُوَءَا durustluğ (9) bile kim bu gurüh-nıñ bünyadı مَقْطُوعٌ késilgen va üzülgen-dür, مُصْبِحِينَ hâlatı-de kim şubh-da kirgeyler. Ya'nî (10) séniñ kavmıñ saharda musta'sal bolğusıdurlar kim biri alardıñ bākî kalmağay. Habardadur kim çün Lût 'alayhi's-salâm- (11) nıñ hatunı yahşı yüzlüg mihmânları kördi, habar kavm-ğa yiberdi.

67: وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ Va kældiler Sadüm (12) şahrı-nıñ ahlı Lût 'alayhi's-salâm évi-nıñ eşi[ki]ge. يَسْتَبْشِرُونَ Müjde bérür érdiler biri biri-ge ol mihmânlar (13) bile va fasād tama'yı bar érdiler alar bile.

68: قَالَ Ayttı Lût 'alayhi's-salâm: إِنَّ هُوَءَا ضِيفِي “Durustluğ bile kim bu gurüh (14) méniñ mihmânları-durlar. فَلَا تَفْضَحُونِ Pas méni rasvâ kılmangızlar alarıñ fażihati bile.

69: وَأَتَقُوا اللَّهَ Va korğungızlar (15) Hudây-dın fâhişa kıлмақ-da. وَلَا تُخْزَوْنَ va h'ör va şarmanda kılmangızlar méni mihmânlar alıda.”

70: قَالُوا أَوْلَم نُنْهَكَ Ayttı-lar: (16) “Āyā biz séni tıymaydurbız عَنِ الْعَالَمِينَ 'ālamī-ler himāyatı-dın, ya'nî ġarīb-ler kim alarıñ fâhişası maḥşuş ġarīb-lerğa (17) érdi.”

71: قَالَ هُوَءَا بَنَاتِي Ayttı: “Muna bular méniñ kızları-durlar.” Ya'nî kavm-nıñ hatunları kim banī ümmet-ğa (18) ata ornıdadur yâ öz kızlarını ayttı “Sizlerge béreyin İslām şartı bile, إِنْ كُنْتُمْ agar barsızlar فَأَعْلِينَ (19) kılguçı-lar ol némeni kim mén ayturmén.”

72: لَعَمْرُكَ Séniñ zindagānlıǵıñ antı bile ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- إِنْهُمْ durustluğ (20) bile kim bar érdiler Lût kavmı سَكَرْتَهُمْ kim öz yol azmağlıǵı-da يَعْمَهُونَ sar-gardān bolur érdiler yâ gaflat (21) ésrük-lükidin yol azar érdiler. Ta'vīlāt-ı Māturīdī-de kéltürüp-dür kim Hudây har né bile tilese maḥlūğ-lardıñ (22) kısım yād kıılır va hıç maḥlūğ-ğa yétmes kim Hudây-dın özge bile ant içkey. Tibyān-da İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anh-dın (23) naql kıılır kim Hudây yaratmadı hıç kişi-ni ġirāmī-rağ bizniñ ḥazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-dın va hıçkişi- (24) niñ tirigliki bile ant içmedi, magar anıñ ḥayātı bile. Sülamī quddisa sirruhu kéltürüptür kim ant yād kııldı Muḥammad şallallāhu (25) 'alayhi va sallam ḥayātı bile, anıñ üçün kim anıñ ḥayātı ḥağ bile érdi, ol qurb

bisāti-da Hāḡ-niḡ ḡabzasıda érdi. (26) Kéltürüptürler kim Lūt 'alayhi's-salām öz ahli-nı taşḡarı çıḡardı va Cibril 'alayhi's-salām taḡ vaḡtı érdi kim ün (27) alarḡa urdı.

73: فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ مُشْرِقِينَ hālati-de kim dāhıl érdiler (265a/1) ḡuyaş şarkı vaḡtı-da. Va köterdi Cibril alarḡniḡ şahrlarını va kök yaḡını-ḡa éltip baş tüben étti.

74: فَجَعَلْنَا (2) Pas biz évürdüḡ עליها ol şahrlarḡniḡ üstini سافلها alarḡniḡ astını. Ya'nī astın va üstün ḡıldıḡ (3) biz alarḡni ḡَأْمَطْرُنَا عَلَيْهِمْ va yaḡdurduḡ biz alarḡa. Va aytıp-durlar ḡavmı-dın alarḡa kim ḡāyib érdiler (4) ol bilāddın حجارة taşı مِّن سَجِيلٍ anıḡ atıḡa érdi.

75: إِنَّ فِي ذَلِكَ لآياتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ Durustluḡ bile kim bizniḡ halāk ḡılmaḡımızda Lūt ḡavmı-nı لآياتٍ har-āyına nişāna- (6) lardur 'ibrat üçün لِّلْمُتَوَسِّمِينَ farāsat égelerige kim zirek-lik bile baḡ-ḡay-lar va némelerḡniḡ ḡaḡiḡatı-nı (7) simāti bile taḡıḡay-lar. Va bu mü'min-lerḡniḡ şıfatı-dur, andaḡ kim ḡadīs-de kélip-dü[r] فَانْه يَنْظُرْ بِنُورٍ 328 (8) اتقوا فراسة المؤمن فَانْه يَنْظُرْ بِنُورِ اللَّهِ Kéltürüptürler kim ḡvāca-yı büzüḡ-vār, ḡuḡbu'l-aḡyār ḡvāca 'Abdulḡalıḡ ḡucduvānī ḡuddisa sirruhu bir kün ma'rifat-da (9) söz aytur érdiler. Nā-ḡāḡ yigiti kirdi zāhidler şūratı bile, ḡırḡa boynıda va saccāda éḡnide. ḡuşada olturdı va zamānī- (10) din soḡ-ra ḡoptı va aytı: “ḡazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam aytıp-dur فَانْه يَنْظُرْ بِنُورِ اللَّهِ Bu ḡadīs-(11) niḡ sırı nédür?” ḡazrat-ı ḡvāca ḡaddasallāhu rūḡahu buyurdılar kim: “Bu ḡadīs-niḡ sırı oldur kim zamānī kélḡey-sén (12) va imān kéltürḡey-sén.” Yigit aytı kim: “Na'ūzu billāh kim maḡḡa zunnār bolḡay.” ḡvāca ḡādım-ḡa işārat ḡıldılar ḡādım ḡırḡanı yigit (13) başdın aldı-lar va zunnārı paydā boldı. Yigit fi'l-ḡāl zunnārı késti va imān kéltürdi. ḡazrat-ı ḡvāca aytı kim: “Ey yārānlar! (14) Kélinḡizler tā yaḡı 'ahdlıḡ-niḡ muvāḡatı-ḡa kim zāhir zunnārı késti, biz daḡı bāḡın zunnārlarını késeliḡ.” ḡavḡa maclis-lerdin çıḡtı (15) va ḡvācanıḡ ḡadamıḡa tüşüp tāza başdın 'ahd ḡıldılar.

³²⁸ “Müminin firaseti karşısında titreyin, zira o bakarken Allah'ın nuruyla bakar.” (Hadis-i Şerif)

76: وَإِنَّهَا Va durustluğ bile kim Mu'tafikanıng Őahristān-ları (16) لِبَسْبِيلٍ مُّقِيمٍ yoluğa dāyimü's-sülük-dur, ya'nī yolī-dedür kim řāfilalar barurlar va anıng aşarlarını körerler.

77: إِنَّ فِي ذَلِكَ (17) Durustluğ bile munda kim yād kılduğ biz, لآ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ har-āyina niřānāi-dür gerevidelerge rabbāni şudratı-đa

78: (18) وَإِنْ كَانَ Va durustluğ bile kim bar érdiler أَصْحَابُ الْآيَةِ Eyke ařhābı, ya'nī řu'ayb'alayhi's-salām şavmı, الظَّالِمِينَ (19) řālīm-lar küfr bile. Eyke biri biri bile aralaşkan köp yağaç-nı ayturlar va alarıng şahrını anıng i'tibārı bile kim bişelerde (20) otlağ-lar arasıda érdi, Eyke dediler. Va řu'ayb'alayhi's-salām Madyan ahlı bile va Eyke ahlı-đa mab'üş édi va Madyan ahlı anıng (21) takzıbini körsutip, şayha bile halāk boldılar, andağ kim sūra-yı Hüd'alayhi's-salām-da ötti. Va Eyke ařhābı dağı farmān-sızlığ (22) kıldı-lar.

79: فَآتَيْنَا مِنْهُمْ (23) Pas intiřām tartduđ biz alardıñ yavmu'z-zulla'azābı bile. Va ol sūra-yı řu'arāda mazkūr bolğusıdur. وَإِنَّهُمْ Va durustluđ bile kim Sadūm va Eyke va Madyan لِيَامِمٍ مُّبِينٍ ravřan va huvaydā yolī-dedür kim kiřiler öter va körerler.

80: (24) وَلَقَدْ كَذَّبَ Va durustluğ bile kim takzıb körsetti-ler أَصْحَابُ الْحَجَرِ Ĥicr diyārı-nıng ahlı, ya'nī řamūd الْمُرْسَلِينَ (25) yiberilgen-leri, ya'nī řālīh-đa'alayhi's-salām va payđambarlardıñ biri-nıng takzıbı, barça payđambarlarıñ takzıbı-dür.

81: وَأَتَيْنَاهُمْ (26) Va bėrdük biz řamūd-đa آيَاتِنَا bizniñ kitābımızniñ āyat-larını kim alarıñ payđambarlarıđa manzil édi. Va çün manzil-i kitāb (27) řālīh'alayhi's-salām-đa ma'lūm yoğtur. Mufassırlarıñ köpreki āyat-larını mu'cizağa ĥaml kılıp-durlar. Va téveniñ çıķmađı tařdıñ (26b/1) mu'cizadur müştamil köp ġarāyıb-đa, çün ĥılķat-nıñ uluğluğı kim har-giz téve anıñ uluğluğı bile yođ édi. Va toğurmak çıķkandıñ (2) sonğ va sūt köplüki kim barça řamūdđa yéter érdi. Va şuyuğ başığa suđa kėlmek anıñ navbatı küñige va içmek barça sunı (3) bir navbat bile. Söznıñ ĥařılı ol-kim bu barça niřānaları řamūdđa bėrdük biz. فَكَانُوا Pas bar érdi-ler عَنْهَا ol, (4) ol āyat-lardıñ مُعْرَضِينَ yüz évürgüçi-ler **82:** وَكَانُوا يُحْتَوُونَ va bar érdiler kim késer érdiler va yonar érdiler مِنَ الْجِبَالِ (5) tađlardıñ بُيُوتًا évler, آمِنِينَ ĥālatī-de kim amīn érdiler anıñ inhidāmıdın oğrı-lar naķb urmağ-dıñ anda. Yā sağınur (6) érdiler kim ol évler ĥimāyat kılgusıdur alarını va 'azāb-dıñ anda amīn bolğusıdurlar.

83: فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ (7) Pas tügel tuttu alarnı 'azāb şayhası, مُصْبِحِينَ hālātī-de kim kirgüçi-ler érdiler tañg-da. Ya'nī yak-şanba küni avvalı-da (8) Cibril 'alayhi's-salām şayhası bile halāk boldılar, andağ kim Hüd 'alayhi's-salām sūrasıda ötti.

84: فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ وَاذْكُرُوا كَيْسًا (9) Pas kétermedi (9) va daf kılmadı alardın, مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ olça bar érdiler kim kasb kıılır érdiler māl-lar va matā'-lardın yā olça aytar (10) érdiler évler bināsıdın.

85: وَمَا بَيْنَهُمَا (11) Va yaratmaduğ biz kök va yérni وَمَا بَيْنَهُمَا (11) va olça alarnıng arasıdadur, إِلَّا بِالْحَقِّ magar hikmat bile yā Hağ zuhūri-niñg sababı bile yā Hağ bayānı üçün. وَإِنَّ (12) السَّاعَةَ Va durustluğ bile kim kıyāmat لَأْتِيَةٌ har-āyına kélgüçi-dür va Hudāy séniñg intiğāmiñg-nı tartquçı- (13) sıdur mukazzıb-lardın. فَأَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ Pas ötkil yağşı ötmeki, ya'nī 'afv kılgıl öz nafsıñg hağını (14) va mükāfāt şadadı-da bolmağıl. Ba'zı añağadurlar kim sayf atı bile mansūh-dur.

86: إِنَّ رَبَّكَ (15) Durustluğ bile (15) kim séniñg parvardığarıñg هُوَ الْخَلْقُ oldur halāyık-niñg yaratquçı-sı الدَّانِ الْعَلِيمُ dānā vifāk va nifāk ahlı-ge. (16) Asbāb-ı Nüzūl-da kélip-dür kim hağrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam Azri'āt-da yétti, kāravn kördi banī Qurayza va banī Nağır (17) kim türlüğ tayyib va cavāhir va amti'a va matā'lar va fāğıra ton-lar yük-leri bar érdiler. Va Taysırde kéltürüptürler kim Qurayş- (18) niñg yétti kāravnı bir künde Mekkege kéldiler köp matā'im va san-sız malābis bile. Va har tağdir bile barğı şağāba rağıyallāhu 'anhum-dın (19) ayttı-lar kim: "Ağar bu māl-lar bizniñg qolumızda bolsa édi, barçasını Hudāy yolıda nafağa kıılır érdük." Va şāhib-i Taysır aytp- (20) dur kim hağrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-niñg mübārak hāğırıda huğur kıldı kim mü'min-ler aç va yalağaç ötkergeyler va müşrik- (21) lerga bu barça māl bolğay. Āyat kéldi:

87: وَلَقَدْ آتَيْنَكَ (22) Va durustluğ bile kim biz bėrdük sanğa مِنَ الْمَثَانِي yetti āyat (22) maşānī-din kim Qur'an-dur. Bu yetti āyat yağşırağ-dur ol yetti qāfiladın. Murād Fātiħaniñg yetti āyatı-dur va aytp-durlar (23) murād yetti sūradur Qur'an avvalı-dın kim anı sab'a tıvāl ayturlar yā yetti ħam-lar kim Qur'an-niñg 'arā'işi-dür. Va Qur'an-nı maşānī ayttı (24) ol-cihat bile kim ħükm-ler va qaşas-lar anda muşannā bolup-dur, ya'nī takrār tapıp-dur. وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ Va tağı bėrdük biz sanğa (25) uluğ Qur'an-nı kim bizniñg qaşımızda anıñg qadırlı uluğ va anıñg kırā'atı-niñg şavābı köp-dür. Va

Qur'an-niṅ 'atfı (26) *sab'u'l-maṣānif*-ğa kim Fātiḥadur yā sab'a tıvāl yā ḥam-lar 'atf-ı 'ām kabīli-din bolğay ḥāş-ğa.

88: *إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا عَيْنِيكَ لَا تَمُدَّنَّ* Tartmağıl va açmağıl (27) har ikki közüniṅni ol néme sarı-ğa kim biz bar-ḥürdārlıǵ bērdük, *بِهِ* ol némege *أَزْوَاجًا* (266a/1) şıf-larğa *مَنْهُمْ* kāfirlerdin nahy va ğıybat-dın-dur, na nazardın. Ya'nī olça bile kim kāfirler şıf-ları-ğa yahūd va naşārā (2) va macūs va but-lar tapınguçı-larğa bērdük biz, māyıl bolmağıl kim ol asru ḥaķır va ḥv'ör va az va i'tibārsızdur (3) anıṅ nisbatı-ğa kim saṅga arzānī tutup-bız fażāyıl va kamālāt-dın. *وَلَا تَحْزُنْ عَلَيْهِمْ* öz yārān-larıṅ-ğa (4) navāsızlıǵ va darviş-lik-ke *وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ* va tüben tut öz ḳanatıṅni, ya'nī tavāzu' ḳılğıl *لِلْمُؤْمِنِينَ* (5) mü'min-lerge va yumşaqılıǵ körset alarğa. Va Kaşfu'l-asrārda aytıp-dur kim canāḥ-niṅ ḥıfzı kifāyat-dur ḥōş-ḥüy- (6) luḳ-dın va muḳarrardur kim ḥalḳu'l-'azīm ḥılḳatı ol-ḥazrat-niṅ boyıdın özgege rāst kēlmeydür.

89: *وَقُلْ* Va aytḳıl: *إِنِّي* (7) *أَنَا أَنْذِيرُ* “Durustluḳ bile kim mén ḳorḳutguçı-mén *الْمُبِينِ* huvaydā, ya'nī bayān va burhān bile ḳorḳuturmén kim méniṅ Ḥudāyım (8) aytıp-dur kim agar imān kēltürmeseṅizler 'azābī sizlerge yiberürmén,

90: *كَمَا أَنْزَلْنَا* ol 'azāb dék kim yiberdük biz (9) *عَلَى الْمَقْتَسِمِينَ* üleştürguçı-lerge,

91: *الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ* alar kim yasadı-lar Qur'an-nı *عِضِينَ* pāra pāra. (10) Ya'nī bölüştürdiler Qur'an-nı va munça vaşf bile ḳayta körsetti-ler sihr va şir va kahānat va müftarī va asātirü'l-avvalīn- (11) din.” va 'Aynu'l-ma'ānī-de kēltürüptür kim biri aytur érđi sūra-yı Baḳara méniṅ; yana biri Naml-nı alur édi; va yana biri 'Ankabüt-nı öziǵe (12) taḥşiş bērür érđi. Va bu barçası istihzā yüzidin érdiler. Va ayturlar muḳtasim-ler on ikki ḳişi érdiler kim Valīd Muğıra (13) mavsım-de alarnı Mekkeniṅ 'aḳabalarıǵa yiberdi tā har ḳāfila ḥacı-lardın kim mülāḳāt ḳılğaylar. Va alarnı ḥazrat-ı risālat şallallāhu (14) 'alayhi va sallam tanfir bērip aytḳaylar sāḥir va şā'ir va kāhin-dür va Qur'an-nı ol vaşf-lar bile kim ötti yād ḳılğay-lar.

92: (15) *فَوَرَبِّكَ* Pas séniṅ parvardıǵarıṅ ḥaḳı bile *لَتَسَلْتَنَّهُمْ* kim har-āyına barçasını alardın sū'āl ḳılğumuz- (16) dur,

93: *عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ* olçadın bar érdiler kim ḳılır érdiler taḳsım va takzib-din. Naḳl-dur kim ḥazrat-ı risālat (17) şallallāhu 'alayhi va sallam ba'sat-dın song

kişileri yaşurun-luğ bile da'vat kıılır érdi tā üç yıl ötti Cibril 'alayhi's-salām (18) kélđi va āyat kélťürđi kim:

94: فَاصْدُغْ Pas ařkāra kıılđıl va zāhir bile kııyām körset, بِمَا تُؤْمَرُ olça bile sańga buyuruptur- (19) lar avāmir va navāhī-din. وَأَعْرِضْ Va yüz évürgil عَنِ الْمُشْرِكِينَ müşrik-lerdin va iltifāt kıılmađıl alarğa. Kélťürüp-tür- (20) ler kim bėř kiři Kıurayř-niń uluđ-ları-dın sayyid-i 'ālam-niń ĩzā' va āzārı-da köp cān tartar érđi-ler va har yérde (21) ol-ħazrat³²⁹-nı körse érđi-ler füsüs va istihzā bile ilgeri kélür érdiler. Bir kün ol-ħazrat Mascid-i Ĥarām-da olturup érđi, (22) Cibril 'alayhi's-salām bile kim bu bėř kiři kirdiler. Burunđı dastür bile sözler aytıp Ĥaram-niń tavāfiğa mařđül boldılar. (23) Cibril ayttı: “Yā rasūlullāh! Mańga buyurupturlar kim alarnıń sırrını kifāyat kıılğaymén.” Pas iřarat kııldı Valid Muđıra- (24) niń sađı-ğa va 'Ař bin Vāil-niń ayađı-niń tabanı-ğa va Ĥariř Kıays-niń burnığa va Asvad bin Yađuř-niń yüzige (25) va Asvad bin al-Muđtalib-niń közige. Va har bėř alardın az zamānide halāk boldı-lar. Valid ođçı dükkāniğa ötti va bařađ anıń (26) étekige asıldı. 'Azamat-lıđ yüzidin bař tüben kıılmađı kim ton-nı ayırğay. Ol bařađ anıń baldırını carāhat kııldı (27) va řiryān tamurı andın kėsildi va tamuđ-ğa bardı. Va tikenī 'Ař-niń ayađı-niń tabanığa sançıldı. Ayađı řiřti va anıń (266b/1) bile öldi. Va Ĥariř-niń burnı-dın iriń ađtı va cān bérđi. [A]svad bin 'Abdi Yađuř öz yüzini tofrađ va çüb-ke urar érđi (2) tā halāk boldı. Va Asvad bin al-Muđtalib sođur boldı. Ğazab-dın bař yérge urar érđi tā cānı çıđtı. Va bu āyat nāzil boldı kim:

95: (3) إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ Durustluđ bile kim biz kifāyat kııldığ sėn-din istihzā kıılğuçı-larnıń şarrını,

96: الَّذِينَ (4) يَجْعَلُونَ alar kim yasarlar va řerik kıırlar مَعَ اللَّهِ bir ĥađ Ĥudāy-ğa إِلَٰهَا özge bāđıl Ĥudāy. فَسَوْفَ (5) يَعْمَلُونَ Pas bat bilgeyler iř-niń sonđı-da va körgeyler öz kirdikār-ları-niń mükāfātı-nı.

97: وَلَقَدْ نَعْلَمُ (6) Va durustluđ bile kim biz bilürbiz, أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ ol-kim tar bolur séniń kök-süń بِمَا يَقُولُونَ (7) olça bile kāfirler ayturlar Ĥudāy řirkatı va Kıur'an řa'ni-dın va istihzā sańga, ya'nī düřvār kélür sańga kāfirlerniń sözi.

³²⁹ dk. ol-ħazrat

98: (8) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ Tasbīḥ kıl, tasbīhi yavuḡ séniḡ parvardıgārıḡ ḡamdıḡa. Ya'nī aytqıl *subḡānallāḡ va biḡamdih*. وَكُنْ (9) مِّنَ السَّاجِدِينَ Va bolḡıl namāz oḡuḡuĉı-lardın. Kaşfu'l-asrār şāḡibi aytıp-dur kim biz séniḡ könglünḡ- (10) niḡ tarlıḡı-ḡa āḡāḡ-bız va olĉadın saḡḡa yéter bī-gānalarnıḡ ḡuşşasıdın, ḡabarlıḡ-bız. Sén köḡül ḡuzūrı bile (11) namāzḡa kirgil kim müşāḡada maydānı-dur va dōst müşāḡadası bile balā yükini tartmaḡ āsān bolḡay. Tarīkat pīrleri- (12) din biri aytıp-dur kim Bağdād bāzārıda kördüm kim birevge yüz ŋamĉı urdılar. Va āḡı kılmadı andın sordum kim: “Ol barĉa (13) zaḡm-nı yédiḡ va nāla kılmadıḡ.” Ayttı kim: “Āri, şayḡ-ā! Ma'zūr tut kim ma'şūḡum utrum-da érdi va körer édi kim méni anıḡ için ura[r] érdi-ler. Anıḡ³³⁰ nazārasıdın zaḡm-nıḡ alamı-ḡa işim yok érdi.”

99: وَاعْبُدْ رَبَّكَ Va tapıḡıl öz (14) parvardıgārıḡḡa حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ tā vaḡtı kim kélgey saḡḡa ölüm. Murād *yaḡm-din mūḡın bih-dür* kim har maḡlūḡı-nıḡ (15) ölmeki mütayaḡḡın bolḡay. Kalām-nıḡ ḡaşılı ol-kim, mādām kim tirig-sén anıḡ 'ibādatı-nı ḡoymaḡıl va élig anıḡ tapınmaḡı[dın] (16) ḡaytarmaḡıl tā maḡşūdḡa yétkey-sén.

SŪRATU'N-NAHL

bismillāhi'r-raḡmani'r-raḡīm

1: أَمْرُ اللَّهِ (17) Yavuḡ yétti (17) ḡudāy-nıḡ farmānı ḡıyāmat ḡıyāmıḡa yā kāfirler 'azābıḡa, فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ pas anıḡ tilekin ḡılmaḡızlar aşuḡup (18) tā vaḡt kélgey. Kéltürüptürler kim baş tartḡuĉı-lar aşuḡmaḡlıḡ körsetür érdiler, olĉa bile payḡambar şallallāḡu 'alayhi va sallam (19) alarḡa anıḡ bile va'id buyurur érdi ḡıyāmat ḡıyāmıdın yā dünyā 'azābıdın. Āyat kéldi kim ol yavuḡ yétip-dür aşuḡmaḡızlar. (20) Ayttı-lar: “Olĉa sén aytursén, agar vāḡi' bolsa ḡaḡ-nıḡ şerīk-leri kim but-lardurlar bizge andın ḡalāşlıḡ bérgüsidür- (21) ler.” ḡaḡ subḡāna ayttı, سُبْحَانَهُ arıḡ-dur ḡudāy وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ va béyik-rek-dür, olĉadın alar şerīk tutarlar. (22) Ya'nī uluḡ-raḡ-dur, olĉadın kim anḡa şerīkī bolḡay kim murād Allāḡ daf'ı, ya'nī azāb-nı tıya alḡay.

³³⁰ dk. āri şaḡā ma'zūr tut kim ma'şūḡum utrum-da érdi va körer édi kim méni anıḡ için urar érdi-ler anıḡ

2: يُنَزَّلُ الْمَلَائِكَةَ (23) Tüben yiberür feriştelerni بِالرُّوحِ vahy bile yā Qur'ān bile kim köngül-lerniñ tiriglikiniñ sababı-dur yā ferişte- (24) lerni rûh bile yiberür. Tıbyān-da aytur kim rûh kavmı-durlar ulühiyyat dar-gāhı-niñ muqarrib-leridin. Hiç ferişte (25) inip kélmes, magar kim rûh anıñ biledür va köz tutquçı anıñ bile, andağ kim ādamı-lerğa saqlavçı-lar bolur va har taqdır bile (26) feriştelerniñ inip kélmeki bolğay. مِنْ عِبَادِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ din Hudāy farmānı-din مِنْ أَمْرِهِ Hudāy bendelerdin kim nübüvvat-niñ istihkākı anğa şābit bolğay. Va manzila ferişte tili bile payğambarlarğa ayturbız, أَنْ أَنْذَرُوا (267a/1) ol-kim bildürgey-sizler va qorqutqaysızlar halknı va āgāh étkey-sizler, لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا ol-kim yoqtur (2) Hudāy 'ibadat sazāvārı, magar mēn kim barçanıñ yaratquçı-sı va rüzī bērgüçi-si-mēn. فَاتَّقُونِ Pas qorquñızlar mēndin (3) va mēndin özgeni tapınmañızlar.

3: خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ Yarattı kök va yérni بِالْحَقِّ durust hüküm bile yā hikmat bile yā haq (4) bayānı cihatı-ge, عَمَّا يُشْرِكُونَ تَعَالَى beyikrek-dür Hudāy va uluğ-raq olçadın anğa şerik tutarlar anıñ üçün.

4: (5) خَلَقَ الْإِنْسَانَ Yarattı ādamnı³³¹ مِنْ نُطْفَةٍ érlık suyıdın, camādı-dür his-siz va fehm-siz va sayyālī kim vaż' va şakl kabül (6) kılmağay. Pas anğa fehm va 'aql bērdi. فَإِذَا هُوَ Pas ol vaqt ol خَصِيمٌ مُبِينٌ cidal kılguçı-dur āşkāra, (7) ya'nī bahş kılur va tiler kim öz sözini huccat bile şābit kılğay. Murād Ubayy bin Hālaf-dur kim ādamı-niñ éski va boş (8) bolğan sümekini hazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa kēltürdi. Va aytı³³² مِنْ بَحْبِ الْعِظَامِ وَهِيَ رَمِيمٌ³³³ Haq subhāna āyat³³³ yiberdi (9) kim ol avval-da camādı édi va biz anğa tapmağ va sözlemek bērdük, émdi bizniñ bile mücādala kılur nége istidlāl kılmas (10) abadan bile i'ādağa kim har kim anğa kādır bolsa, har-āyına muñğa dağı kudratı bardur.

5: وَالْأَنْعَامَ Va tavarlarğa kim sékkiz şımf- (11) durlar, خَلَقْنَا yarattuğ biz لَكُمْ sizler üçün. Va aytıp-durlar kim مَتَاعًا مَبْعُوثًا مِمَّا كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ لِبَاطِنِ آيَاتِنَا سَاهُونَ³³⁴ دَفَاءً فِيهَا (12) Alarğa yapuqı-dür ısığ kılguçı, ya'nī ton-lar yünğ va kıl va ipek³³⁴-din kim savuqnı tohtatur. وَمَنْفَعٍ Va tağı sizlerge (13) alarda fāyidaldur natāc va sūt va kirāya va

³³¹ dk. ādamnı

³³² “Kemiklerimiz çürüyüp dağılmış haldeyken kim onlara can verecek?” (Yasin suresi, 78. ayet)

³³³ dk. āyet

³³⁴ dk. ipek

rakūb va ticārat-dın va andın özge وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ va alardın (14) yérsizler, ya'nī sūt va yağ va pīnū yā yérsizler alardın olça yése bolur ét va qarın yağı dék. Va in'ām-dın (15) özgeniᅇg yémeki kuş-lar va tüz va daryā avı dék gūyiyā *mu'taddun bih* éemestür.

6: وَلَكُمْ فِيهَا Va sizlerge bu tavar- (16) larda جَمَالٌ zīnatī va ārāyiş-dür, ya'nī sizlerniᅇg évleriᅇgizniᅇg éşiki ikki vaqt bu tavarlardın zīnat tapar, حِينَ (17) تُرِيحُونَ vaqtī-de kim kayta kélürler otlavdın öz turar yérige, ya'nī kün-niᅇg āhırıda وَحِينَ (18) تَسْرَحُونَ va vaqtī kim çıķıp barurlar öz otlar yérige, ya'nī taᅇg-da.

7: وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ Va köterürler ağır yük-ler (19) yā sizlerniᅇg beden-leriᅇgizni İلی İلی şahrīğa kim bolğay-sızlar بِالْغِيَةِ yétküçi aᅇga yā ağır yük- (20) ler bile yā yayak. إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ Magar ranc va katıķ-lıķ bile sizlerniᅇg bedenleriᅇgizge yéter. Mekke ahlı-ğa aytur kim (21) öz bāzar-gānlıᅇgiz matā'larıᅇgiz bile hiç şahrī Şām va Yemen-din bara almaᅇuᅇgizdur, magar tügel maşakķat bile. Bas Haķ (22) subhāna sizlerge tavarlar ni'matı-nı in'ām kıldı. إِنَّ رَبُّكُمْ Taᅇķiķ bile kim sizlerniᅇg āfarīdagāriᅇgiz لِرُؤُوفٍ mihrībān- (23) dur, ni'mat bérdi ᅇıdmat ilgeri-siz. رَحِيمٌ Baᅇişlaᅇuçi-dur tavarlar yaratmaķ bile iş-sizlerge āsān kıldı.

8: (24) وَالْخَيْلِ Va yarattı at-larını وَالْبِغَالِ va ᅇaçırlarını وَالْحَمِيرِ va éşek-lerni لِتَرْكَبُوهَا tā min-gey-sizler alarğa وَزِينَتُهُ (25) va tā ārāyiş étkey-sizler öz rüzgāriᅇgizni anıᅇg bile ārāyiş kılmaᅇi. وَيَخْلُقُ Va yaratur, andaķ kim alarını yarattı (26) مَا لَا تَعْلَمُونَ ol némeni kim sizler bilmes-sizler ᅇaşarāt va havām va tıyūr va su cānivārlarıdın. Va aytıp-durlar murād (27) cannat ni'mat-ları-dur yā ᅇāfāt va şāffāt feriştelere yā maᅇlūķ-lar Kāf taᅇi-niᅇg arķa³³⁵-sıda. Lübāb-da kéltürüptür kim ündeşmedük³³⁶ (267b/1) olçanıᅇg tafsiri-din Haķ subhāna aytur kim³³⁷ مَا لَا تَعْلَمُونَ avvalı-dur.

9: وَعَلَى اللَّهِ Va ᅇudāy-ᅇadur, ya'nī aᅇgadur 'alā ma'nāsı bile bolğay, (2) andaķ va³³⁸ وَمَا نَبِيحٌ عَلَى النَّصَبِ Ey ilāhā! قَصْدُ السَّبِيلِ Orta yol-niᅇg bayānı, ya'nī tüz yol kim müşil-dur Haķ-ķa yā aᅇga tüz yol (3) iķāmatı va anıᅇg ta'dīli, na vücüb yolu bile, balkim fazl va raᅇmat yüzidin yā aᅇgadur ᅇaķ yol, ya'nī İslām dīni. وَمِنْهَا (4) Va

³³⁵ dk. taᅇi-niᅇg arķa

³³⁶ Yazmada “ündeşmedük” kelimesinden önce “bu sükūt” kelimesi yazılmış, ancak daha sonra üstü çizilmiştir.

³³⁷ “Bilmediᅇiniz şeyler.”

³³⁸ “Putlar adına boᅇazlanan hayvanlar.” (Maide suresi, 3. ayet)

bardur ba'zı yoldın kim halk-lar bardurlar جَائِرٌ égri va kıraç maqşaddın, ya'nî küfr millat-ları yâ ihvâ va bida'. وَلَوْ شَاءَ (5) Va agar tilese édi Hudây kim yol körsetkey, لَهُدَاكُمْ أَجْمَعِينَ har-âyina yol körsetür érdi sizlerniñg barçañgızğa (6) kirgüçi-ler qaşd va sabîl-ğa yéter érdiler.

10: هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ Oldur ol-kim tüben yiberdi kök-din yâ bulut yâ kök- (7) din bulut-qa va bulut-dın yerge ماء suî. سِزLERGE ANDIN İÇMEKLIKİ وَمِنْهُ لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ Sizlerge andın içmekliki وَمِنْهُ شَرَابٌ va bu yamgurdın (8) yağaç. Murād otî-dür kim yérdin öser, na nabât kim anğa tüp bolğay فِيهِ ol ösken ot-da تُسِيمُونَ otlatur- (9) sizlar öz tavarlarıñgızını.

11: Östürübiz (va Hafş yâ bile oğur, ya'nî öndürür Hudây) لَكُمْ sizler üçün (10) بِهِ الزَّرْعِ yamğur suyu bile ékini-ni. Murād gâziya dânalardur kim zirâ'at kıllurlar وَالزَّيْتُونَ va zaytûn yağaçı-nı وَالنَّخِيلَ va hurmâ yağaçı-niñg tamurları[nı]³³⁹ (11) وَالْأَعْنَابَ va tāk-larını وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ va ba'zı barça mîvelerdin kim dünyi-de mümkün bolğay, anıñg üçün kim barça (12) mîveler mavcüd bolmağay, magar uçmağ-da. إِنَّ فِي ذَلِكَ Durustluğ bile kim bunda dâna va yağaç-larını öndürmek-de, لَايَةٌ (13) har-âyina dalîli-dür yaruğ ilâhî-niñg kudratı va hikmatı-ğa لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ gurühî-ğa kim tafakkür kılgaylar va ta'ammül körset- (14) keyler anda kim dâna yérde tüşer va su anda ötüp ıslanur. Va anıñg béyik-reki yarılıp tüpî andın havâğa çıkar (15) va anıñg tüben-reki yarılıp tüpî andın yérde bérk bolur. va naşv u namâ bile sâ'at-be-sâ'at artuğ bolur tâ vaqtî kim çécek- (16) ler va gül-ler va mîveler anğa zâhir bolurlar. Har mîve-ge şaklî va rangî va özge maza bolğay. Va ma'lûm-dur kim şakl-lar va rang-lar (17) va ta'm-lar ihtilâfi yoğtur, magar fâ'il muhtâr fi'li bile. *Tağaddasa va ta'âlâ.*

12: وَسَخَّرَ لَكُمْ Va râm kıldı sizlerniñg asıg almağıñgız üçün (18) النَّيْلَ وَالنَّهَارَ kéçe va kündüzni biri arâyış üçün va tağı biri asâyış üçün وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ va kıyaş va ay-nı (19) mîveler inzâcı va ékin-ler idrâkı va yıl-lar va ay-lar hisâbı ma'rifatı cihatı bile; وَالنُّجُومَ va yulduzlarını yol-lar tapınmağ, ya'nî (20) munıñg bile sizlerniñg barçañgızğa asıg tégürür hâlatî-de kim bardur, بِأَمْرِهِ râm bolğanlar Hudây amrığa (21) kim barçanıñg parvardıgârı-dur. إِنَّ فِي ذَلِكَ Durustluğ bile kim bularda لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ har-âyina bélgüler va dalîl-lerdür şâni' (22) hakîm vahdâniyyatı-ğa

³³⁹ dk. -niñg tamurları[nı]

gurūhī-ğa kim ta'aqḡul qılğaylar nabātāt hāl-larında kim hafāyi-din hālī émeştir. Fıkrge buyurdı (23) va dalālat-da kim asru zāhirdür 'aql zıkrını kıldı.

13: وَمَا ذَرَأَ Va taḡı rām kıldı ol némeni kim yaratıp-dur لَكُمْ sizler- (24) ning asıḡıngız üçün, فِي الْأَرْضِ yérde har nédin kim aṅga muhtāc-sızlar, ya'nī sizlerge müyassar kıldı alardın fāyida almaḡ, (25) yémek maṡā'im-ler va içmek-ler va kıymek-ler va minmek-ler va nikāh kıılmaḡ-lardın. مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ Hālatī-de kim muhtalifdür anıng (26) hay'āt-ları va şakl-ları va şımf-ları. إِنَّ فِي ذَلِكَ Durustluḡ bile kim bu maḡlūḡāt-da, لَا يَأْتِي har-āyına nişānaīdür Haḡ-nıng vaḡdāniyyatı-ğa (27) لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ gurūhī-ğa kim yād kılgay-lar.

14: وَهُوَ الَّذِي Va oldur ol-kim سَخَّرَ الْبَحْرَ musahḡhar kıldı daryānı ḡaysiyyatı bile kim sizler (268a/1) mütamakkin-sizler anda fāyida almaḡ-dın. Biri ol-kim anda av avlarsızlar وَتَسْتَخْرِجُوا tā yeḡey-sizler مِنْهُ andın لَحْمًا طَرِيًّا (2) tāza étī, ya'nī balıḡī. Va cumaq körsetürsizler anda kim çıkarıp kéltürgey-sizler مِنْهُ andın, (3) تَلْبَسُونَهَا pīrāyāi kim kıygey-sizler. Ya'nī çıkarursızlar olça andın pīrāya yasarsızlar dürr ü marcān dék (4) va kıyerler anı sizlernıng ḡatun-larıngız. Çün ḡatun-larıngız bézenmeki érlér üçün bolḡay ḡilyanıng kıymek-i-ni (5) alarḡa nisbat bérđi. وَتَرَى الْفُلْكَ Körersén kémelerni مَوَازِرَ barguḡı va yarguḡı sunı فِيهِ daryāda. Va taḡı (6) daryā tashīri sizlerge anıng üçün-dür kim isteṅgizler kémede minip مِنْ فَضْلِهِ anıng asıḡı-dın kim rızḡ-dın (7) kēng-liki-din sababı-dur. وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ Va şāyad kim sizler şükr aytḡay-sızlar Ḥudāy-ğa daryā tashīri ni'matı va kéme tartībi-ğa (8) kim bu uluḡ ni'matı-dur, mahālik-ni manāfi' sababı kılıp-dur. Kaşfu'l-asrār şāḡibi kéltürüptür kim Haḡ subḡāna zāhir yüzidin (9) yérde daryālar yaratıp ḡulzum va 'ummān va muḡīṡ dék va andın özge. Va ötmek üçün aṅga kémeler muḡarrar kılıp-dur va bāṡın (10) yüzidin ādamī nafsı-da daryālar paydā kılıp-dur. Şuḡl va ḡam va ḡırş va ḡaflat va tafriḡa va andın öter üçün kémeler ta'yīn kılıp- (11) dur. Har kim tevekkel-nıng kémesige minse şuḡl daryāsıdın farāḡat yaḡasıḡa yéter. Va har kim rızā kémesige kirse ḡam baḡrıdın (12) farah kıraḡıḡa yéter. Va har kim ḡanā'at kémesi-ni tutsa ḡırş daryāsıdın zühd sāḡılı-ğa kélür. Va har kim zıkr kémesige minse ḡaflat dar- (13) yāsıdın āḡāh-lıḡ uçı-ğa yéter. Va har kim tavḡīd kémesige inse tafriḡa daryāsıdın

cam'ıyyat sâhılı-ğa yéter. Va haqıqat-da tafriqa baqâda (14) dur va cam'ıyyat fanâda özide barlar, tafriqa mahlakasıdadurlar va özidin kêtkenler cam' martabasıdadur.

15: وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ (15) Va yarattı va qoydı yérde رَوَاسِيْ béyik va ulug tağlar أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ tā mayl kıılmağay sizlerge yér, ya'nî hareket kıılğuçı (16) va téprengüçi bolğay-lar sizlerni évürmeki-ler. Va habardadur kim Haq subhâna yérni yarattı sunıng yüzide hareket kıılğuçı (17) va qarârsız édi. Ferişteler ayttı-lar bu bisâti hiç kişi-niing tohtar yéri bolmağusıdur. Haq ta'âlâ anğa tağlar yarattı (18) tā qarâr tuttı. Va Taysırde aytıp-dur kim çün yér yaratıldı asru mużtarib va hareket kıılğuçı édi. Haq subhâna ferişte kim (19) anı Sâ'id yâ Tîl ayturlar, yarattı. Va buyurdı tā yérge ayaq koydı va yér anıng ayağı-niing ağırlığı bile yérde qarâr tuttı. (20) Pas tağlarını yérniing qazuğı kııldı tā tohtadı. وَأَنْهَارًا Va tağı yérde yarattı arığ-lar Nîl dék va Fırât va Dicla va Cayhün (21) va Sayhün va anıng amşalı. وَسُبُلًا Va tağı zâhir kııldı ham yérde yol-lar har yéri-din yériğe تَهْتَدُونَ tā bolğay kim (22) sizler yol tapqay-sızlar öz manzil-leringiz va yerleringizdin.

16: وَعَلَامَاتٍ Va tağı paydâ kııldı yol bélgüleri barguçı-lar üçün tağlar (23) va arıqlardı va andın özge وَبِالنَّجْمِ va yulduzlar bile Şürayyâ va Banātu'n-na'ş Farqadayn va Şa'rayn va Sammākayn va Cady dék va andın özge (24) oğşaş. هُمْ يَهْتَدُونَ Alar, ya'nî Qurayş, quruqluq va yaş-lıg-da yol taparlar agarçi yol tapmaq yulduzlar bile barça (25) müsâfirlerge müyassardur; ammâ alar maşhürdurlar رحلة الشتاء والصيف³⁴⁰ -da. Anıng bile kim yolu-nı yulduz bile barça kişilerdin (26) yağşıraq tanurlar édiler.

17: أَفَمَنْ يَخْلُقُ Āyâ kişi kim yaratur bu barça mağlûk-larnı kim yâd étildi, كَمَنْ لَا يَخْلُقُ bolğay andağ (27) kişi kim yaratmas? Murâd alardurlar kim alar³⁴¹ Hudây-dın özgege tapınur érdiler 'İsâ va 'Azîz va ferişterler va but-lar dék. (268b/1) Ya'nî Hâlık-nı mağlûk-qa hiç oğşaşı yoqtur. Bas 'âcizni qâdırniing şeriki kıılmaq inâd gâyatı va bilmes-lik nihâyatı-dur. أَفَلَا تَذَكَّرُونَ Āyâ yâd kıılmas-sızlar bularnı? Ya'nî yâd kıılınığızlar tā biliniğızler öz i'tikâdiniğizniing fasâdını.

³⁴⁰ “Kış va yaz yolculuğu.” (Kureyş suresi, 2. ayet)

³⁴¹ Yazmada ilk önce “alarnı” yazılmış, daha sonra akkuzatif ekinin üstü çizilmiştir.

18: وَإِنْ تَعُدُّوا (3) Va agar tilesengizler kim sanağay-sızlar نِعْمَةَ اللَّهِ Hudāy-nıng ni'mat-larını kim sizlerge arzānī tutuptur, لَا تَحْصُوهَا (4) sanay almas-sızlar alarnı va çün ni'mat sanağıdın 'ācizsizler. Bas néteg anıng şükriğe kıyām körsete alursızlar? (5) إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ Durustluğ bile kim Hudāy yarlıkağuçı-dur, agar şükr adāsıda taqşir kılsañgızlar, ötkerür. رَحِيمٌ (6) Mihribān-dur kim şükr kılamak taqşiri bile ni'mat-larnı sizlerdin kayta tohtat-mas.

19: وَاللَّهُ يَعْلَمُ Va Hudāy bilür, (7) مَا تَسِرُونَ olça yaşurun tutarsızlar 'aқıdaldıñın وَمَا تُعْلِنُونَ va olça āşkāra kılursızlar 'amal-lardıñ.

20: (8) وَالَّذِينَ يَدْعُونَ Va alar bātıla ilāh-dın kim oқurlar Mekke kāfirleri va tapınurlar اللَّهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāy-dın özge, لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا (9) yaratmas-lar némeini. Ya'nī yarata almaslar va néteg yaraturlar? وَهُمْ يُخْلَقُونَ Va hāl ol-kim alar yaratılıp-dur (10) va har kim maḥlūğ bolsa muḥtāc bolur vücūdda özgege. Va muḥtāc mümkin bolğay va hālīğ vācibū'l-vücūd. Bas alar Haқ şirkatı-ğa lāyık (11) bolmağay-lar.

21: أَمْوَاتٌ Va alar bā-vücūd maḥlūğiyat ölüg-lerdürler, عَيْرٌ أَحْيَاءٌ na tirig-dürler eşitmes-ler va körmes-ler (12) va aytmas-lar وَمَا يَشْعُرُونَ va bilmes-ler أَيَّانَ يُبْعَثُونَ kim kaçan қoparulğusıdurlar alar yā alarnıng tapıñğuçı-ları. (13) Bas çün özi-niñg va özidin özgeniñg ba'satı vaқtı-nı bilmegeyler, néteg cazā bére alğay-lar öz tapıñğuçı-larığa? (14) Va ma'būd kérek kim öz bendeleri-niñg ḥaşrığa dānā bolğay va cazā yétkürmek alarğa tüvānā. Va Dimyāti-de kéltürüptür kim (15) kıyāmat küni but-larnı қoparğaylar rūḥ-lar éğeleri tā öz tapıñğuçı-lardıñ tabarrā kılgay-lar.

22: فَالَّذِينَ لَا Sızlerniñg (16) Hudāyınıgız وَاحِدٌ إِلَهٌ bir va yagāna Hudāy-dur. فَالَّذِينَ لَا يَوْمِنُونَ Pas ol-kişiler kim imān kéltürmes-ler بِالْآخِرَةِ (17) özge sarāy-ğa, ya'nī ba's-niñg taşdıқını kılmas-lar قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ köngül-leri alarnıng tapınmağuçı-durlar (18) va rāst-lıg-nı қабул kıлмаğuçı-lar. وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ Va alar baş tartқuçı payğambar sallallāhu 'alayhi va sallam mütāba'atı-dın yā boyun tartarlar (19) imān қабуlıdın.

23: مَا يَسِرُونَ olça yaşururlar, magar dīn-i Hudāy (20) rasūlı-ğa وَمَا يُعْلِنُونَ va olça āşkāra kılurlar uruş va düşman-lıg-dın anıng bile. إِنَّهُ Durustluğ bile kim Hudāy (21) لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ dōst tutmas mütakabbirleri kim Hudāy tavḥidi-ni va payğambar taşdıқı-din baş tartar.

24: وَإِذَا قِيلَ لَهُم: 22) Va çün ayılsa mütakabbirlerğa, ya'nî atbā' safaladın sorsalar uluğ-lar va başlıg-lardın kim: مَاذَا أَنْزَلَ "Né némeler (23) yiberdi رَبُّكُمْ sizlerniŋ parvardıgārınıgız?" Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa bu söz istihzā va tahakküm yolu biledür kim alar Qur'an inmeki-ge (24) mükarr[ar] émes édiler; ammā çün kişi istihzā bile sorsa édi, Hudā né yiberip-dür قَالُوا aytur érdiler (25) ol yiberilgen burunğı-larnıñ hikāyat-larıdur, ya'nî hıç yibermedür va olça ol oğur asāfirü'l-avvalin-dür. (26) Kāfirler bu söz bile kavımı-nı yol azgurdılar va Hağ ta'alā aytı kim bu 'amal kıldılar

25: يَوْمَ كَامِلَةً TÜGELI BILE وَأَوْزَارَهُمْ öZ YAZUĞ-LARI³⁴² (27) YÜKİNİ tĀ KÖTERGEY-ler LİCHMULŪ qıyāmat küni. وَمِنَ الْأَوَّلِينَ Va köterürler ba'zı dağı alarnıñ yazuğ- (269a/1) lardı kim يَضْلُونَهُمْ yol azgurufturlar alarnı بِغَيْرِ عِلْمٍ bilmes-sizlik ol miğdār bile kim ızlāl hışşası bolğay. (2) Ya'nî ham öz küfri-niñ 'uğubatu-nı tartquçı-dur tügeli bile va ham hışşai kavımı-niñ 'uğubatu-dın kim bilmes-lik va dānāsizlik (3) bile alarnı yol azgurufturlar. الْآسَاءَ Bilinğizler kim yaman yük-dür مَا يَزْرُونَ ol yükî kim alar tartarlar.

26: قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ (4) Durustluğ bile kim makr kıldılar alar kim bar érdiler مِنْ قَبْلِهِمْ makr ahli-dın burun payğambarlar qaşd va takzibi bile. (5) فَأَتَى اللَّهُ فَاتَى اللَّهُ Hudāy farmāni بُنْيَانَهُمْ ol binālarğa kim yasap érdiler, ya'nî Hudāy-niñ buyuruğı alar (6) bināları-niñ ħarāb-lıgı-ğa şadır boldı, مِنَ الْفَوَاحِشِ asās cihatı-dın va 'amdî kim binā anıñ üstide édi. فَخَرَّ فَخَرَّ Pas (7) yııldı عَلَيْهِمُ السَّقْفُ alarğa évleriniñ sağfi مِنْ فَوْقِهِمْ alarnıñ üstide, ya'nî avval évniñ töpesi (8) yııldı alarğa, andın sonğ tam-ları. Bu işarat-dur külli buzulmağ-ğa alarnıñ halākı anda. Ba'zı aḡadurlar kim murād bu (9) binānı Namrūd şarhı-dür kim Bābil[-de] yasap édi. Anıñ béyik-likî beş miñğ qarı édi va ayturlar ikki yağaç. Va anıñ (10) ġarağı ol érđi kim kök işlerini taraşşudını kılgay va İbrāhîm 'alayhi's-salām muḡtali' bolup anıñ bile uruş-ğay. (11) Şarh-niñ tüken-geni-din sonğ yeli ilāhî haybatı-dın érdi, ol binānı tübidin va astıdın qomardı. Şalabî tafsiride kéltürüptür (12) kim ol binānıñ başını daryāda saldı va qağgan-nı Namrūdi-lerniñ évlerige tüşti va qorğunçluğ āvazi andın zāhir bolup (13)

³⁴² dk. -ları

ķavm-niᅡ naslı mütabalbil boldı. Ya'nı ķozġaldı va alarnıᅡ sözi muħtalif boldı. Va ol řahrniᅡ vach-ı tasmiyası kim Kūsā atlıġ édi, Bābil-ġa (14) budur. Muħammad Carır Tabarır kélťürüptür kim barça kiřilerniᅡ tili Namrüd zamānıda Süryānı érdi. Ćün řarħ yıķılmaġı vāķi' boldı (15) til-lerġe bařķalıġ paydā boldı va har ķavmı tili bile söz başladı-lar va hiĉ biri biri-niᅡ tili-ni bilmedi. Va yétmiř ikki (16) muħtalif til 'ālam-da paydā boldı. Bas Haķ subħāna ġabar bérür kim ol ķavm kim mundın burun makr ķıldılar, ya'nı Namrüd [va] aniᅡ atbā'yı (17) biz alarnıᅡ bināları-niᅡ ġarāb-lıġıġa ġükm ķıldıķ. وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ Va kélđi alarġa 'azāb, مَنْ حَيْثُ لَا (18) يَشْعُرُونَ andın kim bilmediler, ya'nı vaķtı kim řama'-ları yoķ érdiler yā yéri-din kim mutavaķķı' émes érdiler. Damyāti (19) kélťürüptür kim murād-ı bu 'azāb paşşadur kim Namrüd leřkeriġe üstün boldı. Va Lübāb-da kélťürüptür kim Ĥudāy Namrüdni (20) mübtalā ķıldı pařřāi bile kim aniᅡ burnıġa barıp miyeside yer tutup uluġ boldı. Va tórt yüz yıl anda ķaldı (21) va bu müddat-da tutuş ĉöküř aniᅡ bařıġa urar érdiler tā fi'l-cümle ārām tutar érdi.

27: ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ (22) Pas kıyāmat küni يُخْرِجُهُمْ rasvā ķılır alarnı yā 'azāb ķılır ot bile, andaķ kim dün-yi-de 'azāb ķıldı řarħ- (23) niᅡ yıķmaġı bile va paşşa leřkerniᅡ üstün-luġıġa. وَيَقُولُ Va aytur Ĥudāy ol künde, أَيْنَ شُرَكَائِي ķaydadur- (24) lar meniᅡ şerik-lerim, ya'nı alar kim ġümān éltür érdiᅡiz kim alar meniᅡ şerik-lerim-dürler? الَّذِينَ كُنتُمْ Alar kim (25) bar érdiᅡiz sizler kim satıza yüzidin تُشَاقِقُونَ ġılāf ķılır érdiᅡizler payġambar va mü'min-lerġe فِيهِمْ alarnıᅡ (26) řānı-da. قَالَ الَّذِينَ Ayturlar alar kim أوتُوا الْعِلْمَ bérildiler 'ilm-ni, ya'nı 'ilm ahlı payġambarlar va ferištelerdin (27) yā bilgüĉi-ler kim ġalk-nı Haķ tavħīdi-ġa oķup-durlar, ayturlar إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ durustluġ bile kim ġvórluġı va rasvāliġı (269b/1) bu künde وَالسُّوءَ va yamanlıġ, ya'nı 'azāb عَلَى الْكَافِرِينَ kāfirlerġadur.

28: الَّذِينَ Alar kim تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ (2) tutarlar, alar ferištelere alarnı, ya'nı alarnıᅡ cān-larını alurlar, ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ ġālati-de kim alar küĉ ķılġuĉı-lar- (3) durlar öz nefsi-lerġe küfr bile. Va ĉün ölüm-ni mu'āyana kördiler, فَأَلْقُوا السَّلْمَ pas saldılar řulħ-nı va iķrār (4) ķıldılar Haķ-niᅡ rubūbiyyatı va vaħdāniyyatı-ġa yā boyun ķoydı-lar va ayttı-lar: مَا كُنَّا نَعْمَلُ “Va yoķ éduķ biz kim 'amal ķılġay (5) érdük, هِجْ مِنْ سُوءٍ hiĉ yamanlıġ küfr va zılm-dın.” Ya'nı řirk va ma'şiyyat-nı münkir bolġay-lar. Haķ

subhāna aytur: بَلَى “Ya’nī kāfir (6) érđingizler va yazuq qıldingizlar. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ Durustluq bile kim Hudāy dānādur, بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ olça bile (7) bar érđingizler kim ‘amal qılır érđingizler va aning bile sizlerge cazā bérğüsidür va cazā oldur kim ayturlar.

29: فَادْخُلُوا (8) Pas kiringizler أَبْوَابَ جَهَنَّمَ tamuğ-nıng eşik-leridin darakalarığa kim āmādadur sizler üçün, خَالِدِينَ فِيهَا (9) hālati-de kim cāvid bolğay-sızlar anda. فَلَبَسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ Pas har-āyina yaman maqāmı va yaman tohtar yérdür (10) mütakabbirlerge cahannam. Kéltürüptürler kim ‘Arab ihyāsı mavsimi-de kişiler yiberür érdiler Mekkege tā hazrat-ı payğambar şallallāhu (11) ‘alayhi va sallam-nıng habarını taħkiq alarğa yétkürgey-ler. Çün yiberilgenler kāfirlerdin sorar érđi-ler kim: “Muħammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- (12) qa né néme inip kélür?” Aytur érdiler ötken-lerning hikāyat-ları, andaq kim ötti.

30: وَقِيلَ Va çün aytur érđi-ler (13) لِلَّذِينَ اتَّقَوْا alarğa kim parhiz qıldılar şirk-din, ya’nī mü’min-ler. مَاذَا أَنْزَلْنَا رَبُّكُمْ “Né néme yiberdi sizler- (14) ning parvardıgaringiz?” قَالَوْا خَيْرًا Aytı-lar: “Yiberdi yaħşı-lıg.” Murād Qur’an-dur kim barça hayrāt-nıng cāmi’yi va barça hasana- (15) lar va barakat-larıning mütacammı’yi ol-dur. Va dīn va dünyevī-nıng yaħşı-lıg-ları va şūrī va ma’navī-nıng hūbluğ-ları (16) andın paydā bolğuçı-dur أَحْسَنُوا alarğa kim yaħşı-lıg qıldı-lar va işlerde va qılığ-larda. Yā aytı-lar لَآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ مُحَمَّدًا (17) rasūlullāh kalimasını. فِي هَذِهِ الدُّنْيَا Bu sarāy-da حَسَنَةً yaħşı mükāfāt-dur qan va hürmat va fatħ va nuşrat (18) ‘işmatı-dın. وَلِنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ Va alarıning şavābı özge sarāy-da خَيْرٌ yaħşirak-dur mundın. (19) Va yaħşı sarāy-dur parhizkārılarğa cannat. Va aytıp-durlar yaħşı sarāy-dur dünyi kim anda āhırat azuqını tahıyyasını qılса (20) bolur. Va 343 زرع الدنيا هزرعة الاخرة nüktaşı bu qavl-nıng mu’ayyidi-dür. Uluğ-lar aytıp-durlar: 344 زرع يومك حصاد غدك

31: (21) جَنَّاتٍ عَدْنٍ Muttaķi-lerğa sarāy iķāmat bustān-lardur kıyāmat küni, 345 يَدْخُلُونَهَا kirekler anda. تَجْرِي Barur مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ (22) ol bustān manzil-leri-nıng tübidin arığ-lar. لَهُمْ فِيهَا Alarğadur cannat-da مَا يَشَاءُونَ olça tilerler türlüğ (23) türlüğ

343 “Bu dünya, ahiretin tarlasıdır.”

344 “Bugün ne kadar iş yaparsan, yarın o kadar hasat alırsın.”

345 dk. يَدْخُلُونَهَا

müştahâlardın va kişi-niñg cavâbı-da kim ayturlar şâyad har cannatî tilegey kim payğambarlar daracaları va valî-ler manzil-leri (24) va şahîd-ler martabasığa yétkey. Aytıp-durlar kim ol-kim cannat-da gıbta va hasad kim bu ârzûlarnıñg mücibi bolğay, yoqtur. (25) Balkim har biri uçmağ-lıg-lardın olça bile bardurlar rāzîdurlar. كَذَلِكَ Bu cazā dék يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ (26) cazā bérür Hudāy muttaķī-lerğa.

32: الَّذِينَ Alar kim تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ öltürürler alarnı ferişterler Hudāy-niñg buyuruğı (27) bile, طَيِّبِينَ hālatî-de kim arıg bolğay-lar anıñg bile kim müjde bérürler ferişterler alarğa va ta'zîm yüzidin يَقُولُونَ (270a/1) ayturlar: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ “Hudāy-niñg salāmı sizlergedür.” Va bola alur kim ferişteleñiñg salāmı bolğay alarğa. Salām-dın soñg (2) aytkaylar: “Tanğla kim mab'ûs bolğay-sızlar, ادْخُلُوا الْجَنَّةَ kiringizler cannat-da kim sizler üçün âmādadur, بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (3) olçanıñg sababı bile bar érdiñiz kim 'amal kıılur érdiñizler hayrlar va hasanalar.”

33: هَلْ يَنْظُرُونَ Ayā intizār éltürler kâfirler, (4) ya'nî muntazır émeştürler, إِلَّا أَنْ (5) yā kélgey أَوْ يَأْتِي أَلْمَلَكَةُ magar anı kim kélgeyler alarğa ferişterler cān-lar almağ-qa كَذَلِكَ Alarnıñg şirk va takzîbi (6) dék فَعَلَ الَّذِينَ كَذَبُوا أَلْمَلَكَةَ alarnıñg istişalı-nıñg 'azābığa. Alarnıñg şirk va takzîbi (6) dék فَعَلَ الَّذِينَ كَذَبُوا أَلْمَلَكَةَ alardın burun va ol sabab bile yétti alarğa olça yétti. (7) وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ Va alarğa zulm kıılmadı Hudāy alarnıñg halākı bile وَلَكِنْ كَانُوا va lîkin bar érdiler alar kim küfr va ma'shiyyat (8) bile أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ öz nefslerige zulm kıılur érdi-ler.

34: فَاصَابَهُمْ Pas yétti alarğa 'adl hükmi bile عَمِلُوا (9) cazāsı ol yamanlıg-larnıñg kim kııldı-lar. وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهٍ Va inip keldi alarğa, ya'nî tügel tuttı alarğa (10) olça bar érdiler kim anıñg bile يَسْتَهْزِئُونَ istihzā kıılur érdi-ler, ya'nî va'da étılgen 'azāb-ğa.

35: وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا (11) Va ayttı-lar alar kim şirk keltürdi-ler: لَوْ شَاءَ اللَّهُ “Agar tilese édi Hudāy مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ tapınmas érdük (12) biz Hudāy-dın özgeni, مِنْ شَيْءٍ hîç néme نَحْنُ biz لَا آبَاءُنَا va na bizniñg atalarımız وَلَا حَرَمْنَا va haram (13) kıılmas érdük مِنْ دُونِهِ Hudāy hükmi-din başqa مِنْ شَيْءٍ hîç némeni bahîra va sā'ibadın özge.” Müşrik-ler bu sözni (14) istihzā yüzidin ayttı-lar, na 'aķîdat hulûşı va taviiyyat şafası bile. Hüsayn bin al-Fazl raħimahullāh aytıp-dur kim agar kâfirler bu sözni (15) ilāhî ma'rifatı va iclāl va ta'zîmi yüzidin aytsa érdiler, Haķ subhāna alarnı anıñg bile 'ayb

kılmas édi. كَذَلِكَ Mekke ahli-niň (16) kirdikāri dék فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ kıldı-lar alar kim alardın burun érdiler şirk va takzīb va iclāl tahrīmi (17) va ḥarām tahlīsi-din. فَهَلْ لِرُسُلٍ فَهَلْ لِرُسُلٍ Pas bardur yibergenlerge, ya'nī yoqtur alarga, إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ magar āškāra (18) yétkürmek yā paydā kılguçı Haq yolını.

36: وَلَقَدْ بَعَثْنَا Va har-āyina biz yiberdük فِي كُلِّ أُمَّةٍ har gurūhī-niň arasıda (19) رَسُولًا payğambarī, andaқ kim sēni bu ümmet-ke yiberdük biz va buyurduқ biz barçağa tā qavm-ğa aytqaylar اللَّهُ أَنْ اغْبُدُوا اللَّهُ (20) ol-kim: “Tapıñızlar Hudāy-ğa وَاجْتَنِبُوا وَاجْتَنِبُوا va parhiz étinğizler va biz sarı-ğa barıñlar tǵūt (21) tapınmağdın.” Tǵūt ol némedür kim Hudāydın özgeni tapınurlar. فَمِنْهُمْ Pas bu ümmet-lerdin اللَّهُ مَنْ هَدَى اللَّهُ kişi bolğay (22) yol körsetti Hudāy ańğa va imān tavfiқini bérdi. وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ Va alardın kişi bolğay vācib boldı (23) عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ańğa yol azmaқlıғ ilāhī hızlānı-niň sababı bile. فَسَيَرُوا فَسَيَرُوا pas barıñızlar ey müşrik-ler va kézingiz (24) فِي الْأَرْضِ yérde. كَيْفَ كَانَ كَيْفَ كَانَ Pas baқıñızlar kim néteg érди عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ takzīb (25) kılguçı-larıniň işi songını. Ya'nī 'Ād va Şamūd diyāriğa ötinğizler va fikrat va 'ibrat nazarı bile anda baқıñız- (26) lar tā sizlerge ravşan bolğay kim har kim anı kılğay kim alar kıldılar, andaқ halāk bolğay kim alar boldılar.

37: تَحْرِصَ (27) Agar қатıқ sa'y kılсанғ va hırş kéltürsenғ, ey Muḥammad - şallallāhu 'alayhi va sallam- عَلَى هَذَاهُمْ müşrik-lerniň yol tapmağı-ға, (270b/1) فَإِنَّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ pas durustluқ bile kim Hudāy لَا يَهْدِي لَا يَهْدِي yol körsetmes مَنْ يَضِلُّ مَنْ يَضِلُّ anı kim tiler yol azmaқını. وَمَا لَهُمْ وَمَا لَهُمْ Va yoqtur (2) yol azğanlarға نَاصِرِينَ hıç kişi yārlardın kim 'azāb kétergey alardın. Tibyān-da kéltürüptür kim müsülmānlardın (3) birige kāfirige qarızı bar érди. Anıñ tilemeki-ge barıp sözleşür aşnāsıda ayttı: “Ol Hudāy bile kim ölgen-din song (4) anıñ baқāsığa ümıdvārmén.” Kāfir ayttı: “Sén ümıd tutarsén kim ölgendın song tirilgey-sén?” Müsülmān ayttı: “Ārī.” Ol (5) kāfir gılāz va şadād imānı bile kim anıñ kişide muқarrar édi, ant içti kim hıç kişi ölgendın song tirilmegey. Āyat (6) kélди:

38: وَأَقْسَمُوا Va ant içti-ler بِاللَّهِ Hudāy bile جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ alarıniň ant-ları-niň қатıқ-rağı, ya'nī (7) cahd kıldılar ant-niň tağlizi-de. Va ayttı-lar: لَا يَبْعَثُ اللَّهُ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ “Қoparmas-dur Hudāy مَن يَمُوتُ مَن يَمُوتُ anı kim oldur, (8) بَلَى icāb-dur nafyı-dın song, ya'nī қopargusı-dur

alarını. Va'da kılıp-dur Hudāy وَعَدَا va'da kılmağı عَلَيْهِ aṅga- (9) dur vafā kılmağı anıṅ bile. Ya'nī lāzımu'l-vafā va'dası حَقًّا durust va rāst-dur وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ va lakin ādamī-ler- (10) niṅ köpreki لَا يَعْلَمُونَ bilmes-ler.”

39: يَخْتَلِفُونَ (11) الَّذِي لَهُمُ alar üçün ol némeni kim ihtilāf kılır فِيهِ anda ba's va haşr işleridin وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا (12) va anıṅ üçün tā bil-gey-ler alar kim imān kéltürmediler أَنَّهُمْ كَانُوا anı kim bar érdi-ler كَاذِبِينَ yalğan (13) aytkuçı-lar kıyāmat inkārıda.

40: إِذَا (14) لَشَيْءٍ némeige, إِذَا (14) Mundın özge yoğtur kim bizniṅ sözümiñ إِذَا (14) ol némege kim: çün tilesek anıṅ yaratmağı-nı أَن تَقُولُ أَن oldur kim ayturbız لَهُ كُنْ ol némege kim: “Bolğıl.” فَيَكُونُ (15) Pas bolur. Sözniṅ mülahhaşı oldur kim bizniṅ takavvünimiz némelerge mād̄da va müddatke mutavaqqıf yoğtur. Bas kişi ibtidā-yı (16) mād̄da ilgeri-liki-din başka kād̄ır bolğay némeniṅ yaratmağığa. Har-āyına anıṅ qudratı ol némeniṅ i'āda- (17) sıda bā-vücūd-ı mād̄da mubtal bolmağusıdur.

41: وَالَّذِينَ هَاجَرُوا (18) فِي اللَّهِ Va alar kim késildiler öz vaṭan-larıdın فِي اللَّهِ (18) Hudāy haqını ötkermekde va anıṅ rızası üçün مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا va andın soṅ kim zulm kördi-ler (19) (murād alardurlar şahābadın rażıyallāhu 'anhum kim Qurayş-niṅ sitamkārliki bile alar Habaş-ğa hicrat kıldılar), Haq subhāna (20) va'da kıldı kim تَتَّبِعْتَهُمْ har-āyına biz bérürbiz alarğa فِي الدُّنْيَا bu sarāy-da yağşı şahrī, ya'nī Medīne mu'azzama (21) 'alā sākinēhā aş-şalāvātu va's-salām. Va aytıp-durlar yağşı olça, وَلَآجِرُ الْآخِرَةِ har-āyına āhırat müzdi alarğa أَكْبَرُ uluğ- (22) rağ-dur olçaidin kim dünyi-de alarğa yétkey. Kéltürüptürler kim Fārūğ-ı A'zam rażıyallāhu 'anh har kaçan kim muhācirlerdin (23) birige i'tibār bérse édi, aytur édi: “Alğıl Hudāy sanğa munda barakat bergey.” هَذَا مَا فِي الْآخِرَةِ أَفْضَلُ 346 (24) وَعَدَكَ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَمَا ادَّخَرَ لَكَ Agar bolsalar لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (25) har-āyına alarğa muvāfaqat körsetürler imān va hicrat-da. Yā agar muhācirler bilseler kim artuğ kılurlar ictihād va muşābarat-da

42: (26) الَّذِينَ صَبَرُوا Muhācirler alardurlar kim şabr kıldılar vaṭan-dın ayrılmağdın va kāfirleriṅ āzārığa. وَعَلَى رَبِّهِمْ (27) Va öz parvardığarı-ğa يَتَوَكَّلُونَ tevekkel

³⁴⁶ “Bu dünyada Allah'ın sana vadettiği şey budur. Ahirette ise senin için sakladığı şey daha güzeldir.”

kılurlar va öz işini aᅇga tapşururlar. Kéltürüptürler kim (271a/1) Qurayş ayttı-lar: “ᅇudāy andın uluᅇ-raq-dur kim başarnı payᅇambarlıᅇ-ᅇa yibergey, balkim feriştelerni mab’üş kılur tā ᅇalk-nı (2) aᅇga da’vat kılᅇaylar.” Alarnıᅇ sözi-niᅇ raᅇamı-ᅇa āyat kéldi kim:

43: وَمَا أَرْسَلْنَا Va yibermedük biz risālat-ᅇa (3) مِنْ قَبْلِكَ seni yibermek-din burun İrlerni ādamī-lerdin kim feriştelerni tili bile نُوحِي إِلَيْهِمْ (4) vaᅇy yiberilür érdi. Va ᅇafş mütakallim şıᅇası bile oᅇur, ya’nī vaᅇy yiberür érdük biz alarᅇa. Söznıᅇ mülahᅇası oldur kim (5) ilāᅇi seni aᅇga cārī boluptur kim başarnı risālat-ᅇa yibergey, na ferişteni. فَاسْأَلُوا Pas sorunᅇızlar أَهْلَ الذِّكْرِ (6) kitāb ahlı-dın, ya’nī alarnıᅇ ‘ālim-leri-din, إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ agar sizler barsızlar kim bilmes-sizler tā bilinᅇızler (7) kim ötken payᅇambarlar barᅇa başar érdiler. Mab’üş bolᅇan ümmet-ke va yiberilgen,

44: وَأَنْزَلْنَا Va tüben yiberdüᅇ biz إِلَيْكَ الذِّكْرَ saᅇga Qur’ān-nı kim ᅇudāy-nıᅇ (9) yād kılmaᅇı-nıᅇ sababı-dur لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ tā ravşan huvaydā kılᅇay-sén kişiler üçün, مَا نُزِّلَ olᅇa yiberilip-dür (10) zıkr-de إِلَيْهِمْ alar sarıᅇa amrlar va nahy-lardın. وَلَعَلَّهُمْ Va tā bolᅇay kim alar تَتَفَكَّرُونَ tafakkür kılᅇaylar anda va bilᅇeyler (11) kim bu maᅇlük kalāmı émeştür.

45: أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكْرُوا السَّيِّئَاتِ Ayā amīn bolupturlar, alar kim مَكْرُوا السَّيِّئَاتِ kılıp-durlar yaman makrlar, ya’nī (12) payᅇambarlar halākı üçün ᅇılalar yasap-durlar yā murād camā’atī-dürler kim bizniᅇ payᅇambarımız şallallāᅇu ‘alayhi va sallam nisbatı-ᅇa makr kılıp- (13) durlar. Aytur kim āyā alar öziᅇi amīn bilürler va tutarlar أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ andın kim tüben éltkey ᅇudāy بِهْمِ الْأَرْضِ (14) alarnı yerde, andaᅇ kim ᅇārūn-nı tüben éltti. مِنْ حَيْثُ لَا Yā amīn-dürler andın kim kélᅇey alarᅇa ilāᅇi ‘azābī (15) يَشْعُرُونَ andın kim bilmes-ler va ümīd tutmas-lar, andaᅇ kim Lūᅇ ‘alayhi’s-salām ᅇavmı-ᅇa kéldi.

46: أَوْ يَأْخُذَهُمْ (16) Yā andın kim tutᅇay alarnı فِي تَقْلِبِهِمْ alarnıᅇ évrülmeki-de, ya’nī barmaᅇ va kélemek-de şahrī-din şahrᅇa bāzar-gānlıᅇ üçün (17) alarnıᅇ aylanᅇanı vaᅇtı-da yā uyᅇü tünide éligidin éligiᅇe. فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ Pas yoᅇtur alar ‘āciz kılᅇuᅇı-lar ᅇudāy-nı (18) öz ‘uᅇubatı-dın.

47: أَوْ يَأْخُذَهُمْ Yā amīn-dürler andın kim tutᅇay ᅇudāy alarnı عَلَى تَخَوُّفٍ ᅇorᅇmaᅇ-ᅇa burunᅇı-larnıᅇ (19) halākı-dın, ya’nī ᅇorᅇ-ᅇay-lar ᅇavmı-nıᅇ ‘azābıdın kim

alardın burun érdi va hamol qorqunç vaqtı-da 'azāb alarğa (20) inip kélgey. **فَإِنَّ رَبَّكُمْ** Pas durustluq bile kim sizlerniᅇ parvardıgāriniᅇz **لِرُؤُوفٍ** mihribān-dur kim yük kötermek-(21) lik qılur bendelerge. **رَحِيمٍ** Bağıslavçı-dur kim aşuqmas alarniᅇ 'uqūbatı-ğa.

48: **أَوْ لَمْ يَرَوْا** Ayā baqmas-lar bu kāfirler (22) **إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ** olçanıᅇ sarığa kim Hudāy yaratıp-dur **مِنْ شَيْءٍ** némeidin kim aᅇga muşahhaş-dur? (23) **يَتَفَيَّأُ ظِلَّالَهُ** Ögrülür kölegeleri anıᅇ **عَنِ الِئْمِينِ وَالشَّمَالِ** onᅇ va soldın, ya'nī har sarı-dın **سَجْدًا** sacda qılguçılar (24) **لِلَّهِ** Hudāy-ğa. **وَهُمْ دَاخِرُونَ** Va hāl ol-kim alar h^vördurlar, ya'nī haıza' va mutavāzi'. Zāhidī tafsiride keltürüptür (25) kim sözniᅇ ma'nāsı oldur kim agar kāfirler saᅇga sacda qılmasalar, ne ziyān kim alarniᅇ kölegeleri maᅇga huᅇzū' (26) va huᅇzū' qılurlar.

49: **وَاللَّهُ يَسْجُدُ** Va Hudāy-ğa sacda qılurlar **فِي السَّمَاوَاتِ** olça kök-lerdedür 'ulvī-lerdin, (27) **وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ** olça yérdedür teprengüçi-lerdin. **وَالْمَلَائِكَةُ** Va taqı sacda qılurlar feriştelər. Va alarniᅇ (271b/1) taᅇşşi anıᅇ bile kim 'ulvī-ler dāᅇıl-dur alarniᅇ ta'zimi-niᅇ cihatı-dur yā tavāᅇit sababı bile sacdada. Va bu sözniᅇ (2) mu'ayyidi-dür ol-kim aytur: **وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ** Va feriştelər baş tartmaqlıᅇ körsetmes-ler anıᅇ 'ibādatı-dın. (3) Şāᅇib-i Tibyān aytıp-dur kim sücüd ikki türlüᅇ-dür: 'ibādat sücüdı kim maᅇᅇlay qoymaq-dur yérge tapınmaq yüzidin. (4) Ol **زَاوِي'ل'**-uqūl sacdası-dur tazallul va huᅇzū' va taşᅇir sücüdı. Va ol sacda 'aql-sızlarniᅇ-dur. Bu āyat-da sacda (5) qılmaq kérek va bu üçünçi sacdadur Qur'ān sacdaları-dın. Va ᅇazrat-ı şayᅇ ᅇuddisa sirruhu Futūᅇāt-da munı a'lā va adnā (6) 'ālamı-niᅇ sücüdı oqup-dur kim zillet va ᅇavf maᅇāmı-da ᅇaᅇ-ᅇa sacda qılurlar. Bas bende kérek kim bu maᅇalda bu ikki (7) şıfat bile bēlgülüᅇ bolup özini sacda qılguçılar zümrasıda sıᅇindurᅇay.

50: **يَخَافُونَ** Qorqarlar feriştelər (8) **رَبَّهُمْ** öz āfarīdagārı-niᅇ 'azābıdın kim nā-gāᅇ yibergey **مِّنْ فَوْقِهِمْ** sacda alarniᅇ üstidin. (9) **وَيَفْعَلُونَ** Va qılurlar ᅇav' va raᅇbat bile, **مَا يُؤْمَرُونَ** olça buyrulup-durlar anıᅇ bile tapınmaq va zikrdin.

51: **وَقَالَ** (10) **اللَّهُ** Va ayttı Hudāy **لَا تَتَّخِذُوا** tutmaᅇızlar **اِئْتِنِ** ikki Hudāy-nı ᅇudāy-lıᅇ-ᅇa. **إِسْمَايْن** ta'kīd üçün-dür. (11) **إِنَّمَا هُوَ** Mundın özge yoᅇtur kim Hudāy **إِلَهُ**

وَاحِدٌ ma'būdī-dür yalguz, ya'nī vahdat ulūhiyyat-niᅇng lāzımı-dur, anıᅇng (12) üçün kim ulūhiyyat martabası Őirket-nı kötere almas, andaᅇ kim ravŐan dalil-ler bile Őabit boluptur. Bas kérek (13) kim Hudāy bir bolᅇay min külli'l-vücūh va muta'allıᅇ bolmaᅇay hıç némege némelerdin, balkim némeler andın zāhir bolᅇay. Va ol (14) némesiz ᅇayım bolᅇay barᅇadın özi-niᅇng Őıfātı zātıda. فَآيَا فَارْهُبُونَ Pas méndin ᅇorᅇunᅇızlar iltifāt (15) ᅇıybat-dın takallum-ᅇa ablaᅇ-dur ᅇorᅇmak va ᅇorᅇutmaᅇda.

52: وَلَهُ Va Hudāy-ᅇadur وَالْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتِ olᅇa (16) yér va kök-dedür, ya'nī anıᅇng maᅇlūᅇı va mamlūᅇı-dur. وَلَهُ الدِّينُ Va anᅇadur تَأْتِ الْوَأَصْبَابًا lāzım va vācib (17) yā yaᅇŐı-dın anᅇadur bāᅇı va Őabit yā anᅇadur dāyım cazā üzük-siz, ya'nī muᅇı'-niᅇng Őavābı va 'āŐı-niᅇng (18) 'iᅇābı. أَفَعَيَّرَ اللَّهُ Ayā Hudāy-dın özge kiŐi-din تَتَّقُونَ ᅇorᅇarsızlar? Va hāl ol-kim andın özge zarar (19) tégürgüᅇi va fāyida tégürgüᅇi yoᅇtur.

53: وَمَا بِكُمْ Va olᅇa sizlerge hay'at-dur مِّنْ نِّعْمَةٍ ni'mat-lardın Őıᅇᅇat (20) va ᅇinā va ᅇıŐb dék, فَسِئْرًا فَسِئْرًا pas Hudāy-dın-dur. إِذَا نَمُّ Pas ᅇün مَسْكُمُ الضَّرُّ yétkey sizlerge ᅇatıᅇ-lıᅇ aᅇrıᅇ (21) faᅇr va ᅇaᅇt, فَآيَاتِهِ تَجَارُونَ pas anᅇa nālıŐ ᅇılursızlar va yalbarmāᅇ va tazarru' anıᅇng dar-gāhı-ᅇa ᅇılursızlar

54: (22) إِذَا نَمُّ Pas ᅇün كَشَفَ الضَّرَّ kötergey ol ᅇatıᅇ-lıᅇ-nı kim andın inᅇrenürsizler. عَنْكُمْ Sizlerdin (23) إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ hamin gurūhı sizlerdin, ya'nī kāfirler مَشْرُكُونَ öz Hudāvandı-ᅇa Őirk (24) keltürürler. Muᅇaᅇᅇıᅇ-lar anᅇadurlar kim Őirk munda asbāb mülāᅇazası-dur, ya'nī musabbib-din ᅇāfil bolup har némei- (25) ni 'atā vuŐulı va balā raddı-dın sababı-ᅇa baᅇlarlar

55: لِيَكْفُرُوا tā küfrān ᅇılᅇaylar, بِمَا آتَيْنَاهُمْ olᅇa bile alarᅇa (26) bérduk biz ni'mat-dın va miᅇnat kaŐı-dın. فَتَمَتُّوْا Pas bérinᅇizler. Tahdīd amrı-dur, ya'nī ey kāfir-i ni'matlar, (272a/1) ikki üç kün öz murādınᅇizni sürünᅇizler va dünyādın asıᅇ köterinᅇizler. فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Pas bat bolᅇay kim bilgey- (2) sizler öz iŐinᅇizniᅇni soᅇᅇını. Va bu va'idniᅇng ᅇatıᅇ-raᅇı-dur küfrān aᅇlıᅇa.

56: وَيَجْعَلُونَ Va ᅇılurlar kāfirler, (3) ya'nī muᅇarrar éterler لِمَا لَا يَعْلَمُونَ alar üçün kim bilmes-ler, ya'nī but-lar kim alarᅇa 'ilm yoᅇtur yā olᅇa özleri bilmes- (4) dürler but-lar Őafā'atı-dın, ta'yin ᅇılurlar alarnıᅇniᅇni cihatı-ge نَصِيْبًا bahraı, مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ olᅇadın kim alarᅇa (5) bérıp-biz ékin-ler va tavarlardın. Andaᅇ kim ayttı جَعَلُوا [لَهُمْ] مَا نَرَا مِنْ

تَاللَّهِ 347 الحِثِّ وَالْإِنْعَامِ نَصِيْبًا Al-āyat. Bu kalām-niṅ bayānı (6) sūra-yı An'ām-da ötti. تَسْأَلُنَّ Ant Hudā bile kim sorulğusıdur kıyāmat küni عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ (7) ol némedin kim barsız kim iftirā kılursızlar va yalğan toğuru[r]sızlar but-lar hudāy-lardur va biz ékinler (8) va tavarlar naşibi alarğa yavukluk kılurbız.

57: وَيَجْعَلُونَ Va ayturlar va yasarlar لِلَّهِ النَّبَاتِ Hudāy-ğa kızlar. Hudā'a va Kināna (9) aytur érdiler kim feriştelér Hudāy-niṅ kızları-durlar. Va banū Malīh-niṅ sözi ol érdi kim Hağ ta'ālā cin bile muşāharat kıldı (10) va feriştelér toğdı-lar. سُبْحَانَهُ Arığ-dur Hudāy alarniṅ sözi-din kim ayturlar Hudāy-ğa kızlar bardur وَلَهُمْ (11) مَا يَشْتَهُونَ va alarğadur olça ārzūları bardurlar va anıṅ ökünürler, ya'nī oğul-lar.

58: وَإِذَا بُشِّرَ birige alardın بِالْأُنثَى kız toğmağı bile, ya'nī çün kişige kāfirlerdin habar bérseler kim saṅa (13) kızı toğup-dur, ظَلَّ وَهُوَ كَظِيمٍ évürgey yüzi-ni مُسَوِّدًا kara kayğı va ğam va uyat-dın kavm arasında. (14) Va ol tola bolğay açığ-dın öz hatunığa kim nége kız toğup-dur,

59: يَتَوَارَى yaşunğay va özini yapğay (15) مِنَ الْقَوْمِ āşnālar va qarındaş-lar gurūhı-dın مِنْ سُوءٍ مَا بُشِّرَ بِهِ yaman-lığ va hōş-sızlığdın olça aṅa habar (16) béripdürler anıṅ bile. Ya'nī öz kavmı-dın yaşurun tutar kim maṅa kızı toğdı va fikrge tüşkey. أَيَمْسِكُهُ (17) Ayā sağlağay ol tok[k]an-nı هُوَ عَلَى هَوِيٍّ va zillet-ke يَأْمُ يَدُسُّهُ yā yapğay anı فِي التُّرَابِ tofrağ-da, (18) ya'nī tirig gürda kömgey, andağ kim banū Tamīm va banū Mużar kılur érdiler. أَلَا سَاءَ Bilinğizler kim yaman-dur, (19) olça hükm kılurlar müşrik-ler, ya'nī kız kim alarniṅ alı-da kadr va hürmatı yoktur, Hudāy-ğa nisbat bérürler.

60: لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ Alarğa kim imān keltürmesler بِالْآخِرَةِ 'uqbā sarāy-ğa مَثَلُ السَّوْءِ yaman şıfat-dur, ya'nī hācat (21) hatun oğul-ğa va kızlarğa karāhatı va tirig tofrağda köm-mek. وَاللَّهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى Va Hudāy-ğadur béyik şıfat, ya'nī (22) zātı vücub va muṭlak bay-lığ va şāmil-i vücūd-ı tağaddus va oğul-dın, وَهُوَ الْعَزِيزُ va ol ğālib va kādırdur (23) kāfirleriṅ halākı-ğa الْحَكِيمُ hükm kılğuçı alarniṅ halākı-ğa tā bēlgülüg vağt.

347 “O'nun (Allah'ın) yaratıp, çoğalttığı ekinlerden ve hayvanlardan Allah için pay ayırdılar” (En'am suresi, 136. ayet)

61: وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ 348 Va agar tutsa Hudāy (24) kişilerni, ya'nī kāfirlerini بِظُلْمِهِم sitam bile, ya'nī alarnıng küfri bile عَلَيْهَا مَا تَرَكَ عَلَيْهَا koymağay yer yüzide دَابَّةٍ مِنْ دَابَّةٍ (25) téprengüçi küfr şüm-luğı bile. وَلَكِنْ يُؤَخَّرُهُمْ Va likin qayta song tutar alarnı va muhlat bérür إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى tā vaqtı at (26) étilgen ölçek üçün yā alarnıng 'azābı. فِذَا لَأَسْتَأْخِرُونَ لَا يَسْتَأْخِرُونَ Pas çün kelse أَجْلُهُمْ alarnıng ölçelgen vaqtı 'uqubat (27) üçün yā ölüm, وَلَا يَسْتَفْتِمُونَ Va ilgerilik tutmağaylar (272b/1) sā'atī anğa, balkim ölgeyler yā 'azāb étilgeyler hamol lahza kim vaqt yétipdür.

62: وَيَجْعَلُونَ Va hüküm kıllurlar لِلَّهِ Hudāy-ğa, (2) ya'nī anıng üçün مَا يَكْرَهُونَ olça tilemesler özi üçün, ya'nī kızlar; yā şirkat mihterlıg va pardāzlıg-da. وَتَصِفُ (3) Va bā-vücūd-ı bu, ayturlar أَلْسِنَتَهُمُ الْكَذِبُ alarnıng til-leri yalğan-nı, ya'nī ayturlar لَهُمُ الْحَسَنَى ol-kim alarğa- (4) dur cannat yā yaħşı pādāşı. Kāfirler ayturlar kim farzan kaytmağımız Hudāy-ğa bolsa bizge anıng qaşığa yaħşı martaba bolğusıdır. (5) ان لي 349 عنده للحسنی Haq subhāna aytur kim yalğan ayturlar. لَا جَرَمَ Mundaq-dur kim kıyāmat taᅅglası, لَهُمُ النَّارُ durustluq (6) bile kim bolğay alarğa tamuğ otı. وَأَنَّهُمْ Taħkik bile kim alar qoyulğanlar va mahcūrlar bolğaylar ot-da. (7) Va i'tibārsızlar va müşrik-lernıng sögmeki va alarnıng işi-nıng mālı-dın song hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam tasalliyası (8) cihatı-ge aytur:

63: إِلَى أُمَّمٍ إِلَى أُمَّمٍ تَأْتِيهِمْ لَقَدْ أَرْسَلْنَا Hudāy bile kim biz taħkik bile yiberdük payğambarları ümmet-ler sarığa kim bar érdiler (9) مِّن قَبْلِكَ séndin burun, فَزَيْنَ pas yasadı لَهُمُ الشَّيْطَانُ alar üçün baş tartquçı dıv, ya'nī İblis أَعْمَالَهُمْ (10) alarnıng kirdārlarını tā payğambarlarınıng takzibi-ni kıldılar. فَهُوَ Pas şaytān وَلِيَهُمُ الْيَوْمَ döstü-dur alarğa bu kün, (11) ya'nī séniñg zamāniñgdağı kāfirlerğa döstluq kıllur va hamol nav' bile bızār alarnıng közide yaman 'amal-larını tā séniñg takzibini (12) kıllurlar. وَلَهُمْ Va alarğadır, ya'nī İblis va alarğa taᅅgla عَذَابٌ أَلِيمٌ derdlig 'azābı-dur.

64: وَمَا أُنزِلْنَا Va yibermedük biz (13) عَلَيْكَ الْكِتَابَ sanğa Qur'an-nı, إِلَّا لِتُبَيِّنَ magar anıng üçün kim bayān kılgay-sén va yaruq kılgay-sén لَهُمْ kişilerge, (14) الَّذِينَ اخْتَلَفُوا ol

348 dk. اللّٰهُ

349 "O'nun (Allah'ın) yanında mutlaka güzellikler vardır." (Fussilet suresi, 50. ayet)

némeni kim ihtilâf kıldılar فِيهِ anda tavhîd işi va ma'âd ahvâlî-dın. وَهُدَى Va manzil kılmaduğ (15) kitâb-nı, magar yol körsetmek üçün وَرَحْمَةً va rahmat üçün لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ gurûhî-ğa kim imân keltürgeyler anğa.

65: (16) وَاللَّهُ أَنْزَلَ Va Hudây yiberdi مِنَ السَّمَاءِ kök-din ماءً suî, فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ pas tirgüzdi ol su bile (17) yerni بَعْدَ مَوْتِهَا anıñg ölgenidin sonğ. Ya'nî tâza kıldı yerni yamğur bile, bas anıñg quruğanıdın sonğ. Va ayıp- (18) durlar yiberdi kök-din قُرْآنِ kim mü'min-lerniñg hayâtı-nıñg sababı-dur. Pas tirgüzdi anıñg bile ölgen köngül-lerni. (19) إِنَّ فِي ذَلِكَ har-ayına nişânaîdür أَشْكَرًا يَسْمَعُونَ لِقَوْمٍ gurûhî-ğa kim (20) eşitkeyler tadbîr qulağı bile va istimâ' kılgaylar inşâf sam'ı bile.

66: (21) وَإِنْ لَكُمْ Va durustluğ bile kim sizlergedür فِي الْأَنْعَامِ tavarlarınğ vüçüdi-ğa دَلِيلًا dalâlatî kim anıñg bile ötkey-sizler cahl-dın 'ilm-ğa. (22) نُسْقِيكُمْ İçürüzbiz sizlerni مِمَّا فِي بُطُونِهِ ba'zı olçadın kim süt-ler égeleri-niñg qursağ-ları-dadur, ni'am cinsi-din (23) مِنْ بَيْنِ قُرْتٍ وَدَمٍ tézek va qan arasıdın لَبَنًا sütü خَالِصًا arığ qan rangı va tézek ısı-dın, سَائِغًا (24) güvâranda va siñgüçi لِلشَّارِبِينَ içken-lerge. İbn-i 'Abbâs razıyallâhu 'anh ayıp-dur kim çün tavar otî yése, anıñg (25) qursağıda pişer. Üç tabağa anda paydâ bolur. Asfal ol tézek-dür va ortada ol süt-dür va a'lâ-da ol qan. Bas (26) qan tamurlarda yürür va süt émçek-ke barur va tézek öz öter yeri-din çıkıp kélür. Anvâr şâhibi ayıp-dur (27) kim İbn-i 'Abbâs razıyallâhu 'anh-niñg muradı oldur kim anıñg ortası süt mādası, yukarı-sı qan mādası, anıñg (273a/1) üçün süt va qan qarınıñg karaşı-da. ³⁵⁰ الكرش للحيوان بمنزله المعدة للانسان Mütamakkın bolmas-lar, balkim ma'kûla némelerniñg hülâşası-nı kim ba'zı siñg[g]endin tapıp (2) bağır tartar. Va anıñg derdi kim ferş-dür, koyar va ol kîlûs-qa tügel madadî bérür tâ tört hılıt paydâ bolur. Va üleştürür (3) alarnı 'uzvlarğa hikmatî bile kim qadır hakîm anda amânat koyuptur. Bas agar hayvânî yüklüg bolsa anıñg ihtilâtı anıñg gâzâsığa (4) ölçekli artar savuqluğ va ruṭubat istilâsı cihatı-dın tişi-ler mizâc-larığa. Va ol artuğ hılıt, canîn üçün rahm-ğa (5) barur. Va çün toğdı ol toğar yâ ba'zı andın içek-ke töker. Va anıñg üçün içek-niñg éti bézler güdadı aq-dur (6) va ol hılıt anıñg mücâvaratı bile

³⁵⁰ dk. "Mide insan için neyse işkembe de hayvan için odur."

ağ bolur va anı süt dérler. Va süt-niň bolmağıda ma'kül-lardın ba'zı hayvân-lar kim tiken (7) va çüb-lar yâ kök ot-dur yerler va anıň çıqmağı ol şafâ va laţâfat bile ét va qan arasıdın. Āyatī lāyih va vāzih (8) 'alāmatı-dur ilāhī hikmatı va pādşāh-lıg kudratı-ğa. Va Qūtu'l-qulūb-da ayıp-dur kim ni'mat tamām-lıgı süt-niň arıg-lıgı-da- (9) dur, ya'nī agar anda bir ikki vaşf-dın kim tézek va qan bolsa, ni'mat tamām bolmağay va tab' anı qabūl qılmas. Munıň dék bende- (10) lerniň mu'āmalası Hāq bile kérek kim hālāş bolğay kim agar riyā tézeki va havā qanı-niň şurbı qoşulsa hulūş-dın yırağ va qabūl (11) nazarıdın mahcūr bolğusıdur; anıň üçün kim riyā 'amalda hafī şirk-dür va 'amal şafası havā şurbı-niň sababı bile müntahā bolur riyāda (12) qabūl nazarıdın. Va riyāda nazar él biledür va havāda öz ğarazı-ğa va har ikki vach-da 'amal ālūdalıgıdın hālī émeştür.

67: **وَالْأَعْنَابِ** va sizlergedür hürmā-bunān mīveleri-din **وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ** va üzüm tāk-ları, **تَتَّخِذُونَ مِنْهُ** olça alursızlar alardın **سَكْرًا** (14) ösrütküçi. Bu āyat çağır harām bolmasdın burun nāzil boluptur yâ murād nabız-dür kim hürmā va quruğ üzüm-din alur. Va mufassirler- (15) din Abū 'Ubayda raḥimahullāh ayıp-dur: “*Sakar* sirkeni ayturlar Habaşa luğatı bile, ya'nī sirke alursızlar.” **وَرِزْقًا حَسَنًا** Va yahşı (16) ruzī hürmā va quruğ üzüm va düşāb dék. **إِنَّ فِي ذَلِكَ** Durustluğ bile kim bu mīveler yaş-niň va quruğı va alar- (17) niň fāyidaları-da, **لَايَةً** har-ayına ravşan dalilī-dür Bārī ta'ālā-niň tüvānālıgı-ğa **لَقَوْمٍ يَعْقِلُونَ** gurūhī-ğa kim ta'aqqul (18) qılğay-lar va ta'ammül nazarı bile anda baq-ğay-lar.

68: **وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ** Va ilhām yiberdi séniň parvardıgāriň (19) **إِلَى النَّخْلِ** bal-niň kükevün-leri sarığa, ya'nī alarnıň köngli-de salur, **أَنْ اتَّخِذِي** anı kim alıngızlar **مِنْ** (20) **الْجِبَالِ** tağlar teşküdin, **بَبُوتًا** téng musaddas ārāsta évler şan'at ḥasanı va kısmat şıḥhatı bile **وَمِنْ الشَّجَرِ** (21) va yağaçlar arasıdın dağı év tutuñgızlar. Ya'nī tağ va yağaç-da év qılıñgızlar vaqtı kim hiç kim mālīk-siz va şāhib-siz (22) bolğay.³⁵¹ **وَمِمَّا يُغْرِشُونَ** Va év tutuñgızlar olçadın kişiler qoparurlar, ya'nī sizlerniň égelerini (23) kandū dék va andın özge.

³⁵¹ Yazmada ilk önce “bolğay-sızlar” yazılmış, daha sonra şahıs ekinin üstü çizilmiştir.

69: **ثُمَّ كَلِي** Pas yéyīngizler **مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ** barça mīvelerdin kim tilersizler açığı yā çüçüg, (24) murād anvār va anhārdur. **فَأَسْئَلُكُمْ** Pas barıngızlar **سُبُلَ رَبِّكَ** sizlerniñg parvardıgārıngız yol-larığa, ya'nī yolı-ğa kim ilhām (25) bérıp-dür bal işide. **دُلَّالًا** Hālatı-de kim münkād bolğay-sızlar va rām bolğan anıñg buyuruğı-ğa. Va çün kükevün- (26) ler ilāhı-niñg buyuruğı-nı iş bağlap şükūfalar va gül-lerdin otlarlar, alarnıñg içide mustahīl bolur çüçüg (27) şirege va anı kısarlar kış-lıg zahīra üçün. Va budur kim Haq subhāna aytur, **مِن بُطُونِهَا** (273b/1) alarnıñg kırsakları-dın lu'āb tarīki bile **شَرَابٍ** içmeki, ya'nī bal **مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ** biri biri-niñg hılāfi anıñg rang-ları. (2) Ya'nī aq kim yigit kükevün-lerniñg balı-dur; va sarıq kim orta yıllıg-niñg-dur; va kızıl kim kıarı-niñg-dur; va kıara va yaşıl (3) az bolğay. Va aytıp-durlar bal-niñg rang-ları-niñg ihtilāfi faşl-lar ihtilāfi-ğa köredür. **شِفَاءٍ** Ol şarāb-da **فِيهِ** (4) şifādur kışilerge yā öz nafsı bile, andaq balğamı arıg-larda yā muhallit özidin özgege, andaq kim özge ağırıq-lar kim (5) az ma'cūnı bolğay kim bal cüz'i andın bolmağay. Kātāda rażıyallāhu 'anh aytıp-dur kim kışı hażrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi (6) va sallam mülāzamātı-ğa kēldi va ayttı: “Yā rasūlullāh! Méniñg inim kırsaq ağırıgıdın iñgredür.” Hażrat buyurdı-lar kim:³⁵² **اسقاه العسل**³⁵³ Bardı va yana kēldi kim “‘Asal bal şarbatı-nı bérdim va asıg étmedi.” Yana kıatla{r} anğa (7) buyurdı kim hamol avval-ğı hālat élig bérdi. Üçünçi navbat yā tórtinçi-de buyurdı kim:³⁵⁴ **انذهب واسقاه عسلا فقد صدق الله** (8) **وكذب بطن أخيك** Va bu kıatlada ol şarbat bile külli şifa taptı. Va ayturlar zamīr-fihi rāci' Kıur'an-ğadur kim anda köngül-lerniñg (9) şifāsıdur, andaq kim özge yerde buyurup-dur:³⁵⁵ **وننزل من القرآن ما هو شفاء** Va İbn-i Mas'ūd rażıyallāhu 'anh aytıp-dur (10) kim:³⁵⁶ **عليكم بالشفائين القرآن والعسل** “Ārī. Bal zāhir alam-larnıñg şifāsı va Kıur'an bātin ağırıg-ları-niñg davāsı-dur. Ol (11) kıalıb ağırıg-ları-nı zāyıl kıılır va bu biri köngül-lerniñg ağırıg-larını 'ilāc kıılır. Haqıkat oldur kim har derdi kim yüz kör- (12) setkey şūrī va ma'navī-de anıñg davāsı Kıur'an-dın hāşıl-dur. Va har ağırıgı kim bolsa kıalbı va kıalıbı Kıur'an tilāvātı anğa (13) kāmīl 'ācil

³⁵² dk. va ayttı yā rasūlullāh méniñg inim kırsaq ağırıgıdın iñgredür hażrat sordı-lar kim

³⁵³ “Bal içir.”

³⁵⁴ “Git ve bal içir.”

³⁵⁵ “Biz Kıur'an'dan şifa indiriyoruz.” (İsra suresi, 82. ayet)

³⁵⁶ “Size iki şifa tavsiye ediyorum: Bal ve Kıur'an.” (Hadis-i şerif)

şifādur.” **إِنَّ فِي ذَلِكَ** Durustluk bile kim kükevün-leri, **لَايَةً** har-āyina huccatī bolğay yaruğ rabbānī kudratı-ğa (14) **لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ** gurūhī-ğa kim tafakkür qılğay-lar nahl ihtişāşı-da daqıka şanāyi’ va raqıka işlerge. Va har-āyina bular (15) vüçüd tutmas illā dānā, tüvānā ilhāmı bile kim munça köp hikmat za’if cānivārī-de amānat qoyar. İnqıyādları bardur kim (16) har-giz farmān yolıdın eğri bolmas-lar. Amānatī kim açık mīve yérler va çüçüg bal qayta bérürler. Vara’ī kim arığ va pāk- (17) dın özge yemes-ler. Tā’atī kim har-giz kükevün-lerniñ pādşāhı-dur ya’süb anıñ farmānı-nı hılāf qılmas-lar. Tamakkünī kim bir (18) yağaç-lar bargaylar va yana öz vaţanı-ğa qaytmaq körsetürler. Tahāratī kim har-giz qazūrāt-qa olturmas-lar va andın yemes- (19) ler. Şanā’atī kim ‘ālam-nıñ bināları yığılsalar, alarnıñ musaddas évleri dék yasay almas-lar. Pas andağ kim alar- (20) nıñ balı-dın zāhir alamı-nıñ şifāsı hāşıl bolğay, alarnıñ hāl-ları tafakkürī-de bāţın ağığ kim cahl-dur anıñ (21) şifāsı élig bérür.

ثُمَّ يَتَوَفَّاكُم Va Hudāy yarattı sizlerni va ‘adam-dın vüçüdğa keltürdi. **وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ** 70: Pas öltürdi (22) va taqı qayta sizlerni ‘adamge yana éltkey. **وَمِنْكُمْ** Va sizlerdin **مَنْ يُرَدُّ** va kişi bardur kim qaytarılır **إِلَىٰ أَرْذَلٍ** (23) **الْعُمُرِ** zindagānıg-nıñ h’orrağı sarığa, ya’nī qarılığ yaşı va hura’fat kim yétmiş beş yā séksen yā toğsan-dur (24) **لَا يَلْمُ** tā bilmegey harf qarı **بَعْدَ عِلْمٍ** bilgendin song **شَيْئًا** némeni ya’nī kiçig yaşlıg hālğa (25) qayta barur unutmaq-da. Dimyāţī aytıp-dur kim murād kāfirlerdür kim müsülmānlarğa artuğ qılmas ‘umr uzunluğı-nı, (26) magar karāmat va ‘aql-nı. **إِنَّ اللَّهَ** Durustluk bile kim Hudāy **عَلِيمٌ** dānādur va cahl anıñ dānalıgı-ğa tārī bolmas-dur. (27) **قَدِيرٌ** Tüvānādur ‘acz anıñ tüvānalıgı-ğa yol tapmas.

عَلَىٰ بَعْضِ (274a/1) **بَعْضِكُمْ** barhī-ğa sizlerdin **وَاللَّهُ فَضَّلَ** 71: özge barhī-ğa **فِي الرِّزْقِ** ruzı-de. Ya’nī dünyā mālida tā birev bay boldı va birev darviş, birev uluğluk taptı (2) birev çākerlik. **فَمَا الَّذِينَ فَضَّلُوا** Pas yoqturlar alar kim artuğluk bayıp-durlar māl-larda, ya’nī alar kim māl sababı bile (3) uluğ va bay va cam’ı-nıñ mālīk rıqābı bolupturlar, yoqturlar **رِزْقِهِمْ** öz mālı-nıñ qaytarğuşı-sı. Ya’nī (4) **عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ** alarğa kim éye boluptur alarnıñ élig-leri alarğa. Ya’nī h’āca- (5) lar öz māl-larını bendelerige bérmesler kim agar mālīk-ler mamlük-larnı öz māl-larında şerik kılsalar, **فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ** (6) pas bolğay-lar vülāt va mavālī māl-dārlıg-da

yaksān. Taysīrde aytıp-dur kim hıṭāb ‘Arab müşrik-lerigedür kim talbiya- (7) da aytur érdile[r] ³⁵⁷ لبيك لا شريك لك إلا شريك هو لك 357 Haḫ subhāna aytur kim sizler tacvīz qılmas-sızlar kim sizlerniṅ (8) ḫul-larıniṅiz sizlerniṅ şerikiṅiz bolḡaylar māl̄da. Bas néteg ravā tutarsızlar kim but-lar méniṅ şerikim bolḡay ulūhiyyat-da (9) أَفَبِعِمْةِ اللّٰهِ Ayā Ḥudāy-niṅ ni‘matı-ḡa يَجْحَدُونَ inkār qılırsızlar? Va Haḫş ḡaybat bile oḡur, ya‘nī aniṅ ni‘mat-ları-niṅ (10) inkārını qılurlar. Va çün şābit boldı kim mūna‘am aniṅ barça ni‘mat-ları bile oldur. Bas har kim but-nı aṅḡa şerik éter, (11) aniṅ ni‘matı-niṅ mūnkiri bolḡan bolḡay.

72: وَاللّٰهُ جَعَلَ Va Ḥudāy yarattı لَكُمْ sizler üçün مِّنْ أَنْفُسِكُمْ sizlerniṅ (12) cinsizniṅizdin أَزْوَاجًا ḡatun-lar kim alar bile tıṅ alursızlar. وَجَعَلَ لَكُمْ Va yarattı sizler üçün مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ (13) sizlerniṅ ḡatunlarıniṅizdin بَنِينَ oḡul-lar وَحَفَدَةً va kızlar yā avlād-ı avlād yā küyevler yā ḡatun- (14) larniṅ oḡlanları kim özge érleri-din bardurlar. وَرَزَقَكُمْ Va ruzī bérđi sizlerge مِّنَ الطَّيِّبَاتِ (15) pākīzalar va mazalıḡ-lardın. أَفَبِالْبَاطِلِ Ayā bī-hūdalıḡ bile يُؤْمِنُونَ imān kélťürürler bu müşrik-ler (16) وَبِعِمْةِ اللّٰهِ va Ḥudāy ni‘matı-ḡa هُمْ يَكْفُرُونَ alar imān kélťürmes-ler bāṭıl ‘aḡīdadur kim but-larḡa bardurlar (17) i‘ānat va şafā‘at taḡḡīḡi-din? Va ni‘mat Haḫ tapınmaḡı-dur yagānalıḡ-ḡa yā bāṭıl oldur kim ḡarām qıldılar baḡīra va sā‘iba va ni‘mat-dın (18) olça Ḥudāy alarḡa ḡalāl qıldı. Va aytıp-durlar bāṭıl şayṭān-dur va alar aṅḡa biterler. Va ni‘mat ḡazrat-ı risālat-dur (19) şallallāhu ‘alayhi va sallam va aṅḡa imān kélťürmesler.

73: وَيَعْبُدُونَ Va tapınurlar مِنَ دُونِ اللّٰهِ Ḥudāy-dın özgege, (20) مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ ol némege kim ége émeştür, ya‘nī yoḡtur alar üçün رِزْقًا ruzī bérđek مِّنَ السَّمَاوَاتِ (21) kök-lerdin, ya‘nī yamḡur وَالْأَرْضِ va yérđin, ya‘nī ot-lar. Sözninṅ mūlaḡḡaşı oldur kim kāfirler but-larniṅ ‘ibādatı- (22) nı qılurlar kim alar ruzī bére almas-lar شَيْئًا némeni tapıṅuḡı-larḡa yamḡur va ot-dın. وَلَا يَسْتَطِيعُونَ (23) Va har-giz daḡı boldura almas-lar kim rızḡ bérđeyler. Va muḡarrardur kim bularniṅ tapıṅuḡı ‘aḡl ḡılāfı bolḡay aniṅ (24) üçün kim ‘ibādat ni‘mat şükri-dür. Va ḡiç ni‘matı uluḡ-raḡ yaratmaḡ va ruzī bérđek-din yoḡtur. Va bu ikki (25) şıfat Ḥudāy-ḡa şābit-dür, na but-larḡa.

³⁵⁷ “Buyur! Senin hiçbir ortaḡın yoktur. Tek bir ortaḡın müstesna ki o da sana aittir.”

74: **فَلَا تَضْرِبُوا** Pas urmañgızlar, ya'nī qılmañgızlar³⁵⁸ **اللَّهُ الْأَمْثَالُ** Hudāy üçün mişl-ler, ol vach-ğa kim (26) kıyās qılğay-sızlar but-larnı aña va şirkat bergey-sizler anıñ bile. ³⁵⁹ **من لا له المثل لا تضرب له المثل** Durustluq (27) bile kim Hudāy bilür sizlerniñ sözüñgizniñ fasādını. **وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ** Pas sizler bilmes-sizler va agar bilsengiz (274b/1) bu işrāk-ke cür'at qılmas-sızlar yā sizler anıñ üçün mişl urmañgızlar, ol bilür kim nénet mişl urmaq kérek va sizler bilmes-sizler.³⁶⁰ (2) Bas Haq subhāna ikki mişl irād qıldı özi bile va alarnıñ bātil ma'būdları üçün ol ayttı.

75: **عَبْدًا** (3) Urdı Hudāy, ya'nī paydā qıldı mişli va ol qaysı-dur **لَا يَقْدِرُ** yarmaq bile satıp alğan qul mükātab va ma'zūn- (4) dın başqa kim ol **تُؤْتِيهِ** tüvānālığı yoqtur **هِيَ عَلَى شَيْءٍ** hiç némege naf' va zarar dın. **وَمَنْ رَزَقْنَاهُ** Va ol-kim (5) ruzi bérduk aña **مِنَّا** bizniñ qaşımızdın **رِزْقًا حَسَنًا** yahşı ruzi, ya'nī köp va muzāhim-siz kim anda taşarruf (6) qıla alğaylar. **فَهُوَ** Pas bu rızq bérilgen, **يُنْفِقُ مِنْهُ** nafaqa qılır ol rızq-dın **وَجَهْرًا سِرًّا** yaşurun va āşkāra. (7) Ya'nī har türlüğ tiler, harc qılır va kişi-din qorqmas. **هَلْ يَسْتَوُونَ** Āyā téng-dürler? Ya'nī téng bolmas- (8) lar ihtiyārsız qul-lar, şāhib-i iktidār h'ācalar bile. Bas çün 'āciz mamlük mutaşarrıf, qādır mālİK bile téng émeştür. Bas but-lar (9) kim mañlūq-larnıñ 'ācizrağı-dur qādır 'alā'l-ıtlāq-nıñ şeriki néteg bola alğaylar? ³⁶¹ **ما للتراب ورب الارباب** (10) Kaşfu'l-maħcūb kitābı-nıñ şāhibi kéltürüptür kim bir kün Şayh Abū'l-'Abbās Şafāi kirdi anı kördüm kim bu (11) āyat-nı oqup yığlar édi va na'ra urar édi. Sağındım kim dünyādın bargusıdur. Dédim: “Ey Şayh! Bu né hālat-dur?” (12) Ayttı kim: “On bir yıl öter tā meniñ derdim munda yétip-dür va mundın öte almaydurmén. Ārī, ħudūş qadam-da yéte almas (13) va mümkin vācib künhi-din ħabar bére almas.” Va aytıp-durlar bu zarbu'l-maşal muvaffaq mü'min va maħzūl kāfir üçün-dür. Murād (14) mü'min-din Abū Bakr-ı Şiddīq-dur rażıyallāhu 'anh va kāfirdin Abū Cahl. **بَارِئًا مِنَ الْحَمْدِ لِلَّهِ** Barça şanā va ögmeklik Hudāy-ğa kim barça ni'mat- (15) larnıñ mavlāsı-dur. **بَلْ أَكْثَرُهُمْ** Balkim

³⁵⁸ dk. ya'nī qılmañgızlar

³⁵⁹ “Benzerliğı olmayan kişiye benzerlik taslamayın.”

³⁶⁰ dk. bilmes-sizler

³⁶¹ “Rablerin Rabbi olan olan Allah ile toprağı nasıl karşılaştırırsınız?”

müşrik-lerniṅ köpreki, ya'nī barçası alarnıṅ لَا يَعْلَمُونَ bilmes-ler (16) va anıṅ ni'mat-larını andın özgege izāfa körsetürler. Bas yana özge mişl bayān kıılır.

76: وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا: Va keltürdi (17) Hudāy mişli رَجُلَيْنِ ikki kişi kim أَحَدُهُمَا أَبْكُمُ biri alardıñ til-sizdür va şubhasız anadıñ toğar güng sağır bolğay, (18) na eşitür va na aytur. وَهُوَ لَا يَقْدِرُ Kudratı yoqtu[r] عَلَى شَيْءٍ hiç némeniñg fehmi-ge söz va tadbiridin. وَهُوَ كَلٌّ Va bu barça (19) bile ağırdur عَلَى مَوْلِيَهُ kişiğe kim anıṅ işi-niñg üstide turğuçı-sı bolğay, ya'nī anıṅ ḥalı-nıñg ri'āyatı- (20) ğa dar-mānda. أَيِنَّمَا يُوجِّهُهُ Har yérde kim yi-berse anı va yüzlendürse anı işiğe بِخَيْرٍ لَا يَأْتِ كَلِمَةٌ yaqta kélmes yaqşı-lığ bile, ya'nī (21) işi yasamas va kifāyat kıılması, na mā fi'z-zamirdin ḥabar bére alur va na cavābı kim ayturlar tapa alur. هَلْ يَسْتَوِي هُوَ Ayā téng (22) bolğay bu güng til-siz وَمَنْ يَأْمُرُ va kişi kim buyurur بِالْعَدْلِ rāst-lığ, ya'nī söz aytkuçı bolğay tügel kifāyat va kāmil (23) rüşd va durust fehmi bile kim buyurur 'adl-ğa va 'adl şıfatı-dur barça fazāyıl va makārim-niñg cāmi'yi? وَهُوَ Va ol öz (24) nafsıda عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ rāst yolığadur va durust sīratı va bendide tarīkaī kim har maṭlab-ğa kim tavaccuh körsetse, (25) bat maqşūdğa yéter. Bas andağ kim ḥāşıl-sız, til-siz güng bu fāzıl kāmil-niñg téngi émeştür. Bas i'tibārsız (26) but-larğa téng-lik nisbatı ḥazrat-ı parvardığār bile bolmağay. Va aytıp-durlar bu mişl dağı mü'min va kāfir üçün-dür. Mü'min (275a/1) Ḥamza bin 'Abdumuṭallib rażı-allāhu 'anh va kāfir Ubayy bin Ḥalaf; yā mü'min 'Uşmān Zū'n-nūrayn rażıyallāhu 'anh va kāfir Sayyid bin Abī'l-'ays kim anıṅ (2) mavlā-sı édi. 'Uşmān rażıyallāhu 'anh anı İslām-ğa dalālat kıılır édi. Sayyid anı fi-sabīlullāh infākı-dın tıyar érdi. Keltürüptür- (3) ler kim Qurayş kāfirleri istihzā yüzidin kıyāmat vāki' bolmağı-nıñg isti'cālını kıılır édiler. Āyat keldi kim:

77: وَاللَّهُ Va Hudāy-ğa- (4) dur غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ {va Hudāy-ğadur} kök va yérniñg yaşurunını bilmek, ya'nī ol bilür va pas olça yapuqluğ-dur (5) andın sizlerge körünmes va yā murād yamğur{r}va ot-dur. وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ Va yoqtur kıyāmat işi, ya'nī ol kün-niñg (6) kıyāmı yā ölüg-lerniñg tırgüzmeki anda sur'at va suhūlat-da, إِلَّا كَلِمَةٍ الْمَغْرِبِ magar köz bakmağı dék. Ya'nī anıṅ évrülmeki (7) ḥaddğa yuqarı-rağı-sıdın anıṅ aşağı-ğa. Va ıştılāḥ-da anı köz urmağ ayturlar, ya'nī Hudāy-niñg keltürmeki kıyāmat-nı (8) yā ölüg-lerniñg tırgüzmek anda āsān-rağ-dur andın kim sizler köz yumğay-sızlar. أَوْ هُوَ Balkim أَقْرَبُ yavuş-rağ-du[r] başar lamhı ikki (9) iş-

dür: cafn qoymaq va anıng kötermeki. Va kıyāmat bolmağı yā ölüg tırgüzmeği bir iş-dür. Bas mümkün-dür anıng vuqū'yı (10) yarım zamānda bu hāra-kat-dın. إِنَّ اللَّهَ Durustluğ bile kim Hudāy عَلَى كُلِّ شَيْءٍ بارça némege ba's va haşrdın قَدِيرٌ tüvānādur, ya'nī hālāyık (11) ihyāsını daftan boldurur, andağ kim qādırdur alarıng tırgüzmeği-ge tadrıc yolu bile. Pas alarıng zuhūri-nıng ibtidāsıdın (12) hābar bérđi tā mabda'dın ma'ādqa istidlāl qılğaylar.

78: وَمَنْ بَطُونَ أَمْهَاتِكُمْ³⁶² Va Hudāy qıqardı sizlerni (13) analarıngıznıng qursaqları-dın, لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا bilmes érđingiz fāyıdalar tartmaqđın özünğizge va özünğizdin (14) makārih-lerni kétermekç وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ Va bérđi sizlerge qulağ وَالْأَبْصَارَ va közler وَالْأَفْئِدَةَ va köngül-ler. Ya'nī (15) bilmek-niğ adavātı-nı sizlerge bérđi tā némeleřiñgüz cüzvī-lerni maşā'ir bile tapqay-sızlar va köngül-ler müşarakāt (16) va mübāyanāt alar arasında bolğay. İhsās takarrurı-nıng sababı bile ta'aqqul qılğay-sızlar tā sizlerge badihī 'ilm-ler hāşıl bolğay. (17) Va nazar bile anda nazarı 'ulūmı-nıng iktisābı élig bérgey. Pas istifāda va istifāza adavātı kalām va kitāb-dın kim eşitmek (18) va körmek-dür sizlerge arzānī tuttı va köngül-ler sulţānları-nı kim sizlerniğüz müstafādlarıngız mümāyizi-dürler ta'aqqul müsnadığa (19) qarār bérđi. لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ Şayad kim şükr aytkay-sızlar bu ni'mat-larda.

79: أَلَمْ يَرَوْا آيَاتِ رَبِّهِمْ بَشَرًا مَكِينًا فَفَجَّرَ حُبُّهُمْ آيَاتِنَا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ İlyi Āyā baqmas-lar ādamī-lerniñgüz istidlāl üçün ilāhī (20) kudratığa فِي جَوِّ السَّمَاءِ kuş-lar sarığa tā körgeyler aları müstaxrātı öğretkenler uçmaq üçün فِي جَوِّ السَّمَاءِ magar Hudāy. Va agar na alarıng teni-niğüz ağırlığı suqūt-niğüz muqtażā-sı-dur. إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ يَرْجِعُونَ Durustluğ bile kim kuş tasahhurıda uçmaq üçün لَعَلَّكُمْ يَرْجِعُونَ gurūhī üçün kim imān keltür- (23) geyler. Ya'nī mü'min-ler asıg alğuşı-durlar anıngüz kim tafakkür qılurlar anda kim Haq subhāna kuş-ları né vaşf-da yaratıp- (24) dur, uçmaq körsetürler. Va havānı yosunı bile yaratıp-dur kim alarıngüz uçmağı anda mümkün-dür va aları asrar havāda (25) alarıngüz tama'yı-niğüz hılāfı bile. Bas ol-kim tafakkürlerniğüz qanatı

³⁶² dk. sizlerni

tapınmaqlıg havāsıda parvāz körsetip özini karāmat nişān (26) āşiyānıgā تفكر ساعة خيراً من عبادة ستين سنة³⁶³ yétkürürler.

80: وَاللّٰهُ جَعَلَ Va Hudāy yasadı لَكُمْ sizler üçün مِّنْ (27) بُيُوتِكُمْ sizlerniᅡg evlerniᅡgizniᅡg kim taş va kérpiç va yağaç-dın bolğay سَكْنَا ārām-gāhī kim turmaq vaᅡtı anda (275b/1) tura alğaylar. وَجَعَلَ لَكُمْ Va yasadı sizlerge مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ tavarlarınᅡg téri-sidin بُيُوتًا évler qubba va hayma dék kim (2) sāhtiyān-dın yasar. (3) يَوْمَ ظَعْنِكُمْ Yengiᅡ taparsızlar anı kötermek va özünᅡgizler bile éltmek-ke يَوْمَ إِقَامَتِكُمْ va iᅡāmat vaᅡtı-da, ya'nī tüşmek. (4) وَمِنْ أَصْوَابِهَا Va paydā qıldı sizler üçün tavarlar yünᅡgidin, ya'nī olça qoyda bolğay va وَأَوْبَارِهَا yumşaq yünᅡ-ler kim tévege bolğay (5) وَأَشْعَارِهَا va yünᅡ-ler kim éçküge bolğay أَثَاثًا raht-lar kiymek va saqlamaqđın. وَمَتَاعًا Va bar-hürdārlıg anıᅡg satıp (6) almaq va satmağı-dın إِلَىٰ حِينِ tā vaᅡtı kim alar qarārda bolğay va andın asıg alsa bolğay yā tā vaᅡtı kim tirig-sizler.

81: وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ Va Hudāy paydā qıldı sizlerniᅡg rāhatıᅡgiz üçün, مِمَّا خَلَقَ olçadın yarattı yağaç va tağ va binā va bulut ظَلَالًا (8) kölegeler tā anıᅡg bile quyaş tābıdın panāh éltürsizler. وَجَعَلَ لَكُمْ Va yasadı sizler üçün مِّنَ الْجِبَالِ tağlardın (9) أَكْنَانًا yapur, ya'nī gārlar va su mavc-lar kim anda tohtarsızlar. وَجَعَلَ لَكُمْ Va qıldı sizler üçün سَرَابٍ kōᅡglek-ler, ya'nī (10) kiymek-ler ton-lar dék şūf va kattān va mamuq va andın özgedin kim ol albatta تَقِيكُمْ الْحَرَّ kaytarur sizlerdin asıg-nıᅡg (11) zararını. Va savuq-nı yād étmedi va aᅡad zıddayn-ğa iktifā qıldı yā ol-kim asıg-dın saqlamağı 'Arab bilādıda ahamm-dur. وَ سَرَابٍ (12) Va tağı yasadı sizler üçün témürdin kupa cavşān dék kim ol تَقِيكُمْ saqlar sizlerni düşman-lar silāhı- (13) dın, ya'nī alarıᅡg oq va kılıç va süᅡgi-si بِأَسْكُمْ sizlerniᅡg uruşunᅡgızda, كَذٰلِكَ mundaq kim bu ni'mat-ları (14) sizlerge tamām qıldı. يَوْمَ نِعْمَتِهِ Tamām kılır özi-niᅡg ni'matı va yaᅡşı-lıgı-nı, تَسْلُمُونَ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ bolğay kim sizler islām (15) kéltürgey-sizler yā anıᅡg ᅡükmi-ni münqādı bolğay-sızlar.

³⁶³ "Bir saat tefekkür bir sene ibadetten daha hayırlıdır." (Hadis-i şerif)

82: فَإِنَّمَا عَلَيْكَ (16) Pas agar qaytsalar va yüz évürseler İslām-dın, (16) فَإِن تَوَلَّوْاْ Pas mundin özge yoqtur kim saᅇga الْبَلَاغُ paygām yétkürmek-dür الْمُبِينُ āşkār üçün. Paygām alarğa yétkürüp (17) alarınıڭ yüz évürmeki saᅇga ziyān qılmas.

83: Tanurlar müşrik-ler نِعْمَتَ اللَّهِ Hudāy-niڭ ni'matı-nı kim sanaldı (18) alarğa va mu'arrif-durlar kim bular andın-dur. ثُمَّ يَنْكُرُونَهَا Pas inkār qılurlar anı mūna'am-dın özgeniڭ tanımağı-ğa (19) yā ayturlar ni'mat ol bérđi but-lar şafā'atı bile yā katıq vaqtı va atanurlar va āsānılg ħālı-da münkir bolurlar yā til bile 'ārif- (20) dürler va köngül bile münkir. Va bola alur kim ni'mat-ı Allāh ħazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam nübüvvatı bolğay kim anı mu'cizalar bile tanı-dılar (21) kim Haq-dur va 'inād bile münkir boldılar. وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ Va köpreki alarınıڭ, ya'nī barçası alarınıڭ taballuh-lar va yaş (22) oğlanlardın özge gerevideler émeştürler.

84: Va qorqutqıl alarnı küni-din kim qoparurbız, مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ (23) har gurūhı-niڭ arasında شَهِيدًا tanuqı alarınıڭ imānı va küfrige. Murād ümmet-niڭ paygambarları-dur. ثُمَّ لَا يُؤَدُّنَ (24) Pas dastürı bergeyler لِلَّذِينَ كَفَرُوا alarğa kim kāfir boldılar 'uzr tilemeklik yā qaytmaq-da dünyi-ge. وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ (25) Va na alar maᅇalıb bolğay-lar istirzā' bile, ya'nī aytmağay-lar kim sizler ħoşnüd qılıngızlar Hudāynı, (26) ya'nī 'amalı qılıngızlar kim Hudāy sizlerdin ħoşnüd bolğay, anıڭ üçün kim āhırat taklıf sarāy émeştür. Va İmām-ı (27) Māturıdī raᅇimahullāh Ta'vılāt-da keltürüptür kim alarğa itizār dastürını bérmes-ler va agar tileseler qabül qılmas-lar.

85: وَإِذَا رَأَى (276a/1) Va çün körseler kıyāmat küni ظَلَمُوا alar kim şirk keltürdiler الْعَذَابُ tamuğ 'azābı-ğa va kirgüzürler alarnı tamuq-qa, (2) ün çıkarğaylar va Mālik-din 'azāb yenğil qılmaq-nı tilerler. فَلَا يُخَفَّفُ Pas yenğil qılınmas عَنْهُمْ (3) alardın 'azāb يُنظَرُونَ va na alarğa muhlat bérürülürler. Ya'nī zamānı muhlat bérmegeyler va 'azāb-sız (4) qoymağaylar.

86: وَإِذَا رَأَى Va çün körerler ol sarāy-da الَّذِينَ أَشْرَكُوا alar kim şirk keltürdiler شُرَكَاءَهُمْ (5) öz ortağ-larını, ya'nī but-lar kim alarnı Hudāy-niڭ şeriki aytur érdiler. قَالُوا رَبَّنَا Aytqay-lar müşrik-ler kim: (6) “Ey bizniڭ parvardıgārımız! هُوَآءَ شُرَكَآؤُنَا Bu gurūh-durlar bizniڭ şerik-lerimiz, نَدْعُوَالَّذِينَ كُنَّا (7) alar kim bar érdük biz alarğa tapınur érdük biz مِنْ دُونِكَ séndin özge. Va alarınıڭ farmānını eşitür (8) érdük biz

küfrde.” فَأَلْفُوا Pas salğaylar but-lar إِلَيْهِمُ الْقَوْلُ alar sarığa sözni, ya'nî Hudây but-larını sözlegüçi (9) kıılır tā bat alarğa cavāb bergeyler va aytkay-lar: اِنْتُمْ لَكَادِبُونَ “Durustluk bile kim sizler yalğan aytkuçı-larsızlar. (10) Har-giz biz sizlerge buyurmaduk öz tapınmağımızğa. Yā sizler bizlerni tapınmas érdingizler, balkim öz havānğınızı tapınur (11) érdingizler.” Va Tibyānda aytur kim naşārā va yahūd va banī Müdlic 'īsā va 'Uzayır va feriştelerni 'alayhimu's-salām cannat-da körgeyler vaqtī-de (12) kim özleri tamuğ-da bolğaylar, aytkaylar: “Hudâyā biz bularnı tapınur érdük, alarınığ buyuruğı bile.” Pas ol ikki payğambar va ferişte- (13) ler aytkaylar: “Sizler yalğan aytursızlar.” Va alar uyalıp mahzül bolğaylar va huccat alarğa lāzım bolğay taqı özge andīşa (14) kılgay-lar.

87: وَأَلْفُوا إِلَى اللَّهِ Va salğaylar Hudây-ğa يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ ol künde şulh-nı, ya'nî tiler kim şulh eşiki- (15) din ingeyler, mu'arrıf bolğaylar yazuk-qa va boyun koyğaylar Hudây-niğ hükmi-ğa yā islām keltürgeyler va hiç kıaysı-sı (16) asıg kıılmas. وَضَلَّ عَنْهُمْ Va yéter alardın, ya'nî bātil va zāyıl bolğay, مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ olça bile bar érdiler (17) kim yalğan tokur érdiler but-lar şafā'atı va alarınığ kul tutmağı-dın kim şafā'at ornığa alardın şafā'at kör- (18) geyleler.

88: الَّذِينَ كَفَرُوا Alar kim imān keltürmediler Hudây-ğa وَصَدُّوا va kıayta tohtatdılar kışilerni عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ Hudây (19) yolu-dın, ya'nî imān-dın hażrat-ka şallallāhu 'alayhi va sallam, زِدْنَاهُمْ artururbız alarğa الْعَذَابِ 'azābı-ğa 'azābı- (20) niğ üstige. بِمَا كَانُوا Ol sabab bile kim bar érdiler kim kışiler tıymağı bile İslām-dın يُفْسِدُونَ (21) buzuqluk kıılır érdiler. Bas bir 'azāb alarınığ küfri üçün va biri özgelerni tıymak üçün İslām-dın. Va aytıp-durlar (22) 'azāb-niğ artuk-luğı oldur kim uluğ yılan-lar va uluğ beden-lig çıyan-lar alarğa kıoyarlar va alar alardın kıaçıp (23) tilerler kim ot-niğ arasında yaşunğay-lar. Va Zādu'l-masīrde aytıp-dur kim beş arıg éri-tilgen hūladın alar sarığa (24) aķar va andın üç arıg bile mu'azzab bolğaylar kéçeniğ sā'atları-niğ miķdāri-ça dünyi kéçeleri-din. Va taqı ikki arıg bile (25) kündüzi-niğ andāzası müddatı-da bu cihān-niğ kün-leridin va ayturlar 'azāb-niğ artukluğı zamharīr bile bolğay

89: (26) وَيَوْمَ نَبْعَثُ Va yād kııl, ey Muħammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-kündüzini kim kıoparğay-bız فِي كُلِّ أُمَّةٍ har gurūhı-niğ arasında (27) عَلَيْهِمُ tanuķī

alarnıᅡg sözi-ge va kılıᅡı-ᅡa **مَنْ أَنْفُسِهِمْ** alarnıᅡg nafs-larındın, ya'nı payᅡambarı kim ham alardın mab'ūs érdi (276b/1) alarᅡa. **وَجِنَّا بِكَ** Va kéltürübiz séni **شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ** tanuᅡ bu gurüh-ᅡa, ya'nı séniᅡg ümmetiᅡg-ᅡa tā mü'min-ler taşdıᅡı (2) va müşrik-ler takzıbi-ᅡa tanuᅡluᅡ bérgey-sén. **وَنَزَّلْنَا** Va tüben yiberdüᅡ biz **عَلَيْكَ الْكِتَابَ** saᅡᅡa **قُر'ĀN-**nı (3) yaruᅡ bayān barᅡa néme üçün dünyı işleri-din tafşıl va icmāl bile. Madārik şāᅡıbi aytıp-dur kim olᅡanıᅡg bayānı kim (4) muᅡtāc-ı ilayh bolᅡay şar'ıyyāt-dın mansūşa ᅡükm-lerdin zāᅡırdür. Va olᅡada şābit bolᅡay sünnet bile va icmā' va kıyās (5) va alarnıᅡg marci'yi daᅡı **قُر'ĀN-**dur. Anda ma'mürdurbız payᅡambar şallallāhu 'alayhi va sallam mütāba'atı-ᅡa kim ³⁶⁴ **اطبعو** [الرَسُول] kılıp-dur bizni (6) icmā'-ᅡa ᅡorᅡutmaᅡ bile anıᅡg ᅡoymaᅡı-ᅡa ³⁶⁵ **وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ** Va aytıp-dur 'ibrat va istidlāl-ᅡa kim kıyās-nıᅡg aşlı-dur (7) ᅡayş. **كَلِّمُوا يَا أَوْلِيَاءِ** ³⁶⁶ **الْأَبْصَارِ** Bas **قُر'ĀN** barᅡa némeleminiᅡg tibyanı bolᅡay **وَهْدَى** va yol körsetmek **حَقًّا** va baᅡışlamaᅡı barᅡaᅡa, agar aᅡᅡa imān kéltürü[r]seler **وَبَشِّرِ** va müjdegānlıᅡ cannat-ke **لِلْمُسْلِمِينَ** müsülmānlarᅡa ᅡāşşa.

90: إِنَّ اللَّهَ (9) **يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ** Va durustluᅡ bile kim **هُدًى** buyurur rāstlıᅡ-ᅡa, ya'nı ortalıᅡ-ᅡa barᅡa némede ᅡ'āᅡ i'tıᅡādda tavᅡıd dék (10) kim mutavassıt-dur ta'ᅡıl va taşrıᅡ ara va ᅡā'il bolmaᅡ iş-ke kim mutavassıt-dur ᅡayr va ᅡadr ara; va ᅡ'āᅡ 'amal-da ta'abbüd dék farızalar adāsıᅡa (11) kim mutavassıt-dur baᅡālat va tarahᅡub ara; va ᅡ'āᅡ aᅡlāᅡ-da cüd dék kim mutavassıt-dur kızᅡanᅡlıᅡ va tabzır ara va şıᅡā'at kim mutavassıt-dur (12) ᅡorᅡaᅡlıᅡ va tahavvür ara. **وَالْإِحْسَانَ** Va buyurur yaᅡşı-lıᅡ bile ᅡā'at-larda maᅡşıyyat ᅡısbabı bile taᅡavvu' dék navāfil-da yā (13) kayfıyyat ᅡısbabı bile andın kim ³⁶⁷ **ثَرَاهُ كَانَتْ تَعْبُدُ اللَّهَ كَانَتْ تَرَاهُ** mu'addısi andın ᅡabar bérür. **وَإِنِّي أَمْرٌ قَرِيبٌ** Va buyurur (14) 'atā bérmeᅡ-ke öziᅡe yavuᅡ ᅡarındaşları va tégürmeᅡ alarᅡa olᅡa aᅡᅡa muᅡtāc bolᅡaylar. **عَنِ الْفَحْشَاءِ** ³⁶⁸ **وَيَنْهَى** Va ᅡayta tutar yaman 'amal-dın (15) kim afrāddur şahvānı ᅡuvvat-nıᅡg mütāba'atı-ᅡa zinā dék lıvāᅡa va andın özge dék. **وَالْمُنْكَرِ** Va işı-din kim inkār kılırlar (16) anıᅡg kılımaᅡıᅡa ᅡāzabı ᅡuvvat icrāsıdur yeridin

³⁶⁴ “Peygambere uyun.”

³⁶⁵ “Müminlerin yolundan başkasına uyarsa.” (Nisa suresi, 115. ayet)

³⁶⁶ “Ey basiret sahipleri, artık ibret alın!” (Haşr suresi, 2. ayet)

³⁶⁷ “İhsan, Allah'a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. (Hadis-i Şerif)

³⁶⁸ dk. **وَيَنْهَى**

özgede nafs-lar öltürmek va māl-lar tartıp almağ dek. (17) وَالْبَغْيِ Va sitamkārılığ-dın, ya'nī şaytanat şıfatı kim vahmiyya kuvvatı-nıñ muқтаzā-sı-dur isti'lā va istilāğa oħşaş bu türlüğ (18) taħabbür va takabbür alarğa. يَعْظُمُ Pand bérür Hudāy sizlerge buyurmağ va tıymağ bile, لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ şāyad kim sizler pand tutqay-sızlar. (19) Bu āyatī-dür hayr va şarrnıñ cāmi'yi hiç hayrı yoğtur, magar kim mündaric-dür anıñ buyurğanları-nıñ kısım-larıda va hiç şarrı (20) bolmağay, magar kim indiracı bardur anıñ tıyılğan-larıda ol cihat-dın kim mav'izadur cāmi'. Barça haṭīb-ler cum'a küni har huṭba- (21) nıñ aħırıda oğurlar. 'Uşmān bin Maz'un rażıyallāhu 'anh-dın manḡūl-dur kim: "Mén hāl bidāyatı-da islām kéltürmedim, magar ol vāsıta- (22) sı bile kim uyalur érdim payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam mübālağasıdın. Va imān méning könglüm-de qarārī tutmaydur érdi (23) tā bir kün ol hazrat-nıñ qaşıda érdim va bu āyat nāzil boldı har şübham kim bar érdi, zāyıl boldı va İslām dīnige taşdığ kıldım. (24) Va maclis-din çıqıp āyat-nı Valid Muğırağa oğudum, ayttı: "Ey méning qarındaşım-nıñ oğlı! Yana qatla qaytarğıl." Yana oğudum, (25) ayttı: ان له "والله لحلاوة و انه له لطاوة و ان اعلاه لمثمر و ان اسفله لمغرق و ما هو بقول البشر³⁶⁹ Va Abū Cahl bu āyat-nı eşitkendin (26) soñ ayttı: "Durustluğ bile kim Muħammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-nıñ hidāyatı ahlāğ makārimi-ni buyurur." Va Zülāl-ı şafāda aytıpdur kim Akşam bin Şayfī islāmı- (27) nıñ sababı kim 'Arab-nıñ uluğ-ları va alarınıñ ḡakīm-leridin érdi, uşbu āyat-dur. Va 'ālim-lerğa bu ma'mūrāt va manhiyyāt bayānıda (277a/1) söz köptür. Ayturlar عدل şahādat kaliması-dur yā andād ḡıl'atı yā ṭā'at-lar yaşurun va aşkarada yā inşāf yā farizalar adası³⁷⁰ va yā tēng- (2) lik ḡak-larda yā ḡukm ḡak-qa. Va احسان bazl va in'am-dur yā 'afv yazuğ-lardın yā şabr bu amr u nahy-ğa yā nāfilalar adası yā yaḡşı-lıq kılmāğ yaman-lıq kılgan-nıñ ornıda yā ihlāş-dur 'amal-da yā müşāhada 'ibādat-da yā özgege bağışlamağ yā sévmek özge üçün ol némeni kim özi üçün séver va yaman körmek özgege ol némeni öziğe yaman körer. ³⁷¹ ايئتي نبي القربي

³⁶⁹ "Muhakkak ki, bu sözün bir güzelliği var: Kökü kuvvetli, dalları bereketli, bunu beşer söyleyemez."

³⁷⁰ dk. adası

³⁷¹ "Yakınlara yardım etmeyi." (Nahl suresi, 90. ayet)

fāzıl bolğay anıñg ma'ışatı-dın. Va agar darvîş-dür zindagānılg artuqluğı yoqtur, yārī bergey alarğa (4) alarnıñg mühimleride öz teni bile. Va agar za'if va 'acizdür va ol dağı boldura almas, du'ā kılğay alarnıñg bārasıda. (5) Va فحشاء zinādur yā olça yapuqluğ kılğaylar yaman 'amal-larda yā kızğançlığ yā şarī'at istihānatı yā ifrāt yazuğ-da yā olça (6) şar'-da mütarattib-dür yā muhālafat qavl va fi'l ara. Va منكر şirk-dür yā olça anıñg 'aqlı-ğa münkir bolğay (7) yā olça şar'-da anıñg vachı bolmağay yā har né anğa va 'idi min 'indillāh-dın muqarrar bolğay yā olça Hudāy-nı gāzab-ğa keltürgey (8) yā bérk bolmağ yazuğ-da. Va بغي zulm-dur yā kibr yā ta'zīm va taṭāvül sabab-sız yā kişilernıñg 'aybı-nıñg tacassüsi yā alarnıñg ğıybatı (9) yā ta'n mü'min-lerge yā tacāvüz hađ-dın bāṭıl-ğa. Laṭāyifü't-taqrırde bu āyat-nıñg tafsırde keltürüptür kim mülk istiķāmatı üç (10) néme bile ma'mūrun bihdür. Va anıñg ıztırābı üç néme bile münhī-ğadur va har biri-nıñg bulardın şamarası va natıcası bardur. (11) عدل-nıñg şamarası zafar va nuşrat-dur. احسان natıcası şanā va madḥ-dur va şıla-yı raḥm fāyidası üns va ülfet-dür, ammā (12) فحشاء natıcası-dın va dünyā fasādı-dur. Va منكر şamarası düşman-lar qoparmağı. Va بغي-nıñg ḥaşılı maḥrūm qalmağ tamannā kılğandın. (13) Va 'Abdulvahāb Fuşūlı-da aytıp-dur kim عدل tavḥıddür va Hudāy muḥabbatı. Va احسان/payğambarnıñg döstluğı-dur va şalavāt (14) yibermek anğa. ³⁷³ وايتائى ذى القربى ahl-ı bayt muḥabbatı-dur va şahāba du'āsı. Vasīt-de aytıp-dur kim عدل fi'l-lerde bolur (15) va احسان/sözlerde. Bas kılmaмаđ kérek kim magar olça عدل şıfatı anğa şādıķ kélgey va aytmaмаđ kérek kim magar olça iḥsān (16) atı anğa rāst bolğay. Sülamī quddisa sirruhu Ḥaķāyık-da keltürüptür kim فحشاء yalğan va buhtān-dur va har yamanī kim sözlerde bolğay (17) va münker yazuğlar kılmağı-dur va har yamanlığı kim işlerde bolğay. Baḥru'l-ḥaķāyık-da aytıp-dur kim عدل oldur kim har né sañga (18) bérıp-dürler ḥasmānī ālātı-dın va rūḥānī kuvā va 'ilm-ler va māl-lardın barçanı, Téñgri tilemeki-de şarf kılğay-sén kim alardın

³⁷² dk. yaman-lıķ kılğan-nıñg ornıda yā iḥlāş-dur 'amal-da yā müşāhada 'ibādat-da yā özgege bağışlamağ yā sévmek özge üçün ol némeni kim özi üçün séver va yaman körmek özgege ol némeni özige yaman körer وايتائى ذى القربى şıla-yı raḥm-dur yā yaḥşı-lıķ kılmağ

³⁷³ “Yakınlara yardım etmeyi.” (Nahl suresi, 90. ayet)

özgeniᅡ³⁷⁴ (19) tilemeki-de zulm-dur. Va احسان ol kim har türlüġ yahşı-lıġı kim kıla alursén kavlan va fi'lan halk-ka kılgay-sén. ³⁷⁵ وابتأى ذى القربى (20) ol-kim yavuġ-larġa yahşı-lıġ kılgay-sén va yavuġ-raġ barġadın sanġa séniᅡ nafsıᅡ-dur āti havāniᅡ mahlakaları-dın (21) kaytarġay-sén. Va فحشاء némeidür séni Hudāy-dın kaytarur va منكر ol-kim zalāl va bid'at anġa mütarattib bolġay. Va بغي nafsāni (22) şifāti şurati-dur va āti riyāzat kuvvatı bile sindurmaġ kérek tā sülük kā'idaları durustluġ tapġay, anıᅡ üçün (23) kim اعدا va عدوك hükmi bile düşman-larınıᅡ yamanraġı nafs-dur.

91: وَأَوْفُوا Va vafā kılıᅡızlar بعهد الله Hudāy paymāniġa إِذَا عَاهَدْتُمْ (24) çün 'ahd baġladıᅡızlar. Murād alast 'ahdı-dur yā 'uhūdī kim kişiler arasında ma'hüddur. Va durust-raġ oldur kim āyat nüzülü (25) cam'ī şānidadur kim hazrat-ı rasül şallallāhu 'alayhi va sallam bile Mekkede 'ahd baġladı-lar va Qurayş-niᅡ köpi müsülmānlarınıᅡ za'ifini (26) körüp şabrsızlıġ va katıġ teprenmeklik alarda zāhir boldı. Şaytān tiledi kim alarını aldaġay tā payġambarınıᅡ 'ahdını sindur- (27) ġaylar. Haġ subhāna bu āyat bile alarını vafā yolıda şābit ġadam kıldı va buyurdı kim 'ahdġa vafā kılıᅡızlar وَلَا تَنْفُضُوا الْاِيمَانَ (277b/1) va sindurmaᅡızlar 'ahdlarını şart-larını بَعْدُ alarınıᅡ bérkliği-din sonġ ant bile. وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ كَفِيلًا tanuġ. إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ Durustluġ bile kim Hudāy bilür (3) مَا تَفْعَلُونَ olġa kılırsızlar 'ahd va ant sindurmaġdın.

92: وَلَا تَكُونُوا Va bolmaᅡızlar كَأَن تِي نَفَضْتِ oġşaş ol ġatunġa (4) kim yardı va açtı öz igirgen ipini مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ÖZ kuvvat-dın sonġ, ya'nī anıᅡ bérkliği-ge أَنْكَأَتْ pāra pāra, (5) ya'nī biri biri-din üzdi öz igirgenini né ġalatı-de kim eşilgen-lerdür, ya'nī bérk va ġavī. Kéltürüptürler kim 'Arab-da (6) ġatunī bar érdi anıᅡ atı Rayta yā Rāyta. Va Dımyātī aytur Ĥaᅡıya atlıġ édi va mülakġab édi Ĥamġa bile yā Ca'rā yā Ĥarġā. Va anġa küᅡ- (7) ler bar érdiler. Ol ġatun taᅡ-niᅡ başıdın tā tüşkeçe özi igirür érdi va küᅡ-lerġe igirmek buyurur édi (8) kün yarımı-dın sonġ aytur érdi tā igirilge[n] yip-lerdin eşken-ni kaytarur érdiler tā ġarāb va zāyi' bolur édi. Dāyim (9)

³⁷⁴ dk. dın öz

³⁷⁵ "Yakınlara yardım etmeyi." (Nahl suresi, 90. ayet)

anıñg 'ādatı bu érdi Hāq subhāna oħşatur 'ahdnıñg sındurmağını yip-lernıñg üzmekige. Aytur kim andağ kim ol Hāmķā (10) ħatun özi-niñg eşken ipini zāyi' kıılır. 'Aqıl kişi kérek kim öz 'ahdı-niñg sar-riştasını sındurmağ barmağı- (11) niñg başı bile pāra kıılmağay tā ³⁷⁶ *واوفوا بعهدى اوف بعهدكم* ħükmi bile vafā cazāsını tapqaylar. *تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ* Tutarsızlar (12) öz 'ahd va ant-larıñgızni *دَخَلًا بَيْنَكُمْ* ħıyānat va ħurūr va makr sizlerniñg arañgızda, *أَنْ تَكُونَ أُمَّةً* ol sabab (13) bile kim bolğaylar ħurūhı, ya'nı kāfirler. *هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ* Alar artuğ özge ħurūhı-dın 'ahd va māl-da, ya'nı müsülmānlar- (14) dın. Murād oldur kim Qurayş-nı köprek va alarıñg mālını vāfirrağ kördiler, tilerizler kim firīb va ħıla bile (15) ma'aş kılgay-sızlar. *إِنَّمَا يَبُلُوكُمُ اللَّهُ* Mundın özge yoqtur Ĥudāy sınağ sizlerni *بِهِ* 'ahd vafāsı-ğa tā kişiler- (16) ge ma'lūm bolğay kim i'tiśām éligi-ni vafā ébige kim urar va Ĥudāy 'ahdı va payğambar bi'atı-ğa kim vafā kıılır? *وَلَيُبَيِّنَنَّ* (17) *لَكُمْ* Va har-āyina paydā kıılır sizler üçün *تَخْتَلِفُونَ* (18) iħtilāf kıılırsızlar ba's va cazā şānıda.

93: *وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ* Va agar tilese édi Ĥudāy, *لَجَعَلْنَاكُمْ* har-āyina kıılır sizlerni (19) *أُمَّةً وَاحِدَةً* bir müttafıq ħurūh İslām-da *وَلَكِنْ يُضِلُّ* va lıkin qoyar zalālat-da *مَنْ يَشَاءُ* har kimni tilese *وَيَهْدِي* (20) va yol körsetür tavfiğ bile, *مَنْ يَشَاءُ* har kimni irāda kılsa *وَلَتَسْبِطَنَّ* va har-āyina sorulğunğızlardur maħşarda *عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ*³⁷⁷ (21) ol némedin kim bar érdinğizler kim 'amal kıldınğızlar.

94: *وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ* Va tutmañğızlar öz ant-larıñgızni (22) *دَخَلًا* 'uzr va makr³⁷⁸ bir birinğiz ara *فَنَزَلَ* *قَدَمٌ* kim tayılğay qadam İslām yolıdın *بَعْدَ ثُبُوتِهَا* anıñg bérk étılgenidin (23) song. *وَتَذُقُوا السُّوءَ* Va tatinğız qayğı va émgek dünyāda, *بِمَا صَدَدْتُمْ* ol sabab bile kim qayta turğay-sızlar (24) *عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ* Ĥudāy yolıdın, ya'nı vafādıñ 'ahdķa. *وَلَكُمْ* Va sizlergedür āħırat-da *عَذَابٌ عَظِيمٌ* uluğ 'azābı. (25) Uluğ qorqutmağı-dur İslām ahlı-nıñg za'if-leri-ni kim tiler érdiler kim payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam 'ahdı-dın qaytqaylar. (26) Qurayş alarğa va'da bérür érdiler kim agar bizniñg

³⁷⁶ “Bana verdiğinin sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim.” (Bakara suresi, 40. ayet)

³⁷⁷ dk. *كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ*

³⁷⁸ dk. 'uzr va makr

dünyamızğa kaytsanġızlar, biz bu vach bile fāyidalar sizlerge tēgüre- (27) linġ. Haġ ta'ālā buyurđı kim:

95: وَلَا تَشْتَرُوا Va satıp almanġızlar, ya'nī alış-turmanġızlar بِاللَّهِ Hüdāy 'ahdı va payġambar (278a/1) bī'atı-nı ثَمَنًا قَلِيلًا az bahāġa, ya'nī cüzvī némege dünyi mālıdın kim Qırayş sizlerge va'da bérürler. إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ Durustluġ bile (2) kim olġa Hüdāy qaşıdadur vafādārlıġ-lar üçün dünyi na'imi va āhırat řavābı-dın هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ol yaġřıraġ-dur sizlerge (3) olġadın Qırayş va'da kıılurlar. إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Agar barsızlar kim bilgey-sizler,

96: مَا عِنْدَكُمْ olġa sizlerninġ qařınġızda (4) dünyeviyye ġarař-ları-dın يَنْفَدُ tükenür va tamām bolur وَمَا عِنْدَ اللَّهِ va olġa Hüdāy-ninġ qaşıdadur raġmat ġazinalardı (5) بَاقٍ hamışadur va inġırāř-sız birev a'izzadı. Gülřan-ı rāz řarġı-da aytıp-dur kim har 'aynī-ġa mavcüd fi'l-ġāric a'yānı-dın ikki (6) i'tibārdur. Biri *min ġaysu'l-ġaġıġat* ol i'tibārat-dur Haġ nūri zuhūri-dın mümkin-ler mazġarları řūrātı-da va munı tacallī şühüdi (7) ayturlar. Va ikkinġi i'tibār *min ġaysu'l-tařaġġuř* va ta'ayyün va uřbu ġayřtın-dur kim némelerni mümkin ayturlar va ġaġ atarlar va barġa (8) noġřān-lar mümkinə mavcüdlarġa bu vach-dın manşüb tutarlar. ³⁷⁹ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ ikkinġi i'tibārġa iřārat-dur. ³⁸⁰ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ iřārat-dur avvalġı i'tibārġa. (9) وَتَنْجِزِينَ Va har-āyina cazā bérürbiz الَّذِينَ صَبَرُوا alarġa kim řabr kııldılar fāġa va faġrġa yā taklif mařaġġatı-ġa yā kāfirlerninġ (10) āzāri-ġa yā řabr körsetti-ler öz 'ahd va paymānıġa, ya'nī payġambar řallallāhu 'alayhi va sallam-ninġ ahl u baytı-ġa kim navāsızlıġ-ġa řabr körsetip (11) 'ahddın qaştmadılar, bérürbiz أَجْرَهُمْ alarninġ müzdini kim cannat na'imi yā ikki anġa řavāb بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (12) olġanınġ yaġřıraġı bile kim bar érdiler, iġlāř yüzidin 'amal kıılur érdiler. İmām-ı Zāhid raġimahullāh aytıp-dur kim agar birige alar- (13) dın yüz tāt bolsa bir cins-din namāz dék yā rūza yā zakāt yā řadaġa va biri ol yüzninġ aradı yaġřıraġ va tüġel-raġ (14) bolġay. Ol biri-ninġ řavābı kim yaġřıraġ-dur tüġeli bile bérürbiz va řalġanını ham şabül kıılurbız. Va har biri-ninġ řavābını (15) ol yaġřıraġı-ninġ řavābı bile tēnġ bérürbiz.

³⁷⁹ “Sizin yanınızdaki tükenir.” (Nahl suresi, 96. ayet)

³⁸⁰ “Allah katında olan ise.” (Nahl suresi, 96. ayet)

97: وَهُوَ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَمَلٍ صَالِحًا Har kim kılsa şâyista 'amal *anñi* er yā hatun-dın (16) *va ol mü'min bolğay kim 'amal tā imān bile bolğay, şavāb sazāvārı yoğtur. فَالْحَيَاتُ فَالْحَيَاتُ* Pas har-āyina zindagānlig bérurbiz aᅇga (17) dünyi-de *حَيوة طيبة* hōş tiriglik, ya'nī ᅇalāl rızq aᅇga arzānī tutarbız tā anıᅇg yemek-leri va kiymek-leri arıg bolğay. (18) Va aytıp-durlar *حياة طيبة* tāt at ᅇalāvātı-dur tā ᅇanā'at kifāfi-ğa yā şāliᅇ 'amal yā 'āfiyat yā rızā ᅇazāğa. ᅇavli oldur kim (19) *حياة طيبة* cannat-da bolğusıdur kim tiriglik dünyi-de tanᅇiᅇ va tafriᅇa şavb-sız émeştür. Va muᅇaᅇkᅇiᅇ-lar aᅇgadurlar (20) kim *حياة طيبة* kiᅇi-dür kim tört şıfatı bardur: ᅇudāy tapınmağı; va maᅇām sıdᅇı ᅇudāy-ğa; vuᅇūf ᅇudāy buyruğı yoluğa; va yüz évürmek (21) ᅇudāy-dın özgedin. ᅇaᅇāyıᅇ-ı Sülamī-de mazkürdur kim *حياة طيبة* istiᅇnādur Allāᅇ bile 'amā sū-yı Allāᅇ-ğa. (22) Va bérurbiz alarğa müzdini alarᅇiᅇg *يَعْمَلُونَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ* işi-niᅇg yaᅇşırağı bile kim ᅇıldı-lar.

98: فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ (23) Pas çün tileseᅇg kim oᅇuᅇay-sén ᅇur'an-nı, *فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ* pas panāᅇ iste ᅇudāy bile *مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ* (24) sürülgen dıvdin. Ya'nī ayᅇᅇil *a'ūzu bi'llāhi min aᅇ-ᅇayᅇāni'r-rācīm*. ᅇvāca Pārsā ᅇuddisa sirruhu öz tafsīride keltürüptür kim muᅇtār (25) on tört rivāyat-dın kim isti'āza alfāzı-da vārid boluptur budur. Va amr isti'āzaᅇa ᅇirā'at-dın burun cumᅇūr ᅇavlı bile (26) istiᅇbāb amrı-dur. Va cam'ı-niᅇg iᅇtiyārı bile dīn uluᅇ-ları-dın icāb yolu bile. Va İmām-ı ᅇurtubī tafsīride ᅇavli bardur kim (27) isti'āza yalᅇuz ᅇazrat-ı risālat şallallāᅇu 'alayᅇi va sallam-ğa farz ékendür ᅇirā'at vaᅇtı-da va ümmeᅇ iᅇtidāsi aᅇga sünnet yolu biledür.

99: (278b/1) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ Durustluᅇ bile kim yoğtur İblīs-ᅇa *سُلْطَانٌ* tasalluᅇ va ᅇalaba *عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا* alarğa kim imān keltürüptür kim alar panāᅇ ᅇaᅇ-ᅇa (2) tutarlar *وَعَلَى رَبِّهِمْ* va öz parvardıᅇarığa anıᅇg vasvası-niᅇg kétermek-ke *يَتَوَكَّلُونَ* tevekkel körsetürler.

100: (3) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ (3) Mundın özge yoğtur kim anıᅇg tasalluᅇı *عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ* alarğa kim anı dōst tutarlar ᅇudāyğa anıᅇg vasvasasını ᅇabül ᅇılurlar. *وَالَّذِينَ هُمْ* Ol kiᅇiler kim alar *بِهِ* ᅇayᅇān-niᅇg sababı bile *مُشْرِكُونَ* şirk keltürgüᅇi-lerdürler.³⁸¹ Keltürüptürler kim Mekke kāfir- (4) leri ba'zı aᅇkām-niᅇg nusaᅇı vaᅇtı-da ayᅇtı-lar

³⁸¹ dk. anıᅇg vasvasasını ᅇabül ᅇılurlar *وَالَّذِينَ هُمْ* ol kiᅇiler kim alar *بِهِ* ᅇayᅇān-niᅇg sababı bile *مُشْرِكُونَ* şirk keltürgüᅇi-lerdürler

Muhammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- öz yārī-leri bile suhriyyat qılır va bu kün alarğa işi buyurur (5) va yana bir kün tıymaq körsetür. Ğalib oldur kim ol iftirā qılır Hudāy va öz nafsı-nıng tilkāsıdın söz aytur. (6) Āyat kélđi:

101: وَإِذَا بَدَّلْنَا Va çün badal kılsağ biz آيَةً مَكَانَ آيَةٍ nāsıh āyatı-ni mansūh āyatı-nıng ornığa (7) وَاللَّهُ أَكْبَرُ va Hudāy dānārağ-dur, بِمَا يُنَزَّلُ olça bile yiberür nāsıh-dın hikmat va maşlahat cihatı-ge. قَالُوا Ayturlar kāfirler: (8) إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ “Mundın özge yoğtur kim sēn iftirā kılguçı-sēn Hudāy-ğa va özünğ-din söz aytursēn.” (9) بَلْ أَكْثَرُهُمْ Na andağ-dur kim ayturlar balkim köp-reki alarınğ لَا يَعْلَمُونَ bilmes-ler naş hikmatı-nıng va hükmler-nıng işbātını.

102: قُلْ نَزَّلَهُ (10) Aytqıl alarğa kim tüben keltürdi anı, ya’nī Qur’ān-nı رُوحِ الْقُدْسِ pākıza rūh kim Cibrīl-dür ‘alayhi’s-salām مِنْ رَبِّكَ (11) sēniñg parvardığarınğ qaşıdın rāst-lıg bile لِيُنَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا tā şabāt bergey alarğa kim imān (12) keltürdi-ler va alarınğ i’tikādını berk kılgay-lar anıñg bile kim bu kalām hağ-dur. Ya’nī çün nāsıh-nı eşitseler va anıñg (13) şalāh hikmatı-nıñg ri’āyatı-ğa tadbir körsetseler, alarınğ köngli ārām tapar. وَهُدًى Va tağı Qur’ān nüzülü hidāyat üçün- (14) dūr لِلْمُسْلِمِينَ va başarat-dur müsülmān-larğa cannat-ke. Habardadur kim Rūmī gulāmī érđi ‘Āmir bin Hazramī-ğa kim habar (15) aytur érdiler. Va ayturlar ikki gulām érdiler: Cabr va Yasār kim kılıçlarğa şayğal urar érdiler va kitāb ahlı-dın érdiler. (16) Dāyim Tavrat va İncil oğur érdiler. Va çün hazrat-ı sayyid-i ‘ālam şallallāhu ‘alayhi va sallam alarğa ölse édi alarınğ kıra’atını eşitür (17) édi. Aytıp-durlar kul kim ‘Āyiş atlıg édi, kitāb ahlı-dın yā Ba’iş yā Bilğām yā Yücnis yā ‘Addās. Va aşah oldur kim (18) anı Abū Fukayha ayturlar érđi-ler. Kēçe hazrat-ı payğambar şallallāhu ‘alayhi va sallam qaşıda kélür édi va Qur’ān ta’lim alur édi. Qurayş (19) ayttı-lar: “Muhammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- bu gulām dīn kalāmı oğrenür va bizge aytur.” Āyat kélđi kim:

103: وَإِنَّمَا يَقُولُونَ أَنَّهُمْ (20) وَلَقَدْ نَعْلَمُ Va har-āyına biz bilürbiz أَنَّهُمْ anı kim alar ayturlar. إِنَّمَا وَمَنْ يَعْلَمُهُ بَشَرٌ Mundın özge yoğtur kim anğa oğretürler ādamī, ya’nī Cabr yā Abū Fukayha (21) يُنَادُونَ إِلَيْهِ alarınğ tili kim ta’lim-ni anıñg bile oğürürler. Ya’nī gümān

éltürler kim mu'allim ol-dur. **أَعْجَمِيَّ** (22) Ğayr-ı bayyindür,³⁸² ya'nî faşāhatı yoqtur. **وَهَذَا** Va bu Qur'an **عَرَبِيٌّ مُبِينٌ** ravşan 'Arabî til-dür, (23) sizler bā-vücūd-ı faşāhat kamālı va kuvvat-niᅇg nihāyatı 'Arabî-ler inşasığa keltürmek-din anıᅇg dék-ke 'acizsizler. (24) Bas ol da'vā kim öğretür tili sınıq 'acamî ol hazrat-qa kalāmı bu balāgat va faşāhat bile zāhirü'l-buᅇlān-dur.

104: **بَيِّنَاتٍ لِلَّهِ لَا يُؤْمِنُونَ** (25) **الَّذِينَ** Durustluq bile alar kim imān keltürmes-ler **الَّذِينَ** Hudāy kitābı-niᅇg āyat-larığa va taşdıq (26) qılmas-lar kim min 'indillāh-dur, **لَا يَهْدِيهِمْ** **عَذَابِ آيَمٍ** yol körsetmes Hudāy alarğa nacāt yā cannāt-ğa. **وَلَهُمْ** Va alargadur (27) **عَذَابِ آيَمٍ** derdlig 'azābı āhırat va alarınıᅇg fikri cihatı bile Qur'an-ğa va iftirā nisbatı hazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa (279a/1) va hāl ol-kim müftarī alardurlar.

105: **الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ** Mundın özge yoqtur kim toqurlar yalğan-nı **الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ** Hudāy-niᅇg āyat-larığa, ya'nî Qur'an. Va ayturlar Muᅇammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-niᅇg toquğanı-dur. (3) **وَأُولَئِكَ** Va ol gurūh müftarī-ler **هُمُ الْكَافِرُونَ** alardurlar yalğan aytkuçı-lar kim ³⁸³ **انما يعلمه بشر** Va ᅇaᅇıqat-da yalğan ayتماq (4) alarınıᅇg şıfatı-dur. Aᅇbārda kélip-dür kim Qurayş hazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam ta'arruzı-din soᅇg alarınıᅇg bātıla ilāhası bile şāᅇāba- (5) larınıᅇg darviş-ler **izā'** va āzārığa kim ᅇimāyatı yoq érdiler, Bilāl dék va ᅇabbāb va 'Ammār va anıᅇg atası Yāsir va anıᅇg (6) anası Sümayya rażıyallāhu 'anhum-ğa maşğul boldı-lar. Va alarını küfrge qayتماqda ikrāᅇ qıldılar. Ol camā'at öz tarıᅇi-de qadam şābit (7) qılıp qavm-niᅇg cafāsığa şabr körsetti-ler tā ᅇaddı kim 'Ammārınıᅇg ata anası şāᅇādat şarbatı-nı tattı-lar. Va 'Ammār tāqat-sız (8) lıq va beden za'ifidin kim **izā'**niᅇg taᅇammüli yoq édi, kalimā kim qavm-niᅇg rızāsı anda édi, ayttı. ᅇabar hazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi (9) va sallam-ğa yétti kim 'Ammār kāfırlerniᅇg kışini iᅇtiyār qılıp, öz dīni-din bızār boldı. ᅇazrat ayttı kim: "Na mundaq-dur. 'Ammār- (10) niᅇg başıdın tā ayağı-ğaqa imān-dın toludur va imān anıᅇg ét va qanığa qoşulup-dur. Ya'nî imān anıᅇg içide (11) andaᅇ qarār tutmaydur kim har harza-güy-niᅇg ayتماğı bile tafāvut qılğay." 'Ammār rażıyallāhu

³⁸² "ğayr-ı bayyin"den sonra "-dın özge" ifadesi yazılmış, daha sonra üstü siyah mürekkeple çizilmiştir.

³⁸³ "Ona biri Kur'an'ı öğretiyor." (Nahl suresi, 103. ayet)

'anh yıǵlay nübüvvat canābı-ǵa kélđi. (12) Ol Һazrat Һallallāhu 'alayhi va sallam öz mübārak éligi bile anıǵ eşkini arı-tur éđi va aytur érđi kim: “Saǵa né-dür? ان عادوا (13) ³⁸⁴ لك فعد لهم” Agar Һaytsalar saǵa ikrāh bile sén Һaytqıl alarǵa hamol kalima bile.” Һaǵ subhāna āyat yiberdi kim:

106: مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ Har kim kāfir (14) bolsa Һudāy-ǵa imānı-dın sonǵ va mürtad bolǵay İbn-i Һanzal dék va Ta'ma va Maḳis dék va alarınıǵ (15) amşalı, rabbānī ǵazabı-nıǵ ma'razı-da bolǵay إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ magar kişi kim ikrāh Һılılǵay وَقَلْبُهُ va anıǵ köǵli (16) مُطْمَئِنِّ بِالْإِيمَانِ arāmıda bolǵay imān bile va anıǵ 'aḳıdası mutaǵayyir bolmaǵay 'Ammār dék rażıyallāhu 'anh. وَلَكِنْ (17) مِنْ شَرَحَ Va likin har kişi kim açǵay بِالْكَفْرِ صَدْرًا küfr bile kökreğini, ya'nı alar kim küfr bile yaḫşı Һışmı Һudāyın وَعَلَى عِزِّهِمْ فَعَلَيْهِمْ pas alarǵadur مِنَ اللَّهِ Һışmı Һudāyın وَعَلَى عِزِّهِمْ فَعَلَيْهِمْ pas alarǵadur وَعَلَى عِزِّهِمْ فَعَلَيْهِمْ uluǵ 'azābı (19) uluǵ yazuǵ cihatı bile kim irtidāddur.

107: ذَلِكَ Ol uluǵ 'azāb alarǵa yā alarınıǵ irtidadı İslām dīni-din, بَانَهُمْ اسْتَحَبُّوا (20) ol sabab biledür kim alar dōst tuttı-lar va taǵladılar الدُّنْيَا الدُّنْيَا dünyā zindagānlıǵı-nı عَلَى الْآخِرَةِ āḫırat na'ımi-ǵa. (21) وَأَنَّ اللَّهَ Va taǵı ol cihat biledür kim Һudāy لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ gurūhı gerevıdesizlerge, (22) ya'nı mürtadlarǵa olça bile şabāt muvaccahı imānǵa bolǵay.

108: عَلَى قُلُوبِهِمْ Alardurlar kim mühr Һoydı Һudāy (23) أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ köǵül-lerige alarınıǵ tā Һaǵ sözini tapmadılar; وَسَمِعِهِمْ va Һulaǵ-larıǵa alarınıǵ tā Һaǵ sözini (24) éşitmediler; وَأَبْصَارِهِمْ va közlerige alarınıǵ tā Һaǵ-nıǵ aşarlarını körmedi-ler. وَأُولَئِكَ Va ol gurūh هُمْ (25) الْغَافِلُونَ alardurlar ǵāfil-ler va Һabarsızlardurlar.³⁸⁵

109: فِي الْآخِرَةِ لَا جَرَمَ لَهُمْ Һaǵḳan va anda hiç şübha yoǵtur kim alar فِي الْآخِرَةِ özge sarāy-da هُمْ (26) الْخَاسِرُونَ alardur ziyān urulǵanlar kim 'umr sarmāyasını zāyi' Һılıp dünyi bāzārıda asıǵı éligge kéltürmedi-ler. (27) Va müflis Һıyāmat şahrıda Һuruǵ élig va tola Һasrat va nadāmat-lıǵ köǵül-din özge bolmaǵusıdır.

³⁸⁴ “Onlar sana dönerlerse sen de onlara dön.” (Hadis-i şerif)

³⁸⁵ dk. va Һabarsızlardurlar

110: لِلَّذِينَ (279b/1) Pas³⁸⁶ durustluk bile kim séning parvardıgāring Һаббāb va Şuhayb va Sālim (2) va Һājirūva alarğa kim hicrat kıldılar Medīne sarığa Bilāl dēk rażıyallāhu ‘anhum, مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا andın song kim ‘azāb tartıp érdiler va küffārdın tügel īzā’ körüp érdiler, (3) ثُمَّ جَاهَدُوا pas cihād kıldılar وَصَبَرُوا va şabrlıg körsetti-ler cihādğa. إِنَّ رَبَّكَ (4) Durustluk bile kim séning parvardıgāring مِنْ بَعْدِهَا hicrat va cihād va şabrdın song لَعْفُورٌ har-āyına yarlıkağucu-dur, ‘afv kıılır alardın ötken yazuğ-larını. (5) مِهُرْبَانَ Mihribān-dur alarğa tā’at tavfiği bergey kélür zamānda.

111: يَوْمَ تَأْتِي Yād kııl kündüzini kim kélür كُلُّ نَفْسٍ (6) har nafsī-ğa, ya’nī har ādamī تَجَادِلُ cidāl kıılır عَنْ نَفْسِهَا öz nafsıdın, ya’nī malāmat kıılır özini. Maşalan ‘āşī aytur: “Nége yazuğ (7) kııldım?” Muṭī’ aytur: “Nége tā’at köprek kıılmadım?” Yā har kişi sa’y kıılğay va mücādala körsetkey öz nafs[ı]-ning ħalāşlığıda (8) va aytur nafsı tağı. وَهُمْ لَا وَهُمْ لَا مَا عَمِلْتُمْ olça kıılıp-dur cazāsını تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ Va tügel bérülür har nafsī-ge يُظْلَمُونَ (9) va alar sitam körgüçi bolmağaylar mükāfāt-da.

112: وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا va paydā kııldı Һudāy mişli كَانَتْ قَرْيَةً kēnti-ni kim (10) bar édi يَأْتِيهَا amīn қаyāşıra nüzūlı va cabābıra қаşdı-dın مُطْمَئِنَّةً āramīda va anıng ahlı tıñç. Kélür ol kēnt-ke (11) رِزْقُهَا anıng ahlı-nıng rüzī-si, ya’nī alarning kıt-ları كَعْنًا kēng va köp مَكَانٍ har yērī-din, ya’nī (12) anıng aṭrāf va cavānibi-din. فَكَفَرَتْ Pas kāfir boldı, ya’nī anıng ahlı küfrān kııldı-lar بِأَنْعَمَ اللَّهُ Һudāy-nıng ni’mat- (13) ları-ğa va şükr kıılmadılar. فَادَّأَفَهَا اللَّهُ Pas tatturdı Һudāy anıng ahlı-ğa لِبَاسِ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ açlıg (14) va қорқutmağlıg libāsını, بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ olça bile bar érdiler kim kıldılar yaman ‘amal-lardın. isti’āra kıılıp-dur zāvknı (15) zarar aşarı idrākı üçün va libāsını néme üçün³⁸⁷ kim kişi-ni çulğay alur va yapar. Ya’nī Һağ subhāna andağ kııldı kim taptı-lar cū’ va қорқurmak-nı zararını alarğa kim (16) müştamil édi. İbn-i ‘Abbās rażıyallāhu ‘anh aytıp-dur kim bu maşal Mekke ahlı üçün-dür kim amīn érdiler öltürmek va talamağ-dın (17) va rafāhiyat va ħışb-da ötkerür érdiler hamīn kim Һazrat-ı Muħammad şallallāhu ‘alayhi va sallam nübüvvatı-nıng ni’matı-ğa kāfir boldılar. Һudāy (18) alışturdı alarning toğluğı-nı açlıq-қа tā yétti yıl cadb va қuruğ-da

³⁸⁶ dk. bas

³⁸⁷ dk. va libāsını néme üçün. Metinde ilk önce “va libāsını kişi üçün” yazılmış, daha sonra “va libāsını néme üçün” olarak düzeltilmiştir.

qaldılar. Açlıg-nıng gāyatı-dın murdār yēr érdiler (19) va qan içer érdi-ler. اللهم أشد³⁸⁸ دوطاتك علي مضر وابعث عليهم سنين كسني يوسف³⁸⁸ Va taqı alarnıng amın-liki-ni badal kıldı (20) qorqunç-ke, ya'nī müsülmānlarnıng qorqunçı-nı alarnıng köngli-ge saldı tā haddi kim İslām ahlı-nıng haybatı-dın Şām-ğa barmaq-nıng (21) qoymağı-nı körsettiler va öz nafs va mālīga amın émes érdiler.

113: وَلَقَدْ جَاءَهُمْ Va durustluq bile kim keldi (22) alarğa رَسُولٌ مِنْهُمْ payğambari alardın, ya'nī Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam, فَكَذَّبُوهُ pas takzib kıldılar (23) anı, فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ pas tügel tuttı alarnı 'azāb, ya'nī açlıg qaht va qorqmaq. وَهُمْ ظَالِمُونَ. Va hāl ol kim (24) alar cavr étküçi-lerdürler öz nefsigе şirk va takzib bile. Keltürüptürler kim Qurayş-nıng ḥatun-ları³⁸⁹ ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa (25) kişi yiberdiler kim: “Agar bizniñ érlerimiz séniñ bile düşman-lıg kıldılar ḥatun-lar va yaş oğlanlarnıng yazuqı nédür (26) kim açlıg-dın ölmek-ke yavuş-durlar?” Ḥazrat icāzat bérđi tā néme ta'am-dın Mekkege éltti-ler. Va āyat keldi:

114: فَكُلُوا (27) Pas yéyiñgizler, ey Mekkeniñ ḥatun-ları va yaş oğul-ları, مِمَّا اللَّهُ رَزَقَكُمْ olçadın rūzı bérđi Ḥudāy (280a/1) sizlerge payğambar yibergenlerniñ éligi bile خَلَالًا طَيِّبًا va şubah-sız va arıg. Va ayturlar ḥıṭāb mü'min-lergedür. Alarğa buyurur, (2) ḥalāl yéyiñgizler وَأَشْكُرُوا va şükr kılıñgızlar نِعْمَتَ اللَّهِ Ḥudāy-nıng ni'mati-ğa, إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ agar barsızlar kim Ḥudāy-ğa (3) تَعْبُدُونَ tapınursızlar yā farmān éltürsizler.

115: عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةَ (4) sizlerge mundın özge yoqtur kim ḥarām kıldı وَإِنَّمَا حَرَّمَ مُرْدَارًا وَالدَّمَ va aqar qan-nı وَالْخِنْزِيرَ va tōnguz éti va olça andın yése bolğay وَمَا أَهْلًا (5) va olça āvāz çıkarılğay لِعِيرِ اللَّهِ Ḥudāy-dın özge üçün بِهِ anıñg bile boğuzlamağı vaqtı-da, ya'nī but-lar atı bile (6) öltürülgey-ler. فَمَنْ اضْطُرَّ Pas har kim çarasız bolğay va muhtāc olğay ḥarām-lardın birni yémek-ke, غَيْرِ بَاغٍ na lazzat (7) tilegüçi-si عَادٍ وَلَا عَادٍ va na yégüçi tokluq üstige. فَانَّنَّ اللَّهُ Pas durustluq bile kim Ḥudāy عَفُورٌ yarlıқағуçı-dur çarasız- (8) larnıñ yazuqı-ğa, رَحِيمٍ mihrībān-dur anıñg ruḥşatı-da.

³⁸⁸ “Ey Allahım, Yusuf’un tekzip ettikleri yıl kadar onları da şiddetli eyle.”

³⁸⁹ dk. -niñ ḥatun-ları

116: **وَلَا تَقُولُوا** Va aytmañgızlar **لِمَا تَصِفُ السِّتُّكُمْ** ol néme (9) üçün kim vaşf kıılır sizlerniñg til-leriñgiz, ya'nī yalguz öz til-leriñgiz vaşfi bile aytmañgızlar **الْكَذِبَ** yalğan-nı, ya'nī (10) har né sizlerniñg tiliñgizge öitse yalğandı, aytmañgızlar. Va ol yalğan kıaysı-dur, ol kim ayttı-lar **هَذَا حَلَالٌ** bu hālāl-dur, ya'nī (11) olça baħıra va sā'iba kıursağıda bolsa hālāl-dur bizniñg érlerimizge **وَهَذَا حَرَامٌ** va bu ħarām-dur. Ya'nī hamol kim mazkūr boldı ravā (12) émeštür, bizniñg ħatun-larımızğa aytursızlar kim bu ħarām va bu hālāl-dur **لِتَفْتَرُوا** tā iftirā kılgay-sız **عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ** (13) Ĥudāy-ğa yalğan-nı va aytursızlar Ĥudāy bizni muñğa buyuruptur. **إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ** Durustluğ bile kim alar kim bağlarlar (14) **عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ** Ĥudāy-ğa yalğan-nı **لَا يَفْلِحُونَ** kutulmağlığ tapmas-lar kıyāmat 'azābı-dın.

117: **مَنَاعٌ قَلِيلٌ** Olça anıñg (15) üçün iftirā kıılurlar, az bar-hürdārliğ-dur bat üzülür dünyi-de **وَلَهُمْ** va alarğadır **عَذَابٌ أَلِيمٌ** derdliğ 'azāb, (16) ya'nī dāyim bolğay āħırat-da.

118: **وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا** Va alarğa kim yahūd dīni-ğa kirdiler, **حَرَمْنَا** ħarām kııldığ biz **مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ** (17) olça oğup-bız sañğa **مِنْ قَبْلُ** bu sūranıñg nüzülü-dın burun, ya'nī sūra-yı An'ām-da. **وَهُوَ قَوْلُهُ تَعَالَى وَعَلَى** *Al-āyat.* **الَّذِينَ هَادُوا حَرَمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ** ³⁹⁰ (18) **وَمَا** **وَلَكِنْ كَانُوا** (19) va līkin bar érdiler kim yazuğ köplüki-niñg vāsıtası bile **أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ** öz nefsi-lerige küç kııldılar **تَأْتُوا** (20) sazāvārı boldı-lar.

119: **لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ** parvardıgārıñg **سَئِيرًا** Pas durustluğ bile kim séniñg **بِجَهَالَةٍ** gaflat va nādān-lığ va tafakkür yoğı-niñg sababı bile işlerniñg song-larında. **ثُمَّ تَابُوا** Pas kıayttı-lar Ĥudāyğa (22) **مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ** ol yaman 'amal-dın song **وَأَصْحَابُ** va şalāħ-ğa keltürdiler öz işlerini, **إِنَّ رَبَّكَ** durustluğ bile kim séniñg (23) yaratқанıñg **مِنْ بَعْدِهَا** tavbadın song **لَنْغُورٌ** har-āyına yarlıkağuşı-dur ol yazuğ-nı tavba sababı bile, **مِيهِرْبَانَ** (24) kim kıabül kıılır tavbanı kıul-dın.

120: **إِنَّ إِبْرَاهِيمَ** Durustluğ bile kim İbrāħīm calīl-i hālīl-dür şalavātullāhi va salāmuhu 'alā nabıyyına va 'alayh, (25) **كَانَ أُمَّةً** bar édi ümmetī, ya'nī kamālāt fażāyıl cāmi'yi érdi kim tapmas érdi anıñg barçası makr mutafarriğ köp kışilerde. (26)

³⁹⁰ “Yahudilere tirnaklı hayvanların hepsini haram kıldık.” (Enam suresi, 146. ayet)

Ayturlar anıng taşlamağı-dın burun ot-da yer yüzide andın özge mü'minî yok édi. Bas ol yalguz ümmetî érdi **فَانْتَأ** (27) **لِلَّهِ** farmân kötergüçi Hudây-ğa va turğuçı anıng buyruğıka **حَنِيفًا** mâyl bâtıla dîn-lerdin Haq dîni-ğa. **وَلَمْ يَكُ** Va yok édi (280b/1) **مِنَ الْمُشْرِكِينَ** şirk keltürgüçi-lerdin, andağ kim Qurayş-nıng gümânı-dur va bar édi

121: **لَا تَعْبُدُوا** şükr kılğuçı Hudây-nıng (2) ni'mat-larığa. **اجْتَبِيَهُ** tangladı Hudây anı nübüvvat bile **وَهْدِيَهُ** va yol körsetti anğa da'vat-da Hudây-ğa **إِلَى صِرَاطٍ** (3) tüz yolu-ğa kim tavihd tarîki-dür.

122: **وَأَتَيْنَاهُ** Va bérduk biz anğa **فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً** dünyâda yaşşı-lığı kim camil zikrdür abrâr (4) avlâd yâ muhabbat halk köngül-leride kim barça arbâb-nıng millatları anı döst tutqay va anğa du'â aytkaylar. Yâ ol kim hazrat-ı (5) rasul şallallâhu 'alayhi va sallam anıng naslı-dın-dur; yâ ol kim şalât anğa maqrûn-dur sayyid-i 'âlam şalavâtı-ğa: Allahumma şallî 'alayhi va 'alâ âlihi (6) kamâ şallayta 'alâ İbrâhîm va 'alâ âli İbrâhîm. **وَأِنَّهُ** Durustluk bile kim İbrâhîm **فِي الْآخِرَةِ** ol sarây-da **لَمَنَ الصَّالِحِينَ** (7) şâyistalardın-dur 'âliya daracalarğa. İmâm-ı Mâturîdî raḥimahullâh aytıp-dur kim hasanaî kim anğa bérdi dünyide az kılmağusıdur (8) anıng hasanalarından aḥırat-da.

123: **ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ** Pas vahy kılduk biz sanğa **أَنْ اتَّبِعْ** ol kim bolğıl, égreşkil tavihd-de **مَلَّةً** (9) **إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا** İbrâhîm millatığa kim mâyl édi barça kişi-lerdin anğa yâ anıng égreşküçi-si bolğıl da'vât-da Haq-qa, ya'nî andağ (10) kim rıfğ va müdârâ va dalâyil irâdı biri biri-din song va mücâdala har kişige anıng mühimi-ge köre da'vat kıılır édi, sên dağı andağ (11) kıılğıl. Şâhib-i Taysîr keltürüptür kim itbâ' matbû' yolu-nıng sülükı-dur. Bas ol hazrat-nıng atbâ'yı İbrâhîm-ğa 'alayhi's-şalâtu (12) va's-salâm ol sabab bile érdi kim andın song mab'ûş bolup-dur, na anıng için kim andın başka ékendür kim **إِنَّا أَكْرَمُ الْأَوْلِيَاءِ** (13) **عَلَى الْآخِرِينَ** hükmî bile muqarrardur kim ol hazrat barça anbiyâdın afzal va akmal-dur va anıng naşibi fazîlat-da barça aşfiyâdın (14) aczal va aşmal. **وَمَا كَانَ** Va yok édi İbrâhîm 'alayhi's-salâm **مِنَ الْمُشْرِكِينَ** şirk keltürgen cümlesidin. Qurayş kâfirleri-nıng (15) ta'rîzi-dür kim aytur érdiler: "Biz öz atamız İbrâhîm-nıng kişidedürbiz." Keltürüptürler kim Haq subhâna buyurdı Mūsâ

³⁹¹ "Ben geçmişlerin ve geleceklerin en ekremiyim."

'alā nabiyyinā va 'alayhi's-salāmğa (16) kim: "Banī İsrā'il-ğa aytkıl tā cum'a küni işlerge maşgül-luq körsetmey, Haq tapınmağın körsetkey-ler." Çün bularğa farmān yétti azı qabül (17) qıldılar va köpi baş tartmaq körsetti-ler. Va alarnıñ arası-da dağı ihtilāf tüşti. Cam'ī ayttı-lar kim şanba küni ihtiyār qılurbız (18) kim Haq subhāna ol künde 'alam halkı-nıñ yaratmağın fāriğ bolup-dur. Va qavmī anğa bardılar kim yak-şanba avlā'-dur, anıñ için (19) kim kim halk yaratmaq-qa başladı. Va Hudāvand-ı ta'ālā alarnıñ farmān-sızlığı va muhālafatı şāmatı bile şanbanıñ ta'zimi-ni alarğa farz qıldı. (20) Va ol bāb-da uluğ taşaddud buyurdu andağ kim aytur:

124: **إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ** Mundın özge yoqtur kim qoyuldu şanba ta'zimi-ni, (21) ya'nī bitildi farziyyat bile **عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا** alarğa kim ihtilāf qıldılar **فِيهِ** anda. Va şanbanıñ ta'zimi ol érdi kim anda (22) kasb qılmağaylar va hīç işke maşgül bolmağay-lar. Va ol kün 'iyd tutmağay-lar va Haq ta'ālā-nıñ tapınmağın özge körset- (23) megey-ler. Va bu asru qatıq taklīfi érdi alarğa. Zādu'l-masīr-de keltürüptür kim hażrat-ı Mūsā 'alayhi's-salām birevni kördi, şanba küni matā'ī (24) köterip bir yerige éltür édi. Buyurdu tā anıñ boyunını urdılar va anıñ teni-ni yeride³⁹² saldı-lar kim murdār yéğüci (25) quş-lar kırk kün anıñ aczā'sı va aḥşā'sını yer érdi-ler. **وَإِنَّ رَبَّكَ** Va durustluq bile kim séniñ Hudāyıñ, **لَيْحَكُمْ** har-āyına hükm (26) qılğusıdur **بَيْنَهُمْ** alar ara **الْقِيَامَةِ** kıyāmat küni, **فِيمَا كَانُوا** ol némede kim bar érdiler baş tartmaqlıq va bilmes-lik-din (27) **فِيهِ يَخْتَلِفُونَ** anda ihtilāf qılur érdiler, ya'nī muqarrar künde 'ibādat için. Tibyān-da aytıp-dur kim hażrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam- (281a/1) dın naql qılıp-durlar kim Hudāy cum'a küni-niñ 'ibādatı-nı bitidi cam'ī-ğa kim bizdin burun érdiler. Alar anda ihtilāf körsetti- (2) ler va Hudāy bizni anğa yol körsetti. ³⁹³ **قلنا اليوم و لليهود غدا وللنصارى بعد غدا**

125: **أَدْعُ** Oquğıl, ey Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam, halk-nı **إِلَى سَبِيلِ** (3) **رَبِّكَ** öz parvardıgāriñ yolığa **بِالْحِكْمَةِ** muhkam söz bile, ya'nī dalilī kim Haq-nı şābit qılğay şubah-nı kétergey; **وَالْمَوْعِظَةَ الْحَسَنَةَ** (4) va yaḥşı pandī bile kim muḥni'a hıṭāb-lar manāfi'a hikāyat-lardur. **وَجَادِلْهُمْ** Va cidāl qıl alar bilen, ya'nī mubāḥaşa körset (5)

³⁹² Yazmada sehven "yeridi" yazılmıştır.

³⁹³ "Bugün dedik, Yahudiler(in ibadet günü) yarın, Hristiyan(ınki) de yarından sonradır."

أَحْسَنُ yolıǵa kim ol yaǵsıraǵ-dur, ya'nī yumşaklıǵ va yaǵsı kılıǵ bile. Va zāhir muqaddimalar tartıbi aytıp-durlar hikmat (6) havāş da'vatı üçün-dür va mav'ıza 'avām irşadı üçün va cidāl mu'ānidler da'fı üçün. Raşf tarcimasıda keltürüptür (7) kim şalāşa da'vat-nıng turuǵı işarat-dur şalāşa vuşul yol-lar-ǵa, a'nī haqıkat va tarıkat va şarī'at kim ba'zı muhaqqıq-lardıñ haqıkat (8) anı ayturlar kim bendege vāsıtasız Haq-dın hāşıl kélgey; va şarī'at ol bolǵay kim anıng hāşılı bolmaǵay payǵambarlar vāsıtası bile; (9) va tarıkat adab ri'āyatı-dur sülük tarıki-de andın soñg da'vat eşiki üç vach-dın açıldı, avval hikmat eşiki va ol (10) cazıl mavhibatı Cibril-siz fāyız boldı. Va haqıkat 'ibarat-dur karāmātī-din kim halk-qa anda şirkat macalı bolmaǵay. Bas hikmat bābı-nıng (11) taşşısı haqıkat mavāridi-ǵa münāsib-dur. İkkinçi mav'ıza-yi hasana bābıda va anıng taşşısı tarıkat 'ilmi-ǵa mübtanī adab va yaǵsı- (12) lıǵ ri'āyatı-ǵa rıfķ va hōş-hūy-luķ cānıbı-nıng asramaǵı-dur avvalı körünür. Üçünçi mücādala bābı ³⁹⁴ بالتي هي أحسن Ol (13) muhtaş şarī'at yolı-ǵadur kim anıng mebnī-si hükm-ler taklīfi-ǵa va halāl va harām buyuruǵları-nıng bayānı va anıng tabayyüni (14) va anıng tavzīhi şavāhid va barāhīn-ǵa muhtāc va hac va dalāyil-ǵa müftahir³⁹⁵ va haqāyıķ nizām-ı kalām-dın sayyid-i anām da'vatı-nıng kamālı va anıng (15) şümülü havāş va 'avām tā'ifalarıǵa ma'lüm va mafhüm bolur va Şayḥ 'Atṭār quddisa sirruhu sözidin-dür. إِنَّ رَبَّكَ Durustluķ bile kim (16) séning parvardıǵarınǵ ol-dur dānāraķ بِمَنْ ضَلَّ ol kişige kim yol azdı عَنْ سَبِيلِهِ Haq yolı-dın kim (17) İslām-dur. وَهُوَ أَعْلَمُ Va ol-dur dānāraķ بِالْمُهْتَدِينَ yol tapķan-larǵa va sēn kim Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-sēn, da'vat (18) va hükm-ler tégürmeki-din özge yoķtur. Keltürüptürler kim çün payǵambar³⁹⁶ şallallāhu 'alayhi va sallam Uḥud uruşı-nıng küni sayyidü'l-şuhadā (19) Hamza rażıyallāhu 'anh-nı müşla kılǵan kördi, asru qaǵguluķ boldı. Va ayttı kim: “Ḥudāy bile kim agar zafar bérse mañǵa alarǵa, har-āyına (20) müşla kılayın yetmiş kişini séning ornunǵa.” Haq subhāna āyat yiberdi kim:

³⁹⁴ “En iyi şekilde.” (Nahl suresi, 125. ayet)

³⁹⁵ Yazmada “müftahir” kelimesi, üstü çizilmeden “müftakır” olarak düzeltilmiştir.

³⁹⁶ Yazmada “payǵambar” kelimesi “Muḥammad” kelimesinin üzerine yazılmıştır. “Muḥammad” kelimesi ise yuvarlak içine alınarak yanlışlıkla yazıldığı gösterilmiştir.

126: وَإِنْ عَاقَبْتُمْ Agar 'uqubat kılsanğız kişi-niñg (21) pādāşığa kim sizlerge 'uqubat kılıp-dur, فَعَاقِبُوا pas 'uqubat kılınğızlar مَ غَوَقِبْتُمْ anğa oħşaş (22) kim 'uqubat kılıp-sızlar بِهِ anıñg bile. Ya'nī alar birevni müşla kılıp-durlar, sizler anıñg utrusıda birevni müşla (23) kılınğızlar na yetmiş-ni. وَلَنْ صَبِرْتُمْ Va agar şabr kılsanğız va alarnıñg 'uqubatı-dın ötsenğiz, هُوَ har-āyina ol şabr خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ (24) yahşırağ-dur şābırlarğa intikām-dın. Mazhar vaz'ı muzmar ornığa muħayyar-dur, Hudāy şanāsı anğa kim şābırlardur- (25) lar. Kéltürüptürler kim ol ħazrat şallallāhu 'alayhi va sallam bu āyat nüzülü-dın song 'uqubat-nı koyup, ant-nıñg kaffāratı-nı bérdi.

127: (26) وَاصْبِرْ Va şabrlıg bol, olçada aħd küni sanğa yetti وَمَا صَبِرْكَ va yoğtur séniñg şabrlıgıñg, إِلَّا بِاللَّهِ magar Hudāy tavfiği (27) va yārī bérmeke bile. وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ Va kayguluğ bolmağıl kāfırlerniñg yüz évürmeke-ge séndin yā alarnıñg tasalluı-ğa (281b/1) séniñg leşkeriñg-ğa. وَلَا تَكُ Va bolmağıl ضَيْقٍ فِي كَوْنِغُلٍ tarlıgı-da مَمَّا يَمْكُرُونَ olçadın kılurlar yamanlıg-dın.

128: إِنَّ اللَّهَ (2) Durustluğ bile kim Hudāy nuşrat va ma'ūnat bile مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا alar biledür kim parhiz kıldılar şirk va ma'siyyatı-dın; هُمْ (3) وَالَّذِينَ va alar bile kim alar مُحْسِنُونَ yahşı işlig-lerdürler, ya'nī muvaħħid-ler va muħliş-ler. Va aytıp-durlar taqva işārat-dur (4) Hudāy buyuruğı-nıñg ta'zimi-ğa va ihsān 'ibārat-dur şafkat-dın Hudāy ħalkı-ğa. Va İslām va imān işi-niñg madarı bu ikki şıfat (5) biledür.

SŪRATU BANĪ İSRĀ'İL

bismillāhi'r-raħmani'r-raħīm

1: أَسْرَى Arıg-lıg va 'ayb-sız- (6) lıq anğadur kim karāmat cihatı-ge بَعِيدِهِ éltti öz kılını kim Muħammaddur şallallāhu 'alayhi va sallam لَيْلًا kéçe, ya'nī kéçedin ba'zı-da (7) مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Mascid-i Ĥarām-dın kim Ka'ba Ĥaramığa muħiğ-dür yā Ümmü Hānī évi-din kim Mekke va anıñg ħarīmi barça masciddür, (8) إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى yırağ-rağ mascidī sarığa Mekke ahlı-dın, ya'nī Baytu'l-mağdis. الَّذِي الَّذِي Ol mascidī kim barakat kılduğ (9) biz حَوْلَهُ anıñg aylanasığa kim Şām yeri-dür, ham dīn barakatı kim anğa vahy mehbiği va payğambarlarnıñg müta'abbidi kılduğ; va ham dünyi barakatı (10) kim maħfūf kılduğ anı yağaç-lar va arıg-lar va köp mīve va kénğ zindagānlıg va ucuzlıg bile. Bas anda Muħammad-şallallāhu 'alayhi va

sallam-nı (11) élttük biz ثَرِيهٗ tā körsetkey-biz anı مِنْ آيَاتِنَا bizning̃ q̃dratımız dalil-leri-din kim az zamānda Mekkedin Şām-ğa bardı. (12) Va Baytu'l-mağdis-ni müşāhada kıldı va payğambarlarını körüp alarnıng̃ maqām-larına vuqūf hāşıl kıldı. Va kök-lerniñg̃ 'acāyib (13) va ġarāyıbı-ğa ittilā' taptı. 'Ulamānıng̃ köpreki aᅇgadurlar kim mi'rāc on ikkinçi yıl-da mab'aş-dın érđi. Va anıñg̃ ayı-da ihtilāf (14) kılıp-durlar rabī'ü'l-avval-dur yā ramazān yā şavvāl yā rabī'ü'l-āᅇır. Va maşhūrraq̃ yigirmi yéttinçi kéçedür racab ayı-dın. Va ol ᅇazrat- (15) niñg̃ barmağı Mekkedin Baytu'l-mağdis-ğa Qur'an naşşı bile şābit boluptur. Va anıñg̃ münkiri kāfirdür. Va kök-lerge çıqmaq̃ va q̃urb (16) martabasına yétmek, maşhūra şahīᅇa ᅇadış-ler kim yavuq̃-dur tavātur ᅇaddına şābit boluptur. Va har kim anıñg̃ inkārın kılsa zāl va mübtadi'-dür. (17) Va İslām ahlı-niñg̃ köpreki-niñg̃ mu'taqıdı oldur kim ol ᅇazrat ᅇurūcı casad va rūᅇ bile érđi, birge va bīdārlıg̃-da vāᅇi' (18) boluptur. Va alar kim bu kışşada casad ağırlıg̃-nı tıyguçı bilseler yuqarı çıqmaq̃-da bid'at arbābı va q̃udrat münkiri-dür- (19) ler. Va ol kéçede Cibrīl bölekī bile feriştelerdin, kéldi ol ᅇazrat-nı³⁹⁷ Ümmü Hānī raᅇıyallāhu 'anhā ᅇücrasıdın (20) Mascidü'l-ᅇarām-ğa éltip va köksini yarğandın va anıñg̃ köngli-ni yugandın soᅇg̃ Burāᅇ-qa mindürdi. Va az fırsat-da bayt- (21) u'l-mağdis-ğa yétkürdi. Şahīᅇ rivāyat oldur kim ᅇazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam Baytu'l-mağdis-da payğambarlar va ferişte- (22) lerni kördi. Va alarına imāmat-lıq̃ kılıp şaᅇradın mi'rāc-qa çıqtı Burāᅇ-qa yā Cibrīl 'alayhi's-salām q̃anatı-ğa. Va avvalgı kök-de Ādam-nı (23) va ikkinçi-de 'īsā va Yahyā va üçünçi-de Yūsuf va törtünçi İdrīs va beşinçi-de Hārūn va altınçı-da Mūsā va yéttinçi-de İbrāᅇim 'alayhi's-salām- (24) nı kördi. Va alarına salām kılıp ikrām yolu bile cavāb eşitti. Va sidratu'l-müntahā va Baytu'l-ma'mūr va Kavşar arıgı va baᅇru'r-raᅇma anıñg̃ (25) nazarına kirdi. Va Cibrīl ᅇicāb yavuqı-da anıñg̃ muvāfaqatı-dın q̃ayta turdı va ayttı: لَوْ
³⁹⁸ دنوت انملة لا حترقت Va mundın yalguz nūr (26) va zulmat ᅇicābı-nı q̃at' kılıp, maᅇalī-ğa yétti kim Burāᅇ dağı yürümek-din q̃aldı. Andın soᅇg̃ rafraf-qa minip 'arş

³⁹⁷ Yazmanın bu kısmında لئن شكرتم لأزيدنكم “Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım.” (İbrahim suresi, 7. ayet) yazılmış, ancak kırmızı kalemle üstü çizilmiştir.

³⁹⁸ “Bir parmak ucu kadar daha yaklaşısam yanarım.”

ayağığa yétti (27) va miñg̃ qatla hāzrat-ı 'izzat ³⁹⁹ ادنى منى hıṭābı-nı eşitti. Va har navbat-da ol hāzrat-qa özge taraqqı̃ élig bérđi tā ayaq dünyi (282a/1) taḥṭı-ğa koydı va andın ⁴⁰⁰ فتدلى munzarığa cilvalıq boldı. Andın song̃ ⁴⁰¹ فکان قاب قوسین أو أدنى nıñg̃ hāş hılvatı-ğa kirip (2) ⁴⁰² فأوحى إلى عبده ما أوحى asrārını eşitti. Va şahih naql bile şābit boluptur kim ol hāzrat ilāhī şanāsını at-taḥiyātu (3) va 'ş-şalavatu va 't-ṭayibāt kalimaları bile yérige kéltürüp, as-salāmu 'alayka ayyuha 'n-nabiyyu va raḥmatullāhi va barakatuh ikrāmı bile muḥāṭıb boldı. (4) Va bu salām-nıñg̃ taşrifi-de dāḥıl kılıp ayttı kim as-salāmu 'alaynā va 'alā 'ibādillāhi 'ş-şālih̃m̃. Va qaytur vaqt-da cannat va (5) anıñg̃ daracaların va tamuğ va anıñg̃ darakalarını anıñg̃ közige indürdiler. Va namāz hadyası-nı anıñg̃ marhūma ümmeti (6) üçün ta'yin kıldılar. Va Baytu'l-maḥdis-ğa qayta kéldi va Mekkege mütavaccih bolup, Qurayş-nıñg̃ kārvanı-nı kördi. Va bu safar- (7) nıñg̃ müddatı-nı üç sâ'at va qavli bile tört sâ'at érđi. Kéltürüptürürler kim bu kéçeniñg̃ tañglada mi'râc-nıñg̃ (8) kışşasını taqrır kıldı. Mü'min-ler taşdıq körsetti-ler va kâfirler uluğ yıraqlıq körsetti-ler. Va Baytu'l-maḥdis-nıñg̃ nişāna- (9) larını sordı-lar ol mascid anıñg̃ nazarığa mütamaşsil bolup, har né tiledi-ler, bélgü bérđi. Va öz kārvanlarımın ḥabar (10) istedi-ler, şariḥ alarğa ayttı. Va anğa kim tarıq rafiki-nıñg̃ tavfiqi yok édi, inkâr va takzib-de arturdı. Al-kışşa Haq subhāna ol (11) hāzrat-nı mi'râc-qa éltti tā malak va malaküt-nıñg̃ āyat-larını körgey va taqı ol kim münkir va muḥarrarnıñg̃ taşdıqi va takzibi (12) zāhir bolğay. إِنَّهُ Durustluq bile kim Ḥudāy هُوَ السَّمِيعُ oldur eşitküçi kâfirleriñg̃ sözlerini takzib-de; البصير (13) körgüçi mü'min-leriñg̃ ḥāl-larığa taşdıq-de. Va qavli bile samī' va başir ma'nāsı biledür, ya'nī eşittürdi (14) Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-qa öz kalāmı-nı va körsetti anğa özi-nıñg̃ davām-lıq kudratı-nıñg̃ āyat-larını. Va ba'zı zamirni (15) ol hāzrat-qa 'āid tutarlar. Nafaḥāt-da mazkürdur kim durustluq bile kim Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam eşitküçi érđi ol némeni [kim] (16) anıñg̃ bile hıṭāb kıldılar va körgüçi érđi ol némeni kim anğa körsetti-ler. Va Bahru'l-ḥaḳāyık-da

³⁹⁹ “Benden daha yakın.”

⁴⁰⁰ “Ve aşağı sarktı.” (Necm suresi, 8. ayet)

⁴⁰¹ “Böylece iki yay mesafesi kadar, (hatta) daha yakın oldu.” (Necm suresi, 9. ayet)

⁴⁰² “Böylece O'nun kuluna vahyedeceği şeyi vahyetti.” (Necm suresi, 10. ayet)

kéltürüptür kim körsettük (17) biz anġa āyat-larını kim maḥşuş-dur bizniġ calāl va camālımızġa. ⁴⁰³ *إنه هو السميع بسمعنا البصير ببصرنا*

2: *وَأَتَيْنَا* Va bérduk biz (18) *مُوسَى الْكِتَابِ* Mūsā ‘alayhi’s-salām-ġa Tavrata-nı *وَجَعَلْنَاهُ* va yasaduk biz Mūsā-niġ kitābını *هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ* (19) yol körsetküçi Ya’qūb ‘alayhi’s-salām oġlanlarıġa. Va ayttuk biz alarġa *أَلَّا تَتَّخِذُوا* ol kim tutmaġızlar *مِن دُونِي* (20) séndin özge *وَكَيْلًا* parvardıġārī kim öz işiġizni anġa qoyġay-sızlar.

3: *ذُرِّيَّةً مِّن حَمَلْنَا* Ol kişi-niġ (21) zürriyyeti-ge kim köterduk biz anı kémede *مَعَ نُوحٍ* Nūḥ ‘alayhi’s-salām bile. Murād Sām-dur kim İbrāhīm ‘alayhi’s-salām-niġ kim banī İsrā’il- (22) niġ caddı-dur va anıġ naslı-dın érđi. Ya’nī nacāt ni’matı tūfān-dın kim sizlerniġ atalarıġızge arzānī tuttuk biz, yād (23) qılıġızlar va anıġ şükri ni étiniġizler. *إِنَّهُ* Durustluk bile kim Nūḥ *كَانَ* bar érđi *عَبْدًا شُكْرًا* şükür qılġuçı qul kim (24) barça hālat-larda yémek va içmek va kiymek va turmaq va qoymaq va olturmaq va minmek va yürümek-din Ḥudāy-ġa şükür aytur érđi. (25) Bu tarġib-dür zürriyyet-ke ata iktidāsıġa ilāhī ni’matı şükriġe kim artuk bolmaqlıq-qa adā qılġuçı-dur. *لئن شكرتم لأزيدنكم* ⁴⁰⁴

4: (26) *وَقَضَيْنَا* Va i’lām bérduk biz, ya’nī payġām yiberduk biz *إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ* banī İsrā’il-ġa *فِي الْكِتَابِ* Tavrata-da va bayān qıldıuk (27) biz Ḥudāy bile kim sizler *فِي الْأَرْضِ* har-āyina afsād qılġay-sızlar va buzuqluk sizlerdin zāhir bolġay *لَتَفْسِدُنَّ* (282b/1) Şām yéride *مَرَّتَيْنِ* ikki katla. Alarniġ avvalġı afsādı Tavrata hükmleri-niġ muḥālafatı érđi va İrmiyā ‘alayhi’s-salām buyuruġını eşitmegen-lik (2) kim alarniġ payġambarı érđi. Va ikinci afsād Yaḥyā-nı öltürmeki va ‘īsā-niġ halākı qaşdı ‘alayhumā’s-salām. Haq subhāna alarġa habar bérđi (3) kim sizler ikki navbat afsād qılġuġızdurlar, *وَلَتَعْلُنَّ* béyik bolġuġızdurlar *عُلُوًّا كَبِيرًا* uluġ bolmaġlıġı, (4) ya’nī baş tartkuġızdurlar méniġ tātım-dın va takabbür körsetküġızdurler méniġ āfarıdagārım-ġa.

5: *فَإِذَا جَاءَ* Pas çün kélse (5) *وَأُولَاهُمَا* avvalġı afsādniġ ‘iķābı va ‘dası avval ol ikki-din, *بَعَثْنَا* qoparurbız va musallaq qılurbız *عَلَيْكُمْ* (6) sizlerġe *عِبَادًا لَّنَا* bendelerī kim bizge bardurlar ḥalk izāfası kim Buḥt Naşrdur. Aşah qavl bile va aytıp-durlar Cālūt

⁴⁰³ “Muhakkak ki O, işitenlerin en iyi işiteni, görenlerin en iyi görenidir.”

⁴⁰⁴ “Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım.” (İbrahim suresi, 7. ayet)

édi (7) yā Sanhārīb yā ‘Amālika uluğı. Pas alarnıng şıfatı-nı aytur kim **أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ** katıķ uruş égeleri. Dımyātı aytur kim (8) mahīb bolğay-lar alarnıng ün-leri ra’d dék va alarnıng közleri yaşım dék. **فَجَاسُوا** Pas kirgeyler **خِلَالِ الدِّيَارِ** sizler- (9) niñ sarāy-larınıgız arasığa öltürmek va talamaķ va asİR kılmaķ üçün. **وَكَانَ** Va bardur bu hükm **وَعَدًا مَّفْعُولًا** va’da kılılğan, ya’nī kérek- (10) lig-dür andın kim bolğay.

6: ثُمَّ رَدَدْنَا Pas yana қайтардуқ **لَكُمْ الْكُرَّةَ** sizler üçün davlat-nı tā ğalabalıķ bolğay sizlerge (11) **عَلَيْهِمْ** alarğa kim sizlerni қатл va ğārat қıldılar va maķhūr va mađlūb étinğizler alarnı. **وَأَمَدَدْنَاكُمْ** Va madad bérürbiz sizlerge (12) **بِأَمْوَالٍ** māl-lar bile har türlüg-din **وَبَنِينَ** va oğlanlarnıng artuķı bile. **وَجَعَلْنَاكُمْ** Va қılırbız sizlerni (13) köpdin köp-rek **نَفِيرًا** ‘adad yūzidin, ya’nī artuķ қılırbız olçadın öltürmek-din burun érđinğizler tā müctami’ bolup (14) düşman-lar bile muķāvamat қıla alğay-sızlar.

7: إِنْ أَحْسَنْتُمْ Agar yaķşı-lıķ қılısañız **لِأَنْفُسِكُمْ** yaķşı-lıķ қılğan (15) bolğay-sızlar öz nefis-leriñizge kim anıñ şavābı sizlerge yétkey. **وَإِنْ أَسَأْتُمْ** Va agar yamanlıķ қılısañızlar, **فَلَهَا** (16) pas anıñ vabālı sizlernıñ nefsleriñizge bolğay. Va pas Madārik-de Murtażā ‘Alī rażıyallāhu ‘anh-dın naql қılır kim mén har-giz (17) kişige yaķşı-lıķ қılmay-durmén va yamanlıĝ dağı yétkürmey-dürmén. Pas bu āyat-nı oқup-dur, ya’nī har né kişi қılır, öziĝe қılır. (18) **فَإِذَا جَاءَ** Pas çün kélse **وَعَدَ الآخِرَةَ** ‘iķāb va’dası yana karrat, ya’nī ikkinçi afsād. Va ikki afsādniñ arası ikki yūz on (19) yıl édi. Haķ subhāna aytur kim çün ikkinçi ‘uķūbat va’dası yétse, yiberürbiz ĝurūhī-ni sizlerge, ya’nī Tıtūs-ı Rūmī va anıñ (20) қavmı-nı қoparurbız **لَيْسُوْا** tā ol yibermek va қoparmaķ yaman қılğay⁴⁰⁵ **وَجُوهَكُمْ** sizlernıñ yüzünğizni. Ya’nī ĝam (21) va қayĝu aşarı sizlernıñ yüzleriñizge paydā қılğay. Va Hāfş ⁴⁰⁶ **لَيْسُوْا** cam’ bile oқur, ya’nī tā ol қavm sizlernıñ yüz- (22) leriñizni yaman қılğay-lar **وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ** va tā kirgeyler Baytu’l-maķdis-қа, **كَمَا دَخَلُوهُ** andaķ kim kirdiler anda **أَوَّلَ** (23) **مَرَّةٍ** avval karrat. Ya’nī andaķ kim avvalĝı navbat Buħt Naşr қavmı kirdiler va mascidni ĝarāb қıldılar. Va Tıtūs leşkerleri dağı kir- (24) geyler **وَلِيَتَّبِعُوا** tā halāk қılğaylar va yoқ étkeyler **مَا عَلَوْا تَتَّبِعُوا** halāk қılmaĝı. Bu қışşada ĝılāf köptür va har mufassiri (25) naqlı

⁴⁰⁵ Yazmada “қılğay-sız” yazılmış, daha sonra şahıs ekinin üstü çizilmiştir.

⁴⁰⁶ “Karartmaları için.”

kim anġa bitip-dür, kältürüptür. Va durust-raġ va maşhürraq ġavl Muhtāru'l-ġaşaş-da va andın özge kitāb-lardın kim anbiyā (26) 'alayhimu's-salām ġabarlarıda bitip-dürler, andaq kim çün banī İsrā'il saltanatı Şām vilāyatı-da Şiddīka-ġa yétti, Sülaymān 'alayhi's-salām (27) oġlanları-dın. Va ol za'if ġāl va aġsaġ kişi édi, har ġaraf-niġ pādşāh-ları İlyā vilāyatı-ġa ġama' baġlap ol sarı-ġa (283a/1) mütavaccih boldı-lar. Ol Sanġārīb Mūşul maliki kélđi va anıġ songı-dın Azarbaycān pādşāhı Salmā yétti. Va har ikki Baytu'l-maġdis şahrıġa (2) talaş körsetip biri birige uruş başladı-lar. Uruş otı alarnıġ ara işti'āl taptı va bahādurluġ daryāsı (3) düşman-lıġ şarşarı-dın mavc-ġa kirdi. 'Āġıbat ilāhī haybatı-niġ saġvatı zühür körsetti, har ikki leşker bir biridin ġaçtı-lar. Va alarnıġ (4) olcaları banī İsrā'il-niġ éligi-ge tüşti. Yana ġatla Rūm pādşāhı va Şıġılliya maliki va Andülūs sultānı har biri carrār karrār leşkeri bile (5) barġa ġılıġ ġapġuġı va sünġü urġuġı Baytu'l-maġdis-niġ éşikide yıġıldılar. Çün saltanat rütbası şirkat köter- (6) mes, alar daġı talaş başladı-lar leşker yasamaġ-ġa va uruş sinamaġ-ġa ġıyām va ihtimām körsetti-ler. Banī İsrā'il (7) اللهم ⁴⁰⁷ اشغل الظالمين بالظالمين واخرجنا من بينهم سالمين غانمين du'āsını ġıla başladılar va nakbat nakbāsı ol ġāk-sār- (8) larnıġ közige saġtı. ġaçmaġnı ġanīmat bilip va köġgöl-lerni ġaçmaġ-ġa ġarār bérıp biri biri-din ġaçtı-lar alarnıġ (9) māl-ları daġı banī İsrā'il-niġ éligi-ge kirdi. Va çün beş uluġ leşkerniġ olcasını taşarruf ġavzasıġa kirgüzdiler (10) ⁴⁰⁸ ان الانسان ليطغى ان راه استغنى ان ġükmi bile taġayyür başını 'işyān yaġasıdın ġıġarıp va taġallub éligini tuġyān yenġidin ġıġarıp (11) Tavat ġükmi-ni bar-ġaraf ġıldılar. Har néġe İrmiyā payġambar 'alayhi's-salām alarġa öġüt bérđi va ayttı olġadın Tavat-da muġarrar boluptur, (12) bu avvalġı afsāddur ġılmaġıızlar va özünġüzni ilāhī saġatı-niġ ma'razı-da kältürmenġizler. Éşitmediler Ĥaġ subġhāna (13) Buġt Naşr maġbūsını kim Sanġārīb-niġ kātibi érđi anıġ favtı-dın song malik vaşıyyatı-niġ ġükmi bile anġa yetti. (14) Alarġa ġoydı tā kältürđi va alar bile uruşup üstün boldı. Va mascidni ġarāb ġıldı va Tavat-nı köydürđi va yétmiş miġ banī (15) İsrā'il-din asır aldı. Bu avvalġı 'uġubat érđi. Andın song Kūruş-ı Hamadānī kim

⁴⁰⁷ “Allah'ım! Zalimlerle zalimleri karşı karşıya getirt ve bizleri onların arasından sağ salim çıkart.”

⁴⁰⁸“ Muhakkak ki insan gerçekten azgınlık yapar. Kendini kendine yeterli gördüğü için.” (Alak suresi, 6.-7. ayetler)

hatunı banī İsrā'il-din qovulup (16) édi, bu hāl-dın hıbar tapıp köp māl aldı va otuz minḡ bannā va özge 'amala özi-ge kéltürdi. Va otuz yıl İlyā vilāyatı- (17) ninḡ 'imāratı-ğa maşḡül-luḡ körsetti tā burunḡı hālğa yana kéldi. Yana qatla banī İsrā'il hōş-vaḡt boldılar va alarnınḡ māl-ları (18) va oḡlanları yüz artuḡ bolmaq[ḡ]a qoydı. Yana muḡālafat savdāsı alarnınḡ nihādı-dın baş urdı. Yaḡyā ma'sūm 'alayhi's-salām (19) halākı-ninḡ qaşdını qıldılar. İkkinçi 'uḡubat yétti va naşrānī Tiḡūs alarğa üstün-luḡ qılıp yana qatla mascidni (20) ḡarāb qıldılar. Va alarnınḡ yıḡḡan nēmelerni talan bile éltti. Va Ḥaḡ subḡāna Tavrat-da bu ikki 'uḡubat va'dasın (21) soḡ alarğa aytıp érđi.

8: عَسَى رَبُّكُمْ Şāyad sizlerninḡ parvardıḡarınḡız ikkinçi 'uḡubat-dın soḡ, ya'nī agar tavba qılsaḡız (22) taḡḡıḡ-dür, أَنْ يَرْحَمَكُم ol kim raḡmat qılıḡay sizlerge va yana sizlerni mūna'am étkey. وَإِنْ عُدْتُمْ Va agar qaıtsaḡız- (23) lar özge navbatı farmān-sızlıḡ bile عُدْنَا qaırturbız üçünçi navbat özge 'uḡubat bile. وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ Va qıldıḡ (24) biz tamuḡ-nı لِّلْكَافِرِينَ gerevīdesizler üçün ḡصیرًا zindānī kim anda toḡtatılıḡay-lar va çıḡmaq-qa ḡadır bolmaḡaylar (25) {lar}. Va banī İsrā'il üçünçi navbat qaıttı-lar ḡazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam takzībi bile va öltürmek va iclā' va cizya va ḡ'örluḡ (26) bile mu'āḡab boldılar.

9: إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ Durustluḡ bile kim Ḳur'an یَهْدِي yol körsetür هِيَ أَقْوَمٌ yolıḡa kim ol rāst (27) va pāyandaraḡ-dur ba[r]ça yol-lardın, ya'nī amrlar va nahy-lar ḡarīḡi. وَیُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ Va müjde bérür Ḳur'an gerevīdelerge, (283b/1) الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ alar kim qılurlar şāyista 'amal-lar لَهُمْ أَنْ anınḡ bile kim alarḡadur أَجْرًا كَبِيرًا uluḡ müzdī, ya'nī cannat.

10: (2) وَأَنَّ الَّذِينَ Va ham başārat bérür mü'min-lerge anınḡ bile alar kim یُؤْمِنُونَ لَا İmān kéltürmes-ler بِالْآخِرَةِ āḡırat sarāy-ğa, (3) عَتَدْنَا لَهُمْ amāda qıldıḡ biz alar üçün عَذَابًا alam-lıḡ 'azābī, ya'nī tamuḡ otı. Bas mü'min-lerge ikki başārat-dur (4) alarnınḡ şavābıda va alarnınḡ dūşman-larıninḡ 'ıḡābıda.

11: وَيَذُعُ الْإِنْسَانَ Va du'ā qılır ādamī va Ḥudāy-nı oḡur ḡazab vaḡtı بِالشَّرِّ (5) yamanlıḡ bile öz nafsı va ahlı va mālıḡa, دُعَاؤُهُ بِالْخَيْرِ anınḡ oḡumaḡı déḡ yaḡşı-lıḡ-qa. Murād Nazr bin Ḥarīş-dür kim 'azāb-nı (6) Ḥudāy-dın du'ā bile tiler érđi kim مطر

409 *علينا حجارة من السماء* Va bardur ādamī *عجولاً* aşuqkuçı du'āda, (7) ta'ammül-siz anıᅇg 'ākıbatı-da yā aşuqkuçı bardur aylanmağ-da hālî-dın hālîğa. Na sarrā'da va na żarrā'da va na ısığ- (8) da şabrlıg-dur va na savuğ-da.

12: *وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ* Va kılduğ biz kéçe va kündüzni *آيتين* ikki 'alāmat (9) kim dalālat kılgay-lar biri biri-niᅇg sonğıdın kélmek bile, muᅇlak Hākīm kudratı-ğa *calla zikruhu*. *فَمَحَوْنَا* Pas maᅇv kılduğ biz (10) *آية الليل* āyatı kim kéçedür, ya'nî anıᅇg karaᅇgğuluğını yoğ kılduğ kıyaş yaruğ-luğı bile. (11) *وَجَعَلْنَا آية النهار* Va yasaduğ biz āyatı-ni kim kündüzdür, *مُبصرةً* yaruğ kim anda barça némeni körgey-sizler *لَتَتَّبِعُوا* tā tilegey-sizler (12) anıᅇg yaruğ-luğı-da *فَضلاً مِّن رَّبِّكُمْ* artuğluk ma'ışat-da öz parvardıgāriniᅇgızdın. Va aytıp-durlar kündüz- (13) niᅇg āyatı kıyaş-dur va kéçeniᅇg āyatı ay. Va kéçeniᅇg āyatı-niᅇg maᅇvı ay nūrı-niᅇg éksük-lüki-dür tolun-dın tā (14) miᅇhāk. Va Lübāb-da İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anhumādın naql kılır kim mundın burun ay, kıyaş nūrda bir biri-ge oᅇşaş (15) érdi-ler, ol sabab bile kündüz kéçedin başka émes édi. Hağ subhāna Cibril 'alayhi's-salām-nı yiberdi tā öz kıanatı-nı (16) ay-niᅇg yüzige sürtti va anıᅇg nūrı yoğaldı va kıyaş öz hālîğa kıaldı. Bas āyat-niᅇg ma'nası bu kıavl bile oldur kim ay- (17) niᅇg nūrını yoğ kılduğ biz va kıyaş-nı yaruğ kılduğ biz tā sizler kündüz öz zindagānlıᅇgıᅇgızlarnıᅇg iktisābı- (18) niᅇg sonğı-ğa bargay-sızlar *وَلِتَعْلَمُوا* Va tā bilgey-sizler kıyaş va ay hārat-ları-niᅇg iᅇtilāfı-dın *عَدَدَ السِّنِينَ* (19) yıl-larnıᅇg sanağın. *وَالْحِسَابَ* Va bu ācāl ᅇisābı va 'amal-lar mavsim-leri *فَصَنَّنَاهُ* va har némeni kim aᅇga muᅇtāc-sızlar dīnī (20) va dünyevī işleridin, bayān kılduğ biz Kıur'an-da, ya'nî paydā va huvaydā kılıp-bız *تَفْصِيلاً* bayān kıılmağı.

13: *وَكُلٌّ* (21) *إِنْسَانٍ* Va har ādamī-ni ᅇvāh mü'min va ᅇvāh kāfir *الزَّمَانَهُ* ilzām kılıp-bız aᅇga *طَائِرَهُ* anıᅇg 'amalı, ya'nî olça tağdır (22) kılıp-durlar azal künde anıᅇg kirdārı-dın lāzım kılıp-bız *فِي عُنُقِهِ* anıᅇg boy-nıda. Ya'nî aᅇga nāçār-dur (23) andın va ol anıᅇg lāzımı-dur, andağ kim tağk boyun-niᅇg lāzımı-dur. Va Zādu'l-masir-de Mücāhid raᅇimahullāh-dın naql kılır (24) kim har mavlidīğa kitābī-dür anıᅇg boy-nıdın aᅇgan. Anda bitip-dür kim ⁴¹⁰ *شقى ام سعيد* Ya'nî aᅇgadurlar kim 'Arab-lar kıuş

409 “Üzerimize semadan taş yağdır.” (Enfal suresi, 32. ayet)

410 “Bedbahttır veya mutludur.”

(25) uçmağı bile onġ yā soldın fāl tutar érdiler, onġ sarıdın yanını yumn nişānası tutar érdiler va sol yanını şūm-luġ- (26) ġa nisbat bérür érdiler. Bas munda isti'āra kılıp-dur ġuş-nı olġa bile ġayr yā şarr sababı bolġay. Va 'Aynu'l-ma'ānī-de aytıp-dur (27) kim tā'ir ol kitāb-dur kim ġıyāmat küni uġa uġa ġul-larınıġ éligi-ge kélgey. Va ⁴¹¹ *ma'nāsı oldur kim anıġ 'uhdası (284a/1) anıġ boynıdadur. وَنُخْرِجُ لَهُ* Va ġıkarurbız har ādamī üġün *يَوْمَ الْقِيَامَةِ* ġıyāmat küni *كِتَابًا* bitilgenī kim anıġ 'amalı- (2) nıġ şahīfasıdur, *يَلْقَاهُ مَنْشُورًا* körer ol kitāb-nı açılġan. Tibyān-da kéltürüptür kim ġün ādamī sakarāt-ġa (3) tüşse, anıġ 'amalı-nıġ nāmasını ġırmalar va ġün mab'ūs bolsa anı⁴¹² yana açıp anıġ éligige bérgeyler. Va ayturlar:

14: (4) *أَفْرَأَ كِتَابَكَ* Oġuġıl öz bitilgen 'amal-ları-nıġ nāmasını. Va ol künde barġa ādamī-ler oġuġuġı bolġusıdurlar. (5) Va ġıtab bir birige yétküsi-dür kim öz kirdārı-nıġ nāmasını oġu, ya'nī özüġ bitigen nāmanı oġu.⁴¹³ *كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ* Yéter séniġ nafsıġ bu kün *عَلَيْكَ* saġga (6) *حَسِيبًا* sanaġuġı, ya'nī özüġ körgil kim né kılıp-sén va né nav' cazāniġ sazāvārı-sén. 'Umar bin al-Ĥattāb rażıyallāhu 'anh buyurdu kim: (7) ⁴¹⁴ *حاسبوا قبل ان تحاسبوا* “Bu kün öz 'amal-larını-nıġ daftarını éligiġde ġoy va baġ-ġıl kim yaġşı va yaman-dın né kılıp-sén? (8) Va ġün fırsatıġ bar öz ġālınıġ-nıġ tadārüki-de cān tart kim taġġla talāfi macālı bolmaġusıdur.” *وغدا (9) اليوم عمل بلا حساب* ⁴¹⁵ *حاسب بلا عمل* Kaşfu'l-asrārda kéltürüptür kim ataī öz oġlı-ġa ayttı: “Bu kün har né kişilerge aytsaġ va har né (10) alardın éşitsenġ va har 'amal kim kılsaġ aġşam namāzıda maġga aytkıl va öz ġarakat-larınıġ va sakanāti-nıġ barġasın maġga 'arz (11) kılgıl.” Ol oġul aġşam namāzı tügel harmaġ külfat bile bir kün-lig öz aytġanı va kılganı atasıġa ġayta ayttı. Atası (12) yana bir kün uşbu ġāl-nı oġul-dın tiledi. Oġul ayttı: “Ey ata! Har né tilesenġ émgek va taşvış-din tartayın. Bu şūrat-nı (13) ġoyġıl kim tāġatım yoġtur.” Atası ayttı kim: “Mén saġga bu iş-de öġütī bérdim tā bīdār va huş-yār bolġay-sén va ġisāb mavġıfı-dın ġāfil (14) bolmaġay-sén kim saġga

⁴¹¹ “Onun boynunda.”

⁴¹² Yazmada ilk önce “anıġ” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “anı” olarak düzeltilmiştir.

⁴¹³ dk. ya'nī özüġ bitigen nāmanı oġu

⁴¹⁴ “Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz.”

⁴¹⁵ “Bugün amel var, hesaba çekilmek yok. Yarın hesaba çekilmek var, amel yok.”

bir kün-lüg hisāb bérnek. Tāqatı atanġğa yoġtur barça ‘umrning hisābını néteg bére algay-sén?”

15: **مَنْ اهْتَدَى** (15) Har kim yol tapsa va tüz yolġa barsa, **فَاتِمًا يَهْتَدِي** pas mundın özge yoġtur kim yol tapar **لِنَفْسِهِ** öz nafsı üçün. Ya’nī (16) anıġ yol tapmaġı aġa nacāt bérġüsüdür va bas. **وَمَنْ ضَلَّ** Va har kim yol azdı, **فَاتِمًا يَضِلُّ** mundın özge yoġtur kim (17) yol azar **عَلَيْهَا** öz nefsiġe, ya’nī anıġ yol azmaġı anı halāk ġılġusıdır va bas. **وَلَا تَزُرُ** Va kötermes (18) **وَأَزْرَةً** hiġ köterġüġi nafsı **أُخْرَى** özge nafsı-niġ yazuġını. Valīd Muġīra kāfirlerġa aytur édi: “Méniġ éġreşmekim- (19) ni ġılıġızlar va mén sizlerniġ yazuġ-larıġızni kötereyin.” Haġ subġhāna aytur kim har nafsı öz yükini köterġüsüdür, (20) na özgeniġ yükini. **وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ** Va yoġturbız ġavmī-niġ ‘azāb ġılġuġı-sı **حَتَّى نَبْعَثَ** tā vaġtı kim (21) ġoparġay-bız va yiberġey-biz **رَسُولًا** yiberilgenī tā alarnı tüz yolġa oġuġay va ġucpat alarġa lāzım ġılġay.

16: **وَإِذَا أَرَدْنَا** Va ġün (22) tilesek biz, **أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً** ol kim halāk ġılġay-bız şahrī va kénťi-niġ ahlı-nı **أَمَرْنَا** köp ġılurbız **مُتْرَفِيهَا** (23) ol yérniġ mütana’im-lerni yā buyurbız ol şahrniġ cabbārları va baş tartġuġı-larını farmān körmek-lik-ke rasūli-niġ tili bile kim (24) alarġa mab’ūs-dur. **فَفَسَقُوا** Pas alar rasūl sözi-din ġıġarlar va baş tartarlar **فِيهَا** ol şahrda, **فَحَقَّ** pas vācib bolġay (25) **الْقَوْلُ** ol kénť-niġ ahlı-ge ‘azāb kaliması kim ilġeri-lik tutuptur anı ġükm-de, ya’nī ‘uġubat müstavcibi bolġay-lar. (26) **فَدَمَرْنَاَهَا** Pas tübidin ġoparurbız alarnı va ġarāb ġılurbız alarniġ manzil-lerni **تَدْمِيرًا** ġarāb ġılmaġı va tübi-din ġopar- (27) maġı.

17: **وَكَمْ أَهْلَكْنَا** Va né köp halāk ġılıp-bız **مِنَ الْقُرُونِ** ġarn-lar ahlıdın **مِنْ بَعْدِ نُوحٍ** Nūġ ġavmı-dın soġ (284b/1) ‘alayhi’s-salām ‘Ād ġavmı va Şamūd dék va alarniġ amşalı. Va ġarnī yüz yigirmi yıl-dur yā ġırġ yā séksen yıl yā müddatī kim ‘aşr ahlı- (2) niġ ‘umrları andın ötmeġey. **وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ** Va yéter séniġ āfarīdagāriniġ **بِدُنُوبِ عِبَادِهِ** öz ġul-ları-niġ (3) yazuġıġa, **خَبِيرًا** dānā kim alarniġ yaşurun yazuġ-larını bilür, **بَصِيرًا** körgüġi kim alarniġ āşkāra ġaġalarını (4) körer. Kéltürüptürler kim münāfiġ-lar ġazāt-larda mü’min-ler bile ġıġıp barur érdiler va alarniġ ġarazı olġa ġāşıl ġılmaġı (5) édi, na mücāhadat ġulüşı Haġ subġhāna ayttı kim:

18: مَنْ كَانَ Har kim bolsa himmat haşîş-lığı yüzidin **يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ** tile[se] bu aşuq- (6) kuçı cihān-nı, ya'nī anıñg ni'matı va lazzātı-nı **عَجَلْنَا** aşuq-turbız **لَهُ** anıñg için **فِيهَا** dünyi-de, **مَا نَشَاءُ** olça biz (7) tilerbiz ni'mat-lardın **لِمَنْ تُرِيدُ** ol kişi için kim biz tilerbiz dünyi tilegüçi-lerdin. **ثُمَّ جَعَلْنَا** Pas āmāda kılbız (8) **جَهَنَّمَ لَهُ** anıñg için tamuğ-nı āhırat-da, **يَصْلَاهَا** kirer tamuğ-qa **مُدْمُومًا** nakūhīda, **مَذْخُورًا** sürülgen Hudāy rahmatı-dın.⁴¹⁶

19: وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ (9) **وَأَسْعَى لَهَا** Va har kim tilese āhırat-nı, ya'nī cannat-nı **وَأَسْعَى لَهَا** va aşuqur anıñg için va sa'y kılbız yahşı 'amal-lar bile cannat tilemeki-de **سَعِيهَا**⁴¹⁷ olça sa'y haqı bolğay. **وَهُوَ مُؤْمِنٌ** Va hāl ol kim ol (10) mü'min bolğay, imānı şirk-ke koşulmağı-dın hālī. **فَأَوْلَيْنَاكَ** Pas ol gurūh kim üç şart-larınñ cāmi'yi-dürler, ya'nī āhırat tileki va sa'y kılbız va imān tileki⁴¹⁸ **كَانَ** (11) **سَعِيَهُمْ** bardur alarınñ aşuqmaqlığı **مَشْكُورًا** maqbūl va pasandīda Hudānıñ qaşıda.

20: **كُلًّا** Har birige bu ikki gurūh kim dünyā (12) tālib-leri va 'uqbā istegüçi-leri-dürler, **ثُمَّ** imdād kılbız va 'atā bérurbız **هُؤُلَاءِ** ol gurūh-ğa kifāyat ölçeki-çe (13) **وَهُؤُلَاءِ** va ol gurūh-ğa himmat ölçeki-çe. Ya'nī hīç qaysı-nı maħrūm kılbız, balkim madad kılbız **مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ** (14) séning Hudāvandıñg 'atāsıdın. **وَمَا كَانَ** Va yoqtur **مَحْظُورًا** (15) tıylğa[n] va tohtatılğan mü'min va kāfirdin. Mü'min-ni har ikki sarāy-da va kāfirni hamīn dünyi-de.

21: **انظُرْ** Baq-қıl i'tibār közi bile (16) kim hikmat yüzidin, **كَيْفَ فَضَّلْنَا** néteg artuqluq bérduk biz **بَعْضُهُمْ** ādamī-lerğa, **عَلَى بَعْضٍ** özge ba'zı-ğa alardın ruzī-de (17) kim ba'zı-ge kēng-dür andın va cam'ı-ğa yoq. Yā tafzīl bérduk barhī-ğa kim āhırat tilegüçisidürler tavfīk bile va barhī-ğa kim (18) dünyi-niñg istegüçi-sidürler. **وَلِلْآخِرَةِ** Va har-āyına ol sarāy **دَرَجَاتٍ أَكْبَرُ** uluğ-rağ-dur daracalar yüzidin **وَأَكْبَرُ** va uluğ-rağ⁴¹⁹ (19) **تَفْضِيلًا** tafzīl cihatı-dın. Ya'nī tafāvut āhırat-da köprek-dür, anıñg için kim cannat-nıñg tafāvutı daracalar bile va daracadın (20) daracağa andın béyik-rek yér va

⁴¹⁶ dk. hudāy rahmatı-dın

⁴¹⁷ dk. va aşuqur anıñg için va sa'y kılbız yahşı 'amal-lar bile cannat tilemeki-de **سَعِيهَا**

⁴¹⁸ dk. ya'nī āhırat tileki va sa'y kılbız va imān tileki

⁴¹⁹ dk. va uluğ-rağ

kök arası-ça kénġ-lik bolġay. Tamuġ-niġ tafāvutı darakalar biledür va darakadın darakaġaça tüben- (21) rek. Andın uşbu çaqlıġ yıraġ-lıġ bolġusıdır.

22: فَتَقْعُدْ **إِلَهُ آخَرَ** Hıdāy-ġa **مَعَ اللَّهِ** Tutmaġıl ey ādamī Hıdāy-ġa (22) kim **فَتَقْعُدْ** olturġay[sén] tamuġ-da cāvidān **مَذْمُومًا** söġülgen-de, ya'nī barça yamanlıġ-lar bile **مَخْذُولًا** koyulġan, ya'nī (23) mahrūm barça yaġşı-lıġ-lardın.

23: وَقَضَى رَبُّكَ **إِلَّا إِيَّاهُ** Va hükm kıldı séniġ parvardıġarıġ, ey Muġammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- mükallaf-larġa **إِلَّا** (24) **تَعْبُدُوا** anıġ bile kim tapınmaġızlar, **إِلَّا إِيَّاهُ** magar anı kim bu ġaġ-ı Hıdāvanddur. 'İbādat ta'zīm-niġ ġāyatı-dur va ravā émes, (25) magar kişi-ge kim asru uluġ-luġ-da bolġay. **وَبِالْوَالِدَيْنِ** Va taġı anıġ bile kim yaġşı-lıġ kılıġızlar ata anaġa **إِحْسَانًا** yaġşı-lıġ kıılmaġı. (26) Öz 'ibādatı-nı ata ananıġ iġsāmı bile yavuġ kıldı, anıġ için kim alar yavuġ sabab-durlar oġlanlarıġ vücdü va tarbiyatı-ġa. (27) **إِمَّا يَبْلُغَنَّ** Agar yétse **عِنْدَكَ الْكِبَرَ** séniġ ġaşıġ-da uluġ yaş-lıġ va yaş uluġ-luġ-ġa **أَحَدُهُمَا** biri alardın (285a/1) **أَوْ يَكْلَاهُمَا** yā har ikki-si alarıġ, ya'nī tirig bolġaylar tā ġarı-ġay-lar va séniġ ġıdmatıġġa muġtāc bolġay-lar. **فَلَا تَقُلْ** Pas aytmaġıl (2) **لَهُمَا أَفٌّ** alarġa üf. Va ol şaġra kalimasıdır çün kişi némedin kıstasa yā aġġa ağır bolsa yā arıġ-sızlıġ-ġa bolġan bolsa, bu kalimanı (3) aytur. ġaġ subġāna buyurdı kim bu kalimanı alarġa aytmaġız, ya'nī alardın kıstaġ-ġa kélmeġız va alarıġ şoġbatı-nı ağır tutmaġız. **وَلَا** (4) **تَنْهَرُهُمَا** Va ün alarġa urma va alarıġ sözige ġatıġ cavāb ġayta bérme. **وَقُلْ لَهُمَا** Va aytġıl alarġa **كَرِيمًا** yaġşı (5) söz adab va ġurmat yüzidin, ya'nī aları at bile çarlama. Va aytıp-durlar alarġa andaġ söz aytġıl kim 'āciz yazuġluġ ġul ġatıġ (6) kılıġ-lıġ ġ'ācasıġa aytur.

24: **وَإِخْفِضْ لَهُمَا** Va tutġıl alar için **الدُّلَّ جَنَاحَ** tazallul va tavāzu' ġanatı-nı, ya'nī alarġa uluġluġ (7) va baş tartmaġlıġ kıılmaġıl. Va balkim mülāyimat va talaġtuf ilgeri kéltür **مِنَ الرَّحْمَةِ** baġışlamaġ fartı-dın alarġa, anıġ (8) için kim sén tüne kün alarıġ muġtācı érdiġ tarbiyat-da va alar bu kün séniġ muġtācıġ-durlar ġızmat va taġviyat-da. (9) **وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا** Va aytġıl: “Ey méniġ parvardıġarım! Baġışlaġıl alarġa **كَمَا رَبَّيَانِي** andaġ kim saġladılar méni, **صَغِيرًا** (10) ġālatı-de kim kiġig érdim.” Va raġmat du'āsı-niġ ġaġıġatı oġul-dın ata, ana ġaġı-da oldur kim agar mü'min-dürler aları uçmaġ-ġa téġürür (11) va agar kāfirdürler yol körset imān va İslām-ġa. Va

hazrat-ı ilāhī-niṅ hōşnūdluđı ata ana rızāsıǵa bağlap-dur. والده⁴²⁰ (12) من رضى عنه. فاننا عنه راض كérek.

25: بِمَا فِي نَفْسِكُمْ olça Sizlerniṅ parvardı- (13) gāriṅiz dānārađ-dur. Sizlerniṅ nafs-lariṅizdadur ata va ana yağşı-lığı va alarniṅ (14) 'uđūđıdın, İN تَكُونُوا صَالِحِينَ agar bolsāṅızlar şāyistalar, ya'nī yağşı-lığ kılđuđı-lar ana va atağa. فَإِنَّهُ كَانَ (15) Durustluđ bile kim Ĥudāy bardur لِلأَوَابِينَ tavba kéltürgüđi-lerge 'uđūđ-dın yā kaytđuđı-larđa anıṅ hazratığa (16) غُفُورًا yarlıkağuğı.

26: وَأْتِ دَا الْقُرْبَى حَقَّهُ Va bérgil qarındaşlığ égesi-ge olça anıṅ hağı-dur nafağa ma'ışatı (17) ĥusni-din aṅđa. İmām-ı A'zam raĥimahullāh aytıp-dur kim qarındaşlar hağı oldur kim agar darvīş va muĥtāc bolsalar, alarđa (18) nafağa kılđay-sén. Va aytıp-durlar murād bizī'l-kurbā hazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam-niṅ qarındaş-ları-durlar va alar- (19) niṅ hağı béş-din bir ülüş bérmek-dür alarđa, olçadın kim Hađ subĥāna buyurup-dur alarđa. İmām-ı Şa'labī tafsiride (20) mazkürdur kim İmām-ı 'Alī bin Ĥusayn razıyallāhu 'anhumā kişige Şām ahlı-dın sordı kim: “Ĥur'an ođur-sén?” Ayttı: “Ārī.” Ayttı kim: “Sūra-yı (21) banī İsrā'il-de oğumay-sén?” وَأْتِ دَا الْقُرْبَى حَقَّهُ⁴²¹ Cavāb bérdi kim: “Ođup-mén va güyiyā kim sizler ol qarābat ahlı-sızlar kim Ĥudāy (22) buyuruptur sizlerniṅ hađıniṅiz bérmek-ke.” İmām ayttı: “Ārī. Ol qarābat-niṅ ahlı-bız.” وَأَبْنِ السَّبِيلِ Bérgil darvīş-ge (23) va yol ötküği-ge alarniṅ hağı-nı zakāt-dın وَلَا تُبْذَرُ va isrāf kılmağıl, ya'nī tozdurmağıl öz (24) māliṅ-nı olçada kérekmes تَبْذِيرًا tozdurmağı. Mücāhid raĥimahullāh aytıp-dur kim Uĥud tağıça yarmağ vüçühi⁴²²-da şarf (25) kılısalar, isrāf bolmağay va agar arpa va ĥabba bātıl-da ĥarc kılısa⁴²³ isrāf bolđay.

27: إِنَّ الْمُبْدِرِينَ Durustluğ bile kim isrāf (26) kılđuđı-lar كَانُوا bardurlar إِخْوَانَ dīvlerniṅ qarındaş-ları, ya'nī alarniṅ amşalı şararat va māl (27) talaf kılmağ-da. 'Arab har kimge ĥavmı-niṅ 'ādātı-nı iltizām kılısa va alarniṅ işlerini

⁴²⁰ “Kim anne babasını razı ederse, O'nu razı etmiş olur.” (Hadis-i şerif)

⁴²¹ “Ve yakınlık sahibine kendi hakkını ver.” (İsra suresi, 26. ayet)

⁴²² dk. vüçühi

⁴²³ “kılısa” kelimesinin üzerine “körsetse” olarak yazılmıştır.

mütäba'atı-nı körsetür ayturlar: “Havā- (285b/1) {havā}h^vāh-mén.” Kéltürüptürler kim kâfirler öz māl-larını riyā va süm'a bile ħarc éter érdiler va bir mihmān üçün muta'addid téveler öltürür érdiler. (2) Ĥağ ta'ālā alarnı nīkūhiş kıılır kim māl-lar zāyi' kıılmağ-da dīvler amşālī-durlar. وَكَانَ الشَّيْطَانُ Va bardur dīv لِرَبِّهِ (3) öz parvardıgārı-ğa كَفُورًا münkir, ya'nī anıng ni'matı-nı tanguçı. Bas kérek kim kişi anğa farmān éltmegey. Ĥabardadur kim Bilāl va Şuhayb (4) va Ĥabbāb va ba'zı şahāba fağirleridin rızvānullāhi 'alayhim acma'in, ba'zı vağt-lar ĥazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam-dın néme tiler érdiler (5) kim ĥazır émes édi. Va ol ĥazrat uyat va āzarm gāyatı-dın alardın yüz évürür érdi. Āyat kéldi kim:

28: اٰبِغَاءَ Va agar yüz évürsenğ şahābanıng muğtāc-larıdın وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمْ (6) Va agar yüz évürsenğ şahābanıng muğtāc-larıdın اٰبِغَاءَ ruzi intizārı üçün kim مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا (7) öz parvardıgārıng ĥaşıda ümīd tutarsén anı. فَقُلْ لَهُمْ Pas aytqıl alarğa قَوْلًا مَّيْسُورًا yumşaq va yahşı söz; yā du'ā (8) kılgıl darvış-ler üçün fağr yükini āsānlıg bile tartmağ-ğa; yā va'da bérgil alarğa. Kéltürüptürler kim āyat nüzulı-dın song (9) çün ol ĥazrat-dın néme tileseler érdi va ĥazır bolmasa érdi, aytur érdi: “بِرزقنا الله و اياكم 424” Asbāb-ı nüzul-da kélip-dür kim (10) müslima yahüdiyya bile gerev bağladılar va gerevniğ mazmūnı ol kim ĥazrat-ı Muğammad şallallāhu 'alayhi va sallam Mūsā kalīmullāh-dın cüvān-mardrağ-dur. Va sınaмаğ (11) üçün öz kıızını nübüvvat-ma'āb cānıbığa yiberdi. Kıız kéldi kim: “Yā rasūlullāh! Méniğ anam sizdın könglek tileydür.” Va ĥazrat (12) ayttı: “Zamān bér tā zamān yétkey sén yana bir sā'at-da kél.” Kıızına zamānī-din song yana kéldi kim: “Méniğ anam ol könglek-ni (13) tiler kim sizniğ üstiğizdedür.” Ĥazrat ĥücrāğa kirdi. Könglek-ni çıkarıp anğa bérdi va özleri yalangaç kıaldı. Bilāl kıamat (14) tarttı va yārānlar ol ĥazrat-niğ çıkmağı-niğ muntazırı érdi-ler. Va yalangaç-lıg sababı bile çıkmas érdiler. Āyat nāzil boldı kim:

29: (15) وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ Va kıılmağıl öz éliñni مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ öz boynuğa bağlağan tā anıng bastı-ğa kıadır va tüvānā bolmağay-sén. (16) Élig-ni bağlamağ boynuğa kifāyat-dur kıızgançlıg-din. وَلَا تَبْسُطْهَا Va açmağıl öz élig-ni كُلُّ الْبَسِطِ barça açmağ. Élig (17) açmağ 'ibārat-dur bérmeğ-din va 425 كل البسط işārat isrāfğa, ya'nī isrāf kıılmağıl

424 “Allah bize ve size yardımcı olsun.”

425 “Büsbütün açma.”

فَتَقَدُّ kim olturgay-sén مَلَمَاتٍ malāmat (18) qılı[ll]ğan مَحْسُورًا darmānda va muhtāc. Hāq ta'ālā cüvānmardlıq şıfatı-dın i'tidālīga buyurur va anıñg ikki tarafı-dın kim taqtır va tabzır- (19) dūr tayyār. Bas ihtiyār vasat-quadur barça işlerde ol dalil bile kim خَيْرِ الامور اوسطها⁴²⁶

30: إِنَّ رَبَّكَ Durustluq bile kim séniñg (20) āfarīdagāriñg رَبُّكَ الرِّزْقُ kēng qılır rūzini لِمَنْ يَشَاءُ har kimge tilese وَيَقْدُرُ va tar qılır har kimge anıñg irādatı (21) iqtizā kılsa. Va bu qabz va baş şarf-ı hikmat-dın-dur va kişi-ge i'tirāz zahrası yoqtur. إِنَّهُ كَانَ Durustluq bile kim ol bardur (22) بَعَادِهِ öz qul-ları-nıñg maşālihi-ğa دَانَا خَبِيرًا بَصِيرًا dānā va körgüçi.

31: وَلَا تَقْتُلُوا Va öltürmeñgizler أَوْلَادِكُمْ öz oğlan- (23) larıñgızni إِمْلَاقٍ darvış-lik qorqunçı-dın. نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ Biz rūzī bérurbiz alarğa وَإِيَّاكُمْ (24) va sizlerge ham. Bas alarıñg rūzī-siniñg ğamı-nı yémēñgizler, ol kişi kim cān bérür zamān bérür. إِنَّ قَتْلَهُمْ Durustluq bile kim öltür- (25) meki alarıñg كَانَ خَطِئًا bardur هَاتَايَ كَبِيرًا uluğ kim müştamil-dür tanāsul késilmek va nav' üzölmek-dür.

32: وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَى Va yavuq bolmañgızlar zināğa va anıñg tégresine aylanmañgızlar. إِنَّهُ Durustluq bile kim zinā فَاحِشَةً bardur yaman (27) 'amalī وَسَاءَ وَإِنَّ قَتْلَهُمْ va yaman yolı-dür. Zāhidī tafsīride keltürüptür kim kibrler va müğ-lar yolı-dür.

33: وَلَا تَقْتُلُوا Va öltürmeñgizler (286a/1) النَّفْسَ الَّتِي ol nafsini kim اللَّهُ حَرَّمَ هَارَام kılıp-dur Hudāy anıñg öltürmeki-ni. Va ol imān ahlı-durlar va zımmī va 'ahd (2) bağlağuşı kim alarını ravā yoq öltürmek. إِلَّا بِالْحَقِّ Magar rāst-lıg bile, ya'nī kışās anğa lāzım bolğay yā mürtad bolğay ihşān şartı bile. (3) وَمَنْ قُتِلَ Va öldürölse, مَظْلُومًا hālati-de kim küç yétken bolğay, ya'nī öltürmek müstavcibi bolmağay, فَكَذَّبْنَا (4) pas durustluq bile kim biz bérduk لَوْلِيهِ biz anıñg vārişi-ğa kim anı öltürgendin sonğ anıñg işi-niñg mutavallī-si- (5) dür سُلْطَانًا tasalluṭi va kuvvatı kim kışās qılğay öltürgüşü-ni yā diyyat alğay. فَلَا يُسْرِفُ Pas kérek kim valī isrāf kıлмаğay (6) فِي الْقَتْلِ öltürmek-ke ol kim qasās anğa lāzım boluptur. Ya'nī anıñg öltürgenidin sonğ maşala kıлмаğay yā öltürgüşü-din özgeni (7) öltürmegey kim cāhiliyyat-da çün kişi öltürölse édi, vāriş anıñg öltürgüşüsini öltürmes édi, balkim öltürgüşü (8) qabılası-nıñg uluğı-nıñg

⁴²⁶ “İşlerin en hayırlısı, orta yollu olandır.” (Hadis-i şerif)

kaşdını kılur édi. Haq subhāna andın tıymaq buyurdı kim kérek valī öltürgüçi-din özgeni öltürmegey. (9) إِنَّهُ Durustluq bile kim valī مَنْصُورًا bardur yārī bérilgen qışaş-da, anıñ işi-ge yārī bérmeke-ke aħkām-da.

34: وَلَا تَقْرَبُوا Va yavuq (10) bolmañgızlar مَالِ الْيَتِيمِ yetim mālı-ğa va anda taşarruf qılmañgızlar, إِلَّا بِأْتِي magar ol tarıqa bile kim şar'an va 'urfan هِيَ أَحْسَنُ ol yahşırağ (11) va ābādān-rağ-dur. Ya'nī mu'āmala qılmañgızlar kim māyanıñ aşı anıñ üçün qalğay va anıñ sūdı anıñ zindagānlığı- (12) niñ vuşlasığa olturgay حَتَّى tā yétkey yetim أَشَدَّهُ kuvvat-niñ ġāyatı-ğa, ya'nī bulūğ-qa yétkey va rüşdniñ (13) aşarları anda zāhir bolğay. وَأَوْفُوا Va vafā qılmañgızlar بِالْعَهْدِ 'ahdī-ğa kim bağlap-dur Hudāy sizlerge şar'iat taklīf- (14) leridin yā paymānī bile kim biri birige bağlap-sızlar. إِنَّ الْعَهْدَ Durustluq bile kim paymān égesi كَانَ مَسْئُولًا bardur sū'al (15) qılılğan, ya'nī anı anıñ sındurmağı va aña vafā qılmağdın sorulğusıdurlar. Sülamī raħimahullāh keltürüptür kim Hudāy-ğa 'ahd- (16) lardur ādamī-niñ cavārihi-ğa adab-lar mülāzamātı-ğa va anıñ nefsiğe farīzalar adāsığa va anıñ köñligiğe qorqma va qorqunç bile va anıñ (17) rūhı-ğa anıñ bile kim qurb maqāmıdın yırağ bolmağay va anıñ sırrığa anıñ bile kim māsivā müşāhadasını qılmağay va har 'ahdı- (18) dın sorgusıdurlar.

35: وَأَوْفُوا الْكَيْلَ Va tügel ölçeñgizler kayl-nı, إِذَا كَلْتُمْ çün ölçeseñgizler özge üçün وَزِنُوا va tartmañgızlar (19) بِالْقِسْطِ الرّٰسْتِ tarāzū bile yā kabbān bile. ذَلِكَ Bu tügel ölçemek va tüz tartmaq خَيْرٌ yahşırağ-dur sizlerge hıyānat- (20) dın وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا va yahşırağ 'āqibat cihatı-dın.

36: وَلَا تَقْفُ Va sonğıdın barma مَا لَيْسَ لَكَ ol nemei-ge kim yoqtur saña (21) بِهِ ol neme bile dānālıq. Ya'nī taqlīd va gümān bile nemei-niñ sonğıdın barma tā bilme, bilsenğ aytmağıl kim bildim; tā körmeseñğ aytmağıl (22) kim kördüm; tā eşitmesenğ aytmağıl kim eşittim. Muħammad al-Ĥanafī rażıyallāhu 'anh bu āyat-niñ mā'nāsıda aytıp-dur kim yalğan tanuq- (23) luğ bérme. إِنَّ السَّمْعَ Durustluq bile kim kulağ وَالْبَصَرَ va köz وَالْفُؤَادَ va köñgöl كُلُّ أُولَئِكَ har biri bulardın كَانَ (24) عَنْهُ bolğay öz nafsıdın مَسْئُولًا sorulğan, ya'nī alardın sorulğusıdurlar kim: “Sizlerniñ şāhibiñgiz sizlerge (25) né mu'āmala qıldı?” Kulağ-dın sū'al qılğay-lar kim: “Né eşittiñğ va né-

ge eşitting?” Va közge aytkaylar kim “Né kördüñg va nége kördüñg?” (26) Va köñgöl-din sorgaylar kim: “Né bildiñg va nége bildiñg?”

37: وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ Va yürüme yérde مَرَحًا takabbür égesi yürü- (27) gen dék, ya'nî yürüme andağ kim mütakabbirler yürürler. إِنَّكَ Durustluğ bile kim نَنْ تَحْرِقَ الْأَرْضَ yara almas-sén yerni ayağ bile anda (286b/1) tartmağdın وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ va yétmes-sén tağlarğa طُولًا boy uzunluğı yüzidin. Ya'nî kişi kim yerni yırtalmağay va tağ bile baş (2) téñg-lik körsete almağay, aña takabbür va ta'zīm nége kérek qılğay?

38: كُلُّ ذَلِكَ Bularniñg barçasını kim sanaldı, ya'nî amrlar va nahy-larī kim (3) لَا 427 تَجْعَلْ مَعِ اللَّهِ الْآخِرَ āyatı-dın tā muñgaça mazkūr boldı va ol on bir buyuruğ va on tört nahy-dur (Va İbn-i 'Abbās razıyallāhu 'anh (4) aytıp-dur kim bular Mūsā 'alayhi's-salām alvāhı-da bitiglig ékendür), كَانَ سَيِّئُهُ bardur anıñg yamanlığı, ya'nî olça manhī 'anh- (5) dur, andın عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا séniñg parvardıgārıñg qaşıda pasandıdasızdur.

39: ذَلِكَ Olça mazkūr boldı hükm-leridin (6) مِمَّا أَوْحَى ol némedin-dür kim vağy qıldı إِلَيْكَ رَبُّكَ séniñg sarığa séniñg yaratqanıñg مِنَ الْحِكْمَةِ 'ilm-din kim Hağ tanımağı-dur (7) lazẓāt va hayr bilmeki لِيْلْ آمَالِ بِيهِ-ĞA. وَلَا تَجْعَلْ Va tutmağıl مَعَ اللَّهِ Hudāy bile إِلَيْهَا آخِرَ özge Hudāy. Bu hükm-ning takriri tanbih-dür aña (8) kim tavhīd barça hükm-lerning aşı-dur bu cihat-dın bu nahy işleri-ning müftatih va muhtatimi-de buyurdı şirk-din va avval-da natıca (9) kim dünyāda aña mütarattib bolğay, yād qıldı 428 فَتَقَعْدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا va āhırda 'uqūbatī kim aña mütaraffi' bolğusıdur, 'uqbā-ğa irād körsetti (10) kim فَتَنْفَى agar şirk kéltürseñg, pas salı-nursén فِي جَهَنَّمَ tamuğ-da. Hālatī-de kim malāmat qılılğan bolğay-sén, ya'nî (11) malā'ika va imān ahlı sanğa malāmat qılğaylar, مَذْخُورًا hālatī-de kim sürülgen bolğay-sén va qalğan Hudāy rahmatı-dın. Va şirk nahy-dın (12) soñg 'itāb qılır cam'ī-Ğa kim ayttı-lar “Al-malā'ika banātullāh.” Va ayturlar:

40: بِالْبَيْنِينَ Āyā tañgladı sizlerni sizlerniñg (13) parvardıgārıñgız مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا feriştelerdin kızlar? Anıñg bu (14) وَأَتَّخَذَ va tuttı özi üçün

427 “Allah ile birlikte başka bir tanrı edinme.” (İsra suresi, 22. ayet)

428 “Yoksa kınanmış ve yalnızlığa itilmiş olarak kalırsın.” (İsra suresi, 22. ayet)

hılāfi-dur kim sizlerniᅡg 'ādatıᅡgız aᅡga ötüp-dür kim kızlardın néng tutarsızlar va oᅡul-lar bile ökünürsizler. **قَوْلًا** Durustluᅡ bile kim sizler aytursızlar **إِنَّكُمْ** (15) uluᅡ söz kim oᅡul izāfasını ᅡılırsızlar Haᅡ subᅡānaᅡa va öz (16) nefsiᅡgizge artuᅡ-luᅡ ᅡoyarsızlar aᅡga kim maᅡbūb-nı özüᅡgizge va makrūh-nı aᅡga nisbat bérürsizler.

41: وَلَقَدْ صَرَّفْنَا (17) Va durustluᅡ bile kim évürdüᅡ biz va mükarrar ᅡıldıᅡ biz öz arıᅡ-lıᅡımızı oᅡul-dın **هَذَا الْقُرْآنِ** néᅡe yerde ᅡur'ān-da (18) **لِيَذَّكَّرُوا** tā tapᅡaylar va pand alᅡaylar. **وَمَا يَزِيدُهُمْ** Va arturmas alarᅡa bu sözniᅡg takrārı, **إِلَّا نُفُورًا** magar hürk-mek (19) va Haᅡ-dın yıraᅡ bolmaᅡ.

42: قُلْ Ayᅡᅡıl, ey Muᅡammad-ᅡallallāhu 'alayhi va sallam- **لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ** "Agar bolsa érdi-ler haᅡ ᅡudāy bile özge ᅡudālar, **كَمَا يَقُولُونَ** (20) andaᅡ kim sizler, ey müşrik-ler aytursızlar, (Va Haᅡᅡ ᅡaybat birle oᅡur, andaᅡ kim kāfirler ayturlar) **إِذَا** ol vaᅡt ol ᅡudāyler ᅡalab ᅡılır édi-ler **إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ** 'arᅡ égesi sarıᅡa yā mālik-i mülk **سَبِيلًا** yolı kim aniᅡg daf'ı-ᅡa (22) maᅡᅡul bolur édiler." Andaᅡ kim pādᅡāh-lar ᅡılırlar, andaᅡ kim Haᅡ subᅡāna āyat-lar alarᅡiᅡg 'ayb va sar-zaniᅡi-ᅡa yiberür. (23) Agar alar ᅡudāy yā ᅡudāy-niᅡg⁴²⁹ ᅡeriki bolsa érdiler, kérek édi kim talaᅡ yolını isteᅡey érdiler va 'ayb va 'acznı özidin kétergey (24) érdiler.

43: سُبْحَانَهُ Arıᅡ-dur ᅡudāy **وَتَعَالَىٰ** va béyik-rek-dür **عَمَّا يَقُولُونَ** olᅡadın alar ayturlar **عُلُوًّا كَبِيرًا** uluᅡ béyik- (25) reki. Taysırde naᅡıl ᅡılır kim birev ᅡabbāb bin Arat raᅡıyallāhu 'anh oᅡlanları-dın kim ᅡazrat-ı risālat ᅡallallāhu 'alayhi va sallam-niᅡg (26) miᅡcanı tasbīᅡ ayttı ᅡudāyᅡa aniᅡg éligi-de, andaᅡ kim barᅡa éᅡitti-ler va ta'accüb yüzidin ayttı-lar: "Néteᅡ tasbīᅡ aytur?" Bu āyat nāzil boldı kim:

44: تُسَبِّحُ (27) Tasbīᅡ aytur **لَهُ** ᅡudāy-ᅡa **السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَالْأَرْضِ** yétti kök va yer **وَإِنْ مِّن شَيْءٍ** (287a/1) Va yoᅡtur hiᅡ néme maᅡlūᅡāt-dın, **إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ** magar tasbīᅡ aytur ᅡudāy-ᅡa tasbīᅡi aniᅡg ᅡamdıᅡa mültabis. Ya'nī (2) tanzīᅡ ᅡılır aᅡga noᅡᅡān simātı-dın va sitāyīᅡ körsetür kamāl şıᅡatıdın. İmām-ı ᅡuşayrī raᅡimahullāh aytıp-dur kim tasbīᅡ ayturlar (3) tirig-ler yer va kök ahlı-dın ᅡāl tili bile va bāᅡı alardın ᅡāl tili bile. Ya'nī dalālat ᅡılır öz imkān va ᅡudūᅡı-ᅡa va vācib ᅡadīm (4) ᅡāni'-ᅡa. Va bu tanzīᅡ-dür aᅡga

⁴²⁹ dk. yā ᅡudāy

imkân lavâzımı va hudûs tavâbi'yi-din. Bas barça nêmeler anıng müsabbihi bolğaylar. وَلَكِنْ لَا تَنْفَقَهُونَ Va lîkin sizler, (5) ey müşrik-ler, tapmas-sızlar تَسْبِيحَهُمْ alarnıng tasbîhi-ni kim sizlerge şahîh nazarı va şâfi 'aqlı kim anıng bile alarnıng tasbîhi-ni (6) fehm kıla algay-sız, yoğtur. إِنَّهُ كَانَ Durustluğ bile kim bardur Hudây حَلِيمًا yük kötergüçi kim 'uğubat aşuğmaqlığı-nı kılmas (7) sizlernıng gaflatıngızğa, غَفُورًا yarlıkağuşı anı kim Hudây sözige imân keltürse. Hağâyıq-ı Sülamî-de Abû 'Uşmân Mağrıbî quddisa sirruhu- (8) dın naql kıılır kim mükavvanât-nıng barısı la'nat-lar ihtilâfi bile ilâhî tasbîhi-ni ayturlar; ammâ eşitmes va fehm kıılmas, magar rabbânî-yi 'âlam kim (9) anıng kõngli-nıng kıulağı açuğ bolğay. Futûhât-da mazkûrdur kim agar murâd bu tasbîh-din oldur kim barça nêmeler hâl tili bile aytur- (10) lar, bas ⁴³⁰ وَلَكِنْ لَا تَتَّقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ irâdı-ğa fâyida bolmağay. Va on ikkinçi bâbda ikkinçi safardın aytıp-dur kim biz öz kıulağımız (11) bile eşittük kim taşî kıâl tili bile hażrat-ı zû'l-calâl zikrini ayttı va bizge huţâbî kııldı 'ârif-ler muhâtabası va sözleri (12) dék adâ körsetti kim har âdamî anı tapmas. Va Bahru'l-hağâyıq-da keltürüptür kim har zarrage mavcûdât zarrâtı-dın tili-dür malakûtî kim (13) hażrat-ı Hudāvandnıng tasbîh va hamdige güyâdur. Va ol til bile haşâd hażrat-ı risâlat şallallâhu 'alayhi va sallam-ğa tasbîh ayttı. (14) Va 'uzvlarınıng şahâdatı kim ⁴³¹ أَنْطَقْنَا اللَّهَ الَّذِي انْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ işârat anğadur uşbu til bile bolğusıdır. Keltürüptür- (15) ler kim Abû Cahl va anıng izrâbı anı kıaşdını kııldılar kim hażrat-ı payğambar şallallâhu 'alayhi va sallam-ğa Kıur'an kıırâ'atı vaqtı-da izâ' kıılğaylar. (16) Hağ subhâna ol hażrat-nı alarnıng közidin yaptı va âyat yiberdi kim:

45: وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ Va çün okursén Kıur'an-nı (17) جَعَلْنَا بَيْنَكَ basarbiz va keltürürbiz séning ara. وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ Va alar ara kim imân keltürmes-ler (18) ol sarây-ğa حِجَابًا pardaī مَسْتَوْرًا yapu[k]-luğ tapmağ-dın tâ séni körmegey-ler va âzârî saŋga yétkürmegey-ler, ayturlar (19) ⁴³² حَمَالَةَ الْخَطْبِ Sûra-yı Tabbat nüzülü-dın sonğ taşî köterip payğambar şallallâhu 'alayhi va sallam-nıng tilemekige çıkıp keldi. Va tiledi (20) kim ol hażrat-ğa urğay anı Abû Bakr rażıyallâhu 'anh évide nişân

⁴³⁰ “Onların tesbihlerini idrak edemezsiniz.” (İsra suresi, 44. ayet)

⁴³¹ “Bizi her şeyi konuşturan Allah konuşturdu.” (Fussilet suresi, 21. ayet)

⁴³² “Odun taşıyan” (Tebbet suresi, 4. ayet)

bérdiler. Va hâzrat anda olturup édi va Ƙur’ân (21) oƘur édi. Ümmü Camîl Şiddîk-ğa ayttı: “Séning şâhibing Ƙanı kim meni sögüp-dür. Andın intiƘâm tartayın?” Abû Bakr rażıyallâhu ‘anh (22) ayttı: “Ol şâ’ir émostür kim til kişi-niing hicvi-ğa açƘay?” Pas ayttı: ⁴³³ *في جيبها حبل من مسد* “Né-dür va anı bilür kim méning (23) boyunım-da né bolğusıdur?” Hâzrat-ı risâlat şallallâhu ‘alayhi va sallam Şiddîk-ğa buyurdı kim: “Andın sorgıl kim bu évde séndin (24) özge kişini köre müdür?” Şiddîk rażıyallâhu ‘anh ayttı: “Ey Ümmü Camîl! Bu évde méndin özge kişi-ni köre müsen?” Ayttı: “Méning bile istihzâ (25) Ƙılursén Ka’baning Hudây bile kim körmes-mén, İbn-i Abî Ƙuhâfadın özgeni.” Pas Ƙayttı va bu âyat nâzil boldı kim biz séni (26) Ƙur’ân tilâvatı vaƘtı-da kâfirler közidin yaparbız.

46: *وَجَعَلْنَا* Va Ƙılurbız, ya’nî salurbız *عَلَى قُلُوبِهِمْ* alarning köngül-lerige (27) *أَكِنَّةً* yapuƘ-lar. *وَفِي* Ol püşiş hâyil bolğay alarning köngli va Ƙur’ân fehmi ara. *أَن يَفْقَهُوهُ* Va Ƙoyarbız (287b/1) alarning ƘulaƘ-larında *وَقُرْأ* ağırlığı tā Ƙur’ân-nı éşitmegeyler, çün Ƙur’ân mu’cizdür lafz va ma’nâdın. Pas aning münkirleri üçün (2) işbât Ƙıldı olça tıyğuçı-durlar alarğa ma’nâ fehmi va lafz idrâkı-dın. *إِذَا دُكِّرَتْ* Va çün yâd Ƙıldıing *فِي رَبِّكَ* (3) *الْقُرْآنِ* öz yaratƘanıing-nı Ƙur’ân-da *وَحْدَهُ* yagâna va yaktâ *وَلَوْأ* *نُفُورًا* ƘaytƘay-lar kâfirler öz arƘaları-ğa, ya’nî (4) Ƙayta song bargaylar, hâlati-de kim Ƙaçquçı-lar bolğaylar tavhîd éşitmeki-din kim alarning dâ’iyası oldur kim alarning (5) ilâhasını öz ilâhāng bile yâd Ƙılğay-sén.

47: *نَحْنُ أَعْلَمُ* Biz dānāraƘ-bız *بِمَا يَسْتَمِعُونَ* olça bile alar éşitürürler Ƙur’ân- (6) dın *بِه* ol némening sababı va aning üçün. Suhrıyyat va huzū’dın murād oldur kim Ƙur’ân-nı istihzâ va ta’n üçün anda éşitür- (7) ler, *إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ* vaƘtı kim ƘulaƘ tutarlar séning sarığa, *وَإِذْ هُمْ نَجْوَى* vaƘtı kim alar rāz aytƘuçı-lardurlar, ya’nî yaşurun (8) biri birige ayturlar kim aning kalāmı sihr va şi’rdir. Va ‘Aynu’l-ma’āni-de keltürüptürler Nazr bin Hâriş ayttı kim: “Mén bilmes- (9) mén kim Muħammad-şallallâhu ‘alayhi va sallam- né aytadır.” Abû Süfyān ayttı kim: “Mén ba’zı-nı aning sözleridin rāst bilürmén.” Abû Cahl ayttı: “Macnūn-dur.” Abû Lahab (10) anı kâhin oƘudı. Huvaytib ānga şâ’ir laƘab Ƙoydı. Va bu âyat bu camā’at-niing şanıdadur. *إِذْ يَقُولُ*

⁴³³ “Onun boynunda mesedden (bükülmüş liften) bir ip vardır.” (Tebbet suresi, 5. ayet)

الظَّالِمُونَ Yād kııl, ey Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- (11) çün ayttı-lar sitamkârlar, ya’nî müşrik-ler şahābağa kim sizler **إِن تَتَّبِعُونَ** mütāba’at kıılmas-sızlar va songıdın barmas-sızlar, **إِلَّا** (12) **مَاجِرًا مَّسْحُورًا** magar cādū kıılığan kişige, ya’nî anğa sihr kıılıp-durlar va anıng ‘aqlı kêtıp-dür. Yā mashūr sāhir ma’nā-sı bile bolğay (13) ma’ātī dék ātī ma’nā-sı bile.

48: **بَاكَ كَيْفَ** Baḳ-kııl kim néteg **لَكَ الْأَمْثَالُ** urdılar séning için maşal-lar va séni (14) tamsıl va tavşif kııldılar macnūn va sāhir va kāhin va şā’ir. **فَضَّلُوا** Pas yol azıp gümrāh boldılar Haḳ yolıdın. **فَلَا يَسْتَطِيعُونَ** (15) **سَبِيلًا** Pas tapa almaslar rüşd va şavāb sarığa yā yol tapmaslar séning ‘aybıng-ğa vachı-ğa kim muvaccah bolğay, balkim öz işide (16) yétip-dürler va ḥayrān ḳalıp-durlar va séning vaşfıng-da ‘aks-ı naḳş sözler ayturlar. Gāhī séni şā’ir bilürler va şī’rni ‘aql kamāl- (17) dın aytsa bolur va zamānī macnūn ayturlar va ol ‘aql zavālī-dur.

49: **وَقَالُوا** Va ayttı-lar kāfirler kim ba’s münkiri-dürler: **أَيُّهَا كُنَّا** “Ayā ol (18) vaḳt kim bolğay-bız ölgendin song zamān ötkeni bile **عِظَامًا** sümek-ler **وَرَفَاتًا** va kiçig tofraḳ-lar uşalğan? **أَنَا** (19) **لَمَبْعُوثُونَ** Āyā ḳoparılğanlarbız **خَلْقًا جَدِيدًا** yaḅı va tāza yaratılğan?” İstib’ād kııldılar ḳuruḳ tofraḳ ter va tāza (20) maḥlūḳī néteg bolğay.

50: **قُلْ كُونُوا** Aytḳıl: “Sizler boluḅızlar (tamsıl amrı-dur, ya’nî agar fī’l-maşal agar bolsaḅızlar) öz teniḅız bile (21) **أَوْ حديدًا** taş **حَجَارَةً** yā témür

51: **فِي صُدُورِكُمْ** yā yaratılğan ol némelerdin kim uluḅ-dur vaḳ’ı bar. (22) Sizlerniḅ köksüḅizlerde kök va taḅ dék har né ḥayāt ḳabūlı-dın yıraḳ-raḳ-dur albatta Haḳ subḥāna sizlerni öltürür (23) va tirgüzür. **فَسَيَقُولُونَ** Pas bat bolğay kim aytkaylar **مَنْ يُعِيدُنَا** kim-dür ḳayta keltürgey bizni, ya’nî tirgüzgey (24) ölgendin song.” **قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ** Aytḳıl: “Ol kişi kim yarattı sizlerni **أَوَّلَ مَرَّةٍ** avval bar kim tofraḳ érđiḅizler (25) andın song kim tofraḳ-nı cān bére alur bidāyat-da ham tofraḳ-nı tirgüze alur nihāyat-da. **فَسَيُنْغِضُونَ** Pas bat (26) bolğay kim ḥarakat bergey-ler **إِلَيْكَ** séning sarığa öz başlarını.” Ya’nî andaḳ kim ta’accüb-din öz başını tépretür inkār (27) va istib’ād yüzidin öz başını tépretürler. **وَيَقُولُونَ** Va ayturlar: **مَتَى هُوَ** “Ḳaçan bolğusıdur bu ba’s va ḥaşr?” **قُلْ** Aytḳıl: (288a/1) **عَسَى أَنْ يَكُونَ** “Şayad kim bolğay **قَرِيبًا** yavuş kim har né kélḅüçi-dür anı yavuş étse bolur va sizlerniḅ ba’sıḅız vāḳi’ bolğusıdur,

52: (2) **يَوْمَ يَدْعُوكُمْ** künide kim oqur sizlerni Hudāy muḥāsaba üçün yā İsrāfīl soṅġı nufḥada ġurlardın qopmaq cihatı-ge. **فَتَسْتَجِيبُونَ** (3) Pas sizler icābat qılınġızlar Hudāy-nı yā İsrāfīl-ni, **بِحَمْدِهِ** ḥālatı-de kim qā'il bolġay-sızlar Haq sitāyişi-ġa.” Habarda (4) kēlip-dür kim ḥalāyıq ġurlardın çıqıp tofraq başlarıdın silkerler va ayturlar ⁴³⁴ **سبحانك اللهم وبحمدك** Va Başāyir (5) tafsīride ḥamdı amr ma'nāsı-da tutuptur, andağ kim ⁴³⁵ **فسبح بحمد ربك** Ey *şalli bi-amrihi*. Pas āyat ma'nāsı andağ bolġay kim: “Hudāy sizlerni (6) oqur va anıġ amrıge icābat qılınġızlar anı. **وَنظُنُّونَ** Va ġümān éltinġızler kıyāmat havlı-dın kim öz ġurlarınġızda **إِنْ لَبِثْتُمْ** (7) darang qılmadıġızlar, **إِلَّا قَلِيلًا** magar azı. Yā çün āḥırat-nı mu'āyana körsenġızler öz tirig-liginġızni dünyāda az sanar- (8) sızlar anıġ nisbatı bile.” Bas kérek āġāḥ ḥırad-mand bu kün daġı dünyi ḥayātı-nı 'uqbā tirig-ligi-ninġ yanıda az sanaġay va bu fānī (9) aznı ol köp bākī işide şarf kılgay tā ol künde ḥasrat va nadāmat 'azābıda qalmaġay. Kéltürüptürler kim Mekkeninġ (10) müşrik-leri şāḥābaninġ **izā'**sıda qavlan va fi'lan taqşir kılmaz érdiler. Mü'min-ler ḥāl-ı şūratı-nı ḥazrat-ı risālat panāḥ 'arzı-ninġ (11) muvaqqıfı-ġa yétkürüp va alarınġ uruş va cidālıġa icāzat tilediler. Ol ḥazrat şallallāhu 'alayhi va sallam ayttı kim: “Maṅa Haq subḥāna alar- (12) ninġ bārasıda bularġa buyurmaydur.” Va āyat kēldi kim:

53: **وَقُلْ لِعِبَادِي** Va aytkıl méninġ qul-larımġa, ya'nī mü'min-lerge kim kāfirler bile (13) **يَقُولُوا أَلَمْ يَكُنْ لَهُ بَاطِنًا الَّذِي يَخْفَىٰ عَلَىٰ عَیْنَيْهِ وَيَعْلَمُ سِرَّهُ** aytsun-lar ol kalimaīni kim **هِيَ أَحْسَنُ** ol yaḥşırağ bolġay. Ya'nī alarınġ cafāsı-ninġ utrusıda qatıq-lıq qılmasunlar, (14) balkim du'ā kılsun-lar kim **بِإِذْنِ اللَّهِ** Tibyānda kéltürüptürler kim birev Fārūğ rażıyallāhu 'anh-nı sögti ol daġı tiledi kim utruda şatm (15) kılgay. Haq ta'ālā bu āyat yiberdi va 'afvġa buyurdı va ayturlar kalima-yı aḥsan şāḥādatayn-dur yā amr-ı ma'rūf-ġa va nahy münkerdin. Va muḥaqqıq- (16) lar aṅgadurlar kim yaḥşırağ kalima oldur kim kişi-ni yād qılmaġay-lar, magar yaḥşı-lıġ bile. Va agar birev qatıq-lıq kılsa anıġ (17) utrusıda yumşaq-lıġ bile söz aytkaylar. **إِنَّ الشَّيْطَانَ** Durustluğ bile kim **دِیْنُهُمْ** düşman-lıġ salur ādamī-ler (18) ara. Bas mümkin-dür kim duruştuğ {duruştluğ} utrusıda satīza va 'inād mūcibi bolur. Va ol şūrat-ı mādalar köplüki bile fasādġa (19) tartar. **إِنَّ الشَّيْطَانَ**

⁴³⁴ “Allahım, sana hamd ile tesbih ederim.”

⁴³⁵ “Rabbinin hamdi ile tesbih et.” (Nasr suresi, 3. ayet.)

كَانَ Durustluk bile kim şaytân bardur لِلْإِنْسَانِ ādami-ğa EDŪWA MUBİNNA āşkāra dūşmanī kim har-giz anıᅇ (20) şalahını istemes, anıᅇ halāk-lıᅇ-dın özgege ihtimām étmes.

54: رَبُّكُمْ Sizlernıᅇ parvardıᅇarınıᅇız بِكُمْ أَغْلَمُ dānāraᅇ- (21) dur sizlernıᅇ ᅇālınıᅇızge, ᅇavlı bile muᅇātab mü'minlerdürler alarᅇa aytur. إِنَّ يَشَأْ يَرْحَمُكُمْ Agar tilese ᅇudāy baᅇışlar (22) sizlerge va kāfirler cavrı-dın ᅇutᅇarur أَشَأْ أَوْ إِنَّ يَشَأْ yā agar tilese يُعَذِّبُكُمْ 'azāb ᅇılır sizlerge kāfirler tasalluᅇı bile sizlerge. (23) Va aytıp-durlar raᅇmat ᅇılır hidāyat-ᅇa yā tavba va 'azāb kōrsetür ızlāl bile yā turmaᅇ yazuᅇ-ᅇa. Va ᅇavlı bile ᅇıᅇāb (24) kāfirlerᅇadur aytur kim agar tilese baᅇışlar sizlerge va dūnyı 'azābını ta'ᅇır-de salur va agar tilese ham dūnyı-de 'azāb ᅇılır. (25) Bas maşıyyat dūnyı 'azābıᅇa muta'allıᅇ-dur va āᅇırat ta'zıbi-de ᅇüküm muᅇlaᅇ-dur. وَمَا أَرْسَلْنَاكَ Va yibermedük biz sēni kim (26) Muᅇammad-şallallāᅇu 'alayhi va sallam-sēn, عَلَيْهِمْ kāfirlerᅇa وَكَيْلًا saᅇlaᅇuᅇı kim alarnı küfrdin saᅇlaᅇay-sēn yā pāyandānı kim alarnıᅇ (27) imānıᅇa zamān bolᅇay-sēn. Va agar ᅇıᅇāb mü'min-lerᅇdür āyat ma'nası bolᅇay kim yibermedük biz sēni mü'min-lerᅇ kafılı kim alarnıᅇ 'amal-ları-nıᅇ zāmını bolᅇay-sēn ya'nı muvāᅇız bolmaᅇuᅇ-dur alarnıᅇ 'amalı bile.⁴³⁶

55: وَمَا أَرْسَلْنَاكُمْ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَرَبُّكُمْ أَغْلَمُ Va sēnıᅇ (288b/1) āfarıdagārınıᅇ dānāraᅇ-dur ol kişı-ge kim kōk va yerdedür, ya'nı alarnıᅇ ᅇāl-larını bilür (2) va alarnıᅇ maşlahatı-nı ᅇoymas. Anvārda aytıp-dur kim ᅇırayş istıb'ād ᅇılır érdiler kim: “Néᅇe Abū ᅇālib-nıᅇ yetımı payᅇambar bolᅇay (3) va néᅇe aᅇ va yalangāᅇ anıᅇ mütāba'atı-nı ᅇılᅇaylar?” ᅇaᅇ ta'ālā bu āyat-nı yiberdi kim biz dānāraᅇ-bız kōk va yer ahlı-ᅇa. Bas har kim-nı (4) tilerbiz nübüvvat üçün saylarbiz. وَلَقَدْ فَضَّلْنَا Va durustluk bile kim artuᅇluk bérduk biz بَعْضَ النَّبِيِّينَ ba'zı payᅇambarlarᅇa, (5) عَلَى بَعْضٍ özge ba'zı-ᅇa nafsānı fazl-lar bile cismānı razāyılı-din, na māl kaşratı va atbā' köplüki bile. Andaᅇ kim İbrāᅇim-nı ᅇullat bile (6) va Mūsā-nı mükālamat bile va Muᅇammadnı şalāt va salāmuhu 'alayhim acma'in mi'rāᅇ va ru'yat va şafā'at bile. وَأَتَيْنَا دَاوُودَ Va bérduk biz (7) Dāvūdᅇa زَبُورًا Zabūr kitābı-nı. Bas anıᅇ şarafı ol kitāb biledür, na anıᅇ pādşāᅇ-lıᅇı bile. Va Zabūr yüz éllık sūratur (8) kim anda ᅇālāl va ᅇarām ᅇüküm-leri va ᅇudūd va farāyızı yoᅇtur, balkim barᅇa ilāᅇı şanāsı va mav'ıza

⁴³⁶ “Alarnıᅇ 'amal-ları-nıᅇ zāmını bolᅇay-sēn ya'nı muvāᅇız bolmaᅇuᅇ-dur alarnıᅇ 'amalı bile”: Bu kısım Topkapı nüshasında yoktur. Konya nüshasından dolduruldu.

va həzrat-ı risəlat panāhı şallallāhu ‘alayhi va sallam (9) şıfatı va anıñg ümmeti-niñg sitāyişi-dür. Va Zabūr zikri tanbīh-dür ol həzrat-niñg tafziliğa kim anda mazkürdür kim: *انه خاتم* (10) ⁴³⁷ *الانبياء و امته خير الأمم* Va āyat-da ⁴³⁸ *ولقد كتبنا في الزبور* işaratı bu ma'nā-ğa bardur. Kéltürüptürler kim Qırayş qaht va ğalāğa (11) mübtalā boldılar va Həq subhāna alarnıñ ilzāmi cihatı-ğa bu āyat-nı yiberdi kim:

56: *قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ رَعِمْتُمْ* Aytqıl, ey Muħammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- (12) alarğa kim oquñgızlar alarnı kim gümān élttiñgizler kim alar ħudāylardurlar *مَنْ دُونِهِ* Ĥudādın özge tā bu balānı sizlerdin ögürgey- (13) ler. *فَلَا يَمْلِكُونَ* Pas alar boldura almas-lar *كَشَفَ الضَّرِّ* katıq-lıg kötermek, ya'nī qaht *عَنْكُمْ* sizlerdin *وَلَا تَحْوِيلًا* va boldura (14) almas-lar anı tağyir bərmek-ke {né} yā éltmek sizlerniñg qabilinğizdin özge qabilalarğa. Kéltürüptürler kim banū Malih feriştelerni (15) va Ĥudāğa cin-ni tapınur érdiler. Cinnī-ler imān kéltürdiler va alar küfrde qaldılar. Va āyat keldi kim:

57: *أُولَئِكَ* Ol gurūh malā'ika va cin- (16) dīn *الَّذِينَ يَدْعُونَ* alar kim oqurlar kāfirler alarnı tapınurlar, *يَبْتَغُونَ* alar isterler *إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ* öz parvardıġarına (17) dast-āvizī, ya'nī taqarrub qılurlar tāt va 'ibādat bile anıñg həzratına, *أَيُّهُمْ أَقْرَبُ* har qaysı yavıq-raq-durlar manzilat (18) va makānat bile. Ya'nī alar kim dar-ğāh-niñg muqarrab-larındurlar feriştelər va cin-din, tavassul qılurlar Həq subhānağa. Bas muqarrab-dın (19) özge ħōd avvali tārīki bile tavaccuh yüzini ol həzrat-qa kéltürgey-ler. Sözninğ mülahħaşı ol kim sizlerniñg ma'būdlarınğız haq ma'būd- (20) niñg muhtācı-durlar. *وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ* Va ümīd tutarlar anıñg bağışlamağı-nı *وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ* va qorqarlar anıñg (21) 'azābıdın. *إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ* Durustluq bile kim sēniñg āfarīdagārınğ 'azābı *كَانَ* bardur *مَخْذُورًا* anıñg sazāvārı (22) kim andın həzar qılğaylar. Va ma'lūm boldı kim bular qorquñç-da va ümīdvārdurlar özge bendeler dék. Pas néteg bularğa tapınsa bolur?

58: (23) *وَإِنْ مِّنْ قَرْيَةٍ* Va yoqtur hiç kēnti va şahrī, *إِلَّا نَحْنُ* magar ol kim biz *مُهْلِكُوهَا* anıñg ahli-niñg halāk qılğuçı-sı-bız (24) ölüm va yoq qılmaq bile *قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ* qiyāmat künidin burun *أَوْ مُعَذِّبُوهَا* yā anıñg 'azāb qılğuçı-sı öltür- (25) mek va qaht bile va andın özge *عَذَابًا شَدِيدًا* katıq 'azābı. Ya'nī agar mü'min va şālih-dürler ölmek bile va agar kāfir va fāsıq- (26) durlar 'azāb bile. *كَانَ ذَلِكَ* Bardur bu ħüküm *فِي الْكِتَابِ*

⁴³⁷ “Kendisi son Peygamberdir, ümmeti en hayırlı ümmettir.”

⁴³⁸ “Andolsun, Zebur'da yazmıştık.” (Enbiya suresi, 105. ayet)

Lavh-ı Mahfuz-da مَسْطُورًا bitilgen. Keltürüptürler kim Qurayş (27) hazrat-ı risalat şallallahu 'alayhi va sallam-dın mu'cizalar tilediler ol cümladın ol kim Şafa tağı-nı hâliš altun kılğay va Mekke tağlarını yoq kılğay (289a/1) tā açuq va ékin-ge lāyık yer paydā bolğay va arıg-lar aqızğay tā bāğ va bustān yasağaylar. Haq ta'ālā bu āyat-larını alarğa kör- (2) setmedi va ayttı kim:

59: وَمَا مَنَعْنَا Va kaytarmas bizni أَنْ تُرْسِلَ بِالْآيَاتِ andın kim yibergey-biz Qurayş-nıng muqtariha (3) mu'cizalarını, إِلَّا أَنْ كَذَّبَ magar ol kim takzib kıldılar بِهَا özi-nıng muqtariha āyat-larına الْأَوَّلُونَ burunğı-lar. Ya'nī ötken (4) ümmet-ler mu'cizalar tilediler va biz payğambarlar éligi-de zāhir kılduq. Va alar takzib kıldılar va biz alarını tübidin qomarduq. Pas (5) agar olça bu ümmet tilerler mu'cizalardın, zuhürğa keltürsek biz va bilürbiz kim alar imān keltürmegüsidürler. Va har-āyına istişāl (6) 'azābın alarğa yibermek kérek va biz azal-da hükm kılıp-biz kim alarını musta'sal kıлмаğay-biz kim alarınıng naslı-dın mü'min-ler (7) çıqargımızdur. وَآتَيْنَا Va bérduk biz ثَمُودَ النَّاقَةَ Şamüd kavmına nāqa, alarınıng iqtirāhı bile مُبْصِرَةً paydā va huvaydā. (8) Ya'nī ümmet-ler halāk bolmağı-nıng cümlasından alarınıng takzibi-nıng sababı bile oldur kim Şamüd Şālih-din mu'ciza tilediler. Hudāy (9) alarğa taş-dın téve çıqarıp keltürdi. فَظَلَمُوا Pas kāfir boldı-lar بِهَا ol tévege va anıng ayağın késti-ler va tügeli (10) bile halāk boldılar. وَمَا تُرْسِلُ Va yibermes-biz biz بِالْآيَاتِ muqtariha mu'cizalarını, إِلَّا تَخْوِيفًا magar qorqutmaq va hazar kılmaq üçün (11) istişāl 'azābı-dın. Bas ingendin song küfrde bérk bolsalar har-āyına musta'sal bolurlar.

60: وَإِذْ قُلْنَا لَكَ Va yād kıl çün (12) ayttuq sañga va va'da kılduq biz kim gam yéme. إِنَّ رَبَّكَ Durustluq bile kim séniñ yaratqanıñ, ya'nī anıñ 'azābı (13) أَحَاطَ tügel tutqusıdur kişilerni, ya'nī halāk kılgusıdur. Qurayş-nı ta'bır māzī lafzı bile vuqū taħaqquqı üçün- (14) dür. وَمَا جَعَلْنَا Va kılmaduq biz الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ ol tüş-ni kim sañga körsettük biz, إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ magar ādamī-ler- (15) nıng fitnessi-ni, ya'nī alarınıng sınamağı-nıng sababı. Va murād Hudaybiya yılı-nıng tüşi-dür kim hazrat şallallahu 'alayhi va sallam tüşde (16) körüp érdi kim 'umra ötedi va évni tavāf kıldı. Va sa'y va halk-nı yerge keltürdi va şahāba yüzlendiler va ol yıl-da (17) 'umra müyassar bolmadı. Va münāfiq-lar ta'n tili-ni uzattı-lar kim bu tüş rāst bolmadı va hāl ol kim ilāhī hükm ol érdi kim vāqı'a (18) ta'biri kélğüçi yıl-da zuhürğa yétkey.

Va qavmī ‘ālim-lerdin bu qavıl-da taraddudı bardurlar ol cihat bile kim sūra mekkī-dür va bu (19) kışşa medenī, magar ol kim aytqaylar bu tüş-ni Mekkede körgen bolğay va Medīnede hikāyat qılğan. Va aytıp-durlar tüşī kim ādamī-lerning (20) fitnessi boldı, ol édi kim hazrat şallallāhu ‘alayhi va sallam vāqı’ada kördi kim qavmī banī Ümayyadın anıng minberi-ge yügürdi-ler (21) va anda saçar érdiler maymün dék. Va fitne ol édi kim alarning hükūmatı-da vāqı’ boldı. Va ba’zı rü’yānı rü’yat ma’nāsı (22) bile tutarlar, ya’nī olça sanğa körsettük biz mi’rāc tünide va sēn kördüng iftinān sababı boldı kim mi’rāc hadīşī-din soñg (23) ba’zı İslām ahlı-nıñ za’if-leridin mürtad boldılar va münāfiq-lar ta’n kıla başladılar va kâfirler inkārda turdılar va mü’mīn- (24) ler taşdıq buyurdılar. وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ Va qılmağuq la’nat qılılğan yağaç-nı فِي الْقُرْآنِ Qur’ān-da, magar kışiler- (25) ning fitnessi üçün. Kéltürüptürler kim çün müşrik-ler zaqqūm yağaçı-nıñ zıkrını eşitti-ler kim tamuğ-da bitip-dür, (26) mütā’accib boldılar. Abū Cahıl ayttı kim: “Muhammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- aytur kim tamuğ otı taş-nı köydürür va yana aytur kim andın yağaç öser bu asru (27) ‘acab-dur.” Va ‘acab alardın bolğay kim yaş va kök yağaç-dın ot alur érdiler. *Kamā kālallāh* andağ kim ⁴³⁹ جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا (289b/1) Va hiç fikr qılmas érdiler kim ol kim ot yağaç-da amānat qoyğay, né ‘acab kim yağaç ot-da öndürgey. Yā qādırī kim samandar- (2) ning yünğ va qanatı-nı ot-da köymek-din saqlaydur va şütür-murğ-nıñ aşşā’sını ot-nıñ çoğını yutar vaqt-da (3) köydürmek-din asray-dur, tüvānādur yağaçı öndürmek-din tamuğ-da. Va zaqqūm-nı şacaratu’l-mal’ūnat ayttı, ol i’tibār bile kim anıng (4) yégücisi kâfirlerdür va la’nat alarğa mütavaccih-dür. Yā mal’ūna makrūha va mabğūza ma’nāsı bile bolğay ta’ām mal’ūn (ey zārr makrūh). Va ba’zı (5) ta’vīl qılıp-durlar kim şacaranı Abū Cahıl-ğa yā Hākam bin ‘Āş-ğa kim Marvān-nıñ atası-dur. Va İbnü’l-ħacar aytıp-dur kim ol şacara (6) yahūddurlar. وَنَحْوَهُمْ Va qorquturbız kâfirlerini türlüğ türlüğ qorqutmaqlıqlar bile sa’ir otı va zaqqūm otı dék (7) va anıng amşalı. فَمَا يَزِيدُهُمْ Pas arturmas ol qorqutmaq alarğa, إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا magar uluğ baş tartmaqlığı, (8) ya’nī güzāf işi va

⁴³⁹ “Sizin için yeşil ağaçtan ateş yarattı.” (Yasin suresi, 80. ayet.)

satıza haddin ötüp va çün bu takabbür alarğa İblis vasvasası-niñ cihati biledür. Anıñ istikbārıdın bu āyat- (9) niñ soñıda habar bérdi kim:

61: وَإِذْ قُلْنَا: Va yād kıl kim ayttuq biz اسْجُدُوا لِلْمَلَائِكَةِ ferishtelerğa kim sacda kılınıgızlar (10) لَادِمَ Ādam-ğa anıñ ta'zimi cihati-ge. فَسَجَدُوا Pas sacda kıldılar barçası alardın, إِلَّا إِبْلِيسَ magar İblis kim sacda kılmadı (11) va çün ayttı: “Nége sacda kılmañıñ?” قَالَ أَسْجُدُ Ayttı: “Ayā sacda kılayın, ya'nī kılmas-mén ol kişi-ge kim yaratıp-sén (12) طِينًا balçık-dın?” Pas Hudāy anğa la'nat kıldı va qurb dar-gāhı-dın anı sürdi.

62: قَالَ Ayttı İblis yana katla: أَرَأَيْتَكَ “Habab bérkil mañga (13) هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ muni kim girāmı kıldıñ va artuqluq bérdiñ va nége artu[k]luq bérdiñ عَلَيَّ mañga va ol tofrağ-dın-dur va mén ot-dın? (14) لَنْ أُخْرَتَنِ Agar song kıyasañ meni va meniñ ölügümüni ta'hîr kılsañ يَوْمَ الْقِيَامَةِ tā kıyāmat küni, لِأَخْتِكِنَّ (15) har-ayına tübidin komarayım ذُرِّيَّتَهُ anıñ oğlanlarını azğurmaq bile. Va andağ kılayın kim séniñ 'azābıñ bile musta'sal (16) bolğaylar, إِلَّا قَلِيلًا magar azı kim azğura almağay-mén alarnı séniñ 'işmatıñ va himāyatıñ sababı bile.”

63: قَالَ أَذْهَبُ Ayttı Hudāy anğa kim: “Bargıl!” (17) İhānat va ib'ād amrı, ya'nī anı sürdi qurb dar-gāhı-dın va ayttı: “Öz işiñ-niñ songıda bargıl! فَمَنْ تَبِعَكَ Pas har kim sañga (18) mütāba'at kılsa va séniñ farmāniñ-ni éltse مِنْهُمْ Ādam zurriyyeti-din, فَإِنَّ جَهَنَّمَ pas durustluq bile kim tamuğ جَزَاؤَكُمْ (19) sizlerniñ cazāñızdur, ya'nī séniñ va alarnıñ. Tağlib kılıp-dur muhātab-nı gāyat-ğa. Ya'nī sañga va barça séniñ (20) mütābi'-leriñ-ğa cazā bérürmén مَوْفُورًا tügel cazā, ya'nī 'azāb 'alā'd-davām.

64: وَاسْتَفْزَرُوا Va yeridin tépretil va taydur- (21) مِنْ اسْتَطَعْتَ har kimni taydura alursén مِنْهُمْ alardın بِصَوْتِكَ öz ünüñ bile, ya'nī fasādqa ündemek. Va ayturlar (22) şaytān şavtı ğinā va mazāmirdür. İmām-ı Zāhidī raḥimahullāh, İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anh-dın naql kıılır kim har ünı kim na Hudāy rızāsıdın (23) ağızdın çıkip kélür, şaytān üni-dür. وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ Va kopargıl alarğa بِخَيْتِكَ وَرَجْلِكَ öz atlıg-ları va yayağ- (24) lariñ, ya'nī dıvleri kim séniñ yāri bérğüci-leriñ-dürler vasvasa va iğvāda va barçasını yığıl tasalluğ-da alarğa. (25) وَشَارِكُهُمْ Va şirkat kılgıl alarğa فِي

الأموال māl-larda tā ḥarām-dın cam' kılğay-lar yā ribāğa bergeyler yā yazuq-da (26) şarf kılğaylar. والأولاد Va oğlanlarda dağı şerik bolğıl tā zinādın ḥāşıl kılğay yā 'Abdu'l-'uzzā va 'Abdu'ş-şams va (27) anıñ amşalı at atağaylar. وَعَدُّهُمْ Va va'da bér alarğa bāṭıl mav'idler bile but-lar şafā'atı dék yā ta'hīr tavbada yā ba's (290a/1) va ḥaşr va uçmaq⁴⁴⁰ va tamuğ inkārıda. وَمَا يَعِدُّهُمُ الشَّيْطَانُ⁴⁴¹ Va va'da bérmes şaytān alarğa, إِلَّا غُرُورًا magar firīb bile, ya'nī ḥaṭānı şavāb şūratı-da yasar.

65: (2) إِنَّ عِبَادِي Durustluq bile kim méning ḥālīş bendelerim⁴⁴² هؤلاء في الجنة hūkwānı bile cannat üçün yaratılıp-dur. لَيْسَ لَكَ Yoktur (3) sanğa عَلَيْهِم alarñıñ azğurmağ-qa سُنْطَانٌ tasalluṭ va qudrat. Ya'nī barça kişini alday alursén, magar méning bendelerim-ni. (4) İmām-ı Kuşayrī raḥimahullāh aytıp-dur kim Ḥaḳ-ñıñ bendesi ol kişi-dür kim özgeniñ bendide bolmağay. وَكَفَى بِرَبِّكَ Va pasandadur (5) séniñ parvardıgārıñgıñ وكيلاً saklağuçı-sı öz bendelerini İblis azğurmağı-dın.

66: رَبُّكُمْ Sizlerniñ parvardıgārıñgız (6) الَّذِي ol, oldur kim kāmila qudrat bile يُرْجِي sürer va ravān qılır لَكُمْ الْفُلْكَ sizler üçün kémeni فِي الْبَحْرِ daryāda لِنَبْتُغُوا (7) tā istenğizler مِنْ فَضْلِهِ anıñgıñ fazlı-dın, ya'nī özünğizni. Va ayturlar fazl süddur yā matā-ları kim anğa ihtiyāc tüşer (8) va daryāğa ötmegünçe élig-ge kirmes. إِنَّهُ كَانَ Durustluq bile kim ol-dur بِكُمْ رَحِيمًا sizlerge mihrībān kim müşkil işlerni (9) sizlerge āsān qılır va sizlerniñgıñ⁴⁴³ ما يحتاج asbābıñgızni muhayyā éter.

67: وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ Va çün yétse sizlerge qatıq-lıg, (10) ya'nī suğa garqa bolmaq qorğunçı فِي الْبَحْرِ daryāda, ضَلَّ yétkey va bargay sizlerniñ ḥāṭırlarıñgızdın مَنْ تَدْعُونَ (11) har kim-ni anı oğursızlar va tapınursızlar, إِلَّا إِلَٰهًا magar ol kim Ḥudāvanddur yagāna va yaktā kim ol maḥalda andın özgeni oğumas- (12) sizler va nacāt anıñgıñ ḥazratı-dın özge tilemes-sizler. فَلَمَّا نَجَّأكُمْ Pas ol vaqt kim qutqardı sizlerni garqa bolmağdın (13) va yétkürdi sizlerni إِلَى الْبَرِّ biyābān sarığa, أَعْرَضْتُمْ kayttıñgızlar tavhiddin va yana yüz but-lar tapınmağ-qa kéltür- (14) dūñgizler. وَكَانَ الْإِنْسَانُ Va bardur ādamī كَفُورًا yaman nā-şükr öz égesi-ñiñ ni'matı-ge.

⁴⁴⁰ dk. va uçmaq

⁴⁴¹ dk. الشَّيْطَانُ

⁴⁴² “Bunlar cennettedir.” (Hadis-i şerif)

⁴⁴³ “İhtiyaç duyulan şey.”

68: أَفَأَمِنْتُمْ Ayā amīn (15) bolduñgızlar kim daryādın şahrāğa keldiñgızlar? Ya'nī amīn bolmañgızlar **جَانِبَ الْبَرِّ** (16) **أَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ** andın kim tüben éltkey sizlerni qarāğığa yerdin. Ya'nī ol kim qādırdur aña kim sizlerni suda tüben éltkey, tüvānādur aña kim tofrağda (17) yaşurgay. **أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ** Yā tüben yibergey sizlerge **حَاصِبًا** yelī kim taş sizlerge taşlağay, ya'nī qādır- (18) dur kim sizlerge taş yağdurgay. **ثُمَّ لَا تَجِدُوا** Pas tapmağay-sızlar **لَكُمْ** özünğiz için **وَكَيْلًا** saqlağucu (19) kim sizlerni andın asrağay.

69: **أَمْ أَمِنْتُمْ** Ayā amīn bolduñgızlar **أَنْ يُبِيدَكُمْ** aña kim qaytarğay sizlerni va kirgüzgey (20) **فِيهِ** daryāda **تَارَةً أُخْرَى** yana karrat? Ya'nī arzūi sizlerniñ köñgüleriñizde salğay tā yana qatla kémede mingey-sizler. (21) **فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ** Pas yibergey sizlerge **قَاصِفًا** sindurğucu **مِّنَ الرِّيحِ** yel-din, ya'nī yelī qoparur kim kémeni sindurur. (22) **فَيَغْرِقْكُمْ** Pas ğarq étkey sizlerni **بِمَا كَفَرْتُمْ** olçanıñ sababı bile kim şükrsizlik kıldıñgızlar. **ثُمَّ لَا تَجِدُوا** Pas tapmas- (23) sızlar **لَكُمْ** özünğiz için **عَلَيْنَا** bizge **بِهِ** ol ğarq kılmak bile **تَبِيعًا** soñıdın kirgüci kim dāvarī kılgay (24) va tilegey kim intikām tartqay bizlerdin.

70: **وَلَقَدْ كَرَّمْنَا** Va har-ayına biz girāmī kılduğ **بَنِي آدَمَ** Ādam oğlanlarığa (25) **وَالْبَحْرِ** va köterürdük biz, ya'nī mindürdük biz **فِي الْبَرِّ** biyābān-da tavarlarğa **وَالْبَحْرِ** va daryā va kémelerde. **وَرَزَقْنَاهُمْ** (26) Va ruzi bérdük biz alarğa **مِّنَ الطَّيِّبَاتِ** pākīza ta'am-lardıñ **وَفَضَّلْنَاهُمْ** va artuqluğ bérdük biz alarğa (27) **عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا** köpi-ge olçadıñ kim yaratıp-bız **تَفْضِيلًا** artuq-luğ bérmeği. 'Ālim-lerğa insān takrīmi va alarınıñ (290b/1) tafzīli-ğa söz köp-tür va bu tarcimada cāmi' qavlı bile iktifā barur. Şāhib-i Bahru'l-ħaqāyık quddisa sirruhu aytıp-dur kim insān-niñ karāmatı ikki (2) üluş-dür: casadāni va rūhāni. [Casadāni] alarınıñ barçasığa bolğay mü'minler va kāfirler. Va ol alarınıñ balçığı-niñ (3) taħmīri-dür ikki élig bile; va taşvīr raħm-da va şurat ħüsni va mizācı yavuğ i'tidāl-ğa; va boy tuzlūği va almağ ikki élig bile; (4) va yémek-lik barmağ-lar bile; va saqal-lar va burut-lar tazayyüni; va temīz 'aql va ifhām nuṭq; va işārat va ħaṭ bile va yol tapmağ (5) ma'īşat asbābı va tamakkün ħarf va şanā'āt-dın. Va rūhāni ikki kısım-dur: 'amma va ħāşşa. Ammā olça 'ām-dur mü'min va kāfir (6) anda şerīk-dürler rūh nafhı dék anda; va çıkarmağ-lığ Ādam 'alayhi's-

salām arķasıdın va ⁴⁴⁴ الست بریکم kavlı-nı eşittür- (7) mek-likı va sözlemek bile “balı” cavābı bile; va ‘ahd ‘ubūdiyyat va toĝurtmaķlıĝ fıtrat-ķa va payĝambarlarınĝ yıbermeki alarĝa va kitāb (8) yıbermeki alar üçün; va targīb cannat-lar şavāblarıĝa va ķorķutmaķ ot-lar ‘uķubat-larıdın; va ķudrat āşarı izhārı (9) va dalil-ler va mu‘cızalar alar üçün. Ammā rūhāniya karāmat hāşşa oldur kim anbiyā va avliyā va mü’mın-lerni anıĝ bile girāmı tutupdur (10) nübüvvat va risālat va vilāyat va hidāyat va imān va islām va irşād va ikmāl va ahlāķ va ādāb va seyr ilā Allāh va fı Allāh (11) va billāh va maķāmāt ötmek va taraķķı nāsütı mazāyıķı-dın lāhütı cazbaları bile; va fanā enāniyyat-dın va baķā huviyyat bile va karāmātı kim (12) haşr haddı-da kélmeĝey. Muħammad bin Ka‘b raħimahullāh aytıp-dur kim ādamı-lerniĝ karāmātı anıĝ biledür hażrat-ı Muħammad rasūlullāh alardın-dur. (13) Haķāyıķ-ı Sūlamı-de kéltürüptür kim girāmı kılduķ ādamı-lerni ma‘rifat va tavhıd bile va köterdüķ biz alarnı nafs berri va ķalb baħrı-da. (14) Va aytıp-durlar berr oldur kim zuhūrı bardur ni‘matlar va şıfat-lardın. Va baħr olķa mastürdur zāt haķāyıķı-dın. Ta‘vilāt-ı (15) Kāşıde mazķürdur kim berr acsād-ı ‘ālamı bolĝay va baħr arvāh ‘ālamı. Va alarnıĝ kötermekı har ikki tarkıb-de alardur har ikki-din. (16) Va rüzı bėrdüķ biz alarĝa ‘ulüm va ma‘ārif tayyibātı-dın va tafzıl arzāni tuttuķ biz maħlūķāt-nıĝ köplüki-ge anıĝ bile (17) alarnı alarnıĝ ‘ayb-larıĝa bınā kılduķ biz va mustaşnā ferıştelər hüsni-dürler yā alarnıĝ havāşı. Va ‘ālim-lerĝa malak va başar (18) tafzili-de yıraķ va uzun mubāhaşalardur. Olķa ahl-ı sünnet va camā‘at cumhūrı aĝadurlar kim banı Ādam rüsüli fāzıl-raķ-dur- (19) lar ferıştelər rüsüli-din; va malā‘ıka rüsüli afzal-durlar banı Ādam avliyāsıdın; va banı Ādam avliyāsı şarif-raķ-durlar malā‘ıka (20) avliyāsı-dın. Va ahl-ı imān şulahāsıĝa fażl-dur malā‘ıka ‘avāmıĝa va malā‘ıka ‘avāmı yaħşıraķ-durlar mü’mınlerniĝ fāşıķ-larıdın. (21) İmām-ı Kuşayrı ķuddisa sirruhu aytıp-dur kim murād banı Ādam-dın, mü’mın-lerdürler kim kāfirlerĝa va *من بين الله فما* ⁴⁴⁵ له من مکرم naşşı bile takrım- (22) din hiķ naşibi yoķtur. Va mü’mın-lerniĝ takrımı anıĝ biledür kim alarnıĝ zāhirini mücāhada tavfiķi bile yasadı va alar- (23) nıĝ bātını-nı müşāhada taħķıķi bile münavvar kıldı. Va andaķ kim barķa mü’mın-lerĝe

⁴⁴⁴ “Sizin Rabbiniz ben deĝil miyim?” (A‘raf suresi, 172. ayet)

⁴⁴⁵ “Allah, kimi alçaltırsa ona saygınlık kazandıracak hiķbir kimse yoktur.” (Hacc suresi, 18. ayet)

tékis takrīm arzānī tuttu. Hāzrat-ı risālat (24) şallallāhu ‘alayhi va sallam ümmeti-ni hūş takrīm bile ihtişāş bérdi, rızā martabası cümlasıdın kim ⁴⁴⁶رضى الله عنهم ورضوا عنه ⁴⁴⁷فانكرونى/ Va ‘alā’l-cümla bu āyat insān-niṅg faẓīlatı va cāmi’iyyatı dalīli-dür kim (26) barça maḥlūqāt-dın şāfi mir’āt ilāhī şıfātı-niṅg in’ikāsı üçün barça oldur.

71: **يَوْمَ نَدْعُوا** Yād kıl kündüzini kim oğuğay-bız (27) **كُلُّ أَنَسِي** har gurūhī-ni kişilerdin **بِإِمَامِهِمْ** alarınıṅ pīşvāsı bile, ya’nī banī kim alarğa mab’üş érdi, andağ kim ayturlar **(291a/1)** yā ümmet-i Mūsā ‘alayhi’s-salām yā ümmet-i ‘īsā ‘alayhi’s-salām yā kitābī kim alarğa manzil boluptur. Andağ kim hıṭāb kıllurlar kim yā ahlu’l-ḳur’ān yā ahlu’l- (2) İncil yā muḳaddima kim mazḥab va anıṅg mütāba’atını körsetken bolğay-lar, andağ kim nidā urarlar yā Hānafi yā Şāf’i yā dīn va millat bile oğu- (3) ğayla[r], andağ kim yā müslim yā yahūdī yā macūsī. Va aytıp-durlar *imām* ümm cam’i-dur. Taṅgla ḥalq-nı analar bile ḳayta oğuğay-lar ‘īsā (4) ‘alayhi’s-salām karāmātı cihatı-ğa va Ḥasan va Hüsayn şarafı izḥārı üçün razıyallāhu ‘anhumā yā anıṅg üçün kim avlādu’z-zinā rasvā bolmağay- (5) lar. Lübāb-da Murtaẓā ‘Alī razıyallāhu ‘anh-dın naql kıllur kim ol künde har ḳavmī-ni oğurlar alarınıṅ zamānı imāmı alarğa manzil-i (6) kitāb va alarınıṅ payğambarı-niṅg sünneti bile. Va ḳavli oldur kim ansāb ta’alluḳı kélür va ‘amal-lar nisbatı ḳalur. Bas har gurūhī-ni alar- (7) niṅg ‘amalı-niṅg kitābı bile oğurlar va ayturlar: “Yā şāḥib-i kitāb!” **فَمَنْ أَتَى** Pas har kimge bérilse **كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ** anıṅg bitilgen (8) ‘amalı-niṅg onṅ éligi-ge, **فَأُولَئِكَ** pas ol gurūh **يَقْرَأُونَ كِتَابَهُمْ** oğurlar öz kitābı-nı behcet va masarrat (9) yüzidin navbat-dın sonṅ navbatı kim ol nāmada yaḥşı ‘amal-lar körerler. **وَلَا يُظْلَمُونَ** Va sitam körgüci bolmağaylar öz müzdi-de (10) **فَتِيلًا** fatīla çaḳlıḳ va sanc-dın kim ikki barmağ-niṅg arası bolğay. Ya’nī ḳuşūr bolmağay alarınıṅ müzdi-de azrağ néme. (11) Va bu āyat-niṅg dalālatı bardur aṅga kim har kimge nāma sol éligi-ge bérseleser ḥicālat ḥayrat-dın anıṅg tili oğumağdın ḳalur.

⁴⁴⁶ “Allah, onlardan razı ve onlar da O’ndan (Allah’tan) razıdır.” (Tevbe suresi, 100. ayet)

⁴⁴⁷ “O halde beni zikredin, ben de sizi zikredeyim.” (Bakara suresi, 152. ayet)

72: (12) وَمَنْ كَانَ Va har kim bardur هَذِهِ فِي bu dīn-de أَعْمَى soğur, ya'nī anıñg köñgli-niñg közi şavāb yolını körmegey. (13) فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ Pas ol āhırat-da أَعْمَى körmes bolğay, ya'nī nacāt yolını tapmas وَأَضَلُّ سَبِيلًا va yol azğan-rağ (14) soğurdın dağı isti'dād zavālı va fırsat 'adamı cihati-ge. Muhaqqıq-lar ayturlar kim har kim soğur bolsa dünyi-de tã'at-dın, (15) soğur bolur 'uqbā-da şavāb-dın. Va har kim munda tavba yüzini körmegey, anda mağfirat camālını müşāhada qılmas. Kéltürüptürler (16) kim vüffed-i Şaķıf ayttı-lar: "Ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- imān kéltürmes-biz sañga tā vaqtı kim bir yıl bizni but tapınmağ-ğa koyğay-sén (17) va Tã'if yerini kim bizniñg turgan yerimizdür Mekke ḥarimi yanğlıg muhtaram qılğay-sén va bizni namāzda rükū' va sücūddın mu'āf (18) tutqay-sén. Va agar séndin sorsalar kim nége mundağ qıldıñg, aytkıl kim méniñg Ḥudāyım mañga mundağ buyuruptur." Āyat kélđi kim:

73: (19) وَإِنْ كَادُوا Va durustluğ bile kim tilediler Şaķıf لَيُفْتِنُونَكَ kim ögürgey-ler séni عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا ol némedin (20) kim vaḥy qıldığ biz إِلَيْكَ sañga لِتَفْتَرِيَ tā iftirā qılğay-sén va bağlağay-sén عَلَيْنَا غَيْرَهُ bizge andın özge kim vaḥy qılıp-bız, (21) ya'nī aytkıl Ḥudāy mañga buyuruptur وَإِذَا لَاتَخَذُواكَ va ol kim séni andağ qılsañg tutarlar séni خَلِيلًا dōst. (22) Va aytıp-durlar kim Qurayş ol ḥazrat-ğa ayttı-lar kim: "Qoymas-bız séni kim ḥacar istilāmı-nı qılğay-sén tā vaqtı kim sén qılğay- (23) sén bizniñg but-larımıznı barmağ uçı bile." Ol ḥazrat-ğa şavğ gāyatı-dın kim Ḥaram tavāfi-da bar érđi, mübārak ḥatırıda (24) ḥuṭūr qıldı kim: "Né bolğay agar mundağ qılsam va Ḥudāy bilür kim mén muñga kārih-mén." Bu āyat inip kélđi kim alar tilerler kim (25) séni évürgeyler bizniñg vaḥyımızdın va durustluğ-ğa tutqay-lar.

74: وَلَوْلَا أَنْ تَبَتُّنَاكَ Va agarna oldur kim sañga şabāt (26) bérıp-biz rāst-lıq-ğa öz 'işmatı-nıñg madadı bile, لَقَدْ كِدْتُمْ تَرْكُنْ durustluğ bile kim yavuğ édi kim mayl qılğay-sén (27) إِلَيْهِمْ alarnıñg ārzūsı sarığa شَيْئًا قَلِيلًا az mayl qılmağay. Va muhaqqıq-lar qaşıda ol ḥuṭūr kim mazkūr boldı, muhaqqıq émes-dür. (291b/1) Balkim ayturlar āyat ma'nā-sı budur kim séni mayl şadadı-da érđiñg. Agar biz séni muḥkam qılmağay érđük, ammā bizniñg 'işmatımız séni (2) taptı va mamnū' bolduñg andın kim yavuğ bolğay-sén mayl-ğa. Va bu taşriḥ-dür anıñg bile kim mayl-ğa yavuğ bolmadı. Bas mayl qayda bolğan (3) bolğay? Tibyān[da] aytıp-dur kim ol ḥazrat şallallāhu 'alayhi

va sallam ma'sūm érdi, ammā ümmet tahfifi üçün tā mayl müşrik-lerniᅡg söziġe (4) kıılmaġay-lar. Bu āyat kélđi kim:

75: إِذَا لَأَذَقْنَاكَ Ol vaġt kim mayl kıılsaᅡg érđi, har-ayına tat-turur érdük biz saᅡga وَضِعْفَ الْمَمَاتِ 'azāb, ya'nī dūnyāda tiriglik الْحَيَاةِ (5) ضِعْفًا va ölüm 'azābı, ya'nī āhırat-da. ثُمَّ لَا تَجِدُ Pas tapmas érdiᅡg sén لَكَ (6) özünġ üçün عَلَيْنَا bizniᅡg 'azābımız daf'ı-ġa نَصِيرًا yārī kim anıᅡg sababı bile andın yana kıutulġay-sén. İmām-ı Şa'labī kélťü- (7) rüptür kim bu āyat nüzüli-dın soᅡg ol ġazrat ayttı kim: ⁴⁴⁸ اللهم لا تكنى الى نفسى طرفة عين كéltürüptürler kim Mekke ahlı ol ġazrat- (8) niᅡg iġrācı-da kéᅡgeş kııldı-lar va alarıniᅡg kéᅡgeşi aᅡga kıarār tuttı kim düşman-lıġ-da ġaddī bile ifrāġ körsetti-ler kim ol ġazrat-қа (9) zarūrat bile çıķıp barmaķ kérek. Bu āyat nāzil boldı kim:

76: وَإِنْ كَانُوا Va durustluk bile kim tilediler Mekke ahlı لَيْسَتْفِرُونَكَ (10) tā séni taydurġaylar düşman-lıġ-lar bile مِنَ الْأَرْضِ Mekke yeri-din مِنْهَا لِيُخْرِجوكَ مِنْهَا tā séni çıķarġaylar andın وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ (11) ol vaġt kim andaķ bolġay toġtamaġaylar خِلَافَكَ séniᅡg barmaġıniᅡg-dın soᅡg, إِلَّا قَلِيلًا (12) magar az zamānī. Ol andaķ éđi kim hicrat-dın soᅡg az zamānī bile Badr vāķı'ası élig bérđi va halāk boldılar. Va kıavlī oldur kim (13) yahūdқа ol ġazrat-niᅡg Medīnede turmaġı-dın ġasad kélđi, ayttı-lar: “Yā Abū'l-Ķāsim! Burunġı nabī-lerniᅡg maķāmı Şām yeri érđi. (14) Va agar sén payġambarsén va tilersén kim séni taşdıķ kıılġay-bız, kérek kim Şām yerige barġay-sén va anda sākin bolġay-sén.” Va ol ġazrat (15) Şām safarı-niᅡg 'azīmatı-nı muşammam kııldı. Va bu āyat inip kélđi kim yahūd tiler séni Yaşrib yeridin yıraķ salġay-lar va agar (16) mundaķ bolsa séndin soᅡg çandānī turmas-lar. Ol ġazrat 'azīmat faşını körsetti va az zamānī-de yahūd kıabīlaları öltürmek (17) va iclā' bile mu'azzab boldılar. Bas bu kıavl bile bu āyat medenī bolġay va avval-ġı söz bile mekkī. Pas buyurur kim sūnnet kıoyup-bız,

77: (18) سُنَّةً مِّنْ قَدْ أَرْسَلْنَا sendin burun مِنْ رُسُلِنَا bizniᅡg (19) yiberġenlerimizdin. Va ol sūnnet ümmet-ler halākı-dur payġambarlar takzībi bile. وَلَا تَجِدُ Va atanmas-sén لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا bizniᅡg (20) sūnnetimizge taġyirī va tabdīlī.

⁴⁴⁸ “Allahım, beni göz açıp kapayıncaaya kadar bile nefsimе bırakma.”

78: إِلَىٰ أَقِمِ الصَّلَاةَ Va қāyim tut namāzı لَذُلُوكِ الشَّمْسِ қуяш zavālı-dın soṅ (21) غَسَقِ اللَّيْلِ tā tūn қараṅguluḡı namāz-ı peṣin zavālı-dın soṅ va peṣin tā ḡasaқu’l-layli namāz-ı ṣām va namāz-ı ḡuftan. وَفَرَّانَ (22) الْفَجْرِ Va қāyim tut taṅg namāzını {namāzını}. Қur’ān ayttı anıṅg üçün kim Қur’ān қırā’atı anda farz-dur. إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ (23) Durustluқ bile kim taṅg namāzı كَانَ مَشْهُودًا bardur körülgen. Ya’nī körerler anı ferishteler kéče va күndüz. Kéçeniṅg ferişte- (24) leri anı müşāhada қılır va kéçeniṅg ’amal-larını dīvānı-niṅg soṅgıda ṣabt körsetürler. Va күndüzniṅg ferishteleri (25) anı körerler va күndüzniṅg ’amal-larını dīvānı-niṅg iftitāhı-nı anıṅg bile қılırlar.

79: وَمِنَ اللَّيْلِ Va ba’zı kéçedin (26) فَتَهَجَّدْ pas uyḡanḡıl بِهِ Қur’ān-ḡa, ya’nī namāzḡa نَافِلَةٌ لَّكَ artuқluқ saṅga mafrūza namāzḡa yā faẓīlatı (27) yā ḡanīmatı yā karāmatı maḡṣūṣ saṅga. عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ. Şāyad va albatta mundaқ bolḡay kim tutқay séniṅg Ḥudāyiṅg séni (292a/1) مَقَامًا مَّحْمُودًا pasandıda maқāmı-da, ya’nī maқāmī kim turḡuқı anda öḡülgen bolḡay barça öḡḡüçı-lerniṅg öḡüṣi bile. Ol ṣafā’at (2) maқāmı-dur kim ḡazrat-ı risālat ṣallallāhu ’alayhi va sallam-ge ol maқām-da ögerler avvalīn va āḡırīn ḡalқı va ol barçaḡa üstün (3) bolḡay. Va Zādu’l-masīrde kéltürüptür kim Ḥaқ subḡāna anı қıyāmat күni ’arṣ-da olturḡuzur. Va Lübāb-da amīrū’l-mū’mīnīn ’Umar (4) raẓıyallāhu ’anh-dın naқl қılır kim ḡazrat-ı payḡambar ṣallallāhu ’alayhi va sallam maқām-ı maḡmūd tafsīride ayttı kim: “Yavuқ қılır méni Ḥudāy va oltur- (5) ḡuzur özi bile ’arṣ-da.” Ḥadīṣ-niṅg lafzı اللَّهُ فِيْقَعْدَنِي مَعَهُ عَلَى الْعَرْشِ va ma’iyyat-nı hamol ma’nā aytlar kim (6) ’indiyyaḡa ol āyat-da kim 449 ان الذین عند ربك Ya’nī murād makānat-dur, na makān va manzilat-dur, na manzil. İmām-ı Şa’labī kéltürüptür (7) kim Ḥaқ subḡāna istivā-sı ’arṣ-қа vachı-ḡa yoқtur kim anıṅg mümāsı bolḡay yā anıṅg yeri bolḡay, balkim émdi hamol ṣıfat-қа- (8) dur kim bar étmes-din burun ’arṣ édi kim azalan va abadan öz zātı bile қāyim-dür. Payḡambar ṣallallāhu ’alayhi va sallam olturḡuz- (9) maḡı ’arṣ-қа yā yerge öz zātı-niṅg nisbatı bile yaksān-dur. Va maқṣūd anıṅg iclāsıdın ’arṣ-қа ol ḡazrat-niṅg takrīmi (10) va ta’zīmi-dür. Va ’Aynu’l-ma’ānī-de kéltürüptür kim maқām, maḡmūd maқāmı-dur ’arṣ-dın kim payḡambarı anıṅg bile ḡirāmī қılırlar. (11) Қavli oldur kim maқām-ı maḡmūd

⁴⁴⁹ “Şüphe yok ki Rabbinin katında bulunanlar.” (Araf suresi, 206. ayet)

andadur kim Һamd livāsını ol Һazrat-niṅg éligi-ge bérgeyler va hiç payğambari bolmağay, Һvāh Ādam ‘alayhi’s-salām (12) va Һvāh andın özgege, magar kim anıṅg livāsı astıda bolğay-lar. Şāhib-i Futūhāt Һuddisa sirruhu kéltürüptür kim maḳām-ı maḳmūd maḳāmī- (13) dür barça maḳām-larınıṅg Һaytur yeri va barça ilāhi ism-leri-niṅg manzarı kim muḫtaş-dur maḳāmāt-ğa, ol Һazrat-ı Muḫammad şallallāhu ‘alayhi (14) va şallam-niṅg Һāşşası-dur. Va şafā‘at eşiki bu maḳām-da açılır. Baḫru’l-ḫaḳāyık-da aytıp-dur kim maḳmūd Allāh-dur va Һazrat-ı (15) payğambar şallallāh-niṅg Һıyāmı Һaḳ bile, na öz nafsı bile va işarat tili bile maḳām-ı maḳmūddur.

80: وَأَنْخَلْنِي وَأَخْرِجْنِي Va aytqıl, ey meniṅg (16) parvardıgārım! أَنْخَلْنِي İndür meni gürda مُخْرِجْ صِدْقِي indürmeki pasandıda ökünç-siz. وَأَخْرِجْنِي Va Һıḳarğıl (17) andın مُخْرِجْ صِدْقِي Һıḳarmağı kéltürmeki sütüda va karāmat bile; yā indürgil Medīnede gānim va Һıḳarğıl Mekkedin (18) sālīm; yā kirgüzgil Mekkege fath cihatı bile va Һıḳarğıl andın Һunayn sarığa; yā indürgil cannat-ke va Һıḳarıp dünyādın; (19) yā kirgüzgil nübüvvat da‘vatı bile va Һıḳarğıl risālat yétürmeki-niṅg ‘uhdasıdın. وَأَجْعَلْ لِي Va bérgil manğa مِنْ لَدُنْكَ öz (20) Һaşıṅg-dın سُلْطَانًا نَصِيرًا Һuccatı yārī bérgüçi va Һıvvatı i‘ānat Һılğuçı.

81: وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ Va aytqıl kéldi Һaḳ, ya‘nī (21) İslām dīni الْبَاطِلُ va yoḳ boldı bāṭıl, ya‘nī şirk. Va aytıp-durlar Һaḳ Һur‘ān-dur va bāṭıl şayṭān. Har (22) Һayda Һur‘ān zuhūr Һılsa, şayṭān yaşunur. إِنَّ الْبَاطِلَ Durustluḳ bile kim bāṭıl كَانْ زُهْوَكَ bardur yoḳ bolğan (23) va hiç olğan. İmām-ı Һuşayrī aytıp-dur kim Һaḳ oldur kim Һudāy üçün bolğay va bāṭıl ol kim andın özge üçün (24) bolğay. Ta‘vīlāt şāhibi anğadur kim Һaḳ vācib-niṅg şābit vücūdı-dur ‘azzaşānuhu kim azalī va abadī-dür; va bāṭıl étkeni (25) başarı vücūdı kim fanā va zavāl Һā‘ili-dür. Va çün Һaḳḳānī vücūdı lama‘atı-niṅg aşı‘ası zāhir bolsa, mümkin mavhūm vücūdı anıṅg (26) yanıda mütalāşī va mużmaḫil bolur.

82: وَنُنَزِّلُ Va tüben yiberürbiz sanğa مِنَ الْقُرْآنِ Һur‘ān-dın مَا هُوَ ol némei kim ol شِفَاءِ şifā- (27) dur aḳrıḳ-larğa, çün Fātiḫa va şifā āyat-ları yā şifādur cahıl va şūbah aḳrıḳı-ğa. Va aşah oldur kim min-ni bayānı tutḳay-lar, ya‘nī barça (292b/1) Һur‘ān şifādur şūrī va ma‘navī va Һalbi va Һalibi aḳrıḳ-lardın. وَرَحْمَةً Va bağışlamağı-dur وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ mü‘min-lerge anıṅg bile (2) asıḳ alurlar

cavr kılguçı-larğa, **إِلَّا خَسَارًا** magar ziyān-kārlıg va halākat- (3) lıg kim takzīb kılurlar va aᅇga imān keltürmes-ler.

83: **وَإِذَا أَنْعَمْنَا** Va çün in'am kılsağ biz **عَلَى الْإِنْسَانِ** ādamī-ğa (4) savluğ va bay-lıg va amīn-lıq-ğa, **أَغْرَضَ** yüz évürür bizniᅇg yādımızdın. Murād kāfirdür kim çün Hudāy ni'mat bérse aᅇga kitāb (5) inzālı va rasül irsālı bile va andın özge zāhir va bāᅇn ni'mat-ları-dın yüz évürür. **وَأَنَّىٰ بِجَانِبِهِ** Va öz nafsı bile yırağ (6) bolur va kırağ bolur va kırağ tutar, ya'nī takabbür va ta'azzum körsetkey va Hağ yolu-dın bir sarı bolğay. **وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ** Va çün (7) yétse aᅇga ağırğ-lıg va fağrılığ va qorğunç, **كَانَ يُوَسِّسًا** bolur ümidsiz ilāhī rūᅇı-dın. Ya'nī cāhil bolğay pādşāh-lıg fağlı bile, (8) vāᅇıq bolmağay gāyat-sız karam-ge; ammā mü'min ni'mat-da şükr kılur miᅇnat-da farah ümīdi bile şabr körsetür.

84: **قُلْ كُلٌّ** Aytqıl (9) kim har kişı⁴⁵⁰ **يَعْمَلُ** 'amal kılur **عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ** tarīka kim anıᅇg ᅇalātı-nıᅇg müşākili bolğay, ᅇayr va şarr va hudā va zālālat-dın. Ya'nī kāfir ni'mat-da (10) yüz évürmek va miᅇnat-da navmīdlıgı bardur va mü'min sarrā'da şükrlügü va zarrā'da şabrlıgı bardur. Va aytıp-durlar şākila (11) ᅇabī'at-dur yā 'ādat yā sünnet yā dīn yā kuvvat va ᅇākat miğdārı; va barçası-nıᅇg ma'nāsı kaytquçı aᅇga kim har kişı anı kılur (12) kim andın lāyık-dur. Şibli kuᅇdisa sirruhu-dın sordılar kim: “Kaᅇsı āyat Kur'an-dın ümīdvārlıg-rağ-dur?” Ayttı kim: **قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ** (13) ⁴⁵¹ **شَاكِلَتِهِ** Ayttı-lar: “Bu āyat-da ümīdvārlıg-dın né némedür?” Ayttı: “Bendedin caᅇā va ᅇaᅇāi kélür va olça anıᅇg la'im-lıg-dın şāyad; (14) va Hudāy-dın vafā va 'aᅇā kélür va olça anıᅇg karīm-lıgı-dın lāyık bolğay.” **فَرِيكُمْ** Pas sizlerniᅇg parvardıgāriniᅇgiz **أَعْلَمُ** (15) dānārağ-dur **هُوَ** ol kişıge kim ol **أَهْدَىٰ سَبِيلًا** yol tapқан-rağ va şavāb-ğa yavuğ-rağ-dur yā yaᅇşırağ (16) dīn va mazᅇhab cihatı-dın. Kélütürüptürler kim 'Arab kāfirleri Nağr bin ᅇāriş va Ubayy bin ᅇalaf va 'Uğba bin Abī Mu'aydnı Medīne- (17) ge yiberdiler tā Yağrib Yahūdī-din ᅇazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam ᅇālını istifsār körsetkeyler. Çün alar bile mülākāt (18) kılıp ᅇāl-larını kayta ayttı-lar, yahūd taᅇglanguçı bolup ayttı: “Ey 'Arab-niᅇg uluğ-ları! Biz bilip-biz kim payğambarī (19) zuᅇūrı-nıᅇg zamānı yavuğ-dur. Va sizlerniᅇg mu'accib sözleriᅇgizdin ol nabī-niᅇg

⁴⁵⁰ dk. har kişı

⁴⁵¹ “Herkes kendi yapısına uygun işler görür.” (İsra suresi, 84. ayet)

hāl-ları-nıng rāyihāsı-nı (20) istiřmām kılsa bolur. Sizler sınamak üçün andın soruñgızlar kim mařrıķ va mağrıb-nıng řavāfi kim édi va ol yigit- (21) lernıng hāl-ları kim buruñgı zamānda bitip-dürler, néteg-dür va rüh né-dür? Agar har üç sū'āl-ğa cavāb béirse (22) yā hıç şaysı-ğa cavāb bérmese, bilinğizler kim ol payğambar yoķtur. Va agar ikki-ge cavāb béirse rüh-dın yā hıç démese, payğambardur.” (23) Alar Mekkege kélip maclis kıldılar va ol şazrat-dın sordılar ol ikki sū'āl-ğa cavāb kéldi va rüh kışşasıda bu āyat (24) nāzil boldı kim:

85: وَيَسْأَلُونَكَ Va sorarlar séndin⁴⁵² عَنِ الرُّوحِ rüh kayfiyyatı-dın kim 'īsā-nıng bedeni anıng bile bérk- (25) dür, قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي aytķıl rüh méniñg parvardıgārım amrı-dur, ya'nī mübdi'-lerdin kim kün amrı bile kā'in (26) boluptur mādasız. Va ol cümladın-dur kim maşşüş-dur Hudāy 'ilmi-ğa va Haķ subhānadın özge anğa dānā émeřtür. وَمَا (27) أُوتِيتُمْ Va bérilmey-sizler مِّنَ الْعِلْمِ dāniř-din, إِلَّا قَلِيلًا magar azı nisbat-ı Hudāy 'ilmi-ğa. řayķ Abū Madyan Mağrıbī şuddisa sirruhu (293a/1) aytıp-dur kim bu azı kim Hudāy bizge bérıp-dür 'ilm-din na bizniñg-dür, balkim 'āriyat-dur bizniñg şaşımızda va köpi- (2) ge andın yétmeydürbiz. Pas biz 'alā'd-davām cāhil-lerbiz va cāhil-ğa bilmek-lik da'vā-sı yétmes.

86: وَلَئِن شِئْنَا Va agar tilesek biz, (3) لَنُدْهَبَنَّ بِالَّذِي har-ayına éltürbiz ol némeni kim řur'an-dın أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ vaħy kılıp-bız sañga, ya'nī şudür va mařāhıf- (4) dın maħv kılgay-bız. ثُمَّ لَا تَجِدُ Pas tapmas-sén لَكَ özüñg üçün بِهِ anıng bile, ya'nī tapmas-sén anıng étkeni- (5) din sonğ عَلَيْنَا وَكَيْلًا bizge vakīlī kim anı şaytarğay va kökrek-ler va muşhaf-larğa yana kéltürgey.

87: إِلَّا رَحْمَةً Lākin (6) raħmatī-dür مِّن رَّبِّكَ séniñg parvardıgārıñg-dın kim bāķī kıoyar va yoķ kılımas. إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ Durustluķ bile kim (7) anıng faźlı bardur عَلَيْكَ كَبِيرًا sañga büzürg kim séni ādamī oğlı-nıñg sayyidi kılıp va payğambarlarnıñg şatmı étip va řamd (8) livāsı va maħmūd maķāmı-nı sañga bérıp va řur'an sañga yiberip-dür. Va séniñg ümmeťiñg arasında bāķī kıoyar.

88: قُلِ Aytķıl, ey (9) Muħammad-řallallāhu 'alayhi va sallam- لَنُجْتَمِعَنَّ الْإِنْسُ agar yıgıl-salar ādamī-ler وَالْجِنَّ va parī-ler kim sén mab'üş alarğasén va ittifaķ

⁴⁵² Yazmada ilk önce “séni” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “séndin” olarak düzeltilmiştir.

kılsalar (10) **عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا** anġa kim kélgeyler **هَذَا الْقُرْآنِ بِمِثْلِ** bu Qur'an-ğa oĥşaş, ya'nî kélürseler anıġ dék-ni faşāhat (11) va balāġat va nazm ĥüsni va ma'nā kamālî-da va ġayb aĥbārı-dın, **لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ** kélürmes-ler anġa oĥşaş-nı bu şıfat-larda (12) anıġ bile kim alarıġ arasında faşih-ler va balig-ler va 'arif-ler bardur. Bu āyat Nazr bin Hāriş cavābıda inip kélđi kim (13) aytur érđi: ⁴⁵³ **لو نشاء لقلنا مثل هذا** “Agar tilesek biz bu Qur'an dék ayturbız.” Haġ subĥāna aytur kim cin va ins-ler munıġ dék ayta (14) almas-lar. **وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ** Va agarĉi bolġaylar barĥi alardı **ظَهِيرًا لِبَعْضِ ظَهِيرًا** bölekî-ge arġa va kömek.

89: وَلَقَدْ صَرَّفْنَا (15) Va durustluk bile kim évürdüđ biz va mükarrar kılduğ biz taġrır va bayān artuġluġı-nı **لِلنَّاسِ** kişiler üçün **فِي هَذَا الْقُرْآنِ** (16) bu Qur'an-da **مِنْ كُلِّ مِثْلٍ** har nav'ı va şınfı-dın tarġib va tarĥib va ġaşaş va aĥbār va cannāt va nār zıkrı (17) dék va anġa oĥşaş. **فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ** Pas baş ġaytardılar kişilerinġ köpreki va tilemediler, **إِلَّا كُفُورًا** (18) magar şükrsizliġ-nı kim Haġ inkārı-dur. Kélürüptürler kim Abū Cahl va 'Uyayna va Şayba özge cam'î bile ġurayş-dın ayttı-lar: (19) “Ey Muĥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- sên bilürsên kim ĥiĉ şahrî bizniġ şahrımızdın tar 'ayş-lıġ-raġ va az suluġ-raġ yoġtur. Bas bu taġlar- (20) nı bizniġ tégrelerimizdin yıraġ kııl tā yerler ékin ġābili bolġay-lar va arıġ-lar va Şām va 'Irāġ arıġ-ları dék aġızġıl (21) tā ékin kılalıġ. Va öz Ĥudāyınġ-ğa aytkıl tā ferişterler sêninġ da'vatınġ-nınġ ĉın-lıġı üçün yibergey va saġga (22) köşġ-ler altun va kümiş-din bergey tā darviş-lik-din ġutulġay-sên. Va aytkıl tā kök-ni bizniġ başımızġa tüşürüp (23) kélürsün tā anıġ 'azābı-dın āġāh bolalıġ.” Va bu türlüġ sözler ta'annud yüzidin mükarrar kıldılar va ĥucat ilzāmı-dın (24) soġ alarġa Qur'an i'cāzı bile bu āyat-larını tilediler. Va 'Abdullāh bin Ümayya maĥdūmı ayttı kim: “İmān kélürmes-mén saġga (25) tā şatuī ġoyġay-sên va kök-ke bargay-sên va mén saġga baġarmén va nuşā kélürgey-sên har birimizniġ atıġa bizdin. (26) Va bilsek⁴⁵⁴ oġusa va bileliġ kim sên payġambarsên. Va bā-vücüd-ı ol kim bularını

⁴⁵³ “İsteseğ biz de bunun benzerini elbette söyleyiriz.” (Enfal suresi, 31. ayet)

⁴⁵⁴ dk. va bilsek

ķılsanġ sén, hanūz gūmān éltürmén kim séni taşdıķ ķılmaġum- (27) dur.” Hāķ subhāna bu āyat-nı yiberdi kim:

90: وَقَالُوا Va ayttı-lar Ķurayş-nıġ muta’annid-leri: لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ “Taşdıķ ķılmas-bız séni (293b/1) حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا tā vaķtı kim aķızġay-sén bizniġ için مِّنَ الْأَرْضِ Mekke yeri-din تَنْبُوغًا tola suluķ bulaķ kim har-giz (2) azlıġ ķılmaġay.

91: وَأَوْ تَكُونَ لَكَ Yā bolġay sanġa جَنَّةً bustānī وَعِنَبٍ va ħurmā va üzüm vaġaç-ları-dın, ya’nī ol (3) vaġaç-larġa müştamil. فَتَفْجَرِ الْأَنْهَارَ Pas ravān ķılġay-sén suluķ arıġ-lar خِلَالَهَا ol bustān-larınıġ arasında تَفْجِيرًا (4) aķızmaġı.

92: وَأَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ Yā vaķtı kim salġay-sén kök-ni, كَمَا زَعَمْتِ andaķ kim gūmān élttiġ va va’id ķıldıġ kim (5) عَلَيْنَا bizniġ başımızġa كِسْفًا pāra pāra; وَأَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ yā kéltürgey-sén Ĥudāy-nı وَالْمَلَائِكَةَ va feriştelerni قَبِيلًا (6) muķābalada, ya’nī ‘ayān bizge körsetkey-sén yā kéltürgey-sén alarnı tā tanuķluķ için öz risālatınıġ-ġa.

93: وَأَوْ يَكُونُ لَكَ (7) Yā bolġay sanġa مِّنْ زُخْرَفٍ évī altun-dın kim anda olturġay-sén لِرَفِيقِكَ Va taşdıķ ķılmas-bız وَأَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ yā bargay-sén kök-ke. (8) وَلَنْ نُؤْمِنَ Va taşdıķ ķılmas-bız عَلَيْنَا séniġ çıķmaķlıġınıġ-ġa kök-ke حَتَّى تُنَزَّلَ tā vaķtı kim tüşürüp (9) kéltürgey-sén bizge كِتَابًا تَقْرُؤُهُ kitābī kim oķuġay-bız anı va anda séniġ taşdıķini bitilgen bolġay.” (10) قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ Aytķıl: “Arıġ-dur méniġ parvardıġarım andın kim anġa taħakküm ķılġaylar yā andın kişige ġudrat-da anıġ (11) şeriki ķılġay. Va sizler olķa méndin tilersezler andın özge kişi anġa ķadır émeştür. هَلْ كُنْتُ Ayā bardurmén, إِلَّا بَشَرًا (12) maġar ādamī رَسُولًا yiberilgen özge rasūl-lar dék va alar öz ġavmı için zāhir ķılmadılar illā mu’cizāi kim alarnıġ ġavmı- (13) niġ münāsıbı érdi. Va āyat-lar izhāri Hāķ-nıġ irādatı va ġudratı biledür, na alarnıġ ihtiyāri va maşıyyatı bile.” (14) Bu mücmal cavābī érdi alarnıġ söziġe va cavāb-larınıġ tafşili mutafarriķa āyat-lardadır. *Kamā sabaķa fı ġavlihi* (15) وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قُرْطَاسٍ 455 Va ġavlahu وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِنَ السَّمَاءِ 457 Va ġavlahu 456

94: وَأَوْ مَا مَنَعَ النَّاسَ Va man’ ķılmadı kişilerni, (16) ya’nī Mekke ahlı-nı أَنْ يُؤْمِنُوا andın kim imān kéltürgey-ler إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى vaķtı kim kélđi alarġa Hāķ (17) bayānı

455 “Sana, kaġıda yazılı bir kitap indirseydik.” (En’am suresi, 7. ayet)

456 “Ona bir melek indirilseydi, olmaz mıydı?” (En’am suresi, 8. ayet)

457 “Onlara gökten bir kapı açsak.” (Hicr suresi, 14. ayet)

Muhammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- tili bile, **إِلَّا أَنْ قَالُوا** magar ol kim ayttı-lar: **أَبَعَثَ اللَّهُ** “Ayā qopardı Hudāy رَسُولًا بَشَرًا ādamī-ni (18) rasūl?” Ya’nī bu ma’nā tıydı alarnı īmān-dın kim başariyyat māni’-dür risālat-dın. Va alar haṭā kıllur érdi-ler anıñg için (19) kim tacānūs tavānūs mūcibi-dür taḥāluf tanāfur muḳtażā-sı. Bas rasūl mürsal-ı ilayhim cinsi-din kérek tā ifāda va istifāda irādası (20) zāhir bolğay. Va çün kāfirler aytur érdiler, Hudāy-nıñg rasūlī ferişte kérek va başar kérekmes. Haḳ subḥāna alarnıñg (21) şübhası-nıñg raddı-da buyurdı kim:

95: **قُلْ لَوْ كَانُ** Aytqıl: “Agar bolsa érdiler ādamī-ler ornıga **فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً** (22) yerde feriştelē kim ādamī dék, **بَارِعُونَ** barur érdiler öz qadam-ları bile, **مُطْمَئِنِّينَ** ḥālatī-de kim muḳīm bolğay-lar (23) érdi va ārām tutқан yerde.” **لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم** Har-ayına yiberür érdük biz alarğa **مِّنَ السَّمَاءِ** kök-din **مَلَكًا** (24) رَسُولًا ferişte payğambarlıq-qa, ya’nī alarnıñg cinsi-din rasūlī alarğa yiberür érdük tā biri biri bile қоşula alğay érdi. (25) Va andın talḳin ala alğay érdiler kim ta’lim va ta’allüm-de tanāsüb va tacānūs şart-dur. Va çün bizniñg olturğuçı-ları ādamī-dürler.⁴⁵⁸ (26) Lübāb-da kéltürüptür kim kāfirler ayttı-lar kim: “Séniñg risālatıñg tanuğı kim-dür?” Āyat kéldi kim:

96: **قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ** (27) Aytqıl: “Hudāy yéter **شَهِيدًا** tanuḳ **وَبَيْنَكُمْ** va méniñg va sizler ara.” Va Hudāy-nıñg tanuḳluğı mu’ciza izḥārı-dur ol **(294a/1)** ḥazrat éligi-ge kim ḥāl tili-niñg mu’cizası, aytquçı-lar anıñg bile kim Muhammad şallallāhu ‘alayhi va sallam anıñg rasūlī-dur. Bas mu’cizaniñg tanuḳluğı (2) haḳ qavlı-nıñg cār va macārī-sidür anıñg da’vā-sı-nıñg çın-lıǵı-ǵa. **إِنَّهُ كَانَ** Durustluḳ bile kim Hudāy bardur **بِعِبَادِهِ** (3) öz qul-larıǵa **خَبِيرًا** dānā kim alarnıñg yapuḳluḳ ḥāl-larını bilür, **بَصِيرًا** körgüçi kim alarnıñg āşkāra ‘amal-larını (4) körer.

97: **وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ** Va har kim-ge yol körsetse Hudāy, ya’nī hükm kılsa anıñg hidāyatı-ǵa va tavfiḳ bérse, **فَهُوَ الْمُهْتَدِ** pas (5) yol tapıp-dur. **وَمَنْ يُضِلَّهُ** Va har kimni azğursa, ya’nī hükm kılsa anıñg zalālatı-ǵa va қоysa, **فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ** pas tapmas-sén (6) yol azǵanlarǵa **أَوْلِيَاءَ** dōst-lar kim yārī bérgey-ler alarǵa **مِنْ دُونِهِ** Hudāy-dın özge. **وَنَحْشُرُهُمْ** Va ḥaşr (7) kıllurbız alarnı **يَوْمَ الْقِيَامَةِ** kıyāmat küni **عَلَىٰ** alarnıñg yüzleriǵe. Şaḥīḥayn-da Anas bin Mālik rażıyallāhu ‘anh rivāyatı- (8) dın vārid-dür

⁴⁵⁸ dk. -dürler

kim həzrat-ı paygambardın sordılar kim: “Néteg yürügeyler öz yüzlerine?” Ayttı kim: “Ol kişi kim alarnı éltür alar- (9) niñg ayak-ları bile, qādırdur kim éltkey alarnıñg yüzleri bile; ammā ol-dur kim alar parhız kıtur öz yüzleri bile (10) har béyik va tikenî-din.” غَمِيًّا Va haşır kıturbız alarnı soqurlar, ya'nî körmes-ler olça alarnıñg közi anıñg bile yaruq bolur kim dünyi- (11) de qudrat āyat-ları-nıñg müşāhadasın kılmas érdiler; وَبُكْمًا til-sizler, ya'nî aytmas-lar olça alardın maqbül tüşkey, (12) anıñg üçün kim dünyi-de haq sözini aytmas érdiler; وَصُمًّا va sağırlar, ya'nî eşitmes-ler olça andın şādmān bolğay- (13) lar, ol cihat bile kim bu 'ālam-da haq sözün eşitmek-ni körsetmes érdiler. مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ Va alarnıñg yeri tamuğ-dur (14) كُلَّمَا حَبَّبْتُ har gāh kim sākin bolğay tamuğ zabānası, ya'nî çün tamuğ-nıñg otı éti va tērisini yégey. Va alar kömür dék (15) bolğay-lar ot-nıñg zabānası olturğay, andağ kim dünyi otı otun yangandın song زِنَاهُمْ arturbız (16) alar üçün سَعِيرًا otı köydürgüçi yā yaruturbız ot-nı anıñg bile kim alarnıñg tēri-leri va ét-lerini (17) ögürurbız tā yana ot alarğa çırmatur.

98: ذَلِكَ Ol 'azāb جَزَائِهِمْ alarnıñg pādāşı-dur, بَاتَّهْمُ كَفَرُوا (18) ol sabab bile kim alar kāfir boldılar بِآيَاتِنَا vāzıha dalālat-larğa, payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam çın-lığı-ğa kim anıñg mu'cizaları-(19) dur yā Qur'an āyat-larığa. وَقَالُوا Va ayttı-lar: أَيْنَا “Ayā ol vaqt kim kılduğ biz sümek-ler وَرُفَاتًا va uşalğan (20) tofrağ? أَيْنَا Ayā biz qoparılğan bolğay-bız خَلَقًا جَدِيدًا yañğı yaratılğan? Çün alar yañğı halk-ğa münkir érdiler (21) sā'atī-de yüz karrat köydürülgeyler va yana alarnıñg éti va tērisini tāza kılgay-lar tā 'azāb tartqaylar.

99: أُولَئِكَ يَرَوْنَ (22) Ayā bilmes va körmes-ler الَّذِي أَنَّى أَنَّى kim ol Hudāy kim kudratı bile خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ yarattı (23) kök va yerni ol uluğluğ va kēnglik bile mādasız? قَادِرٌ Tüvānādur عَلَى أَن يَخْلُقَ anğa kim yaratqay مِثْلَهُمْ (24) alarnı yana katla bi-mişli bile ta'bīr-i şey' nafsı-dın kılurlar, andağ kim مِثْلَكَ لَا تَفْعَلْ كَذَا إِيَّاكَ Bas buyurur kim ol kim (25) ne némedin néme yaratqay, qādırdur kim yañğı yaratmaq bile éski bolğan yaratılğan-nı qayta kéltürgey. وَجَعَلَ لَهُمْ (26) Va durustluğ bile kim Hudāy muqarrar kılip-dur alarnıñg fanāsı üçün أَجَلًا müddatī kim لَا رَيْبَ فِيهِ hīç şak yoqtur (27) anda va ol ölüm zamānı-dur yā alarnıñg i'ādası cihatı bile müddatī

qoyup-dur kim kıyāmat-dur. فَأَبَى الظَّالِمُونَ (294b/1) Pas baş tarttı-lar va tilemediler cavr étküçi-ler bā-vücūd-ı haq vuzūhı bile, إِلَّا كُفُورًا magar haşr va ba's inkārı-ğa.

100: قُلْ Aytkıl, ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- (2) kāfirlerge نُو أَنْتُمْ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ méniñg parvardıgārım-niñg rūzı- (3) si-niñg ḥazınalarını kim ḥalk-qa bérür, ol vaqt har-ayına kayta turursızlar va kızğançlıg kılursızlar (4) darvış-lik qorğunç-lıgıdın yā māl az bolmaqlıg qorğunç-dın va nafaqa bérme bile. Māvardī ayıp- (5) dur kim agar birev yaratılğan-lardın rabbānī ni'mat-ları ḥazınaları-niñg égesi bolsa, har-āyına anıñg cūdı ilāhī cūdı bile téng (6) bolmagusıdur, cihat ol kim öz nafsı üçün néme andın algusıdur va anıñg az bolmağı-dın qorqqusıdur. Va Ḥudāy öz cūdı-da (7) bu ikki némedin arıg-dur. وَكَانَ الْإِنْسَانُ Va bardur ādamī فَتُورًا kızğanç va yıgguçı.

101: وَوَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى (8) Va durustluq bile kim biz bérduk Mūsā-ğa تسع آياتٍ بَيِّنَاتٍ tokkuz yaruq āyat, ya'nī āşkāra mu'ciza kim ol 'aşā érđi (9) va yad-ı bayzā va sünün va tūfān va çökürge va kīne va baqa va qan va mīveler azlıgı va mundın özge. Dağı ayıp-durlar (10) çün daryā yarılmağı va taş-dın su aqmaq va Tūr kötermek banī İsrā'il başıga Kıbtī-ler māl-ları-niñg tamsı va 'uqdanıñg (11) kétmeki anıñg tili-din va 'aşā yutkanı sāhirlerniñg yip va tayaq-larını va munıñg dék-ler. Va olça Şafvān ḥadışi-de (12) kélip-dür kim ikki yahūdī ḥazrat-ı risālat şallallāhu 'alayhi va sallam-dın tis'a āyat-dın sordılar. Va alar cavāb bérđiler kim: “Şirk (13) keltürmeñgizler va nā-haq qan kılmañgızlar va zinādın va oğuruluq va rübā⁴⁶⁰ yémek va si'āya va sihr va muşsanāt-larınıñg (14) sögmek-din yıraç boluñgızlar va cihāddın kaçmañgızlar.” Murād āyat-lardın 'ām ḥukm-leri-dür kim har millatı-de şābit érđi va li-hazā (15) āhırda ayttı-lar kim: “Sizler téng ḥāşşasızlar kim yahüdsızlar ol kim şanba күnide farmān ḥaddı-dın ötmeñgizler.” فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ (16) Pas sorgıl, ey Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- banī İsrā'il-din, ya'nī alarınıñg 'ālim-leri-din uşbu āyat-larını tā séniñg sözüñg- (17) niñg çın-lıgı müşrik-lerğa zāhir bolğay; yā sū'al kılgıl

⁴⁵⁹ dk. va taşarruf kılsañgızlar

⁴⁶⁰ Ribā anlamında kullanılmış olsa da, rübā okunması için müstensih tarafından harekendirilmiştir.

yahüddin إِذْ جَاءَهُمْ فَ قَالَ لَهُ Fir'avn ara. “Durustluk bile kim gümān إني لأظنك يا موسى Pas aytti Mūsā-ğa Fir'avn: “Durustluk bile kim gümān éltürmēn sēni, ey Mūsā, (19) مَسْحُورًا cādū kılingan va sēning ‘aqling muḥabbat bolgan.”

102: قَالَ Aytti Mūsā ‘alayhi’s-salām: لَقَدْ عَلِمْتُمْ “Durustluk bile kim sēn (20) bilip-sēn öz könglüng bile, agar til bile aytmas-sēn kim şübhasız مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ yibermedi bu tokkuz āyat-larnı, (21) إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ magar kök-ler va yerlerning yaratkanı بَصَائِرٍ yaruq āyat-lar kim har biri dalil-dür (22) meniing nübüvvatım-ğa. وَإِنِّي لأظنك يا فرعونُ Va mēn yaqin bilürmēn sēni, ey Fir'avn, مَثْبُورًا halak bolgan yā maqlüb yā nāqış- (23) u'l-‘aql.”

103: فَأَرَادَ Pas tiledi Fir'avn أَنْ يَسْتَفْزِمَهُمْ ol kim qopargay va yiraq kılgay Mūsā va aning qavmı-nı (24) مِنَ الْأَرْضِ Mısr yeridin, فَأَعْرَفْنَاهُ pas garq kılduk biz anı وَمَنْ مَعَهُ va har kimni aning bile érdi (25) tügeli bile.

104: وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ Va ayttuk biz Fir'avn-ning garq bolganı-dın song İsrānیلَ لبني إسرائيل (26) oqlanlarıga kim: “Sizler اسكنوا الأرض olturungızlar yeride kim alar sizlerni tiler érdi-ler çıkargaylar. فَأِذَا جاء Pas çün kelse وَعْدُ الْآخِرَةِ özge sarāy-ning va‘dası, ya‘nī kıyāmat bolgay, جِنَانًا بِكُمْ keltürürbiz alar (295a/1) va sizlerni ḥaşr-gāh-ğa نَفِيًّا camā‘atī koşulgan biri biri-ge. Bas hüküm kılurbiz sizler ara ayırmaq bile sa‘idlerni şaķi-lerdin.”

105: وَ بِالْحَقِّ Va durustluk bile أَنْزَلْنَاهُ tüben yiberduk biz Qur’an-nı بِالْحَقِّ va rāst-lık bile نَزَلَ inip kēldi. Va Tibyān-da (3) kēlip-dür kim bā, ‘alā ma‘nāsı biledür, murād ḥaķ-dın Muḥammaddur şallallāhu ‘alayhi va sallam. Ya‘nī va ‘alā Muḥammad nazala. Madārik-de keltürüptür kim Muḥammad (4) Sammāk raḥimahullāh ağıg boldı. Aning qārūrası-nı tarsā ṭabībī-ğa éltürür érdük. Yaḥşı yüzlüg va ḥüb iş-lig kişi arıg (5) ton kiyip bizge yētti. Va ḥāl şūratını sordı. Anğa ayttuk biz, buyurdi kim subḥānallāh Ḥudāning dōstı-ning işide (6) Ḥudāning düşmanı-dın yārī tilersizler, qaytugızlar. Va İbn-i Sammāk-ke aytugızlar kim öz élging-ni vaca‘ yerige koğıl (7) va aytkıl ⁴⁶¹ وبالحق أنزلناه وبالحق نزل Va bizning

⁴⁶¹ “Biz onu (Kur’an’ı) hak olarak indirdik ve o da hak ile indi.” (İsra suresi, 105. ayet)

közümüzdin gāyib boldı. Yana qayıttuq biz va kışşanı şayh 'arzı-ğa (8) yétkürdük biz. Kōl ol yerge qoyup bu kalimāt-nı ayttı va fi'l-hāl şifā taptı. Va aytıp-durlar kim ol kişi Hızır édi 'alayhi's-salām. (9) وَمَا أَرْسَلْنَاكَ Va yibermedük biz séni kim Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam-sén, إِلَّا مُبَشِّرًا magar müjde bérgüçi muṭī'-larğa şavāb bile (10) وَنَذِيرًا va qorqutguçı 'aşı-lerni 'iḳāb bile. Sülamī raḥimahullāh aytıp-dur kim müjde bérgüçi aṅğa kim bizdin yüz évürgey qorqutquçı (11) anı kim yüz bizge kéltürgey, ya'nī yaman işlig-lerge başarat bérgéy raḥmat kénġ-likli va bizniġ 'afvımız kamālı bile (12) tā yüz dar-gāh-ğa kéltürgeyler. Va yaḥşı işlig-lerni qorqutmaq bizniġ qahrımız haybatı va calālımız aşarı-dın tā öz 'amal-larığa (13) i'timād körsetmeġay.

106: وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ Va tüzdüre yiberdük biz Qur'an-nı, ya'nī āyat āyat va sūra sūra لِقُرْآنٍ عَلَى النَّاسِ (14) tā oquġay-sén kişilerge عَلَى مَكْتَبٍ darang va muhlat tarīki bile kim ol yād tutmaq üçün āsān-raḳ-dur va bilmek-ke yavuq- (15) رَاقٍ. وَنَزَّلْنَاهُ Va yiberdük biz anı ḥadışalarğa köre تَنْزِيلًا tüben yibermek yigirmi üç yıl müddatı-da.

107: قُلْ آمِنُوا بِهِ (16) Aytqıl kişilerge kim: "İmān kéltürüġizler Qur'an-ğa لَا أَوْ لَا أَوْ لَا تُوْمِنُوا yā imān kéltürmeġizler." Buyuruq-dur qorqutmaq yolu (17) bile, ya'nī sizlerniġ imāniġiz anıġ bile dīn kamālı-da arturmas va sizlerniġ imāniġiz yoqı-dın aṅğa noqşān yétmes. (18) إِنَّ الَّذِينَ Durustluq bile alar kim أُوتُوا الْعِلْمَ bérilip-dürler 'ilm-ni مِنْ قَبْلِهِ Qur'an inmekdin burun. Ya'nī alar kim kök kitāb- (19) larını oqup-durlar va vahy-niġ ḥaḳīqatı-nı tanıp va nübüvvat-niġ 'imārat-larını ma'lüm kılıp-durlar İbn-i Salām (20) va anıġ itbā'yı dék yahüddin va nacāşī va anıġ aşḥābı naşārā-dın yā dīn ṭālib-leri Salmān dék va Abū Zarrdur va Varaqa bin (21) Navfal va alarınıġ ızrābı. إِذَا يُنْتَلَى عَلَيْهِمْ Çün oqulsa Qur'an alarğa لِلَّذِينَ يَخْرُونَ لِلذَّقَانِ tüşer öz inġek-leri (22) bile, ya'nī yüzlerige, سَجْدًا ḥālatı-de kim sacda kılgay-lar Ḥudāy-niġ buyuruġı ta'zimi üçün yā ilāhī va'dası icādı-niġ şükri (23) cihatı bile kim kitāb-larda oqup érdiler Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam yibermeki va Qur'an inmeki-din.

108: وَيَقُولُونَ: رَبَّنَا (24) Sُبْحَانَ رَبَّنَا "Arıġ-dur bizniġ parvardıġarımız öz va'dası ḥılāfi-dın, إِنَّ كَانِ durustluq bile kim bardur وَعَدُّ رَبَّنَا (25) bizniġ āfarīdagarımızniġ va'dası لِمَفْعُولًا kılılġan, ya'nī vāḳi'-dür *lā-maḥāla*."

109: وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ Va tüşkeyler (26) öz yüzlerine, ya'nî sacdage inġmek. Yād étilmeki ol cihat biledür kim avval néme kim sacda kılguçı yüzidin yerge yéter, ol- (27) dur. Aytıp-durlar avvalġı sacda şükr üçün-dür va bu sacda ta'sîr cihatı bile Ķur'ân pandlarıdın, lâ-caram bu sacdada yétti kim (295b/1) وَيَزِيدُهُمْ وَيُكُونُ yığlaġaylar va artuġ kılur Ķur'ân eşitmeki alarnıġ خُشُوعًا furütenliġ va zārî-lıġ. Bu törtünçi sacdadur Ķur'ân (2) sacdalarıdın va ġazrat-ı şayġ ġuddisa sirruhu munı sücüdu'l-'ulamā aytıp-dur. Va aytıp-dur kim ġaġıġat bile bu sücüd at-taġlî-dür anıġ üçün (3) ġuşū' tacallî vuġū'yı-dın bolġay zāhirġa yā bāṭın yā ikkelesi-ġa. Va çün ġabar bérdi kim alarnıġ ġuşū'yı artuġ bolur va ġuşū' (4) bolmas, magar ilāhî tacallî-sidin. Bas ġuşū'-nıġ artuġluġı tacallî artuġluġı-nıġ dalili bolġay va ol taġdîr bile bu tacallî (5) sücüdü bolġay. Va sacda kılguçı kérek kim bu sacdanıġ barakatı bile tacallî fayzı-dın bahralıġ bolġay va anıġ ġuzū'yı (6) va ġuşū'yı artġay. ما تجل الله بشئى الا خضع له. Kéltürüptürler kim ġazrat-ı payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam sücüdda aytur érdi: "Yā Allāh (7) yā Raġman." Müşrik-ler biri biri bile ayttı-lar: "Muġammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- bizni ikki Ĥudāy tapınmaġdın tıyar va özi⁴⁶² ikki Ĥudāy-nı oġur." (8) Āyat kéldi kim:

110: أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ قُلْ ادْعُوا اللَّهَ Aytġıl oġuġızlar Ĥudāy-nı ادْعُوا الرَّحْمَنَ yā oġuġızlar Raġman-nı kim har ikki lafz-nı (9) bir zātî-ġa ıtlāġ kılur va maġşüd har ikki-din bir zāt-dur. Va ba'zı ayturlar kim kitāb ahlı ġazrat-ı payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam- (10) ġa ayttı-lar kim: "Ĥudāy Tavrat-da Raġman zıkrını köp kılıp-dur. Va sên bu at bile az yād kılursên." Bu āyat nāzil boldı kim bu ikki (11) at ıtlāġ ġūbluġı-da tēġ-dürler. أَيَّا مَا تَدْعُوا Har ġaysını oġusanġızlar yaġşı-dur va anıġ bile Ĥaġ-nı oġuġan (12) bolġay-sızlar. فَالْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى Pas anġadur yaġşı at-lar ba'zı dāll-ı calāl şıfat-larıġa va ba'zı müştamil ikrām şıfat-larıġa. (13) İbn-i Cübayr razıyallāhu 'anh aytıp-dur kim payġambar şallallāhu 'alayhi va sallam ġırā'at cahr buyurur érdi barça namāzlarda. Har vaġt kim (14) şalāt-ı yavmiyya Mascid-i Ĥarām ġırā'at kılrsa édi, şirk ahlı laġv va lahv va şafîr va taşdiya bile maşġül bolur érdiler tā bolġay (15) kim ol ġazrat ġalaġ-da tüşüp ġırā'at-nı ġoyġay. Ĥaġ subġāna buyurdu kim وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ

⁴⁶² Yazmada ازوى olarak yanlış yazılmıştır.

va aškār kıılmağıl (16) öz namāzıng-nıng kıırā'atı-nı, ya'nī béyik okumağıl tā müşrik-ler istihzā kıılmağay-lar. وَلَا تُخَافُ بِهَا Va ün astın (17) kıılma anıng bile tā haddi kim eşitmegey-ler alar kim séning songıda namāz okurlar. وَابْتِغِ Va tilegil ذلِكَ cahr va va maħāfat (18) ara سَبِيلًا orta yolı kim iktisād barça işlerge maħbüb-dur. Kéltürüptürler kim Şiddik razıyallāhu 'anh Kıur'an aqrın okur (19) érdi va aytur érdi kim: “Şaytān-nı sorarmén va uqlağan-nı uygaturmén.” Hāzrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam bu āyat ingen- (20) din song Abū Bakrğa buyurdi kim azraq ününg-ni béyik-rek kıılğıl va 'Umarğa amr kııldı kim qadrī öz ününg-ni tüben (21) kıılğıl. Va ayturlar āyat-nıng ma'nāsı budur kim cahr kıılmağıl barça namāzda va ihfā kıılmağıl barçada, bu har ikki ara yolı (22) paydā kııl. Ya'nī kündüz namāzlarıda ihfā kııl va kécedeki-de cahr.

111: وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ Va aytkıl ħamd va şanā Ĥudāy-ğa, الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ (23) ol kim tutmadı وَلَدًا oğlı yahūd va naşārā va banū Müdlic raddı-dur kim Ĥaq-qa oğul işbāt kıılır érdi-ler. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ (24) Va yoktur ańga شَرِيكَ فِي الْمُلْكِ ortaķı pādşāh-lıg-da müşrik-lernińg raddı-dur kim but-ların Ĥaq-nıng şeriki aytur (25) érdiler. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ Va yoktur ańga دَوْلَتِي دَوْلَتِي دَوْلَتِي dōstī dōstī dōstī mazallat cihatı-dın kim bolğan bolğay tā dōst bile 'aziz (26) bolğay. وَكَبَّرَهُ Va ta'zīm kıılğıl anı تَكْبِيرًا ta'zīm kıılmağı, ya'nī Ĥaq-nı uluğraq bil va vāşif-larınıńg vaşfi va 'āriflernińg (27) ma'rifatı-dın. Va aytıp-durlar *kabbirhu*-nińg ma'nāsı oldur kim aytkıl, *Allāhu akbar*. Şa'labi Fāruq razıyallāhu 'anh-dın naql kıılır kim: **(296a/1)** “Bendege aytaq Allāhu akbar yaħşıraq-dur dünyādın va har né andadır.” Anıng songğı āyat-nı bu sūradın āyatu'l-'izz ayturlar va har (2) oğul kim banī 'Abdulmuṭallib-din kim sözge kirse édi ĥazrat-ı payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam bu āyat-nı ańga öğretür érdi.

(3) SŪRATU'L-KAHF

bismillāhi'r-raħmani'r-raħīm

1: عَلَى عَرْشِهِ اللَّهُ Şanā va sitāyiş Ĥudāy-ğa, الَّذِي أَنْزَلَ ol kim tüben (4) yiberdi الْعَرْشِ özü bendesiğa, ya'nī Muħammad şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa الْكِتَابِ Kıur'an-nı. *Ĥamd* istihķākı-nıng tarbiyatı Kıur'an inzāl- (5) ğa tanbīh-dür, ańga kim Kıur'an mülk-i Mannān ni'mat-larınıńg uluğraqı-dur kim bendelerge arzānī tutuqtur. وَلَمْ يَجْعَلْ

(6) Va qoymadı **لَهُ** anda **عَوَجًا** néme égri-likdin lafz ihtilâfi bile va ma'nâ tafâvutı bile yâ 'udül haq-dın bâtı-l-ğa. Va kıldı anı

2: (7) **فَيَمَّا** tüz, ya'nî rāst va mu'tadil ifrāt samtı va tafrīt şıfatı yoğı bile. Yâ mu'tamadun 'alayh va marci'un ilayh yâ qāyim bendeler maşālihi-ğa. (8) Va Ta'vīlāt-da keltürüptür kim ⁴⁶³**لَهُ** zamiri rāci' 'abdqadur va ma'nâ ol kim bérmedi öz bendesiğa maylî özidin (9) özgege va kıldı anı mustakīm barça hāl-larda **لَيُنذِرَ** tā qorqutqay Muḥammad şallallāhu 'alayhi va sallam Qur'an bile kāfirlerni (10) **بِأَسَا** من **لُدُنُهُ** katıq 'azābı bile kim istişāl-dur; yâ tamuğ 'uqūbatı 'azābı şadır bolğan Hudāy qaşıdın (11) kim 'azāb qılğuçı ol-dur, na andın özge **وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ** va tā müjde bergey payğambar yâ Qur'an gerevidelerğa (12) **الَّذِينَ** alar kim **يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ** qılurlar yaḥşı iş-ler, **أَنَّ لَهُمْ** ol kim alarğadur **أَجْرًا حَسَنًا** (13) yaḥşı müzdî, ya'nî pasandıda va tügel pādāş.

3: **مَا كُنْتُمْ** Hālatı-de kim muqīm bolğay-lar **فِيهِ** ol acırda **أَبَدًا** (14) hamīşa inqıţā' va intiқāl-sız. Sülamī quddisa sirruhu keltürüptür kim şālih 'amal oldur kim Hudāy-dın özge üçün bolmağay (15) va yaḥşı acır ol kim liqā davlatı-niṅ māni'yi bolmağay.

4: **وَيُنذِرُ الَّذِينَ** Va qorqutqay alarnı kim cahl yüzidin **قَالُوا** (16) **اتَّخَذَ اللَّهُ** ayttı-lar: “Tuttı **وَلَدًا** oğulı va **كَا**'il-ler.” Yahūddurlar va naşārā va banū Müdlic.

5: **مَا لَهُمْ** Yoqtur bu (17) aytquçı-larğa **بِهِ** oğul-ğa yâ bu söz bile kim ayturlar **مِنْ** **عِلْمٍ** hiç bilmeki, balkim yalğan tavahhüm bile bu sözni ilqā qılurlar. (18) **وَلَا لِآبَائِهِمْ** Va na bilmek bar édi alarniṅ atalarığa bu bāb-da, agar ataları-niṅ taqlidini qılurlar. **كَبُرَتْ** (19) **كَلِمَةً** Uluğdur ol kalima kim cür'at yüzidin **تَخْرُجُ** çıkıp kélür **مِنْ أَفْوَاهِهِمْ** alarniṅ ağızlarıdın kāfir- (20) lerniṅ barça sözleridin. Bu kalimanı istifhām yolu bile yād kıldı kim müştamil-dür taşbīh va taşrīk va ihtiyāc (21) va ittīşāf hüdüş şıfatlarığa. **إِنْ يَقُولُونَ** Aytmas-lar, **إِلَّا كَذِبًا** magar yalğan ammā uluğ yalğan-dur kim yavuq yétip-dür (22) kim ol sabab bile kök va yer yarılğay va tağlar yeridin bargay. **تَكَادُ** **هَدًا** **أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا** (23) ⁴⁶⁴ **السَّمَوَاتِ يَتَّقَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشِقُ الْأَرْضُ وَتَخِرُ الْجِبَالُ** Keltürüptürler kim ḥazrat-ı rasūl (sav) bu kalimanı eşitmeki-din ğamnāk boldı (24) va ümīdi kim

⁴⁶³ Lehū “onun”

⁴⁶⁴“Bundan dolayı, neredeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak, dağlar yıkılıp düşecektir! Rahman'a çocuk isnat etmelerinden ötürü neredeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar göçecekti.” (Meryem suresi, 90 ve 91. ayetler)

alarnıng imānıǵa tutar édi inqıta'-ǵa yavuq yétti. Haq subhāna anıng mübārak köngli-niing tasallī-si (25) üçün ayttı kim:

6: عَلَىٰ آثَارِهِمْ **بَاخِعٌ نَّفْسِكَ** Pas magar sēn **فَلَعَّاكَ** (26) alarnıng qaytqanıdın sonǵ sēdin yā alarnıng inkārı-dın sonǵ sēni. Ya'nī alarnıng işini özüng- (27) {işini özüng}-ge āsān tutqıl va qayǵunı siz könglige qoymaǵıl. **إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا** Agar imān keltürmedi-ler **بِهَذَا الْحَدِيثِ (296b/1)** bu söz bile, ya'nī Qur'ān va alarnıng küfr va işyānı sonǵıda özüngni halāk qılmaǵıl, **أَسْفًا** andūh yüzidin yā caza' (2) yā hasrat yā açığ.

7: **إِنَّا جَعَلْنَا** Durustluq bile biz érdük **عَلَى الْأَرْضِ** ol némeni kim yergedür kān-lar va ot-lar (3) va hayvān-lar **لَهَا زِينَةً** ārayış yer ahlıge. Muhaqqıq-lar aᅇgadurlar kim *mā, man* ma'nāsı biledür va murād payǵambarlardur yā 'ālim- (4) ler yā Qur'ān yād tutquçı-ları kim yerniing zīnatı alardurlar. Va cam' ayturlar yerniing ārayışi ricālullāh biledür, andın kim (5) 'ālam-niing qıyāmı alarnıng şarīf vücūdıǵa baǵlanıp-dur. Va aytıp-durlar *mā 'ala'l-arzı* muᅇarramāt müştahā-lardur kim Haq (6) subhāna buyurdı kim biz anı ᅇalq-niing ārayışi yasap-bız, ya'nī kişilerniing közide yasap-bız **لِنَبْلُوهُمْ** tā sina- (7) ğay-bız. Ya'nī sinaǵanlar mu'āmalasını qılǵay-bız tā zāhir bolǵay kim **أَيُّهُمْ** alarnıng qaysı-sı **أَحْسَنُ** yaᅇşıraǵ- (8) dur **عَمَلًا** 'amal cihatı-dın. Ya'nī kim-dür kim ol ᅇarām qılılǵanlarnı qoyǵay.

8: **وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ** Va durustluq bile kim biz yasaǵuçı- (9) larbız **عَلَيْهَا** ol némeni kim yer yüzigedür taǵ va yaǵaç va binālardın **جُرُزًا** ⁴⁶⁵ **صَعِيدًا** otsuz tüz yerī, ya'nī āᅇır (10) bu 'imārat-larnı ᅇarāb qılǵumuzdur. Bas köngül qoymaᅇǵızlar va anıng pāydārsız zīnatı-ǵa firīfta bolmaᅇǵızlar. Keltürüptürler (11) kim çün yahūd va Qurayş-ǵa üç sū'al öǵretti-ler kim ᅇazrat-ı rasūl şallallāhu 'alayhi va sallam-dın soruᅇǵızlar kim biri biri bile ayttı- (12) lar yigit-ler qışşası. Bas 'acīb-dür 'acab andın kim cavābı-nı bilgey. Haq subhāna āyat yiberdi kim:

9: **أَمْ حَسِبْتُمْ** Na (13) andaǵ-dur kim ayturlar. **آيَا سَنَ سَاقِينِ** **أَنَّ أَصْحَابَ الْكُفْرِ** **كَانُوا** ol kim aᅇᅇāb-ı ğār va Raqīm kim üç yüz ü (14) tokkuz yıl uyquda qaldılar, **مِنْ آيَاتِنَا** bizniing ᅇudratımız dalil-leridin **عَجَبًا** taᅇᅇ néme? Ya'nī alar- (15)

⁴⁶⁵ Yazmada سعيديًا olarak yazılmıştır.

nīng kışşası biznīng ƣudratımız āyat-ları nisbatı bile kim yer va kōk-nīng yaratmağı-da zāhirdür, ança 'acīb va ġarīb (16) émeştür. Va murād kahf-dın ġārī-dür Cayrum vāķi' Tebāhlūs tağı-da, Afsūs şahrı-nīng tégrelelide (17) kim Daƣyānūs dāru'l-mülki érdi. Va Raķīm alarnīng kénti-nīng atı-dur yā vādī kim Tebāhlūs tağı andadur. Va aytıp-durlar (18) lavhī érdi ƣal'a-dın yā taşı kim Aşhāb-ı Kahf-nīng atlarını bitip érdiler va ġārning eşiki-din asılġan. Va marfū' (19) hadīşi bardur kim Raķīm aşhābı üç ten érdi-ler kim tağıde yamġur ƣorƣunġı-dın panāh ġārıġa éltip-dürler. Va taşı ġār- (20) nīng eşiki-ge tüşüp kélip va basılıp-dur. Va har biri yaġşı 'amal-ge tavassul ƣılıp ƣün acir müzdi va tavfiya va nafs (21) havāsı muġālafatı va birrū'l-vālidin dék Haķ subġānadın nacāt tilep-dürler, ol taş ġār eşiki-din yıraķ bolup (22) ġalāş-lıġ tapıp-dur. Va Aşhāb-ı Kahf bābıda muġtalif sözler köptür va bu tarcimada olġa maşhūrraq va durust-raķ- (23) dur, yād éltür. Kéltürüptürler kim Daƣyānūs Rūm mamlakat-ların- nīng tashīri zamānı-da Afsūs şahrı-ġa yetti. Anda mazbaġı (24) but-lar üçün kim anīng ma'būdları érdiler, yasap şahr ahlı-nı alarnīng tapınmağı-ġa taklīf ƣıldı. Har kim anīng (25) sözini eşitti, ƣutuldı. Va har kim tamarrüd körsetti, ölüm-ge yetti. İlahī nav-ras yanġı yétilgen Ĥudāy tapınġuġı yigit-ler (26) şahrning büzürg-zādalarından ġuşa tutup, du'ā va niyāzġa maşġül boldılar. Va Haķ subġānadın tiledi-ler kim alarnı (27) ol cabbār fitnessidin amīn ƣılġay. Al-ƣışsa alarnīng işi Daƣyānūs 'arġıġa yetti va alarnı ġāzır ƣılmaķ buyurup, (297a/1) ƣorġutmaķ köp körsetti. Alar tavġid tarīķi-ġa bérklik körsetip muţlakā anīng farmānını ƣabül ƣılmadı-lar. Daƣyānūs buyurdı (2) tā ġullı va ġulal kim alarnīng boy-ları-da érdi, tartıp aldı-lar. Va ayttı: "Sizler kiġig yaş-lig-sizler. Sizlerge ikki üç kün (3) muhlat bérdim tā öz işinġizde ta'ammül ƣılġay-sızlar va körünġizler kim sizlernīng maşlahatınġız méninġ sözüm-nīng (4) ƣabūlı-dadur yā anīng raddı-da." Pas ol şahrdın özge yerı-ge yüzlendiler va yigit-ler anīng barganını ġanīmat bilip biri biri bile (5) öz işi-nīng bābıda kénġeş ƣıldılar. Va barġası-nīng kénġeşi kaçmaķ-ġa ƣarār taptı. Har biri öz atası-nīng évi-din az (6) māl azuķ va nafaġa üçün köterip, yüz tađıġa kim şahrning yavugıda érdi, kéltürdi-ler. Yolda cüvānī alarġa yétti va alar- (7) nīng dīni-ge kirip murāfaķat-da muvāfaķat körsetti. Cüvān-nīng iti dağı alarnīng sonġıda yügüre

başladı. Va ança kim (8) qaytardılar, qaytmadı. Va Hudāy anı sözge keltürdi tā faşih til bile ayttı: “Méndin qorqmañızlar kim mên Hudāy-niñ (9) döstlerini döst tutarmén. Sizler uyquğa barsañızlar tā mên sizlerni saqlavçı-lıq qılurmén.” Ammā çün taq-qa yavuq (10) yétti-ler çüpān ayttı: “Mén bu tağ-da gārī bilürmén kim aña sıgınsa bolur.” Pas ittifaq bile yüz gārga qoydılar va Haq subhāna (11) alarnıñ barganıdın gārga bu vach bile habar bérür.

10: إِلَى الْكَهْفِ إِذْ أَوْى الْفِتْيَةُ: Yād qıl çün qaytmaq qıldılar yigit-ler va qoşuldılar (12) Cayrum gāriğa, فَقَالُوا pas ayttı-lar: رَبَّنَا آتِنَا “Ey bizniñ parvardıgārımız! Bérgil bizge öz qaşındın (13) bağıslavı, ya’nī yarlıkamaq yā rūzī yā amn düşmandın. Va muhayyā qıl bizniñ üçün مِنْ أَمْرِنَا bizniñ⁴⁶⁶ işimizdin kim kâfirlerdin (14) ayrılmaq-dur رَشَدًا rāst-lıg va şavāb.

11: فَضَرْبْنَا: Pas koyduq biz alarnıñ kulak-larığa (15) hicābī kim söz eşitmegeyler, ya’nī uqlattuq biz alarnı فِي الْكَهْفِ gārda عَدَدًا سِنِينَ ‘adad égesi yıl-ları, ya’nī sanalğan.

12: ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ (16) Pas qoparduq, ya’nī uygattuq biz alarnı لِنَعْلَمَ tā körgey-biz olça azalī ‘ilm bile bilip-biz tā bilgey- (17) ler bizniñ bendelerimiz kim bu qışsadin أَيُّ الْحَرَابِينَ qaysı ikki gurūh-dın, murād kitābīn ahlı-durlar yā mü’min va kâfir yā mutaqaaddimīn (18) va mütaḥayyirīn va har taqdır bile ma’lūm bolğay kim qaysı bulardın, أَخَصَى sanavnı saqlağuçı-rağ-dur (19) müddatı-niñ andāzasını kim alar tohtadılar gārda. Ya’nī bililgey kim alarnıñ tohtağan zamānını qaysı gurūh qılıp-durlar (20) va kim-niñ sanavı rāst-rağ-dur.

13: نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ Biz qışsa qılurbız, ya’nī oqurbız sanğa kim Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam-sén, (21) alarnıñ habarını بِالْحَقِّ rāst-lıg bile. إِنَّهُمْ فَتْيَةٌ Durustluq bile kim alar yigit-ler érdi-ler kim şıdık yüzidin (22) آمَنُوا بِرَبِّهِمْ imān keltürdi-ler öz parvardıgārığa. وَزِدْنَاهُمْ Va arturduq biz alarğa هُدًى yol körsetküçi, (23) ya’nī şabāt va yaqīn.

14: وَرَبَطْنَا Va bağladuq biz alarnıñ kōngül-lerige, ya’nī bérk qılduq alar- (24) niñ kōngli-ni va kuvvat bérduk biz, Haq izhāriğa cūr’at arzānī tuttuq biz

⁴⁶⁶ dk. مِنْ أَمْرِنَا bizniñ

söz kaytarmaqda Daqyānūs-ğa. (25) **إِدِّ قَامُوا** Çün turdılar anıñg alı-da va ol alarnı but tapınmağ-qa dalālat kıldı, **فَقَالُوا** pas ayttı-lar: **رَبَّنَا** (26) “Bizniñg parvardıgārımız **رَبُّ** kök-ler va yerlerniñg yaratqanı-dur. **لَنْ نَدْعُو** Har-giz tapınmağımız- (27) dur **مِنْ دُونِهِ** andın özge **إِلَٰهَا** ma'būdī **لَقَدْ قُلْنَا** Hudāy bile kim aytqan bolğay-bız **إِذَا** ol vaqt kim (297b/1) özgeni tapınmağ-ı-bız **شَطَطًا** haṭā va yalğan söz.”

15: هُوَ لَاءَ قَوْمَنَا Bu gurūh kim bizniñg kişilerimizdürler nasab-da, ya'nī cam'ī (2) Afsūs ahlı-dın, **اتَّخَذُوا** tuttı-lar Daqyānūs qorqutmağ-ı va öltürmek qorqunç-ı sababı bile **مِنْ دُونِهِ** Hudāydın özgege (3) **إِلَٰهَةً** özge hudāy-lar kim bāṭıl-durlar. **لَوْلَا يَأْتُونَ** Nége keltürmes-ler kāfirler **عَلَيْهِمْ** but-larnıñg tapınmağ-ı va alar- (4) niñg istiḥkākı-ğa 'ibādat-qa **بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ** ravşan ḥuccatī va zāhir burhānī? Ya'nī Daqyānūs öltürmek qorqutmağ-ı (5) bile kişileri ni but tapınmağ-lıq-qa taklif kıılır, na ḥuccat va burhān bile. **فَمَنْ أَظْلَمُ** Pas kim-dür cavr etküçi-rek (6) **مِمَّنْ** kişidin kim **اِفْتَرَى** iftirā kıılır va bağlar **عَلَى اللَّهِ كَذِبًا** Hudāy yalğanı kim şerik-ler nisbatın (7) kıılır aña va mundın burun ötti kim Daqyānūs mu'ārazadın sonğ alarğa muhlat bérdi va alar qaçtı-lar. Yamliḥā kim alarnıñg (8) uluğ-ı édi, yol ašnāsıda alarğa ayttı.

16: وَإِذِ اعْتَرَضْتُمْهُمْ Va çün bir sarı bolduñgızlar şirk ahlı-dın va yıraqlıq istediñgiz-(9) ler alardın **وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ**, magar Hudāy. Alar Hudāy-nı ma'būd bilür érdi-ler va but-larnı 'ibādat- (10) da şerik éter érdi-ler. Yamliḥā buyurdı kim çün alardın va alarnıñg bāṭıl ma'būdlarından kıraq-qa bolduñgızlar. **فَأُولَٰئِكَ** (11) **إِلَى الْكُهْفِ** Pas kaytıñgızlar gār sarığa va anda yer tutuñgızlar **تَآيَسَرُوا** ta yay-ğay **لَكُمْ رَبُّكُمْ** sizler üçün sizlerniñg āfarīdagārıñgız va köp kılgay sizlerge **مَنْ مِّنْ رَّحْمَتِهِ** öz bağışlavı-dın ikki sarāy-da **وَيُهَيِّئْ لَكُمْ** va kılgay sizler üçün⁴⁶⁷ **مَنْ** (12) sizlerniñg işiñgizdin **مَرْفَقًا** ol néme bile kim anıñg bile asığ alğay-sızlar dīn va dünyāda. Keltürüptür- (13) ler kim yigit-ler ittifāk körsetip tağ-qa aştı-lar va çüpān alarnı gārğa kirgüzdi. Va çün gārda qarār tuttı-lar Haq subḥāna (14) uyuğuī alarğa koydı, hamol yerde uyuqladı-lar. Daqyānūs ikki üç künden sonğ Afsūs-ğa kélip yigitlerniñg ḥāl- (15) ları-nı sordı. Va çün alarnıñg qaçqanıdın ḥabar taptı, alarnıñg

⁴⁶⁷ dk. sizlerniñg āfarīdagārıñgız va köp kılgay sizlerge **وَيُهَيِّئْ لَكُمْ** öz bağışlavı-dın ikki sarāy-da **وَيُهَيِّئْ لَكُمْ** va kılgay sizler üçün

atalarını alarnıᅡg keltürmeki-ge taklif körsetti. Ayttı-lar: (16) “Ey malik! Mablaᅡı bizniᅡg māl-larımızdın eltıp bu taᅡda bék-lenip-dürler.” Daᅡyānūs cam’i bile alarnıᅡg soᅡᅡı-da bardı. (17) Va alarnı ol ᅡarda takiya ᅡılᅡan taptı. Saᅡındı kim uyᅡaᅡ-durlar. Buyurdı kim ᅡārniᅡg eᅡiki-ni taᅡ bile ᅡoparıᅡıᅡlar (18) tā ham bu yerde ölgeyler. Pas ᅡārniᅡg eᅡiki-ni bérkitti-ler va ikki mü’min Daᅡyānūs-nıᅡg muᅡarrab-larındın yigit-lerniᅡg aᅡvālı-da (19) at-larını lavᅡı-ᅡa taᅡ-dın naᅡᅡ ᅡıldılar, ᅡārniᅡg tamıda ᅡoydı-lar ol ümıd bile kim ᅡāyad küni birev munda yét-key va alarnıᅡg (20) ᅡāl-larındın ᅡabar-dār bolᅡay. Va alarnıᅡg ᅡarı Tebāᅡlūs taᅡı-nıᅡg canübı tarafıda érdi. Lā-caram ᅡuyaᅡ ᅡıᅡmaᅡ va batmaᅡ vaᅡtı-da (21) anıᅡg cānıbı-ᅡa tüᅡer érdi va anıᅡg ‘ufūnatı-nı taᅡlil ᅡılıp havānı i’tidāl-ᅡa yana ᅡaytarur érdi. Va ᅡārniᅡg (22) iᅡiᅡe tüᅡmes érdi tā alarnıᅡg alvān va tūs-leri va beden-lerini mutaᅡayyir va alarnıᅡg ton-larını eᅡki ᅡılmas érdi, andaᅡ (23) kim ᅡaᅡ subᅡāna aytur:

17: **تَزَاوُرُ إِذَا طَلَعَتْ** Va köfersen, ey körgüᅡi ᅡuyaᅡ-nı, **وَتَرَى الشَّمْسَ** (24) mayl ᅡılsa **عَنْ كَهْفِهِمْ** alarnıᅡg ᅡarı-dın **دَاتِ الْيَمِينِ** onᅡ sarıᅡa keltüᅡi kim ᅡārniᅡg eᅡiki ᅡimālī ᅡuᅡbı- (25) niᅡg utrusıᅡa tüᅡüptür. **وَإِذَا عَرَبَتِ** Va ᅡün batsa **تَقْرَضُهُمْ** eltür alardın va évrülüp **دَاتِ الشَّمَالِ** (26) sol sarıᅡa baᅡ-ᅡuᅡı **فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ** keniᅡlik-dedürler ᅡārındın. Ya’nı anıᅡg ortasıda ᅡayᅡıyyatı bile kim (27) havā rūᅡı alarᅡa yéter va ᅡār ta’affunı-dın amın-dürler. **ذَلِكَ** Alarnıᅡg bu ᅡabarı **مِنْ آيَاتِ اللَّهِ** ᅡudāy ᅡudratı-nıᅡg (298a/1) dalil-leri-dür, **مَنْ يَهْدِ اللَّهُ** har kim-ni ᅡudāy yol körsitse tavfiᅡ bile, **فَهُوَ** [ي] **فَلَنْ** pas ol yol tapᅡan-dur falāᅡ va raᅡād bile. (2) **وَمَنْ يُضِلَّهُ** Va har kimni ᅡoysa **فَلَنْ** pas tapmas-sen anᅡa **وَلِيًّا مُرْشِدًا** dōst-raᅡ yol körsetküᅡi.

18: **وَأَنْ يَحْسَبَهُمْ** (3) Va saᅡınursen sen alarnı **أَيْقَاطًا** uy-ᅡaᅡlar, anıᅡg üçün kim alarnıᅡg közleri aᅡuᅡ bolᅡay. **وَهُمْ** (4) **رُقُودٌ** Va ᅡāl ol kim alar uyᅡanganlardurlar. Kaᅡfu’l-asrārda keltürüptür kim bu ᅡāl ᅡarīᅡat cüvān-mardları iᅡi-niᅡg (5) nümüdārıdur. ᅡün alarnıᅡg zāhirleriᅡa baᅡsaᅡᅡ köfersen kim cilvagardurlar ‘amal-lar maydānı-da. Va ᅡün alarnıᅡg sırlarını (6) tapsaᅡᅡ köfersen kim barᅡadın fāriᅡ-durlar

zū'l-calāl luṭfi-niṅ bustānıda, bāṭın bile ésrük va zāhir bile (7) huş-yār,⁴⁶⁸ ma'nā bile işsiz va şurat bile işde. İbn-i 'Abbās rażıyallāhu 'anh aytıp-dur kim aşhāb-ı Kahf-nı har altı ay-da (8) cānıbı-dın cānıbı-ğa ögürü[r]ler tā yer olça aṅgadur alarnıṅ bedenleridin yémegey. Va ayturlar har yıl-ge 'aşūra küni-de ö- (9) gürü[r]ler va bas har taḳdīr bile alarnıṅ ögürmeki şābit-dür. *Kamā ḳāla ta'ālā وَنُقَلِّبُهُمْ* Va ögürürbiz alarnı, ya'nī feriştelere bizniṅ (10) buyruḡımız bile aylandururlar *وَأَتَتْ ذَاتَ الْيَمِينِ* onḡ ḳol-ğa *وَأَتَتْ الشَّمَالَ* va sol sarıḡa. *وَكَالِبُهُمْ* Va iti alarnıṅ *بِاسِطٍ* (11) yayḡuçu-dur *ذِرَاعِيهِ* öz élig-lerini *بِالْوَصِيدِ* gārniṅ törige yā anıṅ āstānıḡa. Ol it sarıḡ yā kıızıl (12) yā kül öṅlüḡ yā yol-bars dék érđi. Zātu'l-masīrde kéltürüptür kim başı kıızıl éđi va arḡası ḳara va ḳarnı aḡ va ḳuyruḡı (13) çıpar. Va anıṅ atı *قَاتِمِيرَ* yā *قَاتِمِيرَ* yā *قَاتِمِيرَ* yā *هَامْرَانَ* yā *زَايْيَانَ* yā *سَاهِبَانَ*. İmām-ı Şa'labī tafsīride mazkürdür kim kéçe va kündüzi-de (14) ḡazrat-ı Nūḡ 'alayhi's-salām-ğa dūrüd yiberse çıyan-dın zarar anṅa yétmegey. Va har kim bu kalimāt-nı *وَكَلِبُهُمْ بِاسِطٍ ذِرَاعِيهِ* (15)⁴⁶⁹ *بِالْوَصِيدِ* -ni bitip özi⁴⁷⁰ bile saḡlasa it-din mutazarrır bolmas. *لَوْ أَطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ* Agar ittilā' tapsaṅ alarḡa (16) va nazār kılsaṅ alarḡa, *وَلَمَلَنْتَ* va har-ayına (17) toldurulursén *مِنْهُمْ* alardın *فِرَارًا* ḳaçmaḡ cihatı bile, *وَلَمَلَنْتَ* va har-ayına (17) toldurulursén *مِنْهُمْ* alardın ḳorḡunç va ḳorḡmaḡ. Ya'nī séniṅ köṅlüṅ-ni alarnıṅ ḳorḡunç-dın (18) tolduru[r]lar. Murād oldur kim kişige alarnı körmek tāḡatı yoḡtur ol cihat bile kim alarnıṅ közleri açuḡ-dur. Va alar- (19) niṅ saçları va tırnaḡ-ları yétlip-dürler va alar müḡiş va muzlim yerededürler. Va muḡāḡab-larnıṅ şurātı kim (20) ötti, ḡazrat-ı payḡambarḡadur şallallāhu 'alayhi va sallam. Va murād andın özgelergedür. Al-ḡışsa çün Daḡyānūs gārniṅ éşiki-ni (21) alarḡa bérkitip ḳayttı va dāru'l-mülk-ke yana kéldi, az zamānı-de acal yéli ḡayāt-niṅ bināsı-nı buzdı. Va ol barça mülk va cāh (22) va calāl tüzdi va andın sonḡ néçe özge malik ol mamālik-de taşarruf kıldılar tā navbat malik Şāliḡ-ğa yétti va anıṅ atı Tendirüs- (23) dur. Va ayturlar Tendirüsü va ol mü'min va Hudāy-niṅ ḳorḡuçu kişi éđi. Anıṅ zamānı-niṅ ahli-niṅ köpreki-ge beden (24) ḡaşrıda şübha tüştü va anıṅ

⁴⁶⁸ Yazmada sehven "huştār" yazılmıştır.

⁴⁶⁹ "Onların köpeḡi, ön ayaklarını (maḡaranın) giriş kısmına uzatmış vaziyettedir." (Kehf suresi, 18. ayet)

⁴⁷⁰ Yazmada sehven *اَوْزَوِي* olarak yazılmıştır.

münkiri boldılar. Har néçe malik alarğa ögüt bérđi asıg étmedi. Haq subhāna tiledi (25) dalīlī casad haşırda alarğa körsetkey. Aşşāb-ı Kahf-nı uyqudın uyqattı, andağ kim ötti.

19: **وَكَذَلِكَ** Va andağ (26) uyquda kılıp érdük biz, **بَعَثْنَاهُمْ** qoparduğ biz qudrat kamālī bile va uyğat-tük kim na alarnıñ bedeni (27) zamān uzun-luğı bile tağyır tapıp érđi va na alarnıñ ton-ları ofralıp érđi. Alarğa uyqu bérđük hikmat bile (298b/1) va uyqağ-lıg-nı arzānī tuttuğ biz qudrat bile **لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ** tā sū'al kılığay-lar biri biri ara va öz hālını tanığay-lar (2) va alarnıñ yaqini bizniñ qudratımız kamālī-da artqay. **قَالَ قَائِلٌ** Ayttı aytkuçı **مَنْهُمْ** alardın, ya'nī Mekşelīnā kim yaş-qa (3) barıdın uluğ-rağ éđi: **كَمْ لَبِئْتُمْ** “Néçe vaqt tohtadıñızlar bu gārda?” Maqşūd ol éđi kim tohtamağ müddatı-nı bilgeyler va favt (4) bolğan namāzları qažā kılığay-lar. Alar tañg-da gārğa kirip érđi-ler, çün baqtı-lar quyaş-nı çaş quşluğ vaqtı-ğa (5) yétken kördi-ler, **قَالُوا لَبِئْنَا** ayttı-lar: “Tohtaduğ biz **يَوْمًا** künī, agar tün kün uyquda bolğan bolsaq biz (6) **أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ** yā pāraī kündüzdin, agar bu kün-de uyqlağan bolğay-bız. Bas çün öz tırnağ-larını ösken va baş-nıñ (7) saçlarını uzalğan taptı-lar, **قَالُوا رَبُّكُمْ** ayttı ba'zı alardın ba'zı-ğa kim: “Sizlerniñ parvardıgārıñız **بِمَا لَبِئْتُمْ** (8) dānāraq-dur olça bile tohtap-sızlar. **فَابْعَثُوا** Pas yiberiñizler **أَحَدَكُمْ** birevni öz aradın **هَذِهِ** (9) bu diremī bile kim barsız **إِلَى الْمَدِينَةِ** Afsūs şahrı sarığa. **فَلْيَنْظُرْ** Pas kérek kim yiberilgen, baq-qay (10) **أَيُّهَا** tā qaısı medīne ahlı-dın **طَعَامًا** arıg va aq-durlar ta'am cihatı-dın.” Ya'nī baq-qay kim ta'am-nıñ qaısı kişi-niñ halāl- (11) rağ va arıg-rağdur kim alarnıñ zamānı-da ol şahrda kişiler érdiler kim öz imānını yaşurun tutar érdiler. Ğarağ ol (12) érđi kim alarnıñ boğuzlağanını tapqay-lar. **فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ** Pas kéltürgey sizlerge yemek **مَنْهُ** ol arıg (13) ta'am-dın **لِيَتَلَطَّفَ** va kérek kim yibergen yumşaklıg va müdārā kılığay satıp almağ va satmağ-qa **وَلَا يَشْعُرَنَّ** (14) va habar-dār kılmağı **بِكُمْ أَحَدًا** sizlerge birevni bu şahr ahlı-dın.

20: **إِنَّهُمْ** Durustluğ bile kim bu medīneniñ ahl-ları kim köpreki (15) Daqyānūs-niñ égreşküçi-si-dürler, **إِنْ يَظْهَرُوا** agar muţtali' bolsalar yā qadır bolsalar va zafar tapsalar **عَلَيْكُمْ** sizlerge (16) **يَرْجُمُوكُمْ** sang-sār kılurlar sizlerni, **أَوْ يُعِيدُوكُمْ** yana qaytarur sizlerni **فِي مَلْتَهُمْ** öz kişide. **وَلَنْ تُفْلِحُوا** (17) **إِذَا** Va qutulmağ-lıg tapmas-sızlar ol vaqt kim ol dīn-ge kirseñizler va nacāt yüzini körmes-sizler **أَبَدًا** (18) hamīşa, ya'nī dāyim

'azāb-da bolğay-sızlar. Yamliḥā kim alarnıng 'āqıl-rağı va kāmıl-rağı érdi vaşıyyatlar qabül kılıp (19) yüz şahrge koydı va darvāzağa yétip anıng avzā'yı-nı özgeçe kördi. Va çün şahrğa kirdi bāzār va maḥalalar va kişileri-niñ şakl- (20) ları va tüslerini özge yosun bile taptı ḥayrat aṅğa ğalaba kıldı. Āḥıru'l-amr nān-bāynıng dükkānığa kéldi va diremī olçadın (21) özi bile érdi, aṅğa bérdi tā ornığa nān alğay. Nānvā zarī kördi Daqyānūs atı bile mūnaqqaş. Ḥayāl kıldı kim (22) ol gencī tapıpdur. Ol yarmaq-nı özge yārānlarığa körsetti va bir laḥzada bu ḥabar bāzārda yayılıp 'asas-ğa yétti. (23) Va Yamliḥānı tilep uluğ qorqutmaq körsetip qalğan yarmaq-larnı tiledi. Yamliḥā ayttı: "Mén genc tapmaydurmén. Tünev kün (24) bu yarmaq-nı atam évidin köterip-mén, bu kün bāzārğa kéltürdüm." Atası-niñ atı-nı sordılar va çün ayttı kişi ol şahr (25) kişileridin bilmedi anı. Yalğan-çı tuttı-lar va ol qorğunç ğayatı-dın ayttı: "Méni Daqyānūs alığa éltmenğizler kim ol (26) méniñ işim-din vuḳūfi bardur." Kişiler istihzā kıla başladılar kim: "Daqyānūs üç yüz yıl-ğa yavuq boldı kim ölüp- (27) dür. Sén bizni Afsūs tutarsén?" Yamliḥā ayttı: "Sizler méniñ bile suḥriyyat kılırsızlar. Tünev kün biz camā'atī bile andın qaçıp (299a/1) taq-qa barduq. Bu kün méni ta'am üçün yiberdiler. Mén mundın özge némeni bilmes-mén." Al-qışsa anı malik qaşığa éltti-ler (2) va ḥāl-ı şūratını ayttı. Malik cam'ı muqarrib-ler va şahrniñ aşrafı bile yüz ğārga kéltürdiler. Va Yamliḥā kirdi va yārlarğa (3) ḥāl-ı şūratı-dın ḥabar bérdi. Va 'alā'l-favr malik ayttı va ol lavḥ kim ğār dīvārıda érdi, oqudılar. Va alarnıng at- (4) ları va ḥāl-larını bildi va qavm bile ğārga kirip alarnı kördi tāza yüzler va yaṅı tonlar bile. Mūtaḥayyir bolup alarğa salām kıldı, (5) cavāb bértiler. Va Ḥaḳ subḥāna bu ḥāl-dın ḥabar kıldı kim:

21: **وَكَذَلِكَ** Va andaḳ kim alarnı uyqattuq biz, **أَعْتَرْنَا عَلَيْهِمْ** (6) muṭṭali' kılduq biz Tendrūs va alarnıng qavmı-nı alarğa **لِيَعْلَمُوا** tā bilgeyler **أَنَّ وَعَدَ اللَّهُ** ol kim Ḥudāy va'dası ba's va ḥaşrğa (7) **حَقٌّ** rāst va durust-dur kim alarnıng uyuquluğı va uyğalığı ölüm va tiril-mek-ke tügel oḥşaşı bardur **وَأَنَّ السَّاعَةَ** (8) va taqı tā bilgeyler ol kim kıyāmat **فِيهَا لَا رَيْبَ فِيهَا** hiç şakkī yoqtur anda. Pas Ḥaḳ ta'alā ittilā' bérdi alarğa, (9) **إِذْ** çün talaşur érdiler ol zamān-niñ ahlı **بَيْنَهُمْ** biri biri ara **أَمْرَهُمْ** öz dīni-niñ işini. (10) Ba'zı aytur érdiler ḥaşr mücarrada rūḥ-larğa bolğusıdur va barḥi qā'il érdiler rūḥ va beden ḥaşrğa biri biri bile. Pas (11) alarnıng körmeki bile zāhir boldı

kim rûh va hasad biri biri bile mab'ûş bolgusıdur kim Hudāvandī kim alarnıng (12) nafs-ları-nıng öltürüp, üç yüz néçe yıl alarnıng beden-lerini taħallul va tağyirdin saħlağay. Pas andın soñg (13) rûh-lar yibergey ańga kádırdur barça kişilerinıng nafs-larını öltürmek va alarnıng beden-lerini saħlamağı (14) va yana qatla yibermek rûh-lar ańga. Kéltürüptürler kim yigit-ler malik-ke du'ā qıldılar va öz yerleride uyuqladı- (15) lar va alarnıng rûh-ları alındı. İmām-ı Şa'labī tafsiride mazkürdur kim hazrat-ı rasül şallallāhu 'alayhi va sallam-ğa anıng arzü- (16) sı boldı kim Aşhāb-ı Kahf-nı körgey. Cibril 'alayhi's-salām keldi kim: "Yā rasülullāh! Sın alarnı dünyi-de körmegüñg- (17) dür, ammā öz aşhābıng-nıng ahyarı-dın dört kişi-ni yibergil tā alarnı séniñg dıniñge ündegeyler." (18) Ol hazrat ayttı kim: "Néteg yibereyin va kimni barmaq buyurayın?" Cibril ayttı: "Öz mübārak ravayıñgı yaygıl va Şiddik (19) va Fārūğ va Murtażā va Abū Zarrğa rażıyallāhu 'anhum aytkıl tā har biri bir taraf sarığa oldurgaylar va ruhā yeli-ni kim Sülaymān- (20) ge musahhar érdi 'alayhi's-salām tilegil Hudāy anı séniñg mu'ı'yiñg qıldı. Va buyurgıl tā alarnı köterip ol gārga élt- (21) key." Hazrat andaq qıldı. Va şahāba gārniñg eşiki-ge yétip taşi köterdiler va bardılar. Va alarnıng iti yaruqluğ körüp (22) ün köterip hamla kéltürdi; ammā çün anıng közi alar şurati-ğa tüşti quyruğ teprete başladı va başı bile (23) işarat qıldı kim kirinğizler. Alar kirip ayttı-lar: "As-salāmu 'alayküm va rahmatullāhi va barakātuh." Hağ subhāna alarnıng beden-leriğa (24) rûh-nı yana kéltürdi tā qoptı-lar salām-nıng cavābını kayta bérdiler. Şahāba rażıyallāhu 'anhum ayttı-lar: "Nabıyullāh Muħammad bin 'Abdullāh (25) sizlerge salām yétkürdi." Alar ayttı-lar: "Va 'alā Muħammad rasülullāh aş-salavat va's-salām." Pas da'vat qıldılar alarnı İslām dıni- (26) ge va alar qabül qıldılar. Va hazrat-ı payğambarğa salām yétkürüp yana öz uyuqlarıda takiya qıldılar. Va yana qatla Mahdı çıqmaqı (27) vaqıtı-da hazrat-ı rasül şallallāhu 'alayhi va sallam-nıng ahl-ı baytı-dın bolup tirig bolğay-lar. Va Mahdı alarğa salām qılğay, (299b/1) cavāb bérıp ölgey-ler. Va kıyāmat-da mab'ûş bolğaylar. Al-qıssa çün Tendrūs va anıng qavmı bu hāl-nı kim burun mazkür (2) boldı müşāhada qıldılar, فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمُ pas ayttı-lar: "Binā qoyıñgızlar alarğa بُنْيَانًا tamı kim kişiler közi-din ya- (3) şurun bolğaylar yā ol binā bile alarnıng yerini

tanıgaylar.” رَبُّهُمْ Alarnıng parvardıgārı بِهِمْ أَعْلَمُ dānā- (4) raqdur alarnıng işige cam’ı-dın kim talaş körsetürler alarnıng bābıda. قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا Ayttı-lar alar kim gālib boldılar (5) عَلَىٰ أَمْرِهِمْ alarnıng dāni-ge, ya’nī ol camā’at kim beden-ler haşrığa kâ’il érdi-ler ayttı-lar: لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا “Tutarbiz (6) alarğa mascidī kim kişiler anda namāz oquğay-lar.”

22: سَيَقُولُونَ Bat bolğay kim aytkaylar yahūd yā ya’kūbiyya naşārā- (7) dın kim kim aşhāb-ı Kahf ثَلَاثَةٌ üç kişi érdiler, رَبِّعُهُمْ كُلُّهُمْ alarnıng törtinçisi iti édi. وَ يَقُولُونَ (8) Va ayturlar Naşūriya tarsālardın خَمْسَةٌ beş kişi-dürler, سَادِسُهُمْ كُلُّهُمْ alarnıng altınçı-sı (9) alarnıng iti. Va ayturlar bu sözni بِالْغَيْبِ رَجْمًا taşlağan yapuğluq-qa, ya’nī sözi-dür kim gümān bile (10) yā özidin çıkarıp ayturlar. وَيَقُولُونَ Va ayturlar müsülmānlar rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam habar bérmeği bile سَبْعَةٌ alar yétti (11) kişidürler وَتَأْمِنُهُمْ وَأَعْلَمُ va alarnıng sékkizinçi-si alarnıng iti-dür. قُلْ رَبِّي Aytkıl méning āfarīdagārım (12) إِلَّا قَلِيلٌ Bilmes-ler alarnıng sanını, دَانَارًا دَانَارًا sanavı-ğa. Bilmes-ler alarnıng sanını, إِلَّا قَلِيلٌ magar az ādamī-lerdin kim (13) payğambardur şallallāhu ‘alayhi va sallam va anıng aşhābı rażıyallāhu ‘anhum. İbn-i ‘Abbās rażıyallāhu ‘anh aytıp-dur kim *انا من ذلك القليل* (14) Va Murtażā ‘Alī rażıyallāhu ‘anh-dın mankūl-dur kim Aşhāb-ı Kahf yétti kişi érdiler va alarnıng at-ları Yamliḥā, Mekşelīnā, (15) Mişlīnā, Mernūş, Debernūş, Şāzenūş. Va çüpān-nıng atı Mernūş-dur va it-nıng atı Kıtımīr. Va özge (16) rivāyat-larda alarnıng at-ları bardur, olça fi’l-cümle şıḥḥatı bardur, budur. Taysırde ‘Abdullāh ‘Umar rażıyallāhu ‘anh-dın naql kıılır (17) kim çün ot yeride tüşse bu at-larnı kāğazī-ğa bitip, anda taşlasalar fi’l-ḥāl uçar. Va ta’vīl ahli-ğa Aşhāb-ı Kahf bābıda (18) söz köptür. Ba’zı ayturlar bu kışşa be-dalāyil-i sab’a ḥāl-larının nümūdārı-dur kim yétti ‘ālam ıqlımı alarnıng vüçdulük vüçdü (19) bile kāyim-dür va kahf va alarnıng ḥılvat-gāhı bolğay va it ḥayvānat nafsı. Va cam’ı kaşıda işārat-dur rūḥ va köngül va ‘aql-ı⁴⁷² (20) nazārī va ‘aql-ı ma’işi va kudsiyya va kuvvat va sar va ḥafī-ğa kim beden kahfi-ğa ta’alluq-lar bardur. Va Daqyānūs amāra nafs-dur. (21) فَلَا تُعْمَرُ Pas sēn cidāl kıılmağıl, ey Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam-فِيهِمْ Aşhāb-ı Kahf şānıda agar kitābın ahli cidāl kıılsalar, (22) إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا magar zāhir

⁴⁷¹ “Ben işte o azınlıktanım.”

⁴⁷² dk. va ‘aql

cidālī, ya'nī ta'ammuk körsetmegil mücādalada va alarğa oquğıl olça Qur'an-dadur va alarning radd (23) va alarning tachiliga maşgūl-luq körsetme. وَلَا تَسْتَفْتِ Va fatvā istemegil, ya'nī sormağıl فِيهِم alarning şānı-da (24) مِّنْهُمْ kitāb ahlı-dın أَحَدًا birevge. Kéltürüptürler kim çün yād étilgen üç sū'āl-nı hazrat-ı rasūl şallallāhu (25) 'alayhi va sallam-dın sordılar, buyurdı kim: “Taŋla kélingizler tā sizlerge habar kılayın.” Va inşā'allāh aytmadı. On bés kün yā az yā (26) köp vahy inip kélmedi. Va Qurayş ta'na kıla başladı-lar va malāl gubārı ol hazrat-nıŋ gıl-sız köngli-niŋ (27) közgüside olturdı. Haq subhāna bu āyat-nı yiberdi kim:

23: وَلَا تَقُولَنَّ إِنِّي كَافِرٌ Va aytmağıl لَشَيْءٍ néme va işke kim qaşdıŋ (300a/1) bardur, إِنِّي كَافِرٌ durustluq bile kim mén kılguçı-mén ذَلِكَ anı taŋla.

24: إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ Magar ol kim tilegey, (2) ya'nī aytqıl kim agar Hudāy tilese وَأَذْكُرُ رَبِّي va yād kıl öz parvardıgārıŋ-nıŋ maşıyyatı-nı, إِذَا نَسِيتَ çün istişnā (3) unutқан bolsanğ va aytqıl inşā'allāh yā yād kılgıl öz parvardıgārıŋnı vaqtī kim özünğni unutқан bolsanğ kim (4) zıkr haqıqatı zākir fanāsı-dur. Mazkūrda hazrat-ı Şayhu'l-islām⁴⁷³ quddisa sirruhu aytıp-dur kim haqıqı zıkr oldur kim zākirniŋ (5) köngli mazkūrniŋ yeride bolğay va anıŋ cānı nürniŋ sırrıda habar 'ayān bolğay va 'ayān bayān-dın yıraq-dur. وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنَّ شَاءَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سُبُلًا مَّا تُحِبُّ Va aytqıl şayad يَهْدِيَنَّ شَاءَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سُبُلًا مَّا تُحِبُّ ol kim dalālat kılgay maŋga رَبِّي méniŋ āfarıdagārım لِأَقْرَبَ ol némege kim yavuq-raq- (7) dur, مِنْ هَذَا Aşhāb-ı Kahf şānı-dın kim sorarsızlar رَشْدًا şavāb yolıdın. Va çün 'īsā Haq subhānadın lābuddur, (8) anğa yol körsetti uluğraq némege. Aşhāb-ı Kahf kışşasıdın va ol burunğı payğambarlar va ötken ümmet-leri-niŋ habar- (9) ları érdi va bu habar bérmeq kélgüçi nāzil-ler va hādiş-lerdin.

25: وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ فِي كَهْفِهِمْ (10) öz gārıda vaqtī kim uyquda érdiler ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ üç yüz yıl. وَأَزْدَانُوا تِسْعًا Va arturdı-lar (11) taqı toqkuz yıl. Lübāb-da kéltürüptür kim üç yüz yıl şamsī bolğay va toqkuz yıl anğa arturup-durlar tā qamarī yılı boluptur (12) kim baynu's-sanatayn tafāvutı har yılı-de on bir kün-ge ta'yin-dür. Va taḥkik üç yüz şamsī yıl üç yüz toqkuz qamarī yıl va ikki (13) ay va

⁴⁷³ Hacı Abdullah Ensarî kastedilmiştir.

toğkuz kün bolğay. H̄abardadur kim tarsālar ayttı-lar: “Biz üç yüzni bilürbiz va toğkuzni tanımas-bız.” H̄ağ ta’ālā buyurdı (14) kim:

26: **أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا** **قُلِ اللَّهُ** Aytqıl H̄udāy dānārağ-dur miğdārığa kim tohtadı-lar, **لَهُ** aᅇğadur **غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ** (15) yapığluğ-ları kök va yerniᅇğ, ya’nī anıᅇğ ahl-ları-**niᅇğ** maᅇfī-leri **بِهِ** né körgüçi-dür H̄udāy (16) har mavcūdī-ğa **وَأَسْمِعْ** va né eşitküçi-dür har eşitilgenige. **مَا لَهُمْ** Yoğtur kök va yer ahlı-ge **مَنْ دُونِهِ** andın özge (17) **هِيَ** hiç dōstī kim alarıᅇğ işleri-**niᅇğ** mutavallī-si bolğay. **وَلَا يُشْرِكْ** Va şerik kılmās H̄udāy **فِي خُكْمِهِ** öz (18) farmānı va **أَحَدًا** birevni ‘ulvī va süflī mavcūdlardı.

27: **وَأَتْلُ** Va oğııl **مَا أَوْحِيَ** olça vahy kılıp-dur (19) **إِلَيْكَ** séniᅇğ sarı **رَبِّكَ** séniᅇğ parvardığārıᅇğ kitābı-dın kim **قُر’ĀN-DUR**, **لَا مَبْدَلُ** hiç tağyir (20) kılguçı yoğtur **لِكَلِمَاتِهِ** anıᅇğ sözlerini kim Aşğāb-ı Kahf şānıda tüben yiberip-dür. **وَلَنْ نَجِدَ** Va tapmas-sén (21) **مَنْ دُونِهِ** andın özge **مُلْتَحِدًا** panāhī. Şāhib-i Kaşşāf keltürüp-dür kim qavmī kāfirlerniᅇğ başlığ-larıdın (22) ᅇazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa ayttı-lar paşmīna kıygüçi-lerni Şuhayb va ‘Ammār va H̄abbāb dék razıyallāhu ‘anhum kim: “Alar (23) hırqaları-**niᅇğ** ısı bizni **İZĀ’** kılır. Öz maclisiᅇğdin yırağ kııl tā séniᅇğ bile olturuşalıᅇğ.” Bu āyat nāzil boldı:

28: (24) **وَاصْبِرْ نَفْسَكَ** Va qayta tut öz nafsıᅇğ-nı va şabr kııl **مَعَ الَّذِينَ** alar bile kim **يَدْعُونَ رَبَّهُمْ** tapınurlar öz (25) parvardığārını **بِالْعَدَاةِ وَالْعِشْيَةِ** taᅇğda va kéçede. Murād kün-**niᅇğ** ikki taraflı-dur yā taᅇğ va ékindik namāz yā barça (26) vağt-lar, ya’nī kéçce va күndüz H̄ağ tapınmağı-ğa maşğül-durlar. **يُرِيدُونَ وَجْهَهُ** Tilerler anıᅇğ rızāsını yā anı isterler (27) va andın özgeni istegüçi-ler émeştürler. Va ba’zı-**niᅇğ** qaşıda bu āyat medenī-dür va inmek-**niᅇğ** sababı ol érdi (300b/1) kim cam’ī mu’allafā-yı qulüb-dın çün ‘Uyayna bin H̄ışn va Aqra’ bin H̄abiş va alar yaᅇğlığ-lar ayttı-lar: “Yā rasūlullāh biz ‘Arab-**niᅇğ** (2) aşrāfi-bız. Salmān va Abū Zarr va müsülmānlarıᅇğ fağirleri bile biz olturmas-bız. Agar sén aları yırağ kılsaᅇğ biz (3) séniᅇğ qaşıᅇğğa kélip şar’ ᅇükmleri-**niᅇğ** öğrenmekige kıyām körseteliᅇğ.” Āyat kéldi kim şabr kııl darviş-ler (4) soᅇbatı-ğa kim H̄udāy rızāsı üçün şubᅇ va şām vağt-larını anıᅇğ tapınmağı-ğa ötkerürler. **وَلَا تَعُدْ** Va kérek kim ötmegey (5) **عَيْنَاكَ** séniᅇğ közleriᅇğ alardı, ya’nī alardı köz kötermegil, alardı özgege iltifāt kıılmağıl **تُرِيدُ** (6) tilersén **زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا**

dünyî zindagānlığı-nıñg ārāyişi. Kerek kim bilgey-sén kim ol ḥazrat şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa (7) har-giz dünyî va anıñg zīnatı-ğa mayl yoq édi. Balkim āyat ma’nāsı budur kim qılmağıl kişi-niñg ‘amalı-nı kim māyıl dünyî zīnatı-ğadur kim māyıl dünyî-ğa (8) faķırlerdin yüz ögürgüçi va bay-larğa muqbal bolur. **وَلَا تُطِعْ** Va farmān éltmegil **مَنْ أَغْفَلْنَا** anı kim gāfil qılıp-bız **قَلْبُهُ** (9) anıñg köngli-ni **عَنْ ذِكْرِنَا** bizniñg yād qılmağımızdın. Va ol kişi Umayya bin Ḥalaf édi va anıñg itbā’yı yā ‘Uyayna va anıñg (10) aşyā’yı kim ol ḥazrat-ke faķırlerni sürmek buyurur érdi-ler. Ḥaḳ subḥāna buyurdı kim biz anıñg köngli-ni gāfil qılıp-bız. (11) **وَاتَّبِعْ** Va ol égreşip-dür **هُوَ** öz nafsı-nıñg ārzūsığa. **وَكَانَ أَمْرُهُ** Va bardur anıñg işi **فُرْطًا** buzuk va zāyi’ yā ḥasrat (12) va ökünç va halākat mavcı.

29: وَقُلْ Va aytqıl alarğa kim olça sizlerge keltürüp-mén, ya’nī **قُر’āN** **الْحَقُّ** **مِنْ رَبِّكُمْ** rāst (13) paygām va durust sözdür sizlerniñg āfarīdagāriñgızdın. **فَمَنْ شَاءَ** Pas har kim tilese aña imān keltürmek-ni, **فَلْيُؤْمِنْ** (14) pas kerek kim imān keltürgey. **وَمَنْ شَاءَ** Har kim tilese imān keltürmemek-ni **فَلْيُكْفُرْ** ayt-qıl imān keltürmegil. (15) İmām-ı Zāhid keltürüptür kim tav’id va tahvil amrıdır, na icāzat va ibāḥat amrı. Va İbn-i ‘Abbās rażıyallāhu ‘anh aytıp-dur kim (16) amr aḥbār ma’nāsı biledür, ya’nī har kimge Ḥudā tilese kim imān keltürgey, har-āyına imān keltürür va har kimni tilese kim kāfir (17) bolğay, şak-sız kāfir bolur. ⁴⁷⁴ **وما تشاءون الا ان يشاء الله** Olça azalī maşıyyatı aña muta’allıq boluptur tağyir samtı-dın mubarrā (18) va tabdıl şıfatı-dın mu’arrādur. **إِنَّا أَعْتَدْنَا** Durustluq bile kim biz āmāda qılıp-bız **لِلظَّالِمِينَ** zālım-lar üçün, ya’nī gerevide- (19) sizlerge **نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ** otī kim aylana kirgey alarğa **سَرَادِقُهَا** anıñg sarā pardaları. Taşbih qılıp-dur otī-ğa (20) kim muḥit bolğay kāfirlerğa sarā pardağa kim müştamil bolğay anıñg ahl-larige. Va Abū Sa’id Ḥudrī rażıyallāhu ‘anh ḥadışi-de bar- (21) dur kim ot-nıñg sarādıķı tört tam-dur. Anıñg har biri-niñg qalın-lığı kırk yıl-lıg⁴⁷⁵ yol-dur kim kāfırlerniñg (22) aylanasığa kirip-dür. **وَإِنْ يَسْتَعْجِنُوا** Va agar faryād tilegüçi-lig kılsalar susamaķlıg-dın, **يُعَاثُوا بِمَاءٍ** faryādķa (23) yételgen bolurlar suī bile **كَالْمُهْلِ** zayt derdi dék yā éritilgen baķır dék kim alarnıñg ağız-nıñg alığa (24)

⁴⁷⁴ “Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.” (Tekvir suresi, 29. ayet)

⁴⁷⁵ Yazmada ilk önce “yıl-lık” yazılmış, daha sonra üstüne “-lıg” eki de yazılmıştır.

éltsele, بِئْسَ الشَّرَابُ köydürür va biryân kıılır yüzlerini asıgılığı fartı-dın. Yaman-dur mahl وَسَاءَتْ (25) va yamandur ot مُرْتَفَقًا bolur yeri alarnıng.

30: إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا Durustluğı bile alar kim imān keltürdi-ler Hudāy (26) va anıng kitāb va rasūlığa وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ va kııldı-lar şāyista işler, إِنَّا لَا نُضِيعُ taħkik bile kim biz zāyi' (27) kıılmas-bız أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ ol kişi-niing müzdini kim yaħşıraq-dur عَمَلًا kirdār yüzidin.

31: أُولَئِكَ Ol gurūh (301a/1) mü'min-ler va pasandıda işlig-ler لَهُمْ alarğadur جَنَّاتٍ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ taħtar bustānlar, ya'nī uçmağ-lar kim anda turğay-lar (2) تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ alarnıng manzil-leri astıdın yā alarnıng buy-ruğı bile arıg-lar. (3) يُحَلَّوْنَ Pırāya bağlanğaylar فِيهَا ol bustān-larda مِنْ أَسَاوِرَ yasalğan bilerzük-lerdin مِنْ ذَهَبٍ altun-dın. (4) Zādu'l-masırde İbn-i Cübayr raħimahullāh-dın naql kıılır kim har biri-ge uçmağlıg-lardın bilerzük bolur biri altun va biri kümiş (5) va biri lü'lü' va biri yāķūt-dın. (6) وَإِسْتَبْرَقٍ Va kiyerler ثِيَابًا خَضْرَاءَ yaşıl ton-lar مِنْ سُنْدُسٍ nāzik dībālardın (6) va kalın dībālar har biri-niing ārzūsığa köre. مُكْنِنِينَ فِيهَا Takiya urğan-lar bolğay- (7) lar uçmağ-da عَلَى الْأَرَائِكِ taħt-larğa, andağ kim mütana'im-lerniing 'ādatı-dur. نِعْمَ الثَّوَابُ Yaħşı pādāş-dur cannat (8) va anıng ni'matı وَحَسُنَتْ va yaħşı-dur ol taħt-lar مُرْتَفَقًا takiya-gāh yā yaħşı-dur cannat manzil va turar yer.

32: لَهُمْ مَثَلًا (9) وَاضْرِبْ Va paydā kııl mü'min-ler va kāfirler üçün mişli va ol mişli kıaysı-dur رَجُلَيْنِ ikki kişi kim ağa ini érdiler (10) banī İsrā'il-de biri Yahūdā yā Yamliħā. Va ol mü'min érdi va yana biri Kıutrūs yā Kııtrıs va ol kāfir érdi. Sékkiz miing dīnār (11) atadın alarğa mīrāş yétti. Har biri tört miing-ni taşarruf kııldı-lar. Va kāfir anıng bile zāyi' va 'ağār va év matā'yı-nı (12) satıp aldı. Va mü'min barçasını ħayr vücūhı-ğa şarf kııldı. Va Ĥağ subħāna alarnıng ħālı va mālı-dın ħabar bérür. جَعَلْنَا (13) مِنْ أَغْنَابٍ Bérduk alardın Kıutrūs-ğa جَنَّاتَيْنِ ikki bustān üzüm tāk-larından وَحَفَفْنَاهُمَا (14) بِنَخْلٍ va maħfūf kııldığ biz anı ħurmā bile, ya'nī ħurmā yağaç-ları anıng aylana yan-larğa kirgüzdük. وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا (15) Va paydā kııldığ biz ol ikki bāğ زُرْعًا ékin-ler tā ol yer kıuvvat-lar va mīveler yeri bolğay.

33: كَلْنَا الْجَنَّتَيْنِ 476 Ol ikki bāg⁴⁷⁶ أَتَتْ أَكْلَهَا bérür érdi özi-ning mīve va maḥşulını tügeli bile وَلَمْ تَظْلِمِ va küç (16) étmes érdi, ya'nī az qılmas érdi مِنْهُ شَيْئًا némeni ma'hūd mīvedin. Ya'nī aḡlab-da oldur kim mīve yılı tamām kélür (17) va yılı az hamīşa ol bāg-lar^{ning} mīvesi tügel kélür édi. وَفَجَّرْنَا Va aqızduq biz خِلَالَهُمَا نَهْرًا ol bustānlar (18) ara suluq arıg tā içmeki anı^{ng} dāyim bolgay.

34: وَكَانَ لَهُ Va bar érdi kāfirğa نَمْرٌ barça mīve, ya'nī üzüm va ḥurmādın (19) özge taqı mīveleri bar édi. Va alar^{ning} ihtişāşı yād étmek bile ḡālibiyyat cihatı érdi. Kéltürüptürler kim (20) Yahūdā muhtāc bolup qaytmaq qarındaşığa körsetip, andın ma'īşat-da madad tiledi. Qutrūs ayttı: “Méning va séning (21) yarmağım téng érdi. Mén bu barça māl va matā' paydā qıldım, qul-lar va ḥādım-larım bardur. Sén nége kıstaklıg va (22) parişān ḥāl-sén?” Yahūdā ayttı: “Ey qarındaş! Sén ol māl-lar bile dünyi bāḡını satıp aldı^{ng} va mén cannat bustāni- (23) nı satıp aldım. Sén sarāy yasadı^{ng} va mén cannat-da év aldım. Sén kad-ḥudā boldu^{ng} va mén ḥūru'l-'iyn-ge bayyinī bérdim. (24) Sén qul va küng yıg-dı^{ng}. Va mén vildān va ḡılmān tilekin körsettim.” Qutrūs aḡa malāmat kıla başladı va ayttı: “Naqd yarmaq-nı (25) nesiye va'dasığa élig-din bérđı^{ng} va özün^{gni} ḥ'ör va baqım-lıg qıldı^{ng}.” فَقَالَ Pas ayttı Qutrūs لِصَاحِبِهِ öz (26) yarığa, ya'nī özi-ning qarındaşığa وَهُوَ يُحَاوِرُهُ ol mücādala kılır anı^{ng} bile va sözni qaytarur érdi. Ya'nī bu aytur (27) érdi va ol cavāb bérür érdi. Kāfir ayttı: وَأَعَزُّ نَفَرًا مَّا مَالًا séndin مَالًا māl cihatı-dın أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ “Mén köprek-mén séndin (301b/1) va 'azızraq-mén avlād va ḥışm va ḥadam qablı-dın.” Yahūdāning éligi-ni tuttu.

35: وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ (2) Va kirdi özi-ning bāḡığa وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ va ḥāl ol kim ol sitam kılguçı édi öz teni-ge anı^{ng} 'acab va mufāḥarat bile kim dünyi muḥabbatı yüzidin قَالَ هَذِهِ أَبَدًا bu méning bustānım (4) har-giz yā méning gümānım yoqtur kim dünyā tükengey. (3) وَمَا أَظُنُّ ayttı: “Gümān éltmes-mén أَن تَبِيدَ ol kim fānī bolgay va tükengey bu méning bustānım (4) har-giz yā méning gümānım yoqtur kim dünyā tükengey.

36: وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ Va gümān éltmes-mén kıyāmat-nı قَائِمَةً kélgüçi. (5) وَلَئِن رُّدِدْتُ Va agar yana qaytarılsam séning gümāning bile إِلَى رَبِّي parvardıḡarım sarığa, andaq kim sén aytursén (6) va méni qoparsalar, لَّأَجِدَنَّ Ḥudāy bile kim taparmén خَيْرًا مِنْهَا mundın yahşıraқ bustānlar مُنْقَلَبًا qaytur yer. Ya'nī méning istihkāqım (7) anı^{ng}

⁴⁷⁶ dk. ekin-ler tā ol yer quvvat-lar va mīveler yeri bolgay (33) كَلْنَا الْجَنَّتَيْنِ ol ikki bāg

muқтаzā-sı-dur kim taṅgla cannat maṅga bergey, andaḳ kim bu kün bu bāg-nı maṅga bérip-dür.”

37: **قَالَ لَهُ** Aytı Ẹutrūs-ğa (8) **صَاحِبُهُ** anıṅ yarı Yahūdā **وَهُوَ يُحَاوِرُهُ** va ḥāl ol kim cidāl kıılır édi anıṅ bile: **أَكْفَرْتَ** “Ayā kāfir (9) bolduṅ ba’s inkārı va anda taraddud bile **بِالَّذِي خَلَقَكَ** ol kişi-ge kim yarattı séni? Ya’nī séniṅ ataṅnı kim séniṅ (10) mādaṅ-nıṅ aşı-dur yāḥūd séniṅ mādaṅ-nı aşı **مِن تَرَابٍ** tofraḳ-dın. **ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ** Pas nuḫfadın (11) soṅ kim yavuḳ mādadur, **ثُمَّ سَوَّأَكَ رَجُلًا** pas séni rāst kııldı yétilgen ér.

38: **لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ** Likin mén ayturmén⁴⁷⁷ oldur (12) bar-ḥaḳ Hudāvand **رَبِّي** méniṅ parvardıgārım va āfarıdagārım tofraḳ va nuḫfadın **وَلَا أُشْرِكُ** va ortaḳ kıılmas-mén (13) **أَحَدًا** öz Hudāvandım-ğa hiç kimni.

39: **قُلْتُ مَا شَاءَ اللَّهُ** Va nége çün kirdiṅ **جَنَّتِكَ** öz bustāniṅ-ğa (14) aytmađıṅ kim olça Hudāy tiler, andaḳ bolgusıdur. Ya’nī ol kim aytıṅ har-giz zavāl bu (15) bāg-қа yétmes. Aytmaḳ kérek édi kim agar Téṅgri tilese kıalur va agar tilemese fānī kıılır va nége aytmađıṅ. (16) **لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ** Yoktur kıuvvat hiç kişi-ge, magar Hudāy-ğa, ya’nī kérek édi kim öz ‘acziṅ-ğa i’tirāf kıılğay-sén (17) va bilgey-sén kim olça saṅga bāg ‘imāratı va anıṅ işi tadbiri-din müyassar boluptur ḥazrat-ı Bārī luḫfi-niṅ (18) madadı biledür. **إِنْ تُرِنَ أُنَا** Agar körersén mén **أَقَلَّ مِنْكَ** sén-din azraḳ **مَالًا وَوَلَدًا** māl va oḡul cihatı-dın.

(19) **40:** **فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي** Pas şayad ol kim bergey maṅga méniṅ parvardıgārım bustānī **خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ** (20) yaḥşıraḳ séniṅ bustāniṅdın dünyi-de yā āḥırat-da méniṅ imānım cihatı-ge. **وَيُرْسِلَ** Va tüben yibergey **عَلَيْهَا** séniṅ (21) bustāniṅğa séniṅ küfrüṅ sababı bile **حُسْبَانًا** şā’iḳalar, ya’nī kıatıḳ ‘azāb **مِنَ السَّمَاءِ** kök-din. **فَتُصْبِحُ** (22) Pas bolğay⁴⁷⁸ séniṅ bustāniṅ⁴⁷⁹ **صَعِيدًا** hāmūn **رَلْفًا** ot-sız kim ayak aṅga tayalğay.

41: **فَلَنْ** **أَوْ يُصْبِحَ** Yā bolur **مَأْوَاهَا** ol (23) bustān-niṅ suyı **عُورًا** tüben barğan yerde. **تَسْتَطِيعُ** Pas boldura almas-sén **لَهُ** ol yerge tüben barğan (24) suğa **طَلْبًا** istemek, ya’nī ol

⁴⁷⁷ “İikin mén ayturmén” cümlesi satırın altına yazılmıştır.

⁴⁷⁸ Yazmada ilk önce “buyurulğay” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “bolğay” olarak düzeltilmiştir.

⁴⁷⁹ dk. bostāniṅ

sunıng tilemeki séning maqdürung bolmağay.” Pas tapmaq va arıg-qa yana keltürmek (25) hüd néteg bola alğay? Keltürüptürler kim Haq subhāna ol mü'min-ning sözini rāst kıldı va halāk kılmaq va tübidin (26) qoparmaq 'azābıdın ol bāg-qa yiberdi.

42: وَأَحِيطُ Va tügel tuttı ilāhī 'azābı بِئْمَرِهِ kāfir bāğı-nıng mīvesini va buzuldu (27) barça anıng yağaç-ları va mīveleri. Va hārāb boldı har 'imārat kim ol bāğda yasap édi. فَأَصْبَحَ Pas taṅg (302a/1) kıldı Qutrūs va ol hālnı müşāhada kıldı. يُقَلِّبُ Ögürür érdi كَفَّيْهِ özi-nıng har ikki ayasını, ya'nī hasrat yüzidin (2) ayasın ayasığa urup va püşaymānlıg yer érdi عَلَى مَا أَنْفَقَ némege kim harc kılıp érdi فِيهَا anıng 'imāratı-da. (3) وَهِيَ Va hāl ol kim ol bāg-nıng bināları تَوْسُطِهَا tüşüp érdi عَلَى عُرُوشِهَا öz saqf-larığa, ya'nī avval saqf-lar (4) tüşti va tam-ları aṅğa yıkıldı. Yā çafta kim bağlap érdi, yıkıldı ol kim tāk-lar aṅğa tüşti. Va har taqdır bile çün (5) Qutrūs ol 'azāb-nı müşāhada kılır édi, élig élig-ge urar érdi وَيَقُولُ va aytur érdi: يَا لَيْتَنِي “Kāşki (6) kim mén لَمْ أَشْرِكْ ortaq tutmas édim va şerik yasamağay érdim أَحَدًا öz parvardıgārim-ğa özgeni (7) tā méning bustānım méning şerikim-nıng sababı bile hārāb bolmas érdi.”

43: وَلَمْ تَكُنْ لَهُ Va yoq érdiler فَنَّةً يَنْصُرُونَهُ (8) gurūhī kim yārī bergey-ler 'azāb kétermek-de anıng bāğı-dın مِنْ دُونِ اللَّهِ Hudāydın özge kim ol aṅğa qādir érdi (9) va aṅğa yārī kılmadı. وَمَا كَانَ Va yoq édi Qutrūs مُنْتَصِرًا yārī bérğüci özi-ge va intikām tart-kuçı Hudāy-dın.

44: (10) هُنَالِكَ Anda, ya'nī ni'mat zavālı-nıng vaqtı-da yā kıyāmat künide yā cazā mavtını-da اللَّهُ الْوَلَايَةُ اللَّهُ nuşrat bérmege va yārī kılmaq (11) Hudāy-ğadur va bas. الْحَقُّ Çın aytkuçı durust işlig Hudāy هُوَ خَيْرٌ ol yaşşırağ-dur تَوَابًا pādāş cihatı-dın (12) aṅğa kim aṅğa ümīdvār bolğay وَخَيْرٌ عُقْبَى va yaşşırağ-dur 'ākıbat cihatı-dın qorğunçı bendege. Ya'nī anıng tā'atı-nıng (13) 'ākıbatı yaşşırağ-dur andın özgenıng tā'atı 'ākıbatı-dın. Ta'vīlāt şāhibi tamşil kılır raculayn-nı⁴⁸⁰ kāfıra nafs va mü'min kōngül bile (14) va cannatayn-nı havā va dünyāğa kim müştamil-dürler şahvat-lar üzüm-leri va müstalzim-ler nahlı bahīma va tamattu'-ları ékini.

⁴⁸⁰ dk. raculayn-nı

45: **مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** için **لَهُمْ** (15) **وَاضْرِبْ** alarının zindagānlığı-nıñ mişli bu cihānda **أَنْزَلْنَا** (16) **كَمَاءٍ** ösken ot dék suī-din kim tüben yiberdük biz anı **مِنَ السَّمَاءِ** bulut-dın yā kök sarıdın. **فَأَخْتَأْتُ** (17) Pas koşuldu **بِهِ** ol su bile **نَبَاتُ الْأَرْضِ** ol ön-gen ot yerdin va kuvvat tuttu va öz naşv u namāsını kamālīga yétkürdi (18) va yer anıñg bile tāza va hırram boldı. **فَأَصْبَحَ** Pas tañg kıldı, ya'nī özge kün évrüldi ol zībā tāza ot **هَشِيمًا** kuruğ (19) kuruğ bolğan va uşalğan maşāba bile kim kuruğ-luğ va sınığ-luğ-dın **تَذْرُوهُ الرِّيحُ** tüzdürürler anı yerler va tübi- (20) din kıomarurlar va har sarığa éltür{ü}ler. **وَكَانَ اللَّهُ** Va bardur Hudāy **عَلَى كُلِّ شَيْءٍ** barça némege inşā va ifnādın (21) **مُقْتَدِرًا** tüvānā. Oğşattı dünyā zindagānlığı-nı otī-ge kim yamğur suyu-dın kökerür, öser va nümün kamālīga yéter. Va anıñg (22) vaqtı kirer kim andın asığ alurlar. Nā-gāh su andın üzülse va kuruğ va fāyidasız qalur, munıñg dék ādamī zindagānlıg va tāza- (23) lıgı bile kim bardur hōş çıkar. Va ol kim 'umr 'unvān-dın soñg-ğa yétti acal-nıñg tağāzā kılguçı-sı aytıp nihād nihālını (24) fanā şarşarı bile kuruttur. Va az va ārzū hırmen-lerini yoğluğ-nıñg yéli-ge bérür. 'Arab-nıñg uluğ-ları māl bile fahr u mübāhāt (25) kıılır érdi-ler. Payğambar şallallāhu 'alayhi va sallam anıñg bile kim darvīş-dür va oğlı yoğtur, 'ayb kıılır érdiler. Hağ subhāna ayttı kim:

46: (26) **الْمَالُ وَالْبَنُونَ** Va māl va oğul-lar **زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا** dünyā zindagānlığı-nıñg ārāyişi-dürler, na gūr azuğı va na mī'ād (27) yolu-nıñg tüşesi kim az köpde⁴⁸¹ talaf 'arzası va zavālı nişānası bolğusıdır. **وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ** Va tüplüg şāyista işler (302b/1) kim anıñg mīvesi abadu'l-abad bāķi qalur **وَخَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ** va yağşırağ-dur séniñg parvardıgāriñg қаşığa **تُؤَابًا** pādāş (2) cihatı-dın **وَأَمَّا** va yağşırağ ümīd cihatı-dın. Ya'nī ol 'amal-larınñg égesi har né ümīd tutar Hağ subhānadın, āhırat- (3) da tapa[r]. Va ba'zı 'ālim-ler anğadurlar kim bāķiyātu's-şālihāt bés vaqt namāzlardur. Va ayturlar bés kalimadur, a'nī (4) va *al-ḥamdulillāh* va *lā ilāha illallāh* va *Allāhu akbar* va *lā ḥavla valā kuvvata billāhi al'alīyi'l-'azīm*; yā lavḥ kalima *lā ilāha illallāh* va *astağfirullāh* (5) va *şallallāhu 'alā Muḥammad va alihi va sallam*; yā hōş sözler kim köngül-ler farāhı-nıñg sababı bolğay; yā pasandıda niyyat-lar kim 'amal-lar qabūli-

⁴⁸¹ Yazmada ilk önce “zamān bile” yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “az köpde” ifadesi yazılmıştır.

nıng (6) mūcib-leri bolğay. Banāt-ı şālihāt kim ⁴⁸² كن سترًا من النار hūkmi bile ata ananınğ ħalāş-lıgı-nıng sababı bolğay-lar. (7) İmām-ı Kūşayrī quddisa sirruhu aytıp-dur kim باقیات الصالحات ol ‘amalī-dür kim ‘tama’ va ġaraž bile qoşulğan bolmağay kim balkim ħālīşan (8) livachillāh bolğay tā anıng natıcası abadan baqā samtı bile mavsūm bolğay. Va Şayḥ Ruvaym⁴⁸³ quddisa sirruhu aytıp-dur kim ‘amal-nıng ħulūşı (9) anıng biledür kim ‘amal-nıng kōrmeki séndin kōterilgey, ya’nī ‘amal-nı özünğdin kōrmegey-sén va bilmegey-sén.

47: (10) نُسِيرُ الْجِبَالِ وَيَوْمَ Va yād kıl küni-ni kim sürebiz tağları, ya’nī tübidin üzerbiz va havāda qozdururbiz وَتَرَى الْأَرْضَ (11) va kōrersén yerni بَارِزَةً zāhir bolğan tağlar astın va ölgen-ler barça yer yüzige kélgen. وَحَشَرْنَاَهُمْ Va ħaşr (12) kılurbiz barçanı, ya’nī yığarbız turar yerde. فَلَمْ نُعَادِرْ Pas qoymas-bız مِنْهُمْ أَحَدًا alardın birevni ħaşr kılmay.

48: (13) وَغَرَضُوا Va ‘arz kılurlar عَلَى رَبِّكَ séning āfarīdagāriņg ħisābığa صَفًّا turğan şaf tartıp. Va Ĥaḳ subḥāna aytur, (14) لَقَدْ جِئْتُمُونَا har-ayına kēldiņgizler bizge yalağaç va yalguz ħıdam va ħaşam va māl manāl-sız, كَمَا خَلَقْنَاكُمْ andaḳ kim yaratıp (15) érdük sizlerni أَوَّلَ مَرَّةٍ avval bar kim ħiç némeņgizler yoğ érdi. بَلْ زَعَمْتُمْ Balkim sizler gümān élttiņgizler va sağındiņgiz- (16) lar أَلَّن نَجْعَلَ ol kim kılmağay-bız نَكْم sizler üçün مَوْعِدًا vaḳtī va‘da icāzı üçün yā yerī kim mav‘ūd bolğay (17) muḥāsaba üçün. Bu ħāş ħıṭāb ba‘ş münkirleri üçün-dür.

49: وَوَضِعَ الْكِتَابِ Va qoyulğay ‘amal-ları-nıng bitig-leri (18) ħaşr ahlı-nıng élig-leride yā alarnıng kirdāri-nıng kitāb-ları mīzān-da. فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ Pas kōrersén yazuqluğ- (19) larnı مُشْفِقِينَ qorqquçı va yüz ögürgüçi-ler مِمَّا فِيهِ ol némedin kim alarnıng kitābı-da bolğay yazuğ-dın va unutқан (20) bolğay-lar. Ya’nī çün anğa muṭṭali’ bolsalar qorquñç alarğa mutavallī bolur وَيَقُولُونَ va ayturlar: يَا وَيْلَتَنَا “Vay bizge!” مَالٍ (21) هَذَا الْكِتَابِ Né boluptur bu nāmağa kim muṭlaḳā لَا يُعَادِرُ qoymaydur إِلَّا أَحْصَاهَا (22) magar sanap-dur anıng barçasını va zabt kılıp saqlap-dur. وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا Va taparlar olça (23) kılıp-durlar

⁴⁸² “Cehennem ateşinden koruyan siper olurlar.” (Hadis-i şerif)

⁴⁸³ Yazmada ilk önce “ikkinçi” kelimesi yazılmış, daha sonra üstü çizilerek “Şayḥ Ruvaym” yazılmıştır.

خَاضِرًا ilgeride kélgen. وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ. Va cavr qılmas séning parvardıgāring ahdā kişige anıng (24) hasanası-nıng azlığı bile yā anıng yamanlığı-nıng artuqluğu bile.

50: وَإِذْ قُلْنَا: Va yād qıl anı kim ayttuq biz لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا (25) feriştelerga kim: “Sacda qılıngız لِآدَمَ Ādam-ga.” فَسَجَدُوا Pas sacda qıldı-lar, إِلَّا إِبْلِيسَ magar İblīs KAN bar érdi (26) مِنَ الْجِنِّ cin-din, ya'nī banīü'l-cānn kavmı yā cin gurūhı-durlar feriştelerdin kim ot-dın yaratılıp-durlar va İblīs alardın (27) érdi. Va alardın özge feriştelerdin yaratılğan-durlar nürdın. Va avval-ğı qavl durust-rağ-dur kim uşbu āyat-da aṅga (303a/1) zuriyye işbāt qılır va feriştelerge zuriyye yoqtur. Va özge dalil oldur kim aytur, فَفَسَقَ pas çıqip bardı عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ öz parvardı- (2) gāri farmānıdın. Fā seyyi'et üçün-dür, ya'nī 'āşī boldı ol cihat bile kim aşl-da cinī érdi. أَفَتَتَّخِذُونَهُ Ayā tutarsızlar (3) şaytānı وَذُرِّيَّتَهُ va anıng oğlanlarını دُوسْت-لَارِ مِن دُونِي dōst-lar mēdin özge? Ya'nī alarnı dōst (4) tutarsızlar va farmān köterürsizler va mēnde 'āşī bolursızlar. وَهُمْ Va hāl ol kim İblīs va anıng zurriyyeti لَكُمْ عَدُوٌّ (5) sizlerge düşman-lardurlar بِنَسْنِ لِلظَّالِمِينَ yamandır sitamkārlarğa İblīs va anıng zurriyyeti بَدَلًا badalī Hudāvanddın. Va ayturlar (6) zurriyyet égreşküçi-lerdür va alarnıng tasmiyası zurriyyet bile macāz kabīli-din bolğay. Va köprek aṅgadurlar kim aṅga zurriyyet bardur. (7) Tibyān-da keltürüptür kim çün Hāq subhāna İblīs-ni sürdi anıng hatunı kim Āvih atlığ-dur, yarattı. Va aṅga tüzdeki kavm-ları (8) sanı bile oğlanlardurlar. Va anıng oğlanlarıdın biri kim Murradur kim künyat anıng bile tapıp-dur, İblīs-ni Abū Murra (9) dērler. Va taqı Lākīs va Valhān-dur. 'Aynu'l-ma'ānī-de keltürüptür kim Lākīs tahārat müvasvisi-dür; va Valhān namāz müvasvisi; va ba'zı 'aks (10) aytıp-durlar. Va ittifaq bile Zallanbur anıng avlādı-dın bāzārlarnıng égesidür yalğan va az satmaq va hıyānat-qa (11) vasvasa qılır; va A'var zinā eşik-leriniñ égesi-dür; va Masūt aracif-niñ şāhibi-dür; va Dāsım ta'ām yégüçi bile kim (12) bismillāh ayتماğan bolğay, şirkat yemek-de qılır va müdhiş 'ālam-larnıñ müvakkili-dür kim alarnı muhtalifa havālarğa tutar. (13) Va ba'zı aytıp-durlar Başr dağı anıng oğlanları-dur va ol muşibat-lar yarı-dur kim caza' va faza' va yüz yırıtmeq va saç (14) üzmeq va yaqa yırıtmeq va yā vāşbūrā ayتماq-qa buyurur.

51: السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ (15) خَلَقَ avlādını Hāzır kıldım şaytān va anıñg kök va yerniñg yaratmağı vaqtı-da kéngeş kılğay-mén yā badkārılığ tilegey-mén وَلَا خَلَقَ أَنْفُسِهِمْ (16) va na alarnıñ nafs-ları-nıñ yaratmaq vaqtı-da. Yā i'tikādı cam'ı kāfirlerniñ ol édi kim cin ğaybı 'ilm-ğa muṭṭalı'-dürler. (17) Haq subhāna naķı kılur anı va aytur alar va yerniñg yaratmağıda hāzır yoq érdi tā anıñg ğaybını bilgeyler va özi-niñg nafs- (18) ları-nıñg yaratmaqdañ dağı habarsızlardurlar. Pas néteg alarnı 'ibādat-da meniñg şerikim tutarlar? وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذًا الْمُضِلِّيْنَ alğuçı yol azğuçı-larnı kim İblis va anıñg zurriyyeti-dürler عَضُدًا yārlar va madad-kārlar. Ya'nī mén (20) yaratquçı-lıg-da bī-niyāzmén yār va madad-kārdın.

52: وَيَوْمَ يَقُولُ Va yād kıl ol kündüzini. Dağı kim aytur Hudāy yā ferişte (21) anıñg buyruğı bile müşrik-lerğa kim öz şafā'atı üçün yā 'azāb daf'ı cihatı-ge özidin. Oқuñgızlar béyik (22) ün bile شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ meniñg şerik-lerimni alar kim gümān élttiñgizler kim alar meniñg şerik-lerim-dürler. Şurakā (23) izāfası alarnıñg gümānı biledür va tavnih va taķrī' cihatı bile bola alur. فَدَعَوْهُمْ Ünderler kāfirler but-larnı va va istiğāşa (24) kılurlar. فَالْمُتَجَبِّبُونَ Pas icābat kılmas-lar لَهُمْ alarğa va faryādqa yétmes-ler. وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ Va kılurbız kāfirler ara (25) va alarnıñg ilāhası bile مُؤَبِّقًا halāk bolmaq yeri. Ya'nī vādī tamuğ vādī-leridin paydā kılurbız alar ara kim uluğ mahlaka (26) bolğay va alarnıñg barçasını anda mu'azzab kılurbız. Va 'Abdullāh 'Umar rażıyallāhu 'anh-dın manķūl-dur kim Mavbiķ vādī bolğay 'amīķ (27) cahannam-da, anıñg bile érürler lā ilāha illallāh ahlı ara va alardın özge.

53: وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ: (303b/1) النَّارَ Va körgey-ler müşrik-ler النَّارَ (303b/1) tamuğ otı-nı mu'āyana kırık yıl-lıg yoldın. فَظَنُّوا أَنَّهُمْ Pas yaqın bilgeyler kim alar مُؤَاقِعُهَا tüşküçi-lerdürler anğa (2) وَلَمْ يَجِدُوا va tapmas-lar عَنْهَا ol ot-da مَصْرَفًا makānī kim kaytqaylar anğa yā kaçar yer tapmağay-lar ol cihat (3) bile kim barça yanlarıdın qurşagan bolğaylar alarğa.

54: وَلَقَدْ صَرَّفْنَا: (4) فِي bu Qur'an-da لِلنَّاسِ kişiler üçün مِنْ كُلِّ مِثْلٍ har mişli-din anğa muhtāc-dur ötken ümmet-ler kışşa- (5) larıdın 'ibrat sababı bolğay va kāmila qudrat dalil-leri kim başırat artuğluğı mücibi bolğay. وَكَانَ الْإِنْسَانُ Va bardur (6) ādamī أَكْثَرَ شَيْءٍ كۆp-rek har némedin kim Hudāy yaratıp-dur جَدَلًا bātila huşumat yüzidin, ya'nī ādamī barça (7)

mahlūk-lardın cidāl kılguçı-raq-dur va anıñg huşumatı haq işi-de köprek. İbn-i ‘Abbās raziyallāhu ‘anh aytıp-dur kim murād Nazr bin (8) Hāriş édi kim Qur’ān-da cidāl körsetür édi; yā Ubayy bin Hālaf kim ba’s va haşr amrıda huşumat kılur édi.

55: وَمَا مَنَعُ النَّاسَ (9) Va tıymadı Mekke ahlı-nı va kaytarmadı أَن يُؤْمِنُوا andın kim imān keltürgeyler va taşdıķ étkeyler. إِذْ (10) جَاءَهُمُ الْهُدَى Çün keldi alarğa yol körsetküçi sababı kim Muḥammaddur şallallāhu ‘alayhi va sallam yā Qur’ān. وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ (11) Va tıymadı alarnı andın kim istiğfār kılğay-lar yazuķ-larıdın va yarlıķamaķ tilegeyler öz āfarīdagārıdın imān-dın song anğa, (12) إِلَّا أَن تَأْتِيَهُمْ magar anıñg tileki kim alarğa سُنَّةَ الْأَوَّلِينَ Hudāy-nıñg sünneti va burunğı-larınıñg halāk kılmağı-da. أَوْ (13) يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ Va kélgey alarğa ‘azāb قُبْلًا yüzge yüz müsta’sil bolğaylar, ya’nī Badr künide.

56: وَمَا نُرْسِلُ (14) الْمُرْسَلِينَ Va yibermedük biz yibergenlerni, إِلَّا مُبَشِّرِينَ magar müjde bérğüçi-ler imān ahlı-ğa abadī navālı bile وَ مُنذِرِينَ (15) va qorķutquçı-lar müşrik-lerni sarmadī nakālı bile. وَيَجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا Va mücādala kılurlar alar (16) kim kāfir boldı-lar بِالْبَاطِلِ ma’nā-sızğa kim āyat-lar iftirāḥı-dur mu’cizalar zuhūrı-dın song. Va nége mundaķ kılurlar (17) لِيُنْحِضُوا tā kétergeyler öz yeri-din va bātıl kılğaylar بِهِ الْحَقُّ ol cidāl bile haq-nı kim Qur’ān-dur yā Muḥammad şallallāhu (18) ‘alayhi va sallam-nıñg kavīm dīni-ni. وَاتَّخَذُوا آيَاتِي Va tuttı-lar kitāb āyat-ları yā ménıñg qudratım-nıñg dalil-lerini (19) وَمَا أَنْذَرُوا va ol némeni dağı kim qorķutuluptur anıñg bile kıyāmat va ‘azāb-dın, ya’nī Qur’ān va uḥravī a’dalarnı (20) tuttı-lar هُرُوا afsūs kılılğan anıñg bile.

57: وَمَنْ أَظْلَمُ Va kim-dür sitam-lıķ-raq ذَكَرَ kişi-din kim öğüt (21) bérürler بِآيَاتِ رَبِّهِ anıñg parvardıgārı āyat-ları bile kim Qur’ān-dur? فَأَعْرَضَ عَنْهَا Pas yüz évürgey andın va qabül (22) kılmağay وَنَسِيَ va unutqay مَا قَدَّمْتَ يَدَاهُ ol ‘amal-larınıñg ‘āķıbatı-nı kim ilgeri-din yiberip-dür (23) anıñg har éligi. Ya’nī unutup-durlar öz küfri va yazuķ-larıdın va tafakkür kılmas-lar anıñg ‘āķıbat-larıda. إِنَّا (24) جَعَلْنَا Durustluķ bile kim yüz qoyup-bız عَلَى قُلُوبِهِمْ köngül-lerige alarınıñg أَكِنَّةً yapuķ-lar أَن وَفَرَا وَفَرَا فِي آذَانِهِمْ va kulaķ-larıda alarınıñg salıp-bız (25) تَأْتِيهِمْ يَفْقَهُوهُ tā tapmağaylar anı; وَفِي آذَانِهِمْ va kulaķ-larıda alarınıñg salıp-bız (26) eşitmeķ-nıñg haqı-dur. وَإِنْ تَدْعُهُمْ Va agar sén oķusanğ alarnı إِلَى الْهُدَى olça bile hidāyat sababı-dur, (27) ya’nī imān va Qur’ān-ğa,

فَلَنْ يَهْتَدُوا pas yol tapmas-lar إِذَا ol vaqt kim da'vat qılursén. Ya'nî séning da'vatıng bile (304a/1) va yolğa kélmes-ler أَبَدًا har-giz. Murād cam'î-dürler Mekke kâfirleridin kim haq 'ilmi alarınıng imānı-nıng yoqıǵa muta'allıq édi.

58: (2) وَرَبِّكَ الْغَفُورُ Va séning parvardıǵarınıng yarlıқаǵuçı-dur va 'ayb yapqıuçı ذُو بِمَا bağışlamaq égesi. (3) لَوْ يُوَاخِذُهُمْ Agar tutsa alarını Hudāy, ya'nî kâfirlerini كَسَبُوا va olça bile qılurlar yazuq-lardın (4) kim şirk-dür va payǵambar va Qur'an takzibi, لَعَجَلْ har-āyına aşıqtururlar لَهُمُ الْعَذَابُ alar üçün 'azāb-nı dünyi-de. (5) بَلْ لَهُمْ Balkim 'azāb müşrik-lerge bardur مَوْعِدٌ va'da yā va'da zamānı kim Badr küni-dür yā kıyāmat kim çün ol va'da (6) kirse لَنْ يَجِدُوا tapmas-lar مِنْ دُونِهِ Hudāydın özge مَوْنًا panāhı va qaçar yerı.

59: وَتِلْكَ الْقُرَى Va ol kənt- (7) ler kim alarınıng kışşasını sańǵa oqıp-bız, ya'nî Hicr va Ahkāf va Mu'tafikāt, أَهْلَكْنَا halāk qıldıq biz (8) ahl-larını لَمَّا ظَلَمُوا ol vaqt kim sitam qıldılar özige küfr va takzib va mücādala va ma'āşı bile. وَجَعَلْنَا Va muqarrar (9) qıldıq biz لِمَهْلِكِهِمْ alarınıng halākı üçün مَوْعِدًا ma'lūm vaqtı kim çün yétkey andın ilgeri va sońg yétmegey. Bas (10) nége Qurayş 'ibrat almas-lar va şirk va farmān-sızlıǵ-dın élig qaıta tutmas? ⁴⁸⁴ السَّعِيدِ مِنْ وَعْظٍ بَغِيرٍ Kéltürüptürler (11) kim Mūsā 'alayhi's-salām fir'avnı-lernıng halākı-dın sońg banı İsrā'il-ni cam' qılıp huţba oqıdı kim figān eşitküçi-lerdin (12) çıqtı. Va barça ol kalimalarınıng adāsıda va anıng ma'nā-ları va haqāyıqı-nıng ta'ammüli-de mütaḥayyir boldılar. Birev (13) qavm uluǵlarındın ayttı: “Yā kalınullāh! Hiç kişi bolǵay yer yüzidin séndin dānāraq?” Mūsā 'alayhi's-salām ayttı: “Bilmes-mén (14) barça 'ālam-da özüm-din dānāraqı.” Va ayturlar anıng mübārak zamiride bu şurat ötti an-sız kim anıng bile talaffuz (15) qılǵay. Haq subḥāna ańǵa vaḥy yiberdi kim: “Bizge macma'u'l-baḥrayn-da bendei-dür kim ihtışaş bérıp-biz ańǵa ḥāş 'ilm bile. (16) Bargıl öz ḥāş-larınıngdın birev bile va anıng manzili-geçe va özünge bile biryān balıǵ éltkil kim ol séni ańǵa (17) yol körsetküsidür.” Hazrat-ı Mūsā 'alayhi's-salām yaraq qılıp yüz yolğa kéltürdi.

60: وَإِذْ قَالَ مُوسَى Va yād qıl, ey Mūsā (18) Muḥammad-şallallāhu 'alayhi va sallam- çün ayttı, Mūsā لَفْتِيهِ özi-nıng şāgirdi va ḥādımı-ǵa, ya'nî Yūşā' bin Nūn

⁴⁸⁴ “Mutlu kişi, başkalarının tecrübelerinden ibret alandır.” (Hadis-i şerif)

'alayhi's-salām kim Hızır (19) 'alayhi's-salām tilekige لَا أَبْرَحُ va hamīşa bargum-dur t̄būġ tā yétkey-mén مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ macma'u'l-baḥrayn-ğa kim anıng (20) yeri-dür. Ol Fārs va Rūm baḥrı-ğa mültaḳā édi. Ayturlar ol yer İfrıqıyyadın-dur. Va Zādu'l-masīr-de Mağrıb Tancası (21) kéltürüptür. Va Şırvān der-bendini dağı aytıp-durlar. Al-ḳışşa Mūsā 'alayhi's-salām ayttı: “Müdām barurmén tā yétkey-mén anıng manzilige (22) حُقْبًا أَوْ أَمْضِي حُقْبًا barurmén uzun zamānī kim séksen yıl bolğay. Ya'nī hıç vach bile yüz safardın ögürmes-mén tā anı (23) tapmas-mén. Ey Yūşa' sén méning bile muvāfaḳat körsetkil bu şālih bendeni tilemek-de.” Yūşa' ayttı: “Ārī, mén séning bile muvāfiḳ-(24) mén va saṅga yārlıg ḳılmağ-nı muğtanam tutarmén.” Pas Yūşa' 'alayhi's-salām néçe te nān va biryān balıg köterip Mūsā kalīm (25) 'alayhi's-salām ittifaḳı bile ravān boldı.

61: فَلَمَّا بَلَغَا Pas ol vaḳt kim yétti-ler مَجْمَعُ بَيْنَهُمَا macma'i-ğa kim ikki daryāning (26) arası-dur anda şaḥrağa kim bulağ-nıng ḳırağıda édi, olturdılar. Va Mūsā 'alayhi's-salām uyıqladı. Yūşa' ol bulağda (27) taḥārat ḳıldı va anıng éligi-din ḳatraī ol biryān balıg-ğa tam-dı. Fī'l-ḥāl tirilip yüz daryāğa ḳoydı. Va Yūşa' (304b/1) mütaḥayyir boldı va Mūsā uyḳudın uyğanıp Yūşa' va balıg-nıng ḥālının tafakḳud körsetmedi. Yüz yolğa ḳoydı va safar ta'cili-nıng gāyatı-dın (2) نَسِيًا حَوْتَهُمَا unuttı-lar öz balıgını. فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ Pas tuttı balıg öz yolını فِي الْبَحْرِ daryāda سَرَبًا sardāba dék (3) kim anda barsa bolğay har yerge kim balıg barur érdi. Su anıng üstide tāḳı dék béyik tutar érdi va yer ḳuruḳ (4) bolur érdi.

62: فَلَمَّا جَاوَزَا Pas ol vaḳt kim ötti-ler macma'u'l-baḥrayn-dın, قَالَ ayttı Mūsā 'alayhi's-salām لِفَتْنِهِ öz cüvān-mardı-ğa (5) ya'nī Yūşa'-ğa kim: “Ḳuşluk vaḳtı boldı. اتْنَا عَدَاءَنَا Kéltür bizning ḳuşluk ta'āmi-nı tā yéyeliṅ biz kim aç bolduḳ (6) va damī tinalıng. لَقَدْ لَقِينَا Har-āyina kördük biz مِنْ سَفَرِنَا هَذَا bu safardın kim ḳılduḳ biz نَصَبًا rancī va saḥtī.” Çün (7) Yūşa' sufranı ilgeri kéltürdi balıg-nıng ḳışşası yādığa kéldi.

63: قَالَ أَرَأَيْتَ Ayttı: “Ḥabarıng bar, إِذْ أَوْيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ (8) çün yer tutup érdük ol şaḥrada bulağ ḳırağıda, فَأَنِّي pas durustluḳ bile kim mén نَسِيتُ الْحَوْتَ unuttum (9) balıg-nı, ya'nī anıng ḳışşası-nı kim saṅga ayḳay-mén. وَمَا أَنْسَانِيَهُ Va unutturmadı maṅga anı yād ḳılmağı, إِلَّا الشَّيْطَانَ (10) magar şayṭān kim méni maşğul ḳıldı أَنْ أَدْكُرَهُ andın kim yād bergey-mén saṅga. فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ Va tuttı balıg öz yolını (11) فِي الْبَحْرِ daryāda

عَجَبًا 'acab yolî kim har yerde barur érdi kénġ yolî paydā bolur érdi va daryānġ yeri (12) daġı ħurur érdi.”

64: قَالَ Ayttı Mūsā: ذَلِكَ “Ol balıġ-nġ ħıřsası-dur كُنَّا نَبِغُ olċa bar érdük biz, (13) tiler érdük kim Ĥaġ subĥāna maġga vaĥy yiberip-dür kim ol balıġ bizge yol körsetküsidür ol kiři-ge kim biz (14) tilerbiz.” فَأَرْتَدَّا Pas ħayttı-lar عَلَى أَثَارِهِمَا öz ayaġı-nġ belġülerige فَصَّصًا songđın barmaġı tā yétti-ler (15) ol yerge kim balıġ daryāġa kirip érdi, yolî kördi-ler kénġ va ħuruĥ. Anġa kirdiler.

65: فَوَجَدَا Pas taptı-lar (16) عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا bendeni bizniġ bendelerimizdin kim řarf-ı 'ināyat bile آتَيْنَاهُ bérdük biz ANġA رَحْمَةً baĥřıř (17) مِّنْ عِنْدِنَا bizniġ ħařımızdin kim ol vaĥy-dur va nübüvvat. Ķavlî bile kim anı payġambar bilür yā uzun 'umr alarnġ (18) mazĥabı bile kim anġ nübüvvatı-ġa ħā'il émeštürler. وَعَلَّمْنَاهُ Va öġrettük biz ANġA عَلِمًا مِّنْ لَّدُنَّا bizniġ ħařımızdin (19) 'ilmî kim ĥāř-dur bizge va kiři anı bilmes, magar bizniġ ta'limimiz bile. Ĥaġāyık-ı Sülamî-de Zūnnūn-ı Mışrî ħuddisa sirruhu-dın (20) naġl ħılır kim ladunnî 'ilm oldur kim ĥükm ħılġaylar ĥaġĥa taviĥ va ĥizlān mavāġı'yı-ġa. Va ayttı-durlar kim bu 'ilm-nġ bilgüċi-si (21) muĥaħġıĥ-dur söz tapmaĥ-dın ayttı. Futūĥāt-da sultānu'l-'ārifin⁴⁸⁵ ħuddisa sirruhu-dın naġl ħılır kim cam'î dāniř-mandlarġa ayttı (22) érdiler: اخذتم علمكم ميتا عن ميت واخذنا علمنا عن الحي الذي لا يموت⁴⁸⁶ Kéltürüptürler kim ċün ĥazrat-ı payġambar řallallāhu 'alayhi va sallam ħařıġa (23) yétti-ler, anı kördiler takiya ħılġan va öz tonı-nı bařıġa tartġan. Mūsā 'alayhi's-salām salām ħıldı. Ĥızr ton yüzidin kéterip (24) cavāb bérdi va ayttı: “Sén kim-sén?” Ayttı: “Mén Mūsā-mén, banî İsrā'il banî-si. Ĥaġ ta'ālā buyurđı kim séniġ bile řoĥbat tutġay-mén.” (25) Va kiři-nġ cavābıġa kim ayttı kim řarī'at égesi payġambar néteg kişidin néme örgengey? Ayttı-durlar kim rasül kérek kim (26) a'lam bolġay mürsal ilayĥ-dın, olċada alarġa kéltürüptür dġn uşulı va furū'yıdın. Va har né bu nav'-dın bolsa (27) anġ ta'allümi nübüvvat münāfi-si yoġttır. ⁴⁸⁷ أنتم أعلم بأمور دنياكم nüktaşı bu ħavl-nġ mu'ayyidi-dür.

⁴⁸⁵ Bayezid-i Bistamî kastedilmiştir.

⁴⁸⁶“Siz ilminizi kalbi ölü olanlardan aldınız. Biz ise ilmimizi ölümsüz diriden aldık.”(Bayezid-i Bistamî)

⁴⁸⁷ “Siz dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz.” (Hadis-i şerif)

66: **هَلْ أَتَّبِعُكَ** قَالَ لَهُ مُوسَى (305a/1) Hızırğa 'alayhumā's-salām: “Ayā égřeşeyin saŋga **عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي** ol şart-ğa kim ögretkey-sén maŋga **مِمَّا عَلَّمْتَ** (2) **رُشْدًا** 'ilmī kim mübtanī rüşdka bolğay, ya'nī hayr yétmeki?”

67: **لَنْ تَسْتَطِيعَ** قَالَ إِنَّكَ Ayttı Hızır durustluğ bile kim: “Sén **لَنْ تَسْتَطِيعَ** (3) boldura almas-sén **مَعِيَ صَبْرًا** méning bile şabr kılmak.” Mūsā 'alayhi's-salām ayttı: “Nége şabr kıla almas-mén?” Ayttı: “Ol (4) cihat bile kim sén payğambarsén va séning hükming zāhirgadur. Şāyad méndin 'amalī şadır bolğay zāhirde kim ol münker va yaman (5) körüngey va sén aning hikmatı-ning vachını bilmes-sén va anğa şabr kıla almas[sén].

68: **عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ** Va néteğ şabr kılursén (6) **وَكَيْفَ تَصْبِرُ** ol némege kim ihāta kılmās-sén, **بِهِ** ol néme bile **خُبْرًا** bilmek yüzidin? Ya'nī séning 'ilming anğa yétmegen (7) bolğay.”

69: **قَالَ سَتَجِدُنِي** Ayttı Mūsā: “Bat bolğay kim tapğay-sén méni, **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** agar tilese Hūdāy **صَابِرًا** şabr (8) kılguçı olça séndin körgey-mén **وَلَا أَعْصِي** va farmān-sızlığ kıлмаğay-mén **لَكَ أَمْرًا** saŋga hıç işide.”

70: **قَالَ** (9) Ayttı Hızır kim: “Ey Mūsā! **فَإِنْ أَتَّبَعْتَنِي** Agar égřeşür bolsaŋ maŋga, **فَلَا تَسْأَلْنِي** pas sormağıl méndin **عَنْ شَيْءٍ** némedin kim (10) münker bolğay va aning şihhatı-ning vachı-nı bilmesenğ. Ya'nī sū'al bile iftitāh kıлмаğıl **لَكَ** **حَتَّى أَتَّخِذَ** tā mén (11) yaŋğı kılayın séning için **مِنْهُ** ol némedin **ذِكْرًا** bayānī kim sén fehm-legey-sén.” Mūsā 'alayhi's-salām qabul kıldı va har ikkelesi (12) yüz yolğa qoydılar. Va Yūşa' alarning songıda barur érđi.

71: **فَانطَلَقَا** Pas bardı-lar daryā kırağı-ğa tā yétti-ler kémege va aning (13) ahlı-dın anda minmek-ke istid'ā körsetti-ler. Mallāh-lar avval rāzī bolmadılar va āhırda Hızırnı tanıp tügel ta'zīm bile kémege kirgüz- (14) diler. **حَتَّى إِذَا رَكِبَا** Tā çün olturdılar **فِي السَّفِينَةِ** kémede va daryā ortasığa yétti-ler, Hızır balta köterip va yaşurun (15) qavm-dın **خَرَقَهَا** téşti kémeni. **قَالَ أَخْرَقْتُهَا** Ayttı Mūsā: “Ayā téştiŋ kémeni **أَهْلَهَا** tā garğa kılgay-sén kéme ahlı-nı (16) kim teşük suning inmeki-ning sababı-dur anğa va suning kirmeki kémening garğ bolmağı-ning mücibi? **لَقَدْ جِئْتَ** Durustluğ (17) bile kim **كَلْتُورْدُيْنِ**⁴⁸⁸ **شَيْنًا** taŋg va yaman néme va köngül-ge ağır.”

⁴⁸⁸ dk. kältürdüŋ

72: **قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ** (18) **لَنْ تَسْتَطِيعَ** Hızır ayttı kim: “Āyā aytmadım mu kim sən **لَنْ تَسْتَطِيعَ** boldura almas-sən **مَعِيَ صَبْرًا** méning bile şabr kılmaq?”

73: **قَالَ** Ayttı Mūsā kim: “Ol söz méning hātırım-dın barıp érdi. (19) **لَا تَوَاخِذُنِي** Muāhaza kılmağıl méni **بِمَا نَسِيتُ** olça bile unuttum mén. **وَلَا تُرْهِقْنِي** Va yétkürmegil maᅇga **مِنْ أَمْرِي** (20) méning işim-din **عُسْرًا** düşvārlığı, ya'nī maᅇga katık tutmağıl va méning bile bu miᅇdārga muzāyaqa kılmağıl.”

74: **فَانطَلَقَا** Pas kéme- (21) din çıkıp bardılar tā kēntī-ge yétti-ler. Kēnt-ning taşıda cam'ī kiçig yaş oğlanlar oynar érdi-ler. Va oğlı zībā (22) yüz[l]üg, béyik boyluq, aning irnide miᅇgi zāhir bolgan, aning atı Hōşbūd yā Caysūr; va aning atasının atı (23) Salās yā Kimārdī va aning anası-ning atı Şāhviyya yā Raᅇmā alarning arasında érdi. Va Mūsā va Hızır 'alayhumā's-salām barur (24) érdiler **حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا** tā çün kördiler oğulī-ni kim yād kılduq biz, Hızır 'alayhi's-salām anı öz yārān- (25) larının arasında tilep, tamī-ning soᅇngi-da éltti. **فَقَتَلَهُ** Pas öltürdi anı boğuzlap yā boğup. **قَالَ** (26) **أَفَقَتَلْتَ** Ayttı Mūsā: “Āyā öltürdüᅇg sən **نَفْسًا زَكِيَّةً** arıᅇ nafs-nı **بِغَيْرِ نَفْسٍ** kim ol öltürgen bolᅇay? (27) Ya'nī ol pāk érdi öltürmek-din ᅇaᅇs-sız, ya'nī kışāş-sız néteg öltürdüᅇg? **لَفَذَ جَنَّتْ** Har-āyina (305b/1) keltürdüᅇg sən **شَيْئًا تُكْرَأُ** pasandidasız némeni.”

75: **قَالَ أَلَمْ أَقُلْ** Ayttı Hızır payᅇambar 'alayhi's-salām kim: “Āyā mén aytmadım **لَكَ** (2) **إِنَّكَ** saᅇga ol muşāᅇabat-lıᅇ-da kim sən **لَنْ تَسْتَطِيعَ** kuvvatıᅇg yoᅇtur va boldura almas-sən **مَعِيَ** méning (3) bile va méning işlerim-ge **صَبْرًا** şabrlıᅇ kılmaq?”

76: **قَالَ** Ayttı Mūsā 'alayhi's-salām: **إِنْ سَأَلْتَكَ** “Agar sū'al kılsam saᅇga (4) **عَنْ** némedin kim şadır bolᅇay munıᅇg dék münkere işlerdin **بَعْدَهَا** mundın soᅇg, **فَلَا** **مِنْ** (5) pas yārlıᅇ kılmağıl méning bile. **قَدْ بَلَغْتَ** Durustluᅇ bile kim yétting sən **عُدْرًا** (6) 'uzrıᅇa. Ya'nī çün üç karrat saᅇga muᅇālafat kılsam, har-āyina méning şoᅇbatım-nı қоymaᅇda ma'zūr bolᅇay-sén.” Va ᅇadış-de (7) kélipdür kim ᅇudāy raᅇmat kılgay qarındaşım Mūsā-ᅇa kim uyat yüzidin ayttı **فَلَا** ⁴⁸⁹**تُصَاحِبُنِي** Agar andaᅇ (8) şabr kılsa édi va öz yāri toᅇtmaᅇ körsitse édi, har-āyina 'acab némeler körer édi.

⁴⁸⁹ “Benimle arkadaşlık etme.”

77: فَأَنْطَلَقَا Pas ötti-ler (9) va bardılar إِذَا أَنْتَبَا tā çün kældiler قَرْيَةٍ كَنْتِي ahlıge kim Anṭākya érdi yā Ayla Başra yā Bācravān Armaniyya (10) yā Barqa Rūmdın yā Barbar zamīn. Va ol kənt-niṅ ahlı kéçe kim bolur édi darvāzani bağlar érdiler va hīç kişi üçün (11) açmas érdiler. Aqşam namāzı érdi kim Mūsā va Hızr ‘alayhumā’s-salām ol kənt-ke kélip, yétip tilediler kim kənt-ke (12) kirgeyler. Kişi darvāza açmadı. اسْتَطَعْنَا Aş tiledi-ler أَهْلَهَا ol kənt-niṅ ahlı-dın va ayttı-lar: “Munda ğarīb (13) yétip-biz va aç dağı barbız. Çün bizge kənt-de yer bérmedinġizler, bārī bizniṅ üçün ta‘ām yiberinġiz.” (14) فَأَبْوَا Pas baş tarttı-lar ol qaryanıṅ ahlı أَنْ andın kim alarnı mihmānlıġ qılğaylar. Alar kéçe aç kənt- (15) niṅ taşında érdi-ler. Taṅda yüz yol-ğa koydılar. فَوَجَدَا Pas taptı-lar فِيهَا kənt tégreleride (16) tamī māyıl bolğay yer sarı-ğa, يُرِيدُ tiler érdi tam يَنْقُضُ أَنْ ol kim yıqılğay va tübidin opurulğay. Tam-niṅ (17) irādatı macāzdur, ya‘nī yavuq édi yıqılmaq-qa. فَأَقَامَهُ Pas Hızr yasadı anı anıṅ bile kim anıṅ tübi-ni taş (18) va balçık bile qopardı. قَالَ Ayttı Mūsā ‘alayhi’s-salām kim: “Bu kənt-niṅ ahlı bizge yer bérmedi-ler va ta‘ām dağı yiberme- (19) diler. Bas né cihat bile alarnıṅ tamı-nı ‘imārat qıldınġ? لَوْ شِئْتُمْ Agar tilesenġ érdi, لَاتَّخَذْتُ har-āyina (20) alur érdinġ عَلَيْهِ bu tam-niṅ ‘imārat qılmağı-ğa أَجْرًا müzdī.”

78: قَالَ هَذَا Hızr ayttı: “Budur فِرَاقٌ بَيْنِي وَبَيْنَكَ (21) yıraqlıq méniṅ bile séniṅ ara, ya‘nī aytıp érdinġ kim agar üçünçi navbat hıbarī sorsam, méniṅ bile şoḥbat tutma. (22) مَنَا فِرَاقٌ وَاقْتُ مَنَا سَأَلْتُكَ Bat bolğay kim āġāh qılğay-mén séni بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ olçanıṅ (23) ma‘nāsıġa kim boldura almadınġ صَبْرًا anġa şabrlıġ körsetmek-ke va zāhir ḥaysiyyatı-dın inkār qıldınġ.

79: (24) أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ Ammā kéme bar édi; لِمَسَاكِينٍ muḥtāc-lar on aġa ini érdiler béşi aġrıġ yerde qalğan (25) va taqı béşi kémeçi-ler kim zindagānlıġ ma‘īşatı ḥāşıl qılmaq cihatı-ge فِي الْبَحْرِ iş qılır érdiler daryāda. فَأَرَدْتُ (26) Pas tiledim Hudāy ḥükmi bile أَنْ أَعِيْبَهَا ol kim teşkey-mén va ‘ayb-lıġ qılğay-mén. وَكَانَ Va ḥāl oldur kim (27) bardur وَرَاءَهُمْ alarnıṅ yolu-niṅ alıda مَلِكٌ pādşāhī kim anı Celend bin Kerkere ayurlar, كُلَّ سَفِينَةٍ يَأْخُذُ (306a/1) har durust kémeni kim körer غَضَبًا ğazab bile, ya‘nī kémeçi-lerdin tartıp alur. Mén ol kémeni ma‘yūb qıldım tā ol tartıp (2) almağay va ol muḥtāc-lar tügel maḥrūm bolmağay-lar.

80: وَأَمَّا الْغُلَامُ: Ammā öltürülgen oğul; فَكَانَ أَبَوَاهُ bar érdi-ler (3) anıñg ata va anası رِبُّهُمَا gerevīdeler. فَخَشِينَا Pas bildük biz yā qorqtuq biz أَنْ يُرْهِفَهُمَا ol kim tégür- (4) gey alarğa bāk-sızlığ وَكُفْرًا va ni`mat küfranı. Ya`nī şāyad kim anıñg fişq u küfri bile yasalğay-lar mihrībān- (5) lıg yüzidin kim tā anağa bardur, oğul-ğa ol yasamaq küfr va tuğyān va mūcibi bolğay.

81: فَأَرَدْنَا Pas tiledük biz (6) أَنْ يُبْدِلَهُمَا ol kim badal bergey alarğa رِبُّهُمَا parvardıgārı alarnıñg خَيْرًا مِنْهُ oğul yağşıraq andın زَكْوَةً tahārat (7) va arıç-lıg yüzidin. Ya`nī yazuq bulğanmağı va radiya ahlāq qoşulmağı-dın ayrılğan bolğay. وَأَقْرَبَ رُحْمًا Va ta`yīn-raç (8) başşāyişi va mihrībānlıg cihatı-dın ata va anağa.” Kéltürüptürler kim Haç subhāna ol oğul-nıñg ornığa kızı bérdi (9) va payğambarı anı öz `aқdığa kirgüzdi. Yétmiş payğambar anıñg uruğı-dın zāhir boldı-lar.

82: وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ: “Va ammā (10) tam bardur لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ ikki kiçig yetim oğul üçün, alarnıñg atı Aşram va Şarım. Va alar bardurlar فِي الْمَدِينَةِ (11) şahrda, murād mazkūr qaryadur. وَكَانَ تَحْتَهُ Va bardur tam-nıñg tübinde كُنَزٌ لَهُمَا genci alar üçün. Va agar tam (12) yıqıl-sa édi, ol genc zāhir bolur édi va kişiler köterür érdiler. وَكَانَ أَبُوهُمَا Va bar édi atası alarnıñg صَالِحًا (13) şāyista kişi anıñg atı Kāşih.” Va aytıp-durlar alar va alarnıñg şālih atası ara yétti ata bar érdi. Hudāy alarnı ol (14) atanıñg şālihi cihatı bile asradı. فَأَرَادَ رَبُّكَ. “Pas tiledi séniñg āfāridagārıñg أَنْ يَبْلُغَا ol kim yétkeyler yetim-ler (15) كُنَزَهُمَا öz rüşdi-nıñg quvvat va kamālığa وَيَسْتَخْرِجَا va çıkarıp kéltürgey-ler كُنَزَهُمَا öz genci-ni رَحْمَةً bağıslavı (16) bile مِّنْ رَبِّكَ séniñg parvardıgārıñg-dın. وَمَا فَعَلْتُهُ Va kılmadım olça sén kördünğ عَنْ أَمْرِي öz kéngeşim- (17) din, balkim Haç ta`ālā-nıñg farmānı bile kıldım kim ol tiledi kim genc müstaħıqq-larğa yétkey.” Kéltürüptürler kim ol genci érdi altun (18) va kümiş-din. Va ayturlar `ilmī kitāb-lar bar érdi va maşhūrraq oldur kim lavhī érdi altun-dın aña bitigen kim bismillāhi`r-raħmani`r-raħīm. (19) `Acab tutarmén kişi-din kim imānı bardur қазақ va қадарға, néteg қайғулық болу? Va tañg bilürmén andın kim imān (20) kéltürüptürler Haç-nıñg razzāq-lıgı-ğa, nége özini ranc-ge salğay? Va `acab-dur kişidin kim ölüm taşdıki- (21) ni қılğay, nége şādmān ötkergeyler? Va tañg kişidin kim imānı bar қиямат hisābığa, né üçün gāfil bolğay? (22) Va `acīb andın kim danī dūnyı va anıñg arbābi-

nîng aḥvālı-nı bilür, nége köngül aṅga bağlar? Lā ilāha illallāh Muḥammadan (23) rasūlullāh. ذَلِكْ “Budur تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ olçanıng ḥaḳıḳatı kim boldura almadıng عَلَيْهِ اṅga şabr (24) kılmaḳ-ḳa.” Kéltürüptürler kim Mūsā va Hızır ‘alayhumā’s-salām biri birige vidā’ kıldı-lar va har biri yüz öz manzil-lerige (25) kéltürdi-ler. Va muḥaḳḳıḳ-larğa bu kışşa-da köp nüktalar va sırlardur. Huşuşan, Baḥru’l-ḥaḳāyık şāhibi şādık murīd ādābı-nıng (26) daḳāyıkı va muḥaḳḳıḳ bir eşfāḳı bayānı-nı ḥuş ‘ibārat va yaḥşı taḳrīr bile kéltürüptür.

83: وَيَسْأَلُونَكَ Va sorarlar séni Mekkeniṅ müşrik-leri (27) yahūdniṅ imtiḥānı bile اَلْفَرَنْجِيْنَ عَنْ ذِي زُلْكَارْنَيْنِ Zülḳarnayn-dın kim kün toḡar va kün batarnıṅ pādşāhı édi. Va uşbu (306b/1) cihat bile Zülḳarnayn atadılar kim maşrıḳ va maḡrıb-niṅ kıraḡı-nı tavāf kıldı; yā anıṅ zamānıda ikki ḳarn kişilerdin ötti-ler; (2) yā anıṅ tācı-niṅ ikki şāhı bar érdi; yā ḳol va riḳāb bile uruşur érdi; yā karīmu’t-ḫarafayn édi; yā zāhir va bātın ‘ilmi ara- (3) sın ḳoşup édi; yā ikki şafīralıḡ va bıkır érdi, ya’nī örülgen saçı bar érdi başı-niṅ ikki yanıdın. Va maşḫūr- (4) raḳ oldur Rūmī İskenderdür va anıṅ nübüvvatı-da ḫılāf kılıp-durlar. قُلْ Aytḳıl: “Ey Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- (5) سَأَلْتُمْ عَلَيْنَا bat bolḡay kim oḳuḡay-mén sizlerge مِنْهُ ذِكْرًا andın ḫabarī va bayānī.”

84: إِنَّا مَكَّنَّا Durustluḡ bile (6) kim biz mümkin kılduḡ, ya’nī élig yétküçi yol bérdük اَنْغَا اُسْتُوْن-لُوْك-كِي فِي الْاَرْضِ yerdé. (7) وَآتَيْنَاهُ Va ‘aḫā kılduḡ biz اَنْغَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ har némedin kim ḫalk aṅga muḫtāc érdiler, ol-ça pādşāh-larğa kérek (8) bolur, şāhrlarını musaḫḫar kıılmaḳ va düşman-lar bile uruşmaḳ-da. Yā bérdük biz اَنْغَا har némedin kim tiler érdi, سَبَبًا dast āvīzī kim (9) ol sabab bile aṅga ol néme müyassar bolur édi. Kéltürüptürler kim Ḥaḳ subḫāna yaruḳluḡ va ḳaraṅḡuluḡ-nı aṅga musaḫḫar kııldı. Va Zādu’l-masīrde (10) ayttı kim bulut-nı anıṅ farmānıda kııldı tā aṅga minip har yerdé tiler édi, barur érdi. Bir küni kim Rūm-dın çıḳıp kélip (11) Mısrnı musaḫḫar kııldı va zangī-ler bile uruşup alarğa üstün boldı. Maḡrıb sarı safar kııldı.

85: فَاتَّبَعْنَا سَبَبًا (12) Pas sonḡıdın bardı sababı-ḡa kim maḡrıb-ḡa bara alḡay va ol sabab bile tavaşşul istep barur érdi.

86: **حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ** (13) Çün yétti **مَغْرِبِ الشَّمْسِ** quyaş batar yerge, ya'nî 'imārat nihāyatı-ğa mağrib sarı **وَجَدَهَا** tapdı quyaş-nı kim **رَايُ'ل-‘اَيْنَ** (14) **فِي تَغْرُبُ** batar érdi **عَيْنِ حَمِيَّةٍ**⁴⁹⁰ ısıq suluğ bulaq-da. Va Hafş **هَامِي'AT** oqur, ya'nî lāylıg suluğ bulaq. **وَوَجَدَ قَوْمًا** (15) Va tapdı ol bulaq-nıng qaşıda kün batar muhîṭ daryası-nıng kırağı-da **غُرُوحِهِ** kim Nāsik ayturlar. (16) Va alar **قَوْمِي** érdiler but tapınguçı-lar kök közlüg, kızıl saçlıg, uluğ boyluğ, haybat-lıg. Alar-nıng kıyımı hayvān- (17) lar térisi va alar-nıng ta'āmi su cānivārlar va vahşī-lernıng éti. **قُلْنَا يَا دَا الْقَرْنَيْنِ** Ayttuğ biz kim: “Ey Zülqarnayn! (18) (Bu nidā agar ol payğambar bolğan bolsa vahy-dur va agar payğambar bolmağan bolsa ilhām bile anıng zamānı payğambarı-nıng tili bile. Va har taqdır bile **هَاقَ** (19) ta'ālā buyurdı kim) **يَا إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ** Yā oldur kim 'azāb kılgay-sén bu qavm-ğa; yā öltürsén agar imān keltürmeseler; (20) **وَأِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ** yā ol kim tutarsén **فِيهِمْ** alar-nıng bābıda **حُسْنًا** yaşılıgı agar imān keltürseler.”

87: **قَالَ** Ayttı Zülqarnayn: (21) **أَمَا مَنْ ظَلَمَ** “Ammā kişi kim cavr kılgay va öz küfrige bérk bolğay, **فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ** pas bat bolğay kim 'azāb kılgay-bız. (22) Ya'nî mén va har kim ménıng biledür öltürürbiz anı va bu dünyā 'azābı-dur. **ثُمَّ يُرَدُّ** Pas yana kaytarılğay **إِلَىٰ رَبِّهِ** (23) öz parvardıgārı-nıng cazası sarığa kıyāmat-da. **فَيُعَذِّبُهُ** Pas 'azāb kıılır **هُدَايَ** anı⁴⁹¹ **عَذَابًا نُكْرًا** katıq 'azābı kim anıng (24) dék ma'hūd bolğay.”

88: **وَأَمَّا مَنْ آمَنَ** Va ammā har kim imān keltürse **وَعَمِلَ صَالِحًا** va 'amal kılsa şāyista, ya'nî imān muқтаzā- (25) sı bile. **فَلَهُ** Pas anğadur har ikki sarāy-da **جَزَاءَ الْحُسْنَىٰ** yaşşı pādāş **وَسَنَقُولُ لَهُ** va bat bolğay kim aytkay-bız anğa (26) **مِنْ أَمْرِنَا** biz-nıng farmānımızdın. Ya'nî olçadın buyurubız **يُسْرًا** yeñil işi anıng taqatı-ğa köre. Keltürüptürler (27) kim **قَارَانِغْغُولُ** leşkerini Nāsik qavmığa koydı tā alar-nıng kulağı va ağızı-ğa kirdi va amān tilep anğa imān keltürdiler.

89: (307a/1) **ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا** Pas yana katla **سَوْنِغْدِ** kirdi sababı-ğa kim maşrıq-qa bara alğay. Nāsik qavmını özi bile éltip yaruğ leşkerini (2) ilgeri-din yürüttü va **قَارَانِغْغُولُ** 'askarını **سَوْنِغْدِ** tutup va canüb sarığa yüzlenip Hāvıl qavmığa kim

⁴⁹⁰ dk. **حَامِيَّةٍ**

⁴⁹¹ dk. **نُكْرًا**

īmān kuşurıda érdiler, musahhar (3) kıldı. Hamol tarık bile kim Nāsik kışşası-da aytıldı. Pas yüz kün toğar yerge koydı.

90: **حَتَّى إِذَا بَلَغَ** Tā çün yétti **مَطْعِ الشَّمْسِ** (4) kıyaş çıkar yerge, ya'nī yerī kim 'imārat-nıng başı-dur kün toğar sarıdın, **وَجَدَهَا** taptı kıyaş-nı har taᅅg **تَطْلُعُ** çıkar va anıng (5) şu'a'yı tüşer **عَلَى قَوْمٍ** gurūhī-ğa kim biz **لَمْ نَجْعَلْ** kılmaydur érdük biz va paydā kılmaydur érdük **لَهُمْ** alar üçün **مَنْ** (6) **دُونَهَا** kıyaş-dın özge toğar vaqt-da **سِتْرًا** yapuķı dūnyā kiyimidin kim alar va kıyaş ara māni' bolğay kim alarğa yapuķ yoķ (7) édi. Va alarınıg yeri-de dağı binānı saķlamas édi yumşaklıg va boş-luķ gāyatı-dın. Pas çün kün toğsa édi sardāba- (8) larğa kirer érdi-ler tā vaķtı kim béyik bolur édi. Va alarınıg başı üstidin yıraķ bolur édi. Yer astındın çıkıp (9) kélip balıg alur édi-ler va kıyaş-ğa biryān kılıp yer érdi-ler. Va alar Mensek kavmı érdiler.

91: **كَذَلِكَ** Andak kıldı (10) İskender alarğa kim mağrıb ahlıge kıldı; yā andak sabab itbā'yı kıldı va kuşr-ı aysar sarı yüzlendi. Va kavmığa yétti kim alarını (11) **قَاوِيلَ** dérler. Va alar bile hamol sülük körsetti kim Hāvīl kavmığa. **وَقَدْ أَحْطَيْنَا** Va durust-luķ bile kim biz ihāta tutup érdük (12) **بِمَا لَدَيْهِ** olça bile anıng kaşıda érdi **خُبْرًا** āgāh-lıg yüzidin. Ya'nī leşkerler uruş adavātı va cihān almaķ (13) **أَسْبَابًا** kim anğa yıgılıp édi, barı-nı muhīt érdük va barçasını bilür érdük.

92: **تَمَّتْ** Pas İskender sonğıdın (14) kirdi **سَبِيلًا** özge yol va tarıķı-ğa maşrıķ-dın şimāl-ğa.

93: **حَتَّى إِذَا بَلَغَ** Tā çün yétti Türk yeri-nıng nihāyatı-ğa **بَيْنَ السَّدَّيْنِ** (15) ikki tağ ara kim alarınıg sonğıdın Ya'cūc va Ma'cūc yeri-dür, **وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا** taptı ol ikki tağ alıda (16) **قَوْمًا** gurūhī-ni 'acīb hay'āt-lar va gārib şakl-lar bile. **لَا يَكَادُونَ** Yavuş émes érdiler fitnat azlıgı-dın, **يَفْقَهُونَ** (17) **قَوْلًا** tapķaylar sözini tapmas érdi-ler.

94: **قَالُوا يَا دَا الْقَرْيَيْنِ** Ayttı-lar, ya'nī alarınıg tilmeçi ayttı: “Ey Zūlkarnayn! **إِنَّ** (18) **يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ** Durustluķ bile kim Ya'cūc va Ma'cūc **مُفْسِدُونَ** buzuķluķ kılguçı-lardurlar **فِي الْأَرْضِ** (19) yerde. Har gāh kim bu tağ-larınıg sonğıdın çıkıp kélür ot-dın, olça kök bolğay yegeyler va olça kıruķ bolsa (20) özleri bile éltürler. Va bizniñ tügel tavarlarımıznı öltürürler va yerler. Va tavarlar tapmasalar, ādamī-ni anıng ornığa (21) yerler. Va alar ikki kıbiladurlar Yāfaş bin Nūh 'alayhi's-salām oğlanlarıdın.” Va 'Aynu'l-ma'ānī-de kéltürüptür kim Ādam 'alayhi's-salām-ğa (22)

ihtilām tüşti. Va anıñg érliki tofrağ[k]a bulğandı. Va Ādam ‘alayhi’s-salām ol hāldın kayğuluğ boldı. Haq ta‘ālā bu ikki (23) kavm-nı abū’l-başarnıñg érliki bile ol bulğan tofrağ-dın yarattı. Va kişi-niñg qavlı bile kim aytur, anbiyā ‘alayhimu’s-salām (24) muhtalim bolmas-lar, bu söz za‘if sözdür. Va alarnıñg şakl-ları va hāl-larıda ihtilāf kılıp-durlar. Murtażā ‘Alī (25) rażıyallāhu ‘anh-dın manqūl-dur kim alardın ba‘zınıñg boyı qarış çaklıg-dur va ba‘zı-nıñg boyı asru uzun. (26) Va hadıs-de kélip-dür kim ba‘zı alardın araz yağacı dék-dür va ol yağacı-dür Şām vilāyatı-da. Anıñg uzun- (27) luğı yüz yigirmi qarı va nav’ıga uzunluğ va yassılığı téng-dür. Va şıfı oldurlar kim bir kulağı-dın töşek (307b/1) va bir kulağıdın yavarğan yasarlar. Va alarnıñg şıfat-larıda aytıp-durlar. Al-kışşa ol gurūh İskenderge ayttı-lar: “Biz bu kavm-dın kıstalıp- (2) bız. فَهَلْ نَجْعَلُ Pas āyā kılalıñg biz, ya’nī muqarrar ételıñg لك séniñg üçün va kéltürelıñg biz ol māl-larımız (3) arasında خُرْجًا müzdī أَنْ تَجْعَلَ ol şart-qa kim kılğay-sén وَبَيْنَهُمْ بَيْنًا bizniñg ara va alar ara سَدًّا (4) bendi kim tıyğay alarnı çıqıp kélmek-din?”

95: قَالَ Ayttı İskender: مَا مَخْنِي “Olça élig téggüçi bérdi manğa anda رَبِّي (5) méniñg yaratqanı, خَيْرٌ yağşırağ-dur olçadın kim sizler tilerizler kim manğa bergey-sizler. فَأَعِينُونِي Pas yārī (6) bérıñgler بِقُوَّةٍ tüvānalıg bile, ya’nī tüvānā kişiler bile yā néme kim anıñg bile kuvvat tapqay-mén bu iş-de أَجْعَلُ tā kılğay-mén (7) بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ sizler va alar ara رَدْمًا katıq hicābī kim ba‘zı andın ba‘zı-ga mürakkab bolğay.

96: أَتُونِي Kéltürüñgizler méniñg (8) üçün زُبْرَ الْحَدِيدِ pāra pāra témürler.” Manqūl-dur kim buyurdı tā kérpiç-ler témürdin yasadı-lar. Ol vaqt hükm (9) kıldı kim ikki tağ-nıñg arasını kim dört miñg qadam érđi, altmış beş qarı yassı-lıgı qazdılar tā suğa yétti. Pas (10) yer astıda va su yüzide bir hāra hāra taşdın qoydılar. Va témür kérpiç-lerni ol farş-nı üstige kıldılar حَتَّى إِذَا سَاوَى (11) tā çün téng boldı, ya’nī farş taptı بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ har ikki tağ ara. Buyurdı tā köp otun anıñg üstige töküp (12) körük-ler har sarı-dın qoydı-lar. قَالَ انْفُخُوا Ayttı ‘āmil-lerga kim: “Körük basıñgızlar témürlerge.” حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ (13) Tā çün kıldı ol témür kérpiçlerni نَارًا ot dék. قَالَ أَتُونِي Ayttı: “Kéltürüñgizler عَلَيْهِ أفرغ tā qoyayım bu ısıtılğan (14) témürniñg üstige قَطْرًا

éritilgen hūla.” Va bu türlüg tamı yüz éllik qarı báyik-likde çıktı tağı dék yak-pāra (15) va hamvār va malsā.

97: **فَمَا اسْتَطَاعُوا** Pas boldura almadılar Ya’cūc va Ma’cūc **أَنْ يَظْهَرُوهُ** ol kim yuqarı bargaylar ol (16) sadd bile báyik va iflās cihatı-dın **وَمَا اسْتَطَاعُوا** va boldura almadı-lar **لَهُ نَقْبًا** anğa téşgük kılgan anıng tahtı va şalābat- (17) lığı vāsıtası bile.

98: **قَالَ** Ayttı Zūlkarnayn anı yasağandın soñg: **هَذَا** “Bu sadd va iktidār anıng itmāmığa **رَحْمَةً** (18) bağıslamağı-dur **مَنْ رَبِّي** méniñ parvardıgārım-dın alarğa kim korqar érdiler Ya’cūc va Ma’cūc fitnesidin. **فَإِذَا** (19) **جَاء** Pas çün kélse **وَعُدُّ رَبِّي** méniñ āfarıdagārım va’dası Ya’cūc va Ma’cūc çıqmağı-ğa, **جَعَلَهُ** kılgay bu saddı (20) **دَنَاءً** tüp tüz yer. Ya’nī anı alarıñg yolu-nıñ alı-dın kötergey. **وَكَانَ وَعُدُّ رَبِّي** Va bardur méniñ parvardı-(21) gārım-nıñ va’dası **حَقًّا** durust va rāst.” Bu gurūh-nıñ bend arqasıdın kıyāmat ‘alāmatı-nıñ biri budur. Anbiyā (22) sūrası-nıñ āhırıda anıñ zikri kélgüsi-dür.

99: **وَتَرَكْنَا** Va koyarbız **بَعْضَهُمْ** barhī-ni Ya’cūc va Ma’cūc-nı (23) **يَوْمَئِذٍ** ol kün, ya’nī çıkar kün izdiğām körsetip **بَعْضٍ فِي يَمُوجٍ** ıztırāb kılurlar va aynar-lar özge cam’i-ğa. (24) Va aytıp-durlar, murād oldur kim kıyāmat küni ins va cin tahayyür va ıztırāb yüzidin biri birige koşulurlar. **وَنُفِخَ** (25) **فِي الصُّورِ** Va hürülse şūr kıyāmat qopmağı üçün, **فَجَمَعْنَاهُمْ** pas yıgarbız barça halk-nı **جَمْعًا** yığmağığı (26) hisāb va cazā üçün maşşar ‘arşasında.

100: **وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ** Va zāhir kılurbız tamuğ-nı **يَوْمَئِذٍ** ol kün **لِلْكَافِرِينَ** (27) kāfirler üçün **عَرَضًا** zāhir kıılmağı va anıñ izhārı alarğa kirmek-din burun anda zacr va tahvıl üçün bolğay.

101: (308a/1) **الَّذِينَ** Ol kāfirlerī kim gaflat fartı-dın **كَانَتْ** bardur **أَعْيُنُهُمْ** alarıñg köñgli-niñ közleri **فِي غِطَاءٍ** parda (2) **عَنْ ذِكْرِي** méniñ yādım-dın. Ya’nī āyat-lar müşāhadasıdın kim anıñ bile yād kılurmén tavhīd va ta’zīm bile imān ahlı qaşıda. (3) **وَكَانُوا** Va bardurlar kāfirler kim Haq sözdin eşitmesliki cihatı-ge, **لَا يَسْتَطِيعُونَ** boldura almas-lar **سَمْعًا** méniñ kalāmım (4) eşitmekige yā maşbūb qalurlar Qur’an

ve eşitmek-ke eşitmek hicābı-nıñ sababı bile. *Kamā k̄ālallāhu ta'ālā* و اذا قرأت القرآن
جعلنا بينك وبين الذين لا يؤمنون بالآخرة حجابا مسطورا⁴⁹² (5)

102: أَنْ يَتَّخِذُوا ʾĀyā sağınurlar alar kim ĩmān keltürmedi-ler (6) عِبَادِي ol kim tutqay-lar méniñg qol-larım-nı ʾĪsā va ʾAzīz [va] ferīştelerdürler ʾalayhimu's-salām, مِنْ دُونِي (7) méndin özge اَوْلِيَاءِ dōst-lar? Ya'nī ma'būdlar söziniñg muhlişi ol kim āyā sağınurlar kāfirler kim alarınıñg tutmağı (8) méniñg bendelerim-ni hudāy-lıq-qa alarğa asıg yétkürgüsüdür? İstifhām inkār ma'nāsı biledür, ya'nī alarınıñg tutmağı cihatı (9) ma'būdiyyat-qa hıç sūd qılmağusıdur alarğa. إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ Durustluq bile kim biz āmāda kılduq tamuğ-nı لِلْكَافِرِينَ (10) kāfirler üçün نُزُلًا manzil va ma'āvī yā māhzar kim mihmān-lar üçün keltürü[r]ler. Va bu ma'nāda tahakküm-dür va tanbīh aña kim alarğa ʾazāb- (11) lar bolğusıdur kim tamuğ anıñg alıda muhaqqar néme bolğay.

103: قُلْ Aytqıl, ey Muḥammad-şallallāhu ʾalayhi va sallam- هَلْ نُنَبِّئُكُمْ “Āyā ḥabar béreyin siz- (12) lerge بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ziyān işlig kişilerge kirdārlar yüzidin?

104: الَّذِينَ ضَلَّ Alardurlar kim yétti va zāyi' (13) boldı سَعِيَهُمْ alarınıñg yügürmeki yaḥşı körünür ʾamal-larğa فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا dünyi zindagānlığı-da, kişiler dar-bān-lar dék kim vaqt- (14) larınıñg köpreki dayrlarda namāz va rūza bile ötkerürler va küfr sababı bile ol barça ʾamal-lar bāṭıl-dur va şavābı aña mutafarri' (15) émeştir.” Va aytıpdurlar murād bulardın ḥavāric-dürler; yā bid'at arbābı; yā cam'ī kim ʾamal riyā va süm'a bile kılgay-lar. (16) Va maşhūrraq oldur kim kāfirlerdin şıla-yı raḥm va faqırlarınıñg ta'am bérmeke va qul-lar āzād kıлмақ vāki' bolur édi. (17) Ḥaqq subhāna anıñg hıç-liki-ge ḥükm kıldı. Va aytur kim وَهُمْ يَحْسِبُونَ va alar sağınurlar أَنَّهُمْ يُحْسِبُونَ ol kim alar yaḥşı- (18) lıq kılurlar صُنْعًا iş-ke.

105: أُولَئِكَ Ol gurūh kim yād étildiler, الَّذِينَ كَفَرُوا alardurlar kim kāfir boldılar (19) بِآيَاتِ رَبِّهِمْ öz parvardıgārı-nıñg āyat-larığa kim Qur'an-dur yā tavhīd dalīl-lerige وَلِقَائِهِ va anıñg (20) dīdāriğe, ya'nī ba's va ḥaşr ol vaqt-da körmek müyassar bolğusıdur anıñg ahlı-ğa. فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ Pas tabāh (21) boldı alarınıñg işleri kim şurat-da yaḥşı körünür érdi va aña ḥayr cazāsını tapqusıdurlar. فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ (22) Pas iḳāmat

⁴⁹² “Kur'an okuduğunda, seninle ahirete inanmayanların arasına gizli bir perde çekeriz.” (İsra suresi, 45. ayet)

kılmağumuzdur alarınıᅡg ‘amal-ları üçün **يَوْمَ الْقِيَامَةِ** kıyāmat küni **وَرْنَا** tarāzūi kim anınıᅡg (23) bile tartqay-lar ol ‘amal-larını kim barça ᅡabaᅡ bolup va yoᅡ boldı. Yā alarᅡa vaznı ᅡoymağusıdur, ya’nī miᅡdārı (24) va i’tibārı bolmağusıdur va balkim ᅡv’ör va mubtazal bolğusıdurlar.

106: **ذَلِكَ** Oldur iş kim ayıldı alarınıᅡg ‘amalı-nınıᅡg (25) buᅡlānı va ᅡadrı-nınıᅡg ᅡayᅡiyyatı-nı **جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ** alarınıᅡg pādāᅡı, **بِمَا كَفَرُوا** olᅡanıᅡg sababı bile kim kāfir (26) boldılar **وَاتَّخَذُوا آيَاتِي** va tuttı-lar mēniniᅡg kitābım-nınıᅡg āyat-larını **وَرُسُلِي** va mēniniᅡg yibergenlerim-ni **هُزُوا** (27) afsūs ᅡılılᅡan, ya’nī kitāb va payᅡambar bile suᅡriyyat ᅡıldılar.

107: **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا** Durustluᅡ bile kim imān kēltürdiler (308b/1) kitāb va rasūlᅡa **وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** va ᅡıldılar pasandīda va ᅡāyista ‘amal-lar, **كَانَتْ لَهُمْ** bardur alarᅡa ᅡudāy ᅡükmi-de (2) **جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ** firdavs uᅡmaᅡları, ya’nī bustān-ları yaᅡaᅡ-lıᅡ kim anınıᅡg köpreki tāk bolᅡay **نُزُلًا** piᅡ-keᅡ. (3) Tibyān-da kēltürüptür kim ᅡudāy firdavs-nı öz ᅡudratı-nınıᅡg éligi bile yarattı va dūnyı kün-leridin har küni ᅡaᅡlıᅡ-da éllik (4) ᅡatla anıᅡa nazar ᅡılıp buyurur kim: **ازدادی طیبیا حسنا لاولیائی** “Artuᅡ ᅡıl özünᅡ-niniᅡg ᅡüsn va camāl va tāzalıᅡ va pākīza- (5) lıᅡınıᅡ-nı mēniniᅡg dōst-larım üçün.” Va muniᅡg dēk manzil-ni dōst-larınıᅡg māᅡzārı aytur. Tanbīh anıᅡa kim alarᅡa (6) ‘aᅡalar bolᅡay firdavs na’imi muniᅡg utrusıda muᅡaᅡᅡarı va māᅡzārı bolğusıdur. Ol ‘aᅡa bolmaᅡay, magar liᅡā (7) davlatı. Va ayturlar firdavs cannat-lar daracaları bēyik-reki-dür kim ᅡazrat-ı rasūl ᅡallallāhu ‘alayhi va sallam aytıp-dur kim: **فالسورة (8) فاذا سالتم الله** ⁴⁹³ **الفردوس** ᅡavli’ oldur kim cannat-lar atı-dur kim imān ahlı anda tüᅡerler.

108: **عَنْهَا لَا يَبْغُونَ** Hālatī-de kim hamīᅡa (9) bolᅡay-lar anda hamīᅡa **لَا يَبْغُونَ** istemes-ler **عَنْهَا** ol uᅡmaᅡ-lardın **حَوْلًا** badalī yā tilemes-ler andın özge yerige öᅡrölmek- (10) din, anınıᅡg üçün kim alarınıᅡg barça tilek-leri anda ᅡayyār bolᅡay.

109: **قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ** Ayᅡᅡıl agar bolsa muᅡiᅡ daryāᅡı-nınıᅡg (11) suyı kim yerni ᅡurᅡap-dur **مِدَادًا** siyāᅡı **لِكَلِمَاتِ رَبِّي** mēniniᅡg parvardıᅡarım-nınıᅡg sözlerini bitimek üçün, (12) ya’nī ᅡur’an-nınıᅡg ma’nāları yā anınıᅡg ma’lümları, **لَتَنْفَذَ الْبَحْرُ** har-āyina fānī bolᅡay va ᅡalmaᅡay daryā suyı, anınıᅡg üçün (13) kim cism-dür va har cismi nihāyat-lıᅡ

⁴⁹³ “Siz Allah’tan istediᅡinizde Firdevs’i isteyin.” (Hadis-i ᅡerif)

bolğay. Pas ol nihāyat-qa yēter **قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ** andın burun kim yētkey (14) va qalmağay **كَلِمَاتٍ رَبِّي** méniñg āfarīdagārım-niñg ‘ulūmı anıñg üçün kim nihāyat-sızdur. Bas siyāhi nihāyat-lıg (15) nihāyat-sız kalimanı bitı almağay. **وَأَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ** Va agar taqı kēltürsek biz muhīt daryāsı dék **مَدَدًا** ol midādniñg (16) madadı va aña artursağ biz. Ayturlar bu āyat vaqtı nāzil boldı kim müsülmānlarğa āyat-ları kim öz kalāmı-da oğursız- (17) lar. ⁴⁹⁴ **وَمِنْ بَيِّنَاتِ الْحُكْمِ فَقَدْ أَوْتَىٰ خَيْرًا كَثِيرًا** Va Muḥammad şallallāhu ‘alayhi va sallamniñg gümānı oldur kim aña ḥikmat bērip-dürler. Bas siz- (18) lerniñg ‘ilmiñgiz köp bolğay va yana qatla oğursızlar. Va ⁴⁹⁵ **وَمَا أَوْتَيْتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا** Bu ikki sözniñg ara cam ‘ néteg bolur? (19) Va bu āyat-da ayttı kim: “Ḥağ subḥānahu va ta’ālā ‘ilmi-niñg nihāyatı yoğtur va har néçe kişige ‘ilm köp bolsa ilāhī ‘ilmi-niñg yanında az bolğusıdur.”

110: (20) **قُلْ** Aytqıl, ey Muḥammad-şallallāhu ‘alayhi va sallam- **إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ** “Mundın özge yoğtur kim mén ādamī-mén **مِثْلُكُمْ** sizler dék va ihāta da’vāsını (21) ilāhī kalimasığa qılmas-mén. Bu miğdār bardur kim Cibrīl vaşāyıtı bile **يُوحَىٰ إِلَيَّ** vaḥy qılır maña. **أَنَّمَا إِلَهُكُمُ** Mundın özge yoğtur (22) kim sizlerniñg ma’būdiniñgiz. **إِلَهٌ وَاحِدٌ** Ma’būdī yaktādur va şerik-siz. **فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا** Pas har kim ümīd tutar **لِقَاءِ رَبِّهِ** (23) öz parvardıgārı-niñg dīdārını uçmaq-da va har kim qorğar Ḥağ-qa yētme-din, ya’nī qaytmaq aña qıyāmat küni, **فَلْيَعْمَلْ** (24) pas kérek kim qılğay **عَمَلًا صَالِحًا** yaḥşı ‘amalī ya’nī Ḥudāy ḥoşlağı dék. Va Baḥrda kēltürüptür kim yaḥşı ‘amal payğambarniñg (25) mütāba’atı va anıñg sünneti yolu-niñg sülükı-dur; zāhirde kim dünyā tarkı va faqr va ‘ubūdiyyat davāmı-dur; va bātın bile kim kēsilmek-dür (26) ḥağ-dın va ulanmaq-dur Ḥağ-qa. Ya’nī himmat közini māsivā müşāhadasıdın bağlamağ va ḥazrat-ı Mavlā şühūdi-dın özgege (27) açmamağ. **كَمَا كَلَّمَ** ⁴⁹⁶ **مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ** Kēltürüptürler kim Cünd[eb] bin Zuhayr ‘Āmirī rażıyallāhu ‘anh ḥazrat-ı rasūl şallallāhu ‘alayhi va sallam-ğa ‘arz qıldı⁴⁹⁷ kim: “Yā rasūlullāh mén ‘amal Ḥudāy üçün qılurmén. Çün kişi aña vāqıf boldı ḥoş-ḥāl bolurmén.” Ḥazrat ayttı kim: “Ḥudāy ‘amalı-nı kim özge anda şerik bolğay, qabül qılmas.” Ḥağ subḥāna öz

⁴⁹⁴ “Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir.” (Bakara suresi, 169. ayet)

⁴⁹⁵ “Size pek az ilim verilmiştir.” (İsra suresi, 85. ayet)

⁴⁹⁶ “Bakış kaymadı ve haddi aşmadı.” (Necm suresi, 17. ayet)

⁴⁹⁷ Bu kısımdan sonrası Topkapı nüshasında yoktur. Konya nüshasından dolduruldu.

payğambarı-nıñ taşdıǵı-ǵa yiberdi kim وَلَا يُشْرِكْ kérek kim bende kim yaǵşı ‘amalı bar, şirk keltürmegey va ortaǵ yasamaǵay بِعِبَادَةِ رَبِّهِ öz parvardıǵarı-nıñ tapınmaǵı-ǵa birevni, ya‘nī riyā va taşannu‘ bile ‘amal qılmaǵay kim riyā kiçig-rek şirk-dür va ‘amal-nı buzǵuçı.

نعوذ بالله من الرياء و تعصم به من وقوع الزلل

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. DİZİN

4.1. Dizin-Sözlük

A, Ā

- a'ād** (Ar.) düşmanlık, adavet
a.+ ğa 248b/7
- abad** (Ar.) sonu olmayan gelecek
a.+ ğaça 204a/1
- ābād** (F.) mamur, şen, bayındır
ā. 263a/3
- abadan** (Ar.) asla, hiç bir zaman,
katiyen
a. 195b/26, 292a/8, 267a/10,
302b/8
- ābādān** (F.) mamur, şen, bayındır
ā. 230b/5
ā.+ raḳdur 286a/11
- ābādānliĝ** (F.+T.) mamurluk,
bayındırlık
ā. 259a/7
- abadī** (Ar.) sonsuz, ölümsüz
a. 303b/14
a.+ dūr 292a/24
- abadu'l-abad** (Ar.) sonsuza dek
a. 302b/1
- 'abd** (Ar.) kul, köle
'a.+ ḳadur 296a/8
- abhal** (F.) ardıç ağacının bir nevi
a.+ mīng 260b/13
- 'ābid** (Ar.) kulluk eden, tapınan
'a.+ lerĝa 233a/4
- 'a.+ lerini 187a/15
- ābişhūr** (F.) sulama yeri
ā.+ dur 230a/27
- abkār** (Ar.) kızıoĝlan kızlar
a. 200b/18
- ablaĝ** (Ar.) pek fasih, olgunluk
derecesine çok yakın olan
a.+ dur 271b/15
- abnā'** (Ar.) oĝullar
a.+ sı 188b/23
- abrār** (Ar.) hayır sahipleri, iyiler
a. 223b/25, 280b/3
- abvāb** (Ar.) kapılar
a.+ dın 263b/6
- 'acab** (Ar.) hayret, gariplik,
şaşılacak şey
'a. 227a/25, 227a/27, 233b/4,
235b/7, 243b/12, 246a/12,
248b/2, 289a/27, 289b/1,
296b/12, 301b/2, 304b/11,
305b/8, 306a/19
'a.+ dur 204a/5, 248b/17,
289a/27, 306a/20
- 'acabā** (Ar.) şaşma bildiren edat,
heyhat
'a. 227a/23
- a'cabu'l-ḳaşaş** (Ar.) kıssaların en
güzeli; Yusuf Kıssası
a. 233a/21
- acal** (Ar.) ecel, ömrün sonu
a. 201a/21, 205a/7, 253b/17,
298a/21

	a.+ dın 261a/15		ā. 185a/14, 222b/14
	a.+ ı 205a/27	acīr	(Ar.) ücretle çalışan, gündelikçi
	a.+ ıdın 211a/9		a. 296b/20
	a.+ ığa 253b/8		
	a.+ ları 217a/15	'aciz	(Ar.) eli ermez, güçsüz
	a.+ nıṅ 302a/23		'ā. 182a/4, 252b/19, 274b/8, 285a/5
ācāl	(Ar.) ölümler, ömrün sonları		'ā. boldılar 220b/7, 225a/14
	ā. 283b/19		'ā. bolğay 240a/26
	ā.+ ıdın 253b/9		'ā.+ dür 277a/4
	ā.+ ığa 253b/9		'ā.+ dürler 229b/9
'Acam	(Ar.) Arapların Arap olmayanlara verdiği isim		'ā. kılğuçılar 211b/4, 221a/26, 222b/14, 271a/17
	'A.+ dın 255b/13		'ā. kılğucısızlar 182a/14
'acamī	(Ar.) Arap olmayan, yabancı		'ā.+ ler 257a/2
	'a. 254b/21, 278b/24		'ā.+ lerğa 196b/6
'acāyīb	(Ar.) normale aykırı gelen, çok tuhaf şey		'ā.+ ni 234a/8, 268b/1
	'a. 233a/20, 281b/12		'ā.+ rağıdur 274b/9
	'a.+ ıdın 218a/2		'ā.+ sizler 268b/4, 278b/23
	'a.+ ını 261b/16	acr	(Ar) karşılık, mükafat
'acīb	(Ar.) hayret veren, tuhaf		a. 202b/15, 296a/15
	'a. 200a/27, 224a/3, 296b/15, 306a/22, 307a/16		a.+ da 296a/13
	'a.+ dür 296b/12		a.+ ıdur 199b/4
	'a.+ nıṅ 185b/8	acsād	(Ar) vücutlar, tenler, gövdeler
'ācil	(Ar.) derhal, çabuk olan		a.-ı 'ālamī 290b/15
	'ā. 273b/13	'acz	(Ar.) beceriksizlik, acizlik
'ācılan	(Ar.) acele olarak, derhal		'a. 211b/5, 217b/2, 238a/1, 245a/19, 273b/27
	'ā. 185a/14, 222b/14		'a.+ ı 220b/7
ācılan	(Ar.) sonradan, vakti geldiğinde yapılmak üzere		'a.+ ını 242a/26

'a.+ ıng̃ga 301b/16
'a.+ nı 286b/23
aczā' (Ar) parçalar, kısımlar
a.+ sı 280b/25
aczal (Ar.) bozuk olmayan
a. 280b/14
'**aczsız** (Ar.+T.) kusursuz, acizliği
olmayan
'a. 204a/22
aç aç, acıkmış, tok olmayan
a. 260a/19, 265b/20, 288b/3,
305b/13, 305b/14
a. bolduk 304b/5
aç- 1. açmak
a.- ar 186b/2, 250a/10
a.- ğay 257a/11
a.- ıp 258a/14, 260a/22,
284a/3
a.- ıpdur 250a/8
a.- ıpdurlar 263b/11
a.- kay 279a/17, 287a/22
a.- kaylar 205a/21
a.- madı 305b/12
a.- mağıl 265b/26, 285b/16
a.- mastur 258b/20
a.- sak 261b/12
a.- salar 241b/25, 261b/16
a.- tı 260a/23, 260a/24,
260a/25, 277b/4
a.- tılar 237b/27, 242a/8,
243b/6

2. çözmek

müşkilimni a.- ar 239b/20

a.- mas érdiler 305b/11

açığ I krş. **açık I, açuk**
açık

a. tutkaylar 191b/15

açığ II krş. **açık**

gazap, öfke

a. 203a/25, 296b/2

a.+ ı 199a/18, 214b/21

a.+ ınıng̃ 236b/22, 243b/22

açığ III açlık, acıkmışlık

a. 235a/5

açığ IV krş. **açık III**

acı

a. 248a/12

a.+ ıdın 255b/19

açıglan- gazaplanmak, öfkelenmek

a.- mayın 194a/7

açıglıg̃ acı, acılık

a. 256b/7

açık I krş. **açığ I**

açık

a. tutarbız 217b/26

açık II krş. **açığ II**

gazap, gazap

a. 243b/19, 243b/24, 257b/20

a.+ da boldı 243b/25

a.+ dın 272a/14

a.+ ıdın 244b/13

a.+ ka 202b/4

a. tuttu 260a/16

açık III krş. **açığ IV**

	acı	açuk	krş. açık I, açığ I
	a. 273a/23, 273b/16		açık
açık-	acıkmak		a. 289a/1
	a.- kanları 241a/24		a. bolğay 287a/9, 298a/3
açıkmağlıg	acıkma, aç kalma		a.+ dur 298a/18
	a.+ ı 202b/2	adā	(Ar.) yerine getirme
açıl-	1. açılmak		a. 287a/12
	a.- dı 281a/9		a. étsengizler 222a/20
	a.- ğan 284a/2		a. kıldı 228a/2
	a.- ğay 257a/12		a. kılğuçdur 282a/25
	a.- iptur 198a/27		a. kılınğızlar 213b/20
	a.- mağay 215b/16		a. kılıp 219a/23
	a.- ur 292a/14		a. kılmağlıg 229a/3
	a.- ur érđi 236b/27		a. kılurlar éđi 192b/14,
	2. anlaşılmak		217b/12
	a.- madı 210a/1		a.+ sı 183b/3, 191a/14,
açlıg	krş. açlık		220a/16, 277a/1, 277a/2
	açlık		a.+ sıda 184b/14, 192a/8,
	a. 241a/15, 245a/11, 279b/13,		268b/5, 304a/12
	279b/23		a.+ sıdın 215a/18, 220a/22,
	a.+ dın 279b/26		221b/10
	a.+ nınğ 241a/22, 260a/21,		a.+ sığa 213b/25, 232b/20,
	279b/18		246b/26, 276b/10, 286a/16
açlık	krş. açlıg		a.+ sında 195a/12
	tok olmama		a.+ sını 181b/15, 192a/18
	a.+ ka 279b/18	adab	(Ar.) iyi terbiye, ahlak
açmağ	açma		a. 281a/11, 281a/9, 285a/5
	a. 285b/16, 285b/17		a. kılmağ 237a/9
açmağlıg	serbest bırakma, azat etme		a.+ lar 286a/16
	a. 192a/7		a.+ ları 193b/18
açmamak	açmama, kapalı tutma	ādāb	(Ar.) adap, edepler, terbiyeler
	a. 308b/27		

ā. 290b/10	ā.+ ler 203b/4, 206b/12,
ā.+ mīng 306a/25	207b/8, 208a/2, 212a/24,
adabsız (Ar.) edepsiz, terbiyesiz	224a/21, 263a/14, 284a/4,
a. 241a/21	288a/17, 293a/9, 293b/21
ʿadad (Ar.) sayı, tane	ā.+ lerdin 204a/6, 233a/21,
ʿa. 282b/13, 297a/15	239a/14, 271a/3, 299b/12
ʿadadī (Ar.+F.) bir sayı, bir rakam	ā.+ lerga 212a/21, 227b/12,
ʿa.+ dūr 239b/2	239a/4, 266b/25, 284b/16
ʿadālat (Ar.) doğruluk, hakka uyma	ā.+ lerni 223a/18, 290b/13
ʿa. bola alur 247b/26	ā.+ lernīng 232b/17, 249b/1,
ʿadam (Ar.) yokluk	257a/18, 270b/9, 275a/19,
ʿa.+ dīn 273b/21	289a/14, 289a/19, 290b/12
ʿa.+ ge 273b/22	ā.+ lersiz 262b/3
ʿa.+ ı 291a/14	ā.+ ni 239b/6, 247a/14,
Ādam (Ar.) ilk yaratılan insan, ilk	262b/20, 293b/17
peygamber	ā.+ nīng 207b/22, 263b/11,
Ā. 259a/12	286a/16
ādam (Ar.) insan, adam, kişi	ādāmī II (Ar.+F.) bir insan, bir kişi
ā. 208a/3	ā. 262a/11, 283b/4, 279b/6,
ā. bolğaysén 224a/21	284a/1, 284a/2, 287a/12
ā.+ nı 225b/23, 267a/5	ā.+ ğa 205b/9
ādāmī I (Ar.+F.) insanoğlu	ā.+ mén 308b/20
ā. 238a/1, 256a/4, 258b/17,	ā.+ ni 283b/21, 307a/20
263a/15, 268a/10, 278b/20,	ā.+ nīng 267a/7
283b/6, 284b/21, 290a/14,	adānī (Ar.) en alçak, aşağılık
293a/7, 293b/12, 293b/22,	kimseler
294b/7, 302a/22, 303b/6	a. 208a/5
ā.+ dīn 213a/5, 255b/6	a.+ ni 222a/21
ā.+ dūrler 293b/25	ʿadat (Ar.) alışkanlık, huy
ā.+ ğa 220a/1, 233b/15,	ʿā. 198a/18, 206a/21,
262b/27, 288a/19, 292b/3	227a/26, 292b/11

'ā.+ ı 190a/1, 236a/7, 277b/9	'a.+ nīng 277a/11
'ā.+ ıdur 301a/7	'adn (Ar.) cennette bir makam adı
'ā.+ ımı 285a/27	'a. 252a/11
'ā.+ īngīz 286b/14	cannat-ı 'a. 193b/24
'ā.+ īngīzge 240a/5	adnā (Ar.) pek aşağı, en alçak
'ā. kılp ırdiler 214a/16	a. 271b/5
'ā. kılpdurlar 198a/6	a.+ dın 239a/7
'ādāt (Ar.) alışkanlıklar, huylar	'aduvv (Ar.) düşman, yağı
'ā. 204a/20	'a. 188b/2
adavāt (Ar.) aletler, avadanlıklar	af'āl (Ar.) işler, ameller
a.+ ı 250b/23, 251b/22,	a. 212b/4, 225b/2, 254b/6
275a/17, 307a/12	a.+ ı 225a/21
a.+ ımı 275a/15	a.+ ığa 247b/17
'adāvāt (Ar.) düşmanlık, yağılık	a.+ nīng 225a/21
'a. 194a/25	āfarīdagār (F.) Yaratıcı, Tanrı
'Ādī (Ar.) Ad kavmine ait kişiler	ā.+ ı 238a/22, 250b/1
'Ā.+ ler 224b/17, 225a/4	ā.+ ıdın 264a/16, 303b/11
adīmī (Ar.+F.) bir tabaklanmış deri	ā.+ ığa 256b/14
a.+ ı 241b/21	ā.+ ım 225a/18, 226a/2,
ādīna (F.) Cuma günü	225a/27, 230a/6, 238b/24,
ā. 194b/11, 217b/14, 219b/9,	240a/20, 246a/27, 246b/6,
226b/2, 233b/3	258b/26, 263a/13, 299b/11,
ā.+ dur 226a/27	300a/6, 301b/12, 307b/19
'adl (Ar.) doğruluk, adalet	ā.+ ımdur 252a/19
'a. 204b/8, 225a/19, 229a/9,	ā.+ ımğa 282b/4
270a/8, 274b/23	ā.+ ımız 259a/13, 259b/8
'a.+ dur 204b/9	ā.+ ımıznīng 295a/25
'a.+ ğa 274b/23	ā.+ ım nīng 308b/14
'a.+ ı 204b/7, 204b/8	ā.+ ım nīng 271b/8
'a.+ ım nīng 222a/18	ā.+ īng 227b/16, 231a/14,
'a. kılp ırdiler 191b/3	248b/23, 284b/14, 284b/2,

	285b/20, 288b/1, 288b/21, 302b/13, 306a/14 ā.+ ıngdın 231b/9 ā.+ ıngız 222b/18, 267a/22, 297b/11 ā.+ ıngızdın 255a/23, 300b/13		
āfarīn	(F.) alkış, alkışlama ā. 237b/27		ʿafv (Ar.) suçunu bağışlama, af ʿa. 190a/1, 264a/4, 277a/2 ʿa.+ ğa 249a/1, 288a/15 ʿa.+ ı 248b/27 ʿa.+ ımız 295a/11 ʿa. kıldı 190a/4 ʿa. kıldılar 251b/2 ʿa. kılgay 189b/27 ʿa. kılgıl 217b/11, 265b/13 ʿa. kılpdur 246a/6 ʿa. kılsağ 193a/6 ʿa. kıılır 279b/4
āfarīniş	(F.) yaratma ā.+ niġ 219b/11		afzal (Ar.) daha faziletli, daha üstün a. 280b/13 a.+ durlar 290b/19
āfat	(Ar.) büyük felaket, bela ā.+ lar 190b/24, 208a/12 ā.+ lardın 209a/5, 240a/6, 257b/11, 263b/15		aġa büyük erkek kardeş a. 184b/25, 185a/8, 214b/7, 242a/23, 245b/15, 301a/9, 305b/24 a.+ lar 243a/1, 246a/23 a.+ ları 234b/1, 234b/27, 235a/22, 235b/24, 236a/1, 236a/10, 242b/6, 243b/14, 243b/18, 243b/5, 245a/3, 245b/1, 246b/1 a.+ larıġa 236b/3, 245b/14, 245b/8 a.+ larıġadur 235b/24 a.+ larım 235a/3, 246b/6 a.+ larını 246a/8 a.+ larınıġ 246a/19, 247b/6
afġān	(F.) acıyla baġırma, inleme a. 231a/7		
ʿāfiyat	(Ar.) saġlık, esenlik ʿā. 249b/5, 278a/18 ʿā.+ dın 248b/14		
afrād	(Ar.) birler, tek olanlar a.+ dur 276b/15 a.+ ı 230a/22		
afsūs	(F.) pişmanlık, teessüf a. kılgumuzdur 223a/11 a. kılılġan 303b/20, 308a/27 a. kıılır édiler 223a/8 a. tutarlar 195a/15 a. tutarsızlar 223a/11 a. tutuġızlar 192b/18		
āftāb	(F.) güneş ā.+ ġa 204b/16		

	a.+ larıngı 235a/18	194a/13, 194b/2, 194b/15,
	a.+ sı 236a/9, 244a/26	195a/21, 195b/12, 195b/6,
	a.+ sığa 242a/4	195b/7, 196b/1, 196b/21,
āgāh	(F.) bilgili, haberdar	196b/8, 197a/22, 198a/27,
	ā. 194a/1, 288a/8	198b/25, 198b/26, 202b/15,
	ā.+ bız 266b/10	203a/26, 203a/27, 203b/17,
	ā. bolalıng 293a/23	204b/14, 204b/15, 205a/25,
	ā.+ dur 197a/6, 230a/6	205a/27, 205b/21, 206a/12,
	ā. étkeysizler 267a/1	206a/13, 206a/27, 206b/1,
	ā. étte 255a/24	206b/16, 206b/5, 207a/21,
	ā. kılğaymén 305b/22	208a/8, 209b/20, 209b/21,
āgāhlıg	(F.+T.) bilgili olma, haberdar	209b/25, 210a/14, 210b/11,
	olma	210b/17, 210b/20, 211a/12,
	ā. 239a/3, 268a/13, 307a/12	211a/17, 211a/3, 211b/6,
āgāhsız	(F.+T.) habersiz olan	213b/12, 213b/24, 213b/9,
	ā.+ lar 205a/8	215a/4, 215a/6, 216b/19,
	ā.+ lardı 233b/1	217a/2, 217a/7, 217b/1,
agar	(F.) eğer, şayet	217b/17, 217b/19, 218a/13,
	a. 182a/12, 182a/13, 182b/12,	218a/23, 218a/25, 218a/27,
	182b/15, 182b/26, 182b/8,	219a/6, 219b/16, 219b/19,
	183a/13, 183a/17, 183a/21,	219b/3, 220a/1, 220a/3,
	183a/23, 183b/9, 184b/27,	220b/11, 220b/6, 220b/8,
	185a/11, 185a/7, 186a/21,	221a/7, 221b/26, 222a/11,
	186a/23, 186a/25, 186b/1,	222a/17, 222a/20, 222a/27,
	187b/22, 188b/20, 188b/25,	222b/12, 222b/14, 222b/16,
	189a/24, 189b/14, 189b/19,	222b/17, 222b/20, 222b/9,
	189b/24, 190a/13, 190a/22,	223a/10, 224a/18, 225a/23,
	190b/15, 190b/17, 190b/26,	226a/11, 226a/13, 226a/22,
	191a/25, 191b/13, 191b/14,	227b/8, 228a/17, 229a/15,
	191b/15, 192a/18, 192b/25,	229a/27, 229b/14, 231a/25,
	192b/27, 192b/9, 193a/6,	231b/18, 232a/7, 232a/8,
		232b/10, 233a/18, 233a/22,

233a/9, 233b/10, 234a/23,
234b/12, 236a/1, 236b/20,
237a/18, 237a/21, 238a/13,
238a/19, 239b/16, 240b/11,
241a/24, 241b/16, 242a/1,
242b/20, 243a/24, 243a/25,
243a/4, 243a/5, 243b/11,
244a/7, 244b/19, 245a/6,
245b/18, 246a/20, 246b/24,
247a/14, 248b/2, 248b/21,
248b/23, 248b/27, 249b/1,
250a/24, 251a/8, 251a/9,
251b/25, 252a/21, 252a/24,
252b/4, 253a/22, 253a/25,
253b/2, 254a/5, 255a/25,
255a/26, 255b/1, 255b/2,
255b/3, 255b/5, 256b/24,
257a/20, 257a/8, 258b/13,
259a/12, 259a/18, 260b/25,
261a/19, 261b/12, 264b/18,
265b/19, 266a/8, 266b/20,
267b/5, 268b/3, 268b/5,
270a/11, 270a/14, 270a/27,
270b/24, 270b/25, 271a/25,
271a/6, 272a/23, 273a/10,
273a/3, 273a/9, 274a/27,
274a/5, 275a/21, 275b/15,
275b/27, 276b/8, 277a/3,
277a/4, 277b/18, 277b/26,
278a/12, 278a/3, 279a/13,
279b/25, 280a/2, 281a/19,
281a/20, 281a/23, 282b/14,

282b/15, 283a/21, 283a/22,
284b/27, 285a/10, 285a/11,
285a/14, 285a/17, 285a/25,
285b/6, 286b/10, 286b/19,
286b/23, 287a/9, 287b/20,
288a/16, 288a/21, 288a/22,
288a/24, 288a/27, 288b/25,
289a/5, 289b/14, 291a/18,
291a/24, 291b/1, 291b/14,
291b/15, 292b/21, 292b/22,
293a/13, 293a/2, 293a/9,
293b/21, 294b/2, 294b/20,
294b/5, 296a/18, 296a/27,
298a/15, 298b/15, 298b/5,
298b/6, 299b/21, 300a/2,
300b/2, 300b/22, 301b/15,
301b/18, 301b/5, 303b/26,
304a/3, 305a/7, 305a/9,
305b/19, 305b/21, 305b/3,
305b/7, 306a/11, 306b/18,
306b/19, 306b/20, 308b/10,
308b/15

agarçi (F.) gerçi, her ne kadar

a. 187a/25, 187b/5, 188a/8,
196a/5, 201a/5, 210a/22,
210b/1, 214b/19, 221a/8,
235b/2, 237b/4, 268a/24,
293a/14

agarna (F.) yoksa, değilse

a. 206b/18, 229b/24,
229b/26, 231b/8, 238a/19,

	243b/20, 244b/1, 257a/1, 291a/25		a.+ ını (ağzını) 201b/14, 243a/20
āğāz	(F.) başlama ā. 209a/22 ā. kıldılar 244a/9 ā. kılıp 195a/9 ā. körsetip 235a/1		a.+ ınıṅ (ağzınıṅ) 300b/23 a.+ larğa 237b/5 a.+ larıda 255b/18 a.+ larıdın 296a/19 a.+ larığa 255b/19, 255b/20 a.+ larınıṅ 187a/23
ağır	ağır; zor a. 188b/15, 189b/1, 189b/17, 222a/20, 235b/19, 267a/18, 267a/19, 285a/3, 305a/17 a. bolsa 285a/2 a.+ dur 274b/19 a.+ durlar 249b/15 a. kılıpdur 235b/21 a.+ lar 189b/4, 189b/5 a. olğan 213b/10 a.+ sızlar 189b/11	ağlab	(Ar.) çok kuvvetli a.+ da 301a/16
		ağlāl	(Ar.) zincirler a.+ ığa 248b/10
		ağniyā	(Ar.) zenginler a. 196a/10
		ağrıǵ I	hasta, rahatsız a. boldı 295a/4 a. bolğaysén 244b/15 a. érdiler 246a/13 a.+ lar 189b/2, 190a/18 a.+ larğa 196b/6
ağırılıǵ	hastalık a.+ ı 203a/16	ağrıǵ II	krş. ağrıǵ hastalık, ağrı a. 271b/20, 273b/20, 305b/24 a.+ ıda 195a/18, 195b/20 a.+ ıdın 273b/6 a.+ ığa 292a/27 a.+ lardın 211b/22, 292b/1 a.+ larğa 292a/27 a.+ larını 273b/11 a.+ larınıṅ 273b/10 a.+ larını 273b/11
ağırılıǵ	ağırılık a.+ ı 268a/19, 275a/21, 303b/25		
ağırılıǵı	(T.+F.) bir ağırılık a. 287b/1		
ağız	ağız a.+ dın 289b/23 a.+ ı 235a/10 a.+ ı (ağzı) 185b/27 a.+ ığa (ağzığa) 250a/10, 250a/11, 306b/27		

	a. tapkanlarğa 196b/6	aḥādīs (Ar.) hadisler
aḡrīg III	sıkıntı	a.-i ṣaḥīḥa sahih hadisler
	a.+ ı 218a/25	a.+ da 194a/2
	a.+ ıdın 211b/25	aḥadiyyat (Ar.) birlik, teklik
	a.+ ları 211b/25	a. 225a/21, 233a/11, 254a/2
aḡrīgī	(T.+F.) bir hastalık	aḥamm (Ar.) daha mühim,
	a. 273b/12	ehemmiyetli
aḡrīgliğ	hastalık, hastalanma	a.+ dur 275b/11
	a. 220a/5, 292b/7	aḥas (Ar.) çok alçak, en bayağı
	a.+ ı 244b/15	u.+ ıdın 263a/1
	a.+ ıdın 206b/27	aḥaşş (Ar.) daha özel, daha hususî
	a.+ ını 281b/18	a.+ ığa 211b/27
	a.+ larınıḡ 224b/7	aḥbār (Ar.) haberler, söylentiler
aḡrık	krş. aḡrīg II	a. 197a/8, 293a/16, 300b/16
	hastalık, ağrı	a.+ da 220b/4, 251b/11,
	a. 203a/20	279a/4
	a.+ lar 273b/4	a.+ ıdın 293a/11
aḡrıt-	aḡrıtmak, acı vermek	a.+ ığa 218a/18
	a.- maḡaylar 183a/24	aḥbār (Ar.) Yahudî din adamları
	a.- sam 205b/3	a. 187a/18
	a.- ur édiler 217a/21	aḥd (Ar.) söz, yemin
	a.- ursızlar 213b/14	a. 281a/26
āh	(F.) ah, feryat	‘aḥd (Ar.) and, yemin; mukavele
	ā.+ ı 249b/17	‘a. 181b/18, 181b/26,
	ā. kılğuçı érdi 201a/14	182a/18, 182a/22, 182b/1,
	ā. urğuçı 227b/12	182b/25, 182b/27, 183a/12,
aḥā al-mürsalīn	(Ar.) peygamberlerin	183a/20, 183a/23, 183a/4,
	kardeşi; Hz. Cebrail	194b/18, 194b/25, 242a/20,
	a. 239b/4	242a/21, 242b/14, 244a/11,
aḥad	(Ar.) bir	277b/12, 277b/13, 277b/15,
	a. 275b/11	277b/3, 278a/10, 290b/7
		‘a. baḡladılar 277a/25

‘a. bağladınġızlar 277a/24	‘a.+ larını 277b/1
‘a. bağlaġuçı 286a/1	‘a.+ nı 181b/21, 181b/22, 182a/21, 182a/3
‘a. bağlap érdi 182b/21	‘a.+ nı sındurdılar 181b/20
‘a. bağlapsızlar 182b/21	‘a.+ nınġ 277b/9
‘a.+ dın 278a/11	‘a. sındurġuçılar 183a/11
‘a. étmeysizler 182b/4	‘a. sındurġuçılarnınġ 181a/16
‘a.+ ı 182b/19, 277b/16, 277b/27	‘a. sındurmaġın 182a/17
‘a.+ ıdın 277b/25, 286a/17	‘a. sındurmaġını 183b/6
‘a.+ ıdur 277a/24	‘a. sındurmaydur érdiler 182a/2
‘a.+ ıġa 182b/23, 182b/25, 200b/5, 208a/11	‘ahdları öyle andlar, o yeminler ‘a. 183a/23
‘a.+ ın sındurdılar 181b/22	‘ahdi (Ar.+F.) o and, öyle bir yemin
‘a.+ ını 183a/10, 277a/26	‘a. 205b/2
‘a.+ ınınġ 277b/10	‘a.+ ġa 286a/13
‘a.+ ınġızġa 182b/24	‘ahdlıġ (Ar.+T.) mukavele bağlamış
‘a.+ ınġızını 182a/19, 182b/4	‘a.+ nınġ 265a/14
‘a.+ ġa 182a/23, 277a/27, 277b/24	‘ahır (Ar.) son, nihayet
‘a. kıldılar 265a/15	‘a. 201a/22, 207b/19, 223a/10, 231b/2, 234a/18, 235a/7, 239b/3, 254a/2, 256a/3, 256b/17, 296b/9
‘a. kılguçılar 182a/26	‘a.+ da 195a/5, 196a/11, 226b/26, 231a/6, 242a/26, 254a/4, 286b/9, 294b/15, 305a/13
‘a. kılip érdiler 182a/17	‘a.+ ı 205a/18, 219b/9
‘a. kılipsızlar 235a/7	‘a.+ ıda 267a/17, 276b/21, 307b/22
‘a. kıliptur 194b/15	
‘a. kılurlar 183a/18	
‘a.+ lar 181b/19	
‘a.+ lardın 183a/24, 183a/27	
‘a.+ lardur 286a/15	
‘a.+ larıdın 182a/11	
‘a.+ larınġızdın 182a/19	
‘a.+ larınġızġa 277b/2	

	ā.+ ıdın 205a/1		ā. 244a/12
	ā.+ ığa 181b/25	ahız	(Ar.) alma, kabul etme a.+ ı 225a/18
ahırat	(Ar.) ahiret, öteki dünya ā. 188b/17, 188b/19, 196b/5, 212b/22, 220b/24, 231a/16, 238b/25, 241a/10, 247a/23, 254a/14, 258a/7, 269b/19, 270b/21, 275b/26, 278a/2, 278b/27, 279a/20, 283b/2, 284b/10, 284b/17, 288a/25 ā.+ da 181a/16, 192b/4, 193a/20, 193b/4, 194b/4, 205a/12, 208a/26, 210b/21, 219a/4, 221a/25, 222b/7, 223a/14, 224a/26, 224b/6, 251b/18, 258a/8, 277b/24, 280a/16, 280b/8, 284b/19, 284b/8, 291a/13, 291b/5, 301b/20, 302b/2 ā.+ ka 188b/17, 205a/3, 238b/26 ā. künide 183a/27 ā.+ nı 284b/9, 288a/7	ahı	(Ar.+F.) bir ah, bir feryat ā. 266b/12
		ahkām	(Ar.) hükümler, emirler a. 254a/7 a.+ da 286a/9 a.+ ı 212b/11, 218a/18 a.+ nıng 278b/4
		ahl	(Ar.) halk, ahali; sahip; mensup a. 278a/10 a.-ı bayt 227b/2, 277a/14 a.-ı baytbız 245a/1 a.-ı baytıdın 299a/27 a.-ı baytıdındur 239a/1 a.-ı 'aķaba 197b/23 a.-ı 'ilm 197b/1 a.-ı imān 290b/20 a.-ı kitāb 182a/9, 186b/10, 187b/23 a.-ı kitābdındurlar 187b/9 a.-ı kitābğa 186b/14 a.-ı kitābīnga 186b/14 a.-ı sūnnet 290b/18 a.+ı 183a/6, 184b/18, 186a/21, 186a/25, 188b/23, 188b/9, 189a/4, 193b/10, 193b/9, 194a/24, 197b/21, 197b/4, 199a/16, 199a/4,
ahırğı	(Ar.+T.) son, en sondaki ā. 233a/6		
ahırīn	(Ar.) sonlar, en sondakiler ā. 292a/2		
ahıru'l-amr	(Ar.) en nihayet, sonunda ā. 298b/20		
ahıru'l-zamān	(Ar.) son gün, son devir		

200b/4, 201a/4, 205b/18,
207a/2, 207b/11, 210b/26,
211b/18, 212b/5, 214a/10,
214a/5, 217a/10, 217a/17,
217a/26, 218a/7, 220b/18,
228b/9, 230b/15, 230b/20,
231b/4, 232b/13, 232b/8,
235b/23, 239b/17, 240a/9,
251a/4, 251b/20, 253a/9,
254a/8, 256b/24, 257a/16,
263a/17, 264b/12, 264b/7,
265a/20, 265a/24, 269a/26,
279b/10, 279b/12, 279b/16,
283b/5, 286b/11, 291b/7,
291b/9, 295b/14, 295b/9,
299a/9, 299b/21, 303a/27,
305b/10, 305b/14, 305b/18,
308a/2, 308b/8
a.+ ı érdiler 224b/19
a.+ ıbız 285a/22
a.+ ıda 255b/16
a.+ ıdın 184a/23, 187b/16,
188a/8, 194b/14, 197a/27,
197b/10, 198a/4, 198a/6,
198b/21, 199b/8, 200a/4,
205b/23, 212a/3, 213b/8,
216b/21, 216b/24, 224a/11,
224a/21, 230b/24, 232a/27,
235b/16, 236a/21, 238b/17,
239a/27, 244a/23, 247a/17,
247a/18, 247b/20, 257a/2,
261a/8, 262b/9, 263b/4,

269a/4, 271a/6, 278b/17,
281b/8, 284a/27, 285a/20,
287a/3, 297b/2, 297b/8,
298b/10, 298b/14, 299b/24,
305a/13, 305b/12
a.+ ıdın érdiler 278b/15
a.+ ıdındur 250a/24
a.+ ıdındurlar 191a/22
a.+ ıdur 203a/1, 259a/1
a.+ ıdurlar 197b/20, 197b/22,
202b/22, 208b/3, 221a/12,
258a/13, 286a/1, 297a/17
a.+ ığa 181b/12, 181b/17,
197b/22, 202a/13, 204a/11,
208a/15, 217a/20, 219b/13,
230a/20, 255b/10, 265a/20,
267a/20, 272a/2, 279b/13,
288b/3, 299b/17, 303b/14,
308a/20
a.+ ığadur 202a/11
a.+ ıge 199a/4, 214a/12,
215a/1, 217a/12, 221a/10,
230b/8, 259a/21, 265b/15,
284a/25, 296b/3, 300a/16,
305b/9, 307a/10
a.+ ımdın 224a/6
a.+ ınga 224a/6
a.+ ını 184a/27, 189a/22,
189a/23, 201a/18, 205b/18,
211a/4, 211b/10, 214a/6,
227b/10, 227b/7, 230b/14,
232b/7, 252b/22, 257a/17,

- 259b/22, 261a/12, 264b/26,
284a/22, 293b/16, 296b/24,
303b/9, 305a/15
a.+ mîng 183a/20, 188a/13,
190b/9, 197a/26, 198a/15,
199b/24, 208a/27, 209a/17,
210a/8, 218a/17, 221a/2,
224a/22, 227a/16, 227a/3,
227b/26, 227b/27, 236a/7,
250a/17, 253a/12, 253a/15,
254a/12, 261b/10, 270a/15,
277b/25, 279b/11, 279b/20,
281b/17, 284b/1, 288b/23,
289a/23, 298a/23, 302b/18
a.+ mîngnî 228b/3, 264b/3
a.+ ısızlar 285a/21
a.+ ları 196a/24, 202a/16,
298b/14
a.+ larıge 300b/20
a.+ larını 304a/8
a.+ larınıng 300a/15
- aḥlāf** (Ar.) birinin yerine geçenler,
halefler
a. 211b/17
- aḥlāk** (Ar.) ahlak
a. 249b/7, 276b/26, 290b/10
a.+ da 276b/11
- ahlu'l-canna** (Ar.) cennet ehli
a. 194a/3
- ahlu'l-İncil** (Ar.) İncil ehli,
Hristiyanlar
- a. 291a/1
- ahlu'l-Ḳur'ān** (Ar.) Kur'an ehli,
Müslümanlar
a. 291a/1
- ahlu'n-nār** (Ar.) cehennem ehli
a. 231a/9
- Aḥmadī** (Ar.) Hz. Muhammed'e ait
A. 216b/15
- aḥmaḳ** (Ar.) akılsız, sersem
a. 210b/4
- aḥsan** (Ar.) en güzel, çok güzel
kalima-yı a. 288a/15
a.+ dur 233a/21, 233a/22
a. édi 233a/21
a.+ ga 202b/14
- aḥşā'** (Ar.) kalp, ciğer gibi iç
organlar
a. 204b/11, 289b/2
a.+ sını 280b/25
- aḥvāl** (Ar.) haller, durumlar
a.+ ıda 297b/18
a.+ ıdın 272b/14
a.+ ıga 197b/3, 233a/24
a.+ ını 225b/2, 306a/22
a.+ nı 249b/6
- aḥyār** (Ar.) iyiler
a. 202a/12
a.+ ıdın 299a/17
- 'āid** (Ar.) ilgili, ilişkili
'ā. 261b/1, 282a/15
'ā.+ dür 218b/7, 249b/2
- a'imma** (Ar.) imamlar

	a.+ sığa 215a/22, 257a/4		a.- dı 244b/12
a'izza	(Ar.) azizler, muhterem kimseler	aķāşī	(Ar.) çok uzaklar
	a.+ dın 278a/5		a.+ ğa 208a/5
aķ	beyaz	'aķāyid	(Ar.) akideler, inanılan şeyler
	a. 186a/4, 226b/13, 228b/15, 228b/16, 248a/12, 249a/9, 273b/2, 298a/12		'a. 260b/11
	a. boluptur 245a/4	akbar	(Ar.) en büyük
	a. bolur 273a/6		a. 182a/8
	a.+ dur 273a/5		cihād-ı a.+ dur 203a/7
	a.+ durlar 298b/10	'aķd I	(Ar.) nikah
aķ-	akmak		'a.+ ığa 241a/5, 306a/9
	a.- ar 248a/11, 250b/19, 252a/13, 253a/6, 263b/13, 276a/24, 280a/4, 301a/2	'aķd I	(Ar.) sözleşme, kararlaştırma
	a.- ar érdi 196b/15		'a.+ ı 208a/11
	a.- kuçı 233b/6		'a.+ ını 181b/21
	a.- sa 207b/24	'aķibat	(Ar.) nihayet, son
	a.- tı 266b/1		'ā. 224b/5, 254a/19, 283a/3, 286a/20, 302a/12
'aķab	(Ar.) arka, art		'ā.+ da 251b/4
	'a.+ ınıġ 211b/18, 221b/8		'ā.+ ı 199b/17, 214a/9, 253a/11, 302a/13
'aķaba	(Ar.) zorlu geçit, daĝlı bölgelerden geçen zorlu yol		'ā.+ ıda 283b/7
	'a.+ larığa 266a/13		'ā.+ ıdın 302a/13
'aķar	(Ar.) kesmek, avlamak		'ā.+ ığa 238b/21
	'a.+ ıdın 226a/24		'ā.+ ını 303b/22
'aķār	(Ar.) para getiren mülk		'ā.+ ınıġ 196b/25, 261a/11
	'a. 236a/24, 241a/17, 241a/19, 301a/11		'ā.+ larıda 303b/23
	'a.+ ını 254a/11		'ā.+ nıġ 251b/18
aķar-	aĝarmak	'aķıl	(Ar.) akıllı, zeki
			'ā. 188b/19, 210a/23, 217a/27, 277b/10
			'ā.+ raĝı 298b/18
		aķız-	akıtmak

a.- duḳ 301a/17	‘a.+ ı 220b/27, 287a/5,
a.- ğay 289a/1	287b/12
a.- ğaysén 293b/1	‘a.+ ıġa 277a/6
a.- ğıl 293a/20	‘a.+ ınıġ 229b/24
aḳızmaḳ akıtma	‘a.+ ınıġ 294b/19
a.+ dur 206b/22	‘a.+ ınıġızını 224b/16
a.+ ı (aḳızmaġı) 293b/4	‘a.+ lar 247b/7
‘aḳīda krş. ‘aḳīdat	‘a.+ larını 210b/5
(Ar.) iman, dinî inanış	‘a.+ larınıġ 251a/17
‘a.+ dur 274a/16	‘a.+ nı 226a/10, 231b/12,
‘a.+ lardın 268b/7	273b/26
‘a.+ sı 279a/16	‘aḳsız (Ar.+T.) akılsız, aptal
‘a.+ sınıġ 186a/14, 219a/24	‘a.+ larınıġdur 271b/4
‘aḳīdat krş. ‘aḳīda	aḳmaḳ akma
(Ar.) iman, dinî inanış	a. 294b/10
‘a. 270a/14	akmal (Ar.) pek kamil, mükemmel
‘aḳīm (Ar.) kısır	a.+ dur 280b/13
‘a. érdi 236a/25	aknün (F.) şimdi
‘a. étti 224b/18	a. 185a/24
‘aḳīr (Ar.) çocuksuz, verimsiz	aḳrın yavaş
‘a. 224b/18	a. 295b/18
‘aḳl (Ar.) akıl, us	‘aks (Ar.) zıt, ters
‘a. 210a/24, 210b/6, 212b/26,	‘a. 303a/9
225a/5, 232b/1, 245b/18,	‘a.-ı naḳş 287b/16
260b/22, 267a/6, 267b/23,	‘a.+ ı érdi 229a/25
274a/23, 287b/16, 287b/17,	‘a.+ ıdur 191b/26
290b/4	‘aks-pazīr (F.) yansıtma, aksini
‘a.-ı ma‘īşī 299b/20	yansıtma
‘a.-ı nazārī 299b/19	p. kılıp 200a/19
‘a.+ da 244a/10	aḳsaḳ topal
	a. 282b/27

aķşam	(Soğ.) akşam a. 232a/13, 234a/4, 284a/10, 284a/11, 305b/11	a.- dılar 193a/25, 241b/9, 265a/13, 297a/2 a.- dıng 301a/22
aķtār	(Ar.) taraflar, yanlar a.+ ıdın 186a/27	a.- dıngız 193a/26 a.- ğaç 243b/26, 249b/2
aķvāl	(Ar.) sözler, laflar a. 212b/4, 225b/2	a.- ğay 195a/11, 213a/21, 286a/5
āl	(Ar.) aile ā.+ ı 233a/15, 264a/21	a.- ğaylar 186b/15, 186b/17, 234a/21
al	ön; karşı, huzur a.+ ıda 185a/22, 192a/20, 192b/22, 215a/11, 242b/16, 249a/19, 264b/15, 272a/19, 297a/25, 305b/27, 307a/15, 308a/11 a.+ ıdadur 256b/12 a.+ ıdın 196b/19, 237a/18, 237a/20, 243b/24, 249a/24, 307b/20 a.+ ıġa 192b/26, 198b/22, 234b/1, 245b/12, 298b/25, 300b/23 a.+ ımdın 234b/8 a.+ ımızdın 185a/23, 256a/14 a.+ ıngdadur 241a/18	a.- ğaymén 244a/7 a.- ğıl 270b/23 a.- ğusıdur 294b/6 a.- ıngızlar 273a/19 a.- ıp 181b/14, 234b/25, 261b/27 a.- ıp édi 241a/19 a.- ıpsén 244b/23 a.- madı 236a/9 a.- madılar 186b/22 a.- maġay 306a/2 a.- mış bolġaylar 192a/10 a.- saķ 220a/2 a.- ur 254a/24, 305b/27, 306a/1 a.- ur édiler 307a/9 a.- ur érdiler 229a/10 a.- ur érding 305b/20 a.- urlar 193a/13, 219a/17, 261a/22, 269b/2
al-	1. almak, bir yerden kaldırmak a. 198b/4, 223b/24 a.- a alur 226b/6 a.- dı 216a/20, 235a/6, 224b/18, 241a/25	2. kabul etmek a.- ğaysén 190b/10

- a.- ur 198b/13
a.- ur édi 266a/11
- 3. ele geçirmek**
a.- ğay 192b/23
- 4. satın almak**
a.- dı 215a/2, 283a/16
a.- dim 301a/23
a.- ğay 298b/21
a.- ursızlar 273a/13
- 5. evlenmek**
a.- inġızlar 228a/12, 228a/8
- 6. üretmek**
a.- ur 273a/14
a.- ur érdiler 289a/27
sirke a.- ursızlar 273a/15
- 7. yeterlilik anlamı** yükleyen
yardımcı fiil
ayta a.- ğay 258b/3
bara a.- ğay 306b/12, 307a/1
bola a.- ğay 182b/19, 301b/25
boldura a.- ğay 209a/5
boldura a.- madılar 307b/15
boldura a.- madiġ 305b/23,
306a/23
bola a.- mas 245a/24
boldura a.- maslar 308a/3
boldura a.- masmén 301b/23,
305a/3, 305a/18
ala a.- ur 226b/6
bola a.- ur 195b/9, 201a/26,
220b/15, 303a/23
- taydura a.- ursén 289b/21
kıla a.- ğay 231b/20, 258b/3
tıya a.- ğay 266b/22
yuta a.- ğay 256b/7
koşula a.- ğay érdi 293b/24
éşite a.- ğay érdiler 221b/2
bére a.- ğaylar 268b/13
bola a.- ğaylar 274b/9
köre a.- ğaylar 221b/3
sıġına a.- ğaylar 191a/25
taşarruf kıla a.- ğaylar 274b/6
tura a.- ğaylar 275b/1
yaşuna a.- ğaylar 191a/26
kıla a.- ğaymén 228a/19
bére a.- ğaysén 284a/14
musallaġ bola a.- ğaysén
263a/27
fehmi kıla a.- ğaysız 287a/6
asıġ a.- ğaysızlar 297b/12
idrāk kıla a.- ğaysızlar
247b/25
köre a.- ğaysızlar 247b/25
muķāvamat kıla a.- ğaysızlar
282b/14
satīza kıla a.- ğaysızlar
182a/15
boldura a.- madılar 307b/16
biti a.- maġay 308b/15
boldura a.- maġay 259b/20,
261b/23
ķaytara a.- maġay 236b/2
kórsete a.- maġay 286b/2

talaşa a.- mağay 236b/2
azğura a.- mağaymén
289b/16
şabr kıla a.- mağaymén
190b/11
kıla a.- mağaysızlar 258b/14
bara a.- mağūngızdur 267a/21
qaytara a.- mağūngızdur
211b/6
sanay a.- mağūngızlardur
258b/14
üstünlüg kıla a.- mağusıdur
243b/27
ayta a.- mas 209b/14
bére a.- mas 274b/13
bola a.- mas 248a/25
boldura a.- mas 220b/14,
249b/10, 256b/7, 261a/27,
277a/4
ğalaba kıla a.- mas 242b/11
kıla a.- mas 250a/12, 256a/14
kötere a.- mas 271b/12
mu'ciza kéltüre a.- mas
253b/7
yéte a.- mas 274b/12
kéle a.- mas édi 194b/11
mu'āraza éte a.- masāngız
209b/22
boldura a.- masbız 256a/12
yasay a.- masbız 256a/14
bola a.- masdur 209b/10
ayta a.- maslar 293a/14
bére a.- maslar 274a/22
bola a.- maslar 250b/6
boldura a.- maslar 209a/9,
274a/23, 288b/13, 288b/14
tapa a.- maslar 287b/15
tarta a.- maslar 250b/7
yarata a.- maslar 268b/9
yasay a.- maslar 273b/19
köre a.- maslıg 193a/21
kıla a.- masmén 206a/9
boldura a.- massén 305a/3,
305b/2
şabr kıla a.- massén 305a/5
talkīn ala a.- gay érdiler
293b/25
yara a.- massén 286a/27
boldura a.- massızlar 182a/14
sanay a.- massızlar 268b/4
téğüre a.- massızlar 188b/24
ziyān yétküre a.- massızlar
225a/27
qaytara a.- mastur 200a/24
öte a.- maydurmén 274b/12
boldura a.- sağ édi 189b/24
bére a.- ur 274b/21, 287b/25
bola a.- ur 194a/6, 237a/8,
264a/24, 270a/1, 275b/20
'adālat bola a.- ur 247b/26
çulğay a.- ur 279b/15
qādır bola a.- ur 248b/7
kıla a.- ur 210a/24

muḳābala bola a.- ur 227a/1

tapa a.- ur 274b/21

tirgüze a.- ur 287b/25

boldura a.- ur édi 222a/17

ḳıla a.- ur édi 228a/10

ténglik ḳıla a.- urbız 234b/14

yétküre a.- urlar 250b/7

alday a.- ursén 290a/3

ḳıla a.- ursén 277a/19

boldura a.- ursız 209b/23

körsete a.- ursızlar 268b/4

8. yardımcı fiil

talkān a.- a algay érdiler

293b/25

asīr a.- dı 186b/21, 283a/15

satıp a.- dı 200a/10, 200a/24,

236a/10, 236a/21, 301a/12

asīr a.- dılar 186a/7

ḳuvvat a.- dılar 260a/17

satıp a.- dım 301a/23

satıp a.- ḡan 274b/3

satıp a.- ḡanınıḡ 237b/13

‘ibrat a.- ḡay 216b/6

ḥabar a.- ḡay 217b/16

satıp a.- ḡay 211b/8, 258b/2

yal a.- ḡay 256b/9

kayl a.- ḡaybız 242a/2

asıḡ a.- ḡaylar 207b/17,

218b/26

cizya a.- ḡaylar 186b/13

pand a.- ḡaylar 260b/22,
286b/18

satıp a.- ḡaylar 192a/12

ḳayta a.- ḡaysızlar 229a/4

yal a.- ḡaysızlar 213a/15

satıp a.- ḡıl 236a/3

asıḡ a.- ıngızlar 258a/21

‘ibrat a.- ıngızlar 229b/14

satıp a.- ıngızlar 235b/26

satıp a.- ıp 192a/9, 200a/22,

200b/6, 241a/20

satıp a.- ıpdurlar 221b/8

satıp a.- ıpmén 236a/4

satıp a.- iptur 200b/1

asıḡ a.- maḡay 256b/19

cizya a.- maḡaylar 186b/15

satıp a.- maḡızlar 277b/27

‘ibrat a.- masaḡızlar 229b/14

‘ibrat a.- maslar 304a/10

i‘tibār a.- maslar 248b/19

ḳayta a.- masmén 241b/15

pand a.- massızlar 204b/2,

221b/15

satıp a.- sa 200a/23

asıḡ a.- sa bolḡay 275b/6

satıp a.- ur 186a/22, 192a/8

ta‘līm a.- ur édi 278b/18

yola a.- ur édi 260a/19

satıp a.- ur érdiler 229a/10

asıḡ a.- urlar 204b/24, 251a/6,

292b/2, 302a/22

	fayz a.- urlar 251a/5		
	fāyida a.- urlar 251a/2		
	‘ibrat a.- urlar 247a/3		
	pand a.- urlar 203a/22, 251a/17		
	satıp a.- ursızlar 229a/12		
	tinç a.- ursızlar 274a/12		
a‘lā	(Ar.) yüksek, yüce a. 193b/25, 239a/7, 252a/7, 257b/23, 271b/5 a.+ da 272b/25 hazrat-ı Malik-ı a.+ dın 235a/13 a.+ sı 187a/25, 188b/13	alam	(Ar.) ağrı, acı, sızı; keder, dert a. 222a/1 a.+ ı 211a/22 a.+ ığa 234b/16, 266b/13 a.+ ıge 237b/24 a.+ ını 237b/26 a.+ ınıḡ 273b/20 a.+ larınıḡ 273b/10
		ālām	(Ar.) ağrılar, acılar ā. 205b/12
		a‘lam	(Ar.) bilen, bilgin a. bolğay 304b/26
‘alā	(Ar.) üzerine, üstüne ‘a. 219b/1, 219b/2, 267b/1, 263a/24, 295a/3	‘alam	(Ar.) dünya, cihan ‘ā. 189a/17, 208a/3, 224a/22, 227b/27, 280b/18, 299b/18 hazrat-ı sayyid-i ‘ā. 278b/16 h‘āca-yı ‘ā. 198b/5 rabbānī-yi ‘ā. 287a/8 sayyid-i ‘ā. 185b/18, 192a/17, 195a/23, 198a/19, 199a/3, 205a/23, 211a/25, 280b/5 ‘ā.+ da 252a/24, 257a/6, 257a/7, 269a/16, 294a/13, 304a/14 ‘ā.+ dın 185a/19 ‘ā.+ ı 290b/15 ‘ā.+ ınıḡ 271b/6 ‘ā.+ larğa 204a/6 ‘ā.+ larınıḡ 209a/8
ālā	(Ar.) ihsanlar, bahşişler ā.+ yıdur 247b/16 ā.+ yım 204a/1		
‘alā’d-davām	(Ar.) sürekli, devamlı ‘a. 211a/22, 289b/20, 293a/2		
‘alāka	(Ar.) ilgi, ilişki ‘a. 186a/5		
‘alā’l-cümla	(Ar.) sonuç olarak ‘a. 290b/25		
‘alā’l-favr	(Ar.) derhal, birden ‘a. 299a/3		
‘alā’l-iṭlāk	(Ar.) umumiyetle, genel olarak a.+ ınıḡ 274b/9		

‘ā.+ larnıng 303a/12	182b/21, 182b/23, 182b/24,
‘ā.+ nı 189b/8	182b/26, 182b/4, 182b/6,
‘ā.+ nıng 204a/23, 250a/22,	183a/14, 183a/21, 183a/22,
273b/19, 296b/5	183a/6, 183a/9, 183b/5,
sayyid-i ‘ā.+ nıng 266a/20	184a/13, 184b/27, 184b/5,
‘alāmat (Ar.) belirti, iz, işaret	185b/16, 185b/6, 186a/4,
‘a. 283b/8	186b/12, 186b/3, 187b/8,
‘a.+ ı 230b/26, 248b/11,	188a/24, 188b/1, 188b/11,
255b/4	188b/3, 188b/7, 189b/11,
‘a.+ ıdur 213a/23, 273a/8	189b/15, 189b/18, 189b/26,
‘a.+ nıng 307b/21	190a/11, 190a/13, 190a/6,
‘a.+ lar 213b/13	190b/13, 190b/20, 190b/7,
‘a.+ larıdın 216b/8	191a/10, 191a/12, 191a/13,
‘ālamī (Ar.) dünyaya mensup, insan	191a/18, 191a/20, 191a/21,
acsād-ı ‘ā. 290b/15	191a/22, 191a/23, 191a/27,
‘ā.+ larğa 246b/27	191b/11, 191b/13, 191b/15,
‘ā.+ ler 208a/2, 209b/18,	192b/26, 192b/3, 193a/27,
264b/16	193b/13, 194b/19, 195a/11,
‘ālamīn (Ar.) alemler, dünyalar	195a/20, 195a/21, 195a/25,
‘ā.+ lernıng 205a/19	196a/18, 196a/20, 196a/23,
alamlıg (Ar.+T.) acı veren, şiddetli	196a/3, 196a/9, 196b/17,
ağrılı	196b/19, 196b/2, 196b/22,
a. 283b/3	196b/25, 197a/14, 197b/19,
‘alāniya (Ar.) bir şeyin dış yüzü.	197b/20, 197b/21, 197b/22,
‘a.+ sı 219a/20	197b/23, 197b/24, 197b/27,
‘alāniyan (Ar.) açıkça, elenen	198a/26, 198b/11, 198b/23,
‘a. 249a/22	199a/11, 199a/17, 199a/23,
alar çokluk III. şahıs/işareti	199b/17, 199b/22, 200b/25,
zamiri; onlar	201a/16, 201b/10, 201b/23,
a. 181b/18, 181b/22, 182a/17,	201b/9, 202a/14, 202b/1,
182a/18, 182a/21, 182b/16,	202b/13, 202b/24, 202b/25,
	202b/26, 202b/5, 203a/11,

203a/14, 203a/15, 203a/19,
203a/20, 203b/3, 204b/10,
205a/10, 205a/2, 205a/27,
205a/7, 205b/1, 205b/20,
205b/6, 206a/3, 206a/7,
206b/11, 206b/18, 206b/19,
207a/12, 207a/15, 207b/12,
208b/12, 208b/18, 208b/4,
209a/18, 209b/12, 210a/5,
210a/7, 210b/16, 210b/2,
210b/22, 210b/26, 211b/14,
212b/18, 212b/7, 213a/12,
213a/8, 213a/9, 213b/17,
213b/2, 213b/9, 215a/16,
215b/15, 216b/17, 216b/22,
217a/12, 217a/2, 217a/4,
219a/15, 219a/18, 219b/18,
220a/8, 220b/20, 220b/22,
220b/24, 220b/6, 220b/9,
221a/22, 221a/24, 221a/25,
221b/1, 221b/12, 221b/7,
221b/9, 222a/1, 222a/23,
222a/4, 222a/5, 222b/1,
222b/7, 223a/3, 223a/6,
224a/24, 224b/19, 225a/14,
225a/5, 225b/20, 225b/6,
227a/6, 227b/22, 228a/1,
228a/22, 228a/24, 228a/8,
228a/9, 230b/8, 231a/15,
231a/4, 231b/20, 231b/22,
232a/5, 232a/8, 232b/3,
232b/4, 234a/1, 234a/4,
234a/7, 234b/25, 235a/20,
235b/23, 236a/11, 236a/2,
237b/17, 237b/18, 238a/20,
238b/22, 238b/25, 238b/26,
239a/19, 240a/3, 241b/1,
241b/12, 241b/24, 241b/4,
241b/8, 242a/19, 242b/15,
243b/27, 245b/19, 245b/27,
246b/21, 247a/3, 247a/4,
247a/9, 247b/1, 248b/12,
248b/19, 248b/6, 248b/7,
249a/1, 249a/26, 249b/18,
250a/2, 250b/12, 250b/13,
250b/2, 250b/5, 251a/18,
251a/19, 251a/22, 251a/6,
251a/7, 251b/13, 251b/15,
251b/22, 251b/26, 251b/27,
252a/16, 252a/24, 252a/9,
252b/26, 252b/3, 252b/6,
254a/20, 254b/25, 255b/12,
256a/19, 256a/3, 256a/8,
257a/10, 257a/3, 257b/18,
257b/5, 258a/10, 258a/14,
258a/25, 259a/15, 259a/21,
260a/20, 261a/4, 263b/23,
264b/13, 266a/9, 266b/21,
266b/4, 268a/24, 268a/25,
268a/27, 268b/10, 268b/11,
268b/12, 268b/18, 268b/23,
268b/8, 268b/9, 269a/24,
269a/26, 269a/3, 269a/4,
269a/5, 269b/1, 269b/2,

269b/26, 270a/11, 270a/16,
270a/26, 270a/6, 270a/7,
270b/10, 270b/12, 270b/17,
270b/19, 271a/10, 271a/11,
271a/13, 271a/17, 271a/24,
272a/3, 272b/6, 272b/9,
274a/12, 274a/16, 274a/18,
274a/2, 274a/20, 274a/22,
275a/16, 275b/25, 275b/6,
276a/1, 276a/13, 276a/18,
276a/22, 276a/23, 276a/4,
276a/7, 276a/8, 277b/13,
278b/1, 278b/20, 278b/25,
278b/3, 279a/17, 279a/2,
279a/20, 279a/25, 279b/24,
279b/9, 280a/13, 280b/26,
281a/1, 281a/22, 281a/4,
281b/18, 281b/2, 281b/3,
283a/14, 283a/6, 283b/1,
283b/2, 283b/3, 284a/24,
284b/26, 285a/6, 285a/8,
286b/23, 286b/24, 287a/17,
287b/5, 287b/7, 288b/12,
288b/13, 288b/15, 288b/16,
288b/18, 289a/4, 289a/5,
290b/8, 290b/9, 291a/24,
291b/18, 292b/17, 292b/23,
293b/12, 293b/18, 294a/14,
294a/16, 294a/18, 294a/20,
294a/9, 294b/12, 294b/26,
294b/27, 295a/18, 295b/17,
296a/12, 297a/1, 297a/19,
297a/21, 297b/7, 297b/9,
298a/19, 298a/4, 298b/4,
299a/22, 299a/23, 299a/25,
299a/26, 299b/10, 299b/4,
300a/22, 300a/24, 300b/1,
300b/25, 303a/17, 303a/22,
303a/25, 303b/1, 303b/15,
304a/4, 305b/14, 306a/10,
306a/11, 306a/13, 306b/16,
307a/11, 307a/21, 307a/5,
307a/6, 307a/9, 307b/3,
307b/7, 308a/17, 308a/5
a.+ da 203a/19, 210b/3,
250a/19, 267a/13, 277a/26
a.+ din 182b/10, 183a/4,
183b/19, 184b/12, 184b/9,
185a/1, 186a/10, 186a/7,
186b/11, 186b/9, 187a/12,
187a/8, 187b/9, 189a/20,
190a/19, 190b/11, 190b/12,
190b/9, 191a/10,
192a/5, 192b/14, 192b/25,
192b/27, 193a/10, 193a/16,
193a/7, 193b/15, 193b/6,
194b/5, 195a/15, 197a/13,
197a/18, 197a/24, 197b/26,
198a/16, 198a/22, 198a/4,
201b/17, 201b/19, 202b/21,
202b/6, 203a/24, 204a/16,
207a/19, 208b/9, 209a/2,
210a/10, 210a/19, 210a/25,
210a/8, 210b/20, 210b/7,

211b/9, 213a/6, 215a/3,
 216b/20, 217a/13, 218a/6,
 219b/20, 219b/23, 220b/18,
 221b/1, 221b/5, 222b/25,
 223a/23, 223b/2, 224a/23,
 224b/18, 227a/8, 227a/9,
 228b/16, 228b/19, 230b/10,
 230b/11, 230b/5, 231a/13,
 232a/7, 232b/3, 233b/26,
 234a/10, 234a/19, 235a/11,
 238b/11, 239a/19, 241a/19,
 241b/3, 242b/5, 243b/24,
 246a/6, 246b/25, 247a/22,
 248a/2, 248b/17, 248b/18,
 250a/8, 251b/3, 252a/14,
 255b/12, 258a/12, 258a/15,
 261a/9, 261b/10, 263a/22,
 263b/17, 263b/18, 264b/10,
 265a/22, 265b/9, 266a/15,
 266a/25, 267a/13, 267a/14,
 267b/24, 270a/16, 270a/22,
 270a/6, 270b/2, 271a/19,
 272a/12, 273a/13, 274b/17,
 276a/16, 276a/17, 276a/22,
 276a/27, 276a/3, 277a/18,
 278a/12, 279b/22, 279b/4,
 284a/10, 284b/16, 284b/27,
 285a/3, 285b/5, 286a/24,
 287a/3, 289a/27, 289b/10,
 289b/21, 293a/14, 294a/11,
 297b/10, 297b/25, 297b/9,
 298a/16, 298a/17, 298b/2,
 298b/7, 300b/5, 301a/13,
 302b/12, 302b/26, 302b/27,
 303a/27, 307a/25, 307a/26
 a.+ din érdi 254b/23
 a.+ dındur 231a/11, 233b/10,
 290b/12
 a.+ dur 279a/26, 290b/15
 a.+ durlar 183a/13, 184b/10,
 185a/2, 189b/4, 189b/5,
 192a/22, 193a/17, 193b/4,
 196a/22, 212b/15, 212b/9,
 220b/21, 221a/20, 221b/4,
 221b/7, 248b/7, 251b/25,
 254b/15, 268a/27,
 270b/19, 270b/26, 279a/1,
 279a/22, 279a/25, 279a/3,
 296b/4, 308a/12, 308a/18
 a.+ ğa 181b/22, 181b/23,
 181b/27, 182a/1, 182a/2,
 182a/22, 182b/12, 182b/7,
 183a/20, 183b/10, 183b/12,
 184b/11, 184b/12, 184b/23,
 185a/23, 185b/6, 186a/6,
 186b/9, 187a/10, 187a/13,
 187a/17, 189b/21, 190a/17,
 190a/5, 190b/1, 190b/25,
 191a/17, 191a/18, 191a/19,
 191a/21, 191b/16, 191b/20,
 191b/6, 192a/24, 192a/4,
 192b/18, 192b/4, 193a/19,
 193a/22, 193a/3, 193a/4,
 193b/13, 193b/20, 193b/23,

193b/3, 193b/5, 194a/10,
194b/10, 194b/17, 194b/2,
194b/3, 194b/4, 195a/15,
195a/16, 195b/10, 195b/11,
195b/5, 196a/6, 196b/12,
196b/13, 196b/2, 196b/4,
196b/7, 197a/24, 197b/16,
197b/4, 197b/8, 198a/1,
198b/22, 198b/25, 198b/26,
198b/9, 200a/12, 200b/12,
200b/3, 201a/18, 201a/19,
201a/21, 201a/6, 201b/20,
201b/21, 201b/26, 201b/27,
202a/17, 202a/4, 202a/7,
202b/1, 202b/13, 202b/6,
203a/12, 203a/16, 204a/11,
204a/20, 204b/12, 204b/7,
204b/8, 205a/11, 205a/12,
205a/18, 205a/2, 205a/21,
205a/22, 205a/6, 205b/19,
205b/22, 205b/8, 206a/27,
206a/8, 206b/1, 207a/1,
207a/16, 208a/27, 208b/13,
208b/15, 208b/8, 209a/11,
209a/17, 209b/11, 210a/1,
210a/2, 210a/3, 210b/11,
210b/24, 210b/25, 211a/19,
212a/19, 212a/22, 212b/19,
212b/21, 212b/22, 212b/7,
213a/4, 213b/6, 213b/8,
214a/14, 214a/25, 214a/26,
214a/3, 214a/4, 214b/12,
214b/20, 214b/26, 215b/3,
215b/8, 216a/2, 216b/11,
216b/13, 216b/14, 216b/9,
217a/18, 217a/23, 217a/3,
217a/7, 217a/8, 217b/26,
218a/10, 219b/22, 219b/25,
220b/13, 220b/19, 220b/21,
221a/27, 221b/24, 221b/5,
222a/7, 222b/5, 222b/7,
223b/8, 223b/9, 224a/25,
224a/26, 224b/27, 225b/18,
225b/19, 226a/18, 226b/15,
227a/13, 227a/18, 227b/17,
227b/21, 228a/26, 228b/14,
228b/21, 228b/4, 229a/18,
230a/13, 230a/15, 230b/13,
230b/3, 231a/12, 231a/21,
231a/26, 231b/5, 232a/5,
232a/6, 232b/25, 232b/3,
233b/7, 234a/5, 234b/25,
235a/19, 238a/18, 238b/2,
238b/8, 239a/5, 240a/1,
240a/24, 240b/20, 240b/5,
241a/11, 241a/16, 241a/20,
241b/10, 241b/20, 241b/21,
241b/3, 242a/10, 242b/4,
243a/11, 243a/8, 243b/16,
244a/9, 245a/14, 245a/22,
247a/16, 247a/24, 247a/7,
247a/8, 247b/1, 247b/2,
247b/5, 248b/10, 248b/14,
248b/17, 249b/8, 250a/6,

250b/11, 250b/13, 250b/2,
251a/25, 251a/8, 251b/2,
251b/20, 251b/7, 252a/15,
252a/17, 252a/9, 252b/11,
252b/15, 252b/7, 253a/12,
253a/17, 253a/22, 253a/3,
253b/4, 254b/15, 254b/23,
254b/24, 255a/1, 255a/11,
255a/12, 255a/15, 256a/10,
257a/3, 257a/4, 257b/10,
258a/1, 258a/14, 258a/26,
258b/23, 259a/3, 259b/14,
259b/19, 259b/22, 259b/9,
260a/4, 260b/15, 261a/13,
261a/6, 261a/7, 261b/3,
263a/22, 263a/26, 263b/22,
263b/7, 264a/22, 264b/1,
264b/27, 265a/3, 266a/19,
266a/5, 266b/19, 267a/12,
267a/24, 268a/5, 268b/14,
269a/17, 269a/7, 269a/8,
269b/11, 269b/13, 269b/16,
269b/27, 270a/1, 270a/17,
270a/4, 270a/6, 270a/7,
270a/8, 270a/9, 270b/20,
270b/21, 270b/22, 270b/25,
271a/14, 271a/19, 271a/4,
271b/25, 272a/20, 272a/3,
272a/4, 272a/8, 272b/10,
272b/12, 272b/6, 274a/18,
274a/4, 275b/16, 275b/18,
275b/24, 275b/27, 276a/13,
276a/19, 276a/22, 276a/3,
276a/7, 276a/9, 276b/1,
276b/14, 276b/18, 277a/3,
277b/26, 278a/22, 278a/9,
278b/1, 278b/10, 278b/11,
278b/16, 278b/26, 278b/3,
278b/4, 279a/13, 279a/19,
279b/1, 279b/15, 279b/22,
279b/5, 280a/1, 280a/16,
280a/18, 280a/20, 280b/19,
280b/21, 280b/23, 281a/19,
281b/22, 281b/24, 282a/10,
282a/19, 282b/11, 282b/2,
283a/11, 283a/14, 283a/19,
283a/21, 284a/21, 284a/24,
285a/17, 285a/19, 285a/2,
285a/3, 285a/4, 285a/5,
285a/6, 285a/7, 285a/9,
285b/23, 285b/7, 285b/8,
286b/18, 287b/2, 288a/21,
288b/12, 289a/1, 289a/6,
289a/9, 289b/23, 289b/24,
289b/25, 289b/27, 289b/4,
289b/7, 289b/8, 290a/1,
290a/26, 290b/16, 290b/27,
290b/7, 291a/1, 291a/5,
293a/24, 293b/16, 293b/23,
293b/24, 294a/17, 294a/6,
295a/21, 297a/22, 297a/6,
297b/14, 297b/27, 297b/7,
297b/8, 298a/15, 298a/16,
298a/21, 298a/24, 298a/25,

298a/27, 299a/27, 299a/4,
 299a/6, 299a/8, 299b/2,
 299b/22, 299b/6, 300b/12,
 300b/19, 301a/11, 302b/20,
 303a/24, 303b/10, 303b/12,
 303b/13, 303b/3, 304b/26,
 306a/4, 306a/6, 306b/11,
 307a/10, 307a/6, 307b/18,
 307b/27, 308a/10, 308a/23,
 308a/8, 308a/9, 308b/1,
 308b/5
 a.+ ġa édi 213b/23
 a.+ ġadır 193a/20
 a.+ ġadur 183a/15, 196a/21,
 196b/22, 204a/12, 204b/10,
 212b/17, 213b/4, 220a/10,
 231a/5, 233b/9, 240a/4,
 251a/11, 251b/17, 251b/18,
 251b/3, 257b/5, 269b/22,
 272a/11, 272b/12, 272b/3,
 278b/26, 279a/18, 280a/15,
 283b/1, 296a/12, 301a/1
 a.+ ġasén 293a/9
 a.+ ni 182b/5, 182b/6,
 183b/11, 183b/22, 185a/1,
 186a/23, 186a/4, 187a/8,
 189a/18, 189b/19, 190a/16,
 190b/16, 191a/9, 192a/2,
 193a/16, 193a/20, 194a/23,
 194b/20, 195a/13, 195a/22,
 196b/20, 197a/14, 197b/17,
 198a/10, 198a/11, 198a/17,
 198a/20, 198a/8, 198a/9,
 198b/2, 198b/6, 201a/18,
 205b/21, 205b/6, 207a/18,
 207a/23, 208b/7, 210b/24,
 213a/10, 214a/7, 214b/27,
 215a/11, 215a/14, 215a/18,
 217a/14, 217a/21, 217b/17,
 218a/15, 222a/25, 222a/27,
 222b/6, 223b/10, 223b/3,
 224b/27, 225b/13, 225b/20,
 225b/8, 226b/3, 226b/8,
 227a/5, 227b/22, 227b/25,
 228a/8, 229a/18, 229b/27,
 230a/14, 230a/27, 233b/20,
 233b/8, 238a/20, 239b/11,
 239b/27, 240a/5, 241b/1,
 243b/2, 244b/20, 245a/8,
 245b/2, 246a/21, 248b/21,
 249a/25, 249b/2, 250b/3,
 250b/4, 251b/2, 252b/16,
 254a/14, 254b/12, 254b/27,
 257b/8, 258a/13, 258a/20,
 258a/6, 259a/13, 259a/3,
 259a/9, 259b/18, 261a/10,
 261a/8, 262a/1, 264a/21,
 264b/27, 264b/5, 265a/3,
 265b/6, 265b/7, 266a/13,
 267a/25, 268b/4, 269a/1,
 269a/22, 269a/3, 269b/2,
 269b/26, 270a/15, 270b/10,
 270b/8, 271a/14, 271a/16,
 271a/18, 272a/25, 273a/3,

275a/20, 275a/21, 275a/24,
 275b/22, 276a/1, 276a/5,
 277a/26, 277a/27, 279a/6,
 279b/23, 282b/11, 284a/21,
 284a/26, 285a/10, 285a/5,
 285b/2, 286a/2, 288a/26,
 288b/12, 288b/16, 289a/4,
 289a/6, 289b/16, 290b/13,
 290b/17, 293b/18, 293b/6,
 294a/10, 294a/24, 294a/7,
 294a/8, 296a/15, 296b/26,
 296b/27, 297a/15, 297a/16,
 297a/25, 297b/13, 297b/17,
 298a/18, 298a/3, 298a/9,
 299a/16, 299a/17, 299a/20,
 299a/25, 299a/4, 299a/5,
 300b/2, 303a/12, 303a/18,
 303a/3, 303b/11, 303b/26,
 304a/3, 305b/14, 306a/13,
 307a/10, 307b/4
 a.+ nīṅ 181b/20, 181b/27,
 182a/11, 182a/2, 182a/21,
 182b/10, 182b/11, 182b/13,
 182b/9, 183a/2, 183a/21,
 183a/25, 183a/3, 183b/16,
 183b/6, 183b/8, 184a/12,
 184a/20, 184b/11, 184b/7,
 185b/22, 186a/21, 186a/23,
 186a/5, 186a/7, 186b/1,
 186b/13, 186b/16, 186b/23,
 186b/5, 187a/1, 187a/10,
 187a/11, 187a/16, 187a/18,
 187b/15, 187b/16, 187b/25,
 188a/11, 188a/18, 188a/22,
 188b/3, 188b/4, 189a/20,
 189b/10, 189b/18, 251a/12,
 273a/16, 297a/23, 297b/3,
 190a/12, 190a/16, 190a/5,
 190b/13, 190b/6, 190b/7,
 191a/10, 191a/17, 191a/20,
 191a/21, 191b/13, 191b/14,
 192a/1, 192a/17, 192a/2,
 192a/26, 192a/27, 192a/3,
 192a/4, 193a/16, 193a/24,
 193b/11, 193b/3, 193b/6,
 194a/20, 194a/25, 194b/20,
 194b/24, 195a/16, 195a/25,
 195b/7, 195b/9, 196a/17,
 196a/5, 196a/8, 196a/9,
 196b/15, 196b/23, 196b/24,
 196b/27, 197a/10, 197a/13,
 197a/15, 197a/16, 197a/21,
 197a/25, 197a/27, 197b/16,
 197b/25, 197b/27, 197b/3,
 197b/9, 198a/10, 198a/11,
 198a/13, 198a/24, 198a/9,
 198b/10, 198b/11, 198b/13,
 198b/23, 198b/25, 198b/27,
 198b/6, 198b/8, 199a/1,
 199a/14, 199a/15, 199a/18,
 199b/17, 199b/19, 199b/20,
 199b/21, 199b/22, 199b/24,
 199b/25, 199b/26, 199b/27,
 200a/11, 200a/12, 200a/13,

200a/2, 200b/1, 200b/21,
200b/3, 201a/22, 201b/19,
201b/22, 202a/1, 202a/14,
202a/6, 202b/20, 202b/7,
203a/12, 203a/13, 203a/14,
203a/15, 203a/17, 203a/18,
203a/20, 203a/23, 203b/1,
203b/3, 204a/12, 204a/15,
204a/8, 204b/11, 204b/17,
204b/25, 204b/8, 205a/11,
205a/12, 205a/13, 205a/15,
205a/16, 205a/17, 205a/18,
205a/26, 205a/27, 205a/9,
205b/1, 205b/19, 205b/22,
205b/8, 206a/6, 206a/7,
206b/1, 206b/23, 207a/14,
207a/24, 207a/25, 208b/10,
208b/11, 208b/14, 208b/17,
208b/19, 208b/27, 208b/3,
208b/4, 208b/6, 209a/1,
209a/10, 209b/11, 209b/7,
210a/14, 210a/2, 210a/22,
210a/23, 210a/27, 210b/21,
210b/5, 211a/26, 211a/8,
212a/18, 212a/22, 212b/11,
212b/15, 212b/21, 212b/9,
213a/17, 213a/3, 213b/12,
213b/5, 214a/11, 214a/20,
214b/26, 215a/14, 215a/16,
215a/17, 215a/18, 215a/19,
215a/22, 215b/10, 215b/11,
215b/12, 215b/14, 215b/16,
215b/22, 215b/6, 216a/3,
216b/22, 217a/12, 217a/14,
217a/18, 217a/5, 217a/6,
217b/14, 217b/15, 217b/20,
218a/11, 218a/17, 218a/6,
219a/10, 219a/19, 219b/1,
219b/26, 219b/6, 219b/7,
220a/14, 220a/15, 220a/16,
220a/24, 220b/19, 220b/21,
220b/22, 220b/23, 220b/7,
221a/12, 221a/19, 221a/25,
221b/5, 222a/23, 222a/26,
222a/27, 222a/4, 222b/1,
222b/8, 222b/9, 223a/2,
223a/3, 223b/1, 223b/15,
224b/18, 224b/23, 224b/8,
225b/15, 225b/18, 225b/21,
225b/3, 225b/4, 225b/5,
225b/7, 225b/8, 225b/9,
226b/1, 226b/3, 226b/4,
226b/7, 227a/10, 227a/3,
227b/11, 227b/16, 227b/26,
228a/11, 228a/16, 228a/18,
228a/24, 228a/25, 228a/26,
228b/17, 228b/25, 228b/5,
228b/6, 228b/8, 228b/9,
229a/11, 229a/25, 229a/4,
229b/20, 229b/23, 230a/20,
230b/11, 230b/12, 230b/15,
230b/2, 230b/8, 231a/18,
231b/14, 231b/2, 231b/3,
231b/4, 231b/5, 231b/9,

232a/20, 232a/5, 232a/6, 255a/3, 255a/4, 255b/11,
232a/7, 232b/17, 233b/11, 255b/13, 255b/14, 255b/17,
234b/15, 235a/7, 237b/14, 255b/24, 255b/6, 256a/10,
237b/15, 237b/16, 237b/9, 256a/23, 256a/24, 256b/13,
238a/16, 238a/19, 238a/22, 256b/14, 256b/21, 257a/5,
238a/9, 238b/10, 238b/18, 257b/10, 257b/9, 258a/12,
238b/19, 40b/26, 238b/4, 258a/2, 258a/5, 258a/6,
239a/11, 239a/4, 239b/12, 258b/26, 259b/10, 259b/16,
239b/13, 239b/19, 240a/21, 259b/19, 259b/21, 259b/26,
241a/23, 241b/10, 43b/15, 260a/2, 260a/4, 260a/5,
241b/2, 241b/20, 241b/22, 260a/6, 260a/7, 260a/8,
241b/9, 242a/13, 242b/16, 260b/13, 260b/15, 260b/16,
242b/4, 242b/6, 243b/3, 261a/12, 261a/20, 261b/13,
244a/10, 244a/25, 244b/3, 261b/6, 262a/2, 262a/25,
245a/17, 245b/17, 245b/4, 262b/23, 263a/21, 263b/1,
246a/23, 246b/24, 247a/16, 263b/21, 264a/18, 264b/1,
247a/21, 247a/27, 247a/4, 264b/14, 264b/16, 264b/2,
247b/6, 247b/8, 248a/2, 264b/4, 265a/1, 265a/19,
248b/10, 248b/3, 248b/4, 265a/2, 265a/26, 265b/11,
248b/9, 249a/7, 249b/11, 266a/23, 268b/12, 268b/17,
249b/17, 249b/4, 249b/6, 268b/27, 269a/13, 269a/17,
250a/25, 250a/26, 250a/27, 269a/25, 269a/7, 269a/8,
250a/3, 250b/3, 251a/12, 269b/18, 269b/2, 270a/5,
251a/13, 251a/21, 251b/27, 270a/7, 270b/6, 271a/16,
251b/6, 251b/7, 251b/9, 271a/17, 271a/2, 271a/21,
252a/2, 252b/10, 252b/21, 271a/25, 271a/27, 271a/6,
252b/27, 252b/3, 252b/9, 271b/1, 271b/8, 272a/10,
253a/10, 253a/15, 253a/16, 272a/19, 272a/23, 272a/24,
253a/20, 253a/25, 254a/11, 272a/26, 272a/4, 272b/10,
254a/12, 254a/13, 56a/14, 272b/11, 272b/3, 272b/7,
254a/7, 254a/9, 254b/23, 273a/19, 273a/26, 273b/1,
254b/24, 254b/4, 255a/21, 273b/19, 273b/20, 274a/4,

274b/15, 274b/2, 275a/11,
275a/21, 275a/24, 275a/25,
275b/13, 275b/17, 275b/21,
275b/23, 276a/12, 276a/17,
276a/21, 276a/27, 276a/7,
276b/27, 276b/5, 277a/4,
277a/8, 277b/1, 277b/14,
278a/11, 278a/22, 278b/12,
278b/13, 278b/16, 278b/21,
278b/27, 278b/9, 279a/14,
279a/19, 279a/23, 279a/24,
279a/4, 279b/11, 279b/18,
279b/19, 279b/20, 280b/17,
280b/19, 281a/23, 281a/27,
281b/12, 282b/1, 282b/2,
282b/7, 282b/8, 283a/17,
283a/18, 283a/2, 283a/20,
283a/3, 283a/8, 283b/4,
284a/26, 284b/1, 284b/11,
284b/3, 284b/4, 285a/1,
285a/12, 285a/13, 285a/18,
285a/23, 285a/26, 285a/27,
285a/3, 285a/4, 285a/8,
285b/24, 285b/25, 286b/22,
287a/16, 287a/26, 287a/27,
287a/5, 287b/1, 287b/4,
288a/11, 288a/13, 288a/26,
288b/1, 288b/11, 288b/2,
289a/15, 289a/21, 289a/6,
289a/7, 289a/8, 289b/19,
290a/27, 290a/3, 290b/15,
290b/17, 290b/2, 290b/22,
290b/27, 291a/10, 291a/27,
291a/5, 291a/6, 291b/8,
293a/12, 293b/12, 293b/13,
293b/14, 293b/20, 293b/24,
294a/10, 294a/13, 294a/16,
294a/17, 294a/21, 294a/26,
294a/27, 294a/3, 294a/7,
294a/8, 294a/9, 294b/16,
295a/21, 295b/1, 295b/3,
296a/18, 296a/19, 296a/24,
296a/26, 296b/1, 296b/14,
296b/17, 296b/24, 296b/27,
296b/5, 296b/7, 297a/11,
297a/14, 297a/19, 297a/2,
297a/21, 297a/23, 297a/6,
297a/7, 297b/10, 297b/15,
297b/16, 297b/19, 297b/20,
297b/22, 297b/24, 297b/27,
297b/7, 298a/10, 298a/17,
298a/18, 298a/26, 298a/27,
298a/3, 298a/5, 298a/8,
298a/9, 298b/11, 298b/12,
298b/18, 298b/2, 299a/11,
299a/12, 299a/13, 299a/15,
299a/21, 299a/23, 299a/3,
299a/6, 299a/7, 299b/11,
299b/12, 299b/14, 299b/16,
299b/18, 299b/19, 299b/22,
299b/23, 299b/3, 299b/4,
299b/5, 299b/7, 299b/8,
299b/9, 300a/17, 300b/23,
300b/25, 301a/12, 301a/19,

301a/2, 302a/15, 302b/18, 302b/19, 303a/16, 303a/23, 303a/25, 303a/26, 303a/6, 303b/24, 303b/25, 304a/1, 304a/7, 304a/9, 304b/17, 305a/12, 305a/23, 305b/19, 305b/27, 306a/10, 306a/12, 306a/13, 306a/6, 306b/16, 306b/17, 306b/20, 306b/27, 307a/15, 307a/17, 307a/24, 307a/7, 307a/8, 307b/1, 307b/20, 308a/13, 308a/21, 308a/22, 308a/24, 308a/25, 308a/7, 308a/8, 308b/10	alast (Ar.) elest meclisi, bezm-i elest a. 'ahdı-dur 277a/24	albāb (Ar.) akıllı kimseler a.+ dın 247b/7	al-bāķī (Ar.) sonsuz ve baki olan; Allah a. 231a/26
	ālāt (Ar.) vasıtalar, araçlar ā.+ ıdın 277a/18	albatta (Ar.) elbette, mutlaka a. 222b/2, 236a/1, 245a/23, 275b/10, 287b/22, 291b/27	alda- aldatmak, kandırmak a.- ğay 277a/26 a.- y alursén 290a/3
	ālat (Ar.) vasıta, araç ā.+ ıdur 210b/7	alfāz (Ar.) kelimeler, sözler a. 233a/24 a.+ ıda 278a/25	alġuĉı alıcı a. 303a/19 satıp a. 200a/26 pand a. bolmadılar 225b/4 a.+ durlar 275a/23 a.+ ğa 243a/18 a.+ lar 197b/19
	ālatsız (Ar.+T.) vasıtasız, araçsız ā. 227a/27	alın- alınmak, alı konmak a.- dı 299a/15	alış alma, satın alma satıp a.+ ıngızlar 200b/7
	al-āyat (Ar.) ayet (Eserde tefsir kısmı bittikten sonra sonraki ayetin başladığını göstermek için nadiren kullanılan ifade) a. 211a/1, 272a/5, 280a/18	alışmak birbirinden almak, karşılıklı alışveriş yapmak satıp a. 200b/7 satıp a.+ ka 200a/26	alıştur- değiştirmek a.- dı 279b/18
	'alayhim (Ar.) onların üzerine manzil-i 'a. 255a/1 maħkūm-ı 'a.+ dūrler 223a/4 manzil-i 'a.+ ğa 221a/10		

a.- dılar 258a/11	'ā.+ leri 187b/6, 231a/24,
a.- ğaylar 249b/6	233a/14, 251a/3
a.- ğaymén 206a/8	'ā.+ leridin 271a/6, 294b/16
a.- ğıl 206a/6	'ā.+ lerini 187a/15
a.- mañgızlar 277b/27	'ā.+ lerniñ 188a/7
a.- ur 188b/22	'ālimī (Ar.+F.) bir bilgin
alışturmaq değiştirme	'ā. 206a/19
a. 212b/24	'āliya (Ar.) bir şeyin en yukarısı,
'āli (Ar.) yüce, yüksek	tepesi
'ā. 189a/22, 241a/13	'ā. 247b/24, 280b/7
alif (Ar.) Arap alfabesinin ilk	al-kıssa (Ar.) hulasa, hasılı, sözün
harfi, elif (ل)	kısası
a. 233a/10, 233a/9, 247b/15,	a. 185b/20, 189a/9, 194b/9,
260b/27	198b/1, 199a/15, 202a/5,
āliha (Ar.) ilahlar, tanrılar	215b/27, 217b/13, 223b/21,
'ā. 258a/20	227a/3, 235a/4, 236a/17,
'ā.+ sınıñ 220a/19	236a/9, 237b/26, 238a/9,
'Alīm (Ar.) “bilgisi ezeli ve ebedi	241a/12, 243a/14, 246a/8,
olan” anlamındaki Allah'ın	249b/26, 260a/16, 282a/10,
sıfatı	296b/27, 298a/20, 299a/1,
'A. 252b/22	299b/1, 304a/21, 307b/1
'ālim (Ar.) bilgin, bilgili	Allāh (Ar.) Allah
'ā. boldılar 216b/15	A. 197b/18, 203b/25,
'ā.+ dür 206b/9, 220b/14,	212a/18, 231a/26, 233a/10,
231a/22, 259a/27	260b/27, 266b/22, 278a/21,
'ā.+ ler 204b/14, 216a/26,	295b/6
296b/3, 302b/3	ni'mat-ı A. 275b/20
'ā.+ lerdin 289a/18	A.+ dın 215a/8, 232a/3
'ā.+ lerga 260b/23, 276b/27,	A.+ dur 209a/10, 209a/13,
290a/27, 290b/17	218a/26, 204a/21, 292a/14
	sū-yı A.+ ğa 278a/21

	hazrat-ı A.+ mîng 194a/2		almās	(Yu.) elmas taşı
	A.+ mîngdur 264a/24			a.+ ı 234b/21
ʿallāma	(Ar.) çok ve derin bilgili		alṭāf	(Ar.) iyi muameleler, iyilikler
	ʿa.+ dın 210a/18			a.+ mîng 197b/16
ʿallāt	(Ar.) baba aynı, anne farklı		altı	altı
	kardeş			a. 186a/6, 186a/7, 204a/23,
	ʿa.+ ı 233b/27, 234a/1			219b/9, 223a/15, 223b/26,
	ʿa.+ ıdur 241b/13			233b/27, 242b/16, 249a/15,
almağ	alma			253b/16, 257b/16, 298a/7
	a. 198a/11, 200a/25, 229a/23,			on a. mîng 185b/6
	276b/16, 290b/3, 307a/12			a. mîng 186a/6, 186a/7
	200a/9, 258b/2, 275b/6,			a. yüz 223a/15
	298b/13		altınçı	altıncı
	a.+ dın 236a/23			a. 263b/8
	a.+ ıngız (almağingız)			a.+ da 241a/17, 281b/23
	267b/17			a.+ sı 299b/8
	a.+ ka 198b/5		altmış	altmış
2. alma, yardımcı fiil				a. 259b/3, 307b/9
	fāyida a. 258b/8, 267b/24			a. bés 307b/9
	fāyida a. 195b/27, 207b/26			üç yüz a. bés 187b/24
	satıp a. 200a/10, 200a/14,			a. dört 259b/3
	200a/20,		altun	altın
	fāyida a.+ dın 268a/1			a. 195a/3, 215b/4, 236a/20,
	bende a.+ dur 244b/2			239a/7, 243a/9, 250a/1,
	satıp a.+ ıda (almağıda)			250b/22, 293a/22, 301a/4,
	236a/11			306a/17
	cānlar a.+ ka 270a/4			a.+ dın 241a/2, 260b/8,
	satıp a.+ ka 232a/14, 236a/20			263b/20, 293b/7, 301a/3,
almağlığ	alma			306a/18
	satıp a. 200a/14			a. kılğay 288b/27
	yağın a.+ ka 189b/19			a.+ nı 187b/10, 191b/6

ālūda	(F.) bulaşmış ā. bolmağan bolğay 224b/14	‘a. 188a/23, 211b/24, 219b/15, 221a/2, 224a/11, 231b/27, 236b/25, 273a/11, 273a/12, 278a/15, 278a/16, 278a/18, 284a/10, 296a/14, 296b/8, 308a/15, 308b/24, 308b/27
ālūdalıǵ	(F.+T.) bulanıklık ā.+ ıdın 273a/12	‘a.+ da 220b/24, 273a/11, 276b/10, 277a/2
alvāḥ	(Ar.) levhalar a.+ ıda 286b/4	‘a.+ dın 182b/9, 249a/1, 276b/14, 280a/22
alvān	(Ar.) renkler a. 248a/26, 297b/22	‘a.+ dur 243b/11
‘ām	(Ar.) umumi, genel ‘ā. 294b/14 ‘aṭf-ı ‘ā. 265b/26 ‘ā.-ı maclisde 240a/15 ‘ā.+ dur 220b/18, 290b/5 da‘vat-ı ‘ā.+ dur 208a/21	‘a. étkey 221b/21 ‘a.+ ğa 198a/22, 210b/23
‘amā	(Ar.) körlük, görmezlik ‘a. 278a/21	‘a.+ ge 296b/20 ‘a.+ ı 198a/23, 208a/14, 225b/7, 236b/6, 257b/26, 283b/21, 308b/27
āmāda	(F.) hazır ā. bolğan 228b/16 ā.+ dur 269b/8, 270a/2 ā. kıldı 237b/17 ā. kılduǵ 283b/3, 308a/9 ā. kılpbız 300b/18 ā. kıllur 254a/18 ā. kılbız 284b/7	‘a.+ ıǵa 218b/17 ‘a.+ ımǵa 240b/10 ‘a.+ ını 249a/21, 300b/7, 308b/27 ‘a.+ ımıǵ 231b/15, 284a/1, 284a/3, 291a/7, 291a/8, 308a/24
āmāl	(Ar.) istekler, ümitler ā.+ ıǵa 186b/1	‘a.+ ımǵız 210a/18
amal	(Ar.) istek, ümit a. 230b/26, 230b/27	‘a.+ ımǵıznıǵ 210a/16 ‘a.+ ımǵnı 218a/19
a‘māl	(Ar.) işler a.+ ı 220b/22 a.+ ıǵa 184a/22	‘a. kıldılar 214a/17, 268b/26 ‘a. kıldıǵızlar 277b/21 ‘a. kılgay érdük 269b/4
‘amal	(Ar.) iş, amel	

‘a. kılğıl 247b/19	‘a.+ ları 184a/12, 184a/21,
‘a. kılğuçılabız 232b/26	220b/19, 256b/17, 257b/23,
‘a. kılğuçılabıdur 191b/27	308a/22
‘a. kılğuçımén 230a/8	‘a.+ larıdın 211b/12
‘a. kılğızlar 198b/15,	‘a.+ larığa 295a/12
230a/7, 232b/25	‘a.+ larını 194b/21, 291b/24,
‘a. kılıpdurlar 216a/21	291b/25, 294a/3
‘a. kılmağay 308b/27	‘a.+ larınığ 187b/26,
‘a. kılssa 306b/24	220b/17, 231b/14, 256b/13,
‘a. kılur édiler 228a/6	284a/4, 302b/17
‘a. kılur érdiler 202b/14,	‘a.+ larınığızğa 205b/27
278a/12	‘a.+ larınığnıñ 284a/7
‘a. kılur érdıñızler 198b/20,	‘a.+ larını 272b/11, 308a/23
269b/7, 270a/3	‘a.+ larınığ 302b/2, 303b/22
‘a. kılur 292b/9	‘a.+ nı 185a/1, 188a/20,
‘a. kılurlar 235b/26	302b/9, 308b/27
‘a. kılursızlar 205b/26,	‘a.+ nıñ 251b/4, 302b/8,
207b/4	302b/9
‘a.+ lar 187b/22, 204a/15,	‘amala (Ar.) işçi
204b/7, 220a/9, 221b/10,	‘a. 283a/16
245b/3, 252a/9, 283b/1,	‘amalı (Ar.+F.) öyle bir iş
283b/19, 284b/9, 291a/6,	‘a. 184a/20, 305a/4
291a/9, 298a/5, 302b/5,	‘a.+ dür 302b/7
308a/14, 308b/1	‘amalı (Ar.+F.) bir iş
‘a.+ larda 260b/12, 277a/5	‘a. 275b/26, 285b/27,
‘a.+ larıdın 183b/27, 208b/26,	308b/24
228a/14, 268b/7, 279b/14	amān (Ar.) eminlik, korkusuzluk;
‘a.+ lardur 187b/21	bağış, bağışlama
‘a.+ larğa 193b/4, 308a/13	a. 181b/23, 182a/2, 306b/27
	a. bérnek 182b/16, 182b/17
	a.+ da 240b/14

- a.+ nı 181b/5
a.+ nıng 181b/4
- amānat** (Ar.) emanet
a. 273a/3, 273b/15, 289b/1
a.+ ınıng 239a/25
- amānatī** (Ar.+F.) öyle bir emanet
a. 273b/16
- amānlıg** (Ar.+T.) eminlik, güvenlik
a.+ ıga 184b/10
- amāra** (Ar.) nişan, belirti, eser
a. 299b/20
- ʿamdī** (Ar.+F.) bir direk, bir sütun
ʿa. 269a/6
- ʿamīk** (Ar.) derin
ʿa. 303a/26
- ʿāmil** (Ar.) sebep
ʿa.+ i 194b/12
ʿa.+ lerga 307b/12
- amīn** (Ar.) emniyet sahibi,
korkusuz
a. 243a/19, 258b/21, 271a/13,
279b/10
a. boldılar 247a/7
a. bolduñgızlar 290a/14,
290a/19
a. bolğay 240a/6
a. bolğaylar 197a/19
a. bolğaysén 223b/13
a. bolğaysızlar 263b/15
a. bolğusıdurlar 265b/6
a. bolmağaylar 248b/26
- a. bolmanğızlar 290a/15
a. bolupturlar 271a/11
a.+ dürler 271a/14, 271a/18,
297b/27
a. émes érdiler 279b/21
a. érdiler 265b/5, 279b/16
a. kıl 182b/14
a. kıldı 226b/26
a. kıldım 242a/4
a. kılğay 296b/27
a.+ ler 246a/20
a. tutarmén 242a/3
a. tutmassén 234b/3
- āmīn** (Ar.) âmīn, duanın sonunda
kullanılan kelime
ā. 215b/19, 246a/8
ā. aytkuçı 215b/19
- amīnlik** (Ar.+T.) krş. **amīnlik**
emniyet
a.+ ka 292b/4
- amīnlik** (Ar.+T.) krş. **amīnlik**
emniyet
a. 218b/27
a.+ i 190b/24
a.+ ini 279b/19
- amīr** (Ar.) başkan, yönetici
a.+ i 181b/11
a.+ nıng 216a/16
- amīrū'l-mū'minīn** (Ar.) müminlerin
emiri; Hz. Ömer
a. 292a/3

amlāk (Ar.) ev, tarla gibi taşınmaz mülk	a. 200a/14	a. 203a/6
‘amm (Ar.) amca	‘a.+ ı 201a/4	‘ammārlik (Ar.) emredicilik, emretme
‘a.+ mınġ 237a/17		‘a.+ ı 190a/26
‘āmma (Ar.) umuma mahsus olan	‘ā. 290b/5	amn (Ar.) eminlik, rahatlık, emniyet
ammā (Ar.) ama, fakat, lakin		a. 182b/15, 297a/13
a. 186a/4, 186b/22, 188a/19,		a.+ ı 246a/21
188a/9, 189b/17, 189b/7,		amr (Ar.) emir, buyruk
190b/7, 191a/5, 192a/1,		a. 194b/19, 195b/8, 200b/17,
192b/2, 195a/10, 198b/22,		202a/8, 231b/22, 248a/6,
203a/11, 203a/15, 207b/25,		256a/25, 277a/2, 278a/25,
208a/2, 208a/4, 222a/17,		288a/5, 300b/16
230a/20, 235b/3, 208a/22,		istifhām-ı a. 220b/15
209b/18, 216a/5, 216b/23,		a.-ı ma‘rūf 200b/18
216b/26, 219a/24, 231a/15,		a.-ı ma‘rūfġa 288a/15
235a/22, 235b/7, 236a/5,		a.+ dur 191a/6
237b/4, 239a/16, 239a/26,		a.+ ı 253b/6, 289b/17,
239b/8, 240a/22, 244a/21,		292b/25, 300b/15
244b/13, 247b/26, 250b/27,		a.+ ıda 303b/8
251a/1, 252a/8, 253b/18,		a.+ ıdur 192b/18, 198b/16,
257a/9, 261a/2, 268a/25,		258a/22, 261a/8, 271b/26,
268b/24, 277a/11, 287a/8,		278a/26, 287b/20, 292b/25,
290b/5, 290b/9, 291b/1,		300b/15
291b/3, 292b/8, 294a/9,		a.+ ıġa 253b/1, 257a/1,
296a/21, 297a/9, 299a/17,		267b/20
299a/22, 305b/24, 306a/2,		a.+ ıġe 288a/6
306a/9, 306b/21, 306b/24		a.+ ımız 223a/19
a. ba‘d 245a/1		a.+ ını 230a/4
ammāra (Ar.) emreden, emredici		a.+ mınġ 189a/23
		a. kıldı 295b/20
		a. kıılır 186b/2

	a.+ lar 254b/25, 271a/10, 283a/27, 286b/2 a.+ larını 200b/19		a.+ larının 217b/4 a.+ larını 275a/13 a.+ m 285b/11, 285b/12 a.+ mını 259b/9 a.+ mını 246a/22 a.+ nın 284b/26, 302b/6 a.+ sı 185a/26, 185a/27, 200b/22, 244b/8, 246a/19, 279a/6, 279a/7, 306a/3 a.+ sını 185a/25 a.+ sının 185a/22, 305a/23
amşāl	(Ar.) benzer, benzeyen a.+ ı 197a/11, 240a/13, 245a/8, 248a/13, 256b/18, 258a/5, 263a/18, 268a/21, 279a/15, 284b/1, 285a/26, 289b/27, 289b/7 a.+ ıda 216b/26, 259b/15 a.+ ıdurlar 285b/2 a.+ ığa 192a/4	An'ām	(Ar.) En'am suresi sūra-yı A.+ da 272a/6, 280a/17 sūra-yı A.+ dındur 233a/6
amti'a	(Ar.) satılacak şeyler, mallar a. 251a/9, 265b/17 a.+ dın 251b/22	anām	(Ar.) bütün mahluklar, yaratılmışlar sayyid-i a. 184a/9, 281a/14 sayyid a.+ dın 189a/10
āmurziş	(F.) bağış, affetme ā. kılar 197b/15	'an'ana	(Ar.) gelenek 'a. 181b/8
amvāl	(Ar.) mülkler, mallar a.+ ı 207b/18 a.+ larının 200a/13	anasız	annesiz a. 264a/14
ān	(Ar.) lahza, an ā.+ mını 234b/1	anbār	(F.) anbar a. 208a/5
ana	anne a. 242b/20, 285a/10, 285a/11, 285a/13, 285a/14 a.+ dın 243b/17, 259b/10, 274b/17 a.+ dınsızlar 242b/16 a.+ ğa 284b/25, 306a/5, 306a/8 a.+ lar 291a/3	anbārḥāna	(F.) anbar a.+ lar 241a/13
		anbiyā	(Ar.) nebiler, peygamberler a. 218a/18, 229a/17, 233b/20, 261b/5, 282b/25, 290b/9, 307a/23

	a.+ dın 280b/13	204b/23, 205b/2, 206a/1,
	a.+ ğa 203b/16	206a/5, 206a/6, 206a/9,
	a.+ nıng 229b/25	206b/19, 207a/2, 209a/14,
Anbiyā	(Ar.) Enbiya suresi	209b/18, 211b/17, 212b/24,
	A. 307b/21	213a/15, 213a/18, 213b/27,
	sūra-yı A. 217b/19	215b/4, 216b/15, 216b/9,
ança	öylece, anca; III. teklik işaret zamiri	218b/20, 220a/23, 221b/16,
	a. 191b/13, 194b/8, 243b/18, 245a/4, 278a/11, 296b/15, 297a/7	221b/27, 222a/1, 227b/7, 228b/23, 230a/27, 230b/19, 230b/23, 231a/16, 231b/2, 231b/7, 232b/25, 232b/4,
	ikki ança iki kat, iki misli	234a/13, 234a/21, 236a/27,
	ikki a. boldı 242b/7	236b/2, 236b/3, 238b/12,
and	krş. ant , ānt	238b/13, 238b/19, 239a/21,
	yemin, ant	239b/24, 240a/11, 240b/4,
	a. içişkenleri érdiler 183a/25, 183a/26	241b/18, 244a/23, 246a/17, 246b/22, 246b/3, 247a/3,
	a. içişkenlerini 183a/24	247b/19, 248a/10, 248a/17,
anda	orada; o zaman; III. teklik işaret zamirinin lokatif hali	251a/3, 251b/12, 251b/5,
	a. 181b/4, 181b/5, 182a/12, 182b/18, 186a/27, 187b/27, 189a/4, 190a/1, 190a/22, 191a/26, 191b/21, 191b/27, 192b/12, 193a/19, 193a/2, 193b/23, 193b/24, 196a/25, 197a/5, 197b/6, 198a/2, 198b/15, 199a/11, 199a/27, 199b/1, 199b/15, 199b/27, 199b/3, 199b/5, 200b/4, 201a/9, 202a/1, 203a/23, 203b/11, 204a/14, 204a/2,	253b/12, 253b/19, 253b/9, 255a/13, 256a/16, 256b/5, 257b/8, 258b/2, 258b/9, 259a/10, 259a/11, 259a/17, 259a/23, 259a/7, 260a/14, 260a/18, 260a/21, 260b/16, 260b/2, 260b/21, 260b/25, 260b/9, 261a/27, 261a/4, 261b/1, 261b/21, 262a/18, 262a/21, 262b/21, 262b/25, 263b/13, 264b/1, 264b/6, 265b/24, 265b/5, 265b/6, 267b/14, 268a/1, 268a/2,

269a/20, 269a/8, 269b/19,
269b/21, 269b/9, 270a/25,
270b/11, 271a/10, 272b/14,
272b/25, 273a/18, 273a/3,
273a/9, 273b/8, 274b/5,
275a/17, 275a/23, 275a/24,
275a/27, 275a/6, 275a/8,
275b/9, 276b/5, 277b/17,
279a/25, 280b/21, 280b/27,
281a/1, 281a/10, 281b/10,
282b/22, 283a/24, 283b/11,
283b/24, 286a/10, 286a/13,
286a/27, 287a/20, 287b/6,
288b/8, 288b/9, 289a/21,
290b/6, 291a/15, 291b/14,
291b/22, 292a/1, 293b/7,
293b/9, 294a/27, 296a/6,
296b/23, 297b/11, 299a/8,
299b/17, 299b/6, 301a/1,
301b/9, 302a/10, 303a/26,
304a/26, 304b/3, 305a/13,
307b/27, 307b/4, 308b/10,
308b/27, 308b/8, 308b/9
a.+ dur 182a/27, 182a/8,
286b/27, 292a/11, 296a/1,
296b/17
a.+ durlar 207a/12, 227b/10
a. édi 227b/19, 279a/8
a. érdi 245a/8
a. érdiler 207a/24

andād (Ar.) benzeyenler, misiller

a. 277a/1

andağ öyle, o şekilde

a. 185b/19, 185b/25, 193b/1,
205b/15, 206a/21, 210a/26,
233a/9, 237a/7, 238a/13,
248a/21, 250a/8, 251b/12,
259a/6, 259a/8, 260a/14,
267b/2, 268a/26, 270a/26,
273b/4, 279a/11, 280b/10,
280b/9, 285a/5, 289b/15,
291a/21, 297b/22, 298a/25,
299a/21, 305b/7, 307a/10,
307a/9

a. bolğay 288a/5, 291b/11

a. bolğusıdur 301b/14

a.+ dur 252b/1, 278b/9,
296b/13

a. édi 185b/5, 186a/11,
214b/22, 217a/20, 235b/25,
291b/12

a. kıldı 279b/15

andağ kim öyle ki

a. 181b/22, 183b/18, 183b/2,
186b/24, 186b/6, 187a/16,
188a/11, 188b/26, 189a/24,
190a/1, 190b/16, 190b/17,
191b/13, 192b/26, 192b/9,
193a/27, 201a/18, 202b/10,
204a/17, 204b/16, 204b/6,
205a/26, 205b/1, 205b/22,
206b/6, 207b/15, 207b/19,
208a/13, 209a/16, 213a/14,
215a/19, 215b/27, 216b/11,

216b/3, 217a/8, 219b/24,
223a/11, 224b/15, 224b/5,
224b/9, 226a/17, 230a/17,
231b/21, 231b/3, 233a/10,
233a/9, 233b/15, 233b/20,
236a/26, 239a/17, 242a/4,
246a/13, 246b/23, 246b/26,
247b/15, 247b/17, 249b/3,
250b/14, 251b/1, 251b/11,
252a/13, 252b/14, 253a/18,
253a/20, 253a/8, 254a/2,
256a/9, 260b/27, 261a/22,
261a/23, 261b/18, 261b/5,
261b/7, 265a/21, 265a/7,
265b/8, 266b/25, 267a/25,
269a/22, 269b/12, 270a/19,
271a/14, 271a/15, 271b/12,
272a/18, 272a/5, 273b/19,
273b/4, 273b/9, 274b/25,
275a/11, 277b/9, 280b/1,
280b/20, 282b/22, 282b/23,
282b/26, 283b/23, 285a/9,
286a/27, 286b/20, 286b/22,
286b/26, 287b/26, 288a/5,
288b/5, 289a/27, 290b/23,
290b/27, 291a/1, 291a/2,
291a/3, 293b/4, 294a/15,
294a/24, 298a/25, 299a/5,
301a/7, 301b/5, 301b/7,
302b/14, 303b/25

andāza (F.) ölçek, ölçü

a. 208a/1

a.+ dın 208a/2

a.+ ları 197b/2

a.+ sı 207a/15, 276a/25

a.+ sının 258b/17

a.+ sınca 195a/14

a.+ sını 297a/19

andın ondan, III. teklik şahıs/işaret
zahirinin ablatif hali; o
sebepten

a. 181b/14, 181b/27, 182a/14,
182b/15, 183a/18, 184b/11,
184b/19, 185a/24, 185b/3,
186a/19, 187a/8, 187b/27,
188a/11, 188a/19, 190b/23,
191a/10, 191b/14, 192b/16,
193a/6, 194a/17, 194b/11,
195b/25, 198b/26, 199a/8,
200a/17, 200b/26, 200b/27,
201a/13, 201a/18, 201a/19,
201a/26, 201a/27, 201a/6,
201b/16, 201b/4, 201b/5,
202b/25, 203a/20, 204a/10,
204a/17, 204b/1, 204b/24,
204b/4, 205a/6, 205b/13,
205b/26, 207a/8, 207b/26,
209b/16, 209b/23, 210b/14,
210b/2, 210b/8, 212a/14,
212b/2, 213a/23, 213b/11,
214a/2, 215a/11, 215a/9,
215b/7, 216a/11, 216a/15,
216b/11, 216b/9, 217b/11,
218b/22, 219b/24, 220a/2,

220b/14, 220b/26, 221a/8, 257b/26, 258b/1, 258b/22,
221b/21, 222a/14, 222b/7, 259b/15, 261a/14, 261a/7,
223a/20, 224a/15, 224a/17, 262a/15, 262a/22, 262b/15,
224a/18, 224a/2, 224b/10, 262b/19, 262b/2, 262b/24,
224b/21, 225a/20, 225b/23, 263a/13, 263a/7, 263b/14,
225b/24, 225b/27, 225b/3, 264a/11, 266a/27, 266b/12,
226a/1, 226a/7, 227a/11, 266b/20, 267a/13, 267b/14,
227b/9, 228b/26, 229b/21, 267b/15, 267b/7, 268a/1,
229b/5, 229b/9, 230b/5, 268a/10, 268a/2, 268a/23,
231a/21, 231b/10, 231b/20, 268a/3, 268a/9, 269a/12,
232b/5, 233a/26, 233b/20, 269a/18, 269a/8, 269b/16,
234a/21, 234b/10, 234b/11, 270b/18, 271a/1, 271a/13,
235a/14, 235b/11, 236b/2, 271a/14, 271a/15, 271a/16,
236b/24, 236b/9, 237a/11, 271a/18, 271b/13, 271b/18,
237a/23, 237a/5, 237b/10, 271b/22, 272a/27, 273a/23,
238a/22, 238a/24, 238b/16, 273a/5, 273b/18, 273b/5,
238b/21, 238b/3, 239b/11, 274b/16, 275a/5, 275a/8,
240a/26, 240b/26, 241a/5, 275b/10, 275b/6, 276a/24,
242b/2, 243a/3, 243a/6, 276b/13, 276b/15, 279b/2,
243a/9, 243b/7, 244a/6, 280a/26, 280a/4, 280b/12,
245a/14, 245a/20, 245a/22, 281a/9, 281b/26, 282a/1,
246b/5, 247a/3, 247a/7, 282b/10, 282b/25, 283a/15,
247b/10, 247b/16, 248a/14, 283b/23, 284b/17, 284b/2,
248a/22, 249a/17, 249a/25, 284b/20, 284b/21, 286a/8,
249a/9, 250a/7, 250b/22, 286b/5, 287a/21, 287a/23,
250b/4, 250b/5, 251a/2, 287b/25, 288b/22, 288b/25,
251a/5, 251a/6, 252a/12, 289a/2, 289a/26, 290a/11,
252a/20, 253a/16, 253a/19, 290a/15, 290a/19, 291a/20,
253a/24, 253b/12, 253b/19, 291b/10, 291b/2, 291b/6,
253b/20, 253b/5, 254a/6, 292a/12, 292a/17, 292a/18,
254b/8, 255a/5, 256a/26, 292a/23, 292b/12, 292b/20,
256b/12, 256b/19, 257a/27, 292b/5, 293a/2, 293b/10,

293b/11, 293b/16, 293b/25,	a. 182b/15, 183a/21, 183b/25,
294a/12, 294b/6, 296a/11,	183b/27, 184a/1, 184a/22,
296b/12, 296b/4, 297a/27,	184b/13, 185a/16, 185a/18,
298a/20, 298a/22, 298b/27,	187a/21, 187a/25, 187b/12,
299a/12, 300a/16, 300a/21,	187b/21, 188b/26, 188b/27,
300a/27, 301a/20, 302a/13,	188b/6, 189a/1, 189a/17,
302a/22, 303b/11, 303b/21,	189a/24, 189b/19, 189b/27,
303b/9, 304a/9, 304b/10,	190a/9, 191a/25, 191a/27,
305b/14, 306a/19, 306a/22,	191b/6, 191b/9, 192a/23,
306a/6, 306b/5, 307b/7,	192a/8, 192b/11, 192b/5,
308b/13, 308b/9	193b/18, 193b/2, 194a/14,
a.+ dur 240a/8, 248a/15,	194a/27, 194b/13, 194b/18,
263b/10, 275b/18	194b/8, 195b/22, 195b/24,
a. édi 242b/10	195b/8, 196b/14, 196b/18,
andīša (F.) kaygı, gam; korku	198a/22, 198a/25, 198a/26,
a. 205a/2	198a/27, 198b/11, 198b/20,
a. éterler 204b/23	199a/8, 199b/18, 199b/20,
a. étti 227b/23	200a/6, 200b/21, 200b/4,
a. kılğaylar 276a/13	200b/9, 201a/12, 201a/9,
a. kılmadı 186a/3	201b/17, 201b/4, 202a/3,
a. kılmasmén 225a/11	202a/9, 202b/15, 202b/16,
andūh (Ar.) gam, keder, tasa, kaygı	202b/19, 203a/10, 203b/10,
a. 266a/3, 296b/1	203b/19, 203b/20, 203b/9,
a.+ imnı 244b/17	204a/26, 204a/3, 205b/10,
a.+ mı 183b/16	205b/14, 205b/15, 206a/18,
andūhī bir gam, bir kaygı	206a/21, 206b/3, 208b/7,
a. 195b/10	209a/13, 209a/21, 209b/2,
Anfāl (Ar.) Enfal suresi	209b/3, 209b/5, 209b/6,
A. 181b/6	210a/14, 211a/10, 211a/17,
anga ona; III. teklik şahıs/işaret	211a/19, 211a/21, 211a/9,
zamirinin datif hali	212a/15, 213a/25, 213a/4,
	213b/16, 213b/22, 213b/3,

214b/23, 215a/21, 215a/22,
215a/27, 215a/5, 215b/14,
216a/21, 216a/8, 216b/27,
217a/4, 217b/1, 217b/17,
218a/19, 218b/1, 218b/19,
218b/2, 218b/20, 218b/7,
219a/14, 219b/11, 220a/20,
220a/21, 220a/25, 220a/26,
220a/4, 220a/7, 220b/27,
221a/13, 221a/15, 221a/19,
221a/5, 221b/11, 221b/26,
223a/1, 223a/12, 223a/13,
223a/25, 223a/8, 223a/9,
223b/19, 223b/25, 224b/10,
224b/21, 225a/14, 225a/16,
225a/18, 225a/19, 225a/25,
225a/7, 225b/13, 226a/14,
226a/16, 226a/22, 226a/25,
227a/11, 227a/19, 227b/13,
227b/6, 228a/20, 228b/16,
228b/20, 228b/4, 229a/6,
229b/10, 229b/11, 229b/8,
230a/11, 230a/6, 230a/9,
230b/22, 231b/15, 231b/7,
232a/8, 232b/12, 232b/14,
232b/9, 233a/2, 233a/3,
233b/23, 233b/24, 234b/18,
234b/27, 234b/4, 234b/6,
235a/14, 235a/16, 235a/17,
235a/8, 235b/13, 235b/15,
236a/1, 236b/24, 236b/6,
237a/11, 237a/14, 237a/2,
237a/20, 237a/22, 237b/20,
238a/13, 238a/23, 238b/8,
239a/10, 239a/13, 239a/26,
239a/27, 240a/18, 240b/14,
240b/17, 240b/22, 240b/7,
240b/9, 241a/3, 241a/6,
241b/1, 242a/2, 242a/3,
242a/6, 242b/1, 242b/11,
242b/2, 242b/8, 242b/9,
243a/18, 243a/26, 243b/12,
244a/22, 244a/3, 244b/23,
244b/9, 245a/10, 245a/15,
245a/2, 245a/27, 245a/4,
245b/14, 245b/9, 246a/23,
246b/11, 246b/23, 247a/2,
247b/20, 247b/22, 248a/1,
249a/22, 249b/11, 249b/13,
249b/8, 250a/23, 250a/7,
250b/21, 251b/26, 251b/3,
252a/20, 252a/26, 253a/1,
253a/18, 253a/21, 253a/5,
253b/12, 253b/14, 253b/16,
254b/20, 255a/26, 255a/3,
255b/14, 255b/2, 255b/22,
256b/15, 256b/18, 256b/2,
256b/4, 256b/7, 257a/16,
257a/9, 257b/22, 257b/24,
257b/26, 258a/19, 258a/3,
259a/11, 259b/6, 261a/16,
261a/26, 261b/23, 261b/25,
262a/10, 262a/11, 262a/15,
262b/10, 262b/12, 262b/22,

263a/27, 263b/11, 263b/21,
264a/10, 264a/5, 264a/6,
265a/4, 266b/22, 266b/27,
267a/10, 267a/19, 267a/4,
267a/6, 267a/9, 267b/16,
267b/2, 267b/24, 267b/8,
268a/17, 268a/9, 270a/22,
270b/27, 271a/2, 271a/22,
270a/23, 271a/5, 271b/21,
272a/15, 272b/1, 272b/15,
273b/12, 273b/6, 274a/10,
274a/18, 274a/19, 274a/26,
274b/5, 276b/14, 276b/8,
277a/14, 277a/15, 277a/16,
277a/21, 277a/7, 277b/6,
278a/16, 278a/17, 278a/27,
278b/20, 279a/17, 280b/18,
280b/2, 280b/3, 280b/4,
280b/5, 280b/7, 280b/9,
281a/2, 281a/21, 281a/24,
281b/9, 282a/10, 282a/14,
282a/16, 282a/17, 282a/20,
282b/25, 283a/13, 283b/19,
283b/21, 283b/22, 284a/16,
285a/17, 285a/2, 285b/13,
285b/3, 286a/15, 286a/2,
286a/6, 286b/14, 286b/16,
286b/2, 286b/7, 286b/9,
287a/2, 287a/4, 287b/10,
287b/12, 289b/12, 289b/16,
290a/16, 290a/19, 290a/7,
291a/11, 291b/8, 292b/11,
292b/26, 292b/3, 292b/4,
292b/7, 293a/10, 293a/11,
293a/17, 293b/10, 293b/11,
294a/23, 294b/2, 295a/10,
295a/17, 295a/5, 295b/24,
295b/25, 296a/2, 296a/5,
297a/10, 297b/7, 298a/14,
298a/2, 298b/20, 298b/21,
299a/13, 299a/14, 300a/11,
300a/8, 300b/13, 300b/17,
301a/24, 301b/22, 302a/12,
302a/4, 302a/8, 302a/9,
302b/20, 302b/27, 303a/6,
303a/7, 303b/1, 303b/11,
303b/2, 303b/4, 304a/15,
304a/16, 304b/15, 304b/16,
304b/18, 305a/16, 305a/5,
305a/6, 305b/23, 306a/18,
306a/22, 306a/23, 306b/10,
306b/25, 306b/27, 306b/6,
306b/7, 306b/8, 306b/9,
307a/13, 307b/16, 308a/10,
308a/14, 308a/21, 308b/16,
308b/17, 308b/23, 308b/27,
308b/4, 308b/5
a.+ dur 201a/23, 203b/12,
213a/14, 213a/25, 218b/8,
232a/19, 232a/26, 250a/5,
250a/6, 254b/13, 267b/1,
267b/3, 270b/8, 271b/16,
271b/17, 281b/6, 287a/14,

292a/24, 295b/12, 298a/8, 300a/14, 306b/25	194b/8, 195a/19, 195b/2, 197b/2, 197b/9, 198b/1, 198b/12, 198b/14, 199a/18, 200a/24, 202a/21, 203b/11, 204a/5, 204b/1, 204b/6, 205a/4, 205b/3, 206a/7, 207b/7, 209a/20, 209a/23, 209b/15, 209b/27, 212a/4, 212b/19, 214a/3, 214b/13, 214b/15, 216a/19, 216a/25, 216a/6, 216b/3, 217a/20, 217a/21, 218a/20, 219a/12, 219a/16, 220a/2, 220a/7, 220b/26, 222a/15, 223a/13, 223a/16, 223a/25, 223b/12, 223b/6, 224b/2, 224b/3, 225a/19, 226a/20, 226a/23, 226a/7, 226b/17, 226b/18, 227a/8, 228a/23, 229b/18, 229b/20, 229b/5, 230a/9, 231a/19, 232a/15, 232b/12, 233b/15, 234a/12, 234a/13, 234a/20, 234a/21, 234a/3, 234a/5, 234b/10, 234b/12, 234b/5, 234b/8, 235a/14, 235a/22, 235a/26, 235a/6, 235a/9, 235b/1, 235b/20, 235b/22, 235b/26, 236a/12, 236a/16, 236a/25, 236a/3, 236a/6, 236b/1, 236b/12, 237a/14, 237a/23, 237b/22, 237b/3, 238a/11, 238a/16,
a.+ durlar 188a/7, 190a/2, 204b/14, 205b/5, 208b/1, 212a/9, 217a/10, 217a/17, 218b/15, 221a/6, 227b/2, 232a/23, 248b/25, 251a/4, 254a/27, 259a/18, 260b/24, 263a/17, 263a/19, 265b/14, 269a/8, 271b/24, 278a/19, 281b/13, 283b/24, 288a/16, 290b/18, 296b/3, 302b/3, 303a/6	
aṅlat- anlatmak	
a.- ğay 192b/17	
a.- urur 198b/19	
aṅlatmaq anlatma	
a.+ dur 182a/6	
aṅlatmaqlıĝ anlatma	
a. 198b/20	
anhār (Ar.) ırmaklar, çaylar	
a.+ dur 273a/24	
anı onu, III. teklik şahıs/işaret zamirinin akkuzatif hali	
a. 181b/11, 182b/14, 182b/15, 184a/3, 185a/11, 185a/27, 185a/9, 186b/24, 186b/25, 187a/19, 188a/19, 188b/26, 189b/21, 190a/3, 191a/2, 191a/24, 191a/3, 192a/21, 192b/7, 194a/25, 194b/13,	

238a/24, 238a/27, 238b/5,
239a/18, 239b/4, 239b/6,
240a/18, 240a/7, 240b/14,
240b/17, 240b/21, 241b/1,
241b/14, 241b/18, 241b/23,
241b/3, 242a/17, 242a/18,
242b/14, 242b/23, 242b/8,
243a/10, 243a/17, 243a/9,
243b/14, 243b/16, 243b/24,
243b/26, 244a/11, 244a/4,
244a/6, 245a/18, 245a/4,
245a/5, 245b/9, 245b/10,
246a/26, 246a/6, 246b/19,
247a/12, 248a/8, 249a/20,
249b/10, 249b/19, 249b/21,
249b/4, 249b/9, 250a/1,
250a/12, 250a/6, 251a/11,
252b/4, 253a/1, 253b/2,
254b/2, 255a/15, 255a/24,
255b/1, 256a/17, 256a/26,
256b/23, 256b/5, 256b/6,
258b/14, 258b/24, 260a/12,
261b/1, 261b/20, 261b/25,
261b/7, 262a/14, 262a/9,
262b/15, 262b/16, 262b/19,
262b/27, 262b/5, 262b/6,
262b/7, 263a/19, 264a/22,
265b/23, 268a/19, 268a/4,
270a/26, 270a/4, 270b/1,
270b/12, 270b/7, 272a/17,
273a/19, 273a/27, 273a/6,
273a/9, 274b/10, 274b/20,

275a/2, 275a/7, 275b/18,
275b/2, 275b/20, 278b/10,
278b/18, 278b/20, 278b/3,
279b/23, 280b/2, 280b/4,
281a/8, 281b/10, 281b/11,
282a/21, 284a/17, 284a/25,
284a/3, 284b/24, 285b/7,
286a/15, 286a/4, 287a/12,
287a/15, 287a/20, 287a/22,
287a/7, 287b/10, 288a/1,
288a/6, 288b/14, 289b/12,
289b/17, 290a/11, 291b/23,
291b/24, 291b/25, 292a/3,
292b/11, 293a/5, 293b/9,
294a/22, 294b/24, 295a/11,
295a/15, 295b/26, 296a/6,
296a/9, 296b/6, 297a/8,
298b/25, 299a/1, 299a/20,
300a/1, 300a/26, 300b/8,
301a/14, 302a/16, 302a/19,
302b/24, 303a/17, 303b/25,
304a/22, 304b/17, 304b/19,
304b/23, 304b/9, 305a/24,
305a/25, 305b/17, 305b/27,
306a/9, 306b/22, 306b/23,
307b/17, 307b/20

anı̇ng onun, III. teklik şahıs/işaret
zahirinin genetik hali

a. 181b/18, 182a/11, 182a/15,
182a/23, 182a/6, 182a/8,
182b/15, 182b/16, 182b/17,
182b/20, 183a/27, 183b/23,

183b/24, 183b/3, 183b/7,
184a/11, 184a/12, 184a/15,
184a/7, 184b/16, 185a/10,
185a/12, 185a/13, 186a/6,
186b/17, 186b/19, 186b/22,
186b/26, 186b/7, 186b/8,
187a/22, 187a/5, 187b/11,
187b/2, 187b/3, 188a/1,
188a/16, 188a/17, 188a/18,
188a/2, 188a/22, 188a/25,
188a/26, 188b/1, 188b/16,
188b/19, 188b/21, 188b/24,
188b/26, 189a/1, 189a/19,
189a/25, 189a/5, 191a/11,
191a/14, 191a/19, 191a/6,
191b/12, 191b/16, 191b/18,
191b/20, 191b/25, 191b/27,
191b/7, 191b/8, 191b/9,
192a/11, 192a/16, 192a/18,
192a/20, 192b/10, 192b/20,
192b/6, 192b/8, 193a/3,
193b/18, 193b/19, 193b/21,
193b/25, 193b/26, 194a/1,
194a/14, 194a/23, 194a/8,
194a/9, 194b/10, 194b/12,
194b/21, 194b/9, 195a/10,
195a/15, 195a/19, 195a/25,
195a/26, 195b/15, 195b/20,
195b/23, 195b/24, 195b/27,
196a/1, 196a/13, 196a/14,
196a/16, 196a/19, 196a/2,
196a/20, 196a/6, 196b/1,
196b/11, 196b/23, 196b/3,
196b/9, 197a/1, 197a/11,
197a/15, 197a/18, 197a/4,
197a/7, 197b/12, 198a/26,
198b/17, 199a/20, 199a/4,
199a/5, 199b/12, 199b/14,
199b/16, 199b/5, 199b/8,
200a/12, 200a/14, 200a/19,
200a/2, 200a/24, 200b/19,
200b/2, 200b/22, 200b/23,
200b/7, 201a/1, 201a/12,
201a/17, 201b/14, 201b/2,
201b/25, 201b/4, 201b/8,
202a/12, 202a/16, 202a/18,
202a/20, 202a/21, 202a/3,
202b/13, 202b/14, 202b/15,
202b/17, 202b/6, 203a/10,
203a/14, 203a/7, 203b/12,
203b/13, 203b/16, 203b/23,
203b/27, 204a/12, 204a/3,
204b/1, 204b/15, 204b/16,
204b/27, 204b/3, 204b/4,
204b/9, 205a/4, 205b/13,
205b/3, 205b/4, 206a/15,
206a/20, 206a/25, 206a/27,
206b/1, 206b/11, 206b/2,
206b/21, 207a/26, 207a/27,
207b/1, 207b/13, 207b/17,
207b/2, 207b/20, 207b/21,
207b/25, 207b/5, 207b/6,
208a/11, 208a/15, 208a/16,
208a/17, 208a/18, 208a/19,

208a/4, 208a/6, 208a/7, 218b/22, 218b/24, 218b/25,
208a/8, 208b/1, 208b/24, 218b/3, 218b/6, 219a/2,
208b/26, 209a/12, 209a/13, 219a/20, 219a/21, 219a/24,
209a/18, 209b/20, 209b/27, 219a/25, 219a/26, 219a/3,
210a/1, 210a/10, 210a/2, 219a/4, 219a/5, 219b/10,
210a/21, 210a/24, 210a/4, 219b/12, 219b/27, 219b/4,
210b/13, 210b/19, 210b/22, 219b/9, 220a/1, 220a/10,
210b/25, 210b/4, 211a/13, 220a/11, 220a/19, 220a/20,
211a/22, 211b/11, 211b/19, 220a/21, 220a/22, 220a/7,
211b/24, 211b/25, 211b/5, 220b/11, 220b/12, 220b/17,
212a/10, 212a/13, 212a/2, 221a/1, 221a/13, 221a/16,
212a/3, 212b/25, 212b/26, 221a/17, 221a/23, 221a/3,
212b/4, 213a/10, 213a/13, 221a/4, 221a/5, 221a/7,
213a/21, 213a/6, 213b/23, 221a/9, 221b/11, 221b/16,
214a/1, 214a/15, 214a/17, 221b/17, 221b/21, 221b/22,
214a/21, 214a/22, 214a/23, 221b/24, 221b/26, 221b/3,
214a/3, 214a/4, 214a/7, 222a/14, 222a/15, 222a/16,
214b/21, 214b/25, 215a/1, 222a/18, 222a/24, 222a/8,
215a/12, 215a/20, 215a/22, 222b/14, 222b/17, 222b/19,
215a/5, 215a/6, 215a/7, 222b/27, 223a/14, 223a/15,
215b/10, 215b/2, 215b/23, 223a/25, 223a/8, 223b/1,
215b/5, 215b/7, 216a/10, 223b/11, 223b/12, 223b/6,
216a/12, 216a/16, 216a/18, 224a/13, 224a/2, 224a/21,
216a/19, 216a/2, 216a/23, 224a/4, 224a/9, 225a/12,
216a/25, 216a/27, 216a/5, 225a/17, 225a/7, 225b/11,
216a/7, 216a/9, 216b/1, 225b/22, 225b/6, 226a/1,
216b/10, 216b/14, 216b/15, 226a/17, 226a/20, 226a/21,
217a/17, 217a/5, 217a/6, 226a/22, 226a/24, 226a/9,
217b/18, 217b/2, 218a/12, 226b/12, 226b/24, 226b/27,
218a/18, 218a/22, 218a/23, 227a/10, 227a/16, 227a/17,
218a/25, 218a/27, 218b/12, 227a/24, 227a/25, 227a/3,
218b/17, 218b/18, 218b/21, 227b/1, 227b/10, 227b/13,

227b/20, 227b/22, 227b/9,
228a/21, 228a/5, 228a/9,
228b/11, 228b/12, 228b/17,
228b/18, 228b/19, 228b/21,
229a/10, 229a/20, 229a/21,
229a/26, 229a/6, 229a/7,
229b/15, 229b/20, 229b/25,
229b/3, 229b/9, 230a/13,
230a/21, 230a/22, 230a/23,
230a/25, 230a/7, 230b/1,
230b/18, 230b/2, 230b/21,
230b/24, 230b/25, 230b/4,
230b/6, 230b/7, 230b/9,
231a/16, 231a/22, 231a/5,
231b/15, 231b/19, 231b/25,
231b/27, 231b/7, 232a/15,
232a/2, 232a/25, 232b/19,
233a/1, 233a/10, 233a/13,
233a/18, 233a/20, 233a/6,
233b/10, 233b/11, 233b/23,
233b/25, 233b/6, 233b/8,
233b/9, 234a/10, 234a/16,
234a/22, 234a/27, 234a/3,
234a/6, 234b/1, 234b/10,
234b/12, 234b/18, 234b/26,
234b/4, 234b/8, 234b/9,
235a/11, 235a/12, 235a/17,
235a/21, 235a/23, 235a/4,
235a/5, 235a/7, 235a/8,
235b/10, 235b/20, 235b/21,
235b/23, 235b/24, 235b/4,
235b/7, 235b/8, 236a/1,
236a/11, 236a/15, 236a/19,
236a/26, 236a/4, 236a/8,
236b/10, 236b/11, 236b/16,
236b/20, 236b/4, 236b/8,
236b/9, 237a/1, 237a/20,
237a/6, 237a/8, 237b/10,
237b/11, 237b/12, 237b/15,
237b/23, 237b/24, 238a/1,
238a/10, 238a/12, 238a/18,
238a/21, 238a/27, 238b/20,
238b/21, 238b/24, 238b/27,
238b/7, 238b/8, 239a/1,
239a/19, 239a/25, 239a/27,
239a/4, 239b/17, 240a/13,
240a/16, 240a/2, 240a/21,
240a/22, 240a/25, 240a/6,
240b/16, 240b/20, 240b/3,
240b/6, 240b/7, 241a/2,
241a/21, 241a/26, 241a/3,
241a/4, 241b/9, 242a/2,
242a/27, 242a/4, 242a/7,
242b/12, 242b/18, 242b/23,
243a/10, 243a/27, 243a/5,
243b/1, 243b/10, 243b/18,
243b/19, 243b/20, 243b/22,
243b/3, 243b/4, 243b/8,
244a/12, 244a/13, 244a/17,
244a/20, 244a/21, 244a/22,
244a/3, 244a/6, 244a/7,
244b/10, 244b/11, 244b/12,
244b/13, 244b/17, 244b/22,
244b/24, 244b/7, 245a/17,

245a/19, 245a/2, 245a/3, 245a/4, 245a/5, 245a/7, 245a/8, 245b/10, 245b/17, 245b/20, 245b/21, 245b/26, 246a/15, 246a/8, 247a/1, 247a/12, 247a/23, 247a/9, 247b/1, 247b/11, 247b/16, 247b/17, 247b/19, 247b/20, 247b/24, 247b/4, 248a/13, 248a/4, 248b/12, 248b/17, 248b/19, 248b/26, 248b/3, 248b/8, 249a/15, 249a/17, 249a/19, 249a/2, 249a/23, 249a/24, 249a/27, 249a/6, 249b/16, 249b/20, 249b/22, 249b/25, 249b/7, 250a/10, 250a/11, 250a/23, 250a/25, 250a/3, 250a/5, 250a/9, 250b/13, 250b/15, 250b/23, 251a/10, 251a/20, 251a/23, 251a/8, 251a/9, 251b/14, 251b/2, 251b/20, 251b/23, 252a/1, 252a/11, 252a/13, 252a/16, 252a/2, 252a/21, 252a/25, 252a/26, 252a/27, 252a/4, 252b/19, 252b/4, 253a/13, 253a/18, 253a/20, 253a/22, 253a/5, 253a/8, 253b/10, 253b/15, 253b/21, 253b/22, 253b/23, 253b/5, 253b/6, 254a/13, 254a/17, 254a/18, 254a/22, 254a/23, 254a/25, 254a/9, 254b/2, 254b/22, 254b/9, 255a/21, 255a/5, 255a/8, 255b/23, 255b/26, 255b/8, 256a/14, 256a/17, 256b/10, 256b/11, 256b/14, 256b/15, 256b/16, 256b/18, 256b/19, 256b/21, 256b/24, 256b/26, 256b/3, 256b/4, 256b/8, 257a/1, 257a/26, 257b/14, 257b/16, 257b/18, 257b/23, 257b/24, 257b/25, 257b/27, 257b/7, 258a/18, 258b/14, 258b/15, 258b/18, 258b/2, 258b/6, 258b/7, 259a/11, 259a/22, 259a/27, 259a/5, 259a/6, 259b/5, 260a/15, 260a/18, 260a/25, 260a/27, 260b/12, 260b/18, 260b/20, 261a/27, 261a/9, 261b/16, 261b/2, 261b/21, 262a/12, 262a/13, 262a/19, 262a/20, 262a/8, 262b/21, 262b/22, 262b/8, 263a/1, 263a/18, 263a/2, 263a/23, 263a/3, 263b/27, 264a/1, 264a/21, 264a/22, 264a/24, 264b/24, 264b/25, 264b/7, 264b/8, 265a/16, 265a/19, 265a/20, 265a/5, 265b/1, 265b/2, 265b/25, 265b/5, 266a/25, 266a/26, 266a/27, 266a/3, 266b/13,

266b/15, 266b/17, 266b/19,
266b/25, 267a/25, 267a/4,
267b/11, 267b/14, 267b/15,
267b/25, 267b/3, 268a/19,
268a/21, 268a/25, 268a/6,
268b/20, 268b/4, 269a/10,
269a/16, 269a/20, 269a/21,
269a/6, 269a/9, 269b/27,
269b/7, 270a/10, 270a/15,
270b/12, 270b/14, 270b/16,
270b/18, 270b/3, 270b/4,
270b/5, 270b/9, 271a/23,
271b/1, 271b/11, 271b/16,
271b/2, 271b/21, 271b/9,
272a/11, 272a/16, 272b/13,
272b/17, 272b/18, 272b/2,
272b/21, 272b/24, 272b/27,
272b/4, 273a/11, 273a/2,
273a/25, 273a/3, 273a/5,
273a/6, 273a/7, 273b/1,
273b/12, 273b/17, 273b/20,
273b/26, 273b/27, 274a/10,
274a/11, 274a/23, 274a/26,
274a/9, 274b/1, 274b/16,
274b/19, 275a/1, 275a/23,
275a/6, 275a/7, 275a/9,
275b/15, 275b/26, 275b/5,
275b/8, 276b/16, 276b/19,
276b/20, 276b/6, 277a/10,
277a/22, 277a/3, 277a/6,
277a/7, 277b/22, 277b/4,
277b/6, 277b/9, 278a/17,
278b/12, 278b/2, 278b/21,
278b/23, 278b/3, 279a/10,
279a/12, 279a/15, 279a/16,
279a/5, 279b/10, 279b/11,
279b/12, 279b/13, 280a/14,
280a/18, 280a/25, 280a/26,
280a/27, 280a/5, 280a/8,
280b/10, 280b/12, 280b/13,
280b/18, 280b/24, 280b/25,
280b/5, 280b/8, 280b/9,
281a/11, 281a/13, 281a/14,
281a/22, 281a/8, 281b/13,
281b/15, 281b/16, 281b/20,
281b/24, 281b/25, 281b/7,
281b/9, 282a/16, 282a/22,
282a/23, 282a/5, 282a/9,
282b/15, 282b/16, 282b/19,
283a/1, 283a/13, 283b/1,
283b/10, 283b/12, 283b/16,
283b/2, 283b/21, 283b/22,
283b/23, 283b/24, 283b/27,
283b/5, 283b/7, 284a/1,
284a/16, 284a/17, 284a/3,
284b/19, 284b/24, 284b/25,
284b/26, 284b/6, 284b/8,
284b/9, 285a/15, 285a/16,
285a/7, 285b/15, 285b/18,
285b/20, 285b/26, 285b/3,
286a/1, 286a/11, 286a/15,
286a/16, 286a/17, 286a/4,
286a/6, 286a/7, 286a/9,
286b/13, 286b/21, 286b/26,

286b/4, 287a/1, 287a/15, 298a/11, 298a/13, 298a/22,
287a/4, 287a/5, 287a/9, 298a/23, 298a/24, 298a/3,
287b/1, 287b/12, 287b/6, 298b/19, 299a/15, 299a/22,
287b/8, 287b/9, 288a/16, 299b/1, 299b/13, 300a/15,
288a/19, 288a/20, 288a/6, 300a/20, 300a/26, 300a/5,
288a/8, 288b/17, 288b/20, 300b/10, 300b/11, 300b/19,
288b/21, 288b/23, 288b/24, 300b/20, 300b/21, 300b/26,
288b/3, 288b/7, 288b/9, 300b/4, 300b/7, 300b/9,
289a/12, 289a/20, 289a/9, 301a/11, 301a/14, 301a/18,
289b/10, 289b/15, 289b/27, 301a/26, 301a/8, 301b/17,
289b/3, 289b/7, 289b/8, 301b/2, 301b/27, 301b/7,
290a/12, 290a/7, 290b/12, 301b/8, 302a/12, 302a/18,
290b/16, 290b/22, 290b/9, 302a/2, 302a/21, 302a/25,
291a/11, 291a/12, 291a/2, 302a/8, 302b/1, 302b/22,
291a/4, 291a/7, 291b/2, 302b/23, 302b/24, 302b/8,
291b/22, 291b/25, 291b/6, 302b/9, 303a/10, 303a/13,
292a/10, 292a/12, 292a/25, 303a/14, 303a/17, 303a/19,
292a/7, 292a/9, 292b/1, 303a/21, 303a/27, 303a/3,
292b/13, 292b/14, 292b/24, 303a/4, 303a/5, 303a/7,
292b/9, 293a/10, 293a/12, 303a/8, 303b/12, 303b/19,
293a/23, 293a/4, 293a/7, 303b/20, 303b/21, 303b/23,
293b/10, 293b/18, 294a/1, 303b/7, 304a/12, 304a/14,
294a/10, 294a/12, 294a/16, 304a/16, 304a/19, 304a/21,
294a/18, 294a/2, 294a/4, 304a/27, 304b/18, 304b/27,
294a/5, 294b/11, 294b/17, 304b/3, 304b/9, 305a/10,
294b/23, 294b/24, 294b/5, 305a/12, 305a/22, 305a/23,
294b/6, 295a/17, 295a/20, 305a/5, 305b/17, 306a/13,
295a/4, 295b/11, 295b/17, 306a/22, 306a/3, 306a/4,
295b/2, 295b/5, 296a/1, 306a/9, 306b/1, 306b/10,
296a/24, 296b/10, 296b/24, 306b/18, 306b/2, 306b/23,
297a/1, 297a/25, 297a/4, 306b/26, 306b/4, 307a/12,
297b/12, 297b/21, 297b/26, 307a/20, 307a/22, 307a/26,

	307a/4, 307b/11, 307b/16, 307b/17, 307b/22, 307b/27, 307b/6, 308a/11, 308a/17, 308a/19, 308a/2, 308a/20, 308a/22, 308b/10, 308b/12, 308b/14, 308b/2, 308b/25 a.+ dur 262a/21	244a/12, 244b/23, 245b/2, 256a/23, 263a/18, 264b/24, 272a/6, 277b/1, 277b/3 a. béríp 184b/22 a.+ dur 263a/19 a. étse bolğay 263a/19 a.+ ı 197a/21, 264b/19 a.+ ıda 199a/24 a.+ ıdın 197a/10 a. içer érdingizler 259b/27 a. içerbiz 192a/20 a. içerler 189b/23, 191a/21, 192b/4, 194a/17, 197a/12, 197a/17, 199a/21 a. içermén 198a/20, 203b/27 a. içkey 264b/22 a. içkeyler 197a/9 a. içkeysizler 242a/17 a. içmek 263a/17, 263a/18 a. içti 194a/16, 197a/19, 197a/21, 270b/5 a. içtiler 197a/12, 198a/17, 242a/19, 270b/6 a.+ lar 263a/19 a.+ ları 183a/17 a.+ larınıġ 270b/6 a.+ larınıġıznı 277b/12, 277b/21 a.+ nıġ 270b/7, 281a/25
a`nī	(Ar.) yani a. 182b/2, 281a/7, 302b/3	
anīssiz	(Ar.+T.) dostsuz, arkadaşsız a. 259a/9	
`Ankabūt	(Ar.) Ankebut suresi `A.+ nı 266a/11	
`an-ķarīb	(Ar.) yakından, çok geçmeden `a. 249b/4	
ansāb	(Ar.) soylar, nesiller a. 291a/6	
anşār	(Ar.) Mekke'den Medine'ye hicretinde Hz. Peygamber'e yardım eden sahabeler a. 190b/10, 200a/8 a.+ dın 197b/22, 197b/25, 201b/9 a.+ nıġ 189b/16	
ansız	onsuz, o olmadan a. 304a/14	
ant	krş. and , ānt yemin, ant a. 183a/12, 189b/22, 189b/26, 202a/25, 204a/1, 233a/11,	ānt krş. and , ant yemin, ant

	ā. 263a/15	a.+ dın 228a/25, 256a/5,
	ā.+ dur 263a/18	278a/13, 298b/8
	ā. içermén 263a/14	a.+ dur 258b/16
ʿanūd	(Ar.) inatçı	a.+ mızda 187a/1, 226a/3,
	ʿa.+ nīng 220a/26	229b/26
anvār	(Ar.) nurlar, ışıklar	a.+ nğızda 190a/24, 190a/25,
	a. 248a/27, 273a/24	190a/27, 190b/1, 206a/16,
	a.+ ıdın 196a/18	206a/19, 277b/12
	a.+ ını 254a/2	a.+ sı 200b/17, 200b/18,
	a.+ ınıng 200a/19, 258b/16	236b/22, 282b/18, 291a/10
ara	ara, orta, arasında	a.+ sıda 181b/10, 181b/6,
	a. 206b/18, 208b/18, 208b/23,	182b/20, 183a/24, 184a/20,
	210b/14, 210b/25, 211b/12,	185b/4, 187a/1, 192b/13,
	213b/13, 216b/17, 223b/19,	215a/17, 216a/16, 223b/10,
	236b/22, 236b/5, 239b/2,	223b/20, 226a/25, 231b/10,
	245a/27, 245b/26, 246b/5,	232a/20, 232b/8, 243a/26,
	249b/25, 253a/21, 254a/22,	244a/25, 246b/6, 251a/21,
	255b/15, 256b/1, 256b/11,	254b/23, 260b/15, 263a/17,
	261b/6, 263a/12, 275a/20,	264a/18, 265a/20, 270a/18,
	276b/10, 276b/11, 276b/12,	272a/13, 275a/16, 275b/23,
	277a/6, 277b/22, 280b/26,	276a/23, 276a/26, 277a/24,
	283a/2, 287a/17, 287a/27,	280b/17, 293a/12, 293a/8,
	288a/18, 293b/27, 294b/18,	293b/3, 305a/23, 307b/3
	295a/1, 295b/18, 295b/21,	a.+ sıdabız 185a/4
	298b/1, 299a/9, 301a/18,	a.+ sıdadur 265b/11
	303a/24, 303a/25, 303a/27,	a.+ sıdın 189a/26, 217a/23,
	305b/21, 306a/13, 307a/15,	227a/27, 227b/11, 256b/9,
	307a/6, 307b/11, 307b/3,	272b/23, 273a/21, 273a/7,
	307b/7, 308b/18	305a/25
	a.+ da 234a/27, 236b/10	a.+ sıdur 304a/26
	a.+ da koyar érđi 192a/21	a.+ sıça 284b/20

a.+ sığa 185b/18, 186b/25, 199a/19, 282b/9	ā. tutar 252a/4
a.+ sın 306b/2	ā. tutkan 293b/23
a.+ sında érdiler 237b/16	ā. tutmas 208a/10
a.+ sını 184a/10, 307b/9	ā. tuttılar 205a/4
‘Arabī (Ar.) Arapça; Araplara ait	ārām-gāh (F.) mezar, kabir
‘A. 278b/22	ā.+ ını 219b/5
‘A.+ dūr 254b/21	ārām-gāhī (F.) öyle bir dinlenme
‘A.+ ler 278b/23	yeri
aracīf (Ar.) uydurmalar, yalanlar	ā. 275a/27
a.+ niᅇg 303a/11	ārāmīda (F.) dinlenen, rahat bulan
A‘rāf (Ar.) Araf suresi adı	ā. 279b/10
A. 214b/10	ā. bolğay 279a/16
sūra-yı A.+ da 224b/9, 226a/17	ārāmīş (F.) huzur, dinlenme
‘arāfat (Ar.) falcılık, kahinlik	ā.+ i 208a/2
‘a. 238b/23	ārāmlıg (F.+T.) rahat olan, rahatta
‘arā‘iş (Ar.) çardaklar	olan
‘a.+ idür 265b/23	ā. bolur 198b/10
‘arağ (Ar.) ter, terleme	ā.+ ı 189a/14, 252a/7
‘a. 199a/6, 234a/5	ārāsta (F.) süslenmiş,
aralaş- karışmak	düzenlenmiş
a.- kan 265a/19	ā. 212b/11, 246a/9, 273a/20
ārām (F.) durma; rahat, huzur	ā. boldı 207b/10
ā. 226a/10, 252a/1, 252a/8, 278b/13	ā. bolğay 221b/22
ā.-ı manzil 184b/23	ā. boluptur 205b/16
ā.+ ı 186a/1, 252a/6	ā.+ dur 235b/9
ā. tapar 251b/27, 252a/5	ā. kılduğ 261b/20
ā. taptı 186a/1	ā. kılıptur 188b/3
ā. tutar érdi 269a/21	ārāstalıg (F.+T.) süslülük,
	bezenmişlik
	ā.+ niᅇg 246a/11

- ārāyiş** (F.) süs, bezek; süsleme
 ā. 267b/18, 296b/3
 ā.+ dür 267a/16
 ā. étkeysizler 267a/25
 ā.+ i 296b/4, 296b/6, 300b/6
 ā.+ idürler 302a/26
 ā.+ ini 220b/17
 ā. kılğaylar 215b/2
 ā. kılmağı 267a/25
- araz** (Ar.) erez ağacı; meyvesi olmayan uzun çam fıstığı ağacı türü
 a. 307a/26
- arāzil** (Ar.) reziller, yüzüzler
 a. 222a/21
 a.+ dürler 222a/6
 a. étürsüzler 222b/6
- arbāb** (Ar.) sahipler, malikler
 a.+ ı 201a/6, 281b/18, 308a/15
 a.+ ıdın 225a/12, 251b/1
 a.+ ıdur 247b/8
 a.+ ığa 247b/8, 251a/3
 a.+ mīng 193a/15, 306a/22
 a.+ mīng 280b/4
- arcümand** (F.) muhterem, itibarlı
 a. 234b/26
- arığ I** krş. aruğ
 arı, duru, temiz, saf,
 a. 237b/18, 257b/13, 272b/23, 273b/16, 280a/1, 295a/4, 298b/10, 298b/12, 305a/26
 a. bolğay 278a/17
 a. bolğaylar 269b/27
 a. bolğuçılarnı 199b/11
 a.+ dur 187a/20, 213a/20, 237b/27, 240a/26, 247a/12, 266b/21, 272a/10, 286b/24, 293b/10, 294b/7, 295a/24
 a. émes 191b/6
 a. émestür 192a/1
 a. étilgen 236b/26
 a. kılıp 217b/4
 a. kılmağ 224b/13
 a. kılmağda 243a/25
 a. kılmasmén 240b/12
 a.+ rağdur 298b/11
 a.+ rağdurlar 228a/9
- arığ II** krş. aruğ
 zayıf
 a. 239b/11, 239b/27
- arığ III** krş. aruğ
 ark, ırmak
 a. 207b/24, 260b/5, 276a/23, 276a/24, 301a/18
 a.+ dın 239b/10
 a.+ ı 281b/24
 a.+ ka 301b/24
 a.+ lar 205a/14, 206b/22, 216b/12, 225b/26, 233b/6, 248a/11, 252a/23, 253a/6,

	257b/7, 268a/20, 269b/22, 281b/10, 289a/1, 293a/20, 293b/3, 301a/2 a.+ larda 273b/4 a.+ ları 293a/20 a.+ larınıḡ 193b/22, 196a/24, 198a/2 a.+ nınıḡ 262b/13		arınmak arınmak, temizlenmek a.+ dur 199b/10
arıḡi	(T.+F.) bir ark, bir ırmak a.+ dūr 193b/25	arıt-	arıtmak, temizlemek, silmek a.- ınıḡızlar 240a/7 a.- kay 237a/7 a.- kıysén 198b/6 a.- manḡızlar 240a/6 a.- ur édi 279a/12
arıḡi	(T.+F.) bir temiz, bir saf a. 240a/26	arıtmaḡ	arıtma, temizleme a.+ da 199b/9
arıḡlıḡ	temizlik, saflık a. 205a/15, 207b/24, 281b/5, 306a/7 a.+ dur 199b/8 a.+ ıdadur 273a/8 a.+ ıḡa 240b/1 a.+ ımızını 286b/17 a.+ ını 197a/15 a.+ ınıḡ 205b/4 a. kılgaylar 199b/6	āri	(F.) evet ā. 211b/3, 232a/18, 239b/7, 244b/9, 266b/13, 270b/4, 273b/10, 274b/12, 285a/20, 285a/22, 304a/23
arıḡsız	temiz olmayan, pis, kötü a. 257b/19, 257b/20	‘arif	(Ar.) bilgili, irfan sahibi ‘ā.+ dūrler 275b/19 ‘ā.+ ler 253a/9, 287a/11, 293a/12 ‘ā.+ lerḡa 194a/1 ‘ā.+ leri 233a/11 ‘ā.+ lerninḡ 295b/26
arıḡsızlıḡ	pislik a.+ ı (arıḡsızlıḡı) 186a/15 a.+ ka 285a/2	‘arış	(Ar.) samandan yapılmış bir çeşit ev ‘a.+ ḡa 202a/25 ‘a.+ ide 202a/21 ‘a.+ ninḡ 202a/22
arıḡ	krş. arıḡ III a. 260b/8 a.+ daḡı 258b/8 a.+ lardın 268a/23	‘ariyat	(Ar.) ödünç, eḡreti ‘ā.+ dur 293a/1
		arḡa	arka, art a. 293a/14

a.+ ka 230a/5	'a.+ ı 219b/10
a. kıldıngızlar 185b/13	'a.+ ka 204a/24, 292a/7,
a.+ ları 187b/16	292a/9
a.+ larığa 287b/3	'a.+ nı 203b/22, 219b/12,
a.+ larıngızdın 230a/4	247b/27
a.+ sı 244b/11, 298a/12	'a.+ nıng 203b/20
a.+ sıda 227a/14, 267a/27	'arşı (Ar.+F.) öyle bir arş
a.+ sıdın 227a/21, 290b/6,	'a. 203b/21
307b/21	art- artmak, çoğalmak
a.+ sığa 228b/2, 243b/22	a.- ar 273a/4
arqalıg arkasında durma, sahip çıkma	a.- kay 295b/6, 298b/2
a. kılmadılar 182a/20	a.- ur 254a/4
arpa arpa	artmaqlıg artma, çoğalma
a. 285a/25	a.+ mıng 199b/25
a. çaklıg 217a/25	artuğluğ krş. artuqlıg , artuqluğ
'arrāf (Ar.) falcı, kahin	fazlalık, ziyadelik
'a.+ lardın 238b/22	a.+ ı 303b/5
ar-rahman (Ar.) Esirgeyen, çok	artuğ fazla, ziyade, üstün
merhametli, Allah	a. 189a/25, 194a/27, 195a/12,
a. 233a/7	199b/20, 231a/21, 235a/10,
'arşa (Ar.) yer, toprak	242a/13, 242a/14, 249a/11,
'a.+ sı 241a/8	259a/18, 262a/15, 273a/4,
'a.+ sıda 307b/26	273b/27, 277b/13, 282a/25,
'a.+ sığa 259b/18	283a/18
'arş (Ar.) göğün en yüksek katı	a. boldı 203a/12, 203a/18,
'a. 219b/12, 219b/13,	240b/16
219b/15, 238a/6, 248a/1,	a. bolğay 219a/4
281b/26, 286b/21	a. bolmasdur 249a/17
'a.+ da 292a/3, 292a/5	a. bolur 232b/20, 243a/5,
'a.+ dın 292a/10	267b/15, 295b/3
'a. édi 292a/8	a.+ dın 249a/12

a.+ dur 258b/17
a. édi 193a/25
a. éter 203a/16
a.+ ı 282b/12
a. kııl 308b/4
a. kıılğaysén 198b/8
a. kıılmağğa 236a/19
a. kıılmas 273b/25
a. kıılur 249a/11, 295b/1
a. kıılurbız 282b/13
a. kıılurlar 270b/25
a. kıılurmén 255b/1, 255b/2
a.+ rağı 227b/1
a.+ rağ 194a/5, 194a/7
a.+ rağ bolğay 194a/6
a.+ rağdur 231b/27

artuqlıg krş. **artuqluğ, artuqluğ**

fazlalık, ziyadelik
a.+ ı 203a/14

artuqluq krş. **artuqluğ, artuqlıg**

fazlalık, ziyadelik, üstünlük
a. 188a/24, 206a/10, 208a/24,
208a/25, 208a/26, 208b/1,
208b/7, 210b/27, 274a/2,
283b/12, 284b/16, 286b/16,
288b/4, 289b/13, 290a/26,
290a/27, 291b/26
a. bér 245a/13
a. bolmadı 239b/12
a.+ dur 188a/21
a.+ ı 216b/23, 256a/4,
302b/24

a.+ ı (artuqluğı) 222a/2,
222a/8, 276a/22, 276a/25,
277a/3, 295b/4
a.+ ıda (artuqluğıda) 211b/14
a.+ ını (artuqluğını) 293a/15
a.+ ınıñ (artuqluğınıñ)
295b/4
a.+ қа 208a/8
a.+ lar 224a/20

artuqsız aşırı fazla olmayan

a. 206a/11

artur- artırmak, ziyade etmek,
çoğaltmak

a.- ayım 195a/23

a.- dı 203a/10, 203a/11,
237b/21, 282a/10

a.- dılar 300a/10

a.- duğ 297a/22

a.- ğay 224b/22, 261a/27

a.- madılar 230b/13

a.- mas 286b/18, 289b/7,
292b/2, 295a/17

a.- mas érdiler 190a/24

a.- massızlar 226a/15

a.- sağ 308b/16

a.- updurlar 300a/11

a.- ur 208a/6, 208a/7, 254a/2

a.- ur érdiler 236a/19

a.- urbız 276a/19, 294a/15

a.- urmén 255a/25, 255b/2

arturmağ artırma, çoğaltma

a. 198a/25

arturul-	artırılmak, çoğaltılmak		
	a.- ğay 221b/1		a. tutқан bolğay 229b/3
aruğ	krş. arığ I		a. tutti 216b/13, 258b/13, 275a/18, 290b/23
	arı, saf		a. tuttuğ 282a/22, 290b/16, 297a/24, 298b/1
	a. étküçiler bolğay 207a/19		a. tutupbız 266a/3
aruğ	krş. arığ II		a. tutuptur 268b/3, 296a/5
	zayıf		
	a.+ lar 189b/3	ārzū	(F.) arzu, istek
arvāh	(Ar.) ruhlar, canlar		ā. 234a/17, 261a/10, 261a/5, 302a/24
	a. 290b/15		ā. éltkeyler 261a/4
	a.+ da 200b/20		ā. éltürler érđi 192b/14
arž	(Ar.) arz, sunma, bildirme		ā.+ lardın 193a/27, 240b/12
	‘a. 198a/19, 204b/16, 217b/6, 253b/13		ā.+ ları 272a/11
	‘a.+ ğa 217b/10		ā.+ larığa 253a/23
	‘a.+ ğa yétkürđi 232a/16		ā.+ larınığ 232b/5
	‘a.+ ığa 183b/14, 239a/24, 295a/7, 296b/27		ā.+ larınığız 258a/22
	‘a.+ ığa yétkürđi 194a/15		ā.+ larnığ 269b/24
	‘a.+ mınığ 288a/10		ā.+ mını 238a/12
	‘a.+ inğ 262b/25		ā.+ nığ 240b/24
	‘a. kıldı 308b/27		ā.+ sı 205a/15, 291a/27, 299a/15
	‘a. kılgıl 284a/10		ā.+ sığa 300b/11, 301a/6
	‘a. kılgılsı dururlar 221a/17		ā.+ sını 240b/3
	‘a. kıllurlar 302b/13	ārzūī	(F.) bir arzu, bir istek
arža	(Ar.) sunma, bildirme		ā. 290a/20
	‘a.+ sı 302a/27	ārzū-mandlığ	(F.+T.) isteklilik, heveslilik
aržānī	(F.) layık, uygun; layıklık, uygunluk		ā.+ ı 240b/16
	a. tutar 202b/17, 218b/26	as-	asmak
	a. tutarbız 278a/17		a.- ğan 283b/24

	a.- kay 261b/23		245a/7, 256b/21, 259a/17,
	a.- tılar 239a/25		279b/15, 282b/21
'aṣā	(Ar.) asa, sopa, değnek		a.+ ıdın 295a/12
	'a. 214a/23, 230a/22, 255a/9,		a.+ ıdur 206a/15
	294b/11		a.+ ın 215b/10, 230b/6
	'a. édi 230a/22		a.+ ımı 198a/9
	'a. érdi 294b/8		a. kılğay 263a/23
	'a.+ sı 249a/3		a.+ ları 286a/13
'asā	(Ar.) şayet		a.+ larını 215a/3, 221a/5,
	'a. 184a/20		260a/5, 265a/16, 279a/24
aṣaḥ	(Ar.) daha doğru, daha sahih	aṣarlarī	öyle izler, o nişanlar
	a. 203b/2, 278b/17, 282b/6,		a. 225b/10
	292a/27	āṣār	(Ar.) nişanlar, izler; birinin
'asal	(Ar.) bal		meydana getirdiği şeyler
	'a. 273b/6		ā. 248a/27
āsān	(F.) kolay		ā.+ ı 208b/8, 230b/7, 236a/25,
	ā. 189b/20		249b/8, 290b/8
	ā. bolğay 253a/22, 266b/11		ā.+ ıda 248a/16
	ā. kıldı 267a/23		ā.+ ıdın 196a/19
	ā. kılıpdur 235b/9		ā.+ ıdur 225b/10
	ā. kılmağı 254b/4		ā.+ ımı 254a/1, 255b/14
	ā. kıılır 290a/9	asarr	(Ar.) çok esrarlı, çok sırlı
	ā.+ rağdur 275a/8, 295a/14		a. 260a/13
	ā. tutkıl 296a/27	'asas	(Ar.) bekçi
āsānlūg	(F.+T.) kolaylık		'a.+ ğa 298b/22
	ā. 260a/13, 275b/19, 285b/8	asās	(Ar.) esas, asıl, temel
	ā.+ da 250a/16		a. 269a/6
aṣar	(Ar.) nişan, iz; birinin		a.+ ı 204a/4
	meydana getirdiği şey	asāfirū'l-avvalīn	(Ar.) ilk zamanlara
	a.+ ı 190b/8, 208b/3,		ait masallar
	215b/21, 217b/14, 241a/22,		a.+ din 266a/10
			a.+ dür 268b/25

āsāyiş (F.) rahat, huzur	218a/7, 253a/13, 265a/18,
ā. 212a/8, 267b/18	265a/21, 295a/20, 296b/19,
ā.+ i 208a/2	299b/13
āsāyişlġ (F.+T.) rahatlık, huzur	a.+ ıdur 202b/23, 252a/5
ā.+ ı 195b/3	a.+ ınıġ 197a/11
asbāb (Ar.) sebepler, vasıtalar	a.+ ınıġnıġ 299a/17
a. 215a/9, 271b/24	a.+ nıġ 190b/3
a.+ ı 190b/14, 196a/8, 290b/5,	Aşhāb-ı Kahf Yedi Uyurlar, bir
307a/13	mağarada uzun müddet
a.+ ıġa 197b/13	uyumuş bulunan kişiler
a.+ ını 245b/14, 262a/8	A. 296b/22, 299b/7, 299b/14,
a.+ ını étkeyler 196b/7	299b/17, 299b/21, 300a/20,
a.+ ınıġ 184b/7, 223a/18,	300a/7, 300a/8
232b/5	A.+ ını 298a/25, 299a/16,
a.+ ınıġızını 290a/9	298a/7
asbāt (Ar.) torunlar, evlatlar	A.+ nıġ 296b/18
a. çıkarmaġı 233b/23	asıġ yarar, fayda
asfal (Ar.) esfel, çok sefil, alçak	a. 193a/25, 193a/26, 206b/2,
a. 272b/25	216b/25, 236a/24, 250b/7,
darak-ı a. 263b/5	258b/3, 267b/17, 267b/20,
aşfiyā (Ar.) içi temiz olanlar, doğru	272a/1, 275a/23, 308a/8
yolda olanlar	a. alġaylar 207b/17, 218b/26
a.+ dın 280b/13	a. alġaysızlar 297b/12
aşhāb (Ar.) sahipler, insanlar;	a. alınıġızlar 258a/21
sahabeler, Hz. Muhammed'i	a. almaġay 256b/19
görmüş ve sohbetine katılmış	a. alsa bolġay 275b/6
olanlar	a. alurlar 204b/24, 251a/6,
a. 188b/10	292b/2, 302a/22
a.-ı ġār 296b/13	a.+ dın 275b/11
a.+ ı 192a/16, 201b/4,	a. étmedi 273b/6, 298a/24
202a/12, 214a/12, 218a/12,	a. étmegüsidür 210a/4

a. étmes 209b/11, 222b/15	' āšī	(Ar.) isyankar, karşı gelen; günahkar
a. étmestür 218a/22		
a.+ ı 193b/1, 208b/26, 217a/9, 226a/21, 233a/3, 257a/11, 257b/25		'ā. 250a/24, 279b/6
a.+ ıdın 268a/6		'ā. boldı 303a/2
a.+ ıngız 267b/24		'ā. boldılar 225b/11, 225b/13
a. kılduk 200a/9		'ā. bolsam 206a/12
a. kılgay édi 217a/18		'ā. bolursızlar 303a/4
a. kılmas 276a/16		'ā.+ ğa 264a/2
a.+ nı 211a/6		'ā.+ ler 184b/17
a.+ nıng 275b/10		'ā.+ leridin 232b/17
a. tégürgey 253a/26		'ā.+ lerini 261a/6
a. tégürmes 217a/8		'ā.+ lerni 295a/10
a. yétkürgey 230b/22, 250b/19	asīr	'ā.+ lerning 218b/16
a. yétkürmes 222b/18		'ā.+ ning 271b/17
a. yétkürür 251a/1	(Ar.) esir, tutsak	
asıġı bir yarar, bir fayda	a. 189a/15, 205a/24	
a. 250b/7, 279a/26	a. aldı 186b/21, 283a/15	
asıġlıġ yararlı, faydalı	a. aldılar 186a/7	
a. 300b/24	a. boldı 184a/1	
asıl- asılmak	a. kıлмақ 202b/5, 253a/2, 282b/9	
a.- dı 235a/12, 266a/26	a. kıлмақdın 191a/24	
a.- ğan 296b/18	a.+ ler 186b/21	
a.- ğusıdur 239a/18	a.+ lerni 184a/4	
a.- ur 237a/27	asīri	(Ar.+F.) bir esir, bir tutsak
' āšım (Ar.) gūnahtan, haramdan çekinen	e.+ ning 205a/24	
'ā. 223b/18	asīrlık	(Ar.+T.) esirlik, tutsaklık
	a.+ ke 182b/5	
	' āšiyān	(Ar.+F.) asiler, isyankarlar
	'ā. 184b/18	
	' askar	(Ar.) ordu

	'a.+ ını 307a/2		a.- ğaymén 229a/16
aşkāu'l-aşkiyā	(Ar.) eşkiyaların en haydutu		a.- ğaysén 232a/3
	u.+ durlar 196a/10		a.- masdurlar 183a/11
aşl	(Ar.) asl, temel, kök		a.- ŋızlar 240a/10
	a. 257b/24, 259b/14, 261a/22		a.- r 225b/3, 275a/24
	a.+ da 303a/2		a.- rlar 196a/11
	a.+ ı 253b/11, 257b/23, 286a/11, 301b/10	asrağucu	koruyan, muhafaza eden
	a.+ ıdur 276b/6, 286b/8, 301b/10		a. 218b/8, 253a/27
aşli	(Ar.) asli, birincil		a.+ bız 262a/19
	a. 207a/20, 217a/6, 226b/11		a.+ mén 240b/26, 240b/27
	ihsân-ı a. 229b/21		a.+ sıbız 261a/27
asmā	(Ar.) isimler	asramak	koruma, saklama
	a.+ sığa 247b/17		a.+ ı (asramağı) 242a/7
	a.+ sınıĝ 252a/7		a.+ ıda (asramağıda) 191a/19, 244a/12
	asmā-yı hüsna Allah'ın adları		a.+ ıdur (asramağıdur) 281a/12
	a. 233a/8		a.+ ığa (asramağığa) 234b/12
aşnā	(Ar.) vakit, sıra		a.+ ını (asramağını) 189a/19
	a.+ sıda 186b/23, 188a/18, 189a/23, 223b/19, 228b/22, 270b/3, 297b/8		a.+ ınıĝge (asramağıınıĝge) 242a/5
'aşr	(Ar.) asır, yüzyıl	asramaqlıĝ	idare etme, yönetme
	'a. 284b/1		a. 246b/13
	'a.+ ınıĝ 216b/12	asrār	(Ar.) sırlar
asra-	(<Moğ. asara-) korumak, saklamak		a. 200b/20, 211b/27, 247b/8
	a.- dı 236b/23, 238a/12, 241b/6, 249b/4, 306a/14		a.-ı genci 263a/3
	a.- ğay 209a/5, 290a/19		a.+ ı 210a/2
			a.+ ını 282a/2
			a.+ ınıĝ 210a/15

asravcı	koruyan, muhafaza eden a.+ sıbız 261b/2		a. kılma 295b/16
asru	çok, fazla, pek a. 188b/9, 201b/14, 202a/20, 217b/21, 228a/23, 234b/4, 235b/19, 246b/10, 266a/2, 267b/23, 268a/18, 280b/23, 281a/19, 284b/25, 289a/26, 307a/25	astıngı	alltaki, aşağıdaki a. 260a/23, 260a/25
aş-Sāffāt	(Ar.) Saffat suresi a.+ da 217b/19	astınlıg	aşağılık, alçaklık a. 183b/11, 260a/18
ast	ast, alt, aşağı a.+ ıda 231a/19, 262a/11, 292a/12, 307b/10 a.+ ıdn 253a/6, 262a/3, 262b/8, 269a/11, 301a/2 a.+ ıdn érdi 230a/20 a.+ ıga 189a/11, 189b/8, 235a/6 a.+ ındn 307a/8 a.+ ını 265a/2	‘aşūf	(Ar.) çok şiddetki rüzgar ‘a. 256b/16
astağfirullāh	(Ar.) Allah affetsin a. 302b/4	aş	aş, yemek a. 202a/24, 242b/17, 305b/12 a.+ dn 202a/26 a.+ ka 242b/25 a.+ lar 186a/22
āstān	(F.) eşik, giriş ā.+ ıga 298a/11	aş-	aşmak, geçmek a.- a kılar 222a/5 a.- tılar 297b/13
astār	(Ar.) örtüler, perdeler a.+ ıdn 254b/6	aşağı	alt, aşağı a.+ ga 275a/7
astın	alt, aşağı, alçak a. 231a/20, 260a/19, 265a/2, 302b/11 a.+ dur 231a/19 a.+ ı 228b/11	aşaklıg	aşağılık, alçaklık a.+ ıdn 220b/16
		aş‘ār	(Ar.) şiirler a.+ dur 259b/4
		‘āşara	(Ar.) onuncu sana-yı ‘ā. 186a/18
		aşbāh	(Ar.) benzeyenler, misiller a.+ ı 248b/12
		aşca‘	(Ar.) çok cesaretli, pek cesur a. 198a/5
		aşhar	(Ar.) pek şöhretli, çok meşhur a. 199a/26
		aşhur	(Ar.) aylar aşhur-ı hürum savaş yapmak yasak olan haram aylar

	(Zilkâde, Zilhicce, Muharrem, Receb) a.-ı hürum 182a/27, 188a/19 a.-ı hürumnu 188b/1	ā.+ da 277a/1 ā.+ ğa 262b/11 ā. kıldı 219a/25, 242a/26 ā. kılgıl 266a/18 ā. kılguçıdur 249a/21 ā. kılsa 249a/20 ā. kıılır 249a/23 ā. kııurbız 259a/25 ā. kııurlar 219a/19, 268b/20 ā. kııursızlar 268b/7 ā.+ mızını 259a/25 ā.+ nı 197a/6
āṣi`a	(Ar.) aydınlıklar, ışıklar a.+ sı 292a/25	
āṣir	(Ar.) onuncu ā.-i muḥarram 217b/5	
āṣīra	(Ar.) kabile ā. 228a/18, 230a/2 ā.+ larımıznıng 185a/4	
āṣiyān	(F.) yuva, mesken a. 235a/13 ā.+ ıġa 275a/26	āṣkiyā (Ar.) eşkiya, haydutlar a. 231a/10
āṣiyāna	(F.) yuva, mesken ā. kıılıp 189a/8	āṣlıġ yemek, yiyecek a. 190a/22
āṣkāl	(Ar.) şekiller, biçimler a. 248a/26 a.+ ıdın 231b/17	āṣmal (Ar.) daha şamil, çok kapsamlı a. 280b/14
āṣkār	(F.) belli, açık ā. 185b/20, 275b/16 ā. bolġay 240a/22 ā. kıılmaġıl 295b/15	āṣnā (F.) bildik, tanıdık ā.+ lar 272a/15
āṣkāra	(F.) belli, açık ā. 198b/19, 204a/21, 214b/1, 219b/19, 233b/15, 234a/9, 249a/18, 251a/25, 258a/27, 267a/6, 270a/17, 272b/19, 274b/6, 284b/3, 288a/19, 294a/3, 294b/8 ā. bolur 208b/8	āṣnālġ (F.+T.) tanıma, bilme ā. 210b/13, 210b/15 āṣraf (Ar.) çok şerefli, pek onurlu a.+ ıdın 263a/1 āṣrāf (Ar.) şeref sahipleri, ileri gelenler a.+ ı 214a/22, 222a/21, 239b/15, 246a/9, 299a/2 a.+ ıbız 300b/2 a.+ ıdın érdiler 257a/3 a.+ ıdurlar 213a/6

	a.+ ıga 233a/14		a.+ ıdur (aşukmağıdur)
aşrār	(Ar.) azılılar, fesat çıkaranlar		205a/26
	a. 223b/25	aşukmaķı	(T.+F.) öyle bir acele
āşufta	(F.) çok seven, aşkla yanıp		etme
	tutuşan		a. 191a/27
	ā. 236a/15	aşukmaķlıĝ	krş. aşukmaķluĝ
	ā.+ durlar 237a/4		acele etme
aşuk-	acele etmek, can atmak		a. 184b/21, 205b/5, 219b/27,
	a.- ayın (aşuĝaym) 211a/7		228a/5, 248b/13, 266b/18
	a.- kandin 211a/18		a.+ da 215b/22
	a.- kay 259a/15		a.+ ı 284b/11
	a.- kıl 236b/13, 246b/10		a.+ mı 287a/6
	a.- madılar 217a/17		a. körsetmeĝizler 215b/20
	a.- maĝızlar 266b/19		a.+ nı 211a/2
	a.- mas 271a/21		a.+ nı kılur érdiler 248b/16
	a.- masbız 205b/6	aşukmaķluĝ	krş. aşukmaķlıĝ
	a.- tılar 189b/16		acele etme
	a.- up 266b/17		a.+ ı 227b/11
	a.- ur 284b/9	aşuktur-	acele ettirmek,
	a.- urlar (aşuĝurlar) 191a/27		hızlandırmak
	a.- ur érdiler 248b/13		a.- ĝaysén 264b/5
	a.- urbız 211a/17		a.- urbız 284b/6
	a.- urlar 207a/23, 211a/15		a.- urlar 304a/4
	a.- ursızlar 211a/13	‘aşūra	(Ar.) Muharrem ayının
aşukķuçı	acele edenler, can		onuncu ĝünü
	atanlar		‘ā. 217b/14, 223b/26, 224a/1,
	a. 284b/5, 284b/6, 283b/7		298a/8
	a.+ lar 259b/18	aşyā	(Ar.) bölükler, cemaatler
aşukmaķ	acele etme		a.+ yı 300b/10
	a. 209b/27, 211a/20		a.+ ymı 258a/18
	a.+ dın 211a/14	at I	ad, isim
	a.+ ıda (aşukmağıda) 207b/6		

a. 203b/15, 207a/10, 258b/24,
261a/2, 285a/5, 289b/27,
295b/10, 295b/11
a. étılgen 272a/25
a.+ ı 208a/16, 212b/21,
213a/22, 216a/5, 223b/11,
223b/6, 228b/13, 228b/16,
263a/24, 265a/4, 265b/14,
277a/16, 277b/6, 280a/5,
298a/13, 298a/22, 298b/21,
299b/15, 305a/22, 305a/23,
306a/10, 306a/13
a.+ ı édi 235b/20
a.+ ıdın 256b/4
a.+ ıdur 193b/24, 228b/13,
252a/11, 252a/16, 254a/24,
296b/17, 308b/8
a.+ ığa 219a/5, 228b/19,
241b/9, 260b/27, 265a/5,
293a/25
a.+ ığadır 263b/7
a.+ ını 223b/5, 298b/24
a.+ ınıġ 261a/3
a. kıoyar 203b/26
a. kıoyarsızlar 252b/25
a. kıoydılar 258a/20
a. kıoyduġızlar 212a/14
a. kıoyuġızlar 252b/20
a. kıoyupsız 209a/24
a. kıoyupsızlar 239a/10

a.+ lar 239a/9, 252b/21,
295b/12
a.+ lardın 252b/23
a.+ ları 299a/3, 299b/14,
299b/16
a.+ larıdın 203b/15
a.+ larıdurlar 203b/26, 254b/1
a.+ larını 296b/18, 297b/19
a.+ larını 299b/17
at, binek hayvanı
a. 191b/1, 196b/18, 202b/10,
202b/3, 216a/4
a.+ larğa 186a/5
a.+ larını 267a/24
1. atmak
a.- tı 199a/7
2. yardımcı fiil
taġ a.- kaç 239b/9
ata, baba
a. 185a/22, 185a/25, 185a/5,
187a/8, 204a/16, 223b/15,
223b/19, 223b/20, 233b/4,
234a/15, 234a/23, 234b/22,
235b/27, 235b/6, 241a/23,
241b/6, 242b/16, 242b/20,
245a/21, 245b/12, 245b/14,
245b/24, 246a/15, 246a/22,
246a/23, 259b/10, 264a/14,
264b/18, 279a/7, 282a/25,
284a/12, 284b/25, 284b/26,
285a/10, 285a/11, 285a/13,

302b/6, 306a/13, 306a/3,
306a/8
a.+ da 186b/19
a.+ dın 241b/18, 301a/11
a.+ dındur 213a/23
a.+ dur 244a/2
a.+ ğa 227a/1, 244a/16,
285a/14
a.+ lar 214b/24
a.+ ları 184b/22, 214b/27,
231b/4
a.+ larıdın 251b/6
a.+ larıĝa 296a/18
a.+ larımĝa 246b/17
a.+ larımız 201a/2, 226a/8,
229a/22, 252a/24, 256a/6,
270a/12
a.+ larımıznı 214b/6
a.+ larımınĝ 238b/27
a.+ larını 297b/15
a.+ larınınĝ 253a/23, 296a/18
a.+ larınĝız 185a/7, 239a/10
a.+ larınĝızge 282a/22
a.+ larınĝıznı 184b/25
a.+ larnınĝ 223a/6
a.+ m 244a/15, 245a/2,
246a/25, 259b/9, 298b/24
a.+ mdın 187a/1
a.+ mız 234a/7, 234a/9,
234b/3, 235a/26, 241b/27,

242a/10, 243b/1, 244a/18,
246a/1, 280b/15
a.+ mızdın 242b/14
a.+ mızınĝ 241b/11
a.+ mnınĝ 245b/10
a.+ nınĝ 241b/4, 243a/4,
244a/26, 306a/14
a.+ nĝga 233b/21, 284a/14
a.+ nĝız 244a/11, 244a/18
a.+ nĝızdıındur 241b/13
a.+ nĝızdur 225b/24
a.+ nĝıznınĝ 234a/14, 241b/5
a.+ nĝnı 301b/9
a.+ sı 195a/19, 201a/11,
201a/15, 201a/3, 201a/7,
201a/9, 223b/12, 224a/22,
224a/23, 226b/19, 233b/2,
233b/22, 235a/24, 241b/26,
242b/4, 245b/17, 245b/23,
246a/19, 248a/26, 279a/5,
284a/11, 284a/13, 306a/12,
306a/13
a.+ sıdın 187a/2, 243a/14
a.+ sıdur 228a/11, 262b/16,
289b/5
a.+ sıĝa 201a/9, 223b/14,
234a/2, 284a/11
a.+ sını 246a/14, 246a/19,
246b/9
a.+ sınınĝ 195a/18, 233b/3,
234b/1, 234b/20, 235a/1,

	244b/14, 245b/27, 245b/7, 246a/10, 297a/5, 298b/24, 305a/22		a.- ğanlarıdur 263b/5 a.- ıpdur 256a/2
ʿaṭā	(Ar.) bağış, bağışlama ʿa. 271b/25, 276b/14, 284b/12, 292b/14 ʿa. bérdi 231a/26 ʿa. béripbiz 258a/26 ʿa. bolmağay 308b/6 ʿa.+ dur 208a/19 ʿa. étken 229b/3 ʿa. kıl 195b/21 ʿa. kıldı 259b/1 ʿa. kıldılar 251b/2 ʿa. kılduğ 253a/12, 306b/7 ʿa. kıllur 208a/26 ʿa.+ lar 308b/6 ʿa.+ sı 284b/14 ʿa.+ sıdın 284b/14	atalıĝ	babalık a. 242a/25
ata-	ad vermek, adlandırmak a.- dılar 306b/1 a.- ğaylar 289b/27 a.- rlar 278a/7	atan-	atanmak, tayin edilmek a.- massén 291b/19 a.- urlar 275b/19
ataĝlıĝ	belirlenmiş, tayin edilmiş a.+ ı bolğay 217a/8	atbāʿ	(Ar.) birinin sözüne, işine uyanlar a. 258a/18, 268b/22, 288b/5 a.+ yı 253a/15, 253a/16, 269a/16, 280b/11
ataī	(T.+F.) bir ata, bir baba a. 284a/9	ʿaṭf	(Ar.) 1. atıf ʿa.-ı ʿām 265b/26 ʿa.+ ı 265b/25 2. gr. bağlaç ʿa. 258a/18 ʿa.-ı bayān 225b/18
ʿaṭāī	(Ar.+F.) bir bağış, bir bağışlama ʿa.+ dür 230b/3	āṭī	(Ar.) gelecek, gelen ā. 277a/20, 277a/22, 287b/13
atal-	belirlenmek, tayin edilmek a.- ğan 218b/27, 248a/3	atlan-	bir yere gitmek için ata binmek; bir şey yapmaya girişmek a.- ıp 185b/25, 239b/25
		athĝ I	adlı, isimli a. 183a/4, 227a/20, 227a/22, 236a/16, 264a/9 yaman a. bolupmén 238a/26 a.+ dur 303a/7 a. édi 195a/17, 242b/20, 269a/13, 277b/6, 278b/17
		athĝ II	atlı, süvari

	a. 199b/2, 249b/23	āvāz	(F.) ses, seda
	a.+ ları 289b/23		ā. 223b/11, 280a/5
	a.+ lardur 189b/1		ā. bérđi 185a/26
atmağ	atmak		ā.+ ı 230a/15
	oğ a. 234b/6		ā.+ ını 228b/10
	a.+ da 235a/27	āvāzī	(T.+F.) bir ses
aṭrāf	(Ar.) etraf, yanlar		ā. 269a/12
	a. 279b/12	avdiya	(Ar.) dereler, dağlar
at-taḥlī	(Ar.) süslemek		arasındaki yerler
	a.+ dūr 295b/2		a. 251a/4
av	av	avḳāt	(Ar.) vakitler, zamanlar
	a. 259a/11, 268a/1		a. 185a/5, 201b/13, 232a/22
	a.+ ı 267a/15	avlā'	(Ar.) daha uygun, daha iyi
	a.+ ıge 216b/2		a.+ dur 280b/18
'avad	(Ar.) dönme, geri gelme	avla-	avlamak
	'a. ḳılıngızlar 256a/21		a.- rsızlar 268a/1
'avām	(Ar.) avam, alt tabaka	avlād	(Ar.) çocuklar, nesil
	'a. 281a/6, 281a/15		a. 227b/6, 280b/4, 301b/1
	'a.+ ğa 211b/27		avlād-ı a. 274a/13
	'a.+ ı 290b/20		a.-ı avlād 274a/13
	'a.+ ıĝa 290b/20		a.+ ıdın 303a/10
	'a.+ nıng 252a/6		a.+ ını 303a/14
avāmīr	(Ar.) emirler, buyruklar	avlādu'z-zinā	(Ar.) zina evladı, gayrı
	a. 205b/17, 209b/17, 232a/25,		meşru doğan çocuk
	266a/19		a. 291a/4
	a.+ ğa 260b/23	avliyā	(Ar.) evliya, veliler, erenler
'avārız	(Ar.) kazalar, belalar		a. 212b/10, 212b/14, 212b/15,
	'a.+ ı 207a/21		212b/8, 262a/24, 290b/9
'avaz	(Ar.) bedel, karşılık		a.+ nıng 260b/4
	'a. 231b/18		a.+ sı 290b/19
	'a.+ ğa 200a/22		a.+ sıdın 290b/19, 290b/20

avliyāullah (Ar.) Allah'ın velileri, erenleri a. 212b/12 murād-ı a.+ dın 212b/9	a.+ larıdın 181b/11
avsaṭ (Ar.) ortalar a. 239a/7	avvalḡı (Ar.+T.) önceki; ilk, birinci a. 199a/25, 225b/19, 233a/6, 241a/15, 245b/11, 273b/7, 278a/8, 281b/22, 282b/1, 282b/23, 282b/5, 283a/12, 283a/15, 291b/17, 295a/27, 302b/27
avuṭ avuṭ a. 185b/25	
avval (Ar.) evvel, ilk, başlangıç a. 183b/6, 185b/3, 189a/16, 195b/17, 199a/27, 199a/7, 199b/1, 201a/22, 223a/10, 241b/1, 243a/20, 246a/18, 247b/23, 254b/23, 258a/7, 263b/7, 269a/7, 281a/9, 282b/23, 282b/5, 287b/24, 295a/26, 302a/3, 302b/15, 305a/13 ḡvāca-yı a. 189a/16 a.+ da 204b/5, 231a/25, 231a/6, 242a/25, 254a/2, 267a/9, 286b/8 a.+ da édi 254a/4 a.+ dın 226b/25, 239b/3 a.+ ı 197b/22, 203a/7, 208a/18, 219b/9, 228b/23, 281a/12 a.+ ıda 214b/21, 219b/11, 265b/7 a.+ ıdın 217b/5, 265b/23 a.+ ıdur 267b/1 a.+ larıda 181b/25	avvalī (Ar.) en evvel, en önce olan a. 288b/19 nafḡa-yı a. 263a/11, 263a/12 avvalīn (Ar.) evvelkiler, eskiler a. 292a/2 avzā' (Ar.) vaziyetler, haller a.+ yını 298b/19 ay 1. yılın on iki bölümünden biri a. 181b/24, 182a/1, 187b/26, 188a/14, 188a/15, 188a/4, 204b/18, 204b/20, 223b/26, 300a/13 a.+ da 182b/1, 188a/6, 298a/7 a.+ dın 181b/27, 188a/3 a.+ dur 182a/27, 188a/2, 249a/15, 257b/16 a.+ ḡa 182a/1, 182a/22, 188a/19, 188a/21 a.+ ı 187b/24, 188a/18 a.+ ıda 281b/13 a.+ ıdın 281b/14 a.+ ıdur 188a/5 a.+ ıḡa 188a/16

a.+ ınıṅ 223b/22, 223b/26	ayā	krş. āyā
a.+ lar 182a/26, 182b/3, 188a/5, 204b/20, 267b/19		acaba; şüphe, tereddüt ve soru anlamları yükleyen edat
a.+ larda 188a/10, 188a/11, 188a/14, 188a/7, 188a/9, 188b/6		a. 183a/22, 183b/20, 183b/6, 194b/26, 203a/19, 206b/7, 209a/12, 209a/19, 209a/24, 209a/27, 209b/2, 210a/21, 210a/27, 211a/19, 211b/1, 212a/16, 214b/1, 214b/2, 214b/5, 217b/23, 220b/26, 221b/14, 221b/15, 222a/14, 222a/27, 224b/16, 227a/26, 228b/7, 229a/21, 239a/6, 241b/14, 242a/3, 245a/16, 245a/20, 247a/19, 247a/24, 248b/4, 248b/5, 250b/3, 251a/14, 255b/10, 255b/9, 270a/3, 271a/11, 271a/21, 271b/18, 272a/17, 274a/15, 274a/9, 274b/21, 287b/17, 289b/11, 290a/14, 293b/11, 293b/17, 294a/19, 294a/20, 294a/22, 301b/8, 303a/2, 305a/1
a.+ lardın 188a/25		
a.+ larğa 204b/20		
a.+ ları 182b/13		
a.+ larında 187b/27		
a.+ larınıṅ 188a/1		
a.+ larınıṅ 182b/2		
a.+ nı 188a/19, 188a/25, 188a/26, 188a/27, 188a/9, 188b/5, 235b/19		
a.+ nıṅ 188a/21		
2. dünyanın uydusu, kamer		
a. 204b/18, 233b/10, 233b/7, 261b/21, 283b/13, 283b/14, 283b/18		
a.+ ğa 204b/17		
a.+ nı 204b/14, 233b/6, 248a/1, 258b/8, 267b/18		
a.+ nıṅ 283b/16		
aya	āyā	krş. ayā
avuç içi, avuç		acaba; şüphe, tereddüt ve soru anlamları yükleyen edat
a.+ sığa 302a/2		ā. 184a/27, 188b/16, 190b/25, 192b/10, 193a/3, 193b/5, 194a/5, 194b/23, 198b/11, 199b/11, 199b/13, 203a/26, 204a/7, 204b/2,
a.+ sın 302a/2		
a.+ sını 250a/8, 302a/1		
a'yā		
(Ar.) güçsüzlük, iktidar sahibi olmama		
'a.+ sını 186a/2		

206a/18, 211a/12, 211a/18, 211a/23, 213b/1, 216a/12, 226a/7, 227a/23, 228a/13, 230a/2, 239b/20, 244a/10, 245a/19, 247a/7, 250b/10, 250b/8, 250b/9, 252b/17, 252b/3, 252b/6, 254a/8, 255b/25, 256b/22, 257b/11, 258a/10, 259b/26, 264a/10, 264b/16, 268a/26, 268b/2, 271a/13, 274b/7, 275a/19, 286b/12, 287b/19, 290a/19, 296b/13, 305a/15, 305a/17, 305a/26, 305b/1, 307b/2, 308a/11, 308a/5, 308a/7	a.+ inîng (ayağının) 189a/11, 266a/27, 268a/19, 304b/14 a.+ inîng 266a/24 a.+ ları (ayağları) 202b/3, 226b/12 a.+ ları 294a/9
aya- esirgemek a.- maydur 184b/13	ayağcı içki sunan, sakî a. 238b/12 a.+ ğa 239a/23 a.+ nı 239a/25 a.+ sı 238b/7 a.+ sıdur 239a/16
ayağ ayak a. 189b/8, 213b/23, 217b/3, 228a/25, 231a/19, 245b/23, 263b/11, 268a/19, 281b/27, 286a/27, 301b/22 a.+ ı (ayağı) 189b/8, 238b/13, 248a/10, 266a/27 a.+ ığa (ayağığa) 246a/1, 281b/26 a.+ ığaça (ayağığaça) 279a/10 a.+ ın (ayağın) 226b/11, 245a/1, 289a/9 a.+ ını (ayağını) 236a/20, 245b/1	a'yân I (Ar.) ileri gelenler, büyükler a.+ ı 198a/9, 241b/14, 242b/19, 243b/12, 245a/5 a.+ ının 278a/5 a.+ larıġa 191b/2
	a'yân II (Ar.) baba ve anne aynı kardeş a.+ ı 233b/27
	'ayân (Ar.) belli, açık 'a. 229b/22, 293b/6, 300a/5 'a. bolġay 300a/5
	āyat (Ar.) 1. ayet, Kur'an surelerini oluşturan kısımların her biri; 2. ispat, delil, belirti ā. 181b/11, 181b/25, 182a/26, 184a/27, 184a/5, 184b/24, 185a/3, 185a/6, 186b/13, 188b/12, 190a/23, 190b/11,

191a/6, 191b/4, 191b/3,
 192a/22, 192b/15, 192b/27,
 194a/17, 194b/14, 195a/11,
 195a/20, 195a/23, 195a/24,
 195b/24, 198a/20, 198b/1,
 198b/5, 199b/22, 199b/7,
 200b/24, 201a/20, 201a/4,
 202a/6, 202b/19, 205a/25,
 205b/5, 210a/18, 210b/11,
 211a/16, 211a/17, 211a/2,
 211b/1, 212a/9, 217a/16,
 217a/17, 217b/24, 218b/19,
 219a/14, 219a/22, 219a/25,
 220a/16, 220b/7, 224a/1,
 232a/16, 233a/6, 233a/25,
 237b/25, 251b/25, 251b/26,
 252a/24, 253b/2, 254b/21,
 260a/11, 265b/21, 265b/22,
 266a/18, 266b/19, 266b/2,
 267a/8, 270b/5, 271a/2,
 273a/14, 275a/3, 276b/23,
 277a/24, 277a/27, 278b/19,
 278b/6, 279a/13, 279b/26,
 281a/20, 281a/25, 285b/14,
 285b/5, 285b/8, 286b/26,
 287a/16, 287a/25, 287b/10,
 288a/12, 288a/15, 288a/27,
 288a/5, 288b/15, 290b/25,
 291a/18, 291a/24, 291b/1,
 291b/15, 291b/17, 291b/4,
 291b/7, 291b/9, 292b/12,
 292b/23, 293a/12, 293b/26,
 294b/8, 295a/13, 295b/10,
 295b/19, 295b/8, 296b/12,
 300a/23, 300a/27, 300b/3,
 300b/7, 308b/16
 ā.-ı Hūdāy 262b/25
 ā.+ da 183b/17, 185a/15,
 194b/26, 204b/15, 208a/17,
 210a/8, 214a/9, 232a/21,
 233a/24, 251a/3, 271b/4,
 288b/10, 292a/6, 292b/13,
 302b/27, 308b/19
 ā.+ dadur 248b/25
 ā.+ dın 185a/16, 197a/24,
 294b/12
 ā.+ dur 276b/27
 ā.+ ı 199a/17, 217b/24,
 283b/13
 ā.+ ida 201a/16, 229b/22
 ā.+ idın 286b/3
 ā.+ idur 265b/22
 ā.+ ıgā 213b/14
 ā.+ in 206a/6
 ā.+ ininġ 206a/6, 283b/13
 ā.+ lar 206b/23, 206b/24,
 214a/24, 217b/27, 219b/7,
 220a/12, 233a/12, 247b/17,
 249a/4, 261a/1, 261a/2,
 261b/11, 261b/18, 286b/22,
 293b/13, 294b/21, 303b/16,
 308a/2
 ā.+ larda 217b/27
 ā.+ lardadur 293b/14

ā.+ lardın 215b/13, 247a/3,
265b/4, 294b/14
ā.+ ları 218b/18, 292a/27,
296b/15, 303b/18, 303b/21,
308b/16
ā.+ larıdın 205a/8, 210a/26,
216b/1
ā.+ larıdır 233a/13, 247b/18,
261a/1
ā.+ larığa 217a/1, 225b/11,
278b/25, 279a/2, 289a/3,
294a/19, 308a/19
ā.+ larımız 214a/22
ā.+ larımızda 207a/2
ā.+ larımızğa 214a/7
ā.+ larımızı 206a/2
ā.+ larını 206a/25, 221b/4,
248a/5, 265a/26, 282a/11,
282a/14, 294b/16, 308a/26
ā.+ larınıḡ 204a/2, 210b/6,
294a/11
ā.+ larını 181b/14, 181b/17,
183a/10, 183a/16, 206b/24,
252b/3, 265a/27, 282a/17,
289a/1, 293a/24, 294b/20
kudrat-ı ā.+ larını 221b/16
ā.+ larınıḡ 206b/20, 206b/22,
218a/3, 252b/4
ā.+ nı 181b/21, 200a/18,
217b/22, 250a/1, 274b/11,
276b/24, 276b/25, 282b/17,

288b/11, 288b/3, 293a/27,
296a/1, 296a/2, 299b/27
ā.+ nınıḡ 194b/5, 206a/22,
210a/12, 212b/3, 213b/18,
218b/9, 277a/9, 283b/16,
286a/22, 289b/8, 291a/11,
295b/21

āyatları öyle ayetler

a. 206b/26

āyāt (Ar.) ayetler, Kur'an
cümleleri

ā. 218b/23

ā.+ ıda 210a/1

āyatī 1. (Ar.+F.) bir ayet; bir ispat

ā. 192b/15, 194a/16, 206a/1,
217a/7, 251b/23, 273a/7

ā.+ dūr 276b/19

2. öyle bir ayet, öyle bir ispat

ā. 216a/27, 283b/10

ā.+ ni 278b/6, 283b/11

ā.+ nınıḡ 278b/6

āyatu'l-‘izz (Ar.) izzet ayeti;
Allah'ın büyüklüğü ve
izzetini bildirdiği için İsrā
suresinin son ayetine verilen
ad

ā. 296a/1

āyatullāh (Ar.) Allah'ın ayeti

ā.+ nınıḡ 185a/16

āyatu's-sayf (Ar.) kılıç ayeti, kıtal
ayeti

	ā. 210a/18, 218b/9	ayırma	ayırma
'ayb	(Ar.) kusur, ayıp		a. 295a/1
	'a. 286b/22, 286b/23, 304a/2	āyīn	(F.) merasim, tören
	'a. étkeyler 183a/19		ā. 192b/8
	'a.+ ı 203a/23		ā.+ de 232b/11
	'a.+ ıǵa 200a/24	ayla-	eylemek, yapmak
	'a.+ ınıǵ 277a/8		yazuǵ a.- ńǵ 234a/17
	'a.+ ınǵǵa 287b/15	aylan-	1. sarmak, ihata etmek
	'a. ǵılǵuǵı 191b/12		a.- a 300b/19
	'a. ǵılmas édi 270a/15	2. dolanmak, dolaşmak	
	'a. ǵılur érdiler 253a/27,		a.- dı 223b/22
	302a/25		a.- ǵanı 271a/17
	'a. ǵılur 191b/3		a.- mańǵızlar 285b/26
	'a. ǵılurlar 195a/13, 195a/11		a.- ur érdiler 258b/24
	'a.+ larıǵa 290b/17	aylana	etraf, çevre
	'a.+ larımızǵa 200a/24		a. 187b/18, 217a/26, 229a/5,
	'a.+ larınıńǵ 203a/25		301a/14
'aybla-	(Ar.+T.) suçlamak		a.+ ńǵızge 242a/18
	'a.- r érdiler 223a/9		a.+ ńǵızını 229a/6
'ayblǵ	(Ar.+T.) kusurlu		a.+ sıdadurlar 198a/4,
	'a. 207b/27		202a/14
	'a. ǵılǵaymén 305b/26		a.+ sıdın 252a/22
'aybsızlıǵ	(Ar.+T.) kusursuzluk		a.+ sıǵa 281b/9, 300b/22
	'a. 281b/5		a.+ sını 219b/26
ayır-	ayırma		a. tutupdur 207a/18
	a.- dılar 217b/4	aylandur-	çevirmek
	a.- ǵay 266a/26		a.- urlar 298a/10
	a.- ǵaysızlar 224b/17	aylanmaq	dolanma, dolaşma
	a.- urbız 208b/17		a.+ da 283b/7
ayırǵuǵı	ayıran		a.+ ı (aylanmaǵı) 248a/4
	a. 206b/18		a.+ ını (aylanmaǵını) 248a/3

	a.+ ını 197b/7		'a.+ ı 248b/27
aylıĝ	aylı		'a.+ ınıĝızınıĝ 262a/8
	a. 237a/12, 237a/13		
'ayn	1. (Ar.) Arap alfabesindeki Ğ harfinin adı	'ayşlıĝ	(Ar.+T.) yemekli, yiyeceği olan
	'a. 222a/13		'a.+ raķ 293a/19
	2. göz	ayt-	1. söylemek
	'a.+ ı 211b/26, 255a/5		a.- a algay 258b/3
	3. kendisi		a.- a almas 209b/14
	'a.- ı şavāb ékendür 191b/23		a.- a almaslar 293a/13
ayna-	değişmek		a.- adur 287b/9
	a.- rlar 307b/23		a.- alınıĝ 213a/23
'aynī	(Ar.+F.) bir göz		a.- ar érdiler 265b/9
	'a.+ ĝa 278a/5		a.- arlar érđi 188a/18
ayrıl-	ayrılmak		a.- ay 238b/21
	a.- dı 218b/19, 245b/15		a.- ınıĝızlar 213b/20, 239b/16, 244a/18, 295a/6
	a.- ĝan bolĝay 306a/7		a.- ıp 266a/22, 302a/23
	a.- masmén 243a/4, 244a/14		a.- ıp érđi 183b/15, 227b/24, 217b/6, 244a/26, 283a/21
ayrılmaķ	ayrılma		a. érdiler 255a/20
	a. 182b/20, 210b/14, 244b/9		a.- ıp érđim 257a/22
	a.+ ıda (ayrılmağıda) 244b/8		a.- ıp érđiniĝ 305b/21
	a.+ dın 270b/26		a.- ıpđur 182a/24, 184b/17, 186a/16, 186a/19, 186b/15, 192a/12, 193a/14, 200a/23, 202b/7, 204a/3, 204a/4, 208a/1, 208a/11, 208a/17, 208a/22, 212a/6, 212b/22, 212b/23, 215b/11, 215b/12, 215b/4, 217a/27, 217b/12, 217b/7, 218b/14, 218b/9,
	a.+ dur 297a/14		
	a.+ ınıĝ (ayrılmađınıĝ) 234b/8		
ayrılmaķsız	farksız, aynı şekilde		
	a. 251a/21		
aysar	(Ar.) sol, sol taraf		
	ķuŗı a. 307a/10		
'ayş	(Ar.) yemek, yiyecek		
	tang-ı 'a. érdiler 194a/24		

219a/26, 219a/4, 219a/5,
219b/23, 220a/11, 221b/18,
222a/17, 223a/1, 224b/6,
225a/19, 226b/25, 231a/1,
231a/18, 231b/16, 231b/18,
231b/23, 231b/25, 231b/26,
231b/27, 232a/1, 232a/21,
232a/3, 232a/6, 232b/16,
235b/18, 237a/17, 237b/2,
238a/8, 242a/17, 252a/5,
252b/5, 253a/9, 253b/20,
253b/26, 254a/3, 254b/5,
254b/6, 255b/13, 256b/10,
258b/14, 258b/22, 259b/6,
261b/12, 262a/19, 262a/24,
262b/14, 262b/18, 263b/6,
265a/10, 265b/19, 266a/5,
266a/8, 266b/12, 266b/9,
268a/18, 270a/14, 271b/3,
272b/24, 272b/26, 273a/15,
273a/8, 273b/25, 273b/5,
273b/9, 274a/6, 276a/23,
276b/26, 276b/3, 276b/6,
277a/13, 277a/14, 277a/17,
278a/12, 278a/5, 279b/16,
280b/27, 280b/7, 283b/26,
285a/17, 285a/24, 286a/22,
286b/4, 287a/10, 287a/2,
288b/2, 289b/5, 290a/4,
290b/1, 290b/12, 290b/21,
291b/3, 292a/14, 292a/23,
293a/1, 294b/4, 295a/10,
295b/13, 295b/2, 298a/7,
299b/13, 300a/4, 300b/15,
302b/7, 302b/8, 303b/7,
308b/7
a.- ipdurlar 183b/21, 184a/6,
185a/20, 187a/25, 187b/17,
191b/11, 191b/4, 192b/7,
197b/11, 197b/25, 199b/21,
199b/27, 199b/7, 200b/26,
201a/20, 202a/11, 203b/26,
204a/13, 205a/19, 207a/27,
207b/20, 207b/21, 208a/27,
208a/9, 209b/10, 210a/12,
211b/10, 211b/2, 211b/26,
212a/2, 212b/12, 212b/8,
215a/7, 215a/9, 216b/16,
216b/4, 217a/4, 218b/27,
219a/8, 219b/2, 220b/9,
221a/2, 221a/3, 221b/11,
222a/15, 223a/14, 223a/16,
223b/6, 224a/3, 225b/17,
228a/10, 228b/21, 230b/6,
231a/24, 232b/23, 232b/9,
233a/16, 233a/24, 233a/8,
235b/20, 237a/17, 240a/13,
243a/14, 243b/2, 247a/18,
247b/15, 247b/22, 248b/24,
249a/12, 249a/27, 249b/2,
251a/27, 251b/2, 253b/12,
254b/10, 254b/26, 255a/3,
255b/20, 257b/16, 258a/2,
259b/10, 261a/2, 262a/10,

264a/2, 265a/3, 265b/22,
267a/11, 267a/26, 269b/19,
269b/20, 269b/24, 270b/21,
272b/17, 273b/3, 274a/18,
274b/13, 274b/26, 276a/21,
278a/18, 278b/17, 281a/5,
281b/3, 282b/6, 283b/12,
285a/18, 285a/5, 288a/23,
289a/19, 290b/14, 291a/22,
291a/3, 292a/21, 292b/10,
294b/9, 295a/27, 295a/8,
295b/27, 296b/17, 296b/5,
303a/10, 303a/13, 304a/21,
304b/20, 304b/25, 306a/13,
307b/1, 307b/24, 308a/15
a.- ipsızlar 245a/19
a.- iptur 186b/15, 192a/26,
203b/8, 250a/21
a.- ipturlar 181b/5, 195b/26,
202b/27, 260b/15
a.- kan 194a/15
a.- kan bolğaybız 297a/27
a.- kamıdur 187a/10
a.- kanmı 284a/11
a.- kay 190b/12, 237a/14,
238b/18, 252a/24, 304b/25
a.- kaybız 306b/25
a.- kaylar 205a/19, 220a/20,
257a/13, 257a/4, 266a/14,
270a/19, 270a/2, 276a/12,
276a/13, 276a/5, 276a/9,

286a/25, 287b/23, 288a/17,
289a/19, 299b/6
a.- kaymın 304b/9
a.- kaysızlar 222b/5, 268a/7,
275a/19
a.- kıl 181b/23, 185a/6,
190b/20, 190b/24, 191a/6,
192a/24, 192b/18, 192b/25,
193a/3, 195b/14, 195b/5,
196b/27, 198b/15, 203b/18,
206a/13, 206a/8, 206b/23,
206b/6, 207a/5, 209a/11,
209a/18, 209a/22, 209a/24,
209a/26, 209a/3, 209b/1,
209b/20, 210a/15, 211a/11,
211a/19, 211a/5, 211b/3,
212a/1, 212a/12, 212a/16,
213b/1, 217b/27, 218a/13,
218a/7, 218b/4, 222b/20,
232b/24, 240a/1, 240b/24,
247a/9, 250a/27, 250b/14,
250b/2, 250b/3, 250b/8,
251b/24, 252a/19, 252b/20,
253a/17, 254a/22, 258a/21,
258a/24, 258b/1, 260b/26,
266a/6, 266b/8, 278a/24,
278b/10, 280b/16, 284a/10,
285a/4, 285a/5, 285a/9,
285b/7, 286b/19, 287b/20,
287b/24, 287b/27, 288a/12,
288b/11, 291a/18, 291a/21,
292a/15, 292a/20, 292b/25,

292b/8, 293a/21, 293a/22,
293a/8, 293b/10, 293b/21,
293b/27, 294b/1, 295a/16,
295a/7, 295b/22, 295b/27,
295b/8, 299a/19, 299b/11,
300a/14, 300a/2, 300a/3,
300a/6, 300b/12, 300b/14,
306b/4, 308a/11, 308b/10,
308b/20

a.- kúsdurlar 221a/18,
261b/16

a.- madı 299b/25

a.- madım 305a/17, 305b/1

a.- madıng 301b/14, 301b/15

a.- mağan bolğay 303a/12

a.- mağay 230b/22

a.- mağaylar 254b/25,
275b/25

a.- mağıl 285a/1, 286a/21,
286a/22, 299b/27

a.- mañgız 285a/3

a.- mañgızlar 193a/4,
255b/21, 280a/10, 280a/8,
280a/9

a.- mas érđi 245a/18

a.- mas érđiler 294a/12

a.- mas mu éđim 245b/25

a.- mas mu érđingizler
243b/11

a.- masañgızlar 245b/19

a.- masbız 225a/3

a.- maslar 268b/12, 294a/11,
296a/21

a.- masmén 222b/2, 222b/5,
240b/12

a.- massén 294b/20

a.- mayduq 192a/20

a.- maydurlar 194a/18

a.- maydurmén 194a/16

a.- sa 199a/21

a.- sa bolur 254b/1, 287b/17

a.- sa érđiler 270a/15

a.- salar 188b/13, 191b/17

a.- sam 260b/25

a.- sañg 219b/16, 284a/9

a.- sunlar 288a/13

a.- tı 181a/16, 181b/15,
181b/16, 182a/27, 182a/3,
184a/2, 184a/3, 185a/24,
185a/26, 185a/27, 185b/21,
185b/23, 185b/26, 185b/7,
186a/25, 187a/1, 188a/1,
188a/20, 189a/11, 189a/12,
190a/22, 190b/10, 190b/8,
191a/4, 191b/2, 191b/8,
192a/18, 192a/21, 194b/13,
195a/22, 195a/6, 196b/19,
197a/21, 198b/5, 199a/15,
199b/9, 200a/21, 200a/5,
200a/8, 200b/23, 201a/9,
202a/23, 203b/15, 203b/16,
204a/18, 204a/7, 204b/6,
205b/2, 206a/2, 208a/13,

208a/15, 209b/11, 209b/4,
213b/24, 213b/9, 214b/12,
214b/14, 214b/8, 215a/13,
215a/2, 215b/1, 215b/17,
215b/19, 215b/7, 216a/11,
216a/12, 216a/21, 216a/6,
216b/2, 217a/22, 217b/1,
217b/17, 217b/23, 218b/15,
221b/24, 222a/10, 222b/13,
222b/2, 223a/10, 223b/13,
223b/15, 223b/16, 223b/4,
223b/8, 224a/10, 224a/15,
224a/5, 224b/15, 224b/9,
225a/5, 225b/21, 226a/10,
226a/18, 226a/26, 226b/19,
227a/23, 227a/4, 227b/10,
227b/23, 227b/25, 227b/27,
227b/8, 289b/16, 305a/2,
305a/7, 227b/7, 228a/16,
228a/2, 228a/20, 228a/8,
228b/25, 228b/5, 228b/6,
228b/7, 229a/27, 230a/15,
230a/19, 230a/2, 231a/3,
231b/27, 232a/14, 232a/18,
232a/19, 232a/2, 232a/8,
233b/12, 233b/2, 233b/4,
234a/11, 234a/12, 234a/19,
234a/3, 234b/22, 234b/7,
235a/25, 235a/3, 235a/6,
235b/20, 235b/21, 235b/7,
235b/8, 236a/21, 236a/4,
236b/13, 236b/14, 237a/10,
237a/11, 237a/12, 237a/13,
237a/14, 237a/15, 237a/25,
237a/27, 237a/5, 237a/7,
237b/21, 238a/10, 238a/17,
238a/26, 238a/4, 238a/5,
238b/11, 238b/14, 238b/19,
238b/23, 239a/19, 239a/20,
239a/21, 239a/23, 239b/21,
239b/25, 239b/4, 239b/7,
239b/9, 240a/17, 240a/18,
240a/24, 240a/4, 240b/16,
240b/2, 240b/22, 240b/23,
240b/25, 240b/4, 240b/6,
241a/18, 241b/12, 241b/19,
241b/24, 241b/5, 241b/6,
241b/7, 242a/15, 242a/20,
242a/21, 242a/26, 242a/3,
242b/10, 242b/15, 242b/16,
242b/19, 242b/22, 242b/26,
243a/14, 243a/15, 243a/3,
243a/4, 243a/6, 243b/10,
243b/16, 243b/20, 243b/21,
243b/23, 243b/26, 244a/10,
244a/27, 244a/5, 244b/16,
244b/19, 244b/21, 244b/23,
244b/6, 244b/8, 244b/9,
245a/16, 245a/17, 245a/19,
245a/22, 245a/24, 245b/12,
245b/18, 245b/24, 245b/4,
245b/8, 246a/11, 246a/14,
246a/15, 246a/2, 246a/20,
246a/25, 246b/12, 246b/3,

249b/21, 249b/23, 249b/24,
249b/25, 249b/27, 251b/12,
252a/18, 252b/11, 254a/11,
255a/15, 255b/5, 256a/10,
257b/1, 258b/20, 259a/24,
260a/11, 260a/12, 260a/16,
260a/23, 260b/25, 262b/19,
262b/26, 262b/8, 263a/10,
263a/13, 263a/23, 263a/3,
263a/7, 263b/26, 264a/10,
264a/15, 264a/19, 264a/25,
264a/6, 264b/13, 264b/17,
264b/18, 265a/10, 265a/12,
265a/13, 265b/23, 266a/23,
266b/13, 266b/21, 267a/8,
268b/26, 270b/3, 270b/4,
271b/10, 272a/5, 273b/6,
274b/12, 274b/2, 276b/24,
276b/25, 276b/26, 279a/8,
279a/9, 281a/19, 281b/25,
282a/10, 282a/4, 283a/11,
284a/11, 284a/12, 284a/13,
284a/9, 284b/5, 285a/20,
285a/22, 285b/12, 286b/26,
287a/11, 287a/13, 287a/21,
287a/22, 287a/24, 287b/8,
287b/9, 288a/11, 289a/2,
289a/26, 289b/11, 289b/12,
289b/17, 289b/3, 291b/22,
291b/7, 292a/4, 292b/12,
292b/13, 292b/18, 293a/24,
294a/8, 294b/18, 294b/19,
295a/8, 296a/25, 297a/10,
297a/2, 297a/8, 297b/8,
298b/2, 298b/23, 298b/24,
298b/25, 298b/27, 298b/7,
299a/18, 299a/2, 299a/3,
301a/20, 301a/22, 301a/24,
301a/25, 301a/27, 301b/3,
301b/7, 302a/25, 304a/13,
304a/18, 304a/21, 304a/23,
304b/12, 304b/24, 304b/27,
304b/4, 304b/7, 305a/15,
305a/17, 305a/18, 305a/26,
305a/3, 305a/9, 305b/1,
305b/18, 305b/20, 305b/3,
305b/7, 306b/10, 306b/20,
307a/17, 307b/12, 307b/13,
307b/17, 307b/4, 308b/19,
308b/27
a.- tilar 185a/23, 185a/4,
186b/17, 187a/12, 187a/7,
188a/14, 190a/6, 190b/4,
192a/19, 194a/18, 194b/23,
195a/9, 195b/4, 196a/27,
196b/18, 196b/2, 196b/3,
198b/3, 199a/12, 200a/20,
200a/7, 200a/8, 201a/2,
202a/10, 204a/19, 204a/5,
206a/1, 211a/17, 213a/19,
214a/26, 214b/4, 215a/11,
219a/13, 221a/20, 222a/1,
222a/21, 222b/1, 222b/10,
222b/20, 223b/27, 224b/25,

224b/27, 225a/4, 226a/3,
227a/11, 227a/26, 227a/4,
227b/10, 227b/15, 227b/26,
227b/8, 227b/9, 228a/14,
228a/23, 229a/20, 229b/22,
229b/25, 232a/19, 233a/14,
233a/25, 234a/11, 234a/24,
234a/4, 234a/5, 234b/12,
234b/2, 235a/26, 235b/23,
235b/24, 235b/25, 236a/1,
236a/2, 236a/25, 236a/5,
237b/27, 237b/7, 237b/8,
238a/24, 238b/22, 239b/17,
240a/26, 240b/16, 241a/22,
241b/11, 241b/18, 241b/27,
241b/4, 241b/7, 242a/10,
242b/14, 243a/15, 243a/16,
243a/19, 243a/23, 243a/26,
243b/11, 243b/19, 243b/23,
244a/1, 244b/14, 245a/10,
245a/23, 245a/4, 245b/19,
245b/2, 246a/1, 246a/8,
247a/14, 247a/6, 247a/7,
247b/2, 252a/17, 252a/21,
254a/20, 255b/21, 255b/24,
256a/19, 256a/3, 256b/1,
258a/17, 260a/13, 261a/15,
261a/18, 264a/12, 264a/20,
264a/26, 264a/6, 264a/9,
264b/15, 265b/19, 266b/20,
268a/17, 269b/14, 269b/16,
269b/4, 270a/11, 270a/14,

270b/7, 271a/1, 278b/19,
278b/4, 280a/10, 280b/17,
286b/12, 286b/26, 287b/11,
287b/17, 291a/16, 291a/22,
291b/13, 292b/13, 292b/18,
293a/18, 293a/27, 293b/17,
293b/26, 294a/19, 294b/15,
295b/10, 295b/7, 296a/16,
296b/11, 297a/12, 297a/25,
297b/15, 298b/5, 299a/23,
299a/24, 299a/25, 299b/2,
299b/4, 299b/5, 300a/13,
300a/22, 300b/1, 305b/12,
307a/17, 307b/1
a.- tım 232a/1, 238b/23,
239a/21, 242b/20
a.- tıng 196b/13, 301b/14
a.- tıngızlar 192b/25,
212a/14, 212a/15, 220b/8,
223b/5
a.- tuğ 222b/20, 223a/22,
239a/19, 255a/9, 282a/19,
289a/12, 289b/9, 294b/25,
295a/5, 302b/24, 306b/17
a.- ur 182a/17, 182a/25,
183b/21, 186a/23, 186b/10,
186b/16, 186b/2, 187a/27,
189a/16, 189b/27, 189b/3,
189b/4, 190a/2, 191a/16,
191b/13, 191b/24, 192a/26,
193b/25, 194a/3, 194a/5,

194b/1, 196b/20, 197a/12,
199b/24, 199b/4, 200b/1,
200b/19, 201a/21, 201b/7,
203a/9, 203b/27, 204a/14,
208b/19, 210a/19, 210b/12,
212a/6, 212b/15, 212b/19,
213a/14, 215a/19, 215b/27,
216a/18, 219a/8, 219b/18,
220a/17, 220a/27, 220a/5,
221a/22, 226b/22, 228b/15,
229a/11, 231a/6, 233a/20,
233a/21, 234a/17, 235b/24,
237a/16, 237a/19, 237a/22,
238a/5, 239b/6, 241a/1,
246b/10, 248b/13, 248b/25,
249b/15, 249b/7, 252b/13,
253b/6, 254b/13, 254b/5,
255a/1, 255a/2, 257a/15,
257a/18, 257a/22, 257b/11,
259a/7, 259b/12, 260b/5,
261a/20, 266b/24, 267a/20,
267b/1, 269a/23, 269b/5,
271a/13, 271b/2, 272b/5,
272b/8, 273a/27, 274a/7,
274b/18, 276a/11, 277b/6,
277b/9, 278b/19, 278b/5,
279b/6, 279b/7, 279b/8,
280b/20, 282b/19, 282b/7,
284a/19, 285a/3, 285a/6,
286b/26, 286b/27, 287a/1,
288a/21, 288a/24, 289a/26,
293a/13, 297b/23, 302b/13,

303a/1, 303a/17, 303a/20,
304b/21, 307a/23, 308a/17,
308b/5
a.- ur édi 194a/13, 215b/19,
222a/22, 270b/23, 284a/18
a.- ur édiler 223a/9
a.- ur érdi 185b/20, 189a/10,
196a/10, 201a/15, 217b/10,
217b/12, 229a/20, 266a/11,
277b/8, 279a/12, 282a/24,
285b/9, 293a/13, 295b/19,
295b/6, 301a/26, 302a/5
a.- ur érdiler 185b/16,
188a/20, 190a/19, 217b/6,
220b/10, 223b/7, 223b/8,
226b/18, 228a/27, 229a/25,
229a/26, 229b/24, 235a/1,
236a/16, 237b/14, 238b/7,
247a/5, 253b/1, 254b/20,
258b/24, 260a/1, 261b/18,
262a/1, 265a/9, 268b/24,
269b/12, 272a/9, 274a/7,
276a/5, 278b/15, 280b/15,
293b/20, 295b/24, 299a/10,
304b/21
a.- ur érdük 192b/27, 193a/2
a.- urbız 192a/19, 192a/22,
208b/15, 236a/1, 239b/19,
241b/19, 242a/21, 266b/27,
270b/14, 293a/13
a.- urlar 183a/1, 183a/2,
186b/5, 187a/6, 187b/19,

190b/18, 192a/23, 193a/1,
 194a/26, 194a/3, 194a/4,
 194a/5, 194b/25, 195a/14,
 195b/24, 196a/15, 198a/5,
 203a/26, 203a/9, 204b/22,
 205a/15, 205a/16, 206a/3,
 206a/4, 206b/10, 206b/20,
 206b/3, 207a/21, 208a/24,
 208b/18, 208b/22, 209a/9,
 209b/19, 210b/11, 211a/2,
 213a/1, 213a/10, 213a/12,
 213a/3, 214b/15, 215b/21,
 219a/21, 219b/18, 219b/21,
 220a/26, 223b/11, 223b/18,
 225a/4, 227a/17, 227a/25,
 231a/19, 231a/5, 233b/3,
 234a/12, 235b/15, 236a/25,
 236b/5, 237b/9, 238b/10,
 239b/2, 244b/22, 247a/5,
 248b/4, 249a/1, 249b/27,
 250b/13, 251b/22, 251b/9,
 252b/1, 252b/22, 254a/10,
 254b/11, 254b/18, 256b/6,
 257a/10, 257a/11, 257a/2,
 257a/7, 258a/5, 258a/7,
 259b/23, 259b/26, 260b/13,
 260b/26, 261b/1, 261b/14,
 262a/27, 263a/11, 263a/24,
 263b/14, 263b/17, 265a/19,
 265b/23, 266a/12, 266b/7,
 268a/19, 269a/26, 269a/27,
 269a/9, 269b/23, 269b/7,
 270a/1, 272a/10, 272a/8,
 272b/3, 272b/4, 272b/5,
 273a/15, 273b/8, 274b/21,
 275a/7, 275b/19, 276a/25,
 277a/1, 278a/7, 278b/15,
 278b/20, 278b/7, 278b/9,
 279a/2, 280a/1, 280a/26,
 281a/8, 284a/3, 285a/27,
 286b/12, 286b/20, 286b/24,
 287a/18, 287a/2, 287a/8,
 287a/9, 287b/16, 287b/17,
 287b/27, 287b/8, 288a/15,
 288a/4, 289b/21, 290a/7,
 290b/27, 291a/14, 291a/7,
 291b/1, 292a/5, 295a/23,
 295b/21, 295b/9, 296a/1,
 296a/17, 296b/13, 296b/4,
 298a/23, 298a/8, 299b/10,
 299b/18, 299b/8, 299b/9,
 302b/20, 302b/3, 303a/5,
 304a/14, 304a/20, 305b/27,
 306a/18, 306b/15, 308b/16,
 308b/7
 a.- urlar édiler 192b/22
 a.- urlar érdi 192b/25
 a.- urlar érdiler 278b/18
 a.- urmén 230a/11, 264b/19,
 301b/11
 a.- ursén 225a/2, 226a/6,
 229a/26, 229b/23, 237a/15,
 266b/20, 278b/8, 301b/5
 a.- ursíz 214b/1

a.- ursızlar 184a/2, 192a/25,
193a/1, 198b/15, 206b/8,
212a/18, 213b/1, 220b/10,
229a/27, 235b/8, 239b/17,
243a/25, 276a/13, 280a/12,
280a/13, 286b/15, 286b/20

2. dilemek; yardımcı fiil.

du`ā a.- kaylar 280b/4

`uzr a.- tılar 196a/27

aytğuçı krş. **aytğuçı**

söyleyen, diyen

a. 184a/10, 197a/22

a.+ lardurlar 199a/23

aytıl- söylenmek, denmek

a.- dı 188b/1, 190a/17,
217a/15, 223b/23, 224a/19,
307a/3, 308a/24

a.- sa 211a/21, 268b/22

aytış- karşılıklı söylemek

rāz a.- a 244a/9

aytğuçı krş. **aytğuçı**

söyleyen; dileyen

a. 190a/18, 234a/19, 274b/22,
298b/2, 302a/11

āmīn a. 215b/19

çın a. 239b/26

yalğan a. 235b/3

yalğan a.+ dur 230a/10

şükr a.+ ğa 255a/15

a.+ lar 209b/25, 235b/3,
246b/26, 279a/3, 294a/1

`uzr a.+ lar 196a/26

çın a.+ lar 202a/9, 220b/6

rāst a.+ lar 211a/4

yalğan a.+ lar 222a/9,
243a/24, 270b/13

a.+ larbız 264b/3

çın a.+ lardın 222b/12,
261a/19

şükr a.+ lardın 207a/22

rāst a.+ lardınbız 244a/25

çın a.+ lardındur 237a/22

yalğan a.+ lardındur 237a/19

a.+ lardurlar 189b/27, 287b/7

a.+ larğa 296a/17

hamd a.+ ları 200b/12

a.+ larığa 214b/1

a.+ larnı 190a/7

a.+ larsızlar 276a/9

hamd a.+ nīng 190a/2

aytmaq söyleme, deme

a. 216a/11, 220a/26, 230b/23,
260b/24, 261b/27, 279a/3,
296a/1, 301b/15

a.+ ı (aytmağı) 279a/11

a.+ ıdur (aytmağıdur) 232a/23

a.+ қа 303a/14

aytmamak söylememe, dememe

a. 277a/15

aytmashıg söylememe

a. 182b/18

a`yun (Ar.) gözler

a.+ ı 222b/27

ayyām (Ar.) günler

az

a.+ da 199a/27

a.+ ıda 246a/26

a.+ ıdın 204a/23

a.+ mını 218a/5

az

a. 182a/18, 188b/19, 195b/8,

202b/22, 202b/9, 210b/10,

210b/27, 211a/9, 213b/4,

213b/5, 220b/21, 225a/14,

229a/7, 234b/9, 235a/21,

236a/7, 240a/27, 241a/4,

242a/15, 245a/11, 245a/7,

249a/17, 251b/21, 259a/16,

259a/8, 262a/14, 266a/2,

266a/25, 273b/5, 278a/1,

280a/15, 281b/11, 281b/20,

288a/7, 288a/8, 291a/27,

291b/12, 291b/16, 293a/19,

294b/4, 294b/6, 295b/10,

297a/5, 298a/21, 299b/12,

299b/25, 301a/17, 302a/24,

302a/27, 303a/10

a. bolğay 273b/3

a. bolğusıdur 308b/19

a. bolur 254a/4

a. bolurığa 254a/12

a.+ dur 183a/5

a. édi 210b/14

a. étildi 223b/24

a. étilgen 231b/6

a. étkey 261a/27

a.+ ı 223b/1, 293a/1, 240a/10,

240a/7, 280b/16, 288a/7,

289b/16, 292b/27

a.+ ı érdiler 232b/2

a. kıılmağaylar 220b/21

a. kıılmağusıdur 280b/7

a. kıılmañgızlar 229a/1,

229a/11

a. kıılmas érdi 301a/16

a. kıılur édi 227b/8

a. kıılur 254a/2

a. kıılurbız 254a/9

a.+ mını 195b/10, 288a/9

a.+ rağı 220a/10, 249a/15

a.+ rağ 183a/10, 183a/4,

195b/9, 202a/26, 291a/10,

295b/20, 301b/18

a.+ rağ édi 181b/27

az-

azmak, doğru yoldan sapmak

a.- ar 284a/17

yol a.- ar érdiler 264b/21

yol a.- arlar 188a/23

a.- dı 218b/7

yol a.- dı 281a/16, 284a/16

yol a.- ğanlar 216a/14,

264a/16

yol a.- ğanlardın 263b/2

yol a.- ğanlardındur 263a/27

a.- ğanlarğa 294a/6

yol a.- ğanlarğa 270b/2

a.- ğanraq 291a/13

yol a.- ğaylar 255a/6

	a.- ip 287b/14	301b/21, 302a/8, 303a/21,
a'zā	(Ar.) organlar, uzuvlar	303b/13, 304a/5
	a. 221a/19	'a.-ı dāyim 223a/13
	a.+ sını 225b/9	'a.-ı yavmu'l-alim 221b/27
'azāb	(Ar.) azap, işkence	'a.+ da 298b/18
	'a. 181a/16, 193b/13,	'a.+ dın 206b/6, 208b/13,
	198a/13, 198a/14, 204b/12,	210a/3, 210b/18, 211a/15,
	205b/5, 206a/6, 206b/19,	211b/8, 217b/8, 222b/12,
	206b/26, 207a/6, 211a/16,	223b/19, 225b/8, 229a/16,
	211a/18, 211a/21, 211a/7,	251a/11, 254a/6, 257a/8,
	211b/9, 215a/13, 215b/25,	257b/2, 265b/6, 303b/19
	217a/11, 217a/23, 217a/8,	'a. étilgeyler 272b/1
	217b/17, 218a/7, 219b/22,	'a. étkey 214b/26
	219b/23, 220b/23, 221b/1,	'a.+ ğa 224b/1, 270a/10
	221b/25, 222b/25, 223a/13,	'a.+ ge 230a/19
	223a/19, 223b/4, 224a/26,	'a.+ ı 188b/21, 193b/6,
	225b/18, 226a/23, 226a/27,	194b/3, 198a/11, 209a/17,
	226b/10, 226b/2, 227a/17,	210b/10, 211a/10, 211a/13,
	227b/17, 228b/20, 228b/23,	211a/8, 218a/4, 221b/27,
	229a/5, 229a/6, 230b/9,	227b/14, 228b/17, 229a/7,
	231a/13, 232a/10, 232b/2,	230a/18, 231a/12, 231b/10,
	232b/27, 237a/9, 247b/3,	252b/7, 253a/3, 257b/5,
	248b/17, 249b/11, 249b/9,	264b/2, 265a/22, 272a/26,
	255a/27, 256b/2, 259b/22,	277b/24, 278b/27, 288b/21,
	260a/4, 260b/15, 261a/22,	288b/25, 289a/12, 291b/5,
	264a/23, 265b/7, 266a/8,	296a/10, 301b/26
	269a/17, 269a/19, 269b/1,	'a.+ ıda 193a/21, 198b/1,
	270b/2, 271a/19, 276a/2,	210b/27, 231a/13, 288a/9
	276a/21, 276a/3, 279a/19,	'a.+ ıdın 208b/8, 209b/11,
	279b/23, 280a/15, 284a/25,	219a/8, 221a/26, 222a/27,
	288a/23, 288b/26, 289b/20,	223b/17, 226a/13, 230b/18,
	291b/5, 294a/17, 294a/21,	231a/12, 231b/5, 247a/8,

251a/21, 253a/26, 253a/4,
254a/14, 257a/15, 257a/6,
257a/7, 266b/19, 271a/19,
271b/8, 280a/14, 288b/21,
289a/11, 293a/23, 301b/26
`a.+ ıdur 229a/7, 272b/12,
306b/22
`a.+ ığa 187b/13, 193b/10,
225b/4, 225b/5, 226b/3,
227b/16, 228a/24, 228b/8,
230b/12, 266b/17, 270a/5,
276a/19, 276a/1, 288a/25
`a.+ ım 255a/26, 264a/2
`a.+ ımız 207b/13, 223a/19,
230a/12, 291b/6
`a.+ ımızğa 247b/4
`a.+ ımıznı 259b/24
`a.+ ın 210b/21, 289a/6
`a.+ ımı 206a/13, 211a/22,
211b/5, 215b/17, 217a/13,
218a/7, 219b/20, 248b/14,
259b/16, 288a/24
`a.+ ınıḡ 206b/17, 210b/13,
215b/24, 218a/17, 223a/3,
228b/6, 231b/3, 231b/9,
248b/16, 276a/19
`a.+ ınıḡ 289b/15
`a.+ ınıḡızdın 182a/4
`a.+ ıka 193b/8, 211a/20,
248b/12, 256a/27

`a. kıldı 186a/6, 255a/12,
269a/22
`a. kılgay 183b/10, 191a/18,
196a/6, 198b/25
`a. kılgaybız 198a/10,
227a/13, 306b/21
`a. kılgaysén 306b/19
`a. kılguçı 296a/11
`a. kılguçısı 284a/20, 288b/24
`a. kılmak 195b/27
`a. kılmakdın 211b/5
`a. kılmak 256a/2
`a. kıllur 188b/21, 194b/3,
269a/22, 288a/22, 288a/24,
306b/23
`a. kıllurbız 193a/8
`a. kıllurlar 187b/18, 231a/13
`a.+ lar 255a/19, 308a/10
`a.+ lardın 231a/15
`a.+ larınıḡ 218a/9
`a.+ nı 194b/5, 201a/27,
208b/9, 211a/17, 211b/12,
217a/17, 217b/25, 219b/21,
222b/13, 226b/10, 242a/18,
266b/22, 283b/5, 302a/5,
304a/4
`a.+ nınıḡ 189b/26, 211a/2,
211a/20, 217a/18, 219b/23,
223a/21, 223a/22, 255a/18,
264b/6, 276a/22, 276a/25
`a. tartıp érdiler 279b/2

ʿazābī (Ar.+F.) 1. öyle bir azap	a. 292a/8
ʿa. 191a/2, 193a/20, 198a/13, 223a/12, 229a/6, 230a/9, 264b/1, 296a/10, 306b/23	azalī (Ar.) ezeli, öncesiz
ʿa.+ din 254b/15	a. 204a/13, 206b/17, 207b/24, 241a/21, 292a/24, 297a/16, 300b/17
ʿa.+ de 205b/6	ʿazamat (Ar.) büyüklük, ululuk
ʿa.+ ni 217a/8	ʿa. 205a/20, 263a/17
2. bir azap	ʿa.+ dın 223b/10
ʿa. 192b/4, 196b/5, 213b/6, 253a/2, 256b/12, 263a/7, 266a/8, 271a/14, 279a/18, 283b/3, 191a/1, 195a/16	ʿa.+ ı 203b/22
ʿa.+ dür 264a/2	ʿazamatlıĝ (Ar.+T.) azametli, ulu
ʿazābsız (Ar.+T.) azapsız, işkencesiz	ʿa. 266a/26
ʿa. 276a/3	āzar (F.) ateş
āzād (F.) serbest, özgür	ā. 201a/12
ā. 217b/8	āzār (F.) incitme, kırma
a. bolĝanlar 198b/2	ā. 213b/12, 226a/22
ā.+ durlar 189b/5	ā.+ dur 188b/8
ā. étinĝizler 217b/7	ā.+ ıda 266a/20
ā. kıldı 241a/19	ā.+ ıĝa 270b/26, 278a/10, 279a/5
ā. kılmak 192a/9, 256b/17, 308a/16	ā.+ mı 188b/7
ʿazāʿim (Ar.) tılsımlar	ā.+ mınĝ 183b/16
ʿa.+ i 220b/23	ā.+ mınĝ 188b/7
azal (Ar.) ezeli, başlangıcı olmayan geçmiş zaman	āzārī (F.) bir incitme
a. 184a/22, 219a/5, 231a/2, 250a/26, 283b/22	ā. 287a/18
a.+ da 204a/1, 289a/6	āzarm (F.) utanma, haya
azalan (Ar.) ezelden, ezeli	ā. 285b/5
	azĝuĝı azgın, sapkın
	a.+ larını 303a/19
	azĝur- azdırmak, saptırmak
	a.- a almaĝaymén 289b/16
	a.- dılar 258b/27, 268b/26

yol a.- dūḡ 263a/20	'azīmu's-ṣān (Ar.) şanı yüce olan;
a.- ġay 222b/17	Hz. Muhammed
a.- ġaylar 215b/9, 258a/21	'a. 187a/6
a.- sa 294a/5	'azīz (Ar.) 1. muhterem, saygılı
yol a.- upturlar 269a/1,	'a. 185a/18
269a/3	'a. bolġay 295b/25
yol a.- ur 251b/24, 251b/26,	'a.+ iġa 236a/15
255a/6	'a. kılġusıdur 213a/2
yoldın a.- urlar 188a/23	'a. kılur 189a/22
azġurġuċı azdıran, saptıran	'a.+ raġdurlar 230a/2
a.+ lar 216a/14	'a.+ raġmén 301b/1
azġurmak azdırma, saptırma	'a. tutarbız 229b/27
a. 222b/17, 263a/15, 289b/15	2. Allah'ın 99 isminden biri; izzet
a.+ da 263a/26	ve azamet sahibi
a.+ ıdın (azġurmaġıdın)	'A. 254b/13
290a/5	3. Mısır veziri unvanı; Hz. Yusuf'u
a.+ ģa (azġurmaġka) 290a/3	satın alan vezirin unvanı
yol a.+ ģa 263a/21	'A. 203b/11, 208a/21, 230a/1,
aẓhar (Ar.) en zahir, besbelli	232a/2, 236a/13, 236a/17,
a. 199a/26	236a/20, 236a/21, 236a/25,
'āzim (Ar.) niyetli, azmetmiş	236b/15, 237a/11, 237a/13,
'ā. bolġaylar 202b/19	237a/15, 237a/18, 237a/24,
'ā. boldı 188b/9, 199a/12	237a/3, 237a/4, 237b/13,
'aẓīm (Ar.) büyük, ulu	237b/4, 238a/26, 240b/6,
'a. 185a/15, 203b/20, 204b/9	241a/4, 244a/1, 245a/10,
'aẓīmat (Ar.) sebat, kararda katılık	268a/27
'a. 188b/10, 213a/3, 291b/16	'A.+ ġa 238b/1, 240b/4
'a.+ ıdın 202a/20	'A.+ ni 241a/4
'a.+ ın 185a/5	'A.+ niḡ 236a/14, 236a/26,
'a.+ ını 291b/15	236b/24, 236b/8, 237b/9,
'a. kılīnġızlar 213b/16	240b/2

ʿazīzī (Ar.+F.) bir muhterem, bir aziz

ʿa. 200a/23

ʿazl (Ar.) görevden uzaklaştırma
ʿa. kılp 241a/4

azlġ azlık, az olma

a. 206a/10

a.+ ı 196a/27, 201b/13,
234b/12, 294b/9, 302b/24

a.+ ıda 250b/26

a.+ ıdın 185b/7, 307a/16

a.+ ını 188b/11

a. kıлмаğay 293b/2

ʿazm (Ar.) kasıt, karar

ʿa.+ dın 194b/25

azmağlıġ krş. **azmağlıġ**, **azmağlıġ**

azma, sapma

a.+ ıda 264b/20

azmağ azma, doğru yoldan sapma

a. 237b/13, 250a/14

a.+ dadurlar 254b/19

a.+ ı (azmağı) 209a/15,
284a/17

yol a.+ ını (azmağını) 270b/1

a.+ ınıġ (azmağınıġ)

258b/27

a.+ ı 263a/26

azmağlıġ krş. **azmağlıġ**, **azmağlıġ**

azma, sapma

a. 270a/23

a.+ dın 254b/11

a.+ lar 211b/22

a.+ nıġ 256b/22

azmağlıġ krş. **azmağlıġ**, **azmağlıġ**

azma, sapma

yol a. 188a/24

a.+ dur 231b/2

azrār (Ar.) zararlar, kayıplar

a. 188b/8

a.+ ınıġa 228a/25

a.+ nıġ 188b/8

azuk 1. azık, yiyecek

a. 189b/12, 196b/20, 202a/26,
297a/6

a.+ da 201b/12

a.+ ı 196b/23

a.+ nıġ 188b/11

2. hazırlık

a.+ ı 302a/26

a.+ ını 269b/19

āzurda (F.) incinmiş, kırılmış

ā. kıldıġ 237b/3

ā. kılgandın 226a/23

ā. kıllurlar 192a/22, 192b/3

B

bā 1. (Ar.) be ve elif harfleri

b. 204b/22, 295a/3

2. Arapça ب (b) harfinin okunuşu

b. 263a/20

b.-yı sababiydadur 263a/20

- bāb** (Ar.) konu
b.+ da 195b/23, 229a/10, 260b/24, 280b/20, 296a/18
b.+ dın 229b/22, 231a/23
b.+ ıda 182a/17, 182a/25, 189a/16, 202b/18, 212b/18, 219a/22, 219b/18, 225a/21, 226a/18, 234b/25, 243b/7, 247a/18, 281a/11, 296b/22, 297a/5, 299b/17, 299b/4, 306b/20
b.+ ınıṅ 281a/10
b.+ ınıṅızda 182b/27
- 2. bölüm, kısım**
b.+ da 250a/22, 287a/10
b.+ ı 281a/12
- ba'd** (Ar.) sonra
b. 254b/19
ammā b. 245a/1
- badal** (Ar.) karşılık, bedel
b. bergey 306a/6
b. kıldı 279b/19
b. kıldılar 183a/5
b. kılingay 260b/4
b. kılsaḳ 278b/6
b. kıılır 260b/7
- badalī** (Ar.+F.) bir bedel, bir karşılık
b. 303a/5, 308b/9
- badāyi'** (Ar.) yeniler; eşi, benzeri olmayanlar
b.+ dın 213a/26, 218a/2
- bad-baht** (F.) bahtsız, talihsiz
b. bolḡay 230b/24
b.+ lar 231a/7
b.+ larıḡa 257a/18
- badihī** (Ar.) akla kendiliğinden gelen
b. 275a/16
- bādiya** (Ar.) çöl, kır
b. 197a/26, 197b/4, 247a/18
b.+ da 232a/8
b.+ dın 246b/2
b.+ lar 198a/4
b.+ sıda 239a/15
b.+ sın 234a/17
- bad-kārlıḡ** (F.+T.) kötü amellik
b. 303a/15
- badv** (Ar.) çöl, sahra
b. 197b/10
- bāḡ** krş. **bāḳ**
(F.) baḡ, bahçe
b. 289a/1, 301a/15, 301b/17
b.+ da 301b/27
b.+ ıdın 302a/8
b.+ ıḡa 301b/1
b.+ ını 301a/22
b.+ ınıṅ 301b/26
b.+ ıḡa 301b/15, 301b/26
b.+ larda 263b/13
b.+ larınıṅ 301a/17
b.+ nı 301b/7
b.+ nınıṅ 302a/3

bāġi	(F.) bir bahçe b.+ de 238b/12	b.+ ını (baġıřlamaġını) 288b/20
baġır	baġır, sine b. 230b/1, 273a/2 b.+ dur 187b/18 b.+ ı (baġır) 244b/11	b.+ ınıġ (baġıřlamaġınıġ) 215a/15
baġıřla-	baġıřlamak, affetmek b.- dı 201b/21, 259b/1, 259b/2 b.- ġay 223b/19, 240b/14, 242a/7 b.- ġıl 285a/9 b.- masanıġ 224a/18 b.- r 183b/12, 223b/18, 288a/21, 288a/24	baġıřlav baġıř, af, merhamet b. 225b/7 b.+ ı 227b/1, 306a/15 b.+ ıdın 264a/16, 297b/11
baġıřlaġu	affedici, baġıřlayan b. 218b/20, 264a/1 b.+ dur 203b/14, 229b/16, 267a/23 b.+ larınıġ 242a/7, 245b/6 b.+ raġıdur 242a/7, 245b/6	baġıřlavçı merhametli, baġıřlayan b.+ dur 271a/21
baġıřlamaġi	(T.+F.) bir af, bir baġıř b. 222a/12, 226b/4	baġıřlavı (T.+F.) bir baġıř, bir af b. 297a/13
baġıřlamak	baġıřlama, affetme b. 200a/16, 225b/7, 277a/2, 285a/7, 304a/2 b.+ dur 247b/12 b.+ ı (baġıřlamaġı) 230a/14, 276b/8 b.+ ıdur (baġıřlamaġıdur) 292b/1, 307b/18	baġla- krş. baġla- baġlamak, birleştirmek; kapatmak b. 222b/26 b.- dı 217b/23, 236b/13 b.- dılar 186b/26, 235a/11, 260a/20 b.- duġ 297a/23 b.- ġan 285b/15 b.- ġanlarınġ 224b/6 b.- ġay 206a/24, 221a/16 b.- ġaylar 261a/7 b.- ġaysén 291a/20 b.- maydur érdiler 198b/22 b.- ġızlar 182b/7, 218b/3 b.- p 188b/10, 198a/16, 243b/25, 245a/1, 273a/26, 282b/27 b.- p édi 228a/21, 234b/19

b.- p édiler 183a/23	b.- ğaylar 301a/3
b.- p érdi 181b/20, 302a/4	b.- ip érdi 239b/13
b.- pbız 243a/20	b.- ıpdur 296b/5
b.- pdur 209b/19, 252b/6, 285a/11, 286a/13	2. kapanmak, kilitlemek
b.- pdurlar 251a/19	b.- dı 262a/3
b.- psızlar 181b/18, 286a/14	baĝlıĝ kapalı, baĝlanmış
b.- pturlar 261b/15	b. 236b/27
b.- r 208a/11, 297b/6, 306a/22	b.+ dur 257a/9
b.- r érdiler 209b/4, 305b/10	bahā (F.) kıymet, deĝer, karşılık
b.- rbız 222a/14	b. 241b/21
b.- rlar 193a/14, 212a/19, 213b/2, 271b/25, 280a/13	b. bérdi 236a/20
b.- sa 186b/2	b.+ da 236a/19
2. baĝlamak; yardımcı fiil	b.+ ğa 278a/1
‘ahd b.- dılar 277a/25	b.+ ğıngız 200b/10, 200b/9
gerev b.- dılar 285b/10	b.+ nı 229a/23
‘ahd b.- dıngızlar 277a/24	b.+ sı 183a/5, 236a/5, 241b/20
‘ahd b.- p érdi 182b/21	b.+ sı édi 241b/23
‘ahd b.- psızlar 182b/21	b.+ sının 229a/10, 245a/13
söz b.- rlar 187a/10	b.+ sıĝa 194a/27, 236a/7
baĝlaĝuçu baĝlayan	b.+ sını 229a/11
‘ahd b. 286a/2	bahādur (<Moĝ. baĝa+tur) kahraman
b.+ larınıĝ 181b/26	b.+ larınıĝ 195b/19
baĝlamak baĝlama, birleştirme	bahādurluĝ krş. bahādurluĝ
b. 285b/16, 308b/26	(<Moĝ.+T.) kahramanlık
baĝlan- baĝlanmak	b. 203a/3
b. 182b/1	b.+ ınıĝ 185b/18
b.- ğan 260b/11	bahādurluĝ krş. bahādurluĝ
b.- ğan bolmaĝay 231a/9	(<Moĝ.+T.) kahramanlık
	b. 283a/2
	bahāna (F.) bahane, sebep

- b. 242b/24
b.+ sı 189b/10
- bahānasız** (F.+T.) bahanesiz, sebepsiz
b. 243a/5
- bahār** (F.) bahar
b. 234a/24
b.+ ıdın 234a/25
- bahāyim** (Ar.) dört ayaklı hayvanlar
b.+ din 234b/7
b.+ ni 223a/18
- bahīma** (Ar.) dört ayaklı hayvan
b. 302a/14
- baḥīra** (Ar.) cahiliyet döneminde onuncu yavru olarak doğan devenin adı; böyle develer kulağı kesilerek işaretlenirdi ve onun eti kadınlara haramdı
b. 212a/15, 270a/13, 274a/17, 280a/11
- baḥr** (Ar.) deniz
b. 290b/14, 290b/15
b.+ ıda 215a/8, 290b/13
b.+ ıdın 268a/11
b.+ ıga 304a/20
- bahra** (F.) hisse, nasip, kısımet
b. 193a/26
b.+ dur 263b/3
b.+ sını 231b/5
- bahraī** (F.) bir hisse
b. 272a/4
- bahralıĝ** (F.+T.) nasipli, nasibi olan
b. bolĝay 295b/5
- b. kılıngızlar 229a/3
- bahrasız** (F.+T.) nasipsiz
b. kaldı 256b/3
- baḥru'r-raḥma** (Ar.) rahmet denizi
b. 281b/24
- baḥş** (Ar.) bahis, konuşulan şey
b. kıılır 267a/7
- baḥs** (Ar.) 1. gümrük alma
b. 229b/2
2. zulüm, işkence
b.+ dın 230a/8
- baḥşāyış** (F.) merhamet, şefkat
b.+ i 306a/8
b.+ niḡ 221a/10
- baḥşış** (F.) baĝış, af
b. 304b/16
- baḥt** (F.) talih, baht
b. 246a/24
- baḥtılıĝ** (F.+T.) talihli, bahtiyar
yaḥşı b. boldılar 231a/15
b. bolĝay 230b/24
yaman b. bolĝaylar 231a/4
b.+ lar 231a/20
- bā'ış** (Ar.) sebep olan
b. bolĝay 205a/2
- bāḳ** krş. bāĝ
baĝ, bahçe
b.+ lar 207b/9
- bāk** (F.) sakinme, korku
b.+ ı 214b/21
b.+ ım 239b/8, 243a/6

	b. tutasmén 225a/10	b.+ dadur 268a/13
bağ-	bakmak	b.+ sı 198a/25, 251b/22
	b.- adur 208a/11	b.+ sığa 270b/4
	b.- ar 222b/5	Bakara (Ar.) Bakara suresi
	b.- ar édi 234b/26	sūra-yı B. 266a/11
	b.- ar érdim 233b/7	bağarāti sīmān (Ar.) besili sığırlar
	b.- armén 293a/25	b. 240a/4
	b.- ıngızlar 218a/1, 252b/21,	bağımlığ bakıma muhtaç
	270a/24, 270a/25	b. kıldıng 301a/25
	b.- kay 298b/10, 298b/9	bağır bakır
	b.- kaylar 228b/23, 261b/21,	b. 250b/22, 300b/23
	265a/6, 273a/18	bağı (Ar.) kalıcı, daimi
	b.- kıl 210a/6, 214a/8,	b. 183b/8, 200a/17, 200a/22,
	246a/12, 260a/23, 284a/7,	200b/10, 200b/3, 221b/8,
	284b/15, 287b/13	229a/13, 253b/19, 262a/26,
	b.- madıng 258a/10	271b/17, 287a/3, 288a/9,
	b.- mağay 228b/2, 264b/5	293a/6, 293a/8, 302b/1
	b.- maslar 271a/21, 275a/19	b.+ dür 217b/2, 230b/5
	b.- sa 189a/11, 222a/7	b.+ dürler 221b/13
	b.- sa édi 221a/5	b. bağmağay 264b/10
	b.- salar 229b/21	b. bağmas 231a/26
	b.- sanğ 207a/1, 298a/5	bağıya (Ar.) daimi
	b.- tı 219b/11, 235b/19,	b. 187b/23
	260a/23	bağıyātu's-şāliħāt (Ar.) kalıcı salih
	b.- tılar 298b/4	ameller
bağa	kurbağa	b. 302b/3
	b. 294b/9	bağıyya (Ar.) artan, geriye kalan
bağā	(Ar.) beka, kalıcılık,	b. 193b/5
	devamlılık	bağkuçı bakan, gözetleyen
	b. 225b/25, 241a/10, 262b/1,	b. 214a/8, 297b/26
	290b/11, 302b/8	b.+ lar 261b/21

	fāl b.+ larğa 261b/27		b.+ nı 245a/1, 288b/12
bağla-	krş. bağla- bağlamak, örtmek b.- p 242b/24		b.+ nıng 207a/19 b.+ sıdın 223b/10
bağmaq	bakma b.+ da 259b/20 b.+ ı (bağmağı) 275a/6	balāğat	(Ar.) belagat, düzgün ve güzel söz söyleme b. 209b/21, 224a/2, 278b/24, 293a/11 b.+ ı 206a/20, 224a/3
bikir	(Ar.) bakir, el değmemiş; genç b. érdi 306b/3	balçığ	krş. balçık balçık b.+ dın 228b/12 b.+ ınıng 290b/2
bāksız	(F.+T.) pervasız, pervası olmayan b.+ lar 238a/14	balçığı	krş. balçıkı (T.+F.) öyle balçık, o balçık b. 228b/12
bāksızlıg	(F.+T.) korkusuzluk b. 306a/4 b.+ ıdın 227b/23	balçık	krş. balçığ balçık, bataklık b. 305b/18 b. boldı 262b/15 b.+ dın 262b/12, 262b/13, 262b/20, 262b/21, 262b/27, 265a/4, 289b/12
bal	bal b. 184a/23, 273a/25, 273b/1, 273b/10, 273b/16, 273b/5, 273b/6 b.+ ıdın 273b/20 b.+ ıdur 273b/2 b.+ nıng 273a/19, 273b/3	balçıkı	krş. balçığı (T.+F.) bir balçık b. 262b/12
balā	(Ar.) bela, musibet, afet b. 223b/4, 237b/26, 246a/21, 252b/11, 266b/11, 271b/25 b.+ da 220a/8, 252b/10, 255a/15 b.+ dın 226b/5 b.+ ğa 261b/6 b.+ lar 203a/20, 207a/18 b.+ lardın 207a/21	balda	(Ar.) şehir, kasaba, belde b. 202b/22 b.+ ngızınıng 229a/13 b.+ sınıng 228b/24
		baldır	baldır b.+ ını 266a/26

balgam (Ar.) balgam	208a/12, 208a/9, 208b/20,
b.+ ı 273b/4	208b/22, 209b/19, 209b/26,
balıĝ balık	210b/8, 213a/10, 215a/10,
b. 216b/2, 217b/18, 304a/16,	215a/8, 220a/26, 220b/4,
304a/24, 304b/10, 304b/13,	221b/1, 222a/9, 222b/20,
304b/15, 304b/2, 304b/3,	227b/22, 229a/16, 229a/3,
307a/9	229a/5, 229b/5, 235b/9,
b.+ ını 304b/2	239a/2, 240b/10, 242b/6,
b.+ ıka 304a/27	244a/27, 248a/21, 252b/1,
b.+ ını 304b/9	252b/23, 252b/26, 253a/8,
b.+ nıng 304b/1, 304b/12,	256a/2, 256b/11, 256b/27,
304b/7	258b/23, 258b/3, 261b/17,
balıĝı (T.+F.) bir balık	261b/6, 262a/19, 264a/27,
b. 268a/2	267b/3, 269b/25, 271a/1,
balı (F.) evet	271b/13, 272b/1, 273a/1,
b. 290b/7	274b/15, 275a/8, 276a/10,
balıĝ (Ar.) düzgün söz söyleyen,	278b/9, 284b/13, 285a/7,
fasih	286a/7, 287b/15, 288a/14,
b. 209b/21	288b/8, 291b/1, 292a/7,
b.+ ler 293a/12	293a/1, 296a/17, 300b/7,
b.+ leri 206a/20	302b/15, 302b/7, 304a/5,
balıĝ (Ar.) buluĝa eren, erişmiş	306a/17, 308a/24
b. boldılar 223a/6	balta balta
balıyya (Ar.) felaket, keder, tasa	b. 305a/14
b.+ nıng 207a/3	banāt (Ar.) kızlar
balıyyat (Ar.) felaket, keder, tasa	b.-ı řāliĝāt 302b/6
b. 196a/11	Banātu'n-na'ř (Ar.) Ölüm kızları;
balkim (Ar.+T.) belki, ihtimal	Yedi kız kardeş takımyıldızı
b. 192a/25, 194a/9, 195b/3,	B. 268a/23
197a/26, 198b/1, 200a/23,	banı (Ar.) oĝullar
207b/23, 207b/24, 208a/10,	b. 264b/17, 290b/27
	b.+ si 304b/24

banī Ādam (Ar.) Adem oğulları, insan b. 248a/25, 290b/18, 290b/19 b.+ dın 290b/21	239a/7, 239b/24, 240b/24, 241b/5, 243b/23, 244a/3, 244b/18, 247a/2, 247b/10, 247b/17, 247b/23, 247b/26, 247b/5, 248a/2, 248a/8, 250b/14,
banīü'l-cānn (Ar.) cinler taifesi b. 302b/26	251a/10, 251b/4, 253a/16, 255b/25, 255b/6, 256a/15,
bannā (Ar.) bina kuran, yapı yapan b. 283a/16	260a/12, 261a/3, 264a/11, 267a/10, 267b/20, 267b/4,
bar var, mevcut b. 192a/19, 198a/19, 205a/16, 207b/2, 207b/3, 209b/16, 215b/24, 232b/26, 239b/7, 243b/15, 257b/22, 284a/8, 287b/21, 287b/24, 302b/15, 304b/7, 306a/21, 308b/27 b.+ bız 245b/3, 246a/2, 305b/13 b. bolğan bolğay 263b/16 b. bolsa édi 189b/24 b.+ dur 185a/7, 187a/1, 187b/5, 191b/25, 191b/3, 194b/14, 197b/20, 197b/4, 199b/19, 200a/15, 200a/27, 203a/8, 203b/2, 203b/22, 204a/7, 206b/8, 209a/19, 209a/24, 211b/7, 212b/21, 213b/9, 220a/11, 222b/16, 222b/17, 224b/1, 227b/13, 228b/21, 231b/16, 232b/22, 233a/22, 233a/24, 233b/24, 233b/25, 235b/3, 235b/4, 236a/17, 236a/5, 237a/12, 237a/18, 237a/21,	270a/17, 272a/10, 273b/15, 273b/22, 276b/20, 277a/10, 278a/20, 278a/26, 282b/9, 283b/6, 283b/7, 284b/11, 285a/15, 285b/2, 285b/21, 285b/25, 285b/26, 286a/14, 286a/9, 286b/4, 287a/6, 288a/19, 288b/10, 288b/21, 288b/26, 290a/14, 290b/14, 291a/11, 291a/12, 291b/23, 292a/22, 292b/10, 293a/12, 293a/7, 294a/2, 294b/7, 295a/24, 296b/19, 298b/26, 299a/7, 299b/16, 299b/20, 300a/1, 300b/11, 300b/20, 301a/21, 302a/20, 302a/23, 303a/6, 303b/5, 304a/5, 305b/27, 306a/10, 306a/11, 306a/19, 306a/5, 307b/20, 308a/1, 308b/1, 308b/21 b.+ durbız 235b/2 b.+ durlar 190a/8, 190b/16, 192b/9, 193a/9, 197b/10,

199b/21, 205b/16, 209a/1,
210a/20, 210a/22, 210b/1,
212a/19, 212b/16, 213a/4,
213b/4, 222b/1, 222b/25,
233b/11, 248b/22, 250a/13,
252b/22, 267b/4, 269b/25,
272a/11, 274a/14, 274a/16,
282b/6, 285a/26, 289a/18,
306a/10, 308a/3
b.+ durm n 293b/11
b.+ durs n 263a/10
b.  di 185b/12, 205b/14,
209b/16, 215a/1, 215b/12,
216a/10, 219b/10, 223a/7,
223b/12, 227a/22, 227b/5,
229a/18, 236a/15, 236a/4,
241a/8, 241b/5, 243b/12,
245a/5, 246b/23, 247b/10,
279b/10, 280a/25, 280b/1,
296a/18, 301a/19, 305b/24,
306a/12
b.  diler 228a/6
b.  ding 216a/14, 233a/27,
237b/3
b.  dingiz 211a/19
b.  dingizler 211a/23
b.  ge 237b/13
b.  kend r 213b/22
b.  rdi 185a/27, 188a/18,
189a/10, 195a/1, 199a/3,
202a/21, 203a/17, 225a/15,

227a/14, 228b/19, 258b/23,
260a/7, 261b/12, 270b/3,
276b/23, 277b/6, 282a/23,
291a/23, 301a/18, 302b/25,
306a/13, 306a/18, 306b/2,
306b/3
b.  rdiler 189a/2, 190a/15,
193a/22, 193a/23, 193a/27,
193b/13, 194b/23, 195b/11,
197a/17, 204b/12, 205a/9,
210a/6, 213b/7, 214a/24,
216b/18, 219b/26, 220b/25,
221b/6, 224b/19, 226a/7,
226b/9, 230b/10, 232b/6,
236a/10, 241a/11, 241a/16,
241a/26, 247a/22, 256a/6,
261b/4, 264a/27, 264b/1,
264b/13, 264b/20, 265a/18,
265b/17, 265b/3, 265b/4,
265b/9, 266a/16, 269a/4,
270a/10, 270a/6, 270a/7,
270b/12, 272b/8, 276a/16,
276a/20, 277b/7, 278a/12,
279b/14, 280a/19, 280b/26,
296b/14, 306a/2
b.  rding 226a/3
b.  rdingiz 269a/25, 270a/3
b.  rdingizler 187b/21,
197a/7, 198b/19, 269b/7,
277b/21

b. érdük 193a/1, 208b/23,
257a/4, 276a/7, 304b/12

b. étmesdin 292a/8

b.+ ıda 197a/24

b.+ lar 268a/14

b.+ sén 216b/19, 222b/12,
261a/19

b.+ sız 183b/9, 193a/22,
209b/25, 212a/25, 215a/4,
215a/6, 218a/13, 220b/14,
220b/6, 230a/8, 234a/23,
239b/16, 257a/5, 272a/7,
298b/9

b.+ sızlar 183b/22, 189b/14,
191a/8, 193a/4, 207b/4,
211a/3, 229a/15, 264b/18,
271a/6, 277b/17, 278a/3,
280a/2

bar- gitmek, ulaşmak

b. 243a/6, 263a/4

b.- a 306b/12

b.- a algay 307a/1

b.- a almağınğızdur 267a/21

b.- adur 248a/3

b.- alıng 241a/24

b.- ayım 249b/23

b.- dı 195b/21, 199a/9,
217b/1, 220a/5, 227b/5,
240a/15, 260a/14, 266a/27,
273b/6, 281b/11, 297b/16,
303a/1, 306b/12

b.- dılar 187a/3, 193b/2,
216a/2, 227b/20, 235a/23,
244a/9, 280b/18, 299a/21,
305a/12, 305a/21, 305b/9

özünğdin b.- dıng 242b/19

b.- duk 235a/26, 299a/1

b.- gan 185a/15, 191a/8,
301b/23

b.- ganıdın 181b/12, 297a/11

b.- ganını 297a/4

b.- ganınığ 217b/18

b.- gay 201b/16, 223b/7,
245b/11, 260a/8, 261b/24,
290a/10, 296a/22

b.- gaylar 182b/10, 202b/20,
273b/18, 287b/4, 307b/15

b.- gaymén 260a/12

b.- gaysén 291b/14, 293a/25,
293b/7

b.- gaysızlar 283b/18

b.- ğıl 185a/23, 239b/25,
243b/21, 264b/4, 289b/16,
289b/17, 304a/16

b.- ğumdur 304a/19

b.- ğusıdur 274b/11

b.- ıngızlar 181b/23, 188b/14,
189a/27, 189b/11, 189b/13,
226a/26, 241b/8, 244b/24,
264b/6,

270a/23, 273a/24

b.- ınglar 270a/20

b.- ip 194b/12, 217a/24,
238a/15, 243a/11, 245a/16,
252b/10, 261b/16, 269a/20,
270b/3
b.- ip édi 211a/25
b.- ip érdi 305a/18
b.- ma 286a/20, 286a/21
b.- madılar 195b/4
b.- maduḡ 190b/19
b.- maḡaylar 202b/21
b.- maḡlar 195b/4
b.- mas 244a/1
b.- masaḡızlar 188b/20
b.- masmén 206a/10
b.- massızlar 287b/11
b.- sa 284a/15
b.- sa bolḡay 304b/3
b.- sam 217b/18
b.- saḡızlar 203a/27, 297a/9
b.- ur 185a/6, 191a/20,
193b/22, 196a/24, 196a/9,
198a/2, 205a/13, 205b/14,
207a/15, 248a/3, 250b/27,
257b/7, 258b/7, 263b/21,
269b/21, 272b/26, 273a/5,
273b/25, 290b/1
b.- ur édi 252a/25
b.- ur édiler 192b/22
b.- ur érdi 304b/11, 304b/3,
305a/12, 306b/10, 306b/12

b.- ur érdiler 235b/14,
261b/26, 262b/7, 284b/4,
293b/22, 305a/23
b.- urbiz 249b/21
b.- urını 254a/12
b.- urlar 196a/11, 196a/9,
205b/9, 207a/12, 261b/14,
263b/21, 265a/16, 267a/18
b.- ur-lar 186a/27
b.- urmén 260a/16, 304a/21,
304a/22

b.- ursızlar 234b/10, 264a/19
bāra (F.) konu, ilişki
b.+ sıda 198b/25, 204a/15,
205b/3, 207a/2, 223a/2,
241a/21, 242b/6, 277a/4,
288a/12

barā'at (Ar.) 1. fazilet, meziyet,
olgunluk, iyilik, güzellik
b. 186a/17
b.+ ı 217b/14
b.+ mınḡ 238b/3
b.+ dur 181b/21

2. Tevbe suresinin diḡer adı
B. 181b/3

barāhima (Ar.) puta tapanlar,
budistler
b. + nınḡ 263b/8

barāhīn (Ar.) deliller, tanıklar
b.+ ḡa 281a/14
b.+ nınḡ 263b/8

barakat (Ar.) bereket, bolluk; saadet	225b/11, 225b/2, 227b/3,
b. 194b/10, 197b/15, 270b/23	228b/3, 229a/19, 229b/19,
b.+ da 224b/1	229b/8, 230b/19, 231a/22,
b.+ ı 194a/25, 204a/15,	231a/25, 231b/25, 232a/19,
281b/9, 295b/5	232b/22, 233a/2, 233a/5,
b.+ ıdın 252a/27	234a/23, 235b/3, 240a/1,
b.+ ınıĝ 240a/3	240b/24, 241a/17, 241a/18,
b. kılduk 281b/8	241a/23, 242a/18, 245a/3,
b.+ lar 227b/1	245b/11, 246a/9, 247b/11,
b.+ larıdın 227b/2	248a/11, 248a/22, 249a/1,
b.+ larınıĝ 269b/15	249a/16, 249b/18, 249b/24,
barara (Ar.) hayır sahibi olanlar	250b/15, 250b/16, 251a/10,
b. 249a/25, 253b/13	251a/20, 251a/9, 251b/16,
barça bütün, tüm, hepsi	252b/2, 252b/5, 253b/1,
b. 184a/8, 184b/18, 185b/14,	254a/17, 254b/20, 254b/26,
186a/20, 186b/15, 186b/16,	255a/2, 255b/8, 256b/27,
187a/19, 187b/3, 188a/9,	257a/2, 259a/27, 261a/23,
188b/25, 188b/6, 193b/19,	261b/13, 262a/2, 262a/21,
193b/27, 197b/20, 198a/3,	262a/27, 263b/15, 263b/22,
201a/22, 202b/17, 202b/19,	264a/22, 265a/25, 265b/2,
203b/2, 203b/22, 204b/3,	265b/21, 265b/3, 266b/12,
205a/23, 205b/12, 205b/9,	267b/11, 268a/24, 268a/25,
206b/1, 206b/9, 207a/18,	268a/26, 269a/14, 269b/14,
208b/27, 209a/10, 211a/16,	271a/7, 273a/23, 274a/10,
212a/1, 213a/2, 213a/6,	274b/14, 274b/18, 274b/23,
213b/18, 215b/13, 215b/6,	275a/10, 276b/20, 276b/3,
216a/22, 216b/3, 218a/20,	276b/7, 276b/9, 278a/7,
218b/21, 219a/10, 219a/27,	280b/13, 280b/4, 280b/9,
219b/6, 220a/11, 220a/24,	281b/7, 282a/24, 283a/27,
220b/18, 220b/8, 221b/7,	283a/5, 283b/11, 284a/14,
222b/1, 224b/12, 225a/21,	284a/4, 284b/22, 284b/23,
	285b/16, 285b/19, 286b/26,

286b/8, 287a/4, 287a/9,
288b/8, 289b/19, 290a/3,
290b/23, 290b/26, 292a/1,
292a/13, 292a/27, 295b/13,
295b/18, 295b/21, 296a/20,
296a/9, 298a/21, 299a/13,
300a/25, 301a/18, 301a/21,
301b/27, 302a/20, 302b/11,
303b/3, 303b/6, 304a/12,
304a/14, 307b/25, 308a/14,
308a/23, 308b/10
b.+ da 295b/21
b.+ dın 188b/24, 238a/23,
249a/18, 251b/12, 271b/14,
277a/20, 298a/6
b.+ ğa 239a/8, 270a/19,
276b/8, 292a/2
b.+ ğadur 215a/26
b.+ ları 263b/1
b.+ nı 208a/19, 208a/22,
277a/18, 302b/12
b.+ nıng 219b/2, 225b/2,
233a/2, 267a/2, 267b/21
b.+ ngız 192a/19, 225a/8
b.+ ngızğa 267b/20, 267b/5
b.+ sı 181b/20, 185b/15,
185b/23, 188a/11, 188a/7,
189a/25, 193a/11, 195a/5,
200a/15, 202b/20, 203b/23,
213a/22, 215b/11, 215b/5,
217b/20, 223b/2, 226b/15,

228a/27, 232b/17, 233a/24,
237b/23, 251a/8, 255b/6,
256b/20, 261b/6, 262b/23,
266a/12, 274b/15, 275b/21,
280a/25, 289b/10
b.+ sızdın 202b/16
b.+ sığa 193b/11, 241a/21,
290b/2
b.+ sız 284a/10
b.+ sını 186b/21, 191b/7,
208b/14, 225b/6, 241a/19,
244b/3, 253b/13, 263a/21,
265b/19, 266a/15, 286b/2,
289b/24, 301a/12, 302b/22,
303a/26, 307a/13
b.+ sınıng 248a/26, 292b/11,
297a/5

bārdān (F.) yük kabı, yük torbası

b.+ ızdın 243b/3, 243b/4

b.+ larıda 241b/22, 243b/3

bār-gāh (F.) ev, çadır

b.+ ğa 240b/19

b.+ ığa 197b/16, 242b/12,
245a/9

b.+ mınıg 236b/15

barġuĉı giden, varan

b. 268a/5

ilgeri b. 204a/12

b.+ lar 200b/14, 268a/22

barĥ (F.) parça, kısım

b.+ ı 203a/24

bar-ḥaḳ (F.+Ar.) hakiki, gerçek	B. 247b/24, 273a/17
b. 254b/13, 301b/12	ḥazrat-ı B. 301b/17
barḥī (F.) bazı, bir kısmı	bariyyat (Ar.) halk, insanlar
b. 190a/2, 220a/18, 229a/18,	b. 233a/12
247b/17, 254a/5, 263a/19,	barḳ (Ar.) şimşek
265b/18, 293a/14, 299a/10	b.+ nı 249b/12
b.+ ğa 273b/27, 274a/1,	barlıĝ varlık, var olma
284b/17	b. 254b/7
b.+ ni 307b/22	b.+ ining 254b/8
bar-ḥürdār (F.) nasibi olan,	barmaḳ I parmak
behremend	b. 291a/23
b. koyduḳ 217a/14	b.+ ı (barmaĝı) 2166b/26,
bar-ḥürdārliĝ (F.+T.) behremendlik,	08a/20
nasipli olma	b.+ ining (barmaĝınıing)
b. 188b/18, 213b/4, 218b/25,	277b/10
218b/26, 219a/2, 224a/25,	b.+ lar 290b/4
261a/9, 265b/27, 275b/5	b.+ larını 255b/20
b.+ dur 280a/15	b.+ larınıing 256b/9
b.+ ı 251b/21	b.+ niing 291a/10
b.+ ıdur 207b/1	barmaḳ II gitme, varma
barı hepsi, bütün	b. 189a/3, 242a/13, 243a/11,
b. 187b/6, 197b/27	260a/13, 271a/16, 291b/9,
b.+ dın 298b/3	299a/18
b.+ nı 307a/13	b.+ da 188b/12, 264b/5
b.+ sı 287a/8	b.+ ı (barmaĝı) 207b/6,
b.+ sınıing 194a/11	223b/6, 281b/15, 304b/14
bārī (F.) hiç olmazsa, bari	b.+ ing (barmaĝınıing) 234b/22
b. 305b/13	b.+ ingdın (barmaĝınıingdın)
Bārī (Ar.) yaratan, yaratıcı;	291b/11
Allah'ın 99 isminden biri;	b.+ larıĝa 186b/26
Kusursuz Yaratan	b.+ niing 279b/20

barmaqlıg	gitme, gidiş	242a/6, 242b/7, 243b/8,
	b. 189b/13	244a/4, 246a/17, 246b/23,
barmamağ	gitmeme	247a/22, 247a/25, 247b/3,
	b. 285a/12	247b/23, 249a/4, 249a/6,
bar-çaraf	(F.+Ar.) bir yana atma	250b/2, 250b/14, 254a/6,
	b. kıldılar 283a/11	254b/24, 255a/5, 262a/27,
bārū	(F.) siper, sıgımak	263a/1, 263b/22, 267a/21,
	b. 261b/17	268b/1, 268b/4, 268b/10,
bas	(F.) yeter, yeterli, kafi	268b/13, 269a/6, 270b/15,
	b. 181b/6, 181b/25, 182b/17,	271b/6, 271b/12, 272b/17,
	183a/21, 184a/20, 185b/9,	272b/25, 273a/3, 274b/8,
	186b/5, 187a/5, 187b/25,	274a/10, 274b/2, 274b/8,
	187b/26, 189a/4, 189a/26,	274b/16, 274b/25, 275a/9,
	191a/24, 191b/22, 192a/2,	275a/25, 276a/21, 276b/7,
	192b/9, 194a/25, 196b/20,	277a/15, 278b/24, 280a/26,
	198a/9, 200a/15, 200b/9,	280b/11, 281a/10, 281b/10,
	201a/10, 201a/16, 201b/5,	283b/3, 283b/16, 283b/26,
	201b/7, 201b/15, 203a/7,	284a/16, 284a/17, 285a/12,
	203a/17, 203a/27, 204b/4,	285b/3, 285b/19, 285b/24,
	205b/3, 206a/22, 206b/16,	287a/4, 287a/10, 288a/8,
	211a/7, 211a/14, 211a/17,	288a/18, 288a/25, 288b/3,
	211a/19, 211b/15, 212b/4,	288b/7, 288b/18, 289a/11,
	213a/23, 213a/24, 214a/1,	291a/6, 291b/2, 291b/17,
	215b/6, 216a/17, 218b/3,	293a/17, 293b/19, 294a/1,
	218b/14, 218b/17, 220a/23,	294a/24, 295a/1, 295b/4,
	220a/25, 220b/3, 223b/8,	296b/10, 296b/12, 298a/9,
	224b/24, 226a/14, 227a/19,	298b/6, 302a/11, 304a/9,
	228b/3, 228b/19, 228b/23,	305b/19, 308b/14, 308b/17
	229b/21, 231a/9, 231a/10,	b.+ dur 191b/17, 193a/19
	229a/17, 231a/19, 234b/15,	b. émes érdi 193b/12
	236b/16, 236b/23, 237b/16,	bas- basmak
	238b/17, 239a/12, 240a/24,	b.- arbız 287a/17

b.- ıngızlar 307b/12
b.- tılar 239b/14
ba'ş (Ar.) yeniden dirilme,
diriltme
b. 205b/7, 206a/5, 206b/5,
210a/3, 210b/16, 211a/22,
211b/2, 211b/4, 219b/18,
270b/11, 275a/10, 277b/18,
287b/17, 287b/27, 289b/27,
294b/1, 299a/6, 301b/9,
302b/17, 303b/8, 308a/20
b.+ da 210b/14, 211b/20
b.+ dın 263a/9
b.+ dur 201b/3
b.+ ıngız 288a/1
b.+ nıng 268b/17
basā (F.) nice, çok, hayli
b. 247a/1, 261a/3
başar (Ar.) göz
b. 275a/8
ba'şat (Ar.) yeniden dirilme,
diriltme
b.+ dın 214a/16, 266a/17
b.+ ı 206b/14, 268b/13
b.+ ıdın 214a/16
b.+ ınıng 206b/14
basıl- basılmak
b.- ıpdur 296b/20
başır (Ar.) 1. gören, görüp anlayan
b. 221b/19, 221b/21, 282a/13
b.+ ğa 221b/17

2. Allah'ın 99 isminden biri; el-
Basir, her şeyi gören
B. 252b/22
başīrat (Ar.) önden görme, sezme
b. 198a/26, 210b/1, 216b/23,
303b/5
b.+ ı 221b/21
şāhib-i b. 210b/3
başīratī (Ar.+F.) öyle görme, o sezme
b. 229b/1
Başr Bazı inanışlara göre İblis'in
çocuklarından birinin adı
B. 303a/13
baş (Ar.) yayma, açma
b. 231b/17, 285b/21
b.+ ıĝa 285b/15
b. kıllur 219b/3
baş 1. baş, kafa
b. 183a/1, 183a/3, 215a/2,
217a/15, 217b/2, 222a/20,
225b/1, 228b/12, 231a/19,
237b/21, 238a/12, 238b/12,
243b/19, 243b/6, 245b/23,
257a/15, 260a/26, 265a/1,
266a/26, 266b/18, 266b/2,
271b/2, 280b/26, 282b/4,
284a/23, 284a/24, 285a/7,
286b/1, 289b/7, 293a/17
b. burĝuçılar 210a/11
b. burĝuçılarga 195a/27
b. burmağ 201b/10
b. burup 194b/13

b.+ dın köterdi 245a/22
b.+ ı 191b/1, 234b/17,
277b/11, 239b/12, 298a/12,
299a/22, 307a/8
b.+ ıdın 235a/8, 239a/19,
265a/13, 279a/10
b.+ ıdur 307a/4
b.+ ığa 194a/21, 208a/27,
237b/20, 241a/2, 269a/21,
294b/10, 304b/23
b.+ ım 238b/15
b.+ ımızğa 293a/22, 293b/5
b.+ ın 226b/12, 228b/11
b.+ ını 238a/26, 269a/12,
283a/10, 287b/26, 287b/27
b.+ ınıġ 226b/13, 306b/3
b.+ ınıġğa 249b/23
b. kıayardı 262b/24
b. kıuyı salġuıılarnıġ
203b/24
b. közi 210b/1, 218a/1
b.+ ları 201b/14, 262a/4
b.+ larıdın 288a/4
b.+ larıġa 217b/15, 219a/18
b.+ larını 259b/19, 287b/26
b.+ nıġ 298b/6
b. tartar 268b/21
b. tartkııı 225b/12, 233b/14,
268b/18, 272b/9
b. burdı 237b/21
b. tartkııılarnıġ 247a/2

b. tartmak 262b/24, 280b/17
b. tarttıllar 223a/6, 294b/1,
305b/14
b. urdı 283a/18

2. önder, lider

b.+ larını 183a/20

3. başlangıı, bir Şeyin baş tarafı

b.+ ı 191a/26

b.+ ıda 196a/1, 215a/17,
228a/7, 233b/6

b.+ ıda édi 235a/12

b.+ ıdın 277b/7

b.+ ığa 231b/23, 235a/11,
235a/22, 235b/16, 236a/14,
250a/9, 265b/2

b.+ dın 265a/15

4. ön, karşı, huzur

b.+ ıda 227a/14

başak

b. 266a/25, 266a/26

başar (Ar.) insan, beşer

b. 227a/18, 238a/2, 264a/14,
290b/17, 293b/20

b. érdiler 271a/7

b.+ mén 205b/3

b.+ nı 271a/1, 271a/5

b.+ nıġ 209b/15

başara (Ar.) insan vücudunun dış tabakası

b.+ sıda 221a/5

b.+ sıġa 208b/3

başarat (Ar.) müjde, güzel haber

b. 182a/15, 204a/11, 221a/8,
226b/27, 227a/19, 227a/20,
264a/10, 264a/18, 283b/2
b. bér 187b/12, 200b/20,
215a/26
b. bérdi 226b/26
b. bérgey 295a/11
b.+ dur 212b/23, 226b/24,
251b/9, 252a/10, 278b/14,
283b/3
b.+ ı 212b/19, 212b/22,
221a/9, 227a/2, 227b/6,
264a/5
b.+ ıdur 215a/27
b.+ mı 204a/10
başāratī (Ar.+F.) bir müjde
b. 212b/17
başarī (Ar.) insani, beşeri
b. 212b/19, 212b/20, 256a/10,
292a/25
başariyyat (Ar.) beşerlik, insanlık
b. 222a/4, 254a/1, 293b/18
b.+ da 203b/5
başka diğer, başka, farklı
b. 183b/24, 184a/10, 198a/21,
206b/18, 231a/12, 234a/25,
238a/16, 242a/24, 255b/8,
256a/14, 264a/3, 270a/13,
270b/16, 274b/4
b. ékendür 280b/12
b. émes édi 283b/15
başkalıg farklılık, değişiklik

b. 269a/15
başla- **1. başlamak**
b.- dı 226a/18, 242b/17,
243b/2, 280b/19, 297a/7,
299a/22, 301a/24
b.- dılar 183b/5, 269a/15,
283a/2, 283a/6, 298b/26
b.- ğay 209a/20
b.- p 215a/13, 216a/18
2. başlamak, yardımcı fiil
kéle b.- dı 223b/4
şu'la ura b.- dı 243b/19
téşe b.- dı 234b/21
vidā' kıla b.- dı 234b/20
yağa b.- dı 234b/21
yügüre b.- dı 245b/23
kıla b.- dılar 283a/7
ta'n kıla b.- dılar 289a/23
ta'na kıla b.- dılar 299b/26
başlamak başlama, başlanma
b. 208b/21
b.+ ıdur (başlamaıdır)
255b/9
başlıg önder, başkan, öncü
b.+ ı édi 191b/5
b.+ lar 222a/1
b.+ lardın 268b/22
b.+ larıdın 300a/21
bat çabuk, hemen
b. 193b/20, 196b/4, 197b/17,
198b/16, 198b/18, 205b/1,
207b/2, 214b/16, 223a/12,

	223b/15, 224a/25, 230a/11, 230a/9, 235a/18, 237a/26, 238b/18, 239b/25, 246a/3, 254a/14, 254a/18, 257a/25, 260b/18, 261a/11, 263a/24, 266b/5, 272a/1, 274b/25, 276a/9, 280a/15, 287b/23, 287b/25, 299b/6, 305a/7, 305b/22, 306b/21, 306b/25, 306b/5 b. bolğay 186a/24, 188b/26, 189b/21, 191b/17, 197a/9, 198a/10 b.+ rağdur 207a/5	276a/16, 289b/27, 292a/21, 292a/22, 292a/23, 297b/10 b. boluptur 184a/11 b.+ da 193b/1, 232b/11, 285a/25 b.+ dın 224b/17, 261a/2, 261a/27 b.+ dur 256b/2, 308a/14 b.+ durlar 297b/3 b. étkeni 292a/24 b.+ ğa 209a/15, 231b/5, 277a/9, 296a/6 b. kılğaylar 303b/17 b. kılmasbız 241a/9 b.+ nı 221b/19, 221b/20, 221b/21, 250b/24
bat-	batmak b.- ar érđi 306b/14 b.- sa 297b/25	
ķuyaş batar	batı ķuyaş b.- ar 306b/13	bāřıla (Ar.) yanlış, gerçek olmayan b. 220b/23, 239b/19, 268b/8, 279a/4, 280a/27, 303b/6
kün batar	batı kün b.- ar 306b/15 kün b.- arning 306a/27	bāřın (Ar.) iç, iç yüz; gizli b. 222b/2, 254b/8, 265a/14, 268a/9, 273b/10, 273b/20, 292b/5, 295b/3, 298a/6, 306b/2, 308b/25 b.+ ı 212b/11, 219a/25 b.+ ıda 192b/24 b.+ ını 200a/19, 290b/23
başalat	(Ar.) işsizlik, bir şey yapmama b. 276b/11	bāřına (Ar.) gizli, görünmeyen b. 212a/5
bāřıl	(Ar.) yanlış, gerçek olmayan, boş b. 182b/20, 187a/14, 197a/25, 199b/17, 202a/10, 221b/19, 221b/20, 221b/21, 250b/26, 253a/21, 266b/4, 274a/16, 274a/17, 274a/18, 274b/2,	batmaķ batma b. 297b/20

batman	6 kilogram olan ağırlık ölçüsü b. 195a/6		b. boldılar 194a/25 b. kılğay 194b/8
baş	(Ar.) şiddetle yakalama, sert tutma b. 225a/12		b.+ dur 232b/13 b.+ lar 189b/2 b.+ larğa 300b/8
bāvar	(F.) inanma b. tutmasbız 211a/17	bay	(Ar.) satma; satın alma, alışveriş b. 200b/3 b.+ da 200a/9 b.+ nı 200a/23
bavurçı	aşçı b. 238b/11, 238b/14, 238b/15 b.+ dur 239a/17 b.+ nı 239a/25 b.+ sı 238b/8	bayān	(F.) açık, beyan; açıklama, anlatma b. 200a/25, 204b/22, 209b/17, 216b/24, 220b/1, 266a/7, 276b/3, 293a/15 'atf-ı b. 225b/18 b.+ dın 300a/5 b. étilipdür 218b/20 b.+ ı 209a/27, 209b/1, 247a/11, 247b/11, 265b/11, 267a/4, 267b/2, 272a/5, 276b/3, 281a/13, 292a/27, 293b/17 b.+ ıda 188a/1, 225a/21, 276b/27 b.+ ıdan 209a/14 b.+ ıdın 200a/27 b.+ ıdur 186b/10, 258a/18 b.+ ığa 213a/25 b.+ ını 224a/3, 306a/26 b.+ ını kıılır 187a/27, 191b/22, 200b/1, 201b/2
bā-vücūd	(F.+Ar.) bununla birlikte; buna rağmen, rağmen, karşın b. 201b/13, 201b/26, 210a/22, 210b/1, 214b/24, 225a/14, 227a/17, 227a/19, 237b/13, 238b/4, 248a/25, 248a/26, 248b/22, 251b/25, 255b/23, 256b/12, 268b/11 b.-ı bu 272b/3 b.-ı faşāhat 278b/23 b.-ı fiṭnat 198a/8 b.-ı ḥabāsat 257b/21 b.-ı ḥaḳ 294b/1 b.-ı ḥıyānat 229a/9 b.-ı i'cāz 209b/13, 209b/16 b.-ı mādḍa 270b/17 b.-ı ol 293a/26		
bay	zengin, varlıklı kimse b. 229a/3, 274a/3 b. boldı 274a/1		

- b. kıladur 189b/22
- b. kılayın 218a/14
- b. kılduk 282a/26, 283b/20, 303b/3
- b. kılgay 254b/25, 270b/10
- b. kılgaysén 272b/13
- b. kılpdur 231a/1
- b. kıлмаğı 283b/20
- b. kıllur 204b/23, 248a/5, 257b/18, 274b/16
- b. kılurmén 221b/25
- b. kılurmız 183a/16
- bayānī** (F.) öyle bir açıklama
- b. 305a/11, 306b/5
- bay'at** (Ar.) biat, bağlanmak, söz vermek
- b. éter érdiler 200a/4
- b.+ ı 197b/21, 197b/22
- b.+ ıdın 197b/24
- bayı-** zenginleşmek
- b.- pdurlar 274a/2
- baylıg** zenginlik
- b. 194b/1, 272a/22, 292b/4
- b.+ da 220a/4
- baynu's-sanatayn** (Ar.) iki yıl arası
- b. 300a/12
- bayrak** bayrak
- b. 192a/12
- bayt** (Ar.) ev; hanedan, aile
- ahl-ı b. 227b/2, 277a/14
- ahl-ı b.+ bız 245a/1
- ahl-ı b.+ ıdın 299a/27
- ahl-ı b.+ ıdındur 239a/1
- b.+ ıga 278a/10
- baytiya** (Ar.) evim, benim evim
- b. 208a/17
- b.+ niḡ 208a/16
- baytu'l-aḥzān** (Ar.) hüznün çadırı; Hz. Yakub'un çadırı
- b.+ ga 244b/5
- baytu'l-ḥaram** (Ar.) Kabe'nin etrafının bir ismi
- b.+ niḡ 186a/17
- bayyin** (Ar.) açık, aşikâr
- ğayr-ı b.+ dur 278b/22
- bayyina** (Ar.) delil, tanık
- b. 218b/13, 221a/11, 221a/2, 221a/3, 221a/6
- bayyinī** (Ar.+F.) açıklık, aşikârlık
- b. 301a/23
- bayzā** (Ar.) bembeyaz
- yad-ı b.** Hz. Musa'nın mucize olarak gösterdiği beyaz ve parlak eli
- y. 214a/23, 255a/9, 294b/9
- bāzār** (F.) pazar, çarşı
- b. 298b/19
- b.+ da 298b/22
- b.+ ga 236a/18, 298b/24
- b.+ ıda 221b/4, 266b/12, 279a/26
- b.+ lar 215a/17
- b.+ larniḡ 303a/10

bāzar-gānliġ krş. bāzar-gānliġ	256a/1, 258a/15, 259b/10,
(F.+T.) tüccarlık, pazarcılık	260b/26, 262b/7, 265b/14,
b. 271a/16	267b/11, 267b/4, 268b/27,
b.+ ıngız 267a/21	269a/8, 272b/22, 273a/1,
b.+ lar 186a/27	273a/5, 273a/6, 278b/4,
b.+ ları 186a/23	281a/7, 282a/14, 285b/4,
bāzar-gānliġi (F.) öyle bir tüccarlık	288b/4, 289a/21, 289a/23,
b. 185a/10	289b/4, 291b/25, 295b/12,
bāzar-gānliġ krş. bāzar-gānliġ	295b/9, 298b/7, 299a/10,
(F.+T.) tüccarlık, pazarcılık	299b/18, 302b/3, 303a/13,
b.+ ı 211a/25	303a/9, 307a/26, 307b/7
ba'zı (Ar.+F.) bazı, kimi, bir kısım	b.+ da 281b/6
b. 181b/19, 181b/26, 181b/27,	b.+ ğa 190a/19, 212a/15,
183a/6, 183b/18, 184a/23,	248a/22, 248a/23, 284b/16,
184b/20, 186a/11, 187a/12,	288b/5, 298b/7, 307b/7
187a/6, 189b/17, 190a/19,	b.+ ge 284b/17
190a/3, 190b/15, 190b/17,	b.+ nı 212a/14, 212a/15,
192b/14, 196a/12, 197a/10,	233a/16, 259a/4, 287b/9
203b/11, 205b/27, 205b/5,	b.+ mıng 183b/19, 199b/10,
206b/15, 210a/12, 210b/18,	201b/5, 210a/18, 216b/12,
212a/9, 212b/14, 213a/23,	233a/26, 259a/15, 300a/27,
214b/23, 216a/26, 217b/10,	307a/25
218b/15, 219b/10, 221a/6,	bāzı (F.) oyun, eğlence
225b/17, 228a/3, 228b/15,	b. 219b/19
229a/17, 230b/5, 231b/14,	bazl (Ar.) bol bol verme,
231b/7, 231b/8, 232a/23,	esirgememe
233a/14, 233a/24, 233a/26,	b. 277a/2
234a/21, 234a/3, 237b/5,	b.+ ı 185a/19
244b/18, 247b/16, 248a/19,	b. kılmak 184b/7
250b/20, 251a/25, 251a/4,	bazlikāna (Ar.+F.) esirgemeyecek
251b/1, 253a/16, 253b/15,	şekilde

	b. 200a/13	bél	bel
bazlu'l-machūd	(Ar.) olan kuvveti ile, var gücüyle		b.+ ige 188b/10, 235a/11 b.+ ini 222b/26
	b. 182a/24	bélgü	işaret, nişan, iz
bāzū	(F.) kolun dirsek ve omuz arasındaki kısmı		b. 282a/9 b. étken 228b/15 b.+ ler 267b/21 b.+ lerdür 204b/26, 275a/22 b.+ leri 268a/22 b.+ leri érdiler 230a/21 b.+ leridür 248a/16 b.+ leriğe 304b/14 b.+ si 223a/21, 226a/4, 249a/2, 249b/13
	b.+ sıda édi 235a/16 b.+ sığa 234b/19	bélgülüg	belirli, belli
be-dalāyil	(F.+Ar.) deliline göre		b. 262a/5, 272a/23 b. bolup 271b/7
	b.-i sab'a 299b/18	bend	(F.) bağ, bağlama
beden	(Ar.) gövde, beden		b. 307b/21 b.+ din 184a/4 b.+ ide 290a/4 b.+ idin 189b/5 b.+ ini 205a/24 b.+ lerde 260b/12
	b. 193a/23, 279a/8, 298a/23, 299a/10, 299b/20	bende	(F.) kul, köle
	b.+ i 292b/24, 298a/26		b. 216b/6, 242b/11, 250a/21, 257b/12, 271b/6, 308b/27 b. almakdur 244b/2 b.+ din 254a/2, 292b/13 b.+ ge 281a/8, 296a/1, 302a/12 b. kılmak 243b/8
	b.+ ini 234b/17		
	b.+ ining 243b/19		
	b.+ ingni 216a/23, 216b/4		
	b.+ ler 299b/5		
	b.+ leridin 191a/20, 298a/8		
	b.+ leriğe 299a/23		
	b.+ leringizge 267a/20		
	b.+ leringizni 267a/19		
	b.+ lerini 297b/22, 299a/12, 299a/13		
	b.+ ni 216a/26		
bedenlig	(Ar.+T.) bedenli, vücutlu		
	b. 276a/22		
behcet	(Ar.) sevinç		
	b. 291a/8		
béklen-	saklanmak, gizlenmek		
	b.- ipdürler 297b/16		

b.+ ler 206b/3, 208a/26,
218b/20, 220b/13, 229b/18,
248a/1, 288b/22, 296a/7

b.+ lerdin 216a/17, 219b/13,
266b/27

b.+ lerge 218b/1, 246a/4,
271a/21, 296a/5

b.+ leriğe 274a/5

b.+ lerim 290a/2

b.+ lerimge 258a/24,
263b/27, 264a/4

b.+ lerimiz 297a/17

b.+ lerimizdin 304b/16

b.+ lerimni 290a/3, 308a/8

b.+ lerini 290a/5

b.+ leriniġ 268b/14

b.+ leriġdür 241a/18

b.+ leriġdürbiz 217b/7

b.+ lerni 229b/17, 254a/27

b.+ lerniġ 186b/1, 192a/7,
203b/24, 273a/9

b.+ m 212a/7

b.+ miz 236a/2

b.+ ni 208a/17, 304a/23,
304b/16

b.+ si 290a/4

b.+ siġa 296a/4, 296a/8

bendeleri o kullar, öyle kullar

b. 282b/6

bendei (F.) bir kul, bir köle

b.+ dür 304a/15

bendelik (F.+T.) kulluk, bendelik

b. 192a/7

b.+ ke 241a/17

bendi (F.) öyle bir baġ

b. 307b/4

bendide (F.) baġlı, baġlanmış, köle

b. 207b/27, 254a/19, 274b/24

b.+ dür 188a/1

bér- 1. vermek

b. 182b/14, 215a/15, 285b/12

b.- di 182a/2, 183b/18,

189a/17, 190a/3, 191b/6,

191b/7, 192a/4, 194a/27,

194b/10, 194b/17, 195a/2,

195a/6, 195b/22, 197a/10,

201b/21, 202a/4, 216b/13,

219b/12, 223b/11, 223b/8,

225b/25, 225b/26, 227a/6,

234a/3, 235a/21, 236a/17,

236b/9, 237b/19, 237b/4,

239a/13, 241a/3, 241a/5,

241b/11, 242b/24, 243a/11,

243b/14, 244b/23, 245a/7,

245b/14, 246a/18, 258b/11,

260a/23, 262a/2, 267a/23,

267a/6, 268a/5, 270a/22,

273b/27, 273b/7, 274a/14,

275a/12, 275a/14, 275a/15,

275a/19, 275b/19, 279b/26,

279b/27, 280b/7, 281a/25,

281b/27, 282a/9, 282b/2,

283a/11, 285a/21, 285b/13,

289b/9, 290b/24, 291b/12,
298b/21, 307b/4

b.- diler 194a/27, 195a/10,
199b/9, 200a/20, 202b/11,
236a/6, 239a/26, 241a/17,
241b/10, 242a/20, 244b/9,
251b/20, 287a/20

b.- dim 238a/6, 257a/21,
273b/6, 284a/13, 301a/23

b.- dīng 215b/1, 246b/12,
289b/13

b.- dük 205b/22, 216b/11,
216b/9, 227a/19, 230a/13,
231b/6, 236a/26, 236a/27,
236b/5, 236b/6, 241a/6,
253b/3, 264a/12, 265a/26,
265b/21, 265b/24, 265b/27,
265b/3, 266a/2, 267a/9,
271b/26, 274b/5, 280b/3,
282a/17, 282a/26, 284b/16,
284b/17, 286a/4, 288b/4,
288b/6, 289a/7, 290a/26,
290b/16, 294b/8, 298a/27

b.- e algaylar 268b/13

b.- e algaysén 284a/14

b.- e almas 274b/13

b.- e almaslar 274a/22

b.- e alur 274b/21, 287b/25

b.- edür 191b/3

b.- eyin 194a/5, 264b/18

b.- gen bolğay 226a/12

b.- genlerdin 194a/5

b.- gey 190a/2, 191b/17,
191b/18, 192b/17, 194b/9,
195a/11, 198b/26, 202b/13,
208a/25, 218b/25, 219a/2,
221a/1, 222a/12, 224b/23,
227b/9, 228a/14, 232b/14,
237b/10, 238a/12, 244a/15,
260b/17, 270b/23, 275a/17,
277a/3, 278b/11, 279b/5,
293a/22, 296a/11

b.- geybiz 234b/14

b.- geyleyler 183b/3, 186b/10,
186b/11, 196b/2, 199a/14,
202b/10, 236a/20, 249b/6,
258b/1, 274a/23, 275b/24,
276a/9, 284a/3, 287b/26,
289b/25, 292a/11, 294a/6

b.- geysén 276b/2

b.- geysizler 224a/25,
242a/16, 274a/26, 307b/5

b.- gil 238b/16, 249b/27,
255a/13, 259a/21, 263b/27,
285a/16, 285a/22, 289b/12,
292a/19

b.- güsidür 197a/7, 213b/27,
231b/13, 248a/7, 269b/7,
284a/16

b.- güsidürler 266b/20

b.- ğizler 222a/10, 226a/11,
241b/11, 271b/26

b.- ip 181b/11, 196b/20,
235a/16, 283a/8, 293a/8

- b.- ip édi 236a/13
b.- ip érding 264b/1
b.- ip érdük 251a/25
b.- ipbiz 186b/9, 272a/5,
291a/26
b.- ipdür 191b/19, 197a/2,
222b/8, 239a/3, 258b/13,
273a/25, 293a/1, 301b/7
b.- ipdürler 195a/7, 217a/4,
235b/23, 272a/16, 277a/18,
308b/17
b.- ipsén 194a/4, 215b/3,
215b/7, 215b/8, 223b/23
b.- ipsizler 244b/1
b.- iptürler 187b/11
b.- me 285a/4
b.- medi 194b/13, 242b/7
b.- mediler 194b/18, 220a/14,
305b/18
b.- medim 237a/11
b.- megeyler 276a/3
b.- megüsidür 222b/6
b.- mes 185a/14, 226a/10,
244a/9, 290a/1
b.- mese 202a/5, 292b/22
b.- meseler 232a/8
b.- mesengizler 188b/25
b.- mesler 187b/11, 274a/5,
275b/27
b.- mesmén 242a/17
b.- mestür 188b/20, 188b/5
b.- meysén 194a/5
b.- miş bolğaylar 184a/16
b.- se 191b/16, 194b/15,
232a/7, 281a/19, 292b/21,
292b/22, 292b/4, 294a/4
b.- se bolur 232a/8
b.- se édi 270b/23
b.- sek 220a/1
b.- seler 182b/9, 183a/14,
202b/14, 272a/12, 291a/11
b.- ür 183b/17, 184b/11,
185b/9, 186a/9, 188b/21,
195b/11, 196b/12, 197b/5,
200a/10, 200a/22, 202b/16,
207a/10, 212b/19, 212b/6,
218b/27, 219a/1, 224b/14,
233a/26, 249b/7, 256a/2,
257b/15, 258a/1, 258a/5,
262a/26, 269a/16, 269b/26,
270b/24, 273a/2, 273b/21,
276b/13, 276b/18, 283a/27,
283b/2, 285b/24, 294b/3,
302a/24
b.- ür édi 241a/14
b.- ür érdi 301a/15
b.- ür érdiler 184a/23,
264b/12, 277b/26, 283b/26
b.- ürbiz 184a/4, 194b/16,
236b/7, 243b/1, 248a/22,
254a/11, 262a/23, 264a/9,
270b/20, 278a/11, 278a/14,
278a/15, 278a/16, 278a/22,

278a/9, 282b/11, 284b/12,
285b/23
b.- ürler 193b/18, 210b/13,
238b/8, 269b/27, 272a/19,
273b/16, 278a/1
b.- ürmén 224a/6, 241b/12,
289b/20
b.- ürsén 228a/14, 246b/23
b.- ürsiz 264a/10
b.- ürsizler 209b/6, 264a/12,
286b/16
b.- ürülürler 276a/3

2. ihsan etmek

b.- di 306a/8
b.- dük 297a/24, 301a/13,
304b/16, 306b/8
b.- gey 301b/19, 301b/7
b.- gil 297a/12
b.- medi 296a/8

3. vermek, yardımcı fiil

artuqluql b. 245a/13
başarat b. 187b/12, 200b/20,
215a/26
fatvā b. 239b/26
ħabar b. 217a/22
icāzat b. 190b/12
müjde b. 204a/11
va'da b. 289b/27
'atā b.- di 231a/26
āvāz b.- di 185a/26
bahā b.- di 236a/20
başarat b.- di 226b/26

cān b.- di 266b/1
cavāb b.- di 181b/14, 184a/1,
304b/24
ħabar b.- di 217a/23, 217b/8,
237a/16, 295b/3, 299a/3
ıttılā' b.- di 299a/8
icāzat b.- di 212a/17, 241a/25
icāzati b.- di 189a/1
ıhtışaş b.- di 200a/26, 204a/5
ilhām b.- di 189a/8
kıyta b.- di 241a/20
muhtat b.- di 181b/27,
182a/4, 297b/7
nacāt b.- di 245a/2
nuşrat b.- di 189a/2
ögüt b.- di 298a/24
pand b.- di 194b/8
paygām b.- di 240b/5
tanuqluql b.- di 237a/16
va'da b.- di 193b/21,
193b/23, 204b/4, 257a/19
yārī b.- di 185b/1, 185b/9,
188b/27, 228a/20
cavāb b.- diler 294b/12,
299a/5
icāzat b.- diler 200b/23
kıyta b.- diler 299a/24
kōmek b.- diler 183a/26
yārī b.- diler 197b/22
muhtat b.- dim 252b/14,
297a/3
va'da b.- dim 257a/20

éligdin b.- dīng 301a/25
icāzat b.- dīng 190a/4
va'da b.- dīng 222b/12
ilhām b.- dük 235a/17
muhtat b.- dük 247a/26
nacāt b.- dük 214a/4,
218a/10, 218a/12, 225b/5,
226b/3, 232b/3
şabāt b.- dük 236b/24
ta'lim b.- dük 243b/5
taşarruf b.- dük 262a/18
va'da b.- dük 210b/18
yol b.- dük 306b/6
ḥabar b.- eyin 238b/22,
239b/23, 308a/11
rūzī b.- gen bolğay 229b/1
icāzat b.- gendin 204a/26
badal b.- gey 306a/6
başārat b.- gey 295a/11
cazā b.- gey 204b/7
ḳoya b.- gey 258a/8
yārī b.- gey 222a/26, 226a/13
nafaka b.- geyler 258a/26
tanuqluḳ b.- geyler 221a/19,
261a/20
yārī b.- geyler 302a/8
ḥabar b.- geymén 222b/4,
238b/20
yād b.- geymén 304b/10
ḥabar b.- geysén 235a/19
naşv u namā b.- geysén
198b/8
cavāb b.- gil 250b/2
ḥabar b.- gil 264a/4
muhtat b.- gil 259b/25,
263a/8
pand b.- gil 255a/12
va'da b.- gil 285b/8
cazā b.- gümdür 218b/17
cazā b.- gümizdür 205b/23,
207b/5
cazā b.- güsidür 213a/4,
230a/7
yārī b.- güsidür 213a/2
fatvā b.- İngizler 239b/15
ḥabar b.- İngizler 211a/12,
212a/12
yol b.- İngizler 182b/10
yārī b.- İngler 307b/6
ant b.- ip 184b/22
cavāb b.- ip 299b/1
dastūr b.- ip 196b/13
rızā b.- ip 234b/16
tanfır b.- ip 266a/14
tartīb b.- ip érđi 223b/3
va'da b.- ip érđi 201a/9
'atā b.- ipbiz 258a/26
İhtişāş b.- ipbiz 304a/15
nacāt b.- ipbiz 218a/11
va'da b.- ipbiz 219b/20,
254a/5

taṭbīk b.- ipdür 233a/24
va'da b.- ipdür 193a/17,
200b/3, 204a/13
ḥabar b.- ipdürler 224b/13
tanuḳluḳ b.- me 286a/23
iḥtişāş b.- medi 203b/15
yer b.- medingizler 305b/13
va'da b.- megey 200b/3
yārī b.- megeyler 183a/25
muḥlat b.- menġiz 182a/22
muḥlat b.- menġizler
213b/21, 225a/10
tanuḳluḳ b.- mesbiz 244a/19
tanuḳluḳ b.- mese 227b/25
cazā b.- mesler 211a/23
fidā b.- se 211b/7
nacāt b.- seġ 207a/21
cazā b.- ür 195a/16, 245a/14
ḥabar b.- ür 189a/12, 204a/17,
219b/24, 297a/11, 301a/12
muḥlat b.- ür 272a/25
nacāt b.- ür 223b/10
naf' b.- ür 257b/17
nuşrat b.- ür 183b/12
rūzī b.- ür 209a/3
tanuḳluḳ b.- ür 199a/23
tavfiḳ b.- ür 255a/7
yüz b.- ür 219a/1
cavāb b.- ür érđi 201a/15,
301a/27
taḥşiş b.- ür érđi 266a/12

yādıġa b.- ür érđi 195b/24
nahb b.- ür érdiler 185b/16
muḥlat b.- ürbiz 205b/8
nisbat b.- ürler 195a/13,
217b/18
öġüt b.- ürler 303b/21
va'da b.- ürler 183a/1
pand b.- ürmén 224a/14
tanuḳluḳ b.- ürmén 227b/27
ḥabar b.- ürsizler 252b/23

bérgüçi

veren; ihsan eden
b. 207b/9, 218b/23, 252b/17,
292a/20, 295a/10, 295a/9,
302a/9
madadkār b. 201a/26
müjde b. 245b/22
tavfiḳ b. 253a/1
b.+ ler 303b/14
rūzī b.+ ler 262a/10
b.+ lerbiz 264a/22
b.+ lerdürler 196b/10
yārī b.+ leringdürler 289b/24
b.+ lerni 195a/12
şadaġa b.+ lerni 197b/15,
197b/18
yārī b.+ si 203b/24
b.+ simén 267a/2
béri beri, bu yana
b. érđi 200a/20
béril- 1. verilmek
b.- diler 269a/26

b.- gen 230b/3, 274b/6	b. bolsalar 194b/3, 248b/23, 289a/11
b.- genlerdin 261a/24, 263a/10	b. boluŋızlar 220b/15
b.- gey 240a/12, 272a/12	b. bolur 267b/15
b.- geysizler 238b/20	b.+ dūr 292b/24
b.- ipdūrler 253a/5, 295a/18	b.+ dūrler 210a/12
b.- iptūr 192a/1	b. étilgenidin 277b/22
b.- iptrler 186b/9	b. kılduğ 297a/23
b.- mesler 191b/14	b. kılgaylar 278b/12
b.- meysizler 292b/27	bérkit- kapatmak; saklamak
b.- se 291a/7	b.- ip 187a/2, 298a/21
b.- seler 191b/13	b.- tiler 297b/18
2. verilmek; yardımcı fiil	bérklik sağlamlık, kuvvetlilik
yārī b.- gen 286a/9	b. 210a/14, 297a/1
pand b.- geyley 260b/20	b. érdi 234a/12
yārī b.- megūŋizdūrler	b. éttiler 206b/15
232a/11	b.+ idin 277b/1
bérilgüçi verilen, ihsan edilen	b.+ ige 277b/4
b.+ ge 219b/2	b. kılursızlar 197a/5
bérilmek krş. bérül-	b. körsetkeysén 232b/20
verilmek	b. taptı 203a/18
cazā b. 198b/20	bérmegüçi vermeyen
bérk sağlam, kuvvetli	b.+ lerge 187b/13
b. 233b/24, 235a/8, 248a/10, 257b/14, 277b/5	bérmek 1. verme, ihsan etme
b. bolduğ 215a/12	b. 200a/16, 274a/20, 284a/14, 294b/4, 300a/9, 302a/10
b. bolğay 306b/21	b.+ de 219b/19
b. bolğaysızlar 224b/25	b.+ din 182b/12, 274a/24, 285b/17
b. bolmağ 277a/8	b.+ dūr 285a/19
b. bolmasa 232a/2	b.+ i 204b/5, 231a/26, 290a/27, 299b/10, 308a/16
b. bolsa 198a/27	

b.+ ige 226b/24	266a/20, 266a/22, 266a/25,
b.+ ingiz 209b/22	269a/9, 273b/23, 276a/23,
b.+ ke 257b/15, 276b/14, 285a/22,	283a/9, 299b/25, 299b/8,
288b/14	302b/3, 307b/9
2. yardımcı fiil	b.+ din 285a/19
amān b. 182b/16, 182b/17	b.+ dūr 230b/27
nisbat b. 226a/16	b.+ ge 227b/9
şadağa b. 194b/16	b.+ i 305b/24, 305b/25
yārī b. 188a/13, 189a/13,	altmış b. 307b/9
220b/5, 235b/20	on b. 299b/25
yārī b.+ de 193b/16, 252a/20	üç yüz altmış b. 187b/24
cazā b.+ i 195b/11, 225b/3	yétmiş b. 200a/4, 273b/23
yārī b.+ i 213a/21, 281a/27	b. miñg 186a/5, 269a/9
pand b.+ im 213b/13	b. yüz 257a/11, 257a/12
muhlat b.+ ke 197b/4	béşik beşik
yārī b.+ ke 286a/9	b.+ dedür 237a/12
bérmeklik verme	béşinçi beşinci
yārī b.+ din 193a/15	b. 263b/8, 264b/7
berr (Ar.) kara, toprak	b.+ de 241a/17, 281b/23
b. 290b/14, 290b/15	béyik büyük, yüce
b.+ i 290b/13	b. 184b/8, 185b/21, 216b/3,
bérül- krş. béril-	224b/6, 233b/6, 233b/8,
verilmek	246a/17, 247b/26, 250b/20,
b.- ür 279b/8	262a/4, 268a/15, 272a/21,
b.- ürler 248a/22	294a/10, 295b/16, 303a/21,
cazā b.- ürsizler 211a/23	304b/3, 305a/22, 307b/16
béş beş	b. bolgüñgızdurlar 282b/3
b. 186a/5, 186b/26, 186b/26,	b. bolur édi 307a/8
200a/4, 230b/26, 232a/17,	b.+ dūr 260a/13
237b/16, 237b/7, 249a/14,	
249a/16, 257a/11, 257a/12,	

b.+ rek	189a/22, 232a/12, 243b/10, 249a/18, 284b/20, 295b/20	bīdār	(F.) uyanık, uyumayan b. 284a/13
b.+ rekdür	206b/11, 266b/21, 267a/4, 286b/24	bīdārhlğ	(F.+T.) uyanıklık b.+ da 281b/17
b.+ reki	267b/14, 286b/24	bid'at	(Ar.) sonradan meydana çıkan şey b. 200b/17, 254b/3, 277a/21, 281b/18, 308a/15
b.+ rekidür	308b/7	bidāyat	(Ar.) başlama, başlangıç b.+ da 287b/25 b.+ ıda 276b/21
béyiklik	büyüklük, yücelik b. 190b/6, 223b/16 b.+ de 257b/15, 307b/14 b.+ i 223a/15, 269a/9 b.+ ige 205a/21	bī-gāh	(F.) vakitsiz b.+ da 194a/2
béz	bez, şiş; meme b.+ ler 273a/5	bī-gāna	(F.) yabancı b.+ larınđ 266b/10 b.+ larsızlar 264a/26
beze-	bezemek, süslemek b.- rmén 263a/14 b.- yim 263a/20	bī-ḥōdlik	(F.+T.) baygınlık, kendinden geçme b.+ din 237b/27
bézenmek	süslenmek b.+ i 268a/4	bī-hūdalıđ	(F.+T.) beyhudelik, boşuna olma b. 274a/15
bıçak	bıçak b. 245a/2	bil-	1. bilmek, anlamak, tanımak b. 295b/26 b.- di 216a/6, 233b/8, 237a/4, 239a/22, 241b/22, 299a/4 b.- diler 201a/1, 202a/2, 217a/26, 244a/8 b.- dim 242b/15, 286a/21 b.- diň 253a/25, 286a/26
bıçağı	(T.+F.) bir bıçak b. 237b/19		
bī'at	(Ar.) kabul etme, tasdik etme b.+ ığa 277b/16 b.+ ını 278a/1		
bida'	(Ar.) sonradan meydana çıkan şeyler b. 267b/4		
bī-dād	(F.) zulüm, adaletsizlik b. 240b/2, 240b/4		

- b.- dīngizler 211a/12,
238a/11
- b.- dük 306a/3
- b.- elgey 194a/17
- b.- eli 187a/1
- b.- elīng 237a/11, 293a/26
- b.- gendin 273b/24
- b.- gey 186b/27, 216b/6,
237a/13, 240b/6, 246a/6,
253b/7, 254b/9, 296b/12
- b.- geyler 213a/13, 240a/3,
248a/17, 254a/18, 259b/15,
260b/21, 261a/11, 261a/7,
266b/5, 270b/12, 270b/24,
271a/10, 297a/16, 298b/3,
299a/6, 299a/8, 303a/17,
303b/1
- b.- geysén 224b/3, 300b/6,
301b/17
- b.- geysiz 230a/11
- b.- geysiz.ler 272a/1
- b.- geysizler 204b/19,
204b/20, 223a/12, 230a/9,
247a/25, 248a/8, 278a/3,
283b/18
- b.- gil 210b/19
- b.- güçi 213a/3
- b.- īngizler 182a/13, 182a/3,
182a/5, 188a/12, 197b/15,
203a/4, 211b/14, 211b/16,
212b/6, 213a/4, 219a/15,
219a/17, 219b/22, 220b/12,
220b/13, 221a/21, 225b/16,
226b/19, 226b/20, 230a/17,
252a/4, 268b/2, 269a/3,
271a/6, 272a/18, 292b/22
- b.- ip 238a/25, 283a/8, 297a/4
- b.- ipbiz 205b/26, 262b/4,
292b/18, 297a/16
- b.- ipdürler 248b/19, 252b/4,
252b/6
- b.- ipmén 243a/4
- b.- ipsén 246b/23, 259b/14,
294b/20
- b.- ipsizler 215a/4, 245a/19
- b.- me 286a/21
- b.- medi 227a/5, 263a/3,
269a/15, 298b/25
- b.- mediler 205a/6, 210a/3,
250b/12, 269a/18
- b.- medīng 256b/23, 257b/11
- b.- medük 240a/27
- b.- megey 231a/22, 273b/24
- b.- megeyler 197b/2, 235a/20,
268b/13
- b.- megeysén 224a/13, 302b/9
- b.- mes 206b/9, 220b/14,
234b/23, 242b/11, 244b/21,
294a/22, 304b/19
- b.- mes édi 223a/1
- b.- mes érdīngiz 275a/13
- b.- mesbiz 254b/26

b.- mesdür 198b/1, 206b/7
 b.- mesdürler 192b/10,
 196b/25, 198b/11, 198b/12,
 198b/13, 272a/3
 b.- meseṅg 305a/10
 b.- mesler 186b/6, 186b/7,
 194b/23, 194b/26, 211b/18,
 215b/23, 236b/4, 239a/15,
 242b/11, 247a/9, 252b/24,
 254a/8, 255b/13, 268b/12,
 270b/10, 271a/15, 272a/3,
 274b/15, 278b/9, 299b/12
 b.- meslerdin 238a/20
 b.- meslerdür 182b/17
 b.- mesmén 222b/3, 287b/8,
 299a/1, 304a/13
 b.- messén 198a/8, 305a/5
 b.- messiz 244a/10
 b.- messizler 213b/1,
 222a/25, 245b/26, 267a/26,
 271a/6, 274a/27, 274b/1
 b.- meydürler 252b/6,
 264a/17
 b.- se 233a/9
 b.- sek 293a/26
 b.- seler 270b/25, 281b/18
 b.- seṅg 243a/5, 286a/21
 b.- seṅgiz 274a/27
 b.- ür 189b/26, 192b/2,
 194b/24, 207b/2, 210a/9,
 219a/18, 219a/19, 219a/21,
 219b/4, 239b/24, 244b/2,
 249a/10, 249a/8, 251a/14,
 254a/17, 268b/19, 268b/6,
 274a/27, 274b/1, 275a/4,
 277b/2, 284b/3, 287a/22,
 288b/1, 291a/24, 294a/3,
 304b/17, 306a/22
 b.- ür édi 223b/12, 241a/1,
 242b/9, 263a/9
 b.- ür édiler 248b/6
 b.- ür érdi 186b/21
 b.- ür érdiler 297b/9
 b.- ür érding 190a/7
 b.- ür érdük 307a/13
 b.- ürbiz 198a/10, 244a/20,
 262b/1, 262b/2, 262b/5,
 266b/6, 278b/19, 289a/5,
 300a/13
 b.- ürlar érdi 188b/1
 b.- ürlar 190b/10, 203b/11,
 204b/23, 207a/25, 246b/22,
 271a/13, 287b/16
 b.- ürmén 240b/27, 244b/21,
 245b/25, 262b/9, 287b/9,
 294b/22, 297a/10, 306a/19
 b.- ürmiz 256a/17
 b.- ürsén 228a/16, 236a/5,
 239b/6, 259a/25, 259a/26,
 293a/19
 b.- ürsizler 189b/14, 206a/23,
 213b/17, 243a/19, 245a/16,
 250b/4

2. farkında olmak	184a/1, 184a/12, 184a/13,
b. 184a/22, 190b/13	184a/15, 184a/18, 184a/19,
3. haberdar olmak	184a/25, 184a/26, 184a/7,
b.- geyler 191b/22	184a/9, 184b/12, 184b/20,
b.- seler 195b/7	184b/23, 184b/6, 184b/7,
bilād (Ar.) memleketler, şehirler	185a/12, 185a/27, 185a/5,
b.+ dın 265a/4	185b/12, 185b/14, 185b/22,
b.+ ıda 275b/11	185b/26, 185b/4, 185b/6,
bi'l-āhıra (Ar.) sonunda, sonradan	185b/8, 186a/10, 186a/15,
b. 194b/11	186a/22, 186a/24, 186a/27,
bi'l- arz (Ar.) enine	186a/3, 186a/4, 186a/5,
b. bolsa 204b/15	186a/6, 186b/1, 186b/10,
bildür- bildirmek	186b/11, 186b/13, 186b/25,
b.- geysizler 267a/1	186b/26, 186b/3, 186b/8,
bildürmek bildirme, anlatma	187a/10, 187a/23, 187a/25,
b.+ dür 182a/6	187a/27, 187a/3, 187a/5,
b.+ ning 182a/10	187b/1, 187b/15, 187b/19,
bile krş. ile, birle, bilen	187b/2, 187b/7, 188a/1,
ile, birlikte	188a/10, 188a/11, 188a/12,
b. 181a/16, 181b/18, 181b/19,	188a/13, 188a/22, 188a/23,
181b/20, 181b/22, 181b/8,	188a/9, 188b/11, 188b/14,
182a/10, 182a/15, 182a/18,	188b/2, 188b/21, 188b/22,
182a/22, 182a/27, 182a/5,	188b/9, 189a/13, 189a/15,
182a/6, 182a/8, 182b/1,	189a/18, 189a/25, 189a/26,
182b/11, 182b/16, 182b/21,	189a/3, 189a/5, 189a/9,
182b/24, 182b/3, 182b/4,	189b/10, 189b/12, 189b/13,
183a/1, 183a/18, 183a/2,	189b/16, 189b/20, 189b/21,
183a/21, 183a/23, 183a/24,	189b/22, 189b/23, 189b/25,
183a/26, 183a/5, 183a/9,	189b/26, 189b/3, 189b/7,
183b/10, 183b/11, 183b/15,	189b/8, 190a/1, 190a/18,
183b/16, 183b/17, 183b/25,	190a/20, 190a/21, 190a/4,
183b/26, 183b/4, 183b/7,	190a/8, 190a/9, 190b/14,

190b/18, 190b/20, 191a/12,
 191a/13, 191a/14, 191a/18,
 191a/19, 191a/2, 191a/20,
 191a/22, 191a/23, 191a/25,
 191a/3, 191a/5, 191a/6,
 191a/7, 191a/8, 191b/1,
 191b/10, 191b/11, 191b/16,
 191b/19, 191b/26, 192a/1,
 192a/12, 192a/15, 192a/21,
 192a/22, 192a/24, 192a/6,
 192a/8, 192a/9, 192b/14,
 192b/20, 192b/21, 192b/24,
 192b/26, 192b/3, 192b/4,
 193a/16, 193a/23, 193a/25,
 193a/26, 193a/3, 193a/5,
 193a/9, 193b/1, 193b/12,
 193b/14, 193b/18, 193b/20,
 193b/7, 193b/8, 194a/10,
 194a/17, 194a/25, 194a/9,
 194b/1, 194b/15, 194b/16,
 194b/22, 194b/23, 194b/25,
 194b/4, 195b/15, 195b/16,
 195b/17, 195b/2, 195b/3,
 195b/6, 195b/8, 196a/10,
 196a/11, 196a/13, 196a/15,
 196a/16, 196a/17, 196a/20,
 196a/21, 196a/6, 196a/7,
 196a/9, 196b/1, 196b/11,
 196b/13, 196b/16, 196b/20,
 196b/23, 196b/24, 196b/5,
 196b/9, 197a/1, 197a/12,
 197a/14, 197a/17, 197a/18,
 197a/2, 197a/23, 197a/7,
 197a/8, 197a/9, 197b/1,
 197b/14, 197b/15, 197b/18,
 197b/24, 197b/27, 197b/6,
 198a/11, 198a/12, 198a/13,
 198a/17, 198a/18, 198a/22,
 198a/23, 198a/24, 198a/25,
 198a/26, 198a/8, 198a/9,
 198b/1, 198b/19, 198b/20,
 198b/23, 198b/4, 198b/8,
 198b/9, 199a/14, 199a/2,
 199a/20, 199b/14, 199b/16,
 199b/20, 199b/25, 199b/26,
 199b/7, 199b/8, 200a/1,
 200a/10, 200a/12, 200a/2,
 200a/22, 200a/26, 200a/3,
 200a/4, 200b/11, 200b/12,
 200b/18, 200b/20, 200b/7,
 201a/12, 201a/14, 201a/15,
 201a/17, 201a/22, 201a/23,
 201b/1, 201b/10, 201b/12,
 201b/13, 201b/14, 201b/18,
 201b/2, 201b/20, 201b/23,
 201b/25, 201b/8, 201b/9,
 202a/1, 202a/10, 202a/12,
 202a/17, 202a/24, 202a/25,
 202a/6, 202a/7, 202a/9,
 202b/1, 202b/15, 202b/17,
 202b/19, 202b/26, 202b/3,
 202b/6, 202b/8, 203a/1,
 203a/11, 203a/13, 203a/18,
 203a/2, 203a/20, 203a/24,

203a/25, 203a/5, 203b/12,
203b/15, 203b/22, 203b/23,
203b/26, 203b/3, 203b/5,
203b/6, 203b/7, 204a/1,
204a/12, 204a/20, 204a/21,
204a/22, 204a/25, 204a/27,
204a/5, 204b/1, 204b/10,
204b/12, 204b/13, 204b/15,
204b/16, 204b/18, 204b/2,
204b/22, 204b/24, 204b/4,
204b/5, 204b/8, 205a/10,
205a/12, 205a/15, 205a/2,
205a/22, 205a/4, 205a/5,
205a/6, 205a/9, 205b/10,
205b/11, 205b/14, 205b/16,
205b/18, 205b/19, 205b/20,
205b/22, 205b/26, 205b/3,
205b/4, 205b/8, 206a/10,
206a/11, 206a/12, 206a/16,
206a/19, 206a/21, 206a/25,
206a/26, 206b/10, 206b/15,
206b/16, 206b/19, 206b/25,
206b/3, 207a/10, 207a/11,
207a/12, 207a/15, 207a/25,
207a/4, 207a/6, 207a/7,
207b/11, 207b/14, 207b/17,
207b/2, 207b/22, 207b/23,
207b/24, 207b/26, 207b/4,
207b/8, 208a/1, 208a/10,
208a/11, 208a/14, 208a/15,
208a/16, 208a/24, 208b/1,
208b/10, 208b/23, 208b/5,
209a/1, 209a/19, 209a/22,
209a/27, 209b/1, 209b/12,
209b/22, 209b/26, 209b/8,
209b/9, 210a/10, 210a/13,
210a/17, 210a/18, 210a/19,
210a/21, 210a/23, 210a/24,
210b/1, 210b/11, 210b/15,
210b/16, 210b/2, 210b/26,
210b/27, 210b/4, 210b/5,
210b/9, 211a/19, 211a/21,
211a/23, 211a/27, 211b/13,
211b/14, 211b/15, 211b/18,
211b/20, 211b/3, 211b/6,
211b/7, 212a/1, 212a/21,
212a/22, 212a/9, 212b/10,
212b/11, 212b/12, 212b/15,
212b/18, 212b/5, 212b/6,
213a/1, 213a/10, 213a/13,
213a/14, 213a/17, 213a/18,
213a/21, 213a/22, 213a/3,
213a/4, 213b/13, 213b/17,
213b/19, 213b/2, 213b/3,
213b/7, 214a/1, 214a/13,
214a/15, 214a/17, 214a/22,
214a/25, 214a/27, 214a/5,
214a/6, 214a/7, 214a/8,
214b/10, 214b/14, 214b/16,
214b/17, 214b/18, 214b/19,
214b/25, 214b/27, 214b/3,
215a/1, 215a/13, 215a/14,
215a/15, 215a/16, 215a/21,
215b/1, 215b/12, 215b/15,

215b/16, 215b/18, 215b/2,
215b/24, 215b/25, 215b/26,
215b/27, 215b/5, 216a/1,
216a/10, 216a/11, 216a/17,
216a/18, 216a/21, 216a/25,
216a/27, 216a/4, 216a/7,
216b/12, 216b/17, 216b/2,
216b/24, 216b/4, 216b/6,
216b/8, 216b/9, 217a/15,
217a/16, 217a/19, 217a/2,
217a/20, 217a/25, 217a/26,
217a/5, 217a/6, 217b/11,
217b/17, 217b/24, 217b/25,
217b/26, 217b/3, 217b/5,
217b/8, 217b/9, 218a/1,
218a/18, 218a/24, 218a/8,
218b/1, 218b/10, 218b/14,
218b/18, 218b/19, 218b/22,
218b/23, 218b/3, 218b/4,
218b/6, 218b/7, 219a/12,
219a/13, 219a/19, 219a/20,
219a/21, 219a/24, 219a/25,
219a/7, 219b/11, 219b/17,
219b/23, 219b/27, 220a/13,
220a/19, 220a/2, 220a/21,
220a/22, 220a/3, 220a/6,
220a/9, 220b/11, 220b/13,
220b/14, 220b/15, 220b/19,
220b/27, 221a/1, 221a/14,
221a/2, 221a/24, 221a/5,
221a/6, 221a/7, 221a/8,
221a/9, 221b/11, 221b/15,
221b/16, 221b/17, 221b/2,
221b/21, 221b/22, 221b/23,
221b/24, 221b/25, 221b/9,
222a/13, 222a/14, 222a/16,
222a/22, 222a/23, 222a/8,
222b/1, 222b/11, 222b/15,
222b/2, 222b/25, 24b/26,
222b/27, 222b/4, 222b/5,
222b/6, 222b/8, 222b/9,
223a/11, 223a/15, 223a/16,
223a/17, 223a/18, 223a/19,
223a/23, 223a/27, 223a/3,
223b/13, 223b/14, 223b/15,
223b/2, 223b/6, 223b/8,
223b/9, 224a/1, 224a/10,
224a/11, 224a/14, 224a/16,
224a/17, 224a/19, 224a/20,
224a/21, 224a/26, 224a/5,
224a/7, 224b/10, 224b/11,
224b/14, 224b/16, 224b/18,
224b/2, 224b/21, 224b/23,
224b/5, 224b/6, 225a/10,
225a/15, 225a/18, 225a/22,
225a/24, 225a/6, 225b/1,
225b/20, 225b/6, 225b/7,
226a/14, 226a/18, 226a/2,
226a/22, 226a/3, 226a/6,
226a/8, 226b/11, 226b/17,
226b/20, 226b/21, 226b/23,
226b/27, 226b/4, 226b/5,
226b/6, 226b/7, 226b/8,
227a/18, 227a/19, 227a/25,

227b/11, 227b/13, 227b/16,
227b/17, 227b/22, 227b/23,
227b/3, 227b/4, 228a/1,
228a/14, 228a/15, 228a/19,
228a/22, 228a/23, 228a/5,
228a/9, 228b/10, 228b/13,
228b/15, 228b/23, 228b/26,
228b/4, 228b/6, 229a/14,
229a/2, 229a/21, 229a/24,
229a/25, 229a/26, 229a/4,
229a/5, 229a/8, 229a/9,
229b/10, 229b/15, 229b/16,
229b/17, 229b/19, 229b/2,
229b/20, 229b/24, 229b/8,
230a/1, 230a/10, 230a/12,
230a/13, 230a/18, 230a/21,
230a/22, 230a/25, 230a/5,
230a/6, 230a/7, 230b/15,
230b/16, 230b/22, 230b/24,
230b/25, 230b/8, 230b/9,
231a/12, 231a/13, 231a/14,
231a/17, 231a/7, 231b/10,
231b/11, 231b/13, 231b/15,
231b/16, 231b/19, 231b/25,
231b/5, 231b/9, 232a/16,
232a/18, 232a/25, 232a/4,
232b/19, 232b/26, 232b/27,
232b/7, 232b/8, 233a/11,
233a/17, 233a/18, 233a/2,
233a/22, 233a/24, 233a/27,
233a/4, 233a/5, 233b/14,
233b/20, 233b/22, 233b/23,
233b/25, 233b/5, 234a/11,
234a/15, 234a/22, 234a/23,
234a/24, 234a/27, 234a/9,
234b/1, 234b/11, 234b/12,
234b/14, 234b/18, 234b/21,
234b/5, 234b/6, 234b/8,
235a/15, 235a/17, 235a/21,
235a/23, 235a/24, 235a/7,
235b/10, 235b/21, 235b/26,
235b/3, 235b/5, 235b/6,
236a/1, 236a/11, 236a/16,
236a/17, 236a/3, 236a/4,
236a/5, 236b/10, 236b/14,
236b/17, 236b/19, 236b/20,
236b/21, 236b/23, 236b/25,
236b/27, 237a/10, 237a/11,
237a/15, 237a/25, 237a/26,
237b/11, 237b/12, 237b/23,
237b/25, 237b/3, 237b/8,
238a/11, 238a/21, 238a/22,
238a/25, 238a/3, 238b/12,
238b/14, 238b/17, 238b/20,
238b/24, 238b/6, 238b/7,
238b/9, 239a/13, 239a/3,
239a/9, 239b/10, 239b/7,
240a/15, 240a/16, 240a/2,
240a/20, 240a/3, 240a/6,
240b/13, 240b/14, 240b/15,
240b/18, 240b/19, 240b/23,
240b/26, 240b/4, 241a/1,
241a/10, 241a/12, 241a/14,
241a/16, 241a/2, 241a/25,

241a/26, 241a/4, 241a/7,
241b/19, 241b/2, 241b/21,
242a/1, 242a/11, 242a/14,
242a/15, 242a/16, 242a/17,
242a/19, 242a/2, 242a/21,
242a/24, 242a/26, 242a/7,
242a/8, 242a/9, 242b/10,
242b/15, 242b/19, 242b/20,
242b/22, 242b/24, 242b/27,
242b/9, 243a/1, 243a/13,
243a/14, 243a/19, 243a/9,
243b/12, 243b/16, 243b/18,
243b/23, 243b/27, 243b/5,
243b/8, 243b/9, 244a/1,
244a/11, 244a/12, 244a/16,
244a/17, 244a/18, 244a/25,
244a/26, 244a/4, 244a/7,
244b/1, 244b/10, 244b/14,
244b/19, 244b/23, 244b/25,
244b/27, 244b/4, 245a/13,
245a/14, 245a/17, 245a/18,
245a/25, 245a/26, 245a/5,
245a/9, 245b/11, 245b/15,
245b/18, 245b/2, 245b/20,
245b/22, 245b/26, 245b/27,
245b/3, 245b/4, 246a/2,
246a/4, 246a/5, 246a/9,
246a/10, 246a/23, 246a/24,
246a/26, 246a/27, 246b/12,
246b/23, 246b/25, 246b/4,
246b/6, 246b/7, 247a/12,
247a/21, 247b/1, 247b/19,
247b/24, 247b/27, 247b/5,
248a/1, 248a/10, 248a/16,
248a/2, 248a/22, 248a/23,
248a/25, 248a/6, 248a/7,
248b/13, 248b/17, 248b/19,
248b/2, 248b/20, 248b/23,
248b/24, 248b/25, 249a/15,
249a/25, 249b/15, 249b/16,
249b/20, 249b/21, 249b/24,
249b/26, 249b/5, 249b/7,
250a/10, 250a/12, 250a/17,
250a/18, 250a/19, 250a/24,
250a/3, 250a/9, 250b/18,
250b/21, 251a/10, 251a/16,
251a/17, 251a/20, 251a/26,
251a/27, 251a/9, 251b/1,
251b/10, 251b/12, 251b/14,
251b/17, 251b/20, 251b/24,
251b/3, 251b/6, 252a/1,
252a/11, 252a/22, 252a/25,
252a/26, 252a/4, 252a/6,
252a/8, 252b/10, 252b/12,
252b/14, 252b/16, 252b/18,
252b/19, 252b/21, 252b/24,
252b/25, 252b/4, 252b/7,
253a/14, 253a/18, 253a/2,
253a/20, 253a/22, 253a/25,
253a/7, 253b/1, 253b/10,
253b/6, 253b/7, 254a/15,
254a/21, 254a/22, 254a/27,
254a/8, 254b/1, 254b/10,
254b/15, 254b/2, 254b/21,

254b/22, 254b/24, 254b/27,
254b/3, 254b/4, 254b/8,
254b/9, 255a/1, 255a/11,
255a/12, 255a/14, 255a/2,
255a/21, 255a/26, 255a/3,
255a/5, 255a/9, 255b/1,
255b/17, 255b/18, 255b/19,
255b/2, 255b/22, 255b/24,
255b/4, 255b/7, 256a/1,
256a/11, 256a/13, 256a/14,
256a/17, 256a/18, 256a/5,
256a/6, 256a/8, 256b/11,
256b/16, 256b/24, 256b/27,
256b/4, 256b/5, 256b/6,
257a/10, 257a/12, 257a/19,
257a/24, 257a/26, 257a/4,
257a/8, 257b/16, 257b/17,
257b/26, 257b/3, 257b/4,
257b/9, 258a/1, 258a/12,
258a/14, 258a/22, 258a/23,
258a/25, 258a/6, 258a/7,
258b/13, 258b/17, 258b/2,
258b/23, 258b/26, 258b/6,
258b/7, 258b/9, 259a/15,
259a/17, 259a/2, 259a/22,
259a/25, 259a/3, 259a/4,
259b/1, 259b/20, 259b/21,
259b/23, 259b/4, 259b/5,
260a/13, 260a/17, 260a/21,
260a/26, 260a/3, 260a/6,
260a/7, 260b/11, 260b/14,
260b/15, 260b/18, 260b/20,
260b/21, 260b/3, 260b/8,
261a/1, 261a/16, 261a/17,
261a/18, 261a/21, 261a/22,
261a/24, 261a/25, 261a/3,
261b/10, 261b/19, 261b/20,
261b/21, 261b/4, 261b/9,
262a/14, 262a/15, 262a/16,
262a/21, 262a/22, 262a/23,
262a/24, 262a/25, 262a/26,
262a/5, 262a/6, 262b/1,
262b/10, 262b/11, 262b/13,
262b/14, 262b/15, 262b/2,
262b/22, 262b/23, 262b/24,
262b/26, 262b/9, 263a/10,
263a/12, 263a/14, 263a/16,
263a/17, 263a/18, 263a/19,
263a/20, 263a/25, 263a/5,
263a/6, 263b/1, 263b/12,
263b/16, 263b/19, 263b/20,
263b/27, 264a/1, 264a/11,
264a/12, 264a/13, 264a/20,
264a/21, 264a/24, 264a/25,
264a/27, 264a/3, 264a/7,
264a/9, 264b/1, 264b/13,
264b/14, 264b/18, 264b/19,
264b/20, 264b/21, 264b/22,
264b/24, 264b/25, 264b/3,
264b/9, 265a/15, 265a/17,
265a/18, 265a/19, 265a/20,
265a/21, 265a/22, 265a/23,
265a/24, 265a/5, 265a/6,
265a/7, 265a/9, 265b/1,

265b/11, 265b/12, 265b/14,
265b/18, 265b/21, 265b/24,
265b/3, 265b/8, 266a/1,
266a/10, 266a/14, 266a/15,
266a/17, 266a/18, 266a/21,
266a/22, 266a/7, 266b/1,
266b/10, 266b/11, 266b/18,
266b/19, 266b/23, 266b/24,
266b/25, 266b/27, 266b/3,
266b/6, 266b/7, 267a/10,
267a/20, 267a/21, 267a/22,
267a/23, 267a/25, 267a/3,
267a/7, 267a/9, 267b/1,
267b/10, 267b/12, 267b/15,
267b/17, 267b/19, 267b/20,
267b/21, 267b/26, 267b/27,
267b/3, 267b/9, 268a/19,
268a/23, 268a/24, 268a/25,
268b/20, 268b/24, 268b/26,
268b/27, 268b/5, 268b/6,
269a/1, 269a/10, 269a/15,
269a/2, 269a/20, 269a/22,
269a/23, 269a/27, 269a/3,
269a/4, 269b/25, 269b/27,
269b/3, 269b/6, 269b/7,
270a/10, 270a/14, 270a/15,
270a/23, 270a/25, 270a/3,
270a/6, 270a/7, 270a/8,
270b/1, 270b/19, 270b/3,
270b/5, 270b/6, 270b/9,
271a/20, 271a/3, 271a/4,
271a/7, 271a/8, 271b/1,
271b/12, 271b/25, 271b/7,
271b/9, 272a/12, 272a/16,
272a/24, 272a/25, 272a/6,
272a/9, 272b/11, 272b/16,
272b/17, 272b/18, 272b/19,
272b/20, 272b/21, 272b/6,
272b/8, 273a/10, 273a/11,
273a/15, 273a/16, 273a/18,
273a/20, 273a/3, 273a/6,
273a/7, 273b/1, 273b/13,
273b/15, 273b/26, 273b/4,
273b/8, 274a/10, 274a/12,
274a/15, 274a/2, 274a/26,
274a/27, 274a/9, 274b/19,
274b/2, 274b/20, 274b/23,
274b/26, 274b/3, 274b/8,
275a/10, 275a/11, 275a/15,
275a/16, 275a/17, 275a/22,
275a/24, 275a/25, 275b/19,
275b/2, 275b/20, 275b/21,
275b/25, 275b/8, 276a/12,
276a/16, 276a/20, 276a/24,
276a/25, 276a/9, 276b/12,
276b/13, 276b/18, 276b/22,
276b/26, 276b/3, 276b/4,
276b/6, 276b/9, 277a/10,
277a/22, 277a/23, 277a/25,
277a/27, 277a/3, 277a/4,
277b/1, 277b/11, 277b/13,
277b/14, 277b/2, 277b/20,
277b/23, 277b/26, 277b/6,
278a/1, 278a/12, 278a/14,

278a/15, 278a/16, 278a/21,
278a/22, 278a/23, 278a/25,
278a/26, 278b/1, 278b/11,
278b/12, 278b/21, 278b/24,
278b/25, 278b/27, 278b/3,
278b/4, 278b/7, 279a/11,
279a/12, 279a/13, 279a/16,
279a/17, 279a/19, 279a/22,
279a/4, 279b/1, 279b/14,
279b/21, 279b/24, 279b/25,
279b/3, 280a/1, 280a/13,
280a/18, 280a/19, 280a/20,
280a/21, 280a/22, 280a/23,
280a/24, 280a/5, 280a/7,
280a/9, 280b/12, 280b/13,
280b/19, 280b/2, 280b/21,
280b/25, 280b/6, 281a/15,
281a/19, 281a/22, 281a/27,
281a/3, 281a/4, 281a/5,
281a/8, 281b/10, 281b/15,
281b/17, 281b/19, 281b/2,
281b/24, 281b/3, 282a/12,
282a/13, 282a/15, 282a/16,
282a/2, 282a/21, 282a/23,
282a/27, 282a/3, 282a/7,
282b/12, 282b/14, 282b/21,
282b/6, 283a/10, 283a/13,
283a/14, 283a/20, 283a/23,
283a/25, 283a/26, 283a/4,
283b/1, 283b/10, 283b/15,
283b/16, 283b/2, 283b/25,
283b/26, 283b/5, 283b/6,
283b/9, 284a/11, 284a/23,
284b/15, 284b/17, 284b/19,
284b/22, 284b/24, 284b/25,
284b/26, 284b/4, 284b/9,
285a/12, 285a/13, 285a/15,
285a/25, 285a/5, 285b/1,
285b/10, 285b/14, 285b/19,
285b/21, 285b/24, 285b/26,
285b/8, 286a/10, 286a/14,
286a/16, 286a/17, 286a/19,
286a/2, 286a/21, 286a/23,
286a/27, 286a/4, 286a/9,
286b/1, 286b/13, 286b/14,
286b/15, 286b/17, 286b/19,
286b/7, 287a/11, 287a/13,
287a/14, 287a/24, 287a/25,
287a/3, 287a/5, 287a/6,
287a/8, 287a/9, 287b/12,
287b/13, 287b/18, 287b/20,
287b/5, 288a/12, 288a/16,
288a/17, 288a/18, 288a/19,
288a/21, 288a/22, 288a/23,
288a/8, 288b/17, 288b/18,
288b/19, 288b/21, 288b/24,
288b/25, 288b/26, 288b/4,
288b/5, 288b/6, 288b/7,
289a/10, 289a/12, 289a/13,
289a/18, 289a/22, 289a/7,
289a/8, 289b/15, 289b/16,
289b/18, 289b/21, 289b/27,
289b/3, 289b/4, 289b/6,
290a/1, 290a/2, 290a/22,

290a/23, 290a/6, 290a/8, 295b/11, 295b/14, 295b/17,
290b/1, 290b/11, 290b/13, 295b/2, 295b/25, 295b/4,
290b/16, 290b/21, 290b/22, 295b/5, 295b/7, 296a/10,
290b/23, 290b/24, 290b/27, 296a/17, 296a/20, 296a/22,
290b/3, 290b/4, 290b/7, 296a/6, 296a/7, 296a/9,
290b/9, 291a/19, 291a/2, 296b/1, 296b/11, 296b/15,
291a/23, 291a/26, 291a/3, 296b/2, 296b/8, 297a/10,
291a/6, 291a/7, 291b/10, 297a/11, 297a/16, 297a/18,
291b/12, 291b/17, 291b/19, 297a/21, 297a/27, 297a/4,
291b/2, 291b/23, 291b/25, 297a/8, 297b/12, 297b/16,
291b/6, 291b/8, 291b/9, 297b/17, 297b/19, 297b/2,
292a/1, 292a/10, 292a/15, 297b/26, 297b/5, 298a/1,
292a/17, 292a/18, 292a/19, 298a/10, 298a/15, 298a/16,
292a/22, 292a/5, 292a/8, 298a/18, 298a/26, 298a/27,
292a/9, 292b/1, 292b/17, 298a/6, 298a/7, 298a/9,
292b/24, 292b/25, 292b/5, 298b/1, 298b/14, 298b/20,
292b/7, 292b/8, 293a/12, 298b/21, 298b/27, 298b/8,
293a/15, 293a/18, 293a/24, 298b/9, 299a/10, 299a/11,
293a/4, 293a/6, 293b/13, 299a/2, 299a/22, 299a/4,
293b/17, 293b/22, 293b/24, 299b/10, 299b/19, 299b/3,
294a/1, 294a/10, 294a/13, 299b/9, 300a/1, 300a/23,
294a/16, 294a/18, 294a/2, 300a/24, 300b/18, 300b/2,
294a/22, 294a/23, 294a/24, 300b/23, 300b/25, 300b/26,
294a/25, 294a/26, 294a/27, 301a/11, 301a/14, 301a/15,
294a/9, 294b/1, 294b/17, 301a/19, 301a/2, 301a/22,
294b/18, 294b/19, 294b/20, 301a/26, 301b/2, 301b/21,
294b/24, 294b/25, 294b/4, 301b/5, 301b/6, 301b/8,
294b/5, 294b/8, 295a/1, 301b/9, 302a/13, 302a/17,
295a/10, 295a/11, 295a/14, 302a/18, 302a/19, 302a/23,
295a/17, 295a/18, 295a/2, 302a/24, 302a/25, 302a/4,
295a/22, 295a/23, 295a/24, 302a/7, 302b/24, 302b/6,
295a/27, 295a/9, 295b/10, 302b/7, 302b/8, 303a/10,

303a/11, 303a/2, 303a/21,
303a/22, 303a/23, 303a/25,
303a/27, 303a/6, 303a/8,
303b/14, 303b/15, 303b/17,
303b/19, 303b/20, 303b/21,
303b/24, 303b/26, 303b/27,
303b/3, 304a/14, 304a/15,
304a/16, 304a/22, 304a/23,
304a/25, 304a/3, 304a/8,
304b/16, 304b/17, 304b/18,
304b/19, 304b/24, 304b/8,
305a/10, 305a/13, 305a/17,
305a/18, 305a/19, 305a/2,
305a/20, 305a/3, 305a/4,
305a/6, 305b/17, 305b/18,
305b/19, 305b/21, 305b/26,
305b/3, 305b/5, 306a/1,
306a/14, 306a/16, 306a/17,
306a/26, 306a/27, 306a/4,
306b/1, 306b/11, 306b/12,
306b/18, 306b/2, 306b/25,
306b/5, 306b/8, 306b/9,
307a/1, 307a/11, 307a/12,
307a/16, 307a/18, 307a/20,
307a/23, 307a/3, 307b/16,
307b/17, 307b/6, 308a/14,
308a/15, 308a/2, 308a/23,
308a/25, 308a/27, 308a/4,
308a/9, 308b/21, 308b/25,
308b/27, 308b/3
durustluk b. 183a/20,
184b/15, 185b/1, 186b/1,

187b/6, 188b/27, 189a/13,
193a/5, 196a/2, 233a/16

hasb-ı b. 225a/22

b.+ dür 181b/4, 182b/16,
187a/14, 188a/12, 189a/13,
195a/25, 202b/1, 203a/4,
210a/22, 210b/12, 211a/27,
211b/11, 215a/25, 216b/23,
217a/10, 219b/2, 219b/3,
220a/17, 220b/12, 222a/15,
223b/18, 249a/17, 251a/6,
252a/7, 252b/17, 252b/6,
255a/5, 255a/8, 262a/8,
263a/24, 266b/25, 268b/23,
273a/12, 278a/27, 279a/20,
279a/21, 281b/2, 281b/5,
282a/13, 284b/20, 288b/7,
289b/8, 290b/12, 290b/22,
293b/13, 295a/26, 295a/3,
296b/3, 296b/4, 300b/16,
301b/18, 302b/9, 303a/23,
306b/22, 308a/8

b.+ dürler 224a/24

b.+ mén 230a/11

bilen krş. **bile, birle, ile**

ile, birlikte

b. 281a/4

bilerzük bilezik

b. 301a/4

b.+ lerdin 301a/3

bilgüçi bilen, haberdar

b.	197a/6, 198b/19, 214b/9, 249a/17, 257b/12	b.	210a/10, 210b/3, 211b/22, 219b/26, 264a/27, 268b/1, 269a/2
b.+ dūr	209b/12, 235b/26, 238a/23	b.+ din	280b/26
b. é mestür	192b/1	bilmessizlik	bilmeme, bilgisizlik
b.+ ler	269a/27	b.	269a/1
b.+ si	304b/20	bi-mişl	(Ar.) misliyle
b.+ sidür	194b/26	b. + i	294a/24
bilgölüg	bilgili	binā	(Ar.) 1. bina, yapı
b.	248a/2	b.	199b/16, 269a/6, 275b/7, 299b/2, 299b/3
bilig	bilgi, hikmet	b.+ dın	269a/9
b.	243b/10	b.+ lardın	296b/9
bilil-	bilinmek	b.+ larğa	269a/5
b.- gen	262a/14	b.+ ları	273b/19, 302a/3
b.- gey	297a/19	b.+ larınıĝ	269a/17, 269a/6
billāh	(Ar.) Allah için	b.+ nı	269a/11, 307a/7
b.	290b/11	b.+ niĝ	269a/12
bilmek	bilme, haberdar olma	b.+ sı	199b/19
b.	186b/18, 202b/22, 231a/23, 239b/16, 242b/9, 275a/4, 296a/18, 305a/6	b.+ sıdın	265b/10
b.+ din	253a/24	b.+ sını	187b/27, 199b/12, 199b/13, 199b/21, 298a/21
b.+ i	224a/13, 253a/22, 286b/7, 296a/17	b.+ sınıĝ	199b/24, 200a/2
b.+ idin	233b/1	2. inşa etme, kurma	
b.+ iĝe	206a/15, 209b/27	b. kıldı	241a/14
b.+ ke	295a/14	b. kıldılar	199a/17, 199a/2
b.+ niĝ	275a/15	b. kılsalar	199b/15
bilmeklik	bilme, bilgi	bīnā	(F.) gören
b.	236b/6, 293a/2	b. kılduĝ	290b/17
bilmeslik	bilmeme	bināī	(Ar.+F.) 1. öyle bir bina, yapı
		b.	199b/19

2. bir bina, bir yapı	260a/24, 260b/21, 263b/24,
b. 218b/19	264a/18, 265a/8, 265b/18,
bî-niyâz (F.) ihtiyaçsız, ihtiyacı	265b/3, 266a/21, 266b/4,
olmayan	268b/16, 271b/13, 273a/9,
b. 200b/15	273b/17, 274b/10, 274b/12,
b.+ dur 213a/20, 255b/7	275a/9, 276a/21, 276b/23,
b.+ mén 303a/20	277b/19, 278a/13, 278b/5,
bir 1. bir, sayı adı	280b/24, 284a/11, 284a/12,
b. 181b/6, 183a/23, 184a/25,	284a/14, 285a/19, 285b/1,
185a/22, 187a/19, 187a/4,	285b/12, 286b/3, 291a/16,
187b/24, 189a/25, 189a/3,	292b/6, 295b/9, 297b/8,
189a/7, 190a/20, 194a/12,	298b/22, 299a/19, 300a/12,
200b/24, 201b/12, 201b/13,	306a/26, 306b/10, 307a/27,
202a/18, 202a/20, 203a/21,	307b/1, 307b/10
203b/14, 203b/16, 206b/12,	b.+ dūr 248a/26, 261a/2
207b/25, 208a/10, 208a/25,	b.+ dūrler 250a/24
209b/25, 210b/13, 216a/9,	b. émeštūr 183a/2
216a/11, 216a/15, 217b/4,	b.+ ge 242a/23
219a/13, 220b/7, 225b/11,	b.+ i 188a/4, 189b/7,
226b/15, 226b/18, 226b/22,	190b/26, 191a/25, 192a/18,
227b/9, 228a/1, 230a/19,	197a/10, 198a/11, 202b/16,
232b/11, 233b/27, 233b/5,	205a/24, 225a/23, 231a/1,
233b/9, 234a/11, 235a/1,	231a/13, 232b/13, 235a/3,
237b/23, 238b/12, 239a/17,	238b/11, 238b/14, 238b/7,
241a/25, 241a/26, 241b/11,	238b/8, 239a/19, 250a/22,
241b/4, 242a/14, 242a/23,	258b/11, 260a/18, 263a/16,
242b/16, 242b/17, 242b/19,	264b/10, 266a/11, 266b/12,
242b/20, 242b/22, 243a/18,	267b/18, 268a/1, 273b/11,
244a/9, 244b/22, 248a/21,	274b/17, 276a/21, 278a/13,
248a/22, 248a/25, 249a/12,	278a/6, 284b/27, 301a/10,
255a/5, 257b/25, 259a/23,	301a/4, 301a/5, 303a/8,
260a/15, 260a/21, 260a/22,	307b/21

b.+ i édi 215b/13
b.+ idin 204b/17, 248a/6
b.+ idür 248a/18
b.+ ige 200b/18, 208a/25,
238b/19, 243b/23, 270b/23,
270b/3, 272a/12, 278a/12
b.+ ini 190b/27, 195a/7,
195a/8, 241b/5, 248a/6
b.+ ining 248a/18, 252b/23,
260b/19, 265a/25, 269a/15,
278a/14
b.+ ni 241b/6, 280a/6
b.+ ning 188b/11
on b. 226b/22, 233b/27,
233b/5, 274b/12, 286b/3,
300a/12

2. belirsizlik sıfatı; herhangi bir

har b. 236a/9
b.+ ge 195b/25
b.+ i 269a/15
har b.+ i 195a/4, 200b/18,
202a/21, 212a/1, 231b/13,
238a/16, 241a/25, 248a/2,
269b/25, 283a/4, 286a/23,
294b/21, 296b/20, 297a/5,
299a/19, 301a/11, 306a/24
har b.+ ide 227b/18
b.+ idin 257a/14
b.+ ige 245a/18

har b.+ ige 202b/17, 225a/22,
235a/11, 237b/19, 241b/10,
284b/11, 301a/4
har b.+ imiz 234b/13
har b.+ imizning 293a/25
har b.+ ini 260b/12
har b.+ ining 225b/25,
248a/17, 262b/10, 277a/10,
278a/14, 300b/21, 301a/6

birādar (F.) erkek kardeş

b. édi 233b/27
b.+ ı 214a/21
b.+ ımız 241b/11
b.+ ını 243b/7, 243b/8
b.+ larını 246b/11
b.+ ning 215b/18

bir biri krş. **biri biri**

birbiri, karşılıklı olarak
b.+ din 283a/3
b.+ ğa 203a/24
b.+ ge 203a/26, 260b/11,
283b/14, 284a/5
b.+ ni 210b/15
b.+ ning 183a/24, 204b/25
b.+ ngiz 277b/22

birev

birisi, biri
b. 182b/12, 185b/7, 189a/11,
190a/1, 203a/26, 208a/11,
228b/3, 239a/16, 241b/7,
262a/27, 274a/1, 274a/2,
278a/5, 286b/25, 288a/14,

288a/16, 294b/5, 297b/19,
304a/12, 304a/16
b.+ ge 182a/20, 262a/27,
266b/12, 299b/24
b.+ i 264b/5
b.+ ni 244a/3, 244a/7,
280b/23, 281a/22, 298b/14,
298b/8, 300a/18, 302b/12,
308b/27

birge birlikte, beraber

b. 214b/11, 281b/17

biri biri krş. **bir biri**

birbiri, karşılıklı olarak

b. 194b/25, 212b/12, 237b/8,
261a/17, 263b/16, 263b/20,
265a/19, 293b/24, 295b/7,
296b/11, 297a/4, 298b/1,
299a/10, 299a/11, 299a/9

b.+ din 236b/12, 249a/22,
277b/5, 280b/10, 283a/8

b.+ ge 183a/25, 188a/4,
193a/11, 193b/16, 205a/17,
208a/15, 219a/13, 228b/14,
234a/6,

248a/18, 248a/19, 257b/10,
264b/12, 283a/2, 286a/14,
287b/8, 295a/1, 306a/24,
307b/24

b.+ miz 246b/4

b.+ mizge 235a/27

b.+ ni 210b/14, 226b/11

b.+ niġ 192b/13, 228b/14,
232b/8, 246a/16, 258b/10,
261b/20, 263b/18, 263b/21,
263b/22, 273b/1, 283b/9

b.+ niġiz 244b/1, 263b/19

b.+ si 210b/14

birik- birikmek, bir araya gelmek

b.- ip 185b/5

biriktür- biriktirmek, bir araya
getirmek

b.- gey 251b/16

biriktürül- biriktirilmek, bir araya
getirilmek

b.- gey 251a/20

birle krş. **bile, bilen, ile**

ile, birlikte

b. 182b/22, 184b/4, 186b/12,
195a/10, 214a/4, 237a/9,
286b/20

birrü'l-vālidīn (Ar.) anne babaya
iyilik etme

b. 296b/21

biryān (F.) kızartmak; yakmak

b. 304a/16, 304a/24, 304a/27

b. kılğan 227a/6

b. kılıp 307a/9

b. kılur 300b/24

bisāṭ (Ar.) kilim, minder

b. 268a/17

b.+ ıda 264b/25

b.+ mı 189b/9

b.+ nıng 242b/15
bismillāh (Ar.) besmele,
bismillahirrahmanirrahim
sözü
b. 181b/4, 181b/7, 223b/7,
223b/8, 303a/12
bisyār (F.) çok, hayli
b.+ ı 212b/25
bīşe (F.) orman
b.+ lerde 265a/19
bit- I krş. **biti-**
yazmak
b.- i almağay 308b/15
b.- ürler 202b/8, 207a/7,
249a/25, 253b/13
bit- II inanmak
b.- erler 197b/12, 274a/18
biti- krş. **biti-**
b.- di 199a/10, 216a/18,
281a/1
b.- gen 284a/5, 306a/18
b.- gey 202b/5
b.- gil 252a/18
b.- mediler 181b/7
b.- p 298a/15, 299b/17
b.- p érdi 187a/4
b.- p érdiler 296b/18
b.- pdür 190b/21, 217a/3,
282b/25, 283b/24, 289a/25
b.- pdürler 282b/26, 292b/21
b.- ptür 188a/2

bitig yazı
b.+ leri 302b/17
bitiglig yazılı
b.+ dür 212b/2
b. ékendür 286b/4
b. érdi 228b/16
bitil- yazılmak
b.- di 217b/15, 280b/21
b.- ğanlar 209b/17
b.- gen 261a/13, 265a/4,
271a/8, 284a/4, 288b/26,
291a/7
b.- gen bolğay 219a/6,
253b/11, 293b/9
b.- gey 202b/13
b.- ipdür 209b/17, 253b/8
bitilgeni öyle bir yazı, o yazı
b. 284a/1
bitimek I yazma, yazım
b. 308b/11
b.+ i 186b/25
b.+ ini 181b/10
bitin- yazmak, kendisi yazmak
b.- di 244b/27
bitmek II inanma
b.+ i 203a/10
biyābān (F.) kır, çöl
b. 290a/13
b.+ da 290a/25
biyābāni (F.) bir çöl
b.+ de 223a/9
biz çokluk I. şahıs zamiri; biz

b. 184a/3, 185a/23, 185a/4,
185a/6, 185b/7, 188a/14,
190b/18, 190b/27, 191a/3,
191b/19, 192a/19, 192a/21,
193a/1, 193a/6, 196a/16,
196b/1, 197a/1, 198a/9,
198b/3, 199a/12, 199a/22,
200a/9, 201a/2, 204a/7,
205a/27, 205b/13, 205b/18,
205b/23, 205b/25, 205b/6,
206b/21, 206b/27, 207b/14,
208b/23, 210b/18, 210b/20,
214a/10, 214a/20, 214a/3,
214a/5, 214a/6, 214b/8,
215a/12, 216a/1, 216a/22,
216b/20, 216b/9, 217a/13,
217a/14, 217b/11, 217b/13,
217b/7, 217b/9, 218a/12,
218a/9, 219b/19, 220a/1,
220a/2, 220a/4, 221b/24,
222a/22, 222b/20, 223a/11,
224b/2, 224b/8, 225b/20,
225b/5, 225b/8, 226a/5,
226a/8, 226b/3, 227a/12,
227a/19, 227b/10, 228a/16,
228a/24, 228b/10, 228b/11,
228b/24, 228b/9, 229a/21,
229b/25, 229b/27, 230a/13,
230a/21, 230b/17, 230b/8,
231b/5, 231b/6, 232b/26,
232b/27, 232b/3, 233a/16,
233a/17, 233a/19, 234b/13,
234b/14, 234b/4, 234b/6,
235a/17, 235a/26, 235a/27,
236a/1, 236a/27, 236b/24,
236b/6, 237b/12, 238a/16,
238b/17, 238b/22, 239a/19,
239b/19, 240a/27, 241a/24,
241a/6, 241a/7, 241a/9,
241b/19, 241b/4, 241b/6,
242a/10, 242a/12, 242a/13,
242a/21, 242b/10, 242b/14,
243a/21, 243a/22, 243a/25,
243b/11, 243b/5, 244a/23,
244a/24, 244a/25, 244a/4,
244a/6, 245a/1, 245a/5,
246a/2, 247a/15, 247a/16,
247a/26, 247b/3, 248b/4,
248b/5, 249a/2, 251a/25,
251b/24, 252a/13, 252a/23,
252b/15, 253a/12, 253a/21,
253b/3, 253b/4, 254a/11,
254a/5, 254b/2, 254b/22,
255a/1, 255a/14, 255a/2,
255a/8, 255a/9, 255b/21,
255b/22, 256a/10, 256a/14,
256b/21, 257a/4, 257a/6,
257a/9, 258b/24, 259b/26,
260a/1, 260a/3, 260a/4,
260a/5, 261a/12, 261a/21,
261a/24, 261a/25, 261a/26,
261a/8, 261b/12, 261b/17,
261b/18, 261b/19, 261b/2,
261b/20, 261b/22, 261b/7,

262a/12, 262a/15, 262a/17,
262a/19, 262a/21, 262a/26,
262a/3, 262a/4, 262a/5,
262a/7, 262a/9, 262b/11,
262b/16, 264a/13, 264a/22,
264a/26, 264a/7, 264a/9,
264b/16, 264b/2, 264b/7,
264b/8, 265a/14, 265a/17,
265a/2, 265a/22, 265a/26,
265a/3, 265b/10, 265b/21,
265b/24, 265b/27, 265b/3,
266a/2, 266a/8, 266b/3,
266b/6, 266b/9, 267a/11,
267a/9, 269a/17, 269b/4,
270a/12, 270a/18, 270a/19,
270a/20, 270b/20, 271a/2,
271a/4, 271a/8, 271b/26,
272a/7, 272b/12, 272b/8,
276a/10, 276a/12, 276a/7,
276a/8, 276b/2, 277b/26,
278b/19, 278b/6, 280a/16,
280a/18, 280b/15, 280b/3,
280b/8, 281b/11, 281b/9,
282a/17, 282a/18, 282a/19,
282a/21, 282a/22, 282a/26,
282a/27, 283a/24, 283b/11,
283b/17, 283b/20, 283b/3,
283b/8, 283b/9, 284a/22,
284b/16, 284b/6, 284b/7,
285b/23, 286a/4, 286b/17,
287a/10, 287a/25, 287b/5,
288a/25, 288a/27, 288b/23,
288b/3, 288b/4, 288b/6,
289a/10, 289a/12, 289a/14,
289a/22, 289a/4, 289a/5,
289a/6, 289a/7, 289b/9,
290a/24, 290a/25, 290a/26,
290b/13, 290b/16, 290b/17,
291a/20, 291b/1, 291b/18,
291b/4, 292b/18, 292b/3,
293a/13, 293a/15, 293a/2,
293b/23, 294a/19, 294a/20,
294b/24, 294b/25, 294b/8,
295a/13, 295a/15, 295a/2,
295a/5, 295a/7, 295a/8,
295a/9, 296b/2, 296b/6,
296b/8, 297a/14, 297a/15,
297a/16, 297a/20, 297a/22,
297a/23, 297a/24, 298a/26,
298b/1, 298b/27, 298b/5,
299a/5, 299a/6, 300a/13,
300b/1, 300b/10, 300b/18,
300b/2, 300b/26, 301a/14,
301a/15, 301a/17, 302a/16,
302b/24, 303b/14, 303b/3,
304a/7, 304a/9, 304b/12,
304b/13, 304b/16, 304b/18,
304b/5, 304b/6, 305a/24,
306a/3, 306a/5, 306b/17,
306b/6, 306b/7, 306b/8,
307a/11, 307a/5, 307b/1,
307b/2, 308a/9, 308b/15,
308b/16

b.+ din 205b/7, 217b/11,
 218a/11, 224a/20, 224a/26,
 225b/7, 234a/7, 234b/13,
 235b/25, 236a/3, 241b/27,
 244a/3, 245a/6, 256b/2,
 257a/6, 257a/7, 281a/1,
 293a/25, 295a/10
 b.+ ge 185a/27, 190a/22,
 190b/25, 194a/4, 206a/3,
 206a/5, 207a/21, 207a/9,
 211a/17, 211a/3, 215a/14,
 215a/15, 217b/12, 217b/6,
 217b/8, 217b/9, 222a/3,
 222a/8, 222b/11, 224b/26,
 227b/9, 228b/10, 230a/1,
 232b/26, 235b/2, 235b/23,
 236a/24, 238b/16, 238b/18,
 239a/2, 239a/3, 239b/26,
 242a/1, 242a/11, 242a/12,
 242a/15, 245a/10, 245a/12,
 245a/25, 245b/3, 252a/22,
 252a/24, 256a/12, 256a/15,
 256a/16, 256a/18, 256a/21,
 256a/4, 257a/11, 257a/13,
 257a/14, 257a/8, 261b/16,
 261b/18, 266b/20, 272b/4,
 278b/19, 282b/6, 287a/11,
 290a/23, 291a/20, 293a/1,
 293a/5, 293b/6, 293b/9,
 295a/11, 295a/5, 297a/12,
 302b/14, 302b/20, 304a/15,
 304b/13, 304b/19, 305b/13,
 305b/18
 b.+ gedür 254a/7
 b.+ ler 194a/14, 242a/2,
 255b/24
 b.+ lerdin 194b/13, 290a/24
 b.+ lerge 190b/21, 191a/3,
 191b/17, 191b/18, 192b/14,
 194a/4, 194b/15, 196b/18,
 197a/2, 228a/15
 b.+ lerni 189a/11, 196a/15,
 200a/26, 208b/22, 214b/5,
 276a/10
 b.+ lerni satıp aldı 200a/24
 b.+ lerning 192b/15, 200a/26
 b.+ ni 205b/10, 205b/15,
 206b/5, 206b/6, 208b/18,
 208b/20, 212a/3, 214b/6,
 215a/13, 217b/1, 217b/13,
 217b/7, 222a/8, 226a/7,
 226a/9, 228a/26, 234a/8,
 234b/3, 235b/3, 239a/3,
 241b/7, 248b/5, 255b/23,
 256a/6, 259b/24, 261a/16,
 264a/20, 276b/5, 280a/13,
 281a/2, 287b/23, 289a/2,
 291a/16, 291a/17, 295b/7,
 298b/27, 300a/23
 b.+ ning 184a/2, 185a/23,
 185a/27, 186b/27, 189a/13,
 190b/21, 191a/2, 193b/11,

196b/1, 200a/17, 200a/22, 243a/25, 243b/1, 244a/18,
 200a/24, 200a/8, 201a/3, 244a/4, 245a/10, 245a/12,
 203b/15, 204a/8, 205a/3, 245a/13, 246a/1, 246a/2,
 205a/7, 205a/8, 205b/23, 247b/3, 247b/4, 252a/23,
 205b/7, 206a/2, 206a/3, 254a/8, 255a/9, 256a/21,
 206a/5, 206b/4, 206b/5, 256a/4, 256a/5, 256a/6,
 207a/2, 207a/7, 207a/8, 256a/9, 257a/9, 258b/15,
 207b/13, 207b/18, 207b/3, 259a/13, 259a/24, 259a/25,
 210b/20, 213b/5, 213b/7, 259a/3, 259b/24, 259b/7,
 214a/13, 214a/22, 214a/25, 259b/8, 261a/20, 261b/15,
 214a/7, 215a/13, 215b/1, 262a/11, 264b/23, 265a/26,
 215b/10, 215b/7, 215b/8, 265a/5, 265b/19, 265b/25,
 216a/24, 216b/11, 216b/8, 267a/9, 270a/12, 270b/13,
 217b/10, 220a/1, 220a/3, 270b/15, 271a/12, 274b/5,
 222a/5, 222b/11, 222b/26, 276a/6, 277b/26, 279b/25,
 222b/27, 223a/10, 223a/19, 280a/11, 280a/12, 281b/11,
 223a/25, 223b/13, 224a/20, 282a/17, 291a/17, 291a/23,
 225a/3, 225a/4, 225b/4, 291a/25, 291b/1, 291b/18,
 225b/7, 226a/3, 226a/6, 291b/19, 291b/6, 292b/4,
 226a/8, 226b/21, 226b/3, 293a/1, 293a/19, 293a/20,
 226b/4, 227b/21, 227b/6, 293a/22, 293b/1, 293b/25,
 228b/8, 229a/22, 229b/26, 293b/5, 295a/11, 295a/12,
 229b/27, 230a/12, 230a/14, 295a/24, 295a/25, 295a/7,
 232a/18, 233a/26, 234a/24, 296b/14, 296b/15, 297a/12,
 234a/7, 234a/9, 234b/3, 297a/13, 297a/17, 297a/26,
 234b/5, 235a/2, 235a/26, 297b/1, 297b/16, 298a/9,
 235b/2, 235b/24, 235b/3, 298b/2, 300b/9, 304b/16,
 236a/2, 236a/24, 236b/25, 304b/17, 304b/18, 304b/19,
 238b/18, 240b/23, 241a/6, 304b/5, 305b/13, 306b/26,
 241b/11, 241b/27, 242a/1, 307a/20, 307b/3
 242a/10, 242a/11, 242a/19, b.+ niᅇdür 293a/1
 243a/1, 243a/19, 243a/23,

biz'a (Ar.) birkaç; üç ve dokuz arasındaki herhangi bir sayı b. 239b/2	bi'z-zāt (Ar.) kendi kendisi, kendisi b. 256b/26 b. bolğay 204b/14
bizā'at (Ar.) sermaye; mal, satılabilen eşya b. 236a/4, 242a/11 b.+ ı 241a/25, 241a/26, 243a/19 b.+ ımız 242a/11, 245a/12 b.+ ını 241b/9, 242a/9 b.+ lar 241b/23 b.+ larını 241b/22, 241b/24	boğ- boğmak b.- up 305a/25 boğuz boğaz, gırtlak b.+ ığa 256b/7 b.+ ığa (boğzığa) 245a/2 boğuzla- boğuzlamak, boğazından kesmek b.- ğanını 298b/12 b.- p 305a/25
bizā'atī (Ar.+F.) bir sermaye, bir mal b. 245a/11, 245a/7	boğuzlamak boğazlama, boğazından kesme b.+ ı (boğuzlamağı) 280a/5
bizār (F.) rahatsız, bıkkın, bezgin b. 272b/11 b. boldı 279a/9 b. boldum 257b/4 b.+ dur 182a/10, 182a/11 b.+ mén 210a/17, 222b/21, 225a/7 b.+ sızlar 210a/16	bol- krş. ol- 1. olmak, meydana gelmek b.- a algay 182b/19, 301b/25, 195b/9, 201a/26, 245a/24, 303a/23 b.- a algaylar 274b/9 b.- a almas 248a/25, 245a/24 b.- a almasdur 209b/10 b.- a almaslar 250b/6 b.- a alur 194a/6, 195b/9, 220b/15, 201a/26, 237a/8, 264a/24, 270a/1, 275b/20, 303a/23 b.- ayın 242b/22 b.- dı 187b/20, 189a/17, 215b/6, 216b/16, 223b/20, 231b/3, 233b/4, 235a/3,
bizārlıĝ krş. bizārlıĝ (F.+T.) bezginlik, bıkkınlık b.+ dur 181b/17, 210a/16 b. körsetürler 209a/2	
bizārlıĝ krş. bizārlıĝ (F.+T.) bezginlik, bıkkınlık b. kıldı 201a/13	
bizi'l-ķurbā (Ar.) yakınlık sahibi b. 285a/18	

242b/19, 239a/24, 242b/22,
245b/24, 249b/25, 259a/7,
260a/27, 262a/2, 289a/20,
289a/22, 299a/16, 304b/5
b.- dılar 189b/16, 223b/2,
226b/15, 230a/15, 247b/1,
258b/27, 270a/26, 280a/20,
298a/24
b.- dūngızlar 297b/10, 297b/8
b.- ğan 251a/17, 256b/18,
294b/19
b.- ğan bolsa 285a/2
b.- ğan bolsağ 298b/5
b.- ğandurlar 259b/7
b.- ğanınıĝ 217b/19
b.- ğay 181b/15, 181b/25,
181b/6, 182a/8, 182b/18,
182b/25, 183a/16, 184a/8,
184b/12, 187b/24, 187b/26,
190b/12, 190b/9, 191b/14,
192b/11, 192b/12, 192b/27,
193b/20, 194a/14, 194b/2,
194b/21, 195a/6, 195b/10,
196b/4, 197b/17, 198b/16,
198b/18, 198b/20, 200a/12,
200a/14, 201a/26, 202a/8,
202b/25, 203b/21, 204a/11,
204b/12, 205a/13, 205a/15,
205a/17, 205b/11, 206a/19,
206a/22, 206b/18, 206b/24,
208a/14, 208a/16, 208a/17,
208a/18, 208a/20, 209a/13,
209b/18, 210a/10, 210a/24,
210a/25, 210a/9, 211a/22,
211a/3, 211b/11, 212b/22,
213b/5, 214b/16, 214b/7,
216a/27, 216b/5, 217a/6,
218b/14, 218b/9, 219a/9,
220a/5, 220b/9, 222a/20,
222a/3, 223b/11, 223b/15,
224a/25, 225a/20, 225a/27,
225b/8, 226b/6, 227a/1,
228a/17, 228b/12, 228b/13,
229a/2, 229b/18, 230a/1,
230a/11, 230a/9, 230b/1,
230b/22, 230b/23, 230b/24,
230b/25, 231a/13, 231a/16,
231b/19, 231b/25, 232a/17,
233a/17, 233a/26, 234b/10,
236a/11, 236b/6, 237b/14,
238a/14, 240a/13, 240a/2,
240b/14, 240b/26, 241a/7,
241b/7, 244b/14, 245b/10,
246a/3, 247b/12, 247b/8,
248a/10, 248a/11, 248b/1,
248b/11, 249b/11, 249b/5,
250b/15, 250b/26, 251a/10,
251a/13, 251a/7, 251a/9,
252a/23, 252a/8, 252b/17,
252b/21, 253a/7, 254a/18,
254a/19, 254a/3, 255a/21,
255a/27, 256a/22, 256a/3,
256b/26, 257a/12, 258a/6,

258b/25, 260b/13, 260b/15,
260b/7, 260b/8, 261a/11,
261a/5, 262a/15, 262a/6,
262b/14, 262b/24, 263a/12,
263a/19, 263b/13, 263b/16,
264a/11, 264a/23, 265b/21,
265b/26, 266b/22, 266b/26,
267b/1, 268a/21, 268a/26,
268a/4, 269a/1, 269b/24,
270a/1, 270a/21, 270a/22,
271a/10, 271b/13, 272a/1,
272b/6, 273b/13, 273b/5,
274a/23, 274a/8, 274b/19,
274b/22, 275a/16, 275a/27,
275b/14, 275b/20, 275b/4,
275b/5, 275b/6, 276a/25,
276b/4, 276b/7, 277a/16,
277a/17, 278a/14, 278a/16,
279a/15, 279a/22, 281a/8,
282b/10, 282b/16, 283b/26,
284b/25, 284b/9, 286a/24,
287b/12, 287b/20, 287b/23,
287b/26, 288a/1, 288a/27,
289a/27, 289b/4, 290b/15,
290b/2, 291a/10, 291a/24,
291b/17, 292a/23, 292a/24,
292a/7, 292b/6, 292b/9,
293b/2, 293b/7, 295b/14,
295b/3, 295b/4, 295b/5,
299b/19, 299b/6, 300a/11,
300a/13, 300a/17, 300a/5,
301a/15, 301a/18, 301b/22,

302b/19, 302b/5, 302b/6,
302b/8, 303a/26, 303a/6,
303b/5, 304a/13, 304a/22,
305a/2, 305a/7, 305b/22,
306a/5, 306b/21, 306b/25,
306b/5, 307b/27, 308a/11,
308b/6
bolğan b.- ğay 274a/11,
291b/3, 295b/25
b.- ğay érdiler 261a/5
b.- ğay érdük 261a/8
b.- ğaybız 207a/22, 244a/7,
248b/5, 263b/17, 287b/18
b.- ğaylar 183b/10, 184a/18,
193a/19, 196a/7, 196a/9,
199b/7, 201a/5, 202b/1,
202b/6, 211b/10, 212b/10,
212b/12, 213a/6, 217b/24,
220a/21, 227a/11, 231a/20,
232b/11, 232b/8, 240a/9,
247a/5, 250b/13, 250b/14,
251b/5, 257b/8, 259b/18,
261a/13, 261a/23, 261b/13,
263b/24, 272b/6, 274a/6,
274a/8, 276a/12, 277b/13,
284a/25, 287a/4, 287b/4,
292a/12, 293a/14, 293a/20,
294a/15, 302b/6, 308b/9
b.- ğaymén 214a/1, 218a/18,
222b/9, 224a/18
ħalāş b.- ğaymén 238b/1

b.- ğaysén 217a/2, 218a/24,
224a/15, 244b/16
b.- ğaysızlar 182a/4, 207a/11,
229a/13, 234a/26, 234b/11,
243a/24, 246a/21, 263b/19,
267a/19, 275b/15, 298b/18
b.- ğıl 231b/24, 266b/9,
270b/14, 280b/8, 280b/9
b.- ğuçı ékendür 262b/12
b.- ğumdur 234a/26
b.- ğumızdur 260a/1
b.- ğusıdur 184a/21, 187b/4,
196a/1, 197a/16, 197a/8,
211b/26, 228b/5, 243a/26,
250b/3, 256b/4, 259b/7,
263a/12, 264a/19, 272b/4,
278a/19, 287a/14, 287a/23,
287b/27, 299a/10, 302a/27,
308a/11, 308b/6
b.- ğusıdurlar 199b/25,
230a/25, 231a/11, 284a/4
b.- ma 184a/10
b.- mağanıdur 234a/22
b.- mağay 204a/10, 204a/4,
206a/1, 206a/6, 208b/3,
208b/8, 211b/9, 213a/25,
213a/7, 213b/18, 219b/22,
220b/21, 224a/17, 230b/23,
231b/6, 253b/11, 259a/7,
292a/11, 236b/3, 250a/9,
252a/12, 252b/18, 253b/4,
253b/5, 258b/2, 258b/3,

260a/1, 273b/5, 274b/26,
276b/20, 277a/7, 281a/10,
281a/8, 286a/3, 290a/4,
296a/14, 296a/15, 301b/24
b.- mağaylar 184b/9, 291a/9
b.- mağaymén 262b/25
b.- mağıl 212a/23, 216b/25,
216b/27, 218a/21, 221a/13,
223b/14, 231a/27, 231b/24,
264a/13, 265b/14, 281b/1
b.- mağumdur 210a/18
b.- mağusıdur 186b/5,
206b/10, 210a/4, 268a/17,
279a/27, 284a/8, 308a/24
b.- mañızlar 231b/1, 277b/3
b.- mas 238a/2
b.- masa 234a/15
b.- masa édi 248b/27
b.- masa érdi 259a/19
b.- masdur 273b/26
b.- sa 208a/10, 211b/6,
211b/7, 220b/16, 220b/26,
227b/8, 228a/17, 231a/19,
232a/6, 243a/26, 251a/8,
257a/21, 272b/4, 273a/3,
273b/12, 280a/11, 284b/5,
291b/16, 294b/5, 304b/26,
308b/10
bolĝan b.- sa 285a/2
b.- sa édi 189b/19, 227a/10,
252a/24, 265b/19

b.- sa érdiler 229b/26,
286b/19, 286b/23, 293b/21
bolġan b.- saġ 298b/5
b.- salar 195b/7, 270b/24
b.- sam 222a/11, 226a/11,
229a/27
b.- saṅġ 253a/26
b.- saṅġızlar 285a/14,
287b/20
b.- sun 197b/8
b.- uṅġızlar 202a/12, 202a/9,
234a/15, 287b/20
b.- up 193b/10, 199a/5,
208a/8, 237b/23, 292b/18,
299a/27
b.- uptur 300a/11, 302b/21
né b.- uptur 235a/25
b.- upturlar 274a/3
b.- ur 183a/15, 190a/1,
193b/24, 195a/16, 195b/10,
205a/16, 205a/9, 207b/25,
208a/2, 208a/3, 208a/5,
210b/14, 229b/21, 236b/23,
249b/13, 252a/6, 257b/16,
266b/25, 270b/15, 277a/14,
288a/18, 301a/4, 301b/22,
308b/18
b.- ur édi 252a/27, 305b/10
b.- ur érdiler 259a/20
b.- urbız 194b/16
b.- urlar 234b/10

b.- urmén 238a/20

2. krş. ol-

olmak; yardımcı fiil
duruş b. 194a/10
şabrlıġ b. 218b/11, 281a/26
musallaţ b.- a alġaysén
263a/27
‘adālat b.- a alur 247b/26
kādır b.- a alur 248b/7
muġābala b.- a alur 227a/1
āġāh b.- alıṅġ 293a/23
açıġda b.- dı 243b/25
aġrıġ b.- dı 295a/4
ārāsta b.- dı 207b/10
artuġ b.- dı 203a/12, 203a/18,
240b/16
‘āşī b.- dı 303a/2
asīr b.- dı 184a/1
‘āzim b.- dı 188b/9, 199a/12
balġıġ b.- dı 262b/15
bay b.- dı 274a/1
bīzār b.- dı 279a/9
cilvalıġ b.- dı 282a/1
çın b.- dı 220b/16
daġdaġa b.- dı 216a/24
égri b.- dı 244b/11
fāyız b.- dı 281a/10
ġamnāk b.- dı 296a/23
ġāfil b.- dı 239a/27
ġālib b.- dı 190b/6
ġāyīb b.- dı 295a/7

halāk b.- dı 193b/9, 224a/6,
228b/20, 261b/10, 266b/2
hamol b.- dı 254a/4
ḥarāb b.- dı 301b/27
ḥāyil b.- dı 223b/20, 236b/22
ḥāzır b.- dı 199a/21, 199a/8
ḥōšnūd b.- dı 197b/26
ḥurram b.- dı 302a/18
ḥursand b.- dı 191b/21
huvaydā b.- dı 240b/2
ḥūkm b.- dı 181b/23,
199b/23, 222b/26, 242b/16,
243a/7
h'āca b.- dı 194a/27
icāzat b.- dı 184b/20
ikki ança b.- dı 242b/7
ḳabūl b.- dı 202a/6
ḳara b.- dı 226b/2
ḳayguluĝ b.- dı 227b/21
ḳayguluḳ b.- dı 228a/23,
281a/19, 307a/22
kāfir b.- dı 279b/12
ḳızıl b.- dı 226b/2
ḳuruḳ b.- dı 262b/16
ma'lūm b.- dı 201a/12, 206b/9,
288b/22
maḥrūm b.- dı 194b/11
maslūb b.- dı 258a/12
maşĝūl b.- dı 199a/6, 223a/7,
245b/8
muṭṭali' b.- dı 217b/17

mazkūr b.- dı 192a/6,
272b/19, 280a/11, 286b/3,
286b/5, 291a/27, 299b/2
muḥāṭıb b.- dı 282a/3
muḥtalif b.- dı 269a/13
muḳarrar b.- dı 190a/20,
262a/3
mübayyan b.- dı 182a/25
müntahā b.- dı 224a/22
müstacāb b.- dı 215b/20
müstavlī b.- dı 204a/24,
247b/27
mütabalbil b.- dı 269a/13
mütaḥayyır b.- dı 304b/1
mütaşābih b.- dı 250b/11
mütavaccih b.- dı 234b/1
navmīd b.- dı 200b/27
nāfiz b.- dı 225b/4
nāzil b.- dı 181b/10, 184a/5,
184b/24, 189b/18, 192b/15,
195a/11, 195b/25, 198b/23,
202b/18, 211a/16, 211a/2,
226b/2, 233a/15, 233a/25,
266b/2, 276b/23, 285b/14,
286b/26, 287a/25, 291b/9,
292b/24, 295b/10, 300a/23,
308b/16
paydā b.- dı 223a/22, 235b/7,
265a/13, 269a/15, 269a/16
ravān b.- dı 304a/25
ravşan b.- dı 201a/11, 201a/6
şādır b.- dı 269a/6

sar-ḥōṣ b.- dı 239a/27
sarıḡ b.- dı 226b/1
sazāvār b.- dı 209a/16
ṣābit b.- dı 274a/10
ṣādır b.- dı 217a/5
soḡur b.- dı 266b/2
su b.- dı 219b/11
ṣahīd b.- dı 193a/8
tabāh b.- dı 308a/21
ta'accūbde b.- dı 264a/11
tamām b.- dı 232b/15
tangdil b.- dı 227b/22
tar b.- dı 185b/11, 201b/26,
201b/27, 241a/22
taṣ b.- dı 215b/12, 215b/13
tékis b.- dı 241a/15
téng b.- dı 307b/11
uluḡ b.- dı 269a/20
üstün b.- dı 269a/19, 283a/14,
306b/11
vācib b.- dı 209a/17, 270a/22
vāḡıf b.- dı 308b/27
vāki' b.- dı 183b/18, 251b/2
vākī' b.- dı 186a/9
vāḡi' b.- dı 190b/17, 244a/13,
269a/14, 289a/21
yavuḡ b.- dı 298b/26
yayaḡ b.- dı 246a/15
yıraḡ b.- dı 189b/21, 220a/6
yoḡ b.- dı 193b/2, 292a/21,
308a/23
zahir b.- dı 220b/8
zāhir b.- dı 182a/10, 192b/24,
215b/22, 226b/13, 234a/11,
238b/2, 243b/11, 250a/1,
257a/22, 259a/17, 260a/3,
277a/26, 299a/11
zāyıl b.- dı 276b/23
zāyi' b.- dı 308a/13
'āciz b.- dılar 220b/7,
225a/14
'ālim b.- dılar 216b/15
amīn b.- dılar 247a/7
'āṣi b.- dılar 225b/11,
225b/13
bay b.- dılar 194a/25
bālīḡ b.- dılar 223a/6
cāzım b.- dılar 202b/19
darmānda b.- dılar 202a/3
dānā b.- dılar 202a/4
ḡarḡ b.- dılar 193b/7,
216a/23, 223b/22
ḡāfil b.- dılar 205a/6
ḡālib b.- dılar 299b/4
ḡāyıb b.- dılar 234b/26
ḡümrāh b.- dılar 287b/14
halāk b.- dılar 193b/11,
205b/25, 210b/26, 225b/19,
225b/20, 230a/18, 260a/16,
265a/21, 265b/8, 266a/25,
289a/10, 291b/12
ḡōṣnūd b.- dılar 197b/27,
205a/4

hōş-vakt b.- dılar 283a/17
 kayguluḡ b.- dılar 242b/6
 kāfir b.- dılar 187a/12,
 188a/24, 191a/11, 195a/26,
 196a/2, 196b/5, 204b/10,
 225b/11, 231b/8, 249a/1,
 252b/7, 256b/13, 258a/12,
 275b/24, 279b/17, 289a/9,
 294a/18, 303b/16, 308a/18,
 308a/26
 ḡā'il b.- dılar 187a/6
 maḡlūb b.- dılar 258a/15
 maşḡūl b.- dılar 210a/1,
 216b/16, 234a/5, 266a/22,
 279a/6, 296b/26
 miḡdārsız b.- dılar 258a/15
 mu'āḡab b.- dılar 283a/26
 mu'arrif b.- dılar 198b/22,
 240b/5
 mu'azzab b.- dılar 193b/10,
 291b/17
 muḡtalif b.- dılar 206b/16
 muḡarr b.- dılar 198a/21
 mustaḡnī b.- dılar 194a/26
 muḡī' b.- dılar 225b/13
 muttafiḡ b.- dılar 234a/23
 mübtalā b.- dılar 193b/8,
 288b/11
 münkir b.- dılar 210b/17,
 275b/21
 mürtad b.- dılar 289a/23
 müslümānlar b.- dılar
 186a/26
 müstaḡıḡı b.- dılar 193b/14
 müşarraf b.- dılar 186a/12
 müta'accib b.- dılar 289a/26
 mütaḡayyir b.- dılar 304a/12
 mütavaccih b.- dılar 283a/1
 navmīd b.- dılar 244a/8,
 247a/27
 paydā b.- dılar 227b/3
 rāzī b.- dılar 196a/16,
 196b/23
 sazāvār b.- dılar 195b/6
 soḡur b.- dılar 228a/27
 soḡıdın kirḡüçi b.- dılar
 225b/14
 şād b.- dılar 195b/1
 yaḡşı baḡtılıḡ b.- dılar 231a/15
 yıraḡ b.- dılar 201b/24
 zāhir b.- dılar 256b/27,
 306a/9
 tāḡatsız b.- dım 242b/21
 aḡ b.- duḡ 304b/5
 bérk b.- duḡ 215a/12
 bīzār b.- dum 257b/4
 kāfir b.- dum 257b/3
 ḡāyil b.- duḡ 249b/25
 kad-ḡudā b.- duḡ 301a/23
 kāfir b.- duḡ 301b/9
 mamnū' b.- duḡ 291b/2
 naccār b.- duḡ 223a/10

rāzī b.- duᅡgız 195b/16
amīn b.- duᅡgızlar 290a/15,
290a/19
ᅡōšnūd b.- duᅡgızlar 194a/3
rāzī b.- duᅡgızlar 188b/16
āmāda b.- ġan 228b/16
boş b.- ġan 267a/8
éski b.- ġan 294a/25
favt b.- ġan 298b/4
halāk b.- ġan 230b/4, 294b/22
ᅡāzır b.- ġan 230b/19
kōp b.- ġan 262b/13
kuruᅡ b.- ġan 302a/19
mab'ūs b.- ġan 254b/23,
271a/7
mansūran b.- ġan 256b/21
mūᅡkam b.- ġan 265a/4
rām b.- ġan 273a/25
şādır b.- ġan 296a/10
uluᅡ b.- ġan 213b/10
yok b.- ġan 292a/22
zāhir b.- ġan 302b/11,
305a/22
b.- ġan bolᅡay 274a/11,
291b/2, 295b/25
bar b.- ġan bolᅡay 263b/16
favt b.- ġan bolᅡay 213b/26
payᅡambar b.- ġan bolsa
306b/18
ᅡālib b.- ġandın 192a/6
halāk b.- ġanıda 256b/1
ᅡarᅡ b.- ġanıdın 294b/25
tüben b.- ġanıdın 228b/12
ᅡarᅡ b.- ġanını 216b/1
āzād b.- ġanlar 198b/2
ᅡarᅡ b.- ġanlar 223b/20
halāk b.- ġanlar 244b/16
ᅡālış b.- ġanlar 263a/22
rām b.- ġanlar 267b/20
halāk b.- ġanlardın 214a/6
ᅡvōr b.- ġanlardın 238a/14
ᅡarᅡ b.- ġanlardur 223a/4
ᅡvōr b.- ġanlardur 186b/12
ᅡarām b.- ġanlarınᅡ 188a/6
'āciz b.- ᅡay 240a/26
aᅡuk b.- ᅡay 287a/9, 298a/3
a'lam b.- ᅡay 304b/26
ālūda bolmaᅡan b.- ᅡay
224b/14
amīn b.- ᅡay 240a/6
andaᅡ b.- ᅡay 288a/5,
291b/11
ant étse b.- ᅡay 263a/19
ārāmīda b.- ᅡay 279a/16
ārāsta b.- ᅡay 221b/22
arıᅡ b.- ᅡay 278a/17
artuᅡ b.- ᅡay 219a/4
artuᅡraᅡ b.- ᅡay 194a/6
aruᅡ étküçiler b.- ᅡay 207a/19
arzānī tutᅡan b.- ᅡay 229b/3
āsān b.- ᅡay 253a/22, 266b/11
asıᅡ alsā b.- ᅡay 275b/6

āškār b.- ğay 240a/22
ataġlıġı b.- ğay 217a/8
‘ayān b.- ğay 300a/5
ayrılġan b.- ğay 306a/7
aytmaġan b.- ğay 303a/12
az b.- ğay 273b/3
‘azīz b.- ğay 295b/26
badbaġt b.- ğay 230b/24
bahralıġ b.- ğay 295b/5
baġtlıġ b.- ğay 230b/25
bā’iṣ b.- ğay 205a/2
bar bolġan b.- ğay 263b/16
barsa b.- ğay 304b/3
bat b.- ğay 186a/24, 188b/26,
189b/22, 191b/17, 197a/9,
198a/10
bérgen b.- ğay 226a/12
bérk b.- ğay 306b/21
bi’z-zāt b.- ğay 204b/14
bitilgen b.- ğay 219a/6,
253b/11, 293b/9
cāhil b.- ğay 292b/7
cilā tapġan b.- ğay 221b/22
çārasız b.- ğay 280a/6
darmānda b.- ğay 202a/24
dānā b.- ğay 200a/24,
268b/14
dāyim b.- ğay 280a/16
ékse b.- ğay 259a/10
favt bolġan b.- ğay 213b/26
fānī b.- ğay 301b/3, 308b/12
fāzıl b.- ğay 277a/3
ġalabalıġ b.- ğay 282b/10
ġanī-yi muṭlaġ b.- ğay
213a/23
ġāfil b.- ğay 306a/21
ġālib b.- ğay 249a/6
ġabar b.- ğay 190a/4
ġabar-dār b.- ğay 297b/20
halāk b.- ğay 270a/26
ġalāṣ b.- ğay 273a/10
ġālī b.- ğay 259b/21
hamīṣa b.- ğay 199b/24
ġaṣr b.- ğay 206b/6
ġāṣıl b.- ğay 273b/20,
275a/16
ġāyil b.- ğay 287a/27
ġıyra b.- ğay 259b/20
ġoṣnūd b.- ğay 275b/26
ġuṭba b.- ğay 256b/21
īmān kéltürmiṣ b.- ğay
184a/15
isrāf b.- ğay 285a/25
i’tibārsız b.- ğay 233a/4
ġalġan b.- ğay 192a/13,
256b/10
ġara b.- ğay 208b/11
ġaraṅġu b.- ğay 208b/11,
248a/14
ġatıġ b.- ğay 222a/20,
256b/15
ġādır b.- ğay 270b/16

kāfir b.- ğay 206a/25,
216a/19, 300b/17
ķāyim b.- ğay 247b/22,
259b/12, 271b/14
kēng b.- ğay 252a/22
kēnglik b.- ğay 284b/20
ķılġuķı b.- ğay 244a/22
ķıyāmat b.- ğay 294b/27
kōk b.- ğay 307a/19
kōp b.- ğay 195b/9, 308b/18
kōrgen b.- ğay 289a/19
kōrmegūķı b.- ğay 251a/16
kōrmes b.- ğay 291a/13
lāyık b.- ğay 292b/14
lāzım b.- ğay 201b/5,
233a/18, 276a/13, 286a/2
ma`hūd b.- ğay 306b/24
ma`lūm b.- ğay 277b/16,
297a/18
maḥşūş b.- ğay 217a/16,
249a/5
manfī b.- ğay 213a/23
maşġūl b.- ğay 237a/5
mav`ūd b.- ğay 302b/16
mavsūm b.- ğay 302b/8
maza b.- ğay 267b/16
mazbalası b.- ğay 199b/24
mazkūr b.- ğay 203a/23
mazmūm b.- ğay 207b/27
māni` b.- ğay 307a/6

māyıl b.- ğay 218a/20,
305b/16
muḥaķķaķ b.- ğay 241b/8
muḥīḥ b.- ğay 300b/20
muḥtaşar b.- ğay 220a/11
muḥtāc b.- ğay 262a/11
muḥtār b.- ğay 216a/17
muķaddar b.- ğay 238b/5
muķaddıması b.- ğay 201b/8
muķarrar b.- ğay 277a/7
mundaķ b.- ğay 291b/27
muştāşnā b.- ğay 217a/16
muta`llık b.- ğay 206b/3,
235b/15
muḥḥali` b.- ğay 261b/23
muttaşıl b.- ğay 249b/8
muvaccah b.- ğay 287b/15
mużmaḥıl b.- ğay 239a/18
mü`min b.- ğay 227b/8,
278a/16, 284b/10
mūlk b.- ğay 248a/1
mūmkin b.- ğay 267b/11,
268b/10
mūnkād b.- ğay 215a/10
mūnker b.- ğay 305a/10
mūnker b.- ğay 277a/6
mūrakkab b.- ğay 307b/7
mūrtad b.- ğay 279a/14,
286a/2
mūsta`mal b.- ğay 231a/6
mūştābih b.- ğay 250b/13

müştamil b.- ğay 204b/20,
300b/20
mütabaddil b.- ğay 260b/5
mütarattib b.- ğay 277a/21,
286b/9
mütayaqqın b.- ğay 266b/15
nāfız b.- ğay 257a/16
né b.- ğay 234a/24
néçe b.- ğay 261a/13
néteg b.- ğay 252b/16
nihāyatlıg b.- ğay 308b/13
ol b.- ğay 205a/18, 210a/13
öğülgen b.- ğay 292a/1
ölgen b.- ğay 244b/8
öltürgen b.- ğay 305a/26
paydā b.- ğay 289a/1
payğambar b.- ğay 288b/2
ravā b.- ğay 202a/23, 229b/3
ravşan b.- ğay 270a/26
rām b.- ğay 238a/25
rāst b.- ğay 277a/16
rūzī bérgen b.- ğay 229b/1
şābit b.- ğay 256a/19, 266b/27,
276b/4
şādıq b.- ğay 185a/20
şādır b.- ğay 305a/4, 305b/4
şāhibsiz b.- ğay 273a/22
sağır b.- ğay 274b/17
sākin b.- ğay 294a/14
salām b.- ğay 205a/18,
257b/10
sansa b.- ğay 184a/3

şāyista b.- ğay 251b/5
şerik b.- ğay 232a/7, 308b/27
ta'mimi b.- ğay 205b/12
takya kılğan b.- ğay 205b/11
tapılğan b.- ğay 243a/27
tarkīb b.- ğay 213a/24
tartib b.- ğay 187b/12
tayyār b.- ğay 308b/10
tāk b.- ğay 308b/2
teggem b.- ğay 207a/1
téng b.- ğay 209b/4, 221a/1,
274b/22
toğulğanı b.- ğay 209b/15
tola b.- ğay 272a/14
turğan b.- ğay 199b/15
tüp b.- ğay 267b/8
uzun b.- ğay 253a/8
ümidsiz b.- ğay 264a/16
ümīdvār b.- ğay 302a/12
üstün b.- ğay 231a/20, 292a/3
va'da b.- ğay 212b/4
va'id b.- ğay 212b/5
vācib b.- ğay 284a/24
vāki' b.- ğay 232a/20, 252b/2
yağşırak b.- ğay 182a/12,
184b/17, 191b/20, 288a/13
yaman b.- ğay 231b/26
yése b.- ğay 280a/4
yétken b.- ğay 286a/3
yétmegen b.- ğay 305a/7
yıraklıg b.- ğay 221a/22

zāhir b.- ğay 202b/18,
219b/14, 271b/13, 282a/12,
282a/27, 286a/13, 293b/20,
294b/17, 296b/7
zāhirrağ b.- ğay 250a/19
zāyıl b.- ğay 276a/16
zūnnār b.- ğay 265a/12
né b.- ğay édi 192b/14
sabab b.- ğay édi 192b/15
aytқан b.- ğaybız 297a/27
koparılgan b.- ğaybız 294a/20
tofrağ b.- ğaybız 248b/4,
248b/5
uyuqlağan b.- ğaybız 298b/6
yamanrağ b.- ğaybız 194a/14
ziyān işligler b.- ğaybız
234b/15
almış b.- ğaylar 192a/10
amīn b.- ğaylar 197a/19
arığ b.- ğaylar 269b/27
‘āzim b.- ğaylar 202b/19
bérmiř b.- ğaylar 184a/16
cāvīd b.- ğaylar 184b/14
cāvīdān b.- ğaylar 198a/2,
231a/7, 257b/8
düşman b.- ğaylar 258b/4
égreřken b.- ğaylar 257a/4
étken b.- ğaylar 204b/8
étmiř b.- ğaylar 192a/11
hāzır b.- ğaylar 237b/15
īmān kéltürgen b.- ğaylar
256a/22

ğayguluğ b.- ğaylar 212b/8
kāfirler b.- ğaylar 191a/20
kāyim tutқан b.- ğaylar
184a/16
kılmağan b.- ğaylar 260b/9
korğmağan b.- ğaylar 184a/17
kōngüllüğ b.- ğaylar 215b/14
kōrsetken b.- ğaylar 291a/2
ğurşağan b.- ğaylar 303b/3
mab’ūř b.- ğaylar 299b/1
mahīb b.- ğaylar 282b/8
mağzül b.- ğaylar 276a/13
mu’arrıf b.- ğaylar 276a/15
mu’azzab b.- ğaylar 221b/1,
253a/4, 276a/24
muhtāc b.- ğaylar 249b/14,
276b/14, 285a/1
muğīm b.- ğaylar 296a/13
mustağīm b.- ğaylar 231b/21,
231b/22
musta’şal b.- ğaylar 289b/16,
303b/13
mağālīb b.- ğaylar 275b/25
mübtalā b.- ğaylar 203a/20
münkir b.- ğaylar 269b/5
müta’accib b.- ğaylar 207a/14,
248b/4
mütāba’at kılğan b.- ğaylar
222a/5
nāřī b.- ğaylar 224a/24
orğan b.- ğaylar 207b/14

sibā' b.- ğaylar 234a/13
şād b.- ğaylar 212a/10
şādmān b.- ğaylar 190b/20,
294a/12
tanuqlar b.- ğaylar 184a/9
téprengüçi b.- ğaylar 268a/16
tirig b.- ğaylar 285a/1,
299a/27
toqlulğan b.- ğaylar 247b/9
tüşken b.- ğaylar 251a/1
unutqan b.- ğaylar 302b/20
urğanlar b.- ğaylar 301a/6
yaman bahtlıg b.- ğaylar
231a/4
yasamağan b.- ğaylar 247a/9
yaşurun b.- ğaylar 299b/3
zālım b.- ğaylar 230b/15
zāyıl b.- ğaylar 260a/27
muqīm b.- ğaylar érdi
293b/22
boyun qoyğan b.- ğaymén
246b/16
mütakkalif b.- ğaymén
260b/26
tutqan b.- ğaymén 234a/26
ādam b.- ğaysén 224a/21
ağrıg b.- ğaysén 244b/15
amīn b.- ğaysén 223b/13
dīndār b.- ğaysén 226a/6
ğarq b.- ğaysén 223b/14
huşyār b.- ğaysén 284a/13
qoyguçi b.- ğaysén 220a/17

ma'zūr b.- ğaysén 305b/6
malāmat qılılğan b.- ğaysén
286b/10
şabrlıg b.- ğaysén 232b/21
sākin b.- ğaysén 291b/14
sürülgen b.- ğaysén 286b/11
yavuq b.- ğaysén 291b/2
zamān b.- ğaysén 288a/27
amīn b.- ğaysızlar 263b/15
bérk b.- ğaysızlar 224b/25
cāvīd b.- ğaysızlar 269b/9
gümānsız b.- ğaysızlar 248a/8
halāk b.- ğaysızlar 191a/1,
242a/19
hōşnūd b.- ğaysızlar 197a/18
qādir b.- ğaysızlar 220b/3,
224b/24
qā'il b.- ğaysızlar 288a/3
mab'ūs b.- ğaysızlar 270a/2
münkād b.- ğaysızlar 273a/25
oquğan b.- ğaysızlar 295b/12
tapınğan b.- ğaysızlar
208b/20
yağşılıq qılılğan b.- ğaysızlar
282b/15
yibergen b.- ğaysızlar
240a/10
şābit b.- ğil 259b/14
şerīk b.- ğil 289b/26
ümīdvār b.- ğil 264a/14

pāyanda b.- ğuᅇġizdur
259b/27
béyik b.- ğuᅇġizdurlar 282b/3
sālim b.- ğuᅇġizdurlar 251b/9
andaᅇ b.- ğusıdur 301b/14
az b.- ğusıdur 308b/19
cannat b.- ğusıdur 200a/8
cazā b.- ğusıdur 257a/20
fāyız b.- ğusıdur 222a/24
halāk b.- ğusıdur 216a/6,
228b/5
mab'ūs b.- ğusıdur 299a/11
mahcūr b.- ğusıdur 273a/11
mazkūr b.- ğusıdur 206b/22,
217b/19, 219b/25, 265a/22
münākaşa b.- ğusıdur 201b/5
mütatabaddil b.- ğusıdur
231a/17
mütaraffı' b.- ğusıdur 286b/9
müyassar b.- ğusıdur 308a/20
nāşı b.- ğusıdur 224a/25
nāzil b.- ğusıdur 218a/8
vāki' b.- ğusıdur 210b/20,
288a/1
yaşurun b.- ğusıdur 207a/9
yıraklıġ b.- ğusıdur 284b/21
amīn b.- ğusıdurlar 265b/6
mu'ākab b.- ğusıdurlar
210a/7
mubtazal b.- ğusıdurlar
308a/24

musta'sal b.- ğusıdurlar
264b/10
artuᅇluᅇ b.- madı 239b/12
halāk b.- madı 230a/19
maᅇbūl b.- madı 216a/11
mūtarattib b.- madı 193b/4
müyassar b.- madı 289a/17
rāst b.- madı 289a/17
tafāvut b.- madı 187a/4
vāki' b.- madı 236b/3
yavuᅇ b.- madı 291b/2
halāk b.- madılar 261a/14
ᅇāzır b.- madılar 237b/24
muta'arrız b.- madılar
189a/10
nāümīd b.- madılar 252b/3
pand alġuᅇı b.- madılar
225b/4
rāzı b.- madılar 305a/13
ālūda b.- maġan bolġay
224b/14
payġambar b.- maġan bolsa
306b/18
'atā b.- maġay 308b/6
baġlanġan b.- maġay 231a/9
fāyıda b.- maġay 287a/10
ġāfil b.- maġay 219a/25
ᅇālī b.- maġay 240b/27
isrāf b.- maġay 285a/25
ᅇādır b.- maġay 204a/3, 206b/2,
256b/19
kāfıra b.- maġay 224b/1

ḳāyim b.- maḡay 230b/21
kérek b.- maḡay 186b/6
ḳoşulğan b.- maḡay 302b/7
ḳuşūr b.- maḡay 291a/10
mansūh b.- maḡay 253a/8
mavcūd b.- maḡay 267b/12
mudḡal b.- maḡay 209a/14
muḡtāc b.- maḡay 201b/4
muta'allıḳ b.- maḡay 253b/12
muta'allıḳ b.- maḡay 271b/13
mutaḡayyır b.- maḡay
279a/16
mü'mina b.- maḡay 224a/27
ravā b.- maḡay 184a/5
şikāyat b.- maḡay 235b/11
ṭabaḳa b.- maḡay 263b/7
tamām b.- maḡay 273a/9
vāşıḳ b.- maḡay 292b/8
yamanraḳ b.- maḡay 257a/27
yırax b.- maḡay 286a/17
zāhir b.- maḡay 257a/1
hoşnūd b.- maḡaybız 194a/4
amīn b.- maḡaylar 248b/26
farīḳa b.- maḡaylar 197a/25
ḡoşnūd b.- maḡaylar 191b/15
ḳayḡuluk b.- maḡaylar
212b/14
ḳādır b.- maḡaylar 211b/10,
256b/20, 283a/24
körgüci b.- maḡaylar 279b/9
lāyık b.- maḡaylar 268b/11
mabhūt b.- maḡaylar 211b/9

maḡrūr b.- maḡaylar 247a/26
maḡrūm b.- maḡaylar 306a/2
maşḡul b.- maḡaylar 280b/22
muṭṭali' b.- maḡaylar 215a/19
navmīd b.- maḡaylar 244b/26,
248b/26
rasvā b.- maḡaylar 291a/4
rāzī b.- maḡaylar 197a/25
sitam körgüci b.- maḡaylar
210b/27, 211b/14
ḡāfil b.- maḡaysén 284a/14
tavānā b.- maḡaysén 285b/15
mūta'allim b.- maḡaysızlar
237b/26
ḳayḡuluk b.- maḡıl 222b/24,
235a/18, 243a/1, 281a/27
māyıl b.- maḡıl 266a/2
halāk b.- maḡınıḡ 289a/8
ḡılāf b.- maḡusıdur 239a/21
küç b.- maḡusıdur 205a/6
muāḡaz b.- maḡusıdur
201a/17
mubṭal b.- maḡusıdur
270b/17
téḡ b.- maḡusıdur 294b/6
maḡlūb b.- maḡusıdurbız
185b/7
halāk b.- maḡusıdurlar 264b/7
mu'azzab b.- malıḡ 215a/14
amīn b.- maḡıḡızlar 290a/15
firifta b.- maḡıḡızlar 296b/10

navmīd b.- maṅgızlar 218b/3,
244b/25
yavuḡ b.- maṅgızlar 241b/17,
285b/26, 286a/10
cam' b.- mas 207b/23
favt b.- mas 231b/20
ḡuṣū' b.- mas 295b/4
ḡılsa b.- mas 252b/23
mutazarrır b.- mas 298a/15
mündafi' b.- mas 219b/23
mütafarri' b.- mas 187b/21
müyassar b.- mas 260a/13
şadır b.- mas 257b/26
ḡarāb b.- mas érdi 302a/7
bérk b.- masa 232a/2
ḡāzır b.- masa érdi 285b/9
halāk b.- masa érdiler
205b/21
ḡāfil b.- masalar 249b/8
ḡarām b.- masdın 273a/14
artuḡ b.- masdur 249a/17
durust b.- masdur 202a/5
fāyat b.- masdur 225b/3
ḡarām b.- masıdın 201a/20
vāki' b.- masıdın 189b/22
égri b.- maslar 273b/16
muḡtalim b.- maslar 307a/24
mütamakkin b.- maslar
273a/1
téng b.- maslar 274b/7
ége b.- masmén 211a/5

ḡōṣnūd b.- mastur 197a/23
yaḡın b.- masunlar 186a/16
halāk b.- maydur 216a/24
aḡır b.- sa 285a/2
bérk b.- sa 198a/27
bi'l'arz b.- sa 204b/15
ḡan b.- sa 273a/9
ḡādır b.- sa 248b/7, 267a/10
kāfir b.- sa 279a/14
kōp b.- sa 208a/5, 308b/19
ḡuruḡ b.- sa 307a/19
mab'ūṣ b.- sa 284a/3
mafḡūd b.- sa 210a/24
maḡlūḡ b.- sa 268b/10
muḡarrar b.- sa 186b/11
mū'min b.- sa 227b/9
mütarākim b.- sa 198a/27
payḡambar bolḡan b.- sa
306b/18
payḡambar bolmaḡan b.- sa
306b/18
ravān b.- sa 207b/27
soḡur b.- sa 291a/14
susāḡan b.- sa 232a/8
tā'at b.- sa 202b/16, 278a/13
uluḡ b.- sa 184b/19
üstün b.- sa 232a/8
vāki' b.- sa 211a/18, 266b/20
yaḡşıraḡ b.- sa 202b/16
zāhir b.- sa 292a/25
bar b.- sa édi 189b/24
durust b.- sa édi 183a/21

ḥabarı b.- sa édi 224a/9
 ḥayrī b.- sa édi 190a/22
 ol b.- sa édi 242b/20
 payğambar b.- sa édi 253b/2
 mu`azzab b.- sa érđi 210b/11
 ölgen b.- sa érdiler 244b/20
 bérk b.- salar 194b/3, 248b/23,
 289a/11
 ḥōş-ḥāl b.- salar 191b/16
 kādır b.- salar 298b/15
 kārīh b.- salar 187a/25
 kopar b.- salar 210b/13
 muṭṭali` b.- salar 298b/15,
 302b/20
 muḥtāc b.- salar 285a/17
 `āşī b.- sam 206a/12
 égreşür b.- saṅg 305a/9
 unuṭқан b.- saṅg 300a/3
 ümīdsiz b.- saṅg 210a/15
 ḥōşnūd b.- saṅgızlar 197a/22
 kāfir b.- saṅgızlar 255b/5
 mālik b.- saṅgızlar 294b/2
 şābit b.- saṅgızlar 225a/24
 şākīr b.- saṅgızlar 255b/2
 halākat b.- sun 223b/27
 muṭī` b.- sun 250a/24
 yıraklıg b.- sun 225b/17
 bérk b.- uṅgızlar 220b/15
 cam` b.- uṅgızlar 225a/13
 mustakīm b.- uṅgızlar
 182b/23
 şābit b.- uṅgızlar 215b/20
 şādmān b.- uṅgızlar 200b/6
 tanuḳ b.- uṅgızlar 225a/6
 tayyār b.- uṅgızlar 204b/4
 tirig b.- uṅgızlar 226a/26
 yırak b.- uṅgızlar 294b/14
 bēlgülüg b.- up 271b/7
 boş b.- up 199b/16
 gāfil b.- up 271b/24
 ḥabaṭ b.- up 308a/23
 ḥāzır b.- up 195b/22,
 195b/23, 199a/7
 qarı b.- up 245b/19
 kāvāk b.- up 199b/14
 maşgūl b.- up 207a/4
 muṭṭali` b.- up 269a/10
 muḥtāc b.- up 301a/20
 mulham b.- up 185b/25
 mutağayyır b.- up 207b/25
 müctami` b.- up 282b/13
 mütaḥayyır b.- up 239b/20,
 299a/4
 mütamaşşil b.- up 282a/9
 mütavaccih b.- up 282a/6
 navmīd b.- up 257a/10
 püşaymān b.- up 232a/15
 şādmān b.- up 239b/24
 yırak b.- up 296b/21
 zāhir b.- up 269a/12

şābit b.- up édi 239a/25
nāzil b.- up érdi 198a/16
tacammülluḡ b.- up érdi
215b/6
mün'im b.- up érdiler 232b/4
cam' b.- updur 210b/3
fāriḡ b.- updur 280b/18
mab'ūs b.- updur 280b/12
muşannā b.- updur 265b/24
yaman atlıḡ b.- upmén
238a/27
müta'accib b.- upsızlar
243b/27
aḡ b.- uptur 245a/4
ārāsta b.- uptur 205b/16
bāṭıl b.- uptur 184a/12
cārī b.- uptur 271a/5
éye b.- uptur 274a/4
farmān b.- uptur 188b/20
kā'in b.- uptur 292b/26
lāzım b.- uptur 286a/6
manzil b.- uptur 216b/27,
254b/27, 291a/1
mu'ayyan b.- uptur 263b/3
muḡarrar b.- uptur 182a/22,
231a/25, 283a/11
muntazam b.- uptur 218b/18
muraddad b.- uptur 190a/13
muta'allıḡ b.- uptur 300b/17
mübayyan b.- uptur 204b/17
mütavaccih b.- uptur 189b/7

müyassar b.- uptur 301b/17
nāzil b.- uptur 211b/23,
219a/22, 221a/8, 273a/14
paydā b.- uptur 238a/27
şarf b.- uptur 232a/23
şābit b.- uptur 186b/8, 258a/2,
271b/12, 281b/15, 281b/16,
282a/2
sāḡıṭ b.- uptur 192a/6
vācib b.- uptur 217a/3
vāki' b.- uptur 281b/18
vāki' b.- uptur 206b/17,
234a/10
vārid b.- uptur 195b/8
vārid b.- uptur 278a/25
amīn b.- upturlar 271a/11
māhir b.- upturlar 198a/7
şād b.- upturlar 251b/19
şādmān b.- upturlar 207a/15
aḡ b.- ur 273a/6
artuḡ b.- ur 232b/20, 243a/5,
267b/15, 295b/3
aytsa b.- ur 254b/1, 287b/17
az b.- ur 254a/4
bérk b.- ur 267b/15
bérse b.- ur 232a/8
boşraḡ b.- ur 199b/15
ārāmlıḡ b.- ur 198b/10
āşkāra b.- ur 208b/8
favt b.- ur 210b/8
gümrah b.- ur 218b/7
ḡāşıl b.- ur 233a/9

h azır b.- ur 205a/17
hıyra b.- ur 259b/16
istibd al k rsetse b.- ur
206a/21
istidl l kılsa b.- ur 185b/19,
198a/26
istişm m kılsa b.- ur 292b/20
istişm m körsetse b.- ur
185a/16
kayguluğ b.- ur 306a/19
k fir b.- ur 221a/11, 300b/17
k rek b.- ur 306b/8
kılsa b.- ur 269b/20
kırak b.- ur 292b/6
korđunđ b.- ur 292b/7
köterilgen b.- ur 247b/24
ma' l m b.- ur 194a/7, 195a/24,
255b/4
mafhum b.- ur 281a/15
mağr m b.- ur 210b/4
mağb l b.- ur 207b/27
mağr n b.- ur 208a/4
m cibi b.- ur 212b/9
muğt c b.- ur 268b/10
muğbal b.- ur 300b/8
munđatı' b.- ur 217a/20
mustağil b.- ur 273a/26
mutavall  b.- ur 302b/20
muttaşil b.- ur 217a/15
muğmağil b.- ur 292a/26
m ntah  b.- ur 273a/11
muğstamil b.- ur 249a/12
mütakavvin b.- ur 262b/18
nayyir b.- ur 204b/16
n zil b.- ur 208a/1
n teg b.- ur 250b/8
ot b.- ur 300b/25
payd  b.- ur 259a/23,
272b/25, 273a/2
p ra b.- ur 204b/11
rav n b.- ur 208a/10
ravnağsız b.- ur 207b/19
ravşan b.- ur 182b/9
ş dir b.- ur 249a/25, 253b/13
sığınsa b.- ur 297a/10
soğur b.- ur 291a/15
tam m b.- ur 278a/4
tapınsa b.- ur 288b/22
tapsa b.- ur 248a/14, 259a/23
tar b.- ur 266b/6
toğusa b.- ur 209b/20, 220b/2
v ki' b.- ur 206b/26
yaruğ b.- ur 294a/10
yavuğ  tse b.- ur 288a/1
y se b.- ur 267a/14
yırağ b.- ur 292b/6
yigit b.- ur 264a/11
z hir b.- ur 203a/21, 249b/12
z yıl b.- ur 207a/21
b yik b.- ur  di 307a/8
hal k b.- ur  di 206b/19
h şıl b.- ur  di 241a/14
k ng ll g b.- ur  di 220a/16
m yassar b.- ur  di 306b/9

vāḳi' b.- ur édi 308a/16	tar köngüllüg b.- ursén
yaŋgı b.- ur édi 188a/18	220a/24
yıraḳ b.- ur édi 307a/8	rasvā b.- ursız 192a/19
zāhir b.- ur édi 306a/12	'āṣi b.- ursızlar 303a/4
zāyi' b.- ur édi 277b/8	māyıl b.- ursızlar 188b/15
maşgūl b.- ur édiler 286b/22	mu'azzab b.- ursızlar 226a/23
mübtalā b.- ur édiler 231b/10	bolcar (Moğ.) ecel, vakit;
ḳuruḳ b.- ur érđi 304b/4	belirlenmiş zaman
paydā b.- ur érđi 304b/11	b.+ ı 181b/26, 181b/27,
ravşan b.- ur érđi 190a/6	182a/2
şādır b.- ur érđi 189a/20	b.+ ıdın 182b/2
tıyguçı b.- ur érđi 184b/24	bolcarı (Moğ.+F.) öyle bir vakit
kāfir b.- ur érdiler 204b/13,	b. 182a/22
213b/7	boldur- oldurmak
maşgūl b.- ur érdiler 295b/14	b.- a 305a/18, 305b/23,
sargardān b.- ur érdiler	306a/23, 307b/15, 308a/3
264b/20	b.- a alğay 209a/5
az b.- urığa 254a/12	b.- a almadılar 307b/16
halāk b.- urlar 205a/27	b.- a almağay 259b/20,
ḫalāk b.- urlar 205b/1	261b/23
mu'azzab b.- urlar 261a/24	b.- a almas 220b/14, 249b/9,
musta'şal b.- urlar 289a/11	256b/7, 261a/27, 277a/4
mübāşiri b.- urlar 200a/11	b.- a almasbız 256a/12
münkir b.- urlar 275b/19	b.- a almaslar 209a/9,
sargardān b.- urlar 239a/15	274a/23, 288b/13
şād b.- urlar 253a/14	b.- a almassén 301b/23,
şādmān b.- urlar 203a/14	305a/3, 305b/2
yétılgen b.- urlar 300b/23	b.- a almassızlar 182a/14
zāhir b.- urlar 260b/9,	b.- a alsaq édi 189b/24
267b/16	b.- a alur édi 222a/17
ḫōş-ḫāl b.- urmén 308b/27	b.- a alursız 209b/23

b.- ğaymén 229b/7
b.- ur 275a/11
bolġuċı olan, olacak olan
b. 253b/11
kā'in b.+ dur 262b/20
paydā b.+ dur 269b/16
b.+ lardın 204b/26
cāvīd b.+ lardurlar 208b/13
b.+ larnı 204a/25
arıġ b.+ larnı 199b/11
bolmaġlıġ krş. **bolmaġlıġ, bolmaġlık**
olma
ték b.+ ı 203a/14
uluġ b.+ ı 282b/3
bolmaġ olma, olmak
bérk b. 277a/8
ġarġ b. 216a/6, 223b/16
ġarġa b. 290a/10
halāk b. 303a/25
kā'il b. 276b/10
maşġül b. 234b/11
yaruġ b. 248a/15
yıraġ b. 286b/19
kāfir b.+ da 230a/24
zāyi' b.+ da 250a/14
b.+ dadur 259a/18
ġarġa b.+ dın 214a/4, 216b/7,
290a/12
maşġül b.+ dın 253b/2
b.+ ı (bolmaġı) 231b/25,
275a/9
halāk b.+ ı (bolmaġı) 228b/6

b.+ ıda (bolmaġıda) 273a/6
b.+ ıdın (bolmaġıdın) 294b/6
tamām b.+ ıdın (bolmaġıdın)
183b/4
b.+ ıġa (bolmaġıġa) 254a/13
halāk b.+ ıġa (bolmaġıġa)
205b/22
b.+ ınıġ (bolmaġınıġ)
275a/3
ġarġ b.+ ınıġ (bolmaġınıġ)
305a/16
b.+ ġa 283a/18
bolmaġlıġ krş. **bolmaġlıġ, bolmaġlık**
olma
b. 294b/4
b.+ ı 190b/24
zāyi' b.+ ınıġ 189b/9
bolmaġlık krş. **bolmaġlıġ, bolmaġlıġ**
olma
b.+ ġa 282a/25
bolmamaġlıġ gerġekleşmeme,
olmama
b.+ ı 231b/25
borġ borġ
b. 192a/10
borġluġ borġlu
b.+ lar 192a/10
boş boş, halî
b. bolġan 267a/7
b. bolup 199b/16
b. ġalġay 234a/14

	b.+ rağ bolur 199b/15		b. koyğaylar 276a/15
boşluk	boşluk, halî olma		b. koyğuçılar 215a/6, 216a/9
	b. 307a/7		b.+ larıdadur 248b/9
bota	(Moğ.) süt emen deve yavrusu		b.+ larımı 192a/7
	b.+ sı 226a/24		b.+ nîng 283b/23
boy	boy, vücut		b. tartarlar 268b/18
	b. 237a/11, 286b/1, 290b/3		b. tarttılar 214a/23
	b.+ ı 307a/25		b.+ uğa (boynuğa) 285b/15, 285b/16
	b.+ ıda érdi 216a/25	bölekî	(T.+F.) bir kısım, bir grup
	b.+ ıdın 266a/6		b. 281b/19
	b.+ larıda 297a/2		b.+ ge 293a/14
boyın	krş. boyun	bölüşür-	parçalamak, kısımlara ayırmak
	boyun		b.- diler 266a/10
	b.+ ını 186b/13	böri	kurt
boyluk	boylu		b. 234b/10, 234b/13, 235b/1, 235b/4, 241b/6, 245a/4
	b. 305a/22, 306b/16		b. ékendür 235b/7
boyun	krş. boyın		b.+ ge 234b/14
	boyun		yırtkuçı b.+ ler 234b/10
	b. 256b/3, 269b/4	bu	1. bu, işaret sıfatı
	b.+ ıda (boynıda) 265a/9, 283b/22		b. 181b/10, 181b/15, 181b/21, 181b/3, 181b/4, 182b/3, 183b/17, 184a/18, 184a/5, 184b/10, 184b/14, 184b/24, 184b/26, 184b/3, 184b/9, 185a/1, 185a/3, 185b/5, 185b/8, 185b/9, 186a/10, 186a/25, 187a/6, 187b/17, 187b/18, 187b/5, 187b/6,
	b.+ ıdadur (boynıdadur) 284a/1		
	b.+ ıdın (boynıdın) 283b/24		
	b.+ ığa (boynığa) 241a/21, 243a/3, 246a/16, 248b/10		
	b.+ ımda 287a/23		
	b.+ ını 280b/24		
	b. koyğan bolğaymén 246b/16		
	b. koyğanlardın 214a/1		

188a/14, 188a/20, 188a/3,
188a/7, 188a/9, 189b/10,
189b/22, 190a/14, 190a/16,
190a/18, 190a/21, 191b/20,
191b/4, 192a/13, 192a/14,
192a/5, 192b/15, 192b/22,
192b/23, 194b/14, 194b/5,
195a/24, 195a/7, 195b/19,
195b/4, 195b/6, 196a/16,
196a/9, 196b/1, 196b/14,
196b/17, 196b/20, 196b/25,
197b/27, 198b/11, 198b/3,
198b/5, 199a/17, 199a/20,
199a/21, 199a/22, 199b/15,
199b/17, 199b/7, 200a/17,
200a/18, 200a/23, 200a/26,
200a/7, 200b/1, 200b/10,
200b/24, 200b/3, 200b/4,
201a/20, 201b/6, 202a/11,
202a/25, 202a/6, 202a/8,
203a/10, 203a/12, 203a/18,
203a/19, 203a/20, 203b/2,
204a/1, 204a/16, 204a/20,
204a/23, 204a/26, 204b/1,
204b/10, 204b/15, 204b/9,
205a/16, 205b/5, 206a/21,
207a/13, 207a/14, 207a/21,
207a/9, 207b/17, 209a/10,
209a/11, 209a/13, 209a/19,
209b/13, 209b/15, 209b/19,
209b/20, 210a/13, 210a/18,
210a/8, 210b/11, 210b/12,
211a/14, 211a/16, 211a/2,
211a/27, 211a/3, 212a/20,
212a/23, 212b/10, 212b/13,
212b/23, 212b/4, 213a/24,
213b/21, 213b/23, 214a/14,
214a/18, 214a/20, 214a/9,
214b/1, 215a/16, 215a/6,
215b/19, 215b/21, 215b/26,
215b/5, 216a/11, 216a/15,
216b/21, 216b/23, 216b/25,
216b/27, 217a/15, 217a/16,
217a/19, 217a/25, 217b/12,
217b/18, 217b/22, 217b/24,
217b/5, 218a/21, 218a/5,
218b/15, 218b/17, 218b/9,
219a/22, 219a/25, 219b/15,
219b/18, 219b/23, 220a/22,
220b/2, 220b/6, 221a/13,
221a/14, 221a/20, 221b/15,
221b/9, 222b/1, 223a/18,
223b/19, 223b/8, 224a/1,
224a/10, 224a/22, 224a/9,
224b/1, 224b/4, 225b/14,
225b/19, 225b/3, 226a/19,
226a/27, 226a/6, 227a/24,
227a/25, 227b/13, 227b/15,
227b/26, 228a/5, 229a/25,
229a/26, 229a/5, 229b/19,
229b/21, 230b/2, 230b/22,
230b/3, 230b/8, 231a/1,
231a/23, 231a/24, 231a/25,
231a/3, 231a/7, 231a/8,

231b/1, 231b/16, 231b/17,
231b/26, 232a/18, 232a/19,
232a/2, 232a/21, 232a/23,
232a/24, 232b/14, 232b/21,
232b/22, 232b/23, 233a/11,
233a/12, 233a/15, 233a/16,
233a/17, 233a/21, 233a/23,
233a/24, 233a/25, 233a/27,
233a/8, 233b/1, 233b/11,
233b/2, 233b/7, 234a/10,
234a/12, 234a/22, 234a/23,
234b/22, 235a/20, 235a/21,
235b/23, 235b/25, 236a/2,
236a/22, 236a/23, 236a/5,
237a/11, 237a/12, 237a/16,
237a/19, 237a/22, 237a/25,
237a/6, 237a/9, 237b/1,
237b/19, 237b/21, 237b/25,
237b/4, 237b/5, 238a/1,
238a/15, 238a/18, 238a/2,
238a/26, 238a/3, 238b/1,
238b/10, 238b/23, 238b/4,
239a/24, 239a/3, 239b/14,
239b/18, 239b/2, 239b/20,
239b/23, 239b/24, 239b/7,
240a/11, 240a/12, 240a/13,
240a/22, 240a/3, 240a/8,
240a/9, 240b/11, 240b/6,
240b/9, 241b/23, 242a/11,
242a/12, 242a/24, 242a/26,
242b/21, 242b/24, 242b/26,
242b/27, 243a/14, 243a/15,
243a/2, 243a/20, 243a/6,
243a/9, 243b/11, 243b/20,
243b/23, 244a/13, 244a/14,
244a/22, 244b/20, 244b/27,
245a/21, 245a/23, 245a/6,
245b/13, 245b/8, 246a/12,
246a/13, 246a/25, 246b/15,
246b/8, 247a/5, 247b/17,
247b/8, 248a/16, 248a/17,
248a/22, 248a/23, 248a/25,
248a/8, 248b/15, 248b/25,
250a/1, 250a/13, 250a/19,
250a/21, 250a/22, 250b/19,
251a/3, 251a/4, 251b/21,
251b/3, 252a/24, 252a/27,
252b/14, 252b/16, 252b/21,
252b/23, 252b/3, 253a/13,
253b/1, 254a/10, 254b/1,
254b/18, 254b/25, 255b/4,
257a/10, 257a/27, 257a/7,
257b/16, 258a/16, 258a/22,
258a/25, 258b/15, 258b/21,
259a/13, 259a/21, 259a/22,
259b/15, 259b/17, 259b/4,
260a/11, 260b/15, 260b/19,
260b/27, 260b/9, 260b/25,
261a/1, 261a/17, 261a/19,
261a/24, 261a/26, 261a/5,
261b/12, 261b/17, 261b/5,
261b/6, 262b/3, 263a/17,
263a/23, 263b/25, 264a/12,
264a/14, 264a/8, 264b/13,

264b/3, 264b/9, 265a/10, 286b/8, 287a/23, 287a/24,
265a/11, 265a/7, 265b/19, 287a/25, 287a/9, 287b/10,
265b/21, 265b/22, 265b/3, 287b/27, 288a/15, 288b/10,
266a/12, 266a/22, 266b/2, 288b/11, 288b/12, 288b/26,
267a/15, 267a/16, 267b/26, 288b/3, 289a/1, 289a/17,
267b/7, 268a/17, 268a/26, 289a/18, 289a/19, 289a/5,
268a/8, 268b/23, 268b/26, 289b/8, 290b/1, 290b/25,
269a/21, 269a/8, 269b/17, 291a/11, 291a/12, 291a/24,
269b/20, 269b/24, 269b/25, 291b/15, 291b/17, 291b/4,
270a/13, 270a/14, 270a/19, 291b/7, 291b/9, 292a/14,
270a/21, 270b/20, 271a/21, 292b/13, 292b/23, 293a/10,
271b/1, 271b/4, 271b/6, 293a/11, 293a/12, 293a/13,
272a/5, 273a/14, 273a/16, 293a/16, 293a/19, 293a/23,
273b/11, 273b/8, 274a/15, 293a/24, 293a/27, 293b/18,
274a/24, 274b/1, 274b/10, 294a/13, 294b/20, 294b/7,
274b/13, 274b/18, 274b/22, 295a/27, 295a/8, 295b/10,
274b/25, 274b/26, 274b/6, 295b/19, 295b/2, 295b/21,
275a/10, 275a/19, 275b/13, 295b/5, 296a/1, 296a/16,
276a/25, 276a/6, 276b/1, 296a/17, 296a/18, 296a/2,
276b/17, 276b/23, 276b/25, 296a/20, 296a/23, 296b/1,
276b/27, 277a/2, 277a/27, 296b/10, 296b/22, 297a/10,
277a/9, 277b/26, 278a/8, 297a/11, 297a/17, 297b/1,
278b/12, 278b/19, 278b/22, 297b/16, 297b/18, 297b/27,
278b/24, 279b/16, 280a/17, 298a/14, 298a/4, 298b/14,
281a/25, 281b/18, 281b/4, 298b/22, 298b/24, 298b/3,
282a/4, 282a/6, 282a/7, 298b/9, 299a/5, 299b/1,
282b/17, 282b/24, 282b/9, 299b/17, 299b/18, 299b/27,
283a/16, 283a/20, 283b/16, 299b/9, 300a/23, 300a/27,
283b/19, 284a/12, 284a/13, 300a/9, 301a/21, 301b/14,
284b/11, 284b/5, 285a/2, 301b/7, 302a/15, 302b/21,
285a/3, 286a/22, 286b/13, 303b/4, 304a/14, 304a/23,
286b/18, 286b/26, 286b/7, 304b/20, 304b/26, 304b/27,

304b/6, 305a/20, 305b/18,
305b/20, 306a/25, 306b/18,
306b/19, 306b/22, 307a/19,
307a/22, 307a/24, 307b/1,
307b/13, 307b/14, 307b/17,
307b/19, 307b/21, 307b/6,
308a/10, 308b/16, 308b/18,
308b/19, 308b/21
b. kün 185b/7, 187b/20,
216a/21, 223b/17, 230a/25,
234a/17, 235a/2, 240b/23,
245b/5, 253a/9, 257a/22,
257b/3, 272b/10, 278b/4,
284a/5, 284a/7, 284a/9,
285a/8, 288a/8, 298b/24,
299a/1, 301b/7
b. künde 269b/1, 298b/6

2. krş. mu II

bu, işaret zamiri
b. 181b/17, 182b/16, 187a/1,
187a/7, 189b/13, 194b/13,
194b/25, 199b/26, 200a/12,
200a/15, 200a/20, 200a/25,
201b/27, 206b/10, 209a/10,
209a/8, 210b/14, 211b/2,
214a/27, 214b/2, 214b/3,
215b/13, 218b/17, 218b/18,
222b/17, 225a/11, 226b/6,
227b/24, 229a/8, 229b/23,
234a/17, 235b/21, 237b/9,
238a/10, 238b/23, 239b/18,
239b/19, 239b/20, 240a/14,

242a/14, 242b/25, 247a/10,
248a/18, 248b/11, 250b/3,
254b/18, 256a/25, 260a/10,
261b/10, 262a/12, 269a/8,
271a/11, 271b/5, 272a/2,
274b/11, 276b/19, 280a/10,
280a/11, 280a/12, 280b/23,
282a/25, 283a/12, 283a/15,
284b/24, 285b/21, 286a/19,
287a/4, 288a/8, 289a/26,
289b/8, 291b/2, 293a/1,
293b/14, 295b/1, 295b/4,
301a/26, 301b/3, 302b/17
bā-vücūd-ı b. 272b/3
murād-ı b. 269a/19
b.+ dur 187b/19, 188a/5,
203b/17, 210a/12, 212a/9,
213a/25, 217a/17, 225a/23,
232b/16, 239a/14, 242a/11,
256b/14, 264b/8, 269a/14,
273a/27, 278a/25, 291b/1,
295b/21, 299b/16, 300b/7,
305b/20, 306a/23, 307b/21
b. édi 197a/10
b. érđi 277b/9
b.+ lar 210a/7, 213a/5,
252b/2, 264b/17, 273b/14,
275b/18, 286b/4, 288b/22
b.+ larda 267b/21
b.+ lardın 194a/6, 210a/6,
229b/14, 262b/6, 277a/10,
286a/23, 297a/18, 308a/15

b.+ lardurlar 197a/26	b.- dı 307a/22
b.+ larğa 251a/9, 280b/16, 288a/12, 288b/22	b.- ğan 235b/6, 245a/3, 245b/12, 307a/23
b.+ larnı 185a/11, 198a/18, 198b/4, 215b/8, 259a/9, 268b/2, 276a/12, 293a/26	bulğanmağ bulanma, karışma b.+ ı (bulğanmağı) 306a/7
b.+ larnıñ 194a/11, 213a/22, 274a/23, 286b/2	bulüg (Ar.) erginlik, ergin olma b.+ қа 264a/10, 286a/12
b.+ nda 267b/12	bulut bulut b. 217a/25, 217b/15, 262a/15, 267b/6, 275b/7
buğday buğday b. 239b/12, 241b/20, 241b/21, 241b/23, 241b/9	b.+ dın 207b/22, 207b/7, 249b/12, 249b/19, 250b/17, 267b/7, 302a/16
buhtān (Ar.) yalan, iftira b.+ dur 277a/16	b.+ ı 217b/15 b.+ ıdın 250a/1 b.+ қа 267b/7
bulāğ krş. bulāğ pınar, çeşme b.+ ı 193b/24 b.+ ığa 218a/3 b.+ lar 263b/13	b.+ larnı 249b/15 b.+ nı 249b/16, 262a/16, 306b/10
bulāğ krş. bulāğ pınar, çeşme b. 293b/1, 304b/8, 306b/14 b.+ da 262a/19, 304a/26, 306b/14 b.+ lar 252a/23 b.+ lardadur 263b/13 b.+ nıñ 304a/26, 306b/15	bulutı (T.+F.) bir bulut b.+ dür 208a/27
bulğa- bulamak, karıştırmak b.- dılar 235a/23 b.- p 235b/6	bur- çevirmek, döndürmek b.- sañgızlar 222a/20
bulğan- bulanmak, karışmak	baş bur- reddetmek, kabul etmemek baş. b.- dı 237b/21 baş. b.- up 194b/13
	Burāk (Ar.) Hz. Muhammed'in Miraçta bindiği binek B. 281b/26 B.+ қа 281b/20, 281b/22

burâk (Ar.) binek b.+ ka 259a/8	b. 185a/27, 187a/12, 189b/22, 190b/19, 190b/3, 193a/22,
burc (Ar.) burç, on iki takım yıldızına verilen genel ad b.+ larını 261b/19	193a/27, 197b/21, 197b/24, 198b/20, 199a/20, 201a/16, 201a/20, 201a/21, 201b/22,
burcluğ (Ar.+T.) burçlu, burcuna ait b. 260a/17	203a/3, 205b/18, 206a/17, 207a/6, 209b/16, 210a/1,
burğucu döndüren, çeviren b.+ durlar 183a/3 baş b.+ lar 210a/12 baş b.+ larga 195a/27	210a/6, 210b/19, 211a/25, 212b/20, 214a/16, 214a/17, 216a/13, 216b/21, 217a/17, 217a/18, 218a/6, 219b/10,
burhân (Ar.) delil, ispat, tanık b. 209b/13, 220b/27, 236b/21, 257b/26, 266a/7, 297b/5 b.+ ı 212b/11 b.+ ığa 220b/26 b.+ ını 236b/21 b.+ lar 209a/26	219b/6, 221a/8, 224b/4, 226a/5, 228a/5, 231b/4, 233b/1, 233b/21, 235a/14, 237a/5, 238b/21, 242a/4, 243b/13, 243b/3, 244a/13, 246a/26, 247a/15, 247a/22, 247b/10, 248b/14, 248b/17,
burhânî (Ar.+F.) 1. bir delil, bir ispat b. 213a/27 2. öyle bir ispat, öyle bir delil b. 297b/4	248b/18, 252a/13, 252a/14, 252b/14, 253b/3, 254a/16, 254a/6, 257b/4, 258b/1, 259b/27, 261b/3, 262b/17,
burhânsız (Ar.+T.) delilsiz, ispatsız b. 239a/10, 257a/25	269a/16, 269a/4, 270a/16, 270a/6, 271a/3, 272b/9,
burmağ çevirme, döndürme b. 225b/1 baş b. 201b/10	273a/14, 278a/25, 280a/17, 280a/26, 281a/1, 282b/13, 283b/14, 288b/24, 291b/18,
burun I burun b.+ ıdın (burnıdın) 266b/1 b.+ ığa (burnığa) 266a/24, 269a/20	292a/8, 295a/18, 297b/7, 299b/1, 307b/27, 308b/13 b. édi 256a/1 b. ékendür 239a/17
burun II önce, evvel	b. érdi 259b/10, 271a/19

b. érdiler 232b/1, 255b/11	b.+ larda 184b/13, 184b/14, 205a/14, 263b/13, 301a/3
burunđı krş. burunđı	b.+ lardur 248a/20, 269b/21
önceki, evvelki	b.+ larğa 193b/22, 263b/14
b. 197b/27, 198a/18, 239a/26, 260a/24, 262b/10, 266a/22, 283a/17, 285a/12, 291b/13, 292b/21, 300a/8	b.+ ları 184b/12, 193b/25, 308b/2
b.+ lar 261b/3, 289a/3	b.+ larınđ 293b/3
b.+ lardın 197b/19	b.+ nınđ 253a/7, 301b/23
b.+ larğa 197b/24, 255b/16	bustānlarī öyle bostanlar
b.+ ları 187a/5	b. 196a/23, 198a/2
b.+ larınđ 197b/25, 268b/25, 271a/18, 303b/12	bustānī (F.) 1. öyle bir bostan
burunđı krş. burunđı	b. 293b/2
önceki, evvelki	2. bir bostan
b. 209b/16, 261b/7	b. 301b/19
b.+ larını 262b/2	bustānlıđ (F.+T.) bostanlık
b.+ larınđ 261b/9	b. 248a/13
burut bıyık	but (F.) put
b.+ lar 290b/4	b. 250b/8, 258b/26, 291a/16, 297a/25, 297b/5, 306b/16
bustān (F.) bostan, bağ	b.+ ға 258b/23
b. 269b/22, 289a/1, 301a/13	b.+ lar 184a/9, 206b/4, 206b/8, 208b/17, 208b/19, 208b/22, 209a/11, 209a/2, 209b/11, 218a/15, 221b/6, 226a/9, 230b/13, 250a/12, 252b/19, 252b/20, 254a/19, 257a/21, 257b/20, 257b/25, 258a/22, 258b/26, 266a/2, 268a/27, 272a/3, 272a/4, 272a/7, 274a/8, 274b/8, 275b/19, 276a/17, 276a/5,
b.+ ıda 221b/12, 298a/6	
b.+ ım 301b/3, 302a/7	
b.+ ını 301a/22	
b.+ ınđ 301b/22	
b.+ ınđdın 301b/20	
b.+ ınđğa 301b/13, 301b/21	
b.+ lar 251b/5, 301a/1, 301a/17, 301b/6	

276a/8, 280a/5, 289b/27, 290a/13, 296b/24 b.+ lardın 229a/22, 256a/7 b.+ lardurlar 266b/20 b.+ larğa 213a/11, 221b/8, 252b/23, 252b/25, 274a/16, 274a/25, 274b/26 b.+ larımıznı 291a/23 b.+ larıñızdın 209a/24 b.+ larını 208b/18, 208b/19, 209a/12, 209b/4, 231b/4, 250a/13, 250a/7, 258b/22, 268b/15, 274a/26, 276a/8, 295b/24, 297b/9, 303a/23 b.+ larıñın 206a/1, 206b/3, 274a/21, 297b/3 b.+ nı 274a/10 b. tapıñuçılar 209b/3 b. tapıñuçılarnıñ 253a/25	b. 253a/25 buyruq buyruk, emir b. 233b/17 b.+ ı (buyruğı) 214a/1, 223b/22, 278a/20, 301a/2, 303a/21 b.+ ıdın (buyruğıdın) 240b/14 b.+ ıka (buyruğıka) 280a/27 b.+ ımız (buyruğıımız) 298a/10 b.+ ıñnı (buyruğıñnı) 189b/20 b.+ uñda (buyruğıuñda) 246b/16 buyrul- krş. buyurul- buyurulmak b.- updurlar 271b/9 buyur- buyurmak, emretmek b.- ayın 240b/17, 299a/18 b.- dı 181b/12, 181b/13, 187b/12, 189b/11, 191b/10, 192b/24, 194a/26, 195a/8, 198b/2, 199b/23, 201b/24, 204a/11, 204b/15, 206a/15, 206a/8, 207a/4, 209a/22, 215a/11, 215a/17, 215a/18, 217a/27, 220b/11, 224b/20, 228b/1, 232a/18, 232a/8, 232a/9, 234b/16, 240a/23, 241b/21, 241b/9, 242b/18, 242b/23, 243a/10, 259a/6,
butlarī öyle putlar, o putlar b. 209a/19	
butaq budak b.+ ı (butağı) 257b/22, 257b/24 b.+ ığa (butağığa) 257b/27 b.+ lar 248a/21	
buṭlān (Ar.) batıllık, boşluk b. 209a/10 b.+ da 219b/19, 250a/14 b.+ ı 308a/25	
buṭlānī (Ar.+F.) bir batıllık	

243a/6, 245b/9, 247a/15,
252a/18, 260a/14, 260b/26,
267b/22, 268a/19, 273b/7,
277a/27, 277b/27, 280b/15,
280b/20, 280b/24, 284a/6,
285a/3, 286a/8, 286b/8,
287a/23, 288a/15, 293b/21,
295a/5, 295b/15, 295b/20,
296b/6, 297a/1, 297b/10,
297b/17, 299b/25, 300a/13,
300b/10, 304b/24, 306b/19,
307b/11, 307b/8
b.- dılar 208b/19, 265a/11,
273b/6, 289a/24
b.- duğ 228b/8, 270a/19
b.- duğızlar 208b/22
b.- ğanlarınđ 276b/19
b.- ğay 218b/11
b.- ğaylar 205a/22
b.- ğıl 231b/21, 258a/24,
299a/20
b.- ğusıdur 207a/6
b.- madı 181b/10
b.- madılar 229a/19
b.- maduğ 276a/10
hük m b.- mağaylar 211a/1
b.- massızlar 224b/16
b.- maydur 288a/12
b.- sanđ 241a/24
b.- up 296b/27
b.- up édi 224a/10, 242b/4

b.- up édiđ 242b/14
b.- up érđiđ 224a/6
b.- updur 214b/19, 260b/2,
273b/9, 285a/19
b.- upsén 217b/9
b.- uptur 203b/26, 204a/17,
236b/16, 251a/20, 251b/15,
280a/13, 285a/22, 291a/18,
291a/21
b.- upturlar 218a/19, 266a/18,
266a/23
b.- ur 186a/20, 201a/26,
203a/5, 212b/6, 229a/21,
229a/7, 231b/1, 255b/10,
274b/23, 274b/22, 276b/12,
276b/13, 276b/26, 276b/9,
278b/4, 280a/1, 285b/18,
291b/17, 294a/24, 303a/14,
308b/4
b.- ur édi 277b/7
b.- ur érđi 266b/19, 295b/13
b.- ur érđiler 255a/19,
300b/10
b.- urbız 284a/23, 306b/26
b.- urlar 193a/11, 193b/16
b.- urmén 238a/13
buyurđuđı buyuran, emreden
b.+ dur 240b/13
b.+ lar 200b/16
buyurmağ buyurma, emretme
b. 276b/18

	b.+ ға 233b/17		buzğuçı bozan, bozucu
buyuruğ	krş. buyuruқ		b. 308b/27
	buyruk, emir		b.+ dur 248b/22
	b. 213b/16		buzmaқ bozma, tahrip etme
	b.+ ı 218b/22, 269a/5,		b. 181b/21
	269b/26, 276a/12, 295a/22		buzmaқlıғ bozma, bozgunculuk
	b.+ ıdın 216b/19		b.+ dın 232b/2
	b.+ ıǵa 273a/25		buzuқ bozuk; kötü, fena
	b.+ ını 273a/26, 282b/1		b. 204a/18, 210a/11,
	b.+ ınıǵ 281b/4		214b/17, 243a/21, 245b/7,
	b.+ ınıǵ 258a/25		300b/11
	b.+ larınıǵ 281a/13		b. işligler 229a/13
buyuruқ	krş. buyuruğ		buzuқluқ bozukluk, kötülük, fesad
	buyruk, emir		b. 229a/12, 246b/5, 282a/27
	b. 286b/3		b. қılғуçılardırlar 307a/18
	b.+ dur 295a/16		b. қılır érdiler 276a/21
buyurul-	krş. buyurul-		b. қılurlar 251b/16
	buyurulmak		buzul- bozulmak, tahrip olmak
	b.- duǵ 231b/21		b.- dı 193b/2, 220b/24,
	b.- ǵan 183b/9		301b/26
	b.- ǵan ékendürler 200b/4		buzulmaқ bozulma, tahrip olma
	b.- ǵan émestürler 187a/18		b.+ ға 269a/8
	b.- madılar 187a/18		bük- eǵmek, бүkmek
	b.- upmén 213b/27, 218a/17,		b.- erler 219a/16
	253a/17		bükā'in (Ar.) aǵlayanlar, göz yaşı
	b.- upsızlar 264b/6		dökenler
buz-	bozmak		b. 196b/17
	b.- dı 186b/21, 298a/21		bükmek бүkme eǵme
buzav	buzaǵı		ikki b. 219a/16
	b. 227a/6		bülbül (F.) бүlbül
	b.+ ға 227a/8		b. 234a/26

bünyād (F.) esas, temel; kurma, inşa etme

b.+ ı 199b/5, 264b/9

b.+ ığa 200a/2

b.+ ını 199a/27, 199b/17

b. kılğay 199b/13

b. koydılar 199b/19

b. salğay 199b/11

büsr (Ar.) herşeyin tazesi

b. 257b/17

bütün bütün, tam, sağlam

b. 249a/10

b. érdi 235b/7

büzürg (F.) büyük, ulu

b. 212a/20, 293a/7

büzürgāna (F.) büyüklerce

b. 245b/7

büzürgī (F.) bir ulu kişi

b.+ dīn 231b/27

büzürg-vār (F.) yüce, ulu

b. 202a/13

h̄vāca-yı b. 265a/8

b.+ dur 227b/4

büzürg-zāda (F.) büyük bir zatın

çocuğu, büyük bir nesil

b.+ larıdın 296b/26

cabbār (Ar.) cebredici, zorba

c. 260a/11, 296b/27

c.+ lar 225a/12

c.+ ları 284a/23

cabbārī (Ar.) cebbarlık, zorbalık

c. 231a/1

cad (Ar.) dede, büyük baba

c.+ dur 233b/21

c.+ nīng 233b/21

cadal (Ar.) tartışma

c. kılğuçıdur 267a/6

c. kılğuçırağdur 303b/7

cadb (Ar.) kısırlık

c. 279b/18

cadd (Ar.) dede, büyük baba

c. 211a/27, 213a/3, 213b/14, 258b/9

c.+ ı 248a/2

c.+ ıdur 282a/22

c.+ ım 245a/1

cādda (Ar.) yol

c.+ sıdın 258a/4

cādū (F.) büyü, sihir

c. kılılğan 287b/12

c. kılınğan 294b/19

cādūcı (F.+T.) büyücü, cadı

c.+ dur 204a/21

c.+ lar 214b/11, 214b/13

cādūçılığ krş. **cādūçılığ**

(F.+T.) cadılık, büyücülük

c.+ ıdur 214b/1, 214b/15

C

cabābıra (Ar.) cebredenler, zorbalar

c. 279b/10

	c. kılpdur 261b/18		c. bolğay 292b/7
cādūçılık	krş. cādūçılığ		c.+ dür 258b/18
	(F.+T.) cadılık, büyücülük		c.+ dürler 242b/11
	c. é mestür 214b/3		c. érdingiz 245a/21
cādūhğ	(F.+T.) büyülü, büyü		c.+ ğa 293a/2
	yapılmış		c.+ lerbiz 293a/2
	c. kılganbız 261b/17		c.+ leri 188b/5
Cady	(Ar.) Oğlak burcu	cāhiliyyat	(Ar.) cahillik, bilgisizlik
	C. 268a/23		c. 188a/13, 206b/16
cafā	(Ar.) cefa, incitme, eziyet		c.+ da 184a/23, 286a/7
	c. 292b/13	cahl	(Ar.) cahillik, bilmezlik
	c.+ sı 213b/12		c. 210a/10, 230b/10, 273b/26,
	c.+ sıda 216a/3		292a/27, 296a/15
	c.+ sığa 213b/12, 279a/7		c.+ dın 216b/18, 272b/21
	c.+ sınığ 288a/13		c.+ dur 273b/20
cafñ	(Ar.) göz kapağı	cahr	(Ar.) yüksek sesle söyleme
	c. 275a/9		c. 295b/13, 295b/17, 295b/22
cāh	(Ar.) mevki, makam		c. kıлмаğıl 295b/21
	c. 298a/21	calāl	(Ar.) büyüklük, ululuk, celal
cahālat	(Ar.) cehalet, bilmezlik		c. 205a/20, 262a/25, 282a/17,
	c. 213a/8, 215b/22, 239a/15,		298a/22
	254b/16, 255a/10		dāll-ı c. 295b/12
cahannam	(Ar.) cehennem		c.+ ı 254a/3, 258b/16
	c. 228b/13, 258a/19, 261a/7,		c.+ ım 239b/6, 244b/19
	263b/4, 269b/10		c.+ ımız 295a/12
	c.+ da 303a/27	cali	(Ar.) belli, aşikar
cahd	(Ar.) çaba, çalışma		c. 263a/22
	c. 207b/23	calil	(Ar.) büyük, ulu, celil
	c. kılalıñ 241b/18		c.-i ħalildür 280a/24
	c. kıldılar 270b/7	cām	(F.) kadeh, bardak
cāhil	(Ar.) cahil, bilgisiz		c.+ ını 201a/21

cam' (Ar.) 1. bütün, hepsi
c.+ ı 201b/17, 215a/25,
259b/7, 299a/2, 303a/16
c.+ mîng 212b/18, 258a/10,
274a/3, 278a/26

2. toplama, bir araya getirme;
toplanma

c. 253b/25, 268a/14, 282b/21,
296b/4, 308b/18

c. bolmas 207b/23

c. boluñgızlar 225a/13

c. bolupdur 210b/3

c.+ ğa 243a/15

c.+ ı 220b/9

c.+ ığa 284b/17

c. kıldılar 246b/21

c. kılğay 245a/27

c. kılğaylar 289b/25

c. kılğuçı 184b/9

c. kılıp 304a/11

3. topluluk

c.+ ı 193a/10, 244a/25,
299b/19

c.+ ıdın 299b/4

c.+ ıdındur 193a/11

c.+ mîng 225a/12

4. gr. çokluk

c. 184a/7

c.+ ıdur 291a/3

camā'at (Ar.) topluluk, cemaat

c. 192a/14, 194b/11, 253a/14,

279a/6, 290b/18, 299b/5

c.+ ı 215b/25, 234a/7

c.+ ıdurlar 212b/8

c.+ ığa 191a/12, 228b/18

c.+ ıldın 262b/7

c.+ mîng 287b/10

camā'atī (Ar.+F.) 1. öyle cemaat, o
topluluk

c. 298b/27

c.+ dürler 271a/12

c.+ inîng 256a/22

2. bir cemaat, topluluklardan biri

c. 217b/8, 295a/1

camād (Ar.) cansız

c. 206b/2

c.+ dur 206b/1, 250a/11

camādāt (Ar.) cansızlar

c.+ nı 213a/7

camādī (Ar.+F.) cansız bir şey

c. 267a/9

c.+ dür 267a/5

camāl (Ar.) yüz güzelliği

c. 199a/5, 236a/18, 238a/1,
242a/24, 245a/23, 262a/24,
308b/4

şāhib-i c. 226b/23

c.+ da 237b/23

c. édi 238a/6

c.+ ı 236a/15, 237b/26,
238a/3, 258b/16

c.+ ıdın 206a/20
c.+ ığa 246a/15
c.+ ımızğa 282a/17
c.+ ını 291a/15
c.+ ınıñ 238a/7, 238a/8
şam'-ı c.+ niñ 259a/20

cam'î (Ar.+F.) 1. bir kısım, bir topluluk

c. 183b/13, 185b/22, 186a/22, 187a/3, 189b/9, 189b/16, 189b/18, 192b/21, 193b/15, 200b/18, 201b/9, 203a/24, 210a/13, 213a/19, 214b/25, 217a/16, 217b/12, 219a/11, 235b/14, 243a/12, 249b/14, 277a/25, 252a/21, 254a/27, 260b/24, 262b/7, 280b/17, 293a/18, 297b/1, 297b/16, 300b/1, 304b/21, 305a/21, 308a/15

c.+ din 202b/21

c.+ dürler 304a/1

c.+ ğa 184b/22, 212a/15, 212a/16, 214b/8, 245b/17, 281a/1, 286b/12, 307b/23

c.+ ni 263b/24

c.+ niñ 187a/7, 193b/15, 200a/1, 201a/20, 210b/18

2. öyle bir topluluk, öyle bir cemaat

c. 191b/27, 212b/12

c.+ din 224a/24

cāmi' (Ar.) cemedən; içine alan
c. 211b/23, 276b/20, 290b/1
c.+ dürler 184a/20
c.+ yi 269b/14, 274b/23, 276b/19, 280a/25
c.+ yidürler 284b/10

camīl (Ar.) güzel
c. 280b/3

camīla (Ar.) güzel
c. 249b/6

cam'īyyat (Ar.) topluluk, cemiyet
c. 268a/13, 268a/14

cāmi'īyyat (Ar.) topluluk, toplu olma.
c.+ ı 290b/25

cān (F.) can, ruh
c. 212b/19, 219a/12, 262b/18, 266a/20, 285b/24, 287b/25
c. bérdi 266b/1
c.+ ı 256b/10, 266b/2, 300a/5
c.+ ını 244b/23

c.+ lar almaqqa 270a/4
c.+ ları 191a/20
c.+ larını 269b/2
c. tart- 284a/8

canāb (Ar.) huzur, kat, ön
c.+ ığa 249b/27, 279a/11

canābat (Ar.) cenabet, gusülü gerektiren durum
c. 199b/7
c.+ din 186a/15

canāḥ (Ar.) kanat

	c.+ niḡ 266a/5	263b/23, 269b/22, 269b/24,
canāza	(Ar.) cenaze, ölüyü gömme töreni	270a/2, 276a/11, 278a/19, 301a/23
	c.+ sıḡa 195b/23	c.+ dīn 263a/4, 263b/23
cānīb	(Ar.) taraf, yan, yön	c.+ dur 208a/14
	c.+ idīn 298a/8	c.+ ida 252a/11
	c.+ ıḡa 285b/11, 297b/21, 298a/8	c.+ ıḡa 197b/17
	c.+ mīnḡ 281a/12	c.+ ke 205a/19, 208a/19, 276b/8, 278b/14, 292a/18
canīn	(Ar.) karındaki çocuk, döl	c.+ lar 184b/17, 290b/8, 308b/7, 308b/8
	c. 273a/4	c.+ larda 193b/25
cānivār	(F.) canlı, hayvan	c.+ larıda 257b/7
	c.+ lar 306b/17	c.+ nı 200a/17, 200a/22, 284b/9
	c.+ larıdın 267a/26	c.+ niḡ 193b/25, 205a/23, 208a/16, 284b/19
cānivārī	(F.) bir canlı, bir hayvan	
	c.+ de 273b/15	
cānn	(Ar.) cin taifesi	
	c. 262b/16	cannāt (Ar.) cennetler
cannat	(Ar.) cennet	c. 293a/16
	c. 184b/18, 194a/9, 196a/22, 200a/12, 200b/9, 205a/12, 208a/24, 247a/23, 251a/7, 252a/11, 253a/10, 267a/27, 269b/19, 272b/4, 278a/11, 282a/4, 283b/1, 284b/9, 290a/2, 301a/22, 301a/7, 301a/8, 301b/7	c.+ ḡa 278b/26
	c.-i 'adn 193b/24	cannatayn (Ar.) iki cennet
	c. bolḡusıdır 200a/8	c.+ nı 302a/14
	c.+ da 186b/5, 205a/17, 212b/20, 220a/11, 257b/14,	cannatī (Ar.+F.) bir cennet
		c. 269b/23
		cānsız (F.+T.) cansız
		c. 216a/26
		canūb (Ar.) güney
		c. 307a/2
		c.+ ı 297b/20
		cār (Ar.) komşu
		c. 294a/2

carāḥat (Ar.) yara	255a/2, 256a/3, 259b/26,
c. kıldı 266a/26	261a/20, 269b/23, 274b/21,
cārī (Ar.) cereyan eden, geçen	293a/12
c. boluptur 271a/5	c.+ ıdın 239b/19
carrār (Ar.) iyi donatılmış ordu	c.+ ıdur 253b/6
c. 283a/4	c.+ ığa 204b/4, 216a/12,
casad (Ar.) ölü vücut, ölü	234b/12, 304b/25
c. 281b/17, 281b/18, 298a/25	c.+ ım 227a/4
casadānī (Ar.+F.) gövdeye ait, fiziksel	c.+ ını 258a/7, 296b/12,
c. 290b/2	299a/24
cāsūs (Ar.) casus, hafiye	c.+ larınġ 293b/14
c.+ lardurlar 190b/1	cavābī (Ar.+F.) 1. bir cevap, bir
c.+ larġa 241b/4	yanıt
cavāb (Ar.) yanıt, cevap	c. 250b/2
c. 199b/9, 200a/20, 210b/12,	2. öyle bir cevap
211b/2, 220b/11, 239b/15,	c. 293b/14
240a/1, 240a/2, 240b/22,	cavāhir (Ar.) cevherler, kıymetli
260a/23, 276a/9, 281b/24,	taşlar
285a/21, 285a/4, 292b/21,	c. 243a/9, 265b/17
292b/22, 292b/23	cavānib (Ar.) taraflar, yanlar
c. bérđi 181b/14, 184a/1,	c.+ idin 279b/12
304b/24	cavāriḥ (Ar.) yırtıcılar, yırtıcı
c. bérđiler 294b/12, 299a/5	hayvanlar
c. bérđil 250b/2	c. 200b/20
c. bérđip 299b/1	c.+ i 221a/19
c. bérür érđi 201a/15, 301a/27	c.+ iġa 286a/16
c.+ da 209a/10, 222a/22	cavhar (Ar.) cevher, değerli taş
c.+ ı 204a/1, 233a/12, 250b/3,	c. 219b/11, 263b/20
290b/7	c.+ ı 231a/18
c.+ ıda 190a/2, 191a/6,	c.+ lar 241a/2
191b/8, 199a/15, 206b/23,	cāvīd (F.) ebedi, sonsuz
223b/15, 228a/16, 245b/4,	

c. 211a/22	caza´ (Ar.) sabırsızlıkla sızlanma
c. bolğaylar 184b/14	c. 228a/23, 296b/1, 303a/13
c. bolğaysızlar 269b/9	cazā (Ar.) karşılık; ceza
c. bolğuçılardurlar 208b/13	c. 192b/19, 195b/11, 197a/16,
c. é mestürler 263b/7	200a/8, 202b/13, 202b/14,
cāvidān (F.) ebedi, daimi kalacak olan	210a/3, 231b/20, 243b/1,
c. 193b/23, 231a/16, 284b/22	252b/17, 253b/12, 260b/17,
c. bolğaylar 198a/2, 231a/7,	263a/6, 268b/13, 268b/14,
257b/8	269b/25, 269b/26, 269b/7,
c.+ durlar 184a/13, 248b/12	271b/17, 277b/18, 278a/9,
cāvidānī (F.) sonsuz, ebedi	289b/20, 302a/10, 307b/26
c. 200b/10, 205a/5	c. bérgey 204b/7
cavr (A.) cefa, eziyet, zulüm	c. bérğümdür 218b/17
c. étküçidür 258b/18	c. bérğümüzdür 205b/23,
c. étküçiler 294b/1	207b/5
c. étküçilerdürler 279b/24	c. bérğüsüdür 213a/4, 230a/7
c. étküçirek 297b/5	c. bérilmek 198b/20
c.+ ıdın 288a/22	c. bérmeki 195b/11, 225b/3
c. kılğay 306b/21	c. bérmesler 211a/23
c. kılğuçılarga 292b/2	c. bérülürsizler 211a/23
c. kılıpbız 217b/11	c. bérür 195a/16, 245a/14
c. kılmas 302b/23	c. bolğusudur 257a/19
cavşan (F.) örme zırh	c.+ ğa 210b/17
c. 275b/12	c.+ mız 200a/8
cay- caymak, yoldan çıkmak	c.+ nıᅇ 284a/6
c.- kay 216a/19	c.+ nᅇz dur 289b/19
cayşu´l-`usra (Ar.) zorluk ordusu;	c.+ nᅇznıᅇ 187b/20
Tebük savaşına katılan	c.+ sı 210a/15, 210a/16,
orduya verilen isim	237a/6, 237a/9, 243a/24,
c. 201b/11	243a/26, 243b/1, 244b/2,
caz´a (Ar.) damarlı akik taşı	248a/7, 251b/4, 254a/17,
c. 228b/15	

	254a/8, 260a/7, 270a/9, 306b/23 c.+ sıdur 186a/9, 208a/24 c.+ sığa 219a/3, 222a/24 c.+ sını 194b/21, 202b/15, 207a/5, 208b/26, 220b/20, 231b/14, 231b/15, 254a/18, 260b/17, 262b/10, 277b/11, 279b/8, 308a/21, c. tapķunġızlar 222b/19 c. tapķunġızlardur 192b/19 c. tapķusıdurlar 210b/23	
cazba	(Ar.) cezbe, aşırı ölçüde çoşup kendinden geçme durumu c. 189b/7 c.+ ġa 189b/7 c.+ ları 290b/11 c.+ sıdın 189b/6	Cibrİlsiz (Ar.+T.) Cibril olmadan C. 281a/10
cazİl	(Ar.) bol, çok c. 281a/10	cidāl (Ar.) mücadele, kavga c. 208b/21, 227b/17, 281a/6, 303b/17, 303b/8 c.+ dın 226a/17, 227b/15 c.+ ı 250a/3, 299b/22 c.+ ıġa 288a/11 c. kıI 281a/4 c. kıImaġıl 299b/21 c. kıIsalar 299b/21 cidāl ķ.- ur 279b/6 c. kıIur édi 301b/8 c.+ nı 222b/11
cāzim	(Ar.) cezmeden, karar veren c. boldılar 202b/18	cidd (Ar.) ciddiyet, ciddilik c.+ i 188b/14
cazİr	(Ar.) ada c.+ leride 216b/2	cihād (Ar.) din uğruna savaş, cihat c. 183b/26, 184a/26, 188b/10, 189a/24, 189b/14, 194a/9, 195b/18, 196b/18, 262b/5, 279b/4 c.-ı akbardur 203a/7 c.+ da 194a/10, 197b/13, 200a/15 c.+ dadur 196a/18 c.+ dın 201b/17, 294b/14 c. éttİler 196a/20 c.+ ġa 198a/12, 251a/23, 279b/3 c.+ ķa 202b/19, 202b/22 c. kıIdılar 184b/6, 279b/3 c. kıIġaylar 195b/2
cazİra	(Ar.) ada c. 191a/26	
cazm	(Ar.) kesin karar, niyet, cezm c. 232b/1	
cibāl	(Ar.) daġlar c.+ da 226b/18	

c. kılıngızlar	188b/14,	c.+ dın	215b/19, 241b/23,
	189b/12, 196a/14		276b/20, 286b/8
c. kılıpdur	184b/2	c.+ ı	183b/4, 188a/9, 200b/18,
c. kılmağaylar	190a/9		201b/2, 202a/16, 202b/15,
c. kılmağdın	185a/13		205a/16, 205b/14, 205b/22,
c. kılurlar	183b/22		206b/8, 215a/21, 216a/11,
c.+ nı	189b/14		219a/12, 220a/22, 220a/3,
c.+ nıng	200a/11, 202b/19		220b/4, 221b/16, 221b/2,
cihādat	(Ar.) cihat etme, din uğruna		222b/6, 224b/13, 227b/22,
	savaşma		235a/21, 235b/3, 236a/12,
c.	195b/19		237b/11, 241a/10, 241b/2,
cihān	(F.) dünya, alem		246b/25, 248a/2, 257b/26,
c.	207b/20, 307a/12		258b/23, 261a/3, 262b/20,
c.+ da	193b/5, 302a/15		264a/7, 267b/19, 278b/27,
c.+ dın	196a/9		279a/19, 289b/8, 292a/18,
c.+ nı	284b/6		294a/27, 295a/23, 295a/27,
c.+ nıng	184b/10, 189b/10,		298a/16, 303a/23, 306a/14,
	230b/3, 276a/25		308a/8
cihānī	(F.) dünyaya ait, dünyada	c.+ ı érđi	301a/19
	yaşayan, insan	c.+ ı dın	195b/6, 216a/3,
c.+ ler	216b/7, 302a/15		227a/16, 242a/5, 243b/17,
cihat	(Ar.) taraf, yön		264a/24, 269a/6, 273a/4,
c.	181b/4, 189a/15, 196b/16,		284b/19, 286a/20, 292b/16,
	197a/2, 197b/1, 201b/11,		295b/25, 296b/8, 298b/10,
	208a/15, 211b/18, 215a/25,		301a/27, 301b/18, 302a/11,
	221b/17, 227a/20, 230a/18,		302a/12, 302b/2, 306a/8,
	250a/19, 265b/24, 279a/21,		307b/16
	289a/18, 294a/13, 294b/6,	c.+ ı dın érđi	227a/16
	295a/26, 298a/18, 303a/2,	c.+ ı dındur	198a/26
	303b/2, 305a/4, 305b/19, 306b/1	c.+ ı dur	184a/19, 221a/25,
			224b/9, 230a/22, 271b/1

	c.+ ıga 183b/3, 201a/2, 205b/21, 245b/14, 246b/19, 246b/3, 288b/11, 291a/4		cinān (Ar.) cennetler c. 221b/12 c.-ı na'īm 205a/5
	c.+ ıge 224a/1, 248b/8, 261a/22, 261b/12, 264a/18, 267a/4, 272a/4, 272b/8, 278b/7, 281b/6, 288a/2, 289b/10, 291a/14, 301b/20, 303a/21, 305b/25, 308a/3		cinī (Ar.+F.) bir cin c. 303a/2
	c.+ ıge ékendür 239a/1		cinnī (Ar.) cine mensub c.+ ler 249b/2, 288b/15
	c.+ ıgedür 218a/17, 219b/2, 219b/26, 229a/6		cins (Ar.) çeşit, tür; soy c. 251a/9 c.+ din 278a/13 c.+ idin 204a/8, 272b/22, 293b/19, 293b/24 c.+ idür 216b/21 c.+ inġizdin 203b/5 c.+ iznġizdin 274a/12
	c.+ mı 222a/14		
cihāz	(F.) takım c. 195a/2		cinsiyat (Ar.) bir cinsle ilgili olma c. 203b/6 c.+ mınġ 184b/23 c.+ da 256a/11
cilā	(Ar.) parlatma, parlaklık c. tapқан bolġay 221b/22		cism (Ar.) madde, cisim c.+ dūr 308b/13 c.+ lerni 262a/21, 262a/22 c.+ lerininġ 204a/23
cilāv	(F.) yular c.+ mı 236a/13		cismānī (Ar.) bedenle ilgili, cismani c. 229b/3, 288b/5 c.+ ġa 263a/2
cilva	(Ar.) görünme, tecelli c. 229b/22 c.+ sı 236a/18		cismī (A.+F.) bir cisim c. 308b/13
cilva-gar	(Ar.+F.) cilveli, cilve yapan c.+ durlar 298a/5		civār (Ar.) çevre, etraf c. 249b/23
cilvalıġ	(Ar.+T.) görünen, tecelli eden c. boldı 282a/1		
cin	(Ar.) cin c. 272a/9, 286b/27, 293a/13, 302b/26, 303a/16, 307b/24 c.+ din 247a/18, 288b/15, 288b/18, 302b/26 c.+ ni 288b/15		

cizya	(Ar.) müslüman olmayan ahaliden alınan vergi c. 186b/11, 186b/13, 283a/25 c. algaylar 186b/13 c. almağaylar 186b/15 c.+ dur 194b/13, 194b/25 c.+ nı 186b/12 c.+ sığa 218b/11	c. 190a/20
cu-	krş. yu- yıkamak c.- mas érdiler 186a/15	cum'a (Ar.) cuma günü c. 246a/5, 276b/20, 280b/16, 281a/1
cū'	(Ar.) açlık c. 279b/15	cumağ yıkama, yıkamak c. 268a/2
cūd	(Ar.) cömertlik, el açıklığı c. 276b/11 c.+ ı 294b/5 c.+ ıda 294b/6	cumhūr (Ar.) halk, ahali c. 258b/25, 278a/25 c.+ ı 208b/1, 290b/18 c.+ mîng 263a/11
cūdluğ	(Ar.) cömertlik, el açıklığı c. 258a/14	cur'a (Ar.) yudum, içim c. cur'a 256b/6
cuft	(F.) çift c. 189a/7, 223a/23, 223a/24	cümla (Ar.) bütün, tamam, herkes c.+ dın 204a/6, 288b/27 c.+ dın érdi 229a/19 c.+ dındur 192a/13, 292b/26 c.+ dındurlar 231b/13 c.+ ngızdındurlar 191a/22 c.+ sıdın 182a/23, 184a/3, 194b/17, 216a/14, 220a/14, 223b/21, 244b/16, 280b/14, 289a/8, 290b/24 c.+ sıdın érdi 186b/22, 195a/18, 225a/11 c.+ sıdınmén 216a/9
cufti	(F.) bir çift, birer çift c. 223a/17	cünün (Ar.) delirme, çıldırma c.+ dur 225a/4 c.+ ğa 261a/17
cuftlğ	(F.+T.) çifte, ikili c. kıllurlar 223a/23	cür'at (Ar.) cesaret, yiğitlik c. 260b/24, 296a/19, 297a/24 c.+ қа 187a/9
cuhūd	krş. yahūd (F.) yahudi c.+ lar 186b/17, 187a/21, 254a/15, 263b/4 c.+ larnıng 253a/23	
cūğ	(F.) takım, bölük, grup	

	c. kılmassızlar 274b/1	çafta	(F.) büküm büküm olmuş
	c. körsetip 191b/7		ç. 302a/4
cüssa	(Ar.) gövde, beden	çağır	içki, şarap
	h.+ sıdın 249a/11		ç. 186b/7, 239a/17, 263b/14,
cüvân	(F.) genç, delikanlı		273a/14
	c.+ nıng 297a/7		ç.+ ga 238b/14
cüvânî	(F.) bir genç		ç.+ nıng 201a/20
	c. 297a/6	çağırğucu	çağırın, davet eden
cüvân-mard	(F.) cömer, eli açık		ç. 243a/12, 243a/14
	c.+ ıga 304b/4		ç.+ mén 243a/18
	c.+ lar 207b/26	çāh	(F.) kuyu, çukur
	c.+ ları 298a/4		ç. 239a/26, 240b/23, 241a/12
	c.+ rağdur 285b/10	çahār-şanba	(F.) çarşamba günü
cüvân-mardlıg	(F.) cömertlik, el		ç. 226a/27, 226b/1
	açıklığı	çāk	(F.) yırtık, yarık
	c. 285b/18		ç.+ ı 238b/4
	c.+ nı 253b/24	çākerlik	(F.+T.) hizmetkarlık
cüz'	(Ar.) kısım, parça		ç. 274a/2
	c. 262b/18	çaqır-	çağırmaq
cüz'i I	krş. cüzvî		ç.- dı 188a/15
	(Ar) az, pekaz, az miktarda		ç.- ğay 259b/18
	c.+ dür 262b/18	çaqırmaq	çağırma, davet etme
cüz'i II	(Ar.+F.) bir kısım		ç.+ ı (çaqırmağı) 186a/3
	c. 273b/5	çaqlıg	krş. çaqlıq
cüzvî	krş. cüz'i I		kadar, ölçüsünde, derecesinde
	(Ar) az, pekaz, az miktarda		ç. 212a/27, 228b/18, 244b/9,
	c. 278a/1		257a/27, 284b/21
	c.+ lerni 275a/15		arpa ç. 217a/25
			ç.+ da 251b/8, 308b/3
			ç.+ dur 307a/25
			ç. érdi 206a/16, 228b/18
		çaqlıq	krş. çaqlıg

	kadar, ölçüsünde, derecesinde		ç.+ sı 259a/16
	ç. 291a/10	çécek	çiçek
çandānī	(F.) bir miktar, belli bir miktar		ç.+ i 257b/16
	ç. 291b/16		ç.+ ler 267b/15
çap-	koşmak	çēng	toz
	ç.- arlar érdi 190a/25		ç. 208b/2
çapkuçı	kesen, kesici	çerāg	(F.) kandil, mum
	ç. 283a/5		ç.+ nı 187a/26
çāra	(F.) çare, yol, çözüm	çerig	ordu, asker
	ç. 217b/2		ç.+ niᅇg 185b/8
	ç. kılguçısı 244b/18	çét-	çatmak
çārasız	(F.+T.) çaresiz, zavallı		maᅇglayını çét- iᅇrenerek
	ç. 217b/9		bakmak
	ç. bolᅇay 280a/6		ç.- iptürler 187b/15
	ç.+ lar 199a/13, 217b/9	çık-	çıkmak
	ç.+ larᅇa 191b/24		ç.- ar 257a/18, 267b/14, 302a/23, 307a/4, 307b/23
	ç.+ larniᅇg 244b/18, 280a/7		ç.- arlar 284a/24
çārasızlıᅇ	(F.+T.) çaresizlik, zavallılık		ç.- ıp 185a/15, 188b/14, 188b/20, 189a/27, 189a/5, 189a/6, 189b/11, 189b/13, 189b/24, 190a/14, 190a/20, 190a/24, 191a/20, 191a/8, 195b/14, 195b/15, 195b/4, 196a/8, 196b/19, 200b/13, 202b/19, 202b/20, 202b/21, 203a/26, 215b/24, 217a/24, 224a/1, 225b/9, 226a/25, 226b/11, 228a/27, 228b/20, 235a/25, 237b/21, 238a/15, 239b/11, 240b/19, 243a/11,
	ç.+ ıᅇa 202a/3		
	ç.+ nı 217b/6		
çarla-	çaᅇırmak, davet etmek		
	ç. 185b/21		
	ç.- dı 188a/17		
	ç.- ma 285a/5		
	ç.- niᅇizlar 213b/17		
	ç.- r 222a/18		
çāᅇ	(F.) kuşluk vakti		
	ç. 298b/4		
çaᅇma	(F.) çeᅇme, pınar		
	ç. 252a/12		

243a/7, 245b/15, 245b/16,
246a/10, 249b/24, 249b/26,
256b/10, 257a/1, 263a/4,
267a/18, 272b/26, 273a/27,
276b/24, 284b/4, 287a/19,
288a/4, 289b/23, 291b/9,
296a/19, 303a/1, 305a/21,
306b/10, 307a/19, 307a/8,
307b/4

ç.- kandin 265b/1

ç.- kanlar 193a/17

ç.- kanlardurlar 196a/3

ç.- kaylar 260b/17

ç.- mağay 249a/11

ç.- mas érdiler 285b/14

ç.- masmén 244a/15

ç.- sa 202b/19

ç.- tı 226a/18, 234b/20,
244a/20, 265a/14, 266b/2,
281b/22, 304a/12, 307b/14

ç.- tılar 209a/17

çıkar- çıkarmak

ç.- dı 235b/22, 236a/19,
243b/19, 258b/6, 264b/26,
275a/12

ün ç.- dılar 240b/20

ç.- dim 189a/26

ç.- ğay 209a/6

ç.- ğaylar 276a/2, 291b/10,
294b/26

ç.- ğıl 255a/11, 292a/16,
292a/17, 292a/18, 292a/19

ç.- ğumızdur 227b/10, 289a/7

ç.- ıp 227a/27, 231a/2,
237b/22, 243b/4, 246b/1,

254b/12, 254b/2, 255a/10,

261a/7, 268a/2, 283a/10,

285b/13, 289a/9, 292a/18,

299b/10, 306a/15

ç.- kaylar 183b/4

ç.- ur 209a/7, 233b/20

ç.- urbız 194b/16, 216b/5,

254a/10, 256a/20, 284a/1

ç.- ursızlar 268a/3

çıkarıl- çıkarılmak

ç.- ğanlar 263b/23

ç.- ğay 280a/5

çıkarmaç çıkarma

ç. 254a/15

ç.+ ı (çıkarmağı) 189a/1,
292a/17

asbāt ç.+ ı (çıkarmağı)
233b/23

ç.+ ıda (çıkarmağıda)262a/13

ç.+ ıġa (çıkarmağııġa)264a/14

ç.+ ınıġ (çıkarmağıınıġ)
183b/5

çıkarmaçlıġ çıkarma

ç. 290b/6

ç.+ ka 183b/1

çıkış- anlaşmak, arası iyi olmak

ç.- ğaylar 279a/17

çıkmaç çıkma

ç.	189a/1, 190a/14, 261a/7, 281b/15, 297b/20	ç.+ inġiznı	192b/2
ç.+ da	281b/18	çıpar	ala, alaca
ç.+ ı	299a/26		ç. 298a/13
ç.+ ı	(çıkmaġı) 202a/17, 265a/27, 273a/7	çırma-	dolamak, sarmak
ç.+ ıġa (çıkmaġıġa)	307b/19		ç.- rlar 284a/3
ç.+ ınıġ (çıkmaġınıġ)	285b/14	çırman-	dolanmak, sarılmak
ç.+ ka	190a/15, 197a/12, 283a/24		ç.- ur 294a/17
çıkmaġlıġ	çıkma, yükselme	çırmaş-	sarılmak, dolanmak
ç.+ inġġa	293b/8		ç.- tılar 239b/14, 240a/1
çın	(<Çin. chen) gerçek, doğru, düz	çıyan	akrep
ç.	190a/6, 235b/2, 237a/16, 237a/19, 264b/3, 302a/11		ç.+ dın 298a/14
ç.	aytkuçu 239b/26		ç.+ lar 276a/22
ç.	aytkuçılar 202a/9, 220b/6	çi-gūna	(F.) nasıl
ç.	aytkuçılardın 222b/12, 261a/19		ç. 187a/14
ç.	aytkuçılardındır 237a/22	çoġ	kor
ç.	ayttılar 202a/10		ç.+ mı 289b/2
ç.	boldı 220b/16	çökürge	çekirge
ç.+ dur	268b/19		ç. 294b/9
ç.	sözlügerdindür 240b/4	çöküş	çekiç
çınlıġ	(<Çin. chen+T.) doğruluk, düzlük		ç. 269a/21
ç.+ ı	293a/21, 294b/17	çüb	(F.) sopa, deġnek
ç.+ ıġa	294a/18, 294a/2		ç.+ ke 266b/1
ç.+ mı	194a/17		ç.+ lar 273a/7
		çuķurluġ	derinlik
			ç.+ ı 235a/10
		çulġa-	sarmak, dolamak
			ç.- y alur 279b/15
		çüpān	(F.) çoban, sıġirtmaç
			ç. 297a/10, 297b/13
			ç.+ lar 189a/4

	ç.+ nıng 299b/15	202b/10, 202b/14, 202b/18,
çüčkürgüçi	hapşıran	202b/19, 202b/24, 203a/12,
	ç. 190a/2	203a/23, 203a/8, 204a/4,
çüçüg	tatlı	204b/11, 204b/19, 205a/16,
	ç. 183a/1, 202a/24, 236a/18,	205a/19, 205b/10, 205b/13,
	248a/12, 273a/23, 273a/26,	205b/9, 206a/2, 206b/27,
	273b/16	207a/1, 207a/11, 207a/22,
	ç. tillig 219a/22	207a/23, 207a/3, 207b/25,
çün	(F.) 1. çünkü; 2.-dığı zaman;	207b/27, 208a/1, 208a/16,
	3. gibi	208a/2, 208a/4, 208a/6,
	ç. 181a/16, 181b/10, 181b/14,	208a/7, 208a/9, 209a/10,
	182a/25, 182a/8, 182b/3,	209a/21, 209a/8, 210a/24,
	183b/14, 183b/27, 184b/20,	210b/13, 210b/24, 211a/14,
	185a/25, 185a/3, 185a/5,	211a/16, 211a/18, 211a/25,
	185b/10, 185b/15, 185b/2,	211a/8, 213a/5, 213a/7,
	185b/20, 186b/20, 186b/22,	213b/12, 213b/9, 214b/13,
	186b/24, 186b/27, 187b/23,	214b/22, 215a/11, 215a/12,
	188a/14, 188b/10, 188b/13,	215b/24, 216a/23, 216a/3,
	188b/23, 189a/12, 189a/17,	216a/6, 217a/18, 217a/24,
	189b/15, 189b/22, 190a/20,	217a/5, 217a/6, 217b/16,
	190b/11, 190b/7, 191a/6,	217b/21, 219a/13, 219b/23,
	192a/20, 192a/21, 192a/4,	220b/15, 220b/6, 222b/25,
	192a/5, 194a/24, 194b/11,	223a/22, 223b/22, 223b/27,
	195b/24, 195b/26, 196a/12,	223b/7, 224a/10, 224b/19,
	196a/13, 196b/12, 196b/27,	225a/14, 225a/26, 225a/4,
	196b/8, 197a/10, 197a/9,	225b/3, 226a/25, 226b/10,
	198a/15, 198a/17, 198a/4,	226b/25, 227a/10, 227a/11,
	199a/11, 199a/12, 199a/16,	227a/19, 227a/22, 227a/3,
	199a/21, 199a/4, 199b/15,	227b/19, 228a/1, 228a/2,
	200a/22, 200a/3, 200a/7,	228a/7, 229a/27, 229a/7,
	201a/1, 201a/16, 201b/20,	230a/25, 230b/14, 231b/16,
	202a/3, 202a/9, 202b/1,	231b/17, 232a/15, 232a/20,

233a/24, 234a/10, 234a/15,
234a/2, 234a/22, 234a/8,
234b/15, 234b/26, 235a/11,
235a/13, 235a/22, 235b/16,
235b/27, 235b/7, 236a/14,
236a/17, 236b/13, 236b/7,
237a/4, 237a/9, 237b/14,
237b/16, 237b/17, 238a/9,
239a/24, 239a/26, 239b/8,
240a/14, 240a/22, 240a/25,
240b/1, 240b/15, 240b/19,
240b/21, 241a/12, 241b/23,
241b/24, 242a/20, 242a/23,
242b/18, 242b/25, 243a/11,
243a/15, 243a/2, 243b/22,
243b/24, 244b/13, 244b/18,
245a/15, 245b/1, 246a/14,
246a/15, 246a/21, 246a/8,
246b/1, 246b/22, 246b/8,
249a/7, 249b/21, 249b/22,
249b/26, 249b/8, 250a/6,
250b/3, 250b/4, 251b/2,
252a/1, 252a/17, 252a/26,
253b/13, 253b/19, 253b/8,
254b/7, 255a/17, 255b/27,
257a/16, 258a/12, 259a/24,
259b/9, 260a/11, 260a/14,
262a/1, 262b/12, 262b/21,
263b/6, 264a/17, 264a/6,
264b/10, 265a/26, 265b/1,
268a/18, 268a/4, 268b/13,
268b/22, 268b/24, 268b/4,
269a/14, 269b/11, 269b/12,
269b/3, 270b/14, 271b/20,
271b/22, 272a/12, 272a/26,
272b/24, 273a/25, 273a/5,
274a/10, 274b/8, 276a/1,
276a/4, 277a/24, 278a/23,
278b/12, 278b/16, 278b/6,
280b/16, 281a/18, 282b/18,
282b/19, 282b/26, 282b/4,
283a/5, 283a/9, 284a/2,
284a/21, 284a/3, 284a/8,
285a/2, 285b/9, 286a/18,
286a/7, 287a/16, 287b/1,
287b/11, 287b/2, 288a/7,
289a/11, 289a/25, 289b/11,
289b/8, 290a/9, 292a/25,
292a/27, 292b/17, 292b/3,
292b/4, 292b/6, 293b/20,
293b/25, 294a/14, 294a/20,
294b/10, 294b/17, 294b/27,
295a/21, 295b/3, 296b/11,
296b/20, 297a/11, 297a/25,
297a/9, 297b/10, 297b/13,
297b/15, 297b/23, 297b/25,
297b/8, 298a/20, 298a/5,
298b/19, 298b/24, 298b/4,
298b/6, 299a/22, 299a/9,
299b/1, 299b/17, 299b/24,
300a/2, 300a/7, 300b/1,
301b/13, 302a/4, 302b/20,
303a/7, 303b/10, 304a/18,
304a/5, 304a/9, 304b/22,

304b/6, 304b/8, 305a/14,
305a/24, 305b/13, 305b/6,
305b/9, 306b/13, 307a/14,
307a/3, 307a/7, 307b/11,
307b/13, 307b/19, 308b/27

D

dād (F.) adalet, doğruluk
d. 211b/13

dādsızlıĝ (F.+T.) zalimlik, gaddarlık
d.+ ıĝa 232a/6
d.+ ıngız 207b/1

daf' (Ar.) def, ortadan kaldırma,
giderme
d.+ ı 224b/19, 266b/22,
281a/6, 303a/21
d.+ ıĝa 230b/9, 286b/21,
291b/6
d.+ ımızda 229b/26
d.+ ıngizge 228a/17
d.+ ını 223a/3
d.+ ını kılmas 242a/27
d.+ ını kılur ékendür 237a/20
d. kıldılar 251a/26
d. kılĝay 242b/5
d. kılĝuçı 218a/27
d. kılĝuçılar 257a/6
d. kılmadı 265b/9
d. kılmas 218a/3
d. kılasmén 242a/26

daf'atan (Ar.) birden, bir defada

d. 275a/11

daftar (Ar.<Yu.) defter

d.+ ını 284a/7

d.+ nı 253b/13

dāĝ (F.) yara

d. 187b/19

d. kılĝay 187b/14

daĝdaĝa (Ar.) gürültü, patırdı

d. boldı 216a/23

d.+ sı 235b/7

daĝı krş. **taĝı**

ve, dahi, da/de

d. 181b/22, 181b/4, 182a/11,

182a/5, 182b/23, 187a/17,

187a/7, 188a/10, 191b/18,

192a/13, 193a/26, 195a/13,

197a/20, 197a/4, 198a/20,

198a/6, 198b/14, 198b/18,

199a/8, 206a/14, 206b/25,

207a/14, 207b/23, 207b/26,

208a/10, 208a/3, 208a/7,

209b/16, 210a/7, 214a/4,

220b/10, 220b/15, 220b/3,

220b/8, 221a/9, 223a/16,

223a/24, 223a/26, 223a/6,

224b/19, 225a/6, 225b/15,

228a/5, 228b/4, 229a/10,

229b/6, 230a/12, 230a/14,

230a/25, 230a/8, 230b/23,

230b/27, 232b/26, 232b/27,

233a/21, 234a/17, 234a/18,

238b/10, 238b/14, 239b/2, 240a/24, 240b/1, 241a/4, 242b/23, 243b/15, 244a/24, 246a/15, 248a/15, 248a/18, 248b/7, 249b/26, 250a/12, 250b/13, 252a/17, 254b/9, 257a/12, 257a/9, 257b/2, 257b/26, 258b/11, 258b/3, 259a/22, 259b/6, 261a/25, 263b/21, 264b/4, 265a/14, 265a/21, 267a/10, 268b/27, 273a/21, 274a/23, 274b/26, 276b/5, 277a/4, 280b/10, 280b/17, 281b/26, 282b/17, 282b/23, 283a/6, 283a/9, 288a/14, 288a/8, 289b/26, 291a/14, 294b/9, 297a/7, 303a/13, 303a/18, 303a/20, 303b/19, 304a/21, 304b/12, 305b/13, 305b/18, 307a/7		dahriyya (Ar.) dünyanın sonsuzluğuna inanıp öteki dünyayı inkar eden d.+ nîng 263b/7
		dā'ī (Ar.) duacı, dua eden d.+ lernîng 226a/2
		dā'īya (Ar.) içten gelen bir duyguyu teşvîk edici hal; istek d.+ sı 287b/4 d.+ sıdur 196b/18 d.+ sını 259a/17
		dağāyîk (Ar.) ince ve anlaşılması güç şeyler d.+ ı 306a/26 d.+ ığa 210a/2
		daķīka (Ar.) 1. ince düşünceler d. 273b/14 d.+ ları 233a/24 2. dakika d. koymasmén 241b/16
		dalālat (Ar.) yol gösterme; delil d. 192b/7, 206a/22 d.+ da 267b/23 d.+ ı 208a/21, 227b/13, 247b/17, 261a/3, 291a/11 d. kıldı 297a/25 d. kılgay 195b/8, 218a/2, 220b/27, 224b/26, 239a/11, 300a/6 d. kılgaylar 283b/9 d. kıılır édi 275a/2
dāhıl	(Ar.) iç, içeri, içinde d.+ dur 224b/1, 246a/21, 254b/10, 271b/1 d.+ durlar 197b/27 d. érdiler 264b/27 d.+ ı 238a/14 d. kıılıp 282a/4	
dāhiya	(Ar.) musibet, felaket d.+ larını 252b/8	
daħl	(Ar.) tesir, nüfuz d.+ ı 224b/1	

d. kıılır 237a/22, 287a/3	d.+ leridin 205a/8, 248a/18,
d. kıılırlar 247b/15	281b/11, 296b/14
d.+ lardur 255a/14	d.+ leridür 298a/1
d.+ largâ 294a/18	d.+ lerige 308a/19
dalâlatî (Ar.+F.) bir delil, bir ispat	d.+ lerini 204b/23, 207b/16,
d. 272b/21	303b/18
dalâylil (Ar.) deliller, ispatlar	d.+ leriniġ 246b/19, 248a/6
d. 280b/10	d.+ lerniġ 255b/25
d.+ ġa 281a/14	dalîlî (Ar.+F.) 1. bir delil, bir ispat
d.+ i 210a/25	d. 281a/3
d.+ niġ 210b/2	d.+ dür 267b/13, 273a/17
dalîl (Ar.) delil, ispat, tanık	2. öyle bir delil
d. 212b/15, 285b/19, 303a/1	d. 298a/25
d.-i ravşandur 246b/23	dâll (Ar.) delalet eden, gösteren
d.+ dür 200b/21, 200b/4,	d.-ı calâl 295b/12
213b/21, 218b/1, 220b/27,	d.+ dur 257b/10
248a/17, 294b/21	dâlla (Ar.) delalet eden
d.+ i 182b/9, 209b/14,	d. 231a/9, 247a/1
231b/27, 233b/16, 255a/9,	dam (F.) zaman, vakit, an
295b/4	d.+ ıda 189b/9
d.+ ide 209a/25	damâr (F.) helak, ölüm
d.+ idür 225b/18, 236a/23,	d. 231a/2
237a/19, 259a/24, 290b/25	dam-ba-dam (F.) sık sık
d.+ iġa 248b/3	d. 216a/24
d.+ imiz 235b/4	damî (F.) bir an, az süre
d.+ ler 214a/13, 218b/18,	d. 304b/6
247a/1, 271b/12, 290b/9	dâna (F.) tane, tohum
d.+ lerdür 248a/24, 267b/21	d. 209a/6, 209a/7, 267b/12,
d.+ leri 233b/26, 238b/3,	267b/14
303b/5	d. dâna 234b/21
d.+ leride 260b/21	d.+ lardur 267b/10

	d.+ ları 239b/13		292b/15, 298b/8, 299b/12, 299b/3, 300a/14
dānā	(F.) bilen, bilgili	dānāī	(F.) bir bilgili, bir bilen
	d. 213a/3, 217b/2, 218b/21, 240b/27, 246b/7, 250a/11, 262b/11, 264a/9, 265b/15, 273b/15, 284b/3, 285b/22, 294a/3		d.+ dūr 243b/10
	d. boldılar 202a/4	dānālġ	(F.+T.) krş. dānālġ bilgililik, bilicilik
	d. bolġay 200a/24, 268b/14		d. 224a/17
	d.+ dur 183b/19, 183b/26, 186b/1, 189a/22, 190a/10, 190b/2, 192a/15, 193b/21, 197b/3, 197b/9, 198b/11, 198b/27, 200a/2, 201a/22, 219a/20, 231b/20, 233b/23, 240a/21, 244b/4, 269b/6, 273b/26	dānālġ	(F.+T.) krş. dānālġ bilgililik, bilicilik
	d.+ durmén 240b/27		d. 286a/21
	d. é mestür 292b/26	dānāsizlik	(F.+T.) bilgisizlik
	d. ér di 200a/24		d. 269a/2
	d. ér diŋgizler 206a/18	danī	(Ar.) alçak, rezil
	d. kıldı 206a/15		d. 306a/22
	d. kılsa é di 206a/14	dāniş	(F.) bilgi, ilim
	d.+ lar 239b/19		d.+ din 292b/27
	d.+ larnı 240a/6	dāniş-mand	(F.) bilgin, bilgili
	d.+ raġı 304a/14		d.+ larġa 304b/21
	d.+ raġ 281a/16, 281a/17, 304a/13	dār	(F.) daraġacı
	d.+ raġbız 287b/5, 288b/3		d.+ ġa 239a/18, 239a/25
	d.+ raġdur 210a/11, 222b/8, 231a/25, 243b/17, 278b/7, 285a/13, 288a/20, 288b/1,		d.+ ıdın 249b/4
		daraca	(Ar.) derece, rütbe, mertebe
			d. 184b/8
			d.+ dın 284b/19
			d.+ ġa 284b/20
			d.+ lar 224b/6, 243b/9, 284b/18, 284b/19
			d.+ larġa 280b/7
			d.+ ları 263b/18, 269b/23, 308b/7
			d.+ larıdur 193b/25

- d.+ ların 282a/5
d.+ sı 243b/10, 290b/25
d.+ sığa 255b/3
- daracāt** (Ar.) dereceler, rütbeler
d.+ kadar 255b/5
- daraka** (Ar.) aşağı basamak, dip, alt
d.+ dın 284b/20
d.+ ğaça 284b/20
d.+ lar 284b/20
d.+ larıġa 269b/8
d.+ larını 282a/5
- darang** (F.) durma, kalma
d. 295a/14
d. kılmadıngızlar 288a/7
- dar-bān** (F.) kapıcı
d.+ lar 308a/13
- dar-gāh** (F.) kapı; huzur, ön
d.+ da 243b/2
d.+ dın 221a/22
d.+ ġa 257a/10, 295a/12
d.+ ıdın 198a/13, 200a/25,
228a/21, 289b/12, 289b/17
d.+ ıġa 196b/17, 200b/15,
217b/2, 271b/21
d.+ ınıng 266b/24
d.+ ıngğa 217b/13
d.+ nıng 288b/18
- dar-ġvāst** (F.) dilek, istek
d. éttiler 196b/12
d.+ ı 221b/6
d.+ nı 240b/6
- dar-ġvāstçı** (F.+T.) isteyen, dileyen
d. 239b/6
- dark** (Ar.) **1.** anlama, kavrama
d.+ ıdın 222a/4
2. aşağı, alt (aslı derek)
- dark-ı asfal** cehennem en dibi
d. 263b/5
- dar-mānda** (F.) aciz, zavallı, çaresiz
d. 229a/2, 274b/20, 285b/18
d.+ bız 217b/9
d. boldılar 202a/3
d. bolġay 202a/24
d.+ larnı 217b/9
d.+ larnıng 228a/20
- dar-māndaġ** (F.+T.) zavallılık,
acizlik
d.+ dın 196b/12
- dāru'l-bavār** (Ar.) cehennem
d.+ dur 258a/19
- dāru'l-mülk** (Ar.) başşehir, başkent
d.+ i 296b/17
d.+ ke 298a/21
- dāru's-salām** (Ar.) selametlik yurdu,
cennetin adlarından biri
d. 208a/14, 257b/9
d.+ ġa 208a/20
- darvāza** (F.) kapı, şehir kapısı
d. 305b/12
d.+ dın 242a/23
d. édi 242a/25
d.+ ġa 228a/1, 298b/19
d.+ nı 305b/10

- d.+ sınıḡ 234b/19
- darvīṣ** (F.) derviş; fakir, yoksul
d. 192a/12, 232b/13, 274a/1, 285a/17
d.+ dūr 277a/3, 302a/25
d.+ ge 285a/22
d.+ ler 279a/5, 285b/8, 300b/3
d.+ lerge 187b/17
d.+ lergedür 191b/24
- darvīṣī** (F.) bir fakir, bir yoksul
d. 196a/10
- darvīṣlik** (F.+T.) yoksulluk, fakirlik
d. 285b/23, 294b/4
d.+ din 186a/21, 293a/22
d.+ ke 266a/4
- daryā** (F.) deniz
d. 185b/24, 215b/26, 216a/22, 216a/3, 216b/2, 216b/3, 267a/15, 268a/6, 268a/7, 290a/25, 294b/10, 305a/12, 305a/14, 308b/12
d.+ da 207a/11, 258b/7, 268a/5, 269a/12, 290a/10, 290a/20, 290a/6, 304b/11, 304b/2, 305b/25
d.+ dın 215b/27, 216a/24, 216b/4, 290a/15
d.+ ğa 216a/20, 216a/4, 216a/5, 216b/2, 217b/18, 290a/8, 304a/27, 304b/15
- d.+ lar 268a/10, 268a/9
d.+ nı 207a/16, 267b/27
d.+ mīḡ 207a/17, 216a/25, 304a/25, 304b/11
d.+ sı 283a/2, 308b/15
d.+ sıda 239b/20
d.+ sıdın 216a/1, 268a/11, 268a/12, 268a/13
d.+ sıġa 215b/17
d.+ sınıḡ 215b/25, 306b/15, 308b/10
- dastār** (F.) sarık
d. 186a/5
- dast-āvīzī** (F.) bir vesile
d. 288b/17, 306b/8
- dastūr** (F.) izin, ruhsat, müsaade
d. 266a/22
d. bérıp 196b/13
d.+ ı 243b/9, 244a/12, 257b/9
d.+ ını 275b/27
- dastūrī** (F.) bir izin
d. 244a/15, 275b/24
- davā** (Ar.) ilaç, çare
d.+ sı 273b/12
d.+ sıdur 273b/10
- da'vā** (Ar.) dava, iddia
d. 211a/27, 278b/24
d.+ da 261a/19
d. kılġay 213a/7
d. kılġuçlarını 237b/25
d.+ m 211b/3

d.+ mnîng 222a/11	ucunda bir de hokkası
d.+ ñgızñîng 256a/7	bulunan alet.
d.+ sı 256a/6, 293a/2	d.+ ığa 232a/6
d.+ sı kıldı 215a/2	da'vat (Ar.) çağrı, çağırma, davet
d.+ sı kıлмақта 196b/3	d. 213b/26, 215b/20, 220a/15,
d.+ sıda 185a/20, 222a/9	222b/25, 224b/14, 247a/10,
d.+ sıdın 216b/6	250a/6, 254a/21, 254b/24,
d.+ sını 216a/17, 226a/5,	255b/25, 257b/13, 257b/20,
247a/18, 308b/20	281a/17, 281a/9
d.+ sınîng 294a/2	d.-ı 'āmdur 208a/21
davāb (Ar.) binek hayvanları	d.+ da 280b/2
d. 241a/16	d. étti 214b/23
şāhib-i d. 237b/8	d.+ ı 189a/20, 189a/21,
davāī (Ar.+F.) bir ilaç, bir şifa	254b/10, 281a/6, 292a/19
d. 211b/21	d.+ ığa 216a/8, 237b/15
davām (Ar.) devam, süreklilik	d.+ ını 224b/17
d. 241a/10, 257b/5	d.+ ınıng 211a/25, 223a/6,
d.+ dur 250a/18	225b/1, 281a/14
d.+ ı 231a/18, 231a/9,	d.+ ıng 303b/27
251b/22	d.+ ıngñîng 224b/26, 293a/21
d.+ ıdur 308b/25	d.+ қа 213b/10, 218b/10
d.+ ığa 226b/25, 226b/26,	d. kıldı 217a/21
231a/9, 251b/9	d. kıldılar 299a/25
d.+ ınıng 231a/10	d. kılgaylar 271a/2
davāmlıĝ (Ar.+T.) devamlı, sürekli	d. kıлмақ 254b/2
d. 282a/14	d. kıılır édi 210b/24, 217b/1,
dāvarī (F.) yargı, yargılama	225b/13, 280b/10
d. kılgay 290a/23	d. kıılır érđi 266a/17
davāt (Ar.) divit, kalem koymak	d. kıılır 208a/12
için uzun madenî sapı ve	d. kıılırlar 253a/23
	d. kıılırsén 189b/19, 303b/27

	d.+ nıng 281a/7	dāyir	(Ar.) ilgili, ait d.+ dūr 184a/20, 187b/24
da'vāt	(Ar.) davetler, çağrılar d.+ da 280b/9	dāyira	(F.) çember d.+ sıdın 183a/3, 191a/9, 193a/17, 209a/17
davlat	(Ar.) saadet, mutluluk; makam d. 190b/22, 190b/7, 220b/20, 239a/26 d.-ı navāzış 207b/20 d.+ ı 197b/7, 208b/4, 308b/7 d.+ ıdın 198b/4 d.+ ığa 231a/21 d.+ ını 202a/11, 229b/2 d.+ ınıng 247a/26, 296a/15 d.+ nı 282b/10	dayr	(Ar.) manastır, kilise d.+ larda 308a/14
davrān	(Ar.) devirler, zamanlar d.+ nıng 209b/21	dé-	demek, söylemek d.- di 191b/8, 200a/26 d.- diler 181b/7, 265a/20 d.- dim 274b/11 d.- mese 292b/22 d.- mesmén 222b/4 d.- pdür 250a/21 d.- r édi 236a/13 d.- r érdiler 201b/11 d.- rler 190a/21, 212b/19, 225b/20, 231a/19, 233b/20, 249a/25, 263b/5, 273a/6, 303a/9, 307a/11
davvar	(Ar.) devreden, çok dönen d. 258b/24	dék	gibi d. 182a/22, 186a/16, 188b/23, 191b/1, 191b/14, 193a/1, 195b/18, 196b/8, 202b/27, 207a/11, 207b/9, 208b/11, 208b/6, 209b/23, 209b/24, 210a/7, 212a/15, 214a/18, 214a/23, 218a/6, 218a/7, 218b/19, 219b/6, 220a/5, 220b/1, 220b/3, 222a/2, 223a/2, 223b/11, 223b/18, 224a/14, 226b/13, 227a/1,
dāyim	(Ar.) devamlı, sürekli, daim d. 184b/13, 196a/7, 196a/8, 197b/15, 199a/3, 199b/25, 199b/7, 208b/4, 213b/6, 221b/13, 252b/10, 253a/10, 253a/6, 253b/1, 256b/12, 263b/23, 271b/17, 277b/8, 278b/16, 298b/18, 301a/18 'azāb-ı d. 223a/13 d. bolğay 280a/16		
dāyimü's-sülük	(Ar.) bir yolda daimî duran d.+ dur 265a/16		

228b/13, 228b/15, 228b/5,
229a/18, 230a/4, 230b/5,
230b/6, 230b/7, 231b/8,
232b/12, 232b/13, 234a/26,
234b/18, 237b/13, 238b/4,
240a/13, 240a/27, 241a/6,
245b/7, 248b/19, 249a/3,
249a/6, 249b/20, 250b/11,
250b/13, 250b/22, 250b/23,
251a/1, 251a/2, 251b/22,
252b/26, 253a/13, 253a/15,
255a/9, 256a/10, 256a/4,
256b/12, 256b/17, 256b/19,
256b/25, 257b/13, 257b/20,
258a/5, 259a/19, 260a/3,
260b/15, 262b/13, 263a/17,
263a/18, 266a/8, 267a/14,
267a/15, 268a/20, 268a/23,
268a/27, 268a/3, 268a/9,
269b/25, 270a/16, 270a/6,
271b/20, 273a/16, 273a/23,
273a/9, 273b/19, 275a/6,
275b/1, 275b/10, 275b/12,
276b/10, 276b/11, 276b/12,
276b/15, 276b/16, 276b/9,
278a/13, 279a/14, 279a/16,
279a/5, 279b/2, 282b/8,
283b/5, 284b/1, 287a/12,
287b/13, 287b/22, 288b/22,
289a/21, 289b/27, 289b/6,
290b/6, 293a/13, 293a/17,
293a/20, 293b/12, 293b/22,

294a/14, 295a/20, 296b/21,
300a/22, 300b/23, 302a/16,
302a/22, 304b/2, 304b/3,
305b/4, 306b/24, 307b/13,
307b/14, 308a/13, 308b/15,
308b/20, 308b/24, 308b/5
d.+ dūr 231a/6, 248a/27,
253a/8, 256b/18, 256b/6,
257b/20, 260a/10, 260a/9,
307a/26
yolbars d. érdi 298a/12
d.+ ke 278b/23
d.+ ler 294b/11
d.+ lerni 238b/22
d.+ ni 293a/10
der-bend (F.) dar geçit
d.+ ini 304a/21
derd (F.) dert, gam; acı, ağrı
d.+ i 273a/2, 300b/23
d.+ im 274b/12
d.+ leri 256b/8
derdī (F.) bir dert
d. 273b/11
derdlġ krş. **derdlig**
(F.+T.) ağrılı, dertli, acıklı
d. 188b/21, 192b/4
derdlig krş. **derdlġ**
(F.+T.) acıklı, dertli, acıklı
d. 181a/16, 187b/13, 194b/3,
195a/17, 196b/5, 204b/12,
215b/17, 217a/8, 224a/26,
230b/15, 237a/9, 257b/5,

	264a/2, 272b/12, 278b/27, 280a/15		d.+ de 194a/18, 202b/23, 203a/12, 219a/3, 236b/6, 291a/12
derd-mendlik (F.+T.)	dert sahibi olma d. 217b/5		d.+ din 252b/27 d.+ ge 298b/17 d.+ i 267b/3, 292a/21 d.+ ide 183a/15, 223b/15, 243b/1 d.+ idin 187b/4, 221a/23, 279a/19, 279a/9 Hudāy d.+ idin 187b/8 d.+ idür 209a/26, 209b/1, 212a/2 d.+ iğa 280a/16, 280a/27 d.+ ige 192a/4, 206b/12, 206b/15, 218a/20, 253a/23, 276b/23, 297a/7, 299a/25, 299b/5 d.+ im 218a/14 d.+ imde 259a/1 d.+ imiz 226a/6 d.+ imizdedürler 229b/27 d.+ imni 218a/14 d.+ inġ 213a/2 d.+ ini 185a/17, 186b/8, 187a/24, 187b/3, 207a/20, 303b/18 d.+ ininġ 183a/11, 199b/11, 199b/13, 199b/17, 216b/13, 224a/11, 254b/13, 299a/9 d.+ inġ 190b/6
derdsiz (F.+T.)	dertsiz, kaygısız d. 195b/19		
dībā (F.)	süslü ipek kumaş d. 236a/20 d.+ lar 301a/6 d.+ lardın 301a/5		
dīdār (F.)	yüz, çehre d.+ ı 248a/7 d.+ ığa 240b/16, 240b/20 d.+ ımızğa 205a/3 d.+ ımıznı 205b/7 d.+ ını 308b/23 d.+ ınıġ 237b/23 d.+ ınıġğa 246b/10 d.+ ige 308a/20		
dil-ḥ'āh (F.)	gönlün istediği, istek d.+ ıça 241a/24		
dīn (Ar.)	din, Allah'a inanma d. 184a/17, 187b/2, 188b/13, 208a/3, 218a/19, 221a/10, 232b/11, 247b/12, 269b/15, 278a/26, 278b/19, 281b/9, 291a/2, 292b/11, 292b/16, 295a/17, 295a/20, 297b/12, 304b/26 d.-i Hudāy 268b/19		

	d.+ inġge 299a/17		d.+ ler 229a/23
	d.+ inġizde 183a/19		d.+ leri 215b/11
	d.+ lerdin 218a/20, 280a/27	dīv	(F.) dev, cin
	d.+ lerge 187b/3		d. 233b/14, 257a/15, 272b/9, 285b/2, 288a/17
	d.+ ni 207a/20		d.+ din 278a/24
dīnār	(Ar.) para, akçe; para birimi		d.+ ler 232b/17, 261b/26, 285b/2
	d. 187b/14, 215b/11, 229a/12, 301a/10		d.+ lerniġ 285a/26
	d.+ larniġ 229a/23		
	d.+ niġ 229a/10	dīvleri	o devler, öyle devler
dīndār	(Ar.+F.) takvalı, Allah'a inanan		d. 289b/24
	d. bolġaysén 226a/6	dīvān	(Ar.) büyük meclis; huzur, kat
dīni	(Ar.) dinle ilgili olan, dinî		d.+ din 253b/12
	d. 241a/8, 283b/19		d.+ ıda 202b/7, 219a/5
dīniyya	(Ar.) dinle ilgili olan, dinî		d.+ ıdın 217b/15
	d. 198a/1		d.+ ıġa 216a/15
direm	krş. dirhem		d.+ mniġ 291b/24, 291b/25
	(F.) dirhem, akçe, para	dīvāna	(F.) deli, divane
	d. 194a/27, 195a/4, 229a/10, 236a/9		d. 261a/16
	d.+ din 229a/12		d. kılıpdurlar 225a/5
	d. édi 236a/8	dīvānu'l-adab	(Ar.) edep meclisi, edebiyat meclisi
	d.+ i 236a/7		d. 206a/20
	d.+ ler 187b/15	dīvār	(F.) duvar
	d.+ lerini 236a/8		d.+ ıda 299a/3
	d.+ niġ 236a/7	dīvī	(F.) 1. bir dev, bir cin
diremī	(F.) bir dirhem		d. 261b/23
	d. 236a/5, 298b/9, 298b/20		d.+ din 261b/22
dirhem	krş. direm		2. öyle bir dev
	(F.) dirhem, akçe, para		d.+ ge 260b/12

diyānat (Ar.) dindarlık, din duygusu	d.+ raḡ 230a/3, 234a/8, 298a/2
d.+ ı 241b/23	
diyār (Ar.) ülke, yurt	d.+ raḡ tutarsızlar 185a/12
d.+ da 230a/16	d.+ raḡ tutmasturlar 185a/18
d.+ ğa 228b/22	d.+ raḡdur 185a/11, 234a/6, 238a/17
d.+ ı 228b/22, 230b/7	d. tutar 182a/23, 182b/24, 199b/11, 229b/17, 229b/19, 229b/21, 261a/4
d.+ ıda 225b/10, 228b/19	d. tutarlar 199b/6, 229b/18, 229b/20, 254b/16, 278b/3
d.+ ıdın 184b/6	d. tutarmén 297a/9
d.+ ıġa 247a/20, 270a/25	d. tutarsızlar 303a/3
d.+ ımız 256a/20	d. tutğuçı 185a/1
d.+ ınıġ 265a/24	d. tutķay 280b/4
d.+ nıġ 192b/23	d. tutķaysızlar 250b/4
diyat (Ar.) kan bahası	d. tutķuçı 229b/19
d. 286a/5	d. tutmas 268b/21
dōst (F.) sevilen kimse, dost, arkadaş	d. tutsa 185a/1
d. 266b/11, 291a/21, 295b/25	d. tuttılar 279a/20
d.+ ı 183b/24, 229b/19	dōst-dār (F.) dost sahibi, dost tutan
d.+ ıdur 272b/10	d.+ ıdur 229b/17
d.+ ınıġ 295a/5	dōstī (F.) 1. bir dost, bir arkadaş
d.+ lar 184b/26, 185b/15, 214b/20, 232a/10, 250b/5, 294a/6, 303a/3, 308a/7	d. 194b/5, 258b/3
d.+ lardın 221a/27, 258b/3	2. öyle bir dost, öyle bir arkadaş
d.+ ları 212b/6	d. 295b/25, 300a/17
d.+ larıdurlar 193b/15	dōstluḡ (F.+T.) dostluk, arkadaşlık
d.+ larıġa 261b/27	d. 183b/26, 185a/3, 185a/12, 185a/20, 212b/12, 237b/11
d.+ larım 308b/5	d.+ da 263b/19
d.+ larını 297a/9	d.+ ı (dostluġı) 194b/13, 229b/20
d.+ larnıġ 234b/24, 258b/3, 308b/5	

d.+ ıda (dostluğıda) 238a/10	d.+ mnı 259b/8
d.+ ıdın (dostluğının) 198b/7	d.+ nıng 215b/21, 259b/4
d.+ ıdur (dostluğudur)	d.+ nıngı 198b/10
277a/13	d.+ sı 183b/25, 204a/14,
d.+ ka 184b/26	205b/4, 215a/12, 215b/20,
d. kıılır 272b/11	215b/26, 225b/18, 226a/18,
d.+ nı 185a/2	258b/23, 259a/12, 259b/9,
du`ā (Ar.) dua, Allah'a yalvarma	277a/14
d. 193a/14, 194b/9, 196a/1,	d.+ sıda 215b/1, 215b/7
198b/9, 203b/2, 203b/21,	d.+ sını 215b/18, 238a/21,
205a/26, 205b/12, 215a/13,	238a/23, 259a/16, 283a/7
227b/17, 250a/10, 259a/22,	d.+ sınıng 185b/24, 205a/18,
259b/5, 283b/6, 296b/26	205a/26, 285a/10
d. aytqaylar 280b/4	du`āī (Ar.+F.) öyle bir dua
d.+ da 205b/14, 215b/19,	d. 245a/7
259a/24, 283b/6	dūd (F.) duman, tütün
d.+ dur 189b/27	d. 260a/25
d. kııldı 215b/13, 215b/16,	dur- yardımcı fiil,-dır
240b/21, 246a/8, 259a/20,	d.- ur 188b/24, 210b/20,
259a/9	231a/23
d. kııldılar 299a/14	d.- urlar 221a/18
d. kıılğay 277a/4	durust (F.) doğru, düzgün, gerçek
d. kıılğıl 285b/7	d. 187b/2, 188a/5, 193b/12,
d. kıılşunlar 288a/14	204b/5, 211b/4, 214a/25,
d. kıılır édi 215b/19	216b/24, 218a/11, 218b/4,
d. kıılır 197b/15, 283b/4	221a/14, 232b/21, 233b/24,
d. kıılurlar 190a/1	236b/21, 239a/14, 240b/2,
d. kıoymaq 218a/24	247b/19, 251a/15, 252b/27,
d.+ lar 246a/5	257a/19, 267a/3, 270b/9,
d.+ larığa 197b/14	274b/23, 274b/24, 300b/13,
d.+ larını 205b/1	302a/11, 306a/1, 307b/21
d.+ larıngdın 198b/9	

'ilm-i d. 209b/9	211a/19, 211b/15, 211b/20,
d. bolmasdur 202a/5	211b/3, 212a/21, 212b/6,
d. bolsa édi 183a/21	213a/1, 213a/16, 214a/27,
d.+ dur 299a/7	214b/16, 214b/17, 214b/27,
d. émes 200b/24	215a/1, 215b/1, 215b/18,
d.+ raq 214a/5, 241b/2,	216b/17, 216b/24, 216b/7,
263a/18, 246a/6, 249a/26,	216b/9, 217a/2, 218a/24,
277a/24, 282b/25	218a/8, 218b/22, 218b/4,
d.+ raqdur 296b/22, 302b/27	219a/20, 219a/7, 219b/17,
durustluk krş. durustluk	220a/2, 220a/6, 221a/14,
(F.+T.) dogruluk, duzgünlük	221b/24, 221b/25, 221b/9,
d. 264a/13	222a/23, 222b/4, 222b/9,
durustluk krş. durustluk	223a/3, 223b/9, 224a/10,
(F.+T.) dogruluk, duzgünlük	224a/11, 224a/14, 224a/16,
d. 182a/22, 182b/11, 182b/24,	224a/5, 224a/7, 224b/5,
183a/8, 183a/20, 184b/15,	225a/15, 225a/18, 225a/24,
185b/1, 186b/1, 187b/6,	225a/6, 225b/1, 226a/2,
188a/1, 188b/27, 189a/13,	226a/3, 226b/19, 227a/25,
189b/26, 190b/14, 191a/3,	227b/11, 227b/16, 227b/17,
191a/8, 191b/19, 192b/20,	227b/3, 228a/14, 228b/4,
193a/5, 193a/16, 193b/20,	228b/6, 229a/2, 229a/24,
195b/16, 196a/2, 197a/14,	229a/4, 229b/16, 230a/12,
197a/23, 197b/18, 198a/24,	230a/5, 230b/15, 230b/16,
198b/9, 200a/10, 201a/14,	231a/14, 231b/11, 231b/13,
201a/21, 201a/22, 201b/1,	231b/19, 231b/5, 232a/16,
201b/20, 202a/6, 202b/8,	232a/25, 232a/4, 232b/26,
203b/4, 204a/20, 204a/21,	232b/27, 233a/16, 233a/27,
204b/24, 204b/5, 205a/10,	233b/14, 233b/23, 233b/5,
205a/2, 205b/18, 205b/2,	234a/9, 234b/14, 234b/6,
206a/11, 206a/16, 206a/26,	234b/7, 236b/14, 236b/17,
206b/25, 207a/7, 208b/23,	236b/19, 236b/25, 237a/25,
209b/12, 209b/9, 210b/4,	237a/26, 237b/11, 237b/12,

237b/3, 238a/11, 238a/22,
238b/12, 238b/14, 238b/17,
239b/10, 240a/20, 240b/13,
240b/14, 240b/23, 240b/26,
240b/4, 241b/19, 242b/27,
242b/9, 243a/13, 243b/12,
244a/1, 244a/18, 244a/25,
244a/4, 244a/7, 244b/25,
244b/4, 245a/13, 245a/24,
245a/25, 245b/18, 245b/3,
246a/26, 246a/27, 246a/2,
246a/4, 246b/12, 246b/6,
247b/1, 247b/5, 248a/15,
248a/23, 248b/20, 248b/22,
249b/5, 251b/24, 252b/12,
252b/14, 254a/15, 254a/8,
255a/14, 255a/26, 255b/22,
255b/7, 257a/19, 257a/4,
257b/2, 257b/4, 258a/23,
258b/17, 258b/26, 259a/2,
259a/24, 259a/4, 259b/3,
260a/6, 260a/7, 260b/18,
260b/3, 261a/16, 261a/24,
261b/19, 261b/9, 262a/21,
262b/10, 262b/11, 262b/2,
262b/9, 263a/10, 263a/25,
263a/5, 263a/6, 263b/1,
263b/12, 264a/20, 264a/21,
264a/25, 264a/7, 264a/9,
264b/13, 264b/19, 264b/3,
264b/8, 265a/15, 265a/17,
265a/18, 265a/23, 265a/24,
265a/5, 265b/12, 265b/14,
265b/21, 266a/7, 266b/3,
266b/6, 267b/12, 267b/21,
267b/26, 268b/20, 268b/5,
269a/27, 269a/4, 269b/6,
270b/1, 271a/20, 272b/19,
272b/20, 272b/5, 273a/16,
273b/13, 273b/26, 274a/26,
275a/10, 275a/22, 276a/9,
276b/26, 276b/9, 277a/22,
277b/2, 278a/1, 278b/1,
278b/25, 279b/1, 279b/21,
279b/3, 280a/13, 280a/20,
280a/22, 280a/24, 280a/7,
280b/25, 280b/6, 281a/15,
281b/2, 282a/12, 282a/15,
282a/23, 283a/26, 285a/15,
285a/25, 285b/19, 285b/21,
285b/24, 285b/26, 286a/14,
286a/23, 286a/27, 286a/4,
286a/9, 286b/15, 286b/17,
287a/6, 288a/17, 288a/19,
288b/21, 288b/4, 289a/12,
289b/18, 290a/2, 290a/8,
291a/19, 291a/26, 291b/23,
291b/9, 292a/22, 293a/15,
293a/6, 294a/2, 294a/26,
294b/18, 294b/19, 294b/8,
295a/18, 295a/2, 295a/24,
296b/2, 296b/8, 297a/21,
298b/14, 300a/1, 300b/18,
300b/25, 303b/24, 303b/3,

304b/8, 305a/16, 305a/2, 305b/5, 306b/5, 307a/11, 307a/18, 308a/27, 308a/9 d.+ da 218b/27 d.+ ıda (durustluğıda) 247b/11 d.+ ığa (durustluğığa)221a/1, 222a/11, 224b/26, 256a/7, 257a/24 d.+ ining (durustluğınıning)230a/21 d.+ ka 291a/25	217a/14, 220b/17, 220b/19, 221a/1, 228b/13, 247a/23, 251b/18, 251b/20, 258a/3, 260b/15, 266b/19, 274a/1, 277a/12, 279a/20, 284b/11, 301b/4, 302a/21, 302a/26, 306b/22, 307a/6, 308b/25 d.+ da 182a/5, 193a/21, 210b/9, 219a/4, 221a/26, 224b/6, 247b/12, 251b/11, 254a/14, 255a/27, 257b/4, 259b/27, 260a/1, 261a/9, 277b/23, 280b/3, 286b/9, 288a/7, 291b/5, 297b/12 d.+ dın 230b/26, 272a/1, 274b/11, 292a/18, 296a/1 d.+ ğa 208a/12, 230b/27, 259b/24, 302a/14 d.+ mızğa 277b/26 d.+ ning 188b/17, 253a/8
duruşt (F.) katı, sert d. 225b/8 d. bol 194a/10	
duruştluğ (F.+T.) katılık, sertlik d. 288a/18	
düşāb (F.) üzüm pekmezi d. 273a/16	
dūzah (F.) cehennem d. 194a/12 d.+ dur 194a/11 d.+ ka 192b/12, 199b/17	dünyālik (Ar.+T.) dünyalık d. 185a/18, 189b/19 d.+ din 195a/1
dūkkān (F.) dükkan d.+ ığa 266a/25, 298b/20	dünyevī (Ar.) dünyaya mensup, dünyaya ait d. 207b/21, 241a/8, 283b/20 d.+ ning 269b/15
dünyā krş. dünyī (Ar.) dünya, alem, yer d. 183a/5, 183a/6, 188b/18, 191a/18, 193b/5, 196a/10, 207b/1, 207b/3, 207b/17, 207b/26, 208a/4, 215b/3,	dünyeviyye (Ar.) dünyaya mensup, dünyaya ait d. 198a/1, 278a/4 dünyī krş. dünyā

(Ar.) dünya; dünyaya ait

d. 184b/16, 193a/25, 194a/8,
196b/5, 200b/9, 204a/23,
206b/4, 207b/21, 207b/23,
207b/5, 208a/10, 208a/3,
208a/7, 208b/5, 212a/11,
212b/17, 212b/22, 215a/26,
219b/9, 251a/10, 251b/4,
253a/2, 253a/7, 253a/9,
254b/16, 263a/15, 269b/19,
276a/24, 276b/3, 278a/1,
278a/2, 279a/26, 281b/27,
281b/9, 284b/7, 288a/24,
288a/25, 288a/8, 294a/15,
300b/6, 300b/7, 301a/22,
301b/2, 306a/22, 308a/13,
308b/3

d.+ de 193b/3, 194b/4,
196a/22, 196a/7, 198a/11,
205a/6, 208a/26, 210b/20,
212b/23, 213b/4, 220b/20,
220b/24, 221b/2, 222b/7,
223a/13, 224a/25, 256b/20,
258a/5, 258a/7, 258a/9,
261a/5, 263b/16, 267b/11,
269a/22, 270b/22, 278a/17,
278a/19, 280a/15, 280b/7,
284b/15, 284b/6, 288a/24,
291a/14, 294a/10, 294a/12,
299a/16, 301b/20, 304a/4

d.+ din 251b/8

d.+ ğa 300b/7

d.+ ge 211b/18, 275b/24

d.+ ni 188b/17, 221b/8

d.+ niṅ 207b/19, 262b/18,
284b/18

d. zindagānlığığa 205a/4

dürer (Ar.) inciler

d.+ i 224a/3

dürr (Ar.) inci

d. 268a/3

dürüd (Ar.) dua, selam

d. 298a/14

d.+ ı 205a/17

düşman (F.) düşman

d. 185b/11, 185b/16,
185b/18, 203a/5, 257a/27

d. bolğaylar 258b/4

d.+ dın 202b/4, 202b/7,
297a/13

d.+ dur 201a/12, 233b/15

d.+ ğa 185b/13, 185b/27,
188b/21

d.+ ıdın 295a/6

d.+ iṅiz 257a/26

d.+ lar 185b/15, 203a/1,
224b/19, 249b/3, 256b/1,
261b/2, 275b/12, 277a/12,
282b/14, 306b/8

d.+ lardın 185b/27, 189a/13,
260b/4

d.+ lardurlar 303a/5

d.+ largā 189a/13, 213b/15,
224b/6, 260b/3
d.+ large 226b/7
d.+ ları 212b/10, 224b/19
d.+ larınınġ 189a/26, 283b/4
d.+ larınġızdın 182a/20
d.+ larnı 200b/2, 224b/24
d.+ larnınġ 186a/2, 188b/11,
203a/6, 214b/20, 277a/23

düşmān (F.) düşmanlar
d. 256b/1

düşmanī (F.) bir düşman
d. 288a/19
d.+ ġa 195b/16

düşmanlıġ (F.+T.) düşmanlık
d. 194b/1, 283a/3, 288a/17
d.+ da 219a/14, 291b/8
d.+ dın 268b/20
d.+ ıda 221a/12
d.+ ıdur 203a/16
d.+ ıġa 219a/16
d.+ ım 229b/10
d.+ ını 219a/12, 219a/17
d. kıldılar 279b/25
d.+ lar 291b/10

düşvār (F.) güç, zor
d. 203b/10, 214b/20, 256b/26,
266b/7
d.+ dur 191a/5
d.+ raġdur 253a/3

düşvārlik (F.+T.) güçlük, zorluk

d. 250a/16
d.+ ı (düşvārlikı) 305a/20

E, Ē

é- krş. ér-
imek (yardımcı fiil); olmak
é.- di 190b/16, 210b/19,
213b/23, 215a/23, 215a/27,
216b/11, 217b/14, 219a/24,
223b/12, 223b/22, 231b/18,
235b/16, 243b/13, 267a/9,
282b/6, 295a/8, 300b/9,
303b/8, 306b/2
adā kılurlar é.- di 192b/14,
217b/12
aġsan é.- di 233a/21
alıp é.- di 241a/19
alur é.- di 266a/11
anda é.- di 227b/19, 279a/8
andaġ é.- di 185b/5, 186a/11,
214b/22, 217a/20, 235b/25,
291b/12
andın é.- di 242b/10
arıtur é.- di 279a/12
'arş é.- di 292a/8
artuġ é.- di 193a/25
'aşā é.- di 230a/22
asıġ kılgay é.- di 217a/18
atı é.- di 235b/20
atlıġ é.- di 195a/18, 242b/20,
269a/13, 277b/6, 278b/17

avvalda é.- di 254a/4
`ayb kılmaz é.- di 270a/15
aytur é.- di 194a/13, 215b/19,
222a/22, 270b/23, 284a/18
az é.- di 210b/14
az kıılır é.- di 227b/8
azraq é.- di 181b/27
bağlap é.- di 181b/20,
228a/22, 234b/19
bahāsi é.- di 241b/23
bağar é.- di 234b/26
bağsa é.- di 221a/5
bar bolsa é.- di 189b/24
bar é.- di 185b/12, 205b/14,
209b/16, 215a/1, 215b/12,
216a/10, 219b/10, 223a/7,
223b/12, 227a/22, 227b/5,
229a/18, 236a/15, 236a/4,
241a/8, 241b/5, 243b/12,
245a/5, 246b/23, 247b/10,
279b/10, 280a/25, 280b/1,
296a/18, 301a/19, 305b/24,
306a/12
barıp é.- di 211a/25
barur é.- di 252a/26
başıda é.- di 235a/12
başqa émes é.- di 283b/15
başlığı é.- di 191b/5
bāzūsıda é.- di 235a/16
bérıp é.- di 236a/14
bérse é.- di 270b/23
bérür é.- di 241a/14
béyik bolur é.- di 307a/8
bilmes é.- di 223a/1
bilür é.- di 223b/12, 241a/1,
242b/9, 263a/9
birādar é.- di 233b/27
biri é.- di 215b/13
boldura alsaq é.- di 189b/24
boldura alur é.- di 222a/17
bolmasa é.- di 248b/27,
249a/1
bolsa é.- di 189b/19, 227a/10,
252a/24, 265b/19
bolur é.- di 252a/27, 305b/10
bu é.- di 197a/10
burun é.- di 256a/1
buyurup é.- di 224a/10,
242b/4
buyurur é.- di 277b/7
camāl é.- di 238a/6
cidāl kıılır é.- di 301b/8
da`vat kıılır é.- di 210b/24,
217b/1, 225b/13, 280b/10
dalālat kıılır é.- di 275a/2
darvāza é.- di 242a/25
dānā kıılsa é.- di 206a/14
dér é.- di 236a/13
direm é.- di 236a/9
du`ā kıılır é.- di 215b/19
durust bolsa é.- di 183a/21
égesi é.- di 242b/9
éltür é.- di 280b/24
éşikide é.- di 234b/19

éřitip é.- di 187a/2
éřitür é.- di 278b/17
farıdın é.- di 227b/14
ferişte é.- di 226b/22
fir'avnı é.- di 214a/22
ğāfil é.- di 263a/2
ğabarı bolsa é.- di 224a/9
halāk bolur é.- di 206b/19
ğarakat kılğuçı é.- di 268a/18
ğarīř é.- di 217b/21
ğayrī bolsa é.- di 190a/22
ğālī émes é.- di 192a/17
ğāřıl bolur é.- di 241a/14
ğāřıl kılmağı é.- di 284b/5
ğāzır émes é.- di 243b/14,
285b/5
ğuşumat kılur é.- di 303b/8
ışığ é.- di 188b/9, 202a/20
içer é.- di 243a/9
ikkinçisi é.- di 189a/2
iş kılur é.- di 227b/20
iti é.- di 299b/7
izhārın kılur é.- di 223b/15
kafşı é.- di 241b/21
kalur é.- di 206b/20, 227a/18,
249a/1
karārsız é.- di 268a/17
karı é.- di 269a/9
kaytarıp é.- di 242a/10
kéle almas é.- di 194b/11
kélgey é.- di 255a/3
kélip é.- di 244b/22
kélmegey é.- di 232b/2
kélse é.- di 243b/24
kélseles é.- di 190a/24
kéltürüp é.- di 234b/18
kélür é.- di 194a/13, 219a/23,
220a/6, 278b/18, 301a/17
kérek é.- di 190a/5, 216b/11,
255a/3, 286b/23, 301b/15,
301b/16
kıla alur é.- di 228a/10
kılur é.- di 232b/10, 236b/21,
238b/10, 247a/18, 286a/8
kıracağıda é.- di 304a/26
kırā'at kılsa é.- di 295b/14
kızıl é.- di 298a/12
kim é.- di 292b/20
kirip é.- di 215b/6
kirse é.- di 296a/2
kişi é.- di 201b/25, 217a/27,
282b/27, 298a/23
kiydürüp é.- di 234b/18
kol sürse é.- di 243b/24
koşup é.- di 306b/3
kovulup é.- di 283a/16
kōngüllüg bolur é.- di
220a/16
körer é.- di 266b/13, 305b/8
körsetip é.- di 224b/27
körsetse é.- di 305b/8
körsetür é.- di 216a/21,
303b/8

ḳuyuḳī é.- di 235a/9
mab`ūş é.- di 210b/25, 255a/1,
265a/20
maliki é.- di 199a/9
manzil é.- di 265a/26
maşḡūl é.- di 223a/19
mavlāsı é.- di 275a/2
mazbūt éter é.- di 241a/15
māyıl é.- di 280b/9
minip é.- di 216a/4
muḳarrar é.- di 270b/5
muta`allıḳ é.- di 223b/25,
304a/1
muvāfiḳ tüşüp é.- di 182a/9
mücādala ḳılur é.- di 228a/22
mūlaḳḳab é.- di 277b/6
mūltaḳā é.- di 304a/20
mūşāhada ḳılur é.- di 221a/6,
302a/5
mūştamil é.- di 279b/16
mütakabbir é.- di 214b/27
mūtarattib é.- di 220b/23
mūyassar bolur é.- di 306b/9
nacāt tapar é.- di 231b/11
na`ra urar é.- di 274b/11
namāz oḳur é.- di 215a/25,
229a/20, 262b/7
né bolḡay é.- di 192b/14
né é.- di 197a/3, 233a/15,
240a/19, 240a/24
ni`mat é.- di 255a/23
oḡulı é.- di 237a/13
oḳup é.- di 185b/24
oḳur é.- di 287a/21
oḳusalar é.- di 252a/26
ol bolsa é.- di 242b/20
ol é.- di 199a/7, 201a/10,
206a/7, 209b/10, 220a/14,
227a/21, 236a/7, 241a/20,
245a/18, 263a/9, 289a/20,
289a/21, 298b/3, 303a/16
olturup é.- di 242b/13,
260a/22, 287a/20
olturur é.- di 217b/22,
242b/21, 246b/3
öltürmes é.- di 286a/7
öltürülse é.- di 286a/7
ötse é.- di 278b/16
ötüp é.- di 227a/24
özi é.- di 254a/2
payḡambar bolsa é.- di
253b/2
pādşāhı é.- di 306a/27
pāra pāra ḳılur é.- di 225b/9
pişvā é.- di 221a/10
sabab bolḡay é.- di 192b/15
şabr ḳılsa é.- di 305b/8
saḳlaḡuḡısı é.- di 221a/4
saḳlamas é.- di 307a/7
satar é.- di 232a/14
sū`ālnı ḳılmas é.- di 224a/9
sazāvār émes é.- di 243b/6
şābit bolup é.- di 239a/25
sénde é.- di 263a/5

singmes é.- di 248b/27
sitam kılguçı é.- di 301b/2
sorsa é.- di 268b/24
sürülür é.- di 252a/25
şahristān é.- di 227b/18
ta'alluḡ é.- di 241b/20
ta'bīr éter é.- di 238b/10
ta'līm alur é.- di 278b/18
tannūr é.- di 223a/20
tar é.- di 235a/10
tartmaḡ é.- di 191b/13
taskīn tapar é.- di 243b/24
taşlar é.- di 228b/14
tābi'yi é.- di 221a/9
tilemes é.- di 216a/5
tiler é.- di 223a/4, 241a/8,
306b/10
tilese é.- di 217b/19, 232b/10,
247a/14, 267b/5, 270a/11,
277b/18
tiriglikı é.- di 245b/26
toḡsa é.- di 307a/7
toḡkan é.- di 254b/23
tola é.- di 244b/13
tutar é.- di 296a/24
tutuşup é.- di 245b/27
ulaşıp é.- di 203b/9
uluḡı é.- di 297b/8
uluḡraḡ é.- di 298b/3
urar é.- di 235a/11
uyḡuda é.- di 233b/4
üstide é.- di 269a/6
üzülse é.- di 251b/3
va'da kılıp é.- di 201a/8
vācib é.- di 251a/25
vāḡi' bolur é.- di 308a/16
vāḡi' é.- di 242b/6
yaḡar é.- di 228b/16
yanḡı bolur é.- di 188a/18
yarılır é.- di 252a/26
yasap é.- di 246a/17, 269a/9,
301b/27
yasar é.- di 223a/7, 223a/9
yavuḡ é.- di 291a/26, 305b/17
yér tutar é.- di 241a/7
yétip é.- di 205b/15
yetmes é.- di 227a/8
yıḡılıp é.- di 307a/13
yıḡlar é.- di 234b/26,
242b/17, 274b/11
yıkılsa é.- di 306a/12
yıl é.- di 282b/19
yıraḡ bolur é.- di 307a/8
yiberür é.- di 247a/15
yoḡ é.- di 189a/25, 202a/2,
203b/8, 206b/13, 207b/15,
227a/22, 227b/11, 232a/27,
242b/5, 243b/6, 264a/18,
265b/1, 279a/8, 280a/26,
280a/27, 280b/14, 282a/10,
300b/7, 302a/9, 307a/7
yola alur é.- di 260a/19
yügürür é.- di 237a/1

yüz yapmas é.- di 227a/15
zamānı é.- di 261a/13
zāhir bolur é.- di 306a/12
zāhir kılmıas é.- di 244b/13
zāyi' bolur é.- di 277b/8
zindānda é.- di 239b/3
afsūs kıılır é.- diler 223a/9
ağrıtur é.- diler 217a/21
alur é.- diler 307a/9
'amal kıılır é.- diler 228a/6
'ayblar é.- diler 223a/10
aytur é.- diler 223a/9
ayturlar é.- diler 192b/22
bağlap é.- diler 183a/23
bar é.- diler 228a/6
barur é.- diler 192b/22
bilür é.- diler 248b/6
ilgerilik tutar é.- diler 237a/1
kāfir é.- diler 189a/20
kıılır é.- diler 275a/3
kışi é.- diler 197b/23
mařđül bolur é.- diler
286b/22
muđtāc é.- diler 224b/20
mūkarrar émes é.- diler
268b/24
mübtalā bolur é.- diler
231b/10
đalab kıılır é.- diler 286b/21
tanurlar é.- diler 268a/26
urđaylar é.- diler 192b/15

yok é.- diler 206b/12,
214a/14, 217a/10
aytmas mu é.- dim 245b/25
éltip é.- dim 245b/12
đāzır é.- dim 191b/11
kaçar é.- dim 237a/11
kıalmas é.- dim 242b/21
mén é.- dim 181b/9
ortak tutmas é.- dim 302a/6
bar é.- dıng 216a/14, 233a/27,
237b/3
buyurup é.- dıng 242b/14
đāfil é.- dıng 233b/1
nabı é.- dıng 223a/10
yok é.- dıng 224b/3, 246b/20,
246b/22
bar é.- dıngiz 211a/19
yok é.- dıngiz 208b/20
bar é.- dıngizler 211a/23
izhārıı étip é.- dıngizler
193a/6
yok é.- duk 269b/4
sang-sār kıılır é.- duk 229b/27
bar é.- geç 237b/13
é.- kendür 219b/9, 228a/9
'ayn-ı řavāb é.- kendür
191b/23
bar é.- kendür 213b/22
başka é.- kendür 280b/12
bitiglig é.- kendür 286b/4
bolđuđı é.- kendür 262b/13

böri é.- kendür 235b/7
burun é.- kendür 239a/17
cihatıge é.- kendür 239a/1
daf'ını kıılır é.- kendür
237a/20
farz é.- kendür 278a/27
kıadam é.- kendür 213b/22
kıaçar é.- kendür 237a/23
né é.- kendür 209b/5
oğulu é.- kendür 237a/17
tıarafımda é.- kendür 238a/11
yıl é.- kendür 186a/18
buyurulđan é.- kendürler
200b/5
kışı é.- kendürler 198b/21
arığ é.- mes 191b/6
durust é.- mes 200b/24
lāyık é.- mes 206a/8, 217b/24
mu'āhid é.- mes 182a/25
müyassar é.- mes 261a/7
ravā é.- mes 209b/13,
209b/18, 224a/15, 239a/1,
253b/4, 284b/24
sazāvār é.- mes 209b/14
şıartı é.- mes 234b/24
başıka é.- mes édi 283b/15
hālī é.- mes édi 192a/17
hāzır é.- mes édi 243b/14,
285b/5
sazāvār é.- mes édi 243b/6
mükarrar é.- mes édiler
268b/24

é.- mes érđi 201a/7
bas é.- mes érđi 193b/12
mutaşavvır é.- mes érđi
201b/7
amīn é.- mes érdiler 279b/21
muħliş é.- mes érdiler
220b/25
mutavaqqı' é.- mes érdiler
269a/18
yavuğ é.- mes érdiler 307a/16
mab'ūs é.- mes érdim
206a/17
kıādır é.- mes érdük 197a/12
oğrı é.- mesbiz 243a/25
yat é.- mesbiz 264a/26
lāyık é.- mesdin 236b/26
muħaqqık é.- mesdür 291a/27
mülāyim é.- mesdür 211a/16
'uđūbat é.- mesdür 240b/6
yırağ é.- mesdür 228b/22
é.- mesmén 257a/27
kıādır é.- mesmén 211a/6
kıādır é.- messén 210a/22,
210a/27
maħşūs é.- messén 261b/6
şıakda é.- messén 216b/23
muħtāc é.- messizler 229a/2
é.- mestür 215a/7, 226a/21
arığ é.- mestür 192a/2
bilgüçi é.- mestür 192b/1
bir é.- mestür 183a/2
cādūçılık é.- mestür 214b/3

dānā é.- mestür 292b/26
düşmanlıg é.- mestür 194b/1
ége é.- mestür 274a/20
égesi é.- mestür 259a/10
fāyidalıg é.- mestür 197a/15
ğarīb é.- mestür 296b/16
genc é.- mestür 187b/12
hālī é.- mestür 231b/17,
267b/22, 273a/12
işimiz é.- mestür 243a/23
kabūl kılguçı é.- mestür
197a/15
kalāmı é.- mestür 271a/11
kādır é.- mestür 250b/7,
293b/11
körülgüçi é.- mestür 247b/26
maqbūl é.- mestür 191a/9,
211a/22
mazmūma é.- mestür 233b/2
mu'taddun bih é.- mestür
267a/15
mümkin é.- mestür 211b/17
münāsıb é.- mestür 201b/7
mütafarri' é.- mestür 308a/15
ravā é.- mestür 184a/8,
280a/12
sarāy é.- mestür 275b/26
şābit é.- mestür 229b/21
şavbsız é.- mestür 278a/19
şā'ir é.- mestür 287a/22
tamām é.- mestür 184a/15

téng é.- mestür 252b/18,
274b/8
téngi é.- mestür 274b/25
vāfi é.- mestür 184b/14
yalğan é.- mestür 217a/6
yapuğluk é.- mestür 207a/9
yapukluk é.- mestür 230a/6
yapuluk é.- mestür 262b/9
yérde é.- mestür 206b/10
é.- mestürler 275b/22
buyurulğan é.- mestürler
187a/19
cāvīd é.- mestürler 263b/7
istegüçiler é.- mestürler
300a/27
kā'il é.- mestürler 304b/18
mālik é.- mestürler 250b/6
münāfık é.- mestürler 192b/5
muntazır é.- mestürler 270a/4
téng é.- mestürler 184b/3,
221b/15
ma'mūr é.- mestürmén
198b/5
ümīdsiz é.- mestürmén
264a/15
éb krş. öy, év
ev
é.+ ige 277b/16
ébir- krş. éğür-, évür-
evirmek, çevirmek
é.- urbiz 207b/16

éçkü	keçi	é.+ ige (égnige) 234b/25
	é.+ ge 275b/5	
ége	krş. éye	égreş- uymak, takip etmek, itaat etmek
	sahip, iye	é.- eliŋ 259b/26
	é. bolmasmén 211a/5	é.- eyin 305a/1
	é. émestür 274a/20	é.- ipdür 247a/12, 300b/11
	é.+ leri 196a/15, 201a/5,	é.- ipmén 238b/27
	232b/1, 259b/17, 260b/22,	é.- ken bolğaylar 257a/4
	268b/15, 282b/7	é.- kenlerge 211b/13
	é.+ lerige 247b/7, 265a/6	é.- kenlerige 218a/11
	é.+ lerini 213b/16	é.- kenleriŋni 222a/8
	é.+ leriniŋ 272b/22	é.- kenlerni 222a/9
	é.+ leriŋiz 273a/22	é.- key 221b/20
	é.+ si 203b/20, 204a/12,	é.- kil 218b/9, 280b/8
	204b/14, 205b/11, 208b/27,	é.- menŋizler 215b/22
	235a/2, 251a/17, 260b/3,	é.- mesler 209b/7, 213a/9
	286a/14, 286a/26, 286b/21,	é.- se 259a/1
	294b/5, 297a/15, 302b/2,	é.- tiler 225b/12, 230a/23,
	304a/2, 304b/25	232b/4
	é.+ si édi 242b/9	é.- ür bolsanŋ 305a/9
	é.+ si émestür 259a/10	égreşküçi uyan, takip eden, itaat eden
	é.+ sidür 224a/11, 226b/27,	é.+ ler 257a/5
	248b/20, 303a/10, 303a/11	é.+ lerdür 303a/6
	rahmat é.+ sidür 212a/21	é.+ leri 247b/4
	é.+ sige 219a/3, 285a/16	é.+ leriŋiz 263b/1
	é.+ siniŋ 235b/20, 243b/10,	é.+ ŋiz 257a/7
	290a/14	é.+ si 253a/25, 280b/9
égelik	iyelik, sahiplik	é.+ sidürler 298b/15
	é. kılğay 209a/4	
égin	omuz, sırt	égreşmek uyma, takip etme, itaat etme
	é.+ ide (égnide) 265a/9	é.+ din 263b/12

	é.+ imni 284a/18		é.+ idin 243a/21
	é.+ inġni 263a/27		é.+ ini 267b/10
	é. körsetip 216a/4		é. kılalıġ 293a/21
éğri	eğri		é.+ ler 248a/20, 248a/22, 267b/19, 272a/5, 272a/7, 301a/15
	é. 254b/18, 257a/21, 267b/4		é.+ lerdin 262a/7
	é. boldı 244b/11		é.+ lerige 188b/16
	é. bolmaslar 273b/16		é.+ leriġizge 224b/22
	é.+ dür 264a/2		
éğrilik	eğrilik	ékindik	ikindi, ikindi namazı
	é. 221a/24, 254b/18		é. 232a/13, 232a/18, 300a/25
	é.+ din 296a/6	éksüklük	eksiklik
	é.+ i 263a/24		é.+ idür 283b/13
éğrim	burgaç, çevrinti	éksüksiz	eksiksiz
	é.+ ige 216a/20		é. 206a/11
egüngüçi	övünen	él I	halk, ahali, ulus
	e. 220a/7		é. 273a/12
éğür-	krş. ébir- , évür-		é.+ ige 206b/27
	evirmek, çevirmek		é.+ igedür 218a/13
	é.- geysén 214b/5		é.+ inġdin 196b/15
ék-	ekmek, topraġa tohum atmak		é.+ inġni 285b/15
	é.- elinġ 252a/23		é.+ ninġ 185b/27
	ékin é.- inġizler 240a/4	él II	krş. élig
	é.- se bolġay 259a/10		el
	é.- ti 223a/5		é.+ ige 186a/8
ékin	ekin, ekilen şey, ekim	élig	krş. él II
	é. 207b/14, 230b/6, 240a/11, 248a/19, 250b/23, 252a/23, 259a/10, 293a/20		el
	é. ékinġizler 240a/4		é. 191a/21, 227a/6, 227a/8, 235a/11, 235a/21, 237a/2, 238b/24, 242b/24, 243a/3, 243b/21, 246a/1, 247b/19,
	é.+ ge 241a/13, 289a/1		
	é.+ i 302a/14		

255b/19, 262a/2, 262b/12,
266b/15, 273b/21, 273b/7,
275a/17, 279a/27, 281b/27,
285b/16, 290b/3, 291b/12,
302a/5, 304a/10, 306b/6,
307b/4
é.+ din 185a/6, 207b/26,
245a/16
é.+ din bérđing 301a/25
é. evürmek 207a/4
é.+ ge 207b/24, 207b/26,
208a/3, 290a/8, 302a/5
é.+ ge kéltürmediler 279a/26
é.+ i 205a/7, 215a/14,
216a/18, 243b/22, 279a/12,
280a/1, 303b/23, 308b/3
é.+ ide 197b/23, 200b/3,
208a/10, 219a/2, 255a/13,
258a/13, 286b/26, 289a/4
é.+ idedür 189a/26, 215a/5,
256a/17
é.+ idin 271a/17, 304a/27
é.+ ige 208a/8, 232a/7,
236a/6, 242b/25, 242b/26,
271a/17, 283a/4, 283a/9,
283b/27, 284a/3, 291a/11,
291a/8, 292a/11, 294a/1
é.+ imde 238b/13
é.+ ini 235a/11, 235a/6,
236a/6, 236b/16, 250a/9,
277b/16, 283a/10, 301b/1

é.+ inġ 242b/26
é.+ inġde 284a/7
é.+ inġizde 262a/20
é.+ inġni 295a/6
é.+ ler 238a/7, 238b/4
é.+ leri 255b/18, 274a/4
é.+ leri 302b/18
é.+ lerini 227a/7, 237b/24,
240a/20, 246a/16, 255b/19,
255b/20, 298a/11
é.+ ni 237b/25, 285b/16
é. tartķaybız 229a/22
é. tutķay 194b/5
é. urdı 243a/3
éllik elli
é. 202a/5, 213b/11, 223a/15,
288b/7, 307b/14, 308b/3
tokķuz yüz é. 213b/11
yüz é. 288b/7, 307b/14
üç yüz é. tört 187b/25
élt- 1. iletmek, sevk etmek,
götürmek
é. 223b/23
é.- elinġ 217b/2
é.- eyin 245b/13
é.- inġizler 182b/5, 223b/5,
245b/8, 245b/9, 288a/6
é.- ip 256b/18, 265a/1,
281b/20, 297b/16, 307a/1
é.- ip édim 245b/12
é.- ip érđi 228b/15

é.- ipdürler 296b/19
é.- iptürler 213a/11
é.- key 183b/15, 271a/13,
273b/22, 290a/15, 290a/16,
294a/9, 299a/20
é.- keyler 187a/17, 234a/21,
238b/2
é.- keysén 196b/13, 259a/6
é.- keysizler 234b/8
é.- kil 223a/24, 228b/1,
228b/3, 236a/3, 264b/3,
304a/16
é.- me 196a/15
é.- megey 285b/3
é.- megeyler 263b/18
é.- megil 300b/8
é.- meŋgizler 298b/25
é.- mesek 242a/1
é.- mesmén 301b/3, 301b/4
é.- se 289b/18
é.- sek 205b/13
é.- seler 300b/24
é.- ti 246a/22, 271a/14,
281b/6, 282a/11, 283a/20,
305a/25
é.- tiler 196b/20, 234b/27,
236a/15, 241a/26, 245a/3,
260a/22, 279b/26, 299a/1
é.- tiŋg 293b/4
é.- tiŋgizler 288b/12,
302b/15, 303a/22

é.- tük 217a/13, 281b/11
é.- ür 214b/18, 223b/10,
238a/23, 253b/25, 254a/1,
256b/24, 294a/8, 296b/23,
297b/25
é.- ür édi 280b/24
é.- ür érdi 216a/5
é.- ür érdiler 186a/26,
201b/13, 209b/4
é.- ürbiz 293a/3
é.- ürler 232a/17, 238b/16,
270a/3, 302a/20, 307a/20
é.- ürmén 255b/3, 293a/26,
294b/18
é.- ürsizler 220b/2, 275b/8

2. taşımak, iletmek; yardımcı fiil

gümān é.- ip érdi 238b/8
farmān é.- key 263a/1
ārzū é.- keyler 261a/4
farmān é.- keyler 187a/19
farmānını é.- keyler 187a/16
gümān é.- keyler 238b/1
farmānını é.- megey 216a/18
farmānını é.- meŋgiz 232a/5
intizār é.- messizler 190b/25
gümān é.- tiler 207b/11,
247a/27, 247b/2
farmān é.- tiŋgizler 257b/1
şak é.- ür 253b/24
gümān é.- ür érdiŋgiz
269a/24

	gümān é.- ürbiz 222a/9		enāniyyat (Ar.) kendini beğenme,
	farmān é.- ürler 188b/23,		bencillik
	193b/19, 196b/9, 250a/16		e.+ dın 290b/11
	gümān é.- ürler 278b/21	éngse	ense; arka
	ārzū é.- ürler érđi 192b/14		é.+ side 246a/7
	farmān é.- ürsizler 280a/3		é.+ sidin 237a/3
éltmek	iletme, sevk etme		é.+ sini 263b/21
	é. 288b/14	ér	1. er, erkek, adam
	é.+ ke 275b/2		é. 193a/18, 204a/8, 206a/21,
éltür-	iletmek, sevk etmek		214a/5, 217b/3, 223a/23,
	é.- ür érdük 295a/4		223b/2, 249a/9, 278a/15,
émçek	meme		301b/11
	é.+ idin 240a/14		é.+ i 193a/17, 240a/26
	é.+ ke 272b/26		é.+ ler 193b/14, 193b/21,
émdi	krş. émdin		245b/27, 268a/4
	şimdi		é.+ lerdürler 199b/5
	é. 211a/19, 216a/12, 217b/2,		é.+ lerge 193a/18
	238a/10, 239b/8, 240b/2,		é.+ leridin 274a/14
	244a/13, 267a/9, 292a/7		é.+ leriniġ 195b/18
émdin	krş. émdi		é.+ lerni 271a/3
	şimdi		é.+ niġ 195b/18
	é. 243a/3	érleri	öyle erkekler, o erkekler
émgek	eziyet, zahmet; emek		é. 247a/15
	é. 208a/18, 277b/23, 284a/12	2. koca, eş	
	é.+ de 196a/7		é.+ i 237a/3, 237b/13
	é.+ din 205b/11		é.+ im 227a/24
	é.+ i 202b/2, 205b/9, 225a/4		é.+ lerimiz 279b/25
	é.+ idür 193a/21		é.+ lerimizge 280a/11
	é.+ ini 208b/26		é.+ niġ 253b/1
	é.+ iniġ 211a/6	ér-	krş. é-
	é.+ ke 203b/10		imek (yardımcı fiil); olmak
	é. kétermek 206b/3, 215a/4		

é.- di 184a/25, 187b/2,
190a/19, 191b/12, 192a/6,
193a/7, 198b/22, 200a/2,
202a/16, 214a/7, 215b/5,
224a/4, 224a/6, 225b/26,
225b/7, 226b/17, 229b/24,
230a/18, 233b/7, 234a/19,
235a/15, 235b/22, 236a/13,
236b/11, 244b/21, 246a/17,
246a/19, 246a/24, 246b/2,
246b/3, 249a/7, 255a/22,
258b/12, 259a/12, 260b/12,
261a/17, 261b/10, 264b/17,
264b/25, 264b/26, 265a/20,
265a/5, 266b/13, 269a/14,
276b/27, 278b/14, 280a/25,
280a/26, 280b/12, 280b/23,
281b/13, 281b/17, 282a/22,
282b/1, 282b/2, 283a/13,
283a/15, 293b/13, 293b/14,
294b/24, 296b/17, 296b/18,
297a/2, 297a/6, 297b/20,
298b/18, 298b/21, 299a/3,
300a/9, 302b/27, 303a/2,
305a/23, 305b/11, 305b/9,
306a/17, 306a/18, 307a/12,
307b/9
açılır é.- di 236b/27
âh kılguçı é.- di 201a/14
`ahd bağlap é.- di 182b/21
açar é.- di 196b/15
`aķīm é.- di 236a/25

`aksı é.- di 229a/25
alardın é.- di 254b/23
anda é.- di 245a/8
arada koyar é.- di 192a/21
ārām tutar é.- di 269a/21
ārzū éltürler é.- di 192b/14
`aşā é.- di 294b/8
astıdın é.- di 230a/20
aytarlar é.- di 188a/19
aytıp é.- di 183b/15, 217b/7,
227b/24, 244a/27, 283a/21
aytmas é.- di 245a/18
aytur é.- di 185b/20, 189a/10,
196a/10, 201a/15, 217b/10,
217b/12, 229a/20, 266a/11,
277b/8, 279a/12, 282a/24,
285b/9, 293a/13, 295b/19,
295b/6, 301a/27, 302a/5
ayturlar é.- di 192b/25
az kılmas é.- di 301a/16
bağlanıp é.- di 239b/13
bağlap é.- di 302a/4
bar é.- di 185a/27, 188a/18,
189a/10, 195a/1, 199a/3,
202a/21, 203a/17, 225a/15,
227a/14, 228b/19, 258b/23,
260a/8, 261b/12, 270b/3,
276b/23, 277b/6, 282a/23,
291a/23, 301a/18, 302b/25,
306a/13, 306a/18, 306b/2,
306b/3
barıp é.- di 305a/18

barur é.- di 304b/11, 304b/3,
305a/12, 306b/10, 306b/12
bas émes é.- di 193b/12
batar é.- di 306b/14
béri é.- di 200a/20
bérklik é.- di 234a/12
bérür é.- di 301a/15
bikr é.- di 306b/3
bilür é.- di 186b/21
bilürlar é.- di 188b/1
bitiglig é.- di 228b/16
bitip é.- di 187a/4
bolmasa é.- di 259a/19
boyıda é.- di 216a/25
bu é.- di 277b/9
burun é.- di 259b/10, 271a/19
buyurur é.- di 266b/19,
295b/13
bütün é.- di 235b/7
cavāb bérür é.- di 201a/15,
301a/27
cihatı é.- di 301a/19
cihatıdın é.- di 227a/16
cilā kılmığı é.- di 194a/21
cümladın é.- di 229a/19
cümlesıdın é.- di 186b/22,
195a/18, 225a/11
da'vat kıılır é.- di 266a/17
dānā é.- di 200a/24
çaqlıg é.- di 206a/16, 228b/18
çaparlar é.- di 190a/25
éltip é.- di 228b/15

éltür é.- di 216a/5
émes é.- di 201a/7
éski kıılmas é.- di 297b/22
éşitip é.- di 240a/16
éşitküçi é.- di 282a/15
éşitür é.- di 227a/14
évi é.- di 236b/12
gümān éltip é.- di 238b/8
hamol é.- di 260a/24
harc kıılıp é.- di 302a/2
harāb bolmas é.- di 302a/7
harām é.- di 182b/1, 188a/14
haṭībi é.- di 229b/25
hatunı é.- di 223b/1, 259a/5
hatunları é.- di 228a/11
hācatı é.- di 242b/7
hāzır bolmasa é.- di 285b/9
hüküm étilür é.- di 206b/18,
231b/10
i'tibār éterler é.- di 188a/20
igirür é.- di 277b/7
īmān éterler é.- di 188b/6
istiğfār kıılır é.- di 201a/1
kıalıp é.- di 202a/19
kamāl é.- di 238a/7
karamıdın é.- di 194b/1
kıarı é.- di 227a/15
kıarındaş é.- di 233b/27
kıarındaşı é.- di 245a/5
kıatıqlıg é.- di 201b/12
kıaytarur é.- di 253b/2,
297b/21, 301a/26

k̄adır . - di 302a/8
 k̄afir . - di 301a/10
 kelip . - di 205b/19, 227a/2,
 232a/14, 264a/8
 kelmegey . - di 192b/15
 kelur . - di 199b/3, 206b/19,
 240b/20
 kerek . - di 234a/8
 kereklig . - di 186a/26
 kilur . - di 186b/27
 kilurlar . - di 189b/20
 kirip . - di 304b/15
 kii . - di 219a/22
 kitablari . - di 255b/17
 koula algay . - di 293b/24
 kokdin . - di 228b/14
 kongleki . - di 245b/8
 koprek . - di 182a/1
 korer . - di 260a/15, 260a/23
 korgui . - di 282a/16
 kormese . - di 236b/20
 korsetmes . - di 210b/12
 korsetse . - di 257a/8
 korsetur . - di 190a/22,
 267b/5
 korunur . - di 219a/24,
 308a/21
 korup . - di 246b/18, 289a/16
 kuru bolur . - di 304b/4
 kurur . - di 304b/12
 kuyukda . - di 235b/13
 ku tmes . - di 301a/16
 lafzi . - di 219b/1
 lam'asi . - di 236b/22
 mab'u . - di 276a/27,
 290b/27
 mafhar . - di 184a/26
 ma'lum kilip . - di 215b/15
 ma'um . - di 291b/3
 martabada . - di 244b/8
 maraba . - di 243a/8
 mavci . - di 230b/9
 mavkf . - di 201b/22
 mayl kilip . - di 201b/19
 mayl kilsag . - di 291b/4
 minip . - di 185b/15
 mu'azzab bolsa . - di 210b/11
 mukarrar . - di 228b/19
 mukim bolaylar . - di
 293b/23
 munaf . - di 223b/14
 musahar . - di 299a/20
 mutaavvir emes . - di 201b/7
 muttaf . - di 223b/15
 mutarib . - di 189a/15
 mubahat korsetur . - di
 184a/26
 mu'min . - di 301a/10
 mujde . - di 226b/26
 muahada kilip . - di 260a/25
 muta'accib . - di 227a/18
 mutavaccih . - di 238b/19

müvakkili kılmasa é.- di
249b/1
nacāt tapıp é.- di 239b/22
namāz kıılıp é.- di 195b/25
namāz oqur é.- di 199b/3
nāzil bolup é.- di 198a/16
né é.- di 262b/25
néteg é.- di 214a/8, 247a/21,
270a/24
nihāyatı é.- di 260a/6
oqumasam é.- di 206a/14
oqur é.- di 185a/23, 186b/22,
199a/4, 200a/19, 295b/19
oqurlar é.- di 187a/13
ol é.- di 183a/24, 199a/14,
223a/21, 227b/2, 264a/8,
269a/10, 272a/9, 280b/21,
289a/17, 298b/12, 300a/27
olturup é.- di 202a/21,
266a/21
öğretür é.- di 296a/2
ögürür é.- di 302a/1
öltürölüp é.- di 194a/26
öltürürler é.- di 201b/13
öter é.- di 200a/18, 201b/14
ötüp é.- di 241b/3
paydā bolur é.- di 304b/11
paymānası é.- di 243a/17
pāk é.- di 305a/27
pişürür é.- di 223a/21
ravşan bolur é.- di 190a/6
sū'al kıılıp é.- di 233a/14

şābit é.- di 294b/14
şādır bolur é.- di 189a/21
sā'at é.- di 282a/7
söz térer é.- di 192a/20
sözge kéltürülgey é.- di
252a/27
şahr é.- di 186a/26
şahrıda é.- di 237b/8
tacammüllük bolup é.- di
215b/6
ta'accübdin é.- di 227a/17
ta'alluq é.- di 184a/24,
215b/5
ta'n kıılır é.- di 191b/12
ta'zır é.- di 243b/8
tağyır tapıp é.- di 298a/27
taşşıs bérür é.- di 266a/12
tapmas é.- di 280a/25
tartīb bérıp é.- di 223b/3
téng é.- di 301a/21
tıyar é.- di 275a/2
tıyguçı bolur é.- di 184b/24
tiler é.- di 199a/9, 213b/23,
283b/6, 305b/16, 306b/8
tilerler é.- di 190a/26
tilese é.- di 206a/13
tileseler é.- di 190a/14,
285b/9
tileseng é.- di 305b/19
tohtar é.- di 223b/8
tola é.- di 244b/12

tökülür é.- di 196b/16
turup é.- di 185a/25, 227a/13
tutar é.- di 304b/3
tutkay é.- di 234a/8
tutmaydur é.- di 259b/10, 276b/22
tügel é.- di 223b/26
tüşer é.- di 297b/21
tüşmes é.- di 297b/22
tüşüp é.- di 302a/3
ufralıp é.- di 298a/27
urar é.- di 219a/24, 266b/1, 266b/2, 302a/5
uruşur é.- di 306b/2
ümîd tutup é.- di 227b/14
üstidin é.- di 230a/20
va'da béríp é.- di 201a/9
va'da kılıp é.- di 200b/27
vücüdka kélip é.- di 198a/23
yaşlıg é.- di 186b/22
yavuk é.- di 201b/16, 260a/27
yād étılıp é.- di 198b/20
yādıga bérür é.- di 195b/24
yémes é.- di 227a/10
yer é.- di 302a/2
yeri é.- di 291b/13
yéter é.- di 236b/27, 265b/2
yetip é.- di 245b/9
yétip é.- di 201b/17, 223a/21
yétmes é.- di 185b/23, 189a/4
yiberilgeni é.- di 210b/24
yiberilür é.- di 271a/4
yiberip é.- di 191b/7
yoğ é.- di 208b/25, 224a/9, 226a/25, 229a/19, 230a/24, 230b/10, 257a/22, 257a/23, 259a/13, 266b/13, 302b/15, 303a/17
yol tapmas é.- di 183a/21
yolbars dék é.- di 298a/12
yolıdın é.- di 227a/26
yük kötergüçi é.- di 201a/15, 227b/11
yürür é.- di 215b/5, 223b/7
yüz évürür é.- di 285b/5
zâhidleridin é.- di 194b/7
é.- diler 203a/1, 214a/4, 225b/19, 226b/4, 234a/1, 235b/14, 236a/11, 252b/10, 253a/13, 255b/12, 266a/12, 270a/16, 278b/15, 281a/1, 285b/14, 296b/19, 296b/24, 297a/21, 298b/11, 299b/7, 305b/15, 306b/16, 307a/2, 307a/9
açmas é.- diler 305b/11
`âdat kılıp é.- diler 214a/16
ağrıg é.- diler 246a/13
`ahd kılıp é.- diler 182a/17
`ahd sındurmaydur é.- diler 182a/2
ahlı é.- diler 224b/19
ahlıdın é.- diler 278b/15
altmış é.- diler 193a/10

alur é.- diler 229a/10,
289a/27
`amal kıılır é.- diler 202b/14,
278a/12
amīn é.- diler 265b/5,
279b/16
amīn émes é.- diler 279b/21
and içişkenleri é.- diler
183a/25, 183a/26
anda é.- diler 207a/24
arasında é.- diler 237b/16
arturmas é.- diler 190a/24
arturur é.- diler 236a/19
aşrāfıdın é.- diler 257a/3
aşukmaklıgını kıılır é.- diler
248b/17
aşukur é.- diler 248b/13
`ayb kıılır é.- diler 253a/27,
302a/25
aylanur é.- diler 258b/24
aytar é.- diler 265b/10
aytıp é.- diler 255a/20
aytmas é.- diler 294a/12
aytsa é.- diler 270a/15
aytur é.- diler 185b/16,
188a/20, 190a/19, 217b/6,
220b/10, 223b/7, 223b/8,
226b/18, 228a/27, 229a/25,
229a/26, 229b/24, 235a/1,
236a/16, 237b/14, 238b/7,
247a/5, 253b/1, 254b/20,
258b/24, 260a/1, 261b/18,

262a/1, 265a/9, 268b/24,
269b/12, 272a/9, 274a/7,
276a/5, 278b/15, 280b/15,
293b/20, 295b/25, 299a/10,
304b/22
ayturlar é.- diler 278b/18
`azāb tartıp é.- diler 279b/2
azı é.- diler 232b/2
bağlamaydur é.- diler
198b/22
bağlar é.- diler 209b/4,
305b/10
bar é.- diler 189a/2, 190a/15,
193a/22, 193a/23, 193a/27,
193b/13, 194b/23, 195b/11,
197a/17, 204b/12, 205a/9,
210a/6, 213b/7, 214a/24,
216b/18, 219b/26, 220b/25,
221b/6, 224b/19, 226a/8,
226b/9, 230b/10, 232b/6,
236a/10, 241a/11, 241a/16,
241a/26, 247a/22, 256a/6,
261b/4, 264a/27, 264b/1,
264b/13, 264b/20, 265a/18,
265b/17, 265b/3, 265b/4,
265b/9, 266a/16, 269a/4,
270a/10, 270a/6, 270a/7,
270b/12, 272b/8, 276a/16,
276a/20, 277b/7, 278a/12,
279b/14, 280a/19, 280b/26,
296b/14, 306a/2

barur é.- diler 235b/14,
261b/26, 262b/7, 284b/4,
293b/22, 305a/24
başar é.- diler 271a/7
bay'at éter é.- diler 200a/4
bélgüleri é.- diler 230a/21
bérür é.- diler 184a/23,
264b/12, 277b/26, 283b/26
bilür é.- diler 297b/9
bitip é.- diler 296b/18
bolğay é.- diler 261a/5
bolsa é.- diler 229b/27,
286b/19, 286b/23, 293b/21
bolur é.- diler 259a/20
burun é.- diler 232b/1,
255b/11
buyurur é.- diler 255a/19,
300b/10
buzuqluğ kılur é.- diler
276a/21
cumas é.- diler 186a/15
dāhıl é.- diler 264b/27
dér é.- diler 201b/11
çıkmas é.- diler 285b/14
éltür é.- diler 186a/26,
201b/13, 209b/4
éşite algay é.- diler 221b/2
fācırrađı é.- diler 258a/17
fāl tutar é.- diler 283b/25
ferişteler é.- diler 186a/4
fıkr kılmas é.- diler 289b/1
fıkrī kılmaslar é.- diler 248b/6

ğārat kılur é.- diler 252b/11
ğāyıb é.- diler 265a/3
halāk bolmasa é.- diler
205b/21
ħalāl étip é.- diler 188a/26
ħalāl tutar é.- diler 188a/19
ħamla kılur é.- diler 185b/16
ħarc éter é.- diler 285b/1
ħarām tutar é.- diler 188a/19,
188b/5
ħatā kılur é.- diler 293b/18
ħatun é.- diler 237b/7
ħatunı é.- diler 223a/26
ħāzır é.- diler 245b/17
ictināb étmes é.- diler
186a/15
i'tibārsız tutar é.- diler
245a/18
i'tibār kılmas é.- diler 256a/8
i'tirāf körsetmes é.- diler
209a/22
içer é.- diler 279b/19
iftirā kılur é.- diler 221b/6
ihtilāf kılur é.- diler 280b/27
ilgeri é.- diler 193b/7
iltimās éter é.- diler 184b/23
īmān kéltürmes é.- diler
217b/21
īmān kéltürmeydür é.- diler
223a/27

īmān kéltürüp é.- diler
192a/16, 218a/10, 225b/6,
230a/13
īmān kéltürür é.- diler
217b/20
ini é.- diler 301a/9, 305b/24
işbāt kıılır é.- diler 295b/23
istegey é.- diler 286b/23
ister é.- diler 207a/4
istib'ād kıılır é.- diler 288b/2
istihzā kıılır é.- diler 219b/27,
261b/5, 270a/10
iş kıılır é.- diler 305b/25
izā' tapıp é.- diler 183b/14
izdiḥām kıılır é.- diler
259a/19
қаңар é.- diler 261b/27
қалса é.- diler 205b/21
Kan'āniler é.- diler 244a/25
kasb éter é.- diler 197a/17
kasb kıılır é.- diler 195b/11,
205a/10, 265b/9
қавирақ é.- diler 193a/23
қавмі é.- diler 193b/10
қайғулуқ é.- diler 183b/16
қайтарғай é.- diler 232b/1
қайтарур é.- diler 183a/11,
277b/8
kāfir bolur é.- diler 204b/13,
213b/7

kāfir é.- diler 186a/6, 222a/1,
230a/14, 232b/4, 256a/20
kāfirler é.- diler 203a/19,
254a/16
kāhillig kıılır é.- diler 188b/12
қā'il é.- diler 299a/10, 299b/5
kéltürüp é.- diler 195a/9
kéltürür é.- diler 186a/23
kélür é.- diler 266a/21
kēngeş étür é.- diler 192b/14
késer é.- diler 229a/10,
265b/4
kéter é.- diler 249b/2
kétergey é.- diler 286b/24
қілмас é.- diler 294a/11
қілur é.- diler 216b/18,
219a/12, 220a/13, 220b/25,
256a/9, 261b/11, 266a/16,
272a/18
қисм é.- diler 229a/17
kīnesiz é.- diler 194a/22
kirer é.- diler 307a/8
kirgüçiler é.- diler 265b/7
kirip é.- diler 298b/4
қиші é.- diler 185b/7, 193a/10,
196b/17, 223b/2, 266a/12,
299b/14
қопup é.- diler 189a/25
қорқар é.- diler 214b/25,
307b/18

korçutur é.- diler 190a/27,
211a/4
koyar é.- diler 255a/21
koymaslar é.- diler 185b/17
koprek é.- diler 193a/24
korer é.- diler 186a/4, 256a/8
korse é.- diler 266a/21
korsetmes é.- diler 294a/13
korsetür é.- diler 184b/21,
205b/5, 219b/27, 220a/14,
261b/27, 266b/18
korüp é.- diler 241a/21,
279b/2
kotür é.- diler 306a/12
koz tutçuçısı é.- diler 226b/10
küler é.- diler 263b/25
mab'üs é.- diler 225b/19
makr kıılır é.- diler 246b/22
maşgöl bolur é.- diler
295b/14
Mışrda é.- diler 216b/1
muḥātabı é.- diler 239b/17
muḥliş émes é.- diler 220b/25
muḥtāc é.- diler 306b/7
mutavaqqı' émes é.- diler
269a/18
muttafiḳ é.- diler 206b/14
muttaham tutar é.- diler
255b/24
muttaḥḥid é.- diler 206b/15
muvāfaḳat étmeydür é.- diler
223a/27

mübāḥāt kıılır é.- diler
302a/25
mübtalā é.- diler 207a/3,
261b/6
mü'min é.- diler 214a/5
münāfiḳlar é.- diler 189b/18
mün'im bolup é.- diler 232b/4
münkir é.- diler 209a/21,
294a/20
müşrik é.- diler 213b/9
mütāba'atını kıılır é.- diler
201b/15
nahb bérür é.- diler 185b/16
naslıdın é.- diler 258b/25
nāla kıılır é.- diler 217b/5,
217b/8
nisbat éter é.- diler 192a/18
oḥşaş é.- diler 283b/15
oḳup é.- diler 295a/23
oḳur é.- diler 225b/14,
230b/11, 238b/8, 278b/16
oynar é.- diler 305a/21
öğrenip é.- diler 188a/14,
240b/20
öl kıılır é.- diler 201b/14
ölgen bolsa é.- diler 244b/20
öltürür é.- diler 255a/20,
285b/1
öter é.- diler 223a/8
ötkerür é.- diler 188b/10,
279b/17
parḥiz éter é.- diler 241a/11

paymāna kılp é.- diler
243a/10
rağbatsız é.- diler 236a/12
sacda kılguçılar é.- diler
246a/23
saçar é.- diler 289a/21
sağmur é.- diler 265b/6
sağır é.- diler 221b/3
salur é.- diler 190a/27
sanar é.- diler 236a/8
sargardān bolur é.- diler
264b/20
satıp alur é.- diler 229a/10
şaykal urar é.- diler 278b/15
sékkiz é.- diler 226b/22
sındurup é.- diler 181b/26
soğur é.- diler 221b/4
soᅡg kalıp é.- diler 198a/15,
201b/22
soᅡg kélür é.- diler 262b/8
sorar é.- diler 211b/2,
269b/11
susap é.- diler 225a/13
şak kılpur é.- diler 264b/1
şerik éter é.- diler 297b/10
ta'accüb kılpur é.- diler
246a/11
taᅡaddī kılpur é.- diler 220b/10
takşir kılpur é.- diler 288a/10
takzib étip é.- diler 214a/15
takzibin étip é.- diler 214a/17

talaşur é.- diler 299a/9
talkin ala alğay é.- diler
293b/25
tang-ı 'ayş é.- diler 194a/24
tanımağuçılar é.- diler 241b/2
tanur é.- diler 216a/25
tapınur é.- diler 226a/8,
230b/11, 231b/4, 256a/6,
268a/27, 288b/15
tapmas é.- diler 196b/16,
307a/17
tapşurup é.- diler 242a/9
tarci' kılpur é.- diler 184b/22
tartar é.- diler 219a/12,
235a/5, 236a/8, 266a/20
tatturur é.- diler 255a/18
tayyār kılpur é.- diler
190a/14
téğürmes é.- diler 227a/8
téğürüp é.- diler 183b/14
tévelig é.- diler 201b/12
tıyar é.- diler 232b/3
tilemes é.- diler 201b/10
tiler é.- diler 189b/10, 253b/6,
277b/25, 285b/4, 294b/26
tilese é.- diler 223b/7
toğur é.- diler 276a/17
tutar é.- diler 283b/25
tutқан é.- diler 255a/13
tüşmes é.- diler 189a/4
uluğları é.- diler 189b/16,
192a/3

urar é.- diler 235a/5, 266b/13,
269a/21
uruş kılması é.- diler 188a/14
uykuda é.- diler 300a/10
üleştürür é.- diler 191b/2
ünder é.- diler 226b/11
va'da kılıp é.- diler 194b/22,
210a/3
yasap é.- diler 215a/18,
269a/5
yaşurun tutar é.- diler
298b/11
yavuğ émes é.- diler 307a/16
yér é.- diler 219a/9, 237b/19,
279b/18, 280b/25, 307a/9
yéter é.- diler 267b/6
yétip é.- diler 215b/26
yétkürür é.- diler 217b/10,
217b/6, 255a/19
yığlar é.- diler 235a/24,
246a/16
yiberür é.- diler 269b/10
yoğ é.- diler 205b/20,
210b/17, 221b/2, 221b/3,
226b/16, 228b/19, 269a/18,
279a/5, 302a/7
yol azar é.- diler 264b/21
yonar é.- diler 265b/4
yüzlendürür é.- diler 186a/27
zılm kılar é.- diler 270a/8
é.- dim 233b/6, 257a/27,
276b/23

aytıp é.- dim 257a/22
bağar é.- dim 233b/7
ğarı é.- dim 259b/2
kiğig é.- dim 285a/10
mab'üş émes é.- dim 206a/17
oğur é.- dim 206a/17
uyalur é.- dim 276b/22
yasamağay é.- dim 302a/6
yétkürür é.- dim 244b/20
yiberilip é.- dim 225a/25
é.- dıng 285a/8, 291b/1
alur é.- dıng 305b/20
aytıp é.- dıng 305b/21
bar é.- dıng 226a/3
bérip é.- dıng 264b/1
bilür é.- dıng 190a/7
buyurup é.- dıng 224a/6
ilgerilik körssetmeğey é.- dıng
190a/6
tapmas é.- dıng 291b/5
bar é.- dıngiz 269a/25, 270a/3
bilmes é.- dıngiz 275a/13
cāhil é.- dıngiz 245a/21
ğümān éltür é.- dıngiz
269a/24
é.- dıngizler 282b/13
'amal kılar é.- dıngizler
198b/20, 269b/7, 270a/3
ant içer é.- dıngizler 259b/27

aytmas mu é.- dīngizler
243b/11
bar é.- dīngizler 187b/21,
197a/7, 198b/20, 269b/7,
277b/21
dānā é.- dīngizler 206a/18
hīlāf kıılır é.- dīngizler
269a/25
ister é.- dīngizler 240a/26
kaçkuçılar é.- dīngizler
185b/13
kasb éter é.- dīngizler
211a/24
kāfir é.- dīngizler 269b/6
kıılır é.- dīngizler 187b/21,
197a/8
koyup é.- dīngizler 187b/19,
243a/19
kōrsetür é.- dīngizler 211a/20
nādānlar é.- dīngizler 245a/20
oğurlap é.- dīngizler 243b/17
şabrlıg é.- dīngizler 251b/10
şerik kıılır é.- dīngizler
257b/3
tapınmas é.- dīngizler
276a/10
tapınur é.- dīngizler 208b/21,
276a/11
tiler é.- dīngizler 240a/25
tofrağ é.- dīngizler 287b/24

turup é.- dīngizler 260a/2
yoğ é.- dīngizler 259b/26
é.- dük 257a/7, 296b/2
ʿamal kıılğay é.- dük 269b/5
aytur é.- dük 192b/27, 193a/2
bar é.- dük 193a/1, 208b/23,
257a/4, 276a/7, 304b/12
bār é.- dük 244a/23
bērip é.- dük 251a/25
bilür é.- dük 307a/13
bolğay é.- dük 261a/8
éltürür é.- dük 295a/4
éşitmes é.- dük 208b/24
éşitür é.- dük 276a/8
hārām kıılmas é.- dük 270a/13
havz kıılır é.- dük 193a/2
ihāta tutup é.- dük 307a/11
ilgerilik tutar é.- dük 235a/27
kādır émes é.- dük 197a/12
kélür é.- dük 189b/24
kıılıp é.- dük 298a/26
kıılmaydur é.- dük 307a/5
koyup é.- dük 244a/25
kōrer é.- dük 226a/4
kōrmes é.- dük 208b/24
kōrmeydür é.- dük 239a/19
kōrsetür é.- dük 257a/9
muḥīṭ é.- dük 307a/13
muvāfaqatlıg kōrsetür é.- dük
189b/25

mühkam kıılmağay é.- dük 291b/1	és	akıl, beyin é. 208b/25
nafağa kıılur é.- dük 265b/19	és-	esmek é.- di 269a/11
oyın éter é.- dük 193a/2		é.- er 207a/13, 207a/15
ögretip é.- dük 242b/10		é.- se 256b/18
paydā kıılmaydur é.- dük 307a/5	éski	eski é. 267a/7
tapınmas é.- dük 270a/11		é. bolğan 294a/25
tapınur é.- dük 276a/12, 276a/7		é. kıılmas érđi 297b/22
tatturur é.- dük 291b/4	ésrük	sarhoş é. 298a/6
tiler é.- dük 226a/5, 304b/13		
urup é.- dük 214a/18	ésrüklik	sarhoşluk é.+ idin 264b/21
ümīd tutar é.- dük 226a/6		
yaratıp é.- dük 302b/15	és-	çözmek, bağılı bir şeyi açmak é.- ken 277b/10
yer tutup é.- dük 304b/8		é.- kenni 277b/8
yiberür é.- dük 271a/4, 293b/23, 293b/24	ésşek	eşek é. 231a/6
yoğ é.- dük 243a/22		é.+ din 194a/14
mağrūr é.- ür 184a/22		é.+ ke 194a/12
tahđīdi é.- ür 214a/10		é.+ lerni 267a/24
é.- ürler 303a/27		
érī (T.+F.) bir erkek, bir adam é. 228a/13	eşfāk	(Ar.) şefkatli, çok merhametli e.+ ı 306a/26
érit- eritmek é.- ürsizler 250b/21	eşik	kapı, eşik é. 237a/1, 237a/3, 260a/18, 263b/10, 263b/11
éritil- eritmek é.- gen 251a/1, 276a/23, 300b/23, 307b/14		é.+ din 242a/23, 261b/13, 261b/14
érlık meni, er suyu é.+ i 307a/22, 307a/23 é. suydın 267a/5		é.+ dür 263b/2, 263b/9 é.+ i 267a/16, 281a/9, 292a/14, 297b/24

é.+ ide	185a/26, 189a/7, 189a/8, 202a/22, 283a/5	é.+ ni	186b/1
é.+ ide édi	234b/19	éşil-	çözülmek
é.+ idin	200a/18, 244a/1, 251b/7, 263b/24, 276a/14, 296b/18, 296b/21	é.- genlerdür	277b/5
é.+ ige	189a/7, 189a/9, 228a/4, 228a/7, 243b/14, 263b/2, 264b/12, 296b/20, 299a/21	éşit-	işitmek, duymak
é.+ in	258b/19	é.- e algay érdiler	221b/2
é.+ ini	228a/21, 260a/22, 261b/16, 297b/17, 297b/18, 298a/20	é.- inġizler	224b/24
é.+ ke	236b/27	é.- ip	231b/26, 234b/1, 244b/14, 264a/8
é.+ lerdin	242a/25, 242b/4, 263b/3	é.- ip édi	187a/2
é.+ leri	257a/12, 262a/3	é.- ip érdi	240a/15
é.+ leridin	251b/8, 269b/8	é.- ipbiz	238b/22
é.+ lerini	258a/13, 261a/7	é.- ipmén	187a/1
é.+ leriniġ	303a/11	é.- kendin	206a/4, 209b/27, 211a/26, 276b/25
é.+ lerni	236b/13	é.- key	182b/14, 221b/19, 221b/20, 221b/21, 240a/16, 261b/24
é.+ ni	260a/23, 260a/24, 260a/25	é.- keyler	182b/17, 211b/9, 213a/18, 272b/20
é.+ niġ	185a/26, 228a/22	é.- küçi	213a/2
éşikçi	eşikçi, kapıcı	é.- medi	260a/14
é.+ ni	240b/18	é.- mediler	279a/24, 283a/12
é.+ si	222a/18	é.- medinġ	216a/14
éşikī	(T.+F.) bir kapı, bir eşik	é.- medinġizler	257b/2
é.	257a/10, 261b/13	é.- megenlik	282b/1
é.+ din	263b/12	é.- megey	236a/4, 303b/25
		é.- megeyler	287b/1, 295b/17, 297a/15
		é.- mes	221b/23, 287a/8
		é.- mes érdük	208b/24
		é.- mese	210b/8

é.- meseng 286a/22	éşitküçi işiten, duyan; uyan, riayet eden
é.- mesler 268b/11, 294a/12	é. 217b/2, 221b/14, 282a/12
é.- meydürler 182b/17	é.+ dür 192a/24, 197b/9, 198b/10, 238a/23, 300a/16
é.- meysén 246b/23	é. érdi 282a/15
é.- seler 233b/11, 252a/1, 278b/12	é.+ lerdin 304a/11
é.- seing 284a/10	é.+ si 192a/25, 259b/4
é.- ti 211a/26, 227a/15, 227a/22, 234a/10, 234b/15, 235a/25, 236a/17, 237a/10, 237b/14, 238a/15, 240b/22, 242b/27, 243a/2, 281b/24, 281b/27, 282a/2, 296b/25	éşitmegüçi işitmeyen, duymayan
é.- tiler 189b/16, 228b/10, 234a/4, 286b/26, 289a/25	é.+ ge 221b/17
é.- tim 253b/22, 286a/22	éşitmek işitme, duyma
é.- ting 190a/5, 286a/25	é. 210a/24, 221b/18, 275a/17, 308a/4
é.- tük 287a/11	é.+ i 203a/25, 218a/4, 295b/1
é.- ür 192a/19, 192a/21, 192a/23, 221b/23, 274b/18	é.+ idin 220a/26, 221b/17, 221b/3, 287b/4, 296a/23
é.- ür édi 278b/16	é.+ ige 308a/4
é.- ür érdi 227a/14	é.+ ke 239a/1, 308a/4
é.- ür érdük 276a/7	é.+ ni 294a/13
é.- ürdiler 200a/21	é.+ ning 303b/26
é.- ürler 287b/6	éşitmeslik işitmeme, duymama
é.- ürürler 287b/5	é.+ i 221b/17, 308a/3
éşitil- işitilmek, duyulmak	éşittür- işittirmek, duyurmak
é.- gen 261b/24	é.- di 282a/13
é.- genige 300a/16	é.- ürsén 210a/21
é.- ür 225a/5	éşittürmek işittirme, duyurma
	é.+ ige 210a/22
	éşittürmeklik işittirme, duyurma
	é.+ i 290b/6
	eşk (F.) gözyaşı
	e.+ din 196b/15
	e.+ ini 279a/12

<p>ét et</p> <p>é. 237b/19, 267a/14, 273a/7, 279a/10</p> <p>é.+ i 273a/5, 280a/4, 294a/14, 294a/21, 306b/17</p> <p>é.+ lerini 294a/16</p> <p>ét- etmek; yardımcı fiil</p> <p>mu'āraza é.- e almasaṅgız 209b/22</p> <p>muḳarrar é.- eling 307b/2</p> <p>şabrsızlıĝ é.- eling 257a/10, 257a/13</p> <p>artuḳ é.- er 203a/16</p> <p>intikāl é.- er 208b/5</p> <p>işbāt é.- er 253b/16</p> <p>muhayyā é.- er 290a/9</p> <p>şābit é.- er 253b/24</p> <p>şerīk é.- er 274a/10</p> <p>taşdıĝ é.- er 210a/9</p> <p>mazbūt é.- er édi 241a/14</p> <p>bay'at é.- er érdiler 200a/4</p> <p>ḫarc é.- er érdiler 285b/1</p> <p>iltimās é.- er érdiler 184b/23</p> <p>kasb é.- er érdiler 197a/17</p> <p>nisbat é.- er érdiler 192a/18</p> <p>parhīz é.- er érdiler 241a/11</p> <p>şerīk é.- er érdiler 297b/10</p> <p>ta'bīr é.- er édi 238b/10</p> <p>kasb é.- er érdingizler 211a/24</p> <p>oyın é.- er érdük 193a/2</p>	<p>andişa é.- erler 204b/24</p> <p>ḫalāl é.- erler 188a/27</p> <p>ḫarām é.- erler 188a/25</p> <p>muḳarrar é.- erler 272a/3</p> <p>sa'y é.- erler 191b/27, 258b/9</p> <p>tahdīd é.- erler 237a/10</p> <p>i'tibār é.- erler érdi 188a/20</p> <p>īmān é.- erler érdi 188b/6</p> <p>ta'ammül é.- ersén 234b/4</p> <p>ta'hīr é.- erler érdi 188a/18</p> <p>é.- ersizler 209a/12</p> <p>halāk é.- ersizler 227b/7</p> <p>işbāt é.- ersizler 224b/11</p> <p>saĝış é.- ersizler 207a/8</p> <p>yād é.- ildi 185a/11</p> <p>é.- ingizler 213b/15, 282a/23</p> <p>āzād é.- ingizler 217b/7</p> <p>farz é.- ingizler 226a/11</p> <p>intizār é.- ingizler 185a/13, 206b/25, 218a/7, 230a/11</p> <p>maĝlūb é.- ingizler 282b/11</p> <p>mülāḫaza é.- ingizler 218a/1</p> <p>parhīz é.- ingizler 270a/20</p> <p>saĝış é.- ingizler 235a/4</p> <p>zabt é.- ingizler 240a/11</p> <p>é.- ip 293a/7</p> <p>ḫarāb é.- ip 215a/18</p> <p>maşrūf é.- ip 232b/5</p> <p>mustazhir é.- ip 214b/10</p> <p>mülāḫaza é.- ip 202a/23</p> <p>vidā' é.- ip 227b/18</p>
--	--

izhārımı é.- ip édingizler
193a/6
ḥalāl é.- ip érdiler 188a/26
takzīb é.- ip érdiler 214a/15
takzībın é.- ip érdiler 214a/17
halāk é.- ipdür 255b/14
ḥarām é.- ipdür 188b/2
é.- ipdürler 204b/7, 220b/24
‘aṭā é.- ken 229b/3
bélgü é.- ken 228b/15
é.- ken bolğaylar 204b/8
bāṭıl é.- keni 292a/24
é.- kenidin 293a/4
é.- key 221a/17
‘amal é.- key 221b/21
az é.- key 261a/27
‘azāb é.- key 214b/26
ğarḳ é.- key 290a/22
halāk é.- key 230a/10
hīç é.- key 214b/16
mūna‘am é.- key 283a/22
ravşan é.- key 201a/19
tabāh é.- key 214b/16
vācib é.- key 222a/3
asbābını é.- keyler 196b/7
‘ayb é.- keyler 183a/19
fehm é.- keyler 203a/2
ḥōşnūd é.- keyler 192b/6
ilzām é.- keyler 206a/7
ma‘ṭūf é.- keyler 188b/11
örtüglüg é.- keyler 222a/13

rücū‘ é.- keyler 214b/26
şabr é.- keyler 257a/12
sağış é.- keyler 183a/17,
205a/1
tamām é.- keyler 188a/27
taşdıḳ é.- keyler 303b/9
yoḳ é.- keyler 282b/24
āğāh é.- keysizler 267a/1
ārāyiş é.- keysizler 267a/25
é.- medi 217a/9
asıḡ é.- medi 273b/6, 298a/24
sūd é.- medi 230b/9
yād é.- medi 275b/11
sitam é.- medük 230b/8
e.- megey 241a/22
asıḡ é.- megüsidür 210a/4
asıḡ é.- mes 209b/11, 222b/15
ihtimām é.- mes 288a/20
küç é.- mes érđi 301a/16
ictināb é.- mes érdiler
186a/15
bar é.- mesdin 292a/8
zāyi‘ é.- mesdür 202b/8
taşdıḳ é.- mesler 221a/15
fehm é.- mesler 203b/4
sağış é.- messizler 204b/2,
247a/25
ta‘aḳḳul é.- messizler 206a/18
asıḡ é.- mestür 218a/22
muvāfaḳat é.- meydür érdiler
223a/27
‘ahd é.- meysizler 182b/4

é.- miş bolğaylar 192a/11		tamarrüd é.- tiler 209a/18
ant é.- se bolğay 263a/19		tark é.- tiler 193a/15
yavuq é.- se bolur 288a/1		é.- tîngizler 245a/16
é.- senġ 236a/1		mufaşşal é.- tük 303b/3
adā é.- senġizler 222a/20		paydā é.- tük 262a/4
şükr é.- senġizler 255b/2,		kéngeş é.- ür érdiler 192b/14
255b/3		taşbîh é.- ürler 249b/18
āgāh é.- ti 255a/24		arāzil é.- ürsizler 222b/6
‘aķīm é.- ti 224b/18	étek	krş. étkek
andīşa é.- ti 227b/23		etek
da‘vat é.- ti 214b/23		é.+ i 235a/12
ħalāl é.- ti 188a/18		é.+ ide 216a/18
ħarām é.- ti 188a/17		é.+ ige 235a/7, 243a/3,
ilķā é.- ti 214a/26		266a/26
musahħar é.- ti 258b/8	éti	(T.+F.) bir et
müşarraf é.- ti 258a/14		é. 268a/2
oġurluq é.- ti 244a/19	étil-	edilmek; yardımcı fiil
sakīna é.- ti 189a/17		az é.- di 223b/24
söz é.- ti 241b/3		ħükm é.- di 210b/25
takrār é.- ti 228a/1		iħtilāf é.- di 231b/7
tüben é.- ti 265a/1		mühkam é.- di 239a/20
yād é.- ti 256a/23		yād é.- di 187a/9, 204b/21,
é.- tiler 205a/11		205a/9, 224b/1, 246b/18,
bérk é.- tiler 235a/8		248a/16, 248a/23, 261a/3,
bérklik é.- tiler 206b/15		268a/26
cihād é.- tiler 196a/20		yād é.- diler 308a/18
darħyāst é.- tiler 196b/13		arıġ é.- gen 236b/26
küç é.- tiler 260a/3		at é.- gen 272a/26
maħrüm é.- tiler 251b/2		az é.- gen 231b/6
parhīz é.- tiler 247a/24		farz é.- gen 251a/24
ta‘accüb é.- tiler 187a/4		tabar é.- gen 257b/21

va'da é.- gen 214b/11, 270a/10		cavr é.+ rek 297b/5
yād é.- gen 182a/27, 234a/2, 299b/24		étmek I etme; yardımcı fiil
bérk é.- genidin 277b/22		yād é. 301a/19
ta'hîr é.- genlerdindürler 198b/24		halâl é.+ de 212a/17
'azāb é.- geyler 272b/1		yād é.+ idür 261a/25
yād é.- ip érđi 198b/20		hāşıl é.+ ige 191b/27
bayān é.- ipdür 218b/20		yād é.+ inîng 245b/20
vaḥy é.- ipdür 220a/18		yaḥşı é.+ ni 187a/9
yād é.- megen 228b/22		étmek II ekmek
hük m é.- ür érđi 206b/18, 231b/10		é. 238b/16
étilmek edilme; yardımcı fiil		é.+ ni 238b/15
yād é.+ i 295a/26		év krş. éb, öy
étkek krş. étek		ev
etek		é. 215b/2, 251b/22, 258b/25, 259a/13, 301a/11, 301a/23
é.+ inîng 235a/6		é.+ de 237a/12, 287a/23, 287a/24
étküçi eden, edici		é.+ dedür 232a/14
huvaydā é. 221b/25		é.+ din 235a/25
naşîhat é. 229a/17		é.+ ge 182b/15, 228a/2, 228a/22, 234a/4, 236a/21, 237b/16
zulm é. 199b/18		é.+ i 258b/24
cavr é.+ dūr 258b/18		é.+ i érđi 236b/12
iḥāta é.+ dūr 190b/15		é.+ ide 236b/10, 243b/13, 287a/20
cavr é.+ ler 294b/1		é.+ idin 189a/5, 228a/27, 281b/7, 297a/5, 298b/24
tark é.+ ler 225a/1		é.+ ige 202a/20, 232a/15, 236b/8
tavba é.- ler 198b/15		é.+ ini 184a/4
aruğ é.+ ler bolğay 207a/19		
cavr é.+ lerdürler 279b/24		
é.+ lerge 185a/7		

é.+ ining	183a/8, 184a/11, 228a/21, 228a/4, 228a/7, 259a/12, 262a/3, 264b/12	évrülmek çevrilme, dönme	é. 207a/13 é.+ i 275a/6 é.+ ide 271a/16 é.+ ini 232b/26
é. kılingizlar	273a/21	évrülüŝ dönme, dönüş	é. 197b/8
é.+ ler	215a/21, 265b/10, 265b/5, 265b/6, 273a/20, 275b/1	évrü- krş. ébir- , égür-	çevirmek, döndürmek
é.+ lerde	190a/17, 196a/16, 226b/15	é.- di	203b/1, 210a/6, 238a/22
é.+ leri	215a/18, 273b/19	yüz é.- di	238a/15, 244b/5
é.+ leride	226b/9	é.- diler	190b/4
é.+ leriğe	269a/12	yüz é.- diler	183a/8, 194b/18
é.+ lerimizni	196b/1	é.- dük	228b/10, 265a/2, 286b/17, 293a/15
é.+ lerining	269a/7	é.- düngizler	213b/24
é.+ leringizni	215a/24	yüz é.- geningizge	213b/26
é.+ leringizning	267a/16	é.- gey	185a/19, 203b/2, 272a/13
é.+ leringizning	275a/27	yüz é.- gey	295a/10, 303b/21
é.+ ni	289a/16	é.- geyleyler	291a/25
é.+ ning	243b/13, 269a/7	yüz é.- geysizler	197a/13
é. tutungizlar	273a/21, 273a/22	yüz é.- gil	227b/15, 237b/1, 266a/19
évi	(T.+F.) bir ev	yüz é.- mediler	247a/1
	é. 293b/7	yüz é.- seler	275b/15
évlek	ögle	yüz é.- seňg	285b/6
	é. 232a/13	yüz é.- seňgiz	219a/7
évrül-	çevrilmek, dönmek	yüz é.- seňgizler	225a/23
	é.- di 302a/18	yüz é.- üngizler	197a/13, 213b/27
	é.- gey 197b/7		
	é.- mesdin 201a/20		
	é.- üp 297b/25		
	é.- ür 263b/21		

yüz é.- üp 238b/19	196b/27, 197a/22, 198a/7,
yüz é.- ür 292b/4, 292b/5	198b/15, 200a/16, 200b/8,
yüz é.- ür érđi 285b/5	201a/25, 202a/11, 202a/8,
é.- ürsén 298a/16	202b/25, 203b/4, 203b/6,
évürgüçi çeviren, döndüren	205b/18, 205b/24, 207a/25,
é. 256b/3	207a/5, 208a/21, 209a/11,
é.+ ler 265b/4	209a/22, 211a/11, 211a/26,
yüz é.+ lerdürler 194b/19,	211b/20, 212a/23, 212a/24,
247a/3	212b/27, 213a/27, 213b/1,
evürmek krş. évürmek	213b/12, 213b/9, 214a/8,
çevirme, döndürme	214b/1, 215a/13, 215a/26,
élig e. 207a/4	215a/3, 215b/1, 215b/10,
évürmek krş. evürmek	215b/7, 215b/8, 217b/10,
çevirme, döndürme	217b/27, 218a/13, 218b/4,
é. 278a/20	218b/9, 219a/6, 219b/16,
yüz é. 205b/17, 213b/24,	222a/10, 222a/18, 222a/21,
224b/25, 225b/1, 232b/6,	222a/26, 222b/10, 222b/26,
292b/10	223b/13, 223b/23, 223b/24,
é.+ i 275b/17	224a/10, 224a/15, 224a/19,
yüz é.+ idin 209b/13	224a/5, 224b/12, 224b/20,
é.+ iğe 281a/27	224b/26, 224b/9, 225b/22,
é.+ iler 268a/16	226a/10, 226a/19, 226a/3,
ey ey!; söz söylenilen kimsenin	227a/11, 227a/23, 227b/15,
dikkatini çekmek için	227b/2, 228a/14, 228a/23,
kullanılan ünlem	228a/8, 228b/25, 229a/20,
e. 181b/23, 183b/20, 184b/24,	229a/27, 229a/8, 229b/10,
185a/18, 185a/23, 185a/6,	229b/22, 230a/2, 230a/7,
185b/1, 186a/13, 186a/21,	232a/2, 232b/24, 233b/12,
186b/3, 187b/5, 188b/12,	233b/4, 234a/11, 234b/22,
189a/24, 190b/15, 190b/20,	234b/3, 235a/2, 235a/26,
190b/25, 192b/18, 192b/27,	235a/3, 237a/18, 237b/1,
192b/5, 193a/22, 194a/9,	238a/17, 239a/15, 239a/6,

239b/15, 239b/25, 239b/26,
240b/23, 241a/23, 241b/27,
241b/4, 242a/10, 242a/22,
242a/3, 242b/18, 242b/19,
242b/26, 243a/13, 243a/4,
243b/20, 243b/26, 244a/1,
244a/18, 244b/16, 244b/19,
244b/24, 244b/6, 245a/10,
245a/16, 246a/1, 246a/25,
246b/10, 246b/12, 246b/14,
247a/10, 248b/2, 249b/23,
250a/27, 252a/21, 255a/16,
255a/24, 255b/5, 256b/23,
256b/24, 257a/18, 257a/8,
257b/11, 258a/24, 258b/20,
258b/26, 259a/13, 259a/24,
259a/3, 259b/13, 259b/24,
259b/5, 259b/8, 261a/15,
261a/3, 262b/25, 263a/13,
263a/8, 264a/19, 264b/19,
265a/13, 267b/2, 270a/23,
270a/27, 271b/26, 274b/11,
276a/26, 276a/6, 276b/24,
279b/27, 281a/2, 284a/12,
284b/21, 284b/23, 285a/9,
286b/19, 286b/20, 287a/24,
287a/5, 287b/10, 288a/5,
288b/11, 289b/4, 291a/16,
292a/15, 292b/18, 293a/19,
293a/8, 294b/1, 294b/16,
294b/18, 294b/22, 297a/12,
297b/16, 297b/23, 299b/21,

301a/22, 304a/17, 304a/23,
305a/9, 306b/17, 306b/4,
307a/17, 308a/11, 308b/20

éye krş. ége
iye, sahip
é. boluptur 274a/4

F

fā (Ar.) F harfî (ف)
f. 303a/2

fabihā (Ar.) ne ala, ne güzel!
f. 245a/6

fācır (Ar.) fūcur sahibi, günahkar
f.+ rağı érdiler 258a/17

fāhıra (Ar.) kıymetli, değerli
f. 265b/17

fahīh (Ar.) konuşmaya aciz olan
f.+ ler 263a/16

fāhiş (Ar.) taşkın, aşırı
f. 221b/9

fāhişa 1. ahlkasız kadın, fahişe
f.+ lardın 241a/12
f.+ larını 228a/12

2. kabahat, günah
f. 228a/16
f. kılmağda 264b/15
f.+ sı 264b/16

fahır (Ar.) övünme, böbürlenme
f. 220a/7, 302a/24

fahş (Ar.) fuhuş, zina

	f.+ nı 251a/27		f. bakkuçılarga 261b/27
faḥvā	(Ar.) mana, anlam		f. tutar érdiler 283b/25
	f.+ sı 204a/17	falāḥ	(Ar.) kurtuluş, selamet
fā'il	(Ar.) gr. fail, yapan		f. 298a/1
	f. 229b/17, 267b/17	falān	(Ar.) falan, biri
fā'it	(Ar.) elden çıkmış, kaybedilmiş		f. 187a/2
	f. bolmasdur 225b/3	fanā	(Ar.) yokluk, yok olma
fāka	(Ar.) yoksulluk, fakirlik		f. 208b/5, 212a/11, 216a/20, 216b/6, 262a/27, 290b/11, 292a/25, 302a/24
	f. 278a/9		f.+ da 268a/14
faḳīh	(Ar.) fıkıh ilmi sahibi		f.+ dın 209a/23
	f. 181b/7		f.+ dur 208a/18
	f.+ ler 202b/24		f.+ sı 263a/11, 294a/26
faḳīr	(Ar.) yoksul, fakir		f.+ sıdın 262a/26
	f.+ i 213a/21		f.+ sıdur 300a/4
	f.+ ler 199a/13, 251b/12	fand	(F.) hile
	f.+ lerdin 300b/8		f.+ ıda 214b/9
	f.+ leri 300b/2	fānī	(Ar.) geçici, ölümlü
	f.+ leridin 285b/4		f. 193a/27, 200a/22, 221b/8, 247a/23, 288a/8
	f.+ lerni 187b/15, 300b/10		f. bolğay 301b/3, 308b/12
	f.+ lerning 308a/16		f. kıılır 301b/15
faḳīrlıḳ	(Ar.+T.) yoksulluk, fakirlik	fāniya	(Ar.) geçici, ölümlü, fani
	f. 251b/12		f. 187b/23, 205a/5
faḳr	(Ar.) yoksulluk, fakirlik	far'	(Ar.) dal, budak
	f. 187b/16, 212b/11, 222b/6, 251b/10, 251b/11, 271b/21, 285b/8, 308b/25		f.+ ıdur 229b/20
	f.+ ğa 278a/9	farā	(F.) yukarı
faḳrlıḳ	(Ar.+T.) yoksulluk, fakirlik		f. tutmañızlar 184b/25
	f. 218a/26, 292b/7	farāğat	(Ar.) istirahat, huzur
fāl	(Ar.) fal, fal bakmak		f. 195b/3, 268a/11

farah	(Ar.) ferah, gönül açıklığı, sevinç f. 220a/7, 227a/16, 268a/12, 292b/8 f.+ ı 227a/16 f.+ mîng 302b/5	f. 198b/6 f.+ lar 276b/10, 277a/1, 286a/16
farāh	(Ar.) bolluk, genişlik f.+ ıda 234b/5	farķ (Ar.) fark, ayrılık, başkalık f. kılpdurlar 263a/16
farahsız	(Ar.+T.) ferahı olmayan, sevinçsiz f. 195b/10	Farķadayn (Ar.) “iki ceylan yavrusu” anlamı veren ikiz takım yıldız F. 268a/23
farāsat	(Ar.) anlayış, kavrama f. 265a/6 f.+ ıngız 198a/8	farmān (F.) ferman, buyruk, emir f. 183a/3, 185a/15, 188b/10, 193b/16, 223a/4, 227b/9, 232a/24, 238a/26, 239a/13, 242b/1, 257b/3, 273b/16, 280a/27, 280b/16, 284a/23, 285b/3, 294b/15, 300b/8, 303a/4 f. boluptur 188b/20 f.+ dın 194b/19 f. iltkey 263a/1 f. iltkeyler 187a/19 f. ilttingizler 257b/1 f. iltürler 188b/23, 193b/19, 196b/9, 250a/16 f. iltürsizler 280a/3 f.+ ı 181b/22, 187a/16, 198b/25, 215b/5, 227b/16, 230b/12, 243a/14, 249a/25, 256a/13, 257b/9, 258b/7, 266b/17, 269a/5, 270a/5, 300a/18, 306a/17 f.+ ıda 306b/10
farāyız	(Ar.) farzlar f. 197b/3, 221b/10 f.+ ı 288b/8	
farc	(Ar.) dişilik organı, avret f. 263b/11	
fardā	(F.) ahiret, kıyamet f. 213a/13	
fārīg	(Ar.) rahat, kurtulmuş f. bolupdur 280b/18 f.+ durlar 298a/6	
farīfta	(F.) gönül veren, aşık f.+ sı 237b/13	
farīķ	(Ar.) cemaat, topluluk f. 221b/15	
farīķa	(Ar.) cemaat, topluluk f. bolmağaylar 197a/25	
farīza	(Ar.) farz, Allah’ın emri	

f.+ ıdın 194b/13, 257a/5, 266b/26, 303a/2	farmānsızlıĝ (F.+T.)	fermana
f.+ ıĝa 225b/13, 230a/24		uymama
f.+ ımız 207b/13, 225b/5, 226b/3, 228b/8, 254a/8, 262a/11		f. 236a/12, 283a/23
f.+ ımızdın 306b/26		f.+ dın 247a/24, 304a/10
f.+ ını 189b/17, 216a/13, 217a/25, 229a/18, 230a/5, 251a/7, 273b/17, 276a/7, 297a/1		f.+ ı 280b/19
f.+ ını ılıtkeyler 187a/16		f. kıldılar 265a/21
f.+ ını ılıtmegey 216a/18		f. kıldıñĝ 216a/13
f.+ ını ılıtmeñgiz 232a/5		f. kıлмаĝaymėn 305a/8
f.+ ıñĝa 252b/1		f. kılsa 259a/1
f.+ ıñĝını 289b/18		f. kılsam 226a/13
f. kötermeklik 250a/15	farruĝ (F.) uĝurlu, kutlu	
f.+ nı 189b/16		f. 252a/10
f. tutmas 250a/27	farş (Ar.) döşeme, yayma	
farmān-bardārlıĝ krş. farmān- bardārlık		f. 307b/11
(F.) fermana uyma		f.+ nı 307b/10
f.+ dın 203b/17	farı (Ar.) aşırı, aşırılık, aşkın	
f. kılmadılar 196a/3		f.+ ı 210a/10
farmān-bardārlık krş. farmān- bardārlıĝ		f.+ ıdın 214a/27, 215b/22, 223b/12, 228a/10, 232a/9, 285a/7, 300b/24, 308a/1
(F.) fermana uyma		f.+ ıdın ıdi 227b/14
f.+ ini 193a/15	faryād (F.) feryat, baĝırma	
farmānsız (F.+T.) fermana uymayan		f. 250a/10, 300b/22
f. 236a/2		f.+ ıĝa 191a/21
		f.+ ımĝa 257b/2
		f.+ ını 244b/13, 244b/14
		f.+ ıñĝızĝa 257b/2
		f.+ ıka 240a/12, 300b/22, 303a/24
		f. kılalıñĝ 257a/10, 257a/13
		f. kılgaylar 257a/11

	f. tuttılar 217b/3		f.+ ıdur 277a/12
faryādī	(F.) bir feryat		f.+ ını 268b/2, 274a/27
	f. 226b/8		f.+ ka 289b/21
	f. kılmén 243b/20	faşāhat	(Ar.) güzel söz söyleme kabilyeti
farz	(Ar.) farz, yerine getirilmesi gereken Allah'ın emri		f. 224a/1, 224a/2, 249a/7, 278b/24, 293a/10
	f.+ dur 291b/22		bā-vücūd-ı f. 278b/23
	f. ékendür 278a/27		f.+ da 209b/21
	f. étılgen 251a/24		f.+ ı 206a/20, 278b/22
	f. étingizler 226a/11	fash	(Ar.) fesih, bozma
	f. kıldı 280b/19		f.+ ını 291b/16
	f. kılpdur 192a/14	fāsıd	(Ar.) kötü, fesat çıkarıcı
	f. kıлмаğı 192a/14		f. 255b/24
farzan	(Ar.) farzedelim ki, diyelim ki	fāsıda	(Ar.) kötü, fesat çıkarıcı; yanlış
	f. 206b/5, 257a/21, 272b/4		f. 199b/20, 209b/8, 211b/25, 220b/23, 224b/14
farzand	(F.) evlat, oğul	fāsıķ	(Ar.) Allah'ın emirlerine uymayan, sapkın
	f. 187a/8		f. 195a/27, 197a/23, 199a/8
	f.+ lar 191a/19		f.+ durlar 288b/25
	f.+ ları 196a/5		f.+ larıdım 290b/20
	f.+ larıngız 185a/7		f.+ larıdurlar 183a/3
	f.+ nı 185a/19	faşih	(Ar.) güzel söz söyleyebilen
farziyyat	(Ar.) varsayım		f. 209b/21, 297a/8
	f. 280b/21		f.+ ler 206a/20, 293a/12
fasād	(Ar.) kötülük, fesat		f.+ lerisizler 220b/3
	f. 227a/16, 232b/9, 264b/13	faşl	(Ar.) dört mevsimden her biri
	f.+ da 246b/25		f.+ ı 234a/24
	f.+ dım 207a/24		f.+ lar 273b/3
	f.+ ga 288a/18	fath	(Ar.) fetih, açma
	f.+ ı 205b/21, 207a/24, 208a/8		

	f. 256a/27, 269b/17, 292a/18		f.+ ıdın 212b/8, 283a/13
	f.+ ı 185b/3, 252b/12	favz	(Ar.) zafer, üstünlük
	f.+ ıdın 185b/5		f.+ ıdur 194a/1
fatḥā	(Ar.) Arapça kelimelerin üstüne konulan üstün işareti	fāyız	(Ar.) bol, çok
	f. 236a/16, 236a/17		f. boldı 281a/10
fātiḥa	(Ar.) 1. başlangıç	fāyıza	(Ar.) bol, çok
	f.+ sı 181b/9, 233a/6		f. 184b/11
2. Fatıha suresi		fāyida	(Ar.) fayda, yarar
	F. 292a/27		f. 191b/12, 195a/21, 206a/27, 224b/14, 242b/7, 271b/19
	F.+ dur 265b/26		f. almak 195b/27, 207b/25, 258b/8, 267b/24
	F.+ nıṅ 265b/22		f. almakdın 268a/1
fatıla	(Ar.) lamba fitili		f. alurlar 251a/2
	f. 291a/10		f. bolmağay 287a/10
fatvā	(Ar.) dinî hukuk kurallarına uygun hüküm veya karar, fetva		f. kılmaz 211a/11, 240b/1
	f. 216a/15, 299b/23		f. yétmes 257a/14
	f. bér 239b/26		f.+ lar 215a/4, 275a/13, 277b/26
	f. bérinğizler 239b/15		f.+ lardur 267a/13
	f.+ nğ 216a/21		f.+ ları 208a/4, 210b/7, 250b/25
	f.+ sınıṅ 216a/18		f.+ larıda 273a/17
favr	(Ar.) acele, çabuk davranma		f.+ larını 185a/18
	f.+ ıdın 207b/18		f.+ sı 187b/19, 205b/12, 207a/13, 218b/6, 222b/25, 232b/19, 277a/11
favt	(Ar.) elden çıkarma, kaybetme		f. taptılar 193a/27
	f. bolğan bolğay 213b/26	fāyidalğ	(Ar.+T.) faydalı, yararlı
	f. bolğan 298b/3		f. 200a/9
	f. bolmas 231b/20		f. é mestür 197a/15
	f. bolur 210b/8		
	f.+ ı 216a/10		

fāyida-mand (Ar.+T.) fayda gören, yarar bulan f. 194b/8	fazl (Ar.) üstünlük; iyilik, fazilet, lütuf
fāyidasız (Ar.+T.) faydasız, yararsız f. 302a/22	f. 186a/25, 194b/1, 194b/17, 212a/2, 212a/3, 212a/4, 212a/5, 212a/6, 212a/7, 212a/9, 218b/1, 219a/5, 226a/3, 226b/5, 239a/6, 255a/5, 258b/13, 267b/3, 290a/7
fāyız (Ar.) muradına ulaşan f. bolğusıdur 222a/24	f.+ da 258a/27
fayz (Ar.) feyz, bolluk, gürlük f. alurlar 251a/5 f.+ ıdın 184a/22, 295b/5 f.+ nıng 249b/8	f.+ dın 227a/27
faza (Ar.) korkma, bağırıp çağırma f. 303a/13 f.+ yı 227b/5 f.+ yıdın 260a/27	f.+ dur 290b/20 f.+ ı 183b/17, 187a/27, 191b/17, 206a/15, 212a/3, 255a/4, 256a/8, 292b/7, 293a/7
fażāyıl (Ar.) faziletler, erdemler f. 266a/3, 274b/23, 280a/25	maḥz-ı f.+ ı 259b/1
fāzıl (Ar.) faziletli, erdemli f. 274b/25 f. bolğay 277a/3 f.+ raḫdurlar 290b/18 f.+ raḫıngız 203b/9	f.+ ıdın 191b/18, 194b/15, 244b/25, 290a/7 f.+ ıdındur 239a/3, 239a/4 f.+ ıga 212a/2 f.+ ım 212a/8 f.+ ımdın 212a/7 f.+ ımız 225b/7 f.+ ımızdın 230a/14 f.+ ını 193a/16, 218b/1, 218b/2 f.+ ınıng 219a/3, 222a/18 f.+ ıng 217b/9 f.+ ıngnı 240a/3
Fāziha Tevbe suresinin diğeri adı F. 181b/3	
fazīhat (Ar.) utanmazlık, rezillik f. 230a/10 f.+ ı 264b/14 f.+ ımızğa 192b/15	
fazilat (Ar.) fazilet, erdem, güzel vasıf f.+ da 280b/13	

	f. kıılır 186a/9	ferce	(Ar.) aralık, boşluk
	f.+ lar 288b/5		f. kıoydılar 181b/7
	f.+ larğa 200b/21	ferište	(F.) melek
fazli	(Ar.+F.) bir lütuf		f. 189a/18, 220a/22, 221a/4,
	f. 226b/4		227a/18, 238a/2, 251b/8,
fehm	(Ar.) anlama, anlayış		264a/5, 266b/24, 268a/18,
	f. 259b/21, 267a/6		293b/20, 293b/24, 303a/20
	f.+ de 233a/19		f.+ dür 249a/27, 249b/16
	f. étkeyler 203a/2		f.+ dürler 249a/26
	f. étmesler 203b/4		f. édi 226b/22
	f.+ i 212b/26, 274b/23,		f.+ ler 187a/12, 204a/14,
	287a/27, 287b/2		205a/21, 208a/15, 212b/19,
	f.+ idin 203b/1		212b/21, 217a/4, 221b/6,
	f.+ ige 274b/18		227a/11, 227a/26, 227b/10,
	f.+ imiz 208b/25		227b/17, 238a/3, 246a/12,
	f. kııla algaysız 287a/6		249a/22, 249a/27, 249b/18,
	f. kıılğaylar 183a/17, 254b/25		251b/7, 257b/8, 259b/26,
	f. kıılğaysızlar 233a/17		261b/11, 261b/13, 262b/23,
	f. kıılmadılar 229b/25		263a/4, 263b/14, 264a/17,
	f. kıılmas 196a/18, 287a/8		264a/25, 264a/8, 266b/27,
	f. kıılmasbız 229b/23		267a/27, 268a/17, 268a/27,
	f. kıılmassızlar 224b/16		269b/2, 269b/26, 269b/27,
	f.+ ler 257b/19		270a/4, 271a/27, 271b/2,
fehml-	(Ar.+T.) anlamak		271b/7, 272a/10, 272a/9,
	f.- geysén 305a/11		276a/12, 286b/27, 288b/18,
	f.- p 213b/23		290b/17, 290b/19, 291b/23,
fehmsiz	(Ar.+T.) anlayışsız,		293a/21, 298a/9
	anlamayan		f.+ ler érdiler 186a/4
	f. 267a/5		f.+ lerbiz 227a/12
felek	(Ar.) gökyüzü, felek		f.+ lerdin 213a/5, 218a/15,
	f.+ de 204b/17		226b/21, 261b/24, 261b/26,
	f.+ keçe 246a/12		

269a/26, 281b/19, 286b/13, 302b/26, 302b/27	fers	(Ar.) mide veya içkembedeki dışkı
f.+ lerdürler 227a/5, 247a/14, 249a/23, 249b/3, 308a/6		f.+ dür 273a/2
f.+ lerga 289b/9, 302b/25	fıkh	(Ar.) fıkıh, şeriat ilmi
f.+ lerge 227b/24, 227b/7, 232b/16, 262b/19, 303a/1		f. 202b/23
f.+ leri 207a/7, 291b/23, 291b/24	fısk	(Ar.) Hak yolundan çıkma
f.+ lerimiz 227b/6		f. 306a/4
f.+ lerimizdin 207a/8	fiṭnat	(Ar.) zihin açıklığı, zekilik
f.+ lerni 189a/18, 213a/19, 247a/14, 249b/1, 261a/18, 261a/19, 261a/22, 261a/23, 266b/23, 271a/1, 271a/3, 276a/11, 281b/21, 288b/14, 293b/5		f. 307a/16
f.+ lerniṅ 227a/15, 249b/17, 257b/10, 264a/23, 266b/26, 270a/1	fiṭrat	bā-vücūd-ı f. 198a/8
f.+ mén 222b/4		(Ar.) yaradılış, tabiat
f.+ ni 220a/14, 261a/22, 271a/5		f. 207a/20, 218a/2
f.+ niṅ 264a/18		f.+ da 259b/7
ferişteleri öyle melekler, o melekler	fi	f.+ ka 290b/7
f. 293b/22		(Ar.) içinde, -de
feriştelik (F.+T.) meleklik, melek olma		f. 258b/16, 290b/10
f. 263a/4	fidā	(Ar.) feda, uğruna verme
		f. 245a/3
	fi'l	f. bérse 211b/7
		f. kııl 200a/17
		f. kııldı 228a/10
		f. kılgaylar 251a/11
		f.+ sı 185a/20
		f.+ sığa 211b/16
		(Ar.) fiil, iş, eylem
		f. 196b/9, 263a/16, 264a/24, 277a/6
		f.+ din 249a/22
		f.+ i 190b/20, 245a/17, 267b/17
		f.+ lerde 277a/14
		f.+ ni 253b/14

	f.+ niḡ 207b/2		f. kılmaz érdiler 289b/1
fi'lan	(Ar.) hakikatte, gerçekte f. 277a/19, 288a/10	fikrat	(Ar.) düşünce, fikir f. 270a/25 f.+ ı 216b/9 f. kıllarlar 247a/3
fi'l-cümla	(Ar.) nihayette, sonunda f. 269a/21, 299b/16	fikrî	(Ar.+F.) bir fikir f. 182a/1 f. kılmazlar érdiler 248b/6
fi'l-ḥaḳıḳa	(Ar.) hakikaten, gerçekten f. 225a/21, 254b/19	filiz	(Ar.) eritilmiş ham maden f. 250b/26, 250b/27, 251a/2 f.+ ğa 250b/25
fi'l-ḥāl	(Ar.) hemen, derhal, bu anda f. 191b/25, 191b/26, 239b/14, 250a/1, 261a/24, 265a/13, 295a/8, 299b/17, 304a/27	filizāt	(Ar.) ham madenler f.+ dın 250b/21
fi'l-ḥāric	(Ar.) dışarıda, dışında f. 278a/5	firāk	(Ar.) ayrılık, ayrılma f. 305b/22 f.+ ıda 244b/6, 245a/4 f.+ ığa 235b/18 f.+ ininḡ 244b/10, 244b/11
fi'li	(Ar.) fiille ilgili, eyleme ait f. 263a/18	firdavs	(Ar.) cennet, cennet bahçesi f. 308b/2, 308b/6, 308b/7 f.+ nı 308b/3
fi'l-maṣal	(Ar.) mesela, örneğin f. 287b/20	fir'avn	(Ar.) Mısır hükümdarlarına verilen ad f.+ ı édi 214a/22 f.+ lar 214b/15
fi'l-vāḳi'	(Ar.) hakikatte, gerçekte f. 244a/21	fir'avnî	(Ar.+F.) Firavun'a itaat eden f.+ ler 255a/13 f.+ lerninḡ 304a/11
fiḡān	(F.) acı ile bağırma, inleme f. 304a/11 f.+ dın 217b/5	firîb	(F.) aldatma, yanıltma f. 257a/24, 277b/14, 290a/1
fiḥā ḥāl	(Ar.) hemen, derhal f. 232a/15		
fikr	(Ar.) fikir, düşünce f.+ de 259a/7 f.+ ge 234b/2, 267b/22, 272a/16 f.+ i 278b/27 f. kıldı 233b/10		

f.+ i 238a/19	f.+ da 281b/20
f.+ ige 240a/21	f.+ ıda 213b/5
f.+ im 263a/22	f.+ inġ 284a/8
firifta (F.) aldatılmış, kandırılmış f. bolmanġızlar 296b/10	furütenhġ (F.+T.) alçakgönüllülük f. 295b/1
firüzhġ (F.+T.+F.) öyle bir saadet f. 194a/8	furü (Ar.) dallar, budaklar f.+ yıdın 304b/26
firüzlüġ krş. firüzlük (F.+T.) baht, saadet, talih f. 198a/3	futuvvat (Ar.) cömertlik, elaçıklıġı f. 228a/10, 236b/23
firüzlük krş. firüzlüġ (F.+T.) baht, saadet, talih f. 196a/25 f. tapmaslar 214b/4	füsüs (Ar.) yazık, eyvah f. 192b/14, 266a/21
fi-sabilullāh (Ar.) Allah yolunda, Allah için f. 275a/2	fütür (Ar.) zayıflık, gevşeklik f.+ ı 258b/9
fitne (Ar.) fesat, ara bozma; ayartma f. 190a/26, 251b/17, 289a/21 f.+ de 190b/13 f.+ ge 190b/11, 190b/13 f.+ ni 190b/2 f.+ si 289a/20, 289a/25 f.+ sidin 296b/27, 307b/18 f.+ sini 289a/15	füyüz (Ar.) bolluklar, gürlükler f. 200a/19
fuġarā (Ar.) fakirler, yoksullar f. 191b/24	
furşat (Ar.) uygun zaman, elverişli durum f. 291a/14	
	G, Ğ
	ġabn (Ar.) alışverişte aldatma, hile ġ. 197b/6 ġ.+ ıdur 221b/9
	ġaddār (Ar.) merhametsiz, zalim ġ. 240b/11
	ġadīr (Ar.) su birikintisi ġ. 262a/19
	ġadr (Ar.) hainlik, vefasızlık ġ.+ dın 182a/12 ġ. kıлмаġaylar 242a/19
	ġaffār (Ar.) günahları affeden, baġışlayan ġ. 198a/5

ġāfil	(Ar.) gaflette bulunan, ihmal eden ğ. boldı 239a/27 ğ. boldılar 205a/6 ğ. bolmağay 219a/25 ğ. bolup 271b/24 ğ. bolğay 306a/21 ğ. bolmağaysén 284a/13 ğ. bolmasalar 249b/8 ğ. édi 263a/2 ğ. éding 233b/1 ğ. kıldılar 222a/4 ğ. kılpbız 300b/10, 300b/8 ğ. kılpdur 220a/7 ğ.+ dur 258b/18 ğ.+ ler 279a/25	ğ.+ lar 248b/9	ġalaba	(Ar.) galip gelme, üstünlük, galebe ğ. 213a/1, 278b/1 ğ. kıla almas 242b/11 ğ. kıldı 217b/17, 245a/15, 298b/20 ğ.+ sığa 207a/3 ğ.+ sınıġ 259b/21
			ġalabalık	(Ar.+T.) galiplik, üstünlük ğ. 214b/19 ğ. bolğay 282b/10
			ġalā	(Ar.) pahalılık ğ.+ ġa 219a/9, 288b/10
			ġalať	(Ar.) yanlış, yanlışma ğ.+ da 295b/15
ġaflat	(Ar.) gafillik, ihmat, dikkatsizlik ğ. 198a/27, 233b/2, 264b/20, 268a/10, 268a/12, 280a/21, 308a/1 ğ.+ ıdın 227a/17 ğ.+ ıngızġa 287a/7		ġalla	(Ar.) mahsul, ekin ğ. 241a/14, 241a/16, 242a/11 ğ.+ larnı 240a/6 ğ.+ nıġ 243a/17
ġāh	(F.) vakit, zaman g. 188a/18, 194a/1 har g. 223a/8, 243b/23, 252b/2, 294a/14, 307a/19		ġālib	(Ar.) yenen, üstün gelen ğ. 215a/1, 225a/18, 226b/7, 239a/8, 250b/16, 254b/12, 255a/7, 272a/22, 278b/5 ğ. boldı 190b/6 ğ. boldılar 299b/4 ğ. bolğandın 192a/6 ğ. bolğay 249a/5 ğ.+ dür 189a/22, 193b/20, 236b/1, 236b/2, 249a/7, 260b/3
ġāhī	(F.) bazen, ara sıra g. 200b/2, 287b/16			
ġal	(Ar.) boyuna takılan zincir ğ. 248b/10			

	ğ. kılğay 187b/2		ğ.+ ı 291b/27
	ğ. kılmağda 252a/20		ğ.+ lar 191b/12
ğālibiyyat	(Ar.) galibiyet, yenme, üstünlük	ğār	(Ar.) mağara
	ğ. 301a/19		ğ. 189a/23, 189a/6, 189a/7, 189a/8, 189a/9, 296b/21, 297a/12, 297b/11, 297b/27, 299a/3
ğallāt	(Ar.) mahsuller, ekinler		aşhāb-ı ğ. 296b/13
	ğ. 241b/20		ğ.+ da 189a/18, 297a/15, 297a/19, 297b/13, 297b/17, 298b/3
	ğ.+ dın 240a/5		ğ.+ dın 297b/26
ğam	(Ar.) keder, tasa, kaygı		ğ.+ ğa 189a/10, 189a/6, 297a/10, 297a/11, 297b/13, 298b/4, 299a/2, 299a/20, 299a/4
	ğ. 191b/21, 199b/25, 202a/1, 208b/11, 244b/17, 268a/10, 268a/11, 272a/13, 282b/20, 289a/12		ğ.+ ı 297b/20
	ğ.+ ını 285b/24		ğ.+ ıda 189a/2, 300a/10
	ğ. yeme 189a/12		ğ.+ ıdın 297b/24
ğamī	(Ar.+F.) bir keder, bir kaygı		ğ.+ ıġa 296b/19, 297a/12
	ğ. 195b/10		ğ.+ lar 191a/26, 275b/9
ğamnāk	(Ar.+F.) gamlı, kaygılı		ğ.+ nıng 296b/18, 296b/19, 297b/17, 297b/18, 297b/19, 297b/21, 297b/24, 298a/11, 298a/20, 299a/21
	ğ. boldı 296a/23	ğārat	(Ar.) çapul, yağma
ğamz	(Ar.) göz kırpma		ğ. kıldılar 282b/11
	ğ. 195a/9		ğ. kılar 252b/11
ğanam	(Ar.) koyun		
	ğ. 191b/2	ğāratsız	(Ar.+T.) çapulsuz, yağma olmadan
ğanī	(Ar.) zengin, varlıklı		ğ. 188a/15
	ğ.-yi muṭlağ bolğay 213a/23	ğārāyīb	(Ar.) tuhaf, şaşılacak şey
	ğ.-yi muṭlağdur 213a/24		
ğānim	(Ar.) ganimet alan		
	ğ. 292a/17		
ğānīmat	(Ar.) ganimet; düşmandan alınan mal		
	ğ. 190b/21, 191b/23, 283a/8, 297a/4		

	ğ. 233a/20		ğ. boldılar 193b/7, 216a/23, 223b/22
	ğ.+ ğa 265b/1		
	ğ.+ ığa 281b/13		ğ. bolğanıdın 294b/25
ğaraz	(Ar.) maksat, gaye; düşmanlık		ğ. bolğanını 216b/1
	ğ. 183a/4, 191b/12, 244a/27, 298b/11, 302b/7		ğ. bolğanlar 223b/20
	ğ.+ ı 199a/14, 206a/7, 263a/9, 269a/10, 284b/4		ğ. bolğanlardur 223a/3
	ğ.+ ığa 273a/12		ğ. bolğaysén 223b/14
	ğ.+ ım 240b/6		ğ. bolmağınınġ 305a/16
	ğ.+ ınġız 183b/27, 234a/22		ğ. bolmaġ 216a/6, 223b/16
	ğ.+ lar 192a/5, 199b/20		ğ.+ dur 215b/17, 223a/13
	ğ.+ larġa 255b/24		ğ. étkey 290a/22
	ğ.+ larıdın 278a/4		ğ.+ ġa 223a/4
ġardıda	(F.) dönmüş, dönüşmüş	ġarġa	(Ar.) suya batmış, batmış
	g.+ lar 198b/17		ğ. bolmaġ 290a/10
ġārī	(Ar.+F.) bir maġara		ğ. bolmaġdın 214a/4, 216b/7, 290a/12
	ğ. 297a/10		ğ. ġılġaylar 216a/20
	ğ.+ dür 189a/3, 296b/16		ğ. ġılġaysén 305a/15
ġarīb	(Ar.) 1. kimsesiz, zavallı	ġasaġu'l-layli	(Ar.) gecenin ilk karanlıġı
	ğ.+ dür 237b/2		ğ. 291b/21
	ğ. émetür 296b/15	ġavāmız	(Ar.) anlaşılmaz şeyler
	ğ.+ ler 264b/16		ğ.+ ı 233b/18
	ğ.+ lerġa 264b/16	ġavġā	(F.) kavga, gürültü
	ğ.+ leri 241a/23		ğ. 265a/14
2. tuhaf, şaşılacak			ğ.+ sı 237b/6
	ğ. 200a/27, 224a/3, 258b/25, 305b/12, 307a/16	ġavhar	(F.) cevher, değerli taş
ġarġ	(Ar.) batma, suya batma		g. 198a/19
		ġāyat	(Ar.) nihayet; çok, son derece, fazla

ğ.+ dur 252a/27	ğāyīb (Ar.) yok olan, kayıp
ğ.+ ğa 236b/9, 289b/19	ğ. 209b/8
ğ.+ ı 212b/5, 213a/8, 224a/2, 268b/1	ğ. boldı 295a/7
ğ.+ ıdadur 256b/22	ğ. boldılar 234b/26
ğ.+ ıdın 201b/16, 209a/9, 210a/11, 210a/26, 216a/10, 223b/16, 228b/5, 244b/5, 260a/21, 261b/14, 279b/18, 285b/5, 291a/23, 298b/25, 304b/1, 307a/7	ğ.+ dur 233a/1
ğ.+ ıdur 229a/8, 256b/16, 284b/24	ğ. érdiler 265a/3
ğ.+ ıĝa 213b/12, 286a/12	ğ. kılıńgızlar 234a/14
ğ.+ ını 229a/12	ğayr (Ar.) başka, ayrı; kelimeye- sız, değil anlamı yükleyen edat
ğāyatlıĝ (Ar.+T.) çok, fazla	kināya-yı ĝ. 222a/19
ğ. 238a/3	ğ.-ı bayyindür 278b/22
ğāyatsız (Ar.+T.) nihayetsiz	ğ.-ı zī zar' 259a/22
ğ. 292b/8	ğ.+ ğa 204b/1, 213a/24
ğayb (Ar.) gizli olan, gözle görünmeyen	ğ.+ ınıĝ 184a/11
ğ. 206b/23, 224b/2, 293a/11	ğazā (Ar.) savaş, din uğruna savaş
ğ.+ da 205b/26	ğ. 207b/9
ğ.+ dın 238b/22	ğ.+ lar 223a/18
ğ.+ dur 206b/23	ğazā (Ar.) yemek
ğ.+ ı 303a/16	ğ.+ sıĝa 273a/3
ğ.+ ını 303a/17	ğazab (Ar.) kızgınlık, kızma, öfke
ğ.+ nı 222b/3	ğ. 237a/25, 263b/10, 283b/4, 306a/1
ğ.+ nıĝ 246b/19	ğ.+ dadur 243b/21
ğaybat (Ar.) sükun, harekesizlik	ğ.+ dın 266b/2
ğ. 210b/9, 250b/21, 274a/9, 286b/20	ğ.+ ğa 277a/7
	ğ.+ ı 197a/24, 235a/8
	ğ.+ ıdın 202a/2
	ğ.+ ınıĝ 250a/1, 279a/15
	ğ. kıılır 217b/26
	ğazaba (Ar.) kızgınlık, öfke

	ğ. 181b/13		Tabūk ğ.+ sıdın 189b/10
ğazabī	(Ar.+F.) bir öfke, bir kızgınlık		Tabūk ğ.+ sığa 188b/9, 199a/12, 201b/10
	ğ. 276b/16		Tabūk ğ.+ sınıġ 194a/12
gazand	(F.) zarar, ziyan	ğazvalarī	öyle savaşlar, o savaşlar
	g.+ ı 225a/4		ğ. 198a/22
ğazāt	(Ar.) din uğruna savaşlar	genc	(F.) hazine, define
	ğ.+ ka 196b/1, 199a/15, 202b/20		g. 187b/12, 187b/19, 187b/9, 298b/23, 306a/12, 306a/17
	ğ.+ larda 284b/4		g. émeštür 187b/12
	ğ. kılmak 202b/5		asrār-ı g.+ i 263a/3
ğāzī	(Ar.) savaştan sağ ve muzaffer dönen		g.+ ilerini 187b/23
	ğ.+ ġa 202b/15		g.+ ini 306a/15
	ğ.+ lerga 192a/12		g.+ lerge 187b/14
ğāziya	(Ar.) yetiştirici, yetiştiren	gencī	(F.) 1. öyle bir hazine, öyle bir zenginlik
	ğ. 267b/10		g. 187b/12, 220a/21, 298b/22, 306a/11, 306a/17
ğazva	(Ar.) savaş, cenk, muharebe		2. bir hazine
	ğ. 200a/15		g. 220a/14
	ğ.-yı Tabūkka 189b/15	gerev	(F.) iddia, bahis
	ğ.+ da 190b/12		g. bağladılar 285b/10
	ğ.+ dın 195b/1, 196b/11, 196b/8, 201b/22, 202b/24		g.+ niġ 285b/10
	ğ.+ ġa 190a/14, 195b/14, 195b/4, 196b/18	gerevīde	(F.) iman eden, inanan
	ğ.+ larda 190b/15		g.+ ler 202a/11, 256a/15, 275b/22, 306a/3
	ğ.+ sı 189a/23, 195b/17		g.+ lerdin 195a/12, 218a/18, 225a/2
	ğ.+ sıda 189a/27		g.+ lerga 296a/11
	Tabūk ğ.+ sıda 192b/21, 196a/26		
	Uħud ğ.+ sıda 190b/3		
	Badr ğ.+ sıdın 199a/6		

	g.+ lerge 203b/14, 211b/23, 232b/24, 265a/17, 283a/27		ğ. 289b/22
	g.+ lerni 218a/12		ğ. 251a/1
	g.+ lerniğ 246b/25		ğ. 212a/6
gerevīdesiz	(F.+T.) imansız, inanmayan		ğ. 212a/6
	g.+ ler 204a/19, 223b/14, 283a/24		ğ. 212a/6
	g.+ lerdürler 221a/25, 238b/26		ğ. 212a/6
	g.+ lerge 254b/15, 279a/21, 300b/18		ğ. 212a/6
ğıbṭa	(Ar.) imrenme, şiddetle arzu etme		ğ. 212a/6
	ğ. 269b/24		ğ. 212a/6
ğıl	(Ar.) gizli kin ve garez		ğ. 212a/6
	ğ.+ larda 260b/12		ğ. 212a/6
ğılāf	(Ar.) kılıf		ğ. 212a/6
	ğ.+ ı 237b/11		ğ. 212a/6
ğılāz	(Ar.) kalınlar, kabalar		ğ. 212a/6
	ğ. 270b/5		ğ. 212a/6
ğılmān	(Ar.) cennet uşağı, cennet hizmetçisi		ğ. 212a/6
	ğ. 301a/24		ğ. 212a/6
ğılsız	(Ar.+T.) kinsiz, garezsiz		ğ. 212a/6
	ğ. 247b/8, 299b/26		ğ. 212a/6
ğınā	(Ar.) 1. zenginlik		ğ. 212a/6
	ğ. 218a/27, 271b/20		ğ. 212a/6
	ğ.+ dın 237b/26		ğ. 212a/6
	ğ.+ sı 213a/25		ğ. 212a/6
		ğışsız	(Ar.+T.) katkısız, saf
			ğ. 251a/1
		ğıṭā	(Ar.) örtü
			ğ. 212a/6
		ğıybat	(Ar.) dedikodu, çekiştirme
			ğ.+ dın 271b/15
			ğ.+ dındur 266a/1
			ğ.+ ı 277a/8
			ğ.+ ıda 240b/7
			ğ.+ ka 207a/13
		ğirāmī	(F.) aziz, muhterem, ulu
			g. 238a/2
			g. kıldıñğ 289b/13
			g. kılduğ 290a/24, 290b/13
			g. kıılurlar 292a/10
			g.+ rağ 264b/23
			g. tut 236a/22
			g. tutupdur 290b/9
		ğirdāb	(F.) çevrinti, burgaç
			g.+ ıda 216b/7
		ğubār	(Ar.) toz
			ğ.+ ı 217b/22, 299b/26
		ğudad	(Ar.) bezler
			ğ.+ ı 273a/5
		ğufrān	(Ar.) affetme, merhamet etme
			ğ. 259b/9
			ğ.+ ıdın 218b/3
		ğulām	(Ar.) köle, hizmetçi

2. şarkı, ezgi

	ğ. 235b/25, 238a/1, 278b/15, 278b/19 ğ.+ ını 236a/17, 237b/10	191a/8, 193b/19, 193b/2, 193b/4, 196a/21, 198b/15, 205b/24, 208b/11, 208b/3, 220a/9, 220b/21, 221a/11, 221a/20, 221b/4, 226a/11, 229a/27, 230a/23, 231b/1, 232b/11, 234b/13, 248b/11, 248b/7, 249b/6, 251a/11, 251b/17, 251b/3, 254b/18, 264b/13, 277b/19, 279a/24, 279a/3, 284b/10, 284b/11, 288b/15, 291a/8, 297a/19, 297b/1, 300b/27, 307b/1, 308a/18
ğulāmī	(Ar.+F.) bir köle, bir esir ğ. 278b/14	g.-1 günehkârlardın 237b/3 g.-1 hâatunlar 237b/7
gūr	(F.) mezar, kabir g. 198a/11, 210b/10, 210b/12, 258a/9, 302a/26 g.+ da 195b/22, 200a/1, 210b/11, 258a/6, 261a/6, 272a/18, 292a/16 g.+ dın 210b/13 g.+ dur 258a/7 g.+ ı 196a/1 g.+ lar 226b/9 g.+ lardın 257a/1, 288a/2, 288a/4 g.+ larıdın 260b/17, 260b/9 g.+ larıngızda 288a/6 g.+ lerige 226b/14	g.-1 ĩmān keltürmegenler 244b/26 g.-1 kâfirlerdin 247b/5 g.-1 kâhinler 239b/15 g.-1 müftarĭler 221a/17 g.-1 mü'minler 202a/8 g.-1 müşriklerge 205b/23 g.-1 sitamgarlar 215a/14 g.-1 şarĭflarğa 230a/23 g.-1 şâyistalar 234a/16 g.-1 zālımlarğa 223b/27 g.+ dın 247a/5, 297a/17 g.+ durlar 248b/9, 276a/6 g.+ ğa 276b/1, 284b/12, 284b/13
ğurbat	(Ar.) yabancılık, gurbet ğ.+ ı 182a/9	
ğurfa	(Ar.) köşk ğ.+ da 252a/12	
ğurm	(Ar.) ödenmesi gereken borç ğ.+ nı 197b/6	
ğurra	(Ar.) ayın başlangıcı ğ.+ sıda 189a/5	
ğurūh	(F.) cemaat, takım, grup g. 183a/12, 184a/11, 184a/18, 184b/14, 184b/9, 189b/16,	

g.+ ı 193b/7, 193b/8,
202b/22, 221a/25, 229b/13,
255b/11, 264a/20

g.+ ıdın 214b/24, 272a/15

g.+ ıdurlar 302b/26

g.+ ığa 211a/7, 213b/9,
215b/2, 224a/23, 229b/11,
229b/12, 249a/5

g.+ ım 213b/9, 215a/3,
222a/10, 222a/19, 222a/26,
224b/20, 224b/9, 228a/8,
228b/26, 229a/8, 229b/10,
230a/2, 230a/7, 255a/16,
255b/5

g.+ ını 184b/4, 202b/24

g.+ ining 276a/26

g.+ ing 222b/23

g.+ ingni 255a/10

g.+ lar 185a/2, 186a/14

g.+ lardın 197a/23

g.+ larğa 185a/15, 195a/27,
199b/18

g.+ larıda 261b/3

g.+ nı 184b/26

g.+ ning 184a/19, 221b/13,
264b/9, 307b/21

gurūhī (F.) 1. öyle bir cemaat, öyle
bir grup

g. 183a/16, 204b/23, 205a/8,
222a/25, 254b/22, 275a/22,
302a/8

g.+ din 218a/4, 221a/12

g.+ durlar 203b/3

g.+ dürler 182b/17, 191a/23

g.+ ğa 204b/27, 213a/18,
247b/13, 248a/16, 267b/13,
267b/22, 267b/27, 272b/15,
272b/19, 273a/17, 273b/14,
307a/5

g.+ ni 306b/15

2. bir cemaat, bir grup

g. 195b/13, 214a/24,
215a/15, 223a/8, 261a/14,
261b/17, 264a/26, 271b/23,
277b/13, 279a/21

g.+ din 193a/6, 277b/13

g.+ ğa 210b/23, 249b/5,
249b/9

g.+ ni 225a/27, 282b/19,
291a/6, 290b/27, 307a/16

g.+ ning 183b/13, 201b/17,
238b/25, 270a/18, 275b/23

ğurūr (Ar.) kibir, gurur

ğ. 200a/17, 263a/15, 277b/12

ğ.+ ı 200b/9, 208b/5

ğuşşa (Ar.) kaygı, tasa

ğ.+ sının 266b/10

ğūşa (F.) köşe, bucak

g.+ da 265a/9

g. tutup 296b/26

ğūṭa (Ar.) suya dalma

ğ. urdı 239b/20

ğūyā I (F.) söyleyen, söyleyici

- g.+ dur 287a/13
- güyā II** krş. **gūyiyā**
(F.) sanki
g. 230a/16
- gūyiyā** krş. **güyā II**
(F.) sanki
g. 184a/7, 195b/27, 200b/18,
205a/6, 205b/15, 207a/13,
207b/15, 208b/9, 210b/10,
210b/14, 219b/26, 226b/16,
233a/11, 256a/8, 267a/15,
285a/21
- gül** (F.) çiçek, gül
g. 208a/6
g.+ ler 267b/16
g.+ lerdin 273a/26
- gül-āb** (F.) gül suyu
g. 234b/21, 242b/18
- gül-berg** (F.) gül yaprağı
g.+ ige 234b/21
- gūlistān** (F.) gül bahçesi, bostan
g. 238b/6
- gül-rūḥsār** (F.) gül yanaklı
g. 238b/6
- gūlzār** (F.) gül bahçesi
g.+ da 234a/26
- gūmān** (F.) zan, sanma; şüphe duyma
g. 209b/12, 209b/9, 286a/21,
288a/6, 288b/12, 293a/26,
293b/4, 294b/18, 299b/9,
301b/3, 301b/4, 302b/15,
303a/22
- g.+ da 216b/19, 218a/14,
221a/13, 231a/27
g.+ dadurlar 231b/11
g. éltip érđi 238b/8
g. éltkeyler 238b/1
g. élttiler 207b/11, 247a/27,
247b/2
g. éltür érdingiz 269a/24
g. éltürbiz 222a/9
g. éltürler 278b/21
g.+ ı 209b/10, 209b/11,
212a/18, 212a/19, 213a/11,
229a/25, 303a/23, 308b/17
g.+ ıdur 280b/1
g.+ ığa 209b/8
g.+ ım 301b/4
g.+ inġ 301b/5
g.+ inġız 213b/17, 220b/2,
230a/10
g.+ inġızğa 255b/22
g.+ nı 220b/2
- gūmānī** (F.) **1.** öyle bir zan, öyle bir düşünce
g. 226a/10
2. bir düşünce, bir zan
g. 231b/12
- gūmānlıġ** (F.+T.) düşünceli
g. 235b/3, 246a/5
- gūmānsız** (F.+T.) şüphe duymayan,
emin
g. bolġaysızlar 248a/8

gümrāh	(F.) doğru yoldan ayrılan g. boldılar 287b/14 g. bolur 218b/7	200a/10, 205b/22, 211b/1, 212b/5, 217a/4, 222a/10, 226a/11, 227a/25, 228a/3, 230b/3, 232b/18, 236a/15, 238b/16, 246b/23, 249b/27,
günāh	(F.) günah, suç g.+ nı 251a/27	263b/27, 264b/11, 269a/16, 272a/12, 272a/15, 274b/13, 274b/21, 275a/12, 276b/13, 278b/14, 279a/8, 282a/9,
günāhī	(F.) öyle bir günah g.+ dür 201b/5	282b/2, 283a/16, 289b/12, 289b/9, 297b/15, 298b/22, 299b/10, 300a/5, 300a/9
günehkār	(F.) günahlı, günah işleyen gurūh-ı g.+ lardın 237b/3	h. algay 217b/16
güng	(F.) dilsiz, konuşamayan g. 274b/17, 274b/22, 274b/25	h. bér 217a/22
güvāh	(F.) tanık, şahit g.+ ım 237a/13	h. bérđi 217a/23, 217b/8, 237a/16, 295b/3, 299a/3
güvāranda	(F.) hazmi kolay olan g. 272b/24	h. béreyin 238b/22, 239b/23, 308a/11
güzāf	(F.) boş, beyhude g. 289b/8	h. bérgeymén 222b/4, 238b/20
güzārıř	(F.) geçme, geçiş g.+ ıdur 207b/20	h. bérgeysén 235a/19

H, Ĥ, Ħ

ħa	(Ar.) Arap alfabesindeki ح harfinin adı ħ. 233a/9	h. bérġizler 211a/12, 212a/12 h. bérıpdürler 224b/13
ħabā'	(Ar.) çok ince toz, zerre h. 212a/27, 256b/21	h. bérür 189a/12, 204a/17, 219b/24, 297a/11, 301a/12
ħabar	(Ar.) haber, bilgi ħ. 183b/17, 189b/22, 190a/21, 191a/6, 192b/17, 194b/14, 197a/10, 197a/2, 197a/7,	h. bérürsizler 252b/23 h. bolğay 190a/4 h.+ da 187b/11, 223a/4, 223b/6, 250a/21, 264b/3, 288a/3

h.+ dadur 205b/27, 237b/18,
240b/19, 246a/15, 248b/12,
264b/10, 268a/16, 278b/14,
285b/3, 300a/13
h.+ dın 239b/24
h.+ dur 195b/14, 195b/8,
203b/2
h.+ ı 193b/6, 207a/27, 224a/9,
227b/26, 236a/14, 237a/12,
255b/11, 255b/16, 297b/27
h.+ ı bolsa édi 224a/9
h.+ ımız 244a/21
h.+ ın 236a/17
h.+ ımı 213b/8, 233a/26,
236a/4, 261b/27, 269b/11,
297a/21
h.+ ıng 304b/7
h.+ ıngızını 190b/1
h. kéltürgil 239b/25
h. kılayın 299b/25
h. kıldı 228a/4, 299a/5
h. kılurbız 207b/4
h. kılursızlar 206b/10, 206b/7
h.+ lar 232b/23
h.+ lardadur 232b/23
h.+ larğa 261b/23
h.+ ları 300a/8
h.+ larıda 282b/26
h.+ larıdın 232b/18
h.+ larıdır 224b/2, 230b/4,
246b/19

h.+ larınıg 232b/19
h.+ larınıgız 197a/3
h.+ larınıg 233a/24
h.+ nıng 231a/3
h. tapıp 205a/24, 235b/25
h. taptılar 198a/16

h̄abar-dār (Ar.+F.) bilgili, haberi olan

h. bolğay 297b/20
h. kıлмаğı 298b/14

h̄abarī (Ar.+F.) 1. bir haber

h. 232b/17, 233a/26

2. öyle bir haber, öyle bir bilgi

h. 305b/21, 306b/5

h̄abarlıg (Ar.+T.) haberdar, bilgili

h.+ bız 266b/10

h̄abarsız (Ar.+T.) habersiz, bilgisiz

h. 233a/5, 259b/13

h.+ lar 208b/24, 234b/11

h.+ lardurlar 205a/8, 216b/8,
279a/25, 303a/18

h̄abāşat (Ar.) kötülük, alçaklık

bā-vücūd-ı h. 257b/21

Ḥabaşa (Ar.) Habeşistan'da

konusulan dil, Amharca

H. luğatı 252a/11, 273a/15

Ḥabaşī (Ar.) Habeşistanlı

H. 253a/13

h̄abaṭ (Ar.) yara izi

h. bolup 308a/23

h̄abb (Ar.) tohum, çekirdek

h.+ lar 207b/9

ḥabba (Ar.) tohum, çekirdek ḥ. 285a/25	ḥ. 235a/18
ḥabbāz (Ar.) ekmekçi, fırıncı ḥ. 237b/8	ḥaccu'l-vidā' (Ar.) Hz. Muhammed'in yapmış olduğu son hac ibadeti ḥ. 186a/18
ḥabīb (Ar.) sevgili; seven, dost ḥ.+ iġa 203b/27 ḥ.+ im 219a/15 ḥ.+ imsén 238a/5	ḥācı (Ar.) Hacca giden, hacı ḥ.+ lar 184a/27 ḥ.+ lardın 266a/13 ḥ.+ larġa 184a/4
ḥac (Ar.) İslam'ın beş şartından biri olan, zilhicce ayında Mekke'de yapılan Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ibadeti ḥ. 182a/7, 186a/19, 187b/27, 281a/14 ḥ.+ nıng 182a/7	ḥācib (Ar.) kapıcı, eşikçi ḥ. 237b/7
ḥāc (Ar.) hacı, Hacca giden ḥ. 184a/12, 184b/9 ḥ.+ nıng 181b/11	ḥacr (Ar.) ayrılma, ayrılık h. 234a/26
ḥacar (Ar.) taş ḥ. 291a/22	ḥaçır katır ḥ.+ dın 185b/25 ḥ.+ ġa 185b/19 ḥ.+ iġa 185b/15 ḥ.+ ını 185b/16 ḥ.+ larnı 267a/24 ḥ.+ nıng 185b/17
ḥācat (Ar.) ihtiyaç, lüzum, gereklilik, hacet ḥ. 208a/1, 240a/7, 264a/18, 272a/20 ḥ.+ ı érđi 242b/7 ḥ.+ lar 193a/15 ḥ.+ ları 219a/2	ḥadam (Ar.) hizmetçiler, odacılar ḥ. 227a/19, 301b/1
ḥācat (Ar.+F.) bir ihtiyaç, bir hacet ḥ. 228a/15	ḥadd (Ar.) sınır, bir şeyin nihayeti, dercecesi ḥ.+ dın 183a/13, 289b/8 ḥ.+ dın ötkergenler 183a/13 ḥ.+ dın ötkermek 216a/3 ḥ.+ dın ötkerse 192b/11 ḥ.+ dın ötküçiler 215a/1 ḥ.+ dın ötküçilerinġ 214a/19
ḥācat-mandlıġ (Ar.+F.) muhtaçlık, gereksinim	

	h.+ dın ötmek 198b/7, 205b/16		h.+ de 232a/19, 248b/26, 251b/1, 265a/7, 305b/6, 307a/26
	h.+ dın ötmengizler 232a/3		
	h.+ ı 192a/18		h.+ i 296b/19
	h.+ ıda 290b/12		h.+ ide 294b/11, 300b/20
	h.+ ıdın 185a/15, 208a/2, 294b/15		h.+ idin 289a/22
	h.+ ığa 230b/1, 281b/16		h.+ ler 281b/16
	h.+ ka 275a/7		h.+ leride 228a/19
haddi	(Ar.+F.) o derece, öyle bir derece		h.+ ning 265a/10, 265a/11, 292a/5
	h. 194b/10, 201a/15, 215a/2, 219a/9, 279a/7, 279b/20, 291b/8, 295b/17	hadişa	(Ar.) olay, hadise
hadım	(Ar.) hizmetçi		h.+ larga 295a/15
	h. 265a/12	hadya	(Ar.) hediye, armağan
	h.+ ga 265a/12		h.+ sını 282a/5
	h.+ ığa 304a/18	hafat	(Ar.) kenarlar, kıyılar
	h.+ lar 262a/10		h. 267a/27
	h.+ lardın 245b/12		h.+ dın 203b/23
	h.+ larım 301a/21	hafayi	(Ar.+F.) gizlilik, gizli olma
hadis	(Ar.) yeni, yeni meydana gelen		h.+ din 267b/22
	h. 250a/22, 250a/23	hafizan	(Ar.) muhafaza eden, koruyan
	h.+ lerdin 300a/9		h. 242a/6
hadis	(Ar.) Hz. Muhammed'in sözü ve davranışları; bu söz ve davranışları inceleyen bilim	hafı	(Ar.) gizli, saklı
	h. 194a/7, 202b/23		h. 263a/22, 273a/11
			h.+ ga 299b/20
		hak	(Ar.) 1. doğru, gerçek
			h. 182b/20, 186b/8, 187a/14, 192a/4, 194a/14, 209a/26, 209b/10, 210b/20, 211b/4, 221a/5, 221b/19, 221b/20, 225a/19, 229b/19, 232b/11, 232b/22, 238a/11, 239a/15,

250b/24, 253a/21, 254b/18,
261b/10, 264b/25, 266b/4,
267b/3, 286b/19, 288b/19,
292a/15, 292a/20, 292a/21,
292a/23, 292a/24, 294a/12,
294a/13, 294a/2, 303b/7,
304a/1

bā-vücūd-ı h. 294b/1

h.+ dın 209a/15, 239a/14,
254b/19, 261a/27, 277a/9,
295a/3, 296a/6

h.+ dur 210a/9, 211b/1,
211b/2, 263a/23, 264b/2,
278b/12

h.+ durur 210b/20

h.+ ka 277a/2

h.+ nı 214b/18, 221b/19,
221b/20, 224b/17, 225a/26,
250b/24, 261a/2, 303b/17

2. birisine ait olan, pay

h. 229a/3, 236b/17, 267a/3

h.-ı Hüdāvanddur 284b/24

h.+ ı 182b/27, 211b/3,
242a/17, 266a/15, 284b/9,
285a/12, 285a/17, 285a/19

h.+ ıda 195a/25, 197a/15,
198a/16, 203b/16, 250a/2,
257a/27, 285a/10

h.+ ıdur 256b/24, 285a/16,
303b/26

h.+ ıga 220a/7, 236b/16

h.+ ımızda 243a/2

h.+ ını 194b/18, 230a/4,
241b/14, 265b/13, 270b/18,
285a/23

h.+ ıngız 285a/22

h.+ larda 277a/2

h.+ larının 229a/4

h.+ larını 285a/12

3. Hak Allah'ın 99 isminden biri;

“değişmekten münezzeh
olan” zat

H. 181b/21, 183b/17,
184a/11, 184a/26, 185b/9,
186a/23, 186b/20, 186b/23,
187a/13, 187a/4, 187b/26,
188a/20, 189a/1, 189a/12,
189a/7, 189b/10, 189b/27,
190a/23, 190a/3, 192a/14,
193a/7, 194a/17, 194a/2,
194a/5, 194b/10, 196b/20,
197a/12, 197a/21, 199b/24,
199b/4, 199b/8, 200a/10,
200a/24, 200b/11, 201b/15,
202b/14, 202b/16, 203a/5,
203b/14, 203b/21, 203b/26,
204a/13, 204a/16, 204a/6,
204b/15, 205a/17, 205a/21,
205a/25, 206a/1, 206a/11,
207a/4, 208a/11, 208a/16,
208a/17, 208b/19, 209a/14,
209a/22, 209a/27, 209b/1,
209b/11, 209b/2, 209b/4,
210b/8, 211b/1, 211b/22,

212b/15, 212b/3, 213a/11,
213a/20, 213a/25, 213a/7,
214a/16, 214a/26, 214b/20,
215a/17, 215a/18, 215b/23,
215b/27, 216a/11, 216a/25,
216b/2, 217a/20, 217a/22,
217a/24, 217a/5, 217b/22,
218b/1, 219a/14, 219a/21,
219a/24, 219b/11, 219b/13,
219b/3, 220a/16, 220b/11,
221b/2, 222b/7, 223b/23,
223b/25, 224a/9, 224b/18,
225b/1, 227b/24, 228a/20,
230a/11, 231a/1, 231b/23,
232a/9, 237a/16, 237b/24,
241a/5, 244b/19, 245a/2,
245b/16, 246a/8, 246b/3,
247a/15, 247a/17, 248b/13,
248b/14, 248b/21, 249a/10,
249a/27, 250a/1, 251a/5,
252b/11, 253a/27, 253b/14,
253b/17, 253b/19, 254a/1,
254a/10, 254b/24, 255a/12,
255a/23, 255b/16, 255b/9,
256b/22, 257b/23, 258a/13,
258a/17, 258b/15, 259a/15,
261a/20, 261b/12, 262a/27,
262b/14, 262b/8, 263a/9,
265b/11, 266b/21, 267a/21,
267a/8, 267b/1, 268a/16,
268a/17, 268a/18, 268a/8,
268b/10, 268b/26, 269a/16,
269a/27, 269b/5, 270a/15,
270a/18, 270b/10, 270b/19,
272a/9, 272b/5, 273a/10,
273a/27, 274a/17, 274a/7,
274b/2, 275a/23, 277a/27,
277b/27, 277b/9, 278a/6,
279a/13, 279a/23, 279b/15,
280a/27, 280b/15, 280b/16,
280b/18, 280b/22, 281a/16,
281a/20, 282a/10, 282b/19,
282b/2, 283a/12, 283a/20,
283b/15, 284a/19, 284b/5,
285a/19, 285a/3, 285b/18,
285b/2, 286a/8, 286b/15,
286b/22, 286b/6, 287a/16,
287b/14, 287b/22, 288a/11,
288a/15, 288a/3, 288b/11,
288b/18, 288b/3, 289a/1,
292a/3, 292a/7, 292b/26,
292b/6, 293a/13, 293a/18,
293a/27, 293b/16, 293b/20,
295b/15, 296a/24, 296b/12,
296b/21, 296b/26, 296b/5,
297a/10, 297a/24, 297b/13,
297b/23, 298a/24, 299a/23,
299a/5, 299a/8, 299b/27,
300a/13, 300a/26, 300a/7,
300b/10, 301a/12, 301b/25,
302a/25, 302b/13, 302b/2,
303a/17, 303a/7, 304a/15,
304b/13, 304b/24, 306a/17,
306a/8, 306b/18, 306b/9,

307a/22, 308a/17, 308a/3,
308b/19, 308b/27
hazrat-ı H. 206a/8
H.+ da 261b/14
H.+ dın 201b/7, 203b/27,
281a/8, 286b/19
H.+ dur 275b/21
H.+ ka 202a/4, 209a/16,
210b/24, 214b/23, 225a/20,
225b/1, 225b/13, 250a/23,
250a/5, 256b/3, 267b/2,
271b/6, 276b/7, 278b/1,
280b/9, 295b/23, 308b/23,
308b/26
H.+ nı 203b/3, 252b/22,
281a/3, 295b/11, 295b/26
H.+ nıng 200b/11, 200b/12,
213b/17, 248b/27, 254b/8,
264b/25, 266b/20, 267b/26,
269b/4, 279a/24, 290a/4,
293b/13, 295b/24, 306a/20
H.+ nıngdur 200a/15

hakaıık (Ar.) hakikatler, gerçeklikler
h. 205a/13, 255b/4, 281a/14
h.+ ı 222a/4, 247b/8, 252a/8
h.+ ıdın 290b/14
h.+ ınıng 304a/12

hakiıat (Ar.) gerçek, doğru; bir şeyin
aslı
h. 198a/13, 199b/26, 212b/11,
213a/10, 250a/25, 254b/7,

273b/11, 281a/10, 281a/11,
281a/7, 295b/2
h.+ da 183a/21, 208b/27,
221b/21, 229b/20, 231b/1,
268a/13, 279a/3
h.+ ı 187a/11, 200a/14,
210a/2, 215a/8, 285a/10,
300a/4, 306a/23
h.+ ıda 190a/12, 200a/25
h.+ ıga 258b/18
h.+ ını 265a/6, 295a/19

hakiı (Ar.) gerçek, doğru
h. 300a/4

hakiim (Ar.) hükmeden, hükümdar
h.+ isen 224a/8

hakiim (Ar.) 1. bilgin, bilen, alim
h. 213a/17, 248a/17,
267b/22, 273a/3
h.+ ler 239b/17, 239b/9,
240a/1
h.+ leridin 276b/27

2. Allah'ın 99 isminden biri; her
şeyin hakikatini bilen
H. 252b/22, 283b/9

hakiir (Ar.) itibarsız, değersiz, aşağı
h. 266a/2
h.+ i 213a/22

hakiıan (Ar.) doğrusu, gerçekten
h. 279a/25

hakiıani (Ar.) hak ve adalete uygun
h. 189b/7, 292a/25

hāk-sār (F.) hali perişan	h.+ dın 181b/14, 189a/12, 283a/16, 299a/5, 307a/22
h.+ larnıng 283a/7	
haksız (Ar.+T.) hak ve adalete uygun olmayan	h.+ dur 254b/20
h. 243a/22, 305a/27	h.+ ğa 245b/11, 250a/23, 283a/17
h.+ dur 207a/24	h.+ ı 184a/20, 221b/18, 240a/19, 250a/13, 301a/12
hāl (Ar.) durum, vaziyet, hal	h.+ ıda 182a/27, 183a/12, 188a/10, 240a/22, 275b/19
h. 182b/26, 183b/5, 186b/12, 187a/18, 189a/17, 194a/4, 196a/3, 196b/22, 201a/3, 205b/19, 206b/2, 209a/2, 210a/24, 211a/14, 211a/16, 216a/13, 222a/16, 222b/1, 223b/12, 224b/27, 227a/23, 230b/14, 232a/19, 232b/7, 234a/4, 234a/7, 234b/13, 234b/4, 235a/20, 236b/9, 237a/22, 239b/21, 241a/18, 244a/20, 248b/18, 252a/16, 255b/25, 256a/16, 260a/24, 261a/10, 268b/9, 271a/24, 271b/18, 276b/21, 277b/1, 279a/1, 279b/23, 282b/27, 284b/9, 287a/3, 287a/9, 289a/17, 294a/1, 295a/5, 298a/4, 301b/2, 301b/8, 302a/3, 303a/4, 305b/26	h.+ ıdın 205a/1, 217b/16, 235a/4, 235b/25, 239b/21, 244b/25, 283b/7, 304b/1
h.-ı şūratıdın 299a/3	h.+ ığa 189a/15, 207b/18, 238a/23, 273b/24, 283b/16, 283b/7
h.-ı şuratını 198a/19	h.+ ımġa 235a/4, 244b/4
h.-ı şūratını 288a/10, 299a/2	h.+ ımız 232b/26
h.+ da 185b/8, 195b/27, 236b/23, 239b/7, 260a/22	h.+ ımı 207b/17, 228b/23, 235b/24, 239a/24, 292b/17, 298b/1
	h.+ ınıng 203a/14, 238b/9, 253a/10, 274b/19
	h.+ ıngġa 243a/4
	h.+ ıngız 241b/8
	h.+ ıngnıng 226a/4, 284a/8
	h.+ ıngızge 240a/24, 288a/21
	h.+ lar 205a/1, 261b/23
	h.+ larda 205b/12, 263b/22, 296a/9
	h.+ lardı 253b/13

	h.+ ları 210b/12, 273b/20, 292b/21		h. 185a/4, 191b/19, 199a/15, 226a/6
	h.+ larıda 267b/22, 307a/24	h̄alaf	(Ar.) babadan sonra kalan oğul
	h.+ larıdın 201a/22, 207a/14, 297b/20, 299b/18		h. 257a/22
	h.+ larığa 186b/1, 213a/3, 233a/22, 260a/5, 282a/13		h.+ ğa 204a/16
	h.+ larını 288b/1, 294a/3, 297b/14, 299a/4	halāk	(Ar.) ölme, mahvolma, helak
	h.+ larınıḡ 184b/18, 196a/7, 221b/18, 292b/19		h. 258a/18, 261a/13
	h.+ larınıḡızdın 197a/3		h. boldı 193b/9, 224a/6, 228b/20, 261b/10, 266b/2
	h.+ larını 292b/18		h. boldılar 193b/11, 205b/25, 210b/26, 225b/19, 225b/20, 230a/17, 260a/16, 265a/21, 265b/8,
	h.+ larınıḡızge 230a/8		266a/25, 289a/10, 291b/12
	h.+ nı 226a/25, 226b/13, 232a/16, 236b/13, 246a/24, 284a/12, 299b/1, 302a/1		h. bolğan 230b/4, 294b/22
	h.+ nınıḡ 242b/21		h. bolğanıda 256b/1
	h.+ sēn 301a/22		h. bolğanlar 244b/16
h̄al	(Ar.) görevden alma, uzaklaştırma		h. bolğanlardın 214a/6
	h. 262a/26		h. bolğay 270a/26
h̄āla	(Ar.) teyze, annenin kız kardeşi		h. bolğaysızlar 191a/1, 242a/18
	h. 246a/23		h. bolğusıdur 216a/6, 228b/5
	h.+ sıdur 233b/9		h. bolmadı 230a/19
	h.+ sığa 246a/19		h. bolmadılar 261a/14
	h.+ sını 246a/19		h. bolmağı 228b/5
	h.+ sınıḡ 233b/27, 237a/13		h. bolmağığa 205b/22
h̄ālā	(Ar.) şimdi, henüz		h. bolmağınıḡ 289a/8
			h. bolmağusıdurlar 264b/7
			h. bolmaḡ 303a/25

h. bolmasa érdiler 205b/21
h. bolmaydur 216a/24
h. bolur édi 206b/19
h. bolurlar 205a/27, 205b/1
h. étersizler 227b/7
h. étipdür 255b/14
h. étkey 230a/10
h.+ ı 210b/19, 211a/8,
218a/12, 223b/25, 226b/7,
227a/16, 230b/8, 255a/21,
269a/8, 270a/7, 271a/12,
282b/2, 304a/9
h.+ ıda 261b/9
h.+ ıdın 216b/10, 225b/18,
235b/10, 235b/12, 244a/2,
271a/19, 304a/11
h.+ ıdur 291b/19
h.+ ığa 223a/25, 226b/24,
227a/2, 261a/13, 264a/5,
272a/23
h.+ ıge 227b/9, 231b/2
h.+ ımda 225a/13, 225a/9
h.+ ınıġ 235b/6, 261a/14,
283a/19
h.+ ınıġ 233b/13
h.+ ınıġını 218a/9
h.+ ke 231b/2
h. kıldı 226b/17
h. kılduk 205b/18, 304a/7
h. kılgay 225a/26, 232b/7,
232b/9

h. kılgaybız 264a/21, 284a/22
h. kılgaylar 282b/24
h. kılguçısız 288b/23
h. kılgusıdur 284a/17,
289a/13
h. kılıpbız 284a/27
h. kılmaduġ 261a/12
h. kıлмаġı 282b/24
h. kıлмаġıda 303b/12
h. kıлмаġıl 296b/1
h. kıлмаġımızda 265a/5
h. kıлмаġ 301b/25
h. kıлмаġızlar 227b/25
h. kılmasbız 227b/8
h. kılır 188b/22, 249b/20
h. kılırbız 256a/23
h. kılırlar 189b/25
h.+ nı 249b/9
h. oldılar 193b/7

halākat (Ar.) helak olma, mahvolma

h. 225b/17, 225b/18, 300b/12
h. bolsun 223b/27
h.+ dın 230b/13
h.+ dur 225b/15, 230a/17
h.+ ıdın 256a/25
h.+ ke 235a/6

halākathġ (Ar.+T.) helak eden,
mahveden

h. 292b/2

halāklġ (Ar.+T.) helak olma,
mahvolma

h.+ ıdın 288a/20

ḥalal	(Ar.) bozukluk, eksiklik ḥ. 261b/1	ḥ.+ ıda 279b/7 ḥ.+ ınıṅ 302b/6
ḥalāl	(Ar.) helal, dinî kurallara aykırı olmayan ḥ. 188a/27, 212a/16, 212a/19, 229b/2, 278a/17, 280a/2, 281a/13, 288b/8 ḥ.+ dın 229a/14 ḥ.+ dur 212a/13, 212a/15, 280a/10, 280a/11, 280a/12 ḥ.+ durlar 228a/12 ḥ. éterler 188a/26 ḥ. étip érdiler 188a/26 ḥ. étmekde 212a/17 ḥ. étti 188a/18 ḥ.+ ı 212a/14 ḥ. kıldı 188a/16, 274a/18 ḥ. kılurlar 188b/1 ḥ.+ raḥ 298b/10 ḥ. tutar érdiler 188a/19 ḥ. tutarlar 188a/24 ḥ. tutmaḡda 187a/16	ḥ. tapıp 186b/23 ḥ. tapmas 229a/7
ḥalāş	(Ar.) kurtuluş, kurtulma ḥ. 221b/25 ḥ. bolḡay 273a/10 ḥ. bolḡaymén 238b/1 ḥ. kıлмаḡı 244a/16 ḥ. tapar 239a/16	ḥalāşlıḡ krş. ḥalāşlık (Ar.+T.) kurtuluş, kurtulma ḥ. 215a/14, 230b/16, 239b/6, 257a/11, 266b/20, 296b/22
ḥalāşlık	krş. ḥalāşlıḡ (Ar.+T.) kurtuluş, kurtulma ḥ. 215a/14, 230b/16, 239b/6, 257a/11, 266b/20, 296b/22	ḥalāşlık krş. ḥalāşlıḡ (Ar.+T.) kurtuluş, kurtulma ḥ. tapḡaylar 197b/8
ḥālat	(Ar.) hal, suret, durum ḥ. 273b/7 ḥ.+ dur 274b/11 ḥ.+ ınıṅ 292b/9 ḥ.+ larda 282a/24 ḥ.+ larıḡa 232b/25 ḥ.+ larınıṅ 189a/9	ḥālatī (Ar.+F.) öyle bir durum, öyle bir hal ḥ.+ de 184a/8, 184b/14, 185b/13, 189a/2, 192b/12, 206a/2, 207a/19, 208b/10, 218a/20, 221a/10, 223b/5, 224b/25, 226a/19, 227a/24, 229a/13, 231b/6, 235b/22, 242a/6, 246a/20, 246a/23, 246b/16, 257b/8, 258b/9, 259b/17, 263b/15, 263b/19, 264b/27, 264b/9, 265b/5, 265b/7, 267b/20, 267b/25, 269b/2, 269b/27, 269b/9, 273a/25, 277b/5, 285a/10, 286a/3, 286b/10, 286b/11,

	287b/4, 288a/3, 293b/22, 295a/22, 296a/13, 308b/8		h.+ ni 226b/25
ḥalāvāt	(Ar.) huzur, zevk h.+ ıdur 278a/18	ḥālilūg	(Ar.+T.) boşluk, tenhalık h.+ ıgā 189a/10
ḥalāyık	(Ar.) yaratıklar, insanlar h. 253b/9, 259b/12, 262a/26, 275a/10, 288a/4 h.+ mīng 265b/15	ḥālilī	(Ar.) Hz. İbrahim'e ait h. 235a/16, 245b/8
ḥālīk	(Ar.) 1. yaratan, yaratıcı h. 209b/9, 237b/26, 268b/10 2. Allah'ın 99 isminden biri; her şeyi yoktan var eden H. 252b/22 H.+ mī 268b/1	ḥālīş	(Ar.) temiz, katkısız h. 195a/18, 218a/20, 236b/26, 288b/27, 290a/2 h. bolğanlar 263a/22 h. kılurlar 207a/20
ḥālī	(Ar.+F.) öyle bir hal, öyle bir durum h.+ de 250b/27	ḥālīşan livachillāh	(Ar.) sadece Allah için h. 302b/7
ḥālī	(Ar.) boş, تنها, hālī h. 204a/10, 284b/10 h. bolğay 259b/21 h. bolmağay 240b/27 h. émes édi 192a/17 h. émestür 231b/17, 267b/22, 273a/12 h. kılıngızlar 182b/10 h. kılıpdurlar 187b/16	ḥālīşlūg	(Ar.+T.) temizlik, katkısızlık h. tapkaysızlar 213b/21
ḥalīfa	(Ar.) birinin yerine geçen kimse h.+ ları 205b/24	ḥalk	(Ar.) Hac ziyaretinde ihramdan sonra tıraş olma h. 182a/8
ḥalīl	(Ar.) samimi dost calīl-i h.+ dūr 280a/24	ḥalk	(Ar.) 1. halk, insanlar, yaratılanlar h. 204a/27, 250b/25, 255b/7, 260a/16, 278a/7, 280b/19, 280b/4, 282b/6, 306b/7 h.+ dın 308b/26 h.+ ı 258b/16, 292a/2 h.+ ıgā 264a/14, 281b/4 h.+ mīng 280b/18 h.+ ka 209a/27, 209b/1, 229b/19, 239a/13, 247a/17, 257b/25, 277a/19, 281a/10, 294a/20, 294b/3, 304b/20

h.+ lar 267b/4	281b/9, 283b/2, 285b/24, 287b/25, 288a/24, 297b/18
h.+ nı 187b/8, 188b/6, 204b/5, 209a/20, 209a/22, 230b/19, 247a/10, 253a/19, 267a/1, 269a/27, 271a/1, 281a/2, 289a/16, 291a/3, 307b/25	ham (Ar.) “ha” ve “mim” harfleriyle başlayan yedi sure: Mumin, Fussilet, Şura, Zuhruf, Duhan, Casiye ve Ahkaf.
h.+ nıng 188b/7, 217b/22, 231a/2, 253b/9, 254a/1, 257a/16, 263a/11, 296b/6	h.+ lar 265b/23, 265b/26
2. yaratma	hama (F.) bütün, hep
h. kılıpdur 226a/19	h. 211a/23
halka (Ar.) halka, çember	hamā (Ar.) suyun toprak karışmasından dolayı bulanıklaşması
biçimindeki nesne	h. 262b/15
h.+ sı 221b/22	hamd (Ar.) Allah’a şükretme
h.+ sını 185a/26	h. 205a/19, 205a/22, 226b/27, 292a/11, 293a/7, 295b/22, 296a/4
halkıyyat (Ar.) yaratılma	h. aytkuçuları 200b/12
h. 254b/5	h. aytkuçınıng 190a/2
halku’l-‘azim (Ar.) büyük yaratma	h.+ ı 249b/15
h. 266a/6	h.+ ığa 255b/8, 266b/8, 287a/1
ham (F.) hem; da, de; ve	h.+ ige 287a/13
h. 191b/18, 194b/11, 195a/17, 195b/5, 196b/4, 201b/12, 201b/13, 202a/2, 202b/15, 203b/10, 207a/24, 207b/19, 210b/8, 214a/10, 214a/9, 214b/26, 216a/21, 219a/4, 221a/19, 226b/26, 232a/7, 234b/24, 251a/18, 254a/2, 261b/7, 262a/9, 268a/21, 269a/2, 276a/27, 278a/14,	h.+ nı 288a/5
	hami’at (Ar.) kara toprak, çamur
	h. 306b/14
	Hamid (Ar.) Allah’ın 99 isminden biri; hamd edilen, övülmeye değer
	H. 254b/13

ḥāmīl (Ar.) sahip, malik

ḥ. 227b/13

ḥamīn (F.) bu, bunun kendisi

h. 227a/15, 228b/19,
242b/26, 271b/23, 279b/17,
284b/15

ḥamīṣa (F.) her zaman, daima

h. 184b/15, 192a/20, 192b/12,
193a/19, 195b/27, 196a/24,
198a/3, 199b/19, 231a/11,
231a/8, 232b/11, 244b/14,
251b/5, 251b/9, 252b/11,
252b/6, 253a/7, 259b/7,
296a/14, 298b/18, 301a/17,
304a/19, 308b/8
h. bolğay 199b/24
h.+ dur 278a/5

ḥamiyyat (Ar.) onur ve haysiyet

ḥ. 228a/10

ḥaml (Ar.) 1. taşıma, yükleme

ḥ. kılğaylar 195b/10

ḥ. kılıpdurlar 265a/27

ḥ. kılmağaylar 184b/15

2. hamilelik, gebelik

ḥ. 249a/14

ḥamla (Ar.) atılma, saldırma

ḥ. keltürdi 299a/22

ḥ. kıldılar 185b/23

ḥ. kıllur érdiler 185b/16

Ḥamrān (Ar.) Ashab-ı Kef'in

köpeğinin adlarından biri

ḥ. 298a/13

hamol (F.+T.) işte o, aynı o;

Farsçası همان olan kelimedede
zamir kısmının Türkçe
yapılmasıyla ortaya çıkmıştır.

h. 188a/26, 188b/8, 189a/7,
195b/27, 205b/14, 207a/24,
214a/16, 215b/12, 228a/1,
232b/26, 239a/26, 245b/20,
260a/22, 264a/11, 271a/19,
272b/1, 272b/11, 273b/7,
279a/13, 280a/11, 292a/5,
292a/7, 297b/14, 307a/11,
307a/3

h. boldı 254a/4

h.+ dur 243b/1

h. érdi 260a/24

h.+ ıdın 243b/20

ḥāmūn (F.) büyük sahra, çöl

h. 301b/22

ḥāmūş (F.) sessiz, suskun

ḥ. 217b/3

hamvār (F.) düz yer

h. 307b/15

ḥāna (F.) ev, mesken

ḥ.+ sı 181b/9

ḥ.+ sıda 238b/15

ḥānadān (F.) soy, nesil, aile

ḥ.+ dınbız 245a/5

ḥ.+ ını 264a/21

Ḥanafī (Ar.) dört hak mezhepten

biri; hanefî

Ḥ. 291a/2

ḥānavāda (F.) aile	249a/9, 250a/23, 250b/18,
ḥ.+ sığa 264a/25	251b/24, 251b/7, 252b/17,
ḥanīfiyya (Ar.) Hanefilik; İmam Ebu	253b/8, 253b/8, 254a/18,
Hanife mezhebi	254b/23, 254b/27, 255a/15,
ḥ. 232b/13	256b/3, 256b/8, 257b/15,
ḥān-ū-mān (F.) ev bark, aile ocağı	258b/24, 258b/7, 260a/20,
ḥ. 184b/21	260b/17, 260b/26, 261a/3,
ḥ.+ dın 254a/15	261b/22, 261b/23, 263b/11,
hanūz (F.) henüz, şimdiye kadar	263b/2, 263b/3, 266a/13,
h. 192a/1, 228b/7, 245b/20,	266a/20, 266a/25, 266b/14,
259b/10, 263b/26, 293a/26	267b/16, 268a/21, 269a/15,
ḥanḏal (Ar.) cırtlak, Ebu Cehil	269b/23, 270a/18, 273b/11,
Karpuzu	273b/12, 274b/24, 274b/7,
ḥ. 257b/20, 257b/27	274b/20, 275b/23, 276a/26,
har (F.) her, her bir	276b/20, 276b/23, 277a/16,
h. 181b/20, 182b/10, 182b/5,	277a/17, 277a/19, 278a/5,
182b/7, 185b/2, 186a/26,	279a/11, 279b/11, 279b/6,
186b/26, 187b/25, 193a/2,	279b/8, 281b/27, 282b/12,
196a/12, 199b/2, 202b/21,	282b/24, 282b/27, 283b/21,
202b/6, 203a/21, 203b/22,	283b/24, 284a/1, 284a/10,
203b/27, 205b/10, 205b/3,	284a/19, 286a/17, 287a/12,
207a/17, 208a/11, 208a/9,	287a/12, 289b/22, 290b/27,
208b/25, 210b/23, 211a/7,	291a/5, 291a/6, 292a/21,
211b/6, 213a/24, 213a/3,	292b/21, 293a/16, 294a/10,
214b/9, 217a/7, 219a/3,	294b/14, 295b/13, 296a/1,
220a/26, 221a/2, 223a/17,	298a/7, 298a/8, 300a/12,
223a/24, 224a/3, 225b/12,	300a/16, 300a/16, 301a/6,
227b/9, 228a/11, 232b/17,	301b/27, 302b/14, 303b/23,
233a/24, 236b/27, 238b/16,	303b/4, 303b/6, 304b/11,
241a/14, 241a/8, 243b/10,	304b/3, 306a/1, 306b/10,
243b/20, 244a/9, 248a/27,	307a/4, 308b/13
248a/27, 249a/14, 249a/5,	h. bir 236a/9

- h. biri 195a/4, 200b/18,
202a/21, 212a/1, 231b/13,
238a/16, 241a/25, 248a/2,
269b/25, 283a/4, 286a/23,
294b/21, 296b/20, 297a/5,
299a/19, 301a/11, 306a/24
- h. biride 227b/18
- h. birige 202b/17, 225a/22,
235a/11, 237b/19, 241b/10,
284b/11, 301a/4
- h. birimiz 234b/13
- h. birimizning 293a/25
- h. birini 260b/12
- h. birining 225b/25, 248a/17,
262b/10, 277a/10, 278a/14,
300b/21, h. gāh 223a/8,
243b/23, 252b/2, 294a/14,
307a/19
- h. ikkelesi 238b/11, 246a/16
- h. ikki 181b/7, 195a/21,
214b/7, 215b/18, 223a/23,
230a/18, 230b/3, 242a/24,
242b/17, 244b/12, 250a/8,
250a/9, 265b/27, 270b/24,
273a/12, 283a/1, 283a/3,
284b/15, 290b/15, 295b/21,
295b/8, 302a/1, 306b/25,
307b/11
- h. ikkidin 290b/15, 295b/9
- h. ikkige 196a/12, 214b/8
- h. ikkelesi 305a/11
- h. ikkining 215b/19
- h. ikkisi 210a/24, 237a/4,
285a/1
- h. kaçan 218a/9, 249b/25,
270b/22
- h. kayda 228b/19
- h. kayısı 288b/17
- h. kayısını 295b/11
- h. kim 185a/1, 186b/21,
191b/21, 197b/25, 200a/23,
209a/27, 209b/2, 210b/8,
213a/5, 217b/11, 217b/20,
218b/5, 218b/7, 220b/16,
220b/18, 220b/26, 221a/11,
221a/5, 221b/23, 222a/7,
225a/19, 227a/9, 232a/6,
241a/1, 245b/27, 247a/12,
248b/7, 249a/19, 249a/20,
249a/21, 250a/15, 251b/19,
251b/26, 251b/5, 253a/1,
255b/6, 256b/1, 258b/27,
259a/1, 259b/11, 261b/10,
262b/3, 262b/4, 267a/10,
268a/11, 268a/12, 268a/13,
268b/10, 270a/26, 274a/10,
278a/15, 279a/13, 280a/6,
281b/16, 284a/15, 284a/16,
284b/5, 284b/9, 286b/27,
289b/17, 291a/12, 291a/14,
291a/15, 296b/24, 296b/25,
298a/14, 300b/13, 300b/14,

306b/22, 306b/24, 308b/22,
308b/23

h. kimge 183b/17, 186a/10,
208a/20, 232a/2, 241a/9,
246b/7, 249b/20, 250a/2,
256a/12, 266b/26, 285a/27,
285b/20, 291a/11, 291a/7,
294a/4, 300b/16

h. kimni 209b/23, 220b/5,
243b/9, 247b/3, 255a/6,
255a/7, 277b/19, 277b/20,
288b/3, 289b/21, 290a/11,
294a/5, 294b/24, 298a/1,
298a/2, 300b/16

h. kimning 200a/14, 261b/1

h. kişi 192b/10, 199b/11,
212a/8, 213a/24, 236a/19,
242b/19, 243a/17, 252b/17,
279a/17, 279b/7, 292b/11,
292b/9

h. kişidin 195b/19

h. kişige 186b/11, 201b/4,
212a/8, 218b/17, 230b/17,
280b/10

h. kişini 223a/26

h. kişining 228b/16, 265a/4

h. kün 208a/10, 224b/7

h. küni 308b/3

h. ne 236b/26

h. né 192a/19, 192a/22,
192a/23, 193b/20, 195a/1,

201a/23, 203b/26, 208a/27,
213a/3, 225a/10, 229a/9,
231a/19, 240b/24, 240b/27,
241a/19, 242b/1, 251a/14,
253b/20, 254a/17, 257a/27,
259a/7, 263a/19, 264b/21,
277a/17, 277a/7, 280a/10,
282a/9, 282b/17, 284a/12,
284a/9, 287b/22, 288a/1,
296a/1, 302b/2, 304b/26

h. nédin 267b/24

h. néçe 182a/4, 283a/11,
298a/24, 308b/19

h. néme 200a/15, 254a/27

h. némede 192a/26, 229b/9

h. némedin 229b/5, 258b/12,
262a/5, 306b/7, 306b/8

h. némeini 271b/24

h. némeni 283b/19

h. néméni 193b/21

h. néméning 229a/11

h. némeňg 236a/5

h. sarı 208a/9

h. sarıda 256b/18

h. sarıdın 256b/8, 271a/23,
307b/12

h. sarığa 302a/20

h. taqđır 182a/10, 182b/3,
201b/9, 203a/1, 216b/4,
217a/5, 227a/19, 265b/18,

	266b/25, 297a/18, 298a/9, 302a/4, 306b/18 h. zamānda 257b/24	ḥarāc (Ar.) Müslüman olmayanlardan alınan vergi ḥ.+ dın 186b/11
ḥār	(F.) diken ḥ. 234a/26 ḥ.+ ıġa 234a/26	ḥarakat (Ar.) hareket, kıvılda ḥ. 287b/26 ḥ.+ da 234a/5 ḥ.+ dın 275a/10 ḥ.+ ka 199a/6 ḥ. kılġay 250a/12 ḥ. kılġuċı édi 268a/18 ḥ. kılġuċı 268a/15, 268a/16 ḥ. kılur 248a/2 ḥ.+ larıdın 248a/2 ḥ.+ larınıġ 283b/18 ḥ.+ larınıġ 284a/10
ḥāra	(F.) sert taş, kaya ḥ. 307b/10	
ḥara	(F.) toprak ve çamur birleşimi ḥ. 307b/10	
ḥarāb	(Ar.) yıkık, viran, harap ḥ. 230b/6, 277b/8 ḥ. boldı 301b/27 ḥ. bolmas érdi 302a/7 ḥ. étip 215a/18 ḥ. kıldı 283a/14 ḥ. kıldılar 282b/23, 283a/20 ḥ. kılġımızdur 296b/10 ḥ. kılmaġı 284a/26 ḥ. kılmaġ 199b/26 ḥ. kılmaġlıġdur 199b/21 ḥ. kılurbız 284a/26	ḥaram (Ar.) herkesin girmesine müsaade edilmeyen kutsal yer; harem ḥ.+ da 182b/5 ḥ.+ dın 228b/20 ḥ.+ ı 205a/23 ḥ.+ ıda 236b/17, 236b/25 ḥ.+ ınıġ 258a/13 ḥ.+ ınıġga 237a/8
ḥarāba	(Ar.) harabe, yıkıntı ḥ.+ da 263a/3	
ḥarāblıġ	(Ar.+T.) harap olma, mahvolma ḥ.+ ı 199b/24, 208a/3 ḥ.+ ıġa 200a/3, 207b/13, 269a/17, 269a/6	2. ihrama girilen yerden itibaren Kabe'ye doğru olan kısım H. 259a/8, 291a/23 H.+ da 259a/19 H.+ ġa 186a/23, 186a/27, 211a/25 H.+ nınıġ 266a/22
ḥarac	(Ar.) suç, günah ḥ.+ ı 196b/21	

H.+ ıġa 281b/7

ħarām (Ar.) 1. din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, haram

ħ. 182a/26, 182b/13, 182b/2, 184a/23, 186b/6, 186b/7, 187a/16, 188a/10, 188a/11, 188a/14, 188a/18, 188a/25, 188a/6, 212a/19, 229a/14, 259a/11, 270a/17, 280a/12, 281a/13, 288b/8

ħ. bolġanlarınġ 188a/6

ħ. bolmasdın 273a/14

ħ. bolmasıdın 201a/20

ħ.+ dın 289b/25

ħ.+ dur 188a/4, 212a/15, 212a/16, 259a/11, 280a/11

ħ. érdi 182b/1, 188a/14

ħ. éterler 188a/25

ħ. étipdür 188b/2

ħ. étti 188a/17

ħ.+ ı 212a/14

ħ. kıldı 280a/3

ħ. kıldılar 274a/17

ħ. kılduġ 280a/16

ħ. kılıġanlarını 296b/8

ħ. kılıpdur 186b/7, 188b/1, 286a/1

ħ. kıлмаġı 280a/18

ħ. kıлмаġ 212a/17

ħ. kılmas érdük 270a/12

ħ. kılırlar 188a/27

ħ.+ lardın 280a/6

ħ. tutar érdiler 188a/19, 188b/5

ħ. tutarlar 188a/25

2. haram ayı; Muharrem ayı

ħ.+ nı 188a/17

ħarāmlıġ (Ar.+T.) haram olma

ħ.+ ı 186b/8, 188a/7

ħ.+ ıġa 188a/26

ħ.+ ını 188a/16

ħar-āyina krş. **ħar-ayına** (F.) mutlaka, elbette

h. 189a/11, 189b/20, 189b/24, 190a/25, 190b/2, 191a/27, 191b/20, 193a/1, 194a/18, 194b/15, 194b/16, 199a/21, 199a/24, 204b/26, 205a/22, 205a/27, 206a/21, 206b/18, 207a/22, 210a/3, 211a/14, 211b/26, 211b/7, 212a/21, 213a/17, 213a/23, 214b/1, 217b/20, 219a/6, 219b/18, 219b/21, 220a/5, 253a/3, 282a/27, 300b/16, 226b/21, 228a/17, 229b/27, 230b/17, 245b/3, 247a/23, 248a/16, 248a/24, 248b/20, 249b/2, 251a/11, 252a/27, 252b/5, 253b/2, 253b/3, 255a/14, 255a/25, 255a/8, 256a/20, 256a/23, 257a/9, 260b/22, 262b/1, 263a/14, 264a/14,

265a/17, 265a/5, 265b/12,
266a/15, 267a/10, 267b/13,
267b/21, 267b/26, 267b/5,
268b/19, 269b/9, 270a/18,
270b/16, 270b/20, 270b/21,
270b/25, 273b/13, 273b/14,
277b/17, 277b/18, 277b/20,
278a/16, 278a/9, 278b/19,
279b/4, 280a/23, 280b/25,
281a/19, 281a/23, 284b/18,
289a/11, 289a/5, 294b/5,
304a/4, 304b/6, 305a/27,
305b/19, 305b/6, 305b/8,
308b/12

har-ayina krş. **har-āyina**

(F.) mutlaka, elbette

h. 187b/7, 190a/14, 190a/14,
231b/10, 231b/10, 231b/11,
231b/11, 231b/13, 231b/13,
231b/6, 231b/6, 232b/10,
232b/10, 232b/16, 232b/16,
233b/11, 233b/11, 234a/6,
234a/6, 234b/14, 234b/14,
235a/19, 235a/19, 236b/21,
236b/21, 237b/6, 237b/6,
238a/13, 238a/13, 238b/5,
238b/5, 241a/10, 241a/10,
261b/14, 261b/14, 261b/2,
261b/2, 272b/19, 272b/19,
273a/17, 273a/17, 289b/15,
289b/15, 290a/24, 290a/24,
291b/4, 291b/4, 293a/3,

293a/3, 293b/23, 293b/23,
294b/3, 294b/3, 298a/16,
298a/16, 302b/14

ḥarb

(Ar.) savaş, cenk

ḥ. 185b/2

ḥ.+ ı 185b/2, 185b/3

ḥ.+ ıdur 221a/12

ḥarc

(Ar.) sarf, gider

ḥ. éter érdiler 285b/1

ḥ. kılğaylar 196b/16

ḥ. kılıp érđi 302a/2

ḥ. kılsa 285a/25

ḥ. kıılır 274b/7

ḥarf

(Ar.) harf

ḥ. 187a/4, 273b/24, 290b/5

ḥ.+ ı 203b/27, 260b/26

ḥar-giz

(F.) asla, katiyen

h. 194a/7, 195b/15, 195b/26,

199a/24, 200a/23, 200a/9,

205a/6, 208b/13, 226b/16,

230a/16, 245b/5, 247a/17,

253a/7, 265b/1, 273b/16,

273b/17, 273b/18, 274a/23,

276a/10, 282b/16, 288a/19,

293b/1, 297a/26, 300b/7,

301b/14, 301b/4, 304a/1

ḥāric

(Ar.) dış, dışarı

ḥ.+ da 261b/17

ḥārık

(Ar.) yırtan, parçalayan

ḥ.+ ıdur 206a/22

ḥarīdār

(F.) müşteri, satın alan

ḥ.+ lar 236a/19

ḥarīfiyya (Ar.) sonbahara ait, güne ait ḥ. 259a/23	ḥasan (Ar.) güzel, iyi ḥ. 202b/15, 219a/1, 229b/21 ḥ.+ ı 273a/20
ḥarīm (Ar.) harem dairesi ḥ.+ i 281b/7, 291a/17	ḥasana (Ar.) iyilik, iyi işler; iyi, güzel ḥ. 202b/7, 208a/24 mav'ıza-yi ḥ. 281a/11 ḥ.+ dur 248b/16 ḥ.+ lar 269b/14, 270a/3 ḥ.+ larıdın 280b/8 ḥ.+ larımı 251a/12 ḥ.+ sınıḡ 302b/24
ḥarīṣ (Ar.) hırslı, bir şeye çok düşkün ḥ.+ dür 203b/13 ḥ. édi 217b/21	ḥasanaī (Ar.+F.) bir iyilik, bir güzellik ḥ. 280b/7
harmak yorulma, arma h. 284a/11	ḥasanāt (Ar.) iyilikler, güzellikler ḥ. 232a/23, 253b/15 ḥ.+ ı 219a/4
harza-gūy (F.) saçma sözler söyleyen ḥ.+ mıḡ 279a/11	ḥasb (Ar.) göre, nazaran, cihetiyle ḥ.-ı bile 225a/22 ḥ.+ ı 260b/11
ḥāṣ (Ar.) seçkin, asıl; özel, mahsus ḥ. 190b/24, 230b/22, 282a/1, 290b/24, 302b/17, 304a/15 ḥ.+ dur 304b/19 hidāyat-ı ḥ.+ dur 208a/21 ḥ.+ ḡa 265b/26 ḥ. kılayım 240b/17 ḥ.+ larıḡdın 304a/16	ḥasf (Ar.) yere batma ḥ. 191a/1, 248b/18
ḥasab (Ar.) baba tarafından gelen soy ḥ.+ da 203b/10	ḥāṣıl (Ar.) husul bulan, ortaya çıkan; fayda, yarar ḥ. 250b/12, 281a/8 ḥ.-ı salāmatlıḡ 224a/19 ḥ. bolḡay 273b/20, 275a/16 ḥ. bolur édi 241a/14 ḥ. bolur 233a/9 ḥ.+ dur 273b/12 ḥ. étmekige 191b/27
ḥasad (Ar.) kıskançlık, haset ḥ. 190b/16, 199a/6, 203a/16, 234a/5, 263b/10, 263b/17, 269b/24, 291b/13, 299a/11 ḥ.+ nı 253b/25	
ḥaṣād (Ar.) hasat, ekin biçme ḥ. 287a/13	

- h.+ ı 189b/1, 210a/4, 240b/26, 265b/3, 266b/15, 277a/12, 281a/8
h. kıldı 281b/12
h. kılğay 289b/26
h. kılmağı édi 284b/4
h. kılmağ 305b/25
- hāşısız** (Ar.+T.) faydasız, yararsız
h. 274b/25
- hāşīd** (Ar.) hasat edilmiş olan; izleri silinmiş olan
h. 230b/7
- hāsīs** (Ar.) cimri, hasis
h.+ lar 207b/27
- hāşīşlġ** (Ar.+T.) cimrilik
h.+ ı 284b/5
- hāşīyyat** (Ar.) özellik, hususiyet
h.+ ı 250a/26
- hāsmānī** (Ar.+F.) düşmanlık
h. 277a/18
- hāşr** (Ar.) mahsus kılınma, mahsus olma
h. 290b/12
h.+ ı 258b/16
- hāsrat** (Ar.) üzüntü, iç sıkıntısı, hasret
h. 196a/11, 196a/9, 199b/25, 207b/20, 211a/11, 211b/10, 279a/27, 288a/9, 296b/2, 300b/11, 302a/1
- hāşşa** (Ar.) bir şeye mahsus olan kuvvet, durum; özellik
h. 186a/21, 232a/19, 247b/7, 276b/8, 290b/5, 290b/9
h.+ sıdur 220b/12, 292a/14
h.+ sızlar 294b/15
- hāsūd** (Ar.) hasetçi, kıskanç
h. 220a/26
- hāşam** (Ar.) maiyet, yanında bulunanlar
h. 227a/19, 302b/14
- hāşarāt** (Ar.) haşereler, küçük böcekler
h. 267a/26
- hāşr** (Ar.) toplama, cem etme; ölüleri diriltip mahşere çıkarma
h. 205a/1, 206a/5, 256b/4, 257a/19, 270b/11, 287b/27, 290a/1, 294b/1, 299a/10, 302b/18, 303b/8, 308a/20
h. bolğay 206b/6
h.+ dın 275a/10
h.+ ġa 205b/7, 299a/6
h.+ ıda 298a/24, 298a/25
h.+ ıġa 268b/14, 299a/10, 299b/5
h. kılmay 302b/12
h. kılurbız 294a/10, 294a/6, 302b/11
- hāşr-gāh** (Ar.+F.) mahşer, kıyamet
h.+ ġa 295a/1

ḥaṣr u naṣr (Ar.) herkesin dirileceği kıyamet günü n.+ ğa 248b/8	ḥ. larıṅızdın 290a/10
ḥaṭ (Ar.) yazı ḥ. 241a/17, 290b/4 ḥ.+ ıġa 238a/26 ḥ.+ lar 228b/15 ḥ.+ nı 216a/20, 216a/21	ḥaṭīb (Ar.) hutbe okuyan ḥ.+ i érdi 229b/25 ḥ.+ ler 276b/20
ḥaṭā (Ar.) yanlış, yanlışlık; günah ḥ. 190a/1, 218b/12, 234a/10, 297b/1 ḥ.+ da 237b/13 ḥ. kıılır érdiler 293b/18 ḥ.+ larını 284b/3 ḥ.+ nı 290a/1	ḥatm (Ar.) bitirme, sona erdirmeye ḥ.+ ı 205a/22, 258a/6, 293a/7
ḥaṭāī (Ar.+F.) bir hata, bir yanlış ḥ. 285b/25, 292b/13	ḥattā (Ar.) hatta, dahi, üstelik ḥ. 201b/4
ḥātām (Ar.) son, en son ḥ.+ ı 226b/27	ḥatun (<Soğ) kadın, eş, zevce ḥ. 184b/21, 184b/23, 185a/17, 187a/22, 193a/17, 217b/3, 223b/2, 232a/15, 236b/19, 237b/16, 249a/9, 264a/23, 272a/21, 277b/10, 277b/7 ḥ.+ dın 264a/15, 278a/15 ḥ. érdiler 237b/7 ḥ.+ ğa 259a/5, 277b/3
ḥātamu'n-nabiyyīn (Ar.) peygamberlerin sonuncusu; Hz. Muhammed ḥ. 242a/17	ḥ.+ ı 193a/18, 201b/25, 202a/21, 227a/13, 228a/3, 236a/15, 237b/16, 237b/9, 240b/2, 264b/11, 283a/15, 303a/7 ḥ.+ ı érdi 223b/1, 259a/5
ḥātıma (Ar.) son, nihaye, bitiş ḥ.+ sı 233a/6	ḥ.+ ı érdiler 223a/26 ḥ.+ ıġa 236a/22, 272a/14
ḥātımat (Ar.) akıbet, sonuç ḥ.+ ı 196b/25	ḥ.+ ını 264a/22 ḥ.+ ınıṅ 194a/14
ḥāṭır (Ar.) zihin, fikir ḥ. 254b/8 ḥ.+ ı 234b/1 ḥ.+ ıda 265b/20, 291a/23 ḥ.+ ımdın 305a/18	ḥ.+ ınıṅ 228b/3 ḥ.+ lar 190a/18, 193a/10, 193b/15, 195b/18, 196a/17, 196b/23, 202a/25, 228a/11,

237b/22, 238a/18, 238a/24,
240a/26, 240b/5, 253b/2,
253b/4, 262b/7, 274a/12,
279b/25

gurūh-ı h.+ lar 237b/7

h.+ lardın 201b/24, 214a/5,
237b/19, 237b/5, 245b/27,
247a/18

h.+ largā 190b/10, 193a/18,
193b/22, 202a/22, 237b/21,
253b/1

h.+ ları 202a/21, 223b/1,
237b/27, 251b/6, 264b/17,
279b/24, 279b/27

h.+ ları érđi 228a/11

h.+ larıdın 186a/7, 234a/4,
237b/7

h.+ larımızğa 280a/12

h.+ larını 190b/11, 224b/18

h.+ larınıġ 255a/22

h.+ larınıġız 185a/8, 268a/4

h.+ larınıġızdın 274a/13

h.+ larını 240a/23

h.+ larınıġ 227a/21, 237a/25,
238a/15, 238a/9, 240a/19,
240a/21, 268a/4, 274a/13

h.+ mén 227a/23

h.+ nı 237b/12

h.+ nınıġ 237a/3

ġatunī (<Soġ.+F.) 1. bir kadın

h. 232a/14, 249a/14, 262b/6,
277b/6

2. öyle bir kadın

h. 236b/10, 243b/20

ġatunluġ (<Soġ.+T.) evli, evlenen

h.+ lar 189b/2

ġatunsız (<Soġ.+T.) bekâr,
evlenmeyen

h.+ lar 189b/2

havā (Ar.) hava

h. 188b/9, 201b/14, 214b/13,
248a/14, 248a/15, 273a/10,
273a/11, 297b/27

h.+ da 228b/19, 249b/14,
257b/22, 273a/12, 275a/21,
275a/24, 302b/10

h.+ dın 219b/5

h.+ ġa 256b/18, 260a/22,
267b/14

h.+ largā 303a/12

h.+ nı 275a/24, 297b/21

h.+ nınıġ 188b/11

h.+ sıda 275a/25

2. istek, arzu, heves

h. 302a/14

h.+ nınıġını 276a/10

h.+ nınıġ 277a/20

h.+ sı 251a/23, 296b/21

h.+ sıġa 189b/17

h.+ sınıġını 206a/7, 245a/21

h.+ yınıġını 208b/20

havācis (Ar.) vesveseler, kuruntular h.+ i 251a/5	h.+ niŋg 252a/6
havā-dār (Ar.+F.) seven, taraftar h.+ larıdın 211b/8	havāyıc (Ar.) hacetler, ihtiyaçlar h.+ ığa 232a/23
havā-dārlıg (Ar.+F.+T.) yandaşlık, taraftarlık h. 219a/23 h.+ dın 203b/17	havf (Ar.) korku, korkma h. 248b/25, 271b/6 h.+ inıŋg 227a/16 h. kılurlar 251a/22
havā-ḥvāh (Ar.+F.) dost, yar h.+ mén 285b/1	havflıg (Ar.) tehlike h.+ larnıŋg 190b/24
havāla (Ar.) devretme, havale, bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma h. 245b/13 h.+ sığa 233a/24	havl (Ar.) korku h.+ da 260a/8 h.+ ıdın 210b/9, 211b/9, 288a/6 h.+ lar 207a/21, 259b/17 h.+ ları 210b/12, 210b/15 h.+ larıdın 212b/14
havām (Ar.) böcekler, haşereleler h. 267a/26	havz (Ar.) havuz h. 262b/13
havāric (Ar.) asiler, zorbalar h.+ dürler 308a/15 h.+ lernıŋg 191b/5	havz (Ar.) dalma, içine girme h. 193b/2 h. kıldıŋgızlar 193b/1 h. kılur érdük 193a/2 h. kılursız 212a/26
havās (Ar.) hasseler, duygular h.+ nı 233a/23	havza (Ar.) bir hükümetin idaresi altında bulunan ülkelerin bütünü h.+ sığa 215b/6, 283a/9
havāş (Ar.) 1. hassalar, keyfiyetler h. 261b/20 h.+ ğa 249a/18 h.+ ı 290b/17 h.+ ıdın 238a/3	havza (Ar.) kenar, yan h.+ sığa 254a/10
2. saygın olanlar h. 211b/27, 281a/6, 281a/15 h.+ ğa 211b/27, h.+ inıŋg 237b/7	havzi (Ar.+F.) öyle bir dalma h. 193b/1

Hay	(Ar.) Allah'ın 99 isminden biri; ölümsüz ve daima diri olan	h.+ ıdın 248b/26, 269a/11, 279b/20
	H. 252b/22	h.+ ınıṅ 283a/3
ḥayāl	(Ar.) hayal, düş	haybatlıḡ (Ar.+T.) heybetli
	ḥ. kıldı 298b/21	h. 239b/9, 260a/27, 306b/16
	ḥ.+ lar 209b/8	ḥāyil (Ar.) iki şeyin arasında mani olan
hay'at	(Ar.) şekil, suret	ḥ. boldı 223b/20, 236b/22
	h.+ dur 271b/19	ḥ. bolduṅ 249b/25
hay'āt	(Ar.) şekiller, suretler	ḥ. bolḡay 287a/27
	h. 204b/16, 248a/26, 261b/20	ḥāyif (Ar.) korkan, korkak
	h.+ da 256a/4	ḥ. 253b/23
	h.+ ı 262b/21	haykal (Ar.) heykel
	h.+ lar 307a/16	h.+ bız 234b/13
	h.+ ları 267b/26	h.+ larını 222a/4
ḥayāt	(Ar.) dirilik, yaşama, hayat	ḥayma (Ar.) çadır
	ḥ. 219b/4, 262a/21, 262a/22, 287b/22	ḥ. 275b/1
	ḥ.+ ı 264b/24, 264b/25	ḥayr (Ar.) iyi, hayırlı; iyilik, faydalı amel
	ḥ.+ ıdın 244b/22	ḥ. 197b/15, 205a/26, 205b/26, 205b/3, 218b/1, 258b/19, 263a/5, 276b/10, 276b/19, 283b/26, 286b/7, 292b/9, 301a/12, 305a/2, 308a/21
	ḥ.+ ıdur 251a/4	ḥ.+ ı 276b/19
	ḥ.+ ını 288a/8	ḥ.+ lar 193a/14, 210b/16, 270a/3
	ḥ.+ ınıṅ 258a/6, 272b/18, 298a/21	ḥ.+ lardın 203b/3
ḥayātī	(Ar.) hayata ait, yaşamla ilgili	ḥ.+ larınıṅ 227b/1
	ḥ. 247a/26	ḥayrān (Ar.) şaşırmış, şaşkın
haybat	(Ar.) korku ve saygı uyandıran görünüş, hal	ḥ. 236a/15, 287b/16
	h. 219b/11, 242a/24	
	h.+ ı 231a/3, 295a/12	

	h.+ durlar 206a/20, 240a/1		h. 299b/19
	h. kaldı 235b/19	ḥayvānāt (Ar.) hayvanlar	h.+ dın 223a/23
ḥayrat (Ar.)	şaşma, şaşırma, şaşkınlık	ḥayvānī (Ar.+F.) bir hayvan	h. 273a/3
	h. 201b/27, 259b/21, 298b/20	ḥayyız (Ar.) mekan, mevki	h.+ idin 258b/17
	h.+ da 245b/20	ḥaza' (Ar.) alçakgönüllülük	h. 271a/24
	h.+ dın 291a/11	ḥazān (F.) sararma, solma	h. 234a/25
	h.+ ı 238a/9	ḥazar (Ar.) sabit meskeni olanların oturdukları memleket	h. 197a/27
ḥayrāt (Ar.) iyilikler, hayırlı işler	h.+ nıṅ 269b/14	ḥazar (Ar.) sakınma, kaçınma, çekinme	h. 242a/27
ḥayrī (Ar.+F.) bir yarar, bir fayda	h. bolsa édi 190a/22	h. kılğay 221b/21	h. kılğaylar 247a/22, 288b/22
ḥays (Ar.) itibar, saygı	h. 276b/7	h. kılıṅızlar 228a/27	h. kılmak 289a/10
	h.+ tındur 278a/7	ḥazf (Ar.) aradan çıkarma, yok etme	h.+ ı 200b/21
ḥaysıyyat (Ar.) onur, itibar, değer	h.+ ı 202a/1, 231a/18, 267b/27, 297b/26	ḥāzır (Ar.) hazır, mevcut olan, huzurda bulunan	h. 249a/18, 303a/17
	h.+ ıdın 228a/11, 231a/18, 305b/23	h. boldı 199a/21, 199a/8	h. bolğan 230b/19
	h.+ ını 308a/25	h. bolğaylar 237b/15	h. bolmadılar 237b/24
ḥayvān (Ar.) hayvan	h.+ dın 223a/24		
	h.+ dur 209a/6, 209a/7		
	h.+ lar 273a/6, 296b/3, 306b/16		
	h.+ lardın 223a/17		
	h.+ lardur 219a/27		
	h.+ larnıṅ 219b/4, 219b/5		
	h.+ nıṅ 248a/10		
ḥayvānat (Ar.) hayvanlık			

h. bolmasa érdi 285b/9	h�azrat (Ar.) 1. y�uce ve saygideğer
h. bolup 195b/22, 195b/23, 199a/7	zatların adlarının başına
h. bolur 205a/17	saygı, övme, y�uceltme
h. �dim 191b/11	amacıyla getirilen unvan; 2.
h. �mes �di 243b/14, 285b/5	Hz. Muhammed
h. �rdiler 245b/17	h. 181b/19, 184a/23, 185b/15,
h. kıl 261a/20	185b/18, 185b/21, 185b/23,
h. kılmadım 303a/14	191b/22, 191b/7, 191b/8,
h. kılmağ 296b/27	191b/9, 194a/15, 194b/7,
hazimat (Ar.) bozgunluk	194b/8, 195a/19, 195a/22,
h. 190b/22	195a/8, 195b/22, 198b/23,
hazina (Ar.) hazine, defne	199a/4, 199a/8, 199b/22,
h.+ da 262a/20	200a/18, 200a/5, 200a/8,
h.+ lardın 278a/4	201a/1, 206a/7, 216b/26,
h.+ ları 222b/3, 240b/25, 262a/12, 262a/20	217b/22, 226b/19, 232a/17,
h.+ larıda 228b/17	232a/18, 244b/8, 246a/8,
h.+ larını 294b/3	248b/15, 249b/24, 252b/10,
h.+ larınıĝ 294b/5	263b/26, 266a/21, 273b/6,
h.+ larnıĝ 241a/3	279a/9, 279a/12, 279b/26,
h.+ sı 187b/22	280b/13, 281a/25, 281b/17,
h.+ sını 187b/22	282a/2, 285b/11, 285b/13,
hazina-d�ar (Ar.+F.) hazineyi idare ve	285b/5, 287a/20, 288a/11,
muhafaza eden kişi	289a/15, 289a/20, 291b/14,
h.+ ları 262a/20	291b/16, 291b/3, 291b/7,
hazinaçı (Ar.+T.) hazineyi idare ve	294a/1, 295b/15, 299a/18,
muhafaza eden kişi	299a/21, 300b/6, 308b/27
h. 240b/26	h.-1 �zzat 281b/27
hazl (Ar.) alay, şaka, eğlence	h.-1 �zzatka 227b/12
h. 192b/26, 211a/27, 213a/3	h.-1 �zzatnıĝ 193b/27
	h.-1 �zzatnıĝ 205a/20
	h.-1 All�hnıĝ 194a/2

h.-1 Bārī 301b/17	214a/9, 242a/19, 252a/11,
h.-1 Haq 206a/7	253a/27, 253b/18, 260a/9,
h.-1 Halīl 258b/23	261b/5, 264b/23, 265b/20,
h.-1 hātamu'n-nabiyyin 'alayhi va ālā alihi afzalu'sh- shalavatu'l-muṣallīn 262a/1	267a/8, 269b/10, 278b/18, 278b/27, 279a/4, 280b/27, 285b/4, 287a/15, 292a/14,
h.-1 Hūd 225b/19	292a/4, 295b/6, 295b/9,
h.-1 Hudāvandnīng 287a/13	296a/2, 304b/22
h.-1 Hudāynı 277b/2	h.-1 paygambardur 204a/17,
h.-1 H'āca 265a/11, 265a/13	216b/22, 220b/9, 258b/15
h.-1 İbrāhīm 259a/20	h.-1 paygambarga 299a/26
h.-1 ilāhīnīng 285a/11	h.-1 paygambargadur 298a/20
h.-1 Lūt 228a/10	h.-1 Rabbu'l'alamīn 239b/5
h.-1 Malik-ı a'lādın 235a/13	h.-1 rasūl 182b/21, 185a/20,
h.-1 Mavlā 308b/26	308b/27, 189b/15, 190b/8,
h.-1 Muḥammad 279b/17,	191a/4, 191b/1, 191b/8,
285b/10, 290b/12, 292a/13	195a/5, 195b/20, 199b/1,
h.-1 Mūsā 280b/23, 304a/17	199b/2, 202a/20, 204a/17,
h.-1 Muṣtafā 181b/9, 203b/8	249b/2, 277a/25, 280b/4,
h.-1 Nūḥ 213b/11, 223b/4,	281b/21, 285a/18, 295b/19,
298a/14	296a/23, 296b/11, 299a/15,
h.-1 nübüvvat 198b/3	299a/27, 299b/24, 300a/22,
h.-1 parvardıgār 204a/4,	308b/7
208b/1, 274b/26	h.-1 risālat 181b/10, 183b/14,
h.-1 paygamardın 294a/8	184b/20, 185b/14, 185b/4,
h.-1 paygambar 185b/5,	187a/6, 190a/22, 193a/13,
188b/8, 189a/4, 190a/18,	194b/7, 194b/9, 195a/18,
192a/3, 192b/22, 194a/15,	198b/2, 199b/23, 199b/8,
194a/24, 199a/11, 199a/15,	200b/16, 200b/22, 201b/23,
199a/26, 200a/18, 200a/4,	201b/6, 205a/24, 205b/27,
201b/2, 205b/2, 211a/4,	208a/21, 210a/8, 212a/3,
	217b/21, 219a/11, 219a/23,

220a/15, 220b/10, 221a/6,
226b/18, 228a/19, 231a/27,
231a/3, 232a/1, 232a/15,
238a/4, 238a/8, 244b/7,
251b/11, 252a/3, 254b/26,
255b/10, 258a/14, 265a/10,
265b/16, 266a/13, 266a/16,
272b/7, 273b/5, 275b/20,
278a/27, 279a/8, 279b/24,
283a/25, 286b/25, 287a/13,
287a/23, 288a/10, 288b/27,
288b/8, 290b/23, 292a/2,
292b/17, 294b/12
h.-ı risālatdur 274a/18
h.-ı risālatğadur 261b/1
h.-ı risālatka 216b/26
h.-ı risālatpanāhnıng 207a/4
h.-ı risālat 196b/19
h.-ı şalavātullāh va salāmuhu
‘alayh 190a/3, 194a/26
h.-ı şallallāhu ‘alayhi va
sallam 198a/17, 262b/6,
263b/24
h.-ı sayyid-i ‘ālam 278b/16
h.-ı sayyidu’l-anbiyā 226b/26
h.-ı sayyidu’l-kā’ināt 220a/12
h.-ı şayh 231a/17, 233a/23,
250a/20, 271b/5, 295b/2
h.-ı Şayhu’l-islām 185a/21,
212b/22, 254a/3, 300a/4
h.-ı zū’l-calāl 287a/11

h.+ dın 195b/21, 218a/21,
285b/9, 292b/23
h.+ ğa 287a/20, 291a/22
h.+ ı 225a/22
h.+ ıdın 290a/12
h.+ ığa 218b/25, 285a/15,
288b/17
h.+ ımızğa 224a/20
h.+ ıngğa 205b/5
h.+ ka 185b/16, 185b/8,
196a/4, 202a/26, 238a/6,
259b/15, 276a/19, 278b/24,
281b/27, 282a/15, 288b/19,
291a/23, 291b/8
h.+ kadur 191a/15
h.+ ke 300b/10
h.+ nı 185b/20, 192a/17,
249b/22, 266a/21, 281b/19,
282a/11, 287a/16
h.+ nıng 183b/4, 185b/23,
189a/15, 189a/6, 190a/23,
192a/18, 192b/24, 192b/26,
194a/25, 195b/24, 197a/19,
198b/22, 199a/14, 199a/6,
201b/7, 202a/16, 203b/16,
204a/19, 208a/25, 211a/24,
220a/16, 221a/4, 249b/3,
252b/13, 252b/9, 258b/16,
259a/15, 266a/6, 276b/23,
280b/11, 281b/14, 285b/14,

	288b/9, 291b/13, 291b/7, 292a/11, 292a/9, 299b/26		
hazz	(Ar.) tat, zevk h.+ larıda 210b/16	hıkd	(Ar.) kin tutma, düşmanlık besleme h. 203a/15, 263b/10
hıdam	(Ar.) hizmetkarlar h. 302b/14	hılaf	(Ar.) karşı, zıt, ters h. 194b/22, 200b/4, 212b/25, 218b/19, 282b/24 h. bolmağusıdır 239a/21 h.+ ı 208b/5, 219a/24, 250a/12, 253a/7, 273b/1, 274a/23, 275a/25 h.+ ıdın 295a/24 h.+ ıdur 286b/14 h.+ ığa 194b/25, 195b/1 h.+ ın 214a/2 h.+ ını 236a/1 h. kılguçı 260b/1 h. kılıpdurlar 306b/4 h. kılmadı 260b/2 h. kılmağungdur 205b/2 h. kılmas 252b/13 h. kılmaslar 273b/17 h. kılsa 192b/10 h. kıılır érdingizler 269a/25 h.+ nı 200b/6
hıdamat	(Ar.) krş. hızmat 1. iş, hizmet, görev h. 200b/12, 227a/14, 267a/23 h.+ ıda 196a/20 h.+ ıdadur 241b/11 h.+ ığa 201b/25 h.+ ınıg 198b/4 h.+ ınıgga 212a/7, 285a/1 h.+ ıka 236a/2 2. ön, huzur, kat h.+ ıda 196a/14 h.+ ığa 235a/21, 240a/15, 244a/26		
hıdamatkārlıg	(Ar.+F.+T.) evli, evlenen h.+ lar 189b/3	hılafat	(Ar.) karşılık h.+ ı 262b/19
hıfāf	(Ar.) hafif, ağır olmayan h. 189b/1	hıl'at	(Ar.) süslü elbise, kaftan h.+ ı 277a/1
hıfz	(Ar.) saklama, muhafaza etme h. 203a/4 h.+ ı 203b/21, 266a/5	hılkat	(Ar.) yaradılış, tabiat h.+ ı 266a/6 h.+ ınıgdın 194a/4
hıfzu'l-hudūd	(Ar.) öfkesine hakim olabilme h. 182a/24		

	h.+ mīng 265b/1		h. kıllursén 246b/24
hılıt	(Ar.) safra, sevda, dem, balgam gibi dört unsurdan herbiri	hıııb	(Ar.) bolluk, ucuzluk
	h. 273a/2, 273a/4, 273a/6		h. 271b/20
hılvat	(Ar.) yalnız, تنها; tenhalık		h.+ da 279b/17
	h.+ da 192a/17	hıııııa	(Ar.) pay, hisse
	h.+ ıgā 282a/1		h.+ sı 269a/1
	h.+ larda 200b/15	hıııııā	(Ar.+F.) bir hisse
hılvat-gāh	(Ar.+F.) halvēt yeri, تنها yer		h. 269a/2
	h.+ ı 299b/19	hııııım	(F.) kızgınlık, öfke
	h.+ ıgā 255b/4		h. 301b/1
hırad	(F.) akıl, us	hııııımī	(F.) bir öfke, bir kızgınlık
	h.+ dın 259b/21		h. 279a/18
hırad-mand	(F.) akıllı, anlayışlı	hııııııı	(F.) tuğla
	h. 288a/8		h. 228b/13
hırka	(Ar.) hırka, üst giysi	hıııııııb	(Ar.) söyleme, seslenme, hitap
	h. 265a/9		h. 183b/21, 191a/15, 196a/4, 201a/26, 202a/11, 216b/26, 216b/27, 218a/13, 218a/21, 231a/27, 233a/5, 235a/13, 257b/11, 259b/15, 274a/6, 280a/1, 284a/5, 288a/23, 288a/27, 302b/17
	h.+ larınıng 300a/23		h.+ dın 207a/13
	h.+ nı 265a/12		h.+ ını 200a/21, 281b/27
hırmān	(Ar.) mahrumluk		h.+ ını 200a/21
	h. 198a/14, 255a/5		h. kıldı 217a/24
hırmēn	(F.) harman, hasat		h. kıldılar 282a/16
	h.+ lerini 302a/24		h. kıllma 223a/2
hırıı	(Ar.) sonu gelmeyen arzu, istek		h. kıllur 194a/3
	h. 187b/9, 263b/10, 268a/10, 268a/12		h. kıllurlar 291a/1
	h.+ mīng 216a/10		
	h. kéltürsēng 270a/27		

	h.+ lar 281a/4		h.+ ını 255a/22
	h. yétkey 194a/6	hicāb	(Ar.) perde, örtü; engel
hiṭābī	(Ar.+F.) bir hitap	h.	281b/25
	h. 287a/11	h.+ ını	281b/26
hiṭṭa	(Ar.) memleket, ülke	h.+ ınıṅ	308a/4
	h.+ ınıṅ 199a/4	hicābī	(Ar.+F.) bir engel
hiyānat	(Ar.) hainlik, ihanet	h.	297a/15, 307b/7
	h. 229a/14, 229a/5, 229b/3,	hicālat	(Ar.) utanma
	236b/16, 236b/24, 277b/12	h.	291a/11
	bā-vücūd-ı h. 229a/9	Hicr	(Ar.) krş. sūratu'l-Hicr
	h.+ dın 286a/19		Hicr suresi
	h.+ ı 239a/25	H.	219b/24
	h.+ ka 229a/3, 303a/10	hicrān	(Ar.) ayrılık acısı
	h. kılğuçılarnıṅ 240b/9	h.	198a/14, 234b/16
	h. kılmadım 240b/7	hicrat	(Ar.) Hz. Muhammed'in
hiyānatsızlıḡ	(Ar.+T) ihanet etmeme,		Mekke'den Medine'ye göç
	vefa		etmesi
	h.+ ı 229b/2	h.	184b/24, 185a/5, 185a/7,
hiyra	(F.) bulanık, mat, donuk		279b/4
	h. bolğay 259b/20	h.+ da	270b/25
	h. bolur 259b/16	h.+ dın	184b/27, 185a/3,
	h. kılıpdurlar 261b/15		186a/18, 188b/8, 197b/21,
hızlān	(Ar.) yardımcısız, kimsesiz		249b/20, 291b/12
	h. 213b/23, 250a/27	h.+ ıdın	211a/25
	h.+ ınıṅ 270a/23	h.+ ka	184b/20
hızmat	krş. hıdmat	h. kıldı	199a/4
	(Ar.) iş, hizmet, görev	h. kıldılar	184b/5, 270b/19,
	h. 285a/8		279b/1
	h.-ı rasmīni 241b/1	h. kılıp	197b/20
	h.+ ı 241a/25, 241b/6	hicv	(Ar.) şiir yoluyla biriyle alay
	h.+ ıdın 238a/27		etme

	h.+ iğa 287a/22	257a/14, 257a/23, 259a/26,
hiç	(F.) hiç, yok olan; boş, değersiz	260a/1, 260a/24, 260b/9,
	h. 187a/20, 188b/19, 190b/9,	261a/12, 261a/14, 261b/4,
	191a/7, 194a/4, 195b/25,	262a/11, 264b/22, 264b/23,
	196b/10, 196b/12, 197a/19,	266b/24, 267a/21, 268a/17,
	198a/14, 198b/1, 201b/3,	268b/1, 268b/25, 269a/15,
	202a/25, 202a/5, 202b/12,	269b/5, 270a/12, 270a/13,
	202b/4, 203a/5, 203b/14,	270b/2, 270b/5, 271b/13,
	203b/19, 203b/8, 204a/19,	272a/24, 273a/21, 274a/24,
	204a/25, 204a/9, 207b/15,	274b/18, 274b/4, 276a/15,
	208b/9, 210a/26, 210b/5,	276b/19, 279a/25, 280b/22,
	212a/25, 212b/26, 212b/3,	284a/18, 284b/13, 287a/1,
	212b/6, 213a/6, 217b/2,	288b/23, 289b/1, 290b/22,
	217b/24, 218a/26, 218a/27,	292a/11, 292b/22, 293a/19,
	218b/5, 219a/27, 219b/23,	294a/26, 296a/17, 299a/8,
	221a/27, 223a/5, 223b/18,	300a/17, 300a/19, 301b/13,
	224a/27, 224b/1, 225a/16,	301b/16, 302b/15, 304a/13,
	227a/22, 227a/27, 228a/15,	304a/22,
	228b/26, 229a/6, 230a/19,	305a/8, 305b/10, 308a/9
	230a/6, 230b/12, 230b/22,	h.+ dür 220b/25
	230b/9, 231b/15, 236a/9,	h. étkey 214b/16
	236b/2, 237a/11, 237b/26,	h. kılmakı 190b/5
	239a/11, 239a/19, 239b/12,	h. olğan 292a/23
	239b/8, 240a/27, 243b/14,	hiç kim hiç kimse
	245a/18, 245b/4, 248b/27,	h. 185b/26, 244b/9
	248b/6, 249a/22, 250a/22,	hiçlik (F.+T.) hiçlik, hiç olma
	252a/12, 252a/19, 252b/22,	h.+ ige 308a/17
	253a/26, 253b/11, 253b/12,	hidāyat (Ar.) hidayet, doğru yolu
	253b/19, 253b/6, 254a/13,	bulma
	254b/22, 255a/1, 255b/16,	h. 185a/14, 188b/4, 189b/6,
	256a/4, 256b/19, 256b/20,	211b/26, 252b/6, 278b/13,
		290b/10, 303b/26

nūr-ı h. 254b/10	h.+ mîng 278b/13, 278b/9,
h.-ı hâşdur 208a/21	305a/5
mağz-ı h.+ dur 187b/1	h.+ ka 211b/24, 211b/25
h.+ da 187a/20	h.+ lar 233a/20
h.+ ı 229b/8, 255a/8, 276b/26	hikmatî (Ar.+F.) birhikmet
h.+ ığa 210a/27, 294a/4	h. 273a/3
h.+ ka 288a/23	hîla (Ar.) hile, oyun, aldatma
hiddat (Ar.) öfke	h. 207b/22, 233b/13, 277b/14
h. 208a/7	h.+ da 260a/6
hikāyat (Ar.) hikaye, öykü	h.+ ğa 207a/4
h.+ ıda 233b/25	h. kıldılar 260a/9
h. kılğan 289a/19	h. kılğaylar 233b/13
h.+ lardur 281a/4	h.+ lar 190b/5, 271a/12
h.+ ları 269b/12	h.+ sıdurlar 237a/26
h.+ larıdur 268b/25	hîlalğ (Ar.+T.) hileli, aldatan
hikmat (Ar.) hikmet, gizli sebep;	h. 190a/5
bilgelik	hîll (Ar.) helal, şeraita uygun
h. 200a/3, 204a/22, 204a/25,	h. 182b/5
213a/13, 218a/3, 218b/20,	hîlm (Ar.) insanın tabiatında olan
224a/8, 233b/26, 236b/6,	yumuşaklık
237a/17, 241a/20, 243b/9,	h. 229a/26, 251a/27
253b/10, 255a/5, 255a/8,	hîlya (Ar.) süs, zinet
262a/5, 265b/11, 267a/3,	h. 241a/16
273b/15, 278b/7, 281a/10,	h.+ mîng 268a/4
281a/5, 281a/9, 284b/16,	hîmāyat (Ar.) koruma, himaye
298a/27, 308b/17	h. 240b/11, 253a/9
h.+ dın 197b/4	h.+ ı 220b/10, 225a/10,
şarf-ı h.+ dındur 285b/21	235a/6, 279a/5
h.+ ı 273a/8	h.+ ıdın 264b/16
h.+ ığa 204a/2, 247a/1,	h.+ mîng 289b/16
267b/13	h. kılğay 240b/15

	h. kılığısudur 265b/6		h.+ larımı 188a/5
himmat	(Ar.) gayret, çaba		h.+ nıng 251a/12
	h. 184a/22, 220b/16, 284b/13, 284b/5, 308b/26	hısābī	(Ar.+F.) bir hesap
	h.+ ı 253b/1		h. 186b/22
	h.+ ını 205a/5	hısāblıg	(Ar.+T.) hesap eden, hesabını iyi bilen
	h.+ ınıng 221b/22		h.+ dur 260b/18
hīn	(Ar.) an, zaman, sıra	hissiz	(Ar.+T.) hissiz, duygusuz
	h. 257b/16		h. 267a/5
	h.+ ide 219b/4	hizāna	(Ar.) hazine, defne
hindū	zenci		h. 208a/5
	h.+ lar 224a/23		h.+ dur 212a/9
his	(Ar.) duygu, his		h.+ sı 212a/9
	h. 210b/6	hizlān	(Ar.) muavenetsiz, yardımcısız
	h.+ din 249a/18		h. 304b/20
	h.+ leri 210b/5		h.+ ınıng 205b/21
hısāb	(Ar.) hesap, sayı, miktar	hōd	(F.) kendi
	h. 208a/27, 240b/27, 251a/22, 254a/14, 257a/20, 261a/6, 284a/13, 284a/14, 307b/26		h. 218a/1, 244a/22, 288b/19, 301b/25
	h.+ dadurlar 261a/8	hōrluk	krş. h^vōrlıg , h^vōrlıq , h^vōrluk
	h.+ ğa 224b/27		(F.+T.) horluk, hor eden, ezen
	h.+ ı 188a/1, 259b/12, 267b/19, 276b/12, 276b/13, 283b/19		h. 198b/1
	h.+ ıdın 260b/19	hōş	(F.) güzel, iyi, hoş
	h.+ ıdur 249a/12		h. 193b/23, 207a/12, 278a/17, 302a/23, 302b/5, 306a/26
	h.+ ıga 302b/13, 306a/21		h. kélgüçi 219a/23
	h.+ ını 257a/16, 260b/19, 284a/14		h.+ raq 205a/23
	h. kılur 254a/14	hōşāb	(F.) parlak, berrak
			h. 234b/21

hōş-ḥāl (F.+Ar.) hali hoş olan,

memnun olan

ḥ. bolsalar 191b/16

ḥ. bolurmén 308b/27

ḥ. olduḡızlar 188b/16

hōş-ḥāllık (F.+Ar.+T.) hali hoş olma,

memnuniyet

ḥ.+ ka 252a/10

hōş-ḥūyluḡ (F.+Ar.+T.) güzel

huyluluk

ḥ. 281a/12

ḥ.+ dın 266a/5

hōşla- (F.+T.) beğenmek

ḥ.- ḡu 308b/24

ḥ.- dılar 205a/4

ḥ.- madı 185b/8, 190a/16

ḥ.- mas 187a/24

ḥ.- rlar 191b/14

ḥ.- rsız 185a/11

ḥ.- sa 185a/1

ḥ.- salar 191b/15

hōşnūd (F.) memnun, razı

ḥ. boldı 197b/26

ḥ. boldılar 197b/27, 205a/3

ḥ. bolduḡızlar 194a/3

ḥ. bolḡay 275b/26

ḥ. bolḡaysızlar 197a/18

ḥ. bolmaḡaybız 194a/4

ḥ. bolmaḡaylar 191b/15

ḥ. bolmastur 197a/23

ḥ. bolsanıḡızlar 197a/22

ḥ.+ dur 239b/7

ḥ. étkeyler 192b/6

ḥ. kılḡaylar 192b/5

ḥ. kılıḡızlar 275b/25

ḥ. kılmak 192b/9

ḥ. kılurlar 182b/27

hōşnūdluḡ krş. **hōşnūdluḡ**

(F.+T.) memnuniyet, rıza

ḥ. 193b/26

ḥ.+ ı 192b/8, 197a/21,
199b/12, 208a/25, 285a/11

ḥ.+ ıdın 194a/7

ḥ.+ ıḡa 192b/8

ḥ.+ ını 192b/8

ḥ.+ umnı 194a/6

hōşnūdluḡ krş. **hōşnūdluḡ**

(F.+T.) memnuniyet, rıza

ḥ. 184b/12, 194a/8

hōşsızlıḡ (F.+T.) fenalık, kötülük

ḥ.+ dın 272a/15

hōş-vaḡt (F.+Ar.) memnun, sevinçli

ḥ. boldılar 283a/17

hūb (F.) iyi, güzel

ḥ. 190b/9, 295a/4

ḥ. yüzlüḡler 227b/22

hūbluḡ (F.) iyilik, güzellik

ḥ.+ ıda 295b/11

ḥ.+ ları 269b/15

ḥubḡ (Ar.) pislik, leke

ḥ. 250b/27

ḥuccāc (Ar.) hacılar

h. 184a/23
huccat (Ar.) delil, ispat, hüccet
h. 194a/10, 209b/13, 214a/3,
215b/20, 233a/18, 267a/7,
239a/10, 240b/10, 257a/24,
257b/26, 258a/1, 276a/13,
284a/21, 293a/23, 297b/5
h.+ ğa 222a/16
h.+ ı 230a/22, 254b/6
h.+ ığa 222a/11, 226a/11,
247a/11
h.+ lar 193b/12, 205b/20,
209a/26, 217b/27, 218b/18,
255b/17
h.+ nıng 209a/10
h. tuttu 226a/18
h. tuttum 225a/25

huccatī (Ar.+F.) **1.** bir delil, bir ispat
h. 187a/22, 213a/27, 224b/26,
229b/1, 256a/13, 256a/7,
257a/23, 273b/13, 292a/20

2. öyle bir delil, öyle bir hüccet

h. 239a/11, 297b/4

Hūd (Ar.) Hud suresi
sūra-yı H. 265a/21
sūra-yı H.+ dın 233a/7
sūra-yı H.+ dın 232a/2

hudā (Ar.) doğru yol gösterme
h. 211b/27, 292b/9
h.+ sı 211b/27

Ḥudā (F.) krş. **Ḥudāy**

1. Allah

Ḥ.181b/22, 184a/15, 185a/14,
188a/17, 190a/12, 191a/13,
192b/9, 195a/14, 208a/13,
221b/23, 239a/8, 242a/27,
260b/17, 268b/24, 272a/6,
300b/16

Ḥ.+ dın 259b/5, 288b/12

Ḥ.+ ğa 192a/26, 192b/10,
196b/3, 213b/11, 288b/15

Ḥ.+ nıng 186b/18, 187a/7,
192b/8, 284b/11, 295a/5,
295a/6

Ḥ.+ yıngız 188a/16

2. tanrı, ilah

h.+ lar 187a/15, 286b/19

h.+ larımıznı 225a/3, 225a/4

h.+ larıngız 225a/9

Ḥudāvand krş. **Ḥudāyvand**

(F.) Allah, tanrı

Ḥ. 206b/9, 217b/8, 222b/3,
254b/12, 301b/12

Ḥ.-ı ta'ālā 280b/19

Ḥ.+ dın 303a/5

Ḥ.+ dur 290a/11

ḥağ-ı Ḥ.+ dur 284b/24

Ḥ.+ ı 209a/12

Ḥ.+ ığa 271b/23

Ḥ.+ ımġa 301b/13

Ḥ.+ ıng 284b/14

ḥazrat-ı Ḥ.+ nıng 287a/13

Ḥudāvandā (F.) ey Allah'ım	192a/14, 192a/15, 192b/20,
Ḥ. 217b/6	192b/4, 192b/6, 193a/16,
Ḥudāvandī (F.) O Allah, öyle bir	193a/18, 193a/20, 193a/3,
tanrı	193b/12, 193b/20, 193b/21,
Ḥ. 187a/27, 204a/22,	193b/26, 194a/17, 194a/23,
204b/13, 299a/11	194b/15, 194b/17, 194b/24,
Ḥudāy (F.) krş. Ḥudāy	194b/26, 194b/3, 195a/10,
1. Allah	195a/16, 195a/22, 195a/26,
Ḥ. 181b/22, 182a/10,	195b/1, 195b/11, 195b/12,
182a/22, 182a/5, 182a/6,	195b/3, 196a/23, 196a/6,
182b/11, 182b/19, 182b/24,	196b/11, 196b/24, 196b/9,
183a/8, 183b/10, 183b/15,	197a/2, 197a/23, 197a/4,
183b/17, 183b/19, 183b/22,	197a/9, 197b/13, 197b/17,
183b/25, 183b/26, 183b/7,	197b/2, 197b/26, 197b/3,
184b/15, 184b/2, 184b/3,	197b/9, 198a/1, 198a/17,
184b/5, 184b/6, 184b/9,	198a/23, 198a/24, 198b/10,
185a/12, 185a/14, 185a/24,	198b/12, 198b/14, 198b/16,
185a/27, 185b/1, 186a/1,	198b/25, 198b/27, 198b/4,
186a/12, 186a/24, 186a/6,	199a/20, 199a/23, 199b/10,
186a/9, 186b/1, 186b/7,	199b/18, 200a/11, 200a/2,
187a/13, 187a/23, 187b/10,	200a/5, 200a/6, 200b/2,
187b/26, 188a/12, 188a/2,	200b/3, 201a/17, 201a/22,
188b/1, 188b/14, 188b/2,	201a/23, 201b/1, 201b/19,
188b/21, 188b/25, 188b/26,	201b/20, 201b/9, 202a/2,
188b/27, 188b/4, 189a/13,	202a/23, 202a/25, 202a/4,
189a/14, 189a/17, 189a/21,	202a/6, 202b/13, 202b/2,
189a/22, 189b/13, 189b/22,	202b/8, 203a/4, 203b/1,
189b/26, 189b/27, 190a/10,	203b/18, 203b/2, 203b/21,
190a/16, 190a/4, 190b/2,	203b/5, 204a/26, 204a/6,
190b/21, 190b/27, 190b/7,	204b/12, 204b/21, 204b/23,
191a/18, 191a/22, 191b/16,	204b/25, 204b/4, 204b/5,
191b/17, 191b/18, 192a/11,	205a/25, 206a/13, 206a/14,

206b/11, 206b/4, 207a/20, 207a/5, 208b/23, 208b/8, 209a/19, 209a/22, 209a/26, 209b/1, 209b/12, 209b/15, 210b/16, 210b/21, 210b/4, 210b/9, 211a/6, 211b/16, 212a/12, 212a/17, 212a/19, 212a/2, 212a/21, 212a/24, 212b/12, 212b/6, 212b/9, 213a/19, 213a/27, 213b/13, 213b/22, 214b/16, 214b/17, 214b/18, 215a/21, 215b/17, 216a/8, 217b/1, 217b/26, 218a/16, 218a/25, 218b/11, 218b/16, 219a/18, 219a/3, 219b/4, 220a/24, 220b/12, 221a/23, 221a/24, 221b/23, 222a/12, 222a/27, 222b/13, 222b/16, 222b/17, 222b/7, 222b/8, 223b/17, 223b/18, 223b/19, 223b/5, 223b/6, 224a/10, 225a/17, 225a/26, 226a/13, 226a/19, 226b/17, 227a/27, 227b/4, 228b/26, 229a/13, 230a/3, 230b/22, 231a/25, 231b/15, 231b/19, 232a/25, 232a/4, 232b/14, 234b/12, 235b/26, 236b/1, 236b/14, 236b/22, 236b/3, 238a/1, 238a/2, 238a/5, 239a/11, 239a/3, 239b/7, 240a/26, 240b/8, 242a/16, 242a/20, 242a/5, 242b/5, 243a/19, 243b/17, 243b/23, 243b/8, 244a/15, 244b/14, 244b/21, 244b/26, 244b/3, 245a/13, 245a/2, 245a/25, 245a/26, 245b/19, 245b/2, 245b/25, 245b/3, 245b/6, 246a/20, 247a/12, 247a/8, 247b/21, 248a/4, 248b/1, 248b/14, 248b/21, 249a/11, 249a/25, 249a/8, 249b/1, 249b/13, 249b/15, 249b/18, 249b/5, 249b/9, 250a/2, 250a/4, 250b/10, 250b/11, 250b/13, 250b/14, 250b/19, 250b/2, 250b/24, 251a/20, 251a/3, 251b/11, 251b/15, 251b/18, 251b/24, 252a/1, 252b/13, 252b/18, 252b/4, 253a/1, 253a/26, 253a/4, 253b/10, 253b/6, 253b/7, 253b/9, 254a/12, 254a/21, 254a/22, 254a/27, 254b/17, 255a/6, 255b/13, 255b/25, 255b/26, 255b/7, 256a/11, 256a/13, 256a/14, 256a/18, 256b/2, 256b/23, 257a/1, 257a/19, 257a/6, 257a/7, 257a/8, 257b/12, 257b/15, 257b/18, 257b/27, 258a/20, 258a/21, 258a/3, 258a/8, 258a/9, 258b/13, 258b/4,

260a/12, 260a/7, 260b/18,
 260b/21, 260b/26, 260b/3,
 263a/23, 263a/3, 264b/21,
 264b/23, 265b/12, 265b/19,
 266b/21, 266b/26, 266b/4,
 266b/7, 267a/2, 267a/4,
 267b/20, 267b/5, 267b/9,
 268b/19, 268b/20, 268b/21,
 268b/5, 268b/6, 269a/19,
 269a/23, 269a/5, 269b/26,
 269b/6, 270a/11, 270a/13,
 270a/22, 270a/7, 270b/1,
 270b/18, 270b/23, 270b/24,
 270b/3, 270b/6, 270b/7,
 270b/8, 271a/1, 271a/13,
 271a/18, 271a/22, 271b/10,
 271b/11, 271b/13, 272a/10,
 272a/23, 272b/16, 272b/8,
 273b/21, 273b/26, 273b/27,
 274a/11, 274a/16, 274a/18,
 274a/25, 274a/27, 274b/17,
 274b/3, 275a/10, 275a/12,
 275a/21, 275a/26, 275b/26,
 275b/7, 276a/18, 276a/8,
 276b/18, 276b/9, 277a/13,
 277a/23, 277b/15, 277b/16,
 277b/18, 277b/2, 277b/24,
 277b/27, 278a/2, 278a/20,
 278a/23, 278b/25, 278b/26,
 278b/5, 278b/7, 279a/21,
 279a/22, 279b/13, 279b/17,
 279b/27, 279b/9, 280a/13,
 280a/7, 280b/2, 281a/1,
 281a/19, 281a/2, 281a/24,
 281a/26, 281b/2, 281b/4,
 282a/12, 282a/27, 284b/21,
 284b/8, 285a/15, 285a/21,
 286a/1, 286a/13, 286b/11,
 286b/19, 286b/23, 286b/24,
 286b/7, 287a/25, 287a/6,
 287a/7, 288a/2, 288a/21,
 288a/5, 289a/8, 289b/12,
 289b/16, 289b/22, 291a/21,
 291a/24, 292a/23, 292a/4,
 292b/26, 292b/4, 293a/1,
 293b/17, 293b/27, 294a/2,
 294a/22, 294a/26, 294a/4,
 294b/6, 295b/10, 295b/7,
 296a/10, 296b/25, 297a/27,
 297a/8, 297b/27, 297b/6,
 297b/9, 298a/1, 299a/20,
 299a/6, 300a/14, 300a/15,
 300a/17, 300a/2, 300b/25,
 300b/4, 301b/14, 301b/6,
 302a/11, 302a/20, 303a/20,
 303b/6, 304a/3, 305a/7,
 305b/26, 305b/7, 306a/13,
 306b/23, 308b/1, 308b/24,
 308b/27, 308b/3
 dīn-i Һ. 268b/19
 āyat-ı Һ. 262b/25
 nisbat-ı Һ. 292b/27
 Һ.+ dīn 181b/17, 183b/23,
 184a/17, 187a/16, 194b/7,

194b/9, 198a/1, 199b/12, 213b/26, 215a/11, 215a/4,
 200b/5, 202a/8, 206a/26, 217a/21, 218b/21, 219a/10,
 206b/5, 206b/6, 209b/14, 221a/16, 221b/26, 221b/8,
 209b/24, 213a/9, 218a/15, 222a/21, 224b/11, 225a/15,
 218a/22, 219a/17, 220b/6, 225a/2, 225b/22, 226a/14,
 221a/1, 221a/27, 221b/23, 228a/20, 235b/11, 236b/14,
 225a/7, 228a/12, 230a/3, 238b/25, 239a/12, 239a/2,
 230b/11, 232a/10, 239a/9, 241a/11, 242b/1, 244a/5,
 244a/11, 245a/25, 246a/1, 244b/17, 247a/11, 247a/14,
 246b/27, 249b/10, 255b/14, 247a/4, 247a/6, 249b/3,
 256b/1, 261a/1, 264b/15, 250a/14, 250a/17, 251a/8,
 264b/22, 268a/27, 268b/8, 251b/12, 251b/27, 252a/16,
 270a/12, 270a/21, 271b/18, 252b/20, 252b/23, 253a/18,
 274a/19, 277a/21, 278a/21, 253a/19, 254a/16, 255b/25,
 279a/18, 280a/5, 283b/6, 256a/15, 256a/16, 256a/19,
 292b/14, 294a/6, 296a/14, 256b/26, 257b/3, 259a/26,
 297b/2, 302a/8, 302a/9, 259b/1, 266b/4, 268a/7,
 304a/6 270a/20, 271a/24, 271a/26,
 H.+ dındur 219b/2, 271b/20 272a/10, 272a/19, 272a/8,
 H. dīnidin 187b/8 272b/1, 272b/4, 274a/25,
 H.+ dur 235b/11, 268b/16 274b/14, 276a/14, 276a/18,
 H.+ ğa 184a/15, 184b/2, 278a/20, 278b/3, 278b/8,
 184b/5, 186b/3, 187a/19, 279a/14, 280a/13, 280a/14,
 188b/24, 190a/8, 190b/23, 280a/2, 280a/21, 280a/27,
 191a/11, 191b/19, 192b/7, 280b/2, 282a/24, 284b/21,
 193b/19, 194b/22, 195a/26, 286a/15, 286b/26, 286b/27,
 196a/13, 196a/2, 197b/11, 287a/1, 295b/22, 296a/3,
 197b/12, 206b/7, 201a/12, 301b/16
 201a/26, 205a/19, 206a/23, H.+ ğadur 206b/24, 211b/15,
 206a/24, 206b/7, 206b/10, 213a/2, 213a/4, 219a/27,
 206b/8, 212a/17, 212a/19, 232b/27, 249a/22, 250a/4,
 213b/1, 213b/14, 213b/2,

252b/2, 267b/1, 271b/15,
272a/21, 275a/3, 302a/11
H.+ ı 260a/17
H.+ im 217b/7, 266a/7,
291a/18
h.+ imizniŋ 225a/1
H.+ iŋ 249b/27, 280b/25,
291b/27
H.+ iŋgga 293a/21
H.+ iŋgız 268b/16
H.+ nı 182a/14, 182b/17,
205a/14, 207a/19, 211b/5,
218a/16, 221a/26, 222b/14,
224b/10, 225a/6, 228b/26,
248b/6, 250a/21, 250a/3,
250b/8, 259b/13, 260b/1,
271a/17, 271b/10, 275b/25,
277a/7, 283b/4, 288a/3,
293b/5, 295b/7, 295b/8,
297b/9
hazrat-ı H.+ nı 277b/2
H.+ niŋ 182a/4, 182b/14,
184a/6, 184a/14, 187a/12,
187a/16, 187a/22, 189b/17,
190b/6, 192b/13, 192b/4,
193a/15, 193a/3, 193a/5,
194b/18, 196a/19, 197a/21,
197a/24, 198b/24, 200b/19,
202a/15, 206b/11, 208b/27,
211a/12, 212b/24, 214a/1,
217a/1, 221a/21, 226a/20,

227b/1, 229b/8, 230b/15,
244b/25, 247b/13, 248b/27,
250b/12, 251a/18, 251b/14,
252a/1, 252a/4, 252b/12,
255a/16, 257b/1, 258a/11,
260b/10, 261b/9, 262a/20,
266b/17, 268b/3, 269a/5,
269b/26, 270a/1, 271a/8,
272a/9, 274a/9, 275a/7,
275b/17, 276a/15, 276a/5,
278a/4, 279a/2, 279b/12,
280a/2, 280b/1, 286b/23,
293b/20, 293b/27, 295a/22,
297a/8, 298a/23, 303b/12

2. tanrı, ilah

h.+ lar 230b/10, 239a/7,
286b/21, 297b/3

h.+ lardur 272a/7

h.+ lardurlar 288b/12

Hudāyā (F.) ey Allah'ım

H. 194a/16, 205a/16, 205b/2,
217b/11, 217b/12, 259a/9,
276a/12

hudāyhlġ krş. **hudāyhlġ**

(F.+T.) tanrılık, ilahlık

h.+ qa 187a/17

hudāyhlġ krş. **hudāyhlġ**

(F.+T.) tanrılık, ilahlık

h.+ qa 187a/18, 253a/19,
271b/10, 308a/8

Hudāyvand krş. **Hudāvand**

(F.) Allah, tanrı

	H. 204a/27		h.+ ıdın 211a/11, 217a/18
hūdūd	(Ar.) sınırlar, uçlar h. 194a/10, 288b/8	hulūş	(Ar.) halislik, saflık h.+ dın 273a/10
hudūs	(Ar.) sonradan peyda olma h. 274b/12, 287a/4, 296a/21 h.+ ıġa 287a/3	hum	(F.) kap, büyük sürahi h. 228b/18
huftan	(F.) yatsı namāz-ı h. 291b/21	hurāfat	(Ar.) hurafe, uydurulan hikaye h. 273b/23
huķūķ	(Ar.) hakikatler h.+ ını 254a/1	hurmā	(F.) hurma h. 195a/5, 195a/6, 195a/7, 201b/13, 216b/13, 232a/14, 257b/16, 257b/24, 267b/10, 273a/14, 273a/16, 293b/2, 301a/14 h.+ dın 301a/18
hūla	(F.) bakır h. 307b/14 h.+ dın 276a/23	hurmā-bunān	(F.) hurma ağaķları h. 248a/20, 273a/13
hulal	(Ar.) elbiseler h. 297a/2	hurmālġ	(F.+T.) hurmalı, hurması olan h. 202b/10
hulāşa	(Ar.) özet, hūlasa h.+ sını 273a/1	hurmat	(Ar.) sayġı, hürmet h. 269b/17, 285a/5 h.+ ı 188a/18, 272a/19 h.+ ıdın 229b/23 h.+ ını 188a/7, 236b/16, 240b/7 h.+ ınıġ 188a/21
hulķ	(Ar.) huy, tabiat h. 192b/21	hurram	(F.) sevinçli, güleryüzlü h. boldı 302a/18
hullat	(Ar.) içten sevgi, samimi dostluk h. 226b/25, 226b/26, 233b/22, 288b/5	hurramlġ	(F.+T.) sevinç, şen h. 252a/10
hullī	(Ar.) zinet, değerli taş h. 297a/2		
hulūd	(Ar.) ölmezlik, bakîlik h. 198a/3 h.+ dın 231a/13, 231a/14 h.+ ka 257b/5		
hulūl	(Ar.) gelip çatma, gelme h. 217a/19 h.+ ı 261a/6		

hursand (F.) memnun, hoşnut

h. boldı 191b/21

huruc (Ar.) çıkma, çıkış

h.+ ı 281b/17

huruf (Ar.) harfler

h. 233a/8

h.+ lar 254b/1

h.+ larnıḡ 260b/25

huruf-ı muḡaḡ'a sure başlarında

kesik kesik, ikisi üçü birleşik
veya tek başına yazılı
bulunan harfler

h. m. 203b/26, 218b/14,
254a/26

h.-ı m.+ da 260b/23

h.-ı m.-yı muḡtaşarâtdurlar
247b/14

huru'l-`iyn (Ar.) huriler, cennet

kızları

h.+ ge 301a/23

hurum (Ar.) haramlar, haram

olanlar

h. 182a/27, 188a/10

aşhur-ı h. 182a/27, 188a/19

aşhur-ı h.+ nı 188b/1

hurüs (F.) horoz

h.+ ınıḡ 228b/9

huruş (F.) gürültü, şamata

h. 228a/23

huşul (Ar.) üreme, türeme

h.+ ı 215a/7

huşumat (Ar.) düşmanlık, kin

h. 303b/6

h.+ ı 303b/7

h. kıılır édi 303b/8

huşušan (Ar.) ayrıca, özellikle

h. 306a/25

huş (F.) şuur, us

h. 213a/18

huşa (F.) salkım; başak

h. 239b/13, 240a/1, 241a/14

h.+ da 239b/27

h.+ lar 239b/14

h.+ larğa 239b/14

h.+ sı 240a/6

h.+ sıda 240a/6

huşu' (Ar.) gönül alçaklığı

h. 295b/3

h. bolmas 295b/3

h. kıılurlar 271a/26

h.+ nıḡ 295b/4

h.+ yı 295b/3, 295b/6

huş-yār (F.) akli yerinde olan, uyanık

olan

h. 298a/7

h. bolğaysén 284a/13

huḡām (Ar.) kuru ot, saman

kırıntıları

h.+ ı 183a/6

h.+ ıdın 212a/11

huḡba (Ar.) hutbe

h. bolğay 256b/20

	h.+ mîng 276b/20		h.+ sîdın 281b/19
	h. oğudı 181b/16, 304a/11	hüküm	(Ar.) hüküm, karar
huşûr	(Ar.) akla gelme, hatırlama		h. 198a/20, 206b/17, 214b/19,
	h. 291a/27		215a/6, 222b/10, 223a/25,
	h. kıldı 265b/20, 291a/24		239a/12, 242b/1, 247b/27,
huvaydâ	(F.) açık, apaçık, belli		253b/10, 253b/8, 256b/1,
	h. 222a/11, 237b/13, 247a/11,		267a/3, 277a/2, 282b/9,
	265a/23, 266a/7, 289a/7		288a/25, 288b/26, 289a/17
	h. boldı 240b/2		h. boldı 181b/22, 199b/23,
	h.+ dur 233a/13		222b/26, 242b/15, 243a/7
	h. étküçi 221b/25		h. buyurmağaylar 211a/1
	h. kılgaysén 271a/9		h.+ de 187b/7, 244a/17,
	h. kılpbız 283b/20		284a/25
huviyyat	(Ar.) mahiyet, asıl		h. étildi 210b/25
	h. 290b/11		h. étilür érdi 206b/18,
huzû'	(Ar.) şaka yapma, şakalaşma		231b/10
	h.+ dın 287b/6		h.+ i 182a/25, 186b/16,
huzû'	(Ar.) alçak gönüllülük		186b/17, 198a/17, 203b/5,
	h. 271a/25, 271b/4		207b/24, 209a/17, 216a/16,
	h. kéltürgüçiler 200b/14		223a/17, 223b/25, 225a/22,
	h.+ yı 295b/5		225b/4, 231a/17, 231a/2,
huzûr	(Ar.) 1. ön, kat, huzur		236b/27, 242a/9, 243b/7,
	h.+ ıda 194a/15, 241a/19		244a/26, 256b/11, 257a/16,
	h.+ ımızda 261a/20		260a/9, 270a/8, 277a/23,
	h.+ ینگda 240b/5		277b/11, 280b/13, 283a/10,
	2. rahat		283a/13, 290a/2, 302b/6,
	h.+ ı 266b/10		305b/26
huzûz	(Ar.) sevinçler, zevkler		h.+ ide 187b/26, 188a/2,
	h.+ ınıng 207b/22, 253b/26		218b/12, 255a/7, 308b/1
hücre	(Ar.) oda, hücre		h.+ idin 202a/15, 216b/18,
	h.+ ğa 263b/26, 285b/13		217a/16, 270a/13

h.+ iġa 201b/22, 214a/1,
216a/9, 276a/15
h.+ im 256a/26
h.+ imde 218a/4
h.+ ini 181a/16, 189b/17,
201a/27, 238b/9, 254a/13,
275b/15, 283a/11
h.+ ining 253a/25
h.+ ing 305a/4
h. kıldı 189a/8, 198b/23,
201b/23, 238b/2, 239b/25,
241a/13, 241b/27, 256b/2,
284b/23, 307b/8, 308a/17
h. kıldingız 242b/19
h. kıldingızlar 212a/15
h. kılduġ 215a/23, 228b/10,
264b/7, 269a/17
h. kılgay 211b/12, 216b/17,
218b/11, 244a/15
h. kılgaylar 304b/20
h. kılguçı 218b/20, 240b/25,
253a/21, 272a/23
h. kılguçıdur 183b/19,
186b/1, 192a/15, 197b/4,
198b/27, 200a/2
h. kılguçılarını 218b/12
h. kılguçılarıning 224a/7,
244a/16
h. kılgusıdur 212b/4, 280b/25
h. kılıldı 239a/20
h. kılıpbız 289a/6

h. kılıpdur 257b/15
h. kılmam 222b/9
h. kılsa 294a/4, 294a/5
h. kılır 244a/17, 254a/12
h. kılırbız 295a/1
h. kılırlar 272a/19, 272b/1
h. kılırmén 256a/26
h. kılırsızlar 209b/6
h.+ ler 218b/23, 246b/26,
265b/24, 281a/13, 281a/18
h.+ lerdin 216b/20, 253b/15,
276b/4
h.+ leri 187b/27, 216b/14,
288b/8
h.+ leride 183a/19
h.+ leridin 286b/5
h.+ leridür 294b/14
h.+ leriga 215a/6
h.+ lerini 187b/3, 200b/19,
206b/16, 210a/20
h.+ lerining 282b/1, 300b/3
h.+ lerning 278b/9, 286b/8
h.+ ni 188a/3
h.+ ning 231a/3, 286b/7

hükmi (Ar.+F.) bir hüküm, bir karar

h. 236b/6, 253b/16
h.+ dür 253b/8

hükumat (Ar.) hakimiyet, idare

h. 241a/7
h.+ ıda 289a/21

hümâyün (F.) mübarek, kutlu

	h. 190a/19, 202a/27		h.+ lardurlar 196b/22
hürk-	ürkmek, korkmak		h.+ rakdurlar 251b/12
	h.- tiler 199a/5		h.+ sıdın 192a/8
hürkmek	ürkme, korkma		h.+ sığa 216a/19, 285a/6
	h. 286b/18		h.+ sınıḡ 216a/16, 216a/18
hürül-	üflenmek	h^vācalıḡ	krş. h^vācalık
	şūr h.- se 307b/25		(F.+T.) efendilik, sahiplik
hüsn	(Ar.) güzel, iyi; güzellik, iyilik		h. 216a/17, 229a/2
	h. 308b/4	h^vācalık	krş. h^vācalıḡ
	h.+ i 224a/4, 290b/3, 293a/11		(F.+T.) efendilik, sahiplik
	h.+ idin 285a/17		h. 251b/12
	h.+ idürler 290b/17	h^vāh	(F.) ister...ister... anlamı
	h.+ ini 238a/5		veren bağlaç
	h.+ ininḡ 236b/8		h. 191a/7, 213b/27, 250a/23,
	h.+ inḡ 238a/6		250a/24, 276b/10, 276b/11,
hüsna	(Ar.) iyilik, güzellik		276b/9, 283b/21, 292a/11,
	h. 208a/24, 208a/25, 251a/7,	h^vān	292a/12
	252a/7		(F.) yemek sofrası, yemek
	asmā-yı h. 233a/8		sehpaı
hüzn	(Ar.) gam, keder		h. 227a/6, 242b/16
	h.+ i 244b/7		h.+ da 242b/17, 242b/19,
h^vāca	(F.) ulu, büyük kiıi; efendi, sahip		242b/21, 242b/22
	h. 194a/27		h.+ ını 242b/23
	h.-yı avval 189a/16	h^vāst	(F.) istek, dilek
	h.-yı büzürgvār 265a/8		h.+ ı 243b/8, 248a/25
	h.-yı 'ālam 198b/4	h^vōr	(F.) hor, aıağılık, ezik, ezilen
	h.-yı kā'ināt 189a/11		h. 189a/21, 245a/18, 258a/15,
	h. kılḡay 186a/24		264b/15, 266a/2, 301a/25,
	h.+ lar 274a/4, 274b/8		308a/24
			h. bolḡanlardın 238a/14
			h. bolḡanlardur 186b/12
			h.+ durlar 271a/24

	h. kıılır 189a/22		
	h.+ rağı 273b/23		
	h. tutmağda 213a/1		
h^vörī	(F.) 1. horluk, aşığılık	inan-	inanmak, güvenmek
	h. 272a/17		1.- dım 216a/7
2.	bir hor kişı		1.- madılar 186b/25
	h. 213a/21		1.- mağımızdur 197a/1
h^vörhğ	krş. h^örluk, h^vörhğ, h^vörluk		1.- masdurlar 186b/4
	(F.+T.) horluk, aşığılık		1.- massén 235b/2
	h. 183b/11		1.- ur 192a/20, 192a/25,
h^vörhğ	krş. h^örluk, h^vörhğ, h^vörluk	inanğucu	192a/26
	(F.+T.) horluk, aşığılık		inanan, itimat eden
	h.+ ını 204a/20		1. 186a/13, 235b/2
h^vörhğ	krş. h^örluk, h^vörhğ, h^vörluk		1.+ lar 183b/9, 229a/15
	(F.+T.) horluk, aşığılık	inanmak	inanma, inanç
	h.+ ını 204a/20		1.+ da 184b/8
h^vörhğ	(F.) bir horluk, bir aşığılık	ıs	koku
	h. 269a/27		1. 248a/23
h^vörluk	krş. h^örluk, h^vörhğ, h^vörhğ		1.+ ı 207b/25, 234b/22,
	(F.+T.) horluk, aşığılık;		300a/23
	eziyet		1.+ ıdın 272b/23
	h. 208b/7, 222b/5, 283a/25		1.+ ını 245b/17, 245b/18,
	h.+ dın 196b/24		263b/25
	h.+ ı (h ^v örhğ) 182a/9,		1.+ ınıñ 260b/15
	208b/2	ısığ	krş. ısığ
	h.+ ınıñ (h ^v örhğiniñ)		sıcak
	235a/5		1. 201b/14, 202a/24, 204b/11,
			248a/12
			1.+ da 195b/4, 195b/6, 283b/7
			1. édi 188b/9, 202a/20
			1.+ ğa 195b/6
ıfar	koku		1. kılgay 187b/13
	1. 236a/20		1. kılgucu 267a/12
ıklım	(Ar.) iklim, abuhava	ısığlığ	sıcaklık
	1.+ i 299b/18		1. 195b/6, 202a/23

I

	1.+ ıdın 188b/11		‘ı. 236b/9
	1.+ ınıġ 214b/13		‘ı.+ ınıġ 236b/8
ıslık	krş. ıslıġ		‘ı.+ ıka 237b/6
	sıcak		‘ı.+ ınıġ 237b/4
	1. 227a/6, 306b/14	ıtlak	(Ar.) bırakma, salma
ısıtıl-	ısıtılmak		1. 295b/11
	1.- ġan 307b/13		1.+ ı 252b/23
ıskāt	(Ar.) düşürme		1. kıllur 295b/9
	1.+ ı 206b/22		1. kıllurlar 196a/12
ıslan-	ıslanmak	ıttıla’	(Ar.) haber, bilgi
	1.- ġan 262b/13		1. 219a/14
	1.- ur 267b/14		i. bérđi 299a/8
ıslah	(Ar.) iyileşme, düzelme		i. tapsanıġ 298a/15
	1. 209a/17		1. taptı 281b/13
	1.+ ġa 214b/17		1.+ yı 253b/9, 255b/14
	1.+ ıda 229b/7	‘ıyāl	(Ar.) kadın, eş, zevce
	1.+ ıdur 196b/9		‘ı. 184b/22
	1.+ ıġa 228b/24		‘ı.+ ım 195a/7
ıslıġ	krş. ıslıġ, yıslıġ		‘ı.+ ınıġ 196a/27
	kokulu, kokan	‘ıyd	(Ar.) bayram
	1. 202a/25		‘ı.+ ı 182a/7
ıslıġ	krş. yıslıġ, ıslıġ		‘ı.+ ınıġ 181b/24
	kokulu, kokan		‘ı.+ ları 182a/9
	1. 257b/21		‘ı. tutmaġaylar 280b/22
ısrār	(Ar.) ayak direme	ızlāl	(Ar.) doġru yoldan çıkarma, azdırma
	1. 193a/9		1. 221b/2, 255a/8, 269a/1, 288a/23
	1. kıldılar 214a/3		1.+ ı 215b/6, 258a/10
	1. kılsalar 198b/25	ızrāb	(Ar.) benzerler, bunun gibiler
ıştılāh	(Ar.) tabir, terim		
	1.+ da 275a/7		
	1.+ ı 218b/14		
‘ışk	(Ar.) aşk, sevgi		

1.+ ı 214a/20, 254a/25,
287a/15, 295a/21
ıẓtırāb (Ar.) acı, azap
1. 195b/23, 228a/23, 307b/24
1.+ ı 277a/10
1. kıllurlar 307b/23

ı, ı

ı'āda (Ar.) geri gönderme, iade
ı. 219a/11
ı.+ ğa 267a/10
ı. kılgay 209a/20
ı.+ sı 294a/27
ı.+ sıda 270b/16
ı.+ sıdur 204b/6

ı'āna krş. **ı'ānat**
(Ar.) yardım
ı. 248a/8

ı'ānat krş. **ı'āna**
(Ar.) yardım
ı. 203a/4, 274a/17
a.+ ıġa 194b/27
ı. kılguçı 292a/20

ıbā' (Ar.) tiksınme
ı. 217a/21

ıb'ād (Ar.) uzaklaştırma
ı. 289b/17

ı'ibādat (Ar.) ibadet, tapma, tapınma
ı. 198b/26, 204b/2, 205a/16,
213a/13, 216a/7, 231b/2,

233a/3, 252b/22, 255b/7,
267a/2, 271b/3, 274a/24,
280b/27, 284b/24, 288b/17

ı. da 258a/20, 277a/2,
297b/9, 303a/18

ı. + ı 184a/11, 258a/22

ı. + ıda 213a/11

ı. + ıdın 206a/1, 226a/1,
226a/9, 271b/2

ı. + ıdur 214b/6

ı. + ıġa 208b/18, 215a/17,
215a/19, 215b/9, 225a/8,
229b/15, 250a/23, 250a/5,
257b/20

ı. + ımı 206a/27, 225a/1,
257b/25, 266b/15, 274a/21,
281a/1, 284b/26

ı. + ıng 215b/9

ı. + ıka 239a/12, 297b/4

ı. kılguçılar 200b/11

ı. kıllıngızlar 200a/6, 201a/26

ı. + ıng 250b/14

ıbāhat (Ar.) mubah kılma, helal
kılma
ı. 300b/15

ı'ibārat (Ar.) ibaret, oluşan; ibare
ı. 203a/7, 216a/10, 231a/11,
231a/8, 233b/10, 240a/14,
240a/8, 306a/26

ı. + dur 219a/16, 278a/6,
281a/10, 281b/4, 285b/17

	'i.+ lar 200a/27		i.+ sı 219a/9
'ibarī	(Ar.) ibareden oluşan, ibareye ait 'i. 236a/1	īcāb	(Ar.) lazım gelme, gerek ī. 278a/26 ī.+ dur 270b/8
ibdā'	(Ar.) yoktan ortaya koyma, îcad i.+ dın 204b/6 a.+ ğa 209a/21, 248b/7	i'cāb	(Ar.) taaccübe düşürme, şaşırtma i. körsetti 185b/8
ibhām	(Ar.) anlamı belli olmama i.+ da 212a/20	icābat	(Ar.) kabul etme, kabul edilme; muvafakat etme, razı olma i. 194b/9, 259a/22, 259b/8 i.+ ğa 215a/12 i.+ ı 205a/27, 250a/8 i.+ ıdın 210a/14 i.+ ıĝa 250a/12 i.+ ınıĝ 246a/5 i. kılalıĝ 259b/25 i. kıldı 246a/8 i. kıldılar 251a/6 i. kıldıĝızlar 257a/25 i. kılguçısıdur 226a/2 i. kılgusıdur 259b/4 i. kıhlıdı 215b/18 i. kılıĝızlar 288a/3, 288a/6 i. kılmadı 263a/9 i. kılmadılar 214b/23, 220b/8, 251a/7 i. kılmalar 250a/7, 303a/24 i. kıılır 250a/6
ibn	(Ar.) oĝul, evlat i.-i sabillerniĝ 241a/23		
'ibrat	(Ar.) ibret, ders alma 'i. 214a/8, 247a/20, 261b/21, 265a/6, 270a/25, 276b/6, 303b/5 'i. alĝay 216b/6 'i. alıĝızlar 229b/14 'i. almasaĝızlar 229b/14 'i. almaslar 304a/10 'i. alurlar 247a/3 'i.+ ı 216b/9 'i.+ larĝa 233a/20		
'ibratī	(Ar.+F.) bir ibret 'i.+ dür 230b/17		
ibtidā	(Ar.) başlangıç i.+ sıdın 275a/11 i.+ yı 270b/15		
ibtilā	(Ar.) düşkünlük, bağımlılık i. 258a/4 i.+ dur 254a/26	īcād	(Ar.) vücuda getirme, meydana getirme

	ī. 248a/4, 256b/26, 262a/12		i.+ ını 243a/11
	ī.+ ı 262a/21		i. isterler 190a/11
	ī.+ ınıḡ 295a/22		i.+ ı 190a/5
īcāz	(Ar.) sözü kısa söyleme, kısaca anlatma		i. kıldı 217a/22
	ī. 217a/20, 231a/25		i. tilemesler 190a/7
	ī.+ ı 302b/16		i. tilerler 196a/14, 196b/22
i'cāz	(Ar.) aciz bırakma, acze düşürme	īcāzatsız	(Ar.+T.) icazetsiz, izinsiz
	i. 221a/7, 246b/19		i. 264a/8
	bā-vücūd-ı i. 209b/13, 209b/16	iclā'	(Ar.) sürgün, nefy
	i.+ da 252b/1		i. 283a/25, 291b/17
	i.+ ı 220b/15, 233a/13, 293a/24	iclāl	(Ar.) büyüklük, ululuk
	i.+ ının 197a/10		i. 270a/15, 270a/16
īcāzat	(Ar.) izin, icazet	iclās	(Ar.) oturma
	i. 190a/3, 195b/13, 196b/2, 200b/23, 200b/24, 234b/1, 245b/16, 279b/26, 288a/11, 300b/15		i.+ ının 292a/9
	i. bér 190b/12	icmā'	(Ar.) bir araya getirme, toplama
	i. bérđi 212a/17, 241a/25		i. 276b/4
	i. bérđiler 200b/23		i.+ ı 276b/6
	i. bérđing 190a/4		a. +yı 192a/6
	i. bérğendin 204a/26	icmāl	(Ar.) özetleme, kısaltma
	i. boldı 184b/20		i. 245a/17, 276b/3
	i.+ ı 201b/2, 230b/22, 230b/23	icrā	(Ar.) yapma, yerine getirme
	i.+ ı bérđi 189a/1		i.+ sıdur 276b/16
	i.+ ın 190a/3, 191a/4	ictibā	(Ar.) seçme
			i. 233b/24
		ictihād	(Ar.) cehd etme, gücü yettiği kadar çalışma
			i. 188b/10, 222b/26, 255a/4, 270b/25
		ictināb	(Ar.) sakınma, çekinme
			i.+ ın 232a/25

	i. étmes érdiler 186a/15		ānt i.- ermén 263a/14
	i. körsetseler 232a/20		ant i.- key 264b/22
iç	iç, içeri		ant i.- keyler 197a/9
	i. 263b/11		ant i.- keysizler 242a/17
	i.+ i 219a/24, 219a/26		ant i.- ti 194a/16, 197a/19, 197a/21, 270b/5
	i.+ ide 206b/24, 215a/18, 219a/17, 273a/26, 279a/10		ant i.- tiler 197a/12, 198a/17, 242a/19, 270b/6
	i.+ idin 243a/7, 263a/2		
	i.+ ige 237b/12, 297b/22	içek	krş. içekü
	i.+ ini 244a/20		bağırsak
	i.+ ining 186a/14		i.+ ke 273a/5
	i.+ leride 211b/10		i.+ leri 201b/14
	i.+ leridin 222b/4		i.+ ning 273a/5
iç-	1. içmek	içekü	krş. içek
	i.- er édi 243a/9		bağırsak
	i.- er érdiler 279b/19		i.+ leri 204b/11
	i.- erler 256b/6	içir-	krş. içür-
	i.- kenlerge 272b/24		içirmek
	i.- keyler 189b/22		i.- ür 239a/16
	i.- medi 264b/24	içiş-	karşılıklı olarak içmek
	i.- seler 204b/11		and i.- kenleri érdiler
	i.- tiler 201a/21		183a/25, 183a/26
	i.- tingizler 244a/12		and i.- kenlerini 183a/24
2. içmek; yardımcı fiil		içmek	içme
	ant i.- er érdingizler 259b/27		i. 186b/5, 265b/2, 282a/24
	ant i.- erbiz 192a/20		ant i. 263a/17, 263a/18
	ant i.- erler 189b/23, 191a/21, 192b/4, 194a/17, 197a/12, 197a/17, 199a/21		i.+ i 204b/11, 301a/18
	ant i.- ermén 198a/20, 203b/27		i.+ ler 267b/25
		içmekî (T.+F.) içki, içecek	
			i. 273b/1
		içmeklik	içme

	i.+ i 267b/7	iflās	(Ar.) bitme, tükenme i. 307b/16
içür-	krş. içir- içirmek i.- geyler 256b/5 i.- ürbiz 272b/22	ifnā	(Ar.) yok etme, tüketme i.+ dın 302a/20
i`dām	(Ar.) yok etme, öldürme i. 256b/26 i.+ dın 248a/5	ifrāṭ	(Ar.) aşırı gitme, pek ileri varma i. 277a/5, 291b/8, 296a/7 i.+ ı 245b/20
idbār	(Ar.) talihsizlik, bahtsızlık i. 207b/18	ifsād	(Ar.) fesada uğratma, bozma i. 282b/18, 282b/2 i.+ dur 283a/12 i.+ ı 282b/1 i.+ ıġa 190a/26
iddat	(Ar.) iddet, boşanan evlenmeme müddeti i. 187b/27		i. kılġaysızlar 282a/27 i. kılġuṅġızdurlar 282b/3 i.+ mıṅġ 282b/18, 282b/5
iddi`ā	(Ar.) iddia, dava i.+ sıda 211b/1	iftinān	(Ar.) düzensiz söz söyleme i. 258a/4, 289a/22
idrāk	(Ar.) anlayış, anlama, akıl erdirme i. 199b/27 i.+ ı 267b/19, 279b/15 i.+ ıdın 287b/2 i.+ ıġa 205a/13 i.+ mıṅġ 210b/7 i. kılā alġaysızlar 247b/25	iftirā	(Ar.) birine aslı olmayan suç yükleme i. 222b/22, 278b/27 i. kılġay 206a/24 i. kılġaysén 291a/20 i. kılġaysız 280a/12 i. kılġuçılar 224b/11 i. kılġuçısén 278b/8 i. kılasmén 206a/22 i. kılur érdiler 221b/6 i. kılur 278b/5, 297b/6 i. kılurlar 209a/2, 213b/2, 280a/15
ifā	(Ar.) yerine getirme, yapma i.+ sıġa 229a/7		
ifāda	(Ar.) ifade, anlatma i. 203b/6, 250b/24, 293b/19 i.+ sıġa 199a/11		
ifhām	(Ar.) aġız açamama, konuşamama i. 290b/4		

	i. kıllırsızlar 206a/23,212a/17, 272a/7 i.+ nı 213b/1	ihbāş (Ar.) bozma, ifsad etme i.+ dın 199b/6
iftirāh (Ar.) alay, alay etme	i. + ı 220a/12 i.+ ıdur 303b/16 i. kılgaylar 253b/5	ihdāş (Ar.) meydana getirme i.+ ını kıllur 248a/6
iftitāh (Ar.) açma, başlama	i.+ ını 291b/25 i. kıllmağıl 305a/10	ihfā (Ar.) gizleme, saklama i. kıll 295b/22 i. kıllmağıl 295b/21
igir- eğirmek	i.- gen 277b/4 i.- genini 277b/5 i.- ür érdi 277b/7	ihlāş (Ar.) halis sevgi, temiz bağlılık i. 200b/11, 205b/10, 221b/9, 253b/23, 254b/4, 263a/23, 263a/25, 278a/12 i.+ dadur 220b/24 i.+ dın 222b/8 i.+ dur 277a/2 i.+ ı 196b/9, 205b/13
igiril- eğirilmek	i.- gen 277b/8	
igirmek eğirme	i. 277b/7	ihmāl (Ar.) yükletme, yükletilme a.+ ı 189b/12
igvā (Ar.) azdırma, yoldan çıkarma	i.+ da 289b/24 i.+ ng̃ 263a/14	ihrāb (Ar.) savaşı kızıştırma a. 185b/2
ihānat (Ar.) hor etme, aşağılama	i. 289b/17	ihrāb (Ar.) azmetme a.+ ı 199a/2
ihāta (Ar.) etrafını çevirme, sarma, kuşatma	i. 229a/5, 308b/20 i. étküçidür 190b/14 i. kıllgusıdur 219b/25 i. kıllmassén 305a/6 i. tutup érdük 307a/11	ihrāc (Ar.) çıkarma, dışarı atma i.+ ı 194a/21, 227a/3 i.+ ıda 291b/8 i.+ ları 220a/14
		ihşān (Ar.) iyilik etme; bağışlama i. 198a/9, 220b/19, 228b/24, 241a/12, 255b/2, 277a/15, 281b/4, 286a/2 i.-ı aşlı 229b/21 i.+ dın 242a/10

- i.+ dındur 232a/27
- i.+ ı 284b/26
- i.+ ıda 241b/16
- i.+ ıdın 248b/17
- i.+ ıngını 244a/4
- ihsās** (Ar.) hissetme
- i. 275a/16
- ihtidā** (Ar.) doğru yola girme
- i.+ ğa 222a/16
- ihtilāf** (Ar.) ayrılık, aykırılık, uymama
- i. 204a/2, 216b/18, 232b/14
- i. étildi 231b/7
- i.+ ı 231b/8, 248a/24, 248a/27, 255a/4, 267b/17, 273b/3, 287a/8, 296a/6
- i.+ ıda 248a/26
- i.+ ıdın 283b/18
- i.+ ığa 255a/4, 273b/3
- i.+ ımnıĝ 216b/16
- i. kıldılar 181b/5, 206b/14, 216b/15, 231b/7, 272b/14, 280b/21
- i. kılguçılar 232b/11
- i. kılpdurlar 281b/13, 307a/24
- i. kılmadılar 216b/13
- i. kıllur érdiler 280b/27
- i. kıllur 270b/11
- i. kıllurlar 206b/19
- i. kıllursızlar 277b/18
- i. kórsettiler 281a/1
- i. tüşti 280b/17
- ihtilām** (Ar.) düş azması
- i. tüşti 307a/22
- ihtilāf** (Ar.) karışma
- i.+ ı 273a/3
- ihtimāl** (Ar.) mümkün olma, ihtimal
- i.+ ı 203b/2
- ihtimām** (Ar.) gayretle çalışma, özenle iş yapma
- i. 234b/11, 283a/6
- i. étmes 288a/20
- i.+ ını 243a/4
- i.+ nı 232b/5
- ihtirā'** (Ar.) yeni bir şey vücuda getirme
- i. kıldı 206b/16
- i. kıllurlar 217a/7
- ihtirām** (Ar.) saygı, hürmet
- i. 236a/23
- i. kórsetip 240b/21
- ihtişār** (Ar.) kısaltma, özetleme
- i. 233a/24
- i. kıldı 182a/1
- ihtişāş** (Ar.) bir şeye özĝü etme, özĝünleştirmek; tahsis
- i. 249a/7, 264a/24, 290b/24
- i. bérđi 200a/26, 204a/5
- i. bérıpbız 304a/15
- i. bérmedi 203b/15
- i.+ ı 256b/27, 301a/19
- i.+ ıda 273b/14

- i.+ ını 188a/20
- iḥtiyāc** (Ar.) gereklilik, ihtiyaç
- i. 208a/3, 213a/22, 262a/14, 290a/7, 296a/20
- i.+ ğa 213a/25
- i.+ ı 211b/16, 218b/13
- iḥtiyār** (Ar.) seçme, tercih etme
- i. 216a/12, 222a/17, 225a/14, 241a/18, 249a/4, 253b/25, 262a/12, 285b/19
- i.+ ı 278a/26, 293b/13
- i.+ ınıṅ 241a/3
- i. kıldılar 189b/18
- i. kılğay 204a/6
- i. kılıp 279a/9
- i. kılıpdurlar 221b/8
- i. kılurbız 280b/17
- i. kılurlar 185a/18
- iḥtiyārī** (Ar.) isteğe bağlı
- i. 185a/12
- iḥtiyārsız** (Ar.) elinde olmayan, aciz
- i. 274b/8
- iḥtiyāt** (Ar.) tedbirli olma, tedarikli olma
- i.+ ını 190b/18
- ihvā** (Ar.) arzular, istekler
- i. 267b/4
- iḥvāta** (Ar.) kardeşlerim
- i. 235a/3
- iḥyā** (Ar.) diriltme, canlandırma
- i. 248a/5
- i. kılğay 248a/9
- i.+ sı 249a/3, 269b/10
- i.+ sını 262a/24, 275a/11
- ikā'** (Ar.) yapma, yaptırma
- ī.+ yıġa 206b/2
- ikāb** (Ar.) eziyet, azap, ceza
- ī. 191a/14, 197a/8, 201a/27, 204b/6, 206a/5, 206b/2, 211b/14, 211b/16, 225b/18, 282b/18, 295a/10
- ī.+ ı 197a/16, 208b/27, 253b/14, 271b/18, 282b/5
- ī.+ ıda 283b/4
- ī.+ ıdın 183b/7, 259b/14
- ī.+ ını 189b/15, 253a/27
- ikāmat** (Ar.) oturma, yaşama
- i. 259a/17, 269b/21, 275b/3
- i.+ ı 194a/10, 215a/26, 267b/3
- i.+ ıdın 194b/11
- i. kılmağımızdur 308a/22
- i. körsetiptürler 198a/7
- i. körsetmeydürler 230a/16
- ikbāl** (Ar.) 1. birine doğru dönme
- i. kılur 234a/15
2. talih, baht
- i. 189b/8, 207b/18
- ikdām** (Ar.) gayret, çaba
- i. kıldılar 187a/9
- ikkev** ikisi
- i. 184a/25
- ikkele** ikisi, her ikisi
- i.+ si 189a/2, 305a/11

	har i.+ si 238b/11, 246a/16	242a/8, 242b/16, 248a/12,
	i.+ siğa 295b/3	249a/15, 249a/27, 250a/19,
ikki	iki	252a/12, 253a/13, 253b/17,
	i. 181b/10, 181b/6, 182b/9,	253b/18, 258a/16, 258a/22,
	184a/10, 184b/10, 184b/3,	259b/2, 260a/18, 261a/2,
	185b/5, 186a/25, 186a/5,	261b/19, 263a/15, 264a/5,
	188a/2, 188a/3, 189b/7,	266a/12, 267a/16, 269a/15,
	190b/26, 190b/27, 193b/25,	269a/9, 271b/10, 271b/3,
	193b/5, 194a/27, 195a/6,	271b/6, 272a/1, 273a/9,
	195a/7, 181b/7, 185b/6,	274a/24, 274b/17, 274b/2,
	195a/21, 214b/7, 215b/18,	275a/8, 276a/12, 276a/24,
	223a/23, 230a/18, 230b/3,	278a/11, 278a/5, 278b/15,
	242a/24, 242b/17, 244b/12,	281b/4, 282b/1, 282b/18,
	250a/8, 250a/9, 265b/27,	282b/3, 283a/20, 283b/3,
	270b/24, 273a/12, 283a/1,	283b/8, 284b/11, 285b/18,
	283a/3, 284b/15, 290b/15,	290b/1, 290b/3, 290b/5,
	295b/21, 295b/8, 302a/1,	291a/10, 292b/23, 294b/12,
	306b/25, 307b/11, 196a/21,	294b/7, 295b/10, 295b/7,
	197b/21, 198a/11, 199a/1,	297a/17, 297a/2, 297b/11,
	199b/3, 200a/17, 201b/12,	297b/14, 297b/18, 300a/12,
	202a/10, 202a/20, 203a/22,	300a/25, 301a/13, 301a/15,
	203b/14, 207b/1, 212b/23,	301a/9, 304a/25, 306a/10,
	213b/4, 215a/23, 219a/16,	306b/1, 306b/2, 306b/3,
	221b/1, 221b/13, 221b/15,	307a/15, 307a/21, 307a/22,
	223a/14, 223a/15, 223a/23,	307b/9, 308b/18
	223b/2, 226b/22, 227a/25,	i. ança boldı 242b/7
	227a/27, 229a/17, 230a/19,	i. bükme 219a/16
	231a/1, 232a/12, 233b/21,	i.+ din 239a/22, 282b/5,
	233b/3, 234a/1, 234a/8,	290b/15, 295b/9
	236a/9, 238a/24, 238b/10,	i.+ dür 187b/26
	238b/7, 239b/22, 239b/3,	i.+ ge 292b/22, 196a/12,
	241a/1, 241a/5, 241b/5,	214b/8

i.+ niṅ 263a/17, 215b/19
i.+ si 210a/24, 237a/4, 285a/1
on i. 185b/6, 188a/2, 188a/3,
199a/1, 226b/22, 233b/3,
239b/3, 241b/5, 261b/19,
264a/5, 266a/12
otuz i. 253a/13
yétmiş i. 223b/2, 241a/1,
269a/15
yüz on i. 227a/25
on i.+ dūr 187b/26
i. miṅg tört yüz 195a/6
i. miṅg 194a/27
on i. miṅg 194a/27
i. yüz on 282b/18
miṅg i. yüz 223a/15

ikkinçi ikinci

i. 183b/4, 197b/23, 224a/21,
225b/20, 241a/16, 250a/19,
250a/22, 263a/12, 263b/7,
278a/7, 278a/8, 281a/11,
281b/13, 282b/18, 282b/19,
282b/2, 283a/19, 283a/21,
287a/10
i.+ de 281b/23
i.+ niṅg 189a/2
i.+ si édi 189a/2
on i. 281b/13, 287a/10

ikmāl (Ar.) tamamlama, bitirme

i. 290b/10

ikrāh (Ar.) zorla iş yaptırma,
zorlama

i. 217b/23, 279a/13

i. kıldılar 279a/6

i. kılgaymén 257a/23

i. kıhlıgay 279a/15

ikrām (Ar.) saygı gösterme, sayma

i. 257b/8, 281b/24, 295b/12

i.+ ga 242a/12

i.+ ı 241b/15, 256b/17,
282a/3

ikrār (Ar.) itiraf, tasdik, kabul

i. 209a/10

i.+ dın 209a/11

i. kıldı 240b/1

i. kıldılar 269b/3

ıktidā (Ar.) tabi olma, uyma

i.+ sı 278a/27

i.+ sığa 282a/25

ıktidār (Ar.) güç, kuvvet, yapabilme

i. 225a/14, 247b/27, 262a/12,
307b/17

şāhib-i i. 274b/8

i.+ ı 215a/5, 241a/3

ıktidārılığ (Ar.) güçlü, kuvvetli

i.+ durlar 196a/5

ıktifā (Ar.) yetinme, aza kanaat
etme

i. 290b/1

i. kıldı 275b/11

i. kılinıpdur 233a/24

ıktirāh (Ar.) isteme, talep etme

	i.+ ı 289a/7		ilāha (Ar.) kadın tanrı, ilah
	i.+ mı 251b/25, 256a/9, 261b/11		i. 204a/26
iktisāb (Ar.) kazanma, edinme	i.+ ı 275a/17		i.+ űg 287b/5
	i.+ mıűg 283b/17		i.+ sı 230b/11, 279a/4, 303a/25
ikṭiṣād (Ar.) tutum, tutma			i.+ sını 287b/5
	i. 295b/18		ilāhā (Ar.) ey Allah'ım
ikṭizā (Ar.) lazım gelme, gerekli olma			i. 267b/2
	i. kılsa 285b/21		ilāhī I (Ar.) Allah'a mensup, ilahî
	i.+ sı 241b/23		i. 183b/9, 185a/24, 190b/5, 194a/7, 197b/14, 198a/15, 198b/3, 200a/19, 201b/22, 204a/9, 205a/22, 205b/21, 207a/3, 208a/22, 211a/10, 217a/22, 217a/25, 217b/25, 218a/18, 218a/2, 218a/4, 221a/27, 221b/17, 223a/17, 223b/22, 224b/25, 225a/10, 225a/14, 225a/25, 227b/2, 233a/9, 236b/1, 236b/21, 240b/10, 246b/23, 247b/10, 247b/15, 247b/17, 248b/17, 250a/1, 254a/3, 255a/14, 255b/17, 257a/16, 260b/23, 269a/11, 270a/15, 270a/23, 271a/14, 271a/5, 273a/8, 275a/19, 282a/2, 282a/25, 283a/12, 283a/3, 287a/8, 288b/8, 289a/17, 290b/26, 292a/13, 292b/7, 294b/5,
ilā (Ar.) -a, tarafına; Arapça Datif anlamı veren edat			
	i. 219b/3, 263a/24		
ilā Allāh (Ar.) Allah'a, Allah için			
	i. 290b/10		
ilāc (Ar.) çare, tedbir, ilaç			
	'i.+ ıdur 224b/7		
	'i. kıılır 273b/11		
ilayh (Ar.) ona, onun için			
	muḥtāc-ı i. 247b/12, 250b/26, 276b/4		
	i.+ dın 304b/26		
	muḥtāc-ı i.+ űgız 258b/12		
	mużāfun i.+ dın 231b/18		
ilayhim (Ar.) onlara			
	mürsal-ı i. 293b/19		
ilāh (Ar.) tanrı, ilah			
	i.+ dın 268b/8		
	i.+ ımız 206a/5		

	295a/22, 295b/4, 296b/25, 301b/26, 308b/19, 308b/21 i.+ niᅇg 200b/12, 273a/26 ᅇazrat-ı i.+ niᅇg 285a/11	
ilāhī II	(Ar.+F.) bir ilah, bir tanrı i.+ niᅇg 267b/13	ilgerilik ilerilik, öncelik, önde olma i. 197b/19 i.+ de 262b/5 i.+ i 197b/19 i.+ idin 270b/16 i. kıılır 230a/26 i. körsetmegey érđiᅇg 190a/5 i. körsetti 237a/5 i. tutar édiler 237a/1 i. tutar érđük 235a/26 i. tutᅇanlarını 262b/1 i. tutmadılar 261a/13 i. tutmaᅇaylar 272a/27 i. tutmaslar 211a/9 i. tutuptur 206b/17, 223a/25, 231b/9, 284a/25
i'lām	(Ar.) bildirme, anlatma i. 282a/26 i. kııldı 255a/24	ilgerisiz öncesi olmayan, öncesiz i. 267a/23
ile	krş. bile, birle, bilen ile, birlikte i. 216b/15, 225b/6	ilᅇah (Ar.) üzerinde düşme, zorlama i. 215b/8
ilgeri	ileri, ön; önce i. 201b/22, 204a/16, 207a/17, 207b/6, 214b/18, 236a/20, 240b/8, 244a/1, 254a/13, 261a/15, 262b/5, 262b/8, 266a/21, 285a/12, 304a/9 i. barguᅇı 204a/12 i.+ de 302b/23 i.+ din 204a/15, 208b/26, 240a/9, 303b/22, 307a/2 i. érđiler 193b/6 i. kélgil 236b/13 i. kéltür 285a/7 i. kéltürdi 304b/7 i. kéltürüp 216a/17 i. saldılar 243b/6 i. tutup 241a/13	ilhām (Ar.) iᅇe doᅇma, gönüle gelme i. 238b/24, 243b/5, 273a/18, 273a/24, 306b/18 i. bérdi 189a/8 i. bérdük 235a/17 i.+ ı 273b/15 i.+ ıdın 245b/25
ilgeriki	ilerideki, öndeki i. 262b/7	ilk ilk, birinci i. 181b/25
		ilᅇā (Ar.) bırakma, terk etme

	i. étti 214a/26	'i.+ i 203a/12, 206b/23,
	i. kılurlar 296a/17	216b/14, 219a/20, 220b/12,
	i.+ sını kılğusıdurlar 196b/26	226b/4, 233a/1, 249a/19,
illā	(Ar.) ille; bilhassa, mutlaka	254a/23, 254a/24, 254a/25,
	i. 185a/17, 203b/8, 204a/10,	264a/10, 304a/1, 306b/2
	224a/27, 224b/1, 232b/22,	'i.+ ide 199a/3, 204b/17
	245a/6, 248a/25, 250a/23,	'i.+ idin 212a/27
	263a/19, 273b/15, 293b/12	'i.+ iğa 220b/12, 281a/11,
'illat	(Ar.) illet, hastalık	292b/26, 292b/27
	'i.+ ı 225a/4	'i.+ im 210a/17
'illatsız	(Ar.+T.) sebepsiz, nedensiz	'i.+ ini 239b/24
	'i. 227a/27, 262a/6	'i.+ ining 206a/19, 222b/3,
illiyyīn	(Ar.) cennetin ve	308b/19
	gökyüzünün en yüksek	'i.+ ing 305a/6
	tabakası	'i.+ ingiz 222a/14, 308b/18
	a. 257b/23	'i.+ ingizğa 222b/19
'ilm	(Ar.) ilim, bilim	'i.+ ler 275a/16, 277a/18
	'i. 200b/13, 204b/27, 206b/8,	'i.+ lerdin 255a/5
	216b/16, 218a/3, 218a/4,	'i.+ lerining 187a/24
	224a/13, 239b/17, 243b/9,	'i.+ ni 269a/26, 295a/18
	250a/3, 252b/5, 255a/11,	'i.+ ning 259a/27, 304b/20
	264a/17, 269a/26, 272a/3,	ahl-ı 'i. 197b/1
	297a/16, 304a/15, 304b/20,	'ilmī I (Ar.) ilimle ilgili, bilimsel
	308b/19	'i. 184a/20, 306a/18
	'i.-i durust 209b/9	'ilmī II (Ar.+F.) öyle bir ilim
	'i.-i nafy 252b/24	'i. 304b/19, 305a/2
	'i.+ de 222a/9	iltifāt (Ar.) yüzünü çevirip bakma
	'i.+ din 286b/6, 293a/1	i. 235a/4, 271b/14
	'i.+ dür 220b/13	i. kılmağay 228b/2
	'i.+ ğa 236b/6, 259a/27,	i. kılmağıl 266a/19, 300b/5
	272b/21, 303a/16	iltimās (Ar.) yapılmasını isteme, rica

i. 241a/4	198a/9, 200b/16, 200b/21,
i. éter érdiler 184b/23	201a/12, 203a/13, 203b/1,
i.+ ın 234b/2	204a/10, 204a/13, 204b/9,
i.+ ını 222b/1	205a/12, 212b/5, 215b/16,
i. kıldı 194b/7, 195b/21	216a/20, 217a/8, 218b/5,
i. kılabız 199a/13	224b/21, 227b/12, 228a/9,
iltizām (Ar.) birinin tarafını tutma	228b/23, 229b/15, 231b/7,
i. kılsa 285a/27	247b/1, 248b/22, 250a/26,
ilzām (Ar.) susturma, cevap	251a/20, 251a/4, 251b/5,
veremez durumda bırakma	253a/9, 254b/3, 255a/12,
i. étkeyler 206a/7	255b/1, 255b/2, 256a/1,
i.+ ı 194a/10, 288b/11	257b/23, 268b/19, 270a/22,
i.+ ının 214a/3, 293a/23	270b/25, 276b/22, 278a/16,
i.+ ığa 215b/20	278b/11, 279a/10, 279a/16,
i. kılgay 222a/17	281b/4, 284b/10, 285a/11,
i. kılgıl 250b/3	286a/1, 286b/11, 290b/10,
i. kılabız 283b/21	303b/14, 303b/27, 306b/24,
i. kılabız 222a/15	308a/2, 308b/8
i. kılabız 222a/15	ahl-ı ĩ. 290b/20
imām (Ar.) imam, önde olan kimse	ĩ.-ı şādık 204a/14
i. 291a/3	ĩ.+ da 263a/23
i.+ ı 215a/23, 275b/26	ĩ.+ dın 254b/17, 255b/23,
Īmām bkz. Īmām-ı 'Alī bin Ĥūsayn	256a/1, 276a/19, 279a/10,
Ī. 285a/22	293b/18, 303b/11
imāmatlık (Ar.+T.) imamlık	ĩ.+ dur 193a/13, 247b/23
i. kılip 281b/22	ĩ. éterler érđi 188b/6
īmān (Ar.) 1. iman, inanç, Allah'a	ĩ.+ ğa 182b/8, 184b/27,
inanma	201b/19, 210b/17, 215a/7,
ĩ. 183a/1, 183a/4, 183a/6,	218b/23, 232b/12, 255b/27,
183b/25, 184a/15, 192b/1,	261a/4, 279a/22
193a/17, 193a/6, 193b/16,	
196a/4, 196b/3, 197b/24,	

ī.+ ı 184a/15, 186b/6, 190a/8,
203a/13, 204b/8, 211a/22,
217a/12, 217a/16, 217a/18,
270b/5, 275b/23, 284b/10,
306a/19, 306a/21
ī.+ ıda 217a/19
ī.+ ıdın 200b/27, 215a/16,
247a/27, 252b/4, 259b/10,
279a/14
ī.+ ığa 217a/6, 217b/21,
246b/24, 288a/27, 296a/24
ī.+ ım 301b/20
ī.+ ını 203a/11, 217b/22,
298b/11
ī.+ ınıġ 205a/12, 304a/1
ī.+ ınıġız 295a/17
ī. kéltürdi 265a/13
ī. kéltürdiler 183b/19, 184b/5,
197b/23, 205a/10, 206b/15,
208a/23, 214b/23, 214b/25,
217a/11, 217a/13, 217a/19,
222a/6, 241a/11, 247a/6,
252a/9, 252b/3, 258a/1,
288b/15, 297a/22,
300b/25, 306b/27, 308a/27
ī. kéltürdüm 216a/6
ī. kéltüreyin 201a/10
ī. kéltürgen bolğaylar 256a/22
ī. kéltürgenlerdin 200a/11
ī. kéltürgey 210a/9, 217b/25,
300b/14, 300b/16

ī. kéltürgeyler 205b/20,
214a/14, 247b/13, 272b/15,
275a/22, 293b/16, 303b/9
ī. kéltürgeysén 201a/11,
265a/12
ī. kéltürmediler 209b/26,
214a/15, 214a/17, 214b/21,
217a/17, 225b/16, 247a/4,
248b/8, 252b/15, 252b/26,
254a/20, 270b/12, 276a/18,
296a/27, 308a/5
ī. kéltürmegen 248b/8
ī. kéltürmegenidin 248b/2
gurüh-ı ī. kéltürmegenler
244b/26
ī. kéltürmegenlerdin 202b/27
ī. kéltürmegenlerni 215a/15
ī. kéltürmegeyler 215b/15,
215b/16
ī. kéltürmegil 300b/14
ī. kéltürmegüsidür 201a/12,
222b/23
ī. kéltürmegüsidürler
215b/15, 218a/5, 289a/5
ī. kéltürmekni 300b/13
ī. kéltürmemekni 300b/14
ī. kéltürmeġizler 295a/16
ī. kéltürmes érdiler 217b/21
ī. kéltürmesbiz 291a/16
ī. kéltürmeseler 306b/19
ī. kéltürmesenġizler 266a/8

ī. kéltürmesler 205b/7, 209a/18,
217a/5, 217a/6, 221a/15,
232b/25, 238b/25, 247b/20,
252a/16, 261b/8, 268b/16,
272a/20, 274a/16, 274a/19,
278b/25, 279a/2, 283b/2,
287a/17, 292b/3
ī. kéltürmesmén 293a/24
ī. kéltürmeybiz 255b/21
ī. kéltürmeydür érdiler
223a/27
ī. kéltürmeydürler 219b/18
ī. kéltürmiş bolgay 184a/14
ī. kéltürse 287a/7, 306b/24
ī. kéltürseler 248b/21, 259b/9,
306b/20
ī. kéltürsenġizler 255b/27
ī. kéltürünġizler 196a/13,
213b/27, 225b/22, 225b/27,
295a/16
ī. kéltürüp érdiler 192a/16,
218a/10, 225b/6, 230a/13
ī. kéltürüpsizler 184b/24,
187b/5, 188b/12, 202b/26,
215a/4
ī. kéltürüptür 184b/1,
222b/24, 223a/26, 278b/1
ī. kéltürüptürler 196a/20,
200b/25, 203a/11, 204a/11,
204b/7, 212b/15, 216a/8,

221b/9, 222a/23, 231b/22,
257b/6, 258a/24, 306a/19
ī. kéltürür érdiler 217b/20
ī. kéltürür 300b/16
ī. kéltürürbiz 211a/17
ī. kéltürürler 197b/11,
210a/12, 221a/11, 274a/15

ī. kéltürürseler 276b/8

ī. kéltürürsén 216a/12

ī. kéltürürsizler 211a/18,
211a/19

2. saġ, saġ taraf

ī. 307a/2

īmānsız (Ar.+T.) Allah'a inanmayan

ī.+ durlar 186b/3, 190a/11

imārat (Ar.) yapı, bina

ī. 184a/26, 199b/15, 260a/15,
301b/27, 306b/13

ī.+ ı 184a/12, 184a/8,
184b/9, 301b/17

ī.+ ıda 302a/2

ī.+ ıdur 184a/11

ī.+ ıġa 184a/4, 225b/26,
283a/17

ī.+ ınġ 184b/1, 184a/24

ī. kıldıġ 305b/19

ī. kılgaylar 184a/6

ī. kılguçısı 184a/7, 184a/8

ī. kıлмаġıġa 305b/20

ī. kıılır 184a/14

ī.+ lardın 234a/13

	'i.+ larıdın 245b/16		i.- inġizler 263b/18
	'i.+ larını 295a/19		i.- ip 181b/25, 185a/3,
	'i.+ larını 296b/10		192b/16, 203a/23, 211a/10,
	'i.+ nıng 307a/4		211a/17, 211a/3, 212a/10,
imāta	(Ar.) öldürme, yok etme		216b/16, 217a/23, 218a/10,
	i.+ dın 248a/5		223b/4, 226a/27, 233b/7,
imdād	(Ar.) yardım		238a/4, 246a/11, 247b/5,
	i. kılurbız 284b/12		250b/25, 254b/21, 255a/3,
imkān	(Ar.) uygun durum, imkan		256b/2, 260a/26, 261a/16,
	i. 287a/3, 287a/4		261a/21, 266b/25, 266b/26,
imsāk	(Ar.) cimrilik, kıskançlık		269b/12, 270a/9, 271a/20,
	i.+ ıda 207b/27		291a/24, 291b/15, 293a/12,
imtiḥān	(Ar.) sınav, sınama		295a/2, 299b/26
	i.+ ı 306a/27		i.- ipbiz 228a/24
	i. kılur 254a/27		i.- ipdür 181b/5, 182a/27,
imtinā'	(Ar.) çekinme, geri durma		206a/14
	i.+ yıdın 263a/3		i.- mesdin 206a/17, 233b/1
imtiṣāl	(Ar.) gerekeni yapma		i.- se 196a/13, 268a/13
	i. 218b/10	inābat	(Ar.) tövbe
	i.+ ıġa 232a/25		i. 197a/14
imtizāc	(Ar.) iyi geçinme	'inād	(Ar.) direnme, inat, ayak
	i. 253b/1		direme
in-	inmek		'i. 209a/21, 209a/9, 210a/26,
	i.- di 194b/14, 198b/5, 202a/6		210a/9, 214a/26, 216b/18,
	i.- diler 241a/27		220a/12, 221a/20, 229b/24,
	i.- gendin 194b/6, 195a/24,		256a/8, 261b/14, 261b/4,
	198b/2, 199b/7, 211a/21,		264a/27, 268b/1, 275b/21,
	289a/11, 295b/19		288a/18
	i.- genidin 187b/4		'i.+ dın 252b/7
	i.- gey 216a/5, 261a/22		'i.+ ı 208a/8, 246b/25
	i.- geyler 257a/17, 276a/15	in'ām	(Ar.) nimet verme, nimet
			i. 215b/3

	i.+ dın 267a/14		
	i.+ dur 277a/2		
	i. kıldı 267a/22		
	i. kılpdur 255a/17		
	i. kılsağ 292b/3		
‘inān	(Ar.) dizgin		
	‘i.+ ı 245a/16		
inārat	(Ar.) nurlandırma, aydınlatma		
	i.+ ıda 258b/9		
‘ināyat	(Ar.) lütuf, ihsan, inayet		
	‘i. 189b/6, 196b/18, 253a/10		
	şarf-ı ‘i. 304b/16		
	‘i.+ ı 188b/10		
incāh	(Ar.) işi bitirme, tamamlama		
	i. 238a/13		
incās	(Ar.) kirlenme, pisenme		
	i. 199b/6		
incāz	(Ar.) yerine getirme		
	i.+ ını 186a/25		
İncil	(Ar.) Hz. İsa’ya nazil olan mukaddes kitap		
	İ. 186b/9, 199a/3, 200b/4, 221a/8, 278b/16		
	İ.+ dın 221a/8		
	İ.+ dür 221a/7		
‘indallāh	(Ar.) Allah’ın katında		
	‘i. 198b/26		
inde-	seslenmek, çağırarak		
	i.- di 213b/11		
indegüçi	çağırarak, davet eden		
	i.+ sidür 200b/21		
		indirāc	(Ar.) içine konma
			i.+ ı 276b/20
		‘indiyya	(Ar.) kendi görüşüne göre söylenen söz
			‘i.+ ğa 292a/6
		indür-	indirmek
			i. 292a/16
			i.- di 228b/9, 241a/5
			i.- diler 247a/5, 282a/5
			i.- gey 197b/17
			i.- gil 194a/16, 292a/17, 292a/18
			i.- medi 200a/27, 238a/12
			i.- sem 262b/21
		indürgüçi	indiren
			i. 257b/8
		indürmek	indirme
			i.+ i 292a/16
			i.+ ke 209a/25
		indürül-	indirilmek
			i.- ür 257b/5
		infāk	(Ar.) nafaka verme, besleme
			i. 194b/27
			i.+ dın 197b/8
			i.+ ıdın 275a/2
			i.+ ınıḡ 207b/26
		infirād	(Ar.) yalnız olma, yalnızlık
			i. 233a/10
			i.+ ım 233a/11

inġek	çene	i. 203a/24, 203a/9, 204a/5, 214b/3, 218b/7, 248b/1, 248b/24, 282a/10, 287b/26, 308a/8
	i.+ leri 295a/21	
inġmek	krş. inmek	
	inme, eğilme	
	i. 295a/26	i.+ da 289a/23
inġren-	inlemek, sızlanmak	i.+ ı 251a/16, 301b/9
	i.- edür 273b/6	i.+ ıda 270b/13, 290a/1
	i.- ürsizler 271b/22	i.+ ıdın 220a/24, 296a/26
inhidām	(Ar.) yıkılma, viran olma	i.+ ıdur 293a/18
	i.+ ıdın 265b/5	i.+ ıġa 210a/1, 220a/16, 294b/1
inġirāf	(Ar.) doğru yoldan çıkma, sapma	i.+ ın 281b/16
	i. 221a/24	i.+ ını 274a/10
ini	küçük erkek kardeş	i. kıldı 227a/8
	i. érdiler 301a/9, 305b/24	i. kıldılar 225b/10, 226b/20
	i.+ ge 214b/7	i. kıldınġ 305b/23
	i.+ ler 242a/23	i. kıılır 253a/16
	i.+ leri 245b/15	i. kıılırlar 275b/18, 276b/15
	i.+ leriġiz 185a/8	i. kıılırsızlar 274a/9
	i.+ leriġizni 184b/26	i. körsetip 224b/27
	i.+ m 245a/24, 273b/6	i.+ nınġ 250b/9
	i.+ mni 241b/25	inġirāz
	i.+ ni 241b/16	(Ar.) tükenme, bitme
	i.+ nġizni 242b/14	i.+ ıda 207b/17
	i.+ siġa 245a/19	inġirāzsız
	i.+ sige 235b/27	(Ar.+T.) tükenmeyen,
	i.+ sini 244a/8	bitmeyen
in'ikās	(Ar.) yansıma, aksetme	i. 278a/5
	i.+ ı 290b/26	inġitā'
inkār	(Ar.) reddetme, inkar	(Ar.) kesilme, bitme
		i. 296a/14
		i.+ yıġa 231a/10
		i.+ ġa 296a/24

inķıtā'sız (Ar.+T.) tükenmeyen, bitmeyen i. 213b/6	i.+ mīng 233a/22, 290b/1, 290b/25
inķıyād (Ar.) boyun eğme, teslim olma i.+ ları 273b/15	insāniyyat (Ar.) insanlık, beşer i. 253b/26
inmek krş. inġmek inme i. 192b/12, 212a/5, 222b/25 i.+ din 186a/20, 187b/8, 206b/25, 295a/18 i.+ i 255a/5 i.+ ide 261b/11 i.+ idin 295a/23 i.+ iġe 203a/14, 205b/5, 211a/13, 211a/20, 268b/23 i.+ ini 232b/27 i.+ inīng 197b/17, 305a/16 i.+ nīng 260a/4, 300a/27	inşā (Ar.) yapma, vücuda getirme i. 302a/20 i.+ sı 220b/4 i.+ sıġa 220b/5, 278b/23
ins (Ar.) insan i. 307b/24 i.+ din 286b/27 i.+ ler 293a/13	inşā'allāh (Ar.) Allah isterse i. 299b/25, 300a/3
inşāf (Ar.) acımaya, vicdana dayanan adalet i. 272b/20, 277a/1 i. közi 221a/5	intifā' (Ar.) menfaatlenme, faydalanma i. 258b/8 i.+ sı 206b/8, 252b/24
insān (Ar.) insan, kişi i. 220a/6, 233a/24, 290a/27 i.+ nı 262b/17	intihā (Ar.) son, nihayet i.+ sı 210a/7
	intiķāl (Ar.) göçme, bir yerden başka bir yere geçme i. éter 208b/5 i.+ nīng 233a/15
	intiķālsız (Ar.+T.) bir yerden hareket etmeden, kıymıdamadan i. 296a/14
	intiķām (Ar.) öç, intikam i. 207a/9, 210b/20, 227b/12, 260b/3, 287a/21, 290a/24, 302a/9 i.+ dın 281a/24 i.+ inġnı 265b/12 i. tartduķ 265a/22
	intisāb (Ar.) bir yere bağlanma

	i.+ ıda 224a/21		i. körsetür 219b/3
intizār	(Ar.) bekleme, gözleme		i.+ sı 218b/1, 293b/19
	i. 199a/19, 270a/3	irādat	(Ar.) gönül isteği, dilek
	i. éltmessizler 190b/25		i. 191a/13, 222b/19
	i. étingizler 185a/13, 206b/25,		i.+ ı 217b/25, 257b/17,
	218a/7, 230a/11		285b/20, 293b/13, 305b/17
	i.+ ı 285b/6		i.+ ıdın 210b/19, 210b/22
inzāc	(Ar.) iyice olgunlaşma	irādatullah	(Ar.) Allah'ın iradesi
	i.+ ı 267b/19		i. 217a/6
inzāl	(Ar.) indirme, indirilme	i'rāz	(Ar.) yüz çevirme
	i.+ ı 206b/24, 241b/15,		a.+ da 225a/24
	292b/5	ircā	(Ar.) geciktirme, tehir etme
	i.+ ığa 296a/4		i.+ sığa 199a/1
inzār	(Ar.) geciktirme	irdāf	(Ar.) ardından getirme,
	i.+ da 252b/1		yürütme
ip	krş. yip		i. kıılır 204b/9
	ip	irin	dudak
	i.+ i 203b/8, 250a/9		i.+ ide (irnide) 305a/22
	i.+ ini 277b/10, 277b/4	irinġ	irin
ipek	ipek		i. 256b/5, 266b/1
	i.+ din 267a/12	irsāl	(Ar.) gönderme, yollama
irād	(Ar.) söyleme, dile getirme		i.+ ı 292b/5
	ī. 256b/27, 286b/9	irşād	(Ar.) doğru yolu gösterme,
	ī.+ ı 184a/19, 233a/24,		uyarma
	280b/10		i. 290b/10
	ī.+ ıdın 220b/7		i.+ ı 281a/6
	ī.+ ığa 287a/10		i.+ ığa 239a/4
	ī. kııldı 274b/2	irtidād	(Ar.) İslam'dan dönüp başka
irāda	(Ar.) dileme, isteme		bir dini kabul etme
	i. kılsa 277b/20		i.+ dur 279a/19
	i. kıılır 251b/19		i.+ ı 279a/19
		irtikāb	(Ar.) kötü bir iş yapma

	i. 188a/6	191a/22, 191a/25, 191a/9,
	i.+ ı 189b/3, 208a/5	192a/4, 192a/6, 194a/19,
	i.+ ıdın 200b/17	197b/7, 198a/15, 198a/5,
irzā	(Ar.) emzirme	198b/20, 199a/7, 203a/16,
	i.+ sıdadurlar 192b/7	206b/12, 209a/26, 209b/1,
işāba	krş. işābat	212a/2, 218a/20, 223b/14,
	(Ar.) ecir, karşılık	224b/1, 254a/12, 254b/13,
	i. 219a/11	255b/1, 261a/8, 264b/18,
işābat	krş. işāba	267b/3, 276b/23, 277b/22,
	(Ar.) ecir, karşılık	277b/25, 279a/19, 279b/20,
	i.+ ı 200a/13	281b/17, 281b/4, 289a/23,
işbāt	(Ar.) kanıt, ispat, kanıtlama	292a/21, 299a/25
	i. 192a/21, 206b/9, 253b/18	İ.+ da 262b/1, 277b/19
	i. éter 253b/16	İ.+ dın 219a/7, 275b/15,
	i. étersizler 224b/10	276a/20, 276a/21
	i.+ ı 204a/27	İ.+ dur 186b/8, 187b/2,
	i.+ ını 221a/17, 254a/1,	208a/21, 281a/17
	278b/9	İ.+ ğa 187b/8, 192a/2,
	i.+ inġ 254a/4	201a/18, 215a/7, 220b/15,
	i. kıldı 287b/2	257b/13, 275a/2, 285a/11
	i. kılmaġay 215a/10	İ.+ inġızġa 203b/13
	i. kıılır érdiler 295b/23	İ.+ nınġ 187b/26, 190a/12
	i. kıılır 253b/15, 253b/21,	2. iman, iman etme
	253b/22, 253b/25, 303a/1	i. 290b/10
	i. kıılırlar 186b/5	i.+ ıda 222b/9
İslām	(Ar.) 1. İslam dini,	i.+ ınınġ 276b/26
	müslümanlık	i. kéltürgeyler 276a/15
	İ. 182b/20, 183a/11, 183a/15,	i. kéltürgeysizler 275b/14
	183a/19, 184a/26, 185b/8,	i. kéltürmedim 276b/21
	186a/10, 186a/12, 186b/16,	i. kéltürmese 182b/15
	187b/4, 189a/21, 190a/20,	i. kéltürüp 183b/13

	i. kéltürüptürler 192a/1, 197b/21		i. kıлмаğay 286a/5 i. kıлмаğıl 285a/23, 285b/17
ism	(Ar.) isim, ad i. 213a/22 i.+ i 239a/12 i.+ iğadur 260b/27 i.+ leridin 233a/9 i.+ leriniġ 292a/13	isrār	(Ar.) sır tutma, gizleme i. 211b/11
ʿiṣmat	(Ar.) günahsızlık, masumluk ʿi. 212a/4, 238a/19, 238b/3, 240b/10, 240b/15 ʿi.+ ı 188b/24, 238a/3 ʿi.+ ıdın 269b/18 ʿi.+ ımız 291b/1 ʿi.+ ınıġ 225a/10, 236b/21, 291a/26 ʿi.+ ınıġ 289b/16	iste-	istemek, dilemek i. 187b/23, 278a/23 i.- diler 282a/10 i.- diġizler 297b/8 i.- gey érdiler 286b/23 i.- meġil 299b/23 i.- meġizler 229a/12 i.- mes 288a/20 i.- mesler 308b/9 i.- mesmén 214a/2 i.- niġizler 268a/6, 290a/7 i.- p 306b/12 i.- r érdiler 207a/4 i.- r érdiġizler 240a/26 i.- rbiz 243a/16 i.- rler 197b/13, 221a/23, 288b/16, 300a/26 icāzat i.- rler 190a/11 i.- rsizler 243a/16 i.- seler 187b/23
isnād	(Ar.) bir şeyi veya işi birisine nispet verme i.-ı macāzī 221b/27, 254b/20 i.+ ı 264a/23 i.+ ın körsetürsüzler 222b/22	istegüçi	isteyen, dileyen i.+ ler érestürler 300a/27 i.+ lerġa 197b/19 i.+ leridürler 284b/12 i.+ sidürler 284b/18
iṣnayn	(Ar.) iki, ikili i. 248a/13, 271b/10	istemek	isteme, dileme i. 301b/24
isrāf	(Ar.) gereksiz harcama, savurma i. bolġay 285a/25 i. bolmağay 285a/25 i.+ ġa 285b/17 i. kılguçılar 285a/25 i. kılguçılarga 205b/16		

	i.+ i 189a/6		i.+ ığa 251a/5
isti'āra	(Ar.) bir kelimenin anlamını başka kelime için kullanma	istidlāl	(Ar.) delil vasıtasıyla anlama
	i. kılpdur 279b/14, 283b/26		i. 210a/24, 213a/13, 275a/19
isti'āza	(Ar.) ivaz olarak, karşılık olarak bir şey isteme		i.+ ğa 276b/6
	i. 278a/25		i. kılgaylar 261b/22, 275a/12
isti'āza	(Ar.) "eûzü bi-llahi min-eş-şeytan-ir-racîm" veya "ne-ûzü bi-llah", "el-iyazü bi-llah" gibi sözler söyleyerek Allah'a sığınma		i. kılmaz 267a/9
	i. 278a/27		i. kılsa bolur 185b/19, 198a/26
	i.+ ğa 278a/25		i. körsetipdür 210b/11
istib'ād	(Ar.) uzaksama, uzak görme	istidrāc	(Ar.) derece derece, aşamayla
	i. 211a/2, 229a/25, 287b/27		i. 205b/8
	i. kıldılar 287b/19	istifā	(Ar.) ele geçirme, kapma
	i. kıılır érdiler 288b/2		i.+ sı 220b/22
istibdāl	(Ar.) deĝiştirme	istifāda	(Ar.) faydalanma, yararlanma
	i. körsetse bolur 206a/21		i. 203b/6, 275a/17, 293b/19
isti'cāb	(Ar.) teaccübetme, şaşma	istifāza	(Ar.) feyizlenme, feyiz alma
	i.+ ı 227a/25		i. 275a/17
isti'cāl	(Ar.) acele etme	istifhām	(Ar.) anlama, sorup anlama
	i.+ ımı 275a/3		i. 182b/18, 187a/14, 210a/21, 220a/17, 222a/15, 296a/20, 308a/8
istid'ā	(Ar.) yalvarma, isteme		i.-ı amr 220b/15
	i. 305a/13		i.+ dur 214b/3
	i. kıldılar 199b/22		i.+ ıdur 245a/23
	i.+ nı kıldılar 199a/16	istifsār	(Ar.) sorma
	i.+ sını kıldı 237b/15		i. 292b/17
isti'dād	(Ar.) kabiliyet, yeterlilik	istiĝāşa	(Ar.) yardım isteme
	i. 198a/25, 205b/21, 291a/14		i. kıllurlar 303a/23
	i.+ ıdın 261a/11	istiĝfār	(Ar.) Allah'tan günahların bağışlamasını isteme
			i. 195a/20, 195a/25, 196a/1, 200a/1, 201a/13, 248b/24

- i.+ dın 264a/2
i.+ ğa 201b/4
i.+ ı 201a/10
i.+ ıda 200b/24
i. kıldılar 201a/16
i. kılğaylar 303b/11
i. kılınğızlar 224b/20
i. kılıptur 201a/3
i. kılmadı 195a/24
i. kılmasbız 201a/2
i. kılur érdi 201a/1
i. kılur 201a/4
- istiğnā** (Ar.) aza kanaat etme
i.+ dur 278a/21
- istiğrāk** (Ar.) dalma, içine gömülme
i. 215a/8
i.+ dın 205b/17
- istihānat** (Ar.) hakir görme, horlama
i.+ ı 277a/5
- istiḥbāb** (Ar.) bir şeyi iyi, güzel sayma
i. 278a/26
- istiḥfāf** (Ar.) küçük görme, hafife alma
i. 183b/4
- istiḥkāk** (Ar.) hakkı olma, hak kazanma
i. 218b/1
i.+ dın 211a/1
i.+ ı 213a/14, 228b/21, 233b/24, 252b/21, 266b/27
i.+ ıĝa 198b/11, 297b/4
- i.+ ım 301b/6
i.+ ınıĝ 296a/4, 225b/18
i.+ ıka 256a/7
- istiḥkām** (Ar.) sağlamlık, muhkemlik
i. 199a/14, 257b/22, 258a/1
- istiḥzā** (Ar.) alay etme, alay
i. 192b/14, 193a/4, 195a/17, 203a/9, 211a/2, 211a/20, 219b/21, 220a/13, 220a/15, 228a/7, 248b/13, 261a/17, 266a/12, 266a/21, 266b/7, 268b/23, 268b/24, 270a/14, 275a/3, 287b/6
i. kıla 298b/26
i. kıldılar 252b/14
i. kılğuçılarnıĝ 266b/3
i. kılınğızlar 192b/19
i. kılmağaylar 295b/16
i. kılur érdiler 219b/27, 261b/4, 270a/10
i. kılurlar 210a/21
i. kılursén 287a/24
i. kılursızlar 193a/4
i.+ sını 261b/7
- istiḥāmat** (Ar.) doğruluk, doğru hareket; yön
i. 182b/25, 231b/22, 231b/24, 231b/27, 232a/3
i.+ dur 231b/26
i.+ ı 261a/10, 277a/9
i. tutsalar 182b/23

	i. tutuḡızlar 198b/15		i. 217a/15, 217a/19, 231a/13, 246a/21, 300a/2
istikbār	(Ar.) büyüklenme, kibirlenme		
	i. 248b/25		i.+ da 231a/24
	i.+ ḡa 248b/1		i.+ ḡa 231a/25
	i.+ ıdın 289b/8	istişmām	(Ar.) kokusunu alma, koklama
istikrār	(Ar.) karar bulma, yerleşme		i. kılsa bolur 292b/20
	i.+ dın 219b/6		i. körsetse bolur 185a/16
	i.+ ı 219b/12		i. körsettiler 263b/26
istilā	(Ar.) ele geçirme, istila	istiḡā`at	(Ar.) kudret, yeterlilik
	i. 204a/27		i.+ ımız 189b/24
	i.+ ḡa 276b/17	istivā	(Ar.) düz olma, düzlük
	i.+ sı 273a/4		i.+ sı 292a/7
isti`lā	(Ar.) yükselme	istiḡā`	(Ar.) aydınlanma, ışıklanma
	i. 276b/17		i.+ ḡız 258b/8
istilām	(Ar.) el sürme ve öpme	`iṣyān	(Ar.) isyan, itaatsizlik
	i.+ ımı 291a/22		`i. 283a/10
istimā`	(Ar.) birinin ziyaretine gitme		`i.+ ı 225b/11, 296b/1
	i. kılgaylar 272b/20		`i.+ ınıḡ 225b/12
isti`māl	(Ar.) kullanma, tüketme	iş	iş, yapılan şey
	i.+ ı 231a/5		i. 185a/27, 192b/3, 195a/21, 195b/19, 201b/17, 201b/25, 202a/8, 220a/25, 234a/23, 237a/25, 240b/11, 241a/22, 243a/21, 243b/27, 247a/9, 250b/13, 257a/16, 267a/23, 273a/26, 308a/24
	i. kıllurlar 210b/7		i.+ de 207a/25, 212a/26, 234a/10, 284a/13, 298a/7, 307b/6
istirzā`	(Ar.) razılık isteme		i.+ dūr 275a/9
	i. 275b/25		
istişāl	(Ar.) kökünden çıkarma, koparma		
	i. 229a/7, 231b/10, 248b/14, 248b/16, 289a/11, 289a/5		
	i.+ dur 296a/10		
	i.+ ınıḡ 270a/5		
istişnā	(Ar.) istisna, ayrı tutma		

i.+ i 184a/10, 190b/6,
 195b/18, 201b/22, 202b/20,
 224b/7, 230a/24, 230b/13,
 253b/2, 264a/18, 270a/25,
 272b/14, 274b/21, 275a/5,
 289b/8, 296b/27, 300b/11,
 301b/17
 i.+ ide 182a/1, 185a/24,
 185a/27, 190b/6, 212a/23,
 216b/14, 236a/24, 236b/2,
 242a/19, 273a/25, 287b/15,
 288a/9, 295a/5, 303b/7,
 305a/8
 i.+ idin 226a/15, 227a/27
 i.+ idür 195b/19
 i.+ ige 236b/3, 245b/7,
 253b/2, 274b/20, 286a/9,
 299b/4
 i.+ im 266b/13
 i.+ imde 230a/8
 i.+ imdin 298b/26, 305a/20
 i.+ imiz émeštür 243a/23
 i.+ imizdin 297a/13
 i.+ imizni 190b/22
 i.+ imizniŋ 190b/18
 i.+ imni 203b/20, 225a/16,
 242a/6
 i.+ imniŋ 222a/19, 246b/15
 i.+ ini 204a/25, 214b/17,
 234a/16, 235b/23, 239a/20,
 241a/23, 241b/10, 248a/4,
 249a/23, 270b/27, 296a/26,
 299a/9
 i.+ ining 210a/7, 214a/9,
 214b/21, 235b/27, 247a/21,
 249b/11, 252b/19, 253a/10,
 253a/11, 272b/7, 274b/19,
 278a/22, 281b/4, 286a/4,
 297a/5, 298a/4
 i.+ ingiz 213b/19, 264a/19
 i.+ ingizde 297a/3
 i.+ ingizdin 297b/12
 i.+ ingizni 197a/4, 198b/17,
 282a/20
 i.+ ingizniŋ 192b/2, 272a/2
 i.+ ingniŋ 190b/3, 289b/17
 i.+ ke 190a/15, 193a/12,
 200a/7, 224b/16, 234a/23,
 235a/20, 240b/15, 264b/8,
 276b/10, 280b/22, 299b/27,
 308a/18
 i. kılur édi 227b/20
 i. kılur érdiler 305b/25
 i.+ ler 200a/1, 205a/1,
 205a/11, 211b/24, 229b/7,
 233a/2, 240b/17, 252b/2,
 253b/13, 255a/19, 296a/12,
 300b/26, 302a/27
 i.+ ler kılınğızlar 186b/3
 i.+ lerde 199b/17, 204b/8,
 235b/3, 269b/16, 277a/17,
 285b/19

i.+ lerdin 193b/19, 201a/21,
212a/25, 305b/4
i.+ lerge 207a/24, 210a/11,
273b/14, 280b/16, 295b/18
i.+ leri 202b/6, 227b/26,
308a/21
i.+ leride 184a/17, 206b/4
i.+ leridin 270b/11, 276b/3,
283b/20
i.+ leringe 305b/3
i.+ lerimizni 206b/5
i.+ lerini 199a/14, 209a/8,
241a/13, 241a/4, 243a/7,
269a/10, 280a/22, 285a/27
i.+ lerining 182a/8, 190b/24,
199b/13, 199b/17, 209a/1,
236a/13, 249a/24, 286b/8,
300a/17
i.+ leringde 212a/23
i.+ leringiz 213b/16, 218b/9
i.+ leringizni 215a/5, 229b/6
i.+ leringizning 213a/16,
257a/25
i.+ leringni 190b/5
i.+ lerni 190b/5, 215b/23,
290a/8
i.+ lerning 236b/4, 256a/17,
280a/21
i.+ ni 183b/9, 231a/1,
235b/10, 243a/6, 243a/8,
244a/22

i.+ ning 201a/27, 234b/23,
266b/5

i. ötkergüçi 220a/25

i. ötkergüçibiz 234a/7

i. yasağuçı 201a/25

‘iş (Ar.) yaşayış, yaşama

‘i. 224a/25

iş’āl (Ar.) aevlendirme,
tutuştırma

i. 189b/12

işārat (Ar.) bir şeyi gösterme; işaret,
alamet

i. 201b/6, 203b/21, 212a/6,

213a/25, 232a/26, 232b/23,

233b/9, 240a/4, 254a/3,

260b/27, 285b/17, 287a/14,

290b/4, 292a/15

i.+ dur 200b/22, 215a/22,

233a/3, 269a/8, 278a/8,

281a/7, 281b/3, 299b/19

i.+ ı 288b/10

i. kıldı 189b/15, 227b/27,

266a/23, 299a/23

i. kıldılar 265a/12

i. kılğuçıdur 215a/27

i. kılurlar 203a/24

i.+ lar 200a/27

işāratī (Ar.+F.) bir işaret

i.+ dür 203b/27

i. kılurlar 203a/25

işī (T.+F.) 1. öyle bir iş

	i. 223b/25, 306b/26		'işrat (Ar.) eğlenme, alem yapma
	i.+ din 276b/15		'i. kılğay 202a/25
	i.+ dür 183a/9		işsiz işsiz
	i.+ ni 244b/1		i. 298a/7
2.	bir iş, bir amel		işti'āl (Ar.) şulelenme, parlama
	i. 212a/25, 212b/3, 256a/14,		i. 283a/2
	278b/4		iştidād (Ar.) şiddetlenme, büyüme
	i.+ ge 243a/5		i. taptı 223b/19
işlig	işli, amelli		iştigāl (Ar.) bir şeyle uğraşma, uğraş
	i. 214b/17, 246b/8, 255a/8,		i. 211a/14
	295a/4, 302a/11, 308a/12		i.+ ı 215a/17
	i.+ dür 233b/24, 262b/11		i. körseteyin 199a/11
	i.+ ler 238b/17, 301a/1		i. körsetip 185a/4
	buzuğ i.+ ler 229a/13		iştimāl (Ar.) kaplama, içine alma
	ziyān i.+ ler bolğaybız		i.+ ı 233a/20
	234b/14		iştirā (Ar.) satın alma
	i.+ lerdin 224a/19, 227b/12,		i. 200a/27
	244a/4		it köpek
	i.+ lerdürler 281b/3		i. 298a/11, 299b/19
	i.+ lerge 196b/10, 236b/7,		i.+ din 298a/15
	295a/11		i.+ i 297a/7, 298a/10,
	i.+ lerni 241a/10, 295a/12		299a/21, 299b/9
	i.+ lerniṅ 202b/9, 232a/26,		i.+ i édi 299b/7
	245a/27		i.+ idür 299b/11
	i.+ rek 221b/7		i.+ ininṅ 228b/10
işrāk	(Ar.) Allah'a ortak koşma,		i.+ ler 186a/16
	şirk		i.+ ninṅ 299b/15
	i.+ ıda 212b/27		i'tā (Ar.) verme, ihsan etme
	i.+ ke 274b/1		i.+ sı 227b/4
işrākāt	(Ar.) aydınlanmalar,		i'tā'at (Ar.) uyma, boyun eğme
	işiklanmalar		i. 189b/16
	i.+ ı 200a/19		

- i.+ ıngını 222a/3
- ʿitāb** (Ar.) azar, azarlama
 ʿi. 197a/13, 197a/16, 235b/8
 ʿi.+ dın 191a/15
 ʿi.+ ı 196b/12, 196b/21
 ʿi.+ ınıng 263b/25
 ʿi. kıllur 286b/12
- ʿitābī** (Ar.+F.) bir azarlama
 ʿi. 196b/10
- itbāʿ** (Ar.) tabî kılma, ardına katma
 i. 257a/2, 280b/11
 i.+ yı 211b/8, 295a/20,
 300b/9, 307a/10
- iʿtibār** (Ar.) saygı gösterme;
 ehemmiyet verme
 i. 182a/8, 210b/2, 228b/23,
 247b/8, 270b/23, 278a/7,
 284b/15, 289b/3
 i. almaslar 248b/19
 i.+ dur 278a/6
 i. éterler érđi 188a/20
 i.+ ğa 278a/8
 i.+ ı 182a/27, 239a/9,
 265a/19, 308a/24
 i.+ ıdur 219b/13, 238b/14,
 257b/27
 i. kıllmas érdiler 256a/8
 i.+ sız 245a/11
- iʿtibārī** (Ar.+F.) bir ibret
 i. 247b/6
- iʿtibārsız** (Ar.+T.) ehemmiyetsiz,
 itibarsız
 i. 236a/6, 245a/18, 274b/25
 i. bolğay 233a/4
 i.+ dur 266a/2
 i.+ lar 272b/7
- iʿtibārsızlıĝ** (Ar.+T.) ehemmiyetsizlik
 i.+ ı 252b/25
- iʿtidāl** (Ar.) aşırı olmama, orta olma
 i. 208a/2
 i.+ ğa 290b/3, 297b/21
 i.+ ıĝa 285b/18
- iʿtiqād** (Ar.) inanma, inanç
 i. 261a/17
 i.+ da 276b/9
 i.+ dın 209b/10
 i.+ ı 207a/25, 303a/16
 i.+ ını 278b/12
 i.+ ıngızınıng 268b/2
 i. kıllaylar 279a/17
 i. kıllmağ 231a/10
- iʿtimād** (Ar.) güven, güvenme
 i. 212a/7, 220a/3, 234a/18,
 295a/13
 i.+ ım 242a/5
 i. körsetmekidin 184a/22
- iʿtirāf** (Ar.) itiraf, gerçeĝi açıklama
 i. 198a/25, 251b/14
 i. kıldılar 198a/21
 i. kıldıngız 245b/6
 i. kıllğaysén 301b/16

	i. körsetmes érdiler 209a/21		i.+ ıdur 209a/11
i'tirāz	(Ar.) kabul etmeme, karşı çıkma i. 213b/24, 285b/21	ittişāf	(Ar.) vasıflanma, nitelenme i. 296a/21
i'tişām	(Ar.) tutunma, tutma i. 277b/16	iz	iz i.+ ni 189a/6
i'tizār	(Ar.) özür dileme, özür i. 196b/25, 237a/27, 257a/8, 275b/27 i.+ ı 203b/12 i.+ ıdın 184a/21 i.+ inġız 193a/4	izā'	(Ar.) eziyet etme, zulmetme i. 188b/7, 228a/25, 256a/18, 266a/20, 279a/5, 279b/2 i.+ dın 222b/25 i. kılğaylar 287a/15 i. kılur 300a/23 i.+ nınġ 279a/8 i.+ sı 192b/7 i.+ sıda 288a/10 i.+ sıġa 224b/4, 232b/21, 261b/6 i. tapıp érdiler 183b/14
itmām	(Ar.) tamamlama, bitme, son i.+ ġa 244a/4 i.+ ġa yétkürgey 248a/3 i.+ ıġa 234a/3, 307b/17 i.+ inġ 187a/27, 223a/18	izā'at	(Ar.) açığa vurma i.+ ı 255a/4
iṭmi'nān	(Ar.) emin olma, inanma i.+ ı 252a/7	izāf	(Ar.) ek, katma i.+ ı 205b/12
ittifāḡ	(Ar.) uyuşma, anlaşma i. 213b/18, 245a/9, 249a/15, 257a/10, 297a/10, 297b/13, 303a/10 i.+ ı 198a/22, 304a/25 i. kılsalar 293a/9 i. körsetinġizler 225a/9 i. körsetip 225a/13	izāfa	(Ar.) katma, zammetme i. körsetürler 274b/16 i.+ sı 208a/16, 208a/17, 213b/3, 282b/6, 303a/23 i.+ sını 286b/15
ittifāḡan	(Ar.) rastgele, gelişigüzel i. 238b/9	izāfat	(Ar.) bağ, ilgi i. 254a/4
ittihāz	(Ar.) edinme i.+ ı 221a/21	izā'ı	(Ar.+F.) öyle bir eziyet i.+ de 218b/10
		izāla	(Ar.) giderme, yok etme

ī.+ sı 262a/22
i'zāz (Ar.) saygı gösterme, aziz
kılma
i. 248a/5
i.+ nīng 237b/17
izdiḥām (Ar.) kalabalık, yığılma
i. 307b/23
i. kıllur érdiler 259a/19
izdivāc (Ar.) evlenme
i. 253b/1
izhār (Ar.) açıklama, bildirme
i. 211b/11
i.+ ı 211a/11, 220a/19,
227b/4, 238b/27, 258a/27,
290b/8, 291a/4, 293b/13,
307b/27
i.+ ı kıldılar 192b/1
i.+ ıda 249a/4
i.+ ıdın 192b/20, 194a/19,
197a/8
i.+ ıdur 293b/27
i.+ ığa 297a/24
i.+ ım 193a/5
i.+ ım kıllur édi 223b/14
i.+ ımı 191a/25, 204a/5,
216a/20, 246a/24
i.+ ımı étip édiṅgizler 193a/6
i.+ ım kıllurlar 211b/12
i. kıllmas 210a/9
izlāl (Ar.) hakir görme, küçük
görme

i. 248a/5
'izz (Ar.) değer, kıymet
'i.+ ığa 192a/26
'izzat (Ar.) yücelik, ululuk
'i. 198a/13, 213a/21, 235a/18,
236a/23, 239b/6, 263a/17
ḥazrat-ı 'i. 281b/27
'i.+ ı 243a/9
'i.+ ım 244b/19
'i.+ ıng 230a/1, 254a/3
ḥazrat-ı 'i.+ ığa 227b/12
ḥazrat-ı 'i.+ nīng 193b/27,
205a/20

K, K

ḳabāḥaṭ (Ar.) kusur, suç
ḳ.+ ı 198a/27
kabāyır (Ar.) büyük günahlar
k.+ dın 232a/20
kabbān (F.) büyük terazi
k. 286a/19
ḳabīḥ (Ar.) kötü, fena, çirkin
ḳ.+ lerdin 229a/16
ḳabīl (Ar.) soy, sınıf
ḳ.+ idin 215a/6, 265b/26,
303a/6
ḳ.+ idindür 216b/27, 222a/1,
239b/19, 254b/20
ḳ.+ ıngizdin 203b/7, 288b/14
ḳābil (Ar.) mümkün olan, olabilen

	ķ.+ i 293a/20	ķabūl (Ar.) kabul, razılık, uygun görme
ķabīla	(Ar.) kabile, aynı soydan olan insan topluluğu	ķ. 192a/26, 202a/5, 208a/22, 251b/14, 257b/26, 259b/8, 273a/10, 273a/12
	ķ. 185b/5, 202b/21, 203b/8, 228a/18	ķ. boldı 202a/6
	ķ.+ durlar 258a/16, 307a/21	ķ.+ ı 195a/25, 197b/27
	ķ.+ laręa 288b/14	ķ.+ ıdadur 297a/4
	ķ.+ ları 291b/16	ķ.+ ıdın 183a/4, 198b/15, 203b/1, 205b/17, 213b/24, 214a/23, 223a/6, 225b/1, 268b/19, 287b/22
	ķ.+ larımız 185a/4	ķ.+ ığa 183b/20, 201b/1, 216a/10, 222a/15, 245a/13
	ķ.+ larınınę 258a/16	ķ.+ ını 261b/10
	ķ.+ sı 225b/21, 255b/12, 259a/17	ķ.+ ınınę 220a/15, 302b/5
	ķ.+ sıdın 204a/8	ķ. kıldı 201b/1, 201b/9, 238a/21, 305a/11
	ķ.+ sınınę 199a/3, 225b/10, 226b/19, 286a/8	ķ. kıldılar 188a/17, 280b/16, 299a/26
ķabila	(Ar.) mümkün olan, olabilen	ķ. kılgay 198a/24
	ķ. 262a/21	ķ. kılguçı éemstür 197a/15
ķabiliyyat	(Ar.) kabiliyet, beceri	ķ. kılguçı 198b/14, 202a/7
	ķ.+ ı 195b/18, 199b/27	ķ. kılguçısıdur 192a/25
	ķ.+ lar 225a/22	ķ. kılingay 191a/10
ķabīra	(Ar.) büyük günah	ķ. kılınmagusıdur 191a/7
	ķ.+ lardın 232a/17	ķ. kılip 238a/26, 242a/19, 298b/18
ķabl	(Ar.) önce, evvel	ķ. kılipdur 257b/6
	ķ.+ ıdın 301b/1	ķ. kılmadı 189b/11
ķabla'l-ba'sat	(Ar.) bisetten önce, Hz. Muhammed'e peygamberlik görevi verilmeden önce	ķ. kılmadılar 224b/17, 297a/1
	ķ. 214a/16	
ķabr	(Ar.) kabir, mezar	
	ķ.+ da 210b/9	
	ķ.+ ınınę 200b/22	

ķ. kılmadıngızlar 225a/26	ķ.- kıanıdın 297b/15
ķ. kıлмаğay 267a/5, 303b/21	ķ.- kıanlar 186a/11
ķ. kıлмаğaylar 251a/12	ķ.- kıay 238a/24
ķ. kıлмаğıға 205a/26	ķ.- kıaysızlar 182a/14, 222b/15
ķ. kıлмағуılar 268b/18	ķ.- maņğızlar 294b/14
ķ. kılmas 273a/9, 308b/27	ķ.- tı 205a/24, 236b/27
ķ. kılmaslar 186b/8, 275b/27	ķ.- tılar 185b/14, 283a/3, 283a/8, 297b/7
ķ. kılsak 205b/1	
ķ. kılur 192a/22, 198b/12, 198b/13, 202b/17, 280a/24	ķaçan ne zaman; o zaman
ķ. kılurbız 278a/14	ķ. 207a/9, 211a/3, 228b/5, 237b/5, 261a/13, 268b/12, 287b/27
ķ. kılurlar 278b/3	har ķ. 218a/9, 249b/25, 270b/22
ķ. kılurmén 238a/20	ķ.+ dın 200a/20
ķabūtar (F.) güvercin	
k. 228a/6	
ķ.+ ğa 189a/7	
ķabz (Ar.) el ile tutma, kavrama	ķaçķuķı kaçan, uzaklaşan
ķ. 285b/21	ķ.+ dur 236a/2
ķ. kılur 219b/3	ķ.+ lar 287b/4
ķabza (Ar.) tutacak, tutma yeri	ķ.+ lar érđingizler 185b/13
ķ.+ sıda 264b/25	ķaçmak kaçma, uzaklaşma, çekinme
ķ.+ sıdadur 222a/18, 236b/4	ķ. 185b/27, 236a/12, 236b/20, 298a/16
ķ.+ sığa 241a/3	ķ.+ kıa 203a/26, 283a/8, 297a/5
ķaç- krş. ķaç-	ķ.+ nı 283a/8
ķaçmak	ķaçurmak kaçırma, kovma
ķ.- ar 257a/14, 303b/2, 304a/6	ķ. 202b/5
ķ.- ar édim 237a/11	ķadaķ (Ar.) içki bardağı, kadeh
ķ.- ar ékendür 237a/23	ķ.+ ı 207a/3
ķ.- ar érdiler 261b/27	ķadam (Ar.) adım
ķ.- ıp 199a/7, 199a/8, 276a/22, 298b/27	
ķ.- ıpdurlar 235b/25	

<p> ķ. 232a/2, 277b/22, 279a/6, 307b/9 ķ.+ da 274b/12 ķ. ěkendür 213b/22 ķ.+ ı 194a/24 ķ.+ ıda 189b/8 ķ.+ ıġa 265a/15 ķ.+ ınıġ 259a/17 ķ. kıldı 277a/27 ķ.+ ları 293b/22 ķadar (Ar.) kader, takdir ķ.+ ġa 306a/19 ķadd (Ar.) boy ķ.-ı ķāmat 238b/6 kad-ķudā (F.) kahya k. boldunġ 301a/23 ķādır (Ar.) 1. kudret sahibi, kadir, kudretli ķ. 225a/18, 248a/25, 273a/3, 274b/8, 274b/9, 285b/15 ķ.-ı muılaķ 215a/9 ķ.+ bız 262a/12 ķ. bola alur 248b/7 ķ. bolġay 270b/16 ķ. bolġaysızlar 220b/3, 224b/24 ķ. bolmaġay 204a/3, 206b/2, 256b/19 ķ. bolmaġaylar 211b/10, 256b/20, 283a/24 ķ. bolsa 248b/7, 267a/10 </p>	<p> ķ. bolsalar 298b/15 ķ.+ dur 203b/23, 211b/16, 220b/14, 229b/8, 237a/14, 248a/8, 256b/26, 264a/14, 272a/22, 275a/11, 290a/16, 290a/17, 294a/25, 294a/9, 299a/13 ķ.+ durlar 207b/12 ķ. ěmes ěrdük 197a/12 ķ. ěmesměn 211a/5 ķ. ěmessěn 210a/22, 210a/27 ķ. ěmestür 250b/7, 293b/11 ķ. ěrdi 302a/8 ķ.+ nıġ 268b/1 ķ.+ raksız 220b/4 2. Allah'ın 99 isminden biri; sonsuz kudret sahibi ķ. 252b/22 ķādırı (Ar.+F.) öyle kudret sahibi ķ. 259a/3, 289b/1 ķadım (Ar.) eski, kadim ķ. 220a/13, 287a/3 ķadımı (Ar.) eski ķ. 245b/20 ķadr (Ar.) deġer, itibar; miktar ķ. 242a/27, 272a/19, 276b/10 ķ.+ ı 208a/1, 204b/18, 265b/25 ķ.+ ıġa 240a/7, 241a/14 ķ.+ ını 222a/26, 238a/25 ķ.+ ınıġ 308a/25 </p>
--	---

ḳadrī	(Ar.+F.) bir miktar, biraz ḳ. 295b/20	k.-i ni'matlar 271b/26 k. boldı 279b/12
ḳadrılık	(Ar.+T.) değerli, itibarlı ḳ.+ sēn 240b/23	k. boldılar 187a/12, 188a/24, 191a/11, 195a/26, 196a/2, 196b/5, 204b/10, 225b/10, 231b/8, 249a/1, 252b/6, 256b/13, 258a/12, 275b/24, 279b/17, 289a/9, 294a/18, 303b/16, 308a/18, 308a/25
kafan	(Ar.) kefen, ölü sarma bezi k.+ ım 195b/21	k. boldum 257b/3 k. bolduḡ 301b/8
kāffa	(Ar.) bütün, cümle k.+ sıḡadur 233a/12	k. bolḡay 206a/25, 216a/19, 300b/16
kaffārat	(Ar.) kefarete, günahın giderilmesi k.+ ıdur 232a/18, 232a/20 k.+ ını 281a/25	k. bolmaḡda 230a/24 k. bolsa 279a/13 k. bolsanḡızlar 255b/5
kāfi	(Ar.) kafi, yeterli k.+ dūr 216a/11	k. bolur érdiler 204b/13, 213b/7 k. bolur 221a/11, 300b/17 k.+ dīn 274b/14, 284b/15 k.+ dūr 281b/15, 292b/4 k.+ dūrler 221b/13, 261a/4, 285a/11
kafil	(Ar.) kefalet eden, kefil k.+ mén 243a/18	k. édiler 189a/20 k. érdi 301a/10
ḳāfila	(Ar.) birlikte yolculuk eden topluluk ḳ. 266a/13 ḳ.+ dīn 265b/22 ḳ.+ lar 265a/16	k. érdiler 186a/6, 222a/1, 230a/14, 232b/4, 256a/20 k. érdinḡızler 269b/5 k.+ ḡa 301a/18 k.+ ler 183b/16, 185b/26, 186a/4, 187a/25, 189a/1,
kāfilī	(Ar.+F.) öyle bir kefil k. 288a/27	
kāfir	(Ar.) kafir, inanmayan, Allah'a inanmayan k. 203a/6, 224b/1, 257b/26, 270b/4, 270b/5, 274b/13, 274b/26, 275a/1, 283b/21, 288b/25, 290b/5, 292b/9, 297a/17, 301a/11, 301a/27, 301b/26	

189a/6, 189a/9, 196a/9,
202b/3, 203a/2, 205b/5,
206a/26, 208b/17, 208b/21,
209a/21, 209b/18, 209b/25,
210b/11, 211a/16, 211a/2,
211b/13, 214b/20, 215a/19,
219a/15, 219a/6, 220a/26,
221a/21, 221a/26, 221b/18,
223b/15, 223b/22, 223b/27,
228a/9, 228b/4, 231a/10,
232b/6, 247a/13, 247a/19,
247b/1, 247b/2, 248b/16,
248b/21, 250b/10, 252b/1,
252b/20, 254a/18, 254b/15,
256b/20, 257a/2, 260a/9,
261a/8, 261b/16, 264a/20,
266a/1, 266b/17, 266b/7,
268b/26, 270a/14, 270a/3,
270b/24, 271a/21, 271a/25,
271b/23, 272a/2, 272b/4,
274a/21, 277b/13, 278b/7,
282a/8, 285b/1, 286b/20,
287a/26, 287b/17, 287b/3,
288a/12, 288a/22, 288b/16,
289a/23, 290b/2, 293b/20,
293b/26, 297b/3, 301a/9,
303a/23, 303a/24, 307b/27,
308a/10, 308a/3, 308a/7
k.+ ler bolğaylar 191a/20
k.+ ler érdiler 203a/19,
254a/16

k.+ lerdin 186a/22, 186b/16,
208b/18, 209a/1, 209a/9,
210a/19, 250a/2, 250b/1,
266a/1, 269b/11, 272a/12,
297a/13, 308a/16
gurüh-ı k.+ lerdin 247b/5
k.+ lerdür 205b/10, 250a/16,
273b/25, 289b/4
k.+ lerdürler 224a/27
k.+ lerga 190b/15, 194a/9,
201a/26, 204a/11, 210b/18,
254a/5, 272b/11, 284a/18,
288a/26, 290b/21, 300b/20
k.+ lergadur 253a/1, 269b/1,
288a/24
k.+ lerge 183b/8, 185b/23,
188b/5, 193a/18, 248b/23,
248b/24, 294b/2
k.+ leri 211a/1, 220a/12,
225b/3, 231b/11, 253a/15,
261a/15, 268b/8, 275a/3,
278b/3, 292b/16
k.+ leridedür 210a/5
k.+ lerdin 187a/13, 205b/27,
304a/1
k.+ lerdürler 247a/5, 252b/9
k.+ leriğa 199a/7
k.+ lerining 261b/8, 280b/14
k.+ lerni 182a/15, 202b/4,
210b/9, 255a/13, 256a/24,
272a/24, 289b/6, 296a/9,
304a/3

- k.+ lerning 182a/5, 182a/9,
182b/1, 183b/18, 183b/20,
186a/19, 186a/9, 191a/9,
203a/5, 209b/10, 209b/7,
211b/15, 212b/27, 219a/9,
232b/20, 248b/10, 248b/2,
250a/13, 251a/10, 253a/11,
254a/9, 256b/17, 261a/5,
266b/7, 270b/26, 272a/23,
278a/9, 279a/9, 281a/27,
282a/12, 296a/19, 300a/21,
300b/21, 303a/16
k.+ ni 221b/16, 284b/15
k.+ ning 254a/27
k.+ raq 221a/16
- kāfirleri** öyle kafirler, o kafirler
k. 308a/1
- kāfira** (Ar.) kafir kadın, Allah'a
inanmayan
k. 302a/13
k. bolmağay 224b/1
k.+ dur 228b/3
- kāfirī** (Ar.+F.) bir kafir, Allah'a
inanmayan biri
k. 211b/7
k.+ ge 270b/3
- kafši** (F.) öyle bir ayakkabı
k. édi 241b/21
- kāfūr** (Ar.) bir çeşit taflandan elde
edilen, tıpta kullanılan beyaz
bir madde
- k. + ğa 252b/26
- kāğaz** (Ar.) kağıt
k.+ nı 232a/7
- kāğazī** (Ar.+F.) bir kağıt, bir parça
kağıt
k.+ ğa 299b/17
- kahānat** (Ar.) kehanet, falcılık
k. 238b/23, 266a/10
- kahf** (Ar.) mağara
k. 299b/19
k.+ dın 296b/16
k.+ ıĝa 299b/20
- Aşhāb-ı K.** Yedi Uyurlar
A. K. 296b/22, 299b/7,
299b/14, 299b/17, 299b/21,
300a/20, 300a/7, 300a/8
A. K.+ nı 298a/25, 299a/16,
298a/7
A. K.+ ning 296b/18
- kahhārī** (Ar.) kahredici
k. 231a/2
- kāhır** (Ar.) kahreden
k. 230a/22
- kāhil** (Ar.) hareketi ağır, tembel
k.+ dürler 191a/12
- kāhillğ** krş. **kāhillik**
(Ar.+T.) tembellik, durgunluk
k. 191a/12
k. kıılır érdiler 188b/12
- kāhillik** krş. **kāhillğ**
(Ar.+T.) tembellik, durgunluk

	k. 188b/15		
	k.+ ni 190a/17		
kāhin	(Ar.) kahin, falcı		ķā'il (Ar.) razı olan, boyun eğen
	k. 287b/10, 287b/14		ķ. boldılar 187a/6
	k.+ dür 266a/14		ķ. bolğaysızlar 288a/3
	k.+ ler 238b/22		ķ. bolmaķ 276b/10
	gurūh-ı k.+ ler 239b/15		ķ.+ durlar 186b/4
			ķ. émeštürler 304b/18
kāhina	(Ar.) kahin kadın		ķ. érdiler 299a/10, 299b/5
	k. 247a/18		ķ.+ ıdur 292a/25
			ķ.+ lar 296a/16
ķāhiriyyat	(Ar.) üstün gelme, ezme		ķā'ima (Ar.) sütun, kolon
	ķ. 216b/6		ķ. 247b/26
ķahr	(Ar.) zorlama; ezme, helak etme		ķā'imasız (Ar.+T.) sütunsuz, kolonsuz
	ķ. 225a/14		ķ. 247b/25
	ķ.+ ı 250a/26		ķā'in (Ar.) mevcut olan, var olan
	ķ.+ ımız 295a/12		k. bolğuçıdur 262b/20
	ķ. kılğuçı 260b/10		k. boluptur 292b/25
ķaħt	(Ar.) kıt, kıtlık		ķā'ināt (Ar.) evren, dünya
	ķ. 203a/20, 207a/2, 219a/9,		ħ ^v āca-yı k. 189a/11
	240a/11, 241a/15, 246a/21,		k.+ niŋg 204a/24
	258a/15, 271b/21, 279b/23,		sayyid-i k. 194b/12
	288b/10, 288b/13, 288b/25		ķāl (Ar.) söz, laf
	ķ. urğuçıların 241a/23		ķ. 276b/7, 287a/11, 287a/3
ķaħtġ	(Ar.+T.) kıtlık		ķal- 1. kalmak
	ķ. 207a/1, 253a/2		ķ.- dı 194b/11, 222a/13,
ķā'ida	(Ar.) kural, usul, nizam		224a/1, 239b/3, 269a/20,
	ķ.+ ları 277a/22		281b/26, 283b/16, 285b/13,
	ķ.+ larınıŋg 183b/3		304a/26
	ķ.+ larınıŋg 248b/25		ķ.- dılar 185b/14, 198a/23,
	ķ.+ larınıŋg 199b/15		279b/18, 288b/15, 296b/14
	ķ.+ sı 192b/27		ķ.- duķ 198b/4
			ķ.- ğan 228b/4, 259b/20,
			286b/11, 298b/23, 305b/24

ķ.- ğan bolğay 192a/13,
256b/10
soᅇĝ ķ.- ğandın 196b/26
ķ.- ğanı 202b/22
ķ.- ğanını 186b/21, 241a/14,
253b/14, 278a/14
ķ.- ğanlar 198a/16
ķ.- ğanları 206b/22, 216b/1
ķ.- ğannı 269a/12
ķ.- ğay 196b/11, 256b/11,
286a/11
ķ.- ğaysén 243a/6
ķ.- ip 242b/17
ķ.- ip érđi 202a/19
ķ.- ipbız 196b/18
ķ.- ipdur 220b/23, 236a/5
ķ.- ipdurlar 287b/16
ķ.- madı 185b/27, 194b/10,
216a/12, 218b/5, 242b/27,
258a/13
ķ.- mağay 187b/4, 197a/20,
199b/27, 240a/22, 288a/9,
308b/12, 308b/14
ķ.- mas éđim 242b/21
ķ.- maydur 230b/7, 255b/26
ķ.- sa 207b/27, 253b/19
ķ.- sa érdiler 205b/21
ķ.- ur 198b/1, 202b/21,
207b/2, 237b/5, 251a/2,
291a/11, 291a/6, 301b/15,
302a/22, 302b/1

ķ.- ur éđi 206b/20, 227a/18,
249a/1

ķ.- urbız 185a/6

ķ.- urlar 193b/23, 308a/4

2. kalmak; yardımcı fiil

bahrasız ķ.- dı 256b/3

ħayrān ķ.- dı 235b/19

ĝāfil ķ.- dılar 222a/4

soᅇĝ ķ.- dılar 201b/21

soᅇĝ ķ.- ğan 195b/13

soᅇĝ ķ.- ğanlar 189b/23,

195b/1, 195b/17, 196a/17,

198b/20, 202b/18

soᅇĝ ķ.- ğanlardın 198b/24

soᅇĝ ķ.- ğanlarını 262b/2

boş ķ.- ğay 234a/14

soᅇĝ ķ.- ğaylar 202a/15

maħrūm ķ.- ip 210a/13

soᅇĝ ķ.- ip 190a/21

soᅇĝ ķ.- ip érdiler 198a/15,

201b/22

ķayta ķ.- ma 220a/22

soᅇĝ ķ.- madı 224a/22

soᅇĝ ķ.- madılar 261a/14

bāķī ķ.- mağay 264b/10

bāķī ķ.- mas 231a/26

soᅇĝ ķ.- salar 196b/21

maş'ūr ķ.- ur 254b/9

ķal'a (Ar.) kale, hisar

ķ. 191a/25

	ķ.+ dın 296b/18		k. 206a/19
	ķ.+ ları 254a/11	ķalb	(Ar.) y¼rek, kalp
ķalām	(Ar.) s¼zler, kelim	ķ.	290b/13
	k. 203b/2, 204a/26, 205a/22, 211a/27, 212b/13, 220a/13, 220b/6, 260b/27, 261a/17, 275a/17, 278b/12	ķalbı	(Ar.) kalbe mensup, kalple ilgili
	k.+ da 222b/17	ķ.	273b/12, 292b/1
	k.+ dın 255b/4	ķalġuķı	kalan
	nizām-ı k.+ dın 281a/14		ķayta ķ.+ lardın 264a/23
	k.+ ı 200a/19, 211b/26, 217a/6, 218b/4, 278b/19, 278b/24, 287b/8	ķ.+ lardurlar	208b/4
	k.+ ı ēmest¼r 271a/11	ķālb	(Ar.) v¼cut, g¼vde, beden
	k.+ ıda 194a/19, 308b/16	ķ.	273b/11
	k.+ ıġa 252a/2	ķālbı	(Ar.) v¼cutla ilgili, bedene ait
	k.+ ım 206a/23, 213b/21, 308a/3	ķ.	273b/12, 292b/1
	k.+ ını 282a/14	ķalın	kalın
	k.+ ınıġ 206a/21, 207a/3, 213b/11, 218a/4, 220b/3, 221b/17, 233a/25, 239a/1, 255b/9	ķ.	217a/26, 301a/6
	k.+ nı 204b/10, 209b/19	ķalınlġ	kalınlık
	k.+ nıġ 184a/18, 207a/9, 212b/4, 231b/17, 247b/8, 266b/15, 272a/5	ķ.+ ı	300b/21
ķalam	(Ar.) kalem	ķalım	(Ar.) Allah'la konuřtuġu sebebiyle Hz. Musa'ya verilen unvan
	ķ. 186b/26	ķ.	304a/24
	ķ.+ ı 232a/6	ķalima	(Ar.) s¼z, kelime, s¼zc¼k
ķalāmı	(Ar.+F.) øyle s¼zler	ķ.	217a/4, 217a/5, 218b/17, 232b/16, 255a/4, 258a/6, 279a/13, 288a/16, 296a/19, 302b/4
		k.-yı	aħsan 288a/15
		k.-yı	ķayyiba 258a/2
		k.+ dur	206b/16, 302b/3
		k.+ larda	237a/16, 259b/4
		k.+ lardın	247b/15
		k.+ ları	282a/3

k.+ larnı 234a/10
k.+ larnıng 304a/12
k.+ nı 205a/16, 242b/27,
257b/13, 285a/2, 285a/3,
296a/20, 296a/23, 308b/15
k.+ nıng 224a/3, 232a/23
k.+ sı 189a/21, 206b/10,
284a/25
k.+ sıdur 250a/5, 257b/13,
257b/20, 277a/1, 285a/2
k.+ sığa 258a/8, 308b/21
k.+ sın 189a/20
k.+ sını 194a/18, 198a/5,
257b/25, 269b/17
k.+ sınıng 188b/13

kalimāi (Ar.+F.) öyle bir söz

k. 279a/8

k.+ ni 288a/13

kalimāt (Ar.) sözler, cümleler

k. 231a/8

k.+ nı 295a/8, 298a/14

kalīmullāh (Ar.) Allah'la konuşan;

Hız. Musa

k. 304a/13

k.+ dın 285b/10

kalla (F.) baş, kafa, kelle

k.+ larnı 240b/11

qallāş (Ar.) düzenbaz, kalleş

q. 192a/10

qalmaq kalma

q. 190a/3, 277a/12

soñg q. 189b/14, 189b/15,
191a/4

soñg q.+ da 190a/11,
190b/13, 196b/2

soñg q.+ da (qalmağda)
201b/2

soñg q.+ dadur 196a/19

soñg q.+ dın 190a/10

soñg q.+ qa 195b/16

soñg q.+ nı 189b/18

soñg q.+ nı (qalmağnı)
189b/10

kamāl (Ar.) olgunluk, tamlik,
eksiksizlik

k. 203a/14, 229b/2, 245a/23,
258b/16, 287a/2

k. érđi 238a/7

k.+ ı 198a/8, 204b/27,
212b/5, 218a/2, 238a/3,
245b/2, 278b/23, 281a/14,
295a/11, 298a/26

k.+ ıda 293a/11, 295a/17,
298b/2

k.+ ıdın 206a/20, 250a/3,
287b/16

k.+ ığa 185b/18, 213a/13,
302a/21, 302a/17, 306a/15

k.+ ığadur 203b/21

k.+ ını 264a/17

k.+ ınıng 199a/5, 238a/7

kamālāt (Ar.) olgunluklar

k. 280a/25		k. 203b/23, 213a/14, 290a/6,
k.+ dın 266a/3		303b/5
k.+ larıġa 184a/20	kan	kan
k.+ nıng 184b/10		ķ. 235b/5, 269b/17, 272b/23,
kamāllıġ (Ar.) eksiksiz, tam		272b/25, 272b/26, 272b/27,
k. 247b/16		273a/1, 273a/7, 279b/19,
ķamar (Ar.) 1. ay		294b/9
ķ. 204b/16		ķ. bolsa 273a/9
2. Kamer suresi		ķ.+ ġa 235b/6, 245a/3,
sūra-yı Ķ.+ da 226a/24		245b/12
ķamarī (Ar.) aya mensup, ayla ilgili,		ķ.+ ı 194a/27
ay		ķ.+ ıġa 279a/10
ķ. 187b/24, 187b/25, 300a/11,		ķ.+ ınıng 273a/10
300a/12		ķ. ķılmaņġızlar 294b/13
ķamariyya krş. ķamarī		ķ.+ nı 280a/4
(Ar.) aya mensup, ayla ilgili,	kān	(F.) maden ocaġı, maden
ay		kuyusu
ķ. 187b/27		k.+ lar 296b/2
ķāmat (Ar.) boy		k.+ ları 215b/4
ķadd-ı ķ. 238b/6		ķanā'at (Ar.) kısmete razı olma
ķ. tarttı 285b/13		ķ. 232b/14, 253b/24, 268a/12,
ķamçı kamçı		278a/18
ķ. 192b/15, 202b/10, 237a/9,	ķanat	(Ar.) kanat
266b/12		ķ.+ ı 189b/7, 189b/8, 275a/25
ķ.+ sıdur 249b/16		ķ.+ ıġa 281b/22
kāmil (Ar.) olgun, erişmiş; tam		ķ.+ ını 228b/9, 283b/15,
k. 184b/12, 273b/13, 274b/22		285a/6, 289b/2
k.+ nıng 274b/25		ķ.+ ınıġnı 266a/4
k.+ raġı 298b/18		ķ.+ ları 226b/12, 235a/15
k.+ rek 219b/15		ķ.+ larıdın 260a/27
kāmila (Ar.) tam, eksiksiz		ķ.+ larımı 226b/12, 228a/26

kandū (F.) bal arası kovanı

k. 273a/23

kanı nerede, hani

ķ. 223a/9, 235a/23, 287a/21

ķapķaçi (T.+F.) öyle bir örtü, o örtü

ķ. 223b/3

ķara kara, siyah

ķ. 217a/25, 228b/15, 228b/16,

248a/12, 249a/9, 260b/13,

262b/13, 262b/27, 272a/13,

273b/2, 298a/12

ķ. boldı 226b/2

ķ. bolğay 208b/11

ķara- (<Moğ.) bakmak

ķ.- dılar 227b/19

ķarābat (Ar.) yakınlık, akrabalık

ķ. 285a/21

ķ.+ nīng 285a/22

ķarah (Ar.) iğrenme, tiksınme

k. 191a/7

ķarāhat (Ar.) iğrenme, tiksınme,

nefret

k. 191a/12, 191a/14, 250a/26,

257b/21

k.+ ı 188b/11, 195b/2,

272a/21

k.+ ıdın 214b/21, 227b/22

k.+ ığa 190b/8

k.+ ları 187b/5

k. tutarlar 214b/19

k. tuttılar 195b/2

ķarāhiyyat (Ar.) iğrenme, tiksınme

k. 250a/16

k. tuttu 190a/15

ķarak (<Moğ.) gözbebeği

ķ.+ ığa (ķarağığa) 290a/16

ķ.+ larını 226b/13

ķaram (Ar.) cömertlik, lütuf, kerem

k. 200a/25, 208b/1, 227b/4,

228a/10, 258b/13

k.+ ge 292b/8

k.+ ı 202b/17

k.+ ıdın 194b/17, 202a/3

k.+ ıdın érdi 194b/1

k.+ ığa 225a/15

k.+ ımızge 220a/3

k.+ ıng 217b/13, 217b/8

k. körsetkil 259b/8

ķarāmāt (Ar.) kerem, bağış, lütuf;

keramet

k. 196a/22, 231b/24, 245a/25,

273b/26, 275a/25, 281b/6,

290b/9, 292a/17

k.+ dın 263a/5

k.+ ı 256a/11, 290b/1, 291a/4,

291b/27

k. kıılır 208a/24

k.+ lar 205a/21

k.+ larınıg 193b/27

ķarāmāt (Ar.) bağışlar, lütuflar

k.+ ı 290b/11, 290b/12

ķarāmātī (Ar.+F.) öyle bir keramet

k.+ din 281a/10
ķarāngū karanlık, ışksız
ķ. 208b/11, 213a/15, 219a/24
ķ. bolğay 208b/10, 248a/14

ķarāngūluk krş. **ķarāngūlğ**
karanlık, ışksızlık
ķ. 306b/27, 307a/2
ķ.+ din 248a/15, 255a/11,
260a/25
ķ.+ ı (ķarāngūluğı) 217b/15,
254b/7, 291b/21
ķ.+ ıdın (ķarāngūluğıdın)
255a/11
ķ.+ ını (ķarāngūluğını)
213a/17, 283b/10
ķ.+ lardın 254b/12
ķ.+ ları 250b/9
ķ.+ larıdın 254b/3
ķ.+ larını 232a/22
ķ.+ larını (ķarāngūluğılarını)
232a/21
ķ.+ nı 306b/9

ķarāngūlğ krş. **ķarāngūluk**

karanlık
ķ.+ ı 198a/27

ķarār (Ar.) durma, sabitlik, istikrar
ķ. 219b/6, 244b/1, 275a/19,
283a/8
ķ.+ da 275b/6
ķ.+ ı 219b/16, 257b/27
ķ.+ raķtur 189a/22

ķ. tapıp 194b/20
ķ. taptı 238b/5, 297a/5
ķ. tutmas 208a/10, 208a/9
ķ. tutmaydur 279a/11
ķ. tuttu 223b/25, 268a/18,
268a/19, 291b/8
ķ. tuttılar 297b/13
ķ. tutuptur 258a/2

ķarārī (Ar.+F.) bir yer, bir durma
ķ. 276b/22

ķarārsız (Ar.+T.) bir yerde durmayan,
hareket eden
ķ. édi 268a/17

ķarāş bakma, bakım
ķ.+ ıda 273a/1

ķarī I krş. **ķarış**
ķarış, başparmak ile serçe
parmağın uçları arasındaki
uzaklık
ķ. 223a/14, 223a/15, 227a/27,
235a/10, 307a/27, 307b/14,
307b/9

ķ.+ din 264a/15
ķ.+ dur 227a/24

ķ. édi 269a/9

ķ.+ ğa 264a/11

ķ.+ ğadur 228b/21

ķ.+ lar 189b/2, 214b/23

ķ.+ nıngdur 273b/2

ķarī II yaşlı, ihtiyar

<p> q. 201b/25, 227a/23, 234a/11, 244a/2, 264a/15, 273b/24 q. bolup 245b/19 q. érdi 227a/15 q. érdim 259b/2 qarı- yaşlanmak q.- gıylar 285a/1 qarılığ yaşlılık, ihtiyarlık q. 245b/19, 259b/2, 264a/11, 273b/23 q.+ da 264a/11 qarımaq yaşlanma q.+ ining (qarımağınıning) 232a/1 qarın karın q. 267a/14 q.+ ları 201b/14 q.+ nı (qarını) 298a/12 q.+ nıng 273a/1 2. evlat, kuşak, nesil q. toğurdı 249a/14 qarındaş kardeş; akraba q. 184b/21, 215a/23, 242a/14, 242b/16, 243a/4, 244a/16, 301a/22 q. érdi 233b/27 q.+ ı 224b/8, 225b/21, 228b/25, 234a/6, 242b/19, 243a/10, 243b/12, 243b/3, 243b/4, 244b/24 </p>	<p> q.+ ıga 215a/20, 242b/24, 245a/17, 245a/8, 301a/20, 301a/26 q.+ ım 242b/20, 242b/26, 305b/7 q.+ ımızga 242a/13 q.+ ımıznı 242a/1 q.+ ımnı 243b/20 q.+ ımnıng 276b/24 q.+ ını 244b/3 q.+ ining 242b/22, 243a/1 q.+ lar 185a/17, 243a/6, 263b/19, 263b/20, 272a/15, 285a/17 q.+ largı 243b/22 q.+ ları 184b/22, 233b/10, 233b/9, 234a/6, 234b/2, 241a/27, 245a/9, 245b/22, 245b/27, 276b/14, 285a/26 q.+ larıdurlar 285a/18 q.+ larıga 233a/23 q.+ larımız 201a/2 q.+ larınıng 233b/25, 234a/4, 246b/20 q.+ larınınga 233b/13, 233b/16, 233b/19 q.+ larınıgız 185a/9 q.+ larınıgızdurlar 183a/15 q.+ larınıg 245b/7 q.+ nı 234b/14, 241b/8 </p>
---	--

qarındaşı (T.+F.) 1. o kardeş, öyle bir kardeş k. 241b/13	karn (Ar.) asır, çağ, zaman k. 255b/15, 306b/1
2. bir kardeş k. 245a/4	k.+ lar 205b/18, 255b/16, 284a/27
qarındaşlıq akrabalık, yakınlık k. 182b/27, 183a/12, 201a/5, 203b/8, 285a/16	k.+ lardın 205b/25 k.+ larını 262b/5
k.+ ım 230a/4	qarnî (Ar.+F.) bir asır k. 284b/1
qarış krş. qarış karış k. 307a/25	karr u farr (Ar.) savaşta, bir aralık geriledikten veya geriler gibi göründükten sonra tekrar saldırma k. + ı 185b/19
kārih (Ar.) iğrenen, beğenmeyen k. bolsalar 187a/25 k.+ ler 222a/16 k.+ leri 189a/24 k.+ mén 291a/24 k.+ siz-ler 183b/20	karra krş. karrat (Ar.) defa, kez k. 183b/6
karīm (Ar.) cömert, kerem sahibi k. 200b/6, 220a/13 k.+ dür 200b/5	karrār (Ar.) durmadan saldıran, saldırgan k. 283a/4
karīmliq (Ar.+T.) kerem, lütf k.+ ıdın 292b/14	karrat krş. karra (Ar.) defa, kez k. 195b/17, 282b/18, 282b/23, 290a/20, 294a/21, 305b/6 k.+ da 243a/20
karīmu`ţ-ţarafayn (Ar.) hem anne hem baba soyundan kerim ve asil olan kişi k. 306b/2	qārūra (Ar.) sidik kabı k.+ sını 295a/4
karkas (F.) akbaba, kerkes k.+ lar 260a/26, 260a/27 k.+ larını 260a/19 k.+ larınıḡ 260a/20	kārvān (F.) kervan k. 235b/25, 236a/14, 245b/16, 265b/16 k.+ dın 244a/24 k.+ ı 265b/18

k.+ ını 282a/6	k. kıldılar 208b/6
k.+ ınıḡ 236a/14	k. kılıpsızlar 185a/9
k.+ larıdın 235b/22, 282a/9	k. kıлмаḡaylar 280b/22
k.+ nınıḡ 235b/15, 243a/12	k. kılır érdiler 195b/11, 205a/10, 265b/9
kārvānī I (F.) kervan yolcusu	kaşd (Ar.) kasıt, niyet, bir işe girişme
k.+ lerḡa 235b/23	ķ. 267b/6, 269a/4
k.+ ler 235b/27, 236a/11, 243a/13	ķ.+ ı 185a/19, 207a/4, 215a/16, 282b/2
karvānī II (F.) bir kervan	ķ.+ ıda 227a/10
k. 235b/13	ķ.+ ıdın 279b/10
ķarya (Ar.) köy, kasaba	ķ.+ ıḡa 189a/25
ķ. 227b/7	ķ.+ ımḡa 213b/18, 213b/19, 225a/10
ķ.+ dur 306a/11	ķ.+ ını 183b/5, 185a/25, 185b/5, 189a/1, 226a/22, 233b/11, 234b/10, 236b/21, 283a/19, 286a/8, 287a/15
ķ.+ nınıḡ 305b/14	ķ.+ ınıḡ 299b/27
ķ.+ sıda 186b/24	ķ.+ ınıḡız 197a/3
ķaryatayn (Ar.) iki dost; Enfal ve Tevbe surelerine verilen ad	ķ. kıldı 195b/24, 236b/19, 247b/27, 248a/1
ķ. 181b/7	ķ. kıldılar 183b/1, 194a/20
ķarz (Ar.) ödünç, borç	ķ. kılgay 237a/8
ķ.+ ı 270b/3	ķ. kıлмаḡaybız 235a/7
ķasam (Ar.) yemin, and	ķ.+ nı 183b/2
ķ. 233a/12	kaşdı (Ar.+F.) öyle kasıt, o niyet
ķaşaş (Ar.) hikayeler, kıssalar	ķ.+ ḡa 240b/14
ķ. 220b/4, 286a/6, 293a/16	kāsib (Ar.) kazanan, kesbeden
ķ.+ dın 230b/17	k.+ leridürler 208b/12
ķ.+ lar 265b/24	
kasb (Ar.) meslek; çalışarak kazanma	
k. 258b/11	
k. éter érdiler 197a/17	
k. éter érdinḡizler 211a/24	

kaşif	(Ar.) kirli, temiz olmayan k. 263a/2	197b/13, 218b/20, 218b/5, 222a/12, 226a/12, 229b/1,
kasr	(Ar.) eksiklik, açık k.+ ı 187b/25	238a/2, 254a/21, 278b/11, 296a/10
kaşr	(Ar.) köşk, saray k.+ da 252a/12	k.+ ığa 184b/9, 194b/12, 195a/3, 223b/3, 227a/3,
kasrā	(Ar.) kesre, esre k. 236a/17	227b/20, 227b/21, 234a/23, 234a/27, 235a/24, 235b/14,
kaşrat	(Ar.) çokluk, bolluk k.+ ı 288b/5	235b/6, 237b/20, 238a/26, 240b/21, 241b/25, 243a/6,
kaş	kat, huzur, ön k.+ ıda 181b/17, 182b/19, 182b/20, 182b/22, 184b/16, 184b/3, 191b/26, 195a/5, 197a/20, 198a/21, 199b/10, 201b/5, 201b/6, 204a/13, 205a/17, 206b/4, 210a/18, 212b/14, 216b/22, 222a/11, 237a/3, 239a/23, 239b/1, 240a/2, 244a/6, 246a/17, 246b/20, 246b/3, 249a/13, 249a/15, 249a/16, 249a/17, 253b/9, 258a/2, 259a/11, 276b/23, 278b/18, 284b/11, 285b/7, 286b/5, 291a/27, 299b/19, 300a/27, 306b/15, 307a/12, 308a/2 k.+ ıdadur 184b/16, 253b/11, 254a/17, 254a/23, 260a/7, 278a/2, 278a/4 k.+ ıdın 184b/5, 191a/1, 192a/14, 193b/26, 194b/12,	245b/23, 246a/9, 251b/11, 251b/9, 272b/4, 299a/1, 302b/1, 304b/22 k.+ ımda 241b/17, 243a/6 k.+ ımdadur 222b/3 k.+ ımdın 305b/5 k.+ ımğa 240b/17, 246b/10, 246b/4 k.+ ımızda 240b/23, 262a/11, 265b/25, 293a/1 k.+ ımızdın 214a/25, 220a/1, 226b/4, 274b/5, 304b/17, 304b/18 k.+ ında 188a/2 k.+ ینگda 189b/23, 205b/2, 284b/27 k.+ ینگdın 292a/20, 297a/12 k.+ ینگga 235a/19, 300b/3 k.+ ینگızda 213a/27, 220b/16, 230a/3, 278a/3 k.+ ینگızdın 220b/1

kaş-	krş. kaç- kaçmak k.- tılar 185b/15	katık	krş. katıg katı, sert; şiddetli k. 188b/22, 191b/1, 197b/1, 207a/16, 213b/12, 213b/6, 215b/14, 227b/24, 228a/18, 231a/5, 240a/8, 248b/23, 248b/24, 250a/4, 254b/15, 255a/19, 256b/12, 256b/15, 256b/18, 270a/27, 275b/19, 277a/26, 280b/23, 282b/7, 285a/4, 285a/5, 288b/25, 296a/10, 301b/21, 306b/23, 307b/7 k. bolğay 222a/20, 256b/15 k.+ dur 230b/16, 255a/27 k. kıl 215b/16 k.+ rağı 270b/6 k.+ rağıdur 272a/2 k.+ rak 193a/23, 253a/3 k.+ rakdurlar 197a/27 k. tut 215b/14 k. tutmağıl 305a/20
kaşf	(Ar.) bulma, sırrını öğrenme k.+ ı 207a/19 k.+ ıdın 271b/26 k.+ ıdur 212a/6		
kāşki	(F.) keşke k. 228a/17, 261a/5, 261a/8, 302a/5		
kat	kat, huzur k.+ ığa 199a/8, 225a/12		
kaţ´	(Ar.) kesme; tamamlama, bitirme k.+ ı 184a/1, 245a/21 k.+ ıda 207a/10 k.+ ın kıldı 201a/13 k. kılıp 281b/26 k. kılmağ 189b/21 k. kılmaslar 202b/11, 202b/12 k. kılur 204b/19		
kaţı´	(Ar.) kateden, kesen k. 258a/1		
katıg	krş. katık sert, şiddetli k.+ rakdur 195b/5	katıqlıg	krş. katıqlıg, katıqlık zorluk, sıkıntı; şiddet k. 191a/20, 201b/11, 201b/18, 203a/2, 203a/3, 219a/9, 225a/14, 260a/8, 271b/20, 288b/13, 290a/9 k.+ dın 220a/4 k. érđi 201b/12
katıqlıg	krş. katıqlıg, katıqlık zorluk, sıkıntı k. 205b/9, 245a/11 k.+ ları 256b/8		
katıqlıgı	(T.+F.) öyle bir sıkıntı k. 190b/17		

<p> katıqlıq krş. katıǵlıǵ, katıqlıǵ zorluk, sıkıntı; şiddet k. 250a/17, 267a/20 k.+ da 255a/22 k. kılmasunlar 288a/13 k. kılsa 288a/16 </p>	<p> katib (Ar.) yazan, yazıcı k.+ i 181b/9, 283a/13 </p>	<p> kaṭ'ıyyat (Ar.) kesinlik k.+ dın 226b/26 </p>	<p> katl (Ar.) öldürme, öldürülme k. 282b/11 </p>	<p> katla defa, kez k. 186b/27, 195a/22, 203a/21, 203a/22, 215b/8, 216a/10, 221b/1, 227b/25, 228a/2, 243a/2, 243a/20, 243b/25, 246a/19, 251b/8, 259a/24, 263a/15, 273b/6, 276b/24, 281b/27, 282b/1, 283a/17, 283a/19, 283a/4, 289b/12, 290a/20, 294a/24, 299a/14, 299a/26, 307a/1, 308b/18, 308b/4 </p>	<p> k.+ da 273b/8 </p>	<p> Qatmır Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adlarından biri K. 298a/13 </p>	<p> kaṭra (Ar.) damla k.+ ları 234b/21 </p>	<p> kaṭraī (Ar.+F.) bir damla k. 304a/27 </p>	<p> kaṭrān (Ar.) katran k.+ dın 260b/13 k.+ ı 260b/15 k.+ nı 260b/15 </p>	<p> kaṭtāl (Ar.) çok öldüren k.+ mınǵ 188a/8 </p>	<p> kattān (Ar.) keten k. 275b/10 </p>	<p> kāvāk (F.) oyuk, kovuk k. bolup 199b/14 </p>	<p> kaṭvī (Ar.) güçlü, kuvvetli k. 196a/5, 233a/23, 234a/8, 234b/13, 277b/5 k.+ raǵıdur 252a/2 k.+ raq ırđiler 193a/23 </p>	<p> kaṭvīm (Ar.) doğru k. 303b/18 </p>	<p> kavkaba (Ar.) süvari alayı k. 246a/11 </p>	<p> kaṭvl (Ar.) söz, laf k. 183b/4, 188b/6, 241b/2, 249a/22, 253b/14, 258a/2, 261a/9, 263a/12, 277a/6, </p>
---	--	---	---	---	------------------------	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	---

282b/25, 282b/6, 283b/16, 291b/17, 302b/27 k.+ da 289a/18 k.+ dın 188b/7 k.+ ğa 187a/6 k.+ ı 182b/1, 185a/16, 203b/26, 204b/10, 212b/18, 216b/12, 217a/3, 223a/15, 233b/20, 236b/21, 260b/8, 278a/25, 290b/1, 307a/23 k.+ ıdın 192b/13 k.+ ımız 223a/25 k.+ ını 188a/17, 290b/6 k.+ ınıĝ 294a/2 k.+ ınıĝ 212b/13, 218b/15, 232a/19, 269b/20, 304b/27	224a/1, 224b/4, 225b/22, 226a/19, 226a/25, 226a/3, 228a/7, 229a/9, 252b/14, 257a/8, 269a/16, 272a/13, 282b/21, 299a/4, 304a/13 k.+ dın 183a/9, 224b/15, 228b/18, 256a/22, 258a/16, 305a/15, 307b/1 k.+ ğa 192b/24, 212b/13, 217a/16, 217a/25, 223b/5, 229a/19, 247b/3, 249b/10, 264b/11, 270a/19, 306b/19 k.+ ı 193b/10, 193b/8, 196b/8, 214a/11, 214a/3, 216a/23, 216b/10, 216b/2, 217a/18, 217a/9, 217b/6, 218a/6, 221b/24, 225b/16, 225b/20, 226a/17, 227a/12, 227b/6, 228a/5, 229a/20, 230a/19, 230b/2, 231b/7, 255b/12, 261a/22, 264a/21, 264a/5, 264b/20, 265a/18, 282b/23, 284b/1, 293b/12, 299b/1, 302b/26, 307a/9 k.+ ı érdiler 193b/10 k.+ ıdın 214b/22, 222a/2, 223a/8, 225b/25, 226b/17, 230a/23, 265a/3, 272a/16, 284a/27 k.+ ıdurlar 266b/24 k.+ ıĝa 183a/27, 191b/9, 214a/11, 214a/12, 215b/7,
kavlan (Ar.) sözle, sözlü olarak k. 277a/19, 288a/10	
kavli (Ar.+F.) 1. öyle bir söz; o söz k. 181b/25, 182a/26, 183a/9, 200a/1, 224a/21, 228b/18, 263a/11, 278a/18, 288a/21, 288a/23, 304b/17, 308b/8	
2. bir söz, bir kelime k. 217a/3, 244b/10, 247b/16, 278a/26, 282a/13, 282a/7, 291a/6, 291b/12, 292a/11	
kavm (Ar.) kavim, topluluk, millet k. 184b/3, 191b/10, 196a/22, 207a/14, 213b/12, 214b/24, 217a/23, 217b/16, 217b/21,	

217a/12, 224b/13, 224b/8,
226b/21, 229b/12, 230a/17,
230a/20, 230a/26, 249a/6,
255a/16, 271a/15, 289a/7,
306b/27, 307a/11, 307a/2

ķ.+ ım 217a/22, 224b/12,
230a/2

ķ.+ ımı 201a/17, 214a/9,
255a/11, 258a/17, 265a/5,
268b/26, 282b/20, 294b/23,
299a/6, 307a/1

ķ.+ ınıġ 214a/22, 214b/4,
216b/1, 226b/24, 227a/17,
227a/2, 227b/25, 228a/3,
228b/22, 230b/7, 231b/10,
254b/22, 254b/24, 255a/1,
258a/9, 269a/2, 271a/19,
285a/27, 293b/12

ķ.+ ıġ 215b/24, 216a/22,
224b/4, 229b/26, 231b/11,
255a/2, 264a/27, 264b/10

ķ.+ ıġdın 210a/12

ķ.+ ıġġa 213b/8, 217a/22,
219b/16

ķ.+ ıġız 215a/21, 215a/24

ķ.+ ıġnıġ 231b/8

ķ.+ ları 303a/7

ķ.+ nı 196b/17, 213b/11,
307a/23

ķ.+ nıġ 186b/25, 213b/12,
213b/16, 215a/16, 215a/22,

215b/24, 222a/21, 223a/5,
225b/3, 227b/14, 227b/23,
230a/18, 239b/15, 257a/3,
261b/6, 264b/17, 269a/13,
279a/7, 279a/8

ķavmī (Ar.+F.) 1. öyle bir kavim, o
kavim

ķ. 191b/27, 198a/5, 263b/3,
300a/21, 306b/16

ķ.+ dürler 198a/6

ķ.+ ġa 188b/23, 248a/24

2. bir kavim, bir topluluk

ķ. 181b/20, 198a/21,
207b/16, 269a/15, 280b/18,
289a/18, 289a/20

ķ.+ ġa 307a/10

ķ.+ ni 291a/5

ķ.+ nıġ 254b/27, 284a/20

ķavra kavrayarak, elle sıkıca tutarak
ķ. tutarlar 219a/15

ķayāşıra (Ar.) kayserler, eski Roma
ve Bizans imparatorlarının
lakapları

ķ. 279b/10

ķayd (Ar.) hile, oyun

ķ. 252b/27

ķ.+ ġa 233b/15

ķ.+ ge 225a/8

ķ.+ ıdın 215a/16

ķ.+ ıġız 207a/6, 237a/26

ķ.+ ıġıznı 213b/15

	k. körsetürler 207a/2	ķayguluķ krş. ķayguluĝ
	k.+ lar 190b/5	kaygılı, kederli
ķayd	(Ar.) zincir, pranga	ķ. 246a/13
	ķ.+ ıdın 186b/23	ķ. boldı 228a/23, 281a/19,
	ķ.+ ıdur 219b/1	307a/22
	ķ.+ ıĝa 189b/5	ķ. boldılar 242b/6
ķayda	nerede	ķ. bolĝaylar 212b/8
	ķ. 249b/25, 264a/19, 291b/2,	ķ. bolmaĝaylar 212b/14
	292a/22	ķ. bolmaĝıl 222b/24, 235a/17,
	har ķ. 228b/19	243a/1, 281a/27
	ķ.+ dur 235a/25	ķ. bolur 306a/19
	ķ.+ durlar 235a/2, 269a/23	ķ. érdiler 183b/16
ķaydın	nereden	ķ. ķılmaĝay 212b/27
	ķ. 209a/15, 209a/23	ķ. ķılur 190b/16
kayfiyyat	(Ar.) nitelik	ķ. tutar 234b/8
	k. 276b/13	ķāyim (Ar.) ayakta duran, ayakta
	k.+ ıdın 292b/24	bulunan; namaz kılmada
ķayĝu	kaygı, sıkıntı, keder	düzenli olma
	ķ. 196b/16, 272a/13, 277b/23,	ķ. 230b/5, 230b/6, 250a/23,
	282b/21	296a/7
	ķ.+ dın 195b/10, 208b/11,	ķ. bolĝay 247b/22, 259b/12,
	244b/12	271b/14
	ķ.+ m 244b/6	ķ. bolmaĝay 230b/21
	ķ.+ mı 296a/27	ķ.+ dür 292a/8, 299b/19
	ķ.+ nıng 234b/22	ķ. tut 232a/11, 218a/19,
	ķ.+ nĝdın 246a/13	291b/20, 291b/22
	ķ.+ sı 243a/5	ķ. tutarlar 193b/17
	ķ.+ sınıng 245b/13	ķ. tutķan bolĝaylar 184a/16
ķayĝuluĝ	krş. ķayĝuluķ	ķ. tutķuķı 259b/6
	kaygılı, kederli	ķ. tutsalar 182b/8, 183a/14
	ķ. boldı 227b/21	ķ. tuttılar 251a/24
		ķ. tutuĝızlar 215a/25

qāyima (Ar.) kitap veya ferman yaprağı q. 203b/22 q.+ dın 203b/22 q.+ ğa 203b/22	q.- alıŋg 242a/12 q.- ar 195b/12 q.- ğay 256b/10 q.- ğaylar 183a/22 q.- iŋgızlar 224b/21, 226a/1, 229b/15, 244a/17, 295a/6, 297b/11 q.- ip 189b/23, 198a/18, 199a/15, 235a/22, 236a/15, 240a/15, 240a/22 q.- ip kıldiler 234a/4 q.- ipdurlar 231b/22 q.- kan 199a/16 q.- kandin 199b/22 q.- kanıdın 197a/11, 197a/19, 296a/26 q.- kanıŋgız 219a/10 q.- kanlardın 198b/24 q.- kay 197b/8, 223b/15 q.- kaylar 190b/19, 201b/17, 203a/27, 241b/25, 277b/25, 287b/3, 303b/2 q.- kaymın 240a/2 q.- kıl 240a/18, 279a/13 q.- kuçıdur 207a/27 q.- madı 297a/8 q.- madılar 278a/11 q.- mağaylar 231b/23 q.- maŋgızlar 202a/9, 224b/24 q.- mas 205b/14, 259b/19
kayl (Ar.) ölçü, ölçme, ölçek k. 229a/23, 229a/7, 229a/9 k. alğaybız 242a/2 k.+ nı 241b/20 k.+ nı 245a/12, 286a/18	
kaylî bir ölçek, biraz k. 241b/17 k.+ dür 242a/15	
qayna- kaynamak q.- dı 223a/20 q.- ğay 223a/21 q.- y 223b/4	
qaysı hangi, hangisi q. 199b/8, 211a/15, 231b/27, 250b/12, 292b/12, 297a/17, 297a/18, 297a/19, 298b/10 har q. 288b/17 q.+ dur 182a/10, 203a/10, 250b/12, 274b/3, 280a/10, 301a/9 q.+ ğa 292b/22 q.+ nı 284b/13 har q.+ nı 295b/11 q.+ ŋgız 219b/14 q.+ sı 276a/15, 296b/7	
qayt- dönmek, geri gelmek	

ķ.- maslar 191b/1
ķ.- sa 251b/26
ķ.- salar 182b/8, 183a/13,
194b/2, 202b/24, 203b/17,
241b/24, 275b/15, 279a/13
ķ.- saŋgızlar 182a/12,
182a/13, 196b/27, 197a/9,
225a/23, 277b/26, 283a/22
ķ.- sun 197b/9
ķ.- tı 190a/21, 201b/1,
263b/26, 287a/25, 298a/21
ķ.- tılar 185b/22, 186a/3,
190b/4, 196b/14, 202a/4,
241b/26, 280a/21, 283a/25,
304b/14
ķ.- tıngızlar 185b/13, 219a/6,
290a/13
ķ.- tuķ 295a/7
ķ.- ur 183b/17, 194a/11,
221b/5, 233a/2, 233a/3,
251a/13, 282a/4, 292a/13,
301b/6
ķ.- urbız 215a/20, 283a/23
ķ.- urmén 228a/18, 229b/9

ķayta tekrar, yine, yeniden

ķ. 223b/24, 229a/10, 229a/23,
237a/2, 244b/20, 245b/10,
245b/11, 259b/20, 266a/10,
267a/17, 268b/6, 272a/25,
272a/27, 273b/16, 273b/22,
273b/25, 274b/20, 276a/18,

276b/14, 281b/25, 282a/6,
284a/11, 285a/4, 287b/23,
287b/4, 291a/3, 292b/18,
294a/25, 300a/24, 304a/10
ķ. aldı 224b/18, 241a/25
ķ. algaysızlar 229a/4
ķ. alasmén 241b/15
ķ. bérđi 241a/20
ķ. bérđiler 299a/24
ķ. ķalġuġıldın 264a/23
ķ. ķalma 220a/22
ķ. ķéltürđük 243a/20
ķ. ķéltürürler 241b/23
ķ. turarmén 229b/6
ķ. turġaylar 260b/22
ķ. turġaysızlar 277b/23
ķ. turursızlar 294b/3
ķ. tutķaylar 232a/11
ķ. tutmasdur 260b/19

ķaytar- 1. döndürmek, çevirmek;
vazgeçirmek

ķ. 261a/9
ķ.- a almaġay 236b/2
ķ.- a almaġuŋgızdur 211b/6
ķ.- a almastur 200a/24
ķ.- dı 228a/2
baş ķ.- dı 262b/24
ķ.- dılar 183a/8, 255b/18,
293a/17, 297a/8
ķ.- duķ 282b/10
ķ.- ġay 194b/5, 206b/24,
214b/27, 221b/1, 223b/17,

226a/13, 228a/14, 249b/10,
253a/27, 290a/19, 293a/5
ķ.- ğay érdiler 232b/1
ķ.- ğaymén 229a/16
ķ.- ğaysén 214b/6, 277a/21
ķ.- ğaysızlar 256a/5
ķ.- geyleyler 258a/7
ķ.- ğıl 276b/24
ķ.- ilğay 306b/22
ķ.- inğız 182b/10
ķ.- inğızlar 182b/6
ķ.- ip 243b/2
ķ.- ip édi 242a/10
ķ.- ipdurlar 187b/17, 242a/11
ķ.- madı 191a/9, 303b/9
ķ.- madılar 230b/11
ķ.- mağay 200a/25, 206a/1
ķ.- mağıl 266b/16
ķ.- mas 208b/9, 209b/11,
289a/2
ķ.- salar 184b/27
ķ.- ur 219b/21, 261a/10,
275b/10, 277a/21, 298b/16
ķ.- ur érđi 253b/2, 297b/21,
301a/26
ķ.- ur érdiler 183a/11, 277b/8
ķ.- urlar 183a/2, 187b/8,
221a/23, 254b/17
ķ.- urmén 229b/5

2. çevirmek; yardımcı fiil

ķol ķ.- ğaylar 201b/18

navmîd ķ.- ma 217b/13
ķol ķ.- mağusıdurlar 183b/25

ķaytarğuĉı döndüren, çeviren

ķ. 218a/27, 254a/13
ķ.+ sı 274a/3

ķaytarıl- krş. ķaytarul-

döndürölmek, çevrilmek

ķ.- ğan 219b/22

ķ.- ğuğızdurlar 211b/19

ķ.- ğusıdurlar 208b/26

ķ.- ipdur 252b/27

ķ.- sam 301b/5

ķ.- ur 233a/2, 273b/22

ķ.- urlar 187a/14

ķ.- ursızlar 209a/23

ķaytarılmak döndürölme, çevirme

ķ. 249b/9

ķaytarmağlığ krş. ķaytarmağlığ

döndürme, çevirme

ķ.+ ı 191a/27

ķaytarmaķ döndürme, çevirme

ķ.+ da 297a/24

ķaytarmağlığ krş. ķaytarmağlığ

döndürme, çevirme

ķ. 200a/9

ķaytarul- krş. ķaytarıl-

döndürölmek, çevrilmek

ķ.- ğuğızdur 198b/18

ķ.- ğuğızdurlar 222b/19

ķ.- ğuğuzdurlar 197a/5

ķ.- ğusıdurlar 198a/12

ķ.- maġusıdur 247b/4
ķ.- ursızlar 209a/15
ķaytġuċı krş. **ķaytķuċı**
dönen, geri gelen
ķ.+ durlar 200b/10
ķ.+ larbız 191b/19
ķ.+ lardurlar 200b/11
ķaytķuċı krş. **ķaytġuċı**
dönen, geri gelen
ķ. 227b/12, 292b/11
ķ.+ dur 254a/10
ķ.+ larġa 285a/15
ķaytmaġuċı dönme
ķ. 227b/17
ķaytmaq dönme, geri gelme;
vazgeçme
ķ. 182a/12, 194b/2, 273b/18,
297a/11, 301a/20, 308b/23
ķ.+ da 275b/24, 279a/6
ķ.+ dur 199b/18
ķ.+ ı (ķaytmaġı) 210b/21,
213b/5, 256a/22, 256b/4
ķ.+ ım (ķaytmaġım)252a/21,
253a/20
ķ.+ ımız (ķaytmaġımız)
272b/4
ķ.+ ıngız (ķaytmaġıngız)
258a/23
ķ.+ ıngızdın
(ķaytmaġıngızdın) 197a/18

ķ.+ ıngızdur
(ķaytmaġıngızdur) 204b/3,
207b/3
ķ.+ ıdın 181b/24
ķ.+ ım 244a/16
ķ.+ ġa 253a/24
ķaytmaġlıġ dönme, dönüş
ķ. 252a/10
ķaz- kazmak
ķ.- dılar 226b/10, 307b/9
ķazā (Ar.) **1.** Allah tarafından
takdir olunan şeylerin
gerçekleşmesi; hüküm
ķ. 306a/19
ķ.+ ġa 278a/18
ķ. kılıpbız 264a/22
ķ.+ sı 214b/19, 215a/6,
217b/25
ķ.+ sıda 300a/18
ķ.+ sıdın 242a/27, 242b/5
ķ.+ sıġa 234b/16
2. vaktinde yerine getirilmeyen
ibadetin göre sonradan
ödenmesi
ķ. kılġaylar 298b/4
ķazmaq kazma
ķ. 225b/26
ķazuġ kazık
ķ.+ ı 248a/11, 268a/20
ķazūrāt (Ar.) pislik, dışkı
ķ.+ ġa 273b/18

kéçe	gece	185b/9, 186b/25, 188b/12,
	k. 189a/6, 195a/7, 204b/19,	189b/17, 190b/11, 190b/5,
	204b/24, 208b/11, 213a/17,	191a/6, 191b/3, 191b/5,
	229a/20, 235a/24, 246a/7,	192a/22, 192b/27, 195a/20,
	249a/24, 251b/8, 258b/10,	195a/23, 195b/24, 198a/20,
	260a/22, 260a/24, 267b/18,	199b/22, 200b/24, 201a/4,
	278b/18, 281b/6, 283b/8,	201b/26, 202b/19, 203b/4,
	291b/23, 298a/13, 300a/26,	203b/6, 205b/5, 207b/12,
	305b/10, 305b/14	210b/24, 211a/17, 211a/26,
	har k. 208a/11	211b/20, 211b/3, 212a/10,
	k.+ de 189a/7, 207b/13,	214a/25, 214a/26, 214b/2,
	211a/13, 248a/15, 249a/26,	214b/22, 215b/24, 215b/25,
	249a/27, 264b/4, 281b/19,	216b/14, 216b/16, 216b/24,
	300a/25	218a/10, 218b/4, 220b/7,
	k.+ dekide 295b/22	223a/1, 223a/19, 224a/1,
	k.+ din 208b/10, 228b/2,	225b/4, 226a/25, 226b/2,
	253b/19, 264b/4, 281b/6,	227a/2, 227b/6, 228b/20,
	283b/15, 291b/25	228b/8, 230a/12, 230b/12,
	k.+ dür 281b/14, 283b/10	232a/15, 232a/16, 235a/25,
	k.+ lerdin 232a/12	235b/13, 235b/16, 236a/14,
	k.+ leridin 276a/24	238a/26, 238a/5, 239b/21,
	k.+ ni 213a/14, 248a/14	239b/25, 240a/18, 240a/23,
	k.+ niñg 276a/24, 282a/7,	240b/21, 241b/9, 242b/20,
	283b/13, 291b/23, 291b/24	243a/7, 243b/14, 243b/26,
	k.+ si 189a/5, 233b/3, 246a/5	245b/16, 245b/22, 246a/10,
kéçki	akşamki, akşama ait	246a/11, 246a/9, 247b/2,
	k. 250a/18	247b/3, 249b/24, 249b/26,
kél-	gelmek	252a/24, 253a/24, 253b/2,
	k. 214b/20, 224a/19, 237b/21,	254b/21, 255b/10, 259a/6,
	285b/12	259a/9, 263b/26, 265b/21,
	k.- di 181b/15, 181b/25,	266a/18, 266b/19, 269a/17,
	185a/25, 185a/3, 185a/6,	269a/5, 270a/9, 270b/6,

271a/15, 271a/2, 273b/6,
275a/3, 278b/19, 278b/6,
279a/11, 279b/21, 279b/26,
281b/19, 282a/6, 283a/1,
283a/17, 285b/11, 285b/12,
285b/5, 287a/19, 288a/12,
288b/15, 291a/18, 291a/24,
291b/13, 291b/15, 291b/4,
292a/20, 292b/23, 293a/12,
293b/16, 293b/26, 294b/17,
295a/2, 295b/8, 298a/21,
298b/20, 299a/16, 300b/3,
303b/10, 304b/7

k.- diler 183a/7, 193b/11,
196a/26, 196b/12, 196b/19,
197b/20, 214a/13, 214b/11,
226b/21, 226b/23, 227a/3,
227b/21, 228a/4, 228a/7,
233b/7, 234a/27, 235a/22,
235a/23, 235b/25, 235b/4,
237b/16, 239b/11, 241a/26,
249b/26, 264a/25, 264b/11,
265b/18, 305b/9

k.- dîng 214b/5

k.- dîngizler 290a/15,
302b/14

k.- dük 243a/20

k.- e almas édi 194b/11

k.- e başladı 223b/4

k.- elîng 196b/18, 199a/15

k.- gen 239b/14, 302b/11,
302b/23

k.- gendin 204a/20

k.- genidin 207b/6

k.- geniniġ 264a/18

k.- gey 192b/16, 199a/10,
207a/16, 216b/5, 219b/22,
222a/20, 223a/13, 230a/9,
230b/21, 238b/21, 240a/11,
240a/8, 240b/11, 247a/7,
247a/8, 252b/12, 256b/10,
256b/2, 258b/1, 259b/22,
266b/14, 266b/18, 270a/5,
271a/14, 271a/20, 277a/15,
281a/8, 283b/27, 303b/13

k.- gey édi 255a/3

k.- geyler 257a/1, 270a/4,
293a/10

k.- geymén 229b/4

k.- geysén 246b/10, 252b/8,
265a/11

k.- gil 236a/3, 240b/5,
242b/22

k.- güsidür 210a/4, 307b/22

k.- îngiz 257a/11

k.- îngizler 181b/23, 245b/11,
257a/10, 265a/14, 299b/25

k.- ip 183b/13, 185b/25,
186a/12, 189a/5, 189a/6,
192b/26, 194b/7, 196b/18,
197a/11, 198b/22, 199a/12,

199a/6, 214b/14, 216a/15,
217a/21, 217a/26, 226b/11,
234a/23, 234a/5, 234b/1,
236a/14, 237a/23, 237b/20,
237b/27, 243a/3, 244a/26,
245a/8, 245b/15, 245b/2,
245b/23, 246a/12, 246a/14,
249b/27, 292b/23, 296b/20,
297b/14, 300b/3, 305b/11,
306b/10, 307a/9
k.- ip édi 244b/22
k.- ip érdi 205b/19, 227a/2,
232a/14, 264a/8
k.- ipbiz 241b/6, 264a/27,
264b/1
k.- ipdür 204b/15, 212a/4,
212b/16, 223a/4, 223b/6,
227b/16, 232a/19, 232b/21,
233a/14, 248b/26, 251b/1,
251b/11, 254b/21, 261a/16,
265a/7, 265b/16, 279a/4,
285b/9, 288a/4,
294b/12, 295a/3, 305b/7,
307a/26
k.- ipdürler 239a/5
k.- ipsén 214b/6
k.- iptür 184b/5, 187b/11,
199b/3
k.- medi 193b/5, 210a/1,
210a/3, 220a/21, 226b/10,
255b/10, 255b/9, 261b/3,
299b/26

k.- mediler 196b/4, 220b/11
k.- medingiz 197a/3
k.- medük 243a/21
k.- megeni 247a/9
k.- megey 240b/15, 290b/12
k.- megey édi 232b/2
k.- megey érdi 192b/15
k.- mengiz 285a/3
k.- mengizler 195b/15,
241b/18
k.- mes 207b/23, 211a/3,
238b/19, 266b/25, 274b/20
k.- mesler 191a/11, 211a/9,
304a/1
k.- meslerdür 261a/21
k.- mesmén 202a/25
k.- messizler 195b/14
k.- mestür 195b/19
k.- meydür 266a/6
k.- se 203a/23, 207a/16,
208a/3, 211a/12, 211a/17,
211a/8, 214b/10, 217a/7,
259b/11, 272a/26, 282b/18,
282b/4, 294b/27, 307b/19
k.- se édi 243b/24
k.- sek 196b/1
k.- seler édi 190a/24
k.- sem 199a/11
k.- seŋg 189b/23
k.- seŋgizler 196b/27

k.- ür 205a/23, 206b/26,
208a/1, 211a/10, 217a/23,
218b/25, 223a/12, 226a/24,
226a/27, 229b/17, 247b/23,
247b/5, 250b/25, 253b/8,
254a/9, 254b/21, 256b/7,
260a/26, 261a/1, 261a/26,
266b/7, 268a/12, 269b/12,
272b/26, 273a/27, 279b/10,
279b/5, 289b/23, 291a/6,
292b/13, 292b/14, 296a/19,
301a/16, 307a/19
k.- ür édi 194a/13, 219a/23,
220a/6, 278b/18, 301a/17
k.- ür érđi 199b/2, 206b/19,
240b/20
k.- ür érdiler 266a/21
k.- ür érdük 189b/24
k.- ürbiz 254a/8
k.- ürde 188b/26
k.- ürige 254a/13
k.- ürlər 191a/12, 251b/9,
261b/14, 267a/17

2. gelmek; yardımcı fiil

özige k.- di 242b/18
uyat k.- di 227b/27
kayıp k.- diler 234a/4
ilgeri k.- gil 236b/13
vücüdka k.- ip érđi 198a/23
soᅅg k.- megeyler 272a/27
rāst k.- mes 261a/18

soᅅg k.- ür érdiler 262b/8

kélgüçi gelen

k. 289a/18, 297b/24, 300a/9,
301b/4

hōş k. 219a/23

k.+ dür 227b/17, 265b/12,
288a/1

k.+ ler 200b/13

k.+ lerdin 262b/4

kélmek gelme

k. 265b/2, 283b/9

k.+ de 242a/13, 271a/16

k.+ din 307b/4

k.+ i 216a/27, 264a/18,
266b/26

k.+ im 191a/5

k.+ ke 195b/14, 240b/8,
244a/15

k.+ ni 190a/14

kéltür- 1. getirmek; nakletmek

k. 206a/1, 206a/4, 222b/11,
304b/5

k.- di 185b/10, 194b/10,
194b/19, 195a/1, 195a/3,

199a/17, 216a/25, 223b/3,
227a/6, 227a/9, 236a/12,

236a/18, 236a/21, 236b/10,
237b/22, 243b/4, 246b/1,

246b/2, 246b/4, 250b/20,
259a/7, 263b/26, 266a/18,

267a/8, 273b/21, 274b/16,

278b/10, 283a/14, 289a/9,
299a/24
k.- diler 187a/3, 189a/7,
195a/4, 214b/11, 217a/27,
231b/8, 234a/27, 235a/11,
235b/5, 237b/17, 238b/6,
240a/24, 240b/19, 241a/15,
241a/26, 242b/23, 243b/2,
251b/27, 255b/16, 258a/18,
278b/12, 280a/22, 297a/6,
299a/2
k.- dük 242b/15, 264b/2
k.- düm 240b/10, 298b/24
k.- düng 305a/17, 305b/1
k.- düngizler 253a/18
k.- eling 241a/24, 242a/12,
242a/14, 307b/2
k.- eyim 249b/24
k.- gey 185a/13, 207a/16,
222b/13, 227b/1, 243a/17,
244b/3, 253b/5, 277a/7,
287b/23, 293a/5, 294a/25,
298b/12
k.- geybiz 243a/22, 256a/13
k.- geyleyler 228b/24, 241b/25,
260b/8, 261a/7, 288b/19,
295a/12, 306a/15
k.- geysén 254b/12, 254b/2,
293a/25, 293b/5, 293b/6,
293b/9
k.- geysizler 242a/18, 268a/2

k.- gil 255a/10
k.- medi.ler 209b/25
k.- mediler 251b/23
k.- meding 224b/26
k.- megey 210a/10
k.- megeymén 245b/5
k.- mengizler 283a/12
k.- mes 214b/17, 240b/8
k.- mesengizler 241b/16
k.- mesler 293a/11, 297b/3
k.- messén 261a/18
k.- mey 224b/27
k.- se 195b/12
k.- sek 289a/5, 308b/15
k.- seler 293a/10
k.- sün 293a/23
k.- üngizler 209b/20, 214b/9,
220a/27, 240a/17, 240b/17,
241b/13, 241b/8, 242b/14,
256a/7, 307b/13, 307b/7
k.- üp 195a/6, 198b/3,
202a/27, 245a/4, 245b/1
k.- üp édi 234b/17
k.- üp érdiler 195a/9
k.- üpbiz 217b/13, 245a/11
k.- üpdür 208a/26, 208b/21,
209b/3, 249a/26, 263a/15,
264b/21, 300a/21
k.- üpmén 195a/8, 214b/15,
214b/18, 300b/12
k.- üpsén 214a/27

k.- üpsiz 214b/15
k.- üptür 181b/26, 183b/2,
188b/5, 189b/5, 192b/13,
194a/13, 195a/17, 201a/9,
202b/15, 203b/27, 205a/23,
207b/21, 210b/10, 211a/16,
211b/10, 212a/5, 212b/20,
212b/9, 215a/6, 216a/9,
216b/23, 217a/9, 219a/22,
219b/11, 219b/5, 221a/7,
224a/8, 226b/17, 226b/26,
226b/9, 227a/1, 228a/19,
228b/17, 229b/19, 230a/19,
231a/17, 231a/24, 231a/25,
232a/22, 232b/22, 233a/20,
233a/8, 234a/10, 236a/9,
237a/15, 237b/24, 240b/18,
241a/1, 242a/25, 243b/13,
243b/24, 244b/6, 246b/8,
247a/13, 247b/24, 248a/25,
248a/27, 250a/22, 251b/10,
251b/8, 252a/6, 253b/17,
253b/23, 254a/24, 254b/20,
260b/25, 260b/6, 262b/6,
263a/6, 263b/9, 264b/24,
266a/11, 267a/27, 268a/8,
268b/14, 269a/11, 269a/14,
269a/19, 270b/2, 271a/24,
274b/10, 275b/27, 277a/16,
277a/9, 278a/24, 280b/11,
280b/23, 281a/6, 282a/16,
282b/25, 284a/2, 284a/9,
285b/27, 286a/15, 287a/12,
290b/13, 291b/6, 292a/10,
292a/12, 292a/3, 292a/6,
293b/26, 295a/3, 296a/14,
296a/8, 298a/12, 298a/4,
300a/11, 300b/15, 303a/7,
303a/9, 304a/21, 304b/26,
306a/26, 307a/21, 308b/24,
308b/3
k.- üptürer 224b/17
k.- üptürler 181b/10, 181b/19,
183b/27, 184a/22, 184b/19,
185b/13, 188a/13, 189b/15,
190b/8, 191a/4, 191b/1,
192a/15, 192b/21, 194a/12,
194b/6, 195a/22, 195b/20,
198a/14, 199a/1, 200b/22,
202b/18, 207a/2, 211a/1,
211a/24, 215a/16, 215b/18,
216a/15, 216a/23, 216b/1,
217b/21, 219a/11, 220a/12,
220b/18, 222a/21, 226a/16,
226b/1, 227b/24, 227b/7,
228a/21, 229a/17, 232a/13,
233a/24, 234a/2, 235b/12,
235b/27, 236b/26, 236b/7,
237b/16, 237b/4, 237b/7,
238a/24, 239a/24, 240b/15,
241a/1, 241a/22, 241b/21,
245b/12, 245b/22, 246b/17,
249b/20, 252a/21, 253a/27,
263b/20, 263b/24, 264b/26,

265a/8, 265b/17, 266a/19,
266b/18, 269b/10, 270b/22,
270b/27, 275a/2, 277b/5,
278b/3, 279b/24, 280b/15,
281a/18, 281a/25, 284b/4,
285b/1, 285b/8, 287a/14,
287b/8, 288a/14, 288a/9,
288b/10, 288b/14, 288b/26,
289a/25, 291a/15, 291b/7,
293a/18, 295b/18, 295b/6,
296a/23, 296b/10, 296b/23,
297b/12, 299a/14, 299b/24,
301a/19, 301b/25, 304a/10,
304b/22, 306a/17, 306a/24,
306a/8, 306b/26, 306b/9,
308b/27

k.- üptürürler 282a/7

k.- ür 202b/4, 235b/18,
253b/24, 254a/1, 256b/25

k.- ür érdiler 186a/22

k.- ürbiz 216a/23, 235a/19,
276b/1, 287a/17, 294b/27

k.- ürler 186b/12, 308a/10

k.- ürsiz 199b/9

2. yapmak, etmek; yardımcı fiil

ilgeri k. 285a/7

hamla k.- di 299a/22

ilgeri k.- di 304b/7

īmān k.- di 265a/13

özige k.- di 283a/16

sözge k.- di 297a/8

‘uzr k.- diler 196b/1

yerge k.- di 289a/16

yérige k.- di 217a/25

yüz k.- di 304a/17

īmān k.- diler 183b/19,

184b/5, 197b/23, 205a/10,

206b/15, 208a/23, 214b/23,

214b/25, 217a/11, 217a/13,

217a/19, 222a/6, 241a/11,

247a/6, 252a/9, 252b/3,

258a/1, 288b/15, 297a/22,

300b/25, 306b/27, 308a/27

şak k.- diler 194a/19

şirk k.- diler 196a/2, 208b/15,

270a/11, 276a/1, 276a/4

yérige k.- diler 241b/1

yüz k.- diler 185b/16,

234b/25, 243a/15, 306a/25

ķayta k.- dük 243a/20

īmān k.- düm 216a/7

yüz k.- düngizler 290a/13

mu‘ciza k.- e almas 253b/7

īmān k.- eyin 201a/10

şirk k.- gen 280b/14

īmān k.- gen bolğaylar

256a/22

īmān k.- genlerdin 200a/11

şirk k.- genlerdin 181b/19

īmān k.- gey 210a/9, 217b/25,

300b/14, 300b/16

sacda k.- gey 250a/21

sözge k.- gey 237a/14

yüz k.- gey 295a/11
 ĩmān k.- geyler 205b/20,
 214a/14, 247b/13, 272b/15,
 275a/22, 293b/16, 303b/9
 islām k.- geyler 276a/15
 yérge k.- geyler 233b/10
 yérige k.- geyler 259a/14
 ĩmān k.- geysén 201a/11,
 265a/12
 islām k.- geysizler 275b/15
 ´uzr k.- geysizler 233a/19
 ĥabar k.- gil 239b/25
 éligge k.- mediler 279a/26
 ĩmān k.- mediler 209b/26,
 214a/15, 214a/17, 214b/21,
 217a/17, 225b/16, 247a/4,
 248b/8, 252b/15, 252b/26,
 254a/20, 270b/12, 276a/18,
 296a/27, 308a/5
 ´uzr k.- mediler 202a/10
 islām k.- medim 276b/21
 ĩmān k.- megen 248b/8
 ĩmān k.- megenidin 248b/2
 gurūh-ı ĩmān k.- megenler
 244b/26
 ĩmān k.- megenlerdin
 202b/27
 ĩmān k.- megenlerni 215a/15
 Şirk k.- megey 308b/27
 ĩmān k.- megeyler 215b/15,
 215b/16
 Şirk k.- megeymén 253a/18
 ĩmān k.- megil 300b/14
 ĩmān k.- megüsidür 201a/13,
 222b/23
 ĩmān k.- megüsidürler
 215b/15, 218a/5, 289a/5
 ĩmān k.- meŕgizler 295a/16
 Şirk k.- meŕgizler 200a/6,
 294b/13
 ĩmān k.- mes érdiler 217b/21
 ĩmān k.- mesbiz 291a/16
 islām k.- mese 182b/15
 ĩmān k.- meseler 306b/19
 ĩmān k.- mesenĕizler 266a/8
 ĩmān k.- mesler 205b/7, 209a/18,
 217a/5, 217a/6, 221a/15,
 232b/25, 238b/25, 247b/20,
 252a/16, 261b/8, 268b/16,
 272a/20, 274a/16, 274a/19,
 278b/25, 279a/2, 283b/2,
 287a/17, 292b/3
 ĩmān k.- mesmén 293a/24
 ĩmān k.- meybiz 255b/21
 ĩmān k.- meydür érdiler
 223a/27
 ĩmān k.- meydürler 219b/18
 ĩmān k.- miş bolĕay 184a/15
 ĩmān k.- se 287a/7, 306b/24
 ĩmān k.- seler 248b/21,
 259b/9, 306b/20
 ĥırŐ k.- seŕĕ 270a/27

şirk k.- seᅡg 286b/10
īmān k.- seᅡgizler 255b/27
īmān k.- ünᅡgizler 196a/13,
213b/27, 225b/22, 225b/27,
295a/16
raᅡm k.- ünᅡgizler 235a/4
ilgeri k.- üp 216a/17
islām k.- üp 183b/13
yerge k.- üp 205a/22
yérite k.- üp 282a/3
īmān k.- üp érdiler 192a/16,
218a/10, 225b/6, 230a/13
īmān k.- üpsizler 184b/25,
187b/5, 188b/12, 202b/26,
215a/4
īmān k.- üptür 184b/1,
222b/24, 223a/27, 278b/1
īmān k.- üptürler 196a/20,
200b/25, 203a/11, 204a/11,
204b/7, 212b/15, 216a/8,
221b/9, 222a/23, 231b/22,
257b/6, 258a/24, 306a/20
islām k.- üptürler 192a/1,
197b/21
īmān k.- ür 300b/16
sözge k.- ür 208b/19
yüz k.- ür 234a/15
īmān k.- ür érdiler 217b/20
īmān k.- ürbiz 211a/17
īmān k.- ürler 197b/11,
210a/13, 221a/11, 274a/15

ᅡayta k.- ürler 241b/23
şirk k.- ürler 271b/24
tilge k.- ürler 187a/23, 197b/9
zuhürᅡa k.- ürler 198a/9
īmān k.- ürseler 276b/8
īmān k.- ürsén 216a/12
īmān k.- ürsiz.ler 211a/18
īmān k.- ürsizler 211a/19

kéltürgüçi getiren; eden, yapan

k.+ ler 232b/8
ᅡuzü' k.+ ler 200b/14
şirk k.+ ler 200b/26, 247a/4
yazuᅡ k.+ ler 214a/24
şak k.+ lerdin 216b/25
şirk k.+ lerdin 182a/18,
218a/21, 247a/13, 280b/1
şirk k.+ lerdürler 278b/3
tavba k.+ lerge 285a/15

kéltürmek 1. getirme

k. 246a/5, 301b/24
k.+ de 209b/23, 220b/9
k.+ din 189a/23, 228a/16,
278b/23
k.+ i 206a/21, 275a/7,
292a/17
k.+ ige 297b/15
k.+ ke 229b/6

2. yapma, etme; yardımcı fiil

'uzr k. 189b/23
şak k. 261b/14
'uzr k.+ de 190a/6

şak k.+ ke 231b/12	k.+ ni 222b/26, 223a/1,
īmān k.+ ni 300b/13	223a/7, 223a/9, 223b/5,
kéltürmemek yapmamak, etmemek	258b/7, 290a/21, 290a/6,
īmān k.+ ni 300b/14	305a/15, 306a/1
kéltürül- getirilmek	k.+ niñ 207a/17, 223b/3,
k.- gey érdi 252a/27	305a/16
k.- se 231a/25	k.+ si 207a/14
kéltürt- getirtmek	k.+ siğa 268a/11
k.- ti 207b/24	k.+ siğe 268a/11, 268a/12,
kéltütür- getirmek, nakletmek	268a/13
k.- üptürler 292b/16	k.+ sini 268a/12
kéme gemi	kémeçi gemici
k. 206b/13, 207a/11, 207a/15,	k.+ ler 305b/25
214a/5, 223a/14, 223a/4,	k.+ lerdin 306a/1
223a/7, 223a/9, 223b/10,	kéñg geniş
223b/22, 223b/26, 223b/7,	k. 235a/10, 279b/11, 281b/10,
224a/21, 268a/7, 305a/15,	304b/11, 304b/15
305b/24	k. bolğay 252a/22
k.+ de 207a/12, 207a/14,	k.+ dür 284b/17
214a/5, 223a/22, 223a/26,	k. kıllur 251b/18, 285b/20
268a/6, 282a/21, 290a/20,	kéñgeş danışma, fikir alışverişi
305a/14	k. étür érdiler 192b/13
k.+ din 223b/12, 224a/1,	k.+ i 234a/10, 238b/4,
224a/19, 305a/20	291b/8, 297a/5
k.+ ge 207a/16, 223a/24,	k.+ ide 213a/1
223b/13, 223b/21, 223b/5,	k.+ im 234a/23
305a/12, 305a/13	k.+ imdin 306a/16
k.+ ler 207a/12, 216a/24,	k.+ ini 235a/8
268a/10, 268a/9	k.+ ining 220a/18
k.+ lerde 290a/25	k. kıldılar 183b/1, 291b/8,
k.+ lerni 268a/5	297a/5

	k. kılğaymén 303a/15		k.+ niŋg 217a/11, 284a/25,
	k.+ lerini 246b/21		305a/21, 305b/10, 305b/12,
kéŋglik	genişlik, bolluk		305b/14, 305b/18
	k. 199a/23, 201b/26, 207a/1,	kentī	krş. kéntī
	294a/23		(Soğ.+F.) o kent, öyle bir
	k. bolğay 284b/20		kent
	k.+ dedürler 297b/26		k.+ niŋg 244a/23
	k.+ i 185b/12, 224a/25,	kéntī	krş. kentī
	234b/5, 264a/17, 295a/11		1. (Soğ.+F.) o kent, öyle bir kent
	rızq k.+ i 220b/20		k. 305b/9
	k.+ idin 268a/7		k.+ ge 305a/21
	k.+ idindür 240a/14		k.+ niŋg 217a/10
	k.+ iğeçe 250b/18		2. bir kent, bir şehir
kenīzek	(F.) cariyе		k. 288b/23
	k.+ ke 241a/16		k.+ ni 279b/9
	k.+ ler 190b/10		k.+ niŋg 261a/12, 284a/22
kent	krş. ként	kérek	gerek, lazım
	(Soğ.) kent, şehir		k. 182b/13, 182b/17, 185a/18,
	k.+ ler 247a/17		185a/3, 185a/6, 186a/16,
ként	krş. kent		186b/18, 187a/16, 189b/21,
	(Soğ.) kent, şehir		190b/23, 191a/15, 192a/10,
	k. 305b/15		192a/2, 192a/9, 192b/9,
	k.+ de 227b/9, 305b/13		195b/7, 195b/8, 196a/4,
	k.+ ininŋ 296b/17		200b/18, 203a/2, 204a/10,
	k.+ ke 279b/10, 305b/11		206b/2, 212a/10, 212b/26,
	k.+ ler 193b/10, 230b/14,		213b/18, 220b/3, 222a/8,
	232b/7, 304a/6		228b/2, 229b/10, 231a/10,
	k.+ lerdin 217a/11		231a/24, 231b/15, 231b/16,
	k.+ lerğa 182b/7		231b/21, 233b/24, 234a/18,
	k.+ lerininŋ 230b/4		234a/22, 237b/26, 242b/2,
	k.+ lerninŋ 230b/8		243b/1, 247a/20, 247a/25,

252b/2, 254b/24, 256a/15,	k.- er érdiler 229a/10, 265b/4
256a/19, 260b/22, 262a/15,	k.- ersizler 229a/12
264b/5, 268b/14, 271b/12,	k.- ipbiz 226a/7
271b/5, 271b/6, 273a/10,	k.- ti 265a/13, 265a/14
274b/1, 277a/15, 277a/22,	k.- tiler 226a/24, 235a/13,
277b/10, 285a/12, 285b/3,	240a/20, 289a/9
286a/5, 286a/8, 288a/8,	kése kesek, toğrak parçası
289a/6, 291b/14, 291b/9,	k.+ din 199b/9
293b/19, 293b/20, 295b/5,	késil- kesilmek
298b/13, 298b/9, 300b/14,	k.- di 238a/7, 266a/27
300b/4, 300b/6, 304b/25,	k.- diler 251b/15, 270b/17
308b/24, 308b/27	k.- gen 257b/21, 264b/9
k. bolmağay 186b/6	késilmek kesilme
k. bolur 306b/7	k. 185a/5, 285b/25
k.+ dür 192a/15, 237b/6	k.+ dür 308b/25
k. édi 190a/5, 216b/11,	késilmeklik kesilme, kopma
255a/3, 286b/23, 301b/15,	k.+ ining 186a/24
301b/16	késmek kesme
k. érđi 234a/8	k. 238b/4, 257b/16
k. kılğay 286b/2	k.+ din 229a/24
k.+ mes 185a/3, 202b/20,	k.+ ning 237b/25
236b/26, 238a/21, 285a/24,	két- gitmek
293b/20	k.- er érdiler 249b/2
kéreklig gerekli	k.- ipdür 287b/12
k.+ dür 282b/9	k.- kenidin 259a/16
k. érđi 186a/26	k.- kenler 268a/14
kérpiç tuğla	k.- megey 194b/20
k. 275a/27	k.- ti 242b/18, 243a/2
k.+ ler 307b/8	kéter- gidermek, defetmek
k.+ lerni 307b/10, 307b/13	k.- diler 251b/1
kés- kesmek	
k.- eling 265a/14	

k.- gey 201a/27, 270b/2, 281a/3	k.- ingiz 270a/23
k.- gey érdiler 286b/23	k.- mesler 247a/19
k.- geyleyler 303b/17	kézüçi gezen, dolaşan
k.- ingizler 257a/7	k.+ ler 200b/13
k.- ip 304b/23	kézmek gezme, dolaşma
k.- medi 185b/11, 265b/8	k.+ de 258b/9
k.- ürler 232a/23	k.+ i 204b/17
k.- ürmén 228a/18	kıbla (Ar.) kible
kétermek giderme, arıtma, defetme	ķ. 201a/20, 215a/24
k. 224b/13, 275a/14	ķ.+ da 197b/21
émgek k. 206b/3, 215a/4	ķ.+ ğa 246a/7
tohmat k. 243b/4	ķ.+ sı 203b/21, 215a/22, 253a/25
k.+ de 302a/8	ķ.+ sıdur 184a/7
k.+ ide 249b/11	ķ.+ sığa 253a/23
k.+ ige 211a/6, 236b/20	ķiçķır- bağırmak
k.+ ke 205b/15, 213b/15, 224b/24, 250b/7, 278b/2	ķ.- dı 185b/21, 226a/25
kétermeklik giderme	ķiçķırmak bağırma
k.+ ni 207a/3	ķ. 231a/5
ketmek krş. kétmek	ķ.+ ın (ķiçķırmağın) 231a/7
gitme	ķ.+ nı 231a/5
k.+ im 242b/22	ķıl- 1. yapmak, kılmak, eylemek
kétmek krş. ketmek	ķ. 187b/22, 194a/9, 195a/20, 196b/18, 198b/4, 198b/9, 205b/4, 212a/7, 217b/8, 218a/20, 218b/10, 220a/26, 222a/22, 233a/3, 233b/2, 234a/18, 238b/18, 240b/26, 245a/12, 245b/13, 255a/15, 258b/21, 259b/6, 259b/8, 267a/12
gitme	ķ.- a alğay 231b/20, 258b/3
k.+ i 227a/16, 294b/11	
keyin sonra	
k. 207b/6, 211a/9, 254a/12	
keyinete aniden, ansızın	
k. 247a/9	
kéz- gezmek, dolaşmak	

ķ.- a algaym n 228a/19
ķ.- a almağaysızlar 258b/14
ķ.- a almas 250a/12, 256a/14
ķ.- a alasm n 206a/9
ķ.- a alur  di 228a/10
ķ.- a alur 210a/24
ķ.- a alurs n 277a/19
ķ.- a başladılar 283a/7
ķ.- alıng 307b/2
ķ.- ayın 289b/15
ķ.- di 181b/12, 185a/25,
189a/19, 191b/6, 195a/1,
204b/13, 212a/3, 213a/14,
241a/4, 243b/23, 246a/24,
246a/26, 246b/11, 258a/13,
259a/13, 260a/26, 267b/23,
268a/20, 275b/9, 287a/11,
296a/6, 296a/9, 299a/20,
299a/21, 306b/10, 307a/10,
307a/9, 307b/13
ķ.- dılar 183b/2, 185b/5,
189a/1, 194b/18, 209b/26,
210a/5, 220a/8, 227b/20,
234b/27, 238b/6, 243a/1,
251b/25, 252a/9, 252b/7,
254a/15, 256a/27, 270a/16,
270a/26, 270a/6, 270a/9,
272b/10, 278a/22, 279b/14,
283a/19, 287a/15, 297a/11,
300b/26, 307b/10
ķ.- dım 240b/3, 240b/6,
242a/27, 257a/26, 257a/27,
306a/17
ķ.- dıng 222b/11, 244b/20,
291a/18
ķ.- dıngızlar 182a/18, 193a/5,
212a/14, 239a/21
ķ.- duķ 185a/24, 185a/27,
207b/14, 214a/5, 228b/11,
260a/4, 281b/9, 283a/23,
283b/8, 294a/19, 304b/6
ķ.- ғанım 222b/15
ķ.- ғандın 234a/16
ķ.- ғанıdın 251b/14
ķ.- ғанımız 222b/27
ķ.- ғаннı 284a/11
ķ.- ғay 185a/20, 213a/20,
213a/22, 219b/14, 221a/17,
221a/2, 225a/26, 234b/11,
237a/8, 251a/16, 263a/27,
269a/10, 270a/26, 291a/22,
293b/11, 297b/11, 306a/21,
307b/19, 308b/24
ķ.- ғaybız 226a/5, 243a/21,
296b/7
ķ.- ғaylar 182a/1, 184b/9,
195b/21, 196b/7, 202b/22,
212b/12, 233b/11, 238b/5,
255a/22, 257a/16, 262b/8,
288b/3, 308a/15

ķ.- ġaym n 222b/16, 229b/3,
229b/5, 307b/6
ķ.- ġays n 218a/25, 226a/5,
277a/19, 291a/22, 307b/3
ķ.- ġıl 240b/25, 251b/12,
258b/21, 259a/14, 259a/8,
259b/5, 280b/11, 295b/20,
295b/21
ķ.- ġuġıdır 231a/14
ķ.- ġusıdır 203b/13, 241b/23
ķ.- ıngızlar 198b/16, 225a/10,
229b/15, 275b/26, 284a/19
ķ.- ıp 183a/6, 238b/9,
260a/21, 293a/7
ķ.- ıp  rd k 298a/26
ķ.- ıpbız 245b/4, 256b/22
ķ.- ıpdur 201a/21, 208b/7,
259a/11, 260b/18, 268a/8,
276b/5, 279b/8
ķ.- ıpdurlar 221b/10, 235a/20,
245a/1, 256b/20, 257b/6,
261b/17, 271a/11, 297a/19,
302b/23
ķ.- ıps n 284a/6, 284a/7
ķ.- madı 204b/20, 266a/26,
266b/12
ķ.- madılar 182a/18, 196b/4
ķ.- madım 279b/7, 306a/16
ķ.- maduķ 289a/14, 289a/24
ķ.- maġan bolġaylar 260b/9
ķ.- maġay 181b/15, 191a/16
ķ.- maġaybız 302b/16

ķ.- maġaylar 210b/27, 291b/4
ķ.- maġaym n 214a/2
ķ.- maġaysızlar 191a/24
ķ.- maġıl 215a/13, 285a/7,
285b/15, 300b/7
ķ.- maġusıdır 260b/2
ķ.- maġızlar 188b/17,
212a/24, 266b/17, 274a/25,
283a/12
ķ.- mas 287a/6
ķ.- mas  rdiler 294a/11
ķ.- masa 238a/13
ķ.- maslar 268b/17
ķ.- masm n 289b/11, 308b/21
ķ.- maydur  rd k 307a/5
ķ.- sa 278a/15, 281b/16
ķ.- sa bolmas 252b/23
ķ.- sa bolur 269b/19
ķ.- saķ 185a/5
ķ.- salar 187b/22, 248b/21,
300b/22
ķ.- sam 222b/18, 240b/27,
291a/24
ķ.- saġ 217a/2, 218a/23,
284a/10, 291a/21, 293a/26
ķ.- saġız 226a/22
ķ.- saġızlar 203b/12,
213b/18
ķ.- ur 189b/8, 191b/23,
192b/8, 193b/20, 200b/8,
201a/24, 212a/20, 212b/10,

221a/22, 233a/6, 233b/24,
244b/4, 249a/20, 250a/20,
252b/18, 254a/1, 254a/17,
257a/27, 258a/9, 276a/9,
277b/18, 282b/17, 292b/11,
297b/7

ķ.- ur  di 232b/10, 236b/21,
238b/10, 247a/18, 286a/8

ķ.- ur  diler 275a/3

ķ.- ur  rdi 186b/27

ķ.- ur  rdiler 216b/18,
219a/12, 220a/13, 220b/25,
256a/9, 261b/11, 266a/16,
272a/18

ķ.- ur  rdingizler 187b/21,
197a/7

ķ.- urbız 229a/22, 255b/25,
262a/24, 282b/12, 287a/26,
303a/24

ķ.- urlar 183a/9, 189b/26,
191a/25, 195a/17, 205b/17,
205b/23, 209b/12, 210b/23,
218a/1, 222b/25, 231b/20,
249b/3, 252b/14, 259b/13,
261b/5, 263b/21, 271b/9,
272a/2, 272b/12, 274a/10,
274a/22, 281b/1, 283b/1,
286b/22, 291b/25, 294a/24,
296a/12, 296a/18, 303b/16,
304a/3

ķ.- urlar  rdi 189b/20

ķ.- urm n 208b/17, 210a/17,
245a/7, 308b/27

ķ.- urs n 211a/27, 217b/23,
222b/1, 239b/6

ķ.- ursız 191a/24

ķ.- ursızlar 183b/27, 210a/18,
230a/6, 232a/4, 271b/21,
277b/3, 286b/15

2. yapmak, etmek; yardımcı fiil

am n ķ. 182b/14

artuķ ķ. 308b/4

 at  ķ. 195b/21

cid l ķ. 281a/4

fid  ķ. 200a/17

h zır ķ. 261a/20

iķf  ķ. 295b/22

katıķ ķ. 215b/16

muhayy  ķ. 297a/13

muntakıl ķ. 215b/11

payd  ķ. 295b/22, 301a/9,
302a/15

s ' l ķ. 216b/23

ŗabr ķ. 300a/24, 300b/3

ŗart ķ. 200a/5

ta'ħir ķ. 259b/24

tasb h ķ. 266b/8

uruŗ ķ. 182b/16

y d ķ. 210b/9, 213b/8,
234a/5, 239a/23, 258b/20,
262b/19, 276a/26, 279b/5,
287b/10, 289a/11, 289b/9,
290b/26, 297a/11, 300a/2,

302b/10, 302b/24, 303a/20,
304a/17
yıraḡ ḡ. 293a/20, 300a/23
istihzā ḡ.- a 298b/26
malāmat ḡ.- a 301a/24
ṣabr ḡ.- a 305a/3
taṣarruf ḡ.- a alḡaylar 274b/6
fehḡ ḡ.- a alḡaysız 287a/6
idrāk ḡ.- a alḡaysızlar
247b/25
muḡāvat ḡ.- a alḡaysızlar
282b/14
satīza ḡ.- a alḡaysızlar
182a/15
ṣabr ḡ.- a almaḡaymēn
190b/11
üstünlüḡ ḡ.- a almaḡusıdur
243b/27
ḡalaba ḡ.- a almas 242b/11
ṣabr ḡ.- a almassēn 305a/5
ténglik ḡ.- a alurbız 234b/14
vidā' ḡ.- a baṣladı 234b/20
ta'n ḡ.- a baṣladılar 289a/23
ta'na ḡ.- a baṣladılar 299b/26
bayān ḡ.- adur 189b/22
parhīzkārlik ḡ.- adurlar
212b/16
cahd ḡ.- alīng 241b/18
ékin ḡ.- alīng 293a/21
faryād ḡ.- alīng 257a/10,
257a/13

icābat ḡ.- alīng 259b/25
ṣabr ḡ.- alīng 257a/12,
257a/14
saḡlaḡuçılık ḡ.- alīng 242a/13
aṣa ḡ.- ar 222a/5
ṣerīk ḡ.- arlar 266b/4
ḡāṣ ḡ.- ayım 240b/17
bayān ḡ.- ayın 218a/14
ḡabar ḡ.- ayın 299b/25
muttaḡam ḡ.- ayın 243a/5
müṣla ḡ.- ayın 281a/20
sacda ḡ.- ayın 289b/11
'uḡūbat ḡ.- ayın 240b/5
yanḡı ḡ.- ayın 305a/11
adā ḡ.- dı 228a/2
'afv ḡ.- dı 190a/4
āmāda ḡ.- dı 237b/17
amīn ḡ.- dı 226b/26
amr ḡ.- dı 295b/20
andaḡ ḡ.- dı 279b/15
'arz ḡ.- dı 308b/27
āsān ḡ.- dı 267a/23
āṣkāra ḡ.- dı 219a/25,
242a/26
'atā ḡ.- dı 259b/1
'azāb ḡ.- dı 186a/6, 255a/12,
269a/22
āzād ḡ.- dı 241a/19
badal ḡ.- dı 279b/19
binā ḡ.- dı 241a/14
bīzārlik ḡ.- dı 201a/13

carāhat kı.- dı 266a/26

da'vat kı.- dı 217a/21

da'vāsı kı.- dı 215a/2

dalālat kı.- dı 297a/25

dānā kı.- dı 206a/15

du'ā kı.- dı 215b/13, 215b/16,

240b/21, 246a/8, 259a/20,

259a/9

farz kı.- dı 280b/19

fidā kı.- dı 228a/10

fıkr kı.- dı 233b/10

ğalaba kı.- dı 217b/17,

245a/15, 298b/20

ğabar kı.- dı 228a/4, 299a/5

halāk kı.- dı 226b/17

halāl kı.- dı 188a/16, 274a/18

ğarāb kı.- dı 283a/14

ğarām kı.- dı 280a/3

ğayāl kı.- dı 298b/21

ğāşıl kı.- dı 281b/12

ğıţāb kı.- dı 217a/24

hicrat kı.- dı 199a/4

ğıţūr kı.- dı 265b/20, 291a/24

ğükıı kı.- dı 189a/8, 198b/23,

201b/23, 238b/2, 239b/25,

241a/13, 241b/27, 256b/2,

284b/23, 307b/9, 308a/17

ığtışār kı.- dı 182a/1

ıcābat kı.- dı 246a/8

ıcāzat kı.- dı 217a/22

i'lām kı.- dı 255a/24

iğtırā kı.- dı 206b/16

ıkrār kı.- dı 240b/1

ıktıfā kı.- dı 275b/11

ıltımās kı.- dı 194b/7, 195b/21

ın'ām kı.- dı 267a/22

ınkār kı.- dı 227a/8

ırād kı.- dı 274b/2

işbāt kı.- dı 287b/2

ıstıd'āsını kı.- dı 237b/15

işārat kı.- dı 189b/15, 228a/1,

266a/23, 299a/23

ķabūl kı.- dı 201b/1, 201b/9,

238a/21, 305a/11

ķadam kı.- dı 277a/27

ķaşd kı.- dı 195b/24, 236b/19,

247b/27, 248a/1

ķaţ'ın kı.- dı 201a/13

la'nat kı.- dı 289b/12

maşğūl kı.- dı 249b/23,

304b/10

mavķūf kı.- dı 215b/23

miķdārsız kı.- dı 189a/21

ıı'āmala kı.- dı 286a/25

ııııııı kı.- dı 237b/18

ııııııı kı.- dı 223a/18

ııııııı kı.- dı 187b/27

ııııııı kı.- dı 258b/8,

267b/27, 306b/11, 306b/9,

307a/3

ııııııı kı.- dı 291b/15

ııııııı kı.- dı 272a/9

ııııııı kı.- dı 223a/16

ııııııı kı.- dı 234b/25

mübtalā kı.- dı 269a/20
mücādala kı.- dı 227b/6
münācāt kı.- dı 194a/16
münavvar kı.- dı 290b/23
mürāvada kı.- dı 236b/11
müstacāb kı.- dı 259a/16
müşāhada kı.- dı 215a/3,
246a/24, 260a/11, 281b/12,
302a/1
müyassar kı.- dı 267b/24
naħy kı.- dı 229a/7
nefrīn kı.- dı 205a/25
nidā kı.- dı 243a/12
niyāzsız kı.- dı 194a/23
paydā kı.- dı 225b/24,
242a/26, 248a/11, 268a/22,
274b/3, 275b/4, 275b/7,
279b/9
rām kı.- dı 248a/1, 258b/10,
258b/7, 267b/17, 267b/23
rāst kı.- dı 301b/11, 301b/25
şabr kı.- dı 224b/5
şadaқа kı.- dı 195a/4
safar kı.- dı 306b/11
salām kı.- dı 299a/4, 304b/23
şarf kı.- dı 301a/12
sū'āl kı.- dı 200a/20, 244b/8
sū'ālmı kı.- dı 224a/10
ta'ħır kı.- dı 188a/16, 246a/5,
246a/6
ta'biya kı.- dı 243a/10
taħammül kı.- dı 213b/12

taħārat kı.- dı 304a/27
taħşış kı.- dı 188a/9, 204a/10
taħdīm kı.- dı 184b/18
taħdīr kı.- dı 204b/17, 204b/18
taklīf kı.- dı 296b/24
takrār kı.- dı 215b/8, 216a/10
takrīr kı.- dı 240a/16, 282a/8
tamām kı.- dı 240a/15,
275b/14
taᅇ kı.- dı 302a/1, 302a/18
taşdıķ kı.- dı 195a/2
taşvīr kı.- dı 262b/15
tavaccuh kı.- dı 244b/5
tavba kı.- dı 193a/7, 194b/6
taᅇāf kı.- dı 289a/16, 306b/1
taᅇyār kı.- dı 198a/1
tāza kı.- dı 245b/7, 272b/17
tékis kı.- dı 204a/9
tilemekini kı.- dı 236b/11
tügel kı.- dı 233b/20
uruş kı.- dı 185b/5, 199a/20
va'da kı.- dı 270b/20
vaħy kı.- dı 216b/2, 256a/22,
286b/6
vaşıyyat kı.- dı 234a/3, 242b/8
yavuk kı.- dı 284b/26
yād kı.- dı 184a/7, 239b/22,
263a/15, 264b/24, 286b/9,
296a/20
yeᅇgil kı.- dı 205a/24
yéter kı.- dı 258b/8

yüz kı.- dı 237a/25
zāhir kı.- dı 242b/8, 268a/21
ziyāda kı.- dı 203a/12
badal kı.- dılar 183a/5
bar-ṭaraf kı.- dılar 283a/11
binā kı.- dılar 199a/17, 199a/2
cahd kı.- dılar 270b/7
cam' kı.- dılar 246b/21
cihād kı.- dılar 184b/6, 279b/3
da'vat kı.- dılar 299a/25
daf' kı.- dılar 251a/26
du'ā kı.- dılar 299a/14
düşmanlığ kı.- dılar 279b/25
'afv kı.- dılar 251b/2
'ahd kı.- dılar 265a/15
'amal kı.- dılar 214a/17,
268b/26
'atā kı.- dılar 251b/2
āğāz kı.- dılar 244a/9
farmānsızlıđ kı.- dılar 265a/22
ğārat kı.- dılar 282b/11
ḥamla kı.- dılar 185b/23
ḥarāb kı.- dılar 282b/23,
283a/20
ḥarām kı.- dılar 274a/17
ḥıṭāb kı.- dılar 282a/16
hicrat kı.- dılar 184b/5,
270b/19, 279b/1
ḥıla kı.- dılar 260a/9
ısrār kı.- dılar 214a/3
icābat kı.- dılar 251a/6
i'tirāf kı.- dılar 198a/21
ihṭilāf kı.- dılar 181b/5,
206b/14, 216b/15, 231b/7,
272b/14, 280b/21
ihṭiyār kı.- dılar 189b/18
iḳdām kı.- dılar 187a/9
ikrāh kı.- dılar 279a/6
iḳrār kı.- dılar 269b/4
inkār kı.- dılar 225b/10,
226b/20
istib'ād kı.- dılar 287b/19
istid'ā kı.- dılar 199b/22
istid'ānı kı.- dılar 199a/16
istiğfār kı.- dılar 201a/16
istihzā kı.- dılar 252b/14
iṣṣarat kı.- dılar 265a/12
izḥārı kı.- dılar 192b/1
ḳabūl kı.- dılar 188a/17,
280b/17, 299a/26
kasb kı.- dılar 208b/6
ḳaşd kı.- dılar 183b/1, 194a/20
kéngeş kı.- dılar 183b/1,
291b/8, 297a/5
ḳuruḳ kı.- dılar 240a/1
küç kı.- dılar 190a/21, 223a/3,
280a/19
küfrān kı.- dılar 279b/12
küşiş kı.- dılar 260a/6
maclis kı.- dılar 292b/23
madadkārılıđ kı.- dılar 183a/27
makr kı.- dılar 269a/16,
269a/4
maḳşūr kı.- dılar 205a/5

mayl қ.- дılar 260a/26
muқābala қ.- дılar 187a/4
mūkammal қ.- дılar 243a/11
mūkarrar қ.- дılar 293a/23
müṣāhada қ.- дılar 217a/19,
244b/14, 299b/2
mütāba'at қ.- дılar 197b/24,
201b/10
mütāba'atını қ.- дılar 197b/25,
230a/25
nafaka қ.- дılar 251a/24
naқş қ.- дılar 297b/19
nüzūl қ.- дılar 264a/6
parhīz қ.- дılar 269b/13,
281b/2
parhīzkārlıg қ.- дılar 253a/11
pasandīda қ.- дılar 308b/1
ṣabr қ.- дılar 251a/22, 270b/26,
278a/9
sacda қ.- дılar 235a/2,
262b/23, 289b/10, 302b/25
sitam қ.- дılar 193b/14,
205b/19, 211a/21, 226b/8,
230b/8, 259b/23, 304a/8
suḥriyyat қ.- дılar 308a/27
şükrsizliг қ.- дılar 258a/14
tabdīl қ.- дılar 258a/10
ta'yīn қ.- дılar 282a/6
takabbūr қ.- дılar 257a/3
takya қ.- дılar 299a/26
taқrīr қ.- дılar 226a/25
takzīb қ.- дılar 210a/2,
210b/16, 214a/7, 217a/1,
217a/22, 279b/22, 289a/3,
289a/4
takzībın қ.- дılar 210b/25
taraddud қ.- дılar 186b/27
taşarruf қ.- дılar 298a/22,
301a/11
tavba қ.- дılar 201b/20,
202a/4
tavşif қ.- дılar 287b/14
tohmat қ.- дılar 243b/15,
244a/22
vidā' қ.- дılar 306a/24
yaḥşılıg қ.- дılar 251a/26,
269b/16
yaḥşılık қ.- дılar 208a/23
yalған қ.- дılar 194b/22
yazuқ қ.- дılar 280a/21
zāhir қ.- дılar 194a/19
ziyān қ.- дılar 210b/16,
221b/5
zulm қ.- дılar 232a/5
amīn қ.- дım 242a/4
ma'yūb қ.- дım 306a/1
muқarrar қ.- дım 238a/6
mūrāvada қ.- дım 238a/11
paydā қ.- дım 301a/21
sākin қ.- дım 259a/4, 259a/9
şakkar қ.- дım 240b/10
taşdīk қ.- дım 276b/23

tevekkel k.- dım 203b/19,
213b/14, 225a/15, 242b/1,
252a/20
tilemekin k.- dım 249b/25
yazuḡ k.- dım 279b/7
yārīlīḡ k.- dım 189a/26
āzürda k.- dīng 237b/3
bakımlıḡ k.- dīng 301a/25
farmānsızlıḡ k.- dīng 216a/13
girāmī k.- dīng 289b/13
inkār k.- dīng 305b/23
‘imārat k.- dīng 305b/19
muḡāşama k.- dīng 222b/10
va‘īd k.- dīng 293b/4
yād k.- dīng 287b/2
ḡükm k.- dīngız 242b/19
i‘tirāf k.- dīngız 245b/6
‘amal k.- dīngızlar 277b/21
arḡa k.- dīngızlar 185b/13
ḡavz k.- dīngızlar 193b/1
ḡükm k.- dīngızlar 212a/15
icābat k.- dīngızlar 257a/25
malāmat k.- dīngızlar 238a/10
müşāhada k.- dīngızlar
260a/4
şabr k.- dīngızlar 251b/10
şükrsizlik k.- dīngızlar
290a/22
taḡşīr k.- dīngızlar 244a/14

yazuḡ k.- dīngızlar 269b/6
āmāda k.- duḡ 283b/3, 308a/9
ārāsta k.- duḡ 261b/20
asıḡ k.- duḡ 200a/9
‘atā k.- duḡ 253a/12, 306b/7
barakat k.- duḡ 281b/8
bayān k.- duḡ 282a/26,
283b/20, 303b/3
bérk k.- duḡ 297a/23
bīnā k.- duḡ 290b/17
ḡarḡ k.- duḡ 214a/6, 294b/24
girāmī k.- duḡ 290a/24,
290b/13
halāk k.- duḡ 205b/18, 304a/7
ḡarām k.- duḡ 280a/16
ḡükm k.- duḡ 215a/23,
228b/10, 264b/7, 269a/17
kifāyat k.- duḡ 266b/3
maḡfūf k.- duḡ 281b/10,
301a/14
maḡv k.- duḡ 283b/9
muḡḡali‘ k.- duḡ 299a/6
mihribān k.- duḡ 241a/6
muḡarrar k.- duḡ 304a/9
mükarrar k.- duḡ 286b/17,
293a/15
mümkin k.- duḡ 236a/27,
241a/7, 306b/6
paydā k.- duḡ 261b/19,
301a/15
saḡış k.- duḡ 190b/19

tafzīl k.- duḡ 207b/15
tevekkel k.- duḡ 215a/12
üstün k.- duḡ 265a/2
va'da k.- duḡ 289a/12
vaḥy k.- duḡ 204a/7, 215a/20,
224b/2, 280b/8, 291a/20
yaruḡ k.- duḡ 283b/17
yād k.- duḡ 230b/17, 255a/14,
265a/17, 305a/24
yoḡ k.- duḡ 283b/10, 283b/17
zāhir k.- duḡ 289a/4
biryān k.- ġan 227a/6
ḥikāyat k.- ġan 289a/19
muraşsa' k.- ġan 243a/9
müşla k.- ġan 281a/19
takya k.- ġan 297b/17,
304b/23
téşgük k.- ġan 307b/16
va'da k.- ġan 211b/4
yavuḡ k.- ġan 260b/12
yād k.- ġan 232b/24
cādülġ k.- ġanbız 261b/17
takya k.- ġan bolġay 205b/11
mütāba'at k.- ġan bolġaylar
222a/5
yaḥşılık k.- ġan bolġaysızlar
282b/14
āzurda k.- ġandın 226a/23
tamannā k.- ġandın 277a/12
ḡurbān k.- ġanınıḡ 185a/23
nisbat k.- ġanıḡız 226a/16
yamanlık k.- ġanıḡ 277a/2
'afv k.- ġay 189b/27
altun k.- ġay 288b/27
amīn k.- ġay 296b/27
aşar k.- ġay 263a/23
'azāb k.- ġay 183b/10,
191a/18, 196a/6, 198b/25
bay k.- ġay 194b/8
bayān k.- ġay 254b/25,
270b/10
bünyād k.- ġay 199b/13
cam' k.- ġay 245a/27
cavr k.- ġay 306b/21
da'vā k.- ġay 213a/7
daf' k.- ġay 242b/5
dalālat k.- ġay 195b/8,
218a/2, 220b/27, 224b/26,
239a/11, 300a/6
dāġ k.- ġay 187b/14
dāvarī k.- ġay 290a/23
du'ā k.- ġay 277a/4
égelik k.- ġay 209a/4
ġālib k.- ġay 187b/2
halāk k.- ġay 225a/26,
232b/7, 232b/9
ḡarakat k.- ġay 250a/12
ḡazar k.- ġay 221b/21
ḡāşıl k.- ġay 289b/26
ḡimāyat k.- ġay 240b/15
ḡükm k.- ġay 211b/12,
216b/17, 218b/11, 244a/16

h'āca k.- ğay 186a/24
 ısıĝ k.- ğay 187b/13
 i'āda k.- ğay 209a/20
 iftirā k.- ğay 206a/24
 ihtiyār k.- ğay 204a/6
 ihyā k.- ğay 248a/9
 ilzām k.- ğay 222a/17
 'işrat k.- ğay 202a/25
 kabūl k.- ğay 198a/24
 kaşd k.- ğay 237a/8
 kérek k.- ğay 286b/2
 kiŝāŝ k.- ğay 286a/5
 kifāyat k.- ğay 203b/18,
 206b/5
 köp k.- ğay 297b/11
 la'nat k.- ğay 187a/13
 lāzım k.- ğay 284a/21
 madadkārliĝ k.- ğay 209b/24
 ma'lūm k.- ğay 240b/8
 mansūh k.- ğay 187b/3
 maŝĝūl k.- ğay 261a/10
 mayl k.- ğay 201b/16
 mu'azzab k.- ğay 231a/12
 mu'āraza k.- ğay 214b/9
 muķarrar k.- ğay 215a/19
 müdārā k.- ğay 298b/13
 mükāfāt k.- ğay 204b/8
 müŝāhada k.- ğay 210a/26,
 222a/7
 mütāba'atını k.- ğay 206a/7
 nafaķa k.- ğay 220a/21
 nazār k.- ğay 210a/25,
 253b/19
 paydā k.- ğay 253b/7,
 282b/21
 raħmat k.- ğay 193b/20,
 232b/12, 283a/22, 305b/7
 rasvā k.- ğay 183b/11, 223a/13,
 230a/9
 sacda k.- ğay 250a/14
 sa'y k.- ğay 279b/7
 salām k.- ğay 246a/14,
 299a/27
 şarf k.- ğay 288a/9
 ŝābit k.- ğay 267a/7, 281a/3
 sitam k.- ğay 193b/13
 şatm k.- ğay 288a/15
 tabāh k.- ğay 201a/17
 tadārüki k.- ğay 245b/14
 tafāvut k.- ğay 279a/11
 taķarrub k.- ğay 205b/4
 takzīb k.- ğay 206a/25
 talaffuz k.- ğay 304a/15
 tanbīh k.- ğay 240b/9
 taşarruf k.- ğay 236a/27
 taŝdīķ k.- ğay 250a/21
 tavba k.- ğay 264a/1
 tügel k.- ğay 187a/24
 yaman k.- ğay 282b/20
 yār k.- ğay 224b/23
 yāriliĝ k.- ğay 188b/26,
 249b/11

yıraķ k.- ğay 294b/23
yok k.- ğay 288b/27
zarar k.- ğay 249b/13
asığ k.- ğay édi 217a/18
`amal k.- ğay érdük 269b/4
`azāb k.- ğaybız 198a/10,
227a/13, 306b/21
halāk k.- ğaybız 264a/21,
284a/22
maħv k.- ğaybız 293a/4
mütāba`at k.- ğaybız 252a/22
mütavaffā k.- ğaybız 210b/19
oĝrılıķ k.- ğaybız 245a/6
taşdıķ k.- ğaybız 291b/14
andīşa k.- ğaylar 276a/14
ārāyiş k.- ğaylar 215b/2
arıĝlıĝ k.- ğaylar 199b/6
bātıł k.- ğaylar 303b/17
bérk k.- ğaylar 278b/12
cam` k.- ğaylar 289b/25
cihād k.- ğaylar 195b/2
da`vat k.- ğaylar 271a/2
dalālat k.- ğaylar 283b/9
faryād k.- ğaylar 257a/11
fehm k.- ğaylar 183a/17,
254b/25
fidā k.- ğaylar 251a/11
ĝarkā k.- ğaylar 216a/20
halāk k.- ğaylar 282b/24
ħaml k.- ğaylar 195b/10
ħarc k.- ğaylar 196b/17
ħazar k.- ğaylar 247a/22,
288b/22
ħıla k.- ğaylar 233b/13
ħōşnūd k.- ğaylar 192b/5
ħükm k.- ğaylar 304b/20
iftirāħ k.- ğaylar 253b/5
`imārat k.- ğaylar 184a/6
i`tikād k.- ğaylar 279a/18
istidlāl k.- ğaylar 261b/22,
275a/12
istiĝfār k.- ğaylar 303b/11
istimā` k.- ğaylar 272b/20
īzā` k.- ğaylar 287a/15
ķazā k.- ğaylar 298b/4
ķiyām k.- ğaylar 260b/23
ķüfrān k.- ğaylar 271b/25
la`nat k.- ğaylar 263a/7
ma`lüm k.- ğaylar 240a/3
malāmat k.- ğaylar 286b/11
mihmānılıĝ k.- ğaylar 305b/14
muvāfik k.- ğaylar 188a/27
mübaşşir k.- ğaylar 205a/21
mükābara k.- ğaylar 209a/9
mülākāt k.- ğaylar 266a/13
müşāhada k.- ğaylar 205a/20
nafaka k.- ğaylar 192a/12
parhiz k.- ğaylar 201a/19
raĝbat k.- ğaylar 202a/17
rücü` k.- ğaylar 215a/21
sacda k.- ğaylar 295a/22
şarf k.- ğaylar 289b/26

sū'āl k.- ğaylar 286a/25,
298b/1
şükrlük k.- ğaylar 259a/21
tabarrā k.- ğaylar 268b/15
ta'aqqul k.- ğaylar 248a/24,
267b/22, 273a/18
ta'n k.- ğaylar 183a/18
ta'yin k.- ğaylar 207a/18
tafakkür k.- ğaylar 182b/18,
207b/17, 248a/16, 267b/13,
271a/10, 273b/14
taħakküm k.- ğaylar 293b/10
taħalluf k.- ğaylar 202a/15
tamannā k.- ğaylar 261a/7
tavba k.- ğaylar 193a/7,
227b/14
tāza k.- ğaylar 294a/21
tevekkel k.- ğaylar 190b/23,
242b/2, 256a/15
yaman k.- ğaylar 282b/22
yamanlıĝ k.- ğaylar 236b/18
yapukluk k.- ğaylar 277a/5
yād k.- ğaylar 266a/14,
267b/27
zāyıl k.- ğaylar 260a/10
āgāh k.- ğaymēn 305b/22
'ayblıĝ k.- ğaymēn 305b/26
ikrāh k.- ğaymēn 257a/23
kēngeş k.- ğaymēn 303a/15
kifāyat k.- ğaymēn 266a/23
muħālafat k.- ğaymēn 229b/4

sacda k.- ğaymēn 262b/26
taĝyir k.- ğaymēn 206a/9
artuĝ k.- ğaysēn 198b/8
'azāb k.- ğaysēn 306b/19
bayān k.- ğaysēn 272b/13
ĝarka k.- ğaysēn 305a/15
huvaydā k.- ğaysēn 271a/9
i'tirāf k.- ğaysēn 301b/16
iftirā k.- ğaysēn 291a/20
mayl k.- ğaysēn 190b/9,
291a/26
muħtaram k.- ğaysēn 291a/17
nafaka k.- ğaysēn 285a/18
ravān k.- ğaysēn 293b/3
şarf k.- ğaysēn 277a/18
uruş k.- ğaysēn 191b/10
yahşılıĝ k.- ğaysēn 277a/20
yaruk k.- ğaysēn 272b/13
yād k.- ğaysēn 244b/15,
287b/5
iftirā k.- ğaysız 280a/12
satīza k.- ğaysız 222b/15
fehm k.- ğaysızlar 233a/17
ifsād k.- ğaysızlar 282a/27
kıyās k.- ğaysızlar 274a/26
ma'aş k.- ğaysızlar 277b/15
ta'ammül k.- ğaysızlar 297a/3
ta'aqqul k.- ğaysızlar 275a/16
'afv k.- ĝıl 217b/11, 265b/13
'amal k.- ĝıl 247b/19
'arz k.- ĝıl 284a/11
āşkāra k.- ĝıl 266a/18

du'ā kı.- ğıl 285b/8
 ilzām kı.- ğıl 250b/3
 şabr kı.- ğıl 224b/4, 232a/25
 sū'al kı.- ğıl 244a/24
 sū'al kı.- ğıl 294b/17
 şirket kı.- ğıl 289b/25
 ta'zīm kı.- ğıl 295b/26
 tavāzu' kı.- ğıl 266a/4
 yād kı.- ğıl 300a/3
 ravşan kı.- ğuçıdur 233a/13
 zulm kı.- ğuçılar 185a/2
 halāk kı.- ğuçısız 288b/23
 afsūs kı.- ğumızdur 223a/11
 harāb kı.- ğumızdur 296b/10
 şabr kı.- ğumızdur 256a/18
 sū'al kı.- ğumızdur 266a/15
 ifsād kı.- ğuġızdurlar 282b/3
 'azīz kı.- ğusıdur 213a/2
 halāk kı.- ğusıdur 284a/17,
 289a/13
 himāyat kı.- ğusıdur 265b/6
 hüküm kı.- ğusıdur 212b/4,
 280b/26
 icābat kı.- ğusıdur 259b/4
 ihāta kı.- ğusıdur 219b/25
 manşür kı.- ğusıdur 260b/3
 şafā'at kı.- ğusıdur 257a/21
 tügel kı.- ğusıdur 233b/18
 ilkāsını kı.- ğusıdurlar
 196b/26
 şafā'at kı.- ğusıdurlar 209b/11
 'arz kı.- ğusı dururlar 221a/18
 pāra kı.- ġıy 199b/26
 sacda kı.- ġıy 302b/25
 şādlık kı.- ġıy 212a/1
 adā kı.- ġıy 213b/20
 'amal kı.- ġıy 198b/15,
 230a/7, 232b/25
 'avad kı.- ġıy 256a/21
 'azīmat kı.- ġıy 213b/16
 bahralıġ kı.- ġıy 229a/4
 cihād kı.- ġıy 188b/14,
 189b/12, 196a/14
 év kı.- ġıy 273a/21
 ġāyib kı.- ġıy 234a/14
 hazar kı.- ġıy 228a/27
 hālī kı.- ġıy 182b/10
 hoşnüd kı.- ġıy 275b/25
 'ibādat kı.- ġıy 200a/6,
 201a/26
 icābat kı.- ġıy 288a/3,
 288a/6
 istiġfār kı.- ġıy 224b/20
 istihzā kı.- ġıy 192b/19
 işler kı.- ġıy 186b/3
 malāmat kı.- ġıy 257b/1
 maşġulluġ kı.- ġıy 183b/8
 mu'āraza kı.- ġıy 220b/11
 müşla kı.- ġıy 281a/23

nafaqa k.- ینگیزلار 191a/6,
258a/25
sacda k.- ینگیزلار 252a/17,
289b/9
sū'āl k.- ینگیزلار 233a/15
seyr k.- ینگیزلار 181b/23
şükr k.- ینگیزلار 280a/2
tafaḥḥuṣ k.- ینگیزلار 244b/24
tamām k.- ینگیزلار 182a/21
tark k.- ینگیزلار 228a/12
tavba k.- ینگیزلار 218b/25
tevekkel k.- ینگیزلار 215a/5
'uḳūbat k.- ینگیزلار 281a/21
uruş k.- ینگیزلار 183a/21,
183b/9, 188a/10
vafā k.- ینگیزلار 277a/23,
277a/27, 286a/13
vaşf k.- ینگیزلار 252b/21
yaḥşılıḳ k.- ینگیزلار 284b/25
yād k.- ینگیزلار 255a/16,
255a/24, 268b/2, 282a/23
zaḥīra k.- ینگیزلار 240a/7
tahiyyasını k.- ینگیزلار 189b/13
adā k.- ıp 219a/23
āğāz k.- ıp 195a/9
'aks-pazīr k.- ıp 200a/19
arığ k.- ıp 217b/4
āşiyāna k.- ıp 189a/8
'azl k.- ıp 241a/4
biryān k.- ıp 307a/9

cam' k.- ıp 304a/11
dāḥıl k.- ıp 282a/4
hicrat k.- ıp 197b/20
iḥtiyār k.- ıp 279a/9
imāmatlık k.- ıp 281b/22
ḳabūl k.- ıp 238a/26, 242a/19,
298b/18
ḳaṭ' k.- ıp 281b/26
muḥayyā k.- ıp 245b/14
muḳarrar k.- ıp 241a/2
murattab k.- ıp 223a/16
mūḥkam k.- ıp 235a/12
mūlākāt k.- ıp 219a/13,
292b/18
mūşāhada k.- ıp 187a/9,
226b/14
mūtāba'atın k.- ıp 232b/5
mūtāba'atını k.- ıp 223a/6
naẓar k.- ıp 308b/4
salām k.- ıp 205a/21, 281b/24
şābit k.- ıp 279a/7
ta'ḥīr k.- ıp 248b/15
tafarrūcini k.- ıp 246a/11
taḥlīl k.- ıp 297b/21
tartīb k.- ıp 202a/22
tavassul k.- ıp 296b/20
üstünlük k.- ıp 283a/19
vaḳf k.- ıp 203b/11
yaraḳ k.- ıp 304a/17
zabt k.- ıp 302b/22
zāyi' k.- ıp 279a/26

va'da k.- ip édi 201a/8
 harc k.- ip érdi 302a/2
 ma'lûm k.- ip érdi 215b/15
 mayl k.- ip érdi 201b/19
 müşâhada k.- ip érdi 260a/25
 namâz k.- ip érdi 195b/25
 sũ'al k.- ip érdi 233a/14
 va'da k.- ip érdi 200b/27
 'âdat k.- ip érdiler 214a/16
 'ahd k.- ip érdiler 182a/17
 paymâna k.- ip érdiler
 243a/10
 va'da k.- ip érdiler 194b/22,
 210a/3
 âmâda k.- ipbız 300b/18
 cavr k.- ipbız 217b/11
 gâfil k.- ipbız 300b/10,
 300b/8
 halâk k.- ipbız 284a/27
 huvaydâ k.- ipbız 283b/20
 hüküm k.- ipbız 289a/6
 ilzâm k.- ipbız 283b/21
 kazâ k.- ipbız 264a/22
 lâzım k.- ipbız 283b/22
 vahy k.- ipbız 252a/15,
 291a/20, 293a/3
 'afv k.- ipdur 246a/6
 ağır k.- ipdur 235b/21
 âsân k.- ipdur 235b/9
 bayân k.- ipdur 231a/1
 cädüçilîg k.- ipdur 261b/18
 cihâd k.- ipdur 184b/2
 farz k.- ipdur 192a/14
 gâfil k.- ipdur 220a/7
 halk k.- ipdur 226a/19
 harâm k.- ipdur 186b/7,
 188b/1, 286a/1
 hüküm k.- ipdur 257b/15
 in'am k.- ipdur 255a/17
 isti'âra k.- ipdur 279b/14,
 283b/26
 kabûl k.- ipdur 257b/6
 köp k.- ipdur 295b/10
 muqarrar k.- ipdur 248b/14,
 250b/19, 268a/9, 294a/26
 munkatı' k.- ipdur 255b/14
 oğrılık k.- ipdur 243b/12
 paydâ k.- ipdur 268a/10
 sitam k.- ipdur 211b/6
 ta'yîn k.- ipdur 268a/10
 tağlîb k.- ipdur 289b/19
 tarcima k.- ipdur 254b/27
 taşhîh k.- ipdur 236a/16
 taşbîh k.- ipdur 221b/16,
 262a/13, 300b/19
 tayyâr k.- ipdur 196a/23,
 222b/7
 'ukûbat k.- ipdur 281a/21
 üstüvâr k.- ipdur 218b/18
 va'da k.- ipdur 270b/8
 vahy k.- ipdur 300a/18
 yahşılık k.- ipdur 246a/27
 yırağ k.- ipdur 193a/20

‘ādat қ.- іpdurlar 198a/6
‘amal қ.- іpdurlar 216a/21
dīvāna қ.- іpdurlar 225a/5
farқ қ.- іpdurlar 263a/16
ҳaml қ.- іpdurlar 265a/27
ҳālī қ.- іpdurlar 187b/16
ҳılāf қ.- іpdurlar 306b/4
ҳıyra қ.- іpdurlar 261b/15
ih̄tilāf қ.- іpdurlar 281b/14,
307a/24
ih̄tiyār қ.- іpdurlar 221b/9
ma’lūm қ.- іpdurlar 295a/19
makr қ.- іpdurlar 271a/12
mūshā қ.- іpdurlar 281a/22
naql қ.- іpdurlar 260b/7,
281a/1
sihr қ.- іpdurlar 287b/12
ta’vīl қ.- іpdurlar 289b/5
taqdīr қ.- іpdurlar 283b/22
‘ahd қ.- іpsızlar 235a/7
kasb қ.- іpsızlar 185a/9
tavba қ.- іpsızlar 245a/20
‘uqūbat қ.- іpsızlar 281a/22
‘ahd қ.- iptur 194b/15
ārāsta қ.- iptur 188b/3
istiġfār қ.- iptur 201a/3
rivāyat қ.- ipturlar 181b/8
astın қ.- ma 295b/17
h̄iṭāb қ.- ma 223a/2
muḥābāyī қ.- ma 194a/11
musallaṭ қ.- ma 215a/14
zāhir қ.- ma 233b/12
andīša қ.- madı 186a/3
daf’ қ.- madı 265b/9
h̄ılāf қ.- madı 260b/2
icābat қ.- madı 263a/9
istiġfār қ.- madı 195a/24
q̄abūl қ.- madı 189b/11
man’ қ.- madı 293b/15
parvāsın қ.- madı 199a/5
sacda қ.- madı 289b/10
vafā қ.- madı 193b/3
yād қ.- madı 246b/1
yārī қ.- madı 302a/9
zāhir қ.- madı 243b/16
zulm қ.- madı 270a/7
arqalığ қ.- madılar 182a/20
farmānbardārlıġ қ.- madılar
196a/3
fehm қ.- madılar 229b/25
icābat қ.- madılar 214b/23,
220b/8, 251a/8
ih̄tilāf қ.- madılar 216b/13
q̄abūl қ.- madılar 224b/17,
297a/1
şükr қ.- madılar 279b/13
ta’hīr қ.- madılar 217a/19
zāhir қ.- madılar 293b/12
h̄āzır қ.- madım 303a/14
h̄ıyānat қ.- madım 240b/7
nāla қ.- madıng 266b/13
sacda қ.- madıng 289b/11

darāṅḡ ḡ.- madīṅḡızlar 288a/7
ḡabūl ḡ.- madīṅḡızlar 225a/26
halāk ḡ.- maduḡ 261a/12
küç ḡ.- maduḡ 280a/18
manzil ḡ.- maduḡ 272b/14
ʿamal ḡ.- maḡay 308b/27
azlıḡ ḡ.- maḡay 293b/2
iltifāt ḡ.- maḡay 228b/2
iṣbāt ḡ.- maḡay 215a/10
isrāf ḡ.- maḡay 286a/5
ḡabūl ḡ.- maḡay 267a/6,
303b/22
ḡayḡuluḡ ḡ.- maḡay 212b/27
maṣala ḡ.- maḡay 286a/6
mayl ḡ.- maḡay 268a/15,
291a/27
muāḡaza ḡ.- maḡay 186a/13
muṣāḡabatlık ḡ.- maḡay
206a/19
mübtalā ḡ.- maḡay 242a/8
müṣāḡadasını ḡ.- maḡay
286a/17
pāra ḡ.- maḡay 277b/11
tanḡlatḡuḡı ḡ.- maḡay 196a/4
yazuḡ ḡ.- maḡay 245a/26
zāiʿ ḡ.- maḡay 245a/26
ziyān ḡ.- maḡay 250b/19
zūlm ḡ.- maḡay 210b/5
müḡkam ḡ.- maḡay érdük
291b/1
ḡaṣd ḡ.- maḡaybız 235a/7

mustaʿsal ḡ.- maḡaybız
289a/6
tevekkel ḡ.- maḡaybız
256a/16
az ḡ.- maḡaylar 220b/21
ciḡād ḡ.- maḡaylar 190a/9
ḡadr ḡ.- maḡaylar 242a/20
ḡaml ḡ.- maḡaylar 184b/15
istihzā ḡ.- maḡaylar 295b/16
ḡabūl ḡ.- maḡaylar 251a/12
kasb ḡ.- maḡaylar 280b/22
tanfir ḡ.- maḡaylar 195b/5
yād ḡ.- maḡaylar 288a/16
farmānsızlıḡ ḡ.- maḡaymēn
305a/8
ʿuzr ḡ.- maḡaysızlar 244a/13
āṣkār ḡ.- maḡıl 295b/15
cahr ḡ.- maḡıl 295b/21
cidāl ḡ.- maḡıl 299b/21
halāk ḡ.- maḡıl 296b/1
iftitāḡ ḡ.- maḡıl 305a/10
iḡfā ḡ.- maḡıl 295b/21
iltifāt ḡ.- maḡıl 266a/19,
300b/5
isrāf ḡ.- maḡıl 285a/23,
285b/17
muāḡaza ḡ.- maḡıl 305a/19
muzāyaḡa ḡ.- maḡıl 305a/20
sūʿāl ḡ.- maḡıl 224a/14
yārılıḡ ḡ.- maḡıl 305b/5
taṣdīḡ ḡ.- maḡumdur 293a/26

iķāmat ķ.- maġumızdur
308a/22
taşdıķ ķ.- maġumızdur 197a/2
hılāf ķ.- maġunġdur 205b/2
az ķ.- maġusıdur 280b/7
muzāyaķa ķ.- maġusıdur
242a/15
sūd ķ.- maġusıdur 308a/9
cihād ķ.- maķdın 185a/13
mayl ķ.- maņġız 232a/9
az ķ.- maņġızlar 229a/1,
229a/11
halāk ķ.- maņġızlar 227b/25
ķan ķ.- maņġızlar 294b/13
malāmat ķ.- maņġızlar
257a/26
mayl ķ.- maņġızlar 232a/4
mu'āvanat ķ.- maņġızlar
232a/6
radd ķ.- maņġızlar 217b/13
rasvā ķ.- maņġızlar 228a/13,
264b/14
sitam ķ.- maņġızlar 188a/6
şak ķ.- maņġızlar 231b/2
şarmanda ķ.- maņġızlar
264b/15
taşarruf ķ.- maņġızlar
286a/10
uruş ķ.- maņġızlar 195b/15
artuķ ķ.- mas 273b/25

asıġ ķ.- mas 276a/16
cavr ķ.- mas 302b/23
daf' ķ.- mas 218a/3
daf'ını ķ.- mas 242a/27
'azāb ķ.- mas 256a/2
fāyida ķ.- mas 211a/11,
240b/1
fehm ķ.- mas 196a/18, 287a/8
hılāf ķ.- mas 252b/13
istidlāl ķ.- mas 267a/9
izhār ķ.- mas 210a/10
ķabūl ķ.- mas 273a/9,
308b/27
kiķāyat ķ.- mas 274b/21
mūşāhada ķ.- mas 291a/15
nazar ķ.- mas 253b/20
niyāzsız ķ.- mas 209b/9
salb ķ.- mas 210b/5
şerik ķ.- mas 300a/17
taġyir ķ.- mas 249b/5
taķviyat ķ.- mas 214b/17
tavba ķ.- mas 198b/15
yoķ ķ.- mas 293a/6
zāyi' ķ.- mas 232a/26
ziyān ķ.- mas 275b/17
'ayb ķ.- mas édi 270a/15
sū'ālnı ķ.- mas édi 224a/9
zāhir ķ.- mas édi 244b/13
az ķ.- mas érdi 301a/16
éski ķ.- mas érdi 297b/22
fikr ķ.- mas érdiler 289b/1
i'tibār ķ.- mas érdiler 256a/8

taqşir q.- mas érdiler 288a/10
uruş q.- mas érdiler 188a/14
harām q.- mas érdük 270a/13
müvakkili q.- masa érdi
249b/1
sacda q.- masalar 271a/25
hük m q.- masam 222b/9
nisbat q.- masanğızlar
245b/19
yārī q.- masanğızlar 189a/24
bātil q.- masbız 241a/9
fehm q.- masbız 229b/23
halāk q.- masbız 227b/8
ilzām q.- masbız 222a/15
istiğfār q.- masbız 201a/3
maħrūm q.- masbız 284b/13
taşdıq q.- masbız 293a/27,
293b/8
zāyi' q.- masbız 300b/27
sūd q.- masdur 197a/24
tabāh q.- masdur 202b/8
sipās-dārliğ q.- masdurlar
239a/5
tavba q.- masdurlar 198b/11
hılāf q.- maslar 273b/17
icābat q.- maslar 250a/7,
303a/24
qabūl q.- maslar 186b/8,
275b/27
qaṭ' q.- maslar 202b/11,
202b/12

mütāba'at q.- maslar 213a/11
nafaqa q.- maslar 187b/10,
191a/13, 202b/9
sipās-dārliğ q.- maslar
212a/23
ta'ammül q.- maslar 217b/27,
234a/18
tafakkür q.- maslar 303b/23
taşdıq q.- maslar 278b/26
tavba q.- maslar 203a/22
fikrī q.- maslar érdiler 248b/6
andişa q.- masmén 225a/11
arığ q.- masmén 240b/12
daf' q.- masmén 242a/26
iftirā q.- masmén 206a/23
mütāba'at q.- masmén
206a/10
ortaq q.- masmén 301b/12
zāyi' q.- masmén 240b/26
ihāta q.- massén 305a/6
cür'at q.- massızlar 274b/1
fehm q.- massızlar 224b/16
ma'lūm q.- massızlar 237b/26
mutāba'at q.- massızlar
287b/11
tacvīz q.- massızlar 274a/7
ta'aqqul q.- massızlar
247a/24
uruş q.- massızlar 183a/22
yād q.- massızlar 184a/2,
268b/2

katıklık k.- masunlar 288a/13
 haşr k.- may 302b/12
 paydā k.- maydur érdük
 307a/5
 kopuş k.- maydurlar 197b/1
 yaşılık k.- maydurmén
 282b/17
 'amal k.- sa 306b/24
 āşkāra k.- sa 249a/20
 farmānsızlıg k.- sa 259a/2
 harc k.- sa 285a/25
 hılāf k.- sa 192b/10
 hük m k.- sa 294a/4, 294a/5
 iktizā k.- sa 285b/21
 iltizām k.- sa 285a/27
 irāda k.- sa 277b/20
 katıklık k.- sa 288a/16
 mayl k.- sa 297b/24
 mütāba'at k.- sa 289b/18
 mütāba'atını k.- sa 197b/26
 oğrılık k.- sa 243b/12
 şabr k.- sa 245a/26
 sitam k.- sa 217b/11
 ta'cıl k.- sa 205a/25
 tevekkel k.- sa 225a/19
 tulū' k.- sa 297b/23
 zuhūr k.- sa 292a/22
 istidlāl k.- sa bolur 185b/19,
 198a/26
 istişmām k.- sa bolur 292b/20
 dānā k.- sa édi 206a/14
 kırā'at k.- sa édi 295b/14
 şabr k.- sa édi 305b/8
 'afv k.- sağ 193a/6
 badal k.- sağ 278b/6
 in'ām k.- sağ 292b/3
 kabül k.- sağ 205b/1
 ta'hîr k.- sağ 219b/19
 binā k.- salar 199b/15
 cidāl k.- salar 299b/21
 işrār k.- salar 198b/25
 ittifāk k.- salar 293a/9
 müşāhada k.- salar 261b/16
 şarf k.- salar 285a/25
 şerik k.- salar 274a/5
 ta'vîl k.- salar 233a/22
 takzîb k.- salar 210a/14
 tavba k.- salar 194b/2
 farmānsızlıg k.- sam 226a/13
 la'nat k.- sam 205b/3
 maşgûl k.- sam 249b/21
 muhālafat k.- sam 305b/6
 rāst k.- sam 262b/21
 sū'āl k.- sam 305b/3
 mütāba'at k.- saṅg 253a/22
 nazar k.- saṅg 298a/16
 sa'y k.- saṅg 270a/27
 sū'allar k.- saṅg 209a/8
 ta'hîr k.- saṅg 289b/14
 yırağ k.- saṅg 300b/2
 mayl k.- saṅg ér di 291b/4
 şabr k.- saṅgız 281a/23
 tavba k.- saṅgız 283a/21

‘uḳūbat ḳ.- saṅgız 281a/20
yaḥşılık ḳ.- saṅgız 282b/14
mu‘āmala ḳ.- saṅgızlar
286a/11
nafaḳa ḳ.- saṅgızlar 191a/7
şükr ḳ.- saṅgızlar 255a/25,
255b/2, 255b/1
şükrsizliḡ ḳ.- saṅgızlar
255b/6
taḳşir ḳ.- saṅgızlar 268b/5
taşarruf ḳ.- saṅgızlar 294b/2
yamanlık ḳ.- saṅgızlar
282b/15
salām ḳ.- sun 246a/15
du‘ā ḳ.- sunlar 288a/14
‘adl ḳ.- ur 191b/3
‘afv ḳ.- ur 279b/4
āmāda ḳ.- ur 254a/18
‘amal ḳ.- ur 292b/9
amr ḳ.- ur 186b/2
āmurziş ḳ.- ur 197b/15
artuḳ ḳ.- ur 249a/11, 295b/1
āsān ḳ.- ur 290a/9
āşkāra ḳ.- ur 249a/23
‘atā ḳ.- ur 208a/26
‘ayb ḳ.- ur 191b/4
az ḳ.- ur 254a/2
‘azāb ḳ.- ur 188b/21, 194b/3,
269a/22, 288a/22, 288a/24,
306b/23
‘aziz ḳ.- ur 189a/22

badal ḳ.- ur 260b/7
baḥş ḳ.- ur 267a/7
başt ḳ.- ur 219b/3
bayān ḳ.- ur 204b/23, 248a/5,
257b/18, 274b/16
bayānını ḳ.- ur 187a/27,
191b/22, 200b/1, 201b/2
biryān ḳ.- ur 300b/24
cidāl ḳ.- ur 279b/6
da‘vat ḳ.- ur 208a/12
dalālat ḳ.- ur 237a/22, 287a/3
dōstluḡ ḳ.- ur 272b/11
du‘ā ḳ.- ur 197b/15, 283b/4
fażl ḳ.- ur 186a/9
fānī ḳ.- ur 301b/15
ḡaḡab ḳ.- ur 217b/26
halāk ḳ.- ur 188b/22, 249b/20
ḡarakat ḳ.- ur 248a/3
ḡarc ḳ.- ur 274b/7
ḡıḡāb ḳ.- ur 194a/3
ḡisāb ḳ.- ur 254a/14
ḡükm ḳ.- ur 244a/17, 254a/12
ḡvār ḳ.- ur 189a/23
ıtlāk ḳ.- ur 295b/9
icābat ḳ.- ur 250a/6
iftirā ḳ.- ur 278b/5, 297b/6
ihdāşını ḳ.- ur 248a/6
ihḡilāf ḳ.- ur 270b/11
iḡbāl ḳ.- ur 234a/15
‘ilāc ḳ.- ur 273b/11
ilgerilik ḳ.- ur 230a/26
‘imārat ḳ.- ur 184a/14

imtihān қ.- ur 254a/27
 inkār қ.- ur 253a/16
 irdāf қ.- ur 204b/9
 irāda қ.- ur 251b/19
 işbāt қ.- ur 253b/15, 253b/21,
 253b/22, 253b/25, 303a/1
 istiġfār қ.- ur 201a/4
 `itāb қ.- ur 286b/12
 īzā' қ.- ur 300a/23
 қабұл қ.- ur 192a/22,
 198b/12, 198b/13, 202b/17,
 280a/24
 қабз қ.- ur 219b/4
 karāmat қ.- ur 208a/24
 қағ' қ.- ur 204b/19
 қайғулуқ қ.- ur 190b/16
 kéng қ.- ur 251b/18, 285b/20
 қызғанçlıġ қ.- ur 258b/19
 kötermeklik қ.- ur 271a/21
 küfrān қ.- ur 258b/18
 mab`ūs қ.- ur 271a/1
 maḥv қ.- ur 232a/21,
 253b/10, 253b/12, 253b/14,
 253b/16, 253b/20, 253b/22,
 253b/25, 254a/2
 malāmat қ.- ur 279b/6
 mufaşşal қ.- ur 248a/6
 mużtarıb қ.- ur 226a/10
 mücādala қ.- ur 267a/9,
 301a/26
 mükarram қ.- ur 208b/1
 müşāhada қ.- ur 291b/24
 nafaқа қ.- ur 197b/6, 274b/6
 naķı қ.- ur 303a/17
 naķl қ.- ur 181b/8, 191b/11,
 191b/21, 199b/2, 200a/3,
 224a/27, 230b/25, 231b/24,
 238a/4, 239b/4, 247a/17,
 247b/7, 249a/13, 249b/1,
 249b/17, 252a/3, 253b/19,
 253b/21, 255b/1, 255b/15,
 260a/11, 264b/23, 282b/16,
 283b/14, 283b/23, 286b/25,
 287a/8, 289b/22, 291a/5,
 292a/4, 295b/27, 299b/16,
 301a/4, 304b/20, 304b/21
 naşḥ қ.- ur 253b/16
 nıkūhiş қ.- ur 285b/2
 nüfūz қ.- ur 262b/17
 parhīz қ.- ur 294a/9
 paydā қ.- ur 277b/17
 pūf қ.- ur 187a/26
 raḥmat қ.- ur 288a/23
 rasvā қ.- ur 269a/22
 ravān қ.- ur 290a/6
 şabrsızlıġ қ.- ur 258b/19
 şabt қ.- ur 253b/20
 sacda қ.- ur 250a/17
 sa'y қ.- ur 284b/9
 sarzaniş қ.- ur 237b/25
 şābit қ.- ur 214b/18, 253b/10,
 254a/2, 257b/27

şıfat kı.- ur 201b/15
suhrıyyat kı.- ur 278b/4
şirkat kı.- ur 303a/12
şūrıda kı.- ur 226a/10
şükr kı.- ur 292b/8
tadbır kı.- ur 209a/8, 242b/11,
248a/4
ta'hır kı.- ur 259b/16
ta'sır kı.- ur 237a/27
taqdır kı.- ur 204a/25
taklîf kı.- ur 297b/5
tamahhudını kı.- ur 201a/16
tamām kı.- ur 275b/14
tamşıl kı.- ur 302a/13
tanbîh kı.- ur 213a/13
tanzîh kı.- ur 287a/2
tar kı.- ur 251b/19, 285b/20
targîb kı.- ur 211b/24
taşbîh kı.- ur 207b/18,
250b/24
tay kı.- ur 189b/9
ténglik kı.- ur 250b/9
un kı.- ur 262b/12
üstün kı.- ur 203b/19
vafâ kı.- ur 214b/20, 277b/16
vahy kı.- ur 218b/10, 308b/21
vaşf kı.- ur 221a/24, 250a/3,
280a/9
vasvasa kı.- ur 303a/11
yavuk kı.- ur 249b/16, 292a/4
yâd kı.- ur 233a/11, 264b/22
yok kı.- ur 256b/24
zâhir kı.- ur 252b/3
zâyıl kı.- ur 273b/11
zâyi' kı.- ur 277b/10
zuhûr kı.- ur 207a/20
zulm kı.- ur 258b/18
az kı.- ur édi 227b/8
cidâl kı.- ur édi 301b/8
da'vat kı.- ur édi 210b/24,
217b/1, 225b/13, 280b/10
dalâlat kı.- ur édi 275a/2
du'â kı.- ur édi 215b/19
huşûmat kı.- ur édi 303b/8
iş kı.- ur édi 227b/20
izhârın kı.- ur édi 223b/14
mücâdala kı.- ur édi 228a/22
müşâhada kı.- ur édi 221a/5,
302a/5
pâra pâra kı.- ur édi 225b/9
afsûs kı.- ur édiler 223a/9
'amal kı.- ur édiler 228a/6
talab kı.- ur édiler 286b/21
sang-sâr kı.- ur éduk 229b/27
daf'ını kı.- ur ékendür 237a/20
da'vat kı.- ur érđi 266a/17
istiğfâr kı.- ur érđi 201a/1
ta'n kı.- ur érđi 191b/12
'amal kı.- ur érdiler 202b/14,
278a/12
aşukmaqlıgını kı.- ur érdiler
248b/17

‘ayb k.- ur érdiler 253a/27,
302a/25
buzuqluğ k.- ur érdiler
276a/21
ġārat k.- ur érdiler 252b/11
ħamla k.- ur érdiler 185b/16
ħaṭā k.- ur érdiler 293b/18
iftirā k.- ur érdiler 221b/6
ihṭilāf k.- ur érdiler 280b/27
iṣbāt k.- ur érdiler 295b/23
istib‘ād k.- ur érdiler 288b/2
istihzā k.- ur érdiler 219b/27,
261b/4, 270a/10
iṣ k.- ur érdiler 305b/25
izdiħām k.- ur érdiler 259a/19
kasb k.- ur érdiler 195b/11,
205a/10, 265b/9
kāhilliġ k.- ur érdiler 188b/12
makr k.- ur érdiler 246b/21
mübāhāt k.- ur érdiler
302a/25
mütāba‘atını k.- ur érdiler
201b/15
nāla k.- ur érdiler 217b/5,
217b/8
öl k.- ur érdiler 201b/14
ṣak k.- ur érdiler 264b/1
ta‘accüb k.- ur érdiler
246a/11
taħaddī k.- ur érdiler 220b/10
tarci‘ k.- ur érdiler 184b/22
zūlm k.- ur érdiler 270a/8

‘amal k.- ur érđingizler
198b/20, 269b/7, 270a/3
ħilāf k.- ur érđingizler
269a/25
ṣerik k.- ur érđingizler 257b/3
ħavz k.- ur érdük 193a/2
nafaġa k.- ur érdük 265b/19
āmāda k.- urbız 284b/7
artuğ k.- urbız 282b/13
āṣkāra k.- urbız 259a/25
az k.- urbız 254a/9
‘azāb k.- urbız 193a/8
ħabar k.- urbız 207b/4
halāk k.- urbız 256a/23
ħarāb k.- urbız 284a/26
ħaṣr k.- urbız 294a/10, 294a/7,
302b/12
ħükm k.- urbız 295a/1
ihṭiyār k.- urbız 280b/17
iltimās k.- urbız 199a/13
ilzām k.- urbız 222a/15
imdad k.- urbız 284b/12
ħabül k.- urbız 278a/14
kıṣṣa k.- urbız 297a/20
köp k.- urbız 284a/22
madad k.- urbız 284b/13
malāmat k.- urbız 238a/16
mu‘azzab k.- urbız 303a/26
musallağ k.- urbız 217b/26,
282b/5
müstacāb k.- urbız 205b/1

ölüg kı.- urbız 262a/24
paydā kı.- urbız 303a/25
ravşan kı.- urbız 204b/22,
207b/16
salām kı.- urbız 227a/4,
264a/6
şābit kı.- urbız 232b/18
sākin kı.- urbız 256a/24
ta'zīm kı.- urbız 184a/4
vaḥy kı.- urbız 246b/19
yavukluk kı.- urbız 272a/8
yād kı.- urbız 205a/16
zāhir kı.- urbız 307b/26
'ahd kı.- urlar 183a/18
'amal kı.- urlar 235b/26
artuḡ kı.- urlar 270b/25
'arz kı.- urlar 302b/13
āşkāra kı.- urlar 219a/19,
268b/20
ayb kı.- urlar 195a/11,
195a/13
'azāb kı.- urlar 187b/18,
231a/13
āzurda kı.- urlar 192a/23,
192b/3
buzuḡluk kı.- urlar 251b/16
cidāl kı.- urlar 250a/2
cihād kı.- urlar 183b/22
cuftlıḡ kı.- urlar 223a/23
da'vat kı.- urlar 253a/23
dalālat kı.- urlar 247b/15
du'ā kı.- urlar 190a/1
fikrat kı.- urlar 247a/3
girāmī kı.- urlar 292a/10
halāk kı.- urlar 189b/25
ḥalāl kı.- urlar 188b/1
ḥarām kı.- urlar 188a/27
ḥavf kı.- urlar 251a/22
ḥālīş kı.- urlar 207a/20
ḥıṭāb kı.- urlar 291a/1
ḥōşnūd kı.- urlar 182b/27
ḥuşū' kı.- urlar 271a/26
ḥükm kı.- urlar 272a/19,
272b/1
ıtlāk kı.- urlar 196a/12
ıztırāb kı.- urlar 307b/23
iftirā kı.- urlar 209a/2, 213b/2,
280a/15
iḥtilāf kı.- urlar 206b/19
iḥtirā' kı.- urlar 217a/7
iḥtiyār kı.- urlar 185a/18
ilkā kı.- urlar 296a/17
inkār kı.- urlar 275b/18,
276b/15
işbāt kı.- urlar 186b/5
istiḡāşa kı.- urlar 303a/24
istihzā kı.- urlar 210a/21
isti'māl kı.- urlar 210b/7
işārat kı.- urlar 203a/24
işāratī kı.- urlar 203a/25
izḥārını kı.- urlar 211b/12
ḡabūl kı.- urlar 278b/3
ḡullar kı.- urlar 233a/5

maşharalık k.- urlar 195a/15
mücādala k.- urlar 303b/15
mütāba'at k.- urlar 213a/8
nafaqa k.- urlar 191a/14,
197b/13, 200a/12
naql k.- urlar 238a/8
nazar k.- urlar 203a/23
şabūrlıg k.- urlar 258a/4
sacda k.- urlar 187a/17,
250a/16, 250a/17, 271a/26,
271a/27, 271b/6
sang-sār k.- urlar 298b/16
sitam k.- urlar 184b/4, 207a/23,
210b/6
şafā'at k.- urlar 206b/5
ta'n k.- urlar 207a/2
ta'yīn k.- urlar 272a/4
tafakkür k.- urlar 275a/23
taḡarrub k.- urlar 288b/17
takzīb k.- urlar 210a/8,
292b/3
tavassul k.- urlar 288b/18
tavba k.- urlar 210a/13
tevekkel k.- urlar 270b/27
tilegin k.- urlar 248b/13
uruş k.- urlar 188a/12, 200b/1
va'da k.- urlar 278a/3
vafā k.- urlar 251a/18
vaḡy k.- urlar 220a/27
vasīla k.- urlar 197b/14
yaḡsılık k.- urlar 308a/18
zirā'at k.- urlar 267b/10
adā k.- urlar édi 192b/14,
217b/12
tayyār k.- urlar érdiler
190a/14
artuḡ k.- urmén 255b/1,
255b/2
bayān k.- urmén 221b/25
faryādī k.- urmén 243b/20
ḡükm k.- urmén 256a/26
ḡabül k.- urmén 238a/20
mayl k.- urmén 238a/20
niyyat k.- urmén 229b/9
saḡlavçılık k.- urmén 297a/9
şart k.- urmén 200a/6
şikāyat k.- urmén 244b/17
tanuḡ k.- urmén 225a/6
tevekkel k.- urmén 229b/8,
242a/6
yād k.- urmén 308a/2
yārīlıg k.- urmén 189a/24
bayān k.- urmız 183a/16
mu'āmala k.- urmız 205b/27
da'vat k.- ursén 189b/19,
303b/27
ḡırş k.- ursén 246b/24
istihzā k.- ursén 287a/25
raḡmat k.- ursén 259a/3
şabr k.- ursén 305a/5
ümīdsiz k.- ursén 263b/27
yād k.- ursén 295b/10
ḡavz k.- ursız 212a/26
suḡriyyat k.- ursız 223a/10

ʿamal kı.- ursızlar 205b/26,
207b/5
āşkāra kı.- ursızlar 268b/7
bérklik kı.- ursızlar 197a/5
h̄abar kı.- ursızlar 206b/10,
206b/7
h̄ükm kı.- ursızlar 209b/6
iftirā kı.- ursızlar 206a/23,
212a/18, 272a/7
ih̄tilāf kı.- ursızlar 277b/18
inkār kı.- ursızlar 274a/9
istihzā kı.- ursızlar 193a/4
kıızgānçlıđ kı.- ursızlar 294b/3
mayl kı.- ursızlar 188b/15
nālīş kı.- ursızlar 271b/21
şıfat kı.- ursızlar 235b/12,
243b/18
suḥriyyat kı.- ursızlar 298b/27
şerīk kı.- ursızlar 225a/8
tavba kı.- ursızlar 197a/5
vaşf kı.- ursızlar 247a/12
yazuğ kı.- ursızlar 222b/22

kılgıuı 1. yapan, kılan, eyleyen

kı. 206b/18
kı. bolđay 244a/22
kı.+ lar 234a/23, 236b/18,
264b/19
kı.+ lardur 222a/24
kı.+ larđa 198b/14
kı.+ larnıŋ 186a/13
kı.+ mén 300a/1

kı.+ sı 302a/23

2. yapan, eden; yardımcı fiil

ʿayb kı. 191b/12
ʿazāb kı. 296a/11
camʿ kı. 184b/9
dafʿ kı. 218a/27
h̄arakat kı. 268a/15, 268a/16
h̄ılāf kı. 260b/1
h̄ükm kı. 218b/20, 240b/25,
253a/21, 272a/23
ıısığ kı. 267a/12
iʿānat kı. 292a/20
kıabül kı. 198b/14, 202a/7
kıahr kı. 260b/10
malāmat kı. 237b/16
nāz kı. 220a/7
paydā kı. 246b/14, 270a/18
şabr kı. 305a/8
sacda kı. 295a/26, 295b/5
şafāʿat kı. 204a/26
şūrıda kı. 231b/12
şükr kı. 280b/1, 282a/23
tađyīr kı. 300a/20
taşarruf kı. 222b/19
tavba kı. 253b/15
zāhir kı. 261a/2
adā kı.+ dur 282a/25
āşkāra kı.+ dur 249a/21
cadal kı.+ dur 267a/6
h̄ükm kı.+ dur 183b/20,
186b/1, 192a/15, 197b/4,
198b/27, 200a/2

işārat қ.+ dur 215a/27
 sacda қ.+ dur 250a/23
 ‘uқūbat қ.+ dur 248b/26
 zāhir қ. + dur 192b/20
 ҳаракат қ. édi 268a/18
 sitam қ. édi 301b/2
 қабūl қ. émestūr 197a/15
 āh қ. érди 201a/14
 şabr қ.+ ğa 255a/15
 ta’ammūl қ.+ ğa 233a/13
 ‘āciz қ.+ lar 211b/4, 221a/26,
 222b/14, 271a/17
 ‘ahd қ.+ lar 182a/26
 daf’ қ.+ lar 257a/6
 ‘ibādat қ.+ lar 200b/11
 iftirā қ.+ lar 224b/11
 ihtilāf қ.+ lar 232b/11
 isrāf қ.+ lar 285a/26
 malāmat қ.+ lar 257a/18
 parhīz қ.+ lar 263b/12
 rūkū’ қ.+ lar 200b/14
 sacda қ.+ lar 200b/15,
 262b/23, 262b/26, 271a/23,
 271b/7
 sūcūd қ.+ lar 233b/8
 tavba қ.+ lar 198b/11,
 234a/16
 tevekkel қ.+ lar 242b/2
 yaḥşılıq қ.+ lar 285a/14
 yūklūg қ.+ lar 262a/16
 sacda қ.+ lar érdiler 246a/23
 ‘amal қ.+ larbız 232b/26
 talab қ.+ larbız 241b/19
 taşdıq қ.+ lardın 214b/8
 buzukluk қ.+ lardurlar
 307a/18
 küç қ.+ lardurlar 269b/2
 cavr қ.+ largā 292b/2
 isrāf қ.+ largā 205b/16
 yād қ.+ largā 232a/24
 yeñgil қ.+ largā 205a/25
 zulm қ.+ largā 190b/2
 ‘amal қ.+ largādur 191b/27
 ‘āciz қ.+ ları 182a/4
 sacda қ.+ ları 262b/24
 yalğan қ.+ ları 194b/24
 da’vā қ.+ larını 237b/25
 hūkm қ.+ larını 218b/12
 hıyānat қ.+ larnıñ 240b/9
 hūkm қ.+ larnıñ 224a/8,
 244a/16
 istihzā қ.+ larnıñ 266b/3
 takzīb қ.+ larnıñ 270a/25
 tavba қ.+ larnıñ 246a/4
 ‘amal қ.+ mén 230a/8
 tavba қ.+ nı 198a/24
 vafā қ.+ raq 200b/5
 cadal қ.+ raqdur 303b/7
 iftirā қ.+ sén 278b/8
 ‘azāb қ.+ sı 284a/20, 288b/24
 ‘imārat қ.+ sı 184a/7, 184a/8
 çāra қ.+ sı 244b/18
 icābat қ.+ sıdur 226a/2

	ķabŭl ķ.+ sıdur 192a/25		malāmat ķ.- ğan 285b/18
	rasvā ķ.+ sıdur 182a/5		sŭ`āl ķ.- ğan 286a/15
	tarbiyat ķ.+ sıġa 239a/17		va`da ķ.- ğan 263b/1, 282b/9
	`āciz ķ.+ sızlar 182a/14		malāmat ķ.- ğan bolġaysén
ķılıç	ķılıç		286b/10
	ķ. 194a/9, 275b/13, 283a/5		ħarām ķ.- ğanlarını 296b/8
	ķ.+ dur 186b/16		ikrāh ķ.- ğay 279a/15
	ķ.+ ını 249b/22	ķılm-	krş. ķılıl-
	ķ.+ larġa 278b/15		edilmek, yapılmak
	ķ.+ larıngız 183b/11		ķ.- ğay 238a/14
	ķ. urġuçı 227b/19		cādŭ ķ.- ğan 294b/19
	ķ. urmaķ 249b/25		va`da ķ.- ğan 211a/1
ķılıġ	tutum, davranış, eylem; huy		badal ķ.- ğay 260b/4
	ķ. 251a/9, 281a/5		ķabŭl ķ.- ğay 191a/10
	ķ.+ ıġa 276a/27		mŭtāba`at ķ.- ğay 209b/2
	ķ.+ lar 248a/26		vahy ķ.- ğay 206a/11
	ķ.+ larda 269b/16		iktifā ķ.- ıpdur 233a/24
	ķ.+ lardın 199b/10		ķabŭl ķ.- maġusıdur 191a/7
ķılıġlıġ	huylu, tabiatlı		yenġil ķ.- mas 276a/2
	ķ. 285a/6	ķılmaġlıġ	krş. ķılmaķlıġ
ķılıl-	krş. ķılm-		yapma, etme, eyleme
	edilmek, yapılmak		safar ķ.+ ķa 189b/24
	ķ.- dı 219b/7	ķılmaġuçı	etmeyen, eylemeyen
	ħŭkm ķ.- dı 239a/20		ķabŭl ķ.+ lar 268b/18
	icābat ķ.- dı 215b/18	ķılmaķ	1. yapmak, eylemek
	man` ķ.- dı 241b/27		ķ. 182b/13, 213a/8, 222a/8,
	vahy ķ.- dı 222b/22		230b/9, 231b/16, 234a/22,
	ķ.- ğan 262a/13, 295a/25		238a/21, 254b/24, 268b/1
	afsŭs ķ.- ğan 303b/20,		ķ.+ dın 229a/7
	308a/27		ķ.+ ı (ķılmaġı) 182a/24
	cādŭ ķ.- ğan 287b/12		ķ.+ ıda 195a/1
	la`nat ķ.- ğan 289a/24		ķ.+ ıdur (ķılmaġıdur)277a/17

ķ.+ ıġa (ķılmaġıġa) 276b/16
ķ.+ imnıġ (ķılmaġıġimnıġ)
222b/21

2. etmek, yapmak; yardımcı fiil

adab ķ. 237a/9
arıġ ķ. 224b/13
asİR ķ. 202b/5, 253a/2,
282b/9
'azāb ķ. 195b/27
āzād ķ. 256b/17, 308a/16,
192a/10
bazı ķ. 184b/7
bende ķ. 243b/8
da'vat ķ. 254b/2
ġarķ ķ. 290a/23
ġazāt ķ. 202b/5
halāk ķ. 301b/25
ħarāb ķ. 199b/26
ħarām ķ. 212a/17
ħazar ķ. 289a/10
ħāşıl ķ. 305b/25
ħāzır ķ. 296b/27
ħōşnūd ķ. 192b/9
i'tikād ķ. 231a/10
ķať ķ. 189b/21
madad ķ. 192a/8
maħzūz ķ. 192a/2
musaħħar ķ. 306b/8
nisbat ķ. 261a/17
şabr ķ. 305a/18, 305a/3
şabrlıġ ķ. 305b/3

sacda ķ. 271b/5
şarf ķ. 192a/7
sitam ķ. 216a/2
şükr ķ. 268b/6
taklif ķ. 198a/12
taşarruf ķ. 258b/8
vafā ķ. 201a/8, 270b/9
vaşf ķ. 256b/16
yaħşılıķ ķ. 277a/2
yavuş ķ. 257b/19
yād ķ. 212b/9
yārī ķ. 302a/10
yoķ ķ. 288b/24
arıġ ķ.+ da 243a/25
da'vāsı ķ.+ da 196b/3
fāħişa ķ.+ da 264b/15
ġālib ķ.+ da 252a/20
talaf ķ.+ da 285a/27
zāyi' ķ.+ da 285b/2
asİR ķ.+ dın 191a/24
'azāb ķ.+ dın 211b/5
vafā ķ.+ dın 286a/15
ārāyiş ķ.+ ı (ķılmaġı) 267a/25
āsān ķ.+ ı (ķılmaġı) 254b/4
bayān ķ.+ ı (ķılmaġı) 283b/20
farz ķ.+ ı (ķılmaġı) 192a/14
ħabar-dār ķ.+ ı (ķılmaġı)
298b/14
halāk ķ.+ ı (ķılmaġı) 282b/24
ħalāş ķ.+ ı (ķılmaġı) 244a/16
ħarāb ķ.+ ı (ķılmaġı) 284a/26
ħarām ķ.+ ı (ķılmaġı) 280a/18

nafağa kı.+ ı (kıлмаğı)
258a/26
sa'y kı.+ ı (kıлмаğı) 284b/10
salām kı.+ ı (kıлмаğı) 227a/4,
264a/6
ta'zīm kı.+ ı (kıлмаğı)
295b/26
va'da kı.+ ı (kıлмаğı) 270b/8
yağşılık kı.+ ı (kıлмаğı)
284b/25
yād kı.+ ı (kıлмаğı) 304b/9
zāhir kı.+ ı (kıлмаğı) 307b/27
hāşıl kı.+ ı édi (kıлмаğı)
284b/4
halāk kı.+ ıda (kıлмаğı)
303b/12
iclā' kı.+ ı érdi (kıлмаğı)
194a/21
'imārat kı.+ ığa (kıлмаğığa)
305b/20
kabūl kı.+ ığa (kıлмаğığa)
205a/26
maşharalık kı.+ ığa (kıлмаğığa)
195a/16
'uķūbat kı.+ ım (kıлмаğığım)
252b/16
nisbat kı.+ ım (kıлмаğığım)
226a/16
vahy kı.+ ımız (kıлмаğığımız)
233a/26
yārī kı.+ ımız (kıлмаğığımız)
247b/3

halāk kı.+ ımızda
(kıлмаğığımızda) 265a/5
yād kı.+ ımızdın
(kıлмаğığımızdın) 300b/9
yād kı.+ ını (kıлмаğığını)
239b/1
yād kı.+ ınıng (kıлмаğığınıng)
271a/9
sacda kı.+ ıngızlar
(kıлмаğığıngızlar) 246a/25
yārılığ kı.+ nı (kıлмаğığını)
304a/24
hiç kı.+ ı 190b/5
rasvā kı.+ ıngız 192b/19
artuķ kı.+ ığa 236a/19
ölçek kı.+ ığa 229a/1
şabr kı.+ ığa 306a/24
nikāh kı.+ ıların 267b/25
yeñgil kı.+ nı 276a/2
tevekkel kı.+ ınıng 190b/23

kıлмақlıғ krş. **kıлмағlıғ**

yapma, etme, eyleme
adā kı. 229a/3
şabr kı. 232a/27
hārāb kı.+ dur 199b/21
yazuķ kı.+ dur 193b/17

kılmamak yapmamak, etmemek

kı. 277a/15

kırā'at (Ar.) okuma

kı. 203b/9, 278a/27, 295b/13
kı.+ dın 278a/25

	ķ.+ ı 287a/15, 291b/22	263a/12, 263a/13, 280b/25,
	ķ.+ ını 278b/16, 295b/16	284b/1, 300b/21, 303b/1
	ķ.+ ınıŋ 265b/25	ķ. miŋdin 186a/8
	ķ. kılsa édi 295b/14	ķırķıncı kırkıncı
	ķ.+ nı koyğay 295b/15	ķ. 217b/13
ķıraķ	kenar, uç, kıyı	ķıřař (Ar.) bir suğluyu, başkasına
	ķ. 267b/4, 292b/6	yaptığı kőtölüęü kendisine
	ķ. bolur 292b/6	aynı biğimde uygulayarak
	ķ.+ ıda (ķıraęıda) 199b/14,	cezalandırma; kısas
	215b/25, 216a/3, 242b/15,	ķ. 286a/2
	245a/15, 304b/8, 306b/15	ķ.+ da 286a/9
	ķ.+ ıda édi (ķıraęıda édi)	ķ. kılgay 286a/5
	304a/26	ķıřařsız (Ar.) kısassız, kısas olmadan
	ķ.+ ığa (ķıraęıęa) 268a/12,	ķ. 305a/27
	305a/12	ķısķa kısa
	ķ.+ ındadur (ķıraęındadur)	ķ. 249a/9
	193b/25	ķısķalıę kısalık
	ķ.+ ını (ķıraęını) 232a/12,	ķ.+ ı 230b/26
	306b/1	ķıřm (Ar.) kısım, bölük, paręa
	ķ.+ ķa 216b/3, 223b/12,	ķ. 231b/18, 264b/22
	244a/9, 297b/10	ķ.+ dur 290b/5
	ķ.+ ları 235b/7	ķ. érdiler 229a/17
	ķ.+ larıdın 254a/9	ķ.+ larıda 276b/19
	ķ.+ larını 229a/10, 229a/24	ķıřmat (Ar.) talih, nasip
ķırķ	kırk	ķ. 207b/24, 273a/20
	ķ. 181b/11, 186a/8, 195a/3,	ķıřrak kısrak, dişi at
	201b/24, 206a/16, 206a/18,	ķ. 216a/4
	215b/21, 217a/23, 217b/16,	ķıřřa (Ar.) hikaye, rivayet, kısasa
	217b/5, 236a/7, 236b/5,	ķ. 224b/1, 233a/13, 233a/21,
	237b/16, 241a/7, 241b/2,	233a/24, 246b/26, 289a/19,
	244b/10, 245b/21, 253a/13,	299b/18

ķ.+ da 281b/18, 282b/24, 306a/25	ķ.+ ķa 285a/3
ķ.+ dın 237a/16, 297a/17	ķıstaķlıĝ sıkılmış, daralmış
ķ. ķılurbız 297a/20	ķ. 301a/21
ķ.+ lar 216b/20	ķıstal- bezmek, bıkmak, usanmak
ķ.+ lardın 233a/21, 247b/8	ķ.- ıp 188a/14, 238a/16
ķ.+ larıdın 303b/4	ķ.- ıpbız 307b/1
ķ.+ larını 246b/26	ķıstav krş. ķıstaķ
ķ.+ nı 185b/9, 233a/24, 237b/4, 295a/7	daralma, sıkılma, bezginlik
ķ.+ nıng 233a/19, 233a/24, 233b/1	ķ.+ ĝa 217a/21
ķ.+ sı 198b/21, 217a/20, 217b/19, 247b/6, 249b/4, 296b/12, 296b/15, 304b/7	ķıstavlıĝ darlık, geķim zorluĝu
ķ.+ sıda 233b/25, 247b/6, 292b/23, 307a/3	ķ. 207a/1
ķ.+ sıdadur 260a/11	ķıřlıĝ kışlık, kışa 6zgü
ķ.+ sıdın 246b/18, 300a/8	ķ. 273a/27
ķ.+ sıdur 304b/12	ķıtāl (Ar.) bir birini 6ldürme
ķ.+ sını 185a/23, 189a/23, 230b/4, 282a/8, 304a/7, 304b/9	ķ. 217b/24
ķ.+ sınıng 186b/19	ķıtmır Ashab-ı Kehf'in k6peĝinin adlarından biri
ķısta- sıkılmak, daralmak, usanmak	ķ. 298a/13, 299b/15
ķ.- sa 285a/2	ķıtmür Ashab-ı Kehf'in k6peĝinin adlarından biri
ķıstaĝlıĝ bezginlik, usanma	ķ. 298a/13
ķ. 201b/11	ķıvām (Ar.) kıvam, bir şeyin uygun zaman ve durumu
ķıstaķ krş. ķıstav	ķ.+ ı 262a/8
daralma, sıkılma, bezginlik	ķıyām (Ar.) ayaĝa kalkma, ayakta durma; durma
ķ. 201b/25	ķ. 268b/4, 283a/6, 300b/3
	ķ.+ ı 275a/6, 292a/15, 296b/5
	ķ.+ ıdın 266b/19
	ķ.+ ıĝa 266b/17
	ķ.+ ıĝaķa 248a/4
	ķ. ķılĝaylar 260b/22

ķ. ķorset 266a/18	ķ.+ dur 206a/13, 257a/20,
ķ. ķorseturbiz 184a/4	294a/27
ķ. ķorseturler 198a/5	ķ.+ ğa 197b/12
ķiyāmat (Ar.) kıyamet, hesap ğünü,	ķ.+ ğaça 197b/26, 259b/7,
mahşer	262b/4
ķ. 186b/4, 186b/6, 190a/12,	ķ.+ ķa 248b/15
190a/8, 194b/21, 197b/11,	ķ. ķünige 184a/16
203b/12, 205b/4, 210b/12,	ķ.+ nı 275a/7, 301b/4
212a/20, 216b/17, 219a/8,	ķ.+ nîng 210b/15
224a/27, 225b/15, 226b/6,	ķiyās (Ar.) karşılaştırma
229a/7, 230a/26, 230b/18,	ķ. 276b/4
230b/2, 247a/9, 248a/4,	ķ.+ ı 209b/8, 209b/9
248b/10, 251a/10, 252b/12,	ķ.+ ığa 186a/20
253a/5, 254a/19, 256a/26,	ķ. ķilğaysızlar 274a/26
256b/19, 259b/23, 260b/8,	ķ.+ lar 209b/8
261a/6, 263a/6, 265b/12,	ķ.+ nîng 276b/6
266b/17, 266b/19, 268b/15,	ķiyнал- zorlanmak, zor duruma
268b/27, 269a/22, 269b/21,	düşmek
270b/13, 272a/6, 272b/5,	ķ.- saŋğızlar 186a/24
275a/3, 275a/5, 275a/9,	ķıyr (Ar.) zift, katran
276a/1, 277b/17, 279a/27,	ķ. 223a/16
280a/14, 280b/26, 283b/27,	ķız kız
284a/1, 288a/6, 288b/24,	ķ. 272a/12, 272a/14, 272a/19,
289b/14, 292a/3, 294a/7,	285b/11
299a/8, 302a/10, 303b/19,	ķ.+ ğına 285b/12
304a/5, 306a/21, 307b/21,	ķ.+ mı 285b/11
307b/24, 307b/25, 308a/22,	ķ.+ lar 272a/10, 272a/8,
308b/23	272b/2, 274a/13, 286b/13
ķ. bolğay 294b/27	ķ.+ lardın 228a/11, 286b/14
ķ.+ da 195b/9, 197a/5,	ķ.+ largā 272a/21
198a/12, 204a/26, 207b/4,	ķ.+ ları 227b/10
248a/7, 299b/1, 306b/23	

ķ.+ larıdurlar 187a/12, 272a/9	ķ. 272a/13, 272a/16, 306a/8
ķ.+ larım 228a/8	ķızķanşlıđ krş. ķızđançlıđ , ķızđançlıķ
ķ.+ larımdurlar 264b/17	kıskançlıķ, cimrilik
ķ.+ larını 228a/10, 264b/18	ķ. 187b/9
ķ.+ larınığda 228a/15	ķi (F.) ki; bağlama edatı
ķ.+ larınığzını 255a/21	k. 184a/22, 186a/1, 187a/26, 189a/16, 212a/18, 253a/21
ķızđanç kıskanç, cimri	ķibr (Ar.) bōbūrlenme, kibir
ķ. 294b/7	k. 214a/24, 215a/1, 261b/4, 263b/10, 277a/8
ķızđançlıđ krş. ķızđançlıķ ,	k.+ ler 263b/5, 285b/27
ķızķanşlıđ	ķibriyā (Ar.) bōyūklūk, ululuk
kıskançlıķ, cimrilik,	k.+ sı 205a/20
kıskanma	ķiçig kōçūk
ķ. 194b/19, 207b/27, 276b/11, 277a/5	k. 186b/22, 188b/19, 195b/18, 202b/9, 217b/3, 223a/5, 234a/8, 237a/15, 241b/5, 243b/21, 248a/12, 273b/24, 287b/18, 297a/2, 302b/21, 305a/21, 306a/10
ķ.+ dın 285b/16	k.+ dūr 184b/16
ķ. kılır 258b/19	k. ērdim 285a/10
ķ. kılırsızlar 294b/3	k.+ i 228b/18
ķ.+ nı 253b/24	k.+ rek 188b/20, 212b/1, 308b/27
ķızđançlıđi (T.+F.) kıskanma,	ķiçiglik kōçūklūk
kıskançlıķ	k. 246a/26, 235a/4
ķ. 194b/18	k.+ i 250b/18
ķızđançlıķ krş. ķızđançlıđ , ķızķanşlıđ	ķifāf (Ar.) kefeleler, terazi gözleri
kıskançlıķ, cimrilik	k. 241a/14
ķ. 198b/7	k.+ ı 191b/25, 191b/26
ķızıl kırmızı, al	k.+ ığa 278a/18
ķ. 186a/5, 226b/13, 228b/15, 241a/2, 250a/1, 273b/2, 298a/11, 306b/16	
ķ. boldı 226b/2	
ķ. ēdi 298a/12	
ķızı (T.+F.) bir kıız	

kifāyat (Ar.) yetme, yeterli olma, yeterlilik k. 201b/27, 274b/22, 284b/12 k.+ dur 260b/20, 266a/5, 285b/16 k.+ ı 242b/2 k. kılduk 266b/3 k. kılgay 203b/18, 206b/5 k. kılgaymén 266a/23 k. kılmas 274b/21	182b/17, 182b/21, 182b/22, 182b/23, 182b/24, 182b/25, 182b/26, 182b/4, 182b/5, 183a/10, 183a/17, 183a/18, 183a/20, 183a/21, 183a/22, 183a/23, 183a/24, 183a/25, 183a/26, 183a/27, 183a/5, 183a/9, 183b/13, 183b/15, 183b/16, 183b/2, 183b/20, 183b/21, 183b/22, 183b/25, 183b/27, 183b/3, 183b/4,
kifāyatsız (Ar.+F.) yetersiz k. 234a/8	183b/5, 183b/7, 184a/1, 184a/11, 184a/12, 184a/14,
kilid (F.) anahtar, açar k.+ i 189a/26, 257a/12 k.+ idür 224b/7 k.+ lerini 241a/3	184a/18, 184a/2, 184a/20, 184a/21, 184a/22, 184a/27, 184a/3, 184a/5, 184a/6, 184a/7, 184a/8, 184a/9, 184b/1, 184b/11, 184b/12,
kilüs (Ar.) kilüs, bağırsaktan gelen ak kan k.+ қа 273a/2	184b/13, 184b/14, 184b/15, 184b/16, 184b/17, 184b/19, 184b/20, 184b/24, 184b/4,
kim I ki; bağlama edatı k. 181b/12, 181b/14, 181b/15, 181b/18, 181b/19, 181b/21, 181b/23, 181b/24, 181b/25, 181b/26, 181b/27, 181b/4, 181b/5, 181b/6, 181b/8, 181b/9, 182a/1, 182a/10, 182a/13, 182a/14, 182a/17, 182a/2, 182a/22, 182a/24, 182a/26, 182a/27, 182a/3, 182a/4, 182a/5, 182a/9, 182b/1, 182b/11, 182b/13, 182b/14, 182b/15, 182b/16,	184b/5, 184b/9, 185a/10, 185a/11, 185a/16, 185a/17, 185a/18, 185a/2, 185a/20, 185a/22, 185a/25, 185a/26, 185a/6, 185a/7, 185a/9, 185b/1, 185b/12, 185b/13, 185b/14, 185b/18, 185b/19, 185b/20, 185b/21, 185b/22, 185b/23, 185b/24, 185b/26, 185b/27, 185b/4, 185b/5, 185b/9, 186a/1, 186a/11,

186a/13, 186a/16, 186a/17,
186a/18, 186a/19, 186a/22,
186a/23, 186a/24, 186a/25,
186a/27, 186a/4, 186a/6,
186b/1, 186b/10, 186b/12,
186b/14, 186b/15, 186b/16,
186b/17, 186b/18, 186b/20,
186b/23, 186b/26, 186b/27,
186b/3, 186b/4, 186b/5,
186b/8, 186b/9, 187a/1,
187a/10, 187a/12, 187a/13,
187a/17, 187a/18, 187a/19,
187a/2, 187a/20, 187a/21,
187a/22, 187a/23, 187a/24,
187a/26, 187a/27, 187a/3,
187a/4, 187a/5, 187a/8,
187b/1, 187b/11, 187b/12,
187b/13, 187b/15, 187b/16,
187b/17, 187b/18, 187b/2,
187b/21, 187b/22, 187b/4,
187b/5, 187b/6, 187b/7,
187b/9, 188a/1, 188a/12,
188a/13, 188a/15, 188a/17,
188a/18, 188a/20, 188a/21,
188a/22, 188a/24, 188a/26,
188a/3, 188a/7, 188a/9,
188b/1, 188b/10, 188b/12,
188b/13, 188b/14, 188b/20,
188b/21, 188b/23, 188b/24,
188b/26, 188b/27, 188b/5,
188b/6, 188b/7, 188b/8,
189a/1, 189a/11, 189a/13,
189a/14, 189a/15, 189a/18,
189a/2, 189a/2, 189a/20,
189a/23, 189a/25, 189b/1,
189b/11, 189b/12, 189b/14,
189b/15, 189b/18, 189b/21,
189b/22, 189b/23, 189b/26,
189b/3, 189b/4, 189b/5,
189b/6, 189b/7, 189b/8,
189b/9, 190a/1, 190a/10,
190a/11, 190a/15, 190a/17,
190a/19, 190a/2, 190a/21,
190a/22, 190a/23, 190a/3,
190a/5, 190a/6, 190a/8,
190a/9, 190b/1, 190b/10,
190b/11, 190b/12, 190b/13,
190b/14, 190b/18, 190b/23,
190b/25, 190b/26, 190b/27,
190b/3, 190b/4, 190b/7,
190b/8, 190b/9, 191a/10,
191a/14, 191a/15, 191a/16,
191a/17, 191a/18, 191a/2,
191a/22, 191a/24, 191a/25,
191a/26, 191a/27, 191a/3,
191a/4, 191a/5, 191a/6,
191a/8, 191b/1, 191b/10,
191b/11, 191b/12, 191b/13,
191b/17, 191b/19, 191b/2,
191b/20, 191b/21, 191b/22,
191b/23, 191b/24, 191b/25,
191b/26, 191b/27, 191b/3,
191b/5, 191b/6, 191b/8,
191b/9, 192a/10, 192a/11,

192a/12, 192a/13, 192a/15,
192a/16, 192a/18, 192a/20,
192a/22, 192a/23, 192a/24,
192a/25, 192a/26, 192a/27,
192a/3, 192a/6, 192a/8,
192a/9, 192b/1, 192b/10,
192b/11, 192b/12, 192b/13,
192b/14, 192b/15, 192b/16,
192b/17, 192b/18, 192b/19,
192b/20, 192b/21, 192b/23,
192b/24, 192b/25, 192b/26,
192b/27, 192b/3, 192b/5,
192b/6, 192b/7, 193a/1,
193a/10, 193a/12, 193a/13,
193a/15, 193a/16, 193a/2,
193a/20, 193a/21, 193a/22,
193a/27, 193a/4, 193a/5,
193a/6, 193a/7, 193a/9,
193b/1, 193b/10, 193b/13,
193b/14, 193b/16, 193b/17,
193b/20, 193b/22, 193b/24,
193b/25, 193b/27, 193b/3,
193b/4, 193b/5, 193b/6,
193b/7, 193b/8, 193b/9,
194a/12, 194a/14, 194a/16,
194a/17, 194a/18, 194a/2,
194a/20, 194a/21, 194a/23,
194a/26, 194a/3, 194a/4,
194a/5, 194a/6, 194a/7,
194a/8, 194b/1, 194b/10,
194b/13, 194b/14, 194b/15,
194b/16, 194b/17, 194b/21,
194b/22, 194b/23, 194b/24,
194b/25, 194b/26, 194b/27,
194b/5, 194b/6, 194b/7,
194b/8, 195a/10, 195a/11,
195a/13, 195a/14, 195a/17,
195a/19, 195a/20, 195a/21,
195a/22, 195a/23, 195a/24,
195a/25, 195a/8, 195b/11,
195b/13, 195b/18, 195b/2,
195b/20, 195b/21, 195b/23,
195b/25, 195b/26, 195b/27,
195b/5, 195b/7, 195b/8,
195b/9, 196a/10, 196a/12,
196a/13, 196a/16, 196a/18,
196a/19, 196a/2, 196a/20,
196a/23, 196a/27, 196a/3,
196a/4, 196a/6, 196a/7,
196b/1, 196b/10, 196b/11,
196b/12, 196b/14, 196b/16,
196b/19, 196b/2, 196b/20,
196b/21, 196b/22, 196b/23,
196b/25, 196b/4, 196b/7,
197a/1, 197a/10, 197a/11,
197a/12, 197a/14, 197a/15,
197a/17, 197a/19, 197a/2,
197a/21, 197a/23, 197a/24,
197a/3, 197a/5, 197a/6,
197a/7, 197a/9, 197b/1,
197b/10, 197b/12, 197b/14,
197b/16, 197b/17, 197b/18,
197b/19, 197b/2, 197b/20,
197b/21, 197b/22, 197b/23,

197b/24, 197b/25, 197b/5,
197b/6, 197b/7, 197b/9,
198a/10, 198a/13, 198a/15,
198a/17, 198a/19, 198a/2,
198a/20, 198a/22, 198a/23,
198a/24, 198a/25, 198a/26,
198a/4, 198a/5, 198a/6,
198a/7, 198b/11, 198b/12,
198b/14, 198b/16, 198b/18,
198b/20, 198b/21, 198b/23,
198b/5, 198b/7, 198b/9,
199a/1, 199a/10, 199a/11,
199a/13, 199a/14, 199a/15,
199a/16, 199a/17, 199a/18,
199a/19, 199a/21, 199a/22,
199a/23, 199a/24, 199a/26,
199a/27, 199a/7, 199a/8,
199a/9, 199b/1, 199b/11,
199b/13, 199b/14, 199b/17,
199b/18, 199b/19, 199b/2,
199b/21, 199b/22, 199b/23,
199b/24, 199b/26, 199b/27,
199b/3, 199b/4, 199b/5,
199b/6, 199b/7, 199b/8,
199b/9, 200a/1, 200a/10,
200a/11, 200a/12, 200a/14,
200a/15, 200a/18, 200a/2,
200a/20, 200a/21, 200a/23,
200a/25, 200a/3, 200a/5,
200a/6, 200a/7, 200a/8,
200b/1, 200b/10, 200b/18,
200b/19, 200b/20, 200b/21,
200b/22, 200b/23, 200b/24,
200b/25, 200b/26, 200b/27,
200b/4, 200b/5, 200b/7,
200b/8, 201a/1, 201a/10,
201a/11, 201a/12, 201a/14,
201a/15, 201a/16, 201a/17,
201a/18, 201a/19, 201a/2,
201a/20, 201a/21, 201a/22,
201a/23, 201a/26, 201a/27,
201a/3, 201a/4, 201a/6,
201a/8, 201a/9, 201b/1,
201b/10, 201b/12, 201b/13,
201b/15, 201b/16, 201b/17,
201b/19, 201b/20, 201b/21,
201b/23, 201b/24, 201b/25,
201b/4, 201b/5, 201b/7,
201b/8, 202a/1, 202a/10,
202a/11, 202a/12, 202a/14,
202a/15, 202a/17, 202a/19,
202a/2, 202a/20, 202a/23,
202a/25, 202a/26, 202a/4,
202a/6, 202a/8, 202b/1,
202b/10, 202b/14, 202b/18,
202b/19, 202b/20, 202b/25,
202b/26, 202b/27, 202b/3,
202b/6, 202b/7, 202b/8,
203a/1, 203a/10, 203a/11,
203a/14, 203a/15, 203a/19,
203a/2, 203a/20, 203a/23,
203a/4, 203a/5, 203a/6,
203a/7, 203a/9, 203b/12,
203b/13, 203b/15, 203b/18,

203b/2, 203b/21, 203b/22,
203b/23, 203b/24, 203b/26,
203b/27, 203b/3, 203b/4,
203b/8, 204a/10, 204a/11,
204a/12, 204a/13, 204a/14,
204a/15, 204a/16, 204a/17,
204a/18, 204a/2, 204a/20,
204a/21, 204a/22, 204a/23,
204a/24, 204a/25, 204a/3,
204a/4, 204a/6, 204a/7,
204a/9, 204b/1, 204b/10,
204b/11, 204b/12, 204b/13,
204b/15, 204b/18, 204b/23,
204b/24, 204b/27, 204b/5,
204b/7, 204b/8, 204b/9,
205a/10, 205a/13, 205a/15,
205a/19, 205a/2, 205a/23,
205a/25, 205a/3, 205a/6,
205a/7, 205a/8, 205b/11,
205b/14, 205b/15, 205b/16,
205b/18, 205b/19, 205b/2,
205b/20, 205b/23, 205b/24,
205b/25, 205b/26, 205b/27,
205b/3, 205b/4, 205b/5,
205b/6, 206a/1, 206a/11,
206a/13, 206a/15, 206a/16,
206a/17, 206a/18, 206a/19,
206a/2, 206a/2, 206a/21,
206a/22, 206a/23, 206a/24,
206a/26, 206a/27, 206a/3,
206a/5, 206a/7, 206a/8,
206a/9, 206b/1, 206b/10,
206b/11, 206b/13, 206b/16,
206b/17, 206b/18, 206b/19,
206b/2, 206b/21, 206b/22,
206b/23, 206b/24, 206b/25,
206b/26, 206b/27, 206b/7,
206b/8, 206b/9, 207a/11,
207a/12, 207a/13, 207a/14,
207a/15, 207a/16, 207a/18,
207a/19, 207a/19, 207a/2,
207a/24, 207a/25, 207a/26,
207a/27, 207a/5, 207a/7,
207a/9, 207b/10, 207b/12,
207b/15, 207b/17, 207b/18,
207b/21, 207b/22, 207b/24,
207b/4, 207b/5, 207b/7,
208a/1, 208a/11, 208a/12,
208a/14, 208a/15, 208a/17,
208a/18, 208a/20, 208a/23,
208a/25, 208a/26, 208a/27,
208a/6, 208a/9, 208b/1,
208b/10, 208b/11, 208b/14,
208b/15, 208b/16, 208b/17,
208b/18, 208b/20, 208b/21,
208b/23, 208b/24, 208b/26,
208b/5, 208b/7, 209a/10,
209a/11, 209a/12, 209a/13,
209a/14, 209a/17, 209a/18,
209a/19, 209a/2, 209a/20,
209a/22, 209a/24, 209a/25,
209a/26, 209a/3, 209a/4,
209a/5, 209a/6, 209a/7,
209a/8, 209a/9, 209b/1,

209b/11, 209b/12, 209b/14,
209b/15, 209b/16, 209b/18,
209b/2, 209b/21, 209b/23,
209b/25, 209b/26, 209b/27,
209b/3, 209b/5, 209b/6,
209b/8, 209b/9, 210a/10,
210a/12, 210a/13, 210a/20,
210a/22, 210a/23, 210a/24,
210a/25, 210a/26, 210a/5,
210a/6, 210a/8, 210a/9,
210b/1, 210b/10, 210b/12,
210b/14, 210b/16, 210b/19,
210b/24, 210b/25, 210b/3,
210b/4, 210b/6, 210b/9,
211a/1, 211a/10, 211a/13,
211a/14, 211a/16, 211a/17,
211a/19, 211a/21, 211a/22,
211a/23, 211a/24, 211a/26,
211a/27, 211a/4, 211b/1,
211b/10, 211b/11, 211b/12,
211b/14, 211b/16, 211b/18,
211b/19, 211b/2, 211b/20,
211b/22, 211b/23, 211b/24,
211b/25, 211b/3, 211b/6,
211b/9, 212a/1, 212a/10,
212a/11, 212a/13, 212a/15,
212a/18, 212a/19, 212a/2,
212a/20, 212a/21, 212a/25,
212a/26, 212a/3, 212a/4,
212a/5, 212a/6, 212a/7,
212a/9, 212b/10, 212b/12,
212b/13, 212b/15, 212b/16,
212b/18, 212b/2, 212b/20,
212b/22, 212b/23, 212b/26,
212b/3, 212b/6, 212b/7,
212b/8, 212b/9, 213a/1,
213a/10, 213a/12, 213a/13,
213a/14, 213a/17, 213a/18,
213a/19, 213a/20, 213a/23,
213a/25, 213a/27, 213a/4,
213a/5, 213a/6, 213a/8,
213a/9, 213b/10, 213b/11,
213b/17, 213b/18, 213b/2,
213b/22, 213b/23, 213b/7,
213b/9, 214a/1, 214a/14,
214a/15, 214a/17, 214a/18,
214a/22, 214a/25, 214a/27,
214a/4, 214a/7, 214b/10,
214b/11, 214b/16, 214b/17,
214b/19, 214b/2, 214b/22,
214b/25, 214b/26, 214b/27,
214b/6, 215a/1, 215a/16,
215a/17, 215a/2, 215a/20,
215a/21, 215a/22, 215a/23,
215a/24, 215a/26, 215a/27,
215a/4, 215a/6, 215a/7,
215b/1, 215b/11, 215b/12,
215b/14, 215b/15, 215b/16,
215b/17, 215b/18, 215b/19,
215b/2, 215b/20, 215b/22,
215b/23, 215b/24, 215b/4,
215b/7, 216a/10, 216a/11,
216a/12, 216a/13, 216a/15,
216a/16, 216a/18, 216a/19,

216a/20, 216a/23, 216a/24,
216a/25, 216a/26, 216a/27,
216a/4, 216a/5, 216a/6,
216a/7, 216a/8, 216a/9,
216b/1, 216b/13, 216b/17,
216b/18, 216b/2, 216b/20,
216b/21, 216b/23, 216b/24,
216b/25, 216b/26, 216b/27,
216b/4, 216b/5, 216b/6,
216b/8, 216b/9, 217a/1,
217a/10, 217a/11, 217a/12,
217a/13, 217a/15, 217a/16,
217a/17, 217a/2, 217a/20,
217a/23, 217a/24, 217a/26,
217a/27, 217a/3, 217a/4,
217a/5, 217a/7, 217a/8,
217a/9, 217b/1, 217b/10,
217b/11, 217b/12, 217b/13,
217b/14, 217b/16, 217b/17,
217b/2, 217b/21, 217b/23,
217b/25, 217b/26, 217b/27,
217b/6, 217b/7, 217b/8,
217b/9, 218a/1, 218a/10,
218a/11, 218a/12, 218a/15,
218a/16, 218a/17, 218a/18,
218a/19, 218a/20, 218a/20,
218a/22, 218a/24, 218a/26,
218a/4, 218a/5, 218a/6,
218a/7, 218a/8, 218a/9,
218b/1, 218b/10, 218b/14,
218b/15, 218b/16, 218b/18,
218b/2, 218b/22, 218b/27,
218b/4, 218b/6, 218b/8,
218b/9, 219a/1, 219a/11,
219a/15, 219a/17, 219a/18,
219a/2, 219a/20, 219a/21,
219a/22, 219a/26, 219a/4,
219a/5, 219a/7, 219a/8,
219a/9, 219b/1, 219b/11,
219b/14, 219b/17, 219b/18,
219b/20, 219b/22, 219b/23,
219b/26, 219b/5, 219b/6,
219b/8, 219b/9, 220a/1,
220a/10, 220a/11, 220a/12,
220a/14, 220a/17, 220a/18,
220a/2, 220a/20, 220a/21,
220a/23, 220a/25, 220a/27,
220a/4, 220a/6, 220a/8,
220a/9, 220b/10, 220b/11,
220b/12, 220b/13, 220b/14,
220b/16, 220b/18, 220b/2,
220b/22, 220b/23, 220b/24,
220b/25, 220b/26, 220b/27,
220b/3, 220b/6, 220b/7,
221a/1, 221a/10, 221a/10,
221a/11, 221a/12, 221a/14,
221a/16, 221a/19, 221a/20,
221a/21, 221a/22, 221a/27,
221a/3, 221a/4, 221a/5,
221a/6, 221a/8, 221a/9,
221b/12, 221b/13, 221b/18,
221b/19, 221b/2, 221b/20,
221b/21, 221b/22, 221b/24,
221b/25, 221b/26, 221b/27,

221b/3, 221b/4, 221b/6, 224b/25, 224b/26, 224b/27,
221b/7, 221b/9, 222a/1, 224b/3, 224b/4, 224b/5,
222a/11, 222a/12, 222a/16, 224b/6, 225a/10, 225a/11,
222a/17, 222a/19, 222a/21, 225a/12, 225a/13, 225a/15,
222a/23, 222a/25, 222a/27, 225a/16, 225a/18, 225a/2,
222a/3, 222a/5, 222a/8, 225a/20, 225a/21, 225a/24,
222b/1, 222b/10, 222b/13, 225a/25, 225a/27, 225a/3,
222b/15, 222b/16, 222b/17, 225a/4, 225a/5, 225a/6,
222b/18, 222b/2, 222b/23, 225a/7, 225b/1, 225b/10,
222b/24, 222b/25, 222b/26, 225b/13, 225b/15, 225b/16,
222b/27, 222b/4, 222b/5, 225b/19, 225b/20, 225b/23,
222b/6, 222b/7, 222b/8, 225b/24, 225b/25, 225b/4,
222b/9, 223a/1, 223a/10, 225b/5, 225b/6, 225b/8,
223a/12, 223a/13, 223a/14, 226a/10, 226a/11, 226a/13,
223a/2, 223a/20, 223a/21, 226a/16, 226a/19, 226a/19,
223a/22, 223a/25, 223a/26, 226a/2, 226a/22, 226a/27,
223a/3, 223a/4, 223a/5, 226a/3, 226a/5, 226a/6,
223a/7, 223a/8, 223a/9, 226a/7, 226a/8, 226b/1,
223b/1, 223b/10, 223b/12, 226b/11, 226b/14, 226b/16,
223b/14, 223b/15, 223b/16, 226b/17, 226b/18, 226b/19,
223b/17, 223b/18, 223b/19, 226b/2, 226b/20, 226b/22,
223b/2, 223b/21, 223b/23, 226b/24, 226b/25, 226b/26,
223b/24, 223b/25, 223b/3, 226b/27, 226b/4, 226b/6,
223b/5, 223b/6, 223b/7, 226b/8, 226b/9, 227a/1,
223b/9, 224a/11, 224a/13, 227a/10, 227a/15, 227a/21,
224a/14, 224a/15, 224a/16, 227a/23, 227a/24, 227a/25,
224a/17, 224a/21, 224a/23, 227a/4, 227a/5, 227a/6,
224a/24, 224a/25, 224a/27, 227a/7, 227a/9, 227b/10,
224a/5, 224a/6, 224a/7, 227b/11, 227b/13, 227b/14,
224a/8, 224a/9, 224b/1, 227b/16, 227b/17, 227b/19,
224b/12, 224b/14, 224b/16, 227b/2, 227b/20, 227b/21,
224b/17, 224b/2, 224b/25, 227b/22, 227b/24, 227b/25,

227b/27, 227b/3, 227b/5,
227b/7, 227b/8, 227b/9,
228a/1, 228a/11, 228a/12,
228a/13, 228a/14, 228a/15,
228a/17, 228a/18, 228a/19,
228a/20, 228a/21, 228a/22,
228a/23, 228a/24, 228a/27,
228a/6, 228b/13, 228b/16,
228b/17, 228b/18, 228b/19,
228b/2, 228b/21, 228b/23,
228b/3, 228b/4, 228b/5,
228b/6, 228b/8, 228b/9,
229a/11, 229a/12, 229a/13,
229a/17, 229a/18, 229a/19,
229a/2, 229a/20, 229a/21,
229a/24, 229a/26, 229a/27,
229a/3, 229a/4, 229a/5,
229b/10, 229b/11, 229b/16,
229b/19, 229b/20, 229b/21,
229b/27, 229b/3, 229b/4,
229b/5, 229b/7, 229b/8,
230a/1, 230a/10, 230a/11,
230a/12, 230a/13, 230a/14,
230a/15, 230a/17, 230a/18,
230a/19, 230a/2, 230a/21,
230a/22, 230a/27, 230a/5,
230a/6, 230a/8, 230a/9,
230b/10, 230b/15, 230b/16,
230b/17, 230b/21, 230b/22,
230b/23, 230b/24, 230b/25,
230b/4, 230b/6, 230b/7,
231a/1, 231a/10, 231a/11,
231a/12, 231a/13, 231a/14,
231a/15, 231a/16, 231a/18,
231a/19, 231a/2, 231a/20,
231a/21, 231a/22, 231a/24,
231a/25, 231a/3, 231a/4,
231a/9, 231b/1, 231b/11,
231b/13, 231b/15, 231b/16,
231b/18, 231b/19, 231b/2,
231b/21, 231b/22, 231b/23,
231b/24, 231b/25, 231b/27,
231b/4, 231b/5, 231b/6,
232a/1, 232a/10, 232a/14,
232a/16, 232a/17, 232a/18,
232a/19, 232a/2, 232a/20,
232a/21, 232a/22, 232a/23,
232a/25, 232a/27, 232a/3,
232a/4, 232a/5, 232a/6,
232a/7, 232a/8, 232a/9,
232b/1, 232b/12, 232b/13,
232b/16, 232b/19, 232b/22,
232b/25, 232b/26, 232b/27,
232b/3, 232b/4, 232b/7,
232b/8, 233a/10, 233a/11,
233a/13, 233a/14, 233a/15,
233a/16, 233a/17, 233a/18,
233a/19, 233a/2, 233a/20,
233a/21, 233a/22, 233a/24,
233a/25, 233a/26, 233a/27,
233a/3, 233a/6, 233a/8,
233b/10, 233b/13, 233b/14,
233b/15, 233b/16, 233b/19,
233b/2, 233b/20, 233b/23,

233b/24, 233b/25, 233b/27,
233b/5, 233b/6, 233b/7,
233b/8, 233b/9, 234a/10,
234a/11, 234a/12, 234a/13,
234a/17, 234a/18, 234a/19,
234a/2, 234a/21, 234a/24,
234a/25, 234a/26, 234a/4,
234a/5, 234a/7, 234a/8,
234a/9, 234b/10, 234b/12,
234b/13, 234b/14, 234b/17,
234b/19, 234b/20, 234b/23,
234b/24, 234b/27, 234b/3,
234b/4, 234b/6, 234b/8,
235a/12, 235a/14, 235a/15,
235a/16, 235a/17, 235a/18,
235a/2, 235a/20, 235a/21,
235a/26, 235a/7, 235a/9,
235b/10, 235b/12, 235b/14,
235b/15, 235b/17, 235b/18,
235b/19, 235b/21, 235b/22,
235b/23, 235b/25, 235b/27,
235b/3, 235b/7, 235b/8,
236a/11, 236a/13, 236a/16,
236a/19, 236a/21, 236a/23,
236a/24, 236a/25, 236a/4,
236a/5, 236a/7, 236a/9,
236b/10, 236b/13, 236b/14,
236b/17, 236b/18, 236b/19,
236b/22, 236b/25, 236b/26,
236b/27, 236b/3, 236b/4,
236b/5, 236b/6, 236b/7,
236b/9, 237a/10, 237a/14,
237a/15, 237a/16, 237a/17,
237a/18, 237a/19, 237a/20,
237a/22, 237a/23, 237a/24,
237a/25, 237a/26, 237a/4,
237a/5, 237a/6, 237a/7,
237a/8, 237b/10, 237b/11,
237b/12, 237b/13, 237b/14,
237b/15, 237b/16, 237b/18,
237b/2, 237b/22, 237b/24,
237b/25, 237b/26, 237b/3,
237b/4, 237b/8, 237b/9,
238a/1, 238a/10, 238a/11,
238a/12, 238a/15, 238a/16,
238a/2, 238a/22, 238a/23,
238a/24, 238a/27, 238a/4,
238a/8, 238b/1, 238b/12,
238b/14, 238b/17, 238b/18,
238b/19, 238b/2, 238b/20,
238b/21, 238b/23, 238b/24,
238b/25, 238b/27, 238b/3,
238b/5, 238b/7, 238b/8,
239a/11, 239a/12, 239a/13,
239a/16, 239a/17, 239a/2,
239a/20, 239a/22, 239a/24,
239a/25, 239a/3, 239a/4,
239a/5, 239a/7, 239b/10,
239b/13, 239b/16, 239b/17,
239b/19, 239b/21, 239b/22,
239b/24, 239b/25, 239b/26,
239b/3, 239b/4, 239b/5,
239b/6, 239b/7, 239b/8,
240a/1, 240a/11, 240a/15,

240a/16, 240a/18, 240a/19,
240a/2, 240a/20, 240a/21,
240a/26, 240a/3, 240a/4,
240a/7, 240a/8, 240a/9,
240b/1, 240b/11, 240b/12,
240b/13, 240b/14, 240b/15,
240b/18, 240b/19, 240b/20,
240b/21, 240b/22, 240b/23,
240b/25, 240b/26, 240b/4,
240b/5, 240b/6, 240b/7,
240b/8, 240b/9, 241a/1,
241a/11, 241a/12, 241a/13,
241a/14, 241a/16, 241a/20,
241a/22, 241a/23, 241a/25,
241a/7, 241a/8, 241b/10,
241b/11, 241b/13, 241b/14,
241b/19, 241b/20, 241b/21,
241b/22, 241b/23, 241b/24,
241b/25, 241b/26, 241b/27,
241b/3, 241b/4, 241b/7,
242a/11, 242a/17, 242a/18,
242a/19, 242a/20, 242a/25,
242a/26, 242a/27, 242a/3,
242a/4, 242a/6, 242a/6,
242a/7, 242a/8, 242a/9,
242b/10, 242b/11, 242b/12,
242b/13, 242b/14, 242b/16,
242b/18, 242b/19, 242b/2,
242b/20, 242b/25, 242b/26,
242b/27, 242b/3, 242b/4,
242b/5, 242b/7, 242b/8,
242b/9, 243a/13, 243a/15,
243a/16, 243a/17, 243a/18,
243a/19, 243a/20, 243a/23,
243a/25, 243a/27, 243a/6,
243a/7, 243a/8, 243a/9,
243b/10, 243b/11, 243b/12,
243b/13, 243b/16, 243b/17,
243b/20, 243b/21, 243b/23,
243b/25, 243b/27, 243b/7,
244a/1, 244a/11, 244a/13,
244a/17, 244a/19, 244a/20,
244a/23, 244a/24, 244a/25,
244a/4, 244a/6, 244a/7,
244a/8, 244b/1, 244b/14,
244b/17, 244b/18, 244b/19,
244b/2, 244b/20, 244b/21,
244b/23, 244b/26, 244b/27,
244b/3, 244b/4, 244b/6,
244b/7, 244b/8, 244b/9,
245a/1, 245a/13, 245a/14,
245a/18, 245a/19, 245a/20,
245a/22, 245a/23, 245a/26,
245a/27, 245a/4, 245a/5,
245a/6, 245a/7, 245a/8,
245a/9, 245b/1, 245b/12,
245b/13, 245b/15, 245b/17,
245b/18, 245b/19, 245b/2,
245b/20, 245b/22, 245b/25,
245b/3, 245b/4, 245b/6,
245b/8, 245b/9, 246a/12,
246a/14, 246a/15, 246a/18,
246a/19, 246a/20, 246a/23,
246a/24, 246a/26, 246a/27,

246a/3, 246a/4, 246a/5, 249b/13, 249b/14, 249b/15,
246a/6, 246a/7, 246b/10, 249b/16, 249b/17, 249b/18,
246b/12, 246b/16, 246b/17, 249b/20, 249b/21, 249b/24,
246b/19, 246b/2, 246b/21, 249b/25, 249b/27, 249b/3,
246b/22, 246b/23, 246b/3, 249b/5, 250a/11, 250a/12,
246b/5, 246b/6, 246b/7, 250a/16, 250a/19, 250a/2,
246b/8, 247a/12, 247a/13, 250a/20, 250a/21, 250a/22,
247a/16, 247a/17, 247a/18, 250a/23, 250a/25, 250a/26,
247a/2, 247a/20, 247a/21, 250a/3, 250a/5, 250a/6,
247a/24, 247a/25, 247a/26, 250a/7, 250a/8, 250a/9,
247a/27, 247a/5, 247a/6, 250b/1, 250b/11, 250b/12,
247a/7, 247b/1, 247b/10, 250b/13, 250b/19, 250b/2,
247b/11, 247b/13, 247b/15, 250b/23, 250b/25, 250b/26,
247b/16, 247b/2, 247b/21, 250b/27, 250b/4, 250b/5,
247b/23, 247b/24, 247b/25, 250b/8, 251a/10, 251a/12,
247b/26, 247b/5, 247b/7, 251a/14, 251a/16, 251a/17,
247b/9, 248a/10, 248a/13, 251a/18, 251a/19, 251a/20,
248a/14, 248a/16, 248a/23, 251a/22, 251a/25, 251a/4,
248a/24, 248a/25, 248a/26, 251a/6, 251a/7, 251b/10,
248a/27, 248a/3, 248a/6, 251b/12, 251b/13, 251b/15,
248a/7, 248a/8, 248a/9, 251b/19, 251b/2, 251b/22,
248b/1, 248b/12, 248b/13, 251b/23, 251b/24, 251b/25,
248b/14, 248b/17, 248b/18, 251b/27, 251b/3, 251b/5,
248b/2, 248b/20, 248b/22, 251b/8, 252a/11, 252a/12,
248b/23, 248b/25, 248b/27, 252a/14, 252a/15, 252a/16,
248b/3, 248b/4, 248b/6, 252a/17, 252a/18, 252a/2,
248b/7, 248b/9, 249a/1, 252a/21, 252a/22, 252a/24,
249a/10, 249a/12, 249a/14, 252a/27, 252a/3, 252a/4,
249a/17, 249a/2, 249a/23, 252a/5, 252a/6, 252a/9,
249a/26, 249a/27, 249a/3, 252b/1, 252b/11, 252b/12,
249a/5, 249a/7, 249b/1, 252b/14, 252b/15, 252b/17,
249b/10, 249b/11, 249b/12, 252b/18, 252b/19, 252b/2,

252b/20, 252b/21, 252b/22,
252b/24, 252b/26, 252b/3,
252b/4, 252b/5, 252b/6,
252b/8, 252b/9, 253a/1,
253a/10, 253a/11, 253a/12,
253a/13, 253a/16, 253a/17,
253a/18, 253a/23, 253a/24,
253a/25, 253a/26, 253a/27,
253a/4, 253a/5, 253a/9,
253b/11, 253b/14, 253b/16,
253b/17, 253b/19, 253b/2,
253b/20, 253b/21, 253b/22,
253b/23, 253b/26, 253b/5,
253b/6, 253b/7, 253b/9,
254a/11, 254a/15, 254a/16,
254a/18, 254a/19, 254a/20,
254a/21, 254a/22, 254a/23,
254a/24, 254a/26, 254a/27,
254a/3, 254a/4, 254a/5,
254a/7, 254a/8, 254b/1,
254b/11, 254b/13, 254b/15,
254b/18, 254b/20, 254b/21,
254b/23, 254b/25, 254b/5,
254b/6, 254b/7, 255a/1,
255a/10, 255a/11, 255a/12,
255a/13, 255a/14, 255a/15,
255a/17, 255a/2, 255a/20,
255a/24, 255a/26, 255a/3,
255a/4, 255a/9, 255b/1,
255b/10, 255b/11, 255b/12,
255b/13, 255b/14, 255b/15,
255b/17, 255b/20, 255b/21,
255b/22, 255b/24, 255b/25,
255b/26, 255b/4, 255b/5,
255b/7, 256a/1, 256a/13,
256a/15, 256a/16, 256a/17,
256a/18, 256a/19, 256a/20,
256a/21, 256a/22, 256a/23,
256a/25, 256a/26, 256a/27,
256a/3, 256a/5, 256a/6,
256a/8, 256b/1, 256b/10,
256b/13, 256b/14, 256b/15,
256b/17, 256b/18, 256b/19,
256b/20, 256b/21, 256b/23,
256b/24, 256b/25, 256b/26,
256b/4, 256b/6, 256b/7,
256b/8, 256b/9, 257a/1,
257a/10, 257a/12, 257a/16,
257a/18, 257a/19, 257a/20,
257a/22, 257a/23, 257a/24,
257a/26, 257a/27, 257a/3,
257a/4, 257a/6, 257a/8,
257b/1, 257b/10, 257b/12,
257b/13, 257b/15, 257b/16,
257b/18, 257b/19, 257b/20,
257b/23, 257b/24, 257b/25,
257b/26, 257b/27, 257b/3,
257b/4, 257b/6, 257b/7,
257b/8, 258a/1, 258a/10,
258a/13, 258a/16, 258a/17,
258a/20, 258a/21, 258a/23,
258a/24, 258a/25, 258a/27,
258a/3, 258a/6, 258b/1,
258b/13, 258b/15, 258b/17,

258b/18, 258b/19, 258b/2,
258b/22, 258b/25, 258b/26,
258b/3, 258b/4, 258b/6,
258b/8, 258b/9, 259a/10,
259a/11, 259a/12, 259a/13,
259a/15, 259a/18, 259a/2,
259a/21, 259a/22, 259a/23,
259a/24, 259a/27, 259a/3,
259a/4, 259a/5, 259a/6,
259a/7, 259b/1, 259b/12,
259b/13, 259b/14, 259b/15,
259b/16, 259b/17, 259b/18,
259b/2, 259b/20, 259b/22,
259b/23, 259b/25, 259b/27,
259b/4, 259b/5, 259b/6,
260a/1, 260a/10, 260a/11,
260a/12, 260a/13, 260a/14,
260a/16, 260a/17, 260a/19,
260a/2, 260a/21, 260a/22,
260a/23, 260a/24, 260a/25,
260a/27, 260a/3, 260a/6,
260a/7, 260b/12, 260b/15,
260b/17, 260b/18, 260b/2,
260b/21, 260b/22, 260b/24,
260b/25, 260b/26, 260b/3,
260b/4, 260b/6, 260b/7,
260b/8, 260b/9, 261a/1,
261a/11, 261a/12, 261a/13,
261a/16, 261a/17, 261a/19,
261a/20, 261a/22, 261a/23,
261a/25, 261a/27, 261a/3,
261a/4, 261a/5, 261a/7,
261a/8, 261b/10, 261b/12,
261b/13, 261b/15, 261b/16,
261b/19, 261b/21, 261b/24,
261b/26, 261b/27, 261b/4,
261b/9, 262a/11, 262a/12,
262a/13, 262a/14, 262a/17,
262a/19, 262a/21, 262a/22,
262a/24, 262a/26, 262a/27,
262a/6, 262b/10, 262b/11,
262b/12, 262b/14, 262b/16,
262b/17, 262b/18, 262b/19,
262b/2, 262b/24, 262b/25,
262b/26, 262b/27, 262b/3,
262b/5, 262b/6, 262b/8,
262b/9, 263a/1, 263a/10,
263a/11, 263a/14, 263a/15,
263a/16, 263a/17, 263a/19,
263a/20, 263a/22, 263a/23,
263a/25, 263a/26, 263a/27,
263a/3, 263a/4, 263a/5,
263a/6, 263a/7, 263a/8,
263a/9, 263b/1, 263b/10,
263b/11, 263b/12, 263b/13,
263b/14, 263b/15, 263b/16,
263b/17, 263b/19, 263b/20,
263b/21, 263b/23, 263b/24,
263b/25, 263b/27, 263b/5,
263b/6, 263b/8, 263b/9,
264a/1, 264a/10, 264a/11,
264a/14, 264a/16, 264a/18,
264a/2, 264a/20, 264a/21,
264a/22, 264a/24, 264a/26,

264a/27, 264a/5, 264a/7,
264a/8, 264a/9, 264b/1,
264b/10, 264b/13, 264b/16,
264b/17, 264b/19, 264b/20,
264b/21, 264b/22, 264b/23,
264b/24, 264b/25, 264b/26,
264b/27, 264b/3, 264b/4,
264b/5, 264b/6, 264b/7,
264b/8, 264b/9, 264b/9,
265a/11, 265a/12, 265a/13,
265a/14, 265a/15, 265a/16,
265a/17, 265a/18, 265a/19,
265a/23, 265a/24, 265a/26,
265a/3, 265a/4, 265a/5,
265a/6, 265a/8, 265b/1,
265b/12, 265b/14, 265b/15,
265b/16, 265b/17, 265b/19,
265b/2, 265b/20, 265b/21,
265b/22, 265b/23, 265b/24,
265b/25, 265b/26, 265b/27,
265b/3, 265b/4, 265b/5,
265b/6, 265b/7, 265b/9,
266a/1, 266a/11, 266a/12,
266a/13, 266a/14, 266a/15,
266a/16, 266a/18, 266a/2,
266a/20, 266a/22, 266a/23,
266a/26, 266a/3, 266a/5,
266a/6, 266a/7, 266a/8,
266a/9, 266b/11, 266b/12,
266b/13, 266b/14, 266b/15,
266b/18, 266b/19, 266b/2,
266b/20, 266b/22, 266b/23,
266b/24, 266b/25, 266b/27,
266b/3, 266b/4, 266b/6,
266b/9, 267a/1, 267a/10,
267a/11, 267a/12, 267a/17,
267a/19, 267a/2, 267a/20,
267a/22, 267a/26, 267a/27,
267a/5, 267a/7, 267a/9,
267b/1, 267b/10, 267b/11,
267b/12, 267b/13, 267b/14,
267b/16, 267b/2, 267b/20,
267b/21, 267b/22, 267b/23,
267b/24, 267b/25, 267b/26,
267b/27, 267b/4, 267b/5,
267b/6, 267b/8, 268a/1,
268a/16, 268a/18, 268a/2,
268a/21, 268a/25, 268a/26,
268a/27, 268a/3, 268a/6,
268a/7, 268a/8, 268b/12,
268b/14, 268b/16, 268b/19,
268b/20, 268b/21, 268b/22,
268b/23, 268b/26, 268b/3,
268b/5, 268b/6, 268b/8,
268b/9, 269a/1, 269a/10,
269a/12, 269a/13, 269a/14,
269a/16, 269a/18, 269a/19,
269a/2, 269a/20, 269a/24,
269a/25, 269a/26, 269a/27,
269a/3, 269a/4, 269a/5,
269a/6, 269a/8, 269a/9,
269b/1, 269b/10, 269b/11,
269b/13, 269b/14, 269b/16,
269b/19, 269b/2, 269b/23,

269b/24, 269b/26, 269b/27,
269b/27, 269b/4, 269b/6,
269b/7, 269b/8, 269b/9,
270a/1, 270a/10, 270a/14,
270a/16, 270a/2, 270a/20,
270a/21, 270a/24, 270a/26,
270a/3, 270a/4, 270a/6,
270a/7, 270a/9, 270a/11,
270b/1, 270b/11, 270b/12,
270b/13, 270b/14, 270b/15,
270b/17, 270b/18, 270b/19,
270b/2, 270b/20, 270b/22,
270b/24, 270b/25, 270b/26,
270b/27, 270b/3, 270b/4,
270b/5, 270b/7, 271a/1,
271a/10, 271a/11, 271a/12,
271a/13, 271a/14, 271a/15,
271a/16, 271a/18, 271a/19,
271a/2, 271a/20, 271a/21,
271a/22, 271a/24, 271a/25,
271a/3, 271a/4, 271a/5,
271a/6, 271a/7, 271a/8,
271b/1, 271b/11, 271b/12,
271b/13, 271b/18, 271b/2,
271b/22, 271b/24, 271b/3,
271b/6, 271b/8, 272a/1,
272a/10, 272a/12, 272a/14,
272a/16, 272a/18, 272a/19,
272a/20, 272a/3, 272a/4,
272a/6, 272a/7, 272a/9,
272b/1, 272b/13, 272b/14,
272b/15, 272b/18, 272b/19,
272b/20, 272b/21, 272b/22,
272b/24, 272b/27, 272b/3,
272b/4, 272b/5, 272b/6,
272b/8, 273a/1, 273a/10,
273a/11, 273a/14, 273a/16,
273a/17, 273a/19, 273a/2,
273a/21, 273a/23, 273a/24,
273a/25, 273a/27, 273a/3,
273a/6, 273a/8, 273a/9,
273b/10, 273b/11, 273b/12,
273b/13, 273b/14, 273b/15,
273b/16, 273b/17, 273b/18,
273b/19, 273b/2, 273b/20,
273b/22, 273b/23, 273b/25,
273b/26, 273b/4, 273b/5,
273b/6, 273b/7, 273b/8,
274a/10, 274a/12, 274a/14,
274a/16, 274a/17, 274a/2,
274a/20, 274a/21, 274a/22,
274a/23, 274a/24, 274a/25,
274a/27, 274a/4, 274a/5,
274a/6, 274a/7, 274a/8,
274b/1, 274b/10, 274b/11,
274b/12, 274b/14, 274b/17,
274b/19, 274b/20, 274b/21,
274b/22, 274b/23, 274b/24,
274b/4, 274b/5, 274b/9,
275a/1, 275a/10, 275a/17,
275a/18, 275a/19, 275a/22,
275a/23, 275a/24, 275a/25,
275a/27, 275a/3, 275a/8,
275b/1, 275b/10, 275b/11,

275b/12, 275b/13, 275b/14,
275b/16, 275b/17, 275b/18,
275b/20, 275b/21, 275b/22,
275b/24, 275b/25, 275b/26,
275b/27, 275b/4, 275b/5,
275b/9, 276a/1, 276a/11,
276a/12, 276a/14, 276a/17,
276a/18, 276a/20, 276a/22,
276a/23, 276a/26, 276a/27,
276a/4, 276a/5, 276a/7,
276a/9, 276b/10, 276b/11,
276b/13, 276b/15, 276b/17,
276b/18, 276b/19, 276b/20,
276b/21, 276b/22, 276b/23,
276b/26, 276b/27, 276b/3,
276b/5, 276b/6, 276b/9,
277a/13, 277a/14, 277a/15,
277a/16, 277a/17, 277a/18,
277a/19, 277a/2, 277a/20,
277a/21, 277a/23, 277a/24,
277a/25, 277a/26, 277a/27,
277a/9, 277b/10, 277b/13,
277b/14, 277b/16, 277b/17,
277b/2, 277b/21, 277b/22,
277b/23, 277b/25, 277b/26,
277b/27, 277b/4, 277b/5,
277b/5, 277b/9, 278a/1,
278a/10, 278a/11, 278a/12,
278a/14, 278a/16, 278a/18,
278a/19, 278a/2, 278a/20,
278a/21, 278a/22, 278a/23,
278a/24, 278a/25, 278a/26,
278a/3, 278a/5, 278a/7,
278a/9, 278b/1, 278b/10,
278b/11, 278b/12, 278b/14,
278b/15, 278b/17, 278b/19,
278b/20, 278b/21, 278b/24,
278b/25, 278b/26, 278b/3,
278b/5, 278b/8, 278b/9,
279a/1, 279a/11, 279a/12,
279a/13, 279a/15, 279a/17,
279a/19, 279a/2, 279a/20,
279a/21, 279a/22, 279a/25,
279a/26, 279a/3, 279a/4,
279a/5, 279a/7, 279a/8,
279a/9, 279b/1, 279b/14,
279b/15, 279b/16, 279b/17,
279b/2, 279b/20, 279b/21,
279b/23, 279b/24, 279b/25,
279b/26, 279b/3, 279b/5,
279b/9, 280a/10, 280a/11,
280a/12, 280a/13, 280a/16,
280a/19, 280a/2, 280a/20,
280a/22, 280a/24, 280a/25,
280a/3, 280a/7, 280a/9,
280b/10, 280b/11, 280b/12,
280b/13, 280b/15, 280b/16,
280b/17, 280b/18, 280b/19,
280b/20, 280b/21, 280b/23,
280b/24, 280b/25, 280b/26,
280b/27, 280b/3, 280b/4,
280b/5, 280b/6, 280b/7,
280b/8, 280b/9, 281a/1,
281a/10, 281a/13, 281a/15,

281a/16, 281a/17, 281a/18,
281a/19, 281a/20, 281a/21,
281a/22, 281a/24, 281a/25,
281a/3, 281a/4, 281a/5,
281a/7, 281a/8, 281b/10,
281b/11, 281b/13, 281b/16,
281b/17, 281b/18, 281b/2,
281b/21, 281b/26, 281b/3,
281b/6, 281b/7, 281b/8,
281b/9, 282a/10, 282a/11,
282a/12, 282a/15, 282a/16,
282a/17, 282a/19, 282a/2,
282a/20, 282a/21, 282a/22,
282a/23, 282a/25, 282a/27,
282a/4, 282a/7, 282b/10,
282b/11, 282b/15, 282b/16,
282b/19, 282b/2, 282b/25,
282b/3, 282b/6, 282b/7,
283a/13, 283a/15, 283a/22,
283a/24, 283a/26, 283b/1,
283b/10, 283b/11, 283b/14,
283b/16, 283b/19, 283b/2,
283b/24, 283b/27, 283b/5,
283b/6, 283b/9, 284a/1,
284a/10, 284a/13, 284a/14,
284a/15, 284a/16, 284a/19,
284a/2, 284a/22, 284a/23,
284a/25, 284a/5, 284a/6,
284a/7, 284a/8, 284a/9,
284b/1, 284b/10, 284b/11,
284b/16, 284b/17, 284b/19,
284b/22, 284b/24, 284b/25,
284b/26, 284b/3, 284b/4,
284b/5, 284b/7, 284b/9,
285a/10, 285a/10, 285a/15,
285a/17, 285a/19, 285a/20,
285a/21, 285a/24, 285a/25,
285a/3, 285a/5, 285a/8,
285b/1, 285b/10, 285b/11,
285b/12, 285b/13, 285b/14,
285b/17, 285b/18, 285b/19,
285b/2, 285b/21, 285b/24,
285b/25, 285b/26, 285b/27,
285b/3, 285b/5, 285b/6,
285b/8, 285b/9, 286a/1,
286a/10, 286a/11, 286a/13,
286a/14, 286a/15, 286a/17,
286a/2, 286a/20, 286a/21,
286a/22, 286a/23, 286a/24,
286a/25, 286a/26, 286a/27,
286a/3, 286a/4, 286a/5,
286a/6, 286a/7, 286a/8,
286a/9, 286b/1, 286b/10,
286b/10, 286b/11, 286b/12,
286b/14, 286b/15, 286b/16,
286b/17, 286b/2, 286b/21,
286b/23, 286b/25, 286b/26,
286b/4, 286b/6, 286b/8,
286b/9, 287a/10, 287a/11,
287a/12, 287a/14, 287a/15,
287a/16, 287a/17, 287a/2,
287a/20, 287a/21, 287a/22,
287a/23, 287a/25, 287a/5,
287a/6, 287a/7, 287a/8,

287a/9, 287b/11, 287b/13,
287b/15, 287b/17, 287b/18,
287b/21, 287b/23, 287b/24,
287b/25, 287b/26, 287b/4,
287b/4, 287b/6, 287b/8,
287b/9, 288a/1, 288a/11,
288a/12, 288a/13, 288a/14,
288a/16, 288a/17, 288a/18,
288a/19, 288a/2, 288a/24,
288a/25, 288a/26, 288a/27,
288a/3, 288a/4, 288a/5,
288a/6, 288a/9, 288b/1,
288b/10, 288b/11, 288b/12,
288b/14, 288b/15, 288b/16,
288b/18, 288b/19, 288b/2,
288b/21, 288b/22, 288b/23,
288b/26, 288b/27, 288b/3,
288b/4, 288b/8, 288b/9,
289a/12, 289a/14, 289a/15,
289a/16, 289a/17, 289a/18,
289a/19, 289a/2, 289a/20,
289a/21, 289a/22, 289a/25,
289a/26, 289a/27, 289a/3,
289a/5, 289a/6, 289a/8,
289b/1, 289b/10, 289b/11,
289b/13, 289b/15, 289b/16,
289b/18, 289b/22, 289b/24,
289b/3, 289b/5, 289b/9,
290a/11, 290a/12, 290a/15,
290a/16, 290a/17, 290a/18,
290a/19, 290a/2, 290a/21,
290a/22, 290a/23, 290a/24,
290a/27, 290a/4, 290a/6,
290a/7, 290a/8, 290b/1,
290b/11, 290b/12, 290b/13,
290b/14, 290b/15, 290b/18,
290b/21, 290b/22, 290b/24,
290b/25, 290b/26, 290b/27,
290b/9, 291a/1, 291a/10,
291a/11, 291a/14, 291a/16,
291a/17, 291a/18, 291a/19,
291a/2, 291a/20, 291a/21,
291a/22, 291a/23, 291a/24,
291a/25, 291a/26, 291a/27,
291a/4, 291a/5, 291a/6,
291a/9, 291b/1, 291b/11,
291b/12, 291b/14, 291b/15,
291b/17, 291b/18, 291b/2,
291b/22, 291b/23, 291b/27,
291b/3, 291b/4, 291b/6,
291b/7, 291b/8, 291b/9,
292a/1, 292a/10, 292a/11,
292a/12, 292a/13, 292a/14,
292a/2, 292a/22, 292a/23,
292a/24, 292a/25, 292a/26,
292a/27, 292a/3, 292a/4,
292a/5, 292a/6, 292a/7,
292a/8, 292b/11, 292b/12,
292b/15, 292b/16, 292b/18,
292b/20, 292b/21, 292b/22,
292b/24, 292b/25, 292b/26,
292b/3, 292b/4, 292b/9,
293a/1, 293a/10, 293a/12,
293a/13, 293a/15, 293a/18,

293a/19, 293a/24, 293a/26,
293a/27, 293a/3, 293a/5,
293a/6, 293a/7, 293a/9,
293b/1, 293b/10, 293b/12,
293b/16, 293b/17, 293b/18,
293b/19, 293b/21, 293b/22,
293b/22, 293b/25, 293b/26,
293b/4, 293b/7, 293b/9,
294a/1, 294a/10, 294a/12,
294a/13, 294a/14, 294a/16,
294a/18, 294a/19, 294a/2,
294a/22, 294a/23, 294a/24,
294a/25, 294a/26, 294a/27,
294a/3, 294a/6, 294a/8,
294a/9, 294b/12, 294b/14,
294b/15, 294b/17, 294b/18,
294b/19, 294b/20, 294b/21,
294b/23, 294b/26, 294b/3,
294b/5, 294b/6, 294b/8,
295a/10, 295a/11, 295a/14,
295a/16, 295a/18, 295a/22,
295a/23, 295a/24, 295a/26,
295a/27, 295a/3, 295a/5,
295a/6, 295a/8, 295a/9,
295b/10, 295b/13, 295b/15,
295b/17, 295b/18, 295b/19,
295b/2, 295b/20, 295b/21,
295b/23, 295b/24, 295b/25,
295b/27, 295b/3, 295b/5,
295b/6, 295b/8, 295b/9,
296a/10, 296a/11, 296a/12,
296a/13, 296a/14, 296a/15,
296a/17, 296a/19, 296a/2,
296a/20, 296a/21, 296a/22,
296a/23, 296a/24, 296a/25,
296a/3, 296a/5, 296a/8,
296b/11, 296b/12, 296b/13,
296b/15, 296b/17, 296b/18,
296b/19, 296b/2, 296b/23,
296b/24, 296b/26, 296b/3,
296b/4, 296b/5, 296b/6,
296b/7, 296b/8, 296b/9,
297a/10, 297a/13, 297a/15,
297a/17, 297a/18, 297a/19,
297a/2, 297a/20, 297a/21,
297a/27, 297a/3, 297a/6,
297a/7, 297a/8, 297b/1,
297b/10, 297b/12, 297b/13,
297b/17, 297b/19, 297b/23,
297b/24, 297b/26, 297b/3,
297b/6, 297b/7, 298a/12,
298a/13, 298a/18, 298a/19,
298a/26, 298a/3, 298a/4,
298a/5, 298a/6, 298a/7,
298b/10, 298b/11, 298b/12,
298b/13, 298b/14, 298b/17,
298b/18, 298b/2, 298b/21,
298b/25, 298b/26, 298b/3,
298b/7, 298b/9, 299a/11,
299a/14, 299a/15, 299a/16,
299a/18, 299a/19, 299a/23,
299a/3, 299a/5, 299a/6,
299a/7, 299a/8, 299b/1,
299b/12, 299b/13, 299b/14,

299b/17, 299b/18, 299b/2,
299b/20, 299b/24, 299b/25,
299b/27, 299b/4, 299b/5,
299b/6, 299b/7, 299b/9,
300a/1, 300a/11, 300a/12,
300a/13, 300a/14, 300a/17,
300a/19, 300a/2, 300a/20,
300a/21, 300a/22, 300a/24,
300a/3, 300a/4, 300a/6,
300a/7, 300b/1, 300b/10,
300b/12, 300b/14, 300b/15,
300b/16, 300b/18, 300b/19,
300b/20, 300b/21, 300b/23,
300b/25, 300b/26, 300b/27,
300b/3, 300b/4, 300b/6,
300b/7, 300b/8, 301a/1,
301a/16, 301a/19, 301a/4,
301a/9, 301b/11, 301b/14,
301b/15, 301b/16, 301b/17,
301b/19, 301b/2, 301b/22,
301b/25, 301b/27, 301b/3,
301b/4, 301b/6, 301b/7,
301b/8, 301b/9, 302a/12,
302a/14, 302a/16, 302a/19,
302a/2, 302a/21, 302a/22,
302a/23, 302a/25, 302a/27,
302a/3, 302a/4, 302a/6,
302a/8, 302b/1, 302b/10,
302b/15, 302b/16, 302b/19,
302b/21, 302b/24, 302b/25,
302b/26, 302b/27, 302b/3,
302b/5, 302b/6, 302b/7,
302b/8, 302b/9, 303a/1,
303a/11, 303a/12, 303a/13,
303a/16, 303a/19, 303a/2,
303a/20, 303a/21, 303a/22,
303a/25, 303a/26, 303a/4,
303a/6, 303a/7, 303a/8,
303a/9, 303b/1, 303b/10,
303b/11, 303b/12, 303b/16,
303b/17, 303b/19, 303b/2,
303b/20, 303b/21, 303b/22,
303b/24, 303b/27, 303b/3,
303b/5, 303b/6, 303b/7,
303b/8, 303b/9, 304a/1,
304a/11, 304a/14, 304a/15,
304a/16, 304a/18, 304a/19,
304a/22, 304a/25, 304a/26,
304a/4, 304a/5, 304a/7,
304a/8, 304b/10, 304b/11,
304b/13, 304b/15, 304b/16,
304b/17, 304b/18, 304b/19,
304b/20, 304b/21, 304b/22,
304b/24, 304b/25, 304b/3,
304b/4, 304b/5, 304b/6,
304b/8, 304b/9, 305a/1,
305a/11, 305a/16, 305a/17,
305a/18, 305a/2, 305a/24,
305a/26, 305a/4, 305a/6,
305a/7, 305a/9, 305b/1,
305b/10, 305b/11, 305b/14,
305b/16, 305b/17, 305b/18,
305b/2, 305b/21, 305b/22,
305b/23, 305b/25, 305b/26,

305b/27, 305b/4, 305b/5,
305b/7, 305b/9, 306a/1,
306a/14, 306a/17, 306a/18,
306a/19, 306a/20, 306a/21,
306a/22, 306a/23, 306a/24,
306a/27, 306a/3, 306a/4,
306a/5, 306a/6, 306a/8,
306b/1, 306b/10, 306b/12,
306b/13, 306b/15, 306b/17,
306b/19, 306b/20, 306b/21,
306b/23, 306b/25, 306b/27,
306b/5, 306b/6, 306b/7,
306b/8, 306b/9, 307a/1,
307a/10, 307a/11, 307a/13,
307a/15, 307a/18, 307a/19,
307a/2, 307a/21, 307a/23,
307a/25, 307a/26, 307a/27,
307a/3, 307a/4, 307a/5,
307a/6, 307b/12, 307b/15,
307b/18, 307b/24, 307b/3,
307b/4, 307b/5, 307b/6,
307b/7, 307b/8, 307b/9,
308a/1, 308a/10, 308a/11,
308a/12, 308a/13, 308a/15,
308a/16, 308a/17, 308a/18,
308a/19, 308a/2, 308a/21,
308a/22, 308a/23, 308a/24,
308a/25, 308a/27, 308a/3,
308a/5, 308a/6, 308a/7,
308a/9, 308b/10, 308b/11,
308b/13, 308b/14, 308b/16,
308b/17, 308b/19, 308b/2,

308b/20, 308b/21, 308b/22,
308b/24, 308b/25, 308b/27,
308b/3, 308b/4, 308b/5,
308b/7, 308b/8, 308b/8
mādāmī k. 200b/27

kim II

kim; soru zamiri
k. 184a/22, 229a/6, 239b/20,
239b/21, 245a/25, 277b/16,
299b/7

har k. 185a/1, 186b/21,
191b/21, 197b/25, 200a/23,
209a/27, 209b/2, 210b/8,
213a/5, 217b/11, 217b/20,
218b/5, 218b/7, 220b/16,
220b/18, 220b/26, 221a/11,
221a/5, 221b/23, 222a/7,
225a/19, 227a/9, 232a/6,
241a/1, 245b/27, 247a/12,
248b/7, 249a/19, 249a/20,
51a/21, 250a/15, 251b/19,
251b/26, 251b/5, 253a/1,
255b/6, 259a/1, 259b/11,
261b/10, 256b/1, 258b/27,
262b/3, 262b/3, 262b/4,
267a/10, 268a/11, 268a/12,
268a/13, 268b/10, 270a/26,
274a/10, 278a/15, 279a/13,
280a/6, 281b/16, 284a/15,
284a/16, 284b/5, 284b/9,
286b/27, 289b/17, 291a/12,
291a/14, 291a/15, 296b/24,
296b/25, 298a/14, 300b/13,

300b/14, 306b/22, 306b/24,
308b/22, 308b/23
k.+ dür 203a/10, 209a/3,
209a/4, 209a/6, 209a/7,
209a/8, 221a/15, 222a/26,
226a/13, 206a/24, 226b/19,
250b/1, 250b/2, 264a/15,
287b/23, 293b/26, 296b/8,
297b/5, 303b/20
k. édi 292b/20
k.+ ge 194a/5, 213a/6,
254a/19
har k.+ ge 183b/17, 186a/10,
208a/20, 232a/2, 241a/9,
246b/7, 249b/20, 250a/2,
256a/12, 266b/26, 285a/27,
285b/20, 291a/11, 291a/7,
294a/4, 300b/16
k.+ ni 208a/22, 222a/18,
251b/25, 299a/18, 301b/13
har k.+ ni 209b/23, 220b/5,
243b/9, 247b/3, 255a/6,
255a/7, 277b/19, 277b/20,
288b/3, 289b/21, 290a/11,
294a/5, 294b/24, 298a/1,
298a/2, 300b/16
k.+ niŋ 212b/26, 219b/15,
297a/20
har k.+ niŋ 200a/14, 261b/1
k.+ sén 304b/24

kināya (Ar.) düşünüleni dolaylı
olarak anlatan söz
k. 228b/21
k.-yı ğayr 222a/19
k.+ dur 240a/13
kināyat (Ar.) düşünüleni dolaylı
olarak anlatan söz
k.+ dur 201a/14, 236a/22
kindik göbek deliği
k.+ idin 225b/8
kīne (F.) kin, gizli düşmanlık
k. 294b/9
k.+ din 263b/16
k.+ niŋ 194b/1
k.+ sidin 192a/17
k.+ sini 260b/4
kīnesiz (F.+T.) kinsiz, garazsız
k. érdiler 194a/22
kir- girmek
k.- di 198a/18, 202a/20,
216a/4, 225b/9, 232a/15,
236b/8, 237a/15, 239b/4,
241a/15, 263b/24, 265a/9,
274b/10, 281b/25, 283a/3,
283a/9, 285b/13, 298b/19,
299a/2, 301b/1, 306b/27,
307a/1, 307a/14
sözge k.- di 237a/5
k.- diler 226b/14, 228a/2,
238b/6, 238b/9, 242b/12,
242b/3, 243a/11, 245a/9,

246a/18, 246a/21, 249b/22,
264a/6, 266a/22, 280a/16,
282b/22, 282b/23, 304b/15
k.- dîng 301b/13
k.- er 251b/5, 251b/7, 284b/8,
302a/22
k.- er érdiler 307a/8
k.- erler 251b/5, 269b/21
k.- ersizler 212a/26
k.- gey 185b/18, 199b/22,
207a/17, 220b/27, 261b/25,
300b/19
k.- geyler 216a/25, 228a/22,
253a/5, 258a/19, 264b/9,
282b/22, 282b/23, 282b/8,
305b/12
k.- gil 249b/22, 266b/11
k.- inġizler 242a/24, 246a/20,
263b/14, 269b/8, 270a/2,
299a/23
k.- ip 184a/25, 205a/20,
236a/19, 244a/1, 282a/1,
297a/7, 299a/23, 299a/4
k.- ip édi 215b/6
k.- ip érđi 304b/15
k.- ip érdiler 298b/4
k.- ipdür 237b/12, 300b/22
k.- ipdürler 189b/6
k.- meġizler 242a/22,
242a/23
k.- mes 290a/8

k.- se 268a/11, 304a/6
k.- se édi 296a/2
k.- seġizler 298b/17

kirāmu'l-kātibayn (Ar.) insanın
yaptığı amelleri yazan iki
melek

k. 249a/25

kirāya (Ar.) kira, bir şeyin bedel
karşılığında başkasına bir
süre için verilmesi

k. 267a/13

kirdār (F.) yapılan iş, eylem, amel

k. 233b/24, 300b/27

k.+ ıdın 283b/22

k.+ ım 210a/15

k.+ ımı 249a/21

k.+ ınġ 188b/4, 284a/5,
302b/18

k.+ lar 257b/6, 308a/12

k.+ ları 193b/3

k.+ larını 272b/10

k.+ larınınġ 220b/19

kirdikār (F.) iş, amel

k.+ ı 261a/11, 270a/16

k.+ ları 256b/14

k.+ larınınġ 266b/5

kirġuġi giren

k. 225b/14, 229a/5, 290a/23

k.+ ler 267b/6

k.+ ler érdiler 265b/7

kirgüz-	dahil etmek, girmesini sağlamak, sokmak k.- di 236b/12, 240b/12, 297b/13, 306a/9 k.- diler 283a/9, 305a/13 k.- dük 261b/7, 301a/14 k.- gey 290a/19 k.- gil 223a/24, 292a/18, 292a/19 k.- ürbiz 254a/10, 261b/7 k.- ürler 257b/9, 276a/1 k.- ürmén 255b/4	kış	(F.) mezhep, din k.+ ide 243b/7, 270b/5, 298b/16 k.+ idedürbiz 280b/15 k.+ imizde 256a/21 k.+ ini 238b/27, 279a/9
kirgüzül-	içeri alınmak, dahil olunmak k.- gey 242a/18	kişi	kişi, kimse, insan k. 181b/15, 183a/26, 184a/14, 184b/1, 185a/18, 185b/14, 185b/21, 185b/22, 185b/6, 186a/7, 186b/27, 187a/1, 187a/3, 187a/26, 189a/4, 190b/12, 191b/3, 194b/14, 195a/7, 195b/26, 197b/4, 198a/15, 198a/16, 198a/17, 198b/21, 198b/23, 199a/19, 199a/21, 199a/5, 199a/7, 199b/13, 200a/3, 200a/4, 201b/12, 201b/23, 201b/3, 202a/10, 203a/10, 203a/27, 203a/8, 204a/10, 204a/20, 204a/3, 204a/8, 206a/18, 206b/13, 208a/10, 208b/9, 209a/20, 209a/25, 209b/14, 209b/3, 210a/10, 210a/25, 210a/9, 210b/8, 213a/14, 213a/23, 216b/3, 216b/5, 219a/14, 219a/25, 221a/1, 221a/27, 222a/2, 223b/18, 223b/19, 223b/2, 226b/18, 228b/19, 230b/22, 231b/15, 233a/9, 234a/11, 236a/21,
kirgüzür-	dahil etmek, girmesini sağlamak k.- ürler 230a/26		
kiril-	girilmek, içeri alınmak k.- diler 230b/1 k.- gen 230a/27		
kiriş-	girişmek, başlamak kaynay k.- ti 223b/4		
kirmek	girmek k. 184b/15, 190b/14, 208a/14 k.+ de 246a/21 k.+ din 186a/19, 186a/21, 186a/23, 307b/27 k.+ i 204b/24, 305a/16		
kisvet	(Ar.) giysi, elbise k. 238a/5 k.+ ini 238a/6		

236b/2, 237a/7, 239b/21,
239b/24, 241a/17, 241b/6,
242b/17, 243b/27, 244b/18,
249a/1, 249b/11, 249b/13,
249b/9, 251a/14, 251b/3,
252b/18, 253a/13, 253a/16,
253b/19, 253b/9, 254a/23,
256a/25, 256a/27, 260a/21,
260a/23, 261a/16, 261a/23,
263a/26, 266a/20, 266a/22,
268a/26, 268a/27, 268b/24,
270a/21, 270a/22, 270b/15,
270b/2, 270b/5, 273b/22,
273b/5, 274b/17, 274b/22,
277b/10, 279a/15, 279b/25,
282b/17, 284b/7, 285a/2,
285b/24, 285b/3, 286a/7,
286b/1, 287b/24, 293b/11,
294a/8, 295a/4, 295a/8,
298b/24, 299b/7, 300b/9,
301a/9, 304a/13, 304b/19,
305b/10, 305b/12, 306a/13,
306b/21, 308b/27
har k. 192b/10, 199b/11,
212a/8, 213a/24, 236a/19,
242b/19, 243a/17, 252b/17,
279a/17, 279b/7, 292b/11,
292b/9
k.+ din 189a/25, 206a/21,
206a/24, 221a/16, 227a/15,
227a/18, 234a/9, 246b/23,
271b/18, 274b/7, 297b/6,
303b/20, 304b/25, 306a/19,
306a/20, 306a/21
har k.+ din 195b/19
k.+ dür 192a/21, 192a/23,
219a/4, 221b/19, 221b/21,
221b/22, 231b/23, 238a/10,
251a/16, 278a/20, 290a/4
k.+ dürler 251b/27, 299b/11,
299b/8
k. édi 201b/25, 217a/27,
282b/27, 298a/23
k. édiler 197b/23
k. ékendürler 198b/21
k. érdi 219a/22
k. érdiler 185b/7, 193a/10,
196b/17, 223b/2, 266a/12,
299b/14
k.+ ge 190a/1, 191b/7,
201b/21, 202b/18, 209b/5,
209b/6, 217b/24, 220b/8,
223a/12, 224a/22, 224b/15,
225b/13, 230a/10, 230a/9,
230b/16, 239a/22, 240a/22,
241a/21, 249a/23, 251b/19,
264a/1, 272a/12, 274b/19,
281a/16, 282b/17, 284b/25,
285a/20, 285b/21, 287b/12,
288b/1, 289b/11, 292b/15,
293b/10, 298a/18, 301b/16,
301b/9, 302b/23, 304b/13,
308b/19

har k.+ ge 186b/11, 201b/4,
212a/8, 218b/17, 230b/17,
280b/10
k.+ ler 186a/27, 188a/17,
193a/9, 196b/21, 197b/10,
205a/26, 207a/25, 210a/19,
210b/6, 211b/23, 214b/14,
218a/13, 218b/26, 218b/4,
228a/3, 232a/19, 237b/24,
238b/1, 240a/12, 240a/2,
241b/12, 247b/20, 248b/21,
257b/18, 260b/9, 263a/19,
263a/8, 265a/23, 268b/16,
269b/10, 271a/9, 273a/22,
276a/20, 277a/24, 278b/3,
293a/15, 298b/11, 298b/26,
299b/2, 299b/6, 303b/4,
306a/12, 307b/6, 308a/13
k.+ lerbiz 243a/19
k.+ lerde 280a/25
k.+ lerdin 216b/8, 217a/1,
221a/15, 223b/1, 258b/27,
259a/15, 268a/25, 280b/9,
290b/27, 306b/1
k.+ lerdürler 198a/19, 233a/5
k.+ lerge 181b/16, 204a/7,
206b/27, 210b/5, 220a/21,
220a/7, 220b/18, 229a/11,
241a/13, 241a/14, 251a/1,
252b/5, 255a/2, 260b/20,
272b/13, 273b/4, 277b/15,

284a/9, 295a/14, 295a/16,
308a/12
k.+ leri 185b/4, 190a/21,
236a/14, 241a/15, 241b/7,
250b/21
k.+ leridin 214b/26, 237a/17,
255a/18, 298b/25
k.+ leriğe 243b/18
k.+ lerimizdürler 297b/1
k.+ lerimizğa 245a/10
k.+ lerimizge 242a/12
k.+ lerining 241b/25, 298b/19
k.+ leriğe 237a/6
k.+ leringiz 245b/11
k.+ leringni 223a/24, 228b/1
k.+ lerni 183a/11, 183a/8,
189b/15, 204a/9, 217b/23,
221a/23, 229a/3, 230b/19,
232b/10, 232b/14, 254b/11,
254b/17, 254b/2, 258a/21,
259b/21, 266a/17, 272a/24,
276a/18, 289a/13, 293b/15,
297b/5
k.+ lerning 187b/7, 212b/20,
219a/2, 222b/3, 236b/4,
239a/5, 241b/14, 242b/10,
243a/20, 243a/22, 246b/24,
250a/18, 259a/18, 263a/20,
269a/14, 277a/8, 289a/24,
293a/17, 296b/6, 299a/13

k.+ lersizler 229a/3, 241b/4,
242b/13

k.+ ni 192b/22, 209b/9,
235b/15, 238b/25, 243a/27,
259b/25, 264a/1, 264b/23,
279b/15, 281a/20, 287a/24,
288a/16, 290a/3, 299a/17

har k.+ ni 223a/26

k.+ ning 185a/16, 190a/1,
191a/27, 194a/13, 195a/10,
198b/21, 227a/9, 237a/11,
237a/6, 238a/23, 248b/27,
250a/8, 253a/25, 255a/2,
255b/14, 255b/16, 258b/27,
264b/23, 268a/17, 269b/23,
281a/20, 282a/20, 287a/22,
298b/10, 300b/27, 300b/7,
304b/25, 307a/23

har k.+ ning 228b/16, 265a/4

k.+ si 244b/18

k.+ siz 185a/6

kişilerī öyle kişiler, o kişiler

k. 184b/24, 187b/5, 188b/12,
190a/8, 192a/27, 202b/26,
208a/23, 211b/20, 240a/9

k.+ ge 225b/5

kitāb (Ar.) kitap

k. 186b/14, 186b/8, 213b/7,
216b/21, 216b/24, 220a/13,
221a/2, 251a/20, 253a/12,
253a/15, 254a/23, 255a/3,

261a/2, 261a/26, 271a/6,
278b/15, 278b/17, 288b/7,
290b/7, 291a/6, 292b/4,
295b/9, 299b/24, 300b/26,
303b/18, 308a/27, 308b/1

ahl-ı k. 182a/9, 186b/10,
187b/23

manzil-i k. 265a/26

şāhib-i k. 291a/7

K.-ı mubīn 233a/12

k.-ı mühkam 253a/21

yaruḡ k.+ da 219b/8

k.+ dın 275a/17

ahl-ı k.+ dındurlar 187b/9

k.+ dur 253b/17, 283b/27

k.+ ğa 253b/18

ahl-ı k.+ ğa 186b/14

k.+ ı 212b/2, 221a/9, 291a/7

k.+ ıda 302b/19

k.+ ıdın 300a/19

k.+ ıdur 211b/23

k.+ ımız 205a/7

k.+ ımızning 265a/26

k.+ imning 308a/26

k.+ ını 282a/18, 288b/7,
291a/8

k.+ ının 274b/10, 278b/25

k.+ lar 209a/25, 209b/16,
212a/21, 216b/21, 253a/20,
254b/20, 254b/27, 271a/8,
306a/18

- k.+ larda 187a/19, 200b/4,
295a/23
- k.+ lardın 209b/16, 247b/10,
282b/25
- k.+ larğa 251b/16
- k.+ ları 302b/18
- k.+ ları érdi 255b/17
- k.+ larığa 216b/22
- k.+ larını 295a/18
- k.+ larınınġ 236b/1
- k.+ nı 186b/9, 216b/21,
233a/16, 272b/15, 284a/2
- k.+ nınġ 253b/11
- kitābat** (Ar.) yazma, yazı yazma
- k. 192a/8
- k.+ nı 186b/27
- kitābī I** (Ar.) kutsal kitaba inanan
- k. 186b/2
- kitābī II 1.** (Ar.+F.) öyle bir kitap, o
kitap
- k. 218b/11, 254b/21, 291a/1,
293b/9
- k.+ de 253b/19
- k.+ din 186b/15
- k.+ dür 254b/1
- 2.** bir kitap
- k. 206a/5, 252a/24
- k.+ dür 218b/17, 253b/9,
283b/24
- kitābın** (Ar.) kitaplar
- k. 202a/11, 297a/17, 299b/21
- ahl-ı k.+ ġa 186b/14
- kiy-** giymek
- k.- di 217b/3
- k.- erler 268a/4, 301a/5
- k.- geysizler 268a/3
- k.- ip 295a/5
- kiydür-** giydirmek
- k.- di 235a/16, 237b/20,
245b/9
- k.- diler 234b/17
- k.- üp édi 234b/18
- kiygüçi** giyen
- k.+ lerni 300a/22
- kiyim** giysi, giyim
- k.+ i 306b/16
- k.+ idin 307a/6
- kiymek** giyme
- k. 275b/5, 282a/24
- k.+ ini 268a/4
- k.+ ler 186a/22, 267b/25,
275b/10
- k.+ leri 278a/17
- kiymeklik** giyecek, giysi
- k.+ lerdin 262a/9
- kizb** (Ar.) yalan, yalan söyleme
- k.+ idin 252b/27
- ķoġa** kova
- ķ. 250a/9
- ķ.+ da 235b/17, 235b/19
- ķ.+ nı 235b/19, 235b/21
- ķ.+ nınġ 235b/19
- ķ.+ sını 235b/17

kol	kol; el k. 182b/10, 245a/1, 295a/8, 306b/2 k.+ dın 188b/19 k.+ ğa 298a/10 k.+ ı 186b/11, 186b/12 k.+ ığa 194a/25 k.+ ınıĝ 186b/26 k. kaytarĝaylar 201b/18 k. kaytarmaĝusıdurlar 183b/25 k.+ larımız 191a/2 k.+ larımın 308a/6 k.+ larını 193a/14 k.+ larınıĝız 183b/10 k. sürse édi 243b/24 k. tut 217b/9 k. tutuĝız 217b/9 k.+ umızda 265b/19 k.+ umızdın 235a/3	kop-	kalkmak, ayaĝa kalkmak; ortaya çıkmak k.- ar bolsalar 210b/13 k.- kıl 185a/23 k.- tı 185a/24, 233b/4, 246a/7, 246b/11, 265a/10 k.- tılar 299a/24 k.- up érdiler 189a/25
koltuĝ	koltuk, kolun gövdeyle birleŝtiĝi yer k.+ nınıĝ 262b/8	kopar-	koparmak, çıkarmak; ortaya çıkarmak k.- dı 293b/17, 305b/18 k.- dılar 199b/23 k.- duĝ 214a/10, 297a/16, 298a/26 k.- ĝay 294b/23 k.- ĝaybız 276a/26, 284a/21 k.- ĝaylar 268b/15 k.- ĝıl 289b/23 k.- ĝusıdur 270b/8 k.- ınıĝızlar 297b/17 k.- masdur 270b/7 k.- salar 301b/6 k.- ur 270b/10, 290a/21 k.- urbız 275b/22, 282b/20, 282b/5, 284a/26 k.- urlar 273a/22
komar-	koparmak, çıkarmak k.- ayım 289b/15 k.- dı 269a/11 k.- duĝ 289a/4 k.- urlar 302a/20	koparĝuĝı	koparan, çıkarana k. 252b/8
kongŝı	komşu k.+ larıdın 244a/25	koparıl-	krş. koparıl- koparılmak, dirilmek k.- ĝan 257b/21 k.- ĝan bolĝaybız 294a/20

ķ.- ğanlar 219b/17	ķ.- armén 190b/10, 206a/12,
ķ.- ğanlarbız 287b/19	219a/7, 221b/27, 229a/4,
ķ.- ğaylar 263a/8	234b/9
ķ.- ur 263a/13	ķ.- arsız 185a/10
ķoparmaķ koparma, ortaya ıkarma	ķ.- arsızlar 183b/6, 186a/21,
ķ. 282b/20, 301b/26	192b/20, 271b/18
ķ.+ ı (ķoparmağı) 277a/12,	ķ.- kay 204a/10, 256a/27
284a/26	ķ.- kaylar 202b/25, 204b/27,
ķ.+ ığa (ķoparmağığa)	205a/1, 271a/19
190a/16	ķ.- kúsidur 294b/6
ķoparmaķlığ koparma	ķ.- mağan bolğaylar 184a/17
ķ. 251b/17	ķ.- mağıl 264a/9
ķoparul- krş. ķoparıl-	ķ.- maņġ 227a/12
koparılmak, dirilmek	ķ.- maņġızlar 297a/8
ķ.- ğusıdurlar 268b/12	ķ.- mas 274b/7
ķopmaķ kopma, dirilme	ķ.- masalar 206a/3
ķ. 288a/2	ķ.- maslar 191a/15, 205b/7
ķ.+ ı (ķopmağı) 307b/25	ķ.- massızlar 209a/12
ķopuş kalkma, ayağa kalkma	ķ.- sa 245a/25
ķ. kılmaydurlar 197b/1	ķ.- saņġızlar 186a/23
ķorğan kale, hisar	ķ.- tı 227a/10, 260a/26
ķ.+ larını 192b/23	ķ.- tuķ 306a/3
ķorkķ- korkmak	ķ.- uņġızlar 183b/7, 202a/12,
ķ.- ar 230b/17, 256a/25,	202a/8, 208b/14, 228a/12,
308b/23	264b/14, 267a/2, 271b/14
ķ.- ar érdiler 214b/25,	ķ.- up 228b/23
307b/18	ķorkaķlığ korkaķlık
ķ.- arlar 191a/24, 192b/16,	ķ. 276b/12
207a/23, 251a/21, 271b/7,	ķorkķuı korkan, korkucu
288b/20	ķ. 298a/23, 302b/19
	ķ.+ bız 264a/7

ķorkma korku, korkma

ķ. 286a/16

ķorkmaķ korkma

ķ. 205a/2, 212b/13, 215a/3,
271b/15, 279b/23, 298a/17

ķ.+ ı (ķorkmaķı) 249b/13

ķ.+ ķa 271a/18

ķ.+ nı 227a/11

ķorkmaķlıķ takva, Allah'tan korkma

ķ. 215a/8

ķ.+ da 199b/12

ķorkuķ korku

ķ.+ ıngızdın 191a/27

ķorkunç korku, korkunç

ķ. 190a/16, 214b/24, 258b/21,
259b/21, 271a/19, 286a/16,
298a/17, 298b/25, 302b/20

ķ. bolur 292b/7

ķ.+ da 288b/22

ķ.+ dın 207a/20

ķ.+ ı 227b/5, 290a/10, 297b/2,
302a/12

ķ.+ ıdın 220a/20, 227a/18,
249b/19, 285b/23, 294b/4,
296b/19, 298a/17

ķ.+ ını 279b/20

ķ.+ ke 279b/20

ķ.+ nıng 264a/7

ķorkunçı (T.+F.) öyle bir korku

ķ. 202b/7, 212b/7, 227a/9

ķorkunçlıķ krş. ķorkunçlıķ

korkunç, korkutucu

ķ. 260a/26

ķ.+ ıdın (ķorkunçlıķıdın)
294b/4

ķorkunçlıķ krş. ķorkunçlıķ

korkunç, korkutucu

ķ. 269a/12

ķorkurmaķ krş. ķorkutmaķ

korkutma

ķ.+ nı 279b/15

ķorkut- korkutmak

ķ.- kay 296a/15, 296a/9

ķ.- kaylar 202b/24

ķ.- kaysızlar 267a/1

ķ.- kıl 182a/15, 204a/9,
259b/21, 259b/22, 275b/22

ķ.- tum 217b/17

ķ.- ur érdiler 190a/27, 211a/4

ķ.- urbız 289b/6

ķ.- urmén 266a/7

ķorkutķuķı krş. ķorkutķuķı

korkutan

ķ. 295a/10

ķ.+ mén 266a/7

ķorkutķuķı krş. ķorkutķuķı

korkutan

ķ. 249a/3, 295a/10

ķ.+ lar 303b/15

ķ.+ larnıng 218a/3

ķ.+ mén 218b/22, 221b/25,
221b/26

ķ.+ sén 220a/23

korçutmağlığ krş. korçutmağlığ

korku, korkma

ķ. 279b/14

korçutmaķ krş. korçurmaķ

korkutma

ķ. 249a/4, 258a/22, 276b/6,

289a/10, 289b/7, 290b/8,

295a/12, 295a/16, 297a/1,

298b/23

ķ.+ da 271b/15

ķ.+ dur 194b/27, 220a/23

ķ.+ ı (korçutmağı) 297b/2,

297b/4

ķ.+ ıdur (korçutmağıdır)

277b/25

ķ.+ lar 202b/18

ķ.+ nı (korçutmağnı) 204a/9

korçutmağlığ krş. korçutmağlığ

korku, korkma

ķ.+ lar 289b/6

korçutul- korkutulmak

ķ.- ğanlar 214a/9

ķ.- uptur 303b/19

ķ.- urlar 260b/20

korçuturul- korkutulmak

ķ.- urlar 202b/25

koş- katmak, bağlamak, ilave

etmek

ķ.- a 251a/10

ķ.- arlar 202b/15

ķ.- tılar 198a/22

ķ.- up édi 306b/3

koşnaçlığ kehanet, kahinlik

ķ. 262a/3

koşul- 1. katılmak, bağlanmak,

karışmak

ķ.- dı 199a/7, 202a/27,

203a/13, 203a/18, 207b/8,

302a/17

ķ.- dılar 297a/11

ķ.- ğan 248a/19, 295a/1

ķ.- ğan bolmağay 302b/7

ķ.- ğandın 256b/5

ķ.- ğaylar 200b/19

ķ.- mağay 232b/9

ķ.- sa 273a/10

ķ.- updur 279a/10

ķ.- uptur 210a/23

ķ.- urlar 307b/24

2. cinsel ilişkide bulunmak

ķ.- a alğay érdi 293b/24

koşulmağlığ cinsel ilişkide bulunma

ķ.+ mınđ 236b/21

koşulmaķ katılma, karışma

ķ. 188a/22, 201b/24

ķ.+ ıdın (koşulmağıdın)

284b/10, 306a/7

2. cinsel ilişkide bulunma

ķ. 201b/25

ķ.+ ığa (koşulmağığa)

236b/19

koşulul- katılmak, karışmak

ķ.- ğan 203a/17

koşuluşmak	cinsel ilişkiye bulunmak	q.- dı 186b/20, 187b/27, 190a/17, 193a/16, 199a/8, 234b/27, 235b/17, 236a/20, 237b/20, 241a/21, 243a/8, 243b/26, 259a/9, 262b/15, 262b/16, 268a/15, 268a/19, 282a/1, 283a/14, 283a/18, 287b/10, 297b/14, 306b/27, 307a/3
qotur	uyuz, uyuz hastalığı	
	q. 203b/6	
	q.+ nı 260b/14	
qovul-	kovulmak	
	q.- up édi 283a/15	
qoy	koyun	
	q. 186a/8, 240a/14	q.- dılar 189a/8, 241b/22, 242b/16, 244a/22, 244a/26, 245a/15, 245a/2, 245a/9, 255b/19, 255b/20, 258a/11, 269b/4, 297a/10, 297b/19, 305b/15, 307b/10, 307b/12
	q.+ da 275b/4	
	q.+ larığa 194b/10	
qoy-	1. koymak, bırakmak, terketmek	q.- dım 203b/20
	q. 228a/26, 284a/7	q.- duq 235a/27, 297a/14
	q.- a bérgey 258a/8	q.- dum 225a/16, 252b/15
	q.- ar 208a/9, 253b/14, 253b/24, 253b/25, 253b/26, 255a/6, 256a/11, 273a/2, 273b/15, 277b/19, 293a/6, 293a/8	q.- ğan 228b/14, 236a/14
	q.- ar érdiler 255a/21	q.- ğanda 195b/22
	q.- ar bız 205b/6, 217b/25, 220b/19, 287a/27, 307b/22	q.- ğay 229a/13, 238a/26, 253b/12, 289b/1, 296b/8
	q.- arlar 187b/9, 188a/26, 196a/11, 213b/5, 239a/18, 248b/10, 276a/22	q.- ğaybız 229a/21
	q.- armén 242a/6	q.- ğaylar 183b/22, 188b/7, 194a/21, 199b/17, 203a/27, 213b/23
	q.- arsız 262a/20	q.- ğaysén 291a/16, 293a/25
	q.- arsızlar 286b/16	q.- ğaysızlar 282a/20
	q.- ayım 307b/13	q.- ğıl 196a/15, 206a/6, 243b/20, 244a/4, 246a/14, 261a/8, 284a/13, 295a/6
		q.- ıngızlar 299b/2

ķ.- madı 185b/20, 188b/27,
254a/3, 296a/6
ķ.- maġay 188b/26, 253a/4,
272a/24
ķ.- maġaylar 198a/17, 276a/4
ķ.- maġıl 220a/18, 266b/15,
296a/27
ķ.- maġusıdur 308a/23
ķ.- maᅇġızlar 296b/10
ķ.- mas 240b/8, 288b/2
ķ.- masbız 291a/22, 302b/12
ķ.- maslar érdiler 185b/17
ķ.- maydur 302b/21
ķ.- sa 220a/25, 232a/7,
253a/1, 294a/5, 298a/2
ķ.- saķ 258b/25
ķ.- salar 206a/27
ķ.- saᅇġ 289b/14
ķ.- saᅇġızlar 182a/13
ķ.- uᅇġızlar 197a/13, 215a/5,
226a/20, 240a/5, 241b/20
ķ.- up 186a/5, 188a/20,
234b/16, 235a/1, 241a/3,
250b/20, 258b/24, 281a/25,
295a/8
ķ.- up érdiᅇġızler 187b/19,
243a/19
ķ.- up érdük 244a/25
ķ.- upbız 291b/17
ķ.- updur 294a/27
ķ.- upmén 187a/3, 195a/8

ķ.- upsén 214a/27, 223b/24

ķ.- uptur 273a/3

ķ.- upturlar 185a/2

2. koymak; yardımcı fiil

mühr ķ. 215b/14

at ķ.- ar 203b/26

arada ķ.- ar érđi 192a/21

mühr ķ.- arbız 214a/19

yüz ķ.- arlar 191a/27

at ķ.- arsızlar 252b/25

laķab ķ.- dı 191b/9

minnat ķ.- dı 245a/25

mühr ķ.- dı 279a/22

yüz ķ.- dı 185a/24, 186b/23,

217b/18, 228a/1, 298b/19,

304a/27, 304b/1

at ķ.- dılar 258a/20

bünyäd ķ.- dılar 199b/20

ferce ķ.- dılar 181b/7

yüz ķ.- dılar 217b/3, 226b/14,

227b/18, 228a/4, 305a/12

bar-ᅇürdär ķ.- duķ 217a/14

at ķ.- duᅇġızlar 212a/14

boyun ķ.- ġan bolġaymén

246b/16

zaᅇıra ķ.- ġanlar 240a/10

boyun ķ.- ġanlardın 214a/1

ķırā'atnı ķ.- ġay 295b/15

boyun ķ.- ġaylar 276a/15

zāyi' ķ.- masdur 225a/19

daķıķa ķ.- masmén 241b/16

	yüz k.- sa 208a/4		k.- ğay 302b/17
	at k.- unġızlar 252b/20	ķoyun	koyun, göġüs, sine
	yüz k.- upbız 303b/24		k.+ ıda (ķoynıda) 233b/3
	at k.- upsız 209a/24		k.+ ıġa (ķoynıġa) 234b/20
	at k.- upsızlar 239a/10	ķozdur-	kaldırmak, ayaġa kaldırmak
ķoyçı	ķoban		k.- urbız 302b/10
	k.+ larġa 191b/2	ķozġal-	kalkmak, kalkışmak
ķoydur-	koydurmak, atmak		k.- dı 269a/13
	k.- ġaysén 238a/25	ķöç-	göçmek, taşınmak
ķoyġuçı	koyan, bırakan		k.- er 275b/3
	k. bolġaysén 220a/17		k.- ti 246b/18
	k.+ lar 187b/13	ķöçmek	göçme, taşınma
	boyun k.+ lar 215a/6, 216a/9		k. 205a/7, 260a/2
ķoymak	koyma, bırakma, terketme	ķök	1. gök, gökyüzü
	k. 184b/21, 218a/24, 261b/10,		k. 188a/3, 206b/10, 206b/22,
	275a/9, 282a/24		219b/13, 223b/24, 228b/9,
	k.+ da 183b/8, 193b/21,		230b/19, 231a/10, 231a/17,
	226a/9, 240b/10, 305b/6		231a/18, 231a/19, 231a/8,
	k.+ dın 189b/14		239b/12, 247b/24, 250a/17,
	k.+ dın (ķoymaġdın) 229a/14		250b/1, 250b/17, 260a/13,
	k.+ dur 271b/3		265a/1, 265b/10, 267a/3,
	k.+ ı (ķoymaġı) 218a/23,		269a/10, 275a/20, 275a/4,
	218b/1, 219b/25, 291b/18		284b/20, 286b/27, 287a/3,
	k.+ ıda (ķoymaġıda) 183b/9		287b/22, 288b/1, 288b/3,
	k.+ ıġa (ķoymaġıġa) 276b/6		294a/23, 295a/18, 296a/22,
	k.+ ını (ķoymaġını) 279b/21		300a/15, 300a/16, 302a/16,
ķoymaġlıġ	bırakmak, terketmek		303a/15
	k.+ ı 188a/9		k.+ de 212b/1, 228b/13,
ķoyul-	bırakılmak, konmak		259a/27, 261b/19, 281b/22
	k.- dı 201b/25, 280b/20		k.+ dedür 271b/16
	k.- ġan 230a/4, 284b/22		k.+ din 192b/15, 207b/7,
	k.- ġanlar 272b/6		209a/3, 223b/4, 224b/22,

233b/7, 250b/25, 258b/5,
261b/13, 262a/1, 262a/17,
263a/4, 267b/6, 272b/16,
272b/18, 293b/23, 301b/21
k.+ din érđi 228b/14
k.+ i 231a/16
k.+ ininġ 228b/13
k.+ ke 226b/12, 260a/12,
260a/16, 260b/5, 261b/24,
261b/26, 293a/25, 293b/7,
293b/8
k.+ ler 201a/23, 204a/22,
219b/8, 233a/1, 234a/24,
247a/2, 250b/1, 256b/23,
258b/5, 260b/5, 294b/21,
297a/26
k.+ lerde 204b/26, 206b/7,
218a/1
k.+ leredür 211b/15, 213a/5,
213a/26, 250a/15, 254b/14,
271a/26
k.+ lerdin 262a/2, 274a/21
k.+ lerge 281b/15
k.+ lerni 246b/14, 247b/21,
247b/22, 247b/23, 260b/6
k.+ lerninġ 247b/24, 255b/26,
281b/12
k.+ ni 219b/10, 260a/14,
260a/22, 260b/8, 261b/20,
261b/22, 293a/22, 293b/4

k.+ ninġ 226b/13, 231a/9,
248b/6, 250b/4, 260b/6,
261b/15, 296b/15

2. yeşil, yeşil renkli

k. 239b/14, 239b/27, 273a/7,
289a/27, 306b/16

k. bolġay 307a/19

köker- yeşillenmek, yeşermek

k.- gen 233b/6

k.- ür 302a/21

kökī (T.+F.) öyle bir gök, o

gökyüzü

k.+ ġa 260b/8

kökrek göġüs, sine

k.+ i 192a/17

k.+ ini 279a/17

k.+ ler 211b/27, 293a/5

k.+ leredür 219a/21

k.+ leride 219a/19, 263b/16

k.+ leriġe 183b/13

k.+ lerimizni 219a/14

k.+ lerini 219a/15

k.+ ni 219a/16

köküs göġüs, sine

k.+ ini (köksini) 281b/20

k.+ ünġ (köksünġ) 220a/19,
266b/6

k.+ ünġizlerde

(köksünġizlerde) 287b/22

köleg krş. kölege

gölge

	k.+ idür 250a/23		k.+ imni 245b/8
kölege	krş. kölege		k.+ ini 195b/22, 234b/17,
	gölge		235a/12, 235a/23, 235b/5,
	k. 250a/19, 250a/23		235b/8, 237a/2, 237a/24,
	k.+ de 202a/24		245b/23
	k.+ ler 275b/8		k.+ ining 235a/12, 237a/18,
	k.+ leri 250a/17, 253a/8,		245b/16
	271a/23, 271a/25		k.+ ingni 195b/21
	k.+ si 217b/15, 250a/25,		k.+ ler 275b/9
	253a/8		k.+ leri 260b/13
	k.+ side 253a/9		k.+ ni 235b/6, 245a/4,
	k.+ sidedürler 253a/9		245b/12, 245b/13, 245b/14,
köm-	gömmek		285b/12, 285b/13
	k.- gey 272a/18		k.+ ning 235b/7, 245b/13
kömek	yardım	köngli	(T.+F.) bir gönül
	k. 293a/14		k.+ ge 248a/27
	k. bérdirler 183a/26	köngül	gönül, kalp, yürek
	k.+ idürler 249b/18		k. 187b/18, 191b/6, 201a/14,
	k.+ siz 185b/19		215a/9, 219a/17, 227b/13,
kömmek	gömme		228b/5, 230b/26, 230b/27,
	k. 196a/1, 272a/21		234b/16, 251a/16, 266b/10,
kömüglüg	gömülü, gömülmüş		275b/20, 281b/1, 286a/23,
	k.+ dür 263a/3		296b/10, 299b/19, 302a/13,
kömür	kömür		306a/22
	k. 294a/14		k.+ de 197b/10, 219a/16
könglek	gömlek		k.+ din 279a/27, 286a/26
	k. 238b/4, 285b/11		k.+ ge 226a/10, 227a/9,
	k.+ i 235a/16, 237a/21,		233a/22, 237a/27, 238b/2,
	237a/23		305a/17
	k.+ i érdi 245b/8		k.+ i 236a/2
	k.+ idür 235b/4		
	k.+ iğe 235b/5		

k.+ i (köngli) 183a/2,
191b/13, 194b/9, 236a/2,
244b/13, 245b/7, 248b/1,
252a/2, 252a/8, 254b/7,
278b/13, 279a/15, 287a/27,
300a/5
k.+ ide (könglide) 188b/3,
194b/20, 235b/7, 236a/26,
257b/23, 261b/1, 273a/19
k.+ idedür (könglidedür)
192b/18
k.+ idin (könglidin) 253b/23,
253b/25, 253b/26
k.+ ige (könglige) 187a/5,
202b/7, 257b/26, 279b/20,
286a/16, 296a/27
k.+ ini (könglini) 215b/16,
281b/20, 297a/24, 300b/10,
300b/9
k.+ ining 198a/10
k.+ ining (könglining)
217b/22, 234b/15, 236b/8,
237b/11, 237b/12, 247b/8,
250a/26, 251a/4, 252a/7,
287a/9, 291a/12, 296a/24,
299b/26, 308a/1
k.+ ingizning 240a/25
k. köydürgüçi 217b/14
k. kuyı tut 228a/24

k.+ ler 229b/19, 248a/27,
275a/14, 275a/15, 275a/18,
302b/5
k.+ leredür 211b/22
k.+ lerdür 219a/21, 251a/4
k.+ lerge 249b/7, 262a/23
k.+ leri 183a/2, 186a/1,
190a/12, 192a/1, 199b/26,
201b/17, 201b/19, 202a/1,
252a/1, 252a/4, 252a/5,
252a/7, 259b/20, 268b/17
k.+ leride 198a/8, 199b/20,
203a/15, 208a/26, 258a/2,
280b/4
k.+ leridin 253b/21
k.+ leriğe 196a/18, 196b/24,
198b/10, 214a/18, 214a/19,
215b/14, 261b/7, 261b/8,
279a/23, 287a/26, 297a/23,
303b/24
k.+ lerini 203b/1, 245b/7,
259a/14
k.+ lerining 183b/16, 192a/2,
192a/3, 199b/27, 252a/6,
262a/24
k.+ leringizde 290a/20
k.+ lerni 203b/2, 249b/8,
272b/18, 283a/8
k.+ lerning 186a/1, 266b/23,
273b/11, 273b/8
k.+ ni 200a/26

k. tartquçı 227b/23	265b/1, 265b/18, 266a/20,
k. ulap 240b/20	273b/15, 274b/5, 279b/11,
k.+ üm (könglüm) 259a/6	280a/25, 281b/10, 283a/16,
k.+ ümde (könglümde)	284a/27, 288a/9, 297a/1,
276b/22	299b/26, 306a/25, 307b/11
k.+ ümning (könglümning)	k. bolğan 262b/13
234b/22	k. bolğay 195b/9, 308b/18
k.+ üng (könglüng) 232b/20,	k. bolsa 208a/5, 308b/19
294b/20	k.+ de 302a/27
k.+ üngni (könglüngni)	k.+ din 282b/13
232b/19, 298a/17	k.+ dür 234b/9, 265b/25
k.+ üngning (könglüngning)	k.+ i 236b/4, 277a/25,
266b/9	280b/17
köngüllüg gönüllü, kalpli	k.+ ige 290a/27, 293a/1
k. bolğaylar 215b/14	k.+ ini 229b/23
k. bolur édi 220a/15	k. kılğay 297b/11
tar k. bolursén 220a/24	k. kılıpdur 295b/10
k.+ lerdürler 197b/1	k. kılurbız 284a/22
köp çok	k.+ ni 258b/27
k. 185b/2, 186a/6, 186a/8,	k.+ rek 181b/27, 191b/19,
191a/20, 191b/6, 194a/25,	208a/25, 239a/14, 277b/14,
194b/17, 195b/23, 195b/8,	279b/7, 282b/13, 303a/6,
196a/5, 201a/14, 201b/20,	303b/6, 303b/7
202b/21, 210b/8, 215b/5,	k.+ rek érdi 182a/1
216b/8, 217b/1, 222b/11,	k.+ rek érdiler 193a/24
225a/12, 226a/17, 228b/7,	k.+ rekdür 197a/27, 219b/15,
231a/24, 231b/26, 234b/25,	227a/21, 284b/19
240a/27, 248a/20, 249a/12,	k.+ reki 183a/3, 185a/17,
249b/23, 251a/3, 254a/12,	191a/17, 209b/7, 211b/17,
255b/13, 258b/27, 260a/16,	212a/22, 212b/25, 217a/10,
260b/24, 264a/17, 265a/19,	221a/15, 239a/5, 242b/10,
	246b/24, 247a/4, 247b/20,

249a/15, 258b/4, 265a/27, 270b/10, 274b/15, 275b/21, 278b/9, 281b/13, 293a/17, 298b/14, 308a/14, 308b/2 k.+ rekige 298a/23 k.+ rekini 187b/26 k.+ rekininġ 185a/16, 281b/17 k.+ rekmén 301a/27 k.+ tür 236a/5, 277a/1, 282b/24, 290b/1, 296b/22, 299b/18		k. 192a/12
köplik krş. köplük çokluk, bolluk k.+ idin 201a/14		köpük köpük k. 250b/23 k.+ i 250b/27 k.+ ni 250b/20
köplük krş. köplük çokluk, bolluk; çoġu k. 254b/6 k.+ i 185b/10, 185b/8, 188b/11, 227a/19, 230b/26, 265b/2, 288a/18, 288b/5 k.+ idin 186a/2, 190b/16, 196a/27, 202a/1, 220b/20, 240a/13, 245b/21, 255b/13, 255b/26 k.+ idür 195a/25 k.+ ige 290b/16 k.+ ininġ 280a/19 k.+ inġiz 185b/11 k.+ ke 208a/4		köpükü (T.+F.) 1. bir köpük k.+ dür 250b/23 2. öyle bir köpük, o köpük k.+ ge 250b/26
	kör-	görmek k.- di 227a/7, 227b/22, 227b/25, 234b/16, 234b/21, 235b/19, 235b/20, 235b/6, 236b/14, 237a/24, 238b/10, 239b/21, 239b/9, 240b/1, 243a/2, 243b/21, 246a/14, 246b/9, 257b/12, 260a/14, 260a/22, 263a/2, 263b/25, 264a/17, 264b/11, 265b/16, 280b/23, 281a/19, 281b/22, 281b/24, 282a/6, 289a/20, 298b/19, 298b/21, 299a/4 mużtarib k.- di 237a/4 k.- diler 216b/3, 222a/4, 227b/19, 228a/23, 228a/3, 236a/1, 236a/15, 237b/22, 238b/3, 243b/27, 261a/23, 269b/3, 270b/18, 277b/14, 298b/5, 304b/15, 304b/23, 305a/24 tüş k.- diler 238b/10 k.- dük 244a/21, 304b/6
köprük köprü		

k.- düm 232a/1, 233b/5,
233b/7, 239b/10, 239b/12,
239b/13, 246a/25, 266b/12,
274b/10, 286a/22
k.- düng 286a/25, 289a/22,
306a/16
k.- düngizler 211a/12
k.- e 195b/6, 201b/4,
210b/23, 213a/4, 261a/22
k.- e alğaylar 221b/3
k.- e alğaysızlar 247b/25
k.- e almaslğ 193a/21
k.- e müdür 287a/24
k.- e müsen 287a/24
k.- e müsizler 191b/2
k.- eling 205b/25
k.- er 189a/11, 197a/4, 198b/1,
198b/16, 203a/26, 208b/26,
221b/23, 277a/2, 284a/2,
284b/4, 294a/4, 306a/1
k.- er édi 266b/13, 305b/8
k.- er érđi 260a/23, 260a/15
k.- er érdiler 186a/4, 256a/8
k.- er érdük 226a/4
k.- erbiz 229b/25, 237b/12,
238b/17, 244a/4
k.- erler 198b/18, 210b/3,
212b/18, 261a/23, 263b/22,
265a/16, 265a/23, 276a/4,
291a/9, 291b/23, 291b/25

k.- ermén 218b/16, 222a/25,
229a/2, 238b/12, 238b/15,
239b/5, 263b/25
k.- ersén 260a/23, 260b/10,
268a/5, 297b/23, 298a/5,
298a/6, 301b/18, 302b/11,
302b/18
k.- ersizler 225b/10, 229a/27,
243a/20, 247b/22
k.- gen 187b/15, 234a/25
k.- gen bolğay 289a/19
k.- gende 241b/1
k.- gey 212b/20, 221b/19,
221b/20, 282a/11, 299a/16
k.- geybiz 297a/16
k.- geyler 194b/21, 211b/12,
215b/17, 216b/3, 217a/7,
247a/20, 260b/15, 266b/5,
275a/20, 276a/11, 276a/17,
303a/27
k.- geymén 206b/26, 260a/13,
305a/8
k.- geysizler 208b/17,
247b/23, 283b/11
k.- gil 210a/6, 214a/8, 284a/6
k.- güsidür 197a/4
k.- medi 238b/11, 260a/25
k.- mediler 279a/24
k.- meding 256b/22, 257b/11,
258a/10

k.- medingizler 186a/4,
189a/18
k.- megey 183b/22, 264b/6,
291a/12, 291a/15
k.- megeyler 262b/7, 287a/18
k.- megeysén 302b/9
k.- megüngdür 299a/16
k.- mes 221b/23
k.- mes bolğay 291a/13
k.- mes érdük 208b/24
k.- mesbiz 222a/2, 222a/4
k.- mesdin 217a/17
k.- mese 210b/8
k.- mese érdi 236b/20
k.- meseler 203a/27
k.- meseng 210b/20, 286a/21
k.- mesler 203a/19, 210b/1,
210b/3, 254a/8, 263b/21,
268b/11, 294a/10, 294a/22
k.- mesmén 235a/26, 287a/25
k.- messizler 241b/14,
298b/17
tüş k.- mey 238b/11
k.- meydür 183b/26, 210a/27
k.- meydür érdük 239a/19
k.- meymén 260a/24
k.- meymiz 222a/7
k.- se 203a/27
k.- se érdiler 266a/21
k.- seler 242a/24, 276a/1
k.- sem 190b/11

k.- seng 207a/23
k.- seingizler 211a/18, 288a/7
k.- setmes érdi 210b/11
k.- üngizler 192b/22, 297a/3
k.- üp 198a/18, 216a/26,
221b/20, 235a/6, 238a/9,
238b/4, 277a/26, 281b/12,
299a/21
k.- üp érdi 246b/18, 289a/16
k.- üp érdiler 241a/21, 279b/2
göre, nazaran, bir şeye uygun
olarak
k. 186b/11, 205b/27, 218b/17,
251a/5, 253b/16, 280b/10,
295a/15, 301a/6, 306b/26
k.+ dür 273b/3

köre I

köre II

körgüçi

korluk, mangal
k.+ de 250b/20
gören, tanık olan
k. 221b/14, 245b/10, 245b/24,
250b/8, 256b/23, 257b/11,
282a/13, 284b/3, 285b/22,
291a/9, 294a/3, 297b/23
k. bolmağaylar 279b/9
sitam k. bolmağaylar
210b/27, 211b/14
k.+ dür 232a/4, 300a/15
k. érdi 282a/16

körklüg

körksiz

güzel
k. 232a/14, 249a/9, 262b/6

çirkin, güzel olmayan

k. 249a/9	k.- ken bolğaylar 291a/2
körmegüçi görmeyen	k.- key 185b/20, 201a/18,
k. bolğay 251a/16	204a/20, 209a/25, 209b/5,
körmek görme	210a/26, 237a/7, 267b/5,
k. 210b/2, 237b/25, 248a/7,	279b/7, 292b/6, 298a/25
277a/2, 298a/18, 308a/20	k.- keybiz 281b/11
k.+ de 221b/18	k.- keyler 182a/2, 206b/1,
k.+ dür 275a/18	209b/3, 213a/18, 257a/11,
k.+ i 218a/3, 299a/11, 302b/9	280b/16, 292b/17
k.+ idin 221b/4	k.- keysén 209b/5, 293b/6
k.+ ige 249b/21	k.- keysizler 203b/6
körmeklik görme	k.- kil 304a/23
k.+ ke 284a/23	k.- küngizdürler 282b/4
körset- 1. göstermek	k.- küsidür 304a/17, 304b/13
k. 285a/11	k.- me 220a/23, 299b/23
k.- e almağay 286b/2	k.- medi 289a/1, 304b/1
k.- e alursızlar 268b/4	k.- meğay 295a/13
k.- eling 300b/3	k.- megeyler 201b/24,
k.- eyin 191a/5	280b/22
k.- ingiz 225a/13	k.- megil 299b/22
k.- ingizler 256a/21	k.- megümizdür 200a/9,
k.- ip 183a/7, 204a/5, 208b/21,	260a/2
217a/21, 234b/2, 245b/26,	k.- mengizler 224b/25,
261b/11, 265a/21, 275a/25,	232a/5
278a/10, 283a/2, 297a/1,	k.- mes 208a/27, 240b/8,
297b/13, 298b/23, 301a/20,	270b/1, 278b/26
307b/23	k.- mes érdiler 294a/13
k.- ip édi 224b/27	k.- mese 240b/11
k.- ipdür 237a/4	k.- mesengiz 221b/26
k.- ipdürler 205b/16, 220b/23	k.- mesler 271b/2
k.- ken 279a/21	

k.- mey 182a/17, 206a/19,
235a/5, 280b/16

k.- se 207b/25, 208a/2,
209b/2, 274b/24, 294a/4,
298a/1

k.- se édi 305b/8

k.- se érđi 257a/8

k.- sek 200a/8, 210b/18,
254a/5

k.- seler 182b/25, 210a/14,
278b/13

k.- seŋgizler 255a/26

k.- ti 186a/2, 195b/24,
207a/3, 214a/26, 216a/16,
216a/21, 229b/22, 256a/16,
257b/25, 260a/19, 270a/22,
280b/2, 281a/2, 282a/14,
283a/17, 283a/3, 286b/9,
287a/12, 291b/16, 296b/25,
297a/1, 297a/7, 297b/15,
298b/22, 300a/8, 307a/11

k.- tiler 183b/5, 189a/19, 193b/2,
209b/27, 211a/2, 213b/24,
220a/8, 226a/17, 232b/6,
241a/13, 241b/12, 259a/17,
265a/24, 266a/10, 278a/10,
279a/7, 279b/21, 279b/3,
280b/17, 282a/16, 282a/8,
283a/6, 291b/8, 305a/13

k.- tim 214b/3, 301a/24

k.- tiŋgizler 193b/1, 213b/25

k.- tük 282a/16, 289a/14,
289a/22

k.- ür 192b/3, 197b/5,
205a/11, 205a/13, 209a/27,
209b/1, 211b/24, 213a/13,
239b/21, 247b/9, 249b/12,
249b/13, 252b/5, 253b/15,
258b/19, 277b/20, 278b/5,
283a/26, 285a/27, 287a/2,
288a/23, 292b/8

k.- ür édi 216a/20, 303b/8

k.- ür érđi 190a/22, 267b/5

k.- ür érdiler 184b/21, 205b/5,
219b/27, 220a/14, 261b/27,
266b/18

k.- ür érdiŋgizler 211a/20

k.- ür érdük 257a/9

k.- ürbiz 210b/21, 262a/25

k.- ürler 183a/4, 196b/9,
206b/5, 245a/14, 270b/25,
273b/18, 275a/24, 278b/2,
291b/24, 299b/4

k.- ürsizler 222b/1, 268a/2

2. yapmak, etmek; yardımcı fiil

kıyām k. 266a/18

mubāḥaşa k. 281a/4

yumşaklığ k. 266a/5

iştigāl k.- eyin 199a/11

ittifāk k.- iŋgizler 225a/9

āgāz k.- ip 235a/1

cür'at k.- ip 191b/8

égreşmek k.- ip 216a/4
ih̄tirām k.- ip 240b/21
inkār k.- ip 224b/27
iştigāl k.- ip 185a/5
ittifāḳ k.- ip 225a/13
ri'āyat k.- ip 236b/16
tartīb k.- ip 245a/8
zuhūr k.- ip 217b/14
istidlāl k.- ipdür 210b/11
iḳāmat k.- iptürler 198a/7
tafaḥḥuş k.- key 240a/19
yıraḳlıĝ k.- key 221b/20
yol k.- key 232b/13, 253a/1
yüz k.- key 273b/11
ta'ammül k.- keyler 248a/24,
267b/13
yemek k.- keyler 237b/20
taşarruf k.- keymén 206a/10
bérklik k.- keysén 232b/20
karam k.- kil 259b/8
mütāba'at k.- mediler
214a/23
ta'ammül k.- medinĝizler
257a/25
ilgerilik k.- megey érdinĝ
190a/5
aşuḳmaḳlıĝ k.- menĝizler
215b/20
i'tirāf k.- mes érdiler 209a/21
yol k.- mesdür 195a/27

ta'ammül k.- messizler
221b/16
yol k.- mestür 184b/3,
199b/18
taşdıḳ k.- mey 213b/14
iḳāmat k.- meydürler 230a/16
yol k.- se 209a/27
istibdāl k.- se bolur 206a/21
istişmām k.- se bolur 185a/16
ictināb k.- seler 232a/20
taḥalluf k.- seler 203b/17
i'cāb k.- ti 185b/8
ilgerilik k.- ti 237a/5
mübālaĝa k.- ti 225a/13
ih̄tilāf k.- tiler 281a/1
istişmām k.- tiler 263b/26
muḳābala k.- tiler 251a/27
'uzr k.- tiler 192b/26
maşĝülluḳ k.- tinĝizler
225b/27
irāda k.- ür 219b/3
yol k.- ür 208a/20, 251b/26,
255a/7
yüz k.- ür 207b/23
mübāhāt k.- ür érđi 184a/26
muvāfaḳatlıĝ k.- ür érdük
189b/25
ḳıyām k.- urbiz 184a/4
bızárlıĝ k.- ürler 209a/2
izāfa k.- ürler 274b/16
kayd k.- ürler 207a/2

kıyām k.- ürler 198a/5	k. 247b/23
yol k.- ürsén 210a/27	körüş- görüşmek
isnādın k.- ürsizler 222b/22	k.- tiler 245a/8
mücādala k.- ürsizler 226a/15	körüşmek görüşme
körsetküçi gösteren	k.+ iniñ 245b/21
k. 282a/19, 297a/22, 298a/2,	köşk (F.) köşk
303b/10	k. 260a/16
yol k. 211b/22	k.+ ler 293a/22
k.+ dür 247b/12, 249a/5	k.+ leride 192b/23
körsetmek gösterme	köşkī (F.) bir köşk
k. 272b/15, 276b/7	k. 246a/17, 260a/14
k.+ idin 184a/22	köter- kaldırmak, yükseltmek;
k.+ ke 305b/23	götürmek, bertaraf etmek;
körsetmeklik gösterme	taşımak
k. 190b/18, 192a/11	k.- di 228b/9, 242b/27,
körük körük, körükleme	246a/22, 247b/21, 247b/25,
k. basıñızlar 307b/12	247b/26, 250b/18, 250b/19,
k.+ ler 307b/12	254a/4, 265a/1
körül- görülmek	k.- diler 193a/26, 236a/9,
k.- gen 291b/23	242b/23, 299a/21
körülgüçi gözle görülen	k.- dük 217a/13, 282a/21,
k. émestür 247b/26	290b/13
körün- görünmek	k.- e almas 271b/12
k.- di 214b/14, 231b/17	k.- eyin 284a/19
k.- gey 305a/5	k.- gey 271b/22, 307b/20
k.- mes 275a/5	k.- geyler 194a/22, 268b/26
k.- üptür 198a/27	k.- gil 223a/22, 223a/26,
k.- ür 203a/7, 210b/13,	252a/22
210b/9, 230b/6, 256b/17,	k.- güsidür 284a/19
281a/12, 308a/13	k.- iñizler 257a/7, 272a/1
k.- ür érđi 219a/24, 308a/21	
körüngüçi görünen	

k.- ip 185b/25, 187a/3,
202a/26, 217b/15, 243b/26,
247a/22, 247b/21, 280b/24,
287a/19, 297a/6, 299a/20,
299a/22, 304a/24, 305a/14
k.- ipdür 247b/22
k.- ipmén 298b/24
k.- megil 300b/5
k.- mes 283a/5, 284a/17
k.- mestür 192b/2
k.- sek 205b/13
k.- ür 249a/8, 249b/14,
253b/24
k.- ür érdiler 306a/12
k.- ürbiz 243b/9
k.- ürler 267a/18, 268b/27
k.- ürmén 238b/15
k.- ürsizler 303a/4

2. kaldırmak; yardımcı fiil

başdın k.- di 245a/22
farmān k.- ürsizler 303a/4
ün k.- diler 217b/4

kötergüçi kaldıran, yükselten;

taşıyan
k. 218a/26, 280a/27, 284a/18,
287a/6
yük k. érdi 201a/15, 227b/11
k.+ ler 259b/19, 262a/16
yük k.+ sén 229a/24

köteril- kaldırılmak, yükseltilmek

k.- gen 247b/22
k.- gen bolur 247b/24

k.- gey 302b/9

kötermek kaldırma; bertaraf etme

k. 181b/5, 275b/2, 288b/13,
294b/10
k.+ din 193a/14
k.+ i 275a/9, 290b/15

kötermeklik kaldırma; uyma, riayet etme

farmān k. 250a/15
farmān k.+ de 257b/3
k.+ dür 193b/16
k. kıllur 271a/20

köterür- kaldırtmak

k.- dük 290a/25

köy- yanmak

k.- diler 192b/24
k.- ér 187a/26
k.- medi 244b/9

köydür- yakmak, yandırmak

k.- di 186b/20, 249b/26,
250a/1, 283a/14
k.- diler 199b/23
k.- gey 261b/25
k.- ür 260b/14, 289a/26,
300b/24

köydürgüçi yakan

k. 185a/19, 187b/14, 294a/16
köngül k. 217b/14

köydürmek yakma, yandırma

k. 182a/6, 194b/4
k.+ din 289b/3
k.+ dür 223a/14

k.+ i 196b/5
köydürül- yanmak, yakılmak
k.- geyler 294a/21
köymek yanma
k.+ din 289b/2
k.+ ke 195b/6
köz göz
k. 203a/24, 209a/5, 230b/27,
242a/23, 261b/16, 263b/11,
275a/6, 275a/8, 286a/23,
300b/5
k.+ ge 286a/25
k.+ i 185b/27, 198a/26, 210b/1,
214a/8, 219b/11, 221b/21,
229b/20, 244b/10, 244b/12,
245b/11, 246a/15, 247a/21,
284b/15, 291a/12, 294a/10,
299a/22
baş k.+ i 210b/2, 218a/1
inşāf k.+ i 221a/5
sır k.+ i 210b/2, 218a/1
k.+ ide 214b/14, 263a/21,
272b/11, 296b/6
k.+ idin 287a/16, 287a/26,
299b/2
k.+ ige 261b/13, 266a/25,
282a/5, 283a/8
k.+ ini 308b/26
k.+ ining 249b/17
k.+ ler 203a/25, 259b/17,
275a/14
k.+ lerge 209a/5

k.+ leri 196b/15, 259b/19,
282b/8, 298a/18, 298a/3,
308a/1
k.+ leridin 196b/15
k.+ leriğe 279a/24
k.+ lerimizni 261b/15
k.+ lering 300b/5
k.+ leringiz 222b/6
k.+ lerning 259b/17
k. tutar 197b/7
k. tutarbız 190b/27
k. tutarsızlar 190b/25
k. tutingiz 191a/2
k. tutqucı 266b/25
k. tutqucıbız 232b/27
k. tutqucılabız 191a/3
k. tutqucılardındurmén
206b/26
k. tutqucılardınmén 218a/8
k. tutqucıısı érdiler 226b/10
k. tutmaqı 192a/4
k. tutmaslar 218a/5
k. tutungızlar 185a/13,
232b/26
k. urmaq 275a/7
k.+ üm 245a/4
k.+ ümizdin 295a/7
k.+ üngni 265b/27
k.+ üngüz 186a/4

közü ayna

	k.+ side 217b/22, 247b/9, 254b/7, 257b/19, 299b/27		k.+ ıga 211b/5, 226a/20, 248b/8, 255a/14, 261b/22, 265a/17, 273a/8, 273b/13, 275a/20, 283b/9
közlüg	gözlü k. 306b/16		k.+ ımız 216b/8, 255a/9, 281b/11, 296b/14, 296b/15, 298b/2
ķubba	(Ar.) kubbe ķ. 275b/1		k.+ ımıznı 242b/11
ķuç-	krş. kuş- kucaklamak ķ.- tı 245b/2 ķ.- up 234b/20		k.+ ımıznıng 207b/16
ķudrat	(Ar.) kudret, güç, kuvvet ķ. 204a/22, 204b/13, 207a/10, 209a/25, 210b/6, 213a/13, 218a/2, 221b/3, 224b/16, 225a/18, 225b/26, 227a/26, 228b/10, 233b/26, 248a/16, 248a/18, 248a/6, 250a/3, 252b/2, 263a/17, 264a/17, 281b/18, 290a/3, 290a/6, 290b/8, 294a/11, 298a/26, 298b/1, 303b/5 ķ.-ı āyatlarını 221b/16 ķ.+ da 293b/10 ķ.+ dur 247b/24 ķ.+ ı 185b/26, 203b/21, 203b/23, 204b/27, 206b/2, 213a/14, 236b/4, 237a/15, 241a/21, 248a/8, 250a/11, 253b/7, 267a/10, 267b/13, 270b/16, 274b/18, 293b/13, 294a/22		k.+ ımning 189a/26, 303b/18 ķ.+ ınıng 204b/23, 216a/27, 256a/17, 256b/26, 260b/21, 282a/14, 297b/27, 308b/3 ķ.+ ları 230b/9 ķ.+ nıng 247a/1
		ķudrathğ	(Ar.+T.) kudretli, güçlü ķ. 244a/2
		ķudsiyya	(Ar.) kutsallık, mukaddeslik ķ. 299b/20
		ķudūrat	(Ar.) can sıkıntısı, tasa k. 207b/19
		ķuhan	(F.) eskilik, eski olma k.+ ını 231a/22
		ķuħl	(Ar.) göz sürmesi k.+ ı 221b/22
		ķul	kul, köle ķ. 192a/9, 200a/16, 238b/7, 241a/16, 256b/17, 274b/3, 276a/17, 278b/17, 282a/23, 285a/5, 301a/24

ķ.+ dın 238a/26, 253b/13,
280a/24
ķ.+ ıdın 239b/22
ķ.+ ını 281b/6
ķ.+ ınıġ 216a/19
ķ.+ lar 217b/7, 241a/20,
274b/8, 301a/21, 308a/16
ķ.+ lar kılurlar 233a/5
ķ.+ larġa 241b/19, 256a/26,
260b/18
ķ.+ larıdın 198b/13, 218b/2,
238b/7, 256a/12
ķ.+ larıġa 294a/3
ķ.+ larım 263a/25
ķ.+ larımġa 258b/1, 288a/12
ķ.+ larımızdıındur 236b/26
ķ.+ larımını 263b/27
ķ.+ larını 208a/12, 208a/13,
249a/27
ķ.+ larınıġ 284b/2, 285b/22
ķ.+ larıġ 263a/22
ķ.+ larıġız 274a/8
ķ.+ larıġını 215b/9
ķ.+ larını 231a/25
ķ.+ larınıġ 252b/19, 283b/27
ķ.+ nı 236a/23
ķ.+ nıġ 236a/22, 236a/5
ķ.+ umızdır 235b/24

ķulak kulak
ķ. 209a/5, 263b/11, 275a/14,
286a/23, 287b/7

ķ.+ dın 286a/25
ķ.+ ı (ķulaġı) 189b/16,
192a/19, 213a/18, 221b/22,
240a/16, 272b/20, 287a/9,
306b/27
ķ.+ ıdın 307a/27
ķ.+ ıdın (ķulaġıdın) 307b/1
ķ.+ ıġa (ķulaġıġa) 216b/7
ķ.+ ımız (ķulaġımız) 287a/10
ķ.+ ġa 209a/4
ķ.+ larıda 287b/1, 303b/25
ķ.+ larıġa 279a/23, 297a/14
ķ. tutarlar 210a/20

ķulı (T.+F.) 1. öyle kul, o köle
ķ.+ dür 192a/8
2. bir kul, bir köle
ķ. 200a/23, 216a/16

ķulluk kulluk, kölelik
ķ. 242a/26
ķ.+ ınıġ (ķulluġınıġ)
241a/21
ķ.+ ġa 215a/2, 234a/11,
243b/1, 244a/3, 255a/19

ķulüb (Ar.) kalpler, yürekler
ķ. 200b/20

ķulzum (Ar.) deniz
ķ. 268a/9

ķum kum
ķ. 248a/19

ķumāş (Ar.) kumaş, dokuma
ķ.+ lar 251a/10

ķumursķa	karınca	287b/1, 291b/22, 292a/22,
	ķ. 212a/27	292b/1, 292b/2, 293a/13,
kūpa	(F.) yıĝın, kūme	293a/24, 293a/8, 294a/19,
	k. 275b/12	295a/18, 295a/21, 295a/23,
ķurā	(Ar.) kōyler, kasabalar	295a/27, 295b/1, 295b/18,
	ķ. 217a/17	296a/11, 296a/4, 296a/5,
ķur'a	(Ar.) kura, ad ķekme	296a/9, 296b/1, 296b/4,
	ķ. urdılar 241b/8	300b/12, 303b/10, 303b/19,
ķur'an	(Ar.) Hz. Muhammed'e inen	304a/4, 308a/4
	kutsal kitap	ķ.+ da 210a/3, 231b/8,
	ķ. 183a/26, 183a/5, 183a/7,	283b/20, 286b/17, 287b/3,
	187b/1, 189b/22, 197a/10,	289a/24, 293a/16, 303b/4,
	203b/1, 204a/2, 206a/12,	303b/8
	206a/17, 206a/2, 206a/22,	ķ.+ dadur 299b/22
	209b/13, 209b/23, 209b/24,	ķ.+ dın 185a/23, 192b/17,
	209b/27, 210a/20, 211b/1,	196a/12, 203a/23, 203a/8,
	211b/23, 211b/26, 211b/4,	211b/2, 212a/24, 231b/12,
	212a/2, 220b/1, 220b/15,	233a/16, 253a/14, 273b/12,
	221a/8, 221a/9, 233a/16,	287b/5, 292a/26, 292b/12,
	233a/8, 246b/26, 246b/27,	293a/3
	247a/22, 247b/18, 247b/9,	ķ.+ dur 182b/14, 187a/22,
	250a/19, 250a/20, 251a/16,	212a/2, 212a/3, 216b/16,
	251a/17, 252a/15, 252a/27,	217a/1, 221a/1, 221a/6,
	254a/24, 254b/1, 254b/10,	249a/8, 251a/4, 265b/22,
	254b/15, 260b/19, 261a/2,	269b/14, 276b/5, 292a/21,
	261a/16, 265b/23, 266b/23,	300a/19, 303b/17, 303b/21,
	266b/7, 268b/23, 271b/5,	308a/19
	273b/10, 273b/12, 276b/7,	ķ.+ ĝa 206a/15, 206a/9,
	278b/13, 278b/18, 278b/22,	210a/13, 210a/9, 221a/10,
	279a/2, 281b/15, 283a/26,	221a/11, 221a/12, 254b/17,
	283a/27, 285a/20, 287a/15,	261b/8, 278b/27, 291b/26,
	287a/20, 287a/26, 287a/27,	293a/10, 295a/16, 303b/27

- . + ęadur 273b/8
 . + inġ 252a/22
 . + inġęa 252b/1
 . + lar 232a/27
 . + nı 206a/23, 206a/4,
 206a/6, 206a/9, 211a/26,
 213a/18, 220a/27, 220b/2,
 253a/21, 261a/25, 265b/23,
 265b/25, 266a/10, 266a/14,
 266a/9, 271a/8, 272b/13,
 276b/2, 278a/23, 278b/10,
 287a/16, 287b/1, 287b/6,
 295a/13, 295a/2, 296a/4
 . + ninġ 206a/23, 210a/2,
 248a/5, 254b/1, 261a/3,
 265b/23, 265b/25, 308b/12
- uran** silah, savaş aracı
 . + ları 250b/23
- ur'anı I** (Ar.+F.) öyle Kur'an, o
 Kur'an
 . 206a/4, 272b/18
- ur'anı II** (Ar.) Kur'an'a mensup
 . 232b/22
- uranlığ** silahlı
 . + lar 189b/2
- uransız** silahsız
 . + lar 189b/2
- urb** (Ar.) yakınlık, yakın olma
 . 264a/24, 264b/25, 281b/15,
 286a/17, 289b/12, 289b/17
 . + minġ 200b/15, 205b/4
- urbān** (Ar.) 1. dinin buyruğunu
 yerine getirmek için kesilen
 hayvan, kurban
 . 185a/19
 . ılęanıninġ 185a/23
2. Kurban bayramı
 . 'ıydı 181b/24
- urbat** (Ar.) yakınlık, yakın olma
 . 197b/13, 255b/3
 . + ığa 197b/14
- ursak** kursak, mide
 . 219b/6, 273b/6
 . + da 249a/10
 . + ıda (ursağıda) 217b/18,
 249a/14, 272b/25, 280a/11
 . + larıda 239b/12
 . + larıdadur 272b/22
 . + larıdın 273b/1, 275a/13
- urşa-** kuşatmak, etrafını sarmak
 .- ęan bolęaylar 303b/3
 .- pdur 308b/11
- uru-** kurumak
 .- ęanıdın 272b/17
 .- madı 244b/11
 .- r ęrdi 304b/12
- uruğ** kuru, susuz; boş
 . 188b/9, 207a/11, 207b/19,
 207b/9, 216b/13, 239b/10,
 239b/13, 240a/1, 262b/12,
 262b/20, 262b/27, 273a/14,
 273a/16, 279a/27, 287b/19,
 302a/18, 302a/22, 304b/15

ķ. boldı 262b/16	ķ. vaktı+ ğa 298b/4
ķ. bolğan 302a/19	ķūt (Ar.) yiyecek, gıda
ķ. bolsa 307a/19	ķ.+ ları 279b/11
ķ. bolur érdi 304b/3	ķuřb (Ar.) kutup, ekvatorun
ķ.+ da 207a/10, 279b/18	uzağında olan iki yönden her
ķ.+ ı (ķuruğı) 273a/16	biri
ķ. kıldılar 240a/1	ķ.+ ınığ 297b/24
ķuruķluk kuruluk, susuzluk	ķuřbu'l-abrār (Ar.) iyilerin kutbu;
ķ. 268a/24, 302a/19	Mevlana Yakub Ćerhî'ye
ķ.+ ı (ķuruķluğı) 230b/27	verilen unvan
ķurut- kurutmak	ķ. 229b/18
ķ.- ur 302a/24	ķuřbu'l-aħyār (Ar.) ahyarların
ķus- kusmak	(hayır sahiplerinin) kutbu;
ķ.- arlar 273a/27	Abdülhalik Gucdüvanî'ye
ķuřūr (Ar.) eksiklik, kusur	verilen unvan
ķ. bolmağay 291a/10	ķ. 265a/8
ķ.+ ı 229b/24, 258b/9	ķutķar- kurtarmak
ķuřürsüz (Ar.+T.) kusursuz, eksiksiz	ķ.- dı 255a/17, 260a/12,
ķ. 204a/22	290a/12
ķuř kuş	ķ.- duķ 218a/9, 225b/6,
ķ. 216b/2, 275a/22, 283b/24	225b/8, 226b/5
ķ.+ lar 238b/16, 239a/18,	ķ.- ğay 239a/24
267a/15, 275a/20, 280b/25	ķ.- ğaylar 235a/3
ķ.+ larını 223a/17, 275a/23	ķ.- ğaysén 254b/11
ķ.+ nı 283b/26	ķ.- mağay 216b/7
ķ.+ ınığ 223a/2	ķ.- sa 207a/22
ķuř- krş. ķuř-	ķ.- ur 211b/25, 254b/9,
kucaklamak	288a/22
ķ.- tı 246a/19	ķ.- urbız 184a/5, 216a/22
ķuřluk kuşluk, kuşluk vakti	ķ.- urlar 206b/6
ķ. şa'āminı 304b/5	ķutķarğuĉı kurtarıcı, kurtaran
ķ. vaktı 304b/5	ķ. 257b/2

kutkarıl-	kurtarılmak, halas olmak	q. 189a/17, 193a/23, 215a/10, 225a/12, 276b/16, 292b/11, 297a/24, 299b/20, 301b/16, 306a/15, 307b/6
kuṭr	(Ar.) 1. bölüm q.+ ıda 307a/2 2. taraf, yön q.-ı aysar 307a/10	q. aldılar 260a/17 q.+ dın 277b/4 q.+ ı 195a/14, 224b/23, 236b/23, 277a/22
kutul-	kurtulmak q.- dı 191b/22, 296b/25 q.- dīngızlar 190a/23 q.- ğaylar 251a/11 q.- ğaysén 291b/6, 293a/22 q.- ğaysızlar 234a/22 q.- ğusıdur 239a/22 q.- maslar 213b/3, 236b/17	q.+ ıĝa 236b/5 q.+ mīng 276b/17 q.+ īng 305b/2 q.+ īngız 224b/23 q.+ īngızge 243b/26 q.+ lar 301a/15 q.+ ları 190a/15
kutulmaĝlıĝ	krş. kutulmaĝlıĝ kurtuluş q. 248b/10, 257a/9	q.+ nīng 276b/15, 278b/23, 286a/12 q. tuttı 302a/17
kutulmaĝ	kurtulma, kurtuluş q.+ ıda (kutulmaĝıda) 243b/18	kuvvatī (Ar.+F.) bir güç, bir kuvvet q. 228a/17, 263a/26, 292a/20 2. öyle bir kuvvet, öyle bir güç q. 286a/5
kutulmaĝlıĝ	krş. kutulmaĝlıĝ kurtuluş q. 196a/25, 208b/13, 212b/26, 230b/16, 280a/14, 298b/17 q.+ dın 256b/3 q.+ dur 200b/8 q. tapmaslar 213b/3	kuvvatsız (Ar.+T.) güçsüz, kuvvetsiz q. 229b/26
kuvā	(Ar.) kuvvetler, güçler q. 277a/18	kuyaş güneş q. 204b/16, 204b/17, 233b/10, 233b/6, 233b/7, 258b/8, 260b/6, 261b/21, 265a/1, 267b/18, 275b/8, 283b/10, 283b/14, 283b/16, 283b/18,
kuvvat	(Ar.) kuvvet, güç	

291b/20, 297b/20, 307a/4, 307a/6	291b/20, 297b/20, 307a/4, 307a/6	291b/20, 297b/20, 307a/4, 307a/6	291b/20, 297b/20, 307a/4, 307a/6
ķ. batar 306b/13	ķ. batar 306b/13	ķ. batar 306b/13	ķ. batar 306b/13
ķ.+ dın 307a/6	ķ.+ dın 307a/6	ķ.+ dın 307a/6	ķ.+ dın 307a/6
ķ.+ dur 283b/13	ķ.+ dur 283b/13	ķ.+ dur 283b/13	ķ.+ dur 283b/13
ķ.+ ğa 307a/9	ķ.+ ğa 307a/9	ķ.+ ğa 307a/9	ķ.+ ğa 307a/9
ķ.+ nı 204b/13, 283b/17, 297b/23, 298b/4, 306b/13, 307a/4	ķ.+ nı 204b/13, 283b/17, 297b/23, 298b/4, 306b/13, 307a/4	ķ.+ nı 204b/13, 283b/17, 297b/23, 298b/4, 306b/13, 307a/4	ķ.+ nı 204b/13, 283b/17, 297b/23, 298b/4, 306b/13, 307a/4
ķ. toĝdı 226b/10	ķ. toĝdı 226b/10	ķ. toĝdı 226b/10	ķ. toĝdı 226b/10
ķuyı aŗaĝı, alt	ķuyı aŗaĝı, alt	ķuyı aŗaĝı, alt	ķuyı aŗaĝı, alt
ķ. 235a/22	ķ. 235a/22	ķ. 235a/22	ķ. 235a/22
ķ.+ raĝı 249a/8	ķ.+ raĝı 249a/8	ķ.+ raĝı 249a/8	ķ.+ raĝı 249a/8
baŗ ķ. salĝuĝılarnıńĝ 203b/24	baŗ ķ. salĝuĝılarnıńĝ 203b/24	baŗ ķ. salĝuĝılarnıńĝ 203b/24	baŗ ķ. salĝuĝılarnıńĝ 203b/24
kõnĝül ķ. tut 228a/24	kõnĝül ķ. tut 228a/24	kõnĝül ķ. tut 228a/24	kõnĝül ķ. tut 228a/24
ķuyruķ kuyruk	ķuyruķ kuyruk	ķuyruķ kuyruk	ķuyruķ kuyruk
ķ. 299a/22	ķ. 299a/22	ķ. 299a/22	ķ. 299a/22
ķ.+ ı (ķuyruĝı) 298a/12	ķ.+ ı (ķuyruĝı) 298a/12	ķ.+ ı (ķuyruĝı) 298a/12	ķ.+ ı (ķuyruĝı) 298a/12
ķuyuĝı krŗ. ķuyuķı	ķuyuĝı krŗ. ķuyuķı	ķuyuĝı krŗ. ķuyuķı	ķuyuĝı krŗ. ķuyuķı
(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu
ķ.+ nıńĝ 250a/9	ķ.+ nıńĝ 250a/9	ķ.+ nıńĝ 250a/9	ķ.+ nıńĝ 250a/9
ķuyuķ kuyu	ķuyuķ kuyu	ķuyuķ kuyu	ķuyuķ kuyu
ķ. 234a/20, 235a/10, 235a/11, 235a/12, 235a/14, 235a/18, 235a/9, 235b/15, 235b/16, 250a/10, 262a/19, 265b/2	ķ. 234a/20, 235a/10, 235a/11, 235a/12, 235a/14, 235a/18, 235a/9, 235b/15, 235b/16, 250a/10, 262a/19, 265b/2	ķ. 234a/20, 235a/10, 235a/11, 235a/12, 235a/14, 235a/18, 235a/9, 235b/15, 235b/16, 250a/10, 262a/19, 265b/2	ķ. 234a/20, 235a/10, 235a/11, 235a/12, 235a/14, 235a/18, 235a/9, 235b/15, 235b/16, 250a/10, 262a/19, 265b/2
ķ.+ da 235a/22	ķ.+ da 235a/22	ķ.+ da 235a/22	ķ.+ da 235a/22
ķ.+ da érđi 235b/13	ķ.+ da érđi 235b/13	ķ.+ da érđi 235b/13	ķ.+ da érđi 235b/13
ķ.+ dın 195a/7, 235b/22, 246b/1	ķ.+ dın 195a/7, 235b/22, 246b/1	ķ.+ dın 195a/7, 235b/22, 246b/1	ķ.+ dın 195a/7, 235b/22, 246b/1
ķ.+ ķa 235a/12, 235b/19, 246b/21	ķ.+ ķa 235a/12, 235b/19, 246b/21	ķ.+ ķa 235a/12, 235b/19, 246b/21	ķ.+ ķa 235a/12, 235b/19, 246b/21
ķ.+ nıńĝ 235a/13, 235a/15, 235b/13, 235b/16, 235b/18, 245b/9	ķ.+ nıńĝ 235a/13, 235a/15, 235b/13, 235b/16, 235b/18, 245b/9	ķ.+ nıńĝ 235a/13, 235a/15, 235b/13, 235b/16, 235b/18, 245b/9	ķ.+ nıńĝ 235a/13, 235a/15, 235b/13, 235b/16, 235b/18, 245b/9
ķuyuķı krŗ. ķuyuĝı	ķuyuķı krŗ. ķuyuĝı	ķuyuķı krŗ. ķuyuĝı	ķuyuķı krŗ. ķuyuĝı
(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu	(T.+F.) bir kuyu
ķ. éđi 235a/9	ķ. éđi 235a/9	ķ. éđi 235a/9	ķ. éđi 235a/9
ķūza (F.) testi, ibrik	ķūza (F.) testi, ibrik	ķūza (F.) testi, ibrik	ķūza (F.) testi, ibrik
k. 228b/18	k. 228b/18	k. 228b/18	k. 228b/18
ķ.+ lar 202a/22	ķ.+ lar 202a/22	ķ.+ lar 202a/22	ķ.+ lar 202a/22
ķūĉ ĝüĉ, kuvvet; zor	ķūĉ ĝüĉ, kuvvet; zor	ķūĉ ĝüĉ, kuvvet; zor	ķūĉ ĝüĉ, kuvvet; zor
k. 213a/21, 243b/27, 286a/3	k. 213a/21, 243b/27, 286a/3	k. 213a/21, 243b/27, 286a/3	k. 213a/21, 243b/27, 286a/3
k. bolmaĝusıdur 205a/6	k. bolmaĝusıdur 205a/6	k. bolmaĝusıdur 205a/6	k. bolmaĝusıdur 205a/6
k. étmes érđi 301a/15	k. étmes érđi 301a/15	k. étmes érđi 301a/15	k. étmes érđi 301a/15
k. éttiler 260a/3	k. éttiler 260a/3	k. éttiler 260a/3	k. éttiler 260a/3
ķ.+ inĝizge 243b/26	ķ.+ inĝizge 243b/26	ķ.+ inĝizge 243b/26	ķ.+ inĝizge 243b/26
k. kıldılar 190a/21, 223a/2, 280a/19	k. kıldılar 190a/21, 223a/2, 280a/19	k. kıldılar 190a/21, 223a/2, 280a/19	k. kıldılar 190a/21, 223a/2, 280a/19
k. kılĝuĝılardurlar 269b/2	k. kılĝuĝılardurlar 269b/2	k. kılĝuĝılardurlar 269b/2	k. kılĝuĝılardurlar 269b/2
k. kılmaduķ 280a/18	k. kılmaduķ 280a/18	k. kılmaduķ 280a/18	k. kılmaduķ 280a/18
ķūffār (Ar.) kafirler, Allah'ı inkar edenler	ķūffār (Ar.) kafirler, Allah'ı inkar edenler	ķūffār (Ar.) kafirler, Allah'ı inkar edenler	ķūffār (Ar.) kafirler, Allah'ı inkar edenler
k. 185b/19	k. 185b/19	k. 185b/19	k. 185b/19
ķ.+ dın 279b/2	ķ.+ dın 279b/2	ķ.+ dın 279b/2	ķ.+ dın 279b/2
ķ.+ dur 258b/19	ķ.+ dur 258b/19	ķ.+ dur 258b/19	ķ.+ dur 258b/19
ķ.+ ğa 183b/15	ķ.+ ğa 183b/15	ķ.+ ğa 183b/15	ķ.+ ğa 183b/15
ķ.+ lar 231a/2	ķ.+ lar 231a/2	ķ.+ lar 231a/2	ķ.+ lar 231a/2
ķūfr (Ar.) Allah'ı ve dini inkar etme, inanmama	ķūfr (Ar.) Allah'ı ve dini inkar etme, inanmama	ķūfr (Ar.) Allah'ı ve dini inkar etme, inanmama	ķūfr (Ar.) Allah'ı ve dini inkar etme, inanmama

k. 182a/12, 184a/13, 184a/9,
189a/20, 191a/2, 191a/23,
192b/18, 193a/5, 193b/14,
193b/17, 194a/18, 196a/9,
197a/17, 197a/27, 199a/18,
200b/17, 205a/10, 208b/6,
210a/13, 210a/8, 211a/24,
211b/17, 211b/6, 214a/10,
225b/14, 226b/8, 246b/25,
248b/22, 248b/24, 251b/17,
253a/14, 255a/11, 256b/25,
257a/2, 257a/23, 257a/4,
257b/20, 257b/25, 258a/12,
260a/3, 265a/19, 267b/4,
269b/3, 269b/5, 270a/7,
272a/25, 279a/17, 296b/1,
304a/8, 306a/5, 308a/14
k.+ de 188a/21, 195b/26,
201a/12, 217a/4, 276a/8,
288b/15, 289a/11
k.+ dedürler 191a/20
k.+ din 183a/14, 205b/14,
210a/13, 231b/22, 258a/12,
288a/26
k.+ dür 193a/12
k.+ ge 203a/18, 206b/14,
206b/15, 214b/27, 279a/6
k.+ i 188a/22, 203a/18,
224a/14, 231b/3, 272a/24,
276a/21, 303b/23, 306a/4
k.+ ide 195a/27, 209a/18
k.+ idin 224a/9

k.+ ige 275b/23, 306b/21
k.+ ining 221a/25, 238b/26,
269a/2
k.+ ni 182a/13, 184b/27,
194a/19, 198a/8, 258a/11
k.+ ning 183a/20, 254b/3
k.+ üng 301b/21

küfrān (Ar.) iyilik bilmeme, iyiliği
unutma

k. 272a/2
k.+ ğa 258a/11
k.+ ı 306a/4
k.+ ını 216a/17
k. kıldılar 279b/12
k. kılgaylar 271b/25
k. kıılır 258b/18

küfrī (Ar.+F.) bir küfür, bir inkar
k.+ dür 188a/22

kükevün arı, bal arısı

k.+ ler 273a/25
k.+ leri 273a/19, 273b/13
k.+ lerning 273b/17, 273b/2

kül 1. kül, yanan şeylerden kalan
toz

k. 256b/18

2. gri, kül rengi

k. önglög 298a/12

kül- gülmek

k.- di 227a/15, 227a/19

k.- er érdiler 263b/25

k.- geni 227a/17

	k.- geyler 195b/7	260a/15, 260a/19, 260a/24,
	k.- güsi 195b/9	261b/13, 263b/24, 265a/8,
külfat	(Ar.) külfet, sıkıntı	266a/21, 272a/1, 274b/10,
	k. 262a/13, 284a/11	276b/23, 277b/8, 278b/5,
külgü	gülme, gülümseme	280b/22, 280b/25, 284a/12,
	k. 195b/9	297a/2, 298b/23, 298b/27,
külgüçi	gülen, gülümseyen	298b/5, 299b/25, 300a/13,
	k. 263b/25	302a/18, 307b/23, 307b/26
küli	(T.+F.) öyle bir kül, o kül	bu k. 185b/7, 187b/20,
	k. 256b/14	216a/21, 223b/17, 230a/25,
külli	(Ar.) hep, bütün	234a/17, 235a/2, 240b/23,
	k. 269a/8, 273b/8	245b/5, 253a/9, 257a/22,
külliyya	(Ar.) hep, bütün	257b/3, 272b/10, 278b/4,
	k. 262a/7	284a/5, 284a/7, 284a/9,
kümüş	krş. kümüş	285a/8, 288a/8, 298b/24,
	gümüş	299a/1, 301b/7
	k. 236a/20, 239a/7, 243a/8,	har k. 208a/10, 224b/7
	250b/22, 301a/4	tüne k. 285a/8
	k.+ din 260b/7, 260b/8,	k.+ de 182a/9, 185b/15,
	293a/22, 306a/18	185b/19, 187b/18, 194b/11,
kümüş	krş. kümüş	201b/12, 217b/5, 219b/9,
	gümüş	226b/9, 229a/6, 246b/10,
	k. 186a/8, 215b/4	249a/21, 258b/3, 259a/23,
	k.+ ni 187b/10	259b/17, 260b/11, 265b/18,
kün I	1. gün	269a/23, 276a/14, 280b/18,
	k. 181b/12, 187b/24, 199a/27,	280b/27, 284a/4, 288a/9,
	202a/20, 204a/23, 207b/2,	291a/5
	213b/4, 217a/23, 217b/13,	bu k.+ de 269b/1, 298b/6
	219a/13, 226a/27, 226b/10,	k.+ din 199a/25, 201b/24,
	229a/19, 230b/19, 230b/21,	202a/6, 202a/19, 210b/10,
	235b/12, 238a/25, 239a/24,	217a/23, 217b/16, 224a/27,
	244b/22, 258a/22, 259a/17,	239a/16, 246b/17, 297b/14

k.+ dūr 227b/24
k.+ ge 182a/9, 259a/18,
300a/12
sonġġi k.+ ge 184b/2
k.+ i 182a/26, 182a/7,
184a/25, 185a/22, 185b/2,
185b/3, 194b/21, 199b/2,
202a/20, 205b/4, 212a/20,
214b/11, 216a/15, 216b/17,
219a/8, 219a/9, 219b/22,
223b/26, 224a/27, 226a/27,
226b/1, 226b/2, 226b/6,
229a/5, 230a/26, 230b/18,
234a/25, 248b/10, 251a/10,
256a/26, 259b/23, 260b/8,
263a/11, 263a/6, 265b/7,
268b/15, 268b/27, 269a/22,
269b/21, 272a/6, 276a/1,
276b/20, 277b/17, 280b/16,
280b/23, 280b/26, 281a/18,
281a/26, 283b/27, 284a/1,
289b/14, 292a/3, 294a/7,
306b/10, 307b/24, 308a/22,
308b/23
har k.+ i 308b/3
yana k.+ i 189a/6
k.+ ide 181b/16, 181b/17,
182a/7, 185b/24, 185b/9,
200a/21, 203b/12, 205b/7,
210b/19, 214a/18, 225b/15,
230b/2, 251a/18, 256b/19,
256b/4, 261a/6, 283b/22,

294b/15, 298a/8, 302a/10,
303b/13
āhırat k.+ ide 183a/27
k.+ idin 181b/24, 194b/11,
288b/24
k.+ idūr 181b/24, 212a/20,
219a/8, 304a/5
k.+ ige 186b/4, 186b/6,
190a/12, 190a/8, 197b/11,
265b/2
kīyāmat k.+ ige 184a/16
k.+ iġeċe 263a/7
k.+ ini 280b/17
k.+ ining 185b/3, 221b/27,
281a/1
k.+ lerdin 204b/20
k.+ leri 247a/26
k.+ leridin 219b/9, 276a/25,
308b/3
k.+ ni 224a/1, 230b/20
k.+ ning 206a/13, 210b/9,
219a/8, 226b/5, 232a/12,
235b/13, 267a/17, 275a/5,
300a/25

2. güneş

k. 248a/1, 307a/7
k. batar 306b/15
k. batarning 306a/27
k. toġar 306a/27, 307a/3,
307a/4

kün II (Ar.) ol! oluş!

k. 292b/25
küncüd (F.) susam
k. 240a/13
kündüz gündüz
k. 204b/19, 207b/13, 213a/17,
249a/24, 251b/8, 283b/15,
283b/17, 291b/23, 295b/22,
300a/26
k.+ de 211a/13, 249a/26,
249a/27
k.+ din 260a/22, 260a/24,
298b/6
k.+ dür 187b/25, 283b/11
k.+ ge 248a/14
k.+ ide 188a/3, 298a/13
k.+ ileri 255a/13
k.+ ini 276a/26
k.+ inin̄ 187b/24, 276a/25
k.+ leri 255a/12
k.+ ni 213a/16, 258b/10,
267b/18, 283b/8
k.+ nin̄ 204b/24, 213a/15,
248a/15, 283b/12, 291b/24,
291b/25
kündüzī (T.+F.) o gündüz, öyle bir
gündüz
k. 259b/16
k.+ de 256b/15
k.+ din 259b/22
k.+ ni 279b/5, 290b/26,
303a/20

küngi günkü, günlük
k. 207b/1
küh (Ar.) bir şeyin aslı, temeli
k.+ idin 274b/13
k.+ ige 212b/26
künī (T.+F.) **1.** öyle bir gün, o gün
k. 187b/13, 194b/21,
230b/21, 258b/2, 259b/12,
260b/4, 263a/8, 297b/19
k.+ de 288a/2
k.+ din 208b/14, 275b/22
k.+ ni 210b/9, 302b/10
2. bir gün
k. 298b/5
k.+ dür 230b/18, 230b/19,
259b/23
künlig krş. **künlüg**
günlük, günkü, güne ait olan
k. 284a/11
künlüg krş. **künlig**
günlük, günkü, güne ait olan
k. 284a/14
künyat (Ar.) künye
k. 303a/8
künġ (<Çin.) cariye
k. 301a/24
k.+ ler 277b/6
k.+ lerge 277b/7
küpe zırh, savaş zırhı
k. 216a/25, 216a/26
kürbat (Ar.) gam, tasa

k.+ lar 246a/5
kürsî (Ar.) arşta bulunan levh-i
mahfuz'un bulunduğu yer
k. 238a/5

küşiş (F.) çaba, gayret
k. 189b/8
k. kıldılar 260a/6

kütüb (Ar.) kitaplar
k. 233b/18

küyev güvey, damat
k.+ ler 274a/13

L

la'alla (Ar.) belki, ola ki
l. 184a/20

labş (Ar.) duraklatma, durdurma
l. 262a/26

lābud (Ar.) lazım, gerekli
l.+ dur 300a/7

lacāc (Ar.) ayak direme, çekişme
l. 209a/21, 256a/8

lā-caram (Ar.) şüphesiz, elbette,
mutlaka
l. 215b/16, 224b/14, 258a/14,
295a/27, 297b/20

ladunnî (Ar.) Allah bilgisi ve
sırlarına ait
l. 304b/20

lāf (F.) söz, laf
l.+ ını 219a/23

lafz (Ar.) söz, kelime
l. 287b/1, 287b/2, 296a/6
l.+ ğa 241a/1
l.+ ı 184a/7, 289a/13, 292a/5

l.+ ıda 203b/11

l.+ ı érdi 219b/1

l.+ ıngız 203b/7

l.+ lar 255a/4

l.+ nı 295b/8

lağv (Ar.) yanılma, atlatma
l. 295b/14

lāhūtî (Ar.) ilahî, ulu
l. 290b/11

lahv (Ar.) oyun, eğlence
l. 295b/14

lahza (Ar.) an, lahza
l. 272b/1

l.+ da 298b/22

la'imlūğ (Ar.+T.) levmetme,
çekiştirme
l.+ dın 292b/13

lağab (Ar.) lakap
l. 199a/8, 287b/10
l. koydı 191b/9

lām (Ar.) Arap alfabesinde
bulunan ل (l) harfinin adı
l. 204b/22, 233a/10, 233a/9,
236a/16, 236a/17, 247b/16,
260b/27

l.+ ı 231b/18

lam'a (Ar.) parıltı, parlayış, ışık

- l.+ dur 249b/12
l.+ larnıḡ 262a/25
l.+ sı érđi 236b/22
l.+ sıdın 236a/15
- lama'āt** (Ar.) ışıklar, parıltılar
l.+ ı 200a/19
l.+ ınıḡ 292a/25
- lā-maḥāla** (Ar.) çaresiz, ister istemez
l. 221a/13, 295a/25
- lamḥ** (Ar.) göz atma
l.+ ı 275a/8
- lam-yazal** (Ar.) zeval olmayan, bakî,
kalıcı
l. 250a/26
- lam-yazalî** (Ar.) zeval olmayan, bakî,
kalıcı
l. 207b/24
- lamz** (Ar.) göz ile işaret etme
l. 195a/9
- la'nat** (Ar.) lanet, beddua
l. 225b/15, 230b/2, 289b/4
l.+ dın 221a/22, 263a/7
l.+ ğa 225b/14
l.+ ı 221a/21, 230b/3
l. kıldı 289b/12
l. kılgay 187a/13
l. kılgaylar 263a/7
l. kılılgan 289a/24
l. kılsam 205b/3
l.+ lar 287a/8
- la'natullāh** (Ar.) Allah lanet etsin
- l. 251a/16
- laṭāfat** (Ar.) hoşluk, letafet, güzellik
l. 273a/7
l.+ ı 208a/6
- latāyif** (Ar.) güzel sözler
l.+ ı 233a/11
- laṭif** (Ar.) **1.** güzel, hoş, nazik
l. 233a/10, 237b/17, 263a/1
2. Allah'ın 99 isminden biri; sonsuz
lütuf sahibi
L.+ din 233a/10
- laṭīfa** (Ar.) hikaye, söylenti
l.+ lardur 251a/3
- lātuşalli** (Ar.) “namaz okuma!”
l.+ dür 195b/26
- lā'ubālî** (Ar.) kayıtsız, pervasız
l. 219a/11
- lavāmi'** (Ar.) ışıklar, parıltılar
l.+ yidin 253b/23
- lavāzım** (Ar.) gerekli olan şeyler
l.+ ı 287a/4
l.+ ıdın 253b/22
- lavḥ** (Ar.) **1.** üzerine yazı
yazılabilen yassı ve düz nesne
l. 299a/3, 302b/4
l.+ ıġa 297b/19
2. krş. **Lavḥ-ı maḥfūz**
L.+ dın 254a/24
- Lavḥ-ı Maḥfūz** krş. **lavḥ 2**
L. 219b/8, 254a/23, 261b/27

	L.+ da 188a/2, 190b/21, 212b/3, 217a/3, 261a/13, 288b/26		1. bolğay 201b/5, 233a/18, 276a/13, 286a/2
	L.+ dur 253b/11		1. boluptur 286a/6
lavhî	(Ar.+F.) öyle bir levha, o levha		1.+ dur 188a/9, 195b/8, 250a/21
	1. 296b/18, 306a/18		1.+ ıdur 271b/11, 283b/23
lāy	(F.) çamur, balçık		1. kılğay 284a/21
	1. 262b/13		1. kılıpbız 283b/22
lāyih	(Ar.) açık, aşıkâr	lāzımu'l-vafā (Ar.) vefa gerekçesi	1. 270b/9
	1. 273a/7	lazzat (Ar.) tat, lezzet, zevk	1. 280a/6
lāyık	(Ar.) yaraşır, yakışır, yakışan, layık		1.+ ı 205a/22, 207b/1
	1. 289a/1		1.+ ığa 193b/5
	1. bolğay 292b/14		1.+ ını 220a/2
	1. bolmağaylar 268b/10		1.+ lardın 205a/5
	1.+ dur 292b/12		1.+ larıdın 205a/23, 247a/23
	1. émes 206a/8, 217b/24		1.+ larınıḡ 193b/6
	1. émesdin 236b/26	lazzāt (Ar.) lezzetler, tatlar, zevkler	1. 286b/7
	1.+ ı 189b/26, 252b/21		1.+ ı 205a/5
	1.+ ıdur 248a/19		1.+ ını 284b/6
laylatu'l-akāba	(Ar.) Akabe gecesi; Hz. Muhammed'in Medine'den gelen ilk müslümanlarla anlaşma yaptığı gece	leşker (F.) ordu; asker	1. 185b/14, 185b/7, 216a/4, 246a/10, 246a/12, 283a/3, 283a/6
	1.+ da 200a/3		1.+ ge 196a/15
lāylıḡ	(F.+T.) çamurlu, balçıklı		1.+ i 190a/20, 215b/26, 236b/8, 246a/12, 249b/23, 283a/4
	1. 306b/14		1.+ ige 185b/9, 199a/7, 269a/19
lāzım	(Ar.) gerekli, lazım		
	1. 247b/23, 271b/16		

l.+ ileri 216a/2	liḳā (Ar.) yüz, çehre, suret
l.+ ini 201b/11, 306b/27, 307a/1	l. 198a/14, 205a/3, 212a/6, 212b/22, 212b/24, 220a/12, 252a/8, 296a/15, 308b/6
l.+ inġga 281b/1	l.+ dur 208a/19
l.+ inġge 191a/5	l.+ sı 212b/9, 234b/26
l.+ inġizniġ 185b/10	l.+ sıdur 208b/1
l.+ ler 307a/12	l.+ sını 210b/16
l.+ leri 189a/18, 282b/23	l.+ sınıġ 194a/1
l.+ leridin 253a/15	likin krş. lik
l.+ ni 216a/24	(F.) lakin, fakat, ama
l.+ niġ 195a/6, 269a/23, 283a/9	l. 182a/17, 189b/21, 190a/15, 191a/23, 193b/13, 196a/19, 209b/15, 210a/9, 210b/6, 211b/17, 212a/22, 217a/18, 218a/16, 221a/15, 222a/25, 230b/8, 232b/2, 236b/3, 239a/14, 239a/5, 240b/14, 242b/10, 247b/10, 247b/20, 247b/23, 256a/11, 261b/23, 270a/7, 270b/9, 272a/25, 277b/19, 279a/17, 280a/19, 287a/4, 293a/5, 301b/11
leşkerleri o askerler, öyle askerler	
l. 186a/3	
leşkeri (F.) bir ordu	
l. 199a/9	
livāta (Ar.) erkekler arasında cinsî sapıklık	
l. 276b/15	
l.+ dın 228a/6	
libās (Ar.) elbise, giysi	
l.+ da 238a/15	
l.+ ını 279b/14	
l.+ nı 279b/15	
lihazā (Ar.) bunun için, bundan dolayı	
l. 294b/14	
lik krş. likin	
(F.) lakin, fakat, ama	
l. 264a/21	
	livā (Ar.) bayrak, sancak
	l. 285a/12
	l.+ sı 292a/12, 293a/8
	l.+ sını 292a/11
	l.+ sınıġ 226b/27
	lu'āb (Ar.) salya
	l. 273b/1
	luġat (Ar.) dil, lisan

	l. 233a/18, 255a/5		m.+ ıngızdın 225a/11
	l.+ ı 233a/17, 254b/21, 254b/27, 255a/1	ma'āşī (Ar)	asilikler, isyanlar, günahlar
	'Arab l.+ ı 253a/22		m. 208a/5, 304a/8
	ḥabaşa l.+ ı 273a/15		m.+ din 200b/10, 218b/25
	Habaşa l.+ ı 252a/11		m.+ niṅ 188a/8
	Naḥ' l.+ ıda 252b/5	ma'āş (Ar.)	yaşayış, yaşama, geçim
	l.+ ıniṅ 255a/4		m. 220b/13
luḡāt	(Ar.) diller		m.+ ı 196a/8
	l.+ dın 211b/11		m. kılğaysızlar 277b/15
luḡf	(Ar.) iyilik, lütuf	ma'āti (Ar.)	gelecek, istikbal
	l. 264a/3		m. 287b/13
	l.+ ı 247b/16, 250a/26	ma'āvi (Ar.)	kalacak yer, saklanacak yer
	l.+ ıḡa 215a/12		m. 308a/10
	l.+ ım 204a/1, 233a/11	ma'āyib (Ar.)	ayıp sayılan şeyler, ayıplar
	l.+ ıniṅ 298a/6, 301b/17		m.+ i 206a/5
lü'lü'	(Ar.) inci	ma'āzallāh (Ar.)	Allah korusun!
	l. 301a/5		m. 241b/4
M			
mā	(Ar.) o şey ki, o nesne ki	ma'bad (Ar.)	tapınak, ibadet yeri
	m. 231b/19, 296b/3		m.+ lar 215a/17, 215a/19
ma'ād	(Ar.) dönülecek yer, ahiret; hayatın sonu	māba'd (Ar.)	sondaki, sonra gelen
	m. 261a/10, 272b/14		m.+ ḡadur 267a/11
	m.+ da 220b/13	mab'aş (Ar.)	gönderilme, yollanma
	m.+ ka 275a/12		m.+ dın 281b/13
ma'ārif	(Ar.) bilimler, marifetler	mabda' (Ar.)	başlangıç, evvel
	m. 290b/16		m.+ dın 275a/12
ma'arrat	(Ar.) kötülük, eziyet		m.+ yı 207b/19
			m.+ yıdur 193b/27

- mabgūza** (Ar.) nefret edilmiş,
sevilmemiş
m. 289b/4
- mabhūt** (Ar.) hayrette kalmış, şaşmış
m. bolmağaylar 211b/9
- mablağī** (Ar.+F.) bir meblağ
m. 195a/4, 297b/16
- mabnā** (Ar.) yapı yeri, bina yeri
m. 263a/19
- ma'būd** (Ar.) tanrı, ilah, put
m. 206b/2, 254b/13, 268b/14,
297b/9
m.+ ı 206b/1
m.+ ıngız 308b/22
m.+ ıngızlarınġ 225a/9
m.+ lar 250b/4, 308a/7
m.+ ları 208b/18, 274b/2,
296b/24
m.+ larıdın 297b/10
m.+ larıngız 204b/3, 288b/19
m.+ nıng 288b/19
- ma'būdī** (Ar.+F.) **1.** bir tanrı, bir ilah
m. 187a/20, 203b/19, 216a/7,
220b/13, 224b/10, 225b/23,
308b/22
m.+ dūr 271b/11
2. o tanrı, öyle bir tanrı
m. 297a/27
- ma'būdiyyat** (Ar.) tanrılık, mabutluk
m.+ ka 308a/9
- mab'ūş** (Ar.) gönderilmiş, yollanan
m. 293a/9
m. bolğan 254b/23, 271a/7
m. bolğaylar 299b/1
m. bolğaysızlar 270a/2
m. bolğusıdur 299a/11
m. bolsa 284a/3
m. bolupdur 280b/12
m.+ dur 205b/24, 255a/3,
284a/24
m. édi 210b/25, 255a/1,
265a/20
m. émes érdim 206a/17
m. érdi 276a/27, 290b/27
m. érdiler 225b/19
m. kıtur 271a/1
m.+ sén 255a/11
- macāl** (Ar.) güç, kuvvet, mecal
m.+ ı 240a/22, 281a/10,
284a/8
- macārī** (Ar.) yollar, su yolları
m.+ sidür 294a/2
- macāz** (Ar.) mecaz, gerçek
anlamından başka anlamda
kullanılan söz
m. 303a/6
m.+ dur 305b/17
- macāzī** (Ar.) mecazî, mecaza ait
isnād-ı m. 221b/27, 254b/20
- machūl** (Ar.) meçhul, edilgen
m. 188a/23, 233a/2
- maclis** (Ar.) toplantı, meclis
'ām-ı m.+ de 240a/15

- m.+ din 203a/25, 203a/26,
238a/15, 276b/24
m.+ i 237b/18
m.+ ide 240a/20
m.+ idin 203b/1
m.+ iğa 232a/15
m.+ iğe 211a/26
m.+ inġdin 222a/22, 300a/23
m.+ ke 249b/22
m. kıldılar 292b/23
m.+ lerde 228a/6
m.+ lerdin 265a/14
m.+ leridin 190b/20
- macma'ı** (Ar.+F.) öyle toplanılacak
bir yer
m.+ ġa 304a/25
- Macma'u'l-baħrayn** (Ar.) iki deniz
veya büyük bir suyun
kavuřtuġu nokta
M.+ da 304a/15
M.+ dın 304b/4
M.+ ġa 304a/19
- macnūn** (Ar.) deli, çılgın
m. 287b/14, 287b/17
m.+ dur 287b/9
- ma'cūn** (Ar.) hamur kıvamında olan
ilaç
m.+ ı 273b/5
- macūs** (Ar.) ateře tapanların dini,
zerdūřt dini
m. 232b/12, 266a/2
- m.+ ġa 186b/14
m.+ nıng 263b/9
- macūsı** (Ar.) ateře tapan, mecusı
m. 291a/3
- maczūb** (Ar.) cezbeye gelen, çekilen
m.+ lardurlar 189b/6
- māda** (F.) dişi, kadın
m.+ dur 301b/11
şurat-ı m.+ lar 288a/18
m.+ larını 225b/24
m.+ nġnı 301b/10
m.+ nġnıng 301b/10
m.+ sı 272b/27
- madad** (Ar.) yardım, medet
m. 282b/11, 301a/20
m.+ ı 224b/23, 228a/19,
236b/23, 291a/26, 301b/18,
308b/16
m. kıлмаğ 192a/8
m. kılurbız 284b/13
- madadı** (Ar.+F.) bir yardım
m. 273a/2
- madad-kār** (Ar.+F.) yardımcı,
yardım eden
m. 222b/27
m. bérgüçi 201a/26
m.+ dın 303a/20
m.+ lar 303a/19
- madad-kārılıġ** krş. **madad-kārılıġ**
(Ar.+F.+T.) yardımcılık
m.+ ı 235b/21

madad-kārīḡ krş. madad-kārīḡ m. 191a/5 m. kıldılar 183a/27 m. kılgay 209b/24	mafḡūmu'l-murād (Ar.) muradı anlaşılan m. 218b/14
mādām (Ar.) madem, -diğına göre m. 182b/22, 231a/16, 231a/19, 249b/7, 266b/15	mafḡūd (Ar.) kayıp, kaybolmuş , yok olan m. bolsa 210a/24 m.+ dur 217a/6, 230b/6
mādāmī (Ar.+F.) madem ki, madem m. 200b/27, 207b/24, 229b/7	mafrūza (Ar.) farz kılınmış, farz kılınan m. 291b/26
madār (Ar.) dönülen nokta, yörüğe m.+ ı 262a/8, 281b/4	mafsada (Ar.) kötülük, fenalık m. 206b/24
mādasız (F.+T.) dışısız m. 292b/26, 294a/23	maf'ūl (Ar.) meful, failin işinden etkilenen m. 229b/17
mādḡa (Ar.) madde m. 270b/15, 270b/16 bā-vücūd-ı m. 270b/17 m.+ ları 207b/26 m.+ sı 208a/8	magar (F.) meğer, oysa ki; dışında, - dan başka m. 181b/15, 182b/21, 184a/15, 184a/17, 185b/27, 186b/17, 187a/19, 187a/20, 187a/24, 187a/5, 188b/19, 190a/25, 190b/21, 191a/10, 191a/12, 191a/13, 194a/23, 194a/25, 194b/1, 195a/14, 199a/22, 199b/26, 200b/9, 201a/8, 202a/2, 202b/12, 202b/5, 203b/15, 203b/19, 204a/26, 204b/21, 204b/22, 206a/11, 206b/12, 209a/15, 209b/3, 209b/8, 210b/10, 211a/23, 211a/6, 212a/25, 212b/2, 213a/11, 213a/12,
madḡ (Ar.) övgü, övme m.+ dur 277a/11	
madīna (Ar.) şehir, kent m. 298b/10 m.+ nīng 298b/14	
mā-dūn (Ar.) alt, aşağı derece m.+ ġa 201b/5	
mafḡar (Ar.) övünç, övünç kaynağı m. érđi 184a/26	
mafḡūm (Ar.) anlaşılın, anlaşılmiş m. bolur 281a/15 m.+ ı 186b/13	

213b/26, 214b/22, 216a/7,
217a/12, 217b/2, 217b/25,
218a/26, 218a/5, 218b/21,
219a/27, 219b/18, 220a/8,
220b/14, 220b/22, 221b/26,
222a/2, 222a/21, 222a/5,
222b/24, 223a/25, 223b/1,
223b/18, 223b/19, 224b/11,
224b/15, 225a/17, 225a/3,
226b/18, 228b/3, 229b/6,
229b/8, 230a/19, 230b/20,
230b/22, 231a/11, 231a/20,
231a/22, 231b/15, 231b/4,
232b/12, 235b/11, 236b/3,
237a/8, 238a/2, 238b/20,
239a/12, 239a/13, 239a/9,
240a/10, 240a/7, 242a/18,
242a/4, 242b/1, 242b/7,
243b/8, 244a/20, 244a/6,
244b/26, 245a/19, 246b/27,
247a/15, 247a/4, 250a/14,
250a/8, 251b/21, 252a/19,
252a/8, 253b/11, 253b/16,
253b/6, 253b/7, 254a/15,
254b/22, 255a/1, 255b/13,
255b/16, 256a/10, 256a/13,
256a/4, 257a/24, 261a/12,
261a/22, 261b/4, 262a/11,
262a/14, 262b/24, 263a/22,
263a/26, 264a/16, 264a/22,
264b/24, 265b/11, 266b/25,
267a/2, 267a/20, 267a/21,

267b/12, 267b/17, 268b/19,
270a/17, 270a/4, 272b/13,
272b/15, 273b/26, 275a/21,
275a/6, 276b/19, 276b/20,
276b/21, 277a/15, 279a/15,
281a/26, 284b/24, 284b/25,
286a/10, 286a/2, 286b/18,
287a/1, 287a/8, 287b/12,
288a/16, 288a/7, 288b/23,
289a/10, 289a/14, 289a/19,
289a/24, 289a/3, 289b/10,
289b/16, 289b/7, 290a/1,
290a/11, 290a/3, 291b/12,
292a/12, 292b/2, 292b/27,
293a/18, 293b/12, 293b/17,
294b/1, 294b/21, 295a/9,
295b/4, 296a/21, 296a/25,
297b/9, 299b/12, 299b/22,
300a/1, 301b/16, 302b/22,
302b/25, 303b/12, 303b/14,
304b/10, 304b/19, 308b/6

mağārīb (Ar.) batılar, garplar

m. 226b/18

mağfirat (Ar.) mağfiret, Allah'ın
bağışlaması

m. 190a/1, 201a/10, 229b/15,
248b/20, 264a/3, 291a/15

mağlūb (Ar.) yenilmiş, yenilen

m. 294b/22

m. boldılar 258a/15

m. bolmağusıdurbız 185b/7

m. étīngizler 282b/11

mağrīb (Ar.) batı, garp	m. 250a/18, 306b/11, 306b/13, 307a/10 m.+ ğa 306b/12 m.+ қа 226b/12 m.+ niṅ 306b/1 m.+ niṅ 292b/20	m.+ lar 215a/17, 298b/19 m.+ sıda 199a/26 m.+ sığa 199a/27
mağrūr (Ar.) gururlu, mağrur	m. 193b/5, 220a/7, 243b/26 m. bolmağaylar 247a/26 m.+ durlar 211b/18 m. érür 184a/22	mahārat (Ar.) mahirlik, ustalık m.+ ı 199a/3
maḥāfat (Ar.) korkma, korku	m. 295b/17	maḥāsın (Ar.) güzellikler m.+ ığa 211b/24
maḥāfāt (Ar.) korkular	m.+ lardındur 208a/13	māḥazar (Ar.) daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey m.+ ını 264a/8
maḥal (Ar.) yer, mekan	m.+ da 189a/24, 215a/22, 216a/20, 271b/6, 290a/11 m.+ dın 185a/2, 187a/3 m.+ ı 215a/13, 248b/6 m.+ ıdur 205a/3, 208a/12, 263b/5 m.+ iṅizda 199a/10	maḥbūb (Ar.) sevilen, sevilmiş, sevgili m. 308a/4 m.+ dur 295b/18 m.+ nı 286b/16
maḥāl (Ar.) yerler	m. 255b/26	maḥbūs (Ar.) hapsedilmiş, kapatılmış m. 217b/18 m.+ ını 283a/13
maḥālī (Ar.+F.) öyle yer, o yer	m.+ ğa 281b/26	maḥcūbiyyatlġ (Ar.+T.) mahcupluk, utangaçlık m.+ ı 198a/14
mahālik (Ar.) helak olacak yerler	m.+ ni 268a/8	mahcūr (Ar.) bırakılmış, terk edilmiş m. bolğusıdur 273a/11 m.+ dur 184a/22 m.+ durlar 193b/6 m.+ lar 272b/6
maḥalla (Ar.) mahalle		maḥdūm (Ar.) sahip, efendi m.+ ı 293a/24
		maḥfi (Ar.) gizli, saklı m.+ leri 300a/15 m. tut 243a/7

maḥfūf (Ar.) etrafı çevrilmiş,
kuşatılmış

m. kılduk 281b/10, 301a/14

maḥfūz (Ar.) saklanmış, korunmuş
m.+ dur 216b/26

mahīb (Ar.) heybetli, korkunç
m. bolğaylar 282b/8

māhir (Ar.) mahir, usta, maharetli
m. bolupturlar 198a/7

maḥkūm (Ar.) hüküm olunmuş
m.-ı 'alayhimdürler 223a/4

mahl (Ar.) vade, vakit verme
m. 300b/24

mahlaka (Ar.) helak olacak yer,
tehlikeli yer
m. 303a/25

m.+ larıdın 277a/20

m.+ sıdadurlar 268a/14

maḥlūq (Ar.) yaratılmış, Allah
tarafından yaratılan
m. 271a/11

m. bolsa 268b/10

m.+ ı 271b/16

m.+ ını 237b/25, 238a/1

m.+ ınıḡ 266b/14

m.+ ka 209b/9, 264b/22,
268b/1

m.+ lar 267a/27

m.+ lardın 264b/21, 303b/7

m.+ larnı 268a/26

m.+ larnıḡ 274b/9

maḥlūqāt (Ar.) yaratılanlar

m. 255b/8

m.+ da 267b/26

m.+ dın 287a/1, 290b/26

m.+ nıḡ 204a/24, 290b/16

maḥlūkī (Ar.+F.) bir yaratılan

m. 287b/20

maḥlūkiyyat (Ar.) yaratma

m. 268b/11

maḥmūd (Ar.) övülmeye değer, hamd
olunmuş

m. 292a/10, 292a/14, 293a/8

maḳām-ı m. Hz. Muhammed'in

en büyük şefaet makamı

maḳām-ı m. 292a/11,

292a/12, 292a/4

maḳām-ı m.+ dur 292a/15

maḥram (Ar.) yakın hizmetçi,
güvenilen hizmetçi

m.+ ı 243a/10

maḥrūm (Ar.) nasipsiz, kısmetsiz

m. 277a/12, 284b/23

m. boldı 194b/11

m. bolmağaylar 306a/2

m. bolur 210b/4

m.+ durlar 210b/2

m. éttiler 251b/2

m. kalıp 210a/13

m. kılmamız 284b/13

maḥrūmlıḡ (Ar.) kısmetsizlik,
nasipsizlik

	m. 263b/9		m. kılğaybız 293a/4
maḥsūb	(Ar.) sayılmış, sayılan		m. kılur 232a/21, 253b/10,
	m.+ dur 194b/6		253b/12, 253b/14, 253b/16,
maḥşūl	(Ar.) ürün, verim		253b/20, 253b/22, 253b/25,
	m.+ ını 301a/15		254a/2
	m.+ lar 207b/11	maḥz	(Ar.) katkısız, halis, tam
maḥsūs	(Ar.) hissedilen, duyulan		m.-ı fazlı 259b/1
	m.+ ka 257b/19		m.+ ı 208b/1, 211b/26,
maḥşūş	(Ar.) mahsus, özel, ayrı		224b/16, 226b/5
	m. 197a/26, 264b/16, 291b/27		m.+ ıdur 255a/5
	m. bolğay 217a/16, 249a/5		m.-ı hidāyatdur 187b/1
	m.+ dur 282a/17, 292b/26	māḥzar	(Ar.) huzur yeri, büyük
	m. émessén 261b/6		birinin önü
	m.+ sızlar 256a/5		m. 308a/10
maḥsūsa	(Ar.) mahsus, özel, ayrı		m.+ ı 308b/5, 308b/6
	m. 205a/5	Maḥziya	Tevbe suresinin diğer adı
maḥşar	(Ar.) kıyamet günü		M. 181b/3
	dirilenlerin toplanacağı yer	maḥzūf	(Ar.) harekesiz yazılmış olan
	m. 259b/18, 307b/26		m. 207b/2
	m.+ da 277b/20		m.+ ının 231b/16
ma`hūd	(Ar.) ahd olunan, sözleşilen	maḥzūl	(Ar.) perişan, hor
	m. 301a/16		m. 274b/13
	m. bolğay 306b/24		m. bolğaylar 276a/13
	m.+ dur 277a/24	maḥzūz	(Ar.) hoşlanmış, haz almış
maḥv	(Ar.) yok olma, ortadan		m. kılmağ 192a/2
	kalkma; yok etme, ortadan	ma`işat	(Ar.) yaşama, yaşam
	kaldırma		m. 211a/14, 258b/11, 290b/5
	m. 215b/10, 253b/16,		m.+ da 283b/12, 301a/20
	253b/17, 254a/3		m.+ ı 285a/16, 305b/25
	m.+ ı 283b/13		m.+ ıdın 277a/3
	m.+ ını 254a/1	ma`işī	(Ar.) hayatî, yaşamla ilgili
	m. kıldığ 283b/9		

ʿaql-ı m. 299b/20
ma'ıyyat (Ar.) beraberlik, arkadaşlık
m.+ nı 292a/5
maḳābiḥ (Ar.) çirkin hareketler
m.+ idin 211b/24
maḳādır (Ar.) kuvvetler, güçler
m.+ ğa 191b/21
maḳām (Ar.) makam, mevki, durulan yer
m. 189a/10, 278a/20, 292a/10
m.-ı maḥmūd 292a/11, 292a/12, 292a/4
m.-ı maḥmūddur 292a/15
m.+ da 184b/23, 208b/25, 292a/14, 292a/2
m.+ dadurlar 185a/17
m.+ ı 269b/9, 291b/13
m.+ ıda 213b/22, 271b/6, 292a/1
m.+ ıdın 286a/17
m.+ ıdur 201b/4, 263b/4, 292a/10, 292a/2
m.+ ıġa 184a/25, 255b/3
m.+ ım 213b/21
m.+ ımı 293a/8
m.+ lar 205a/21
m.+ larıġa 281b/12
m.+ larnıġ 292a/13
maḳāmāt (Ar.) makamlar, yerler
m. 290b/11
m.+ ğa 292a/13

maḳāmī (Ar.+F.) 1. öyle bir yer, o makam
m. 292a/1
m.+ dür 204a/14
2. bir makam, bir yer
m.+ dür 292a/12
makān (Ar.) mekan, bulunan yer
m. 229b/13, 292a/6
m.+ ınıġ 235a/21
makānat (Ar.) yer, mekan
m. 288b/18
m.+ dur 292a/6
makānī (Ar.) öyle bir mekan, o yer
m. 303b/2
makāriḥ (Ar.) dertler, sıkıntılar
m.+ lerni 275a/14
makārim (Ar.) cömertlikler, keremler
m.+ ini 276b/26
m.+ niġ 274b/23
maḳarr (Ar.) yer, mevki
m.+ ıdur 263b/5
Maḳaḣḳaḣa Tevbe suresinin diġer adı
M. 181b/3
makāyid (Ar.) hileler, düzenler
m. 207a/4
m.+ idindür 234a/17
maḳbūl (Ar.) kabul olunan, beġenilen
m. 284b/11
m. bolmadı 216a/11
m. bolur 207b/27
m. éemestür 191a/9, 211a/22

- m. tüşkey 294a/11
- mağdūr** (Ar.) güç, kuvvet, kudret
m.+ ğa 256b/27
m.+ ı 238a/2, 256b/27
m.+ uñg 301b/24
- mağdūrāt** (Ar.) güçler, kuvvetler
m.+ ını 262a/13
- mağhūr** (Ar.) kahr olunan
m. 216b/6, 282b/11
- makīl** (Ar.) ölçme
m.+ lerni 229a/8
- mākiyānī** (F.) bir tavuk
m. 243b/13
- makkāra** (Ar.) hileci, hile yapan
m.+ dın 249b/1
- makr** (Ar.) hile
m. 190a/25, 207a/5, 207b/23,
213b/8, 233b/15, 237a/25,
238a/19, 263a/22, 269a/4,
277b/12, 277b/22, 280a/25
m.+ dın 207a/8
m.+ ı 240a/21, 260a/8
m.+ ını 188b/10, 237b/14,
238a/22, 240b/9
m.+ ınıñg 260a/6, 260a/7
m. kıldılar 269a/16, 269a/4
m. kılipdurlar 271a/12
m. kılıur érdiler 246b/21
m.+ lar 271a/11
m.+ lardın 260a/9
m.+ larıñgızınıñg 254a/17
- makrī** (Ar.+F.) bir hile
m. 207a/2
- makrūh** (Ar.) mekruh, yapılması hoş
olmayan durum
m. 289b/4
m.+ ı 238b/19
m.+ ıdur 257b/21
m.+ lar 212b/7, 220a/5
m.+ lardın 213b/20, 234b/7,
258b/21
m.+ larıga 251a/23
m.+ nı 286b/16
- makrūha** (Ar.) mekruh
m. 289b/4
- makrūhī** (Ar.+F.) bir mekruh
m. 242a/3
- maqrūn** (Ar.) yakın, yaklaşmış
m. 233a/27, 263b/14
m. bolur 208a/4
m.+ dur 280b/5
- mağşad** (Ar.) amaç, maksat
m.+ dın 267b/4
m.+ ları 208a/4
- mağşiyyat** (Ar.) durma, bekleme
m. 276b/12
- mağşūd** (Ar.) istenilen şey, istek
m. 189a/23, 204b/6, 210b/1,
254b/18, 292a/9, 295b/9,
298b/3
m.+ ğa 184b/4, 266b/16,
274b/25
m.+ ı 194a/20

m.+ ıdur 199b/19	301b/18, 302a/24, 302a/26,
m.+ ıka 195a/27, 196a/23	302b/14
m.+ lar 212b/8	m.+ da 274a/8, 277b/13
maḫṣūr (Ar.) kısaltılmış	m.+ ı 189b/19, 192a/9, 193a/24,
m. ḫıldılar 205a/5	195b/7, 207b/20, 207b/21,
maḫtūl (Ar.) katledilmiş, öldürülmüş	207b/23, 207b/26, 208a/10,
m. 258a/15	208a/3, 208a/7, 253a/10
m.+ dur 200a/18, 261b/26,	m.+ ıda 274a/1
263b/17	m.+ ıdın 192a/13, 195a/1,
maktūm (Ar.) gizli, saklı	272b/7, 278a/1, 301a/12
m. 218b/14	m.+ ıga 279b/21, 283b/5,
maḫkūl (Ar.) akla uygun, mantıklı	286a/10
m.+ nı 257b/19	m.+ ım 191a/5
m. tüşüp 238b/1	m.+ ımızını 200a/26
maḫkūl (Ar.) yiyecek, gıda	m.+ ını 196a/10, 243a/22,
m.+ lardın 273a/6	277b/14
maḫkūla (Ar.) yiyecek, gıda	m.+ ınıḡ 274a/3
m. 273a/1	m.+ ınıḡızdın 229a/3
makzūb bih (Ar.) bunu yalanlayan	m.+ ınıḡnı 285a/24
m. 247b/1	m.+ lar 185a/17, 215b/3,
māl (Ar.) mal, varlık, servet, mülk	265b/19, 265b/9, 276b/16,
m. 187b/22, 189b/11,	282b/12, 285b/2, 301a/22
189b/20, 191a/19, 191a/21,	m.+ larda 274a/2, 289b/25
193a/24, 193a/26, 193b/3,	m.+ lardın 277a/18
194b/17, 194b/9, 195a/4,	m.+ ları 190a/9, 191a/16,
196a/14, 196a/7, 200a/16,	195b/3, 196a/21, 196a/5,
200a/23, 205a/1, 211b/7,	207b/21, 215b/12, 252b/10,
215b/5, 215b/7, 216a/16,	283a/17, 283a/9
229b/2, 241a/19, 261a/11,	m.+ larıda 274a/5
265b/21, 274a/2, 283a/16,	m.+ larıdan 198b/6
285a/26, 288b/5, 294b/4,	m.+ larıḡa 215b/10
297a/6, 301a/21, 301a/27,	

- m.+ larımız 307b/2
m.+ larımızda 229a/23
m.+ larımızdın 297b/16
m.+ larımıznı 200a/22
m.+ larını 182b/9, 184b/6,
187b/7, 198b/3, 200a/12,
274a/5, 285b/1
m.+ larınıḡ 191a/17,
294b/10
m.+ larınıḡız 185a/9, 189b/12
m.+ larınıḡıznı 200a/7
m.+ larınıḡıznıḡ 198b/5
m.+ larınıḡ 198b/3
m.+ nı 185a/19, 195a/9
m.+ nıḡ 194b/12, 196a/27,
198b/7
- malābis** (Ar.) giyecekler, giysiler
m. 265b/18
- malāhī** (Ar.) oyunlar, eğlenceler
m.+ de 205b/17, 210b/7
- malā'ika** (Ar.) melekler
m. 203b/21, 205a/18,
222b/27, 227a/19, 227b/13,
227b/15, 227b/9, 228a/23,
261a/21, 286b/11, 288b/15,
290b/19, 290b/20
m.+ durlar 189a/19
m.+ nıḡ 227a/14
- malak** (Ar.) melek
m. 205a/20, 282a/11, 290b/17
- malaka** (Ar.) yatkınlık, tecrübe
m.+ sınıḡ 198a/26
- malaku'l-mavt** (Ar.) ölüm meleḡi,
Azrail
m. 244b/22
- malakūt** (Ar.) ruh ve meleklerin
alemi
m.+ ı 200a/19
m.+ nıḡ 248a/4
m.+ nıḡ 282a/11
- malakūtī** (Ar.+F.) o ruh ve
meleklerin alemi
m. 287a/12
- malāl** (Ar.) usanç, usanma, bıkmama,
sıkıntı
m. 204a/14, 217b/17,
217b/22, 244b/5, 299b/26
m.+ dın 191b/22
- malāmat** (Ar.) kınama, ayıplama
m. 196b/21, 197a/14, 211b/9,
237b/5, 237b/6, 245a/25,
257a/17, 257a/27
m.+ dın 238b/1
m. kıla 301a/24
m. kıldınıḡızlar 238a/10
m. kılgaylar 286b/11
m. kılguçı 237b/16
m. kılguçılar 257a/18
m. kılılḡan bolḡaysén
286b/10
m. kılılḡan 285b/17
m. kılınḡızlar 257b/1

m. kılmāngızlar 257a/26	m.+ ining 243b/7
m. kıllur 279b/6	m.+ ke 240a/16, 240a/21, 240a/22, 240b/15, 241a/18, 242a/12, 242a/9, 299a/14
m. kıllurbız 238a/16	m.+ ni 239b/21, 241a/6
malāmatī (Ar.+F.) bir kınama	m.+ ning 238b/13, 238b/7, 240a/18, 241a/19, 243a/17, 244a/20
m. 196b/10	
malāz (Ar.) sığınacak yer	
m. 261a/9	
malcā (Ar.) sığınacak yer, sığınak	
m.+ yı 228a/21	
māl-dārlıg (Ar.+F.+T.) zenginlik	2. Allah'ın 99 isminden biri; bütün mevcudatın gerçek sahibi
m.+ da 274a/6	hazrat-ı M.-i a'lādın 235a/13
mālī (Ar.+F.) öyle bir mal, o mülk	mālīk (Ar.) sahip, iye
m. 194b/15, 222a/19	m. 213a/25, 217a/25, 274a/3, 274b/8
malīk (Ar.) 1. padişah, hükümdar	m.-i mülk 286b/21
m. 217b/1, 217b/2, 226a/5, 238b/15, 238b/8, 239a/16, 239a/24, 239b/19, 239b/24, 239b/9, 240a/15, 240a/17, 240a/2, 240a/23, 240b/18, 240b/21, 240b/22, 240b/4, 241a/1, 241a/13, 241a/18, 241a/4, 241b/4, 242a/15, 242b/19, 242b/26, 243a/9, 243b/20, 246a/9, 283a/13, 297b/16, 298a/22, 298a/24, 299a/1, 299a/2, 299a/3	m. bolsangızlar 294b/2
m.-i Mısr 240b/16	m. é mestürler 250b/6
m.+ i 241b/27, 244b/1, 283a/1, 283a/4	m.+ idür 225a/17
m.+ i édi 199a/9	m.+ ige 217a/24
m.+ ige 217a/27	m.+ ler 274a/5
	malīkī (Ar.+F.) bir padişah, bir hükümdar
	m.+ dür 241a/23
	mālīksiz (Ar.+T.) sahihsiz
	m. 273a/21
	mallāh (Ar.) denizci, gemici
	m.+ lar 305a/13
	mālīg (Ar.) zengin, varlıklı
	m. 215b/6
	malsā (Ar.) düz, pürüzsüz
	m. 307b/15

mālsız (Ar.) varlıksız, hiç bir şeyi olmayan m. 185a/6	m.+ nıṅ 260a/13
ma'lūm (Ar.) belli, bilinen, malum m. 206b/8, 214b/11, 219b/20, 252b/24, 263a/11, 265a/27, 281a/15, 304a/9 m. boldı 201a/12, 206b/9, 288b/22 m. bolğay 277b/16, 297a/18 m. bolur 194a/7, 195a/24, 255b/4 m.+ dur 183b/27, 240b/11, 267b/16 m. kılğay 240b/8 m. kılğaylar 240a/3 m. kılıp érđi 215b/15 m. kılıpdurlar 295a/19 m. kılmassızlar 237b/26 m.+ ları 308b/12	mamlūk (Ar.) kul, köle m. 216b/6, 274b/8 m.+ ıdur 271b/16 m.+ lar 262a/10 m.+ larını 274a/5
ma'lūmāt (Ar.) bilgi, bilim m.+ ı 206b/9, 231a/22, 259a/27	mamnū' (Ar.) yasak, yasak edilmiş m. 223b/19 m. bolduṅ 291b/2
mal'ūn (Ar.) lanetlenmiş m. 230a/18, 289b/4	mamuk pamuk m. 275b/10
mal'ūna (Ar.) lanetlenmiş m. 289b/4	ma'mūr (Ar.) bir işle vazifelendirilmiş, memur m.+ durbız 276b/5 m. émeştürmén 198b/5
mamālik (Ar.) memleketler, ülkeler m.+ de 298a/22	ma'mūrāt (Ar.) emirler, buyruklar m. 276b/27
mamlakat (Ar.) memleket, ülke, yurt m. 241a/3, 246b/13 m.+ larınıṅ 296b/23	ma'mūrun bih (Ar.) emredilen, buyurulan m.+ dür 277a/10
	man (Ar.) "kim" soru zamiri m. 296b/3
	man' (Ar.) yasak etme, yasaklama m.+ ı 186a/22, 222a/14 m.+ ıṅızını 228a/19 m. kılıldı 241b/27 m. kılmadı 293b/15
	ma'nā (Ar.) mana, anlam m. 195b/15, 201b/6, 206b/10, 210a/21, 243a/13, 287b/2,

292a/5, 293a/11, 293b/18,
296a/6, 296a/8, 298a/7
m.+ da 187a/25, 308a/10
m.+ dın 287b/1
m.+ ğa 261a/3, 288b/10
mişl-i m.+ lar 257b/19
m.+ ları 211b/25, 304a/12,
308b/12
m.+ larıda 247b/20, 255a/4
m.+ larıĝa 233a/18
m.+ larını 236b/1
m.+ nı 213b/23, 216a/9
m.+ niñ 217a/15, 256b/16
m.+ sı 191a/6, 204b/22,
210a/12, 210a/2, 211b/11,
212a/9, 216b/23, 217a/10,
217a/17, 218b/16, 219b/2,
219b/3, 220a/17, 220b/15,
221a/6, 221a/7, 222a/15,
223b/18, 229b/17, 231b/15,
231b/16, 233a/13, 252b/5,
261a/25, 262a/6, 262b/15,
263a/24, 267b/1, 271a/25,
282a/13, 283b/16, 283b/27,
287b/12, 287b/13, 288a/27,
288a/5, 289a/21, 289b/4,
291b/1, 292b/11, 295a/3,
295b/21, 295b/27, 296b/3,
300b/16, 300b/7, 308a/8
m.+ sıda 216a/26, 216b/4,
286a/22, 288a/5

m.+ sıdadur 182b/18
m.+ sıdın 218b/15, 260b/25
m.+ sıĝa 305b/23
m.+ sını 203b/11, 229b/18

manāb (Ar.) birinin yerine geçme
m.+ ıdur 250a/25

manāfi (Ar.) yararlar, menfaatler
m. 268a/8

manāfi a (Ar.) yararlar, menfaatler
m. 281a/4

mā'nāfiya (Ar.) inkar, inkar eden
m. 216b/23, 217a/10

manāhır (Ar.) burun delikleri
m.+ ıĝa 225b/9

manāhī (Ar.) haram olmuş, haram
kılınmış
m.+ dın 260b/22

manāl (Ar.) sahip olunan, ele
geçirilen şey
m. 189b/11

manālsız (Ar.+T.) malsız, mülksüz
m. 302b/14

ma'nāsız (Ar.+T.) manasız, anlamsız
m.+ ğa 303b/16

manāsik (Ar.) ibadet usulü, tarzı
m.+ niñ 181b/16

ma'navī (Ar.) manevi, ruha ait,
manaya ait
m. 241a/9, 292b/1
m.+ de 273b/12
m.+ niñ 269b/15

manfa'at (Ar.) yarar, menfaat

m.+ dur 207b/1

m.+ larğa 262a/7

m.+ ları 210b/7

m.+ larıdın 261a/9

manfî (Ar.) nefyedilmiş, olumsuz

kılınmış

m. bolğay 213a/23

manhî 'anh (Ar.) haram kılınmış

m.+ dur 286b/4

manhiyyât (Ar.) yasak edilenler,

yasaklar

m. 276b/27

māni' (Ar.) engel, mani

m. bolğay 307a/6

m.+ dür 293b/18

m.+ yi 230a/1, 296a/15

manķul (Ar.) nakl edilmiş, rivayet

edilmiş

m.+ dur 185a/22, 194b/5,

199b/7, 258a/16, 276b/21,

299b/14, 303a/26, 307a/25,

307b/8

mannān (Ar.) Allah'ın 99 isminden

biri; çok ihsan eden, bol

veren

mülk-i m. 296a/5

manşab (Ar.) mevki, makam

m. 184a/24

manşüb (Ar.) konmuş, dikilmiş

m. 278a/8

mansüh (Ar.) hükümsüz bırakılmış,

hükümü kaldırılmış

m. 278b/6

m. bolmağay 253a/8

m.+ dur 188a/8, 210a/19,

217b/24, 265b/14

m. kılğay 187b/3

manşür (Ar.) üstün gelmiş, galip

m. kılğusıdur 260b/3

manşüran (Ar.) yok olmuş, boşa

gitmiş

m. bolğan 256b/21

manşūša (Ar.) Kur'an'da açıkça

anlatılmış

m. 276b/4

manşā (Ar.) temel, kök

m.+ yı 193b/27

manzar (Ar.) görünüş, yüz

m.+ ı 292a/13

manzara (Ar.) görünüş, yüz

m.+ sığa 229b/22

manzil (Ar.) yer, menzil, mekan

m. 189a/17, 216b/21, 292a/6,

301a/8, 308a/10

ārām-ı m. 184b/23

m.-i 'alayhim 255a/1

m.-i 'alayhimğa 221a/10

m.-i kitāb 265a/26

m. boluptur 216b/27,

254b/27, 291a/1

m.+ de 246a/18

m.+ din 190a/21

m.+ dūr 209b/18, 258a/7	m.+ dur 292a/6
m. édi 265a/26	m.+ ı 242a/19
m.+ ge 263a/24	maṅga bana; I. teklik şahıs
m.+ i 204b/19, 208a/12, 231b/23, 291a/5	zamirinin datif hali
m.+ ida 199a/16, 202a/27, 229b/8	m. 181b/15, 190b/12, 195a/7, 195b/21, 195b/22, 200b/23, 203b/18, 205b/2, 206a/14, 206a/8, 211a/12, 212a/12, 213b/19, 213b/20, 213b/21, 213b/27, 214b/19, 214b/9, 218a/19, 218b/9, 220a/27, 220a/6, 220b/2, 222a/10, 222a/12, 222a/20, 222a/26, 223a/2, 224a/17, 224a/18, 225a/9, 226a/11, 226a/12, 226a/15, 227b/24, 228a/17, 229a/17, 229b/1, 229b/2, 233b/8, 234b/9, 238a/12, 238a/17, 238a/4, 238b/24, 239b/21, 240a/17, 240b/24, 240b/25, 241b/13, 241b/16, 241b/17, 241b/8, 242a/16, 242a/18, 242a/7, 242b/20, 244a/15, 244b/22, 244b/3, 245a/3, 245a/4, 245a/6, 245b/11, 245b/13, 246a/25, 246a/27, 246b/12, 246b/13, 247a/12, 249b/27, 257a/22, 257a/23, 257b/1, 259a/1, 259a/2, 259b/1, 259b/2, 262b/9, 263a/23, 263a/8, 263b/26, 264a/10, 264a/12,
m.+ ide 239b/5, 246a/22, 260a/4	
m.+ idedür 252a/12	
m.+ iğa 254b/18	
ser-i m.+ iğa 200b/14	
m.+ ige 304a/21	
m.+ iğeçe 304a/16	
m.+ imni 236b/15	
m. kılmaduk 272b/14	
m.+ ler 204b/17, 204b/18, 225b/26	
m.+ leri 251b/8, 269b/23, 301a/2	
m.+ leridin 226b/10, 258a/7	
m.+ lerige 306a/24	
m.+ lerini 284a/26	
m.+ leriniḡ 269b/22	
m.+ leriḡiz 268a/22	
m.+ ni 308b/5	
manzila (Ar.) rütbe, derece, makam	
m. 189a/19, 209b/16, 233b/18, 254b/20, 266b/27	
manzilat (Ar.) rütbe, derece, makam	
m. 243b/16, 288b/17	

- 265a/12, 266a/23, 271a/25,
272a/16, 281a/19, 284a/10,
288a/11, 289b/12, 289b/13,
291a/18, 291a/21, 292a/19,
300a/6, 301b/19, 301b/7,
304b/13, 304b/9, 305a/1,
305a/19, 305a/20, 305a/9,
307b/4, 307b/5, 308b/21
m.+ dur 210a/15, 222b/21,
244b/2
- maṅḡlay** (Moğ.) alın
m. 271b/3
m.+ ı 226b/13
m.+ ında 226a/4
m.+ ınıṅ 225a/17
m.+ larıḡa 187b/15
m.+ larını 187b/15
- ma`raka** (Ar.) savaş meydanı
m.+ larıda 184b/8, 185b/2
m.+ sıda 185b/19
m.+ sınıṅ 195b/20
- marāsım** (Ar.) tören, merasim
m.+ ını 237b/17
- ma`raż** (Ar.) bir şeyin görüldüğü,
çıktığı yer
m.+ ıda 220b/11, 279a/15,
283a/12
m.+ ıdadur 212a/11
m.+ ıdadurlar 262a/27
- marāzu`l-mavt** (Ar.) ölüm hastalığı
m.+ da 200b/26
- marcān** (Ar.) mercan
m. 226b/13, 268a/3
- marci`** (Ar.) dönülecek yer
m.+ yi 276b/5
- marci`un ilayh** (Ar.) müracaat
olunacak kişi
m. 296a/7
- mardūd** (Ar.) kovulmuş, red olunmuş
m. 257a/10
- marfū`** (Ar.) kaldırılmış
m. 296b/18
- marḡüb** (Ar.) beğenilmiş, rağbet
edilmiş
m. 200a/17
- marḡamat** (Ar.) merhamet, şefkat,
acıma
m. 228a/11
- marḡūma** (Ar.) Allah`ın rahmetine
kavuşmuş
m. 282a/5
- mar`i** (Ar.) riayet edilen, uyulan
m.+ dür 233a/24
- ma`rifat** (Ar.) marifet, ustalık; bilme
m. 250b/10, 264a/16, 290b/13
m.+ da 265a/8
m.+ dur 212a/4
m.+ ı 202a/16, 267b/19,
270a/15
m.+ ıdın 295b/27
m.+ ka 255b/2
m.+ ınıṅ 222a/14

markab (Ar.) binek, binilecek şey	m.+ din 249b/27
m. 240b/18	marvī (Ar.) rivayet olunan,
m.+ dın 246a/14	söylenen
m.+ lar 262a/10	m.+ dūr 202a/19, 202b/23
markaz (Ar.) merkez	m.+ ni 202b/9
m.+ dın 250a/12	maşāba (Ar.) derece, rütbe
mārķīn (Ar.) din'den çımışlar;	m. 302a/19
Harıcīler için kullanılan isim	masāfat (Ar.) ara, uzaklık
m. 191b/9	m. 207a/10
marrāt (Ar.) defalar, kezler	maşāhıf (Ar.) kitaplar, kutsal kitaplar
m.+ ıġa 254b/8	m.+ dın 293a/3
martaba (Ar.) derece, rütbe, paye	maşal (Ar.) örnek, nümune
m. 230a/1, 233b/8, 245a/18,	m. 279b/16
272b/4	m.+ dur 199b/17
m.+ da 198a/7, 238a/3	żarb-ı m.+ dur 262a/12
m.+ da érdi 244b/8	m.+ lar 287b/13
m.+ dın 263a/4	maşala (Ar.) mesele, problem
m.+ ge 237b/25	m. kılmāġay 286a/6
m.+ larıġa 263b/18	maşalan (Ar.) misal olarak, örneġin
m.+ sı 271b/12, 290b/24	m. 190a/1, 202b/15, 248a/12,
m.+ sıdadur 268a/14	279b/6
m.+ sıġa 201b/6, 262b/16,	maşalat (Ar.) örnek, nümune
269b/24, 281b/16	m.+ ı 207b/23
martabalik (Ar.+F.) rütbeli, dereceli	mařāliħ (Ar.) işler
m.+ rekdürler 184b/8	m.+ ıġa 220b/13, 240b/27,
ma`rūf (Ar.) řeriatın emrettiġi, uygun	285b/22, 296a/7
gördüġü	mařānī (Ar.) bir şeyin tekrarı
amr-ı m. 200b/18	m. 265b/23
m.+ ġa 251a/27	m.+ dın 265b/22
amr-ı m.+ ġa 288a/15	masarrat (Ar.) sevinç, şenlik
marvārīd (F.) inci	m. 246a/24, 291a/8
m. 234b/21	

- masāvi** (Ar.) kötülükler, fenalıklar
m. 192b/21
- mascid** (Ar.) mescit, cami
m. 184a/12, 184a/8, 184b/9,
199a/16, 199b/4, 282a/9
m.+ de 199a/13, 199a/24,
199b/5
m.+ dür 281b/7
m.+ ge 198a/18
m.+ idür 199a/25
m.+ iğa 199b/22
m.+ ining 199a/27, 200a/18
m.+ қа 197a/11
m.+ ler 215a/17, 215a/24,
215a/26
m.+ lerge 186a/19, 186a/20
m.+ lerini 184a/14, 184a/6
m.+ lerning 184a/7, 198a/16
m.+ ni 199a/21, 199b/23,
282b/23, 283a/14, 283a/19
m.+ ning 184a/8, 199a/12,
199a/20, 199a/22
- mascidi** (Ar.+F.) 1. bir cami, bir
mescit
m. 199a/10, 199a/11,
199a/13, 199a/17, 199a/2,
281b/8
2. öyle bir cami, o mescit
m. 199a/24, 299b/6
m.+ dür 199b/1
- maşdar** (Ar.) kaynak, temel
m.+ ı 207b/2, 225a/22
- maşh** (Ar.) şekli değişmiş,
çirkinleşmiş
m. 248b/18
- maşharalık** (Ar.+T.) maskara,
soytarılık
m. kılmığığa 195a/16
m. kılurlar 195a/15
- maşhūr** (Ar.) büyülenmiş, sihirlenmiş
m. 287b/12
- māsivā** (Ar.) dünyayla ilgili olan
şeyler
m. 189b/4, 189b/9, 215a/8,
232a/3, 286a/17, 308b/26
m.+ dın 221b/11
- ma'şiyat** (Ar.) asîlik, itaatsizlik
m. 200b/17, 270a/7
m.+ ıdın 281b/2
m.+ ını 218b/17
m.+ lar 253a/2
m.+ қа 257a/23
m.+ nı 251b/1, 269b/5
- maskan** (Ar.) yer, mekan
m.+ larıge 226b/14
m.+ larınıing 196a/24
- maskanları** öyle yerler, o yerler
m. 185a/10
- maşlahat** (Ar.) iş, durum, husus
m. 243a/5, 278b/7
m.+ ı 248a/2
m.+ iğa 253b/15

- m.+ ını 288b/2
m.+ ınıḡ 219a/12
m.+ ınıḡız 297a/3
- maslūb** (Ar.) alınmış, giderilmiş
m. boldı 258a/12
- masnad** (Ar.) rütbe, makam
m.+ ınıḡ 235a/18
- masnūn** (Ar.) şekil verilmiş,
şekillendirilmiş
m. 262b/15
- maşraf** (Ar.) harcama, masraf etme
m.+ larınıḡ 191b/22
- maşrūf** (Ar.) harcanmış, sarf edilmiş
m.+ dur 253b/1
m. étip 232b/5
- masrūr** (Ar.) memnun, sevinmiş
m.+ durlar 246a/13
- mastūr** (Ar.) örtülü, kapalı, gizli
m.+ dur 290b/14
- maşūr** (Ar.) satırlanmış, yazılmış,
çizilmiş
m.+ dur 219b/7
- maşūbat** (Ar.) iyiliğe karşı Allah
tarafından verilen mükafatlar
m. 208a/23, 211b/17, 212b/5,
218b/23
- ma'şūm** (Ar.) suçsuz, masum,
kabahatsız
m. 216b/26, 223b/18,
283a/18
m. érdi 291b/3
- maşāḡīl** (Ar.) meşguliyetler
m.+ din 254b/8
- maşā'ir** (Ar.) duyular, hasseler
m. 275a/15
- maşakḡat** (Ar.) zahmet, zorluk,
güçlük
m. 189b/21, 191a/18,
196a/11, 201b/18, 219a/9,
267a/21
m.+ dur 254b/14
m.+ ı 213b/21
m.+ ıdın 198a/14, 246a/21
m.+ ıḡa 224b/4, 278a/9
m. tartarlar 196a/8
- maşakḡatī** (Ar.+F.) öyle bir zahmet
m. 263b/22
- māşā'allāh** (Ar.) Allah'ın istediği
gibi
m. 185a/17, 204a/10
- maşāmm** (Ar.) burun
m.+ da 262b/17
m.+ ıḡa 234b/23, 245b/17
- maşārīḡ** (Ar.) doğular
m. 226b/18
- ma'şaru'l-'Arab** (Ar.) Arap
topluluḡu
m. 188a/15
- maşāyih** (Ar.) şeyhler
m.+ nınıḡ 181b/8
- maşḡūf** (Ar.) aşık, tutkun
m.+ mén 190b/10

maşgûl (Ar.) bir işle uğraşan, meşgul

m. boldı 199a/6, 223a/7,
245b/8

m. boldılar 210a/1, 216b/16,
234a/5, 266a/22, 279a/6,
296b/26

m. bolğay 237a/5

m. bolmağaylar 280b/22

m. bolmak 234b/11

m. bolmağdın 253b/2

m. bolup 207a/4

m. bolur édiler 286b/22

m. bolur érdiler 295b/14

m.+ dur 216b/2

m.+ durlar 300a/26

m. édi 223a/19

m. kıldı 249b/22, 304b/10

m. kılgay 261a/10

m. kılsam 249b/21

maşgüllük (Ar.+T.) meşgul olma,
meşguliyet; iş

m. 203a/7, 241a/13, 280b/16,
283a/17, 299b/23

m.+ ینگız (maşgüllüğüڭız)
211a/13

m. kıلیڭızlar 183b/8

m. körsettiڭızler 225b/27

maşhūr (Ar.) ünlü, meşhur

m. 230b/21, 236a/16, 239b/3

m.+ dur 204b/18, 258b/26

m.+ durlar 268a/25

m.+ ı 209b/21

m.+ rağ 189a/14, 204b/18,
249a/26, 252a/11, 263a/12,
281b/14, 282b/25, 296b/22,
306a/18, 306b/3, 308a/16

maşhūra (Ar.) ünlü, meşhur

m. 281b/16

maşıyyat (Ar.) irade, arzu

m. 262a/6, 288a/25

m.+ ı 256a/14, 293b/13,
300b/17

m.+ ığa 217b/23

m.+ ımsız 217b/24

m.+ ını 300a/2

m.+ ınıڭ 222a/17, 236b/4

m.+ ke 252b/6

maşraba (Ar.) maşrapa

m. érdi 243a/8

m.+ sını 243a/17

maşrıq (Ar.) doğu

m. 250a/18, 292b/20, 306b/1

m.+ dın 226b/12, 307a/14

m.+ қа 307a/1

maşrūt (Ar.) şartlı, şarta bağlı

m. 215a/7

maş'ūf (Ar.) aşık, tutkun

m. 253b/1

ma'şūq (Ar.) sevilen, sevgili

m.+ um 266b/13

maş'ūr (Ar.) şuurlanmış

m. қалур 254b/9

māta (Ar.) öldü, vefat etti

	m.+ niġ 195b/26	maṭlab (Ar.) maksat, istek	m.+ ġa 274b/24
matā' (Ar.) mal, meta	m. 211b/7, 219a/1, 301a/21	maṭlūb (Ar.) talep edilen, istenilen şey	m.+ ı 194a/2
	m.+ lar 250b/25, 265b/17		m.+ iġızdur 206b/26
	m.+ lardın 265b/9		m.+ lar 212b/8
	m.+ ları 208b/5, 223a/18	ma'ṭuf (Ar.) bir yöne yöneltilmiş	m. étkeyler 188b/10
	m.+ larıġız 267a/21		
	m.+ nı 207b/2	ma'ūnat (Ar.) yardım	m. 281b/2
	m.+ yı 215b/2, 235b/22, 251b/22		m.+ ı 229b/8
	m.+ ydın 183a/5, 251b/20	ma'vā (Ar.) mesken, yer, yurt	m.+ sı 230b/25
	m.+ yıġa 200b/9		m.+ sıdur 263b/4
	m.+ yımız 243a/25, 245a/13	mavād (Ar.) hususlar	m.+ ıdur 233a/9
	m.+ yımıznı 244a/6		
	m.+ yını 221b/8, 236b/9, 301a/11	mavāqı' (Ar.) yerler, mevkiler	m.+ yıġa 304b/20
matā'larī öyle mallar, o mallar	m. 290a/7	mavālī (Ar.) efendiler	m. 274a/6
maṭāf (Ar.) tavaf edilen yer	m.+ ı 203b/21	mavārid (Ar.) yollar	m.+ iġa 281a/11
matā'ī (Ar.+F.) bir mal, bir meta	m. 280b/23	mavāṣī (Ar.) koyun, öküz gibi hayvanlar	m.+ ġa 241a/17
maṭā'im (Ar.) yiyecekler, yemekler	m. 265b/18		m.+ sini 252b/11
	m.+ ler 267b/25	mavāṭın (Ar.) yurtlar, yerler	m.+ ıda 185b/3
maṭālib (Ar.) istekler, istenilen şeyler	m. bolġaylar 275b/25	mavc (Ar.) dalga	m.+ ġa 283a/3
maṭāma' (Ar.) istenen şeyler, istekler	m. 224b/14		
matbū' (Ar.) tabi olunan, uyulan	m. 280b/11		

- m.+ ı 208a/5, 223b/20,
230a/1, 300b/12
m.+ ı érđi 230b/9
m.+ ıdur 220b/23
m.+ ını 194a/25
m.+ lar 275b/9
- mavcūd** (Ar.) var, mevcut, bulunan
m. 247b/26, 278a/5
m. bolmağay 267b/12
m.+ lardın 254b/14, 300a/18
m.+ larğa 278a/8
- mavcūdāt** (Ar.) var olan şeyler,
mahluklar
m. 287a/12
- mavcūdī** (Ar.+F.) bir mahluk
m.+ ğa 300a/16
- mavhibat** (Ar.) bağış, ihsan
m.+ ı 281a/10
m.+ қа 239a/6
- mavhūm** (Ar.) mevhum
m. 292a/25
- mav'id** (Ar.) söz verme, vadetme
m.+ din 221a/13
m.+ ler 289b/27
- mav'ıza** (Ar.) öğüt, nasihat
m. 212a/10, 224b/14,
229a/19, 281a/6, 288b/8
m.-yi hasana 281a/11
m.+ dın 260b/19
m.+ dur 276b/20
m.+ ları 211b/24
m.+ sı 211b/26
- mavķif** krş. **mavķif**
(Ar.) durak, duracak yer
m. 185a/25, 230b/24
m.+ da 221a/18
m.+ ı 230b/23
m.+ ıda 230b/22, 256a/26
m.+ ıdın 284a/13
m.+ ığa 217b/6, 253b/13
m.+ ımda 256a/26
- mavķif** krş. **mavķif**
(Ar.) durak, duracak yer
m.+ ığa 198a/19
m.+ idin 205b/14
m.+ ığa 244a/27
- mavķūf** (Ar.) tutulmuş, tutuklu
m. érđi 201b/22
m. kıldı 215b/23
- mavlā** (Ar.) 1. efendi, sahip
m.+ sı 194a/26
m.+ sı éđi 275a/2
m.+ sıdur 274b/15
2. Allah
hażrat-ı M. 308b/26
- mavlidī** (Ar.+F.) bir doğma, bir
doğum
m.+ ğa 283b/24
- mavrid** (Ar.) varacak yer
m. + i 233a/19
m.+ idür 230b/1, 263b/12
- mavsim** (Ar.) mevsim, çağ
m. 207b/24

- m.+ de 186a/22, 188a/15,
266a/13
m.+ ide 269b/10
m.+ leri 283b/19
- mavşūf** (Ar.) vasıflanmış,
vasfolunmuş
m. 204a/27, 248b/1, 253a/10,
257b/5, 262b/1
m.+ durlar 200b/21, 251b/3,
254b/19
m.+ sēn 229a/26
- mavsūm** (Ar.) işaretlenmiş,
nişanlanmış
m. 229a/26
m. bolğay 302b/8
m.+ durlar 220a/10
- mavṭın** (Ar.) yurt, yer, mesken
m.+ ıda 302a/10
m.+ larda 185b/2
- mavṭiya** (Ar.) ayak basacak yer
m.+ sıdur 231b/18
- mav`ūd** (Ar.) söz verilmiş, vadedilmiş
m. 212b/25
m. bolğay 302b/16
m.+ larğa 214b/10
- mav`ūd bih** (Ar.) ona vadedilmiş
m. 211a/3
- mavzi`** (Ar.) yer, mevzi
m.+ niṅ 232b/8
m.+ yi 218b/1
m.+ yide 219b/25, 245a/27
- mavzūn** (Ar.) tartılan şey, ölçülen
şey; tartılı
m. 262a/6
m.+ larını 229a/1
m.+ nı 229a/9
- māya** (F.) asıl, esas
m.+ niṅ 286a/11
m.+ sıdur 200a/16
- maydān** (Ar.) meydan
m.+ ıda 298a/5
m.+ ıdur 266b/11
m.+ ininṅ 195b/19
- māyıl** (Ar.) meyilli, eğilimli
m. 280a/27, 300b/7
m. bolğay 218a/20, 305b/16
m. bolmağıl 266a/2
m. bolursızlar 188b/15
m. édi 280b/9
- mayl** (Ar.) meyil, eğilim
m. 218b/12, 238a/18,
260a/21, 291b/1, 291b/2,
291b/3, 300b/7
m.+ dın 240b/12
m.+ ğa 291b/2
m.+ ı 244a/17
m.+ ıge 197a/14
m. kıldılar 260a/26
m. kılgay 201b/16
m. kılgaysēn 190b/9, 291a/26
m. kılp érđi 201b/19

- m. kılmagay 268a/15,
291a/27
- m. kılmangız 232a/9
- m. kılmangızlar 232a/4
- m. kılsa 297b/24
- m. kılsang érdi 291b/4
- m. kılurmén 238a/20
- m. kılursızlar 188b/15
- maylî** (Ar.+F.) bir meyil, bir eğilim
m. 296a/8
- maymun** (Ar.) maymun
m. 289a/21
- ma'yüb** (Ar.) bir eksiği olan, kusurlu
m. 200a/17, 200a/22
m. kıldım 306a/1
- maza** (F.) tat, lezzet
m. 248a/23
m. bolğay 267b/16
m.+ sı 207b/25
m.+ sını 238b/21
- mazalığ** (F.+T.) tatlı, lezzetli
m. 216b/12
m.+ lardın 274a/15
- mazālim** (Ar.) zulümler, işkenceler
m.+ iniñg 216a/15
- mazalla** (Ar.) zelillik, horluk
m. 208b/3
- mazallat** (Ar.) zelillik, horluk
m. 208b/8, 245a/19, 295b/25
- mazāmīr** (Ar.) düdükler, düdük sesleri
- m.+ dür 289b/22
- mazammāt** (Ar.) beğenmeme, hoşlamama
m. 192a/25
- mazārr** (Ar.) zararlar, ziyanlar
m. 205b/12, 249b/1
- mazarrat** (Ar.) zarar verme, zarar
m. 225a/11
m.+ ıdın 261b/2
m.+ ını 205b/13
- mazāyık** (Ar.) dar yerler
m.+ ıdın 290b/11
- mazbaḥī** (Ar.) hayvan kesilen yer
m. 296b/23
- mazbala** (Ar.) süprüntü dökülen yer
m.+ sı bolğay 199b/24
- mazbūṭ** (Ar.) ele geçirilmiş, zapt edilmiş
m. éter édi 241a/14
- mazhab** (Ar.) tutulan yol; din
m. 291a/2, 292b/16
m.+ ı 304b/18
m.+ ıñgızge 244a/8
- mazḥar** (Ar.) bir şeyin ortaya çıktığı yer
m. 200b/21, 245a/27, 281a/24
m.+ ları 278a/6
- māzī** (Ar.) geçmiş, geçmiş zaman
m. 219b/25, 256b/27, 289a/13
- maziyyat** (Ar.) üstünlük, meziyet

m.+ ı 256a/8
mazkūr (Ar.) adı geçen, anılmış,
mezkur
m. 219b/7, 306a/11
m. boldı 192a/6, 272b/19,
280a/11, 286b/3, 286b/5,
291a/27, 299b/1
m. bolğay 203a/23
m. bolğusıdur 206b/22,
217b/19, 219b/25, 265a/22
m.+ da 300a/4
m.+ dur 186b/26, 187b/22,
189b/9, 191b/9, 198a/25,
203a/5, 219a/2, 222a/19,
225a/21, 225b/25, 226b/24,
254a/26, 259a/23, 260b/21,
262a/22, 263b/10, 278a/21,
282a/15, 285a/20, 287a/9,
288b/9, 290b/15, 298a/13,
299a/15
m.+ niŋg 300a/5
mazkūra (Ar.) adı geçen, anılmış,
mezkur
m. 232b/23
mazlūm (Ar.) zulūm görmüş
m.+ larğa 211b/13
mazmūm (Ar.) ilave olunmuş, zam
olunmuş
m. bolğay 207b/27
mazmūma (Ar.) ilave olunmuş, zam
olunmuş
m. éemestür 233b/2

mazmūn (Ar.) mana, anlam
m.+ ı 182a/10, 204a/8,
206a/22, 207a/9, 211b/11,
219b/24, 237b/9, 254b/2,
285b/10
m.+ ıdın 194a/7
mazmūnan (Ar.) anlam olarak
m. 181b/21
mazra`a (Ar.) ekin yeri, tarla
m.+ sıda 250a/27
ma`zūn (Ar.) izinli, izin almış
m. 204a/27
m.+ dın 274b/3
ma`zūr (Ar.) özürlü, özrü olan
m. bolğaysén 305b/6
m.+ larğa 196b/11
m. tut 266b/13
mebnī (Ar.) bina olunmuş, yapılmış
m.+ si 281a/13
medenī (Ar.) medenî, Medine şehrine
ait
m. 289a/19, 291b/17
m.+ dür 300a/27
medīne (Ar.) şehir, kent
m.+ siniŋg 217a/26
mehbiṭ (Ar.) incek yer
m.+ i 281b/9
mehter (Ar.) yüksek rütbeli hizmetkar
m.+ imdür 236b/15
mekkī (Ar.) mekkî, Mekke'ye ait
m. 291b/17

	m.+ dür 289a/18	240b/3, 240b/7, 241b/12,
men	krş. mén ben; I. teklik şahıs zamiri	241b/14, 241b/15, 242a/26, 242a/5, 242b/1, 242b/22,
	m.+ i 200a/7, 200b/24, 213b/14, 228a/13, 240b/25, 246b/17, 257a/25, 259b/9, 263a/1, 287a/21	242b/27, 243a/1, 243a/18, 244a/14, 244b/20, 244b/21, 245a/24, 245a/4, 245a/5, 245b/12, 245b/18, 245b/25,
mén	krş. men ben; I. teklik şahıs zamiri	245b/5, 247a/11, 247a/13, 249b/21, 253a/17, 254a/22,
	m. 187a/1, 187a/2, 189a/24, 189a/25, 190b/10, 191a/4, 198a/20, 198b/5, 201a/10, 205b/3, 206a/11, 206a/16, 206a/17, 206a/22, 206b/25, 210a/17, 213b/25, 214b/15, 214b/18, 214b/3, 216a/9, 217b/17, 218a/14, 218a/8, 218b/22, 219a/7, 220b/2, 221b/25, 221b/27, 222a/11, 222a/23, 222a/25, 222b/16, 222b/18, 222b/21, 222b/4, 222b/9, 224a/14, 224a/16, 225a/10, 225a/15, 225a/6, 225a/7, 226a/14, 227a/23, 229a/15, 229a/16, 229a/27, 229a/4, 230a/11, 230a/12, 230a/8, 233b/6, 233b/7, 234a/25, 234a/26, 234b/23, 234b/24, 236b/13, 236b/16, 237a/11, 238a/11, 238b/1, 238b/12, 238b/14, 238b/24, 239a/21, 239b/10, 239b/23,	256a/26, 257a/20, 257a/22, 257a/24, 257a/26, 257a/27, 257b/2, 257b/3, 259a/4, 259a/9, 260a/12, 262b/20, 263a/20, 263b/17, 264a/1, 264a/15, 264b/19, 266a/7, 267a/2, 276b/21, 282b/16, 284a/13, 284a/19, 287b/8, 287b/9, 289b/13, 291a/24, 293a/25, 294b/22, 297a/10, 297a/8, 297a/9, 298b/23, 299a/1, 300a/1, 301a/21, 301a/22, 301a/23, 301a/24, 301a/27, 301b/11, 301b/18, 302a/6, 303a/19, 304a/23, 304b/24, 304b/8, 305a/10, 305a/19, 305b/1, 306a/1, 306b/22, 308b/20
		m.+ de 236a/4, 303a/4
		m.+ din 191b/7, 200a/16, 208b/16, 213b/26, 220a/6, 220b/4, 223a/3, 224a/12, 224a/14, 224b/24, 225a/23,

225b/1, 238a/19, 239a/21,
 239b/7, 267a/2, 267a/3,
 271b/14, 287a/24, 293b/11,
 297a/8, 303a/3, 305a/4,
 305a/9, 308a/7
 m.+ dindür 259a/1
 m.+ dürmén 218b/16
 m. édim 181b/9
 m.+ i 190b/13, 200b/27,
 203b/19, 203b/23, 206a/15,
 217a/22, 217b/18, 223b/16,
 224a/18, 224b/16, 226a/13,
 226a/14, 226a/16, 234b/23,
 234b/8, 237a/10, 238a/10,
 238a/18, 238a/19, 239a/23,
 239a/24, 239b/24, 242a/8,
 243b/23, 245b/18, 246b/1,
 246b/15, 246b/16, 246b/3,
 252a/20, 257a/26, 257b/3,
 258b/21, 259b/5, 263a/14,
 263a/20, 264b/14, 264b/15,
 266b/13, 285a/9, 289b/14,
 292a/16, 292a/4, 298b/25,
 299a/1, 301b/6, 304b/10,
 305a/19, 305a/7
 m.+ inġ 189a/24, 189a/26,
 191a/5, 194a/17, 195b/21,
 195b/22, 199a/10, 203b/27,
 204a/1, 206a/11, 206a/23,
 210a/15, 210a/17, 211b/3,
 212a/7, 212a/8, 212a/9,
 213b/10, 213b/12, 213b/13,
 213b/15, 213b/18, 213b/19,
 213b/21, 213b/24, 213b/26,
 213b/9, 215a/3, 216a/13,
 217a/22, 217b/12, 217b/24,
 217b/7, 218a/14, 218a/4,
 219a/15, 219a/7, 222a/10,
 222a/11, 222a/19, 222a/21,
 222a/26, 222b/15, 222b/21,
 222b/3, 223b/13, 223b/9,
 224a/15, 224a/5, 224a/6,
 224b/12, 224b/15, 224b/20,
 224b/24, 224b/9, 225a/10,
 225a/13, 225a/16, 225a/18,
 225a/27, 225a/8, 225a/9,
 225b/1, 226a/14, 226a/16,
 226b/20, 227a/24, 227a/4,
 228a/13, 228a/17, 228a/8,
 228b/25, 229a/15, 229a/8,
 229b/10, 229b/16, 229b/7,
 230a/17, 230a/2, 230a/4,
 230a/5, 230a/7, 233a/11,
 233a/12, 233b/12, 234a/23,
 234b/22, 234b/8, 235a/25,
 235a/4, 235a/7, 235b/10,
 236a/4, 236b/14, 236b/15,
 237a/10, 237a/12, 237a/14,
 238a/11, 238a/12, 238a/13,
 238a/17, 238a/27, 238a/5,
 238b/13, 238b/23, 238b/24,
 239a/23, 239b/16, 239b/20,
 239b/6, 239b/8, 240a/20,
 240b/14, 240b/17, 240b/6,

241a/1, 241b/17, 241b/25,	297a/3, 298b/26, 298b/27,
242a/22, 242b/20, 242b/21,	299b/11, 300a/6, 301a/20,
242b/26, 243a/5, 243b/20,	301b/12, 301b/19, 301b/20,
244a/15, 244a/16, 244b/19,	301b/3, 301b/4, 301b/6,
244b/23, 244b/24, 244b/4,	302a/7, 303a/18, 303a/22,
244b/6, 245a/24, 245b/10,	303b/18, 304a/23, 305a/18,
245b/26, 245b/8, 246a/25,	305a/20, 305a/3, 305b/2,
246a/26, 246a/27, 246b/10,	305b/21, 305b/3, 305b/5,
246b/12, 246b/14, 246b/15,	305b/6, 306b/22, 307b/18,
246b/17, 246b/4, 246b/5,	307b/19, 307b/20, 307b/5,
246b/6, 247a/10, 249a/7,	307b/7, 308a/2, 308a/26,
249b/25, 252a/19, 252a/21,	308a/3, 308a/6, 308a/8,
252b/16, 253a/20, 254a/22,	308b/11, 308b/14, 308b/5
255a/16, 255a/25, 255a/26,	menī (Ar.) döl suyu, er suyu
255b/5, 256a/25, 256a/27,	m. 187b/18
257a/24, 257b/2, 258a/24,	méniki benimki
258b/1, 258b/20, 258b/22,	m.+ din 254a/4
258b/26, 259a/1, 259a/6,	mī`ād (Ar.) va'dedilen, belirtilen
259b/4, 259b/5, 259b/6,	zaman, yer
259b/8, 259b/9, 260a/17,	m. 302a/26
262b/22, 263a/13, 263a/22,	m.+ ıdur 218a/17
263a/25, 263a/8, 263b/27,	midād (Ar.) yazı mürekkebi
264a/2, 264a/4, 264b/14,	m.+ nıng 308b/15
264b/17, 266a/11, 266a/7,	mīgī (F.) bir kara bulut
269a/24, 273b/6, 274a/8,	m. 305a/22
274b/12, 276b/22, 276b/24,	miḥāq (Ar.) Arap ay takviminde
282b/4, 284a/18, 285a/9,	yer alan ayların son üç gecesi
285b/11, 285b/12, 287a/22,	m. 283b/14
287a/24, 288a/12, 289b/14,	miḥcan (Ar.) çomak
290a/2, 290a/3, 291a/18,	m.+ ı 286b/26
292a/15, 292b/25, 293b/10,	mihmān (F.) konuk, misafir
293b/27, 294b/2, 294b/22,	

m. 185a/19, 256b/17, 285b/1	m. 186a/13, 198b/14,
m.+ ğa 228a/10	203b/14, 223b/9, 246a/4,
m.+ lar 227a/14, 241b/15,	290a/8
264b/12, 264b/15, 308a/10	m.+ dur 182b/12, 196b/11,
m.+ ları 228a/27	197b/18, 198a/25, 201b/20,
m.+ larıdın 264a/4	218b/3, 240b/15, 267a/22,
m.+ larım 228a/13	268b/6, 271a/20, 279b/5,
m.+ larımdurlar 264b/14	280a/23, 280a/8
m.+ larını 228a/3	m.+ durbız 234b/4
m.+ larını 227b/25, 228a/7,	m. kılduk 241a/6
264b/11	m.+ sén 259a/2
mihmān-dārlıĝ (F.+T.) mihmandarlık	mihribānlıĝ (F.+T.) Şefkat,
m. 227b/22	merhamet
mihmān-ĥāna (F.) misafirhane	m. 215a/15, 263b/19, 306a/4,
m.+ da 227a/5	306a/8
mihmānlıĝ (F.+T.) misafirlik,	m.+ ı 211b/23
konukluk	mihter (F.) daha bűyűk, daha ulu
m. kılĝaylar 305b/14	m.+ inĝ 240a/18
miĥnat (Ar.) emek, iş; zahmet, eziyet	mihterliĝ (F.+T.) bűyűklűk, ululuk
m. 191b/21, 196a/8, 220a/8,	m. 272b/2
250a/17, 255a/22, 271b/26	miĥdār (Ar.) sayı, miktar
m.+ da 258b/19, 292b/10,	m. 231b/17, 242a/15, 269a/1,
292b/8	308b/21
m.+ dın 219a/1, 239a/24	m.+ ğa 305a/20
m.+ ı 256b/12	m.+ ı 292b/11, 308a/23
m.+ ıdın 213b/21	m.+ ıća 204a/23, 276a/24
m.+ ıĝa 258a/15	m.+ ıĝa 208a/3, 300a/14
m.+ ınınĝ 239b/8	m.+ inćadur 204b/16
mihr (F.) sevgi	miĥdārsız (Ar.+T.) sayısız
m.+ ini 242a/25	m. boldılar 258a/15
mihribān (F.) Őefkatlı, merhametli	m. kıldı 189a/21
	millat (Ar.) din, mezhep; topluluk

m.- 291a/2	minberī (Ar.+F.) bir minber
m.+ ı 232b/13	m.+ ge 257a/18
m.+ ıġa 280b/9	mindür- bindirmek
m.+ ım 259a/1	m.- di 281b/20
m.+ ları 280b/4, 267b/4	m.- dük 290a/25
millatī (Ar.+F.) bir topluluk	m.- geymén 196b/14
m.+ de 294b/14	m.- üp 181b/13, 259a/8
mim (Ar.) Arap alfabesinde bulunan	mine'n-nās (Ar) insanlardan,
ç (m) harfinin adı	kişilerden
m. 222a/13, 233a/9, 247b/16	a.+ da 259a/18
min (Ar.) -dan; Ablatif anlamı	ming bin
veren Arapça edat	m. 186a/5, 186a/6, 186a/7,
m. 219b/2, 259a/18	186a/8, 194a/27, 195a/2,
m.+ ni 292a/27	195a/3, 195a/6, 196a/11,
min- binmek	202b/16, 203b/22, 203b/23,
m.- di 223b/21	223a/15, 227b/19, 251b/25,
m.- geysizler 267a/24,	269a/9, 281b/27, 283a/14,
290a/20	283a/16, 301a/10, 307b/9
m.- gil 223b/13	m.+ geçe 225b/26
m.- inġizler 223b/5	m.+ ni 301a/11
m.- ip 185b/19, 186a/5,	altı m. 186a/6, 186a/7
194a/12, 196b/18, 259a/8,	béş m. 186a/5, 269a/9
268a/6, 281b/26, 306b/10	ikki m. 194a/27
m.- ip édi 216a/4	on altı m. 185b/6
m.- ip érdi 185b/15	on ikki m. 194a/27
m.- ipbiz 194a/14	on m. 186a/6
m.- se 268a/11, 268a/12	otuz m. 283a/16
mināra (Ar.) minare	sékkiz m. 203b/22, 301a/10
m.+ mnı 260a/17	tört m. 185b/6, 186a/8,
minber (Ar.) minber	195a/3, 225b/6, 307b/9
m.+ ige 289a/20	üç yüz m. 203b/22, 203b/23

<p>yigirmi dört m. 186a/7 kırk m.+ din 186a/8 m. ikki yüz 223a/15 dört m.+ ni 301a/11 ikki m. dört yüz 195a/6</p>	<p>mîrās (Ar.) miras, ölen birinden kalan mülk m. 223a/21, 234b/18, 262a/27, 301a/11</p>
<p>min ḥayşu'l-ḥaḳīḳat (Ar.) hakikat itibarından m. 278a/6</p>	<p>mir'āt (Ar.) ayna m. 290b/26</p>
<p>min ḥayşu'l-taşahḥuṣ (Ar.) kendi itibarından, şahsiyet itibarından m. 278a/7</p>	<p>mirḳāt (Ar.) paye, derece m.+ ı 255b/4</p>
<p>min 'indallāh (Ar.) Allah'ın katından m.+ dın 277a/7 m.+ dur 278b/26</p>	<p>miş'ad (Ar.) yukarı yer, üstte olan yer m.+ ıḡa 257b/26</p>
<p>min külli'l-vücūh (Ar.) her yönden m. 184a/20, 271b/13</p>	<p>mişāk (Ar.) sözleşme, antlaşma m. 200a/21, 214a/18, 251a/18</p>
<p>minmek binme m. 282a/24 m.+ ke 305a/13 m.+ ler 267b/25</p>	<p>mişḳāl (Ar.) 4,81 gram olan ağırlık ölçüsü m. 195a/2</p>
<p>minnat (Ar.) minnet m. 226a/3, 256a/11 m. koydı 245a/25 m. tutuṅızlar 190a/22</p>	<p>miskin (Ar.) aciz, zavallı m. 191b/25</p>
<p>mi'rāc (Ar.) miraç m. 281b/13, 288b/6, 289a/22 m.+ mīṅ 255b/4 m.+ ḳa 281b/22, 282a/11 m.+ nīṅ 282a/7</p>	<p>mişl (Ar.) benzer, eş; örnek, nümune m. 274b/16, 274b/2, 274b/26, 301a/9 m.-i ma'nālar 257b/19 m.-i yahūdī 202b/27 m.+ i 207b/6, 257b/19, 274b/3, 301a/9, 302a/15 m.+ ide 200a/1, 257b/12 m.+ idür 248a/25 m.+ ler 221b/15, 274a/25 m.+ ler urduḳ 260a/5</p>

	m.+ lerni 251a/3, 257b/18	mīvelik	(F.+T.) meyveli, meyvesi olan
	m. urar 250b/24		m. 193b/22
	m. urmaḡ 274b/1	miye	beyin
	m. urmaṅızlar 274b/1		m.+ side 269a/20
mişli	(Ar.+F.) bir örnek, bir benzer	mizāc	(Ar.) huy, tabiat
	m. 274b/17, 279b/9		m.+ ı 290b/3
	m. 279b/9		m.+ larıḡa 273a/4
	m.+ din 303b/4	mīzān	(Ar.) terazi
mīve	(F.) meyve		m.+ da 302b/18
	m. 207b/9, 257b/15, 262a/16,	mu I	krş. mü
	273b/16, 281b/10, 301a/15,		soru edatı
	301a/16, 301a/18		m. 305a/17
	m.+ de 248a/23		aytmas m. édim 245b/25
	m.+ din 301a/16		aytmas m. érdiṅızler
	m.+ ge 267b/16		243b/11
	m.+ ler 207b/11, 234b/6,	mu II	krş. bu 2
	240a/13, 259a/23, 267b/12,		bu, işaret zamiri
	267b/16, 267b/19, 273a/16,		m.+ nda 194b/1, 212b/24,
	294b/9, 301a/15		216b/12, 217a/10, 224a/8,
	m.+ lerdin 215b/13, 248a/11,		230b/16, 231b/16, 233a/24,
	258b/6, 259a/21, 267b/11,		235b/3, 240a/1, 241a/20,
	273a/23		241b/6, 248a/23, 255a/14,
	m.+ leri 253a/7, 301a/19,		265a/17, 270b/23, 271b/24,
	301b/27		272b/19, 274b/12, 283b/26,
	m.+ leridin 273a/13		291a/15, 297b/19, 305b/12
	m.+ lerige 188b/16		m.+ ndın 184a/14, 185a/27,
	m.+ lerniḡ 207b/12,		186a/14, 186a/23, 190a/10,
	248a/24, 253a/7		190b/19, 190b/3, 191a/17,
	m.+ si 301a/17, 302b/1		191b/19, 191b/23, 193a/1,
	m.+ sini 257b/15, 301b/26		195a/24, 196a/6, 196b/21,

198b/20, 201b/22, 206a/5,
206b/23, 207a/25, 207b/5,
214a/17, 216a/13, 218b/6,
220a/23, 222b/13, 223a/16,
224a/16, 226a/4, 231b/4,
232b/9, 233b/21, 242a/10,
242a/4, 243b/13, 244a/13,
244b/16, 246a/26, 248a/14,
249a/3, 250b/2, 251a/17,
253a/17, 254a/6, 257b/4,
259b/16, 259b/27, 261b/15,
269a/16, 269b/18, 270b/13,
271b/11, 274b/12, 275b/16,
277b/15, 278b/20, 278b/3,
278b/8, 279a/1, 280a/3,
280b/20, 281b/25, 283b/14,
284a/15, 284a/16, 294b/9,
297b/7, 299a/1, 301b/6,
305b/4, 308b/20, 308b/21
m.+ ndındur 216a/26, 216b/4,
254b/11
m.+ nı 182a/5, 206b/9,
249b/24, 250a/21, 271b/5,
278a/6, 289b/13, 295b/2
m.+ nıng 191b/26, 195a/5,
220b/3, 227a/1, 238b/22,
241a/6, 251a/2, 253a/8,
256b/12, 256b/19, 267b/20,
273a/9, 293a/13, 294b/11,
302a/22, 305b/4, 308b/5,
308b/6

mu'accib (Ar.) hayrete düşüren,
şaşırtan

m. 190b/20, 292b/19

mu'ad (Ar.) iade edilmiş, geri
çevrilmiş

m. 186b/5, 205a/1

mu'addi (Ar.) sebebolan, doğuran,
meydana getiren

m. 194a/1, 231b/2

m.+ dür 198b/7, 255a/4

m.+ si 276b/13

mu'addib (Ar.) edeplendiren, terbiye
eden

m. 188b/6

mu'af (Ar.) bağışlanmış

m. tutkaysén 291a/17

muāḥaz (Ar.) azarlanan, tenkit
edilen

m. bolmağusıdur 201a/17

muāḥaza (Ar.) azarlama, paylama,
çıkışma

m. kılmağay 186a/13

m. kılmağıl 305a/19

mu'ahid (Ar.) antlaşma yapanlardan
her biri

m. émes 182a/25

mu'ākab (Ar.) cezalandırılmış,
cezalanan

m. boldılar 283a/26

m. bolğusıdurlar 210a/7

mu'ākabat (Ar.) cezalandırılma

m. 245a/22

mu'allafa'l-ḳulūb krş. **mu'allafa-yı**

ḳulūb

(Ar.) kalbleri ısıdırılan,
yumuşatılan kimseler

m. 192a/2

mu'allafa-yı ḳulūb krş. **mu'allafa'l-**

ḳulūb

m. 192a/5

m.+ dın 300b/1

mu'allak (Ar.) asılmış, asılı

m. turdı 228b/19

mu'allim (Ar.) öğreten, öğretici

m. 278b/21

mu'āmala (Ar.) davranma,

davranış; ticaret, alışveriş

m. 185a/4, 221b/4

m. ḳıldı 286a/25

m. ḳılsaḅıḅızlar 286a/11

m. ḳılurmız 205b/27

m.+ larıḅıḅızda 204b/21

m.+ sı 273a/10

m.+ sını 219b/14, 296b/7

mu'ānid (Ar.) inatçı, inat eden

m.+ ler 281a/6

m.+ leri 247a/25

mu'annid (Ar.) inatçı

m.+ ler 261b/5

m.+ leri 256a/9

mu'āraza (Ar.) biri ile yarışmak,

birbirine karşı gelmek

m.+ dın 220b/7, 297b/7

m. éte almasaḅıḅız 209b/22

m.+ ğa 220b/5

m. ḳılğay 214b/9

m. ḳılıḅıḅızlar 220b/11

m.+ sının 251a/18

mu'arrā (Ar.) temiz, hali

m.+ dur 240b/13, 300b/18

mu'arrif (Ar.) bilen, haberdar

olan

m. boldılar 198b/22, 240b/5

m. bolğaylar 276a/15

m.+ dürler 275b/18

m.+ ğa 198a/26

mu'asker (Ar.) asker karargahı

m.+ i 190a/19

m.+ iğe 202a/27

mu'ātibat (Ar.) azarlamalar,

paylamalar

m. 196b/21

mu'āvanat (Ar.) yardım, yardım

etme

m. ḳılmaḅıḅızlar 232a/5

mu'āyana (Ar.) gözden geçirme

m. 208b/26, 211a/18, 269b/3,

288a/7, 303b/1

mu'āyın (Ar.) görülmüş olan,

belli olan

m. 204b/18

mu'āyid (Ar.) ziyaret eden

m. 215a/22

mu'ayyan (Ar.) tayin edilmiş, belli

- m. 181b/20, 248a/3
m. boluptur 263b/3
- mu'ayyid** (Ar.) kuvvetlendiren,
doğrulayan
m. 236b/6
m.+ i 212b/13, 218b/15
m.+ idür 260b/9, 269b/20,
271b/2, 304b/27
m.+ i durur 231a/23
- mu'azzab** (Ar.) azab içinde bulunan,
eziyet çeken
m. 210a/7
m. boldılar 193b/10, 291b/17
m. bolğaylar 253a/4, 221b/1
m. bolmalîng 215a/14
m. bolsa érdi 210b/11
m. bolurlar 261a/24
m. bolursızlar 226a/23
m. kılğay 231a/12
m. kılurbız 303a/26
- mu'azzama** (Ar.) ulu, büyük
m. 270b/21
Mekke-yi m.+ ğa 182b/22
- mu'azzin** (Ar.) müezzin, ezan
okuyan
m. 243b/2
- mubāḥaṣa** (Ar.) karşılıklı
konuşma, bahse girişme
m. körset 281a/4
m.+ lardur 290b/18
- mubārızlġ** (Ar.+T.) savaşma, savaş
yapma
m.+ ı 195b/20
- mubīn** (Ar.) iyiyi ve kötüyü
ayıran
Kitāb-ı m. 233a/12
- mubtadā'** (Ar.) başlangıç, baş
m.+ yıdur 207a/27
- mubṭal** (Ar.) iptal olunmuş,
hükümsüz bırakılmış
m. 206b/19, 231b/10
m. bolmağusıdur 270b/17
m.+ dın 224b/17
m.+ durlar 207a/25
- mubtaḗal** (Ar.) değersiz, hor
m. bolğusıdurlar 308a/24
- mūcib** (Ar.) sebep, vesile
m.+ i 208a/14, 269b/24,
288a/18, 303b/, 305a/16,
306a/5
m.+ i bolur 212b/9
m.+ idür 191b/21, 261a/26,
293b/19
m.+ leri 302b/6
- mūcibāt** (Ar.) sebepler
m.+ ı 221b/25
- mu'ciz** (Ar.) insanları hayran bırakan,
mucize
m.+ dür 287b/1
m.+ imnîng 249a/7
m.+ ini 249a/7

m.+ leridindür 189b/22
mu'ciza (Ar.) insanları hayran
bırakan, mucize
m. 205b/20, 206b/21,
214a/26, 226a/17, 249a/2,
253b/5, 256a/8, 289a/8,
293b/27, 294b/8
m.+ dur 265b/1
m.+ ğa 265a/27
m. kélütüre almas 253b/7
m.+ lar 214a/13, 214a/23,
224b/27, 230a/21, 251b/25,
253b/6, 255a/9, 256a/9,
261b/11, 271a/7, 275b/20,
288b/27, 289a/4, 290b/9,
303b/16
m.+ lardın 206b/21, 289a/5
m.+ ları 214a/8, 255b/17
m.+ larıdur 294a/18
m.+ larını 289a/3
m.+ larnı 289a/10
m.+ larnıng 225a/11, 252a/2
m.+ mdur 238b/23
m.+ nı 214b/2
m.+ nıng 294a/1
m.+ nıgdın 246b/27
m.+ sı 206a/22, 294a/1
m.+ sığa 249a/5
mu'cizai (Ar.+F.) öyle bir mucize, o
mucize
m. 256a/13, 293b/12

mu'cizāt (Ar.) mucizeler
m. 214a/27
mudāhana (Ar.) dalkavukluk
m. 232a/5, 244a/17
mudda'ā (Ar.) iddia olunan şey
m.+ dın 194b/8
mudhal (Ar.) dahil edilmiş, sokulmuş
m. bolmağay 209a/14
mufaḥarat (Ar.) övünme
m. 301b/2
mufaṣṣal (Ar.) tafsilatlı, ayrıntılı
m. éttük 303b/3
m. kıılır 248a/5
mufassir (Ar.) tefsir eden, Kur'anı
yorumlayan din alimi
m.+ ler 205b/5
m.+ lerdin 273a/14
m.+ lerga 189b/1
m.+ lernıng 265a/27
mufassirī (Ar.+F.) bir tefsir eden, bir
müfessir
m. 282b/24
mufattaḥu'l-abvāb (Ar.) kapıları
açan; Allah
m. 236b/27
mufavvız (Ar.) sipariş eden
m.+ dur 219b/3
mūğ (F.) ateşe tapan
m.+ lar 285b/27
muğaylān (F.) deve dikenini
m. 189a/7, 195a/2

muğtanam (Ar.) ganimet olarak
alınan

m. 304a/24

muḥābāyī (Ar.+F.) çekingenlik

m. kılma 194a/11

muḥabbat (Ar.) sevgi, muhabbet

m. 229b/21, 233b/12,
237b/25, 259a/15, 280b/4,
290b/24

m.+ dur 208a/26

m.+ ı 237b/12, 277a/13,
301b/2

m.+ ıdur 212b/20, 277a/14

m.+ ığa 184b/21, 215a/9

m.+ ını 236a/26

m.+ ınıḡ 245b/20

muḥabbaṭ (Ar.) bozuk, karışık

m. 294b/19

muḥācir (Ar.) göçmen; Hz.

Muhammed ile Mekke'den
Medine'ye göç eden

m. 189b/16, 197b/25, 201b/9

m.+ ler 194a/21, 270b/25,
270b/26

m.+ lerdin 197b/20, 270b/22

m.+ lerga 270b/24

muḥāfazat (Ar.) saklama, koruma

m.+ ığa 227a/3

m.+ ını 249b/3

muḥaffaf (Ar.) muhaffefe,

hafifletilmiş

m. 231b/18

muḥaqqāq (Ar.) doğruluğu belli
olmuş, doğru

m. 231b/10

m. bolğay 241b/8

m.+ dur 216b/21

muḥaqqār (Ar.) tahkîr olunmuş,
hakarete uğramış

m. 194a/9, 220a/11, 308a/11

m.+ ı 308b/6

muḥaqqıq (Ar.) tahkik eden,
araştıran, gerçeği meydana
çıkaran

m. 306a/26

m.+ dur 304b/21

m. émesdür 291a/27

m.+ lar 201b/6, 208b/1,

215a/7, 218b/27, 227b/2,

248b/25, 259a/18, 264a/2,

271b/24, 278a/19, 288a/15,

291a/14, 291a/27, 296b/3

m.+ lardın 281a/7

m.+ larga 200a/27, 306a/25

m.+ ları 194a/1

muḥāl (Ar.) mümkün olmayan

m. 187a/8

m.+ dur 213a/10, 260a/10

muḥālafat (Ar.) muhalefet, aykırılık,
düşmanlık

m. 190a/27, 195b/6, 246b/5,

256a/18, 277a/6, 283a/18

m.+ ı 202a/8, 282b/1, 280b/19, 296b/21 m.+ ıda 204b/25 m.+ ıdın 202a/12 m.+ ığa 251a/23 m. kılğaymén 229b/4 m. kılsam 305b/6	muḥarramāt (Ar.) şeriatça haram ve yasak olan şeyler m. 296b/5
muḥālafāt (Ar.) muhalefetler, aykırılıklar m. 189b/4	muḥāsaba (Ar.) hesaplama, hesap, sayım m. 288a/2, 302b/17 m.+ sı 257a/1, 260b/10
muḥālif (Ar.) muhalefet eden, muhalif m.+ dür 250a/24 m.+ i 258b/25 m.+ idür 220a/19, 253a/17 m.+ inğdürler 222b/2	muḥāşama (Ar.) düşmanlık, husumet m. kıldıng 222b/10
muḥalliṭ (Ar.) karıştıran m. 273b/4	muḥāṭab (Ar.) hitabolunan, kendisine söz söylenilen m. 211a/4, 216b/22, 216b/26, 220b/9, 231a/27, 233a/5, 288a/21 m.+ ı érdiler 239b/17 m.+ lardın 207a/14 m.+ nı 289b/19 m.+ larnıng 298a/19
Muḥammadī (Ar.) Hz. Muhammed'e ait, Hz. Muhammed'e yakışır M. 204a/4, 216b/15, 238a/7	muḥāṭaba (Ar.) birbirine hitabetme, söyleşme m.+ sı 287a/11
muḥāraba (Ar.) savaş, cenk m. 183b/6	muḥāṭıb (Ar.) hitap eden, konuşan m. boldı 282a/3 m.+ lar 216b/25
muḥarram (Ar.) ay takviminin birinci ayı, muharrem ayı m. 182a/27, 182b/3, 188a/4, 223b/26 'āşir-i m. 217b/5 m.+ nı 188a/16 m.+ nıng 181b/25, 182a/26	muhavvil (Ar.) korkunç m. 264b/27
	muhayyā (Ar.) hazır, hazırlanmış m. éter 290a/9 m. kııl 297a/13 m. kııldı 237b/18

m. kılop 245b/14
muḥayyar (Ar.) seçmeli, beğenmeye
bağlı
m.+ dur 281a/24
muḥıķ (Ar.) hakkı yerine getiren
m. 206b/19
m.+ nı 224b/17
muḥıb (Ar.) seven, dost
m. 253b/25
mūḥıř (Ar.) korkutan, dehşete
düşüren
m. 298a/19
muḥıř (Ar.) kuşatan, çevreleyen
m. 268a/9, 306b/15, 308b/10,
308b/15
m. bolğay 300b/20
m.+ dür 281b/7
m. érdük 307a/13
m.+ idür 186a/17
m.+ ka 250a/12
muḥkam (Ar.) sağlam, berk, kuvvetli
m. 204a/2, 218b/18, 242a/16,
246b/8, 248a/10, 251b/14,
257b/14, 258a/1, 262a/4,
281a/3
kitāb-ı m. 253a/21
m. bolğan 265a/4
m. étildi 239a/20
m. kılop 235a/12
m. kıлмаğay érdük 291b/1
muḥkamlığ (Ar.+T.) sağlamlık,
berklik

m.+ ı 198a/26
muhlat (Ar.) süre, tanınan zaman
m. 226a/23, 256a/2, 261a/13,
261a/24, 263a/10, 276a/3,
295a/14
m. bérđi 181b/27, 182a/4,
297b/7
m. bérđim 252b/14, 297a/3
m. bérđük 247a/26
m. bérđil 259b/25, 263a/8
m. bérmekke 197b/4
m. bérmeñgiz 182a/22
m. bérmeñgizler 213b/21,
225a/9
m. bérür 272a/25
m. bérürbiz 205b/8
m.+ ı 213b/4
muhlatsız (Ar.+T.) süresiz
m. 225a/13
muḥlıř (Ar.) dostluğunda ve
inançlarında içten olan
m. 195a/18, 221a/2
m. émes érdiler 220b/25
m.+ i 308a/7
m.+ ler 263a/25, 281b/3
ümmeť-ı m.+ lerdin 194b/6
m.+ leridin 198a/15
muhmal (Ar.) ihmal edilmiş,
bırakılmış
m. 187a/10
muḥšanāt (Ar.) kadın, karı, zevce

	m.+ larıñg 294b/13	h�ur�f-ı mu�a�'a-yı m.+ durlar 247b/15
mu�sin	(Ar.) ihsan eden, iyilik yapan m. 245a/27 m.+ ler 208b/3	mu�t�c (Ar.) ihtiya�ı olan, gereksinim duyan; fakir, yoksul m. 194a/24, 213a/24, 268b/10, 281a/14, 285b/18 m.-ı ilayh 247b/12, 250b/26, 276b/4 m.-ı ilayhıñgız 258b/12
mu�tal	(Ar.) bozuk, karışık m. 202b/21	m. bolğay 262a/11
mu�talif	(Ar.) farklı, �eşitli, t�rl� m. 269a/16, 296b/22 m. boldı 269a/13 m. boldılar 206b/16 m.+ d�r 220b/6, 267b/25 m.+ d�rler 232b/13 m.+ i 261b/20 m.+ ler 206b/18 m.+ lerdin 231b/13	m. bolğaylar 249b/14, 276b/14, 285a/1 m. bolmağay 201b/4 m. bolsalar 285a/17 m. bolup 301a/20 m. bolur 268b/10 m.+ dur 209b/7, 303b/4 m.+ durlar 218b/20, 288b/20 m. �diler 224b/19 m. �messizler 229a/2 m. �rdiler 306b/7 m.+ ı 285a/8 m.+ ıñgdurlar 285a/8 m.+ lar 305b/24, 306a/2 m.+ larıdın 285b/6 m. olğay 280a/6 m.+ sız 209b/6 m.+ sızlar 267b/24, 283b/19
mu�talifa	(Ar.) farklı, �eşitli, t�rl� m. 250b/25, 255a/2, 303a/12	
mu�talim	(Ar.) ihtilam, d�ş azması m. bolmaslar 307a/24	
mu�taram	(Ar.) saygıdeğەر, saygılı m. 205a/23 m. kılğays�n 291a/17	
mu�taş	(Ar.) bir kimseye veya bir şeye mahsus olan m. 281a/13 m.+ dur 292a/13	
mu�taşar	(Ar.) kısa, kısaltılmış m. bolğay 220a/11 m.+ dur 194a/9	
mu�taşar�t	(Ar.) kısaltılanlar, kısaltılmışlar m.+ dur 233a/9	mu�t�r (Ar.) se�ilmiş, se�kin m. 248a/25, 267b/17, 278a/24 m. bolğay 216a/17

muhtatim (Ar.) sonlandırma, son verme m.+ ide 286b/8	m. 218b/27, 256a/25, 261a/15, 263b/3, 280b/27 m. boldı 190a/20, 262a/2
muḳābala (Ar.) karşılık verme, karşı gelme m. 204b/9 m. bola alur 227a/1 m.+ da 293b/6 m. kıldılar 187a/4 m. körsettiler 251a/27 m.+ sı 204b/16 m.+ sıda 214b/11	m. bolğay 277a/7 m. bolsa 186b/11 m. boluptur 182a/22, 231a/25, 283a/11 m.+ dur 202a/4, 204a/18, 224b/12, 243a/18, 266a/6, 274a/23, 280b/13 m. édi 270b/5 m. érdi 228b/19 m. ételing 307b/2 m. éterler 272a/3 m. kıldı 223a/18 m. kıldım 238a/6 m. kıldıḳ 304a/8 m. kılgay 215a/19 m. kılıp 241a/2 m. kılıpdur 248b/14, 250b/19, 268a/9, 294a/26 m.+ nıng 282a/11
muḳaddar (Ar.) takdir olunmuş, yazılı m. 261a/15 m. bolğay 238b/5	
muḳaddasa (Ar.) kutsal, mübarek m. 235a/15	
muḳaddima (Ar.) başlangıç, ön, baş m. 201b/8, 291a/2 m.+ lar 281a/5 m.+ sı bolğay 201b/8	
muḳallid (Ar.) bir şeyi takan, asan m. 257b/25	
muḳarr (Ar.) ikrar olan, itiraf eden m. 209a/21 m. boldılar 198a/21	
muḳarrab (Ar.) yakın, yaklaşmış m.+ dın 288b/18 m.+ larıdın 297b/18 m.+ larıdurlar 288b/18	
muḳarrar (Ar.) kararlaştırmış; şüphesiz	muḳarrib (Ar.) yaklaştıran m.+ ler 299a/2 m.+ leridin 266b/24
	muḳaşşır (Ar.) yapabilir iken yapmayıp çekinen m. 258b/2
	muḳaṭ'a (Ar.) ayrı yazılmış, ayrılmış hurūf-ı m. 203b/26, 218b/14, 254a/26

hurūf-1	m.-y1	muķīm (Ar.) ikamet eden, oturan
muhtaşarâtdurlar 247b/14		m. 249b/14
hurūf-1 m.+ da 260b/24		m. bolğaylar érdi 293b/22
muķaṭa'āt (Ar.) sure başlarında ayrı yazılan, birleşik veya tek başına yazılı bulunan harfler		m. bolğaylar 296a/13
m. 218b/15		muķni'a (Ar.) ikna eden, inandıran
muķātıl (Ar.) bir birini öldüren		m. 281a/4
m.+ larnıŋ 188a/8		muķtariḥ (Ar.) düşünmeden, aklına geldiği gibi söyleyen
muķāvamat (Ar.) karşı durma, karşı koyma		m.+ inġiz 206b/24
m. kıla algaysızlar 282b/14		m.+ lerga 261b/12
muķayyad (Ar.) kayıtlı, baġlı, baġlanmış		m.+ leri 252b/4
m.+ durlar 189b/5, 248b/9		muķtariḥa (Ar.) aklına geldiği gibi söyleyen
mukazzıb (Ar.) yalanlayan, yalancı çıkarıcı		m. 289a/10, 289a/2, 289a/3
m.+ ı 210b/25		muķtariḥāt (Ar.) aklına geldiği gibi söyleyen sözler
m.+ lar 210b/26, 210b/27, 214a/18		m. 206b/25
m.+ lardın 247a/21, 265b/13		muķtasim (Ar.) paylaştıran, bölüştüren
m.+ larġa 248b/18		m.+ ler 266a/12
m.+ ları 214a/19		muķtażā (Ar.) lazım gelmiş, icap eden
m.+ larıġa 218a/10		m. 216a/27
m.+ larınıŋ 248b/15		m.+ sı 204a/25, 230b/24, 293b/19, 306b/24
m.+ larınıŋ 246b/22		m.+ sıdur 186b/13, 262a/6, 275a/21, 276b/17, 301b/7
m.+ larnıŋ 261b/7		mulham (Ar.) içine doğmuş
muķbal (Ar.) bakan, ikbali yaver		m. bolup 185b/25
m. bolur 300b/8		mū'lim (Ar.) elem veren, inciten, sızlatan
mūķın bih (Ar.) şüphesiz, kesin		
m.+ dür 266b/14		

m.+ dūr 221b/27
mumaşsal (Ar.) misal olarak
getirilmiş
m. 207b/20
mumārasat (Ar.) alışmalar,
yatkinlıklar
m.+ ı 206a/19
muna işte
m. 228a/1, 228a/8, 264b/17,
305b/22
munça bu kadar, bunca
m. 225a/13, 264a/18,
266a/10, 273b/15
mundağ krş. **mundağ**
böyle, bunun gibi, bu şekilde
m. 201b/15
mundağ krş. **mundağ**
böyle, bunun gibi, bu şekilde
m. 183b/22, 191b/5, 192b/25,
206a/21, 208b/22, 209a/12,
210a/5, 211b/26, 218a/11,
218a/23, 227b/8, 231b/19,
233b/16, 236b/23, 238a/1,
243b/1, 243b/5, 250b/24,
251a/16, 252b/18, 275b/13,
291a/18, 291a/24, 291b/16,
303b/16
m. bolğay 291b/27
m.+ dur 235b/8, 272b/5,
279a/9

muṅga buna, işaret zamirinin datif
hali
m. 203b/11, 209b/19,
212a/10, 213a/27, 227a/1,
230b/13, 233b/15, 236b/7,
247a/10, 267a/10, 280a/13,
291a/24
m.+ dur 201b/6
muṅgaça buna kadar
m. 286b/3
munğan yaşlı, ihtiyar
m. 264a/14
munkalib (Ar.) dönen, dönmüş
m.+ i 248a/10
munkalibü'l-hāl (Ar.) durumu
değişmiş
m. 188b/9
munkaṭı' (Ar.) kesilen, kesilmiş;
aralıklı
m. bolur 217a/20
m. kılpdur 255b/14
munşa'iba (Ar.) dallanan, şubelere
ayrılan
m. 255a/5
muntaḳıl (Ar.) geçen, intikal eden
m. kılpdur 215b/11
munṭavī (Ar.) bir şey yapmaya
niyetlenen
m. 211b/25
muntaḳam (Ar.) intizamlı, düzgün
m. boluptur 218b/18

muntazır (Ar.) bekleyen, gözleyen	256a/22, 257a/1, 258a/13,
m. éemestürler 270a/4	258a/16, 258a/26, 258a/27,
m.+ dürmén 230a/12	258a/7, 258b/15, 258b/5,
m.+ i 285b/14	259a/12, 259a/4, 259b/10,
munzar (Ar.) geciktirilmiş	259b/12, 259b/15, 260a/1,
m.+ ığa 282a/1	261b/5, 263b/3, 263b/6,
murād (Ar.) maksat, niyet, murat	265b/22, 265b/23, 266b/14,
m. 183a/26, 183a/9, 183b/4,	266b/22, 267a/26, 267a/7,
186a/19, 186a/22, 188a/8,	267b/10, 267b/8, 268a/27,
189a/19, 189b/1, 189b/7,	269a/8, 269b/14, 270b/19,
191a/15, 192a/8, 195a/20,	271a/12, 273a/14, 273a/24,
195a/24, 196a/4, 196b/3,	273b/25, 274b/13, 275a/5,
197a/24, 197a/25, 197b/11,	275b/23, 277a/24, 277b/14,
197b/14, 197b/20, 197b/22,	282a/21, 283b/5, 285a/18,
197b/25, 199a/20, 199a/25,	287a/9, 287b/6, 289a/15,
199b/10, 199b/21, 202b/12,	290b/21, 292a/6, 292b/4,
202b/21, 202b/23, 203a/1,	294b/14, 295a/3, 296b/16,
203b/20, 205b/9, 209b/27,	296b/3, 297a/17, 298a/18,
210a/23, 212b/18, 213b/16,	298a/20, 300a/25, 303b/7,
214b/25, 214b/6, 216b/12,	304a/1, 306a/11, 307b/24,
216b/21, 216b/22, 218a/7,	308a/15
219a/27, 220b/17, 220b/9,	m.-ı avliyāullahdın 212b/9
221a/22, 223a/25, 224a/26,	m.-ı bu 269a/19
225a/4, 225b/21, 226b/6,	m.+ dur 231a/18
226b/8, 228a/10, 229a/7,	m.+ ı 229a/25, 240a/25,
231a/18, 233a/16, 233b/21,	272b/27
237a/6, 244a/23, 247a/5,	m.+ ım 238a/13
247b/7, 249a/12, 249a/14,	m.+ ını 236b/11, 237b/10
250a/15, 250a/16, 250a/18,	m.+ ıngızını 272a/1
250a/8, 251a/4, 251b/25,	m.+ ıa 198a/3, 214b/4
252a/16, 252a/3, 252a/5,	m.+ lar 190b/24
252b/22, 252b/9, 253a/12,	muraddad (Ar.) hayran olan, şaşırın

m. boluptur 190a/12
murāfaḳat (Ar.) refakat, yoldaşlık
m.+ da 189b/25, 297a/7
murāḳaba (Ar.) kendi iç alemine
bakma
m. 232a/22
muraşsa' (Ar.) kıymetli taşlarla
bezenmiş
m. 237b/20, 241a/2
m. ḳılğan 243a/9
murattab (Ar.) dizilmiş, yerli yerine
konmuş
m.+ dur 196b/25
m. ḳıldı 187b/27
m. ḳılıp 223a/16
murḁār (F.) pis, kirli
m. 260a/20, 260a/21,
260a/26, 279b/18, 280b/24
m.+ nı 219a/9, 280a/4
murīd (Ar.) bir şeyhe bağlı olan kişi
m. 306a/25
musabbib (Ar.) sebep olan
m. 215a/8
m.+ din 271b/24
muşaddaḳ (Ar.) tasdik olunmuş
m.+ ı 247b/11
musaddas (Ar.) altı köşeli, altıgen
m. 273a/20, 273b/19
muşābarat (Ar.) katlanma, sabretme
m.+ da 270b/25
muşāḣabat (Ar.) sohbet, konuşma
m.+ imda 195b/16

muşāḣabatlıę krş. **muşāḣabatlıḳ**
(Ar.+T.) konuşma, sohbet
etme
m.+ da 305b/2
muşāḣabatlıḳ krş. **muşāḣabatlıę**
(Ar.+T.) konuşma, sohbet
etme
m. ḳılmaęay 206a/19
muşāḣarat (Ar.) evlenme, yakınlık
etme
m. ḳıldı 272a/9
muşāḣıb (Ar.) sohbet eden, konuşan
m.+ ı 242a/14
m.+ ığa 184b/21
musahḣar (Ar.) ele geçirilmiş
m.+ durlar 258b/9
m. érđi 299a/20
m. étti 258b/8
m. ḳıldı 258b/8, 267b/27,
306b/11, 306b/9, 307a/2
m. ḳılmaḳ 306b/8
musallam (Ar.) teslim edilmiş,
verilmiş
m. tutmadılar 216b/1
musallaḳ (Ar.) sataşmış, ilişmiş
m. bola alęaysén 263a/27
m. ḳılma 215a/14
m. ḳılurbız 217b/26, 282b/5
muşammam (Ar.) kesin olarak karar
verilmiş
m. ḳıldı 291b/15
muşannā (Ar.) iki kat, iki misli

- m. bolupdur 265b/24
- muşavvir** (Ar.) tasvir eden, resim yapan
m. 262b/15, 262b/21
- muşhaf** (Ar.) sayfa haline getirilmiş, sahife
m.+ larğa 293a/5
m.+ larını 186b/20
- müşil** (Ar.) ulaştıran, vardiyan, götüren
m.+ dur 267b/2
- muşibat** (Ar.) felaket, bela, sıkıntı
m.+ ı 242a/8, 242b/7
m.+ lar 220a/5, 303a/13
m.+ larıdın 191a/19
- muşlîh** (Ar.) iyileştiren, düzeltici
m.+ ğa 208a/7
- mustağfir** (Ar.) istiğfar eden, tövbe eden
m.+ larğa 229b/16
- mustağnî** (Ar.) doygun, gönlü tok
m. boldılar 194a/26
m.+ dürler 195a/15
- mustahîl** (Ar.) değiştiren, değişen
m. bolur 273a/26
- mustahsan** (Ar.) iyi ve beğenilen
m. 262a/6
- mustahzî** (Ar.) biriyle eğlenen, alay eden
m.+ ler 211b/2
m.+ lerga 219b/24
- mustaķar** (Ar.) durulan yer, karargah
m. 219b/5
m.+ ı 219b/7
- mustaķbal** (Ar.) gelecek, gelecek zaman
m. 219b/25
- mustaķır** (Ar.) istikrar bulmuş, karar kılmış
m.+ dur 257b/24
- mustaķîm** (Ar.) doğru, düz
m. 231b/20, 231b/23, 296a/9
sırâ-ı m. 225a/20
m. bolğaylar 231b/21, 231b/22
m. boluñızlar 182b/23
- mustaķîma** (Ar.) doğru, düz
m. 258a/4
- musta'mil** (Ar.) kullanan, yararlanan
m.+ dür 211b/24
- mustamirra** (Ar.) uzayıp giden, devamlı olan
m. 240a/5
- mustanid** (Ar.) dayanan, yaslanan
m.+ dür 209b/8
- muta'sal** (Ar.) kökünden koparılan
m. bolğaylar 289b/15, 303b/13
m. bolğusıdurlar 264b/10
m. bolurlar 289a/11
m. kılmagaybız 289a/6

muṣtaṣnā (Ar.) istisna olan, kural dışı olan m. 290b/17 m. bolğay 217a/16	m. bolmadılar 189a/10
mustavda' (Ar.) emanet bırakılan m. 219b/6 m.+ yı 219b/7	mu'tabara (Ar.) itibarlı, saygın m. 241a/1
muṣtaẓhir (Ar.) dayanan, arka veren m. étip 214b/10	mu'tād (Ar.) adet olmuş, alışılmış m. 214a/24
muṣaḥḥaṣ (Ar.) tanınmış, tanınan m.+ dur 271a/22	mu'tadil (Ar.) orta derecede olan m. 296a/7
muta'addid (Ar.) çok, çok sayıda m. 285b/1	mutafarriḥ (Ar.) ferahlanan, içi açılan m.+ leri 206b/20
muta'addida (Ar.) çok, çok sayıda m. 255a/3	mutafarriḳ (Ar.) dağınık, ayrı ayrı m. 280a/25
muta'āl (Ar.) yüce, yüksek m. 205a/20	mutafarriḳa (Ar.) farklı, ayrı ayrı m. 242b/4, 293b/14
muta'āliya (Ar.) yüce, ulu m. 225a/21	mutafarriḳu'l-uṣūl (Ar.) köklerin farklılığı m. 248a/21
muta'allıḳ (Ar.) asılı, bağlı m. 193b/18, 215a/7, 267a/11 m. bolğay 206b/2, 235b/15 m. bolmağay 253b/12, 271b/13 m. boluptur 300b/17 m.+ dur 215a/22, 260b/16, 288a/25 m. édi 223b/25, 304a/1 m.+ lar 245b/14	mutafazıl (Ar.) arttıran, çoğaltan m.+ dur 202a/7, 218b/1
muta'annid (Ar.) inat eden, direnen m.+ leri 293a/27	mutağayyir (Ar.) değişen, başkalaşan m. 239b/21, 297b/22 m. bolmağay 279a/16 m. bolup 207b/25
muta'arrız (Ar.) saldıran, sataşan	mutaḥallif (Ar.) uygun olmayan, uygunsuz m.+ ler 185a/3
	mutaḳaddimīn (Ar.) eskiler, eski insanlar m. 297a/17
	mu'taḳid (Ar.) inanan, itikat eden m.+ durlar 186b/4

m.+ ı 281b/17	m.+ sisén 246b/15
m.+ ıdur 206b/6	mutavassiṭ (Ar.) vasıta olan, aracı
m.+ larıda 209b/8	m.+ dur 276b/10, 276b/11
muṭallā (Ar.) yaldızlı, yaldızlanmış	mutavāzi (Ar.) alçak gönüllü,
m. kıldı 223a/16	kibirsiz
mu'tamadun 'alayh (Ar.) kendisine	m. 271a/24
güvenilen kişi; dürüst kişi	mutazarrır (Ar.) zarar gören
m. 296a/7	m. bolmas 298a/15
mutaşaddī (Ar.) bir işe girişen,	mu'tazila (Ar.) kaderi inkar edip
başlayan	“kul, ettiklerinin yaratıcısıdır”
m.+ si 184a/24	diyen kimseler
mutaşarrıf (Ar.) kullanma salahiyeti	m. 210b/10
olan	muṭi (Ar.) itaat eden, boyun eğen
m. 274b/8	m. 279b/7
mutaşavvır (Ar.) tasarlayan, zihninde	m. boldılar 225b/13
kuran	m. bolsun 250a/24
m. émes érdi 201b/7	m.+ ler 184b/18, 195a/18
muṭāva'at (Ar.) itaat etme, boyun	m.+ lerga 295a/9
eğme	m.+ lerniṅ 218b/16
m.+ ıdın 238a/18	m.+ niṅ 271b/17
mutavahḥiş (Ar.) ürkek, ürken,	m.+ yiṅ 299a/20
tedirgin	muṭlaḳ (Ar.) tam, tamamen,
m. 197b/1	bütünüyle; yalnız, tek
mutavaḳkı (Ar.) uman, bekleyen	m. 194a/17, 272a/22, 283b/9
m. émes érdiler 269a/18	ḳādir-ı m. 215a/9
mutavaḳkıf (Ar.) bir şeye bağlı olan	ḡanī-yi m. bolḡay 213a/23
m. 270b/15	m.+ dur 288a/25
mutavallī (Ar.) birinin yerine geçen	ḡanī-yi m.+ dur 213a/24
m. bolur 302b/20	muṭlaḳā (Ar.) kesinlikle, mutlaka,
m.+ si 201a/27, 209a/1,	tamamen
249b/11, 300a/17	
m.+ sidür 286a/4	

- m. 217a/6, 223a/5, 227a/7,
238b/11, 249a/21, 256b/21,
260b/24, 263b/8, 297a/1,
302b/21
- muṭma'in** (Ar.) şüphesi yok, emin
m.+ dür 252a/2
- muttafiḳ** (Ar.) bağlaşmış, birleşmiş,
anlaşmış
m. 206b/12
m. boldılar 234a/23
m. érdi 223b/15
m. érdiler 206b/14
- muttaham** (Ar.) suçlu, kabahatlı
m. kılayın 243a/5
m. tutar érdiler 255b/24
- muttaḥid** (Ar.) birleşen, birleşmiş
m. érdiler 206b/15
- muttaḳī** (Ar.) sakınan, Allah'tan
korkan
m.+ lerğa 263b/14, 269b/21,
269b/26
- muttaḳīn** (Ar.) haram olan şeylerden
kaçınanlar
m.+ ğa 182a/24
m.+ lerni 182a/23
- muṭṭali'** (Ar.) öğrenmiş, haberli,
bilgili
m. boldı 217b/17
m. bolğay 261b/23
m. bolmağaylar 215a/19
m. bolsalar 298b/15, 302b/20
m. bolup 269a/10
- m.+ dür 218b/13, 242a/21
m.+ dürbiz 198a/10
m.+ dürler 303a/16
m. kılduḳ 299a/6
- muttaşıl** (Ar.) ulaşan, kavuşan
m. bolğay 249b/8
m. bolur 217a/15
- muvaccah** (Ar.) makbul, münasip,
uygun
m. bolğay 287b/15
m.+ da 225a/12
m.+ ı 279a/22
m.+ lardın 240b/24
m.+ nı 239a/26
- muvaḳḳaf** (Ar.) başaran, beceren
m. 274b/13
m.+ ı 258a/8
- muvaḳḳid** (Ar.) Allah'ın birliğine
inanan
m.+ ler 281b/3
m.+ lerniḡ 252a/8, 261a/6
- muvaḳḳıf** (Ar.) durduran, alıkoyan
m.+ ıġa 288a/11
- muvaḳḳat** (Ar.) uyma, takip etme
m. 250a/24, 256a/21,
270b/25, 297a/7, 304a/23
m. étmeydür érdiler 223a/27
m.+ ı 222b/1, 262a/23
m.+ ıdın 281b/25
m.+ ıġa 245a/21, 265a/14
- muvaḳḳathġ** (Ar.) uyma, takip etme,
uyum

m.+ ı 188b/2	m.+ ı 182a/8
m. körsetür érdük 189b/25	mużāyaka (Ar.) sıkıntı, darlık
muvāfıķ (Ar.) uygun, yerinde	m. kıлмаğıл 305a/20
m. 190a/23, 221a/10	m. kıлмаğısıdur 242a/15
m.+ ıda 212b/14	mużlim (Ar.) karanlık
m.+ ıdur 247b/11	m. 298a/19
m.+ ınıġ 246b/8	mużmaĥıl (Ar.) çökmüş, çöküntüye
m. kılgaylar 188a/27	uġramıř
m.+ mén 304a/23	m. bolur 292a/26
m. tüşüp édi 182a/9	m. bolġay 239a/18
muvāķa'at (Ar.) savaşma, cenk etme	mużmar (Ar.) gizli, saklı, örtülü
m.+ ı 224a/4	m. 245a/27, 281a/24
muvāřalat (Ar.) varma, ulaşma	m.+ dın 232a/26
m. 208a/11	mużmarāt (Ar.) gizli saklı řeyler
muvāřıb (Ar.) bir işle süreklı	m.+ ını 219a/21
uġrařan	mużtarıb (Ar.) rahatsız, sıkıntısı
m. 259b/6	olan, acısı olan, acılı
mużaffar (Ar.) zafer kazanmıř,	m. 228a/23, 231b/12, 268a/18
üstün	m. érdi 189a/15
m. 260b/3	m. kılır 226a/10
mużāfun ilayh (Ar.) gr. belirten	m. kördi 237a/4
m.+ dın 231b/18	mü krş. mu I
mużāĥamat (Ar.) sıkıntı, zahmet	oru edatı
verme	köre m.+ dür 287a/24
m.+ ıdın 254b/9	köre m.+ sen 287a/24
mużāĥimsiz (Ar.) sıkıntısız,	köre m.+ sizler 191b/2
zahmetsiz	mü'addı (Ar.) eda olunmuş
m. 274b/5	m. 205a/13
mużakkir (Ar.) zikreden, ibadet eden	mü'aşşir (Ar.) tesir eden, etkileyen
m.+ ler 200a/27	m.+ idür 225a/22
mu'zam (Ar.) bir şeyin en büyük	mü'ařřirāt (Ar.) tesir edenler, etkenler
kışmı	m. 225a/21

mübāhāt (Ar.) övünme

m. kıllur érdiler 302a/24

m. körsetür érđi 184a/26

mübālağa (Ar.) bir şeyi çok büyütme,
pek ileri vardiırma

m. 229a/8, 241b/12, 259b/26

m.+ da 237b/21

m.+ dur 207a/13

m. kıldı 234b/25

m. körsetti 225a/13

m.+ lar 261b/12

m.+ nıng 256b/16

m.+ sıdın 276b/22

m.+ sını 234b/15

mübālāt (Ar.) dikkat, itina

m. 220a/16

mübāarak (Ar.) mübarek, bereketli,
feyizli

m. 194a/24, 234b/1, 244b/11,
265b/20, 279a/12, 291a/23,
296a/24, 299a/18, 304a/14

mübarrā (Ar.) temize çıkmış,
aklanmış

m. 240b/13, 300b/17

mübāşir (Ar.) bir işe başlayan

m.+ i bolurlar 200a/11

mübāşirat (Ar.) bir işe başlama

m.+ dın 189b/4

m.+ ıdur 188a/8

mübaşşir (Ar.) müjdeleyen, müjdeci

m. 184b/13, 200b/21

m. kılgaylar 205a/21

mübaşşirāt (Ar.) tebşir edenler,
müjdeciler

m. 212b/19

mübāyanāt (Ar.) ayrılıklar,
başkalıklar

m. 275a/16

mübayyan (Ar.) açıklanmış, meydana
çıkarılmış

m. boldı 182a/25

m. boluptur 204b/17

mübdi' (Ar.) ibda eden, îcadeden

m. 261b/22

m.+ lerdin 254b/14, 292b/25

mübham (Ar.) belirsiz, kapalı

m. 239b/2

mübtadi' (Ar.) başlayan, yeni bir şey
ortaya koyan

m.+ dür 281b/16

mübtalā (Ar.) düşkün, tutkun

m. boldılar 193b/8, 288b/11

m. bolğaylar 203a/20

m. bolur édiler 231b/10

m. érdiler 207a/3, 261b/6

m. kıldı 269a/20

m. kıılmağay 242a/8

mübtanī (Ar.) kurulu, kurulmuş olan

m. 281a/11, 305a/2

mücāba (Ar.) kabul etme, icabet etme

m. 250a/6

mücādala (Ar.) çekişme, mücadele

m. 222b/10, 279b/7, 280b/10,
281a/12, 304a/8

m.+ da 299b/22	m. 304a/21
m.+ ğa 227b/13	müdārā (F.) dost gibi görünme, yüze
m. kıldı 227b/6	gülme
m. kıllur édi 228a/22	m. 280b/10
m. kıllur 267a/9, 301a/26	m. kılgay 298b/13
m. kıllurlar 303b/15	müddat (Ar.) süre, zaman, müddet
m. körsetürsüzler 226a/15	m. 181b/25, 257b/16
müçādıl (Ar.) çekişen, mücadele eden	m.+ da 206a/17, 246a/13,
m.+ larğa 250a/4	269a/21
müçāhada (Ar.) uğraşma, savaşma	m.+ ı 210b/11, 210b/13,
m. 212b/23, 262a/23, 290b/22	210b/9, 223a/5, 223b/26,
müçāhadat (Ar.) savaşma, mücahede	239b/8, 259b/25
m. 284b/5	m.+ ıda 260a/14, 276a/25,
müçāhid (Ar.) cihad eden, savaşan	295a/15
m.+ ler 192a/12, 202b/17	m.+ ıdın 186b/23
m.+ lerğa 184b/7, 202b/9	m.+ ıdur 249a/14
müçarrad (Ar.) tek, yalnız, yalın	m.+ ını 261a/14, 282a/7,
m.+ ı 232b/8, 252b/25	298b/3
müçarrada (Ar.) tek, yalnız	m.+ ınıñ 297a/19
m. 299a/10	m.+ ke 270b/15
müçāvarat (Ar.) komşuluk	müddatī (Ar.+F.) 1. bir müddet
m.+ ı 273a/6	m. 230b/20, 207b/25,
müçāzāt (Ar.) karşılık	217a/21, 239a/18, 248a/3,
m.+ ı 188b/8, 219a/10	252b/15, 262b/15
m.+ ıdın 212b/5	2. öyle bir zaman, o müddet
müçmal (Ar.) öz, kısa ve az sözle	m. 284b/1, 294a/26, 294a/27
anlatılan	müdhış (Ar.) dehşet veren, ürküten
m. 293b/14	m. 303a/12
m.+ ı 186b/20	müflis (Ar.) sefil
müçtamī (Ar.) toplanan, toplanmış	m. 279a/27
m. bolup 282b/13	müfsid (Ar.) ifsadeden, bozan
müçām (Ar.) durmadan, sürekli	

m. 208a/8	m. 184b/11, 212b/21,
m.+ lerni 232b/1	218b/23, 226b/24, 234a/3,
müftahîr (Ar.) övünen, iftihar eden	234b/21, 235b/20, 264a/12,
m. 281a/14	264a/9, 264b/12, 269b/27,
m.+ dürler 184a/12	283a/27, 295a/10, 295a/9,
müftarî (Ar.) iftira atan	296a/11, 303b/14
m. 220b/6, 266a/10, 279a/1	m. bér 204a/11
gurûh-ı m.+ ler 221a/17	m. bérğüçi 245b/22
m.+ ler 279a/3	m.+ din 244b/20
müftatîh (Ar.) açan	m. érdi 226b/26
m. 286b/8	m.+ ge 264a/14
mühim (Ar.) önemli, ehemmiyetli	m.+ si 212b/22, 235b/13,
m. 213a/16, 234a/5, 240a/24,	257a/13
242b/2	m.+ sini 227a/22
m.+ din 237b/1	müjdegānlıĝ krş. müjdegānlıĝ
m.+ i 201b/23	(F.+T.) sevinç haberi, müjde
m.+ ige 280b/10	m. 276b/8
m.+ leride 277a/4	müjdegānlıĝ krş. müjdegānlıĝ
m.+ niĝ 223a/18	(F.+T.) sevinç haberi, müjde
mühlik (Ar.) öldürücü, öldüren	m. 212b/17
m. 264b/27	mükābara (Ar.) kendini büyük
mühr (F.) mühür, damga	görme
m. 228b/15	m. kılğaylar 209a/9
m. koy 215b/14	mükāfāt (Ar.) karşılık, ödül
m. koyarbız 214a/19	m. 212a/20, 243a/26, 265b/14
m. koydı 279a/22	m.+ da 279b/9
m. urdı 196b/24	m.+ dur 269b/17
m. uruluptur 196a/17	m.+ ı 188b/8, 237a/8
mührî (F.) öyle bir damga, o mühür	m.+ ıĝa 212b/4
m. 214a/18	m.+ ını 266b/5
müjde (F.) sevinç haberi, müjde	m. kılğay 204b/8

- mükallaf** (Ar.) bir şeyi yapmaya mecbur olan
m.+ larğa 284b/23
- mükālamat** (Ar.) konuşma, sohbet etme
m. 288b/6
- mükallal** (Ar.) taçlı, başında taç olan
m. 237b/20, 263b/20
- mükammal** (Ar.) tam, mükemmel, kusursuz
m. 195a/2, 241a/2
m. kıldılar 243a/11
- mükarram** (Ar.) aziz, saygıdeğer
m. 230a/1
m. kıılır 208b/1
- mükarrar** (Ar.) tekrarlı, tekrar eden
m. émes édiler 268b/24
m. kıldılar 293a/23
m. kılduğ 286b/17, 293a/15
- mükātab** (Ar.) belli süreliğine satın alınan köle
m. 274b/3
- mükavvanāt** (Ar.) yaradılanlar, vücuda getirilenler
m.+ nıng 287a/8
- mūlahħaş** (Ar.) telhıs edilmiş, hulasası çıkarılmış
m.+ ı 210b/2, 212b/3, 213b/18, 256b/17, 258b/1, 270b/15, 271a/4, 274a/21, 288b/19
- mūlahħaza** (Ar.) iyice düşünme
- m. étingizler 218a/1
m. étip 202a/23
m.+ sıdın 215a/9
m.+ sıdur 271b/24
- mūlāqāt** (Ar.) buluşma; görüşme
m. 222a/24
m. kılgaylar 266a/13
m. kıılıp 219a/13, 292b/17
- mūlaqħab** (Ar.) lakaplı, lakap takılmış
m. édi 277b/6
- mūlāyim** (Ar.) yumuşak
m. émesdür 211a/16
- mūlāyimat** (Ar.) yumuşaklık
m. 285a/7
- mūlāzamat** (Ar.) hizmet, huzur, kat
m.+ ğa 241b/6
m.+ ıĝa 185b/23, 186a/12, 194b/7, 219a/23, 241a/27, 273b/6, 286a/16
- mūlāzım** krş. **mūlāzım**
(Ar.) hizmetçi, hizmetkar
m.+ ları 240a/2, 243a/23
m.+ larıdın 214b/8
m.+ larıdurlar 201a/6, 208b/12, 221b/12, 248b/11
- mūlāzım** krş. **mūlāzım**
(Ar.) hizmetçi, hizmetkar
m.+ leridin 243a/12
- mūlk** (Ar.) 1. mal, mülk
m. 277a/9

mālik-i m. 286b/21	297a/17, 297b/18, 298a/23,
m.-i mannān 296a/5	301a/12, 302a/13
m. bolğay 248a/1	m. bolğay 227b/7, 278a/16,
m.+ dūr 203b/20	284b/10
m.+ idūr 247b/16	m. bolsa 227b/9
2. ülke, devlet	m.+ din 188a/21, 274b/14
m. 240b/27, 298a/21	m.+ dūrler 285a/10
m.+ i 245a/1	m. érdi 301a/10
m.-i Rayyān 237b/7	m. érdiler 214a/5
m.+ ining 236a/13	m.+ ge 248b/24
mūltabis (Ar.) benzer, benzeyen	m.+ ler 183b/20, 185b/1,
m. 220b/12, 249b/15, 287a/1	186b/3, 188b/6, 190b/23,
mūltaqā (Ar.) kavuşma, buluşma	192b/9, 197a/22, 199a/17,
yeri	199a/19, 200b/1, 200b/10,
m. édi 304a/20	200b/8, 201a/16, 201a/25,
mūmāşalat (Ar.) benzeme, andırma	202b/18, 204a/13, 205a/19,
m. 208a/1	211b/13, 212a/8, 212b/14,
mūmāss (Ar.) temas eden, dokunan	212b/18, 217b/24, 221b/18,
m.+ ı 292a/7	224a/24, 252b/3, 252b/6,
mūmayyiz (Ar.) seçen, ayıran	256b/2, 257a/2, 261a/5,
m.+ idūrler 275a/18	263b/6, 265b/20, 269b/13,
mū'min (Ar.) iman eden, İslam	275a/23, 276b/1, 282a/8,
dinine inanan, mümin	284b/4, 288a/10, 289a/23,
m. 184b/18, 193b/14,	289a/6, 290b/2, 301a/1,
193b/21, 195a/18, 212b/20,	301a/9
221a/2, 221b/13, 221b/17,	gurūh-ı m.+ ler 202a/8
224a/27, 257b/23, 259b/11,	m.+ lerdin 183b/13, 183b/24,
274b/13, 274b/26, 275a/1,	226b/4
283b/21, 284b/15, 288b/25,	m.+ lerdür 211a/4, 250a/15
290b/5, 292b/10, 292b/8,	m.+ lerdürler 220b/9,
	259b/12, 288a/21, 290b/21

- m.+ lerge 185a/3, 186a/3,
191a/16, 192a/26, 192b/16,
193b/26, 194a/22, 195b/4,
197b/20, 200b/20, 201a/4,
202b/20, 203a/5, 212b/4,
215a/26, 215a/3, 258a/5,
266a/5, 269a/25, 277a/9,
283b/2, 283b/3, 288a/12,
288a/27, 290b/23, 292b/1
m.+ lergedür 280a/1, 288a/27
m.+ leridür 253a/12
m.+ leridürler 221a/2
m.+ lerni 192b/17, 195b/5,
226b/5, 258a/3, 259b/11,
290b/9
m.+ lerniḡ 184a/21,
185b/27, 185b/9, 189b/17,
197a/24, 200a/13, 203a/9,
206b/6, 212a/9, 223b/9,
226b/7, 252a/3, 252a/5,
254a/24, 257b/8, 261a/25,
265a/7, 272b/18, 282a/13,
290b/20, 290b/22
m.+ ni 183a/12, 284b/15
m.+ niḡ 254a/27, 301b/25
- mü'mina** (Ar.) iman eden kadın
m. 193b/15
m. bolmağay 224a/27
- mü'mināt** (Ar.) iman edenler,
müminler
m. 228a/9
- mü'minī** (Ar.+F.) bir mümin, bir
müslüman
m. 205b/3, 280a/26
- mümkın** (Ar.) mümkün, olabilen,
olabilir
m. 213a/24, 274b/13, 278a/7,
292a/25
m. bolğay 267b/11, 268b/10
m.+ dür 210b/3, 213a/24,
275a/24, 275a/9, 288a/18
m. émetür 211b/17
m. kılduğ 236a/27, 241a/7,
306b/6
m.+ ler 278a/6
- mümkına** (Ar.) mümkün, olabilen
m. 278a/8
- mümkınāt** (Ar.) yaratıklar, canlılar
m.+ niḡ 213a/6
- müna'am** (Ar.) nimetlendirilmiş,
refaha ulaşmış
m. 274a/10
m.+ dın 275b/18
m. étkey 283a/22
- münabbih** (Ar.) tenbîh eden,
uyandıran
m.+ idür 213b/11
- münacāt** (Ar.) Allah'a dua etme,
yalvarma
m. 193a/14, 246b/12
m.+ ıda 258b/20
m. kıldı 194a/16

m.+ larınınġ 217b/14

münaccim (Ar.) yıldız falına bakan kimse, falcı
m.+ ler 255a/20

münāfaqa (Ar.) münafıklık, ikiyüzlülük
m. 193a/10, 193a/18

münāfık (Ar.) ikiyüzlülük eden, iki yüzlü; kafirlikte devam ettiği halde kendisini Müslüman gösteren
m. 191b/2, 193a/18, 193a/9, 199a/1, 219a/26
m. éemestürler 192b/5
m. érdi 223b/14
m.+ ıġa 203a/9
m.+ lar 190a/14, 192a/16, 190a/20, 192a/21, 192b/13, 192b/16, 192b/6, 193a/16, 193a/22, 195a/24, 195a/9, 196a/2, 196b/26, 197a/17, 203a/20, 203b/17, 203b/23, 208b/12, 284b/4, 289a/17, 289a/23
m.+ lardın 191b/3, 192a/22, 192b/21, 195b/13, 195b/25, 196a/15, 197a/22, 197b/4, 198a/21, 203a/8
m.+ lardurlar 195a/20, 198a/4, 220b/17
m.+ lar érdiler 189b/18

m.+ larġa 190b/2, 193b/5, 194a/10, 199a/10, 201b/2
m.+ larġadur 183b/21
m.+ larıdurlar 196b/4
m.+ larnıġ 191a/16, 192b/17, 196a/5, 197a/10, 263b/5, 263b/9

münāfıklık (Ar.+T.) ikiyüzlülük
m.+ da 198a/7

münāfi (Ar.) inkar eden, aykırı olan
m.+ si 304b/27

münāqaşa (Ar.) eksiltme
m. bolġusıdur 201b/5

münākaş (Ar.) nakşedilmiş, nakışlı
m. 298b/21

münāsabat (Ar.) münasıplık, uygunluk; yakınlık, baġ
m. 198b/1
m.+ ı 207b/5

münāşahat (Ar.) nasihat etme
m. 245a/21

münāsıb (Ar.) uygun, yerinde, münasip
m. 231b/17
m.+ dur 281a/11
m. éemestür 201b/6
m.+ ı 212b/4, 293b/13
m.+ raġ 203a/7
m.+ raġdur 258a/27

münavvar (Ar.) nurlu, ışıklı, parlak
m. kıldı 290b/23

münāzara (Ar.) karşılıklı konuşma

m. 201a/8

mündafi' (Ar.) geçmiş, atlatılmış

m. bolmas 219b/23

mündaric (Ar.) içinde bulunan, yer

alan

m.+ dür 210a/8, 276b/19

münfa'ilāt (Ar.) gr. edilgenler, pasif

m.+ nıng 225a/22

münhī (Ar.) haberci, haber

getiren

m.+ ğadur 277a/10

mün'im (Ar.) in'am eden, yedirip

içiren

m. 229a/3, 258b/18

m. bolup érdiler 232b/4

münkād (Ar.) inkıyadeden, boyun

eğen

m. bolğay 215a/10

m. bolğaysızlar 273a/25

m.+ ı 275b/15

münker (Ar.) inkar edilmiş,

reddedilen; yanlış

m. 227a/8, 277a/17, 305a/4

m. bolğay 305a/10

nahy m. 200b/18

nahy m.+ din 288a/15

m.+ ni 251a/27

münkere (Ar.) inkar eden, inkarcı

m. 305b/4

münkir (Ar.) inkar eden, kabul

etmeyen; dinsiz, imansız

m. 247a/21, 275b/20,

282a/11, 285b/3

m. boldılar 210b/17, 275b/21

m. bolğay 277a/6

m. bolğaylar 269b/5

m. bolurlar 275b/19

m.+ dürler 205a/3

m. érdiler 209a/21, 294a/20

m.+ i 274a/11, 281b/15,

298a/24

m.+ idürler 263b/8, 281b/18,

287b/17

m.+ leri 287b/1, 302b/17

müntafi' (Ar.) yararlanan, faydalanan

m. 251a/5

müntahā (Ar.) sonlanan, sona eren;

son uç, son yer

m. 208a/20, 225a/20

m. boldı 224a/22

m. bolur 273a/11

m.+ sı 207b/20, 208a/19

mürā'ātsizlġ (Ar.+T.) gözetmeme,

korumama

m.+ ı 188b/2

mürabbī (Ar.) efendi, sahip

m.+ ng 239a/23

m.+ si 239b/1

mürakkab (Ar.) iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen	m. 239a/12
m. bolğay 307b/7	müsammiyāt (Ar.) isimler, adlar
m.+ dur 207b/17	m.+ ı 239a/12
mürāvada (Ar.) isteme, talep etme	müşbat (Ar.) delil gösterilmiş, ispatlanmış
m. kıldı 236b/11	m. 216b/22, 253b/14
m. kıldım 238a/11	müşla (Ar.) birinin burun, kulak veya dudaklarını keserek işkence etmek
mürsal (Ar.) gönderilen, yollanan	m. kılayın 281a/20
m. 304b/26	m. kılgan 281a/19
m.-i ilayhim 293b/19	m. kılingızlar 281a/22
mürtad (Ar.) İslam dîninden dönen	m. kılpdurlar 281a/22
m. boldılar 289a/23	müslim (Ar.) müslüman, İslam dininde olan
m. bolğay 279a/14, 286a/2	m. 291a/3
m.+ dın 186b/17	müslima (Ar.) müslüman kadın
m.+ larğa 279a/22	m. 223b/1, 285b/10
mürtafi' (Ar.) yükselen, yükselmiş, yüksek	müsnad (Ar.) isnad edilmiş, nisbet edilmiş
m. 257b/24	m.+ ığa 208a/22, 275a/18
mürtafi'a (Ar.) yükselen, yükselmiş, yüksek	müstacāb (Ar.) kabul olunmuş
m. 247b/25	m. boldı 215b/20
müsabbiḥ (Ar.) tesbih eden	m. kıldı 259a/16
m.+ i 287a/4	m. kılbız 205b/1
müsāfir (Ar.) yolcu, seferde olan	müstacmi' (Ar.) toplayan, toplayıcı
m.+ ler 193a/1	m.+ yidürler 184b/10
m.+ lerga 268a/25	müstad'ā (Ar.) istenen, dilenen
m.+ niṅg 249b/13	m. 213a/24
müsallam (Ar.) verilmiş, teslim edilmiş	müstafād (Ar.) kazanç, kazanılmış
m. tutarbız 256a/11	
müsammāsız (Ar.) isimsiz, adsız	

m.+ larıngız 275a/18
müstaḥıkk (Ar.) hak etmiş, layık
m.+ ı 204b/2, 250b/14,
257a/27
m. + ı boldılar 193b/14
m.+ ıdur 239a/13
m.+ ığadır 257b/11
m.+ larğa 192a/15, 306a/17

müstaḥkam (Ar.) sağlam, muhkem
m. 218b/19

müstaḥzim (Ar.) istilzam eden,
gerekiren
m.+ idür 225b/12
m.+ ler 302a/14

müsta'mal (Ar.) kullanılmış, eski
m. bolğay 231a/6

müstaşār (Ar.) kendisine iş
danışılan
m.+ ımız 226a/5

müstaḥāb (Ar.) hoş, güzel bulunan
m. 200a/21, 235a/13

müstatir (Ar.) gizli, saklı
m.+ dür 247a/11

müstavcib (Ar.) layık
m.+ i 284a/25, 286a/3

müstavlī (Ar.) istila eden, ele geçiren
m. boldı 204a/24, 247b/27

müsülmān (Ar.) müslüman, İslam
dininde olan
m. 223b/12, 246b/16, 270b/4
m.+ durlar 232b/13

m.+ lar 181b/24, 184a/1,
185b/5, 192b/5, 199a/9,
261a/5, 299b/10

m.+ lar boldılar 186a/26

m.+ lardın 203a/26, 270b/2,
277b/13

m.+ larğa 203a/21, 254a/11,
273b/25, 276b/8, 278b/14,
308b/16

m.+ larnı 188b/7

m.+ larnıng 182a/9, 183a/7,
191b/5, 192a/20, 192a/6,
197b/7, 254a/10, 277a/25,
279b/20, 300b/2

müşāhada (Ar.) görme; göz
önünde bulundurma

m. 212b/24, 262a/23,
266b/11, 277a/2, 290b/23

m. kıldı 215a/3, 246a/24,
260a/11, 281b/12, 302a/1

m. kıldılar 217a/19, 244b/14,
299b/2

m. kıldıngızlar 260a/4

m. kılgay 210a/26, 222a/7

m. kılgaylar 205a/20

m. kılp érđi 260a/25

m. kılp 187a/9, 226b/13

m. kılmās 291a/15

m. kılsalar 261b/16

m. kılr éđi 221a/5, 302a/5

m. kılr 291b/24

m.+ sı	220a/12, 252a/8, 266b/11	m.+ ler	181b/21, 182a/11, 182a/25, 183a/17, 183b/1, 183b/10, 183b/26, 184a/11, 184a/19, 184b/4, 184b/6, 186a/14, 188a/10, 201a/5, 206a/4, 208b/12, 211a/16, 211a/9, 211b/11, 213a/27, 214a/9, 218a/11, 218a/5, 219a/11, 220a/18, 231b/1, 247a/7, 250a/7, 254a/15, 257b/5, 263b/5, 270a/13, 270a/23, 272a/19, 274a/15, 275b/17, 276a/5, 276b/2, 286b/20, 287a/5, 287b/11, 289a/25, 295b/16, 295b/7, 303a/27
m.+ sının	234b/9, 259b/17, 308a/2, 308b/26	m.+ lerdin	182b/12, 183b/13, 186b/15, 189a/11, 266a/19
m.+ sıdur	210b/2	m.+ lerge	265b/20, 294b/17, 303a/21
m.+ sın	294a/11	m.+ lerge	182b/19, 184a/5, 184a/8, 185a/3, 191a/24, 212b/5, 304a/5
m.+ sını	kılmağay 286a/17	gurūh-ı m.+ lerge	205b/23
m.+ sınıḡ	189b/9, 221b/16	m.+ leri	206b/20, 246b/27, 288a/10, 306a/26
müşāhadāsız (Ar.+T.)	görmeden, görmeksizin	m.+ leridin	181b/19, 186b/16, 254a/20
m.	251b/26	m.+ leridürler	252a/16
müşāhadat (Ar.)	gözle görme	m.+ leriḡe	206a/2, 212a/12
m.	255b/4	m.+ leriḡedür	274a/6
müşākil (Ar.)	benzer şekilli olan	m.+ leriniḡ	263b/7
m.+ i	292b/9		
müşāarakat (Ar.)	ortaklık, şeriklik		
m.	260b/11		
m.+ nı	256a/10		
müşāarakāt (Ar.)	ortaklıklar		
m.	275a/15		
müşarraf (Ar.)	şereflendirilmiş, şerefli		
m.	boldılar 186a/12		
m.	étti 258a/14		
müşkil (Ar.)	güç, zor, zorluk		
m.	290a/8		
m.+ imni	açar 239b/20		
müşkilāt (Ar.)	zorluk,lar sıkıntılar		
m.+ ı	189a/17		
müşrik (Ar.)	Allah'a ortak koşan		
m.	188a/8		

m.+ lerni 182b/4, 183a/6,
260b/11, 303b/15
m.+ lerniḡ 182a/25,
182b/25, 187b/5, 253a/23,
253b/6, 270a/27, 272b/7,
274b/15, 291b/3, 295b/24
m. érdiler 213b/9
müşriklerī o Allah'a ortak
koşanlar
m.+ ge 217b/27
müşrikīn (Ar.) Allah'a ortak koşanlar
m. 184a/5
müştabih (Ar.) şüphelenen, şüpheci
m. bolğay 250b/13
müştahā (Ar.) arzu olunan, istenilen
m.+ lardın 269b/23
m.+ lardur 296b/5
m.+ sı 205a/17
müştamīl (Ar.) kavrayan, içine alan
m. 204b/20, 262a/7, 265b/1,
293b/3, 295b/12
m. bolğay 300b/20
m. bolur 249a/12
m.+ dür 204a/2, 218b/17,
285b/25, 296a/20
m.+ dürler 302a/14
m. édi 279b/16
müştak (Ar.) özleyen, hasret çeken
m.+ mén 246b/10
müta'abbid (Ar.) badet eden, tapınan
m.+ i 281b/9

m.+ leri 187b/23
müta'accib (Ar.) şaşan, şaşakalan
m. boldılar 289a/26
m. bolğaylar 207a/14, 248b/3
m. bolupsızlar 243b/27
m. érdi 227a/18
müta'allim (Ar.) acı çeken, acı duyan
m. bolmağaysızlar 237b/26
müta'ammin (Ar.) emniyette olan
m. 240b/24
mütāba'at (Ar.) birine tabi olma,
uyuma
m. 202a/27, 213b/23, 218b/6
m.+ ı 193a/13, 209b/13,
262a/24, 308b/25
m.+ ıdın 201b/18, 268b/18
m.+ ığa 276b/15, 276b/5
m.+ ımdın 219a/7
m.+ ın kılıp 232b/5
m.+ ını 285a/27, 288b/3,
291a/2
m.+ ını kıldılar 197b/25,
230a/25
m.+ ını kılığay 206a/7
m.+ ını kılıp 223a/6
m.+ ını kılsa 197b/26
m.+ ını kıllur érdiler 201b/15
m.+ ıngız 222a/8
m. kıldılar 197b/24, 201b/10
m. kılığan bolğaylar 222a/5
m. kılığaybız 252a/22
m. kılığay 209b/2

m. kılmalar 213a/11	mütaḥayyirin (Ar.)	şaşıranlar,
m. kılmasmén 206a/10		şaşanlar
m. kılmassızlar 287b/11		m. 297a/18
m. kılsa 289b/18	mütakabbir (Ar.)	kibirlenen,
m. kılsaṅ 253a/22		kendini beğenmiş
m. kıllurlar 213a/8		m. édi 214b/27
m. körsetmediler 214a/23		m.+ ler 257a/8, 286a/27
mütabbaddil (Ar.) değişen, başka hal		m.+ lerga 268b/22
alan		m.+ lerge 269b/10
m. bolğay 260b/5		m.+ lerni 268b/21
m. bolğusıdur 231a/17	mütakallim I (Ar.) söyleyen, konuşan	
mütabalbil (Ar.) telaşlı, şaşkın		m. 271a/4, 261a/21
m. boldı 269a/13	mütakallim II (Ar.) gr. birinci şahıs	
mütābi` (Ar.) tabî olan, uyan		m. 203b/7
m.+ lering 222a/6	mütakkalif (Ar.) zahmetli iş tutan	
m.+ leringğa 289b/20		m. bolğaymén 260b/25
mütacammi` (Ar.) toplanan, biriken	mütakavvin (Ar.) hasil olan, mevcut	
m.+ yi 269b/15		bulan
mü`taddun bih (Ar.) çok, bol		m. bolur 262b/18
m. émeştür 267a/15	mütalāşî (Ar.) telaş eden, telaşçı	
mütafarri` (Ar.) bir kökten ayrılan		m. 292a/26
m. 220b/24, 253b/14	mütamakkin (Ar.)	yerleşen,
m. bolmas 187b/21		yerleşmiş
m. émeştür 308a/14		m. 230a/8
mütaḥaccir (Ar.) taş haline gelen		m. bolmaslar 273a/1
m. 228b/12		m.+ sizler 232b/25, 268a/1
mütaḥayyir (Ar.) hayrette kalan,	mütamaşşil (Ar.) bir şeyin şekline	
şaşırmış		giren
m. boldı 304b/1		m. bolup 282a/9
m. boldılar 304a/12	mütana`im (Ar.) bolluk içinde	
m. bolup 239b/20, 299a/4		büyüyen
		m.+ lerni 284a/23

- m.+ lerning 301a/7
- mütaraffi** (Ar.) yükselen, yukarı kalkan
m. bolğusıdur 286b/9
- mütarākim** (Ar.) biriken, birikmiş, toplanmış
m. bolsa 198a/27
- mütarattib** (Ar.) ait olan, üstüne düşen
m. bolğay 277a/21, 286b/9
m. bolmadı 193b/4
m.+ dür 277a/6
m. édi 220b/22
- mütarcim** (Ar.) tercüme eden, çeviren
m. 253a/22
- mütaşābih** (Ar.) birbirine benzeyen
m. boldı 250b/11
- mütaşābihāt** (Ar.) birbirine benzeyenler
m.+ ıdındur 233a/8
- mütavaccih** (Ar.) bir tarafa dönen, yönelen
m. 257b/24
m. boldı 234b/1
m. boldılar 283a/1
m. bolup 282a/6
m. boluptur 189b/7
m.+ dür 216b/26, 218a/21, 259b/15, 289b/4
m. érdi 238b/19
m.+ i 215a/24
- mütavaffā** (Ar.) ölen, vefat eden
m. kılgaybız 210b/19
- mütavakkil** (Ar.) kadere boyun eğen
m.+ ler 256a/19
m.+ niñg 215a/12
- mütayāqqın** (Ar.) kesin olarak bilen
m. bolğay 266b/15
- mütazādd** (Ar.) birbirine zıt olan
m.+ da 211b/11
m.+ ı 275b/15
- müttafiq** (Ar.) birleşmiş, anlaşmış
m. 277b/19
- müvakkil** (Ar.) vekil eden, vekalet veren
m. 218b/9
m.+ idür 303a/12
m.+ i kılmasa érdi 249b/1
m.+ ingdürler 222b/27
m.+ imiz 245a/1
- müvasvis** (Ar.) vesveseye getiren
m.+ i 260b/12, 303a/9
m.+ idür 303a/9
- müyassar** (Ar.) kolaylıkla olan, kolaylıkla elde edilen
m. bolğusıdur 308a/20
m. bolmadı 289a/17
m. bolmas 260a/13
m. boluptur 301b/17
m. bolur édi 306b/9
m.+ dur 268a/25
m. émes 261a/7

	m. kıldı 267b/24	274b/21, 280a/7, 283b/7, 283b/8, 292a/6, 302a/26
müzd	(F.) karşılık, mükafat	
	m. 220a/10, 244b/9, 270b/24	2. krş. né II
	m.+ i 222a/20, 224b/15, 241a/10, 244b/9, 246b/26, 270b/21, 296b/20	değil, yok
	m.+ ide 291a/10, 291a/9	n. 182a/14, 182a/3, 182b/2, 182b/27, 183a/12, 185a/12, 186a/19, 190b/23, 191a/12, 191a/16, 192a/24, 194b/5, 195a/25, 195b/27, 196b/7, 197a/21, 197a/26, 198b/26, 201a/25, 201b/10, 203a/22, 204b/1, 204b/21, 204b/3, 204b/4, 205a/16, 206a/14, 206a/17, 206b/16, 206b/8, 208a/11, 208b/2, 208b/22, 211a/5, 212a/7, 212b/1, 212b/2, 214b/15, 215a/11, 221a/2, 225a/20, 225a/5, 225b/20, 225b/7, 226b/1, 226b/4, 227a/26, 227b/10, 227b/22, 229a/4, 231a/14, 231a/18, 235a/7, 235b/8, 237b/6, 238b/23, 240b/9, 241b/14, 242b/2, 243a/14, 243b/8, 244b/17, 245a/17, 245a/22, 245a/5, 248a/21, 250b/6, 251b/12, 252a/20, 252b/1, 253a/19, 253a/26, 255a/4, 259a/12, 259a/27, 266a/1, 267b/3, 267b/8, 268b/11, 270a/12, 270a/14, 271a/5, 274a/25, 275a/21,
	m.+ idin 220b/21	
	m.+ im 213b/26, 222a/21, 224b/15	
	m.+ ini 241a/10, 245a/27, 278a/11, 278a/22, 300b/27	
	m.+ ining 220b/22	
müzdî	(F.) 1. bir mükafat, bir karşılık	
	m. 213b/25, 283b/1, 296a/13	
	2. öyle mükafat, öyle karşılık	
	m. 184b/16, 224b/12, 305b/20, 307b/3	
	N	
na	(F.) 1. ne...ne... olumsuzluk anlamı veren bağlama edatı	
	n. 191a/21, 196b/6, 206a/17, 208a/11, 208b/4, 216b/9, 224b/3, 240a/27, 247a/18, 247a/3, 254b/9, 256b/10, 257a/20, 257b/22, 257b/27, 258a/9, 262a/14, 274b/18,	

- 275b/25, 276a/3, 278b/9,
279a/9, 280b/12, 281a/23,
284a/20, 284b/5, 288b/5,
288b/7, 289b/22, 292a/15,
293a/1, 293b/13, 296a/11,
296a/18, 296b/12, 297b/5,
298a/26, 298a/27, 300b/15,
303a/16
- nabāt** (Ar.) bitki
n. 209a/7, 267b/8
n.+ nı 209a/6
- nabātāt** (Ar.) bitkiler
n. 267b/22
- nabavī** (Ar.) peygamberle ilgili
n. 194b/13
- nabī** (Ar.) peygamber
n. 201b/7, 221a/9, 228a/11
n. édiṅg 223a/10
n.+ lerga 222b/10
n.+ lering 291b/13
n.+ niṅg 292b/19
- nabīra** (F.) torun
n.+ ler 245b/12
n.+ leridin 245b/17
n.+ leriğe 245b/24
- nabīyullāh** (Ar.) Allah'ın habercisi;
peygamber
n. 299a/24
- nabīz** (Ar.) hurma veya arpadan
yapılan içki türü
n.+ dür 273a/14
- nacāh** (Ar.) kurtulma, kurtuluş
n.+ ça 208a/4
- nacāsāt** (Ar.) pislik, murdarlık
n.+ dın 186a/15, 199b/9
n.+ ıdın 198b/7
- nacāšī** (Ar.) Habeş hükümdarlarının
ünvanı
n. 295a/20
- nacāt** (Ar.) kurtulma, kurtuluş
n. 184a/18, 202a/11, 207a/22,
212a/5, 217b/14, 224a/6,
225b/7, 230a/13, 233b/22,
235b/13, 255a/23, 257a/13,
257a/8, 264a/22, 278b/26,
282a/22, 284a/16, 290a/12,
291a/13, 296b/21, 298b/17
n. bérđi 245a/2
n. bérđük 214a/3, 218a/10,
218a/12, 225b/5, 226b/3,
232b/3
n. bérđpiz 218a/11
n. bérđseṅg 207a/21
n. bérür 223b/10
n.+ ıdın 223b/25
n.+ ığa 204a/14, 215a/26,
226b/7
n. tapar édi 231b/11
n. tapıp érđi 239b/22
n. tapқанlar 196a/22
n. tapmaslar 206a/26
n. taptı 210b/26

	n. taptılar 256b/2		n. kılğay 220a/21
naccār	(Ar.) marangoz		n. kılğaylar 192a/12
	n. bolduṅg 223a/10		n. kılğaysén 285a/18
nacisü'l-'ayn	(Ar.) pisliğin ta kendisi		n. kılıṅgızlar 191a/6, 258a/25
	n.+ durlar 186a/16		n. kılmağı 258a/26
nāçār	(F.) çaresiz, çare bulamayan		n. kılmaslar 187b/10,
	n.+ dur 283b/22		191a/13, 202b/9
nadāmat	(Ar.) pişmanlık		n. kılmaṅgızlar 191a/6
	n. 200a/1, 211a/11, 211b/10,		n. kılur érdük 265b/19
	211b/11, 288a/9		n. kılur 197b/6, 274b/6
nadāmatlıḡ	(Ar.+T.) pişman, pişman		n. kılurlar 191a/14, 197b/13,
	olmuş		200a/12
	n. 279a/27		n.+ larımı 191a/10
nādān	(F.) cahil, bilgisiz		n.+ sı 191a/9
	n.+ lar érdiṅgizler 245a/20	nafaqāt	(Ar.) nafakalar
	n.+ lardın 224a/15		n.+ ı 197b/16
nādānlıḡ	(F.+T.) cahillik, bilgisizlik	nā-farmanlıḡ	(F.+T.) itaatsizlik,
	n. 280a/21		isyankarlık
nadīm	(Ar.) meclis arkadaşı		n.+ қа 196b/25
	n.+ lerni 239b/9	nafāsāt	(Ar.) nefislik
naf'	(Ar.) menfaat, yarar, çıkar		n.+ ıḡa 243a/9
	n. 217a/15, 250b/26, 274b/4	nafāyıs	(Ar.) güzel şeyler, nefislikler
	n. bérür 257b/17		n.+ ıdın 213a/26
	n. tapmaḡ 206b/3	nafāz	(Ar.) geçme, hükmü geçme
nafaqa	(Ar.) nafaka, geçim için		n. 231a/2
	sağlanan para; infak edilen		n.+ ı 247b/27
	şey		n.+ ıḡa 204b/27
	n. 197b/5, 202b/10, 258a/27,	nafḡ	(Ar.) üfleme, üfürme
	285a/16, 294b/4, 297a/6		n.+ ı 290b/6
	n. bérgeyler 258a/26	nafḡa	(Ar.) üfürük, üfleme
	n. kıldılar 251a/24		n. 263a/12

	n.-yı avvalî 263a/11	254a/18, 279b/21, 284a/18,
	n.-yı şa'ka 263a/11	290b/13, 296b/20, 302a/13
	n.+ sı 263a/12	n.+ dın 240b/11
nāfız	(Ar.) tesir eden, sözü geçen	n.+ dur 277a/23, 299b/20
	n. boldı 225b/4	n.+ ı 273b/4, 279b/8, 283b/5,
	n. bolğay 257a/16	284a/15, 292a/15, 292b/5,
nafî	(Ar.) inkar eden, nefyeden	294b/6, 299b/19
	n. 192a/21	n.+ ıda 210a/9, 243b/15,
nāfila	(Ar.) farzın dışında yapılan	249a/19, 268a/10, 274b/24
	ibadet	n.+ ıdur 237a/6
nafîr	(Ar.) cemaat, topluluk	n.+ ıdın 202a/18, 203a/6,
	n.+ i 202b/19	236b/11, 237b/10, 238a/12,
nāfiya	(Ar.) gr. olumsuzluk anlamı	240a/25, 240b/3, 242b/8,
	katan kelime	279b/6, 286a/24, 294a/24
	n. 231b/14	n.+ ım 206a/9, 211a/5,
	n.+ lar 277a/2	240b/12
nafl	(Ar.) farz olmayan ibadet	n.+ ımda 228a/17
	n.+ da 258a/27	n.+ ımdın 237a/11
nafrat	(Ar.) nefret, iğrenme,	n.+ ımızın 200a/23
	tiksinme	n.+ ımın 240b/12
	n. 191a/7, 250a/26	n.+ ını 200b/1
	n.+ ı 230b/26	n.+ ınıng 278b/5, 279b/7,
nafratî	(Ar.+F.) bir nefret	300b/11
	n. 238a/27	n.+ ینگ 265b/13, 284a/5
nafrîn	(F.) azarlama, azar	n.+ ındur 277a/20
	n. kıldı 205a/25	n.+ ıngın 296a/25, 300a/24
nafs	krş. nefs	n.+ ka 233a/23
	(Ar.) ruh, can; kendi, şahıs	n.+ lar 208b/27, 211b/26,
	n. 200a/16, 200a/26, 200a/7,	276b/16
	200b/14, 240b/13, 240b/9,	n.+ lardadır 222b/8
	245a/21, 251a/22, 252b/18,	

n.+ ları 190a/9, 195b/3,
196a/21, 202a/17
n.+ larıdadur 249b/6
n.+ larıdın 276a/27
n.+ larığa 193b/14
n.+ larımız 200a/22
n.+ larını 184b/7, 189b/25,
200a/11, 299a/13
n.+ larınıñ 200a/13,
212b/10, 262a/25, 299a/12,
303a/16, 303a/17
n.+ larınığız 189b/13, 235b/9,
244b/1
n.+ larınığızdadur 207a/26,
285a/13
n.+ larınığızını 257b/1
n.+ larınığızınıñ 187b/19
n.+ larını 262a/23
n.+ nı 226a/10, 231b/12,
305a/26
n.+ nıñ 189b/17, 232b/4,
240b/14, 250a/27
nafsānī (Ar.) nefis ile ilgili, bedensel
isteklerle ilgili
n. 232a/23, 251a/5, 253b/26,
277a/21, 288b/5
nafsāyinat (Ar.) canlılık, ruhaniyet
n. 207a/20
nafsī (Ar.+F.) 1. bir can, bir ruh
n. 208b/25, 284a/19
n.+ ğa 211b/6, 279b/6

n.+ ge 252b/17, 279b/8

n.+ niñ 284a/18

2. öyle bir can, öyle bir ruh

n.+ ni 286a/1

nafsu'l-amr (Ar.) işin hakikati

n. 258b/16

n.+ dın 244a/21

nafy (Ar.) sürme, sürgün etme;

inkar etme

n. 203a/15, 222a/15

n.+ ı 210a/21

n.+ ıdın 213a/12, 270b/8

n.+ ığa 199a/6

n.+ ını 221a/17

n.+ ınıñ 254b/8

'ilm-i n. 252b/24

nā-gāh (F.) ansızın, aniden

n. 207a/16, 207b/12, 226b/11,

233b/4, 237a/1, 242a/23,

265a/9, 271b/8, 302a/22

nā-ḥaḳ (F.+Ar.) haksız

n. 294b/13

nahb (Ar.) yağma, ganimet

n. bérür érdiler 185b/16

nahḥās (Ar.) bakırcı

n.+ ğa 236a/18

nahīḳ (Ar.) anırtı, anırma

n. 231a/6

nahl (Ar.) 1. balarısı

n. 273b/14

2. Nahl suresi

	sūra-yı N.+ da 260a/15		2. cennetin tabakalarından biri
naḥl	(Ar.) hurma ağacı n.+ dur 257b/13 n.+ ı 302a/14		cinān-ı n. 205a/5 n.+ dür 200b/10 n.+ i 278a/11, 308b/6 n.+ idin 184b/17, 231a/21 n.+ iğā 221b/8, 279a/20
naḥr	(Ar.) kurban kesme; kurban bayramı n. 181b/16, 182a/7, 182a/8		nāḳa (Ar.) dişi deve n. 226a/18, 226a/24, 289a/7 n.+ dur 226a/19 n.+ nı 226a/24 n.+ sığa 181b/13
naḥvī	(Ar.) sözdizimi bilgisi n.+ lerniṅ 217a/9		nakāl (Ar.) azap, işkence n.+ ı 193b/6, 303b/15
nahy	(Ar.) yasak, yasak etme; olumsuz n. 195b/15, 200b/17, 220a/17, 248a/6, 266a/1, 286b/8, 288a/15 n.+ da 231b/22 n.+ dın 259b/10, 286b/11 n.+ dur 202a/15, 286b/3 n.+ ğa 277a/2 n.+ lar 259b/15, 283a/27 n.+ lardın 271a/10 n.+ larnı 254b/25 n. kıldı 229a/7		nākas (Ar.) alçak, insaniyetsiz n.+ larımızdurlar 222a/5
	nahylarī öyle yasaklar, o yasaklar n. 286b/2		naḳb (Ar.) delme, delik açma n. 265b/5
nahy münker	(Ar.) menedilen şeylerden kaçınma n. 200b/18 n.+ din 288a/15		nakbā (Ar.) rüzgar, fırtına n.+ sı 283a/7
naʿīm	(Ar.) 1. bollukta yaşama n. 207b/17 n.+ i 278a/2		nakbat (Ar.) talihsizlik, bahtsızlık n. 207b/20, 283a/7 n.+ dın 190b/22 n.+ ıdın 198a/14 n.+ ke 197b/7
			naḳd (Ar.) para, maden para n. 240b/26, 251a/9, 301a/24 n.+ dın 261a/17 n.+ lar 215b/3 n.+ lardın 215b/12 n.+ ları 241a/16, 251a/10
			nāḳıṣ (Ar.) noksan, eksik, tam olmayan

	n.+ durlar 184a/21		
	n.+ nı 200a/17		
nāqıṣu'l-aql	(Ar.) geri zekalı, zihninde noksan olan n. 294b/22	nakūhida	(F.) ayıplanmış, kınanmış n.+ da 284b/8
naķi	(Ar.) temiz, arı n. kıılır 303a/17	na'l	(Ar.) nal, at nalı n.+ ı 202b/10
naķl	(Ar.) aktarma, nakletme n. 200b/8, 233a/6, 282a/2 n.+ dur 188b/8, 194b/27, 266a/16 n. kıılıpdurlar 260b/7, 281a/1 n. kıılır 181b/8, 191b/11, 191b/21, 199b/2, 200a/3, 224a/27, 230b/25, 231b/24, 238a/4, 239b/4, 247a/17, 247b/7, 249a/13, 249b/1, 249b/17, 252a/3, 253b/19, 253b/21, 255b/1, 255b/15, 260a/11, 264b/23, 282b/16, 283b/14, 283b/23, 286b/25, 287a/8, 289b/22, 291a/5, 292a/4, 295b/27, 299b/16, 301a/4, 304b/20, 304b/21 n. kıılırlar 238a/8	nāla	(F.) inleme, feryat n. 217b/5, 231a/7, 244b/14, 244b/20 n.-yı zār 231a/5 n. kıılmadıng 266b/13 n. kıılır érdiler 217b/5, 217b/8
		nāliṣ	(F.) inleme, inilti n. kıılırsızlar 271b/21
		nāma	(F.) yazı n. 199a/10, 291a/11 n.+ da 291a/9 n.+ ğa 302b/21 n.+ nı 245a/15, 245a/7, 284a/5 n.+ sını 245a/15, 284a/3, 284a/4, 284a/5
naķli	(Ar.+F.) öyle bir nakil n. 282b/25	nāmaī	(F.) bir yazı n. 244b/27
naķş	(Ar.) noksan, eksiklik 'aks-ı n. 287b/16	nāmard	(F.) alçak n. 195b/19
naķş	(Ar.) nakıṣ, süs, işleme n. 215b/12, 219a/26 n. kııldılar 297b/19	namāz	(F.) namaz n. 191a/11, 198a/5, 199a/24, 199b/5, 215a/18, 215a/26, 232a/17, 232a/18, 253a/25, 278a/13, 282a/5, 300a/25, 303a/9, 308a/14 n.-ı huftan 291b/21

n.-ı peşin 291b/21
n.-ı şām 291b/21
n.+ da 200b/14, 291a/17,
295b/21
n.+ dur 199a/22
n.+ ğa 191a/12, 195b/24,
199b/3, 246a/7, 266b/11,
291b/26
n.+ ı 194b/11, 232a/12,
232a/13, 234a/4, 284a/11,
291b/23, 305b/11
n.+ ıda 284a/10
n.+ ıdur 232a/12, 232a/13
n.+ inı 291b/22
n.+ inġ 199a/14
n.+ inġniġ 295b/16
n. kılp érđi 195b/25
n.+ larda 295b/13
n.+ lardur 302b/3
n.+ larıda 295b/22
n.+ larinġ 229a/21
n.+ larını 298b/4
n.+ nı 182b/8, 183a/14,
184a/16, 193b/17, 215a/25,
232a/11, 232a/18, 251a/24,
259a/14, 259b/6, 291b/20,
291b/22
n. oġuġay 195b/23, 199b/22
n. oġuġaylar 258a/25, 258b/1,
299b/6
n. oġuġaysız 199a/13

n. oġuġuçılardın 266b/9
n. oġuma 195b/25
n. oġunġız 195b/22
n. oġunġızlar 258a/25
n. oġuptur 199b/1
n. oġupturlar 197b/21
n. oġur éđi 215a/25, 229a/20,
262b/7
n. oġur érđi 199b/3
n. oġurlar 295b/17

namāzī (F.) bir namaz

n. 232a/20

n.+ dın 232a/20

Naml Neml suresi

N.+ nı 266a/11

nān (F.) ekmek

n. 223a/20, 298b/21, 304a/24

nānbāy krş. nānvā

(F.) ekmekçi, fırıncı

n.+ nġnġ 298b/20

nānvā krş. nānbāy

(F.) fırıncı, ekmekçi

n. 298b/21

nār (Ar.) cehennem

n. 293a/16

na'ra (Ar.) nara, bağırma

n. urar éđi 274b/11

n. urdı 226b/14

nā-ravālig (F.+T.) yakışmama

n.+ idin 185a/10

nasab (Ar.) nesil, soy

n. 224b/8	naṣī (Ar.) cahiliyet devrinde muayyen vakti geciktirilmiş haram aylar
n.+ da 203b/10, 297b/1	n. 188a/20
n.+ ı 224a/22, 225b/21	naṣīb (Ar.) hisse, pay, nasip
n.+ ını 185b/20	n. 231b/6
naṣārā (Ar.) hristiyan	n.+ i 193a/25, 272a/8, 280b/13, 290b/22
n. 186b/4, 186b/5, 187a/15, 187b/6, 220b/18, 232b/12, 247a/6, 259a/19, 266a/1, 276a/11, 295b/23, 296a/16	n.+ inġiz 193a/26
n.+ dın 253a/13, 253a/16, 295a/20, 299b/6	naṣīhat (Ar.) öğüt, nasihat
n.+ nınġ 263b/8	n. 222b/15, 222b/16, 222b/18, 224b/13, 242a/26
na-sazad (F.) yakışık değil, layık değil	n. étküçi 229a/17
n. 202a/13	nasl (Ar.) nesil, soy
naṣb (Ar.) 1. fetha, üstün işareti	n.+ ı 269a/13
n. 207b/2	n.+ ıdın 282a/22, 289a/6
n.+ ı 261a/21	n.+ ıdın érdiler 258b/25
2. dikme	n.+ ıdındur 280b/5
n.+ ıda 209a/26	n.+ ıdındurlar 186b/19
nash (Ar.) hükümsüz kılma	n.+ ıġa 233b/20
n. 204a/3, 253a/21, 278b/9	n.+ inġ 224a/20
n.+ ı 253a/25	n.+ inġız 225b/24
n. kıılır 253b/16	naṣr (Ar.) nesir, düzyazı
nāsiḥ (Ar.) hükümsüz kılan	n.+ da 209b/21
n. 278b/6	naṣrānī (Ar.) hristiyan
n.+ dın 278b/7	n. 283a/19
n.+ ıdur 218b/9	naṣṣ (Ar.) Kur'an-ı Kerimde bir iş hakkında açık söz, ayet
n.+ nı 278b/12	n.+ ı 213b/11, 281b/15, 290b/21

Nasṭūriya (Ar.) adını Patrik Nestorius'tan alan Hristiyanlık mezhebi N. 299b/8	n.+ sı 224b/7, 277a/10, 277a/11, 302b/8 n.+ sıdın 277a/12 n.+ sıdur 242b/2 n.+ sınıḡ 190b/24
nāsūtī (Ar.) dünyayla, insanlıkla ilgili n. 290b/11	nā-tūvān (F.) elinden bir şey gelmeyen, zayıf n.+ dur 252b/19 n.+ lar 196b/6
naṣāṭ (Ar.) sevinç, neşe tamām-ı n. 184b/20	na'ūzu billāh (Ar.) Allah korusun n. 265a/12
na-ṣāyad (F.) mümkün değil n. 202a/13	nā-ūmīd krş. navmīd (F.) ümitsiz n. bolmadılar 252b/3
nāṣī (Ar.) ileri gelen n. bolğaylar 224a/24 n. bolğusıdur 224a/25	nā-ūmīdlḡ (F.+T.) ümitsizlik n. 250a/14
naṣūr (Ar.) dağıtan, saçan n. 205b/7	nav' (Ar.) tür, çeşit, nev n. 239b/18, 240b/11, 264a/12, 272b/11, 284a/6, 285b/25 har n. 223a/24 n.+ dın 304b/26 har n.+ ı 293a/16 n.+ ıḡa 307a/27 n.+ ları 254b/10
nā-ṣūkr (F.+A.) şükretmeyen n. 290a/14	navāfīl (Ar.) farz veya vacip olmayan ibadetler n.+ da 276b/12 n.+ ḡa 221b/10
naṣv u namā (F.) yetişip büyüme, sürüp çıkma n. 267b/15 n. bérgeysén 198b/8 n.+ sını 302a/17 n. tapḡay 216a/16	navāhī (Ar.) nahiyeler, bucaklar n. 205b/17
na't (Ar.) Hz. Muhammed'e övgü n. 199a/4	
natāc (Ar.) döl n. 267a/13	
nāṭīḡ (Ar.) söyleyen, konuşan n.+ durlar 255b/8	
natīca (Ar.) netice, sonuç n. 224b/14, 248a/27, 286b/8	

	n.+ din 209b/17, 232a/25, 266a/19		n. bolmaṅgızlar 218b/3, 244b/25
navāl	(Ar.) bağış, bahşiş n.+ ı 303b/14		n. bolup 257a/10 n. kayıtarma 217b/13
navāsızlıĝ krş. navāsızlıĝ	(F.+T.) çaresizlik, zavallılık n. 245a/11, 266a/4	navmīdlĝ krş. navmīdlik , nā- ümīdlĝ	(F.+T.) umitsizlik n. 185a/16 n.+ ı 292b/10 n.+ ıdın 238a/24
navāsızlıĝ krş. navāsızlıĝ	(F.+T.) çaresizlik, zavallılık n.+ ı 278a/10	navmīdlik krş. navmīdlĝ , nā- ümīdlĝ	(F.+T.) umitsizlik n. 184b/19
navāşī	(Ar.) alınlar n. 225a/18	nav-ras	(F.) yeni yetişen n. 296b/25
navāzış	(F.) gönül alma, iltifat davlat-ı n. 207b/20	nāyib	(Ar.) vekil, birinin yerine geçen n. 250a/25 n.+ i 222a/18
navbat	(Ar.) sıra, kez, defa n. 198a/11, 265b/3, 273b/7, 282b/23, 282b/3, 283a/23, 283a/25, 298a/22, 305b/21 n.+ da 281b/27 n.+ dın 291a/9 n.+ ı 265b/2	nayyir	(Ar.) nurlu, parlak n. bolur 204b/16 n.+ dur 204b/16
navbatī	(Ar.+F.) bir defa, bir kez n. 283a/23, 291a/9	nāz	(F.) naz, şımarma n. kılĝuçı 220a/7
navmīd krş. nā-ümīd	(F.) ümitsiz, ümidi kırık n. 256b/2 n. boldı 200b/27 n. boldılar 244a/8, 247a/27 n. bolmaĝaylar 244b/26, 248b/26	nazāhat	(Ar.) temizlik, paklık n.+ ıdın 185a/10
		nażar	(Ar.) bakma, göz atma, bakış n. 192a/3, 209a/25, 242b/25, 245a/22, 273a/12, 275a/17 n.+ dın 266a/1

n.+ ı	211b/25, 228b/23, 270a/25, 273a/18, 275a/17, 287a/5		n. bolğusıdur 218a/8
n.+ ıdın	234b/26, 261b/1, 273a/11, 273a/12		n. bolup érdi 198a/16
n.+ ığa	281b/25, 282a/9		n. boluptur 211b/23, 219a/22, 221a/8, 273a/14
n. kılğay	210a/25, 253b/19	nazîr	(Ar.) korkutma, gözdağı verme
n. kılıp	308b/4		n. 221b/26
n. kılmas	253b/19	nazm	(Ar.) vezinli, kafiyeli söz
n. kılsaᅇ	298a/16		n. 209b/21, 218b/18, 220b/1, 293a/11
n. kılurlar	203a/23		n.+ ı 221a/7
n.+ larınıᅇ	262a/25		n.+ nınıᅇ 224a/3
n. saldı	263a/2	ne	1. krş. ne soru sözü; ne? hangi?
nazāra	(Ar.) bir bakış		n. 192b/1, 224a/12, 271a/25, 294a/25
n.+ sıdın	266b/13		har n. 236b/26
nazarī	(Ar.) yalnız görüş halinde olan, teorik		
'aql-ı n.	299b/20		
nāzik	(Ar.) ince		
n.	301a/5		
nāzil	(Ar.) yukarıdan aşağı inen, inme		
n. boldı	181b/10, 184a/5, 184b/24, 189b/18, 192b/15, 195a/11, 195b/25, 198b/23, 202b/18, 211a/16, 211a/2, 226b/2, 233a/15, 233a/25, 266b/2, 276b/23, 285b/14, 286b/26, 287a/25, 291b/9, 292b/24, 295b/10, 300a/23, 308b/16	né	2. krş. na (F.) değil n. 261a/15 krş. ne soru sözü; ne? hangi? n. 184a/3, 184b/16, 185a/27, 186b/7, 187a/1, 187a/10, 188b/24, 192a/24, 192b/25, 193a/1, 193b/11, 194a/5, 198a/19, 200a/2, 202b/10, 202b/13, 202b/2, 208b/17, 209a/14, 210a/24, 211a/15,

212a/19, 212a/20, 213a/8,
219b/21, 226b/27, 229a/27,
232a/2, 234b/23, 237a/11,
237a/13, 237a/15, 237a/8,
240a/25, 240b/11, 241b/4,
242a/10, 242b/13, 242b/25,
242b/26, 243a/16, 243a/23,
264a/19, 243a/26, 243b/11,
243b/12, 244b/1, 244b/7,
244b/9, 246a/25, 249a/4,
250a/3, 251b/26, 251b/4,
254b/20, 256a/15, 260a/23,
261a/8, 264a/11, 264a/12,
268b/22, 268b/24, 269b/12,
269b/13, 274b/11, 275a/23,
277b/5, 284a/27, 284a/6,
284a/7, 286a/25, 286a/26,
287a/23, 287b/9, 289b/1,
291a/24, 292b/13, 294b/17,
300a/15, 300a/16, 302b/21,
305b/19, 306a/21
har n. 192a/19, 192a/22,
192a/23, 193b/20, 195a/1,
201a/23, 203b/26, 208a/27,
213a/3, 225a/10, 229a/9,
231a/19, 240b/24, 240b/27,
241a/19, 242b/1, 251a/14,
253b/20, 254a/17, 257a/27,
259a/7, 263a/19, 264b/21,
277a/17, 277a/7, 280a/10,
282a/9, 282b/17, 284a/12,

284a/9, 287b/22, 288a/1,
296a/1, 302b/2, 304b/26
n. boldı 233b/4, 235a/3,
242b/19
n. bolğay édi 192b/14
n. bolğay 234a/24
n. boluptur 235a/25
har n.+ din 267b/24
n.+ dür 183b/27, 188b/13,
194a/4, 200a/8, 204a/1,
204a/8, 209b/5, 212a/18,
216a/16, 224a/8, 227b/26,
232b/18, 233a/12, 234a/12,
234b/22, 234b/3, 237a/6,
239b/4, 256a/15, 262b/25,
263b/25, 265a/11, 279a/12,
279b/25, 287a/22, 292b/21
n. édi 197a/3, 233a/15,
240a/19, 240a/24
n. ékendür 209b/5
n. érdi 262b/25
n.+ ni 188a/24, 188a/25

né II

krş. **na**
(F.) değıl
n. 241b/12, 261a/15,

néçe

ne kadar, nice
n. 181b/12, 184b/19, 202a/19,
207b/2, 221a/12, 224a/23,
224a/24, 229b/22, 236a/4,
239a/12, 239a/9, 239b/2,
239b/7, 241b/21, 241b/5,
248a/21, 260a/19, 286b/17,

	288b/3, 298a/22, 298b/3, 299a/12, 304a/24 har n. 182a/4, 283a/11, 298a/24, 308b/19 n. bolğay 261a/13	301b/15, 303b/16, 304a/10, 305a/3, 306a/20, 306a/21, 306a/22
nefs	krş. nafs (Ar.) ruh, can; kendi, şahıs n.+ ige 218b/8, 221b/5, 279b/24, 284a/17, 286a/16 n.+ inğizge 286b/16 n.+ ke 237a/27 n.+ lerige 184a/9, 210b/6, 230b/9, 250b/6, 260a/3, 269b/3, 270a/8, 280a/19 n.+ leriñizge 188a/6, 282b/15, 282b/16	néme şey, bir şey, nesne; ne n. 182a/19, 194a/6, 195a/11, 196b/14, 206b/10, 206b/19, 209b/12, 209b/26, 210a/26, 210b/5, 215b/2, 219b/21, 220b/21, 223b/17, 225b/1, 229b/4, 230a/6, 230b/12, 231b/19, 231b/20, 231b/25, 232b/4, 236a/19, 236a/7, 237a/8, 240b/26, 241a/14, 241b/19, 242a/10, 243a/16, 249a/16, 249a/22, 252a/19, 253b/16, 259a/26, 260a/24, 260a/25, 260b/13, 261a/27, 262a/11, 265b/27, 269b/12, 269b/13, 270a/12, 276b/3, 277a/10, 279b/15, 279b/26, 280a/8, 285b/4, 285b/9, 286a/21, 287a/1, 291a/10, 294a/25, 294b/6, 295a/26, 296a/6, 296b/14, 297b/12, 299b/27, 304b/25, 305a/17, 305a/6, 306b/9, 307b/6, 308a/11 har n. 200a/15, 254a/27 n.+ de 216b/18, 236b/2, 264b/1, 276b/9, 280b/26 har n.+ de 192a/26, 229b/9
nége	neden? niçin? n. 190a/4, 197a/3, 199a/21, 201a/2, 202b/21, 206a/18, 206b/20, 208b/18, 211a/3, 216b/7, 217a/17, 220a/14, 220a/20, 220a/21, 220a/24, 229a/26, 229b/25, 232a/27, 247a/14, 248b/19, 249a/1, 250b/5, 251b/15, 251b/23, 256a/4, 261a/18, 263a/1, 263b/27, 267a/9, 272a/14, 279b/6, 279b/7, 286a/25, 286a/26, 286b/2, 288b/2, 289b/11, 289b/13, 291a/18, 297b/3, 301a/21, 301b/13,	

n.+ din 187a/20, 229b/5,
272a/7, 277b/21, 285a/2,
291a/19, 294a/25, 294b/7,
302b/19, 303b/6, 305a/11,
305a/9, 305b/4
har n.+ din 229b/5, 258b/12,
262a/5, 306b/7, 306b/8
n.+ dindür 238b/23, 249b/27,
250a/3, 286b/6
n.+ dür 184a/3, 209a/14,
227a/25, 230b/26, 232a/2,
251b/4, 270a/21, 292b/13
n.+ ge 183a/10, 183b/27,
184b/5, 188b/25, 192b/17,
197b/10, 198a/1, 206a/11,
206b/7, 210a/24, 211a/15,
211b/22, 212b/16, 213a/8,
214a/17, 214b/5, 215b/11,
218b/10, 218b/21, 219a/10,
220a/24, 224a/12, 224a/17,
225a/25, 229b/8, 242b/6,
248a/17, 250a/8, 252b/2,
255b/21, 256b/20, 265b/27,
270b/14, 271b/13, 274a/20,
274b/4, 275a/10, 278a/1,
300a/6, 300a/8, 302a/2,
302a/20, 305a/6
n.+ ler 262a/7, 268b/22,
271b/13, 287a/4, 287a/9,
305b/8
n.+ lerdin 216b/12, 271b/13,
287b/21

n.+ lerdür 218a/1
n.+ lerge 201a/22, 225b/2,
240b/24, 250b/16, 270b/15
n.+ lerige 192a/17, 262a/13
n.+ lerini 229a/11
n.+ lerni 248a/8, 278a/7,
283a/20
n.+ lerning 247b/11, 248a/17,
250b/15, 255b/8, 265a/6,
273a/1, 275a/15, 276b/7
n.+ ni 273b/24, 274a/22,
277a/2, 282a/16, 183a/5,
185b/11, 192b/20, 193b/21,
196a/18, 196b/7, 206a/27,
210b/4, 211a/14, 218a/22,
218a/24, 231a/14, 236b/2,
238a/21, 239a/2, 239a/9,
242a/27, 242b/9, 252a/15,
257a/6, 264b/19, 260a/9,
282a/15, 267a/26, 267b/23,
270a/13, 270b/11, 272b/14,
283b/11, 293a/3, 296b/2,
296b/9, 299a/1, 301a/16,
303b/19, 305b/1
har n.+ ni 283b/19
n.+ ning 190b/26, 190b/27,
229a/11, 247b/10, 270b/16,
274b/18, 287b/6
har n.+ ng 236a/5
n.+ ngizler 302b/15

némeī (F.+T.) 1. bir nesne, bir şey

n. 188b/24, 257a/7, 258a/13	294a/8, 299a/18, 301b/25,
n.+ dūr 277a/21	303a/18, 304b/25, 305a/27,
n.+ ge 270b/13	305a/5, 306a/19, 308b/18
n.+ ni 268b/9	n. bolğay 252b/16
har n.+ ni 271b/24	n. bolur 250b/8
n.+ niŋg 286a/21	n.+ dūr 292b/21
2. öyle bir şey, o şey, o nesne	n. érđi 214a/8, 247a/21,
n. 224a/13, 258b/2, 264a/27,	270a/24
292a/26	ni`am (Ar.) nimetler
n.+ din 271a/22	n. 272b/22
n.+ ge 286a/20	nidā (Ar.) bağıрма, seslenme
n.+ ni 262a/27	n. 259a/13, 306b/18
némesiz hiçbir şeysiz, hiçbir şey	n.+ dur 211b/20
olmadan	n. kıldı 243a/12
n. 271b/14	n.+ nı 243a/15
néng (F.) ayıp, utanma	n. urarlar 291a/2
n. 286b/14	nifāk (Ar.) ara bozukluğu; iki
nesiye (Ar.) veresiye, veresiye	yüzlülük
alışveriş	n. 193a/11, 193a/21, 194b/14,
n. 301a/25	194b/25, 195b/12, 197a/27,
n.+ ge 261a/17	197a/8, 199b/20, 199b/21,
néteg nasıl, ne gibi	199b/25, 203a/15, 205a/10,
n. 182b/18, 182b/19, 182b/25,	208b/6, 254b/3, 265b/15
184a/21, 205b/26, 209b/6,	n.+ da 193a/9
210a/6, 211a/7, 213b/8,	n.+ dın 192b/18, 194b/2,
219a/14, 222a/25, 223a/1,	196a/18, 197a/17, 197a/5,
237a/14, 250b/7, 257b/12,	203a/22
258b/20, 260a/4, 264a/12,	n.+ ı 197a/27, 199b/25,
268b/13, 268b/4, 268b/9,	203a/21
274a/8, 274b/1, 274b/9,	n.+ inıŋg 190b/14
284a/14, 284b/16, 286b/26,	n.+ қа 194b/3, 198a/7
287b/13, 287b/20, 288b/22,	

nifākī (Ar.+F.) bir bozuşukluk, bir nifak n. 194b/20	n. bolğay 308b/13
nigār (F.) resim n.+ dur 219a/26	nihāyatsız (Ar.+F.) sonsuz, sonu olmayan n. 247b/16 n.+ dur 308b/14
nigūhīda (F.) çekiştirilmiş, yerilmiş n. 197a/14	niķāb (Ar.) peçe, yüz örtüsü n. 242b/24, 242b/27, 243b/25, 245a/22 n. salıp 242b/13
nihād (F.) tabiat, huy n. 302a/23 n.+ ıdın 283a/18	nikāh (Ar.) nikah, evlenme n. 253b/1 n. kılmağlardan 267b/25
nihāl (F.) fidan n.+ ığa 208a/6 n.+ ını 250a/26, 302a/23	nīkūhiş (F.) ayıplama, kınama n. kılur 285b/2
nihān (F.) sır n. 259a/25	ni'mat (Ar.) nimet, lütuf; Allah'ın verdiği rızık n. 184b/16, 203a/6, 216a/17, 220a/11, 220a/7, 220a/9, 234a/3, 238a/25, 246b/3, 252a/10, 255a/27, 255b/3, 258a/12, 267a/23, 268b/4, 273a/8, 273a/9, 274a/17, 274a/18, 274a/24, 275b/19, 292b/4, 302a/10, 306a/4 n.-ı Allāh 275b/20 n.+ da 258a/12, 258b/19, 292b/8, 292b/9 n.+ dın 219a/1, 249b/5, 258b/15, 271b/26, 274a/17 n. édi 255a/23 n.+ ğa 220a/6
nihāyat (Ar.) son, uç n.+ da 287b/25 n.+ dur 252b/1 n.+ ğa 236b/9 n.+ ı 249a/13, 278b/23, 308b/19 n.+ ı érdi 260a/6 n.+ ıdadur 224a/2 n.+ ıdındur 201b/27, 213a/8 n.+ ıdur 268b/1 n.+ ığa 223b/22, 306b/13, 307a/14 n.+ ıka 308b/13 n.+ sıız 308b/15	
nihāyatlıĝ (Ar.+T.) sonu olan, nihayesi olan n. 308b/14	

n.+ ı 184b/13, 194a/9,
205a/20, 208b/4, 220a/11,
236b/16, 240b/10, 247a/23,
256a/11, 258a/14, 268a/7,
275b/14, 282a/22, 282a/25,
284b/6, 301a/8
n.+ ıdur 268a/8
n.+ ığa 207a/22, 216a/19,
231a/22, 255b/1, 255b/2,
255b/8, 258a/14, 274a/16,
274a/9, 279b/17, 280a/2
n.+ ıge 290a/14
n.+ ımızğa 241a/8
n.+ ını 233b/19, 258a/17,
258b/13, 267a/22, 275b/17,
285b/3
n.+ ınıġ 198b/3, 216a/16,
258a/11, 274a/11
n.+ ınıġğa 259a/22
n.+ ıka 212a/23, 258b/18
n.+ ke 219b/15, 220a/3
n.+ lar 212a/5, 227b/4,
290b/14
kâfir-i n.+ lar 271b/26
n.+ larda 275a/19
n.+ lardın 271b/19, 284b/7
n.+ lardur 212a/5
n.+ ları 184b/16, 194a/8,
274a/10, 294b/5
n.+ larıda 188b/19

n.+ larıdın 193b/26, 198a/1,
241a/9, 292b/5
n.+ larıdur 267a/27
n.+ larıġa 279b/12, 280b/2
n.+ larımğa 255a/25
n.+ larını 255a/17, 268b/3,
274b/16
n.+ larınıġ 200b/13, 274a/9,
296a/5
n.+ larını 253b/26, 268b/6,
275b/13
n.+ larınıġ 274b/14
n.+ nı 233b/21, 255a/26
n.+ nınıġ 258a/11
ni`matī (Ar.+F.) 1. bir nimet, bir lütuf
n. 194a/7, 274a/24
2. öyle bir nimet, o lütuf
n. 220a/1
ni`mathġ (Ar.+T.) nimetli, nimeti olan
n. 205a/14
nisbat (Ar.) nispet, oran; baġlılık,
ilgi
n. 218b/14, 256b/27, 268a/5,
272a/19, 283b/26, 286b/16
n.-ı Ĥudāy 292b/27
n. bérmeġ 226a/16
n. bérürler 195a/13, 217b/18
n. éter érdiler 192a/18
n.+ ı 259a/27, 274b/26,
278b/27, 288a/8, 291a/6,
292a/9, 296b/15

	n.+ ıġa 202b/17, 203a/2, 213a/12, 219a/20, 250a/13, 266a/3, 271a/12		niyāz (F.) yalvarma, yakarma; ihtiyaç n. 215a/12, 259a/24 n.+ dur 188b/24 n.+ ġa 296b/26
	n.+ ımġa 225a/8		niyāzsız (F.+T.) ihtiyaçsız, muhtaç olmayan n.+ durlar 195a/10 n. kıldı 194a/23 n. kılmās 209b/9
	n.+ ımızġa 235b/3, 244a/4		niyyat (Ar.) niyet, maksat n. 196b/9, 200a/2 n.+ da 213a/3 n.+ ı 213a/13 n.+ ıġa 213a/13 n. kılmās 229b/9 n.+ lar 220b/23, 302b/5 n.+ ları 192a/1 n.+ larını 217b/4 n.+ larınıġ 192a/27
	n.+ ın 297b/6		niẓām (Ar.) düzen, tertip n.-ı kalāmdın 281a/14
	n. kılganıġız 226a/16		noķşān (Ar.) eksik, kusur n. 218b/19, 287a/2, 295a/17 n.+ ı 211b/14 n.+ ıdın 229a/23 n.+ ıġa 245b/18 n.+ lar 278a/8
	n. kılmāġım 226a/16		noķta (Ar.) nokta n.+ lar 228b/16
	n. kılmāķ 261a/17		nufha (Ar.) üfürük n.+ da 288a/2
	n. kılmāsanıġızlar 245b/19		
nīṣ	(F.) iġne n.+ iniġ 193b/9		
niṣān	(F.) iz, niṣān, belirti n. 275a/25, 287a/20 n.+ ını 219a/5		
niṣāna	(F.) alamet, iz, belirti n. 216b/5 n.+ dur 182a/24, 226a/19 n.+ lar 193b/12 n.+ lardur 213a/17, 265a/5 n.+ ları 233b/26, 247a/1 n.+ larını 210a/26, 217a/19, 282a/8 n.+ larnı 238b/4, 265b/3 n.+ sı 223a/22, 230b/27, 283b/25, 302a/27 n.+ sıdur 233b/16 n.+ sıġa 194b/9		
niṣānaī	(F.) bir iz, bir belirti n.+ dür 265a/17, 267b/26, 272b/19		

nuql	(Ar.) meze, çerez n.+ lar 234b/6	nuşh	(Ar.) öğüt verme, nasihat etme n. 196b/9
nūn	Arap alfabesindeki ن (n) harfinin adı n. 233a/9	nuşha	(Ar.) birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri n. 293a/25
nūr	(Ar.) nur, ışık, aydınlık, parlaklık n. 187a/26, 204b/14, 204b/25, 212b/24, 281b/25 n.-ı hidāyat 254b/10 n.+ da 283b/14 n.+ dın 302b/27 n.+ dur 204b/15 n.+ ı 192b/24, 205a/12, 212b/11, 236b/22, 254b/8, 278a/6, 283b/16 n.+ ıdın 198a/14, 238a/5, 238a/6 n.+ ığa 254b/10, 254b/5, 254b/6, 254b/7 n.+ ını 187a/22, 283b/17 n.+ ınıḡ 198a/25, 283b/13 n.+ ları 221a/5, 232a/21, 232a/22, 262a/23, 262a/25 n.+ larını 205a/20 n.+ nıḡ 300a/5	nuşrat	(Ar.) yardım, Allah'ın yardımı n. 188b/25, 196a/22, 203a/4, 214b/19, 256a/27, 260b/1, 269b/17, 281b/2, 302a/10 n. bérđi 189a/2 n. bérür 183b/12 n.+ dur 190b/26, 277a/11 n.+ ı 190b/6, 261a/5 n.+ ığa 213b/22 n.+ ım 213b/15 n.+ ınıḡ 214b/20 n.+ ınıḡga 218b/11 n.+ ınıḡız 183b/15 n.+ ınıḡmı 190b/7 n.+ nıḡ 189a/26
nūrluq	(Ar.+T.) nurlu, ışık saçan n. 226b/13	nuşūş	(Ar.) naslar n.+ ı 231a/9
nusaḡ	(F.) nüshalar n.+ ı 278b/4	nuḡfa	(Ar.) döl suyu, atmık n. 225b/24 n.+ dın 301b/10, 301b/12 n.+ dur 209a/6, 209a/7
		nuḡk	(Ar.) söz, konuşma, nutuk n. 290b/4

nu'üt (Ar.) Hz. Muhammede olan övgüler

n.+ ı 216b/15

nübüvvat (Ar.) peygamberlik, Allah'ın elçiliği; peygamber

n. 192b/23, 196b/17, 210a/25, 211b/1, 212b/27, 222a/9, 224b/14, 226a/5, 229b/2, 236b/23, 238b/27, 247a/18, 249b/27, 253b/2, 254a/21, 256a/11, 256a/5, 256a/8, 264a/10, 279a/11, 280b/2, 288b/4, 290b/10, 292a/19, 304b/17, 304b/27

hazrat-ı n. 198b/3

n.+ da 222a/3

n.+ dur 222a/12, 233b/19,

236b/6

n.+ ı 187a/22, 230a/21,

236b/22, 247b/13, 275b/20

n.+ ıda 306b/4

n.+ ığa 220a/22, 304b/18

n.+ imğa 294b/22

n.+ inîng 204a/4, 279b/17

n.+ nîng 266b/27, 295a/19

nübüvvat-ma'âb (Ar.)

peygamberliğin kendisine istinad ettiği Hz. Muhammed
n. 285b/11

nücüm (Ar.) yıldızlar

n.+ ı 192a/8

nüfüz (Ar.) içe geçme, sinme, işleme

n. kıllur 262b/17

nükta (Ar.) ince manalı söz, zarif söz, nükte

n. 229b/22

n.+ lar 224a/3, 306a/25

n.+ ları 233a/24

n.+ sı 231a/22, 269b/20, 304b/27

nümüdâr (F.) görünen; örnek

n.+ ıdur 298a/5, 299b/18

nümün (F.) örnek, misal

n. 302a/21

nüzül (Ar.) inme, aşağı inme, nazil olma

n. 219b/21

n.+ ı 189a/16, 206b/23,

207a/6, 217a/11, 261a/17,

277a/24, 278b/13, 279b/10

n.+ ıda 211a/7

n.+ ıdın 211a/1, 217a/8,

280a/17, 281a/25, 285b/8,

287a/19, 291b/7

n.+ ıdur 218a/7

n.+ ığa 206b/25

n.+ inîng 182b/1

n. kıldılar 264a/5

O

o krş. **ol 1**

“o” işaret sıfatı

o. 190a/8

ofral- yıpranmak, eskimek

o.- ip érdi 298a/27

oğlakı (T.+F.) bir oğlak

o.+ ni 235a/23

oğlan çocuk, evlat, oğlan, erkek

çocuk

o.+ ğa 224b/19

o.+ lar 190a/18, 193a/24,

193b/3, 195b/18, 196b/24,

220b/20, 224b/23, 234a/26,

234b/26, 235a/25, 241a/19,

242a/3, 244b/12, 244b/13,

244b/16, 245a/16, 246a/8,

253b/4, 286b/13, 305a/21

o.+ larda 289b/26

o.+ lardın 245a/3, 249a/9,

275b/22

o.+ lardurlar 303a/8

o.+ larğa 234b/24, 241a/17,

245a/7

o.+ ları 184b/22, 191a/16,

193a/24, 196a/7, 223a/5,

233b/27, 241b/26, 242b/12,

242b/3, 244a/25, 246a/10,

246b/11, 251b/7, 258b/23,

274a/14, 283a/18

o.+ larıbiz 241b/4, 243b/11

o.+ larıdın 186a/7, 244b/5,
259b/7, 282b/27, 286b/25,
303a/8, 307a/21

o.+ larıdur 303a/13

o.+ larığa 216b/10, 228b/24,

233b/19, 235b/8, 241a/22,

242b/8, 243a/15, 282a/19,

290a/24, 294b/26

o.+ larım 242a/22, 244b/24

o.+ larımdın 259a/4

o.+ larımını 258b/22, 259b/6

o.+ larını 216a/1, 289b/15,
303a/3

o.+ larınıĝ 191a/17, 235a/24

o.+ larınıĝızını 255a/20,
285b/22

o.+ larını 259b/5

o.+ larınıĝ 234b/19, 279b/25,
282b/12, 284b/26

oĝli krş. **oĝulı**

(T.+F.) **1.** o oğlan, öyle çocuk

o. 295b/23, 305a/21

o.+ dür 235b/21

2. bir çocuk, bir oğlan

o.+ ğa 264a/9

oĝrı hırsız

o. 243b/7, 245a/6

o. émesbiz 243a/25

o.+ lar 227a/10, 238a/14,

243a/23, 265b/5

o.+ larğa 243b/2

	o.+ larsız 243a/13	o.+ ğınam 233b/12
	o.+ nıng 243a/24, 244b/2	o.+ ı 227a/1, 227a/20, 227a/22
oğrılık	krş. oğurılığ, oğurluk, oğuruluk	o.+ ı (oğlı) 187a/17, 195a/17, 223a/26, 223b/11, 241b/5, 244a/2, 244b/8, 276b/24, 302a/25
	hırsızlık	o.+ ı édi 237a/13
	o.+ da 243b/17	o.+ ı ékendür 237a/17
	o.+ ını (oğrılığını) 244a/21	o.+ ı dın (oğlıdın) 224a/22
	o.+ ka 243b/14	o.+ ı dur (oğlıdur) 187a/5, 187a/7
	o. kılğaybız 245a/6	o.+ ı ğa (oğlığa) 284a/9
	o. kılıpdur 243b/12	o.+ ını (oğlını) 243b/21, 259a/6
	o. kılsa 243b/11	o.+ ınıng (oğlıning) 234b/26, 293a/7
oğul	erkek çocuk, oğul, evlat	o.+ lar 214b/22, 272a/11, 274a/13, 286b/14, 302a/26
	o. 184b/21, 185a/27, 191a/21, 213a/19, 213a/20, 213a/21, 213a/22, 213a/23, 223a/5, 223b/14, 223b/19, 223b/20, 227a/2, 227a/22, 233b/4, 236a/25, 237a/12, 237a/13, 241a/25, 241a/5, 243b/21, 245a/6, 249a/14, 255a/20, 259b/2, 264a/14, 284a/11, 284a/12, 286b/15, 295b/23, 296a/2, 301b/18, 306a/10, 306a/2, 306a/6	o.+ ları 235b/27, 279b/27
	o.+ dın 185a/5, 187a/23, 193a/26, 237a/15, 249a/10, 259b/2, 272a/22, 284a/12, 285a/10, 286b/17	o.+ larını 217b/4, 246a/19
	o.+ dur 186b/18	o.+ nı 243b/17, 245a/6
	o.+ ğa 184b/24, 226b/24, 227a/21, 249a/12, 272a/21, 296a/17, 306a/5	o.+ nıng 224a/8, 238b/3, 242a/8, 249a/11, 249a/12, 249a/13, 306a/8
		o. tutar 213a/27
		o. tutmağı 213a/23, 213b/3
		o. tutmağdın 213a/20
		o.+ um (oğlum) 224a/5
		o.+ umğınam (oğlumğınam) 223b/13

	o.+ uŋg (oġlung) 224a/11, 244a/19		o.+ ka 245a/5
	o.+ uŋgga (oġlungga) 245a/7		
	o.+ uŋgniŋg (oġlungnung)		
	224a/13		
oġulī	krş. oġlī	oġuruluk	krş. oġrılık, oġurılıg,
	(T.+F.) 1. öyle çocuk, o evlat	oġurluk	
	o.+ ni 305a/24		hırsızlık
	2. bir çocuk, bir evlat		o. 294b/13
	o. 227a/27, 245a/3, 264a/11, 296a/16	oġşa-	benzemek
oġulluk	evlatlık		o.- mas 184a/5
	o.+ ka 213a/19	oġşaş	benzer, benzeyen
	o. tutalıŋg 236a/25		o. 193a/22, 207b/14, 208b/7, 212a/15, 221b/14, 229b/11, 230b/13, 236b/7, 241b/4, 251a/9, 268a/24, 276b/17, 277b/3, 281a/21, 293a/10, 293a/17
oġurılıg	krş. oġrılık, oġurluk,		o.+ dur 188a/10, 193a/11, 207b/7, 219a/26, 242b/26
	oġuruluk		o. érdiler 283b/14
	hırsızlık		o.+ ı 209b/20, 219b/19, 221b/14, 233a/22, 268b/1, 299a/7
	o. 242b/6		o.+ lar 258a/20
oġurla-	çalmak, hırsızlık yapmak		o.+ nı 202a/8, 293a/11
	o.- diŋgızlar 243a/14	oġşat-	benzetmek
	o.- ğay 261b/24		o.- tı 230a/18, 257b/23, 302a/21
	o.- p érdiŋgizler 243b/17		o.- ur 231a/6, 277b/9
oġurlan-	çalınmak		o.- urlar 187a/11
	o.- ğan 243a/27	oġ I	mutlaka; kuvvetlendirme edatı
oġurluk	krş. oġrılık, oġurılıg,		o. 186a/21
	oġuruluk	oġ II	ok
	hırsızlık		o. 199a/7, 235a/27, 275b/13
	o. 243a/23		
	o. étti 244a/19		
	o.+ mıŋg (oġurluĝımıŋg)		
	243a/26		

	o. atmak 234b/6	o.- pdur 271b/6, 282b/17
	o.+ ı 194b/9	o.- pdurlar 295a/19
oğcı	oğçu	o.- pmén 285a/21
	o. 266a/25	o.- ptur 203b/9
oğıyya	(Ar.) ağırlık ölçüsü; dörtyüz dirhem	o.- r 188a/23, 204b/22, 206a/19, 207b/2, 210b/9, 217b/26, 222a/13, 223a/24, 233a/2, 233a/5, 242a/6, 247a/16, 250a/6, 250b/21, 261a/21, 267b/9, 268b/25, 271a/4, 274a/9, 282b/21, 286b/20, 306b/14
oğu-	1. okumak	o.- r édi 287a/21
	o. 284a/5	o.- r érđi 185a/23, 186b/22, 199a/4, 200a/19, 295b/18
	o.- dı 181b/17, 245a/15, 287b/10	o.- r érdiler 278b/16
	o.- dılar 299a/3	o.- r érdim 206a/17
	o.- dum 276b/24	o.- rbız 230b/5, 232b/18, 233a/19, 233a/25, 297a/20
	o.- ğan bolğaysızlar 295b/11	o.- rlar 181b/4, 216b/21, 238a/18, 250a/6, 250a/7, 276b/21, 291a/7, 291a/8
	o.- ğay 181b/12, 181b/14	o.- rlar érđi 187a/13
	o.- ğaybız 293b/9	o.- rsén 206a/5, 210a/20, 211a/27, 261a/17, 285a/20, 287a/16
	o.- ğaylar 291a/2	o.- rsızlar 308b/16, 308b/18
	o.- ğaymén 306b/5	o.- sa 293a/26
	o.- ğaysén 252a/14, 278a/23, 295a/14	o.- salar 231b/18, 250a/6
	o.- ğıl 213b/7, 284a/4, 299b/22, 300a/18	o.- salar édi 252a/26
	o.- ma 233b/12	o.- sañğızlar 295b/11
	o.- mağıl 212a/24, 295b/16	
	o.- masam érđi 206a/13	
	o.- maysén 285a/21	
	o.- ñğızlar 220b/5, 303a/21	
	o.- p 274b/11	
	o.- up édi 185b/24	
	o.- p érdiler 295a/23	
	o.- pbız 253a/4, 280a/17, 304a/7	
		2. çağırmaq, seslenmek

o.- dılar 205a/14

o.- ğay 284a/21

o.- ğaybız 290b/26

o.- ğaylar 291a/3

o.- ğıl 281a/2

o.- maydur 205b/15

o.- ŋıızlar 288b/12

o.- pdurlar 269a/27

o.- r 205b/10, 208a/13,

208a/19, 247a/11, 255b/27,

259b/25, 288a/2, 288a/6

o.- r érdiler 225b/14, 238b/8

o.- rlar 207a/19, 215b/9,

291a/5

o.- rmén 226a/14, 253a/19

o.- rsén 226a/9

o.- saŋg 303b/26

3. ibadet etmek

o.- dı 224a/4

o.- ma 218a/22

o.- massızlar 290a/11

o.- ŋıızlar 295b/8

o.- r 283b/4, 295b/7

o.- r érdiler 230b/10

o.- rlar 213a/9, 268b/8,

288b/16

o.- rsén 232a/18

o.- rsızlar 290a/11

o.- saŋg 218a/23

4. yardımcı fiil

hıpta o.- dı 181b/16, 304a/11

namāz o.- ğay 195b/23,
199b/22

namāz o.- ğaylar 258a/25,
258b/1, 299b/6

namāz o.- ğaysız 199a/13

namāz o.- ma 195b/25

namāz o.- ŋıız 195b/22

namāz o.- ŋıızlar 258a/25

namāz o.- ptur 199b/1

namāz o.- pturlar 197b/21

namāz o.- r édi 215a/25,
229a/20, 262b/7

namāz o.- r érdi 199b/3

namāz o.- rlar 295b/17

oquğuğı 1. okuyan

o. 284a/4

o.+ ğa 250a/11

o.+ lar 261a/26

2. ibadet eden

o.+ larımŋg 250a/12

namāz o.+ lardın 266b/9

oğul- okunmak

o.- sa 206a/2, 295a/21

o.- ur 233a/19, 256b/13

oğumağ 1. okuma

o.+ dın 291a/11

o.+ ı (oğumağı) 186b/25,
283b/5

o.+ ıdın (oğumağıdın)

186b/22

	o.+ ınıḡ (oḡumaḡınıḡ)	191a/15, 191b/10, 191b/14,
	252a/25	191b/22, 191b/25, 191b/9,
	o.+ ıa 206a/15, 246b/26	192a/17, 192a/18, 192a/27,
	2. aḡırma, seslenme	192a/9, 192b/12, 192b/17,
	o. 250a/5	192b/20, 192b/23, 192b/24,
	o.+ ınıḡnı (oḡumaḡınıḡnı)	192b/26, 193a/19, 193a/21,
	259b/25	193a/9, 193b/19, 193b/2,
	3. ibadet etme	193b/22, 193b/4, 194a/13,
	o.+ ı (oḡumaḡı) 218a/22,	194a/15, 194a/18, 194a/24,
	250a/13	194a/25, 194a/8, 194b/1,
ol	1. “o” işaret sıfatı	194b/17, 194b/19, 194b/2,
	krş. o	194b/22, 194b/23, 194b/7,
	o. 181b/19, 181b/4, 182a/12,	194b/8, 195a/19, 195a/5,
	182a/8, 182a/9, 182b/16,	195a/6, 195a/8, 195a/9,
	183a/12, 183a/5, 183b/2,	195b/21, 195b/23, 195b/24,
	183b/27, 183b/4, 184a/11,	195b/6, 195b/7, 196a/18,
	184a/14, 184a/18, 184a/19,	196a/21, 196a/22, 196a/24,
	184a/23, 184a/24, 184a/9,	196a/4, 196b/16, 196b/17,
	184b/1, 184b/13, 184b/14,	197a/19, 197a/2, 197a/8,
	184b/5, 184b/9, 185a/1,	197b/1, 197b/10, 198a/1,
	185a/17, 185b/11, 185b/12,	198a/2, 198b/2, 198b/25,
	185b/15, 185b/16, 185b/18,	198b/8, 199a/13, 199a/14,
	185b/20, 185b/23, 185b/4,	199a/19, 199a/24, 199a/27,
	185b/8, 186a/15, 186b/23,	199a/4, 199a/6, 199b/13,
	187a/20, 187a/27, 187a/3,	199b/16, 199b/19, 199b/22,
	187a/5, 187b/14, 187b/18,	199b/23, 199b/24, 199b/4,
	188a/26, 188b/10, 189a/1,	199b/5, 200a/1, 200a/10,
	189a/15, 189a/2, 189a/24,	200a/12, 200a/18, 200b/7,
	189a/3, 189a/6, 189a/8,	201a/1, 201a/11, 201a/21,
	189a/9, 189b/16, 189b/7,	201a/5, 201b/11, 201b/12,
	190a/15, 190a/21, 190a/23,	201b/21, 201b/7, 202a/10,
		202a/16, 202a/18, 202a/20,

202a/23, 202a/26, 202a/27,
202a/5, 202b/1, 202b/13,
202b/25, 203a/10, 203a/16,
203a/18, 203a/25, 203b/16,
203b/21, 203b/22, 203b/3,
204a/19, 204a/22, 204a/27,
204b/12, 204b/13, 205a/2,
205a/24, 205a/8, 205b/11,
205b/18, 206a/11, 206a/17,
206a/7, 206b/19, 206b/21,
206b/7, 207a/15, 207a/16,
207a/19, 207a/25, 207a/3,
207b/11, 207b/12, 207b/14,
207b/19, 207b/22, 207b/8,
208a/15, 208a/17, 208a/20,
208a/23, 208b/11, 208b/14,
208b/25, 208b/3, 209b/26,
209b/3, 209b/6, 210a/4,
210b/14, 210b/15, 210b/18,
210b/19, 210b/7, 210b/8,
210b/9, 211a/24, 211b/12,
211b/18, 211b/22, 212a/1,
212a/14, 212a/26, 212b/1,
212b/15, 212b/16, 212b/21,
212b/22, 212b/23, 212b/25,
213a/12, 213a/13, 213a/14,
213b/7, 214a/14, 214a/17,
214a/22, 214a/25, 214b/11,
214b/15, 214b/2, 214b/5,
215a/1, 215a/22, 215a/25,
215a/3, 215b/24, 215b/5,
216a/20, 216a/7, 216b/16,
216b/18, 216b/26, 217a/11,
217a/12, 217a/13, 217a/16,
217a/25, 217b/22, 218a/16,
218a/21, 218a/22, 218a/24,
218a/27, 218a/3, 218b/10,
218b/8, 219a/17, 219a/6,
219b/22, 220a/16, 220a/9,
220b/21, 220b/22, 221a/11,
221a/16, 221a/17, 221a/24,
221a/25, 221a/4, 221b/4,
221b/7, 222a/14, 222a/16,
222b/18, 222b/9, 223a/12,
223a/13, 223a/21, 223b/14,
223b/18, 224a/1, 224a/12,
224a/17, 224a/27, 224b/1,
224b/14, 224b/15, 225a/21,
225a/25, 225b/4, 225b/5,
225b/8, 226a/24, 226a/25,
226b/13, 226b/17, 226b/2,
226b/5, 226b/9, 227a/23,
227a/7, 227a/8, 227a/9,
227b/14, 227b/20, 227b/4,
228a/23, 228b/11, 228b/12,
228b/13, 228b/18, 228b/20,
228b/22, 228b/8, 229a/10,
229a/19, 229a/6, 229a/9,
229b/19, 229b/25, 229b/4,
230a/10, 230a/12, 230a/16,
230a/18, 230a/23, 230a/9,
230b/16, 230b/18, 230b/19,
230b/20, 230b/21, 231a/21,
231a/3, 231a/5, 231b/13,

231b/19, 231b/2, 231b/23,
231b/25, 231b/6, 232a/18,
232b/18, 232b/4, 232b/8,
233a/22, 234b/10, 234b/14,
234b/27, 235a/2, 235a/6,
235a/9, 235b/12, 235b/13,
235b/14, 235b/15, 235b/19,
236a/12, 236a/18, 236a/19,
236a/21, 236a/7, 236b/10,
236b/19, 236b/21, 236b/23,
236b/4, 236b/6, 237a/12,
237a/13, 237a/15, 237a/23,
237b/12, 237b/16, 237b/22,
237b/25, 238a/10, 238a/15,
238a/22, 238a/6, 238b/16,
238b/21, 238b/23, 238b/6,
239a/20, 239a/22, 239a/26,
239a/6, 239b/14, 239b/21,
239b/22, 240a/10, 240a/15,
240a/17, 240a/19, 240a/23,
240a/26, 240a/9, 240b/22,
241a/7, 241b/10, 241b/16,
241b/19, 241b/21, 241b/23,
241b/26, 241b/8, 242a/15,
242a/25, 242a/8, 242b/12,
242b/3, 242b/4, 242b/8,
242b/9, 243a/13, 243a/15,
243a/27, 243a/8, 243b/14,
243b/15, 244a/16, 244a/22,
244a/23, 244a/24, 244a/25,
244a/7, 244a/8, 244b/23,
244b/3, 245a/1, 245a/20,
245a/22, 245a/5, 245a/9,
245b/13, 245b/15, 245b/22,
245b/3, 246a/10, 246a/18,
246a/24, 246a/8, 246b/15,
246b/21, 247a/2, 247a/27,
247a/3, 247b/10, 247b/3,
247b/7, 248b/11, 248b/15,
248b/16, 248b/4, 248b/7,
248b/9, 249a/23, 249b/10,
249b/12, 249b/22, 249b/24,
249b/3, 249b/6, 250a/19,
250a/23, 250a/24, 250a/25,
250b/17, 251a/11, 251a/19,
251b/13, 251b/15, 251b/17,
251b/21, 251b/24, 251b/3,
252a/15, 252b/10, 252b/13,
252b/18, 252b/9, 253a/10,
253a/3, 253a/7, 253b/13,
253b/18, 253b/2, 253b/8,
254a/15, 254a/19, 254a/23,
254a/24, 254b/12, 254b/16,
254b/18, 255a/22, 255a/23,
255b/16, 255b/21, 255b/3,
256a/22, 256b/21, 256b/4,
256b/9, 257a/16, 257a/6,
257a/8, 257b/16, 258a/12,
258a/6, 258b/16, 258b/3,
258b/6, 259a/15, 259a/18,
259a/20, 259a/27, 259b/1,
259b/15, 259b/17, 259b/22,
259b/25, 260a/15, 260a/16,
260a/23, 260a/9, 260b/11,

260b/13, 260b/24, 261a/16,
261a/22, 261a/23, 261b/13,
261b/14, 261b/4, 262a/17,
262a/18, 262a/4, 262b/10,
262b/14, 262b/17, 263a/20,
263a/26, 263a/3, 263b/23,
263b/26, 264a/23, 264a/24,
264a/27, 264a/5, 264b/1,
264b/12, 264b/19, 264b/25,
264b/8, 265a/2, 265a/22,
265a/4, 265b/22, 265b/24,
265b/27, 265b/3, 265b/4,
265b/6, 266a/14, 266a/21,
266a/26, 266a/6, 266a/8,
266b/12, 267a/26, 267a/6,
267b/23, 267b/8, 268b/16,
269a/1, 269a/11, 269a/12,
269a/13, 269a/16, 269a/23,
269a/3, 269a/5, 269b/22,
270a/6, 270a/9, 270b/11,
270b/14, 270b/16, 270b/3,
270b/4, 271b/13, 271b/22,
271b/4, 272a/17, 272a/7,
272b/14, 272b/16, 273a/2,
273a/6, 273a/7, 273b/10,
273b/3, 273b/8, 274a/20,
274a/25, 274b/4, 274b/6,
275a/21, 275a/5, 276a/12,
276a/14, 276a/20, 276a/4,
276b/20, 276b/21, 276b/23,
277a/2, 277b/12, 277b/21,
277b/23, 277b/3, 277b/7,
277b/9, 278a/13, 278a/15,
278b/24, 278b/3, 279a/12,
279a/20, 279a/21, 279a/24,
279a/3, 279a/6, 279b/10,
280a/10, 280a/22, 280a/23,
280a/8, 280b/11, 280b/12,
280b/13, 280b/18, 280b/20,
280b/22, 280b/26, 280b/6,
281a/12, 281a/16, 281a/23,
281a/25, 281a/9, 281b/14,
281b/17, 281b/19, 281b/27,
281b/8, 282a/10, 282a/15,
282a/16, 282a/2, 282a/20,
282a/9, 282b/20, 282b/21,
282b/27, 282b/5, 283a/7,
283b/15, 283b/27, 284a/11,
284a/2, 284a/23, 284a/24,
284a/25, 284a/4, 284b/10,
284b/12, 284b/13, 284b/18,
284b/7, 284b/9, 285a/21,
285a/22, 285b/12, 285b/14,
285b/19, 285b/24, 285b/5,
285b/9, 286a/1, 286a/10,
286a/20, 286a/21, 286b/21,
286b/6, 287a/13, 287a/16,
287a/18, 287a/20, 287a/27,
287b/17, 287b/21, 287b/24,
287b/6, 288a/11, 288a/13,
288a/18, 288a/9, 288b/1,
288b/15, 288b/19, 288b/27,
288b/7, 288b/9, 289a/14,
289a/16, 289a/18, 289a/9,

289b/11, 289b/3, 289b/5,
289b/7, 290a/11, 290a/12,
290a/23, 290a/4, 291a/19,
291a/22, 291a/23, 291a/27,
291a/5, 291a/8, 291a/9,
291b/11, 291b/13, 291b/14,
291b/16, 291b/19, 291b/3,
291b/4, 291b/7, 291b/8,
292a/1, 292a/11, 292a/13,
292a/2, 292a/26, 292a/6,
292a/9, 292b/15, 292b/19,
292b/20, 292b/22, 292b/23,
292b/26, 293a/3, 293b/2,
293b/27, 293b/3, 294a/13,
294a/17, 294a/18, 294a/19,
294a/22, 294a/23, 294a/8,
294b/3, 295a/26, 295a/8,
295b/15, 295b/4, 296a/13,
296a/19, 296a/22, 296b/2,
296b/21, 296b/27, 296b/8,
296b/9, 297a/27, 297a/4,
297b/12, 297b/17, 297b/19,
298a/11, 298a/18, 298a/22,
298a/23, 298b/11, 298b/12,
298b/17, 298b/22, 298b/24,
298b/25, 299a/18, 299a/20,
299a/3, 299a/9, 299b/26,
299b/3, 299b/5, 300a/6,
300a/9, 300b/10, 300b/27,
300b/6, 300b/9, 301a/15,
301a/17, 301a/22, 301a/3,
301a/8, 301a/9, 301b/22,

301b/23, 301b/24, 301b/25,
301b/26, 301b/27, 301b/9,
302a/1, 302a/17, 302a/18,
302a/3, 302a/5, 302b/19,
302b/2, 302b/7, 303a/13,
303a/2, 303a/20, 303b/17,
303b/19, 303b/2, 303b/22,
303b/27, 304a/12, 304a/16,
304a/20, 304a/25, 304a/26,
304a/27, 304a/5, 304a/6,
304a/8, 304b/12, 304b/13,
304b/15, 304b/4, 304b/8,
305a/1, 305a/11, 305a/18,
305a/3, 305a/6, 305b/10,
305b/11, 305b/12, 305b/14,
305b/2, 306a/1, 306a/12,
306a/13, 306a/2, 306a/5,
306a/8, 306b/12, 306b/15,
306b/9, 307a/22, 307a/23,
307b/1, 307b/10, 307b/13,
307b/15, 307b/2, 307b/23,
307b/26, 307b/3, 307b/8,
308a/14, 308a/18, 308a/20,
308a/23, 308b/15, 308b/9

o. érdi 298b/11

2. “o” zamiri

o. 182a/10, 182a/13, 182a/3,
182b/1, 182b/4, 183b/18,
183b/21, 184a/18, 184a/20,
184a/6, 185b/5, 186a/11,
186a/18, 186a/27, 186b/12,
187a/18, 187a/2, 187a/20,

187a/21, 187a/24, 187a/5,
187a/8, 187b/3, 188a/12,
188a/2, 188a/5, 189a/22,
189b/1, 189b/7, 189b/8,
190a/2, 190a/21, 190b/26,
190b/27, 191a/10, 191b/25,
191b/6, 192a/23, 192a/24,
192a/27, 192b/10, 192b/11,
192b/6, 194a/21, 194a/23,
194a/4, 194a/5, 194b/21,
194b/24, 195a/10, 195a/19,
195a/25, 196a/3, 196a/6,
196b/22, 197a/16, 197a/20,
198a/24, 199b/1, 199b/26,
199b/5, 199b/6, 199b/8,
200a/25, 200a/6, 200a/7,
200b/17, 200b/25, 200b/7,
200b/8, 201a/15, 201a/3,
201a/6, 202a/15, 202a/19,
202a/2, 202b/20, 202b/3,
203a/10, 203a/20, 203a/4,
203b/13, 203b/19, 204a/10,
204a/3, 204a/7, 204a/9,
204b/15, 204b/16, 205a/6,
205b/15, 205b/19, 206a/8,
206b/2, 207a/18, 207a/27,
207a/9, 207b/12, 207b/24,
208a/25, 208a/6, 209a/12,
209a/2, 209b/14, 209b/3,
209b/5, 210a/23, 211a/16,
211b/11, 211b/14, 211b/16,
211b/25, 211b/9, 212a/11,
212a/25, 212a/3, 212b/2,
213a/20, 213b/18, 213b/24,
213b/27, 214b/22, 214b/26,
215a/20, 215a/27, 215b/17,
216a/13, 216b/11, 216b/2,
217a/21, 217a/27, 217b/1,
217b/2, 217b/25, 218a/26,
219a/10, 219a/20, 219a/9,
219b/11, 219b/8, 220a/2,
220a/25, 220b/13, 220b/14,
221a/1, 221a/12, 221a/3,
221a/9, 221b/19, 222a/16,
222b/1, 222b/16, 222b/17,
222b/23, 223a/14, 223a/20,
223b/12, 224a/11, 224a/6,
224b/27, 225a/3, 225b/23,
225b/9, 226b/24, 226b/26,
226b/27, 227a/21, 227a/23,
227a/6, 227b/18, 228b/12,
228b/14, 228b/23, 228b/4,
229a/18, 229a/4, 230a/10,
230b/15, 230b/7, 231a/22,
231b/26, 232b/12, 232b/13,
232b/16, 232b/8, 233b/27,
234a/15, 234a/7, 234b/13,
234b/4, 234b/8, 235a/20,
235b/25, 235b/4, 236a/11,
236b/25, 237a/10, 237a/8,
238a/2, 238b/1, 239a/13,
239a/17, 239a/2, 239a/22,
239b/8, 240b/1, 240b/4,
240b/7, 241b/3, 241b/9,

242a/18, 242a/7, 242b/7, 274b/2, 274b/23, 274b/3,
243a/8, 243b/10, 244b/12, 274b/4, 275a/25, 275a/4,
244b/4, 245b/25, 245b/26, 275b/10, 275b/11, 275b/12,
245b/6, 245b/8, 246a/4, 275b/19, 277a/19, 277a/20,
246b/2, 246b/3, 247a/25, 277a/21, 277a/4, 277b/2,
247b/26, 248a/1, 248a/26, 278a/14, 278a/16, 278a/2,
248a/9, 248b/18, 249b/12, 278a/6, 278b/5, 279a/1,
250a/23, 250a/24, 250a/3, 279a/19, 279b/23, 280a/10,
250a/5, 250b/12, 250b/14, 280a/26, 280b/4, 280b/5,
250b/19, 251a/14, 251a/20, 280b/8, 281a/5, 281a/8,
251a/25, 251b/15, 251b/4, 282a/11, 282a/19, 282b/27,
252a/16, 252a/19, 252b/17, 283a/1, 283a/22, 283a/26,
253b/11, 253b/5, 254a/25, 283b/23, 284a/22, 284b/9,
254b/13, 254b/23, 255a/9, 285a/2, 285b/10, 285b/21,
255b/25, 256a/1, 256a/13, 286a/1, 286a/10, 286a/6,
256a/16, 256a/21, 256a/5, 286b/3, 287a/22, 287b/17,
256b/10, 256b/12, 256b/22, 288a/13, 288a/14, 288b/19,
256b/26, 256b/8, 257a/24, 288b/23, 288b/27, 289a/17,
257b/13, 258b/1, 259a/1, 289a/19, 289a/3, 289b/1,
259b/14, 260b/21, 261a/12, 289b/13, 290a/11, 290a/16,
262a/17, 262b/10, 262b/12, 290a/6, 290b/2, 291a/13,
262b/22, 264a/14, 264a/2, 291a/21, 291b/12, 292a/2,
264a/8, 265b/3, 266a/2, 292a/23, 292a/26, 292b/15,
266b/15, 266b/19, 266b/6, 293b/17, 294a/24, 294a/27,
267a/1, 267a/6, 267a/9, 294b/15, 294b/23, 294b/6,
267b/27, 267b/6, 268a/1, 294b/8, 295a/14, 295b/23,
268b/19, 268b/25, 268b/9, 296a/12, 296a/15, 296a/3,
269b/24, 270a/20, 270a/21, 296a/8, 296b/13, 297a/25,
270b/24, 271a/24, 271b/18, 298a/1, 298a/21, 298a/4,
271b/2, 271b/4, 272a/14, 299a/6, 299a/8, 300a/1,
272a/22, 272b/25, 272b/3, 300a/6, 300a/8, 300b/11,
273a/4, 273a/5, 274b/1, 301a/10, 301a/26, 301a/27,

301b/14, 301b/19, 301b/2,
 301b/3, 301b/8, 302a/11,
 302a/23, 302a/3, 302a/4,
 302a/8, 302b/16, 303a/4,
 304a/20, 304b/17, 305a/26,
 305a/27, 305a/4, 305b/16,
 305b/26, 306a/1, 306a/14,
 306a/17, 306a/3, 306a/6,
 306b/18, 306b/20, 307a/15,
 307a/26, 307b/15, 308a/17,
 308a/6, 308a/7, 308b/13,
 308b/6
 bā-vücūd-ı o. 293a/26
 o. bolğay 205a/18, 210a/13
 o. bolsa édi 242b/20
 o.+ dur 181b/25, 182a/26,
 182b/26, 183a/9, 183b/5,
 186a/22, 186b/20, 187a/27,
 187b/12, 189a/15, 189a/23,
 190b/22, 191b/25, 192b/1,
 192b/19, 194a/8, 195a/20,
 196a/25, 197b/14, 198a/3,
 198b/12, 198b/14, 199a/26,
 200a/1, 200a/25, 202a/7,
 203a/6, 203b/2, 203b/20,
 203b/24, 204b/13, 204b/18,
 204b/2, 205a/15, 206a/22,
 207a/9, 208a/1, 209b/27,
 210b/2, 211b/19, 212b/19,
 212b/25, 212b/3, 213a/2,
 213a/14, 214b/25, 216a/19,
 216b/25, 217a/4, 218b/12,
 218b/15, 218b/16, 218b/2,
 219a/2, 219a/5, 219b/8,
 220b/2, 221b/18, 221b/19,
 221b/20, 222b/18, 224a/21,
 225a/20, 226b/7, 228b/18,
 229a/3, 230b/6, 231a/13,
 231b/22, 232a/3, 232b/19,
 236a/16, 237a/13, 238a/24,
 238a/27, 239b/3, 242a/6,
 244a/24, 244b/18, 245a/27,
 246a/6, 246b/7, 247b/16,
 247b/21, 248a/9, 248b/6,
 249a/17, 249a/26, 249b/11,
 250a/22, 250a/25, 250b/16,
 250b/5, 252a/11, 252b/22,
 254a/14, 254b/7, 255a/7,
 256b/17, 257a/1, 258b/4,
 259b/14, 260a/1, 260b/21,
 263a/11, 263a/18, 265a/11,
 265b/15, 267b/27, 267b/6,
 269b/15, 269b/7, 270b/14,
 270b/15, 270b/7, 271a/25,
 271a/4, 272b/27, 273b/11,
 274a/10, 274a/17, 274a/21,
 276a/22, 277a/17, 277a/24,
 277b/14, 278a/18, 278b/17,
 278b/21, 278b/5, 281a/16,
 281a/17, 281b/17, 281b/21,
 282a/12, 283b/16, 283b/27,
 285a/10, 285a/17, 287a/9,
 287b/4, 287b/6, 288a/16,
 289a/8, 290a/6, 290a/8,

290b/14, 290b/26, 290b/9, 291a/25, 291a/6, 291b/12, 292a/11, 292a/23, 292a/27, 294a/9, 295a/26, 295b/27, 296a/11, 296a/14, 298a/18, 300a/4, 301a/16, 301b/11, 303a/1, 304b/20, 305b/26, 306a/18, 306b/19, 306b/4, 307a/27, 307b/24, 308a/16, 308a/24, 308b/17, 308b/8		o. 186a/8, 186b/11, 191b/1, 191b/16, 191b/18, 196a/22 o.+ dın 190b/16 o.+ lar 194a/25 o.+ lardın 191b/6 o.+ larıdın 192a/4 o.+ ları 283a/4 o.+ larımı 191b/5 o.+ sını 283a/9
o. édi 199a/7, 201a/10, 206a/7, 209b/10, 220a/14, 227a/21, 236a/7, 241a/20, 245a/18, 263a/9, 289a/20, 289a/21, 298b/3, 303a/16	olça	öylece, onun gibi; o şey, o nesne
o. érđi 183a/24, 199a/14, 223a/21, 227b/2, 264a/8, 269a/10, 272a/9, 280b/21, 289a/17, 300a/27		o. 183a/2, 183a/15, 183a/16, 186a/26, 186a/8, 186b/6, 186b/7, 186b/8, 187a/3, 187a/9, 187b/11, 187b/19, 187b/21, 188b/2, 189b/19, 190b/21, 191a/19, 191b/22, 194a/13, 194a/4, 194b/22, 194b/24, 194b/25, 195b/11, 196b/16, 196b/19, 197a/17, 197b/12, 197b/5, 198b/16, 198b/19, 200a/5, 200a/7, 200b/12, 201a/19, 203b/10, 203b/12, 204b/21, 204b/25, 205a/15, 205a/16, 205a/9, 205b/16, 206a/14, 207a/7, 207b/14, 207b/4, 208a/26, 209a/1, 209b/12, 209b/17, 209b/27, 210a/3, 211a/23, 211a/6, 211b/15, 211b/7, 212a/12, 213a/26, 213b/1, 213b/20, 214b/12, 214b/15,
ol- krş. bol-		
1. olmak		
o.- mağaylar 221a/26		
2. olmak; yardımcı fiil		
halāk o.- dılar 193b/7		
hōş-hāl o.- duŋızlar 188b/16		
ağır o.- ğan 213b/10		
hīç o.- ğan 292a/23		
tınç o.- ğan 248b/1		
muhtāc o.- ğay 280a/6		
olca (Moğ.) ganimet		

214b/18, 218b/20, 219a/19,
219b/26, 220a/18, 220a/27,
220b/12, 220b/13, 220b/14,
220b/24, 220b/25, 221b/6,
222b/11, 222b/25, 222b/7,
222b/8, 224a/12, 228a/16,
228b/4, 229a/13, 229a/22,
229a/23, 230a/6, 230b/9,
231a/11, 231a/19, 231a/20,
232a/4, 232b/18, 232b/21,
233b/24, 234b/27, 235b/26,
236a/1, 236b/3, 238a/13,
238a/21, 239a/21, 240a/12,
240a/5, 240a/9, 240b/2,
240b/24, 240b/25, 242a/21,
243a/1, 243b/18, 244a/20,
244a/26, 244b/21, 245a/16,
245b/25, 246b/18, 247b/18,
248a/2, 249a/10, 249a/11,
249a/25, 249a/5, 249a/8,
249b/5, 249b/6, 250b/20,
251a/1, 251a/20, 251a/8,
251a/9, 251b/15, 251b/20,
252b/18, 252b/24, 253a/14,
253b/10, 253b/12, 253b/13,
253b/16, 253b/22, 253b/23,
254b/14, 256a/18, 257b/3,
258a/9, 258b/12, 259a/25,
260a/6, 260b/19, 261b/24,
262a/20, 262a/6, 262a/8,
263b/16, 265b/11, 265b/9,
266a/1, 266a/18, 266b/18,
266b/20, 266b/7, 267a/14,
268a/3, 268b/19, 268b/20,
268b/25, 268b/7, 269b/22,
269b/25, 269b/6, 270a/10,
270a/6, 270b/21, 271a/26,
271a/27, 271a/9, 271b/15,
271b/19, 271b/25, 271b/9,
272a/11, 272a/15, 272a/19,
272a/3, 272b/2, 273a/13,
274a/18, 275a/4, 275b/4,
276a/16, 276b/14, 277a/15,
277a/3, 277a/5, 277a/6,
277a/7, 277b/17, 277b/3,
278a/2, 278a/3, 278a/4,
278b/7, 279a/22, 279b/14,
279b/8, 280a/11, 280a/14,
280a/17, 280a/4, 280a/5,
283b/21, 283b/26, 284b/4,
284b/6, 284b/9, 285a/13,
285a/16, 286b/4, 286b/5,
287b/2, 287b/5, 289a/22,
289a/5, 290b/14, 290b/18,
290b/5, 292b/13, 292b/14,
293b/11, 294a/10, 294a/11,
294a/12, 294b/11, 296b/22,
297a/16, 298a/8, 298b/8,
299b/16, 299b/22, 300a/18,
300b/12, 300b/17, 301b/14,
301b/17, 302b/22, 303b/26,
304a/3, 304b/12, 305a/19,
305a/8, 306a/16, 306b/7,
307a/12, 307a/19, 307b/4

o.+ da 216b/27, 220b/8,
244b/4, 250a/3, 276b/4,
281a/26, 285a/24, 304b/26
o.+ dın 206b/11, 207a/23,
207b/8, 207b/9, 210a/17,
210a/18, 210b/18, 212a/11,
212a/24, 214b/5, 216b/20,
220a/18, 222b/22, 224a/17,
225a/7, 226a/9, 229a/14,
229b/23, 231b/1, 233a/5,
238a/18, 240a/10, 240a/7,
251a/25, 253a/4, 254a/5,
255b/23, 256a/6, 256b/13,
256b/20, 258a/26, 259b/13,
259b/14, 266a/16, 266b/10,
266b/21, 266b/22, 267a/4,
272a/4, 272b/22, 273a/22,
275b/7, 278a/3, 279b/27,
281b/1, 282b/13, 283a/11,
285a/19, 286b/24, 290a/27,
297b/9, 298b/20, 306b/26,
307b/5
o.+ ğa 210b/22, 219a/1,
220b/14, 235b/12
o.+ ge 194a/20
o.+ nı 233a/1
o.+ nıng 208b/26, 209b/15,
214a/15, 236b/22, 251b/10,
252b/7, 260b/17, 267b/1,
270a/3, 271a/22, 276b/3,
278a/12, 290a/22, 305b/22,
306a/23, 308a/25

olçaı (T.+F.) o nesne, o şey
o.+ din 270b/22
oldur- krş. **oltur-**
oturmak
o.- ğaylar 299a/19
oltur- krş. **oldur-**
oturmak
o.- ayın 242b/23
o.- dı 235b/18, 265a/9,
299b/27
o.- dılar 196b/2, 242b/15,
242b/17, 304a/26, 305a/14
o.- duk 246b/4
o.- ğan 205b/12, 263b/20
o.- ğanlar 196a/16
o.- ğay 242b/20, 286a/12,
294a/15
o.- ğaylar 196a/17, 203a/27
o.- ğaysén 284b/22, 285b/17,
293b/7
o.- ğıl 235b/17
o.- ğusıdurlar 196a/25
o.- mağaylar 198b/23
o.- masbız 300b/2
o.- maslar 273b/18
o.- unĝızlar 182b/6, 190a/17,
195b/17, 242b/15, 294b/26
o.- up 185a/22, 226b/9,
237b/8
o.- up édi 242b/13, 260a/21,
287a/20

o.- up érdi 202a/21, 266a/21	198b/21, 199a/1, 199a/27,
o.- upturlar 207a/14	208a/25, 220b/1, 220b/7,
o.- ur édi 217b/22, 242b/21, 246b/3	226b/22, 227a/25, 227b/8, 233b/27, 233b/3, 233b/5,
o.- urlar 202b/27	233b/8, 234a/8, 234b/13,
olturğuçı oturan	236a/8, 236b/5, 239b/3,
o. 225a/26	241a/25, 241b/5, 241b/6,
o.+ lar 190a/18, 197a/25	249a/26, 259b/3, 261b/19,
o.+ lardın 196a/26, 202a/14	264a/5, 266a/12, 274b/12,
o.+ ları 293b/25	278a/25, 281b/13, 282b/18,
o.- larıdın 197b/22	286b/3, 287a/10, 299b/25,
o.+ larığa 228b/24	300a/12, 305b/24
olturğuz- oturtmak	o.+ ğa 227b/8
o.- dı 227a/5, 235a/15	o.+ ı 223b/22, 223b/26
o.- dum 259a/13	o.+ ığa 181b/25
o.- ur 208a/22, 292a/3, 292a/4	ikki yüz o. 282b/18
olturğuzmağ oturtma	yüz o. 259b/3
o.+ ı (olturğuzmağı) 292a/8	o. altı miñg 185b/6
olturmağ oturma	o. bés 299b/25
o. 196b/11, 228a/7, 282a/24	o. bir 226b/22, 233b/27,
o.+ қа 195b/16	233b/5, 274b/12, 286b/3,
olturmağlığ oturma	300a/12
o.+ ığa 195b/1	o. ikki miñg 194a/27
olturulmağ oturulma	o. ikki 185b/6, 188a/2,
o. 236a/23	188a/3, 199a/1, 226b/22,
olturuş oturma	233b/3, 239b/3, 241b/5,
o. 197b/1	261b/19, 264a/5, 266a/12
olturuş- birlikte oturmak	yüz o. ikki 227a/25
o.- alıñ 222a/22, 300a/23	o. ikkidür 187b/26
on on	o. ikkinçi 281b/13, 287a/10
o. 186a/6, 187b/26, 188a/2, 188a/3, 194a/27, 198a/15,	o. miñg 186a/6

	o. sékkiz 236b/5	ortak	ortak, Şerik
	o. trt 186b/19, 199a/27, 278a/25, 286b/3		o. klasmn 301b/12
	o. ç 187b/25		o.+ larn 276a/5
	o. yetti 236a/8		o. tutmas dim 302a/6
oŋ	sağ, sağ yn	ortak	(T.+F.) bir ortak
	o. 186b/26, 189a/3, 207a/17, 271a/23, 283b/25, 291a/8, 297b/24, 298a/10		o. 295b/24
onnç	krş. onnç	ortalk	ortalk, ortada olma
	onuncu		o.+ ka 276b/9
	o. 186a/18	orul-	kesilmek
onunç	krş. onnç		o.- ğan 230b/6
	onuncu	orun	yer, mekan, mevki
	o. 250a/22		o. 235a/10
opurul-	yklmak, çkmek		o.+ ğa 182a/15
	o.- ğay 305b/16		o.+ ıda (ornda) 209b/10, 246a/19, 277a/2
or-	kesmek		o.+ ıdadur (orndadur)
	o.- ğan bolğaylar 207b/14		264b/18
	o.- saŋızlar 240a/5		o.+ ığa (ornığa) 188a/25, 206a/6, 236b/18, 241b/9, 244a/3, 244a/7, 251a/26, 253b/15, 253b/21, 258b/25, 276a/17, 278b/6, 281a/24, 293b/21, 298b/21, 306a/8, 307a/20
ormak	kesme		o.+ ıŋızğa (ornıŋızğa)
	ot o. 207b/12		256b/25
	o.+ ka 239b/14		o.+ uŋğa (ornuŋğa)
orta	orta, iç, ara		281a/20
	o. 189b/20, 267b/2, 273b/2, 295b/18		o.+ uŋızğa (ornuŋızğa)
	o.+ da 223a/18, 272b/25		225a/26
	o.+ sı 208a/18, 208a/19, 272b/27		
	o.+ sda 186a/5, 297b/26		
	o.+ sğa 235a/13, 305a/14		

ot I ateş
o. 185a/20, 193a/19, 207b/8,
209a/4, 217a/26, 228b/13,
230b/1, 231a/12, 231a/13,
260b/16, 269a/22, 289a/27,
289b/1, 294a/17, 299b/17,
302a/16, 302a/17, 302a/18,
307b/13
o. bolur 300b/25
o.+ da 208b/13, 231a/5,
231a/7, 248b/12, 250b/21,
272b/6, 280a/26, 289b/1,
289b/2, 303b/2
o.+ dadur 195b/7
o.+ dın 212a/6, 257a/18,
260a/11, 260a/12, 262b/17,
262b/18, 289b/13, 302b/26,
307a/19
o.+ dur 263a/1
o.+ ı 192b/11, 195b/5,
220b/22, 221a/13, 230a/27,
232a/10, 260b/15, 272b/6,
283a/2, 283b/3, 289a/26,
289b/6, 294a/14, 294a/15
o.+ ıda 187b/14, 244b/9,
262a/23
tamuğ o.+ ıda 184a/13
o.+ ıdadur 199b/16
o.+ ıdadurlar 231a/4
o.+ ıdın 233b/22
o.+ ıdur 198a/13, 205a/9,
253a/11

o.+ ığa 193a/19, 234b/18,
245a/2
o.+ ığadur 258a/23
o.+ ını 303b/1
o.+ ınıñ 208b/12, 248b/11,
260b/15
o.+ ıza 230a/27
o.+ lar 290b/8
o.+ nı 187b/14, 294a/16
o.+ nıñ 289b/2, 294a/15,
300b/21

ot II

bitki, ot
o.+ da 267b/8
o.+ dın 274a/22
o.+ dur 273a/7, 275a/5
o.+ ı 289b/6
o.+ ıza 207b/19
o.+ lar 207b/9, 274a/21,
296b/2
o.+ nıñ 276a/23
o. ormağ 207b/12

otı I

(T.+F.) öyle ateş, o ateş
o. 294a/16, 300b/19
o.+ ğa 300b/19
o.+ ge 302a/21

otı II

(T.+F.) 1. öyle bitki, o ot
o.+ dür 267b/8
o.+ nıñ 207b/18

2. bir bitki, bir ot

o. 272b/24

otla-

otlamak, beslenmek

o.- gey 226a/20
o.- r 267a/18
o.- rlar 207b/9, 273a/26
otlağ krş. **otlav**
otlak
o.+ lar 265a/20
otlat- otlatmak
o.- ursızlar 267b/8
otlav krş. **otlağ**
otlak
o.+ dın 267a/17
otluğ ateşli, ateşi olan
o. 248b/10
otsız krş. **otsuz**
otsuz, bitkisiz
o. 301b/22
otsuz krş. **otsuz**
otsuz, bitkisiz
o. 296b/9
otun odun
o. 294a/15, 307b/11
otuz otuz
o. 181b/11, 223a/15, 223a/16,
236b/5, 253a/13, 255b/15,
283a/16
o. ikki 253a/13
o. miñg 283a/16
o. üç 223a/16
oyın krş. **oyun**
oyun
o. 192b/26
o. éter érdük 193a/2

oyna- oynamak
o.- ğay 234b/6
o.- ğumızdur 200a/23
o.- r érdiler 305a/21
oynamaqlıg oynama
o. 228a/6
oyun krş. **oyın**
oyun
o. 204b/21, 211a/27

Ö

ög- övmek, methetmek
ö.- erler 292a/2
öggüçi öven, metheden
ö.+ lerniñg 292a/1
ögmeklik övme, methetme
ö. 274b/14
ögren- krş. **örgen-**
öğrenmek
ö.- ip érdiler 188a/13,
240b/20
ö.- ür 278b/19
ögrenmek öğrenme
ö.+ ige 300b/3
öğret- öğretmek
ö.- ip érdük 242b/9
ö.- kenler 275a/20
ö.- keybiz 236a/27
ö.- keysén 305a/1
ö.- küsidür 233b/17

ö.- ti 238b/24	ö.+ de 257a/5
ö.- tiler 296b/11	ö.+ i 298a/9
ö.- tîng 246b/13	öğüş övgü, övme
ö.- tük 304b/18	ö.+ i 292a/1
ö.- ür 278b/24	öğüt öğüt, nasihat
ö.- ür érdi 296a/2	ö. 196b/10, 247a/22, 283a/11
ö.- ürler 278b/20	ö. bérdi 298a/24
ö.- ürsén 210a/20	ö. bérürler 303b/20
ögrül- dönmek, dönüşmek	ö.+ dür 211b/27
ö.- di 217b/17	öğütī (T.+F.) bir öğüt
ö.- ür 271a/23	ö. 284a/13
ögrülmek dönme, dönüşme	ökün- pişman olmak, pişmanlık
ö.+ din 308b/9	duymak
ögül- övülmek, methedilmek	ö.- seler 198b/26
ö.- gen 254b/12	ö.- ürler 272a/11
ö.- gen bolğay 292a/1	ö.- ürsizler 211a/14, 286b/14
ögür- çevirmek, döndürmek	ökünç pişmanlık, nedamet
ö.- geybiz 236b/24	ö. 300b/12
ö.- geyleyler 288b/12, 291a/19	ökünçsiz nedametsiz, pişmanlık
ö.- meseñg 238a/19	olmadan
ö.- mesmén 304a/22	ö. 292a/16
ö.- üpdür 248b/15	ökünmek pişman olma, pişmanlık
ö.- ür érdi 302a/1	duyma
ö.- ürbiz 205b/24, 294a/17, 298a/9	ö. 184a/25
ö.- ürler 278b/21, 298a/8, 298a/9	ö.+ din 210a/4
ögürgüçi çeviren, döndüren	ökünmeklik pişman olma, pişmanlık
ö. 300b/8	duyma
ö.+ ler 302b/19	ö. 210a/4
ögürmek çevirme, döndürme	ö.+ ini 211b/8
	öküz öküz
	ö. 239b/11
	öl ıslak, yaş

	ö. kıllur érdiler 201b/14	ö.- ñgizler 229a/8, 286a/18
öl-	ölmek, vefat etmek	ö.- rmén 241b/14
	ö.- di 201a/12, 249b/26, 266b/1	ö.- señgizler 286a/18
	ö.- diler 193b/8, 196a/3, 203a/18, 203a/19, 226b/15, 230a/18	ölçek ölçü
	ö.- er 232a/8	ö. 262a/14, 262a/5, 272a/26
	ö.- er yérige 249b/22	ö.+ i 249a/17, 250b/18, 273a/4
	ö.- erler 217a/4	ö.+ içe 284b/12, 284b/13
	ö.- gen 272b/18	ö. kıllmağğa 229a/1
	ö.- gen bolğay 244b/8	ölçeklik ölçülü, ölçülmüş
	ö.- gen bolsa érdiler 244b/20	ö. 262a/5
	ö.- gendin 204b/6, 209a/20, 219b/17, 248b/4, 262a/27, 270b/3, 270b/4, 270b/5, 287b/18, 287b/24	ölçel- ölçülmek
	ö.- genidin 201a/1, 272b/17	ö.- gen 261a/13, 272a/26
	ö.- geniñdin 210b/22	ölçemek ölçme
	ö.- genler 226b/16, 257a/2, 302b/11	ö. 241b/27, 286a/19
	ö.- gey 195b/26, 256b/10, 263a/13	ölçemeklik ölçek
	ö.- geyler 210a/13, 272b/1, 297b/18, 299b/1	ö. 242a/14
	ö.- güsidür 262b/4	öldürül- öldürülmek
	ö.- megey 263a/9	ö.- se 286a/3
	ö.- se 195b/26	ölmek ölme, ölüm
	ö.- üpdür 262b/3, 298b/26	ö. 204b/3, 288b/25
ölçe-	ölçmek	ö.+ i 266b/15
	ö.- geyler 262a/6	ö.+ ke 232a/8, 279b/26
	ö.- megeyler 242a/1	ölmekî (T.+F.) öyle ölüm
		ö. 256b/9
		öltür- öldürmek
		ö.- di 186b/21, 186b/24, 273b/21, 305a/25
		ö.- düñg 305a/26, 305a/27
		ö.- gen bolğay 305a/26
		ö.- gendin 286a/4

ö.- genidin 286a/6
ö.- geybiz 191a/2, 254a/6
ö.- gil 246b/15, 246b/16
ö.- megey 286a/7, 286a/8
ö.- meňgizler 234a/19,
285b/22, 285b/27
ö.- mes édi 286a/7
ö.- mesler 186b/12
ö.- sek 190b/26
ö.- ünġizler 182b/3, 183a/19,
186b/2, 234a/12
ö.- üp 235a/23, 299a/12
ö.- ür 201a/24, 211b/19,
218a/16, 287b/22
ö.- ür érdiler 255a/19, 285b/1
ö.- ürbiz 236a/1, 262a/22,
262a/23, 306b/22
ö.- ürler 200b/2, 269b/26,
307a/20
ö.- ürler érdi 201b/13
ö.- ürsén 306b/19

öltürgüçi öldüren

ö. 286a/7
ö.+ din 286a/6, 286a/8
ö.+ ni 286a/5
ö.+ sén 296a/25
ö.+ sini 286a/7

öltüril- öldürülmek

ö.- di 186a/7

öltürmek öldürme

ö. 182a/5, 188a/13, 191a/24,
194b/4, 199b/27, 202b/4,
253a/2, 254a/15, 276b/16,
279b/16, 282b/9, 283a/25,
286a/2, 286a/3, 288b/24,
291b/16, 297b/2, 297b/4,
299a/13
ö.+ din 282b/13, 305a/27
ö.+ dür 186b/17
ö.+ i 196b/5, 234a/20, 235a/8,
282b/2, 285b/24
ö.+ idür 219b/24
ö.+ ige 183a/7, 235a/7
ö.+ ini 262a/25, 286a/1
ö.+ ke 213a/1, 286a/6

öltürül- öldürülmek

ö.- gen 306a/2
ö.- genler 183b/11
ö.- geyleyler 280a/6
ö.- se édi 286a/7
ö.- sek 190b/26
ö.- üp érdi 194a/26
ö.- ür 200b/2

ölüg

ö. 215a/10, 219a/9, 256b/9,
275a/9
ö.+ din 209a/6
ö.+ dür 195b/27
ö. kılbız 262a/24
ö.+ ler 230a/16
ö.+ lerdürler 268b/11
ö.+ lerni 201a/24, 252a/27

ö.+ lerning 275a/6, 275a/8	ö. 298a/12
ö.+ ni 187a/9, 209a/7	öp- öpmek
ö.+ ning 256b/7	ö.- keyler 245b/1
ö.+ ümni 289b/14	ö.- ti 232a/15
ölüglük ölü olma, ölülük	örngen- krş. ögren-
ö. 256b/11	öğrenmek
ölüm ölüm	ö.- gey 304b/25
ö. 200a/1, 211b/19, 253b/16,	ö.- geyleyler 202b/23
258a/5, 259b/22, 261a/23,	örmekçi örümcek
261a/6, 262a/26, 263a/12,	ö.+ ge 189a/8
263a/9, 266b/14, 272a/27,	örtüglüg örtülü, kapalı, gizli
288b/24, 291b/5, 294a/27,	ö. 212b/3, 213b/19
299a/7, 306a/20	ö. étkeyler 222a/13
ö.+ din 212b/20	örül- örülmek, örülü olmak
ö.+ dür 252b/12	ö.- gen 306b/3
ö.+ ge 198b/18, 244b/15,	ös- büyümek, gelişmek, çıkmak
296b/25	ö.- di 207b/8
ö.+ ni 269b/3	ö.- er 267b/8, 289a/26,
ön- bitmek, çıkmak, yükselmek	302a/21
ö.- er 257b/24	ö.- ken 267b/8, 298b/6,
ö.- gen 302a/17	302a/16
ö.- üpdür 234a/24	ösrütküçi sarhoş eden, içki
öndür- çıkarmak, yükseltmek	ö. 273a/14
ö.- di 189a/7	östür- çıkarmak, geliştirmek
ö.- dük 262a/4, 262a/6	ö.- ürbiz 267b/9
ö.- gey 289b/1	öt- 1. geçmek, aşmak
ö.- ür 209a/4, 267b/9	ö. 194b/8
öndürmek çıkarma, yükseltme	ö.- e almaydurmén 274b/12
ü.+ de 267b/12	ö.- er 182b/7, 202b/12,
ü.+ din 289b/3	207b/2, 208a/27, 213b/12,
önglüg renkli	256b/15, 265a/23, 268a/10,
	272b/26, 274b/12

ö.- er érdi 200a/18, 201b/14
ö.- er érdiler 223a/8
ö.- erler 213b/5, 228b/23,
247a/2
ö.- inġizler 270a/25
ö.- ken 182b/11, 193a/22,
206a/22, 210b/23, 214a/18,
217a/9, 218b/24, 220a/3,
229b/14, 231b/3, 232a/16,
239b/19, 247a/26, 253a/20,
255a/13, 262b/5, 271a/7,
279b/4, 289a/3,
300a/8, 303b/4
ö.- kende 188b/26
ö.- kendin 228b/2
ö.- keni 199b/14, 287b/18
ö.- kenidin 182b/2
ö.- kenler 193b/2
ö.- kenlerdin 232b/3, 262b/4
ö.- kenlerniġ 205b/24,
269b/12
ö.- key 264b/4
ö.- keyler 247a/20
ö.- keysizler 272b/21
ö.- kil 227b/15, 237b/1
ö.- megey 284b/2, 300b/4
ö.- megünçe 290a/8
ö.- meġizler 294b/15
ħaddın ö.- meġizler 232a/3
ö.- mes 247a/20
ö.- se 208a/2, 208a/7, 280a/10

ö.- se édi 278b/16
ö.- ti 183b/2, 186b/24,
198b/21, 202a/20, 214b/10,
224b/9, 241a/4, 243b/19,
246b/8, 263b/26, 265a/21,
265b/8, 266a/14, 266a/17,
266a/25, 269b/12, 272a/6,
294b/17, 297b/7, 298a/20,
298a/25, 304a/14
ö.- tiler 201a/20, 215b/27,
218a/6, 235a/8, 304b/4,
305b/8, 306b/1
ö.- üp 267b/14, 289b/8
ö.- üp édi 227a/24
ö.- üp érdi 241b/2
ö.- üpdür 248a/21, 248b/18,
255b/15, 261b/9, 286b/14
ö.- üptür 204a/16, 212b/18,
252a/14

2. affetmek, baġıřlamak

ö.- kil 265b/13
ö.- seġiz 281a/23

öte- yerine getirmek, eda etmek

ö.- di 289a/16

ötker- geçirmek, aşırmaq

ö.- di 190a/4, 198a/20,
201b/19
ö.- dük 216a/1
ö.- edürbiz 185a/5
ħaddın ö.- genler 183a/13
ö.- gey 213a/21, 216a/24,
234a/25

ö.- geyler 265b/20, 306a/21	ö. 236b/12
ö.- inġizler 217b/11, 258a/22, 258a/23	ötmek I geçme, aşma
ḥaddın ö.- se 192b/11	ö. 208a/2, 230b/20, 268a/9, 290b/11
ö.- ür 256b/11, 268b/5	ḥaddın ö. 198b/7, 205b/16
ö.- ür érdiler 188b/10, 279b/17	ö.+ de 183a/13
ö.- ürler 187a/11, 300b/4, 308a/14	ötmek II affetmek
ö.- ürsizler 258b/6	ö.+ i 265b/13
ötkergüçi geçiren, geçirebilen	ötün- yalvarmak, yakarmak
söz ö. 219a/22	ö. 240a/19
iş ö. 220a/25	öy krş. éb, év
iş ö.+ biz 234a/7	ev
ötkeril- krş. ötkerül-	ö.+ inġ 259a/11
geçirilmek	öz öz, kendi
ö.- di 223b/25	ö. 182a/1, 182a/4, 182b/23, 182b/24, 182b/9, 183a/1, 183a/17, 183b/17, 184a/21, 184a/22, 184a/9, 184b/18, 184b/25, 184b/6, 184b/7, 185a/14, 185a/17, 185a/26, 185a/4, 185b/16, 185b/20, 186a/1, 186b/11, 186b/12, 187a/1, 187a/11, 187a/15, 187a/2, 187a/23, 187b/19, 188a/6, 188b/6, 188b/7, 189a/11, 189a/12, 189a/14, 189a/17, 189b/12, 189b/13, 189b/25, 189b/27, 190a/13, 190a/21, 190a/9, 190b/18, 190b/19, 190b/20, 191a/1, 191a/5, 191b/10, 191b/18, 191b/2, 192a/13, 193a/14,
ötkermek geçirme, aşırma	
ḥaddın ö. 216a/3	
ö.+ de 270b/18	
ötkerül- krş. ötkeril-	
geçirilmek	
ö.- ür 257a/16	
ötküçi geçen, aşan	
ö.+ ge 285a/23	
ḥaddın ö.+ ler 215a/1	
yol ö.+ ler 192a/13	
yol ö.+ lerdin 234a/21	
ḥaddın ö.+ lerniġ 214a/19	
yol ö.+ lerniġ 192b/26	
ötleş geçen, bir birine bağlanan	

193a/16, 193a/20, 193a/25,
193a/26, 193b/1, 193b/14,
194a/16, 194a/4, 194a/6,
194b/15, 194b/21, 195a/1,
195a/27, 195a/7, 195b/1,
195b/21, 195b/22, 195b/3,
196a/21, 196b/25, 197b/14,
197b/3, 198a/21, 198a/8,
198b/13, 198b/22, 198b/3,
199a/10, 199a/14, 199a/24,
199b/11, 199b/13, 199b/17,
200a/23, 200a/7, 200b/5,
200b/6, 201a/2, 201a/3,
201a/4, 201a/7, 201a/8,
201b/1, 201b/14, 202a/17,
202a/20, 202a/3, 202a/9,
202b/11, 202b/24, 202b/3,
203a/2, 203a/25, 203b/15,
203b/19, 204b/10, 204b/16,
204b/21, 204b/23, 204b/7,
205a/5, 205b/11, 206a/12,
206a/9, 207a/20, 207b/10,
207b/16, 208a/12, 208a/13,
208b/15, 208b/18, 208b/22,
209a/18, 209b/22, 209b/8,
210a/5, 210a/9, 210b/6,
211a/5, 211a/9, 211b/10,
211b/12, 211b/8, 212a/1,
212a/23, 212a/7, 212b/10,
212b/20, 213a/16, 213b/11,
213b/16, 213b/17, 213b/25,
213b/8, 213b/9, 214a/13,
214a/2, 214b/13, 214b/18,
214b/19, 214b/24, 214b/26,
214b/6, 214b/8, 214b/9,
215a/15, 215a/21, 215a/24,
215a/5, 215b/1, 215b/21,
215b/24, 215b/7, 216a/16,
216a/18, 216a/19, 216b/13,
216b/2, 217a/19, 217a/22,
217a/27, 217b/23, 217b/7,
217b/9, 218a/14, 218a/19,
218a/9, 218b/2, 218b/24,
218b/7, 219a/14, 219a/15,
219a/18, 219b/16, 220b/1,
220b/26, 221a/18, 221a/20,
221a/26, 221b/11, 221b/5,
222a/12, 222a/21, 222a/24,
222b/12, 222b/14, 222b/19,
223a/24, 223b/11, 223b/23,
224a/5, 224b/13, 224b/16,
224b/21, 225a/1, 225a/16,
225a/22, 225b/11, 225b/16,
226a/12, 226a/26, 226b/16,
226b/20, 226b/9, 227b/25,
228a/11, 228a/26, 228b/1,
228b/18, 228b/23, 228b/3,
228b/9, 229a/13, 229a/23,
229a/25, 229a/3, 229b/1,
229b/15, 230a/15, 230a/26,
230a/4, 230a/8, 230b/9,
233b/12, 233b/13, 233b/18,
233b/19, 233b/2, 235a/23,
235a/8, 235b/1, 236a/13,

236a/17, 236a/22, 236a/8,
236b/2, 236b/21, 236b/5,
237a/6, 237a/7, 237b/10,
237b/2, 237b/24, 238a/3,
238b/15, 238b/27, 239a/23,
239b/1, 240a/16, 240a/18,
240a/20, 240a/5, 240b/10,
240b/12, 240b/5, 241a/25,
241a/8, 241b/24, 241b/25,
241b/26, 241b/6, 242a/12,
242a/13, 242a/20, 242a/6,
242a/8, 242a/9, 242b/14,
242b/19, 242b/24, 243b/15,
243b/18, 243b/26, 243b/7,
243b/8, 244a/18, 244a/4,
244a/6, 244b/17, 245b/11,
246a/22, 246a/3, 246a/7,
246b/21, 248a/4, 248a/7,
248b/8, 249a/19, 249a/20,
249a/21, 249b/7, 250a/24,
250b/17, 250b/6, 251a/21,
251a/23, 251a/4, 251a/6,
252a/22, 252a/25, 252b/24,
253a/23, 253b/7, 254a/16,
254b/24, 255a/10, 255a/16,
255a/7, 255b/18, 255b/19,
255b/20, 255b/22, 256a/12,
256a/14, 256a/20, 256a/7,
256b/14, 257a/25, 257b/1,
257b/15, 257b/17, 257b/24,
258a/13, 258a/17, 258b/20,
258b/9, 259a/4, 259b/1,
259b/19, 260a/23, 260a/27,
260a/3, 260b/1, 260b/26,
260b/9, 261a/14, 261a/18,
261b/27, 262a/13, 262b/8,
264a/16, 264b/18, 264b/20,
264b/26, 264b/3, 265b/13,
266a/3, 266a/4, 266b/1,
266b/13, 266b/5, 267a/17,
267a/18, 267a/21, 267a/25,
267a/7, 267b/9, 268a/22,
268b/13, 268b/14, 268b/15,
268b/2, 268b/26, 269a/2,
269b/3, 270a/8, 270b/17,
270b/27, 271a/18, 271b/23,
271b/8, 272a/1, 272a/14,
272a/16, 272a/2, 272b/26,
273a/12, 273b/18, 273b/4,
274a/3, 274a/5, 274b/23,
276a/10, 276a/5, 277a/4,
277b/10, 277b/12, 277b/2,
277b/21, 277b/4, 277b/5,
278a/10, 278a/24, 278b/2,
278b/4, 278b/5, 279a/12,
279a/14, 279a/6, 279a/9,
279b/21, 279b/24, 279b/6,
279b/7, 280a/19, 280a/22,
280a/9, 280b/15, 281a/3,
281b/6, 282a/14, 282a/20,
282a/9, 282b/15, 283b/12,
283b/15, 283b/16, 283b/17,
283b/5, 284a/10, 284a/11,
284a/15, 284a/17, 284a/19,

284a/4, 284a/5, 284a/7, 304a/16, 304b/10, 304b/14,
 284a/8, 284a/9, 284b/2, 304b/2, 304b/23, 304b/4,
 284b/26, 285a/23, 285b/1, 305a/24, 305b/8, 306a/15,
 285b/11, 285b/15, 285b/16, 306a/16, 306a/24, 306a/9,
 285b/22, 285b/3, 285b/7, 306b/21, 306b/23, 308a/19,
 286a/24, 286b/15, 286b/17, 308b/16, 308b/23, 308b/27,
 287a/10, 287a/3, 287b/15, 308b/3
 287b/20, 287b/26, 287b/27, ö.+ i 181b/14, 192a/10,
 287b/3, 287b/5, 288a/6, 195a/18, 218b/6, 220a/27,
 288a/7, 288b/16, 289b/17, 229a/20, 229b/21, 235a/14,
 289b/21, 289b/23, 290a/14, 242b/24, 243b/16, 246a/18,
 290a/5, 291a/26, 291a/8, 248b/19, 250b/6, 251b/26,
 291a/9, 292a/15, 292a/19, 253b/7, 254a/3, 254b/9,
 292a/8, 292a/9, 292b/5, 272b/2, 274b/2, 277a/2,
 293a/21, 293b/12, 293b/22, 277b/7, 286b/13, 292a/5,
 293b/6, 294a/3, 294a/8, 295b/7, 298a/15, 298b/21,
 294a/9, 294b/20, 294b/6, 307a/1
 295a/12, 295a/21, 295a/24, ö.+ i édi 254a/2
 295a/26, 295a/6, 295b/16, ö.+ ide 268a/14
 295b/20, 296a/25, 296a/4, ö.+ idin 192b/5, 209b/19,
 296a/8, 297a/12, 297a/22, 209b/25, 215a/10, 220b/2,
 297a/3, 297a/5, 297b/11, 222b/20, 237a/20, 241a/13,
 298a/11, 298b/1, 298b/11, 242b/18, 243a/2, 249b/10,
 298b/16, 298b/6, 298b/8, 250b/7, 254a/2, 268a/14,
 299a/14, 299a/17, 299a/18, 268b/13, 273b/4, 286b/23,
 299a/26, 299a/9, 300a/10, 296a/8, 299b/10, 303a/21
 300a/17, 300a/2, 300a/23, ö.+ ige 191b/12, 203b/15,
 300a/24, 300a/3, 300b/11, 209b/3, 211a/21, 211b/6,
 301a/25, 301b/13, 301b/16, 215a/10, 217b/17, 226b/8,
 301b/2, 302a/17, 302a/3, 236a/23, 237a/23, 237b/27,
 302a/6, 303a/1, 303a/21, 238a/16, 243a/2, 254b/9,
 303b/11, 303b/17, 303b/23, 259b/20, 264a/24, 266a/11,

276b/14, 277a/2, 282b/17,
302a/9, 304a/8
ö.+ ige kéldi 242b/18
ö.+ ige kéltürdi 283a/16
ö.+ ini 185a/19, 192a/8,
195a/10, 200a/25, 211b/7,
216b/6, 220a/25, 229b/21,
236b/23, 237b/23, 238a/12,
258a/12, 271a/13, 271b/7,
272a/14, 275a/25, 279b/6,
306a/20
ö.+ ininġ 186a/2, 186a/25,
187a/24, 187a/27, 187b/1,
187b/3, 194a/23, 194b/17,
195a/14, 197b/17, 199b/9,
220b/17, 220b/18, 224b/13,
226b/11, 226b/12, 227a/19,
235b/17, 236b/11, 239a/16,
240b/22, 243b/21, 244a/2,
245b/24, 246a/18, 247a/25,
248a/3, 249a/23, 250a/12,
250a/8, 250a/9, 250b/18,
258a/18, 260b/14, 261a/11,
268b/13, 271b/14, 275b/14,
277b/10, 282a/14, 289a/3,
301a/15, 301a/26, 301b/1,
302a/1, 303a/17, 304a/18
ö.+ inġizdin 275a/13
ö.+ leri 195b/4, 196b/20,
256b/1, 272a/3, 276a/12,
285b/13, 307a/20

ö.+ lerige 184b/4, 196b/7
ö.+ lerin 190b/18
ö.+ lerini 198a/16, 198b/22,
202a/18, 216a/5
ö.+ lerininġ 197b/6, 200b/22,
235b/14
ö.+ üm 211a/6, 229b/5,
240b/17, 242b/20
ö.+ ümdin 220b/2, 242b/21,
304a/14
ö.+ ümiz 222a/2, 242a/2
ö.+ ümizge 217b/11
ö.+ ümizni 219a/13
ö.+ ümizninġ 226a/5
ö.+ ümni 238b/12, 238b/15
ö.+ ünġ 196a/15, 196b/13,
200a/5, 236a/3, 284a/5,
284a/6, 291b/6, 293a/4,
296a/26, 304a/16
ö.+ ünġdin 278b/8, 302b/9
ö.+ ünġdin bardinġ 242b/19
ö.+ ünġiz 200a/6, 209b/22,
243a/24, 290a/18, 290a/23
ö.+ ünġizdin 211b/5
ö.+ ünġizge 226a/14,
275a/13, 286b/16
ö.+ ünġizler 275b/2
ö.+ ünġizni 200b/9, 290a/7
ö.+ ünġni 296b/1, 300a/3,
301a/25

	ö.+ ünġning 308b/4	225a/27, 225a/7, 225b/23,
	ö.+ ünġüzni 283a/12	228a/21, 228b/26, 229b/9,
özge	başka, ayrı, diġer	230b/11, 230b/13, 230b/23,
	ö. 183b/23, 183b/24, 184a/14,	231a/12, 232a/10, 232a/17,
	184b/22, 185a/6, 185b/3,	233a/18, 234a/21, 235b/4,
	186a/14, 186a/19, 187a/16,	236a/3, 238a/3, 239a/4,
	187b/4, 187b/9, 188a/17,	240a/1, 240b/1, 241a/25,
	188a/21, 188a/22, 188a/25,	242a/11, 243a/10, 243b/15,
	188a/26, 188b/23, 190a/10,	243b/24, 244b/16, 244b/3,
	190a/21, 191a/17, 191b/18,	245b/27, 248a/23, 249a/3,
	191b/23, 192a/10, 192a/11,	249a/9, 249b/10, 250a/7,
	192a/16, 192a/5, 193a/1,	250b/2, 250b/22, 250b/4,
	193a/11, 193a/8, 193b/15,	251a/17, 251a/9, 252a/14,
	193b/23, 194a/2, 194b/11,	253a/17, 253a/2, 253b/16,
	195a/24, 195a/8, 195b/14,	253b/17, 253b/19, 253b/9,
	196a/6, 196b/21, 197a/19,	254a/6, 255b/14, 256a/8,
	197b/25, 198a/21, 198a/23,	256b/25, 258a/12, 258a/17,
	198b/21, 201a/25, 201a/27,	259b/15, 259b/16, 260a/1,
	202a/10, 202b/16, 203a/13,	260a/24, 260a/25, 260b/4,
	203a/17, 203a/24, 203a/9,	260b/5, 261a/18, 261b/15,
	203b/13, 203b/16, 204b/1,	261b/18, 261b/21, 263b/14,
	206a/5, 206b/13, 206b/23,	264a/18, 264b/22, 266b/4,
	207a/26, 207b/5, 209b/14,	267a/13, 267b/16, 268a/23,
	209b/24, 210a/4, 213a/9,	268a/9, 268b/17, 268b/8,
	215b/11, 216a/15, 216a/17,	269b/18, 270a/13, 270b/13,
	217a/9, 217b/10, 217b/12,	271b/11, 271b/18, 273a/23,
	217b/8, 218a/22, 218b/23,	273b/17, 273b/4, 273b/9,
	218b/6, 220a/23, 220b/14,	274a/1, 274a/14, 274b/16,
	220b/22, 220b/7, 221a/27,	275b/16, 275b/22, 276a/13,
	221b/23, 222b/13, 223a/16,	276a/7, 276b/15, 277a/2,
	223b/2, 224a/22, 224b/10,	277b/13, 277b/15, 278b/20,
		278b/3, 278b/8, 279a/1,

279a/25, 279a/27, 280a/26,
280a/3, 280a/5, 280b/20,
280b/22, 281a/18, 281b/27,
282a/20, 282b/25, 283a/16,
283a/23, 284a/15, 284a/16,
284a/18, 284b/16, 284b/21,
286a/18, 286b/19, 286b/7,
287a/24, 288b/12, 288b/14,
288b/19, 288b/22, 288b/25,
288b/5, 290a/12, 291a/20,
292a/23, 292b/26, 292b/5,
293a/18, 293b/11, 293b/12,
294a/6, 294b/27, 294b/9,
296a/11, 296a/14, 297a/27,
297a/4, 297b/3, 298a/22,
298b/20, 298b/22, 299a/1,
299b/15, 300a/16, 300a/21,
301a/19, 302a/18, 302a/8,
302b/27, 303a/1, 303a/27,
303a/3, 304a/6, 307a/14,
307a/6, 307b/23, 308a/7,
308b/20, 308b/21, 308b/27,
308b/9
ö.+ de 188a/11, 200a/18,
212a/7, 212a/8, 218a/25,
224a/2, 259a/2, 276b/16
ö.+ din 186b/15, 186b/16,
203a/20, 214a/2, 232b/6,
249b/10, 275b/10, 278a/21
ö.+ dür 216b/26
ö.+ ge 185a/2, 190b/23,
201b/7, 204b/4, 207a/14,

208b/16, 215a/10, 215a/12,
218a/15, 218a/21, 225a/20,
226a/15, 229b/21, 233b/26,
242b/2, 244b/17, 245a/23,
249a/20, 250b/7, 252a/20,
253a/19, 266a/6, 268a/27,
268b/10, 273b/4, 274a/19,
274b/16, 277a/2, 288a/20,
292a/12, 296a/9, 297b/2,
300b/5, 308b/26
ö.+ ler 183b/19, 187b/22,
198b/24
ö.+ lerge 228a/3
ö.+ lergedür 298a/20
ö.+ lerni 276a/21
ö.+ m 185a/24
ö.+ ni 186b/2, 187b/27,
206a/27, 213a/9, 215a/9,
220b/26, 220b/6, 225a/8,
239a/9, 250b/5, 253b/12,
267a/3, 270a/12, 270a/21,
286a/6, 286a/8, 287a/25,
290a/11, 297b/1, 300a/27,
302a/6
ö.+ niñg 208a/10, 224b/21,
226a/1, 229b/16, 254b/9,
267a/15, 268b/13, 275b/18,
277a/18, 284a/20, 290a/4,
302a/13
ö.+ si 181b/20
özgeçe başka türlü, değişik
ö. 298b/19

özlüg can, ruh (F.+T.) hükümdarlık,
ö.+ idin 244a/22 padişahlık
ö.+ ümdin 206a/9 p. 214b/7, 218a/2, 246b/13,
273a/8, 292b/7
p.+ da 295b/24
p.+ ı 201a/23, 288b/7

P

pādāş (F.) mükafat, ödül
p. 236b/7, 296a/13, 302a/11,
302b/1, 306b/25
p.+ dın 208a/24
p.+ dur 208a/23, 301a/7
p.+ ı 208b/5, 308a/25
p.+ ıdur 208b/6, 294a/17
p.+ ığa 281a/21

pādāşī (F.) bir ödül, bir mükafat
p. 272b/4

pādşāh (F.) hükümdar, padişah
p.+ ı 236a/12, 283a/1, 283a/4
p.+ ı édi 306a/27
p.+ ıdur 273b/17
p.+ lar 286b/22
p.+ larğa 306b/7
p.+ ları 282b/27
p.+ larınınġ 192b/23

pādşāhāna (F.) padişahlar gibi
p. 240b/18

pādşāhī (F.) 1. bir padişah
p.+ dür 251a/7
2. öyle padişah, o hükümdar
p. 305b/27

pādşāhlġ krş. **pādşāhlġ**

pādşāhlġ krş. **pādşāhlġ**
(F.+T.) hükümdarlık,
padişahlık
p.+ ı 194a/22, 233b/17

pāk (F) temiz, pak
p.+ dın 273b/16
p.+ dur 206b/11
p. érdi 305a/27
p. tutma 220a/26

pākīza (F.) temiz, lekesiz
p. 193b/23, 199b/5, 257b/13,
278b/10, 290a/26
p.+ lar 274a/15

pākīzalıġ (F.+T.) temizlik, arılık
p.+ inġmı 308b/4

pākılġ (F.+T.) temizlik, paklık
p. 192a/27

palāsī (F.) bir aba, bir çul
p. 217b/3

palīd (F.) pis, murdar
p.+ dürler 186a/14, 197a/14

palīdlġ krş. **palīdlik**
(F.+T.) pislik, murdarlık
p.+ ını 219a/25

palīdlik krş. **palīdlġ**

- (F.+T.) pislik, murdarlık
p.+ i 186a/14, 197a/15
- panāh** (F.) sığınma, sığınılacak yer
p. 201b/23, 232a/1, 238a/23,
238a/4, 275b/8, 278a/23,
278b/1, 288a/10, 296b/19
p.+ ı 208a/21, 288b/8
p.+ ıda 238a/19
p.+ ıda durur 188b/24
p.+ ığa 198b/3
p.+ nıng 196b/17
p. tutarmén 228a/18
- panāhī** (F.) bir sığınılacak yer
p. 300a/21, 304a/6
- panc-şanba** (F.) perşembe
p. 189a/5, 226a/27, 226b/1
- pand** (F.) öğüt, nasihat
p. 228a/14, 276b/18
p. algaylar 260b/22, 286b/18
p. alğuçı bolmadılar 225b/4
p. almassızlar 204b/2,
221b/15
p. alurlar 203a/22, 251a/17
p. bérđi 194b/8
p. bérgil 255a/12
p. bérilgeyler 260b/20
p. bérmekim 213b/13
p. bérürmén 224a/14
p.+ dur 232b/23
p.+ larıdın 295a/27
p. tutkaysızlar 276b/18
- pandār** (F.) sanı, zan, düşünce
p.+ ı 256b/21
p.+ ıça 254b/7
- pandī** (F.) **1.** bir öğüt, bir nasihat
p. 211b/21, 246b/27, 281a/4
p.+ dür 232a/24
2. öyle öğüt, o öğüt
p. 247b/7
- pāra** (F.) parça, kısım, bölüm
p. 190b/17, 199b/26, 203a/8,
204b/11, 228b/16, 228b/2,
248a/19, 254a/9, 266a/9,
277b/4, 293b/5, 307b/8
p. bolur 204b/11
p.+ da 264b/4
p. kılingay 199b/26
p. kıлмаğay 277b/11
pāra p. kılıur édi 225b/9
p.+ lardur 248a/18
p.+ ları 208b/10, 248a/18
p. pāra kılıur édi 225b/9
p.+ sınıng 244b/11
- pāraī** (F.) bir kısım, bir parça
p. 228b/2, 298b/6
- parākanda** (F.) ayrı ayrı, değişik
p. 239a/6
- parda** (F.) perde, örtü
p. 227a/14, 241b/3, 243a/7,
308a/1
p.+ ga 300b/20
p.+ ları 300b/19

p.+ larnı tuta 219a/13	(F.+T.) dince yasak edilen
p.+ nı 192b/2	şeylerden uzak durma,
p.+ nıng 242b/23	sakinma
pardagī (F.) kadın, eş, zevce	p.+ da 199a/25
p.+ leridin 205a/24	p. kıladurlar 212b/16
pardaī (F.) bir perde, bir örtü	parī (F.) peri
p. 287a/18	p. 213a/5, 255b/6
pardāzlhg (F.+T.) süslülük, süslü olma	p.+ ler 293a/9
p.+ da 272b/2	p.+ lerning 262b/16
parhīz (F.) dince yasak edilen	parīṣān (F.) perişan, dağınk
şeylerden uzak durma	p. 301a/22
p. éter érdiler 241a/11	parīṣānlhg (F.+T.) perişanlık,
p. étingizler 270a/20	dağınklık
p. éttiler 247a/24	p. 196a/10
p. kıldılar 269b/13, 281b/2	p.+ ı 189b/10
p. kılgaylar 201a/19	p.+ ını 190b/3
p. kılguçılar 263b/12	p.+ nıng 201b/27
p. kıllur 294a/9	partav (F.) ışık, aydınlık, parlaklık
parhīzkār (F.) dince yasak edilen	p. 254b/8
şeylerden uzak duran, sakınan	p.+ ınıng 237b/26
p.+ lar 188a/12, 203a/4	parvā (F.) perva, çekingenlik
p.+ lardurlar 212b/14	p.+ sını kılmadı 199a/5
p.+ larğa 190a/10, 224b/5,	parvāna (F.) geceleri ışığın etrafında
253a/5, 269b/19	dönen küçük kelebek
p.+ larnı 182b/25	p. 259a/19
parhīzkārhlg krş. parhīzkārhlk	parvaranda (F.) besleyici, Allah
(F.+T.) dince yasak edilen	p.+ sıdur 205a/19
şeylerden uzak durma,	parvardıgār (F.) besleyici, rızık
sakinma	veren; Allah
p. kıldılar 253a/11	p. 222a/17, 264a/15
parhīzkārhlk krş. parhīzkārhlg	

hazrat-ı p. 204a/4, 208b/1,
274b/26

p.+ ı 184b/11, 205a/12,
225b/11, 251a/21, 251a/23,
256a/23, 299b/3, 303a/1,
303b/21, 306a/6

p.+ ıdın 206b/21, 209b/18,
220b/26, 249a/2, 251b/23

p.+ ıdur 267b/21

p.+ ığa 221a/18, 221a/20,
225b/16, 248b/8, 270b/27,
278b/2, 285b/3, 288b/16,
297a/22

p.+ ım 211b/3, 217b/12,
222a/11, 223b/9, 224a/16,
224a/5, 225a/16, 225b/2,
229b/1, 229b/16, 238a/17,
240b/14, 246a/26, 246b/12,
258b/21, 259b/4, 263a/8,
285a/9, 292a/16, 292b/25,
293b/10, 301b/12, 301b/19,
301b/5

p.+ ımdın 226a/12, 246a/3,
307b/18

p.+ ımdur 236b/14

p.+ ımğa 206a/12, 302a/6

p.+ ımız 215a/13, 215b/10,
215b/7, 217b/10, 259a/24,
259a/3, 259b/24, 259b/9,
276a/6, 295a/24, 297a/12,
297a/26

p.+ ımmıng 230a/5, 294b/2,
307b/20, 308b/11

p.+ ını 224a/5, 226b/20,
300a/25

p.+ ınıng 221b/11, 222a/24,
236b/21, 251a/6, 254b/4,
257b/9, 306b/23, 308a/19,
308b/23, 308b/27

p.+ ıng 209a/16, 210a/11,
212a/27, 216b/17, 217b/19,
226b/6, 228b/17, 230b/12,
230b/14, 231a/11, 231a/21,
231b/14, 232b/10, 232b/12,
232b/7, 233a/4, 233b/17,
233b/23, 248b/20, 262b/19,
262b/9, 265b/15, 266a/15,
266b/8, 270a/5, 273a/18,
278b/11, 279b/1, 279b/3,
280a/20, 281a/16, 281a/3,
284b/23, 285b/7, 286b/5,
290a/5, 300a/19, 302b/1,
302b/23, 304a/2

p.+ ıngdın 206b/17, 216b/24,
221a/14, 247b/19, 251a/15,
293a/6, 306a/16

p.+ ıngğa 266b/14

p.+ ıngız 204a/21, 209a/13,
218b/5, 255a/25, 268b/23,
269b/14, 271a/20, 273a/24,
283a/21,

285a/12, 286b/13, 288a/20, 290a/5, 292b/14, 298b/7	188b/1, 188b/18, 188b/27, 189a/14, 190a/13, 190a/16, 191a/15, 191a/2, 191b/13, 192b/11, 193a/16, 193a/25, 193a/26, 194b/1, 194b/13, 194b/17, 194b/19, 195a/15, 195a/22, 195b/12, 195b/13, 195b/17, 195b/27, 195b/7, 196a/18, 196b/25, 197a/13, 197a/22, 197a/7, 198a/12, 198b/16, 198b/19, 199b/16, 200b/2, 200b/6, 201a/11, 201a/23, 201b/19, 202a/17, 202a/26, 202a/3, 202b/21, 203a/11, 203a/12, 203a/16, 203a/22, 203a/8, 203b/17, 203b/18, 204a/11, 204a/24, 204b/1, 204b/6, 205b/13, 205b/23, 205b/6, 206a/15, 206a/24, 206b/14, 206b/23, 206b/25, 206b/9, 207a/22, 207b/14, 207b/3, 207b/4, 207b/8, 208b/15, 208b/17, 208b/23, 209a/11, 209a/12, 209a/14, 209a/15, 209a/20, 209a/23, 209a/9, 209b/20, 209b/4, 209b/5, 210a/15, 210a/6, 210b/20, 210b/21, 210b/24, 211a/21, 212a/10, 212a/13, 212b/5, 213a/14, 213a/7, 213b/14, 213b/15, 213b/18, 213b/20, 213b/24,
p.+ iᅇgızdın 211b/21, 218b/24, 224b/21, 229b/15, 283b/12	
p.+ iᅇgızdur 204b/1, 225a/16	
p.+ iᅇgızniᅇg 248a/7	
p.+ iᅇgni 300a/3	
p.+ iᅇgniᅇg 217a/3, 228a/24, 232b/15, 300a/2	
parvardıgārī (F.) bir besleyici, bir rızk veren	
p. 282a/20	
parvarış (F.) besleme	
p. 248a/25	
parvāz (F.) uᅇma, uᅇuř	
p. 275a/25	
pas (F.) arka, arkasından, sonra; öyleyse	
p. 181b/15, 181b/23, 182a/12, 182a/13, 182a/18, 182a/21, 182b/10, 182b/14, 182b/15, 182b/22, 182b/23, 182b/3, 182b/8, 183a/13, 183a/14, 183a/19, 183a/7, 183b/7, 183b/8, 184a/18, 184a/7, 185a/1, 185a/13, 185b/11, 185b/12, 185b/21, 186a/1, 186a/16, 186a/17, 186a/24, 186a/9, 187a/26, 187b/14, 187b/20, 188a/15, 188a/5,	

213b/25, 213b/5, 213b/6,
214a/10, 214a/13, 214a/14,
214a/16, 214a/2, 214a/20,
214a/23, 214a/25, 214a/3,
214a/8, 214b/10, 214b/11,
214b/13, 214b/21, 215a/11,
215a/5, 215b/15, 215b/20,
216a/2, 216a/21, 216a/3,
216b/13, 216b/19, 216b/20,
216b/25, 216b/3, 217a/1,
217a/11, 217b/2, 218a/14,
218a/23, 218a/24, 218a/26,
218a/27, 218a/5, 218a/7,
218a/9, 218b/19, 218b/25,
218b/5, 218b/6, 218b/7,
219a/7, 219b/11, 220a/17,
220a/2, 220a/27, 220b/11,
220b/12, 220b/14, 220b/8,
221a/13, 221a/22, 221b/24,
222a/1, 222a/13, 222a/25,
222b/11, 222b/21, 222b/24,
223a/11, 223a/12, 223a/14,
223a/22, 223a/7, 223b/12,
223b/20, 223b/3, 224a/12,
224a/26, 224a/5, 224b/21,
224b/4, 225a/23, 225a/24,
225a/8, 225a/9, 225b/27,
226a/1, 226a/13, 226a/15,
226a/20, 226a/22, 226a/24,
226a/26, 226b/15, 226b/2,
227a/15, 227a/22, 227a/5,
227a/6, 227a/7, 227b/17,
227b/4, 227b/9, 228a/1,
228a/12, 228a/26, 228b/1,
228b/10, 228b/8, 229b/15,
230a/15, 230a/23, 230a/26,
230b/24, 230b/9, 231a/13,
231a/15, 231a/27, 231a/4,
231b/20, 231b/7, 232a/11,
232a/25, 232a/27, 232a/9,
233a/2, 234a/23, 234a/8,
234b/24, 234b/27, 235a/10,
235b/1, 235b/10, 235b/14,
235b/16, 235b/21, 235b/8,
236a/12, 236a/5, 237a/19,
237a/21, 237a/23, 237a/27,
237a/7, 237b/14, 238a/12,
238a/21, 238a/22, 238b/19,
238b/2, 238b/5, 239a/16,
239a/18, 239a/27, 239b/1,
239b/14, 239b/24, 240a/11,
240a/17, 240a/18, 240a/5,
240a/8, 240b/22, 240b/9,
241a/27, 241b/1, 241b/16,
241b/17, 241b/26, 241b/3,
241b/9, 242a/1, 242a/12,
242a/20, 242a/5, 242b/16,
242b/23, 243a/1, 243a/12,
243a/6, 243a/8, 243b/1,
243b/12, 243b/18, 243b/2,
243b/4, 244a/14, 244a/18,
244a/3, 244a/8, 244b/12,
244b/2, 244b/24, 244b/27,
244b/5, 245a/12, 245a/19,

245a/26, 245a/7, 245a/9,
245b/10, 245b/22, 245b/24,
245b/26, 245b/7, 246a/14,
246a/18, 247a/20, 247b/8,
248b/19, 248b/3, 249b/13,
249b/19, 249b/24, 249b/9,
250b/11, 250b/17, 250b/19,
250b/7, 251a/2, 251b/13,
252b/11, 252b/13, 252b/14,
252b/15, 252b/16, 253a/1,
254a/16, 254a/7, 254b/13,
255a/6, 255b/18, 255b/7,
256a/22, 256a/4, 256a/7,
257a/11, 257a/2, 257a/21,
257a/25, 257a/26, 257a/5,
258a/23, 258b/24, 258b/27,
258b/5, 259a/1, 259a/13,
259a/14, 259a/2, 259a/8,
259b/23, 260a/17, 260a/19,
260b/1, 260b/15, 261a/11,
261b/13, 261b/24, 262a/16,
262a/17, 262b/15, 262b/22,
262b/23, 263a/13, 263a/4,
263a/5, 263a/8, 263b/7,
264a/12, 264a/13, 264a/24,
264a/6, 264b/14, 264b/27,
264b/3, 265a/2, 265a/22,
265b/13, 265b/3, 265b/7,
265b/8, 266a/15, 266a/18,
266a/23, 266b/17, 266b/5,
267a/2, 267a/6, 268a/20,
268b/16, 269a/16, 269a/22,
269a/5, 269b/3, 269b/8,
269b/9, 270a/17, 270a/21,
270a/23, 270a/24, 270a/8,
270b/1, 271a/17, 271a/20,
271a/5, 271b/14, 271b/20,
271b/21, 271b/22, 271b/26,
272a/1, 272a/26, 272b/10,
272b/16, 272b/18, 272b/9,
273a/23, 273a/24, 273b/19,
273b/21, 274a/2, 274a/25,
274a/27, 274a/6, 274a/8,
274b/6, 275a/11, 275a/17,
275a/4, 275b/15, 275b/16,
275b/18, 275b/24, 276a/12,
276a/2, 276a/8, 278a/16,
278a/23, 279a/18, 279b/1,
279b/12, 279b/13, 279b/22,
279b/23, 279b/27, 279b/3,
280a/20, 280a/21, 280a/6,
280a/7, 280b/8, 281a/21,
282b/10, 282b/16, 282b/17,
282b/18, 282b/4, 282b/7,
282b/8, 283b/9, 284a/15,
284a/24, 284a/26, 284b/10,
284b/7, 285a/1, 285b/7,
286a/4, 286a/5, 286b/10,
287a/22, 287a/25, 287b/1,
287b/14, 287b/15, 287b/23,
287b/25, 288a/3, 288a/5,
288b/13, 288b/22, 289a/4,
289a/9, 289b/10, 289b/12,
289b/17, 289b/7, 290a/12,

290a/18, 290a/21, 290a/22,
291a/13, 291a/7, 291a/8,
291b/26, 291b/5, 292b/14,
293a/19, 293a/2, 293a/4,
293b/3, 294a/4, 294a/5,
294b/1, 294b/16, 294b/18,
294b/24, 294b/27, 295b/12,
296a/25, 297a/10, 297a/12,
297a/14, 297a/16, 297a/25,
297a/4, 297b/11, 297b/18,
297b/5, 298a/1, 298a/2,
298b/12, 298b/8, 298b/9,
299a/10, 299a/12, 299a/25,
299a/8, 299b/2, 299b/21,
300b/13, 300b/14, 301a/25,
301b/10, 301b/11, 301b/19,
301b/22, 301b/23, 301b/24,
301b/27, 302a/17, 302a/18,
302b/12, 302b/18, 302b/25,
303a/1, 303a/18, 303a/24,
303b/1, 303b/21, 303b/27,
304a/24, 304a/25, 304b/14,
304b/15, 304b/2, 304b/4,
304b/8, 305a/12, 305a/20,
305a/25, 305a/9, 305b/14,
305b/15, 305b/17, 305b/26,
305b/5, 305b/8, 306a/14,
306a/3, 306a/5, 306b/12,
306b/21, 306b/22, 306b/23,
306b/25, 307a/1, 307a/13,
307a/3, 307a/7, 307b/15,
307b/19, 307b/2, 307b/25,

307b/5, 307b/9, 308a/20,
308a/22, 308b/13, 308b/22,
308b/24

pasanda (F.) seçilmiş, beğenilmiş
p.+ dur 290a/4

pasandīda (F.) seçilmiş, beğenilmiş,
hoş
p. 284b/11, 292a/1, 292a/16,
296a/13, 301a/1, 302b/5
p. kıldılar 308b/1
p. tüşti 240a/16

pasandīdasız (F.+T.) hoş olmayan
p. 305b/1
p.+ dur 286b/5

paşmīna (F.) dervişlerin giydiği
yünden yapılan sade elbise
p. 300a/22

paşsa (F.) sivrisinek, sinek
p. 269a/23
p.+ dur 269a/19
p.+ nīng 193b/9

paşsaī (F.) bir sivrisinek
p. 269a/20

pāyanda (F.) sürekli, daimî
p. 193a/20, 193b/24
p. bolgūngızdur 259b/27
p.+ raḡdur 283a/27

pāyandānī (F.) öyle kefil, o kefil
p. 288a/26

paydā (F) açıkta, ortada, peyda

p. 213a/22, 256b/21, 283b/20,
289a/7
p. boldı 223a/22, 235b/7,
265a/13, 269a/15, 269a/16
p. boldılar 227b/3
p. bolğay 289a/1
p. bolğuçıdur 269b/16
p. boluptur 238a/27
p. bolur érđi 304b/11
p. bolur 259a/23, 272b/25,
273a/2
p.+ dur 210a/24
p. éttük 262a/4
p. kııl 295b/22, 301a/9,
302a/15
p. kııldı 225b/24, 242a/26,
248a/11, 268a/22, 274b/3,
275b/4, 275b/7, 279b/9
p. kııldım 301a/21
p. kııldıķ 261b/19, 301a/15
p. kıılğay 253b/7, 282b/21
p. kıılğuçı 246b/14, 270a/18
p. kıılıpdur 268a/10
p. kıılmaydur érdük 307a/5
p. kıılır 277b/17
p. kıılırbız 303a/25
päydär (F.) kalıcı, daimî
p. 251b/5
päydärsız (F.) geçici, süreksiz
p. 207b/1, 296b/10
payğām (F.) haber

p. 236a/17, 254a/7, 263b/26,
275b/16, 282a/26, 300b/13
p. bérđi 240b/5
p.+ ıdın 224b/25
p.+ ını 240a/23
p.+ nı 192b/25
p.+ nińg 181b/15
p. yétkürgüçi 229a/16

payğāmbār krş. **payğāmbār**

(F.) peygamber, resul
p.+ nińg 225b/11

payğāmbār krş. **payğāmbār**

(F.) peygamber, resul
p. 183a/10, 183a/24, 189a/12,
193a/12, 194a/20, 194a/9,
194b/27, 195a/3, 196b/19,
197a/11, 198a/21, 198a/22,
199a/25, 200b/26, 201a/4,
201b/15, 201b/4, 203a/27,
204a/20, 206a/4, 207a/2,
212b/18, 213b/8, 216b/12,
216b/19, 220b/10, 221a/12,
233b/20, 243b/11, 247a/22,
247b/4, 253b/7, 254b/17,
261b/10, 261b/4, 266b/18,
268b/18, 268b/21, 269a/25,
276a/12, 276b/22, 276b/5,
277b/16, 277b/25, 277b/27,
278a/10, 280a/1, 281a/18,
283a/11, 287a/19, 292a/8,
292b/22, 294a/18, 295b/13,

296a/11, 302a/25, 304a/4,
304b/17, 304b/25, 305b/1,
306a/9, 308a/27

hazrat-ı p. 185b/6, 188b/8,
189a/4, 190a/18, 192a/3,
192b/22, 194a/15, 194a/24,
199a/11, 199a/15, 199a/26,
200a/18, 200a/4, 201b/2,
205b/2, 211a/4, 214a/9,
242a/19, 252a/12, 253a/27,
253b/18, 260a/9, 261b/5,
264b/23, 265b/20, 267a/8,
269b/10, 278b/18, 278b/27,
279a/4, 280b/27, 285b/4,
287a/15, 292a/15, 292a/4,
295b/6, 295b/9, 296a/2,
304b/22

p. bolgan bolsa 306b/18

p. bolgay 288b/2

p. bolmağan bolsa 306b/18

p. bolsa édi 253b/2

p.+ dın 201b/9

hazrat-ı p.+ dın 294a/8

p.+ dur 221a/3, 292b/22,
299b/13

hazrat-ı p.+ dur 204a/17,
216b/22, 220b/9, 258b/15

p.+ ğa 194b/14, 200b/24,
201b/11

hazrat-ı p.+ ğa 299a/26

hazrat-ı p.+ ğadur 298a/20

p.+ ı 182a/11, 196a/14,
218b/4, 254b/27, 260b/26,
282b/2

p.+ ıĝa 188b/26, 189a/17,
189b/27, 192b/13, 193b/19,
197b/3, 201b/1, 254b/23

p.+ ımĝa 189a/24

p.+ ımız 201a/4, 256a/9,
271a/12

p.+ ımızĝa 203b/15, 213b/7

p.+ ımıznı 218a/9

p.+ ımıznıĝ 205b/23

p.+ imnıĝ 216a/13

p.+ ını 203b/14

p.+ ınıĝ 291a/6, 306b/18,
308b/27

p.+ lar 206b/14, 209a/25,
212a/22, 214a/16, 214a/24,
218a/11, 218a/4, 221a/19,
224b/13, 224b/14, 232b/18,
239a/13, 239a/5, 247b/2,
247b/6, 251b/16, 252a/13,
253b/3, 255b/19, 256a/27,
256b/1, 256b/2, 257a/5,
261b/10, 261b/2, 269a/26,
269a/4, 269b/23, 271a/12,
271a/7, 281a/8, 281b/21,
289a/4, 291b/19, 300a/8

p.+ larbız 239a/2

p.+ lardın 258a/5, 265a/25

p.+ lardur 296b/3

p.+ larğa 205b/19, 247b/2,
251a/21, 252b/14, 253a/20,
256a/23, 260b/2, 266b/27,
288b/4

p.+ ları 227b/3, 255b/17,
256a/10

p.+ larıdur 275b/23

p.+ larığa 254a/16, 260b/1,
265a/26

p.+ larını 210a/5

p.+ larını 239a/4, 254b/24,
272b/8, 281b/12

p.+ larınıñ 214a/14, 214a/20,
225b/12, 226b/27, 232b/19,
255b/20, 261b/7, 265a/25,
272b/10, 281b/9, 290b/7,
293a/7

p.+ mén 254a/22

p.+ nı 192a/23, 292a/10

p.+ nıñ 191a/11, 197b/14,
219a/16, 250a/3, 254b/25,
277a/13, 277a/26, 308b/24

p.+ sén 261a/19, 291b/14,
293a/26, 305a/4

payğambarī (F.) 1. bir peygamber,
bir resul

p. 247a/17, 254b/22, 255a/1,
276a/27, 279b/22, 292a/11,
292b/18

2. öyle peygamber, o peygamber

p. 249a/5, 255a/2, 270a/19,
306a/9

payğambarlıq krş. **payğambarlıq**
(F.+T.) peygamberlik

p. 226a/12, 256a/6

payğambarlıq krş. **payğambarlıq**
(F.+T.) peygamberlik

p.+ қа 271a/1, 293b/24

paymān (F.) yemin, ant

p. 242b/15, 286a/14

p.+ dın 242a/21

p.+ ı 242a/16, 244a/11

p.+ ığa 251a/18, 277a/23,
278a/10

p.+ mı 242a/20, 251b/14

p.+ nı 251a/19

paymāna (F.) büyük kadeh, bardak

p. 229a/8

p. kılıp érdiler 243a/9

p.+ nı 229a/1, 241b/14

p.+ sı érđi 243a/17

paymānī (F.) öyle yemin, öyle ant

p. 286a/14

peşin (F.) ögle, ögle namazı

p. 291b/21

namāz-ı p. 291b/21

peynū (F.) kurut; yoğurdun
kurutulmasıyla yapılan peynir

p. 267a/14

p.+ dın 245a/8

pinhān (F.) gizli

p. 262b/11

pīr (F.) yaşlı, ihtiyar
p.+ i 224b/6
p.+ leridin 266b/11

pīrāya (F.) süs
b. 241a/16, 250b/22, 250b/25,
268a/3, 301a/3
p.+ lar 215b/2
p.+ sını 207b/10

pīrāyaī (F.) öyle süs
b. 268a/3

piş- pişmek
p.- er 272b/25
p.- ken 238b/13

pişirül- pişirilmek
p.- gen 228b/13

pīş-keş (F.) hediye, armağan
p. 308b/2

pişmek pişme
p. 257b/16

pişür- pişirmek
p.- ür érdi 223a/20
p.- ürlér 260b/13

pīšvā (F.) önder, başkan
p.+ sı 290b/27
p. édi 221a/10

pūšiš (F.) örtü, örtülen şey
p. 287a/27

pūf üf ünlemi
p. kıılır 187a/26

pūşaymān (F.) pişman
p. bolup 232a/15

pūşaymānlıġ (F.+T.) pişmanlık
p. 302a/2

R

rā Arap alfabesindeki ر (r)
harfinin adı
r. 233a/10, 233a/11, 233a/9,
260b/27

rabbānī (Ar.) Rab'la ilgili, ilahî,
Allah'a özgü
r. 185b/26, 197b/16, 207a/3,
207b/23, 213b/11, 216a/27,
225b/4, 234b/16, 252a/7,
254a/1, 265a/17, 273b/13,
279a/15, 294b/5
r.-yi 'ālam 287a/8
r.+ niġ 240b/11

rabbāniyyat (Ar.) Rab'la ilgili, ilahî
r. 253b/26

rabbu'l-'alamīn (Ar.) alemlerin sahibi,
Allah
ḥazrat-ı R. 239b/5

rabī'iyya (Ar.) bahara ait, bahara
özgün
r. 259a/23

rabī'ü'l-āḥır (Ar.) Arap ay takviminin
dördüncü ayı
r. 281b/14
r.+ niġ 181b/25

rabī' ü'l-avval (Ar.) Arap ay takviminin üçüncü ayı r. 189a/5 r.+ dur 281b/14	radd (Ar.) geri çevirme, kabul etmeme, inkar etme r. 220a/16, 220a/24, 299b/22 r.+ ıda 293b/21, 297a/4 r.+ ıdın 271b/25 r.+ ıdur 204a/27, 295b/23, 295b/24 r. kılmangızlar 217b/13
racā' (Ar.) ümit, umma r. 248b/25	radiya (Ar.) kötü, fena r. 249b/7, 306a/7
racab (Ar.) recep ayı, Arap ay takviminin yedinci ayı r. 188a/5, 223b/21, 281b/14	rafāhiyat (Ar.) refah, huzur r. 279b/17
racf (Ar.) sallanma, şiddetle sarsılma r. 191a/1	ra'fat (Ar.) merhamet etme, esirgeme r. 217b/15 r.+ ı 207a/3, 247b/16 r.+ ım 204a/1
racfa (Ar.) deprem r. 193b/8, 248b/19 r.+ dın 229b/12	ra'fatlıĝ (Ar.+T.) merhametli, esirgeyen r.+ dur 201b/20
rācī (Ar.) rica eden, yalvaran r. 253b/25	rafik (Ar.) yoldaş, arkadaş r.+ iniĝ 282a/10
rācī' (Ar.) münasebeti, ilgisi olan, ilgili r. 228b/21, 235b/24, 273b/8, 296a/8 r.-i ümmetke 231b/1 r.+ dür 185a/16, 254b/26	rafi' ü'd-daraca (Ar.) derecesi yüksek olan r.+ lar 200b/15
raculayn (Ar.) iki ergin, iki yetişkin erkek r.+ nı 302a/13	rafrak (Ar.) döşek, döşeme r.+ ka 281b/26
ra'd (Ar.) gök gürültüsü r. 249b/15, 249b/16, 249b/17, 282b/8 r.+ niĝ 249b/18	raĝbat (Ar.) istekle karşılama, severek kabul etme r. 191a/7, 230b/27, 239a/1, 250a/25, 271b/9

r. kılğaylar 202a/17	r. 184b/16, 184b/17, 184b/19,
rağbatsız (Ar.+T.) isteksiz, meyilsiz	190a/1, 192b/2, 197b/17,
r. érdiler 236a/11	202a/7, 206a/6, 211b/26,
r.+ lardın 236a/11	212a/1, 212a/3, 212a/4,
rāhat (Ar.) üzüntü, sıkıntı	212a/5, 212a/6, 217b/14,
olmama durumu, huzur	217b/15, 219b/1, 226a/2,
r. 218a/27, 238a/25, 252a/10,	226b/5, 232a/9, 232b/14,
252b/15, 258b/11, 263b/23	233a/11, 244b/25, 264a/17,
r.+ inġız 275b/7	264a/3, 267b/3, 272b/15,
raħm I (Ar.) acıma, esirgeme	278a/4, 285a/10, 295a/11
r. 184a/1, 230a/1, 245a/21,	r.+ dın 225b/17, 251b/17
251a/20, 251b/16	r.+ dur 192a/27, 211b/27
r.+ da 290b/3	r. égesidür 212a/21
r. kéltürünġızler 235a/4	r.+ ı 206a/15, 207a/3, 212a/2,
raħm II (Ar.) 1. döl yataġı	244b/26, 252a/2
r. 219b/6, 249a/12	r.+ ıda 218b/3
r.+ da 249a/13	r.+ ıdın 186a/25, 193a/20,
r.+ ġa 273a/4	248b/26, 264a/15, 284b/8,
r.+ larda 249a/10	286b/11
2. akrabalık, hısımlık	r.+ ıdur 211b/27
şıla-yı r. 256b/17	r.+ ıġa 184b/11
şıla-yı r. 277a/11, 308a/16	r.+ ım 212a/9, 233a/12
şıla-yı r.+ dur 277a/2	r.+ ımdın 212a/8, 226b/20,
Raħman (Ar.) Allah'ın 99 isminden	230a/17
biri, bütün canlıyı esirgeyen	r.+ ımġa 212a/7
R. 252a/16, 252a/19, 295b/10,	r.+ ını 186a/1, 189a/14
295b/7	r.+ ıka 217b/17
R.+ ġa 252a/17	r. kılğay 193b/20, 232b/12,
R.+ nı 295b/8	283a/22, 305b/7
raħmat (Ar.) esirgeme, merhamet,	r. kılur 288a/23
baġıřlama	r. kılursén 259a/3
	r.+ nı 184b/18

raḥmatī (Ar.+F.) bir rahmet, bir merhamet r.+ dūr 293a/6	rakza (Ar.) zemzem suyunun adlarından biri r.+ sı 259a/16
raht krş. raḥt (Ar.) kabile r. 196a/27 r.+ ı 196a/27	rām (F.) boyun eğen, itaat eden r. bolğan 273a/25 r. bolğanlar 267b/20 r. bolğay 238a/25 r. kıldı 248a/1, 258b/10, 258b/7, 267b/17, 267b/23
raḥt (Ar.) kabile r.+ ıdurlar 197b/12	ramazān (Ar.) Arap ay takviminin dokuzuncu ayı r. 281b/14
raḥt (F.) yol levazımı; eşya, çeşitli mal r. 235b/1, 236b/8 r.+ lar 275b/5	ramy (Ar.) şeytan taşlama, taş atma r. 182a/8
ra'ıyyat (Ar.) bir hükümdarın idaresi altındaki halk r.+ lar 217b/3	ramz (Ar.) işaret, işaretle anlatma r.+ ını 187b/23 r.+ larını 253b/21
raḥam (Ar.) nişan, işaret, yazı ile işaret r.+ ı 204a/3, 253b/16, 260a/15 r.+ ığa 271a/2 r.+ ını 184b/19, 202a/5, 249b/4 r.+ larını 253b/20	ranc (F.) acı, eziyet, zahmet, sıkıntı r. 191a/18, 246a/21, 254b/14, 256b/6, 267a/20 r.+ ge 306a/20 r.+ ı 193a/21, 205b/13, 232a/2 r.+ ıdın 213a/15 r.+ ınıḡ 205b/15 r.+ larını 202a/18
rak'at (Ar.) rekât, Namazda bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden oluşan bölüm r. 199b/3	rancī (F.) bir sıkıntı, bir eziyet r. 235a/20, 263b/22, 304b/6
raḳīka (Ar.) zarif, ince r. 273b/14	rang (F.) renk r. 238b/21
rakūb (Ar.) binek hayvanı r. 267a/13	

r.+ ı 272b/23	r.+ dın 239a/14
r.+ lar 267b/16	r.+ dur 211b/17, 211b/2,
r.+ ları 273b/1	211b/4, 221a/14, 224a/7,
r.+ larınıḡ 273b/3	232b/21, 232b/23, 240b/2,
rang-ā-raṅ (F.) renk renk, çeşitli	247b/19, 251a/15, 263a/24,
r. 207b/11	270b/9
rangi (F.) bir renk	r. kélmes 261a/18
r. 267b/16	r. kıldı 301b/11, 301b/25
rāsiyāt (Ar.) büyük daḡlar	r. kılsam 262b/21
r. 260a/10	r.+ raḡdur 297a/20
rasm (Ar.) 1. suret, görünüş	r. tutsalar 249b/8
r.+ ı 213a/22	rāst-kār (F.) doğru yapan
r.+ larını 253b/26	r.+ dur 244b/4
2. tarz, usul	rāstlıḡ krş. rāstlıḡ
r.+ ı 229a/3	(F.+T.) doğruluk, düzlük,
rasmī (Ar.) resmī, formel	gerçeklik
hızmat-ı r.+ ni 241b/1	r. 202a/10, 203a/11, 210b/26,
rāst (F.) doğru, düz, gerçek	211a/27, 211b/13, 229a/9,
r. 204a/13, 204b/5, 209a/24,	244a/17, 247b/11, 274b/22,
209b/25, 214a/25, 214b/2,	278b/11, 286a/2, 297a/14,
216b/24, 217a/27, 218a/11,	297a/21
218b/4, 246a/27, 256a/25,	r.+ dın 209a/14, 221a/24,
258a/1, 266a/6, 268b/19,	240b/1
274b/24, 283a/26, 286a/19,	r.+ ı 198a/8
287b/9, 296a/7, 299a/7,	r.+ ını 237a/11
300b/12, 307b/21	r.+ mı 264b/2, 268b/18
va'da-yı r. 257a/19	rāstlıḡ krş. rāstlıḡ
r. aytkuçılar 211a/4	(F.+T.) doğruluk, düzlük,
r. aytkuçılardınbız 244a/25	gerçeklik
r. bolḡay 277a/16	r. 203b/4, 204b/21, 209a/1,
r. bolmadı 289a/17	264a/13, 295a/2
	r.+ ḡa 276b/9, 291a/26

rasūl (Ar.) peygamber, resul

r. 181b/22, 183a/26, 183b/1,
183b/3, 192b/7, 194a/22,
194a/27, 195a/14, 197a/19,
201a/16, 201b/18, 202b/1,
204a/6, 210b/25, 210b/26,
210b/27, 240a/22, 252a/17,
260b/27, 284a/24, 292b/5,
293b/18, 293b/19, 299b/10,
304b/25

hazrat-ı r. 182b/21, 185a/20,
189b/15, 190b/8, 191a/4,
191b/1, 191b/8, 195a/5,
195b/20, 199b/1, 199b/2,
202a/20, 204a/17, 249b/2,
277a/25, 280b/5, 281b/21,
285a/18, 295b/19, 296a/23,
296b/11, 299a/15, 299a/27,
299b/24, 300a/22, 308b/7,
308b/27

r.+ ğa 189a/14, 204b/12,
261a/1, 308b/1

r.+ ı 182b/20, 186b/7, 192b/6,
195a/10, 199a/20, 202a/23,
293b/20

r.+ ıdın 182a/7, 185a/12

r.+ ıdur 294a/1

r.+ ığa 184a/15, 188b/24,
192b/11, 193a/5, 195a/26,
196b/3, 196b/9, 268b/20,
300b/26

r.+ imén 229a/16

r.+ ını 214a/11

r.+ ınıġ 192b/8, 195b/1,
202a/15, 284a/23

r.+ ınıġ 194a/16

r.+ lar 214a/13, 247a/27,
256a/3, 293b/12

r.+ ları 205b/19, 255b/24

r.+ larıġa 256a/20

r.+ larını 255b/24

r.+ nı 192b/7, 192b/9

r.+ nınıġ 189b/17, 197b/16,
203b/11, 252a/5

rasūlī (Ar.+F.) bir peygamber

r. 203b/7, 210b/25, 293b/24

rasūlullāh (Ar.) Allah'ın elçisi,
peygamber

r. 189a/10, 196b/18, 198b/3,
199a/12, 200a/5, 232a/19,
233a/25, 266a/23, 273b/6,
285b/11, 290b/12, 299a/16,
300b/1

r.+ mén 308b/27

rasvā (F.) rüsva, rezil, itibarsız

r. bolmaġaylar 291a/4

r. bolursız 192a/19

r. kılġay 183b/11, 223a/13,
230a/9

r. kılġuçısıdur 182a/5

r. kılmaġınıġız 192b/19

r. kılmaġınıġızlar 228a/13,
264b/14

- r. kıllur 269a/22
- rasvālġ** (F.+T.) rezillik, itibarsızlık
r. 198a/11, 208b/8, 217a/13
r.+ dur 192b/12
r.+ ıdın 205a/1, 226b/5
- rasvālġi** (F.+T.+F.) bir rezillik
r. 269a/27
- raşād** (F.) hak yolunda yürüme,
doğru yolda olma
r. 188b/4, 298a/1
- raşk** (F.) kıskanma, reşk
r. 259a/6, 263b/18
r.+ ı 238b/6
- raṭb** (Ar.) taze ve yeşil yiyecek
r. 257b/17
- Ra'ūf** (Ar.) Allah'ın 99 isminden
biri, çok merhamet gösteren,
çok esirgeyen
R.+ dın 233a/10
- ravā** (F.) uygun, yerinde, yakışır
r. 193a/4, 200b/24, 201a/4,
202a/13, 202b/19, 206a/8,
243b/6, 286a/2
r. bolğay 202a/23, 229b/3
r. bolmağay 184a/5
r. émes 209b/13, 209b/18,
224a/15, 239a/1, 253b/4,
284b/24
r. émostür 184a/8, 280a/11
r. tutarsızlar 274a/8
r. tutmanğızlar 234a/26
- r. tutmas 200b/6
r.+ yingnı 299a/18
r. yoktur 239a/1
- ravālġ** (F.+T.) uygunluk, yakışıklık
r.+ ı 224a/17
r.+ ını 224a/13
- ravān** (F.) yürüyen, akıp giden,
akan
r. boldı 304a/25
r. bolsa 207b/27
r. bolur 208a/9
r.+ dur 255b/8
r. kılgaysén 293b/3
r. kıllur 290a/6
- raviyyat** (Ar.) bir işin her tarafını
iyice düşünme
r. 198a/14
- ravnaq** (Ar.) güzellik, parlaklık
r.+ ı 196a/8
- ravnaqsız** (Ar.+F.) güzel olmayan
r. bolur 207b/19
- ravşan** (Ar.) aydın, apaçık; belli,
ortada
r. 187a/22, 193b/12, 212b/2,
213b/13, 239a/14, 247a/11,
265a/23, 271a/9, 271b/12,
273a/17, 278b/22, 297b/4
r. boldı 201a/11, 201a/6
r. bolğay 270a/26
r. bolur érđi 190a/6
r. bolur 182b/9

	dalil-i r.+ dur 246b/23		r.+ durlar 269b/25
	r. étkey 201a/19	Razzāk (Ar.) Allah'ın 99 isminden biri; yarattığı varlıkların rızkını veren	R. 252b/22
	r. kılguçudur 233a/13		
	r. kılubız 204b/22, 207b/16	razzākılığ (Ar.+T.) Allah'ın bütün canlıların rızkını vermesi	r.+ ığa 306a/20
ravza	(Ar.) gül bahçesi, bahçe	rıfık (Ar.) yumuşaklık, yavaşlık	r. 280b/10, 281a/12
	r.+ sığa 246b/18	rıkkat (Ar.) incelik, zariflik, yufkalık	r.+ ı 184b/23, 227b/13
ra'y	(Ar.) görme, görüş		r.+ ıdın 201a/14
	r. 222a/6, 232b/1, 242b/5	rıkkıyyat (Ar.) kulluk	r. 213a/6
rāyu'l-'ayn	(Ar.) kendi gözüyle görme	rızā (Ar.) razlık, razı olma; memnunluk	r. 191b/20, 192b/8, 208a/19, 212b/24, 234b/16, 268a/11, 278a/18, 290b/24
	r. 306b/13		r.+ da 197b/27, 220a/9
rāyiha	(Ar.) koku		r.+ dur 219a/1
	r.+ sın 185a/16, 292b/19		r.+ ŋız 197a/21, 197a/24
rāz	(F.) sır, giz		r.+ sı 200b/2, 270b/18, 279a/8, 300b/4
	r. 194b/25, 219a/16, 244a/9, 287b/7		r.+ sıdın 194a/2, 289b/22
razālat	(Ar.) rezillik, alçaklık		r.+ sıdur 193b/27
	r. 222a/7		r.+ sığa 285a/11
razāyil	(Ar.) alçak hareketler, ayıp işler		r.+ sın 251a/23, 300a/26
	r. 198a/27	rızık (Ar.) rızık, Allah'ın bütün canlılara verdiği nimet	
	r.+ idin 288b/5		
rāzī	(Ar.) benimseyen, uygun bulan, kabul eden		
	r. 239b/7		
	r. boldılar 196a/16, 196b/23		
	r. bolduŋız 195b/16		
	r. bolduŋızlar 188b/16		
	r. bolmadılar 305a/13		
	r. bolmağaylar 197a/25		
	r.+ dur 239b/8		

r. 219b/1, 219b/2, 224a/26, 253b/17, 258b/6, 259a/21, 274a/23, 274b/6, 278a/17 r.+ dın 268a/6, 274b/6 r.+ ı 219b/1 r. kénġliki 220b/20 r.+ lardın 219b/7 r.+ nıńg 258a/13	ricālullāh (Ar.) manevî kudret sahibi olan evliyalar r. 296b/4
rızvān (Ar.) razı olma, hoşnutluk r. 184b/18, 197b/21, 231a/21 r.+ dın 184b/17	rif'at (Ar.) yücelik, büyüklük r.+ ı 235a/21
rızvānullāh (Ar.) Allah'ın rızası r. 204a/14	riķāb (Ar.) boyun, ense kökü r. 306b/2 r.+ ı 274a/3
ri'āyat (Ar.) boyun eğme, uyma, sayma r. 253a/9 r.+ ı 263a/23 r.+ ıdur 281a/9 r.+ ıġa 204b/8, 274b/19, 278b/13, 281a/12 r. körsetip 236b/16	risālat (Ar.) peygamberlik; peygamber, resul r. 204a/5, 206a/22, 210a/26, 220a/16, 220a/22, 222a/19, 224b/12, 226a/14, 229b/2, 232b/20, 233b/22, 256a/11, 256a/8, 290b/10, 292a/19 hāzrat-ı r. 181b/10, 183b/14, 184b/20, 185b/14, 185b/4, 187a/6, 190a/22, 193a/13, 194b/7, 194b/9, 195a/18, 196b/19, 198b/2, 199b/23, 199b/8, 200b/16, 200b/22, 201b/23, 201b/6, 205a/24, 205b/27, 208a/21, 210a/8, 212a/3, 217b/21, 219a/11, 219a/23, 220a/15, 220b/10, 221a/6, 226b/18, 228a/19, 231a/27, 231a/3, 232a/1, 232a/15, 238a/4, 238a/8, 244b/7, 251b/11, 252a/3, 254b/26, 255b/10, 258a/14, 265a/10, 265b/16, 266a/13, 266a/16, 272b/7, 273b/5,
ribā krş. rübā (Ar.) faiz, tefecilikle alınan faiz r. 294b/13 r.+ ġa 289b/25	
rībat (Ar.) şüphe, şüpheyeye düşme r.+ da 199b/25	
ribāţ (Ar.) dervişler veya öġrencilerin yaşadığı yer r. 192a/12	

- 275b/20, 278a/27, 279a/8,
279b/24, 283a/25, 286b/25,
287a/13, 287a/23, 288a/10,
288b/27, 288b/8, 290b/23,
292a/2, 292b/17, 294b/12
r.+ dın 293b/18
h azrat-ı r.+ dur 274a/18
h azrat-ı r.+ g adur 261b/1
r.+ ıg a 261a/18
r.+ ım 213b/25
r.+ ımning 214a/2
r.+ ing 293b/26
r.+ ingg a 261a/20, 293b/6
r.+ ka 247a/14, 247a/15,
271a/2, 271a/5
h azrat-ı r.+ ka 216b/26
r.+ ning 263b/8
- ris alat-pan ah** (Ar.+F.) peygamber,
Hz. Muhammed
h azrat-ı r.+ ning 207a/4
- ri vat** (Ar.) r u vet
r. 187b/7
- riv aya** (Ar.) s yolenti, haber
r.+ ları 233a/24
- riv ayat** (Ar.) rivayet, hikaye, s yolenti
r. 203b/22, 281b/21
r.+ da 199b/3, 233a/14
r.+ dın 278a/25
r.+ ıdın 294a/7
r. kılıpturlar 181b/8
r.+ larda 299b/16
- riy a** (Ar.) riya, ikiy zl l k
r. 195a/9, 197b/6, 220b/18,
220b/25, 273a/10, 273a/11,
285b/1, 308a/15, 308b/27
r.+ da 273a/11, 273a/12
r.+ g a 195a/13
r.+ nı 253b/23
- riy az** (Ar.) bah eler, a a lık yerler
r.+ ıg a 257b/9
- riy azat** (Ar.) d nya lezzetlerinden ve
rahatından sakınma
r. 238a/25, 277a/22
- rub biyyat** (Ar.) tanrılık, ul hiyyet
r. 209a/16, 212b/27, 215a/2,
253b/23, 254b/5
r.+ da 213a/7, 213a/10
r.+ ı 209a/13, 269b/4
r.+ ım 233a/11
- r d ** (F.) bir ırmak, bir nehir
r.+ ning 199b/14
- r h** (Ar.) ruh, can, can ku u
r. 266b/24, 266b/25, 278b/10,
281b/17, 290b/6, 292b/21,
292b/23, 292b/24, 292b/25,
299a/10, 299a/11, 299b/19
r.+ dın 292b/22
r.+ ı 297b/27
r.+ ıdın 292b/7
r.+ ıg a 286a/17
r.+ ka 233a/23

- r.+ lar 189b/3, 211b/27,
268b/15, 299a/13, 299a/14
r.+ larğa 299a/10
r.+ ları 196a/9, 299a/15
r.+ nı 299a/24
- ruhā** (Ar.) yumuşak rüzgar
r. 299a/19
- rūḥānī** (Ar.) ruha ait, ruh ile ilgili;
gözle görülemeyen, cismi
olmayan
r. 186b/5, 229b/3, 263a/1,
277a/18, 290b/2, 290b/5
- rūḥāniya** (Ar.) ruha ait, ruh ile ilgili
r. 290b/9
- ruhbān** (Ar.) rahipler, Hristiyan din
adamları
r. 187a/18
- rūḥī** (Ar.+F.) bir ruh, bir can
kuşu
r.+ din 262b/22
- ruḥsār** (F.) yüz, çehre
r. 234b/21
r.+ mīng 234a/25
- ruḥṣat** (Ar.) izin, ruhsat
r.+ ı 229a/19
r.+ ıda 280a/8
r.+ ın 196b/11
- rusūḥ** (Ar.) sağlam olma
r.+ da 260a/10
- ruṭbat** (Ar.) yaşlık, nem
r. 273a/4
- rūza** (F.) oruç
r. 187b/27, 278a/13, 308a/14
r.+ ğa 198a/5
r.+ sı 224a/1
r. tutkuçılar 200b/13
r. tuttu 224a/1
- rūzgār** (F.) zaman, vakit, devir
r. 197b/7, 213a/21
r.+ ı 197b/9
r.+ ıdın 231a/2
r.+ ımızning 236a/24
r.+ ıngızda 211a/10
r.+ ıngızını 267a/25
r.+ ları 197b/8
r.+ nıng 236a/7
r. ötkerürsizler 258b/6
- rūzgārliĝ** (F.+T.) dünyalı, dünyaya ait
r. 204a/18
- rūzī** (F.) rızık, nimet
r. 216b/11, 219b/3, 229b/2,
238b/20, 267a/2, 273a/16,
274a/14, 274a/20, 274a/22,
274a/24, 274b/5, 279b/27,
285b/23, 285b/6, 290a/26,
290b/16, 297a/13
r. bérĝen bolĝay 229b/1
r. bérĝüçiler 262a/10
r. bérür 209a/3
r.+ de 232b/13, 274a/1,
284b/16
r.+ din 212a/13, 212a/14

	r.+ ni 251b/19, 285b/20		r.+ ininġ 306a/15
	r.+ si 219b/2, 226a/21, 279b/11		r.+ a 305a/2
	r.+ sininġ 285b/24, 294b/2		r.+ ninġ 236a/25, 286a/12
r�b�	kr. rib� (Ar.) faiz, tefecilikle alınan faiz r. 294b/13	r�tba	(Ar.) derece, r�tbe, basamak r.+ sı 283a/5 r.+ sıdın 192a/7 r.+ sıdur 231a/21 r.+ sıġa 212a/1, 239a/26
r�c�	(Ar.) d�nme, geri gitme r. �tkeyler 214b/26 r. kılġaylar 215a/21	r�'y�	(Ar.) d� r.+ nı 289a/21 r.-yı �lihadur 212b/18
r�kn	(Ar.) bir eyin en saġlam tarafı, temel direġi r.+ i 203b/22 r.+ iġa 228a/18	r�'yat	(Ar.) g�rme, bakma, g�r�lme r. 231a/21, 288b/6, 289a/21
r�k�	(Ar.) namazda dizlere tutunarak v�c�dun belden yukarısı yere m�vaz� gelecek ekilde eġilme hareketi r. 262b/8, 291a/17 r. kılġuılar 200b/14		S, , 
r�s�b	(Ar.) �k�nt� r. 216a/27	�	(Ar.) hububat �lmek iin kullanılan kap . 195a/7 .+ nı 195a/8, 244a/22 .+ yı 202b/10, 244a/20 .+ yıdın 195a/10, 195a/15
r�s�l	(Ar.) peygamberler, resullar r. 205b/22 r.+ i 290b/18, 290b/19 r.+ idin 290b/19	sa'adat	(Ar.) mutluluk, saadet s. 196a/18, 230b/26, 253b/16 s.+ dın 210a/13 s.+ ı 231a/2 s.+ ını 229b/3 s.+ larninġ 193b/27
r�d	(Ar.) doġru yolda olma; erginlik r. 226a/4, 229a/26, 230a/25, 274b/23, 287b/15	sa'adathġ	(Ar.+T.) saadetli, mutlu s. 262a/2
		s�'at	(Ar.) saat, vakit, zaman

s. 210b/13, 253b/19, 282a/7	283b/15, 294a/18, 296a/22,
s.+ da 285b/12	306b/12, 306b/9, 307a/10
s. érdi 282a/7	s. bolğay édi 192b/15
s.+ ı 189a/3, 224a/26	s.+ dur 197a/14
s.+ larda 232a/12	s.+ durlar 284b/26
s.+ lardın 189a/3	s.+ ı 183a/4, 183b/16,
s.+ larınıĝ 276a/24	184a/13, 185b/8, 186a/22,
sā`at-be-sā`at (Ar.+F.) her saat, saat	186a/24, 187b/20, 188b/11,
başına	188b/22, 188b/9, 189a/9,
s. 211a/10, 267b/15	191a/19, 191a/2, 194b/1,
sā`atī (Ar.+F.) 1. öyle vakitte, o	195a/25, 195b/6, 196a/7,
zamanda	198b/1, 198b/4, 199b/20,
s. 189a/3	199b/26, 200a/17, 202a/10,
s.+ de 294a/21	203a/14, 204a/11, 205a/12,
2. bir saat, bir vakit	205b/4, 206a/12, 206b/15,
s. 210b/11, 272a/27, 272b/1	206b/16, 207b/26, 208a/2,
şabā (Ar.) hafif rüzgar	210b/12, 210b/15, 213a/21,
ş. 245b/16	213a/22, 214a/15, 214b/14,
sab`a (Ar.) yedi	215b/6, 216b/16, 220a/21,
s. tıvāl 197b/23, 265b/23,	220a/22, 221a/10, 221b/17,
265b/26	222a/3, 227b/22, 229b/21,
be-dalāyil-i s. 299b/18	231b/3, 232a/1, 233a/15,
s. tıvālınıĝ 181b/6	233b/14, 234b/11, 234b/22,
sabab (Ar.) sebep, neden; vasıta	236b/22, 238a/25, 239b/6,
s. 182b/16, 186a/15, 187a/5,	242b/22, 251b/10, 252b/7,
193a/9, 194b/22, 194b/23,	254b/3, 255a/21, 255a/27,
200a/12, 202b/1, 203b/3,	258b/27, 265b/11, 268a/8,
204b/12, 213b/7, 215b/5,	270a/23, 270a/3, 271b/1,
217a/6, 233a/22, 263a/20,	273a/11, 274a/2, 275a/16,
270a/6, 276a/20, 277b/12,	276b/27, 278b/3, 280a/21,
277b/23, 279a/20, 280b/12,	280a/23, 283b/26, 285b/14,
	287b/6, 289a/15, 289a/22,

289a/8, 289b/16, 290a/22, 291b/6, 297b/2, 300a/27, 301b/21, 302a/7, 302b/5, 302b/6, 303b/10, 303b/5, 308a/14, 308a/25, 308a/4 s.+ ıdur 181b/4, 186a/2, 189a/14, 191b/20, 197b/16, 266b/23, 268a/7, 271a/9, 272b/18, 303b/26, 305a/16 s.+ ığa 271b/25, 306b/12 s.+ lardın 188b/22 s.+ larıdın 192a/27	
sababī (Ar.+F.) öyle sebep, öyle neden s.+ ğa 307a/1	
sababiyya (Ar.) sebeple ilgili bā-yı s.+ dur 263a/20	
sababsız (Ar.+T.) sebepsiz, nedensiz s. 277a/8	
şabāḥ (Ar.) sabah ş.+ ı 235b/13	
şabāt (Ar.) yerinde durma, sebat, kararından vazgeçmeme ş. 203a/12, 257b/22, 258a/5, 260a/10, 278b/11, 279a/22, 291a/25, 297a/23 ş. bérduk 236b/24 ş.+ da 250b/25 ş.+ dın 201b/19 ş.+ ı 257b/26	
sābıka (Ar.) geçmiş hal, geçmiş şey	
	s.+ dur 204a/13
şābir	(Ar.) sabreden, dayanan ş.+ lardurlar 281a/24 ş.+ largā 281a/24
sabīl	(Ar.) yol s.+ ğa 267b/6
ibn-i sabīl	yolcu ibn-i s.+ lerning 241a/23
şābit	(Ar.) hareketsiz, kimıldamıyan, yerinde duran ş. 192a/14, 200b/3, 213b/22, 258a/2, 271b/17, 277a/27, 292a/24 ş. boldı 274a/10 ş. bolğay 256a/19, 266b/27, 276b/4 ş. bolğıl 259b/13 ş. bolsangızlar 225a/24 ş. bolungızlar 215b/20 ş. bolup édi 239a/25 ş. boluptur 186b/8, 258a/2, 271b/12, 281b/15, 281b/16, 282a/2 ş.+ dür 209a/13, 257b/23, 274a/25, 298a/9 ş. émetür 229b/21 ş. érdi 294b/14 ş. éter 253b/24 ş. kılğay 267a/7, 281a/3 ş. kılıp 279a/6

	ş. kıılır 214b/18, 253b/10, 254a/2, 257b/27		ş. kıılmaqlığ 232a/27
	ş. kıılurbız 232b/18		ş. kıılsa édi 305b/8
	ş.+ ler 220b/15		ş. kıılsa 245a/25
	ş.+ mén 247a/10		ş. kıılsaŋız 281a/23
	ş. tutar 258a/3		ş. kıılursén 305a/5
	ş. tutqay 258a/6		ş.+ nıŋ 224b/7
şabr	(Ar.) sabır, dayanma, katlanma	şabrī	(Ar.+T) 1. bir sabır ş.+ dür 235b/10
	ş. 218b/10, 219a/1, 220a/9, 224b/6, 234b/9, 236b/9, 245a/27, 257a/12, 277a/2, 278a/10, 279a/7, 281a/23, 292b/8		2. öyle sabır, öyle katlanma ş. 235b/10
	ş.+ dın 279b/4	şabrlığ	(Ar.+T.) sabırlı; sabretme, katlanma
	ş. étkeyler 257a/12		ş. 203a/3, 220a/8, 244b/2, 279b/3, 305b/23
	ş. kııl 300a/24, 300b/3		ş. bol 218b/11, 281a/26
	ş. kııla almağaymén 190b/11		ş. bolğaysén 232b/21
	ş. kııla almassén 305a/5		ş.+ dur 283b/8
	ş. kııla 305a/3		ş. érdıŋızler 251b/10
	ş. kıılalıŋ 257a/12, 257a/14		ş.+ ı 292b/10
	ş. kııldı 224b/5		ş.+ ıŋ 281a/26
	ş. kııldılar 251a/22, 270b/26, 278a/9		ş. kıılmaq 305b/3
	ş. kııldıŋızlar 251b/10	şabrsız	(Ar.+T.) sabırsız ş.+ larıŋ 224b/7
	ş. kıılığıl 224b/4, 232a/25		şabrsızlığ (Ar.+T.) sabırsızlık ş. 191b/20, 220a/2, 277a/26
	ş. kıılığuçı 305a/7		ş. ételıŋ 257a/10, 257a/13
	ş. kıılığuğığa 255a/15		ş.+ ığa 234a/17
	ş. kıılığımızdur 256a/18		ş. kıılır 258b/19
	ş. kıılmaq 305a/18, 305a/3	şabt	(Ar.) yazma, kayda geçirme ş. 291b/24
	ş. kıılmaqka 306a/23		ş. kıılır 253b/20

sab'u'l-maṣānī (Ar.) Kur'an-ı Kerim veya Fatıha suresi için kullanılan bir terkip s.+ ğa 265b/26	s. kılğuçılar érdiler 246a/23 s. kılğuçılar 200b/15, 262b/22, 262b/26, 271a/23, 271b/7
sab'un 'icāfun (Ar.) yedi zayıf s. 240a/8	s. kılğuçıları 262b/24 s. kılınğız 302b/25
şabūrlıĝ (Ar.+T.) çok sabırlılık ş. kılurlar 258a/4	s. kılınğızlar 252a/17, 289b/9 s. kılmadı 289b/10
sabza (F.) yeşillik, çimen s. 234a/27	s. kılmağınğ 289b/11 s. kılmağınğızlar 246a/25
sac (Ar.) Hz. Nuh'un diktiği ağaç türü s. 223a/5	s. kılmağ 271b/4 s. kılmasalar 271a/25 s. kılur 250a/17
saccāda (Ar.) seccade s. 265a/9	s. kılurlar 187a/17, 250a/16, 250a/17, 271a/26, 271a/27, 271b/6
sacda (Ar.) secde s. 246a/24, 271b/4, 271b/8, 295a/27 s.+ da 250a/24, 271b/1, 295a/27 s.+ dur 250a/19, 271b/5, 295b/1 s.+ ge 295a/26 s. kéltürgey 250a/21 s. kılayın 289b/11 s. kıldılar 235a/2, 262b/23, 289b/10, 302b/25 s. kılğay 250a/14 s. kılğaylar 295a/22 s. kılğaymén 262b/26 s. kılğuçı 295a/26, 295b/5 s. kılğuçıdur 250a/23	s.+ larıdın 250a/20, 271b/5, 295b/2 s.+ larıdur 184a/9 s.+ larınınğ 250a/20 s.+ nınğ 295b/5 s.+ sıdın 263a/3 s.+ sıdur 271b/4
	saç saç s. 303a/13 s.+ ı 226b/13, 306b/3 s.+ ını 225a/17, 234b/17 s.+ ları 298a/19 s.+ larını 298b/7
	saç- saçmak, yaymak, dağıtmak s.- ar érdiler 289a/21

	s.- ıpdur 250a/27	sādāt	(Ar.) seyyidler, ulular, önde gelenler
	s.- tı 283a/8		
saçlıg	saçlı		s.+ ını 206a/1
	s. 306b/16	sadd	(Ar.) duvar
şadā	(Ar.) ses, seda		s. 307b/16, 307b/17
	ş. 213a/13		s.+ nı 307b/19
	ş.+ sını 216b/7	şadıq	(Ar.) sadık, gerçek, doğru
sāda	(F.) basit, düz, yalın		ş. 277a/15, 306a/25
	s. 226b/23		īmān-ı ş. 204a/14
sadād	(Ar.) doğruluk, hatasızlık		ş. bolğay 185a/20
	s. 226a/4		ş.+ lar 202a/12
şadad	(Ar.) fikir, niyet, kasıt	şadıqa	(Ar.) doğru, gerçek
	ş.+ ıda 265b/14, 291b/1		ş. 239b/19
	ş.+ ıdadur 208b/5	şadır	(Ar.) çıkan, ortaya çıkan, gerçekleşen
şadaqa	(Ar.) sadaka		ş. boldı 217a/5, 269a/6
	ş. 194b/16, 197b/5, 198b/8,		ş. bolğan 296a/10
	202b/9, 278a/13		ş. bolğay 305a/4, 305b/4
	ş. bérğüçilerni 197b/15,		ş. bolmas 257b/26
	197b/18		ş. bolur érdi 189a/20
	ş. bérmek 194b/16		ş. bolur 249a/25, 253b/13
	ş.+ dın 191b/16	şadid	(Ar.) irin, yaradan akan sarı su
	ş. kıldı 195a/4		s. 256b/6
	ş.+ lar 191b/22, 191b/23,	şaf	(Ar.) dizi, sıra, saf
	191b/4, 194b/12, 195a/12		ş. 262b/9, 302b/13
	ş.+ lardın 191b/13, 193a/14,		ş.+ ıda 262b/5
	195a/11		ş.+ largā 262b/7
	ş.+ ları 197b/14		ş.+ larıda 262b/7
	ş.+ larını 197b/6, 198b/13	şafā	(Ar.) gönül rahatlığı, kedersizlik, sefa
	ş.+ larıngızını 191b/2		ş. 212b/24, 273a/7
	ş.+ larınıg 195a/8		
	ş.+ ngning 210a/25		

	ş.+ sı 219a/25, 270a/14, 273a/11	şafına (Ar.) gemi s. 214a/5
şafâhat	(Ar.) eğlence ve zevk düşkünlüğü s.+ nı 251a/27	şafîr (Ar.) ıslık, düdük ş. 295b/14 ş. urmak 228a/6
şafala	(Ar.) alçaklar, aşağı kimseler s.+ dın 268b/22 s.+ ları 257a/3	şafîralıĝ (Ar.+T.) örülmüş ş. 306b/3
şafar	(Ar.) yolculuk, sefer; savaş s. 189b/24, 228b/22, 275b/3, 304b/1 s.+ da 190a/15, 190a/16, 196b/17, 197a/19, 250a/20, 250a/22 s.+ dın 194a/13, 197a/9, 287a/10, 304a/22, 304b/6 s.+ ı 189b/20 s.+ ınıĝ 291b/15 s. kıldı 306b/11 s.+ nıĝ 282a/6	şafiyullâh (Ar.) Hz. Yusuf kastedilmiştir ş. 241b/5
		saĝ sağlıklı, sağlam s.+ lar 189b/1
		şâĝar (Ar.) içki bardağı, kadeh s.+ ıdın 239a/26
		saĝın- düşünmek, zannetmek s.- dı 297b/17 s.- dım 274b/11 s.- dıĝızlar 183b/21, 302b/15 s.- ma 259b/13 s.- maĝıl 260b/1 s.- ur 191b/3 s.- ur érdiler 265b/5 s.- urlar 192b/9, 308a/17, 308a/5, 308a/7 s.- ursén 235b/4, 296b/13, 298a/3 s.- ursızlar 183b/20, 243b/27
şafar	(Ar.) Arap ay takviminin ikinci ayı ş. 188a/16 ş. + nı 188a/17	saĝınguçı düşünen, zanneden s.+ larbız 234b/4
şâffat	(Ar.) saf halinde olan melekler ş. 267a/27	saĝır sağır, işitmeyen
şafha	(Ar.) sayfa, yüz ş.+ larıda 184b/19	
şâfi	(Ar.) temiz, saf ş. 251a/17, 287a/5, 290b/26	

s. 210a/23, 221b/19	ş.+ larning 279a/4
s. bolğay 274b/17	ş.+ ning 194b/6, 285b/6,
s.+ dur 210b/8	288a/10
s. érdiler 221b/3	saħar (Ar.) sabah, seher
s.+ ğa 221b/14	s. 246a/5
s.+ lar 294a/12	s.+ da 264b/10
s.+ larğa 210a/21	saħat (Ar.) öfke, kızgınlık
sağırılığ sağırılık, işitmeme	s. 203a/25, 263a/18
s.+ ı 210a/23	s.+ nıng 283a/12
s. tapmaslar 210a/22	Sahbā (Ar.) Ashab-ı Keff'in
sağış düşünce, zan	köpeğinin adlarından biri
s. étersizler 207a/8	S. 298a/13
s. étingizler 235a/4	sāhıl (Ar.) kenar, kıyı, sahil
s. étkeyler 183a/17, 205a/1	s.+ ığa 268a/12, 268a/13
s. étmessizler 204b/2,	şāhib (Ar.) iye, sahip, müellif;
247a/24	efendi
s. kılduk 190b/19	s. 262b/14
sağsız hasta, sakat	ş.-i başırat 210b/3
s.+ lar 190a/18	ş.-i camāl 226b/23
şāhāba (Ar.) Hz. Muhammed ile	ş.-i davvāb 237b/8
konuşan ve görüşen müminler	ş.-i Baħru'lħaqāyık 290b/1
ş. 181b/5, 192a/6, 201a/1,	ş.-i Futūhāt 292a/12
233a/24, 263b/25, 265b/18,	ş.-i Īcāz 231b/15
277a/14, 285b/4, 289a/16,	ş.-i iktidār 274b/8
299a/21, 299a/24	ş.-i Kaşşāf 219b/5, 231b/18,
ş.+ dın 184b/20, 185b/7,	244b/6, 252b/5, 300a/21
263b/24, 270b/19	ş.-i kitāb 291a/7
ş.+ durlar 197b/25	ş.-i şarī'at 215a/27
ş.+ ğa 287b/11	ş.-i Taysīr 265b/19, 280b/11
ş.+ lar 194b/14, 195a/9	ş.-i Ta'vīlāt 254b/6
ş.+ larını 185b/21, 194b/27	ş.-i Tibyān 271b/3

ş.+ i 212a/6, 221a/2, 221a/3, 226b/25, 233a/21, 238a/3, 266b/9, 268a/8, 272b/26, 274b/10, 276b/3, 292a/24, 302a/13, 306a/25 ş.+ idür 303a/11 ş.+ idürler 221a/11 ş.+ ing̃ 287a/21 ş.+ ing̃iz 286a/24 ş.+ ing̃izni 191b/2	ş.+ da 304b/8 ş.+ dın 281b/22 ş.+ ğa 304a/26 ş.+ ning̃ 235a/15
şāhibsiz (Ar.+T.) efendisiz, sahipsiz ş. bolġay 273a/21	şahrā (Ar.) çöl, sahra, kır ş. 234a/27, 234b/16, 234b/5 s.+ ğa 290a/15 ş.+ lar 189a/4
şahīfa (Ar.) sayfa ş.+ sīdur 284a/2	şahtī (F.) güçlük, zorluk s. 304b/6
şahīh (Ar.) gerçek, doğru ş. 281b/21, 282a/2, 287a/5	şahtiyān (F.) sepilenecek boyanmış ve cilalanmış deri s.+ dın 275b/2
şahīha (Ar.) gerçek, doğru ş. 194a/2, 281b/16	şā`ī (Ar.+F.) bir kap, bir sepet ş. 195a/6
sāhir (Ar.) büyücü, sihirbaz s. 266a/14, 287b/12, 287b/14 s.+ ler 214b/4 s.+ lerdürler 228b/1 s.+ lerni 214b/10 s.+ lerning̃ 294b/11	sā`iba (Ar.) istediği yere gidip dolaşması için salıverilen hayvan s. 212a/15, 274a/17, 280a/11 s.+ dın 270a/13
sāhirī (Ar.+F.) öyle büyücü, o büyücü s. 214b/9	sa`id (Ar.) saadetli, mutlu s.+ lerni 295a/1
sahm (Ar.) ok s.+ ı 192a/5	şā`ika (Ar.) yıldırım; azap ş. 249b/26, 250a/1, 250a/2 ş.+ lar 301b/21
şahra (Ar.) kaya ş. 285a/2	sāḳ (Ar.) baldır s.+ ığa 266a/24
	şa`ka (Ar.) baygınlık, bayılma nafḥa-yı ş. 263a/11
	saḳal sakal s.+ ı 187a/26

	s.+ lar 290b/4		s. 189a/16
sakanāt	(Ar.) bir kişinin başkalarına davranış tarzı		s. etti 189a/17
	s.+ ınıᅇ 284a/10	saqla-	saklamak, korumak,
sakar	(Ar.) şıra, üzüm veya hurma şerbeti		muhafaza etmek
	s. 273a/15		s. 236a/23
sakarāt	(Ar.) kendinden geçme, bayılma		s.- dılar 260a/19, 285a/9
	s.+ ğa 284a/2		s.- dım 240b/7
saķf	(Ar.) çatı		s.- duķ 261b/22
	s.+ ı 269a/7		s.- ğay 272a/17, 299a/12
	s.+ lar 302a/3		s.- ğaylar 202a/18
	s.+ ları 226b/15, 247b/25		s.- ğaysén 288a/26
	s.+ larığa 302a/3		s.- mas 275a/21
şāķıba	(Ar.) ışıklı, yakıcı		s.- mas édi 307a/7
şühüb-i şāķıba	yakıcı alev		s.- masdur 182b/26
	şühüb-i ş. 262a/2		s.- ᅇğızlar 188a/7, 200a/7, 215b/23
sāķıķ	(Ar.) hükümsüz, hükümden düşmüş		s.- pdur 302b/22
	s. boluptur 192a/6		s.- psén 245a/5
sāķī	(Ar.) kadeh sunan, içki sunan		s.- r 200b/19, 203b/23, 223b/16, 249a/25, 275b/12
	s. 237b/8, 238b/10, 239b/21, 239b/25, 240a/15		s.- rbız 261b/1
sāķin	(Ar.) oturan, yerleşen		s.- rlar 249b/1
	s. bolğay 294a/14		s.- rsızlar 200a/7, 230a/5
	s. bolğaysén 291b/14		s.- sa 298a/15
	s. kıldım 259a/4, 259a/9		s.- ydur 289b/2
	s. kılubız 256a/24	saqlağuķı	krş. saqlavķı
sakīna	(Ar.) sekine; huzur ve güvenlik duygusu		koruyan, muhafaza eden
			s. 208b/9, 212a/25, 220a/25, 223b/17, 229a/16, 242a/21, 252b/18, 253a/4, 288a/26, 290a/18
			s.+ bız 242a/2, 261a/26

s.+ dur 225b/2, 242a/6
s.+ lar 200b/19, 244a/21,
262a/19
s.+ larbız 234b/7
s.+ raçdur 297a/18
s.+ sı 203b/24, 290a/5
s.+ sı édi 221a/4

sağlağuçılık krş. **sağlavçılık**

koruyuculuk
s. kılalınğ 242a/13

sağlamak koruma, muhafaza etme,

saklama
s. 188a/13, 189a/13, 236a/22,
242a/5, 248a/1
s.+ dın 275b/5
s.+ ı (sağlamağı) 240b/11,
275b/11, 299a/13
s.+ ımğa (sağlamağımğa)
236b/16
s.+ ımız 222b/26
s.+ ını (sağlamağını)189a/19
s.+ ininğ
(sağlamağınınğ)196a/7,
234b/25

sağlavçı krş. **sağlağuçı**

koruyan, muhafaza eden
s. 252b/17
s.+ lar 266b/25

sağlavçılık krş. **sağlağuçılık**

koruyuculuk
s. kılurmén 297a/9

sal- 1. bırakmak, salmak,
göndermek

s.- dı 187a/5, 217b/15,
243a/3, 246b/5, 269a/12,
279b/20

s.- dılar 214b/13, 216a/5,
235a/12, 269b/3, 280b/24

s.- duğ 262a/4

s.- ğan 226a/9

s.- ğay 228b/10, 290a/20,
306a/20

s.- ğaylar 235a/9, 256b/5,
276a/14, 276a/8

s.- ğaysén 237a/8, 238a/27,
293b/4

s.- inğizlar 234a/13, 234a/20

s.- ip 246a/16

s.- ipbız 303b/25

s.- ipdur 248b/16

s.- ma 190b/13

s.- mağay 191a/15, 196a/5

s.- mağımızdur 200a/23

s.- sa 253a/1

s.- ur 234b/18, 254b/8,
273a/19, 288a/17, 288a/24

s.- ur érdiler 190a/27

s.- urbız 287a/26

2. kurmak

s.- dı 199b/1

bünyād s.- ğay 199b/11

3. örtmek

s.- dı 245b/23

s.- ینگیزlar 245b/10

niķāb s.- ıp 242b/13

4. yardımcı fiil

nażar s.- dı 263a/2

ilgeri s.- dılar 243b/6

yırak s.- ğaylar 291b/15

şalābathġ (Ar.+T.) saġlamlık

ş.+ ı 307b/16

salaf (Ar.) selef, geķen, geķmiş

s. 204a/15

şalāh (Ar.) 1. dūzelme, iyileşme

ş. 229b/8, 238a/24, 238a/27,

238b/5, 253b/7, 278b/13

ş.+ dın 194b/22, 240b/27

ş.+ ğa 240b/8, 280a/22

ş.+ ı 207a/15

ş.+ ını 288a/20

ş.+ ka 229b/6

2. yetki, izin

ş. 227a/6

şalāhiyat (Ar.) yetki, haklı olma

ş.+ ı 208a/7, 213a/7

salām (Ar.) selam, selamlama

s. 208a/15, 224a/20, 224a/23,

227b/20, 238a/5, 239b/5,

251a/27, 299a/25, 299a/26

s. bolġay 205a/18, 257b/10

s.+ dın 270a/1

s.+ dur 208a/15, 227a/4

s.+ ı 212b/21, 270a/1

s. kıldı 299a/4, 304b/23

s. kılgay 246a/14, 299a/27

s. kılip 205a/21, 281b/24

s. kıлмаġı 227a/4, 264a/6

s. kılsun 246a/15

s. kılurbız 227a/4, 264a/6

s.+ nıng 282a/4, 299a/24

salāmat (Ar.) emniyet, ġuvenlik,

selamet

s. 208a/12, 208a/13, 237b/6,

251b/9

s.+ ğa 263b/14

salāmathġ krş. **salāmatlık**

(Ar.+T.) selametli; ġuvenli

olma

s. 189a/26, 216a/1

hāşıl-ı s. 224a/19

s.+ ını 260a/11

salāmatlık krş. **salāmathġ**

(Ar.+T.) selametli, ġuvenli

şekilde

s. 215b/27

s.+ ka 257b/10

şalāşa (Ar.) üç

ş. 281a/7

şalāt (Ar.) 1. dua

ş. 280b/5

2. namaz

ş.-ı yavmiyya 295b/14

şalavāt (Ar.) Hz. Muhammed'e edilen

dualar

ş. 277a/13

ş.+ ı 197b/16

	ş.+ ıġa 280b/5		
salb	(Ar.) kaldırma, giderme s.+ ı 222a/14 s. kılmās 210b/5	salīma	(Ar.) temiz, kusursuz s. 257b/21
salġuĉı	salan, bırakan, koyan s. 231b/12, 255b/23 baş koyı s.+ larnıġ 203b/24	salmaġ	salmak, koymak tafriķa s. 199a/18 s.+ ķa 246b/21
salın-	bırakılmak, salınmak s.- ursén 286b/10	şalşāl	(Ar.) kumla karışık çamur ş. 262b/16
şāliġ	(Ar.) uygun, yakışır; dinin emrettiklerine uygun harekette bulunan ş. 204a/16, 278a/18, 296a/14, 304a/23, 306a/13 ş.+ dürler 288b/25 ş.+ ġa 232b/8 ş.+ i 306a/14	salţanat	(Ar.) sultanlık, hükümdarlık s. 194a/21, 283a/5 s.+ ı 282b/26
şāliġa	(Ar.) uygun, yakışır rü'yā-yı ş.+ dur 212b/18	sam^ˆ	(Ar.) kulak s.+ ı 272b/20 s.+ ıġa 192a/18
şāliġāt	(Ar.) hayır sahibi Müslüman kadınlar banāt-ı ş. 302b/6	samandar	(F.) ateşte yanmadığına inanılan efsanevî hayvan s.+ nıġ 289b/1
sālik	(Ar.) bir yola giren; bir tarikata giren s.+ ke 254b/8 s.+ lerdürler 189b/6 s.+ lerge 247b/12	şamar	(Ar.) yemiş, meyve ş.+ dın 257b/17
sālim	(Ar.) sağ, sağlam s. 292a/18 s. bolġunġızdurlar 251b/9 s. tutķaylar 188b/7	şamara	(Ar.) netice, semere ş.+ sı 277a/10, 277a/11, 277a/12
		samī^ˆ	(Ar.) 1. işiten, duyan s. 221b/17, 221b/20, 221b/22, 282a/13 2. Allah'ın 99 isminden biri, her varlığın sesini ve hareketini duyan S. 252b/22
		Sammākayn	(Ar.) Sirius takımyıldızı S. 268a/23
		samt	(Ar.) taraf, yön, cihet

s.+ ı	207b/19, 207b/24, 215b/27, 231a/23, 296a/7, 302b/8	sana-	saymak, hesap etmek s.- dı 227a/9, 236a/8 s.- ğay 288a/8 s.- ğaysızlar 258b/13, 268b/3 s.- pdur 302b/22 s.- r 197b/6 s.- r érdiler 236a/8 s.- rlar 187a/8 s.- rsızlar 288a/7 s.- y almağungızlardur 258b/14 s.- y almassızlar 268b/4
s.+ ıdın	300b/17		
s.+ ını	226a/17		
ş.+ ğa	265b/3		
ş.+ ka	230a/18, 265a/26, 265b/2		
samūm	(Ar.) sıcak rüzgar		
s.+ ı	262b/18		
s.+ ıdın	262b/18		
san	sayı, hesap	şanā'atī	(Ar.+F.) öyle hünere, öyle ustalık ş. 273b/19
s.+ ı	185b/22, 186a/5, 187b/26, 188a/1, 263b/11, 303a/8	şanā'āt	(Ar.) sanatlar, hünere ş.+ dın 290b/5
s.+ ıdın	195a/24		
s.+ ığa	241b/12	sanağ	krş. sanav sayı, miktar s.+ ıdın 268b/4 s.+ ığa 258b/14 s.+ ın 283b/19
s.+ ını	188a/20, 188a/27, 204b/19, 255b/13, 299b/12		
s.+ lardın	249a/11		
san-	saymak, varsaymak		
s.- sa	bolğay 184a/3		
sana	(Ar.) yıl, sene	sanağuçı	sayan, hesap eden s. 284a/6
s.-yı	'āşara 186a/18	sanal-	sayılmak, hesap olunmak s.- dı 275b/17, 286b/2 s.- ğan 219b/20, 230b/20, 297a/15
şanā	(Ar.) övgü, sena	şanam	(Ar.) put ş.+ ımız 205a/8
ş.	199b/9, 252a/6, 259b/1, 274b/14, 277a/11, 295b/22, 296a/3	sanamak	sayma, hesap etme
ş.+ sı	281a/24, 288b/8		
ş.+ sını	282a/2		
ş.+ sınığ	205a/22		

s.+ ı (sanamağı) 254a/7	218b/10, 220a/14, 220a/23,
s.+ ını (sanamağını) 204b/20	222a/3, 222a/5, 222a/6,
sanamaqlığ sayma, hesap etme	222b/1, 222b/27, 224a/12,
s. 251a/12	224a/13, 224a/14, 224a/20,
şan`at (Ar.) sanat, hüner	225a/2, 225a/3, 227a/4,
ř. 273a/20	228a/25, 229a/21, 230b/4,
sanav krş. sanav	231b/22, 232b/18, 232b/21,
sayı, sayma	233a/19, 233a/25, 233a/26,
s.+ ı 297a/20	233b/17, 233b/19, 233b/4,
s.+ ığa 299b/12	234b/3, 235a/2, 235a/20,
s.+ nı 297a/18	238a/5, 239b/5, 242b/19,
şanaviyya (Ar.) mecusî taifesi	244b/20, 245a/6, 246a/15,
ř.+ nıng 263b/7	246b/19, 249a/4, 252a/15,
řanāyi` (Ar.) sanatlar, zanaatlar	252a/22, 253a/14, 253a/21,
ř. 273b/14	253a/24, 253a/26, 253a/4,
sanc (F.) ölçüm, ölçü	254a/5, 254a/7, 256b/13,
s.+ dın 291a/10	259b/11, 259b/25, 259b/9,
sançıl- saplanmak	261b/5, 262b/25, 263a/26,
s.- dı 266a/27	263a/7, 264a/13, 264a/27,
şanduk (Ar.) sandık	264a/6, 264a/9, 264b/2,
ř. 260a/21	265b/21, 265b/24, 266a/18,
ř.+ nıng 260a/20	266a/3, 266b/10, 266b/14,
şandukı (Ar.+F.) bir sandık	266b/7, 270b/23, 271a/25,
ř. 260a/18	271a/8, 272a/12, 272b/13,
řaŋga sana, teklik III. şahıs zamiri	275b/16, 275b/17, 276b/2,
datif hali	277a/17, 277a/20, 279a/12,
s. 190b/15, 190b/17, 203a/6,	279a/13, 280a/17, 280b/8,
204a/1, 209b/5, 210b/18,	281a/26, 284a/13, 284a/14,
210b/21, 213a/2, 216a/21,	284a/5, 286a/20, 286b/11,
216b/20, 216b/24, 218a/22,	287a/18, 289a/12, 289a/14,
218a/23, 218a/25, 218a/27,	289a/22, 289b/17, 289b/19,
	290a/3, 291a/16, 291a/20,

291a/25, 291b/26, 291b/27, 291b/4, 292a/26, 293a/21, 293a/24, 293a/25, 293a/3, 293a/7, 293a/8, 293b/2, 293b/7, 297a/20, 301b/17, 304a/24, 304a/7, 304b/10, 304b/9, 305a/1, 305a/8, 305b/2, 305b/3, 305b/6 s.+ dur 263a/6 s.+ mén 236b/13	sang-sār (F.) taşlama, taş atma s. kılur édük 229b/27 s. kılurlar 298b/16	sar-āmad (F.) önde gelen, ileri gelen s.+ ısızlar 209b/21	s.+ ı 300b/21
şāni' (Ar.) yapan, yapıcı; Allah ş. 204b/27, 213a/17, 248a/17, 267b/21 ş.+ ğa 287a/4 ş.+ niᅇg 247a/1	şāniya (Ar.) ikinci ş. 197b/23, 197b/24	sar-ancām (F.) bir işin sonu, sonuç s.+ ı 234b/23, 251b/13 s.+ iĝa 213a/16, 236a/24	
sansız sayısız, hesapsız s. 182b/12, 265b/18	şānūt (Ar.) hurma yapraklarından yapılan saplı torba ş. 207b/19	sar-ancāmī (F.) bir sonuç, bir netice s. 251b/4	
sar (F.) baş s. 299b/20 s.-ı manziliĝa 200b/14	sarā (F.) saray, padişah sarayı s. 300b/19, 300b/20	sarasız (F.+T.) kusuru olan para, saf olmayan demir para s. 236a/4	
sarādīk (Ar.) saray perdeleri		sarāsima (F.) sersemlik s. 233b/4, 235a/25	
		sarāy (F.) saray; dünya s. 208a/14, 246b/15, 269b/21, 284b/18, 301a/23 s.+ da 212b/21, 212b/23, 212b/24, 220b/22, 221b/7, 225b/14, 246b/15, 254a/19, 258a/6, 269b/17, 269b/18, 270b/20, 270b/24, 276a/4, 279a/25, 280b/6, 284b/15, 297b/11, 306b/25 s.+ dın 208a/18 s.+ dur 269b/19 s. émeštür 275b/26 s.+ ğa 208a/12, 208a/18, 221a/24, 230b/2, 238b/26, 254b/16, 258a/18, 260a/1, 268b/17, 272a/20, 283b/2, 287a/18 s.+ ı 247a/23	

s.+ ıdın 252b/9	s. bolur érdiler 264b/20
s.+ ıdur 263a/15, 263b/23	s. bolurlar 239a/15
s.+ ınıġ 185a/26, 188b/19	sar-gardānlġ (F.+T.) perişanlık
s.+ larda 226b/17	s.+ ınıġ 208a/3
s.+ larıda 226b/16, 230a/15	şarĥ (Ar.) köşĥ
s.+ larınıġız 282b/9	ş. 269a/14
s.+ larınıġızda 226a/26	ş.+ nınıġ 269a/11, 269a/22
s.+ nınıġ 196a/21, 230b/18,	şarĥī (Ar.+F.) öyle köşĥ, o köşĥ
251b/13, 251b/21, 253a/3,	ş.+ dur 269a/9
294b/27	sar-ĥōş (F.) sarhoş
sarāyī (F.) öyle saray	s. boldı 239a/26
s. 251a/7	sarı taraf, yön; -a/e doğru
sardāba (F.) barınak, yer altındaki	s. 185b/26, 260a/21, 292b/6,
barınak	297b/8, 300a/19, 306b/11,
s. 304b/2	306b/13, 307a/10
s.+ lar 191a/26	har s. 208a/9
s.+ larġa 307a/7	s.+ da 202a/18, 246a/18,
şarf (Ar.) harcama, masraf etme	259a/18
ş. 206b/1	har s.+ da 256b/18
ş.-ı 'ināyat 304b/16	s.+ dın 194a/13, 206a/9,
ş.-ı ĥikmatdındur 285b/21	250b/17, 250b/2, 283b/25,
ş. boluptur 232a/23	302a/16, 307a/4
ş. kıldı 301a/12	har s.+ dın 256b/8, 271a/23,
ş. kılgay 288a/9	307b/12
ş. kılgaylar 289b/26	s.+ durlar 192a/9
ş. kılgaysén 277a/18	s.+ ġa 181b/18, 182a/21,
ş. kılmak 192a/7	182a/7, 185a/11, 187a/14,
ş. kılsalar 285a/24	188b/15, 195b/13, 196b/12,
sar-gardān (F.) sersem, şaşkın,	196b/26, 196b/27, 197a/10,
perişan	197a/6, 198b/19, 202a/17,
s. 190a/13, 205b/9	202b/24, 203a/24, 204a/8,

204b/3, 205a/27, 206a/11, 207b/3, 208a/14, 208a/20, 208b/27, 209a/26, 209a/27, 209b/2, 210a/20, 210a/25, 211b/19, 211b/22, 213b/5, 214a/11, 214a/21, 215a/25, 218b/10, 220a/18, 221b/24, 222b/19, 222b/23, 223b/16, 224b/2, 225a/22, 225a/25, 225b/21, 226a/9, 226b/23, 227a/12, 228a/5, 229b/4, 229b/9, 230a/23, 232a/5, 233a/1, 233a/27, 234a/7, 234b/5, 235a/1, 235a/17, 235b/15, 235b/25, 237b/15, 238a/18, 238a/20, 240a/18, 241b/26, 242b/24, 244a/18, 245a/1, 247a/16, 247b/18, 250a/10, 250a/18, 250a/9, 251a/15, 251b/26, 252a/14, 254b/2, 255b/23, 257b/23, 257b/25, 258a/10, 259a/15, 259b/18, 260a/21, 263a/25, 264a/20, 264b/8, 265b/27, 270a/20, 271a/10, 271a/22, 272b/8, 273a/19, 273b/23, 275a/20, 276a/23, 276a/8, 279b/1, 281b/8, 282b/27, 286b/21, 286b/6, 287b/15, 287b/26, 287b/7, 290a/13, 291a/27, 292a/18, 297b/11, 297b/24, 297b/26, 298a/10,	298b/9, 299a/19, 301b/5, 305b/16, 306b/23, 307a/2 har s.+ ğa 302a/20 s.+ ğadur 210b/21, 252a/21, 253a/20 s.+ sıdın 207a/18	sarıĝ sarı s. 226b/12, 256b/5, 273b/2, 298a/11 s. boldı 226b/1	ŝarîĝ (Ar.) aĝık, belli ŝ. 282a/10	sarî'ü'l-zavâl (Ar.) ĉabuk kaybolan, süreksiz s. 249b/12	sarmadî (F.) sürekli, daimî s. 303b/15	sarmāya (F.) sermaye, anamal s.+ dur 212a/8 s.+ sı 212a/8 s.+ sını 279a/26	sarrā' (Ar.) sevinç, bahtiyarlık s. 190b/22, 200b/12 s.+ da 283b/7, 292b/10	sar-riŝta (F.) ipucu s.+ sını 277b/10	şarşar (Ar.) şiddetli rüzgar ŝ. 193b/7, 229b/12 ŝ.+ ı 302a/24 ŝ.+ ıdın 283a/3	sarv (F.) selvi s. 238b/6
--	---	--	--	---	--	--	--	---	---	-------------------------------------

sarzaniş (F.) kınama, suçlama

s. 211b/9, 245b/4

s.+ idin 197a/13

s.+ iğa 286b/22

s. kıllur 237b/25

sat-

satmak

s.- ar 186a/22, 197b/5,
241a/20

s.- ar édi 232a/14

s.- arbiş 236a/3

s.- ip 183a/10, 200a/25,
200a/26, 217b/7, 301a/22

s.- ip aldı 200a/10, 236a/10,
236a/21, 301a/12

bizlerni s.- ip aldı 200a/24

s.- ip aldım 301a/23

s.- ip alğan 274b/3

s.- ip alğanınıġ 237b/13

s.- ip alġay 211b/8, 258b/2

s.- ip alġaylar 192a/12

s.- ip alġıl 236a/3

s.- ip alġuçı 200a/25

s.- ip alıngızlar 235b/26

s.- ip alıp 192a/9, 200a/22,
200b/6, 241a/20

s.- ip alıpdurlar 221b/8

s.- ip alıpmén 236a/4

s.- ip alıptur 200b/1

s.- ip alışingızlar 200b/7

s.- ip alışmak 200b/7

s.- ip almağıda 236a/11

s.- ip almak 200a/10,
200a/14, 200a/20, 200a/9,
258b/2, 275b/5, 298b/13

s.- ip almağğa 232a/14,
236a/20

s.- ip almağlıġ 200a/13

s.- ip almağızlar 277b/27

s.- ip alsa 200a/23

s.- ip alur érdiler 229a/9

s.- ip alur 186a/22, 192a/8

s.- ip alursızlar 229a/11

s.- ipdurlar 242a/11

s.- kay 241b/21

s.- kaybiş 235b/23

s.- mağızlar 200b/10, 200b/9

s.- tı 241a/16

s.- tılar 236a/6

sağ (Ar.) dam, ev damı

s.+ larını 247b/25

satıl- satılmak

s.- ġan 236a/7

satıza (F.) çekişme, kavga

s. 269a/25, 288a/18, 289b/8

s. kıla alġaysızlar 182a/15

s. kılgaysız 222b/15

satızakār (F.) kavgacı

s. 225b/13

satızakārliġ (F.+T.) kavgacılık

s. 229b/10

satızanda (F.) kavgacı

s. 256b/3

satkuçı	saticı, satan	ş.+ mı 189b/14, 278a/14
	s. 200a/26	ş.+ ka 292b/15
satmağ	satma	ş.+ larığa 290b/8
	s. 200a/14, 200a/20, 200a/25,	ş.+ nı 193b/4
	258b/2, 303a/10	şavāb (Ar.) doğru hareket,
	s.+ dın 200a/10	doğruluk, dürüstlük
	s.+ dur 200a/9	ş. 182b/12, 197b/6, 221a/2,
	s.+ ıdın (satmağıdın) 275b/6	229b/7, 230a/25, 234a/9,
	s.+ ıngızğa 200b/7	290a/1, 291a/12, 297a/14
	s.+ ka 298b/13	'ayn-ı ş. ekendür 191b/23
saşvat	(Ar.) ezici kuvvet; zorluluk	ş.+ ı 202b/13
	s. 225a/12, 231a/2	şavā'ik (Ar.) yıldırımlar
	ş.+ ı 283a/3	ş. 262b/17
	s.+ ıdın 231a/3	şavb (Ar.) taraf, yön
	ş.+ ları 262a/25	ş.+ ka 188b/10
şavāb	(Ar.) sevap, hayır işleme	şavdā (Ar.) sevda, tutku
	ş. 191a/14, 202b/16, 202b/17,	s.+ sı 237b/6, 283a/18
	202b/6, 204b/6, 206a/5,	şavlat (Ar.) şiddetli saldırı
	206b/2, 211b/14, 211b/16,	ş.+ ınığ 185b/11
	213b/27, 220b/27, 278a/11,	şavluğ sağlık, sıhhat
	278a/16, 287b/15, 295a/9,	s. 292b/4
	300a/7	şavm (Ar.) oruç
	ş.+ dın 291a/15	ş. 187b/27
	ş.+ ı 208b/27, 219a/3,	şavmağ sağmak, süt sağmak
	220b/24, 253b/14, 257b/24,	süt s.+ kadur 240a/14
	265b/25, 269b/18, 271b/17,	şavt (Ar.) ses, ün
	278a/14, 278a/15, 282b/15,	ş. 210a/23
	308a/14	ş.+ ı 289b/22
	ş.+ ıda 283b/4	şavuk soğuk
	ş.+ ıdın 188b/17, 210b/27,	s. 199a/13, 202a/24, 248a/12
	256b/21, 278a/2	s.+ da 283b/8

	s.+ nı 267a/12, 275b/11	sāyib	(Ar.) yıldıza tapanlar s.+ lerniḡ 263b/4
savukluk	soğukluk s. 202a/22, 273a/4	şaykal	(Ar.) cila, saykal ş.+ ı 254b/8 ş. urar érdiler 278b/15
sa'y	(Ar.) çaba, gayret, emek s. 225a/13, 284b/9, 289a/16 s. éterler 191b/27, 258b/9 s. kılğay 279b/7 s. kılmağı 284b/10 s. kılsaḡ 270a/27 s. kıılır 284b/9	sayla-	seçmek s.- rbız 288b/4
say	ırmak, çay s.+ lar 250b/17	sayyālī	(Ar.+F.) öyle sıvı, o sıvı s. 267a/5
sāya	(F.) gölge s.+ sı 250a/24	sayyibāt	(Ar.) dul kalmış kadınlar ş. 200b/18
sayf	(Ar.) kılıç s. 265b/14	sayyid	(Ar.) efendi, bey; Hz. Muhammed s. 181b/23 s.+ i 293a/7
şayfiyya	(Ar.) yaza ait, yaza özgün s. 259a/23	s.-i 'ālam	alemin efendisi; Hz. Muhammed s. 185b/18, 192a/17, 195a/23, 198a/19, 199a/3, 205a/23, 211a/25, 280b/5 hazrat-ı s.-i 'ālam 278b/16 s.-i 'ālamniḡ 266a/20
şayha	(Ar.) bağırma, haykırma ş. 191a/1, 193b/8, 226b/17, 230a/18, 230a/20, 261a/23, 265a/21 ş.+ sı 265b/7, 265b/8 ş.+ sıdur 226b/8	s.-i kā'ināt	evrenin efendisi; Hz. Muhammed s. 194b/12
şayıka	(Ar.) yıldırım ş.+ larını 249b/19	s.-i anām	bütün mahlukların efendisi; Hz. Muhammed s. 184a/9, 281a/14
sāyıl	(Ar.) dilenci s.+ lar 217b/13 s.+ larını 217b/13	s-i şakalayn	iki alemin efendisi; Hz. Muhammed s. 186a/11
sayī	(T.+F.) bir ırmak s.+ de 259a/10		

sayyidü'l-anbiyā (Ar.) peygamberlerin efendisi; Hz. Muhammed hazrat-ı s. 226b/27	sazāvārlıĝ (F.+T.) münasiplik s.+ ı 250a/5	uygunluk,
sayyidü'l-kā'ināt (Ar.) evrenin efendisi; Hz. Muhammed hazrat-ı s. 220a/12	sékkisén krş. séksen s. 214a/5	
sayyidü'l-mürsalīn (Ar.) peygamberlerin efendisi; Hz. Muhammed s. 194a/19, 242a/17	sékkiz sekiz s. 203b/22, 236b/5, 253a/13, 264a/5, 267a/10, 301a/10 s.+ dür 200b/17 s. érdiler 226b/22 on s. 236b/5	
sayyidü'l-şuhadā (Ar.) şehitlerin efendisi; Hz. Hamza s. 281a/18	s. mīng 203b/22, 301a/10	
sazā (F.) uygun, yakışır s. 220b/13 s.+ sı 216a/19	sékkiz-gāne (T.+F.) sekizlik yigirmi s. 204b/18	
sazāvār (F.) uygun, münasip, yakışır s. 216b/10, 252a/19 s. boldı 209a/16 s. boldılar 195b/6 s.+ dur 192b/11, 209a/16 s.+ durlar 188b/6 s. émes édi 243b/6 s. émes 209b/14 s.+ ı 202b/6, 216a/7, 267a/2, 278a/16, 280a/20, 288b/21 s.+ ısén 284a/6 s.+ raĝdur 183b/7, 199b/4, 209b/2 s.+ raĝdurlar 192b/6, 197b/2	séksen krş. sékisen seksen s. 223b/2, 244b/10, 245b/21, 273b/23, 284b/1, 304a/22	
	sémiz şişman, besili s. 239b/10, 239b/26 s.+ ler 189b/3	
	sén sen, teklik II. şahıs zamiri s. 181b/15, 187b/22, 187b/23, 189b/19, 191b/10, 196b/14, 198a/9, 203b/18, 209b/5, 210a/14, 210a/21, 210a/27, 210b/19, 210b/20, 212a/23, 214a/27, 214b/5, 215b/1, 216a/13, 216a/14, 216b/19, 216b/23, 217b/23, 217b/8,	

218a/20, 218a/24, 219b/16,
 220a/17, 220a/22, 220a/23,
 222b/1, 222b/12, 224a/6,
 224a/7, 224b/3, 225a/4,
 226a/9, 228a/14, 228a/15,
 228a/25, 229a/24, 229a/26,
 231b/20, 231b/21, 233a/27,
 235a/19, 235b/2, 236a/5,
 237a/15, 237b/1, 237b/3,
 240a/1, 244b/20, 245a/5,
 245b/20, 246b/14, 246b/20,
 246b/22, 249a/3, 249b/22,
 249b/25, 251b/12, 252b/8,
 253a/25, 254a/21, 259a/2,
 259a/25, 261a/16, 261b/6,
 263a/27, 263a/5, 264b/1,
 264b/4, 266b/10, 266b/20,
 270b/4, 278b/8, 279a/13,
 280b/10, 281a/17, 285a/8,
 285b/12, 289a/22, 291a/22,
 291a/23, 291b/14, 291b/5,
 293a/19, 293a/26, 293a/9,
 294b/19, 295b/10, 296a/25,
 296b/13, 298a/3, 298b/27,
 299a/16, 299b/21, 300b/2,
 301a/21, 301a/22, 301a/23,
 301a/24, 301b/5, 303b/26,
 304a/23, 304b/24, 305a/11,
 305a/17, 305a/2, 305a/26,
 305a/4, 305a/5, 305b/1,
 305b/2, 305b/5, 306a/16
 s.+ de édi 263a/5

s.+ din 181b/15, 182b/13,
 185a/24, 189b/27, 190a/11,
 190a/4, 190a/7, 190b/3,
 195b/13, 196a/14, 196b/22,
 200a/16, 211b/1, 216b/21,
 217b/27, 222a/3, 224a/17,
 225a/5, 226a/7, 233b/21,
 239b/7, 243a/3, 247a/15,
 248b/13, 252a/13, 252b/14,
 253a/27, 253b/3, 261b/3,
 266b/3, 272b/9, 276a/7,
 281a/27, 282a/20, 287a/23,
 291a/18, 291b/16, 291b/18,
 292b/24, 296a/26, 301a/27,
 301b/18, 302b/9, 304a/13,
 305a/8
 s.+ i 185a/24, 191a/15,
 191b/4, 195b/12, 196a/4,
 205a/16, 210a/14, 210b/19,
 212b/27, 213a/1, 222a/2,
 222a/7, 222a/9, 225a/5,
 226a/5, 229b/25, 229b/27,
 233b/15, 233b/17, 234b/24,
 235a/18, 235a/2, 235a/21,
 236a/1, 236b/15, 238b/17,
 239b/5, 239b/7, 243a/4,
 243a/5, 244a/4, 245b/3,
 252a/13, 253a/23, 254a/6,
 255a/2, 260b/2, 264b/16,
 270a/19, 271a/3, 271a/5,
 276b/1, 277a/21, 287a/18,
 287a/25, 287b/13, 287b/16,

288a/25, 288a/27, 291a/19,
 291a/21, 291a/22, 291a/25,
 291b/1, 291b/10, 291b/14,
 291b/15, 291b/27, 293a/26,
 293a/27, 293a/7, 294b/18,
 294b/22, 295a/9, 296a/26,
 301b/11, 301b/9, 304a/16,
 305b/22, 306a/26
 s.+ ing 189b/20, 189b/23,
 190b/3, 190b/4, 190b/5,
 190b/6, 190b/7, 191a/5,
 196b/12, 196b/15, 198b/10,
 198b/4, 198b/9, 200b/27,
 201a/10, 205b/2, 205b/5,
 206b/17, 209a/16, 210a/11,
 210a/12, 210a/20, 210a/25,
 210a/5, 210b/22, 212a/27,
 213a/2, 215b/9, 216a/21,
 216a/22, 216b/17, 216b/24,
 216b/4, 216b/5, 216b/6,
 217a/3, 217b/10, 217b/19,
 217b/7, 218b/10, 218b/11,
 220a/14, 220a/18, 220a/19,
 221a/14, 222a/10, 222a/22,
 222a/3, 222a/6, 222a/7,
 222b/2, 222b/23, 222b/27,
 224a/11, 224a/13, 224a/16,
 224a/20, 224a/21, 224a/23,
 224a/24, 224a/6, 224a/7,
 224b/2, 224b/26, 224b/3,
 225a/1, 225a/3, 226a/4,
 226b/6, 227b/16, 228a/15,
 228a/24, 228a/25, 228b/17,
 229a/21, 229b/26, 230a/1,
 230b/12, 230b/14, 231a/11,
 231a/14, 231a/20, 231b/11,
 231b/14, 231b/8, 231b/9,
 232a/1, 232b/10, 232b/12,
 232b/15, 232b/19, 232b/20,
 232b/6, 233a/27, 233a/4,
 233b/13, 233b/16, 233b/17,
 233b/19, 233b/21, 233b/23,
 234b/22, 235a/19, 235a/21,
 236a/5, 237a/6, 237a/8,
 238a/6, 240a/3, 240b/5,
 241a/18, 242b/22, 242b/26,
 243a/1, 243a/4, 244a/19,
 245a/7, 246a/13, 246b/10,
 246b/16, 246b/22, 246b/27,
 247a/25, 247b/18, 247b/19,
 248b/20, 248b/23, 249b/23,
 249b/27, 251a/15, 252a/24,
 252b/1, 254a/16, 254a/3,
 254b/2, 255a/2, 258a/25,
 259a/11, 259a/14, 259a/22,
 259b/25, 259b/26, 261a/20,
 261b/8, 262b/19, 262b/25,
 262b/9, 263a/14, 263a/22,
 263a/27, 263b/1, 264a/27,
 264b/10, 264b/19, 265b/12,
 265b/15, 266a/15, 266b/6,
 266b/8, 266b/9, 270a/5,
 272b/11, 273a/18, 276b/1,
 277a/20, 278b/11, 279b/1,

279b/25, 279b/3, 280a/20, 280a/22, 280b/25, 281a/16, 281a/20, 281a/26, 281b/1, 284a/5, 284b/14, 284b/2, 284b/23, 284b/27, 285a/1, 285a/8, 285b/19, 286b/5, 286b/6, 287a/17, 287a/21, 287b/13, 287b/15, 287b/16, 287b/26, 287b/7, 288a/27, 288b/21, 289a/12, 289b/15, 289b/16, 289b/18, 289b/19, 289b/24, 290a/5, 291b/11, 291b/27, 293a/21, 293a/6, 293a/8, 293b/26, 293b/8, 293b/9, 294b/16, 294b/19, 295b/17, 298a/17, 299a/17, 299a/20, 300a/19, 300a/23, 300b/3, 300b/5, 301a/20, 301b/10, 301b/20, 301b/21, 301b/22, 301b/24, 301b/5, 301b/9, 302b/1, 302b/13, 302b/23, 303b/27, 304a/2, 304a/23, 304b/24, 305a/11, 305a/4, 305a/6, 305b/21, 306a/14, 306a/16, 307b/2 s.+ sén 216b/5, 245a/23	sévingü sevilen, sevimli s.+ rek 245a/3
	sévin- sevinmek s.- geninǵe 246a/13
	sévmek sevme s. 277a/2
	sévüklük sevilen, sevimli s.+ rekidür 251b/11
	sévünmek sevinmek s.+ i 227a/21
	seyl (Ar.) sel, su taşkını s.+ niñǵ 199b/14, 202b/12
	seyr (Ar.) gezme, gezinme, yürüme s. 290b/10 s.+ ige 234b/15 s. kılıñǵızlar 181b/23
	seyyi'ât (Ar.) kötülükler, günahlar s. 208b/11 s.+ ını 251a/13, 253b/15 s.+ ıdın 219a/5
	seyyi'e (Ar.) kötülük, günah s. 248b/16 s.+ ge 208b/7
	seyyi'et (Ar.) kötülük, günah s. 303a/2
	sıbt (Ar.) torun s. ıdın 186b/19 s.+ ları 227b/3
	şıdǵ (Ar.) içten bağlılık; doğruluk
séningki seninki s. 254a/4	
sép- serpmek, saçmak s.- ip 202a/21	
sév- sevmek s.- er 277a/2	

	ş. 191a/13, 204a/14, 204a/17, 221a/5, 222b/8, 297a/21 ş.+ dın 204a/18 ş.+ ı 204a/15, 204b/27, 278a/20 ş. + ıdın 216b/11 ş.+ ıngğa 222a/10	ş. kıllur 201b/15 ş. kıllursızlar 235b/12, 243b/18 ş.+ lar 200b/20, 209a/13, 227b/13, 251b/3, 261b/20, 263a/17, 263a/18 ş.+ larda 204b/1, 293a/11 ş.+ lardın 290b/14 ş.+ larğa 254b/18 ş.+ ları 204a/27, 252a/7 ş.+ larıda 307b/1 ş.+ larıdın 233a/10 ş.+ larıdur 256b/13 ş.+ larığa 247b/15, 295b/12, 296a/21 ş.+ larınıng 229a/25, 254b/10 ş.+ larını 184b/9
şifat	(Ar.) sıfat, özellik, nitelik ş. 203a/19, 221b/15, 271b/7, 272a/21, 274a/25, 281b/4 ş.+ dur 272a/20 ş.+ ı 203b/11, 203b/13, 218b/18, 220a/9, 221b/13, 239a/25, 253a/5, 254b/5, 256b/14, 262b/1, 263a/16, 276b/17, 277a/15, 278a/20, 288b/9, 296a/7 ş.+ ıda 212b/15, 238a/8, 254b/13 ş.+ ıdın 204a/10, 238a/1, 263b/17, 285b/18, 300b/18 ş.+ ıdur 207b/19, 229a/6, 250a/25, 254b/19, 265a/7, 274b/23, 279a/4 ş.+ ığa 216b/15 ş.+ ın 222a/7 ş.+ ını 199a/4, 212b/10, 221a/22, 222b/1, 282b/7 ş.+ ınıng 251b/11, 264a/4 ş.+ ka 248a/27 ş.+ kadur 292a/7	şifāt (Ar.) sıfatlar, özellikler, nitelikler ş. 254b/6 ş.+ da 239a/8 ş.+ ı 271b/14, 277a/22 ş.+ ıdın 287a/2 ş.+ ınıng 258b/16, 290b/26 şifatī (Ar.+F.) bir özellik, bir sıfat ş. 204a/11, 248a/27 şifātu'l-kirām (Ar.) uluların sıfatları ş. 205a/22 sıg- sıkılmak, suyunu çıkarmak s.- armén 238b/13 sıgım- krş. sık-

sığınmak,	güvenmek,	s. 206b/27
dayanmak		sık- krş. sığ-
s.- a algaylar 191a/25		sıkamak, suyunu çıkarmak
s.- dı 228a/20		s.- kaylar 240a/12
s.- ğaymén 223b/15		sıkāya (Ar.) su verme, su ikram etme
s.- sa bolur 297a/10		s.+ nı 243b/4
s.- ur 191a/25		s.+ sıdın 184a/13
s.- ur yér 202a/2		sıkkāl (Ar.) ağır, ağır yüklü
s.- urmén 224a/16, 236b/14,		ş. 189b/6
244a/5		ş.+ da 189b/1
sığındur- sığındırmak		sıkmaqlıĝ sıkma, suyunu çıkarma
s.- ğay 203b/24, 271b/7		s. 240a/13
sıgınmaĝi (T.+F.) bir sığınma, bir		şıla (Ar.) ihsan, bahşış
kurtuluş		ş.+ dur 206b/10
s. 257a/15		ş.-yı rahm ebeveyn ve akrabayı
sıgınmak sığınma, kurtuluş		ziyaret etme
s.+ ı (sığınmaĝı) 236b/14,		ş. 256b/17, 277a/11, 308a/16
244a/5		ş.-yı rahmdur 277a/2
sıĝır inek, sığır		sıla- okşamak, gönül almak, iltifat
s. 239b/10, 239b/27, 240a/14		etmek
s.+ da 239b/26		s.- dı 226b/25, 246a/19
şihāh (Ar.) sahih, doğru		sılamak okşama, sevme, iltifat etme
ş. 228a/19		s. 245b/7
şihhat (Ar.) sıhhat, sağlık; gerçeklik,		s.+ da 252b/15
doğruluk		şimāh (Ar.) kulak
ş. 218a/27, 220b/20, 271b/19		ş.+ ıĝa 210a/24
ş.+ ı 273a/20, 299b/16		sın- kırılmak, parçalanmak
ş.+ ıdın 218a/14		s.- ar 208b/25
ş.+ ınıĝ 305a/10		s.- maĝay 215b/11
şihhatī (Ar.+F.) bir sıhhat, bir		sına- sınamak, denemek
rahatlık		s.- dı 277b/15
		s.- dılar 186b/25, 238b/11

s.- ğanlar 296b/7	sındurğuĉı kıran, yerine getirmeyen
s.- ğay 219b/14	s. 290a/21
s.- ğaybız 296b/6	s.+ lar 182a/22
s.- r 192b/13	'ahd s.+ lar 183a/11
sınağuĉı sınav, imtihan eden	s.+ lardın 183a/27
s.+ lar 219b/14	s.+ larğa 182a/3
sınamak sınamak, imtihan, sınav	'ahd s.+ larnıĝ 181a/16
s. 285b/10, 292b/20	sındurmak kırma, yerine getirmeme
s.+ nıĝ (sınamaĝınıĝ)	s. 202b/5, 277a/22, 277b/10
289a/15	s.+ dın 277b/3
s.+ ğa 283a/6	s.+ ı (sındurmaĝı) 286a/15
sınamaĝlıĝı (T.+F.) bir imtihan	s.+ ıdın (sındurmaĝıdın)
s. 255a/22	183a/4
sındur- kırmak, parçalamak; yerine	'ahd s.+ ın (sındurmaĝın)
getirmemek	182a/17
s.- dılar 183a/23	'ahd s.+ nı (sındurmaĝını)
s.- ğaylar 277a/26	183b/6
s.- madılar 182a/19	s.+ ını (sındurmaĝını) 277b/9
s.- maĝızlar 277b/1	s.+ ğa 181b/21
s.- maslar 251a/19	şinf (Ar.) sınıf
s.- salar 183a/17	ş.+ durlar 267a/10
s.- up 183a/10	ş.+ ıdın 293a/16
s.- up érdiler 181b/26	ş.+ larğa 266a/1
s.- upturlar 182b/4	ş.+ ları 267b/26
s.- ur 290a/21	ş.+ larığa 266a/1
s.- urlar 251b/13	ş.+ larını 186a/27
2. yerine getirmemek; yardımcı fiil	şinfı (Ar.+F.) bir sınıf
'ahdın s.- dılar 181b/22	ş. 307a/27
'ahdnı s.- dılar 181b/20	sınmak kırılma
'ahd s.- maydur érdiler	s. 183a/21
182a/2	sınuk kırık, kırılmış

	s. 278b/24		s. 294b/13
sınuıkluk	kırıklık; boyun eğme	sibā'	(Ar.) yırtıcı hayvanlar
	s. 217b/2		s. 223a/17, 234b/7
	s.+ dın 302a/19		s. bolğaylar 234a/13
sır	(Ar.) sır, giz	sibāk	(Ar.) bağ, bağlantı
	s. közi 210b/2, 218a/1,		S. 197b/23
	219a/20	siccil	(Ar.) Kur'anda bazı
	s.+ ı (sırrı) 218b/14, 235a/3,		toplumların üzerine ilahî ceza
	265a/11		olarak yağdırılan taş
	s.+ ıda (sırrıda) 300a/5		s. 228b/12, 228b/13
	s.+ ığa (sırrığa) 198a/10,	sidratu'l-müntahā	(Ar.) Hz.
	286a/17		Peygamber'in, Mirac gecesi
	s.+ ını (sırrını) 232a/3,		yanında ilâhî sırlara mazhar
	266a/23		olduğu ağaç
	s.+ lar 187b/23, 253b/21		s. 235a/13, 281b/24
	s.+ larda 248a/27	şığa	(Ar.) gr. kip, sıyga
	s.+ lardur 306a/25		ş.+ sı 184a/19, 188a/23,
	s.+ ları 219a/21		195b/8, 256b/27, 261a/21,
	s.+ larıdın 250a/22		271a/4
	s.+ larını 192a/20, 298a/5		ş.+ sıda 202a/15
şırāt	(Ar.) yol, doğru yol	sihr	(Ar.) büyü, sihir
	ş. 263a/23		s. 214b/15, 219b/19, 249a/6,
	ş.-ı mustakim 225a/20		266a/10, 287b/8, 294b/13
şırf	(Ar.) yalnız, ancak		s.+ dür 214b/2
	ş. 192a/11		s.+ inğizni 214b/16
sırran	(Ar.) gizlice, gizli olarak		s. kılıpdurlar 287b/12
	s. 249a/22	şikāt	(Ar.) inanılır kimseler
sız-	sızmak		ş. 181b/8
	s.- gaylar 249a/10	şikāya	(Ar.) 1. hacılara su temini
sızdur-	sızdırmak		s. 184a/25
	s.- gay 249a/10		s.+ sı 184b/9
si'āya	(Ar.) iftira		

	s.+ sınıḡ 184a/27	sīrat	(Ar.) bir kimsenin içi, ahlakı, tavrı
2.	su kabı, maşrapa		s. 245b/2
	s.+ nı 243a/8		s.+ ı 274b/24
silāḡ	(Ar.) silah	sirke	(F.) sirke
	s.+ ıdın 275b/12		s. alursızlar 273a/15
sile-	beslemek, bakmak		s.+ ni 273a/15
	s.- dı 260a/17	sitam	(F.) eziyet, zulüm, işkence
	s.- r 241a/23		s. 207b/1, 218b/12, 272a/24,
silk	(Ar.) yol		279b/9, 291a/9
	s.+ ide 224a/4		s. étmedük 230b/8
silk-	silkmek, silkelemek		s.+ ıḡız 207a/26
	s.- erler 288a/4		s. kıldılar 193b/14, 205b/19,
simāt	(Ar.) nişan, alamet, iz		211a/21, 226b/8, 230b/8,
	s.+ ı 265a/7		259b/23, 304a/8
	s.+ ıdın 287a/2		s. kılgay 193b/13
sin	(Ar.) Arap alfabesindeki س		s. kılguçı édi 301b/2
	(s) harfinin adı		s. kılpdur 211b/6
	s. 252b/5		s. kılmak 216a/2
sing-	sinmek, hazm olmak		s. kılmāḡızlar 188a/5
	s.- gendin 273a/1		s. kılsa 217b/11
	s.- mes édi 248b/27		s. kıılurlar 184b/4, 207a/23,
singir	sinir		210b/6
	s.+ in 226a/24		s. körgüçi bolmaḡaylar
singre-	yakınmak, sızlanmak		210b/27, 211b/14
	s.- diler 184a/1	sitamgar	(F.) zalim, eziyet eden
singüçi	sinen, hazım olan		gurüh-ı s.+ lar 215a/14
	s. 272b/24	sitamkār	(F.) eziyet eden, zalim
sipās-dārlıḡ	(F.+T.) şükretme		s. 244a/7
	s. kılmasdurlar 239a/5		s.+ lar 210a/7, 287b/11
	s. kılmastlar 212a/22		s.+ lardın 222b/10

s.+ larğa 303a/5	189a/18, 189a/24, 189b/25,
s.+ liki 270b/19	190a/26, 191a/3, 191a/8,
s.+ rağ 206a/24	192a/25, 192b/5, 193a/22,
sitamkārī (F.) eziyet etme, zulüm	193a/26, 195b/16, 197a/18,
s.+ lerdin 228b/22	197a/9, 197b/5, 199a/10,
sitamkārlihğ (F.+T.) eziyet etme, zulüm	205b/26, 206a/17, 206a/23, 206b/25, 206b/8, 207a/7,
s.+ dın 276b/17	208b/16, 208b/20, 208b/22,
sitamlık (F.+T.) zalim, eziyet eden	208b/23, 208b/24, 209b/21,
s.+ rağ 303b/20	209b/6, 210a/16, 210a/18,
sitāyiş (F.) övme, övgü	211a/12, 211a/19, 211a/7,
s. 259b/1, 287a/2, 296a/3	211b/4, 211b/5, 212a/13,
s.+ idin 255b/7	213a/14, 213b/13, 213b/18,
s.+ idür 288b/9	213b/27, 214b/1, 214b/12,
s.+ iğa 288a/3	214b/15, 214b/7, 215a/23,
siyāh (F.) mürekkep, yazı yazmak için kullanılan sıvı madde	215a/4, 218a/13, 218a/14, 218a/15, 218a/8, 219a/6,
s.+ ı 232a/6, 308b/14	219b/17, 220b/11, 220b/15,
siyāhī (F.) öyle mürekkep, o mürekkep	220b/3, 220b/4, 222a/16, 222b/14, 222b/22, 222b/4,
s. 308b/11	222b/5, 223a/11, 224b/10,
siyāsat (Ar.) siyaset, yönetme, idare	225a/25, 225a/6, 225a/7,
s. 231a/1	225a/9, 226a/14, 226a/15,
siz siz, çokluk II. şahıs zamiri	226a/19, 226a/26, 227b/7,
s. 183b/6, 214b/8, 215b/18, 237a/25, 256a/3, 296a/27	229a/14, 229a/15, 230a/11, 230a/12, 230a/3, 230a/6,
s.+ din 285b/11	232a/11, 232a/4, 233a/17,
s.+ ge 228a/12, 229b/13	233a/18, 234a/21, 234a/23,
s.+ ler 182a/13, 182a/3, 182b/23, 182b/25, 183a/18, 183a/23, 183b/27, 183b/9, 184a/1, 186a/4, 188a/12,	234a/26, 234b/10, 234b/11, 234b/8, 235b/12, 235b/9, 239a/10, 239a/12, 239a/20, 239b/16, 240a/4, 240a/7,

241b/4, 242a/16, 243a/13,
243a/16, 243a/19, 243a/24,
243a/25, 243b/16, 243b/18,
243b/23, 243b/26, 244a/10,
244a/12, 244a/13, 244a/17,
244a/27, 244b/21, 244b/22,
245a/20, 245b/11, 245b/18,
245b/25, 246a/3, 247a/12,
247b/23, 248a/6, 249a/7,
253a/18, 255b/21, 255b/5,
256a/10, 256a/13, 256a/5,
256b/25, 257a/25, 257a/5,
257a/7, 257b/2, 258b/10,
258b/6, 258b/7, 259b/26,
259b/27, 260a/2, 260a/5,
262a/18, 262a/20, 262a/7,
262a/9, 264a/26, 267a/11,
267a/26, 267b/27, 267b/9,
268a/22, 268a/7, 269a/25,
269b/8, 270a/2, 271a/6,
274a/11, 274a/12, 274a/27,
274a/7, 274b/1, 275a/26,
275a/8, 275b/12, 275b/14,
275b/25, 275b/4, 275b/8,
275b/9, 276a/10, 276a/13,
276a/9, 276b/18, 277b/17,
278b/23, 281a/22, 282a/27,
282b/10, 282b/3, 283b/17,
285a/21, 286b/15, 286b/20,
287a/4, 287b/11, 287b/20,
288a/3, 290a/6, 292b/20,
293b/11, 293b/27, 294b/15,

294b/2, 294b/26, 295a/1,
297a/2, 297a/9, 297b/11,
298b/27, 302b/15, 302b/16,
307b/5, 307b/7, 308b/20
s.+ lerde 203a/2, 222b/19,
239a/7
s.+ leredür 229a/5
s.+ lerdin 183b/23, 183b/25,
185a/1, 185b/11, 188b/23,
191a/23, 191a/24, 191a/8,
192b/1, 193a/22, 193a/23,
193a/24, 193a/25, 193a/27,
193a/6, 201a/27, 201b/1,
203a/10, 203b/5, 203b/7,
205b/18, 207a/5, 213b/25,
218b/1, 218b/26, 222a/19,
225a/27, 228a/13, 228b/3,
229b/13, 232a/11, 232b/1,
239a/16, 241b/7, 242a/26,
243b/11, 244b/17, 249a/19,
255b/11, 262b/1, 262b/3,
264a/7, 264b/5, 268b/6,
271b/22, 271b/23, 273b/22,
273b/27, 275b/10, 275b/26,
282a/27, 288b/12, 288b/13
s.+ lerge 182a/12, 182a/4,
182b/26, 183a/15, 183a/16,
183b/12, 183b/25, 184a/3,
185b/1, 185b/12, 185b/9,
188b/13, 188b/20, 188b/21,
189b/14, 190a/24, 190b/27,
191a/2, 191a/3, 192a/24,

192b/3, 194a/5, 194a/6, 238b/22, 239b/23, 241b/17,
194a/7, 197a/7, 197b/7, 242a/17, 242a/23, 243b/27,
199b/9, 201a/25, 201a/26, 244a/11, 244b/17, 245b/25,
203b/19, 203b/4, 203b/6, 245b/4, 249a/7, 249b/12,
204b/4, 205b/24, 206a/14, 252a/20, 254a/23, 255a/17,
206a/19, 206b/26, 207a/10, 255a/18, 255a/19, 255a/23,
207a/26, 207a/6, 208b/17, 255a/25, 255b/10, 255b/9,
209a/3, 209b/17, 209b/24, 256a/2, 256a/4, 257a/19,
209b/5, 209b/7, 211a/10, 257a/20, 257a/21, 257a/23,
211a/12, 211a/23, 211a/7, 257a/5, 257a/9, 258b/11,
211b/20, 212a/17, 212a/25, 258b/12, 258b/13, 258b/8,
213b/10, 213b/12, 213b/13, 260a/1, 260a/3, 262a/17,
213b/19, 214b/2, 214b/3, 264b/18, 266a/8, 267a/11,
217a/23, 217b/11, 218a/7, 267a/12, 267a/15, 267a/22,
218b/13, 218b/22, 218b/25, 267a/23, 267b/24, 267b/7,
218b/26, 218b/4, 218b/5, 268a/15, 268a/6, 268b/3,
218b/8, 219a/7, 221b/25, 269b/7, 270a/26, 271b/19,
221b/27, 222a/13, 222a/14, 271b/20, 274a/14, 275a/14,
222a/20, 222a/9, 222b/13, 275a/15, 275a/16, 275a/18,
222b/15, 222b/16, 222b/18, 275a/5, 275b/1, 275b/14,
222b/2, 222b/7, 223a/11, 276a/10, 276b/18, 277b/26,
224b/10, 224b/12, 224b/23, 278a/1, 278a/2, 280a/1,
225a/24, 225a/25, 225b/22, 280a/4, 281a/21, 282b/10,
225b/25, 225b/26, 226a/21, 282b/11, 282b/15, 282b/19,
226a/27, 227a/4, 227b/2, 282b/6, 283a/22, 285b/24,
227b/25, 228a/14, 228a/9, 286a/13, 286a/19, 286a/24,
228b/26, 229a/14, 229a/5, 287a/5, 288a/22, 288a/24,
229b/11, 229b/4, 230a/3, 290a/17, 290a/18, 290a/21,
230a/7, 232a/10, 232a/9, 290a/8, 290a/9, 297a/2,
232b/27, 233a/18, 234a/14, 297b/11, 298b/12, 298b/14,
234a/15, 235a/25, 235a/3, 298b/15, 299a/25, 299b/25,
238b/19, 238b/20, 238b/21,

300b/12, 303a/5, 306b/5,
308a/11
s.+ lergedür 192b/21,
210a/15, 226a/21, 241b/13,
270a/1, 272b/20, 273a/13,
277b/24
s.+ lerni 182b/27, 183b/21,
183b/25, 184b/27, 185b/10,
186a/24, 188b/21, 188b/22,
190a/27, 191a/16, 191a/2,
192b/5, 196a/5, 196b/14,
197a/1, 198b/19, 203a/26,
206a/14, 206a/15, 207b/4,
210a/17, 218a/16, 218a/2,
219b/14, 220b/8, 222a/15,
222a/16, 222a/25, 222a/7,
222b/17, 225a/26, 225b/23,
226a/1, 226a/14, 226a/16,
226a/22, 228a/17, 229a/16,
229a/2, 229a/3, 229b/10,
229b/4, 229b/5, 234a/11,
241b/7, 242a/23, 242a/3,
242a/4, 245b/6, 246b/2,
246b/4, 255a/17, 255a/24,
255b/25, 255b/27, 256a/20,
256a/24, 256b/24, 257a/21,
257a/24, 263b/25, 264a/26,
268a/16, 272b/22, 273b/21,
273b/22, 275a/12, 275b/12,
277b/15, 277b/18, 282b/11,
282b/12, 283a/22, 286b/12,
287b/22, 287b/24, 288a/2,

288a/5, 290a/12, 290a/13,
290a/15, 290a/16, 290a/19,
290a/22, 294b/26, 295a/1,
297a/9, 298b/16, 302b/15
s.+ lerning 182a/19, 182a/20,
182b/27, 182b/4, 183a/15,
183a/19, 183b/10, 183b/11,
183b/15, 183b/27, 185a/11,
185a/7, 185a/8, 185a/9,
185b/10, 185b/11, 187b/20,
188a/16, 190a/24, 190a/25,
190a/27, 190b/1, 191a/22,
191a/27, 191b/2, 192a/19,
192b/1, 192b/19, 192b/2,
196b/26, 197a/18, 197a/21,
197a/23, 197a/3, 197a/4,
198a/4, 198a/6, 198b/17,
198b/5, 200b/10, 200b/8,
202b/26, 203b/13, 203b/18,
203b/5, 203b/7, 203b/9,
204b/1, 204b/3, 205b/26,
206a/16, 206a/18, 206b/24,
206b/26, 207a/26, 207a/27,
207a/6, 207a/8, 207b/3,
208b/16, 209a/13, 209a/19,
209a/24, 210a/15, 210a/16,
210a/18, 211a/10, 211a/13,
211b/21, 213a/27, 213b/14,
213b/18, 213b/20, 213b/25,
214b/16, 215a/23, 215b/21,
218a/9, 218b/5, 218b/8,
219a/10, 219b/14, 220b/1,

220b/16, 220b/4, 222a/14,
222a/8, 222b/18, 222b/6,
224b/22, 224b/23, 225a/10,
225a/16, 225a/26, 225a/9,
225b/23, 225b/24, 228a/17,
228a/19, 229a/6, 229b/6,
230a/10, 230a/3, 234a/14,
234a/22, 235b/9, 237a/26,
239a/10, 240a/24, 241b/13,
241b/5, 241b/8, 242a/18,
242a/5, 243a/25, 244a/11,
244a/8, 244b/1, 244b/18,
245b/5, 251a/12, 254a/17,
254a/22, 255a/20, 255a/21,
255a/23, 255a/24, 255b/7,
256a/1, 256a/3, 256b/25,
257a/26, 257a/6, 257b/12,
257b/2, 257b/4, 258a/23,
258b/12, 258b/8, 262a/20,
262a/8, 264a/19, 267a/16,
267a/19, 267a/20, 267a/22,
267b/17, 267b/20, 267b/23,
267b/5, 268a/4, 268b/15,
268b/23, 269b/13, 271a/20,
273a/22, 273a/24, 274a/11,
274a/13, 274a/27, 274a/7,
274a/8, 275a/12, 275a/18,
275a/27, 275b/13, 275b/3,
275b/7, 277b/12, 278a/3,
280a/10, 280a/9, 282a/22,
282b/16, 282b/20, 282b/21,
282b/8, 283a/21, 284a/19,

285a/12, 285a/13, 285a/22,
286a/24, 286b/12, 286b/14,
287a/7, 287b/22, 288a/1,
288a/20, 288a/21, 288b/14,
288b/19, 289b/19, 290a/10,
290a/20, 290a/5, 290a/9,
292b/14, 292b/19, 295a/17,
297a/3, 297b/11, 297b/12,
298b/7, 300b/13, 308b/17,
308b/22
s.+ ning 204a/21, 226a/16,
285b/13

şohbat (Ar.) sohbət, görüşüp
konuşma

ş.+ ığa 300b/4

ş.+ ıdın 199a/5

ş.+ ımını 305b/6

ş.+ ını 285a/3

ş.+ қа 190a/19

ş. tutqaymén 304b/24

ş. tutma 305b/21

soқur kör, görmeyen, görme engelli
s. 187a/8, 210b/4, 210b/8,
221b/13, 221b/18, 250b/8,
291a/12

s. boldı 266b/2

s. boldılar 228a/27

s. bolsa 291a/14

s. bolur 291a/15

s.+ dın 291a/14

s. érdiler 221b/4

s.+ ğa 221b/16

	s.+ ı 210b/4	211a/26, 212b/5, 213a/12,
	s.+ lar 294a/10	214a/10, 214a/16, 214a/3,
	s.+ larğa 210a/27	214a/6, 215a/16, 215b/21,
soğurluq	körlük, görmeme	215b/7, 216a/11, 216b/10,
	s. 210b/3	216b/11, 217a/23, 217a/8,
sol	sol, sol taraf	217b/16, 218b/3, 219a/6,
	s. 283b/25, 291a/11,	219b/17, 219b/5, 224a/16,
	297b/26, 298a/10	225b/18, 226a/17, 226a/23,
	s.+ dın 271a/23, 283b/25	226a/24, 227b/9, 228b/12,
	s.+ ı 207a/17	228b/2, 229a/14, 234a/16,
song	1. sonra, sonraki	236b/9, 238a/24, 238b/3,
	s. 181b/12, 182b/13, 182b/16,	239a/16, 239b/11, 239b/2,
	182b/20, 183a/18, 186a/11,	239b/23, 240a/11, 240a/24,
	186a/17, 186b/2, 186b/23,	240a/8, 243a/3, 244a/2,
	186b/24, 187a/4, 187b/4,	245a/14, 245a/22, 245b/21,
	192a/6, 193a/6, 194a/19,	246a/7, 246b/17, 246b/5,
	194b/6, 195a/24, 195b/14,	246b/9, 248a/14, 248a/15,
	195b/25, 197a/11, 197a/19,	248a/6, 248b/5, 249a/23,
	197a/5, 198a/15, 198b/15,	249b/23, 251b/14, 251b/25,
	198b/2, 199a/6, 199b/22,	253a/24, 254a/14, 255b/12,
	199b/7, 200a/27, 200b/23,	256a/25, 259a/16, 259a/3,
	200b/26, 201a/1, 201a/18,	259a/5, 260a/22, 260a/24,
	201a/6, 201b/16, 201b/24,	261a/15, 261b/11, 262a/26,
	202a/19, 202a/6, 204a/20,	262a/27, 262b/15, 263a/13,
	204a/26, 204b/6, 205b/25,	263a/3, 263a/7, 263a/9,
	205b/26, 206a/4, 206b/13,	265b/2, 266a/17, 269a/11,
	206b/27, 207a/8, 207b/19,	269a/8, 270a/1, 270b/18,
	207b/6, 209a/11, 209a/14,	270b/3, 270b/4, 270b/5,
	209a/20, 209a/21, 209a/23,	270b/8, 272b/17, 272b/7,
	209a/8, 209b/27, 210a/4,	273b/24, 276b/26, 277b/1,
	210b/14, 210b/22, 211a/1,	277b/23, 277b/4, 277b/8,
	211a/11, 211a/18, 211a/21,	279a/14, 279a/4, 279b/2,

279b/4, 280a/22, 280a/23,
280b/10, 280b/12, 281a/25,
281a/9, 281b/20, 281b/26,
282a/1, 283a/13, 283a/15,
283a/21, 284a/27, 285b/12,
285b/8, 286a/4, 286a/6,
286b/12, 287a/19, 287b/18,
287b/24, 287b/25, 287b/4,
289a/11, 289a/22, 289b/14,
291a/9, 291b/11, 291b/12,
291b/16, 291b/20, 291b/21,
291b/7, 293a/24, 293a/5,
294a/15, 294b/25, 295b/20,
296a/26, 297b/14, 297b/7,
298a/22, 299a/12, 301b/11,
303b/11, 303b/16, 304a/11,
304a/9, 305b/4, 307b/17
s.+ dın 194b/19, 304b/14
s.+ dın kurgüci boldılar
225b/14
s.+ dur 182b/2, 262b/6
s.+ ğa 302a/23
s.+ ı 208a/18, 247a/21
s.+ ıda 233a/26, 242b/23,
246a/8, 249a/24, 262b/6,
266b/5, 289b/17, 289b/9,
291b/24, 295b/17, 296b/1,
297a/7, 297b/16, 305a/12,
305a/25
s.+ ıdadur 225b/15, 230b/2
s.+ ıdın 206a/10, 207a/1,
207a/17, 214a/20, 215b/26,

216a/2, 216b/5, 220b/27,
225b/9, 227a/20, 228a/22,
228b/14, 230b/1, 237a/1,
237a/21, 237a/23, 237a/24,
238a/15, 240b/12, 241b/3,
243a/12, 247a/5, 249a/24,
249b/22, 258b/10, 261b/25,
264b/4, 283a/1, 283b/9,
286a/20, 286a/21, 287b/11,
290a/23, 306b/12, 307a/1,
307a/13, 307a/15, 307a/19,
307a/2
s.+ ıdur 218b/27, 255b/9
s.+ ığa 283b/18
s.+ ımı 270a/25, 272a/2
s. kaldılar 201b/21
s. kalğan 195b/13
s. kalğandın 196b/26
s. kalğanlar 189b/23, 195b/1,
195b/17, 196a/17, 198b/20,
202b/18
s. kalğanlardın 198b/24
s. kalğanlarını 262b/2
s. kalğaylar 202a/15
s. kalıp ırdiler 198a/15,
201b/22
s. kalıp 190a/21
s. kalmadı 224a/22
s. kalmadılar 261a/14
s. kalmağda 201b/2
s. kalmağını 189b/10

s. kalmak 189b/14, 189b/15, 191a/4	sor- sormak
s. kalmakda 190a/11, 190b/12, 196b/2	s.- ar 222a/18
s. kalmakdadur 196a/19	s.- arbiz 208b/18
s. kalmakdın 190a/10	s.- r érdiler 211b/2, 269b/11
s. kalmakka 195b/16	s.- arlar 211b/1, 292b/24, 306a/26
s. kalmaknı 189b/18	s.- armén 295b/19
s. kalsalar 196b/21	s.- arsızlar 300a/7
s. kélmegeyler 272a/27	s.- dı 194a/16, 198a/18, 199b/8, 200a/19, 211a/26, 232a/18, 237a/15, 240b/22, 241b/3, 242b/13, 242b/18, 242b/25, 244b/7, 246a/19, 285a/20, 295a/5, 297b/15
s. kélür érdiler 262b/8	s.- dılar 181b/14, 204a/17, 204a/18, 218b/15, 226b/19, 231b/27, 232a/7, 260b/25, 282a/9, 292b/12, 292b/23, 294a/8, 294b/12, 298b/24, 299b/25
s.+ ları 205a/1	s.- dum 266b/12
s.+ larıda 257a/25, 280a/21	s.- düng 209a/10
s. tutar 256a/2, 272a/25	s.- düngızlar 243b/23
s. tutkıl 259b/24	s.- ğay 240a/19
s. tutmasbız 230b/20	s.- ğaylar 286a/26
s.+ umızdın 216a/24	s.- ğaymén 224a/17
2. arka, geri	s.- ğil 192b/25, 216b/20, 240a/18, 244a/23, 244a/24, 250b/1, 287a/23, 294b/16
s.+ ıdan 181b/13	s.- ğusıdurlar 286a/18
s.+ ıdın 204b/25	
songı son, sonda bulunan	
s. 188a/19, 197b/27, 288a/2, 296a/1	
s.+ ğa 264b/5	
s. künge 184b/2	
s.+ larını 262b/10, 262b/3	
s.+ nı 262b/9	
songra sonra	
s. 185a/24, 185b/5, 186a/10, 186a/13, 190a/3, 199b/9, 207b/18, 265a/10	

s.- mağıl 224a/12, 224a/13, 299b/23, 305a/9	sön- sönmek s.- üp 243b/22
s.- sa édi 268b/24	söndür- söndürmek s.- geyler 187a/21
s.- salar 268b/22, 291a/18	söz söz, sözcük, laf s. 185b/8, 190a/25, 192a/21, 192b/13, 192b/23, 192b/3, 192b/7, 209b/15, 214a/25, 214a/5, 214b/2, 215a/6, 219a/22, 219b/18, 224a/3, 230b/21, 230b/23, 231a/24, 233a/4, 234a/12, 237a/14, 238b/1, 240b/22, 241a/1, 243b/19, 245a/18, 252a/24, 252b/16, 254a/10, 255b/21, 257b/19, 258a/1, 260b/24, 260b/25, 265a/9, 268b/23, 268b/26, 269a/15, 274b/18, 274b/22, 277a/1, 278b/5, 278b/8, 281a/3, 285a/5, 285b/7, 286b/15, 288a/17, 290b/1, 291b/17, 296a/17, 296b/1, 297a/15, 297a/24, 297b/1, 299b/18, 304b/21, 305a/18, 307a/24 s. bağlarlar 187a/10 s.+ de 203a/3, 237a/6 s.+ din 194a/16, 263b/25, 308a/3 s.+ dür 258b/25, 300b/13, 307a/24 s. étti 241b/3
s.- sam 305b/21	
s.- sañg 192b/27	
s.- unğızlar 271a/5, 292b/20, 296b/11	
sorğuçı soran s.+ larğa 233b/26	
sormak sorma s.+ ı (sormağı) 195b/21 s.+ ınıñ (sormağınıñ) 224a/13	
sorul- sorulmak s.- ğan 286a/24 s.- ğunğızlardur 277b/20 s.- ğusıdur 272a/6 s.- ğusıdurlar 286a/15, 286a/24	
sög- sövmek s.- ersén 225a/4 s.- sem 205b/3 s.- ti 288a/14 s.- üpdür 287a/21	
sögmek sövme s.+ din 294b/14 s.+ i 206a/1, 272b/7 s.+ idin 220a/19	
sögül- sövülmek s.- gende 284b/22	

s.+ ge 237a/15, 249b/21,
249b/22, 296a/2
s.+ ge kéltürdi 297a/8
s.+ ge kéltürgey 237a/14
s.+ ge kéltürülgey érdi
252a/27
s.+ ge kéltürür 208b/19
s.+ ge kirdi 237a/5
s.+ i 187a/10, 199a/2,
212b/27, 232b/15, 237b/4,
248b/3, 249a/23, 251a/5,
261b/24, 266b/7, 269a/13,
272a/9
s.+ idin 213b/23, 239b/22,
248b/4, 272a/10, 284a/24
s.+ idindür 281a/15
s.+ idür 187a/8
s.+ ige 187a/11, 190a/23,
235a/4, 262a/3, 276a/27,
285a/4, 287a/7, 291b/3,
293b/14
s.+ in 227a/15, 294a/13
s.+ ini 182b/14, 182b/17,
187a/11, 192a/26, 221b/3,
227a/14, 229b/25, 249a/19,
254b/26, 257b/1, 267a/7,
279a/23, 294a/12, 296b/25,
301b/25, 307a/17
s.+ ining 237b/9, 255b/9,
261a/11, 271a/2, 308a/7
s.+ ler 183a/1, 192b/14,
207b/21, 213b/21, 216b/25,
219a/23, 220a/22, 226a/6,
241a/22, 243b/15, 253b/13,
261b/27, 266a/22, 287b/16,
293a/23, 296b/22, 302b/5
s.+ lerde 193a/2, 277a/15,
277a/16
s.+ lerdür 189b/1, 260b/24
s.+ lerge 225b/3
s.+ leri 213a/1, 214b/18,
225a/5, 249a/23, 287a/11
s.+ leride 202a/9
s.+ leridin 238a/16, 287b/9,
296a/20
s.+ lerige 212b/25
s.+ lerini 213a/3, 214a/26,
240b/16, 282a/12, 300a/20,
308b/11
s.+ leringizdin 292b/19
s.+ lerni 229a/26, 240a/15
s.+ ni 187a/6, 190a/18,
192b/26, 194a/15, 194a/18,
209b/20, 216a/11, 228a/1,
229a/25, 229b/24, 231b/26,
237a/9, 238a/15, 238a/26,
240a/22, 240b/9, 243a/14,
243a/2, 243b/15, 245a/21,
250b/24, 250b/26, 264a/8,
270a/13, 270a/14, 276a/8,
296a/17, 299b/9, 301a/26
s.+ ning 210b/2, 214b/1,
237a/11, 252b/25, 258a/27,

260b/9, 265b/3, 270b/15, 271a/25, 271a/4, 271b/1, 274a/21, 286b/18, 288b/19, 308b/18	s.- megey 198b/23 s.- ür 270b/3
s. térer érđi 192a/20	sözleşmek konuşma
s.+ üm 213b/24	s. 201b/24, 223b/19
s.+ ümge 229a/15	sözluğ krş. sözlüg
s.+ ümiz 270b/13	sözlü, söze sahip
s.+ ümizge 235b/2	s. 249b/17
s.+ ümni 224b/24	sözlüg krş. sözluğ
s.+ ümning 194a/17, 257a/24, 297a/3	sözlü, söze sahip
s.+ üngdin 217b/10, 225a/2	çın s.+ lerdindür 240b/4
s.+ üngizge 192b/1	su krş. suv
s.+ üngizning 274a/27	su, akarsu
s.+ üngning 294b/16	s. 190a/2, 195a/7, 199b/9, 202a/21, 202a/24, 202a/26, 202b/12, 207b/8, 216a/23, 216a/27, 219b/10, 219b/12, 219b/13, 219b/16, 219b/5, 223a/21, 223a/9, 223b/24, 232a/8, 235b/15, 243a/9, 248a/22, 248a/23, 248a/9, 249b/15, 250a/11, 250a/9, 250b/19, 250b/23, 250b/26, 250b/27, 251a/1, 251a/5, 256b/5, 258b/6, 259a/10, 259a/7, 267a/26, 267b/14, 272b/16, 275b/9, 294b/10, 302a/17, 302a/22, 304b/3, 306b/17
sözī (T.+F.) 1. öyle söz, o söz	s. boldı 219b/11
s. 212b/3, 230b/22, 237b/14, 247b/9	s.+ da 201b/13, 219b/16, 223b/16, 262b/13, 290a/16
s.+ dür 299b/9	s.+ dadur 216a/27
2. bir söz, bir sözcük	
s.+ dür 231b/8	
sözle- söylemek, konuşmak	
s.- gendin 249b/23	
sözlegüçi konuşan, söyleyen	
s. 203b/7, 276a/8	
sözlemek söyleme, konuşma	
s. 267a/9, 290b/7	
s.+ ke 211b/9	
sözleş- konuşmak, karşılıklı konuşmak	

s.+ dın	216a/22, 223a/9, 248a/25, 250b/17, 251a/4, 260a/23	s. kılğaylar	286a/25, 298b/1
s.+ ğa	186a/15, 207b/6, 219b/12, 262a/18, 265b/2, 290a/10, 301b/24, 307b/9	s. kılğıl	244a/24, 294b/17
s.+ larını	258b/8	s. kılğumuzdur	266a/15
s.+ mı	219b/12, 250a/10, 262a/18, 262b/14, 265b/2, 268a/5	s. kılılğan	286a/14
s.+ nıng	219b/12, 235b/23, 268a/16, 301b/24, 305a/16	s. kılınğızlar	233a/15
s.+ yı	184a/23, 207b/24, 208a/9, 223b/4, 256b/6, 267b/10, 301b/23, 308b/11, 308b/12	s. kılıp érdi	233a/14
s.+ yıdın	204b/11, 302a/21	s. kılmağıl	224a/14
érlik s.+ yıdın	267a/5	s. kılısam	305b/3
s.+ yıdur	207b/20	s.+ mı	299b/24
s.+ yığa	207b/21, 207b/22	s.+ lar kılısang	209a/8
s.+ yuñgnı	223b/23	s.+ mı kıldı	224a/10
s. yüzide	307b/10	s.+ mı kılmas édi	224a/9
sū	(F.) taraf, yön	şubh	(Ar.) sabah, sabah vakti
s.-yı Allāhğa	278a/21	ş.	228b/7, 300b/4
sū'āl	(Ar.) soru, sorulan şey, sorma	ş.+ da	264b/9
s.	204b/4, 216b/23, 224a/17, 258a/8, 258a/9, 296b/11, 305a/10	ş.+ dur	228b/6
s.+ ğa	224a/15, 292b/21, 292b/23	ş.+ ğaça	228b/7
s. kıldı	200a/20, 244b/8	subhāna	(Ar.) her türlü kusurdan uzak
		s.	181b/21, 183b/17, 184a/26, 185b/9, 186a/23, 186b/20, 187a/13, 187a/4, 187b/26, 188a/20, 189a/1, 189a/12, 189a/7, 189b/10, 189b/27, 190a/3, 190a/23, 192a/14, 194a/17, 194a/3, 194b/10, 196b/20, 197a/12, 197a/21, 199b/24, 199b/4, 199b/8, 200a/10, 200a/24, 201b/15, 202b/16, 203a/5, 203b/14, 204a/13, 204a/16, 204a/6, 204b/15, 205a/25, 206a/1,

207a/4, 208a/12, 208a/17,
208b/19, 209a/22, 209b/11,
209b/4, 211b/1, 212b/15,
213a/20, 214b/20, 215a/17,
215a/18, 215b/23, 215b/27,
216a/25, 216b/2, 217a/20,
217a/22, 217b/22, 218b/1,
219a/14, 219a/21, 219a/24,
219b/11, 220a/16, 220b/11,
222b/7, 223b/23, 224b/18,
228a/20, 231a/1, 232a/9,
237b/24, 241a/5, 244b/19,
245a/2, 246a/8, 246b/3,
247a/15, 247a/17, 248b/13,
248b/14, 249a/10, 249a/27,
250a/1, 252b/11, 253b/14,
253b/19, 254a/11, 254b/24,
255a/12, 255b/16, 257b/23,
258a/13, 259a/15, 261b/12,
262a/27, 262b/14, 262b/8,
263a/9, 266b/21, 267a/22,
267a/8, 267b/1, 268a/16,
268a/18, 268a/8, 269a/16,
269b/5, 270a/15, 270b/19,
272b/5, 273a/27, 274a/7,
274b/2, 275a/23, 277a/27,
277b/9, 279a/13, 279b/15,
280b/15, 280b/18, 281a/20,
282a/10, 282b/19, 282b/2,
283a/12, 283a/20, 283b/15,
284a/19, 284b/5, 285a/19,
285a/3, 286a/8, 286b/22,

287a/16, 287b/22, 288a/11,
288b/11, 292a/3, 292a/7,
293a/13, 293a/27, 293b/20,
295b/15, 296a/24, 296b/12,
296b/6, 297a/10, 297b/13,
297b/23, 298a/24, 299a/23,
299a/5, 299b/27, 300b/10,
301a/12, 301b/25, 302a/25,
302b/13, 303a/17, 303a/7,
304a/15, 304b/13, 306a/8,
306b/9, 308a/17, 308b/27
s.+ dım 193a/7, 245b/16,
255b/9, 292b/26, 296b/21,
296b/26, 300a/7, 302b/2
s.+ ğa 200b/11, 212b/3,
253b/17, 286b/15, 288b/18
s.+ nıng 208a/16, 217a/5

subhānahu va ta'ālā (Ar.) her türlü
kusurdan uzak ve yüce
s. 308b/19

subhānallāh (Ar.) her türlü kusurdan
uzak Allah
s. 232a/23, 295a/5

subhānī (Ar.) ilahî, Allah'a ait
s. 207a/3, 207b/23

sūd (F.) fayda, kazanç, kâr
s.+ dur 290a/7
s. étmedi 230b/9
s.+ ı 286a/11
s.+ ığa 211a/5
s. kılmagısdur 308a/9

	s. kılmısdur 197a/24	s.+ ğa 250b/25
	s. yétkürdi 217a/11	2. bir su
sūdi	(F.) bir fayda, bir kazanç	s. 250b/17
	s. 250b/6	sukūt (Ar.) düşme, aşağı inme
şudūr	(Ar.) gerçekleşme, meydana çıkma	s.+ nıñg 275a/21
	ş. 293a/3	şulahā (Ar.) salihler, günahsız kimseler
şūf	(Ar.) sof, yün	ş.+ sıġa 290b/20
	ş. 275b/10	şulb (Ar.) döl
sufra	(Ar.) sofrası	ş. 219b/6
	s. 238b/16	ş.+ ıdın 226b/27, 233b/23
	s.+ nı 304b/7	şulh (Ar.) barış, barışma
suhra	(Ar.) alay, maskara	ş. 276a/14
	s. 195a/17	ş.+ ı 185b/3
suhriyyat	(Ar.) biriyle alay etme; maskaralık	ş.+ ıda 252a/17
	s. 203a/24, 287b/6	ş.+ nı 269b/3, 276a/14
	s.+ ıdın 220a/15	sultān (Ar.) hükümdar, padişah, sultan
	s. kıldılar 308a/27	s.+ ı 236b/8, 283a/4
	s. kıılır 278b/4	s.+ larını 275a/18
	s. kıılırsız 223a/10	sultānu'l-‘ārifīn (Ar.) ariflerin sultanı; Bayezid-i Bistamî
	s. kıılırsızlar 298b/27	s. 304b/21
suh̄ta	(F.) yanık, yanmış, tutuşmuş	suluġ krş. suluġ
	s.+ sı 259a/20	sulu
suh̄l	(Ar.) dağlar	s. 205a/14
	s. 226b/18	suluġ krş. suluġ
suh̄lat	(Ar.) kolaylık, elverişlilik	sulu
	s.+ da 275a/6	s. 293b/1, 293b/3, 301a/18,
suī	(T.+F.) 1. öyle su, o su	306b/14
	s. 223b/24, 258b/5, 262a/17,	s.+ raġ 293a/19
	267b/7, 272b/16, 300b/23	
	s.+ din 256b/5, 302a/16	

sumūm	(Ar.) zehirler, ağılar s. 217a/25 s.+ ı 225b/8 s.+ ıdın 217a/25	s.-yı Şu'arāda 265a/22 s.-yı Tabbat 287a/19 s.+ da 203a/13, 203a/18, 221b/9, 231a/1, 232b/21, 232b/23 s.+ dadur 260b/19 s.+ dın 296a/1 s.+ dur 233a/16, 265b/23, 288b/7 s.+ durlar 181b/6 s.+ ğa 203a/13, 203a/25, 203b/26, 220b/7 s.+ lar 220b/8 s.+ larda 203a/17, 232b/22 s.+ larga 203a/13 s.+ ları 193a/3 s.+ larnıĝ 203b/26 s.+ nı 181b/3, 181b/7, 196a/12, 233a/17, 233a/27 s.+ nıĝ 181b/10, 181b/11, 181b/6, 232b/22, 261a/1, 280a/17 s.+ sıda 206b/22, 214b/10, 215b/27, 219b/25, 231a/23, 265b/8 s.+ sınıĝ 307b/22 s.+ yı 285a/20
şun'	(Ar.) yapma, vücuda getirme ş. 227a/27 ş.+ ınıĝ 218a/2	
şūr	(Ar.) kıyamette Hz. İsrâfil'in üfleyeceği boru ş. hürülse 307b/25	
sūra	(Ar.) sure, Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümünden her biri s. 181b/10, 181b/5, 181b/6, 182b/1, 192b/16, 192b/17, 196a/12, 196a/13, 203a/10, 203a/12, 203a/16, 203a/23, 204a/1, 209b/20, 209b/23, 209b/25, 218b/19, 220b/1, 220b/7, 233a/15, 233b/1, 289a/18, 295a/13 s.-yı A'râfda 224b/9, 226a/17 s.-yı Anbiyāva'sŞāffāda 217b/19 s.-yı An'āmda 272a/6, 280a/17 s.-yı An'āmdındur 233a/6 s.-yı Baĝara 266a/11 s.-yı Hūd 265a/21 s.-yı Hūddın 232a/2 s.-yı Hūddın 233a/6 s.-yı Ķamarda 226a/24 s.-yı Naĝlda 260a/15	
sūrai	(Ar.+F.) öyle sure, o sure s. 233a/13	
şūrat	(Ar.) 1. biçim, görünüş, durum; tarz, yol	

ş. 207a/13, 210b/12, 213a/24,
217b/3, 235a/21, 237a/19,
244a/13, 258a/7, 261a/24,
264a/12, 298a/7, 304a/14
ş.-ı mādalar 288a/18
ş.+ da 206a/21, 249a/5,
256b/17
ş.+ dın 185b/18
ş.+ ı 216b/26, 217a/25,
226b/11, 234a/11, 249b/26,
259b/15, 265a/9, 298a/19
ş.+ ıda 205b/25, 214b/14,
241a/20, 278a/6, 290a/1
ş.+ ıdın 263a/4
hāl-ı ş.+ ıdın 299a/3
ş.+ ıdur 207a/13, 277a/22
ş.+ ığa 217b/17, 299a/22
ş.+ ını 215b/10, 216a/15,
234a/4, 236b/9, 241a/18,
263a/2, 295a/5
hāl-ı ş.+ ını 198a/19, 288a/10,
299a/2
ş.+ ıka 187b/5
ş.+ ını 235a/6, 284a/12
ş.+ nıng 261b/17

2. yüz, surat

ş. 245b/2, 256a/4, 290b/3
ş.+ da 308a/21
ş.+ ı 188a/15, 221a/5,
226b/23, 231a/18, 261a/22
ş.+ ığa 220b/22, 227a/18
ş.+ ını 262b/21

ş.+ lar 227b/23, 261b/20

sur'at (Ar.) hız, çabukluk

s. 275a/6

s.+ ıda 250b/26

s.+ ığa 205a/27

şūratī (Ar.+F.) bir hal, bir durum

ş. 237a/4

sūratu banī İsrā'īl (Ar.) Beni İsrail

suresi

s. 281b/5

sūratu Hūd (Ar.) Hud suresi

s. 218b/13

sūratu İbrāhīm (Ar.) İbrahim suresi

s. 254a/25

sūratu'l-'Azāb (Ar.) Azap suresi,

Tevbe suresinin diğer adı

s. 181b/4

sūratu'l-Bakara (Ar.) Bakara suresi

s.+ da 186b/24

sūratu'l-Ĥicr (Ar.) krş. Ĥicr

Ĥicr suresi

S. 260b/23

sūratu'l-Kahf (Ar.) Kehf suresi

s. 296a/3

sūratu'n-Nahl (Ar.) Nahl suresi

s. 266b/16

sūratu'r-Ra'd (Ar.) Rad suresi

s. 247b/14

sūratu't-Tavba (Ar.) Tevbe suresi

s. 181b/3

sūratu Yūnus (Ar.) Yunus suresi

s. 203b/25

sūratu Yūsuf (Ar.) Yusuf suresi s. 233a/7	s.+ ı 271b/3, 271b/4, 271b/6, 295b/5
şūrī (Ar.) görünür, görünürde olan, zahir ş. 241a/9, 269b/15, 273b/12, 292b/1	s. kılguçılar 233b/8
surūr (Ar.) sevinç, neşe s. 212b/23, 227a/16 s.+ ı 227a/21	sücūdu'l-`ālim (Ar.) âlimin secdesi s. 250a/21
surūrsız (Ar.+F.) sevinçsiz, neşesiz s. 195b/11	sücūdu'l-`ulamā (Ar.) âlimlerin secdesi s. 295b/2
susa- susamak s.- ğan bolsa 232a/8 s.- ğanğa 190a/1 s.- ğanī 250a/9 s.- p érdiler 225a/13	sücūdu'z-`alāl (Ar.) dalalet secdesi s. 250a/21
susağlıĝ susamış, susayan s. 235a/5	süçüglüg tatlı, tatlı şeyler; nimet s.+ leridin 193a/25
susamağlıĝ susama s. 202b/1 s.+ dın 300b/22 s.+ nıng 230b/1	süflī (Ar.) alçak, aşağı s. 300a/18
şu`ubat (Ar.) güçlük, zorluk ş.+ ınıng 210b/12	süfliyat (Ar.) alçaklık, bayağılık s. 213a/26
suv krş. su su s. 223a/20	sükkān (Ar.) oturanlar, yerleşenler s.+ ı 258a/13
sücūd (Ar.) secde etme, secde s. 271b/3, 295b/2 s.+ da 295b/6 s.+ dın 291a/17	sükūn (Ar.) dinme, dinlenme s.+ ı 186a/1 s.+ ınıng 236b/9
	sülūk (Ar.) yol, bir yola girme, yol tutma s. 189b/6, 220a/13, 277a/22, 281a/9, 307a/11 s.+ ıdur 260b/24, 280b/11, 308b/25
	sülūkī (Ar.+F.) öyle yol, o yol s.+ ğa 205a/13
	süm`a (Ar.) göstermecilik s. 220b/25, 285b/1, 308a/15

sümek	kemik s.+ ini 267a/8 s.+ ler 294a/19, 287b/18	sür-	1. kovmak, sürmek, uzaklaştırmak s.- di 289b/12, 289b/17, 303a/7 s.- er 207a/10, 223b/5, 249b/16, 290a/6 s.- erbiz 302b/10 s.- eyin 222a/25 s.- sem 222a/27 s.- üngizler 272a/1
sünan	(Ar.) sünnetler s.+ ıdın 197b/3	2. krş. sürt-	sürmek, sürtmek, bir şeyi bir yüzey üzerine yaymak, dokundurmak s.- di 228a/26 s.- gil 243b/22 s.- se édi 243b/24
sünnet	(Ar.) sünnet, Hz. Muhammed'in söylemiş olduğu söz ve Müslümanlarca uyulması gereken davranış s. 186b/8, 208a/21, 224a/1, 254b/4, 276b/4, 278a/27, 291b/17, 291b/18, 291b/19, 292b/11 ahl-ı s. 290b/18 s.+ i 261b/9, 291a/6, 303b/12, 308b/25 s.+ iğa 200b/16 s.+ imizge 291b/20	Şürayyā (Ar.) Ülker yıldız kümesi Ş. 268a/23	sürgüçi kovan, süren, uzaklaştıran s.+ si 222a/23
süngü	krş. süngü mızrak, süngü s. 260a/19 s.+ lerni 260a/26 s.+ lerning 260a/20 s.+ si 275b/13	süriyya (Ar.) cariyeye s.+ lar 190b/10 s.+ dın érdiler 234a/1 s.+ ları 252b/10	sürmek sürme, uzaklaştırma, kovma s. 300b/10 s.+ i 262a/2
süngü	krş. süngü mızrak, süngü s. 283a/5	sürmeklik sürme, uzaklaştırma, kovma s.+ ining 222a/27	
sünün	(Ar.) seneler, yıllar s. 294b/9		
süpür-	süpürmek s.- üp 202a/21		

sürt-	krş. sür- 2 sürtmek, bir şeyi bir yüzey üzerine yaymak, dokundurmak s.- erler 260b/14, 260b/15 s.- keyler 260b/15 s.- ti 283b/16 s.- ürler 260b/14	s. 292a/17 s.+ dur 227b/4, 255b/7
sürül-	kovulmak, uzaklaştırılmak s.- gen 261b/23, 278a/24, 284b/8 s.- gen bolğaysén 286b/11 s.- üpsén 263a/5 s.- ür 205a/27 s.- ür édi 252a/25	sütün (F.) direk, kolon, sütun s. 247b/23, 247b/26 s.+ larığa 198a/16 sütünisiz (F.+T.) öyle sütunsuz, öyle direksiz s. 247b/25 sütünsiz (F.+T.) sütunsuz, direksiz s. 247b/21, 247b/22, 247b/23
sürülmeklik	kovulma, uzaklaştırılma s. 263a/6	süyke- dokunmak, değmek s.- r 232a/9 süzüg süzölmüş, temiz s. 251a/1, 251a/5
Süryānī	(Ar.) bir Sāmī dili olan Süryanice, Süryani dili S. 269a/14	Ş
süt	süt s. 263b/13, 265b/2, 267a/13, 267a/14, 272b/26, 272b/27, 273a/1, 273a/6 s.+ dür 272b/25 s.+ ler 272b/22 s.+ niᅇg 273a/6, 273a/8 s. savmaᅇkadur 240a/14	şāmat (Ar.) uğursuzluklar ş.+ ı 280b/19 şacara (Ar.) soy ağacı, şecere ş. 289b/5 ş.+ mı 289b/5 şacaratu'l-mal'ūnat (Ar.) lanetlenmiş ağaç ş. 289b/3 şacaratu'l-vidā' (Ar.) vedalaşma ağacı; Hz. Yakup'un üzerine çıkarak Hz. Yusuf'un gidişini izlediği ve vedalaştığı ağaç ş. 234b/19
sütī	(T.+F.) öyle süt, o süt s. 272b/23	şād (F.) sevinçli, memnun
sütüda	(F.) övölmeye değeri	

	ş. boldılar 195b/1		gerçekleşmesi için aracılık etme
	ş. bolğaylar 212a/10		
	ş. bolupturlar 251b/19		ş. 203b/12, 274a/17, 276a/17, 288b/6, 292a/1, 292a/14
	ş. bolurlar 253a/14		ş.+ da 204a/26
şadād	(Ar.) sağlam, güçlü		ş.+ ı 221b/6, 275b/19, 276a/17, 289b/27, 303a/21
	ş. 270b/5		ş.+ ıdın 209a/2, 272a/4
şādliġ	krş. şādliġ, şādliuġ		ş.+ ıġa 204a/19
	(F.+T.) sevinç, memnuniyet		ş.+ ımız 257a/9
	ş. 195b/10		ş.+ ınıġ 204a/26, 204a/27, 206b/8
	ş.+ dın 246a/16		ş. kılġuġı 204a/26
	ş.+ ı 245b/13		ş. kılġusıdur 257a/21
şādliġ	krş. şādliġ, şādliuġ		ş. kılġusıdurlar 209b/11
	sevinç, memnuniyet		ş. kılurlar 206b/5
	ş. kılıġız 212a/1		
şādliuġ	krş. şādliġ, şādliġ		
	sevinç, memnuniyet	şafi	(Ar.) şefaāt eden, şefaātçi
	ş. 220a/4		ş.+ lerimizdūrler 206b/4
şādmān	(F.) sevinçli, hoşnut		ş.+ yi 204a/17
	ş. 246a/13, 306a/21	şafġat	(Ar.) şefkat, merhamet; sevecenlik
	ş. bolğaylar 190b/20, 294a/12		ş. 189a/15, 223b/12, 233b/12, 242a/22
	ş. boluġızlar 200b/6		ş.+ dın 281b/4
	ş. bolup 239b/24		ş.+ ı 184b/24, 242b/8
	ş. bolupturlar 207a/15		ş.+ nı 253b/25
	ş. bolurlar 203a/14	şāgird	(F.) yamak, çırak
	ş.+ dur 220a/6		ş.+ i 304a/18
şādmānliġ	(F.+T.) sevinç, hoşnutluk	şāġ	(F.) dal, budak
	ş. 191b/20, 202a/1, 235b/20, 252a/10, 257a/12		ş. 248a/21
	ş.+ ıdın 244b/26		
şafā`at	(Ar.) şefaāt, birinin suçunun bağışlanması veya dileġinin		

ş.+ ı 252a/12, 257b/14, 306b/2	ş. 217a/26, 227b/26, 296b/24, 298b/14, 298b/24
şahādat (Ar.) şahitlik, tanıklık; tanık, delil	ş.+ da 243b/23, 284a/24, 298b/11, 306a/11
ş. 189a/21, 193a/7, 198a/5, 205b/25, 277a/1, 279a/7	ş.+ dadur 243b/20
ş.+ dur 190b/26	ş.+ dın 243a/11, 244a/15, 264b/3, 297a/4
ş.+ ı 287a/14	ş. érdi 186a/26
şahādatayn (Ar.) Allah'ın birliği ve onun peygamberine şahitlik etme; "Eşhedü en la ilahe illallah" ve "eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulühü" demek.	ş.+ ğa 228a/1, 228a/2, 242a/23, 242a/25, 271a/16, 298b/19
ş.+ dur 288a/15	ş.+ ge 217b/18, 236a/3, 298b/19
şahavāt (Ar.) şehvetler, aşırı istekler	ş.+ ı 298b/9
ş. 232b/5	ş.+ ıda 215a/21, 241a/23, 279a/27
şahīd (Ar.) şehit, kutsal ülkü veya inanç uğrunda ölen	ş.+ ıda érdi 237b/8
ş. boldı 193a/8	ş.+ ıdın 189a/5
ş.+ ler 269b/24	ş.+ ığa 242a/22, 283a/1, 296b/23
ş.+ ning 244b/9	ş.+ ımızdın 293a/19
şāhid (Ar.) tanık, şahit	ş.+ ını 258b/21, 265a/19
ş. 221a/3, 221a/6, 221a/7	ş.+ ınıning 264b/12, 296b/16
ş.+ ka 209b/8	ş.+ ınığız 198a/4, 198a/6
ş.+ lerini 238b/3	ş.+ lar 247a/17
şāhidī (Ar.+F.) bir tanık, bir şahit	ş.+ larğa 228b/12
ş. 221a/3	ş.+ ları 254a/12
şahīk (Ar.) hıçkırık	ş.+ larıdın 186a/26
ş. 231a/6	ş.+ larını 265a/1
şahr (F.) şehir, kent	ş.+ larınığ 228b/9
	ş.+ larını 306b/8

	ş.+ larning 265a/2		ş. 199b/20, 199b/21, 199b/25,
	ş.+ ning 296b/26		203a/15, 203a/18, 221b/7,
	ş.+ ning 217b/16, 228b/11,		254b/3, 255b/24, 264a/13,
	259a/21, 269a/13, 284a/23,		294a/26
	297a/6, 299a/2		ş.+ da 190a/12, 231b/1
şahrī	(F.) 1. öyle şehir, o şehir		ş.+ da émessén 216b/23
	ş.+ ğa 267a/19		ş.+ dadurbız 226a/8, 255b/22
	2. bir şehir, bir kent		ş. éltür 253b/24
	ş. 267a/21, 270b/20, 284a/22,		ş.+ ı (şakkı) 203a/17,
	288b/23, 293a/19		209b/18, 255b/23, 255b/25,
	ş.+ din 271a/16		264b/1
	ş.+ ning 193b/24		ş.+ ıda (şakkıda) 190a/13,
şahristān	(F.) şehir ve etrafındaki köy,		226a/9
	kasabaları kapsayan yerleşim		ş.+ ığa (şakkığa) 203a/17
	birimi		ş.+ ıları (şakkılar) 203a/17
	ş.+ dur 264b/7		ş.+ ke 209a/14, 255b/26
	ş. édi 227b/18		ş. kéltürdiler 194a/19
	ş.+ larda 264a/23		ş. kéltürgüçilerdin 216b/25
	ş.+ ları 265a/15		ş. kéltürmek 261b/14
şahvānī	(Ar.) şehvetle ilgili, cinsel		ş. kéltürmekke 231b/12
	isteĝe ait		ş. kılmāngızlar 231b/2
	ş. 276b/15		ş. kıllur érdiler 264b/1
şahvat	(Ar.) şehvet, nefis		ş.+ lar 211b/25, 216b/27
	ş. 263b/10	şakāvat	(Ar.) bahtsızlık, talihsizlik
	ş.+ lar 262a/24, 302a/14		ş. 196a/19, 230b/27, 253b/16
şā'ir	(Ar.) şair, şiir yazan		ş.+ ı 210a/13
	ş. 266a/14, 287b/10,		ş.+ ığa 231a/2
	287b/14, 287b/16	şakī	(Ar.) bahtsız, haylaz
	ş. émestür 287a/22		ş. 299a/8
şak	(Ar.) şek, kuşku, şüphe		ş.+ lerdin 295a/1
		şakībāhĝ	(F.+T.) sabırlılık

	ş. 224b/7		ş.-i vücūd-ı taḳaddas 272a/22
şākila	(Ar.) yaradılış, tıynet ş. 292b/10	şamsī	(Ar.) güneşe ait, güneşle ilgili ş. 187b/24, 300a/11, 300a/12 ş.+ side 187b/24
şākir	(Ar.) şükreden ş. bolsanġızlar 255b/2	şān	(Ar.) hal, keyfiyet; şan, ün, şöhret ş.+ ıda 189b/18, 198b/23, 216b/14, 217a/5, 227b/7, 228a/13, 244a/13, 244a/14, 269a/26, 277b/18, 299b/21, 299b/23, 300a/20 ş.+ ıdadur 191b/4, 201a/20, 277a/25, 287b/10 ş.+ ıdın 300a/7 ş.+ ınıġ 235a/21 ş.+ ıġda 225a/3
şakkar	(F.) şeker ş. kıldım 240b/10		
şakl	(Ar.) şekil, biçim, kılık ş. 215b/12, 245a/22, 248a/23, 267a/5 ş.+ lar 267b/16, 307a/16 ş.+ ları 267b/26, 298b/19, 307a/24		
şaklī	(Ar.+F.) bir şekil, bir biçim ş. 267b/16		
şaksız	(Ar.+T.) şeksiz, kuşkusuz ş. 300b/17	şanba	(F.) cumartesi ş. 199b/2, 226a/27, 226b/2, 280b/17, 280b/20, 280b/23, 294b/15 ş.+ nıġ 280b/19, 280b/21
şām	(F.) akşam ş. 300b/4 namāz-ı ş. 291b/21		
şam´	(Ar.) mum ş.-ı camālınıġ 259a/20	şaplaḳ	şaplaḳ, tokat ş. 186b/13
şama	(Ar.) ima, dolaylı olarak anlatma ş. 231a/23, 234a/27, 237b/5	şar´	(Ar.) Allah'ın emri, din kaideleri ş. 197b/3, 210a/20, 212b/11, 300b/3 ş.+ da 219b/1, 277a/6, 277a/7
şamātat	(Ar.) şemata, gürültü ş. 190b/20	şarā	(Ar.) satın alma, alışveriş ş.+ da 200b/3
şamāyıl	(Ar.) huylar, ahlaklar ş.+ ġa 245a/22	şarāb	(Ar.) şarap, içki
şāmīl	(Ar.) içine alan, kapsayan ş. 187a/27, 254b/10		

	ş.+ da 273b/3		ş.+ ıda 229b/18, 254a/26, 278a/5
	ş.+ ıdın 235a/16		
şaraf	(Ar.) şeref, ululuk, yükseklik	şarī'at	(Ar.) Allah'ın emri, doğru yol
	ş. 188a/9, 240a/3, 261a/25		ş. 212b/10, 277a/5, 281a/13, 281a/7, 281a/8, 286a/13, 304b/25
	ş.+ ğa 219a/6		ş.+ ıda 228a/9
	ş.+ ı 288b/7, 291a/4		ş.+ ınıḡ 253a/17, 260a/9
	ş.+ ıḡa 186a/12, 259a/22		şāhib-i ş. 215a/27
	ş.+ ınḡnıḡ 233b/16		
	ş.+ ını 193a/7, 231a/3	şarīf	(Ar.) şerefli, mübarek; soylu, temiz
	ş.+ ınıḡ 261a/26		ş. 296b/5
	ş. tapḡay 213a/22		gurūh-ı ş.+ larḡa 230a/23
şarah	(Ar.) şiddetli hırs		ş.+ leri 214b/4
	ş. 253b/24, 263b/10		ş.+ raḡı 187b/17
şar'an	(Ar.) şeriatça, şeriatla göre		ş.+ raḡdurlar 290b/19
	ş. 286a/10		ş.+ raḡıḡızdın 203b/9
şarāra	(Ar.) kıvılcım		
	ş. 217a/26	şar'ıyyāt	(Ar.) şeriatlar, doğru yollar
şarārat	(Ar.) kötülük, fenalık		ş.+ dın 276b/4
	ş. 285a/26	şark	(Ar.) doğu
şarāyi'	(Ar.) şeriatlar, şeriat hükümleri		ş.+ ı 265a/1
	ş.+ ni 253b/15	şarmanda	(F.) utangaçlık, mahcubiyet
Şa'rayn	(Ar.) çift yıldızlı takımyıldızı adı		ş. kılmaḡızlar 264b/15
	Ş. 268a/23	şarr	(Ar.) kötülük, şer, fenalık
şarbat	(Ar.) şerbet, tatlı içecek		ş. 200a/16, 283b/26, 292b/9
	ş. 184a/4, 273b/8		ş.+ dın 205b/26, 249b/4
	ş.+ ını 273b/6, 279a/7		ş.+ ı 276b/19
şarḡ	(Ar.) açıklama, anlatma, şerh		ş.+ ını 266b/3
	ş.+ ı 258b/16		ş.+ nıḡ 276b/19
		şarḡ	(Ar.) şart, koşul; vaziyet, durum

ş. 182b/24, 183a/20	ş. 236b/9, 291a/23
ş.+ dın 194b/18	ş.+ ı 259a/18
ş.+ dur 293b/25	ş.+ ıdın 234b/26, 242b/21
ş.+ ğa 305a/1	şavkat (Ar.) şevket, büyüklük, heybet
ş.+ ı 183a/21, 201b/25, 228a/9, 231a/25, 256a/1, 264b/18, 286a/2	ş. 242a/24
ş.+ ı émes 234b/24	ş.+ ı 215b/11
ş.+ ıĝa 182b/25	ş.+ ını 208a/7
ş.+ ka 307b/3	Şavvāl (Ar.) Arap ay takviminin onuncu ayı
ş. kıl 200a/5	Ş. 281b/14
ş. kılurmén 200a/5	Ş.+ nıng 181b/25
ş.+ ları 182a/23, 193b/18, 200b/12	şayad (F.) şayet, eğer, ola ki
ş.+ larını 183a/18	ş. 183a/22, 184a/18, 198a/23, 206b/24, 220a/17, 227b/14, 236a/24, 238a/25, 240a/3, 241b/24, 241b/25, 242a/7, 244b/3, 245b/13, 248a/6, 257b/18, 259a/21, 268a/7, 269b/23, 275a/19, 276b/18, 283a/21, 288a/1, 291b/27, 292b/13, 297b/19, 300a/6, 301b/19, 305a/4, 306a/4
ş.+ larını 277b/1	
ş.+ larınıg 284b/10	
şarṭayn (Ar.) iki şart, iki koşul	
ş.+ ge 215a/6	
şataviyya (Ar.) kışa ait, kışa özgün	
ş. 259a/23	
şatm (Ar.) sövme	
ş. kılğay 288a/14	
şatuī (T.+F.) bir portatif merdiven	şayḥ (Ar.) şeyh, tarikat önderi
ş. 293a/25	ş. 189a/15, 255a/27
şavāhid (Ar.) tanıklar, şahitler	şayḥ Şeyh İbn Semmak
ş. 281a/14	ş. 295a/7
şavbsız (Ar.+T.) karıştırılmamış, karışksız	ḥazrat-ı şayḥ Şeyh Muhyiddin Arabî
ş. émostür 278a/19	ḥazrat-ı ş. 231a/17, 233a/23, 250a/20, 271b/5, 295b/2
şavḳ (Ar.) keyif, şevk, neşe	

ş.-ı tarīkat Şeyh Muslihiddin Sadî Şirazî ş. 219a/25	ş. 276b/17
şayh-ā (Ar.) Ey şeyh! ş. 266b/13	şaytānī (Ar.) şeytana ait, şeytana yakışan ş. 251a/5
şāyiba (Ar.) kusur, noksan ş.+ lardın 263a/22	şaytāniyat (Ar.) şeytanlık ş. 207a/21
şāyista (F.) yakışır, uygun, layık ş. 205a/11, 221b/10, 224a/12, 246b/17, 252a/9, 257b/6, 278a/15, 283b/1, 300b/26, 302a/27, 306a/13, 306b/24, 308b/1 ş. bolğay 251b/5 ş.+ lar 194b/16, 285a/14 gurūh-ı ş.+ lar 234a/16 ş.+ lardındur 280b/7	şāzza (Ar.) kurala uymayan, istisna ş.+ da 203b/9 şegift (F.) şaşırma, hayrette kalma b.+ de 227a/18 şerīk (Ar.) ortak, şerik, eş ş. 209a/24, 213b/3, 221a/17, 224b/10, 302a/6 ş. bolğay 232a/7, 308b/27 ş. bolğil 289b/26 ş.+ dūr 215b/19 ş.+ dūrler 290b/6 ş. éter érdiler 297b/10 ş. éter 274a/10 ş.+ i 206b/11, 206b/12, 209a/12, 213a/7, 250b/15, 268b/1, 274b/9, 276a/5, 286b/23, 293b/11, 295b/24 ş.+ im 274a/8, 303a/18 ş.+ imniġ 302a/7 ş.+ ini 252b/24 ş.+ inġiz 274a/8 ş.+ ke 221a/21 ş. kıllarlar 266b/4 ş. kıllmas 300a/17 ş. kıllsalar 274a/5
şāyistalġ (F.+T.) uygunluk, yakışıklık ş. 216b/10	
şaytān (Ar.) şeytan ş. 188b/3, 233b/14, 234a/10, 246b/5, 257a/18, 261a/27, 263a/13, 272b/10, 277a/26, 288a/19, 289b/22, 289b/23, 290a/1, 292a/21, 292a/22, 303a/14, 304b/10 ş.+ dur 274a/18 ş.+ mı 217b/26, 295b/19, 303a/3 ş.+ niġ 278b/3	
şaytanat (Ar.) şeytanlık	

ş. kılur érđingizler 257b/3	şıkāk (Ar.) muhaliflik, düşmanlık
ş. kılursızlar 225a/8	ş.+ da 193a/11
ş.+ ler 224b/11, 252b/20,	şibh (Ar.) benzeme, benzeyiş
297b/6	ş.+ de 221b/15
ş.+ lerga 252b/21	ş.+ i 207b/21
ş.+ leri 208b/19, 213b/17,	şicā'at (Ar.) cesaret, yiğitlik
266b/20	ş. 276b/11
ş.+ lerim 269a/24	şiddat (Ar.) şiddet, katılık, sertlik
ş.+ lerimdürler 269a/24,	ş.+ ı 210b/12
303a/22	şifā (Ar.) sağalma, iyileşme, şifa
ş.+ lerimiz 276a/6	ş. 183b/12, 212a/10, 273b/8,
ş.+ lerimni 303a/22	292a/27, 295a/8
ş.+ leringiz 208b/16, 209a/19	ş.+ dur 211b/27, 273b/13,
ş.+ leringizni 213b/17	273b/4, 292a/26, 292a/27,
ş.+ lerni 213a/9	292b/1
ş.+ lerning 250b/12	ş.+ sı 211b/27, 273b/10,
ş. tutarlar 187a/21, 266b/21,	273b/20, 273b/21
267a/4	ş.+ sıdur 273b/9
ş. tutarsızlar 225a/7	şifāi (Ar.+F.) öyle şifa, o sağalma
ş. tutkaybız 239a/2	ş. 211b/21
şeriklerī öyle ortaklar, o şerikler	şifta (F.) düşkün, tutkun
ş. 250b/10, 250b/12,	ş. 237b/13
şerikī (Ar.+F.) bir ortak, bir şerik	ş.+ sı 199a/5, 237b/23
ş. 266b/22	şiftalğ (F.+T.) düşkünlük, tutkunluk
şeriklik (Ar.+T.) ortaklık, ortak koşma	ş.+ ını 238a/9
ş.+ i 209a/19	şikārī (F.) avlanan, avlanarak et
şeriksiz (Ar.+T.) ortaksız, eşsiz, tek	yiye
ş. 308b/22	ş. 239a/18
şey' (Ar.) şey, madde, nesne	şikast (F.) yenilme, yenilgi
ş. 200b/18	ş. 185b/9
ta'bir-i ş. 294a/24	şikāyat (Ar.) şikayet, yakınma

	ş. 183b/14, 258b/19		ş.+ dür 273a/11, 277a/6,
	ş. bolmağay 235b/11		304a/4, 308b/27
	ş. kılurmén 244b/17		ş.+ inġizdin 257b/4
şimāl	(Ar.) kuzey		ş.+ ke 209a/15, 284b/10
	ş.+ ġa 307a/14		ş. keltürdiler 196a/2, 208b/15,
şimālī	(Ar.) kuzey, kuzeye ait		270a/11, 276a/1, 276a/4
	ş. kútbininġ 297b/24		ş. keltürgen 280b/14
şir	(Ar.) şiir, nazım		ş. keltürgenlerdin 181b/19
	ş. 220b/4, 266a/10		ş. keltürgüçiler 200b/25,
	ş.+ dir 287b/8		247a/4
	ş.+ ni 287b/16		ş. keltürgüçilerdin 182a/18,
şir	(F.) arslan		218a/21, 247a/13, 280b/1
	ş.+ ge 234b/13		ş. keltürgüçilerdürler 278b/3
şire	(F.) sıra, özsuuy		ş. keltürmegey 308b/27
	ş.+ ge 273a/27		ş. keltürmegeymén 253a/18
şirk	(Ar.) Allah'a ortak koşma, eş koşma		ş. keltürmenġizler 200a/6,
	ş. 183a/20, 184a/1, 184a/12,		294b/12
	184b/4, 189a/23, 201a/4,		ş. keltürsenġ 286b/10
	201a/6, 204b/9, 205a/10,	şirkat	(Ar.) ortaklık
	206b/8, 206b/9, 207a/24,		ş. 204b/1, 213a/10, 213a/12,
	208b/6, 211a/21, 211a/4,		213a/7, 252b/21, 272b/2,
	218a/17, 218b/22, 230a/8,		274a/26, 281a/10, 283a/5
	231b/3, 232b/7, 232b/8,		ş.+ ı 266b/7
	247a/24, 250b/9, 259b/23,		ş.+ ıdın 247a/12
	263a/22, 269b/5, 270a/16,		ş.+ iġa 268b/10
	270a/5, 271b/24, 279b/24,		ş.+ ınıġ 213a/11
	281b/2, 286b/11, 292a/21,		ş. kılġıl 289b/25
	295b/14, 297b/8, 304a/10		ş. kılur 303a/12
	ş.+ din 182b/8, 183a/22,		ş.+ nı 271b/12
	259a/2, 269b/13, 286b/8		ş.+ nınġ 213a/12

şiryân (Ar.) atardamar, arter ş. tamurı 266a/27	ş.+ ı 273a/10 ş.+ ınıḡ 273a/11
şiş- şişmek ş.- ti 266a/27	şürîda (F.) karışık, perişan ş. 239b/18
şu'â' (Ar.) ışın, ışık ş.+ yı 307a/5	ş. kılguçı 231b/12 ş. kılur 226a/10
Şu'arâ (Ar.) Şuara suresi Ş. 215b/27 sûra-yı Ş.+ da 265a/22	şu'ür (Ar.) anlama, anlayış, şuur ş. 254b/9
şuġl (Ar.) iş, meşguliyet ş. 268a/10, 268a/11	şübah (Ar.) şüpheler, kuşkular ş. 292a/27 ş.+ nı 281a/3
şüh (F.) oynak ş. 245a/20	şübahsız (Ar.+T.) şüphelersiz, kuşkularsız ş. 259b/14, 280a/1
şuhrat (Ar.) şöhret, ün ş.+ ı 236a/17	şübha (Ar.) şüphe, kuşku ş. 255a/10, 279a/25 ş.+ lar 211b/25 ş.+ lardın 216b/27 ş.+ m 276b/23 ş.+ sıdur 186b/14 ş.+ sınıḡ 293b/21 ş.+ sız 258b/25 ş. tüşti 298a/24
şu'la (Ar.) alev, şule ş.+ sınıḡ 259a/20 ş. ura başladı 243b/19	şübhasız (Ar.+T.) şüphesiz, kuşkusuz ş. 206b/23, 221b/7, 264a/13, 274b/17, 294b/20
şümlük (F.+T.) şomluk, uğursuzluk ş.+ ı (şümlüğü) 211a/10, 224b/18, 252b/10, 272a/25 ş.+ ka 283b/25	şühüd (Ar.) vücut bulma, var olma, görünme ş.+ ı 212a/6, 215a/8, 251b/25, 253b/22, 253b/23, 254b/5, 278a/6
şür (F.) 1. şamata, gürültü ş. 200a/16 ş.+ ğa 207a/16 2. tuzlu ş. 236a/18	
şüralhğ (F.+T.) çoraklık, verimsiz toprak ş. 248a/19	
şurb (Ar.) içme, içilme	

ş.+ ıda 237b/26, 238a/7	şükrāna (Ar.+F.) şükretme, minnet
ş.+ ıdın 308b/26	duyma
ş.+ ını 254a/1	ş. 224a/1
ş.+ ınıḡ 189b/4	ş.+ sıḡa 198b/3
şühüb (Ar.) kıvılcım, alev	şükrlik krş. şükrlüḡ
ş.-i şāḡıba yakıcı alev	(Ar.+T.) şükretme, minnet
ş. 262a/2	duyma
şükr (Ar.) şükür, Allah'a minnet	ş. kılḡaylar 259a/21
duyma	şükrlüḡ krş. şükrlig
ş. 220a/9, 268a/7, 268b/5,	(Ar.+T.) şükretme, minnet
275a/19, 282a/24, 295a/27	duyma
ş. aytkuçıḡa 255a/15	ş.+ ı 292b/10
ş. aytkuçılardın 207a/22	şükrsiz (Ar.+T.) şükretmeyen
ş. étsengizler 255b/2, 255b/3	ş. 258b/18
ş.+ ı 219b/15, 220a/7, 255b/3,	ş.+ dür 220a/3
255b/4, 295a/22	ş.+ lerge 255a/27
ş.+ ıdın 258b/18	şükrsizliḡ krş. şükrsizliḡ
ş.+ idür 274a/24	(Ar.+T.) şükretmeme
ş.+ iḡe 268b/4, 282a/25	ş. 255a/26
ş.+ ini 258a/11, 282a/23	ş. kıldılar 258a/14
ş.+ ınıḡ 246b/3	ş. kılsaḡızlar 255b/6
ş.+ inḡizdin 255b/7	ş.+ nı 293a/18
ş. kılḡuçı 280b/1, 282a/23	şükrsizliḡ krş. şükrsizliḡ
ş. kılınḡızlar 280a/2	(Ar.+T.) şükretmeme
ş. kılmadılar 279b/13	ş. kıldınḡızlar 290a/22
ş. kılmaḡ 268b/6	şüküfa (F.) çiçek
ş. kılsaḡızlar 255a/25,	ş.+ lar 273a/26
255b/1	şüküh (Ar.) ululuk, heybet
ş. kılur 292b/8	ş.+ ınıḡ 194b/27
ş.+ ınıḡ 258a/11	şümül (Ar.) içine alma, kapsama
	ş.+ ı 281a/15

şürakā (Ar.) ortaklar, eşler, şerikler	202a/26, 202a/4, 202a/5,
ş. 213a/10, 213a/11, 252b/25,	202b/13, 202b/17, 202b/22,
303a/22	202b/24, 202b/25, 203a/19,
şürū (Ar.) başlama	203b/22, 203b/5, 204b/19,
ş. 193b/1	204b/20, 205b/25, 205b/26,
şütür-murğ (F.) deve kuşu	205b/8, 206b/26, 206b/3,
ş. 289b/2	206b/5, 207a/11, 207a/14,
	207b/10, 208a/22, 208a/3,
	208b/17, 209a/26, 209b/24,
	210a/21, 211b/10, 211b/7,

T, Ṭ

tā (F.) kadar, dek, deġin; ki, zira	213a/13, 213a/15, 213a/16,
t. 181b/20, 181b/24, 182a/1,	213a/21, 213a/22, 213b/21,
182a/2, 182a/22, 182b/7,	214b/27, 214b/5, 214b/6,
182b/10, 182b/14, 182b/17,	214b/9, 215a/14, 215a/17,
183a/26, 183b/10, 184b/15,	215a/18, 215a/19, 215a/2,
184b/18, 185a/13, 185a/20,	215b/11, 215b/14, 215b/16,
186a/18, 186a/2, 186a/3,	215b/17, 215b/4, 215b/9,
186b/10, 186b/12, 186b/20,	216a/25, 216a/6, 216b/14,
186b/27, 187b/2, 188a/27,	216b/15, 216b/3, 216b/5,
189a/18, 189a/8, 190a/6,	217a/14, 217a/18, 217a/19,
190a/7, 190b/5, 191a/1,	217a/7, 217b/24, 217b/5,
191a/18, 191b/22, 192b/5,	218a/1, 218a/2, 218b/11,
193b/14, 194a/27, 194b/10,	218b/21, 218b/24, 218b/25,
194b/21, 194b/8, 194b/9,	218b/26, 218b/27, 219a/17,
195a/11, 195a/7, 195b/21,	219a/2, 219a/25, 219a/9,
195b/8, 196a/16, 196b/13,	219b/14, 219b/20, 222a/18,
196b/18, 196b/2, 197a/13,	222a/20, 222a/22, 222b/3,
197a/18, 197b/8, 198a/1,	222b/4, 223a/19, 223a/5,
198a/17, 198a/20, 198b/2,	223b/13, 224a/21, 224a/27,
198b/6, 199a/15, 199b/23,	224b/17, 224b/22, 224b/23,
201a/19, 201b/26, 201b/8,	225a/5, 225b/26, 226a/1,
	226a/20, 227a/13, 227a/6,

227b/24, 227b/8, 228b/10, 254a/2, 254a/4, 254b/2,
228b/13, 228b/9, 229b/5, 254b/25, 254b/9, 255a/21,
230a/9, 230b/21, 231a/8, 255a/6, 255a/7, 255b/27,
231b/10, 231b/20, 231b/23, 256a/2, 256b/10, 256b/11,
232a/20, 232a/7, 232b/2, 256b/8, 256b/9, 257a/10,
232b/9, 233a/17, 234a/14, 257a/12, 257b/16, 258a/21,
234a/21, 234b/16, 234b/19, 258a/25, 258a/3, 258a/6,
234b/5, 235a/2, 235a/6, 258a/7, 258a/8, 258b/10,
235a/9, 235b/23, 236a/19, 258b/2, 258b/7, 259a/14,
236a/27, 236a/3, 236b/24, 259b/25, 260a/14, 260a/17,
237b/19, 237b/22, 238b/1, 260a/23, 260a/8, 260a/9,
238b/5, 239a/18, 239a/24, 260b/14, 260b/15, 260b/17,
239b/3, 240a/19, 240a/2, 260b/20, 260b/21, 261a/20,
240a/22, 240a/23, 240a/6, 261a/9, 261b/26, 262b/15,
240b/17, 240b/5, 240b/6, 262b/16, 262b/7, 262b/8,
241a/15, 241a/21, 241a/7, 263a/11, 263a/6, 263a/8,
241b/22, 241b/7, 241b/9, 263b/18, 264a/21, 264b/5,
242a/16, 242a/17, 242a/2, 264b/6, 265a/14, 266a/13,
242a/23, 242b/18, 242b/22, 266a/17, 266b/14, 266b/16,
242b/23, 243a/10, 243a/20, 266b/18, 266b/2, 267a/24,
243a/21, 243a/5, 244a/15, 267a/25, 267b/15, 268a/1,
244b/10, 244b/15, 245a/18, 268a/15, 268a/18, 268a/19,
245b/10, 245b/23, 246a/15, 268a/20, 268a/21, 268b/15,
246a/6, 246b/1, 246b/10, 268b/2, 268b/26, 269a/21,
246b/2, 246b/4, 247a/25, 269b/10, 270a/19, 270a/26,
247a/27, 248a/10, 248a/14, 270b/10, 270b/12, 271a/1,
248a/15, 248a/3, 248a/4, 271a/10, 271a/6, 271a/9,
248b/26, 249a/12, 249a/27, 271b/25, 272a/23, 272a/25,
249b/6, 250a/10, 250b/15, 272b/10, 272b/11, 273a/2,
251a/11, 251a/2, 252a/14, 273b/24, 274a/1, 274b/12,
252a/22, 252a/23, 252a/24, 275a/12, 275a/15, 275a/16,
252b/11, 253a/22, 253a/4, 275a/20, 275b/6, 275b/8,

276a/9, 8b/1, 276b/23,
277a/22, 277a/26, 277b/11,
277b/15, 277b/7, 277b/8,
278a/16, 278a/17, 278a/18,
278b/11, 279a/10, 279a/23,
279a/24, 279a/7, 279b/18,
279b/20, 279b/26, 280a/12,
280a/19, 280b/16, 280b/24,
281b/11, 281b/27, 282a/11,
282b/10, 282b/13, 282b/20,
282b/21, 282b/22, 282b/24,
283a/14, 283a/17, 283b/11,
283b/13, 283b/15, 283b/17,
283b/18, 284a/13, 284a/20,
284a/21, 285a/1, 285b/12,
285b/15, 286a/12, 286a/21,
286a/22, 286b/18, 286b/3,
287a/18, 287b/1, 288a/9,
288b/12, 289a/1, 289b/14,
289b/25, 289b/26, 290a/20,
290a/7, 291a/16, 291a/20,
291a/22, 291b/10, 291b/21,
291b/3, 292b/17, 293a/20,
293a/21, 293a/22, 293a/23,
293a/25, 293b/1, 293b/19,
293b/24, 293b/6, 293b/8,
294a/17, 294a/21, 294b/16,
295a/12, 295a/14, 295b/14,
295b/16, 295b/17, 295b/25,
296a/11, 296a/9, 296b/6,
296b/7, 297a/16, 297a/2,
297a/3, 297a/8, 297a/9,

297b/11, 297b/18, 297b/22,
298a/22, 298a/8, 298b/1,
298b/10, 298b/21, 299a/17,
299a/19, 299a/20, 299a/24,
299a/6, 299a/8, 299b/25,
300a/11, 300a/23, 301a/15,
301a/18, 302a/7, 302b/8,
303a/17, 303b/17, 303b/25,
304a/19, 304a/21, 304a/22,
304b/14, 304b/5, 305a/10,
305a/12, 305a/14, 305a/15,
305a/21, 305a/24, 305b/9,
306a/1, 306a/5, 306b/10,
306b/27, 307a/14, 307a/3,
307a/8, 307b/11, 307b/13,
307b/6, 307b/8, 307b/9

ta'abbüd (Ar.) ibadet etme, kulluk
etme

t. 221b/10, 276b/10

ta'accüb (Ar.) şaşma, şaşırma

t. 248b/6, 255b/19, 286b/26

t.+ de boldı 264a/11

t.+ din 287b/26

t.+ din érdi 227a/17

t. éttiler 187a/4

t. kıılır érdiler 246a/11

ta'addī (Ar.) saldırma, saldırıya
geçme

t. 235a/6

ta'affun (Ar.) kötü kokma, kötü koku

t.+ ıdın 297b/27

ta'ahhüd (Ar.) üstlenme, taahhüt

t.+ ini 238b/10	t. érdi 184a/24, 215b/5
ta`aqqul (Ar.) akıl erdirmeye, anlama	t.+ ı 217a/6, 291a/6
t. 210a/23, 251a/3, 258b/17, 275a/18	t.+ ıdın 201b/3
t. étmessizler 206a/18	t.+ ıdur 215a/9
t. kılgaylar 248a/24, 267b/22, 273a/17	t.+ lar 189b/5, 299b/20
t. kılgaysızlar 275a/16	ta`allüm (Ar.) öğrenme, bilme
t. kılmassızlar 247a/24	t.+ de 293b/25
ta`alā (Ar.) yüce, ulu; Allah, Hak adıyla birlikte kullanılır	t.+ i 304b/27
t. 186b/23, 194a/5, 197b/2, 198b/4, 203b/21, 203b/26, 205a/21, 209b/12, 213b/22, 216a/11, 217a/24, 219b/12, 219b/13, 224a/9, 226b/17, 227b/24, 231b/15, 237a/16, 247b/24, 261a/20, 267b/17, 268a/17, 268b/26, 270b/10, 272a/9, 277b/27, 285b/18, 285b/2, 288a/15, 288b/3, 289a/1, 299a/8, 300a/13, 304b/24, 306b/19, 307a/22	t.+ ide 255a/4
Ḥudāvand-ı t. 280b/19	ta`ām (Ar.) yemek, yiyecek
t.+ dın 206a/11, 255a/23	ṭ. 202a/22, 235a/16, 237b/18, 241b/17, 241b/27, 242a/12, 243a/18, 243a/9, 289b/4, 298b/10, 299a/1, 303a/11, 305b/13, 305b/18, 308a/16
t.+ ğa 219b/3	ṭ.+ dın 186a/26, 279b/26, 298b/13
t.+ nıṅ 248b/1, 273a/17, 280b/22, 306a/17	ṭ.+ ğa 227a/7, 227a/8
ta`alluḡ (Ar.) ait olma; ilgisi olma	ṭ.+ ı 306b/17
t. 215a/26, 215a/6	ṭ.+ ıdın 227a/10
t.+ dur 253b/18	kuşluk ṭ.+ ını 304b/5
t. édi 241b/20	ṭ.+ lar 215b/13
	ṭ.+ lardın 237b/18, 240b/26, 290a/26
	ṭ.+ nıṅ 238b/21, 298b/10
	ta`āmī (Ar.) yemelik bir şey, yiyecek
	ṭ. 241a/24
	ta`ammuḡ (Ar.) derinleşme
	t. 299b/22
	ta`ammül (Ar.) iyice düşünme, düşünme

t. 206a/21, 222a/6, 251a/3, 260b/21, 273a/18	t. 193a/13, 197b/24, 200b/16, 204a/13, 212a/7, 218b/3, 251b/1, 251b/5, 278a/18, 279b/5, 279b/7, 288b/17
t. étersén 234b/3	t. bolsa 202b/16, 278a/13
t.+ ğa 264a/17	t.+ da 250a/25, 262b/5
t.+ ide 304a/12	t.+ dın 291a/14
t. kılğaysızlar 297a/3	t.+ ı 197b/27, 302a/13
t. kılğuçığa 233a/13	t.+ ıdın 183a/8, 256b/3
t. kılmaslar 217b/27, 234a/18	t.+ ımdın 282b/4
t. körsetkeyler 248a/24, 267b/13	t.+ ını 218b/16
t. körsetmedingizler 257a/25	t.+ ining 302a/12
t. körsetmessizler 221b/15	t.+ ka 183a/1, 245a/26
t.+ ning 258b/17	t.+ lar 189b/3, 262a/23, 271b/16, 277a/1
ta'ammülsiz (Ar.+T.) düşüncesiz	t.+ larda 276b/12
t. 283b/7	t.+ larning 232a/21
ta'annud (Ar.) inat etme, direnme	ta'atı (Ar.+F.) öyle ibadet, o ibadet
t. 293a/23	t. 273b/17
ta'arruz (Ar.) ilişme, sataşma	ta'avun (Ar.) yardımlaşma, yardım etme
t. 182b/1, 259a/12	t. 193b/15
t.+ ıdın 279a/4	ta'ayyün (Ar.) belirme, meydana çıkma
t.+ ın 182b/13	t. 278a/7
ta'aşub (Ar.) kendi dinini üstün tutarak başka dinden olanlara düşman olma	ta'azzum (Ar.) büyüklenme, kibirlenme
t. 220a/12	t. 292b/6
ta'assuf (Ar.) acınma, teessüf, yakınma	ta'b (F.) hararet, sıcaklık
t. yéğüçi 227b/12	t.+ ıdın 275b/8
ta'at (Ar.) Allah'ın buyruklarını yerine getirme, ibadet	ta'b' (Ar.) tabiat, huy, yaratılış

	t. 201b/10, 250a/12, 273a/9		t.+ ıġa 266a/24, 266a/27
	t. + ı 188b/11, 216a/27	tabana	avuç ii, avuç iiyle vurma
	t.+ ımġa 238a/27		t. 235a/5
	t. + lar 257b/21	tabar	(F.) balta, baltayla kesme
	t.+ ları 188a/13		t. �tilgen 257b/21
ta`b	(Ar.) sıkıntı, zahmet, meşakkat	tabarr�	(Ar.) uzaklaşma, ekilme
	t. 258b/9		t. kılġaylar 268b/15
tab�h	(F.) bozuk, berbat, harap	tab�y�n	(Ar.) zıddiyet, aykırılık
	t. boldı 308a/20		t.+ i 200a/14
	t. �tkey 214b/16	tabayy�n	(Ar.) belli olma, anlaşılma
	t. kılġay 201a/17		t. 221a/19
	t. kılmasdur 202b/8		t.+ i 257a/22, 281a/13
tab�h�	(F.) bozukluk, haraplık	Tabbat	Tebbet suresi
	t. 190a/25		s�ra-yı T. 287a/19
taba`iyyat	(Ar.) tab� olma, uyma	tabd�l	(Ar.) deġiştirme, deġiştirilme
	t.+ ı 250a/18		t. 300b/18
taba	(Ar.) kat, katman		t.+ din 188b/25
	t.+ ıġa 225a/5		t.+ i 206a/12, 260b/5, 260b/6
tabaa	(Ar.) kat, katman, tabaka		t.+ ide 206a/23
	t. 223a/16, 263b/7, 272b/25		t. kıldılar 258a/10
	t. bolmaġay 263b/7	tabd�l�	(Ar.+F.) bir deġişiklik
	t.+ ġa 223a/17		t. 291b/20
	t.+ lardur 263b/3, 263b/6	t�bi`	(Ar.) uyan, boyun eġen, tabi
tabaa�	(Ar.+F.) bir kat, bir tabaka		t.+ d�r 221a/10
	t. 263b/3		t.+ lerniġ 197b/26
taballuġ	(Ar.) yetişme, erişme		t.+ niġ 201b/8
	t.+ ıda 226a/14		t.+ yi 220a/21, 230a/25
taballuh	(Ar.) ahmaklaşma, ahmaklık		t.+ yi �di 221a/9
	t.+ lar 275b/21		t.+ yidın 183a/11
taban	taban, ayaġın altı, aya		t.+ yid�r 221a/3, 221a/8
	t.+ ı 202b/3	t�bi`at	(Ar.) tabiat, yaratılış, huy

	.+ da 198a/27		t. 218b/10, 224b/4, 246b/25
	.+ dur 292b/11		t.+ ini 254a/7
abibi	(Ar.+F.) bir hekim, bir tabip	tabniya	(Ar.) inşa etme, kurma
	.+ ga 295a/4		t.+ dur 245a/27
ta'bid	(Ar.) ebediletirme, sonsuzlatırma	tabrid	(Ar.) soğutma, soutulma
	t. 231a/8		t.+ i 230b/1
	t.+ ia 231a/10	tabriya	(Ar.) birini temize çıkarma
abi'i	(Ar.) olağan		t.+ sınıĝ 201b/2
	t. 185a/12	tabzir	(Ar.) israf, savurma
ta'bir	(Ar.) ifade, anlatma; rüya yorma		t. 276b/11
	t. 239b/24, 240a/15, 289a/13		t.+ dr 285b/18
	t.-i şey' 294a/24	tac	(F.) ta, hkmdarlık
	t.+ de 233b/11		sembol olarak takılan balık
	t.+ din 246b/13		t. 237b/20, 240b/18, 241a/2
	t. eter edi 238b/10		t.+ ın 194a/21
	t.+ i 289a/18		t.+ ınıĝ 306b/2
	t.+ idin 233b/18, 240b/22		t.+ nı 245a/22
	t.+ idr 246a/25	tacalli	(Ar.) belirme, grnme, nail olma
ta'biya	(Ar.) yerli yerine koyup hazırlama		t. 278a/6, 295b/3, 295b/4, 295b/5
	t. 260a/19		t.+ sidin 295b/4
	t. kıldı 243a/10		t.+ siniĝ 254b/5
tab'iz	(Ar.) kısımlara ayırma	tacamml	(Ar.) ss, sslenme
	t. 259a/18		t.+ din 246a/12
abl	(Ar.) davul	tacammlluĝ	(Ar.+T.) ssl, sslenmi
	.+ ını 205a/7		t. bolup erdi 215b/6
tabliĝ	(Ar.) bir şeyin faydası hakkında uyarma, bilgilendirme, haber verme	tacns	(Ar.) bir cinsten olma
			t. 293b/19, 293b/25
		tacasss	(Ar.) araştırma, gözetleme

	t.+ i 277a/8		t. kıılır 209a/8, 242b/11, 248a/4
tacāvüz (Ar.) sınırı aşma, ötesine geçme	t. 277a/9		t.+ ler 246b/7
tachīl (Ar.) birinin cahilliğini ortaya çıkarma	t.+ iğa 299b/23	tadbīrī (Ar.+F.) bir tedbir, bir hazırlık	t. 182a/1
ta'cīl (Ar.) acele ettirme, çabuklaştırma	t.+ ining 304b/1	ta'dīl (Ar.) doğrultma, doğrulama	t.+ i 267b/3
	t. kıılsa 205a/25	tadrīc (Ar.) derece derece ilerleme	t. 275a/11
tacvīz (Ar.) caiz görme, izin verme	t. kıılmissızlar 274a/7	tafahhum (Ar.) yavaş yavaş anlama	t.+ ینگız 257b/12
tadabbur (Ar.) sonunu, hakikati düşünme	t. 203a/12, 213a/18	tafaḥḥuṣ (Ar.) ayrıntılı araştırma	t.+ ğa 237a/5
	t.+ ğa 205a/2		t. kıılningızlar 244b/24
tadārūk (Ar.) tedarik, hazırlama	t.+ i kıılğay 245b/13	tafāḥur (Ar.) övünme	t. 208a/5
	t.+ ide 284a/8	tafaḥḥud (Ar.) arayıp sorma	t. 304b/1
	t.+ ini 203b/13, 258b/2	tafakkūr (Ar.) düşünme, tefekkür	t. 205a/2, 213a/18, 219b/13, 239b/20, 247b/20, 258b/17, 280a/21
tadbīr (Ar.) tedbir, hazırlık, önlem	t. 182b/18, 204a/27, 234a/11, 242b/11, 244a/9, 248a/1, 254b/5, 272b/20, 278b/13		t.+ ide 261a/11, 273b/20
	t.+ din 210a/1		t.+ ining 229b/24
	t.+ i 207b/22, 242b/7		t. kıılğaylar 182b/18, 207b/17, 248a/16, 267b/13, 271a/10, 273b/14
	t.+ idin 274b/18, 301b/17		t. kıılmaslar 303b/23
	t.+ ige 234a/5		t. kıılurlar 275a/23
	t.+ ینگız 207a/8		

	t.+ lerning 275a/25		t. salmak 199a/18
tafakkürsiz	(Ar.+T.)düşüncesiz, düşünmeden t. 222a/6	tafrîṭ	(Ar.) aşırılık, tersine aşırılık t. 296a/7
tafarruḥ	(Ar.) ferahlanma, içi açılma t. 234a/25	tafşîl	(Ar.) ayrıntılı olarak açıklama, etraflıca anlatma t. 276b/3
tafarrüc	(Ar.) gezme, gezinti t.+ ge 246a/12 t.+ ini kılp 246a/11		t.+ i 218b/24, 226a/24, 245a/17, 293b/14 t.+ leri 215b/26
tafarrüd	(Ar.) yalnız kalma, تنها kalma t.+ ide 250a/4	tafsîr	(Ar.) tefsir, yorum; Kur'anın surelerini açıklama, yorumlama; Kur'anın surelerinin açıklandığı eser t. 231a/24
tafarrüs	(Ar.) sezme, anlama t. 210a/23		t.+ i 185a/15, 264b/8 t.+ ide 186b/26, 191b/10, 228b/17, 231a/23, 259a/23, 269a/11, 271a/24, 277a/9, 278a/24, 278a/26, 285a/19, 285b/27, 288a/5, 292a/4, 298a/13, 299a/15
tafâvut	(Ar.) fark, farklı olma t. 260b/15, 284b/19 t. bolmadı 187a/4 t.+ ı 260b/15, 284b/19, 284b/20, 296a/6, 300a/12 t. kılgay 279a/11		Vasîṭ t.+ ide 200a/3 t.+ idin 267b/1 t.+ lerde 219b/10, 241a/1, 244b/18 t.+ lerdin 216a/15
tafavvuḳ	(Ar.) arzu etme, heveslenme t. 233b/16	tafzîl	(Ar.) birini ötekilerden üstün tutma t. 208a/24, 248a/22, 284b/17, 284b/19, 290b/16
tafazżul	(Ar.) fazilet, iyilik, bağışlama t. 194a/23, 219b/1, 245a/14 t.+ ı 201b/20		
tafrîḳ	(Ar.) ayırma, seçme t.+ ini 190b/3		
tafriḳa	(Ar.) ayrılma, ayrılık; bozuşma t. 253b/25, 268a/10, 268a/13, 268a/14, 278a/19		

	t.+ ide 290b/18	tağallub (Ar.) zorbalık
	t.+ iğa 288b/9, 290b/1	t. 283a/10
	t.+ ininġ 203b/16	tağāmuz (Ar.) gözle işaret etme
	t. kılduġ 207b/15	t.+ ı 203a/25
tağ	krş. tağ	tağī (T.+F.) 1. bir dağ
	dağ	t. 226a/24
	t. 191a/26, 234b/16, 273a/21, 275b/7, 286b/1, 287b/22, 296b/9, 307a/15, 307b/11	t.+ dür 228b/13
	t.+ da 297a/10, 297b/16	t.+ ninġ 217a/24, 233b/6
	t.+ ı 296b/17	2. öyle dağ, o dağ
	t.+ ıda 296b/16	t. 223b/16, 307b/14
	t.+ ıça 285a/24	t.+ de 296b/19
	t.+ ığa 223b/26	t.+ ġa 297a/6
	t.+ mı 288b/27	tağī (Ar.) azgın, taşkınlık eden
	t.+ mınġ 189a/3, 267a/27, 297b/20	ğ. 214b/27
	t.+ lar 223b/11, 248a/10, 252a/25, 260a/27, 260a/9, 260b/5, 262a/4, 268a/15, 268a/17, 268a/22, 273a/20, 296a/22, 302b/11	tağlīb (Ar.) bir kelimeyi başka bir manayı da içine alacak şekilde kullanma
	t.+ larda 191a/26	t. 182a/27, 237b/4
	t.+ lardın 265b/5, 275b/8	t. kılpdur 289b/19
	t.+ larġa 286b/1	tağlīz (Ar.) galiz yapma, kabalık etme
	t.+ ları 215b/4, 260a/10	t.+ ide 270b/7
	t.+ larımı 288b/27	tağūt (Ar.) İslām'dan önce Mekke'deki Lat ve Uzza putları
	t.+ larını 252a/22, 268a/20, 293a/19, 302b/10	ğ. 270a/20, 270a/21
	t.+ larınınġ 307a/19	tağyīr (Ar.) deġiştirme, başkalaştırma
	t.+ ninġ 187a/2, 307b/9	t. 188b/25, 249b/6, 249b/7, 253a/21, 253b/18, 288b/14, 300b/17

t.+ din 299a/12	t. 299a/12
t.+ i 206a/23, 216b/15	taḥāluf (Ar.) bir birine muhalif olma
t.+ iğa 204a/3	t. 293b/19
t. kılğaymén 206a/9	taḥammül (Ar.) dayanıklılık, takat,
t. kılğuçı 300a/19	dayanma
t. kılmas 249b/5	t.+ i 279a/8
t. tapıp érdi 298a/27	t.+ imiz 188a/15
tağyīrī (Ar.+F.) bir değişiklik	t. kıldı 213b/12
t. 291b/20	taḥārat (Ar.) abdest, temizlik
taḥabbür (Ar.) haber isteme, haber	ṭ. 199b/7, 303a/9, 306a/6
alma	ṭ. kıldı 304a/27
t. 276b/18	taḥāratī (Ar.+F.) öyle temizlik
tahaccud (Ar.) gece uyanıp kılınan	ṭ. 273b/18
namaz	tahāvun (Ar.) hafife alma, önem
t.+ din 246a/7	vermeme
taḥaddī (Ar.) meydan okuma	t. 220a/13
t. kılur érdiler 220b/10	t.+ i 214a/25, 259a/11
taḥaqquḵ (Ar.) hakikat olarak	tahavvür (Ar.) öfkelenme
meydana çıkma	t. 276b/12
t.+ i 289a/13	taḥayyul (Ar.) hayal etme, hayalde
tahakküm (Ar.) alay, eğlenme	canlandırma
t. 229a/25, 261a/17, 268b/23	t. 258b/16
t.+ dür 308a/10	taḥayyür (Ar.) şaşma, hayrete düşme
taḥakküm (Ar.) hakimlik takınma	t. 206a/20, 283a/10, 307b/24
t. 253b/6	tahdīd (Ar.) korkutma, gözdağı,
t. kılğaylar 293b/10	tehdit
taḥalluf (Ar.) uygunsuzluk, uymama	t. 192b/18, 198b/16, 218a/17,
t. 202a/27	271b/26
t. kılğaylar 202a/15	t. éterler 237a/10
t. körsetseler 203b/17	t.+ i 210a/8, 212a/20
taḥallul (Ar.) herkese görünme, açıkta	t.+ i érür 214a/10
olma	t.+ leridin 198a/15

taḥdīd (Ar.) sınır çizme, sınırlama t. 195a/25	t.+ sığa 184b/7, 223a/19 t.+ sını 189b/13, 245b/26, 269b/19 t.+ sınıḡ 194a/12
taḥdīdī (Ar.+F.) bir gözdağı, bir tehdit t. 185a/15 t.+ dür 211a/10	
taḥfif (Ar.) hafifletme t.+ i 291b/3	taḥiyyat (Ar.) “Allah ömür versin!” deme, selam verme t. 224a/23 t.+ ı 205a/18, 208a/15, 224a/20, 246a/24, 257b/10
ṭaḥhirā (Ar.) temizleme, temiz tutma ṭ. 208a/17	
ta’ḥīr (Ar.) sonraya bırakma, geciktirme t. 188a/18, 248b/16, 289b/27 t.+ de 201b/23, 288a/24 t. étilgenlerdindürler 198b/24 t.+ i 188a/21, 222b/17, 231b/9, 248b/17 t.+ iḡa 206b/18 t. kııl 259b/24 t. kııldı 188a/16, 246a/5, 246a/6 t. kıılıp 248b/15 t. kıılmadılar 217a/19 t. kıılsaḡ 219b/19 t. kıılsaḡ 289b/14 t. kıılır 259b/16	taḥkīk (Ar.) doğru olup olmadığını araştırma, soruşturma t. 186b/1, 190a/8, 190b/18, 197a/2, 210b/16, 213a/4, 213b/2, 226a/8, 226b/21, 226b/6, 228a/15, 229b/20, 230a/21, 233b/25, 242a/2, 244a/11, 245a/26, 246b/7, 251b/1, 267a/22, 269b/11, 272b/6, 272b/8, 300a/12, 300b/26 t.+ dür 283a/22 t.+ i 212b/22, 219b/2, 257a/1, 290b/23 t.+ idin 240a/24, 274a/17 t.+ iḡa 239a/12 t.+ ininḡ 219b/25 t. taptı 239a/25
ṭāḥirü’ṭ-ṭāḥirīn (Ar.) temizlerin temizi; Hz. Yusuf ṭ. 239b/5	
tahiyya (Ar.) hazırlama, yerine getirme t.+ sı 196a/8	taḥkīr (Ar.) hakaret, küçük görme t. 261a/8 taḥlīd (Ar.) sürekli olma, sürekli kullanılma

	t.+ dindür 231a/8		t. bérür érđi 266a/12
tahlil	(Ar.) çözümlleme, inceleme t.+ i 188a/22, 212a/19 t. kılıp 297b/21		t.+ din 209a/8 t.+ i 202a/16, 215a/22, 218a/17, 250a/19, 227a/20, 232b/22, 248a/17, 271b/1, 281a/11
tahlis	(Ar.) kurtarma, kurtuluş t.+ idin 270a/17		t.+ ining 186b/13 t.+ ing 222a/3
tahmid	(Ar.) hamdetme, şükretme t. 205a/22, 249b/16		t. kıldı 188a/9, 204a/10
tahmın	(Ar.) tahmin, yaklaşık olarak değerlendirme t. 209b/10	taht	(F.) taht, hükümdarlık tahtı t.+ da 242b/13 t.+ dın 245b/2 t.+ ı 241a/1, 307b/16 t.+ ıdın 243b/25 t.+ ığa 241a/12, 243b/25, 246a/22, 282a/1 t.+ ka 245b/1 t.+ ke 246b/4 t.+ lar 301a/8 t.+ larğa 263b/20, 301a/7 t.+ ları 263b/21 t.+ ning 245a/15
tahmır	(Ar.) yoğurma t.+ idür 290b/3		
tahrif	(Ar.) harflerin yerini değiştirme, bozma t.+ din 261a/26 t.+ ığa 216b/16		
tahrim	(Ar.) haram kılınma, haram olma t.+ i 188a/22, 212a/19, 270a/16		
tahrir	(Ar.) yazma, yazılma t. 224a/4	tahvil	(Ar.) korkuya düşürme t. 252b/17, 300b/15, 307b/27
tahriz	(Ar.) kışkırtma t. 195a/1 t.+ dür 200a/15	tahvin	(Ar.) kolaylaştırma, hafifletme t. 261a/8
tahsil	(Ar.) hasıl etme, ele geçirme t.+ idin 193b/6 t.+ ığa 232b/5	ta'ifa	(Ar.) kavim, kabile t. 189b/7 t.+ ğa 196b/8 t.+ larğa 281a/15
tahsiş	(Ar.) bir şeyi birine mahsus kılma, birine ayırma, sağlama		

	t.+ nı 193a/8	takarrum (Ar.) saygı görmek, keremli olmak
ṭā'ir	(Ar.) uçan, uçucu ṭ. 283b/27	t.+ ıdın 194a/23
	t.+ iğa 235a/14	takarrur (Ar.) tekrar etme, takrarlanma
taḫ	krş. taġ dağ	t.+ ining 275a/16
	t.+ ka 297a/9, 297b/13, 299a/1	ṭāḫat (Ar.) güç, kudret, yeterlilik, takat
tāk	(F.) asma, üzüm kütüğü t. bolğay 308b/2 t.+ dur 238b/12 t.+ lar 302a/4 t.+ ları 273a/13 t.+ larıdın 301a/13 t.+ larını 267b/11	ṭ. 292b/11 t.+ ı 195a/14, 242b/27, 284a/14, 298a/18 t.+ iğa 306b/26 t.+ ım 284a/13 t.+ ın 258b/14
takabbür	(Ar.) büyükenme, kibir t. 276b/18, 282b/4, 286a/26, 286b/2, 289b/8, 292b/6 t. kıldılar 257a/3	ṭāḫatsız (Ar.+T.) takatsiz, güçsüz ṭ. boldım 242b/21
taḫaddus	(Ar.) kutlu olma, kutluluk şāmil-i vücūd-ı t. 272a/22	ṭāḫatsızlıġ (Ar.+T.) güçsüzlük, kuvvetsizlik ṭ. 279a/7
taḫaddasa	(Ar.) “mukaddes olsun!” t. 267b/17	takavvün (Ar.) meydana gelme, var olma t.+ i 248a/17 t.+ imiz 270b/15
takalluf	(Ar.) zahmet, külfet t. 256b/6	taḫāzā (Ar.) isteme, istekte bulunma t. 302a/23
takallum	(Ar.) konuşma, söyleme t.+ ġa 271b/15	takḏim (Ar.) sunma, verme; ileri sürme t. 222b/17 t.+ ġa 220a/9 t.+ i 204a/16, 233a/3 t.+ ini 204a/16
taḫarrub	(Ar.) yaklaşma, yanaşma t. 239a/26 t. kılgay 205b/4 t. kıllurlar 288b/17	

t. kıldı 184b/18	218a/19, 223a/9, 227a/21,
taḳdīr (Ar.) 1. ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler	229b/25, 231a/2, 233b/27,
t. 190a/4, 196a/13, 217a/19,	234b/9, 236a/18, 236b/6,
254b/5, 257b/16, 295b/4	238b/8, 239a/17, 239b/13,
t.+ ğa 242b/11	240a/1, 240b/4, 240b/8,
t.+ i 207b/23, 217a/15,	241b/11, 241b/22, 241b/27,
222b/17, 231b/19, 253b/6	245b/5, 246b/9, 248a/20,
t.+ iġa 231b/18	252a/23, 265b/24, 267a/12,
t.+ ini 231b/16, 264a/24	267b/18, 267b/23, 268a/20,
t. kıldı 204b/17, 204b/18	268a/21, 268a/22, 268a/5,
t. kılpdurlar 283b/21	271a/27, 273b/22, 275b/12,
t. kılpur 204a/25	276a/13, 276a/24, 278b/13,
t.+ ler 246b/8	279a/21, 279b/19, 279b/8,
t.+ ni 242b/11	282a/11, 284b/25, 299a/8,
2. takdir, hal	300a/11, 301a/19, 303a/9,
har taḳdir bile her halde, her takdirde	305b/25, 308b/15
har t. 182a/10, 182b/3,	taḳıyya (Ar.) sakınma, çekinme
201b/9, 203a/1, 216b/4,	t. 191a/25, 197b/6
217a/5, 227a/19, 265b/18,	ṭaḳī (Ar.+F.) bir kubbe, bir künbet
266b/25, 297a/18, 298a/9,	ṭ. 304b/3
302a/4, 306b/18	ta'kīd (Ar.) kuvvetlendirme, saġlamlaştırma, pekiştirme
taḳdīs (Ar.) kutsal bilme, kutsallaştırma	t. 247a/11, 271b/10
t.+ iġa 187a/22	t.+ i 221a/25, 238b/26, 264a/4
taḳı krş. daġı	t.+ idür 184b/15, 198a/3
ve, dahi, da/de	t.+ dūr 207a/24
t. 184a/21, 191b/26, 192a/10,	t. taptı 204a/4
192a/11, 192a/13, 192a/7,	ta'kīdī (Ar.+F.) öyle kuvvetlendirme
204b/12, 205b/14, 208a/6,	t.+ dūr 248a/13
215a/23, 215b/13, 216b/27,	taḳlīd (Ar.) taklit, aynısını yapma
	t. 286a/21

	t.+ ini 296a/18		t.+ ini 233b/10
taklîf	(Ar.) teklif, öneri, önerme t. 275b/26, 278a/9, 297b/15 t.+ i 229a/21 t.+ iğa 281a/13 t. kıldı 296b/24 t. kılmak 198a/12 t. kılmur 297b/5 t.+ leridin 286a/13	takrîr	(Ar.) tekrar etme, yineleme t.+ i 286b/7
taklîfî	(Ar.+F.) bir öneri, bir teklif t. 280b/23	takşîm	(Ar.) bölme, parçalama t. 266a/16
takmîl	(Ar.) eksiksiz, tam t. 229b/2	takşîr	(Ar.) çoğaltma t.+ i 202b/15 t.+ iğa 200b/22
takrâr	(Ar.) tekrar, bir şeyi birden fazla kez yapma t. 259a/24 t. étti 228a/1 t.+ ı 221a/25, 238b/26, 286b/18 t.+ mı 259a/13 t. kıldı 215b/8, 216a/10 t. tapıpdur 265b/24	takşîr	(Ar.) bir şeyi eksik, kusurlu yapma t. 220a/23 t.+ i 268b/6 t.+ ining 258b/2 t. kıldıngızlar 244a/14 t. kılmaz érdiler 288a/10 t. kılsaingızlar 268b/5
takrî'	(Ar.) azarlama, paylama t. 303a/23	takşî'	(Ar.) kesme, parçalama t. 199b/27
takrîban	(Ar.) yaklaşık t. 187b/25	taktîr	(Ar.) nafakayı az verme, darda bırakma t. 285b/18
takrîm	(Ar.) saygı gösterme, ululama t. 290b/23, 290b/24 t.+ din 290b/21 t.+ i 208a/17, 290a/27, 290b/22, 292a/9	takvâ	(Ar.) Allah'tan korkma, dinin buyruklarını yerine getirme t. 182a/23, 241a/12, 245a/27, 281b/3

t.+ dadur 199b/4	t. étip érdiler 214a/15
t.+ dur 199b/5	t.+ ge 210a/12
takvîn (Ar.) yaratma, var etme	t.+ i 193a/12, 205b/22,
t.+ i 257b/17	212b/27, 214a/16, 214a/24,
t.+ iğa 262a/12	214a/3, 252b/9, 257a/5,
takvîr (Ar.) yuvarlak yapma	261b/10, 265a/25, 269a/4,
t.+ i 260b/6	270a/5, 282a/11, 283a/25,
taķviyat (Ar.) kuvvetlendirme	291b/19, 304a/4
t.+ da 285a/8	t.+ idin 247a/22
t.+ ı 199a/18	t.+ idür 250a/3, 265a/25
t. kılmas 214b/17	t.+ iğa 254a/27, 276b/2
takya (Ar.) dayanma; güvenme	t.+ in étip érdiler 214a/17
t. 301a/6	t.+ in kıldılar 210b/25
t. kıldılar 299a/26	t.+ ini 183a/7, 205b/23,
t. kılğan bolğay 205b/11	261b/11, 265a/21, 272b/10
t. kılğan 297b/17, 304b/23	t.+ ining 289a/8
t. urup 237b/18	t.+ ingni 272b/11
takya-gāh (Ar.+F.) dayanılacak yer	t. kıldılar 210a/2, 210b/16,
t. 301a/8	214a/7, 217a/1, 217a/22,
t.+ ı 237b/17	279b/22, 289a/3, 289a/4
takzīb (Ar.) yalanlama	t. kılğay 206a/25
t. 193b/14, 205b/19, 209b/26,	t. kılğuçılarning 270a/24
210a/1, 210a/5, 210b/26,	t. kılsalar 210a/14
211a/10, 211a/20, 211a/21,	t. kılurlar 210a/8, 292b/3
217a/2, 218b/7, 222b/25,	takzībī (Ar.+F.) öyle yalanlama
252b/7, 256a/18, 259b/23,	t. 187a/23, 210a/5
265a/24, 270a/16, 279b/24,	tala- yağmalamak, talan etmek
304a/8	t.- rlar 196b/1
t.+ de 209b/27, 214a/19,	ṭalab (Ar.) isteme, dileme, istek,
248b/24, 256b/25, 282a/10,	dilek
282a/12	ṭ.+ ın 202b/22
t.+ din 266a/16	

	t. kılguçılarbız 241b/19		
	t. kılur édiler 286b/21		
talaf	(Ar.) yok etme, telef etme		talbīs (Ar.) kusur veya hilesini örtme
	t. 302a/27		t. 207b/23
	t. kılmağda 285a/27		talbiya (Ar.) ihrama girenlerin lebbeyk şeklinde başlayan zikir ve dua cümlelerini söylemesi
talāfi	(Ar.) ziyanı karşılama, yerini doldurma		t.+ da 274a/6
	t. 284a/8		talḥan kavut, kavrulmuş tahıl
talaffuz	(Ar.) söyleyiş, söyleniş		t. 184a/23
	t. kılğay 304a/14		ṭalib (Ar.) isteyen, talep eden
talamağ	yağmalamak,		t.+ leri 200b/15, 284b/12, 295a/20
	t. 188a/13, 282b/9		ta'lif (Ar.) bağlama, bağlı kılma
	t.+ dın 279b/16		t.+ i 191b/6, 192a/2
talān	talān, yağma, çapul		ta'lim (Ar.) öğrenme, öğrenim, ders
	t. 188a/15, 283a/20		t. 293b/25
	t.+ ğa 236b/9		t. alur édi 278b/18
talaş	kavga, çekişme		t. bérduk 243b/5
	t. 283a/2, 283a/6, 286b/23, 299b/4		t.+ imiz 304b/19
talaş-	kavga etmek, çekişmek		t.+ ini 181b/16, 223b/8
	t.- a almağay 236b/2		t.+ ni 278b/21
	t.- ur érdiler 299a/9		tāliya (Ar.) sonradan gelen
talaşkuçısız	kavga eden olmadan, çekişen biri olmadan		t. 201a/16
	t. 201a/24		talkīn (Ar.) eğitim, öğrenim
talaṭṭuf	(Ar.) nazik muamelede bulunma		t. ala alğay érdiler 293b/25
	t. 285a/7		tam dam, çatı
talāzım	(Ar.) birbirini gerektirme		t. 305b/16, 306a/10, 306a/11
	t.+ ğa 192b/8		t.+ dur 300b/21
talazzuz	(Ar.) lezzetlenme, hoşla gitme		t.+ ı 299b/2, 307b/14
	t. 205a/16		t.+ ıda 297b/19

t.+ ını 305b/19	t. 184b/22, 200b/11, 233a/24,
t.+ ları 235b/18, 269a/8,	240b/21, 245a/12, 262a/3,
302a/4	301a/16
t.+ nı 228a/22	t.-ı naşât 184b/20
t.+ niñg 305b/16, 305b/20,	t. boldı 232b/15
306a/11	t. bolmağay 273a/9
ta'm (Ar.) tat, lezzet	t. bolmağıdın 183b/4
t. 248a/23	t. bolur 278a/4
t.+ lar 267b/17	t. é mestür 184a/15
tam- damlamak	t. étkeyler 188a/27
t.- ar 256b/6	t.+ ı 182a/26, 182a/8,
t.- dı 304a/27	197a/26, 200b/11
tama' (Ar.) tamah, açgözlülük	t. kıldı 240a/15, 275b/14
t. 282b/27, 302b/7	t. kılınğızlar 182a/21
t.+ ğa 183a/7	t. kılur 275b/14
t.+ ları 269a/18	tamāmlıĝ (Ar.+T.) tamlık, eksiksizlik
t.+ yı 249b/14, 264b/13	t.+ ı 273a/8
t.+ yınıñg 275a/25	tamannā (Ar.) dilek, dileme, istek
tamaĝ boğaz	t. kılğandın 277a/12
t.+ ıda 188a/5, 256b/10	t. kılğaylar 261a/7
tamahhud (Ar.) açma, yayma	tamarrüd (Ar.) inat, direnme
t.+ ını kılur 201a/16	t. 214a/27, 296b/25
tamakkün (Ar.) yerleşme, yer tutma	t. éttiler 209a/17
t. 290b/5	tama'sızlıĝ (Ar.+T.) tamahsızlık
tamakkünī (Ar.+F.) öyle yerleşme	t.+ ıdın 224b/13
t. 273b/17	tamāşā (F.) bakıp seyretme, izleme
tamālük (Ar.) kendine hakim olma,	t. 234a/25, 234b/1
kendini tutabilme	t.+ ğa 234b/11
t. 245a/16	t.+ sıdın 234a/27
tamām (Ar.) tamam, eksiksiz, tam;	t.+ sıĝa 234b/16
bitme, son	t.+ sın 262b/8
	tamattu' (Ar.) kazanma, kâr etme

t.	224b/1	263b/1, 272b/6, 276a/1,
t.+ ları	302a/14	282a/5, 283b/3, 289a/26,
tamhîd	(Ar.) düzenleme	289b/18, 290a/1, 294a/14,
t.+ i	248b/25	296a/10, 303a/25, 303b/1,
tamî	(T.+F.) bir dam, bir çatı	308a/11
t.	305b/16	t.+ da 200a/1, 231a/11,
t.+ niñg	305a/25	231a/12, 231a/14, 248b/11,
ta'mîm	(Ar.) genelleştirme, umumî kılma	256b/12, 257a/17, 263b/6,
t.+ dür	209a/8	276a/12, 284b/22, 286b/10,
t.+ i bolğay	205b/12	289a/25, 289b/3
tıams	(Ar.) yok etme, belirsiz kılma	t.+ dın 213b/3, 228b/14,
tı.+ ı	294b/10	261a/6
tamşîl	(Ar.) benzetme, örnek	t.+ dur 197a/16, 256b/4,
t.	257b/25, 287b/14, 287b/20	294a/13
t.+ de	207b/15	t.+ ğa 263b/9
t.+ idin	227a/18	t.+ ka 263b/2, 266a/27,
t.+ idür	200a/12, 225a/18	284b/8
t. kıllur	302a/13	t.+ nı 232b/16, 283a/24,
tamşîlî	(Ar.+F.) bir temsil, bir örnek	284b/8, 307b/26, 308a/9
t.+ dür	200a/12	t.+ niñg 195b/5, 201a/6,
tamuğ	krş. tamuğ	204b/11, 225b/8, 269b/8,
cehennem		284b/20, 294a/14
t.	187b/14, 192b/11, 198a/13,	t. otıda 184a/13
	199b/16, 205a/9, 208b/12,	t. otığa 193a/19
	217a/24, 217a/25, 220b/22,	tamuğluğluğ cehennem ehli
	221a/13, 230a/27, 230b/24,	t.+ lar niñg 231a/9
	231a/4, 232a/10, 248b/11,	tamuğluğ cehennem ehli, cehenneme
	251a/13, 251a/14, 253a/11,	mensup
	257a/15, 257a/17, 258a/19,	t.+ lar 256b/6, 257a/17
	258a/23, 260b/15, 260b/7,	t.+ lar niñg 260b/14
		tamuğ krş. tamuğ

	cehennem		tanāsul (Ar.) üreme, türeme
	t.+ ka 190b/14, 263b/10, 276a/1		t. 285b/25
tamur	damar		tanāşur (Ar.) yardımlaşma
	şiryān t.+ ı 266a/27		t.+ da 193b/15
	t.+ larda 272b/26		tanāsüb (Ar.) uyma, uygunluk
	t.+ larını 267b/10		t. 293b/25
ta`n	(Ar.) sövme, yerme; ayıplama		tana`um (Ar.) bollukta yaşama
	ṭ. 191b/6, 193a/5, 235a/1, 243b/6, 277a/9, 287b/6, 289a/17		t. 263b/23
	ṭ.+ dın 183a/22		tanazzuh (Ar.) gezinti, gezme
	ṭ.+ ıdın 266b/7		t.+ ıda 187a/22
	ṭ. kıla başladılar 289a/23		tanbīh (Ar.) uyarma, uyarı, tembih
	ṭ. kılğaylar 183a/18		t. 204b/15, 308a/10, 308b/5
	ṭ. kılur érđi 191b/12		t.+ dūr 286b/7, 288b/9, 296a/5
	ṭ. kılurlar 207a/2		t. kılğay 240b/9
tan-	inkar etmek, caymak		t. kılur 213a/13
	t.- salar 192b/25		tanfīr (Ar.) nefret ettirme, iğrendirme
ta`na	(Ar.) sövme; zemmetme, çekiştirme		t. 211b/24
	ṭ. 235a/1		t. bérıp 266a/14
	ṭ. kıla başladılar 299b/26		t. kılmağaylar 195b/5
	ṭ. urdılar 194a/18		taṅg I tan, şafak, sabah
tanaffur	(Ar.) iğrenme, tikslenme		t. 232a/12, 264b/26, 291b/22, 291b/23, 300a/25, 305a/17, 307a/4
	t.+ ı 194a/13		t. atkaç 239b/9
tanāfur	(Ar.) birbirinden nefret etme		t.+ da 250a/18, 265b/7, 267a/18, 298b/4, 300a/25, 305b/15
	t. 293b/19		t.+ ğaça 195a/7
tanākuż	(Ar.) çelişme, sözlerin karşıtlığı		t. kıldı 301b/27, 302a/18
	t. 204a/2		

- t.+ niᅇg 277b/7
- taᅇg II** şaşırma, şaşma; tuhaf, şaşılacak şey
t. 296b/14, 306a/19, 306a/21
t.+ dur 248b/3
t.+ ğa 185b/10, 191a/15
- tang-ı 'ayş** (F.+A.) fakir, yoksul
t.-ı 'ayş érdiler 194a/24
- tang-dil** (F.) üzülme, sıkılma
t. boldı 227b/22
- taᅇgla** ertesi gün, yarın
t. 195b/10, 230a/25, 234a/18, 234b/5, 253a/9, 260b/14, 270a/2, 272b/12, 284a/8, 291a/3, 299b/25, 300a/1, 301b/7
t.+ da 282a/7
t.+ niᅇg 234a/18
t.+ sı 253a/5, 254a/19, 272b/5
- taᅇgla-** tercih etmek, yeğlemek, seçmek
t.- dı 234a/9, 245b/3, 280b/2, 286b/12
t.- dılar 183a/5, 233b/15, 279a/20
t.- ğusıdur 233b/16
t.- ᅇgızlar 188b/18
t.- rlar 254b/16
t.- salar 184b/27
- taᅇglamaᅇlıĝ** seçme, tercih etme
t. 233b/24
- t.+ ka 234a/3
- taᅇgla-** şaşırma, şaşmak, hayrete düşmek
t.- dılar 194b/14
t.- ursén 227a/26
- taᅇglaᅇguçı** şaşırın, hayrete düşen
t. 191a/16, 292b/18
- taᅇglaᅇmaᅇ** şaşırma, şaşma
t.+ ı (taᅇglamaᅇı) 204a/7
- taᅇglaᅇguçı** şaşırtan, hayrete düşüren
t. kılmaᅇay 196a/4
- taᅇglaᅇmaᅇ** şaşırtma, hayrete düşürme
t. 187a/14
t.+ ka 196a/5
- taᅇguçı** inkar eden, münkir
t. 285b/3
- taᅇgzı-** aydınlanmak, ışık saçmak
t.- p 226b/13
- tanı-** krş. **tanu-**
tanımak, bilmek
t.- dı 239b/4, 241b/1
t.- dılar 245b/1, 275b/20
t.- ğay 241b/7
t.- ğaylar 241b/24, 265a/7, 298b/1, 299b/3
t.- madılar 235a/22, 241b/3
t.- masbız 264a/26, 300a/13
t.- masdurlar 241b/7
t.- maslar 236b/17
t.- massén 198a/9

t.- maydurlar 264a/17	t.- r érdiler 216a/25
t.- p 295a/19, 305a/13	tanuķ tanık, şahit; delil
t.- rlar 210b/14	t. 208b/23, 209b/16, 212a/25,
tanıģuđı tanıyan, bilen	237a/17, 242a/21, 254a/22,
t.+ ları 200b/13	276b/1, 277b/2, 293b/27
tanımaģuđı tanımayan, inkar eden	t. bolunđızlar 225a/6
t.+ lar érdiler 241b/2	t.+ dur 210b/22, 220a/25
tanımaķ tanımak, kabul etmek	t.+ ı 275b/23
t. 212b/23	t.+ ı (tanuğı) 293b/26
t.+ dın 211b/18	t.+ ķa 218b/13
t.+ ıdur (tanımağıdur) 286b/6	t. ķılurmén 225a/6
t.+ ıģa (tanımađıģa) 275b/18	t.+ lar 221a/19
tanımaķlıđ tanıma, tanış olma	t.+ lar bolđaylar 184a/9
t. 210b/15	tanuķı (T.+F.) bir tanık, bir delil
tankır (Ar.) tanınmayacak hale	t. 221a/1, 276a/27
getirme	tanuķluk tanıklık, şahitlik
t.+ ide 184b/13	t. 220a/22, 221a/1, 222a/12,
tankıs (Ar.) ters koyma, ters etme	228a/1, 228a/2, 261b/11,
t. 211b/20	276b/2, 293b/6
tanķıs (Ar.) azaltma, kısma,	t. bérđi 237a/16
eksiltme	t. bérgeyler 221a/19, 261a/20
t. 278a/19	t. bérme 286a/22
tannūr (Ar.) tandır, fırın	t. bérmesbiz 244a/19
t.+ dın 223a/20, 223a/21	t. bérnese 227b/25
t. édi 223a/20	t. bérür 199a/23
tanđana (Ar.) seslenme, ses ııkarma	t. bérürmén 227b/27
đ.+ sını 211a/26	t.+ ı 238b/4
tanu- krş. tanı-	t.+ ı (tanuķluđı) 237a/17, 293b/27,
tanımak, bilmek	294a/1
t.- rbız 256a/17	t.+ ķa 261a/18
t.- rlar 275b/17	
t.- rlar édíler 268a/26	

tanvîn	(Ar.) gr. Arapça kelimenin sonuna konulan iki üstün, iki esre veya iki ötre t. 223a/23, 231b/18	t.- kay 193a/8, 220a/1, 277a/22 t.- kaylar 203a/2, 255a/7, 257b/18, 258a/9, 261a/9, 277b/11, 286b/18, 298b/12, 307a/17 t.- kaymên 307b/6 t.- kaysén 305a/7 t.- kaysızlar 268a/22, 275a/15
tanzîh	(Ar.) Allah'ın, her türlü eksik ve noksandan uzak bulunduğuna inanma t.+ dür 287a/4 t. kıllur 287a/2	t.- kıssıdur 215b/27, 249b/4, 260a/15 t.- kıssıdurlar 308a/21 t.- madı 201a/12 t.- madılar 194a/25, 217b/1, 279a/23 t.- mağaylar 303b/2, 303b/25 t.- mağaysızlar 290a/18 t.- mas 193a/21, 212b/26, 218b/19, 252a/8, 253a/21, 253b/18, 273b/27, 287a/12, 291a/13 t.- mas érđi 280a/25 t.- mas érđiler 196b/16, 307a/17 t.- mas érđing 291b/5 t.- masalar 196b/7, 307a/20 t.- maslar 202b/4, 280a/14, 287b/15, 303b/2, 303b/27, 304a/6 t.- masmên 196b/14, 196b/19, 304a/23
tanzîl	(Ar.) Kur'an-ı Kerim t. 251a/3	
tap-	1. bulmak t.- a almaslar 287b/15 t.- a alur 274b/21 t.- ar 188a/22, 208b/25, 210b/4, 218b/6, 219a/14, 233b/8, 267a/16, 278b/13, 284a/15, 302b/3 t.- arlar 248a/25, 252a/1, 268a/24, 302b/22 t.- armên 245b/18, 301b/6 t.- ıp 213b/23, 273a/1, 283a/16 t.- ıpbız 214b/5 t.- ıpdur 231a/3, 294a/5, 296b/22, 298b/22, 303a/8 t.- kıandur 298a/1 t.- kıanlardın 184a/18 t.- kıanlarğa 281a/17 t.- kıanlarını 232b/15 t.- kıanraq 292b/15	

t.- massén 293a/4, 294a/5,
298a/2, 300a/20

t.- massızlar 222a/27,
226a/23, 290a/22, 298b/17

t.- maybız 222a/4

t.- maydurmén 298b/23

t.- sa 284a/15

t.- sa bolur 248a/14, 259a/23

t.- sañg 298a/6

t.- tı 190b/6, 209a/13, 216a/6,
218b/5, 226a/17, 231a/23,
273b/8, 274a/1, 283a/2,
291b/2, 295a/8, 297b/15,
297b/17, 298b/20, 306b/13,
306b/15, 307a/15, 307a/4,
307b/11

t.- tılar 202a/11, 227a/11,
237a/3, 237b/23, 242a/9,
251b/13, 279b/15, 298b/7,
304b/15, 305b/15

t.- tuğ 244a/6

2. ibadet etmek, tapmak

t.- arsızlar 182b/5

t.- ıñgızlar 224b/9, 225b/22,
228b/26, 270a/20

t.- madılar 194a/20, 209b/27

t.- maslar 203b/3

t.- maslardur 195a/13

t.- massızlar 206a/18, 287a/5

t.- salar 191a/25

3. yardımcı fiil

ārām t.- ar 251b/27, 252a/5

ħalāş t.- ar 239a/16

vuķū' t.- ar 199b/27, 200a/14

zavāl t.- ar 208b/4

nacāt t.- ar édi 231b/11

taskīn t.- ar édi 243b/24

üns t.- arlar 252a/1

yengil t.- arsızlar 275b/2

şaraf t.- ğay 213a/22

ħabar t.- ip 205a/25, 235b/25

ħalāşlıĝ t.- ip 186b/23

ķarār t.- ip 194b/20

taskīn t.- ip 235a/8

'umr t.- ip 227a/15

nacāt t.- ip érđi 239b/22

taĝyir t.- ip érđi 298a/27

izā' t.- ip érdiler 183b/14

tafşil t.- ipdur 218b/19

takrār t.- ipdur 265b/24

yol t.- ķan 229a/24

cilā t.- ķan bolĝay 221b/22

nacāt t.- ķanlar 196a/22

zafar t.- ķanlar 184b/10

aĝrıĝ t.- ķanlarĝa 196b/6

naşv u namā t.- ķay 216a/16

taşhīh t.- ķay 201b/8

vücūd t.- ķay 203b/6

ħalāşlıķ t.- ķaylar 197b/8

yol t.- ķaylar 209a/26

ħālīşlıĝ t.- ķaysızlar 213b/21

cazā t.- ķunĝızlar 222b/19

cazā t.- kuṅgızlardur 192b/19	tapın- ibadet etmek, tapmak
cazā t.- kısıdurlar 210b/23	t.- dılar 258a/20
yeṅgillik t.- maḡay 204b/12	t.- dıṅgızlar 208b/18
yol t.- maḡay 209b/3	t.- ḡan bolḡaysızlar 208b/20
ḡalāşlıḡ t.- mas 229a/7	t.- ḡanlarnıḡ 210b/7
yol t.- mas 211b/5, 228a/13	t.- ḡaybız 258b/22
yol t.- mas érdi 183a/21	t.- ḡaylar 187a/19, 206b/3
fırüzluḡ t.- maslar 214b/4	t.- ḡaymén 253a/18
ḡutulmaḡlıḡ t.- maslar 213b/3	t.- ḡıl 233a/2, 266b/13
nacāt t.- maslar 206a/26	t.- iṅgızlar 204b/2, 225a/2
saḡırlıḡ t.- maslar 210a/23	t.- ipdurlar 229a/22
zafar t.- salar 182b/26,	t.- ıpsızlar 208b/16
298b/15	t.- madılar 258b/23
iṭṭilā' t.- saṅḡ 298a/15	t.- maḡaysızlar 218b/21
bérklik t.- tı 203a/19	t.- maḡumızdur 297a/26
ārām t.- tı 186a/1	t.- maṅgızlar 221b/26,
iṭṭilā' t.- tı 281b/13	239a/13, 267a/3, 284b/24
iştidād t.- tı 223b/19	t.- mas érdingizler 276a/10
ḡarār t.- tı 238b/5, 297a/5	t.- mas érdük 270a/11
nacāt t.- tı 210b/26	t.- maslar 231b/3
taḡkık t.- tı 239a/26	t.- masmén 218a/15
ta'kíd t.- tı 204a/4	t.- massızlar 239a/12, 239a/9
vücüd t.- tı 228a/2	t.- sa bolur 288b/22
zıkr t.- tı 201b/23	t.- ur érdiler 226a/8, 230b/11,
fāyida t.- tılar 193a/27	231b/4, 256a/6, 268a/27,
ḡabar t.- tılar 198a/16	288b/15
nacāt t.- tılar 256b/2	t.- ur érdingizler 208b/21,
tasallī t.- tılar 216a/26	276a/10
tapıl- bulunmak	t.- ur érdük 276a/12, 276a/7
t.- ḡan bolḡay 243a/27	t.- urbız 226a/7, 239a/2
t.- sa 232a/7	

t.- urlar 206a/26, 213a/10,
213a/9, 231b/1, 252b/20,
268b/8, 270a/21, 274a/19,
288b/16, 297b/9, 300a/24
t.- urmén 218a/16
t.- ursızlar 209a/19, 218a/15,
250b/5, 280a/3, 290a/11

tapınğucu tapan, ibadet eden

t. 274a/23, 296b/25
t.+ dur 250b/8
t.+ lar 254a/19
but t.+ lar 209b/4, 306b/16
t.+ lardın 268b/15
t.+ larğa 266a/2, 274a/22
t.+ ları 206b/4, 268b/12
t.+ larığa 268b/13
but t.+ larnıng 253a/25
t.+ sıdur 250b/9

tapınmağlıg krş. **tapınmaqlıg,**
tapınmaqlıq

tapma, ibadet etme
t.+ ı 258b/26
t.+ nı 259a/14

tapınmağucu tapmayan, ibadet
etmeyen

t.+ durlar 268b/17

tapınmağ tapma, ibadet etme

t. 215a/21, 239a/12, 267b/19,
271b/3, 271b/9
t.+ da 250b/15
t.+ dın 295b/7
t.+ dın (tapınmağdın) 270a/21

t.+ ı (tapınmağı) 278a/20,
297b/3

t.+ ıbız (tapınmağıbız) 297b/1

t.+ ıdın (tapınmağıdın)

214b/6, 224b/21, 229b/16,
266b/15, 280b/22

t.+ ıdur (tapınmağıdur)
274a/17

t.+ ığa (tapınmağığa) 206b/1,
221b/8, 226a/1, 239a/11,
296b/24, 300a/26, 300b/4,
308b/27

t.+ ımızğa (tapınmağıımızğa)
276a/10

t.+ ın (tapınmağın) 280b/16

t.+ ını (tapınmağını) 221b/26,
221b/8

t.+ ıngızdın (tapınmağıngızdın)
208b/24

t.+ ıngızğa (tapınmağıngızğa)
208b/22

t.+ қа 252a/19, 290a/13,
291a/16, 297a/25

tapınmaqlıg krş. **tapınmağlıg,**
tapınmaqlıq

tapma, ibadet etme

t. 275a/25

tapınmaqlıq krş. **tapınmağlıg,**
tapınmaqlıq

tapma, ibadet etme

t.+ қа 297b/5

tapkuçı bulan	t. turur 225a/23
yol t.+ lar 210b/17	
tapmağ bulma	tara- taramak
t. 212a/4, 267a/9, 268a/24,	t.- p 234b/17
290b/4, 301b/24	taraddud (Ar.) duraksama, kararsızlık
naf' t. 206b/3	t. 301b/9
t.+ dın 287a/18, 304b/21	t.+ ı 213a/15, 289a/18
t.+ ı (tapmağı) 184a/19,	t. kıldılar 186b/27
205b/21, 284a/16	taraddudlıg (Ar.+T.) gidip gelen,
t.+ ıdın (tapmağıdın) 210b/4	tereddütlü
t.+ ığa (tapmağığa) 270a/27	t. 192b/13
tapmağlıg bulma	taraf (Ar.) taraf, yön, cihet, yan
t.+ ı 202b/4	ğ. 299a/19
tapşur- vermek, teslim etmek, emanet	ğ.+ ğa 208a/9
etmek	ğ.+ ıda 189a/3, 297b/20
t.- dı 243b/18, 245b/14,	ğ.+ ıdın 285b/18
246b/11	ğ.+ ıdur 300a/25
t.- ğaylar 186b/13	ğ.+ ığa 184b/20, 260a/18
t.- mağaylar 202b/2	ğ.+ ımda ékendür 238a/11
t.- sa 220a/25	ğ.+ ını 260a/20
t.- up 241a/3	ğ.+ ınıḡ 232a/13
t.- up érdiler 242a/9	ğ.+ ınıḡ 282b/27
t.- urlar 270b/27	tarahḡum (Ar.) acıma, merhamet
tar dar, sıkışık	etme
t. 220a/15, 293a/19	t. 201a/14
t. boldı 185b/11, 201b/26,	t.+ ınıḡ 227b/14
201b/27, 241a/22	tarahhüb (Ar.) rahip olma, hep ibadet
t. bolur 266b/6	etme
t.+ dur 220a/19	t. 276b/11
t. édi 235a/10	tarahḡı (Ar.) yükselme, yukarı
t. kıılır 251b/19, 285b/20	kalkma
t. köngüllüg bolursén 220a/24	t. 281b/27, 290b/11

tarāşşud (Ar.) gözetme, dikkatle bakma

t.+ mı 269a/10

ţarāvāt (Ar.) tazelik, taze olma

ţ.+ ıdın 207b/18

ţ.+ mı 208a/6

tarāzū (F.) terazi, tartı

t. 229a/9, 286a/19

t.+ nı 229a/1

t.+ sı 262a/5

tarāzūī (F.) öyle terazi, o tartı

t. 308a/22

tarbiyat (Ar.) terbiye, eğitim

t. 228a/11

t.+ da 285a/8

t.+ ı 189b/7, 216a/17, 296a/4

t.+ mı 240b/7

t.+ ıġa 284b/26

t. kılġuçısıġa 239a/17

tarci' (Ar.) geri çevirme, döndürme

t. kılur érdiler 184b/22

tarciĥ (Ar.) üstün tutma, tercih

t.+ idür 264a/3

tarcima (Ar.) tercüme

t.+ da 233a/24, 290b/1, 296b/22

t. kılıpdur 254b/27

t.+ sıda 181b/7, 263b/10, 281a/6

t.+ sıġa 233a/24

tardid (Ar.) reddetme, geri çevirme

t. 198b/26, 198b/27, 205b/12

ţarfa (Ar.) göz kapağının bir kerre açılıp kapanması

ţ.+ da 200b/13

ţargīb (Ar.) isteklendirme, istek verme

t. 293a/16, 290b/8

t.+ dür 282a/25

t. kılur 211b/24

ţarĥīb (Ar.) çok korkutma

t. 293a/16

ţarī (Ar.) ansızın çıkan, aniden ortaya çıkan

ţ. 273b/26

ta'rif (Ar.) ayrıntılı anlatma, bildirme

t. 184b/13

ţarīk (Ar.) yol

ţ. 186b/23, 282a/10, 307a/3

ţ.+ i 184a/18, 205b/8, 208a/21, 208a/24, 214b/3,

220a/13, 220b/27, 229a/26,

233a/24, 242b/10, 246b/12,

261a/17, 263b/12, 273b/1,

283a/27, 288b/19, 295a/14

ţ.+ ide 209a/11, 213b/23,

279a/6, 281a/9

ţ.+ idür 258a/21, 280b/3

ţ.+ ıġa 297a/1, 307a/14

ţ.+ ıġadur 225a/19

ţ.+ ini 264a/17

ţarīka (Ar.) yol, yöntem, usul

	t. 286a/10, 292b/9		t.+ ığa 266b/10
ṭarīkai	(Ar.+F.) öyle yol, o yol	tarsā	(F.) Hristiyan
	t. 274b/24		t. 295a/4
ṭarīkat	(Ar.) tarikat, Allah'a ulaştıran yol		t.+ lar 187a/21, 187a/7, 263b/4, 300a/13
	t. 224b/6, 266b/11, 281a/11, 281a/7, 281a/9, 298a/4		t.+ lardın 299b/8
	şayh-ı t. 219a/26	tart-	1. çekmek
ta`riż	(Ar.) dokundurma, dokunaklı söz söyleme		t.- a almaslar 250b/7
	t. 194b/1		t.- adur 202a/19
	t.+ idür 280b/15		t.- ar 231b/3, 248a/14, 273a/2, 288a/19
tark	(Ar.) terketme, bırakma		t.- ar érdiler 219a/12, 235a/5, 236a/8, 266a/20
	t. étküçiler 225a/1		t.- arbız 263b/15
	t. éttiler 193a/15		t.- arlar 269a/3, 284a/24
	t.+ ı 181b/4, 188a/8, 191a/14, 202a/27, 308b/25		t.- ayın 284a/12, 287a/21
	t.+ ın 185a/7		t.- inġız 229a/9
	t. kılinġızlar 228a/12		t.- inġızlar 235a/7, 286a/18
tarkīb	(Ar.) birkaç şeyden ortaya çıkma, terkip, birleşim		t.- ip 276b/16, 297a/2, 302b/13, 306a/1
	t. bolġay 213a/24		t.- ıpdur 224a/4, 237a/23
	t.+ de 290b/15		t.- ıpmén 195a/7, 238b/24
	t.+ ler 233a/9		t.- ıkan 257a/15, 304b/23
tarķim	(Ar.) yazılma		t.- ıkanda 237a/2
	t. 226a/17		t.- ıkay 219a/18, 263b/18, 290a/24
tarlıġ	darlık, sıkıntı		t.- ıkaylar 262a/6, 294a/21, 308a/23
	t. 201b/15		t.- ıkunġızdurlar 282b/4
	t.+ ı 207b/27, 228b/5, 250b/18		t.- maġaylar 184b/19
	t.+ ıda 281b/1		t.- maġıl 265b/26

t.- masa 202a/5
t.- masağ 210b/20
t.- tı 236b/9, 237a/2, 248a/9
t.- tılar 235a/13
t.- tıng 222b/11
t.- tuğ 262a/3

2. çekmek, almak; yardımcı fiil

cān t. 284a/8
baş t.- ar 268b/21
boyun t.- arlar 268b/18
maşağkat t.- arlar 196a/8
intiğām t.- duğ 265a/22
'azāb t.- ip érdiler 279b/2
élig t.- kaybız 229a/22
kāmāt t.- tı 285b/14
baş t.- tılar 223a/6, 294b/1,
305b/14
boyun t.- tılar 214a/23

tartıl- çekilmek

t.- ğan 262a/5
t.- mağusıdur 204a/3

tartīb (Ar.) düzen, tertip; dizme,

düzene koyma
t. 225a/22
t. bérıp érđi 223b/3
t. bolğay 187b/12
t.+ i 281a/5
t.+ iğā 268a/7
t. kılıp 202a/22
t. körsetip 245a/8
t.+ ni 202a/23

tartıuı çeken, alan

t. 256b/3, 302a/9
baş t. 225b/12, 233b/14,
268b/18, 272b/9
kōngül t. 227b/23
t.+ dur 269a/2
t.+ lar 266b/18
baş t.+ lar 247a/2
t.+ larını 284a/23
t.+ sıdur 265b/12

tartmağ 1. çekme

t. 266b/11, 286a/19
t.+ da 215a/2, 229a/1,
235b/19
t.+ dın 202a/19, 275a/13,
286b/1
t. éđi 191b/13
t.+ ı (tartmağı) 259a/15
t.+ ka 211a/6, 285b/8

2. çekme, alma; yardımcı fiil

baş t. 262b/24, 280b/17
zarar t.+ da 211a/7

tartmağlığ çekme, alma

t. 271b/2, 280b/26, 285a/7
t.+ ı 235b/15, 289b/7

tarviya (Ar.) Zilhicce'nin sekizinci

günü, arefeden önceki gün
t. 181b/16

taşadduğ (Ar.) sadaka olarak verme

t. 194b/22, 198b/4, 245a/14
t.+ da 197b/13

tasahğur (Ar.) alay, alay etme

- t.+ ıda 275a/22
- tasallī** (Ar.) avutma, avundurma
t.+ si 296a/24
t. taptılar 216a/26
- tasalliya** (Ar.) avutma, avundurma
t.+ sı 272b/7
- tasalluḡ** (Ar.) güç, kudret; egemenlik
t. 278b/1, 290a/3
t.+ da 289b/24
t.+ ı 278b/3, 288a/22
t.+ ıġa 281a/27
- tasalluḡī** (Ar.+F.) 1. öyle kudret, o güç
t. 257a/23, 286a/5
2. bir kudret, bir güç
t. 263a/26
- taşannu'** (Ar.) yapmacıklık, sahtelik
t. 308b/27
- taşarruf** (Ar.) sahip olma, elde etme, idare etme
t. 225a/18, 283a/9
t. bérduk 262a/18
t.+ da 243a/22
t.+ ıda 251a/10
t.+ ıdın 254a/9
t.+ ınıġ 215b/5
t. kıla algaylar 274b/5
t. kıldılar 298a/22, 301a/11
t. kılgay 236a/27
t. kılguçı 222b/18
t. kılmak 258b/8
- t. kılmangızlar 286a/10
t. kılsaġızlar 294b/2
t. körsetkeymén 206a/10
- taşā'ud** (Ar.) yükselme, yukarı çıkma
t. 255b/4
- taşavvur** (Ar.) zihinde canlandırma
t. 258b/16
- taşbīḡ** (Ar.) "sübhanallah" deme, Allah'ı zikretme
t. 205a/22, 249b/15, 249b/18, 252a/6, 255b/8, 286b/26, 286b/27, 287a/1, 287a/13, 287a/2
t.+ din 287a/9
t.+ i 266b/8, 287a/1
t.+ ıġa 205a/20
t.+ ini 287a/5, 287a/8
t. kı 266b/8
t.+ ni 249b/15
- taşbīt** (Ar.) sağlamca yerleştirme
t.+ i 258a/9
- taşdīk** (Ar.) doğrulama, onaylama
t. 221a/8, 245a/12, 282a/8, 289a/24
t.+ de 282a/13
t. éter 210a/9
t. étkeyler 303b/9
t. étmesler 221a/15
t.+ i 193a/13, 209b/15, 219b/15, 221a/9, 247b/10, 254a/27, 276b/1, 282a/11

t.+ idin 268b/21	t. kıldı 195a/2
t.+ iğa 184a/27, 308b/27	t. kıldım 276b/23
t.+ ini 248b/21, 268b/17, 306a/20	t. kılgay 250a/21
t.+ iniᅇg 182b/9	t. kılgaybız 291b/14
t.+ iᅇgga 220a/14	t. kılguçıldın 214b/8
t.+ iᅇgni 293b/9	t. kıлмағumdur 293a/26
t. kıldı 195a/2	t. kıлмағımızdur 197a/2
t. kıldım 276b/23	t. kılmasbız 293a/27, 293b/8
t. kılgay 250a/21	t. kılmaslar 278b/25
t. kılgaybız 291b/14	t. körsetmey 213b/14
t. kılguçıldın 214b/8	taşdiya (Ar.) el çırpma, alkış
t. kıлмағumdur 293a/26	t. 295b/14
t. kıлмағımızdur 197a/2	taşğır (Ar.) küçültme eki
t. kılmasbız 293a/27, 293b/8	t. 233b/12
t. kılmaslar 278b/25	taşhıh (Ar.) düzeltme, iyileştirme
t. körsetmey 213b/14	t. kılıpdur 236a/16
taşdiya (Ar.) el çırpma, alkış	t. tapkay 201b/8
t. 295b/14	tashır (Ar.) ele geçirme, istila etme
taşğır (Ar.) küçültme eki	t. 271b/4
t. 233b/12	t.+ i 268a/6, 268a/7, 296b/23
taşhıh (Ar.) düzeltme, iyileştirme	t.+ ining 254a/10
t. kılıpdur 236a/16	ta'sır (Ar.) alamet, tesir, iz
t. tapkay 201b/8	t. 295a/27
tashır (Ar.) ele geçirme, istila etme	t.+ i 215a/10
t. 271b/4	t. kıldır 237a/27
t.+ i 268a/6, 268a/7, 296b/23	ta'sırāt (Ar.) tesirler
t.+ ining 254a/10	t. 225a/21
ta'sır (Ar.) alamet, tesir, iz	taskın (Ar.) yatıştırma, sakinleştirme
t. 295a/27	t. 237b/4
t.+ i 215a/10	t.+ i 230b/1
	t. tapar édi 243b/24
	t. tapıp 235a/8
	taslīm (Ar.) kendini Allah'ın kaderine bırakma
	t. 186b/13, 238a/25, 245a/5, 253b/25
	taşlış (Ar.) Hristiyanların tanrının üç olduğuna inanması
	t.+ ge 186b/4
	tasliya (Ar.) avutma, teselli etme
	t.+ sı 210a/8, 214a/10, 252b/13, 261b/5
	taşmīm (Ar.) tasarlama, kesin karar verme
	t.+ i 246b/25
	tasmiya (Ar.) ad koyma, adlandırma
	t. 181b/10, 223b/8, 252b/25
	t.+ da 258a/20
	t.+ ning 181b/4
	t.+ sı 238b/13, 252b/26, 303a/6
	vach-ı t.+ sı 269a/13
	taşniye (Ar.) 1. Yahudilikte iki parçadan oluştuğuna inanılan kitap

	t.+ ge 186b/4		t.+ ıda 305a/21
2.	gr. ikilenen, ikilik cem'ini gösteren		t.+ ında 305b/15
	t.+ si 215a/21	taşaddud	(Ar.) şiddetlenme, keskinleşme
taşrîh	(Ar.) açık söyleme, bildirme		t. 280b/20
	t.+ dür 291b/2	taşbîh	(Ar.) benzetme
tasvîf	(Ar.) atlatma, geciktirme		t. 207b/17, 296a/20
	t. 234a/17		t.+ i 207b/22, 221b/17
taşvîr	(Ar.) resmini yapma, tasvir etme		t. kılpdur 221b/16, 262a/13, 300b/19
	t. 290b/3		t. kılrur 207b/18, 250b/24
	t.+ idür 257b/19	taşdîd	(Ar.) şiddetlendirme, keskinleştirme
	t. kıldı 262b/15		t.+ i 222a/13
tasviya	(Ar.) düz etme, düzleme		t.+ ining 231b/17
	t.+ sıdur 260b/5	taşî	(T.+F.) 1. öyle taş, o taş
taş	1. taş		t. 228b/19, 296b/18, 296b/19
	t. 185b/25, 228b/13, 228b/18, 228b/21, 239a/7, 275a/27, 287b/21, 290a/17, 290a/18, 296b/21, 297b/17, 305b/17		t.+ ğa 235a/12
	t. boldı 215b/12, 215b/13	2. bir taş	
	t.+ dın 185b/27, 223a/20, 226a/18, 265a/27, 289a/9, 294b/10, 297b/19		t. 258b/23, 258b/25, 265a/4, 287a/11, 287a/19, 299a/21
	t.+ dındur 258b/24	taşkarı	dışarı
	t.+ ı 228b/18, 228b/20		t. 223b/23, 228a/25, 237a/4, 258b/17, 263b/15, 264b/26, 264b/3
	t.+ ıdın 307b/10	taşla-	bırakmak, atmak, savurmak
	t.+ ıdur 228b/12		t.- dı 181b/22, 216b/3, 245a/22
	t.+ қа 227a/6		t.- dılar 245a/2
	t.+ nı 289a/26		t.- ğan 299b/9
2.	dışarı		t.- ğay 216b/3, 290a/17
	t.+ ı 219a/24, 219a/26		

t.- ğaylar 257a/17	t. 277a/8
t.- ğızlar 214b/12	taṭavvu' (Ar.) farzolmayan ibadette bulunma
t.- r édi 228b/14	t. 276b/12
t.- rsızlar 230a/5	t.+ dur 258a/26
t.- salar 299b/17	taṭbīk (Ar.) uydurma, uygulama
taşlağuĉı bırakan, atan	t. bérıpdür 233a/24
t.+ larsızlar 214b/12	taṭfif (Ar.) alırken çok, verirken eksik ölçme
taşlamak bırakma, atma	t. 229b/23
t.+ ıdın (taşlamağıdın)	t.+ de 229b/2
280a/26	ta'ṭil (Ar.) ara verme, kesme
t.+ ıdur (taşlamağıdur) 215a/8	t. 276b/10
taşlan- bırakılmak, atılmak	taṭmîn (Ar.) yüreğini rahatlandırma, emniyet verme
t.- ğay 250b/27	t.+ ini 183a/6
taşlığ taşlı	tattur- tattırmak, vermek, ihsan etmek
t. 248a/19	t.- sağ 206b/27, 220a/1, 220a/4
taşrîf (Ar.) şereflendirme, şeref verme	t.- ur érdiler 255a/18
t. 232b/22	t.- ur érdük 291b/4
t.+ i 290b/25	t.- urbız 213b/6
t.+ ide 282a/4	ṭav' (Ar.) itaat etme, boyun eğme
taşrîk (Ar.) ortak etme, eş koşma	ṭ. 191a/7, 250a/25, 271b/9
t. 276b/10, 296a/20	tavâbi' (Ar.) birinin hizmetinde bulunanlar
taşvîş (Ar.) sıkıntı, mihnet	t.+ yidin 287a/4
t.+ din 284a/12	tavaccuh (Ar.) yönelme, bakma, doğrulma
tat- tatmak	
t.- ar 208b/25	
t.- ğız 277b/23	
t.- ğızlar 187b/20, 211a/22	
t.- tılar 279a/7	
t.- turdı 279b/13	
taṭāvül (Ar.) uzanma, uzama	

t. 196a/26, 201b/5, 274b/24, 288b/19	t.+ lar 207b/9, 215b/3, 267a/22, 267a/23, 272a/8, 275b/4, 307a/20
t.+ ı 201b/7	t.+ larda 267a/15
t. kıldı 244b/5	t.+ lardın 267a/16, 272a/5
ṭavāf (Ar.) etrafını dolaşma, dolaşarak ziyaret etme	t.+ larğa 209b/4, 267a/10, 290a/25
ṭ. 182a/8	t.+ larımıznı 196b/1, 307a/20
ṭ.+ ı 292b/20	t.+ larıngıznı 267b/9
ṭ.+ ıda 291a/23	t.+ larıng 272b/21, 275b/1
ṭ.+ ıdın 182b/6	tavarlarī öyle hayvanlar, o hayvanlar
ṭ.+ ığa 266a/22	t. 212a/13
ṭ. kıldı 289a/16, 306b/1	tavassul (Ar.) başvurma, girişme
tavaffā (Ar.) ölme, ölüm	t. kılp 296b/20
t. 218a/16	t. kıllurlar 288b/18
ṭavāgīt (Ar.) putlar, sanemler	tavaşşul (Ar.) ulaşma, kavuşma, birleşme
ṭ. 271b/1	t. 306b/12
tavahhüm (Ar.) kurma, kuruntuya düşme	tavātur (Ar.) bir haberin ağızdan ağıza yayılması
t. 296a/17	t. 210b/14, 281b/16
tavaḳḳu' (Ar.) umma, arzu etme	tavāzu' (Ar.) alçakgönüllülük
t. 184a/19	t. 221b/11, 285a/6
tavaḳḳuf (Ar.) durma, bekleme	t. kılgıl 266a/4
t. 235a/7	tavba (Ar.) 1. tövbe
t.+ da 227b/14	t. 183b/17, 186a/12, 186a/9, 197a/14, 198b/14, 198b/15, 198b/26, 200a/1, 201b/1, 201b/21, 201b/4, 201b/5, 202a/4, 234a/18, 248b/24,
tāvān (F.) tazminat, zararın karşılığı	
t. 197b/5	
tavānūs (Ar.) eşlik, arkadaşlık	
t. 293b/19	
tavar hayvan	
t. 262a/10, 272b/24	

251b/1, 259a/3, 264a/2,
280a/23, 288a/23, 291a/15
t.+ da 289b/27
t.+ dın 182a/13, 186a/13,
194b/2, 259a/3, 280a/23
t. étküçiler 198b/15
t.+ ğa 201b/3, 202a/5
t. kéltürgüçilerge 285a/15
t. kıldı 193a/7, 194b/6
t. kıldılar 201b/20, 202a/4
t. kılgay 264a/1
t. kılgaylar 193a/7, 227b/14
t. kılguçı 253b/14
t. kılguçılar 198b/11, 234a/16
t. kılguçılarnıń 246a/4
t. kılguçımı 198a/24
t. kılıńgızlar 218b/25
t. kılıpsızlar 245a/20
t. kılmas 198b/15
t. kılmasdurlar 198b/11
t. kılmaslar 203a/22
t. kılsalar 194b/2
t. kılsańgız 283a/21
t. kılurlar 210a/13
t. kılursızlar 197a/5
t.+ nı 198b/12, 201b/9, 202a/7,
280a/24
t.+ nıń 183b/20
t.+ sı 201b/8, 202a/5, 202a/6
t.+ sıdın 183b/18
t.+ sıǵa 183b/19

t.+ sını 198a/24
t.+ sınıń 201b/7, 201b/8

2. Tevbe suresi

T. 181b/6, 231a/23

tavbıh (Ar.) azarlama

t. 193a/3, 197a/14, 197a/8,
303a/23

t.+ nıń 192b/18

tavbıhı (Ar.+F.) bir azar, bir azarlama

t.+ dür 185a/15

tavfik (Ar.) Allah'ın yardımına

kavuşma, tevfik

t. 186a/10, 202a/5, 277b/20,
284b/17, 294a/4, 298a/1,
304b/20

t. bérgüçı 253a/1

t. bérür 255a/7

t.+ dür 212a/4

t.+ i 209a/25, 212a/4,
217b/25, 254b/4, 259a/3,
279b/5, 281a/26, 282a/10,
290b/22

t.+ ıǵa 208a/22, 240b/10

t.+ im 229b/7

t.+ ini 185a/14, 188b/4,
201a/12, 202a/4, 270a/22

tavfir (Ar.) çoǵaltma, arttırma

t.+ i 202b/15

tavfiya (Ar.) tam olarak verme,

tamamlama

t. 296b/20

	t.+ sını 231b/20		t.+ leri 233a/24
tavhîd	(Ar.) Allah'ın birliğine inanma		t. kılpdurlar 289b/5
	t. 187a/24, 189a/21, 189a/22, 218b/23, 229b/23, 239a/3, 250b/10, 255b/23, 257b/13, 258a/21, 258a/8, 263b/4, 268a/13, 272b/14, 276b/9, 280b/3, 286b/8, 287b/4, 290b/13, 297a/1, 308a/19, 308a/2	ta'viyyat	(Ar.) gönüldeki gizli niyet
	t.-i zamîr 192b/7		ş. 270a/14
	t.+ de 280b/8	ta'vîz	(Ar.) kötülöklere karşı dize takılan muska
	t.+ din 209a/15, 226a/9, 290a/13		t. 235a/16
	t.+ dür 277a/13	ta'vîz	t.+ i 234b/18
	t.+ i 215a/27, 247b/13	ta'vîz	(Ar.) gerdanlık
	t.+ iğâ 213a/17, 252a/2, 269a/27		ş. 283b/23
	t.+ ini 268b/21	ta'vîz	ş.+ ını 241a/21
	t.+ ka 247a/10	Tavrat	Hz. Musa'ya inen kutsal kitap
	t.+ niñg 258a/4		T. 186b/22, 186b/27, 186b/9, 187a/1, 199a/3, 200b/4, 216b/14, 216b/18, 221a/10, 221a/9, 233a/6, 254a/25, 278b/16, 282b/1, 283a/11
tav'îd	(Ar.) korkutma		T.+ da 282a/26, 283a/11, 283a/20, 295b/10
	t. 300b/15		T.+ nı 186b/21, 187a/2, 187a/3, 187a/4, 231b/7, 282a/18, 283a/14
ta'vîl	(Ar.) yorumlama, tevil, yorum		T.+ niñg 186b/20, 186b/25
	t. 216b/15, 239a/21, 251a/3, 299b/17	tavşîf	(Ar.) niteleme, vasıflandırma
	t.+ i 233b/18		t.+ i 229a/5
	t.+ iğe 238b/18		t.+ ide 264a/3
	t.+ ini 240a/3		t.+ ininğ 184b/13
		tavuk	t. kıldılar 287b/14
			tavuk

	t.+ nı 243b/14		t.+ ide 246b/8
tavzih	(Ar.) açıklama, açık anlatma		t. kıldılar 282a/6
	t.+ i 281a/14		t. kılğaylar 207a/18
tay	(Ar.) atlama, geçme		t. kılıpdur 268a/10
	ṭ. kıllur 189b/9		t. kıllurlar 272a/4
tay-	sapmak, doğruluktan ayrılmak		t.+ rak 306a/7
	t.- maslar 258a/4	ta'yīnlıg	(Ar.+T.) yakınlık, yakın olma
tayaq	sopa, değnek		t. 197b/13, 197b/16, 197b/18, 202a/16
	t.+ lar 214b/13	tayyār	(Ar.) hazır, hazırlanmış
	t.+ larını 214b/13, 294b/11		t. 285b/19
tayal-	kaymak, kayarak dengesini kaybetme	ṭayyār	(Ar.) hazır, hazırlıklı
	t.- ğay 301b/22		ṭ. bolğay 308b/10
tayan-	dayanmak, güvenmek		ṭ. boluᅇğizlar 204b/4
	t.- ıp 249a/1		ṭ.+ dur 196b/23
taydur-	kaydırmak; vaz geçirmek		ṭ. kıldı 198a/1
	t.- a alursén 289b/21		ṭ. kılıpdur 196a/23, 222b/7
	t.- ğaylar 291b/10		ṭ. kıllurlar érdiler 190a/14
	t.- ğıl 289b/20	ṭayyib	(Ar.) iyi, güzel, hoş
tayıl-	kaymak, kaydırılmak		ṭ. 265b/17
	t.- ğay 277b/22	ṭayyiba	(Ar.) iyi, güzel, hoş kalima-yı ṭ. 258a/2
tāyib	(Ar.) tövbe eden, tövbeli	ṭayyibāt	(Ar.) iyi ve hoş işler
	t.+ lerdin 202a/7		ṭ.+ ıdın 290b/16
	t.+ lerniᅇg 229b/17	tāza	(F.) taze, yeni
	t.+ niᅇg 202a/5		t. 239b/13, 265a/15, 268a/2, 287b/19, 299a/4, 302a/18
ta'yīn	(Ar.) yakın, belli, belirli; bir yere koyma, tayin etme		t. kıldı 245b/7, 272b/17
	t. 199b/15, 203a/1		t. kılğaylar 294a/21
	t.+ dür 182b/22, 300a/12		
	t.+ i 215a/22		

tazād (Ar.) zıtlık, birbirine zıt olma t.+ ı 200b/17	t. 200b/22, 220b/9, 252b/16, 261a/3, 269b/27, 277a/8, 286b/2, 305a/13, 308a/2
tāzalıĝ krş. tāzalıĝ (F.+T.) taze olma, tazelik t. 207b/18 t.+ ı 302a/22	t.+ i 208a/16, 233b/10, 240b/19, 246a/24, 257b/9, 270a/15, 280b/21, 289b/10, 295a/22
tāzalıĝ krş. tāzalıĝ (F.+T.) taze olma, tazelik t. 308b/4	t.+ idür 292a/10 t.+ iĝa 281b/4 t.+ ini 280b/19, 280b/20
tazallul (Ar.) kendini hakir görme, alçalma t. 271b/4, 285a/6	t.+ ininĝ 271b/1 t. kılgıl 295b/26 t. kıлмаĝı 295b/26
tazarru' (Ar.) yalvarma t. 259a/24, 271b/21 t.+ da 215b/8	t. kılurbız 184a/4 t.+ ninĝ 284b/24
tazayyün (Ar.) süslenme, zinetlenme t.+ i 290b/4	tazkara (Ar.) hatırlatan şey t. 207a/13
Tāzī (F.) Arapça, Arap dili T.+ dür 233a/16	tazkīr (Ar.) hatırlatma, hatıra getirme t. 237b/4, 252b/1
ta'zīb (Ar.) işkence etme, azap verme t. 264a/3 t.+ din 219a/11 t. érdi 243b/8 t.+ ide 288a/25 t.+ inĝizdin 222b/14 t.+ ini 248b/15	tazkiya (Ar.) aklama, temize çıkarma t.+ sı 240b/9
ta'zīm (Ar.) saygı gösterme, ululama, saygıyla eğilme	tazvīc (Ar.) evlendirme, kocaya verme t. 228a/9 t.+ ini 228a/9
	tazvīr (Ar.) yalan dolan t. 207b/23
	te tane, adet t. 304a/24
	teg- krş. tég-

	değmek, ulaşmak		t.- üp érdiler 183b/14
	t.- gen bolğay 207a/1		t.- üpdürler 225a/3, 235a/20
tég-	krş. teg-		t.- üpmén 225a/24
	değmek, ulaşmak		t.- ür 231b/15, 238a/5,
	t.- gey 196b/4, 224a/26		249b/19, 267b/20, 285a/10
téggüçi	yardımlı dokunan, destekleyen		t.- ürbiz 241a/8
	élig t. 307b/4	tégürgüçi	ulaştırın, getiren
tégre	etraf, çevre		t. 271b/19
	t.+ leride 233b/6, 235a/10,		t.+ biz 231b/5
	296b/16, 305b/15	tégürmek	ulaştırma, yetiştirme
	t.+ lerimizdin 293a/20		t. 184a/10, 276b/14
	t.+ side 194b/10, 258b/24		t.+ de 207a/5
	t.+ sidegi 197a/26		t.+ din 225a/14
	t.+ sidekilerniŋ 202a/16		t.+ idin 281a/18
	t.+ siğa 199a/27, 252b/10		t.+ ke 211b/16
	t.+ sinde 202b/27	ték	hareketsiz, sessiz, suskun
	t.+ sine 285b/26		t. bolmağlığı 203a/14
tégür-	ulaştırmak, yetiştirmek,	tékis	düz; genel, ortak
	getirmek		t. 290b/23
	t. 182b/15, 239a/24		t. boldı 241a/15
	t.- düm 225a/25		t. kıldı 204a/9
	t.- e almassızlar 188b/23	temiz	(Ar.) temiz, pak
	t.- elinŋ 277b/26		t. 290b/4
	t.- gey 190b/27, 231a/21,	témür	demir
	236a/24, 306a/3		t. 239a/7, 250b/22, 287b/21,
	asığ t.- gey 253a/26		307b/10, 307b/13
	t.- geyleyler 227a/11		t.+ din 275b/12, 307b/8
	t.- geysén 254b/11		t.+ ler 307b/8
	t.- menŋizler 226a/21		t.+ lerge 307b/12
	asığ t.- mes 217a/8		t.+ niŋ 216a/27, 307b/14
	t.- mes érdiler 227a/8	ten	(F.) ten, cilt, vücut

t. 195b/3, 218b/27, 225a/11,
252b/15, 260a/21, 296b/19
t.+ i 216a/26, 277a/4
t.+ idin 235a/12, 256b/6
t.+ iġe 256b/10, 260a/20,
301b/2
t.+ ini 280b/24
t.+ ining 275a/21
t.+ ingiz 287b/20
t.+ ingni 216a/22
tenī (F.) bir ten, bir vücut
t.+ ge 260b/17
téng denk, eşit, eş
t. 273a/20, 278a/15, 294b/15
t. boldı 307b/11
t. bolġay 209b/4, 221a/1,
274b/21
t. bolmaġusıdur 294b/5
t. bolmaslar 274b/7
t.+ dür 195a/21, 249a/19,
256b/27, 257a/13, 307a/27
t.+ dürler 221b/14, 274b/7,
295b/11
t. émeštür 252b/18, 274b/8
t. émeštürler 184b/3, 221b/15
t. érđi 301a/21
t.+ i 236a/20
t.+ i émeštür 274b/25
t.+ içe 202b/17, 212a/27,
244b/8

ténglik denklik, eşitlik

t. 209b/6, 274b/26, 277a/1,
286b/2
t. kıla alurbız 234b/13
t. kıılır 250b/9

Téngri Tanrı, Allah
T. 187a/26, 261a/3, 277a/18,
301b/15
T.+ din 201a/25
t.+ m 237a/14

tepren- hareket etmek, kıılmıdamak
t.- ürsizler 188b/15

teprengüçi krş. **téprengüçi**
canlı, yaşayan ve hareket eden
yaratık
t. 225a/16
t.+ lerdin 271a/27

téprengüçi krş. **teprengüçi**
canlı, yaşayan ve hareket eden
yaratık
t. 219a/27, 272a/25
t. bolġaylar 268a/16

teprenmek hareket, kıılmıdama
t.+ ke 214b/14

teprenmeklik hareket, kıılmıdama
t. 277a/26

tépret- krş. **tepret-**
kıılmıdatmak, harekete
getirmek
t.- kil 289b/20
t.- ür 287b/26
t.- ürler 287b/27

tepret- krş. **tépret-**

	kımıldatmak, hareketle	t. 305a/16
	getirmek	t.+ ide 187a/2, 217a/24
	t.- e 299a/22	t.+ üdin (têşküdin) 273a/20
	t.- ti 185a/26	têşükî (T.+F.) öyle delik, o delik
ter	(F.) taze, yaş	t. 191a/26
	t. 287b/19	téve deve
tér-	dermek, derlemek	t. 186a/8, 195a/2, 202b/3,
söz t.-	dedikodu yapmak, laf taşımak	207a/10, 241a/25, 241a/26,
	söz t.- er érđi 192a/20	241b/11, 241b/12, 242a/14,
téri	deri, cilt	243a/18, 265b/1, 289a/9
	t.+ leri 294a/16	t.+ ge 241b/11, 260b/14,
	t.+ lerige 260b/14	275b/4, 289a/9
	t.+ si 306b/17	t.+ ler 285b/1
	t.+ sidin 275b/1	t.+ lerning 243a/20
	t.+ sini 294a/14, 294a/21	t.+ ni 201b/13
térmek	toplamak, dermek	t.+ ning 265a/27
	t.+ ige 207b/12	t. yügürtmekde 234b/6
térmeklik	derme, derleme	tevekkel (Ar.) elinden geleni yapıp sonrasını Allah'a bırakma
söz t.	laf taşımacılığı, dedikodu	t. 213b/22, 215a/7, 220a/25,
	söz. t.+ ke 190a/26	233a/3, 233a/4, 242b/2,
têş-	deşmek, delik açmak	278b/2
	t.- e başladı 234b/21	t.+ ge 215a/11, 233a/3
	t.- keymén 305b/26	t.+ i 256a/19
	t.- ti 305a/15	t. kıldım 203b/19, 213b/14,
	t.- tiler 228a/22	225a/15, 242b/1, 252a/20
	t.- ting 305a/15	t. kılduk 215a/12
têşgük	krş. têşük	t. kılgaylar 190b/23, 242b/2,
	delik	256a/15
	t. kılgan 307b/16	t. kılguçılar 242b/2
têşük	krş. têşgük	t. kılingızlar 215a/5
	delik	

	t. kılmāğaybız 256a/16		s. t.+ nīng 181b/6
	t. kılmaknīng 190b/23	tıy-	önlemek, engellemek; yasak etmek
	t. kılsa 225a/19		t.- a alğay 266b/22
	t. kıllurlar 270b/27		t.- ar 186a/21, 209a/1, 295b/7
	t. kıllurmén 229b/8, 242a/6		t.- ar érđi 275a/2
	t.+ nīng 215a/7, 268a/11		t.- ar érđiler 232b/3
tévelig	develi, deve sahibi		t.- arlar 187b/8, 193a/12, 193b/17
	t. 242a/14		t.- armén 224a/14, 229b/5
	t. érđiler 201b/12		t.- arsén 226a/7
tézek	tezek		t.- dı 193a/16, 293b/18
	t. 272b/23, 272b/26, 273a/9		t.- dılar 192a/21, 200b/24, 215a/18, 262a/1
	t.+ dür 272b/25		t.- ğay 201b/1, 222a/26, 223b/17, 307b/4
	t.+ i 273a/10		t.- ĩngızlar 186a/23
tıb	(Ar.) tıp, tababet		t.- madı 303b/11, 303b/9
	t. 249a/6		t.- maslar 201a/1
tın-	durmak, dinlenmek		t.- masmén 229b/5
	t.- alıng 304b/6		t.- maydurbız 264b/16
	t.- ğaysızlar 213a/15	tıyğucu	yasak eden, engelleyen, önleyen
	t.- may 217b/5		t. 281b/18
tınç	dinlenme, rahatlanma, istirahat		t. bolur érđi 184b/24
	t. 279b/10		t.+ durlar 287b/2
	t. alursızlar 274a/12		t.+ lar 200b/17
	t.+ ı 220a/16	tıyğucısız	engelleyen olmadan, engelsiz
	t. olğan 248b/1		t. 201a/24
tırnaq	tırnak	tıyıl-	engellenmek, önlenmek
	t.+ ları 298a/19		
	t.+ larını 298b/6		
tıvāl	(Ar.) uzunlar		
	sab'a t. yedi uzun sureler		
	s. t. 265b/23, 265b/26		

t.- dılar 262a/2	tikmek dikme
t.- ğan 284b/15	t.+ ke 225b/27
t.- ğanlarıda 276b/20	til dil
tıymağ engelleme, önleme; yasak etme	t. 183a/2, 188b/7, 205a/20, 236a/1, 241a/1, 269a/16, 275b/19, 287a/13, 287a/14, 287a/22, 294b/20, 297a/8
t. 186a/20, 276a/21, 276b/18, 278b/5, 286a/8	t.+ dür 278b/22
t.+ ı (tıymağı) 194b/20, 276a/20	t.+ ge 187a/10, 192a/18
t.+ ıdur 186a/19	t.+ ge kéltürürler 187a/23, 197b/9
t.+ ıdur (tıymağıdur) 184a/21, 197a/24	t.+ i 183a/2, 184b/13, 215a/13, 221a/7, 227a/19, 237b/6, 239a/13, 253a/20, 254b/22, 254b/24, 255a/1, 255a/2, 255a/5, 266b/27, 269a/14, 269a/15, 271a/3, 278b/21, 278b/24, 284a/23, 287a/11, 287a/3, 287a/9, 291a/11, 292a/15, 293b/17, 306b/18
t.+ ığa (tıymağığa) 256b/19	t.+ idin 240a/16, 294b/11
tıynathğ (Ar.+T.) mizaçlı, tabiatlı, huylu	t.+ idür 287a/12
t.+ dın 199b/6	t.+ ige 212b/18
tibyān (Ar.) açıklama, açıkça beyan etme	t.+ ini 237b/27, 243b/6, 257a/17, 269a/15, 289a/17
t.+ ı 276b/7	t.+ ining 294a/1
ticārat (Ar.) alım satım, ticaret	t.+ ingizge 280a/10
t. 185a/6, 235b/22	t.+ ler 237b/5, 255a/4
t.+ dın 267a/13	t.+ lerde 236a/16
t.+ larğa 185a/4	t.+ lerge 269a/15
tik- dikmek	
t.- ipdür 250a/26	
köz t.- megey 242a/23	
tiken diken	
t. 273a/6	
t.+ ge 208a/6	
tikenī (T.+F.) bir diken	
t. 266a/27	
t.+ din 294a/10	

t.+ leri	183a/1, 187a/10, 219a/19, 255b/8, 272b/3	288b/27, 289a/4, 289a/8, 291a/19, 291b/9, 293a/24, 296b/26, 305b/11, 305b/12	
t.+ leridin	188b/6	t.- dim	200b/23, 200b/24, 238a/12, 240b/3, 305b/26
t.+ lerige	198a/19, 255a/3	t.- diŋiz	258b/12
t.+ leriŋiz	280a/9	t.- dük	242b/14, 247b/4, 306a/5
t.+ lerni	249b/7	t.- gen	191b/13
til-	dilmek, yarmak	t.- geŋiz	194b/9
t.- er	192b/23	t.- geniŋiz	215b/21
tilāvat	(Ar.) tilavet, yüksek sesle Kur'an veya dua okuma	t.- gey	191b/25, 194b/8, 195a/19, 211a/6, 221a/2, 231a/11, 231a/20, 261b/24, 269b/23, 290a/24, 300a/1
t.+ ı	185b/24, 273b/12, 287a/26	t.- geyle	200b/25, 201a/5, 303b/11
t.+ inŋ	252a/27	t.- geymēn	200b/27, 246a/3, 303a/15
tile-	dilemek, istemek	t.- geysizler	209b/23, 218b/24, 283b/11
t.	195b/22, 198b/9, 237b/2, 240b/24, 246a/1	t.- gil	237b/2, 295b/17, 299a/20
t.- di	181b/13, 185b/26, 193a/7, 194b/12, 194b/9, 195a/10, 195a/19, 195a/20, 195b/23, 217b/16, 235b/21, 236b/10, 236b/3, 237a/10, 237a/7, 239b/9, 240a/16, 240a/21, 240b/9, 242b/23, 246a/14, 246a/5, 248a/2, 259b/5, 277a/26, 284a/12, 287a/19, 288a/14, 294b/23, 298a/24, 298b/23, 301a/20, 306a/14, 306a/17	t.- güsidürler	196b/26
t.- diler	189b/18, 190b/2, 195b/3, 195b/5, 217b/1, 228a/22, 228a/8, 245b/1, 256b/1, 282a/9, 288a/11,	t.- liŋ	241b/18, 242a/10
		t.- me	195a/20, 223a/3
		t.- medi	232b/6, 238b/18, 241b/21
		t.- mediler	224b/15, 293a/17, 294b/1
		t.- medim	213b/25

t.- medingiz 258b/12
 t.- medük 199a/22
 t.- megey 191b/25
 t.- menğizler 197a/1
 t.- mes 187a/23, 208a/12,
 279a/21
 t.- mes édi 216a/5
 t.- mes érdiler 201b/10
 t.- mese 301b/15
 t.- mesler 190a/7, 272b/2,
 308b/9
 t.- mesmén 222a/19, 224b/12,
 229b/4, 229b/6
 t.- messén 246b/25
 t.- messizler 290a/12
 t.- mey 258b/12
 t.- ngiz 209b/22
 t.- ngizler 217b/1, 224b/20,
 225b/27
 t.- p 182b/13, 194a/15,
 245b/16, 246b/11, 258b/12,
 298b/23, 305a/25, 306b/27
 t.- pdür 237b/10
 t.- pdürler 296b/21
 t.- psizler 244b/1
 t.- r 190b/7, 191a/18,
 194b/13, 196a/6, 201a/2,
 201a/23, 204a/25, 218b/2,
 222b/16, 231a/15, 234a/11,
 250a/10, 253b/10, 253b/16,
 253b/20, 253b/22, 254b/17,
 258a/9, 259a/6, 267a/7,
 270b/1, 274b/7, 276a/14,
 285b/13, 291b/15, 301b/14
 t.- r édi 223a/4, 241a/8,
 306b/10
 t.- r érdi 199a/9, 213b/22,
 283b/6, 305b/16, 306b/8
 t.- r érdiler 189b/10, 253b/6,
 277b/25, 285b/4, 294b/26
 t.- r érdingizler 240a/25
 t.- r érdük 226a/5, 304b/13
 t.- rbiz 191a/4, 192a/19,
 206b/21, 228a/16, 229a/23,
 243b/9, 249a/2, 251b/24,
 284b/7, 288b/4, 304b/14
 t.- rler 187a/21, 195b/13,
 196a/14, 196b/22, 205a/15,
 205b/6, 206b/6, 208a/27,
 211a/15, 246b/26, 248b/17,
 248b/19, 269b/22, 276a/2,
 276a/23, 289a/5, 291a/24,
 300a/26
 t.- rler érdi 190a/26
 t.- rmén 191a/5, 235b/11,
 240b/24, 260a/12
 t.- rse 193b/20
 t.- rsén 200a/5, 252a/22,
 291b/14, 300b/6
 t.- rsizler 191a/3, 196b/19,
 198b/16, 213b/20, 249a/7,
 256a/13, 256a/5, 258b/8,

273a/23, 277b/14, 293b/11,
295a/6, 307b/5
t.- se 183b/17, 186a/10,
186a/25, 203b/26, 208a/20,
218a/27, 219b/3, 220b/17,
220b/19, 222b/14, 222b/17,
237a/6, 242b/1, 246a/20,
246b/7, 249b/20, 249b/8,
250a/2, 251b/19, 251b/25,
252b/2, 252b/4, 253b/7,
254a/27, 255a/6, 255a/7,
256a/12, 256b/24, 264a/1,
264b/21, 266b/26, 277b/19,
284b/5, 284b/9, 285b/20,
288a/21, 288a/22, 288a/24,
300a/2, 300b/13, 300b/14,
300b/16, 301b/15, 305a/7
t.- se édi 217b/19, 232b/10,
247a/14, 267b/5, 270a/11,
277b/18
t.- se érđi 206a/13
t.- se érdiler 223b/7
t.- sek 241a/9, 261b/1,
270b/14, 284a/22, 293a/13,
293a/2
t.- seler 182b/10, 275b/27
t.- seler érđi 190a/14, 285b/9
t.- sem 222b/16, 222b/18
t.- seŋg 195a/21, 278a/23,
284a/12
t.- seŋg érđi 305b/19

t.- seŋgiz 220b/5
t.- seŋgizler 225a/10,
258b/13, 268b/3
t.- ydür 285b/11
t.- yim 201a/10

tilegüçi dileyen, arzu eden, isteyen

t. 260b/4
t.+ lerdin 284b/7
t.+ lerge 190a/3
t.+ si 231b/24, 280a/7
t.+ sidürler 284b/17

tilegüçilġ isteme, dileme

t. 300b/22

tilek

dilek, istek, arzu
t.+ i 191b/14, 284b/10,
303b/12
t.+ idin 256a/14
t.+ ige 200b/13, 240a/16,
304a/19
t.+ igedür 211a/14
t.+ im 256a/27
t.+ in 218a/1, 229b/15,
239a/21, 249a/20, 258b/3,
266b/17, 301a/24
t.+ in kılurlar 248b/13
t.+ inġizdür 213b/20
t.+ leri 308b/10
tilel- istenmek, arzu edilmek
yārī t.- gen 235b/11
tilemegüçi istemeyen, arzu etmeyen
t.+ ler 222a/16

	t.+ lerdürler 190b/7, 191a/13		t.+ dür 274b/17
tilemek	isteme, dileme, arzu etme		t.+ ler 294a/11
	t. 201a/7, 202a/3, 206b/5,	tîre	(F.) kara, karanlık
	206b/9, 226a/17, 250b/22		t. 207b/19
	t.+ de 304a/23	tîrelik	(F.+T.) karanlık
	t.+ i 251a/23, 301b/24		t.+ ning 254b/7
	t.+ ide 200b/2, 277a/18,	tîrgüz-	diriltmek
	277a/19, 284b/9		t.- di 186b/24, 272b/16,
	t.+ idesén 245b/21		272b/18
	t.+ ige 270b/3, 287a/19		t.- e alur 287b/25
	t.+ in kıldım 249b/25		t.- gey 209a/20, 287b/23
	t.+ ini 213a/20		t.- gil 252a/23
	t.+ ini kıldı 236b/11		t.- üp 244b/20
tilemekî	(T.+F.) öyle isteme, öyle arzu		t.- ür 201a/24, 204b/6,
	t. 199a/22		209a/23, 211b/19, 287b/23
tilemeklik	dileme, isteme		t.- ürbiz 262a/21, 262a/23
	t. 196b/8, 275b/24		t.- ürler 248b/5
tilemeslik	istememe, arzu etmeme	tîrgüzmek	diriltme
	t. 250a/16		t. 263a/12, 275a/8
tilençi	dilenci, dilenen		t.+ i 275a/6, 275a/9
	t. 243b/13		t.+ ige 275a/11
	t.+ ge 243b/14		t.+ ke 209a/21
tileş	istek, arzu		t.+ ni 187a/9
	t.+ i 236b/3	tîrgüzmeklik	diriltme, hayat verme
tilkâ	(Ar.) taraf, yön		t.+ i 195b/27
	t.+ sızın 278b/5	tirig	diri, canlı
tillig	dilli		t. 205b/21, 255a/21, 256b/11,
	çüçüg t. 219a/22		262a/22, 272a/18, 272a/21
tilmeç	tercüman, çevirmen		t. bolğaylar 285a/1, 299a/27
	t.+ i 307a/17		t. bolungızlar 226a/26
tilsiz	dilsiz, konuşamayan		t.+ din 209a/7
	t. 274b/22, 274b/25		

t.+ drler 268b/11	tzlik (F.+T.) keskinlik
t.+ ler 287a/3	t.+ i 260b/14, 260b/15
t.+ lerni 201a/24	tofrağ krş. tofrağ
t.+ ni 209a/6	toprak
t.+ sn 266b/15	t.+ da 290a/16
t.+ sizler 275b/6	t.+ ı 235a/5
tiriglik dirilik, hayat, yaşam	tofrağ krş. tofrağ
t. 218b/26, 226b/9, 253b/17,	toprak
256b/11, 262a/22, 262a/26,	t. 185b/25, 185b/27, 266b/1,
278a/17, 278a/19, 291b/5	287b/19, 288a/4, 294a/20,
t.+ din 226a/26	301b/12
t.+ i 264b/24	t. bolęaybız 248b/4, 248b/5
t.+ i di 245b/26	t.+ da 272a/17, 272a/21
t.+ ining 266b/23, 288a/8	t.+ dın 225b/24, 262b/14,
t.+ ingizni 288a/7	301b/10, 307a/23
tiril- dirilmek	t.+ dındur 289b/13
t.- geysn 270b/4	t.+ dur 263a/1
t.- ip 304a/27	t. rdingizler 287b/24
t.- megey 270b/5	t.+ ka 262b/14, 307a/22
t.- r 262b/22	t.+ lar 287b/18
tirilmek dirilme	t.+ nı 287b/25
t. 204b/4	toğ- krş. toğ-
t.+ ke 299a/7	doğmak, ortaya çıkmak
tis'a (Ar.) dokuz	t.- ar 255a/20, 273a/5,
t. 294b/12	274b/17, 307a/6
tiş diş	t.- dı 262a/1, 272a/16, 273a/5
t.+ de 206a/20	ķuyař t.- dı 226b/10
t.+ leri 226b/13, 255b/19	t.- dılar 272a/10
tişi dişi, kadın	t.- ğanıdın 259a/5
t. 223a/23, 249a/9	t.- madı 223a/5
t.+ ler 273a/4	t.- sa di 307a/7

t.- updur 262b/4, 272a/13, 272a/14	t.- madı 227a/5
kün toğar doğu	t.- mağaylar 291b/11
kün t.- ar 306a/27, 307a/3, 307a/4	t.- maydurlar 210b/10
toğmaq doğma, ortaya çıkkma	t.- psızlar 298b/8
t.+ ı (toğmağı) 272a/12	t.- r 232b/20, 268a/17, 269b/9, 301a/1
toğra- doğramak	t.- r erdi 223b/8
t.- p 237b/20	t.- rsızlar 275b/9
toğur- doğurmak	toğtamağ durma
t.- dı 249a/14	t. 207b/25, 298b/3, 305b/8
t.- mas 264a/15	t.+ ım (toğtamağım) 213b/10, 213b/13
t.- urmén 227a/23	toğtat- durdurmak
t.- ursızlar 272a/7	t.- dılar 276a/18
toğurmaq doğurma	t.- mas 268b/6
t. 265b/1	t.- sam 243a/5
toğurtmağlığ doğurtma	t.- tı 190a/16
t. 290b/7	t.- ur 223b/6, 267a/12
tohmat (Ar.) toğhmet, suçlama	t.- urlar 256a/26
t. 224b/13	toğtatıl- durdurulmak
t.+ da 255b/23	t.- đan 284b/15
t.+ ı 242b/6	t.- đaylar 283a/24
t. kétermek 243b/4	toğ- krđ. toğ-
t. kıldılar 243b/15, 244a/22	doğmak
toğta- durmak	t.- đan 245a/5
t.- dı 239b/1, 268a/20	t.- đan édi 254b/23
t.- dılar 297a/19, 300a/14, 300a/9	t.- đannı 272a/17
t.- dıngızlar 298b/3	t.- đay 245a/6
t.- duğ 298b/5	t.- kuğdur 262b/4
t.- đan 297a/19	tođđuz dokuz
t.- đay 223b/7	t. 202b/16, 213b/11, 215b/13, 223b/2, 227a/24, 239b/2,

259b/3, 294b/20, 294b/8, 296b/14, 300a/11, 300a/12, 300a/13 t.+ ını 202b/17 t.+ nı 300a/13 toğsan t. 227a/24, 259b/3 üç yüz t. 300a/12 üç yüz ü t. 296b/13 yétmiş t. 223b/2 t. yüz éllik 213b/11 t. yüz toğsan 202b/16	t.- ğanıdur 279a/2 t.- ğızlar 209b/20 t.- pmén 222b/20 t.- r 220a/27, 222b/20 t.- r érdiler 276a/17 t.- rlar 279a/1 t.- sa bolur 209b/20, 220b/2
toğkuzınçı krş. toğkuzunçı dokuzuncu t. 188b/8	toğkuğucu uyduran, kendinden yaratan t. 220b/10
toğkuzunçı krş. toğkuzınçı dokuzuncu t. 186a/18, 249b/20	toğkul- uydurulmak, hayal gücüyle oluşturulmak t.- ğan 220b/1 t.- ğan bolğaylar 247b/9 t.- ğanı bolğay 209b/15 t.- ğay 209b/14
toğluk tokluk, tok olma t. 280a/7 t.+ ını (toğluğını) 279b/18	tol- dolmak t.- dı 185b/27
toğsan doksan t. 202b/16, 227a/23, 227b/8, 259b/3 t.+ dur 273b/23 t. toğkuz 227a/24 toğkuz yüz t. 202b/16 t. toğkuz 259b/3	tola dolu t. 203b/23, 279a/27, 293b/1 t. bolğay 272a/14 t.+ dur 279a/10 t. édi 244b/13 t. érdi 244b/12
toğu- dokumak; oluşturmak, uydurmak t.- dı 189a/8 t.- dıngız 220b/4 t.- ğanı 220b/11	toldur- doldurmak t.- urlar 298a/18 t.- urmén 232b/16
	toldurul- doldurulmak t.- ursén 298a/17
	toğkun dalga t. 207a/17 t.+ ı 207a/17 t.+ lar 223b/10

tolun	dolgunluk, ayın dolgunluğu t.+ dın 283b/13	töpe	tepe, üst; yükseklik t.+ niᅇ 246a/10
ton	uzun üst giysi, elbise; kaftan t. 215b/2, 237b/20, 240b/18, 295a/5, 304b/23 t.+ dın 243b/19 t.+ mı 304b/23 t.+ lar 186a/5, 219a/13, 234b/17, 265b/17, 267a/12, 275b/10, 299a/4, 301a/5 t.+ ları 298a/27 t.+ larını 219a/18, 297b/22 t.+ nı 266a/26	tör	t.+ si 269a/7 t.+ siᅇa 235a/18 ön kısım, ön t.+ iᅇe 298a/11
tonᅇuz	domuz t. 280a/4 t.+ dın 186b/7	tört	dört t. 181b/24, 181b/26, 181b/27, 182a/1, 182a/22, 182a/24, 182a/27, 182b/1, 183a/10, 185a/25, 185b/14, 186a/7, 186a/8, 187b/25, 188a/19, 188a/4, 188a/6, 188a/9, 188b/1, 188b/5, 191b/7, 195a/3, 195a/6, 199a/27, 225b/6, 227b/18, 227b/24, 228a/2, 232a/23, 237a/12, 237a/13, 242a/25, 246b/8, 249a/12, 249a/16, 259b/3, 260a/17, 260a/18, 260a/19, 269a/20, 273a/2, 278a/20, 278a/25, 282a/7, 286b/3, 299a/17, 300b/21, 301a/11, 307b/9
toz	toz t. 208b/2		t.+ dın 187b/24 t.+ dür 249a/13 t.+ i 234a/1 altmış t. 259b/3 on t. 186b/19, 199a/27, 278a/25, 286b/3 üç yüz éllik t. 187b/25 yigirmi t. 246b/8
tozdur-	tozutmak, toz yaymak; boşa harcamak t.- ᅇay 256b/18 t.- maᅇıl 285a/23		
tozdurmaᅇ	boşa harcama t.+ ı (tozdurmaᅇı) 285a/24		
tök-	dökmek t.- er 273a/5 t.- ti 185b/26 t.- üp 307b/11		
tökküçi	harap eden, yıkan t. 252b/7		
tökül-	dökülmek, akmak t.- ür érdi 196b/16		

t. miŋg	185b/6, 186a/8, 195a/3, 225b/6, 307b/9 yigirmi t. miŋg 186a/7 t. miŋgni 301a/11 t. yüz 269a/20 ikki miŋg t. yüz 195a/6	ṭ. 206b/13, 214a/6, 223b/10, 223b/19, 223b/20, 223b/22, 223b/26, 294b/9 ṭ.+ dın 229b/11, 282a/22 ṭ.+ ğa 193b/7
törtünçi	krş. törtünçi dördüncü t. 226b/10, 235b/13, 241a/16, 263b/8, 281b/23 t.+ de 273b/7 t.+ si 299b/7	ṭufayl (Ar.) sebep, neden ṭ.+ ı 202b/17
törtünçi	krş. törtünçi dördüncü t. 295b/1	ṭuğyān (Ar.) taşma, coşma; taşkınlık ṭ. 200a/16, 283a/10, 306a/5 ṭ.+ ğa 218b/23
töş	döş, göğüs, bağır t.+ i 223a/2	tuḥm (F.) tohum t.+ ı 240a/11 t.+ ıdın 243b/23 t.+ ını 250a/27
töşek	döşek, döşeme t. 205b/11, 307a/27 t.+ ide 219a/18 t.+ lerdin 237b/18	ṭulū' (Ar.) doğma, doğuş ṭ. kılsa 297b/23
ṭübā	(Ar.) 1. güzel hayat, iyi yaşam ṭ. 252a/10 2. cennette bulunan ağaç ṭ. 252a/11	tur- 1. durmak, bir yerde kalmak, oturmak, yerleşmek t.- alıŋg 196a/16 t.- a alğaylar 275b/1 t.- ar 205a/13, 219b/4, 219b/5, 251a/14, 258a/19, 267a/17, 301a/8, 302b/12 t.- dı 199a/27, 228a/26, 236a/2, 281b/25 t.- dılar 205a/6, 289a/23 t.- ğan 205b/12, 210b/9, 230b/5, 291a/17 t.- ğan bolğay 199b/15 t.- ğaylar 196b/23, 202b/22, 301a/1 t.- madı 245b/22
tūda	(F.) yıĝın t. 256b/18	
ṭūfān	(Ar.) tufan, şiddetli yağmur	

- t.- mağıl 196a/1
t.- maslar 291b/16
t.- sa 207b/25
t.- salar 196b/8
t.- sun 241b/7
t.- uñgızlar 208b/15
t.- up 202a/22
t.- up érdi 185a/25, 227a/13
t.- up érdingizler 260a/2
- 2.** durmak, kalkmak, ayağa kalkmak
t.- arsızlar 188b/15
t.- dı 189a/6, 227b/6, 241b/9
t.- dılar 297a/25
t.- dum 206a/16
t.- ğan 302b/13
t.- ğaysén 199b/5
t.- ğaysızlar 213a/16
t.- ma 199a/24
- 3.** durmak, yardımcı fiil
qayta t.- armén 229b/6
mu'allaq t.- dı 228b/19
yüz t.- dı 246a/7
t.- ğay 194b/20
qayta t.- ğaylar 260b/22
qayta t.- ğaysızlar 277b/23
tar t.- ur 225a/23
qayta t.- ursızlar 294b/3
- turfa** (Ar.) şaşılacak şey, turfa
t. 232a/22
- turğuçı** **1.** duran, yaşayan, yerleşen
t. 200b/11, 280a/27, 292a/1
t.+ lar 214a/6
- 2.** duran, bekleyen
t.+ sı 274b/19
- turğuz-** ayağa kaldırmak, durdurmak
t.- dılar 243b/2
- turmaq** **1.** durma, yaşama, yerleşme
t. 184b/23, 189b/18, 275a/27, 282a/24
t.+ da 190a/4, 196a/14, 196b/22
t.+ dın 182a/12, 256a/25
t.+ dur 256b/12
t.+ ı (turmağı) 223b/6
t.+ ıdın (turmağıdın) 291b/13
t.+ ka 184b/15
- 2.** durma, ayağa kalkma
t. 200a/7, 288a/23
t.+ dın 220a/8
- turmaqlıq** durma, bekleme
t. 227a/14
- turuq** (Ar.) yollar
t.+ ı 281a/7
- tüşe** (F.) azık, hazırlık
t.+ si 302a/27
- tut-** tutmak, yakalamak; elinde bulundurmak
t. 300a/24
t.- ar 197b/5, 226a/22, 233b/15, 276b/14, 292b/6
t.- ar édi 296a/24
t.- ar érdi 304b/3

t.- arbız 232b/19, 299b/5
t.- arlar 271a/13, 278a/8,
278b/2, 282a/15, 287b/7
t.- armén 304a/24, 306a/19
t.- arsén 246a/12, 248b/2,
298b/27, 306b/20
t.- arsızlar 277b/11, 286b/14
t.- ayım 239b/7
t.- ayın 263a/21
t.- kan bolğaymén 234a/26
t.- kan érdiler 255a/13
t.- kay 191a/21, 201a/18,
234a/11, 243b/7, 271a/16,
271a/18, 291b/27
t.- kaybız 236a/25
t.- kay érđi 234a/8
t.- kaylar 182b/2, 202a/18,
292a/27, 308a/6
t.- kaymén 244a/6
t.- kaysızlar 215a/20
t.- kıl 244a/3, 285a/6
t.- madı 243b/8
t.- mağay 229b/10
t.- mağıl 284b/21
t.- mañgız 285a/3
t.- mañgızlar 277b/21,
282a/19
t.- mas 304a/10
t.- masañg 238a/19
t.- maydur érđi 259b/10,
276b/22

t.- sa 230b/14, 268a/12,
272a/23, 304a/3
t.- tı 194b/13, 213a/19,
219b/12, 226b/13, 226b/8,
230a/14, 244a/11, 246a/7,
264b/27, 301b/1, 304b/10,
304b/2
t.- tılar 187a/14, 199a/17,
255b/19, 297b/2, 303b/20
t.- tuğ 190b/18, 252b/15
t.- up 185b/17, 235a/15,
307a/2
t.- updur 219b/26
t.- upsızlar 215a/24
t.- uptur 187b/18

2. kabul etmek

t.- ar 303a/12
t.- ar érdiler 283b/25
t.- arlar 197b/12, 206b/12,
269b/2, 289a/22, 291a/21,
303a/18
t.- armén 205b/2
t.- arsızlar 184a/27, 250b/3,
250b/5, 303a/2
t.- kaylar 291a/25
t.- madı 295b/23
t.- madılar 250b/13
t.- mağaylar 183b/23
t.- mağıl 286b/7
t.- mağusıdurlar 210a/17
t.- mañgızlar 184b/26,
271b/10

t.- maslar 186b/6
t.- tı 213a/19, 286b/13,
296a/16
t.- tılar 214a/2, 258a/19,
298b/25, 303b/18, 308a/26
t.- tuᅇgızlar 253a/19
t.- up 245a/5, 255a/19
t.- upsız 230a/3
t.- uptur 288a/5
t.- upturlar 216a/27

3. edinmek

t.- arlar 187a/17

4. bekletmek

t.- arlar 193a/21

t.- mas 197b/6

5. örtmek

pardalarını t.- a 219a/13

t.- alıᅇg 219a/14

6. tutmak, yardımcı fiil

girāmi t. 236a/22

katık t. 215b/14

ᅇāyim t. 218a/19, 232a/11,

291b/20, 291b/22

ᅇol t. 217b/9

köᅇgöl ᅇuyı t. 228a/24

maᅇfi t. 243a/7

ma'zür t. 266b/13

tüben t. 266a/4

oᅇulluk t.- alıᅇg 236a/25

ārām t.- ar 252a/4

arzāni t.- ar 202b/17, 218b/26

döst t.- ar 182a/23, 182b/24,
199b/11, 229b/17, 229b/20,
229b/21, 261a/4

ᅇayᅇuluk t.- ar 234b/8

köz t.- ar 197b/7

oᅇul t.- ar 213b/1

ᅇābit t.- ar 258a/3

soᅇg t.- ar 256a/2, 272a/25

tügel t.- ar 229a/6, 260b/16

ümüd t.- ar 302b/2, 308b/22

vücüd t.- ar 264a/12

yaᅇurun t.- ar 272a/16

yér t.- ar édi 241a/7

ārām t.- ar érdi 269a/21

ilgerilik t.- ar édiler 237a/1

fāl t.- ar érdiler 283b/25

ᅇalāl t.- ar érdiler 188a/19

ᅇarām t.- ar érdiler 188a/19,
188b/5

i'tibārsız t.- ar érdiler 245a/18

muttahaᅇ t.- ar érdiler
255b/24

yaᅇurun t.- ar érdiler 298b/11

ilgerilik t.- ar érdük 235a/27

ümüd t.- ar érdük 226a/6

aᅇık t.- ar bız 217b/26

arzāni t.- ar bız 278a/17

'aziz t.- ar bız 229b/27

köz t.- ar bız 190b/27

müsallam t.- ar bız 256a/11

afsüs t.- arlar 195a/15

dōst t.- arlar 199b/6, 229b/18,
229b/20, 254b/16, 278b/3
ḥalāl t.- arlar 188a/24
ḥarām t.- arlar 188a/25
karāhat t.- arlar 214b/20
ḫavra t.- arlar 219a/15
ḫāyim t.- arlar 193b/17
ḫulaḫ t.- arlar 210a/20
ṣerīk t.- arlar 187a/21,
266b/21, 267a/4
ümīd t.- arlar 288b/20
yaşurun t.- arlar 197b/10
amīn t.- armén 242a/3
dōst t.- armén 297a/9
panāh t.- armén 228a/18
ümīd t.- armén 263b/17
ümīd t.- arsén 270b/4, 285b/7
afsūs t.- arsızlar 223a/11
dōst t.- arsızlar 303a/4
dōstraḫ t.- arsızlar 185a/12
köz t.- arsızlar 190b/25
ravā t.- arsızlar 274a/8
ṣerīk t.- arsızlar 225a/7
yaşurun t.- arsızlar 268b/7
köz t.- inġız 191a/2
ārām t.- ḫan 293b/23
arzānī t.- ḫan bolġay 229b/3
kāyim t.- ḫan bolġaylar
184a/16
ilgerilik t.- ḫanlarını 262b/1
élig t.- ḫay 194b/5

ṣābit t.- ḫay 258a/6
yér t.- ḫay 192b/23
ṣerīk t.- ḫaybız 239a/2
açıġ t.- ḫaylar 191b/15
ḫayta t.- ḫaylar 232a/11
sālim t.- ḫaylar 188b/7
tügel t.- ḫaylar 259a/14
yér t.- ḫaylar 219a/18
şoḫbat t.- ḫaymén 304b/24
mu`āf t.- ḫaysén 291a/18
dōst t.- ḫay 280b/4
dōst t.- ḫaysızlar 250b/4
pand t.- ḫaysızlar 276b/18
āsān t.- ḫıl 296a/27
song t.- ḫıl 259b/24
yaşurun t.- ḫıl 237b/1
tügel t.- ḫusıdur 289a/13
pāk t.- ma 220a/26
şoḫbat t.- ma 305b/21
ilgerilik t.- madılar 261a/13
musallam t.- madılar 216b/2
`ıyd t.- maġaylar 280b/22
ilgerilik t.- maġaylar 272a/27
ḫatıḫ t.- maġıl 305a/20
farā t.- maṅġızlar 184b/25
ravā t.- maṅġızlar 234a/26
ārām t.- mas 208a/10
dōst t.- mas 268b/21
farmān t.- mas 250a/27
ḫarār t.- mas 208a/10, 208a/9
ravā t.- mas 200b/6

vücüd t.- mas 273b/15
ortak t.- mas édim 302a/6
bāvar t.- masbız 211a/17
soᅡg t.- masbız 230b/20
ķayta t.- masdur 260b/19
ilgerilik t.- maslar 211a/9
köz t.- maslar 218a/5
ümīd t.- maslar 191a/14,
205b/6, 271a/15
bāk t.- masmén 225a/10
amīn t.- massén 234b/3
dōstraķ t.- masturlar 185a/18
ķarār t.- maydur 279a/11
dōst t.- sa 185a/1
istikāmat t.- salar 182b/23
ķāyim t.- salar 182b/8,
183a/14
rāst t.- salar 249b/8
açıķ t.- tı 260a/16
arzānī t.- tı 216b/13, 258b/13,
275a/18, 290b/23
huccat t.- tı 226a/18
karāhiyyat t.- tı 190a/16
ķarār t.- tı 223b/25, 268a/18,
268a/19, 291b/8
ķuvvat t.- tı 302a/17
rūza t.- tı 224a/1
tügel t.- tı 207b/10, 217a/26,
265b/7, 270a/9, 279b/23,
301b/26
ārām t.- tılar 205a/4
dōst t.- tılar 279a/20
faryād t.- tılar 217b/4
karāhat t.- tılar 195b/2
ķarār t.- tılar 297b/13
ķāyim t.- tılar 251a/24
arzānī t.- tuķ 282a/22,
290b/16, 297a/24, 298b/1
huccat t.- tum 225a/26
ķol t.- uᅡgız 217b/9
afsūs t.- uᅡgızlar 192b/18
év t.- uᅡgızlar 273a/21,
273a/22
istikāmat t.- uᅡgızlar 198b/15
ķāyim t.- uᅡgızlar 215a/25
köz t.- uᅡgızlar 185a/13,
232b/26
minnat t.- uᅡgızlar 190a/22
yer t.- uᅡgızlar 297b/11
gūşe t.- up 296b/26
ilgeri t.- up 241a/13
yér t.- up 269a/20
ümīd t.- up érdi 227b/14
ihāta t.- up érdük 307a/11
yer t.- up érdük 304b/8
arzānī t.- upbız 266a/3
aylana t.- updur 207a/18
girāmī t.- updur 290b/9
arzānī t.- uptur 268b/3,
296a/5
ilgerilik t.- uptur 206b/17,
223a/25, 231b/9, 284a/25

karār t.- uptur 258a/2	t. 243b/1
ārām t.- upturlar 221b/10	t.+ ı (tutmağı) 224b/11
tutğuçı krş. tutkuçı	t.+ ıdın (tutmağıdın) 276a/17
tutan	t.+ ıdur 184a/10
dōst t. 185a/2	3. tutma, yardımcı fiil
tutkuçı krş. tutğuçı	yād t. 295a/14
1. tutan	halāl t.+ da 187a/16
t. 247a/8	h ^v ār t.- maqda 213a/1
t.+ dur 190b/14, 225a/17	oğul t.+ dın 213a/20
t.+ ları 187a/18	köz t.+ ı (tutmağı) 192a/4
2. tutan, yardımcı fiil	oğul t.+ ı (tutmağı) 213a/23, 213b/3
dōst t. 229b/19	yād t.+ ı (tutmağı) 253a/22
ķāyim t. 259b/6	tutul- eleştirilmek, tenkit olunmak
köz t. 266b/25	t.- guçı 210a/18
köz t.+ bız 232b/27	tutuş bitişik, sürekli, devamlı
rūza t.+ lar 200b/13	t. 188a/14, 188a/15, 188a/4, 193a/21, 224b/22, 248a/18, 269a/21
ümīd t.+ lar 191b/20	tutuş- katılmak, bir topluluğa girmek
köz t.+ larbız 191a/3	t.- up édi 245b/27
köz t.+ lardındurmén 206b/26	tutuşluķ bitişiklik, bitişik olma
köz t.+ lardınmén 218a/8	t. 245b/26
yād t.+ ları 296b/4	tuyağ toynak
köz t.+ sı érdiler 226b/10	t.+ ı 202b/3
tutkuğ tenkit, eleştiri	tuyūr (Ar.) kuşlar
t. 201a/21	ķ. 267a/26
tutmaķ 1. tutma	tüb dip, kök, alt
t. 215a/26	t.+ de 248a/11
t.+ dın 230b/16	
t.+ dur 230b/13, 243a/27	
t.+ ı (tutmağı) 230b/14, 230b/15, 308a/7, 308a/8	
t.+ ım (tutmağım)213b/10	
2. kabul etme	

t.+ i	199b/14, 235a/10, 252a/11, 256b/9, 257b/14, 257b/22, 257b/24	278b/10, 290a/15, 290a/16, 290a/17, 292a/26, 295a/15, 295a/2, 295b/20, 296a/3, 300a/20, 301b/20, 301b/23, 302a/16
t.+ ide	235a/15, 235a/9, 245b/9, 262b/13	t. bolğanıdın 228b/12
t.+ idedürler	216a/22	t. étti 265a/1
t.+ idin	193b/22, 196a/24, 198a/2, 205a/14, 207b/14, 235a/18, 241a/12, 248a/21, 252a/13, 252b/8, 253a/6, 257b/21, 257b/7, 269a/11, 269b/22, 284a/26, 289a/4, 289b/15, 301b/25, 302a/19, 302b/10, 305b/16	t.+ ge 260a/26, 261b/14
t.+ idür	253a/11	t.+ ni 236a/8
t.+ iğe	234a/20, 235a/14, 257b/27	t.+ rek 189a/20, 232a/13, 284b/20
t.+ inde	306a/11	t.+ reki 267b/15
t.+ ini	305b/17	t. tut 266a/4
tüben	alt, aşığı	tübenki aşığıdaki, alttaki
t.	201b/4, 207b/22, 207b/7, 220a/20, 220b/12, 223a/13, 223b/23, 223b/24, 228b/11, 232b/2, 235a/12, 235b/16, 235b/19, 239a/11, 247b/18, 249a/2, 249b/19, 250b/16, 251a/14, 251b/23, 253a/14, 258b/5, 260a/26, 261a/21, 261a/24, 261a/25, 262a/14, 262a/17, 262a/18, 266a/26, 266b/23, 267b/6, 271a/13, 271a/14, 271a/8, 276b/2,	t.+ de 223a/18
		tügel tam, bütün, tamam
		t. 182a/24, 188b/14, 192a/4, 193a/4, 193b/27, 196a/12, 196a/25, 196a/9, 198b/4, 207a/18, 209b/26, 213b/22, 220b/19, 223b/22, 224a/22, 225a/15, 225a/22, 229a/20, 229a/8, 229a/9, 230a/9, 231b/13, 231b/5, 232b/5, 233a/22, 234a/15, 239b/9, 240a/2, 241a/4, 241b/14, 256b/6, 257a/17, 257b/8, 260a/17, 267a/21, 273a/2, 274b/22, 279b/2, 279b/8, 284a/11, 286a/18, 286a/19, 289b/20, 296a/13, 299a/7,

	301a/17, 305a/13, 306a/2, 307a/20 t. érđi 223b/26 t.+ i 202b/19, 262b/23, 268b/27, 269a/2, 278a/14, 289a/9, 294b/25, 301a/15 t. kıldı 233b/20 t. kılgay 187a/24 t. kılgusıdur 233b/18 t.+ rağ 278a/13 t.+ rek 240b/19 t. tutar 229a/6, 260b/16 t. tutqaylar 259a/14 t. tutqusıdur 289a/13 t. tuttı 207b/10, 217a/26, 265b/7, 270a/9, 279b/23, 301b/26		t.+ ide 271a/17, 289a/22
		tüne	dün t. kün 285a/8
		tünev	dün t. 298b/23, 298b/27
		tünkün	dün, önceki gün t. 207b/15
		tüp	ağaç, fidan t. 238b/12 t. bolğay 267b/8
		tüpī	(T.+F.) bir ağaç, bir fidan t. 267b/14, 267b/15
		tüplüg	kalıcı, daimī t. 302a/27
		tüp tüz	dümdüz, düpedüz t. 307b/20
		türlüg	türlü, çeşitli t. 186a/27, 193b/11, 193b/8, 196a/10, 196a/11, 196b/20, 197a/20, 199b/15, 202b/18, 203a/20, 204b/26, 205a/21, 207b/10, 211a/16, 217b/12, 223a/17, 231a/12, 231a/15, 238a/2, 248a/12, 258a/22, 259a/22, 259a/23, 265b/17, 269b/22, 269b/23, 276b/17, 293a/23, 307b/14 har t. 193a/2, 274b/7, 277a/19 türlüg t. 241a/2, 289b/6 har t.+ din 223a/17, 244a/9, 282b/12
tük	tüy t.+ leri 243b/19 t.+ leriniġ 256b/8		
tüken-	tükenmek, bitmek t.- di 186b/27, 239b/8 t.- genidin 182b/13, 269a/11 t.- gey 301b/3, 301b/4 t.- güçe 182a/2 t.- megey 182b/2 t.- se 182b/3 t.- ür 278a/4		
tükenmek	tükenme, bitme t. 207b/6		
tün	gece, akşam t. 187b/25, 291b/21, 298b/5		

	t.+ dür 211a/14, 271b/3		t.+ ünġni 233b/12
	t.+ ni 211a/15	tüş-	1. inmek, düşmek
tüs	renk		t.- er 267b/14, 295a/21, 307a/5
	t. 248a/23		t.- er érđi 297b/21
	t.+ i 207b/25		t.- erler 308b/8
	t.+ leri 297b/22		t.- inġizler 262b/22
	t.+ lerini 298b/20		t.- ken bolġaylar 251a/1
tüş	rüya, düş		t.- kenidür 234a/9
	t. 239a/19, 289a/17		t.- key 227b/14
	t.+ de 233b/5, 238b/12, 239b/10, 289a/15		t.- keyler 295a/25
	t.+ idür 289a/15		t.- keymén 190b/11
	t.+ ininġ 238b/18, 240b/22		t.- keysizler 203b/10
	t.+ ke 239b/17		t.- medi 194b/8
	t.+ keçe 277b/7		t.- mes érđi 297b/22
	t. kördiler 238b/10		t.- mes érdiler 189a/4
	t. körmey 238b/11		t.- se 208a/8, 299b/17
	t.+ ler 233b/18, 236b/1, 239b/19, 246b/13		t.- seler 221a/7
	t.+ lerdür 239b/18		t.- ti 185b/27, 186a/8, 190a/20, 194a/25, 201b/23, 216a/20, 226b/15, 235a/22, 237b/5, 238b/2, 242b/25, 245a/23, 246a/15, 246a/17, 269a/12, 283a/4, 299a/22, 302a/4
	t.+ leridin 238b/19		t.- tiler 246a/23
	t.+ lerini 238b/10		t.- üp 185b/25, 191b/5, 198a/18, 224a/19, 226b/15, 243b/25, 245b/2, 246a/1, 246a/14, 247b/3, 252b/8, 265a/15, 296b/20
	t.+ lerninġ 239b/18		
	t.+ ni 234a/2, 289a/14, 289a/19		
	t.+ ninġ 235a/2, 238b/16, 239a/20, 239b/20, 239b/23, 240a/3		
	t.+ üm 239b/16		
	t.+ ümiz 238b/18		
	t.+ ünning 246a/25		

t.- üp érdi 302a/3	t.- ür 243b/21
t.- üptür 199a/26, 297b/25	t.- ürler 203b/11
t.- üptürler 190b/13	tüşürgüçi indiren, düşüren
2. uğramak	t.+ lerning 241b/15
t.- key 272a/16	tütün duman
t.- se 284a/3	t. 217a/26
t.- ti 234b/2, 242b/6, 264a/18	tütünsiz dumansız
t.- üp 183a/7, 295b/15	t. 262b/17
t.- üptür 190a/12	tüvānā (F.) güçlü, kuvvetli; kadir, erkli
3. düşmek, yardımcı fiil	t. 226b/7, 234a/7, 234b/13,
ihtiyāc t.- er 290a/7	268b/14, 273b/15, 302a/21,
maqbül t.- key 294a/11	307b/6
yıraq t.- key 236a/3	t. bolmağaysén 285b/15
ihtilāf t.- ti 280b/17	t.+ dur 188b/25, 219a/11,
ihtilām t.- ti 307a/22	264a/14, 273b/27, 275a/10,
pasandīda t.- ti 240a/16	289b/3, 290a/16, 294a/23
şübha t.- ti 298a/24	tüvānālġ (F.+T.) güçlülük, kudretlilik
ma'kūl t.- üp 238b/1	t. 196a/15, 307b/6
muwāfiq t.- üp édi 182a/9	t.+ ı 274b/4
tüşī (T.+F.) 1. bir rüya, bir düş	t.+ ıġa 273a/17, 273b/27
t. 233b/5, 239b/9	tüz I düz, , engebesiz; düzlük
2. öyle rüya, o düş	t. 207a/15, 208a/20, 234b/15,
t. 233b/16, 289a/19	256a/16, 263a/25, 267b/2,
tüşküçi düşen, inen	267a/15, 280b/3, 284a/15,
t.+ lerdürler 303b/1	284a/21, 296b/9
tüşmek düşme, inme	t.+ de 196a/26, 197a/25,
t. 275b/3	202a/14, 202a/23
tüşür- indirme, düşürme	t.+ deki 303a/7
t.- di 246a/22	t.+ din 246b/4
t.- eyin 194a/6	t.+ ge 194b/10, 217b/18,
t.- üp 258a/17, 293a/22,	217b/3, 234a/24, 235a/26
293b/8	

t.+ ige 245b/16
tüz II düz, doğru, hak
t. 252b/27, 254b/11, 255a/8,
262b/11, 286a/19, 296a/7
t.+ sén 261a/19
tüz- düzenlemek, düzmek
t.- di 298a/22
tüzdür- düzenletmek
t.- e 295a/13
t.- ürler 302a/19
tüze- süslemek
t.- p 236a/18, 240b/18
tüzel- düzenlenmek
t.- gen 260a/8
tüzlüg düzlük, düz olma, düzgünlük
t.+ i 290b/3
tüzmağ düzme, bir araya getirme
t.+ ı (tüzmağı) 260b/6

U

u (F.) ve
u. 198b/8, 238b/6, 267b/15,
277a/2, 302a/17, 302a/24,
306a/4
ubbahat (Ar.) büyüklük, ululuk
u. 242a/24
'ubüdiyyat (Ar.) kulluk, kölelik
'u. 253b/22, 290b/7, 308b/25
'u.+ da 213a/6
ucuzlğ ucuzluk
u. 281b/10

uç uç, uç taraf; kenar
u.+ ı 202b/10, 291a/23
u.+ ığa 260a/20, 268a/13
uç- uçmak, havada yol almak
uç a u.- a 283b/27
u.- ar 189b/7, 189b/9,
299b/17
u.- tılar 260a/21
uçkun kıvılcım
u. 217a/26
uçmağ krş. **uçmağ, uçmağ, uşmağ**
(Soğ.) cennet
u.+ da 205a/15
uçmağ krş. **uçmağ, uçmağ, uşmağ**
(Soğ.) cennet
u. 208a/27, 208b/3, 230b/25,
231a/21, 257a/16, 260b/6
u.+ da 208b/4, 231a/20,
263b/19, 267b/12, 301a/7
u.+ dadurlar 231a/15
u.+ dın 234b/17
u.+ dur 220a/10, 253a/5
u.+ ğa 208a/14, 213b/4,
257a/17
u.+ ka 212a/5, 257b/8
u.+ lar 301a/1
u.+ lardın 308b/9
u.+ nı 208a/14
u.+ nıng 208a/16, 220a/11,
221b/12, 235a/16
uçmağlığ krş. **uçmağlık, uçmağlık**

(Soğ.+T.) cennet ehli, cennette olan, cennette bulunan u.+ lardın 269b/25, 301a/4 u.+ larnıñ 208a/15, 208b/2, 263b/16	u.+ dın (uçraşmağdın) 215a/16
uçmañlıq krş. uçmañlıg, uçmañlıg (Soğ.+T.) cennet ehli, cennette olan u.+ lar 253a/6 u.+ larnı 208b/1	‘udül (Ar.) geri dönme, vazgeçme ‘u. 232a/26, 296a/6
uçmağ I krş. uçmağ, uçmağ, uşmağ (Soğ.) cennet u. 200a/16, 290a/1 u.+ da 193b/24, 257b/10, 263b/22, 308b/23 u.+ қа 200a/13, 285a/10 u.+ larda 193b/24 u.+ ları 308b/2	‘ufünat (Ar.) pis koku ‘u.+ ını 297b/21
uçmağ II uçma, havada yol olma u. 275a/20, 275a/22, 275a/24 u.+ ı (uçmağı) 275a/24, 283b/25	‘uhda (Ar.) bir işi üzerine alma, yerine getirme ‘u.+ sı 283b/27 ‘u.+ sıdın 292a/19 ‘u.+ sığa 241a/4
uçmañlıg krş. uçmañlıg, uçmañlıq (Soğ.+T.) cennet ehli, cennette olan u.+ lar 194a/5, 205a/14, 263b/20	uğravı (Ar.) ahirete ait, ahiret ile ilgili u. 303b/19
uçra- rastlamak, karşılaşmak u.- p 258a/15	‘uhüdi (Ar.) öyle yeminler, o antlar ‘u. 277a/24
uçraşmağ karşılaşma, yüz yüze gelme	uğuvvat (Ar.) kardeşlik u. 224b/8 u.+ dur 225b/21
	‘uqbā (Ar.) ahiret, öbür dünya ‘u. 272a/20, 284b/12, 288a/8 ‘u.+ da 182a/6, 196a/22, 253a/9, 255a/27, 291a/15 ‘u.+ ğa 286b/9
	‘uqda (Ar.) karışık ve müşkil iş ‘u.+ lar 211b/25 ‘u.+ nıñ 294b/10
	‘uqdat (Ar.) zorluk, müşkil ‘u. 195b/2
	uqla- uyumak u.- ğannı 295b/19

‘uḳūbat (Ar.) eziyet, işkence, azap

‘u. 193a/19, 193b/14, 210a/3,
211a/11, 211a/7, 211b/17,
212b/5, 218b/22, 220b/23,
237a/10, 249b/9, 252b/16,
255a/27, 272a/26, 280a/19,
282b/19, 283a/15, 283a/19,
283a/20, 283a/23, 284a/25,
287a/6

‘u.+ dın 228b/23, 264a/3,
283a/21

‘u.+ dur 231a/13

‘u. émesdür 240b/6

‘u.+ ı 196b/25, 207b/2,
296a/10

‘u.+ ıdın 204a/9, 209a/12,
269a/2, 271a/18, 281a/23

‘u.+ ıġa 183b/9, 271a/21

‘u.+ ımı 185a/14, 221a/27,
269a/2

‘u. kılayın 240b/5

‘u. kılguçıdur 248b/26

‘u. kılnġızlar 281a/21

‘u. kılıpdur 281a/21

‘u. kılıpsızlar 281a/22

‘u. kıлмаġım 252b/16

‘u. kılsaġız 281a/20

‘u.+ lar 248b/18

‘u.+ lardın 232b/3

‘u.+ larıdın 290b/8

‘u.+ nı 281a/25

‘uḳūbatī (Ar.+F.) **1.** bir işkence, bir azap

‘u. 247a/8

2. öyle işkence, öyle azap

‘u. 286b/9

‘u.+ ġa 248b/14

‘uḳūbatlıġ (Ar.+T.) işkence eden, azap veren

‘u.+ dur 248b/23, 248b/24,
250a/4

‘uḳūḳ (Ar.) anne ve babayı üzme, asi olma

‘u. 285a/12

‘u.+ dın 285a/15

‘u.+ ı 245a/21

‘u.+ ıdın 285a/14

uḳulat- uyutmak

u.- tuḳ 297a/15

ula- bağlamak, ulamak

köġül u.- p 240b/20

ulaġ binek, binek hayvan

u. 196b/20

u.+ da 201b/12

u.+ ı 196b/23

u.+ lar 196b/18, 207a/10,

207a/11,

u.+ larınġ 201b/13

‘ulamā (Ar.) alimler, bilginler

‘u.+ nınġ 252a/7, 281b/13

ulan- ulanmak, bağlanmak

u.- dı 181b/16

	u.- ğandurlar 186b/14	u.+ dur 234a/20, 237a/26,
	u.- mağaymén 202a/26	287b/21, 296a/19
ulanmaq	ulanma, baĝlanma	u.+ ı 219b/13, 244a/10,
	u.+ dur 308b/26	282b/7
ulaş-	ulaşmak	u.+ ı édi 297b/8
	u.- ıp 185b/23, 259a/22	u.+ ıdur 204a/24
	u.- ıp édi 203b/9	u.+ ınıĝ 286a/8
	u.- ıkan 184b/21, 184b/23	u.+ lar 211b/13, 214b/23,
uluĝ	krş. uluĝ	222a/1, 223a/8, 268b/22,
	ulu, yüce; büyük, iri	269b/20
	u. 182a/7, 184b/16, 185a/15,	u.+ ları 183a/20, 187b/23,
	187b/18, 192b/12, 194a/8,	189a/25, 204a/5, 209b/7,
	194b/27, 196a/25, 198a/13,	257a/3, 260a/13, 276b/27,
	198a/3, 200b/8, 201b/12,	292b/18, 302a/24
	202b/10, 202b/16, 203b/20,	u.+ ları érdiler 189b/16,
	204b/9, 206a/13, 212a/20,	192a/3
	217b/3, 219a/8, 220a/10,	u.+ larıdın 191b/7, 199a/3,
	226b/8, 228b/18, 231a/1,	214b/25, 254a/20, 266a/20,
	234b/22, 235b/10, 237b/23,	278a/26, 304a/13
	244a/2, 244a/26, 248a/12,	u.+ larıdur 213b/16
	255a/24, 260a/12, 264a/11,	u.+ larıĝa 228a/3
	265b/25, 268a/15, 268a/8,	u.+ raĝıdur 204a/23, 209a/10,
	274a/3, 276a/22, 277b/24,	296a/5
	277b/25, 279a/18, 279a/19,	u.+ raĝ 198a/14, 212b/2,
	280b/20, 282a/8, 283a/9,	258b/15, 267a/4, 284b/18,
	283b/1, 284b/27, 285b/25,	295b/26, 300a/8
	286b/15, 286b/24, 289b/7,	u.+ raĝ édi 298b/3
	296a/21, 298b/23, 303a/25,	u.+ raĝdur 184b/19, 193b/26,
	306b/16	266b/22, 270b/21, 284b/18
	u. boldı 269a/20	u.+ raĝdurlar 184b/8
	u. bolĝan 213b/10	u.+ raĝnı 188b/19
	u. bolmaĝlıĝı 282b/3	
		uluĝluĝ krş. uluĝluĝ, uluĝluĝ

büyüklik, ululuk	‘u. 257b/25, 300a/18
u. 285a/6	‘u.+ ler 271b/1
u.+ ı 250b/18, 265b/1	‘u.+ lerdin 271a/26
uluğluk krş. uluğluğ, uluğluk	‘ulviyyāt (Ar.) yükseklikler,
büyüklik, ululuk	yücelikler
u. 259b/2, 274a/1, 294a/23	‘u. 213a/26
u.+ da 284b/25	‘ummān (Ar.) büyük deniz, okyanus
ulūhiyyat (Ar.) Allahlık sıfatı,	‘u. 268a/9
Tanrılık vasfı	‘umr (Ar.) ömür, hayat, yaşam
u. 250a/4, 266b/24, 271b/12	‘u. 211a/23, 218b/26,
u.+ da 250b/16, 252b/24,	261a/10, 273b/25, 279a/26,
274a/8	302a/23, 304b/17
u.+ nıng 271b/11	‘u.+ i 234a/18
uluk krş. uluğ	‘u.+ ıdın 227a/24
büyük, ulu, yüce	‘u.+ nıng 225b/25
u. 212b/13, 212b/25, 265b/25,	‘u.+ ge 234a/18
302b/21	‘u.+ ları 284b/2
u. bolsa 184b/19	‘u.+ larıngız 256a/3
u.+ rağ 274a/24	‘u.+ nı 258a/22
u.+ rağdur 271a/1	‘u.+ nıng 218b/27, 284a/14
uluğluk krş. uluğluğ, uluğluk	‘u. tapıp 227a/15
büyüklik, ululuk	‘umra (Ar.) umre, hac mevsimi
u.+ ka 284b/27	dışında Kabe’yi ve
‘ulūm (Ar.) ilimler, bilimler	Mekke’nin kutsal yerlerini
‘u. 199a/11, 290b/16	ziyaret etme
‘u.+ ı 308b/14	‘u. 289a/16, 289a/17, 183b/3,
‘u.+ nıng 275a/17	199b/3
‘uluvv (Ar.) yükseklik, büyüklik	‘u.+ dın 186a/19
‘u.+ ı 235a/21	‘umrī (Ar.+F.) öyle ömür, öyle
‘ulvī (Ar.) yüksek, yüce; göğe	yaşam
mensup	‘u. 206a/16

un	un, öğütlenmiş tahıl u. kıllur 262b/12	u.- ar érdi 266b/1, 266b/2, 302a/5
ʿunşur	(Ar.) öge, unsur, eleman ʿu.+ larnıḡ 263a/1	u.- ar érdiler 235a/5, 266b/13, 269a/21
unut-	unutmak u.- kan bolğaylar 302b/19 u.- kan bolsanḡ 300a/3 u.- kay 303b/22 u.- kaysén 263a/7 u.- ma 234b/24 u.- masmén 234b/24 u.- tılar 237b/23, 304b/2 u.- tum 304b/8, 305a/19 u.- turmadı 304b/9 u.- updurlar 303b/23 u.- urlar 210b/15	u.- dı 274b/3 u.- dılar 242b/18, 266b/12, 280b/24, 287b/13 u.- ğanlar bolğaylar 301a/6 u.- ğay 287a/20 u.- ğaylar édiler 192b/15 u.- ğıl 247b/19, 249b/22 u.- ğusıdur 205a/7 u.- salar 262b/12 u.- sam 205b/3 u.- up 237a/2, 302a/2 u.- up érdük 214a/18
unutmaḡ	unutma u.+ da 273b/25 u.+ ı (unutmaḡı) 215a/9	2. söylemek u.- ar érdi 219a/24
unutmaḡlıḡ	unutma u. 234b/24	3. benzetmek u.- ar 251a/3, 257b/17 u.- dı 257b/12 u.- maḡızlar 274a/25
unuttur-	unutturmak u.- dı 239a/27	4. vurmak, yardımcı fiil şu'la u.- a başladı 243b/19 mişl u.- ar 250b/24 na'ra u.- ar édi 274b/11 şayḡal u.- ar érdiler 278b/15 nidā u.- arlar 291a/2 baş u.- dı 283a/18 élig u.- dı 243a/3 ġūṭa u.- dı 239b/20
unutul-	unutulmak u.- up 230a/4	
ʿunvān	(Ar.) san, ad, lakap ʿu.+ dın 302a/23 ʿu.+ ıdurlar 212b/11	
ur-	1. vurmak u.- ar 277b/16 u.- ar édi 235a/11	

	mühr u.- dı 196b/24		mişl u. 274b/1
	na'ra u.- dı 226b/14		şafir u. 228a/6
	ün u.- dı 264b/27	uruğ	soy, kavim
	kur'a u.- dılar 241b/8		u.+ ıdın 306a/9
	ta'na u.- dılar 194a/18	urul-	vurulmak
	yerge u.- dılar 235a/1		u.- ğanlar 193b/5, 279a/26
	mişller u.- duğ 260a/5		mühr u.- uptur 196a/17
	ziyân u.- ğanlardın 217a/2	uruş	savaş, cenk
	ün u.- ma 285a/4		u. 183a/6, 184b/8, 185b/19,
	mişl u.- mañızlar 274b/1		185b/2, 185b/20, 188a/7,
	takya u.- up 237b/18		195b/19, 229a/18, 229a/19,
'urf	(Ar.) adet, örf, gelenek		250b/22, 268b/20, 282b/7,
	'u.+ ğa 263a/19		283a/2, 283a/6, 288a/11,
	'u.+ ı 263a/19		307a/12
	'u.+ ıda 231a/8		u.+ da 186a/2, 234b/13
'urfan	(Ar.) geleneğe uygun, adet		u.+ dın 185b/13, 186a/10,
	olarak		203a/3
	'u. 286a/10		u.+ ğa 190b/19, 229a/18
'urfi	(Ar.) örfle ilgili, geleneğe ait		u.+ ı 185b/2
	'u. 218b/14		Badr u.+ ıda 258a/15
urğuçı	vuran		Ĥunayn u.+ ıda 199a/21,
	u. 283a/5		199a/8
	âh u. 227b/12		u.+ ıdın 183b/6, 186a/10,
	kılıç u. 227b/19		190a/27
	kaht u.+ larnı 241a/23		Yamâma u.+ ıdın 193a/8
urmak	1. vurma		u.+ ığa 183a/25, 183b/20,
	u. 237a/9		183b/8, 185b/19, 186b/2,
	u.+ dın 265b/5		190b/9, 191a/5, 199a/9,
	2. vurma, yardımcı fiil		203a/5, 203a/7, 218b/11
	kılıç u. 249b/25		Uhud u.+ ığa 199a/7
	köz u. 275a/7		Ĥandağ u.+ ında 190b/4

u.+ ınıḡ	184b/7, 186b/2, 281a/18	u. 259a/11
u.+ ıka	189b/13, 195b/18, 196b/13, 200b/5, 202b/19	u.+ da 306b/8
u. kıı	182b/16	uruşmaqlıḡ savaşıma, vuruşıma
u. kııdı	185b/5, 199a/20	u. 189b/13
u. kııḡaysén	191b/10	uşılb (Ar.) anlatma biçimi, üslup
u. kııḡızlar	183a/21, 183b/9, 188a/10	u. 224a/3
u. kıılmaḡızlar	195b/15	uşıı (Ar.) asıllar, kökler
u. kıılmas érdiler	188a/14	u.+ ı 304b/26
u. kıılmasızlar	183a/22	uşıaḡ ufak, küçük
u. kıılurlar	188a/12, 200b/1	u. 185b/25, 185b/27
u.+ larda	190b/17	u.+ larını 229a/12
u.+ nı	183b/8	uşıal- ufalmak, ufaltılmak, ufak olmak
u.+ uḡızda	275b/13	u.- ḡan 287b/18, 294a/19, 302a/19
u.+ uḡuzḡa	182a/20	uşıbu 1. işte bu, bu; işaret sıfatı
uruş- savaşımak, vuruşımak		u. 181b/14, 182b/1, 182b/9, 183a/9, 185a/15, 185a/16, 185b/18, 186a/17, 187a/25, 187a/5, 187a/9, 188a/16, 188a/17, 188a/23, 188a/3, 188a/6, 188a/9, 189a/11, 189a/12, 190a/4, 190b/12, 190b/19, 194a/14, 194a/5, 194b/26, 194b/8, 196b/8, 200a/9, 200b/20, 200b/21, 203a/13, 212b/13, 217b/3, 276b/27, 278a/7, 284a/12, 284b/21, 287a/14, 294b/16, 302b/27, 306a/27
u.- ayın	260a/17	2. işte bu, bu; işaret zamiri
u.- ḡay	269a/10	u. 197a/20, 216b/27, 249a/4
u.- ınıḡızlar	202b/26, 203a/1	
u.- tı	191b/11	
u.- tılar	183a/26	
u.- uḡızlar	186b/10	
u.- up	283a/14, 306b/11	
u.- ur	203a/3	
u.- ur érdi	306b/2	
u.- urda	203a/3	
uruşı (T.+F.) o savaş, öyle cenk		
u.+ ḡa	188b/20	
uruşımaḡ savaşıma, vuruşıma		

	u.+ dur 218b/7		u.+ ı 299a/7
uşmaq	krş. uçmağ, uçmağ, uçmaq (Soğ.) cennet u. 193b/26	uyğan-	krş. uyқан- uyanmak u.- ğıl 291b/26 u.- ip 304b/1
utru	karşı, ön u. 240b/21 u.+ da 288a/14 u.+ mda 266b/13 u.+ sıda 190a/20, 194a/9, 199a/10, 199a/2, 204b/9, 220b/17, 225a/12, 228a/26, 251b/2, 281a/22, 288a/13, 288a/17, 288a/18, 308b/6 u.+ sığa 246a/10, 297b/25	uyğat-	krş. uyқат- uyandırmak u.- tuқ 297a/16 u.- tük 298a/26 u.- urmén 295b/19
uyal-	utanmak u.- ip 276a/13 u.- madıng 239b/6 u.- mağaylar 246b/1 u.- ur érdim 276b/22	uyқақlıғ	krş. uyғағlıғ uyanıklık u.+ nı 298b/1
uyalmaқlıғ	utanma, utanç u. 230b/26	uyқан-	krş. uyқан- uyanmak u.- ğanlardurlar 298a/4
uyat	utanç, utanma u. 285b/5, 305b/7 u.+ dın 243b/5, 272a/13 u. keldi 227b/27	uyқат-	krş. uyғат- uyandırmak u.- tı 298a/25 u.- tuқ 299a/5
uyatsızlıғ	utanmazlık, arsızlık u. 230b/27	uyқу	krş. uyуқ uyku, uyuma u. 258b/11, 271a/17, 298a/27 u.+ da 211a/13, 296b/14, 298a/26, 298b/5 u.+ da édi 233b/3 u.+ da érdiler 300a/10 u.+ dın 233b/4, 246b/11, 298a/25, 304b/1 u.+ ğa 297a/9
uyğağ	uyanık, uyumayan u.+ durlar 297b/17 u.+ lar 298a/3	uyуқ	krş. uyқу uyku, uyuma
uyğağlıғ	krş. uyқақlıғ uyanıklık		

	u.+ larıda 299a/26		´u.+ ımız 256a/15
uyukla-	uyumak		´u.+ ını 189b/11
	u. - dı 304a/26		´u.+ ınınġ 201a/16
	u.- dılar 297b/14, 299a/14		´u. kltrdiler 196b/1
	u.- ġan bolġaybız 298b/6		´u. kltrgeysizler 233a/19
	u.- maġaylar 199b/7		´u. kltrmediler 202a/10
uyuki	(T.+F.) yle uyku		´u. kltrmek 189b/23
	u. 297b/14		´u. kltrmekde 190a/6
uyukuluġ	uyuma, uyumuş olma		´u. kılmaġaysızlar 244a/13
	u.+ ı 299a/7		´u. krsettiler 192b/26
uzak	uzak		´u.+ lar 197a/1
	u. 222b/11, 234b/2		´u.+ larıġa 197a/25
uzal-	uzatılmak, uzatılmış olmak		´u.+ larını 190a/5
	u.- ġan 298b/7		´u.+ larını 196b/1
uzalmaġ	uzatılma		´u. tileġsidrler 196b/26
	u.+ ı (uzalmaġı) 250a/19		´u. tilemeġizler 197a/1
uzat-	uzatmak, ileriye yneltmek	´uzrsız	(Ar.+T.) zrsz, mazeretsiz
	u.- madılar 227a/7		´u. 198a/15
	u.- masmn 236b/17	uzun	uzun
	u.- tı 242b/25		u. 184b/15, 190b/19, 206a/16,
	u.- tılar 237b/6, 289a/17		210b/11, 218b/26, 222b/11,
	u.- urlar 257a/18		234b/2, 239b/23, 241b/2,
uzatmaġ	uġurlama, yolcu etme		249a/9, 290b/18, 304a/22,
	u.+ ıġa (uzatmaġıġa) 234b/19		304b/17, 307a/25
´uzr	(Ar.) zr, mazeret		u. bolġay 253a/8
	´u. 190a/25, 193a/4, 196b/11,		u.+ ġa 248a/9
	196b/4, 237b/2, 254b/25,	uzunluġ	uzunluk
	275b/24, 277b/22		u. 307a/27
	´u. aytkular 196a/26		u.+ ı (uzunluġı) 223a/14,
	´u. ayttılar 196a/27		230b/27, 261a/10, 286b/1,
	´u.+ ı 218b/5		298a/27, 307a/26
	´u.+ ıġa 234a/18, 305b/6		

	u.+ ıda (uzunluğıda) 247a/26	262a/1, 264a/5, 266a/17,
	u.+ ını (uzunluğunu) 273b/25	272a/1, 272b/25, 276a/24,
‘użv	(Ar.) organ	277a/10, 277a/9, 281a/9,
	‘u.+ dur 187b/17	282a/7, 284b/10, 295a/15,
	‘u.+ ığa 263b/11	296b/11, 296b/13, 296b/19,
	‘u.+ larğa 273a/3	297a/2, 297b/14, 298b/26,
	‘u.+ larıdın 256b/8	299a/12, 299b/24, 299b/7,
	‘u.+ larını 187b/18	300a/10, 300a/11, 300a/12,
	‘u.+ larınıŋ 187b/17, 287a/14	300a/13, 305b/6
		har ü. 187b/25, 292b/21
		ü.+ ni 187b/18
		on ü. 187b/25
		otuz ü. 223a/16
		yigirmi ü. 246b/9, 295a/15
ü	(F.) ve	ü. yüz altmış beş 187b/24
	ü. 193b/10, 268a/3, 296b/13	ü. yüz éllik dört 187b/25
ücrā	(Ar.) ücret, karşılık	ü. yüz miŋ 203b/22, 203b/23
	ü. 195a/7	ü. yüz tokkuz 300a/12
üç	üç	ü. yüz ü tokkuz 296b/13
	ü. 187b/17, 188a/14, 188a/15,	ü. yüz 195a/2, 223a/14,
	188a/4, 189b/16, 193a/9,	298b/26, 299a/12, 300a/10,
	195a/2, 196b/8, 198b/21,	300a/11, 300a/12
	199b/9, 201b/21, 203b/22,	üçün için
	203b/23, 207b/1, 213b/4,	ü. 181b/5, 182b/23, 182b/24,
	216a/10, 217a/23, 223a/14,	182b/6, 183a/16, 183a/6,
	223a/16, 223b/1, 224a/21,	184a/7, 184b/18, 186a/22,
	224a/22, 224b/18, 225b/26,	187b/2, 187b/20, 188a/22,
	226a/25, 226a/27, 226b/22,	188b/13, 188b/2, 188b/20,
	226b/9, 227a/18, 235a/9,	188b/3, 189a/6, 190a/14,
	235b/12, 238a/25, 238b/12,	190a/26, 190b/21, 190b/4,
	238b/16, 239a/16, 239a/24,	191a/14, 191b/20, 191b/25,
	239b/2, 242a/24, 246b/10,	191b/6, 192a/10, 192a/11,
	246b/17, 246b/9, 251b/8,	
	253b/19, 258a/22, 260a/14,	

192a/12, 192a/13, 192a/14,
192a/2, 192a/5, 192b/19,
192b/5, 193a/14, 193a/19,
193b/27, 194a/13, 195a/19,
195a/20, 195a/21, 195a/24,
195a/6, 195a/7, 195a/8,
195b/27, 196a/1, 196a/23,
196a/8, 197a/1, 197a/15,
197a/16, 197a/18, 197a/21,
197a/9, 197b/5, 198b/25,
199a/10, 199a/13, 199a/18,
199a/19, 199a/24, 199b/17,
199b/5, 200a/13, 200a/14,
200a/5, 200a/6, 200b/17,
200b/26, 200b/27, 201a/1,
201a/10, 201a/2, 201a/3,
201a/4, 201a/8, 202a/16,
202b/13, 202b/5, 204a/19,
204b/18, 204b/22, 204b/23,
205a/16, 205a/26, 205b/13,
206b/1, 207a/20, 207b/17,
208b/24, 209a/18, 209b/15,
209b/17, 209b/22, 211a/5,
211a/6, 211a/7, 211a/8,
211b/23, 212a/1, 212a/10,
212a/13, 212b/12, 213a/10,
213a/14, 213b/26, 215a/14,
215a/21, 215b/8, 216a/3,
216b/23, 216b/5, 217a/5,
218a/14, 218a/20, 218b/12,
218b/21, 218b/24, 218b/6,
220a/16, 220b/10, 220b/5,
220b/9, 221a/17, 221a/19,
221b/1, 221b/11, 222a/1,
222b/7, 224a/9, 224b/13,
224b/19, 226a/19, 227a/14,
227a/17, 228a/7, 228b/17,
229a/14, 229b/20, 230b/18,
230b/20, 232a/19, 232a/6,
232b/14, 232b/15, 233a/20,
233b/13, 235b/21, 235b/23,
235b/9, 236a/12, 237b/2,
238a/1, 238b/24, 238b/5,
240a/10, 240a/11, 240b/10,
240b/17, 240b/6, 241a/2,
241a/24, 241a/25, 241a/26,
241b/11, 241b/20, 241b/6,
242a/2, 242a/27, 243a/17,
243b/4, 244a/27, 244b/18,
245a/12, 245a/2, 246a/1,
246a/3, 247b/20, 248b/19,
248b/21, 249a/4, 249b/13,
249b/14, 250a/11, 250b/10,
250b/13, 250b/22, 250b/23,
250b/25, 250b/6, 251a/24,
251a/3, 251b/19, 252b/13,
252b/26, 254b/18, 254b/25,
256a/13, 256a/25, 256a/27,
257a/2, 257a/26, 257b/12,
257b/18, 258a/20, 258b/10,
258b/11, 258b/6, 258b/7,
258b/8, 259a/27, 259b/16,
260a/5, 260b/10, 260b/18,
261b/21, 262a/12, 262a/2,

262a/8, 262a/9, 262b/20,
263a/14, 263a/15, 263b/3,
264a/23, 264b/25, 265a/6,
265b/11, 266b/13, 267a/11,
267a/4, 267b/11, 267b/17,
267b/18, 267b/24, 267b/9,
268a/10, 268a/22, 268a/4,
268a/9, 269b/8, 270a/2,
270b/10, 270b/12, 270b/18,
271a/12, 271a/16, 271a/9,
271b/12, 272a/26, 272a/27,
272a/3, 272b/13, 272b/15,
272b/2, 272b/9, 273a/1,
273a/11, 273a/27, 273a/4,
273a/5, 274a/11, 274a/12,
274a/20, 274a/24, 274a/25,
274b/1, 274b/2, 275a/19,
275a/20, 275a/22, 275a/26,
275b/12, 275b/16, 275b/26,
275b/4, 275b/7, 275b/8,
275b/9, 276a/21, 276b/3,
277a/2, 277a/22, 277b/17,
278a/2, 279b/15, 280a/15,
280a/5, 280a/9, 280b/12,
280b/18, 280b/27, 281a/6,
282a/6, 282b/10, 282b/9,
283a/24, 283b/3, 284a/1,
284a/15, 284b/19, 284b/26,
284b/6, 284b/7, 284b/8,
284b/9, 285a/6, 285a/8,
285b/1, 285b/11, 285b/6,
285b/8, 286a/11, 286a/18,
286b/13, 287b/1, 287b/13,
287b/6, 288a/2, 288b/4,
289a/10, 289a/25, 290a/18,
290a/2, 290a/23, 290a/6,
290b/26, 290b/8, 290b/9,
291a/4, 291b/18, 291b/22,
291b/3, 291b/6, 292a/23,
292b/20, 293a/15, 293a/21,
293a/4, 293b/1, 293b/12,
293b/18, 293b/6, 294a/12,
294a/16, 294a/26, 294b/6,
295a/14, 295a/22, 295b/2,
296a/14, 296a/25, 296b/24,
297a/13, 297a/6, 297b/11,
298a/3, 299a/1, 300b/18,
300b/4, 301a/9, 302a/15,
302b/16, 302b/17, 303a/21,
303b/4, 304a/4, 304a/9,
305a/11, 305b/10, 305b/13,
306a/10, 306a/11, 306a/21,
307a/5, 307b/2, 307b/25,
307b/26, 307b/27, 307b/8,
308a/10, 308a/22, 308b/10,
308b/11, 308b/12, 308b/14,
308b/27, 308b/5
ü.+ dür 184b/17, 192a/7,
195b/27, 197a/21, 198b/26,
201b/8, 202b/13, 204b/9,
206b/8, 208a/16, 208a/17,
218b/24, 232b/22, 237b/4,
238b/26, 252b/24, 257a/1,
261a/3, 261b/5, 268a/6,

	271b/10, 274b/13, 274b/26, 278b/13, 279b/16, 281a/6, 289a/13, 295a/27, 302b/17, 303a/2		ü.- gen 263b/3
üçüncü	üçüncü ü. 241a/16, 263b/8, 271b/5, 273b/7, 281a/12, 283a/23, 283a/25, 305b/21 ü.+ de 281b/23	ülfet	(Ar.) ahbablık, dostluk ü. 192a/1 ü.+ dür 277a/11 ü.+ i 244a/3 ü.+ ige 192a/4
üf	öf; usanç, bezginlik bildiren söz ü. 285a/2	ülüş	pay, hisse, ülüş ü. 192a/4, 285a/19 ü.+ dür 290b/2 ü.+ i 187b/24
üleş-	üleşmek, paylaşmak ü.- ipdür 248a/19 ü.- tiler 251b/3	ümîd	(F.) umut, ümit ü. 200a/25, 218b/3, 226a/6, 297b/19, 302b/2 ü.+ i 189b/20, 197b/6, 205a/3, 206a/3, 206b/3, 248b/10, 292b/8, 296a/24 ü.+ ige 198b/27 ü.+ iniñg 184a/19 ü. tutar érdük 226a/6 ü. tutar 302b/2, 308b/22 ü. tutarlar 288b/20 ü. tutarmén 263b/17 ü. tutarsén 270b/4, 285b/7 ü. tutkuçılar 191b/20 ü. tutmaslar 191a/14, 205b/6, 271a/15 ü. tutup érdi 227b/14
üleşmek	üleşme, paylaşma ü.+ de 191b/4		
üleştür-	üleştirmek, paylaştırmak ü.- genni 191b/11 ü.- ür 273a/2 ü.- ür érdiler 191b/1 ü.- ürge 192a/15 ü.- ürler 251a/19		
üleştürğücü	üleştiren, bölüştüren ü.+ lerge 266a/9		
üleştürmek	üleştirme, paylaştırma ü. 191b/5 ü.+ de 191b/12 ü.+ ide 191b/23 ü.+ ke 191b/20 ü.+ ni 191b/14	ümîdsiz	(F.+T.) umutsuz ü. 259b/2, 292b/7 ü. bolğay 264a/16 ü. bolsañg 210a/14
üleştürül-	üleştirilmek, paylaştırılmak		

ü.+ dūr 220a/2	ü.+ i 213b/23, 221a/19, 282a/5
ü. é mestürmén 264a/15	ü.+ ide 247b/6
ü. kı lürsén 263b/27	ü.+ idin 259b/12
ü.+ ledin 264a/13	ü.+ idürler 224a/24
ümıdsızlığ (F.+T.) umutsuzluk	ü.+ ini 262b/5, 290b/24
ü. 259b/10	ü.+ ining 228a/11, 288b/9
ümıdvār (F.) umutlu, ümitli	ü.+ ing 293a/8
ü. 226a/4	ü.+ ingga 276b/1
ü. bolğay 302a/12	ü.+ ka 264b/17
ü. bolğıl 264a/14	ü.+ ke 204a/16
ü.+ durlar 288b/22	ü.+ ke 210a/20, 270a/19, 271a/7
ü.+ larğa 226a/2	rāci' -i ü.+ ke 231b/1
ü.+ mén 270b/4	ü.+ ler 193a/22, 255a/2, 255b/18, 256b/1, 272b/8, 289a/4, 289a/8, 291b/19, 303b/4
ümıdvārılıđ krş. ümıdvārılıđ	ü.+ lerdin 210b/23, 214a/18, 229b/14, 252a/14, 270a/21
(F.+T.) umutluluk, ümitlilik	ü.+ lerge 217a/9, 247a/26
ü. 215a/8, 244b/23	ü.+ leri 214a/14
ü.+ rağdur 292b/12	ü.+ leridürler 202a/13
ümıdvārılıđ krş. ümıdvārılıđ	ü.+ leriğe 214a/13
(F.+T.) umutluluk, ümitlilik	ü.+ lerining 300a/8
ü.+ dın 292b/13	ü.+ lerni 255b/13
ümm (Ar.) anne	ü.+ lerning 231b/3
ü. 291a/3	ü.+ ning 204a/16, 275b/23
ümmet (Ar.) bir peygambere inananlar	ü.+ türler 191a/15, 196a/4
ü. 201b/8, 206b/12, 230a/19, 278a/27, 289a/5, 291b/3	ümmetī (Ar.+F.) 1. öyle ümmet, o ümmet
ü.-i 'İsā 291a/1	
ü.-i muhlişlerdin 194b/6	
ü.-i Mūsā 291a/1	
ü.+ din 214a/20, 248b/15	
ü.+ dūr 216b/22	

	ü. 252a/14	ü.- r 208a/14, 208a/18, 208a/22
2. bir ümmet	ü. 280a/25, 280a/26	ü.- r érdiler 226b/11
ümmî (Ar.) okuma yazma öğrenmemiş kimse	ü. 221a/9	ü.- rler 253a/24, 303a/23 ü.- rmén 247a/10 ü.- rsizler 226a/14, 255b/23
Ümmü'l-kitâb (Ar.) Kur'an-ı Kerim	Ü.+ dın 253b/17 Ü.+ ğa 253b/18	ündergüçi davet eden, çağırın ü. 229a/2
ün ses, ün	ü. 260a/26, 264b/27, 276a/2, 295b/16, 299a/22, 303a/22 ü. çıkardılar 240b/20 ü.+ i 185b/22, 231a/6 ü.+ idür 249b/17, 289b/23 ü.+ ini 228b/10, 235a/25 ü. köterdiler 217b/4 ü.+ ler 248a/26 ü.+ leri 282b/8 ü.+ leriniġ 231a/7 ü.+ ni 231a/6 ü. urdı 264b/27 ü. urma 285a/4 ü.+ ünġ 289b/21 ü.+ ünġni 295b/20	ündermek çağırma, davet etme ü. 289b/21 ünderş- seslenmek, ses çıkarmak ü.- medük 267a/27 ü.- menġizler 192a/18, 255b/20 ü.- mey 236a/2
		ünî (T.+F.) bir ses, bir ün ü. 289b/22
		ünlüg sesli, sese sahip ü. 185b/21
		üns (Ar.) yakınlık, arkadaşlık ü. 200b/14, 244a/3, 255b/4, 277a/11 ü.+ ke 202a/1 ü. taparlar 252a/1
ünde- seslenmek, çağırma, davet etmek	ü.- diler 238a/16 ü.- dim 257a/24 ü.- geyler 299a/17 ü.- nġizler 209b/22	üst üst, yukarı ü.+ ide 189a/3, 219b/12, 228b/9, 231a/19, 243b/10, 269a/7, 274b/19, 304b/3 ü.+ ide édi 269a/6 ü.+ ideġi 250b/27 ü.+ idin 271b/8, 307a/8

ü.+ idin érdi 230a/20	ü.- erbiz 302b/10
ü.+ ige 188a/24, 195a/8, 219b/10, 219b/12, 223b/3, 226a/24, 235a/15, 238b/15, 246a/10, 250b/20, 250b/26, 276a/20, 280a/7, 307b/10, 307b/11, 307b/14	ü.- ğaylar 186b/13 ü.- gen 207b/14
ü.+ ini 265a/2	üzengü üzengi ü. 185b/17
ü.+ inġizdedür 285b/13	üzmek koparma, ayırma ü. 303a/14 ü.+ ige 277b/9 ü.+ ininġ 184a/19
üstād (Ar.) öğretmen, üstat ü.+ ı 238a/3	üzñ (Ar.) kulak ü.+ dür 192a/24
üstün üst, üstte, yukarıda ü. 231a/18, 244b/15 ü. boldı 269a/19, 283a/14, 306b/11 ü. bolġay 231a/20, 292a/2 ü. bolsa 232a/8 ü.+ ini 228b/11 ü. kılduġ 265a/2 ü. kıılır 203b/19 ü.+ luġıġa 269a/23	üzüksiz kesintisiz, sürekli ü. 231a/26, 271b/17 üzül- kopmak, koparılmak ü.- gendür 264b/9 ü.- gey 207b/26, 248a/4 ü.- megey 253a/7 ü.- messiz 184b/13 ü.- se 302a/22 ü.- se édi 251b/3 ü.- üp 222b/25 ü.- üpdürler 221b/11 ü.- ür 210b/15, 280a/15
üstünlük krş. üstünlük üstünlük ü. kıılıp 283a/19	üzülmek kopma, ayrılma ü. 215a/9 ü.+ dür 285b/25
üstünlük krş. üstünlük üstünlük ü.+ ke 306b/6 ü. kııla almaġusıdur 243b/27	üzülmeklik kopma, ayrılma ü. 193a/21
üstüvār (F.) sağlam, güvenilir ü. kıılıpdur 218b/18	üzüm üzüm
üz- koparmak, ayırmak ü.- di 277b/5	

ü. 184a/23, 238b/13, 240a/13,
273a/13, 273a/16, 293b/2,
301a/13, 301a/18
ü.+ din 248a/20, 273a/14
ü.+ leri 302a/14
ü.+ ni 238b/13

183a/15, 183a/16, 183a/17,
183a/18, 183a/19, 183a/20,
183a/23, 183a/25, 183a/26,
183a/27, 183a/3, 183a/4,
183a/5, 183a/6, 183b/1,
183b/11, 183b/12, 183b/13,
183b/14, 183b/15, 183b/17,
183b/18, 183b/19, 183b/2,
183b/21, 183b/22, 183b/23,
183b/24, 183b/25, 183b/26,
183b/3, 183b/4, 183b/5,
184a/1, 184a/11, 184a/12,
184a/13, 184a/15, 184a/16,
184a/17, 184a/2, 184a/20,
184a/21, 184a/23, 184a/24,
184a/26, 184a/4, 184a/5,
184a/6, 184a/8, 184b/1,
184b/12, 184b/16, 184b/17,
184b/18, 184b/2, 184b/21,
184b/22, 184b/23, 184b/24,
184b/25, 184b/27, 184b/3,
184b/5, 184b/6, 184b/7,
184b/9, 185a/1, 185a/10,
185a/12, 185a/13, 185a/14,
185a/15, 185a/17, 185a/18,
185a/19, 185a/22, 185a/23,
185a/24, 185a/25, 185a/27,
185a/3, 185a/4, 185a/5,
185a/6, 185a/7, 185a/8,
185a/9, 185b/11, 185b/13,
185b/14, 185b/15, 185b/16,
185b/17, 185b/18, 185b/19,

V

va

(Ar.) ve
v. 181a/16, 181b/12, 181b/13,
181b/14, 181b/15, 181b/16,
181b/18, 181b/20, 181b/21,
181b/22, 181b/23, 181b/24,
181b/27, 181b/3, 181b/4,
181b/5, 181b/6, 181b/7,
181b/9, 182a/1, 182a/10,
182a/11, 182a/12, 182a/13,
182a/15, 182a/17, 182a/2,
182a/20, 182a/22, 182a/23,
182a/24, 182a/25, 182a/26,
182a/27, 182a/3, 182a/5,
182a/6, 182a/8, 182a/9,
182b/1, 182b/10, 182b/12,
182b/14, 182b/15, 182b/17,
182b/18, 182b/19, 182b/20,
182b/21, 182b/24, 182b/25,
182b/26, 182b/27, 182b/3,
182b/5, 182b/6, 182b/7,
182b/8, 182b/9, 183a/1,
183a/12, 183a/13, 183a/14,

185b/2, 185b/22, 185b/24,
185b/25, 185b/26, 185b/27,
185b/3, 185b/4, 185b/5,
185b/6, 185b/8, 186a/1,
186a/10, 186a/11, 186a/12,
186a/14, 186a/16, 186a/18,
186a/19, 186a/2, 186a/20,
186a/21, 186a/22, 186a/23,
186a/25, 186a/26, 186a/3,
186a/4, 186a/5, 186a/6,
186a/7, 186a/8, 186a/9,
186b/12, 186b/13, 186b/14,
186b/15, 186b/16, 186b/17,
186b/19, 186b/2, 186b/21,
186b/22, 186b/23, 186b/24,
186b/25, 186b/26, 186b/3,
186b/4, 186b/5, 186b/6,
186b/7, 186b/8, 186b/9,
187a/11, 187a/13, 187a/15,
187a/16, 187a/17, 187a/18,
187a/19, 187a/20, 187a/21,
187a/22, 187a/23, 187a/24,
187a/25, 187a/27, 187a/3,
187a/6, 187a/7, 187a/8,
187b/10, 187b/12, 187b/15,
187b/16, 187b/17, 187b/18,
187b/19, 187b/2, 187b/20,
187b/22, 187b/24, 187b/25,
187b/26, 187b/27, 187b/3,
187b/5, 187b/6, 187b/8,
187b/9, 188a/1, 188a/10,
188a/11, 188a/12, 188a/13,
188a/14, 188a/15, 188a/16,
188a/17, 188a/18, 188a/19,
188a/20, 188a/22, 188a/23,
188a/25, 188a/26, 188a/27,
188a/3, 188a/4, 188a/7,
188a/8, 188b/11, 188b/14,
188b/15, 188b/16, 188b/17,
188b/19, 188b/22, 188b/23,
188b/25, 188b/26, 188b/4,
188b/6, 188b/7, 188b/8,
188b/9, 189a/10, 189a/12,
189a/13, 189a/15, 189a/17,
189a/19, 189a/2, 189a/21,
189a/22, 189a/26, 189a/4,
189a/6, 189a/7, 189a/8,
189b/1, 189b/10, 189b/11,
189b/12, 189b/13, 189b/14,
189b/15, 189b/16, 189b/17,
189b/18, 189b/2, 189b/20,
189b/21, 189b/24, 189b/25,
189b/26, 189b/3, 189b/4,
189b/5, 189b/6, 189b/7,
189b/8, 190a/1, 190a/10,
190a/12, 190a/13, 190a/15,
190a/16, 190a/17, 190a/18,
190a/19, 190a/2, 190a/20,
190a/23, 190a/25, 190a/26,
190a/4, 190a/5, 190a/7,
190a/8, 190a/9, 190b/1,
190b/10, 190b/11, 190b/12,
190b/13, 190b/14, 190b/16,
190b/17, 190b/19, 190b/2,

190b/20, 190b/21, 190b/22,
190b/23, 190b/24, 190b/26,
190b/27, 190b/3, 190b/4,
190b/5, 190b/6, 190b/7,
190b/9, 191a/1, 191a/11,
191a/12, 191a/13, 191a/14,
191a/15, 191a/16, 191a/17,
191a/18, 191a/19, 191a/20,
191a/21, 191a/23, 191a/24,
191a/27, 191a/7, 191a/9,
191b/10, 191b/11, 191b/12,
191b/14, 191b/15, 191b/16,
191b/17, 191b/18, 191b/20,
191b/21, 191b/24, 191b/25,
191b/26, 191b/27, 191b/3,
191b/4, 191b/7, 191b/8,
191b/9, 192a/10, 192a/11,
192a/12, 192a/13, 192a/15,
192a/16, 192a/17, 192a/2,
192a/20, 192a/21, 192a/22,
192a/23, 192a/25, 192a/26,
192a/27, 192a/4, 192a/5,
192a/6, 192a/7, 192a/9,
192b/10, 192b/11, 192b/13,
192b/14, 192b/15, 192b/17,
192b/18, 192b/19, 192b/2,
192b/21, 192b/22, 192b/23,
192b/25, 192b/26, 192b/3,
192b/6, 192b/7, 192b/9,
193a/10, 193a/11, 193a/12,
193a/13, 193a/14, 193a/15,
193a/16, 193a/17, 193a/18,
193a/2, 193a/20, 193a/21,
193a/24, 193a/26, 193a/3,
193a/4, 193a/7, 193a/8,
193b/1, 193b/10, 193b/12,
193b/13, 193b/14, 193b/15,
193b/16, 193b/17, 193b/18,
193b/19, 193b/2, 193b/22,
193b/23, 193b/26, 193b/27,
193b/3, 193b/4, 193b/5,
193b/6, 193b/7, 193b/8,
193b/9, 194a/1, 194a/10,
194a/11, 194a/13, 194a/16,
194a/18, 194a/19, 194a/2,
194a/20, 194a/21, 194a/22,
194a/23, 194a/24, 194a/25,
194a/26, 194a/27, 194a/3,
194a/4, 194a/7, 194b/1,
194b/11, 194b/14, 194b/16,
194b/17, 194b/18, 194b/19,
194b/2, 194b/20, 194b/22,
194b/23, 194b/25, 194b/26,
194b/27, 194b/4, 194b/5,
194b/6, 195a/1, 195a/10,
195a/13, 195a/14, 195a/16,
195a/17, 195a/18, 195a/2,
195a/20, 195a/26, 195a/3,
195a/4, 195a/5, 195a/6,
195a/7, 195a/9, 195b/10,
195b/12, 195b/15, 195b/16,
195b/18, 195b/19, 195b/2,
195b/21, 195b/22, 195b/23,
195b/24, 195b/25, 195b/26,

195b/3,	195b/4,	195b/5,	198a/27,	198a/3,	198a/4,
195b/6,	195b/9,	196a/1,	198a/5,	198a/6,	198a/7,
196a/10,	196a/11,	196a/12,	198a/8,	198a/9,	198b/1,
196a/14,	196a/15,	196a/17,	198b/10,	198b/13,	198b/15,
196a/19,	196a/2,	196a/20,	198b/17,	198b/18,	198b/19,
196a/21,	196a/22,	196a/23,	198b/2,	198b/20,	198b/21,
196a/24,	196a/25,	196a/26,	198b/23,	198b/24,	198b/26,
196a/27,	196a/3,	196a/4,	198b/27,	198b/4,	198b/7,
196a/5,	196a/7,	196a/8,	198b/8,	198b/9,	199a/1,
196a/9,	196b/1,	196b/10,	199a/11,	199a/13,	199a/16,
196b/11,	196b/12,	196b/13,	199a/17,	199a/18,	199a/19,
196b/15,	196b/17,	196b/18,	199a/2,	199a/20,	199a/21,
196b/19,	196b/2,	196b/20,	199a/22,	199a/23,	199a/26,
196b/21,	196b/22,	196b/23,	199a/27,	199a/3,	199a/4,
196b/24,	196b/25,	196b/3,	199a/5,	199a/6,	199a/7,
196b/4,	196b/5,	196b/6,	199a/8,	199a/9,	199b/1,
196b/7,	196b/8,	196b/9,	199b/10,	199b/12,	199b/14,
197a/10,	197a/11,	197a/13,	199b/15,	199b/17,	199b/18,
197a/14,	197a/16,	197a/17,	199b/20,	199b/21,	199b/22,
197a/18,	197a/20,	197a/22,	199b/23,	199b/25,	199b/27,
197a/25,	197a/26,	197a/27,	199b/3,	199b/6,	199b/7,
197a/3,	197a/4,	197a/6,	200a/1,	200a/10,	200a/12,
197a/8,	197b/1,	197b/10,	200a/13,	200a/14,	200a/15,
197b/11,	197b/12,	197b/14,	200a/16,	200a/17,	200a/2,
197b/15,	197b/2,	197b/21,	200a/20,	200a/22,	200a/23,
197b/22,	197b/23,	197b/24,	200a/24,	200a/25,	200a/26,
197b/25,	197b/27,	197b/3,	200a/27,	200a/5,	200a/6,
197b/4,	197b/5,	197b/6,	200a/7,	200a/9,	200b/1,
197b/7,	197b/9,	198a/1,	200b/12,	200b/13,	200b/14,
198a/11,	198a/12,	198a/13,	200b/16,	200b/17,	200b/18,
198a/14,	198a/18,	198a/21,	200b/19,	200b/2,	200b/20,
198a/23,	198a/25,	198a/26,	200b/21,	200b/22,	200b/23,

200b/24, 200b/25, 200b/26,
200b/3, 200b/4, 200b/5,
200b/6, 201a/1, 201a/12,
201a/13, 201a/14, 201a/15,
201a/16, 201a/17, 201a/2,
201a/20, 201a/22, 201a/23,
201a/24, 201a/25, 201a/26,
201a/27, 201a/3, 201a/4,
201a/5, 201a/7, 201b/1,
201b/11, 201b/12, 201b/13,
201b/14, 201b/16, 201b/18,
201b/21, 201b/22, 201b/23,
201b/24, 201b/25, 201b/27,
201b/4, 201b/5, 201b/8,
201b/9, 202a/1, 202a/10,
202a/11, 202a/12, 202a/13,
202a/14, 202a/15, 202a/16,
202a/17, 202a/18, 202a/2,
202a/20, 202a/21, 202a/22,
202a/23, 202a/24, 202a/25,
202a/26, 202a/27, 202a/3,
202a/4, 202a/5, 202a/6,
202a/8, 202a/9, 202b/10,
202b/11, 202b/12, 202b/14,
202b/15, 202b/16, 202b/17,
202b/2, 202b/20, 202b/22,
202b/23, 202b/24, 202b/27,
202b/4, 202b/5, 202b/9,
203a/1, 203a/12, 203a/14,
203a/15, 203a/16, 203a/18,
203a/19, 203a/2, 203a/20,
203a/21, 203a/22, 203a/23,
203a/24, 203a/25, 203a/26,
203a/27, 203a/3, 203a/4,
203a/5, 203a/6, 203a/7,
203a/8, 203a/9, 203b/10,
203b/11, 203b/14, 203b/15,
203b/16, 203b/17, 203b/19,
203b/2, 203b/20, 203b/21,
203b/22, 203b/24, 203b/25,
203b/26, 203b/4, 203b/6,
203b/9, 204a/1, 204a/10,
204a/11, 204a/13, 204a/14,
204a/17, 204a/18, 204a/2,
204a/20, 204a/22, 204a/23,
204a/27, 204a/4, 204a/6,
204a/8, 204b/10, 204b/11,
204b/12, 204b/14, 204b/15,
204b/16, 204b/17, 204b/18,
204b/19, 204b/20, 204b/22,
204b/24, 204b/25, 204b/26,
204b/27, 204b/4, 204b/5,
204b/6, 204b/7, 204b/9,
205a/1, 205a/10, 205a/11,
205a/16, 205a/17, 205a/18,
205a/19, 205a/2, 205a/20,
205a/21, 205a/22, 205a/23,
205a/24, 205a/25, 205a/27,
205a/3, 205a/4, 205a/5,
205a/6, 205a/7, 205a/8,
205b/10, 205b/12, 205b/13,
205b/14, 205b/17, 205b/19,
205b/2, 205b/20, 205b/21,
205b/26, 205b/4, 205b/7,

205b/9, 206a/1, 206a/10,
206a/11, 206a/14, 206a/15,
206a/17, 206a/18, 206a/19,
206a/2, 206a/20, 206a/21,
206a/22, 206a/23, 206a/24,
206a/25, 206a/26, 206a/27,
206a/5, 206a/6, 206a/7,
206a/8, 206a/9, 206b/10,
206b/11, 206b/12, 206b/13,
206b/15, 206b/16, 206b/18,
206b/19, 206b/2, 206b/20,
206b/22, 206b/23, 206b/27,
206b/3, 206b/5, 206b/6,
206b/8, 206b/9, 207a/1,
207a/10, 207a/11, 207a/12,
207a/14, 207a/15, 207a/16,
207a/17, 207a/18, 207a/2,
207a/20, 207a/21, 207a/23,
207a/24, 207a/27, 207a/3,
207a/4, 207a/8, 207b/1,
207b/10, 207b/11, 207b/12,
207b/14, 207b/16, 207b/17,
207b/18, 207b/19, 207b/2,
207b/20, 207b/21, 207b/22,
207b/23, 207b/24, 207b/25,
207b/27, 207b/5, 207b/6,
207b/9, 208a/1, 208a/10,
208a/11, 208a/13, 208a/14,
208a/16, 208a/18, 208a/19,
208a/2, 208a/20, 208a/21,
208a/23, 208a/24, 208a/25,
208a/26, 208a/27, 208a/4,
208a/5, 208a/6, 208a/7,
208a/8, 208a/9, 208b/1,
208b/11, 208b/12, 208b/14,
208b/16, 208b/17, 208b/18,
208b/19, 208b/2, 208b/22,
208b/23, 208b/24, 208b/25,
208b/26, 208b/27, 208b/4,
208b/5, 208b/6, 208b/7,
208b/8, 209a/1, 209a/10,
209a/12, 209a/14, 209a/15,
209a/17, 209a/2, 209a/21,
209a/25, 209a/26, 209a/4,
209a/5, 209a/6, 209a/8,
209a/9, 209b/10, 209b/11,
209b/13, 209b/14, 209b/15,
209b/17, 209b/18, 209b/20,
209b/21, 209b/22, 209b/24,
209b/26, 209b/4, 209b/5,
209b/7, 209b/8, 209b/9,
210a/1, 210a/10, 210a/11,
210a/12, 210a/13, 210a/14,
210a/15, 210a/17, 210a/19,
210a/2, 210a/20, 210a/22,
210a/24, 210a/25, 210a/26,
210a/3, 210a/4, 210a/6,
210a/7, 210a/8, 210a/9,
210b/1, 210b/12, 210b/13,
210b/14, 210b/15, 210b/17,
210b/2, 210b/20, 210b/21,
210b/23, 210b/25, 210b/26,
210b/27, 210b/3, 210b/5,
210b/6, 210b/7, 210b/8,

210b/9, 211a/10, 211a/11,
211a/12, 211a/16, 211a/17,
211a/19, 211a/2, 211a/20,
211a/21, 211a/24, 211a/26,
211a/3, 211a/4, 211a/5,
211a/6, 211a/7, 211a/9,
211b/1, 211b/10, 211b/13,
211b/14, 211b/16, 211b/17,
211b/18, 211b/19, 211b/2,
211b/21, 211b/22, 211b/23,
211b/24, 211b/25, 211b/26,
211b/27, 211b/4, 211b/5,
211b/6, 211b/7, 211b/8,
211b/9, 212a/10, 212a/11,
212a/14, 212a/15, 212a/16,
212a/17, 212a/18, 212a/19,
212a/2, 212a/20, 212a/22,
212a/23, 212a/24, 212a/26,
212a/3, 212a/4, 212a/5,
212a/6, 212a/7, 212a/8,
212a/9, 212b/1, 212b/10,
212b/11, 212b/12, 212b/13,
212b/14, 212b/16, 212b/18,
212b/19, 212b/2, 212b/20,
212b/21, 212b/22, 212b/23,
212b/24, 212b/26, 212b/27,
212b/3, 212b/4, 212b/5,
212b/6, 212b/7, 212b/8,
212b/9, 213a/12, 213a/13,
213a/14, 213a/15, 213a/16,
213a/17, 213a/18, 213a/2,
213a/22, 213a/24, 213a/25,
213a/26, 213a/27, 213a/3,
213a/4, 213a/5, 213a/6,
213a/7, 213a/8, 213a/9,
213b/1, 213b/10, 213b/12,
213b/13, 213b/14, 213b/15,
213b/17, 213b/2, 213b/21,
213b/22, 213b/24, 213b/27,
213b/3, 213b/5, 213b/6,
213b/7, 213b/8, 214a/10,
214a/12, 214a/13, 214a/2,
214a/20, 214a/21, 214a/22,
214a/23, 214a/24, 214a/25,
214a/26, 214a/27, 214a/4,
214a/5, 214a/6, 214a/8,
214b/13, 214b/15, 214b/16,
214b/17, 214b/18, 214b/19,
214b/2, 214b/20, 214b/21,
214b/23, 214b/24, 214b/27,
214b/4, 214b/7, 214b/8,
215a/1, 215a/10, 215a/11,
215a/12, 215a/14, 215a/15,
215a/16, 215a/17, 215a/19,
215a/2, 215a/20, 215a/22,
215a/23, 215a/24, 215a/25,
215a/26, 215a/4, 215a/5,
215a/7, 215a/8, 215a/9,
215b/1, 215b/11, 215b/12,
215b/13, 215b/14, 215b/16,
215b/19, 215b/2, 215b/20,
215b/22, 215b/24, 215b/25,
215b/26, 215b/3, 215b/4,
215b/5, 215b/6, 215b/7,

215b/9, 216a/1, 216a/10,
216a/11, 216a/13, 216a/14,
216a/15, 216a/16, 216a/17,
216a/19, 216a/2, 216a/21,
216a/23, 216a/24, 216a/25,
216a/26, 216a/3, 216a/4,
216a/5, 216a/6, 216a/7,
216a/9, 216b/1, 216b/10,
216b/11, 216b/12, 216b/13,
216b/14, 216b/15, 216b/16,
216b/2, 216b/20, 216b/22,
216b/24, 216b/26, 216b/27,
216b/4, 216b/6, 216b/7,
216b/9, 217a/13, 217a/14,
217a/15, 217a/16, 217a/17,
217a/19, 217a/20, 217a/21,
217a/22, 217a/23, 217a/25,
217a/26, 217a/27, 217a/4,
217a/5, 217a/6, 217a/7,
217a/8, 217a/9, 217b/10,
217b/14, 217b/15, 217b/16,
217b/17, 217b/18, 217b/19,
217b/2, 217b/21, 217b/22,
217b/23, 217b/24, 217b/25,
217b/26, 217b/27, 217b/3,
217b/4, 217b/5, 217b/6,
217b/9, 218a/10, 218a/11,
218a/12, 218a/15, 218a/16,
218a/17, 218a/18, 218a/19,
218a/2, 218a/21, 218a/22,
218a/23, 218a/25, 218a/27,
218a/3, 218a/4, 218a/6,
218a/7, 218b/10, 218b/11,
218b/12, 218b/13, 218b/14,
218b/15, 218b/16, 218b/17,
218b/18, 218b/19, 218b/2,
218b/23, 218b/27, 218b/5,
218b/6, 218b/7, 218b/8,
218b/9, 219a/1, 219a/10,
219a/11, 219a/12, 219a/13,
219a/14, 219a/18, 219a/19,
219a/2, 219a/20, 219a/21,
219a/22, 219a/23, 219a/24,
219a/26, 219a/27, 219a/3,
219a/5, 219a/6, 219a/8,
219a/9, 219b/1, 219b/10,
219b/11, 219b/12, 219b/13,
219b/16, 219b/19, 219b/2,
219b/24, 219b/25, 219b/27,
219b/3, 219b/4, 219b/5,
219b/6, 219b/7, 219b/8,
219b/9, 220a/1, 220a/10,
220a/11, 220a/12, 220a/13,
220a/14, 220a/15, 220a/16,
220a/19, 220a/21, 220a/23,
220a/24, 220a/25, 220a/26,
220a/3, 220a/4, 220a/5,
220a/7, 220a/8, 220a/9,
220b/1, 220b/10, 220b/13,
220b/15, 220b/17, 220b/18,
220b/19, 220b/2, 220b/20,
220b/23, 220b/24, 220b/25,
220b/26, 220b/27, 220b/4,
220b/5, 220b/6, 220b/7,

220b/9, 221a/1, 221a/11, 223a/9, 223b/1, 223b/10,
221a/12, 221a/14, 221a/15, 223b/11, 223b/12, 223b/14,
221a/18, 221a/19, 221a/2, 223b/15, 223b/17, 223b/18,
221a/21, 221a/22, 221a/23, 223b/19, 223b/2, 223b/20,
221a/24, 221a/27, 221a/3, 223b/22, 223b/23, 223b/24,
221a/5, 221a/6, 221a/7, 223b/25, 223b/26, 223b/27,
221a/8, 221a/9, 221b/10, 223b/3, 223b/4, 223b/6,
221b/13, 221b/14, 221b/15, 223b/7, 223b/8, 224a/1,
221b/17, 221b/18, 221b/19, 224a/10, 224a/12, 224a/14,
221b/2, 221b/20, 221b/21, 224a/18, 224a/2, 224a/20,
221b/22, 221b/23, 221b/24, 224a/21, 224a/22, 224a/23,
221b/25, 221b/3, 221b/5, 224a/24, 224a/26, 224a/27,
221b/6, 221b/7, 221b/8, 224a/3, 224a/4, 224a/6,
221b/9, 222a/1, 222a/12, 224a/7, 224b/1, 224b/10,
222a/13, 222a/14, 222a/15, 224b/12, 224b/13, 224b/16,
222a/16, 222a/18, 222a/21, 224b/17, 224b/18, 224b/19,
222a/22, 222a/24, 222a/25, 224b/20, 224b/22, 224b/23,
222a/26, 222a/3, 222a/4, 224b/24, 224b/25, 224b/27,
222a/5, 222a/6, 222a/7, 224b/3, 224b/4, 224b/6,
222a/9, 222b/1, 222b/11, 224b/7, 224b/8, 225a/1,
222b/14, 222b/15, 222b/17, 225a/10, 225a/11, 225a/12,
222b/18, 222b/19, 222b/2, 225a/13, 225a/14, 225a/16,
222b/21, 222b/22, 222b/25, 225a/17, 225a/18, 225a/19,
222b/26, 222b/27, 222b/3, 225a/2, 225a/21, 225a/22,
222b/4, 222b/5, 222b/6, 225a/23, 225a/25, 225a/26,
222b/8, 222b/9, 223a/10, 225a/27, 225a/4, 225a/6,
223a/13, 223a/14, 223a/15, 225b/10, 225b/11, 225b/12,
223a/16, 223a/17, 223a/18, 225b/13, 225b/14, 225b/15,
223a/2, 223a/20, 223a/21, 225b/17, 225b/18, 225b/2,
223a/23, 223a/24, 223a/26, 225b/20, 225b/22, 225b/24,
223a/27, 223a/4, 223a/5, 225b/25, 225b/26, 225b/27,
223a/6, 223a/7, 223a/8, 225b/3, 225b/4, 225b/5,

225b/6, 225b/7, 225b/8, 228b/10, 228b/11, 228b/12,
225b/9, 226a/10, 226a/11, 228b/15, 228b/16, 228b/18,
226a/12, 226a/13, 226a/14, 228b/2, 228b/20, 228b/21,
226a/18, 226a/20, 226a/21, 228b/23, 228b/24, 228b/9,
226a/22, 226a/23, 226a/24, 229a/1, 229a/10, 229a/11,
226a/25, 226a/26, 226a/27, 229a/12, 229a/15, 229a/17,
226a/3, 226a/4, 226a/5, 229a/18, 229a/19, 229a/20,
226a/8, 226a/9, 226b/1, 229a/23, 229a/24, 229a/25,
226b/10, 226b/12, 226b/13, 229a/26, 229a/27, 229a/3,
226b/14, 226b/15, 226b/16, 229a/4, 229a/7, 229a/8,
226b/18, 226b/2, 226b/21, 229a/9, 229b/1, 229b/10,
226b/22, 226b/25, 226b/26, 229b/13, 229b/15, 229b/17,
226b/27, 226b/3, 226b/4, 229b/19, 229b/2, 229b/20,
226b/5, 226b/6, 226b/8, 229b/21, 229b/23, 229b/24,
227a/10, 227a/11, 227a/13, 229b/25, 229b/26, 229b/27,
227a/14, 227a/15, 227a/16, 229b/3, 229b/4, 229b/7,
227a/17, 227a/19, 227a/2, 229b/8, 229b/9, 230a/1,
227a/20, 227a/21, 227a/22, 230a/10, 230a/11, 230a/13,
227a/23, 227a/24, 227a/27, 230a/14, 230a/16, 230a/17,
227a/3, 227a/6, 227a/9, 230a/18, 230a/19, 230a/2,
227b/1, 227b/10, 227b/12, 230a/20, 230a/21, 230a/22,
227b/13, 227b/14, 227b/15, 230a/23, 230a/24, 230a/25,
227b/17, 227b/18, 227b/19, 230a/27, 230a/3, 230a/5,
227b/20, 227b/22, 227b/23, 230a/7, 230a/8, 230b/1,
227b/26, 227b/3, 227b/6, 230b/11, 230b/13, 230b/14,
227b/8, 227b/9, 228a/10, 230b/16, 230b/19, 230b/2,
228a/11, 228a/13, 228a/14, 230b/20, 230b/22, 230b/24,
228a/15, 228a/18, 228a/2, 230b/26, 230b/27, 230b/5,
228a/20, 228a/22, 228a/23, 230b/6, 230b/7, 230b/8,
228a/24, 228a/25, 228a/26, 231a/10, 231a/13, 231a/15,
228a/27, 228a/3, 228a/4, 231a/16, 231a/17, 231a/18,
228a/5, 228a/6, 228a/7, 231a/19, 231a/2, 231a/20,

231a/21, 231a/22, 231a/23,
231a/25, 231a/26, 231a/27,
231a/3, 231a/5, 231a/6,
231a/7, 231a/8, 231a/9,
231b/10, 231b/11, 231b/12,
231b/13, 231b/14, 231b/17,
231b/18, 231b/19, 231b/20,
231b/21, 231b/22, 231b/24,
231b/25, 231b/5, 231b/6,
231b/8, 232a/10, 232a/11,
232a/12, 232a/13, 232a/15,
232a/16, 232a/17, 232a/19,
232a/22, 232a/23, 232a/24,
232a/25, 232a/3, 232a/4,
232a/7, 232a/8, 232b/1,
232b/10, 232b/11, 232b/12,
232b/13, 232b/14, 232b/15,
232b/16, 232b/17, 232b/19,
232b/20, 232b/21, 232b/22,
232b/23, 232b/24, 232b/26,
232b/27, 232b/4, 232b/5,
232b/6, 232b/7, 232b/9,
233a/1, 233a/10, 233a/11,
233a/12, 233a/18, 233a/2,
233a/20, 233a/21, 233a/23,
233a/24, 233a/3, 233a/4,
233a/5, 233a/6, 233a/8,
233a/9, 233b/10, 233b/11,
233b/12, 233b/15, 233b/17,
233b/18, 233b/19, 233b/2,
233b/21, 233b/22, 233b/23,
233b/24, 233b/25, 233b/26,
233b/27, 233b/6, 233b/7,
233b/8, 233b/9, 234a/1,
234a/11, 234a/12, 234a/15,
234a/17, 234a/18, 234a/2,
234a/21, 234a/23, 234a/24,
234a/25, 234a/26, 234a/27,
234a/3, 234a/4, 234a/6,
234a/7, 234a/8, 234b/1,
234b/11, 234b/13, 234b/15,
234b/16, 234b/17, 234b/18,
234b/19, 234b/20, 234b/21,
234b/22, 234b/23, 234b/25,
234b/26, 234b/27, 234b/3,
234b/4, 234b/5, 234b/6,
234b/7, 234b/9, 235a/1,
235a/10, 235a/11, 235a/13,
235a/14, 235a/16, 235a/17,
235a/18, 235a/20, 235a/21,
235a/22, 235a/23, 235a/24,
235a/25, 235a/26, 235a/27,
235a/4, 235a/5, 235a/6,
235a/8, 235b/1, 235b/11,
235b/13, 235b/14, 235b/15,
235b/17, 235b/18, 235b/2,
235b/20, 235b/21, 235b/22,
235b/23, 235b/24, 235b/25,
235b/26, 235b/27, 235b/4,
235b/8, 235b/9, 236a/10,
236a/12, 236a/13, 236a/14,
236a/15, 236a/16, 236a/17,
236a/18, 236a/2, 236a/20,
236a/21, 236a/23, 236a/24,

236a/26, 236a/27, 236a/3,
236a/4, 236a/6, 236a/9,
236b/1, 236b/10, 236b/12,
236b/13, 236b/15, 236b/16,
236b/19, 236b/2, 236b/21,
236b/22, 236b/23, 236b/25,
236b/26, 236b/27, 236b/3,
236b/4, 236b/5, 236b/6,
236b/7, 236b/8, 236b/9,
237a/1, 237a/11, 237a/14,
237a/15, 237a/16, 237a/19,
237a/2, 237a/21, 237a/22,
237a/23, 237a/25, 237a/26,
237a/27, 237a/3, 237a/4,
237a/5, 237a/7, 237a/9,
237b/1, 237b/13, 237b/15,
237b/16, 237b/17, 237b/19,
237b/20, 237b/21, 237b/24,
237b/25, 237b/26, 237b/27,
237b/3, 237b/5, 237b/6,
237b/7, 237b/8, 238a/11,
238a/12, 238a/13, 238a/14,
238a/15, 238a/19, 238a/20,
238a/25, 238a/26, 238a/27,
238a/3, 238a/5, 238a/6,
238a/7, 238a/9, 238b/1,
238b/10, 238b/11, 238b/12,
238b/13, 238b/14, 238b/16,
238b/2, 238b/21, 238b/22,
238b/23, 238b/24, 238b/25,
238b/26, 238b/27, 238b/3,
238b/4, 238b/6, 238b/8,
238b/9, 239a/1, 239a/10,
239a/14, 239a/15, 239a/17,
239a/18, 239a/19, 239a/20,
239a/21, 239a/25, 239a/26,
239a/27, 239a/4, 239a/5,
239a/6, 239a/7, 239a/8,
239b/11, 239b/12, 239b/13,
239b/14, 239b/15, 239b/17,
239b/18, 239b/2, 239b/20,
239b/21, 239b/22, 239b/23,
239b/25, 239b/27, 239b/3,
239b/4, 239b/6, 239b/9,
240a/1, 240a/11, 240a/12,
240a/13, 240a/14, 240a/15,
240a/16, 240a/17, 240a/19,
240a/2, 240a/21, 240a/23,
240a/27, 240a/3, 240a/6,
240b/10, 240b/11, 240b/12,
240b/13, 240b/16, 240b/17,
240b/18, 240b/19, 240b/2,
240b/20, 240b/21, 240b/22,
240b/23, 240b/24, 240b/26,
240b/27, 240b/3, 240b/4,
240b/7, 240b/8, 241a/10,
241a/11, 241a/12, 241a/13,
241a/14, 241a/15, 241a/16,
241a/17, 241a/18, 241a/19,
241a/20, 241a/25, 241a/26,
241a/3, 241a/4, 241a/5,
241a/6, 241a/8, 241a/9,
241b/1, 241b/10, 241b/15,
241b/16, 241b/17, 241b/18,

241b/19, 241b/21, 241b/22,
241b/23, 241b/25, 241b/3,
241b/6, 241b/8, 241b/9,
242a/12, 242a/13, 242a/15,
242a/17, 242a/18, 242a/2,
242a/20, 242a/21, 242a/24,
242a/25, 242a/26, 242a/5,
242a/6, 242a/7, 242a/8,
242a/9, 242b/1, 242b/10,
242b/11, 242b/12, 242b/13,
242b/14, 242b/15, 242b/16,
242b/17, 242b/18, 242b/20,
242b/21, 242b/22, 242b/23,
242b/24, 242b/27, 242b/3,
242b/6, 242b/7, 242b/9,
243a/10, 243a/11, 243a/14,
243a/15, 243a/17, 243a/18,
243a/2, 243a/20, 243a/22,
243a/23, 243a/3, 243a/6,
243a/7, 243a/9, 243b/10,
243b/14, 243b/15, 243b/16,
243b/17, 243b/18, 243b/19,
243b/2, 243b/20, 243b/21,
243b/26, 243b/6, 243b/8,
243b/9, 244a/11, 244a/12,
244a/13, 244a/16, 244a/17,
244a/19, 244a/2, 244a/20,
244a/22, 244a/23, 244a/24,
244a/25, 244a/26, 244a/3,
244a/4, 244a/7, 244a/8,
244a/9, 244b/1, 244b/10,
244b/11, 244b/12, 244b/13,
244b/14, 244b/17, 244b/18,
244b/19, 244b/20, 244b/21,
244b/22, 244b/24, 244b/25,
244b/26, 244b/3, 244b/5,
244b/6, 244b/7, 245a/10,
245a/11, 245a/12, 245a/16,
245a/17, 245a/18, 245a/19,
245a/2, 245a/20, 245a/21,
245a/22, 245a/23, 245a/24,
245a/25, 245a/27, 245a/3,
245a/5, 245a/6, 245a/7,
245a/8, 245a/9, 245b/10,
245b/11, 245b/12, 245b/14,
245b/16, 245b/19, 245b/2,
245b/20, 245b/21, 245b/23,
245b/24, 245b/26, 245b/27,
245b/3, 245b/5, 245b/6,
245b/8, 245b/9, 246a/1,
246a/10, 246a/11, 246a/12,
246a/13, 246a/15, 246a/16,
246a/17, 246a/19, 246a/2,
246a/20, 246a/21, 246a/22,
246a/23, 246a/24, 246a/25,
246a/27, 246a/7, 246a/8,
246a/9, 246b/11, 246b/12,
246b/13, 246b/14, 246b/15,
246b/17, 246b/2, 246b/20,
246b/21, 246b/22, 246b/23,
246b/24, 246b/25, 246b/26,
246b/27, 246b/3, 246b/4,
246b/5, 246b/6, 246b/9,
247a/1, 247a/10, 247a/11,

247a/12, 247a/13, 247a/15,
247a/17, 247a/18, 247a/2,
247a/20, 247a/21, 247a/22,
247a/23, 247a/24, 247a/25,
247a/27, 247a/3, 247a/4,
247a/5, 247a/6, 247a/7,
247a/9, 247b/10, 247b/11,
247b/12, 247b/13, 247b/16,
247b/17, 247b/19, 247b/2,
247b/20, 247b/22, 247b/23,
247b/24, 247b/25, 247b/26,
247b/27, 247b/4, 247b/6,
247b/7, 247b/8, 248a/1,
248a/10, 248a/11, 248a/12,
248a/13, 248a/14, 248a/17,
248a/18, 248a/19, 248a/2,
248a/20, 248a/22, 248a/23,
248a/24, 248a/26, 248a/27,
248a/5, 248a/6, 248a/8,
248a/9, 248b/1, 248b/10,
248b/11, 248b/12, 248b/13,
248b/15, 248b/16, 248b/17,
248b/18, 248b/19, 248b/21,
248b/22, 248b/24, 248b/25,
248b/26, 248b/27, 248b/6,
248b/8, 248b/9, 249a/1,
249a/10, 249a/11, 249a/12,
249a/13, 249a/14, 249a/15,
249a/16, 249a/17, 249a/18,
249a/20, 249a/21, 249a/22,
249a/23, 249a/24, 249a/25,
249a/26, 249a/27, 249a/3,
249a/5, 249a/6, 249a/7,
249a/8, 249a/9, 249b/1,
249b/10, 249b/12, 249b/13,
249b/14, 249b/15, 249b/16,
249b/17, 249b/18, 249b/19,
249b/2, 249b/21, 249b/22,
249b/23, 249b/24, 249b/25,
249b/26, 249b/27, 249b/4,
249b/5, 249b/7, 249b/8,
249b/9, 250a/1, 250a/10,
250a/11, 250a/12, 250a/13,
250a/14, 250a/15, 250a/16,
250a/17, 250a/18, 250a/19,
250a/2, 250a/20, 250a/21,
250a/22, 250a/23, 250a/24,
250a/25, 250a/26, 250a/3,
250a/4, 250a/6, 250a/9,
250b/1, 250b/10, 250b/12,
250b/13, 250b/15, 250b/16,
250b/18, 250b/19, 250b/20,
250b/21, 250b/22, 250b/23,
250b/24, 250b/25, 250b/26,
250b/27, 250b/3, 250b/4,
250b/5, 250b/6, 250b/7,
250b/8, 250b/9, 251a/1,
251a/10, 251a/12, 251a/13,
251a/14, 251a/15, 251a/16,
251a/18, 251a/19, 251a/21,
251a/22, 251a/23, 251a/24,
251a/25, 251a/26, 251a/27,
251a/3, 251a/4, 251a/5,
251a/7, 251a/9, 251b/1,

251b/11, 251b/13, 251b/14,
251b/15, 251b/16, 251b/18,
251b/19, 251b/2, 251b/20,
251b/21, 251b/22, 251b/26,
251b/27, 251b/3, 251b/4,
251b/5, 251b/6, 251b/8,
251b/9, 252a/1, 252a/10,
252a/11, 252a/12, 252a/13,
252a/16, 252a/17, 252a/21,
252a/23, 252a/24, 252a/3,
252a/6, 252a/7, 252a/9,
252b/1, 252b/10, 252b/11,
252b/14, 252b/15, 252b/17,
252b/18, 252b/19, 252b/20,
252b/21, 252b/22, 252b/24,
252b/27, 252b/7, 252b/8,
253a/1, 253a/10, 253a/11,
253a/12, 253a/13, 253a/14,
253a/15, 253a/16, 253a/18,
253a/19, 253a/2, 253a/20,
253a/21, 253a/22, 253a/26,
253a/3, 253a/7, 253a/8,
253a/9, 253b/1, 253b/10,
253b/11, 253b/12, 253b/13,
253b/14, 253b/15, 253b/16,
253b/17, 253b/18, 253b/20,
253b/21, 253b/22, 253b/23,
253b/24, 253b/25, 253b/3,
253b/4, 253b/7, 254a/1,
254a/10, 254a/11, 254a/12,
254a/13, 254a/14, 254a/15,
254a/18, 254a/19, 254a/2,
254a/20, 254a/21, 254a/23,
254a/24, 254a/25, 254a/27,
254a/4, 254a/5, 254a/7,
254a/8, 254b/10, 254b/11,
254b/12, 254b/14, 254b/16,
254b/17, 254b/18, 254b/19,
254b/21, 254b/22, 254b/23,
254b/25, 254b/26, 254b/27,
254b/4, 254b/5, 254b/6,
254b/7, 254b/8, 254b/9,
255a/1, 255a/10, 255a/11,
255a/12, 255a/15, 255a/19,
255a/2, 255a/21, 255a/22,
255a/23, 255a/24, 255a/26,
255a/27, 255a/4, 255a/5,
255a/7, 255a/8, 255a/9,
255b/1, 255b/11, 255b/12,
255b/13, 255b/14, 255b/15,
255b/16, 255b/2, 255b/20,
255b/21, 255b/22, 255b/23,
255b/25, 255b/26, 255b/3,
255b/4, 255b/5, 255b/6,
255b/7, 255b/8, 256a/11,
256a/12, 256a/14, 256a/15,
256a/16, 256a/17, 256a/18,
256a/19, 256a/2, 256a/23,
256a/24, 256a/25, 256a/27,
256a/4, 256a/8, 256b/1,
256b/10, 256b/11, 256b/12,
256b/14, 256b/16, 256b/17,
256b/18, 256b/19, 256b/2,
256b/21, 256b/23, 256b/24,

256b/25, 256b/26, 256b/27,
256b/3, 256b/5, 256b/6,
256b/7, 256b/8, 256b/9,
257a/1, 257a/11, 257a/13,
257a/15, 257a/16, 257a/17,
257a/18, 257a/19, 257a/2,
257a/20, 257a/22, 257a/23,
257a/24, 257a/25, 257a/27,
257a/3, 257a/5, 257a/7,
257a/9, 257b/1, 257b/11,
257b/12, 257b/14, 257b/16,
257b/17, 257b/19, 257b/2,
257b/20, 257b/21, 257b/22,
257b/23, 257b/24, 257b/25,
257b/26, 257b/27, 257b/5,
257b/6, 257b/8, 257b/9,
258a/1, 258a/10, 258a/12,
258a/13, 258a/14, 258a/15,
258a/16, 258a/17, 258a/18,
258a/19, 258a/2, 258a/25,
258a/26, 258a/27, 258a/4,
258a/5, 258a/6, 258a/7,
258a/8, 258a/9, 258b/1,
258b/10, 258b/11, 258b/12,
258b/13, 258b/14, 258b/15,
258b/16, 258b/17, 258b/18,
258b/19, 258b/2, 258b/20,
258b/21, 258b/22, 258b/24,
258b/25, 258b/26, 258b/3,
258b/5, 258b/7, 258b/8,
258b/9, 259a/1, 259a/11,
259a/12, 259a/14, 259a/16,
259a/17, 259a/19, 259a/20,
259a/21, 259a/23, 259a/24,
259a/25, 259a/26, 259a/27,
259a/3, 259a/6, 259a/7,
259a/8, 259a/9, 259b/1,
259b/10, 259b/11, 259b/12,
259b/13, 259b/14, 259b/2,
259b/20, 259b/21, 259b/22,
259b/23, 259b/24, 259b/25,
259b/26, 259b/3, 259b/4,
259b/6, 259b/7, 259b/9,
260a/1, 260a/10, 260a/12,
260a/13, 260a/14, 260a/15,
260a/16, 260a/17, 260a/18,
260a/19, 260a/2, 260a/20,
260a/21, 260a/23, 260a/25,
260a/26, 260a/3, 260a/5,
260a/6, 260a/7, 260a/8,
260b/10, 260b/11, 260b/12,
260b/13, 260b/14, 260b/15,
260b/16, 260b/2, 260b/20,
260b/22, 260b/26, 260b/27,
260b/3, 260b/5, 260b/6,
260b/7, 260b/8, 260b/9,
261a/10, 261a/11, 261a/12,
261a/13, 261a/14, 261a/15,
261a/17, 261a/18, 261a/2,
261a/21, 261a/23, 261a/26,
261a/3, 261a/4, 261a/5,
261a/7, 261a/8, 261a/9,
261b/1, 261b/10, 261b/11,
261b/12, 261b/14, 261b/15,

261b/16, 261b/17, 261b/19,
261b/2, 261b/20, 261b/21,
261b/22, 261b/23, 261b/24,
261b/25, 261b/27, 261b/3,
261b/4, 261b/9, 262a/1,
262a/10, 262a/12, 262a/13,
262a/14, 262a/15, 262a/18,
262a/19, 262a/2, 262a/21,
262a/22, 262a/23, 262a/24,
262a/25, 262a/26, 262a/27,
262a/3, 262a/4, 262a/6,
262a/7, 262a/9, 262b/1,
262b/10, 262b/11, 262b/13,
262b/15, 262b/16, 262b/17,
262b/19, 262b/2, 262b/21,
262b/22, 262b/25, 262b/3,
262b/4, 262b/5, 262b/6,
262b/7, 262b/9, 263a/1,
263a/12, 263a/16, 263a/17,
263a/18, 263a/19, 263a/21,
263a/22, 263a/24, 263a/26,
263a/3, 263a/5, 263a/6,
263a/7, 263b/1, 263b/10,
263b/11, 263b/13, 263b/14,
263b/15, 263b/17, 263b/18,
263b/19, 263b/21, 263b/22,
263b/23, 263b/26, 263b/3,
263b/6, 263b/7, 263b/9,
264a/1, 264a/12, 264a/13,
264a/14, 264a/15, 264a/17,
264a/19, 264a/2, 264a/24,
264a/27, 264a/3, 264a/4,
264a/5, 264a/7, 264b/1,
264b/11, 264b/13, 264b/14,
264b/15, 264b/22, 264b/23,
264b/26, 264b/27, 264b/3,
264b/4, 264b/5, 264b/6,
264b/7, 264b/9, 265a/1,
265a/10, 265a/12, 265a/13,
265a/15, 265a/16, 265a/18,
265a/19, 265a/2, 265a/20,
265a/21, 265a/22, 265a/23,
265a/24, 265a/25, 265a/26,
265a/27, 265a/3, 265a/6,
265a/7, 265a/9, 265b/1,
265b/10, 265b/11, 265b/12,
265b/14, 265b/15, 265b/16,
265b/17, 265b/18, 265b/19,
265b/2, 265b/20, 265b/21,
265b/22, 265b/23, 265b/24,
265b/25, 265b/26, 265b/4,
265b/6, 265b/9, 266a/1,
266a/10, 266a/11, 266a/12,
266a/13, 266a/14, 266a/16,
266a/18, 266a/19, 266a/2,
266a/20, 266a/21, 266a/24,
266a/25, 266a/27, 266a/3,
266a/4, 266a/5, 266a/6,
266a/7, 266b/1, 266b/10,
266b/11, 266b/12, 266b/13,
266b/15, 266b/2, 266b/21,
266b/25, 266b/27, 266b/4,
266b/5, 266b/6, 266b/7,
266b/9, 267a/1, 267a/10,

267a/11, 267a/12, 267a/13,
267a/14, 267a/15, 267a/16,
267a/18, 267a/2, 267a/20,
267a/21, 267a/24, 267a/25,
267a/26, 267a/27, 267a/3,
267a/4, 267a/5, 267a/6,
267a/7, 267a/8, 267a/9,
267b/1, 267b/10, 267b/11,
267b/12, 267b/13, 267b/14,
267b/15, 267b/16, 267b/17,
267b/18, 267b/19, 267b/2,
267b/21, 267b/22, 267b/23,
267b/25, 267b/26, 267b/27,
267b/3, 267b/4, 267b/5,
267b/6, 267b/7, 267b/9,
268a/10, 268a/11, 268a/12,
268a/13, 268a/14, 268a/15,
268a/16, 268a/17, 268a/18,
268a/19, 268a/2, 268a/20,
268a/21, 268a/22, 268a/23,
268a/24, 268a/27, 268a/4,
268a/5, 268a/7, 268a/9,
268b/1, 268b/10, 268b/11,
268b/12, 268b/13, 268b/14,
268b/16, 268b/18, 268b/19,
268b/20, 268b/21, 268b/22,
268b/23, 268b/25, 268b/26,
268b/27, 268b/3, 268b/4,
268b/6, 268b/7, 268b/8,
268b/9, 269a/10, 269a/11,
269a/12, 269a/13, 269a/15,
269a/16, 269a/17, 269a/19,
269a/2, 269a/20, 269a/21,
269a/23, 269a/25, 269a/26,
269a/27, 269a/4, 269a/6,
269a/9, 269b/1, 269b/12,
269b/14, 269b/15, 269b/16,
269b/17, 269b/18, 269b/19,
269b/20, 269b/23, 269b/24,
269b/27, 269b/3, 269b/4,
269b/5, 269b/6, 269b/7,
269b/9, 270a/1, 270a/11,
270a/12, 270a/13, 270a/14,
270a/15, 270a/16, 270a/17,
270a/18, 270a/19, 270a/20,
270a/22, 270a/23, 270a/25,
270a/27, 270a/3, 270a/5,
270a/6, 270a/7, 270a/9,
270b/1, 270b/11, 270b/12,
270b/15, 270b/17, 270b/18,
270b/21, 270b/25, 270b/26,
270b/27, 270b/5, 270b/6,
270b/7, 270b/9, 271a/10,
271a/13, 271a/15, 271a/16,
271a/19, 271a/2, 271a/23,
271a/24, 271a/26, 271a/27,
271a/4, 271a/7, 271a/8,
271b/1, 271b/10, 271b/13,
271b/15, 271b/16, 271b/17,
271b/18, 271b/19, 271b/2,
271b/20, 271b/21, 271b/25,
271b/26, 271b/4, 271b/5,
271b/6, 271b/9, 272a/1,
272a/10, 272a/11, 272a/12,

272a/13, 272a/14, 272a/15,
272a/16, 272a/17, 272a/18,
272a/19, 272a/2, 272a/21,
272a/22, 272a/23, 272a/25,
272a/27, 272a/5, 272a/7,
272a/8, 272a/9, 272b/1,
272b/11, 272b/12, 272b/13,
272b/14, 272b/15, 272b/16,
272b/17, 272b/2, 272b/20,
272b/23, 272b/24, 272b/25,
272b/26, 272b/3, 272b/6,
272b/7, 273a/1, 273a/10,
273a/11, 273a/12, 273a/13,
273a/14, 273a/15, 273a/16,
273a/18, 273a/2, 273a/20,
273a/21, 273a/22, 273a/23,
273a/24, 273a/25, 273a/26,
273a/27, 273a/4, 273a/5,
273a/6, 273a/7, 273a/8,
273a/9, 273b/10, 273b/11,
273b/12, 273b/14, 273b/16,
273b/18, 273b/2, 273b/21,
273b/22, 273b/23, 273b/26,
273b/27, 273b/3, 273b/6,
273b/8, 273b/9, 274a/1,
274a/10, 274a/11, 274a/12,
274a/13, 274a/14, 274a/15,
274a/16, 274a/17, 274a/18,
274a/19, 274a/21, 274a/22,
274a/23, 274a/24, 274a/26,
274a/27, 274a/3, 274a/6,
274a/9, 274b/1, 274b/11,
274b/12, 274b/13, 274b/14,
274b/16, 274b/17, 274b/18,
274b/2, 274b/20, 274b/21,
274b/22, 274b/23, 274b/24,
274b/26, 274b/3, 274b/4,
274b/5, 274b/6, 274b/7,
274b/9, 275a/1, 275a/10,
275a/12, 275a/13, 275a/14,
275a/15, 275a/16, 275a/17,
275a/18, 275a/20, 275a/21,
275a/24, 275a/26, 275a/27,
275a/3, 275a/4, 275a/5,
275a/6, 275a/7, 275a/9,
275b/1, 275b/10, 275b/11,
275b/12, 275b/13, 275b/14,
275b/15, 275b/18, 275b/19,
275b/2, 275b/20, 275b/21,
275b/22, 275b/23, 275b/25,
275b/26, 275b/27, 275b/3,
275b/4, 275b/5, 275b/6,
275b/7, 275b/8, 275b/9,
276a/1, 276a/11, 276a/12,
276a/13, 276a/14, 276a/15,
276a/16, 276a/17, 276a/18,
276a/2, 276a/21, 276a/22,
276a/23, 276a/24, 276a/25,
276a/26, 276a/27, 276a/3,
276a/4, 276a/7, 276a/9,
276b/1, 276b/10, 276b/11,
276b/12, 276b/13, 276b/14,
276b/15, 276b/16, 276b/17,
276b/18, 276b/19, 276b/2,

276b/22, 276b/23, 276b/24,
276b/25, 276b/26, 276b/27,
276b/3, 276b/4, 276b/5,
276b/6, 276b/7, 276b/8,
276b/9, 277a/1, 277a/10,
277a/11, 277a/12, 277a/13,
277a/14, 277a/15, 277a/16,
277a/17, 277a/18, 277a/19,
277a/2, 277a/20, 277a/21,
277a/22, 277a/23, 277a/24,
277a/25, 277a/26, 277a/27,
277a/3, 277a/4, 277a/5,
277a/6, 277a/8, 277b/1,
277b/12, 277b/13, 277b/14,
277b/16, 277b/17, 277b/18,
277b/19, 277b/20, 277b/21,
277b/22, 277b/23, 277b/24,
277b/27, 277b/3, 277b/4,
277b/5, 277b/6, 277b/7,
277b/8, 278a/10, 278a/13,
278a/14, 278a/16, 278a/17,
278a/18, 278a/19, 278a/2,
278a/20, 278a/22, 278a/25,
278a/26, 278a/27, 278a/4,
278a/5, 278a/6, 278a/7,
278a/9, 278b/1, 278b/12,
278b/13, 278b/14, 278b/15,
278b/16, 278b/18, 278b/19,
278b/2, 278b/22, 278b/23,
278b/24, 278b/25, 278b/26,
278b/27, 278b/4, 278b/5,
278b/6, 278b/7, 278b/8,
278b/9, 279a/1, 279a/10,
279a/12, 279a/14, 279a/15,
279a/16, 279a/17, 279a/18,
279a/2, 279a/20, 279a/21,
279a/23, 279a/24, 279a/25,
279a/27, 279a/3, 279a/5,
279a/6, 279a/7, 279a/8,
279b/1, 279b/10, 279b/11,
279b/12, 279b/13, 279b/14,
279b/15, 279b/16, 279b/17,
279b/18, 279b/19, 279b/2,
279b/21, 279b/23, 279b/24,
279b/25, 279b/26, 279b/27,
279b/3, 279b/4, 279b/7,
279b/8, 279b/9, 280a/1,
280a/10, 280a/11, 280a/12,
280a/13, 280a/15, 280a/16,
280a/18, 280a/19, 280a/2,
280a/21, 280a/22, 280a/27,
280a/4, 280a/5, 280a/6,
280a/7, 280a/8, 280b/1,
280b/10, 280b/13, 280b/14,
280b/17, 280b/18, 280b/19,
280b/2, 280b/20, 280b/21,
280b/22, 280b/23, 280b/24,
280b/25, 280b/26, 280b/3,
280b/4, 281a/10, 281a/11,
281a/12, 281a/13, 281a/14,
281a/15, 281a/17, 281a/18,
281a/19, 281a/2, 281a/23,
281a/26, 281a/27, 281a/4,
281a/5, 281a/6, 281a/7,

281a/8, 281a/9, 281b/1,
281b/10, 281b/12, 281b/13,
281b/14, 281b/15, 281b/16,
281b/17, 281b/18, 281b/19,
281b/2, 281b/20, 281b/21,
281b/22, 281b/23, 281b/24,
281b/25, 281b/26, 281b/27,
281b/3, 281b/4, 281b/5,
281b/7, 281b/9, 282a/1,
282a/10, 282a/11, 282a/13,
282a/14, 282a/16, 282a/17,
282a/18, 282a/19, 282a/2,
282a/22, 282a/23, 282a/24,
282a/26, 282a/27, 282a/4,
282a/5, 282a/6, 282a/7,
282a/8, 282a/9, 282b/1,
282b/11, 282b/12, 282b/15,
282b/16, 282b/17, 282b/18,
282b/19, 282b/2, 282b/20,
282b/21, 282b/22, 282b/23,
282b/24, 282b/25, 282b/27,
282b/4, 282b/5, 282b/6,
282b/8, 282b/9, 283a/1,
283a/10, 283a/11, 283a/12,
283a/14, 283a/16, 283a/17,
283a/18, 283a/19, 283a/2,
283a/20, 283a/22, 283a/23,
283a/24, 283a/25, 283a/27,
283a/3, 283a/4, 283a/5,
283a/6, 283a/7, 283a/8,
283a/9, 283b/11, 283b/12,
283b/13, 283b/14, 283b/16,
283b/17, 283b/18, 283b/19,
283b/2, 283b/20, 283b/21,
283b/23, 283b/25, 283b/26,
283b/27, 283b/4, 283b/5,
283b/6, 283b/7, 283b/8,
284a/1, 284a/10, 284a/11,
284a/12, 284a/13, 284a/15,
284a/16, 284a/17, 284a/19,
284a/20, 284a/21, 284a/22,
284a/23, 284a/24, 284a/26,
284a/27, 284a/3, 284a/4,
284a/5, 284a/6, 284a/7,
284a/8, 284a/9, 284b/1,
284b/10, 284b/11, 284b/12,
284b/13, 284b/14, 284b/15,
284b/17, 284b/18, 284b/19,
284b/2, 284b/20, 284b/23,
284b/24, 284b/25, 284b/26,
284b/27, 284b/4, 284b/6,
284b/9, 285a/1, 285a/10,
285a/11, 285a/13, 285a/14,
285a/16, 285a/17, 285a/18,
285a/2, 285a/21, 285a/23,
285a/25, 285a/26, 285a/27,
285a/3, 285a/4, 285a/5,
285a/6, 285a/7, 285a/8,
285a/9, 285b/1, 285b/10,
285b/11, 285b/13, 285b/14,
285b/15, 285b/16, 285b/17,
285b/18, 285b/2, 285b/20,
285b/21, 285b/22, 285b/24,
285b/25, 285b/26, 285b/27,

285b/3, 285b/4, 285b/5, 288a/4, 288a/6, 288a/8,
285b/6, 285b/7, 285b/9, 288a/9, 288b/1, 288b/10,
286a/1, 286a/10, 286a/11, 288b/11, 288b/13, 288b/15,
286a/12, 286a/13, 286a/15, 288b/17, 288b/18, 288b/2,
286a/16, 286a/17, 286a/18, 288b/20, 288b/22, 288b/23,
286a/19, 286a/20, 286a/21, 288b/24, 288b/25, 288b/27,
286a/23, 286a/25, 286a/26, 288b/3, 288b/4, 288b/5,
286a/3, 286a/5, 286a/9, 288b/6, 288b/7, 288b/8,
286b/1, 286b/11, 286b/12, 288b/9, 289a/1, 289a/10,
286b/13, 286b/14, 286b/15, 289a/11, 289a/12, 289a/14,
286b/16, 286b/17, 286b/18, 289a/15, 289a/16, 289a/17,
286b/19, 286b/2, 286b/20, 289a/18, 289a/19, 289a/2,
286b/22, 286b/23, 286b/24, 289a/21, 289a/22, 289a/23,
286b/26, 286b/27, 286b/3, 289a/24, 289a/26, 289a/27,
286b/7, 286b/8, 286b/9, 289a/4, 289a/5, 289a/6,
287a/1, 287a/10, 287a/11, 289a/7, 289a/9, 289b/1,
287a/12, 287a/13, 287a/14, 289b/11, 289b/12, 289b/13,
287a/15, 287a/16, 287a/17, 289b/14, 289b/15, 289b/16,
287a/18, 287a/19, 287a/2, 289b/17, 289b/18, 289b/19,
287a/20, 287a/22, 287a/25, 289b/2, 289b/20, 289b/21,
287a/26, 287a/27, 287a/3, 289b/22, 289b/23, 289b/24,
287a/4, 287a/5, 287a/8, 289b/25, 289b/26, 289b/27,
287b/1, 287b/10, 287b/11, 289b/3, 289b/4, 289b/5,
287b/12, 287b/13, 287b/14, 289b/6, 289b/7, 289b/8,
287b/15, 287b/16, 287b/17, 289b/9, 290a/1, 290a/10,
287b/18, 287b/19, 287b/2, 290a/11, 290a/12, 290a/13,
287b/22, 287b/23, 287b/27, 290a/14, 290a/19, 290a/24,
287b/3, 287b/6, 287b/8, 290a/25, 290a/26, 290a/27,
288a/1, 288a/10, 288a/11, 290a/3, 290a/4, 290a/6,
288a/12, 288a/15, 288a/16, 290a/7, 290a/8, 290a/9,
288a/18, 288a/22, 288a/23, 290b/1, 290b/10, 290b/11,
288a/24, 288a/25, 288a/27, 290b/13, 290b/14, 290b/15,

290b/16, 290b/17, 290b/18,
290b/19, 290b/2, 290b/20,
290b/21, 290b/22, 290b/23,
290b/24, 290b/25, 290b/3,
290b/4, 290b/5, 290b/6,
290b/7, 290b/8, 290b/9,
291a/10, 291a/11, 291a/12,
291a/13, 291a/14, 291a/15,
291a/17, 291a/18, 291a/19,
291a/2, 291a/20, 291a/21,
291a/22, 291a/24, 291a/25,
291a/27, 291a/3, 291a/4,
291a/6, 291a/7, 291a/8,
291a/9, 291b/12, 291b/14,
291b/15, 291b/16, 291b/17,
291b/19, 291b/2, 291b/20,
291b/21, 291b/22, 291b/23,
291b/24, 291b/25, 291b/27,
291b/5, 291b/8, 291b/9,
292a/10, 292a/11, 292a/12,
292a/13, 292a/14, 292a/15,
292a/16, 292a/17, 292a/18,
292a/19, 292a/2, 292a/20,
292a/21, 292a/23, 292a/24,
292a/25, 292a/26, 292a/27,
292a/3, 292a/4, 292a/5,
292a/6, 292a/8, 292a/9,
292b/1, 292b/10, 292b/11,
292b/13, 292b/14, 292b/15,
292b/16, 292b/19, 292b/2,
292b/20, 292b/21, 292b/22,
292b/23, 292b/24, 292b/26,
292b/27, 292b/3, 292b/4,
292b/5, 292b/6, 292b/7,
292b/9, 293a/1, 293a/11,
293a/12, 293a/13, 293a/14,
293a/15, 293a/16, 293a/17,
293a/18, 293a/19, 293a/2,
293a/20, 293a/21, 293a/22,
293a/23, 293a/24, 293a/25,
293a/26, 293a/27, 293a/3,
293a/5, 293a/6, 293a/7,
293a/8, 293a/9, 293b/11,
293b/12, 293b/13, 293b/14,
293b/15, 293b/18, 293b/19,
293b/2, 293b/20, 293b/23,
293b/25, 293b/27, 293b/4,
293b/5, 293b/8, 293b/9,
294a/10, 294a/12, 294a/13,
294a/14, 294a/16, 294a/19,
294a/2, 294a/21, 294a/22,
294a/23, 294a/26, 294a/27,
294a/4, 294a/5, 294a/6,
294b/1, 294b/10, 294b/11,
294b/12, 294b/13, 294b/14,
294b/18, 294b/19, 294b/2,
294b/21, 294b/22, 294b/23,
294b/24, 294b/25, 294b/3,
294b/4, 294b/6, 294b/7,
294b/8, 294b/9, 295a/1,
295a/10, 295a/11, 295a/12,
295a/13, 295a/14, 295a/15,
295a/17, 295a/19, 295a/2,
295a/20, 295a/21, 295a/23,

295a/25, 295a/27, 295a/4,
295a/5, 295a/6, 295a/7,
295a/8, 295a/9, 295b/1,
295b/10, 295b/11, 295b/12,
295b/14, 295b/15, 295b/16,
295b/17, 295b/19, 295b/2,
295b/20, 295b/21, 295b/22,
295b/23, 295b/24, 295b/25,
295b/26, 295b/27, 295b/3,
295b/4, 295b/5, 295b/6,
295b/7, 295b/9, 296a/1,
296a/11, 296a/13, 296a/14,
296a/15, 296a/16, 296a/18,
296a/20, 296a/21, 296a/22,
296a/24, 296a/27, 296a/3,
296a/6, 296a/7, 296a/8,
296a/9, 296b/1, 296b/10,
296b/11, 296b/13, 296b/15,
296b/16, 296b/17, 296b/18,
296b/19, 296b/2, 296b/20,
296b/21, 296b/22, 296b/25,
296b/26, 296b/27, 296b/3,
296b/4, 296b/5, 296b/8,
296b/9, 297a/10, 297a/11,
297a/13, 297a/14, 297a/17,
297a/18, 297a/2, 297a/20,
297a/22, 297a/23, 297a/24,
297a/25, 297a/26, 297a/3,
297a/4, 297a/5, 297a/6,
297a/7, 297a/8, 297b/1,
297b/10, 297b/11, 297b/12,
297b/13, 297b/15, 297b/17,
297b/18, 297b/19, 297b/2,
297b/20, 297b/21, 297b/22,
297b/23, 297b/25, 297b/27,
297b/3, 297b/4, 297b/5,
297b/6, 297b/7, 297b/8,
297b/9, 298a/1, 298a/10,
298a/12, 298a/13, 298a/14,
298a/16, 298a/17, 298a/18,
298a/19, 298a/2, 298a/20,
298a/21, 298a/22, 298a/23,
298a/24, 298a/25, 298a/26,
298a/27, 298a/3, 298a/4,
298a/5, 298a/6, 298a/7,
298a/8, 298a/9, 298b/1,
298b/10, 298b/11, 298b/13,
298b/14, 298b/15, 298b/17,
298b/18, 298b/19, 298b/2,
298b/20, 298b/22, 298b/23,
298b/24, 298b/25, 298b/3,
298b/6, 299a/10, 299a/11,
299a/12, 299a/13, 299a/14,
299a/15, 299a/18, 299a/19,
299a/2, 299a/20, 299a/21,
299a/22, 299a/25, 299a/26,
299a/27, 299a/3, 299a/4,
299a/5, 299a/6, 299a/7,
299a/8, 299b/1, 299b/10,
299b/11, 299b/13, 299b/14,
299b/15, 299b/17, 299b/19,
299b/20, 299b/22, 299b/23,
299b/25, 299b/26, 299b/27,
299b/8, 299b/9, 300a/10,

300a/11, 300a/12, 300a/13,
300a/15, 300a/16, 300a/17,
300a/18, 300a/2, 300a/20,
300a/22, 300a/24, 300a/25,
300a/26, 300a/27, 300a/3,
300a/5, 300a/6, 300a/7,
300a/8, 300a/9, 300b/1,
300b/11, 300b/12, 300b/13,
300b/15, 300b/16, 300b/18,
300b/2, 300b/20, 300b/22,
300b/24, 300b/25, 300b/26,
300b/4, 300b/7, 300b/8,
300b/9, 301a/1, 301a/10,
301a/11, 301a/12, 301a/14,
301a/15, 301a/17, 301a/18,
301a/19, 301a/20, 301a/21,
301a/22, 301a/23, 301a/24,
301a/25, 301a/26, 301a/27,
301a/4, 301a/5, 301a/6,
301a/8, 301a/9, 301b/1,
301b/12, 301b/13, 301b/15,
301b/17, 301b/18, 301b/2,
301b/20, 301b/24, 301b/25,
301b/26, 301b/27, 301b/3,
301b/4, 301b/5, 301b/6,
301b/8, 301b/9, 302a/1,
302a/10, 302a/11, 302a/12,
302a/13, 302a/14, 302a/15,
302a/17, 302a/18, 302a/19,
302a/2, 302a/20, 302a/21,
302a/22, 302a/23, 302a/24,
302a/25, 302a/26, 302a/27,
302a/3, 302a/4, 302a/5,
302a/6, 302a/7, 302a/9,
302b/1, 302b/10, 302b/11,
302b/13, 302b/14, 302b/15,
302b/17, 302b/19, 302b/2,
302b/20, 302b/21, 302b/22,
302b/23, 302b/24, 302b/26,
302b/27, 302b/3, 302b/4,
302b/5, 302b/7, 302b/8,
302b/9, 303a/1, 303a/10,
303a/11, 303a/12, 303a/13,
303a/14, 303a/15, 303a/16,
303a/17, 303a/18, 303a/19,
303a/20, 303a/23, 303a/24,
303a/25, 303a/26, 303a/27,
303a/3, 303a/4, 303a/5,
303a/6, 303a/7, 303a/8,
303a/9, 303b/11, 303b/12,
303b/13, 303b/14, 303b/15,
303b/16, 303b/17, 303b/18,
303b/19, 303b/2, 303b/20,
303b/21, 303b/22, 303b/23,
303b/25, 303b/26, 303b/27,
303b/3, 303b/5, 303b/7,
303b/8, 303b/9, 304a/1,
304a/10, 304a/12, 304a/14,
304a/16, 304a/17, 304a/18,
304a/19, 304a/2, 304a/20,
304a/21, 304a/24, 304a/26,
304a/27, 304a/3, 304a/4,
304a/6, 304a/7, 304a/8,
304a/9, 304b/1, 304b/10,

304b/11, 304b/15, 304b/17,
304b/18, 304b/19, 304b/20,
304b/23, 304b/24, 304b/25,
304b/26, 304b/3, 304b/6,
304b/9, 305a/10, 305a/11,
305a/12, 305a/13, 305a/14,
305a/16, 305a/17, 305a/19,
305a/20, 305a/21, 305a/22,
305a/23, 305a/4, 305a/5,
305a/8, 305b/10, 305b/11,
305b/12, 305b/13, 305b/16,
305b/18, 305b/2, 305b/23,
305b/25, 305b/26, 305b/3,
305b/6, 305b/8, 305b/9,
306a/10, 306a/11, 306a/12,
306a/13, 306a/15, 306a/16,
306a/18, 306a/19, 306a/2,
306a/20, 306a/21, 306a/22,
306a/24, 306a/25, 306a/26,
306a/27, 306a/3, 306a/4,
306a/5, 306a/7, 306a/8,
306a/9, 306b/1, 306b/11,
306b/12, 306b/14, 306b/15,
306b/16, 306b/17, 306b/18,
306b/2, 306b/21, 306b/22,
306b/24, 306b/25, 306b/27,
306b/3, 306b/4, 306b/5,
306b/7, 306b/8, 306b/9,
307a/10, 307a/11, 307a/12,
307a/13, 307a/14, 307a/16,
307a/19, 307a/2, 307a/20,
307a/21, 307a/22, 307a/23,

307a/24, 307a/25, 307a/26,
307a/27, 307a/4, 307a/5,
307a/6, 307a/7, 307a/8,
307a/9, 307b/1, 307b/10,
307b/14, 307b/15, 307b/16,
307b/17, 307b/2, 307b/20,
307b/21, 307b/22, 307b/23,
307b/24, 307b/25, 307b/26,
307b/27, 307b/3, 307b/7,
308a/10, 308a/12, 308a/14,
308a/15, 308a/16, 308a/17,
308a/19, 308a/2, 308a/20,
308a/21, 308a/23, 308a/24,
308a/25, 308a/26, 308a/27,
308a/3, 308a/6, 308b/1,
308b/12, 308b/13, 308b/14,
308b/15, 308b/16, 308b/17,
308b/18, 308b/19, 308b/20,
308b/22, 308b/23, 308b/24,
308b/25, 308b/26, 308b/27,
308b/3, 308b/4, 308b/5,
308b/6, 308b/7

vabāl (Ar.) ağırılık, azap; günah
v. 187b/21
v.+ dur 191a/17
v.+ ı 207a/26, 218b/8,
222b/21, 282b/16
v.+ ını 187b/20

vābasta (F.) bağlı
v. 208a/21
v.+ dur 192b/8

vaca' (Ar.) ağır, acı

	v. 295a/6		v. bolğay 284a/24
vacd	(Ar.) keder, kederlenme		v. boluptur 217a/2
	v.+ ı 244b/7		v.+ dür 201a/19
vach	(Ar.) sebep, neden; yön, yüz		v. édi 251a/25
	v. 191a/7, 204b/9, 212b/10, 217b/5, 223b/8, 229b/19, 231b/16, 231b/17, 233a/11, 234a/22, 244b/27, 251b/24, 254b/1, 256b/4, 258a/25, 262b/14, 264a/11, 277b/26, 297a/11, 304a/22		v. étkey 222a/3
	v.-ı tasmiyası 269a/13		v.+ niñ 292a/24
	v.+ da 273a/12	vācibü'l-vücūd	(Ar.) vücudu mutlak
	v.+ dın 278a/8, 281a/9		var olan; Allah
	v.+ ğa 274a/25		v. 213a/24, 268b/10
	v.+ ı 200a/3, 203b/16, 204b/9, 208a/1, 221a/2, 240a/15, 255a/8, 256b/24, 259b/20, 262a/6, 277a/7	va'd	(Ar.) söz verme, üstüne alma
	v.+ ıda 207b/21		v. 247b/2
	v.+ ığa 230a/6, 231b/15, 231b/4, 287b/15, 292a/7		v.+ da 200b/6
	v.+ ını 221b/25, 305a/10, 305a/5	va'da	(Ar.) söz verme, vaat
	v.+ larığa 246b/7		v. 201a/8, 204b/5, 218b/17, 221a/14, 232a/24, 253a/5, 257a/21, 277b/26, 278a/1, 290a/1, 302b/16, 304a/5
vachī	(Ar.+F.) öyle sebep, o neden		v.-yı rāst 257a/19
	v. 192a/24, 192a/15, 205a/6, 214b/10		v.-yı yalğanga 257a/20
vācib	(Ar.) yapılması gereken, zorunlu		v. bér 289b/27
	v. 271b/16, 274b/13, 287a/3		v. bérdi 193b/21, 193b/23, 204b/4, 257a/19
	v. boldı 209a/17, 270a/22		v. bérdim 257a/20
			v. bérding 222b/12
			v. bérdük 210b/18
			v. bérğil 285b/8
			v. béríp érđi 201a/9
			v. béríp biz 219b/20, 254a/5
			v. bérípdür 193a/17, 200b/3, 204a/13
			v. bérmegey 200b/3

v. bérürler 183a/1
v. bolğay 212b/4
v.+ da 194b/23
v.+ dur 218a/11, 226a/27,
256a/25
v. étilgen 214b/10, 270a/10
v. kıldı 270b/20
v. kılduğ 289a/12
v. kılgan 211b/4
v. kılılgan 263b/1, 282b/9
v. kılingan 211a/1
v. kılip édi 201a/8
v. kılip érdi 200b/27
v. kılip érdiler 194b/22,
210a/3
v. kılipdur 270b/8
v. kıлмаğı 270b/8
v. kılurlar 278a/3
v.+ larnı 303b/19
v.+ mız 216b/11
v.+ nı 252b/13
v.+ nıng 186a/25, 194b/24,
212b/22
v.+ sı 211b/17, 214b/19,
215b/23, 226b/9, 230b/25,
247b/1, 252b/12, 260b/2,
270b/9, 282b/18, 282b/19,
282b/5, 294b/27, 295a/22,
295a/24, 295a/25, 299a/6,
307b/19, 307b/21
v. + nıg 224a/7

v.+ sıda 212b/25
v.+ sıdın 283a/20
v.+ sıdur 212b/22
v.+ sığa 214b/20, 260b/1,
301a/25
v.+ sınıg 264a/3

va'da-gāh (Ar.+F.) vaat edilen yer

v.+ ıdur 221a/13

vādī (Ar.) iki dağ arasındaki yer,
dere

v. 250b/18, 296b/17, 303a/25,
303a/26

v.+ dür 185b/4

v.+ leridin 303a/25

v.+ nıng 185b/12

v.+ side 259a/9

v.+ sidin 200b/14

v.+ sidür 259a/22

vafā (Ar.) sözünde durma, sözünü
yerine getirme, vefa

v. 212b/24, 277a/27, 277b/11,
277b/16, 292b/14

v.+ dın 277b/24

v.+ dur 182a/23

v.+ ga 215b/23

v. kılguçırağ 200b/5

v. kılingızlar 277a/23,
277a/27, 286a/13

v. kılmadı 193b/3

v. kıлмаğ 201a/8, 270b/9

v. kıлмаğdın 286a/15

v. kıılır 214b/20, 277b/16	v. 276b/17
v. kıılırlar 251a/18	vaḥṣat (Ar.) korku
v.+ sı 182b/27	v.+ ı 260b/15
v.+ sığa 208a/11, 277b/15	v.+ nıng 202a/1
vafādārlıg (Ar.+F.+T.) vefalılık, sözünde durma	vaḥṣī (Ar.) yabani, yırtıcı
v.+ lar 278a/2	v. 189a/7
vafāt (Ar.) ölüm, ölme, vefat	vaḥy (Ar.) bir fikir veya emrin Allah tarafından peygambere bildirilmesi
v. 246b/9	v. 183a/23, 201a/12, 204a/25, 215b/15, 215b/24, 223a/1, 235a/17, 235b/17, 238b/24, 239a/3, 242b/10, 245b/9, 246b/23, 247a/16, 259a/7, 261a/22, 264b/7, 266b/23, 271a/4, 281b/9, 299b/26, 304a/15, 304b/13
v.+ dın 219b/5	v.+ da 229b/3
v.+ ı 218a/17	v.+ dın 244b/21
vāfī (Ar.) yeterli, yetkin	v.+ dur 304b/17, 306b/18
v. émetür 184b/14	v. étılıpdür 220a/18
vāfir (Ar.) çok, bol	v.+ ımız 204a/8
v.+ rağ 277b/14	v.+ ımızdın 291a/25
vafğ (Ar.) uygunluk, uyma	v.+ ınıng 221a/16
v.+ ığa 222b/19	v. kııldı 216b/2, 256a/22, 286b/6
vaḥāmat (Ar.) zorluk, güçlük	v. kıılduğ 204a/7, 215a/19, 224b/2, 280b/8, 291a/20
v.+ ını 261a/12	v. kıılıldı 222b/22
vaḥdāniyyat (Ar.) birlik, Allah'ın bir oluşu	v. kıılıngay 206a/11
v.+ ığa 225b/22, 267b/22, 267b/26, 269b/4	
vaḥdat (Ar.) teklik, birlik	
v. 248b/3, 254b/6, 271b/11	
zāt-ı v.+ ı 254b/7	
vāhid (Ar.) bir, tek	
v.+ dürler 200b/18	
vāhiya (Ar.) boş, anlamsız	
v. 209b/8	
vahmiyya (Ar.) gerçekte olmayan, hayalî	

v. kılpbız 252a/15, 291a/20, 293a/3	vaq' (Ar.) önem, ehemmiyet, değer
v. kılpdur 300a/18	v.+ ı 287b/21
v. kılmamız 233a/26	vaqāyī' (Ar.) olaylar, başına gelenler
v. kılrur 218b/10, 308b/21	v.+ yı 218a/6
v. kılrur 246b/19	vaqf (Ar.) bağlama, ait gösterme
v. kırlur 220a/27	v. kılp 203b/11
v.+ nı 222b/20, 225a/25, 254a/24	vāqī'a (Ar.) olay, hadise
v.+ nıng 295a/19	v. 217b/16, 289a/17
v. yiberdi 244b/19	v.+ da 232a/1, 246b/9, 289a/20
v. yiberildi 247a/16	v.+ dın 237a/12, 237b/5, 239b/2, 246b/17, 246b/8
v. yiberipdürler 218a/19	v.+ larını 218a/5
va'id (Ar.) kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma	v.+ nı 233b/11
v. 187b/12, 210a/3, 211b/2, 230b/24, 266b/19	v.+ nıng 215b/26
v. bolğay 212b/5	v.+ sı 223b/22, 291b/12
v.+ de 211a/4, 247b/2	v.+ sıda 187a/2
v.+ i 248b/27, 277a/7	v.+ sıdın 186a/11, 206b/13, 241b/2
v.+ idür 212a/20, 261b/10	vāqıf (Ar.) bir şeyi elde eden, haberi olan
v.+ imdin 256a/27	v. boldı 308b/27
v.+ imizdin 206a/4	vāqī' (Ar.) olan, meydana gelen
v.+ ingde 222b/12	v. 275a/3, 296b/16
v.+ ka 218b/17	v. boldı 183b/18, 186a/8, 190b/17, 244a/13, 251b/2, 269a/14, 289a/21
v. kıldıng 293b/4	v. bolğay 232a/20, 252b/2
v.+ nıng 272a/2	v. bolğusıdur 210b/20, 288a/1
va'idī (Ar.+F.) bir korkutma	v. bolmadı 236b/3
v. 187b/12	v. bolmasıdın 189b/22

v. bolsa	211a/18, 266b/20	272a/23, 272b/1, 286b/21,
v. boluptur	206b/17, 234a/10, 281b/17	287b/18, 290a/12, 291b/11, 291b/4, 294a/19, 294b/3,
v. bolur édi	308a/16	295b/13, 297a/27, 298b/17,
v. bolur	206b/26	298b/3, 302b/3, 303b/27,
v.+ dür	218a/5, 295a/25	304a/25, 304a/8, 304b/4,
v. édi	242b/6	307b/8
vaqi'at	(Ar.) kötöleme, gıybet etme	v.+ da 187b/15, 189a/3,
v.	240a/22	196b/14, 199a/16, 216a/11,
vakili	(Ar.+F.) bir vekil	217a/12, 223b/6, 227a/23,
v.	293a/5	241a/20, 243a/9, 250a/18,
vaqt	(Ar.) zaman, vakit	257b/25, 282a/4, 289b/2,
v.	189a/1, 194b/17, 201a/11,	307a/6, 308a/20
	202a/26, 205b/18, 211b/12,	v.+ dın 224b/4, 228a/5,
	212a/26, 214a/25, 214b/11,	261a/15
	214b/2, 215b/23, 216a/10,	v.+ dur 228b/7
	217a/13, 218a/24, 218b/27,	v.+ ga 215b/23, 261a/22
	219a/17, 219b/20, 222b/9,	v.+ gaça 262b/3
	225b/4, 226a/25, 226b/2,	v.+ ı 182b/2, 194a/12,
	227a/7, 227b/20, 227b/4,	196a/26, 199a/13, 203a/19,
	228b/8, 230a/12, 232a/17,	211a/8, 215b/24, 215b/25,
	234b/14, 234b/27, 236b/5,	218a/12, 219b/23, 224b/14,
	237a/24, 237b/22, 240a/17,	228b/6, 230b/21, 234b/18,
	240b/22, 241b/10, 241b/26,	244b/10, 246a/5, 252a/25,
	242a/8, 242b/12, 242b/3,	259a/12, 261a/5, 261a/6,
	242b/8, 243a/8, 244a/7,	263a/11, 264b/26, 272a/26,
	244a/8, 245a/20, 245a/9,	275a/27, 275b/19, 283b/4,
	245b/15, 245b/22, 246a/18,	302a/22, 305b/22
	246b/21, 247a/27, 248b/4,	kuşluk v.+ ı 304b/5
	253b/8, 257a/16, 260a/26,	v.+ ıda 189a/2, 191b/5,
	261a/23, 261a/3, 264a/24,	201a/8, 203a/3, 211a/13,
	266b/18, 267a/16, 267a/6,	212b/19, 215b/21, 215b/23,

217a/11, 217a/19, 223b/6,
249a/6, 250a/17, 257b/16,
258a/9, 261a/23, 262b/8,
265a/1, 271a/17, 271a/19,
275b/3, 278a/27, 278b/4,
280a/5, 287a/15, 287a/26,
297b/20, 299a/27, 302a/10,
303a/15, 303a/16
v.+ ıdur 211a/8, 246a/5
v.+ ığa 253b/8, 298b/4
v.+ ığaça 217a/15, 261b/26
v.+ ını 268b/13
v.+ ıngızda 275b/3
v.+ lar 285b/4, 300a/26
v.+ larını 300b/4
v.+ larınınġ 232a/22
v.+ larını 206b/1
v.+ larınınġ 188a/7, 204b/20,
308a/13
v.+ nınġ 250a/19

vaġtı (Ar.+F.) öyle vakit, o vakit,
öyle zaman
v. 205a/15, 205b/11, 207b/10,
210a/20, 219b/20, 246a/6,
248a/3, 264a/9, 272a/25,
302b/16, 308b/16
v.+ de 253b/7, 259b/2,
267a/17, 276a/11, 257b/15
v.+ ġa 181b/20
v.+ ni 233b/2

vaġtı kim o zaman ki, öyle zaman
ki
v. 186b/10, 186b/12, 190a/6,
198a/17, 198a/20, 201a/10,
201a/19, 201b/26, 215a/3,
216b/14, 216b/15, 218b/11,
223a/19, 230b/12, 237b/22,
238b/5, 244a/15, 244b/15,
247b/5, 249b/6, 252b/11,
256a/2, 261a/6, 266b/14,
267a/18, 267b/15, 269a/18,
273a/21, 275b/6, 284a/20,
287b/7, 291a/16, 291a/22,
293b/1, 293b/16, 293b/4,
293b/8, 300a/10, 300a/3,
304a/9, 307a/8

vaġtsız (Ar.+T.) vakitsiz, zamansız

v. 264a/8

valad (Ar.) evlat, çocuk

v. 221a/20

valādat (Ar.) doğma

v.+ ı 262a/2

valī I (F.) ama, ancak

v. 286a/5, 286a/8, 286a/9

valī II (Ar.) ermiş, eren

v.+ ġa 212b/23

v.+ ler 269b/23

valī-`ahd (Ar.) bir hükümdardan sonra
hükümdar olacak kişi

v. 246b/11

vara'î (Ar.+F.) öyle haramdan kaçınma v. 273b/16	v.+ dın 273a/9 v.+ ı 221b/27, 254b/19, 280a/9, 295b/26
vard (Ar.) gelme, erişme v. 230a/27	v.+ ıngda 287b/16 v. kılıngızlar 252b/21
vārid (Ar.) 1. gelen, erişen v. boluptur 195b/8, 278a/25 v.+ dür 194a/2, 231a/10, 294a/8	v. kıлмақ 256b/16 v. kıılır 221a/24, 250a/3, 280a/9 v. kıılırsızlar 247a/12
2. kervanda kuyulardan su çekmekle görevli kişi v. 235b/15 v.+ i 235b/16 v.+ ini 235b/15	v.+ lar 192b/21, 252b/21, 266a/14
vāriş (Ar.) mirasçı, miras sahibi v. 286a/7 v.+ iğa 286a/4 v.+ lerbiz 262a/26	vāşif (Ar.) vASFeden, öven v.+ larıng 295b/26
vaşanî (Ar.) puta tapan, putperest v. 186b/2, 218b/11	vāşık (Ar.) güvenen v. bolmağay 292b/8
vasať (Ar.) orta, ara v.+ kadur 285b/19	vāşıta (Ar.) araç, alet, aracı v. 191b/25, 258b/15 v.+ sı 184a/12, 199a/14, 199b/25, 201b/18, 203a/12, 203b/6, 208a/3, 224b/2, 229b/24, 235a/17, 259b/21, 261a/1, 262b/13, 276b/21, 280a/19, 281a/8, 307b/17 v.+ sidur 203a/15
vaşāyıt (Ar.) vasıtalar, araçlar v.+ ı 308b/21	vāşıtasız (Ar.+T.) vasıtasız, araçsız v. 281a/8
vāşbūrā (Ar.) çığlık, feryat; Allah bana azap versin, Allah beni öldürsün v. 303a/14	vasıla (Ar.) yol, vasıta v. kıılırlar 197b/14 v.+ sı 205b/4, 206a/22, 208a/5
vaşf (Ar.) nitelik, vasıf, sıfat v. 266a/10 v.+ da 275a/23	vasılat (Ar.) sebep, bahane

	v.+ ı 204a/19	vay	yazık, eyvah v. 302b/20
vaşiyyat	(Ar.) bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey v.+ ınıṅ 283a/13 v. 226a/18, 249b/25 v. kıldı 234a/3, 242b/8 v.+ lar 246b/11, 298b/18 v.+ larını 235a/1	vaz'	(Ar.) durum, hal v. 267a/5 v.+ ı 200b/21, 245a/27, 281a/24
vaşq	(Ar.) bir deve yükü miktarında ağırlık ölçüsü v. 195a/5	vazāyif	(Ar.) vazifeler v.+ i 205a/22 v.+ lerini 220a/9
vaşl	(Ar.) ulaşma, birleşme v. 231b/23	vāzıḥ	(Ar.) açık, belli v. 214a/13, 230a/22, 248a/24, 273a/7 v.+ dur 206a/3
va's-salām	(Ar.) "işte o kadar, son söz şudur" anlamlarında kullanılan bir söz v. 245a/7	vāzıḥa	(Ar.) açık, belli v. 294a/18
vasvās	(Ar.) vesveseler, kuruntular v.+ ınıṅ 278b/2	vaz'ī	(Ar.) sıradan, bayağı v. 218b/14
vasvasa	(Ar.) vesvese, kuruntu v. 240a/6, 257a/24, 257a/26, 289b/24 v. kılr 303a/11 v.+ ları 251a/5 v.+ sınıṅ 233b/14 v.+ sını 278b/3 v.+ sınıṅ 289b/8	vazīfa	(Ar.) görev, vazife v.+ sınıṅ 215a/27
vaṭan	(Ar.) yurt, ülke v.+ dın 270b/26 v.+ ığa 273b/18 v.+ larıdın 270b/17	vazn	(Ar.) ağırlık v. 229a/23, 229a/7 v.+ da 229a/9 v.+ ı 308a/23
		vidā'	(Ar.) ayrılma, ayrılış, veda v. étip 227b/18 v. kıla başladı 234b/20 v. kıldılar 306a/24
		vifāk	(Ar.) uygunluk, aynı düşüncede olma v. 197a/8, 265b/15
		vilāyat	(Ar.) vilayet, il, ülke

	v. 182b/7, 290b/10		v.+ ıda 219b/12
	v.+ ı 216b/11		v.+ ıngız 220b/4
	v.+ ıda 203a/1, 246b/2,	vus'	(Ar.) güç, kuvvet
	282b/26, 307a/26		v.+ ıda 253b/5
	v.+ ığa 282b/27	vuşla	(Ar.) bir şeyi başkasına ekleyen, bitişiren şey
	v.+ ımğa 241b/17		v.+ sığa 286a/12
	v.+ ınıng 240b/25, 283a/16	vuşlat	(Ar.) kavuşma
vildān	(Ar.) cennetteki hizmetçiler		v. 255b/3
	v. 301a/24	vuşul	(Ar.) ulaşma, gelme, erişme
vīrāna	(F.) harabe, yıkılmış, harap olmuş yer		v.+ ı 271b/25
	v. 263a/2		v.+ ınıng 219b/1
vişāl	(Ar.) kavuşma, ulaşma	vuzūh	(Ar.) açıklık, aydınlık
	v. 244b/10, 246b/18		v. 209a/9
	v.+ ğa 194a/1		v.+ ı 230a/22, 294b/1
	v.+ ınıng 240b/3	vücüb	(Ar.) lazım olma, gerekli olma
vuķū'	(Ar.) olma, cereyan olma, gerçekleşme		v. 219b/1, 267b/3, 272a/22, 281a/7
	v. 219b/25, 256b/27, 289a/13		v.+ ı 202a/27, 229b/23
	v.+ dın 219b/21		v.+ ıda 224a/3
	v. tapar 199b/27, 200a/14		v.+ ıdur 215a/7
	v.+ yı 222a/1, 229a/6,	vücūd	(Ar.) 1. varlık, var olma
	255a/27, 275a/9		v. 258a/14
	v.+ yıdın 210a/4, 295b/3		v.+ da 204a/1, 268b/10
	v.+ yığa 219b/27		v.+ dın 219a/6
	v.+ yısız 190a/1		v.+ ğa 273b/21
vuķūf	(Ar.) bilme, öğrenme, haberdar olma		v.+ ı 187a/8, 204b/27, 221a/9, 247a/1, 258a/14, 261b/17, 284b/26, 299b/18
	v. 278a/20, 281b/12		v.+ ıda 255b/25
	v.+ ı 219b/16, 233b/11,		
	298b/26		

v.+ ıġa 227a/20, 248a/17, 255b/26, 272b/21, 296b/5	183b/13, 183a/22, 183a/26, 183a/3, 183a/8, 184a/23, 184a/9, 185b/25, 185b/26, 185b/6, 186a/26, 186a/27, 186b/13, 187a/1, 187a/10, 187a/12, 187a/17, 187a/18, 187a/8, 188a/10, 188a/2, 188b/15, 188b/22, 188b/24, 189a/19, 190a/19, 190a/2, 190a/21, 190a/27, 190b/20, 190b/6, 191a/1, 191b/6, 192a/20, 193a/14, 193a/21, 193b/24, 194a/21, 195a/20, 195a/3, 196a/1, 196a/12, 196a/27, 197a/5, 197b/13, 197b/16, 197b/23, 198a/11, 198a/7, 198b/11, 198b/15, 199b/16, 199b/2, 200a/1, 200b/15, 201a/12, 201a/18, 201a/20, 201b/18, 203a/12, 203a/18, 203a/20, 203a/21, 203a/9, 203b/1, 203b/21, 203b/6, 203b/7, 204a/25, 204a/3, 204b/2, 204b/25, 204b/8, 205a/12, 205a/21, 205a/6, 205a/8, 205b/14, 205b/20, 205b/7, 206a/3, 206a/6, 206a/24, 206b/13, 206b/14, 206b/15, 206b/26, 206b/5, 207a/1, 207b/13, 207b/14, 207b/7, 208a/15, 208a/21, 208a/25, 208a/26,
v.+ ını 187a/8	
v.+ ıa kélip érdi 198a/23	
v. tapıay 203b/6	
v. taptı 228a/2	
v. tutar 264a/12	
v. tutmas 273b/15	
2. gövde, vücut	
şāmil-i v.-ı taıaddas 272a/22	
v.+ ı 200a/15, 292a/25	
v.+ ıdur 292a/24	
vüçüdlük (Ar.+T.) varlık, var olma	
v. 299b/18	
vüçüh (Ar.) yönler, yüzler	
v.+ ıda 285a/24	
v.+ ıġa 301a/12	
vüffed (Ar.) elçiler, temsililer	
v.-i Şaııf 291a/16	
vülāt (Ar.) valiler	
v. 274a/6	
vüs'at (Ar.) genişlik, bolluk	
v. 201b/27	
vüşüı (Ar.) inanma, güvenme	
v.+ ı 213b/22, 225a/15	
Y	
yā I (F.) 1. ya, veya, ya da	
y. 181b/6, 181b/11, 181b/15, 182a/15, 182a/8, 182a/9, 182b/1, 182b/4, 183a/1,	

209a/1, 209a/4, 209a/6, 233a/26, 233a/9, 233b/18,
209b/3, 210a/2, 210b/19, 233b/20, 233b/21, 233b/26,
210b/22, 211a/13, 211b/2, 234a/13, 234a/19, 234b/7,
211b/20, 211b/27, 211b/9, 235a/10, 235a/17, 235a/3,
212a/17, 212a/25, 212b/19, 236a/11, 236a/13, 236a/16,
213a/1, 213a/20, 213a/21, 236a/25, 236a/9, 236b/1,
213a/23, 213a/9, 213b/10, 236b/15, 236b/18, 236b/2,
213b/16, 214a/17, 214a/21, 236b/5, 236b/6, 238a/18,
214a/24, 214b/19, 214b/26, 238b/11, 239a/19, 239a/7,
215a/16, 216a/12, 216b/14, 239a/8, 239b/14, 239b/7,
216b/18, 216b/19, 217a/23, 240a/12, 240a/3, 240b/10,
217a/4, 218a/1, 218a/19, 240b/27, 241b/3, 242b/11,
218b/11, 218b/13, 218b/18, 244a/10, 244a/22, 244a/26,
218b/19, 218b/20, 218b/26, 244b/16, 245a/13, 245a/21,
218b/4, 219a/16, 219a/7, 245a/26, 245a/6, 245b/21,
219b/15, 219b/19, 219b/3, 246a/5, 246a/6, 246b/26,
220a/14, 220a/21, 220a/25, 247a/6, 247a/8, 247b/2,
221a/17, 221a/4, 221a/6, 247b/27, 247b/6, 248a/1,
221a/9, 222a/13, 222a/15, 248a/6, 248b/10, 249a/14,
222a/20, 222a/6, 222b/15, 249a/23, 249b/10, 249b/11,
223a/19, 223b/26, 224a/13, 249b/18, 249b/21, 249b/27,
224a/20, 224a/24, 225b/26, 250a/3, 250b/10, 250b/17,
226a/16, 226b/24, 227a/14, 250b/18, 251a/1, 251a/20,
227a/16, 227a/18, 227a/25, 251a/23, 251a/27, 251a/7,
228a/17, 228a/18, 228a/3, 251b/1, 251b/16, 251b/22,
228a/9, 228b/15, 228b/24, 251b/25, 252a/11, 252b/1,
229a/12, 229a/16, 229a/22, 252b/8, 252b/17, 252b/22,
229a/25, 229b/2, 229b/24, 252b/25, 253a/21, 253a/23,
229b/26, 229b/7, 230a/1, 253a/25, 253a/6, 253b/14,
230a/11, 230b/9, 231a/12, 253b/6, 253b/8, 254a/20,
231a/22, 231b/21, 232a/6, 254a/24, 254a/25, 254a/6,
232b/13, 232b/14, 233a/10, 254b/27, 254b/6, 255a/11,

255a/13, 255a/23, 255a/9,
255b/17, 255b/19, 255b/5,
255b/9, 256a/21, 256a/22,
256a/7, 256b/23, 256b/3,
256b/8, 257a/14, 257b/10,
257b/13, 257b/14, 257b/20,
258a/11, 258a/20, 258a/22,
258b/19, 258b/9, 259a/11,
259a/17, 259a/3, 259b/23,
260b/12, 260b/19, 261a/2,
261a/22, 261a/23, 261a/5,
261b/1, 261b/15, 261b/20,
262a/23, 262a/26, 262a/6,
262b/2, 262b/4, 262b/5,
264a/11, 264a/8, 264b/18,
264b/20, 264b/7, 265a/4,
265b/23, 265b/5, 265b/9,
266b/17, 266b/19, 266b/23,
267a/14, 267a/19, 267a/20,
267b/2, 267b/3, 267b/4,
268a/19, 268b/12, 268b/18,
269a/18, 269a/22, 269a/27,
269b/16, 269b/4, 270a/18,
270a/5, 270b/25, 271a/12,
271a/14, 271a/16, 271a/17,
271a/18, 271b/1, 271b/17,
272a/17, 272a/26, 272a/27,
272a/3, 272b/1, 272b/2,
272b/4, 273a/14, 273a/23,
273a/5, 273a/7, 273b/7,
274a/17, 274b/1, 275a/1,
275a/5, 275a/6, 275a/8,
275a/9, 275b/11, 275b/15,
275b/19, 275b/24, 275b/6,
276a/10, 276a/15, 276b/12,
277a/24, 277a/5, 277a/7,
277b/6, 278a/10, 278a/11,
278a/15, 278b/20, 278b/26,
279a/19, 279b/7, 280a/3,
280b/4, 280b/5, 280b/9,
281a/27, 281b/22, 281b/7,
283b/25, 283b/26, 283b/7,
284a/23, 284b/1, 284b/17,
285a/1, 285a/15, 285b/7,
285b/8, 286a/14, 286a/19,
286a/2, 286a/5, 286a/6,
286b/21, 286b/23, 287b/12,
287b/15, 287b/21, 288a/15,
288a/2, 288a/22, 288a/23,
288a/26, 288a/3, 288a/7,
288b/14, 288b/24, 289b/1,
289b/26, 289b/4, 289b/5,
290a/17, 290a/7, 290b/17,
291a/1, 291a/2, 291a/4,
291a/7, 291b/26, 292a/27,
292a/7, 292a/9, 292b/15,
292b/22, 293b/10, 293b/2,
293b/4, 293b/5, 293b/6,
293b/7, 294a/16, 294a/19,
294a/27, 294b/17, 294b/4,
295a/16, 295a/20, 295a/22,
295b/8, 296a/10, 296a/11,
296a/17, 296a/26, 296a/6,
296a/7, 296b/1, 297a/4,

298b/15, 298b/6, 299b/10,
299b/3, 299b/6, 300a/26,
300a/3, 300b/11, 300b/23,
300b/9, 301a/10, 301a/2,
301a/8, 301b/20, 301b/22,
301b/4, 302a/16, 302a/4,
302b/16, 302b/18, 302b/24,
302b/26, 302b/5, 303a/15,
303a/16, 303a/20, 303a/21,
303b/10, 303b/17, 303b/18,
303b/2, 303b/8, 304a/13,
304b/17, 305a/22, 305a/23,
305a/25, 306a/3, 306b/19,
306b/20, 306b/8, 307a/10,
307b/6, 308a/10, 308a/19,
308a/23, 308a/4, 308b/12,
308b/9

2. ya... ya...; ikileme olarak
kullanılan bağlama edatı

y. 183a/12, 186a/15, 186a/6,
186b/16, 187a/22, 187a/23,
189a/21, 189b/1, 189b/2,
189b/3, 191a/25, 191a/26,
193a/12, 193a/13, 197b/21,
198b/26, 198b/7, 200a/1,
200b/11, 200b/12, 200b/13,
200b/17, 201b/2, 202b/10,
202b/3, 203a/25, 203a/3,
204a/14, 204a/15, 204a/16,
204a/17, 204a/2, 204b/8,
205a/17, 205b/10, 205b/12,
205b/3, 209a/7, 211a/27,

211b/13, 211b/2, 211b/4,
212a/3, 212a/5, 213a/21,
217b/26, 218a/25, 220b/18,
221a/19, 221a/4, 221b/11,
221b/26, 223b/21, 226a/5,
226b/22, 228b/13, 228b/14,
228b/16, 229a/23,
229b/12, 230b/5, 232a/5,
233a/13, 237b/18, 243a/9,
244a/16, 246a/5, 248a/3,
250a/1, 250a/6, 251b/17,
252a/2, 252a/27, 252b/12,
253b/15, 254a/1, 254a/15,
254b/3, 254b/4, 256b/1,
259b/3, 261a/27, 261a/6,
263a/4, 264a/5, 264b/7,
265b/11, 265b/26, 267a/27,
267a/3, 267b/6, 273b/23,
273b/4, 274a/13, 277a/1,
277a/2, 277a/5, 277a/6,
277a/7, 277a/8, 277a/9,
277b/6, 278a/13, 278a/18,
278a/9, 278b/17, 281b/14,
282b/7, 284b/1, 285a/2,
289b/25, 289b/27, 291a/1,
291a/2, 291a/3, 291b/27,
292a/17, 292a/18, 292a/19,
292b/11, 294b/22, 295b/3,
296b/17, 296b/2, 296b/3,
297a/13, 297a/17, 298a/11,
298a/12, 298a/13, 299b/25,
300a/25, 302a/10, 302b/4,

- 303a/14, 304a/5, 305b/10,
305b/9, 306b/1, 306b/2,
306b/3, 308a/15
- yā II** (Ar.) ey
y. 188a/15, 189a/10, 194a/3,
196b/18, 198b/3, 199a/12,
200a/5, 232a/19, 233a/25,
239b/5, 266a/23, 273b/6,
285b/11, 291a/1, 291b/13,
295b/6, 295b/7, 299a/16,
300b/1, 308b/27
- yā III** (Ar.) Arap alfabesindeki ع
(y) harfi
y. 217b/26, 239b/4, 252b/5,
262a/6, 267b/9
- yad** (Ar.) el
y.-ı bayzā Hz. Musa'nın mucize
olarak gösterdiği parlak eli
y.-ı b. 214a/23, 255a/9,
294b/9
- yād** (F.) anma, hatırlama
y. 219b/6, 233b/2, 255a/15,
296b/23
y. bergeymén 304b/10
y. étildi 185a/11, 187a/9,
204b/21, 205a/9, 224b/1,
246b/18, 248a/16, 248a/23,
261a/3, 268a/26
y. étildiler 308a/18
y. étilgen 182a/27, 234a/2,
299b/24
y. étilip érdi 198b/20
- y. étilmegen 228b/22
y. étilmeki 295a/26
y. étmedi 275b/11
y. étmek 301a/19
y. étmekidür 261a/25
y. étmekining 245b/20
y. étti 256a/23
y.+ ı 252a/1
y.+ ığa 185b/9, 195a/10,
239b/21, 255a/13, 304b/7
y.+ ığa bérür érdi 195b/24
y.+ ımdın 308a/2
y.+ ımızdın 292b/4
y.+ ıka 242b/20
y. kııl 210b/9, 213b/8, 234a/5,
239a/23, 258b/20, 262b/19,
276a/26, 279b/5, 287b/10,
289a/11, 289b/9, 290b/26,
297a/11, 300a/2, 302b/10,
302b/24, 303a/20, 304a/17
y. kııldı 184a/7, 239b/22,
263a/15, 264b/24, 286b/9,
296a/20
y. kııldıng 287b/2
y. kııldıı 230b/17, 255a/14,
265a/17, 305a/24
y. kıılğan 232b/24
y. kıılğaylar 266a/14, 267b/27
y. kıılğaysén 244b/15, 287b/5
y. kıılğıl 300a/3
y. kıılğuçılarga 232a/24

y. kılıngızlar 255a/16, 255a/24, 268b/2, 282a/22	y.+ da 273a/21, 289b/1
y. kılmadı 246b/1	y.+ dın 275a/27, 289a/27
y. kılmağaylar 288a/16	y.+ ı 257b/16, 307a/26
y. kılmağı 304b/9	y.+ ığa 257b/27
y. kılmağımızdın 300b/9	y.+ ını 223a/4, 223a/5, 257b/23, 267b/10
y. kılmağını 239b/1	y.+ ınıng 267b/10, 289a/25
y. kılmağınınğ 271a/9	y.+ lar 215b/13, 225b/27, 233b/7, 248a/22, 253a/6, 262a/7, 273a/21, 273b/18, 281b/10
y. kılmak 212b/9	y.+ larda 248a/24
y. kılmassızlar 184a/2, 268b/2	y.+ larğa 293b/3
y. kıılır 233a/11, 264b/22	y.+ ları 301a/14, 301b/27
y. kıılurbız 205a/16	y.+ larıdın 293b/2
y. kıılurmén 308a/2	y.+ larınıng 257b/7
y. kıılursén 295b/10	y.+ larını 262a/16, 267b/12
y. tutkuçıları 296b/4	y.+ larınığ 260b/5
y. tutmağı 253a/22	y.+ nı 265a/19, 289a/24
y. tutmak 295a/14	2. yaklaşık beş kilometre karşılığındaki uzunluk ölçü birimi
yağ yağ	y. 269a/9
y. 245a/8, 267a/14	y.+ dın 241a/7
y.+ ı 267a/14	y.+ ğa 241a/7
yağ- krş. yağ- III	y.+ ıdın 235a/9
yağmak	yağaçı (T.+F.) 1. bir ağaç
y.- a başladı 234b/21	y. 257b/20, 289b/3
y.- ar 208a/27	y.+ dür 252a/11, 257b/14, 307a/26
y.- ar édi 228b/16	2. öyle ağaç, o ağaç
y.- dı 228b/18	
yağaç krş. yığaç	
ağaç	
y. 223a/5, 239a/7, 257b/13, 267b/8, 275b/7, 289a/26, 289b/1, 296b/9	

y.+ ğa 257b/24	214b/17, 218b/26, 219a/2,
yağaçlıĝ ağaçlı, ağacı olan	220a/9, 220b/17, 220b/19,
y. 308b/2	224a/12, 224b/5, 225b/26,
yaĝāna (F.) tek, yalnız, biricik	229b/2, 230b/24, 231a/20,
y. 239a/8, 250b/16, 260b/10,	231b/26, 232a/26, 234b/4,
268b/16, 287b/3, 290a/11	235b/10, 236a/22, 236a/23,
yaĝānalıĝ krş. yaĝānalıĝ	236b/15, 236b/7, 238b/17,
(F.+T.) teklik, birlik, yalnızlık	239b/24, 239b/26, 240b/22,
y. 204b/2, 224b/10, 228b/26,	241a/10, 244a/4, 244b/2,
239a/2, 253a/18	245a/27, 251a/7, 251b/4,
yaĝānalıĝ krş. yaĝānalıĝ	252a/10, 252a/9, 262a/7,
(F.+T.) teklik, birlik, yalnızlık	264b/11, 265b/13, 269b/17,
y.+ ğa 274a/17	269b/19, 270b/20, 270b/21,
yaĝdur- yaĝdırmak	272b/4, 273a/15, 274b/5,
y.- dı 262b/15	279a/17, 281a/4, 281a/5,
y.- duĝ 228b/11, 265a/3	281b/3, 284a/7, 284b/9,
y.- ğay 290a/18	285a/4, 285b/7, 291a/9,
y.- ur 209a/3	295a/12, 295a/4, 295b/12,
yaĝın yaĝıř, yaĝıřlı hava	296a/12, 296a/13, 296a/15,
y. 199a/13	296b/20, 301a/7, 306a/26,
yaĝır yaĝır	306b/25, 308a/13, 308a/21,
y.+ ın (yaĝrın) 186a/5	308b/24, 308b/27
yaĝmaĝ yaĝma	y. baĝlıĝ boldılar 231a/15
y.+ ı (yaĝmaĝı) 228b/13	y.+ dın 271b/17
yaĝı iyi, güzel	y.+ dur 207a/9, 251b/13,
y. 187b/21, 188b/3, 190b/10,	295b/11, 301a/8
190b/26, 192a/23, 192a/24,	y. étmekni 187a/8
196b/10, 196b/8, 198a/22,	y. iřliklerninĝ 202b/9
198b/1, 199a/22, 202a/22,	y.+ lar 194b/16, 208b/14,
202a/25, 202b/6, 204a/12,	229b/20, 253b/21
204a/15, 204b/7, 205b/1,	y.+ raĝı 218b/12, 233a/19,
208a/23, 211a/16, 212b/21,	233a/26, 278a/12, 278a/22

y.+ rağıdur 244a/17
y.+ rağımén 241b/15
y.+ rağını 233a/25
y.+ rağınıḡ 278a/15
y.+ rağ 194b/2, 232a/14,
242a/6, 268a/26, 278a/13,
286a/10, 286a/20, 288a/16,
292b/15, 301b/20, 301b/6,
302b/2, 306a/6
y.+ rağ bolğay 182a/12,
184b/17, 191b/20, 288a/13
y.+ rağ bolsa 202b/16
y.+ rağdur 189b/14, 199b/13,
212a/11, 219b/15, 222b/7,
229a/14, 233a/20, 239a/7,
241a/11, 242a/5, 247a/23,
247a/25, 265b/22, 269b/18,
278a/14, 278a/2, 281a/24,
281a/5, 286a/19, 296a/1,
296b/7, 300b/27, 302a/11,
302a/12, 302a/13, 302b/1,
307b/5
y.+ rağdurlar 290b/20
y.+ rağı 202b/14

yağşılığ krş. **yağşılığ**

iyilik
y. 190b/15, 198b/17, 236b/18,
251a/26, 252b/18, 254a/18,
256b/21, 269b/14, 274b/20,
281a/11, 288a/16
y.+ dın 193a/13

y.+ ı 220a/4, 285a/13,
306b/20
y.+ ıdın 220b/1, 249b/7
y.+ ını 275b/14
y. kıldılar 251a/26, 269b/16
y. kılgaysén 277a/20
y.+ lar 184a/3, 231b/25,
232a/16
y.+ lardın 203b/2, 284b/23
y.+ ları 196a/21, 269b/15
y.+ larımızdın 184a/2
y.+ nı 192a/25, 229b/19

yağşılığ (T.+F.) 1. öyle iyilik, o iyilik
y. 222b/7, 280b/3

2. bir iyilik

y. 277a/19

yağşılığ krş. **yağşılığ**

iyilik
y. 238b/17, 245a/14, 276b/12
y.+ қа 193b/16, 283b/5
y. kıldılar 208a/23
y. kılgan bolğaysızlar
282b/14
y. kılguçılar 285a/14
y. kılıngızlar 284b/25
y. kılıpdur 246a/27
y. kıлмаğı 284b/25
y. kıлмақ 277a/2
y. kılmaydurmén 282b/17
y. kılsaḡız 282b/14
y. kılıurlar 308a/17

- y.+ larıġa 198b/8
y.+ niġ 246b/6
- yāhūd** (F.) ya, veya
y. 301b/10
- Yahūd** (Ar.) Yahudî, Hz. Musa'nın
dinine mensup olan kimse;
İsrailoġulları
Y. 183a/11, 186b/3, 186b/5,
187a/15, 187b/6, 216b/16,
220b/18, 232b/12, 280a/16,
291b/15, 291b/16, 292b/18,
295b/23, 233a/14, 253a/25,
254a/12, 254a/19, 259a/19,
266a/1, 276a/11, 296b/11,
299b/6
Y.+ dın 210a/19, 253a/13,
253a/15, 254a/16, 294b/17,
295a/20
Y.+ durlar 183a/9, 183b/4,
289b/6, 296a/16
Y.+ ıdın 211a/24
Y.+ ġa 254a/10, 291b/13
Y.+ lar 253a/27, 254a/20
Y.+ larıdın 187a/6
Y.+ niġ 187a/5, 254a/11,
263b/8, 306a/27
Y.+ sızlar 294b/15
- yahūdî** (Ar.+F.) bir Yahudî kiři
Y. 249b/27
- yahūdiya** (Ar.) yahudi kadın
y. 285b/10
- yaġ- I** yakmak, tutuşturmak
y.- arlar 250b/21
y.- arsızlar 250b/20
y.- ġaylar 187b/13
- yaġ- II** hoşuna gitmek, beġenmek
y.- ip 202a/23
- yaġ- III** krş. yaġ-
yaġmak
y.- ġay 228b/21
- yaġa** yaka
y. 303a/14
y.+ sı 237a/18, 237a/20
y.+ sıdın 283a/10
y.+ sıġa 268a/11
- yak-cihatlıġ** (F.+Ar.+T.) fikirde
uygunluk
y. 219a/23
- yaġın** yakın
y. 226a/23, 228b/7, 254b/4,
255a/11, 303b/1
y. almaklıġġa 189b/19
y. bolmasunlar 186a/16
y.+ dur 203a/1, 215a/12,
226a/2, 228b/8
y.+ durlar 229b/14
y.+ ıdadur 199a/16
y.+ ıġa 265a/1
y.+ iġ 232b/20
y.+ larıġa 254b/24
y.+ raġ 203a/5

yaḳīn (Ar.) kesin olarak bilme, sağlam bilgi y. 190a/8, 203a/12, 209b/10, 253b/24, 294b/22, 297a/23 y.+ din 266b/14 y.+ i 298b/2	y. 206b/10
yak-pāra (F.) tek kısım, tek parça, tekli y. 307b/14	yalanğaç krş. yalagaç çıplak y. 217b/3, 285b/13, 288b/3
yaksān (F.) bir, beraber y. 274a/6 y.+ dur 219a/20, 259a/27, 292a/9	yalanğaçlıg çıplaklık y. 285b/14
yak-şanba (F.) pazar, pazar günü y. 219b/9, 265b/7, 280b/18	yalbarmaq yalvarma, yalvarış y. 271b/21
yaktā (F.) tek, eşsiz, bir tane y. 239a/8, 287b/3, 290a/11 y.+ dur 308b/22	yalğan yalan y. 184a/10, 189b/25, 189b/27, 190a/7, 194b/23, 196b/3, 197a/1, 197a/12, 197a/22, 206a/25, 213a/12, 213b/1, 221a/20, 226b/1, 235a/2, 235a/24, 235b/5, 235b/6, 237a/22, 239a/19, 247b/1, 257a/22, 272a/7, 272b/5, 276a/13, 276a/17, 276a/9, 277a/16, 279a/3, 280a/10, 286a/22, 296a/17, 296a/21, 297b/1, 303a/10
ya'ḳūbiyya (Ar.) Hristiyan mezheplerinden biri y. 299b/6	y. 184a/10, 189b/25, 189b/27, 190a/7, 194b/23, 196b/3, 197a/1, 197a/12, 197a/22, 206a/25, 213a/12, 213b/1, 221a/20, 226b/1, 235a/2, 235a/24, 235b/5, 235b/6, 237a/22, 239a/19, 247b/1, 257a/22, 272a/7, 272b/5, 276a/13, 276a/17, 276a/9, 277a/16, 279a/3, 280a/10, 286a/22, 296a/17, 296a/21, 297b/1, 303a/10
yāḳūt (Ar.) yakut taşı y.+ dın 250a/1, 301a/5	y. aytğuçıldurlar 199a/23 y. aytḳuçı 235b/3
yāḳūtī (Ar.+F.) bir yakut y. 219b/11	y. aytḳuçıdur 230a/10 y. aytḳuçılar 222a/9, 243a/24, 270b/12
yal dinlenme, istirahat y. alğay 256b/9 y. alğaysızlar 213a/15	y. aytḳuçıldındur 237a/19 y. ayttılar 247b/2
yalagaç krş. yalanğaç çıplak y. 245b/23, 265b/20, 302b/14	y.+ dın 280a/10 y.+ dur 193a/4, 296a/21 y. émostür 217a/6 y.+ gā 214a/2, 217b/18
ya'lamu (Ar.) bilir, biliyor	

va`da-yı y.+ ğa 257a/20	220a/6, 227a/8, 228a/14,
y.+ ı 297b/6	228a/6, 230a/27, 230b/3,
y. kıldılar 194b/22	235b/3, 236b/25, 242a/23,
y. kılğuçları 194b/24	243a/5, 251a/12, 251a/14,
y.+ nı 212a/19, 213b/2,	251b/16, 251b/22, 251b/27,
221a/16, 272b/3, 279a/1,	255a/18, 257b/21, 258a/19,
280a/13, 280a/14, 280a/9	269a/3, 269b/9, 271a/11,
yalğançı yalancı	272a/20, 272b/11, 276b/14,
y. 298b/25	277a/2, 277a/5, 279b/14,
y.+ lar 210b/25	280a/22, 285b/26, 285b/27,
y.+ larnıng 210a/7	290a/14, 295a/11, 305a/17,
yalğançılığ yalancılık	305a/4
y.+ ı 203a/21	y. atlıg bolupmén 238a/26
y.+ ıngızını 192b/2	y. bahtlıg bolğaylar 231a/4
yalğuz 1. sadece, fakat	y. bolğay 231b/26
y. 183b/25, 188a/20, 232b/8,	Y.+ da 249a/14
233a/4, 246b/27, 278a/27,	y.+ dın 284a/7
280a/9, 281b/25	y.+ dur 272a/18, 300b/24,
2. yalnız, tek, kimsesiz	300b/25, 303a/5
y. 186a/2, 188a/4, 225a/11,	y.+ ı 251a/12, 251b/18
235a/27, 242b/17, 242b/21,	y.+ ını 245a/19, 255a/18
257a/26, 271b/11, 280a/26,	y. kılğay 282b/20
302b/14	y. kılğaylar 282b/22
y.+ lar 189b/3	y.+ lar 231b/26
yalın ateş	y.+ larnı 208b/14
y.+ ı 243b/22	y.+ larnıng 190a/23, 231a/6
yaman kötü, fena	y.+ rağı 277a/23
y. 183a/9, 190b/27, 192b/21,	y.+ rağıdur 236b/18
193a/12, 194a/11, 197b/8,	y.+ rağıdurlar 227b/27
198a/23, 198b/1, 199b/10,	y.+ rağığa 231a/7
205a/26, 205b/1, 208b/6,	y.+ rağ 203a/6, 210b/8,
	249b/26, 256b/12

y.+ raḡ bolḡaybız 194a/14

y.+ raḡ bolmaḡay 257a/27

y.+ raḡdur 224b/8

y.+ raḡsızlar 243b/16

yamanī (T.+F.) bir kötülük

y. 277a/16

yamanlıḡ krş. **yamanlıḡ**

kötülük, fenalık

y. 183a/13, 190a/25, 220a/5,

226a/22, 237a/6, 251a/26,

269b/1, 269b/5, 272a/15,

282b/17, 283b/5

y.+ dın 198b/17, 252b/18,

254a/18, 281b/1

y.+ ı 227b/23, 260b/15,

286b/4

y.+ ıdın 190a/23, 203b/24,

240a/27, 256b/7

y.+ ıḡa 227b/25

y.+ ını 188b/4, 195b/24

y.+ ınıḡ 302b/24

y.+ ınıḡızını 203b/18

y. kılḡaylar 236b/18

y.+ lar 284b/22

y.+ lardın 195b/12

y.+ larımızını 184a/2

y.+ larını 208b/6, 232a/17

y.+ larınıḡ 270a/9

y.+ nı 236b/24, 251a/26

yamanlıḡı (T.+F.) 1. öyle kötülük

y. 193b/17

2. bir kötülük

y. 277a/17

yamanlıḡ krş. yamanlıḡ

kötülük, fenalık

y.+ ı 240b/13

y. kılḡannıḡ 277a/2

y. kılḡanıḡızlar 282b/15

yamḡur yağmur

y. 207b/20, 207b/21, 207b/22,

207b/24, 207b/7, 208a/1,

208a/6, 208a/9, 209a/3,

240a/12, 249b/13, 249b/17,

267b/10, 272b/17, 274a/21,

274a/22, 275a/5, 296b/19,

302a/21

y.+ dın 267b/7

y.+ dur 258b/5, 262a/17

y.+ ḡa 224b/19, 249b/14

y.+ nı 224b/18

y.+ nıḡ 249b/12

yamḡurı (T.+F.) öyle yağmur, o

yağmur

y. 224b/22

yan yan, huzur, ön

y.+ ı 205b/11

y.+ ıda 188b/19, 194a/8,

210b/13, 220a/11, 251b/21,

288a/8, 292a/26, 308b/19

y.+ ıdın 306b/3

y.+ ın 217a/26

y.+ ını 283b/25

	y.+ ingda 252a/24	2. sonraki, ertesı
	y.+ larıdın 303b/3	y. küni 189a/6
	y.+ larığa 187b/16, 301a/14	yandırğucu döndüren
yan-	yanmak, tutuşmak	y. 254a/13
	y.- gandin 294a/15	yanğı yeni
yana	1. yine, tekrar	y. 191b/5, 234b/17, 245a/20,
	y. 186b/27, 188a/17, 190b/27,	248b/5, 265a/14, 287b/19,
	195b/17, 198a/11, 201b/21,	294a/20, 294a/25, 296b/25,
	209a/23, 215b/8, 220a/2,	299a/4
	228a/2, 229b/9, 234a/1,	y. bolur édi 188a/18
	240b/16, 242b/25, 243a/2,	y. kılayın 305a/11
	243b/2, 243b/25, 243b/26,	yanğlıgı gibi
	244a/17, 244a/7, 246a/19,	y. 184b/1, 185a/18, 191a/1,
	246b/10, 248a/6, 248b/1,	215a/11, 235a/16, 291a/17
	248b/5, 254a/23, 256a/2,	y.+ dur 256b/15
	259a/24, 259b/19, 259b/24,	y.+ lar 300b/1
	260a/15, 260a/18, 260a/24,	ya'nı (Ar.) yani; "Demek oluyor ki"
	260b/19, 262a/27, 262a/3,	anlamlarında bir söz
	263a/16, 264a/11, 266a/11,	y. 181b/21, 181b/23, 182a/14,
	273b/18, 273b/22, 273b/6,	182a/19, 182a/26, 182a/7,
	274b/16, 276b/24, 278b/5,	182b/10, 182b/19, 182b/21,
	282b/10, 282b/18, 283a/17,	182b/22, 182b/7, 183a/1,
	283a/18, 283a/19, 283a/22,	183a/2, 183b/11, 183b/13,
	283a/4, 284a/12, 284a/3,	183b/25, 184a/10, 184a/19,
	285b/12, 289a/26, 289b/12,	184b/8, 185a/1, 185a/11,
	290a/13, 290a/20, 291b/6,	185b/2, 185b/7, 186a/10,
	293a/5, 294a/17, 294a/21,	186b/11, 186b/12, 186b/3,
	294a/24, 295a/7, 297b/21,	186b/7, 186b/9, 187a/12,
	298a/21, 298b/16, 299a/14,	187a/16, 187b/11, 187b/12,
	299a/24, 299a/26, 301a/10,	187b/13, 187b/8, 188a/23,
	301b/24, 301b/5, 306b/22,	188b/15, 188b/3, 189a/18,
	307a/1, 308b/18	

189a/20, 189a/21, 189b/26,
190a/12, 190a/15, 190a/18,
190a/26, 190a/4, 190b/19,
190b/2, 190b/25, 190b/5,
191a/12, 191a/14, 191a/20,
191a/22, 191a/6, 191b/2,
191b/23, 191b/27, 191b/4,
192a/1, 192a/24, 192b/1,
192b/19, 192b/21, 192b/22,
192b/7, 192b/8, 193a/11,
193a/14, 193a/22, 193a/23,
193a/24, 193b/10, 193b/13,
193b/16, 193b/5, 194a/24,
194b/21, 194b/22, 195a/12,
195a/14, 195a/15, 195a/27,
195b/10, 195b/15, 195b/17,
195b/26, 196a/20, 196a/27,
196a/5, 196a/9, 196b/15,
196b/17, 196b/26, 196b/8,
197a/23, 197a/27, 197b/13,
197b/19, 197b/20, 197b/22,
197b/23, 197b/5, 197b/6,
198a/22, 198a/8, 198b/13,
198b/15, 199b/25, 199b/7,
199b/9, 200a/15, 200b/9,
201a/12, 201b/17, 201b/22,
201b/3, 201b/9, 202a/11,
202a/18, 202b/12, 202b/6,
202b/9, 203a/10, 203a/17,
203a/18, 203a/24, 203a/3,
203b/12, 203b/2, 203b/21,
203b/5, 203b/9, 204a/13,
204b/22, 204b/23, 204b/8,
205a/1, 205a/10, 205a/27,
205a/3, 205a/5, 205b/11,
205b/7, 205b/8, 206a/17,
206a/2, 206a/26, 206a/4,
206a/5, 206a/6, 206a/9,
206b/12, 206b/15, 206b/17,
206b/19, 206b/20, 206b/27,
206b/4, 206b/8, 207a/13,
207a/17, 207a/2, 207a/20,
207a/24, 207a/26, 207a/27,
207a/6, 207a/7, 207b/1,
207b/13, 207b/2, 207b/7,
208a/14, 208a/23, 208a/24,
208b/11, 208b/12, 208b/13,
208b/16, 208b/19, 208b/25,
208b/26, 208b/8, 208b/9,
209a/17, 209a/19, 209a/20,
209a/26, 209a/5, 209b/10,
209b/14, 209b/16, 209b/27,
209b/7, 210a/1, 210a/11,
210a/14, 210a/16, 210a/18,
210a/19, 210a/22, 210a/23,
210a/27, 210b/1, 210b/14,
210b/16, 210b/20, 210b/26,
210b/27, 210b/5, 210b/9,
211a/12, 211a/13, 211a/15,
211a/20, 211a/23, 211a/5,
211b/23, 211b/5, 211b/6,
212a/13, 212a/14, 212a/19,
212b/17, 212b/25, 212b/3,
213a/11, 213a/19, 213b/16,

213b/17, 213b/19, 213b/20,
213b/3, 213b/4, 213b/6,
213b/8, 213b/9, 214a/11,
214a/15, 214a/16, 214a/18,
214a/19, 214a/22, 214a/24,
214a/26, 214a/3, 214a/7,
214a/9, 214b/18, 214b/20,
214b/24, 214b/3, 214b/6,
215a/14, 215a/16, 215a/24,
215a/9, 215b/10, 215b/14,
216a/22, 216b/21, 216b/23,
217a/10, 217a/3, 217b/26,
218a/20, 218a/23, 218a/4,
218a/5, 218b/20, 218b/22,
218b/26, 218b/6, 218b/8,
219a/15, 219a/16, 219b/14,
219b/2, 219b/20, 219b/23,
219b/26, 219b/3, 219b/8,
220a/1, 220a/11, 220a/17,
220a/18, 220a/27, 220a/5,
220a/9, 220b/1, 220b/12,
220b/15, 220b/21, 221a/10,
221a/16, 221a/19, 221a/21,
221a/23, 221a/24, 221a/26,
221a/9, 221b/1, 221b/15,
221b/2, 221b/25, 221b/3,
221b/5, 222a/13, 222a/15,
222a/2, 222a/6, 222a/7,
222a/9, 223a/23, 223a/24,
223a/25, 223a/3, 223a/4,
223b/18, 223b/23, 223b/27,
223b/5, 224a/13, 224a/17,
224a/20, 224a/24, 224a/25,
224b/23, 225a/17, 225a/24,
225a/25, 225a/7, 225a/9,
225b/10, 225b/13, 225b/17,
225b/19, 225b/2, 225b/23,
225b/27, 225b/7, 226a/10,
226a/16, 226a/21, 226a/23,
226a/4, 226b/22, 226b/4,
227a/8, 227b/1, 228a/11,
228a/18, 228a/20, 228a/25,
228b/11, 228b/13, 228b/2,
228b/22, 228b/4, 228b/8,
229a/11, 229a/2, 229a/6,
229b/13, 229b/17, 229b/18,
229b/19, 229b/2, 229b/5,
230a/11, 230a/27, 230a/4,
230b/11, 230b/19, 230b/21,
230b/3, 231a/26, 231b/12,
231b/15, 231b/2, 231b/5,
231b/7, 232a/10, 232a/16,
232a/5, 232b/11, 232b/16,
232b/19, 232b/23, 232b/4,
232b/8, 233a/13, 233a/17,
233a/2, 233b/1, 233b/19,
233b/22, 234a/10, 234a/13,
234a/14, 234a/16, 234a/22,
234a/6, 235b/10, 235b/11,
235b/2, 235b/24, 235b/26,
235b/5, 236a/11, 236a/21,
236a/22, 236a/23, 236b/11,
236b/17, 236b/24, 236b/25,
236b/26, 237a/3, 237a/8,

237a/9, 237b/11, 237b/14,
237b/7, 237b/9, 238a/14,
238a/19, 238a/20, 238b/12,
238b/14, 238b/21, 238b/22,
238b/4, 239a/23, 239a/9,
239b/13, 239b/15, 240a/10,
240a/19, 240a/2, 240a/25,
240a/6, 240a/7, 240a/9,
240b/12, 240b/13, 240b/2,
240b/25, 240b/8, 241a/7,
241b/13, 241b/15, 241b/17,
241b/27, 242a/14, 242a/23,
242a/6, 242b/4, 242b/8,
243a/25, 243b/1, 243b/13,
243b/2, 243b/6, 244a/10,
244a/11, 244a/14, 244a/21,
244a/23, 244b/13, 244b/3,
245a/20, 245a/23, 245b/15,
245b/22, 246a/22, 246b/16,
247a/16, 247a/20, 247a/23,
247a/8, 247b/1, 247b/11,
247b/17, 247b/21, 247b/26,
247b/3, 247b/4, 248a/3,
248a/4, 248a/5, 248a/7,
248a/9, 248b/21, 248b/22,
248b/3, 248b/4, 248b/5,
248b/9, 249a/10, 249a/11,
249a/18, 249a/2, 249a/21,
249a/4, 249a/5, 249b/15,
249b/3, 249b/6, 249b/9,
250a/6, 250a/7, 250a/9,
250b/1, 250b/12, 250b/18,
250b/20, 250b/21, 250b/4,
250b/6, 251a/12, 251a/15,
251a/16, 251a/20, 251a/25,
251a/26, 251a/9, 251b/16,
251b/4, 251b/9, 252a/1,
252a/15, 252a/25, 252b/18,
252b/19, 252b/2, 252b/20,
252b/24, 252b/25, 252b/3,
252b/4, 252b/6, 252b/9,
253a/15, 253a/24, 253b/13,
253b/5, 254a/11, 254a/14,
254a/17, 254a/23, 254a/8,
254a/9, 254b/1, 254b/10,
254b/12, 254b/17, 254b/18,
254b/22, 255a/16, 255a/18,
255a/6, 255a/7, 255b/10,
255b/18, 256a/1, 256a/10,
256a/13, 256a/14, 256a/15,
256a/17, 256a/21, 256a/24,
256a/26, 256a/27, 256b/1,
256b/12, 256b/4, 256b/9,
257a/14, 257a/15, 257a/16,
257a/2, 257a/22, 257a/23,
257a/3, 257a/4, 257a/6,
257b/16, 257b/18, 257b/22,
257b/4, 258a/11, 258a/12,
258a/17, 258a/18, 258a/19,
258a/20, 258a/22, 258a/24,
258a/5, 258a/6, 258b/12,
258b/27, 258b/8, 259a/1,
259a/10, 259a/25, 259b/13,
259b/19, 259b/2, 259b/22,

259b/24, 259b/25, 259b/8,
260a/4, 260a/9, 260b/1,
260b/11, 260b/16, 260b/17,
260b/27, 260b/4, 261a/10,
261a/14, 261a/19, 261a/21,
261a/22, 261a/24, 261a/26,
261a/27, 261a/8, 261b/18,
261b/2, 261b/24, 261b/5,
261b/9, 262a/10, 262a/11,
262a/12, 262a/16, 262a/20,
262a/26, 262a/5, 262a/6,
262a/8, 262b/11, 262b/27,
262b/3, 262b/5, 263a/11,
263a/20, 263a/24, 263a/25,
263b/1, 263b/13, 263b/19,
263b/23, 264a/11, 264a/14,
264a/20, 264a/21, 264a/26,
264a/5, 264a/9, 264b/1,
264b/16, 264b/17, 264b/2,
264b/6, 264b/9, 265a/16,
265a/18, 265a/2, 265a/24,
265a/25, 265b/13, 265b/24,
265b/7, 266a/1, 266a/10,
266a/4, 266a/7, 266b/22,
266b/7, 266b/8, 266b/22,
267a/11, 267a/12, 267a/14,
267a/16, 267a/17, 267a/18,
267a/7, 267b/1, 267b/19,
267b/2, 267b/24, 267b/3,
267b/4, 267b/9, 268a/15,
268a/2, 268a/24, 268a/3,
268b/1, 268b/17, 268b/2,
268b/22, 268b/25, 268b/9,
269a/13, 269a/16, 269a/18,
269a/2, 269a/24, 269a/26,
269a/5, 269a/7, 269b/1,
269b/13, 269b/2, 269b/5,
270a/10, 270a/17, 270a/25,
270a/4, 270a/9, 270b/20,
270b/6, 270b/8, 270b/9,
271a/11, 271a/16, 271a/19,
271a/23, 271a/24, 271a/4,
271a/6, 271b/11, 271b/16,
271b/17, 271b/23, 271b/24,
271b/26, 272a/11, 272a/12,
272a/16, 272a/18, 272a/19,
272a/20, 272a/21, 272a/24,
272a/3, 272b/11, 272b/12,
272b/17, 272b/2, 272b/3,
272b/9, 273a/15, 273a/19,
273a/21, 273a/22, 273a/24,
273a/9, 273b/1, 273b/2,
273b/23, 273b/24, 274a/1,
274a/2, 274a/20, 274a/21,
274a/25, 274a/3, 274a/4,
274a/9, 274b/15, 274b/19,
274b/20, 274b/22, 274b/3,
274b/5, 274b/7, 275a/10,
275a/14, 275a/23, 275a/4,
275a/5, 275a/6, 275a/7,
275b/13, 275b/21, 275b/25,
275b/26, 275b/3, 275b/4,
275b/9, 276a/14, 276a/16,
276a/19, 276a/27, 276a/3,

276a/5, 276a/8, 276b/1,
276b/17, 276b/9, 277b/13,
277b/24, 277b/27, 277b/4,
277b/5, 278a/1, 278a/10,
278a/17, 278a/24, 278b/10,
278b/12, 278b/20, 278b/21,
278b/22, 279a/10, 279a/17,
279a/2, 279a/22, 279b/11,
279b/12, 279b/15, 279b/20,
279b/22, 279b/23, 279b/6,
280a/10, 280a/11, 280a/16,
280a/17, 280a/25, 280a/5,
280a/9, 280b/21, 280b/27,
280b/9, 281a/22, 281a/3,
281a/4, 281a/5, 281b/3,
281b/6, 281b/8, 282a/13,
282a/22, 282a/26, 282b/13,
282b/17, 282b/18, 282b/19,
282b/20, 282b/21, 282b/23,
282b/4, 282b/9, 283a/21,
283a/27, 283b/1, 283b/10,
283b/20, 283b/21, 283b/22,
283b/24, 283b/3, 284a/15,
284a/17, 284a/25, 284a/5,
284a/6, 284b/10, 284b/13,
284b/19, 284b/22, 284b/6,
284b/9, 285a/1, 285a/14,
285a/23, 285a/26, 285a/3,
285a/5, 285a/6, 285b/17,
285b/3, 286a/11, 286a/12,
286a/15, 286a/2, 286a/21,
286a/24, 286a/27, 286a/3,
286a/6, 286b/1, 286b/10,
286b/2, 286b/4, 287a/1,
287a/26, 287a/3, 287b/11,
287b/12, 287b/20, 287b/23,
287b/26, 287b/3, 287b/7,
288a/12, 288a/13, 288b/1,
288b/13, 288b/17, 288b/18,
288b/25, 289a/12, 289a/13,
289a/15, 289a/22, 289a/3,
289a/8, 289b/11, 289b/17,
289b/19, 289b/20, 289b/21,
289b/24, 289b/8, 290a/1,
290a/10, 290a/15, 290a/16,
290a/17, 290a/20, 290a/21,
290a/25, 290a/3, 290a/7,
290b/27, 291a/10, 291a/12,
291a/13, 291a/21, 291b/23,
291b/26, 291b/5, 292a/1,
292a/20, 292a/21, 292a/27,
292a/6, 292b/25, 292b/6,
292b/7, 292b/9, 293a/10,
293a/3, 293a/4, 293b/16,
293b/18, 293b/2, 293b/24,
293b/6, 294a/10, 294a/11,
294a/12, 294a/14, 294a/4,
294a/5, 294b/16, 294b/27,
294b/8, 295a/11, 295a/13,
295a/17, 295a/18, 295a/22,
295a/25, 295a/26, 295a/3,
295b/16, 295b/22, 295b/26,
296a/13, 296a/26, 296a/4,
296a/7, 296b/1, 296b/14,

296b/6, 296b/7, 296b/8,	308a/7, 308a/8, 308b/12,
296b/9, 297a/13, 297a/15,	308b/2, 308b/23, 308b/24,
297a/16, 297a/19, 297a/20,	308b/26, 308b/27
297a/23, 297b/1, 297b/26,	yap- kapatmak, örtmek
297b/4, 298a/17, 298a/9,	y.- alıᅇ 219a/13
298b/10, 298b/18, 298b/2,	y.- ar 208b/7, 248a/14,
299b/22, 299b/23, 299b/5,	249a/20, 249a/23, 260b/16,
299b/9, 300a/15, 300a/2,	279b/15
300a/26, 300b/12, 300b/16,	y.- arbız 287a/26
300b/18, 300b/5, 301a/1,	y.- kay 272a/14, 272a/17
301a/14, 301a/16, 301a/18,	y.- kaylar 211b/8
301a/26, 301b/14, 301b/16,	y.- mas édi 227a/15
301b/21, 301b/24, 301b/6,	y.- masdur 208b/2
301b/9, 302a/1, 302a/10,	y.- sa 249a/19
302a/12, 302a/18, 302a/3,	y.- tı 223b/3, 287a/16
302b/10, 302b/12, 302b/2,	y.- tılar 239b/14
302b/20, 302b/26, 302b/9,	y.- ur 275b/9
303a/19, 303a/2, 303a/25,	yapıl- kapatılmak, örtülmek
303a/3, 303b/13, 303b/19,	y.- ğan 197a/6
303b/23, 303b/27, 303b/6,	y.- ğanlarınĝ 194b/26
304a/18, 304a/22, 304a/3,	y.- ıpdur 208b/9
304a/7, 304b/5, 304b/9,	y.- maĝusıdur 212a/26
305a/10, 305a/2, 305a/20,	yapkuçı örten, gizleyen
305a/27, 305a/6, 305b/17,	y. 304a/2
305b/21, 305b/6, 306a/1,	yapmaĝlıĝ örtme, kapatma
306a/4, 306a/7, 306b/13,	y.+ ı 248a/15
306b/14, 306b/22, 306b/24,	yapşur- yapışmak
306b/26, 306b/3, 306b/6,	y.- kanlar 226b/16
307a/12, 307a/17, 307a/4,	yapuĝluĝ krş. yapuĝluĝ, yapuĝluĝ,
307b/11, 307b/2, 307b/20,	yapuluĝ
307b/23, 307b/6, 308a/2,	sır, giz
308a/20, 308a/23, 308a/27,	

y.+ ları 300a/15	y.+ ımız 190b/22
yapuğluk krş. yapuğluğ , yapuqluk ,	y. kılğay 224b/23
yapuluk	y.+ lar 303a/19
1. örtülü, gizli	y.+ lardın 270b/2
y. 249a/22	y.+ larğa 299a/2
y. é mestür 207a/8	yar- yarmak, bölüp ayırmak
2. sır, giz, gayb	y.- a almassén 286a/27
y.+ қа 299b/9	y.- dı 250b/17, 277b/4
yapuk engel, mani	y.- ğandın 281b/20
y. 307a/6	y.- ğıl 252a/23
y.+ lar 287a/27, 303b/24	yara yara
yapuķi (T.+F.) bir engel	y.+ dın 202b/5
y.+ ı 307a/6	yara- yaramak, yarar sağlamak
y.+ dür 267a/12	y.- mastur 195b/20
yapuqluk krş. yapuğluğ , yapuğluk ,	y.- r 190a/15, 220b/13
yapuluk	yarağ hazırlık, yol hazırlığı
örtülü, kapalı, gizli	y. 190a/15, 195a/1
y. 259a/26, 287a/18, 294a/3	y.+ ı (yarağı) 195a/6
y.+ dur 275a/4	y. kılıp 304a/17
y. é mestür 230a/6	yarağlığ hazırlık
y. kılğaylar 277a/5	y.+ ıdur 198a/13
yapuluk krş. yapuğluğ , yapuğluk ,	yārān (F.) dostlar
yapuqluk	y.+ lar 265a/13, 285b/14
örtülü, gizli	y.+ lardın 185b/26
y. é mestür 262b/9	y.+ ları 239a/15, 239a/6
yār (F.) dost, arkadaş; sahabe	y.+ larıdın 206b/13
y. 303a/20	y.+ larığa 298b/22
y.+ ı 260a/25, 301b/8, 305b/8	y.+ larımı 184b/1
y.+ ıdur 303a/13	y.+ larınığ 305a/24
y.+ ığa 189a/12, 260a/23,	y.+ larınığğa 266a/3
301a/26	yaraştur- düzenlemek, hazırlamak
y.+ ım 246b/15	

y.- up 199a/9	232b/13, 247b/21, 248a/10,
yarat- yaratmak, vücuda getirmek	248a/12, 256b/23, 258b/4,
y.- a almaslar 268b/9	262b/14, 267a/24, 267a/25,
y.- ip 268a/9	267a/3, 267a/5, 268a/15,
y.- ip érdük 302b/14	268a/16, 268a/17, 268a/19,
y.- ipbız 290a/27	268a/20, 273b/21, 274a/11,
y.- ıpdur 232b/14, 232b/15,	274a/12, 275b/7, 287b/24,
249a/27, 267b/23, 271a/22,	294a/22, 301b/9, 303a/7,
275a/23, 275a/24, 303b/6	307a/23, 308b/3
y.- ıpsén 262b/27, 289b/11	y.- tılar 250b/11
y.- kan 256b/25	y.- tıng 263a/1
y.- kanı 250b/11, 250b/12,	y.- tuğ 261b/19, 262b/11,
250b/2, 294b/21	262b/16, 267a/11
y.- kanıdur 297a/26	y.- ur 250b/14, 267a/25,
y.- kanım 307b/5	268a/26
y.- kanımdur 262b/22	y.- urlar 250b/14, 268b/9
y.- kanımız 215b/1, 215b/8	yaratıl- yaratılmak
y.- kanıng 280a/23, 286b/6,	y.- dı 250b/24, 268a/18
289a/12	y.- gan 250b/11, 287b/19,
y.+ kanıngnı 287b/3	287b/21, 294a/20
y.- kay 209a/20, 209a/5,	y.- gındurlar 302b/27
294a/23, 294a/25	y.- ganlardın 294b/5
y.- madı 204b/21, 264b/23	y.- ganmı 294a/25
y.- maduğ 265b/10	y.- ıpdur 262b/19, 268b/9,
y.- mas 268a/27	290a/2
y.- masdın 262b/17	y.- ıpdurlar 302b/26
y.- maslar 268b/9	y.- ur 225b/24
y.- tı 188a/3, 204a/22,	yaratkuçı yaradan, vücuda getiren
204b/25, 204b/5, 209a/22,	y. 246b/14, 250b/13
219b/11, 219b/12, 219b/13,	y.+ m 259b/5
219b/8, 224b/16, 225b/23,	y.+ mén 262b/20

y.+ sı 248b/6, 250b/5, 265b/15, 267a/2	y.- ur édi 252a/26
y.+ sıdur 250b/15, 255b/27	yarılma yarılma
y.+ sınıĝ 257b/17	y. 185b/24
yaratııcı yaratma, yaratıcılık	y.+ ı (yarılmaĝı) 294b/10
y.+ da 303a/20	yarım yarım, yarı
yaratma yaratma, vücuda getirme	y. 275a/10
y. 267a/23, 274a/24, 294a/25, 303a/16	y.+ ıdın 277b/8
y.+ da 238a/1, 248b/5, 250b/15, 256b/24	yarıtma aydınlatmak
y.+ dın 219b/10, 240a/27, 303a/18	y.+ dın 213a/17
y.+ ı (yaratmaĝı) 303a/15	yārī I (F.) yardım
y.+ ıda (yaratmaĝıda) 296b/15, 303a/17	y. 201a/25, 201a/27, 209b/22, 209b/23, 253a/26, 277a/3, 291b/6, 292a/20, 294a/6, 295a/6, 302a/9
y.+ ıdın (yaratmaĝıdın) 280b/18	y. bérdi 185b/1, 185b/9, 188b/27, 228a/20
y.+ ıĝa (yaratmaĝıĝa) 270b/16	y. bérđiler 197b/22
y.+ ını (yaratmaĝını) 270b/14	y. bérgey 222a/26, 226a/13
y.+ ıka 247b/27, 248a/8, 280b/19	y. bérgeyler 302a/8
yargı yaran, ikiye ayıran	y. bérĝüçilerinĝdürler 289b/24
y. 268a/5	y. bérĝüçisi 203b/24
yarıl- yarılmak, ikiye ayrılmak	y. bérĝüsidür 213a/2
y.- dı 215b/26	y. bérilgen 286a/9
y.- ĝay 296a/22	y. bérilmegünĝizdürler 232a/11
y.- ıp 199b/15, 267b/14, 267b/15	y. bérinĝler 307b/5
y.- ıpdur 237b/11	y. bérmegeyler 183a/25
	y. bérmek 188a/13, 189a/13, 220b/5, 235b/20

y. bérmeke 193b/16, 252a/20	y.- maslar 251a/13
y. bérmeke 213a/21, 281a/27	y.- r 248b/21, 256a/1
y. bérmeke 286a/9	y.- rsén 259a/3
y. bérmekeklikdin 193a/15	y.- y 255b/27
y.+ dür 189a/16	yarlıkağucu yarlıgayan, bağışlayan
y. kılmağı 302a/9	y. 218b/2, 285a/16, 287a/7
y. kılmağımız 247b/3	y.+ dur 182b/11, 186a/12, 196b/11, 197b/18, 198a/24, 240b/14, 248b/25, 268b/5, 279b/4, 280a/23, 280a/7, 304a/2
y. kılmağ 302a/10	y.+ mén 264a/1
y. kılmasaŋızlar 189a/24	y.+ sén 259a/2
y.+ leri 278b/4	y.+ sıdur 223b/9, 246a/4
y. tilelgen 235b/11	yarlıkamağ yarlıgama, bağışlama
yārī II (F.) bir dost	y. 195a/19, 195a/20, 195a/21, 195b/22, 198b/9, 200b/25, 200b/27, 201a/2, 201a/4, 201a/7, 202a/3, 204a/19, 218b/24, 224b/20, 225b/27, 237b/1, 246a/1, 246a/3, 264a/1, 297a/13, 303b/11
y. 194b/5	y.+ dur 208a/25
yārīlġ (F.+T.) yardım, yardım etme	y.+ ı (yarlıkamağı) 220a/10
y. 235b/11	yarlılġ fakirlik, yoksulluk
y.+ ı 189a/5	y. 220a/5
y. kıldım 189a/25	yarmağı (T.+F.) öyle para, o para
y. kılġay 188b/26, 249b/11	y. 236a/4
y. kılurmén 189a/24	yarmağ para
yarlı yoksul, fakir	y. 274b/3, 285a/24
y.+ lar 189b/2	y.+ ım (yarmağım) 301a/21
yārġ (F.+T.) dostluk, arkadaşlık	y.+ larını 298b/23
y. 182a/20, 203b/17	
y. kılmağıl 305b/5	
y. kılmağını 304a/24	
yarlıka- yarlıgamak, bağışlamak	
y. 259b/11, 259b/9	
y.- ġay 226a/1, 245b/5	
y.- mas 195a/22	
y.- masaŋ 224a/18	

	y.+ nı 298b/22, 298b/24, 301a/24		y.- uptur 187a/26
yārsız	(F.+T.) dostsuz, arkadaşsız y. 259a/9	yasa-	y.- urbız 294a/16 yapmak, oluşturmak, üretmek, düzenlemek
yartu	yarı, yarım y.+ sını 195a/2		y. 222b/26
yaruq	aydın, parlak, ışıltılı y. 187a/24, 205b/20, 213a/16, 213a/17, 214a/13, 214a/22, 214b/2, 219a/24, 226a/11, 226b/13, 237b/13, 248a/14, 248a/16, 255a/9, 255b/17, 256a/7, 261a/2, 261b/25, 267b/13, 271a/7, 273b/13, 276b/3, 283b/11, 294b/21, 294b/8, 307a/1 y. bolmaq 248a/15 y. bolur 294a/10 y. kılduq 283b/17 y. kılgaysén 272b/13 y. kitābda 219b/8		y.- dı 188a/15, 223a/14, 223a/16, 237b/18, 241b/10, 243a/8, 260a/18, 272b/9, 275a/26, 275b/1, 275b/12, 275b/8, 290b/22, 305b/17 y.- dılar 190b/5, 199a/11, 250b/10, 260a/14, 266a/9, 307b/8 y.- dıng 301a/23 y.- dıngız 225b/26 y.- dıngızlar 199a/22 y.- duq 262a/7, 262a/9, 282a/18, 283b/11 y.- ğan 236b/12 y.- ğandın 307b/17 y.- ğay 223a/1 y.- ğaylar 243a/7, 289a/1 y.- mağan bolğaylar 247a/9 ortaq y.- mağay 308b/27 y.- mağay érdim 302a/6 y.- mas 274b/21 y.- ngızlar 199a/10, 209b/24, 215a/23 y.- p 202a/22, 216a/24, 236a/18, 240b/18, 242b/16, 246b/11, 296b/24
yaruqluq	aydınlık, parlaklık y. 204b/14, 299a/21, 306b/9 y.+ ı 255a/11 y.+ ı (yaruqluğı) 250b/10, 283b/10 y.+ ıda (yaruqluğıda) 283b/12 y.+ ığa (yaruqluğığa) 255a/12 y.+ ka 254b/12		
yarul-	aydınlanmak, parlamak y.- ğan 212b/12		
yarut-	aydınlatmak, parlatmak		

y.- p édi 246a/17, 269a/9, 301b/27	yasamak yapma, oluşturma, vücuda getirme
y.- p érdiler 215a/17, 269a/5	y. 192a/13, 306a/5
y.- pbız 199a/13, 296b/6	y.+ ı (yasamağı) 260a/15
y.- pdur 236b/15, 244a/27	y.+ ıda (yasamağıda) 222b/27
y.- pdurlar 252b/26, 271a/12	y.+ ıdın (yasamağıdın) 199a/20
y.- psızlar 277b/2	y.+ ıdın 199a/22
y.- ptur 188b/3	y.+ ıka 223a/7, 283a/6
y.- r 204a/24, 209b/25, 220a/27, 241a/24, 260b/6, 275b/2, 290a/1	yasas- fiyatta anlaşmak
y.- r édi 223a/7, 223a/9	y.- urbiz 236a/5
y.- rlar 252b/20, 266b/4, 272a/8, 307b/1	yassılık yassılık, yassı olma
y.- rmén 220b/3	y. 248a/10
y.- rsén 223a/9	y.+ ı (yassılığı) 223a/15, 307a/27, 307b/9
y.- rsızlar 268a/3	ya'süb (Ar.) arı beyi, ana arı
y.- y almasbız 256a/14	y. 273b/17
y.- y almaslar 273b/19	yaş I göz yaşı
yasagüçü yapan, oluşturan, düzenleyen	y. 196b/16
iş y. 201a/25	y.+ ı 249b/18
y.+ larbiz 296b/8	yaş II genç, yeni
y.+ ları 199a/12	y. 196b/24, 217b/4, 237a/12, 237a/13, 249a/10, 279b/25, 279b/27, 305a/21
y.+ mız 190b/22	yaş III yaş, yıl, ömür
y.+ sıdur 252b/19	y. 207a/10, 275b/21, 284b/27
y.+ sını 199b/16	y.+ da 244a/10, 259b/3
yasal- yapılmak, oluşturulmak, vücuda gelmek	y.+ ı 273b/23
y.- gan 260a/8, 301a/3	y.+ ıda 233b/3, 241b/5, 259b/2
y.- gay 219a/2	y.+ ıga 236b/5, 245b/19
y.- gaylar 306a/4	y.+ ıka 236b/5, 298b/2
y.- iptur 199a/25	

yaş IV ıslak, yaş, nemli	y.- dılar 235b/22, 235b/23, 235b/24
y. 207b/9, 216b/13, 239b/13, 289a/27	y.- ğanıdur 194b/24
y.+ nıng 273a/16	y.- ğanlar 194b/26
yaşar yaşında, yaşlı	y.- ğay 290a/17
y. 227a/25	y.- ğaylar 219a/17
yaşıl yeşil	y.- urbiz 259a/25
y. 219b/11, 226b/13, 273b/2, 301a/5	y.- urlar 198a/8, 199a/18, 219a/19, 268b/19
yaşın şimşek	yaşurmak gizleme, saklama
y. 249b/16, 249b/17, 282b/8	y. 249a/20
y.+ nı 249b/13	y.+ dın 219a/16, 235b/27
yaşlıg I krş. yaşlıg	y.+ ı (yaşurmağı) 191a/23, 197a/8
yaşlı, yaşındaki	y.+ ıda (yaşurmağıda)
y. 234a/8, 244a/2, 264a/11, 284b/27	219a/12
y. érdi 186b/22	y.+ ığa (yaşurmağığa) 234a/3
yaşlıg II ıslaklık, yaşlık, nem	yaşurun gizli, saklı
y.+ da 268a/24	y. 183b/24, 198b/19, 207a/8, 222a/13, 237b/5, 247a/8, 251a/25, 258a/26, 258a/27, 274b/6, 277a/1, 284b/3, 287b/7, 305a/14
yaşlıg krş. yaşlıg I	y. bolğaylar 299b/2
yaşlı, yaşındaki	y. bolğusıdur 207a/9
y. 273b/24	y.+ da 237b/14
y.+ sizler 297a/2	y.+ dur 247b/26
yaşun- krş. yaşurun-	y.+ nı 275a/4
gizlenmek, saklanmak	y.+ larnı 249a/17
y.- a algaylar 191a/26	y. tutar érdiler 298b/11
y.- ğay 272a/14	y. tutar 272a/16
y.- ğaylar 276a/23	y. tutarlar 197b/10
y.- ur 292a/22	
yaşur- saklamak, gizlemek	
y.- dı 243b/15	

y. tutarsızlar 268b/7	y. bolmangızlar 241b/17,
y. tutkıl 237b/1	285b/26, 286a/9
yaşurun- krş. yaşun-	y.+ dur 281b/16, 292b/19
gizlenmek, saklanmak	y.+ durlar 279b/26
y.- dı 217a/24	y. édi 291a/26, 305b/17
yaşurunluğ gizlilik, saklılık	y. émes érdiler 307a/16
y. 266a/17	y. érđi 201b/16, 260a/27
yat yabancı	y. étse bolur 288a/1
y. émesbiz 264a/26	y.+ ıda (yavugıda) 204b/19,
yatkaşuğ yatsı, yatsı namazı	297a/6
y. 232a/13	y.+ ıda 235b/1, 258a/5,
yavarқан yorgan	261a/6, 281b/25
y. 307b/1	y.+ ığa (yavugığa) 227b/19
yavm (Ar.) gün	y.+ ığa 217b/16
y. 193b/10, 229a/5	y.+ қа 208a/4
yavmiyya (Ar.) günlük, gündelik	y. kıldı 284b/26
şalāt-ı y. 295b/14	y. kılğan 260b/12
yavmu'l-alim (Ar.) elemli, acı gün	y. kılmağ 257b/19
'azāb-ı y. 221b/27	y. kılur 249b/16, 292a/4
yavmu'l-kiyām (Ar.) kiyamet günü	y.+ larğa 277a/20
y. 212b/14	y.+ larıngızdadurlar 202b/26
yavmu'z-zulla (Ar.) gölge günü	y.+ rağı 203a/6
y. 193b/10, 265a/22	y.+ rağ 258b/15, 277a/20,
yavuğ yakın	295a/14, 300a/6
y. 252b/8, 259b/25, 266b/16,	y.+ rağdur 275a/8, 292b/15
266b/19, 266b/8, 276b/14,	y.+ rağdurlar 288b/17
284b/26, 288a/1, 290b/3,	y. yetti 235a/6
296a/21, 296a/24, 297a/9,	y. yétti 217a/24
301b/11	
y. boldı 298b/26	yavuğluğ yakınlık
y. bolğaysén 291b/2	y. 221a/22, 236b/15
y. bolmadı 291b/2	y.+ ı (yavuğluğı) 227a/17

	y.+ ıġa (yavuġlıġıġa) 222a/24 y. kılbız 272a/8	234a/17, 237a/7, 240b/10, 251b/17, 279a/19, 280a/19, 306a/7
yay-	yaymak, açmak, sermek y.- dı 227a/6, 248a/9 y.- dılar 195a/9 y.- ġay 297b/11 y.- ġaylar 183b/25 y.- ġıl 299a/18 y.- ıp 226b/12	y. aylang 234a/17 y.+ da 277a/5, 277a/8, 289b/25 y.+ dın 192a/11, 199b/10, 203b/12, 211a/24, 237a/7, 302b/19 y.+ ı 279b/25
yayaġ	krş. yayaġ yaya y. boldı 246a/15 y.+ lardur 189b/1 y.+ larıng 289b/23	y.+ ıġa 198b/22, 240b/5, 280a/8, 284b/3 y.+ ını 186a/13, 198b/1, 284a/18 y.+ ıngızını 245b/5
yayaġ	krş. yayaġ yaya y. 196b/18, 199b/2, 267a/20 y.+ dın 249b/23	y.+ ka 188a/10, 198a/25, 198b/25, 198b/7, 240b/13, 245b/6, 276a/15, 288a/23 y. keltürgüçiler 214a/24 y. kıldılar 280a/20 y. kıldım 279b/6 y. kıldıngızlar 269b/6 y. kıлмаġay 245a/26 y. kıлмаġlıġdur 193b/17 y. kılursızlar 222b/22 y.+ lar 188a/9, 218b/24, 220a/10, 246a/4, 277a/17 y.+ lardın 198b/7, 205a/10, 205b/4, 268b/27, 277a/2, 304a/3 y.+ larġa 224b/25
yayaġuçı	yayan, açan y.+ dur 298a/11	
yayıl-	yayılmak, açılmak y.- ıp 298b/22 y.- maġaylar 182b/7	
yazı	yazı, ova, düz yer y. 245b/16 y.+ ġa 245a/3	
yazılıġ	ovalık, düzlük y. 248a/13	
yazuġ	günah, suç y. 184b/19, 188a/9, 193a/12, 217b/11, 218b/3, 222b/21,	

y.+ ları 268b/26	yazuksızlığ günahsızlık, suçsuzluk
y.+ larıdın 303b/11, 303b/23	y.+ ı 240a/21
y.+ larıġa 198a/21	y.+ imnıńġ 239a/23
y.+ larımıznı 246a/2	ye- krş. yé-
y.+ larını 182b/11, 248b/22, 279b/4, 284b/3	yemek, karın doyurmak
y.+ larınıńġ 232a/20	y.- diler 239b/26
y.+ larınıġıznı 256a/1, 284a/19	y.- geyler 239a/18
y.+ larķa 201b/3	y.- r érdi 302a/2
y.+ larını 263a/20, 302b/21	y.- rler 307a/20
y.+ larınıġ 232a/21	yé- krş. ye-
y.+ nı 263a/14, 280a/23	yemek, karın doyurmak
y.+ nıńġ 198a/27, 232a/18	y.- di 235b/1, 241b/6, 245a/4
y.+ uńġ (yazuġuńġ) 237b/2	y.- diler 239b/11
yazuķı (T.+F.) bir günah, bir suç	y.- dıńġ 266b/13
y. 196b/8, 260b/9	y.- genige 235b/4
yazuķluk günahkâr, günah işlemiş, suçlu	y.- gey 202a/25, 226a/20, 234b/10, 234b/6, 294a/14
y. 198b/1, 217a/10, 285a/5	y.- geyler 240a/9, 261a/9, 307a/19
y.+ dur 238b/1	y.- geysizler 268a/1
y.+ ı (yazuķluġı) 254b/3	y.- me 266a/3, 289a/12
y.+ lar 193a/9, 206a/26, 211a/15, 239b/5, 245b/3, 246a/2	ġam y.- me 189a/12
y.+ larġa 204a/18	y.- mediler 227a/10, 264a/8
y.+ larını 260b/10, 302b/18	y.- megey 298a/8
y.+ larınıġ 263b/4	y.- megeyler 243a/21
yazuksız günahsız, suçsuz	y.- meńgizler 285b/24
y. 193b/13	y.- mes érdi 227a/10
y.+ larınıġ 234a/20	y.- mesler 273b/17, 273b/18
	y.- mesmén 202a/26
	y.- ńgizler 242b/17
	y.- p 235b/8

	y.- r érdiler 237b/19, 279b/18, 280b/25, 307a/9		y.+ niᅇg 202a/24, 256b/16
	y.- rler 187b/7, 207b/8, 238b/16, 273a/7, 273b/16, 307a/21	yéli	(T.+F.) 1. bir rüzgar, bir yel y. 269a/11, 290a/21 2. öyle rüzgar, öyle yel y. 290a/17
	y.- rsizler 207b/3, 267a/14	yemek	krş. yémek yeme, yemek yeme y. 186b/5 y. körsetkeyler 237b/20
	y.- se 234b/12, 272b/24		
	y.- se bolᅇay 280a/4		
	y.- se bolur 267a/14		
	y.- yeliᅇg 304b/5	yémek	krş. yemek yeme, yemek yeme y. 267b/25, 282a/24, 294b/13, 298b/12 y.+ de 303a/12 y.+ i 207b/3, 212a/13, 267a/15 y.+ ke 280a/6 y.+ leri 278a/17
	y.- yiᅇgizler 273a/23, 279b/27, 280a/2		
yédür-	yedirmek		
	y.- dük 262a/17		
yéᅇüçi	yiyen, yiyici		
	y. 280a/7, 280b/24, 303a/11		
	ta'assuf y. 227b/12		
	y.+ si 289b/4		
yél	yel, rüzgar	yémeki	(T.+F.) öyle yemek yeme, o yeme y. 238b/20
	y. 207a/12, 207a/15, 207a/16, 256b/15, 256b/18	yémeklik	yemek, yiyecek y. 290b/4 y.+ ler 262a/9
	y.+ de 219b/16		
	y.+ din 290a/21		
	y.+ ge 219b/13	Yemeni	(Ar.) Yemenli Y. 253a/13
	y.+ i 187a/23, 193b/7, 245b/16, 256b/16, 298a/21	yémiş	yiyecek y.+ lerini 259a/23
	y.+ idin 229b/12		
	y.+ iᅇe 302a/24		
	y.+ ini 299a/19	yéᅇg	yen, giysi kolu y.+ idin 283a/10
	y.+ lerni 262a/15		
	y.+ ni 219b/12, 219b/13	yéᅇgil	krş. yéᅇgil

	hafif	y.+ dedürler 298a/19
	y. 189b/3, 306b/26	y.+ din 290a/16, 302a/17
	y. kıldı 205a/24	y.+ ge 226b/16, 230a/16,
	y. kılğuçılargâ 205a/25	234a/21, 261b/27, 292a/9,
	y. kılınmas 276a/2	295a/26, 295a/8, 301b/23,
	y. kılmaqnı 276a/2	304b/3, 304b/15, 306b/13,
	y. taparsızlar 275b/2	307a/3, 307a/4
yéngil	krş. yengil	y.+ ge kéltürdi 289a/16
	hafif	y.+ gedür 296b/2
	y. 189a/27	y.+ i 292a/13, 292a/7,
	y.+ ler 189b/4, 189b/5	294a/13, 300b/25, 301a/15,
	y.+ sizler 189b/11	303a/25
yengillik	hafiflik	y.+ i érdi 291b/13
	y. tapmağay 204b/12	y.+ ide 294b/26, 299b/17,
yer	krş. yér	300a/5, 307a/7
	yer, mekan, bölge; yeryüzü	y.+ idin 276b/16, 289b/20,
	y. 286b/27, 287a/3, 288b/3,	291b/10, 291b/15, 293b/1,
	289a/1, 296a/22, 296b/15,	294b/24, 296a/22, 303b/17
	296b/3, 296b/9, 298a/8,	y.+ idür 304a/20, 307a/15
	300a/16, 301a/15, 301a/8,	y.+ ige 291b/14, 295a/6,
	301b/6, 302a/18, 302b/11,	308b/9
	303b/2, 304a/20, 304b/3,	y.+ imizdür 291a/17
	305b/16, 305b/18, 307a/8,	y.+ ini 291a/17, 299b/3
	307b/20	y.+ ining 307a/14
	y. bérmedingizler 305b/13	y.+ ler 293a/20, 302a/19
	y.+ de 273b/9, 286b/17,	y.+ leride 299a/14
	293b/22, 293b/23, 297b/14,	y.+ lerning 294b/21, 297a/26
	297b/18, 301b/23, 302b/12,	y.+ ni 272b/17, 286a/27,
	305b/24, 304b/11, 306b/10,	286b/1, 294a/23, 302b/11,
	306b/6, 307a/19	308b/11
	y.+ dedür 288b/1	

	y.+ ning 296b/4, 300a/15, 303a/15, 303a/17	248a/12, 248a/18, 248a/20, 250a/15, 251a/2, 251b/16, 252b/24, 255b/6, 257b/14, 257b/22, 258b/24, 258b/7, 266a/20, 259a/13, 259a/26, 260a/22, 262a/4, 262a/5, 262a/8, 263b/21, 267b/14, 267b/15, 267b/24, 268a/15, 268a/20, 268a/21, 268a/9, 270a/24, 271a/14, 274b/20, 286a/26
	y. tutuŋızlar 297b/11	
	y. tutup érdük 304b/8	
yér	krş. yer	
	yer, mekan; bölge; yeryüzü	
	y. 185a/17, 186a/27, 187b/4, 188b/15, 194b/10, 199b/16, 199b/24, 201b/26, 207b/10, 216b/13, 219b/10, 219b/12, 219b/13, 219b/5, 223a/18, 223b/22, 223b/23, 223b/24, 225b/26, 230b/20, 231a/10, 231a/17, 231a/18, 231a/19, 231a/9, 234b/10, 236a/26, 236a/27, 241a/6, 242b/24, 248a/21, 248b/6, 249b/2, 250a/17, 250b/4, 252a/22, 252a/26, 257b/22, 260b/4, 262b/19, 268a/15, 268a/18, 268a/19, 271b/16, 272a/24, 275a/20, 280a/26, 284b/20, 304a/13, 307b/10	y.+ de émeštür 206b/10 y.+ dedür 211b/7, 213a/26, 213a/5, 217b/20, 251a/8, 254b/14, 271a/27 y.+ din 185b/25, 207b/8, 209a/4, 209b/4, 223b/4, 225b/23, 234a/24, 241a/7, 242b/4, 246a/12, 260a/15, 260a/8, 262a/7, 267b/8, 274a/21 y.+ dür 194a/12, 202b/12, 269b/9 y. érdiler 219a/9 y.+ ge 182b/10, 194a/24, 207b/12, 208a/9, 209b/4, 216b/3, 226b/11, 234b/23, 236a/19, 236a/23, 237b/17, 243b/26, 260b/4, 266b/2, 267b/7, 268a/19, 271b/3 y.+ ge kéltürgeyler 233b/10 y.+ ge kéltürüp 205a/22
	sıgınur y. 202a/2	
	y.+ de 181b/23, 182b/5, 185b/4, 189a/8, 194b/4, 199b/14, 203b/14, 205b/25, 206b/8, 207a/23, 207b/25, 208a/10, 212b/1, 214a/6, 218a/2, 219a/27, 221a/26, 225b/25, 232b/2, 241a/8,	

y.+ ge urdılar 235a/1

y.+ i 185b/12, 194a/11,
197a/16, 199b/15, 202b/3,
205a/9, 215b/4, 216b/10,
219b/6, 230b/24, 231a/16,
246a/17, 251a/13, 268a/17,
304b/11

y.+ ide 182b/7, 193b/21,
200a/14, 202b/11, 207b/25,
214b/7, 215a/1, 218b/1,
226a/21, 227b/20, 229a/13,
232b/19, 236a/27, 236b/12,
241a/15, 241a/6, 243a/22,
247a/20, 250a/26, 257b/24,
258a/11, 258b/9, 259a/5,
263a/15, 268a/19, 282b/1

y.+ idedürler 231a/8

y.+ idin 201b/16, 217a/21,
218a/25, 235a/10, 244a/14,
246b/2, 256a/21, 269a/18,
272b/26

har y.+ idin 207a/17, 256b/8

y.+ idür 182b/15, 197b/18,
219b/5, 233a/3, 248b/3,
251a/14, 259a/12, 263b/1,
263b/4, 263b/5, 281b/9

y.+ iğa 241a/22

y.+ ige 202b/6, 202b/12,
228b/9, 243b/19, 252b/9,
254a/9, 256a/24, 259a/9,
267a/17, 267a/18

öler y.+ ige 249b/22

y.+ ige kéltürdi 217a/25

y.+ ige kéltürdiler 241b/1

y.+ ige kéltürgeyler 259a/14

y.+ ige kéltürüp 282a/3

y.+ ini 202b/12, 212b/20,
219b/4, 236a/22, 254a/11,
254a/3

y.+ ining 240b/25

y.+ ler 204b/26, 231a/8

y.+ lerde 211b/15, 215a/25,
215b/5, 233a/1, 247a/2

y.+ lerge 193b/23

y.+ leri 185b/2, 205a/13

y.+ leride 260a/2

y.+ leridin 202b/3, 252a/25,
260a/27

y.+ lerining 253a/6, 254a/12

y.+ leringiz 201a/23

y.+ leringizde 208b/15

y.+ leringizdin 268a/22

y.+ lerni 204a/23, 219b/9,
246b/14, 258b/5, 260b/7

y.+ lerning 250b/1, 255b/26

y.+ ni 188a/3, 248a/9,
252a/23, 256b/23, 260b/7,
262a/3, 265b/10, 267a/3,
268a/16

y.+ ning 188b/16, 207b/11,
245a/1, 248a/10, 250b/1,
260b/5, 268a/20, 275a/4,
284a/23

	y. tutar édi 241a/7		y.- erler 254b/17, 258b/10
	y. tutkay 192b/23		y.- ip 185a/26
	y. tutkaylar 219a/18		y.- ip érdi 245b/9
	y. tutup 269a/20		y.- iptür 190a/19
yeri	krş. yéri		y.- mes 254b/18
	(T.+F.) 1. bir yer		y.- mes édi 227a/8
	y.+ de 280b/24		y.- mesler 228a/25
	2. öyle yer, o yer		y.- ti 235a/6, 235a/13,
	y. 296b/9, 302b/16, 304a/6,		235a/14, 235b/17, 236b/12,
	307a/4		236b/5, 236b/9, 239a/26,
	y.+ ge 297a/4		240b/21, 243b/22, 246a/7,
yéri	krş. yeri		261a/1, 281a/26, 283a/13,
	(T.+F.) 1. bir yer		296b/23, 296b/25, 296b/27
	y. 246a/18, 257a/15		y.- tiler 242b/13
	har y.+ din 268a/21, 279b/11	yét-	krş. yet-
	y.+ dür 223b/21, 230a/27,		1. yetmek, ulaşmak, yetişmek
	258a/19		y. 192b/24
	y.+ ge 252b/9, 268a/21,		y.- e almas 274b/12
	280b/24		y.- er 186b/19, 191a/19,
	y.+ ni 260b/8		200b/12, 204a/16, 208a/4,
	2. öyle yer, o yer		211a/11, 212b/13, 215b/23,
	y. 234a/13, 246b/2		221a/13, 228b/4, 232a/10,
	y.+ ge 234a/13, 259a/7,		233a/4, 234b/23, 237b/25,
	260b/7		250a/9, 252b/7, 253b/8,
yéş-	çözmek, düğümü açmak		254b/15, 263a/7, 266b/10,
	y.- gey 198a/17		267a/20, 268a/11, 268a/12,
	y.- megeymén 198a/20		268a/13, 274b/25, 276a/16,
	y.- tiler 198b/2		284b/2, 295a/26, 297b/27,
			302a/21, 308b/13
yéşil-	çözülme		y.- er érdi 236b/27, 265b/2
	y.- geyle 198a/17		y.- er érdiler 267b/6
yet-	krş. yét-		
	yetmek, ulaşmak, yetişmek		

y.- ip 185b/6, 189a/9,
190a/22, 194b/10, 234b/18,
241a/22, 245b/27, 298b/19,
299a/21, 305b/11
y.- ip édi 205b/15
y.- ip érdi 201b/17, 223a/21
y.- ip érdiler 215b/26
y.- ipbiz 305b/13
y.- ipdür 212a/1, 234a/24,
245a/10, 245b/19, 266b/19,
272b/1, 274b/12, 296a/21
y.- ipdürler 287b/16
y.- ken 213a/22, 220a/4,
229b/7, 298b/5
y.- ken bolğay 286a/3
y.- kenler 196a/23
y.- key 190b/25, 191a/21,
194a/6, 198a/20, 202b/6,
229b/11, 231b/23, 235a/14,
245a/7, 250a/10, 257b/26,
261b/25, 262a/27, 269b/24,
270b/22, 271b/20, 282b/15,
285b/12, 286a/12, 289a/18,
290a/10, 297b/19, 304a/9,
306a/17, 308b/13
y.- keyler 234a/21, 306a/14
y.- keymén 304a/19, 304a/21
y.- keysén 266b/16
y.- keysizler 233a/18
y.- kil 251b/12

y.- küsidür 215b/21, 219a/6,
234b/23, 252b/11, 259b/14,
264a/10, 284a/5
y.- medi 210a/2, 243b/19
y.- mediler 209b/26
y.- megen bolğay 305a/6
y.- megey 230b/21, 257a/13,
298a/14, 304a/9
y.- mes 202b/1, 212b/26,
213a/6, 228a/25, 253b/16,
257a/14, 263b/22, 264b/22,
293a/2, 295a/17, 301b/15
y.- mes érdi 185b/23, 189a/4
y.- mesde 195a/21
y.- mesdin 201a/16
y.- mesler 209b/19, 213b/4,
214b/4, 303a/24
y.- messén 286b/1
y.- mey 263b/26
y.- meydür 227b/26
y.- meydürbiz 293a/2
y.- se 190b/15, 190b/17,
192a/19, 202b/7, 205b/10,
205b/9, 208a/7, 208a/9, 210a/24,
218b/11, 219b/23, 264a/10,
282b/19, 284b/27, 290a/9,
292b/7
y.- ti 185b/8, 188b/10,
194a/24, 194b/14, 199a/16,
199a/27, 211a/25, 213b/12,
215b/24, 215b/26, 217a/24,
217b/16, 221b/5, 223a/5,

223b/22, 223b/23, 227b/9,	y.- ipdürler 298a/19
228a/3, 229b/11, 235b/13,	yétilmek ulaşılmak, yetişmek
236a/19, 237a/2, 241a/12,	y.+ ke 199b/12
245b/16, 245b/23, 246b/9,	yetim (Ar.) yetim, öksüz
262b/16, 266b/16, 270a/6,	y. 286a/10, 286a/12, 306a/10
270a/8, 279a/9, 280b/16,	y.+ i 288b/2
281b/26, 282b/26, 283a/1,	y.+ ini 204a/6
283a/19, 295a/27, 295a/5,	y.+ ler 306a/14
296a/24, 297a/6, 298a/22,	yétküçi ulaşan, yetişen, yeten
298b/22, 301a/11, 302a/23,	y. 250a/11, 257b/2, 257b/25,
305b/22, 306b/13, 307a/10,	267a/19, 306b/6
307a/14, 307a/3, 307b/9,	y.+ dür 228b/4
308a/12	yétkür- 1. ulaştırmak, getirmek
y.- tiler 198a/1, 216a/3,	y. 244a/5
227b/19, 228a/1, 228a/2,	y.- di 192b/26, 240a/23,
243a/12, 297a/10, 304a/25,	245b/17, 246b/4, 281b/21,
304b/14, 304b/23, 305a/12,	290a/13, 299a/25, 302a/17
305a/14, 305a/21	y.- diler 198a/19, 220a/9,
y.- ting 305b/5	244a/27
2. yetmek, kafi olmak	y.- dük 295a/8
y.- er 203b/18, 208b/23,	y.- e alurlar 250b/7
254a/22, 284a/5, 293b/27	y.- gey 191a/1, 216b/7
y.- er kıldı 258b/8	y.- geyleyler 269b/11
y.- mes 190b/21	y.- gil 246b/17
3. büyümek, yetişmek	y.- güsidür 308a/8
y.- ken 245a/20	y.- megeyleyler 287a/18
y.- ti 223a/5	y.- megil 305a/19
yétil- yetilmek, olgunlaşmak	y.- mes 206b/1
y.- gen 239b/14, 296b/25,	y.- mesdür 218a/23
301b/11	y.- meydürmén 282b/17
y.- gen bolurlar 300b/23	y.- se 218a/25
y.- geyleyler 240a/12	

y.- üp 275b/16, 288a/11, 299a/26	y. 181b/24, 182b/2, 215a/4, 222a/19, 254a/7, 268b/14, 270a/18
y.- üpsizler 243a/16	y.+ dür 229a/17, 254a/7, 275b/16
y.- ür 192a/27, 218b/2, 239b/5, 262b/10, 263a/24	y.+ ininġ 292a/19
y.- ür érdiler 217b/10, 217b/6, 255a/19	y.+ ke 206b/2, 224b/12
y.- ür érdim 244b/20	yétmek yetme, ulaşma, varma
y.- ürbiz 235a/18	y. 198a/3, 202b/13, 281b/16
y.- ürler 190b/1, 253b/14, 275a/26	y.+ din 242a/3, 308b/23
y.- ürmén 255b/3	y.+ i 217a/15, 244b/22, 305a/2
y.- ürsizler 256a/18	y.+ idin 212b/7
2. getirmek, vermek; yardımcı fiil	y.+ idür 190b/24
‘arzġa y.- di 232a/16	y.+ ke 194a/1, 206a/3
‘arzıġa y.- di 194a/15	yetmiş krş. yétmiş
süd y.- di 217a/11	yetmiş
ziyān y.- e almassızlar 225a/27	y. 240b/18, 262b/18, 281a/20
asıġ y.- gey 230b/22, 250b/19	y.+ ni 281a/23
itmāmġa y.- gey 248a/3	yétmiş krş. yetmiş
asıġ y.- mes 222b/18	yetmiş
zarar y.- mes 206a/27	y. 195a/22, 195a/24, 197b/23, 200a/3, 200a/4, 202b/7, 223b/2, 235a/10, 241a/1, 244b/8, 253a/13, 269a/15, 273b/23, 283a/14, 306a/9
asıġ y.- ür 251a/1	y.+ ke 195a/22
yétkürgüçi ulaştıran, getiren	y. bés 200a/4, 273b/23
payġām y. 229a/17	y. ikki 223b/2, 241a/1, 269a/15
y.+ sidür 246b/6	y. tokkuz 223b/2
yetkürmek krş. yétkürmek	yetti krş. yétti
ulaştırma, getirme	
y.+ dür 249a/4	
yétkürmek krş. yetkürmek	
ulaştırma, getirme	

	yedi	y.- dı 183a/6
	y. 207a/2, 226b/22, 236a/8, 240a/4, 263b/9, 265b/21, 265b/22, 265b/23	y.- dıng 301a/24
	on y. 236a/8	y.- ğıl 289b/24
yétti	krş. yetti	yığaç krş. yağaç
	yedi	ağaç
	y. 196b/17, 198a/16, 198b/21, 207b/13, 222b/26, 239b/10, 239b/11, 239b/12, 239b/13, 239b/2, 239b/26, 239b/27, 240a/1, 240a/8, 241a/14, 258a/15, 263b/10, 263b/11, 263b/2, 265b/16, 265b/18, 279b/18, 286b/27, 299b/10, 299b/14, 299b/18, 306a/13	y.+ ını 189a/7
		y.+ ları 198a/2
		y.+ larınıg 193b/22
		yığguçı toplayan, biriktiren
		y. 294b/7
		yıgıl- toplanmak, yığılmak
		y.- dı 195a/5
		y.- dılar 283a/5
		y.- ğan 260b/11
		y.- ıp 257a/17
		y.- ıp édi 307a/13
		y.- salar 273b/19, 293a/9
		y.- urlar 199a/19
yettinçi	krş. yéttinçi	yıgılış- toplanmak, bir araya gelmek
	yedinci	y.- ıngızlar 225a/8
	y. 263b/9	
yéttinçi	krş. yettinçi	yıgım yığın, insan kalabalığı
	yedinci	y.+ ğa 187a/3
	y. 245a/7, 250a/20, 281b/14	y.+ ı 184b/26
	y.+ de 241a/17, 281b/23	
	y.+ si 181b/6	yığıştur- toplamak, bir araya getirmek
	yigirmi y. 281b/14	y.- dı 223a/17
yıg-	krş. yık- I	y.- dılar 214b/10, 240a/23
	yıgım, toplamak, bir araya	y.- ğaybız 208b/14
	getirmek	y.- uıngızlar 213b/15, 213b/16
	y.- ar 262b/10	y.- ur 210b/9
	y.- arbız 302b/12, 307b/25	y.- urbız 210b/9
	y.- arlar 196a/10, 212a/11, 230b/19	y.- ursızlar 229a/14

yığısturul- toplanmak, bir araya getirilmek

y.- ğan 230b/18

yığla- ağlamak, gözyaşı dökmek

y.- dı 200b/23, 242b/25

y.- dılar 235b/18

y.- ğanını 234b/20

y.- ğanınıĝ 235a/24

y.- ğaylar 195b/8, 295b/1

y.- pmén 245a/4

y.- r édi 234b/26, 242b/17, 274b/11

y.- r érdiler 235a/24, 246a/16

y.- y 196b/19, 234b/20, 242b/17, 279a/11

y.- y yığlay 232a/16

yığlağuçı ağlayan

y.+ lardırlar 196b/17

yığlamak ağlama, gözyaşı dökme

y. 195b/9, 208a/18, 230b/26, 245a/15

y.+ dın 244b/11

y.+ dur 242b/25

y.+ ı (yığlamağı) 195b/9

y.+ ım (yığlamağım) 242b/21

y.+ nıĝ 234b/22

yığmağ yığma, toplama

y. 196a/7

y.+ ıda 191a/19

yığmağlıĝ yığma, toplama, bir araya getirme

y.+ ı 307b/25

yık- I krş. **yıĝ-**

y.- kıan 283a/20

yık- II yıkmak, devirmek

y.- tı 260a/17

yıkıl- yıkılmak, devrilmek, çökmek

y.- dı 260a/15, 260a/16, 269a/7, 269a/8, 302a/4

y.- ğanlar 230a/16

y.- ğay 305b/16

y.- sa édi 306a/12

y.- ur 199b/16

yıkılmaĝ yıkılma, devrilme, çökme

y.+ ı (yıkılmağı) 260a/15, 269a/14

y.+ ka 199b/15, 305b/17

yıkmaĝ yıkma, devirme

y.+ ı (yıkmağı) 269a/23

yıl yıl, sene

y. 187b/25, 188a/17, 188b/8, 204b/19, 206a/16, 206a/18,

207a/2, 213b/11, 223a/5,

224b/18, 227a/24, 239b/2,

239b/3, 239b/7, 240a/14,

240a/4, 240a/8, 241a/14,

241a/16, 241b/2, 244b/10,

246b/8, 249a/15, 249a/16,

249b/20, 257a/11, 257a/12,

258a/15, 260a/14, 263a/12,

263a/13, 266a/17, 269a/20,

274b/12, 279b/18, 283a/16,

284b/1, 291a/16, 295a/15,

	296b/14, 299a/12, 300a/10, 300a/11, 300a/12, 304a/22 y.+ da 188a/16, 188a/17, 188a/19, 188a/26, 188b/5, 203a/21, 223a/14, 239b/2, 240a/12, 281b/13, 289a/16, 289a/18 y.+ dın 186a/17, 186b/24, 187a/4, 215b/21, 245b/21, 246b/9 y.+ dur 284b/1 y. édi 282b/19 y. ékendür 186a/18 y.+ ğa 298b/26 y.+ ge 298a/8 y.+ ı 186a/18, 186a/26, 187b/24, 187b/25, 225b/25, 300a/11, 301a/16, 301a/17 y.+ ıdur 186a/17 y.+ mınĝ 187b/26, 289a/15 y.+ lar 240a/10, 267b/19 y.+ lardın 240a/11, 240a/8 y.+ ları 241a/15, 297a/15 y.+ larnınĝ 204b/19, 240a/9, 283b/19	
yılan	yılan y. 214b/14 y.+ ğa 219a/26 y.+ lar 276a/22	
yılı	(T.+F.) 1. öyle yıl, o sene y.+ de 188a/25	
		2. bir yıl, bir sene y. 240a/11 y.+ de 300a/12
		yılıĝ yıllık, senelik y. 188b/9, 203b/23, 300b/21, 303b/1 y.+ nınĝdur 273b/2
		yıltır- parlamak, ışıldamak y.- ĝan 261b/25
		yıltıraĝ ışıltılı, parlayan, parlak y. 226b/13
		yıraĝ uzak y. 189b/13, 192a/13, 208a/4, 222a/22, 223a/9, 228b/21, 229b/13, 234a/13, 239b/23, 254b/19, 256b/22, 258b/21, 273a/10, 290b/18 y. boldı 189b/21, 220a/6 y. boldılar 201b/24 y. bolmaĝay 286a/17 y. bolmaĝ 286b/19 y. bolunĝızlar 294b/14 y. bolup 296b/21 y. bolur édi 307a/8 y. bolur 292b/5 y.+ da 234a/9 y.+ dur 216b/6, 300a/5 y.+ durlar 225b/17 y. émesdür 228b/22 y. kıl 293a/20, 300a/23 y. kılĝay 294b/23

y. kılıpdur 193a/20	y.- ğan 237a/18, 237a/21
y. kılsaᅡg 300b/2	y.- ıpdur 237a/20, 237a/23, 237a/24
y.+ raᅡ 211b/18, 281b/8	
y.+ raᅡdur 287b/22	yırtᅡuᅡı yırtıcı
y. salᅡaylar 291b/15	y. bōriler 234b/10
y. tūᅡkey 236a/3	yıslig krᅡ. ıslıᅡ, ıslig
yıraᅡlıᅡ krᅡ. yıraᅡlıᅡ	kokulu, kokan
uzaklık	y. 262b/27
y. 182b/18, 223b/27, 225b/15, 230a/17, 251b/17, 263a/6, 263b/9, 282a/8, 297b/8	yıber- gōndermek, yollamak
y. bolᅡay 221a/22	y. 215b/10, 217a/25
y. bolᅡusıdur 284b/21	y.- di 181b/13, 181b/21, 184a/27, 186a/1, 186a/3, 187a/27, 189a/14, 189a/18, 190a/23, 194a/17, 205a/25, 209b/15, 211b/1, 212a/24, 217a/20, 217b/22, 219a/14, 220a/16, 236b/8, 237b/15, 239a/24, 240a/17, 240a/22, 240b/18, 245a/3, 244b/19, 250a/2, 250b/16, 254b/24, 258b/5, 264b/11, 266a/13, 267a/8, 267b/6, 268b/23, 269b/13, 269b/14, 272b/16, 272b/18, 273a/18, 279a/13, 281a/20, 283b/15, 285b/11, 287a/16, 288a/15, 288b/11, 288b/3, 293a/27, 296a/4, 296b/12, 299b/27, 301b/26, 304a/15, 308b/27
y. bolsun 225b/17	
y.+ dur 225b/16, 226b/20	
y.+ ı 188b/11	
y. kōrsetkey 221b/20	
yıraᅡlıᅡı (T.+F.) öyle uzaklık, o	
uzaklık	
y. 189b/21	
yıraᅡlıᅡ krᅡ. yıraᅡlıᅡ	
uzaklık	
y. 305b/21	
yırtmek yırtmak, parᅡalamak	
y. 303a/13, 303a/14	
yırt- yırtmak	
y.- maydur 235b/8	
y.- tı 237a/2	
yırtal- parᅡalayabilmek, yırtabilmek	
y.- maᅡay 286b/1	
yırtıl- yırtılmak, parᅡalanmak	
	y.- diler 235b/14, 279b/25, 292b/17, 299a/1

y.- dük 207b/7, 214a/20,
216b/20, 221b/24, 224b/8,
225b/20, 228b/24, 230a/21,
233a/16, 233a/17, 235a/17,
247a/16, 252a/13, 253a/21,
253b/3, 254b/1, 255a/2,
255a/8, 261a/25, 261b/2,
262a/15, 262a/17, 264b/8,
266a/8, 270a/18, 270a/19,
271a/8, 272b/8, 276b/2,
282a/26, 291b/18, 295a/13,
295a/15, 295a/2, 302a/16
y.- eyin 299a/18
y.- gen 298b/13
y.- gen bolgaysızlar 240a/9
y.- geni 191b/16, 191b/18,
193a/3, 194a/23, 196a/19,
196a/2, 197a/4, 198b/17,
240a/18
y.- genidin 181b/18, 183b/24
y.- genige 186a/2, 191a/11,
253b/4
y.- genini 187b/1, 192b/4
y.- genler 214a/11, 247a/27,
264a/19
y.- genlerğa 214a/14
y.- genlerge 270a/17
y.- genleribiz 228a/24
y.- genlerimiz 193b/11,
207a/7, 226b/21, 227b/21
y.- genlerimizdin 291b/19
y.- genlerimni 308a/26

y.- genleringē 259b/26
y.- genlerni 303b/14
y.- genlerning 280a/1
y.- gey 193b/13, 204a/15,
204a/6, 224b/22, 271a/1,
271a/5, 271b/8, 290a/17,
290a/21, 293a/21, 299a/13,
301b/20
y.- geybiz 284a/21, 289a/2
y.- geysēn 234a/24
y.- gil 234b/5, 242a/1,
244a/24, 245b/9, 259b/25,
299a/17
y.- ingiz 305b/13
y.- ingizler 239b/24, 298b/8
y.- ip ērdi 191b/7
y.- ipbiz 253a/20
y.- ipdür 197b/2, 208b/26,
212a/12, 218a/19, 239a/4,
251a/14, 264a/20, 268b/24,
293a/8, 300a/20, 303b/22,
304b/13
y.- medi 247a/18, 294b/20
y.- mediler 220a/15, 305b/18
y.- medük 247a/15, 254b/22,
255a/1, 271a/2, 272b/12,
288a/25, 288a/27, 295a/9,
303b/14
y.- mesbiz 261a/21, 262a/14,
289a/10
y.- mesmén 242a/15

y.- meydür 239a/11, 268b/25	y.- genlerige 225b/11
y.- se 274b/20, 298a/14	y.- gey 196a/12
y.- sek 233a/18, 261a/24	yiberilgeni öyle peygamber, o
y.- senġ 245a/6	peygamber
y.- ür 247a/14, 249b/19, 250a/2, 266b/23, 266b/24, 278b/7, 286b/22	y.- geni 203b/5, 261b/4, 284a/21
y.- ür édi 247a/14	yibermek gönderme, yollama
y.- ür érdiler 269b/10	y. 187b/2, 212a/22, 277a/14, 282b/20, 289a/6, 295a/15, 299a/14
y.- ür érdük 271a/4, 293b/23, 293b/24	y.+ din 271a/3
y.- ürbiz 282b/19, 292a/26	y.+ i 290b/7, 290b/8, 295a/23
y.- ürmén 266a/8	y.+ ide 234b/4
yiberil- gönderilmek, yollanmak	yibermeklik gönderme, yollama
y.- di 220b/12, 247a/16	y. 209a/25
y.- ip érdim 225a/25	yigirmi yirmi
y.- ipdür 247b/18, 271a/9	y. 182a/26, 185a/25, 186a/7, 204b/18, 223a/5, 227a/24, 236a/9, 236b/5, 246b/8, 246b/9, 281b/14, 284b/1, 295a/15, 307a/27
y.- ipsizler 255b/22	yüz y. 227a/24, 284b/1, 307a/27
y.- medi 206b/20	y. sékkizgāne 204b/18
y.- mes 249a/2, 251b/23	y. tört mīng 186a/7
y.- meydür 220a/20	y. tört 246b/8
y.- se 203a/8	y. üç 246b/9, 295a/15
y.- ür 253a/14	y. yéttinçi 281b/14
y.- ür érđi 271a/4	yigit yiġit, genç, delikanlı
yiberilgen peygamber, resul	y. 242b/19, 265a/12, 265a/13, 273b/2
y.- gen 227a/12, 249a/4, 254a/21, 262a/18, 264a/25, 268b/25, 271a/7, 293b/12, 298b/9	
y.- geni érđi 210b/24	
y.- genler 269b/11	
y.- genleri 265a/25	

	y. bolur 264a/11	242b/5, 243b/6, 264a/18,
	y.+ ler 189b/2, 226b/23,	265b/1, 279a/8, 280a/26,
	296b/12, 296b/25, 297a/11,	280a/27, 280b/14, 282a/10,
	297a/21, 297a/4, 297b/13,	300b/7, 302a/9, 307a/6
	299a/14, 300a/9	y. édiler 206b/12, 214a/14,
	y.+ lerdin 214b/23	217a/10
	y.+ lerniŋg 292b/20, 297b/14,	y. édiŋg 224b/3, 246b/20,
	297b/18	246b/22
yigiti	(T.+F.) bir yiğit	y. édiŋgiz 208b/20
	y. 265a/9	y. éduq 269b/4
yip	krş. ip	y. érdi 208b/25, 224a/9,
	ip	226a/25, 229a/19, 230a/24,
	y. 235a/11, 260a/20, 294b/11	230b/10, 257a/22, 257a/23,
	y.+ ler 214b/13	259a/13, 266b/13, 302b/15,
	y.+ lerdin 277b/8	303a/17
	y.+ leri 214b/13	y. érdiler 205b/20, 210b/17,
	y.+ lerniŋg 277b/9	221b/2, 221b/3, 226b/16,
	y.+ ni 235a/13	228b/19, 269a/18, 279a/5,
yok	1. yok, mevcut değil; değil	302a/7
	y. 184a/14, 187a/1, 188a/21,	y. érdiŋgizler 259b/26
	193a/4, 195a/25, 201a/27,	y. érdük 243a/22
	210b/1, 239b/7, 243b/6,	y. étkeyler 282b/24
	251a/17, 252b/22, 256b/21,	y.+ ı 201b/25, 210a/23,
	263a/19, 284b/17, 286a/2	220a/3, 229b/24, 247b/20,
	y.+ bız 214b/8	257b/26
	y. boldı 193b/2, 292a/21,	y.+ ı (yoğı) 296a/7
	308a/23	y.+ ıda 210b/11, 220a/16
	y. bolęan 292a/22	y.+ ıdın 187a/8, 198a/26,
	y. édi 189a/25, 202a/1,	295a/17
	203b/8, 206b/13, 207b/15,	y.+ ığa 304a/1
	227a/22, 227b/11, 232a/27,	y.+ ını 183b/26, 254b/9

y.+ ining 221b/16, 280a/21
y. kılduğ 283b/10, 283b/17
y. kılğay 288b/27
y. kılmağ 288b/24
y. kılmas 293a/6
y. kılur 256b/24
y.+ sız 211b/4, 222b/14,
262a/18, 262a/20, 262a/9
y.+ sızlar 224b/11, 257b/2
y.+ tur 182b/19, 183a/21,
185a/24, 185b/19, 186a/14,
187a/1, 187a/11, 187a/20,
188a/15, 188b/18, 190a/10,
190b/8, 191a/17, 191b/23,
191b/26, 192a/18, 193a/1,
194a/2, 194a/7, 194b/4,
196a/6, 196b/10, 196b/12,
196b/21, 196b/6, 196b/8,
198a/14, 198b/27, 200b/24,
200b/4, 200b/9, 201a/17,
201a/21, 201a/25, 201a/27,
201a/4, 201b/3, 202a/13,
202a/2, 202b/19, 203a/6,
203b/19, 204a/11, 204a/14,
204a/19, 204a/2, 204a/25,
204b/1, 206a/8, 206b/23,
206b/9, 207a/26, 207b/5,
208b/13, 209b/13, 209b/17,
211b/16, 212a/7, 212a/8,
212b/1, 212b/13, 212b/24,
212b/25, 212b/3, 212b/7,
213a/27, 213b/26, 214b/21,
216a/7, 217b/2, 217b/24,
218a/26, 218a/27, 218b/12,
218b/13, 218b/14, 218b/6,
219a/27, 219b/18, 220a/23,
220b/13, 221a/27, 222a/20,
222a/22, 222b/13, 223b/17,
223b/19, 224a/12, 224a/13,
224b/10, 224b/15, 225a/17,
225b/22, 227a/27, 227b/9,
228a/13, 228a/15, 228a/21,
228b/20, 228b/26, 228b/7,
229b/7, 230b/16, 231b/15,
232a/10, 233a/4, 234a/18,
235b/1, 236a/3, 238a/1,
238a/2, 238a/3, 239a/12,
239b/8, 241b/17, 242a/5,
242b/1, 243a/6, 244a/17,
244a/21, 244b/16, 245b/4,
246b/27, 247b/9, 248b/10,
249a/22, 249a/3, 249b/10,
249b/9, 250a/11, 250a/13,
250a/22, 250b/15, 250b/3,
251b/21, 251b/22, 252a/19,
253a/1, 253a/17, 253a/26,
253a/3, 253b/14, 253b/9,
254a/13, 254a/6, 254b/7,
255b/15, 255b/16, 256a/10,
256a/12, 256a/4, 256b/26,
256b/27, 256b/9, 257a/11,
257a/14, 257b/22, 257b/26,
259a/10, 259a/26, 259b/16,
261b/15, 261b/17, 262a/10,

262a/14, 262a/20, 263a/18,
263a/24, 263a/26, 263a/9,
265a/27, 267a/1, 267b/17,
268b/1, 269b/24, 270a/17,
270b/1, 270b/13, 270b/15,
271a/17, 271b/11, 271b/19,
272a/19, 272a/3, 274a/20,
274a/24, 274b/18, 274b/4,
275a/5, 275b/16, 276b/19,
277a/3, 277b/15, 278a/16,
278b/1, 278b/20, 278b/22,
278b/3, 278b/8, 279a/1,
279a/25, 280a/3, 280b/20,
281a/18, 281a/26, 284a/13,
284a/14, 284a/15, 284a/16,
284b/14, 285b/21, 286a/20,
287a/1, 287a/6, 288b/23,
288b/8, 290a/2, 290b/22,
292a/7, 292b/22, 293a/19,
294a/26, 295b/24, 295b/25,
296a/16, 298a/18, 299a/8,
300a/16, 300a/20, 301b/16,
301b/4, 302a/25, 303a/1,
303a/18, 304b/27, 305b/2,
308b/19, 308b/20, 308b/21
ravā y.+ tur 239a/1
y.+ turbız 225a/1, 225a/2,
239b/18, 244a/20, 284a/20
y.+ turlar 191a/23, 195b/18,
205a/3, 206a/3, 212b/7,
213a/12, 229b/13, 246b/24,

258b/10, 263b/23, 274a/2,
274a/3
y.+ turmén 218b/8, 229a/15,
247a/13, 257b/2, 262b/26
y.+ tursén 230a/1, 254a/21
y.+ tursız 256a/3

2. hayır

y. 211b/2, 227b/8, 232a/19,
232a/8, 241b/7, 243b/23,
244b/23, 246a/6

yoqal- kaybolmak, yok olmak
y.- dı 283b/16

yoqluq yokluk, olmama, mevcut
olmama
y. 220a/3
y.+ ı (yoqluğı) 220a/15
y.+ qa 195b/10
y.+ niŋg 302a/24

yol 1. yol

y. 183b/3, 194a/1, 196b/7,
201a/18, 202a/1, 203b/23,
205a/11, 205a/12, 208a/20,
209a/25, 209a/27, 209b/1,
209b/2, 209b/3, 209b/5,
213a/25, 218b/19, 218b/5,
218b/6, 231b/2, 231b/20,
232b/15, 240b/8, 245b/14,
245b/26, 247b/12, 249a/5,
250a/14, 252b/5, 253a/21,
253b/18, 254b/11, 254b/19,
255a/7, 256a/16, 256b/22,
257a/9, 258a/8, 258b/27,

264b/20, 267b/2, 267b/3,
267b/5, 268a/22, 268a/24,
268b/26, 270a/22, 270a/23,
270a/27, 270b/1, 272b/15,
273b/27, 276b/7, 277b/20,
278b/26, 279a/21, 280b/2,
281a/17, 281a/2, 282a/19,
283a/26, 284a/15, 284a/16,
284a/17, 285a/11, 285a/23,
287b/14, 287b/15, 290b/4,
291a/13, 292b/15, 294a/4,
294a/5, 294a/6, 297a/22,
297b/8, 298a/1, 298a/2,
300a/8, 303a/19, 303b/10,
303b/27, 304a/17, 304b/13,
307a/14

y. azar érdiler 264b/21

y. azarlar 188a/23

y. azdı 281a/16, 284a/16

y. azğanlar 216a/14, 264a/16

y. azğanlardın 263b/2

y. azğanlardındur 263a/27

y. azğanlarğa 270b/2

y. azğaylar 255a/6

y. azğurduŋ 263a/20

y. azğurmaqka 263a/21

y. azğurupturlar 269a/1,
269a/3

y. azğurur 251b/24, 251b/26,
255a/6

y. azmağı 209a/15

y. azmağını 270b/1

y. azmaqlıq 188a/24

y. bérduk 306b/6

y. béringizler 182b/10

y.+ da 190a/22, 249b/26,
297a/6

y.+ dadurlar 189b/7

y.+ dın 209a/24, 252b/27,
267b/4, 303b/1

y.+ dın azğururlar 188a/23

y.+ dur 254b/18, 300b/21

y.+ ğa 202a/27, 234b/25,
241a/26, 243a/11, 284a/15,
284a/21, 304a/1, 304a/17,
304b/1, 305a/12, 305b/15

y.+ ı 187a/14, 254b/18,
257a/8, 281b/24

y.+ ıda 183b/23, 184b/2,
184b/6, 185a/13, 187b/11,
188b/14, 189b/13, 191a/13,
192a/11, 195b/3, 198b/4,
200a/12, 200b/2, 202b/14,
202b/2, 265b/19, 277a/27

y.+ ıdın 183a/8, 187a/14,
196a/4, 221a/23, 231b/23,
254b/17, 256b/22, 258a/21,
273b/16, 276a/19, 277b/22,
277b/24, 281a/16, 287b/14,
292b/6, 300a/7

y.+ ıdın érđi 227a/26

y.+ ıdur 254b/13, 263a/23,
285b/27

y.+ ıǵa 189b/6, 205a/12,
215b/22, 215b/9, 254b/11,
254b/12, 265a/16, 278a/20,
280b/3, 281a/3
y.+ ıǵadur 274b/24, 281a/13
y.+ ımızda 200a/17
y.+ ını 182b/10, 221a/24,
239a/15, 254a/4, 257a/11,
257a/8, 264b/6, 268a/25,
270a/18, 286b/23, 291a/12,
291a/13, 304b/10, 304b/2
y.+ ınıǵ 236a/14, 260b/24,
280b/11, 302a/27, 305b/27,
307b/20, 308b/25
y. körsetkey 232b/13, 253a/1
y. körsetküçi 211b/22
y. körsetmesdür 195a/27
y. körsetmestür 184b/3,
199b/18
y. körsetse 209a/27
y. körsetür 208a/19, 251b/26,
255a/7
y. körsetürsén 210a/27
y.+ lar 228a/7, 257a/9,
267b/19, 268a/21
y.+ lardıń 283a/27
y.+ larǵa 256a/16, 281a/7
y.+ larıǵa 273a/24
y.+ lardı 182b/7
y.+ nıǵ 267b/2
y. ötküçiler 192a/13

y. ötküçilerdin 234a/21
y. ötküçilerinǵ 192b/26
y. tapқан 229a/24
y. tapқайлар 209a/26
y. tapқуçılar 210b/17
y. tapмаǵay 209b/3
y. tapmas érди 183a/21
y. tapmas 211b/5, 228a/13
y.+ umdur 247a/10
y. yürür 189b/8

2. yöntem, tarz, üslup

y.+ ı 189b/23, 192b/26,
193a/3, 210a/23, 217a/20,
230a/25, 230b/16, 236b/20,
245a/17, 248b/13, 252b/17,
258a/7, 267b/3, 268b/23,
275a/11, 278a/26, 278a/27,
295a/16, 296a/20
y.+ ıdın 234a/10
y.+ ını 239b/20

3. kurtuluş

y. 184a/18, 184a/19

yol- yolmak, çekip koparmak
y.- a alur édi 260a/19

yolbars kaplan

y. dék érди 298a/12

yoldaş yoldaş, yol arkadaşı

y. 241a/26

yolı defa, kez, sefer

y. 217b/4, 226b/15, 237b/23

yolı (T.+F.) 1. öyle yol, o yol

y. 205a/13, 205b/14, 256a/17, 286b/21, 295b/18, 295b/21, 304b/11, 304b/15	y.- ar 253b/20, 253b/23, 253b/24, 253b/25, 253b/26
y.+ ğa 273a/24, 281a/5, 283a/26	y.- arlar 232a/17
y.+ dedür 265a/16, 265a/23	y.- ğıl 215b/10
2. bir yol	yoymaq giderme, yok etme
y.+ dür 263a/25, 285b/27	y. 246a/4, 253b/15
yolsızlıĝ yolsuzluk, doĝru yoldan	yoyul- giderilmek, kaldırılmak
sapma	y.- ur 254b/8
y.+ ıda 205b/8	yu- krş. cu-
yon- yontmak	yıkamak
y.- ar érdiler 265b/4	y.- dılar 234b/17
yoruĝ yorum, rüya tabiri	y.- ğandın 281b/20
y. 239b/17	yuĝuçu yıkayan
y.+ ıda 239b/16	y. 215a/11
y.+ ıĝa 238b/17, 239b/18, 239b/23	yuĝarı yukarı, üst
y.+ ını 239b/19	y. 243b/26, 246a/12, 246a/22, 255b/3, 260a/19, 260a/21, 261b/16, 281b/18, 307b/15
y.+ ınıĝ 239b/20	y.+ ğa 259b/19, 261b/13
y.+ unı 238b/18	y.+ raĝısın 275a/7
yoruĝuçu rüya tabir eden, yorumcu	y.+ sı 272b/27
y.+ lar 239b/15	yuĝarıĝı yukarıdaki, üstteki
yorumak yorumlamak, rüya tabir	y. 223a/17, 260a/22, 260a/24
etmek	y.+ sın 236a/8
y.+ dın 236b/1	yuĝarılıĝ yukarılık, yukarıda olma
yosun yöntem, üslup, tarz	y. 260a/18
y. 210a/24, 214a/17, 233a/23, 298b/20	yulduz yıldız
y.+ ı 275a/24	y. 233b/5, 261b/25, 268a/25
yoy- gidermek, ortadan kaldırmak	y.+ lar 233b/7, 233b/9, 235a/2, 261b/21, 268a/23, 268a/24
	y.+ larını 267b/19

	y.+ larınıḡ 260b/6		y.- üp 228a/27
yum-	yummak, kısarak kapatmak		y.- ür édi 237a/1
	y.- ġaysızlar 275a/8	yüġürmek	koşma
yumn	(Ar.) uğur, bereket		y. 235a/27
	y. 283b/25		y.+ i 308a/13
yumşak	yumuşak	yüġürtmek	koşturma
	y. 207a/13, 275b/4, 285b/7		téve y.+ de 234b/6
yumşaklıġ	yumuşaklık	yüġürtül-	koşturulmak
	y. 192b/3, 281a/5, 288a/17,		y.- gen 228a/5
	298b/13, 307a/7	yük	yük
	y.+ ı 230b/26		y. 241b/11, 241b/25, 271a/20,
	y. körset 266a/5		287a/6
yumurtka	yumurta		y.+ dür 269a/3
	y. 189a/8, 219b/6		y.+ i 243a/18
yurt	yurt, ülke		y.+ ide 243a/10, 243a/27,
	y.+ larının 185a/17		244a/22
Yüsufi	(Ar.) Hz. Yusuf'a ait		y.+ idin 189b/11, 244a/20,
	Y. 238a/7		244b/11
yut-	yutmak		y.+ ini 241b/20, 266b/11,
	y.- a alġay 256b/7		268b/27, 284a/19, 284a/20,
	y.- ar 289b/2		285b/8
	y.- kanı 294b/11		y.+ ke 243a/18
	y.- tılar 239b/11		y. köterġüçi érdi 201a/15,
yuzallu	(Ar.) azarlar, saparlar		227b/11
	y. 188a/23		y. köterġüçisén 229a/24
yüġen	yular, dizgin		y.+ ler 267a/18, 267a/19
	y.+ ini 185b/17		y.+ leri 265b/17
yüġür-	koşmak		y.+ leride 241b/22, 242a/9
	y.- diler 289a/20		y.+ lerini 242a/8
	y.- e 297a/7		y.+ lerni 243a/11
	y.- e başladı 245b/23		y.+ ümiz 235b/1
			y.+ ümizde 243a/19

	y.+ ünġizning 243a/25	243b/22, 244a/25, 244a/26,
yükī	(T.+F.) öyle yük, o yük y. 269a/3	245a/9, 245b/1, 246a/23, 247b/9, 256b/3, 263b/21,
yüklüg	1. yüklü, yükü olan y. 241b/11 y. kılġuçılar 262a/16 y.+ ler 189a/27, 189b/1, 262a/15	265b/4, 275b/17, 278a/20, 281a/27, 283a/18, 295a/12, 297a/10, 297a/6, 298a/16, 299a/2, 302b/19, 303a/13, 305b/15, 307a/3
	2. yüklü, gebe, hamile y. 243b/20, 273a/3	yüzge y. 303b/13
yüġg	yün y. 245a/8, 267a/12, 289b/2 y.+ idin 275b/4 y.+ ler 275b/4, 275b/5	y. bérür 219a/1 y.+ din 242b/27 y. évürdi 238a/15, 244b/5 y. évürdiler 183a/7, 194b/18 y. évürgeningizge 213b/25
yürü-	yürümek y.- gen dék 286a/26 y.- geyle 294a/8 y.- me 286a/26, 286a/27 y.- r 189b/8, 202b/11, 272b/26 y.- r érđi 215b/5, 223b/7 y.- rler 190a/13, 286a/27	y. évürgey 295a/10, 303b/21 y. évürgeysizler 197a/13 y. évürgil 227b/15, 237b/1, 266a/19 y. évürgüçilerdürler 194b/19, 247a/3 y. évürmediler 246b/27 y. évürmek 205b/17, 213b/24, 224b/25, 225b/1, 232b/6, 292b/10
yürümek	yürüme y.+ din 281b/26, 282a/24	y. évürmekidin 209b/13
yürüt-	yürütmek y.- ti 307a/2	y. évürseler 275b/15
yüz	1. yüz, surat, çehre y. 185a/18, 194b/10, 202a/26, 208a/8, 213b/24, 217a/27, 217b/13, 227b/19, 234b/27, 237a/4, 241a/15, 241a/26,	y. évürsenġ 285b/6 y. évürsenġiz 219a/7 y. évürsenġizler 225a/23 y. évürünġizler 197a/13, 213b/27

y. évürüp 238b/19
y. évürür érđi 285b/5
y. évürür 292b/4, 292b/5
y.+ ge yüz 303b/13
y.+ i 208b/13, 226b/1, 226b/13,
234a/14
y.+ ide 236a/26
y.+ idin 304b/23
y.+ ige 216a/23, 216a/25,
216a/27, 235a/5, 242b/13,
245b/10, 245b/24, 266a/24,
283b/16
y.+ ini 243a/2, 263b/22,
266b/1, 272a/13, 298b/17
y.+ ining 238a/5
y. kéltürđi 304a/17
y. kéltürđiler 185b/16,
234b/25, 243a/15, 306a/25
y. kéltürđüingizler 290a/13
y. kéltürgey 295a/11
y. kéltürür 234a/15
y. kıldı 237a/25
y. koyarlar 191a/27
y. koydı 185a/24, 186b/23,
217b/18, 228a/1, 298b/19,
304a/27, 304b/1
y. koydılar 217b/3, 226b/14,
227b/18, 228a/4, 305a/12
y. koysa 208a/4
y. koyupbız 303b/24
y. körsetkey 273b/11

y. körsetür 207b/23
y.+ ler 299a/4
y.+ leri 208b/10, 208b/11,
263b/20, 294a/9
y.+ lerige 228a/26, 294a/7,
294a/8, 295a/22, 295a/26
y.+ lerin 208b/2
y.+ lerini 260b/16, 300b/24
y.+ leringizge 282b/21
y.+ leringizni 282b/21
y. ögürgüçi 300b/8
y. ögürmekde 257a/5
y. ögürmesmén 304a/22
y. turdı 246a/7
y.+ üingizge 245b/5
y.+ üingizni 282b/20
y. yapmas éđi 227a/15

2. taraf, yön

y.+ ige 185b/16
y.+ ini 291a/15

3. yüzey, satıh, yüz

y.+ ide 187b/4, 223b/24,
268a/16, 272a/24, 280a/26
su y.+ ide 307b/10
y.+ idin 249b/2, 257b/22,
304a/13
y.+ ige 223b/22, 248a/9,
250b/26, 302b/11
y.+ igedür 250b/23, 296b/9
y.+ ining 250b/27

4. sebep, neden

	y. 219b/23		y. éllik 288b/7, 307b/14
	y.+ i 230b/16		tokkuz y. éllik 213b/11
yüz	yüz sayısı		üç y. miñg 203b/22, 203b/23
	y. 186b/24, 192b/14, 193a/10, 187a/4, 195a/2, 195a/5, 195a/6, 196a/11, 202b/16, 203b/22, 203b/23, 213b/11, 223a/14, 223a/15, 227a/24, 227a/25, 227b/7, 244b/9, 257a/11, 257a/12, 259b/3, 266b/12, 269a/20, 278a/13, 282b/18, 284b/1, 288b/7, 294a/21, 296b/13, 298b/26, 299a/12, 300a/10, 300a/11, 300a/12, 307a/27, 307b/14		y. on ikki 227a/25 y. on 259b/3 ikki y. on 282b/18 üç y. tokkuz 300a/12 tokkuz y. toksan 202b/16 üç y. ü tokkuz 296b/13 y. yigirmi 227a/24, 284b/1, 307a/27
	y.+ din 225b/26	yüzdin	krş. yüzdin
	y.+ ge 185b/22		sebepli, nedeniyle
	y.+ ige 242b/18		y.+ dür 207b/22
	y.+ ini 288b/19	yüzdin	krş. yüzdin
	y.+ ni 300a/13		yüzünden, dolayı, sebepli; nedeniyle
	y.+ niñg 278a/13		y. 184b/8, 187b/9, 188b/15, 189a/15, 190b/18, 192a/25, 192b/2, 192b/3, 193a/23, 193a/24, 196b/16, 197a/27, 203a/24, 203a/9, 209a/21, 210a/9, 211a/20, 211a/3, 212a/6, 213a/25, 216b/18, 219b/1, 219b/15, 219b/21, 219b/26, 220a/12, 221a/20, 221b/9, 227a/26, 229a/25, 229b/24, 230b/10, 232b/1, 234a/17, 235a/19, 235b/8, 237a/17, 237a/25, 237a/27, 239b/16, 242a/22, 243b/9, 245a/14, 245a/17, 245a/19,
	altı y. 223a/15		
	bés y. 257a/11, 257a/12		
	ikki miñg tört y. 195a/6		
	miñg ikki y. 223a/15		
	tört y. 269a/20		
	üç y. 195a/2, 223a/14, 298b/26, 299a/12, 300a/10, 300a/11, 300a/12		
	üç y. altmış bás 187b/24		
	üç y. éllik tört 187b/25		

245a/21, 245a/22, 250a/15,	y.- se 274b/20
250a/16, 254b/16, 255b/19,	y.- ür érdiler 186a/27
256a/4, 256a/8, 259b/26,	yüzlengüçi bakan, müracaat eden
261b/4, 262b/24, 264a/27,	y.+ dür 259b/14
266a/12, 266a/26, 267b/3,	yüzlüg yüzlü
268a/10, 268a/8, 269a/25,	y. 202a/25, 226b/23, 264b/11,
269b/27, 270a/14, 270a/15,	295a/4, 305a/22
271b/3, 275a/3, 278a/12,	hüb y.+ ler 227b/23
282b/13, 284b/16, 284b/18,	
284b/5, 285a/5, 286b/1,	
286b/26, 287b/27, 291a/9,	Z, Ž, Z, Z
293a/23, 295a/26, 296a/15,	zā (Ar.) Arap alfabesindeki ج (z)
296a/19, 296b/1, 297a/21,	harfi
300b/27, 301b/2, 302a/1,	z. 236a/16, 236a/17
303b/6, 305a/6, 305b/7,	zabad (Ar.) köpük
306a/5, 306a/7, 307a/12,	z. 251a/5
307b/24, 308a/12	zabar (Ar.) üst
y.+ dür 233b/12	z. 193b/10
yüzlen- yüzünü çevirmek, bir tarafa	zabarcad (Ar.) açık yeşil değerli taş
doğru hareket etmek;	z. 215b/4
rastlamak	z.+ dın 243a/9
y.- di 185b/6, 189a/6,	zabān (F.) dil, lisan
237a/27, 243b/25, 245b/15,	z.+ ı 237a/15
307a/10	zabāna (F.) alev, ateş yalını
y.- diler 215b/25, 245b/27,	z.+ sı 294a/14, 294a/15
289a/16, 297a/4	zabı (Ar.) idaresi altına alma
y.- ip 185b/20, 217b/16,	z. étingizler 240a/11
307a/2	z. kılp 302b/22
y.- ipbiz 199a/15	Zabūr (Ar.) Hz. Davud'a nazil olan
y.- ürsiz 213b/19	kutsal kitap
yüzlendür- rast getirmek, karşısına	Z. 288b/7, 288b/9
çıkarmak	

zacr	(Ar.) zorlama, zorla yaptırma z. 307b/27	297b/4, 298a/6, 299b/22, 305b/23, 306b/2
zafar	(Ar.) maksada ulaşma, başarma; üstün gelme, yenme z. 188b/21, 190b/16, 224b/6, 277a/11, 281a/19 z.+ dur 224b/7 z. tapkanlar 184b/10 z. tapsalar 182b/26, 298b/15	z. boldı 182a/10, 192b/24, 215b/21, 220b/8, 226b/13, 234a/11, 238b/2, 243b/11, 250a/1, 257a/22, 259a/17, 260a/3, 277a/26, 299a/11 z. boldılar 256b/27, 306a/9 z. bolğan 302b/11, 305a/22
zafir	(Ar.) yüksek sesle inleme z. 231a/5	z. bolğay 202b/18, 219b/14, 271b/13, 282a/12, 282a/27, 286a/13, 293b/20, 294b/17, 296b/7
za'flıĝ	(Ar.+T.) zayıf, kuvvetsiz z. 235a/4	z. bolmağay 257a/1 z. bolsa 292a/25 z. bolup 269a/12 z. bolur édi 306a/12
zahārif	(Ar.) sahte zinetler, yalancı süsler z. 205a/5 z.+ iniĝ 208b/5	z. bolur 203a/21, 249b/12 z. bolurlar 260b/9, 267b/16 z.+ de 192a/16, 222b/9, 244a/21, 305a/4, 308b/25 z.+ dür 184a/21, 233a/13, 236a/26, 245a/17, 267b/23, 276b/4, 296b/15 z.+ ĝa 295b/3 z.+ ĝadur 222b/10, 305a/4 z.+ i 199b/14, 252b/25 z.+ ide 222a/6 z.+ iĝa 263a/2 z.+ ini 290b/22 z. kıldı 242b/8, 268a/21 z. kıldılar 194a/19
zāhid	(Ar.) zahit, dinin emirlerini yerine getirip, yasaklarından sakınan kişi z.+ ler 265a/9 z.+ leridin 187b/6 z.+ leridin érdi 194b/6	
zāhir	(Ar.) görünen, belli, açık, ortada; dış görünüş z. 187b/2, 205b/20, 212b/11, 213b/19, 219a/25, 222b/1, 249a/21, 256a/4, 265a/14, 266a/18, 268a/8, 273b/10, 273b/20, 281a/5, 292b/5,	

z. kılduk 289a/4	z. 196a/10, 263a/18
z. kılguç 261a/2	z.+ ga 262a/13
z. kılguçıdur 192b/20	zahr (F.) zehir, ağı
z. kılma 233b/12	z. 219a/26, 238b/8
z. kılmağı 243b/16	z.+ ıdın 193b/9
z. kılmağılar 293b/12	zahra (Ar.) çiçek
z. kılmağı 307b/27	z.+ sı 285b/21
z. kılmas édi 244b/13	za'if (Ar.) zayıf, güçsüz
z. kılmur 252b/3	z. 201b/25, 231a/6, 234a/8,
z. kılmur 307b/26	252b/19, 273b/15, 277a/4,
z.+ lerğa 197a/6	282b/27, 307a/24
z.+ lerğa 298a/5	z.+ idin 279a/8
z.+ rağ bolğay 250a/19	z.+ ini 277a/25
zāhira (Ar.) görünen, belli	z.+ larğa 189b/17, 203a/9
z. 212a/5	z.+ ler 193a/15
zahīra (Ar.) zahire, gerektiğinde	z.+ lerğa 199a/23
kullanmak için saklama	z.+ leridin 289a/23
z. 187b/21, 273a/27	z.+ lerini 277b/25
z. kılınğızlar 240a/6	za'ifa (Ar.) güçsüz, zayıf
z. koyğanlar 240a/10	z. 213a/20
zāhīran (Ar.) görünüşte, görünüşe	za'ifü'l-başr (Ar.) iyi görmeyen
göre	z. 229b/26
z. 187b/17	zakāt (Ar.) zekat
zāhīrū'l-butlān (Ar.) butlanın belli	z. 187b/11, 187b/13, 187b/27,
olması	191b/24, 192a/7, 192a/8,
z.+ dur 278b/24	192a/9, 194b/12, 194b/13,
zahm (F.) yara	194b/16, 194b/20, 194b/25,
z.+ nı 266b/13	258b/1, 278a/13
z.+ nıng 266b/13	z.+ dın 285a/23
zahmat (Ar.) sıkıntı, eziyet,	z.+ dur 258a/27
rahatsızlık	z.+ ın 187b/11, 198a/11
	z.+ ını 182b/9

	z.+ nı 183a/14, 184a/17, 192a/14, 193b/18, 198b/6		z.+ lar 211b/13, 236b/17, 257b/4, 259b/13, 265a/19, 300b/18
zākir	(Ar.) zikreden, zikirde bulunan z. 300a/4 z.+ niṅ 300a/4		z.+ lardın 218a/24, 228b/20 z.+ larğa 232a/9, 243b/1 gurūh-ı z.+ larğa 223b/27 z.+ larğadur 221a/21 z.+ larnı 256a/23, 258a/8 z.+ larnıṅ 221a/22, 236b/18 z.+ raḳ 221a/16
zaḳḳūm	(Ar.) cehennemde bulunan ağaç z. 289a/25, 289b/6 z.+ nı 289b/3		
zāl	(Ar.) doğru yoldan çıkan, sapan z. 281b/16 z.+ niṅ 254b/19	zālūmī	(Ar.+F.) bir zalim, bir zulmeden z. 232a/7
zālāl	(Ar.) doğru yoldan çıkma, sapma z. 215b/6, 221b/2, 248b/10, 254b/10, 277a/21 z.+ ıdur 231b/2 z.+ niṅ 218b/8, 254b/19	zālīl	(Ar.) gölgeli z.+ dūr 253a/10
zālālat	(Ar.) dalalet, sapkınlık, sapma z. 201a/18, 210a/8, 213a/8, 214a/10, 253a/15 z.+ da 205b/8, 277b/19 z.+ dın 292b/9 z.+ ıḡa 294a/5 z.+ ḳa 225b/14, 253a/1	zālūm	(Ar.) çok zalim olan z.+ dur 258b/19
zālūm	(Ar.) zulmeden, zalim z. bolğaylar 230b/15	zāmġ	(Ar.) zamk z.+ ıdur 260b/13
		zamān	(F.) zaman, vakit, an z. 219a/12, 224b/14, 232b/26, 241b/2, 253b/15, 285b/12, 285b/24, 287b/18, 298a/27 z.+ da 201b/15, 218b/25, 227a/9, 229b/13, 236a/12, 240a/9, 246a/24, 275a/10, 279b/5, 281b/11, 292b/21 har z.+ da 257b/24 z.+ ı 206b/14, 210b/14, 211a/14, 217a/24, 222b/26, 236b/4, 255b/10, 263a/11,

- 291a/5, 292b/19, 304a/5,
306b/18
z.+ ı édi 261a/13
z.+ ıda 184a/24, 187a/6,
201b/11, 206b/13, 249a/6,
258a/4, 259a/12, 261a/23,
269a/14, 296b/23, 298b/11,
306b/1
z.+ ıdın 182b/1, 239b/23,
244b/10, 261b/26, 262b/3
z.+ ıdur 294a/27
z.+ ığa 249a/7
z.+ ını 297a/19
z.+ ınıġ 248b/22, 256a/9,
298a/23
z.+ ınıġ 210a/5
z.+ ınıġdaġı 254a/16, 261b/8,
272b/11
z.+ ınıġnınıġ 247a/25
z.+ nı 256b/16
z.+ nınıġ 214a/22, 299a/9
- zamān** (Ar.) kefil, kefillik
z. bolġaysén 288a/27
- zamāna** (F.) Şimdiki zaman, Şu anki
dönem
z.+ nınıġ 209b/21
- zamānī** (F.) 1. öyle zaman, o vakit
z. 189a/3, 304a/22
z.+ de 235a/21, 298a/21
2. bir vakit, bir zaman
- z. 210b/10, 211a/9, 265a/11,
276a/3, 287b/17, 291b/12
z.+ de 241a/4, 259a/16,
259a/8, 266a/25, 291b/16
z.+ din 265a/9, 285b/12
- zamharīr** (Ar.) kara kış, Şiddetli
soġuk
z. 231a/12, 276a/25
- zamīn** (F.) yer yüzü, dünya
z. 305b/10
- zamīn** (Ar.) tazmīn eden, kefil olan
z.+ ide 212b/4
- zamīr** (Ar.) 1. iġ, iġ yüz,
görünmeyen yüz
z. 218b/1
z.+ ide 304a/14
z.+ ler 197a/6
2. zamir, adil
z. 215a/21, 215a/25,
215a/27, 220b/9, 221a/25,
238b/26, 261b/1
tavġīd-i z. 192b/7
z.+ i 235b/24, 249b/2,
254b/26, 296a/8
z.+ ni 282a/14
- zamīr-fīhi** (Ar.) buradaki zamir
z. 273b/8
- zamīrī** (Ar.+F.) bir zamir, bir adil
z. 228b/21
- zamm** (Ar.) arttırma, ekleme, katma
z.+ ı 222a/13, 236a/16

zamm	(Ar.) kınama, ayıplama z.+ ıngız 210a/16	zarb	(Ar.) dövme, vurma z. 243b/7
zann	(Ar.) sanma, sanı, zan z. 209b/10 z.+ ıdın 210a/23	z.-ı maşal	atasözü, özdeyiş z.-ı m.dur 262a/12
zang	(F.) zenci, siyah z.+ ı 260b/15	zarbu'l-maşal	(Ar.) atasözü, özdeyiş z. 274b/13 z.+ da 207b/17
zangî	(F.) zenci, siyah z. 252b/26 z.+ ler 306b/11	zarf	(Ar.) gr. zarf, belirteç z. 195b/26, 231b/16 z.+ ıdur 195b/26
zangâr	(F.) bakır pası rengi z.+ ı 254b/7	zarfî	(Ar.+F.) bir kılıf, bir kap z.+ da 187a/2
zar'	(Ar.) ekilmiş ekin z. 230b/5 z.+ nı 207b/14	zarî	(F.) bir akçe, bir madeni para z. 298b/21
zâr	(F.) ağlama, inleme nâla-yı z. 231a/5	zârî	(F.) ağlayıp sızlama z. 244b/14
zarar	(Ar.) zarar, ziyan, kayıp z. 271b/18, 279b/15, 298a/14 z.+ dın 274b/4 z.+ ı 199a/17, 228a/25 z.+ ıda 249b/3 z.+ ıdın 188b/7 z.+ ını 275b/11, 279b/15 z. kılğay 249b/13 z. tartmağda 211a/7 z. yétkürmekke 206b/2 z. yétkürmes 206a/27	zârîlğ	krş. zârîlğ (F.+T.) ağlayıp sızlama z. 184b/22, 217b/2, 250a/10, 295b/1
zararî	(Ar.+F.) bir zarar, bir kayıp z. 205b/10, 225a/14, 227a/11 z.+ ni 250b/7	zârîlğ	krş. zârîlğ (F.+T.) ağlayıp sızlama z. 244a/1
		zârr	(Ar.) zararlı, ziyan verici z. 289b/4
		zarra	(Ar.) zerre, ufak parça z.+ dın 212b/1 z.+ ge 287a/12
		zarrâ'	(Ar.) mihnet, keder z. 190b/22

	z.+ da 283b/7, 292b/10		z.+ dın 263b/15
	z.+ dın 200b/12		z.+ ı 207b/18, 291a/14, 302a/27
zarrāt	(Ar.) zerreler, ufak parçalar		z.+ ıdın 291b/20, 291b/21
	z.+ ı 255b/8		z.+ ıdur 287b/17
	z.+ ıdın 287a/12		z.+ ınıḡ 302a/10
	z.+ ğa 200a/21		z. tapar 208b/4
zarūrat	(Ar.) zaruret, ihtiyaç	zavālī	(Ar.+F.) bir zeval
	z. 185a/5, 250a/17, 291b/9		z. 260a/1
zāt	(Ar.) kişi; kendi, öz	zavālsız	(Ar.+T.) yok olmayan, zevalsız
	z. 225a/21, 239a/8, 263a/16, 264a/3, 290b/14		z. 200a/16, 247b/16
	z.-ı vahdatı 254b/7	zavca	(Ar.) eş, kadın
	z.+ dur 295b/9		z.+ sıġa 233b/9
	z.+ ı 204b/16, 259a/27, 272a/22, 292a/8	zavcayn	(Ar.) iki eş, zıt cinsli bir çift
	z.+ ıda 271b/14		z. 248a/13
	z.+ ınıḡ 292a/9	zavī'l-`uḡūl	(Ar.) akıl sahipleri, aklı olanlar
zātī	(Ar.+F.) bir zat, bir kişi		z. 271b/4
	z.+ ğa 295b/9		z.+ ğa 213a/7
zātiyya	(Ar.) kendine ait, özgü	zavḡ	(Ar.) zevk, haz, hoş a giden hal
	z. 263a/17		z.+ nı 279b/14
zātu'l-bayn	(Ar.) iki kişi arasında olan düşmanlık	zavraḡ	(Ar.) kayık, sandal
	z. 190a/26		z. 207a/11
zātu'ş-şudūr	(Ar.) gönülde kararlaştırılan şey	zāyıl	(Ar.) sona eren; geçen, geçmiş olan
	z. 219a/21		z. boldı 276b/23
zavāl	(Ar.) zeval, yok olma, zail olma, bitme		z. bolġay 276a/16
	z. 204a/14, 208b/5, 212a/11, 250b/26, 292a/25, 301b/14		z. bolġaylar 260a/27
			z. bolur 207a/21

	z. kılğaylar 260a/10	z.+ ıdur 221b/18
	z. kılur 273b/11	zıddayn (Ar.) iki zıt, iki karşıt
zāyi'	(Ar.) kaybolan, yitirilen, boşa giden	z.+ ğa 275b/11
	z. 201a/17, 241a/9, 300b/11, 301a/11	zıll (Ar.) gölge
	z. boldı 308a/12	z.+ ıda 253a/10
	z. bolmağda 250a/14	zımma (Ar.) zimmet, üstünde olan şey
	z. bolmaqlıgınıḡ 189b/9	z.+ sı 201b/2
	z. bolur édi 277b/8	z.+ sını 237a/7
	z.+ dür 232a/2	zımmat (Ar.) zimmet, üstünde olan şey
	z. étmesdür 202b/8	z.+ inḡız 243a/24
	z. kılıp 279a/26	zımmī (Ar.) cizye ödeyerek malı ve canı güvende olarak İslam devletinde yaşayan Müslüman olmayan kişi
	z. kılmağay 245a/26	z. 286a/1
	z. kılmağda 285b/2	zībā (F.) güzel, çekici
	z. kılmas 232a/26	z. 238a/3, 302a/18, 305a/21
	z. kılmasbız 300b/26	zihn (Ar.) zihin, anlama
	z. kılasmén 240b/26	z.+ i 210a/2
	z. kılur 277b/10	zıkr (Ar.) zikir, anma, akla getirme
	z. koymasdur 225a/19	z. 199a/22, 200a/26, 205a/16, 215b/27, 231a/23, 232a/22, 249b/4, 260a/15, 261a/17, 261a/25, 268a/12, 290b/25, 300a/4
zāyida	(Ar.) arttıran, pekiştiren	z.+ de 271a/10
	z. 231b/19	z.+ din 252a/3, 271b/9
zayt	(Ar.) zeytin yağı	z.+ dür 280b/3
	z. 240a/13, 300b/23	
zaytūn	(Ar.) zeytin	
	z. 267b/10	
Zayyān	Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adlarından biri	
	z. 298a/13	
zelzele	(Ar.) deprem	
	z. 226b/15	
zıdd	(Ar.) karşıt, ters, zıt	

- z.+ i 201b/8, 206a/6, 210a/3,
221b/11, 224b/8, 230a/22,
242a/16, 248b/2, 252a/4,
288b/9, 293a/16, 307b/22
z.+ idin 186b/2, 249b/7
z.+ iğa 252a/2
z.+ in 204b/20, 252a/1
z.+ ini 250a/20, 267b/23,
287a/11, 289a/25, 295b/10
z.+ iniṅ 227b/13
z. taptı 201b/22
- zī'l-ḥicca** (Ar.) Arap ay takviminin on
ikinci ayı
z. 182a/27, 182b/3, 188a/4,
217b/5
z.+ mīṅ 182a/26
- zī'l-ka'da** (Ar.) Arap ay takviminin on
birinci ayı
z. 182b/3, 188a/4
- zillet** (Ar.) horluk, alçaklık
z. 271b/6
z.+ ke 272a/17
- zimām** (Ar.) yular
z.+ ı 222a/17
z.+ ını 241a/3
z.+ ları 256a/17
- zinā** (Ar.) nikahsız cinsel ilişki
z. 236b/18, 236b/25, 276b/15,
285b/26, 303a/11
- zīnat** (Ar.) süs, bezek
z. 215b/7, 267a/16
- z.+ ı 296b/4
z.+ iğa 296b/10, 300b/7
z.+ iğadur 300b/7
z.+ ını 221a/1
- zīnatī** (Ar.+F.) bir süs, bir bezek
z. 267a/16
- zindagānıḡ** (F.+T.) hayat, yaşam
z. 191b/25, 202b/20, 225b/25,
234b/5, 262a/8, 277a/3,
278a/16, 281b/10, 302a/22,
305b/25
z.+ dur 252a/9
z.+ ı 251b/20, 251b/21
z.+ ıda 212b/17, 215b/3,
217a/14, 253a/2, 258a/3,
308a/13
z.+ ıdın 188b/18, 207b/3
z.+ iğa 188b/17, 191a/18,
205a/4
z.+ ını 220b/17, 254b/16,
279a/20, 302a/21
z.+ mīṅ 207b/1, 207b/6,
286a/11, 300b/6, 302a/15,
302a/26
z.+ iṅ 264b/19
z.+ iṅizlarnıṅ 283b/17
z.+ mīṅ 273b/23
- zindān** (F.) yer altı cezaevi, zindan
z. 237a/10, 238a/17, 238b/17,
238b/8, 239a/15, 239a/27,
239a/6

z.+ da 238b/5, 238b/9, 239b/1, 239b/3, 239b/7	z. 240a/5
z.+ da édi 239b/2	zîrek (F.) zeyrek, zeki, akıllı z. 212b/26
z.+ dın 240b/19, 246b/1, 246b/3	zîreklik (F.+T.) zeyreklik, zekilik z. 265a/6
z.+ dur 237a/9	ziyâ' (Ar.) ışık, nur z. 189b/9, 236a/24, 241a/17, 241a/19
z.+ ğa 237a/8, 238a/14, 238a/25, 238a/27, 238b/2, 238b/6, 238b/7, 238b/9, 239b/24, 239b/25, 239b/4, 240b/18	z.+ dın 251a/9 z.+ dur 204b/15 z.+ lar 215b/3 z.+ yı 254a/11
z.+ nı 238b/6	ziyâda (Ar.) çok, bol z. kıldı 203a/12
zindân-bân (F.) zindan muhafızı z. 237b/8	ziyâdat (Ar.) çokluk, çok olma z.+ ı 239a/1
zindânî (F.) zindan mahkumu, tutuklu z. 238b/10, 239b/22, 283a/24	ziyân (F.) zarar, kayıp z. 188b/23, 218a/23, 221b/7, 224a/19, 230b/13, 271a/25, 279a/26, 308a/12 z.+ ğa 193b/5, 226a/16 z.+ ı 197b/5, 221b/5 z.+ ığa 211a/5 z. işligler bolğaybız 234b/14 z. kıldılar 210b/16, 221b/5 z. kıлмаğay 250b/19 z. kılmas 275b/17 z. urğanlardın 217a/2 z. yétküre almassızlar 225a/27
z.+ ler 240b/20	
z.+ lerniĝ 238b/9	
z.+ dın 289b/26, 294b/13	
z.+ dur 277a/5	
z.+ ğa 285b/26	
z.+ nı 236b/18	
zînhâr (F.) sakın, asla z. 182b/13, 182b/14	
zîr (F.) alt, aşağı z. 193b/10	
zirâ'at (Ar.) tarım, ekincilik z. 224b/19 z. kılurlar 267b/10	
zirâ'atî (Ar.+F.) öyle ekincilik, o ekin ekme	ziyânî (Ar.+F.) bir zarar, bir kayıp z. 250b/6

ziyānkārlıġ (F.+T.) ziyankarlık

z. 292b/2

ziyānlıġ (F.+T.) zararlı, ziyanlı

z. 226a/15

ziyārat (Ar.) görmeye gitme,

görüŝmeye gelme

z.+ ı 196a/1

z.+ ıdın 200b/23

z.+ ıġa 200b/23, 244b/22

z.+ ınıġ 185a/25

zī-zar' (Ar.) ekine sahip, ekin

ekilebilen

ġayr-ı z. 259a/22

zuhūr (Ar.) görünme, ortaya çıkma,

baş gösterme

z. 209a/9, 283a/3

z.+ ġa 215b/21, 253b/8,

289a/18, 289a/5

z.+ ġa kēltürürler 198a/9

z.+ ı 207b/18, 246b/19,

290b/14

z.+ ıda 238a/7, 261b/18

z.+ ıdın 182b/20, 192a/6,

207a/6, 251b/25, 261b/11,

278a/6, 303b/16

z.+ ıdur 190b/14

z.+ ıġa 226b/27

z.+ ınıġ 265b/11, 275a/11,

292b/19

z. kılsa 292a/22

z. kıılır 207a/20

z. körsetip 217b/14

zuhūru'l-ġalb (Ar.) ezber, aklında

tutulmuş

z.+ dın 186b/27

zū'l-calāl (Ar.) ululuk sahibi Allah

z. 194a/1, 298a/6

ġazrat-ı z. 287a/11

zulm (Ar.) eziyet, zulüm, cefa

z. 211b/17, 232a/6, 232b/9,

251b/17, 270b/18

z.+ dın 188a/8, 269b/5

z.+ dur 204b/9, 277a/19,

277a/8

z. étküçi 199b/18

z.+ ı 248b/22

z.+ ıda 232a/7

z. kıldılar 232a/5

z. kılguçılar 185a/2

z. kılguçılargā 190b/2

z. kılmadı 270a/7

z. kıılmaġay 210b/5

z. kıılır érdiler 270a/8

z. kıılır 258b/18

zulmat (Ar.) karanlık, zulmet

z. 204b/25, 281b/26

z.+ da 254b/10

z.+ ıda 254b/5

z.+ ıdın 219a/25, 254b/5,

254b/6

zulmāt (Ar.) karanlıklar, zulmetler

z.+ ı 254b/6

zulmī (Ar.+F.) bir zulüm, bir işkence

z. 251b/2

zū-mağfirat (Ar.) mağfiret sahibi, başıslayan

z.+ dur 248b/24

zurriyyāt (Ar.) nesiller, kuşaklar

z. 200a/21

zuriyye (Ar.) evlat, çocuk

z. 303a/1

zurriyyet (Ar.) nesil, kuşak, soy

z. 303a/6

z.+ i 303a/4, 303a/5

z.+ idin 289b/18

z.+ idürler 303a/19

z.+ ige 282a/21

z.+ ke 282a/25

zühd (Ar.) züht, takva

z. 268a/12

zümra (Ar.) grup, topluluk, cemaat

z.+ sıda 271b/7

z.+ sıdın 263a/4

z.+ sıdındur 197b/26

z.+ sığa 184a/23

zünnār (Ar.) papazların bellerine

bağladığı örme kuşak

z. bolğay 265a/12

z.+ ı 265a/13

z.+ lar 238a/7

z.+ larnı 265a/14

z.+ nı 265a/13, 265a/14

4.2. Özel Adlar Dizini

4.2.1. Kişi Adları Dizini

‘Abbās Hz. Muhammed’in amcası olan Abbas bin Abdülmutallib

‘A. 184a/1, 184a/24, 184a/25, 184a/3, 185b/14, 185b/17, 185b/20, 185b/21, 195a/4, 196b/20

‘A.+ nîng 185b/22, 186a/3

‘Abdu’l-‘uzzā İslam öncesinde Arapların yıldızların tanrısı olduğuna inandığı Uzza’nın oğlu

‘A. 289b/26

‘Abdu’ş-şams İslam öncesinde Arapların güneşin tanrısı olduğuna inandığı putun oğlu

‘A. 289b/26

‘Abdullāh Abdullah bin Übey’in oğlunun adı

‘A. 195a/17

‘Abdullāh bin Abī Sarḥ Hz. Osman bin Affan’ın süt kardeşi olan komutan ve vali

‘A. 197a/20

‘Abdullāh bin Mas‘ūd krş. **İbn-i Mas‘ūd**

ilk dönem müfessir ve fakihlerinden olan sahabe

‘A. 185b/15

‘Abdullāh bin Ubayy krş. **‘Abdullāh Ubayy**

Hazrec kabilesinin ileri gelenlerinden, münafıkların reisi olan kişi

‘A. 190a/20

‘Abdullāh bin Ümayya Hz. Muhammed’in halasının oğlu İslam’ın ilk dönemlerinde en azılı düşmanlarından biri

‘A. 293a/24

‘Abdullāh ‘Umar Hz. Ömer bin Hattab’ın oğlu, hadiste önde gelen sahabelerden biri

‘A. 299b/16, 303a/26

‘Abdullāh Ravāḥa Akabe gecesinde Müslüman olan şair sahabe

‘A. 200a/4

‘Abdullāh Salām krş. **İbn-i Salām** Tivratta Hz. Muhammed’in alametlerini görerek

Müslüman olan sahabe

‘A. 253a/12

‘A.+ dur 254a/25

‘Abdullāh Ubayy bkz. **‘Abdullāh bin Ubayy**

‘A.+ nîng 195a/17

‘Abdullāh zī’l-Bicādayn Müzeyne kabilesine mensup sahabe

‘A. 197b/11

- ‘Abdulahāb** kıraat, hadis ve Hanbelî mezhebi fıkıh alimi Abdülvehhab el-Bağdadî
‘A. 277a/13
- ‘Abdu’r-razzāk bin Hammām** Yemenli muhaddis Abdürrezzak es-San’anî
‘A.+ dın 202b/23
- ‘Abdurrahmān** bkz. **‘Abdurrahmān ‘Avf**
‘A. 195a/9 195a/12
- ‘Abdurrahmān ‘Avf** krş. **Abdurrahmān** cennetle müjdelenen sahabelerden biri
‘A. 202b/11
- Abū ‘Abdurrahman Sūlamī** bkz. **Sūlamī**
A. 255a/27
- Abū ‘Aķil** krş. **Abū ‘Aķil ‘Anşārī** Kudaa kabilesinden olan sahabe adı
A. 195a/10, 202b/10
A.+ ni 195a/14
- Abū ‘Aķil ‘Anşārī** bkz. **Abū ‘Aķil**
A. 195a/6
- Abū ‘Alī Cūrcānī** Muhammed Tirmizî’nin öğrencisi olan Horasanlı alim ve evliya
A. 255b/1
- Abū ‘Alī Nesevī** Hanefî mezhebi fıkıh alimi
A. 231b/27
- Abū ‘Āmir** bkz. **Abū ‘Āmir Rāhib**
A. 199a/5
A.+ ğa 199a/5
- Abū ‘Āmir Rāhib** krş. **Abū ‘Āmir** Hz. Muhammed’in Fasık diye adlandırdığı müşrik
A. 199a/2
A.+ niĝ 199a/2
- Abū Bakr** krş. **Abū Bakr Aş-şiddīk, İbn-i Abī Ğuhāfa**
Hz. Muhammed’in kayınpederi olan ilk halife
A. 181b/11, 181b/13, 181b/15, 287a/20, 287a/21
A.+ ğa 295b/20
- Abū Bakr Aş-şiddīk** bkz. **Abū Bakr**
A. 221a/4
- Abū Bakr Şiddīk** bkz. **Abū Bakr**
A.+ dur 274b/14
- Abū Cahl** asıl adı Amr bin Hişam olan İslam düşmanlığı yapan kimse
A. 251a/16, 274b/14, 276b/25, 287a/15, 287b/9, 289a/26, 293a/18
A.+ ğa 289b/5
- Abū Cūvāz** Huneyn savaşı sonrasında Hz. Muhammed’i adil olmamakla suçlayan bir münafık

- A. 191b/2
- Abū'd-Derdā** Kur'an, fıkıh ve hadis ilimlerinde önde gelen sahabe
A. 253b/18
- Abū Fukayha** müşriklerin ağır işkencelerine maruz kalan, ilk Müslüman olan sahabelerden biri
A. 278b/18, 278b/20
- Abū Haysama** krş. **Abū Haysama Anşārī** Hazrec kabilesinden olan bir sahabe
A. 202a/22, 202a/24
- Abū Haysama Anşārī** bkz. **Abū Haysama**
A. 202a/19
- Abū'l-'Abbās Valīd bin Muş'ab**
kardeşi Kabus bin Musab'dan sonra Mısır firavunu olan kişi
A. 216a/19
- Abū'l-başar** "insanların babası", Hz. Adem
a.+ nıng 307a/23
- Abū Lahab** Hz. Muhammed'in amcası ve en azılı düşmanlarından biri
A. 287b/9
- Abū Lays** Hanefi fıkıh, hadis ve tefsir alimi Ebu Lays Semerkandî
A. 181b/7
- Abū'l-Kāsım** Hz. Muhammed'in künyesi
A. 249b/27, 291b/13
- Abū'l-Lāt** krş. **Lāt**
İslam öncesinde Arapların kader tanrıçası olduğuna inandığı put adı
A. 187a/13
- Abū Murra** İblis, şeytan
A. 303a/8
- Abū Riğāl** Semud kavmine gelen beladan korunan Sekif kabilesinin önderi
A. 226b/18, 226b/19
- Abū Sa'īd Hudrī** Medineli sahabelerden biri
A. 191b/10, 300b/20
- Abū Süfyān** Mekke'nin fethi sırasında Müslüman olan sahabe Ebu Süfyan bin Harb
A. 183a/27, 183a/6, 183b/18, 192a/5, 287b/9
- Abū Süfyān** bkz. **Abū Süfyān bin Al-hāriş**
A. 185b/17
- Abū Süfyān bin Al-hāriş** krş. **Abū Süfyān** Hz. Muhammed'in süt kardeşi ve amcası Haris'in oğlu
A. 185b/14

- Abū Ṭālib** Hz. Muhammed'in amcası, Hz. Ali'nin babası Ebu Talib bin Abdūlmutilib
A. 201a/2
A.+ қа 200b/26
A.+ nīng 204a/6, 288b/2
- Abū 'Ubayda** cennetle müjdelenen sahabelerden biri
A. 273a/15
- Abū 'Uşmān Mağribī** ilk dönem suffilerinden biri
A. 287a/7
- Abū'l-'Uzzā** krş. 'Uzzā İslam öncesinde Arapların yıldızların tanrısı olduğuna inandığı put adı
A. 187a/13
- Abū Zarr** Beni Gifar kabilesinden İslam'ı ilk kabul eden sahabelerden biri
A. 300b/2
A.+ dur 295a/20
A.+ ğa 299a/19
- Ādam** inanişā göre ilk yaratılan insan Hz. Adem
Ā. 206b/13, 259b/11, 261b/26, 262b/14, 262b/3, 263a/3, 289b/18, 290a/24, 290b/6, 292a/11, 307a/21, 307a/22
- Ā.+ ğa** 262b/25, 289b/10, 302b/25
Ā.+ nı 262b/11, 281b/22
Ā.+ nīng 263a/2
- 'Addās** İslamdan önce Hristiyan olan Ninovalı kişi
'A. 278b/17
- 'Adnān** Hz. İbrahim'in neslinden olan, Hz. Muhammed'in soyunun dayandığı şahıs
'A. 255b/15
- Afrāim** Hz. Yusuf'un Zuleyha'dan olan iki oğlundan biri
A. 241a/5
- Aḥmad** bkz. **Aḥmad bin Yaḥyā Dimaşķī**
A. 185a/23, 185a/24, 185a/27
- Aḥmad bin Yaḥyā Dimaşķī** krş. **Aḥmad** aslen Bağdatlı olan suffi
A. 185a/22
- Aḥnaş bin Şarīķ** Mekke'nin ileri gelenlerinden biri olan sahabe
A. 219a/22
- 'Āişa Şiddīķa** Hz. Muhammed'in eşi, halife Ebu Bekir'in kızı
'Ā. 238a/8
- 'Āķib** Hz. Muhammed zamanında Hristiyan kavimlerin ileri gelenlerinden biri
'Ā. 253a/16

Akra' bin Habis bkz. **Akra' bin Habis**

A. 192a/5

Akra' bin Habis krş. **Akra' bin Habis**

Temim kabilesinin reislerinden olan sahabe

A. 300b/1

Akşam bin Şayfi Temim kabilesine mensup Cahiliyet dönemi şair ve hatiplerinden

A. 276b/26

'Alamu'l-hudā İslam alimi Seyid Murteza Ebulkasım

'Alemü'l-hüda

'A. 203b/26

'Alī bkz. **Murtażā 'Alī**

'A. 181b/15, 181b/17, 184a/2, 184a/26, 185b/14, 191b/10, 260a/10

'Alī Murtażā bkz. **Murtażā 'Alī**

'A.+ dur 254a/24

'Āmir bkz. **'Āmir bin Tufayl**

'Ā. 249b/22, 249b/24, 249b/26

'Āmir bin Ḥazramī Hz. Muhammed'in zamanında yaşayan Kureys'in önde gelenlerinden biri

'Ā.+ ğa 278b/14

'Āmir bin Tufayl krş. **'Āmir**

Hz. Muhammed'e suikast girişiminde bulunan şair

'Ā. 249b/21, 249b/4

'Ā.+ nıng 196a/27

'Ammār bkz. **'Ammār Yāsir**

ilk Müslüman olan sahabelerden biri Ammar bin Yasir

'A. 192b/25, 279a/11, 279a/16, 279a/5, 279a/7, 279a/9, 300a/22

'A.+ nıng 279a/7, 279a/9

'Ammār Yāsir krş. **'Ammār**

Yasir bin Āmir'in oğlu, ilk Müslüman olan sahabelerden biri Ammar bin Yasir

'A. 192b/24

'Amr bin Luḥay Mekke'ye ilk defa put getirip tapmaya teşvik eden kişi

'A. 206b/16

Anas bin Mālik Medineli sahabelerden biri

A. 294a/7

Arbad bkz. **Arbad bin Qays**

A. 249b/24, 249b/25

A.+ ğa 249b/24

A.+ nı 249b/26

Arbad bin Qays krş. **Arbad**

Hz. Muhammed'e suikast girişiminde bulunan kişi

- A. 249b/21
- Arbad bin Rabī'a** krş. **Rabī'a**
Hz. Peygambere suikast girişiminde bulunan Lebid bin Rebia'nın kardeşi
A. 249b/20, 249b/21
- 'Āş** bkz. **'Āş bin Vāil**
'Ā.+ nıng 266a/27
- 'Āş bin Vāil** krş. **'Āş**
İslam'a karşı düşmanlık eden Kureyş kabilesinin önde gelenlerinden biri
'Ā.+ nıng 266a/24
- 'Āşım** bkz. **'Āşım bin 'Adī**
'Ā. 195a/9
'Ā.+ nı 195a/13
- 'Āşım bin 'Adī** krş. **'Āşım**
Mescid-i Dırar'ın ortadan kaldırılmasına görevlendirilen sahabe
'Ā. 195a/5
- Aşram** Kehf suresinin 82. ayetinde Hz. Hızır ve Musa'nın yolculuğu sırasında evinin duvarını onardıkları, böylelikle orada bulunan mirasını muhafaza ettikleri iki çocuktan birinin adı
A. 306a/10
- Asvad bin 'Abdi Yağüş** Hz. Muhammed'i alay eden İslam düşmanı
A. 266b/1
- Asvad bin al-Muṭṭalib** Hz. Muhammed'i alay eden İslam düşmanı
A. 266b/2
A.+ nıng 266a/25
- Asvad bin Yağüş** krş. **Asvad bin 'Abdi Yağüş**
A.+ nıng 266a/24
- Āşur** Hz. Yusuf'un baba aynı, anne farklı kardeşlerinden birinin adı
Ā. 234a/2
- 'Aṭfir-i Mıṣrī** Hz. Yusuf'u satın alan Mısır vezirinin adı
A. 236a/13
- A'var** zinaya teşvik eden İblis'in çocuğu
A. 303a/11
- Āvih** İblis'in eşi
Ā. 303a/7
- 'Āyiş** sonradan Müslüman olan Rumlu Hristiyan
'Ā. 278b/17
- Ayka** Hz. Şuayb'ın peygamber olarak gönderildiği kavmin adı
A. 214a/12, 218a/6

- ‘Azīz** Hz. Musa
‘A. 187a/3, 308a/6
‘A.+ ning 187a/5
- ‘Azīz bin Allāh** Allah’ın oğlu
Aziz; Hz. Musa’ya
yahudilerce verilen isim
‘A. 247a/6
- Ba’īş** Müslüman olmadan önce
Hristiyan olan kişi
B. 278b/17
- Bilāl** Hz. Muhammed’in ilk
müezzini olan sahabe Bilal-i
Habeşî
B. 279a/5, 279b/2, 285b/13,
285b/3
B.+ ğa 251b/12
- Bilkāṃ** Müslüman olmadan önce
Hristiyan olan kişi
B. 278b/17
- Buht Naşr** Yahuda Devleti’ni ortadan
kaldırarak Kudüs’ü ve
Süleyman Mabedi’ni yakıp
yıkan Babil kralı
B. 187a/2, 282b/23, 283a/13
B.+ dur 282b/6
B.+ nı 186b/20
- Bünyāmī** bkz. **Bünyāmīn**
B. 233b/27, 234a/6, 241a/26,
242a/19, 242b/17, 243a/6,
243a/7
- Bünyāmīn** krş. **Bünyāmī**
Hz. Yakub’un oğlu, Hz.
Yusuf’un baba ve annesi aynı
olan kardeşi
B. 243a/2, 243b/12, 244a/19,
244b/20
B.+ dür 245a/24
B.+ ğa 243b/6, 244a/1,
245a/18
B.+ ni 243b/18, 244b/3
B.+ ning 244a/12
- Büşrā** su almak isterken Hz.
Yusuf’u kuyudan kova ile
çeken ve satın alan Malik
isimli şahsın kölesi
B. 235b/20
- Cābir Anşārī** en çok hadis rivayet
eden sahabelerden biri
C. 238a/4
- Cabr** Hz. Muhammed zamanında
kılıç ustası Hristiyan bir köle
C. 278b/15, 278b/20
- Ca’far-ı Şādık** krş. **İmām-ı Ca’far-ı
Şādık**
baba tarafından Hz. Ali’nin
soyundan olan imam, Caferî
fikhının kurucusu

- C. 247b/7
- Cālūt** Hz. Davud zamanında yaşamış, Amalika kabilesi kralının adı
C. 282b/6
- Cand bin Kıays** Hz. Muhammed zamanında yaşayan münafık bir kişi
C. 190b/10, 191a/4, 197a/11
C.+ ğa 190b/8
- Ca'ra** Abdullah bin Mes'ud'un eşi Rayta bint Abdullah'ın lakabı
C. 277b/6
- Caysūr** Hz. Musa ve Hızır kıssasında Hızır'ın öldürdüğü güzel yüzlü çocuğun adı
C. 305a/22
- Celend bin Kerkere** sağlam gördüğü bütün kayıklara el koyan padişah
C. 305b/27
- Cercis** Hz. İsa'dan sonra gelen peygamber
C. 258a/4
- Cibril** Allah'ın vahiylerini peygambere ulaştıran melek
C.181b/14, 199a/16, 216a/12, 216a/15, 216a/20, 216a/21, 216a/4, 219b/24, 221a/6, 224b/2, 226b/11, 226b/14, 226b/22, 226b/8, 227a/1, 227a/3, 227b/27, 228a/26, 228b/1, 228b/6, 228b/7, 228b/8, 230a/15, 234b/17, 235a/14, 235a/17, 238a/4, 239b/4, 239b/5, 244b/7, 244b/8, 245b/9, 246a/11, 246a/14, 254b/27, 259a/16, 259a/7, 260b/27, 261a/1, 261a/22, 263b/26, 264b/26, 265a/1, 265b/8, 266a/17, 266a/22, 266a/23, 281b/19, 281b/22, 281b/25, 283b/15, 299a/16, 299a/18, 308b/21
C.+ dür 221a/3, 254a/24, 278b/10
- Culās** bkz. **Culās bin Suvayd**
C. 192a/16, 194a/16, 194b/5
C.+ nı 194a/15
C.+ nıng 194a/26
- Culās bin Suvayd** krş. **Culās** ilk başta münafıklarla birlikte hareket ederek Tebuk seferine katılmayan, daha sonra tövbe eden sahabe
C. 194a/12
- Cūzcānī** ilk dönem suflilerinden biri
C. 219a/5, 231b/24
- Cūndeb bin Zuhayr 'Āmirī** Ezd kabilesine mensup sahabe
C. 308b/27

- Dān** Hz. Yusuf'un baba aynı, anne farklı kardeşlerinden birinin adı
d. 234a/2
- Debernüş** Ashab-ı Kehf'ten bir kişinin adı
D. 299b/15
- Farīdüddīn 'Atţār** ünlü bir şair ve mutasavvıf
F. 189a/15
- Fārūḳ** krş. **Fārūḳ-ı A'zam** halife Ömer bin Hattab'a Hz. Muhammed tarafından verilen unvan
F. 195a/1, 195b/23, 197a/20, 258a/16, 260b/25, 288a/14, 295b/27, 299a/19
- Fārūḳ-ı A'zam** bkz. **Fārūḳ**
F. 270b/22
- Fekār** Mısır vezirinin karısı Züleyha'nın diğer adı
F. 236a/16
- Fir'avn** Hz. Musa'nın mücadele ettiği, Allahlık iddiasında bulunan Mısır hükümdarı
F. 214b/4, 214b/8, 214b/26, 214b/27, 215a/17, 215b/2, 215b/26, 215b/7, 215b/9, 216a/11, 216a/15, 216a/18, 216a/2, 216a/20, 216a/23, 216a/24, 216a/5, 216a/6, 216a/9, 216b/1, 216b/10, 217a/9, 230a/23, 230a/24, 230a/26, 230b/2, 255a/18, 294b/18, 294b/22, 294b/23
F.+ dın 214b/24, 214b/26
F.+ ğa 214b/27, 215b/5
F.+ nı 216a/25, 216b/3
F.+ nıḡ 214b/6, 216a/26, 216a/4, 230a/24, 255a/20, 294b/25
- Ḥabbāb** bkz. **Ḥabbāb bin Arat**
Ḥ. 279a/5, 279b/1, 285b/4, 300a/22
- Ḥabbāb bin Arat** krş. **Ḥabbāb** ilk olarak İslam'ı kabul eden sahabelerden biri
Ḥ. 286b/25
- Hācar** Hz. İbrahim'in eşi, Hz. İsmail'in annesi olan kişi
H. 227a/21, 259a/6, 259a/8
H.+ dın 259a/5
- Ḥād** Hz. Yusuf'un baba aynı, anne farklı kardeşlerinden birinin adı
Ḥ. 234a/2
- Ḥafaẓa** insanın yaptığı işlerini yazan meleklerden biri
Ḥ. 221a/19, 253b/12, 253b/13
- Ḥafş** Yedi Kıraat imamlarından Asım bin Behdele'nin iki ravisinden biri Hafs bin Süleyman

H. 188a/23, 204b/22, 207b/2,
210b/9, 217b/26, 222a/13,
223a/23, 233a/2, 233a/5,
242a/5, 247a/16, 250b/21,
261a/21, 267b/9, 271a/4,
274a/9, 282b/21, 286b/20,
306b/14

Hakam bin 'Aş Hz. Muhammed'in
sürgüne gönderdiği sahabe,
Emevî halife I. Mervan'ın
babası
H.+ ğa 289b/5

Halil krş. **Halilü'r-raḥman**
Hz. İbrahim
H. 259a/7
ḥazrat-ı H. 258b/23
H.+ niġ 259a/16

Halilü'r-raḥman bkz. **Halil**
Hz. İbrahim
H.+ niġ 259a/5

Hām Hz. Nuh'un oğullarından biri
H. 223b/1, 224a/23

Hamkā Abdullah bin Mes'ud'un eşi
Rayta bint Abdullah'ın lakabı
H. 277b/6, 277b/9

Hamza bkz. **Hamza bin**
'Abdumuṭallib
H. 281a/19

Hamza bin 'Abdumuṭallib krş.
Hamza Hz. Muhammed'in
amcası olan sahabe

H. 251a/15, 275a/1

Hāriş bkz. **Hāriş Kays**
H.+ niġ 266b/1

Hāriş Kays krş. **Hāriş** Hz.
Muhammed'i alay eden İslam
düşmanı
H.+ niġ 266a/24

Harkā Abdullah bin Mes'ud'un eşi
Rayta bint Abdullah'ın lakabı
H. 277b/6

Harḳul Herkül, Doġu Roma
İmparatoru Heraklius
H. 199a/8

Harḳuş bin Zuhayr Temim
oğullarından Haricîlerin
önderi olan kişi
H. 191b/4

Hārūn bkz. **Hārūn bin 'İmrān**
H. 215a/23, 215b/19, 281b/23
H.+ nı 214a/21

Hārūn bin 'İmrān krş. **Hārūn**
İsrailoğullarına gönderilen
peygamberlerden, Hz.
Musa'nın kardeşi
H. 186b/19

Hasan Hz. Ali'nin oğullarından biri
H. 291a/4

Hasan Başrî krş. **İmām-ı Hasan**
Başrî tabiînin büyüklerinden,
hadis, fıkıh, tefsir alimi
H. 239b/3

- Ḥaṭṭīya** Abdullah bin Mes'ud'un eşi
Rayta bint Abdullah'ın diğer
adı
Ḥ. 277b/6
- Ḥavvā** ilk kadın ve Hz. Adem'in eşi
Ḥ. 223a/20, 259b/11
- Ḥızır** Hz. Musa döneminde
yaşayan, kendisine ilahî bilgi
ve hikmet öğretilen kişi
Ḥ. 295a/8, 304a/18, 304b/23,
305a/14, 305a/17, 305a/2,
305a/23, 305a/24, 305a/9,
305b/1, 305b/11, 305b/17,
305b/20, 306a/24
Ḥ.+ ğa 305a/1
Ḥ.+ nı 305a/13
- Hilāl** bkz. **Hilāl ibn-i Umayya**
Ḥ. 201b/23
Ḥ.+ nıḡ 201b/24
- Hilāl ibn-i Umayya** krş. **Hilāl**
ihmalleri yüzünden Tebük
Seferine katılmayan üç
sahabeden biri
Ḥ. 198b/21
- Ḥōṣbūd** Hz. Musa ve Hızır kıssasında
Hızır'ın öldürdüğü güzel
yüzlü çocuk
Ḥ. 305a/22
- Hūd** Ad kavmine gönderilen
peygamber
Ḥ. 214a/11, 224b/15,
224b/17, 224b/20, 224b/26,
224b/27, 224b/9, 225a/11,
225a/14, 225a/5, 225b/3,
225b/6, 229b/12, 265b/8
ḥazrat-ı Ḥ. 225b/19
Ḥ.+ ka 225b/5
Ḥ.+ nı 224b/8
- Huvayṭb** Hz. Muhammed'in şair
olduğunu iddia eden Kureys
müşriklerinden biri
Ḥ. 287b/10
- Ḥuyay bin Aḥṭab** Yahudi kabilesi
Beni Nadir kabilesinin reisi
Ḥ. 211a/24, 253a/15
- Hümaydī** hadis, tarih ve fıkıh alimi
Muhammed bin Fütuh
Hümeydī
'Aṣīrāt-ı Ḥ.+ de 208a/1
- Ḥüsayn** Hz. Ali'nin oğullarından biri
Ḥ. 291a/4
- Ḥüsayn bin al-Fazl** tefsir, hadis,
fıkıh alimi
Ḥ. 270a/14
- Ḥ'āca** bkz. **Ḥ'āca 'Abdulḥālīk
Ġucduvānī**
Ḥ. 265a/12
ḥazrat-ı Ḥ. 265a/11, 265a/13
Ḥ.+ nıḡ 265a/15
- Ḥ'āca 'Abdulḥālīk Ġucduvānī** krş.
Ḥ'āca tasavvufun
gelişmesinde büyük rol

- oyunayan Hacegan silsilesinin kurucusu
 H. 265a/8
- Hvaca Pārsā** Nakşibendiyye tarikatının kurucusu Bahâeddin Nakşibend'in önde gelen halifelerinden biri
 H. 278a/24
- İblis** ateşten yaratıldığını ileri sürerek Hz. Adem'e secde etmeyen ve Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılan cin
 İ. 234a/17, 257a/15, 262b/24, 262b/25, 262b/26, 263a/13, 263a/15, 263a/2, 263a/8, 272b/12, 272b/9, 289b/10, 289b/12, 290a/5, 289b/8, 302b/25, 302b/26, 303a/19, 303a/4, 303a/5
 İ.+ dür 233b/14
 İ.+ ğa 257a/17, 263b/12
 İ.+ ka 263a/3, 278b/1
 İ.+ ni 303a/7, 303a/8
 İ.+ niṅ 263a/9
- İbn-i 'Abbās** tefsir ve fıkıh ilminde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet eden sahabelerden biri olan, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu Abdullah bin Abbas
 İ. 186a/16, 202b/7, 203b/7, 204a/3, 204a/4, 215b/3, 223a/1, 230a/19, 255b/15, 259b/6, 259b/12, 261b/25, 264b/22, 272b/24, 272b/27, 279b/16, 283b/14, 286b/3, 289b/22, 298a/7, 299b/13, 300b/15, 303b/7
- İbn-i 'Amr** Amr bin As'ın oğlu Abdullah bin Amr, hadis yazmasıyla meşhur olan sahabe
 İ. 199b/2
- İbn-i Cübayr** sahabe Abdullah bin Cübeyr
 İ. 295b/13, 301a/4
- İbn-i Hanzal** iman edip sonra inkar eden mürtedlerden biri
 İ. 279a/14
- İbn-i Mas'ūd** bkz. 'Abdullāh bin Mas'ūd
 İ. 219a/4, 260b/8, 262b/18, 273b/9
- İbn-i Rayḥānī** hattat Ebülhasan Ali bin Ubeyde
 İ. 249b/17
- İbn-i Salām** bkz. 'Abdullāh Salām
 İ. 295a/19
- İbn-i Sammāk** krş. Muḥammad Sammāk Kufeli meşhur imam, vaiz Muhammed bin Semmak

- İ.+ ke 295a/6
- İbn-i Ubayy** Hz. Muhammed zamanında Medine’de yaşayan münafıkların reisi
U. 194a/21, 195b/20, 197a/19
- İbn-i Abī Kūhāfa** bkz. **Abū Bakr**
İ.+ dın 287a/25
- İbn-i ‘Umar** ikinci halife Ömer’in oğlu Abdullah bin Ömer
‘U. 196b/19
- İbn-i ‘Uyayna** tabînin büyüklerinden, fıkıh, hadis alimi Süfyan bin Uyeyne
İ. 252a/3, 258b/22
- İbn-i Zayd** Ebu Aver olarak da anılan sahabe Said bin Zeyd
İ. 203b/26
- İbnü’l-ḥacar** hadis alimlerinin büyüklerinden ve Şafî mezhebinde meşhur fıkıh alimi İbn-i Hacer Askalanî
İ. 289b/5
- İbrāhīm** Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’ın müştereken kabul ettiği peygamber
İ. 185a/18, 193b/8, 201a/10, 201a/14, 201a/3, 201a/7, 206b/14, 214a/12, 227a/2, 227a/4, 227a/5, 233b/22, 227a/12, 227a/13, 227a/16, 227a/18, 227a/21, 227a/7, 227b/11, 227b/13, 227b/15, 227b/18, 227b/3, 227b/5, 227b/9, 234b/17, 255b/15, 258b/20, 258b/23, 259a/12, 259a/6, 259a/8, 259b/7, 260a/11, 260a/12, 264a/15, 264a/17, 264a/4, 264a/5, 264a/7, 269a/10, 280a/24, 280b/14, 280b/6, 280b/9, 281b/23, 282a/21
- İbrāhīm Adham** tabînin büyüklerinden sufi, hadis alimi İbrahim bin Edhem
İ. 191b/21
- İdrīs** Hz. Sit peygamberin neslinden olan, Kur’anda adı geçen peygamber
İ. 281b/23
- İkrima bin Abī Cahl** Ebu Cahil’in oğlu, önce İslam düşmanı olan daha sonra Yemen’de Müslüman olan sahabe
İ. 183b/18
- İmām-ı Abū Manşūr** bkz. **İmām-ı Māturīdī**
İ. 263b/6

İmām-ı Aḥmad Hanbelî mezhebinin imamı, fıkıh ve hadis alimi Ahmed bin Hanbel
İ. 192a/9

İmām-ı ‘Alî bin Ḥüsayn Hz. Muhammed’in damadı Hz. Ali’nin oğlu olan Hüseyin’in iki oğlundan biri; Zeynelâbidîn ve Ali el-Asgar olarak da anılan, İsnâaşeriyye’nin dördüncü ve İsmâiliyye’nin üçüncü imamı
İ. 285a/20

İmām-ı A’zam Hanefî mezhebinin kurucusu, büyük müctehid, fıkıh ve hadis alimi Ebu Hanife
İ. 186a/18, 186b/15, 249a/13, 249a/15, 285a/17, 191b/24

İmām-ı Ca’far-ı Şādık bkz. **Ca’far-ı Şādık**
İ. 200b/8

İmām-ı Ḥasan Başrî bkz. **Ḥasan Başrî**
İ. 247a/17

İmām-ı Kurtubî tefsir, hadis ve fıkıh alimi Muhammed bin Ahmed Kurtubî
İ. 278a/26

İmām-ı Kuşayrî krş. **Kuşayrî**

mutasavvıf, kelim, tefsir ve hadis alimi Abdülkerim bin Hevazin Kuşeyrî

İ. 189b/4, 219a/1, 231b/23, 253a/8, 253b/26, 254b/4, 287a/2, 290a/4, 290b/21, 292a/23, 302b/7

İmām-ı Mâlik Mâlikî mezhebinin imamı, büyük müctehid ve muhaddis Malik bin Enes
İ. 186a/20, 186b/16, 192a/9, 249a/16

İmām-ı Mâturîdî krş. **İmām-ı Abū Manşūr** Matüridiyye mezhebinin kurucusu, meşhur fıkıh ve tefsiri alimi
İ. 220a/17, 224a/8, 254a/26, 262a/19, 280b/7, 275b/26

İmām-ı Şa’labî Arap dili, tefsir ve fıkıh alimi Ebu İshak Salebî
İ. 181b/26, 186b/25, 191b/10, 193b/25, 285a/19, 291b/6, 292a/6, 298a/13, 299a/15

İmām-ı Şâfi’î Şafîî mezhebinin kurucusu, islam hukuku alimi, büyük müctehid
İ. 186a/20, 186b/14, 191b/26, 249a/13, 249a/15

İmām-ı Zâhid bkz. **Zâhidî**

- İ. 247a/13, 278a/12, 300b/15
- İmām-ı Zāhidī** bkz. **Zāhidī**
İ. 289b/22
- İmām-ı Zāhīreddin Vevālcī**
Bedehşan'a bağlı Velvâc bölgesinde yaşayan Hanefî mezhebi fıkıh alimi
İ. 187b/21
- İrmiyâ** İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber
İ. 282b/1, 283a/11
- İsâ** Hristiyanlar tarafından Tanrı'nın Oğlu olarak kabul edilen, Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil indirilen peygamber
İ. 187a/7, 187a/18, 187b/3, 202a/11, 268a/27, 249a/3, 249a/6, 261b/26, 276a/11, 281b/23, 291a/3, 300a/7, 308a/6
İ.+ ni 187a/17
İ.+ niṅ 282b/2, 292b/24
ümmet-i İ. 291a/1
- İşâk** krş. **İşhâk** Hz. İbrahim'in Sare adlı eşinden olan oğlu, Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri
İ. 227a/20, 233b/22, 264a/9
İ.+ ni 245a/2
- İşhâk** bkz. **İşhâk**
- İ.+ ni 259b/3
- İskender** İslam tarihinde daha çok efsanevî şahsiyetiyle tanınan Makedonya kralı III. Aleksandros
İ. 307a/10, 307a/13, 307b/4
İ.+ dür 306b/4
İ.+ ge 307b/1
- İsmâ'îl** Hz. İbrâhim'in oğlu, Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri
İ. 185a/22, 206b/15, 227a/22, 258b/25, 259a/17
İ.+ dür 259a/4
İ.+ ni 259a/8, 259b/3
- İsrâfil** kıyamet gününde sûra üflemekle görevli olan dört büyük melekten biri
İ. 226b/22, 227a/2, 259b/18, 288a/2
İ.+ ni 288a/3
- Ka'b** bkz. **Ka'b bin Mâlik**
K. 201b/23
- Ka'b bin Mâlik** krş. **Ka'b**
Hz. Muhammed'in üç şairinden biri, ihmalleri yüzünden Tebük seferine katılmayan üç sahabeden biri
K. 198b/21, 202a/9
- Ķābūs** Hz. Musa zamanında Mısır firavunu olan Kabus bin Musab

- Q. 214a/21
- Qalammas Kinānī** Cahiliyet döneminde haram ayları değiştiren kişi
- Q. 188a/15
- Kan'ān** Hz. Nuh'un iman etmeyen oğlu
- K. 224a/5,
K.+ dur 223a/25
K.+ ğa 223b/11
- Qārūn** İsrailoğullarından Hz. Musa'nın amcasının oęlu olan çok zengin ve cimri kiři
- Q.+ nı 271a/14
- Kāřī** vahdet-i vücud telakkîsinin en önemli temsilcilerinden biri, tasavvufî tefsiri ile ünlü olan Abdürrezzak Kaşanî
- Ta'vilāt-ı K.+ de 198a/25,
290b/15
- Kāřih** Kehf suresinin 82. ayetinde Hz. Hızır ve Musa'nın yolculuğu sırasında evinin duvarını onardıkları, böylelikle orada bulunan mirasını muhafaza ettikleri iki çocuğunun babasının adı
- K. 306a/13
- Qatāda I** kör olarak doğan müfessir tabîi Katade bin Diame
- Q. 215b/11, 222a/17
- Qatāda II** hicret sırasında Müslüman olan Medineli sahabe Katade bin Numan
- Q. 273b/5
- Qatfir** Hz. Yusuf'u satın alan Mısır vezirinin adı
- Q. 236a/13
- Qıtrıs** bkz. **Qutrūs**
- Q. 301a/10
- Kimārdī** Hz. Hızır'ın öldürdüğü çocuğun babası
- K. 305a/23
- Kināna bin Er-rebî'** Hayber Yahudilerinin reislerinden Rebi bin Hukayk'ın oğlu
- K. 253a/15
- Kirām** insanın yaptığı işlerini yazan meleklerden birinin adı
- K. 221a/19
- Qurřī** Malikî fıkıh alimlerinden olan İbn şa'ban'ın lakabı
- Q. 224a/27
- Kūruř-ı Hamadānī** birinci Pers İmparatoru Ahameniř İmparatorluęunun kurucusu II. Kiros
- K. 283a/15
- Quşay bin Kilāb** Hz. Muhammed'in baba tarafından dördüncü dedesi
- Q.+ nı 252a/23

- Ꞓuŝayrî** bkz. **İmam-ı Ꞓuŝayrî**
Ꞓ. 262a/22
- Ꞓuṭrûs** krş. **Ꞓıṭrıs**
İsrailoğullarından Yehuda'nın
iman etmeyen kardeşinin adı
Ꞓ. 301a/10, 301a/20,
301a/24, 301a/25, 302a/1,
302a/5, 302a/9
Ꞓ.+ ğa 301a/13, 301b/7
- Lākîs** abdest esnasında insanların
aklını çelmeye çalışan İblis'in
oğlu
L. 303a/9
- Lāt** bkz. **Abū'l-Lāt**
L. 206a/1
- Lāvî** Hz. Yusuf'un teyzesinden
olan altı kardeşinden biri, Hz.
Yakub'un üçüncü oğlu
L. 186b/19, 234a/1
- Lūṭ** Lut kavmine gönderilen,
Kur'anda adı geçen
peygamber
L. 193b/10, 226b/24, 227a/1,
227a/12, 227a/17, 227a/2,
227b/10, 227b/19, 227b/21,
227b/24, 227b/25, 227b/26,
227b/6, 228a/1, 228a/7,
228a/14, 228a/16, 228a/21,
228a/22, 228a/23, 228a/27,
228a/3, 228a/4, 228b/22,
228b/5, 228b/6, 229b/13,
264a/20, 264a/21, 264a/25,
- 264a/5, 264b/10, 264b/12,
264b/13, 264b/20, 264b/26,
265a/5, 271a/15
ḫazrat-ı L. 228a/10
L.+ nîng 228a/27
- Mahdî** ahir zamanda ortaya
çıkacağına ve doğru inancı ve
adaleti hakim kılacağına
inanılan kişi
M. 299a/26, 299a/27
- Maḫlab** Mısır padiŝahı Reyyan'ın
aŝçısının adı
M. 238b/8
- Maḫmûd** Ahmed bin Yahya Dimeŝkî
hakkındaki kıssada adı geçen
kişi
M.+ ğa 185a/27
- Maḫŝî bin Ḥumayyır** ilk önce
münafıklarla birlikte hareket
eden, daha sonra iman eden
ve şehid olan kişi
M. 193a/7
- Maḫîs** iman edip sonra inkar eden
mürtedlerden biri
M. 279a/14
- Mâlik** bkz. **Mâlik bin Za'r Ḥuza'î**
M. 235b/19, 236a/12,
236a/18, 236a/4, 236a/8,
236a/9
M.+ din 276a/2
M.+ ke 236a/17, 236a/2

- M.+ ning 236a/6
- Mālik bin Zā'r Ḥuza'ī** krş. **Mālik**
Hz. Yusuf'u kuyudan kovasıyla çeken, daha sonra kardeşlerinden satın alan kişi
M. 235b/16
- Marvān** Emevîlerin dördüncü halifesi
Mervan bin Hakem
M.+ ning 289b/5
- Maryam** Hz. İsa'nın annesi
M. 261b/26
M.+ ning 187a/17
- Masîh** Hz. İsa'nın adlarından biri
M.+ ni 253a/19
- Masûṭ** insanlar arasında yalan haberleri yayan İblis'in çocuğu
M. 303a/11
- Māvardî** siyaset ve ahlakla ilgili eserleriyle de tanınan fıkıh alimi
M. 294b/4
- Mavlānā Ya'qûb Çarhî** günümüzde Afganistan'a bağlı Çerh köyünde doğan Nakşibendî şeyhi
M. 229b/18
- Mekşelinā** Ashab-ı Kehf arasında yaşça hepsinden büyük olanın adı
M. 298b/2, 299b/14
- Mernüş** Ashab-ı Kehf'ten biri olan çobanın adı
M. 299b/15
M.+ dur 299b/15
- Mikāil** Kur'an'da adı geçen dört büyük melekten biri
M. 226b/22, 227a/2, 227b/27
- Mişlinā** Ashab-ı Kehf'ten bir kişinin adı
M. 299b/15
- Mişā** Hz. Yusuf'un Zuleyha'dan olan iki oğlundan biri
M. 241a/5
- Mu'attib bin Kuşayr** Hz. Muhammed Huneyn ganimetlerini bölüştürdüğü sırada itiraz eden münafık
M. 191b/12
- Muḥammad** krş. **Muḥammad bin 'Abdullāh**
M. 185a/6, 187a/22, 187b/1, 190b/15, 190b/20, 190b/25, 192a/19, 192a/21, 192b/18, 192b/22, 192b/27, 194a/13, 194b/13, 196b/27, 198a/7, 202a/12, 205b/24, 206b/21, 207a/5, 209a/11, 209a/22, 209b/19, 209b/25, 211a/11, 211a/26, 212a/23, 212b/27, 213b/2, 216b/14, 217b/27, 218a/12, 218a/13, 218b/9, 219a/14, 219b/16, 220a/27,

224b/3, 232b/24, 233a/14,
242a/17, 244a/12, 247a/10,
248b/2, 249a/2, 249b/21,
249b/23, 250a/27, 251b/23,
252a/21, 252b/8, 254a/21,
254b/21, 258a/24, 259b/12,
259b/13, 261b/18, 262b/5,
264b/19, 264b/24, 268b/23,
269b/11, 270a/27, 276a/26,
276b/26, 278b/19, 278b/4,
279a/2, 279b/22, 281a/17,
281a/2, 281b/10, 282a/14,
282a/15, 284b/23, 286b/19,
287b/10, 287b/9, 288a/26,
288b/11, 289a/26, 291a/16,
293a/19, 293a/9, 293b/17,
294a/1, 294b/1, 294b/16,
295a/23, 295a/9, 295b/7,
296a/4, 296a/9, 297a/20,
299b/21, 303b/17, 304a/18,
306b/4, 308a/11, 308b/17,
308b/20
hazrat-ı M. 279b/17, 285b/10,
290b/12, 292a/13
M.+ dur 281b/6, 295a/3,
303b/10
M.+ nı 288b/6

Muhammad al-Hanafî Hz. Ali'nin
Havle bint Cafer isimli
eşinden doğan oğlu
M. 286a/22

Muhammad bin 'Abdullâh

bkz. **Muhammad**

kendisine Kur'an-ı Kerim
indirilen son peygamber

M. 299a/24

Muhammad bin Fażl

Semerkant'ta kadılık yapan
aslen Belhli veli Muhammed
bin Fadl Belhî

M. 231b/24

Muhammad bin Ka' b

bkz. **Muhammad bin Ka' b**
Qurazî

M. 290b/12

Muhammad bin Ka' b Qurazî krş.

Muhammad bin Ka' b

tabiîn devrinin büyüklerinden
olan veli

M.+ din 200a/3

Muhammad Carîr Tabarî ünlü

tefsir, tarih, hadis ve fıkıh
alimi Ebu Cafer Muhammed
bin Cerir Taberî

M. 269a/14

Muhammad Maslama Medineli

sahabelerden biri Muhammed
bin Mesleme

M. 195a/4

Muhammad Râzî Türk asıllı olup

İran'ın Rey şehrinde doğan
Arap dili ve edebiyatı, tefsir
alimi

M. 253b/21	215a/11, 215a/16, 215a/18,
Muhammad Sammāk bkz. İbn-i Sammāk	215a/2, 215a/20, 215a/23,
M. 295a/3	215a/24, 215a/26, 215a/27,
Murāra bkz. Murāra bin Rabi'	215b/1, 215b/13, 215b/15,
M. 201b/23	215b/18, 215b/24, 215b/25,
Murāra bin Rabi' krş. Murāra	215b/26, 215b/6, 216a/8,
ihmalleri yüzünden Tebük	221a/9, 229a/18, 230a/24,
seferine katılmayan üç	231b/10, 249a/3, 249a/6,
sahabeden biri	255a/15, 255b/5, 255b/9,
M. 198b/21	280b/15, 281b/23, 282a/18,
Murra müzik ve eğlenceye teşvik	285b/10, 286b/4, 294b/18,
eden İblis'in çocuğunun adı	294b/19, 294b/23, 304a/11,
M.+ dur 303a/8	304a/13, 304a/17, 304a/18,
Murtażā bkz. Murtażā 'Alī	304a/21, 304a/24, 304a/26,
M. 258a/16, 260a/10,	304b/1, 304b/12, 304b/23,
263b/17, 299a/19	304b/27, 304b/4, 305a/11,
Murtażā 'Alī krş. 'Alī, 'Alī	305a/15, 305a/18, 305a/23,
Murtażā, Murtażā Hz.	305a/26, 305a/3, 305a/7,
Muhammed'in damadı halife	305a/9, 305b/11, 305b/18,
Ali bin Ebu Talib	305b/3, 306a/24
M. 181b/12, 184a/25,	hazrat-ı M. 280b/23, 304a/17
191b/11, 191b/6, 221a/4,	ümmet-i M. 291a/1
260b/7, 282b/16, 291a/5,	M.+ ğa 231b/7, 294b/17,
299b/14, 307a/24	294b/18, 294b/8, 305b/7
M.+ ğa 252a/18	M.+ mén 304b/24
Mūsā krş. Mūsā bin 'İmrān	M.+ nı 230a/21, 255a/9,
M. 181b/12, 181b/17,	288b/6
185b/24, 202a/11, 214a/26,	M.+ mīng 282a/18
214b/1, 214b/11, 214b/12,	Muş'ab sahabe Cūlas bin Süveyd'in
214b/14, 214b/21, 214b/22,	oğlunun adı
214b/25, 214b/4, 214b/9,	M. 194a/14, 194a/15, 194a/16
	Mūsā bin 'İmrān bkz. Mūsā

M. 214a/21	260a/25, 269a/14, 269a/16, 269a/19, 269a/9 N.+ nı 269a/19
Muş'ab bin 'Umayr İslam'ı tebliğ etmek için Medine'ye gönderilen, ilk Müslümanlardan olan sahabe	Nazr bin Hâriş Kureyş'in ileri gelenlerinden biri olup Hz. Muhammed'in en azılı düşmanlarından biri
M. 197b/23	N. 248b/12, 287b/8, 292b/16, 293a/12, 303b/7 N.+ dür 283b/5
Muşafâ Hz. Muhammed'in adlarından biri	Nuh büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helak edilen peygamber
M. 247b/13	N. 193b/7, 206b/13, 213b/22, 213b/8, 214a/10, 214a/3, 214a/4, 214a/7, 214a/9, 221b/24, 222a/10, 222a/17, 222a/2, 222b/10, 222b/13, 222b/2, 222b/20, 222a/21, 222a/22, 222b/23, 222b/26, 223a/1, 223a/10, 223a/14, 223a/21, 223a/22, 223a/26, 223a/27, 223a/4, 223a/6, 223a/7, 223b/11, 223b/16, 223b/2, 223b/21, 223b/27, 223b/3, 223b/8, 224a/10, 224a/15, 224a/19, 224a/21, 224a/4, 224a/8, 224b/5, 229b/11, 230b/7, 255b/11, 282a/21, 282a/23, 284a/27
hâzrat-ı M. 181b/9, 203b/8	
Mücâhid tâbiîn döneminin önde gelen tefsir ve hadis alimi Mücahid bin Cebr	
M. 192b/13, 252a/5, 283b/23, 285a/24	
Münker va Nekîr ölümden sonra insanları sorguya çekeceği belirtilen iki melek	
M. 258a/7	
Nabtal bin Hâriş Levzan Oğullarından olan, kötü amaçlarla Mescid-i Kuba'nın karşısına mescit kurduran münafıklardan biri	
N. 192a/20, 199a/1	
Namrûd Hz. İbrahim döneminde tevhid inancının karşısında duran, Babil kulesini inşa eden efsanevî kral	
N. 193b/9, 233b/22, 245a/2, 260a/11, 260a/12, 260a/13, 260a/16, 260a/21, 260a/22,	

- hazrat-ı N. 213b/11, 223b/4,
298a/14
- Rabī'a** bkz. **Arbad bin Rabī'a**
R. 249b/4
- Rāhīl** Hz. Yusuf ve kardeşi
Bünyamin'i doğuran Hz.
Yakub'un eşi
R.+ ni 233a/23
- Rahmā** Hz. Hızır'ın öldürdüğü
çocuğun annesinin adı
R. 305a/23
- Rā'īl** Mısır vezirinin karısı
Züleyha'nın diğer adı
R. 236a/16
- Rāyṭa** bkz. **Rayṭa**
R. 277b/6
- Rayṭa** krş. **Rāyṭa** Abdullah bin
Mes'ud'un eşi Rayta bint
Abdullah
R. 277b/6
- Rayyān** bkz. **Rayyān bin Valid**
'Amlīkī
R. 238b/7, 239b/19, 239b/9,
246a/9
mülk-i R. 237b/7
- Rayyān bin Valid 'Amlīkī** krş.
Rayyān
Hz. Yusuf zamanında
yaşayan Mısır firavunu adı
R. 236a/13
- Rifā'a** Cülas bin Süveyd'in yakını
olan münafık
R. 192a/16
- Riyālūn** Hz. Yusuf'un teyzesinden
olan altı kardeşinden biri, Hz.
Yakub'un oğlu
R. 234a/1
- Rübīl** Hz. Yusuf'un teyzesinden
olan altı kardeşinden biri, Hz.
Yakub'un oğlu
R. 234a/1, 234a/19, 243b/21,
244a/10, 244a/26
R.+ ğa 243b/19
- Rūḥullāh** Hz. İsa'nın isimlerinden biri
R. 262a/1
- Sacāḥ** Benî Temim kavminden
peygamberlik davasında
bulunan kahin kadın
S. 247a/18
- Sa'd 'Ubāda** Hazrec kabilesinin önde
gelenlerinden Medineli
sahabe
S. 195a/4
- Şafvān** hadis rivayet eden sahabe
Safvan bin Ümeyye
Ş. 294b/11
- Sā'id** dünyaya ayağını bastığında
dünya dengelenen meleğin
adı
S. 268a/19

- Şa'labā Anşārī** İslam'a çok bağlı olan Medinelî sahabelerden biri
Ş. 194b/6
- Şa'labā bin Hâṭib** kötü amaçlarla Mescid-i Kuba'nın karşısına mescit kurduran münafıklardan biri
ş. 199a/1
- Şa'labī** el-Keşf ve'l-beyan tefsirinin müellifi olan Arap dili ve tefsir alimi
Ş. 269a/11, 295b/27
- Salās** Hz. Hızır'ın öldürdüğü çocuğun babası
S. 305a/23
- Şālih** Semud kavmine gönderilen peygamber
Ş. 214a/11, 225b/21, 226a/10, 226a/18, 226a/25, 226a/3, 226b/5, 229b/12, 230a/19, 265a/27
Ş.+ din 289a/8
Ş.+ ğa 265a/25
Ş.+ ni 225b/21, 226b/3
- Şālih** Kral Tendrus'un(Teodüs) diğer adı
Ş.+ ğa 298a/22
- Sālim** Müslüman olan ilk sahabelerden biri
S. 279b/1
- Salmā** Azerbaycan padişahının adı
S. 283a/1
- Salmān** İran asıllı sahabe Selman-ı Farisi
S. 295a/20, 300b/2
- Sām** Hz. Nuh'un oğullarından biri
S. 223b/1, 224a/22
S.+ dur 282a/21
- Sammāk** Cūlas bin Süveyd'in yakını olan münafık
S. 192a/16
- Sanḥārīb** Babil hükümdarının adı
S. 282b/7, 283a/1
S.+ niṅ 283a/13
- Sāra** bkz. **Sāra binti Hārūn**
S. 227a/15, 227a/19, 227b/3, 259a/5, 259a/7
S.+ ğa 227a/20, 227a/22, 227a/26
- Sāra binti Hārūn** krş. **Sāra**
Hz. İbrahim'in eşi, Hz. İshak peygamberin annesi
S. 227a/13
- Şarīm** Kehf suresinin 82. ayetinde Hz. Hızır ve Musa'nın yolculuğu sırasında evinin duvarını onardıkları, böylelikle orada bulunan mirasını muhafaza ettikleri iki çocuktan birinin adı
Ş. 306a/10

Sayid bkz. **Sayyid bin Abî'l-'ays**

S. 253a/16, 275a/2

Sayyid bin Abî'l-'ays krş.

Sayid

Hz. Muhammed zamanında

Hristiyan kavimlerin ileri gelenlerinden biri

S. 275a/1

Şiddîk Hz. Ebubekr'in lakabı

Ş. 181b/12, 181b/16, 189a/10, 189a/16, 189a/5, 195a/1, 287a/24, 295b/18, 299a/18

Ş.+ ka 189a/15, 287a/21, 287a/23

Şiddîka İsrail oğullarının hükümdarının adı

Ş.+ ga 282b/26

Suhayb Irak'ın Musul şehri yakınlarında doğan, Suheyb-i Rumi adıyla tanınan sahabe Suheyb bin Sinan

Ş. 279b/1, 285b/3, 300a/22

Suhayl bin 'Amr Müslüman olmadan önce Kureyş adına Hudeybiye Antlaşması'nı imzalayan kişi, sahabe

S. 183b/18, 252a/18

Süddî tefsir ve hadis alimi İsmail bin Abdurrahman'ın lakabı

S. 215b/12

Süfyân-ı Şavri kendi adıyla anılan fıkıh mezhebinin kurucusu, tefsir ve hadis alimi, zahid

S. 232a/6

Sülamî krş. **Abū 'Abdurrahman Sülamî**

Horasanlı sufi, müfessir ve muhaddis Muhammed bin Hüseyin Sülemî

S. 189b/3, 191b/21, 193a/14, 200b/19, 201b/7, 212a/4, 212b/22, 247b/7, 249b/7, 252a/6, 253b/20, 253b/21, 258b/14, 264b/24, 277a/16, 286a/15, 295a/10, 296a/14

Sülaymân İsrailoğulları'na gönderilen peygamber, Hz. Davud'un oğlu

S. 229a/18, 282b/26

S.+ ge 299a/19

Sümayya sahabe Yasir bin Âmir'in eşi

S. 279a/6

Şa'bi Kufeli tabînden olan hadis alimi

Ş.+ din 218b/15

Şafî krş. **İmâm-ı Şafî**

Şafî mezhebinin kurucusu, islam hukuku alimi, büyük müctehid

Ş. 291a/2
Şahviyya Hz. Hızır'ın öldürdüğü
çocuğun annesinin adı
Ş. 305a/23

Sam'un Hz. Yusuf'un teyzesinden
olan altı kardeşinden biri, Hz.
Yakub'un oğlu
Ş. 234a/1, 241b/8, 258a/4

Şayba krş. **Şayba bin Talha Hacabî**
Ş. 184a/26, 293a/18

Şayba bin Talha Hacabî krş. **Şayba**
Kabe hizmetlerinden hicabe
görevini yapan sahabe Şeybe
bin Osman
Ş. 184a/25

Şayh bkz. **Şayh Abū'l-'Abbās**
Şafāi
Ş. 274b/11

Şayh Abū 'Alī Daqqāk Nişaburlu
sufilerden olan Ebu Ali
Dekkak
Ş. 232a/2

Şayh Abū'l-'Abbās Şafāi krş. **Şayh**
Şazelî şeyhi Ebū'l-Abbas
Mürsî
Ş. 274b/10

Şayh Abū'l-kāsım Naşrābādî
ilk devir sufilerinden fıkıh ve
hadis alimi İbrahim bin
Muhammed Nasrabadî
ş. 182a/24

Şayh Abū Madyan Mağribî

Medyeniyye tarikatının
kurucusu Kuzey Afrikalı
mutasavvıf
Ş. 292b/27

Şayh Abū Sa'id Harrāz Fenâ ve
bekâ nazariyesinin kurucusu
olarak bilinen Bağdatlı
mutasavvıf
A. 231a/1

Şayh 'Attār Bahâeddin
Nakşibend'in halifelerinden
biri Alâeddin Attâr
Ş. 281a/15

Şayh Ruvaym ilk sufilerden
olan Bağdatlı Ruveym bin
Ahmed
Ş. 302b/8

Şayh Şakîk-i Balhî ticaretle uğraşan
Horasanlı sufi
Ş. 230b/25

Şayhu'l-'ālam mutasavvıf,
Kübreviyye tarikatının
Bâharziyye kolunun kurucusu
Seyfeddin Bâharzî
Ş. 220a/11

Şayhu'l-islām 11. yüzyılda yaşayan
sufi ve alim Hâce Abdullah
Herevî
Ş. 208a/22, 231b/26
hazrat-ı Ş. 185a/21, 212b/23,
254a/3, 300a/4

Şāzenūş Ashab-ı Kehf'ten bir kişinin adı

Ş. 299b/15

Şibli ilk sufilardan Ebu Bekir Şibli
Ş. 253b/22, 292b/12

Şu'ayb Kur'an'da adı geçen, Medyen halkına gönderilen peygamber

Ş. 193b/9, 214a/12, 229a/19, 229a/20, 229a/27, 229b/22, 230a/13, 230a/19, 230a/2, 265a/18, 265a/20

Ş.+ nı 228b/25

Talha Aşere-i mübeşşereden olan sahabe Talha bin Ubeydullah
T. 195a/4, 263b/17

Ta'ma iman edip sonra inkar eden mürtedlerden biri
T. 279a/14

Tendrūs Ashab-ı Kehf'in uyandırıldığı zaman tahtta olan salih padişah
T. 299a/6, 299b/1
T.+ dur 298a/22

Tendrūsī Ashab-ı Kehf'in uyandırıldığı zaman tahtta olan salih padişah
T. 298a/23

Til dünyaya ayak basınca dünya dengelenen melek adı
T. 268a/19

Ṭiṭūs bkz. **Ṭiṭūs-ı Rūmī**
T. 282b/23, 283a/19

Ṭiṭūs-ı Rūmī krş. **Ṭiṭūs** M.S. 70'li yıllarda Kudüs'ü yakıp yıkan Roma İmparatoru
T. 282b/19

Ubayy bin Ḥalaf Hz. Muhammed'in en azılı düşmanlarından bir olan kafir
U. 275a/1, 292b/16, 303b/8
U.+ dur 267a/7

'Uḳba bin Abī Mu'ayd Hz. Muhammed'in en azılı düşmanlarından bir olan kafir
'U.+ nı 292b/16

'Umar bkz. **Umar bin al-Ḥaṭṭāb**
'U. 232a/15, 292a/3
'U.+ dın 232a/17
'U.+ ğa 295b/20

'Umar bin al-Ḥaṭṭāb krş. **'Umar** Ebu Bekir'den sonra halife olan Ömer bin Hattab
'U. 284a/6

'Umar 'Uziya hurma satışı ile uğraşan sahabe
'U. 232a/14

Umayya bin Ḥalaf Hz. Muhammed'in en azılı düşmanlarından bir olan kafir
U. 300b/9

'Uşmān bkz. **'Uşmān Zū'n-nūrayn**

- 'U. 196b/20, 275a/2
- 'Uşmān bin Maz'ūn** Medine'de vefat eden ilk sahabe
'U. 276b/21
- 'Uşmān Zū'n-nūrayn** krş.
'Uşmān ilk müsülmanlardan, dört halifeden üçüncüsü Osman bin Affan
'U. 275a/1
- 'Utba bin Rabī'a** Mekkeli müşriklerin ileri gelenlerinden biri
'U. 205b/10
- 'Uyayna** bkz. **'Uyayna bin Hışn**
'U. 293a/18, 300b/9
- 'Uyayna bin Hışn** krş. **'Uyayna** Fezare kabilesinin reisi, müellefe-i kulûbdan olan şahıs
'U. 192a/5, 300b/1
- 'Uzayır** bkz. **'Uzayır bin Şarhiya Ya'kūb**
'U. 186b/18, 186b/21, 186b/24, 253a/19, 276a/11
- 'Uzayır bin Şarhiya Ya'kūb** krş. **'Uzayır** Yahudilerin Tanrı'nın oğlu olduğunu iddia ettikleri belirtilen, Tevrat'ı ezberleyerek yok olmasının önüne geçen, peygamber olup olmadığı tartışılan kişi
'U. 186b/18
- 'Uzzā** krş. **Abū'l-'Uzzā** İslam öncesinde Arapların yıldızların tanrısı olduğuna inandığı put adı
'U. 206a/1
- Ümmü Camīl** Ebu Leheb'in karısı olan, Tebbet sûresinde "odun taşıyan" sıfatıyla anılan müşrik kadın
Ü. 287a/21, 287a/24
- Ümmü Hānī** Hz. Ali'nin kız kardeşi olan sahabe
Ü. 281b/19, 281b/7
- Vadī'a bin Şābit** Mescid-i Dırar kurucularından olan münafık
V. 192b/21, 199a/1
- Vā'ila** Hz. Nuh'un imandan ayrılarak mürted olan karısı
V. 223a/26
- Valhān** namaz esnasında insanların aklını çelmeye çalışan İblis'in oğlu
V. 303a/9
V.+ dur 303a/9
- Valīd** bkz. **Valīd Muğīra**
V. 266a/25
- Valīd bin Muş'ab** Kabus bin Musab'dan sonra Mısır firavunu olan kişi
V. 214a/21
- Valīd Muğīra** krş. **Valīd**

Hz. Muhammed'in ve İslam'ın en azılı düşmanlarından biri

V. 205b/10, 266a/12, 284a/18

V.+ ğa 276b/24

V.+ nîng 266a/23

Varağa bin Navfal

Hz. Muhammed'in eşi Hatice'nin amcasının oğlu

V. 295a/20

Vāsiṭī ibnü'l-Ferganî olarak da anılan ilk suffilerden olan kişi

V. 232a/21

Yāfaş bkz. **Yāfaş bin Nūḥ**

Y. 223b/1, 224a/23

Yāfaş bin Nūḥ krş. **Yāfaş**

Hz. Nuh'un oğullarından biri

Y. 307a/21

Yafşālī Hz. Yusuf'un baba aynı, anne farklı kardeşlerinden biri

Y. 234a/2

Yahūdā Hz. Yusuf'un teyzesinden olan altı kardeşinden biri, Hz. Yakub'un oğlu

Y. 234a/1, 234a/19, 235a/6, 236a/9, 244a/10, 245b/12, 245b/15, 245b/22, 301a/10, 301a/20, 301a/22, 301b/8

Y.+ nı 246b/11

Y.+ nîng 244a/26, 301b/1

Yahyā İsrailoğulları'na gönderilen, Kur'an'da adı geçen peygamber

Y. 258a/4, 281b/23, 283a/18

Y.+ nı 282b/2

Ya'qūb Hz. İbrahim'in torunu, İsrailoğulları'nın atası olan peygamber

Y. 216a/1, 216b/9, 233a/15,

233b/19, 233b/20, 233b/22,

233b/4, 233b/8, 233b/9,

234a/25, 234a/27, 234a/3,

234b/12, 234b/15, 234b/18,

234b/2, 234b/25, 234b/7,

235a/24, 235b/26, 235b/6,

241a/22, 241a/24, 241b/26,

242a/15, 242a/20, 242a/21,

242a/25, 242a/3, 242b/12,

242b/3, 242b/5, 242b/7,

242b/9, 243a/15, 243b/13,

243b/23, 243b/24, 244a/25,

244a/27, 244b/18, 244b/19,

244b/21, 244b/22, 244b/23,

244b/5, 244b/7, 244b/9,

245a/14, 245b/17, 246a/10,

246a/11, 246a/15, 246a/2,

246a/9, 246b/2, 246b/22,

246b/9, 282a/19, 294b/25

Y.+ dur 241b/4

Y.+ ğa 227a/20

Y.+ ka 233b/3

Y.+ nı 233a/23

	Y.+ nîng 242b/7, 244b/10	217b/15, 217b/4, 217b/6,
Yām	Hız. Nuh'un, diğer adı Kenan olan oğlunun adı Y. 223b/12	217b/8
Yamlîhā	Ashab-ı Kehf'ten biri ve onların önderi olan kişi Y. 297b/10, 297b/7, 298b/18, 298b/23, 298b/27, 299a/2, 299b/14, 301a/10 Y.+ nı 298b/23	Yūsuf Hız. Yakub'un ođlu, İsrailođulları'na gönderilen bir peygamber Y. 233b/2, 233b/25, 233b/26, 233b/3, 233b/8, 234a/11, 234a/2, 234a/25, 234a/27, 234a/5, 234a/6, 234b/1, 234b/15, 234b/2, 234b/20, 234b/22, 234b/24, 235a/14, 235a/22, 235a/23, 235a/3, 235b/10, 235b/12, 235b/17, 235b/18, 235b/25, 235b/27, 235b/5, 235b/6, 236a/10, 236a/17, 236a/2, 236a/6, 236b/10, 236b/12, 236b/13, 236b/19, 236b/2, 236b/20, 236b/22, 236b/23, 236b/26, 236b/5, 236b/7, 237a/1, 237a/12, 237a/14, 237a/15, 237a/18, 237a/19, 237a/20, 237a/22, 237a/4, 237a/9, 237b/1, 237b/21, 238a/15, 238a/16, 238a/5, 238b/11, 238b/18, 238b/23, 238b/9, 239a/20, 239a/22, 239b/1, 239b/2, 239b/21, 239b/22, 239b/25, 239b/4, 239b/7, 239b/8, 240a/14, 240a/16, 240a/21, 240a/23, 240a/27, 240a/4, 240b/15, 240b/16,
Yasār	Hız. Muhammed zamanında kılıç ustası Hristiyan bir köle Y. 278b/15	
Yāsir	İslam tarihinde şehid olan ilk erkek sahabe Yasir bin Âmir Y. 279a/5	
Yaşçar	Hız. Yusuf'un teyzesinden olan altı kardeşinden biri, Hız. Yakub'un oğlu Y. 234a/1	
Yūnā	Hız. Yusuf zamanında Mısır firavunu olan Reyyan'ın içki sunucusu Y. 238b/7	
Yūnus	Ninova kavmine gönderilen, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamber Y. 217a/12, 217a/18, 217a/20, 217a/23, 217a/27, 217b/1, 217b/10, 217b/12,	

240b/19, 240b/20, 240b/23,
240b/25, 240b/4, 240b/5,
240b/9, 241a/12, 241a/17,
241a/18, 241a/2, 241a/27,
241a/4, 241a/5, 241b/1,
241b/10, 241b/12, 241b/19,
241b/21, 241b/3, 241b/6,
241b/7, 241b/9, 242a/9,
242b/13, 242b/15, 242b/16,
242b/18, 242b/20, 242b/22,
242b/24, 242b/25, 242b/26,
243a/10, 243a/11, 243a/14,
243a/2, 243a/23, 243a/4,
243a/6, 243b/10, 243b/13,
243b/14, 243b/15, 243b/18,
243b/21, 243b/25, 243b/3,
243b/6, 243b/8, 244a/14,
244a/2, 244a/5, 244b/19,
244b/22, 244b/24, 244b/3,
244b/6, 244b/8, 245a/15,
245a/19, 245a/21, 245a/23,
245b/1, 245b/12, 245b/14,
245b/16, 245b/18, 245b/20,
245b/4, 246a/14, 246a/15,
246a/17, 246a/24, 246a/6,
246a/9, 246b/10, 246b/18,
246b/20, 246b/22, 246b/3,
246b/9, 247b/6, 281b/23
Y.+ dın 234a/16, 237b/2,
244a/8
Y.+ ğa 236a/27, 237a/2,
241a/15, 241a/5, 243b/5

Y.+ im 235a/25, 244b/23
Y.+ mîng 236b/22
Y.+ ka 234b/3, 237a/27,
238a/6, 240a/27, 241a/6,
242b/12, 245a/17, 246a/18
Y.+ mén 245a/24
Y.+ mî 233a/22, 234a/12,
234a/19, 234a/24, 234b/25,
234b/27, 235a/1, 235a/10,
235a/27, 235b/21, 235b/4,
235b/8, 236a/1, 236a/10,
236a/15, 236a/18, 236a/20,
236a/21, 236b/10, 236b/11,
237b/22, 238b/6, 240a/17,
240a/25, 240b/17, 240b/19,
240b/3, 241a/20, 241a/7,
243a/14, 244b/15, 245b/1,
246a/7, 246b/21
Y.+ nîng 233a/23, 233b/27,
233b/9, 234b/16, 235b/5,
236a/26, 236b/19, 237a/2,
237a/21, 237a/24, 237b/11,
237b/20, 238b/3, 239b/1,
240b/1, 241a/27, 242b/26,
243a/3, 243b/5, 244b/10,
245a/9, 245b/1, 245b/23,
245b/26, 246a/17
Y.+ nîngdur 237a/7

Yūşa' bkz. **Yūşa' bin Nūn**

- Y. 304a/23, 304a/24,
304a/26, 304a/27, 304b/1,
304b/7, 305a/12
Y.+ ğa 304b/5
- Yūşa' bin Nūn** krş. **Yūşa'**
İsrailoğulları'na gönderilen,
Hz. İsa'dan sonra gelen
peygamber
Y. 304a/18
- Yūcnis** Müslüman olmadan önce
Hristiyan olan kişi
Y. 278b/17
- Zāhidī** krş. **İmām-ı Zāhidī, İmām-ı
Zāhid**
Buharalı Hanefi fıkıh ve tefsir
alimi Ahmed bin Muhammed
Attabî
Z. 228b/17, 271a/24, 285b/27
- Zakariyā** İsrailoğulları'na gönderilen
ve Kur'an'da adı geçen
peygamber
Z. 258a/4
- Zallanbur** pazarlarda yalan, bozuk ve
eksik mal satmaya teşvik
eden İblis'in oğlu
Z. 303a/10
- Zubayr** ilk iman edenlerden ve
cennetle müjdelenen on
sahabeden biri
Z. 263b/17
- Zulayhā** Mısır azizinin eşi ve Hz.
Yusuf'a aşık olan kadın
- Z. 236a/16, 236a/22, 236b/11,
236b/27, 237a/1, 237a/17,
237a/19, 237a/20, 237a/21,
237a/5, 237b/1, 237b/14,
237b/21, 237b/9, 238a/18,
238a/26, 238a/9, 240a/19,
240b/1, 240b/2
Z.+ dın 236b/27
Z.+ ğa 237a/25, 237b/6,
238a/24
Z.+ nı 237a/4, 240a/23,
241a/5
Z.+ nıng 236b/8, 237a/13,
237a/17
- Zū'l-ḥuvayşıra** Haricîlerin önderi
olan Harkus bin Zuheyr'in
lakabı
Z. 191b/4
- Zūlkarnayn** Kehf suresinde geçen,
kendisine büyük güç verildiği
bildirilen kişi
Z. 306b/1, 306b/17, 306b/20,
307a/17
Z.+ dın 306a/27
- Zūnnūn-ı Mısrī** ilk dönem
suffilerinden olan kişi
Z. 304b/19
- Zū'n-nūrayn** iki nur sahibi, Osman
bin Affan'ın lakabı
Z. 181b/8, 202b/11
Z.+ nı 195a/2

4.2.2. Yer Adları Dizini

Afsūs Ashab-ı Khef'in yaşadığı şehir

A. 296b/16, 296b/23, 297b/2, 298b/27, 298b/9

A.+ ğa 297b/14

Aḥkāf Ad kavminin yaşadığı, Yemen'de bir bölge

A. 218b/14, 225b/10, 304a/7

Aḥzāb Hendek savaşının diğer adı

A. 189a/19

'Aḳaba Mekke'de bulunan bir yer adı ve burada Hz. Muhammed ve Medineli Müslümanlar arasında yapılan iki anlaşma

'A. 197b/22, 197b/24

ahl-ı 'A. 197b/23

Andülūs İber Yarımadası'nda Arapların yönetimi altında olan bölge

A. 283a/4

Anṯākya Akdeniz bölgesinde bulunan şehir

A. 305b/9

Armaniyya Ermenistan, Ermenilerin yaşadığı yer

A. 305b/9

Aṯḥal Sevr dağında bulunan bir mağara adı

A. 189a/3

Ayla Basra'da bulunan kasaba adı

A. 305b/9

'Ayn-ı Varda eskiden Kufe ve Şam şehirleri arasında bulunan yer adı

'A.+ dın 223b/21

'Aynu's-şams Mısır'ın

kuzeydoğusunda tarihi bir şehir

'A. 237b/9

Azərbaycān Asya'nın batısında bulunan, Ateş Muhafızları anlamına gelen bölge adı

A. 283a/1

Azri'āt Şam'a yakın bir kasaba adı

A.+ da 265b/16

Bābil eski Mezopotamya'da bulunan imparatorluk

B. 214a/12

B.+ de 269a/9

B.+ ğa 269a/13

Bācravān Şirvan civarında bulunan kasaba

B. 305b/9

Badr Kızıldeniz civarında, Medine yakınında bulunan kasaba; bu kasabada Hz. Muhammed ve Mekkeli müşrikler arasında olan savaş

B. 185b/2, 189a/19, 197b/20, 210b/19, 219a/8, 219b/22, 291b/12, 303b/13, 304a/5

B.+ da 190b/16

- B. ğazvasıdın 199a/6
B. uruşıda 258a/15
- Baĝdād** önemli tarih, ilim ve kültür merkezlerinden biri olan şehir
B. 266b/12
- Barqa** Anadolu'da bir kasaba adı
B. 305b/10
- Başra** Güney Irak'ta bulunan bir şehir
A. 305b/9
- Baytu'l-mağdis** üç ilahî dinde de önemli bir yere sahip olan ve kutsal sayılan şehir Kudüs'ün diğer adı
B. 235a/9, 281b/8, 283a/1
B.+ da 281b/21
B.+ ğa 186b/23, 282a/6, 281b/15, 281b/21
B.+ qa 282b/22
B.+ ni 186b/20, 281b/12
B.+ niĝ 282a/8, 283a/5
- Baytu'l-ma'mūr** semada, içinde meleklerin ibadette bulunduğu rivayet edilen mabed
B. 281b/24
- Barbar** şehir adı
B. 305b/10
- Caħim** cehennemın altıncı tabakasının adı
C. 263b/5
- Camra-yı 'Aķaba** Mekke'de taş yığınlarından birincisinin adı
C. 181b/17
- Cayħun** Amuderya; Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri
C. 268a/20
- Cayrum** Ashab-ı Kehf'in uyuduĝu mağara
C. 296b/16, 297a/12
- Cazıra** Fırat ve Dicle nehirleri arasında yer alan bölge
C.+ da 223b/21
- Cūdī** Güneydoĝu Anadolu'da bulunan daĝ
C. 223b/26
- Cürf** Arap yarımadasında bulunan bir şehir
C. 190a/21
- Dāru'n-nadva** Kureyş kabilesinin ileri gelenleri toplanıp münakaşa yaptığı yer
D. 183b/2
- Fırāt** Türkiye topraklarından doĝup Suriye ve Irak topraklarından geçen akarsu
F. 268a/20
- Filistīn** Akdeniz'in güneydoĝu ucunda, Asya ile Afrika arasında köprü konumunda bulunan tarihî bölge
F. 246b/2

Fuṣṭāṭ	Mısır'ın başkenti Kahire'nin adı F.+ ıdın 215b/4	Devleti'ni resmen tanıdıklarını gösteren belgeyi imzaladıkları barış antlaşması
Ḥabaş	Doğu Afrika'da yer alan ülke Etiyopya, Habeşistan Ḥ. 215b/4 Ḥ.+ ğa 270b/19	Ḥ. 185b/3, 252a/17, 252b/9, 289a/15 Ḥ.+ da 182a/17, 182b/22, 183a/23, 183b/2
Ḥandaḳ	Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında Medine'de gerçekleşen, şehrin müdafaası çevresine kazılan hendeklerle sağlandığından bu adı alan savaş Ḥ. uruşında 190b/4	Ḥunayn Mekke ile Taif arasında bulunan bir vadi; burada Müslümanlar ve Hevazînliler arasında yapılan savaş Ḥ. 185b/3, 185b/9, 186a/10, 186a/11, 191b/5, 192a/4, 292a/18 Ḥ.+ da 189a/19 Ḥ. uruşında 199a/21, 199a/8
Hāviya	cehennemin yedinci tabakasının adı H. 263b/5	Ḥuṭama cehennemin üçüncü tabakasının adı Ḥ. 263b/4
Ḥaybar	Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki savaşın gerçekleştiği, Hicaz'da Medine-Suriye yolu üzerinde bulunan şehir Ḥ. 185b/3	'İrāḳ eski Mezopotamya bölgesinde, Orta Doğu'da yer alan devlet ve bölge adı 'I. 263a/17, 293a/20
Ḥicr	Semud kavminin yaşadığı bölge adı Ḥ. 265a/24, 304a/7	İfrîkıyya Mağrib'in doğusuna, bugünkü Tunus ve civarına verilen isim İ.+ dındur 304a/20
Hind	Hindistan, Hint toprakları Ḥ.+ din 223b/21	İlyā Romalılar tarafından Kudüs şehrine verilen Aelia isminin Arapçalaşmış şekli İ. 282b/27, 283a/16
Ḥudaybiya	Mekke'nin batısında, eski Cidde yolu üzerinde bulunan yer ve burada Mekkeli müşriklerin Medine İslâm	

İram	Kur'an-ı Kerim'de adı geçen yerleşim merkezi İ. 225b/20	K.+ nîng 235a/9, 241a/24
Ka'ba	Mekke'de bulunan ve Müslümanların kiblesi olan, yeryüzünde ilk mabed K. 184a/4, 215a/24, 215a/25, 262a/3, 281b/7 K.+ ğa 185a/24 K.+ nîng 258b/24, 287a/25	Kavşar cennette bir havuzun adı K. 281b/24
Ka'bu'l-aḥbār	İsrailoğullarına dair rivayetleriyle tanınan tabii, alim K. 233a/5 K.+ dın 249b/1	Ḳubā bkz. Mascid-i Ḳubā Ḳ. 194a/12, 199a/10, 199a/27
Ḳāf	yeryüzünü çevrelediğine inanılan dağ Ḳ. 267a/27	Kūfa Güney Irak'ta Hz. Ömer'in emriyle kurulan şehir K.+ dın 223b/21
Kāfūr	cennette bulunan nehirlerden biri K. 252a/13	Ḳūzūm Süveyş körfezinin kuzey ucunda yer alan Kulzūm şehrinden ismini alan, Asya ile Afrika'yı ayıran Kızıldeniz Ḳ. 215b/17, 215b/25, 216a/1
Kan'ān	Sayda, Sur, Beyrut, Filistin ve Suriye'nin bir kısmını içine alan, Fenike denilen bölge K. 234b/19, 235a/3, 241a/22, 246b/3 K.+ dın 241a/27, 243a/21 K.+ ğa 234b/27, 244a/25, 244a/26, 245b/15, 245b/23, 245b/9	Kūṣā Nemrud ve onun kavminin yaşadığı Babil'de bulunan, daha sonra harabeye dönen şehir K. 269a/13
		Laṣā cehennemnin ikinci tabakasının adı L. 263b/4
		Mağrib Tunus, Cezayir, Fas ve Batı Sahra'yı içeren bölge M. 304a/20
		Mascid-i ḥarām krş. Mascidü'l-ḥarām Mekke'de Kabe'nin de içinde bulunduğu alanı çevreleyen büyük mescit

M. 182b/22, 184b/1, 295b/14
M.+ da 266a/21
M.+ dın 281b/7
M.+ ğa 186a/17, 186a/19,
263b/24
M.+ nı 184a/6

Mascid-i Kūbā krş. **Kūbā**
Medine’de bulunan İslam’da
inşa edilen ilk mescit

M. 199b/8
M.+ da 199a/19, 199b/3
M.+ dur 199a/26
M.+ ğa 199b/2
M.+ niṅ 199a/2

Mascidü'l-ḥarām bkz. **Mascid-i**
ḥarām

M. 182b/6, 184a/24, 184a/3,
186a/20
M.+ ğa 186a/20, 281b/20

Mavbiḳ cehennemde bulunan bir vadi
M. 303a/26

Medīne Hicaz bölgesinde, Mekke’nin
kuzeyinde bulunan, Hz.
Muhammed’in mescidi ve
kabrinin bulunduğu şehir
M. 184b/20, 187a/6, 188b/9,
194a/24, 194b/10, 197a/26,
197b/22, 199a/16, 199a/27,
199a/4, 199b/24, 200a/4,
202a/13, 202a/16, 211a/24,
270b/20, 279b/1

M.+ de 199b/1, 202a/19,
289a/19, 291b/13, 292a/17
M.+ din 183b/5, 194a/21,
198a/5, 199a/6, 249b/26
M.+ ge 194a/13, 194b/11,
195b/12, 196b/27, 197b/20,
198a/18, 199a/11, 199a/4,
203a/1, 292b/16
M.+ niṅ 202b/27

Mekke Hz. Muhammed’in doğduğu
ve Kabe’nin bulunduğu şehir

M. 185b/3, 185b/4, 185b/5,
186a/21, 189a/5, 197b/22,
199a/7, 205b/18, 205b/23,
206a/2, 206b/27, 207a/2, 211a/1,
218a/13, 221a/12, 228b/22,
246b/27, 247a/5, 247b/20,
252a/22, 252b/9, 254a/20,
254a/8, 258a/13, 258b/21,
259a/22, 259a/9, 259b/22,
261b/10, 267a/20, 268b/8,
270a/15, 278b/3, 279b/16,
281b/7, 281b/8, 288b/27,
291a/17, 291b/10, 291b/7,
291b/9, 293b/1, 293b/16, 303b/9,
304a/1

M.-yi mu’azzamağa 182b/22
M.+ de 259a/23, 277a/25,
289a/19
M.+ din 183b/1, 183b/4,
189a/1, 197b/20, 281b/11,
281b/15, 292a/17

M.+ ge 183b/13, 183b/3,
186a/26, 211a/25, 265b/18,
269b/10, 279b/26, 282a/6,
292a/18, 292b/23

M.+ niṅ 189a/3, 206b/20,
251b/20, 252a/16, 252b/12,
256b/24, 266a/13, 279b/27,
288a/9, 306a/26

Mıṣr büyük bir kısmı Afrika'da,
küçük bir kısmı Asya'da yer
alan Arap ülkesi

M. 214b/7, 215a/1, 215a/21,
215b/4, 216b/11, 236a/15,
236a/21, 236a/27, 237b/8,
240b/25, 241a/15, 241a/23,
241a/6, 241b/27, 241b/7,
242a/22, 243a/22, 243b/7,
244a/14, 244a/23, 244b/1,
245a/1, 245b/16, 246a/9,
264b/7, 294b/24

malik-i M. 240b/16

M.+ da 216b/1, 235b/23

M.+ dadur 244b/4

M.+ dın 215b/24, 245b/15

M.+ ğa 214b/22, 233a/15,
235b/14, 236a/12, 243b/2,
245a/8, 245b/27, 246a/20,
246a/21, 246a/7

M.+ lardın 236a/19

M.+ nı 306b/11

M.+ niṅ 236a/12, 237b/5,
241a/15, 246a/17, 246a/9

Müşul Irak'ın kuzeyinde, Dicle
nehri kıyısında bulunan şehir
M. 217a/20, 283a/1

M.+ dın 223b/26

Mu'tafika bkz. **Mu'tafikāt**

M. 218a/7

m.+ niṅ 265a/15

Mu'tafikāt krş. **Mu'tafika** Lut
kavminin darmadağın olan
şehirleri

M. 304a/7

M.+ dın 227a/3

M.+ ke 227b/18

Nahravān Bağdat'ın yakınındaki
Nehrevan şehri ve burada
gerçekleşen savaş

N.+ da 191b/11

Nīl Afrika'nın güneyinden
kuzeye doğru akan dünyanın
en uzun nehri

N. 268a/20

Nīnovā Musul şehri yakınında, Dicle
nehrinin doğu kıyısında
bulunan şehir

N. 217a/20, 217a/26

N.+ ge 217b/16

Raḳīm Ashab-ı Kehf'in yaşadığı ve
mağaranın bulunduğu şehir
R. 296b/13, 296b/17, 296b/19

Rūm	Roma, Bizans ve Anadolu'yu ifade eden bir isim R. 190b/9, 203a/1, 259a/19, 283a/4, 296b/23, 304a/20 R.+ dın 199a/9, 305b/10, 306b/10 R.+ nīng 199a/8	hicret sırasında üç gece gizlendiği mağara Ş. 189a/2, 189a/3
Sadūm	Medine ile Şam arasında bulunan, Lut kavminin yaşadığı şehirlerden biri S. 227b/19, 264b/11, 265a/23	Sayhūn Sirderya; Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri S. 268a/21
Şafā	Mekke yakınında olan tepe adı Ş. 288b/27	Sayrābād Tevrat'ı ezberleyen Üzeyir'in öldüğü şehir S. 186b/24
Şağar	Medine yolu üzerinde bulunan bir tepe Ş. 264b/7	Şıkkıliya Akdeniz'in en büyük adası olan Sicilya adası Ş. 283a/4
Sa'ir	cehennemin dördüncü tabakasının adı S. 263b/4, 289b/6	Şām günümüzde Suriye'nin başkenti olan yeryüzündeki önemli tarihî şehirlerden biri Ş. 203a/1, 216b/11, 223b/26, 241a/15, 246b/2, 247a/20, 259a/5, 267a/21, 281b/9, 282b/1, 282b/26, 285a/20, 291b/13, 291b/14, 291b/15, 293a/20, 307a/26 Ş.+ dın 233a/15, 259a/8 Ş.+ ğa 215b/25, 264b/6, 279b/20, 281b/11 Ş.+ nīng 192b/23
Sakar	cehennemin beşinci tabakasının adı S. 263b/5	Şirvān şehir adı Ş. 304a/21
Salsabil	cennette bulunan Selsebil ırmağı S. 252a/12	Tabāla Yemen'de ziraatiyle ünlü olan şehir T. 186a/25
Şaniyatu'l-vidā'	Medine'nin dışında bulunan bir tepe Ş.+ da 190a/19	
Şavr	Mekke'nin güneyinde bulunan, Hz. Muhammed'in	

Tabūk Suudi Arabistan'ın kuzey batısında bulunan tarihî bir şehir; burada Hz. Muhammed'in Bizanslılara karşı yaptığı savaş

T. 189a/27, 194b/27, 195b/17, 197a/26, 201b/11, 202a/17, 202a/27

T.+ dın 189b/23, 195b/14, 196b/27, 198a/18, 198a/23, 199b/21

T. gazvası 189a/23

T. gazvasıda 192b/21, 196a/26

T. gazvasıdın 189b/10

T. gazvasığa 188b/9, 199a/12, 201b/10

T. gazvasınıġ 194a/12

ġazva-yı T.+ ға 189b/15

Ṭā'if Arabistan'da Mekke yakınında bir şehir

Ṭ. 185b/4, 291a/17

Ṭanca günümüzde Fas'ta bulunan şehir adı

Ṭ.+ sı 304a/20

Tasnīm cennetteki ırmakların birinin adı

T. 193b/24

Tebāhlūs Ashab-ı Kehf'in yaşadığı Efsus şehrini yakınında bulunan daġ

T. 296b/16, 296b/17, 297b/20

Ṭūr Hz. Musa'ya Tevrat'ın indirildiġi daġ, Sina daġının diġer adı

Ṭ. 294b/10

Uḥud Medine'nin kuzeyinde bulunan daġ ve burada Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapılan savaş

U. 199a/21, 281a/18, 285a/24

U.+ da 190b/17

U. gazvasıda 190b/3

U. uruşıġa 199a/7

Yamāma Arap yarımadasının ortasında bulunan yerleşim merkezi ve burada kendisini peygamber ilan eden Müseyleme'nin ordusu ve Halid bin Velid komutasındaki İslam ordusu arasında yapılan savaş

Y. uruşıdın 193a/8

Yaşrib Mekke'nin kuzeyinde bulunan Medine şehrinin eski adı

Y. 291b/15, 292b/17

Y.+ de 216b/13

Yemen Arap yarımadasının güneybatısında yer alan ülke

Y. 183b/13, 186a/26, 188b/23, 247a/20

Y.+ de 249a/14
Y.+ din 267a/21
Zamzam Kabe yakınında bulunan
kuyu ve onun suyu
Z. 259a/16
Zi Avān Medine şehri yakınında
bulunan yerleşim merkezi adı
Z. 199a/16
Zubāb Yemen'in kuzeybatısındaki
şehir
Z. 190a/20
Zurāh Mekke'de Kabe hizasında
olarak gökte bulunan Beyt-i
mamur'un bir adı
Z. 259a/12

4.2.3. Eser Adları Dizini

al-Kaşşāf bkz. **Kaşşāf**
a. 200a/17
Amālī İmam Zahirettin Velvacî'nin
eseri
A.+ side 187b/22
Anīsü'l-murīdīn Nakşibendî
müceddidi Muhammed Hasan
Serhindî'nin tefsir eseri
A.+ de 235b/18
Anvār Kadı Beyzavî'nin "Envarü't-
tenzîl ve Esrârü't-te'vîl"
tefsiri
A. 259a/23, 272b/26

A.+ da 195a/17, 204b/15,
215a/6, 249a/13, 288b/2
Asbāb-ı nüzūl tefsir ilminin ayet
veya surelerin iniş sebeplerini
araştıran dalı ve bu dalda
yazılan eserler
A. 181b/7
A.+ da 189b/9, 192b/12,
219a/21, 262b/6, 265b/16,
285b/9
Asmāullāh Şarhı Mevlana Yakub
Çerhî'nin Şerh-i Esmā-i
Hüsna eseri
A.+ da 229b/18
Asrāru'l-balāğa Abdülkahir el-
Cürçânî'nin belâgatın beyan
kısımına dair eseri
A. 224a/2
'Aşīrāt Muhammed bin Fütuh
Hümejdî'ye nispet edilen
eser
'A.-ı Hümaydide 208a/1
'Aynu'l-ma'ānī Muhammed bin
Tayfur Secavendî'nin
"Aynü'l-Meanî Fi Tefsiri's-
Sebi'l-Mesânî" tefsiri
'A. 200a/17
'A.+ de 204a/17, 236a/16,
205a/23, 212a/4, 212b/8,
233a/20, 292a/10, 251b/8,
256b/9, 266a/11, 283b/26,
287b/8, 303a/9, 307a/21

- Bahr** bkz. **Bahru'l-ḥaḳāyık**
B.+ da 232a/22, 254b/5,
308b/24
- Bahru'l-ḥaḳāyık** krş. **Bahr**
Necmeddin Daye Razî'nin
"Bahru'l-hakaik ve'l-meanî"
tefsiri
B. 233a/21, 306a/25
şâhib-i B. 290b/1
B.+ da 189b/5, 212b/9,
221b/18, 225a/19, 203b/26,
262a/24, 263b/9, 277a/17,
282a/16, 287a/12, 292a/14
- Başâyir** Firuzabadî'nin "Besâiru
zevi't-temyiz fi letâifi'l-
kitabi'l-aziz" tefsiri
B. 288a/4
- Bustân** Ebu Leys Semekandî'nin
vaaz ve nasihat kitabı
"Bustanü'l-arifin"
B.+ ıdın 181b/8
- Cavâhirü't-tafsir** Hüseyin Vaiz
Kaşifi'nin tertip ettiği tefsir
C. 233a/24
- Dalâyılı'l-icâz** Abdülkahir el-
Cürcânî'nin Kur'an-ı
Kerim'in mucizelerine dair
eseri
D. 224a/2
- Favâyıdu's-sülük** Ahmed el-Bistamî
el-Huruffi'nin eseri
F.+ da 247b/24
- Fuşûl** Abdülvehhab'ın fıkıh usulüne
ait eseri
F.+ da 208a/17, 252a/3,
253b/20
F.+ ıda 277a/13
- Futūḥât** Muhyiddin İbn Arabî'nin
tasavvufî görüşlerini
açıkladığı Futuhat-ı Mekkiye
eseri
şâhib-i F. 292a/12
F.+ da 203a/5, 231a/17,
271b/5, 287a/9, 304b/21
F.+ dın 250a/20
- Gülşan-ı Râz** Şebüsterî'nin
tasavvufî mesnevisi
G. 278a/5
- Ḥaḳāyık** bkz. **Ḥaḳāyık-ı Sülamî**
Ḥ.+ da 226b/26, 252a/6,
277a/16
- Ḥaḳāyık-ı Sülamî** krş. **Ḥaḳāyık**
Muhammed bin Hüseyin es-
Sülemî'nin "Hakaikü't-tefsir"
adlı tasavvufî eseri
Ḥ.+ de 212a/4, 226b/24,
230b/25, 231b/24, 237b/24,
249b/16, 278a/21, 287a/7,
290b/13, 304b/19
- İcâz** Ebulkasım Necmettin
Mahmud bin Übeyy el-Hesen
bin el-Hüseyin'in "İcazü'l-
beyan en me'aniü'l-Kur'an"
eseri

şâhib-i ĩ. 231b/16

Kaşfu'l-asrār Reşidüddin
Meybüdü'nin "Keşfü'l-esrar
ve uddetü'l-ebrar" adlı
tasavvufî tefsiri
K. 212a/6, 226b/25, 266b/9,
268a/8
K.+ da 184b/17, 207b/21,
212b/10, 233a/8, 253b/23,
266a/5, 284a/9, 298a/4

Kaşfu'l-maḥcüb Hücvirî'nin tasavvuf
hakkında yazdığı eseri
K. 274b/10

Kaşşāf krş. **al-Kaşşāf**
Zemahşerî'nin "el-Keşşaf an
hakaikı ğavamizi't-tenzıl ve
uyûni'l-ekavil fi vücûhi't-
tevil" adlı tefsiri
K. 224a/2
şâhib-i K. 244b/6
şâhib-i K. 219b/5, 231b/18,
252b/5, 300a/21
K.+ da 237b/7

Ḳütü'l-ḳulüb Ebu Talib el-Mekkî'nin
tasavvuf ile ilgili eseri
Ḳ.+ da 251b/10, 273a/8

Laṭāyif Abdülkerim Kuşeyrî'nin
"Letaifü'l-İşaret" adlı tefsiri
L.+ de 242a/25, 246b/8
L.+ ide 219a/1, 262a/22

Laṭāyif-i sittin eser adı
L.+ de 237a/14

Laṭāyifü't-taḳrİR tefsir eseri adı
L.+ de 277a/9

Lübāb Ali bin Muhammed el-
Hazin'in "Lübabü't-tevil"
adlı tefsir eseri
L.+ da 183b/2, 255a/1,
263a/6, 267a/27, 269a/19,
283b/14, 291a/5, 292a/3,
293b/26, 300a/11

Ma'ālim bkz. **Ma'ālimü't-tanzil**
M.+ de 231a/24, 232b/22,
233a/20, 235b/18, 243b/24,
255b/15, 260a/10, 260b/6

Ma'ālimü't-tanzil krş. **Ma'ālim**
Ferra el-Begavî'nin
"Mealimü't-tenzil" adlı tefsir
eseri
M.+ de 239b/3

Madārik Ebu'l-Berekat en-Nesefî'nin
Tefsir-i Nesefî olarak da
anılan "Medarikü't-tenzil ve
hakaikü't-tevil" adlı tefsiri
M. 216a/14, 276b/3
M.+ de 200b/8, 208a/26,
212b/20, 216a/9, 225b/25,
243b/13, 248a/26, 263a/15,
282b/16, 295a/3

Miftāḥ Ebu Yakub es-Sekkâkî'nin
Arap grameri ve belagatına
dair olan "Miftahu'l-ulum"
eseri
M. 224a/2

Muhtāru'l-kaşaş Abdülkadir

Geylanî'ye nispet edilen eser

M.+ da 282b/25

Nafahāt Abdurrahman Camî'nin

tasavvufî tabakalarla ilgili

"Nefahatü'l-üns" adlı eseri

N.+ da 282a/15

Naqdu'n-nuşuş Abdurrahman

Camî'nin, Muhyiddin ibü'l-

Arabî'nin "Fususü'l-hikem"

eserine Farsça şerh olarak yazdığı eseri

N.+ da 225a/20

Raşf Muinüddin Yezdî'nin,

Şehabeddin Sührevendî'nin

"Reşfü'n-nesaih" adlı eserine

şerhli tercüme olarak yazdığı

"Terceme-i Reşfü'n-nesaih" eseri

R. tarcimasıda 263b/10, 281a/6

Şahîhayn Muhammed bin İsmail

Buharî ile Müslim bin

Haccac'ın "el-Camiu's-sahih"

adlı eserlerine verilen isim

Ş.+ da 294a/7

Tācu't-tafāsîr Muhammed

Osman el-Mirganî'nin

"Tacü't-tefasir li kelami'l-meliki'l-kebir" adlı tefsiri

T.+ da 211b/10

Tafsîr-i Zâhidî Ahmed bin

Muhammed Attabî'nin

"Tefsirü'l-Kur'an" eseri

T.+ de 209b/3, 210b/10, 237b/2

Taşvîku'l-haramayn eser adı

T.+ da 199b/1

Ta'vîlât krş. **Ta'vîlât-ı Kâşî**

Abdürrezzak Kaşanî'nin

"Tevilatü'l-Kur'an" adlı tefsiri

T. 254a/26, 290b/14, 292a/24, 302a/13

şâhib-i T. 254b/6

T.+ da 224a/8, 262a/19, 263b/6, 275b/27, 296a/8

Ta'vîlât-ı Kâşî bkz. **Ta'vîlât**

T.+ de 198a/25, 290b/15

Ta'vîlât-ı Mâturîdî Ebu Mensur

Matürîdî'nin "Tevilatü'l-Kur'an" tefsiri

T.+ de 264b/21

Taysîr Ebu Hafs Necmeddin

Neseffî'nin "et-Teysir fi ilmi't-tefsir" adlı tefsiri

şâhib-i T. 265b/19, 280b/11

T.+ de 208a/11, 219a/8, 230a/19, 233a/21, 233a/5,

234a/10, 240b/18, 260b/5, 265b/17, 268a/18, 274a/6,

286b/25, 299b/16

Tibyān Ebu Cafer Muhammed bin Hasan Tusî'nin "Tefsirü't-tibyan" adlı eseri
şâhib-i T. 271b/3

T.+ da 211a/16, 212b/19, 216a/15, 217a/9, 242a/16, 248a/25, 249a/26, 255b/13, 262b/14, 264b/22, 266b/24, 270b/2, 276a/11, 280b/27, 284a/2, 288a/14, 291b/3, 295a/2, 303a/7, 308b/3

Vasîṭ Ebu'l-hasan el-Vahidî'nin tertip ettiği "el-Vasîṭ" adlı tefsiri

V. 200a/3, 238a/3
V.+ de 224a/27, 226b/17, 236a/9, 247a/17, 277a/14

Yanābi' İmam Andhudî'nin tertip ettiği "Yenabi et-Tefsir" adlı tefsiri

Y.+ de 188b/5, 191b/9, 201a/9, 202b/15, 208b/21, 260b/24

Zād bkz. **Zādu'l-masîr**

Z.+ da 216b/23, 220b/18, 249b/1

Zādu'l-masîr krş. **Zād**, **Zātu'l-masîr**

Ebu'l-Ferec ibnü'l-Cevzî'nin "Zadü'l-mesir" adlı tefsiri

Z.+ de 210a/19, 216b/1, 221a/7, 226b/9, 228b/15, 231a/24, 253b/17, 254a/24,

254b/20, 276a/23, 280b/23, 283b/23, 292a/3, 301a/4, 304a/20, 306b/9

Zātu'l-masîr bkz. **Zādu'l-masîr**

Z.+ de 298a/12

Zülāl-ı şafā Muhammed bin Ahmed Ebu Bekir Karyanî er-Razî'nin "Zülalü's-safa fi ahvali'l-Mustafa" adlı eseri
Z.+ da 276b/26

4.2.4. Etnik Adlar Dizini

'Ād Hz. Hud'un peygamber olarak gönderildiği, şiddetli rüzgar ile cezalandırılan eski bir Arap kavmi

'Ā. 193b/7, 214a/11, 218a/6, 224b/8, 225b/10, 225b/16, 225b/19, 225b/20, 230b/6, 247a/20, 255b/11, 260a/3, 270a/25, 284b/1

'Ā.+ dur 225b/19, 225b/9

'Ā.+ ı 225b/20

'Ā.+ қа 225b/17

'Amālika Sina yarımadasında yaşamış eski Arap kabilesi adı

'A. 282b/7

'Arab Sâmi kavimlerinin en büyüğü olan, tarihin en eski milletlerinden biri

‘A. 181b/19, 182a/7, 186b/16,
187a/13, 206a/1, 206a/19,
206b/15, 212a/12, 220a/12,
224a/22, 231a/8, 231a/19,
233a/17, 254b/27, 255b/13,
261a/15, 263b/7, 269b/10,
274a/6, 275b/11, 285a/27,
292b/16

‘A.+ da 203b/8, 277b/5

‘A.+ lar 283b/24

‘A.+ lardın 196b/5

‘A.+ lardur 197a/26

‘A.+ larnıng 196b/3

‘A. luğatı 253a/22

‘A.+ nıng 188b/5, 191b/7,
192a/3, 220b/3, 233a/14,
276b/27, 292b/18, 300b/1,
302a/24

Asad bkz. **banū Asad**

A. 196a/27

banī ‘Abdulmuṭallib Hz.

Muhammed’in dedesi Ebu’l-
haris Abdūmutallib’in
soyundan gelenler

b.+ din 296a/2

banī al-Aşfar Rum halkı, Asfar bin
Rum’un neslinden gelenler

b. 190b/11, 191a/5

banī ‘Amr bin ‘Avf İlk Müslüman
olan sahabelerden biri Amr
bin Avf oğulları

b. 199a/26

banī Bakr Hudeybiye antlaşmasında
Kureyş halkının tarafını tutan
kabile

b.+ ge 183a/25

banī Huzā’a krş. **Huzā’a**

Hudeybiye antlaşmasında Hz.
Muhammed’in tarafını tutan
Kahtaniler’e mensup Arap
kabilesi

b. 183a/26, 183b/13

banī İsrā’il Hz. Yakub’un çocukları
ve onların soyundan gelen
kavim; İsrailoğulları

b. 206b/22, 215b/25, 215b/27,
216a/26, 216a/8, 227b/2,
255a/24, 282b/26, 283a/17,
283a/25, 283a/6, 294b/10,
304b/24

b.+ de 255a/20, 285a/21,
301a/10

b.+ din 214b/25, 216b/12,
283a/15, 294b/16

b.+ dürler 255a/10

b.+ ğa 186b/20, 216a/23,
216a/3, 255a/13, 255a/16,
280b/16, 282a/26

b.+ ni 214b/22, 215a/2,
304a/11

b.+ nıng 282a/21, 283a/4,
283a/9

banī Kināna krş. **Kināna**
Adnanîler'e mensup büyük
bir Arap kabilesi
b. 181a/16, 182b/21
b.+ dın 181b/20

banī Qurayza Hz. Muhammed ile
savaşan Medinelî yahudi
kabilesi
b. 183a/27, 185b/2, 265b/16

banī Muğira İslam'ın azılı
düşmanlarından Velid bin
Mugire'nin soyundan gelenler
b. 258a/17

banī Müdlic krş. **banū Müdlic**
Adnanîler'e mensup bir Arap
kabilesi
b. 187a/12, 276a/11
b.+ dın 213a/19

banī Nażir Hz. Muhammed'in
hicretinden sonra Medine'den
sürülen yahudi kabilelerinden
biri
b. 185b/2, 265b/16

banī Şayba Adnanîler'e mensup,
Kureyş kabilesinin hicabe
görevini yürüten bir kolu
B. 263b/24

banī Tamīm krş. **banū Tamīm**
Adnanîler'e mensup bir Arap
kabilesi
b. 197a/25

banī Tayy Kahtanîler'e mensup bir
Arap kabilesi
b. 196b/1

banī Ümayya Emevîler, dört büyük
halifeden sonra hüküm süren
İslam hanedanı ve onların
soyundan gelenler
b. 258a/17
b.+ dın 289a/20

banī Zühra Kureyş kabilesinin Hz.
Muhammed'in annesinin
mensup olduğu kolu
b. 181a/16, 181b/20, 182b/21

banū 'Āmir Rāhib Hz.
Muhammed'in fasık diye
adlandırdığı Ebu Amir nesli
b.+ dır 199a/20

banū Asad krş. **Asad**
Arabistan'ın kuzeyinde
yaşayan Adnanîler'e mensup
bir Arap kabilesi
b. 197a/26

banū Malih Melih oğulları, Huzaa
kabilesinden olan bir sülale
adı
b. 288b/14
b.+ niġ 272a/9

banū Muqarrin Cüheyne kabilesinin
sahabe Numan bin
Mukarrin'in soyundan gelen
kolu

- M.+ dürler 197b/11
- banū Mużar** Arapların dört ana kolundan biri olan kabile
b. 272a/18
- banū Müdlic** bkz. **banī Müdlic**
b. 295b/23, 296a/16
- banū Tamīm** bkz. **banī Tamīm**
b. 272a/18
- Cuhayna** Kahtanîler'e mensup Arap kabilesi
C. 196b/7, 198a/5
C.+ dın 197b/11
- Curhum** Kahtanîler'e mensup Arap kabilesi
C. 259a/17
- Eyeke** Hz. Şuayb'ın peygamber olarak gönderildiği kavim adı
E. 265a/18, 265a/19, 265a/20, 265a/21, 265a/23
- Fârs** çoğunlukla İran bölgesinde yaşayan, Farsça konuşan kavim
F. 188b/23, 259a/19, 304a/20
- Fürs** Farslar, Fars milleti
F.+ niñg 224a/22
- Ġaţafân** Adnanîler'e mensup bir Arap kabilesi
Ġ. 196a/27, 197a/26
- Havâzim** Adnanîler'e mensup bir Arap kabilesi olup, aslında Havâzin olmasına rağmen
- eserde Havâzim olarak geçmiştir
H. 185b/4, 186a/11
- Hävîl** krş. **Ķävîl** İskender Zülkarneyn zamanında güneyde yaşayan kavim
H. 307a/2, 307a/11
- Ĥazrac** Medine'de Kahtanî asıllı meşhur iki Arap kabilesinden biri
Ĥ. kabîlasınıñg 199a/3
- Hind** Hint, Hintler
H. 259a/19
- Ĥuzâ'a** bkz. **banī Ĥuzâ'a**
Ĥ. 272a/8
- 'İbrî** İbranî; İsrailoğulları ile eş anlamlı olarak kullanılan kelime
'İ. 238a/26
- Kan'ânî** Fenike bölgesinde yaşayan Sâmî kavim
K. 242b/18
K.+ ler 243b/26
K.+ ler érdiler 244a/25
K.+ lerbiz 242b/14
K.+ lerniñg 243a/7
- Ķävîl** bkz. **Hävîl**
Ķ. 307a/11
- Ķıbt** krş. **Ķıbtî**

yıldızlara ve putlara tapan
Mısır'da yaşamış
kavimlerden biri
K. 215b/5, 255a/11

Qıbtî bkz. **Qıbt**

K.+ ler 294b/10

K.+ lerga 215b/25

Kināna bkz. **banî Kināna**

K. 272a/8

Qurayş Hz. Muhammed'in mensup
olduğu, Adnanîler'den olan
kabile

K. 183a/24, 183a/25, 183b/2,
186a/25, 189a/25, 205b/27,
214a/19, 254b/20, 258a/16,
258b/25, 268a/24, 271a/1,
275a/3, 277b/26, 278a/1,
278a/3, 278b/18, 279a/4,
280b/14, 288b/10, 288b/2,
288b/26, 291a/22, 299b/26,
304a/10

K.+ dın 252a/21, 293a/18

K.+ durlar 224b/4

K.+ ga 296b/11

K.+ nı 277b/14, 289a/13

K.+ niŋ 204a/5, 265b/17,
266a/20, 270b/19, 277a/25,
279b/24, 280b/1, 282a/6,
289a/2, 293a/27

Madyan Hz. Şuayb'ın peygamber
olarak gönderildiği kavmin ve
bu kavmin yaşadığı yerin adı
M. 193b/9, 214a/12, 228b/24,
230a/17, 230a/20, 235b/16,
236a/14, 265a/20, 265a/23
M.+ dın 214b/22, 235b/14
M.+ nı 230a/18

Mensek Zülkarneyn zamanında
doğuda yaşayan kavim
M. 307a/9

Mısrî Mısır halkı, Mısırlılar
M. 237b/27
M.+ ler 216b/3, 241a/20
M.+ lerdin 244a/24

Muzayna Adnanîler'e mensup bir
Arap kabilesi
M. 196b/8

Nacrānî günümüzde Suudi
Arabistan'ına bağlı Necran
bölgesinde yaşayan halk
N.+ dın 253a/13

Naħa' Naha Habib bin Ömer'in
soyundan gelen Yemen
taifesinden bir kavim
N. lüğatıda 252b/5

Namrūdî Hz. İbrahim'e karşı duran
Nemrud'un taraftarları ve
kavmi
N. 234b/18
N.+ lerniŋ 269a/12

Nāsik	İskender Zülkarneyn zamanında doğuda yaşayan kavim	Y. 307a/15, 307a/18, 307b/15, 307b/18, 307b/19 Y.+ nı 307b/22
Rūmī	Rumlu, Rum halkı	Yahūdī Yahudi, Yahudi kavmi, İsrailoğulları
	R. 278b/14, 306b/4	Y. 291a/3, 294b/12
	R.+ lerniᅡ 190a/27	mişl-i Y. 202b/27
Şaķif	Adnanīler'e mensup bir Arap kabilesi	Y.+ din 292b/17
	Ş. 185b/4, 226b/19, 291a/19	Y.+ dūrler 183a/27, 216b/12
	vüffed-i Ş. 291a/16	Y.+ ler 247a/6
	Ş.+ din 186a/11	
Samūd	Hz. Salih'in peygamber olarak gönderildiği Arap kavmi	
	Ş. 193b/8, 214a/12, 218a/6, 225b/20, 225b/25, 226a/17, 226b/13, 226b/17, 226b/20, 226b/21, 230a/18, 230a/20, 230b/6, 247a/20, 255b/12, 260a/3, 261a/22, 265a/24, 270a/25, 284b/1, 289a/7, 289a/8	
Türk	Türk, Türkler	
	T. 259a/19, 307a/14	
	T.+ lerniᅡ 224a/23	
Ya'cūc va Ma'cūc	Kur'an-ı Kerim'de sözü geçen, bozgunculuk, fitne ve fesat çıkaran bir kavim	

4.3. Arapça Dua ve İbareler

Dizini

**‘alā Muḥammad rasūlullāh aṣ-
salavat va’s-salām**

“Allah’ın elçisi Muhammed’in
üzerine dua ve selam olsun”

‘a. 299a/25

**‘alā nabīyyinā va ‘alayhi at-taḥīyya
va’s-salām**

“peygamberimizin üzerine ve
ona dua ve selam olsun”

‘a. 206b/14

‘alā nabīyyinā va ‘alayhi’s-salām

“peygamberimize ve ona selam
olsun”

‘a. 193b/11, 193b/9, 259a/12

‘a.+ ğa 280b/15

‘alā sākinēhā aṣ-ṣalāvātu va’s-salām

“oraya yerleşen zata (Hz.
Muhammed’e) dua ve selam
olsun”

m. 270b/21

‘alayhi afzalu’s-ṣalātu va’s-salām

“ona duanın ve selamın en iyisi
olsun”

‘a.+ nı 184a/10

**‘alayhi afzalu’s-ṣalāt va akmalu’t-
taḥīyāt** “duaların en iyisi ve

selamların en mükemmeli
onun üzerine olsun”

‘a. 194b/12

‘alayhi afzalu’s-ṣalāt va’t-taslīmāt

“duaların ve selamların en
iyisi onun üzerine olsun”

‘a. + dın 219a/13

‘alayhimu’s-salām

“Allah’ın selamı onların
üzerine olsun”

‘a. 226b/23, 229a/18,
230a/20, 258a/5, 261b/6,
276a/11, 282b/26, 307a/23,
308a/6

‘alayhi ṣalavātullāh

“Allah’ın salatı onun üzerine
olsun”

‘a. 201b/23

‘alayhi’s-salām

“Allah’ın selamı onun üzerine
olsun”

‘a. 185b/24, 187a/3, 187b/3,
201a/7, 203b/25, 206b/13,
206b/15, 213b/11, 213b/22,
213b/8, 214a/26, 214a/3,
214a/7, 214a/9, 214b/1,
264a/4, 214b/10, 214b/11,
214b/12, 214b/14, 214b/22,
215a/11, 215a/16, 215a/2,
215a/24, 215a/27, 215b/13,
215b/15, 215b/18, 215b/19,
215b/25, 215b/26, 215b/7,
216a/12, 216a/20, 216a/21,
216a/4, 216a/8, 216b/10,
217a/12, 217a/18, 217a/20,

217a/23, 217a/27, 217b/1,
217b/10, 217b/12, 217b/15,
217b/5, 217b/6, 217b/8,
218a/12, 218b/13, 221a/4,
221a/6, 222a/10, 222a/17,
222a/2, 222a/22, 222b/13,
222b/2, 222b/23, 223a/1,
223a/10, 223a/14, 223a/27,
223a/4, 223a/6, 223a/7,
223b/16, 223b/2, 223b/21,
223b/27, 223b/3, 223b/4,
223b/8, 224a/15, 224a/21,
224a/4, 224a/8, 224b/15,
224b/17, 224b/20, 224b/27,
224b/5, 224b/9, 225a/14,
225a/5, 225b/19, 225b/21,
225b/3, 226a/10, 226a/18,
226a/25, 226b/11, 226b/14,
226b/23, 226b/24, 226b/8,
227a/1, 227a/12, 227a/13,
227a/16, 227a/17, 227a/18,
227a/2, 227a/3, 227a/5,
227a/7, 227b/13, 227b/19,
227b/21, 227b/24, 227b/7,
227b/9, 228a/1, 228a/10,
228a/16, 228a/21, 228a/22,
228a/26, 228a/27, 228a/3,
228a/4, 228a/7, 228b/1,
228b/22, 228b/25, 228b/5,
228b/6, 228b/7, 229a/17,
229a/19, 229a/27, 229b/11,
229b/12, 229b/13, 230a/2,
230b/7, 231b/10, 233a/7,
233a/15, 233a/7, 233b/8,
234b/15, 234b/17, 235a/22,
238b/18, 238b/9, 249a/6,
233b/2, 233b/20, 233b/22,
233b/25, 233b/3, 233b/4,
233b/8, 233b/9, 234a/2,
234a/25, 234a/27, 234a/3,
234a/5, 234b/1, 234b/12,
234b/15, 234b/2, 234b/20,
234b/25, 234b/7, 235a/14,
235a/24, 235a/3, 235b/12,
235b/17, 235b/18, 235b/26,
235b/27, 235b/6, 236a/17,
236b/2, 236b/20, 236b/23,
236b/27, 236b/7, 237a/14,
237b/21, 238a/4, 238b/23,
238b/9, 239a/20, 239a/22,
239b/1, 239b/22, 239b/4,
239b/5, 239b/8, 240a/15,
240a/21, 240b/19, 240b/20,
240b/9, 241a/12, 241a/18,
241a/19, 241a/2, 241a/24,
241b/12, 241b/19, 241b/21,
241b/26, 241b/3, 241b/6,
241b/9, 242a/15, 242a/20,
242a/22, 242a/25, 242b/13,
242b/15, 242b/18, 242b/22,
242b/3, 242b/5, 243a/15,
243a/23, 243a/4, 243b/10,
243b/13, 243b/14, 243b/21,
243b/3, 244a/25, 244a/27,

244b/19, 244b/21, 244b/22,
244b/23, 244b/27, 244b/5,
244b/8, 244b/9, 245a/10,
245a/15, 245a/21, 245b/1,
245b/14, 246a/11, 246a/2,
246a/6, 246a/9, 246b/2,
246b/3, 246b/9, 247b/6,
249a/6, 254a/25, 254b/27,
255a/15, 255b/15, 255b/5,
255b/9, 258b/20, 258b/23,
258b/25, 259a/12, 259a/16,
259a/17, 259a/20, 259a/5,
259a/7, 259a/8, 259b/18,
259b/7, 261b/26, 262b/12,
262b/3, 263b/26, 264a/17,
264a/25, 264a/7, 264b/12,
264b/13, 264b/26, 265a/20,
265a/25, 265b/8, 266a/17,
266a/22, 269a/10, 271a/15,
278b/10, 280b/14, 280b/23,
281b/22, 282a/19, 282a/21,
282b/1, 282b/26, 283a/11,
283a/18, 284b/1, 286b/4,
290b/6, 291a/1, 291a/4,
292a/11, 294b/19, 294b/25,
295a/8, 299a/16, 299a/20,
304a/11, 304a/13, 304a/17,
304a/18, 304a/19, 304a/21,
304a/24, 304a/25, 304a/26,
304b/23, 304b/4, 305a/11,
305a/24, 305a/3, 305b/1,

305b/18, 305b/3, 307a/21,
307a/22
‘a.+ da 236a/10, 265a/21
‘a.+ dın 214a/10, 227b/5,
234a/27, 236b/12, 244b/7
‘a.+ ğa 186b/19, 214a/4,
214b/21, 214b/25, 214b/4,
215a/18, 215b/24, 222b/20,
223a/21, 223a/22, 227a/2,
227b/18, 227b/26, 227b/27,
228b/8, 230a/13, 230a/24,
233b/22, 233b/26, 234b/18,
235b/17, 240b/4, 246a/11,
246b/9, 259a/6, 265a/27,
282a/18, 298a/14, 307a/21
‘a.+ nı 214a/11, 214a/12,
217a/27, 221b/24, 234b/20,
238b/11, 261a/22, 262b/14,
281b/23, 283b/15
‘a.+ nıng 183a/26, 185a/22,
186b/18, 201a/10, 219b/24,
223a/26, 225a/11, 228a/3,
228a/4, 230a/15, 234b/2,
234b/24, 235b/6, 236a/6,
240a/23, 240b/15, 241a/27,
242b/12, 243a/12, 243a/2,
243b/25, 244b/7, 245a/14,
255b/11, 260a/11, 264a/20,
264b/10, 282a/21

‘alayhi’ş-şalatu va’s-salām

“Allah’ın salatı ve selamı
onun üzerine olsun”

‘a. 280b/11
‘alayhumā’s-salām
“Allah’ın selamı o ikisinin
üzerine olsun”
‘a. 214a/21, 215a/23, 249a/3,
264a/5, 282b/2, 305a/1,
305a/23, 305b/11, 306a/24
‘a.+ dur 259b/11
‘a.+ ğa 202a/12, 246b/22

‘alayhimu’ş-şalavāt va’s-salām
“Allah’ın selamı ve duası
onların üzerine olsun”
‘a. 203b/16
al-ḥamdulillāh “Allah’a hamd
olsun”
a. 232a/24, 302b/4

al-ḥamdulillāh avvalan va āḥıran
“başlangıçta da sonda da
Allah’a hamd olsun”
a. 233a/7

al-kanā’at bi’l-mavcūd
“mevcut olanla yetinmek”
a. 182a/25

Allāhu akbar “Allah büyüktür”
A. 232a/24, 295b/27, 296a/1,
302b/4

**Allahumma şallī ‘alayhi va ‘alā ālihi
kamā şallayta ‘alā İbrāhīm
va ‘alā āli İbrāhīm**
Ey Allahım! İbrahim ve onun
ailesine salat eylediğin gibi,

ona (Hz. Muhammed’e) ve
onun ailesine salat eyle.
A. 280b/5

al-malā’ikatu banātillāh
“Melekler Allah’ın kızlarıdır”
(müşriklerin sözü)
a. 247a/6, 286b/12

al-Masīḥ bin Allāh
“Hristiyan inancına göre
Allah’ın oğlu İsa Mesih”
A. 247a/7

alvafā bi’l-‘uhūd “ahde vefa
etmek”
a. 182a/24

**assalāmu ‘alayka ayyuha’n-nabiyyu
va raḥmatullāhi va
barakatuh**
“Allah’ın selamı, rahmeti ve
bereketi onun üzerine olsun”
a. 282a/3

**assalāmu ‘alaynā va ‘alā
‘ibādillāhi’ş-şāliḥin**
“bizim ve Allah’ın salih
kullarının üzerine selam
olsun”
a. 282a/4

**as-salāmu ‘alayküm va
raḥmatullāhi va barakātuh**
“Allah’ın selamı, rahmeti ve
bereketi sizin üzerinize
olsun”
a. 299a/23

as-salāmu ‘alayka ayyuha’n-nabiyyu va raḥmatullāhi va barakatuh

“Ey peygamber! Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun”

a. 282a/3

‘azza şānuhu “şanı aziz olsun”

‘a. 292a/24

biḳavlihi “sözüyle, kendi sözüyle”

b. 204b/10

bismillāhi’r-raḥmani’r-raḥīm

“Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla”

b. 203b/25, 218b/13, 233a/7, 247b/14, 252a/18, 254a/26, 260b/23, 266b/16, 281b/5, 306a/18

bī-yasma’ “ile işitiyor”

b. 221b/22

calla zikruhu “zikri celil olan”

c. 204a/5, 283b/9

ġafara leke Allāh “Allah seni bağışlasın”

ġ. 190a/2

ḥātamu’n-nabiyyīn ‘alayhi va ālā alihi afzalu’ş-şalavatu’l-muşallīn

“peygamberlerin sonuncusunun üzerine ve ailesinin üzerine dua

edenlerin dualarının en iyisi olsun”

ḥazrat-ı ḥ. 262a/1

izān lā ubālī “o zaman hiç sakıncam yok”

i. 239b/8

kabbirhu “onu tekbir et, ona tekbir getir”

k.+ nīng 295b/27

ḳaddasallāhu rūḥahu

“Allah ruhunu yüceltsin”

ḳ. 265a/11

ḳaddasallāhu rūḥahumā

“Allah ikisinin ruhunu yüceltsin”

ḳ.+ dīn 255b/1

ḳaddasallāhu sirruhu

“Allah onun sırrını yüceltsin”

ḳ.+ dīn 191b/21

ḳāla ta’ālā “Allah dedi”

ḳ. 186a/1

kamā ḳāl “söylediği gibi”

k. 189a/9, 201b/3, 225a/20, 308b/27

kamā ḳālallāh

“Allah’ın söylediği gibi”

k. 289a/27

kamā ḳālallāhu ta’ālā

“Yüce Allah’ın söylediği gibi”

k. 308a/4

kamā qāla ta'ālā

“Yüce zatın söylediği gibi”

k. 298a/9

kamā sabaqa fi kavlihi

“önceki sözünde geçtiği gibi”

k. 293b/14

qavlahu “onun sözü”

q. 293b/15

quddisa sirruhu

“sırrı yüceltilmiş olan”

q. 203b/26, 208a/22, 212b/23,

219a/26, 219a/5, 224a/8,

224b/6, 229b/18, 231a/17,

231b/26, 232a/21, 233a/23,

250a/20, 254a/3, 258b/14,

262a/22, 264b/24, 265a/8,

271b/5, 277a/16, 278a/24,

281a/15, 290b/1, 290b/21,

292a/12, 292b/27, 295b/2,

296a/14, 300a/4, 302b/7,

302b/8

q.+ din 185a/21, 230b/25,

239b/3, 253b/22, 287a/7,

292b/12, 304b/19, 304b/21

lahza-fi-lahza “yavaş yavaş”

l. 205a/7

lā ilāha illallāh

“Allah’tan başka ilah yoktur”

l. 232a/24, 250a/5, 302b/4,

303a/27

lā ilāha illallāh Muḥammadan

rasūlullāh “Allah’tan başka

ilah yoktur, Muhammed

Allah’ın elçisidir”

l. 306a/22

l.+ dur 258a/3

**lā ilāha illallāh va Muḥammadan
rasūlullāh**

“Allah’tan başka ilah yoktur

ve Muhammed Allah’ın

elçisidir”

l. 269b/16

lil ‘amal bih “onunla amel etmek
için”

l.+ ğa 286b/7

mā aḥallallāh

“Allah’ın helal kıldığı şey”

m. 188a/22

mā ‘ala’l-arzı

“o şey ki yerededir”

m. 296b/5

mā ḥarramallāh

“Allah’ın haram kıldığı şey”

m. 188a/22

mā fī’z-żamīr

“gönülde olan şey, kalpte

gizli olan şey”

m.+ din 274b/21

mā lāuclihī aṣ-ṣatarā

“onlar için satın alınan şey

nedir”

m. 200a/27

rabbānā Allāh

“rabbimiz Allah”

r. 247a/5

rahimahullāh

“Allah onu rahmet eylesin”

r. 181b/26, 181b/8, 186a/20,
186b/14, 186b/15, 186b/16,
186b/25, 189b/3, 189b/4,
191b/24, 191b/26, 192a/9,
193a/14, 201b/7, 203b/26,
215b/11, 215b/12, 219a/1,
220a/17, 222a/17, 231b/23,
231b/25, 232a/1, 232a/3,
232a/6, 247b/7, 249a/13,
249a/15, 249a/16, 252a/6,
253a/9, 253b/26, 254b/4,
258b/22, 262a/19, 263b/6,
270a/14, 273a/15, 275b/27,
278a/12, 280b/7, 285a/17,
285a/24, 286a/15, 287a/2,
289b/22, 290a/4, 290b/12,
295a/10, 295a/4

r.+ da 212a/4

r.+ dın 224a/27, 231b/24,
233a/6, 247a/17, 249a/13,
249b/17, 252a/3, 253b/21,
254a/26, 283b/23, 301a/4

rahmatullāhi ‘alayh

“Allah’ın rahmeti onun
üzerine olsun”

r. 186a/18

raziyallāhu ‘anh

“Allah ondan razı olsun”

r. 181b/16, 181b/17, 184a/1,
184a/2, 184a/25, 184a/26,
184a/27, 184a/3, 185b/20,
186a/16, 189a/10, 189a/5,
191b/11, 191b/7, 192b/25,
195a/1, 195a/2, 195a/3,
195b/23, 195a/1, 204a/4,
197a/20, 200a/5, 202a/19,
202b/10, 202b/7, 203b/7,
204a/3, 215b/4, 219a/4,
223a/1, 230a/19, 232a/14,
251a/15, 252a/18, 253b/18,
254a/25, 259b/12, 260b/8,
262b/18, 270b/22, 272b/24,
273b/5, 273b/9, 274b/14,
275a/1, 275a/2, 279a/11,
279a/16, 279b/16, 284a/6,
286a/22, 286b/25, 286b/3,
287a/20, 287a/21, 287a/24,
294a/7, 295b/13, 295b/18,
298a/7, 299b/13, 300b/15,
300b/20, 303b/7, 308b/27

r.+ dın 181b/8, 191b/10,
199b/2, 200b/8, 238a/4,
247b/7, 255b/15, 260a/10,
260b/25, 260b/7, 263b/17,
264b/22, 276b/21, 282b/16,
289b/22, 291a/5, 292a/4,
295b/27, 299b/14, 299b/16,
303a/26, 307a/25

r.+ ğa 181b/11, 184a/24,
189a/16, 191b/10, 192b/24

r.+ nı 181b/13, 281a/19,
288a/14
r.+ niṅ 181b/12, 181b/13,
272b/27

raḥıyallāhu ‘anhā

“Allah o kadından razı olsun”
r. 223a/20, 281b/19
r.+ dın 227b/3, 238a/8

raḥıyallāhu ‘anhum

“Allah onlardan razı olsun”
r. 181b/5, 185b/15, 196b/20,
252a/5, 270b/19, 279b/2,
299a/19, 299a/24, 299b/13,
300a/22
r.+ dın 195a/4, 233a/25,
265b/18
‘a.+ dur 218a/12
r.+ ğa 279a/6
r.+ niṅ 194a/21

raḥıyallāhu ‘anhumā

“Allah o ikisinden razı olsun”
r. 181b/15, 202b/11, 221a/4,
254a/25, 259b/6, 285a/20,
291a/4
r.+ dın 258a/16, 261b/25,
283b/14
‘a.+ ğa 181b/15

rıḥvānullāhi ‘alayhim acma ‘in

“Allah’ın rızası onların
hepsinin üzerine olsun”
r. 285b/4

şalātu’r-raḥman ‘alayh

“Esirgeyen Allah’ın duası
onun üzerine olsun”
ş. 258b/23

şalāt va salāmuhu ‘alayhim acma ‘in

“onun duası ve selamı onların
(peygamberlerin) hepsinin
üzerine olsun”
ş. 288b/6

şalavātullāhi ‘alayh

“Allah’ın duaları onun
üzerine olsun”
ş. 227b/3

şalavātullāhi va salāmuhu ‘alayh

“Allah’ın duası ve selamı
onun üzerine olsun”
ş. 1186a/11, 93b/9, 198b/2,
199b/23, 199b/8, 201b/18,
202a/23
ş.+ ğa 185b/6
ḥaḫrat-ı ş. 190a/3, 194a/26
ş.+ niṅ 194b/7

şalavātu’r-raḥman ‘alā nabiyyinā va ‘alayh

“Esirgeyen Allah’ın duaları
peygamberimizin (Hz.
Muhammed’in) ve onun
üzerine olsun”
ş. 201a/3

şalavātullāh va salāmuhu ‘alā nabiyyinā va ‘alayh

“Allah’ın duaları ve selamı peygamberimizin (Hz. Muhammed’in) ve onun üzerine olsun” ş. 280a/24	205a/24, 205b/2, 205b/24, 207a/5, 209a/11, 209a/22, 209b/19, 209b/25, 211a/11, 211a/25, 211a/26, 211a/4, 212a/23, 212a/3, 212b/18, 212b/27, 213b/2, 214a/9, 216b/14, 216b/15, 216b/19, 216b/22, 217b/21, 217b/27, 218a/13, 218b/9, 219a/12, 219a/14, 219a/23, 219b/16, 220a/15, 220a/27, 221a/3, 221a/7, 224b/3, 228a/20, 231a/27, 231a/3, 232a/15, 232b/24, 238a/4, 238a/8, 242a/17, 242a/19, 244a/12, 244b/7, 247a/10, 247b/13, 248b/15, 248b/2, 249b/23, 250a/27, 251b/11, 252a/12, 252a/18, 252a/21, 252a/5, 255b/10, 256a/9, 258a/24, 258b/15, 259b/12, 259b/13, 260a/9, 261b/1, 261b/11, 261b/18, 261b/5, 262b/5, 264b/19, 264b/25, 265a/10, 265b/16, 266a/14, 266a/17, 266b/18, 268b/18, 270a/27, 271a/12, 272b/7, 273b/5, 274a/19, 275b/20, 276a/19, 276a/26, 276b/22, 276b/5, 277a/25, 277b/25, 278b/16, 278b/18, 278b/19, 278b/4, 279a/12, 279a/4, 279b/17,
şallallāh “Allah’ın duası ona olsun” ş.+ nīng 292a/15	
şallallāhu ‘alayhi va sallam “Allah’ın duası ve selamı onun üzerine olsun; Hz. peygamber” ş. 181b/11, 181b/19, 181b/9, 182b/21, 183a/24, 183b/14, 184a/24, 185a/20, 185a/6, 185b/14, 185b/18, 185b/23, 185b/4, 187a/22, 187a/6, 188b/9, 189a/4, 189b/15, 190a/18, 190b/15, 190b/25, 190b/8, 191b/1, 191b/22, 192a/17, 192a/19, 192a/21, 192a/3, 192b/18, 192b/27, 193a/5, 194a/13, 194a/15, 194b/13, 194b/27, 194b/9, 195a/23, 195a/3, 195a/5, 195b/20, 196b/27, 197a/11, 198a/19, 198a/7, 199a/11, 199a/15, 199a/26, 199a/3, 199b/1, 199b/2, 200a/18, 200a/4, 200b/16, 200b/22, 200b/26, 201b/2, 201b/6, 202a/12, 202a/20, 203a/27, 203b/27, 204a/17, 204a/4,	

279b/22, 280b/5, 281a/18,
281a/2, 281a/25, 281b/21,
281b/6, 282a/15, 283a/25,
284b/23, 285b/10, 286b/19,
287a/23, 287b/10, 288a/11,
288b/11, 288b/8, 289a/15,
289a/20, 289a/26, 290b/24,
291a/16, 291b/3, 292a/4,
292a/8, 292b/17, 293a/19,
293a/9, 293b/17, 294a/1,
294a/18, 294b/1, 294b/16,
295a/23, 295a/3, 295b/13,
295b/19, 295b/6, 295b/7,
296a/2, 296a/23, 296a/9,
298a/20, 299b/10, 299b/13,
299b/21, 302a/25, 303b/10,
304a/18, 304b/22, 306b/4,
308a/11, 308b/20, 308b/7
hazrat-ı ş. 198a/17, 262b/6,
263b/24
ş.+ dın 195a/18, 197a/20,
204a/17, 226b/18, 233a/14,
253b/18, 264b/23, 280b/27,
285b/4, 288b/27, 294b/12,
296b/11, 299b/24
ş.+ dur 187b/1, 252a/3
ş.+ ğa 184b/20, 190a/22,
191a/4, 191b/8, 203b/8,
205b/27, 206a/4, 249b/3,
251b/23, 254b/21, 254b/26,
260b/26, 267a/8, 278a/27,
278b/27, 279a/8, 279b/24,

287a/13, 287a/15, 295b/9,
296a/4, 299a/15, 300a/22,
300b/6, 308b/27
ş.+ ge 292a/2
ş.+ ka 206b/21, 249a/2,
268b/23, 269b/11, 282a/14
ş.+ nı 183b/1, 183b/3,
192b/22, 220b/10, 253a/27,
281b/10
ş.+ nıng 183a/10, 192b/22,
194a/24, 193a/12, 194a/20,
194a/27, 198a/22, 201b/15,
205a/23, 232a/1, 249b/21,
258a/14, 265b/20, 269b/11,
276b/26, 278a/10, 279a/2,
285a/18, 286b/25, 287a/19,
292a/13, 299a/27, 303b/18,
308b/17
ş.+ sén 252b/8, 254a/21,
281a/17, 288a/26, 295a/9,
297a/20

**şallallāhu `alā Muḥammad va alihi
va sallam**

“Allah’ın duası ve selamı
onun ve ailesine olsun”

ş. 302b/5

şalli bi-amrihi

“onun emriyle namaz kıl”

ş. 288a/5

şānī işnayn iz humā fi’l-ğār

“o ikisi mağarada iken
ikisinin ikincisi”

ş.+ dūr 189a/16

subhānallāh va biḥamdih

“Allah’a hamd eder ve onu
her türlü kusurdan tenzih
ederim”

s. 266b/8

taḥta’l-ḥükma’l-azalī

“ezelî hükmünün altında”

t. +de 215a/17

tis’an va tis’ūna āyat

“doksan dokuz ayet”

t. 260b/23

va ‘alā ālihi va şaḥbihi acma’in

“ve onun ailesinin ve
sahabelerinin hepsine
(Allah’ın selamı ve duası
olsun)”

v. 247b/14

va ‘alā Muḥammad nazala

“ve Hz. Muhammed’e nazil
oldu”

v. 295a/3

**valā ḥavla valā kuvvata billāhi
al’aliyi’l-‘azīm**

“güç ve kuvvet, sadece yüce
ve büyük olan Allah’ın
yardımıyla elde edilir”

v. 302b/4

**Ya’kūb İsrā’ilüllāh bin İşāḥ
zabīḥullāh bin İbrāhīm ḥalīlullāh**

“Allah’ın dostu İbrahim’in
oğlu olan Allah’ın kurbanı
İşak’ın oğlu olan Yakup
İsrailullah”

İ.+ dın 244b/27

yarḥamükallāh “Allah sana rahmet
etsin”

y. 190a/2

yubşır “görüyor, görür”

y. 221b/22

yufassilu “ayrıntılı olarak açıklar”

y. 204b/22

yuḥibbuhum “onları seviyor”

y. 290b/25

yuḥibbūna “bizi seviyor”

y. 290b/25

SONUÇ

İncelemesini yaptığımız eser Çağatay Türkçesiyle yazılmış Kur'an-ı Kerim tefsiridir. Eser dilinde Çağatay Türkçesiyle yazılmış diğer eserlere göre Farsça dil özelliklerinin daha belirgin olması bizi, eseri dönemin meşhur Farsça tefsirleriyle karşılaştırmaya sevk etti. Tespitlerimize göre bu eserin adı Çağatayca Mevahib-i Aliyye Tercümesi'dir. Tefsir-i Hüseyinî ismiyle de tanınan Mevahib-i Aliyye, XV. yüzyılın sonunda Hüseyin Vaiz Kaşifi tarafından Ali Şir Nevaî'ye ithafen Farsça olarak kaleme alınmıştır. Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin umumiyetle Farsçadan birebir çeviri olduğu, zaman zaman mütercimmin eseri kendine özgü bir şekilde tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Eser Kur'an-ı Kerimin muhtasar bir tefsiri olup, bütün sureleri içermektedir.

Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin bugüne kadar bilinen iki nüshasının yanı sıra, Taşkent'te muhafaza edilen üçüncü bir nüshası çalışmamız esnasında tarafımızdan tespit edilmiştir. Çalışmamıza esas olarak aldığımız Topkapı nüshası diğer nüshalara göre daha eski ve tam bir nüshadır. Eserin Konya nüshası Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesinde 42 YU 6624 numarada kayıtlıdır. Doktora çalışmamızda tanıtmasını yaptığımız Taşkent nüshası ise Özbekistan İlimler Akademisi Ebu Reyhan Birunî adlı Şarkşinaslık Enstitüsü yazma eserler kütüphanesinde 7455 numara ile muhafaza edilmektedir. Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesinin Topkapı Sarayı Müzesinde muhafaza edilen nüshasını çalışmamıza esas olarak aldık. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinin III. Ahmet Bölümünde numara 16'da korunan eser iki cilt olup, her cildinde 308 varak mevcuttur. Çalışmamız eserin birinci cildinin 183b – 308b sayfaları arasında bulunan Tevbe, Yunus, Hud, Yusuf, Rad, İbrahim, Hicr, Nahl, İsrâ ve Kehf surelerini ihtiva etmektedir. Arap harfleri ile yazılan metin Latin harflerine çevrilerek bu 10 surenin transkripsiyonu hazırlandı. Elde edilen tespitler neticesinde metnin yazım, ses ve yapı özelliklerinin yanı sıra, eserde görülen Farsça gramatikal unsurlar ve yapılar tespit edilmiş, Farsça yapıların Türkçe kelime ve ifadelerdeki işlevleri incelenmiştir.

Günümüze dek Çağatayca sahasındaki öne çıkan Türkoloji okullarında (Macar, Türkiye, Rusya, Özbekistan) Arapça ve Farsça kelimelerin okunuşu ve transkripsiyonu meselesi üzerinde durulmuş, metin transkripsiyonu bölümünde

eserde geçen Arapça ve Farsça kelimeler Doğu Türkçesinin ses özelliklerine göre okunmuştur.

Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesi, içerdiği Türkçe kelimeler bakımından dönemin dil ve düşünce yapısını, söz varlığını, anlam dünyasını büyük ölçüde bizlere sunmaktadır. Eserde bulunan arkaik özellikler, tercüme edilirken kelimelerin, özellikle dini terimlerin Türkçe karşılıklarının kullanımına dikkat edilmiş olması eserin Türkoloji bilim dünyasındaki önemini daha da arttırmaktadır. Öte yandan metnin imlasına da önem verildiği, yanlış yazım olduğunda genel olarak yanlış yazılan kelime veya üstünün çizilip, yanına, üstüne veya haşiyeye kısmına doğru şeklinin yazıldığı, ayetlerin, Allah ve Muhammed kelimelerinin yanlışlıkla veya gereksiz yazıldığı durumlarda üstünün çizilmeyip yuvarlak içine alındığı görülmektedir. Bu durum dini metinlere gösterilen saygı ve hassasiyetin yanı sıra, dönemin imlasında görülen özellikleri gözler önüne sermektedir. Çalışmamızda eserin adı, kime ait olduğu, hangi dönemde yazıldığı, mevcut nüshaları ve nüshalar arasında bulunan farklar tespit edilmiştir.

Bütün bu bilgiler ışığında müellifi meçhul Çağatayca Kur'an tefsiri olarak bilinen eserin Hüseyin Vaiz Kaşifî tarafından yazılan Mevahib-i Aliyye tefsirinin tercümesi olduğu; eserin Ali Şir Nevaî'ye ithafen yazıldığı, Müslüman Türk toplumunda güvenilir bir kaynak olarak bilindiği ve çok ün kazandığı için Çağatay Türkçesine ve Osmanlı Türkçesine çevirilerinin çok erken başladığı; bu tercümelerin karşılaştırmalı incelemesinin yapılmasıyla dönemin iki büyük Türk şivesinin mukayesesi yapılarak, farklılıkları ve benzerliklerinin tespit edilebileceği; dönemin yazım, ses, dil, söz varlığı, düşünce ve anlam dünyası bakımından eserin son derece önemli bir kaynak olduğu sonuçlarına varılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- Abdusamatov, Malik: **Fars tili**, Okıtuvcı neşriyatı, Taşkent 1977.
- Akhmetshin, Gayaz: “Muhammed Sadık İmankuli ve Tefsiri Teshîlu'l-Beyan”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Dihhuda, Ali Ekber: **Lugatname-i Dihhuda**, Tahran 1967.
- Argunşah, Mustafa: **Çağatay Türkçesi**, İstanbul, Kesit Yayınları, 2014.
- Arpa, Recep: “Tâhirü'l-Mevlevî'nin Tefsîr-i Hüseyinî Tercümesi'nden Bir Numûne”, **Usul İslam Araştırmaları Dergisi**, Sayı 21, Ocak-Haziran 2014. s. 129-146.
- Asım, Mohammad
Shakib: “Müellifi Meçhul Bir Çağatayca Tefsir ve İsrailiyyat Açısından Değerlendirmesi (Peygamber Kıssaları)”, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Ata, Aysu: **Türkçe İlk Kur'an Tercümesi, Karahanlı Türkçesi, Giriş-Metin-Notlar-Dizin**, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- Ateş, Ahmed: “Ubeydullah Han'ın bilinmeyen mensur bir eseri: Tarcama-i Kavâ'id al-Ḳur'ân va favâ'id al-Furqan”, **TDAY Belleten**, 1964. s. 127-147.
- Aydar, Hidayet: **Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi**, Yeni Zaman Yayınları, İstanbul 2014.
- Aziz-Hadim, Babacan
Tarrah: **Harezmi nevezendeleri**, Taşkent 1994.
- Bangi, İsmail: **Farsça Dil Bilgisi (Gramer)**, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1971.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, 1974.
- Baranov, Harlampiy: **Arabsko-russkiy Slovar**, Moskva 1962.

- Karpoviç:
- Birişik, Abdülhamit: “Osmanlıca Tefsir Tercümeleri ve Hüseyin Vâiz-i Kâşifi’nin Mevâhib-i Aliyye’si”, **İslâmî Araştırmalar**, XVII/1, Ankara 2004. s. 53-68.
- Bodrogligeti, Andras: **A Grammar of Chaghatay**, Lincom Europa, 2001.
- Borovkov, Aleksandr Konstantinoviç: **Leksika Sredneaziatskogo Tefsira XII-XIII vv.**, Moskva 1963.
- Clauson, Gerard: **An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish**, Oxford University Press, Oxford 1972.
- Courteille, A. Pavet de: **Dictionnaire Turk-Oriental**, Paris 1870.
- Çağlar, Dursaliye: “Doğu Türkçesi Kur’an Tefsiri (Şu’arâ ve Neml Sureleri): İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Diyanet İşleri Başkanlığı: **Kur’an-ı Kerim Meali**, Ankara 2011.
- Eckmann, János: “Doğu Türkçesinde Bir Kur’an Çevirisi (Rylands Nüshası)”, **TDAY Belleten**, 1967. s. 51-69.
- “Eastern Turkic Translations of the Koran”, **Studia Turcica**, Budapest 1971, s. 149-157. (çeviren: Ekrem Ural, “Kur’an’ın Doğu Türkçesine Tercümeleri”, **İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XXI, 1973. s. 15-24.
- “Küçük Çağatay Grameri”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve**

- Edebiyatı Dergisi**, 1960, C.10, s. 41-65.
- Chagatay Manual**, İndiana University Puplications (Uralic and Altaic Series), Volume: 60, Bloomington-The Hague, 1966.
- Middle Turkic Glossess of the Rylands Interlinear Koran Translation**, Akademia Kiado, Budapest, 1976.
- Subtelny, Maria E.: “Kāšefi, Kamāl-Al-Dın Hōsayn Wā‘ez”, **Encyclopædia Iranica**, Volume XV, Fascicle. 6. s. 658-661.
- Eraslan, Kemal: “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XVIII, 1970, s. 113-124.
- “Nevayi’nin “Halat-ı Seyyid Hasan Big” Risalesi”, **Türkiyat Mecmuası**, 1971, C. XVI, s. 89-110.
- Erdoğan, Abdülkadir: “Kur’an Tercemelerinin Dil Bakımından Değerleri”, **Vakıflar Dergisi**, I, 1938. s. 47-51.
- Eren, Hasan: **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Ankara 1999.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2000
- Fazilov, Ergaş: **Leydenskaya Rukopis Gülistan bit Türkî i divan, Sayfi Sarayi**, Taşkent, 2007.
- Fazilov, Ergaş, v.d.: **Alişer Navaiy eserleri tilining izahlı lügatı, I-II-III-IV**, Taşkent, Fan neşriyatı, 1983.
- Fıtrat, Abdurauf: **Nahv, ikinci kitab**, Öznaşr, Semerkant-Taşkent 1930.
- Frye, Richard N.: **Narshaki, The History of Bukhara**, Cambridge, MS, 1954.
- Ganiyeva, Suyima: **Alişer Navaiy, Mükemmel Eserler Toplamı**,

- Gülensoy, Tuncer:
- Handemir, Gıyasiddin
Muhammed:
Haşimî, Seyyid
Muhammed Rıza Fazıl:
- Herrmann, Georgina:
- Hillhouse, Ayşe
Uyansoy:
- İnan, Abdülkadir:
- Hamsatu'l-Mutahayyirin**, C. 15, Taşkent 1999.
- Mükemmel Eserler Toplamı, Mecâlisü'n-Nefâis**, C. 13, Taşkent 1997.
- Mükemmel Eserler Toplamı, Hamsetü'l-Mütehayyirin**, C. 15, Taşkent 1999.
- Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, I-II, TDK Yayınları, 2007.
- Tarih-i Habibü's-Siyer Fi Ahbar Efrad-i Beşer**, I, II, III, IV, Tahran 1984.
- “Muarrefi ve berresi-ye vijegiha-yi se Kur'an-i hattî tercüme be zeban-i türkî mevcut der ketabhane-yi Astan-i Kuds-i Razavî”, **Naşriyeyi Elektronik-yi Şemse**, 2010.
- http://aqr-libjournal.ir/UserFiles/File/shamseh/N_2/hasemi_n2.pdf
- “Biographisches zu Ḥusain Wā'iz Kāşifî,” in Ronald Eric Emmerick and Dieter Weber, editors, **Corolla Iranica: Papers in Honour of Prof. Dr. David Neil MacKenzie on the Occasion of His 65th Birthday**, Frankfurt and New York 1991, s. 90-100.
- “Karışık Dilli Kur'an Çevirisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- “Ebûlgazi Bahadır Han ve Türkçesi”, **TDAY Belleten**, 1957, s. 29-39.
- “Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Kur'ân Tefsiri”, **TDAY Belleten**, 1962 (1963), s. 61-

- 66.
- Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Tercemeleri Üzerinde Bir İnceleme**, Ankara 1961.
- Karaismailoğlu, Adnan: "Hüseyin Vâiz-i Kâşifi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. XIX, İstanbul 1999. s. 16-18.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi: "Seyf-i Serayî'nin Gülistan Tercümesinin dil hususiyetleri", **Türkiyat Mecmuası**, C. XV, İstanbul 1969, s. 75-126.
- Karatay, Fehmi Edhem: **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu**, I-II, İstanbul 1961.
- Kaşifi, Hüseyin Vaiz: **Mevahib-i Aliyye ya Tefsir-i Hüseyinî**, (Haz.: Seyyid Muhammed Rıza Celalî), Tahran, İkbâl Yayınevi, 1317/1939.
- Kononov, Andrey Nikolayeviç: **Rodoslavnaya Türkmen**, Akademi Nauk SSR, Moskva 1958.
- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Kök, Abdullah: "Karahanlı Türkçesi Satır-arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Köprülü, Fuad: "Çağatay Edebiyatı", **İslam Ansiklopedisi**, III, 1945, s. 282-323.
- Kurtoğlu, Kübranur: "Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Lukmân, Secde ve Ahzâb sureleri) (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)", Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Levend, Agah Sırrı: **Ali Şir Nevaî, II. C. Divanlar**, Ankara 1966.

- Lutfillayev,
Hamidullo:
- Mingana, Alphonse:
- Muin, Muhammed:
Musulmankulov,
Rahim:
- Müfettişoğlu, Cengiz:
- Nadalyaev, M., v.d.
Necip, Emir Necipoviç
- Özbekistan İlimler
Akademisi Dil ve
Edebiyat Enstitüsü:
Pekgöz, Gülşen
Arslan:
- Recaî, Ahmed Ali:
- Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin Mevahib-i Aliyye eseri Merkezi Asya halkları manevi hayatıga dair mühim memba**, Doktora tezi özeti, Taşkent 2011.
- “An Old Turki Manuscript of the Koran”, **The Muslim World**, V., 1915. s. 391-398.
- Ferheng-i Farsî**, I-IV, Tahran 1996.
- Kemaleddin Hüseyin Vaiz Kaşifi, Bedayü'l-efkar fi sinaatü'l-eş'ar (Noviye mıslı o poetičeskom tvorčestve. Na persidskom yazıke)**, Moskva 1977.
- “Karışık Dilli Bir Kur'an Çevirisi Yazmanın 037a-072a Yaprakları Üzerinde Dil İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- Drevnetyurkskiy Slovar**, Leningrad 1969.
- Uygursko-russkiy Slovar**, Moskva 1968.
- Harezmi, Muhabbetname**, Moskva 1961.
- Özbek Tilining İzahlı Lügatı**, I-II-III-IV, Taşkent 2006-2008.
- “Doğu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Sebe, Fâtır ve Yasin sureleri) (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- “Metni-yi Parsî ez karn-i çaharom-i hicrî? der Astan-i Kuds-i Razavî,” **Sazman-i Omur-i ferhengi ve ketabhaneha-yi Astan-i Kuds-i Razavî**, Meşhed 1970, s. 42-48.

- Rezaei, Mehdi: “Hârezm Türkçesiyle Yazılan Bir Kur’an Tercümesi (Meşhed-Āstān-i Quds-i Razavî Nüshası), **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 5(3), s. 1094-1113.
- Rubinçik, Yuriy Aronoviç: **Grammatika Sovremennogo Persidskogo Literaturnogo Yazıka**. Moskva 2001.
Persidsko-Russkiy Slovar, Moskva, Ruskiy Yazık, 1985.
- Sadıkî, Gulam Hüseyin: “Ba’zı Ez Kühenterin-i Āsâr-i Nesr-i Farsî”, **Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, IV, 1345/1966, s. 56-126.
- Sadıkov, Kasımcıan: **Türkî Til Tarihi**, Taşkent Devlet Şarkşinaslık Enstitüsü Yayınları, Taşkent 2009.
- Sağol, Gülden: **An Inter-Linear Translation of The Qur’an into Khwarazm Turkish, Part I. Introduction and Text**, Harvard University, 1993.
An Inter-Linear Translation of The Qur’an into Khwarazm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile, I. Introduction and Text, Harvard University 1993; **II. Glossary**, Harvard University 1995; **III. Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No 2, Section One: 1b-300b**, Harvard University, 1996; **III. Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No 2, Section Two: 301a-587b**, Harvard University 1999.
- Sands, Kristin Z.: “On the Popularity of Husayn Va’iz-i Kashifi’s Mavāhib-i ‘aliyya: A Persian Commentary on the Qur’an,” **Iranian Studies** 36/4, 2003, s.

- 469-483.
- Semenov, Aleksandr
Aleksandroviç vd.:
- Sevortyan, Ervand
Vladimiroviç:
- Storey, Charles
Ambrose:
- Şamsiyev, Parsa:
- Şerbak, Aleksandr
Mihayloviç:
- Şimşek, Yaşar,
Sertkaya, Osman Fikri:
- Tahirü'l-Mevlevi
- Taş, İbrahim:
- Tekin, Şinasi:
- Sobranie vostočnih rukopisey Akademi Nauk Uzbekskoy SSR, I-II-III-IV-V-VI-VII-VIII-XIX-X-XI**, Taşkent 1957-1987.
- Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov**, Moskva 1974.
- Persian Literature**, İngilizceden Rusçaya Çeviren: Y.E. Bregel. I-II, Moskva 1972.
- Alişer Navaiy, **Muhakamatu'l-lugatayn**, Taşkent 1956.
- Grammatika Starouzbekskogo Yazıka**, Moskva-Leningrad 1962.
- “Horezm Türkçesi İle Yapılan Kur'an Tercümelerinden Meşhed Nüshası Üzerine İlk Bilgiler I,” **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 2015, 4/4, s. 1382-1412.
- “Beyanü'l-Hak'dan: Mevlana Hüseyin Vaiz ve Tefsir-i Hüseyinî”, Çeviren: Zülfikar Güngör, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Yıl 3, S. 9, Temmuz-Aralık, 2002, s. 363-368.
- “Çağatayca Kur'an Tefsiri 21a-41b (Giriş-Metin-Dizin)”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- “Şeybāniler Dönemi Çağatayca Qur'an Tefsiri'nin Sözvarlığı Üzerine Notlar”, **International Journal of Central Asian Studies**, Volume 14, 2010, s. 33-71.
- “Eski Türkçe”, **Türk Dünyası El Kitabı**, C. 2,

- Sayı A-23, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s. 142-192.
- Temel, Emine: “Doğu Türkçesi Kur’an Tefsiri (Nur ve Furkan Sureleri)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım)”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Togan, Zeki Velidi: “Londra ve Tahran’daki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair”, **İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi** III, İstanbul 1959-1960, s. 133-160.
- Türk Dil Kurumu: **Türkçe Sözlük**, Ankara 2011.
- Usmonov, İbrohimjon, Saidova, Gulnoza: **Maveraünnehir türkiy tefsirleri tarihinden. Tercüme-i Tefsir-i Yakub Çerhî**, Taşkent 2012.
- Yakub Çerhî Tefsirining Türkiy Tercümesi. Tıpkıbasım.** Taşkent 2010.
- Starostin, Sergei, v.d.: **Etymological Dictionary of the Altaic Languages**, I-II-III, Leiden-Boston 2003.
- Usta, Halil İbrahim, Amanoğlu, Ebülfez: **Orta Asyada Bulunmuş Kur’an Tefsirinin Söz Varlığı (XII-XIII. Yüzyıllar)**, TDK Yayınları, Ankara 2002.
- Usta, Halil İbrahim: **Orta Asya Kur’an Tefsiri (Metin-Tıpkıbasım)**, Türk Dilinin Tarihi Kaynakları, Ankara 2011.
- Uygun, Aslı: “Karışık Dilli Bir Kur’an Çevirisi Yazmanın 114b-183a Yaprakları Üzerinde Dil İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Uzunoğlu, Hülya Şen: “Doğu Türkçesi Kur’an Tefsiri Kasas, 'Ankebüt ve Rüm sureleri (İnceleme-Tenkitli Metin-

- Üngör, Yurdagül
Aydın: Dizin-Tıpkıbasım”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Ünlü, Suat: “Doğu Türkçesi Kur’an Tefsiri (Sâffât, Sad ve Zümer sureleri): İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Üşenmez, Emek: “Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur’an Tercümesi TİEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Üşenmez, Emek: “XVI. Yüzyıl Doğu Türkçesi İle Yazılmış Bir Kuran Tefsiri: Tercüme-i Tefsir-i Yakub-i Çerhî (H. 993/M. 1585)”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, 3/1, 2014 s. 167-190.
- Üşenmez, Emek, v.d.: **Türkçe İlk Kur’an Tercümelerinden Özbekistan Nüshası Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler-Dizin-Tıpkıbasım)**, Türk Dünyası Vakfı, 2016.
- Vambery, Armin: “Türkçe İlk Kur’an Tercümelerinden Meşhed Nüshası Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (No: 2229) (Orta Türkçe)”, **Turkish Studies**, Volume 12/3, s. 717-772.
- Üşenmez, Emek, v.d.: **Özbekçe-Türkçe Sözlük**, İstanbul 2016.
- Vambery, Armin: **Cagataische Sprachstudien Enthaltend Grammatikalischen Umriss, Chrestomathie und Wörterbuch der Cagataischen Sprache**,

- Leipzig 1867.
- Yelten, Muhammet: “Pars-Name’deki Ki’li Birleşik Cümleler Üzerine”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. 2, Sayı 4, Ankara Aralık 2005, s. 45-56.
- Yılmaz, Recep: “Karışık dilli Kur’an tercümesi (yaprak no: 183b-222a)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Yüce, Nuri: “Eine neu entdeckte Handschrift des Mitteltürkischen”, **Sprach - und Kulturkontakte der Türkischen Völker**. (Materialien der zweiten Deutschen Turkologen-Konferenz Rauschholzhausen, 13.-16. Juli 1990, herausgegeben von Jens Peter Laut und Klaus Röhrborn. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 1993. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica Band 37). s. 221-227.
- Zülfikar, Hamza: “Ahmet Yesevî’den Hikmetler”, **Türk Kültürü**, 124, Ankara, 1973, s. 208-212.
- “Çağatayca Bir Kuran Tefsiri”, **Türkoloji Dergisi**, C. IV, 1, 1974, s. 153-195.
- “Çağatayca Kur’ân Tefsiri, Dilbilgisi İncelemesi-Metin-Dizin”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1970.

ÖZGEÇMİŞ

Saidbek Boltabayev

1988 yılında Özbekistan'ın Andican vilayetine bağlı Karasuv kasabasında doğdum. İlköğretime Karasuv'da Zebunnisa Begim adlı 25 numaralı okulda başladım. 1999 yılında Ayim köyünde bulunan 7 numaralı yabancı diller yatılı lisesini kazandım. 2005 yılında üstün başarıllılara verilen kırmızı diploma ile lise mezunu olduktan sonra Taşkent Devlet Şarkşinaslık Enstitüsü Klasik Filoloji bölümünde lisans eğitimine başladım. 2009 yılında Prof. Dr. Kasımcan Sadikov'un danışmanlığında hazırladığım Kül Tigin Yazıtının Okunması ve Yorumlanması başlıklı lisans bitirme tezimi başarı ile savundum ve lisans eğitimini üstün başarıllılara verilen kırmızı diploma ile tamamladım. 2010 yılında Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) sonucunda İstanbul Üniversitesi Eski Türk Dili Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladım. Yrd. Doç. Dr. Feryal Korkmaz'ın danışmanlığında hazırladığım Muhabbetnâme ve mihnetkâm: (Transkripsiyon – Gramer İncelemesi) başlıklı yüksek lisans tezimi 2012 yılında başarı ile savundum. Aynı yıl Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığının Türkiye Bursları kapsamında İstanbul Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı doktora programına kaydolmaya hak kazandım. 2014 yılında Yrd. Doç. Dr. Özcan Tabaklar'ın danışmanlığında Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyinî) Tercümesi (183b – 308b Giriş-Gramer-Metin-Dizin) başlıklı doktora tezi çalışmamı hazırlamaya başladım. Evli ve bir çocuk babasıyım.